This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

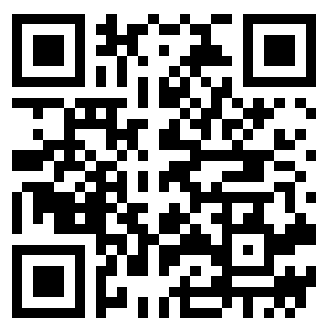

Digitized by Google

INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

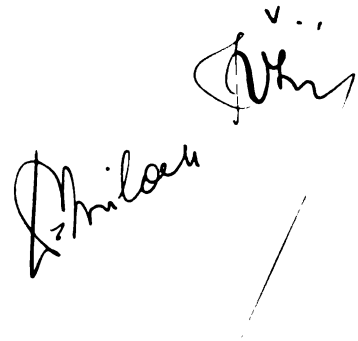

Digitized by Google

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

vlasnik Mladen Kaj

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

DRUGI TEČAJ

v. 2

1862.

Odgovorni urednik i izdavatelj

Mijo Krešić.

U Zagrebu

BRZOTIS ANTE JAKIĆA

1862. 65

Digitized by Google

AP56
.N24
v.2-3

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

Digitized by Google

6-27-61

KAZALO.

I. Pripovjedke izvorne.

Ljubav i viernost, slika iz života od B. L. . . . str. 2
Seljak kao liečnik . . . . . „ 13
Dvie čudne promenade, od iljuške . . . . . „ 21
Njekoliko tajnih listićah, B. L. . . . . „ 52
Kraljica, od Vladimira Nikolića . . . . . „ 73
S dalmatinskih gorah . . . . . „ 137
Tudje spletke, od Dragoile Jarnevičeve . . . . „ 218
Griešnica, od M. Gš. Pr. . . . . „ 164
Grofica Chateaubriant (preradjeno) . . . . . „ 245
Čudna sgoda (preradjeno) . . . . . „ 259
Pavlina, od St. M. . . . . „ 278

II. Pripovjedke prevedene.

Domorodka, iz poljskoga od Ljubice Mařikove . . „ 77
Grof Alarkos, iz španjolskoga od A. B. M. . . . „ 149
Adel, od Silvija Pelika u stihovih, preveo iz talijanskoga Gjuro Deželić . . . . . „ 149
Čika Lovro, od Jokaja, iz magjarskoga preveo St. M. Iloč. . . . . „ 164
Ženidbe iz dešperacije, od Jokaja, iz magjarskoga od St. M. Iloč. . . . . „ 204
Tatinkove jufte, češka humoreska od μ. . . . . „ 236
Zasužnjenik, iz talijanskoga preveo R. . . . . „ 266

III. Različiti sastavci.

Harač majo . . . . . „ 4
Stogodišnjica Tekelijeva, od J. J. . . . . „ 5
Turci na straži. . . . . „ 20
Kritika „Was ist die Wahrheit?“ . . . . . „ 21
Hrvatsko kazalište u Križevcu. . . . . „ 38
Dujno u Istriji. . . . . „ 54
Vatromet Vezuv . . . . . „ 53
Englezkinje od Vl. Rodoljubića. . . . . „ 62
Varaždinski stari grad . . . . . „ 69
Svirajući Cigani u Ugarskoj . . . . . „ 79
Ogled po Carigradu od F. K. . . . . „ 76
Moravski Hrvati od — Y — . . . . . „ 86
Stanko Vraz. . . . . „ 92
Petar Preradović, životopis . . . . . „ 28
Eugenij Kvaternik, životopis . . . . . „ 61
Pomorska bitka. . . . . „ 92
O hrvatskoj književnosti od L. G. S. K. . . . . „ 94
Pitanja družtva za jugoslovjensku povjest. . . . „ 95
Zagrebačka vodovod. . . . . „ 99
Potres u Mendoci . . . . . str. 100
London i londonska izložba, str. 102. 109. 118. 133. 181. 213
Prizor kod bitke na morju . . . . . „ 102
Put iz Stambola u London . . . . . „ 107
Jedna zabava u Varaždinu on Lj. M. . . . . „ 108
Božena Niemcova . . . . . „ 115
Program za svečanost na Grobniku . . . . . „ 120
Pregled literature . . . . . „ 126
Luka Vukalović . . . . . „ 132
Naša odjeća. . . . . „ 141
Proglašenje novih svetacah u Rimu . . . . . „ 173
Staroslavenske starine od L. Ilića or. . . . . „ 182
Spomenik u velikom Novgorodu . . . . . „ 228
Rusija . . . . . „ 229
Spomenik padših. . . . . „ 247
Naše narodne pjesme . . . . . „ 253
Putovanje po pustari . . . . . „ 254
Ivan Kukuljević Sakcinski. . . . . „ 257
Hoćemo li kazalište ili glumilište od Ž. . . . . „ 261
Čovječji život . . . . . „ 262
Oklada . . . . . „ 267
Varaždin od U. . . . . „ 269
Zagreb . . . . . „ 135
Svietlopis . . . . . „ 183
Samuil car bugarski . . . . . „ 255
Parovoz na londoskih cestah . . . . . „ 277
Našim čitateljem . . . . . „ 281

IV. Pjesničtvo.

Molitva hrvatskoga rodoljuba . . . . . str. 1
Jezik roda moga, od P. P. . . . . „ 8
Dragulji, od G. D. . . . . str. 12. 20. 27. 38. 44. 52. 69
Krajini. I. K. T. . . . . „ 17
Njekomu sanjaru . . . . . „ 22
Ašik mahala, od Eug. Jav. . . . . „ 42
Divje ružice, od S. M. Iloč. . . . . „ 54
Iz novoga Šalamuna . . . . . str. 54. 70
Želja, od Ljuje T. . . . . „ 58
Ajd na gore, od Gj. Deželića . . . . . „ 73
Nepokoj, od St. Ljuboje Lopasića . . . . . „ 81
Lažni san. Moje pramaljeće, od Petr. Ljuboslavića.
Na uspomenu župljanom, od Pavla Stoosa . . . „ 90
Pitanja, od Gj. K. . . . . „ 99
Plač za Matom Topalovićem, od Ilije Okružića. . „ 105
Kupa nad Štoosovom smrti, od Gj. Deželića . . „ 110
Zatečeni, od B. D. . . . . „ 110
Rodoljubna osviestnica, od Pavla Štoosa . . . . „ 114
Tratori, od Luje Kengjelovačkoga. . . . . „ 115
Mila prošnja, od Filipa Šafara . . . . . „ 117
Moja jedina utjeha, od P. Štoosa . . . . . „ 122
Vruća molitva, od Pav. Štoosa . . . . . „ 122

Digitized by Google

Poljak sliepac, od Aug. Šenoje . . . . . str. 229
Slava dieve, od Fr. N. . . . . „ 134
Kalifornsko zlato, Zuleika, od Aug. Šenoje . . . „ 140
Fatima, od Š. Š. . . . . „ 173
Mrtva zaručnica, od F Ž. Rustenberžkoga . . . „ 189
Vuk Mrnjavić, od Eug. Javorskoga . . . . . „ 201
Dobrovoljac Rade, od J. G. Krasanina . . . . . „ 204
Glasinke, srčanice zlosrećnice, od J. L. K. E. . . „ 211
Divje ružice, od St. M. K. . . . . „ 214
Pozdrav Sisku, od Gj. Klarića . . . . . „ 220
Glas ratoborca, od Gj. Jovanovića . . . . . „ 230
Oko djevičino, Koprena, od A. Šenoje . . . . . „ 230
Nahod, od Š. . . . . „ 234
Narodne pjesmice hercegovačke . . . . . str. 238. 246
Nauk mladoženji, od A. Šenoje . . . . . „ 254
Jedino sredstvo, od Vlad. Nik. . . . . „ 262
Slavospjev članovom kazališta, od Pantelije Sliepca. „ 266
Ilija, od Š. . . . . „ 267
3 Pjesme, od Aug. Šenoje . . . . . „ 270
25 Svibanj 1862., od V. P. . . . . „ 128
Braća, od Mede Pučića . . . . . „ 207
Karlovačko pjevačko družtvo pod Ozljem, od Gj. Klarića . . . . . „ 273
Domorodka, moj Sonnet od Anke M. . . . . „ 276
Na Dunavu, od S. T. . . . . „ 286

V. Feuileton.

Viestnik iz Zagreba; dopisi; izvjestja o kazalištu hrvatskom; književne viesti; listovnica.
Pozivi; oglasi; kritike; polemike. Cienik za putnike na željeznici iz Zagreba itd.
85 svašticah,
69 smiešicah,
15 zagonetkah i anagramah,
11 konjičevih skokovah i razriešenjah.

VI. Ilustracije.

Harač rajo! . . . . . str. 4
Eine neue Tagesfrage . . . . . „ 16
Turci na straži . . . . . „ 20
Petar Preradović . . . . . „ 28
Dujno . . . . . „ 45
6 rebusah . . . . . „ 69
Varaždin, stari grad . . . . . „ 61
Eug. Kažimir Kvaternik . . . . . „ 92
Stanko Vraz . . . . . „ 85
Moravski Hrvati . . . . . „ 76
Dalmatinski Hrvati . . . . . „ 116
Božena Njemcova . . . . . „ 124
Hrvati oko Zadra i Spljeta . . . . . „ 141
Naša odjeća . . . . . „ 132
Luka Vukalović . . . . . „ 165
Palača za izložbu u Londonu . . . . . „ 181
Vodomet na izložbi u Londonu . . . . . „ 200
Kondir na „ „ „ . . . . . „ 213
Kandelaber na „ „ „ . . . . . „ 277
Parovoz na londoskih cestah . . . . . „ 257
Ivan Kukuljević Sakcinski . . . . . „ 247
Spomenik žrtvah god. 1845. . . . . „ 228
Spomenik u Novgorodu . . . . . „ 232
Upliv groma . . . . . „

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj I. U Zagrebu 5. siečnja 1862. Tečaj II.

Molitva hrvatskoga rodoljuba.

Bože! koj si doveo rod Hrvatah
Na lug topli sa hladnih Karpatah,
Gdjno staše Hrvatska velika,
Daj da rodu svane stara dika.

Vodeći ih preko sedam rieka',
Po edmeroj bratji, sedmog vieka,
Daosi zemlje Hrvatom prostrane
Od Dunava, Mure, do Bojane;

Daj da budu s nova ovi kraji
Od rvatske vlasti zavičaji,
Daj da Hrvat vrage sve satare,
Ko to 'e satro Gote i Avare.

Bože! Ti si dao mač osvete
Ljudevitu, kada Franke klete
Trikrat razbi, i trikrat narodu
U sedam ljet povrati slobodu.

Ti si dao kraljem našim slavu,
Opreti se mletačkomu lavu,
Razbit Niemce, Franke i Normane,
Zadat Rimu i Bizantu rane.

Daj o Bože! sada, kada s nova,
Nakon sedam prošlieh vjekova',
Narod pravo krune svoje spasi,
Da se vrate slobode mu časi.

Ti si Bože, voljom Tvom Hrvata
Stvorio štitom sred mira i rata
Za krst, za red, za ljudsku prosvetu,
Na barbarah najgroznijih štetu.

Daj o Bože! ini da jezici
Ugledaju u istinskoj slici,
Rod hrvatski, i njegve zasluge,
Te da skrše zadane mu tuge.

Ti si Bože! sred Hrvatske stare
Uništio Turke i Tatare,
Podigo si krvnih spomenika'
Pokraj Jajca, Siska i Grobnika.

Dao si rodu Zrinjske i Hrvoju,
Množ velikih muževah na broju,
Al si dao još i odmetnikah,
Roda svoga jadnich krvnikah.

Daj o Bože! viek i savez novi
Da sad stvore hrvatski sinovi,
Odmetničtvo i jal da prestane,
A narodu novo sunce svane.

Tebi se je stavit Bože! htjelo
Jugoslaviji Hrvatsku na čelo,
Da duševnom silom napred krene
Bratju Srblje, Bugare, Slovene.

Daj o Bože, bratskoj da u slozi
Roda sreću ništa već nesgrozi,
Ti rod ravnaj, Ti ga napred vodi,
K veličini, k prosveti, k slobodi.

S. K. I.

Digitized by Google

Ljubav i vjernost.

Slika iz života.

I.

U sobi gospodične Milice.

La jeunesse le temps des illusions
Voltaire.

Dobro, gospodično; priznajem, da imade željah dosta u životu čovječjem neizpunjenih, koje bi se inače, gledeć na njihove granice i zahtjeve, absolutno govoreć mogle uživotvoriti; nu, mislim, da ćete mi dopustiti, ako uztvrdim, da je srce naše nezasitan gost, komu nikad nije svega dost; ono je prokšeno diete, komu se tim više hoće, čim mu se jače daje; ono naliči onom probušenu sudu, u koj su — kako nam staro-grčko bajoslovje pripovieda — nesretne Danaidjanke u mrku hadesu neprestano vodu lievale nemogav ga ipak nikada napuniti.

„Dakle vi, moj gospodine, bjedite njekim načinom sam svoje srce nepostojanosti i lakomosti. Ta za Boga, vi ste mlad, pa zar nenadjoste nigdje srodna si predmeta, za koj bi duša i srce vaše prionulo, u kojem bi se barma za njeko vrieme primirilo? Mlado, vatreno srce pa bez nade, ili što je još gore, bez vjere — das ist furchtbar, to je velika nesreća.

„Je nachdem“ odvratim ja malko ironični, „kako tko uzme; ovomu je sreća, ovomu nesreća, — meni ni jedno ni drugo. Nu upravo s tim, što vi, moja prijateljice, tvrdite, nemogu se ja nikako sprijateljiti. Kažite mi, koliko imade srdacah, koja bi se mogla u jednom predmetu sasvim uzpokojiti, tako, da nebi izvan onoga predmeta ništa zahtievala, ništa tražila? A ovo je upravo ona točka, u kojoj se mi nikako nemožemo složiti.“

„E da, gospodine,“ hoće na ovo Milica „kako da se mi ovdje ujedinimo, kad vi bjedite najplemenitiju stranku našega bića lahkoumnosti i nevjernosti; — jedno zlo veće od drugoga. Vi odričete čovjeku ono, što ga upravo čini čovjekom.“

„Oho,“ primetnem ja, tako daleko nisam zabasao. Ja branim svoje mnienje, jer znadem da se osniva na istini, — a možebiti i na izkustvu, — ne vlastitom, nego tudjem. Al ovomu se zlu lasno doskoči, ako se nezasitnim željam naše „najplemenitije stranke“ — kako se malko prije izraziste, — umetnem smiešeć se — namakne uzde uma i razuma, koje se nebi smjele nikada popustiti, ili pače čak odbaciti.“

„Eto ga sa svojim mudro — i umovanjem, — prihvati Milica malim mi se prstićem ljubezno grozeć. — Ala gospodine, rada bih vas vidjeti, što bi vi radio, kako bih se sa svojim umom borio, da vas napadne kako vragoljasto, mlado, krasno i ponosno djevojče. Mnijem, da bi ta vaša umom ogradjena brže podlegla nego naša napršnjak Ivanić tvrdja.“

„Budite uvjerena, kad me nau oborile crne oči i vrana kosa gospodične Milice, nemislim da će se naći do skora junak ili junakinja, kojoj bi se moglo moje ponosno srce pokoriti, ili joj danak plaćati. Znate, što veli naš pjesnik:

Da mladići znadu,
Što su crne oči,
Išli bi im s puta
U sried tamne noći.

Nu ja sam sretno uzdržao taj napadaj dvajuh silnih baterijah, — malenih doduše, no ognjevitih, koje su već mnogu i najhrabriju junaku okrunjene crnimi talasi sjajne vrane kose — zadale smrtnih ranah.

„Ako se nevaram, vi danas malko šale zbijate; ili, ako hoću umjerenom biti, to velim, da vas prijateljstvo prema meni dovede do granicah, preko kojih se širi laskavost . . . No, no, nemojte glavom kimati, ta nisam tako zlo mislila, ako sam se možebiti nespretno izrazila. Vi ste dobar, pa ste mi u svojoj dobroti pripisao vlastitosti, koje me inače nejdu, — da mi se zbilja namjeravate uljagivati ili laskati, onako u pravom smislu, na to nisam ni pomislila. Vi ste moj prijatelj . . . to vam bilo dovoljno, — to i meni godi, osobito kad se sjetim, — znate koga, česa.“ —

Ja baš u rieči, da joj se zahvalim na iskrenom povjerenju, kad njetko kucne na vrata, te ni nečekajuć skoro običnoga „unutar“ pade u sobu mladić, meni vrlo dobro znan, te moj njekakov prijatelj.

„Sluga ponizan, gospodično.“

„Ah, moj naklon, gospodine Jean — ah ne, gospodin Ivica — ovo je pouzdanije, pa naški uz to — što ne. — U ostalom vrlo mi je drago; kakovoj sretnoj kobi imademo pripisati vaš dolazak . . . Molim izvoljite, ovdje uza me,“ ovo rekav pokaže graciosno liepom ručicom na stolac polag sebe.

Ivica Sljubić, nakloni se dva i tri puta, — medju nami govoreć, prilično nesretno — porumeni do ušiuh, te pomaknuv njekoliko putih stolicom, sjedne, obazre se na me, pa napokon: „kako je gospodično?“ zapita.

„Meni vrlo dobro, und wie ist das Befinden bei Ihnen, hoće ona na to ironičnim posmjehom.“

„Ja . . . tako, tako“ odvrati on u sve većoj zabuni, opaziv sad istom povriedu nesretne etiquete, uslied koje bi bio morao on upitati nju onim načinom, kojim je ona njega.

Videć ja njegovu smetnju, i poznavajuć joj dobro izvor i uzrok, da malko našalim, kad se baš takova sgoda pridesila, navrnem vodu na svoj mlin.

„A moj Ivo, vidiš mi se danas malko smeten. Neć da budem prorokom, nu mislim, da ti se je nješta osobita, ugodna moralo dogoditi; jer ti oči sievaju neobičnim plamom, a lice se usjalo sjajnim rumenilom, koje udara najbolju svjedočbu tvojim čuvstvom. — Što ne gospodično, da naš Ivica anas u viših kruzih hoda?“

„O i kako! samo mi je žao, što mu za sada žalbože nemožemo pogoditi onog pravog bila, . . . nu doći će to vremenom na vidjelo.“

„Gospodična Milica dopušta, da zametnemo svoj prašnji razgovor, a dotle će se i naš prijatelj otresti svojih ugodnih ili neugodnih uspomenah — preuzeh ja rieč hoteć Bože otvoriti put slobodnijem kretanju našemu Ivici. — Možebiti, da će ga u ostalom i naš govor koliko toliko zanimati.

„Slobodno, al gospodine pazite što i kako govorite“ — odvrati ona podav mi slab nu ozbiljan mig svojim liepim crnim okom. Ja sam umah razumio, što hoće da reče.

„Nebojte se, ja ću čuvat nježna ćuvstva našega prijatelja,“ — odgovorim maknuv rukom joj u znak sporazumjenja.

„Zar se tù o meni govori,“ hoće naš novi gost, nisam mislio, da ću stupiv ovamo postati predmetom kakovih šalah.“

„Oho, brate nemoj unapred suditi,“ odvratim suzijajuć ove istom rodjene s toga neizgladjene izraze; umah će čuti, o čem bi rieč.

Mi smo osviedočeni, da ti imaš valjan ukus toga

Digitized by Google

mislim, da ćeš nam kazati svoj sud. Što ne, ti si toga mnienja, da je crnim očima vrlo težko odoljeti; da su one najpogubnije ljepilo mladim ljudem?

„E kako da odgovorim na to pitanje," hoće sada Ivica, „ja ... ja nisam bio u takovoj sgodi, iz vlastita ... izkustva nemogu ti mnogo kazati."

„Dà, al ja nezahtievam mnogo; kaži mi onoliko, koliko umiješ. U ostalom ćednost je hvale vriedna kriepost, pa bi ovdje dobro pristajala, da neima, što je. Brate ja te držim u toj stvari za kompetentna sudca."

„Al ja nemogu ovdje ništa odlučiva reći, jer nisam bio u sličnih okolnostih, niti neimam dovoljna izkustva."

„O gospodine," odozva se sada Milica, „ja bih koješta znala na ta vaša izpričavanja odgovoriti; n. p. kako ste ...

„E gospodično ... molim, ono što sam pred vama rekao, nije baš upravo od slovca do slovca onako;" odgovori naš momak uprv oči o zemlju, te igrajuć se zabunjen lančićem na uri.

„Sjećaš li se, moj Ivane, onih redakah, što smo prije nekoliko danah čitali u tvom dnevniku

Što te crne oči
Sile mene zrîti?
Što iz njih pogledom
Crni nalip piti."

„Pa što ti odatle zaključuješ," dođao moj Ivica padajuć iz jedne zabune u drugu.

„Ništa drugo, nego da te zanimaju crne oči, crne kose, i još koješta ..."

„No, no, gospodine, vi ste malko granice umjerenosti prekoračio. Ta vidite, da naš vriedni prijatelj Tantalove muke trpi, pa ga još nikako nećete pomilovati," reče Milica, a ja na to udarih u smieh, što se momu susjedu podnipošto nedopadè, dà — razpali ga.

Poznavajuć njegovu malko žestoku narav, želeć izbjeći kojekakvim neugodnim prizorom, svratih rieč na drugi predmet. Dugo se jošte zabavljasmo, dok se napokon ja kao prije nadošli neoprostim, hoteć tim parlamentarsko-ućtivim korakom momu znancu neslanu pilulu, što ju morao malko prije gutati, ponješto osladiti znajući dobro, koli jako ga zanima Milica.

„Liep pozdrav sa moje strane," baci Milica glasno meni na oprostu, a iduć na vrata, dotisne se njekako moje ruke, te stisnuv ju vatreno, šapne: „i više cjelovah."

Mjesto odgovora stisnem joj iskreno obe ruke, pa nakloniv se najprije njoj, za tim zaviknuv momu znancu: „dobru zabavu; ćuvaj se crnih očiuh," padnem iz sobe.

II.

Memoiri zagrebačkoga kostanjara.

Tout vive par contraste et par opposition.
Rousseau.

Da mi se hoće potražiti pravi povod mnogim našim, često najvažnijim podhvatom, koliko bi toga našli, o čem nismo možebit prije ni posanjali! Tudjer bi odkrili, kako je trebao slabi vjetrić popuhnuti, da našemu putovanju posve različiti od prijašnjega pravac udari; kako su se i o neznatnu kamenu razbile najkršnije nade našega života; da onako živahno prorešetamo dojašnje bivstvovanje, morali bi upaziti, kako su često namjere naše visile o nestalnih okolnostih, u kojih življasmo; koliko smo putih tvrdoglavo na krivoj zakučastoi stazi uztrajali, ako smo i znali umah u početku, da zle idemo, nehtijuć s puka stida vratiti se na utrenik; jer se sramismo, da nas ljudi, koje preziremo neobjede malodušnosti i nepodhvatnosti: doista da sve ovo živo promozgamo, zarumjenili bi se s podlosti svoje, te ipak napokon boljim pravcem okrenuli.

Ovo moje, prem subjektivno mnienje potvrdjuju toliki žalibože i preobični slučajevi vidjeni, slušani i experirani u svagdanjem životu, da nemislim naići na takove nevjernike, kojim bi se htjelo jasnijih dokazah ili primjerah. Takovi bo ili gledajući nevide, ili su dobrodušice iz zlatne one hrvatske dobe, kad je u nas valjala zadata rieč ili uloženo poštenje više, nego danas stotine i opet stotine prisegah. — Ob ovoj istini napokon osvjedočiti može ovaj slučaj, koj želim ovdje u kratko pripovjedati.

Brojimo 1845 godinu. Ako tko, to se Zagreb ima s česa sjećati onoga ljeta. Nu nismo u srpanjskih, nego u svibanjskih danih.

U kući bogata trgovca g. Vršića, otca gospodične Milice, naše znankinje iz prijašnjega poglavja, sastalo se danas liepo družtvo same gospode, što mlade, što stare.

Dočim su stariji zasjeli zeleni stol, da mješaju karte, — ~~savila se omladina oko ljubezne domaćice~~, gospodična Milica, kao sriedišta svih zabavah, — oko nade mnogoga mladića, — predmeta tolikih što čuvenih, što nečuvenih uzdisajah. U našem materijalno-papirnatom vieku najjače privlači zlato; — sva magnetična sila sroči se u ovom žućkastom kovu, ono dieli — žalibože — život i smrt, radost i gorkost; usrećuje, upropaščuje, — a to sve traje — nješto malo vremena. — Neimamo se indi diviti, da je i gospodična Milica silno privlačila mladi sviet; jer ljudi mišljahu, da ima u njezina otca liepa blaga, kojim bi se dalo udobno i prilično na veliko živjeti. Uza ovo slovila je Milica kao ljepotica, u dobru glasu. Istina, u cielu njezinu izgledu, pogledu i držanju neimaš gledati ponosne kakove kokete, koja želi brojiti pobjede na hrpice, da se tako pod stare dane uzmogne dosta težkom uspomenom ~~?~~šiti: bijah ljubljena, ili barma: pokoravahu mi se ~~?~~oni. U Milice nebje tih sposobnostih, niti si mogao u njezinu ~~?~~žiti kakovu čarobnu očima strieljajuću a licem uznosećoj ljepoticu, kakove su obično taljanske krasotice. Milo njezino modro oko sjaše vatrom prave Hrvatice, koje neobara, nego diže: nežeže, no ugodno topi. U oblu liščicu — ~~?~~dariše dobrota i nevinost zajednicu, na kojom se radujuće zamkovaše ~~?~~vie debele crne obrvice. Tanki, vitki stas odjene danas u odjeću od težke svilene tvari. — Naobražena po tudjem kalupu, neizgubi pak ćuvstva za domorodne stvari, pače se vrlo rado razgovarala hrvatski. —

Danas slavi njezin otac svoj imendan. Sašlo se k njemu, kako jur spomenuh, liepo družtvance prijateljah i znanacah, koji umah izza običnih čestitakah zaokupiše karaški stol, dok ~~?~~čim je ono njekoliko mladićah zašlo Milicu u razgovor.

U kolu nadobnih ovih njekoliko mladićah kreće se u najljepšoj dobi, muž od 2[illegible] po prilici godinah imenom L~~?~~ović i njegov od prve mladosti prijatelj, a i naš znanac iz prvoga poglavja, gdje ga vidismo u sobi gospodične Milice.

Lirović, poznat odvjetnik i vrli naš pjesnik, slovjaše kao odabranik Miličin. Sviet je govorio, da se zbilja djevojačko srce njemu *priviklo*, te da će on valjda sretan biti, jer mu je njezin otac skon. — Osim Lirovića i njegova prijatelja Sljubića, vrtjeli su se jošte dva mladića oko liepe domaćice.

(Dalje će slediti).

Digitized by Google

Harač, harač, rajo trieba!

Evropejski turkofili, koji se, na sramotu kršćanstva kote svakim danom kao gljive, kad preko noći kiša padne; evropejska, a napose bečka journalistika uzev si slavnu zadaću: braniti njekoč najvećega neprijatelja njemačkoga roda i carstva, tu utvoru i neumiveno djetešce orientalsko: ovi svi skupa neimaju ili neće da imaju ikakvo ponjaće o načinu života svojih štićenikah. Mnogo se je već toga pripoviedalo, kako pobiraju Turci harač od nesretne raje. Očajni uzklici jadne naše bratje udaraju žalibože o kamenite uši i olovno srce evropejske diplomacije.

Željan sam znati, što bi kakav bečki novinarčić — ili baš naš koji turkofil — radio; kako li onaj prvi utisak opisao, gledajuć kakova bjesna agu ili nesmiljena spahiju — lutu poturicu — obkoljena čoporom gladnih Turakah, gdje zahtieva harač. Nije ono proizvod razbijane mečte, niti [illegible] pristranošt, što [illegible] vjedaju oče[illegible]: kako uniju [illegible] porez i na[illegible] sabirati. Ni[illegible]de tu opredi[illegible]jene ni čiste svo[illegible]; na sto stranah [illegible]težu uboga Bošnjaka ili Hercegovca; svaki hoće svoje imati: [illegible] paša, beg, mufte, kadia, odža, pop itd. Uzalud tražiš u [illegible]ole razmereni porez; badava kakovo takovo uredjenj[illegible] vlastelinskih i seljačkih odnošajah; svemu tomu ni traga; pače mjesto ovoga vlada podpuni zulum, surova samovolja i nečovječna okrutnost. Kad dodje harač pobirati, mora seljak dotičnomu gospodaru konje nakrmiti, njega i pratnju liepo napitati, platiti, koliko je njemu volja, pa napokon, da se oholo Ture uzmogne zabaviti, moraju mlade djevojke kolo plesati.

Netare jadnu raju toliko carski porez; ta ovoga bi jošte mogao kako tako podmiriti nu one sedmine, devetine, desetine, i što ti ja znam, kakove nametine, ove ubijaju jadna seljaka. Objestno Ture nepozna milosrdja, premda bi to često i u njegovom interesu bilo, jer po tom što bjedna kršćanina nemilo iztuče, neima nikakova probitka njegova kesa ni carska pjeneznica.

„Harač, harač!
odkud raji harač?
Odkud zlato, koj krova neima,
Mirna krova da ukloni glavu?
Odkud zlato, koj njive neima,
Nego tursku svojim znojem topi?
Odkud zlato, koj stoke neima,
No za tudjom po brdieh se bije?
Odkud zlato, koj ruha neima?
Odkud zlato, koj kruha neima?

Ovako pjeva biede nesretnih kršćanah proslavljeni pjes-

Digitized by Google

nik „Smail-Čengić-age.“ Nevoljni narod stenje jur više vjekovah pod ovom igom; bori se sa životom i smrti, a neima mu jadnu pomoći od nikuda. Kamen bi proplakao, a turskoga se srca nekosne očajni jauk:

Odkud raji harač!
„Glad, golota, gospodaru!“
A pričekaj pet šest danah,
Dok ti žudjen izprosimo!

Lasno je piskariti u toploj sobi, s punim trbuhom i zdravom kožom. Nu, ako neće stanovita gospoda, da jih krstimo zlobnicî neka se potrude in faciem loci, pa onda neka sude. Evropa nečuje glas vapijućih kršćanah, jer su oni Slovjeni. Inače ovo se neda protumačiti. Ta zašto je na prvi pokušaj Helenah, da se oslobode muhamedanizma, povrvila im sva Evropa u pomoć; sa svih krajevah pohrli bojovna mladež, da lije krv za slobodu potomakah Milciada i Leonide; da razvidi bojište Maratonsko i klanjce Termopilske; da otme varvarstvu klasično zemljište znanostih i umjetnostih. — Što je Evropa onda radila, aplaudiraše joj sav sviet; — jer njezin čin bjè plemenit podhvatjen u ime sveobće prosvjete, u ime čovječanstva i ljubavi. Nu što danas hladnim okom i prekrštenih rukuh motri zdvojne napore bjednih Slavjanah, napose hrvatsko-srbskoga naroda, što se uz sve dokaze tudjega nasilničtva niti nemica, to joj neide u slavu, — pače ju osudjuje, što je i pravo.

Naša braća onkraj Save netrebaju da jih drugi pomažu, oni su zadovoljni, ako jih neodmažu, bud fizično, bud moralno. Žalibože ni toga neće da drže neprijatelji našega naroda.

Vapaji nesretnih Bošnjakah i Hercegovacah nenalaze odziva. — Ali nadajmo se, veli istina: nebo je visoko a car daleko. Nu ako i je nebo visoko, to ipak čuje vječna pravda naše vaje, pa će jih i ona poduprieti. — Samo se bojimo, da će naša braća morati se strpiti malko, dok se to sbude; a nedvojimo, da će za toga mnogo putih zagraknuti nesmiljena turad:

„Harač, harač, rajo trieba!“

Stogodišnjica Tekelijina.*)

(Ulomak iz „Putopisnih crticah J. J.)

Dok sam tu tako vegetirao, i ob ono malo reflexic, što mi još bješe preostalo, često na samu tužan razmišljao, u što da li ću se, ako ovako uztraje, napokon pretvoriti: trgne me iz te apathie glas o stogodišnjici Tekelijevoj, koja se imadijaše slaviti dne 29. kolovoza. S mjesta potražim njekoje znance od srbske omladine i počmem se s njimi dogovarati, kako ćemo zajedno tamo poći. Nu kao što me pomisao na uzvišeni značaj te slave i množinu učestnikah iz svega Jugoslavenstva i drugih srodnih i pobratimih narodah bje iz početka zanela, tako me malo po malo stadoše odvratjati od namjere svi razlozi udobnosti, do koje ja na posljedku mnogo držim. Slušajuć dan na dan, koliki se odlični sviet iz bliza i daleka tamo sprema te slikajuć si pomoćju svoje još tolike žive fantazije prvo onaj trpanac noću na parobrodu, a drugo onu vrevu ljudstva u Novom Sadu, za koje ni na ulicah gradskih mjesta biti nemože, a kamo li da se svi pod krov smjeste: počmem se pribojavati, nebi li se moja poezija mogla tu dovršiti kakovim prozaičkim noćištem na kaldrmi gradskoj jer poznata nikoga neimam, a moji mi drugovi nemogoše unapred od svoje strane ništa obećati. Napokon održe ipak pobjedu plemenitija čuvstva, kojim da zadovoljim, odvažih se na sve žrtve. Nu tomu junačtvu na moju veliku radost bude oduzeta svaka prilika tim, što mi dan prije, nego li ćemo poći, stiže nalog od matice ilirske, da nju pri toj svetčanosti zastupam. Sad već drugim srdcem sjedoh na parobrod večeri 28. kolovoza, tješeć se, da ću ovako zaštitjen poslaničkim značajem svuda lašnje proći. Parobrod, kao što smo se nadali, bijaše sbilja upravo nabijen putnici, što ih je pokupio na postajah od Pešte do Vukovara. Na njem bijahu poslanici magjarske akademije znanostih i mnoga druga odlična gospoda i gospodje, najviše srbskoga naroda. Od spavanja nebijaše ni govora; po načelu prior tempore potior jure koje se u krčmah i na brodovih uporavlja bez ikakva obzira i milosrdja, bjehu do nas već sva mjesta zauzeta, te nebi nikoga sa svoga krenuo, osim da brod gorjeti ili tonuti počme. Udarismo dakle u svakojake razgovore, zalievajuć suha grla tko vinom, tko čajem, dok nas napokon, nemogav se već odhrvati snu, nebì i po podu i po krovu i po svih kutovih broda. U svu zoru prispjesmo pod Novisad. Na obali nas dočeka množina svieta s bandom. Izilazeći gosti budu radostno pozdravljeni i njeki znatniji do u svoj stan od neprestano kličajuće svjetine odpratjeni. Ja još s jednim znancem iz Zagreba ugrabimo srećom čovjeka, da nam ponese prtljagu i kud god nas na konak odvede: „Hoćete li ka „groncu“ (kranzu)?“ upita nas. „Kudgod znadeš“ reknemo mu mi, „samo da se noćiti može.“ Ali evo žalosti! Opitav se kod njekoliko budnih i probudiv nemilo još njekoliko već spavajućih krčmarah, ostadosmo uzprkos momu poslaničkomu karakteru na po ulice bez konaka. Stojeći tako i neznajući što da počmemo, domisli se moj drug, da idemo na gradsku viećnicu; mišljaše da će kraj mene i njega ogrijati sunce. Došav tamo nadjemo dva tri mlada čovjeka, kojim upravo bijaše povjerena skrb za ukonačenje gostih. Kad mi rekosmo tko smo i što tražimo, požališe nas radi tolikoga tumaranja i ljubeznom uljudnošću prihvati mene, a drugi moga druga i odredu nas na počište. Za me bì stan priredjen na trgu kod g. R..... Kad u njega dodjoh, onaj mah zaboravih na sve nesgode p... ugledavši mjesto tvrda kamenja gospodsku postelju, koja za koj čas imadijaše sahraniti ove umorne kosti. Okriepi... upravo ambroziškim snom, probudi me rogobor svieta na ... a već bijaše i vrieme ustajati. Dok se obukoh, eto ti ... domaćina da me pozdrav; i kako nisam sretan! U nekom gradu — jedan jedini u pola znanac. — i ta toga me dobri namjera namjerila! da mu pripovjedim, što mi se je ... dogodilo i kako mi je ovim povoljnim slučajem sve sta... nadomješteno; a on, radujuć se takodjer, povede me u ... tarje u sredinu svoje ljubezne obitelji, o kojoj mi je još ... što spomenuti na drugom mjestu.

Oko 9 urah sastanemo se svi pozvani gosti. zastupnici raznih pokrajinah, gradovah i družtvah u dvorani srbske čitaonice. Tud nadjoh svoga druga, g. V.; vidjeh za...

*) Ovaj ulomak iz povećega članka, koj će izići sav u sbirci njegovih zabavno-poučnih spisah, što no se već nalazi pod štampom, ustupio nam je g. spisatelj, i mi ga tim radje u svoj list primismo, što znamenita po sve Jugoslavenstvo slava Tekelijeva nije dosada još nigdje tako obširno opisana kao ovdje. Osim toga može po ovom odlomku suditi čitateljstvo o načinu i duhu, kojim i u kom je pisan cio taj spomenik „Putopisnih crticah“.

magjarske akademije znanostih: tajnika Toldy-a, baruna Podmaniczkoga i Jókay Móra; upoznadoh se sa njekojimi odličnimi muževi poznata imena u politici i književnosti srbskoj; nadjoh napokon i tajnika muzeuma kraljestva českoga, g. Kolara. Kao što će taj svetčani dan, kojim se Srbstvo dostojnim načinom oduži velikomu svomu dobrotvoru, Savi Tekeliji, ostati neizbrisivimi pismeni ubilježen u povjestnici njegovoj, tako će uspomena njekojih dragih licah, koja sam tom prigodom spoznao i obljubio, ostati, dok sam živ, ugodna srdcu momu. Medju te brojim ponajprije mladoga, za sve, i meni najsvetije idee, plamom najčistjega oduševljenja zanešena, umna muža, vatrena rodoljuba, iskrena prijatelja, Slavjana u podpunom smislu — rečenoga g. Kolara. Vidjeh ga i obljubih; a poznavši ga pobliže, uvjerih se, da je duševno srodstvo bila ona tajna sila, što no je dva srdca toli u brzo spojila.

Iz čitaonice uputimo se u sabornu crkvu, gdje prisutstvovasmo svetčanoj službi božjoj, poslje koje uputimo se svi u priredjeno za tu svetčanost dvorište gradske viećnice, gdje nakon srbske hymne i prekrasne, u slavu toga dana sastavljene i skladno izpjevane pjesni čusmo znamenito slovo poznatoga srbskoga književnika i blagovicstnika jugoslavjanske uzajemnosti, g. Dra. Subotića. Taj dio svetčanosti završi se drugom, takodjer u to ime sačinjenom, pjesni. Valja spomenuti, da su obe rečene pjesni sastavljene od dvojice mladih Srbaljah, i nagradjene od matice srbske.

Vrieme od podne do 2. ure prodje u štokakvih privatnih posjetih. U to doba sastane se do 150 izabranih uzavnicah na svetčan objed u gostionici „k suncu.“ Toga ti neću obširno opisivati, jer su takove gostbe sve na jedan kalup. Da se je jelo, pilo, pjevalo i napijalo, to netreba da ti kazujem. Tako biva svuda. Prem da imaš ti englezki želudac, a ja englezku uztrpljivost, mogao bih ti Walter-Scottovom obširnostju opisati i dvoranu, koja nas je ugostila, i gosta po gosta, jelo po jelo; nu mi smo za takove opise slaba želudca. S toga, da uzmogneš tim lašnje probaviti ostalo, valja da te tim poštedim.

Kao što sva svetčanost, tako i objed imadijaše karakter čisto slavjanski, i ako se njeki ljudi namagahu, da mu mjesto narodnoga dadu više politički značaj. Gallina, multorum pullorum sollicita mater zadje opet, da kupi pod krilo piliće svoje, ne forte —. Nu uzalud; — kad se kvočki za ćud doznalo, da naime ždere mlade, kao njegda Saturno djecu svoju, ne forte — i to je ono pravo. Nadjè se doduše i njekolko pilićah, te pristadoše i oni pijukati uz njeno vabljenje; ali oni drugi sjetjahu se još ukljuvanih od majćina kljuna glavah te nehtjedoše pod okrilje, koje ni od jastrebova boje nije. Mnoga se liepa rieč o ljubavi, slozi i zajedničkih interesih potroši i s jedne i s druge strane; nebijaše još Eötvösove osnove o ravnopravnosti svih narodnostih u Ugarskoj, da kratkovidim oči otvori. Pod krinkom bratstva i jednakih pravah krijaše se još fatalna misao hegemonije gospodujućega plemena nad davnim robljem, te za njeke istom kašnje na vidjelo izadje. Dà na strašnu rolu ostaudiše za uviek okolnosti viteški inače taj narod! Politika magjarskoga naroda jest politika sdvojenika: aut vincere aut mori! i tko misli da on drugčije postupati može, ljuto se vara.

Taj upravo utisak učiniše na me i govori zastupnikah ove akademije. Kao što se utopljenik hvata suhe sibke, odpala kamena, dà i prirečne slamke, tako i govornik, gdje se uputiti i uvjeriti nenada, rabi svu silu ostalih govorničkih sredstvah te spaja kao u jedan električni udar sve što uzmože varka hinjena čuvstva, izraz lica, grom glasa, držanje i kretanje tiela, te gdje mu je nemoguće osvjedočiti, tu hoće da obmami; gdje mu je razum nepristupan, tu na srdce juriša. Ali uzalud; obmama prodje, a sviest se opet vrati; srdce se stiša, a razum opet progovori.

Barun Podmaniczky govoraše kao s brda u dol jednozvučnim discant-glasom o slobodi, koju zajednički braniti, i o jeziku, koj svakomu narodu njegovati valja. Tu za me bar neugodnu visinu glasa zove Magjar Sajtó u svom izvjestju o Tekelinoj slavi retoričkim uzletom, a govor sam improviziranim, valjada za razliku od Toldy-jeva, koji je svoj čitao. Težko mi je reći, ali sada već mirnom sviestju mogu, da mi se njegove rieči: „Narod, koj se odrekne svoga jezika ili ga čijim nasiljem izgubi, sám je sebe ubio ili je od tiranskoga samosilja smrtni udarac primio“ — da mi se te rieči, velim, čine sada kao njeka satira, kada ih sravnim s tobožnjimi koncessijami one Eötvöseve osnove, te pomislim, da su i u njih Magjari vidjeli propast svoje narodnosti. — Toldy Ferencz govoraše ozbiljnim, smjernim, dà i nješto turobnim glasom mislećega učenjaka o zajedničkoj prošlosti i slavnih muževih obojega naroda, sinovih zajedničke domovine u obće; nu nemoradè li u taj isti čas gorko oćutiti istinu, koja se, jer na sto ustah govori, tajiti nedade, da su tu slavnu prošlost bratskoga naroda i njene nosioce, slavne srbske muževe, oni konfiscirali? napose pako imenovà Miloša Obilića i Kraljevića Marka, koje Srbstvu već nitko oteti nemože. I on medju ostalim reče: „Sveto je pravo svakoga naroda, koj je porieklom i jezikom pozvan od Boga, da sačinjava posebnu obitelj čovječanstva, da svoj individualitet, koj se navlastito u jeziku i pjesničtvu najvjernije izražava, ne samo zadržati, nego ga i razvijati i u njem se proslaviti može.“ A i tù mu morade biti težko pri duši, znajućemu, da će se te liepe rieči u svoje vrieme morati poreći.

Drugih govorah neću da napominjem. Svi bijahu u duhu sveslavjanske uzajemnosti, a napose bratskoga porazumljenja izmedju obiteljih plemena jugoslavenskoga. Kolar govoraše češki. Uz objed bjehu dieljene liepo izradjene spomene kolajne, kovane u slavu toga dana u Pešti. Još mi je napomenuti jedan čin, koj ako kad urodi svojim plodom, biti će jamačno poslje uspomene Tekelijeve prva slava toga svetčanoga dana. Načelnik gradski dr. Miletić, razloživši u podužem govoru važnost narodnih učevnih zavodah i sjetivši Srbstvo na neugodnu i po sav narod veleštetnu okolnost, što neima nikakova višega učilišta za izobražavanje svoje mladeži u duhu narodnom, učini predlog, da se sabiraju prinesci za utemeljenje pravoslovne akademije u Novom Sádu. Tomu pozivu odzove se s mjesta njekoliko rodoljubah, imenito g. Kolarac, iz Biograda, osvjetla si i tom prigodom čestito lice, obećavši za istu akademiju 2000 for. Dao bog, te ih se i više ugledalo u njegov primjer, pa će biti napredka i u njem sreće!

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Iz Zagreba. Kad neizkusni mornar zabrodi prvi put neizmjernom morskom pećinom, mora se osim običnih zapriekah i prepriekah, boriti s kojekakvimi tegobami, starijim brodarom nepoznatimi, nu njemu kao novaku pogibeljnimi. Niti pozna mora niti njegovih svojstvih; brodarski mu je život tudj; borba s onim gorostasom naravskim neobična. Danju i noću mora na krovu ladje bditi ili na kormilu vrebati, da se slabi brodić nerazdrobi o kakvu šiljastu vodom poplavljenu pećinu ili nenasjedne na plitku morsku pješčaru. Sto i sto neprilikah mora izkusiti, prije nego postigne ono, radi čega se otisnuo na nemirni živalj, kakov je more. Pogibelj u vodi, pogibelj nad vodom, stranac u stranom elementu mora koješta prevrpljeti dok se sasvim udomaći ondje. Nu kad ova prva kušnja sretno mine; kad obrodi sve na daleko i široko; kad se upoznao sa svimi varkami, zasjedami morskimi: onda lasnije diše brodarski mu zivot prija, pače ugadja, te ga nebi više ni htio drugim zamjeniti. More, kojega se prije toliko plašio, sad mu omili, kao najbolji prijatelj.

Tko ove prilike nerazumie, mi smo ju pripravni razriešiti. Kad smo prošle godine prvi put otisnuli se na javnost pripravismo se na kojekakve neugodnosti; one nas zbilja posjetiše u punoj mjeri. Borasmo se novim oružjem; pa jošte k tomu, kao novaci s neprijatelji od svake boje. Nu i ta prva napast sretno je prošla. Evo nas u drugom ovom tečaju, spremne da novimi silami i stečenim izkustvom ove prošle godine bojujemo hrabro i postojano za — dobro našega miloga naroda. Ako ikoji kamenčić doprinesemo k divnoj onoj sgradi, u kojoj obitava narodna prosvjeta, narodni ponos i narodna sreća; onda smo sretni, te druge nagrade niti tražimo niti hoćemo. Ovo bi, po našem mnienju, morala biti ultima ratio svih naših težnjah i podhvatah, oko ovoga nastojati ćemo iz svih silah. Prebrodismo uzrujano more; otesmo se sretno ponorom Scile i Charybde — sada ćemo putovati utrenikom, — Bog bi dao sretno i plodonosno. —

* Pravedno zaželi naš hrvatski Marseile „en miniature“ Sisak, da postane kraljevskim gradom i nadje po svoj domovini iskreni odziv, te bude, kako čitasmo u novinah, i od strane trgov. komore zdravo poduprt.

Ali što će na to reći naši domorodci kad začuju, da je u najnovije doba trgovački sbor vojničkoga Siska dao tiskati njemačke svjedočbe za svoje hrvatske dućanske učenike? Ili zar ga je volja postati kraljevskim freistadtom Frankfurtskim, da najodličniji dio gradjanskog žiteljstva već unapred radi u tu svrhu?

* U Mraclinu, občini turopoljskoj, bijaše dne 27. prosinca 1861 sudbena procieni zemaljah i sgradah, koje željezničko družtvo za cestu do Siska treba.

Sve ponude družtvene nemogahu občinu sklonuti na nagodu. Rečeni dan izidje na lice mjesta povjerenictvo županijskoga suda sa dotičnom komisijom, a od strane občine „en masse“ ondašnji seljaci. Svi napori povjereničtva da sklone i privole vlastnike na odstup zemaljah uz ponudjenu dosta visoku cienu neuspnu ni malo; dapače, občinari uložiše prosvjed proti svakoj procieni i hodanju po njihovom zemljištu uz viku, kriku i prietnju, da će se i silnom rukom poslužiti.

Pitanje nastaje: tko si uzimlje na dušu — ovako se igrati s neukim pukom, te ga u očih cieloga civiliziranoga svieta sramotiti. Gdjegod se željeznica kakova gradi, občinstvo donaša s velikom pripravnošću žrtve, — nudi zemljišta, drva, da privabi u svoju blizinu prugu toli hasnovitu; kako u najnovije vrieme čini i grad Varaždin, a ovdje se stavljaju zaprieke, kakvih jošte nebijaše nigdje.

Poslje izrečene procience preduzeti će mjernici posao sa svojimi pomoćnici; tu će se morati, ako občina uztraje opirati se procieni, na svaki način ružan konflikt zapresti, koji se neće dati liepim načinom do konca dovesti.

Hrvatsko kazalište.

U Zagrebu 2. siečnja. U kazališnom životu bilježimo opet njekoliko vrlo fino izvedenih komadah. U Molierovu „Le malade imaginaire“ tekó je prizor za prizorom, kô naravni potočić, koji nikad nezapinje ili ćaskom stane. Dan na dan može se sve to više svatko osvjedočiti, da kod marljivosti naših jur prilično uvježbanih silah kazališnih već nješto izvrstnijeg punim pravom zahtjevati možemo.

Ovakove finije francezke vesele igre, pa prevodi poljskih i magjarskih komadah u kojih se slike života ugodno i složno razvijaju, će vazda navući više občinstva u hram Talije naše, nego li toliko putih jur vidjene dosadne njemačke šurke.

Radi božićnih praznikah bijahu prekinute predstave, te napominjemo danas samo jošte dva junačka sjajnim uspjehom igrana komada „Nikolu Šubića“ i „Gjurgja Brankovića.“ — Što je naše občinstvo prionulo pohadjati kazalište, te su ove sve večeri doživile punih kućah, to gojimo sladku nadu, da je ova plemenita zabava prihvatila čvrsti koren u narodu našemu.

U subotu 4. o. m. predstavljat će se na korist g. Mandrovića Šilerovi „Razbojnici.“ Mi želimo ovom ljubimcu hrvatskog kazališta mnogobrojni posjet.

Književnost.

* Vrli naš i mnogo zaslužni publicista gosp. Eugen Kvaternik boravi, kako dočusmo iz vjerodostojna izvora, sada u Novomgradu kod Karlovca; te radi neumorno na polju domorodno-publicističkom. Za tisak pripravlja: drugi svežčić svojih „političkih razmatranjah,“ koje će jur prvih danah mjeseca siečnja pod tisak doći. Čim ovo svrši, latiti će se brošure tičuće se srbskoga pitanja, koja će jamačno biti vrlo važna. Imade silu gradiva gotova u govoru, što ga bje nakanio reći u saboru, da je došlo srbsko pitanje na tapet. Ovaj je govor obsežan; s toga sudimo, da će biti i brošura jezgrovita i valjana, te će po svoj prilici — koliko znamo — mnogim sliepcem oči otvoriti, a mnogim prenapetim muževom naše braće sliku u pravoj svjetlosti pokazati. Mi jedva čekamo tu knjigu i želimo, da što prije ugledje svjetlo: neka se bistre misli!

* U Albrechtovoj tiskarni dovršena, te jur i razposlana „Slovnica hrvatska“ od Antuna Mažuranića drugo izdanje. Mjesto kojekakvih preporukah i gola hvalisanja dosta u njezinu hvalu, što znamo, da je proizvod našega temeljito rečenoga Antuna Mažuranića, i što je doživjela drugo izdanje. U Zagrebu se može dobiti u Županovoj knjigari; ciene joj neznamo.

* U Jakićevoj tiskarni štampa se drugi svezak prekrasne pjesme „Osvetnici“ — dakako troškom onoga muža, komu se s domoljublja klanja maleno i veliko po širokoj Slaviji, koga svi znamo, ma mu dična imena i nespomenuli.

* Troškom naklade školskih knjigah izadje u Beču liep molitvenik „Duševna okrepa.“ Obsiže do 12 arakah, urešen je sa pet slikah; a nestoji više nego 79 novč. — Preveo ga je „sbor duhovne mladeži zagrebačke.“ Svikako bi željeti, da se jedared počme naš sviet i našimi molitvenici služiti. — Isti „sbor“ prevede knjižicu „Kažiput“ a izdade ju rečena naklada školskih knjigah. Ovo su malene moralne slike i prilike s vrlimi aplikacijami na naš život. Ciena je knjigi 39 novč.

* Od „Radnje blagoveštenskoga sabora“ izašao je prvi svezak do 184 strane. Ovaj snopić sadržaje saborske sjednice, a drugi će osim naslova, predgovora i sadržaja, tako zvane srbske privilegije u latinskom originalu i srbskom prevodu. Budući će biti knjiga veća, nego što se u prvi mah mislilo, to joj je i ciena poskočila na 1 for. 20 novč.; dućanska ciena 1 for. 50 novč. Tko od predplatnikah na rečeno djelo pošalje umah 1 for. 50 novč., taj će uz knjigu dobiti i kartu (zemljovid) Bačke, Banata i Sriema. Posebice stoji sáma ova karta 50 n., a dućanska ciena 80 n.

Digitized by Google

Svaštice.

* Ove godine već pod konac potrese silni Vezuv opet našom zemljom, a pregorjela lava poplavi i oledeni liepi gradić „Torre del Greco.“ I mi ovdje poćutismo dobro taj potres; — dakako ne posvudaj jednako. Sviet se po ladanju razveseli nadajuć se plodnoj godini — dao Bože, te mu se izpunila sladka nada. Nu opet ako nečitamo, da su ljudi padali od straha s neobične trešnje, to se ipak našlo osobah, koje ovaj slučaj sjeti s u d n j e g a dana. Evo kako o tom izvještuje njeka majka svoga sina u Zagrebu: „Drago diete, kad je bil potres, naše se je stanje strašno zibalo, da sam od straha kak mrtva opala, mislila sam, d a b u s u d n j i d a n!“

* Raznositelju književnoga dara „Lade“ za 1862. god. štono sva gg. predbrojitelji bez iznimke dobiše, reče njeka gospoja domorodka: (budući gospodina kod kuće ne bje) „Ich brauch nichts; mein Herr kauft keine kroatische Bücher“ — zašto se je taj slavni domorodac na „Naše gore list“ predbrojio? —

* „S l a v j a n s k a b e s e d a“ ovogodišnja u Beču izpade vrlo sjajno. Sudjelovahu tu prvi glasbeni slavjanski kapaciteti; a pjevalo se i sviralo izključivo slavjanski. Svečanost otvori sbor hrvatski: „Brod nek ćuti udarca“ — zatim pjevahu se ostale pjesne srbske, češke, poljske, slovenske i ruske. Osobito se dopao češki sbor „U t o n u l a“ od Križkovskoga. — U drugom razdielu sviraše orkestar umjetničke komade svih znamenitijih slavenskih granah: hrvatske, srbske, češke, poljske, slovenske itd. Ovaj put stupi sestra slavnoga A n d e r a prvi put kao pjevačica na javu. — Sve je liepo i dobro izpalo; sjajno slušateljstvo zahtievaše često, da se ovaj komad po drugi put pjeva ili svira. Sjajnu ovu zabavu posjeti sve, što slavjanstvo imade u Beču velikoga i slavnoga. Tu vidjesmo ruskoga poslanika na bečkom dvoru Balabina, barona Ožegovića, grofa Tuna; ovamo dodju proslavljeni zatočnici Slavjanstva gg. državni većnici: Rieger, Klam-Martinic, Klaudy, Pražak, Potocki, Toman itd. Naš dvorski kancelar nije prisutstvovao. — Mnogobrojno, te izabrano družtvo odihavaše čistim slavjanskim duhom. — Tako valja!

* Proračun troškovah grada Zagreba za 1862 godinu, izradjen po odboru gospodarskomu glasi u svemu na 201.832 for.; a dieli se na pristojbe stalne nepromjenljive sa 100.085 for. na promjenljive, nu ipak takove, koje se svake godine malimi razlikami ponavljaju sa 33.407 for. — na pristojbe, kojimi je sdruženo povećanje občinskog imetka, kao gradjenje, odkupi itd. sa 67.440 for. — Ovi izdatci razredjuju se na 5 stranah. I. na političku upravu sa 44.902 for., II. na sudejsku sa 9189 for., III. na redarstvenu sa 38.754 for., IV. na školsku i bogoštovsku sa 18.796 for., V. na gospodarsku i gradjevinsku 85.191 for.

* Godine 1861 izpušilo se je u Hrvatskoj i Slavoniji 27.669,730 komadah austrijskih a 145.800 komadah inozemskih smotakah, svega 27.815,530 komadah u iznosu od 674.393 for. a. vr. nadalje 3.781,500 funt. rezanog duhana u vriednosti od 639.847 for. a. vr., napokon 105.600 funt. burmuta u vriednosti od 117.252 for. — Uslied ovog računa popušilo i poburmutalo se je u Hrvatskoj i Slavoniji liepa svotica od 1,431.492 for., sve za gotov novac.

Smješice.

* U Zagrebu stolnom hrvatskom gradu idjahu njeke nedelje u Jurjaves na šetnju laškom ulicom dva surkaša njemački se razgovarajuć; prolazeći mimo kuće, gdje su gg. Mihić i Sabljić otvorili tvornicu likerah, ruma, vinovice itd. Nov velikimi pismeni udaren napis udari im pod oči jedan od njih zapita: Woss izt-den tos „tvornica,“ na što mu drug brzo kao vještak odgovori: „Die Bedienung mit Liquer.“

* U našem Varašdinu je jedan svećenik, koj propovieda u književnom jeziku. Množina ga dolazi slušat i rado ga sluša. Nedavno bijaše puna crkva i još jedan slušatelj hoće da unidje u crkvu, kad se iz nutra turne i s njim na vratih strkne jedan njegov znanac, koga on zapita: Tko govori? „Njekakov mladi Ilirec; zato idem van, kajti ga nerazmem, osvetiti — osveti . . . kaj je to osvetiti.“ Na što drugi doda: „A to ti je, da ti Bog pamet razsvietli“ i unidje u crkvu.

* Došao stari krajišnik Ličanin sa svojim sinom u Karlovac, da kupi proje. Na tornju počme tući dvanaest urah. No Stevo, koliko je urah? upita otac sinčića. „Četiri male i dvanaest velikih“ odgovori mladi „grenzer.“ —

* U gostioni u K* k „plavom raku“ zasjelo na veliki petak više osobah kod stola. Budući dan nemrsni zaištu štokfiša. Konobar, da nezaboravi, koliko mora porcijah donieti, uzme prstom kažući brojiti: „jedan, dva, tri, četiri, pet štokfišah.“

Lažitorba.

* A. Jesi li čuo što nova? Austrijski visoki Appelations- ili Cassationshof neće biti više u Beču?

B. Zašto ne?

A. Znaš — radi srodstva i prijateljstva koje vrlo prieči sudu, da nekroje po pravu i pravici.

B. Ah, zbilja! — dakle će zato i naš stol sedmorice biti u Beču?! — gle, gle! pa Appelationshof za Njemce može biti u Zagrebu. Evala, opet ne fali!

* U Zagrebu sastavi se sbor odličnih gospojah koje u posljednjoj svojoj sjednici zaključiše, da neće od sele niti rieči njemačke progovoriti bud u javnu družtvu, bud kod kuće. Na čelu tomu liepomu sboru stoji jedna gospoja, rodjena bečanka, koja stanuje već punih pet — nedeljah u Hrvatskoj.

* Čujemo, da se spravlja ciela povorka odličnih Turakah, da sprovede zimu u Zagrebu. Eto zabavah i veseljah i — živeža. —

* Ovih danah otvoriti će se željeznička pruga izmedj Mraclina i Zagreba. Vele ljudi, da joj je i vrieme! —

Pozivljemo što ućtivije svekoliko domorodno občinstvo na predplatu za

Naše gore list.

LADA

uspomenica za 1862 god. razposlana je kao obrečeni dar na sve lanjske predplatnike.

Listovnica uredničtva.

* G. M. T. u K. Vaši „Dragulji“ dobro su nam došli. Kad bi naše kràsotice znale, kako će jim se slava pjevati, predplaćale bi se na stotine na naš list. Molimo liepo da izvolite nastaviti krasne svoje pjesmice. Najvolili bi, da nam za svaki broj pošaljete njekoliko; — biti ćemo Vam zahvalni i mi, — i j o š n j e t k o d r u g i.

* G. M a t. B . . . u B. Srdačno Vam hvala na liepom savjetu; slieditićemo ga, koliko se bude najviše dalo. Vrlo bi nam godilo bilo, da ste svomu listu koju pjesmicu priklopili. —

* G. — l j u š k a u D. Vaš članak primamo, ako ga i budemo mora[illegible] njestimice malko izpolitirati. Vaš zdrav, vezgroviti humor vrlo nam se dopada; samo ako što u buduće uzpišete, opomadite i oparmifirajte članke, inače bi koju ljepoticu tanka želudca i finih žilicah grčevi napeli, — a tko da onda odgovara? Svikako bi Vas molili, da nas se češće ove godine sjetite.

* G. T. L. u Z. U koliko želimo, da se naš mladi naraštaj što pomnije bavi literaturom, to ipak nemožemo dopustiti, da naš list postane p o k u š a l i š t e m kojekakvih tek rodjenih stihotvoracah. Vašu pjesmu nemožemo primiti, jer se vidi, da ste istom početnik. Medjutim Vi se vježbajte: ta nemora sve ići na javu; radite prije sukromno, pa kad što čestita uzpišete, mi primamo objeručke.

Ovo isto velimo i mnogim inim mladim književnikom: kuvajte prije, onda jedite. —

* G. M. S. u B u d i m u. Primismo sve, te Vam srdačno zahvaljujemo na rodoljubivom trudu. Crne su viesti, što nam jih javljate — nehajstvo tò je stara bjeda našega naroda. Nu nije zamjeriti toliko onim, koji živu u sriedcu velikoga „Magyar-Orszaga“ kad imade takovih ljudih i ovdje u bielom našem Zagrebu, sriedištu narodnoga života.

Čestitka

k novoj godini 1862.

o	n	ž	o	l	s	o	m	o	s	l	o	ž	n	o
n	ž	o	l	s	o	m	a	m	o	s	l	o	ž	n
ž	o	l	s	o	m	a	s	a	m	o	s	l	o	ž
o	l	s	o	m	a	s	o	s	a	m	o	s	l	o
l	s	o	m	a	s	o	ć	o	s	a	m	o	s	l
s	o	m	a	s	o	ć	a	ć	o	s	a	m	o	s
o	m	a	s	o	ć	a	r	a	ć	o	s	a	m	o
m	a	s	o	ć	a	r	b	r	a	ć	o	s	a	m
o	m	a	s	o	ć	a	r	a	ć	o	s	a	m	o
s	o	m	a	s	o	ć	a	ć	o	s	a	m	o	s
l	s	o	m	a	s	o	ć	o	s	a	m	o	s	l
o	l	s	o	m	a	s	o	s	a	m	o	s	l	o
ž	o	l	s	o	m	a	s	a	m	o	s	l	o.	ž
n	ž	o	l	s	o	m	a	m	o	s	l	o	ž	n
o	n	ž	o	l	s	o	m	o	s	l	o	ž	n	o

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 2. U Zagrebu 15. siečnja 1862. **Tečaj II.**

JEZIK RODA MOGA.

Kao vječno more sinje
U kretu si gibkom, lakom
Podaje se dahu svakom,
I mrežka se i propinje
(Kakva moć je vjetra koga)
Žuji, zveči, zvoni, zvuči,
Šumi, grmi, tutnji, huči —
To je jezik roda moga!

Koliko se hvale puci
Svaki svojim tobož slavnim, —
Kad ih š njime divnim sravnim,
To su meni mrtvi zvuci,
Niesu srcu radost med'na,
Nit su duhu krilna sila,
Niti bukte kroz sva bila
Kô što njeg'va riečca jedna!

Sile mu je glas olujne,
Njemu rieči te se ore,
Kao munje kad se bore,
A kô vali rieke bujne
Provaljuju kroz sve uze,
Listom dižu srca, duše
I sobom ih tamo ruše,
Kud im struja tečaj uzè.

U molitve kad se slogu
Uzvišenim mahom diže,
On uznesom nebo stiže
I omili milom Bogu;
Jer mu tad je krotka sila,
Sladost nježna, vatra sveta,
S kojih otcu od djeteta
Jedino je molba mila.

Tuga, žalost, bol i muka
Sa vajom si i lelekom
Na njem ječe živom jekom;
Kad zacvili il zakuka
Koje slasti miloj sjeni,
Udesa li crnoj stopi,
U suze ti ćut raztopi
Il ti srce okameni.

U radosti na sto struka'
Sretnom čuvstvu izraz nadje
I lieva ga ponajsladje
U miline svoga zvuka;
Probudjuje sve duhove
Dobre volje, blage ćudi,
Širi ruke, širi grudi
I u kolo ljubav zove.

Slavulj-pticu slušaj sitnu,
Kad zahladi ljetno veče
Kako njojzi glasak teče
Na ugodu nedohitnu;
To je njeg'va nježnost prava
U glasila drugoj slici —
Odkud ime slavulj-ptici
Njeg'vom glasu odtud slava!

Ljubu pitam: je-li moja —
A ona mi sladkom rieči
Svake sumnje sjen preprieči
Veleć: tvoja, uviek tvoja!
O! ta radost prevelika
Još se veća meni čini
Po sladosti i milini
Premiloga mog jezika!

Njime milim krasnim zato
I odjevam svoje pjesme —
O! spievi su njemu česme,
S kojih teče obilato
I put neba silno štrca,
A odozgo rosom blagom
Po rodu se siplje dragom
I uvehla kriepi srca!

O! roda mi slavni glasje
Razlieži se na sve strane
Zemlje tobom opjevane
I uzhićuj srca za se!
Grozno kao s božje trube
Uvjeri ih tvrdom vjerom,
Da tù vriede samo mjerom,
Kóm na tebi dom svoj ljube!

P. P.

Digitized by Google

Ljubav i vjernost.

Slika iz života.

(Nadalje).

„Moja gospodo," oglasi se umiljata rieč domaćice, „danas mi je obreko g. Lirović čitati nješta iz „dnevnika" zagrebačkoga kostanjara. Znajte, ja sam velika prijateljica naših običajah; a može-biti, da će nam ti „memoiri" kakovih tajnostih zagrebačkih na vidjelo iznieti, što će mene opet vrlo zanimati; jer smo mi ženske vrlo znatiželjne; a napose rade posižemo za zabranjenim voćem — tudjih tajnostih."

„A tko zna, hoće li biti tu šta važna" odzove se Sljubić, ti uspomenici kostanjarovi puni su valjda kojekakvih neslanih lakrdijah.

„Varaš se," hoće na to Lirović „moj kostanjar je tako ozbiljan, da ćeš se upravo začuditi."

„E, ako gospodična dopušta" izpukne se njeki treći mladić inače kratka ali vrlo krupna stasa — „ja privoljujem."

„Ja želim," doda Milica, „te liepo molim toli g. Lirovića, da čita, koli ostalu gospodu, da slušaju."

Ona sjedne na mekanu sofu; tik nje, na stolac Lirović, a do njega ostali zasjednu u polukrug.

Sve šuti.

Mladić, koji htjede čitati, poklopi oči, uzdahne; a na licu mogao si čitati neobičnu uzrujanost; na njem se mješaju strah i vjera, radost i žalost. Tako se ozbiljno pripravlja, kao da ob ovom čitanju visi njegova sva budućnost.

„Ovo, što nakanih ovdje pročitati, osniva se na podpunoj istinitosti," primjeti naglasiv strogo ove posljednje rieči „ja sam dobio ove „memoire" od dobra znanca, koji za cielu stvar jamči" . . .

„Ah oprostite gospodine, što vas prekidam u rieči;" umješa se Milica, „nu imadem vam kazati, da je gospodin Sljubić bio prije tri dana kod nas. Ala smo se dobro zabavljali!"

„Veoma mi godi," odvrati dosta hladno nagovoreni, „ja vam rado vjerujem, da ste se amusirala, jer je moj prijatelj čovjek vrlo dosjetljiv, a u vašem družtvu, kako čujem uvjek dobro raznihan."

Opet duga stanka. —

Sada otvori Lirović njekakvu rukovet papirah, razmota ga, te prevrnuv njekoliko listićah, naidje na rečene memoire. Drkčućim glasom uzme ovako čitati:

„Sviet će se čuditi; mnogi posprdno nasmijati, drugi hladno ledjima skrenuti dočuv, da i „kostanjari" pišu dnevnike. A i je u prvi mah malo smiešna stvar; nu budući sam se ja takovih sgodah doživio, takovih bolnih ranah dopao, da se u ovom stanovištu nemože nijedan mojih bivših prnjavih drugovah sa mnom sravniti: s toga pronadjoh za dobro napisati ovo nješto iz moga života; ta znam da neće ovi redci nikomu u ruke doći; prije nego me zateče željna smrt, spržiti će se, mojom rukom bačeni, u vatri.

Rodio sam se u Novoj-vesi, na kraju skoro ciele odrpane i blatom vrlo bogate ulice. Bivši jošte malenim djetetom poznavah mnogu Novovešanku po noguh, jer sam mimolazećim kroz prozor svoj tek noge mogao opaziti. Ovo si može onaj lasno protumačiti, koji imade ikakav pojam o novoveških „zviezdarnicah," t. j. o kućah, u koje čovjek najlasnje kroz prozor padne.

Roditelji moji bjehu siromašni, — ali inače pošteni stare vjere gradjani; a ja, nepoznavajući za mlada nikakove udobnosti, sa svojim kakvim takvim staležom vrlo zadovoljan,

Ako baš i niesu
Svilene koprene
Zibku zastirale
Zlatom izvezene.

Al je zato majke
Oko pomno bdilo,
Da se nebi štogod
Nježnom dogodilo.

U svagdanjoj šali, mladoj bezbrižnosti, nevinoj djetinsksj igri otrknoh pet ili šest godinah. Ovo mi bje najugodniji dio života. Majka me ljubljaše, — življah, štono vele, kao bubreg u loju.

Moram medjutim kazati, da bijah jur od malih noguh osobiti prijatelj kostanja. Kad me je dobra majka hotjela ili čim obradovati, ili plačuća ušutkati, obreče mi vienac kostanja, pa eto neima zadovoljnijega srca od moga.

Dobro se siećam, kako me njekom nedeljom odvede majka u crkvu sv. Ivana. Na putu susretnemo kostanjara. Majka mi nehtjede kupiti, izgovarajuć se, da nije dobro kakovo jestivo u crkvu nositi. Ja udarih u plač. Napokon, da me utješi, obreče, da čim malo ponarastem, kupiti će kostanja, kod kuće ga peći, a ja ga po gradu raznašati.

Sad mi bje srce na mjestu, a duša topla od radosti i buduće sreće. Jedva došav kući, odtrčim k susjedu, da jim pripoviedam, kakova me sretna kob čeka.

Tik naše dosta kukavne kućarice uzpinjaše se liepa, udobna, umjestna te dobro uredjena sgrada, odnosno kuća našega susjeda Dobrinovića, čestita muža, koga ja milovah kao svoga otca. U njega svega dosta, tako da može pristojno, da nerečem udobno živjeti. Bog jih blagoslovio djetetom, malom Zoricom mojom u igri vršnjakinjom, mladjom tek za jednu godinu od mene. Čim se ponješto odmakoh majčinu krilu, te osovio na ma inače slabe nožice; čim počeh prekapati debelu putnu prašinu ili preravati i capkati obiljato blato: bijah svagdanji Dobrinovićev gost. Mati i otac Zoričin obljube me, kao da sam jim u bližnjem rodu, jer bijah — kako mi se često izraziše, — „fain" dječarec. Zorica me takodjer rada vidjevala; š njom se najvolih prašinom nabacivati, ili u sobi igrati. Kad god mi majka kupi kostanja, a ja trći brže k Zorici, da zajedno pojedemo. Nu i ona nepojede nikakovih slašticah bez mene.

Kad sam se kasnje popeo do samostalna kostanjara, neminù dan, da nisam pred njezinim prozorom zaviknuo koji put: „ja imam vrućega!" Zorici sam najvolio donašati kostanja; a roditelji budući sami valjani i prijazni, susretahu me neobičnom dobrohotnosti i ljubavju. Osobito njezina mati, Marija — obljubi djećaka s vremenom kao svoje diete, te me jošte malena kadikad zaljulja na milom materinskom krilu. —

Ovako proživih kakovih devet godinah dosta sretan. Kao kostanjar imadjoh sgodu koješta pod večer, u sumraku opaziti, česa medjutim neću ovdje spominjati.

Ali ovako neosta dugo. Moja dobra, nad sve mila majka, umre. Opisivati ovdje one tuge, koje prvi put shrvaše mlado

Digitized by Google

moje srce, tim nesnosljivije, što bjehu prve, ja jih još i sada osiećam, a drugi jih nemoraju, dà, niti smiju znati. —

Živa je istina, — nesreća naliči žednu komarcu, čim ga jače tjeraš, tim se dosadnije k tebi navraća. Ovako se udesi i meni. Jedva smo zakopali milu majku, te se njekako težko priučio njezinu nebivstvu, izseli se prevrli naš susjed Dobrinović. Bližnji njeki njegov rodjak, čovjek bogat i ugledan u mjestu J* razkrsti se nenadano s ovim svietom. Liepi njegov imetak pripade porodici Dobrinovića, koja se umah uslied naročite želje pokojnikove odseli u J* prodav u Novoj-vesi kuću i kućište. Koli mučan, nesnosljiv bje onaj oproštaj s čestitom onom obitelju, neće mi nikada iz pameti pasti. Ronio sam gorke suze, kao kod materina pogreba. Kakova me volja onda obsjeni, nebih bio mario ostaviti otca i kuću pa onamo poći, kamo ode i mala Zorica sa svojimi dobrimi roditelji. I ovo prodje! —

Mlade moje grudi zajeknuše kadšto pod težkom bolju nanešenih ranah; nu prokušane biede poplaviše tek dno u časi mojih nevoljah.

Otac moj, duboko ožalostjen s prenagle i prerane smrti moje majke, bivši i onako nervozan te slabe tjelesne konštitucije, padne u težku bolest. Najprije podrma s njim groznica, kasnje navali užganje plućah, pa — za dvie nedjelje danah podlegne i on. — Sad stajah sam u svietu. Dječak od devet godinah izoliran, tudj u domaćem svietu — mladica bez podpore! —

Umirući otac izruči mene i svoje siromaštvo njekakvu rodjaku — čovjeku bez savjesti i duše.

Nikada neću zaboraviti onoga dana, kad sam raztopljen u tuzi koracao za umrlimi ostanci svoga otca. U desnoj ruci nosjah svieću, a za lievu me pograbio moj kakav takav rodjak. Više snivajući nego bdijući dotetivam kući. Došav pred zapušteni stan, smotrim — staroga Dobrinovića i njegovu vriednu suprugu. Neznam kako mi se godilo; nu to znam, da u prvoj navali djetinskih čuvstvah zaboravih otca, svoju biedu, te potrčah radostan k milim svojim znancem. Jedva sam malko odahnuo, eto moga rodjaka, koj pograbiv nemilo za ruku povuče me za sobom izkesiv se: „vrtoglavče kamo srnjaš? Počekaj ja ću te jur upokoriti.“

Mjesto odgovora briznem gorko plakati. Rodjak i tutor moj popojde njekoliko korakah.

„Hej! što vi namjeravate s tim dječakom?“ oglasi se Dobrinović.

„Hm, bogme ga neću kod kuće pitati. Neima ništa do ove podrtine-kućarice, a i ovo nevriedi pišiva boba. Dati ću ga u kovačiju, ili kakav ini zanat, gdje se mora raditi.“

„Ta, gdje vam je duša; zar nevidite, da je diete slabo; za sada nije nikakovu zanatu vrstno.“

„A što nije, biti će,“ odvrati osorno moj rodjak. Ovo rekav potegne me za sobom.

Nemogav mu se nikako oprieti, moradoh, hoćeš nećeš za njim. — Ono malo nade, što mi zabljesne kad sam opazio staroga svoga susjeda, nestade, kao sjevajuće munje. Došav u pustu svoju kućaricu uzmem plakati, da bi i kamenito srce na milost ganuo. — Moj rodjak ni pisnuti,

Jer u njega srce od kamena
Nit protuži, niti prolje suze.
Pogleda ga nesretno diete
Pa od straha oči oborilo.

Pogledah ga do dva i tri puta; nu u mramornu njegovu licu ni da bi mrvica sažaljenja. Tužan bacim se na postelj. Nebilo tako dugo, te pokuca njetko na vratih. U sobu unidje — Dobrinović.

Za četvrt sata bje sve uredjeno; pisma napisana i podpisana.

„Dakle gospodine Dobrinoviću,“ zaključi moj rodjak „ovo diete, Slavoje Lirović, postaje sada vašim!“

„Slavoje Lirović!“ uzklikne Milica padnuv u rieč nješto uzbunjenu mladiću, „tako se glasi i vaše ime i prezime.“

„Jest gospodično,“ odgovori ovaj, a crnu oku zasja iskra — rekao bih — žalosti i radosti.

„Slučajno se valjda tako sročilo,“ primjeti hitro mlada djevojka. „Molim vas liepo, nastavite.“

Lirović se opet snebio. — Nješto mu neide, kako bi želio. — Nastavi opet čitati:

„Dobrinović, reče: pravo moje; ja ga posinjujem, a vam bila na čast i ovo njegovo jedino baštinstvo — kućica.“ Ovako se zbilja stvar svrši. — Čovjekoljublje čestitoga moga susjeda oslobodi me opakih rukuh nevriedna rodjaka. Ovu mu ljubav — mišljah onda — neću ma doživio Matusalemovu starost, zaboraviti.

Dopeljav me zatim novi moj otac u svoj stan reče Mariji: „evo ti sina, goji i hrani ga kao svoje vlastito diete. Nadam se, da će biti danas sutra pošten čovjek!“ — Ovo bje meni sretan čas.

Ako kada, to čovjek pojmi najbolje i najsavršenije čistu, neokaljanu slast u mladih godinah, gdje njegovo taštinam ovoga svieta zatvoreno i nepristupno srce nevino i prostodušno ćuti samo onako, kako može osjećati duša svomu tvorcu posve slična!

Srce djetinje priliči raztopljenu olovu: dok je vruće, navraćaš ga kamo ti je volja; udaraš slike, koje se tebi dopadaju; prelievaš ga iz jedne prostorije u drugu. Nu kad jednom omrzli, veće ti onda muke i napreza, ako ga kaniš za svoju korist uporabiti. Tako je i s djetetom. Mlado, neizkusno, neizkvareno savija se oko tebe, kako sam želiš; u rukuh je tvojih, možeš ga svrnuti i voditi putem krieposti, ili obratno; ali dobro pazi, da se poznije nepokaješ.

Ja dopadnem čestitih rukuh, pa s toga nije se ni čuditi, što sam u vrlo kratko vrieme izbio iz glave sve prošle jade; što me nije više morila tuga za preminulimi roditelji. Nadjoh bo u čestitih Dobrinovićih tako valjanu zamjenu, da niti neosjetih gubitak milih roditeljah. Nježnije majke, ljubežljivijega otca od ovih nebi nigdje našao. A okrom toga znamo svi iz svagdanjega izkustva, da diete sve lasno zaboravi kad mu dobro ide. Nemogu tajiti; bijaše mi dobro, osobito ako promotrim da sam se opet sašao sa Zoricom, koju milovah kao rodjenu sestricu. Življah sretan i zadovoljan . . .“

Ovdje Lirović umukne. — Njegovo sve do njekle namrgodjeno čelo razvedri se čitajući zadnje ove redke, kao što bistre nebo tjerajući vjetrovi tmaste magle i sure oblake.

„Opisivanje prvih, i nevinih ovih mladih danah,“ reče zarumeniv se malko, „neće nikoga zanimati, hajdmo mdi, te preskočimo njekoliko godinah.“

. . . . . .

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Stogodišnjica Tekelijina.

(Ulomak iz „Putopisnih crticah J. J.)

(Konac).

Inače za taj dan nebijaše ništa priredjeno; a i srce više nezahtievaše.

Sutradan uzme me moj ljubezni domaćin i povede da se malo razgledam po gradu. Novi Sad, ničuć pomalo iz svojih tužnih razvalinah od god. 1848, opominje nas svojom pravilnostju i veleliepjem na gradove novoga svieta. Veliki zemljištni posjed, po kom se tamo mjeri kršnost gazdinska i mirazi djevojački, sdružen sa živom trgovinom, jest obilatim vrelom bogatstva i osigurava tomu gradu za uviek liepu budućnost; i kao što je svojim zemljopisnim položajem srdcem austrijanskoga Srbstva, tako je pravedno, da preselenjem matice srbske iz Pešte ovamo bije u njem i bilo duševnoga života toga naroda.

U podne budem gost domaćinov. Meni za volju pozove njekoliko mladih Srbaljah, što učećih se, a što već izučenih sveučilištnikah. Duh domorodne ljubavi, koj valja da nas vodi svuda i u svem i da je njim posvetjen svaki korak, svaki posao naš; da nam, kako no duh bogoštovja starim, proniče sve i najsukromnije odnošaje života; da nam bude zviezda predhodnica u duševnom napredku i plameno geslo u svestranoj borbi, — taj duh nadje se tom prigodom u divnom skladu sa genijom kuće i obitelji, medju kojom se nalazijasmo. Amo mladići, razžareni plamom rodoljublja, užeženi živom željom za naukom, sipajući svakom besjedom iskre naobražena uma sdružene s munjevnimi varnicami plemenito osjetjajućega srdca; — a onamo razvijajući se istom o proljetnom suncu razborite njege majčine pupoljak ruže, nikle na našoj zemlji, zalievane rosom s našega neba — uživanje roditeljah — liepa nada domovine — — kći domaćinova! — To gledajuć pomislio bih često u sebi: Narod, koji radja ovakove sinove i kćeri, propasti nemože; gdje imade ovakovih Cornelijah, tu će biti i Gracchah i Cloeliah! Tko bi imao um i pero Platonovo, mogao bi o tom objedu napisati mali Symposion, koj zanimivostju sadržaja nebi ništa ustupao onoj njegovoj razpravi o ljubavi. I tud bijaše govora o njojzi; ali o onoj uzvišenoj i od svih najčistijoj, kojom zatajiv sami sebe ljubimo narod i domovinu. Njeki tvrde, a moram iskreno priznati, da sam i sám naginjao na to mnienje, da se u srbskih ljepoticah nalazi više rodoljubja, nego li kod nas. Nu ako uvažimo glavni moment pravoga patriotizma, naime svjestno osjetjanje, naći ćemo i s jedne i s druge strane svake hvale vriednih iznimakah, kojim se mi, Adamovo koljeno, tim dublje klanjamo, čim se više hoće duševne snage i bodre samosviesti za odhrvati se valovom obćega poplava; a napose neda se tajiti, da se u mješovitih krugovih novijega vremena nalazi i ovamo mnogo više dobre i ozbiljne volje, nego li odprije, i da već nije ni kod nas grieh proti galanthomiji i bontonu, osim mode, plesa i drugih taštinah povesti kadšto govor medju liepim spolom i o ozbiljnijih stvarih: o ljubavi domovine, o jeziku i knjizi narodnoj; — ali dok dosadanje pravilo nebude iznimkom, dotle ja svomu narodu ništa dobra proricati nemogu. Nezahtieva se tu, kao što se njeke ljepotice pribojavaju, od njih kakova stoička ozbiljnost u nagledih života i da se odreknu svega, što duhom vremena uzakonjene forme, konvencionalna ugladjenost obćenja i utančen ukus silničkom vlastju zahtieva, — jer žalibože s nerazumnikáh i nespretnjakah našinstvo se je već višeputah zamienilo s prostotom. — Nisam ni ja prijatelj cynizmu, što no ga njeki mladi ljudi affektiraju naprama ženskim; neću ni ja da im se cvietnjak života, što no ga si po svojoj naravi stvara cvatuća doba, pretvara u sasvim ozbiljni voćnjak koristi; da im se ruši sav sviet idealah i na njegovo mjesto stavlja stroga slika istine: — nu jedno neka se mieša s drugim; jer u tom je prava slast života. Ljepša je biljka, koja i cvate i plod donosi, nego li ona, koja se kiti praznim cvietjem. A zar se na posljedku ljubav domovine, naroda i svega što je naše, nedade idealizirati, i to do visine, koja s nebom graniči? Treba srdca, treba tanke ćuti i od jedne i od druge strane, pa se te ozbiljne misli mogu zaodjeti cvietom takove miline i takovoga miomirisa, da će se svaka i najugladjenija duša s veseljem i ponosom njim kititi. Dapače nije me strah reći, da je ljubav domovine kruna svih čuvstvah srdca našega; i gdje se ona zametnuti nemože, tu da plemenitu osjetjanju neima pravoga zemljišta. — U tom za me nezaboravnom družtvu bijaše govora o svem tom, a imenito i o knjîzi narodnoj, i tud se uvjerih, da srbske ljepotice uz francezku kuhinju ljube i svoj liepi, zdravi, domaći krušac, koj popravlja, što su pokvarile otrovne tudje mirodije. Pod tim uvjetom bilo im prosto, kao i nam mužkim crna kava i duhan.

Poslje podne bijaše dosta zabave. Najprije u areni, gdje od dobrovoljacah bi predstavljana Popovićeva šaljiva igra "Kyr Janja." Tud mi je pohvalno spomenuti mladoga P . . . . . ća, koji je glavnu rolu „Kyr Janju" igrao tako izvrstno, da svi ostasmo od čuda zapanjeni. On se je u toj ulozi već njekoliko putah pokazao, famaque praecessit. A što ju čestje ponavlja, to sve više umjetničke sile u njoj razvija, tako, da mu je força u toj ulozi već sbilja neodoljiva. Zato ako se ma gdje uzpredstavljao taj inače s tehničkoga gledišta dosta nesavršen komad, valjati će potražiti rečenoga protagonistu; on će ga s najgorjim pomoćnim osobljem, kao i ovaj put, spasiti. Na toga darovita mladića valja pozornimi učiniti sva naša narodna pozorišta, a prije svega skloniti na popust one, koj mu na putu stoje, te se toj umjetnosti preko svoje volje posvetiti nemože.

Poslje kazališta razidemo se svaki sebi i pričekamo gdje koj večer i razsvjetu grada. Kad se smrači, provrije od njekud svjetina, kao mrav. Na trgu oko razsvietljene pyramide igraše se uz gajde kolo, a po drugih krajevih grada orijahu se pjesme, i medju njimi ponajviše poznata jur i kod nas — nazvana srbska hymna.

Oko osam satih valjade nam se oprostiti s tim veselim metežem i poći na igranku. Tud mi zapala liepa rola chevaliera oko još ljepše kćeri domaćinove. Na igranci i oku paše i srdcu naslade dosta. Tako raznolika obćinstva nevidjeh nigda; a po svem ga prispodabljam liepoj kiti svakojaka cvietja. Ljudi svih stališah, svake dobe, različita naroda, iz raznih krajevah, bijući u oko što značajnim licem, što nošnjom; a jezik, izuzamši nješto exotičkoga življa, sve to spajaše u jednu obitelj. Osobitu pozornost probudiše mladi Srbi iz kneževine svojim krasnim narodnim odielom i ugladjenim salonskim ponašanjem. Nagledav se svake ljepote, odemo nas njekoliko u

Digitized by Google

pobočnu sobu, te se tud uzmemo veseliti upravo naški. Zdravicam nebijaše kraja ni konca — i to do pred zoru.

Oko tri sata odemo kući.

Izspavav se ponješto do osam satih, moradoh se dići, da se spremam na put. Moj domaćin odprati me sa svojim sinom do parobroda, na kom se taj isti dan povratim u Vukovar.

I to ti je ujedno kratak opis stogodišnjice Tekelijeve. Osim mojih osobnih sgodah, koje sam napisao za tebe, naći ćeš u njem gdješto i od obćega narodnoga interesa; a oboje sam spojio za to, da, ako vremenom nebude s druge koje strane štogod boljega ì podpunijega, ostane u ovom listu, ako kakogod izmakne kuharicam i biberašem, kakov takov spomen toga za našu bratju Srbe veleznamenita dana. Liepo je kad narod, ma i poslje smrti, tako svetčanim načinom priznaje zasluge svojih velikih muževah. U ovo godinu danah odužismo se dvojici: neumrlomu pjesniku „ugodna razgovora naroda slovinskoga“ i utemeljitelju matice srbske; a još nam ostaje opravdati se njekojim, koje smo svojom nebrigom sahranili.

Višeputah sam mislio o tom, kako da se malo tko za živa ploda svojih zaslugah bez čemera uživati može, dà mnogi s njih i stradati mora? i nadjoh, da je to i bilo i biti će, dok je čovjek čovjekom; „pascitur in vivis livor, post fata quiescit.“ Svakomu velikomu mužu valjalo je najprije živu slušati „crucifige“ dok mu se je uzkrišenoj slavi zapjevala „haleluja;“ do groba je slavno ime ponajviše trnova kruna i tek poslje smrti zamjenjuje se lovorovom; danas te mrtva sahrane, često žrtvom skrajnjega siromaštva i najljutjega progonstva, a sutra ti dižu spomenike, od kojih bi se, da oživiš, triput smrti dohraniti mogao i kite ti katarku utonula broda cvietjem harnosti i ljubavi; nu pazi se, da neoživiš! Bez zavisti gledaju se samo hladni spomenici i kipovi od kamena i mjeda, koji više negovore, niti gledaju! To žalostno svjedočanstvo mora si podpisati narav ljudska; nu u tom, što si prava zasluga priznanje, koje ju ide, kada tada izvojevati mora, ležalo je i ležati će na veliku utjehu svieta i u napredak dosta obodrenja za velike duhove.

Vrativ se u Vukovar valjade mi još prije polazka platiti ugostbinu tamošnjemu podnebju. Uhvati me groznica, neznam sám od čega, te me nepusti sasvim do 20. rujna. Taj dan bijasmo već unapried odredili za polazak, i kada groznica nehtjede ostaviti mene, da ja ostavim nju, pohitim u druge predjele.

Draguljі.

I.

Krasna li je kruna
Na kraljevoj glavi,
Kad draguljah puna
Umno čelo slavi.

Krasan li na prstu
Skupi prsten zlati,
Kom u rovu čvrstu
Sunce-biser cvati:

Ali je još krasnije
Ovog svieta jedno,
Do kog meni nije
To baš ništa vriedno.

II.

Krasno je sunašce
Vrh izhodne gore,
Kad pupolj-cvietašce
Trakom seći more,

I rosu mu čistu
Kad u alem tvori,
Da u sjajnom blistu
Kao dragulj gori:

Al' uzevši strogo
Ovog svieta jedno
Još ljepše je mnogo
Nego to zajedno.

M. T.

Seljak kao liečnik.

Jednoć življaše njeki seljak, koj si poslenošću i skupošću podobro velik imetak sakupio bješe. Hambari mu bijahu puni žita, pivnica puna vina, ormar pun novacah, a konjušnica i pojata napunjena konji i volovi. — Neimadu svi, koji bi se ženiti mogli, takodjer volje za ženitbu. Takav bijaše i naš seljak. Jedini, nu vječni mu bijaše izgovor, da si još nije dobre supruge naći mogao. Konačno preduzeše si njegovi prijatelji i susjedi, da će mu ženu tražiti, kojom će on u svakom obziru zadovoljan biti.

Življaše pako u onoj okolici njeki stari vitez; čovjek siromah i već deset godinah udovac. Ovaj imadjaše ćednu i krasnu kćerku jedinicu, koju, prem doraslu, još nitko zbog njezina siromaštva nebje uprosio. Na nju baciše prijatelji seljakovi oko svoje i zbilja ju izprosiše. Gospodična se je doduše vrlo opirala toj nepriličnoj ženitbi; nu napokon morade se ipak volji svoga otca pokoriti.

Seljak izvan sebe od veselja jedva izčekà dan pira. Nu kad ovaj minù, dodjoše mu svakakove muhe u glavu. Što će ona delati, kad ja budem polja obdjeljavao, zar će kuhati, sir i maslo praviti? — Gospodičić, kojemu je svaki dan svetac, vrieme će joj prikratiti; posjetit će ju danas, posjetit sutra; a onda pomoz Bog poštenju siromaka seljaka! — Kako bi tomu zlu doskočio? — Ha, znam što imam raditi! — Prije neg u rano jutro idem na polje, iztući ću ju; ona će se plakati, a dok plače, neće misliti na zle stranputice. Na večer ću ju moliti za oproštenje. — O ja već znam, kako se imam ponašati, da ju opet utješim.

Pun svoje dobre nakane zaiskà on svoj ručak i stupì zadnjim zalogajem u zubih, pred nju, te ju pljusnù njekoliko putah svojom težkom i nespretnom rukom i otidje, neprogovoriv ni riečice na polje.

Zahman se pita siromašna žena, čime da je takvo postupanje skrivila. „O, moj otče! zašto si me tako surovom mužu izvrgao? Zar nisi imao više kruha za mene? A zašto bijah ja tako slaba, da sam u ovaj brak privolila? — Majko moja, da me nije tebe smrt lišila, nebih ja bila tako nevoljna! Što će biti sada iz mene?! Tako je plakala i jadikovala cieli dan, kao što to njezin suprug predvidio bješe.

Došav na večer kući, padè on pred njom na koljena i rinù svu krivnju na nečistoga duha, te se je tako kajao sa svoga nevriednoga postupanja, da ona nemogaše ino, nego mu oprostiti. Zatim su u uzornoj slozi večerali i spavati legli. Radujuć se nad dobrim uspjehom svoga sredstva odluči on, da će se češće š njim služiti. Odmah drugo jutro zatim tražio je hotimice svadnju sa svojom ženom, izbije ju i otidje kao jučer.

Dočim je žena zbog svoje nesreće sdvajala, dojezde dva kraljevska ulaka na vrancih pred njezinu kuću, pozdrave ju od strane kralja i zamole za nješto malo jela. Ona jih odmah podvori, te jih iz znaličnosti upità, kamo da putuju?

To sam Bog znade, bijaše joj odgovor, mi tražimo vješta liečnika te ćemo, ako nije drugač, tja do Inglezke jašiti. Gospodična Ljubica, kći kraljeva, jeste bolestna. Jela je pred osam danah ribah, pa joj zaostala košćica u vratu. Sav trud, da ju oslobodimo, bijaše dosad uzalud. Niti može jesti niti spavati, već strašne muke trpi. Kralj sdvaja te ako

Digitized by Google

ona umre, to će se on do smrti razžalostiti. — O — reče žena — ako nije ni šta drugoga, to netrebate dalje jezditi! Poznam bo muža, kakvoga vi trebate, velikog vještaka, koji ni za dlaku nije manji od Hipokrata.

Bože, jel moguće! Jeli istina!?

Dà, jest! Nu liečnik, što ga ja mislim, jest tako rekuć budalast. On je naime na toliko tvrdoglav, da neće svoj velleum upotrebiti; bez dobra obroka batinah nemože čovjek ni rieči iz njega iztisnuti.

O, ako se samo o tom radi, toga mu neće uzmanjkati, on je u dobrih rukuh! Samo nam kažite, gdje ćemo ga naći?

Žena im naznači zatim polje, gdje je uprav orao i preporuči im još jednom ono vrlo sriedstvo, kojim ga samo mogu sklonuti, da im volju izpuni. — Oni se zahvališe vrlo uljudno, urezaše si podobre batine, pa odjašiše na naznačeno polje.

Ondje nadju seljaka pri plugu. Odmah ga pozdrave u ime kraljevo i zamole, da š njimi podje.

Pa zašto to? upita začudjeni seljak.

Da izliečite kćer kraljevu. Vaša nam je riedka vještina poznata, — i mi imademo naročiti nalog, da vas potražimo. Draga moja gospodo, ako mogu kralju u čem god služiti, to ću rado učiniti. Ali što se liečenja tiče, to neide; Bog sam znade, da ja od toga manje razumijem nego ništa.

Kako vidim, prišaptnù jedan vitez drugomu u uho, to mi nećemo uljudnošću mnogo oporaviti; on hoće na svu silu, da ga pošteno izličimo.

Tad sidjoše s konjah te uzmu seljaka lupati. Ovaj je doduše s početka biesnio i kleo sbog takova nasilna postupanja, nu brzo se domisli drugog, te stade moliti svoje mučioce za milost, obećajuć im, da će sve, što budu zahtievali, učiniti. Morade dakle jednog svog konja izpregnuti, na njeg uzjašiti i k dvoru ih pratiti.

Brzi povratak ulakah dade sdvajajućemu kralju opet nješto nade. Dozvav ih pred se začù, na kakov čudnovati način dovedoše oni seljaka.

Čudnovati doista liekar, reče kralj, nu kad je već takov, dobro, dvie sluge neka dodju s primjernimi batinami! Zatim dade dozvati seljaka, te mu reče: Vještače, evo moje kćeri, lieči ju!

Siromah se baci na koljena, te se kune svimi svetci, da nezna ni slova od liećničtva. Mjesto odgovora namignù kralj svojim slugam, koji se umah na njega baciše, te ga ljudski mlatiti stadoše. „Milost, milosrdje! uzviknù seljak, ja ću ju izliečiti, odmah izliečiti."

Blieda i iznemogla sjedjaše gospodična u naslonjaču, te mu pokaza prstom mjesto i uzrok bolesti. Osvjedočen, da neima drugoga, van ili ju izliečiti, ili na mrtav biti iztučen, stade promišljati, na kakav način bi joj pomoći mogao. Bolest leži u grlu, mišljaše sam u sebi. Podje li mi za rukom, da ju na smieh prisilim, to će možebiti košćica izići. On odluči i to pokušati, te zamoli kralja, da dadè na kominu veliku vatru zakuriti i da ga pusti sam sa kneginjom.

Čim se je dvorana izpraznila i oganj naložen bio, leže se on pokraj vatre te se stadè skakljati i tako nažimati i usta kriviti, da gospodična uzprkos svojoj boli grohotom se smjehati začè. Košćica joj izskoči iz grla, seljak ju uhvati te uzè otvoriv vrata iza svega grla vikati: Gospodaru, evo je, evo je!

O! uzkliknu kralj od radosti, ti mi poklanjaš život! On je nudio liekaru dragociene oprave i dolame za nagradu; nu ovaj nehtjede ništ uzeti, već ga umoli, da ga kući odpravi, buduć da gospodarstvo bez njega obstati nemože. Uzalud ga moljaše kralj, da ostane, da mu bude prijateljem i meštrom; on ostadè pri tom, da mora kući: da manjka kruha, da mora žito u mlin nositi.

Nu kralj opet namignù, dvie one sluge sa batinami opet se ukazaše, a on vidiv ih, zaviknù: milost! te obeća, ne samo za koj dan nego, ako mora, cieli svoj život ondje ostati. Tu ga odvedoše u drugu sobu, svuku poderane mu odjeće, te ga obuku u zlatom prepleteni grimiz.

Medjutim se je on tješio s nadom, da će skoro priliku naći, da uteče.

Glas toga čudnovatoga vračara razsù se na brzo po cieloj okolici i malo vrieme postojalò, kad eto li se sgrnu odasvuda nebrojeni bolestnici moljakajuć kralja, da ih kod liečnika preporuči. Dozvav ga kralj reče mu: meštre, ja ti preporučam sve ove ljude, izlieči jednog za drugim, da ih se jedared riešim.

„Gospodaru," odvrati mu seljak, „ako tudjer Bog nepomogne, ja im još manje pomoći mogu; preveć ih je."

„Neka se zovu sluge" zapoviedi kralj.

Drhćuć vapijaše seljak za milosrdje te obeća cieli sviet izliečiti i ozdraviti.

Zamoli zatim opet kralja, da sa svimi zdravimi iz dvorane otidje, dade vragometnu vatru na kominu naložiti i oko nje sve bolestnike posjedati. „Prijatelji," reče on tada, tolike i to u toli kratkom vremenu zdravimi učiniti bogme nije sprdnja. Samo je jedno jedino sredstvo: najboležljiviji neka izidje, ja ću ga baciti u vatru, dok se sprži, te ću onda dati svakom nješto od njegovoga praha, da ga popije. Sredstvo je dakako nješto odveć jako, ali i sigurno, i jamčim vam s glavom svojom, da ćete svi ozdraviti."

Bolestnici mukom zamukoše; u cielom jatu nebijaše ni jednoga imajućeg suhu bolest ili kostobolju ili prsobolju, koji bi za blago cieloga svieta rekao bio, da mu je bolest od važnosti.

Liečnik se obrati zatim k najbližjem u krugu: „Čini mi se, dobri moj prijatelju, kao da si ti slab i nevoljan, te si valjda najbolniji?

Ja, gospodine? Zaisto nisam. Meni je sasvim dobro i nikad mi nije bilo bolje nego baš sada!

Što, budalo? Ti si zdrav? Pa što radiš dakle ovdje? Odnašaj se, nesnago! Tim otvori vrata i van ga rinù. Kralj čekaše u vani, da vidi, kakov će uspjeh biti. Prvi dodje.

„Jesi li ozdravio?"

Drugi ga sliedi. — „I ti?"

„Ja sam zdrav ko riba u vodi."

Jednom riečju, nijedan od ove bolestničke čete nebijaše voljan, da se dade spržiti. Svi se pobraše iz dvorane i ozdraviše.

Pun velikoga veselja dodje kralj k liečniku veoma se diveć, kako da je u tako kratkom vremenu tolika čudesa počiniti mogao. „Gospodaru," odvrati seljak, „ja imadem urok, komu treba para, taj čini sve."

Vladar ga kraljevskimi darovi obdari, dade mu novacah i konjah, uvjeri ga o svojem prijateljstvu, te mu dopusti, da se k svojoj ženi povrati; nu samo pod tim uvjetom, da, ako ga uztreba opet na dvor dodje.

Obećav to odputovà seljak kući.

Sada nesmjede više poslovati; žene si više nije tukao, već ju je ljubio i od nje ljubljen bio. Tako imadjaše on lukavosti svoje žene i batinam kraljevskih slugah svoju sreću i slavu kao liečnik, na koju prije ni pomislio nije, zahvaliti.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. siečnja. Minuli su blagdani i božićnjakah je nestalo, a gratulanti mladog ljeta razbjegli se. Po ovoj zimi, kad je i hitra Sava premrzla, iztrudiše se naši čestitkari, trčuć od kuće do kuće, od mila do nedraga; — Siromasi! Zašto nisu „Agramericu“ čitali, mogli bi se bili te trke, znoja i prehlade osloboditi, uzev svaki za 50 novč. po jednu „Enthebungskartu.“ — Tim više su sažaljenja vriedni, kad će morati čitavu godinu po ulicah grada bjegat; jer — bar se tako običnito veli — što čovjek na mlado ljeto čini, to isto radi ciele godine. —

Nalazimo se na vrhu zimske krasote — t. j. studeni, koja izključuje svu sentimentalnu zanešenost za idealnu ljepotu naravi, a jošte u potenciranoj mjeri kod onoga, koga nije sudbina nadarila zakurenom peći, ili toplom opaklijom.

Poslje novogodišnje živahnosti zavlada opet tišina. — Vjerovnici pišu matematičke adrese, a dužnici očekuju jih, svaki svojim individualnim čuvstvom, kako je komu sreća napunila kesu — ili da rečem listnicu; jer kesah nam hvala bogu danas netreba — srebrni bo novci nisu glede svoje težine toli praktični, kô naši Silberscheide-Münzscheine i stotinjaci. — Nu kako će dugo ta tišina, taj europejski mir trajati? Evo nas pred otvorenimi vrati — pokladah. Sve su priprave gotove — gusle i gudala novimi žicami i strunami providjene — samo ako kolofonije neuzmanjka — bit će plesa, krinkah i dugih nosovah, — al što će nam krinke? i bez njih znamo se pretvarati, a dugih je nosovah vazda dosta. —

Što su dosad naše krasotice bezposleno doba čitanjem „Naše gore lista“ izpunjivale (tko o tomu dvoji, pripravni smo kazat mu posebni zapisnik predbrojnicah) to će ih kroz ovo zlatno vrieme veselja zauzimat toileta i žurnali od modah — žalibože od modah tudjih! Reći će tkogod — zašto neimamo i mi takovih, pa nebi za tudjimi posizali; — a zar neimamo svoj jezik i koli krasan, pa ipak se služimo tudjim. — A neimamo li i domaću modu koju uvesti je upravo zadaća domorodnih gospojah, pa će ipak francezka nošnja nadvladati; kô i tudji jezik na lakiranom podu naših Salon-Gesellschaftah ili dvoranah.

Njetko reče, da ćemo još u slastih njekoliko koncertah plivati — nu to bi se moralo na brzu ruku dogoditi; jer monsieur Carneval nečeka; nego kriepkim glasom više za parketom, kog neće lahko ustupiti nikomu; dapače, u sried saborske dvorane, gdjeno otci domovine hrvatske o sudbini kraljevinah svojih debatirahu, nastanit će se i držat svoje glavne sjednice (za starije — jer će mladji valjda plesat) od kojih je prva jur za 15. o. m. urečena.

Ljubezni gospodičiću, mili i krasni Leljo, ili Amore! — koliko ćeš ti opet srdacah raniti — koliko li spojiti — koliko će se tu opet romanah, novelicah i pjesmicah zapresti? Daj o dragi! — pošli nam, kad mesopust mine, iz svog portefeuila njekoliko najljubeznijih i najzanimivijih prizorah, odkri nam tajne tvojih žrtvah, da ih stavimo u N. G. L., te da si navabimo, poslje tih bučnih i veselih danah, srca naših inače dražestnih i milih nam gospojicah.

Iz Zagreba. Da nas neima, kakovih žalibože ima; da nismo prevelike komplimentiste, dajući tudjini iz puke učtivosti više nego se u obće zahtievati može; da nije u nas ljudih šareno-mrko-crno-tamnih, koji su češće zavrnuli kabanicom, nego jim lasih na glavi: da neima ovoga i toga više, nezamočismo nikada perca, da pišemo o predmetu neugodnu. Ele Hrvati su — njeki — ljudi čudne ćudi, — pa rade dosta putih i onako, kako narod neželi, niti hoće. Sapienti papuča, — t. j. pauca. — Mi jur i prošle godine dirnusmo u prpošito gnjezdo njemačkih osah — njemački jezik, čudeći se, što ima u našem gradu prilićan broj individuah, u tjesnu savezu sa Kulturträgeri im Osten, koji, sudeć jih po perju, nebi marili kakovu transakciju u našoj domovini prekupiti, hraneći se utique nadom, kako bi jim na zelenu fraku liepo dolikovao kakav znak „pour les merites“ ili nješta podobna. Ove vrsti ptice obliću sva znatnija mjesta; turaju u svaku rupicu svoj nosić, te hoteć biti svakomu loncu zaklopac, umiju izpipati koješta, čime se valjda kane koji put dobro poslužiti. —

Kad uzčitasmo zapisnik sjednice zagrebačkoga gradskoga zastupničtva, držane 23. prosinca pr. g., a napose onaj pripis glede rabljenja hrvatskoga jezika, malo da se nezadavismo onom debelom pilulom, da nas nije njeki prijatelj pogladio šakom po ledjih — zlo i naopako. — U ostalom, držeći se onoga: „omnis potestas a Deo“ nepodmećuć nikakove zlobe onoj naredbi, a najmanje preziranja našega krasnoga jezika, simpliciter mlmolazimo onaj akt, želeći od srca, da se više nikada nepojavi!

* Što je trgovački sbor vojničkoga Siska počeo ili bolje veleć, nastavio kojekakvo njemčarenje, neima baš tolike važnosti. U svih pokrajinah imade se uvažiti narodni jezik „mit Ausnahme der Militärgrenze.“ —

* Iz hrvatskog primorja javljaju nam ugodnu viest, da je hrvatski jezik i u c. kr. pomorskom zavodu u Poli do časti — već davna mu pripadajuće dospio. Zapovied je naime onamo stigla, da svaki častnik i činovnik kod c. kr. bojnog pomorstva ima se podpuno naučiti hrvatski jezik, te da znanje istoga, uz druge sposobnosti služit ima njerilom avancementa. Uslied toga su mnoge hrvatske knjige, slovnice itd. pokupljene, te će se u tu svrhu u Poli posebna učiona narodnog jezika uvesti.

* Iz Pešte. (Iz privatnoga pisma). Ako će mi kako moguće biti, nastojati ću, da kadikad svoje perce zamočim, te vam na razsudu pošaljem,*) da i u tom smjeru štogod doprinesem; jer mi je najveće veselje, da mogu koliko toliko doprinieti, gdje se radi o prosvjeti miloga moga hrvatskoga naroda.

Magjari ostaju „peccatores obstinati,“ slavjanstva najveći neprijatelji. U ovdješnjem njekom gimnazijalnom zavodu predbroji se njekoliko Hrvatah i Slovakah na „Ost und West;“ poglavar uloži svoj veto veleć: „Ost und West“ je „revolucionaran!“ Valjda zato, što kori „Magyar-Orszag“ i „P. N.“ — Glasoviti Dobřansky pozove na objed sve Slavjane za buduću pravoslovnu svetkovinu. I ovo bje ožigošeno panslavismom! Učećoj se mladeži slavjanskoj bje zabranjeno prošle godine poći na requiem Hankin; a kad se je služilo za Szecheny-a, onda se torjaj ponizni Slavjane! Ecce ravnopravnosti! fiat! fiat!

Književnost.

Hrvatska. Kako se bujno ove godine podigla narodna knjiga, urodi nam i novom vrstom: „poštarskom knjižicom“ koju zagrebački listonoše okrstiše kako tako „Mirovni glasovi.“ U koliko nam godi, što je u ovom pogledu „Post-Büchleinom“ vratom zakrenuto, toliko bi umolili gospodu izdavatelje i pisce rečenih „mirovnih glasovah“ da štede naše zube nepučući jih klešći hrdjava jezika i netrujuć nam dosta razvraćene žući sadržajem u germanizmu do vrata ogrezlom. —

Od mnogobrojnih čestitakah, kojimi nas obdariše raznositelji ovdješnjih novinah, o kojih bi se dalo reći, da su sve na jedno brdo tkane, najsmiešnija je od raznositelja zagrebačkih njemačkih novinah. Raznositelj „Agramerice“ zaboravi ako ju je kada znao — opomenu našega gospodina spasitelja: „nitko nemože dvima gospodarima služiti,“ — pa napisà naslov čestitke i podpiše svoje ime i značaj hrvatski, a sama čestitka slovi teutonskim jezikom. Ovo je pravi Galimatiaš! — Stara je riječ, da su ljudi dvolični najgori! —

* **Vinjage** od Mirka Bogovića. Što se evo godinu danah navuklo ili razvuklo, kako tko ljubi, političko nebo, ušute naši stariji pisci na književnom polju skoro sasvim. Uzalud očekivasmo kakovu pjesmicu, pripoviest ili ozbi-

*) Biti će nam osobito drago, pače Vas upravo liepo molimo, da nas češće posjetite iz te metropole magjarskoga života. Pišite nam, što mislite, da će biti prema našem listu. *Ur.*

Digitized by Google

ljan člančić stvoren vještom rukom kakova veterana; neima pa neima. Ovako, čini nam se kuburiše svi naši listovi, osim „Pozora.“ Vrlo nam s toga godi, što se evo iza poduga razstanka sastasmo opet sa starim prijateljem i omiljelim znancem. „Vinjage“ su nova vrst pjesničtva u našoj književnosti, pa zato nam jošte draže. O njihovoj pjesničkoj valjanosti nećemo govoriti, budući je ovu njeki dan dobro cienilo vješto perce našega vrloga J. J. Što g. M. B. služi se starim pravopisom, zato imade valjda temeljitih razlogah, koje nemože ni ljubav za obćenitu slogu oboriti. — Ciena je knjizi 50 novč. a može se dobiti u svih zagrebačkih knjigarnah.

* „Monumenta Slavorum meridionalium“ dobro napreduju, te će do skora prvi svezak biti gotov.

* Troškom „matice hrvatske“ izašao je, te se može dobiti u knjigarni Jakićevoj „Bosanski prijatelj“ svezak III. Na ovu knjigarnu imadu se u obće svi obratiti, kojim pripada kakova matičina knjiga pravom utemeljiteljstva, ili koji ju žele kupiti. Ciena je „Bosanskomu prijatelju“ 75 novč.

* U tiskarni g. Antuna Jakića doštampava se trgovački listar (correspondente mercantile). Djelo ovo, prvo svoje vrsti u našoj književnosti, biti će dobro došlo trgovcem; budući uči poznati sve poslove, što dolaze u sadašnjoj trgovini, a knjigu samu sastavi po najizvrstnijih francuzkih i taljanskih piscih sam g. Antun Jakić. Imadosmo sgodu predgovor iste knjige čitati i očitujemo, da je rieč po rieč vriednija suhoga zlata. Mi mu želimo od srca najbolju sreću i što jaču podporu od naših trgovacah.

Smješice.

* O beata simplicitas. U ono vrieme, kad bje polič vina po četiri stara krajcara — kako naši seljaci sjedoglavci pripovjedaju, — kad nisu jošte naše gospoje poznavale ni krinolinah, ni šnir-laibah, nit parižke mode; kad bijaše mačja muzika u najljepšem razcvietu: u ono dakle vrieme dodju u njeki hrvatski grad tri odlična štovatelja svetca Muhameda, da se poklone ondješnjemu poglavici — ili da se on njim pokloni, nesjetjam se pravo. Pod noć oni najjače lule razpušili i noge razvalili, kad eto zagrmi pred njihovim stanom uzhićeni zvuci — mačje muzike. Turci uzmu gladit i bradu i brkove, baš jim godilo, što jih ti kauri počastiše toli liepo, kako jim se kod kuće nikada nedogodi, budući njihova banda neumije tako fino prebirati. Turci, ljudi izpolitirani htjedoše se na toj počasti liepo zahvaliti, i zovnuše kaurska konobara da razdieli pred kućom vina, koliko god tko popit može — nu kad kaurče u sobu padne, jedva jih golemim naporom svih silah uvjeri, da onakova muzika neznači ništa dobra. Oni gledje najprije, pa onda

Kad je Mujo njega razumio
Mukom ti je junak zamuknuo
Pa se žuri pritegnut opanke. —

* A. Zašto je dvorska ugarska kancelarija u nemilosti kod Magjarah, odnosno Magjarkinjah?

B. Zato, jer joj je osoblje neoženjeno, — a znadeš, da u Magjarskoj liepi spol silno upliva u politici.

* Gospodin. (Došav u kuhinju) Maričiko!

Služavka. Schaffen?

Gospodin. Kad dodje krojač ovamo, reci, da me neima kod kuće. (Ode i zatvori se u sobu).

Služavka. Dobro. — Za njekoliko vremena dodje krojač s računom.

Krojač. Jeli gospodin kod kuće?

Služavka. Nein! — otišao je ins Bad.

Krojač. Hoće li se do brza vratiti?

Služavka. (Misli malo) Warten Sie, idem ga opitati.

* Ako g. dr. Hein postane popečiteljem pravosudja, nastaje pitanje, kamo će njegovo zvonce? Kažu, da je jur na putu molba odbora za londonsku izložbu, koja ide u Beč, da izprosi ovo čudovište austrijanske konštitucije, te uresi njim izložbu, kojoj će već samo s toga ostati slavno ime na svietu.

* Čiro. Ala do Beča mora njegdje daleko biti!

Širo. Da brate i vrlo dalko. Eto Hrvati pozvani jošte 29. travnja p. g. onamo, neprispješe još ni sada.

* Sin. Otče, dragi otče, meni se nikako neće ženiti; jače se toga bojim, nego žive vatre.

Otac. Luda glavo, česa se plašiš; ta vidiš, i ja sam se oženio, pa što mi je?

Sin. Ha, da moj japa, ali to nješta trećega, vi ste uzeo mater, a ja bih se morao s osobom sasvim nepoznatom ženiti!

* Nosili su ljudi suprugu u grob. Za lesom ide suprug pjevajuć i igrajuć u javorove gusle. To se njekim čudno vidilo, s toga oni njega opitaše, kako se ta stvar imade. Našto on njim: U radosti sastasmo se, u veselju valja da se i razstanemo.

* G. S. drhće već tri dana kod tople peći od straha, da nebi možebiti Rusi navalili na Austriju. Upitan zašto se u toliko plaši Rusah, odgovori: „kako se ga nebi bojao; ta već sada zimim do zla Boga, a što će onda biti, kad dodje iz mrzlih krajevah; kako ćeee miii oondaaa ziimaaa biiiitiii.

* Upitaše njekakova bjednika, koji nije ni na božić kruva vidio, kako mu ide kod kuće? „Meni se godi, kao da sam u nebu,“ odgovori. Kako to? E tako, u nebu se nejede nit nepije, — a tako i kod mene.

Obznana.

Pod kaptolskima vratima podići će se javna bolnica za one, koji vozeći se kaptolskom ulicom, polamaju kosti i zdrobe nevaljala rebra. Sgrada biti će do skora gotova. Čim se ova dogotovi, imadu se svi slični nesretnici onamo prenesti. Što se ovim do javnoga znanja stavlja.

Lažitorba.

* Spomenik imajući se na grobničkom polju podići već je gotov, te će se, kako glase njegdje još mjeseca travnja odkriti.

* Ljetos padaju poklade u sriedu, a veliki četvrtak u petak.

* „Naše gore list“ imade 500 predbrojnicah; iz samoga Križevca upisa jih se podpuna stotina. Ako jošte za jednu ili dvie stotine broj ponaraste, dati ćemo jim čestita imena natiskati, da sviet znade, kako hrvatske krasotice ljube „svoje.“

* U posljednjoj sjednici zaključi gradsko poglavarstvo, da se imaju odsele sokaci zagrebački plinom razsvietljivati.

Eine neue Tagesfrage!

Siromah „deutscher Michel“ prepio se malko bavarskog piva, pa onako omamljen usnuo. U snu prikaže mu se čudnovata sgoda, koju on umah putem „Kölnische Zeitunga“ svietu priobćio; vidio je naime hrvatski narod na prodaji! Ovdje nam ostaje „nemški Miško“ dužan dva pitanja i dva odgovora? Da su Hrvati popošli do dašćarne kule. Bi li bili prodani, ili bi se prodali? Na jedno i drugo, dok nam pijani Michel odgovori, počekati ćemo dobrovoljno — a da se neprezebemo cekajući, molimo „Slobodnu“ od nove godine pomladjenu djevicu „trojednu jedinicu“ da mu bude ona tumačem naših željah!

Za izdavanje pučkih knjigah doprinesoše naknadno za godinu 1860. sliedeća p. n. gg. kroz blagorodnoga gospodina Vatroslava Šimića: Ivan Šiprak 1 for., Stjepan Mavrović. kapelan u Valpovu 1 for., Vlašić kapelan u Valpovu 1 for., Hugo Marinović odvjetnik u Osieku 3 for., Jos. mladji Fözmayer 2 for., Jakob Špoljarić 1 for., Marko Tajčević 3 for., Mirko Reizner gradjanin 2 for., Petar Vukov c. kr. notar 1 kao obvezani podupiratelji: gg. Dragutin Mikolić iz Valpova 2 for., Adam Eberl c. kr. sol. prijemnik u Osieku 2 for., Stjepan Kugler odvjetnik u Osieku 2 for., Franjo Hrabal gradjanin u Osieku 1 for., Ivan Ažman 1 for., Jakob Mayer 4 for. Svega skupa 27 for.

Mijo Krešić.
blagajnik matice ilirske.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 3. U Zagrebu 25. siečnja 1862. **Tečaj II.**

Krajini.

Hrvatska kraj'no! stara žalostnice!
Šta će ta suza u junačkom oku?
Šta mutni pogled i turobno lice,
Šta uzdah tugu javljajuć duboku?
Šta tako tužno gledíš u te strane,
Gdje Dunav vlaži ugarske poljane?

Gledaš li jadna! ono množtvo kosti',
Koje se ondje pri mjesecu biele,
Koje su vuci, kobni ovi gosti,
Po pustom polju širom svud raznjeli?
Ah! kosti te su zadnje podrtine,
Biedni ostanci hrvatske Krajine.

Ostanci djetcè golih onih stiena',
Gdje s' bieda sije, a — junaci niču,
Koji za prava krvju posvetjena
Bore se, ginu, ali neizmiču;
Koji na ratih krvavih mačevah
Nošahu češće sudbinu carevah!

Gdjegod pršaše hrvatska zastava,
Koju sad zlatni znak junačtva kiti, —
Svagdje Krajina znojna i krvava
Il u pobjedu, il smrt slavnu hiti;
Znoj licem curi, krv iz ranah teče,
Krajina pobjedu ma životom steče.

Gdje iz topovah ognjenih čeljustih
Smrtno se zrnje kô tuča sipaše,
Gdje britka sablja sried oblakah gustih
Ranu za ranom kô munja davaše,
Gdjegod je bitka najžešćija bila,
Ondje se Krajina hrvatska borila!

Sad neima tko bi spomen im stavio
Ni sjajni kamen, ni križić drveni;
Tko bi suzami grob im natopio,
Na grob im vjenčić metnuo zeleni;
Brez častnog groba usried tudjeg svieta
Trunu ostanci hrvatskijeh četa'.

Čim angjel noći krioca razširi
I blisne nebom jato zviezdah jasnih;
Čim izza gore blied' mjesec zaviri
Letje nad kostmi njeki duh užasni,
Lepteć nad njimi žalostno vapije:
Što ih domaća zemljica nekrije.

Vječna im pamet! slavna uspomena!
Ti, koji ondje slavno završiše,
Do golih hridih i častna imena
Sirotam svojim ništ' neostaviše, —
Al prê će nestat sunca sa visine,
Neg prestat slava hrvatske Krajine!

I. K. T.

Ljubav i vjernost.

Slika iz života.

(Nadalje).

Lirović prehiti kakovih pet ili šest listićah, zatim uzme dalje čitati:

„Deset godinah! kakove, koli goleme razlike. Tko da izpuni režeći med sada i onda jaz? Koliko se već toga preinačilo! Kudiergod okom svrnuo, svigdje me susretaju nove stvari, izumi, napredak posvjete. Čuo sam pače njegdje, — ili čitao, — da se čovjek sav, kakav je, u deset godinah promjeni, kud i kamo više ini stvorovi. — Ovakovimi misli uzvrije mi glava, kad sam kao absolutus jurista prve godine vozio se iz Zagreba u krilo milih svojih i J*. Već jih nisam ciele godine vidio, s toga se nadah i kod kuće ma ikakovoj

promjeni, ako ničemu drugomu, a to barma u razredjenju pokućtva: kanapetah, posteljah, itd. —

Baš sam dolazio pred kuću, a u mjestu kucne zvono bogorodici pozdrav. „Dobro došo!“ „dobar večer!“ „o Slavoje!“ udese u isti par tri meni vrlo mila glasa. Prva sleti niz stube Zorica; njoj prvoj pritisnem bratski cielov na mekane ustnice. Zatim izgrlim te izljubim svoje dobročinitelje onakovom radosti, i onim uzhitom, kako to može srdačno ljubeće diete svoje roditelje.

„Gle, gle! kako je izrasao“ povikne stari Dobrinović. „Ta momče, da sam te gdje u Zagrebu vidio, nebi te umah i prepoznao.“

„Ha, kako ima liepu surku; baš mu pristaje, kao da se u njoj rodio,“ doda blaga starica, a bistre suzice potekoše niz umiljato oko i ostarjelo lice.

„I brada ga prošiknula, a brkovi neobično ponarasli,“ prikrpa šaljivo stidna Zorica. „Imati ćeš crnu bradu! . . .“

„A Zorica?“ uzkliknem i ja promjeriv bolje sada razvijajuću se djevojku. Ona se nije mnogo promjenila; jedino lice se malko produžilo, njekada smedja kosa ocrnila, a nizki stas razvio se u Junonsku sliku. Naše se oči sukobiše, a ja i nehotice porumenim, dočim je ona vatru sipajuće oko o tlo svrnula. — Sada istom ućutih ćuvstvo, koje uz najbolju volju nemogoh prozvati bratinskim. Osjetih, da moja ljubav prema njoj prekorači granice, u kojih se obično kreću iskreno se ljubeći brat i sestra. —

Odvedu me kao u slavlju u gornje sobe.

Jedva sam zasjeo stolicu, uzmu me jurišati s kojekakvimi pitanji. — Moj dragi poočim stari Dobrinović, bivši takodjer njekada jurista, a kasnje sudac, propitkivaše: kako i što se učimo; koji su nam profesori; tko predaje kanoničko, tko li kazneno pravo, kako i kada drže se disputacije ili „colloquia“ itd. hvaleć dakako uzastopce corpus juris hungaricum. Njegova supruga pako: počem je govedina, teletina u Zagrebu; jesu li skupa jajca; što rade i kako se oblače starije gospoje; polaze li marljivo crkvu, itd. Da mi bijaše deset govorničkih organah, nebih bio jim mogao zadovoljiti. Jedina Zorica mûkom muči. — Za toga dodje gospodin mjestni župnik, vrli prijatelj moga dobročinitelja. Vriednoga ovoga starinu prosiplju suze radosti, kad me je onako zdrava, čila i nadobudna zapazio.

„Nisam li ti ja rekao,“ progovori ponosnom samosviesti obrativ se k momu poočimu, „da će Slavoje biti danas sutra čestit čovjek, stup domovine i naroda svoga.“

Čestiti ovaj starac pripadaše po načelih i težnjah svojih malobrojnoj nu oduševljenoj onoj frakciji narodnoj, koja izza duševnoga preporoda 1835. prionuše svimi silami za narodnost, kao jedino spasonosnu dasku sried obćenita brodolomlja. S toga moradoh mu mnogo pripovjedati o književnosti, o mladoj matici itd. A ja pripovjedaj, da netreba vatrenije, jer su mi rieči baš od srca tekle. —

Dva mjeseca kratkotrajnih djačkih praznikah izmaknuše mi sried liepih zabavah, da nisam ni znao, kada. Tečajem ovoga vremena proigrah mnogu uru na samu sa Zoricom. A moram priznati, da sam pogledav na dno srca svoga, naišao na istinu, o kojoj kadšto posanjah, ali nikada čvrsto nepovjerovah. Toliko putih bijaše mi, kako vele, rieč na jeziku, da joj izjavim, što i kako mi je draga srcu, nu uviek me zadrža njeka tajna ruka, jezik zašutka silna moć — ja bijah u njezinoj blizini; djak očekivajući odluke stroga učitelja radi svoje nemarnosti.

Njekoga dana, ja sam upravo nješto pjesmario, doškulja mi se izza ledjah. — „A Slavoje, ti pjesnik?!“ — hoće ona, te metnuv nježnu ručicu na rame pogleda me okom u kom se cielo moje bivstvo kao u pučini morskoj utopi — okom nabreknutim najkrasnijih ćuvstvah, koje se pomisliti ali opisati nemogu. — Ukočen ustobočih se na svom stolcu, te napokon mjesto odgovora pritisnem goruće ustne na malenu ručicu. — Mi se razumiesmo . . .

Opet izteku dvie godine . . .

Ja navrših treći i posljednji tečaj svoga juratoškoga života. Dodjoh radostan kući, da sprovedem još ove i posljednje praznike u tihom obiteljskom krugu.

Netrebam ovdje spominjati, da sam zadnjih dvih godinah češće nego obično kući pisao, te svaki put po koju pjesmicu vrlo dvolična sadržaja Zorici poslao. Otac se njezin malo spodobnimi stvarmi zabavljao; nu tim više majka, koja svojim kod ženskoga spola u tom poslu vrlo pronicavajućom oštroumnosti prouči moje i Zoričino stanje, te razabra umah, kako stoje akcije.

Došav kući, počmem umah osvrtati se, bili se dali roditelji mojoj želji sklonuti. O Zoričinoj privoli nisam ni podvojio. Već sam toliko jasnih, neoborivih dokazah o ljubavi krasnoga ovoga stvora imao, da sam jedva čekao sladki onaj trenutak, kad joj bi uz roditeljsku priklonost smeo reći: ti si moja!

Nu i ove privole vrlih svojih dobročiniteljah nisam se toliko strašio. Ljubljahu me kao rodjeno diete svoje; obsipahu me dobročinstvi; — kako dakle da mi uztegnu ono, što je podobno bilo usrećiti mene i njihovu Zoricu? Ja bijah mladić nadobudan, liepa me budućnost čekala; položiv advokatsku cenzuru, mogao sam kao čovjek neodvisan živjeti po svojoj volji. — Ovako kombinirah onda.

Zoričina majka oboli — s početka neznatno; — ali doskora prihvati bolest pogibeljni značaj. Uzprkos svakovrstnoj lječničkoj pomoći i napregnutom našem bdenju, nemogasmo ju oteti smrti. — To i sama dobro uvidi, s toga pozove supruga i nas oboje k sebi, te reče:

„Nastaje vrieme, da se razstanemo! Nemojte me tješiti; znam što me čeka, nu spokojna sam. Lasno ću umrieti, ako mi samu jednu želju izpuniš.“ Sad se malko osovi, zatim pogledav Zoricu i mene neopisivu ljubav sipajućim okom uzdahne: „Slavoje i Zorica se ljube — ja blagosljivam tu svezu njihovih dušah, zazivajuć jim božju pomoć, a ti?“

„Neka bude,“ — doda starac. Izrekav ovo skima glavom i skrene ledjima, dokazivajuć niemim ovim znakom, da mu suprugin zahtiev nije po ćudi. Nu ona toga nespazi, — a on nas blagoslovi, pa — — —“

U drugoj sobi gospodične Milice zazvekne na glasoviru umjetnih njekoliko akordah; a odmah zatim uznešena pjesma „Nosim zdravu mišicu.“

Lirović umukne, ostali poskaknu sa stolicah, a Milica, pogledav ga onako milo izpod oka, reče:

„Oprostite, gospodin Milović ponudi se te hoće naše družtvo na glasoviru malko razveseliti. Svirati će same narodne napjeve, a njekoliko najnovijih komposicijah od Livadića s tekstom vam vrlo dobro poznatim, jer je plod vašega pjesničkoga pera,“ doda šaljivo djevojka.

„Ali umah ću dovršiti,“ padne joj mladić u rieč, koga

Digitized by Google

je vrlo zanimao ovaj „kostanjarov“ dnevnik, te je na svaku ruku hotio, da sve pročita. „Ta nije toga mnogo.“

„A ne, ne,“ oglasi se Sljubić, „već je dosta, hajdmo sada u drugu sobu.“

„U budući petak, gospodine,“ prekine Milica, „onda ću vas liepo moliti, da nastavite svoje za me inače vrlo zanimivo čitanje. Nu sada budi dosta, jer i ova gospoda tako hoće.“

„Dà, dà, tako je!“ raznihne se najedanput pet grlah. Lirović uvidiv, da neima druge, smota opet svoje spise pa jih turi u žep. Drugovi ga odvukoše u drugu sobu, da sluša vješto udaranje na glasoviru; al ga to vrlo slabo zanimalo. Cielo ono vrieme neprosbori ni pet možebiti riečih; a odè prvi kući.

Dok se je mladji sviet zabavljao muzikom i pjevanjem, ogledavahu starci pomno bojadisane svetce — karte.

„Gospodine Vršiću, čujem, da se mladi Lirović želi u srce vaše kćerke podkrasti.“

„Čini mi se, da bi se i ona htjela u njegovo,“ odvrati ovaj sasvim hladno.

„Imade li kakova imetka?“

„Neima za sada ni pare.“

„Gospodine, ja vas nerazumiem.“

„Ah, to nije nikakav misterium niti gordički čvor. Ja mu nemarim svoje kćeri dati i još k tomu mastan miraz, samo da se je prije riešim; — biti ću onda barma miran!“ —

„Gostovi će baciti jedan drugomu punovažan mig, koj bi imao po prilici reći: „Ha! Vršiću nisu svi umovni kotači u najboljem skladu, — zato tako i govori.“ — A doista čuo sam kasnije, da se nije vazda mogao ponositi čisto zdravom pameti.

Na tornju prvostolne crkve udari jedan sat po ponoći, — a u Vršićevoj kući tamno i šutljivo; samo u Miličinom boudoiru gori uljenica. Na divanu sjedi Milica, pa plače. —

III.

Pjesnikova ljubav.

Pjesnik svaki pravi 'e rob ljubavi
Valjan sužanj, koj pobjeć nesmije,
Samo ljubav pjesnikom ga pravi,
Koj neljubi niti pjesnik nije.

Mirković.

Znadem ljudih, kojim ništa toliko neprija; koji nikakovih glasbah radje neslušaju, nego svoju vlastitu hvalu; a napose zamahnu visoko repom, kad jim slaviš tobožnji tvrd značaj, postojanu volju i odvažnost u svakoj sgodi i nesgodi. Ako sboreć ob ovih tobožnjih njihovih prednostih, namakneš licem dostatnu ozbiljnost, izpraviš koliko se dade, sarkastički se smiešeće ustnice, utažiš jedoviti glas, ili mu dodaš koj lot umiljatosti; eto brate, ti si ga osvjedočio, pa ma nebilo ni što bi pod nokat istine u tvojoj besjedi. Ovakovi homunculi — čovječci — misle pored svoje plitkoumnosti i prevelike samoljubnosti, da sav sviet šumi njihovom hvalom, te da se već po svoj prilici kuje križić pour les mérites! Ovo su ljudi prosaički, pače padaju izpod plašta svagdašnjosti — pa upravo što su ovo, nezanima se sviet toliko s njima; nu što pjesnici?

Pjesnici se obično biede lahkoumnošću i nepromišljenošću u tako zvanoj ljubovnoj struci.

Neću da jih branim; pače slažem se s ovim mnienjem ponješto; jer koliko i sám znadem, i koliko sam toga vidio ili čitao: svi su štitjenici vilah na jedno brdo tkani, t. j. ne svi, već mnozi. Rekao bi čovjek, da jim je ljubav zabava ili potrebni surogat; ovako barma s njom njeki rade. Oni nalikuju leptirom; danas sisa na ovom cvietu, a sutra ti ga već nesreća nosi u druge krajeve. — Nu budući su oni izvojevali si taj privilegij, te bi hotjeli i monopol tjerati s ljubavju, to dakako nije se čuditi, ako je to drugim krivo, pa bi hotjeli, da jednom i tudier ustavnost zavlada. — U ostalom, ako jim to pravo tko drugi neotme, ja im ga lje neću, niti sam podoban ikada oružja u tu svrhu proti njim maknuti. —

I medju pjesnici imade svagdanjih ljudih, — ako i hoće kojekakvi mučenici Pegazovi na olovnih krilih njekakvu velikansku ulogu igrati. Ali non obstantibus hisce poznajem pjesnikah čestitih značajah, a medj ove posljednje brojim i svoga Lirovića.

Drugi je dan izza one zabave u Vršićevoj kući. Lirović sjedi sám u sobi zamišljen. Na stolu gori svieća, premda je već bjeo dan po cielom svietu; u ruci mu ugasnula cigara; vitki je stas omotao u dugu spavajuću haljinu, a glavu prikrio krasnim fesom; djelo — možeš u prvi mah opaziti — liepe ručice. Pokraj njega „Danica,“ a na ovoj komad napisana papira. Pjesma je, naslovljena „Njoj.“

Ovako sjedjaše dugo. Na bliedu, upalu licu neima traga kakovom životu. — Sad se prene. Obumrlo lice probije zrak života. Lagano ustane, pa se prošeće njekoliko putih sobom gore i dole. — Zatim pristupi k postelji, nagne se, omakne tanahnu zavjesu, i uzme malenu daguerotipiranu sliku u ruke. U pjesničkom oku zasja suza, nemogu reći, žalosti ili radosti.

„Ne, ne! ja samo nju ljubim, Zoricu jedinu, a druge niti hoću, niti smiem. Umiruća njezina mati blagoslovi naš savez; otac ga odobri, svi stanovnici u J* govore o tom: što bi indi bilo, da ja vjerom zaokrenem? Ali opet s druge strane: dražestna Milica, puna duha i vatre; živa i ljubežljiva, a uza to me iskreno ljubeća! Tko grijuć kod te vatre, da se neopeče!“ — Opet ušuti, pa hoda amo tamo. Vidi se, da nješto mozga, jer mu se inače vedro čelo smrklo, a ustnice izvinule, — brzi korak svjedoči, da se misli krste u glavi. Neugodan, dà, nemio je boj, štono ga čovjek jadnik mora sa srcem biti; — sa srcem razkomadanim — razdieljenim.

Dodje sada k stolu, uzme „Danicu“ i čita prvu pjesmu. — S početka ravnodušno; što dalje medjutim, sve ga veća napetost i ćutljivost pjesme naprezala; ustne njegove prije se jedva malko krečuće, prošapnu tihanim, što dalje sve jasnijim i razgovetnijim glasom, pa napokon ni sam neznajući, progovori vatrenom rieči ovu kiticu:

Blago tebi, ljubo pjesnikova!
Kad noć tamna danak preoblada,
Sitne zviezde po nebu se šeću:
Misli dragi, da mu iz nebesah
Svietli sunce tvojieh zenicah,
Te se grije na plamu nježnome.

Lirović kod zadnjega redka zamukne. — Ustne se zaklope, a on tronut i svladan silnim nagonom srca, nasloni se na stolac, te zamisli u čudne misli ljubovne.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Turci na straži.

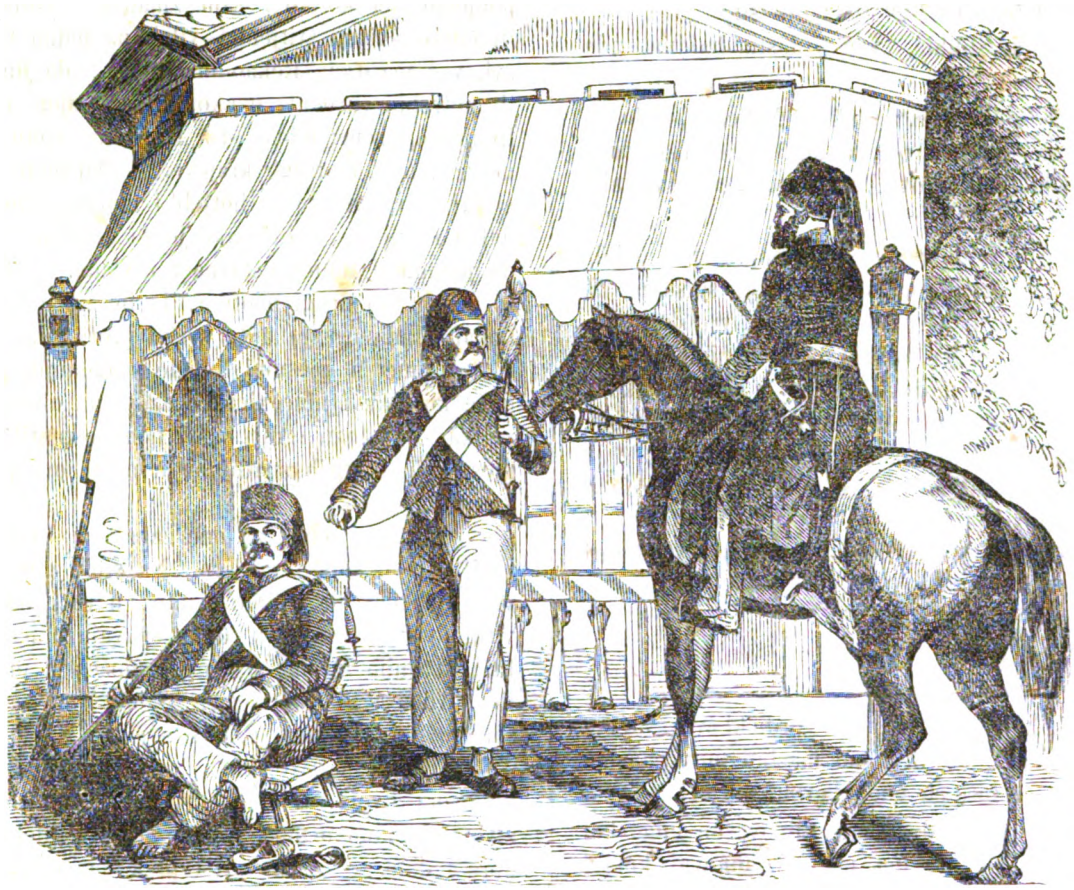

Kad se je prije njekoliko godinah, 1853. naime porekao Gorčakov sa turskom vladom, te se iz onih riečih uzpirio rusko-turski rat, zaželi mnogi prijatelj kršćanstva i prosvjete, da se turad odpravi u prijašnju domovinu svoju. Jadna raja, izgledaše željnu pomoć od svoje braće jednorodne i jednovjerne, — ali se prevari u nadi. Zapadne sile potaknute kojekakvimi razlozi i medjusobnom mržnjom, podupru rušeću i u temeljnih svojih stožerih uzdrmanu tursku državnu razvalinu svojimi bajonetami. Da nebje ovoga, danas se nebi hrvatsko-srbska raja po Bosni i Hercegovini morala svekolikimi silami boriti s polumjesecom i njegovimi pristaši. — Turska sama po sebi tako je oslabila, da bi joj svaki potres sa izvana mogao smrtnim udarcem biti.

Neima više prijašnjih janičarah, te najčvršće poluge osmanske države, sadašnja turska momčad neima ni dlake od krepkih onih duhovah, koji su njekada Evropom tresli. Jedno, što jim preosta od ondašnjih vojnikah, jest: želja plieniti, napadati i ubijati nevinu raju, te se u mehkoputnosti nasladjivati grabežom svojim.

Evo ova slika predstavlja stražanu u Carigradu, i to glavnu. U njoj imade svega, što može vojnika ožešćati. Ova stražana daje nam pojam o vojničkom zaptu turske vojske, — vojske, koja se imade sada boriti s čilimi otvrdjelimi i strašno razdraženimi kršćani hrvatsko-srbskimi.

Momci osloniše puške o zid, pa prihvatiše preslicu i vreteno, da predu. Častnik dotični zasjedne onizki stolčić, te skinuo radi veće udobnosti i obuću, te se liepo bosonog okolo šeće, ili mirno sjedeć puši čibuk, misleć po svoj prilici na liepe kadune a ne bojne topove i sjevajuće mačeve. Eno na konju dojaši onamo častnik od štaba, ali nitko neviče „Gewehr heraus“ niti mu tko presentira — kao da je kakav prosti momak. Kako će ovaki junaci nihajuće se carstvo poduprieti, ili ga čak spasiti? Tješimo se, što vječna pravda jednako kazni i pojedine ljude i ciele narode. — Turci potomci Muhameda, Murata, Bajazeta i Sulejmana neće nikomu više nahuditi.

Dragulji.

III.

Divna je i krasna
Danica u noći,
Kad ko sunce jasna
Med zviezdami kroči.

Krasna je i divna
Ljubezniva zora,
Za kom s plama kivna
Sunce spješit mora;

Ma reć mi je sila —
A bez svake zlobe,
Da je m o j a m i l a
Ljepša nego obe.

IV.

Gledao sam slike
Vele proslavljane,
Al' nenadjoh dike
Jedne naslikane.

Mnoge vrlo krasne
Njezinom uresu
Tek kô zviezde jasne
Suncu slične jesu.

Pa mi ljudi slave
Ote mrtve slike — —
A ja da gizdave
Neopjevam dike? . . .

V.

Kô u dažda kapih
Ima Hrvaticah,
Kojim ljubav napih
Rad prekrasnih licah;

Koje u tom bliste,
Da u boju sretnu
Čerkezkinje iste
Za sebe pometnu!

Nu n a j l j e p š u s a m u
Žežen u ljubavi
Ljuvenom u plamu
Njezin pjesnik slavi.

VI.

Da sve dodju žene
Krasne iz Edena,
Što bjehu ljubljene
Najpače Jelena . . .

Da dodju i one,
Kojim Paris reći
Osude smione
Ni mogô u smeći . . .

Ja dvojim, da koja
Mogla bi, da plieni —
Kako mila moja
Grudi dar ljuveni! *M. T.*

Digitized by Google

Dvie čudne promenade

ili

Triput težje od najtežjega!

(Homeopatički nlomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih mojih praznikah).

Od — iljuške.

„Et pius est patriae facta referre labor." [1])
Ovid. Tristium Lib. II.
„In chaos antiquum confundimur" . . . [2])
Virgil.

Ča ću vam mili čitatelji! nješto o „triput težjem od najtežjega" da pripoviedam. Ali kad je sav sviet modom povampiren, a modi za volju hoće se danas svakomu govoru i predgovora, dopustite da ni ja nebudem: breza u jošiku t. j. po modi sboreć: peregrinus in Israël!

Znate li šta je sve težko? — Kad bi mi — kao mnogi popećitelji nutarnjih poslovah — bili voljni maljat Arapina i na noguh i na glavi, to bi mi sasma kratko i nečno na to pitanje odgovorili: težko je, što nije lako! Al kad bi opet malo zrelije tu nečnost težkoće promotrili, pa se onda ovako upitali: logika — kako izkustvo uči — nije sigurno stvar laka, pa koliko je vuntih težka? Onda bi se zabezeknuli, pa uvidili, da je pusto polje negacije često putah smiešna logika, pa da i najprecizniji govornik saborski dost putah nije drugo, nego uosobljena nečnost na polju razboritosti. —

Težke su sigurno muke Tantalove; a bome težko je i valjat kamen Sisifov; okretat koleso Iksionovo; grabit vodu u Danaidsku burad itd. . . . Al šta bi se mi u mitologični sviet preseljivali, kad možemo i ovdje na ovoj kruglji zemaljskoj dosta težkoćah naći. — „Težko glavi bez očinjeg vida" — čuo bi djetetom još često putah od jednog mog pokojnog — bog mu dao duši lako! — ćoravog rodjaka M. M. opetovati. — I to je živa istina. — Desetak godinah trebalo je, dok su glavom o zid lupajuć zdravo glavu namecali oni ćoravi prirodoslovci, koji su mislili, da će umnožanimi kojekakvimi munjo- i gromo-vodnimi šiljci, piljci . . . odvrnut gromove sa svoje glave; ja pitam, gdje je oštriji vid: u mog pokojnog ćoravog rodjaka M. M. ili ovdje? — To je težko odgovorit. — Ali zdravo namecana glava: „unde nova ingressus hominum experientia cepit" — osvjedočila je i ove prirodoslovce, da ima na svietu i njekakve munjivosti „per excessum," pa sad su hvala dragomu bogu izkustvom opamećeni posve — — ozrakavili, da nereknem osliepili; pa šta vele zakoni analogije na to? Hoće li ti prirodoslovci uspjeti? — Zakoni analogije vele: — — težko će biti vuka okrstit! . . .

Oprostite dobri čitatelji! što ću vas malo i u narod uvesti; o težkoći je govor, pa da vidimo, šta je sve i njemu težko? —

„Težko bônu (bolnu) u domu golu" — vele Kotorani. — „Težko konju bez polja, a mornaru bez mora" — kažu naši Primorci. — „Težko onom, kom se iz plijena vraća" — govore nam junačka braća Crnogorci. — Ali slušaj pobre! koji znadeš naški, da ti kažem mejdan — ne djevojački, nego baš Dubrovački. — Namrštenim čelom, čemajuć se po glavi ljevicom a popretkivajuć desnicom ovako nas — sasma čedno u konservativnom duhu — s poznatom svojom poslovicom opominju braća od biela Dubrovnika: „Težko kući, gdje nije gospara i baštini, gdje nije pudara." —

Hajde kad smo se već u narod zaputili, da vidimo, ima litu još kakvih težkoćah.

„Težko zemlji kuda vojska prodje i djevojci" itd. . . . odgovorio bi, da me slučajno ratni popečitelj upita: Kako je? — A da nelaže narodna nam poslovica, kad veli, da je težko prodrtu vreću napunit — tomu su živi svjedoci svi popečitelji financijah u Europi. — Kad bi me upitao koj slobodoumni šuvaklija današnjega Raiksrata: zašto se i naša idea neće da uzpne veliko-centralnoj idei na krkaču? — to bi mu sa sedam samo riečih odgovorio: „jer je težko upoćku na babinu oplećku!" . . . Al pušćajmo težkoće što nam ih ruka tudjinka miesi i začinja, pa se obazrimo na jade i nevolje s naše vlastite krivnje i to najprije na blaženu utopiju t. j. domaću slogu. — Težko li se i rodjena braća popreko gledaju! Danas da me tko upita: od dvijuh (rodjenih) na jugu sestarah: — hrvatske i srbske domovine — koja ti je mati, a koja tetka? upanjio bi se, — ne od čuda, ne od neizvjestnosti ili pomanjkanja vlastita kakova takova osvjedočenja; nu od straha, gdje mi u tom pitajućem dvoratcu za Slavonsku i za Sriemsku domovinu ni divana neima? — Tako braćo zatočnici „slavonstva," samo se kruto — ko pijan plota — prihvatimo filozofičnog načela: „qui bene distinguit bene docet" [1]) — pa onda u ime božje razciepimo i Slavonstvo u Osječtvo i Požežtvo, u žabarstvo i šiačtvo, [2]) pa i Požežtvo razdrobimo u vučiačtvo [3]) i svetofloriantsvo [4]) itd. . . . tako ciepkarajuć bit ćemo si bar dosljedni, samo je pitanje: ima li onda nade, da ćemo se moći skoro izkrcat iz tog oceana smušenosti? — Težko!

Toliko je težkoćah u narodu. —

Sad razgledjimo malo, kako je u svietu učenom, i to počmimo od višje sphere dole — od učenosti k tupoglavosti.

Ima u svakoj učevnoj struci pa i u zemljomierju veleumah. — Ovi uzam u obzir, da je zemlja okrugla, sunce okruglo, mjesec okrugao, nebo okruglo, glava (barem u buldoka — pa to je dosta) okrugla, bundeva (na ramenu) okrugla, cilinder okrugao — dodjoše na tu visoku misao, da bi trebalo sve pod nebom na okrugao kalup naćerati; ali jer se okrug brez sredotočja ni pomisliti neda — to valja: šestilo u šake, pa jednim krakom zabodi u mozak, a drugim vuci prieko zubah — pa imaš li kada tako ošarafljen prigovarat što blaženstvu sile sredotočne? Težko!

(Dalje će sliediti).

[1]) Sried staroga meteža smo.
[2]) Virgil: odkud novo izkustvo u sviet dodje.

[1]) Dobar učitelj je onaj, koji dobro razlikuje.
[2]) Osiećani nazivaju Požežane posprdno šiači, a ovi opet Osiećane žabari.
[3]) [4]) Ulice Požežke.

Kritika.*)

Was ist die Wahrheit!?

Eine Erwiederung auf das Szalay'sche Pamphlet, betitelt: „Zur kroatischen Frage" (A' horvát kérdéshez) von Eugen Kvaternik.

Gospodin narodni zastupnik, Eugen Kvaternik obogati našu političnu literaturu opet jednom velevažnom knji-

*) Radi množine gradiva zakašnjeno. *Ured.*

Digitized by Google

gom; — važnom iz dvostrukog obzira: — prvo, što potanko i polemičko-kritični razlaže naše državno stanje prama Magjarom, dosljedno daklem pram čitavoj Europi; a drugo, što je pisana ota brošura žestokoćom dostojnom i savršenom, bez obzira na osobnost ili cielu narodnost.

Takove odvažnosti, takovoga moralnoga junačtva treba u nas; — narod bo, koji se osviesti nesmije dopustiti, da mu se drugi blatom u lice nabacuju, i ako nevraća žao za sramotu — a to neka vrati sramotu sramotom.

Biti će jamačno ljudih, koji će oštri upravo slog knjige koriti, — tvrdeći, da se tim ništa nedokazuje; knjiga bi postala za njekoliko tabakah manja, po tom jeftinija, pa dosliedno bolje bi se razpačala, da se je držao spisatelj strogo same stvari, mimolazeć osobnosti. I mi znamo, da se svakako mora šteditи osobni značaj protivnika, bio ovaj kakav mu drago, pisao on šta ga volja; — nu osobnost, u koliko je tiesno skopčana sa samim djelom, koje svikako pada pod kritiku, nemože tako proći, da se je nebi dotaknulo pero kritikovo; tu mora da jamči sam pisac tim, što i kako piše.

Polemika i historično-kritična vriednost knjige savršena je, jer što se tvrdi ono se i dokaže i to zanimivim načinom, argumenti samoga protivnika. Nu mi bi opet voliti, da pohvaljeno ovo i jamačno od svakoga rodoljuba i pravednoga historika cienjeno djelo nosi naslov: „Što je istina“ mjesto „Was ist die Wahrheit.“

Neka se nekaže, da moramo pred Europom pravdu našu potjerati; — potjerana jest već odavna u knjigah i spisih i to strogo, tiskanih u Francuzkoj, Njemačkoj i Taljanskoj. — Europejska diplomacia težko da će šta nova odatle naučiti. A da su data, ovdje pobilježena jamačno magjarskim i austrijskim državnikom poznata bila i to prije nego samim nam, uči nas siaset preventivnih činah, što nam jih isti pred desetak godinah nanesoše; premda jih nismo dobro ni razumjeli. A ipak nam i tada uznemiriše i ucviliše srca. Oni poznaju prava naša i sada bolje od nas, ali jih neće da pripoznadu.

G. Sz. napisà svoj pamphlet magjarski za svoj narod, jer je magjarski publicista toliko pametan, da uvidi, kako ona idea, koja po čitavom narodu obilazi tako, da ju svaki pozna, u njoj misli udomaći — sva čuvstva napunjava, te obćenito mnienja na jednu stranu krene — da takova rekoh idea, prodire kuda tuda, bilo ono krivo ili pravo.

I u nas došlo je hvala Bogu do toga, da se rieč hrvatski prosborena više cieni od tudjeg glasa, osobito gdje se radi o narodnoj stvari.

I u nas imade čitateljah, koji čitaju već samo hrvatski — dočim oni u nas, koji hrvatski nerazumiju jamačno ni njemačku knjigu neće uvažiti (?), — pročitav jedno pet šest stranakah diviti će se zašto se g. K. toli razsrdio? presenetit će se žestokih sa izrazah i možebiti u sebi proklinjati spisatelja, koji po njihovu mnienju sije tobož sjeme nesloge medju nas i Magjare.

Badava trud i nastojanje ljudih osjedele starosti naučnih huljiti, psovati domovinu i narod svoj, — tjerati da ciene i štuju ono, što su se naučili prezirati, pa jamačno vriedna jest ona čest naroda preziranja, koju oni poznavaju pobliže — jest, to su sami oni.

Vele više valjalo bi, da se samosviest onih obodri i kriepi ponajviše, koji narod svoj ljube, i kojim manjka vrieme i prilika, te nemogoše naučiti pravi državopravni odnošaj iz slavne prošastnosti slavnih djedovah hrvatskoga naroda, štijuć stara pisma i ogromna djela, pa ići pravedno i upravno razglabati i tumačiti jih.

Nebrinimo se toliko o protivnicih — potražiti će oni sami naše knjižurine hrvatske, ako njim u njih šta opasna zamiriši, — zašto dati povod, da se može kazati: spisatelj, koji hoće, da bude u Hrvatskoj popularan mora da piše njemački, što je u sebi gotovo golema — laž.

G. K. obeća nam i hrvatsku brošuru, kojoj se već unapreda radovasmo, budući znamo, da će poteći iz vješta pera; pa želismo, da nam ta osim novostih donese obširni sadržaj obih njemačkih. — A uvjeravamo ga, da će ova u nas poznatijom i popularnijom postati, nego da njemačke i 10 novih izdanjah dočekaju. *Haf.*

Ovoj kritici moramo primjetiti ovo: g. kritik biedi njekim načinom, vrloga našega g. K. što je napisao znamenito svoje djelo njemačkim jezikom, te navadja razlogah nestojećih u nikakovu savezu s njegovim tvrdjenjem. Mislimo, da imade malo muževah u našoj domovini, koji bi u tom bili jednoga mnienja s čestitim g. *Haf.* Već je vrieme, da stupimo pred Evropu kao narod; a to joj moramo najprije dokazati, što nam je do najnovije dobe slabo za rukom išlo. Vara se g. kritik, ako misli, da se evropejska diplomacija mnogo bavi našim pravom; niti ga ona zna, niti si zanj glavu tare; dokaz mu je, što nas prije 1848 god. kao poseban narod nije ni poznala. Treba joj dakle to dokazati, a to možemo tek jezikom, koji imade evropejsko ime. A kako tumače i izvijaju austrijanski i magjarski državnici naše pravo, kako poznavaju naše zakone, uči nas žalibože svagdanje gorko izkustvo. Netvrdimo, da oni neznaju našega prava, oni ga umiju, ali neće da ga znadu, te ga podlo navlače na svoje nakovalo, kako bi lasnje služilo sebičnim težnjam njihovim. Ova je stvar tako jasna, da ju nemoramo primjeri razsvietljivati niti podupirati.

Što je Szalay napisao svoju brošuru magjarskim jezikom, to ništa nedokazuje. Neda se tajiti, Magjari imadu mnogo prijateljah i u tuzemstvu i inostranstvu. Svako djelo tičuće se slave „Magyar-Orszaga“ trubi se na daleko i široko; prevadja u ine jezike. A iz ovakovih, magjarštini kroz prijajućih spisah prosudjiva javno evropejsko mnienje toli magjarske koli i naše odnošaje. Ovakim pamfletom imademo pripisati, što nas inojezična štampa ljuto kori i prezire; adeoque nulla paritas medju nami i Magjari u tom obziru.

Priznajemo, da ima i kod kuće ljudih, koji bi umjeli o svačem više pripovjedati, nego o domaćih stvarih; nu tomu će doskočiti ili politički listovi naši, koji o tom govore dosta široko, te će jih i osvjedočiti, ako su prijatelji naroda svoga U protivnom slučaju, ma napisao g. K. 20 brošurah hrvatskih, to ipak neće mnogog odmetna sina uvjeriti. Mi dakle mislimo i tvrdimo, da je g. K. dobro činio pišuć svoje djelo njemački, a nebi škodilo, kad bi se dalo, da ga je i francuzki, jer nuždno je, da nas i drugi znaju; ili zar će radi toga tko o rodoljublju g. K. dvoumiti? Nemislimo. Da se njegove brošure na hrvatski prevedu, nebi marili, ali opet tvrdimo, kako inače ljubimo domaći jezik, da nam je bilo potrebnije ovako. *Ured.*

Njekomu sanjaru.

Zašt' po zraku snuješ grade?
Radi samo dobro sve
Zaisto ti u slast pade
Slast od sreće najveće . . .
Sreća 'e ovdje, tù ju lovi
Za njom bludeć mân neplovi! . . .

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. siečnja. O ćemu da izvjestimo naše čitatelje, kad evo u debelom sniegu sve zagrezlo. Zima je oledenila i srca i djelatnost svieta, a i sami telegrami donašaju nam smrznute viesti, jedini još ima Vezuv dosta vatre. Osobito kod nas u Zagrebu ufa se malo tko na ulicu, van koga tetka nevolja tjera, jer gladak naš mramorni pločnik na brežnatih strmih sokacih prieti pogibelju života. Njegda se je sklizkost izpred kućah paralizirala posipom, a da to opet u modu dodje, valjalo bi svako posipanje zabraniti; jer štogod je zabranjeno, to se čini sladje i revnije.

Zima, težki jaram za siromaka, služi imućnijemu na ugodnu zabavu, ali čini se, kô da će živahnost pokreta mesopustnog biti veoma umjerena. Dućani naših modnih trgovacah nakićeni su prekrasnimi tkaninami i uvjereni smo, da doista svakoj gospojici srce žešće kuca, kad pogleda u Portal Crnadka, nalik parižkimi izlogami, one veleliepne svilene materije i dragociene zamamljive latke, a tako i po ostalih urešenih skladištah Cvijića, Miške itd.; nu obćeniti deficit u Budgetu smeta mnogomu, da svojim željam zadovolji, kad se manjak neda kroz privatni oktroi nadomjestiti.

Ulični naš život pruža nam zasada malo zanimiva, a kad pogledamo u naše dvorane, kazalište i druge zabave — nenalazimo takodjer mnogo za izvjestit, budući da se „saison“ jošte razvio nije, premda brojimo već drugu nedelju na izmaku. Maskirani bal dne 12. siečnja otvorio je Cyclus onih prekrasnih večerah, u kojih se obično jedan komad u jednom aktu kojekako odigra, zatim po domaće parterska publika u vanjske apartemente odpusti, dok se klupe razmaknu, da se može bal svečano otvoriti.

Nedokučujemo, kako se ovi tako zvani špektakl balovi toli dugo u modi uzdržat mogahu — a mnoge liepe i koristne stvari od danas do sutra!

Onakove zabave znao je samo njegda glasoviti u Zagrebu Bernstein aranžirati, a čim davnija uspomena, tim slabija imitacija. Najdosjetljivije kod ove sgode jest vazda velika pozivna cedulja po uglih n. pr. I. „Samo jedna šestica!“ „Velikim naporom pošlo je ravnateljstvu za rukom za neizmjerne novce pribaviti si naročito za ovu predstavu jednu srebrnu šesticu! — To se tim većma mora sl. obćinstvu do znanja staviti, jer bi se moglo dogoditi, da bi tkogod u predstavi bio, koji se je tomu pogledu već odučio, a utisak bio bi tolik, da bi mu zlo došlo. Izvan toga bit će liečnikah svake vrsti; — ako se sl. obćinstvo kroz dobu predstavah bude dobro ponašalo, to jest, ako bude marljivo kazalište posjećalo, to će se na posljednjem balu napomenuta šestica izložiti i zatim svečono izigrati itd. Slobodna večera za svakoga — ako novacah imade“ itd.

Napomenuti se mora ovdje i krasna xylografija na ceduljah „Harlequin“ i „Pantalon“ i 3 krinke. Vriedno bi ih bilo sa proizvodi tiskarskimi što su za londonsku izložbu oglašeni, pribaviti.

Nedopušta nam mjesto mnogo govoriti, kako bi sirotice krabuljice rade veselit se, pa srameć se pred toli sjajnim obćinstvom po ložah, hodaju jednostavno okolo stienah partera i kako se giblju bez života, bez ikakva dosjeta; izim kad bi koja gracia afektirajuć koga upitala „Wie gehts dir — kennst mich?“ Na koncu pokladah postaju u njekom smislu ovi smiesni balovi zanimiviji, ali ipak neodgovaraju bez njekakvih reformah ni svrhi prave zabave, ni dobru ukusu, ni ćudorednosti, ni ikakvu narodnu napredku; nego nam se čine više kô umjetno gojeno tudje bilje, presadjeno u naš zavičaj, gdje mu se ovako neda pravo živjeti.

Balovi, gdje se naš odličniji sviet giblje nisu jošte počeli a „Tombole“ dosad igrane imaju više značaj privatno-družtveni.

Hrvatsko kazalište.

Duh narodni, napredni i rodoljubni hvala bila Bogu, grabi sve dalje oko sebe, širi se i kriepi sve to bolje, pa ma mu se baš i nametale razne zaprieke. Poslje dužeg vremena obraćamo se opet kazališnomu zavodu. Neda se tajiti, da kod svega uredjenja i nadziranja ipak od poniekle neidu predstavljanja onom točnostju, kojoj se bijasmo već naučili i tako su riedka, bez da su obćinstvu ikakvi razlozi poznati, koji bi to opravdati mogli; bave li se predstavljači ili odbor sa pripravami za pokladne zabave?

Od novostih zadnjeg doba napominjemo „Strielce“ te nam se čini, da su isti svoj cilj promašili. Mi smo naše mnienje o prevodih njemačkih već odavna izrekli, a „Strielci“ nas tim više obodravaju, da ostanemo kod tvrdnje naše t. j. da što manje budemo upotrebljavali takove, tim više će procvast zavod.

Diviti se moramo reditelju, g. F., koj jamačno svojstva dotičnog osoblja poznava, kako je mogao povjeriti ulogu cara Petra g. A., koj Sukanina ili mlada Osakova bi sasvim dobro bio predstavio, dočim potrebite kriepčine za žestoka cara Petra neima. G. Mih . . v, ako baš mora da bude zamašito visoko momče, koj predstavlja cara Petra bolje bi uspeo — a zašto ne g. Mandr., koj svoju sposobnost toli jasno pokaza za uloge heroične u „Gjurgju Brankoviću“ i drugih komadah.

Nećemo odviše da kritizujemo; jer možebiti da ota pogrieška nije upravo reditelju upisati nego komu drugomu. Nježni spol našeg kazališta napreduje u svakom smislu. Osobito napomenuti moramo gdč. Bajzu i Perisovu koje od dana do dana sve to više zaslužuju postati ljubimcima obćinstva.

Gospodični Perisovoj prišaptnuli bi samo, da tako hitro negovori i da bolje akcentuira svoj govor; — to napominjemo; jer znamo, da to može lahko biti, držise bo, da je ona najvještija jeziku. Njeke male nedostatnosti gospdč. Bajze, koje se će jamačno s vremenom izgladit nenavadjamo, jer ona to sve svojom brižljivom, pomnjivom i revnom igrom nadoknadjuje.

Njekoje dramatične malenkosti kao što „Dobro jutro“ i „Poslie polnoći“ — zanimale su podosta, za želiti ipak bi bilo, da predstavljači upravo u takovih predstavljanjah istu pomnjivost razviju kao što opazismo sa velikom zadovoljštinom kod „Čaše vode,“ „Gjuragj Brankovića“ i kod „Strielacah“ — jer takove malenkosti dale bi se upravo izvrstno predstaviti, a tko nepozna poslovicu „per angusta ad augusta.“

Da predjemo iz specialne kritike na obću stvar, moramo Bogu hvaliti što smo i toliko postigli, da imademo mi prvi stalno narodno kazališno družtvo, koje zabavlja hrvatsko obćinstvo hrvatskimi predstavi. A neizmjerno nas raduje, što i ostali gradovi, uvidiv nuždu narodnoga pozorišta, pobrinuše se za predstave u narodnom jeziku, te zaprieče tako put štokakvim „wanderden Schauspieltrupen“ da nam nekvare želudca za naše dobre novce i nekradu liepih večerih, koje bi mogli u što boljega uložiti.

Čitamo već po novinah, kako odjekuju zvučni umiljatni glasovi hrvatskoga jezika na kazališnih daskah u Varaždinu, Križevcu, pače evo i u malenoj Koprivnici čujemo, da će se liepe gospodične, nasladjivati hrvatskimi predstavami. Nebi li Bog dao, te se i naša Koprivnica oglasila opet svietu; a liepe Koprivničanke osvietlale, nježno inače lišce domorodnom vatrom, koja rumeno lice još jače rumeni, te vitki stas još uzoritijim čini.

Nedvojimo, da će se i naš uviek domorodni Karlovac takodjer do brza oglasiti, a neće ni naša Rieka uzprkos bučnoj kriki i viki ondješnjih Taljano-Ungheresah u liepom viencu uzmanjkati.

Žalimo što nemožemo šta slična o gradovih liepe naše Slavonije pripovjedati, nevjerujemo, da se nebi moglo i ondje, barma u znamenitijih mjestih podići hram božici Taliji. Ta ima Slavonija domorodacah po izbor, koji nebi žalili ni truda, ni troška da promaknu ma u čemu narodnu stvar Želimo do skora i odanlje ugodnijih viestih. A naše revne prijatelje u Varaždinu, Križevcih, Koprivnici itd. molimo ućtivo, da nas malim dozivom izvieste o stanju i napredku njihovih kazalištah, što ćemo mi najvećom pripravnostju svemkolikom narodu našem priobćiti. *Haf.*

Književnost i umjetnost.

* U Albrechtovoj tiskarni štampa se djelce „Družtvo malenoga Isusa,“ od O. K. Wasa prevedeno jednim svećenikom nadbiskupije zagrebačke. — Više o njoj kad izadje. —

* „Leptir,“ što ga ove godine kani izdati gosp. Lopašić, tiska se već u Zagrebu u Gajevoj tiskarni. Činimo pozorno naše čitajuće obćinstvo osobito na pjesničtvo u ovom zabavniku, koje će biti prekrasno. Samo bi željeli a i liepo molimo g. izdavatelja, da se pobrini za valjane prozaične članke,

Digitized by Google

a napose da uresi svoj zabavnik valjanimi novelami, te u obće dobrimi zabavnimi članci. Mi želimo, da bude Leptir i zbilja zabavnik, i to valjan, kakov bijaše n. p. 1859. godine.

* U tiskarni g. Abela Lukšića u Karlovcu doštampan je upravo prvi svežčić „Narodnje knjižice;“ sadržava život našega dvorskoga kancelara, Ivana Mažuranića. Ciena je knjizi 20 novč. — Ovaj životopis jur je tiskan u „Glasonoši.“

* Odbor kazališni razpisao je opet nagradu za najbolje, to izvorne to prevedene dramatične komade.

1. Za najbolju izvornu dramu 300 for. austr. vr.

2. Za najbolju pučku ili šaljivu izvornu igru 200 for. a. vr.

3. Za najbolji prevod kojeg igrokaza ili dobre šaljive igre 100 for. a. vr.

Pisci valja da se u obće osvrtju na zahtieve našega kazališnoga zavoda, te prema njemu udese svoje komade tako, da će se moći umah i predstavljati.

Rok natiečaja traje do konca svibnja 1862.

Komadi imadu se u frankiranih zamotcih poslati predsjedniku odbora presv. g. Lj. Vukotiniću. Komadu ima se priklopiti zapečaćeno pismo, u kojem je vlastoručni podpis pisca i poslovica, koju treba i na samu djelcu napisati.

Svaštice.

* Sjajnoj zviezdi na slovenskom nebu gospodinu Dr. Janezu Bleiveisu donese 12 domoljubnih štajerskih Slovenacah u znak veleštovanja i priznanja njegovih, za slovensku domovinu stečenih zaslugah, krasnu srebrnu Majoliku. U zahvalnici svojoj veli, „da mu bude premila Majolika u mnogih gorkih časovih kriepkom utjehom i uspomenom, da neopeša u svom zametku.“

Slovenci u obće kažu u najnovije doba, da ćute kao narod, da su se osviestili, i da nisu voljni ustupiti svoju zadaću kojekakvoj invaziji, koja krsti i najplemenitije nakane „Schwindelom“ itd. (Vidi „Pressu“ et Consortes).

* Veoma nam godi viest, da se je u Osjeku ustrojila „narodna čitaonica.“ Bog blagoslovio blagu onu desnicu, koja nam toliko dobra darova, blagoslovio svjetli onaj um, koji toliko žamisli dobra narodu svomu.

* Nj. Veličanstvo naš kralj izvoli milostivo neumornomu piscu hrvatskoga sv. pisma preč. gosp. Matiji Škariću podieliti zlatnu kolajnu „pro litteris et artibus.“

* Ima tomu već više vremena što se ribe u Francezkoj umjetnim načinom plode.

U „Collége de France“ nalazi se sprava od 13 lonacah. Svaka od ovih mjeri 50 centimetrah dužine, 15 širine i 10 dubljine; a u svakom izkoti se do 25 tisućah ribicah, koje se tad u jedan basin po 200,000 premjeste i odhranjuju. Tu ima svake vrsti ribah: pastrvah, smudjah, krapićah, itd.; u 6 mjesecih narastu takove ribice na 3 do 4 palca duge.

U drugom basinu nalaze se ribe, tim načinom odgojene jur 2 godine stare, pa su duge do pó drugu stopu.

I u Austriji, imenito u Krakovu, Koruškoj, Solnogradu (Salcburgu) itd., prave se slični pokusi.

* Borsigova tvornica lokomotivah u Berlinu ustanovljena je 1837. a 1841. god. izvožena je prva lokomotiva, kojom su čitavu godinu izgubili, dok su ju sastavili. Sada se dogotove svake nedelje po 2 do 3 — a svega skupa je do danas u toj jedinoj tvornici već 1300 lokomotivah napravljeno.

Smješice.

* Kako postaje sjeverna svjetlost? pitaše njeki profesor na izpitu.

Kandidat (zabunjen, riba si ruke): „Ja sam to njekoč znao, pa sam opet zaboravio.“

Professor. Ele, veliki gubitak za znanost! Jer ste doista vi jedini čovjek, koj je to jednoč znao, i uprav vi — moradoste zaboraviti.

* Kod izpita bi njeki dječak o učincih studeni i topline zapitan. — „Studen stiska, a vrućina razvlači,“ odgovori ovaj, pa primjeti zatim iz vlastita nagona: „Zato su u zimi dani kratki a u ljetu dugi.“

* Naopaka učiona. Školnik: „Dečki, buduć ste danas sve dobro znali i gdjekoj od vas njegda školnikom biti želi, to ću vam veselje učiniti i puštati ću vas, igrati se školnika. E! Ti, Jankić, ti si sada školnik, a ja sam tvoj učenik. Sada me samo što pitaj.“

Učenik (gradeć se dostojanstvenim, k školniku): Sada liepo pazi, ti mali, pa ću te poslje nagraditi. — E! iz česa sastoji sunce?

Školnik: Sunce se sastoji iz — iz — iz, — — Ali kako je smješno to pitanje! — Idi, sjedni, Jankec, ti pitaš odveć bedasto za školnika.

* Krinoline su za sve dobre! Ovih danah sluči se znameniti dogadjaj u Ruskoj. Čitatelji će po svoj prilici znati iz političnih listovah, da se je sjeverni kolos uzrujao, ganuo, te posegnuo za divnom jabukom, štono ju mi zovemo „konstitucija.“ Tamo se stvari kojekako mješaju; razna mnienja šire; zabranjeni spisi, brošure, bič birokratisma ruskoga „Kolokol“ tura u svjet. Rade tu najviše mužkarci, nu i krasni spol umješa svoju liepu ručicu. Evo primjera. Na željeznici u Rusku zaputi se i njeka inače odlična dama Europe. Kad su prispjeli na granicu, uzme se tužiti, da boluje, osobito da ju noge strašno muče. S toga niti neusta kod pregledavanja stvarih, nego pruži činovniku ključeve od sanduka, da sam njezine stvari pregleda. Ovaj prevrnuv samo površne stvari, zatvori i preda joj ključ. Malo izza toga snidje u gostionu gospoja, tužeć se neprestano, da težko hodi. Kad se povraćala u vagon, htjede joj uljudni činovnik pomoći, pa ju polagano poturne u kola. Al kad tamo, opazi on, da strina krinolina tako se ukočila, da ju skoro nemogaše ni maknuti. On doprati gospoju opet u gostionu, pa gle čuda — u nje se našlo, jedni kažu brošurah i spisah zabranjenih, a drugi: listovah raznih visoko stojećih osobah, koje su sve po tom kompromitirane.

Odgonetka „Čestitke k novoj godini 1862.“

Glasi: „Braćo samo složno“ i čita se od sriedine na sve strane, a razriešiše ju gg. Mihajlo Paripović učitelj u Berlogu, A. Rogović u Modrušu, Dane Rašić u Zagrebu i Pajo Ladjević u Brinju.

Listovnica uredničtva.

* G. Stj. V. u K. Iskrena Vam hvala na dobroti. Vaše ćemo želje uvažiti što više, ako budu dopuštale okolnosti. Uvjeravamo Vas, da će križevačke domorodke (?) imati u ovogodišnjem našem listu zabave. — t. j. one bi je imale, da hoće naš list čitati! —

* G. M. L. u P. Radostno primamo vašu ponudu, te Vas upravo liepo molimo, da se što češće oglasite. Valjda ste već pročitali drugi broj? nemojte se srditi radi onoga, što je ondje napisano.

* G. I. K. T. u Dj. Evo Vam u današnjem broju odgovora. Svaki proizvod vješte Vaše ruke zahvalno ćemo primiti. O da nam je uzčitnuti što u prozi od Vas!

* G. I. P. Lj. u V. Onaj prvi sonet neprimismo; jer nije prema našemu listu. Vi možete koga visoko cieniti, nu mi smo ovdje čudni ljudi, pa nam nećete zamjeriti, ako neosjećamo istih čuvstvah za ovoga ili onoga. — Pošaljite nam ostale sonete, da vidimo. — „Lažni san“ je u životu, te ćemo ga u svoje vrieme uporabiti. —

* G. S. M. u P. (V.) ne ad acta — nego u list; izvolite dalje!

Zadaća skoka konjičeva u igri šaha od A. Arnolda.

Zadaća I.

na-	nom,	Ro-	ni	slav-	ro-	god	dru-
vu,	či	šem	dje-	Ro-	gu	nom,	u
Je-	du	sla-	vu	ti	što-	gi,	mo-
i	sla-	U-	du-	ko	ku,	sve	A
ku,	zi	i	na	hvalu,	slav-	mu.	To
U	čast	di-	jans-	di-	i	ro-	rit
ku,	zi-	mno-	čast	ni	svom	može-	mi,
ži	ku	či-	je-	mo	U	Stvo-	djenom

Vidov dan političke srbske novine u Biogradu, izdaje i uredjuje Miloš Popović. Izlazi tri puta na nedelju i stoji u Srbiji 120 grošah na godinu. U Austriji na četvrt godine 3 for. 50 novč. Novci se šalju administraciji „Vidov dana“ u Biograd.

Komarac šaljivi list sa ilustracijami izleće (ako nije oblačno) 10, 20 i 30 dana svakoga mjeseca. Ciena mu je na cielu godinu 4 for. Predplata se šilje „an die Administration des Komarac“ in Novi Sad.

Hrvatski koledar za 1862 god. može se za 75 novč. dobiti u odpravničtvu „Naše gore lista.“ Isto tako izvadak iz velikog koledara za 25 novč.

Lada, uspomenica za g. 1862. sa slikom Petra Zrinskoga bana hrvatskoga, vezana za 50 novč. sa zlatorezom, kao dar za gospoje vrlo fino urešena 1 for. i 1 for. 25 novč. „Naše gore list.“ Tečaj I. čvrsto vezan za 5 for. franko poštom na sve kraje carevine austrijske; broširan 4 for.

Prodavaoci neka se radi ciene obrate pismeno na mene.

M. Krešić.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 4. U Zagrebu 5. veljače 1862. Tečaj II.

Ljubav i vjernost.

— Slika iz života.

(Nadalje).

a sam Dobrinoviću vječnom zahvalnostju obvezan“ progovori glasno iztrgnuv se njekako onoj začasnoj letargiji i povorci mislih, „ja sam obećao Zorici i zadao joj tvrdu rieč, koje nebi kao pošten čovjek ni onda smio prelomiti, kad je i nebi tako ljubio, kako ju zbilja milujem. Njezin otac uzè me dobrostivo — mene zagrebačkoga kostanjara, — pod svoj krov, odhrani me kao svoje diete; pruži sredstva, da sam mogao naobraziti um i srdce, te ovako i sebi i napose miloj mojoj domovini koristiti. Zorica je dobra, blaga, miroljubiva, pa ako i nije onako tanko izpredena uma kao Milica, to ju zato riesi divno prostodušje, koje više vriedi, nego sve umje. Ona me ljubi iskreno, — vjerno i postojano, ma i ako i ne onako vatreno kao Milica.

Ha! kolikogodier putih joj želim kakovu prednost prelijati, uviek mi pada na um Milica — Milica, djevojka krasna, kojoj uzprkos najboljoj volji nisam podohan prkositi. Vatra njezinih očiuh; sliepeća ljubezljivost; liepo naobraženi um, živahna mašta; onaj strast sipajući požar iz svakoga kretanja . . . sve su to silni topovi, koji će i onako dosta slabe bedeme mnoga srca lasno srušiti; . . . žalibože već su je porazili. — Neugodan, nesnosljiv je to položaj. Što da činim? — Vidim, da tomu zlu neima lieka; ja ću po svoj prilici podleći. Kušao sam sve; — htjedoh ju od sebe odvratiti čitajuć joj jučer život zagrebačkoga kostanjara. Ono je sve istina, jer sam svoj vlastiti život ondje točno opisao. Onako mišljah, predočiv joj svoje prosto koljeno iz koga sam proniknuo; nacrtav joj svoju ljubav, koja me jur k Zorici veže; — te napokon hotio sam joj u kratko reći, da onaj kostanjar — sam ja, da sam joj svoje sgode iz svoga života pripoviedao; ovako rekoh, htjedoh djevojku na drugi put dovesti, a sebe pogibelji izbaviti. — Ali sve badava. — Kad sam već bio dočitao do one točke, gdje bi bio imao svoju nevjernost i lahkomišljenost priobćiti, — te ju applicirav sve ono na svoju osobu, na uvjeke odvratiti od srca i duše svoje: onda me prekine nesretni onaj vjetrogonja. —

Tako se razbi i posljedhja nada: sačuvati neokrnjenu zadatu rieč, ma si i Miličino preziranje privukao. Kako da se izmaknem ovomu škripcu? Tù iskreno štovanje i bratska ljubav, — kojom grlim umiljatu Zoricu; poštena rieč, obećana njezinoj umirućoj majci, vječna zahvalnost kopčeća me s obitelju Dobrinovićevom: kako da se ovim mogućim faktorom otmem? Ne, nikada nesmiem zaboraviti, što sam stekao po čestitoj onoj porodici. Sve priznajem, i više toga: da nije bilo u Dobrinovića milostiva srca, ja bi valjda danas po Zagrebu ili gdje drugdje težkom radnjom svagdanji hlieb služio; nebi ponjaćao ni s daleka uzvišenostih, kojih mi je danas srce prepuno; živio bi prost, neznajući i neznan u svietu; a kad bi mi zakucnuo posljednji čas, umro bih kao što sam živio: nepoznat i neoplakan; niti bi tko suze za me prolio, niti koja

Digitized by Google

blagodatna ruka bacila grudu tvrde zemlje na dašćaru, krijuću tielo moje. Nestalo bi me, kao što nestaju tisuće i tisuće ljudih, a sviet se ipak ni nemakne i neskrene, kad umru; kao što se negane gladka pučina morska, ako kapne kap kišice na ravnu površinu njezinu . . . Ovo je sve istina. Dobrinović mi je otac i majka, kuća i kućište; ali . . . srce, srce neće da sliedi um; — Milica — njezina krasna slika utisnù se tako duboko mojoj duši, da me danju i noćju svigdje i svikamo sliedi. Naravska njezina čarobnost tako me obmami, da gorim kad na nju pomislim. — Težak je ovdje izbor. . . . Nu ipak valja mi pokazati, da sam muž, koji sliedi i um, a ne samo srce; — treba da i ovo posljednje žrtvuje nješto od svojih pravah. Takove su okolnosti, da svikako moram uloženu rieč izpuniti, što me neće tako ogromnih mukah stajati. Zorica je pravi angjeo — nevina, blaga, dobra kao proljetno sunce; ljubi me više nego samu sebe; — a i ja sam njoj iskreno sklon. Mi ćemo zadovoljni i sretni živjeti. Ova prva vatra, potaknuta čarobijami liepe Milice ugasnuti će sasvim, a na njezinih ogorcih buknuti tim jače ljubav k dobroj Zorici. Nevele uzalud Niemci: „die alte liebe rostet nicht."

Istina, imati ću posla, dok ovaj boj izbojujem sa jogunastim srcem; pretrpljeti ću dosta jadah, nu i tih će nestati. Ljudi će me možebiti — t. j. gdjekoji — koriti, ili skrupolistom nazvati, nu ja malo hajem za to. —

Samo neznam, bi li ovu odluku svoju ustmeno ili pismeno saobćio Milici? Ustmeno je sjegurnije; ali gledati njezinu bol, u prvi mah valjda i pogibeljnu — žalost i muke, — toga neću, niti mogu. — Ja ću joj pisati, i to umah, — dok je odluka frižka, te neima od izvana nikakove napasti. — K njoj ići, — bilo bi vrlo neumjestno, to bi značilo slamom vatru gasiti; ta to znam kako sam u njezinoj pribitnosti slab i neodlučiv; jedan pogled, ili jedincata suzica u krasnom oku uništila bi sve moje i najbolje odluke. — Zato nepreostaje drugo, nego joj pisati. Kazati ću joj sve: iskreno i istinito, pa će napokon, nadam se, uvidjeti, da budućim svojim korakom nisam gospodar. Priznati ću u listu, da ju ljubim; nu ipak da joj nemogu pružiti ruke, budući su svezane. —

Dà, dà, ovako će biti najbolje, idem umah, da napišem list." . . .

Izza ovoga ustade, izvadi ljubičasti arčić papira, zaoštri pero, te baš napiše „ljubezna Milice," kad njetko pokuca na vratih, pa umah poslje padne u sobu mlado djevojče, koje, izručiv Liroviću njekakav mali nu fini papirčić, vrne se umah kući. — Mladić se zarumeni, te otvori drkčućom rukom listić. U njemu je ovo:

„Oprostite dragi gospodine, što sam Vas u jučerašnjem čitanju onako nepristojno prekinula u rieči. Nemojte se srditi — žalim, i veoma žalim onaj slučaj. Oprostite, zaboravite, pa posjetite umah raztuženu, Vas iskreno ljubeću

Milicu."

IV.

Pjesnikova vjernost.

Nestalni ste vi pjesnici
. . . . . .
Jerbo svakoj djevojčici
Napišete na spomeni:
Ljubit ću te — ljubiti.
S. M.

U godini smo, kao što jur spomenoh prije, 1845, — mjesecu srpnju. Strašno je sparno upravo danas.

U Zagrebu se pripravljaju na reštauraciju! Stranke bijahu već prije grdo razdražene. Domorodni razdor posijan i gojen tudjom zlobnom ručicom — usahnula da Bog dao — uzvine se one godine jur tako visoko, da si na 29. srpnja okrvavi ruke bratinskom krvi — ožigosi ime brato-ubojstvom.

Jadna domovina naša, i onako oderana i raztrgana na više komadah, plien tudjega samosilja i naše domaće slabosti, gledaše plačnim okom i krvavom dušom na sinove svoje, kako se kolju — mjesto da progone zajednički obćenita neprijatelja! — Tako se sgadja od vajkada kod nas. Kad treba da napnemo sve sile proti vanjskomu neprijatelju, onda se proganjamo kod kuće. Odtuda ona nejakost našega naroda; s toga nas mnogobrojni naši neprijatelji preziru. Nu neidem dalje. —

Rekoh, da se u Zagrebu sve pripravljalo na obnovu županijskih častnikah. Sviet je trkao po ulicah; čopori kortešah, različitoga političkoga vjeroizpovjedanja, stajahu na ćoškovih trgovah ili sokakah očekivajući po svoj prilici kakova: gospona brata, da jih dobro napoji. Smiešno li bje motriti ove oderane, zahrdjalom sabljom igrajuće se legislatore (zakonodavce) koje mogaše svaka protuha magjaronska za male novce prekupiti. Oni bijahu živa slika umirućega sredovječnoga feudalizma, te onoga načela: samo plemstvo može se smatrati narodom.

Iz bližnjih okolicah povrvi takodjer mnogo svietinje na reštauraciju u Zagreb. Eno upravo sada dolazi u Lašku ulicu stari Dobrinović. O boku mu sjedi Zorica, koja takodjer popodje s otcem, ne toliko radi reštauracije, koliko više, da vidi, što joj je srcu milo i drago. — U milom oku njezinom čitaš onu blaženost, koju ljubovnici osjetjaju, kad se prvi put izza duga odsutka opet sastanu. I Zorica nevidje već oddavna svoga Slavoju; pače već joj nije pun mjesec danah ni pisao, što si ona, blaga duša nikako nemogaše raztumačiti. Oni, koji ljubljahu, znati će razviditi i osjetiti prevelike muke, što jih trpljaše ljubeće djevojčino srce s toga nehajstva; srce, koje se topilo u ljubavi, te samo ovu ćutilo. Najviše se bojala, da nije možebiti dragi obolio.

„Ah moj otče!" progovori, bivši već blizu Maksimira, „ako je Slavoje obolio, pa jošte valjda pogibeljno! Što će biti, ako on umre, kamo ću ja sirota!"

„Neboj se diete moje," uzme ju starac tješiti, „on imade prijatelja, koj bi nas jamačno o tom izviestio, — ta Zagreb nije toli daleko."

„Dà otče dragi, ali su naše pošte hrdjave, možebiti je njegov list gdje zapeo, zaostao ili se izgubio. Oh, ali sam nemirna. Hvala Bogu, što je već ovdje Zagreb. Mili otče!" nastavi čistom ljubavju ugrijana djevojka, „da ti znadeš, koli ga ljubim, i koli nestrpno izgledam onaj čas, kad ga budem mogla zagrliti, š njim se porazgovoriti!" Kod ovih posljednjih riečih nadmu se djevičanske grudi; u lice joj udri skuro-crvena krvca, a ruka posegne i nehotice na lievu stranu, gdje kucaše uzbunjeno srce. U taj par — bijahu upravo pred crkvom sv. Petra — proliete skokomice krasne karuce mimo njih. Putnici svrnu hitrim okom onamo: u njih sjedi mladi muž, a njemu o boku, krasna takodjer mlada gospoja.

„Otče, mili otče!" uzklikne Zorica, „ili me oči varaju, ili je onaj gospodin u kočiji naš Slavoje. Jesi li ga ti vidio? — Ha, kako me nješta steže oko duše; da možemo brže odsesti gdje; nije mi dobro, valjda zato, što nisam naučena dugu putovanju."

Digitized by Google

„Zorice, kćerko, što ti je? gdje te boli? ta prebliedila si poput biele krpe?“ zapita ju brižni otac. On je dobro opazio naglu promjenu u djevojci; nu valjano je žalibože i sám okom shvatio Lirovića s liepom nepoznankinjom. Ovaj se slučaj i njegovoga srca živo kosne; — ali videći, da je i sama gola sumnja — budući nije dobro vidila — o mogućoj Lirovićevoj nevjernosti jadnu djevojku silno dirnula, uguši za čas vlastitu bojazan, te uzme kćerku tješiti:

„Ta nije se on svojoj Zorici iznevjerio, niti se može; ja vidim kao na dlanu čestito njegovo srce i pošten značaj; on te ljubi, pa je to jur više putih zasvjedočio; nije dakle tako nenadano kabanicom zaokrenuo, niti srcem prevrnuo.“

„Ali dragi otče,“ hoće na to sve jače sumnjajuća djevojka, „to mi se ipak čudnovato vidi, kako se može ovako mladi, neoženjeni muž voziti u kočiji s gospojom, ili još manje s gospodičnom. Ja, istina neznam, je li nije li on bio; nu, ako je, to mi se nedopada.“

„Kćerko moja,“ uzme umiljatim glasom Dobrinović, „nesmiješ prije suditi, dok se podpuno neuvjeriš, kako se stvari imadu. Vi mladi, zaljubljeni ljudi, naprašiti ste, nagli i previše sangvinični. Bio čin u sebi vrlo neznatan — pače nikakav, vi mu udarate takovu važnost, da bi lasno čovjeka nevježu, neznajuća okolnostih i vaših ćudih mogli do kakovih absurdah dovesti. Pa da je ono zbilja Lirović bio u karucah — kako nije po svoj prilici, nebi mu smjela onako zločeste svrhe podmetati. On je mlad, naobražen čovjek; imade znanacah i znankinjah po Zagrebu; danas ga pozove ovaj, sutra onaj na zabavu; nemože se oteti, pa hajd, mora ići. Diete moje, ljudi po gradovih čudne su ćudi; imaju svakakih manirah, kakvih mi na ladanju nepoznajemo. To ti budi za budućnost nauka, kad ćeš kao supruga . . .“ Rieč mu uguši strašno ropotanje kolah, kakovo čovjek tek osjetja vozeći se kaptolskom ulicom. — Umah zatim dotrči konobar — zavrnuše u gostionu „k lovačkomu rogu“ — pa jih zapita; kane li dugo ostati, gdje će stanovati itd.

U gostioni se bace i otac i kći brzo u pristajajuću za grad toilettu, da idu u posjete.

„Dragi otče oprostite, što vas toliko napastujem; nu srce mi neda mirovati; želim se što prije otresti zlokobnih slutnjah, — hajdmo sada najprije do Lirovića, potražimo njega: kad jednom ondje naš posao ovršimo, onda vi možete ići kamo vas volja.“

Dobrinović skloni se i na tu prošnju svoje jedinice, premda je namjeravao najprije cielu stvar prije sám izpitati, pa onda prema okolnostim shodne mjere upotrebiti, da umanji nezasluženu bol miloj kćerci. Nu ona ga i ovdje preteče.

„Dobro, idemo“ odvrati turobno starac. Potraže ga najprije u prijašnjem, običnom stanu; ali ga nenadju; reče jim njekakva služavka, da se je g. Lirović već prije mjesec danah drugamo preselio. Oni opet tamo. U Ilici izpitaše ipak njekako stan njegov. To je krasna na kat visoka kuća. Dodjoše u hodnik; nad vratima čitaju: „Slavoje Lirović odvjetnik.“ U taj mah padne pred njih poslužnik surkom zaodjeven, te jih upita, što žele. Čuvši odgovor, da hoće s odvjetnikom Lirovićem govoriti, odvrati:

„Gospodina neima kod kuće; upravo je otišao u „kasino; izvolite s milostivom gospojom koju rieč?“

Zorica potrne — prebliedi; glasno malo prije kucajuće srce zastavi svoj prenagli tiek pod ovim nenadanim udarcem. Jadnoj djevojci klecnu noge; brzo uhvati objeručke naslon od hodnika, inače bi se bila srušila.

Ovo sve trajalo jedva kakova tri časa. Stari Dobrinović slomi se pod snažnom navalom jakih ćuvstvah svojih, poput staroljetna hrasta.

Kažu ljudi, da je ženski spol obično slabijih živacah te manje podoban podnašati velike nevolje i dugotrajne biede. Ja neću, da ovdje izrečem o tom svoje mnienje, nu toliko ipak znadem, da se u izvanrednih okolnostih, izza brza, neočekivana kakova poraza prije osviesti ženska nego sám mužkarac. Ovo moje tvrdjenje obistini se i ovaj put.

Zorica, smrtno ranjeno u bolnom srcu, ipak se prva dozove sviesti, te zapita poslužnika:

„Zar se gospodin Lirović oženio?“

„Jest prije dvie nedjelje,“ odvrati ovaj, „uzeo je liepu kćerku najbogatijega zagrebačkoga trgovca. O izvolite malko k milostivnoj gospoji; vi ste valjda poznankinja ili možebiti sestra g. odvjetnika; neplašite se, ona će vas vrlo liepo primiti.“

„Hvala liepa,“ hoće na ovo ucviljena Zorica, nedostaje nam vremena; što rekav potegne otca sa sobom, pa hoće da ide. Istom su oni prekoračili njekoliko skalinah, susretnu dolje već na stražnjih stubah — Lirovića.

„Zorice!“ „Slavoje!“ kriknu u taj mah dva glasa, jedan očajniji od drugoga. Sva trojica stajahu kao prikovani. Ovo bijaše strašna situacija. Lirović pruži obje ruke za Zoricom, nu ona se naglo izvine, te odleti na ulicu; za njom pohiti i stari Dobrinović.

(Konac će sliediti).

Dragulji.

VII.

Kao kada noćna
Kriesnica zasvieti,
Kad joj svjetlost sočna
Kô zviezdica leti.

Pak dječak za njome
Ulovit ju skače
Kô u noći bome
Biela dana da će;

Ja za milom letah
K njoj se rivah doći
Mnogo — mnogo lietah
Mog života noći.

VIII.

Kô jelen u bedru
Smrtnu noseć strielu
Žedan skače k vedru
Bistre vode vrelu,

I hoće da gase
Vodom mu se boli
Ode i vraća se,
Kad jače zaboli:

Ja strielom u njedru
Skakah k dvoru njenu
Gdje ju svjetlost vedru
Gledah nu . . . studenu.

IX.

Kao malo štene,
Što si tko priuči,
Da mu vonj se i sjene
Trag sliedit nauči.

Gospodara svoga
Lasno neizgubi,
Prem s ufanja koga
Kad ga sliedi, ljubi:

I ja njene stope
Sliedjah trag u nadi:
Ledi se razstope
Proljeće zamladi.

X.

Postah dub u gori
Bez lišća zelena,
Komu ga obori
Zima prestudena.

Mrtav rek bi prije
No živ koj se koči,
Kom već nade nije,
Da će Vesna doći.

Bolovah i . . . dugo,
Bolovah i . . . jako
To i sve mi 'e drugo
Išlo naopako.

M. T.

Digitized by Google

Petar Preradović.

Ako su izvrstni duševni darovi, neutrudna djelotvornost, vjerno izpunjivanje službenih dužnostih, te blagotvorno rabljenje prosta vremena na korist i zabavu sugradjanom, na ponos i slavu miloj domovini, ako su to, velimo, svojstva, koja čovjeka r i e s e, onda smo, znamo, svakomu iole poboljemu domorodcu, koj svojoj domovini želi u svietu slavu i štovanje, ovim bez dvojbe ugodili, davši po fotografiji načiniti sliku našega P e t r a P r e r a d o v i ć a.

Toliki su, koji misle, da zadovoljivši službi, od koje živu — zadosta učiniše, i da domovina više ni truna neima prava od njih da zahtieva, kano da neznadu svetoga zakona: da se od onih više traži, kojim je više dano; nu ima dušicah, koje i službi s pohvalom zadovoljuju i opet si prosto vrieme tako udese, da im i radost i odmor nije ništetan — nije izgubljen! Pa kad ovako rek bi iz puke šale dotjeraju onamo, gdje im kritika za djela jedva nalazi pohvale, onda si možemo pomisliti, koliko bi i kako radili, da ih služba neveže!

I naš sladjahni pjesnik P e r o P r e r a d o v i ć jest pukovnik kod carske mierničke čete u Temišvaru, ali je uz to ljubimac naroda na književnom polju, na kom oddavna radi i sa koga neode pod grmje bezposlenosti, nehajstva, himbenosti oli čak s t i d a niti onda, kad su nam se nad domovinu nadvukli mrki oblaci puni gràda i nepogodah, književnomu polju neprijaznih.

P e t a r P r e r a d o v i ć rodio se je g. 1818. na Josipovo 19. ožujka u Grabrovnici, selu Gjurgjevačke krajiške pukovnije, gdje mu je i otac zastavnikom bio. U osmoj godini, do koje doba nije ni rieči drugog jezika znao do materinjeg, poče u školu ići u Grubišnom polju, zatim kroz dvie godine u Belovaru u vojničkom zavodu. God. 1828. na samo mlado ljeto umre mu otac; materi udovici podje za rukom dobiti za njega mjesto u vojnoj akademiji u bečkom Novom mjestu, kamo bje odpremljen koncem god. 1834.

Tu bijaše on osam godinah ponajviše prvi medju 60 suučenikah. Koncem 1838. god. izstupi poručnikom iz akademije; te bude uvršćen u slovačku pješničku pukovniju barona Bakonjia.

U ono osam godinah zaboravi on svoj materinski jezik tako, da došav kući nije se mogao razgovarati sa svojom materom, koja do hrvatskoga, drugoga jezika nije znala. Ali u razgovoru s majkom i sestrom probudjivahu mu se kao iz sna sladki izrazi djetinske dobe.

Dodje zatim u pukovniju svoju u Milan. Izvan službe bavio se je njemačkom poesijom, jer mu žila pjesnička nedaše mirovati, a trn se izza mala oštri.

God. 1840. dodje u istu pukovniju sadašnji veliki župan zagrebački Ivan K. S., izstupiv iz ugarske garde kao poručnik, on ga prvi nagovori, da piše u hrvatskom jeziku; ali uvidiv da mu neide, skloni se barem na to da opjeva koji narodni predmet u njemačkom jeziku. Tako sastavi on pjesmu „das Uskoken Mädchen“ koju posla K. u Zagreb, te bude tamo tiskana u njemačkom časopisu „Croatia,“ zatim poče prevadjati Gundulićeva Osmana.

God. 1843. morade pukovnija u Dalmaciju. Putem onamo dodje u Mletke, te upozna tamo drugove, koji narodnost svoju očito izpovjedahu. U tom družtvu čuo je prvi put o Kačićevih pjesmah i tu osjeti podublje slast narodnoga pjesničtva. U Zadru upozna se sa urednikom „Zore“ gosp. Antom Kuzmanićem, i tu izpjeva prve redke u milom svom jeziku.

Početak bijaše mu jako mučan; nu izza duga otezanja napiše ne bez straha onu pjesmicu „Zora puca bit će dana.“ Tim učini odlučan korak za svu budućnost, jerbo ga uspjeh te pjesmeo hrabri tako, da se pouzda u svoje sile i od to doba posveti se dušom i srcem narodnom pjesničtvu.

G. 1846. izda tiskom Demarchi-Rougierovim svoje „Prvence“ posvećene krasnomu našemu spolu. Te su pjesme i kod carskoga dvora primljene i on dobio zlatnu kolajnu za zasluge na znanju i umjenju (pro litteris et artibus). Koncem iste godine bude premješten k 3 bataliunu u Trst, što ga gorkom tugom razcvili, morade se bo razstati od svoje zaručnice. U proljeću sliedeće godine dodje natrag u Zadar, nu svrati se prije u Zagreb, gdje ga pokojni Stanko Vraz uvede u njekoliko domorodnih kućah.

Malo vrieme postojalo, al eto godine 1848. — Tu je bio drugi skok, mač u šake, pero u tok.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Dvie čudne promenade

ili

Triput težje od najtežjega!

(Homeopatički ulomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih mojih praznikah).

Od — iljuške.

(Nadalje).

Zavirimo i u školu. — Odkle? Od učitelja il' učenika? — Šesto: sveti red; dakle držimo se reda, pa pokucnimo najprije na vrata veleučene galerije. — Čuveni i vidjeni jedan „Clarissimus“ [1]) Išerović, Glišerović . . . kako li je, ime mi sad baš nepada na pamet; al nek nam nebude ni stalo do imena veleučene ote ništice; taj Dr. bez diplome nije se mogo živ načudit — a još se i danas lupa šakama u prsa od čuda — kako njemu veleučeni oni zrakavci učiteljskog sbora u B* doktorat nepodjeliše, kad težko da ikoji naučitelj vis. znanostih ima više knjigah u svojoj glavi, nego on u svom — sanduku! Mi govorimo o težkoći, pa ja time neću ništa, nego da parafraziram narodnu onu: „Težko je crnog bika osapunit.“ — A ima li težkoćah i u djačkih klupah? — Hajde opet u školu zavirimo, velim samo „zavirimo,“ pa se opet vrnimo natrag, a u djake nedirajmo; jer „težko ćeš na kraj izaći s djakom, s vragom i s bubnjarom“ — rekao bi moj pokojni djed.

Al da zavirimo i u naš obrtnički život, — ako u ništa, bar u sapunarnicu, da vidimo, kako sapundžije napreduju. Mili bože! šta sve neće um čovječji već izumiti? Devetnaesto stoljeće moći će se ponositi, što je imalo njekakovu novu vrst svieća: svjetlost im se razpuknula na sve četir strane svieta, pa tolikom silom, da neima oka, što bi im blještinu podnesti moglo — mislite Milly? A dà; to su vam fitilji tupoumja, obklopljeni lojem svojeljubja, pa podpaljeni žigicami sumpornate, hoću da reknem, smrdljive tudjovolje: zabljesnu, plane — da ni u rogu jače! — I to su vam svieće birokratizma 19. vieka! Pa zar smijete reći, da neblište tako jako, da u nje ni pogledat nemožeš? — Težko!

Al hajdemo — kad je i to danas moda — u oblak, pa da odozgor pogledamo na tu — u diplomatičnom štilu sboreć — mušmulu, pušnicu, kuhinju — šta li je — Europu. Sad da vidiš ilustraciju Virgilove izreke: „In chaos antiquum confundimur.“ „Mili bože“ — monologizira konservativna žurnalistika — „ili grmi il' se zemlja trese?“ — Je li šta rekla? — Težko; jer to se kod moje kuće mucati veli. — „Negrmi, netrese se, samo se je malo zapušilo“ — poučavaju nas slobodoumni dnevnici — poučavaju? Težko; — jer je gusta rešetka na brnjici pressgesecah. — Empedoklom opet protunožci — njeki „staro-špektabilisi,“ a bome i njeki velečastno-phlegmatični jarići u mujamedanskoj koži prodikuju: „Kako nebo hoće; prekrstimo ruke; jer ako je sudjeno, da pečeni vrebci iz neba padaju, onda će i mačaci repom progledati.“ — „A šta je mene briga za mačake i repove; ja hoću uniju po što po to; jer je ona bogami! nuždna, a ona je nuždna; jer ju ja hoću“ — grmljahu još nedavna konservativne vuge — vulgo — zakorjele kornjače i bike predpotopnog bekeš-antagonisma! — Pa nevidite li tu Virgilov „chaos antiquum“ u prozraku? — Al da budemo i osbiljni, šta ćemo u toj smjesi med skrajnosti? — Ništa nego ugledat se u primjer jednog mog rodjaka — Tupanović mu ime — upoznat ću vas i s njim na svom mjestu. Taj personificirani Parnas veleumja i ogledalo mudrosti, ma da je kiša deset danah ko iz kabla lievala, pa da je do koljena blato bilo, uviek bi po pol puta gackao, držeć se sasma filozofično: „in medio virtus!“ — „medium tenuere beati.“ — „Summa ne quaeras, mediis iturus: tutior campis, propiorve ripae.“ — „Auream quisquis mediocritatem diligit, tutus“ [1]) . . . itd. to će sve reći naški: pravi put je po sredini! — Pa baš uviek?? Težko! — „Si mediocris erit, spatium lustrabit utrumque“ [2]) . . . Politici je vrieme tegomier. — Od vremena zavisi, hoće li politik hladan, vruć ili mlak imat biti. — I to ti je sav tako zvani takt politični. — Al valjalo bi, da ja svoj po modi pruživi uvod završim; premda je to kod ovako obilna gradiva težko; jer istom pretresosmo što je težko, a valjalo bi razviditi i težje, vrlo težko, pa najtežje, pa onda stopram triput težje od najtežjega. — Rekao tko što mu drago, ja ću upotriebit ovu sgodu, a što se bude samo dalo kraće, gledat ću.

Već je malo težje zavirit u onu kuhinju — ali zašto da negovorimo visoko-diplomatički? — Veliki kuhač 19. vieka vari paprikaš, narodi mu lože vatru, narodnosti tucaju papriku; vreli i papreni „gulaš“ srču doduše vlade, ma ljuta je paprika, pa i narodi kišu, a Europa se tako zakašljala, da leži u kataru. — Neslažuć se s ljuskom toga izraza, valja da budemo i sbilja s jezgrom u velikom sporazumljenju; jer stoji pisano u najmudrijoj knjigi života i izkustva — u narodnih poslovicah: „Težko Marku u zlu dobra čekajući.“ — „Težko loncu iz sela začine čekajući“ . . . i to nek dobrostivo prime oni, koji nas sladkom nadom u tudju pomoć pitaju . . . A šta je još težje? Težje je liečit fixe idee t. j. težje je njekomu, kad koliko putah zaškilji na iztok, toliko putah jače od Scylle zalajat mora; jer je težje spojit vodu s vatrom, vraga s tamjanom, noć s danom, centralistu s federalistom . . . Toliko o težjem.

Pa šta bi još vrlo težko bilo? — Vrlo bi težko bilo donle pušiti, dok bi toliko baguša nasmago, da bi svim turkofilskim žurnalom ranjave zube zatrpat mogo. — A da završimo s najtežjim, predjimo na Arhimedovu podpornicu. — Arhimed je rekao: pokažite mi točku podpornicu, i ja ću čitav sviet podići. — Tu bi točku podpornicu čovjek vrlo težko našao; ali nek bi ju i našo, još bi mu težje i to bi — vidite — najtežje bilo: udjelat onda toliku motku' kojom bi mogo podhvatit ujedanput sve — — kulturträgere po ledjih!

I tako razgledasmo na dugo i široko, šta je težko, težje, vrlo težko i najtežje; znam da sam mnogim i dosadio; „al težko je svemu svietu pogaču umjesiti,“ pa tko hoće, nek mi zamjeri, a tko ne, nek me izvoli pratit u mom putovanju na praznike, pa će saznati, šta je triput težje od najtežjega.

Polazak na ferije.

„Et intrabitis ad possidendam terram . . . Chanaan. [3])
Jos. c. 1. v. 11.

„Linque severa.“ [4]) — Horat.

Naša pripoviedka pada u vrieme — noveliste il povjestničari rekli bi: ovog il onog stoljeća, ove ili one godine itd. . . .

[1]) Veleučeni. —

[1]) Hor. L. II. 10. — [2]) Juvenal. — [3]) I unić ćete u zemlju obećanu . . . Kanan. — [4]) S bogom brigo! —

Digitized by Google

nu ja neosjećajuć u sebi zvanja novelističarskog, a još manje povjestničarskog, moram kao prosti prozaični putositničar reći: u vrieme — maglovito i to tako gusto i debelo maglovito, da se je mnogim županijam ne samo magla, — nu i čitav „pontus euxinus“ na oči navuko bio. — Mjesec je srpanj. — Oštri i nesmiljeni srp je sjeko po zlatnih njivah liepu pšenicu triebljenicu, pa s njom i kukolj — brez razlike, kako mu je pod zamašaj došlo; i srp javnog mnienja zadero je u lice mnogomu krinkonoši, te posjeko i skosio prehinjeno mu poštenje, pa ne samo krinkonoši, nego i mnogomu siromaku poštenjaku, koji u ostalom — mimogred budi rečeno — poštenja nikad ni imao nije; jer stoji pisano u — narodnih poslovicah: težko ludu i na božić!

U srpnju dakle jednoga dana u jutro zazvone u Dj. zvona oko sedam urah na — „Te Deum.“ — Svrše se crkveni obredi i još nam jedan put starešine strogo nalože, da se o praznicih čuvamo i klonimo u to uzrujano doba svakih državnih razgovorah. — To znači drugimi riečmi: „nagubnjak na usta!“ rekne na to prijatelj moj jedan —ć; „durus sermo“ [1]) — stanu nrmoljiti drugi; u obće možem reći, da je kakav Lavaterovac usred nas stupio, čudne li bi na tu dvostruko naglašenu zabranu, dušoslovne opazke s kiselih nam licah poskidat mogo! Jedini Ž. bio je toliko živahan, da si na prvi mah opazit mogao, da nemeće velike važnosti na naglaske. — „Ta to se“ — rekne u jedan par tresnuv desnicom — to će se težko u „verbalnom“ i baš „stereotipnom“ smislu uzet imati.“ — Kako mu drago, ja se tvrdo zakunem, da neću čitavih praznikah kod kuće ni pisnuti, — ne iz drugih razlogah, no jedino što mi je kuća bila na onoj strani svieta, gdje bi mi — saobćim li svoje osvjedočenje — ledja do groba pamtit mogla, šta su „argumenta ad hominem.“ [2]) —

Do mala izrukovasmo se, izljubismo se, — odosmo kud koji, t. j. koji u koju trafiku. — Čudnovato! al kao svagdje, tako i ovdje neoprovrzivo: zabranjena voćka, pa baš najsladja. —

Odvalivši s vrata kamen školske brige i uzpev se na kola dahnem iz dna duše: „Tantae molis erat — undecimam terminare classem.“ [3]) — Troja kola krenu prama zapadu. — Konji miču, da sve puši. — Dan je liep, a narav i od istog proljeća triput — neću reći ljepša, ali slobodnija. — Sve je veselo. — Njeki pjevaju, njeki pripoviedaju — a svi puše. — Ja sam si pri polazku kupio nješto smokavah i mandulah; jer kod moje kuće običaju praviti na božić čudnovatu njekakovu smjesu iz šljivah, smokavah, mandulah i bog sveti neka znade, šta sve neima u toj božićnoj pogači; da nekvarim indi domaćega običaja, posegnem rukom u čpag, pa stanem grizkati te čudne mješarije premišljavajuć blaženstvo božićno — božićno u srpnju? Ništa to, djakom su praznici božić, pa bilo to usried ljeta ili u pol zime. — Liep al i smiešan ti je prvi trenut ferijalne bezbrižnosti; misliš sto mislih i opet nemisliš ništa!

Njeki prispodabljaju školu kavezu, — drugi invalidskomu kunatorištu; ovi drvoredu (alleeu), kao simbolu pedanterije; oni bačkoj, jer vele ima tu trha, što ga jedva al i samo bački volovi uzprtit mogu; drugi opet regimenc-komandi, gdje se mnogo buba . . . dakako ne u bubanj, no u glavu! — Ja, što se mene tiče, možem sasma iskreno reći: — — Kud svi turci, tamo i ćelavi Mujo! te sam kao i drugi uviek smatrao i smatram polazak na praznike, kano izlazak iz pustinje Egipatskog napora u Kanan lagodnoga odpočinka. — Pa hoće li mi se zamjeriti, što mi se neće da grunem nogom od sebe „dona praesentis horae?“ [1])

Troja kola idu jedna za drugima; sva su natovarena „knjigami živimi!“ barem nas je s tom opazkom dočeko na prvoj postaji naš njekoč drug i kadgod čitav čovjek, a sada — kao što sam o sebi veljaše — samo pol čovjeka u Platonovu smislu; jer je gotov već pustinjak zarutavio i na bradi i izpod nosa, te dvonoga al — kako su oštre i krupne čekinje — neoperutana životinja.

Postojavši kod tog svog njekoč druga, a sad prijatelja K. H. u P* uzesmo malo i grcati. — Vino sladko, a grlo gladko, ele — zašto da lažem? — omiče se. — Dvie čašice, pa uzesmo i na dugo i široko: sto riečih umjesto jednostavnog jest, nije, pa sasma — nemojte buljit očiuh — romantično i ako je istina, što mi je pokojni djed govorio: in vino — poësia, onda i poetično; uzesmo dakle . . . bili počeo? — Al kud puklo da puklo, ako i nisam po zanatu pjesnik, ipak ću; jer zar je koza kriva, što nemože da dokuči sama svojim repom do svoje brade? veljaše mi često putah „in bene sonantibus“ [2]) djed; a opet sav je sviet povampiren poezijom, pa zašto da se i ja nepovučem za „modom,“ tim više, što vrlo štujem običaje svoje domovine, koja u ostalom nije kriva, što je vol — bika, a trubeljika — smrdljika. — Dakle za „modom“ tim velikim odvjetnikom razkalašenosti, prvim podžupanom romanticiteta i predsjednikom u dikasterialnom odsjeku najnovijega hrvatsko-srbskog pjesničtva! [3]) — Uzesmo indi divanit — (čekaj — — — na žgance da metnem trgance — ha! dobro). — Uzesmo divanit:

„I o žgancih i trgancih	O tarani i o klepki“ —

(A — bome neide; dopustite da drugčije počmem):

„Od Azije i Afrike	I od licitara Steve.
Od Evrope, Amerike —	Od skrojenog Pst-Raiksrata
Italije, Sicilije,	I Peloponezkog rata . . .
Labradora, Kastilije,	Od unije čarobije
Darovara — Tunguzije . . .	I fetera Fōketije
I požežke županije . . .	Od srpanjske sepetlije
Od ustava i gitarah	I od „njeke familije“ . . .
Od narančah i cigarah	Od čarapah i gunjacah
Od sabora i od vina	Od sviralah i glumacah
Od kupusa i peršina	I saborskih bjegunacah . . .
Od sudacah i batinah,	Od mušmulah i šeširah
Od furlanskih kapucinah . . .	I magjarskog šmirkes-sira . . .
Od soldatah i popovah	Od novacah i papirah
Od maškarah i topovah . . .	Vjeresije i banknotah
Od cilindrah i šalovah	Notah, notah . . .
Od pikačah i balovah	. . . . .
Od krvave devenice	Hm! Sad baš nikako. — Al dà
Od iznimke i granice . . .	. . . . .
Od parfimah i pomadah	Gorčakovih lumbard-notah.
I vojničkih Vachtparadah . . .	Od mrkve i od salame
Od surke i od kufirah	I mlaćene prazne slame. —
Od bekeša i krompirah	I nek znade sveti Grga
Od Adama i od Eve	Kakva nebi tu sve — kvrga!

Da sve ostalo pustimo, ostanimo samo kod stražnjeg stiha. — Kako je došo baš sv. Grga amo? — Lako; sbog kvrge; a kvrga? Sbog Grge! — Ej mašto! Čudna li si i još smješnija kod Ovida: pretvaraš t. j. rad si pretvarat i klapave srge Rozinante u čile vilovnjake Pegaze? — Neide! — Ili mislite da vam nebi mogo nabrojit puno takovih na svjetlo izdanih tminah nazovi-pjesmotvorinah? — Ali nije meni namjera razplitat ovdje zamršene kučine pjesničtva. — Što htjedoh ovim mućkom poezije — — dakako i ovo je: nek si mnogi (mladji) dobrovoljci pjesnici ovaj srdačni pokus — žabe u lješnjake — živo k srcu uzmu!

A sad hajde da se požurim kući na praznike; put je još danas dalek moj, pa ako se na svakoj postaji ovako dugo zadržim — nebojte se; evo me već u sljedećoj glavi — kod kuće. —

(Dalje će sliediti).

[1]) Nerazumljiv govor. — [2]) Dokazi toljagom ucielpljeni. — [3]) Toliko je truda stalo, dok sam dovršio jedanaestu školu. —

[1]) Darove sadašnjosti. — [2]) Dobro razpoložen. — [3]) Exempla sunt odiosa.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 30. siečnja. Strieljački bal. — Zagrebačka strieljana, nesamo što je najstarije gradjansko zabavalište ovdje, nego je mjesto i sgrada upravo znamenita u povjestnici narodnoga razvitka. — Njekoč bijaše družtvo strieljačko jedino u glavnom gradu, i sav socijalni život našó je svoje stečište u zidinah hrama, posvećena junačkoj igri, plesu i glasbi.

Odkako duh narodni, prenuv se iz duboka sna, otvori oči — razgledà se u kolu sjajnih gostiuh, i upozna vjerne sebi duše, koje zbilja ostaše u kući, dočim se nevjerni dusi razpršiše do zla boga.

Pod ovim krovom najprije razlegahu se sried veselja mili glasi hrvatskih novijih pjesamah „Još Hrvatska nij propala," „Nek se hrusti šaka mala." Ovdje se je „kolo" prvi put koracalo i znamo, da se i dan danas sjeća mnoga majkica na sjajne balove ondašnjih pravnikah, koji uz ostale članove bijahu nosioci plemenitog uzhita.

Nedozvoljuje nam prostor opisati dogadjaje „Strieljane" od postanka pa do dobe, kad su se smrtonosni fišeci 1848. ovdje zavijali — kud su nježne nožice ljepoticah naših lagane plese izvadjale, i sve do najnovijih ročištah važnih časovah, kod izbiranja zagrebačkog poglavarstva, poslanikah itd. što sve ovoj sgradi zagrebačkih gradjanah daje njeki obsiev historične svetosti, u koju kad tko dirne, narubilo bi se čelo mnogomu članu, veleć mu: nediraj u najstariji naš narodni zavod! Nedaj bože! da se tudji upliv opet takne otrovnim dahom ovoga zavoda, kô što je već ovo prošasto doba kroz njekoliko godinah bio posegó za njim, nu ga božja desnica sačuva rodu našemu.

U toj sgradi bje dne 25. siečnja vienac domorodnih licah sakupljen na ljetošnjem prvom balu.

Milo je oku gledat čeljad mladu, nakićenu narodnim odielom, pa još slušat kada sbore sladkim glasom složno na čast domovine.

Zabava bijaše veoma živahna, pa kad je bila prva svečana i ugodna, nadati se možemo, da budu slične i ostale u duhu narodno-gradjanskom.

Žalujemo jedino, što nam naši starci nesagradiše veće prostorije, mu s druge strane čujemo, da ravnateljstvo družtva ozbiljno o tom misli, da se zidine razšire. Ovog večera oćuti svaki velenuždu, da se dvorana za ples poveća i da se prizida novo krilo u kom bi posebne sobe za pušioce odredjene bile, jer kad drug druga neopazi od silnog cigar-dima, kô što je ovaj put u jestvionici bilo — to bi pušioc još njekako podnio, nu za liepi spol neima tu blagovališta.

* Uzprkos kojekakvim zapriekam naša se književnost tako bujno razvija, kako jošte nikada. Ako uzmemo na um naše materijalne sile, to doista možemo s našim čitajućim občinstvom zadovoljni biti, tim više, što nam neprednjači bogato plemstvo, niti nam nepodupiraju književnost mnogobrojna učena družtva. Ovaj isti okretni, radini duh pojavi se kod svih slavenskih granah. Kako se po Slovačkoj radi, neka govori evo mjesto nas vrli naš peštanski dopisnik.

Iz Pešte 15. siečnja. Svaki vjerni sin sveobće naše majke Slave mora u domoljubnom srcu svom njeku radost ćutiti, kad opaža, da se slavenski živalj sve to više iz dugočasna mrtvila trza, a slavenska književnost sve bolje da se uzgaja i napreduje.

Ima tamo u sjevernoj strani Ugarske jedno udo velikoga slavenskoga tiela, o kom veli uzkrisitelj književnosti naše: „Pod starom Tatrom je srce Slavenstvu!" *) — Koji narod svedjer jošte stenje pod nemilim jarmom magjarizacije, koji je vele mnogo patio od izdajicah domovine i naroda svoga. — Taj, velim narod počeo se je istom u novije doba u narodno-političkom smjeru, oduševljen sigurnimi koraci hrvatskoga naroda od god. 1848. gibati, te na radost svega Slavenstva opažamo, da zaisto i liepo napreduje.

Književnost slovačka poče istom u ovo quasi ustavno doba cvasti, te je što se tiče i novinarstva i učevno-zabavnih knjigah dobro pokoračila; premda joj manjka ponješto umnih silah, jer ih malo nastoji, da pomogne pogaženomu narodu slovačkomu. Ima dosta renegatah, koji se stide svoga slovačkoga imena, te vole magjarštinu i tudjinstvo nego svoje, nu opet imade jih, koji poput neutrudjena mrava svimi silami nastoje oko promicanja slovačke književnosti i narodne prosvjete. Evo i ove godine zasine jedan alem-kamenčić slovačke književnosti, naime drugogodišnji zabavnik „Lipa" pod neumornim uredjivanjem znanoga Viktorina. S koje god strane ga promatrao, vriedan je svakako dva stotinjaka; jer obseg mu veći nego li u Leptira, papir krasan, tisak osobito čist i izpravan, urešen slikom slavnoga romanopisca slovačkoga, Kalinčaka i veoma romantično ležećim gradom Buchlovom (nedaleko od Ugarskoga Hradišta). Sudiš li sad opet samu stvar, tu ćeš naći vrstne ráde najvještijih slovačkih pisacah.

S početka je obširna historična pjesma iz života polabskih Slavenah, u kojoj se opisuje pad njihovoga vojvode „Miliduha." Tu pjesmu preradio je Žello iz českoga. Osim toga imade više omanjih narodno-političkih pjesmicah. Zatim sliedi dobro izvedena vesela igra u tri čina „Pomirenje" od slavnoga Palárika (Beskydov). O ovoj budi mimogredno rečeno, da je već i predstavljana bila u sv. Martinu, te velikim uzhitom primljena. Na koncu predstave zapoji uzhićeno občinstvo jednoglasno pjesmu: „Hej Slovaci!"

Što se tiče prozaičkih članakah ima i njih dosta zanimivih, te bih mogao punim pravom preporučiti svakomu domoljubnomu Slavenu, da si ju nabavi, biti će mu za zabavu i ures medju knjigami! — —

*) Hrvatske novine od godine 1838. br. 34.

Evo braćo Hrvati treba da se ugledamo u tom u Slovake! Evo nova godina prodje a mi bez zabavnika! Gdje nam je zabavnik za 1862?

Ta evo ti „Lade" a „Leptir" će izaći u Zagrebu ožujkom. Nu svikako se varamo, da će biti zabavnik i to valjan premac „Lipi biti; da će obilovati vrstnijimi pjesmami i prozaičkimi članci; da neće po tri historična članka donieti poput lanjskoga, koji je svoju zabavnu vriednost skoro posve izgubio; da neće vrviti pogrieškami toli gramatičnimi koli i pravopisnimi.

Belletristika je sredstvo, kojim naš krasni spol vabimo u kolo domorodno, da ljubi naš krasan jezik, te da ga njeguje; pa s toga nadamo se, da će njemu za volju suhoparne stvari iz Leptira izniknuti, te više zabave donašati.

Da Bog dao, da nam ljetos belletrističko polje boljim plodom obrodi, nego li lani! —

* Odjužalo je — silni snieg pobježe u bližnje rieke, pa kad je toplije vrieme nastalo ukazuje nam se „Podravski jež." Kako nam se iz Varaždina javlja, ugledat će tečajem veljače bieli sviet. Nedaj bože, da ga zima opet poplaši.

* Dne 16. veljače obdržavat će se u 10 satih prije podne u "Narodnom domu" glavna skupština matice ilirske.

* Družtvo „zagrebačke čitaonice" stupilo je prošloga ljeta kao tielo u „Dvoranu." Nu u svojoj glavnoj skupštini našlo je potrebu oddružit se od „Dvorane" te će si opet posebni stan unajmiti za družtvenu zabavu.

* U Ljubljani — radostju javljamo — čine se priprave za slovensko kazalište, na kom će za sada dobrovoljci predstavljat. Samo se neka početak učini, a dalje što Bog dade i sreća junačka!

* Izvan predbrojke predstavljahu na narodnom kazalištu dne 1. veljače veselu igru u 5 činah „Gospodične od Saint Cyra" od A. Dumas-a na korist revne igračice gospodične Bajzove. Dobro poznati komad, iz finijega francezkoga života, igran bje dosta vješto. Odielo prekrasno, a utisak ciele predstave ugodan. Kuća bi mnogo punija bila, da se nije občinstvo taj večer na 5 većih balovah u gradu razdielilo.

* Dne 2. veljače držalo je družtvo ovdješnje „Handels-Casine" svoju glavnu skupštinu, u kojoj se dojakošnji ravnatelj g. Koller na časti zahvali. Mnogi novi članovi stupiše u družtvo i kod obnove izabrana su tri ravnatelja gg. Mirko Šuhaj, barun Dragoilo Kušlan i Pero Arešić, za tajnika g. Gjuro Križanić. Odredjen je takodjer odbor za pregledanje računah, a drugi za popravak pravilah.

Književnost i umjetnost.

Hrvatsko-srbska. Upravo ovih danah dobio je g. Jakić dozvolu, da može izdavati svoj političko-trgovački list „Sidro." Više o njem, kad nam stigne u ruke njegov program.

* Izabrana djela od J. Jurkovića. Svezak I. sa-

Digitized by Google

država šaljive spise, dotiskan je upravo sada u štamparni A. Jakića. Ciena mu je 1 for.

* Upravo je izašao Mařikov „Vienac“ sbirka poučnih i zabavnih spisah za mladež i naš puk. Knjiga I. „Crtice i pripoviesti o životinjah.“ Snopić drugi. Ciena 30 novč. Ova knjižica imade 7 podpunih tabakah u 16.

* „Slavonac“ politički časopis izlazit će svaki deseti dan na čitavom arku u Požegi, pod uredničtvom g. Miroslava Kraljevića, kako čujemo već tečajem ovoga mjeseca. O programu jošte nismo ništa točna saznali.

* Poštovatelji narodnoga pjesnika otca Kačića zacielo će se obradovati glasu, da je u Zadru — ako i „teda negda“ njemu na uspomenu izišao izpod tiska „Album.“ —

* U Karlovcu štampa se „Ljetopis dalmatinski“ plod mladjè inteligencije ondješnje, a iz tiskarne Somerove u Beču izašao je „Magazin dalmatinski“ (knjiga XX.) za god. 1861. pod uredničtvom Gj. Nikolajevića. Ciena je knjizi 70 novč.

* U Zadru izlazit će od veljače „Narodni list“ časopis za politiku i književnost, i to dva puta u tjednju u jeziku taljanskom s nadometkom jedan put na nedelju u jeziku hrvatskom. Urednik mu je poznati rodoljub g. Nad. Nodilo, a ciena listu na pó godine 5 for.

* Na beletrističkom obzorju pozdravljamo nov časopis. U metropoli književne radinosti austrijskih Srbah — u Novom Sadu izlazi od 5. t. j. od 18. siečnja novi zabavni list „JABOP“(Javor) svaki deseti dan na čitavom arku, stoji na cielu godinu 4 for. — Urednik mu je g. Jovan Jovanović.

* U Novom Sadu izašao je „Dojčinović Vojna“ spjev u VI. pjevanjah, od Ljubimira N. Nenadovića. Premda je nepoznat kritičar u posljednja dva broja „Danice“ dosta osnovano razložio njeke mane u tom djelu, ipak ga preporučaju. — Vriedna srbska pjesmarka Milica Stojadinovićeva izdala je novo i to prvo svoje u prozi djelce: „U Fruškoj gori god. 1854,“ a knjeginja Julija posla joj liep zlatan ukras za prsi sa svojim likom i ovim pismom: „Ljubezna Milice! Vaš književni rad, stekao Vam je u srbskoj literaturi liepo ime i u srbskom čitajućem svietu odlično uvaženje. Priznavajući i cieneći Vaš trud na polju srbske literature i želeći, da i u buduće svagda ostanete oduševljena za napredak i duševni razvitak našega naroda: šaljem Vam jedan spomen kao znak moje blagonaklonosti.

U Beogradu 28. okt. 1861.

Julija.“

* Prije njekoliko danah izašlo je nakladom Župnove knjigarne muzikalno djelo: **„Živila Hrvatska!“** Prvi potpuri hrvatskih napjevah, posvećen hrvatskomu narodu, složen za glasovir Slavoljubom Ložičařem.

Sadržaje: Uvod. 1. Kolo hrvatsko. 2. Poputnica hrvatskoga junaka. 3. Tuga, od Lisinskoga. 4. Još Hrvatska ni propala. 5. Ljubimo te naša diko. 6. Ah što sam ti učinio. 7. Na lievoj strani kraj srca. 8. Brod nek ćuti udarca. 9. Gdje je stanak moj. 10. Mila moja, mila moja, gdje si sinoć bila. 11. Tambura. 12. Bojna trublja trubi sad. 13. Kolo hrvatsko. 14. Jelačić-polka. 15. Sužanj. 16. Oj talasi, mili ajte. 17. Mio·ti je kraj. 18. Bubanj — sbor od V. Lisinskoga.

Krasno ovo djelo stoji 1 for., a tko pošalje 1 for. 15 novč. u frankiranom pismu, dobije knjigu poštom bez svakoga troška.

(Slovenska). Pod dvojnim naslovom „Goriški oglednik — Lo speculatore Goriziano“ začeo je u Gorici izlazit novi nepolitični časopis svaki tjedan jedan put na cielom arku, pod uredničtvom Ivana Fili-a. Ciena mu je na pó godine poštom 2 st. 30 novč. Želimo mu dobar uspjeh.

(Češka). G. Hrubý izdaje na svežčiće svoje novele, arabeske pripovjesti, pjesme itd.; upravo je izašao prvi svežić „Zapisky blázna“ i njekoliko pjesmicah. — Nakladom B. Tempskoga izašlo je drugo izdanje: „Slovanských starožitnosti, od Pavla I. Šafařika pak „Dějin nàrodu českého“ od Fr. Palackoga. — Kod Kobra je veoma zanimivo i praktično djelo izašlo pod imenom „Uvod do tělovědy člověka“ od slavnoga pisca dra. F. S. Kodyma.

* Kod I. S. Kobera u Pragu izlazi časopis svaki mjesec po jedan svezak pod naslovom „Jih“ (Jug) i donaša historično-romantične pripovjedke iz jugoslavenske povjestnice. Urednik mu je Chochoulšek.

Smješice.

* Stari su Hrvati znali u ono doba, kad je akov vina jedan forint vriedio, kod dobra prijatelja zapjevati:

„Napijmo se tudje muke
Sada nam je došla v-ruke!“

To učiniše ovih danah u njekom mjestu i drugi gosti — ne iz šale — i ne kod prijatelja, bez da zajam vratiše, nego u vrieme kad akov dvanaest forintih stoji. Uslied toga razvi se drugi dan zanimivi dialog medju konobarom Francom i slaštičarom Jeftom cincarskim potomkom. (Nadje konobara kredom u ruci, gdje po stolu računa).

Jefta. More Franc — dobro jutro!

Franc. Dobro jutro, kir Jefta! kako si spavao?

Jefta. Dago vrag odnesi — more Franc, ja sanjo, ti računiš, ja računi; nema prefit! — pojelo florenes (sladoled), popilo vino, pa otišlo; a to dobro pamet znaiš: dajgu sladoled — ein Porcion, i meni — mir auch — ono gosti vredi 40 florinti; primio sam for. 16. — onaj drugi u dobroj ruki, veliko sjajno gospun, pravilo meni čest; trgovinu dobro išlo — sigurno nofce.

Franc. Moj kir Jefto, ti si dobro sanjao, al se bojim, da se ti varaš i samnom, da su sigurni novci; mojeg jela i pića ode, da Bog prosti! bez računa — odvukli konji goste, da im se prosti? — što misliš kir Jefto?

Jefto. Ne dobro račun, more Franc — ti gubiš prefit, ja gubi polu kapital — more da znaiš ono jaji, ono šeker, tko da plati, — ono gospodin koje pojelo? Ne, nemože drugo da bude, ako neplati anje, mora da plati janje; jago tako računim — drugo Bal, tko uzmi — da plati, tko neplati — jagu nedam.

Franc. Dakle misliš — što jedan nevrati — drugi da plati; — opet nefali — Tako ćemo prvom sgodom činiti.

* Glišo. Što je to: „Kundmachung?“

Brišo. To ti je „deutscher Michel“ s hrvatskom kapom i njemačkim frakom! —

* A. Što si tako napeo uši i oči?

B. „Slušam, kako Vezuv riče i gledam, nebi li kakova Jiskra i k nam vrcnula.

* Janko. Kume, kako je? kako kod kuće bavite?

Andro. Bome kume zlo i naopako; moja se žena boji da umre, a ja se bojim, da će ozdraviti.

* Zagreb se počeo opet germanizirati. Idući ovih danah jednom od najgrbavijih naših ulicah opazim na njekoj kući ovo napisano: „Mathias Michael Ludakovich Schneider macher.“

Pregled zabavah posljednjih 10 danah u Zagrebu.

25. siečnja svečani gradjanski bal na strieljani.

26. Redouta u kazalištu sa igrokazom „Dobro jutro“ i kinezkim plesom itd.

28. Koncert umjetnice na guslah gospodične Dragoile Deknerove; zatim na mjesto obznanjene „Ljubomorne žene“ komad „Poslje pó noći.“

29. Večerna zabava sa tombolom i plesom u „Dvorani.“

30. Veseli igrokaz „Dr. Čičmiga.“

1. veljače, na korist gospodične Bajzove „Gospodične od Saint Cyra.“

2. Četvrti maskirani bal u kazalištu sa komadom „Ja sam moj brat!“ veliki rebus; lutrija, i ples.

2. Veliki javni ples u prostorijah „Pivarne.“

2. Bal na strieljani u prizemnih sobah.

2. Bal javni kod „Papeša.“

4. Drugi koncert gospodične Dragotine Deknerove. Pred tim: „Djak i gospoja.“

Utrnula riedka zviezda na slavenskom zrieniku!

Božena Němcova,

jedna od najvatrenijih domorodkinjah i prva češka spisateljica

preminù u gospodu

21. siečnja o. g. nakon duge i težke boli.

Plače ju sav česko-slavenski narod.

Vječna joj pamet!

U budućem broju priobćit ćemo njezin životopis.

Zagonetka
od M. F. V.

Čudnovata su ti mnoga na toj svjeti!
No to t' nek nesmuti, ako ja sad rieti
Budem, da dvaputi deset čini deset.
Opet, — prem kažu ti drugi da dvadeset.
Ded meni dokaži, da to nisu laži.

Listovnica uredničtva.

* G. M. L. u P. Onaj časopis „Zviezda“ neizlazi, niti mi ovdje o njem što znamo. Moguće, da to naša stanovita braća nanjušiše, nu mi nečujemo, kako trava raste. — Koledara „Domoljuba“ sa ilustracijami nećete ove godine vidjeti, jer ga neima. — Liepa hvala na dopisu. Srdačan pozdrav Vam i svim revnim Slavenom.

* G. B. u . . . Nemojte se napinjati, kad nejde!

Što siliš si Pegaza
Sasvim bezkriljata
Priek' širokog pregaza
Od duboka blata.

* G. I. L. K. Troj..... Amice, poëta nascitur! — držte se proze.

* G. I-r. Vaš „Razstanak“ nemožemo upotrebiti. Valjan prozaički članak mnogo nam je miliji; — uzpišite što, ali u prozi.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 5. U Zagrebu 15. veljače 1862. Tečaj II.

Ljubav i vjernost.

Slika iz života.

(Konac).

V.

Ljubina vjernost.

Vidje' li ko nježan cvijet venut?
Vidje' li ko žalostna angjela?
Botić „biedna Mara.“

U mjestu J* sve živi na staru, ako i jesu jur tri godine izbjegle odkako se slučio dogadjaj, prije pripovjedan. Silna graja, huka i buka godine 1848. netakne se jako ovoga mjestanca; sve je tiho, mirno, život ladanjski — jednostavan i prost.

Krasna je večer upravo svibnja mjeseca. Seljaci vraćaju se trudni i umorni kući, razgovarajući se što o usjevih ili drugih gospodarskih predmetih, što o dogodjajih onoga vremena. Koliko god jih prošlo kraj Dobrinovićeve kuće, svaki se liepo naklonio staromu kuće-gospodaru, koji eno sjedi na klupici pred vrati. Ni starac nije se mnogo promjenio; samo što je osiedio do kose, a jasno prije oko navuklo njeku tamu, dočim si na vedru čelu čitao tugu, kojoj i do danas ostà trag. Uzanj sjedi Zorica. Krasna ova pred tri godine cvatuća djevojka, ponos starih roditeljah, spadne na golu sjenu one, kakova bje prije. Podugoljasta lica prihvatila se bliedoća; upale malko oči vere se tužno izpod liepih vedjah; krasno njezino čelo, odsjev njekada isto tako krasne duše i rajske nevinosti, navuklo sada koprenu neprestane tuge; riečju: sadašnja Zorica jedva je slika i sjena priašnje. — Trpljaše mnogo, — ali mirno. Glavnu je bol preboljela; sada živi u svojoj tuzi, koja joj njekim načinom drugom naravi postala. Nekuka, neplače više, ali crv onaj potajni podgriza a i onako slab koren života. Sve ju je žalilo, svaki ju milovao; nu ona malo haje za to. Danas je prieko običaja dobre volje; smije, šali se, poskakuje oko sieda otca, poput mlade golubice. Stari Dobrinović zrijuć blistajuće oko mezimice svoje, pogladi zadovoljno siede brkove, raztjera navukle se magljušine s povisoka čela, te u radosti, kakove nije već oddavna očutio, gladi bradicu milice svoje, pitajuć ju:

„Zlato moje, kakovu sretnu slučaju imadem pripisati tu zadovoljnost tvoju? Već te nisam dugo — vrlo davno radostne vidio.“ Mjesto odgovora pruži Zorica starom babajku svomu „Danicu“ od god. 1844. Ovaj natakne naočale, pa uzme čitati gdje mu pokazala kćerka, pjesmu prema koncu:

Blago tebi, ljubo pjesnikova!
Jer kad njegda i tvoj svibanj mine,
Svoje sjeke nitko nespominje:
Pjevat će se o ljubi pjesnikovoj,
U sried kola uzza zlatnu liru.
„Blago tebi, ljubo pjesnikova!
Blago tebi, vječna ti je slava!“

Babajko pročita ove redke, pa svrnuv pogled pun otčinske ljubavi na kćerku, okrene se naglo, da Zorica nespazi suze žalosti, štono mu ju misao na njezinu prošlost iztisne. U ovaj par, kad se kći pripravila, da upita otca, što on misli ob

Digitized by Google

onoj pjesmi, opaze oba listonošu, koji upravo do njih nagne hoditi. Nakloniv se starcu, uruči mu pismo, pa umah ode Zorica pogleda naslov — rukopis joj vrlo poznat; na poštarskoj biljegovini pritisnuto je „Agram.“

„To je njegovo pismo!“ uzklikne uzdrmana djevojka. U ovom uzkliku usriedotočio se sav njezin život. Neslušajuća, što i kako govori otac, raztrgne naglo pečat, razkrene papir, pa uzme glasno ovako čitati:

„Premili moj poočime!

Kada ste me pred dvadeset i nješto više godinah podigao iz praha ništetnosti, te mene sirotu u pravom smislu, posinio, dobročinstvi me obsipao; nežaleć truda ni troška visoke me nauke učiti dao; kad ste mi, izcrpiv skoro vrelo blagodatih hotjeo usrećiti i rukom svoje jedinice . . . čitaše drkčućim glasom Zorica, . . . „onda nije vaša plemenita duša pomislila, a čestito srce očutiti moglo, da imade na svietu ljudih svakojake ćudi, a najviše nezahvalnih!“

Medju ove posljednje brojim i sam sebe.

Nije mi ovdje do toga, da se izvinjujem, pravdam ili perem od svoje pogreške, koju sám najjače ćutim; neću Vam dosadjivati, dokazivajuć ili pozivajuć se na čovječansku slabost, mladu krv, ili slične malo značeće izgovore, neću Vam pripovjedati o vlastitoj borbi, o težkom položaju, koji sam imao budući izpostavljen dviema vatrama: toga svega neću, jer su ovi razlozi svi nevaljali pred strogim sudom moje savjesti, a kamo da me opravdaju ili mahne moje umanje u vašima očima, koji imadete mnogo temeljitijih uzrokah, da me prokunete.

Mjesto izpričavanjah velim samo ovo: Težko sam sagriešio, ali sada mnogo i trpim; ako Vam je ikoliko stalo, da vidite nesretnika sa smrtju se boriti, koj nemože umrieti, jer mu manjka vaše proštenje; koga peče savjest jer znade da je zlo radio; ako Vam je do toga, da se lasno oprostim s ovim svietom to Vas zaklinjem: hrlite u Zagreb, te mi svojom pribitnosti osladite posljednje smrtne čase!

Nisam zavriedio, istina, milosrdja, nu možebiti će Vas skloniti na ovu molbu prošli moj život, što ga sprovedoh u braku, te koji nije ino, nego lanac, u kojem se hvata veriga za verigu tugah, biedah i nevoljah.

Da sam oženio liepu Milicu . . . to znate. Prva dva mjeseca proživih u sretnom miru; Milica bo bje blaga duša, ljubeća me iz svega srca. Išlo mi je dobro; sviet me štovao, mnogi mi potajno i zavidili, nu ja si nisam o tom puno glave razbijao. O mom tastu prišaptivahu, da je djoknut; a i sam se do brza uvjerih, da mu kotači u glavi, nisu baš u najtočnijem skladu.

Medjutim mi — kako rekoh — proživismo ugodno prva dva mjeseca. Koncem listopada, pod večer, ode moj tast, ili bolje veleć, odveze se na šetnju do Save. Obično smo svi tri ovake zabave polazili, nu onaj dan reče, da mi možemo ići u kazalište, gdje će se liepi novi komad igrati, a on da ide na šetnju, gdje se kani malo duže zadržati. —

Mi odemo u kazalište. Došav kući poslje desete već upitamo poslužnika, je li gospodin se povratio, na što on jestno odgovori. Kad smo jutrom sliedećega dana sašli se kod doručka, — neima tasta. Na moje zahtievanje ode ga poslužnik buditi, ali nadje sobu zaključanu. Pošaljemo po bravara. Ovaj otvori sobu — ona prazna. Na stolu opazimo papirčić: „Silni poslovi tjeraju me iz vašega meni miloga kruga, tješim se, što moja odsutnost neće dugo trajati, dotle mi budite zdravi i sretni.“ —

Ovo nam stvar malko razjasni, — ali nas nimalo neumiri. Milicu počmu štokakve napadati sumnje; nu ja ju uzmem tješiti, premda se i sám nemogoh njeke tajne bojazni otresti. Izteku i tri mjeseca, o momu tastu ni tora ni glasa. Na badnjak veče iste godine, donese nam listonoša pismo, datirano iz Trsta. U njemu nam javlja starac, da mu već Hrvatska dosadi; živjeti mu se ondje neće, te želi u Ameriku. Moli nas oproštenje; što nije došao ustmeno se oprostiti; ali da to nebje potrebno, budući je uvjeren da mi i bez njega možemo sretno i ugodno živjeti. „Pobrinuh se, veli u svom pismu, „da možete bezbrižno živiti; opitajte se kod odvjetnika Z. on će Vam sve uručiti.“

Moja žena proplače kao ljuta godina nad ovim listom; i mene se silno kosnuo. Otidjem umah k odvjetniku Z. momu inače dobru znancu i prijatelju, da ga upitam, kako se s otom zaostavštinom imade. On me, pokle sam mu stvar razložio, pogleda strogim okom, spomenuv sve hladno, da moj tast nebje valjda zdrave pameti, kad je onaj list pisao, budući on — odvjetnik Z. — s mojim tastom za svoga života neprogovori ni deset riečih. Dodje do medjusobnoga izjasnjenja. Moj prijatelj Z. svrne pozornost mi na slabo financijalno stanje Vršićevo, navadjajuć kako se toga puno govorilo o njekakvom blagu, koga nebje u njega. Poznavajući ja dobro i Z. i njegov čvrst značaj zadovoljih se tim očitovanjem pa hajd brže kući.

Milica se preseneti dočuv žalostnu viest; nu budući me je nježno ljubila, sakrivaše koliko najviše, da nepokaže, kako joj tobože više do imetka nego do mene i moje ljubavi.

Čim se pročulo, što i kako se sgodi sa Vršićem pojave se dva nemila gosta — dužnici. Mi prodasmo krasnu kuću svoju, da jih podmirimo. Ono malo novca, što dobismo za razprodano gospodsko pokućtvo, saberemo, pa znajući, da nam u glavnom gradu neima više mjesta, preselismo se u maleni gradić. K. Ondje prihvatih se ja svoga advokatskoga zanata; slabo mi je išlo; jedva toliko zaslužih, da sam mogao njekako sa svojom suprugom živjeti. Čim dalje medjutim sve bolje; nu moja Milica, naučena liepu, udobnu i gospodsku životu, nemogaše se nikako udomiti u nejednakoj novoj promjeni. Uzalud moji napori, da ju utješim; ona mi se uviek ovakom prilikom savila oko vrata, te neprestano me cjelivajuć gorke suze ronila. U sličnih slučajevih tako mi omili, da bi ju morao ljubiti, komu je iole srce podobno ljubiti, a kamo nebi ja, koji joj bijah sklon već oddavna. Ali baš u ovakih prigodah uvjerih se, da mi nestoji o boku samotrpna i ljubezna Zorica! Nakon dviuh i više godinah ogorčenih svakojakimi nevoljami izdahne moja supruga. Već je skoro kod poroda prvoga djeteta zaglavila; čemu pred dvadeset i četiri mjeseca izbjegne, to ju sada liši života. Pred dva mjeseca zakopao sam nju mučenicu, u hladan grob, tri dana kasnje i diete maleno, štono je i nehotice majku svoju u crnu zemlju sahranilo. Mala Zorica preživi mater samo za tri dana. — Sad sam sám s jedincem i prvorodjencem svojim, Slavojem; on mi osta za uspomenu od nesretne Milice.

U ovoj nimalo razmjernoj borbi podlegoh napokon i ja. — Svaki čas očekivam konac života, — koj mi već prilično dosadi. Drage volje razkrstio bih se sa zemaljštinom, da mi dvoje nezapriečuje: neizvjestnost, što i kamo će dospjeti nesretno ovo diete, u koje se usredotoči sva moja otčinska lju-

Digitized by Google

bav, pa onda crv duševni, koji se neda ničim umiriti, dok ga neutaloži sjegurnost, da ste mi vi i Zorica, oprostili. Nadam se čvrsto, da će im i vječna dobrota — Bog odpustiti griehe, ako mi i vi, meni najmilije osobe na svietu, oprostite krivnje i mahne moje. O i Zoricu, tu po napose morao bih klečeći oproštaj moliti; — nju blagu svoju sestricu; nju njekoč moju radost i blaženost na ovoj zemlji. O kad se sjetim prvih uznešenih svojih pjesmicah; zadahnutih čistom ljubavju, što mi ju potakne ona, — jedini predmet, dostojan u punoj mjeri moga milovanja! One pjesmice čine mi se sada grozni pismeni dokazi moje nevjernosti! Ona me je njekoč korila, da pjesnikom nije mnogo vjerovati, jer su lahkomišljeni; ja sam se tomu mnienju opirao, a i danas ono isto tvrdim

Ljubimo jih, ali ne jednako . . .
Jednu samo ljubi svaki jako! . . .

Kad bi znao, da ju može utješiti, to bi joj rekao: sada istom a i prije već, uvidjam, da je moje srce nju jedinu ljubilo!.. što se dalo zasliepiti, — tu samo pokazà, da je slabo i nestalno. Zorice, Zorice, hoćeš li mi oprostiti?

O javite, poručite mi, da neidem s ovoga svieta kao sin srčbe božje i čovječanske; biedna duša moja uzdiše za vami! Moji su časovi prebrojeni, ćutim, — a to me upravo nagna, da vas molim — smiluj te se.

Sada obitavam opet u Zagrebu, u onom istom stanu, gdje kao djak sprovedoh mnogu ugodnu uru.

Još jednom: oproštenje moli u Vas

Vaš

Slavoje Lirović.“

— — — — — — — — — — — — —

Dvie ure kasnije lete hitra dva posavska konjića put Zagreba. U kolih sjedi — stari Dobrinović i Zorica. Jadna djevojka, naučena samo ljubiti i dobro tvoriti, pa opet ljubiti i dobro tvoriti, zaboravi pročitav tužni list svoga uviek jošte ljubljenoga Slavoja, na pretrpljene tuge i biede; zaboravi na njegovu lahkoumnost i nezahvalnost, kojom joj odvrati vjernu njezinu i vatrenu ljubav; zaboravi na sve pa stane jošte umah otca, — koj se njezinu predlogu dosta dugo opirao, nagovarati, da pohiti glavom u Zagreb. Njezina ćuvstva uzbudnu se na novo; nevidi više pred očima nevjernika, nezahvalnika, bludnika; sad zrije jedino svoga miloga Slavoju. Ovako mogu ćutiti tek duše plemenite u najljepšem smislu.

Čim dodju u Zagreb potraže umah Lirovića. S kakovim ćuvstvom sastaše se njih troje sada nakon trogodišnjega razstanka; što osjeti Lirović uočiv svoga dobročinca, — a što kad je zavirio u oko milotom i dobrotom sipajuće, — oko, u kojem čitaše njekada svoju radost i uzhit, koje mu izmami u prvih mladih godinah mnogu pjesmicu, u oko svoje Zorice: toga ja neću ovdje pisati, jer mi je ruka pretežka, a srce preprazno, nego da ma i slabi nacrt onoga sastanka opišem. Toliko samo spominjem, da je Slavoje Lirović dvie ure kasnje, pomiriv se prije s Bogom i s ljudmi, sasvim uvjeren da su mu i Dobrinović i Zorica oprostili, preselio se s ovoga u bolji sviet.

Uslied naročite volje zakopan je u groblju sv. Ivana izvan Nove vesi uz svoga otca i majku.

Na umrle njegove tjelesne ostanke bace grudu tvrde zemlje: tužni Dobrinović, razcviljena Zorica vodeća maloga Slavoju, i najvjerniji pokojnikov prijatelj, koji dodje tja s Rieke, da posjeti bolestna prijatelja, — pa ga i u hladan sprovede grob . . . .

Izza pogreba pokupi Dobrinović one malenkosti pokojnikove, pa otidje kući. Maloga Slavoju prigrli kao svoje diete, — Zorica mu bijaše ljubeznom majkom u podpunom smislu. Nesretna djevojka prenese svu ljubav na ovo djetešce, koje preda, rekao bih, providnost božja, da ju utješi. —

Mali Slavoje bje prava slika i prilika svoga otca: uvjeke živahan, učljiv, pomnjiv, u školi najbolji djak.

Lirovićev prijatelj posjeti češće blagu onu obitelj, te bi motreć živahnoga dječaka kadikad običavao reći: „ovo će biti danas sutra čestiti mladić — dika i ponos domovine.“ A svaki put odvrati mu stari Dobrinović: „Gospodine nemojte ga hvaliti; tako je naš pokojni — Bog mu dušu sahranio — župnik hvalio moga posinka, pa znate, kako je jadnik najposlje zlo prošao.“ Koliko godjer putih bi ovako stari spomenuo Slavoju, obliše Zoricu gorke suze; ona pritisne tada dječaka na grudi, hoteć time valjda reći: „ne, ne, ja otca nekrivim, nekunem!“ —

M.

Divje ružice.

Bere S . . . . j M . . . . v Iločanin.

I.

Iz malog oblaka
Kiša pada — rosi
U polju zelenom
Mlado momče kosi.

Na batvi tananoj
Drhće poljsko cvieće
Al momak oštricom
Sve cvieće primeće.

Što drhćeš što plačeš
Bijedni moj cvietak
Nisu jad i suze
Samo tvoj imetak!

II.

Blago vama zlatne
Medonosne pčele,
Što sisate slasti
Ruže neuve'le.

Bih se pretvorio
I ja u pčelicu
Da s' ona pretvorí
U liepu ružicu.

Onda nigdje nebi'
Oj ružice moja
Već u srdcu tvomu
Tražio pokoja!

III.

Slobodna pčelica
Letila po zraku
Malko da s' ugrije
Sunčanomu traku.

Al silovit vihar
Pčelicu omahni
U njedarce ruži
Pokojnu sahrani.

I mene kad vihar
Života omahne
U tvoja njedarca
Neka me sahrane!

IV.

U bašči ružica
Na pole razvita
Ljubi ju zorica
Ružu zora pita:

„Na što ti ljepota
Crljena ružice
Na što ti mirisno
Mirisno to lice?!

Kad tvoja nebeska
Nebeska divota
Navjek te — vjek stane
Mladjahnog života!“

V.

U živu môm tielu
Srdce j' umrtveno
Gdje srdce ne žive
Mrtvo je sve, zdeno.

Hodim, zrêm, govorim
I tak sam mrtav kip
Kô onaj što hodi
Al mrtav samogib. *)

Al mrtvo srdašce
Ožive — živ sam glej —
Ti dievo tve oči
Bjehu moj Prometej!

VI.

Skupiše se žabe
U veliko vieće
Odluče od rode
Da se bojat neće.

„Sramota je za nas
Narod mnogobrojni
Junaci — da rodi
Budemo pokorni?!“

Tako silne žabe —
Al rodo doleti
Bježe — nije čudo
Kad im dušman prieti!

*) Automat.

Digitized by Google

Petar Preradović.

(Konac).

Naš slavni pjesnik osvjetla si i u boju lice i posvjedoči' da umije ne samo perom već i oružjem u ruci slavno si ime steći. Izza ljutih bojevah kod „Glianjeli," „Curtatone" i „Goito" postade kapetanom.

Koncem god. 1848. uzme dopust, da se vjenča sa zaručnicom si, kćerju sudbenoga savjetnika Ivana de Ponte.

Početkom god. 1849. dobije uslied zahtjeva banskog namjestnika Mirka Lentulaja zapovjed u Zagreb k banskom vieću, na izpražnjeno mjesto Alekse Kukuljevića kod bojnog odsjeka, a malo zatim bude od bana Jelačića premješćen u prvu bansku pukovniju.

Kad se razpustilo bansko vieće pridiele ga vojničkom zemaljskom zapovjedničtvu u Zagrebu; zatim uzme ga pokojni ban k sebi za pobočnika.

God. 1851. izda u Zagrebu „Nove pjesme," posvećene već onda biskupu Strossmajeru, otcu domovine. To su reć bi pjesme rajčice, koje mu je posestrima vila kadikad donosila, kao što nosi mati lastavica u kljunu jelo mladim svojim, te im ga u kljunak meće i š njima se cieliva. — Osim tih sakupljenih napisao je još više pjesamah, od kojih je možebiti već nedostižna u svojoj vrsti „Oda na smrt," što se sa istom bezsmrtnoga Državina odom na Boga, ljubi u nebeskoj visini; pak onda pjesma „Rodu o jeziku," taj alem-kamen u hrvatskom pjesničtvu i pjesma „O raju," od koje mi ulomak lani u „Naše gore listu" dadosmo, te krasna pjesma: „Jezik roda moga," koju u ljetošnjem 2. br. naštampasmo.

U rukopisu ima u njega gotov dramatizirani epos: „Kraljević Marko," koga je uvod i prvi dio tiskan u „Nevenu" 1852. god.; u njem je spjevao oživotvorenu narodnu ideu našega vieka, a djelo mu ni malo nezaostaje za toli slavljenim „Labyrintom Slàvy" Erazma Vocela. — Ima gotovu i narodnu dramu u 4 čina pod naslovom „Vladimir i Kosara," kojoj je čin uzet iz XII. stoljeća povjesti dalmatinsko-bugarske. — A kako njeki, ne možda nevjerodostojni ljudi hoće, napisà mnogozaslužni taj spisatelj i „Obširnu povjest" naroda hrvatskoga, od njegova preporadjenja naime g. 1835. do danas.

Godine 1852. bude poslan od bana u Travnik k Omer-paši. Zanimiv mu bijaše taj put kroz njegdašnju hrvatsku zemlju, a zanimivo i poznanstvo koje učini s Omer-pašom.

Koncem god. 1852. bude imenovan majorom u njemačko-banatskoj pukovniji i ode zapovjednikom 2. čete u Kremonu.

Pod jesen god. 1853. vrati se s bataliunom kući, dodje š njim u Pančevo i odvede ga u Kovin na kordun.

Početkom god. 1854. premjeste ga u romano-banatsku pukovniju; srpnja mjeseca iste godine izmaršira s 1. četom u Erdelj. Odtuda ga pozovu u Beč za službovanje k vrhovnom vojnom zapovjedničtvu. Radi slaba zdravlja žene si, morade ju poslati u toplije podnebje, u Italiju, gdje u proljeću god. 1855. umre, od bolesti a i od žalosti za kćerkom od 3 godine, koju dva mjeseca prije ugrabi nemila smrt.

Ostade sa dvoje djece udovcem, i traži se natrag u krajinu. Dadu ga opet u 1. bansku pukovniju, gdje je kapetanom bio; dodje koncem 1855. god. u Glinu.

Nu god. 1857. bude iznenada premješćen u generalštab i pozvan u Beč. U proljeću sljedeće godine postane podpukovnikom.

Za rata god. 1859. bje najprije kod 1. zatim kod 4. vojske u Trstu i Postonji, postane mjeseca lipnja pukovnikom, a izza rata bude opredieljen k vojničkom zemaljskom zapovjedničtvu u Temišvar, gdje se i sada nalazi.

Dvie čudne promenade

ili

Triput teže od najtežega!

(Homeopatički ulomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih majih praznikah).

Od — iljuške.

(Nadalje).

Mistifikacija kod ujaka.

„A tous ces beaux discours j' étais comme une pierre
Ou comme la statue est au Festin de Pierre." [1])
Boileau Sat. III.

Kuća je moja u provincijalu, a imao sam proći kroz krajinu, pa ako sam htjeo i kroz selo krajiško M* gdje mi je ujak župnikom. — Dakako naumim uprav onudaj.

Još njekoliko samo puškometah i ja ću moć ujaka poljubit u ruku. — Mrak je, al neće bit jako kasno. — Puši mi se glava. — Oštro se borim sam sa sobom: bi li ostao kod ujaka, ili sutradan kući — kući, o kojoj vam već njegdje s početka napomenuh, da je ležala u onoj strani svieta, s kojom sam za onda od prilike u istom odnošaju bio, u kojem vrag s tamjanom. — Napokon tvrdo odlučim: od ujaka nikud dalje. — Jest! ja k ujaku, a kod njega zateknem komu sam se i najmanje nadao: svu svoju rodbinu. — To me nije baš tako razveselilo, kako bi to u drugih okolnostih jamačno moralo; jer tvrda odluka: sprovest kod ujaka — ma i u granici — barem prva tri tjedna, a opet smrtni strah od kuće — — — al tko se je s nesrećom zaručio, tomu ona nevidi zubih t. j. badava se na nju kesi. —

Izljubimo se, izrukujemo se, pa onda u divan. — Prvi razgovor bude već ugovor — zao ugovor po mene! jer moradoh sestri tvrdu vjeru dati, da ću s njom, s materom i sestričnom P. sutra po podne kući, — nesretna kuća! da je u „purgatoriumu" ležala, nebi se toliko u nju skanjivo; al ovako . . . u Antenoru . . . i koža mi se ježila; medjutim glava je u čovjeka mekana, a zid rodbinske sveze tvrd — glavom o zid, kao obično tako i ovaj put nehtjedoh.

Razgovarasmo se do njekle, dok nam divan nepretrgne domaći sluga Ivan, zazvav nas na večeru. — Ujak mi je nješto bio vrlo zamišljen, kao da su mu tri ladje potonule bile — prieko svoje navade; jer ga inače čitava okolica poznaje kao šaljivdjiju, da mu drugoga trebaš. — Je li ta čudna promjena bila s boležljivosti, brige ili žalosti . . . to nisam nikako s početka još mogao napipati. — Mi smo se drugi razgovarali, smijali, pjevali, a on mi pod čitavom večerom kako stiena, nit se miče, niti pomiče.

Kad je bilo vrieme, da se dignemo od stola na počinak — mati i sestra i sestrična odu, pa i ja pošo, nu on me obustavi, te posadivši na jedan stolac sebe, a ponudivši drugi meni: „da se" — reče „malo porazgovorimo." — On uzme iniciativu, te prvo, što je na dnevnom redu ležalo, budu „študia."

„No — pa kako študia?"

[1]) Slobodan prevod: „Ja na sve te liepe sbore — ko drvena Maria sjedim — i ko pečen jarac gledim."

Digitized by Google

„Počivaju u sanduku“ — primjetim lakonično.

„Hm . . . čini mi se, to je sad bila deseta, jedanaesta, koja li?“ —

„Bome skoro će već i pol noći.“ —

„Eh! ja mislim šta si sada?“ —

„To pravo ni sam neznam; jer prvi mi je istom dan ferijah, dakle na prelazu t. j. niti sam podpun melankolik, niti za sad još čitav sangvinik.“ —

„Hm!“ — prihvati sa što se moglo višje u vis podvinutima obrvama — „ali ja mislim, šta si ti sada — jedanaesto-dvanaesto li-školac?“ —

„Ni jedno, ni drugo“ — primjetim u ferijalnoj raztrešenosti.“

„Dakle ni kuhan ni pečen?“

„Tako je“ — dosjetim se poslje male stanke — „zato logično moram odgovorit: ili šta sam bio, ili šta ću biti; — pa buduć da ja kao dobar i velik Homerov Elpicista i ljubitelj nesretnog naroda židovskog, koj za ono što je bilo, ništa neda, volim reći šta ću biti, — to vam odgovaram: dvanaesto-školac — ako Bog da!“ —

„No to mislim. — E — sad si opet strovalio jednu godinu; još jednu samo i riešit ćeš se praha školskog.“ —

Tu se duboko zamisli, pa poslje dulje stanke ujedanput kao prenuv se iza sna lupio mi čudno pitanje: „koliko je sedam glavnih griehah i koji je prvi?“ —

Neobičnomu tomu pitanju, na koje bi i svako diete kršćansko odgovorit znalo, stanem se uprav čuditi. Odgovorio bi nanj, a — stid me je. — Još me jedanput upita: „dakle i sbilja neznaš, koji je prvi glavni grieh — prvi, komu više lieka neima?“ — Promjeriv mu osbiljno lice skrenem ramenima, a onda uzmem ovako:

„Čudim se, da vi meni, koji samo još jednu godinu, pa evo me na konju.“ —

„Ja med infanteristom i kavaleristom“ — pretrgne me — nenalazim nikakve razlike . . . — arapin na svojih, arapin na konjskih noguh — a da sam dušman svih pustih teorijah i praznih terijah: ba-terijah, pedan-terijah, pa i infanterijah — to netrebam tebi, koji me dobro poznaješ, da govorim; bio ti indi do godine pješak ili konjanik . . . to je meni svejedno, nego odgovori mi na pitanje ono.“ —

„Ja se malo zamislim, — reko bi mu, da baš nije svejedno: „Robespierre à pied“ i „Robespierre à cheval“ [1]) — al znajuć da on šaljivom pecnjom vraća mi samo šilo za ognjilo, nastavim:

„Čudim se, da vi meni, koji sam se u školah gotovo izpeko; da vi meni takvo neobično pitanje stavljate; medjutim vaša volja meni zapovied.“ —

„Djetetom još“ — nastavim u malo žešćem glasu — od sedam godinah znao sam, da je oholost prvi glavni grieh; a proučiv dogodovštinu crkvenu i svjetovnu, dodjoh do tvrdog osvjedočenja: da je ohološću prvi grieh u sviet unišao; da je ohološću prva krv nedužnog Abela proljevena; da je oholost dizala babilonsku kulu; da je oholost upropastila Atenu; srušila Kira, Aleksandrovo i rimsko kraljestvo, Napoleona i —

„Zeca“ — upadne mi u historičnu moju disertaciju osbiljnim licem ujak. — „Dà“ — produlji — „Aleksander Rim, Napoleon, zec — al nije tako, zec ima nješto i povrh oholosti.“ —

[1]) Robespierre i Napoleon. —

Ja neznajuć šta hoće sa zecom, promjerim ga od glave do pete, a onda hoteć nastavit svoju zadaću — pretrgne me:

„Kani se tih historičkih pleonazmah — ili ti sbilja misliš, da je oholost prvi glavni grieh? da oholosti neima lieka? Zecu neima, al oholosti vjeruj ima. Ja, istina, nisam duboki povjestničar, ma toliko ipak znam, da ako je ohološću i prvi grieh u sviet ušao, bilo je lieka i toj oholosti u Krstovoj poniznosti; a nečitamo li od oholog Kaina, da je izvršiv žalostno djelo sam se sgrozio nad svojom opačinom vapijući gospodu: „Tolika je krivnja na meni, da oprošćenja nisam vriedan,“ — a da neduljim; zar nije i oholost Napoleonovu stukla sjeverna promenada, ili kako profesor Galba hoće: Kutuzov, Studeni i Prosinac? Ima dakle i oholost lieka; kad tucne glavom o zid, vraća se razbijene lubanje u penziju t. j. mir. — Al da razbijenom glavom lupaš neprestance sto i tri puta, još jedanput velim sto i tri puta, tomu se hoće nješto — neznam je li više ili manje od oholosti.“

„Sto i tri puta“ naglasio je neobičnom žestinom, pa onda zadrmao glavom do dva do tri puta — a meni pao debeli mrak na oči. Tražim, nebi li to bila kakova fraza — zec je simbol plašljivosti — — — badava; čim sam k sjeni bližje pritrkivao, tim se ona bolje odmicala. Padne mi na pamet Dositejeva „Abu-kazen-tamburiova povampirena papuča,“ pa podvojim, eda li sam ja ili ujak povampiren? — Kad me zamišljena prenù, opet glas njegov:

„Dà, dà — tražit smokve na češljugi — smiešno je; tražit mozga u pjesku — težko je, vrlo težko, pa nek je i najtežje — al, zapamti dobro šta ću ti sad reći, još je tri put težje od najtežjega: — liečit htjeti čovjeka na zečjoj promenadi! Zečja promenada ha! ha! ha! to ti je trista ili bolje sto tri jada! Sto tri ćorave trke, sto tri put glavom o zid!“

Ja samo da se neokamenim. Treći put u mom životu, što sam se — barem za koj čas — petreficiró; prvi put: čitajuć Gogolin nos; drugiput: čitajuć saborske viesti — rodoljubnih bježunarah od 13. srpnja, i eto sad trećiput. — Zec, zečja promenada, sto tri jada, sto tri ćorave trke . . . sve to meni bijaše duboka apokaliptična mistifikacia. — Još mi je do njeko doba noći koješta pripoviedao sve u sličnom mračnom Ozeinom štilu; nu ja sanen jedva da sam išta do zore u pameti zadržat mogo; toliko se samo još sjećam, da je često spominjao frak, surku i atilu; — dà — — povorio je i o buzdovanu sv. Ladislava kao simbolu — reče — prijateljskog pokušaja . . . o sakri-familiji, o konštituciji, o soli i pameti i o njekakvih pod papučom sv. Stjepana stenjajućih mačacih . . . a najčešće ipak spominjao je njekakvog mističnog zeca, o kom na posljedku reče, da mu najveću krivicu prirodoslovci čine, kad ga iz magarećjeg roda izrivavaju — to su mu bile stražnje otu veče rieči. — Razstadosmo se, ni laku noć jedan drugom nerekavši, ja od čuda, a on iz žestine — tako sam bar iz osorna govora i sjevajućih mu očiuh čitao; al na kog bi se žestio? možda na političke one — kako ih okrsti — mačake? Pa ako je tako, zašto je mene na polazku onako smrknuto pogledao? — Stotina takvih pitanjah zaroji mi se u glavi — pogledam na uru: dvie po pol noći. — Dodjem u svoju spavaću sobu, hoću da se u mir preselim, jest! neima sna, a sve mi se čini, kao da sami zecevi pred menom igraju; ja ih brojim i nabrojim uprav: sto tri! — — — Bog zna dokle sam se u postelji tako na ražnju

Digitized by Google

vrtio — u njeke njekavice kao top zaspem. — Kad sam se u jutro probudio, zvonilo je uprav — pol dana. — Dok sam se opremio, prispijem na ručak. — Svi se na moj pozdrav nasmiehnu — samo ujak kako niema stiena ni pisnù ni škrinù. Promienio se za čudo od juče: mnogo tišiji, mirniji, gotovo rekao bi prišiven za stol: desnicom se o bradu oslonio, a u ljevici mu „Pozor;“ kako čita, tako se u licu mienja, kadno glavom poklima, a kadno obrve i usta ironično i kiselo podvine, što mi se na prvi mah veoma smiešno pričinilo. — Razgovor za stolom prva otvori sestra mi i moram priznati, da joj je spolnoj svojoj naravi — nek oprosti mojoj iskrenosti — jezik oštrije letio od čegrtaljke na veliki petak; nu svako zlo ima nješto i dobra, te je njezina govorljivost razbistrila i ujaka tako, da se i on u naše saboreće kolo uhvatio upravivši najprije na mene interpelaciu: zašto ja nisam malo ranije ustao? — Držeć to za osbiljnost stanem se izpričavat: kako me jučeranji njegov mistični i metafizični govor na toliko uzbunio, da sam se možda do zore ko na ražnju vrtio, pa i u snu da su me sami zecevi proganjali i njekakvi brojevi sve po sto tri . . . i šta ja znam, šta tu sve nije bilo; — nu on se nasmiehne i tresne flegmatično rukom, u znak da uzmemo drugi kakav predmet u pretres, što je meni medjutim vrlo žao bilo; jer sam se nadao svakako danas još tu mistifikaciju imat u odgonetki. —

Govor nam se pod čitavim objedom vrtio oko točke obiteljske; nu to nespada amo, zato nek oprosti čitatelj, što ću mu reći, da smo već ustali od stola.

Konji se zapregnu, putnici zaogrnu i ja — poljubim ujaka, — kog najvolim od sve iza prvog koljena rodbine — u ruku umolivši ga još jedanput, da mi sad bar na polazku razbistri onu tminu jučeranju; nu on mahnuvši rukom: „to bi ti“ — reče — „morao na dugo i široko — sad neima vremena — nego čim prviput k meni dodješ, onda.“ — Razstadoh se baš u najvećoj mistifikaciji, pa molim čitatelje, nek mi oproste, što će i oni ostat u dubokoj mistifikaciji — sve donle, dok mi se nepriudesi sgoda, da se opet s ujakom sastanem. —

(Dalje će slieditì).

Hrvatsko kazalište u Križevcu.

Grad Križevac može se za cielo nazvati „narodni grad,“ jerbo tu neima inostranskih, a osobito njemačkih pridošlicah, izim dvojice trojice obrtnikah, koji za svoje frankfurtske težnje i mečte nikakvog polja niti pomoćnikah nenalaze, tako, da se već sada malo čuje ono u prvašnje doba tako ponosito „ich bin ein deutscher Meister.“ Istina je, da je odličniji krasni spol i ovdje njemačku civilizaciju, a š njom i njemačko razgovaranje sve malo po malo uveo; s toga potrebito jest, da se ovom razprostirajućem se inostranskom družtvenom biesu silne i jake zaprieke stave, pa svimi mogućimi silami narodni duh razvija, njeguje, piri i uzdržaje, dok nepobiedi sve ostanke tudjih živaljah.

Da je narodno kazalište silno sredstvo za razširenje narodnosti i narodnog izobraženja i jezika, toga netreba mislim barma ovaj viek više dokazivati. Narodnimi predstavami priuča se slušateljstvo na mile zvukove hrvatskog jezika; predstavami se predaje nauk o obćenju i razgovaranju u narodnom jeziku, uči se ugladjeniji ukus narodnog književtva, predoče se višeputah narodni običaji. Svega toga izkustva nemože tako lasno svaki žitelj gradski imati, ako mnogo neputuje i s narodom mnogo neobći, ili ako nečita knjige u narodnom jeziku izdane, a najglavnije, što se kroz vješte predstavljače poluča va, to jest djelotvorno vježbanje u naglasku, koj se iz knjigah i najvećim naporom težko prisvojava.

S toga je doista za željeti, da se u svakom pomanjem gradu, trgovištu, da i selu narodno kazalište podigava i tako narodni duh probudjuje. Pogledajmo na braću slavensku Čehe, koji su preveliku važnost i korist narodnog kazališta shvatili, te zato malo svako mjestance imade svoje kazalište. Isto tako rade i Magjari.

U svakom i najmanjem gradiću imade takovih domorodacah, koji, ako i sami nećute u sebi sposobnost za predstavljanja, ipak imati mogu toliko upliva i važnosti, da druge a osobito — omladinu oko sebe posakupe i kazališno družtvo utemelje. Dakako da je to mučna stvar; treba bo novčanih sredstvah, a ponajglavnije treba, da se nadje prostoria. Gdje neimade nikakvog kazališta, niti pozorišta, tu se mora sve s temelja raditi. Za slikanje i bojadisanje naći će se u svakom mjestu ili bar u blizini kakav bojadisar, ili slikar, za taj bo posao nemoraju baš biti umotvori.

Za podignutje pozorišta u manjem gradu dosti je svota od 250—300 stot. s prvine, pa ako se koj stotinjak i nebi odmah izplatio, to se postigne kroz predstave jur toliko novacah, da se ti neznatni dugovi namire; pa imade u gradu trgovacah, ako i nedišu velikim domoljubjem, koji dadu na veresiju stvarih potrebitih za pozorište, samo ako se tko zajamči i ako trgovac može biti siguran, da će biti ipak jedanput naplatjen.

U Križevcu je sad već po trećiput, što se je družtvo kazališnih dobrovoljacah pomolilo. Prviput se je oko god. 1840. sastavilo na uztuk drugomu njemačkomu družtvu, koje je tada prestalo djelovati, premda se je i narodno družtvo na brzo razpalo. Drugiput pojavilo se je i složilo družtvo dobrovoljacah za narodne predstave god. 1846. koje je njemačka predstavljanja bilo sasvim izrinulo iz dasakah. Mnogi članovi izstupiše iz družtva, drugi opet dodjoše i tako se je to družtvo — kadkad i po njekoliko mjesecah pretrgnuto — uzdržalo sve do godine 1851. Politička i sudbena preustrojenja naše domovine, počamši od godine ove djelovahu vrlo ubitačno na svaki narodni zavod, a navlastito morade se svako ovakovo družtvo razpasti, a to zato, jer činovnici i častnici stari odlazahu, drugi dolazahu, k tome činovnikom biaše zabranjeno kod narodnih predstavah sudjelovati, duh slobode, a š njim i izobraženja je sve malo po malo klonuo, dok nije u podpuno tako rekuć mrtvilo pao!

(Konac će slieditì).

Dragulji.

XI.

„Žalim Vas od srdca“
Oj vi sladke rieči
Iz kamena tvrdca
Prvi plam bukteći!

Vi ste prvog lista
Njezin uzdah prvi,
Čim na milost pristà
I bol moju smrvi.

Dulje već ljubavi
Prvi znak ste njene, —
Liek, kojim izbavi
Moja mila mene.

XII.

Bolestnik — to znamo,
Kad postelj ostavi
I izajde kamo
U krilo naravi,

Čim u zelen stupi
Sretan ju pozdravi
I slast kan da upì
U slasti ju slavi.

I ja sličan njemu
Ustah s boli duge
Te sad zriem u svemu
Radosti iz tuge.

Digitized by Google

FEUIL-LETON.

Viestnik.

Zagreb, 12. veljače. Polovica mesopusta odmakla se je sve bez osobita veselja i bez sladke uspomene. U važnom našem vremenu odlikovahu se — na koliko je to danas moguće — balovi strieljački, toli glede narodnih odjećah, koli krasnog gradjanskog duha, sloge i finog ukusa, dočim su dvoranske „Soirée“ izgubile sav zabavni svoj značaj.

Ima slučajevah u kojih nije treba visokog proročanskog duha za pogoditi, što se ima slučiti? To je veća strana domorodacah kod obnove ravnateljstva „Dvorane“ odmah u brk izjavila, da ova umjetno stvorena direkcija, od koje njekim već oddavna na srcu ležalo je pretvoriti hrvatsku „Dvoranu“ u „Salon-Gesellschaft,“ nije sposobna, u ovako ozbiljnih časovih, družtvom ravnati. Živim su dokazom tomu prizori na zabavi (!) u noći 7. o. m. zbivši se uslied nesretnih i tvrdoglavih zaključakah odbora. Ovaj se je zavod upravo preživio i mislimo, da će većina članovah zaželjeti, da se u dvorani takovih posljedicah nitko u plesanje neupušta i da bi doista vrieme bilo svojski o tom raditi, da sbilja „Narodni muzeum“ ove, njemu s početka namienjene prostorije već jedankrat zauzme.

Veoma bi radi našim izvanjskim čitateljem, što radostna javiti — kakovu novo oživotvorenu narodnu misao — nu žao nam je, da za ovaj put niti o karnevalskih razkošjih i kojekakvih šalah izvjestit nemožemo; jer nam pero utiče u slog jeremijadah.

Nije to samo po našoj mečti — nego to leži u zraku i svak naše krvi ćuti jednako.

Po ostalih plesalištih trude se gosti zaboraviti gorke svoje bolesti, domaću muku i javnu tugu, koja steže i sriednoširoke grudi. Nemareć mnogo za ples, namaću si grlca i eksperimentirajući cigarovim dimom u fantastičkih oblačićih, premišljavaju čalarnosti svieta i važna dnevna pitanja, kojih imade dan na dan sve to više — o frakovih nove mode, o mladih cilinderih, o tomboli i noblkonversaciji, o valcerih i velikih svatbah, o različitom ponjatju čovječjega poštenja, o Reputinovoj tužbi u „Pozoru“ i kako će se gospodin varoški kapetan oprati; — i o svačemu što je danas vele zanimivo.

* U svojoj velikoj skupštini 9. odlučilo je družtvo ovdješnje „Handels-Casine“ svoj njemački naslov promjeniti, te će se odsele zvati „Čitaonica i trgovačka dvorana.“ Isto tako će se zapisnici i svi poslovi vodit izključivo u hrvatskom jeziku (što neka gospodin Correspondent izvoli čim prije javiti Botschafteru, da i taj absurdum začuje).

Radovat se mora svatko, komu je stalo do družtvenog života, da se neciepaju srodne sile, koje same za sebe životare a u slogi kriepko napreduju. Uslied tih reformah očitovahu se mnogi, da će u kolo stupiti.

* Gimnastičke produkcije g. Eduarda Meergartéa i njegovih kudrovah iz Pariza napunile su njekoliko putih kazalište. Pružívost mišicah i vještina njegova, kao i elegantno kretanje dopadaju se općenito, a predstave kudrovah Kastora i Poluksa prouzroće svaki put dosta smieha u komičnih svojih ulogah.

Sva tri večera predstavljani bijahu isti komadi, nu ufamo se u buduće promjeni programa.

* Iz Varaždina na 3. veljače. Težki li ti dug dugujem listče naše gore, al zažmi očima sokolovim zelen bore, gdjeno mi se ukoramiše prsti s navalivše ciče — a i s onih gudalah što mi jih nevine dohvatiše — — Kako obično uzmače i kod nas ozbiljnost pokladnom lakoumju pače vrtoglavosti, ele što ćemo sviet se s promjenah uzdržaje. — Te i naše dobrovoljačko kazališno družtvo zadovolji u oči pokladah svom obećanju sa šest predstavah sliedećih komadah: „Uljudan čovjek“ o kom i ti donie njeku; zatim „Drotar“ (do dva puta predstavljan) izpade navlaš prvom baš fino, osobito izvede Drotar svoju ulogu karakteristično, a i grof Zaleski sa svojom milovidnom sudjenicom. — Jošte bješe izvedeno „Repača i Magnetizam“ (zajedno) prvi komad je u sebi veće suhoparan, al u potonjem nas zateče Dragojla svojom nježnoštju te srebrozvučnim pjevanjem, a Grubešinoj vještini se odazva obće zadovoljstvo i plesak; „Učitelj u škripcih“ i „Magnetizam“ (zajedno) „Crnogorci“ je komad inače vrlo značajan al bi mu trebalo prostranijeg pozorišta, starac Mujo razvi tudjer liepe sposobnosti za slične uloge, no Zajda djelovaše čarobno svojom milinom i dražeštju na obćinstvo. — Stražnja predstava bijaše: „Trešnje“ i „Velebitska ralica“ (zajedno).

Zaključujući kratko ovo izvješće o našoj zimskoj kazališnoj saisoni jedina na nas je topla želja, da nas varava inače nada neizda, te iznova nakon pokladah da zamni hram tvorne ote umjetnosti sladko romonećimi zvuci milokrasnog nam narodnog jezika. — Samo valja postojano prionuti; kad se ima jednom utrenik lak je posao razmaknuti drum. —

Akoprem nam nješto šapće: uvriedit ćemo ćednost — ele badava, neima sile što bi u taj par uzmogla ugušiti u grudih naših ćuvstva s kojih no se stadoše i nadimati veće — ćuvstva velim, što najvruće harnosti svim onim rodoljubnim sudjelovateljem te mitnjakom uz uzvišeni ter uzoriti ovaj podhvat — živili u promak svakog blagostanja majke domovine! — Al slaba jih plaća odatlje, iztaknuo bi se gdjekoj pofarbanac — neka ga — koj umrli je kadar suncu žar da oslabi a zviezdam sjaj da utavni?! — Utjehe, mirna sviest: učinih uz sgodnu priliku u koliko mi doticahu sile, priložih što smogoh na žrtvenik očevine što me hrani i brani, dužnost sam izvršio, i to je ono što naknadjuje domoljuba kadšto i ljuto stradajućeg. — Ima doduše sgodah gdje, se nenaidje nit na ciglo priznanje, al deveta je to briga pravom sinu domovine, dosta što mu sveta ona ćud usijana svemožnom rukom Tvorčevom nije ojalovila, pa ma i umrieti — al kamo me zanie ugrijana mašta? samo neka svaki učini onoliko koliko uzmože, mnogo bi više dobra bilo, mnije bezsmrtni Dositije. — Hvala napokon domoljubnom g. reditelju na revnom njegovom nastojanju oko što bujnijeg uspievanja nježnog nam cvieta ovoga. —

* Iz Maribora 11. veljače. Komu slavska krvca grije slavsko srce, taj je ovdje najsretniji u — Čitaonici, dakako u Slovenskoj. Na ulici, neglededeć na prost narod, sve je u najljepšem niemškutarskom cvietu (mraz ga pofurio)! Radost hvata se svakoga u naših nedeljnih besedah, kad se zapjeva (Was ist des Deutschen Vaterland? — to ne, to ne!) pjesmica milozvučna slovenska. Govor, deklamacija, glasovir sve služi u duhu našem, pa jedva mine zabava, već si svaki zaželi, da se što skorije opetuju krasni časi uzhićenoga narodnog života. I mecenatom nadarila nas je dobra kob. Bog ga poživi! S. F.

* Dne 17. veljače obdržavat će se Slavjanski bal u dvoranah Sofijskoga kupališta. Čisti dobitak namienjen je utemeljenju slavjanske Čitaonice u Beču. Ulaznina je za gospodu 4 for. a za gospoje 2 for.

Svaštice.

* Kako Francuzka u prosvjeti napreduje. — Godine 1836. nabavili su Francuzi do 18.492,000 pijavicah iz stranih krajevah — veliki dio iz Hrvatske — nu umjetnim gojenjem; čemu dakako valja dobro proučiti i znati lučbu, dotjeraše tako daleko, da se je uvoz godine 1847. umalio na 12 miliunah, god. 1853. na 7 mil., a u zadnje doba, ne samo što se više ni jedna pijavica neuvaža, pače izvoziše prošle godine 1.000,000. — Njeki Bechade u Bordelais-u, prije malo godinah neznatni siromah — imade danas od gojenja pijavicah 45,000 franakah dohodka.

* U Rimu nalazi se: 40 biskupah, 1385 svjetovnih svećenikah, 2474 samostanacah, 1657 seminaristah, 2032 duvne i 2613 učenicah za samostanski život.

* Dvadeset i jedna češka obćina u okružju milevskom i sedlečkom podielilo je njegovoj preuzvišenosti g. Josipu Jurju Strossmajeru počastno gradjanstvo.

* O izvanrednoj povodnji u Pragu i Beču pripovjedaju nam novine najgroznijih nesrećah. Tisuće i tisuće obiteljih izgubiše sav svoj imetak a mnogi i život. Putnici i konji utopiše se na javnih drumovih i željeznice su silom bjesnog življa razorene i kuće porušene. U gradu Pöhlarnu stajahu sve kuće do prvog kata pod vodom i kao móre razlegao se Dunav preko poljanah na sate daleko. Tko bi izbrojio svu žalost naime siromašnijeg pučanstva?

Digitized by Google

* Prošla godina računa se — izuzamši 1836., 1838. i 1854. god. — medju najnesretnije na móru. Na pećinah razbijenih, naselih, pogorielih i izgubljenih brodovah broji se 2171. Utonulo je 150 brodovah, bez da se je i jedna duša spasit mogla.

* Njemcom se giblje žuć, što se časopisi slovenski umnožavaju u srcu Germanije, u Saksonskoj. U samom Budišinu izlaze 4 lista; jedan politički, drugi zabavni, treći od družtva slovenske naobraženosti, a četvrti evangeličko-crkveni časopis. U Kotbusu takodjer jedan politički tjedni list.

* Koliko se popije kave kroz cielu godinu u Europi? — do 225 miliunah funtih.

* U Hrvatskoj i Slavoniji računa se u gradovih do 108.138 kućah, koje donašaju godišnjega najma do 2,082.732 stotinjaka.

* Slavni kardinal Mezofanti, to čudo lingviste, umio je 64 jezika govoriti, a medju njima takodjer hrvatski, češki i poljski. Pokojni car Franjo I. običavaše kadšto i u hanakskom narječju zabavljati. Kadgod se sašao s kardinalom obično ga je ovim narječjem nagovorio, u kojem je ovaj vješt bio. Kad je došla k njemu poljska spisateljica Klementina Hoffmanova Tańska, ne samo što se je š njom kardinal razgovarao poljski, nego joj pročita i jednu pjesmicu, što ju izpjeva na poljskom jeziku.

* U Selih kod svete Kate u Zagorju utemeljit će se družtvo za podporu hrvatske književnosti, kupujući od svake knjige po 2 iztiska. Tim će se sve po malo liepa knjižnica za ondašnji puk sastaviti. — „Prodri stazu, bit će sljedbenikah!“ T.

* Franjo Škroup, kapelnik u Rotterdamu, skladatelj češke narodne pjesme „Kde domov můj,“ (Gdje stanak moj) koja je i u naš narod prošla, umro je dne 5. veljače u Rotterdamu. Osim mnogih napjevah napisao je pokojni i dvie češke opere „Dratenik“ i „Libušin sňatek.“ Lahka mu zemljica!

Smješice.

Poslanica brižna otca.

Naslov. Monžúr, Monžúr Monžurovu, momn milomu sineku Lumpiću Andrijevomu u Zagrebu u dolnjoj Ilici. Dragi moj sinko! Šaljem ti evo malenu kabanicu, kojom smo se ja i tvoja majka evo punih 30 godinah služili. Daj krojaču da ti načini š nje zimsko i ljetno odjelo, a što preostane pošalji poštom kući, da upotrebimo jošte za nas dvoje i najmladjega brata tvoga. Čujem da si veliko tepče, habikruh i skitalica; da te je uvjek vidjevati po Ilici; što me tako razjedi, da ti baš sada nešaljem ni krajcare novacah. Nu tvoja dobra majka šalje ti evo bez moga znanja pet forintih; a ja ti kažem; da ako jih dobro upotrebiš, biti ćeš moj dragi sin, nu ako jih opet zalumpaš ostati ćeš — osao, a ja tvoj mili otac Stjepan Lumpić.

Adresa jednoga lista.

Gosponu Johan won Djubrija, kópenyeg-Schneider-Majster a Zaggrabon.

* Mlada djevojčica, liepa, hitra dodje k poštarskomu odpravniku (expeditoru) s listom u ruci.

Djevojka. Molim vas gospodine, odpravite ovaj list na dotično mjesto.

Odpravnik. (Zagleda se malko) Komu gospodično? ta niste napisali ime onoga, komu je namienjen.

Djevojka. (Šuti oboriv oči na zemlju).

Odpravnik. Moja liepa gospodično oprostite, ja lista nemogu poslati, ako neznam na koga. Ako mi nećete kazati, a vi ga uzmite natrag.

Djevojka. (Zarumeni se do ušiuh) No, kad ste tako znatiželjan: list je namienjen momu ljubovniku.

Odpravnik. Ali to još nije dovoljno; kako vi zovete svoga ljubovnika i gdje on obitava?

Djevojka. (Odvažno) Ah, vi bi pak sve htjeli znati, toga vam lje neću da kažem.

* (Vježbanje). Franjo (čita) „Gospodaru, ovdje je do . . . dob . . . dobro, ovdje ćemo graditi tri ko . . . ko . . . kobi . . . lice.“

Učitelj. Kobilice ili kolibice — deder Franjo pazi, bit će zaušnicah.

Franjo. (čita dalje) Meni jednu — Mojsiji jednu i Iliji jednu.

* Ćiro. Njeki proslavljeni Niemac Maager, Capacitet od Haute — finance izmislio je novu osnovu za austrijsku državnu kesu.

Špiro. A tko je taj Moger? čujem da je knjigotržac.

Ćiro. Sačuvaj bože! — knjigotržci traže 30% hasne, dočim on neište više od 5%.

Špiro. Pa ako pravo uzmemo, nije ni mnogo 5%.

Ćiro. Nije mnogo? — samo malenkost od 140 miliunah za domoljubni trud.

Špiro. Gle, Gle! borme imadu i Niemci valjanog „Volksfreunda“ — koliko bi od tih 140 mil. nama odkrojio „Botschafter?“

Brzojavna viest.

Iz Rhamnusie 14. veljače. Zna se i ovdje sve, što kod Vas biva — Nemesis imade i drugud posla — te nemože odmah tamo — nu doći će nedvojbeno — nebrinite se, Vaš

Agamemnon.

Pregled zabavah posljednjih 10 danah u Zagrebu.

6. veljače, sjajni ples kod njegove preuzvišenosti g. Bana.

7. U kazalištu „Ljubomorna žena“ i predstave gimnastičkog umjetnika iz Pariza g. Eduarda Meergarté-a i njegovih dvijuh kudrovah.

7. U „Dvorani“ Tombola i bal.

8. Veliki svečani gradjanski ples u Strieljani.

9. U kazalištu peta maskirana Redouta. Komad „Tko zna čemu je to dobro?“ zatim produkcija gimnastička od g. Meergarté-a i njegovih kudrovah.

11. Treća predstava Ed. Meergarté-a i vesela igra „Ludost i Ludorija.“

13. Četvrta predstava g. Ed. Meergarté-a i komad „Plod odhranjenja“ vesela igra u 2 čina.

15. Mjernički družtveni ples na Strieljani.

Zagonetke.

Od F. S. K-na.

1.

Jedna riečca mala
Dva velika krije.
Poljska bi se stala,
Da te rieči nije.

2.

Dva u svojoj imaš sgradi
Malena prozora.
Kroz njih vidiš, što se radi
Oko tvoga dvora.
Nu ako li što razbije
Na prozorih stakla,
Od koristi za te nije
Sjaj nebeskih baklja'.
Sunce, mjesec, zviezde jasne
Zahman siplju vatru;
Sva ta svjetlost je bez hasne,
Čim se stakla satru.

3.

S glavom glavu svuda nosi,
A bez glave — glave kosi.

Razriešenje konjičeva skoka I. u br. 3.

24	7	22	49	26	5	30	33
21	48	25	6	59	32	27	4
8	23	20	53	50	29	34	31
19	52	47	60	63	58	3	28
46	9	56	51	54	61	64	35
15	18	13	62	57	38	41	2
10	45	16	55	12	43	36	39
17	14	11	44	37	40	1	42

Izvod I. zadaće.

Stvorit sve u rodjenom
Jeziku, čini diku,
Umnoži čast i slavu,
Rodu našem slavnom,
A štogod mogu drugi,
To možemo i mi,
U rodjenom svom jeziku,
Učiniti na slavu,
Hvalu, čast i diku,
Rodu slavjanskomu.

Razriešiše ga gg. Josip Stipetić i Juraj Štagljar učitelji u Ogulinu.

Listovnica uredničtva.

* Divje ružice! hvala Vam na opetovanom daru, cvale i nadalje!

* F. R. u V. Vjerujte gospodine, da će biti čiste pšenice kó i dosad, ili držite ovu za kukolj? Više pismeno, dok bude vremena.

* S. M . . . u P. Oprostite! ono se nije Vas ticalo, tim manje, što je sve u redu.

* M. L. u P. Čudne se stvari u nas dogadjaju, pa od različitog tereta nedospijemo odgovorit Vam. Strpite se pa mislite i nadalje na N. G. L. brojevi su pripravljeni.

* Milan L. u B. Rake i 4 for. 50 n. primismo, u ostalom polag navade stare i pozdrav.

* V. B-ć u Mih. Primismo za Vas opet 3 for. iz K. dakle svega 6 for. t. j. za cielu godinu.

* F. S. na R. Živio godovnjak!

* D. H. u V. „N. g. l.“ predaje se za sve krajeve u isti dan na poštu, pa nam je nedokučivo, kako bi u Medjumurje list prije dospio, nego li u V. g. — Za 20 Ladah ide nas 8 for., a Vi poslaste 7 for. 20 n. Lanjski svezak N. g. l. odpravljen je. Rebusi su u djelu. Zbogom!

Na mjesto ilustracije pridajemo današnjemu broju poseb tiskanu „Molitvu hrvatskog rodoljuba,“ sa historičkim razjasnjenjem.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na ćitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 6. U Zagrebu 25. veljače 1862. Tečaj II.

Ašik-mahala.*)

Balada od Eugenija Javorskoga.

Kraj Miljacke vode tije
Ukraj ravna Sarajeva
Divno svoje kolo vije
Sbor izbranih turskih dieva',
Uz poskočni spjev umiljni,
Tek ravnajuć nožkah kriljni'.

Oda svieh tih ljepotica'
Najljepša je liepa Fata,
Ona 'e medj njim ko danica
Sried zlaćenih zviezdah jata,
Što na nebu gor' u sjaju
Milo sviete i titraju.

Na glavi joj sja pram zlati,
Biljur čelo 'e nje visoko,
Lier joj s ružom licem cvati,
A crno ju krasi oko;
Strukom vitka kao jela
A ko vila, hitra, biela.

Ko vjetrića dva lagana
Kolom nožke nje vrte se,
Nu nje oka dva plamena,
Sve na jednom mjestu vjese,
Na pećini blizu koje,
Miljacke se vali roje.

Na pećini Mehmed mladi,
Kao sokol-ptica sjedi,
Ter razbludnoj u nasladi
Na djevicah kolo gledi,
Loveć okom Fatu liepu
Sram kôj goji ljubav sliepu.

Već odavna on š nje strada,
Ter se u sladkih troši plami',
Za njom idè prepun nada'
U ljubljenoj svôj obmami,
Željan dobit od nje pravi
Prama sebi znak ljubavi.

Gledi Fata momka mlada,
I srdce joj jače bije,
Uvjerit bo njeg je rada,
Da i sama u njem žije,
I da i ona zanj u svoji'
Grudih davno ljubav goji.

Sliedeć ljubav svù živahnu
I glas s kog joj srdce zamni,
Mahramom mu zlatom mahnu
Uz osmiešak ustnah plamni';
Iz koraljnih kojim krili'
Zasja zubah biser mili.

Kad to Mehmed mlad opazi,
Srdašce mu last raztali,
Sviest mu sreća pak porazi,
Sav se strese gor na skali;
Ter sunovrat dolje padè,
Da već nikad neustadè.

Čim oćuti Fata mlada,
Da joj dragi znak ogluši
Od ljutoga vrisnù jada
I na tle se biedna sruši:
Od tuge joj srdce puknu, —
Zaviek liepa dieva umuknu.

U čas jedan glas pun smeće
Mah po cielom gradu prnù,
I k Miljacki sve se stečè,
Da oplaće sudbu crnu,
Koja u grob rani skrca
Dva ljubeća, vierna srca.

Poslje u dva kitna liesa
Položiše drâga oba,
I, priekoga žetve udesa,
U skut stave jednog groba,
Da bar raka ono spoji,
Što nemila smrt razdvoji.

*) Ašik-mahala je prostorija kraj potoka Miljacke, kao što putopisac Bosne kaže; na toj prostoriji zgodi se, po ustih musulmanskog naroda, čin ove balade, koji je ujedno, kako Turci kažuju, bio povodom toga, da se već u Musulmanah nesmiju igre sbijati, gdje bi se mogli mužkarci sa ženskim spolom nazrieti ili sastati. *Opazka pjesnikova.*

Dvie čudne promenade

ili

Triput težje od najtežjega!

(Homeopatički ulomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih mojih praznikah).

Od — iljuške.

(Nadalje).

Kod kuće i od kuće — plandovanje i umovanje.

„Uho svima — nu rieč daj riedkima
Tudj svjet sliedi — nu svoj sud prištedi."
Hamlet 1. čin 3. priz.

Ali „in causa facili cuivis licet esse diserto." [1])
Ovid.

Kad sam kući došao, prvo je, što sam poželio: da odem opet k ujaku natrag; jer zeceve one, sto tri . . . sve sam ja to želio čim prije da saznam. — Ele tvrdo odlučim: prvi dan odmarati se; drugi — u pohode znancem i prijateljem — makar u njekom smislu i protivnikom; a treći — opet k ujaku. —

Kako sam vam već njegdje napomenuo: odlučio sam strog incognito svojeg državnog vjeroizpoviedanja držati. Istina, da me je šurjak silomice bockao, samo da iztiska koju; — ali mu je bio — barem za ovaj put — trud uzalud. — Na veće smo se dugo razgovarali. — Razgovor nije imao političkog značaja. — Oko jedanaeste pred pol noći odemo svako sebi, a i ja u svoju sobu. — Sanjo sam o ujaku, o zecevih i o mističnih njekakvih tablah i po njih sve „sto tri" arapskimi brojevi. — Toliko je utiska ujakov dvogovor na meni ostavio, da već odsele nisam ni na javi, — a još manje u snu od zecevah mira imao: sa zecevi sam bdio, sa zecevi išo na spanak, š njimi se noćju hrvao, š njimi ustajao i što sam gdjekojput u pol dana vidio, pričinilo mi se, da je zec; a kad bi jato pticah viš mene prnulo, nabrojio bi uprav sto tri! —

Probudim se u jutro. — Prva miso na zeca. — Obučem se i podjem iz svoje sobice — na doručak. — Na moj pozdrav svi udare u smieh. — Meni se pričiniše ko zecevi, a cika tolika, kao da je sto trih osobah — premda nas je samo petero bilo. — Upitam ih, zašto se smiju? — Sestra mi odgovori pitanjem: u kakvom sam ja diplomatičkom savezu sa zecevi? — Sad već nisam dvojio, da sam uvračan. — Znam, da nije prisustvovala onomu kod ujaka dvogovoru, odkud dakle — upitam ju i htjednuv kazat sestro, — izmakne mi se: zecro! — još gorji smieh! — Nije meni do smieha, već uprav srdito ustanem od stolca, pa upitam: ili, da kažu, zašto se smiehu, il — na čast im i kava i slador i kvartir i ferije! — ja ću odmah odići. — Na što me svák prihvati za ruku, veleć: „zato se smijemo, što si ha! ha! ha! sa zecevi u njekakvu sporazumljenju; barem smo ćitavu noć iz tvoje sobe čuli spominjat zeceve, njekakvu zečju promenadu i — jedva da uzdržim smieh — kad mi padne na pamet, kako si u zoru u jedan par poviknuo: zeczec — stozec — trizec — stotristopromenadni zec i druge takve nam nerazumljive enciklopedične smjese." — Umirim, zamislim se. — Odlučim sad već na svaki način sutra k ujaku, da se već jedanput riešim Sisifovih mukah. Jest! Ja odlučim, — da se nije vjetru svidjelo porušiti mi odluke! Kako? — Evo ovako. —

Pred podne dodje mi prijatelj g. Mijo M . . . . . ć u posjete; čuo je, da sam došao kući, pa kad ja neću k njemu, a ono je on — reče mi — došao k meni. — Stanem se izpričavati, da je prvi dan, da sam umoran . . . a on mi pruživ ruku: „šalim se" — reče — „mi smo dobri prijatelji i nedvojim, da bi vi današnjeg vieka obrede i prijateljske pleonazme možda već i sutra izvršili; — međjutim, ja sam vam došao najaviti, da polazim danas — i to ovaj čas — u Zagreb; nebi rad sám tamo, a čuo sam, da ste vi došli, ako imate indi volju?" — „U Zagreb?" — pretrgnem ga — kako nebi!" „Nakanio sam" — produljim — „svakako tamo, jedno u ovo doba, a drugo opet da posjetim stare si znance njekoč učitelje A. V. — M. M. itd. . . . a opet da vidim i rodjake — osobito J. J. i J. M.; nego ja sam mislio kasnije, tamo kroz jedno tjedan danah; medjutim budući vi baš idete, osmi bi bio glavni grieh odbiti i neprijatelju — a kamo li Piladu tako ugodnu ponudu!

Materi nije bilo pravo; istom sam — reče — došao, nikomu još ni hvaljen Isus rekao, pa da već bježim. — Nu vidivši u meni toliku želju, a znajuć mi za tvrdoglavu ćud, — pusti me i prieko svoje volje. —

Za pol ure bio sam skupio i sprtio svojih pet šljivah, kad eto i mog prijana g. Mije: „Hoćemo li?" — upita me. — „Ako Bog da!" odvrnem mu, pa uzam prtljagu pod pazuhu i škrljak — s bogom! — oprostih se sa svojimi. —

Putovali smo — — — al nije meni namjera, da ovdje ćitave prazničke sgode i nesgode opisujem, pa ni ovo putovanje. — Tko je putovao, taj zna, kako je kad prijatelji putuju, a tko nije — nek ide kušat. —

U Zagrebu kako je bilo — ni to nespada amo; nego kad mi je još ujakova zečja mistifikacija živo na pameti, nek mi dopuste čitatelji, da im samo jedno taknem, što sam tude sastao: njekakvu — sebični realiste ili realni sebičnjaci nek se neprepanu — ideu, ideu posve sa svakog nagleda pravedna značaja. Idea vam je to Jugoslovenstva, o kojoj njeki vele, da je s virtualnimi pravi trojedne kraljevine u „realnoj uniji," pa zato im je živa mistifikacija. Ej nesrećni Kolare! onda si ti još veći mistifikator? — Ja sam se dugo upinjao, da udjem kako u trag toj mistifikaciji, ele nepodje mi za rukom stvorit iz dana noć; drugimi riečmi: Ja držim narod hrvatsko-srbski za jedan narod; jer imadu jedan jezik. — Koliko indi nepravim nikakve razlike med Hrvati i Srbi, toliko gojim tvrdu ideu, da je tim južnim blizancem jedna samo svrha zajedničkog za sad dušev nog razvitka; a da iskreno i odprto izpoviedam, ako bi spas ćitava mi roda stojao u imenu „kinez," — ja bi se bogami! prvi i tim kitajskim imenom okrstio u „fixoj idei," da bi iskren domorodac i u kitajskoj odori ipak bio dobar slovjenski monak! — S toga mi jugoslavjanska — buduć slavjanska — idea nimalo mozga nemuti.

Čitatelji će oprostiti, što smo se mi bacili iz Zagreba na jedan put u ideu. — Dužnost: „zrno do zrna, kamen do kamena," pa osobito u onom času, kad smo ove sitnice tavrljali: kad no je Zagreb bio kamen smutnje a jugoslavjanska idea — peti u nebo vapijući grieh!

Ali vrnimo se se sad iz Zagreba kući, tim više što mnogi čitatelj nije prijatelj — baš ko ni ja — nikakovih jadah, pa ni Jeremijadah. — Kod kuće ćemo biti možda veseliji; jer tu nećemo imati posla s rodjaci, koje šteditи valja, već baš s vukodlakom. — S bogom Zagrebe — do godine! —

Došav kući prvi mi posao bude, tko je za pohode da

[1]) U laganoj razpravi smie svatko rječit biti. —

Digitized by Google

ga pohodim. — Medju ostalimi moradoh posjetit i g. Nevida Tupanovića, začastnog gradjanina „brez takse“ slob. kr. grada P*, asesora trijuh varmedjah, izsluženog računovodju slavnog vlastelinstva C* i „špektabilisa Bekešfia,“ — tako ga bar čitavo moje trgovište zove. — To vam je zanimiva osoba, pa dopustite, da vas s njom pobolje upoznam. —

Nevid Tupanović Bekešfi.

„Donnerwetter — Paraplui
Seit der letzten Retirade
Sah ich solchen Dummkopf nie!“
Don Pedro u 3. činu. —

Čitatelje molim, da mi oproste, što mi nikako mati neda još sada k ujaku, da im saobćim odgonetku mističnog onog zeca, promenade mu i broja: sto tri. — „Najprije moraš ovdje u C* i P* najavit se kod rodjakah i znanacah“ — reče mi — „pa poslie jedno tjedan danah, onda u ime božje možeš i k ujaku; a nad otidji gospodinu Tupanoviću — kakav je takav je — naš je zemljak i k tomu ma baš iz devete peći — ipak nam rodjak.“ — Krvav me znoj na te materine rieči po ledjih probio, a krv mi sva na to ime samo „Tupanović“ u obraze udarila; jer poznam još od malih noguh tog grižavca u riečniku domoljubja; tu ižicu u azbuci samosviesti; poznam mu čitavo tielo, kao čitavo strašilo; poznam mu i dušu — koju u ostalom ni imao nije; poznam ga kao najcrnijeg, najsakatijeg, najkržljavijeg i najčepurastijeg vukodlaka i izmeta roda svoga i toga — a domorodni čitatelji! i vašega. — Dopustite indi, da vam tu narodnu šugu — njekoč veliki parlamentarni u spravištih celebritet — potanko opišem, tim više, što će mi on dsele u čitavoj ovoj pripoviedki biti samim valjad luciferon sudjeni drug dosmrtnjak; jer kamo sam ja odsele išao, evo ga vrag na mene nanesti morao. —

Rodila se a nakaza godine — pravo se baš nesjećam; nu toliko znamenja je bila prestupna, pa uprav ono godištno doba, ka sunce na ekliptiki iz ovnova znamenja prelazi u biku; i tje prva nesreća; jer umetnuo se na to znamenje, a opet ko je godina prestupila, tako mu je i pamet preobilovala i vi put bi mu moj ujak S. a njegov iz devete peći bratić, rodjak, šta li je . . . u divanu rekao: „da ti samo kako pol tvoje pameti odstupi, eto te sretna i — poluludekasta!“ — Na krštenju okrstiše ga liepim imenom: Vidom, pa i u krstnom listu stoji doduše: Vid; nego ako ima tiskarskih ili pisarskih pogrješakah, onda je ovo jedna od najkrupnijih, što sam ih ikad svele na svietu vidio! — Dopustite mi indi da ga zato — nevidom — dakle Nevidom okrstim. —

Ja nisam nam crtati ovdje sentimentalne epizode, zato pusćam na stranu tavu njegovu mladjahnu i punu pjesničkoga čara dobu, ka je on toli često spominjao načinom najnježnijim i uviek j poetičnim: „Ah! blaženo ono doba nevinosti i romantike — uzdahnuo bi češće putah „gdjeno su mi letile iz ustah esničke kadencije, — ko . . .!“ — Al pustimo mu tu pjesku dobu, pustimo i škole, pa uzmimo u pretres osobu mavako kakva je sada nabijena obilnim — paspaljem i slamom trbuhu paspaljem, u glavi slamom.

Počmimo od ta i dakako od glave. — Što je reći, tu mu je priroda vr darežljiva bila; jer težko da je ikomu tako veliku, tako šiju, tako težku, i tako prostranu lumbardu, misiraču — šta hoćete, samo ne glavu — na ramena nataknula, kao je g. Bekešfiu, momu za nevolju rodjaku i asesoru triuvarmedjah. — Lubanja njegova bundevi-turkinji jaje jajetu; vlasih nije imao, umjesto njih stršile su njekakve bodljike; oči — to nije imo, nego samo jedno oko, pa i u tom ciklopu sličan; uši magarečje a nozdrve ko nosorog razkovržene i uviek nabijene — kao ona dva topa pred štopskimi velikimi stražami po našoj krajini: burmutom. — Što se njegovih labrtah tiće — tu nije trebo ko Šekspirova Celija poželit si ikad Gargantuina orijaša usta; [1]) jer čitavo je to zjalo, pa — čemu se nisam nikad dost načudit mogo — uviek otvoreno sa jezikom izplaznutim, — valjad u znak podpune rezignacije u volju božju!

Tako bi imali sada njeki pojam „en miniature“ one Horacove nakaze: humano capiti . . . tom razlikom, što se o našem Bekešfiu mora reći: „humanae cervici — junctum caput equinum!“ [2]) — I to vam je „minimum“ u riečniku njegova glavnog nazivoslovja. — Što se ostalih udah njegova tiela tiče — sa glavnom karikaturom u priličnom su skladu. — Odjeća mu je čudna: i ljeti i zimi jedna. Njeki su mislili, da se je u tom pokrovcu i rodio: „Vestis non facit monachum“ [3]) — tako bi se izpričavao, kad bi mu predbacivali, da zašto već jedanput nebaci svoj stari od konjskog pokrovca još prije 30 godinah priredjeni — bekeš, kojeg on u ostalom ni na najvećoj ljetnoj žegi, što više ni u snu skidao nije, pa odtud po svoj prilici i velikaški pridjevak: Bekešfi — dobio. —

Razmotrili smo mu sad pojedine česti tjelesne, pa da još jedanput čitavo mu tielo na kratko pregledamo: Nikad nije mati priroda svoje materinske ćudi više izvrgla, nikad gorji eksperimenat maćuhinske sposobnosti pokušala, nikad se ikojemu Orangutangu više osvetila, nego tielu špektabilisa Bekešfia, mog nesretnog za nevolju rodjaka i asesora triuh varmedjah! To je grdoba i karikatura, kakove sviet vidio nije, i matere u C* neobičaju drugčije uplakanu si dječicu tješiti, nego dviema strašnima rieèima: Vukodlak! i Bekešfi! A oveća derišćad, ako se na putu „Sepe“ il „Varaždinskog kola“ igra, a Bekešfi slučajno naidje — to prekinu igru i trče glavom brez obzira jedno prieko drugog koprcajuć se i podvikivajuć strašan sinonim: Financ! — Tako čine, tako bježe i tako se straše djećaci trgovišta C*-čkog, a šta da ga vide istom dječaci kakova selca? Il da ga koji bies — nedao Bog! — nanese u K* moje rodno selo — šta — moj nos! ako nebi moji inače dobri i mirni al na pobožnost prerevni seljani — smotrivši to strašilo božje — na oblake zvonili!

Toliko o „futrolu njegove duše“ — tako je on u pjesničkoj „furiji“ svoje tielo parafrazirao. — Nego predjimo na dušu i to počmimo od pameti u obće, onda predjimo na učevne struke, pa na srce i karakter mu — onda istom na političko vjeroizpoviedanje i domoljubje, koje ćemo tada stopram dovoljno uvažit znati. —

Ja neznam je li se Boalo [4]) šali ili sbilja istinu govori: da je njekakav „Marquis de Racan (Honorat de Bueil) tako tupoglav bio, da se nije ni „konfiteora“ naučit mogao. — Ja neznam je li to baš istina, gdje se kod nas svako skoro diete već poslie očenaša uči konfiteor, ma da ga i nerazumije. Nesrećni moj rodjak Bekešfi — mučio bi se po šest mjesecih s jednim govorom za „kongregaciju,“ — pa kad bi već sav sviet na tu prije jedno 3 mjeseca prošlu kongregaciju zabo-

[1]) „Kako vas je volja“ 3. čin 2. prizor. — [2]) Na čovječjoj šiji konjska glava. — [3]) Nije halja kaludjer. — [4]) Str. 67. —

Digitized by Google

ravio, onda bi on istom naučio — tri rieči. — Reći ćete, pa kako se je taj personificirani petrefaktum čovječje pameti uzpeti mogo na glas parlamentarnog celebriteta? Mislite „inter vaccas?“ [1]) — Pogodili ste; samo je ta med njim i volom razlika, što mu je glas još jačji od požežkog varoškog bike bio, pa nije ni to bilo baš najneznatnije kadgod svojstvo u parlamentarno doba konfuzije.

Hajde da prodjemo sad važnije učevne struke. —

Valja znati, kako sam to uprav iz njegovih ustiuh čuo, da je on i u bogoslovne škole išo, pa i daleko već doćero; nu taj mu se stalež nikako nedopade — „jer — veli — u 12. školi — izćeraše me.“ — Nu ništa to, ako i nije dovršio čitav tečaj bogoslovja, to se ipak bob školasticizma o stienu njegove lubanje na toliko priljepio, da se je i na učene razprave upuštao.

„Tomiste držahu se“ — reče mi jednom, kad smo se u bogoslovnu prepirku upustili bili — „više Aristotela, a Školaste držahu se Platona; nu ja se držim — čaše vina; a da dobro radim, dokazat ću iz sv. pisma: „Littera occidit — spiritus vivificat!“ [2]) — Pod špiritusom razumievo je on „šnaps“ svake vrsti, a osobito žganicu. — Toliko o bogoslovju.

A šta da rečem o povjestnici? — Čitatelji? — Čitatelji! nemojte misliti, da prećeravam, ako reknem, da je on prvi kronolog našega vieka; jer — smiešno je to, al istinito — ako je i bio umom malo ćanut, to je on ipak zapamtit mogo i mjesec i dan, gdje se — dobro najeo i napio. — A u prirodoslovju nadmašio nam je daleko Šuleka; jer Šulekovo biljoslovje — ako ćemo njega slušat — imalo bi njeku vriednost, da nije tako površno djelo, tako n. p. o glogu veli taj prirodoslovac, da valja za držala, mlatila, ćibuke i palice — a gdje mu je pamet! zar nevalja i za vukodlake? Zar se neprobija glogom trbuh vukodlaku? . . . itd. Al da skupimo sve učevne struke u jedno: Ako je on i bio tako glup i tako ćorav, da je na čitavu svietu samo jedan časopis na Dunavu.. od njeg tuplji i samo jedan mu pobratim u invalidskoj odori ćoraviji, — to je on ipak držao se i drži se još uviek za prvog mudraca ovoga vieka, barem se je mogo svemogućom maštom kadno tako visoko uzpeti, da bi čitav sviet držao za kiseli krastavac! I to mi se vidilo posve naravski; jer krastavac nije daleko od ćupa!

Hajde još da vidimo srce, karakter i političko mu vjeroizpoviedanje — onda će domoljubje već i po sebi odtuda sliediti. — Srce mu je tako nabožno, da je već 15. punih godinah, kako svaki dan u crkvu ide — ali po zastupnicih, t. j. glavom nikad. — Što se značaja itd. — Što se značaja tiče: za tri prnjave mangure, otić će pod jaram; za pet novćićah a. v. pod uzde i još na logov, a za pol satljika žganice — prodat će Boga i dušu.

Što se političkog vjeroizpoviedanja tiče, to — akoprem se rodio u liepoj zemlji ravnoj Slavoniji — opet je volio i djavla nego — sebe, barem mi nije znao već dosta izhvaliti skrovnu učenost i učenu skrovnost njekakova Anonima tajnika Belina . . . šta li, kako li reče. — Papuk — veli — visoka je planina, i možda najvišja u Slavoniji, Velebit je visok i Balkan je visok — al je još višja učenost Salaja „Parnaskoga,“ još višja cenzura Mačka „velikoga!“ U ostalom što je reći, on si je i dosljedan bio. te toliko si je — danju i noću neprestance bubajuć — truda dao, da je već mogao u svako doba čitav tripartitum — čitati. —

Napokon nemogu da mimoidjem i čudan mu krstni list političkoga vjeroizpoviedanja; a znate kakav je to krstni list? — Klepka! — Pitat ćete kako to? — To sam vam ja saznao jednu noć — strašnu noć — groznu noć — — al. al saznat ćete i vi. —

U ostalom, on veli, da je domorodac, — nu pod uvjetom, da bude realna unija od Rieke do Zemuna. —

I eto vam sad jedna staro-konservativno-antagonistična-bekeš-domoljubna gentilna vuga na ogled!

(Dalje će sliediti).

[1]) Od prilike: ovan stadu vojvoda. — [2]) Slovo ubija — duh oživljuje. —

Divje ružice.

Bere S . . . . j M . . . . v Iločanin.

VII.

Al si bezobrazna
Oj ti mala muho,
Što mi na nos staješ
I letješ u uho.

Neznaš li ti muho,
Da sam od teb jači
Neznaš li besjedu
„Tko jači kobači?“

Al muha nehaje
Veće samo zuči —
Ja razjaren lupim —
A moj obraz buči.

VIII.

Pope se komarac
Na površje kuli,
Misli da je kula —
On sjedi na luli.

Oholo pogledje
Svuda oko sebe
I sebi u slavu
Pjesmu tanku prede.

Al eto glej jada
Nesvjest ga popade
A moj ti komarac
U lulu upade!

IX

Dobro meni došli
Stari moji gosti,
Drago mi je vrlo
Drago bog da prosti!

Krasno mi jevate
Bre baš ste veseli,
No već ste ni ipak
Do grlapresjeli!

Jao! ta boete?!
Van s ama hajduci —
Upalim „kmarca“
Svi bjee ko vuci.

X.

Ledja mja ledja
Jao mmi s vama
Baš vas zmilice
Izvošta mama.

Ledja mja ledja
Jao ma s mene,
Ja kriv šibika
Vjekza vama vene.

Oko, rua, jezik
Oli oga sgrieši,
Al pitaje svako
Na ama se rieši.

Dragulji.

XIII.

Neka pričah — neka,
Koje gode rulji,
Da imade rieka,
Što teče s dragulji.

Nit mi rajske treba
Floride ni Quitta,
Dok mi je kraj neba
Mila vilovita!

To su vrela prava
Za sjajne dragulje,
S kojih niče slava
Ako i uz . . . žulje.

XIV.

Sinje na dnu mora
Malajkoljka leži,
U nj sried zatvora
Biserse zavrieži.

Morje podoba
Moj grud duboka,
Krijć joj utroba
Škoku sličnog toka.

Tol— a srdce to je
Kr dragulj jasni:
Slika mile moje —
Toje dragac krasni.

M. T.

Digitized by Google

Dujno.

Gdje se naša Kras-gora gubi u furljanskih ravninah, tršćanskom zatonu u krilu, diže se osovno nad sinjem našim morem jedna hrid, na kojoj je bieli grad Dujno, štono ga mornar sa daleka vidi; on mu je kad uz kraj plovi i svietionik. Sagradi ga u 15. stoljeću grof Valse, dobivši od austrijskih vojvodah sav Kras u leno, a kašnje ga znatno povećaše grofovi Thurn.

Uz liepi taj grad vide se razvaline staroga Dujna, spadajućega na slavnu porodicu, koja je kroz puna dva vieka veoma znamenita za goričku i furlansku povjestnicu; najprije bijaše ta porodica lenovska markgrofovom istarskim, poslje oglejskomu patriarku a napokon austrijskoj kući, koja grad Dujno s okolicom, izumrvši s Rambertom i posljednji ogranak one porodice, dade u leno Valsom, mogućim za onda gospodarom Postojne i Pirana a kako se čini i Rieke i Kastve. Valzi ostaviše reć bi, tiesno im staro Dujno pusto, sagradivši si grad sa rimskom kulom. Na prostoru staroga Dujna kod ulaza bijaše kula karaula, dalje u nutri bila je crkvica, gdje se i sad vide na ljepu slikarije, te više inih sdanjah.

Novo Dujno mnogo je prostranije. Na tom prekrasnom romantičkom mjestu vidi se i sad jošte kula iz sriednjega vieka, mnoge palače, i triemi, striešnica, podzemni hodnici, mnoga gospodarska sdanja te crkva sa njekadašnjom bolnicom Servitah.—

Nutarnja stran grada vele krasno je sagradjena sa prostranimi palačami, a štukature u dvijuh sobah, u kojih je god. 1660. na svom putu u Trst stanovao car Leopold — jesu doista nješta divna, i kojekakve slike veoma su za putnike zanimive. Nutri u dvorištu ima stara crkvica, uz koju je njekoč i domaći kapelan imao stan, a onda bijaše tu i jašionica i postava, kojih danas neima. Samostan Servitah, g. 1783. ukinutih ima njekoliko u blagovalištu krasnih slikarijah, a u crkvi vidi se i sad prekrasna slika sv. Ivana, slikana na ulju rukom njeke knjeginje Hohenlohe, iz kuće grofovah Thurn. Osim inih starih znamenitostih ima u Dujnu bogata sbirka kipovah, koje je vriedno gledati. — Vidik sa grada jest u najljepšem smislu rieči romantičan i vide se stvari u okolici kao žive slike. Vidjet je odtud nesamo daleke planine i breżuljke naše Istre,

Digitized by Google

tršćanski zaliev, furlanske ravnice, lokve, u kojih čovjek na prosto oko može razlučiti Oglej, Kaorbu i Grad, nego kad je vedro nebo, vidi se tja grad Duždovah — krasni Mljetci.

I o tom kao o svih naših gradovih ima u puku mnogo pričah: kakove su sve tobož počinjene grozote u njem, kako su se u njem ljudi mučili, kakovih je sve ubojicah bilo dà! da bijaše i otcoubijah. Putnik sa njekim strahom gleda kao kakove utvore one velike slike starih milanskih Torrianah.

Dujno je mala luka sa mitnicom i prilično dobro polažana; mimogred možemo još reći, da je i Dujno bilo u onom predlogu, gdje bi se za Austriju mogla otvoriti slobodna luka.

Hrvatsko kazalište u Križevcu.

(Konac).

Prošaste godine 1861. s uzkrsnutjem županije križevačke pomisliše ovdašnji domorodci, da je opet vrieme nastalo za narodna predstavljanja. Nu tri sto jadah! Od prvašnjeg kazališta neostade ništa, osim šest zaslonah i jednih vratah, sve drugo, dakako i podnožje trebalo je s nova podići. Gradsko križevačko občinsko vieće poklonilo je protrebito drvo iz gradske šume, daske i letve kao i sve ostalo trebalo je kupiti. Odkud novacah?! na dionice! ljudi slabo sad već podpisuju dionice, gdje nevide već unapried 15—20 postotakah! Dakle sad već nepreostade ino, već uz sastavljen proglas moljakat darove! I dosta sakupi se na skorom svota do 170 stot. Sad hajd po daske i letve u Zagreb, slikaru slikaj, tesaru teši, stolaru kelji! Težko je bilo s prvine poradi osoblja, osobito ženskog. Imade bo još njekojih takovih nesretnjakah, ili da rečem nesretnicah, koje su ljepotice odgovarale i rugale im se tobože, da će tim dostojanstvo izgubiti. Hvala Bogu, da su te osobe pojedine, koje neimadu glasa na divanu, niti mnogo soli u glavi, te uprkos svim njihovim makinaciam nepodje za rukom odgovorit naše domorodkinje od hvale vriednog narodnog poduzetja; sada iz osvete neimademo sreće tih osobah u kazalištu vidjeti, tako se od svog jada kod kuće liječe! Nu ipak kazalište je svaki krat puno bilo. Mjeseca svibnja počele su narodne predstave. Početak bi učinjen sa „Križevačkom reštauraciom, ili Kvas bez kruha“ koj se je komad dvaputa predstavljao. Davani bijahu poslie ovi komadi: „Ženitba proti volji,“ „Nečuvena bolest,“ „Gostba“ (dva put), „Lumpacius Vagabundus“ (dvaput), „Tudjinstvo“ i sad zadnji put 2. veljače „Doktor Čičmiga,“ koji će se komad jošte jedanput predstavljati buduće nedelje, jerbo se je neizmjerno dopao, pun je šale i smieha, pa je igran osobito po mužkom osoblju izvrstno. Predstavljano je na korist Jugosl. akademije, za koju je poslano 40 stot.

Sad u najljepšem cvietanju i napredovanju opet novih zapriekah! Vlastnik ili bolje rekav suprug pokojne vlastnice — bez da je jošte razprava zaostavštine i povedena — naloži svomu gostioničaru, da kazališno narodno družtvo odpravi iz gostione, inače da će njemu najam odpovjedan biti. Kažu ljudi, da su i tu crne ptice obletale — koje su prije pomenute. — Jošte imade samo jedna dvorana, nu i ona puno manja, pa ako družtvu kazališnomu nepodje za rukom u dosadanjoj gostioni uzdržati se, a još k tomu i ona manja dvorana takodjer se uzkrati, to je tada narodnomu kazališnomu družtvu dobrovoljacah u Križevcu odzvonilo, a to iz pomanjkanja prostoriah za predstave. Tko će tome biti kriv, i kako će se preokrenuti, javit ćemo u svoje vrieme.

Družtvo naše tako je sada sastavljeno, i toliko osoblja i krasnog i mužkoga imade, da je kadro i veće komade predstavljati, samo da je prostora. U družtvu vlada duh ljubavi, sloge, prijateljstva, poštenja i pravog čistog domoljubja bez svake sebičnosti i koristoljubivosti, puno je revnosti i pripravno na svake žrtve, moći je reći: da imade pred očima samo slavu i čast domovine, napredak narodne izobraženosti i prosvjete! Sudjeljujućih članovah jeste ženskih 6, a mužkih 10—12. Družtvo ovo nevežu nikakva pravila, nikakva zapovjed, nego medjusobno počitanje, poštenje, sloga i ljubav prama svetoj stvari.

Promišljajući postanak i razvitak kazališnoga družtva dobrovoljacah u Križevcu tužnim srcem moramo gledati na naše ostale gradove, koji imadu i više sredstvah i prostranih dvoranah, revnih i vrlih domorodacah, pa nenastoje utemeljit narodno kazalište. U Varašdinu, gdje je još prije kratkog vremena vila igračica divno se širila, sad su tmasti oblaci zastrli obzorje tamošnjeg kazališnog družtva; dao Bog, da se ti oblaci razprše na skoro. Šta za Boga rade dični Karlovčani, Požežani, Riečani, Siščani, Vukovarčani, Krapinci, Samoborci itd. U svakom gradu naći će se koj odvažni poduzetni domorodac; neka stane na čelo i neka pozove i sakupi oko sebe domorodkinje i domorodce, neka se u govoru malo vježbaju, ako je treba, pa uz dobrovoljne prineske sabrat će se tolika svota, da je moći početi. Županijski, gradski častnici, učitelji, trgovci, zanatlije neka se uhvate u kolo, svaka oholost i prednost stališa neka prestane, nek nas vodi ljubav domovine, i ponos narodnji na putu izobraženstva i prosvjete, pa tad je moguće družtvo složiti. Svak si toliko vremena može uzeti uz svoje ostale dužnosti, da ga žrtvuje za čast i slavu hrvatsku! Ta koliko satih čovjek čestoputah probavi baš bezposleno ili karte promećući, ili nepotrebno šetajući se, veseleći se po danu i po noći, pa zašto nebi na uzveličenje narodne stvari njekoliko časovah i satih žrtvovao!

Svako družtvo neka imade na pameti štednju, zato neka neigra vazda takove komade, koji iziskuju veliki trošak, mnogo odjeće iz starog vieka, koja tad leži u prahu opet njeko vrieme; višeputa je moći s malim troškom odjeću kakvu priugotovit, koja igra kao druga dragociena; jer da se ovakovo narodno družtvo u dugove zakopa, to niti neodgovara svrhi družtva, niti mu služi na slavu; takovo družtvo izgubit će prije ili poslie svaku važnost u družtvu, a veresije neće dugo imati, i propasti mora, pa tad je drugomu nasliednomu družtvu težje uzdignut se.

Ako družtvo neimade nikakvog duga, može i mora igrati za narodne zavode, za Jugosl. akademiju, za domaće uboge itd.

Braćo i prijatelji! domorodci i domorodkinje! Svaki narod je tvorac svoje sreće, i blagostanja; samo treba za narod svoj misliti, govoriti i raditi. Bez žrtvah i požrtvovanja nije se još nijedan narod proslavio. Mi vidimo, da nam druge podpore nije od nikud, nego uzdajmo se u se, pa nastojmo oko obradjivanja narodnog polja, koje je široko, nu i veoma zapušteno, pusto, zarašteno! Nedajmo, da nam smioni tudjina truje domaću djecu i občinstvo hrvatsko kojekakvimi lakrdijami i obsjenami. Probudjujmo i širimo narodni duh u svakom obziru, uzdržavajmo domaće zavode i utemeljujmo ih gdjegod moguće, a osobito narodno kazalište, koje jest učiona napredka, družtvenog obćenja, koriteljica manah i pogrešakah, a štitnica i promicateljica narodnih običajah i probuditeljica narodnog duha, narodne prosvjete i naobraženja!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. veljače. Komu veselo teče vrieme, njemu će se ovaj mesopust kratak činiti, premda je ljetošnji jedan od najduljih u ovom stoljeću; traje bo 58 danah. Do godine 1900 bit će samo jošte četiri po jedan dan dulji, najme 1867., 1878. i 1889. Žalibože, što mi u Zagrebu nebi mogli reći, da nas je Carneval bacio u móre razkošjah ili da nam je u glavnoj svojoj zadaći ugodio. U „Dvorani“ do balovah nije ni došlo, što je nješto nečuvena u ljetopisih družtva, u kom se je svašta već dogodilo, al do takove izvanrednosti dospjeti mogaše samo današnje ravnateljstvo.

O svečanom balu mjernikah od željeznice i ostalih gradskih teknikah, koji se je 15. veljače slavio u dvoranah naše „Strieljane“ moramo reći, da su gospoda reditelji u cieloj priredbi doista pokazali ugladjeni fini ukus i nakitili sve prostorije velim trudom i troškom tako krasno — kako ove zidine već odavna nedoživiše. Pozvano družtvo zabavljalo se je do rujne zore i da nebude „Walcera“ kao kamen smutnje na programu — to bi se jamačno bila i gospoda u frakovih isto tako zabavila, kó što su se surkaši. Kapelnik zagrebačkog gradskog orkestra nehtjede niti na molbu gospodina varoškoga kapetana zaigrati njekim toli omiljene note germanskog narodnog plesa.

(Čuje se da uslied toga neće ni u Frankfurtu više da plešu „Kolo.“)

* U kazalištu igrahu zadnje doba neznatne komade bez velike zanimivosti i to više za izpunjenje predstavah gimnastičkog umjetnika g. Meergarté-a. „Oriaški skok“ kroz cielo kazalište s drugoga kata prieko parteza, zatvorenih stolicah, orkestra, pozorišta do trapéza oglašen za 17. bje najznamenitija produkcija, te je kazalište izvanredno napunila. Vještina ovog gimnastika jest tako velika, da može svuda divljenje gledaocah probuditi; ali pokraj sve tjelesne okretnosti, kojom je iz lože u drugom katu u trenutak preletio na trapéz, nemožemo nipošto reći, da je to sbilja bio skok; nego oriaški uzlet, pomoćju užetah iz sriedine stropa visećih i držimo ga doista za ovdje nevidjenu smjelost, a u munjevitoj hitrini scienimo onaj čas došaštja kod trapeza za najpogibeljniji preliepo izveden. Goropadni vis o zatiljku bez svake pomoći rukuh i noguh, pa 100kratni rukokret, to su najsjajnije česti svih predstavah, te su i odlikovane dugotrajnim pleskom i pohvalom.

Kudrovi činiše svoju dužnost i pokazuju kako i niema živina može trudom i naukom vještijom i pametnijom postati — a kod mnogoga čovjeka uzalud sveučilište i dugi život.

* Na srbskom kazalištu u Novom Sadu predstavljahu 18. siečnja „Spletke i ljubav“ od Šilera. Kako „Danica“ javlja, to je ovo prva drama po srbskom družtvu igrana i veoma dobrim uspjehom izpala — tako, da su slušaoci češće bivali u ilusiji, kao kod najvještijih glumacah. (Braća Srbljizovu predstavljaoce ili igraoce glumcima. Mi ovdje razumjevamo rieč „glumac“ za ono isto, što bi Njemac imenovao Gaukler, Possenreisser i sudimo da to nije pravi izraz za „Acteura.“) Iz cieloga izvješća opažamo radošću, kako si narodna umjetnost sve to više put krči i tim tudjinstvu vrata zatvara. Isto tako pohvalno piše „Javor“ te se nada, da se družtvo neće postiditi ni kod predstavah Shakspearovih komadah. To je doista liep napredak.

* (D.) Iz Novog Sada. G. Nikola Dimitrijević Svjećin, ruski virtuoz na violini, davao je 22., 25. i 28. p. m. koncerte, od kojih je polovina dohodka bila odredjena nar. kazalištu. U prvom koncertu svirao je g. Svjećin „Srbijanku“ i u drugom „Srbske mesojedje,“ oboje njegove kompozicije, u kojima je vješto umio izraziti duh narodne muzike. U posljednjem svom koncertu svirao je srbske narodne pjesme. U svakom koncertu sudjelovalo je kazališno družtvo predstavljanjem kakvoga komada.

* Iz Karlovca. Neima tomu dugo, što nas je neugodno dirnula svojevoljna li, slučajna li smrt odvjetnika M-ća, kad nas ovih danah zateče još crniji glas o samokrvi S. Medera, kandidata ljećničkoga. Još se ni dan danas nemože pravo reći, što je pokojnika natjeralo, da izvede taj strahoviti i siloviti čin. Njeki misle, da je tomu kriva njegova turobna i nujna ćud, drugi opet nagadjaju na nezadovoljstvo, što mu nije pošlo za rukom polučiti doktorsku povelju, treći možda i drugo što potvaraju: što se može za cielo reći, to su dva njemačka lista jedan na brata, drugi na domaćinu, a treći latinski na ovdješnjega župan. ljećnika dra. M. Dražića. U bratovu je listu na kratko ove rieči zabilježio: „Mein eigenthümliches Ende stimmt mit meiner eigenthümlichen Lebensanschauung überein.“ Kod ljekarskoga se razvida pronašlo, da je pokojnik bio skroz i skroz zdrav, te da mu nije mozag bio nimalo poremećen. Po tom sudim, da ću najprije pogoditi pravi uzrok toj nasilnoj smrti, ako obe gore naznačene slutnje ujedno spojimo. Medjutim bio pravi uzrok koj mu drago, svakako je žalostan znak vremena, što se od njekle i kod nas pojavljuju ti prije u domovini našoj slabo čuveni slučaji. Žalostno je kad nemili udarci okrutne sudbine dotle potisnu nevoljnoga mučenika, da mu mozag uzavrije, te si u onoj bezsvjestici i neznadice prikrati broj odmjerenih si danah zemskoga bistvovanja, ali je još tri puta žalostnije, kada se čovjeku zdrava mozga skrši i zadnja upora života, sidro sv. vjere, te se nestašnom rukom maša pravah, koja si je sam Višnji priuzdržao, pa lišavajuć se najvećega dobročina nedokučiva promisla, nanosi sebi i njemu nenaknadivu nepravdu! . . . Nu nije me tu volja razlagati uzvišene dužnosti kršćanske, koje nas je svaki već i u početnicah naučio, nego mi se je sa dvie tri osvrnuti na oglas „Glasonoše“ o toj zlokobnoj smrti. Kolikogod pojmimo pravila obćenja i dohit sloboštinah hyperbolisma, to opet mislimo, da se dadu i jednim i drugim osjeći njeke stanovite granice, kojih nevalja preći bez više povriede. Veli se u oglasu Glasonošinu: Jučer uzeo si je život u Mahičnu . . . obće štovani naš sugradjanin Skender Meder itd. Čemu ta laskavica: obće štovani, kad pokojniku ništa nepomaže, a živim mnogo nevaži, jer se koje slabo sudara s istinom, koje opet preživljelim sugradjanom nedonosi nikakove osobite časti. Pokojnik premda udomaćeni Karlovčanin i malo je prijao domorodnoj stvari — što mu i listovi dokazuju — i malo je bio druževna života, te si tako nije ni mogao steći toga obćega štovanja. Jer štovati, obće štovati mogu ljudi — cielo stanovničtvo koga grada samo onoga, koj zasluži cielim svojim životom, da većina trieznih i razboritih gradjanah dieli njegove pomisli i nazore. A da tih ponukah nije bilo u pokojniku, nagovješćuju vam gore taknuti razlozi. — — Kao što naš narod vrlo mudro veli: „Preprijatelj neprijatelj“ tako bismo mislili, da bi se za svakdanju druževnost i tako zvani bonton moglo udariti pravilo: prevelika njega (prama jednomu) gotova ozleda (za druge). Nu da nas tko neobiedi nezasluženimi potvarami, to rado priznajemo i za skroz vjerojatno držimo, da je onaj tituo najprije lapsus pera, vična na takove besjede. Dobra je namjera ovoj opazki, da se netroše zalud rieči, makar se inače i uzlorabi.

Novostih Vam inače neima mnogo kod nas. O kazalištu bih Vam rado javio štogod, ali ga žalibože neimamo. Nu namjesto nar. kazališta skupilo se kod njekoga c. kr. kapetana njemačko družtvo, koje njemštinom zabavlja svoje na to ovlašteno slušateljstvo. O uspjehu nejavljam ništa; jer niti sam bio tako sretan, da budem pozvan i pripušten, a niti bih pozvan htio ići slušat ove sirenske glasove.

U ostalom na vašu vam utjehu priobćujem, da je za naše kazalište velezaslužni domoljub g. dr. M. Dražić, kako čujem, jur skupio družtvo, koje bi imalo naše žiteljstvo za duge korizme nasladjivati sladkimi zvuci hrvatskoga jezika. Kad se to sbude, javiti ću Vam se, a dotle stojte zdravo! — —u—.

* Iz Darovara 15. veljače. Ako se pravo sjećam, ima tomu već 18 godinah, da su se veleučeni ljudi i visoka gospoda u štajerskom glavnom gradu dugotrajno i žestoko prepirali, je li se ime istoga grada ima pisati Gratz ili Graz i nakon velike te duševne borbe bi odlučeno, da se ima pravilno pisati „Graz.“ To sam naveo iz razloga, jer se ime ovoga trgovišta piše Daruvár, dočim ga sav narod izgovara Darovar, i pitam: nebi li se to njekoj „miloj“ braći — koja svu vodu na svoj mlin rado vodi — za volju izopačeno ime brez svake borbe izpraviti moglo, budući da je najglavniji pravac našeg pravopisa taj, da se rieči onako pišu, kako se po narodu izgovaraju, dakle Darovar, a ne Daruvár, koje jako po magjarštini zaudara.

Digitized by Google

Kako je god ime mjesta izopačeno, tako isto o narodnom duhu ovdje niti traga nije, a da vam to dokažem, priobćujem ovdje pozivnicu na bal, koju sam ovih danah dobio, i koja glasi od rieči do rieči evo ovako: „Einladung! zu dem am 19. Februar 1862 zu Daruvar in den neugebauten Gasthaus Localitäten stattfindenden Nobel-Balle. — Musik durch die Kapelle des löblichen k. k. Warasdiner Kreuzer Grenz-Regiments unter persönliche Leitung ihres H. Kapellmeisters. — Entrée f. 1 Oest. W. Anfang 8 Uhr A. Hellmer m. p. Gastgeber.“ — To će vam dovoljnim dokazom biti, da i ovdje ima ljudih, koji si misle: kad nemore biti magjarski, neka bude njemački, samo neka nije hrvatski. Jao onomu narodu u kom neima u ničemu narodnoga ponosa!

Književnost.

* Saborski spisi od god. 1861. Svezak II. u velikoj osmini 288 stranah mogu se putem knjižarah dobiti za 2 for. I., III. i IV. svezak jur se tiska u Gajevoj štamparni, te će se svake treće nedelje po jedan svezak razaslat moći.

* U Pešti kod Bajmela i Kozme izašle su pjesmice od G. L. Bugarskoga pod naslovom „Strućak.“

* U Zemunu izašle su kod Soprona „Dva crna krsta“ ili „Bogoljub i Miljka“ žalostna igra u 3 čina. „Od svačeg po nješto, a iz cielog ništa“ vesela igra u 3 čina od Paje Nenadovića, svaka knjiga po 1 for.

* „Seljak“ gospodarski list, tiskat će se od sada i latinskimi pismeni.

* Gospodin Hadžić urednik „Srbskoga ljetopisa“ javlja, da će prvi svezak istoga ljetopisa za 1861. god. naskoro svietlo ugledati.

* G. Gjorgje Daničić napisao je iz književnih dosada štampanih spomenikah srbskih Riečnik, kojega je nudio družtvu srbske slovesnosti u Beogradu, da ga na sviet izda; ali budući da se ovo nije htjelo primiti izdavanja, to je sada sam g. Daničić naumio izdati ga. Riečnik je već u štampi i prvi svezak (do 6 tabakah) bit će oko polovine veljače o. g. gotov.

* U tiskarni Jakićevoj doštampana su sliedeća djela: „Pjesme Kačićeve“ sa slikom pjesnika a troškom družtva za izdavanje pučkih knjigah. „Osvetnici“ drugi dio. „Hrvatski trgovac“ ili „Trgovački listar“ od A. Jakića, njegovim troškom. Pomoćna knjiga za sve trgovce i obrtnike osobito za trgovačko-obrtničke pomoćnike i učenike, a nemanje i za svakoga poslovi bavećeg se čovjeka. Dućanska joj je ciena for. 2, a za učenike trgovačkih i inih školah forint 50 novčićah, dobiva se u knjižari Jakićevoj u Zagrebu. „Različita djela, govori itd.“ od Franje Kurelca.

Pod tiskom nalaze se: „Odkritje Amerike“ od Kampe-a, svezak I. štono ga je preveo Božidar Budinjački, a družtvo za izdavanje pučkih knjigah svojim troškom tiskati daje. Školske knjige dvie, jedna za gimnazije, a druga za realke, troškom školske zaklade.

Doskora će pod tisak doći, t. j. čim se 300 predbrojnikah najavi: „Pučke propoviedi“ 3 debela svezka od redovnika rodom Hrcegovca.

Obadi.

* A. Šteta, što nisi vidio onaj oriaški skok Meergarté-ov u kazalištu — to ti je divno i golemo čudo!

B. Boga ti, što se tomu diviš toliko? Ja bih tebi znao pripovjedati o drugih skokovih i još kakovih!

A. To je jedva moguće vjerovati.

B. Eh, slušaj de! Skok od 20. listopada na 26. veljače — skok sa „al pari“ na 40% prida — skok sa 2400 miliunah duga na čistac (Maager), skok iz hrvatskog briega u njemačko móre — pa kada se tekar izvede saltomortalni skok iz kazališne dvorane u bečki Fauteuil?

A. Stani!, ti imaš pravo. Uz takovu gimnastiku mora se sakriti Meergarté-ov skok.

* Ante. Zašto je na novom zidu pod Žviercih ono u kamenu urezano „Restaurata anno domini 1862.“

Paňte. To jest, ti pitaš, zašto da je latinski? — na to nije muke odgovoriti; zato, da nebude hrvatski.

Ante. Istina je živa; njemački još neide, a magjarski opet neće — dakle što preostaje nego latinski? Pametan i gentilan čovjek je vazda „neutral“ dok nevidi ultimatum.

* M. Zar ste i vi podpisali onaj nesretni arak?

B. Jesam, pa šta je tu pogibeljna — tražiti sjednicu polag poslovnika?

M. Šta? znate, da ste vi podpisali „Belagerungszustand!“

B. Jeli to moguće?

M. Dakako! — nu, jošte bi vrieme bilo iz neprilike izplivati — opozovite!

B. Zbilja? — hvala bogu! — znam šta ću kazati: da sam zaveden, da sam očale zaboravio, da nerazumijem jezik.

M. Dà, dà, samo da nezakasnite! zbogom, idem dalje.

* Dvojica se posvadiše: „jedan od nas mora past!“ koji od dvijuh krugljicah — crne i biele izvadi crnu — taj si mora „stante pede“ sám odrediti, kojom smrti neka umre.

P. Izvadi crnu. Dakle pita ga. — F. (veseo što mu ostà biela). — Kako želite umrieti? Ja želim umrieti — odgovori mu hladnokrvno P. smrtju od starosti. —

* Živko. Nikako ti nemogu to razumjeti što francezko a ne naše koje družtvo sve ove željeznice i mostove pravi.

Radko. To ti je lasno pogoditi. Da se naše koje družtvo i sastavi, to bi ono opet po svoj prilici naslov „Sloga“ primilo, a znaš kakvu kod nas sreću „Sloga“ imade; to ti je jedno — a drugo, što bi se naš sviet nješto i pomogó; a čemu bi to dobro bilo? — Neka se troše dohodci naših željeznicah u Beču i Parizu.

Živko. Ti se šališ — i misliš dakle, da nama netreba tudjih bogatašah, kapitalistah.

Radko. Bože nas sačuvaj od njih! — nama treba tudjih kapitalah, da radimo, a mi možemo biti kapitaliste sámi.

* Gosp. Kuharice! danas je vrlo dobra čorba (juha) zašto nije svaki dan takova?

Kuh. Danas sam mnogo peršina metnula u nju.

Gosp. A zašto dakle nemetneš toliko svaki put?

Kuh. Jer sam sada vrlo jeftino peršin dobila.

Gosp. Kako to?

Kuh. Zar neznate, da je noćas bal bio, pa se je kod „Valcera“ mnogo peršina prodavalo.

Odgonetke u 5 br.

Od F. S. K-na.

1.

P — Rus.

2.

Dok u svojem imaš čelu
Vidne oči dvoje,
Razabrati možeš bielu
Ti od crne boje,
Ali gusta čim obuče
Mrena tvoje oči,
Što si mogo vidit juče,
Nećeš danas moći.

3.

Vrat, rat.

Konjički skok od Nike Crnkovića.

svie-	ve	si	li	vi-	mu	Sa-	bi,
naj	Dok	miš,	nji-	lu	Kad	ra	Dok
sun-	tu	ži-	je,	šu-	ci	gu-	vo
mu	Du-	ce	kri-	mu	sr-	bi,	bu-
re-	je,	mrt-	vo	Te-	tje	hi-	ce
ti	gri-	ci;	Dok	sa-	bi-	vat	lju-
Da	ve	Dok	ci,	Hr-	svoj	hras-	tra,
je,	Nit	svak	grob	mu	te-	je.	dom

(Narodno kazalište). Izvanrednim uspjehom igran je 21. o. m. jedan od dopadljivijih dosad ovdje igranih komadah: „Sadnikova djeca ili Slavjani u Americi.“ Komad je za Jugoslavjane posve tendenciosan prilagodjen našim sadašnjim okolnostim a igran je upravo izvrstno. Mandrović, sadnik, poštavši nesretan i bez očinjeg vida tako je sliepca prestavio, da ga ljepše ni pravi nebi. Gdčn. Perisova došavša iz Hrvatske u Ameriku kao „Svadljiva Marica“ takovu je satiričku kritiku izpripoviedala, da je njezino senjsko narieće, kojim je govorila kao Senjkinja povladjivao dugotrajni plesak. G. E. Meergarté igrao je kao niemi rob; — njegove uloge i poznata vještina bijahu na svom mjestu. Nu jer nam prostor ovog lista za danas nedopušta na dugo govoriti, u obće samo kažemo: da su nam se igrači već krasno uvježbali i da sveudilj svojski napreduju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 7. U Zagrebu 5. ožujka 1862. **Tečaj II.**

Dvie čudne promenade

ili

Triput težje od najtežjega!

(Homeopatički ulomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih mojih praznikah).

Od — iljuške.

(Nadalje).

Bilo je jedne večeri — treći dan odkako sam iz Zagreba kući došo — upitam mater, hoće li me već jedanput pušćat k ujaku, da saznam jednom čudne one mistifikacije, zečje promenade, sto tri... što mi se je sve uviek još po glavi vrtilo. — Nu mati nedade nikako k ujaku, dok se nenajavim svoj u okolo rodbini, pa i u P*. — Poveze me indi pod moraš sutradan u P*. — Neću vam slagati, ako reknem, da bi volio i u pako — barem za onaj put — nego u P*; pa što mi je nevolju povisilo: narine nam se i Bekešfi u kola: „rad sam — veli — danas u P*, znate u službenom poslu“ . . . a mati ga primi i sjedosmo — oni na sjedala, a ja na trnje; tako mi je valjda sám Lucifer ovog djavla za trabanta opredielio. — Tri godine putovali smo iz C* u P*, tako mi se bar ovaj put otego. — Na putu htjeo se moj Bekešfi sa mnom i u politička razmatranja upušćati; ali ja sam se još u C* tri put zakleo, da ću se i na putu, a osobito u P* strogo držati pasivne sv. Pavla politike, velju sv. Pavla, po onom njegovu: „sit sermo: est est — non non. [1]

[1]) Govori: da ili ne. —

Dodjosmo poslie tri — kako rekoh — godine, u njeke njekavice P*. — Bekešfia samo da mi nije bilo; jer sam već unapried znao, podjem li kojemu prijatelju pouzdancu, evo će ga bies meni prikrpiti, a šta će reći moji prijatelji, ako me vide s njim? — Moram reći, da je on danas ljepše nego obično obučen bio, valjda, što je u službenom poslu amo došao, jer, ako je i bio u starom Bekešu, to je ostalo odielo čisto i novo bilo: nove cakli-cipele, nove zelene hlače, crvene rukavice i biela na košut-škrljaku perjanica; u ostalom naškropio si rubac njekakvom djul-vodom a nacmakao štrljave vlasi pomadom, da je već na dvaest hvatih udaro — po žganici. Ele on je na svake „vizite“ pripravan bio. — „Kamo?“ — upita me — kad sam škrljak uzeo, da posjetim po P* njeke svoje znance; velim njeke; jer sam ih za onda sve lako na prste izbrojit mogao. — Reknem mu, kamo sam naumio, dosta otresitim glasom, kojeg on medjutim nije razumio; nego svoj sa — od rifa duljom perjanicom — škrljak, priklopi se meni u fixoj idei, da mi svojim družtvom neizmiernu čest poklanja. Šta ću sad? — Nikud kamo. — Koracamo ulicom Ranj . . . . . sve do kraja sokaka; a kad bilo, da skrenemo iz te ulice u Ro . . v sokak — prodje baš jedan Atilaš i to je sreća bila; jer Bekešfi ode s njim, a ja k piacu, pa za kratko vrieme obredam lako sve, koje sam za onda pohodit imao. —

Kad sam se povrnuo natrag k svojim rodjakom, kod kojih smo odsjeli bili, sastanem Bekešfia već doma. —

Nisam nauman pripoviedati ovdje, kako me je on pred

Digitized by Google

rodjaci tu bocko, kako su se oni na to smiehali — ne, — oteglo bi se u čitavu knjižurinu; nego ću vam saobćiti samo čudnu u P* noć, koja mi je puno kojekakvih mistifikacijah odkrila. — Poslje večere indi razidjemo se, svako sebi — a i ja dobijem svoju sobicu. — Razpremim se — na počinak. — Čudan je to počinak bio! barem će mi do groba u uspomeni ostati.

Legnem; stanem koje o čem misliti. — Padne mi Bekešfi na pamet; padne mi i puno srodnih Bekešfiah, a padne mi u tom trenutku i ona Boaloova jeremijada:

„De tous les animaux qui s' elevent dans l' air,
Qui marchent sur la terre, ou nagent dans la mer,
De Paris au Pérou, du Japo jusqu' à Rome
Le plus sot animal, à mon avis, c' est l' homme!“ [1])

U toj jeremijadi zaspim kao top — preselim se u mitologični sviet — neznam ni sam kako; al kako mu drago — sanjam, da sam propo u deseti kotur Danteova pakla — baš u Antenoru. — San je svaki smiešan, barem ima u njem čudnih i zapletenih mješarijah — baš ko u životu; nu u kakvu me smjesu ovaj put san prebacio, to ću do groba pamtiti. — Al izvolite sami suditi. ja ću vam čitav čitavcat saobćit onako vierno, kako sam ga sutrašnji dan — kad sam se prenuo i kad sam ga bilježit stao — upamtiti mogao.

Promenada u pakao ili — Danteova Antenora.

„Qui habet aures audiendi — audiat.“

Preuzetnost bi velika od mene bila, kad bi se podufao ići vam ono opisivati, što sam doduše — ma i u snu — vidio, ali što je toliki veleum — i to pedantičnom točnosti opisao. Tko je dakle odviš znatiželjan, nek izvoli otvoriti 32 pjevanje Danteova pakla počam od stiha 88 . . . tu će naći točan statistični opis čitava okružja ili, da se razumljivosti konštitucionalacah primaknem: čitave županije Antenorske. — Opisivati vam dakle topografiju, geografiju . . . dolnjeg tog prediela — nemožem, nego ću se držat laglje strane: što sam naime sám prepatio i ako sam gdje šta izkusio, ukoliko se to za jednu noć izkusiti dade. —

Prvo što vam sasma pouzdano javiti možem, da vragovi nisu baš onako mršavi, kao se obično slikaju. — Diele se u četiri reda: u perečare, govedare, češljare — tako sam bar po silnih rogovih sudio — i beamtere, ali konštitucionalne beamtere. — Odielo im je dosta čudno — nješto ko u mog rodjaka Bekešfia. — Svi su crni kako crni — djaci, jest! — al kolika razlika med njimi i ovimi! Ovi mršavi — a oni: sama debela, važna i puna ugleda individua; vjerujte mi: kozje noge, dva roga, majmunski rep i neizmjerna masa barem dvocentne trbušine — to vam ima malo drugčiji ugled, nego kukavni klerički aeterični trbušić od 3 funte!

Beamteri su u njih, kako rekoh, konštitucionalni beamteri. — Veliki sudci razlikuju se od malih većom perjanicom i za pet batinah duljim repom t. j. povlasticom umjesto dvadeset, ošinuti dvadeset i pet. — Pa i priličan parlamentarni red vlada ovdje, samo je ta mahna, što se puno govori tu; jer što je Teba imala sto kapijah a Argus sto očiuh, — to ovdje svaki komet ima sto ustah; al zato jedno samo oko, nu oštrovido, kojim može poškiljiti na sto miljah daleko, premda nevidi ni tri pedlja od nosa. — Smiešno, al . . . u snu je. —

Čim sam stupio u to podzemno kraljestvo, evo ti Harona za ovaj put ne u lječničkoj, već baš u zvaničnoj uniformi preda me: „Molim pašuš!“ — Na zdravlje! pomislim u sebi — počešem se po glavi — nego se brzo nječemu dosjetim. — Provrndam djepove i ponudim mu sve, što sam pri sebi imao: dvie forinte a. vr. —

„To negilta“ . . . zaori hitnuv mi papire u glavu; — „neimaš zlata ili srebra?“

Na moju nesreću nisam imao ni prebijene pare u bakru — od srebra ni divana, a zlatan novac vidio sam zadnjiput u desetoj godini dobe svoje.

„Tko si? šta bi rad?“ — zagrmi nakon kratke, al za mene vragometske stanke.

„Ja sam djak i želim imati audienciju kod nj. veličanstva sretno vladajućega podzemnoga ravnatelja i upravitelja čitave dolnje komore blagorodno i veleučeno — najpočitanijega gosp. Plutona“ — izpentam, neznam ni sam kako. u govorničkoj furiji, vatreno — al i ledeno; barem su mi se pleća još gorje od friške božićne ladnetine drmala. —

„A odakle si?“ — upita me opet. — Ja protrnem po čitavu tielu, a u licu: Adrasti pallentis imago! [1]) gotovo izvan sebe:

„Iz mog sela — izmucam.“ —

„To nije dosta!“ — zatutnji kao proljetna grmljavina — „zar ja mogu znati za svako selo? Gdje leži tvoje selo?“

„Kod Pożżżegge“ — izteticam.

„Ulazi!“ — i pruži mi sasma prijazno ruku, neznam: il' da ju poljubim, il' da se rukujemo; al to, po mene svikako zlo; jer, da se s vragom i rukujem? — Padne mi na pamet ona naša: u kakvu si kolu . . . i — stid me je, — al moram izpovjedit, da sam se ipak, ma i grizuć ustne, rukovo — s vragom — prviput u svom životu! — Rukujuć se utisne mi Haron njekakov papirić, oglas, naputak . . . šta li je u šaku; raztvorim, da vidim šta je, a unutri stoji: „Vidirt am Styx den 1. Nulember anno 0.000 Haron m. p. Polizei-Commissär.“ — Dobro je, pomislim, sad sam obezbiedjen. — Koracam dalje i smotrim — ta je li on? jest — Bekešfi s klepkom njekakvom u desnici. — Pritrči k meni i kao na javi prikrpelji mi se, kao da se već ni razstati neće. „Kamo?“ upita me. — „K Plutonu u „vizite““ — odgovorim. — „Pa ćemo zajedno“ — odgovori; a meni nije baš ni krivo bilo; jer sam toliko o njem osvjedočen bio, da je s Plutonom u diplomatičkom savezu a sa svimi vragovi u realnoj uniji bio.

Dodjemo do prve kapije. — Na straži je bila čudna njekakova nakaza: imala je sto ušiuh, a samo jednu budžu (buzdovan). — „Gdje je Jadransko more?“ — upita nas zamahnuvši svojom topuzinom. — Ja se zabunim i reknem: na Hrvatskom primorju i tubek! probije mi ledja budjom. — Medjutim tu moju pogrešku izpravi Bekešfi i rekne: „I Jadransko more, i Gibraltar i Čimboraso leže“ u Magjarskoj. — Taj se odgovor dopadne nakazi i propusti nas: mene izranjena izmlaćena, a Bekešfia zdrava i čitava. Kad smo kapiju već prošli bili, upitam Bekešfia, tko je i kakva je to nakaza? A oh mi odgovori: „Argus.“ — „A tko je to Argus?“ — upi-

[1]) Od svih ovdje životinjah: — što im zrak je domovina,
Što na kopnu životare, — ili što ih voda ima
Od Pariza do Peruva — od Japona pa do Rima
Čini mi se, od svih, čovjek — baš najveća još živina!

[1]) Virg. A. 6. — 480: ko krpa probiedim. —

Digitized by Google

tam ga i opet. — „Urednik Magyar-országov“ — odvrne mi. — Zamislim se. —

Idemo dalje. — Dodjemo i do druge kapije. — Tu su stražila dva u fraku arapina: jedan na glavi, drugi na noguh, koje, kad sam jih ugledao, napala me strašna ziehavica, baš kó i sad kad ovo evo punktiram . . . . . —

Treća kapija uvela nas u grad Plutonov. — Potražimo audienciju i dobimo ju. Evo nas pred palačom. — Kuc — herain. — Ja se naklonim duboko a Bekešfi još dublje: nosom o zemlju, prenaglio se, da ga ja valjda nepreteknem. — Medjutim se digne i ko biesan potrči opet — k Proserpini, da ju u ruku poljubi. — Šta ću sad? Neće li biti „crimen laesae majestatis,“ [1]) — ako ju i ja nepoljubim? — Domislim se i proti svojoj navadi — poljubim ju u ručicu; nježna je to ručica, i danas se još živo sjećam: bila je rapavija od češagije a još rutavija od mojih zimskih izvrnutih rukavicah. — Da me koja personificirana češagija moraliteta sbog toga rukocielova neobiedi pedantičnom galanterijom prećeranoga 19. vieka, i opet ga moram opomenuti, da je to u snu bilo; da sam u vražjem kolu bio, i da je to ne floćka nego kraljica podzemnoga carstva bila, pa takav postupak nebi mi nitko mogao ni na javi uvrstiti u Fanfanorade-Charlatan-Galanterie-Salon-Zierbängel-gumielasticum-registar, [2]) — a kamo li u snu. —

Palača je Plutnova vrlo liepa; bio je petak, pa su ju natrli bielim lukom (češnjakom). — Pluto je imó nabrano diplomatičko čelo, sliepe oči, sto nosovah i sto ušiuh — što je meni medjutim vrlo smiešno bilo, tako smiešno, da malo nisam u smieh udario, ne toliko sbog ušiuh koliko sbog zaošiljenih nosovah, tako zaošiljenih, da se drugčije i nezovu, nego baš: šiljci . . . piljci . . . U ostalom je Pluto pod čitavim divanom vjeran ostao svomu pridjevku: „γέλαστος.“ [3]) — Što se Proserpine tiče, ona je prilično čeljade: visoka čela, kovrčastih vlasih, vitka stasa kako koza lomigora, u ostalom ako ćemo na jezik gledati, onda je ona podpuno izobražena lutka 19. vieka t. j. jer kako je uzela rieč — dakako s Bekešfiom, tako im već divanu nije bilo ni kraja ni konca. Uzeše tu: o „modi“ i „krinolinih;“ o „laiblih“ i „bandlih;“ o šnirlih i kufirih; o Ess-bouquetu i Kölner-Waśseru; o Erdbären- i Himbären-Pomadi; o Glycerin-Saftu i Süssoberstu; o magneziju, majoreziju i maksimeziju — stvari, koje su mi bile još dosadnije slušati od Vernerove Psychologije empirične. — Medjutim im ugodni pomodni razgovor pretrgne Pluto, izvrnuv taj modni u još modniji divan: t. j. predjosmo na diplomaciju. „Pa kako je“ — upita obrnuv se k meni — „kako je na onom gore svietu? Je li se svršio Peloponezki rat? je li i kurje oko Europino progledalo i je li strovaljen kinezki zid?“ — „Što se onog gori svieta tiče“ — odgovorim mu — „on je, kako stoji gori, tako je gorji i grbaviji od ovog dole. — Što pitate za Peloponezki rat . . . moram vam reći, da je sad istom počeo i neima nade, da će se skoro dovršiti; jer ako je za konja uzda, za vola jaram, odtud nikako nesliedi, da je čovjek konj ili vol . . . Što prigovarate Europinom kurjemu oku, to vas uvjeravam, da je suvišno i uprav neumjestno danas slati Jupiteru tužbenicu, što narodi imajuć oči vide, imajuć uši slušaju a imajuć jezik govore. A što se zadnjeg pitanja tiče, to vas sasma pouzdano možem ubaviestiti, da je još uviek med bielim i crnim, med ustavom i absolutizmom — kinezki zid.

Mnogim će se čitateljem smiešno viditi, kako je to: ja propó u Danteovu Antenoru, pa na jedan put u Tartaru? Barem su Haron, Pluto, Proserpina . . . u Tartaru? — Istina, to je — kó obično u snu — smiešno; nu još je smiešnije, kako sam ja na jedan put, ko lopta u kapušu, frcnuo iz Tartara u Antenoru. —

Netrebam vam reći, da je Antenor veliki glavar Antenorski. — Neznam ni sam kako; ele stvorim se pred vrati Antenorove palače. — Pokucnem, — „szabad!“ — zagrmi iz nutra. — Na zdravlje! a magjarski ni bleknut neznam. — Medjutim je pruživši mi ruku — na moje čudo — otvorio divan naškim jezikom i to na najprijazniji način, kako si to samo i pomislit možemo. — On je liep vrag: bradat; puljat, samo zrakav; glava kurjačja a obrazi još deblji od onog lanjskog dopisnika Magyar-országova iz Zagreba. — Medjutim mi ponudi velik njekakov i liep stolac naslonjač. — Ja protrnem, a onda opet osrčiv se primim ponudu. — Posadismo se, zadivanismo se. —

Prvo, čim je govor otvorio, koliko se još sjećam, bijaše od prilike ovo: „Drago mi je, što se potrudiste: vidim da ste meni štovatelj; a ja i želim, da dobijem čim više na svoju ruku. — No — je li istina, čuo sam da ste u Zagrebu bili? Pa šta vele prećerani Horvati? Kako je u Zagrebu? Pripovjedajte mi; jer ću još danas dat sazvati glavnu „kongregaciju,“ pa da se barem ravnati znadem. —

„Istina“ — preuzmem — „bio sam u Zagrebu i mogu vas o svem točno ubaviestiti. — Najprije što za Hrvate pitate, šta oni vele — oni vele bobu bob, a popu pop.“ —

„Gledajte vi te infamije“ — prihvati Antenor — i tog bezobrazluka! Dederte molim vas dalje. —

„A što hoćete“ — nastavim — „da znate, kako je u Zagrebu, to vas možem sasma sigurno i pouzdano uvjeriti, da je u zimi studeno, a ljeti vruće i zaparno. — Istina da med i najčistijom trebljenicom ima po koje to korovo zrnce, opet je pokraj svega toga Zagreb stari Zagreb i Hatzova kuća stoji na harmici, a veliko zvono na sv. Stjepanu, sve na svom mjestu mirno i nepomično.“ —

„Gledajte vi te prenapetosti Hrvatske! A čekaj — dat ću ja njim.“ — nastavi glasom sve to žešćim — „sad ću ja odmah dat sazvati veliko spravište. — Medjutim vam liepa i usrdna hvala, koji ste mi takove — svakako važne i zanimive novosti saobćili; ja ću se već znati njimi koristit; a u ostalom vas u znak zahvalnosti imenujem začastnim članom „brez takse“ grada Antenore, pa kao takav imate i vi na kongregaciji votum — ne „informativum,“ koji je običan u nas; nego posve slobodan i neodvisan imate glas; jer se ja u vas uzdam“ — tu prekine i digniuv se pruži mi ruku na razstanak. — Moram reći, da sam ga dosta slabo razumio; al čudom sam se čudio, gdje on i mene drži za svog ortaka. — Tako zamišljen — još uviek u palači Antenorovoj — očima trepnem i već se njekako stvorim usred samih kladah i bukavah i panjevah i maljevah i kvrgah i jarugah i talirah i šeširah i ruševinah i lisićjih brlogah i zabitnih kutovah i fitiljah i čepovah i stražah i kartah — kartah svake vrsti: kecevah, kraljevah, donjakah, gornjakah, kovačah — i bog sveti neka znade, kakove tu sve nije bilo smjese — smjese, kakova se — mislio bi — nikad na javi, već samo u snu pokazat može . . . . . .

. . . . . .

(Dalje će sliediti).

[1]) Uvreda veličanstva. — [2]) Neda se prevesti. — [3]) Osbiljni — koji se nesmieje. —

Digitized by Google

Njekoliko tajnih listićah

iz dnevnika gospodične Albertine.

Nova godina 1861.

Nikada nisam onako andächtig i ergreifend molila, kao upravo na prvi dan novoga ljeta. O da se ljetos der Himmel smiluje meni i usliša moje Seufzere?! — Naša služavka Dorica — prava je i živa prostota — reče mi, da ide u crkvu, da se pomoli Bogu za dobra i čestita supruga; a pri tom bijaše zum Staunen vesela i radostna, kao da je ganz überzeugt, da će tako biti. — Pa zbilja ona ima i nade, jer se u nju zagledalo njekakovo momče. Hm, koliko sam ja „kurmacherov" imala! Ah mein Gott, ali bijahu svi leichtfertige Menschen, nijedan se nehtjede zastaviti kod mene. Molim i sada, da me zapadne suprug, ma baš i nebio najbolji, samo da je, ja ću već biti — zufriedna. Gott erhöre mich dieses Jahr. Ta za boga već mi je 26 godinah. — Ha! samo ako me nije tko čuo; weil ich immer pred drugimi tvrdim, da mi je tek 19 na izmaku.

12. siečnja.

Nikako nemogu dokučiti, was mit diesem „Dichter" vorgeht. On je naš susjed. Istina polazi našu kuću, nu tako bojazan, schüchtern, da ga nikako nemogu privesti do kakova „Liebeserklärunga." Mir scheints, kao da se boji bliže k meni. Ta toliko putih motrila sam ga „zum entzücken!" I ruku mi je stisnuo — mišljah, da sam ga bezauberovala, nu vergebens. Zametnusmo govor; ja mu o svojih Gefühlich natuknem s daleka, da „Männer haben das Vorrecht," nu on se nikako nehtjede „erklärovati." Očutih medjutim, kako mu suza kanu niz bliedo lice, pa mi umah stisne vatreno zatim ruku; htjela sam ga zadržati, — nu on ode eilend. — Merkwürdiger Dichter, aber ich muss ihn haben!

18. siečnja.

Danas dobih pismo od njega. Er liebt mich! E, baš mi sada na pamet došlo, koli krasan i ućtiv je to mladić, kako mudro sbori, i rieči skladno reda. Alles zum Küssen! Meine Mutter uztvrdi, kad joj je onomadne ruku poljubio, da neima ljepšega mladića u svietu, da mu svi prijašnji „Kurmacheri" nisu vriedni jedne pete. Sie ist fast selbst in ihm verliebt! Ona veli: Dieser oder keiner. Ja dieser Mütterchen! Sad mi u listu ljubav svoju odkrio. Aber mein Gott, das ist ja in kroatischen Wersen! Bože in dieser harter, ungebildeten Sprache. No das schadt auch nicht. Er wird schon später anderst denken.

20. siečnja i folgende . . .

Plaguje me svojim domorodstvom hoteć svikako stvoriti iz mene njekakvu novu Slavjanku. Mütterchen govori i opetuje, da smo mi od bog zna kada to; nu niti znam ja, niti moja mati, što hoće to reći: biti Slavjankom, domorodkom. Ich thue aber alles, što verlanguje!

O pokladah.

Mutter veli, da neidem na nikakav heuer bal, da bi ga moglo to kränkovati. Gott! što ću uviek kod kuće raditi? Er plagt mich fortwährend mit njegovimi stihovi, versi, kojih nikako nemogu razumjeti. Neznam kako će ta stvar izpasti? Ich verstehe ihn nie! Ovih danah čitaše nješto iz „Gundulića," pa onda, von einem gewissen „Čengić-aga." Er war ganz entzükt, poljubi me njekoliko putih, a meni se je gähnuvalo. — Smiešne su to stvari. Ich weiss selbst nicht, kamo to ide! Seine überspannte Liebe, k toj njekakvoj domovini, Nationalitetu . . . to su valjda Ausgeburti seiner dichterischen Phantasie . . . Wunderbar . . .

Poslje pokladah.

Meine Freundinen naplesaše i nahopsaše se do guta, a ja kao Nonne kod kuće čepi. Mutter govori — so gehts vor der Hochzeit! Ali on se još nije beverboval za moju ruku. A mir scheints, da se je äusserovao, kao da neima jošte nichts sicheres. Nu Mutter to ljepše umie; ona bo zahtieva, da se sutra erkläruje, hoće li neće li sa mnom se vjeriti. Ich glaube, da je tomu najviše krivo, što ja nikako nemogu, da budem eine weis Gott was für eine Slavin, oder Patriotin. Er macht mir Vorwürfe, što negovorim hrvatski, nego uvjek njemački. Ach mein Gott, tko da se odreče dieser schönen wohlklingender, bezaubernder Sprache! Kako, da ja govorim hrvatski, kad se neumiem nikako izraziti? Seit meiner Kindheit, služim se uviek njemačkim jezikom, a da nije bilo naše služavke, nebih znala ni pisnuti hrvatski. — Ich kann ihm nicht helfen — sad se već neću ma za čiju volju učiti jezik — po sebi so gemein und ungebildet.

U ožujku.

Seit zwei Wochen nismo ga vidjeli. Was mag geschehen sein? Mutter poslà jučer služavku u njegov stan, da razgledje, što i kako je s njim. Nu ova ga nenadje kod kuće. — Domaći rekoše joj, da je verreist.

16. ožujka.

Drei Tage je već kod kuće, pak nas još neposjeti. Mutter mu je vrlo mudar list napisala. Lobuje ga najprije, kako bi se glücklich schätzovala, da nas hoće koji put besuchovati. Da su za njegova Abwesenheit tri mladića anhaltovali za moju ruku, nu ona da nehtjede privoljiti — budući imade k njemu Vertrauen. Zitternd očekivamo glasonošu. Što će odgovoriti. Ach, da kommt schon die Mutter mit einem Schreiben in der Hand. Das wird wahrscheinlich na me addressirt. Gott, ich vergehe vor Freude! . . .

16. na veče.

Ich bin verloren! Unglück über Unglück. Trojici osim Dichtera, pisala je mati, koji su mi njekada Kur delali — ovi odgovore isto, što i Dichter. Najprije otvori Mutter Dichterov list. Ovaj piše, kao obično in wersen, koji će se ovih danah po svih hrvatskih novinah štampati. Gott! was soll ich arme anfangen! Er wirft mir vor, da ja nemogu biti njegovom, jer ga neshvaćam in seinen phantastischen Ideen. — Ha welch eine bittere Ironie! — Ich lese noch einmal ovaj list, bevor ich in das Kloster gehe. Nur schad', da ove stihove verstehujem, dočim nisam onih prijašnjih nikako mogla verstehuvati.

Priobćio B. L.

Dragulji.

XV.

Sa biserom more
Školjku na tlu ima,
Kad se s tiha bore
Osjeka i plima.

Sa biserom more
Školjku na tlu ima,
I kad talas-gore
Bura dizat prima.

Tako i srdce moje
Sliku nosi njenu
U vrieme svakoje
Sebi prirašćenu!

XVI.

Ala stvar čudna je
Njenu nosit sliku! . . .
Srdcu oganj daje
Ali led jeziku.

Bajne osjećaje,
Što ih srdce ćuti,
I jezik poznaje
Al' ga led okruti!

Te što izreć hoće
O tom tek pentesa . . .
A i pravo tko će
Narisat nebesa?

M. T.

Digitized by Google

Vatromet Vezuv.

I.

U nedjelju 8. prosinca — tako pripovieda Rokilly — šetao sam se s jednim prijateljem u Portiči i upravo se divio modrini neba, jer je bilo vedro kao morska pjena. Mene to veoma ganù i lasno sam s njekog neopisiva ćuvstva odisao, kad eno netom opazim, gdje posried sela Rezina suklja i vije se nebu pod oblake tmasti dim. To je selo kod noguh brdu Vezuvu a tri obične milje udaljeno od Napulja.

U prvi mah sam pomislio, da iz Kastelmare dolazi željeznički povlak (train), ali u moje veliko čudo brzo shvatih pravi razlog. Brdo se provalilo na novom mjestu te što bi dva tri puta trenuo očima, eno ti se dimom u neizmjernoj visini zastrlo modro nebo. Bijaše to od prilike petdeset i treća minuta poslje pódnevne treće ure. Gdje se je taj novi lievak probušio jest ubavo mjestance medju Resinom i Torre del Greco, udaljeno od mora skoro dvie a od najvišjega Vezuvova bìla iliti obljaja do tri milje. Kako je po staroj tvrdoj lavi potekla nova, do sutra dan t. j. u ponedjeljak do podne pokrila je prostor od dvie milje u širinu a u dobre polak u dužinu; tekla je u dva traka i to jednim k Torre del Greco drugim k moru. U selu Resina i Torre del Greco oćutiše možebit od pamtivieka najžešće potrese: jednoga oko podne, drugoga o poldrugoj uri, trećega upravo kad je vatromet rignuo. Žitelji tih mjestah pouzevši što se je dalo ponesti, pobjegoše u Napulj. Osim lave najveća čest ima pepela. Nebo se zamračilo, a ognjevit dažd, o kom govori sv. pismo, stavi mi se sa svom svojom strahotom pred oči. Piesak i pepeo pada u tolikoj sili, da čovjek nemože otvoreno gledati, a da si nerazastre kakova kišo- ili suncobrana. I Vezuv radi kao obično i tolik je u njem nemir, ili kako bi njetko u šali kazao gjumbuš, te misliš: u nutri se zemlja slegla u bezdani prolom. Mjesto, gdje stajasmo, treslo se je kao list trepole, ali mi bahatni nehajeći mnoga za moguću pogibelj odlučimo popeti se brdu na obljaj pa ma za jedan hip, da gledamo novo ždrielo. Opazismo, da je sva zemlja, kud smo gazili i gdje smo stajali crven vruć pepeo; pak nismo ni puna dva minuta ondje bili a tik nas rigne opet sa svom silom i eto visoko u zraku pepela i dima, pa kad pospješismo kao muhe bez glave, da zahvatimo gdjegod zaklona, padahu oko nas vrući kameni kao glave i veći od glave. Nu nevidjesmo ždriela već samo jednu pukotinu, pa se u meni porodi napast, da se nedam tomu zastrašiti već da kušam, što se kušat dade, ma nevidjeh ništa do dima i ognja, koj je buktio u čovječjoj visini. A kad na jedanput počujem strahovit prasak, pustim se što ikad mogoh pod brdo. Za kakovih deset minutah, kako sam pobjegao, bijaše brieg u pravom rieči smislu zasut razbieljenim crvenim kamenjem i lavom. Istom pod noć vratismo se kući. Ciela Vezuvova strmina razpuknuta je ća do mora. Vidik onamo sa dràge upravo je bio veličanstven, kad se je s lavom, dimom i vatrom miešala divna na nebu požarina. Oko polnoći po nješto popustì.

II.

Vezuv je svrž apeninskih planinah. U starom vieku imadjaše dvie glavice, ali Grci kao da ga nisu poznavali kano vatrometnu goru, premda bi se iz opažanih na ovoj glavici pojavah i to dalo zaključiti, da je već onda bacao. Prvi put, što se zna, počè bacati god. 79. po Is. Tad je, kako se piše, tri dana i tri noći trajala vječna tama od bacana kamenja i pepela, a pepeo je nošen vjetrom tja na afrikansku obalu; tom prigodom poginù Plinij stariji, došavši da vidi taj divni naravni prizor; gradovi Herkulanum, Pompej i Stabiae propadoše i istom u novije vrieme izkaplju ih spod zemlje. Ciela obala se preobrazi i dobi drugu tvorbu. Od onda do sada već je trideset putih rigao a u novije doba neprodje skoro nijedna godina, da nije više manje bučio. Najstrahovitija provala bijaše 5. kolovoza 1779, kadno je lava tekla na sve strane; za njom po žešćini ide ona 11. travnja 1820, kad se prodre novo ždrielo, zatim 22. listopada 1822. pak ona u noći izmedju 2. i 3. kolovoza 1838; te u ožujku 1848, i 7. veljače 1850. Kad je 8. prosinca prošle godine počeo bacati, prodrè silom u 8 ždrielah i tvrda lava od god. 1794. razpuknù se na daleko, iz koje je suklao gust dim kao što naznačismo u prvom članku. Oko polnoći presta lava teći, a drugi dan 9. poče se opet brdo od ozdo dimiti a kašnje uz strahovito praskanje pepeo i kamenje bacati kroz glavno grotlo iliti ždrielo; koje tom novom provalom dobì posve novu podobu. Brdu na glavici, gdje je prije bila ravnica, u ravnici ždrielo, a u ždrielu po boku on pravi otvor u promjeru od 15—20 stopah, sad je golemo zjalo široko kakovih stotinu korakah, komu se skorup iliti površje radi sievajuće vrućine još do sada nemogaše razviditi.

III.

Najnovije viesti kažu, da se posljednja provala još posve neutišà, da izriganì silni oblaci pepela i kamenja, čovjeku nedodijaju, koliko onaj brdu na podnožju, u Torre del Greco, izlievajući se ugljičiti plin, koj hoće da okuži zrak sve onamo do Resine i prisilit će po svoj prilici tamošnje žitelje, da se okane zemaljah svih prema Torre se nalazećih. Pogibeljno se je i približiti pokvarenu zraku, kakov je n. p. oko Mufeta, gdje pogibè od njega već mnogo živadi i marhe; pa ako to plinovno izparivanje do skoro neprestane, morat će Torre del Greco već radi samoga smrada da ostane pust. Potresi, vele, ponavljaju se još kadikad, ali su već tako slabi, da se ni u istom Napulju mnogo neosjećaju.

U Zagrebu 16. siečnja 1862. *Gj. D.*

Kritika.

Ban Jellačić.

Biographische Skizze von Dr. J. Hirtenfeld, Ritter mehrerer Orden und Redacteur der Militär-Zeitung. Mit dem Portrait des Banus. Wien 1861.

Priznajem, da imade u nas Hrvatah sijaset optimistah, koji su, ma nosili oni i četiri oka, sliepi sried biela dana; te nevide, da se naš narod od nijednoga svojih susjedah neima ničemu nadati, jer ga svi ovi tako dugo poznaju, dok jim može pomoći, a kad nestane toga, eto nas opet barbarah-reakcionarah! valjana predmeta, da se experementira s nami ili da u kolu gnjusa ogreznula bečka „Presse“ riga na nas svoj otrovni jad ili nas plaštem lažih zaogrnuti „Magyar-Orszag“ ocrnjuje pred svietom. Ovi naši „pygmei“ na duhu gledajući nevide, a slušajući nečuju; jer omotani haljinom sebičnosti neće da gledju osim onoga, što njihovu žepu, trbuhu ili samoljublju prija. Njemačka i magjarska žurnalistika, brošure, govori itd. to sve ide hrvaštini u prilog po njihovu mnienju. S toga ovakim okorjelim griešnikom nekoristi ništa pripovjedati, a s toga niti ja nenamjenih ovo njekoliko riečih njim, nego onim, o kojih mislim, da sviet ovaj drugim okom motre.

Digitized by Google

Ovim indi nješto ob ovoj knjižici.

Netajim, da sam njekom neuztrpljivosti izgledao rečenu brošuru iz Beča. Željah znati, hoće li pisac njezin biti pravedniji prema pokojnomu banu od ostalih črčkarah njemačkih.

Prvo, što mi ték na knjigu pokvari, bijaše karakter pisca „Redacteur der Militär-Zeitung.“ „Bi li moglo što valjana iz Nazareta doći“ upitah sám sebe, pročitav naslov knjige? Nu držeći se onoga načela: o svakom dotle dobro sudi, dok se o protivnom neosvjedoćiš, uzmem knjigu čitati redomice kako je napisana.

Čitam najprije „Vorwort“ koji je malum necessarium svake njemačke knjige. Žuć mi se prevrnu, čim pregledah prvih njekoliko redakah: „Was ein Mann und ein Charakter in schwerer Zeit werth sind: das hat Jellačić im Jahre 1848 gezeigt. „Ein einiges, mächtiges Oesterreich“ in dem Sinne (čujte) wie es heute angestrebt wird.“ Budući mi dobro znamo, ka kojoj boji pripada urednik „Militär-Zeitunga;“ budući smo uvjereni, da on u istu tikvu puše sa Jiskrom, Kurandom et Consortibus; to znademo, kako on razumieva ovu izreku: „In dem Sinne, wie es heute angestrebt wird.“ Uzprkos velikoj lojalnosti pokojnoga bana Jellačića, nemožemo reći, da je želio ono isto, što i Hirtenfeld.

Ovoliko o predgovoru. Pošto je zatim označio bansku čast, te opet kazao novi absurd, veleć: „Die ältere ungarische Geschichte zählte mehrere Banate im Süden und Westen, von welchen sich jedoch nur das Banat der vereinigten (!) Königreiche Kroatien, Slav. und Dalm. erhalten hat.“ Siromah Niemac misli, da je banovina naša pogranični dio velike magjarske države, kao što su kod njih Markgrafschaften a ban drugi Markgraf.

Po naš narod bila bi najveća sreća, da oni o njem nepišu, koji ga tek iz pričah bavarskih bakah znaju; ali što ćemo, kad se Niemcem hoće učiteljovati svigdje, te svojim neznanstvom i druge na krivi put zavadjati.

Sada počima sam životopis. Moram iskreno reći, da je urednik Martovih novinah bio prema Jellačiću kao c. kr. vojniku veoma prijazan. Prvu mladost i službovanje tako sjajno opisa, da mu se neda prigovoriti. Vidi se, da je urednik „Mil.-Zeitunga“ već priučen hvaliti sve što sabljom maše i puškom striela. — A i kao obrstara krajiškoga dobro karakterisira, što jedino mogu u knjizi pohvaliti. Valjda imaju ljudi njegove bagre osobito fini njuh, te zamiriše umah, što će po njih dobro biti. —

O prevažnoj god. 1848. pripovjeda on na daleko i široko, a spominje toliko putih „ein grosses, ungetheiltes Oesterreich“ da bi čovjek nepoznavajući pokojnika morao ga sravniti s današnjim proslavljenim triasom austrijanskim „Brinz-Jiskra-Mühlfeldom“, dapače jošte banu prednost dati i pred ovimi. Jellačić je govorio za jedinstvo Austrije, ali ne, kako to želi i hoće urednik „Militär-Zeitunga,“ koji se i danas neustručava svoje zahrđjalo oružje strasti i podlosti podići proti prvomu Jugoslavenu našega vremena; premda ni ovomu jošte nitko na svietu nedokaza, da goji pogubne za ukupnu monarkiju težnje. Jelačić bijaše uzhićeni možebiti branitelj jedinstvene Austrije ali uvjeravam g. Hirtenfelda, da je on isto onako velikom ljubavi i ponosom branio prava naroda svoga, pa nije ni pomislio, da će spašena Austrija poći onim putem, kojim je žalibože u poznija vremena popošla.

Urednik „Militär-Zeitunga“ pripovjeda, da su Magjari rigali valove otrovnih besjedah na Jelačića i njegove namjere, a zašto nije spomenuo, da su to isto činili i nenaravni ondašnji magjarski saveznici: austrijanski frankfurtiste? pišuć u sried Beča na slavu banovu ovakove stihove:

„Keker Ban, komm nur an!
In dem Zeughaus kannst du sehen,
Einen Türken Schädel, stehen —
Was geschah, kann noch geschehen
Keker Banus komm nur an.“

Pisac ovoga djelca biedi slavjanski kongres u Pragu 1848. god. držan panslavističkih težnjah; a ovo nam već jamči, kakova načela glede Slavjanah sliedi g. dr. Hirtenfeld. U koliko pisac često spominje ime Jelačićevo, u toliko preredko sjeća se hrvatskoga naroda, bez kojega ostaše svi napori Jelačićevi uzaludni, a najljepše osnove njegove premlaćena slama. Narod hrvatski doprinese golemih žrtvah za dobro ukupne monarkije, ovo valja, da si jedared dobro utuve naši neprijatelji u tvrdu svoju glavu; jer će se naš narod vazda upirati na taj evropejski akt, pripoznat inače i od samoga sjajnoga našega vladara.

Rat magjarski opisuje dr. Hirtenfeld obširno, nu za čudo zadnje godine Jelačićevoga života vrlo u kratko. Odsjek od devet godinah strpa u dva listića, dočim samu 1848. god. u čitavi štampani tabak raztegnuo. Žalimo veoma, što nam nije učeni taj Niemac protumačio one „unübersteigbare Hindernisse“ s kojih nehtjedoše ili nemogoše dopustiti stanoviti ljudi, da se našemu narodu kroji pravo i pravica. Kako zakriviše Hrvati, da jih ovako nemilo pritisne nesmiljena ruka? U obće imali bi mnogo pitanjah staviti na g. pisca, nu čemu se prepirati „de lana caprina?“ —

Da je pisac crpio podatke iz boljih izvorah od najnovijega vremena, da se je obratio na valjane Hrvate, koji bi umjeli i htjeli više i valjanije o životu pokojnoga bana kazati da se je opitao kod onih, koji su s njim skoro svaki dan obćili, osobito u ovo zadnje doba: onda bi njegovo djelo steklo kakvu takvu važnost po nas; — ovako, — godi kojemu vojniku, ili osobitu ljubitelju vojničkih operacijah — a drugomu malo. —

Ako tko, a to jamačno hrvatski narod ljubljaše svoga „Jelačića bana,“ — ako tko, a to naš narod sudi i gledje njegove korake drugim razborom, mjeri njegove čine drugim mjerilom; pa upravo s toga želi, da se o proslavljenomu i narodu dostojnije piše. — Ja nezastupam ovdje narod; samo izričem osobno svoje mnienje, nu nevaram se tvrdeć, da ovako kako sudi dr. Hirtenfeld, nemisli nijedan pravi Hrvat o Jelačiću banu. —ć—

Iz novog Salamona.*)

Nežuri se sinko mili,
U to kolo djevojačko;
U njem samo gine, cvili,
Srdce mlado i junačko.

Dok je vruće, kuj ti gvoždje,
Drž se vina, njeg se primi —
Jer polahko zrije grožđje
Cikne frižko i u zimi;

A poljubci djevojački
U svako ti doba zriju: —
Zato momci nek neljube
Već nek prije vince piju.

„U ljubavi i u vinu
Možeš razum izgubiti.“
Šta da voliš? Ljubit Minu
Ili rujno vince piti?

Pazi sinko! razum ako
U vinu si izgubio,
Vjeruj, da se on svakako
Opet bude povratio.

Ali pamet izgubljena
U varavoj u ljubavi
Nebi nikad navratjena —
Razum u njoj viek zaglavi!

*) Produženje — iz Nevena g. 1858.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 28. veljače. Velika skupština družtva „Dvorane“ dne 27. veljače držana bijaše doista velika u svakom smislu. Nesjećamo se, da je kod ikoje skupštine bilo toliko članovah prisutnih kò što ovaj put — bijahu bo sve sobe napunjene. Debata tekla je parlamentarno i vrtila se je o nepovjerenju proti ravnateljstvu oštro izraženomu i zatim o obnovi. Niti jedna duša nije ustala braniti — po javnom mnienju osudjene griehe ravnateljstva, dapače čula su njeka gospoda gorkih riečih od plamtećih ustiuh domoljubnih. Šteta što nebje stenografa u skupštini, da zabilježi one izvrstne govore braniteljah gradjanske česti i rodoljubivih načelah. Nazočna gospoda članovi svrgnuše direkciju, koja je u kratko vrieme svoga vladanja toliki razdor u našemu gradu sazvala i rane nanovo ozledila, koje bi s vremenom i naravnim putem jur zacielile bile.

Uzalud joj bijahu svi najžilaviji napori prkositi odlučivoj volji sakupljenih članovah.

U smislu štatutah izabran je kroz odvjetovanje svih prisutnih jednoglasno gospodin Mate Mrazović za ravnatelja, a pridat mu je istim načinom odbor sličan njegovim načelom.

* Još njekoliko danah i nestat će nam mesopusta, neka! — otišla za njim zima i mrazi a proljetno nam sunce ogrijalo smrznuta uda družtvena, da se ožive, da se oporave i rade i rode ko zemljica raznim plodom, potrebitim cvietom i hranom za dušu i tielo. Zima, bila još tako kratka i blaga dosadi napokon i najljepšimi zabavami, pa svaki jedva čeka uzorno doba pramaljetno, koje oživljuje svu narav. Mnogi, komu je družtvena pokvarenost i podlost presjela do guta, pobjeći će u zelene gore i okriepit si dušu razmišljavanjem veličanstvene prirode i naknadit si duševne muke pretrpljene u zakurenih sobicah i dvoranah, pa uzhićenim čuvstvom hvalit Boga velikoga.

* Predstave g. Meergarté-a i njegovih kudrovah, svršene 27. veljače napuniše svaki put kazalište i doprinesoše veliki dio kalobiotike ove zime. Ako budu njegove produkcije u uspomeni zagrebčanah ostale, to će doista i Zagreb živiti u njegovom dnevniku ubilježen crvenim mastilom. Od ovuda ide, kako čujemo po svom zvanju u Tamišgrad.

* Već je tomu više mjesecih, što prvi parovoz teče po hrvatskoj zemlji vozeć od ilićkog briega zemlju do kolodvora. Nu evo ga drugi voz već pretekô i leti svaki dan 6 krat od savskog mosta do velike Gorice, navažajuć nasipni pjesak. Još njekoliko mjesecih, pa će se po čitavoj prugi od 17 miljah t. j. od Siska do Zidanog mosta moći voziti u 4 sata.

* U Celju je 16. veljače otvorena nova „Celjska čitavnica“ koja svečanost sjati će zlatnimi pismeni u kronici starodavnoga mjesta Celja. Svaki slovenski rodoljub mora da se veseli, kad se hvala Bogu! — nova moralna moć u Štajerskoj toli bujno razvija. „Novice“ — ovaj trn u oku svih njemškutarskih težnjah u Kranjskoj doniele su podugačak opis te narodne svetkovine sa svimi govori i pjesmami, a mi spominjemo ovo na kratko, kad nebijasmo tako sretni, da nam je koji izvorni dopis stigao.

* Tko bi bio prije njekoliko godinu danah pomislio, da će se u ponjemčenoj Ljubljani uz gorostasne zaprieke narodni duh do današnje znamenitosti uspjeti. Njeki čitaoničar kupio je u Ljubljani veliku kuću nasuprot kasini, pa će sazidati novu zgradu i posebnu veliku dvoranu za čitaoničke svrhe. Isto bi i kod nas za željiti bilo, budući da u cielom gradu, izuzamši malu strieljačku dvoranu, neće biti mjesta za sastanak povećeg družtva, kad nam bude jednom narodni dom — budi za Akademiju ili za Muzeum opredielen, što će možda prije biti nego li se misli.

* Cirkvenica 16. veljače. Da znate kakov je i u Vinodolu pučki život evo vam male crtice.

Prošle nedelje, kad naši ribari svoju godišnjicu velikim obiedom svetkovahu, stupih iz svoje sobe na ulicu oko devet satih na večer. Móre širokо mirno kó ulje, blistajuće svjetlinom uprte unj mjesečine, zabavi me divnimi čuvstvi vrh veličanstva naravi; oko mene grobna tišina, samo iz bližnje krčme odjekiva „šie, šete“ što me za malo prinuka družtvu se približati. Podjoh dakle „k tičeku“ nasladjivati se slušanjem ribarskih razgovorah. U sobi nadjoh za jednim stolom 10 a za drugim 5 ribarah, a pred svakim pladanj „rupice“ a kod trećeg do 15 mornarah igrajuć se „briškulu.“ Sjednem se i ja pokraj prijana svoga Nikice i zovnem si mjericu vodice primorske. Njeki ribar stane svojim pripovjedati, kako je ono liepo bilo, kad su prošlog proljeća i jeseni golciće i sardele hvatali na svieću i kazaše, da to samo ustavnom godinom biva, dočim 10 godinah ribolovje od nikakve važnosti nebje. To ih razveseli, te si nazdrave „kumpare Jačino! da ste zdravi, nezamerite ča i da bi Bog dal puno rib.“ Drugi ponješto mudriji naime „Lukan Matrak, Stipan Čulum i Mališna družice“ pogovarahu se o ustavu i stave si pitanje: kakova je razlika izmedju sadanjeg ustava prama prvih godinah, na što će Matišna: „hej! preja kad mi sej' žmulj prolel s vinom po stolu bimo globu platili, zač da je oštarija blatna, a sada niš“ a Stipan Čulum primjetne: Pa ća neznaš, kad smo ovde tancali su nam teli zapret, daj doba pasala a ni j' bilo ni 11 ur“ — nu Lukan poće mudro. Bože dragi! kako su ljudi nemi, govore da se sada prodaje fermentin (kukuruz) pred mašun v nedelju, a prije sej' prodaval i ob maše, pak su mučali“ dalje slušanje mudrovanja o konštituciji prekinu mi prijatelj pozvav me da što zanimivijeg idem gledati. „U predsobju reče ribar Sležić „nij za koze seno“ a David smijuć se dotrči svojom mjericom: ha, ha, ha, gošpodine! da ste videl kako me tormenta on inbigat filiberto capuzi, da mu spozu najden, pah da će mi dat 15% ha, ha! to su kvadri, stranbere tondi kako rapu, ovo prouzroći obći smieh. U kutu kod „šepe“ sjedi njeki pridošlica svojim „fifom Wein“ — ostali gosti pjevaju i jedu „brudet“ sardele. Ribari pozdrave nas liepo te zapjevaše „Oj javore“ ali to već nemogaše u kutu stranac slušati — to mu bješe odviše i veleć „Um Gottes Willen, ich pack mir gleich weg“ što videć gosti nazdraviše mu „kamo sreće pred 10 godin. Ča njim se vidi? obće veselje, što Teuton pobježe a ribari u staru poslovicu „Sačuvaj nas bože od vrbova mosta i grabežljiva gosta!“

* Strogo beletristički časopis u Hrvatskoj jest jedini „Naše gore list“ i premda imademo bar sada dosta Hrvatah u Beču, vještih narodnomu peru, ipak nismo tako sretni bili, da si i jedan od tih domoljubah toliko truda uzme, da nas izvjesti, budi o „Slavjanskom balu,“ o duševnom narodnom gibanju, o socijalnoj slozi Slavjanah u Beču, ili budi o čem god zanimivom ili koristnom za naše obćinstvo. Njeki bi tu ribju rečitost nazvao nehajstvom za svoje — nu mi bi to blažijim imenom krstili — komoditetom, kojim bi po prilici Turčin zapaliv si čibuk, pogladio bradu „Efendum benum“ valah što Bog dade! — pa sjeo dimiti i piti findjan kahve u kojoj mu drago kavani u bielom gradu Beču — a oni tamo dolje — ako ih je volja neka čitaju Correspondencije ⊙ aus Wien ili „Botschaftera“ kad baš zaželje saznati, kako mi ovdje u našem novom Eldoradu!

* Činimo pozorne gospodu čitatelje naše na kritiku hrvatskih Kolendarah i „Lade“ za godinu 1862. u Pozoru od 1. ožujka ove godine od g. J. Jurkovića bivšega urednika „Naše gore lista“ — koju je on sa svoga tobož nepristranoga gledišta napisao. Budući da je ujedno obećao doskora o našoj literaturi u obće, a o beletristici napose obširnu rieč povesti, to ćemo našim odgovorom do onda pričekati. Činimo pozorne zato — da sami sude, da li je to pravi put bodriti i ravnati jedine djelaoce na zapuštenom polju domaće beletristike i koledarstva i da li si svaki može prisvajati vlast svojom namišljenom ugledništju obćinstvu narinuti svoj sud.

* „Izabrana djela“ J. Jurkovića I. dio, u kom se nalazi osim jur u Nevenu tiskanih predmetah i njekih šaljivih stvarih, takodjer iz „Naše gore lista“ poznata „Petakinja vina“ te se može kod odpravničtva ovog lista dobiti za 1 for.

Svaštica.

* Kuda su dospjeli svi godine 1861 u Austriji kovani novci — kad jih nije nigdje opaziti? — naime: u talirah 4.709,824, u forintih 14.658,697 u komadih po 25 novč. 2.098,532 for., u bakru 2.624,037 for., u zlatu 9,360,524 for., svega 38 mil., 547,877 for.

Digitized by Google

Smješice.

* Njeki spisatelj posveti najnoviji plod svoga pera kralju, inače velikomu prijatelju književnosti. Za njekoliko danah pošalje mu kralj — revanche — drugu knjigu, u kojoj bijahu listovi — same banknote.

Za njeko vrieme upita kralj pisca — nu, kako vam se dopada moje djelo? Spisatelj, mudrijaš, kakovi su svi pisci ! dan danas — odgovori: „veoma je zanimivo — samo sam znatiželjan, kako će se ta stvar u dalnjih svezcih razviti.“ — Tu sam nasjeo, pomisli kralj. Za malo dobi spisatelj opet, nu mnogo tanju knjižicu s naslovom „drugi i posljednji svežčić.“

* (Vješt praljac). Njeki varašdinski gradjanin kupao se je u istoimenih toplicah, a njegov ga je kočijaš prao i kropom poljevao, trljajuć ga rukama po plećih. To se dopade gradjaninu, te on, da pohvali kočijaša, laskateljno mu rekavši, da je vješt praljac, i da dobro umije trljati. „E kako da nisam tomu poslu vješt,“ priznateljno odgovori kočijaš, „kad svoja dva kljuseta, Ficka i Ridjana, ljeti, dok je vruće, skoro svaki dan perem u Plitvici.“ (Tako se zove njeki potočić blizu Varaždina).

* U njekome družtvu bi poveo se govor o vriednosti i nevriednosti života, o stalnosti i nestalnosti svjetskih stvarih. Tu ti se je dugo i predugo prepiralo: A što vi na to velite?“ upita njeki prisutnik napram sebi sjedeću gospodju. „Ja mislim“ reče ona ponješto uzbunjena: „živjeti il neživjeti, samo kad je čovjek zdrav.“ —

Narodna pričica.

* (Tri pobratima). Tri pobratima sastaše se prije njekoliko godinah u Zagrebu kod „Jagnjeta,“ te se radovahu, što se davna nevidjeni opet vide.

Jedan izmedju ote trojice je odprije pušio; nu kašnje mu lula omrznu. Drugi je šnofao; ali i on zabaci burmuticu. Treći je pušio i šnofao, premda ga je liečnik svjetovao, da se pušenja okani radi prsobolje; ali što nije smjeti, za tim čovjek leti, te on i na dalje ostà kod lule i tubakire na veliku štetu kese i zdravlja.

I sada kod tog sastanka, dočim ona dva druga ni nemisle na nepotrebite potrebe, na koje ipak lahkoumni sadašnji sviet toli rado i mnogo troši, — i sada, rekoh, dočim onaj jedan prezire fajku (lulu), a drugi se tubakire ni netakne, ovaj treći, strastni duhandžija, odloživ dogorelu lulu, uzme u ruke burmuticu, da se nasrče trenca, štono je u ono vrieme pod imenom „varašdinca“ radi svoje vrline slavio se na daleko. I pošto bi jedan uštipak od toga kihavca naprašio bio u nos, upita svoie prijatelje, zašto da i oni neduhane. Na to pitanje jedan mu s Ovidiom reče. „Impia sub dulci melle venena latent;“ to je: Pčela daje meda, ali ne bez jeda.

Drugi mu s istim pjesnikom odgovori: „Est virtus placitis abstinuisse bonis;“ to jest: Tko uz pun stol posti, taj si dušu gosti.

Taj se odgovor kosnu njegova srdca, pa uvidiv, da nikomu nije u prilog s ustijuh praviti dimnjaka, a s nosa gnojnicu, i lulu i tubakiru baci kroz oblok s uzklikom:

Fortior est, qui se, quam qui fortissima vincit
Moenia; nec virtus altius ire potest; to je:
Svoje tko požude
Svladati umije,
Vriedan je, da bude
Brojen med delije.

Taj primjer vriedi, da ga svatko sliedi.

Obadi.

* Dne 24. veljače zapità u gostioni kod „trojedne kraljevine“ njeki stranjski domaćega gosta kako je to, da se u Zagrebu nečine priprave za svetkovanje 26.v eljače? Na što mu on reče: znate — kod nas se svjetkuje 28. veljače. „Kako to?“ pita dalje Herr von Frankfurter. „Tako; jer veljaća ima samo 28 danah, a posljednjeg dana svakog mjeseca dižemo mjesečnu plaću, pa nas ovaj dan više veseli nego li 26.

* Grga. Tempi passati!

Jovan. Vjeruj da nisu passati! imade jošte dosta toga iz dobe Ergerah i Bergerah.

Grga. Ta naš sabor ih iztjera preko svih Ergah i Bergah.

Jovan. Dakako, to ti misliš, ali ja ne, isto ti je doba, kakovo i ono bijaše, kada ti dodje pred kapetana pa mu kaza „Najne hat geprigelt, das Beispiel ist vor der Thir Herr Hauptmann.

Grga. Nešali se, — pa ipak me je kapetan razumio, i znao da mu kažem, devet satih je odbilo, prilika je pred vrati.

Jovan. Morao te je razumjeti, kao što je i mene moj Lehrer razumio, kad mu kazah: Herr Lehrer, der Nabijača hat mir mit misirača mein Kopf razbijača, konnte nicht in die Schule kommen.

Mali Vokabularium bečke Presse.

Beseda u Pragu — Adressen-Fabrik von Kundgebungen National Čehischer Herzens-Ergüsse.

Česi — Enkel der Hussiten.

Českí spjev u crkvi — Čehisirung der Kirche.

Domorodac — Nationaler ultra.

Domoljub — Matador der koruna česka.

Domoljub slovenski — Umtreiber der extravaganten National-Partheï.

Kranjska — Tomania.

Potrebоća ženskih učionah — Schmerzensschrei um Čehische Mädchenschulen.

Moravci — Hanakische Wühler.

Novice — Slowenischer Miniatur Moniteur.

Ravnopravnost — Uebergriffe der Čehen.

Zagrebački mačji muzikanti — Die Pašas von „Ost und West.“

Rebusi od Dragutina Herića.

1.

2.

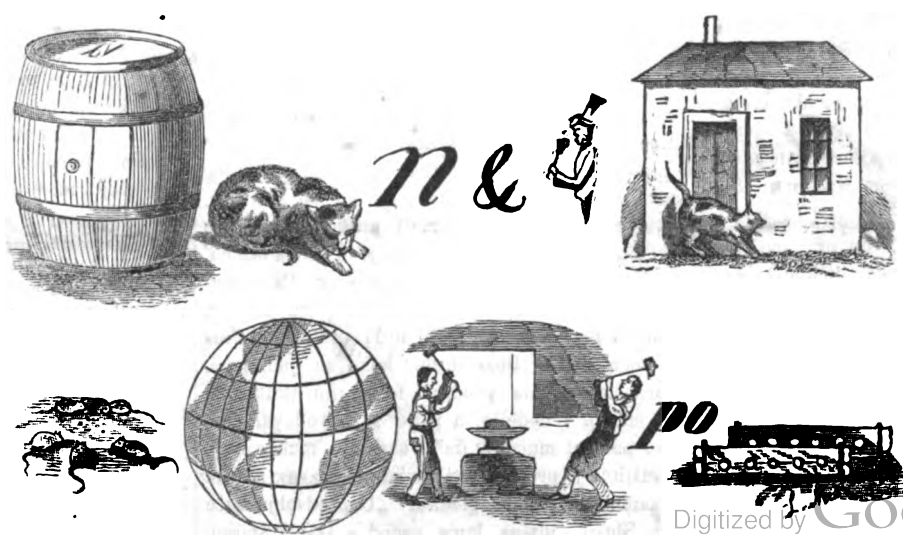

Izpravak. U životopisu P. P. stoji pogrešno, da je slavni pjesnik išao dvie godine u školu gjurgjevačku itd., a ima biti ovako: da je dvie godine školu u Gjurgjevcu, a jednu u Belovaru polazio — zatim ne 1834. nego 1830. god. odpremljen u Akademiju.

Listovnica.

* N. u Z. Hvala Vam na rukopisu, nu mi ga trebati nemožemo. Vježbajte se i nadalje, pa ćete uz svoju ljubav za književnost s vremenom do liepa ploda doći.

* Akle! Dakle Vas ipak možemo brojiti medju prijatelje svoje — aktivne, pasivnih ima hvala bogu i previše! — Šurku, „Surku“ što skorije! jer su nam čitatelji žedni humora — u ovo kiselo doba!

* —.— T. Veoma me obradova Vaš ljubezni dopis — osim zahtjevanog pridao mu i drugog i preporucam sve vašoj brizi. Doskora poštom više.

* Br. D. M. u D. Pjesmu primio; ako Vam nije lanjski tečaj stigo, izvolite mi javiti.

* Br. M. D. u G. Nedokučujemo, kako ikomu može uzfaliti ma i samo jedan broj, kad se kod odpravničtva osobitom točnosti svaki naslov kontrolira. 2. i 3. broj primit ćete. Na ostalo doskoro pismeno.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 8. U Zagrebu 15. ožujka 1862. Tečaj II.

ŽELJA.

Na prozoru Nehaj-grada
Stoji mlado, vitko momče,
Motri divno sinje more,
Gdjeno barke i galije
Kao bieli labudovi
Amo tamo ljuljaju se.
Kad se dosta nagledao . . .
Uzè zvučnu tamburicu
Uz nju poje iz nizoka
Oda srca od duboka:
„Bože mili, Bože sveti!
Moje 'e more to široko
I na moru sve galije, —
Moji s' dvori i sve gore
Što su okol Nehaj-grada . . .
Sve je moje, kud god gledam
Samo liepa Ninka nije.
Daj ti meni Bože sveti!
Daj ti meni liepu Ninku!
Dat ću Tebi sinje more
I na moru sve galije
K tomu dvore i sve gore,
Što su okol Nehaj-grada:
Da ja u 'vom bielom gradu
Viekom grlim dievu mladu
Da ju grlim, Tebi pojem
Kroz sve moga žića danke!“

Ljujo T.

Dvie čudne promenade

ili

Triput težje od najtežjega!

(Homeopatički ulomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih mojih praznikah).

Od — iljuške.

(Nadalje).

Produženje sna ili veliko spravište Antenorsko.

„Nox haec quanta est! Fine caret: nunquam ne dies fiet?“ [1])
Aristophanes Nubes 2. 3.
„Longum iter per praecepta, breve et efficax per exempla.“ [2])
Seneca.

Po paklu glavrnjajuć, teturajuć, doteturam — do Bekešfia. Opet se sastadosmo; nu za čudo, sad mu je bila klepka — ne u ruci, već baš oko vrata. — Sav usopljen spopadne me za ruku: „hajde“ — veli — „u kongregaciju, — biti će važni predmeti. — Evo baš idem od Antenora. — Naumio je da s čitavom županijom veliku demonštraciju učini. — Sve mi je već kazo. — Zato sam i objesio si klepku na vrat . . . hajdemo — brže — zajedno“ — i povuče me za sobom. — Padne mi na pamet, da i ja imam votum ne „informativum“ t. j. obični; nego baš slobodan i neodvisan, kako no mi Antenor obreče, ele i ja njekim načinom djavolski ruvetlija i budući govornik podjem s Bekešfiom — u vražju kongregaciju. —

[1]) Kako je duga ta noć! Nikad kraja: zar neće svanuti? — [2]) Pratila su oko kere, a primjeri prieki drumi. —

Digitized by Google

Evo nas pred dvoranom — ja se stresem tako grozovito i grčevito, kao samo još jedan put u svom životu: pred dvoranom naime, stražio je strahotan i nesgroman zmaj — meni se pričini onako strašan, kao kad sam prvi put u svojoj petoj godini u K* na oltar sv. Gjurgja pogledao; još se živo sjećam, kako sam onda hoteć iz crkve pobjeći — nosom o zemlju lupio — ne sbog Gjurgja, al sbog onog izkesitog i baš na me režečeg zmaja. — Ali ovdje se nisam tako baš uplašio; jedno što nisam više diete . . . a drugo što je zmaj za ovaj par, kad sam kraj njega prolazio, već jednim plienom zabavljen bio: nakostrušio se, gubičine narozao, a razjaženimi raljami mljeo je — Medjumurje. —

Unidosmo u dvoranu. Bila je baš dobro vragovi nabijena. — Bekešfi odmah pritrči k desnici, a ja kao Herkul na razkršću: neznam ni sam, bi li desno ili lievo — gdje bi probitačnije bilo? — Pogledam desno: u polukrugu nanizani djavoli. — Bacim pogled na lievo: njekoliko bielih vranah, pa gle! med njimi i — je li? jest — i ujak mi. — Nesmišljajuć se sada dugo, odem na to i ja k opoziciji, k ljevici. — Tu stanem razgledati i promatrati — al — ko što biva u snu — na jedan put čitava mi se dvorana pretvori u more, sama voda, šta li je . . . ja tonem; prihvatim se za ujaka; upitam ga, šta je to? A on mi šapne: „Ocean — magjarske fantazije.“ — Malo zatim opet kó i prije dvorana, al u dvorani sad čudna smjesa iz Tartara i Antenore: tu i Haron i Vulkan i Proserpina i — Bekešfi; njeg su kako mi ujak prišapnù, vrazi za tri frakla (mjerice) žganice u svoje mice dobili. — Razgledjem po dvorani; bacim oči na pročelje, a tu — nuto čuda! Je li? — Jest, smiešno — baš dva predsjednika: na stolcu predsjedničkom sjedi Antenor, a na krkače zajašio ga — Verböczy! Kako ga je zajašio, tako stenje pod silnim trhom . . . ubogi Antenor! — Medjutim zazvoni — na moje čudo ne zvono, već klepka. — Grobna tišina. — Prvi ustane Antenor s Verböczyom na šiji; zakune se najprije na rog i rep, valjda po vražjem obredu, pa onda uzme ovako:

„Gospodo! da ste mi zdravo! svi štogod vas je — i vi braćo mila i rodjena (tu se okrene k desnici), a i vi biele vrane i zastupnici onoga gor svieta (tu se k nam okrene). — Hrvati t. j. Zagrebčani, već su naćerali mak na konac. — Ja mislim, da svi skupa strašnu demonštraciju napravimo. — Moj je predlog, da svi mi, štogod nas je ovdje i svi žitelji ovog našeg kraja brez ikakove iznimke, povežemo si klepke oko vrata, da se tako na prvi mah vidi, da mi nismo — — Zvonimirci! Gospodo! to je i uzrok, zašto sam zamjenio zvono predsjedničko s klepkom. — Kako sam iz pouzdana izvora razumio, Zagrebčani su objesili sv. Stjepanu — tomu Zvonimirovu protunožniku (Antipodu) — veliko zvono. — To je živa istina. — Jedan s onoga svieta, koji je u Zagrebu bio, pripoviedao mi je sve te prenapetosti Hrvatske. — Gospodo! kad Zagrebci skinu sa sv. Stjepana veliko zvono, onda ćemo i mi poskidat naše klepke, prije nikako. — Mislim, da ćemo se time dostojno osvetiti bezobrazluku i prenapetosti Hrvatskih Zvonimiracah! — Molim prima li se?“ — (Urnebesni urlik. — Gromovito pleskanje. — Čitav čitavcat predlog primi se jednoglasno uzprkos protestu bielih vranah).

Medjutim pričmu debate. — Na dnevnom redu ležala je čudna mješarija: pouzdanica velikomu vragu, historično pravo, Omerpaša, repovi . . . Niemčić . . . kobasice . . . unija itd. ko što ćete već vidjeti.

Prvi vrag. „Gospodo! Ja štujem vrlo našeg glavara. — Predlažem indi: da mu se srdačna pouzdanica pošalje.“ — (Prima se).

Drugi vrag. „Gospodo! I ja štujem vrlo i možda najviše našeg glavara; jer ovakvih je — vjerujte mi — malo u našoj domovini. — Zato predlažem, nek se na svaki način diplomatičkim putem nastoji u Rimu to izposlovati, da se Omerpaša kanonizira.“ — (Prima se).

Treći vrag. „Gospodo! Još prije stvorenja svieta bio je mrak. — Ja molim, nek se to sigurno najstarije historičko pravo potraži; pa ujedno nek se utemeljitelju Akademije ukor u zapisnik stavi, što se je toli bezobrazno svoju ruku na mrak podignuti usmjelio.“ — (Prima se).

Četvrti vrag. „Gospodo! Kad se već toliko danas govori o historičkom pravu, to vas činim pozorne na to, da je Bog najprije sebi bradu stvorio. — Zašto indi da neorganiziramo najprije sebe? Ja mislim, da potražimo svoj demoniački privilegium t. j. da smijemo opet u ljude ulaziti.“ —

Ja. „To je suvišan predlog; taj „privilegium“ i dan danas obstoji“ . . . dalje nemogoh; jer tu me tako nemilo opauči kordovanska njekakova koža, rep, šta li je — da sam se prvi put u svom životu najživlje osvjedočio o istini: „opposita contra se posita, magis elucescunt,“ barem mi je tako sinulo, da sam sve zviezde pred očima vidio. Medjutim se digne

Peti vrag. „Ja se s gg. predgovornici posve slažem i u redu je, da potražimo svoja historička privilegia; nu molim, da se još nadoda: da je naša povrh toga želja, da nam se rep produlji; jer ovako kratkim neda se dobro ni podhvatiti —

Ja sjećajuć se živo friškog još udarca, ustanem da to oporeknem i fiskac! podvije mi se i opet repati „argumentum ad hominem“ tolikom silom, da je posve suvišna bila Antenorova opomena, da se držim parlamentarnoga reda; — i bez opomene ležao sam na zemlji miran ko janje.

Šesti vrag (dobar kozmopolita). — Gospodo! Vidim da je ovdje strašan egoizam zavladao. — To nije nikako duh 19. vieka. Mi moramo pokazati, da smo ne samo dobri vrazi, nego i dobri kozmopolite. — Učinimo dakle što dobra i za čovjeka. — Moj je predlog, da se telegrafična depeša pošalje u nebo: zašto konj, pas, magarac i drugi nizki izpod čovjeka stvorovi“ —

Jedan vrag (član Anti-Thierquälerei-Vereina — brzo u rieč): „Ja molim, da se baš s toga istoga kozmopolitičkog razloga „nešpecificira“ ni konj, ni pas, ni magarac; jer to smiera njekako na osobnu uvriedu; nego nek se rekne „generično:“ „mnogi izpod čovjeka stvorovi.“ —

Prijašnji vrag (nastavlja popravljajuć se) — dakle da se razpita, zašto mnogi izpod čovjeka stvorovi imadu četiri noge, a čovjek samo dvie?

Antenor (veliki glavar), „To neide; jer bi onda mogli tom „koncesijom“ puno ljudem i nepovoljna narinuti, tako n. p. sa četiri noge mogli bi mu narinut i rogove kao volu —

Ja (brzo): „i vragu.“ — Netrebam vam napominjati, da je posljedica zabune ote bila i opet strašna masnica po plećih; ali uz nju dobijem još od Antenora najsvečaniju opomenu i logičnu opazku, da čim prvi put odsele propisnem gubim umah svoj votum!! . . . . . .

Sedmi vrag (veliki odvjetnik). „Gospodo! Dobro znate

Digitized by Google

tako je njeke godine strašan požar u našem gradu bio i kako nam je puno štete naneo; sad opet ove godine tolika je kiša, da će nam i krastavci i dinje i ljubenice propasti. — Moj je predlog: da se „simpliciter“ sv. Florijanu i sv. Bartolu „akcija“ pošalje. — (Prima se).

Osmi vrag (veliki sudac). Ja predlažem, da se „telegrafičnim“ putem razpita, gdje je Niemčić: je li u nebu ili „purgatoriumu;“ pa kad se sazna, nek se na njeg pošalje „interpelacija,“ kog je on razumievao ili šta je on htio s onom svojom razlikom: medju empiričkom filozofijom prazna želudca i političkim vjeroizpoviedanjem puna trbuha? [1]) — Ako je mene razumievao, onda se ja svečano ogradjujem proti toj bezobraznoj i bezprimjernoj slobodi pjesničkoj.“ (Predlog podupire dvadeset malih sudacah. — Prima se).

Bekešfi (koji je u ostalom gotov vrag, samo što mu rep fali). „I ja pristajem na tu interpelaciju. — Ali kao dobar domorodac imam još nješto tom sgodom. — Vi možda neznate — hajde pripoviedat ću vam sve kako je bilo? — Kad je Göthe jednom kod njekog župnika ručao, krmad mu je groćkom govor bunila. — To je groktanje pjesniku povoda dalo, da je izreko onaj svoj danas u Europi glasoviti krmkom pridjevak: „hrdjavi svirači, nu dobri patriote!“ — Ako je on i mene med te patriote uvrstiti mislio, onda se i ja proti toj bezobraznoj slobodi pjesničkoj najsvečanije ogradjujem i molim, nek se s Niemčićem ujedno i Göthe interpelira.“ (Prima se).

Deveti vrag. „Ja sam gospodo! za realnu uniju; — ali (nastavi poslie male stanke u Theophrastovom štilu) kad su interpelacije na dnevnom redu, — to predlažem, nek se Jupiter ukori, što gavrani ranije necrkaju. —

Proserpina (upadne žestoko, glasom tanahnim, umilnim i još nježnijim od djakovačkih baritonistah u korizmi): „Ja molim, da se na Jupitera neudara tako nesmotreno; neka se uzme samo ona od njega „galanterija,“ kojom je on već u onom vieku Europi za volju sebi rogove nametnuo i bikom postao. — Molim indi, nek se taj predlog modificira; a u ostalom mislim, da sam dost rekla na obranu jednoga od prvih galanthomah.“ — (S malom modifikacijom prima se).

Bekešfi (kao „exegeta.“) — „Gospodo! tu su na dnevnom redu interpelacije; a vi predjoste na gavrane, Jupitera, bike i galantome. — Ja mislim, kad se već interpelacije predlažu, nek budu barem od koje koristi. — Ja sam gospodo! dušom i srcem najodaniji vam brat. — Mene zovu istina, da prostite, čovjekom, a — nezamjerite — i kršćaninom. — Medjutim nek vas to ni malo nesmućuje. — Znam se ja i tu izkopati: ja se pozovem na sv. Pavla, pa sam Rimljanom Rimljanin, Grkom Grk, Žudijam Žudija — a vragovom vragom — slim indi, da ću kako svomu tako i vašemu trbuhu [illegible], ako predložim, da se interpelira Zeus, zašto on nije plotove kobasicami ogradio? (Gromovito, neprekidno pleskanje. — Prima se).

Deseti vrag (na obadva oka od poroda sliep). „Gospodo! Ja neimam, što da interpeliram; no budući su vremena kritična, a meni oči izcurile, to vas pitam, kako da se ćorav orientiram u ovo kritično doba? Hoću da reknem, nek se nastoji diplomatičkim putem sveti Vid na to sklonuti, da priugotovi do svete Terezije trista komadah najbistrijih teleškopah, kojimi bi i ćoravci mogli pregledati sve prediele prieko Styxa i Dunava i Tise i Drave i Drave i Drave.“ — (Prima se).

Jedanaesti vrag. „Vidim gospodo! da smo se već latili babjeg posla t. j. prazna lana. Ja imam to opaziti, da je ovo veliko spravište, te da se tu najprije naši poslovi imaju riešavati. — S toga ja predlažem, da se naredi iz svakog pojedinog našeg stališa po trista zdravih momakah, koji će ići na krndiju*) kopati buzdovan sv. Ladislava, da ju metnemo u naš hram kao sveti simbol — srdačnoga pokusa njekakove užje — prijateljsko — tjesnije utjelovit se imajuće mistifikacije.“ — (Prima se i opredjeljuje se rok kopanju: sto i tri dana; — molim čitatelje, nek upamte: sto i tri dana). — Videć Antenor, da već svi naginju baš silomice na glavno i najvažnije pitanje o uniji, pristane napokon, da se i to još u pretres uzme; pa opomenuv sve na važnost predmeta stavi pitanje: hoće li se dakle zaključit naprečac u realnu ili personalnu uniju?

Svi se vragovi dignu za realnu naprečac; biele vrane za personalnu; sam Bekešfi ostane sjedeć neizjaviv se ni za bielo ni za crno. — Medjutim ustane njekoliko govornikah.

Jedan vrag. (Zakune se najprije na rog i rep, da je iskren domorodac; a onda uzme u najnježnijoj ćutljivosti i pjesničkoj „furiji“): „Ah! gospodo! toli dugo dielismo dobru i zlu kob s braćom priekodravskom! Ah braćo! tako dugo bijaše sklepesit oganj s vodom, noć s danom . . . srce mi puca — iznemažem — — gospodo! ili realnu uniju, ili inače predlažem nek se naša županija odciepi, te na carstvo ili bar kraljestvo podigne.“ — (Uvažava se).

Drugi vrag (zakune se na rog, rep . . .) „Mi bijasmo toliko vjekovah s bukagijami u realnoj uniji, imamo daklem na negve i lisičine historičko pravo. Ja sam za realnu naprečac.“

Treći vrag (na rog i rep . . .) „Valja znati, da mi od priekodravskih njivah izvažamo peršin i mrkvu. — Ja sam za realnu; jer će se inače prometu velik uštrb nanieti, a personalnom unijom prekinut će se trgovina s peršinom i s mrkvom za na vieke.“

Četvrti vrag (na rog i rep)! „Nek bude realna; jer vjerujte mi, ako bude realna, bit će liepo čedo iz Hrvatsko-Magjarske „mixture.“ — (Uvažava se).

Bekešfi. „Dakle na rog i rep! Žalim gospodo! što se s vami samo u ovoj točki nikako slagati nemogu. — Vi znate već moje načelo: „Salus reipublicæ — suprema lex,“ — zato nehtjedoh se odvažit ni za jedno ni za drugo. — Ja bih najvolio, da mi neidemo ni u realnu ni personalnu, nego u — bircuz (oštariju)! — (Pol vragovah izjavi se za ovaj predlog, a polovica ostade za realnu uniju. — Odvisilo je sve sad još od vel. glavara).

Antenor. „Gospodo! zaklinjem se na rog i rep, da sam iskren domorodac. — Ja sam još u početku sve vas opomenuo, da budete oprezni kod tog najvažnijeg pitanja; jer od njega će zavisiti čitav naš napredak i razvitak duševni i tjelesni. — Gospodo mi smo med dvie vatre: med silom (σῦλλα) i krivdom (χάρυβδις); predlažem indi s krivdom — u realnu uniju. (Sveobće odobrenje) I time smo stvar izcrpili. — Ali gospodo! ima tu i opozicije (okrene se k nam — bielim vranam). — Pustimo dakle jednu, a onda ćemo ju već oprovrći.

[1]) Putositnice str. 262. —

*) Krndija je planina, kamo su me moji njeki zemljaci slali, da idem kopati krunu Zvonimirovu!

Digitized by Google

— Izvolite indi gospodična vrano“ i pokaže repom na mog ujaka). —

Ujak (biela vrana). — „Oprostite gospodo! što se ja gradjanin gornjega svieta usudjujem ućtivo vas pozdraviti i naviestiti vam, da ste u tminah. — Da ste mi indi zdravo! vierni čuvari mraka i katrana! — Ponajprije imam to opaziti, da ste vrlo dosljedni, kad se na rog i rep zaklinjate. — Rog je i u nas simbol sunčane opozicije i tu je nečuvena dosljednost; ali rep? — Da sbilja, ovo je doljni sviet, ele što dol, to je ovdje gor. — Vašoj indi u tom dosljednosti neimam ništa prigovoriti. — Ali dopustite mi, da vam na njeke samo točke odgovorim. — Vi indi zaključiste velikomu županu zaoto, što ga je grom ošinuo, pouzdanicu? — Dobro; al budite si i ovdje dosljedni, pa zaključite povrh toga, da se i Phaëtonu 1. u zapisnik stavi pohvala jednoglasna, što se je Jupiterovim gromom ošinut, ipak sklonuo da nekočijaši; a 2. da mu se pismeno pouzdanica pošalje s molbom, da makar i mrtav uzdah nikako nepušća. — Gospodo! ja bih bio veći od vas magarac, kad bi sve vaše bezgrapne klapnjarije oprovrgavati hotio. — Dopustite mi zato, da vam samo njekoliko pitanjah stavim; znam da ću bob o stienu i time bacati; ali javnosti i svojoj dužnosti za volju moram i to. — Recite mi gospodo! šta je ovo, je li logika ili kiseli krastavac, kada tko očima govori, ustima žmiga, na ušima sjedi, a dokaze iz pazuhe vadi? — Ja molim, da mi se odgovori, je li to vic, logika ili pečèna kobasica? — Vi govorite puno o konštituciji i domorodstvu. — Pitam vas, kakova je konštitucionalna razlika med dobrom jednom pečenkom i dvadeset i pet batinah? — Na to mi odgovorite, pa nećete trebat Niemčića interpelirati. — Njeki gospodin vrag pun je dvojbe i neizvjestnosti med Scyllom i Charybdom. — Nek mi nezamjeri, što ću ga upitati: kakva je bila dvojba onoga Hansa, ljubitelja Thalijina, što je dobivši dvie pozivnice na predstave: na jednu „Der wahre Esel“ i drugu „Dumm, dümmer, am dümmsten“ — u tolikoj neizvjestnosti glasoviti onaj dvoratac izrekao: „Jetzt weiss ich nicht, ob ich mich „dem wahren Esel“ hingeben, oder für „dumm, dümmer, am dümmsten“ erklären soll? — Pitam, šta bi od tog dvojega bilo probitačnije izabrati? — Recite mi napokon gospodo! je li to logika ili slobodoumje, kada tko danas interpelira boga, da zašto umjesto žita iz zemlje neniču pečeni purani, a umjesto šćavlike trave kiseli krastavci — sutradan već ide k panduru svete Apolonije, da mu se najdubljim naklonom zahvali, što su mu od krastavacah zubi s početka utrnuli; nu kasnije — hvala svetoj Apoloniji — poodpadali? Je li to logika, slobodoumnje, dosljednost, puž, bob, ili ekser (čavao)? — Gospodo moja! to sve u obzir uzev, usudjujem se ovo dvoje predložiti: ili nek se troškom obće blagajne nabavi iz ljekarne trista centih „arcanuma duplicatuma,“ da se čitavi pakao zdravo pročisti; — ili ako se to primilo nebi, onda da svi štogod vas je sami sebi ukor u zapisnik stavite i sljedećih pet pokornih djelah dobrostivo na se uzet izvolite: 1. da sto i tri dana četveronožke kao zecevi hodate — (strašan nemir); 2. da svaki otaj dan svaki pokornik sto i tri puta šakom u prsa se grune; 3. toliko putah se za nos uhvati; 4. da se toliko putah tamjanom okadi i pročisti, te 5. da kod svakog pokornog djela ovu kratku mòlitvicu izmoli: „smiluj se gospode! i učini da sliepci progledamo, gluvaci pročujemo, a vikači zaniemimo, Amen.“ — (Strašna vika. — Pol sata neprekidna vreva i mrmljava. — Govornika hoće da razderu; nu jerbo to nebi bili nikakvi razlozi, valja ga oprovrgnuti. —

Ustanu redom govornici, kao oprovrgavatelji na bielu vranu:

Cerber: Vau! Vau! Vau! Vau! (meni puknu mezdre u ušima).

Dvadeset pasah: Vau! itd. . . .

Proserpinin Mops: ponavlja to isto.

Nerast Thesalski (s najvećom indignacijom i protestacijom) zavikne da se i zemlja potrese. — A zatim ustane

Vulkan: „Htjedoh i ja, da oprovrgnem bielu vranu; nu to je kako vidim sad već suvišno. — Cerber je stvar gospodo! izcrpio do dna. — Toliko ipak mogu napomenuti, da na temelju §. — — nesjećam se pravo kojega — — nu to je svejedno, samo kad §. taj — hoću da reknem na temelju §. toga (uzkašlje se) — — — oprostite gospodo! zaboravio sam već, šta sam htjeo s otim §. — — — (opet se uzkašlje — na galeriji pleskanje, obće odobrenje) — — — da — to sam htjeo reći, da ja onu bielu vranu nisam razumio. — Gospodo moja! ja rekoh i dorekoh.“ (Urnebesno pleskanje). Stražnji govornik bio je:

Belzebub (Antenorov tajni savjetnik). „Gospodo! ponosim se, što je mene uprav ta čest zapala, da zadnji govorim. — Dopustite prije nego onu bielu vranu oprovrgnem, da svoje političko vjeroizpoviedanje položim. — Ja sam vrag i domorodac; pa činim vas pozorne, da ste mi braća. — Istina da je meni pamet „terra incognìta;“ istina da ja nisam pravnik, ma toliko se ipak razumijem u prava medjunarodna, a ponapose u naša prava, koliko od prilike — magarac u kantar. — Što se konštitucije tiče, ja ju evo ovako pojmim: uzmi njekoliko kamenčićah na dlan, izpravi ga, podbaki malo u vis, pa brže bolje izvrni ruku na opako; — njekoliko ćeš kamenčićah dočekat, a njekoliko će ih pasti na zemlju. — Tu se gospodo! nepita, kakvi su bili kamenčići dočekani, već koliko ih je. — Tako vidite po mom mnienju i kod nas, netreba paziti na to, kakva su individua u većini, to je svejedno; tu se radi o uzdržanju principiuma „centradictionis;“ jer ako smiju ljudi po većini, to smiju i vrazi (???). — Zato ja taj „principium“ pred očima imajući po svojoj vražjoj i protuslovnoj naravi mislim, da ću štovanom obćinstvu ugoditi, ako predložim, da uzprkos svim razlogom one biele vrane zaključimo: da bude odsele bob pop, noć dan, rep glava, a rog sunce!“ (Gromovito pleskanje, neprekidno urlikanje i njekakova enciklopedična smjesa iz pravohochéljenforaživio! — Zatim uzme Antenor rieč; drži oprostni govor, pa na koncu doda ovo:)

Antenor „Oprostite gospodo! nješto mi sad istom pade na pamet. Dopustite, da začastne gradjane našega grada Antenore imenujem sv. Ćiru, Metoda i Riegera — — —

Ja nemogav se kod tog bogogrdja dulje uzdržati, pretrgnem ga: tu me zadigne jedan vrag rogom, kako sgodno podhvati, tako me s onog svieta na ovaj prehiti — — ja se prenem. — Protarem oči, opipam se po plećih, neću li napipati koji trag repatih argumentah — nemojte se začuditi — bilo ih je . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Eugenij Kažimir Kvaternik.

U ovaj par, kad je najnovije djelo gospodina Eugena Kvaternika, bivšega prošle godine narodnoga zastupnika na hrvatskom saboru, naime: „Politička razmatranja na razkrsću hrvatskoga naroda“ — djelo za koje čujemo, da bi razbistrilo pitanje o jedinstvu narodnosti i države hrvatske, te ga je narod očekivao, ko ozebó sunca — po ustavnoj vlasti hrvatskoj pregledano i po nalogu iste, kako to „Agramerica“ u svom broju 54 javlja, po c. k. policiji zaglobljeno, mislimo da će naše obćinstvo zanimati životopis toga za hrvatsku stvar vele zaslužnoga muža, pa ga zato uz dobro pogodjenu sliku njegovu stavljamo evo u naš list.

Eug. K. Kvaternik rodio se godine 1825 dana 31. listopada u glavnom hrvatskom gradu Zagrebu od roditeljah, kojih se ne samo žiteljstvo stolnoga ovoga grada još uviek ugodno sjeća nego je moći reći, da se i u svakom iole znatnijem mjestu obsežne naše domovine nalazi ljudih, koji se spominju velezaslužnoga mu otca Dr. Romualda Josipa Kvaternika. Taj štovani muž bio je učiteljem dogodovštine na kraljevskoj Akademiji znanostih, a majka mu učiteljicom preko 30 godinah na glavnoj djevojačkoj učioni u Zagrebu.

Nije ni čudo, ako se je i sin poveo za otcem, koji od prvih danah narodnjeg probudjenja sve do svoga posliednjega časa († 31/3 1851) nikada se neiznevjeri narodnoj stvari.

Prve četiri godine djetinstva svoga probavi Eugen u čistom alpiskom zraku gorskoga okružja Riečke županije, kamo ga poslà otac, radi na smrt obolivše mu matere netom šest nedeljah živuća, k svomu bratu Jurju, sada kanoniku i župniku gerovskom, takodjer obće ljubljenomu domorodcu Na tom putu i onako bolujuće diete tako oslabi, da su mu djed i baba onamo ga prateći — u Severinu već i svieću držali, očekujući da dušu izpusti. Ali božja promisao inače odluči; bješe bo tomu djetetu još gorostasnija putovanja poduzimati, bješe to djete zvano, da bude uzkrisiteljem zadriemane samosviesti i narodnoga ponosa Hrvatah! — Uslied nečuvenih za sile čovjeka pojedinca borbah, izpuni se nad njim ono iz svetoga pisma: „i slabe ovoga svieta izabra Bog, da smute silne.“

Porasav ponješto za učionu, pozove ga otac natrag u Zagreb. Nagla promjena čista i zdrava zraka gorskoga za gradskim uzduhom baci opet diete u bolest, osobito bolest očijuh, od koje i danas osjeća posljedicah. — Godine 1831 poče polaziti glavnu učionu, te se je u Zagrebu bavio sve do svršene pete latinske škole. Da si pako pribavi i praktičnoga izkustva, koje se može steći samo izvan postojbine i obiteljskoga ognjišta, odluči otac mlada Eugena poslati na Rieku, da dovrši tamo gimnazialne nauke, i tako si prisvoji poznanje talijanskoga jezika. Sve normalne i gymnazijalne učione prodje Eugen veoma dobrim uspjehom.

Već od najnježnije dobe mladosti svoje očutio je naš rodoljub osobitog zvanja za svećenički stališ, s toga i bude odhranjenje njegovo tomu zvanju shodno ravnano. Nu se i ovdje opet izpuni rieč: čovjek luči, Bog odluči!“ Burnija bo zadaća bijaše njegovu životu namienjena. —

Vrativši se godine 1840 opet u Zagreb, da ovdje nastavi filozofičke nauke, došao je u dodir sa zrielijim svietom, a valjda i nježnijim, i silno se potrese njegovana od djetinstva težnja za redovnički stališ.

Medjutim da si ugodi roditeljem odluči se za duhovničtvo, pokusiv moralnu borbu. Toga radi, po izvrstno dovršenom filozofičkom tečaju, uputi se on g. 1842. u Senj, gdje kao klerik stupi u sjemenište, posvetiv se znanostim bogoslovja.

Preuzv. g. biskup. Mirko Ožegović opaziv u mladu čovjeku ne samo odgovarajuću marljivost i sposobnost duha no i primjerno ponašanje, odluči poslati mladog bogoslovca u osriednje sjemenište peštansko, gdje se sastaju najsposobniji mladi duhovi čitave Ugarske i Hrvatske; i on dodje da dovrši bogoslovje, te da se uzmogne za doktorat prirediti.

Ono što čedni hrvatski krug neprouzrokova, to se je sbilo u bučnom i širokom tudjem svietu, u Pešti. Osjetivši, da mu za zvanje svećeničko sve to većma nestaje nagnuća, a uvaživ, da je spasonosnije biti urednim svjetovnjakom, negoli neurednim svećenikom odluči — poslie kako bi godinu danah probavio u peštanskom sjemeništu uz valjani u ostalom napredak — izstupiti iz stališa, za koji nije se smatrao biti zvanim.

Evo ga dakle gdje stupa u borbu sa težkoćami svieta; jer od tog vremena posve je na svoju ruku i jedino uz svoj trud brinuo se i živio u tudjem gradu, usried tudjega naroda k tomu bez ikakva izkustva svim nepogodam prkoseći!

Stupiv iz sjemeništa posvetio se je juridičkim znanostim, polazeći predavanja na peštanskom sveučilištu; uz ova slušao je on i znanost višjega odhranjenja, koju se je već na madjarskom jeziku učio, te pohvalnu diplomu stekao — znajući: da lišen svih sredstvah biti će mu ta znanost zavremenim načinom života.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Englezkinje.

(pohrvatio Vladimir Rodoljubić.)

Kao što se god država na obitelji osniva, tako će biti svedjer i obitelj kipom države, nu ne samo uzorite u obće, već i one države u kojih se obitava. A uzhtjede li se državljaninu, da mu se žudjeno pravo svagdje u toliko štiti, da ga nebude nigdje samovolja gazila, to će i on jamačno drugim ono dopustiti, što želi da njemu pripadne, i neće zahtievati da se tko sám zataji, jer to on nemože nikako počitovati. Kuća je ono mjesto, gdje je pravda i slobodoumje. Zato si Englez nazivlje kuću dvorom. On mnije, da mu svetinje onih zidovah, koji mu ženu i djecu kriju, nije nikada nikakova sila zemaljska, niti zakon, niti ikakova volja ljudska dotaknula. Tu pomisao podupire i zakon „Habeas-Corpus". U Englezkoj svaka obitelj stanuje u svojoj kući, pa bila ona kako mu drago velika, svedjer je samo jedne obitelji, zato je vazda kao zatvoren dvor; jer što godjer biva u jednoj kući, o tom druga ništa nezna. Zlo po onoga, koj bi se usudio što godjer o onom razglasiti, što se medju kojom obitelji sbija! Pa i isti inostranac, opazivši slučajno domaći život englezki, zavezuje se za onu skromnost, koja čini u Englezkoj čudnu razliku izmedju razuzdanosti javnoga života i novinah.

Sada se obratimo na sreću žene u takovu kuću udate. Kad se djevojci pruži sreća, da si viencem udadbenim glavu ovjenča, prva joj je skrb, kad se dovede, da pregleda prostorije, gdje će raditi i ravnati, te na mah zatim učini zakone kućne, al' ipak ih nedjela sama, već zajedno sa suprugom, a njoj bi samo potanje izvršivanje ostavljeno. Polag primanja ustanovljuje se izdatak, u svakoj struci uzimlje se obzir i svaki se razlog u obće i osobito promišlja i pretresuje. Tim preuzme gospodar vlast i počme ju izvršivati. Suprug je vladar a supruga ravna. Monsieur régne, Madame gouverne. Sve, što se godjer ravna i kako se ravna, bilježi se u posebnu knjigu, odakle se može saznati način kućnoga gospodarstva. Svakoga mjeseca na koncu učini se račun, a koncem svake godine sbroj svega skupa tako, da se niti dar supruzi za iglu nezaboravi. Bez male svote, što no si ju ona za svojina drži, bila bi pored sve te slobode ipak samo robkinjom. Što je moje, to je i tvoje, to je nješto protivna; jer supruga je samo onda milostiva, ako samovoljno s čim razpolaže. Ona može prikazati, ako je darežljiva. Ona se može kititi u toliko, u koliko joj sredstva dopušćaju. Moje i tvoje! Kolika je to razlika! Već se u djeteta opaža, koli se čvrsto drži onoga, što je njegovo, pa tko bi si mislio, da se može u ovoj zemlji iz pogreške kriepost poroditi? „To je njegovo," veli englezka majka o svom sinčiću, „ako on neda dragovoljno igraljke si, to mi nesmijemo uzeti" Dakle niti najmanjemu djetetu neuzkraćuje se pravo na ono što je njegovo, već smije š njim razpolagati, kako mu se goder svidi! Englezka majka, koja tim načinom odgojava djecu mnogo pomaže državi; jer ju tim povisuje na političku moć, kad si jošte za mala djetetu pruža priliku, da se nauči ljubiti ono, što je njegovo. Bila kuća kako mu drago mala ili velika, gospodarica bere vazda sve dohodke i nedaje o ničem nikakova računa. Ako je u knjižici sve potanje zabilježeno, što su kućne stvari u obće vriedile, to se onda više neiztražuju posebni troškovi. Da li si supruga kupuje opravu ili ne, da-li milostinju dieli ili štedi, nitko ju ne pita, to je jedino njezin posao; jer upravlja sa svojim kako hoće. Dobitka neuzmanjka. Gospodar je sjeguran, da ono, što je u knjižici zabilježeno, nije samo crno na bielu, već da je sbilja istinito i da je doista sve onoliko vriedilo, kao što je unutra pobilježeno.

Čim je bolje čovjek potišten, tim sve većma teži za vladanjem. U Englezkoj nezna nitko ništa o tako zvanom „gospodstvu papuče" Englezkinja nemože nikoga štititi, ako nepripozna prava drugoga. Ako li je u svojih okolnostih sretna, onda si netraži supruga, da ju pita, bi li smjeo koga na gosti pozvati. Pošto mu je red kućni poznat, to mu valja prije, nego li si gosta pozove, dobro promisliti, da li će mu moći svojom podvorbom zadovoljiti. Supruga mu imade dakako isto pravo. Ona će to mudro upotriebiti. Jer dvoje dragih, koji se medjusobno ljube i počituju, koji su doživotni savez sklopili, željeti će jamačno, da budu sretni i neće jedno drugomu ništa počiniti, što ni jedno izmedju njih rado neima. Sloboda radja štednju a moć uztezanje. Englezkinja je razborita i pametna. Da li je to od naravi, ili je znak ćutljivosti, ili možda plod odgojivanja? Ona može jošte za djevojačtva duhom i srcem majkom biti. Ona odgojava izvrstno. Njoj nehudi niti slaboća, niti prekršaj zakona, niti laskava rieč, pa niti opozivanje na slabo žensko srce. S toga se dakle vidi, da mladoj Englezkinji jedino cilj izobraženosti pred očima lebdi. Ona nesbija nikakove šale sa prirodnim i ćudorednim dobrom djetešca svoga. Nju nemože ništa na to ganuti, da bi si ono djeci dopustila, što je ona već jedared kao štetno i nepristojno prepovjedala, pa makar ju neznam kako ljubila i laskala joj se, kao što to žalibože kod mnogih naših ženah biva, koje — ako ju djeca ljube i grle, umah im dopušćaju svašta, samo da nebude plača. Slador i ine poslaštice nedaje nikada djeci, jer im to škodi; pa niti djeca englezka netraže od majke si onoga, što znaju da neće dobiti.

Pravo, što no ga svaki u pogledu životnom imade, smiera većma na počitanje negoli na ljubav. Zato si nemože nitko ugleda steći, koj se drugim nedopada, pa makar poznao neznam kako red života i polag njega se vladao. Englezko se diete uči jošte za mala način počitanja poznavati. S toga prezire svakoga, izuzamši roditelje, koj bi htjeo nad njim gospodovati; sluge postupaju š njim dostojno i čestno; svaku i najmanju poslužbu mora diete sa zahvalnošću primiti. Već prekomjerno mora biti, kada mladi Englez komu prkosi. Englezko diete nečuje nikada zle rieči od mile si majke. Ako se diete u čem tuži, onda ga majka mirno sluša i odlučuje pravedno, pa ako si plačuće diete i poljubi, to ga ujedno i opomene za buduće.

Nakon poduga razmatranja englezkih običajah valja nam pripoznati, da su Englezkinje prave vladateljice i svećenice svojih kućah. Nakon više godinah izkusi Englez, koliko dobročinstva imade tim, što mu supruga sve domaće poslove rukovodi. Ona promišlja sveobće dobro, sama sebe, druge i sve svoje okolnosti, pa zato i učini osobiti napredak. Da se uzmogne ovaj način umstvovanja i razboritosti jošte za dobe u mladjoj djevojčici pobuditi, valja da joj roditelji za učitelja pobrinu, koj bi ju imao u računstvu podučavati, jer joj se tim um bistri, te će moći danas sutra sa imetkom si razborito upravljati. Praktičnost, izkrenost i stalnost poradja se još za mlada u Englezkinjah.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 8. ožujka. Korizma je! — Trebalo bi, da se već prestane pisati o ljetošnjih balovih, pa zatrubiti „memento mori“. — Al ipak, premda smo se na čistu sriedu opepelili moramo još samo njekoliko riečih o završetku „Princa Karnevala“ izjaviti pa onda — na pokoru za lahkoumni naš mesopustski život.

Netom, što je onaj kratki „interregnum dvomjesečne Direkcije“ — prestao, otvori nam 3. o. m. novi odbor vrata sjajne Dvorane upravo još u posliednjem času, da bude bar jedan svečani bal ove godine u družtvenih prostorijah i to u veoma plemenitu svrhu — naime na korist stradajućih. Pitale su njeke novine, da neznaju od kakovih će posliedicah biti ona burna reštauracija; nu u koliko symptome do danas poznajemo — nisu bili domorodnom življu na štetu, kao niti liepa svrha bala. Al sada sve bilo, pa prošlo. — Da predjemo samo u kratko na varijaciju istoga predmeta. U utorak, na veliki mesopustski svetak obdržavala se je velika Redouta, na mjesto u kazališnoj dvorani u samom kazalištu — na koliko nam je znano, prvi krat na taj dan.

Kazalište bje velekrasno nakićeno i razsvjetljeno, te nije badava na cedulji stalo, da se je ravnateljstvo „iz petnih žilah“ napelo, da čim ljepše uredi pozorište.

Orkestar, koji se je uzdigó na tako visoko mjesto, odkuda obično u „Lucreciji Borgiji“ mjesec izlazi, nije iz tih sferah na sluh djelovati mogó, pa se je zato i malo plesalo — nu tim se više razgovaralo, smiejalo i šaptalo — dakako, većim dielom na jeziku hrvatskom, premda je i njemačke converzacije bilo dosta, što medjutim nikomu nesmeta, samo ako se naš s našim nesluži u tudjem nariečju.

Bečani se tuže u svojih novinah, kako jim nije njemački jezik „maskenfähig“ te jadikuju nad onim franceskim „Radebrechen“ — Mi pako možemo reći, da smo osobito jednu Masku čuli tako krasno besjediti, da bi onaj gospodin doista priznati morô, da je naš jezik bez prigovora i „maskenfähig,“ pa makar i nije njegov.

Ovaj Bal masqué je medju svimi ljetošnjimi Redoutami bio najpuniji i najnakićeniji. — Veći dio občinstva nije bio nikad na pozorištu, nego gleda predstave iz ložah i partera, al kod ovakovih prigodah ide se i gore na pod. Ima nješto osobita na tih daskah. — Njekakvo neobično čuvstvo dirne čovjeka, kad pogleda u „al giorno“ razsvietljeni polukrug, nanizan najfinijim izabranim družtvom u najukusnijoj Toiletti, a parter takodjer posve napunjen liepimi živahnimi krabuljami — nu kod ove sgode nije ništa pogibeljna na tih daskah; jer stoji čovjek medju občinstvom i neopažen — al kako je onomu, kad su prazne daske, pa ga Regiseur izmedj coulissah odpravi prviput u novi mu sviet i kad sve upre oči unj — mislimo da mu nije baš najugodnije.

Plesa dakle nebje, nego si je mogo svaki napásti oči na gibanju i komešanju sijaset maskah, koje su dostojnim obzirom na radikalno pomanjkanje „nervusa rerum gerendarum — dosta ukusne, gizdelinske, rečite i dosjetljive bile.

Ustavna naša policija držala je pohvalnom točnosti red, te je prerezala prvim udarcem zvona na zvoniku sveta Marka — nit života Carnevalova. Requiescat! — Siromah, ipak će mnogomu biti težko za njim!

* 8. ožujka igrana bje prva „Tombola na Strieljani. Medju 5. dobitakah biaše glavni jedan zlatan žepni sat. Družtvo biaše sasvim po domaći dobre volje i zabava u liepom gradjanskom duhu.

* Iz Pešte 5. ožujka. Jučer se sviet veselio, a danas hrli u crkvu da se pepeli — strašne li ti promjene! Jučer poetičnost na svaku ruku, a danas pusta korizmena proza; sad nam je lazno, da tugujemo za prošlimi dani.

Kad sam danas krasnimi sokaci peštanskimi šetao, opažao sam, da je sve sgureno; gdjegde kod prozora koja krasotica malo propala u licu (valjda ne od prevelike ascese) turobno oslonjena o bielu ručicu sjedi duboko zamišljena. U što? — zadubila se u misli na prošle plesove. Spomenuh „plesove“ — nu što da ti o njih pišem, kad se i u Zagrebu pleše kao i u Pešti, tom ipak razlikom, što se u Zagrebu „Walzer“ skoro plesao, t. j. samo počeo svirati, a na ovdješnjih balovih Csárdás ili Kör desetputah repetiran.

Dakle sbilja nije bio Walzer sviran u Pešti? Brajane dakako da nije na ovih balovih, što no ih pohadja plemstvo i intelligencija peštanska, gdje je sve podpuno gentilno bilo i bez Walzera. Njemu nebi na odličnijih balovih nit spomena — tu ti ga nebi samo izzviždali, izfućkali ili kako da se izrazim, već bi se i što drugo dogoditi moglo. Walzer dobio pošteno svoje miesto, što ga ide u tako zvanih „Deutsch-Burschen-Kneipen“ ili u Budimu.

Jeli moguće, da se je u Budimu, stolnom Matijinom gradu, Walzer svirat mogao i bez demonstracije? Sasvim, jer Budim i Pešta, to ti je contrast. Kad dodješ preko krasnoga mosta u Budim kao da nisi medju Magjari — par excelence smie se cilinder nositi, nebojeć se, da bi mu ga tko natuko na glavu, kao što to u Pešti bivalo, dok se neiztriebiše; konversacija njemačka, gdjedje magjarska i hrvatska, jer u Budimu ima nješto i „Wasser-Crobatah,“ koji svoj jezik hrvatskim zovu; frakovah in abundanti, magjarsko odielo nose samo gdjekoji; vojnik to je svagdje za ledji; iz tvrdjave luču napereni topovi; na trgu su pripravljena za veću sigurnost topovska taneta. „U kratko u Budimu neima one živahnosti magjarskoga življa kano što u Pešti, te se s toga lako uvuče gdjegod Walzer „auf allgemeines Verlangen;“ jer tomu sve što spomenuh najbolje prija.

Nu to nije čudo za Budim, gdje žiteljstvo njemačko ili germanizirano — al u Zagrebu!

Nu o tom nesretnom Walzeru počeo sam tako na daleko i široko pisati, nije toga vriedan, stoga neću dalje štogod o njem pripovjedati; premda bi mogao cielo „obadoslovje“ napisati o njekom mladom Magjaru, koji slučajno zabasa na njemački bal, pa kadno Walzer zasvirahu ovako krasoticu njeku pozva na jedan tour „Drága frajlam gehmer walzen.“ osim nespretnosti što je u tom izrazu na prvi mah, bi mogao o filologiji per longum et latum tumačiti, kako su Magjari slavjanske rieči sabrali, te ih u svoje forme ovili; jer prva rieč već diši po hrvatskom „dragi“ ali bi me mogao tko ukoriti, da neimam logičkoga reda u svom dopisu pošto skačem iz „Walzera“ na filologiju; s toga puštam to sve, pa ću jedno oko baciti na plesove peštanske, štono su ih riesile „višje klasse.“

Ja promatram rečene plesove iz dvijuh gledištah: kolikoće naime i kakvoće. Što se prve tiče, bilo ih je, da se Bog smiluj, Magjari plesahu zdravo i naveseliše se pošteno, nemareć zato što im je domovina skoro u obsadnom stanju, ili što s povodnje mnogo porodicah vrlo strada.

Što se tiče kakvoće opet mislim komade plesovne i občinstvo. Komadi plesovni, kako već napomenuh bijahu: Csárdás, Kör i francezki plesovi izključiv sve njemačke.

Občinstvo je sve bilo u sjajnom narodnom odielu. — Bože sačuvaj, da se je frak pokazao, kô što njegdje drugdje.

Orientalci u obće vanjsku sjajnost i ljepotu ljube, tako i Magjari; kad dodješ u plesnu dvoranu misliš, da si u kraljevskoj palači, sve ti samo pred očima sjaje. Krasni se spol medjusobno u krasoti i sjajnosti odielah osobito natječe.

Ima ih mnogo i mnogo u evropejskih narodih, koji obožavaju Magjaricu, kad se obuče, u krasno odielo, veleć da priliči kraljici.

Tim ukus zaudara na orientalsku; jer im se dopada martijalički izraz u licu, bogato ruho i ponosito držanje. Nu mi Hrvati ljubimo u svojih Hrvaticah jednostavnost u svačem i prirodjenu prostodušnost.

Mogu ti reći mili čitatelju, da u Pešti takav luxus vlada, kojemu treba premca tražiti.

Pitaš li me, kako se conversira na plesovih višjih klassah, velim ti, da je medju mužkarci samo magjarska rieč: a krasni spol, stari griešnik, razgovara se medju sobom njemački i francezki, gdjegdje magjarski; al kad se mužkarci s njimi u govor upuste, onda slove jedino magjarski; jer se stide s Magjarom njemački razgovarati; — Bože mili, da je tako i u nas! —

Kad sam u kratko nacrtao oblik plesovah odličnijih peštanskih, hitim izviestiti braću svoju, da smo u Pešti, prvi put imali slavenski ples, na kojem se ovdješnji slavenski živalj dobrano pojavi.

Bal se je obdržavao u gradskoj strieljani na korist evang: slovačke škole. Ulaznice bijahu tiskane

Digitized by Google

na slovačkom jeziku. Dvorana plesna bijaše krasno razsvietljena i ukusno na slavjansku urešena.

Na plesu si opazio mile sinke svakoga plemena slavjanskoga, štono ovdje sveučilište polaze; poslje ponoći pjevala je uznešena mladež slovački, hrvatski, ruski i rumunjski (bilo je i Rumunjah) te se težko razstade spjevanjem, kadno zasvirahu na ples. Uz obične plesove plesao se njeki nove vrsti „slovenský národní ples“ u pet figurah. A i naše kolo se plesaše dvaput, nu malo lošijim uzspjehom.

Evo mili čitatelju, iz toga možeš uviditi, da Slovaci sve to više k samosviesti dolaze, da se i ovuda živalj slavenski širi. Što više, kad šetam Peštom, mislim, da sam usried slavenskoga grada; jer mi odasvuda dopire do ušijuh milozvuk slovačkoga jezika, štono ga slovačka raja po Pešti vrveća sbori.

Kad i kad čujem sad ovdje sad ondje, kako si prostodušni Slovak koju pjesmicu zapoji. Daj Bože! da se ta raja jednoć oslobodi, da joj neće više Magjar reći moći „Tóth nem ember.“

S Bogom L. C.

* Iz gornje Rieke čujemo, da je upravo na dan pokladah na obće čudo poslie liepa topla dana na večer grmilo i tuča deblja od lješnjakah padala; malo kasnije pako okrenuo sjever sa sniegom — a još veće čudo, da pokle je cielu noć izvanredno ljuta bura svirala, ipak u jutro ni najmanje smrznuto nije bilo.

* S. Iz Darovara dne 7. ožujka. Imadem čest njekoliko riečih odgovoriti onomu, koj je o Darovaru pisao u „Naše gore listu“ pod datkom 15. veljače.

Kako da se piše: Daruvar, il Darovar? I meni je pravo, da se piše Darovar. Mislim, da se ni drugi tomu neće protiviti. Ja dobivam takodjer listove većinom u Darovar — bez ičije proti tomu opazke, pravo po hrvatski imalo bi biti: Darograd; pa neka spomenuti dopisatelj tako prekrsti i Bielovar i Vukovar itd., ako može na, Bielograd, i Vukovgrad.

Da ovdje neima ni traga narodnomu duhu, — ja sudim, da se to nemože dokazati s krčmarovom ceduljom. Žalibože što je skoro po svih mjestih naše domovine, da su krčmari velikom stranom Švabe, a konobari njemački govore; al to nije istina, da bi se narodni duh polag ovih mjeriti mogao. Samo budimo trpljivni, pa ćemo sve po malo i krčme nacionalizirati, al svaka stvar treba vremena, jer nemože sve na jedan put biti.

Konačno budi znano g. dopisniku; da neima nijednog hrvatskog časopisa, kojega mi Darovarci nebi imali, i da u nas srce bije za hrvatsko-slavonski dom i rod, te da i ovdje hrvatski jezik je gospodar, a njemački i magjarski samo gostovi.

A krčmar moli za oproštenje, što se je slučajno bio namjerio na njekog vojničkog pisara, — u buduće pisat će se hrvatski. U ostalom bilo je i ljetos na ulazu u gostionu u prozračniku s velikimi slovi narodne boje napisano: „dobro došli!“

Književnost.

* Radujemo se, što možemo prijaviti, da književnost hrvatska korak za korakom napreduje!

* Iz Jakićeve tiskarne izašao je upravo: Trgovački listar — svojom tendencijom pravi hrvatski uporavnik za naše trgovce. Ovo djelo, koga nam je oddavno trebalo, omašno je na 13 tabakah a stoji 2 fr.

* U Albrechtovoj tiskarni, dotiskano je Kvaternikovo željno očekivano djelo „Politička razmatranja“ II. svezak i još za sad uzapćeno.

U istoj Albrechtovoj tiskarni dovršeno je djelo za pravdoslovce: „Gorsko pravo“ od profesora dra Smodeka.

* Iz Gajeve tiskarne razposlan je netom drugi svezak Mařikovog „Vienca“. Dugo već osjećasmo veliku oskudicu u poučno-zabavnih knjigah za hrvatsku mladež i puk. Toj oskudici doskoči evo izdavatelj „Vienca“ i neda nam se na ino, da više nerećemo. Ova knjiga pisana je slogom tako lahkim i jasnim, da će doisto omiliti našoj mladeži, koja se može iz nje mnogo toga naučiti iz života životinjah i njihovih svojstvah. G. Mařik kao učitelj na uzornoj ovdješnjoj učioni priviknuo je u kratkih stavcih, s toga jasnih i lahko razumljivih govoriti k srdcu mladeži, zato se od srdca radujemo, što se je baš on toga posla latio, premda bi jezik mogao i nješto ičišći biti i duhu naroda našega još primjereniji nego jest iz ustijuh toga marljivog i svom vatrom narod hrvatski obljubivšega Čeha. Osnova cieloga djelca sastavljena je upravo pedagogički i iskreno izpovieđamo želju, da bi nam drago bilo, kad bi se tim načinom predavao prirodopis u narodnih naših učionah. Izdavatelju Vienca moramo se još i za to zahvaliti, što je svomu djelu pridao slike, koje su tako jeftine, kako se riedko gdje mogu dobivati. Knjiga stoji 30 a slike 50 novčićah.

Prvi svezak Vienca sav je razprodan i čujemo, kad se zanj još uviek pita, da će doći drugi put pod tisak. Mimogred nemožemo ipak, da prijateljski neopomenemo g. Mařika, da što skorije napiše slike iz dogodovštine i zemljopisa kao što je obećao.

* Hrvatske povjestnice od poddjakona Ivana Tkalčića razgrabljeni su svi komadi i toliko se još za nju pita, da ćemo gdje za kratko vrieme ako Bog da ugledati umnožano, izpravljeno i ugladjeno novo izdanje.

* „Il Nazionale, periodico, politico e letterario“ Novi časopis na talijanskom jeziku sa prilogom hrvatskim, ugledao je bieli sviet u Zadru 1. ožujka. „Sadržaj talijanskog lista bit će povoljan svakom našincu, a još će više ugoditi svakomu svojim „Proslovom“ koji diše posve u duhu bratinskom razvijajuć načela, po kojimi će bezdvojbeno glavne koristi zemlje procvasti. Jezik mu je skladan i čist, kako valja u današnje doba napredka hrvatske knjige. Od srca želimo, da se ovakov veoma potrebiti organ ne samo u Dalmaciji, kojoj je namienjen, nego i izvan nje što čvrstje podupre. Ciena mu je na pol godine poštom 5 fr.

* Gosp. Ferdo Filipović u Zemunu razposlao je „Poziv k predbrajanju“ na „Prasjedioce Slavonije“ te će svoje djelo istom onda pod tisak dati, kad dovoljno sakupi predbrojnikah. —

Težko da će ova tendencija, težko, rekoh da će naći mnogo — privrženikah; jer nam je cieplanja i razdora dosta, a od nužde sloga i ljubav. Za čudo, kako imade i medju učenimi ljudi takovih, koji još uviek ostaju u njekoj primitivnosti i neuvidjaju, da ih je duh silnog napredka pretekao, te uzalud za njim viču, kao i onaj Mihl što no je trčuć za lokomotivom htjeo nesamo se natjecati s njom, nego ju je mislio jošte i preteći.

Glasba.

* G. Franjo Grbić u Trnovcu (Iliriš Feistric) oglašuje u „Slovenskom glasniku“ Napjeve za samospjev i glasovir kao i za četverospjev. Pjesme ove obsegle budu 18 do 20 stranih velikog oblika, te ih je već dao u Beču na kamenu tiskat. Pozivlje sve prijatelje glasbe, da ga predbrojkom podupru. Odpravničtvo „N. g. l.“ pripravno je u to ime sakupljivat podpise za svaki iztisak po 1 fr. — A novci se imadu tek onda položiti, kada jim djelo u ruke prispje.

* „Srbske narodne pjesme“ (napjevi) što no jih je gospod. Kornilije Stanković putujući po Srbiji iz ustiuh naroda u note preneo, izaći će do konca travnja i stati će 3 fr. 50. Novci se imaju unapred platiti istomu gospodinu u Beču (Glacis 500).

Zagonetka.

Od F. S .K-na.

1.

Prvo ti predstavlja
Čovjeka bez zdravlja.
Nered mu u glavi,
S toga on zlo bavi —
Drugo je visoko,
S toga vid i oko
Steže, i nedaje
Dalnje vidjet kraje.
Rieči kad oboje
U jedno se spoje,
Eto mjesta k času
S proštenja na glasu.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 6.

21	36	13	18	47	34	3	16
12	49	20	35	14	17	46	33
37	22	59	48	19	2	15	4
50	11	38	55	58	61	32	45
23	56	51	60	1	44	5	62
10	39	24	57	54	63	28	31
25	52	41	8	27	30	43	6
40	9	26	53	42	7	64	29

Teci Savo hitra, teci,
Nit ti Dunaj silu gubi,
Kud li šumiš, svietu reci,
Da svak Hrvat dom svoj ljubi,

Dok mu njive sunce grije,
Dok mu hrastje bura vije,
Dok mu mrtve grob sakrije,
Dok mu živo srce bije. —

Razriešiše ga gg. Iv. pl. Goz. Pr., Tomo Domoljubković u Sisku, M. J. Nj., Eugen Kv., Petar Bubanović, Franjo Valpović učitelj, Srećko Mažuranić djak, Josip Stipetić i Juraj Stagljar učitelji, Eduard Zdenčaj Zahromić gradski, N. Folnegović, Osvald Hanák, Milan Bletšnajder, Filip Šafar i Novotni obrtnici u Jasenovcu.

Odgonetka zagonetke od M. F. V, u 4 br.

Ako se slova rieči „deset“ dvaput sbroje, tad iznašaju upravo 10 slovah.

Radi pomanjkanja mjesta doći će listovnica u budućem broju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 9. U Zagrebu 25. ožujka 1862. Tečaj II.

Dvie čudne promenade

ili

Triput težje od najtežjega!

(Homeopatički ulomci iz petnaest danah i jedne noći prošlih mojih praznikah).

Od — iljuške.

(Konac).

Kad sam iz P* kući došo, umolim mater, da me pusti k ujaku. — Dopusti mi. — Pomozi Bože! Znam kakova je paklenska promenada, sad ću znati i kakova je to zečja i kakov je to mistični broj sto tri, koji mi je i u ovoj noćnoj promenadi više putah dolazio. —

Kad sam se krenuo, na pijaci sustavi me moj rodjak Tupanović, pa mi se silom narine u kola, veleć, da bi i on rad k ujaku. — Šta sam mogó, nego primit tu kugu kao pokoru valjda griehah mojih? —

Kako me je opet bockao na tom putu, kako se rugao mojoj, veli, kratkovidosti i šta ja znam, šta mi sve nije predbacivao — to mimoilazim. — Toliko samo napominjem, da sam ja na sve njegove klapurije šutio i samo kad i kad mu napomenuo, da volim biti i Zvonimirac nego Klepkomirac. —

Opet kod ujaka — zečja promenada.

„Atque hae sunt.... stultitae hominum delirantium quibus sanandis vel tres Anticyrae pares non erunt!“
Matth. Liberratore Inst. Philos. vol. II. pag. 12.
„Gegen Dummheit kämpfen Götter selbst vergebens.“
Schiller.

Kad smo k ujaku došli, prva mi bje rieč: umoliti ga, da mi odgonene onu svoju njekakovu zečju promenadu, s kojom sam si ja već dva tjedna glavu razbijao — a sve u ludo. — „Pa onda ću“ — „i ja vam pripoviedati moju paklensku promenadu t. j. moj prekjučeranji san.“ —

— „Hm! — kako tebe ta zečja promenada muči;“ — prihvati on — „a šta bi ti rekó, ako bi ti kazao, da to nije ništa, nego prosta bajka?“

— „Bajka?“ — pogledam ga i nestrpljivo nastavim: „pa ništa, ma i bajka; ima i u njih puno poučnih stvarih. — Počmite molim vas.“ —

— „Počmi ti meni o svojoj — kako veliš — paklenskoj; onda ću ja.“ — Poslušam. — Izpripoviedam. — Kad sam dogotovio, rekne mi: „Kako mi se čini, ova zečja promenada, što ću ti pripoviedati, naliči puno tvojoj; samo je razlika glede prošlosti i budućnosti t. j. ja kao kršćanin nevjerujem u sne; jer san ostaje san, i najviše ako ti kaže, što je bilo ..... al što će biti, to ti san neće kazati. — Bajke su sve poučljive, pa tako će i ova kazati, što će biti; kazat će ti, da ima konca i zečjoj trki. — Al reci mi prije, jesi li čitao Grimma?

Digitized by Google

— „Vrlo rapsodično“ — bio mi je kratak i nestrpljiv odgovor. —

— „Pa nesjećaš se onoga zeca i ježa?“

— „Nesjećam.“ —

— „Dobro; inače bi ti suvišno bilo pripoviedati. — Dakle slušaj, kako Grimm opisuje promenadu jednoga zeca. — Ja ću ti sve onako, kako se od prilike sjećam,“ — pa uzme ovako:

„„Bilo je ljeto. — Liep, krasan, vedar dan baš o žetvi, kad se klasje po njivah uvilo u zlatnu, a kukolj u crvenu odoru. — Sunce tek lice pomolilo, a jutarnji vjetrić zanimao još klasjem. — Čavrljuga po zraku cvrkutala, pčele po cvieću obtrkivale: sva priroda procvjetala i svi stvorovi oživjeli — pa i jež. — Izišao patulj zemnoj puklini, svojoj domovini na vrata, prekrstio ruke, pa razgledajuć to desno to lievo u jedan će par od duga vremena i popjevati, dakako svojim načinom. — Tako više muklim nego čistim glasom dugo pjevajućû padne mu na pamet, da je ipak težko gladnu pjevati. — Stane svakojake misli premišljavati, pa udari napokon sam sa sobom u ovaj prijateljski razgovor: „Žena mi je zabavljena svojimi poslovi: umiva i oblači djecu, neće biti s gorjega, ako ja dotle umaknem ovom ledinom; tamo dole ima mrkve, hrane do volje, pa ću se ja najprije sam najesti, a kad se najedem, po mala ću si snašati, i u kuću.“ — Liep vrtić nasadjen kojekakvim povrćem pa i mrkvom stajó tik do njegova ležaja, te on već davna sa svojom obitelji običavó sve po mrkvi. — Grimm nije označio, čiji je to vrt bio; s toga mi valja nadopunit, da je božji, koji je i ježa stvorio. — Namišljeno, učinjeno. — Pogladi vlasi, zasuče brkove, natuče šubaru, pa put pod noge. — Puzajuć dopuza u njeke njekavice do prvoga brežuljka, usipljen, obnemogo i skoro već izvan sebe. — Ali sad mu već nije daleko bilo: na taj brežuljak, pa eno ga dole u mrkvi. — U tom ga namjera namjeri na mladca zeca njemu gotova gorostasa; jer je on prema dvadeset put većoj živini gotov patulj. — I zec naumio u isti vrt, kamo i jež na doručak, dakako ne u mrkvu, no u kupus (zelje). — Grimm opet nije naveo, je li kiseli; nu kako ćeš vidjeti, jež mu ga je dobro zakiselio. — Jež u najsmjernijoj učtivosti pozdravi zeca, nazvavši mu liep dobar dan. — Nu zec scieneć da je posve suvišno odvraćivati pozdrav od sebe nižemu, podsprdno će upitati zeca: „A šta je to, da si ti patuljče! u tako ranu zoru podranio?“ —

— „Uranio sam evo, da se malo prošećem“ odvrne mu jež. —

— „Da se malo prošećeš?“ upita se smiešeći zec. — „Ama more!“ — nastavi — „meni se čini, da bi ti trebao druge noge za šetnju?!“ — To je ježu dosta bilo; ta zar je on ubogar kriv, što mu je pristrana priroda noge podsjekla? — „Ti valjada misliš“ — primjeti nakon kratke stanke jež zecu — „da su tvoje noge štogod bolje od mojih?“

— „Tako mi se njekako čini“ — odvrati oholo zec. —

— „E — tako se tebi čini;“ — odgovori mu jež — „a meni se opet čini, da bi nam valjalo najprije osvjedočiti se. — Skoči, pa onda tek reci hop. — Obkladimo se, pa ti već unapred velim: moj vrat! ako ja nedojdem prije do mete.“ —

— „Tebi se prohtjelo,“ — odvrne zec — „čini mi se, na lakrdiju? Medjutim ako te baš volja, a mi hajdemo de. O što ćeš?“

— „O cekin i mjericu zdrave šljivovice“ — odvrne osbiljno jež. —

— „Dobro.“ — prihvati zec. — „Ugovor je gotov, pa možemo umah pokušati.“ —

— „To baš ne umah“ — odvrati jež — „a nije opet ni tolike sile; nego valja meni taštu najprije čime založiti; čitavo eto jutro šećem se, a baš ni zalogaja danas još nevidjeh. — Zato idem doma, pa za jedno pó ure, dok se malo podkožim, eto mene na mjestu.“ — Zec privoli na to, a jež ode. — Putem stane sam sebi ovako govoriti: „Hola ota zvier i sbilja se koči na svoje noge, a nezna da ću joj pošteno zasoliti. — Na glasu s hitrine, pa misli, da ju nemože glava zaboljeti; al čekaj — ujest će te guja, pa ako neplatiš okladu, ja nebio koji sam.“ —

Dopuziv do kuće rekne jež ženi: spremaj se brže bolje i valja ti ići samnom u polje. —

— Zašto? upita ga žena. —

— Okladio sam se s jednim zecom u polju za dukat, (žućak) i mjericu žganice žeravice, da ću se s njim utrkivati i da ću prije k meti od njega, a tude trebam i tebe.

— Bože moj! — uzdahne mu žena — a jesi li ti pametan? ili ti samo sbijaš lakrdiju? Kako bi se jadan usudio utrkivat sa zecom?

— Šuti samo, — odvrati joj jež, — to je moja briga. Šuti samo, pa slušaj; a mješati se u mužke poslove nije tvoje; nego hajde žurno spremaj se, da čim prije krenemo.

A šta mu je znala ježovna na to odgovoriti? Morala je, hoćeš nećeš slušati muža, pa se spremati. —

Idući progovori jež ovako ženi: „pazi dobro što ću ti kazati. — Ti ćeš sada za ovaj amo grm, a ja ću tamo k zecu za onaj. — Ti netrebaš ništa nego čučnut za grm, pa čučiti tako dugo, dok zec nedotrči do tebe; a kad on pred' te, ti pred'anj, pa glasnim glasom poviči: evo me!

Smjestiv tako ženu podje sam k zecu, pa kad do njega „hoćemo li?“ upita ga.

— „Pa hajdemo!“

— „Dobro! svaki dakle na svoje mjesto!“

Kad je sve u redu bilo, zec poviče: „jedan, dva, tri“ — pa u taj mah eno poput strielje miče uz polje niz polje.“

Jež korači dva tri puta, pa opet natrag za grm. — Kad je zec već dotrkó do opriedeljenog grma: ježovna iz grma glasnim glasom pred'anj: evo me! Zec samo da se neokameni od čuda. — Motri, al šta mu je dvojiti, kad jež te jež, pa ni za dlaku drugčiji od ježa obkladnika.

„Sam bies neka znade, al tu nije čist posó“ — reći će zapanjenik i vjerujuć i nevjerujuć — „nego hajdemo,“ — povikne — „još jedan put.“ — „Jedan, dva, tri“ — pa u tom hipu zec sjeci proz zrak kako munja iz svih silah i što može i nemože. — Ježovna nit se miče nit pomiče. — A kad zec do drugog grma u poprieko: jež iz grma pred'anj „evo me! — Upanjenu zecu izkočile oči ko pečenu jarcu; neide mu nikako u glavu, al nije druga, već mora vjerovati; nješto srdit, a nješto zasramljen ponudi ježu iznovice trku: „hajdemo još jedan put.“

— „Kako te volja“ — odgovori jež; „ja sam pripravan kolikogod i kakogod hoćeš.“ —

Još tako sto i jedan put ..... zec trku svoju nastavio; prije dva put i sad sto i jedan put, to ti je sto i tri puta. — Kad bilo sto treći i zadnji put, zec obnemogó,

Digitized by Google

pa na po polja izprekidan šklec! o zemlju; krv mu udari na usta i na nos, a do mala nestade mu života. —

Jež uzam svoju okladu — dukat i žganicu — zovne ženu, pa u svoju kolibu. — Tu se obadvoje posadili uz svoju stečevinu posve zadovoljni"" — „i šta ja znam" — nastavi ujak malo oštrijim glasom — „Kako to Grim završuje; toliko samo htjedoh reći, da osim ove zečeve promenade imade još puno sličnih zečjih promenadah; pa što sam ti prije dva tjedna, kadno se onu večer divanismo, rekao, to ti sad opet ponavljam: tražit mozga u piesku — težko je, vrlo težko, pa nek je i najtežje; — al još je triput težje od najtežjega: liečit htjeti čovjeka na zečjoj promenadi!" — tu se okrene k meni, pa lativ me za ruku nastavi: „ili ti misliš, da je naš Bekešfi razumio, šta sam ja htjeo s ovom Grimmovom bajkom? Neboj se; kad moje kurje oko pogleda, onda će i Bekešfi." —

Moram izpovjediti, da nisam ni sam pravo ujaka razumio; jer zašto baš sto i tri puta? — Medjutim sam se ja ipak i tim zadovoljio, što sam glavni smisao shvatio. — Tu prekidam svoju pripoviest. —

Ovo je petnaesti dan mojih praznikah, a dalje nisam ni obećao čitateljem svoje homeopatičke opazke saobćivati. — Toliko još možem ovdje napomenuti, da smo odsele Bekešfia Klepkomircem zvali; pa to je njemu — kao zakletomu dušmaninu svih Zvonimiracah — posve pravo bilo. —

* * *

Kad sam poslie praznikah došo na svoje opredjeljeno mjesto u Dj. i saobćio jednomu svomu drugu obadvie svoje čudne promenade, — upitam ga, šta mu se vidi, šta bi bilo težje: razumjeti onu smjesu i logiku u paklenskoj, ili liečit htjeti čovjeka na zečjoj promenadi? — A on mi odgovori: „Na to brate! tvoje pitanje točno odgovoriti, bi bilo triput težje od najtežjega!" — Pa vjerujte, da je istinu rekao. —

* * *

I eto vam sad dobri čitatelji jezgre prošlih mojih praznikah, u ljuski homeopatičkih ulomakah! — Triebite. — Al hajde! da vam sám otriebim. —

Odgonetka mističnog broja: sto tri.

„I on biše, pa ga nije više."
Nar. posl.

„Dakle s Bogom — ma za vieke
Ah za vieke — dakle s Bogom!"
Biron.

„Reqčiescat in pace!"
Mrtvačko opielo.

Koncem mjeseca listopada dobijem pismo od ujaka; evo vam ga: „Dragi V . . . . . Javljam ti žalostnu viest, da je naš nesretni Tupanović navršio sto treću zečju trku: preselio se u — neznam je li — Purgatorium, ili baš u Danteovu Antenoru tvoju noćnu promenadu. — A znaš li kakvom smrću? — Ubiše ga tri groma iz vedra neba: na njekakovu žalostnu viest udari ga 24. o. m. kaplja — udari ga, obori ga. — U oporuci napomenuo je, da mu nipošto zvona nezvone; jer on nebi rad ni mrtav da ima šta od Zvonimiracah. — Iva, moj sluga, skinuo je klepku s plavulje, pa ju htjeo u lies metnuti; — ja sam zabranio. — Prije smuti popio je dvie oke (polića) žganice, onda zaškripnuo zubî, izbuljio oči, valjad na smrt — pa velikim glasom zavapio: Sic transit gloria mundi! — Sa mnom se je ipak prije smrti pomirio i ja sam mu od srca sve oprostio, al strašna i nesmiljena sudinja ovoga svieta: povjestnica, nedade se namoliti; upisa ga u crni list javnoga našeg života! Što se tvoje osobe tiče, oprostimu i ti: jer kakav je takav je — naš je. —

Napokon još ti nješto imam: pogled u koledar i broj dane od 13. srpnja do 24. listopada."

Ja odmah koledar u šake, brojim i nabrojim: sto tri!

Eugenij Kažimir Kvaternik.

(Konac.)

Da se pobliže upozna nutrnjimi odnošenji kraljevine Ugarske, uputi se medju slovački narod, da ga vidi i jezik mu prouči, boreći se odgonjivanjem sinovah njeke grofovske kuće. Od ondje pozvan bude pomnjom njekog naučitelja višjega odhranjenja, koji ga osobito obljubi, da ide u istom svojstvu u komoransku županiju; nu se je jošte i u peštanskoj županiji bavio kod Tise sve do početka godine 1847; kad no ga duboko čuvstvo, komu nijedan Hrvat lasno odoljeti nemože, „bol za domovinom" doprati u milu mu otačbinu. Tu bude odmah kao bilježnik banskog stola zaprisežen, i bavio se je u varaždinskoj županiji kod obće štovanog i učenog sada već pokojnoga Mirka Vinkovića, vlastelina zagorskoga, sve dok nekucnu na vrata godina 1848,

Mjeseca ožujka iste godine bude izabran od strane grada Varaždina s poznatom onom narodnom deputacijom u Beč i to bje prvi njegov politički čin. Budući da je Zagreb bio onda kao i danas težište i skupište svih željah i silah hrvatskoga naroda, to se je i naš Eugen odvažio zamieniti tihi i čedni Varaždin sa bučnim Zagrebom, gdje bje uvrsćen medju narodne stražare. Nu i tu mirnu službu zamieni doskora težjom; zabaciv bo udobnosti mirnijega domaćega života, odvaži se mjeseca lipnja i. g. u družtvu 22 hrvatska mladića na poziv bana Jelačića uputiti se u požežku županiju, da dižu narod na oružje vježbajući ga po mogućnosti u najnuždnijih vojničkih potrebah. Plod toga nastojanja bijaše: da je već za mjeseca radnje šest tisućah najljepše momčadi u samoj požežkoj županiji prilično uvježbane stajalo pod oružjem. Prve dane mjeseca rujna t. g. stajaše ta četa u četverokutu na požežkom polju pred slavnim Jelačićem a pod narodnimi hrvatskimi barjaci poredana i spremno očekivajuća mig njegova plamenita oka! — Blistajuća se suza radosti na oku narodnjeg junaka bana Jelačića bijaše najiskrenija nagrada za mladjahne hrvatske suradioce. — Kod zauzeća grada Osieka, izkazala se je ta četa veoma liepo i pohvalno.

Zadovoljivši tako u toj dobrovoljno si naprtjenoj zadaći, vratio se je Kvaternik mjeseca rujna u Zagreb zamieniv opet pušku i mač lahkim perom i artijom; ponudi se da bezplatno domovini svojoj do sretnijih danah posluži, te bude namješten kao suradioc kod obstojavšeg banskog vieća, kod kojega kasnije i kao činovnik sve do razpuštenja sa osobitim priznanjem predstojnikah svojih djelovaše.

U to vrieme položi on i strogi odvjetnički izpit (cenzuru) propisan zakoni hrvatskimi, te bude uvršćen medju odvjetnike zemlje hrvatske.

Digitized by Google

Poslie razpuštenja banskog vjeća da se izvježba i u poreznih predmetih, primio je ponudjenu mu privremenu službu kod obstojavšeg zemljarinskog provizoriuma i poreznog ravnateljstva za svu Hrvatsku, kod kojeg si je poslovanja stekao ljubav poglavarah i privrženost drugovah. Nu opaziv na skoro, da je i uz najbolja svojstva činovnički stališ odviš dračem i korovom obrašćen, odluči konačno odreći se činovničtva, te se posveti mirnijem i nezavisnijem odvjetničtvu.

U tu svrhu uputi se u gorski kraj kao rodni sin po odgoju i po otcu; namjestio se je u Brodu pri Kupi god. 1851. Nu odkud se je nadao blagu sunašcu udare nanj mrzli vjetrovi. — God. 1851 mjeseca travnja oženi se po srdcu i duši s isto tako iskrenom i pravom domorodkom kako je i sam, s Ružicom Homotarićevom, karlovčankom, koja mu je za čudo vjerni pratilac i dielitelj svih njegovih nepogodah. U obiteljskom krugu mislio je naći sreću i zadovoljstvo srdcu svome; i nadje ga, ali ne za dugo; jer ga neprestade goniti nesreća; neprijateljstva bo privatne i političke naravi, kojimi on povoda nikada nije dao, ta se upravo kao bujica razigraše nad glavom njegovom medju godinami 1852—8. —

Videći, da se s poštenjem posljedicam tih neprijateljstvah ugnuti neće moći, jer ga pod krinkom odvjetničkih izpitah lišiše zakonito stečenoga prava odvietovanja, te budući se bezuspješno uticao sve do najvišjih vlastih, poćuti u sebi i narodni hrvatski ponos, po kom je onda gazila težka noga tudjinacah i s počitanja prama sebi, odvaži se, ako i tužnim srcem — ukloniti se iz zemlje, na kojoj postade tudjincem! — — — — — — — — — —

Pravedni Bog zaštiti njega nedužna, a poslá kaznu, kao uvjek na zlobne nepravednike. Burne-li se tri godine razduliše nad našim Eugenom, pokle je ostavio rodni svoj zavičaj! Sam Bog znade a poslie njegove smrti saznati će možebiti i sav narod, što je pretrpio prvi hrvatski dobrovoljni prognanik, potucajuć se od nemila do nedraga u nemilom tudjem svietu! Od ledene Moskve sve do razpaljenog Rima, Rusijom, Poljskom, Austrijom, Njemačkom, Francuzkom, Italijom, Švajcarskom i tamo do Londona provalio je on dva puta, da sám on Hrvat, u svietu tudjem, prkosi stotinam sinovah neprijateljnih nam narodah, razbistrujući ružne pojmove, koje ti narodi nepravedno o razvikanom našem narodu do nekle imadjahu, braneći prava države naše sve vlastitim trudom, perom i novcem.

Žalimo, što radi čednosti njegove nemožemo ovdje potanje izbrajati sve, što on učini za narod svoj, kad se u domovini ni pisnuti nitko neusudi, nu što još dodati možemo jest: da mnogomu njegovu zavistniku ni mozag nije dopró donle, kud je noga toga za domovinu zaslužnoga muža prolazila i on nastojao — bez svake nade na mastnu plaću i nagradu — izključivo o dobru svoje domovine! Nadamo se, da će doći djelo na vidjelo i smatramo to upravo za dužnost njegovu, da o svojoj radnji izvjesti narod svoj.

Poslie znamenitih listopadskih danah godine 1860 otvore se i našemu dobrovoljnomu prognaniku vrata domovine, iznikuše bo kao magla pred vjetrom oni; koji su tražili dušu njegovu. Kolika i kakova sumnjičenja i potvore neobore se opet nanj, kad se povrati taj već sada obće znan i ljubljen hrvatski sin u svoju domovinu! Zaisto grudi u kojih nebi plamtila ona ljubav otačbine, koja plamti u prsiuh našega Eugena, morale bi klonuti pred tolikim progonstvom i napadanjem od tolikih stranah bez svakoga povoda. Mi se nadamo, da sve opačine ovoga svieta neće moći smutiti čistu dušu nekoristoljubiva muža, komu je vazda bila najsvetija svrha narodna napredka, te stupajuć on preko svih potvorah gleda samo bezobzirce na dvoje — na istinu i na pobjedu pravedne stvari.

Kao munje padahu misli njegove izražene dielom i tvorom u sriedu divećega se naroda, djela ota književna poznata su danas svemkolikomu narodu — i dalje. Na saboru bijaše on jedan od najneustrašivijih boracah narodne slobode i nezavisnosti.

Tu prestajemo zaključujući kratak opis zaslužna života riedkog toga muža iskrenom željom, da nam ga Bog jaka i zdrava još mnogo godinah na sreću domovine i naroda hrvatskoga uzdrži; i uz to rado priznajemo: da se Hrvatska ponosi što je Eugen Kvaternik sin trojedne kraljevine, što je iskreni član države hrvatske, i da mu želi — gdje god bio i gdjegod o dobru domovine nastojao — da ga prati milostivi i pravedni Bog, — koj je i Hrvatom Bog.

Englezkinje.

(Konac).

Kod englezke obitelji nije taj običaj, da bi neprestance djeca s roditelji bila, da bi š njimi blagovala i svim njihovim zabavam prisustvovala. Mati pako mora svagdje bditi nad djecom si, jer joj je to već kao materi prirodjeno da si djecu prije svega ljubi. Koristi li ta sustava jedared odgojivanju, to onda odatle potiče i sreća dviuh dragih u medjusobnom životu. Ljubav biva dulje; jer si čovjek odabra zato družicu, da š njom sve dobro i zlo dieli. Kada dodje s djela baci se u naručaj mile si supruge, koja ga srdačno dočeka i privije k srcu. U nas pako, kad čovjek dodje kući, nenadje si ljubeznice — kao što se češće sgadja — već samu milu si majku, toga pako neima u Englezkoj. Žena poznaje pravo supruga svoga i drži ga se točno. Otac ostane do smrti gospodarom kućnim, a djeca ga slušaju sve do posljednjega časa. Englezkinja nečini nikada ništa bez supruga si, ona sama š njim jede i vazda je kod njega, dokle godier neprodje za poslom. Kad on otidje kamo, podučava si ona dječicu u bogoštovju i čitanju. Indi cielo odhranjivanje djece ovršava jedino mati, koja za svaku i pojedinu malenkost naredjuje djeci zakon, a da se sve točno ovršuje, to je njezina briga, jer čim strožije nada tim bdije. Ona počituje pravo svakoga služinčeta i netjera nijedno da radi ono, što mu nije posao.

A kad se gospodar povrati, već su svi kućni poslovi uredjeni, i tada mu je supruzi jedino taj posao da se š njim blagoga počinka nauživa. Englezkinja se nikada nedruži s onakovimi družicami, kojih joj suprug nepoznade. Ona šeće, pohode čini i kupuje no samo onda, kada joj je suprug doma. Tamo jedu veoma kasno. Prije obeda običaju drugo odjelo obući, nijedna pako gospodja neprepušća nikada, da se nebi ujedno sa suprugom si za rodjake postarala, kada jih se nada u pohode. Poštenje i pristojnost bitne su pogodbe zakonita života.

Čudnovato je u Englezah, što si svaki sám način, kojim mu valja življeti, pronadje. Zato se Englezka može pravim

Digitized by Google

izvornikom nazvati. To se pak opaža ponajbolje kod gospodjah. Da čovjek uzmogne prvotnim biti, treba tudier i volje. Englezkinja veli: „Zašto nebi onako življela, kao što možem, jer tim nikomu neškodim?“ Smiešnosti se ona neboji, i gleda, da svagdje pokaže pravo svoga ukusa. Jednom bi mlada gospodja, otmjenijega roda, prvi put dvoru predstavljena; — to je svakako nješta mučna po onoga, koj nije prije pri takovoj sgodi bio, budući mu valja izpred mnogih licah proći i nakloniti jim se, zato se valja prije na to pripraviti; jer bi se moglo slučiti, da nebi baš dobro za rukom izpalo. — Ta mlada gospodja bijaše Lady in her own right, to će reći, da se je ona tim imenom rodila, uslied čega bi ju imala kraljica u lice poljubiti. Komornik ju zazove imenom, na što se mlada gospodja pokloni, ali nedobije nikakova poljubca. Ona ostane još svedjer na svom mjestu, a cieli dvor i skupština gledaše ju začudjeno, na što joj čelo znatno pocrveni a obrve se namrežkaju (namrgode), no ipak ponosito uztraje na mjestu.

Napokon prišaptnù njetko kraljici taj promašaj, na što ona pristupi k njoj i poljubi ju. To nebje poljubac već njezino pravo, što no ga zahtievaše, pravo koje i njezinim predjim pripadaše i koje ona potvrditi htjede.

Ovaj primjer navedosmo zato, da dokažemo, koli su sjegurne i postojane Englezkinje i pred istim kraljevskim prestoljem. Indi samo ona gospodja može ljubiti i častiti, koja nješto do sebe drži. Zato nije ništa osobita, ako je Englez spjevao prvu i jedinn žalobnu igru ljubavi: „Romeo i Julija.“ Julija Capulet imenom je Talijanka, ali glede bitnosti počam od prvoga: „Tkò je tamo gospodin?“ pa do posljednjega: „Daj da umrem!“ nije Talijanka već kći Albionova.

varaždinski stari grad.

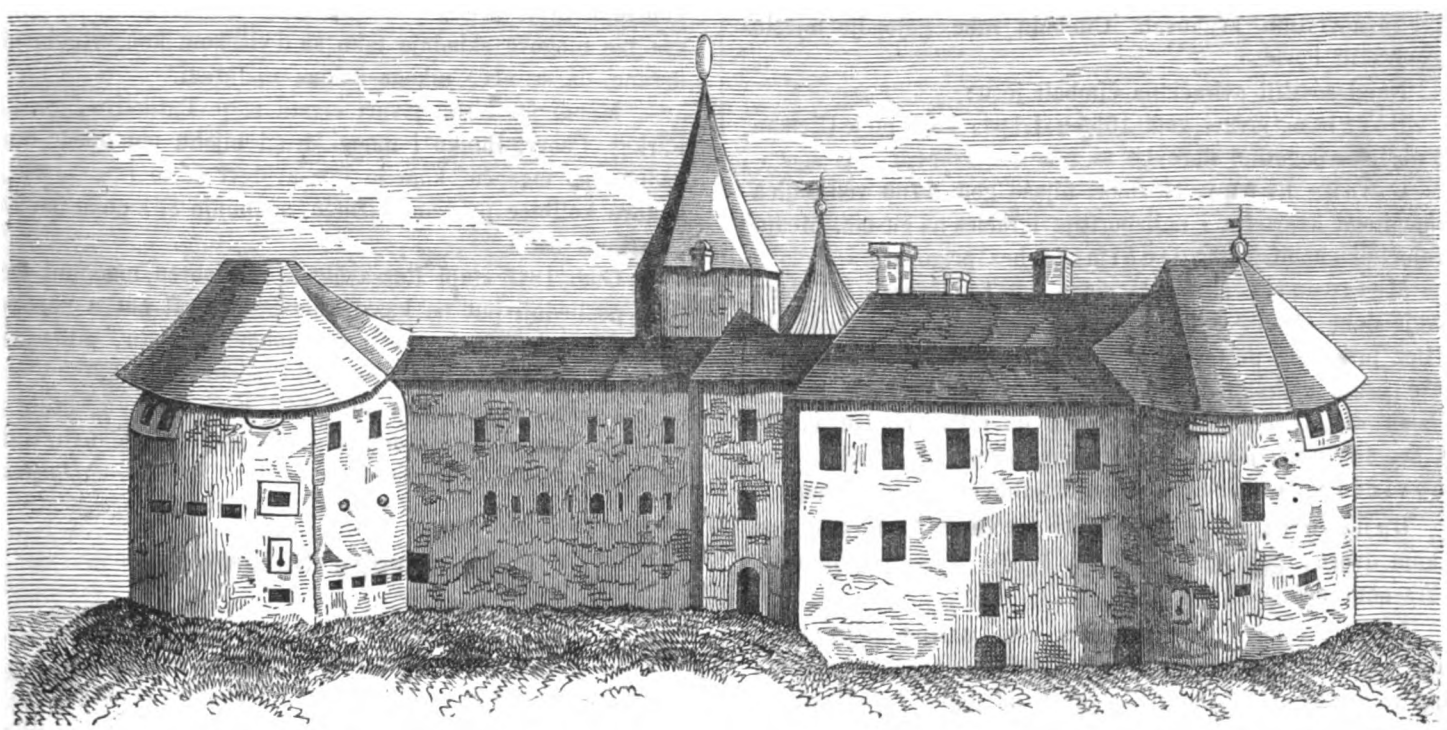

U Nevenu od g. 1857 bio je podulji opis čitavog kraljevskoga grada Varaždina pa i ovoga staroga grada (castrum), zato budući za sad o njem ništa novijeg kazati neznamo, stavljamo ovdje samo sliku te stare znamenite gradine u povjestnici hrvatskoj sa kratkim izvadkom iz rečenoga nacrta.

Grad Varaždinski sagradjen je po svoj prilici u 12 vieku; jer se u prijašnje doba nespominje nigdje do god. 1193., kad je Stjepan postao drugim varaždinskim velikim županom. Do godine 1585 bio je grad u rukuh različitih velikašah, dok nedodje iste godine ženitbom Tome kneza Erdödija sa Marijom kćerju Krste Ungnada u posjed porodice Erdödske, koja ga još i do danas drži. Počam od Tome Erdöda g. 1585 bijahu po diplomi kralja Rudolfa sve do najnovijeg vremena svi veliki župani varaždinski ujedno i vlastnici grada iz obitelji Erdödske.

Pod Ungnadi i pod Tomom Erdödom popravljen i povećan je grad. Prozori palače bijahu ukrašeni slikarijami na staklu, od koje su grbovi Ungnadski i Erdödski do danas sačuvani, zidovi urešeni su njihovimi grbovi.

Za sliku ovu imamo zahvaliti rodoljubivu trudu gosp.Franje Horvata, učitelja u Križevcih.

Dragulji.

XVII.

Da ni je slika sama
Dost je srdcu mome,
Nebi još s dva plama
Buktilo za njome.

Al' mi srdce gori,
Plam se u njem diže,
Te gdje su joj dvori,
Moram tamo bliže.

Al' mi srdce gori
U plamu veliku,
Vidjet moram — tvori
Sliku živoliku.

XVIII.

Na dva gledam vida
Na um i na oči,
Pa još srdce prida
Kad kad i naoči.

O! u tome gledu
Svakog uživanja,
Gdje očijuh biedu
Izmienjiva sanja!...

Te vidim — ko treba —
Poput vječnokreta
Skup uzore neba
I dražesti svieta.

M. T.

Digitized by Google

Svirajući cigani u Ugarskoj.

Tko još nevidje našom domovinom putovati karavane Ciganah? U Ugarskoj biva to još većom mjerom. Oni su slika i živa uspomena onih nomadah iz vremenah starih patriarkah. Ugarskom putuju i blude već od godine 1557, kadno su u Nagy-Idi izgubili svoju samostalnost i vojvode; od toga doba do danas pjevaju rad toga gubitka svoje elegičke napjeve. „I plakahu, kad se Siona sjećahu," veli se u svetom pismu. Broj tih svirajućih ciganskih Jeremijah, koji se veoma malo brine za svoj Jeruzolim, iznaša u Ugarskoj nješto preko 2000 dušah. Zanimivo je kod njih to, da im je a dakako i Madjarom uz gusle izvorno i najmilije glasbilo „cimbala." Njom davaju Cigani pravi izraz melodijam onih azijatskih sinovah puste. Mnogobrojne od nada strune nategnute na dvie stope dugu a poldrugu stopu široku nastroju zvučno odmnievaju medju drvenimi zadievci. Mekanika podupire izvedenje najtežih pasažah i raznovrstnih zvukovah. Cimbalu rabe gdjegdje mjesto glasovira ili harfe.

Najglasovitiji svirači na cimbali jesu:

Barnian, živući god. 1555 u Lipi, koga-no je Uleman beg obsipao bogatimi darovi.

Czinka Panna, ciganka, bijaše god. 1760 voditeljica znamenitoga kvartetta i najizboritija igračica na guslah. Medju svirajućimi cigani jedina ljubimica bez prigovora.

Matinović, slovenski cigan od Temišvara, na glasu iz svoje dobe (1820—1835) kao kralj svih samoukah guslašah. — Bez pravilnog postavljanja prstah i urednog vučenja lučca igraše osim ugarskih napjevah najteže komade i skladanja Mayzedrova, Clementova, Spohrova dà i Paganinove étude, pak sve s velikim, jasnim jezgrovitim tonom; tako zvana Matanovićeva nota i danas je najobljubljeniji narodni napjev.

Banyák na glasu kao virtuos na cimbali. Igraše i na bečkom dvoru, gdje ga je kraljica Marija Terezija nagradila prekrasnom cimbalom od stakla.

Bihári János, prijašnjemu zet, postignuo je medju svimi cigani najveću popularnost. Pozvan u bečki kongress dobio je znakovah štovanja i novacah od najvećih velikašah i gospode. Na putu u Jegar padè s kolah i prelomi si lievu ruku, te je poslje kukavno životario, i borio se s biedom i nevoljom. Ćukljavom rukom igraše još po gospodskih kućah živući od milostinje, te sgodi se jednom, da ga u Pešti pred njekom kućom sjedeća i trudna najdoše njeki plemići, kojim je na zahtjev igrao, a oni mu zato zametaše bolnu ruku u banknote. — Umro je g. 1827 i mrtvu već snimljena je za volju mnogih mu prijateljah i štovateljah kao i našemu Stanku Vrazu slika, za koju mu poslje narodni muzeum izkazà čast, da ju čuva medju svojimi dragocienostmi. Biharihev unuk jest sada u glasbenoj kapeli Sáközijevoj, inače je vještak u skladanju te misli na skoro izdati skladanja Biharijeva i njegovih drugovah Lavoty-a i Dsermáka.

Rozsavölgyi Marko još sada najrevniji podupiratelj i gladilac ugarske glasbe, prem da nije ni ciganin ni samouk, nego baš izučeni umjetnik. Rodio se je godine 1787 u Balassi — Gyarmatti od židovskih roditeljah i već za mlada pokazao sklonost za glasbu te se i okanio službe, koju je u Pešti kao trgovački agent imao izvršavati, da se bude izključivo mogao posvetiti sastavljanju i dragim si guslam. Jednom po ondašnjem običaju igraše peštanskimi ulicami znameniti svoj komad „Hatvágás," što je Bihari, desivši še u vrtu „k crvenomu volu," gdje je danas Karoljijev dvor, čuo i pritegnut „magnetičkimi guslovnimi zvuci" išao za tragom igrajuću Rozsavölgyi-ju sprovadjajući ga od ulice do ulice. Od tog vremena polazio ga je Bihari, i mnogo se je kod njega naučio.

Poslie mnogih koncertnih putovanjah u Baju, Pečuhu, Vesprimu, Füredu itd., gdje je svud najljepše „magjarske pjesme" velikom vještinom improvisovao, postade kapelnikom njemačke opere u Temišvaru, gdje je kao takov služio tri godine. Iz Baje, gdjeno se oženi živući iz godišnjih kamatah, odè u Peštu i tu si dade djecu učiti. Jedan mu sin postade doktorom liečničtva, a drugi trgovcem glasbilah. Poslie odide u Bretislavu i Beč, odkuda se, izstupiv slavljen i hvaljen iz dvorovne opere, dade na kazalište u Erdelju. Od g. 1840 davaše Razsavölgyi koncerte i zabavljaše se skladanjem. Za plesove „Kör i Tarsalgó" složì on prvi glasbu. Izvornih njegovih ugarskih komadah broje preko 200, od kojih „Halgato — Magyar" i sve ine njegove skladnje tako su u visokom koncertnom slogu držane, da se neće nikoga salona zastidjeti.

Mnogi još i sad živući cigani n. p. Patikárus, Sarközy, Farkas, Csory, Bunko i mnogi drugi bijahu mu djaci; mnogo nadobudno ciganče, koje je Rozsavölgyi često iz najodrpanije kakove kolibice prizvao i izučio, spominje se s ponosom svoga „Markusa bacsi."

God. 1845 stupi Rozsavölgyi, nagovoren mnogimi štovatelji, posljednji put na kazališne daske i taj put u narodnom magjarskom odielu igraše u narodnom kazalištu, gdje je sve onako star probudio neopisiv enthusiazam.

Uriedno je još spomenuti Bén Egresim-a, brata glasovitoga magjarskoga glumara. Béna hvale, da je najizvrstniji skladatelj elegičkih napjevah. *Dalibor.*

Iz novoga Salamona.

O poljubcu, sinko, vele,
Da je nektar, da je med —
Da to sve istina nije
Evo moja izpovjed:

Da su usta ljepoticah
Sbilja sladka kano med,
To bi brzo bez krasotah
Osto cieo ovaj sviet.

Ne samo da roj bi pčelah
Ljepotice gonio,
Već bi mnogi gizdelinčić
Usta ljubi pojio!

Ako tebe stane, sinko,
Žalost tuga mučiti —
A ti idi, počmi vinko
Za veselje tražiti.

Dugo-li je vrieme tebi,
Nuder slušaj tad moj glas:
Djevojčicu traži sebi
Pa š njom krati dugi čas.

Ali pazi, momče, tada —
Varalica je naš svit:
Djevojka ta mora mlada —
Ali vino staro bit!

Zašto vino u sajtliku
Svaki dan da skuplje biva?
Misliš, što u Ameriku
Mnogo ga se izvoziva?

Je da više svieta ima,
Misliš, neg' što bješe prije?
Il' da vinogradom svima
Led i bolest grozdje bije?

Nij' to uzrok pravi sine,
Nevolja nas zašta tuče —
Već to jesu krinoline,
Što potroše sve — obruče...

Zašto se ja čaše latih
A zašto ne ljube mlade?
Čašu lasno je poznati,
Ljubu tezko tko saznade!

Čaši dno se vidi lasno,
Tu prevare neimamo,
Ali srdce žensko kasno
Ili nikad nesaznamo.

Zato ja prionuh k čaši
Neprionùh zato k ljubi —
Jer pri čaši tu smo naši
Pri njoj dno se neizgubi!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. ožujka. Oj čovječe, što si? — prah i pepeo! — To promišljavajući morao bi se okaniti srdčbe, jala zlobe i svega, što nije na slavu Boga velikoga, koji te je stvorio, da ljubiš brata si i činiš dobro tek — a ne da se svadjaš i radiš upravo protivno i da opisuješ Markove konake bez potrebe; Isus učitelj reče „Mir s vami!“

Evo me baš, kao da ću pisati korizmena razmatranja na razkršću Karnevala i pokore; al budući da to nije zadaća feulletoniste, to se moram latiti inoga predmeta, a kakova? — sve se čini mirno u družtvenoj oduhi, premda ipak ožujski zrak sve diže što živi. Sve se miče i giblje ali tiho i potajno kao u vodi riba, kojoj je sada hora u postno vrieme. Blago onomu, komu je post u korizmi moguć ribom na stolu, al' zalibože ljetos ima nam u domovini posta dosta, dan na dan — valjda to mora tako biti; jer nam upravo i stoke nestaje, pa ako treba mesa, daju nam ga braća iz Bosne ponosne, gdje uz harač ipak cvate bar marvogojstvo.

O Karnevalu zabavljahu nas plesovi i kritike o nesretnom Walceru, a korizma donaša evo ozbiljniju svoju kroniku. Medju „Causes celébres“ ovih posliednjih deset danah registriramo „Monstre“ — iztragu na tužbu od 11 članovah proti souverenstvu skupštine dvoranske, koja se je usudila svrgnuti direkciju sa 68 glasovah proti 0 — jer faktično ni ne bje nijedan glas kod glasovanja za staro osudjeno ravnateljstvo.

U tom kolu sliedi veoma pikantna i golema polemika prečastnoga gospodina dr. Luke Petrovića upravitelja nadb. sjemeništa sa Pozorom, koju je Agramerica u posliednjih svojih brojevih na zabavu občinstva doniela, te tako se čini nije jošte do posljednjega akta dospjela.

Zatim čini mnogo o sebi govoriti novo imenovanje činovničtva kod visoke dvorske hrvatske kancelarije (Mili Bože, na svemu ti hvala!) i „Press Procesi“ gosp. Eug. Kvaternika, uz oklade, hoće li se brošura na slobodu pustiti ili uništiti, da nečini propagandu za hrvatsku ideu ili za Bog zna što?

Osim svih tih gorućih pitanjah zanima nam občinstvo živahniji ulični život u ovo vrieme velike skupštine, a jeka znamenitoga prepiranja dvorane županijske razleže se po gostionah iličkih, gdje se opetuju kao u maloj fotografičnoj slici isti prizori i govori, poznati koje po tradiciji, koje po domaćoj štampi.

21. Ovo krasno proljetno vrieme neslužiti kazališnoj zabavi, jer kroz svu zimu u sobe interrirano občinstvo hrli na polje, da se užije svježa zraka i da si šetnjom ugrije stinutu krv.

Osobito sada ima toliko nevidjena dosele i zanimiva kod gradjenja željeznice — most preko Save — kolodvor — izvoz iličkoga briega itd. S toga se predstave slabije posjećaju — a možebiti da je i „monsieur mesopust“ mnogoga opomenuo, da sada valja šteditи i čekati, dok iz obćenito posušenoga vrela, kap po kap se nenaciedi novi nervus u izpražnjeni „Portemonnae“— „Hudi duh Lumpaci-vagabundo“ — „Kućno poštenje“ „Borba gospojah“ i „Vojnički bjegunac (ovaj, neznam na korist il na štetu gosp. Andrievića) bijahu ove korizme na večernom redu, a kako se čuje igrat će se druge nedelje Čvrčak (Grille) za prijam naše izvrstne igračice gospodične Perisove. Obće se žaluje što se gospodična Bajzova od svoje bolesti jošte oporavila nije. Sinoć predstavljahu „Dva pištolja“ poznati komad preveden iz magjarskoga.

* U zlatnom Pragu 12. ožujka. U. O. — Čitajući u posljednjem broju „Naše gore lista“ priateljnu vašu interpelaciu na bečku našu braću, sjetih se i nehotice majke, koja svog ljubimca ljubeć u čelo, nježno ukori, opominjuć ga na sinovlje dužnosti, dočim za drugo čeljade ni nehaje, kao da ga i neima, i kao da bi to bilo u zalud riečih trošit; te se bobom nabacivat o stiene, opominjat i njega na dužnosti njegove; tako biva nam Hrvatom zlatne Prage napram našoj braći u Beču; ona su mezimče majke, a mi sirotče pastorče; — al' kakono s jedne strane tolike krivde nezaslužismo, tako je s druge strane ni podnosit nećemo; i prem smo kao Hrvati sa svimi izvrstnostmi plemenitog i velikodušnog srca obdareni, da često i našim najljućim dušmanom, čim pobjedjeni pred našim nogama leže, velikodušno, a mnokrat i lahkoumno na buduću našu štetu i nesreću prije vremena opraštamo, izvidav im zadane rane, oporaviv jim bezsavjestnu dušu, i pomogav jim opet na griešne njihove noge, to smo evo oviput u našemu na vltavskih žalih držanom sboru svečano zaključili, da vam se ovim dopisom dostojno osvetimo, iznesav time cielu stvar na vidjelo pred ljepotna lica naših krasnih zemljakinjah, te nedvojimo ni malo, da će njihova srca proti vam pravednim gnjevom uzkipiti toli porad nam nanešene nepravde, koli nad samim na bečku našu braću stavljenim čudnim zahtjevanjem vašim; i doista mogu i bečka naša braća svoju sudbinu mirnom savjesti u biele ruke ljepotnih čitateljicah „Naše gore lista“ tim više položiti, što su one i onako jedini kompetentni sud u tako važnih i škakljivih razpravah; jedino one kadre su podpuno shvatiti, što to znači u vrieme pokladah takovo zahtievanje, kao što je vaše; ta za boga mi Pražani ovdje bjesmo cielo pakladno vrieme toliko zaokupljeni od besjedah, pravničkih plesovah, redutah, maškaradah, kazališnih i koncertnih izvrstnostih, plesačih satovah, našijeh sastanakah, konviktskih dražestih, i inih raznovrstnih nasladah, da nam nepreosta ni toliko vremena, da se kadkad zabavimo razmatranji starog invalida, ili kako se sam krsti starog Müssiggängera u Militärzeitungu, a kamo da što sami pišemo; a sad uzmite na um sve one miline i razkoši zemaljske, kojimi toli obilno Beč bieli obiluje — pa netreba, da tek pričekate konačnu razpravu, t. j. sigurnu vašu osudu iz rumenih ustnah krasnih naših sudinjah, no metnite ruku na prsi, pa se kajite.

Mi Pražani šutismo indi za prvo s toga, što neimadosmo vremena, a za drugo, što znadosmo da su mladjahne naše crno — i modrooke zabavljene preozbiljnimi poslovi, no da čitaju u bojadisano vrieme pokladah, naša nebojadisana izviešća; al sada, gdjeno pred ozbiljnošću korizmenom zašutiše gusle i tambure, gdjeno je nesretni, do političke važnosti popeli se valcer prestao biti povodom malih ratovah u trojednoj kraljevini, hvatamo se i mi radostno pera, da rodoljubnim našim zemljakinjam nacrtamo malu sliku ovdanjih glavnih pokladnih zabavah; prem je to veliko smionstvo od nas slikarenju nevještih, dočim nam je znano, da naše ljepote samo liepe i žive slike ljube; pobrinut ćemo se s toga za što živahnije boje.

Tihoj Vlti dodijali jadi,
Što po Českoj tolik korov niče,
Što tolike po njoj plaze zmije,
Što su trnjem obasute staze,
Kud joj smjeli vjerni sinci šeću.

Naljuti se tiha Vlta, njena grud široka razširi se jošte širje, i da u srdčbi svojoj samo polak dana još uztraje, to bi bila jamačno njeke ljude riešila težke brige, kako da u zlatnom Pragu proslave neproslavljen dan 26 veljače, — al budući doznala jadna za plemenite namjere vrlih svojih i vjernih sinovah, štono sazvali bješe vjerne svoje iz ciele zemlje na prijateljski sastanak, na rodoljubivi divan, umiri se opet njena gnjevom prekipila grud, te se mirno vrati u korito svoje; nadalje nam najme 10. veljače velika slavjanska besjeda, pravi taj narodni sabor s tom veleugodnom razlikom, da tu nesaborišu samo ozbiljna lica mužkaracah, no i mladjahne gospoje i ljepote djevojke govore i glasuju tude, te se njihovi govori često osobitom dopadnošću primaju; rekoh narodni sabor, jer sve, što je slavjansko, što je rodoljubno, skuplja se iz bliza i daleka, iz grada i sela, bogato i nebogato, sjajno i čedno, nizko i veliko, sve se spaja ovdje u jednom domorodnom vincu, sve u ljubavi k nesretnu narodu, njegovu razvitku i boljoj sretnijoj budućnosti njegovoj; — o samoj zabavi samo toliko, da je bila sjajna, a bogato i krasno urešene dvorane dubkom napunjene; plesalo se do zore; — od inih slavjanskih plemenah bili su Hrvati najviše zastupani i to u podpunu narodnu odjelu, što je bilo kao mali odplatak za izkazanu ljubav našoj zemlji; ljubav ota sjeverne naše braće; neobziruć se na daleke pute, dignu se na svojih lagankrilih, te se spusti u milu našu domovinu, navrativ se tamo tako do mnogoga lieposa dvora, i grada kao do mnoge čedne kolibe; ona se svrati tja u biele djakovske dvore; ona pokuca u Zagreb-gradu, na vratih novih dvorovah ona se svrati u kršno primorje, u stari Križevac, u Sriem prekrasni; te se navrati još u mnogu

Digitized by Google

mirnu i tihu sobicu za narodno dobro marljivo poslujućeg književnika, zovnuo izabrane sinove našega naroda u isto kolo, na isti bratinski sastanak, na iste mile razgovore.

Pravnički ples, t. j. ples ovdanjih slavjanskih pravnikah obdržavan na 24 veljače razlikuje se u toliko od besjede, što se na njemu vrlo mnogo visokog plemstva sakupilo bilo, što je svakako bio znatan uzrok izvanredne elegancije, koja se osobito u odori pokazivala tako, da su iste njemačke novine i nehotice priznati morale, da je to bio najkrasniji ples tečajem ovih pokladah; kako kod besjede, tako bješe i kod pravničkog plesa u odboru dva Hrvata, i to kod besjede, slavni naš Križevac i ravna Slavonija, a kod pravničkog plesa stari grad Varaždin.

Povoda tobožnjeg proslavljenja 26. veljače, što će kod prvog pražkog vučenja iza 26. veljače izvučeni biti; jedni su se kladili, da će broj 20, (diploma od 20 listopada) drugi da broj 48, (povratak 48 godine) a tretji, da će broj 62 izaći, t. j. da će godina 1862 od tolikoga pokreta i sljedstveno tolike političke znamenitosti biti, da će sama za sebe novu i znamenitu epohu sačinjavati, i evo ovi posljednji imadoše u toliko pravo, da je broj 62 i to u neskladnom družtvu sa brojem 49 izašao; u koliko će se te kombinacije obistiniti, pokazat će skora budućnost.

Dne 9. ožujka u večer proslavili smo ovdje 999. godišnjicu došastja slavjanskijeh apoštolah Ćirila i Metuda na Moravu; u gostioni, gdjeno se ta svečanost obavi, sakupi se do 100 mladih rodoljubah; za predsjednika bude jednodušno izabran jedan naš zemljak, no on položi čast svoju u korist jednoga Moravana, koji se najviše za tu svečanost pobrinuo bio; družtvo je bilo izvanredno razigrano stranom od českoslavjanskih, stranom od hrvatskih pjesamah, i premnogih krasnih govorah, deklamacijah i napitnicah; nazdravilo se i hrvatskom narodu i njegovoj ustavnosti, koja se je do dan danas kod Hrvatah, kao kod nijednog drugog slavjanskog plemena sačuvala, te da bog dao, da ti ostanci staroslavjanskoga života kod sve ostale slavjanske braće na novo ožive; al' se nije zaboravilo ni na Zagreb-grad i ondašnje dogadjaje s novijeg doba', kod koje se prilike najviše ime slavnog našeg Ivana spominjalo; — pjevanje se otvorilo sa hrvatskom pjesmom „složno slcžno braćo mila“ koja se pjesma tako kod češke naše braće udomila, kao usried Zagreb-grada. Na slavu naših ovdanjih mladićah budi rečeno, da je njih dvoje stranom svojimi krasnimi govori, stranom napitnicami znatno k tome doprineslo, što se je duh družtva tako liepo razvio, a srca toli razigrala bila.

Družtvo je sastajalo iz Čehah i Moravanah, i osmorice Hrvatah, te se je tek u kasno doba noći razišlo.

Književnost.

* Ignjat Fuks, knjigar u Novom Sadu oglašuje periodično dielo „Putnik“ koje će ćirilicom tiskano svaki mjesec po jedan svezak od tri tabaka u osmini izlaziti. Ovi mjesečni spisi namienjeni su mladeži srbskoj i stoje za cielu godinu 5 fr.

* „Don Quixotte della blatra vas“ nacrt tragične komedije od mladjeg Servantesa, tiskom dr. Ljud. Gaja izašla je brošurica u slovenskom narieću i stoji 20 novč. U toj komediji igra gospodin Jokosus glavnu zadaću, zatim Nace, Hanns Jörgel, Kajfaš itd. čin biva na Kranjskom i u Beču.

* Od Riečnika iz književnih starinah srbskih od G. Daničića izašao je prvi svezak i stoji u Biogradu 6 grošah, ili 60 novč.; drugi svezak takodjer je već pod tiskom. Novci se šalju franko na samog spisatelja u Biograd.

* U Biogradu izdaje Stojan Novaković liceista svoje pjesme pod naslovom: „Pevanija Stojana Novakovića.“ Knjiga imat će 3—4 tabaka a ciena joj je 3 groša čaršiska ili 40 novč. Bez novacah neprima se nikakva prenumeracija.

* Milan Miličević u Biogradu dao je pod štampu „Čudnovati dogadjaji jedne duše“ prevod iz ruskoga. Cena je knjizi 50 novč.

* Podravski jež. „Pak ste rekli, da ga nebu!“ Iz svog prestolnog grada Varaždina razpisao je Jež dne 17. ožujka proklamaciju i neznatni porez od 3 f. 40 u ime primarine lista svoga i to poštom za pol godine. Ovu štibru će svaki Hrvat rado plaćati bez eksekucije u svom vlastitom interesu, jer će si prištediti mnogi forint, kojeg bi inače za liečničtvo potrošio; budući da smieh i šala zdravlje učvršćuje a Jež je toga dugovanja — t. j. humora i satire pun puncat.

* Ovaj pokusni list se je veoma dopao u obće, te želimo našemu „Kladderadatschu“ onoliko stotinah predbrojnikah koliko „Žoharov“ bi stalo u njegov cilinder.

List na ogled sadržava čudnovato pogodjenu sliku žoharsku, cilinderovu i portrait Ježov. Slika je živa, kó da će progovoriti i kó da se čuje — apetit Ježov i skucanje švabe pod nogom njegovom; dalje: adresa Ježova, narodna podravska poezija, molbenica varaždinskih žoharah na podravskog ježa, svašta po nješto, dialogah medju Majerom i Ježićem i smiešnih sitnicah; napokon Ilustraciju u Beču dne 26. veljače 1862.

Podupiramo dakle od srca njegov proglas.

Svaštice.

* Srbsko kazališno družtvo dovršilo je svoje predstave u Karlovcih, gdje je zadobilo obćenitu naklonost i uvaženje, i odputovalo je u Novi Sad gdje namjerava prije svog dalnjeg putovanja u Suboticu njekoliko večerah igrati. Osobito se hvali vještina gosp. Rt. Pantelića u „Tvrdici.“

Za komad „San Kraljevića Marka“ nabavljen je Marku novi kostum. Osim mnogih drugih komadah davaše „Ajduk Veljka“ — „Vladimir i Kosara“ „Miloš Obilića“.

* (Novi stroj) u Cincinatu izumljen je jednostavni stroj, kojim se može u 15 minutah pomoćju noge par hlačicah ili kapicah splesti. Zamke su slične onim, koje se rukom pletu i mogu se svake minute 5000 dogotoviti. To je veliko dobročinstvo i olakšica za gospoje.

Možebiti će se i na mužkarce pomislit i izumiti kakova makina, koja bi mjesto njih obični broj smotakah na dan izpušila; — tim bi se mnogo plućah u boljem zdravlju sačuvalo i život mnogomu produljio a Aerar nebi štetovao.

* U Englezkoj izlaze ove godine 1165 političkih i nepolitičkih časopisah. Prije 11 godinah nije u svoj kraljevini bilo više od 563.

* „Dušan“ politički, aristokratičko-demokratički (!) list u Pešti, neće izlaziti zbog nagle smrti g. izdavatelja.

Smješice.

* Njeki mladić zaljubi se u dvie djevojke i obeća svakoj ženitbu u isto vrieme. Sada nastade borba medju dievicami, čiji da bude suprug i svaka donese vjerojatne dokaze svoga prava, te zahtjeva u najgorem slučaju, da joj se šteta za učinjene troškove naknadi.

Mladić uvjerava pred sudom da on obe jednako ljubi, nu da si nemože srce razkoliti; pa kad nemože obadvie uzeti, da mu je svejedno, bila koja god; al, budući siromah — da nemože nikakve odštete platiti. Napokon izravnaše se tako, da bogatija dieva plati 300 fr. siromašnijoj, te da si odkupi dragoga; ovo se je prije njekoliko nedeljah dogodilo u Ugarskoj.

* Našasto pismo. (Prevod iz njemačkoga)

Frankfurt 12. ožujka.

Dragi prijatelju!

Ne samo iz vašeg lista, nego i iz novinah kao i drugih dopisah doznadosmo raztuženim srcem, kako su vaši napori prošlog „fašinga“ bezuspješni bili. Za stalno mislismo, da ćete s „Walcerom“ prodrieti; jer bo je to bar nedužna stvar, — al badava! — Moramo vas bodriti, da nezdvojite radi veljačkih porazah, nego da kušate novimi sredstvi one orthodoksne ultra Hrvate nadvladati. Radite konsequentno i nadalje koliko u Converzaciji domaćoj i uličnoj, toliko u nošnji u literaturi i u svakoj malenkosti.

Čujemo da je na slavjanskom balu u Beču bilo Hrvatah „von echtem Schrott und Korn“ u frakovih i to još za dva prsta duljimi repovi nego-li sam gospodin Beisele; taj fenomen računamo za „Bonum omen.“

Istina je, da imamo tamo priličan Organ „von echtem Schrott und Korn“ ipak se nemožemo ni mi sasvim nanj uzdati, jer je i u naših stvarih dosta putah šaren.

Oprostite što vam za danas nemogu više pisati; jer nas i doma razna pitanja uznemiruju i zadaju nam trista jadah „Kurhessen, Pruska, Bernstorf, Radovitz, Meksiko i Bog si ga, zna što sve ne! Kada naša kultura predobije Terrain u vašem vilajetu, a ono nam nastaje liepa civilizatorna misija u Bošnakiji i Švarc-bergiji. Nezaboravite za našu flotu prineske sabirati, jer su hrastići za brodovje jur posadjeni i provisorno već dva čamca pribavljena.

„Ein grosses Taičland muss es sein
So weit die deutsche Zunge klingt —
Und Gott im Himmel Lieder singt.“

Vaš iskreni
Gschäfthuber.

Listovnica uredničtva.

* Lujo J. K. Odsudismo — kako vidjeste u prošlom broju. Ponudjenu sliku i životopis primit ćemo zahvalnostju.

* F. S. u K. Consumatum est — nema više ništa. Preporučamo se vašoj blagonaklonosti.

* S. Mr. u P. primismo 2 fr. 50. — Humoreska nemože za ovaj čas doći na dnevni red. — Obećano izvorno djelo očekivamo.

* Br. M. D. u G. ovo polugodište jest plaćeno — a dalje po vašoj želji. Broj 2 i 3 poslati su.

* Izvolite poslati, da si nješto izberemo manje stvari — poslovice.

Inim u idućem broju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 10. U Zagrebu 5. travnja 1862. **Tečaj II.**

AJD NA GORE.

Dolov sine! ajd na gore!
Vrzni malo moj nebore
Iz okovah na slobodu! . . .
Na gori je zrak po redji
Nego što je njoj na podu —
Lakše bit će tvojoj vedji!

Dolov sine! ajd na gore
I potraži vite bore
I pod bori bistru vodu! . . .
Na gori je voda čišća
Nego što je njoj na podu,
Gdje su kukci i žabišća.

Dolov sine! ajd na gore,
Gdje se voda i kamen bore
Pak da vidiš vodopada'. . . . .
Prskajuć si put slobode —
Prolom traži, šûmom pada
Ljût obara malo vode!

Dolov sine! ajd na gore,
Gdje orliće orli dvore,
Pak da vidiš liepe igre,
Da se učiš kako treba,
Da odhraniš ljute tigre,
Kad se snadju sried potreba'!

Dolov sine! ajd na gore,
Gdje se vjetri s granjem bore,
Tuj ćeš vidjet, kak se bije
Prsimice po pojaske,
Kad će tko te da izbije —
Tuj ćeš gledat boj i praske.

Dolov sine! ajd na gore,
Gdje slobodu vile dvore,
Od kud sve, što njojzi prieti
Bez milosti na vrat rinu,
Postrmice da odleti
Kô u pakla prolominu.

Dolov sine! ajd na gore
U slobode zemske dvore,
Da naučiš rod došasti
Kako da se slobod štuje,
Kako da se on počasti,
Koj ju hoće da otruje.

Gj. Deželić.

Kraljica.

Pripovjedka

od

Vladislava Nikolića.

Čim treći put zvonce zazvoni, poče se oholo micati parobrod „Galathea“ i ostavljati sišačko pristanište, da se dade na dugački svoj vodeni put; iz dimnjaka šikće crni dim, i u čistom jutarnjem zraku razpršuje se. Kupa, jedva iz sna probudjena, uzbuni se i uzkoleba i pjeni se a talasi joj bučeći udaraju i kidaju se o obalu, pak se opet u korito svoje vraćaju.

Liepo je jutro na svršetku mjeseca svibnja; narav se sva, reć bi, budi iz noćnoga svoga sna i oživljuje u krasnom danu; sunce se diže i sipa blagodatne svoje zrake na brda i ravnine, šume i polja, bogatog i siromaka, bez svake razlike i nikomu u tome prednosti nedaje.

Na parobrodu imade danas preko običaja mnogo putnikah, gospode i gospojah, mladićah i djevojakah, zanatlijah, Turakah, drvarah iz gorskog kotara, koji na dulje vrieme odilaze u slavonske šume drva rezati, te iz ove zasluge sebe i svoje kod kuće odhranjuju.

Parobrodu na palubu (Verdek) bijahu dva mladića, koji su svojom ugodnom i zanimivom spoljašnošću pozornost prisutnih gospodičnah i mladih gospojah na sebe u punoj mjeri obraćali.

Jedan od tih je visokog gibkog uzrasta, malenih tek proniknuvših crnih brkovah, i crne kose, što samo gavranovo

Digitized by Google

svjetlo perje crno biti može; pogled mu je bistar i živ, čitavo njegovo ponašanje izdavalo je neobičnu okretnost i živahnost, kakova je samo u mladićah od 21 godine, kao što on bijaše.

Drug njegov bio je za godinu mladji, i nješto niži u uzrastu, plave kose i plavih očijuh, kojih obično melanholički pogled znao je vatrom mladosti divno uzplamtiti, videći kakov čaroban prizor u divnoj naravi, ili kad bi mu vlastnik slušao što izvanrednog i krasnog, što od srca ide i k srcu govori. ——

Ovaj se bijaše naslonio brodu na tendu i zamišljeno pušeći iz čibuka smatraše bistru rieku, dočim drug mu, komu živahnost tiela nedade, da na jednom mjestu duže vremena ostane, sad po brodu pošeće, sad opet uz svog suputnika stane, sad na brodu nalazeće se ljepotice motri.

„Što si se ti tako zamislio Stanko“ upita crnokosi mladić svoga prijatelja, — zagledao si se u tu rieku, kao da neimaš šta krasnijeg i dražestnijega gledati; ali znam ja, što je tebi, ti si tvoje srce ostavio kod liepe Minke u Zagrebu.

„„Varaš se ljuto Milane,“ odgovori Stanko podignuvši se sa tende, — „moje srce je prosto kao ona ptica, što eno zrakom leti vrhu nas i ako sam Minki moju pozornost više nego drugim djevojkam obratio, bilo je samo zato, što sam uvidio, da ona nije, kao što su naše današnje ljepotice, više ili manje — no što zadržat ću za sebe, jer nikoju neću da uvriedim; — netajim da sam se rado s njome zabavljao, no i ti znaš kakove bjaše vrsti naša zabava; čitali smo zajedno djela naših pjesnikah i saobćivali si mnienja o tih djelih; kod tih prigodah uvidio sam, da Minka imade bistar razum i zrelo razsudjivanje, i ona se neće od čega god uznieti, kao što to druge čine, kad koju pjesmu čuju, koja o ljubavi pjeva. No o tom dosta, ja sam sad mislio o budućnosti moga života, koj doista nemogu više onako da vodim, kao što ga djakom bivši, vodih. Stepavši u Zagrebu sa sebe školski prah, namienio sam sasvim za sebe živiti, i izabranoj struci iz sveg srca ozbiljno se posvetiti.

„De gustibus non disputandum.„ Naša mnienja sasvim su različna, ja mislim da sam još djak, premda sam škole s dobrim uspjehom kao što i svjedočbe u žepu potvrdjuju, još prošle godine svršio, ja mislim, da nejma na svietu ljepšeg i bezbrižnijeg života od djačkoga, barem ja kao takav živio sam zadovoljno, po svud sam imao pristup, u kazalištu, zabavi, igri, oh“ — produži „uzdahnuvši, i te sve udobnosti moradoh ostaviti.““

„I gospodičnu Bielku.“

„Ha, ha, ha“ što ti misliš gospodičnu Bielku? — Istina vrlo liepa gospodična ali — ja već ni nemislim na nju.“

„To nije baš jako liepo od tebe! Ti si izključivo s njom se zabavljao, a ona je, ja se nevaram, tvoje rieči za istinu držala; vjerovala im i neima druge misli osim tebe, ta stvar je ozbiljno saviestna i od velike važnosti, jer se tiče sreće jednog nepokvarenog, neizkusnog bića, koje si ti laskajućimi riečmi očarao. Ako ti rieči nisu bile istinite, nisi trebao, djevojku sliepiti, i njezinu si sklonost osvojavati.“

„Uviek prodike po starom običaju. Moj Stanko! vjeruj mi, da će Bielka zaboraviti na mene kao i ja na nju, a što mi koristi i misliti, kad se ja sad ženiti ne kanim. Jedino što me žalosti, jest, da sad u D . . . . okolicu polazim, kamo mi se je, kao što znaš sestra za jednog vlastelinskog činovnika lani udala; nju sad namjeravam posjetiti. Žalosti me ta promena u toliko, što liepi moj Zagreb sa tom. kao što si predstavljam, prostom okolicom bez svake zabave i plesovah, dosadanje koncerte i muzike na južnom šetalištu sa gregetanjem žabah, lajanjem pasah i kukurikanjem pjetlovah moram zamieniti. Oh — produži zievajući, „znam unapried, kako će mi dugočasno biti, i da mi nije stalo do tog, da ljubeznu sestru poslje tri godine prvi put vidim, i mog šurjaka upoznam, doista taj daleki put nebi poduzeo.“

Stanko iz nova svoj čibuk napuni i upali, te se opet brodu na tendu nasloni i zadubi u misli.

Bilo je već oko četiri sata poslie poldana, kad se parobrod sa svojimi putnici Brodu približavaše. Milan, koj je po mogućnosti nastojao vrieme provesti, sad opet pristupi svom prijatelju i pruživ mu ruku rekne:

„Oprosti mi brate, ako sam te prije poldana kojom riečju uvriedio, ti znaš moju slabost, a znadeš laskam si, da pokvareno srce neimam. Mi ćemo se za kratak čas razstaviti, bog zna kad i u kojem položaju opet ćemo se viditi. Budi mi kao do sad i u buduće vierni prijatelj, te nemoj propustiti, kad ti vrieme dopusti, da me kojim pismom ne razveseliš.“

Parobrod uleti u Brodsko pristanište, mnogi novi putnici udjoše na brod, a mnogi se izkrcaše, medju posljednjimi bjaše i Milan, koj svog druga vatreno zagrli, pak se u gostionu svrati, da drugi dan svoj put nastavi.

Parobrod za četvrt sata krenu dalje na put.

II.

Prvi je dan duhovah, krasan dan, što ga najkrasnijeg može ljeto donieti; sunce se blista sa visokog plavog neba, na kojem ni najmanjeg oblačića opaziti nije, sviet se sjaji u zlatnih zracih, a ptica pjeva u zelenu lugu, sve se sjedini, da svečanost današnjeg dana dostojno proslavi.

Pred malenim bielim dvorcem u D . . . . okolici pod gorostasnom lipom, koja na sve strane sipa miris sjede dvoje na klupi jedna gospoja i jedan mladić; ona je umiljatog, nježnog obličja, plavih očijuh, sriednjeg stasa; u bieloj maloj ruci drži molitvenu knjižicu, koju je baš, svršiv molitvu, zatvorila; — do nje sjedi naš poznanac Milan. —

„Nu dragi brate, kaži mi sad istinito, kako ti se ta naša okolica dopada?“ upita mladića gospoja, njegova sestra udata za vlastelinskog providnika Ljubića.

„„Moram očitovati ljubezna Sofio“ odgovori mladić — mnogo bolje nego što sam očekivao; osobito krasan izgled pruža eno crkvica na onom brežuljku, i opominje me na jedan čarobni prediel blizu Zagreba kod sv. Savera, kad ga čovjek sa šume Cmrok gleda — a onaj lug tamo obećava obilati lov.““

„Vrlo mi je milo čuti, da ti se naš kraj dopada, o ja sam ti sretna ovdje i moje želje neimaju ine težnje, već da se sadašnjost nepromieni. — A kaži mi, kako si sprovodio vrieme u Zagrebu, jesi li tamo ostavio koga, tko ti je srcu omilio, — jesi li imao koju ljubu?“

„„Na tom nisam osjećao oskudice; danas ova, sutra ona; rado sam se zabavljao sa svakom krasnom djevojkom, premda pri tom nisam nikakov ozbiljniji cilj imao pred očima.““

„U našoj okolici imade ti liepih a primjerno i bogatih djevojakah; s vremenom ćeš se s njima upoznati, i ja bi se ljuto varala, kad ti u viencu naših djevojakah jednu našao nebi, koja bi dostojna bila, da se s njom za cieli život sjediniš. Osobita je ljepota kći jednog našeg susjeda, vlastelinskog upravitelja, Danica, istom šestnajst godinah, i dojti će za koji mjesec iz D . . . . namastirâ, gdje se nalazi u odhranjivanju.“

Digitized by Google

„„Neima njekoliko danah što sam ovdje, i već hoćeš da me ženiš sestro! Ja uživam život slobodan i rado sam biti bez svakih takovih sponah, ja sam ovako posve zadovoljan.““

„Uživaš, da, no kako, pušeći lulu, ili lov loveći; ja sam uvjerena, da neće dugo vremena proći i ti ćeš mi izjaviti, da si se u koju našu djevojku zaljubio.“

„„Zaljubio ja? prodji se molim te toga, jer ako imade gdje to ima doista u velikom mjestu dovoljnih zgodah, da čovjek srce izgubi“ —— istina ja sam gdjekojoj djevojci više se ulagivao, ali bez svake ine svrhe, samo zabave radi. A ovdje — oprosti mi — ovdje u vaše ljepotice da se zagledam? — to nije moguće. —““

„Ti si mlad, liep i pristao mladić, nisi se pokvario, i imadeš sve nuždne sposobnosti, da ženu uzmogneš usrećiti.“

„Hvala, hvala na tom laskanju, ali uspjeti nećeš, da me oženiš; — takove ste vi sve žene — ali čuj, čuj kakovo je to pjevanje. —“

I doista čuo se je poizdaleka njeki poj uz sitne žice tambure, sve se je većma približavao dvorcu, dok se napokon i rieči od pjesme mogoše razgovjetno razabrati. —

Mi idemo Lejo!
U 've dvore Lejo,
S našim kraljem Lejo
I kraljicom Lejo.

Mi idemo Lejo,
U 'vo selo Lejo
Nepoznano Lejo
Poznajte nas Lejo.

Mi idemo Lejo
Od dvora do dvora,
Od 'vog dvora Lejo
Bijeloga Lejo.

„Što znači to, upita začudjen Milan?“

„To je „kraljica“ odgovori gospoja Ljubić „danas je prvi duhovski dan.“

„Šta? kraljica? vi imate dakle i po selih kraljicah, ja to nedokučujem.“

„Kasnije ću ti sve razložiti, jer ta kraljica dolazi sa svojom pratnjom upravo k nama, to je na današnji dan ovdje običaj.

Na otvorenih vratih dvora pokaže se družba, kakovu Milan u svom životu još vidio nije.

Napred išao je jedan mladić, u kom poslje upozna Milan u mužko odielo obučenu djevojku; uz njega jedna djevojka oboje bijahu cvietjem, vrpcami i drugim prostim uresom izobilno izkićeni; ostraga za njima stupaše barjaktar, djevojka noseći u ruci plavo crveni barjak, a do nje dvorkinja kraljičina stolčić noseći; za ovim pako sljedilo je više djevojakah svečano obučenih, koje sačinjavahu kraljevsku pratnju.

Čim se družba ova k lipi približi, stavi dvorkinja stolac na zemlju i kraljica sjede. Bjaše to djevojka od najviše kakovih osamnajst godinah, njezino plavo oko blistalo se je kao bezoblačni nebesni svod, toliko nježnosti i umiljatosti, tolikih dražestih i čarobnih prednostih tjelesnih nenajde Milan još u nijednoj djevojci, koju je poznavao, neprestano mu bjahu oči uprte u nju, i nikako ih sa te proste no osobito liepe djevojke nemogaše svrgnuti. Čim kraljica sjedne uhvati si druga sva družba u kolo i zapjeva s nova:

Ovdje kažu Lejo,
Mlado momče Lejo,
Neženjeno Lejo,
Ženite ga Lejo,
Ak' nećete Lejo
Dajte nama Lejo
Mi ćemo ga Lejo
Oženiti Lejo,
S našim kraljem Lejo,
I kraljicom Lejo.

Pjevanje prestane i kolo se razidè. Domaćica poznavši običaje izvadi kesu i nadari družtvo. Kraljica se nakloni i pri tom se sukobiše oči njene sa pogledom Milanovim, koj sam nije znao, kakova se je promjena u to kratko vrieme s njim dogodila.

Onim redom, kojim je družba u dvor unišla, krene se opet, i čim na vrata izadjoše čula se je putem pjesma.

Mi idemo s kraljem Leljo
I s liepom kraljicom
Na ravno smiljevo,
Da smilja beremo,
Da kralja kitimo
Kralja i kraljicu
Bana i banicu
Kralj se pobolio,
Sablju polomio,
Sablju sakovaše
U ruke mu daše.

I pjesma u daljini umuknù.

Milan stajaše nepomično na istom mjestu, naslonivši se na lipu, oči su mu jošte uviek na ono mjesto uprte bile na kom je malo prije sjedila kraljica, koje čarobna slika neprestano mu pred okom stajaše.

„Nu što si mi se ti tako zamislio“ upita gospoja Ljubićeva, dopada li ti se ova nedužna igra. Ovdje je taj običaj, da djevojke prvi dan duhovah ovakom svečanošću slave. Sakupe se, izaberu izmedju sebe jednu djevojku, obuku ju u mužku odjeću, i popnu ga na dostojanstvo kralja, a drugu izaberu za kraljicu; glavni uvjet kod kraljice je ljepota, nu naša Najka i jest vrlo liepo čeljade, kao što si vidio; obično ju zovu kraljicom, jer od 4 godine uviek nju drugarice izabiru za kraljicu.

„Jest jest liepa preliepa“ rekne Milan vatrenim živahnim glasom.

„Što to znači?“ upita ga sestra začudjeno „ni moguće, da si se u nju zagledao?“

„Liepa preliepa djevojka“ rekne Milan kao za sebe govoreći . . onaj sladki smieh na njenih ružičnih ustnicah, onaj pun blaženosti pogled.“ —

„Milane! što buncaš, ni moguće da si se u tu seljakinju zagledao?“ — — —

„Njezina svilen-kosa, ona mala ružica, bieli vrat, kako joj se grud iznad tiesne odjeće dizaše. —

„Milane za ime božje. — — — —

„Ha, ha, ha“ nasmije se mladić, no smieh taj nije baš iz srca dolazio „prije si me nagovarala, da se zaljubim, a već sad me hoćeš da koriš, kad ti htjedoh pokazati, da tvoj savjet poslušati namjeravam. No evo tvoga supruga — hajdemo mu na susriet.

(Dalje će slieditì).

Digitized by Google

Ogled po Carigradu.

(Putopisni nacrt.)

Nisam naumio, da vam šaljem obširnije opise tamo zapado-poludnevu ovog krasnog i božanstvenog proizvoda umovah, ovog sriedotočja dvajuh a njima i inih morah, jer kad bi i bilo za to volje, nećutim se sposobnim, da predstavim barem kako tako ovaj divni položaj, koj je u svojoj bitnosti ljepši od mnogih, da pače nevjerujem da imade i jedan, od svih onih, koje umne i vruće glave romano-pisacah u svojih vještih i umstvenih proizvodih svietu predstavljaju. Carigrad je upravo car gradovah. Od sjevero-istoka boči ga vosporski crnog mora žlieb, tako dva sata na parobrodu hodeći vijugasto do prekrasne točke starog Bižanca (Bysantis) što sačinjava s višjeg na nizinu k mramorskomu moru spuštajući se brieg, komu lievi obraz pere žlieb vosporski, odkuda se pruža drugi žlieb vodeći tja do zlatnoga roga iliti tako zvanih sladkih vodah, gdje izpod carskog čardaka, nješto naravju a nješto i umjetnošću napravljen naravnom vodom vodopad, liep oku prizor daje, s desne strane ovog kanala je pravi Carigrad sa svojimi, na vrhuncih brežuljakah, velikimi džamiami i s mnogimi vodopadi. — Sofia je od mnogih džamijah na nižjem mjestu; iz vana je obzidana novimi podbočnimi zidovi, niti imade liepa pogleda, van kad joj se iz daleka gledaju svodovi. Ulice su obično neuredne i nečiste. Vidjeh kod Sofie gdje njekakvi mladići u orientalnom muslomanskom odielu lete obližnjom ulicom u Sofiu i svaki nosi po torbicu o ramenu, i u njoj nješto natrpano, a u rukama pogureni nose po jednu zdjelu punu, njeki kuhana pirinča i mesa, njeki rezanacah itd. Kad zapitah, šta su ovi momci? odgovoreno mi bje, da su softe, t. j. bogoslovci. Ti će ti se pomislim, dobro moliti, kad se najedu masna pilava. — Zamolim hodžu vratara, da me s mojim drugom pusti u Sofiu (Aja Sofij — sveta Sofia), na što se duboko namrgodi; — a kad mu ponudih 40 gr. što je blizu 4 fr. učini „Tcs — jok valah," pak iza kratkog promišljanja reče: „eh valah! ako ćeš mi dati 100 grošah, možeš unići," nu jer se u mene nedogodi toliko novacah, ostavismo im Sofiu neoskvrnutu. Malo dalje od Sofie ima jedna stara crkva, sad je shranilište starog oružja. Pripoviedali su mi muslomani bosanski, koji ondje oddavna stanuju, da ima jedno mjesto, gdje se stare stvari prodaju, kao stara oružja, stari novci, knjige (ćitabi) rukopisi, i da bi se moglo naći i glagolicom pisanih, ali mi razne okolnosti nedopustiše, otići da vidim. — Zaoto bi dobro bilo, kad bi se našo kakav rodoljub, dok je još vrieme, da se oli posriedno, naravno pruživši sredstva, oli neposriedno, zauzme zato i da potraži, nebi l' se iznašlo štogod razjasnivajuće našu povjest; jer nije moguće, da nebi Turci, koji su orobili Bugarsku, Srbsku i Hrvatsku, štogod i onamo odvukli i učuvali. — Na sjevernoj strani uza žlieb k zlatnom rogu iza Fenala stanuju Bugari do svoje stare

Dalmatinski Hrvati od Bara (Antivara) i Metkovića u Carigradu.

Digitized by Google

drvene crkve, a počeli su si zidat liepu novu, ali su i odustali od posla, radi svoje nesloge. Narod slabe živahnosti, više je naklonjen poljodeljstvu i materijalnoj nego li moralnoj dobiti; sveštenstvo im je posve fanariotstvom opojeno i odgojeno, i malo za narod svoj mimo privatnog interesa misli. — Ono bi sa otmienijim željelo i želi: nezavisnoju tu blgarskuju tu crkvu tu, ali tako nezavisnu, da niti od pape, niti od grčkog patriarke zavisi i u čemu; pak takovi su oni tobož ujedinjeni kod vojvodovine u Galati,*) koliko sam s njima obćeći mogo razabrati. — Govore, da u sve Bugarah u Carigradu imade 100,000. Imade ih ponješto i naobraženih u Francezkoj i Grčkoj, ali ovi ti francezkim i grčkim duhom dišu. — Od Bižanca preko mramorskoga zalieva na jednom brežuljku leži Kadikyoju (kalcedonija) u Aziji daleko parobrodom pol sata malo tržište, imade dvie grčke, više turskih i jednu liepu novu sa dva tornjića sa zvonima na uzvišenijem mjestu crkvu katoličku latinskog obreda, koju je Monsignor Brunoni arci bisk. i namjestnik apostolski sazidao. Odanle uz vosporski žlieb, aziatskom plodonosnom i romantičnom stranom, vide se ća do crnog mora, liepa sela i trgovišta ljubkim i čarobnim svojim pogledom, nakićena viek zelenimi cipressi.

Kao smiešeći se gleda ta stara majka narodah Azija, šta joj praunučad po Europi radi, kakva li divna čudesa tvore? S desne pako strane k poludnevu istog tekućeg žlieba oku ugodna uprav od crnog mora, na raznih brežuljcih, strančicah i ravnicah poredana sela i trgovišta pozdravljaju svoju prastaru majku Aziju; — već čeda europejskog izuma i nove liepe i ukusne zgrade i fabrike protežu se sve do carskih prekrasnih dvorovah, koj, kako mi je jedan arhitekt kazivao stali su 8 milionah frankah, pak čak do predgradja Pere i Galate. U Peri ponajviše stanuju Europejci, i urodjeni Grci i Armeni. Poznato je jurve da se Pera i Galata po europejsku odavna uredjuje i da svuda plin gori, gdje protivno u Carigradu ni lampah zadosta neima. Židovah puna je Galata a i u Carigradu ih med Turcima dosta imade, oni su bili ponajviše kambiatori, a ponješto i zanatlije. — Francuzi su nadvladali svojim uplivom sve, ali jih pametniji Turci gledaju krivim okom. Imadu mnogo svojih zavodah (kollegijah) dva za mužke, a dva za ženske, na koje vlada mnogo troši, oni brane i podupiru po svojih lazaristah katolicizam, ali baš po tih svojih zavodih razprostiru mnogo Francuzštinu; imadu i dvie bolnice (spitala) i u tih opet za žensku djecu škole. Talijanski jezik razprostiru vjerovjestnici (missionari) fratri koji su i župnici u Peri i Galati. — U crkvah propovjedaju ponajviše talijanski, grčki i franczki — a pjevaju se uz službu božiju pjesme talijanske; i ovo su veliki propagandiste talijanisma. Ermenah imade oko 120 tisućah. Ovi narod već je svoju narodnost izgubio ne samo u Carigradu, nego kako su mi kazivali vjerni očigledci i u istoj Armeniji, jer se već malo i ondje govori armenski, svi su prigrlili turski jezik, i osim crkve, malo ga je gdje čuti — ali se je ovaj narod tako probudio i obogatio, da će s vremenom liepu i veliku rolu igrati na istoku; imadu svojih zavodah u Carigradu, Parizu, Beču, Mletcih, Rimu i malo ima koje mjesto, gdje nećeš naći u turskoj službi Jermenah, nu već onom lani umrvši i ov car počeše ih po malo izključivati, te nesposobne musulmane postavljati. Broje naroda jermenskoga do 12 miliunah.

Rusah imade vrlo malo, osim ono njekoliko činovnikah kod ambasijade, consulata, trgovačke morske agencije. Goljakah izbjegah — emigrantah imade znatan broj, što poturčenjakah što u službi turskoj; ovi bi voljeli Bog zna komu služiti nego li Rusu; medju se vrlo su nesložni; svoju nižu klasu i sad preziru; francuštinom su sa svim opojeni, i da toliko udvornosti i usluge čine Rusu, koliko Francuzu i Englezu, za sigurno bi bolje stali nego li sad stoje. — Šta da spomenem o našem hrvatskom narodu i srbskom? Nije neznatan broj našeg roda ovdje; samih Hrvatah od Bara (Antivar), i od Metkovićah i obližnjih selah, vele da imade više tisućah, i imadu trostruk značaj. Zovu se Hrvati, i medju se i od Grkah, Turakah itd. Zato imadu svog hrvatbašu, te su podanici turski. — Značaj im je 1. junačtvo, te su junaci i to dotle ovdje poznati, da je već otišlo u poslovicu: sa svakim ti se je volja svadit, ali ne s Hrvatom! Jedan na primjer Turčin, Grk ili bio tko mu drago uvriede jednog Hrvata pa za ovog potonjeg skupit će ih se u dva tri sahata 200—300 i onda treba da im se dadne zadovoljština, inače biti će boja i krvi; jer Hrvat nezna naokolo, i tako ih se svak kao groma boji; 2. značaj im je vjernost, oni, buduć ljudi siromašni ponajviše su u službi kod odličnijih trgovacah i gospode, ali ista gospoda ih hvale, veleći, da svaki voli imati Hrvata i više platiti, nego koga mu drago drugog naroda n. p. talijana, jer će Hrvat poginuti za stvari svoga gospodara. Narod je osvetljiv i pobožan; 3. značaj im je velika razsipnost. Kad si liepih novacah zasluže u Carigradu, odu kućam, pak oli na žene, oli udaju sve iztroše i zaduže se, gdjekoji i do svoje smrti duguju zbog ženitbah i krstnih imenah itd.

(Konac će sliediti).

*) Vojvoda kapi-sokak, je sada ime armenske katoličke crkve. Sva je obzidana starim golemim zidovima, neće l' to biti stanište vojvodah srbskih, koji su po ugovoru morali vojevati za cara turskog, kako sam negdje čitao u povjesti srbskoj? Drugčije nenahodim uzroka, zašto bi ono mjesto i sad Turci zvali vojvoda?

Domorodka.

Crtica iz povjesti poljske.

Povjestnica poljska uči nas poznavati mnoge hrabre i plemenite žrtve, što ih je poljski narod za svoju ljubljenu domovinu već prineo. Iste poljačke žene odlikuju se nad sve ine žarkim svojim domoljubjem.

Jedna o kojoj evo ja pripovjedat nakanih, žrtvovala je iz ljubavi prama svojoj miloj domovini najmilije najblaže i najdragocjenije na svietu, što jedna žena žrtvovati može — žrtvovala je vjekovitu sreću svoje ljubavi. Doista hrabra i plemenita žena! Blago si ga domovini majci, koja si takove kćeri odgaja, te se može njima ponositi, dikom i uzorom svojim; ima bo se za cielo nadati, da će održati ako i kasno slavnu pobjedu nad neprijatelji i steći svakomu čovjeku daklem i narodu prirodjenu s toga toli žudjenu zlatu slobodicu.

Kamo sreće, da bi i naša mila Hrvatska domovina mnogo ovakovih ženah nabrojiti mogla, koje bi pripravne bile doprinositi sve moguće žrtve na njezin žrtvenik! O! tad bi našemu oddavna biednomu i od drugih priekim, rekla bi, preziranim okom paženomu i zanemarenomu narodu sjajna budućnost kao pramaljetna ružica cvala. — Ali:

Digitized by Google

„Što još nije biti će,
Duh hrvatski živit će
Vjekoma;“

tako veli pjesma i mene tješi, da će biti makar kada bude. A da i ja koje zrnce pieska k nošenu kamenju za tu sjajnu sgradu prinesem, pripoviedat ću vam mile drugarice i zemljakinje moje jednu crticu, što sam ju iz poljske poviesti čitala. —

Još danas vidi se u okolici Čenstohovoj na priličnoj visini gomila kamenja, ostanci staroga gospodskoga grada i kulah, što je njekoć spadao znamenitoj, poljskoj obitelji Valevskovoj, od koljena Perhevalova.

Za vlade Ivana Kažimira življaše tù udova Valevska, mlada žena, divna ljepota, a izvanredno bogata gospodja; razumije se, da su ju mnogi obožavali, a nad svimi najjače Vjenceslav Sadovski, koji si je u obsadi Čenstohova slavno ime zadobio, bivši pukovnik u vojski kraljevoj, nu potlam je u redu Švedah vojevao proti svojoj otačbini! Bio je to neugodan tašt sebičan i pohlepan čovjek, te se je nadao da će pod zastavom Karla X. obogatiti, pa bilo i tadbinom pa vlastitoj otačbini; blago ga je zanielo; prešao je u tabor neprijateljev te je postao izdajica.

Ovdje mi pada na um ono iz naše toliko putah prepjevane pjesme: „Proklet bio izdajica svaki domovine.“ Bog sveti občuvao našu krasnu domovinu od takove svim ružne i od svih proklete pošasti — od izdajstva. Nu da čujemo dalje. Drzovit, kako je bio, ohol i ponosit imadjaše malo prijateljah. Ali mu ipak njegovom hrabrosti podje za rukom te je zadobio ljubav mlade udove, koja je bila kao i veća strana Poljakinjah vatrena i iskrena domorodka. Premda je ona za živa si supruga, strastveno štovala ili da istinu kažem, ljubila strastveno toga Sadovskoga, nehtjede mu ipak sada, kad je sasvim slobodna bila, svoje ruke dati, za koju je umolio. — A zašto ne? — Jer je on iz osobnog obzira svoju domovinu izdao.

Sadovski se je nalazio sa svojom vojskom blizu imanja gorškovickoga, gdjeno je mlada udova stanovala; došav svojom švedskom pratnjom pod njezin dvor, obkoli ga i stupi pred udovu veleći, da mu mora ženom biti, ako neće s dobra a on da će silu upotrebiti i nju sobom u Švedsku odvesti. Premda je ona proti jakom svome čuvstvu radila, ipak je mrzila u ljubovniku neprijatelja svoje domovine; zato mu odkri svoju ljubav, nu pokaza mu hrabro i bez straha svoju mržnju proti njegovu izdajstvu, što ga je u ime svojih zemljakah i zemljakinjah njemu na oči gled proklela; ali iz ljubavi gledala je, da ga još okrene na put časti i poštenja; Ukori ga, nježno, nu uzalud joj ukora, zalud obećanjah; Sadovski je već prodao poštenje i svoj duševni mir tudjincu, pak — ostao propao, odluči se bar tudjer tvrd značaj pokazati kao da je povratak sa zla u dobar glas, sa nepoštenja u poštenje, povreda uobražena to bože značaja, da nerečem beznačajnosti. On osta tvrdoglav u vjernosti i službi švedskoga kralja, neprijatelja Poljakah, dakako uzdajuć se u svemogućstvo kraljevo. Uvidiv da joj je trud uzalud, reče: ele dobro kad hoćeš, da umremo, ja ću još danas u 12 satih u ponoći pripravna biti.

Sadovski držaše, kao i mnogi muževi, da će žena, ljubavju mu se izdavša, ljubavi popustiti, jer tobože od slaba spola — i sklonit se da mu zadovolji. Dà tako bijaše sa sebičnosti sliep, da mu se je kraći put vidio, i nju osramotiti pred svojim narodom kao izdajnicu, nego da se sam povrati i pokaje za grieh bratskom krvi i nevoljami učinjen. — U namišljenoj svojoj sreći, nepromisli pravi sadržaj riečih, što mu ih je udova izrekla. Zato joj ostavi u gradu njekoliko Švedah kao stražu, a on odjaši u bližnje mjesto, da si tobože pozove na put svoje sudrugove, koji s veseljem poziv primiše, i š njim se na put spremiše k zaručnici. Medjutim molila je mlada udova dugo i skrušeno, da joj se oslobodi domovina, a i ona sama od neprijatelja, i da joj se skrene ljubezni Sadovski — na put poštenja. Istom pod večer izadje, da se naužije liepa pogleda po krasnoj svojoj okolici. Ona je gledala ali kroz suze . . .

Medjutim približavao se je Sadovski sa svojimi gostovi i s jednim redovnikom, koj bi ih imao povjenčati — upravo u polnoći, kako je sam zahtjevao, da uništi rieč, koju mu je udova zadala. Jašio je veseo pun liepe nade, prvi pred svimi; jer se je njemu najviše sililo, pred njega dodje udovičin stari sluga, predà mu list! koga mu je u hitrini pisala kako sliedi:

„Moj Sadovski!

Ako se još nisi iz Boga posve zaboravio, ako mu se još moliš i bojiš ga se, i ako još imadeš kolikò toliko plemenita čuvstva, te ako nećeš, da umrem; ili se obrati na put poštenja ili neidi ovamo, jer me više viditi nećeš.“ itd.

Sadovski se nasmija podrugljivo i odgovori starom slugi, „pojdi tvojoj gospodji i reci joj, da ja ovu molbu izpunit nemogu, tà ona je sama rekla, da će se samnom, u polnoći vjenčati, i mora svoju rieč držati.“ — Stari sluga poznavao je priečke putove, odmah ode svojoj gospodji, koja ga je dakako neustrpljivo izčekivala, i tako dojde u grad prije nego Sadovski.

Čuvši odgovor Sadovskov, oči joj se zablistaše od odvažna plamena, te zapovjedi svim da izajdu namah iz grada, a ona se uzpne jednoj kuli krovu na prozor, da uzmogne vidjeti zaručnika već iz daleka. — Sadovski sa četom prijateljah Švedah dodje veselo do mosta koji je vodio gradu na vrata, i opaziv svoju zaručnicu na kuli duboko joj se nakloni, u isti mah strese se most i nastade strašna praskavica, na što se Sadovski za njekoliko minutah od zabune snebi, i ostà zabunjen; a kad opet mogaše baciti prvi pogled onamo, gdje je prije vidio Valevskovu — vidje čudo i nagleda ga se — što za Boga? vidje ne više grada i kule nego nagomilane hrpe dimućega se kamenja; ali od udovice ni traga ni glasa više!

K toj pripovjesti o vrloj Poljkini imam još dodati, da je Sadovski izza razglašena tog dogodjaja pao Karlu X. iz milosti, a iz domovine svoje prognan i od svih preziran, dugo se potucao od nemila do nedraga, dok u tudjoj zemlji od tuge i nevolje neizdahnù.

I tu se učimo, da je stari Bog pravedan ako i neplaća svake subote, plati ipak po zaslugi, kako je i tomu izdajici domovine. A tako bilo i u buduće svakomu, koj izdaje, što bi mu moralo najsvetije biti!

Kralj Ivan Kažimir na uzpomenu hrabre obrane Čenstohove, gdje se je junački branilo 200 Poljakah 6 nedjelah danah, proti vojski, koja je 1200 ljudih brojila, dao je g. 1658 opet tvrdjavu sazidati. I sam je radio sa svojom gospodjom Marijom Ivanovskom dva sata kao svaki prosti težak.

pr. Ljubica Mařikova.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. travnja. Kako su sretni listovi, kojim je sudbina dozvolila svaki dan u sviet ići Dok se mi od 10 do 10 danah pomolimo, već su nam — ako bi smjeli reći — naša g. kolege sve novosti prorešetali, da nam upravo neostaje ino, nego socijalne dogodjaje samo ubilježiti u naš Feuilleton, kad slučajno nebi bili različitoga mnienja. Šta na primjer da reknemo o koncertu gosp. Nikole Dimitrieva Svječina, koncertskoga meštra kod dvora cara ruskoga i bivšega komorskoga koncertnika pokojnoga turskoga cara, viteza i komandiera više redovah — kad su izcrpljene sve moguće pohvale, koje se nalaze u leksikonu umjetničkih komplimentah. Tomu zasluženomu očitovanju mi ništa pridati neznamo, nego mislimo, da će svatko priznati, da je koncertista veliki umjetnik, jer je „Carnevale de Venise“ igrao podpuno, a da nije baš ni jedan dio note preskočio — da, igrao je najsjajnijom precisnošću. U karnevalu nalaze se upravo sve tehničke najgorostasnije težkoće i miene, koje vještinu izkušavaju i koje je on laganom rukom najkrasnije izveo.

„Vnis po matuške po Volgi“ ruske pučke pjesme, mile su našemu sluhu po svojoj milini i po rodu slavjanskom, a izvedene po gosp. Svječinu, moradoše svakoga nasladjivati.

Gosp. Kafka jedan od naših najvještijih umjetnikah na glasoviru, igrao je dva komada u znak štovanja prama koncertniku.

Za izpunjene večeri davahu u kazalištu. „Dobro jutro“ i „Nevolje radi pokućstva.“ Dosta bi bio i jedan komad, budući da je obćinstvo taj put radi guslara u kazalište došlo, a ne da se užije uz koncertni večer takodjer i „Dobra jutra,“ — koji je komad doduše za česko slušateljstvo vrlo zanimiv, ali hrvatski prevod nije duhu našega hrvatskoga naroda, a najmanje puku oko Zagreba — nimalo prilagodjen.

U nedelju 30. ožujka igran je na korist gosp. Mihovilov-Cerovca novi prevod „Zatvor“ od Benediksa, pohrvaćen gosp. Deželićem. Komad je zanimivo prepleten i izpunio je večer dosta ugodno. Jezik u tom komadu razlikuje se od mnogih drugih svojom pravilnošću i čistoćom.

U utorak 1. travnja užismo se drugog koncerta gosp. Svječina. Program istog bje sretno složen, naime:

„Les Trilles du Diable,“ sonata na gusle. „Nosim zdravu mišicu,“ sbor. Fantasia iz opere „Pirata“ i „Sonambula,“ za gusle. „Qui la voce,“ napjev iz opere „I Puritani“ od Bellini-a. Elegia „Cvietok na Mogili,“ za gusle i Phisharmoniku, „Casta Diva,“ napjev iz opere „Norma.“ Fantasia „Bože carja hrani.“ „Mi smo braćo.“ Fantasia „Kolokoljčik,“ thema od Paganini-a za gusle.

Sve ove piéce bijahu izvanrednom dopadnošću primljene, a kruna svemu — posliedni komad na guslah „Kolokoljčik.“ Kao što je prvi večer „Carneval“ tako je ovaj put „Kolokoljčik“ svojom originalnošću u composiciji i graciozno izvedenom vještinom koncertnika uzhitio slušateljstvo, dokazav ovim vrhuncem glasbene divote, da su gusle najizvrstnije glasbilo i kraljica zvukovah, koji su kadri dirnuti sluh do živca i nemuzikalna duha, kad su u rukuh vještaka ove vrsti.

Gospoju Štr. imadosmo priliku slušati jur u čitavoj operi, te se je moglo u napred već znati, da će tim laglje u pojedinih napjevih postignuti svojom izvrstnošću i čistim glasom obćenitu dopadnost.

Produkcija g. G. Z. na Phisharmoniki sa guslami g. S. činiše se vrhzemaljskimi glasovi punimi čara rajske miline. Sborovi „Nosim zdravu mišicu“ i „Mi smo braćo hrvatskog sinci plemena“ bijahu opetovani i kazuju nam unapred od kakvog će biti efekta ovi mladi i kriepki glasovi u hrvatskoj operi „Porin“ koju ćemo ako Bog dá možebiti već ovog ljeta u narodnom kazalištu slušati. Obćinstvo ovog večera bilo je izabrano, a Fautéuili i svileni kanapeji priredjeni za naš Hautevolée i najviše dostojanstvenike bijahu prazni, te nije vidjet bilo mnogu gospodu, koji u njemačkih Concertih nefališe nikad.

†

Tužnim srcem javljamo, da je posliednjega ožujka preminuo

Pavao Štoos

podjaspršt i župnik pokupski, slavni pjesnik „Sokola hrvatskog“ „Kipa domovine“ (preštampan u lanjsk. našem hrv. koledaru) divne „Grlice“ — „Mi smo braćo hrvatskog, sinci plemena“ „Iz prastara Čeha, Meha, Lehagrada“ i inih mnogih prekrasnih hrvatskih i latinskih pjesamah i slavospjevah. Znamenit je slučaj, što se je upravo na dan njegova pokopa, po cielom narodu poznata i obljubljena pjesma „Mi smo braćo hrv.“ orila u svečanom koncertu u narodnom domu uz najveći uzhit.

Kad mu ljudi nisu bili za života pravedni, bio mu Bog milostiv!

* U Varaždinu 22. ožujka (zakašnjeno.) Kazališna naša dvorana zamni, prvom predstavom nove saisone, veselom igrom „Ljubomornici.“ Radostno smo prinukani izkliknuti kako je ovaj komad briljantno izpao, — povrli s toga svi domoljubni sudjelovatelji, te nastojali da i u napredak neuzmanjkaju svojom revnošću pomagati, te se narodna stvar održi na onom stepenu, s kojeg će moći smiono izaći na duševni mejdan kriomičnu rovarenju pofarbanacah. — A ma zelen bore, da ti se bilo naći otu večer ovamo, pa slušati kakovim se romonom prolievao krasan naš jezik koraljnima ustima čarobnih naših dobrovoljkinjah — srce bi ti se raztopilo bilo od milinja. Ako Bog da, doživit ćemo još koju sličnu večer, pa onda više koju!

Istom ovom sgodom močimo pero, javljajući vam znanu viest, gdjeno polje naše hrvatske knjige poniklo novom vrsti rašća, pod kojeg sjenatimi granami ćemo si kadšto moći zadovoljnije odahnuti, odvaliv si sa srca po koj težki kamen — istine! „Jež“ se pomoli — ele radosti naša, gdje svejednako patimo s ljute nemoći, nezasitne one rak — rane, štono nam nebrojeno putih veće mnoge sladke nade poput praha razprši. Scienismo, da će naše novinarstvo sličan pojav, da pokus! gostoljubivijom te prijaznijom dobrodošlicom susresti. — Kad al eto gdje ti se na vrat na nos istaknu njeki perovodja u inače umjerenom „Pozoru;“ pa kano da je sve umje posrkao, stane porugljivom njekom žicom izpredenimi riečmi sve u nakrst i poprieko ružiti te kojekakvim žigom žigosati štogod se u pokusnom broju nalazi. Napokon mu za propratnicu zlorado skoru smrt prorica i želi. — Tako li se daklje nagradjuju plemenite namjere, štono potekoše iz čiste neličene domoljubnosti, to li velikodušan dar za toli mučan u nas podhvat! —

Budući ovaj list neustupa mjesta polemici, ono ćemo još za sad samo dodati, kako se je nebore g. nehotice pokazao nevjerom glede humorističkih listovah, gdje veli: da je „Jež“ koje štokavski koje kajkavski. — Ej, ej g. pišče lak je posao prigovarati, al derte namaknite vi divit i artiju, pa da vidite, kako ćemo se diviti svakom izlievu vašeg oštroumlja čitajući u „Podravskom Ježu.“

Književnost.

* Što dalje — sve ljepše i bujnije razvija se u cvietnjaku književnosti mlado, oplemenjivano bilje preporodjene starice knjige hrvatske. Što izvori, što prevodi hvaljenih i ljubljenih komadah promoljivaju se i oglasuju sad ovdje sad ondje. Tako n. p. već ni imena neznamo svim novijim komadom u kazališnom „izborniku,“ ali vještaci kod kazališta osobito pohvalno spominju vesele igre „Čvrčak“ (die Grille) prevod g. Aug. Šenoje i „Zatvor“ od Benediksa prevod g. Gj. Deželića. „Čvrčak“ igrat će se dne 6. travnja na korist naše obće obljubljene predstavljačice gospodične Mace Perisove, a drugi bje igran prošle nedelje.

* — Mislimo, da ćemo k srdcu govoriti iskrenim domorodcem osobito pak naobraženim našim domorodkam, kad im javljamo, da će od pisca poznate im iz Nevena pripovjesti „Alamontade“ doskora uzčitati opet nješto presadjena u krasni jezik hrvatski i to ovaj put nježnom rukom vatrene domorodke, tim prvi put stupajuće u javnost. — Čokejov „Kreol“ od hvaljenih njegovih novelah, jedna od povećih i najzanimivijih, prevedena trudom gospodične Slavice Gajeve, kako vidismo jučer, štampa se već u Gajevoj tiskarni. To nam je dalo povoda, te smo veselu ćut svoga srca odkrili njekim svojim prijateljem, koji poznavajući osobno brižno naobraženu gospodičnu — sad s nami diele iskrenu radost, što se je i ta marljiva dušica odvažila pridružiti književnikom i riedkim svojim sestricama.

Još smo i više o njezinom književnom nastojanju saznali, o čem u budućem broju, ako se obistini.

Digitized by Google

Svaštice.

* Od 14. veljače do 17. ožujka unišlo je kod gospodarskoga odbora za jugoslavensku Akademiju i sveučilište gotovih 3550 fr. 15 novč.

* Stanovničtvo u Hrvatskoj računa se po 3266 dušah na □ milju, a u Slavoniji 2018. U pojedinih županijah ima velike razlike; dočim u požežkoj županiji živu na 1 □ milji 1570, računa se u varaždinskoj županiji 4856 glavah. Prije 70 godinah brojilo se je u Zagrebu 2627 žiteljah, a danas ima jih preko 20;000.

* U Beču namjerava njetko izdavati zabavni časopis pod naslovom „Ob's her gehst“ to je još prieko „Kikiriki“ i „Hannsjörgla.“

* Glasovite bečke tvornice za glasovire proizvadjaju na godinu do 2600 komadah u vriednosti do 800,000 fr. Ukupna fabrikacija tog glasbila u Europi i Americi iznaša na godinu po prilici 30 miliunah forintih.

* 12. ožujka predstavljahu u „Königsbergu“ komad „Zaručnik iz Meksike“; kod prizora u kom dolaze ove rieči: „gle ti njih, sada hoće još da znadu, kuda ti svi novci idu, — jezik za zube! — šutite pa platite“ porodi se neobično demonstrativno pleskanje.

* (Srebrni pir) Veletrgovac Cesar Godeffroy u Hamburgu slavio je nedavno svoj srebrni pir, od koga se na daleko čuje.

Bogatstvo i sjajnost toga svatbovanja možemo si misliti, kad je kod gostbe u palači njegovoj 300 gostovah za stol sjelo, a 50 slugah iznova, po kroju sriednjeg vieka, bogato obučenih dvorilo. Srebrnina je sva iz bogate vlastite komore uzeta. Osim rodjakah pozvani bijahu suvrstni mu trgovci hamburžki, diplomatički sbor, stranjski konsuli i ostale visoke osobe. Više hiljadah talirah potrošeno je kod te prilike, a svatbeni darovi nadkriliše sve troškove. Bllo je tu pojedinih poklonah u vriednosti do 25,000 markah banko. Diamantah bisera itd. Austriski konsul sam darovao je velikih 6 srebrnih kandelabrah. Da pako neizgledje, kó da je ta svečanost na kakovu hasan proračunana, zapisao je zaručnik veleznamenite svote na korist raznih zavodah i posebnu je zakladu utemeljio.

* U 15. broju „Glasnika Dalmatinskoga“ preporuča gospodin Stiepan Ivičević, da bi se na mjesto naslova „gospodin — gospodin“ odsad kako je običajno kod izrazah „Pradjed, Praotci, Prabiskup“ upotrebljavalo — „Pragospodin“ t. j. nješto više, nego sgoljno „Gospodin“ te da je on već počeo na ovaj način pisati. Na ovako važna pitanja odgovorit će po svoj prilici „diplomirani jezikoslovci“ per extensum — mi bi samo naše mnienje izrekli, da se u svakoj sgodi po načinu najnaobraženijeg naroda franceskog, služimo jednostavnim nazivom „Gospodin“ — (Monsieur).

* Najkrasnija bašta na čitavoj zemlji jest „Central Park“ u Novom Yorku u Americi. Godine 1858 počeše ga rediti na polju od 850 ralih, a potrošena glavnica do danas proždre svaki dan 1800 dolarah kamatah.

Od prvog srpnja 1858 rade u tom gorostasnom vrtu do skoro 3000 djelačah na dan, koje nadziru 32 činovnika i 50 redarah, svaki u svojoj dotičnoj postojbi. Ove godine bit će istom sve gotovo.

Svota po državi opredieljena za uzdržavanje toga perivoja iznašat će svake godine 150,000 dolarah.

Sklizalište je ove zime preko 12,000 ljudih posjećalo. Vozne ceste mjere 9 englezkih miljah, a putevi za pješake 38 miljah. Što je u tom predjelu sve za vidjeti — te ljepote u svoj Bosni nema.

Obadi.

* Školnik. Pazite djeco! — Kad ste tako dobri bili, dat ću vam sada jednu zagonetku, da ju razriešite. Dok je čovjek mlad željan je imati, a kad ima, tad mu nije po volji.

Ilija. Ja ću pogoditi, gospodine učitelju, ja znam!

Škol. Kaži dakle; kad znaš.

Ilija. To je žena!

Škol. Tko je tebi to kazo?

Ilija. Moj otac.

Škol. Eh, baš bi moglo i to biti, nu ja sam mislio — starost.

* A. Zdravo gospodine!

B. Sluga pokoran gospodine! — oprostite što vam tako dugo nisam svoj dug namirio ja . . . .

A. Dug? — namirio? — ta vi meni niste ništa dužan!

B. Ne? — o gledajte! — kako se prevarih; nu nemojte mi zamjeriti, jer vam ja bogami neznam nijednog znanca, komu nebi štogodj dužan bio. Medjutim molim vas! — nebi-li mi može biti posudio njekoliko for. . . .

A. Sluga sam pokoran zbogom!

* A. Molim vas izvucite mi jednu srećku.

B. O, izvolite si sam — ja nisam sretne ruke. Vi ćete prije što dobiti — ta znate poslovicu . . . . . .

Lažitorba.

* Našlo se je blage ćudi, plemenitog srca i bistrog uma domorodnih recensentah, koji osudiše „Ladu“ i hrvatske koledare od godine 1862 — s toga neće do godine nikakva hrvatskoga koledara biti, budući da ima dosta njemačkih Almanakah i Kalenderah.

* Čuje se, da će izaći doskora Povjestnica Walcera u Hrvatskoj sa svimi historičko-kritičkimi dokazi, t. j. od početka u zagrebačkoj dvorani, pa sve do Vrpoljskih dogadjajah dne 4. ožujka (kod kojih je osim ranjenih bilo i mrtvih).

* „Pojavi u mraku“ pripravlja se nova brošura za puk, u kojoj se dokazuje, da odviš svjetlosti škodi svakomu narodu, a mrak da nekvari oči, od L. Mračnakovića.

Odgonetka rebusah u broju 7.

* I. Sloga jači, nesloga tlači.

II. Ako mačka nije kod kuće, miševi svetkuju poklade.

Kod ovog drugog rebusa falio je Xylograf izostaviv kod akova accent „Ako'“

Razriešiše ga gg. Matija Mr., Skender Šauf djak, Radoslav Šegerc satnik, Mladež prve god. mudroljubja u Vinkovcih.

Odgonetka zagonetke u br. 8.

Od F. S. K—na glasi „Ludbreg.“

* ***Izpravak.*** Podpis kod pjesme „Želja“ u broju 8. ima mjesto L. T. glasiti Ljujo Kengjelovački.

Listovnica uredničtva.

* „X. U. Y.“ Prima se.

* G. T. B. iz Poljske. Sve tri pjesme su prema mladjahnoj vašoj dobi liepo sastavljene, te ćemo ih, kad dodje hora upotriebiti.

* Nik. Fr. V. „Propoviedi“ predbrojene — za smješice i zagonetke liepa hvala!

* X. X. u Beču. Na noveli hvalimo i molimo za onaj vaš poveći prevod.

* D. M. B. r. s. f. b. u D. (ovo je cieli rebus) Poslah vam jučer lanjski tečaj — a vi izvolite obećano pribaviti pa bile i poveće stvari. Ne samo kod vas — nego čujem svuda i kod njegovih najboljih prijateljah stiglo ga je sažalenje vrhu njegove nezrele strastne netaktike, kojom se je upravo osramotio. Naslov će se kod pretiskavanja ostalih adresah jur promieniti.

* G. P. Lj. u V. U „slovjenskoj djevojci“ corrigendis correctis još vam neznasmo izpraviti:

„Sjevnu ljuti njekoj put atagan
Briznu crna njekoji put krvca
A ćordicu sjever zveket stoji
Nije njojzi mira od desnice.“

Težko da to dobro napisaste!

„Mili Bože! grozna-li ti bojka!“

Pravilo je, da se grozne stvari neizriču u diminutivu.

„Nesmeta joj crni arapini.“

Izvolite priznati, da nije po gramatici nijedn oj.

„Al' je djevče slave ćerca čvrsta!“ . . .

Težko da htjedoste tu misao izraziti.

„Neka znade djaurka biesnog vuka.“

Tù ima previše nego u deseterac spada. — Nuz put samo još to, da se služimo i mi onim sveobćim uredničkim pravom, te nevraćamo rukopisah. Ostanite zdravo i vježbajte se. Bog vas je liepo nadario. — Bez početka neima dočetka — ni bez muke nauke! Bez zamjere! —

Konjičev skok od Iv. pl. Goz. Pr.

Jer	bi-	ka-	ne,	ro-	će,	ne-	ru!
že;	Bud'	da,	ti	sve	Rod	ži	što
A	se	kèrv	vi	-ja-	ka	vě-	se
nij'	sve	na	na	se	stra-	bit	dèr-
ju-	ra,	Bo-	Slav-	-ži-	je	Nek	kad
Slav-	vo-	nom	ču-	ne:	deć	ru,	mo-
ho-	gu,	I	že	doć	sě-	i-	-gle-
da,	-ja-	će	bud'	im	Ne-	ra.	-ve-

Pozivamo domoljubne občinstvo na daljnu predplatu „Naše gore lista“ za mjesec travanj svibanj i lipanj sa 1 fr. 50 novč.

☛ Novim predbrojnikom možemo jošte podpunimi eksemplari služiti.

Od lanjskog tečaja imademo takodjer još njekoliko iztisakah i šaljemo nevezane po 4. forinta franko.

„Lada“ Almanak za god. 1862 stoji 50 novč. finije vezan po 75. i po 1 fr. —

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj II. U Zagrebu 15. travnja 1862. **Tečaj II.**

NEPOKOJ.

Ne, nemogu usnuti nikako,
A već kucnu polak noći,
Težke misli kreću svakojako,
Groze, taru dušu mi opako; —
Neće sladki danak doći!

Sad se bijem u krvavom boju,
Da nad menom živalj buči;
Sada pratim mečtu svoju pustu,
Po vilinskom šećem perivoju
I grem gorom pjevajući.

Sjajnom duh moj dvoranom se bani . . .
Tu u prostoj izbi sjedim . . .
Tù se mrači i opeta dani,
Gdje zadocnih tudjer i uranih;
Sada ovo sada ono sliedim.

Srodna braća . . . . miluju me mila,
Reže ljute na me zvieri,
Sad me štite rajskog duha krila,
A sad gnjusna, podzemaljska sila
Za menom je u potjeri.

Vela kina sveudilj me mori,
Te me njeka studen hvata,
Sad mi tielo, kô plamenom gori,
Sad se 'vako sad onako bori,
S užasna mi duša rata! . . .

Avaj sanku žudjeni pokoju,
Blagostivan budi blagi;
Upokoji trudnu dušu moju,
Joh, učini jednom kraj tom boju:
Lele sanku! gdje si dragi?

Stj. Ljuboje Lopašić.

Kraljica.

od

Vladimira Nikolića.

(Nadalje).

III.

Četvrt sata od tog dvorca leži maleno seoce, a na kraju ovog nizka kućica, u kojoj obitavaše jedna udovica sa jedinom svojom kćeri. Prva bjaše supruga izsluženog stražmeštra Vranića, koj se poslje tridesetgodišnjeg vjernog službovanja u ovom selu nastani, nješto zemlje kupi i malenu kućaricu za sebe i za svoju obitelj sagradi.

Dok je još pokojnik živio, vladala se je ova malena obitelj više po gradjanskom običaju; jer Vranić bijaše sin vojničkoga častnika, a njegova supruga kći jednog trgovčića. Još za života Vranićeva polazila je u bližnjoj varošici jedinica njegova školu, a poslje tog podučavala ju je mati u drugih domaćih i ručnih ženskih poslovih.

Malena ova obitelj bila je u čitavom selu provikana kao ohola s toga, što je „gospodski“ kao što seljaci govorahu — živila, i s ovimi se družtvo izključavalo, a svojoj kćeri sa njihovom djecom sastajati i igrati se nije dozvoljavala.

Po smrti Vranićevoj okrene se list. Udovici njegovoj i kćeri ostade do duše kućica i zemljište, no posljednje treba obradjivati, a ženske ruke taj težki posao obavljati nemogu. Trebalo se je dakle sa seljaci sporazumjeti i oprijateljiti, gradjanski običaji počeše malo po malo prostijim mjesto ustupati; sirota udovica uvidjala je, da joj je odtudjivanje od svojih

sužiteljah od velike štete, već da treba i dosadanji način života promieniti, ako želi sebe i svoje diete uzdržavati; jer bi joj inače bilo kao bieloj vrani medju crnimi; odtud dodje, da je malo po malo mati i dosadanje gradjansko odielo sa prostijim, u onoj okolici običnim, mienjala i svoju kćer onako odievala, kao što u selu obična nošnja bila, od tud dodje da je kći prijateljila i družila se sa seljačkimi djevojkami, njihove običaje poprimila, i u svako družtvo s njimi stupala — a drugačje i nemogaše biti, u kakovom si kolu, onako igrati moraš!

Nedogadja se baš tako riedko, da u prostih odjećah nalazimo ljudih, koji su veće izobraženje izkusili, nego što bi po njihovom odielu zaključivali, no nedostižne uredbe sudbine dotjeraše ga do tog, da je prijašnji način života sasvim odbaciti, što više zatajiti ga morao. Ja sam barem njekoliko takovih slučajevah doživio.

Bilo je treći ili četvrti dan poslje duhovah; sunce se blista u svojoj sjajnosti, u bližnjem lugu ori se piev ptičiji, a blizu sela romoni maleni bistri potočić, komu se ugodni žamor sa ptičijim pojem skladno sudara.

Za kućicom udovice Vranićeve imade malena bašćica, u kojoj osim zeleni imade u jednom uglu cvieća, koje baš sad u svom najvećem razvitku i krasu bijaše. Najka je kao što je skoro svaka djevojka manje ili više ljubiteljica cvieća, te s neopisivom radošću i strpljivošću cviće svoje polievala, i njegovala, i kad je bila igra kod crkve, svatovi ili kakova ina zabava u selu, davala bi Najka svojim drugaricam cvieća iz svoga malenog vrta.

U sjenici na drvenoj stolici sjedi Najka i šije tako marljivo, da nit oči diže, niti svoje ljubimice — krasno ružice — jednim pogledom neudostojava. Najka je bila izvrstna švelja i imala je uviek dovoljno za obližnje gospoje šiti, ovo je i bio najveći izvor dohodakah, od kog je kći i sebe i mater svoju, za posao već ostarjelu uzdržavala.

Najka se bijaše što od nagla posla, što od vrućine zažarila, njezino lice zarumeni se, kao što se nedaleko od nje jedna krasna ružica rumeni, ona bijaše od vrućine maramu sa vrata skinula, i mogao si tad vidjeti snježni bieli vrat, skojimi bi se najveća gospoja u stolnom gradu ponositi mogla.

Malo dalje od nje na ulazu sjenki sjedi na kamenoj klupi jedan mladić, od 24. godine, imao je plavetne uzke vojničke hlače, cipele i sivu težku kabanicu, koju je velike sparine radi sa sebe skinuo.

To bijaše sin najbogatijeg seljaka u tom selu, bio je uzet u vojnike i sad se dopustom kod kuće nalazio; on je bio prvi susjed udovice Vranićke i pravom tog susjedstva polazio je, dok se je kod kuće bavio, udovice Vranić-kuću, kao što se po naših selih susjedi polaziti običavaju.

Mladi taj vojnik sjedio je nepomično, i umiljatim, nježnim pogledom smatrao je liepu svoju susjedu, kao da se je svojim okom u toliku ljepotu zadubio, no Najka neopazi njegov umiljati nježni pogled, jer kao što napomenuh, nije sa posla svog oka ni dizala ni svraćala.

„Ti si danas odviše prionula“ uze rieč mladi vojnik poslje duljeg šutanja, zar taj posao tako sili?

„Do sutra moram ovu košulju dovršiti,“ odgovori djevojka „ja sam obećala gospoji Ljubički i hoću da držim rieč, jer je u redu, da čovjek obećanje svoje izpuni a i želim da mi i u buduće posla daje. — Ali ti bi mi Gavrane.*) mogao što pripoviedati o Italiji gdje si bio, i šta si sve tamo liepa vidio, o bojevih i pogibeljih u kojih si bio, i što si ih pretrpiti morao.

„Kad ovako kod tebe sjedim, zaboravljam na sve pretrpljene pogibelji i mislim samo na jednu liepu sliku, koja mi je neprestano, kud se god krenuh, pred okom stala.“

Najka se nemaknu, no tko bi se u taj čaš oštrije motrio bio, morao bi bio primjetiti, da joj se za čas čelo namrgodi kao što običava činiti čovjek, kad šta nepovoljna sluša; no u istom trenutku opet joj se čelo razabere, i brazde razidju.

„Krasno bijaše doba, djeca dok bijasmo Najko“ produlji Gavran vatrenije, „misli li smo oboje, da će uviek onako ostati. Kad se vraćah s daleka puta, za stalno sam držao, da ću sve onako naći kao što ostavih, i nisam slutio, da se je sve promienilo“ zaključi duboko uzdahnuvši.

„Tebi se možebiti čini da se je kod nas promienilo“ reče kraljica, kao što ju obično u selu nazivahu. „Ali mi, koji se neudaljavasmo nikamo, mi neopažavamo nikakove promjene; vrieme nam je proteklo mirno neostavivši nikakav trag iza sebe.

„O nemislim ja tako“ reče „u selu neima promjenah; kuće stoje još onako kao i prije, na starom gradu, ondje na brdu, nesruši se ni kamenčak, ali drugo sve se promienilo, meni se bar sve preinačeno čini, a medju inim i ti si Najko — ti nisi ona prama meni, koja si prije bila.“ —

„Ti me krivo potvaraš Gavrane,“ rekne djevojka i sad svoje plavo veliko oko upre u mladića.

Ni ja nisam prošlo doba, naše djetinstvo, zaboravila; vjeruj mi sada se ga sjećam, ja sam ti kao i prije vjerna prijateljica i dobra sam ti od srca, — a zašto i nebi bila, kad mi ti povod nedade moju ćut promieniti. Ali mi više djeca nismo, te zato naše ponašanje promieniti moramo, valjda nam sad nebi pristalo, po zelenih brdih letati, leptire hvatati, i kamenčiće bacati u potok.

„Ako me ljubiš Najko“ produlji vojnik „zašto da nagnuće naše sakrivamo, zašto da iz naše ljubavi tajnu pravimo, a ja oh! ljubim te strastno, od prvog duhovskog dana gori mi u prsijuh silan plamen, koj će me, činimi se, spaliti. Oh! kako si kao kraljica liepa bila — neprestano mi stojiš pred okom. Moj otac, znaš, da nije siromašan, on me uviek nagovara da se ženim, i zaista on će moj izbor odobriti; dvie godine imadem još kao vojnik služiti, pak ću onda sasvim kući doći, o kakovi bi to život bio! — Najka stavi sad svoje švelo na stolić i ustane sa stolice, njezino držanje bijaše u tom trenutku veličanstveno no ne uvriedljivo.“

„Gavrane“ rekne ona svetčanim glasom, „boli me srce, da ti riečmi ono očitovati moram, što ti iz sveg mog ponašanja dokučiti ili mogao ili htio nisi, i čemu se ja tebe i mene radi uklanjah. Nemoj se uvriedjenim naći, kad ti odprto kažem, da nit tebe, nit dosad drugog koga ljubim, a nit najmanje volje imadem udavati se, i moju ostarjelu milu majku ostaviti. Kad se utalože tvoja sad možebiti uzkolebana ćuvstva, koja držiš za ljubav, uviditi ćeš i sam da je bolje, da ovako otvoreno s tobom govorim, i da ti obećanja nedajem, koje izpuniti nemogu. Kad se opet tvojoj regimenti vratiš, što će, kako si mi sam kazivao, skorim biti, zaboraviti ćeš ti mene u gradskom metežu, u zabavi, i u izvršivanju dužnostih tvojih, a budi uvjeren Gavrane, da sam ti za tvoju privrže-

*) Gavro = Gabriel.

Digitized by Google

nost zahvalna, i da ćeš mi kao i do sad mio i drag biti. Nu sad daj da zaboravimo dogodjaj i svaku rieč, koju u tom smislu izustismo“ pridoda kraljica i pruži mu kao pomirenju svoju malu ručicu.

Pognutom glavom stajaše Gavran i slušaše pomno svaku slovku, što ju Najka izgovori; jedna suza, težka suza zablista mu se u oku i kanu niz liepi muževni obraz.

„Znadoh ja to“ rekne on žalostnim glasom, „ali ljubim te Najko neizkazano, i nemogoh ćuvstva moja zauzdati. Oprosti mi ako te uvriedih, to moja namjera nebijaše. Dužnost me moja zove i poći ću u dalek, tudj sviet, možebiti da će mi on ranu izliečiti, ali tebe zaboraviti — to nije moguće — ostaj s bogom Najko.“

I zatim uze svoju vojničku kapu i odè, da si u čistom zraku i u liepoj prirodi srcu odlahne, oprostiv se za danas sa kraljicom, koju je srce upravo toli silno tištalo, kao i njega.

IV.

Pol dana prelazi, žega je nesnosna, sunce pali svojimi gorućimi traci, što je živo kloni se u sjenku, da velikoj sparini izbjegne.

Najka je svršila svoje poslove, stavila je sve u red u sobi i kuhinji, i dočim joj majka ode u selo u njekom važnom poslu, zabravi Najka kućna vrata, i uputi se opet u vrt na djelo.

Najkina nepokvarena duša nije slutila onu bol, koju njezino otvoreno očitovanje zadade Gavranu. Ona bijaše iskrena i nije se znala pretvarati, odkri mu dakle sve ono; što i kako je osjećala, misleći da je bolje po njega, da odmah istinu odkrije, nego da mu se čemu nadati dopusti, a nada ipak da se obistiniti neće.

Iz prva bilo joj je vrlo težko videći tugu na mladom vojniku, no misleći da će mu se s vremenom ova ublažiti i on uviditi, da bez uzajmne ljubavi sretna braka neima, utješi se njezino srce te kraljica, poče pjesmu za pjesmom toli divno i vješto izvadjati, da bi joj u toj se struci prva umjetnica na njezinom umiljatom glasu začudila. Ta Najka bijaše isto tako izvrstna i prva pjevačica u selu, kao što je i glasovita švelja bila.

Tako pjevajući i neumorno radeći neopazi kraljica kad se vratašca vrtna otvoriše i jedan se mladić na ulazu vrta pokaza, istom kad se ovaj k sjenki približi, opazi ga djevojka, i uplašena sa stolice skoči.

Prihodnih videći djevojkin strah, a zatim zabunu i smeću, koju je on na svoju korist tumačio, i iz koje je zaključavao, da ga djevojka upozna, stade se izpričavati tako ulagujućim glasom, da bi mu i najtvrdje srce ovu pogriešku oprostit bilo moralo.

„Oprostite, što sam nenadano došao, čim sam vas malo ustrašio. Dolazim od moje sestre supruge providnika Ljubića; posla me, da vas upitam, je-li naručeno djelo gotovo.“

„O neka mi gospoja oprosti, što već nisam donesla; gotovo jest, i večeras ću ga sama u grad donieti.“

„A evo donio sam vam za sebe 12 maramah za porub, meni nije baš toli silno i vi ćete dopustiti, da kadkad dodjem upitati, kad će djelo gotovo biti,“ pridoda mladić i upre umiljati pogled na djevojku, koja se u licu zapožari, i pred njegovim pogledom svoj obori nice.

Dugo vremena promišljavao je Milan, jer on to bijaše kako, bi se pobliže sa kraljicom upoznao, i kako bi si pribavio pristup u kuću njezine matere. Da joj posla dade, tomu se dosjeti, i premda mu se to baš nije posve dopalo, neimajuć druge izlike, ipak to izvede, a Milan nije običavao samo misliti, nego i misli tvoriti u čine.

Dugo počivaše umiljati pogled Milanov na prostoj no liepoj djevojci, kad reče:

„Dakle večeras donieti ćete sama, i tim ću imati ugodan čas i priliku vas opet viditi, o kad bi samo skoro večer, i s njime za mene sretni trenutak prispio.“

Zatim joj malu ručicu stisnu i ode. Najki se činilo kao da ugodno sanja, njegove rieči: „Vas opet viditi — o kad bi samo skoro večer i s njime za mene sretni prispio trenutak,“ zujaše joj neprestano u uhu, i vitki mladićev stas stajaše joj pred okom.

Milan ode i kraljici sa srca kamen pade, no ipak nemogaše se nadvladati, da k tarabama nepristupi, od kuda je kroz jednu pukotinu kradimice ulicom prolazećeg i u dvor vraćajućeg se mladića motrila, dok ovaj na dnu sela neprispie, gdje se je put na dvoje dielio, i mladić izabravši lievi u šumici se izgubi, a djevojka, neznajući sama zašto, — uzdanuvši u sjenku se vrati, i kajati se stade, što taj mladi gospodin još koji kratki časak dulje nije ostao.

Od tog dolazio je Milan češće u kuću udovice Vranićeve, koja u tih pohodih druge namjere nevidje, već naručeno djelo pregleda, za dovršeno plati, ili novo nabavljati, a ako Milan jedan samo dan nije Najku vidio, tad je bio ljut sam na sebe, i sve, što mu u kob dodje, nesnosno.

V.

Čitave nedelje bilo je kišovito vrieme, a takovo vrieme nije baš osobito na selih ugodno. Crni oblaci turaju se po nebesnom svodu, iz planinah i brdah dižu se magljuštine, te je u svoju crnu koprenu zastiru, da jim niti vrhovah vidjeti nije, a iz njih šume crni blatom zakaljani potoci, poplave doline i polja i razliju se preko drumovah tako, da se bližnji susjedi sastajati nemogu, već svaki za sebe u svojoj kolibici čami, nemogući niti preko praga koračiti da u blato ili vodu neugazi.

Takovo je vrieme trajalo punih osam danah; vječnost za Milana, koji se iz sobe maknuti i Najku posjetiti i vidjeti nemogaše. Oh kako se je ljutio taj mladić, komu rieč „strpljivost“ nije poznata bila, i kog se živahna ćut, na jednom mjestu za dulje vremena smiriti nije mogla.

Prvi liepi dan, koji poslje ovog kišovita, neugodna vremena svanu, bjaše nedelja, oblaci se noćju rastaviše i razpršiše, čisti nebesni svod i na njem žarko sunce zablista se u svojoj sjajnosti, i čitava narav obnovi se u krasu ljetnoga dana.

Niže sela imade mali izvor, nad kojim tri bagrena grane svoje šire, iz kamena izvire bistra, čista planinska vodica, pastiri bijahu uz taj izvor načinili klupu od busevlja, da se kog bi želja liepe vodice napiti se, onamo dovukla kivan izvoru donese, i odpočinuti može.

Na tom mjestancu sjedila je kraljica danas, moleći se Bogu iz molitvene knjige pobožno i pomno. Često je običavala ona na ovo mjestance izlaziti, a to bijaše samo nedeljom ili drugimi praznici, nipošto pako djelatnimi dani, kad je trebalo ili za druge, ili za kuću poslovati.

Digitized by Google

Najka biaše svoju molitvu dovršila i sklopi knjigu, pak nasloniv glavu u ruku zadubi se u misli; — promišljavala je čitavi svoj život, prošastnost i sadašnjost, snivala o liepoj budućnosti, videći sebe na strani jedne osobe, koja joj svu dosadašnju unutarnju praznost izpuni.

Na briežuljku nad izvorom pojavi se onaj, o kom kraljica snivaše. Milan sa dvocievkom o ramenu vraćao se je iz lova te htjede na putu Najku, koju više danah nevidi, posjetiti. Kako je bio ugodno dirnut, kad ju je prije nego što se nadaše smotrio.

„Liepa je, liepa ta prosta djevojka“ pomisli Milan, kao angjeo, ja ju ljubim i ljubit ću ju u prkos čitavom svietu, i njihovim presudam dok živim.“

„Kao i druge, kao i Bielku u Zagrebu“ bio bi mu jamačno njegov prijatelj Stanko na ove rieči odgovorio, da je ovaj uzklik čuo.

„Zašto tako u misli udubljena“ upita Milan neopažen do dievojke došavši i stavi joj nježno ruku na rame „tužite li ili bolujete Najko?“

Čuvši ovaj glas, koj u srcu njezinom odavna odziv nadje, strese se Najka od radosti, straha i njeke tajne slutnje, niz oko joj rinu bistra suza, koja se zablista, i koju Najka puna njekog blaženog ćuvstva sakriti nepokuša.

„Je li možebiti tajna, što vam srce tišti, ili ljubav?“ — rekne mladić, dočim uz djevojku sjedne i malu joj ručicu uhvati, O povjerite se meni, ta laglje je dvojem teret nosit, pod kojim jedan pasti mora. Kad sam na putu u ovu okolicu bio, na putu k mojoj sestri, nisam ni snivao, da će mi se ovdje ukazati zviezda mog života, da ću izgubiti ono, što sam do sad pretrpiv sve juriše djevojačkih očiuh, sačuvao. U gradu sam imao zabavah svake vrsti, no svaka mi je dosadila, i doista nijedna mi nebjaše toli mila toli ugodna, kao ova, ja osjećam, da sam djetetom postao, jer mi sad omiliše ruže i cvieće, što za me prije mirisa i ljubkosti neimadjaše. Taj novi život ili bolje reći to bolje preporodjenje moga ćuvstva imadem zahvaliti ovoj okolici — vam Najko,“ produži vatrenije vam, koja mi se ukazaste kao angjeo branitelj, za koga mi vas valjda višnji opriedeli, a vi — vi nemojte tu višju odluku uništiti.“

Koliko blaženosti za Najku, koja bdijući san rajski snivaše, koja mišljaše, da joj taj glas s neba dolazi, on joj odkrivaše ljubav svoju, onaj mladić, u kojem se sve njezine želje, sve težnje i sve misli sastajahu, onaj koj je vješto nedužni sanak snivajući pupoljak u ružu pretvoriti, koji je srce njezino iz mrtvila u život probuditi umio.

„Najko“ nastavi mladić „u tvojoj ruci leži sreća života moga, od tebe moje duše mir zavisi — Najko! ljubim te iskreno, silno vrhu svega —“ i sad se usudi kraljicu zagrliti, čemu se ona neuzprotivi, izgubiv sav strah, koj joj do sad dušu stezaše, znajući da ju ljubi on, komu ona „andjeo branitelj“ bijaše, i kom je ona sva svoja ćuvstva i pokoj posvetila.

Djevojka negovoraše ništa, no čemu rieči, kad ju lica izdavahu svojim žarom, kakov samo plamen prve ljubavi radja.

I mladić ju iznova strastno povuče na grud, Najka ovije ruke oko vrata, i njezine ružične ustnice sastaviše se sa njegovim u prvom cjelovu, reć bi da nestašni leptir proljetnu ružu ljubi. Tad ju smatraše nježnim pogledom, stisne ruku, poljubi vatreno u veliko liepo čelo, i za čas bijaše izčeznuo.

Čim se Milan udalji pojavi se druga osoba iza bližnjeg grma; pri koje pogledu se djevojkino liepo od ljubavne vatre sievajuće oko pomrači i čelo brazdami nabere.

Bio je prihodnik taj Gavran, koj se djevojci približi, lice mu bijaše bliedo, i izražavaše unutarnji duševni jad, a vitak njegov stas bijaše se nagnuo, kao što se nagiba vjetrom slomljena šibka.

„Umiri se Najko“ rekne on vidivši namrgodjen djevojkin pogled „nisam ti došao dosadjivati mojom ljubavi, već dodjoh, da se s tobom možebiti za uviek oprostim.“

Žalostni govor vojnikov kao i čitavo njegovo držanje, ganu kraljičino dobro srce ona mu svoju ruku pruži, i upita sažaliteljno:

„Da se oprostiš, a kamo si naumio Gavrane.“

„Javio sam se, da želim natrag k mojoj pukovniji, i sutra krećem se na taj put, nemogoh ipak otići, da se s tobom prije polazka neoprostim. — No dopusti mi još jednu rieč, da ti kažem prijateljsku rieč Najko — dopušćaš-li.

Djevojka mignu glavom u znak privoljenja.

„Čuvaj tvoje nepokvareno srce Najko“ produlji vojnik srčanim glasom, „čuvaj se napasti i izkušenja, koja nam se pokazuje u slici zmije, da nas na zlo navede, te da zaboravimo, podlegnuvši već jednom napasti, na sve, što je dobro, ostani krotka, blaga, i dobra kao što si bila, i imaj uviek pred okom tvoju staru majku, koja u tebi podporu imade, i koja te ljubi vrhu svega, nedaj povoda, da na tebe zaplače, niti da uzrok imade potužiti se. Neprimaj moju opomenu za zlo, niti ju izopačeno tumači, rieči ti ove zbori tvoj iskreni prijatelj, kom tvoja sreća na srcu leži. — Bio sam i nehotice svjedok prijašnjeg prizora, i bože daj da sretna budeš na stazi, kojom si pošla, to je moja jedina iskrena želja. Na tvojoj suzi vidim, da te moje rieči ganuše, da si je razumjela, nemoj mi samo zamjeriti, a sad ostaj sbogom, bog neka te blagoslovi, i sretan nam sastanak dade.

I srčano, nježno stisne joj ruku, te nemogavši svoje čuvstvo i na oči navaljujuće suze uztegnuti, ode bez obziranja hitrim korakom prama selu.

Kraljica stajaše sama nepomično, ruku na grud stavivši i predbacivajuć si, da je ona ovomu vrlomu mladiću sreću života za uviek razorila. Tad se posadi opet na klupu, i krupne suze obliju joj liepo lice.

(Dalje će sliediti).

Ogled po Carigradu.

(Konac.)

Narod ovaj rado prilipa za nauke, samo kad bi imao sredstvah; mnoge sam poznavao, koji su bez učitelja samo privatnim nastojanjem naučili se ponješto čitati i pisati, ali to pokvareno; jerbo većom stranom uče se od sveštenstva propagande talijanske, buduć po njekoj crkvenoj razpri rimska propaganda ukinula ondješnje domaće sveštenstvo i šalje svoje pitomce; koji se jako slabo i malo nauče starocrkveni jezik itd.

Ovi Hrvati su me toliko putah molili, da im dadnem kakovih hrvatskih knjigah, molitvenih, koledarah, pjesmaricah itd. Zaoto bi vrlo dobro bilo, kad bi se kod nas sastavilo kakovo

Digitized by Google

rodoljubivo družtvo, koje bi uz malu cienu onomu našemu narodu slalo onamo žudjenih knjigah, a bora mi vriedni su; jerbo se nestide svoga hrvatskog imena, nego se njime diče i ponose.

Na suprot moram, ako i sa stidom, istinu izpovieditи, da mnoga braća iz Dubrovnika, Pelješca i u obće iz pomorske Dalmacije srame se svoga imena, tako da mnogi svoja prezimena preokreću na talijanska i francezka, kao n. p. Gvozden, koju obitelj i sad kod Dubrovnika ovako zovu, sad su već postali Ferri, uprav ferei, Malić Picoli - Petit, Cvietković Flori itd. Imade ih od ovih vrlo bogatih, ali za svašto će prije potrošit nego li svomu pomoći. Tako isto biva i sa Srbi. On ti se oženi s Grkinjom, oli uzme Grkinju za odgojiteljicu svoje djece, pak u mnogih djeca ni neznaju srbski.

Medjutim neću niti mogu po pravdi sve osuditi, jerbo imade ovdje i vatrenih rodoljubah, koji od novijeg vremena nješto počeše i na se misliti i sjećati se svog starog poriekla hrvatskoga. Uzrok pravi svim ovim biedam jest siromaštvo, koje ih je natjeralo ženit se i uzimat Grkinje, i Talijanke a i gdjekoje bogatije Ermenke, Francuzkinje itd., pak naravno da majka diete u svom jeziku odgoji. Tako sam ih vidio podosta, koji neznaju otčeva jezika, a ni svoje majke Slavke, tako njegdašnji Direktor Loyeda Marušić uze Ermenku i sad mu sin za živa otca u kancelariji admiralevoj govori i piše turski, francuzki, talijanski i grčki, ali Marušića jezik nezna. Drugi uzrok jest, što mi do sad u svom jeziku nikakvih čestitih knjigah, a niti službe dobiti nemogosmo. Pak i sad njihovoj djeci podmeću se i nameću knjige francuzke i talijanske a naše bilo hrvatske ili srbske fale i manjkaju. Imade dakle ovdje svega hrvatskoga naroda 8—9 tisućah. Treći uzrok nesreće ovdješnje naše braće jest, što vlada, kojoj od toliko godinah vjerno služe, za njih se ni malo nebrine; jerbo i u ono malo i hrdjavo uredjene škole tako zvane austriske, što ima u Peri, mislite u kakovu se jeziku uče? Uči se mladež u jeziku onog naroda, koji je uvjek bio, a osobito sada protivan vladi austriskoj t. j. u jeziku talijanskom, taj se jezik njeguje, a jezik naroda najvjernijeg, naroda hrvatskog se prezire. — Dakle neima za Hrvate carigradske nikakvoga utočišta u Carigradu? Ima i jedino je što razgovara, tješi i raduje ovdješnje Hrvate a i braću Srbe, jest zavod sv. Gjurgja u Galati. Taj samostan njegda francezkih kapucinah, poslie stolica biskupska, najposlje bi zapušten, dok ga god 1853 ne kupiše redovnici bosanski svet. Franje, koji, koliko im okolnosti dopuštaju, njeguju svoju sunarodnu braću, u stvarih duhovnih je poslužuju, i u duhu narodnom jih bodre i podtiču, po gdjekoje djetešce podučavaju u hrvatskom jeziku, dok im Bog dadne, te se uzmognu duga osloboditi i podpuno izplatiti, te osloboditi onu zgradu od zakupnikah i tako zavest ondje škole čisto hrvatske bez razlike vjeroispoviedanja, da tako i mi uzimadnemo kao Grci, Talijani i Francuzi svoje zavode, a na ovo bi se imali i dobromisleći rodoljubi malo obazrieti. —

F. K. Hrvat.

Moravski Hrvati.

U ljetošnjoj českomoravskoj „Pokladnici“ nadjosmo crticu o moravskih Hrvatih od J. Brandla. Znajući, da naše občinstvo zanima svaka viest o našoj braći, ma već i članak ujedno sa slikom, predstavljajućom nam dvoje naših Hrvatah u svetčanom odielu.

Čini se, piše g. Brandl, da je našoj moravskoj odlučeno spajati južne Slavene sa zapadnimi. Iz Hrvatske niže se uzduž granicah štajerskih i austrisko-ugarskih neprekinuta povorka hrvatskih naseobinah čak do južne Moravske, gdje se

Kristo vitez od Teufenbacha, bivši generalom granicah hrvatskih, pozva stanovnike na svoju gospoštinu Drnoholačku u južnoj Moravskoj u Dolinis, koju natapa hladna Dija. Buduć da obitelj Teufenbachska lozu vuče iz Štajerske, sudimo, da su i one hrvatske naseobine, što se nalaze u dolnjoj Štajerskoj, došle onamo nastojanjem istih Teufenbachah. Živuć u Hrvatskoj upoznao je Kristo Teufenbach marljivost i vještinu ratarsku tih južnih Slavenah, te je mislio, da će biti najbolje ako tri svoja najpustija dobra Prezavu (Neu-Prezau) Frjelištorf (Fröllersdorf) i Gutfeld (Guterfeld) povjeri radinoj ruci tih Slavenah. I nije se prevario; oni bo riedkom svojom radinošću i mnogimi povlastmi, što jim podieli posjednik tih dobarah, dotle doćeraše, da se one tri puste naseobine drže sada za najplodnije, a njihovi stanovnici za najbogatije u cieloj Moravskoj.

Čudnovato je, što su ti Hrvati medju sobom uzčuvali svoj jezik i običaje, premda su obkoljeni odasvuda Slovaci i Niemci, te su škole u onih trih selih većinom njemačke a rieč im se Božja naviešta jezikom moravskim. Čita se u njekih knjigah, da se izim ovih naseobinah nalazi i više hrvatskih u Moravskoj i to oko Breclave; no to nestoji, jer su Slaveni oko Brieclave živući Slovaci, koji, obljubiv kroj hrvatski, počeše se odievati kao i naši Hrvati, te je tako, tim krojem zavedeni, mnogi drže za Hrvate.

Bogatstvo, što si ga stekoše ti ljudi svojom radinošću i štedljivošću, kaže nam se osobito na prekrasnom njihovom odielu, na kojem ima većinom najviše zelena, žuta, crvena i modra. Mužkarci nose košulju sa širokimi rukavi, koji su na okrajcih obšiveni većinom crvenimi ili modrimi vrpcami. Gaće budi platnene ili suknjene (no to su valjda hlaće o. pr.) ili su kao u Magjarah vrlo široke ili sasvim uzke; prsluk, koji se nekopči, liepo je našiven te je ili zelen ili žut; mjesto rubca nose na vratu šarenu mašliju. Obućom su im čizme; na sarama nose obično crvene resice (Fransen) a na petama male podkovice. U djelatnik nose za gornje odielo haljinu, a u svetak dugi kožuh poput ugarskih. Kosa im je duga okružena; škrljak od klobučine jest nizak nakićen cviećem i šarenimi vrpcami, nad kojimi štrči nojevo pero često u vriednosti više forintih.

Ženske nose peću od lepenke, koju zamotaju u svilen rubac te ju s traga ostavljaju otvorenu. Kroz taj otvor spuštena je u djevojakah krasna kita, a u udatih zatvara ga kosa savita u klupko. Košulje ženske načinjene su vrlo pomnjivo, uzice su većinom prepletene zlatnom vrpcom. Suknja (zobunac) je navadno žuta, te siže do 4 palca izpod koljena; pregača je od svile, većinom načičkana, te na okolo zarubljena. Zimi nosi ženskad kožuh poput slovačkoga, valjda ga i uzeše od Slovakah.

Idu li u crkvu kad se sprema na kišu, tad ponesu sa sobom velik bieo rubac u mjesto kišobrana.*)

Kuće hrvatske razlikuju se od drugih u nas jedino tim, što oni prednju stran većinom mažu raznimi bojami, običaj, kojega se drže u ostalom i ostali seljaci moravski.

Običaji su u Hrvatah većinom oni, koji kod inih Moravacah, n. pr. običaji božićni, uskrsni, koledovanje itd. Kad će se hrvatski mladić oženiti, dodje u večer pod prozore svoje drage, te joj frulicom odsvira večernicu; ljubi-li ga nevjesta, dogovore se roditelji o mirazu i stvar je gotova. Takvi posjeti pod večer osobito su obljubljeni.

Pir je vrlo svetčan te traje po više danah, veselje je veliko kadkada i prebučno — plesu i glasbi neima kraja ni konca. Sami starci, koji su u tih Hrvatah u velikoj cieni, zaboravljaju u takovih sgodah svoju navadnu osbiljnost, te omlade na novo gledeć si milu nevjestu, spominjajuć se onoga krasnoga dana, kad su si i oni doveli u kuću milu družicu, te si mnogi ponovi narodnu pjesmu:

Ej kad sam ja bil mlad,
Svakomu sam bil drag,
Lipi moji mladi dni
Ja vas iskam a vas nî.

Narodne pjesme naših Hrvatah vatrenije su nego u ostalih českih Slavenah, kao što u obće u njihovih žilah vruća krvca kipi. No imaju i pjesamah, javljajućih duboku srdačnu bol: žalost za izgubljenim dragim, spomen na staru domovinu ili tugu nad mukami slavjanstva. S toga se u žalostnih pjesmah, kao i kod Slovaka, često spominje Dunaj-rieka, koja je čula jur toliko tugah slavjanskih. S toga nariče ostavljena draga:

Kad bi te moj ljubi, kad bi te spatrila
Veru bi za tobum va Dunaj skočila!
Va Dunaj, va Dunaj, va široko more,
Kad bi te spatrila, drago srce moje!

Doista kad promotriš vitka no kriepka našeg Hrvata, kad mu pogledaš u jasno oko, te ga uzčuješ kako vatreno pjeva, reći ćeš u srcu: Da su nam takovi svi slavjanski Moravci! Tako zaključuje te redke o naših Hrvatih g. B., a mi sudeć po njegovom opisu smijemo reći: Da su nam svi Hrvati kod kuće takovi! — γ —.

*) Taj običaj vlada svuda po sjevernoj Hrvatskoj.

Lažni san.

U mladosti sanku zlatom,
Mnokrat snivah sreću liepu;
O angjelih, o rajevih,
Na tom svietu taštu, sliepu.

Danke trajah u svôm raju
Kolo vodeć s višnjim stvori,
Sjajnookim' sa angjeli —
Nu dan brzo sve razori!

Zora sjajna veće rudi,
Uma pjeva pjevac danak;
Oči dignem iz sna sladka —
Grdno l' me je var'o sanak!

Nejma raja, višjih bićah!
Nejma krasne te zasjene!
Pustinjica mjesto neba;
Angjeli su — podle žene.

Moje pramaljeće.

U zeleno zemlja se oblači,
Š nje okopnì sniega plašt bijeli,
Njenim poljem rani cviet se bjeli
A ljubica kroz drač se provlači.

Po dubravah vrana neharači,
Već slavići pjesme su zapjeli —
Novi, reć bi, život su donieli
Nebrojeni krilati pjevači.

Sve 'e veselo — sad slobodno diše
Niče, raste, leti, pjeva hiti — —
Što nit živo skoro nebì više . . .

Al' u meni? — ah! tu će drugačije
Još „njoj" grudih lednih neogrije
Toplo sunce — za me obljubiti.

Petar Ljuboslavić.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 9. travnja. Dočim je u gradu bučni život, svuda talijanske muzike od jutra do mraka, gamile, medvjedi i ine zvieradi, obični gostovi svake godine, a po ulicah prašina i nečist zrak — otvara nam majka priroda izvan grada sve dražesti proljeća. Tamno-zelene boje travica niče i buji iz zemlje i drva cvatu u najljepšem cvietu kó od davna ne tako obilato, a slavulji umnožavaju svojim ljubeznim pjevanjem razkoš ladanjsku. Nenadano rano pokazà nam se ove godine pramaljetni raj, komu se raduju svi stvorovi (nur die Čehen und die Polen grollen — veli Botschafter) i zato hrli svaki, komu je moguće u liepu našu okolicu tuškanećku, Šaver, Cmrok, Maksimir itd. Ako nam koja nepogoda nenavali na voćke i trsja bit će blagoslova božjeg i radosti, inače će jedno od najznamenitijih pitanjah današnjih — oskudica živeža, koja je u našem gradu kao nikada jošte narasla, stupiti kao prešan predmet na dnevni red u veoma neprijaznoj slici. Tatbine, prevare i nasilja zavladala su evo danas već, a kamo bi tek kod rastećeg glada i nevolje dospjela! Ovih danah — dok je njeki gospodin u gostioni i sluga mu kod objeda blagovao, otvori tat u najživahnijoj ulici sobu njegovu i odnese iz ormara do 800 fr., a evo slučaja prevare. Kod savakoga mosta uproši jedan gospodin, fino obučen, kočijaša njeke gospočije, nebi-li ga u Zagreb povezó, te ne samo što mu plati vina nego mu obeća i nagradu. Kočija dodje u gostionu a gospodin skoči iz nje kó da je on vlastnik i zaište smjelo sobu za grofa i za sebe. Kočijaš potegnuv više vina negoli je trebalo legne spavati; gospodin znajuć, da je kočijaš pijan zaspao, zazove kućnog slugu i zapovjedi, da zapregne, budući da mora u Maksimir kamo je grof zapovjedao doći do urečenog doba — pa kad je sluga pijan, da će on sam kučijašiti. Tako i bje, — al — ekvipaže neima natrag. Naknadno začuli smo, da je gospodinu Varancijašu preselo natjecanje sa žicom brzojavnom i da su ruke poglavarstva Varaždinskog „tičeka“ liepo primile.

10. Tiha kišica spustila se je danas da probudjenu narav nakiti što ljepšim zelenilom, a novi trg mehkim blatom do koljena. Sajmari tuguju nad razvrgnutim vašarom i tako mjeri svaki sve sa sebičnog svog gledišta. Polemika medju prečastnim gosp. Lukom Petrovićem rektorom nadb. sjemeništa i „Pozorom“ prelazi u viši stadium „Press-Processa“, od kuda će se izleći jošte i veća „Cronique scandaleuse“ nego se je izprva i mislilo. — Tako isto i družtvo Dvorane nemože uslied tužbe od 11 članovah doći do žudjenoga mira i razvitka družtvenih silah, nego se upravo ćera mak na konac, čega nebi trebalo, kad bi svi naši domorodci se gradeći članovi i sbilja to bili — onako iskreno, kako su od vjekovah narodi ustanovili za načelo domoljubja pravoga.

12. Tko želi vidjeti, kako ulice izgledaju u vrieme pobune kad se barikade grade, može si od prilike predstaviti, kada dodje u gornji grad na trg svetoga Marka i bližnje ulice. — Tarac razvaljen, kupovi kamenja, zatvorene ceste — orudje raznoliko, proletarska lica itd. — Od njekoliko nedjeljah naime redi se uslied starešinskog zaključka gornji grad — što će biti svakomu drago, jer nesamo što se je piac skoro pretvorio u livadu, tarac izvrgó u nogo — i vratolomiju, to je i uzpomena, zabilježena krvju hrvatskih nedužnih žrtvah na kamenih ovoga historičko najvažnijega trga u Zagrebu prežalostna, kad je taj nesretni dio naše novije povjesti dostojno spojen u spomeniku, kog je ljubav domorodna posvetila pepelu srpanjskih mučenikah na grobju svetog Jurja. Novim načinom ma kada misiran trg i ulice kažu se praktičnije dugotrajnije i ljepše. — Ona 4 kamena od Gubčeva krunisanja ostati će i nadalje pred hramom sv. Marka, što se archäologičkoj brizi njekih gg. zastupnikah gradskih zahvaliti ima.

Kamen pod „Žverci.“

Elegia G. Barakovića Zadranina.

Tudj nikad nek nebude, tko svoj biti može.
Nar. poslovica.

Bieli danak na izmaku bio
Ja zamišljen šećuć zanosio
Baš na „Žvercih“ — te odkrijem glavu,
Da razmišljam *moga* roda slavu
I krasotu sladke domovine
Milije mi nad kom nije ine.
Kad-li netom misli mi presieče
Glas — ko tužna kad-no zvona zveče.
Ja poslušah — plač *hrvatske vile*
Čujte, uši što su razumile:
„Tako ja pri mojih živa sam umrla
Pokle se nij' po njih ma slava prostrla.
Bih nigda doprla: na vrime Marula
Latinkam do grla, glase njih taknula.
Opet sam padnula; zač jazik slovinski
Vas nauk od škula' promini u rimski,
Živu Saražinke, sloveć neumrle
Grkinje, Latinke; *jer svoji njih grle,*
Nimci i Poljaci svojim čast iznose
A moji zemljaci sa mnom s' neponose,
Imenom se prose jezik svoj poglavni
Neg druzim na kose splest krunu pripravni,
Ali su, mnju, sramni svojime svi rodom?
A mogu bit slavni prid svakim narodom!
A kad smo u tanci, gdi drazih svih dvižu
Tae moji zemljaci za tudje posižu.“
Čuh i više od te elegije
Al mi pamet zadr'žala nije —
Šteta, nebi-l' š nje na licu veće
Njekom stalo stidno rasti cvieće!*) . .

*) Duh Gjure Barakovića, hrvatskog pjesnika 17 stoljeća, kao da se je pojavio tužan pod „Žverci“ do lani uzidana kamena: *Restaurata anno Domini 1861* valjad proseći glasom prosjačkime: „Ah! ovomu nije mjesta na glavnom šetalištu glavnoga grada krasne Hrvatske — *iz dobe sadašnje;* zamienite ga hrvatskim. Ured.

Kazalište.

* Na koncu „Saisona“ našega kazališta, kad se isto već i redje polazi, navuko je „Cvrčak“ dne 6. opet občinstva punu kuću. Zanimiv komad, — obljubljena osoba, na čiju korist se je igralo — dva novo nadošla člana od srbskoga kazališta — to su bili uzroci mnogobrojna posjeta. „Cvrčka“ vidili smo njemačkim družtvom, nu mora se izpovjediti, da nije tako izvrstno predstavljen bio.

Gospodična Maca Perisova razvila je svu dramatičku vještinu i bje nagradjena najvećim odlikovanjem. Gospodična Adelsheimova, savršena igračica, zaslužila je podpuno priznanje, koje joj u dio pade, a da je g. Freiudenreich — mladji svoju zadaću kò uvjek majstorski izveo, to se razumije. Gosp. Dimitrije Marković stupio je u ovom komadu prvi put pred naše občinstvo i premda se je činio u prvom prizoru ponješto zabunjen, kazao je u dalnjoj igri, da će se uz svoju prirodjenu sposobnost doskora priučit kretanju na većem pozorištu i pravilnoj čistoći jezika, glas mu je bio tako ohrapovio, da mu o ugodnosti organa ništa neznamo kazati.

Gospodična Dankulova može s vremenom postati ljubimcem kazališta narodnoga, jer su u njoj spojena mnoga svojstva, kojimi može liepo uspjeti kod našega mnogo zahtievajućeg občinstva. —

* U Karlovcu 3. travnja. —ć— Dopustite mi nješto prostora u vašem milom nam listu. Poznato vam je, da se je ovdje družtvo dobrovoljacah u tu plemenitu svrhu složilo, da za vrieme korizme njekoliko predstavah u hramu Thaliji posvećenom dade. Ima već 20 godinah danah, od kako se malo ne svake godine kazališna vila u našem gradu pokazuje, i družtvo dobrovoljacah na ovom oltaru radostno žrtve doprinaša, a štovano gradjanstvo s mnogobrojnim svojim posjetom potvrdjuje, da su mu te predstave mile i drage.

Odmah iza pokladah bje pozorište za predstave podignuto; družtvo se je za potrebite komade pobrinulo, i već za 8. danah bilo je moguće hram ovaj otvoriti; do sada dakle u vrieme od 21 dana bijahu 4 predstave, a nije ni moguće bilo višeputah stupiti na pozorište, budući da članovi družtva s drugimi poslovi obterećeni samo na večer i u noći zadaću svoju riešavati mogu.

Nadali smo se, da će domaći list „*Glasonoša*“ svaki put obširnije predstavu priobćiti; nu prevarismo se u nadi, budući da medju domaćimi viesti malo ili ništa o istih predstavah nenalazimo, — ako tko pita, zašto? odgovoriti će mu uredničtvo, da za takove lakrdije neima u svom listu dovoljnoga prostora; ovog bo treba za silne svoje dopise, ne samo iz svih gradovah Europe n. p. iz Rima, Carigrada, Pariza itd., nego takodjer iz Amerike. — Dakle prva predstava bje eto 9. ožujka, i to „poturica;“ prije iste predstave govorio je g. M. D. upravitelj istoga družtva kratki, nu u domoljubna karlovačka srca ugodno dirajući prolog sastavljen od g. N. J. i bje sa velikim uz-

Digitized by Google

klikom primljen; u ovom komadu stupiše na pozorište tri krasne igračice i to gčna M. izvrstna predstavljačica, koja je jur prije više godinah ljubimcom občinstva postala, zatim prvi put ggčne A. i S. i odmah su obe obće zadovoljstvo slušalacah postigle; većje uloge mužke bijahu u rukuh gg. koji su zadaću svoju svi podpuno riešili.

Dne 19. i. m. bijahu predstavljani „Graničari“ kod predstave bje u izvanredno velikom broju sakupljeno občinstvo — bilo je 450 osobah u kazalištu, za Karlovac znatan broj — veoma uzhićeno, i pratilo je svaki prizor sa velikim uzklikom; igrale su sve naše krasne dobrovoljke, 7 na broju, i dvie djevojčice, izmedju onih dvie sestre gčne P-n, od kojih se je gčna H. jur u Varaždinu toli odlikovala, zatim dvie opet sestre gčne A—ć, R. i S. prvi put, napokon prije napomenuta gčna M. Akoprem je predstava do 11¼ trajala, ipak je občinstvo mirno i pazljivo slušalo i gledalo, te je sve predstavljače i predstavljačice napred zvalo.

3. predstava bila je dne 23. ožujka, dakle samo 4 dana iza „Graničarah“ predstavljana bijahu dva mala komada, i to „Poslie pó noći,“ poznata lakrdija u 1 činu, i „Ludost i Ludorija“ Ova predstava baš nije Glasonoši po ćudi bila, budući ju je sasvim zamučao i u prvom, punom kretanja i gibanja, igrali su gčna U—ć i to sa dobrim uspjehom; a u drugom gčna G. P—a zatim gg. G—t, A—r, B—c, i D—ć; akoprem komad poznat ipak se je občinstvu dopao. Izmedju komadah krasno je izbesjedovala gčna H. P—n „Putnika“ od P. Preradovića.

Dne 30. i. m. kao četvrta predstava bje „Doktor Čičmiga;“ i opet se je u izvanredno velikom broju sakupilo gradjanstvo, te je neprestanim uzklikom i zvanjem „napred“ podpuno svoje zadovoljstvo pokazalo; može se kazati, da su gčne R—c, i A—ć, zatim dr. Čičmiga, i sluga mu Brcko izvrstno predstavljali; kretanje svih bilo je hvale vriedno.

Da kako, veliku zaslugu kod ovih narodnih zabavah ima glasbeno družtvo; 9 karlovačkih dobrovoljacah, a na čelu jim kapelnik g. Hauska, zaslužuju u to ime najveću hvalu na svom trudu i žrtvovanju; svaki put se barem jedan novi i to savršeni komad svira; slavne ove dobrovoljce prate uviek 17 momakah iz lovačko-vojničke bande, i kako se kazati mora, da mnogi drugi, ma i večji gradovi, s takovom glasbom u kazalištu nemogu se dičiti.

U znak zahvalnosti prema g. H. predalo mu je dne 30. ožujka družtvo dobrovoljacah krasno mahalo iz srebra s nadpisom: *„Za uspomenicu od Karlovačkih dobrovoljacah g. 1862 gospodinu Ottonu Hauski.“* Vriedni ovaj muž bje ganut prigodom predavanja mu ovog malog dara.

Živili karlovački dobrovoljci! Živila narodnost!!!

Vjernim domorodkam sudjelujućim kod predstave „Graničari,“ u Karlovcu.

Malen vienac, al' pun čara,
Pun ljepote i divote,
Pun miline, božjeg dara —
Kojeg zemlja raju otè.

Tu ružicah osam ima,
Dvije jedva što proniknù —
Slavski sinci nek svi njima
Slavu gromnim glasom kliknu!

Malo ima domovina
Narodnoga cvieća mila,
Malo Mirkah, Jeremina',
Baš ponosnih roda vila'!

Domorodnog plama pune,
Srdca naša uzhićuju —
Bozi nek im trude krune,
I zasluge naknadjuju.

„Još hrvatska nepropada!
Dok je u njoj takvog' cvieta —
Kog neslomi, nenadvlada
Duh tudjinski stranog svieta!“

Svaštice.

* Jedan hrvatski pop u Dalmaciji javlja u Narodnom listu „da se i dan danas u svih sedam državah dalmatinskih uzdržala podpuno čista slavjanska služba Božja, pa da zlo — običaj njeke države hrvatske služiti se s Cànonom latinskim nije nikad odobren bio od Rima, te da Rim nije protivan liturgiji slavjanskoj“ — Ele domorodci! što prieči uvesti narodni jezik i u crkvu? —

* Pod imenom „Gesundheits — Chocolade“ prodavaju Niemci njekakov proizvod iz posušenih krumpirovih lupinah, koji se sladorom i ovčjom masti priredjuje.

* Štovatelji Dr. Franje Palackoga darovaše mu dne 6. travnja kolajnu na kojoj je slika njegova a sdruge strane simbolički znakovi vile povjestničke sa podpisom „Svoji k svému a vždy dle pravdy.“

* Gosp. Miroslav Vilhar u Ljubljani traži dozvolu za izdavanje političkoga časopisa „Naprej“ svake nedelje po jedan ark. Germanissimi zaviknut će nad novim „Monitorom“ koji će pomagati rušit jim „Gleichbereichtigung“ po njihovoj glavi. Samo „Naprej.“

Smješice.

* Evo istinite svjedočbe jednoj služavki na odpustu dane: „Ana Marinčić rodom iz Poljane služila je kod mene godinu danah — manje 10 mjesecih i u to se vrieme marljivo ponašala — na uličnih vratih — dovoljno — u djelu — brižljiva — za sebe — hitro — u izgovoru — prijazna — prema mužkarcem — vjerno — svojim ljubincem — i pošteno — kad je sve zatvoreno bilo. —

* U sjednici njekoga zastupničtva u njemačkoj predloži jedan starešina sliedeće:

Budući da su uznice za naše zločince u nezdravom mjestu i u tako podrtom stanju, da nisu svojoj svrsi više prikladne — zato predlažem da se nova sgrada na boljem zemljištu sagradi. Da se pako što jeftinije takovo zdanje napravi, neka se sve gradivo od stare kuće upotriebi kod zidànja.

Do onda, dok bude kuća gotova i dok se zidovi — radi zdravlja — posuše, neka tamničar i zatvorenici u staroj kući ostanu; pa će se tim liepi krajcar prištediti.

* U glavnoj skupštini njekog zabavnog družtva pregledavahu štatute po odboru predložene i bjehu sve točke odobrene; ipak je njetko mislio, da mora nješto primjetiti, naime: da se svaka politika iz conversacije neka izključi. Na smiešnu tu opazku reče mu jedan član, da ima posve pravo i da se to sbilja točno obdržavalo bude, da se neka imenuje komisar od Policije počastnim članom, te da se sve političke novine izostave. Uz obći smieh propade taj pametan predlog.

* Gosp. Dangubić jest nedeljom kršćanin, ponedeljkom Grk, utorkom Perzijanac, sriedom Asirac, četvrtkom Egipčan, petkom Turčin a subotom Židov — t. j. svaki od napomenutih vjerozakonah slavi u taj dan svoj praznik, a liencina Dangubić svaki dan.

Pitanje i odgovor.

Kr . . . . kim ljepoticam na ubaviest.

Od F. S. K—na.

Što se ono tamo nagli,
Ko kad vjetra nije magli?
Ili je voz ono slame,
Ili su parižke dame.
Da se znade ono što je,
Kazati ću mnenje svoje.
Niti je voz ono slame,
Niti su parižke dame,
Već su ono šare ptice,
Šare ptice paunice,
Ne s Liona, ne s Pariza;
Ne, ne, ne, već posve s bliza:
To su naši čiričari
Sa svojimi obručari
I s mušljeki svake vrsti,
Da se oku gledat grsti.

* * *

Oj! gospodje, i vi dične
Roda našeg gospodične,
Zašto tudje da odielo
Vitko vaše grdi tielo,
Kad narodnoj u odieći
Čar je sakrit za vas veći!?

Razjasnjenje riečih. Čiričari kod nas Kr... je to, što kod Niemca Buntes allerlei. — Obručar, krinolina. — Mušljeki, to su u jeziku prosto-narodnom različiti komadi od oprave s kojekakvimi uresi.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 10.

41	58	43	16	39	60	35	32
44	17	40	59	6	33	38	61
57	42	45	12	15	36	31	34
46	13	18	5	2	7	62	37
19	56	9	14	11	4	1	30
50	47	52	3	8	27	24	63
55	20	49	10	53	22	29	26
48	51	54	21	28	25	64	23

Nek se čuje na sve strane:
Bože živi sve Slavjane,
Bud' na jugu, bud' na sèveru,
Negledeć im ikad věru!
Rod se neka dèrži roda,
Jer se kaže: kèrv nij' voda,
I Slavjanom doć će hora,
A biti će, što bit mora.

Razriešiše sljedeća gg. Lovro Vidrić, Srećko Mažuranić, Rafo Štiglić, Tadija Magovac, Petar Bubanović, I. M. Crkvenac, I. Zahar, Mijo Tkalčić, K. I. Miroslav Kramarić Josip Vukelić djaci, Filip Šafar, obrtnik, Franjo Valpotić učitelj. Franjo Franjković bogoslov.

Glavna skupština družtva „Dvorane“ zaključila je dne 13. o. m. uložiti utok na odluku visokoga namjestničtva i odobrila je postupanje odborovo.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 12. U Zagrebu 25. travnja 1862. Tečaj II.

Ovu posliednju, vrlo ćutljivu pjesmicu pokojnoga **Pavla Stoosa** župnika i podjašprišta u Pokupskom dobismo njekom srećom u ruke, te ju evo kao milu zaostavštinu veleštovanoga pokojnika svietu priobćujemo. Važna je ponajviše s toga, što se u njoj živimi bojami opisuje razstanak s ovim svietom; — pokojnik je slutio, da će do skora umrieti, — slutnja se žalibože izpuni, prerano za domovinu i crkvu. Česa se najjače bojao — da će u zabiti pokupskoj odieljen od svieta, nepoznat i bez pomoći umrieti — to mu se sgodilo.

Na uspomenu župljanom poslje smrti moje.

Ovce moje! svakom doć će vrieme
Za odložit putovanja breme:
Jer je, kako kaže Pavao sveti,
Odlučeno ljudem svim umrieti.

A koj dan će? — i u kojem satu? —
Doći poziv, to nijednom bratu
Nit po Bogu sestri znano nije . . . .
Sva buduća ruka Božja krije.

Zato, dok me udes nezateče,
Kojim nebo: „hodi odavlje“ reče!
Da Vas prije neizručim Bogu,
Propustiti nikako nemogu.

To tim više, što od mnogih dana'
Il' s bolesti je ta srca rana,
Il' je slutnja, nemogu doseći,
Da ću skoro: „s Bogom“ svietu reći.

Vrieme nosi nješto svakoj krvi
Pred rastankom dugo da uzvrvi;
Iste ptice vrieme prije ujati,
No ih u toplu svieta stran odprati.

Lastavica zemlju, gdje se odhrani,
Obletava, kad otić nakani,
Tužno zrakom ore i žeravi,
Kad jih jato gnjezda sva ostavi.

I ja na Vas gledam suznim okom
Sa žalostju u srcu dubokom,
S odlazka me od Vas i mog stana
Peče u srcu dušobolna rana.

Sva preda mnom stoje ko plačuća,
Žrtvenici, stiene Božjih kuća',
I po crkvah svako svetih lice
Jest mi očim' vrelo poplavice.

Već dvadeset prvo teče ljeto,
Odkad veže nas vezilo sveto,
Al' taj vienac, kojim Bog nas spoji,
Sad već strgnut medju nami stoji.

Ćutio sam u sried srca moga,
Koj mi bjaše nalog dan od Boga,
Da Vam budem otac, kad Vi meni
Za djecu ste bili izručeni.

One tuge srce sad obstiru
Drage ovce Vašemu pastiru,
Koje u srcu milom ćaćku stoje,
Kad odlazi od dječice svoje.

Pod mojim ste okom jedni rasli,
Drugi u Bogu svietu tom izgasli,
Treće starost sad već sieda diči,
Koje krstih, već su sad mladići.

Ostavit ću dakle sva ta lica,
Koja nosi il' krije zemljica,
Crkve, stan moj, kuće moga stada:
Svud lagano sunce mi zapada.

Nu nedvojim, da i Vama ravno
U srdašcu tako bit će tavno;
Rieč rastanka, čredo moja mila!
U tugu je i tebe stavila.

Zato prije, no se na put stavim,
I suzami zemljicu poplavim,
Gdje ću moje Bogu izručit znoje,
I Vam reći: s Bogom ovce moje!

To najprije preporučam svima:
Viek imajte Boga pred očima!
Ah! na Boga koj nezaboravi,
Bog i njega nikad neostavi.

K toj pomisli još dodajte ovu:
Ljubav svetu, kćerku Isusovu,
Medju Vami uviek da držite,
Vjere nauk činom da sljedite!

Ak' Vas kada kakvo zlo zateče,
Sjetite se, što nam Isus reče:
Ah blaženi! koje sviet progoni,
Jer će u raju plaću dobit oni!

Digitized by Google

S tim razpelo Isusa u ruki
Slast Vam bit će u najvećoj muki.
Uviek s Vami po suhom i vodi
Sladko ime Isusa nek hodi!

To i cvietje od srca Vašega,
Podučajte djecu prije svega
Tvrdo uviek ufat se u Boga,
Činit dobro, manuiti se zloga!

Nek taj nauk s imenom se sveti
Majke Božje u Vašoj pameti,
Koja bjaše župe žaštitnica,
Nek je i riečih ovih čuvarica!

Nek Vas čuva, kojoj sam se bio
U došastku mome izručio,
Pokloniv joj Vas, o ovce moje!
Nek Vas čuva sine i kćeri svoje!

Uz to moje skrbi za sve svete
Crkve Vaše, nek Vas na me sjete,
Podignute mojom brigom biele
Tri kapele nek Vas viek vesele!

Kod svih svetih i svete Trojice:
Svetog Vida: Marie djevice:
I Isusa ah jao! ranjenoga,
Sjetite se priskrbljenja moga!

Hram četvrti, svetog Petra stiene,
Na brieg liepi od nas prenešene,
Nek Vas sjete naše liepe sloge!
Bog će platit naše trude mnoge.

Sjetite se onih svetih goda',
Onog Božjeg puta i prohoda
Sad u Hotnju, sad k svetoj Trojici,
Sad k trih Kraljah crkvi u Roženici!

Sad u Cerje k svetog Petra stanu,
I Štefanske o gjurgjevskom danu,
Sjetite se i milih pjesmicah,
Kano vrutka nevinih suzicah!

Sjetite se, da Vam slasti ove
Tražio sam uviek nove i nove,
Bog dao, moleć, sasvim Vam spoznati,
Kako 'e sladak Isus, koj ga shvati.

Sjetite se, to Vas molim s toga,
Kroz sjećanje da misao na Boga
U pameti viek si pridržite,
Viek te svete čine ponovite.

Čine! skih se sgodi, da s pokreta
Od vremenah i zločestih lieta'
I što drugi imao sviet trpeti,
Zlo najveće još Vas neposjeti.

Ti, sad Bože! po svetom nadgledu
Čuvaj mene, čuvaj moju čredu!
Čini, u krilo da dodjemo Tvoje,
I tam nadjem pastir ovce svoje! —

Bog je gledô milokrvne želje,
Nas kao vjerne svojih crkvah pćele,
Kad smo slavi Njegvoj steg dizali,
Već na zemlji raj smo uživali.

U tom Duhu s Bogom ostanite!
Bogu uviek svi se izručite!
I ja Njemu žudim sve predati
Sad kad gredem od Vas se razstati.

Ti najprije crkvo moje župe,
Svedj s pastirom gdje se ovce kupe,
S Bogom majko! s Bogom ostaj draga!
Kad ću proći preko tvoga praga.

Bila si mi sveta zaručnica,
Al' ćeš ostat za čas udovica,
Bog dao tebi dobrog zaručnika!
Bog dao! on ti bio slava i dika!

Naći će te ružu u proljeću,
Svu u zlatu, svu u jednom cvieću,
U postanku kako nisi bila,
Tak te liepu sad će naći, mila!

Žrtvenici stanak uzdisanja,
Milozvučno — svetih od pjevanja'!
S Bogom mjesto, gdje sam naučao,
Govoreći mnokrat zaplakao!

Sladka čuvstva uzhitjenja moga! —
Još sad blažen s osjetjanja toga,
U prošastnost, u vrieme duboko
Kad pogledam, suzno mi je oko! —

Slike svete sa svim ponovljene,
Priateljem Božjim posvetjene!
Srce će mi kalat se na dvoje,
Kad ću odvinut od vas oči moje.

I ti, liepa kćerko Isusova!
Od Trojice svete crkvo nova
Bog dao! bila dušam na spasenje!
Mog rastanka toplo je želenje!

Još dvie druge: Hotnje i Roženice,
Isusove mlade zaručnice!
I ostale crkvice premile!
Na spas vječni mojim ovcam bile!

I Cerjanska prenos ruke moje!
I Štefanska! s Bogom neka stoje!
S Bogom mjesta sveta od radosti,
I sirotam melem u žalosti!

Kod odlazka majčina dušica
Svom djetešcu sva je u očica',
Svaki čas ga imenom zaziva,
I plačuća grli, i cjeliva.

Tako nitko ćutit vrstan nije,
Kak za vami moje srce bije!
Jer do tudjeg čeda šta kom stoji
Kako majci, — koja ga odgoji?! — —

Nu i druge crkve nebrojene,
U mog stada srcah podignjene
'Z Isusove duše i nauka!
S Bogom! nek Vas Božja čuva ruka!

Težak posao bjaše vas podići,
I zaprekam svim u susret ići,
Gdje otrovah toli svud ležaše,
Srce od tuge te mi zaplakaše.

Zla iz vode, zla na suhom gusta —
Šume tavne, u njih srca pusta,
Gdje je isto podnebje nezračno,
Tamo sve već po sebi je mračno.

Te još uzè kojgod zmaj nečisti
Igru igrat u svoje koristi,
Kad sve, što je sveto, grdit stane,
Jao! kolike bjahu meni rane!

Al' opraštam sada sva već ova
Nadom Božjeg s neba blagoslova,
Samo vječnoj začuvajte slavi,
Ovce moje! sveti cviet ljubavi!

Začuvajte Božjoj majci krunu
Od kriepostih svih biserom punu!
Angjeo Božji kroz sve pute Vaše
Nek svetostju život Vaš prepaše!

Štitnik župe, Ladislav, kralj sveti.
Nek Vam neda cviet iz duše odnieti.
Cviet od slasti, koju srce ćuti,
Kad se krotko k majci crkvi odputi!

I svi sveti u župnih oltari'
Odičeni nek su Vam čuvari!
Ah Maria mila majka naša
Nek je uviek pomoćnica Vaša!

I Vi za me, ovce moje drage!
Kad dodjete na crkvene prage,
Recte tihih u molitve časi'
Nek mi jednoć Bog dušicu spasi!

Recte bracom mojim i sestrici,
I njihovoj gdjegod su, dječici,
Recte: „s Bogom“ svim od moje strani,
Domovino! s Bogom sva ostani!

Kraljica.

od

Vladimira Nikolića.

(Nadalje).

VI.

Prispjelo je vrieme berbe, koja se u Slavoniji po svih mietsih više manje veselo i ugodno obavlja. Varošani, koji po selih znanacah ili rodjakah imadu, pohode ove i provedu njekoliko danah vrlo radostno i zabavno.

Milan je njekoliko nedjeljah živio u punomjernoj slasti prve ljubavi, mislio je barem, da ono čuvstvo koje je za Najku osjećao, prva ljubav bjaše, a druga ona prije tog u Zagrebu, ili gdje drugdje sa kojom djevojkom smatrao je kao mimogredno, nestalno pobudjenje mladog živahnog srca, kao iskru, koja se utrnuti mora.

A Najka bjaše presretna u toj ljubavi; istina djevojke i mladići uklanjahu se njojzi tog radi, što je ona i ove izbjegavala, no nije motrila na to, što one prstom na nju pokazivahu, niti slušala rieći, koje se o njoj i njezinoj ljubavi posmješno pogovarahu, radostno i to, jer bi ona i život svoj za predmet svoje ljubavi pretrpila bila.

I Milan je u ljubavi ovoj sve svoje blaženstvo ili dosta nalazio, ili nalaziti se činio; kad bi mu sestra predbacivala odnošenje njegovo prama prostoj seljanki, kojoj od onog vremena, kad doznade, da joj se brat tiesnim svezom s njom skopčao, posla više nedavaše, slegao je samo s rameni i uzamši kapu izišao iz sobe mrmljajući nješto nerazgovjetna, što mu sestra nikad doznala nije.

Njekoliko danah prije, već što se berba započima, povrati se iz odhranilišta svog k roditeljem mlada Danica, kći vlastelinskog upravitelja, koju je gospoja providnikovica Ljubićka

svom bratu s njezine ljepote toli hvalila. Bilo je doduše liepo djevojče oko 16 godinah, vitka, tanka uzrasta, i što ju zanimivijom izdavaše, bilo je njezino bliedo lice tako nježno i fino, da bi se pargamenastoj artii prispodobiti mogli, na kojoj su u starija vremena mladići svojim milostnicam ljubovna pisma pisali.

S njom dodje u goste i jedna mlada udovica iz daleka rodjakinja njezine majke! Udovica ta bjaše tek dvadesetu godinu navršila; udala se prije dvie godine za starog gospodina Liepovića, skojim je samo jednu godinu proživila, te je ovaj po izmaku jedne godine ostavio svojoj, ne baš vrlo zasluženoj supruzi veliko blago, preseliv se u vječnost. Mlada ova udovica gospoja Maria Liepović bjaše osobite ljepote i tako zanimivog i očarajućeg spoljašnog izgleda, koji se redko u svagdanjem životu nalazi. Svako njezino kretanje, svaki korak, tad i svaka rieč bjaše unapred proračunana, da pobjedjuje, i da se dopade; bila je ona riečju jedna od onih gospojah, koje u današnjem vremenu koketami nazivati običavamo.

Kolika razlika medju bojazljivom Danicom, i reć bi na mejdan pozivajućom udovicom Liepović; prva je priličila zatvorenom pupoljku, koji stidno i nepoznat cvati, dočim se je druga otvorenoj liepoj ruži prispodobiti mogla, koja kao da na poklonenje poziva i leptire k sebi vabi. Ljepota mlade udovice bjaše nedvojbeno riedka i zasljepljujuća, no ne od one vrsti, koje iskreno čuvstvo ljubavi već poradi bielog vrata, sniežne grudi, bielih rukuh, i inih tjelesnih prednostih i dražestih putenost probudjuje.

Zabavam i uveselenju nebjaše kraja; danas se obdržavaše ovdje, sutra ondje berba, naravno da su kod ovih zabavah odličnije osobe morale biti, a te bjahu: vlastelinski providnik Liepić sa suprugom i Milanom, upravitelj spainski sa svojom suprugom kćerju Danicom, i svojom od ženine strane rodjakinjom liepom udovicom Liepović. — Kovim pristaše još njekoliko mladićah što iz okolice, što domaćih vlastelinskih manjih činovnikah, koji se trudiše liepoj udovici dopasti, ulagivajuć se i dvoreć joj kod svakog sastanka, no sudeći po njezinom hladnokrvnom predusretanju bez uspjeha. Jedini koj se je ovoj mladoj liepoj gospoji klonio, bio je Milan, i baš poradi tog, što se on ljepoti njenoj klanjao nije, zabavljaše ju taj mladić sve to većma, oko njezino vatrom pohljepe goreći počivalo je na Milanu u svakom družtvu; i ona razapne sve mreže, da ga za sebe uhvati, a što nemogu žene sa njihovim još opasnijim od bodljivog mača i smrtne cievi oružjem učiniti?

Obdržavala se berba u velikom vlastelinskom vinogradu. Oriše se vesele pjesme beračah i beračicah, pratjene pucnjavom iz pušakah ili malih mužarah, kako se obično u njekih krajevih Slavonije berba provodi.

Milan je sa svojom dvocievkom o ramenu prelazio s jednog brda na drugi lov loveći, kao što to obično gospoda rade kad u vinograd dodju, i bezposleni idu samo da si vrieme pokrate, i kojeg zečića, šljuku ili drugu pticu ustriele.

Približavalo se je poldana, sunce je sjalo za ovo vrieme odveć neobično sparno, sa šta i Milan naumi odmora radi u veliku kolibu uteći, gdje je za gostove bio postavljen veliki stol za ručak.

Stupiv u sobu, prene se, i opazivši u sobi na sofi gospoju Liepovićevu samu, u toli čarobnom položaju, kojemu i najhladnije srce nebi odoljelo.

Milan htjede u prvi mah odmah natrag, no domisli se još za vremena da bi se tim ponašanjem, smiešnim i bojazljivim pokazao, te da nije dorastao, sa toli liepom gospojom koju rieč probesjediti.

Snimi dakle pušku s ramena i čim se pred liepom udovicom učtivo nakloni sjedne na jedan stolac.

Gospoja Liepović odvrati pozdrav sa čarobnim smiehom zadovoljstva hvaleći potajno slučaju, koji ju toli sgodno susrete sa Milanom, kog na koljenih pred sobom viditi, i ljubav mu svoju odvratiti, bijaše joj želja.

„Prvi put sam danas sretna da se s vami bližje sastanem, jer ako sam dobro primietilà, vi mi se u svih družtvih, u kojih zajedno bijasmo, kloniste; neznam, što skrivih, te od mene kao od prilepčive bolesti biežite.“

„Molim oproštenja milostiva gospojo“ odvrati mladić „u svakom družtvu, u kojem se sastasmo, bjaše uviek mladićah, koji vas neprestano okružavahu tako, da pristup k vam nije moguć bio. Ja nisam voljan biti nikomu dosadan, i nemogah tu mladu gospodu buniti u dvorenju toli čarobnoj ljepoti, kakovu ja danas pobliže imadem sreću gledati.“ „Dobro je“ pomisli udovica u sebi i nemogaše posve unutarnje zadovoljstvo svoje zatajiti „dobro je, već je nagazio, kao riba na udicu, ja sam već sigurna da izvedem namjeru.

„Hvala vam na tih laskavih riečih,“ produlji dalje na glas — „koje moja neznatna spoljašnost nezaslužuje. — No da se povratimo započetom razgovoru. Vi se izgovarate time da k meni pristupiti nemogaste, što sam svuda od mladićah okružena bila, na što vam gospodine razjasniti moram, da se ja rado u družtvih zabavljam a mislim da mi to nitko za zlo uzeti nemože, koj moje priašnje okolnosti poznade. Roditelji moji okovaše me s jednim mužem, kog sam kao djeda poštivalà, no kog kao supruga nemogah ljubiti; ja sam živahne naravi, moje srce traži nješta sebi sličnoga, skojim se složiti i razumjeti može. Pokojni moj suprug, lahka mu zemlja, bjaše mi dobar i ljubio me je takodjer više kao kćer nego suprugu. Jednu godinu proživih s njime, i on se u vječnost preseli, ja sam ga oplakivala, i žalila kao otca, što mogah više? — A sad sam opet uživala i hoću da nadoknadim ono sve, što sam u cieloj godini moga dragog života izgubila. Nu razgovarasmo se o vašem pristupu k meni, budite uvjeren, da bi vam, kad bi vi samo za dostojno bio našao približit mi se, dala prvenstvo, a nisam bila naumna, da mladu gospodu oko mene uvriedim; dala bi vam prvenstvo tim više, što ste brat, moje dobre prijateljice Sofie Ljubićke!“ Rieči joj bjahu tako sladke i medene, da bi ju čovjek i dan i noć slušao, a Milan ju i slušaše diveći se umiljatosti njezinoj, a osobito načinu, kojim je sve toli živo umjela predstaviti.

„Dopustite milostiva gospojo“ rekne mladić dignuvši se i liepoj udovici pristupi „da se griešnik pokaje, nastojat ću pogriešku moju izpraviti i za znak pomirenja, molim da mi vašu ruku pružite.“

Gospoja Liepović, pruži mu svoju bielu, krasnu ruku, na kojoj se drago prstenje blistaše i bielinu rukuh uzvišavaše. Milan ju dostojno na ustne svoje pritisne.

Dok je mladić jošt njezinu liepu ruku u svojoj držao, otvore se vrata i gospoja Ljubićka stupi u nutra a za njom ostalo družtvo, koje se k ručku skupi. Sofia se nasmjehne videći u kom je položaju brata svog sa liepom udovicom zatekla. Ona je nastojala o tom, da joj dopane Milanu mjesto

Digitized by Google

uz nju, skojom se je čitavog ručka zabavljala i po svakom razgovoru u njoj više dosjetljivosti, više oštroumja, a i više čarobnosti i krasote odkrio.

Kod ručka bjaše sve veselo, po slavonskom običaju napijale su se zdravice, točile i uz pucnjavu topovah praznile čašice, pjevalo i kad se ručak svrši ustao je svatko od stola posve zadovoljan i veseo, kao što čovjek u družtvu treba da bude.

Milan, kog je po nješto vino, a po nješto dražest mlade udovice razpalila, pristupi k ovoj i uzročiv svoj sjajni pogled na njezin vilinski stas rekne. „Milostiva gospojo, neznam kako da vam izjavim zahvalnost moju za pribavljenu mi danas zabavu, ovaj će mi dan nezaboravljen ostati. — Uspomena na njega i na još jedan krasni predmet ostat' će mi zasadjen do smrti. — No da se ovaj liepi dan dostojno dovrši dopustite mi, kad se kući vratimo, vašim pratiocem biti, meni će sladka dužnost biti vas ovim strmim putem u dolinu svesti. Udovica se u ime privoljenja nakloni i sladko se smjehne a Milan bjaše u tom času presretan.

Uboga Najka bjaše u ovom trenutku zaboravljena. Vrieme povratka dodje, Milan uze gospoju Liepović pod ruku i podje pred ostalim družtvom njekoliko hvatih napred.

„Kad bi ovakih zabavah svaki dan bilo“ povede rieč udovica, tad čovjeku nebi bilo dugočasno, no vrieme berbe ne traje dugo i za koj dan minuti će, tad će nastati jesenski dani, kišovito vrieme i vjetrovi; u prostoj naravi liepo je proljetje i ljeto, no jesen i zimu treba u gradovih i varoših provesti.

(Dalje će slieditи.)

Stanko Vraz.

Ova slika pokojnoga našega Stanka Vraza snimita je s mrtva lica njegovoga i koja je jedina, na koliko nam je poznato.

U ono doba nebje o fotografičkoj umjetnosti ni misliti; jer se je tek počela razprostranjivati Daguerotypija po putujućimi umjetnici, dočim se danas u naših svietlopisnih zavodih i veliki dusi i mali u stotinu primjerakah slikat dadu.

Misleć dakle, da osim one jedine prilike u Muzeju neće se nigdje naći kip ljubimca vile pjevačice, dàli smo evo rezat obraz, na kom je izražen u zadnjem času znak težke duševne i tielesne boli.

Stanko Vraz rodio se 30. lipnja 1810. u obćini Cerovačkoj i polazio je latinske škole u Mariboru a god. 1836. učio je u Gracu mudroslovne nauke. Od 1838. bavio se je u Zagrebu književnostju sve do svoje smrti dne 24. svibnja 1850. „Matica hrvatska,“ koja pripravlja izdavanje svih njegovih djelah progovoriti će obširnije o Biografiji muža prerano umrvšega za narod, koji mu uspomenu ne samo kod imena njegova turobnim uzdahnutjem štuje, nego mu nezaboravi svake godine nakititi grobni spomenik cviećem i kojom suzom.

Prerano Stanko! smrt pokri ti glasnu liru
I žicah njenih vječit zabuši zvuk,
Ti šuteć ležiš sad ovdje grobnom u miru
Al žicah tvojih još drag čuje se zuk.

Pomorska bitka

pod tvrdjom „Monroe.“

Znano nam je iz političkih novinah, kako je već lani buknuo rat medju sjevernom i južnom Amerikom, te su se iste već živo za peruti primile. Mnogi morda ni nemože pojmiti, od koje je važnosti taj rat; ali će ga, sva je prilika, osvjedočiti budućnost o tom. Imade ljudih, koji još i sada misle, da su Amerikanci tobože njeke nakaze, koje se samo medju se kolju i ciepaju, a za izobraženje i napredak da ništa nehaje. Takovim ljudem dokazati će upravo ovaj rat da tomu nije tako. Poznato je ravno, da je ovaj rat buknuo s oslobodjenja nevoljnih sužnjevah južno-amerikanskih; ali pojavi, koji ga sljedom sliede, daju povoda, da i mi o njem štogod spomenemo. Imade ljudih i u Evropi, koji si dan i noć razbijaju glavu, kako da uvedu kod kuće novi pojav, koji je upravo ljetos raznio glas po Evropi, kako se je razvila taktika amerikanska; povikaše odmah njeki njemački državnici, da treba i u evropejskom pomorstvu sličnim putem udarati. Puknuvši glas po svietu o njekakvoj amerikanskoj obloženoj ladji, naumiše odmah njeki njemački državnici uvesti takova šta i u svoje ratno brodovlje. Ele važnost takova obložena ratnoga broda nuka nas, da spomenemo koju o tom, kako je takovo brodovlje za pomorski rat shodno. Nećemo, da stvar dublje cjepidlačimo, već ćemo navesti samo jednu bitku, u kojoj je jedan takov brod sudjelovao — pa onda neka čitatelji sami sude o shodnosti ili neshodnosti takova brodovlja.

Dne 8. ožujka započe vatra pod tvrdjom „Monroe“ uprav o pódnevu. Savezničke fregate „Congress i Cumberland“ utabore se pod zidinami. Oko podne dojuri neprijateljsko brodovlje — a na čelu mu golemi oklopni brod Merrimak, i navali na saveznike. Cumberland započe prvi sipati vatru; ali se i kuglje njegove počese odbijati od Merrimaka, ko zrnje bobovo, kad se s njim o stienu buba. Merrimak poče mu odvratjati i za njekoliko trenutakah razpade se Cumberland na hiljade komadah. Ono 290 i još njekoliko momakah, što ih na njem bijaše, postade s veće strane žrtvom duboka mora. Malo bolje podje i Congress. On se bješe doduše pustio u okršaj s Merrimakom ali nakon poduljega otipanja morao je napokon, provrtan i oštetjen na sve strane u bieg, izgubivši uz oto do 100 momakah što mrtvih, što težko ranjenih. Okolo pol noći eto ti ga već u strašnom plamu. Barut, što bje u njem, upali se i ode nebu pod oblake; a kula Monroe sdrma se iz dna, kano da bi ju svega svieta potresi napali.

Dne 9. ožujka bude gruvanje nastavljeno. Jošte nebje niti zora lica pomolila, već se poče Merrimak gibati hoteći nastaviti svoje pobjedonosno djelovanje. Mislilo se doduše, da će saveznički brodić Minesota moći orijaškomu Mer-

Digitized by Google

rimaku ako i ne odoljeti, to mu barem donekle prkositi; ali bacivši njekoliko hitacah na protivnika, iznevjeri ga sreća, te i njegova sudbina bude svršena. I on prodje na komade.

Sada se ugleda s tvrdjave malena, crna ladjica, kako hrli jednakim pravcem Merrimaku. To bijaše Monitor. Gledeć na ogromnoga Merrimaka, rekao bi čovjek, da to nije ino već kakav šeširčić, plivajući na debelu moru. Sve polako doškulja se on do svoga protivnika. Približiv se k njemu do ½ englezke milje, opali jedanput na neprijatelja. Za ćas ponovi drugi, ponovi i treći hitac; a kad dodje do četvrtoga i petoga, baci nanj dvije kugle svaku o svojih 170 funtih i pogodi ga u zlo mjesto baš u čelo. Sada stopram opazi i Merrimak, da neima više posla sa slabašnim Minnesotom. Uvidiv zapovjednik na Merrimaku pogibelj, pomisli, nebi li bilo bolje, da se malo odalji pa sa strane započme, što bi bilo najuspješnije. Nato priskoče još dva broda Jamestovn i Yorktovn pa i još njekoliko savezničkih brodovah; sakupe se oko svoga druga, koji se odmah po drugiput pusti na Monitora.

Sada dakle da se opeta zakvače dva strašna protivnika? Hiljade gledaocah što s obale što opeta s brodovlja poče uzdisati, izčekivajući, što i kako će biti. Opaziv vodje kako je silan ne samo Merrimak već i nizki Monitor okrenu svojimi drvanicami ledja, pa bjegac! Ali dok je bilo tomu tako, obidje medjutim jedan maleni savezнički brodić Merrimaka; no u zao čas! Na jedan put baci Merrimak nanj strašnu bombu, produši mu trbušinu, upali u njem barut, i diže njega i vojnike u zrak! Zatim pogodi i drugi savezнički brod „Vhitehall“ i baci mu jedno pet momakah u duboko more. No sve to bijaše golom igrarijom. Ciela stvar kretala se je samo okolo dvijuh obloženih brodovah. Još njekoliko hitacah pošalje Minnesota proti Merrimaku, ali uzalud. Izkrvarena i na petdeset mjestah izprobijana morade natrag put New-Yorka; ostaviv većinu svojih ljudih morskim ribam za hranu.

Oko pol devete namjesti se Merrimak u šir i započe sipati kugle sve jednu za drugom. Gruvalo se tuj sve do poslje dvanaeste. Često putah bjehu obje ladje jedna druge tako blizo, da su se medju se i trkale. Kano štogod kad se dva vepra zakvače, te jedan drugoga tako dugo za kučku drži, dok jači slabijemu nezadere zubmi u steganicu ili rebra, tako se natezahu i ova dva takmaca. Svaki je želio svoga protivnika nadjačati. Merrimak pokuša navinuti na Monitora onako, ko što bješe navinuo protiva Cumberlandu. Svom silom poleti nanj, hoteći ga upropastiti, ali mu ovaj izmače na stran. Sada je trebalo poletiti za njim, no Merrimak zaostade u tom. — Deset časakah poslje pódne potegnu se Merrimak malo natrag; a ostale savezničke ladje skupiše se oko njega i odjuriše s njim. Poručnik Worden, zapovjednik Monitorov, veli, da je više njegovih 170 funtih kugaljah prodrlo u oklopljene stiene Merrimakove, dà, tvrdi se još i to, da je isti bio tonuo u vodu za dvije stope. Bilo medjutim kako mu drago, svakako je vidjeti, da Monitor nije znatno oštetjen. Ma Monitoru bude jedini zapovjednik ranjen. Njega pogodi tane Kartätschansko baš kad je gledao na dalekogled i sva je prilika, da će osliepiti.

Vele, da je njeki stari mornar boraveći za vrieme pucnjave u Monitoru, pitao svoga glavara, pošto bje pucnjava minula, gdje i kada da je bila vatra. Mornari najme, koji nisu za vrieme borbe imali nikakva posla, objedovahu unutra tako mirno, kano da i nebi okršaja. Imao je doduše i Monitor njekoliko prodolah, koje mu Merrimak udari, ali ga nijedno tane nemože probiti. A da je i Merrimak morao ocutiti silu Monitorovu suditi se dade i po tom, što se drugi dan neusudi na Monitora. Stopram oko pol noći vrati se Monitor s topovi pod zidine kule, gdje ga saveznici velikim klikom dočekaše. A i mogli su ga radoštju primiti, jer da nebi njega, bio bi im Merrimak počinio neizmjernu štetu. Sva je prilika, da bi bila ne samo Minnesota nego i sama tvrdja propala. Bombardiranje federalističko kod „Newporta-Newsa“ moralo je biti grozno. Sjeverni Amerikanci bili su na sve strane u stisci i već se je mislilo, da će tvrdja „Monroe“ pasti. Da je Merrimak već 7. ožujka bio počeo tvrdju biti, sva je prilika, da bi bio sasvim drugim uspjehom djelovao; jer je Monitor stopram subotom na večer prispio, imajući nalog, da se odmah do Waschingtona potegne. On dakle nebi bio mogao djelovati, jer bi bio prekasno došao; a Merrimak bio bi sve drveno brodovlje skalao i uništio.

Tolika je dakle sila toga oklopnoga broda. I već sada pišu njeki listovi, da će drveno brodovlje pasti. Amerikanci već glasuju, kako da odrede jedno 50,000.000 for. na gradjenje obložena brodovlja. Takova flota neće biti dosada mogućim i silnim Englezom baš u najbolji prilog. „New-York Herald“ ufase, da će Unia imati za godinu danah 55 oklopnih brodovah, medju kojima 22 fregate i dvie goleme baterie, svaku od 60,000 centih a veliku i čvrstu ko „Great-Eastern.“

Usljed ovoga ratnoga pojava, držana bi pred njekoliko tjednih sjednica u New-yorskoj trgovačkoj komori, da se učine shodni koraci glede pomorstva imenito pako glede branjenja New-Yorske luke. U sjednici bio je govor s veće strane samo o dvoboju navedenih brodovah. Kapitan Ericson bude svojski proslavljen; njega bo ide neumrla slava, što je izumio obloženje Monitora. Da nebude njega, bio bi, ko što već rekosmo, Merrimak golemu štetu učinio. Ericson pročita sljedeće zanimivo pismo, što ga je napisao njeki mjernik, učestvujući, kod dvoboja koji je dielio Merrimak s Monitorom.

„Nakon strašne i grozne noći, stigosmo mi — tako veli mjernik Stimmers, s brodom amo. I odmah danas (t. j. 9. ožujka) moradosmo biti strašan boj s orijaškim Merrimakom. Borba potraja puna tri sata, a svrši se napokon tim, što se je naš protivnik povukao do Norfolka. U borbi toj stajalo je željezo proti željezu. Napokon udarismo jedan na drugoga svom žestinom i ja mislim, da su se obje ladje hrabro držale. Do dvadeset i dva puta udari Merrimak strašnim treskom našega Monitora. Sva moguća sredstva upotrebljivao je on, samo da nas suzbije i zatjera u morsku dublinu, ko što nesretni Cumberland, ali mu bude trud uzalud. On osta krnjaste glave; a naš Monitor izbavi se sretno propasti. Tri osobe budu s Monitora bačene, medju timi i ja sam, ali se svi sretno izbavismo. Kako je stvar strašna mogla biti, suditi se može samo potom, kad se pomisli, da su tuj vrcale kuglje od dva centa, koje prebacuju u jednoj sekundi do 2000 stopah. Poručnik Worden zapovjedao je kod kormila, Greene upaljivaše topove, a ja sám preuzeh turanj „braneći ga dotle, dokle god nebude Worden ranjen. Sada preuze Green njegovo mjesto, a ja opet Greenovo.“ Cvala vam sreća u Vašem poduzetju, odgovori mu na to Ericson; mogu Vas uvjeriti, da vam mnogo hiljadah ljudih nosi zahvalu u svom toplom srdcu. Svaki znade, da ste vi onaj, koji nas je osvjetljao, našu zemlju spasio, te orijaša Merrimaka, onako uzbio, košto treba.

Digitized by Google

Na koncu pridoda Ericson, da se nije bojati, da će ladja utonuti. On veli, da bi trebalo najmanje 670,000 ℔ težine, dok bi se ista počela utapati, zato neima pogibelji ni u onom slučaju, kad bi se sve i valovi počeli gomilati. Glede pitanja, da li je Monitor jači ili pako Merrimak odgovara on, da bi Monitor bio Merrimaku zadao smrtnu ranu samo da nebude preveć visoko hitao. Trebalo bi bilo staviti se u daljinu od 200 lakatah, pa naperiti topove horizontalnim pravcem, pa bi kuglje bile onda neprijatelja na svakoj strani smrtnimi udarci udarale. Što će medjutim budućnost o tih dvih neprijateljih donesti, čuti ćemo. No ako Monitor upotriebi kuglje od kovnoga željeza jao si ga i pomagaj Merrimaku.

Čuje se da je Buhanan Commander na Merimaku uslied dobivenih ranah umro — a zapovjednik Monitora Worden nalazi se bolje i prijatelji njegovi ufaju se, da neće osliepiti. Vlada amerikanska naručila je nanovo šest brodovah iste vrsti kao Monitor, nu veće i jošte jače.

Medjutim je g. Wiard, fabrikant od ocelnih topovah vladi novu osnovu za oklopni brod predložio, koji bi Monitora nadkrilio.

O hrvatskoj književnosti.

Svi su narodi u Evropi već svoje literature protražili, pa se slave, ko n. p. Niemci, sa najčvršće literature; a mi ne zamislismo jošte niti o pojedinih piscih, a kamo o cieloj literaturi. To vam polje leži jošte sasvim na ugaru, k ćemu je osobito krivo to, što neima jošte svih djelah niti najglavnijih pjesnikah izdanih; a ono što je izdano, vodi doista do njekoga upoznanja sa piscem, nu pravo mu bitnost upoznati nemožemo. Nesmijemo čekati, da nam tudjinci propitkuju našu knjigu, pa da tada i ono, čime se pravom dičimo zabace. Sada je vrieme da tražimo ono, što imamo; da tim laglje kašnje u toj struci što dobra izpisati možemo. Malo zrnce možebit je dobro!

Literatura dubrovačka imade dvie dobe, kada je stajala na vrhuncu svoje izobraženosti. Prva doba do Gundulića nebijaše jošte sasvim razvita, premda jezgrovita ako i ne sasvim narodna. Tada ju podigne silni duh Gundulićev do visine divne; al se ta visina nemogaše dugo održati. Duhovi, što su poslie njega stupili u red pjesnikah dubrovačkih, nisu bili tako jaki, da uzdrže visinu ovu; u njihovih rukuh pada literatura pa hoće da u puke prevode prodje, dokle oko god. 1630 nestupi inostranac na kormilo pjesničtva u Dubrovniku: Petar Kanavelić. On je svojim eposom Ivanom Trogirskim probudio opet samostalnost i izvornost, očistio vrelo, iz kojega su razna djela skoro 200 godinah tekla i probudio nov život pjesnički, koj se skoro takmiti mogao sa zlatom dobom Gundulićevom. Nu i ova doba zamahnu previsoko, nasljednikom nedostižno. Veći duh morade sada ustati, no je sam Petar bio, da uzdrži ili podigne jošte bolje pjesničtvo; pa jedva je starac od 90 godinah umro, već je cvietao vriedan nasljednik mu mladić od 14 godinah: Gjorgjić, koj je podigao literaturu prema dobi Gundulićevoj. Gjorgjić usnù, pa Gjorgjića nebjè; a nebjè nit Kanavelića, te je literatura pala, da nemože gore. —

Kad bismo tražili uzrok tomu dvostrukomu padu, mislim, da bi ga imali tražiti u tom pitanju, jeli je dubrovačka literatura bila prema narodu našemu? Jeli je literatura u zahtjevu odgovarala Slavena, živuća oko Dubrovnika?

Mi znademo dobro, da je bila literatura dubrovačka u rukuh gospodarah dubrovačkih, a kada se je koj pučanin popeo na plemićkoga pegaza, a on je jašio po plemićku; nu tom razlikom, da se nije nikada tako visoko podigao kano plemići, koji su po Italiji crpili nauke, te Danta i Petrarku premetali, dočim su većinom pučani kod kuće ostali, te se trgovinom bavili, a kada je kojemu omiljela domaća literatura, on se je poveo za uzori svojimi domaćimi, premda se tajiti neda, da mu nije ostalo što god od prostote i jednostavnosti narodne. A tu je uzrok tomu, što je literatura bilo dobro plemićko, koje neodgovara duhu pučanina, naučna na jednostavnost — odtale malen broj pučaninah, odtale veliki broj pjesnikah plemićah. Možemo li mi reći, da je literatura plemićka odgovarala ukusu pučanina? Nemožemo. To nam najvećma sviedoči O. Kačić. Jeli je znao puk dalmatinski, u kojega je najveće blago se porodilo, što god za svoju literaturu? Jeli ju prigrlio? Jeli se poveo za knjigom izraslom u naručju njegovu? Književnost dalmatinska bila je književnost vodeća lozu iz plemićkih palačah, narodu prostu nerazumljiva, pisana u duhu ina naroda. Kada je plemićah učenjakah nestalo, nestà i književnikah. Tu se morade literatura hvatiti boljega korena, no je bio za nju duh talijanski, kojim su dubrovačke knjige odisale; tu je trebalo čovjeka, koj će govoriti narodu u duhu narodnom, u štilu narodnom, da ga uzmogne shvatiti. A toga čovjeka nadje knjiga hrvatska u O. Kačiću. U njegovoj knjigi upozna narod svoju žudjenicu, nju prigrli, pa ju pjeva od postanka Pjesmarice do danas po moru i kopnu. I tako prodje literatura iz rukuh finih, nu na tudju svračajućih, u ruke naroda, koj ju pjestovati umije. —

Tu se vidi, kako je narod sudio sàm o Dubrovčanih, kako je narod težko čekao na knjigu, na kojoj mu naslade bude, koja bi se s njegovimi misli sudarala. To je učinio narod kriepak, samosviestan, nepokvaren, znajući što je njegovo, što li tudje. Istina veseljem pozdravi Dalmacija spis Dositeja Obradovića; jer je upravo on znao pogoditi način, kojim treba narodu našemu govoriti. Isto tako i Relković u Slavoniji. Uzrok je dakle propasti dubrovačke literature koren, nikó u duhu tudju, našemu protivnu. Dubrovčani su postigli toliki vrhunac, da ga narod nemogaše svojim duhom slieditи. Dubrovačka je literatura bila literatura prema izobraženim Dubrovčanom; nu nipošto prema ostalomu narodu dalmatinskom u izobraženju podosta zaostavšu.

Uzmimo one Dubrovčane, koji su pisali o poviesti našoj za Kačića, to ćemo golemu razliku vidjeti u načinu pripovjedanja i u jeziku. Dočim se oni vežu po naucih nejasnih i tamnih, teče Kačićev štil ko potočić vijući se po poljanah cvatućih. Doćim oni svraćaju jezik na volju misli, vlada u Kačića ćist i nepokvaren jezik podmećuć si misli prema sebi. A to je glavna karakteristika nove i stare literature. U staroj si misò jezik podmeće nepazeć na njegovo zahtjevanje, dočim u novoj literaturi i misò i jezik svoje hoće. —

Kačića ide neumrla slava, što je on prvi pogodio žicu, kojom treba narodu hrvatskomu pjevati; on je utemeljitelj literature nove ili narodne. Po tom bi se mogla razdjeliti ciela literatura na tri glavne dobe, medju kojima bi prvu ili najstariju sačinjavali spomenici glagoljski, ćirilski i latinski pisani do Marka Marulića, kojim bi počela literatura dalmatinska (dubrovačka) do Kačića, koj je udario putem onim, kojim je zadaća novoj književnosti poći. Sad stupiše i Srbljи na polje narodne literature izbaciv iz knjigah staru slovenštinu. Ova doba može se nazvati κατ' ἐξοχήν srbsko-hrvatska književnost. Ove se glavne dobe diele opet na manje epoche, kako to sáma stvar zahtjeva. —

Nu jošte jednu! Pregledali smo bielo srebro, da vidimo sada suho zlato, pjesme narodne, kako li je snjimi udes u narodu našemu kretao. Najstarija nam (!) poznata pjesma narodna tiskana je u Pjesnicih hrvatskih od J. K. S. Ako one pjesme uzmemo prispodabljati k našim novijim, pa makar i samo starije Vukove k novijim, to ćemo vidjeti, da imade tude golemih razlikah, to glede načina pripoviedanja, to glede metra. Tamo ćemo vidjeti kriepku i silnu balladu poput balladah inglezkih, a tude neizmjernu epičku širinu. Ondje mjerilo mješovito po rythmu složeno, a ovdje jedini deseterac. Mislim dakle, da su naše narodne pjesme onako prošle svoje dobe, kano i inglezke, koje su se kašnje takodjer oddaljile od onoga načina, kojim bijahu slagane za zlatne dobe minstrelskoga pjesničtva. Da nam pr. gosp. v. župan I. Kukuljević i ono blago izda, što ga čuva u svojoj knjižnici, riešilo bi se pitanje o desetercu, komu će valjda rythmus glavnim bilom, ko svim ostalim narodom, biti. — *L. G. S. K.*

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. travnja. Čudnovati mjesec travanj poznat sa svojih parokružnih hirah dosadi ljetos upravo malomu i velikomu. Da nas nije ožujak napunio sladkom nadom proljeća, nebi nas ove travanjske šale mnogo pekle, al ovako nam neda od skrbi ni odahnut.

Veli naš narod, da kad se jednom stršen pokaže, a lastavice gnjiezda pletu — da je svaka bojazan s mraza suvišna tim većma, kad se ljetos sve natjecalo, kako će punije procvasti, bujnije se razviti od najzapuštenijeg grmića, do vrtnog gojenog drveta. Svačije se grudi nadimahu čuvstvi poezije s tolike miline, kojom nas obsipa darežljiva ruka divne prirode. Al sve to i mnoga gatanja naših bakah i seljakah ljuto iznevjeriše se; jer nesamo, što se stršen opet sakrije a slavulji od tuge umuknuli, nego su uslied travanjskih mušicah bili miliuni forintih narodnoga dohodka svaki večer u pogibelji. Ne samo gospodaru, nego isto tako i gradskomu gizdelinu, koji misli da jagode na vrbi rastu, dosadila je bura, snieg, solika i kiša; ne radi toga, što je spravljenu jur zimsku surinu, nanovo obući morao — nego glede — reakcije t. j. ekonomičkih jadah, pitajući, da li će bit sutra mraza? — I sama djeca brinuše se za trešnje i grožđje. te je svuda bilo veće brige zatim, nego li za članci „od slona i komarca," o centralizaciji i dvoranskoj episodi, o Monitoru i talijanskoj operi il o Vukaloviću Luki! Gledajuć bielo slieme naših gorah punih sniega, vapiše svatko: Samo da se nebi noćas razvedrilo! — al — žalosti! — razvedrilo se — i pao je Thermometer na debeli led i smrznutu zemlju — i 17. pofuri hudi mraz trud i muku mnogom vinogradaru, a orasi, žir i voće u okolici zagrebačkoj rekoše s Bogom! — ko i brošura političkih razmatranjah od Eug. Kv.

Naš osiromašeni narod težko ćuti takove udarce; dočim bogate nesmete upravo mnoge za naše nazore vele oriaške katastrofe. Sve vino u cieloj domovini na primjer neiznaša onu svotu, što sám jedan parobrod engl. „Warior" (5 miliunah for.) stoji — pa koliko je takvih u amerikanskom boju zaglavilo?

* 23. Svršetak kazališne hore imao se je polag oglasa držat u ponedeljak 21. sa komadom „Kakov otac, takov sin", nu mjesto toga otvori gosp. Carlo Rafaeli Burlini svoj Cyklus talijanskih operah dne 22. sa „Ernaniom." Bivši u predstavi javljamo na kratko, da je občinstvo nepovoljno primilo ovo družtvo. Ova će opera biti upravo Ahilova peta svakomu Impresariju, koji nije nakanio izvrstnim osobljem stupiti na pozorište i izkititi komad bar na toliko, što prizori zahtjevaju. Da nije Basso svojim izpjevanim glasom bio tako nesretan, to bi sud o čitavom izvedenju bio mnogo blažiji; al na tom kamenu razbi se i ono malo gledanja kroz prste. Bariton je ponješto večer izgladio i spasio od propasti. Orkestar, bolestju njekojih članovah oslabljen, učinio je svoju dužnost. Drugi put više.

* Iz Djakova nam javljaju, da su ondješnji bogoslovi u oči svetkovine na slavu preuzv. g. biskupa liepo predstavljali Ilije Okrugića „Sačuricu i Šuburu" pa da se nadalje čine priprave za predstavu 23. o. m. na korist Jugosl. Akademije; igrati će Nemčićev komad „Kvas bez kruha" a 24. t. m. „Sastanak na Urvini planini" od I. O. Osim toga prevadja uz svoje nauke ista revna mladež duhovna „Sveobću crkvenu povjest" — komu će se nadodati njekoliko glavah tičućih se cieloga Slavjanstva, a osobito naše domoviue.

* Naš historiograf i odvjetnik hrvatskih zakonah, g. Eug. Kvaternik odputovao je na kratko vrieme u Novigrad, gdje se bavi literarnimi poslovi, dok se njegova parnica radi II. knjige „Političkih razmatranjah na razkršću hrvatskoga naroda" nerieši.

* Nadamo se, da ćemo na skoro čitati po uglih oglase izvanrednoga Concerta. Čast gg. Remenjiju Deknerovoj. Zadrobiljkovoj, Svjetčinu — nu Concert cieloga čina iz opere „Porin" od našeg prvoga i nezaboravivoga glasbenika Lisinskoga — mislimo da će svakoga neobično obradovati. Već dulje vremena, što se dotične zadaće razdieliše a sborovi vježbaju se marljivo, koji će dostojni utisak činiti.

* Priznati se mora, da od ovo deset godinah narodni jezik u Kranjskoj i Štajerskoj divno napreduje. Ponajglavnija zasluga pripada neumornomu trudu i praktičnomu postupanju velikoga domorodca Dr. Janesa Bleiveisa urednika „Novicah", koji je to posvjedočio i najnovijom svojom brošuricom o slovensko-hrvatskom jeziku i „Kranjskoj šprahi" Toj knjižici je zadaća razbistriti um poštenomu puku glede jezika i oprovrći zlobne opazke njemškutarah, te zaslužuje radi svoje humoristično-poučne tendencije, da ju svaki u Kranjskoj i na Štajeru čita i uvaži.

* „Ost u. West" prestaje koncem ovoga mjeseca izlaziti kao dnevnik — nu izdavat će ga kao tjednik u velikoj osmini na dva arka i nadalje g. Dr. Mirko Tkalac u Beču.

* Iza zimskih njekoliko danah zadobi opet sunce svoje gospodstvo i nastaše dani kakvimi će se zadovoljiti i najprokšenija ljubiteljica promenadah. Velikoga tjedna — na koncu pravoga mesopusta — pripravlja se siromah i bogatac, da najveći blagdan — Uzkrs — dostojno slavi, što najbolje znade. Značaj tjedna ćuti se podpunoma tek četvrtkom od svečanog pranja noguh u stolnom hramu, sve do svršetka podiganja kod svetog Marka, kroz koje vrieme vrviše ulice od množine pobožne svjetine, putujuće od crkve do crkve svih triuh vjeroizpovjedanjah. Ove godine bje uzkrsnuće mnogo svečanije, jer su i vojnici svojom paradom, pucanjem i bandom mnogo tomu pridonieli.

Uskrsnim ponedeljkom otvoriše se opet proštenja u Remetih, kod svetog duha itd. gdje se kod ugodnog pramaljetnog vremena prosto narodni život u svojoj izvornosti i cieloj slici pokazuje.

Pitanja

družtva za jugoslovensku poviestnicu i starine na sve prijatelje domaćih starinah i jugoslovenske poviestnice.

1. Ima li u vašoj okolici na gori ili na polju, malih okrugljih brežuljakah, koji su od ljudskih rukuh nanešeni? Kako se zovu, i šta se od njih pripovieda? Ima li *stećakah* i *mašalah* s napisima, s uresima ili sa slikama?

2. Jesu li se ikada u vašoj okolici, podaleko od navadnoga groblja, slučajno izkopale kakove kosti i koje veličine i vrste?

3. Jesu li takove kosti ležale u zemlji, ili na zemlji? Jeda li je takovo miesto, gdie su ležale, bilo ogradjeno kamenom ili opekom? I jeda li se je tu našlo takodjer kamenitih sandukah, oružja, prstenja, novacah, dragoga kamenja, žarah, uglevja, pepela itd.

4. Ima li u vašoj okolici starih zidinah nad ili pod zemljom? Oda šta su sagradjene, kada i od koga?

5. Nalaze li se kod vas stare opeke (cigle), s kakovim urezanim znakovima ili pismenima?

6. Imali kod vas ostanakah starih vodovodah s gvozdenim, olovnim ili zemljenim cievima?

7. Jesu li se našle u vašoj okolici kod kopanja ili oranja stare posude, šta je u njih bilo? Ili su možebiti druge kakove podobne stvari izkopane?

8. Jesu li ikad u vašoj okolici izkopane ili nadjene slike, kipovi, novci, igle, prsteni, kopja, mamuze, mačevi, šlemovi, štitovi, kacige, itd. od zlata, srebra, meda, čelika, bakra, gvozdja itd.

9. Nalaze li se kod vas na polju ili u crkvah, na gradovih, kućah itd. kameni s napisima gèrćkim, latinskim, slavenskim ili drugim kojim pismom narešeni?

10. Ako su ovakove stvari nadjene, gdie se nalaze sada?

11. Ima li kod vas imenah gorah, briegovah, poljah, dolinah, klanjacah, špiljah, ponorah, pećinah, liticah, skalinah, kamenah itd., koja na staru dobu, mitologiju, ili na historiju spominju, i šta se je ondie znamenita sgodilo?

12. Ima li u vas starih gradovah, samostanah, crkvištah ili drugih znamenitih sgradah, i šta se o njih pripovieda?

13. Ima li u vašoj okolici po crkavah, gradovih ili gdie drugdie znamenitih? Ili dali ima tu slikah od gradovah, samostanah, crkvah i čitavih predielah domaćih? Ima li slikanih ili s kamena dielanih podobah slavnih muževah i ženah, ili narisanih narodnih nošnjah i dogadjajah?

14. Ima li u vašoj okolici gdjegod starih ru-

Digitized by Google

kopisah, urešenih sa slikama, ili knjigah sa bakro-, medo- i drvorezima ili bojadisanom slikariom?

15. Ima li u vašoj okolici kakovih arkivah, ili pismenih sbirkah, ili pako pojedinih starih poveljah (diplomah), rukopisah, knjigah itd., bilo u kojemgod jeziku? Kada i od koga izdana je takova stara knjiga? Tko ju je tiskao, gdie i koje godine?

16. Kod kog se nalazi takva knjiga i takav rukopis, može li se dobiti u prvopisu ili u prepisu?

17. Ima li u knjižnici biskupije, samostana (monastira), župe, eparhije, parohije ili u privatnih rukuh kakovih rukopisah bili oni *u komgod jeziku pisani*, te govorili od ma koje grane znanosti, osobito pako o takovom predmetu, koi zasieca u povjestnicu jugoslavensku? Od koga je pisan takov rukopis? koje godine? koliko ima listovah? Ima li miniaturah? Jeda li je vlastoručni rukopis znamenitoga čovjeka? Može li se dobiti za prepis ili na prodaj?

18. Kakovi se nalaze u vašoj župi ili u glavnoj i područnoj crkvi umietni predmeti? Ima li tu kamenitih ili drvenih liepih kipotvorah? Ima li boljih slikah slikanih na drvu, medu, platnu ili stieni itd., od kojih se znade ime sačinitelja? Ima li krasno i umietno izdjelanih crkvenih ikonostasah, posudah i odieće, krstovah, štapovah, krstionicah, propoviedaonicah, klupih sa drvorezima itd.? Znade li se ime onoga, koi ih je načinio ili poklonio, i u koje vrieme?

19 Ima li u vašoj crkvi ili u bližini vašega stana starinskih napisah na zidu, na nadgrobnim kamenima, na *zvonovima*, ikonima i kèrstovima, na svećeničkim haljinama, na crkvenim posudama?

20. Koje godine zidana je glavna ili područna crkva vaše okolice? Od kojega graditelja, u kom štilu, ima li sa oblim, šiljastim ili četverouglastim prozorima i vratima. Dali ima svod ili čemer na krst ili na oblo. Da li ima kamenitih rezarijah, stupovah, polustupovah itd.?

21. Ima li kakovih tiskanih knjigah ili rukopisah, u kojih su popisane gorespomenute stvari?

22. Ima li tiskanih zemljovidah (kartah) vaše okolice ili slikah pojedinih predielah? gdje bi se takove dobiti mogle?

23. Koji su kod vas običaji pučki kod *poroda*, *krstjenja*, *ženitbe*, *kumovanja*, *smrti* i *pogreba?* koji nadalje kod *koledovanja* oko nove godine, kod svetkovanja *uzkrsa* (vazma), kod *ladovanja* na Jurjevo, kod sborovah na duhovo i brašančevo, kod *kresa* na Ivanje? Što radi puk na *dušni dan*, na *božić* i na *badnjak?* Koje se pjesme pjevaju ovom prilikom?

24. Šta kod vas pripovieda puk o *vilah vještičah*, *coprnicah*, *viškah*, *bahornicah vješčacih*, *krstnicah*, *coprnjacih*, *vilenjacih*, *vračarih* i *vračaricah?* Šta od *Rojenicah*, *Sudicah*, *Dračicah*, *Letnicah*, *Polednicah?* Šta o *Ladu* i *Ladi*, o *Bielbogu* i *Perunu*, o *Triglavu*, o *Svetovidu* i *Svetom Vidu*, o *zlatoj i Jagodi babi*, o *Dodi*, *Dundi* i *Dodoli*, o *Lelju* i *Lelivi*, o *Davoru*, *Turu* i *Turici*, o *Živi* i *Živani*, o *Jeki*, o *Jaseni* i *Ješi*, o *Gromovniku* i *Svetom Iliji*, o *Kurentu*, o *Vukodlaku* i *vučjem pastiru*, o *Černombogu*, *Biesu*, *Črtu* i *Čartu*, o *Heli*, o *Maliku* i *Maličcu*, o *Škrapcu* i *Škratelu*, o *Sablasti*, o *Mori* i *Morani*, o *Divih*, *Oriaših* i *Patuljcih*, o *Kugi* i o *Smrti?* Što napokon o noćnih sviećicah, o živoj vatri? itd.

25. Ima li u vas koje osobito mjesto, o kojem se pripovieda, da se tamo sastaju *vile* ili *ještice* (coprnice), ili da tamo takove stanuju? Ima li gorah, šumah, špiljah i rudarskih jamah, gdje se po narodnom pripovjedanju nalaze zli dusi i mitologička bitja?

26. Šta pripovjeda puk u svojih bajkah ili pjesmah o mitologičkih pticah i zvieradi; o *sovi*, *kukavici*, *golubu*, *slavoju*, *bieloj kaći*, *kućarici*, ili o drugih *zmijah*, o *zmaju* i *pozoju*, o *biku*, o *šarcu?* itd. Šta o *zori*, *suncu*, *mjesecu*, *zviezdah*, o *mlaju* i *mladoj Nedelji?* Šta o *vjetrovih* i *oblacih*, o *gràdu* (tući) i o *gromu?*

27. Kako zove kod vas puk pojedine *zviezde*, što mu je *mliečni put* ili *nebeski pas?* Šta pripovjeda o *vlastaricah* ili *vlašićih*, o *koscih*, o *kolih*, o *kresanju zviezdah* itd.

28. Kakove vrsti narodnih pjesamah pjeva kod vas puk? Šta se pripovieda ili pjeva o starih naših kraljevih, banovih ili drugih vitezovih? Šta o bojevih i razbojevih? Kakova je nošnja kod vas? koje se narieče govori, da li štokavsko, kajkavsko ili čakavsko?

29. Kakov se je znameniti čovjek, bio on spisatelj, umjetnik, svetjenik, vojnik ili šta drugoga, porodio u vašem kotaru? Bili se mogao dobiti njegov životopis.

30. Bavili se tkogodj u vašem kotaru sabiranjem ili popisivanjem starinah? Jeda li bi se moglo od njega štogodj kupiti ili na dar dobiti za narodni Zagrebački muzeum?

Svaki prijatelj starinah i povjestnice, osobito pako članovi družtva za povjestnicu jugoslavjansku, mole se ovime uljudno, da barem na jedno, ako li je moguće i na više gore stavljenih pitanjah, *u kojem im drago jeziku* odgovore, i svoj odgovor podpisanomu pošalju. Njihova imena stavit će se sa zahvalnicom u novine i njihovi sastavci tiskat će se, ako im bude povoljno, u arkivu za povjestnicu jugoslavjansku. Zajedno se umoljavaju sva uredničtva hrvatskih, srbskih, slovenskih i bugarskih novinah i časopisah, da ova pitanja u svojih listovih priobćiti izvole. Družtvu za jugoslavjansku povjestnicu biti će milo, ako se odgovori na ova pitanja i u rečenih novinah ili časopisih objave; jedino moli isto družtvo, da mu se tako objavljena prijateljski priobće.

Ivan Kukuljević, v. r.
načelnik družtva za jugoslavensku povjestnicu u Zagrebu.

Književnost.

* Gospodin „Wuk Stephan Karadschitsch“ oglašuje svoju četvrtu knjigu naših narodnijeh pjesamah, koja će biti velika oko 30 tabakah i stojat će za predbrojnike fr. 2. a. vr. Landstrasse Nr. 517. in Wien.

Peta knjiga tiskat će se u Zagrebu, pa se čuje, da je radi toga naš starina glavom ovamo došao.

* Knjižara Braumilera izdaje: Lexicon Palaeo-slovenico-Graeco-Latinum, slavnoga nam filologa F. Miklošića. Izaći će u pet svezkah, svaki po 12 tabakah. Prvi je svezak gotov i prodaje se po 3 for.

* U Beogradu je izišla „Popularna narodna ekonomija“, preveo Kosta Jovanović, licejski profesor. Ovo djelo pregledala je i odobrila školska komisija. Ciena mu je 8 grošah čarš. (362 str.) Knjigu ovu izradilo je jedno družtvo učiteljah u Hamburgu; koristna je i zaslužuje preporuke, samo da se i g. prevodilelj koliko toliko osvrtao na jezik (uzmite samo naslov!). — U Beogradu izdao je Maks. Pančević: „Srbskoga sekretara ili rukovoditelja u sačinjavanju raznostručnih pisamah i sačinjenjah po A. Stojkovićevu dielu“. Knjiga je velika; štampana je kod N. Stefanovića. Dan.

Svaštice.

* Grofica Jankovićeva, u Daruvaru da na imendan svoga supruga kakovom novinom zateče, dade svojoj starijoj kćerci kod dolnjo-darovarskih seljankah napraviti narodno odielo, kao što slavonske dievojčice nose, i to: maramu na glavu, djerdan, oplećak, košuljicu i pregaču.

Tako obučeno djevojče stupi pred svoga otca, te mu srdačnu čestitku u hrvatskom jeziku izgovori. Roditelj vrhu toga bio je osobito razveseljen, — i spomenutim seljankam trud pri šivanju odiela liepo je naplaćen, — sa pet komadah tvrdih škudah.

Kad sam rečenu dievojčicu tako odievenu zapazio, bilo mi je vrlo milo, i zaželio sam u srcu: da živile narodne nošnje, i naše liepotice, koje je nose! — S.—I.—

* „Times“ opisuje pokuse učinjene u „Shoeburynessu“ sa topovi nove vrsti, koji će tek oživotvorenu teoriju Merrimakovu i Monitorovu svaliti. I tako ćera jedno izumje drugo i sám Bog znade, kakove će smrtonosne strojeve sviet izmisliti, dok se napokon neukine grozovito to načelo ubojstva.

* Prije njekoliko mjesecih oglasio je glasoviti lučbar Carré svoju novu methodu za umjetno pravljenje leda, kojom prilikom izrazi nadu, da će mu do skora za rukom poći na lagani i sigurni način očistiti morsku vodu, da se bude piti mogla. Dvojilo se je veoma o uspjehu, kad su toliki kemici uzalud kušali riešiti to pitanje. — Nu evo je Carréu sreća poslužila, te je sbilja odielio sol, što će biti od neizmjernih posliedicah, kad se jednom uvede u veliku praktičnost.

* Da se makademizirane ceste živo praše, o tom smo se i mi u Zagrebu dosta osvjedočili, a budući da su u Parizu skoro sve ceste takove, mislilo se je ozbiljno tomu zlu doskočiti, te su učinjeni pokusi sa Asfaltom. Novim načinom asfaltirane ulice pokazaše se, toli glede čistoće i elegancije, koli neprećerane ciene veoma koristne.

Anagramm.

Od Konst: Mandrovića

123456 — dom u koji mnogi unilaze. —
43656 — hasnovito rogato živinče. —
4563 — nikome nije milo. —
1235 — malena životinja što puzi. —
4235 — tko izgubi, liši se i života. —
364 — zvier u vodi živuća. —

Zagonetke.

Od F. S. K—na.

5.

Dok je cielo
Kvasi tielo,
A i ruho,
Što bje suho.
Čim nestane
Jedne strane,
Eto ptice
Neletice.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 13. U Zagrebu 5. svibnja 1862. Tečaj II.

Kraljica.

od

Vladimira Nikolića.

(Nadalje).

VI.

„Zbilja gdje ste vi naumili zimovati?

„Po svoj prilici kod sestre do proljetja, a kako zatim, jošte nisam odlučio.

„I ja sam se hotjela odmah poslie berbe u grad vratiti, no moji rodjaci nepuste me prije božića nikako — ja nedvojim, da ću se u buduće mnogo bolje zabavljati nego do sad, reče i vatreni svoj pogled upravi na mladića.

„Ovomu zatrepti srce od veselja“ kad bi vam ja milostiva gospojo vrieme pokratiti mogao i za način takov znao, budite uvjerena — „Vaša kuća jest sa kućom mojih srodnikah sprijateljena, mi ćemo se čestje sastajati i vidjati“ presjeće udovica Milanu rieć „a zbilja imadete li vi knjigah, o bez sumnje da ćete ih imati — molim vas gospodine smilujte se meni, da od duga vremena neskapam, to mi gledajte jednu dostaviti — kakove vrsti, prepuštam vašem ukusu.

„Ako dopustite, ja ću biti tako slobodan sutra čim dostojno bude.

U mjesto odgovora i dozvole, pritisne udovica ruku mladiću, a zatim je od strane ovog sliedio vatreni cjelov, kog on na njezinu ruku pritisne.

Ovakovim i sličnim razgovorom približe se selu. No prije nego što u selo udjoše, morade se družtvo razstaviti, jer je jedne put desno, druge lievo vodio. Milan se sad sa svojom pratilicom zaustavi, jer se njih dvoje podaleko od družtva napred udaljili i moradoše ovo pričekati „Ah gledajte tamo onu prostu ali liepu djevojku“ prekinu se gospoja Liepović u jednoj svojoj pripoviedki „Tko bi mislio, da se i ovdje tolika krasota naći može“ vi ste gospodine dulje vremena u ovom predjelu, je li vam možebiti ona liepa djevojčica poznata, jel' da je liepa? Milan se okrene k strani, na koju udovica rukom pokaže i — probliedi u toj djevojci upoznao je — Najku, koja je sa izvora u posudi kući vodu nosila.

„Dosta — vrlo liepa — odgovori on zapinjajuć“ dali ju poznam — od vidjenja — malo — to jest, ona je bila švelja moje sestre —

I na njegovu sreću približi se sad družba, te se Milan zabune i smetnje oslobodi: Družtvo se razstavi, liepa udovica, pruži još jedanput nježno svoju ruku mladiću s riečmi:

„Dakle sutra — ja vas očekujem.“ Od današnjeg dana bio je Milan kao uslišani štovatelj gospoje Liepović u otmenih kućah smatran. Najka je na strani liepe mlade, njoj još nepoznate gospoje svog Milana upoznala; nemogavša si toga razjasniti. Najme, stegnu joj se srce u grudi; promišljavala je često na sve načine, no nigdje razjasnjenja, nigdje utjehe, vidila je kako Milanu ona liepa gospoja tolikom umiljatoštju svoju ruku pruži i kako ga nježno pogleda — i pritom kao mač probode ju nješto u grudi, što još do danas neosjeti; ah bio

Digitized by Google

je to početak ljubomornosti s ljubovnosti, čuvstva Najki još dosad nepoznata. Sad se sjeti opomene i savjeta Gavranova, i razplaka se onako gorko, kao što se je pri razstanku i odlazku njegovom izplakala.

VII.

Čim se drugi dan Milan probudi iz sna, pade mu na um slučaj jučerašnjeg dana i sve što se s njim dogodi. Sjeti se Najke i poče se kajati i sam sebe koriti, što je tako nečovječno s njom postupao, i na prama mladoj, liepoj udovici skoro ju sasvim zaboravio. Naumi opet sa ovom se nesastajati i pogriešku svoju izpraviti. U toj namjeri Najki se uputi; nadje ju žalostnu i sa crvenim od plača očima.

„Ti si žalostna Najko“ započe Milan „i ja znam uzrok tvoje tuge“ ti si me jučer sa jednom gospojom vidila, te si si Bog zna što uobrazila, o čemu i nesnivah, a to je naravno, da si ljubeće srce mnogo puta stvar inače tumači, nego što jest, i time samo sebe muči. Gospoja ona, skojom me ti iza sela vidi, jest glavna prijateljica moje sestre, i ja sam ju radi učtivosti vodio pod rukom — druga namjera nebjaše kraj tog, vjeruj mi — samo netuži. Najko i nekvari tvoje liepo lice suzami.

„Zbilja je tako kako veliš“ upita kraljica i svoje plavo veliko oko pitajući obrati na mladića „Kao što ti rekoh“ odvrati mladić, no neusudi se nju pravo pogledati.

„O da znadeš, što sam pretrpila; čitavu noć nestisnuh ni oka i mislila sam — o što sam sve mislila — da nevjeru tvoju preživiti mogla nebi, nu hvala Bogu da istina nije“

Milan osjeti u ovom trenutku nješto u grudi slično onom što se crv savjesti naziva, koj nas po krivo učinjenom kom djelu počima grizti — no pobjedivši se zagrli Najku rekavši joj „Nije dušo, nije istina, samo budi spokojna i utješi se“ I doista podje mu za rukom utiešiti djevojku, ali ne sasvim njeku slutnju, koja joj obuze dušu razgnati. Najka se razvedri i razveseli, oči potamnjenje zasijaše iz nova i njezin čarobni smieh zauze opet svoje mjestance na njenih ružičnih ustnicah.

Čim se Milan vrati u dvor izjavi mu sestra, da je malo prije gospoja Liepović po obećanu knjigu s molbom poslala, da ju vlastnik po zadanoj rieči sam donese, nalazio se je Milan u velikoj smeći, jer si je čvrsto preduzeo bio mladu udovicu, koje radi bi skoro Najku zanemario i ostavio bio, u svakoj prilici izbjegavati, on naumi knjigu po poslužitelju poslati i izjavi tu nakanu svojoj sestri, koja ga tog radi koriti stade pridodajuć, da čovjek od značaja treba da u svakom slučaju zadanu rieč održi.

Milan uvidi i sam istinitost ovih riečih i kajao se je što obećanje dade, no učinjeno nemogaše neučinjenim postati. — te krenu put u dvor vlastelinskog upravitelja, gdje mlada udovica obitavaše.

Dan za danom protiče i od tog vremena minuše četiri nedjelje; velike se promjene u tom pedlju vremena zbiše i u naravi i što se njekih osobah ove pripovjedke tiče. Ljeto ode sa svojim žarkim suncem, sa ružami i cvietjem i ustupi mjesto sve to hladnijoj jeseni, koja sa sobom vjetrove i mraz donaša. U gorah i šumah žuti listje i pada na zemlju, a ptice ostaviše svoja gnjezda i odoše si zimno prebivalište u toplom jugu potražiti.

A što se nekih osobah tiče? — Milan je od onog dana, kad je prvi posjet gospoji Liepović učinio, sve to riedje Najku polazio, izpričavao se velikim i važnim poslom, a uboga nedužna i s varkami svieta nepoznata djevojka vjerovala mu je, a kako i nebi, kad je sa svom silom prve ljubavi o njem visila, a prva sliepa ljubav vjeruje obljubljenomu predmeta bezuvjetno sve, premda bi se često, kao što se kaže neistina rukom hvatati dala, no i ti riedji i kratji pohodi konačno sasvim izostaše.

Svanuo je prvi studen, dan sviuh svetih; narod grnu u crkvu, da sluša službu božju i da se pomoli za duše i milog kog pokojnika. Dan je bio bistar i hladan, iz jutra vijahu se guste magle po zraku, no kasnije legoše na zemlju, i sunce zasja nad čistim nebeskim svodom. U posliednjem klecalu u crkvi sjedila je uz jednu staricu djevojka. lica blieda i usahnuta, oči joj biahu svoj plamen izgubile i poznalo se je iz svih crtah njezina nježna obličja, da ju njeka unutranja duševna tuga mori i njeki tajni ljuti jad o tom nastoji, da nedužno ovo bitje prije reda u tavni grob strovali. Uboga Najka, tko ju je sad vidio, nikad nebi kazao, da je to ona vesela, zdrava i kriepka djevojka od prije, da je to liepa kraljica, za kojom je mlogog mladića srce uzdanulo. Brižna mati opazila je u jedinici ovu promjenu, i izkušavaše i pitaše, koj bi tomu uzrok bio, no Najka se je izgovarala na posao, a to bjaše i vjerojatno; jer je od njekog vremena prekomjerno mnogo, više nego prije poslovala; jer je u poslu i molitvi jedinu utjehu i zabavu nalazila.

I to su promjene, što se sa dviemi najglavniimi osobami ove pripovjedke u kratko vrieme zbiše. Bogosluženje se dovrši, seoski župnik obznani još njekoja po starom običaju, medju inimi i to, da g. Milan Ružić sa gospojom udovicom Mariom Liepović u brak stupa, i danas se to prvi put oglašuje.

U pjesmah opjeva se, da je najsilniji udar onoga groma, koj iz vedra neba zgadja, no mnogo više zgodiše se obznana braka Milanova sa udovicom Liepovićevom.

Molitvena knjiga pade joj iz ruke, a glava na djevojačke grudi, no morao je taj jad, taj čemer odviše težak biti, jer ga tjelesne sile uzdržati nemogahu, Najka pade onesvješćena pod klecalo. Buna se rodi, stara sirota majka nezna toj nesviesti uzrok, a nezna kako da joj doskoči; mnila je, da joj uz noge ljubezna jedinica mrtva kleči, trajala je ova zabuna njekoliko trenutakah, dok se njetko nedosjeti, i ladne vode nedonese, te poskropivši lice uboge Najke, u život ju neprobudi.

Ona se digne, neznajući što se oko nje zgadja, žica ona u srcu, koja ljubovne glase odvratja, bijaše puknula. Upiruć se o ostarielu svoju majku, koja gorke suze lievaše i koju bi kćerka podupirati morala, vrate se obe nesretnice u svoju nizku kolibu.

Najka nije, kao što se je nadati bilo, suzah lievala, niti jadikovala; žalost njezina bijaše niema, no s tim veća i užasnija; ona nije osjećala, da srce u grudih imade, jer joj se činjaše, da je kucati prestalo, a što može prije srce ljubeće djevojke utamaniti već nevjera i prevara, od strane onog predmeta, u kog svu svoju nadu i povjerenje stavi.

Kraljica nije kod ručka okusila se ničeg, pogled joj bijaše ukočen, koj bi se samo onda omekšao, kad bi kradimice svoju ubogu majku pogledala, koja je već napolak u hladni grob koračila. Poslje poldana ode udovica Vranićka k jednoj susjedi na razgovor; ta uboga majka nije slutila onaj jad, koj je u grudih njezine jedinice biesnio, nit u snu nebi joj na um pala bila nesreća, koja njezinu kćer dopade. Najka

Digitized by Google

ode u svoju sobu i stade svoje stvari uredjivati, tad se baci na koljena pred slikom bogorodice i sad joj prvi put gorke krupne suze obliju bliedo lice; više dva sata klečala je i molila se Bogu iz dubljine svoga prevarenog i slomljenog srca. Tako prodje druga polovica ovog blagdana, gdje komu u plaču i suzah, a drugomu u pjesmi, veselju i zabavi. —

Noć nastupi, čista, bistra i vedra, no hladna noć. Sitne zviezde ukrasiše nebesni prostor, kao da ih je najizvrstnija vezilja tamo zlatom izvezla, a mjesec sipaše svoje zrake, na okolicu ovu, koja, prem cvieća i ljetnih uresah lišena, i u jesenskoj odjeći liepa bijaše.

U selu vlada tišina, seljani legoše na počinak, da se za posao drugog dana okriepe, samo u kolibi udovice Vranićke vidjeti je još slabu svjetlost, no i ova se, čim osmi sat na zvoniku seoske crkve odbije, utrne.

Malo zatim otvoriše se vrata i iz kućice izadje jedna osoba, u veliku crnu maramu zamotana, da se je tko na sokaku našao. i ovoj osobi u lice pogledao, poznao bi sirotu Najku, koje lice smrtna bliedina obastrla bijaše. — Oh! grieh i šteta — da nikog nebijaše. —

Krenu stazom iza sela, koja je pokraj groblja vodila, na groblju je gdjekoja svieća gorila, koje milosrdne duše na grobovih svojih milih pokojnikah upališe. Najka se svrati na groblje i na grob jedan — grob otca svog klekne, vruće joj suze poteku niz obraz i poslie molitve, koja je od prilike četvrt sata trajala, nastavi svoj hod.

(Konac će slieditи).

Pitanja.

Sjećaš li se onog časa,
Kad si mene iz talasa'
Uzburkanog žića mog
Izbavila svojom rukom
Očitujuć kroz to mûkom
Nagnuće mi srca svog?

Sjećaš li se, kad mi s blieda
Sazna lica, koja bieda
Zadaje mi gorki vaj;
Što mi truje, što mi kvari
Što li podkapa, što l' prevari
Tog života slast i raj?

Kad no si mi s drage volje
Da me riešiš te nevolje
Od svog srca dala ključ;
Podpaljujuć tinjajuću
Bez nade mi jur trnuću
Zatravljenog srca luč.

Sjećaš li se još trenutka
Kad s cjelovah mednog vrutka
Tvog okusih prvu slast?
Kad me prvi tvoj začara
Cjelov silom ljubve žara
Na tvog goda veću čast?

Sjećaš li se onog doba
Kad se zaklè, da do groba
Ljubit ćeš me vjerno viek
Rad dvojbah me kad oporih
O tvôj vjeri ti ukori
Bolnom srcu pruživ liek.

Sjećaš li se onog dana
Kada si mi upitana
Ponovila svetu rieč:
„Da me ljubiš, da si sietna
Nevesela i nesretna
Što o ljub'vi sumnjam već?“

Sjećaš li se još, niz lice
Kad mi kapnù suza nice
Jer tvoj ljubki slušah glas:
„Proklet bio laža zlobni! . . .
Vjerna sam ti, dokle kobni
Nekucne mi smrti čas.“

Gj. K.

Zagrebački vodovod.

Od svih izvorah, vrelah i studenacah, što proniču u zagrebačkoj okolici, najbolje, najbogatije vodom jest ono vrelo, što ga zovemo Ribnjak, koje se izpod sela Gračani pomoljava na vidjelo. Ono pruža u svih okolnostih i vremenih promjenah uvjek čistu zdravu i svježu vodu; a ovo je od prevelike ciene osobito kada suša zavlada, kao što je to bilo prošle godine.

Ovu, već više putah spomenutu okolnost uvaživ naše za obće dobro revno brineće se gradsko zastupničtvo, odredi da se izradi nacrt za vodovod od rečenoga vrela, pa da se to zbilja izvede, imao bi glavni grad Zagreb vodeni zavod, kojim bi se ne samo nuždnim životnim potrebam njegovih stanovnikah doskočilo, nego bi se i u slučaju požara nesreći većom količinom vode prije na put stalo; a ovaj probitak vrlo je znamenit i mnogocienjen.

Uslied opetovanih pokusah saznalo se, da je vrelo Ribnjak koncem mjeseca kolovoza prošle godine, kad je većina zagrebačkih studenacah presahnula, a Sava tako opala, kako vele, da nije od vajkada,dalo svaki dan po prilici 30,000 vedarah vode. Iz ovoga se vidi, da ovo vrelo obiluje vodom, te bi ono samo moglo u slučaju nužde ono našim 20,000 stanovnikom gradskim pružiti u promjeru svakomu po prilici $1^1/_2$ vedra vode.

U slici kotla savita dolina, iz koje izvire Ribnjak potočić, te hrleć dalje u Ksaverovu dolinu utiče, tako ugodno leži, da se može bez velike muke izvesti krasan vodovod s čestimi vodopadi, uklonjajuć dakako prečeće zaprieke, a to sve surazmjerno neće ni malo mnogo stajati.

Vrelo ovo stoji 137 bečkih stopah više od pločnika crkve sv. Marka, a odaljeno pol milje od mjesta, gdje utiče mlinarska u sv. Gjurgja cestu. Umah kod izvora moralo bi se ovo vrelo tu u sazidanu i posvodanu vrelenu kućaricu svesti, te onda posredstvom podzemnoga prokopa dalje voditi. Ovaj podzemni prokop morao bi se sagraditi iz vodovodna betóna (prudja) te kamenitimi pločami pokriti, koje bi vodu štedile toli od samrznuća i vrućine, kao i objestna oštetjenja. Ovako vodeć morala bi se kod Županova vinograda uzpostaviti u slici šaha prostranu vodenu spremnicu (reservoir).

Ova spremnica mogla bi držati po prilici do 40,000 vedarah vode, a zadaća bi joj bila, da povrati vodi, koja se prijašnjim tekom u vodovodu, kako izkustvo uči malo ugrijala ili smutila, opet onu prijašnju friškoću i svežnost; da vodu

Digitized by Google

za potrebe budućega dana nakupi. Iz te spremnice puštala bi se voda kroz dvie cievi, koje bi zajedno Jurjevskom ulicom do kipne sizale, odavle išla bi jedna kipnom i dugom ulicom te providjala vodom cieli istočni dio dolnjega grada, druga pako bi se na razkršću pivarske od staro-kazališne ulice razdvojila u dvie cievi, koje bi onda cio gornji i zapadni dio dolnjega grada vodom obskrbljivale.

Komisija pronadje, da bi ovdje valjalo obće studence sa permanentnimi iztoki (Ausflüsse) sagraditi, i to:

Na Kipnom trgu jedan studenac sa	2 izlieva
„ sv. Marku trgu jedan studenac sa	4 „
„ sv. Katarine „ „ „ „	1 izlievom
„ Kapucinskom „ „ „ „	1 „
Pod Žvercah „ „ „	1 „
U Margaretskoj ulici „ „ „	1 „
Blizo kamenitih vratah „ „ „	2 izlieva
„ Krvavoga mosta „ „ „	1 izlievom
Na Jellačićevom trgu dva zdenca svaki sa četiri izlieva, dakle	8 izlievah
Na novom trgu jedan studenac sa	1 izlievom
Blizo staroga kasina jedan studenac sa	1 „
Kod začetka lovačke ulice jedan studenac sa	1 „
Na mjestu, gdje utiče Mesnička ulica u Ilicu jedan studenac sa	2 izlieva
Ukupno	26 izlievah

Studenci na trzih sv. Marka i Jellačićevom, a osobito na ovom posljednjem, gdje će medju oba zdenca doći po svoj prilici spomenik našega nezaboravnoga bana grofa Jellačića imali bi odgovarati što više i umjetničkim zahtjevom, dočim bi se kod drugih što jače novcem štediti imalo, te se strogo držati onoga što je potrebno, svrsi odgovarajući solidno.

Osim toga moralo bi se kad će se naznačivati daljina vodovodenih cievih i razdieljivati potrošak vode, obazirati i na to, da se uzmognu cievi ili nastaviti, koja umetnuti, ili dodati, na koju mu drago stranu, kako to bude prema koristi ili obćoj potrebi, tako bi mogli i privatni ljudi u svoja zdanja vodu napustiti, ili nov studenac sagraditi.

Tako zvano „Manduševac“ vrelo, koje providjava vodom sadanji studenac na Jellačićevom trgu, moglo bi se, budući bi, kao što prije rekosmo, ovamo drugi doći imali, upotrebiti za Petrinjsku ulicu, a vodopuni studenac na onom malenom mjestancu kod Skopinia, mogao bi služiti vodom toli g. Skopiniu, kao i ostalim kućam u laškoj ulici.

Potres u Mendoci.

Neki očevidac pripovieda u njekom englezkom listu sljedeći grozni slučaj: Bijaše upravo srieda dne 20. ožujka 1851, kadno gradom zavladà mrtva tišina. Sunce se bje već odavna za planine Ande sklonulo i već im nerazsvjetljivaše zlatnimi svojimi traci nimalo visokih i snježnatih vrhovah. Prije dvadeset časakah bje osam urah odbilo; večernja upravo minù i ulice se napuniše pobožnim pukom idućim iz crkve. Mendoca nebijaše nikada poput inih evropejskih gradovah živahnom , akoprem bijaše središtem svega prometa izmedju Chile i argentinskih pokrajinah.

Svako djelo prestade, samo njekoliko štacunarah bijaše jošte zabavljeno, osobito u svodovju (arkadi) Soto Mayora, gdje se veleliepe svjetiljke blieštahu i kamo se sila gospodjah sgrnula, da si raznih stvarih pokupi. Dvorane shodištne napuniše se mladimi ljudmi. Kavane napuni gradjanstvo; tudjer se biljarilo, kava pila i smotke pušile. Konji čekajući na vožnju na trgu objesiše glave, budući osjetili, da je dan na izmaku. Sjajni mjesec pomolio lice razsvjetljivajući ulice i zvonike.

Dvadeset časakah bijaše na devet, kadno se začù štropot poput velikih kolah. Njeki haju i nehaju, a njeki čuju; ali njekoliko Kilenah, obitajućih u takovih pokrajinah, gdje se češće zemlja potresa, opazi to umah te zaviče: „Potres! potres!“ zatim poletiše svi na sred dvorišta i na uglove uličnе. Tek što se odaljiše na sjegurna mjesta od zidovah, kad netom strašnom bukom potrese se zemlja dva tri puta — i Mendoce nestade. S velekrasnih sgradah postà najednom ogromna razvalina, i časak mûk, da nitko niti nepisnù u noćnoj onoj tišini, razsvjetljenoj sjajnom mjesečinom; sve umuknù, kao da je poumrlo. Četrdeset tisućah ljudih pokrila ogromna hrpa porušena kamenja sa kućah i ostalih sgradah; jedni mrtvi, drugi se s dušom diele a treći težko ranjeni tek sada uzdišu i viču: u pomoć! — Doista grozovit i vrlo riedak slučaj! I drugdje se sbijaju često i podulje trajući potresi, al' se ipak nigdje nedogadja toli grozovito, kao upravo s gradom Mendocom.

Taj strašni čin u deset hipovah razori vas grad do temelja, da ni kamen na kamenu neostà; nu nepostigne samo ovaj grad ta grozna nesreća, već i cielu mu okolicu, zasižuću do dvadeset miljah u prostoru, gdje isto tako sve sgrade bješe razorene i porušene.

Ljudi stojeći na prostih mjestih: na trgovih, na uličnih uglovih, u dvorištih itd. popadaše na tla i mnogi platiše glavom. Oni pako, koji neoštećeni ostadoše, zaniemiše od straha, gledajući kakova biva grozota, gdje ciela varoš jednim mahom postade ogromnom razvalinom, zatim pokleknuše, podigoše ruke prama nebu i moljahu se Bogu. Konji i volovi bivši upravo taj čas na paši popadaše od straha i nemogahu se po cieo dan dignuti, dok ih godjer glad neprinuka na jelo. Zemlja se prorupi na više mjestih pod kućami, te propadoše nesamo zidovi i ine stvari kućne, već i ljudi š njimi. Jaže (kanali) se presušiše, rieke promieniše tek, jezera se na neobičnih mjestih načiniše a kladenci izavreše.

Osviestiv se ono njekoliko ljudih, što jošte živih preostade, počeše se obazirati po razvalinah, nebi li si gdjegod put pronašli, kojim da izadju van iz razvaljena grada. Sada tekar začù se jauk i plač borećih se sa smrću. Gdje bijaše prije prva ulica mimo crkve sv. Dominga, sada je strašna razvalina. Veleliepa crkva sv. Dominga porušena bi i na stotine pobožnikah, molećih upravo tada u njoj zasipano.

Prodavalac, koj bi sa svoga praga na ulicu potresom bačen poginù pod razvalinom prave svoje kuće. Supruga, prolazeći možda dvorištem, sruši se, no budući lahko ranjena izbavi se ipak; al' joj dječica, bivša tada u kući, postadoše nevinom žrtvom grozne te smrti; a ona ostade sirota osamljena kao stup u gori bez dragoga supruga i mile si dječice. Nastojnik se otme smrti, no bje ipak malo ranjen; on podje u dvorište, da si gosta izvede; kuća mu se upravo za njim sruši te na samih vratih zahvati gosta, a domaćina uteče sretno no toli onesviešćen, da dugo vremena nemogaše ništa raditi. Koji bijahu hitriji oslobodiše se smrti; nu čim se pr-

Digitized by Google

voga straha oslobodiše, nedaše jim se na ino, već idjahu amo tamo preko razvalinah, nebi li one izbavili, kojim se jošte pomoći mogaše. Tim bi mnogi izbavljeni, koji čučahu u kutovih pod gredami (brvni) ležećimi na razvaljenih zidovih. Njekoji bijahu zdravi i čitavi, mnogi satreni a najviše jih bijaše žestoko ranjenih. Tu bi nabrzo izkopano na stotine ljudih, koje ranjenih koje umirućih, te umah izvan grada iznešeno i u hlad pod sjenato drvlje stavljeno.

Doskora sgrnuše se na hrpe seljaci s obližnjih mjestah i prigradjah. Misliš nesretnikom da pomognu i da jih oslobode? Ne doista! već da si blaga nagrabe, čega bijaše veoma mnogo u razvaljenom gradu. Tudjer ti se kopalo, sve dalje i dalje neobziruć se na vapaj ranjenih i umirućih: da jim pomognu. Rovajuć i razkapajuć naidjoše na štacune i shraništa, obiše željezne kovčege, napunjene zlatnim i srebrnim novcem, razkopaše salone te se zadobaviše liepa blaga i dragociena odjela, zatim odoše svojim kućaricam, koje ipak izza potresa preostadoše. Kad bi to posakrivali, vratiše se opet po drugi plien. Tmina obstiruća razvaline grada pretvori se doskora u svjetlost; jer gdje bijahu prije bogati štacuni, svodovje (arkada) i sastanište, tudjer ti se sada na sve strane zapali razljeveno ulje. Akoprem se svetiljke porazbiše, to se ipak gorući stienji nehtjedoše utrnuti. Zatim se zažgaše i druge zapaljive stvari kao: guba (trud) itd., te domalo nastade cieli požar. Jao sada zasipanim nesretnikom! vatra biesni sve većma i većma, a nigdje nikoga živa za pomoć. Što bi preostalo izza potresa, to će sada vatra progutati, to od svega grada neće ništa preostati, do jedinoga pepela i gomilah kamenja. Pa zar neće zlobni seljaci ništa pomoći? Neće doista, već ako jim se plati.

„Pomozite, braćo! u ime Boga“ reče njeki čovjek, komu se samo glava vidjaše. — „Što ćeš nam dati?“ odvratiše mu malodušni seljaci. — „Dva dolara, jer to mi je sve, što imam pri sebi. — „O nećemo bez šest dolarah. — „Ja neimam toliko“ odvrati nesretnik. „E kad neimaš, a ti leži“ prihvatiše oni, pokazujuć porugljivo na bukteći plamen, koj se razprostranjivaše sve dalje i dalje, ostavljajući samo pepeo za sobom.

Same jedne obitelji izgori do devetero čeljadi neimajući od nikuda pomoći. Po nesreći bijaše svih devetero u jednoj te istoj sobi, pa kad je krov pao, nemogahu nikud nikamo bez tudje pomoći. Jedan te obitelji bijaše zasipan, te se mogaše lahko š njimi razgovarati, kao i sa mimoidućimi, koje zaprosi da mu pomognu; oni sbilja skočiše k njemu te ga izvukoše. Tim oslobodjen htjede si i obitelji pomoći; ali prije nego je tu hvale vriednu namjeru izveo, zaokupi ga s dviuh stranah bukteći plamen. Nu pored svega toga nehtjede on ipak od svoga posla odustati dotle, dokle nebje na polak opaljen; a kad mu nije bilo od nikuda pomoći, morade odstupiti i ostaviti žrtvu nesmiljenomu plamenu. Domalo nebijaše ništa od ciele te obitelji vidjeti, do jedinih sažganih kostih. Mrtvi i osakaćeni, nemogav si ništa pomoći, lišeni biše odjela, i onako goli ostadoše da leže. Mnogi bješe tja do nedelje danah jošte živi izkopani. Jednoga izkopaše živa, koj je šestnaest danah zasipan bio, no za tri dana ipak umre.

Dr. Blancas, koga je vlada Buenos-Ayres poslala, da odnese podporu onim, koji se oslobodiše od smrti, napisà dne 26. Travnja generalu Mitre-u, tamošnjemu upravitelju ovo; Preuzvišeni gospodine! Nisam vam nikako vrstan da vam preveliku onu nesreću i opustošenja, koje postiže ovaj biedni grad, opišem i predočim. U cieloj okolici, do 42. francuzke milje u obsegu, nevidi se ništa do razvalinah, počinjenih povodom potresa dne 20. Ožujka. To strašno opustošenje vidi se ponajbolje gradu na domaku, gdje 20 miljah naokolo niti jedna kuća, niti zid oko vrta neostade ciel, do jedine male njekakove pušće, ležeće u okolici gradu na sjeveru, koja se inače zove Guamaya. Krasni grad Mendoca, obkoljen okolo naokolo vodami, predočuje nam sada tužan i žalostan izgled ogromnih razvalinah, pokrivajućih preko 10,000 ljudih, koji jedno te isto veće postadoše tužnom žrtvom strašnoga onoga potresa, te koje usmrtjeni, koje osakaćeni, koje umah zatim buknuvšim požarom spaljeni. Preko 2000 ranjenikah izkopano bi izpod razvalinah, koji doskora skoro svi poumreše; u cieloj Mendoci nebijaše možda 200 ljudih, koji nebi bili barem po njekoliko urah ili danah zasipani. Izbavljeni stanovnici obitavahu pod drvljem, po šatorih ili kolibah. Potresi jošte sveudilj trajahu. Onaj veliki potres od 20. Ožujka dodje sa sjevero-zapada te se protegnù jednakim pravcem do 20 miljah, okončavši se kod grada Mendoce, koj se proteže od sjevera prama jugu. On se razprostiraše valovitim načinom, i kao što englezki Geolog Forbes svjedoči, čini se, da se nije tada nigdje vatromet izrigao, van da se je veoma mnogo plinovah uzduž Sierre i blizo njekog mjesta Uspalata izmetalo, gdje se veliki ponori napraviše, velike pećine izrušiše. U njekojih izmedju ovih ponorah, koji se na raznih mjestih načinise, teče tamna voda, a u jednom se načini jezero, preko 300 meterah dugačko a 50 široko.“

Jedan izmedju onih, koji preostaše živi, opisuje ovako svoje oslobodjenje: „Očutivši prvi potres izlećesmo na ulicu; a ja bijah posljednji. Stupiv na vrata pisarne potrese se toli strašno zemlja, da se je pisarna skupa s vratnicami porušila i oko mene stisnula, gdje sam dobre četvrt ure čamio nemogav nikud nikamo. Nu napokon, uvidiv da neima od nikud pomoći, obodrih se napevši sve sile, te odvalih dva tri kamena i izvukoh se ipak njekako van, no velikim naporom i múkom. O, kolik me obuze strah kad se popeh na razvaline, te pogledah onako pri mjesecu gradom naokolo; sve bijaše u prahu, da niti jedna sgrada, crkva niti kuća neostà čitava i ciela. Pošav malo po razvalinah kuće svoje, začuh najednom kod štacuna Don Juana A. Josa glas; „u pomoć!“ Nemogavši tako hladno mimoproći, odvaživ se nato, da kamenje golimi rukami razkopam, nebi-li koga smrti oslobodio. I zbilja podje mi nakon dugoga napora za rukom, da sam sretno dva djetića Jozova izbavio. Zatim nas trojica izvadismo još jednoga, koj bješe mnogo jače zasipan. Odatle se požurih kući, nebi-li koga od svoje obitelji smrti oteo. Našav jedva kuću, popnem se na razvaline te zazovem glasno suprugu si i djecu, al' ne dobih nikakova odgovora. Zatim krenem do kuće zetove. prem je upravo na trgu bila. Veoma uznemiren nemogoh si nikako srcu odoljeti, već se povratih opet natrag k svojoj kući, te izišav na podrtine stadem izza svega grla kćer si zvati, koja mi se izpod razvalinah odazove. Na to se obodrim, te negledeć ni malo pogibelji stadem razkapati kamenje da ju izbavim; pa i zbilja dokopah joj do glave. Čim me opazi, reče mi: da je diete u naručaju jošte živo, na što umah Cantana dozovem rekavši mu, da koga god najmi i pošalje, koj bi mi pomogao; mnogo jih je došlo, no nitko mi se neusudi pomoći opazivši porušeno pročelje kućno, koje bi nas bilo sve zasipalo, da se je još dalje kopalo. Izmedju svih nadošlih samo mi se jedan smiluje počevši mi pomagati, Kopajuć tri dobre ure oslobodismo jedva diete a kćeri nemogosmo nikako. . . . Tim dakle izgubih Demitita, kćer Adelu, zeta Emeteria i dvoje služinčadi; zatim tetka i tetku moje supruge.“

Digitized by Google

London i londonska izložba.

I.

U programu za ovo godinu obečasmo svojim čitateljem, da ćemo ih izvješćivati o velikoj izložbi proizvodah svih narodah ovoga svieta, koja se je 1. o. m. u Londonu već uživotvorila. U tu svrhu otvaramo od danas jedan stupac našega lista, da javimo sve, što slutimo, da će zanimati naše čitateljstvo i premda će većini biti poznato, što će to reći „London“ ipak mislimo, da neće biti suvišno, ako stavimo, kao uvod u predmet naših opisah u kratko po najnovijih izvješćih nacrtanu sliku onoga gorostasa, grada nad gradovi staroga i novoga svieta, ele oriaš, koji se može punim pravom nazvati čudom čudesah — stvorenim ljudskom snagom kroz vjekove po narodu slobodnom, gospodujućem i najbogatijim na zemlji.

Što su napraina Londonu oni prastarodavni zlatni gradovi, o kojih nam kazuje povjest čudesa — sve do Kartage i do Rima? — Bijahu doisto mali gradići prain njemu, koji je evo 1810 godinah središtem englezke države. Nu, nesamo u prastaro vrieme, nego ni danas neima ništa na svietu slična.

London je uz Temsu 14 miljah udaljen od móra u krasnoj dolini, na prostoru od 35 engl. □ miljah i broji 2,815.000 dušah. Kako se taj grad u novije vrieme razvija, to pokazuju najbolje brojevi. Dočim god. 1662. nije u gradu više živilo no 170,000 stavnovnikah, brojilo se već 1762. god. 784,845 a 1852. god. 2.160,000; zaisto gorostasno umnožavanje!

Lanjske godine rodilo se je 88,620 djece a umrlo 63,882 stanovnikah. Ako se ovomu višku priračunaju neubilježeni rodjenici i svakdanje pridošlice, to se umnožava pučanstvo svakog tjedna po 1000 ljudih.

London broji 328,000 kućah, 14,000 cestah, ulicah i trgovah, 700 crkvih, 150 bolnicah, 160 sirotinskih kućah, 22 kazališta, 15,000 gostionicah i kavanah, 4000 učionah, 526 zatvorah, 6000 omnibusah, fiakerah i kabrioletah. Štatistička data čine se gdjekomu suhoparna, ali ipak daju mnogo za misliti i jesu u svakoj državi od velike važnosti. Radi tiesnog prostora navadjamo samo na kratko, da je u Londonu naći svega, što bi se moglo u svietu glede znanstva, umjetnostih i obrta tražiti, dakako u što većem broju, sjajnijem i gorostasnijem razmjerju, pa sva ta sredstva, sveučilišta, muzeji, akademije i Bog zna kakovi sve zavodi služe, da podignu glavni značaj grada — značaj, za kojim sav sviet teži, premda to mnogi sám na sebi neopaža — **značaj trgovački!**

Trgovina je u Londonu najznamenitija na zemlji i na móru. Trgovačka glavnica dosiže svotu od 30,000 miliunah for. Englezki brodovi plivaju po svihkolikih mórih i stoje u savezu sa Hotentoti, Kinezi i Eskimi, Crnci i divljaci isto tako, kao i s Francezi, Rusi i Niemci.

Svake godine ulazi u luku londonsku do 30,000 brodovah i može se ih vidjet dan na dan do 3000 u izkopanih basenih (Dok) u samom gradu.

Londonu treba na godinu 240,000 volovah, pódrugi miliun ovacah, pol miliuna telićah, 350,000 svinjah, 10 miliunah vjedarah mlieka i nebrojenih miliunah sitnicah.

U Londonu umire ljudih na tisuće, koji nevidiše nikad plodonosna polja, ili cvatuće sadovno drvo; jer ih je sudbina prikovala zidinam, gdje se rode i gdje ginu.

Koliko je tu silna bogatstva i koliko je tu sirotinje! premda je čovječnost u novije doba nebrojene rane izliečila, u zavodih za siromake, za mladež, za nemočne i bolestne nesretnike.

„City“ zovu srce oriaškoga tiela, gdje je središte bogatstva i gradskoga poglavarstva. Tu su palače ljudih, što na miliune broje svoj imetak i kese, koje se pune u trgovačkih pisarnah po Indiji, po Continentu itd. Izvan „City“ dieli se značaj grada po različitih radnjah, kojimi se pučanstvo bavi. U „Ostende“ stanuju težaci, kojih trebaju silni poslovi Cityski. Tu su ona divna pristaništa „Dok,“ brodarnice i veličanstveni hambari. „Southwark“ je stan velikih tvornicah, pivarah i svakovrstnih obrtah. Tu se dižu dimnjaci nalik zvonikom, u kojih sukljaju dan i noć crni oblaci, štono truju parokrug cieloga predgradja. „Westminster“ je stolica sudištah, činovničtva i odvjetnikah.

U „Westende“ nalaze se najkrasniji trgovi i ceste napunjene veleliepimi palačami plemstva, bogatstva i modah. Ima dakako i sirotinja, tatbinstvo, varalice, bludština i ubojstvo svoje žalostne kotare, — kud se pridošli inostranci treba da čuvaju prolaziti, jer nije nitko siguran za svoje, dà ni za život.

Redarstvo, čovječnost i civilizacija trude se, što više da izglade surovost, opačinu i griehotu u tom novovječnom Babylonu.

Prizor kod bitke na moru

u pristaništu „Hampton“ u Americi.

Dr. Hhippens, nalaziv se na fregati „Congress“ piše u „United service Gazette“ o boju na moru kod Hamptona ovako: Jedan od naših častnikah stupi naglo u moju sobicu i reče mi. „Eno — približuje nam se već jednom taj Merrimak“ Čitajuć upravo novine, koje me veoma zanimahu odgovorih mu: Pustite me molim Vas — ja imam posla — „Bez šale“ reče mi on — „eno ga, gdje baš ide k nama“ — na to si pripaše sablju i zatakne si revolver, te odjuri na palubu; a ja za njim.

Kad tamo, zbilja! — puši se taj čudnovati brod sve bliže — al najedanput zakrene, kó da kuša samo plivat i da se vježba. Mi već pomislismo, da ga neće biti k nama. Nu za čas eto ga, gdje dolazi sve bliže do našeg „Congresa.“ Čim se je toliko približio, da ga topovi doseći uzmogosmo, počesmo sipati vatru brez prestanka, al se odbijahu kuglje na željeznom oklopu Merrimakovu, kó solika na bakrenu krovu.

Sve to bliže primiče se i došav pred nas izpali red topovah — naopako po nas, pa se dalje kreće da pozdravi drugi naš brod „Cumberland.“ Zaleti se kao divlji bik i probode mu rebra. Užasno! izpali zatim drugu stran, potegne se natrag i nanovo tresnu svom silom u krasnu ladju — koju bi i bez topovah takovimi udarci utamanio bio — i „Cumberland“ je gotov bio. Krasno se je borio i palio top za topom, žalibože istim uspjehom ko i naš „Congress.“ — Nesretna fregata skvrči se na stran, poče tonut na očigled i utonù sa svimi ranjenici u živi čas — jedva što ono njekoliko jošte zdravih poskakaše u vodu i čamce da se spase. Svršiv račun s „Cumberlandom“, vrati se pošast morska opet k nama pa nas bije s lievog boka ljuto — nesmiljeno. Prva bomba razprši se na palubi i ubije svu momčad kod topa broj 7. — Bomba za bombom doletila nam na brod, koji je naličio kakvoj užasnoj ubionici. Ranarnik počeo je jednom amputacijom, al ga pogodi njekakvo brvno u prsa i ubi ga s mjesta; tu nebjaše više divana o liečenju ili zavezivanju ranah. Ranjenici ležahu grozno razmrcvareni po podu i nagomilah. Najmanja rana što sam ju opazio, bila je odbijena ruka; njekom glava, njekom tielo, noge itd. za časak bje „Congress“ u plamenu od silne dušmanske vatre. Svi naši topovi demontirani, čamci priredjeni za spasenje razbijeni, momčad postreljana, sve u vatri i u dimu, jedva što dospjesmo dati znak predaje; — sve to nije trajalo pol sata. Neprijateljski čamac dojedri do nas i zavikne nam zapovjednik „žurite se“ a mi njemu „nemožemo sa toliko ranjenih“ — „morate“ odgovori nam; — „jer ćemo brod do kraja sažgati, dakle hajde brže!“ — Nu prevari se i on; jer u taj par nadodje na žal jedan regimenat Indianacah, koji začeše udarati iz pušakah i lumbardah po čamcu i ustrieliše vodju častnika a čamac okrene put svoga broda. Medjutim prispjè više čamacah s obale, te spasismo svu ranjenu momčad; bilo nas je svih skupa 27 a 80 ležahu mrtvi na palubi. Po noći izgori i ostatak broda a korito plane u zrak od upaljena baruta.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. svibnja. Ima tomu više godinah, odkako u pramaljetno doba, kad se probudi narav iz duboka zimska sna, a gore i poljane ozelene, da nas pohadjaju osim pernatih pjevačah — od kojih ječu dubrave i gajevi s ljubeznih napjevah vjekovito istih, al vazda nam milih — takodjer i nepernati iz one klasične zemlje umjetnostih i starodavnih spomenikah, narančah i gitarah. Razlika je medju obima, što prvi dolaze ovamo već pernati a ovi žele istom ovdje opernatiti se; pa da ovi pjevaju po notah, kako se nam hoće a šumski na pamet i bezplatno, te uz to nam utamanjuju jošte i gusenice. Ova se zabava oponavlja svake godine u vrieme, kad se po čitavom svietu kazališta slabije pohadjaju, ili u gradovih našeg reda tvrdo zatvaraju hramovi Thalije — dakle po našem sudu u — nevrieme.

Zabave u zatvorenih prostorijah, dvoranah itd. neće se nikako moći uspjehom natjecati sa najjednostavnijom šetnjom u krasnoj okolici našoj, u svibanjsko vrieme — radi miline prirode, a kroz ljeto radi nesnosljive sparine, pa još tim manje, što vabe žiteljstvo na sve kraje razkoši pod vedrim svodom nebeskim. Morao bi se njekakov izvanredni magnet oglasiti, koji bi napunio sve lože i stolice, nu ovako smo u brizi za džep Impresarijev, da li će i boljimi pjevači, koji su kako čujemo već nadošli iz Milana, pune kuće razvedrit mu lice.

Čovjek sve pokuša — za svoju korist, pa s toga uz svu svoju materialnu štetu lanjske godine evo g. B. opet k nama da nas razveseli, dakako osobljem, što se je moglo u onaj par u Italiji za nas najbolje sastaviti, nu tvrdom odlukom, da ako nebude š njima uspjeha, da druge već u kolodvoru milanezkom za dobru platu čekajuće poklica. Ako nisu članovi po volji bili občinstvu, to nije krivnja njegova budući da on, kó poslovni čovjek nemora imat pojma o skladnoglasju, kad o sposobnosti pjevačah odlučit ima občinstvo. Nu ipak — zašto se nebi odmah izvrstno osoblje pogodilo bez takovih neugodnih eksperimentah? Neznamo na koliko ima upliva kazališni odbor kod Engagementa talijanske opere nu scienimo, da kod ugovaranja s Impresariom pokazuju ista gospoda odviš čutljiva srca i nesmatraju cielu stvar dosta poslovno. Uz to opažuju izkusni ljudi, da bi kod predbježnog prosudjivanja grlah morali prisustvovati vještaci, da niti nedodje pred licem občinstva do kritike toli neugodne.

Nadalje nije dosta, da samo pjevanje bude valjano, što je dakako glavna stvar, no sve, što se u kompliciranom smislu opere razumjeva, mora da bude ustanovljeno od strane odbora sa dotičnim poduzetnikom t. j. sbor, orkestar, pozorište, kostum, izkit prizorah itd. jer je občinstvo, koje svoju ulazninu položi nesmiljeni kritik u operi, dočim kod kazališnih predstavah mnogikrat kroz prste gleda. Orkestar n. p. je duša opere, za koji se površno samo skrbi, te na njeka drugotna glasbila neuzimlje se dovoljni obzir. Kad su glavni glasi u muzici prisutni čini se, ko da je zadovoljeno svemu a druge violine, drugi klarineti, fagoti, oboe i rogovi su tobož stvari mimogredne. Slučajno je u našem domaćem orkestru izvrstan Contrabasista, al polag sve njegove okretnosti nebi bio suvišan jošte jedan.

Čija je dakle briga sastaviti orkestar polag potrebe? — to je dužnost — čini nam se Impresarijeva, ako je jakost orkestra ugovorena; pa ako nema u nas dosta umjetnikah treba ih dobaviti kó i pjevače. Naš domaći orkestar je dosta vješt i samo bi zloba suprotivno tvrditi mogla, nu to je istina, da nije dosta jak, pa s toga uprav bi ga treba novimi silami nadopuniti. Občinstvo to traži, bez iztraživanja, tko da mu izvrši zahtjev.

Donjekle izpunjivala je regimentska banda ovdašnje posade, pa se je čulo, da će od dotične strane opet dozvoljeno biti podupirati umjetnost; premda je Agramerica mislila, da mora opet potaknuti već skoro zacieljene rane družtvenih odnošajah u našem gradu napomenuv, da iz njekih okolnostih proizlazeći Animositet nedopušta vojničkoj kapeli u kazalištu sudjelovati.

Talijanska opera je i ljetos počela „Ernaniom“ koja je doduše liepa nu već tako poznata, da ju niti vrabci više nemare pjevati. U takovoj predstavi poznava svatko svaku notu kao u pjesmi „Nek se hrusti“ — pa s toga je i izvrstnomu pjevaču i pjevačici dvostruka muka, a kamo li bi uspjela Sgra Barberina sa svojom distonacijom ili Sgr Gandini absolutnim pomanjkanjem glasa. To se je, mislimo, sve već kod probe strogo prosuditi moglo, pa se nebi post festum iznevjerila optimistička predsuda pram pjevačom nižjeg reda.

Višeputa se znade predbacivati, kó da njeki zahtievaju operu isto onakvu, ko po najvećih gradovih — ne! — to nemože nitko pravedno misleći tražiti; jer u velikih residencijah sudjeluje Balet, nova Garderoba, nove Courtine, mehaničke skupe priredbe itd. to nemože nitko na štetu Impresarija želiti, al onaj prizor u „Ernani-u“ na koncu trećega čina nevidjesmo nikada onako kukavno izkićena, ko što ljetos. Drugom predstavom „Ernania“ 24. travnja prekinuta je opera sve do danas.

U ostalom minula je prošla nedelja tako mirno i tiho i nedužno, ko da je sve zaspalo; jer ona kroz više nedeljah trajuća polemika Rektorsko-Pozorska postade već nečitljivom, — Affaira dvoranska u dalekom riešenju; sajam na Markovo mlitav; strah rad novog mraznog poraza pretrpljen; zadušnica za pjesnika Štoosa turobna a strahovito izdajstvo hrvatskoga naroda i bjeg iz domovine gosp. E. K. otupljen — samo njekakva tajna slutnja zabavlja naše političke mudrace čudnovatimi combinacijami, a ljubitelji naravi uživaju se rajske krasote izvan grada.

* Mi smo u svom listu uz sliku priobćili i životopis gospodina Eugena Kvaternika. Budući da smo o istini napisanoga osvjedočeni i budući da ćutimo domoljubnu dužnost one samo muževe slaviti, koji su pripomagali sried občenih tminah otvoriti zrak svietlosti i izmieniti noćne siene naše povjestnice sa bielim danom, koji su iskreno nastojali oko razvitka i koristih hrvatskoga naroda, te budući da nebi za nikakvu nagradu okaljati htjeli svoga lista osobami, sumnjivimi radi izdajstva narodne stvari — to moramo reći, da nas je ono ružno ogovaranje i nasrtanje osobnih neprijateljah i različite boje političkih mu protivnikah onako u srce dirnulo, kako se nadamo da je svakoga zrelijega Hrvata.

Nesjećamo se, da je ikoji list sjajnijom ljubavi branio prava naroda našega, premda njeki odviš hladne naravi misle da prevatreno; nu isti neproučiše još ono načelo, da čovjek svoju domovinu nikad odviše ljubiti nemože, te da može svaka ina ljubav postati prećeranom, al ljubav za domovinom nikada.

Za stalno se nebi nitko čudio, kad bi uzčitao napadanja protiv E. K. u „Magyar-Orszagu.“ „Pressi“ i „Ostdeutsche Post“ „Gazeti“ itd. jer je on zbilja bio „Monitorom“ mnogim i razbio jim oklope donle ciele, nu mislimo da „Ost und West“ kao diete rodjeno u Karlovcu na hrvatskoj zemlji nije morao zamočiti pero u istu tintarnicu, iz koje piše svoje članke proti Š. itd. dapače da bi bio imao branitelja državopravnih ugovorah štititi a ne dieliti onu zlobu, koju mu dopisnici iz Zagreba obielodaniše razprostiruć lažljivu viest, da je E. K. ostavio Hrvatsku i da se nezna kuda da je pobjegao! Ako su i ostale okrive tako istinite kao ovaj glas (g. E. K. došao je iz Novog grada evo opet u Zagreb) tad neka jim Bog sudi!

Ako pak ono nisu isto takove laži, a ono neka se na javnost dade, da bude narod zbilja znao, da li ima gospodina E. K. i nadalje cieniti ili mu ko izdajici naroda svoga ljubav obratiti u prezriranje; jer poslovica veli: šarenoj zmiji treba na rep stati — al valja dokazati, tko da je ta šarena zmija.

* 2. svibnja. Gosp. Eugen Kvaternik bio je tri dana u Zagrebu i odputovao je danas opet u Novi grad. Na završetku ovog izvjestja dodje nam u ruke 17. broj „Glasonoše“ sa poduljim „Odzivom njegovim nazlobnikom i ozloglasiteljem“ sa mottom: „U laži su kratke noge.“

* Na Rieci 29. travnja. Opačina, kojom je bečki list „Ost und West“ zlobnim načinom g. Kvaternika, kano najrevnijega promicatelja naše hrvatske idee, na porugu postavio, a po tomu i našu hrvatsku stvar samu, što no je svakomu pravomu hrvatskomu rodoljubu, kano i svemu hrvatskomu narodu uprav srcu prirasla, ogorčila je sve ovdašnje rodoljube tako, da je ovdašnja narodna čitaonica urednika „Ost und West“ g. Ignjatiju Imbru Dr. pl. Tkalca iz družtva „narodne čitao-

Digitized by Google

nice riečke“ kano počastnoga člana izbrisala i zaključila list „Ost und West“ u napredak više nedržati.

Neprijateljni pravac „Ost und Westa“ pram našem hrvatskom narodu, odavna je podkopao kredit g. Tkalca kod nas tim većma, što je g. Tkalac i sam rodjeni Hrvat, pa ipak težnje naše hrvatske gdje god može prieči i sarkastičkim komentiranjem pred tudjim občinstvom na smiešnost izlaže.

Svaštice.

* Makulatura. Prošle godine prodato je u Londonu makulature iz državnih uredah za 70,000 forintih i tako svake godine, manje il' nješto više.

* Njeki Kalab, poštarski činovnik u Beču nakrao je kroz 10 godinah nebrojena pisma i našlo se je kod iztrage jošte svojih 62,700 pisamah. Od izvadjenih novacah i snimitih poštovnih biljegah živio je po gospodski i kupio si dvie kuće u Beču. Novine pišu da je bio dulje vrieme odredjen u Departementu, koga zovu „Schwarzes Cabinet“ u kom se političko sumnjiva pisma otvarahu (to je bilo prijašnje vrieme — nu sada toga više neima) pa vidiv tu manipulaciju nastavio je taj posao za svoj vlastiti račun, al samo sa „sumnjivi listovi“ — gdje je novacah slutio.

* „Monitor“ strahoviti taj amerikanski oklopni brod ima samo dva topa, iz kojih letjahu bombe od 184 ℔ težine. Takovih imao je 400 u sebi a stoji svaka 49 dolarah, dakle sve skupa u vriednosti od 19,600 dolarah, a u težini od 73,600 ℔ Osim toga što se misli, da ga nikakva kuglja probit nije kadra, nemože se niti silovitom rukom zauzeti, budući da nema nikakva ulaza do onog na vrhu tornja, gdje su topovi namješteni i koji je 10 cipelah visok, a tako uredjen da se samo jedna po jedna osoba provući može.

Obadi.

* A. Čuo sam, da se papiri dižu a da srebro i zlato pada, kaži mi kako je to?

B. Oh mudrolije velike! — to je naravna stvar; što je težko da pada, a što je lagano da ide u zrak.

* Gospodin. Ja bih si rad dao nješto za ljeto napraviti — lagan kaput — bonjour — šta li, sam neznam pravo.

Krojač. Želite možebiti liepi kveker ili frak? —

Gospodin. Hod'te s Bogom! — to još za sada ne — a k letu što Bog dade.

Krojač. Oprostite, ja sam mislio, kad nečete surku, da vam je to onda svejedno.

Gospodin. Dragi moj, vi to nerazumiete; medju surkom i frakom vam je golema razlika. Nu znate, ja želim onako nješto — ni simo, ni tamo — „juste milieu“

Krojač. O razumijem, onako štogod kó mladi Cilinder; — nu ipak, ako bi vam smio kazati jednu liepu surku, što si je velemožni gosp. N. dao praviti za svečanost na grobničkom polju; — samo da vidite.

Gospodin. Koga biesa! — zar si je on dao surku praviti? — kažte mi ju malo, da vidim; — gle gle, ja sam bogami mislio, da će te surke već prestati. (Pregleda surku pa nastavi) znate šta? napravite mi dakle takodjer surku (za sebe) gle gle, on ipak mora nješto više da zna, kako danas akcije stoje. (Slava takovim domoljubom.)

* Kćerka. Majkico draga! Ja sam čula, da je gospodična G. tako vatrena domorodka, pa sam ju slušala njeku večer kod Concerta, kako je cielo vrieme u tudjem jeziku sborila.

Mati. Valjda da joj drugarica nije znala hrvatski.

Kćerka. Ah — znaš s kim se je razgovarala? — sa gospojom N; ona je bar rodjena Hrvatica i supruga glasovitoga i poglavitoga domorodca. Ja sam pazila, ali baš ni riečce hrvatske Istina Bog, da se je u čitavoj sali malo tko našim jezikom služio.

Mati. Drago diete, u višjih kruzih ti još nije svuda prodrlo sveto sunce ljubavi za jezik narodni do srcah odgojenih u tudjinstvu. Nerazumije još svatko onu višju misao domoljubja; mnogi držahu narodnu stvar njeko vrieme samo za modu, pa danas smatraju onoga za fanatika, koji se drži hrvatskoga načela; jer misle da nije više u modi. Ostani ti samo vjerna svomu rodu i nadalje!

* Filip. Znaš li ti, zašto se je velečeni g. Scherger, bivši prošlje nedelje na Rieci izrazio, da bi volio biti Turčin negoli Hrvat?

Jakob. Mislim da bi pogodio — tursku tu simpatiju. Turci globe raju, živu rabat (gospodski) piju kafu i puše čibuk, pa se to Mihlu dopada — a Hrvati neglobe nikoga, dapače — stradaju; zatim (lukava lisica) začuo je, da Turci smiedu iznevjeriti se više ženam, a Hrvati samo jednoj.

Filip. Eh, mudar ti li je moj brajne! Valja mu pamet! U Turćina vjera na koljenu, a Hrvatu u torbici tanka pogača.

* Čiro. I koliko je tih financplanah zabačenih! znaš, da je i Herr von Zang, urednik od „Presse“ izradio osnovu proti financijalnoj toj nevolji.

Špiro. Jest, ali će jošte Appendix jedan dodati glede Hrvatske.

Čiro. Zašto to?

Špiro. On ti piše u svom listu od 18 travnja da upravljanje Hrvatske mnogo više stoji, nego li je kadra pokriti — te uslied toga, ko pametan račundjija mora da savjetuje, da se neka njemačka braća okane te bogčije hrvatske, koja se neka sama upravlja kako znade — pa će biti potom mnogo manji Deficit.

Čiro. Bogami, ti imadeš pravo! mi smo osiromašili uz njih, pa kad niti za upravljanje svoje nemožemo nasmagati — to neka i državni dug svoj od 2500 miliunah medju se podiele. Bog mu zdravlje dao!

Izpravak.

U članku *o hrvatskoj književnosti* u posljednjem broju uvukoše se sljedeće tiskarske pogreške:

I	u	4	redku odozgo	nam	mjesto vam
„	„	5	„ „	ćemu	„ k ćemu
„	„	11	„ „	uzpisati	„ izpisati
„	„	18	„ odozdo	mladićem	„ mladić
„	„	12	„ „	zahtjevom	„ zahtjevu
II		2	„ odozgo	pred pučaninah stavi rieč pjesnikah	
„		23	„ „	istim	„ istina
III		33	„ „	pa	„ za
„		34	„ „	veru	„ vežu
„		24	„ odozdo	izpušteno je medju riečmi počela i literatura: *druga doba.*	

Listovnica.

* V. Š. u M. v. Od poslatih obadih upotrebismo nješto, nu ono ostalo činilo nam se je zakašnjeno.

* A. T. u D. „Jagodnjak“ nije postigla ona sudbina, koju vi mislite. Oboje nam je drago i hvala Vam liepa!

* B. M. Šumski. Doći će i A. na red; neima nikada baš previše.

* V. K. u D. Žalujem što ste bolestan. Drago će mi biti od Vas zdrava doskora dobiti nepristran odgovor.

* Razriešenje Anagramma u posljednjem broju: „Cèrkva.“ — Odgonetka zagonetke br. 5. od F. S. K-a „Znoj.“

Zagonetke.

Od F. S. K—na.

6.

Istoglasno ti je
S obadvie strane.
Bogci, kad sazrije,
Mnogi tim se hrane.

7.

S leva i desna
Neman je biesna.
Spreda i straga
Gorje od vraga.
Svietla se boji,
Zle misli goji.
Da t' nenahudi,
Oprezan budi.

Konjičev skok od Franje Franjkovića.

ve-	ga	Nad	će	ru-	ve-	tvo-	na-
ješ,	Bit	nih	bdi-	vih-	ta	ka,	tvo-
ju-	Sla-	bu-	de	Sla-	ja	Poz-	je
de,	bi-	ješ,	ži-	ka,	ti	je	Tur-
Dok	nah	Svi-	nam	svu-	ke	Lu-	te
će	svi-	nam	ve-	o	Pro-	ću	ku-
Živ	Sla-	ju-	ra,	du-	ju-	kle-	ni
će	zo-	gu,	bi-	gu,	slav-	ro	sre-

☛ Molimo ućtivo svu gospodu predbrojnike, koji nam za drugi četvrt duguju, da nam novce poslati izvole. Isto tako i ona gospoda, koja račun za Koledare i „Lade“ neizravnaše, da to učine; jer nam je do toga stalo, da konačno izvedemo račun na čisto.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 14. U Zagrebu 15. svibnja 1862. Tečaj II.

Jedva što umukoše zvonovi i jauk od sprovoda i zadušnicah za viernim sinom domovine **Pavlom Štoosom,** iztrgnu nam nesmiljena smrt iznenada opet cviet jedan iz vienca naših pjesnikah — **Matu Topalovića,** podjašprišta i župnika u Gradištu na dan 26. travnja Uzhićeni duh njegov ogrija mnoga srca, donle smrznuta i upali iskrom pjesničke vatre ljubav za domovinom u vrieme ono, kadno je ležalo sve u duboku snu. Evo nam poslà pokojnikov prijatelj „Plač“ za onim — za kim tuguje i svaki rodoljub veleći: Bog mu daj duši lahko!

Plač za MATOM TOPALOVIĆEM,

preminulim u Gradištu 26. travnja 1862.

„Kad s ovoga pako varavoga
Svieta pojdem, daj da k Tebi dojdem;
Jaki Bože sve se s tobom može!“
Molitva Mate Topalovića.

Zacmiljilo slavuljče nemilo
Jutrom ránim, srcem razkidanim,
Što sried čara proljetnoga dara,
Kad sve lista, u rosi se blista,
Kad sve cvati, sluteć plod bogati,
Sve miriše, mirisom zadiše,
Kad planina ori i dolina
Od pjesmicah raznolikih pticah —
Zacmiljilo slavuljče nemilo,
Što baš sada dopanulo jada;
Jer iz lúga nestalo mu drúga,
Druga krasna pjevkom gr!ca jasna . . . .
To nebilo slavuljče cvililo,
Već to sada zaplakà od jada
Srce moje, dočim tužno poje,
Oj za tobom, a nad tvojim grobom
Mili *Mato, oj Zdenacah**) zlato!
Kad iz gaja hrvatskoga kraja
Jeknu jeka, što odziva čekà,
Da se radi, hram prosvete gradi
Rodu svomu, rodu ubogomu;
Da se diže i da druge stiže
Knjigom umnom, a slogom razumnom:
Tad ti, Mato, prvi pristà na to,
Te poletì krili ćutih svetih
Zelenomu gaju hrvatskomu . . . .
Malobrojni, al *na rod svoj stojni*
Tu se bili slavulji skupili:
Da zapoje mile pjesme svoje,
Da rod bùde iz gluposti hude,
Iz dugoga sanka sramotnoga,
Goneć tminu, a noseć vedrinu
Duha silna, ploda preobilna —
Da *Danicu*, sunca predhodnicu,
Rodu svomu navjesti milomu.
Al kad ti mi, *Mato*, medju njimi
Oj zapjevà i ćuti izlieva
Žara silom, pjevkom svojom milom,
Čistom, krasnom, kano srebroglasnom,
Ko što T' mila majka naučila,
Izsred krila *Slavonkinja vila*
Pjesnih tvojih krasnih milopoji
Kano jeka četvorka daleka
Na četiri strane se razširi,
Četir strane, sveg' slavjanstva grane.
Tad *Danica* svjetla sinù lica,
Ljubav planù, a nemar usa'nù —
Prama svomu jeziku milomu,
U slavićih našijeh mladićih;
Sve prionu da se složno gonu —
Perom, djelom, srčanostju smjelom,
Tmine guste domovine puste! . . . .
Kad se tako podiže polako
Sviest sred krila naroda nam mila
Pa i dušmanah zloba sa svih stra,
Neimaš mira, kad se naše dira,

*) „Zdenci“ rodno mjesto pokojnika, blizu *Broda*, u brodskoj krajini.

Digitized by Google

Već svud letiš, da braniš, osvetiš,
Što je tvoga roda preslavnoga.
Sad po *Bosnoj* vidit te *ponosnoj*,
Sad sred *dvora hrvatskog sabora*,
Sad u *Pragu* u *slavskom sboru dragu*,
Sad u *Sriemu razkošnom našemu*;
Riečju, hitiš, svud da *naše* štitiš
Duhom, svjètom prot dušmanu kletom.
Ovi trudi tvoje slabe grudi
Oslabiše — vajme! mnogo više,
Neg nevolja tvoja suhobolja. —
Starodavna práva nam ustavna
Pogažena, skoro uništena, —
Pizme zmija štono nam posijà,
Sjeme, s koga niče nam nesloga,
Medj jedini slavske majke sini,
To je, to je — s čega srce tvoje
Mili *Mato*, oj *Zdenacah zlato*,
Svisnù, puče, a moje jauče;
To te skrši, to ti život svrši. —
Tebe zato oplakuje, *Mato*,
Mladež žalna, tebi viek zahvalna,
Kojoj sbúdi rodoljubje u grudi.
Tvoji druzi ostavivši u tuzi
S kimi uzradì na prosvjete ugradi, —
Súčenici tvoji svikolici,
A medj njima grudi bol nadima
Tom, kog poda Bog nam diku roda,
Zviezdu sjajnu dok je slavstva trajnu;
Riečju: svima suze su u očima;
Jer *Tko T' znadè, rado te imadè,*
Dušo blaga, dobra, mila, draga! —
U njih vaje svoje uzdisaje
I ja žalne miješam zahvalne,
Što njekada slavića me mlada
Obučavà, duhu mom let davà
Pjesme moje izpravlja ko svoje,
Kad *našemu* oj *prvi put Sriemu*
Ja *zapjevah i srce izlievah.*
Zato *Mato, iz Zdenacah zlato!*
Tu ti vijem pjesmu i suze lijem. —
Sad se vini krilah na hitrini,
Oj slavuju, kog svi oplakuju,
Der se vini nebeskoj visini,
Prodri oblake i prepone svake,
Preko jata leti zviezdah zlata,
Dušom blagom i krieposti snagom;
Tamo gore nek ti se otvore
Vrata raja, radostnoga kraja.
A Bog dragi, svih nas otac blagi,
Kog tol' štovà i spjevà mu ova:
„Srce moje, nek je vazda tvoje!
Misao moja, nek je volja tvoja!
Kudgod hodim, daj da ti ugodim!
Kad s ovoga pako varavoga
Svieta pojdem, daj da k tebi dojdem;
Jaki Bože sve se s tobom može!"
On će zato uslišat te, Mato.
Tu kod Njega naći ćeš svojega
Oj brajana, *Brodjanin Stjepana,*
Vraza Stanka, roda sveg milanka.
I *vrloga Rakovca umnoga,*
Duha puna Niemčića Antuna
I od skora *tamo iza gora'*
U žalosti al u strpljivosti
Umrloga *Štoosa* brata svoga —
Tam u slavi sve mi jih pozdravi!
Š njimi sada pjevaj ko njekada,
Glas svoj složi Božju slavu množi;
Š njimi moli, da Bog gledne doli
Na naš slavni; ali rod kukavni —
Da s' umilna tvoja duhom silna
Molbu izpuni srećom rod okruni. —
Pak to *Mato*, oj *Zdenacah zlato*
Nek ti bude plaća za sve trude!
Duha tvoga, pak domorodnoga
Ljubav čista što ko zviezda blista —
Plam će sjati u rodu ostati,
Viek će sjati na ràd poticati
Viek će sjati, da nam rod procvati.
A sad *„s Bogom!"* jecam žalbom mnogom,
„S Bogom Mato, oj *Zdenacah zlato!"*

Ilija Okrugić Sriemac.

Kraljica.

od

Vladimira Nikolića.

(Konac).

VII.

U dvorcu vlastelinskog providnika Ljubića bilo je sve usnulo; bijahu kod ovog danas poslje poldana susjedni vlastelinski upravitelj sa svojom suprugom, kćerju Danicom i mladom udovicom Liepović; u pohodu muškarci se dogovarahu o poljskih još nedovršenih poslovih, po koju čašicu starog vina pijući, a ženske se zabavljahu običnom svojom zabavom — kavom — razgovarajuć se o svemu i svačemu, što im baš u trenutku na um pade. Milan bijaše uz gospoje pristao, tajna sila vukla ga k liepoj udovici, koja ga je sasvim u svoje mreže uhvatila bila, tako, da je u posljednje vrieme skoro sav sliep i izvan sebe bio i nemogući dulje strasti odoljeti, za njezinu ruku ju zaprosi, koju mu ona s radošću obeća.

A kako to? u toli kratko vrieme? — imade još mnogo, mnogo važnijih slučajevah, koji se u još kraćem vremenu zgadjaju nego što je trebalo, da Milan mladu udovicu za sebe izprosi; ona tomu pristane, i oboje u crkvi kao zaručnici naviešteni budu.

Družtvo se razstavi, i Ljubić ode sa svojom suprugom spavati, jer je ljubio rano leći; samo je Milan još budan bio i po sobi svojoj, u kojoj je u cielom dvoru jedina svieća goriela, duboko zamišljen šetao. Nemirne morahu biti misli njegove; jer ga nemirno po prostranoj sobi goniše, čas bi stao, i na prozor upro svoj mrkli pogled, a zatim bi opet počeo kao da ga nemirna saviest potjera; tako jednom odstupi od prozora i poleti k vratim, no uplašen srnu tri koraka natrag. — Najka blieda kao slika smrti u svojoj crnoj marami, glave skinula bijaše, stala je pred njim, koji tako zamišljen bijaše, da nit primietio nije, kad i kako je u sobu ušla.

Uvidi na prvi pogled svu nesreću, koju je ubogoj ovoj djevojci svojim nečovječnim ponašanjem priredio. Oči joj sievahu od njekog nenaravnog plamena i počivahu na onom, koj ju toli biednom učini. Vidilo se je iz cielog njenog držanja, iz neopisive njezine hladnoće i iz, reć bi, bezćutnog mira, da joj je malo do života njezina stalo i da je nješto izvesti naumila, kojem koraku ju samo krajnje sdvojenje i neopisana nesreća dovede.

Milan se neusudi žrtvu svoju pogledati, ovaj narušeni život, ovo slomljeno srce bijaše njegovo djelo; s užasom sjeti se svog postupanja no kasno, dao bi bio svoj život, da je ovomu po njem nesretnom stvoru prvo spokojstvo, život i sreću povratiti mogao — kajao se je u ovom trenutku iskreno ali — kasno.

„Milane htjedoh te još jedanput vidjeti, htjedoh iz tvojih ustijuh čuti, da li je istinito ono, što danas u crkvi čuh — prvi oziv tvoga braka, u koj stupaš sa gospojom Liepovićevom, onom gospojom s kojom te jednom vidjoh; — oh! pri pogledu te gospoje oledni mi srce, a ja si onda — tu slutnju razložiti nemogoh — kaži mi Milane, je li istina?"

Milan stajaše nepomično, oči nice zemlju oborivši i nereče ništa.

„Ti neodgovaraš, ti netajiš, a istina se tajiti i nemože; jer dok je do navještenja došlo, to stvar u redu biti mora i sve je dovršeno."

„O Najko, zašto i tebi i meni taj žalostni prizor prištedila nisi, kako si došla u dvor, ako te je tko opazio."

„Što je meni do tog stalo, ja se sad, pridoda ona gorko, nikoga bojati neimam."

„Najko moja" moljaše sklopiv ruke Milan, budi milosrdna i oprosti, oprosti što ti skrivih, što tako postupah" i htjede joj ruku uhvatiti, nu ona odstupi njekoliko korakah natrag od njega i ruku svoju izvine."

„Medju nami neima više obćenja, niti treba, da se dodirnemo; sveze, koje nas vezahu prekinuo si ti sam, a sad —

Digitized by Google

sad je ponoviti suvišno bi bilo; jer ako je od tvoje strane sve u redu, i ja se pobrinuh, da i od moje u red stavim. Ti mene Milane nikad razumio nisi, inače nebi tako sa mnom postupao, nebi se s mojom srećom kao sa igračkom igrao bio, a ja, oh! kako i mogoh pomisliti, kako se mogoh kao supruga na tvojoj strani snivati, kojim načinom kad sam bez blaga, prosta roda i bez svakog odhranjenja. Bolje je za te i za me, da tako dodje prije, nego kasnije, a bilo bi još gore i nečovječnije od tebe, da si me još dulje sa golom taštinom i praznom nadom pìtao. — Što je srce uboge, proste djevojke, (produlji zatim kao sama sebi govoreći) igračka, koju misle otmieni da nogami gaziti smiju, cviet — koj uzaberu, pak kad miris svoj izgubi — nemilosrdno odbace.“ —

„Za me sreće više neima, (nastavi glasno) ja sam najteži udar pretrpila, hvala Bogu, ljuta ta borba mog srca minù, kojoj podleći moraše, a ti — ti se za me skrbiti netrebaš.“

„O utješi se mila Najko, ti ćeš još sretna i spokojna biti.“

„Nikad, nikad“ odvrati kraljica mašući glavom, „može li se cviet oporaviti, koga mraz opali, kom sunce više nesviće, dade li se slomljeno srce izcieliti — o ti se nebrini za mene, ja sam se pobrinula sama za sebe, i nadam se, da će moji jadi skoro minuti.“

„Oh Najko! — poviče užasno Milan — „kakove su to grozne misli, što si naumila, —“ pak zatim utješiteljnim glasom produlji — „umiri se, upokoji se Najko! Tvoja su ćuvstva uzkolebana, tvoje srce ljutim jadom nadvladano, sad kad se tvojoj starici majki vratiš i blagi sanak, koj nam boli lieči, prosnivaš, bit će ti laglje, tvoja bol odlahnut će i ti ćeš sutra mirnijim i spokojnijim ćuvstvom ustati.“

„Ti me sjećaš na odlazak, pravo imadeš, vrieme je, da se udaljim, da se za uvjek razstavimo, oh kako je užasna ta rieč „za uviek.“ Ostani s bogom Milane i budi blagoslovljen, ti si sretan i zaboravit ćeš skoro na sve; jer se u sreći svaki pretrpljeni jad hitro zaboravlja, posljednja moja želja, tebe još vidjeti izpunila mi se, i ja odlazim. Mene radi nemoj tužiti, nit se žalostiti, to je moja posljednja molba, a takove se navadno izpunjavaju.“

„Ja ti oprostih sve — sve, Bog neka te blagoslovi. S bogom Milane, s bogom ostaj za uviek.“

I kao munja izleti iz sobe, potištena, smlavljena mladića na samu ostavivši.

Izišavši iz dvora, ostavi kraljica selo na lievo, odvrativši od ovog svoje suzami napunjene oči i uputi se na protivnu stranu; letila je kao na vjetrovih krilih nepazeći nit staze, nit kamenja, nit grmovlja, hitila je napred samo da prije do svoga cilja stigne.

Učinilo joj se kao da ostraga njeke stupe čuje i obazrievši se opazi jednog čovjeka, koj je za njom letio, prama mjesečini poznala je u ovom — Milana.

Bijaše doista Milan, koj je iz svih okolnostih zaključio, da je bivša njegova ljuba nješta izvanredna izvršiti naumila.

Za preduprediti nesreću, ogrne hitro svoju odjeću i vidio ju je prama mjesečnom svjetilu kako prama šumi nagli, i nigdje nestaje — ona bijaše već od sela podaleko izmakla.

Najka opaziv Milana, podvostruči svoje korake. Sad se začù njeki šum, sa užasom sjeti se Milan, da taj šum od jedne veće rieke dolazi, koja pol sata od sela teče. Najki pako dopre šum ovaj kao blagozvučni glasi, — ona bijaše do svoga cilja prispjela. — —

Milan bijaše ju već dostigao, i falilo je samo njekoliko koračajah da ju neuhvati, no ona se okrenu kao da ga u životu još jedanput viditi htjede „kasno je, uzalud sve“ klikne i baciv hitro maramu sa sebe i prekrstiv se skoči u duboku, naglu rieku — u Dravu.

Tihi kao u snu šušteći talasi, razstave se, prime svoj plien i sklopiše se opet nad tom nesretnicom; površnost rieke postade opet gladka i ravna, kao da se ništa slučilo nije.

Milan si oči rukami sklopi; jer nemogaše ovaj grozni čin gledati pak se sasvim smlavljen i uništen povrati kući.

Drugi dan za uviek ovu okolicu — ostavi.

Osmi istom dan izbacila je voda njekoliko miljah dalje pozorišta ove pripovjedke truplo nesretne Najke, koje u selo doveženo i na usamljenom mjestancu nedaleko kraj izvora više sela, gdje je provodila sladke čase slušajući rieči ljubavi ostà zakopana.

Budućih duhovah bijahu seoske djevojke u velikoj zabuni, jer jim njihova „obična kraljica“ na toli nesretni način život svoj dokonča te moradoše medju sobom drugu izabrati, no nemogoše se u tom izboru nikako sjediniti, jer u nijednoj dievojci nenadjoše se sve one sposobnosti i tjelesne prednosti, kojimi se je pokojna njihova „kraljica“ Najka odlikovala.

Još preostaje njeke osobe ove pripoviedke spomenuti.

Starica majka nesretne Najke nije smrt kćeri dugo proživila. Treba li mnogo na pol uvehnutom cvietu, da sa držka svog sasvim padne? Dan ovaj nije sirota starica podnieti mogla, još prije božićnih praznikah zakopaše seljani udovicu Vranićku na seoskom groblju uz pokojnoga supruga — šteta što kćerka na strani svojih roditeljah vječni sanak snivati nemože. Za Milana rekosmo, da je odmah drugi dan poslje onog nesretnog slučaja ovu okolicu ostavio, u koju se više nepovrati niti se sa udovicom Liepovićevom ovjenča. Ova skoro zatim ode u varoš, i prvih pokladah se sa jednim nadporučnikom ovjenča. Gavranu je otac u Italiu pisao, kao što obično naši seljaci pišu svojoj djeci, koja su u vojnu uzeta, i javio mu nesretni svršetak Najkin. Tužio je ubogi mladić i oplakivao ju dok napokon i on u bitki kod Novare hrabro i muževno se boreći — nepoginù.

Put iz Stambola u London

ili

Smiešna i čudnovata historija,

kako je morski kapetan Kosref Mustafa Efendi putovao k izložbi g. 1851.

Knjigu piše Englez ponositi
Baš u Londri, gradu bogatome,
Ter je šalje k bielu Carigradu,
A u ruke velikog divana.

To jest: javilo se je u Carigrad, da će biti godine 1851 u Londonu velika izložba. Na taj oglas sastane se divan da se posavjetuje, što da se onamo pošalje?

Svaki popečitelj reče svoju a Mehmet paša svoju — te njegva bje besjeda najteža, naime, da se pošalju dvie prave turske demeškinje sablje. On jih je upravo sám naručio od Mapin Efendije iz Birminghama.

Gutne padiša tri fildjana kahve i izpuši dva čibuka, pa odpusti zadovoljan sluge svoje: — Veleadmiral Kapudan paša

Digitized by Google

ostá jedini u divanu, da odgovori caru velikomu: „Imaš li pašo, kojeg kapetana, koji bi znao do Londre — il da šaljem francuzki vapor?“ — „Olka dar bujurmis Sultanin“; koliko godjer trebaš, care gospodare! reče sniženi vierni paša.

Odmah za tim sazove Kapudan paša sve morske kapetane, što ih je u Stambolu sakupiti mogó — na admiralski brod, ter jim besjedjaše:

„Vjerne sluge svietlog sunca Padiše, koga Alah poživio mnogo godinah danah (svi se trikrat nakloniše do poda) zapovjedi u svojoj milosti, da putuje jedan od Vas u Londru. — Tko zna put onamo?“ — Mašalah, valaj, tako nam svetca Muhameda! — svi mi znademo — svi — povikoše kapetani svi do jednoga. — Šiku Alah! Efendim, kaži ti meni, zapita Admiral najbližeg, kako bi ti pogodio u Londru? — „Pasulam burdah oradah Londra“ — evo na; vidiš busulje — pa upravo onamo u Londru! — „Dakle pripravi se pašo!“ Selam aleikon efenderim! i šestdeset glasovah opetovaše „Aleikon selam efendim“ a čibukdjije donesoše duvana i kahve sa šekerli.

Za koj dan eto u Dardanelih Kosref pašine Efendijeve galije. Bez brige ide on u mramorno móre, kud ga je jur i prije bilo nego li što je postao čibukdjijom kod čestitog Kapudan paše, vozeć se tuda u čamcu. Al kad „piroskafo,“ parobrod prodje Propontu, a dodje u blizinu Abyda, navukla se gusta tmasta maglurina, pa sakriva nebo, móre, brod i brodare. Šta će tebi sada kompas Kosref, pašo slavni? — Da, lasno se je smijati, kad se drugomu u nevolji mozag vrti, ali našemu paši nebje tu do šale, — jer je Mustafin brod nasjeo, te nemože niti makac dalje. — Ali mudri brodar mudro se dosjeti — pa on puca, viče, zove u pomoć i kó pametan čovjek neštedi on baruta u nuždi, te gruva od jutra do mraka i zbilja ne uzalud; jer eto Engleza, starog prijatelja Osmanlijah, gdje izvuče pašu iz nevolje ljute.

Što će to reći, svetče Muhamede? — ili nije u redu ovaj kompas, koja li je brodu bieda, kada neće, da se kreće pravim putem; — ali ti evo opet još gore žalosti! — izbavljen je, nu, al kuda će i kamo sada? — Na sreću, da je sam Bog donio Englezliju opet blizo njega, koji začuv, da čestiti Kosref paša želi u London — pokaže mu pravac, kojim da putuje, pa ga i poprati njekoliko miljah.

Sve je opet u najboljem redu i sve ide kako sam Bog hoće. Paša pazi i neda iz rukuh busolju, čuvaju kó oko u glavi i fala Bogu velikomu i mudrosti brodara — neošteti baš nijednog otoka u Arkipelagu, pa za njekoliko danah ugledaše veselim licem liepi grad — Livorno!

„Alah kebir! Slava proroku!“ reče Paša svomu poručniku „evo nas! baci sidro na dno, pa pucaj.“

Zagrmiše topdžije 101 put — eh valah; eto turskog konsula na brod.

„Sabah henis shiar olsum Efendim! Da si mi zdravo gospodaru! — šta tražiš ti ovdje?“ pita ga konsul. On mu odgovori: da je po zapovjedi sultanovoj došo evo u Londru. — „Ali za Boga miloga, to nije Londra! — to je Livorna.“ — „„Alah adšaib! to je čudnovato! nu ajdmo, dakle dalje — Bakalum Londra. Da vidimo, hoćemo li naći tu Londru!““ — Nu London je daleko od Livorne — a turski parobrod nije prenagao.

Kosref Mustafa paša zbilja stigne za kratko vrieme u — Marsilj. Pucaj „da capo“ 101 put — nek se zna! — pa krcaj se na suho. Al eto, na golemo čudo pašino dodje na brod fini gospodin, obučen posve „alla Franca“ pa ga nagovori čistim turskim jezikom, kako u Stambolu samo ministri govore — nije ni čuda; jer to bijaše konsul sjajnog padiše.

„Šta ćeš ti ovdje Efendim? — gradjani marsiljski uzbuniše se i čudom se čude, što ti pucaš ovdje, ko da si u Stambolu na slavi „Kurban — Beirama“ — kuda si krenuo? kamo putuješ?“

„Bourdaja — Londraja! — kuda, nego eto u Londru,“ reče nješto smeten paša, jer mu se već nevidje pravi groš. Al kad začuje da to opet nije London nego Marsilj; zamagli mu se pred očima, pa napokon izvadiv kompas iz džepa, zavikne ljuto: „Evo gledaj Efendim, po ovom putokazu leži baš evo pred nama Londra!“ — Zaboravih prije napomenuti, da si je u Livornu drugu busolu nabavio, budući ga ona prva u Dardanelih zavela — i rekavši, da je u Londonu, pokaže prstom upravo u položaju Marsilja velikim pismom urezano: London, a pod tim sitnimi slovi: by T. Smith, Great-street, 91. — Trebalo je konzulu velikog napora, dok mu je za rukom pošlo, osvjedočit si prijana, da je ovo zbilja Marsilj a da je Londra jošte nješto malo dalje.

Od straha, da nebi Lisabon, Bordeaux itd. dali nanovo povoda čestitomu paši, da troši uzalud baruta, dade mu pilota na put, čijom pomoćju dojedriše živi i zdravi sretno u sudjenu luku „London.“

Tamo i ja š njime pio, š njime dobre volje bio. *P. M. K.*

Jedna zabava u Varaždinu.

Crtica od Lj. M.

Budući da živimo u takovo vrieme, kad su se svi narodi za svoja prava zauzeli, evo slabim svojim perom hoću i ja da se zauzmem za vječno pravo moje drage domovine, ma se ovim baš i stavljam u oprieku sa porazmjerno nebrojivom četom mojih drugaricah, skoro bih morala reći — premnogih nazovi — Hrvaticah. Namjerom sam pošla u Varaždin grad, da vidim kakovom ljubavju za otačbinu plamti taj naš, ako i ne prvi a to suglavni, grad liepe po divnoj naravi krasno uriešene domovine Hrvatske. Mili Bože! mislila sam, da se je u tom slobodnom gradu zasbilja što uslobodilo, te oslobodilo staroga višegodišnjega njemčujućega zla i prionulo za bolje — nu žalibože! osvjedočih se da je s velike većine ostalo pri starom, kao da do ondje nedoprieše zvuci, neću reći slavjanskoga nego evropejskoga napredka; jer se u istinu svud za svoje pita i svoje pred tudjim ljubi. Ne samo što Podravski jež polag sve ove pramaljetne topline neće i nemože da oživi — a to je jako velika škoda — nego koliko opazih ni družtveni duh nezače se baš hvatati drugoga zamahaja od onoga, što je bio prošle desetice, jer moje drugarice volje sve biti samo ne Hrvatice; čim se druge diče i ponose tim se one stide. Bivši u odličnoj njekojoj zabavi, zarekoh se ovdje ni danovati a kamoli godinovati! Tu je zabavom borba sa njemštinom, pak ni sama borba ne na jeziku hrvatskom. Moje drugarice ondje, s malom iznimkom, nepokrenuše ni malo putem naprednoga duha vremena, nego zavrtivši se jednoč u kolu onom, nemogu još nikako da se osvieste i progledaju, te vide, da je po domovinu već nestalo onih, koji

Digitized by Google

su to kolo zavrtjeli i njime po volji nanjihavali. — Ustavnost zavlada, samouprava postade hrvatska, kako prije nikada, dakle i narodnost hrvatska obezbiedjena je kako prije nikada! Pak da još i nije, — naša t. j. svih Hrvatah i Hrvaticah sveta bi dužnost morala biti, da joj stalnost i vjekotrajnost obezbiedimo. Mene je boljela duša slušajući i gledeći, gdje mi drugarice prijanjaju uz tudje, ali još više i zato što i njeki zrinjkaši udvoravahu njemački, veleći mi, „Gospodjice! kad vam ovdje inače neide i neće da govore — moramo njemački.“ Odielom doduše pokazaše mnogi ondješni Hrvati, da se u istinu neplaše svakoj u oči pokazati kao našinci, ali u isti hip eno plaše se kukavice, da neuvriede tanke uši nježnih ženskih ćutih, kao da od očijuh do srdca nije isto tako ako ne i hitriji brzojav do srdca kao i od ušijuh. Jednom sebi na uspomenu rekoh: Šojku, obukavšu se u paunovo perje, neprepoznadoše ine ptice po perju nego po glasu.“ I svršivši tim neprežestokim ukorom dužnost jedne domorodkinje i odlahnuvši istom ponješto srcu svomu, eto kucnu na vrata i unidje listonoša s listom iz Zagreba na mene i preda mi izručnicu, koju podpisah na hrvatskoj strani, podpuno si sviestna, da živim kao Hrvatica u svojoj otačbini i to u slobodnom kraljevskom hrvatskom gradu, dakle da samo s hrvatskim jezikom mogu proći. Nu kao jutarnja magla silnim vjetrom potjerana razpršiše mi se misli, kad-no mi dostavitelj reče, pregledavši podpis, da se moram podpisati na njemačkoj strani. Čula sam već prije za njekakov još uviek neopozvani poštarskom redu u prilog izdani §. — ali neznajući ga na izust listonoši navesti, rekoh mu na prosto pogledavši ga i pitajućim pogledom: kako to, kad je na mom listu napis hrvatski, čula sam do sad vazda, da bi morala i izručnica biti na hrvatskom jeziku. Nu listonoša na to ni pet ni šest, umoli me da ja samo na njemačkoj strani podpišem, jer da to kod njih tako biva, i eto hoćeš nećeš moradoh se i po drugi put podpisati, nu da se i tuj ne zakonu, koga kako čujem u istinu neima, nego volji njeke bagre ljudih posve onako na milost i nemilost neupokorim, podpisah se barem prevodnim imenom hrvatskim i oprostim se listonoše, koj me i nehotice pred družtvom opet za malo snizi svojom silom, kojoj ja odoljeti sama mogla nisam.

Kad časak prodje, kucne opet njetko na vratih i na reć bi skoro sveobći „herajn“ pomislih da je opet listonoša i da ću se i po treći put morat podpisati sad ne više imenom L. nego A. Nu za ovaj put bijaše znamenitija osoba, bio to jedan stari birokrata. Iza običnih naklonah i predstavah dopade ga mjesto do mene a ja se tome ponješto i uzradovah pomislivši: u stara čovjeka dovoljna izkustva, pa ću se s njime zabavljati ugodnije nego sa ikojim mladjim doduše nu ne dosta samosviestnim, ni jakim surkašem, koj si nezna ugodnim iskrenim razgovorom i inače dopadnost u ženskoga spola steći nego po čudnoj dosliednosti: njemačkim jezikom, čim su — neka mi pravi domorodci oproste, što istinu otvoreno kažem — hrvatski, mladići, navikli iz knjigah tudjih ženskim laskati ili su rada to možebiti i baš u njihovoj pameti niklo laskanje ponješto zabašuriti, da ih tobože slabi spol tako lahko neosjeti. Ali domorodstvo, od mene zahtieva, da sada istine neprešutim, i da kažem istinu, da je već gdjekoja i mnoga namah zbilja osjetila, te samo iz čedne družtvenosti jedva se njekako strpila da se nije nasmijala i gdjekojega iz smijala, nu zato je to u većoj mjeri učinila, kad se je sastala sa kojom vjernom svojom drugaricom.

Da nisam prije po njihovom mnenju poražena bila i da je obći govor na što drugo bio skrenut, bila bi se sa starim — birokratom o cvieću i proljeću ugodno razgovarala, ali njeke mnom razdražene osobe, obrnuše govor na prijašnji i eto me opet u bitki i sad u toliko žeštjoj, u koliko si je izkusni starac dao više sloboštine u ovom, sebi domaćijem nego meni, družtvu valjda zato, kako se izrazi, da bi mu svi mogli djecom biti. Iz samoga štovanja prama siedoj kosi neću da iznesem na vidjelo čudne i upravo smiešne pomisli o hrvatštini i hrvatskom narodu, u kom se ipak sabiraju novci, iz kojih on i mnogi razpoloživi i u stanju mira živući činovnici i častnici u tom tihom, mirnom, kako vele — penzionirskom gradu svoju plaću vuku. Ali rekavši on, da od sada po našem t. j. hrvatskom nastojanju hrvatska — slavonska djeca niti do kaprala neće moći dotjerati, moradoh se upravo nasmijati jer zbilja bje čuti kapralah i stražmeštrah po Zagrebu kod hrvatske pukovnije, da i nerečem ništa o magjarsko — talijanskih pukovnijah — koji jedva nješto natucahu na njemački.

Nu došavši na to i novi, iz Zagreba izčekivani, prije malo danah simo otišavši, gost — gospoja, izbavi me iz jada i nevolje pripoviedajuć družtvu svoje putne zgode i nezgode, medju kojimi bijaše i sljedeća, koja se putnoj ne samo udobnosti nego i sjegurnosti za volju prešutiti nesmije. Putujući, reče dostavnikom iz Varaždina u Zagreb, putovala sam kako si nisam ni želila ni više neželim. Što je o njekih osebnicih na tiho pripoviedala, nespada u javnost „Ali kod Popovca — reče — moradoše svi putnici sići iz dostavnika, jer slabi poduzetnikovi konjići, koji su kao dvije mačke bili, iza Popovca opješaše i nemogavši nuz onaj brežić izvesti dostavnika, sidjoše s njega putnici te i ona sa djetetom, pak udri onda po rosnom prahu hladnoga jutra sve do Svihsvetih, dočim je kočijaš morao čekati, dok se je namjerio na čovjeka, koj mu je podpregao svoja četiri vola, te su pomogla izvesti, onu težku barku. I zato je dostavnik došao u 8 mjesto u 6 satih u Zagreb, kako bi morao. A kako bi bilo, da je željeznica u Zagrebu gotova i tko pod velikim gubitkom morao, uzmimo već u 7 satih njom na opredieljeno mjesto tko bi odgovoran bio za gubitak? Kad bi ta nesreća bila ne predvidiva, znamo, da bi štetovao, komu bi šteta slučajem nanešena bila, ali ovakova nije doista nepredvidiva, gdje se na dostavnikove putnike tako slabo uzimlje obzira, da se čim god moraju zadovoljiti, ako hoće da putuju. —

Ovakove stvari kao i ovakove zabave valjalo bi bez milosti odkrivati javnosti upravo kako vele tendenciozno — i tražit im u njoj lieka (Pravo rekoste. Ur.)

Londonska izložba.

II

U prošlom broju pokusismo na kratko nacrtati ponješto grad London a danas prelazimo na glavni predmet „The great Exhibition — Building.“

Ova je izložba ko i ona od god. 1851. podhvat privatnih ljudih. Čisti dobitak, što ga je izložba od god. 1851 doniela služio je za nabavljenje zemljišta, na kom se je već za ono vrieme pripravljala osnova za današnju sgradu, koja je u godinu danah divnim naporom od svojih 4-5 tisućah djelateljah na dan evo u doba ugovoreno dogotovljena.

Digitized by Google

Dne 12 travnja prije podne predadoše Arhitekti Kelk i Lukas kraljevskomu odboru ključe i odmah unidjoše opredieljene straže i vatrogasiteljna momčad. Čitav bataliun težakah prodje po svih hodnicih i Galeriah — nebi li gdje kakova pogibelj od težine zapretila, nu sve bi tvrdo i kruto pronašasto. Zidanjem potrošilo se je samo 7 miliunah opekah, nu tim više željeza — 93,000 centih. 820 pilovah po 25 stopah visokih. Pod iznaša u cieloj kući 1,300.000 □ cipelah a kod pokrivanja potrošeno je 486386 □ cip. klobučnice (filz) i 553000 □ cip. stakla, koje teži 4,446 centih. Parni stroj, kojeg će opis veoma zanimiv biti i koji će imat tjerati sve u izložbi nalazeće se izložene makine, dizat će takodjer vodu kroz 9 palacah debele cievi na sve kraje, ne samo u vodomete, nego i na 80 mjestah, gdje se sva priprava rad vatre nalazi.

Za prvu Exhibiciju je uslied razpisa nadošlo 280 osnovah, nu nijedna nije upotriebljena bila, nego je naknadno prihvaćen Pakstonov stakleni dvor. Zemljište na kom zgrada stoji, zauzimlje 1200 cipelah dužine od strane Cromvelove — i Princa Alberta ceste, a širina 560 cip. Sav taj prostor 988,000 □ stopah — od prilike 12 putih tolik kao Jelačićev trg — stoji pod krovom (200,000 □ cip. veći nego onaj od 1851.) i jošte je pridato za izložbene svrhe 5 ralih zemlje.

Slika ciele palače nalik je rimskom broju tri III Prvi deblji potez opredieljen je za kipnu Galeriju, srednji zovu Ladjom a treći sjeverni Čelom, (front,) produljene poteze, istočnim i zapadnim Transeptom. Gdje se sastaju Transepti s ladjom, izvedene su one gorostasne kupe ili trule 32 hvata visoke, a stupovi, koji svod nose mjere 17 hvatih. Tako visoke kupe nisu se jošte nikada gradile; jer jedini dosad najvišji svod bijaše onaj glasoviti u hramu svetoga Petra u Rimu.

Staklena palača od god. 1851 stvorena bje za privremenu porabu, a ova je zidana čvrsto za stalnost, te ima družtvo za ljetošni najam platiti vlastnikom 2 miliuna forintih u srebru; ako li bi pako dohodak za ulaznine itd. četiri miliuna preteko, to će se najam jošte za jedan miliun poboljšati. Kolike su to svote za naše sitničarske nazore!

Glavni ulaz imade troja vrata, svaka 50 cipelah visoka a 20 široka; najprije se dodje u hram od 150 cipelah dužine 110 cip. širine i tako teku desno i lievo nebrojeni veličanstveni razdieli.

Kad se vrhu kakovih god neznatnih stvarih pišu dan na dan knjižurine, šta bi se moglo i šta će se zbilja o ovoj izložbi napisati, to nadilazi sve, što bi si u prvi mah čovjek i pomisliti mogao, stoga će naš list bez dugačkih razmatranjah trsit se što točnije u kratko predočiti sliku duha civilizatornoga današnjega vieka, koj će napokon ipak u svojoj borbi nadvladati sve zaprieke i pokazati narodom, da valja dieliti mejdan na ovakovom polju a Davora staviti u mir; jer je prolio dosta krvi i izsisao novčani sok, koji je kako od vjekovah, tako i danas „nervus rerum".

U sgradi je sve tako organizirano glede reda, sigurnosti, čistoće i udobnosti posjetiteljah, košto je to samo moguće praktičnomu i bogatomu narodu. Uredjen je takodjer i brzojav te se može iz kuće neposredno na sve kraje Europe correspondirati, a ktomu je i posebna pošta u kući, koja dieli na dan 5 putih pisma u različite razdiele.

Na sjevernoj strani otvorene su dvorane za Reštauraciju, gdje može podpuno objedovati svatko po svom ukusu; jer jedna je gostionica francezka, a druga od Engleza unajmljena. O uredjenju blagovališta može se suditi, kad je englezki gostionik sám nabavio si 43,000 pladanjah, 2500 zdelah, 55 tisućah kupicah za različito piće, vino, Porter pivo itd. 15,000 tacah za kavu i čaj, 6000 žljicah, 7500 noževah i vilicah, 6000 rifih tkanine za stolnjake, 22,000 servietah, pa sve tako dalje stolovah, stolicah, sagovah, ogledalah itd.

Tarifa je u englezkoj gostioni ustanovljena za 1 porciju juhe, govedine i pečenja, salate, sočiva, kruha, sira i konfekt 2 Sh. 6 d (1 fr. 25.) a podpuni obied fr. 2 53. bez vina, a može se svaki i po jestveniku služiti.

Premda je prostor ljetošnji veći, ipak se tuže sa svih stranah, da jim je premalo mjesta, te je špekulativni duh englezki u osobi bogatoga vlastnika Freke u 33 dana u blizini, nasuprot izložbe novu sjajnu sgradu „International Bazar" podigó, gdje će se izložiti roba, koja se u tom Leviatanu nebude mogla namjestiti.

Kupa

nad Štoosovom smrti.

Obale moje uboga jesu sirota
I valovi tihi bez bolje teku mi nade;
Nu tihom u teku čuje se istina ota:
Neumrlih pjesnih bogatstva da ovdje imade.

Gj. Deželić.

Zatečeni.

Hrcegovačka narodna pjesmica.

Docno pojdoh iz Morića hana (gostionica)
Moja draga iz vruća hamama (kupalište.)
Sretosmo se u tiesnu sokaku
Dragoj rekoh ukloni se sputa
Ona mi se nekti ukloniti
A ja htiedoh da mimo nje projdem
Zapeše mi kovče od čakšira
Za njezine gaće čiftiane
Ja se sagnem da kovču odapnem
Zapeše mi take od ječerme
Za svilenu tkanicu od pasa
Ja se sagnem da take odapnem
Al mi zape puce iz pod grla
Za draginu nizu od dukatah
Ja poletih da puce odapnem
Al zapeše brci za tolufe
Bože dragi na daru ti hvala
Liepotie bilo pogledati
Brci žuti a tolufi crni
Ljubismo se i dva i tri sata
Da tko broji i više bi bilo
A da piše od stotinu više
Ugleda nas s konaka Kadia
Te on posla svoju pošaliu
A ja s dragom odo u havliu (dvorište.)

Br. D . . .

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 6. svibnja. Uz cedulju talijanske opere i drugih zabavah pribit bi u nedelju pol fata dugi oglas po uglih grada, da će vojnička banda igrat u novo uredjenom vrtu kod gradske pivare. Čuda golemoga! —

Tko nebi zaželio, da se nasladi opet jednoč iza duge, duge stanke milim glasom sviralah, kad nam nije sudjeno slušat ih u hramu opere.

Čulo se je kadikad muzike — al kod sprovoda ili kod okruženih svečanostih, kamo nebje dozvoljeno primaknuti uho svakomu; nu ovdje je bila upravo harmonia u dvostrukom smislu. U četiri sata po podne udari bat o bubanj i zaigra se poputnica pod vedrim svodom neba u zelenoj bašći. Uzdrhta od radosti srce ljudsko i salata uz peršin u perivoju; to sam čuo, al vidio nisam. Sjedeć u šumici medju narandjami i limuni pred narodnom kavanom odjekne se glas trubljah; pustih sladoled i dragu „Pressu," te skočih na noge junačke odputiv se kud me zvao zvuk. Kroz dugačko dvorište pivare hrle ljudi jagmeć se, tko će prvi ugrabiti mjesta prije nek ga nesta. A ja idem gore dole, dok se sviet izgubi pa razmatram, koliko se trudiše tu malo i veliko, dok spraviše sve u sklad i red; — desno nagomilana drva, a na ljevo red kotacah krasno osnažen, da nevredja estetično — kritičko oko. Parfum što moguće ublažen, jer ga neljubi svatko, a ulaz kroz drvarnicu nakitjen umjetno složenimi ciepanicami obično za kurenje, nu danas svečano kao svod od slavoluka nad glavami ulazećih. — „Entrée 10 Neukreuzer" plati pa šuti domorodna ćut. Eto me u vrtu, u bašti u perivoju kako li bi ga nazvao. Na cedulji čitao sam, da je mjesta za više stotinah osobah i kad nebje zbilja nigdje niti stolca, niti klupe prazne, proračunah lahko, da je već s početka bio broj gostiuh podpun, a mi svi poslie dolazeći suvišan i samo mimogredan contribuens plebs od 10 novčićah. Meni pukne odmah medju očima, da ovdje nema za me mjesta — nego ambulantnoga t. j. ako mi se svidi čašom pive u ruci šetati od nemila do nedraga, pa mu nazdravit kako koga ide. Neću! — pomislih, nego da vidimo šta je na tom vrtu? — Tko to nije vidio, on neka ide da vidi, jer je vrt „non plus ultra" uredjen za „Zuspeis" — greda do grede liepo posadjeno povrtalje, putevi za mlade crinoline dosta široki i peskom dosta nasipani. Tko voli sjedit nego stati, on se može ugodno prošetati i gledati, kako je pivo održalo mejdan nad našom goricom. Da koji stranjski naidje u taj perivoj, velikom žrtvom otvoren za občinstvo zagrebačko, odnio bi liepi pojam o ukusu javnog vrta, kojeg ima gostionik o krasnoj bašti; al zbilja! opazih ipak i stranjske, naime jednu Srbkinju u narodnom odielu, nu supruga joj u dugom kaputu i cilinderu; koliki Contrast u simpatijah muža i žene! Moral svega mudrovanja bje na koncu, da treba sve zidati i graditi i rediti „ad hoc"; jer kao bi smiešno bilo vidjet u kavani uz biljar krevet, tako vriedja oko u javnoj bašti — gospodarski vrt, mjesto zelenog saga od bujne trave i cvietja.

* Odbor za vodovod u Zagrebu svršio je zadaću svoju i predat će budućoj sjednici zastupničtva svoje izvješće vrhu osnove za tekničko ustrojenje vodovoda iz vrela potoka Ribnjaka u Zagreb. Izvedenje istoga proračunano je na 150,340 for. 56 n. od koje svote imalo bi odpasti 20,000 for. za odkup potrebitoga zemljišta i za odstup od 4 mlina, koji se vodom potoka Ribnjaka obskrbljuju. Za izradjenje osnove opredieljena je gospodinu mjerniku Greitneru svota od 1200 for., koji je sve osnove, proračune itd. veoma točno, čisto i ukusno izveo. Od onih 30,000 vedarah vode na dan teklo bi 20,000 ved. u javne bunare, a 10,000 ved. u privatne kuće, te bi se imalo plaćati od svakog vedra vode na dan ¼ n. Neima dvojbe, da se bi svih 10 tisućah vedarah razdielilo, te bi u to ime unišla svota od 9125 for., što bi već sámo kamate i prepokrilo, a onaj dohodak, što bi unišo od javnih zdenacah služio bi za amortizaciju glavnice.

Zastupničtvo naše imade velikih zadaćah za podignuće glavnoga grada zemlje naše, glede nauka, reda, zdravlja, čistoće i blagostanja pučanstva; pa ako uz navedeno i ovu ideu oživotvori — tad će si zaslugah steći, koje će biti zabilježene zlatimi slovi u ljetopisih domovine.

* Opet „Čitaonica" u Osieku. Kao god svaki nas pozdravlja otvorenje svakog narodnog zavoda, tako znamo da je nebrojenim dušmanom, koji nose ovčije runo a vučje srce, svaki ovakov pojav trn u oku, znajuć, da se nastojanjem čitaonicah stiće u slogu sve što pošteno za razvitak narodan ćuti, za da se učvrsti i medjusobno u smislu narodnom ugladi, bodri i podupire.

Čitaonice su kod nas od posve druge važnosti nego li u takvih državah, gdje je sve ono osigurano, za čim mi svi jošte žudno težimo. Kod nas je tudjinstvo na toliko zauzelo mjesta, da nam je našu svetinju iz našeg zavičaja skoro tako izrinulo, da smo se već počeli sami tudjincima ćutiti u svojoj vlastitoj kući. Čitaonice su po svietu obično ustrojene, da se u njih novine ćitaju — kakove? — takove koje su najzanimivije — al naše Čitaonice imaju jošte i višju svrhu; jer kad bi u Čitaonici kojoj same njemačke ili same magjarske novine na stolu razprostrte ležale, to bi takodjer predstavljalo pojam Čitaonice, nu koje koristi od takovog zavoda, kojih ima svuda pod različitimi naslovi izobilju.

Višju svrhu njihovu razumije svaki čestiti um, da se naime goji narodni jezik — da se podupire narodna književnost, da se razprostire ugladjeni narodni duh, da se djeluje ćednim načinom i liepim primjerom u podupiranju narodnih zavodah, da se neznanstvo i nepoznavanje sama sebe utamani; ono što je naše, da se otme iz pandžah zlobnih nam javnih i podmuklih tudjih sebičnjakah.

Žalimo što u čitavoj Slavoniji neimamo s nijedne strane dopisateljah — a toliko vještih perah, kud god okom kreneš! —

* Gospodin Donegani akademički umjetnik, rodjen Hrvat i vatren domoljub, nalazio se je nekoliko danah u Zagrebu. Uslied zaključka natiečaja za model spomenika Jelačića bana, trudio se je i taj gospodin, da proizvede umotvor, koji bi doista vriedan bio riesit uspomenu u glavnom gradu zemlje. Al, uzalud mu bje sav trud, kad do natječaja niti došlo nije, nego je odmah prihvaćen nacrt, inače glasovitoga g. Fernkorna u Beču — a natječaj? — čemu? — G. D. izložio je svoje sadreno tvorilo u Muzeju, da ga svatko vidjet može, koga stvar zanima. Sud izreći, koji da je akademičko savršeniji, to nemože nitko, budući da drugog modela ovdje neima, te bi samo o ovom jedinom valjalo progovoriti. Što se nas tiče, to velimo, da nam ponos grudi diže, kad vidimo, da nam je naš mladi otačbenik u umjetnosti, kod nas toli riedko poznatoj, do tako visoka stepena dotjerao, te stvorio sliku, koja se uzporediti može glede izvedene misli, sa najljepšimi umotvori prvih majstorah, koje smo po svietu gledali. Šteta, što u nas neima mecenatah, koji bi takovomu duhu dali radnje, dostojne njegovoj naobraženosti.

* Izložba je u Londonu otvorena i putnici onamo giblju se sa svih stranah svieta. Neznamo tko će sve iz naše domovine tamo putovati, nu Hrvati će biti iz samog Zagreba prilično zastupani; namjeravaju bo do 20 osobah ići, da vide to čudo našega vieka. G. Devide, profesor trgovačkih znanostih i tajnik trgovačke komore odputovao je jur, te se danas nalazi u Londonu. G. Drag. Lambl, ravnatelj gospodarskoga učilišta u Križevcih polazi takodjer tamo, da razgleda gospodarstvene strojeve i napredak glasovitih englezkih farmerah u svih strukah ekonomije.

Kod svečanosti otvorenja izložbe 1. svibnja prisustvovahu do 34 tisućah osobah, a izvan sgrade bilo je do 2 miliuna gledaocah, medju kojimi 4000 momakah od redarstva, koji bez svakog oružja red uzdržahu.

* U četvrtak 8. svibnja tekó je po gotovoj željezničkoj prugi novi Lokomotiv iz Zagreba do Stenjevca u 5 minutah i vozit će odsada šlunjak za porabu ceste. Kolodvor se dogotavlja i pokazuje nam posve novi način u zidanju kućah. Ako i nije moguće svakomu, tko što zida, da troši na ono dragocieno i solidno gradjenje tesanim kamenom i ostalim luksurioznim djelom obrtničkim, a ono se može uzeti za uzor onaj liepi ukus, koji se u obće u novije vrieme opaznje, a napose kod željezničkih sgradah.

* Prigodom onom, kad će županija riečka svoju županijsku zastavu posvetiti na grobničkom polju dne 25. svibnja ove god. izdati će g. Depoli poštovni činovnik na Rieci litografirani obraz grobničkoga polja i ostale okolice do móra. Tu sliku

Digitized by Google

krasiti će takodjer i prizor posvećivanja, izveden po fotografičkom kipu. Odtisak stati će jedan forint i može se predbrojiti kod odpravničtva „Naše gore lista.“

* Pešta. 1. Svibnja. Sve je preporodjeno — svuda nov život, život pomladjele naravi. Čije srdce da se nerazveseli nad proljetnimi krasotami? Prvi je svibanj! Dan je već iza rana vrlo krasan. Iza zore već sviraše carska banda ulicami peštanskimi, koja naše ljepotice probudi, da ranije danas ustanu, pa da podju sisat svibanjskoga zraka, uživat se naravnih milinah. Nakanim i ja malo izaći iz grada, da se riešim gradske buke, da se užijem slobodnijega svježa zraka, da zavirim malo i u knjigu naravi u kratko, da si okriepim duh i tielo. Al kamo da krenem? Da je meni biti u bielom gradu Zagrebu, imao bi na izbor šetnjah — kamo kreneš, svuda ti se pred okom širi blagoslovljena okolica zagrebačka — eno ti Jurjavesi, Šavera, Tuškanca, Gajevca i strma sljemena — upravo ponosite romantičke okolice; ali Zagrebčani zato malo haje — al ovdje neima toga tako u izobilju, pa s toga jedino zabavno mjestance Liget zvano njim više vriedi, nego svim drugim gradovom premnoga šetališta.

E valja dakle u Liget! Prije njekoliko godinah nisu imali Peštanci nikakova zabavališta izvan grada, dok im Széchényi iz divljači nestvori krasan Liget.

Iduć dakle kraljevskom ulicom prama Ligetu, opaživah silu fiakerah, svi zelenilom i cvićem nakićeni, sve puno i prepuno; no pomislih si, to će se danas sva Pešta u Liget steći.

Na sokaku pred dvjema mesnicama opazim dva visoka utaknuta jablana, puna i prepuna cvietja, narandjah i jednu bocu vina obješenu na narodnih vrpcah . . .

„Ha čuda!“ reknem si sudrugu, na jablanu imade i slovjenskih vrpcah — gle ondje opet rumunjska i njemačka — brajane! eto ti na drvu ravnopravnosti ugarskih narodah!“

Izišav tako iz grada, stupismo u dva ravna drvoreda, koji u duljini četvrt sata u Liget vode, te dobru sienu šetajućim prave. Medju objema drvoredi voze fiakeri, desno i lievo su krasne bašće i ville, koje su vrlo krasno uredjene, a osobito raznolikim cvićem i drvećem bogate. Prošav taj drvored, eto te u tom peštanskom Ligetu! Prvo ti u oči upadne rondeau, kojim se više plemstvo peštansko na englezkih kočijah, ili na izabranih konjih natječu. Mnogi konjić neodé zdrav kući! Tu ti je sijaset omnibusah, fiakerah, confortablah, ili kako da ih nazovem — jedan drugoga preteći nastoji, a u tom metežu ponosito jezde do dva gradska pandura golimi sabljami — smatrajuć se dakako za najveću gospodu.

Lug je prilično uredjen; stabalah imade svake vrsti po gromadah, gdjeno se umoreni na travicu za odmor spuste. U sried luga nalazimo ribnjak sa dva otoka: manjim, k kojemu vodi lančeni mali mostić, odasvuda okružen visećimi vrbami poput kakova rimskoga njegdašnjega luga; drugim većim, na kom se uzdiže ponosita sgrada za okriepu i odmor utrudjenih romarjev ligetskih. U ostalom imade više gostionicah tudjer, a i za duševnu okriepu jedna krasna kapelica. Danas se je slegao simo sav šareni sviet; mogao si vidjeti krasnih i raznih licah i odjelah — dakako sva magjarska, izuzam jedne jedine Dušanke.

Sve samo vrvi odasvuda, svieta svake vrsti i stališa; al ih ima najviše onakovih, koji samo dodjoše vrieme tratit. Ako si dobro lica motrio, vidio si kojega osamljenika, koji se simo potrudio, da si srcu melema nadje — zaisto nije bez njega otišao.

Krasan spol jest danas osobito veseo i živahan — mnogi je opet odnio pozliedjeno srdce odavle!

Ribnjakom križaju čunovi na narodnu bojadisani sa narodnimi barjaci — tamo opazih u čunku dvojicu . . . mladić i djevče — on strielohitro vesla poput Argonautah, kad su krasnu Medeju odnjeli, a ona ga bodri miloglasnim svojim pjevanjem sprovadjajuć guitarom — — tamo opet vidim, kako se skupila svjetina na mostić pa motri u jednom čunu veslajućega mladića, kojega sam na prvi pogled držao, da je „un uomo del paradiso dell' Europa“ pošto je imao kao krv crvenu Garibaldovku i primorske fine čakšire — al onaj lončićak na glavi me osvjedoči, da je to domaće gore list! — —

Dà, skoro sam zaboravio spomenuti „ehrenwerthen Verein“ Werglah tako zvanih; u Pešti ima ih sijaset — nu imadu i mjesta, jer je velik grad; al danas i oni svi se simo doturahu te cvili jedan preko drugoga; pa onda nečuješ nijednoga, al nije to sve, nego oni ti se postave na sve puteve, pa nemožeš proći, da uzanj neprodješ. Kad si blizu, onda se pred te stavi pa dubok naklon pravi kao jopac — dakako proseć koji novčić — al ima i bezobraznih, koji upravo čovjeka za ruho vuku — zli gostovi!

Kad sam se tako svašta nagledao, svibanjske se slasti naužio i nenaužio, utrgnem si zelenila poput drugih, pa hajde iz Ligeta. Vračajuć se drvoredom bijaše dobro toplo, skinem šešir, te se u mećti preselim u mili Zagreb, na strmo sljeme — odkale smo njekoč na prvi svibanj pjevali onu prekrasnu „Gdje je stanak moj?“ i srce me zaboli za milim domom — za milom Hrvatskom! — —

Kazalište.

* 10. svibnja. Iza kako je prvo i drugo predstavljanje „Ernania“ propalo i sva opera postala njekim načinom kabinetnim pitanjem — došo je „Trovator“ na daske sa Leonorom Sgrom Capelliovom, Azucenom Sgrom Barberinovom i novim basom . . . Ova je opera, čini se, Zagrebcom srcu prirasla i premda poznata kó i „Ernani“ ipak je napunila trikrat kuću.

Upravo kó u perivoju, u kom znademo na pamet za svako liepo mestance, svaki putić i kutić svaki vodomet i svaki cviet, tako nam se sva opera razvija u duhu, te znamo unapred željno izčekivajuć prizor za prizorom. Občinstvo bijaše vrlo razpoloženo i primi pjevače sve raztučim oduševljenjem — dakle posve zadovoljno. Dakako, da novi članovi opere — većom plaćom i poduprti blagonaklonostju občinstva činiše u dramatičkom i muzikalnom smislu sve, što se je očekivati moglo; — jer bez priznanja — ni novci nisu kadri učiniti sve, ko što nije ni kod cvieća sva vrtljarska umjetnost moguća stvoriti ono, što okriepljujući zrak i traci sunca.

Pohvala občinstva — čini kod predstavljača veliki utisak, koji kod „Ernania“ radi dviuh glasovah izosta, te i one pobolje sile izgubiše svu prisobnost, uslied čega nije opera uspjela. Ako ćemo iskreni biti, to je osoblje sav trud uložilo, koje istom kod „Il Trovatore“ pohvalu si steći mogaše. Ima dosta aplausa mnogokrat, što u kritici nevaži puno; jer izvira iz mutnog vrela, nu onaj zreli plesak, koji se pojavi u prvom činu Trovatora, pa u svakom sliedećem aktu sve to veći se kazó — onaj bodri pjevača i čini ga od jednog napjeva do drugog sve to dostojnijim izražene naklonosti.

Ako se uzmu sve okolnosti u obzir, tak će svatko rado priznati, da je Tercet i sbor na koncu drugoga čina sjajno izveden.

Sigra Capelli neima baš jaki glas, nu dosta zvučan, kojim se umie dobro koristiti, te joj njezina dramatična okretnost vrlo pomaže k liepom uspjehu. Sgra Barberini, koju smo u Elviri sažaluvali pjevala je Azucenu, za njezino grlo težku zadaću, jakim glasom na općenito priznanje, što joj je liepa nagrada za pretrpljenu muku prva dva večera.

Sgr. Bernasconi neima u ovoj operi dosta prilike pokazati svoj basso profondo — al se nadamo od njega što izvrstna u buduće.

Izjavljujemo dakle radostju, da je predstava „Trovatore“ kao i kasnije Reprize složno tekla; nu opetujemo, da je orkestar — taj velenuždan dielatelj dobre opere, u broju sudjeljujućih odviš slab, pa makar su umjetnici dosta valjani, a njekoji baš i izvrstni, to ipak nemožeju občinstvu zadovoljiti. — Prije dvie godine, kad no je kapelnik David orkestrom ravnao, igrahu do 40 glasbilah, dočim sada jedva polovica.

Uslied toga, što su novi članovi nadošli, je družtvo dakle constituirano i premda što mu je ustrojstvo iz različitih živaljah sastavljeno, mogli bi ljubitelji operah užit se liepih večerah.

Istina je, da je polag političkih okolnostih današnjih talijanska opera u austrijanskih i većih gradovih riedkost i premda, kako već rekosmo, ista u nevrieme pozvata — to ipak — kad je već ovdje, željet bi bilo, da se češćim polazom podupre.

---

* Odbor ovlaštjen po občinstvu županije riečke za priredjenje svetčanosti kod posvetjenja županijske zastave javlja, da će se ta svetčanost obaviti na grobničkom polju dne 25. mjeseca tekućega ob 10 uri u jutro.

---

* Umoljeni po gospod. Eug. Kvaterniku prilažemo evo današnjemu broju njegovu obranu proti privatnim i političkim mu protivnikom i ozloglasiteljem — tim radje, što ga kao iskrena hrvatskog rodoljuba tako dugo smatrali budemo, dokle god ona gospoda suprotivno nedokažu. Do danas bar nije nas nitko o tom uvjerio, da su mu diela, braneća prava hrvatskoga naroda, lažljiva i charlatanska, te na štetu našu; — velimo: nitko — baš niti onaj Pozorov članak od 10. o. m. koji je advokatskom vještinom sastavljen i u kom je sve izcrpljeno, što bi glasu K. škodit moglo, da ga laglje na tla u prah baci, ko najljućeg izdajicu roda našega.

Nije ovomu listu politika zadaćom, te s toga niti smije, niti hoće upuštat se u razpravljanje navedenoga članka, kog će sám g. E. K. valjda razjasniti, ako mu vrata Pozorova nebudu zatvorena.

Listovnica.

* X. X. u Bečn. Hvala liepa a Bog Vam neka plati!

* Sr. u Osieku. Nije još te sile. — Pozdrav.

* Č. i Š. u S. 52 for. u redu, hvala!

* Filipu Š. u J. Eh vala! — nebrinte se; sad će skoro doći na red posavkinja vila.

* Milanu L. Raci su sretno došli.

Rebus od (?)

Odgonetka zagonetkah u broju od 5. svibnja. Broj 6. Bob, broj 7. Tat.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 15. U Zagrebu 25. svibnja 1862. **Tečaj II.**

Rodoljubna osviestnica.*)

Zašt' ti rodne gore, rode moj predragi!
Zašt Jadransko more put sve sreće blagi?
Brodonosne zašt vodice,
Zašto krasne livadice?
Zašto liepi zemlje plod,
Zašt vatrena momčad, Slavjanski porod?

Pa darmi tog blaga nemilost zavlada,
A duševna snaga, rode, tva propada;
K zemlji pripet Angjeo puka
Ak' je i veseo, jošte kuka,
Tiesan mu je duše stan,
Potišten ko za vjek iz raja prognan.

Sokole, govori, zašto nosiš krila?
Da puzaš po gori kô zmija nemila?
Il' da se u vis slavno dižeš,
Ter kô zviezda k suncu stižeš
Dvojeg svieta gradjanin,
Na nebu i zemlji sloboštine sin?

Šta se bojiš? prava narav tvâ priznaje:
Ta dok raste trava, sunce svjetlost daje,
Dok slobodno u sve čase
Mrav i crv se zemljom pase,
Riba vodom dok plovi,
Tad slobodno nebom i sokol leti.

Slavulj u dubravi na zelenoj grani
Milog Boga slavi, što mu mlade hrani:
Višnji svemu ćut dao je,
Da 'e najdražje svakom svoje;
Tim sve žitje vjek stoji,
Da svak svoje ljubi, grli i plodi.

Oj pukovah otci, oj majkina krila,
Sretni domorodci, sestre i bratjo mila!
Nebi li se smilovali,
Na slavulja pogledali,
Da dielite s pukom duh
Kô s dječicom vašom duševni vaš kruh.

Gdje rieč naška glasi, da tam razum sbori,
Da su sretni časi, vriedni razgovori,
Da od roda svaka duša
Slast u krilu svojih kuša,
Da raj naši poćute svi,
Da znadu, zašt čovjek na svietu živi!

To je, što još ište krv Kosova rata,
Sigetsko bojište hrabrenih Hrvata':
'Z Grobnika kroz šest vjekovah
Duh Tatarskih vrh grobovah
To još kliče rodu svom,
Da spasi i sebe tko spasio je dom.

Sad' diži se, rode, 'z potištenja rake,
Nek te Bogo vodi u svog raja zrake!
Narav tebi pravo daje,
Da se duh tvoj nek ustaje,
I svog bitja traži čast,
Cviet najljepši sreće i života slast!

Pavao Stoos, s. r.

Zadnja utjeha.

raztuženomu srdcu mojemu.

Budi mirno, srdce moje!
Ka te mori, vrh krivice,
Skoro skoro bude tvoje
Zemlji u crnoj spalo lice.

Nepoznato tomu svietu,
Živilo si gorke sate:
U najljepšem dobe cvietu
Ljuti mraz je pao na te.

Medj zemljake u tvom domu
Sjejalo si zrnje sveto:
Slava cvate rodu tvomu,
Tebi pelen, cvietje kleto.

*) Opet nam je sreća poslužila, da smo četiri pjesmice pokojnoga našega pjesnika Pavla Stoosa dobili, od kojih danas predajemo dvie našemu slavnomu čitateljstvu, a druge dvie dat ćemo u budućem broju. — Iz svakog redka tih pjesamah vidi se neizmjerna ljubav pokojnikova k svojoj domovini hrvatskoj i ona gorko čemerna tuga, koja mu kao krč stezala bolno srce, probodjeno mačem nepravde ovoga svieta. Neznamo, tko je najviše tomu kriv, što je ova plemenita i riedka duša morala žalostne dane i tužne noći živjeti, te nije mogla služiti Bogu velikomu i koristiti domovini onako, ko što joj bijaše vruća želja.

Šta si dalo, neuživaš,
Tvoju ljubav mrzost vraća,
Za glas dobar — zao dobivaš,
Tako tebe rod naplaća!!!

Gdje su one mlade zore
Od prvoga tvog ustaja, —
Gdje je mislih sladko more,
Kim si pilo slast od raja?!

Nisi l' domu žrtvovalo
To i sve tvo'e dneve i noći,
Nisi l' sve tvo'e iskre dalo
Za narodu tvom pomoći?!

Nisi l' svakom žitka u času
Cielom duše sa milinom
Za poštenim samo glasom
Težilo i riečju i činom?

A što rod iz tebe radi???
Nenavist te grize tajna —
Nečovječtva tajni jadi —
Mrače ćuvstva tvoja sjajna.

Nu ti se ipak neosveti!
Trpi, srdce, jošte malo;
Skoro skoro dan zasvieti,
Kim u zemlji budeš spalo.

Pavao Stoos, s. r.

Grof Alarkos.

Pripovjest iz poviesti.

U okolici Toledskoj stajaše njekada grad grofa Alarkosa. Početkom mjeseca srpnja godine 1474. ukaže se njeke hladne večeri, kakovimi je dobri Bog nadario Španjolsku, da ublaži nesnosnu dnevnu sparinu, u gradskoj dvorani prizor, koji je morao čovjeka u isti tren ganuti i očarati. Osobito u ono doba — gradjanskih ratovah, morade takav prizor na čovjeka silan utisak učiniti, kad no su gradovi naličili ili kakovim obsjednutim tvrdjavam ili pustom kotištu i prebivalištu svake ruke zvjeradi.

Na stolcu-naslonjaču u dvorani sjedjaše muž od kakvih 40 godinah, uznosita i plemenita stasa, blaga lica i mila pogleda: grof Alarkos. Primiv na koljena mladjano djevojče od 7, 8 godinah, plave kose i modrih očiuh, koja ga pobojav se, da je nepusti na tle, spopade za bujnu bradu. To vam bijaše Lorica, kći grofa Alarkosa. Kod noguh mu pako klečaše na mekom dušeku, prekrštenih i oslonjenih na njegova koljena rukuh, umiljato ga gledeć, mlada supruga, — grofica.

Mjesec razsvietljivaše svojimi blagimi zrakami ovaj prizor, te tako čarobna i jošte ga čarobnijim učini. Činjaše se, da ista stabla, citroni i narandje šalju svoj miloduh, da i ptice-pjevice u snu svojim miloglasom slave povratak grofov u dom praotacah njegovih, u meki naručaj obitelji. Baš 18 punih godinah vojevaše pod barjakom Hinka IV., kralja kastilskoga.

Pa kakov je još to rat bio! Rat, gdje brat brata ubija, rat gradjanski! Aragon zavojšti Kastiliju! Leon Navaru! Bojevi, u kojih su gradjani gradjane ubijali! Bojevi tvrdjavah proti tvrdjavam, selah proti selom, gradovah proti gradovom. Grof bijaše vojak od oka te jednom riečju u svih borbah, štono jih je porodio taj politički razdor, koji je i pripravio kraljestvo Ferdinandu i katoličkoj Isabeli. Oženjen preko 10 godinah pohadjaše si suprugu kadkada i to samo na kratak čas. On ju je obožavao, al je toga i vriedna bila. Nijedna od plemkinjah nebijaše toli blage ćudi i takove ljepote. Nu i ona mu vratjaše milo za drago, što je i zaslužio u svakom pogledu; jer neporodi nijedna majka u viteškoj Španjolskoj junaka do njega, koji bi bio ujedno i takove ljepote, junačtva i blage ćudi.

Sbog toga bi dakle njegov povratak prava svetkovina i s toga, kako rekosmo, činjaše se, da ga crna zemlja i vedro nebo slavi. Ipak bijaše čelo grofovo namrgodjeno i premda si bi uzeo kćerku na koljena, ipak se vidilo, da mu neide iz srdca i da mu misli njegdje drugdje borave. I doista nit divna svjetlost mjeseca, niti miloduh raznolika cvieća, niti skladno žuberenje pticah, niti cjelovi kćerke, niti napokon dugi i mili pogledi ljubezne supruge nemogahu ga prenuti iz težke sanjarije, u koju se je zadubio od njekoga časa; naime od onoga, kojim počima ova pripovjedka. Dva ga puta zapita grofica; a on na to ništa, van što zaklima glavom, te pogledav mjesec postane iznova mrklim i zamišljenim.

„Neima dvojbe, ovo ti je diete neprilično i dosadno“ reče umiljato grofica, te htjede Loricu uzeti iz njegova naručaja. —

„Lorica mi dosadna!“ klikne grof, i stade ju ljuljati u naručaju i ljubiti u čelo. „Pa da si mi ti dosadna, moje srdce iz njedarah!“ produlji, privijajući sve užje kćerku na prsi. „Ti, koja si mi nakon majke jedino veselje, jedino dobro i sreća na ovom širokom svietu! ili da bolje reknem, s tvojom majkom. jer vas nerazlikujem u ljubavi, te da izgubim jednu od vas, činilo bi mi se, da sam u isti par lišen i druge.“

Kod ovih riečih posljednjih spopade ga njeka groza i povukav k sebi groficu, zagrli ju vatreno i strastno. Tada, upriev redom oči, u kojih mu zablistaju biser-suze, u suprugu i kćerku, potrese grlom: „Proklet bio, koji bi nas pokušao razstaviti.“ — Na to grofica drhtajuć progovori: „Dragi supruže, što govoriš sada o kakvom razdvojenju, gdje smo zajedno?“

U taj čas začuju u mirnoj noćci milozvučan glas kitarin, a uz to čisto i zvonko pjevanje mlada grla. Premda se nečù i nerazumi nijedna rieč pjevanja mladićeva, ipak učini u onaj čas na nje takav utisak, da jim se ono pjevanje pričini kao posljednji vapaj duše u nebo se vratjajuće. Ovako barem djelovaše ono pjevanje na grofa i groficu. Što se pako Lorice tiče, ova se brže bolje iztrgne iz rukuh otcu, poleti k prozoru, te nagnuv se nanj, tako, da je skoro spala u vrt, tražaše pohlepno očima pjevača. Za čas opazi ga u mjesečini, gdje kleči kod oraha kraj puta, pruženih rukuh k prozoru od grada; riečju u takvom položaju, kakovo zauzima, jadnik s krajnom se nevoljom boreći.

„Ah sirotče!“ zavapi Lorica. — „Što je?“ zapita grofica te podje k njojzi. — „Gledaj majko“ reče djevojče, kazajuć prstom, „ondje prosjaka, mladića biela kao snieg, eno kako je umoren, već je spustio kitaru i hoće da pade na tle; hajdemo mu u pomoć.“ —

I u istinu, nasloni se mali pjevač časak na orah, nu prignu se i pade ukočen, budi što je iznemogao od velika truda i napora, budi, što je ogladnio. —

„Majko! majko!“ poviče Lorica, „eno ga, gdje pade.“ Grof, kojega djevojčice jauk raztuži, poslà služavku po mladića. —

Neka se čitatelji spomenu malih prosjakah od Murile, pa će si moći koliko toliko predstaviti ćuvstvo, štono obuze ovu trojicu, kad uoče mimolazećega mladića biela kao snieg, kao što Lorica reče, loša u licu, slaba, odrpana drhćuća ili s groznice ili zime; kojemu bje u licu udaren biljeg — glada. Moglo mu je biti 12 godinah. Premda bijaše jošte mladjana i neuka gonetanju i takvu opažanju, ipak pogodi djevojče s mjesta, sudeć po njegovu čelu i lišcu, da gladuje. —

Digitized by Google

„Na! umre od glada“ reče suznih očijuh djevojče. — Grof dade donesti tanjur voća i kolačah. „Jedi,“ reče „malom prosjaku.“ Nu ovaj, budi nije se usudio jesti u pribitnosti tako velike gospode, budi mu nije dostala jakost, da učini korak k stolu, na kojem bijaše tanjur; nemaknu se s mjesta, već obori glavu, a jagodice mu probi krvca.

„Ma gledaj majko kako je ućtiv“ reče djevojče gledeć mladića. „Zašto nejedeš?“ reče njemu. — „Neusudjuje se“ primjeti majka, dočim je posegla za tanjur. Grof uzme iz rukuh gospoje si tanjur, te ga dade kćerki veleći mladiću: „Evo! moja će te kćerka podvoriti. Posluži mu Lorice“ reče; „on je plemenit kao što i mi. Kod Boga je siromaštvo plemenitije od bogatstva!“

„Kako se po imenu zoveš?“ upita ga Lorica. — „Lazaril“ odvrati siromak. — „Valjda nisi jošte danas jeo,“ produlji mala. — „Od jučer nisam okusio, što pod noktom crna,“ odgovori mladić. „Od jučer“ ponovi djevojče, začudjena s toga „ti dakle nejedeš svaki božji dan?“ . . . Lazaril se na to nasmieši; nu kakav bi to posmieh! posmieh nujnosti, ako ga ova ima. Pokle je njekoliko trešanjah i kolač pojeo, pričini se sitim; nu djevojče navali nanj, da joj za volju jede, a ovaj sram pod pete, pa udri po voću i kolačih, tako, da jih za četvrt ure sasvim nestalo. Zatim sjede pripovjediti svoj život.

Rodio se u predgradju Salamanke grada; po smrti otčevoj ostade mu majka sirota bez kuće i kućišta, dade mu nješto malo novca, poljubi ga u čelo i odpravi u bieli sviet želeći: „pošao u sto dobrih časah!“

Glavnom cestom neda se bome s njekoliko parah zadugo živjeti, pa bi i gore bio pošao, da mu nije njeki kaludjer dao dvie trećine svoga imutka, što ga dva tri komada naučio udarati na kitaru. Prije jedan dan izmakne mu se zadnji novčić iz žepa, a premda je pred mnogimi kućami u gradu Toledi na kitaru prebirao, nedobi ipak jadan da bi samo paru. Sada mu nepreostade ino van umrieti od glada i već bješe pripravan na to, al kad na jedanput nazrije, gdje se svieti u gradu grofovu.

Da je ova pripovjedka o siromaštvu mladićevu raztužila djevojčicu, lasno će svatko pogoditi.

„Sada pošto si se najio, legni, da odpočineš časak,“ reče mu mala. Nu Lazaril, kao da je nakan platiti njihovu gostoljubivost, maši se za svoju kitaru i dočim na nju udarao divnom vještinom i nježnošću, reče: „Sada ću vam opjevati zanimiv dogadjaj junačkoga grofa Alarkosa.“

Na te rieči zadrhta grof cielim tielom. Odmah ćemo kazati, zašto su cigle ove rieči tako uzdrmale ovoga junaka, što bi za cielo i boljim od njega junakom bile učinile, da ga je Španjolka majka rodila, kako nije. Ipak da se može bolje shvatiti, što je bio uzrok, da su na grofa one rieči toli djelovale, dederte da čujemo, što bješe uzrok onoj sanjariji, u kojoj je plivao, prije no glas mladićev u dvoranu gradsku dopro. — Hinko IV., kralj Kastiljski, nazvan slabičak, razženiv se sa svojom prvom suprugom, oženi kneginju Portugalsku 1462, koja mu porodi kćer Ivanu. Budući se govorilo, da to diete nije zakonito njegovo, već mitnjak mu Bertranda Kuevskoga, nazvana bi ova kći Ivana — Bertraneja. Ovaj dakle mogući, dostojni nu kazne vriedni preljub bi uzrok svim ovim gradjanskim bojevom, od kojih su krvavi plod Ferdinand i Izabela katolička pobrali. U ono doba, kojom se počima ova pripovjedka; tražaše Hinko po svih kastiljskih kutih supruga kćeri si i to takvoga junaka, koji bi mogao odoljeti poplavici, zaokupivšoj ga sa svih stranah, prietećoj mu konačnom propasti. Za novi se sviet jošte nije ništa znalo, zlata bijaše pomalo, siromaštvo golemo, a neprestana neprijateljstva izsisaše do zadnje pare blagajnu tako, da se novac uz nevjerojatne kamate posudjivao od španjolskih židovah, samo da se vojnica dići i uzdržati uzmogne. —

(Konac će sliediti).

Tratori.

Nezna Kteon*) lovac smjeli,
Kamo bi od biede, —
Jere kuda godjer krene,
Hrtovi ga sljede.

Tako Ljeljo srce moje,
Tjera souk' u kut;
Od nemila do nedraga . . .
Da sam sav već žut.

Oj danico obježnico!
Zašto tako sjajiš, —
Zašto nama svietlost svoju,
Pogdje kada tajiš?

Oj djevojko, krasotico!
Zašto si tak liepa, —
Zašto tvoje crno oko
Srce moje ciepa?

Suze roni tiho veli:
Ja te Lujo ljubim,
Srce moje bol boluje,
Za tebe se gubim.

„Netuguj mi dievo mila,
Suze mi netoči,
Nego da ti daj cielivam
Žarke crne oči.“

Kô što ruža glavu svoju,
Spusti poslie kiše,
A od zrakah sunčanieh,
Sve se diže više.

Tako i tvoj mene pogled
Slobodi u vaju,
I u očih osuši mi
Suze kad zasjaju.

Pusti pčelu kad ju vidiš,
Jer će te ubosti . . .
I to grozno i to ljuto,
Tja do same kosti.

Tako isto kada vidiš
Djevu crnim okom, —
Bježi, kô što igda možeš,
Bježi, brzim skokom.

Iz sbirke
Luje I. Kengjelovačkoga.

Božena Němcova

spisateljica češka.

Samoj neumnoj životinji bliže je svoje nego tudje; jačc prianja uz ono, nego za ovo; ono prvo ljubi, a posljednje često i proganja.

Čovjek na ovom svietu najpleminitije, umno bitje, nebi se smio u ovom pogledu lučiti od inih živinah, tim više, što su jači, temeljitiji razlozi, razložniji povodi, nukajući ga, da vatrenije grli svoje nego tudje.

Ovo valja u obće o svakom čovjeku, negledeć na pleme, poreklo ili narodnost. Nikada nepadne komu na um, da ovu ljubav žigosa kakovim egoismom, pače svatko ju hvali i visoko štuje. A drugčije niti nemože biti.

Svaki narod imade svojih Miltiadah, Leonidah, nu i Efialtah; ovaj više onaj manje, kako se u kojem narodna samosviest razvila. Ako to o kom, valja najviše o Slavenih, koji imadu s malom iznimkom neprijateljah u kući,

*) Akteor, sin Aristeja i Autone bi od vlastitih pasah neprestano progonjen, što je Dianu u jednom vrelu kupajuć spazio. (Ovid).

Digitized by Google

neprijateljah na polju, domaćih i inostranih, bez broja. Medj domaće računam, ne samo pustoše tudjinstva, nego sve one zlokobne indiferentiste, kojim je pravo, bila ova ili ona gospodujuća narodnost, samo da je njihov trbuh pun.

Kod slavenskih granah, a na pose; kod Čehah i Hrvatah mnogo nanaša štete narodnomu razvitku nenarodni krasni — sic dictus — spol. Živa je ova ma i trpka istina, koja se neda s naših krasoticah obaliti. Imade do duše hvalevrednih — iznimakah! Kako stojimo i mi i Ćesi na slabih nogah, ipak su oni sretniji, jer je već i njihov ženski spol bolje počeo shvaćati narodne težnje nego naš. — Sjajnim primjerom može tu biti Božena Němcova, koje u kratko život ovdje priobćujemo.

Božena Němcova.

Božena Němcova, rodjena (Barica) Pankelova ugleda svjetlo svieta 5. veljače 1820 u Beču. Već sliedeće godine presele se njezini roditelji u Ratiboric kod Nachoda, gdje su joj prve temelje odgojivanja uciepili. Njezin otac bijaše pravi Niemac, nu čovjek pošten, čestit, te iskreni prijatelj svoje domovine, neglededi, koliko različitih narodnostih u njoj boravi. Mati joj bje prava korenita Čehkinja. Pod upravom vrle svoje majke sprovede Božena mlade dane. Već sada poče se razvijati poetički njezin duh; te budući jošte malim djetetom vrlo obljubi narav i njezine divote. Ovaj ukus, ova slast, kojom njezino srce vazda plivaše, kad je mogla boraviti sried bujna zelenila, nikad joj se ne iznevjeri, tek njekoliko časovah prije smrti umoli, da otvore prozor, da se nagleda još jednom blaga sunašca i nebeske vedrine.

Božena polazaše najprije učionu u Skalciskoni, a kasnije u Chvalkovcich.

Ovako učeći se doraste i trinaestu godinu. Cieli tjedan sprovela bi u Chvalkovcich, a subotom pod večer došla kući u Ratibořic k roditeljem, a ponedjeljkom opet u školu.

Navršiv trinaesto godište, zamisli čudne misli, te odluči poći u samostan, da ondje služi Bogu i spasenju duše svoje. Medjutim ova ju misao kašnje prodje. Sada upozna se po sreći njekako s groficom, dobi slobodan pristup u grad — a ovaj korak udarì nov pravac njezinu životu. Najvećom polhlepom uzme čitati: Göthea, Schillera, Lamartina, Byrona, te ine pjesničke velikane. God. 1837. podje Božena po naročitoj želji svoga otca za Josipa Němca, za onda financialnoga komisara. Mladi vjerenici premjeste se umah zatim u Polny, gdje je mladu suprugu českimi knjigami providjevao mjestni duhovni pomoćnik (kapelan). Ovdje uzčita prvi put Tylove spise, koji odišući živom vatrom pravoga rodoljublja, previnu mekano srce mlade Božene k domovini, da se već nikada od nje neokrene.

God. 1840. dodje Němcova obitelj u Prag, sriedište narodnoga života českoga. Ovdje se upozna s glasovitijimi starijimi književnici; u njezinih sobah sakupljaše se do brza cviet mladih spisateljah, medj kojimi bijahu: Rieger, Pichl, Erben, Klácel itd. Već god. 1843. izadje u časopisu „Kwety“ prva njezina pjesma: „Ženám českym“ liepa, krasnomu českomu spolu namjenjena pjesmica.

Zatim sliediše; „Moje vlast,“ „Znamení,“ „Zasnoubeni,“ a u Včeli god. 1844. „Touha,“ „Hvězda ma,“ i više članakah u prozi. U ostalom Božena se do brzo uvjeri, da joj lasnije pero teče, kad piše u riešitom govoru, s toga se okani pjesničtva. God. 1845. izajde prvi svezak njezinih „pričah.“ (bachorek) Kritika nije se jednako ob ovom djelu izrazila. Iste godine nastani se Božena sa svojim suprugom u Domažlicu. Ovdje spali i uništi roman, što ga je bivša petnaesto-godišnja djevojka njemačkim jezikom napisala. Ovdje napisà: „Obrazy z okolí Domažlickeho.“ (Slike iz okolice Domažlicke). Od god. 1848., kad je napisala „Selskow politiku“ pa do 1850. nepojavi se Božena nikakovim povećim djelom na javu. God. 1851 zaputi put prieko Beča u Ugarsku. „Zpomínky“ s ovoga putovanja naštampani su u „Lumiru;“ g. 1853 vrati se kući iznemogla, slaba. Ovdje se morade boriti s različitimi nevoljami, i s oskudicom. Već na to spade, da je primala darove, što jih sakupiše domorodne ruke, da podupru domorodku po izbor ali siromašnu. Sried ovih svagdanjih biedah, tugah i jadah izplodi Božena „Babičku,“ to najljepše djelo svoga uma. Tko je „Babičku“ čitao, tomu se mora dopasti pa ma

Digitized by Google

i nepoznao ni ko pod nokat slavenskoga života. Češka literatura nèima spisa, u kojem bi vjernije, vještije i umnije nacrtan seoski domaći život, nego što je ovo. „Babička“ je što vele Niemci, „Meisterwerk“ Boženin, te bi joj samo ovo djelo, da nije ništa više napisala, liepo mjesto u češkoj književnosti pribavilo. „Babička“ prevedena je na poljski, ruski i njemački jezik, te bi svikako željeti, da se koja dobra duša potrudi, te obogati i hrvatsku književnost krasnim ovim djelom. Drugo poveće djelo njezino „Pohorska vesnice“ (Podgorsko selo) takodjer se vrlo dopade, nu nije premac „babičkin.“

God. 1853 izdà Božena „Slovenské pohádky a povìsti“ (slovenske priče i pripovjedke.) Za kratko razgrabi se sasvim prvo izdanje važne ote knjige. Osim ovoga napisà jošte Němcova: „Sestry“ štampan u „Ladě Niole, „Karlah,“ u zabavniku „Perly,“ i zatim: „Chudí lidè“ „Chyže,“ „Dobry člověk,“ itd.

G. 1861. poče Němcova očevidno propadati. Prema koncu prošle godine boravljaše u Litomyšlu priredjivajuć za tisak svoje spise. Nu već ondje tako oslabi, da su ju morali u Prag dopriemiti, gdje je nakon duže bolesti i preminula. Jošte onu večer prije smrti doživjela je radost, te vidila prvi svezak svojih sabranih spisah štampani baš kao da je na to čekala, jer ranom zorom drugoga dana izruči neumrli duh vječnomu Bogu. Božena Němcova bjè žena vele naobražena. Govorila: većinu slovjenskih nariečjah, a razumjela se i u staroslovjenštinu prilično dobro.

„Narodni listy“ podvikuju na koncu životopisa Božene Němcove: Žene naše! Evo vam uzora, kako se mora narod ljubiti: „Izkažite Njemcovoj ljubav tim, da joj sliedite stope!“ — A mi dodajemo: Nebi ni malo škodilo, da se i Hrvatice ugledaju u krasan ovaj ženski primjer čvrstoga domoljubja!

(Po Nar. list. pr. N. N.)

Mila prošnja našim domorodkinjam.*)

Oj hrvatske gore i poljane,
Miris-cvietom kićene dvorane!
Dome sreće i radosti svake
Cilj nasrtom zavisti opake,
Sad prirodom ko što raj ste cvietni
I naprednom duhu stanak srętni
Te mu već se razpupalo cvieće,
Da imade oko kud da šeće:
Da napuni znanstvom prazno čelo,
I zabavi srce neveselo,
Vi dà! vi ste dostojne ljubavi
Da sve vam se tudje zapostavi,
Gdje je govor hvali i milini;
Vriednije bo tvoj ste po istini.
To priznaše već našinci mnogi
Te smo u tom, reć bi, svi u slogi
Samo Vi još mile nam sestrice!
Čujte seke, mile Hrvatice!
Milu prošnju [illegible]
Ovu pjesmu proljetnoga dara:
Netražite u tudjinah bilja,
U nas ima domaćega smilja,
Nedajte se, da vas tudjin vara;
Jer to hoće ne bez našeg kvara.
I kad hvalom štogod k nama rine,
Znajte, da je za stvar domovine
Pogibeljno ko što zaslièpljeno;
Jer na njegvu korist izvedeno;
Nego molim unj se ugledajte;
Kako ljubi, što je njene fajte,
I kako si, čiste iz ljubavi
Svem tudjinstvu pred dom priečku stavi.
Pak i vi nju, ljub'te domovinu!
Ljubit majku i kćeri kó sinu
I pristojnost i dužnost nalaže,
Kad to sama srdca već netraže.
Tudjin svoje sve ljubavju paše . . .
Dakle ljub'mo i mi što je naše!
Što je naše tog se ini plaše, —
Kad se plaše, zato ljub'te naše
Nježno, vjerno — kako je pošteno,
Vruće, pravo, istinski, iskreno,
Rod i jezik, hrvatske surkaše
Što nelegnu kamo vjetar maše.
Odbacite vele krinoline
Šlajer, Šerfen i mantile fine,
Pak primite surke i prsluke
Od narodne nošnje svake struke;
I ries'te se vrbcom naše boje
Domovine i jedne i troje,
A da znate, kako u svom vjesu
Mile naše! liepo vas uznesu;
Diadema modra il crvena
Aksamita svilom navezena
I pod njome biser nanizani
Nikad urjes nebi inostrani
Ni za šalu sebi kupovale
A nase ga nekmo li mećale,
Oj gospoje! kako vaša liça
Riesila bi naška poculjica,
S pod koje bi s diadema kao
Krasne kose liep se pram vidjao!!
Oj naški se nos'te i sborite
Naški djecu svoju odgojite
Od mala vam nek se djeca uče,
Da jih želja za tudjim nevuče,
Pak će naša cvasti domovina
Koja trpi od više godinah
Tudje gojeć svoga se stideći,
Tudji teret na sebi noseći,
Već je hora — svanula je zora
I naše se cienit — ljubit mora!
Već je hora tudji živalj smesti
Tudjeg praha sasvim se otresti;
Rad šta neka svi nam budu čini
Na ponos i korist domovini;
Zato neka svatko da od svoga
Što zahtieva sveto ime sloga!

Filip Šafar,

*) Stiglo nam iz Jasenovca njekoliko listovah s raznimi pjesmotvori od istoga liepo naravju nadarenoga obrtnika. To nas sjeća poznatoga školskoga pjesnika Roberta Burnsa, sina njekoga vrtljara, umrvšega god. 1796., koj je za plugom hodeći pjesme pjevao u nariečju svoga zavičaja; spominje nas Hanns Sachsa, sina krojačkog († god. 1494.), koj se kao cipelar u prostih časovih bavio pjesničtvom, te u narodu njemačkom kao „Meistersänger“ na liep glas došao. Koliko je za ono vrieme bio već razvit jezik njemački, karakterizira ga evo nuz put sliedeća Sachsova meistersengerska pjesma:

„Auch fiel mir zu in dieszer zeit
„Gros wollfart, ehr, lob, und gros glük
„Wolzogen kind und treu Ehweib.
„Schön stark und gsund am Leib
„Jeder hilt mih hoch und ehrlich
„Auch hilt ich mich dapfer und herlich.“

Mislismo dakle, da nećemo ni mi sagriešiti, ako — negledeć na tko, nego na što — njeke pjesmice Šafarove u našem listu natiščemo. Ako i nisu od vrline Osmanidah; a ono su ipak pjesme pune rodoljubivih težnjah i zdravih, te prilično logičnih mislih i baš prava narodna poezija. Koliko bi se liep.h nadah domovini izpunilo, da ju ljube i njezino njeguju ne samo oni riedki, vrlim umom i žarkim rodoljubjem zadahnuti

Londonska izložba.

III.

Bez najmanjeg nereda otvorena je izložba 1. svibnja sa donle nevidjenim veleliepjem, te bi se moglo reći, da ima taj dan u koledaru čovječanskoga napredka zapisan biti crvenom bojom, kao svečan dan, na koji slaviše svi narodi zemlje pobjedu duha svetoga mira, radnje i razvitka civilizacije nad surovom strasti i zaslieplje-nju prijašnjih vjekovah.

Osim zvaničnih osobah i pozvanih gostih, mogahu ovaj put samo oni unići, koji imadjahu „Saison“ ulaznice po 5 Gui-neah (do 65 for.) Računajući po prisustvujućih, moglo je jur do 100,000 for. za biljege nadoći; što dovoljno jamči, da će poduzetnici učiniti dobar posao. O tom, da će se taj podhvat dobro izplatiti, nije se nikad dvojilo; nu nitko nehtjede vje-rovati, da će sve do roka gotovo biti.

Jošte 24 sata prije otvorenja bijaše meteža na sve strane, ali dobra volja, odvažnost, marljivost i vještina učiniše čude-sah. Tko se je dan prije u zgradi bavio, taj se je morao da-nas diviti toj nedokučivoj promjeni; svuda bo bijaše najveći red i čistoća; 1200 djelaocah radiše čitavu noć, dok svršiše gorostasni taj posao i očistiše sve kutove točno do 11 satih prije podne.

Mnogo prije dodjoše već kod svih ulazah najodličnija lica bogatstva i inteligencije u sjajnih hintovih, moleć, da ih puste unutra, al — uzalud dok nekucne naznačeni sat.

Kroz nakićene ulice gibahu se lagano čovjek za čovje-kom i kola za kolami u nebrojenoj množini i poredaše se kočije, nastojanjem strogoga redarstva u redove na milju da-leko. U 12 satih dopeljaše se u 70 kočijah gostovi, počamši od domaćeg Lordmajora do zastupnikah kitajskih, japaneskih, hajtijskih i svih krajevah zemlje. U jedan sat dadoše trub-ljami znak, da svečana povorka kroz južna velika vrata ulazi, kod koje se nalazijahu popečitelji, tudji povjerenici, kraljev-ski odbor, Lordmajori, dostojanstvenici City-ski, biskupi i na-pokon vojvoda of Cambridge, kao kraljevski službovnik mje-sto kraljice uz kraljeviča od Prusije i od Švedske. Kad je svaki svoje mjesto zauzeo, držaše „Earl of Granville“ na pod-nožju prestolja govor, u kom je reko sve, što se može o izlo-žbi navesti. Za svečanim tim činom odoše svi spadajući k povorki u veliki istočni hram, gdje bijahu učinjene veli-čanstvene priprave glasbene. Tja gore do blizu kupe sjedjahu 2000 pjevačah i orkestar od 400 glasbilah, koji izvedoše, za ovu svečanost napose složene poputnice i Ouvertoure od Meyer-beera, Aubera, Verdija i Benneta.

Na koncu svih muzikalnih predstavah, pjevanja i mo-litve izjavi vojvoda „of Cambridge“ „The Exhibition is open“ (izložba je otvorena). Topovi zagrmiše — banda zasvira hymnu englezku „God sawe the Queen“ a tisuć i tisuć glasovah muž-kih i ženskih složiše se ponosno da izpjevaju slavu roda svoga. U isto doba otvoriše se svi ulazi palače; parostrojevi i vo-dometi počeše raditi na sve strane, a nebrojeno občinstvo razdieli se po čitavoj zgradi, da se nagledje nagomilana blaga u veličanstvenih prostorijah.

Sva ova svečanost bijaše imposantna, sjajno priredjena i u najljepšem redu izvedena, što, spojiv liepim proljetnim danom, blizinom krasnih baštah družtva „Horticultural-Gar-den,“ i široki prostor prizora, svečana raznolika odiela toli-koga naroda, daje cieloj stvari vele poetičan značaj, koga nebi bio nitko u provikanoj Englezkoj tražio.

Iz svega se dosad vidi, da je ovo posljednjih 10 godi-nah obrtničtvo i umjetnost zdravo napredovalo, imenito tvo-renje željeza, nàda, kó što nam potvrdjuje Merrimak i Moni-tor, topovi grozovite jakosti, photografija, strojevi, telegrafija, lučba; pa se jošte niti nezna, što će svega izložiti Belgija, Holandija, Švajcarska, Danska, Švedska, Rusija, Brasilija i — Turska.

Trajat će jošte njekoliko nedeljah, dok sve ove tisuć stvarih izložene budu, što u silnih škrinjah okolo leže. S toga se i nepolazi iza prvog svibnja onako mnogobrojno, kako se očekiva tek poslie.

Svuda se neprestano radi, kuje, redi, snuje. Od najnje-žnijih maljušnih stvarih do najogromnijih bit će tu nastavljeno. Iz Rima dovežen je mramorni jedan Relief od tolike težine, da su izvanredno ustrojeni kotači zagrezli duboko u makadamiziranu cestu, te su upotriebljeni parostroji, dok su ga iz-vukli i do opredieljena mu mjesta dopremili. U tom meteža od stotine vozovah služi osobito novi samokret po Patentu od Brayá, koji po običnih cestah tegli do dvadeset kolah na-tovarenih. Nadalje dopratiše iz Njemačke balvan od izdjelane crvene žulje (Granit) u težini od 300 centih sav u pamuk i slamu zamotan i daskami obit.

Zanimivo bijaše gledati, kako su taj kamen digle u zrak pripravljene paranke i pred vrata dvora stavile, — al kad tamo, uvidiše tek, da nemože unutra — a oni ga pograbe nanovo kao igračku na kola, te š njim na drugi kraj, gdje su veća vrata. Isto tako je komad nada (oceli) 400 centih te-žak, poslan iz Njemačke, obeliski, vodometi i gorostasna ču-desa iz Francezke, prekrasni modeli od ratnih brodovah sta-rog (1514) i najnovijeg doba, Armstrongovi topovi, lokomo-tive, a u jednom predielu stoje 300 glasovirah itd.

Začulo se je, da će družtvo na večer razsvietljiti kipne galerije plinom.

Od vele znamenitosti je izložba kolah i hintovah na juž-noj strani; tu imade kočijah zlatom okovanih i dostojnih slu-žiti za krunisanje kraljevah i carevah, pa sve niže do jedno-stavnog „Cab-a“ i dječinskih kolicah. Jedan Omnibus posve novoga stroja i gorostasne veličine povlači osobitu pozornost na se. Kada jednoč sve u red i sklad dodje i odkrite budu tajnosti donešene ovamo na pazar od ledenog mora, pa tja do afrikanskih žeženih krajevah, što su jošte sada zabite i sa-krite napisom „no admission“ (nesmie se ulaziti) tad će biti sijaset predmetah, koji će omamiti oči znatiželjnoga gledaoca, a umu dati obilne hrane i novih mislih, te će duh čovječji za opet drugih deset godinah Bog zna kako visoko uzletiti, pretvorivši današnja čudesa u obične stvari, a roditi posljedice, koje danas nitko jošte ni nesluti.

Digitized by Google

domorodci, no i svi ini joj sinovi zadojeni i naobraženi njezinim čistim, neokuženim zrakom domoljubnim! — Hvala Bogu, biti će i u nas dobra; jer kad jednom obljube naši gradjani, zanatnici i obrtnici domorodne težnje, kad prigrle narodnu knjigu, te se budu više bavili njom, nego čašom, zarudjeti će nam zora, da, zasinuti će sunce sretnije dobe miloj nam domovini. Ovo je u nas može-piti prvi primjer, da se tko i nizke sfere zanatlijah u slobodnih od-moru posvećenih urah, bavi književnostju, čitajuć i sam sastavljajuć. Dao Bog, te našao mnogo pristašah, barem u podupiranju i že-ljah izključivo hrvatskih stvarih. Ured.

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. svibnja. Više putih bijasmo jur upitani, šta da radi družtvo hrvatskoga kazališta, od uzkrsa kroz sve ovo doba talijanske opere. — Govorilo se je, da će poći u Karlovac, zatim u Ljubljanu, u Osiek; al — ono se jošte sveudilj šeće po sried našega grada. — Koje su zaprieke, da se liepe te namjere nemogahu izvršiti? — Izvješće takovo bilo bi zanimivo za sve prijatelje narodnoga zavoda — nek se zna!

Opera talijanska dospjela je u 17. večerih do predstave trećega komada „Lucia di Lamermoor.“ — Da naše ukupno občinstvo tako revno polazi kazalište, kó što pjevači svoju dužnost čine, to se nebi moglo mnogo prigovarati družtvu, kad bi isto uz svoje prilične sile stupilo novijimi operami na pozorište.

Opet se potvrdjuje naša izreka, da će težko mejdan održati ikoja zabava zatvorena u četiri zida — sa svibanjskimi dani u okolici zagrebskoj. Sasvim drugi uspjeh postigao bi „Circus olympicus,“ natrkivanje, baloni, javne produkcije muzikalne, vatrotvori itd.

Medju oglašenimi zabavami prošle nedelje bje takodjer jedna njemačka cedulja pribita po uglih, od rieči do rieči ovako: „Hoite Sandag den 18. Ten Mey ist Dantzunhaltung in Mandagriner (kod Crnogorca) Garten in Tuskanitz Anfan 3 Uhr.

Da u tom piscu naša krv nevrije razumjeva se, nego da spada medju one, koji su preuzeli misiju kulturträgerije po Jugoslaviji.

* Zadušnice za pokojnoga bana Jelačića obdržavahu se u Novih Dvorih za ovu godinu na dan 20. svibnja u kapeli nad grobom njegovim. Množina ljudstva iz Zagreba i okolicah ondješnjih prisustvovaše, da mu se pomoli za dušu. Da nije čitav dan kiša padala, bilo bi možebiti na prostorijah novodvorskih onoliko hodočastnikah kao i prošlih godinah.

Dopis.

München (Monakov) 10. svibnja 1862.

Ljubezni prijatelju!

Znam, da će Vas sliedeća viest vrlo zanimati, kao god što je i mene predmet ugodno zateko; pa k tomu mislim, da će biti vriedno i u Vašem časopisu napomenuti ju, budući da mi je istinitost po pismenih dokazih potvrdjena.

Bio sam naime danas u blagajnici ili riznici kraljevske knjižnice, gdje mi pokazaše medju ostalimi znamenitostmi takodjer i molitvenu knjigu vojvode Albrechta V., utemeljitelja iste biblioteke, u kojoj su knjizi mnogobrojne miniatur-slike i krasna pismena od glasovitoga slikara Julija Clovija Macedića iz Hrvatske, rodjenog 1498., a umrvšeg u Rimu na 1578.

Na zahtievanje donese mi bibliotekar tiskanu jednu knjigu u kojoj čitah sliedeće: „Der Kroate D. Julio Clovio Macedić, malte grösstentheils für Fürsten und Herren in deren Büchersammlungen man herrliche Miniaturen von ihm findet z. B. in der Laurentiana zu Florenz, Ambrosiana zu Mailand, Bibliothek Stowe zu London. Alles trägt Raphaelisches Gepräge.“ (D. J. Cl. Macedić, slikao je ponajviše za knezove i veliku gospodu. Njegova prekrasna djela nalaze se u mnogih sbirkah, imenito u Fiorenci, Milanu i u knjižnici Love u Londonu; njegove miniatur-slike podobne su Rafaelovomu ukusu). — Ala bih želio, da ste i vi ovdje, pa da prekapamo i pregledamo sve ovo blago umjetnosti i da si bilježimo, što bi za nas od vriednosti bilo. Kod tolike množine znamenitostih pomislih: gdje su njekadašnjih hrvatskih kraljevah starodavne riznice i bogate sbirke? — Naš muzej u Zagrebu datira se od njekoliko godinah — a kamo naša stara slava? — kamo sveta kruna kralja Zvonimira itd.?

Ja namjeravam sutra u nedelju u 6 satih upravo na Pariz. Trošak je na putu svuda golem. Izvolite javiti onoj gospodi, koja kane u London putovati, da si neka dadu u Beču svoje putne listove vidirati kod franczekog i englezkog poslaničtva, da nebudu imala putem nepotrebita zadržavanja, troška i neprilike. Što se je pisalo o 25% jeftinijoj vožnji na željeznicah za putnike u London, to je gola obmana, te se steže sve na onaj popust od 3 for. iz Beča do Solnograda. Bavarske i francuzke željeznice neće da znadu o ikakvom popustu. Ako u Parizu što znamenita za Vas opazim, to ću Vam pisati, inače očekujte glas iz Londona.

Primite moj pozdrav I. F. D.

Književnost.

* Uredničtvo „Glasnika dalm.“ razpisalo je predbrojku sa 50 novč. na djelašce od 4 tabaka: „O izrečenju napakonjeg hotinja. Po zakoniku Austrijanskomu Obštegraždanskomu.“ Tu bi se imalo što kao djelo milosrdja oporučitelju i njegovoj obitelji što za prostiranje jezika pismom pretiskati iz Pravdonoše od god. 1851. i 1852. sve, što se odnosi na oporuku. — Mi od svoje strane skoro žalimo, što je taj inače vele liep i zaslužan posao uzelo na se samo uredničtvo dal. Glasnika, o kom se više nemože reći, kako o njekom od prije, da jezikom tanca i tanča — nego da bez svakoga takta i glasbe skače kano da hvata muhe po zraku. Nek pretiska, ali nek nemienja.

* „Nješto o našem jeziku“ zove se članak u ovogodišnjoj novosadskoj Danici br. 12. u kom se medju inim kaže: „Iz knjigah se nijedan jezik nenauči. Da nenapominjemo jelinski i latinski jezik, eno nam Hrvatah, šta nam počiniše od jezika, neznajući narodna govora, nego samo učeći se njemu iz knjigah.“ Da neznamo iz tolikih dokazah simpatije, iz koje poteče i taj kao mnogi drugi pristrastni sud, napisali bi koje šta sustavno u svoju obranu i pokazali nehotećoj već jednom bistro progledati braći našoj Srbljem, kako si debele piesti pomećaše na oči, samo da neuvide istine. Njeke srbske pisce i piskare ništamanje neveseli nego hrvatski u svem svake hvale dostojni, uz ovako kržljave okolnosti upravo orijaški napredak. Kad bi im posao išta doprinosio k medjusobnoj slogi i ljubavi, neka bi im bila zloradost radostju, ako bi to i bilo zlo sredstvo k dobroj svrsi, premda je axiom, da svrha neposvećuje sredstva, — nu ovako im je posao vriedan ukora dà — preziranja od strane svakoga pošteno mislećega Jugoslavena.

* „Naputak, kako se francezki jezik teoretično i praktično lahko naučiti može“ naslov je franczekoj slovnici, sastavljenoj za samouke u zadaćah, te će knjiga na dielove izlaziti kako je i sad izišao samo prvi tabak tiskom Drag. Albrechta. Sastavitelj je njeki g. L. pl. R. — Knjiga je posvećena g. grofu Jankoviću, a uvod u knjigu je vrlo dobar. Kakova će ciela slovnica biti za sad još neznamo izreći suda. Željeti bi bilo, da se nadobudna hrvatska mladež okoristi dostojno ovom knjigom za volju bogate franczeke književnosti i najslavnijih izvornih francezkih djelah.

* „Misli o socialnoj politiki.“ Knjižica političkog sadržaja, vrlo vješto gospodinom baronom H. sastavljena, a Pozorovim urednikom isto tako u listku Pozorovom prevedena — našla je u njemačkih i českih recenzentah veoma priznateljnih pohvalah. Gospod. Šuzelki — piscu danas na glasu — čini se, da je desetgodišnja kulturtregerija kod nas duboko uvrežila korenje, kad se je na ladanju hrvatskom tako krasna brošura napisala izvorno jezikom njemačkim. I nam je — kažemo iskreno — jako žao, što to nije prevod iz hrvatskoga — nego naopako, ali na radost svoju čujemo, da će g. baron vještim svojim perom odsele, ako još kada pisao bude, pisati samo jezikom hrvatskim, uz koj je baš sada svojski prionuo, da se ga što bolje nauči. Mi smo toga osvjedočenja, da su već njeka gospoda od hrvatske aristokracije opazila, da se reć bi poplavnoj bujici demokracije neće moći oteti i da je svako nevanje i oklevanje, glede narodnosti uz nju posve pristati — što dalje to smješnije.

* Zemljovid staro-hrvatske kraljevine radi se u litografičkom zavodu Dragutina Albrechta u Zagrebu; vidivši mi vrlo vješt posao vješta litografa javljamo, da će to biti krasno djelo. Svršivši to — započeti će raditi na velikom djelu Kružićevom: Zemljovid Hrvatske u 10 velikih kartah.

* Izišlo je u „N. G. L.“ javljeno djelce: „Družtvo malenoga Isusa,“ družtvo kršćanske djece za odkupljenje neznabožke djece po Kini itd. — Obećavši da ćemo o njoj govoriti, velimo, ako i nije jezik u njoj izgladjen, da je knjižica osobito mehkoga srdca djeci dobro došla.

Digitized by Google

* Ces. kr. povlašć. Azienda Assicuratrice u Trstu; sjeguranje na čiji život i za životna prihoda. (U 8-ni 48 str.) Ta knjižica, štampana u Zagrebu kod Albrechta, odlikuje se ne samo krasnim savjetom i uputom nego i izboritim jezikom.

* Dra. Jovana Subotića izišla je na pozorištu dopadša se tragedija: „Herceg“ Vladislav (Na 16ni 2 l. 199 str.)

* G. Kostić profesor u Osieku preveo je Platonove razgovore i namjerava ih do skora izdati. — Koliko nam je krasan slog g. Kostića iz dosada tiskanih njegovih članakah poznat, nemožemo, da se tomu prevodu i unapred iskreno neuzradujemo.

* Upravo je Jakićevim tiskom izašlo djelo „Fluminensia“ od poznatoga Frane Kurelca, koj iz Djakova prolazeći kroz Zagreb na Grobničko polje, kao obično sa svakim od poznatih najvolji govoriti o genitivu možine, da je toga govora u mirnom i naprednom rádu — baš već i previše!

* Vrstni naš g. Sundečić, razpisà predbrojku na svoje domoljubne pjesme, koje je naumio objelodaniti pod naslovom: „Vienčić domoljubnih pjesamah.“ Tiskat će ih latinicom, budući osvjedočen, da je ćirilica osobito u Dalmaciji i Hrvatskoj velikoj manjini slabo poznata. Ciena bit će im 50 novč. Predbrojnike skuplja do posljednjega lipnja i uredničtvo „Naše gore lista.“

Svaštice.

* U Trstu je 14. t. m. preminuo Hristo Tuzlić rodom iz Travnika. Ostavio je oporukom 20,000 for., da se u Sarajevu podigne gimnazij; — njekoliko tisućah na zidanje crkve u Travniku; 2,500 na zidanje crkve u Spljetu, gdje je od mnogo godinah pribivao; 1,500 špljetskoj ubožnici, 300 crkvi Dicmanskoj, a 200 na Bročancu. Ugledali se u to i drugi bogatiri, da im se iskreno uzdahne kao njemu: Blagi čovječe! lahka ti zemljica.

* (Koliko su francuzi potrošili u krimskom ratu). 30 miliunah funt. suhara 50 mil. ₰ hrž. melje 7 mil. ₰ priredjena govedja mesa, 14 mil. ₰ svinskog suhog mesa i slanine, 8 mil. ₰ oriža, 4½ mil. ₰ kave, 6 mil. ₰ sladora, 10,000 glavah rogate marve, 2½ mil. galonah vina, 170 mil. ₰ siena i slame, 180 mil. ₰ zobi i ječma, 5 mil. ₰ goriva, 27,000 posteljih za bolestnike i toliko madracah, 40,000 poplunah, 600 škrinjah kirurgičkih potrebštinah, 700,000 ₰ šarpie itd. Špekulantom nije nijedan rat na štetu. Najstariji obskrbitelj bje u vrieme direktoriuma u Parizu Ouvrard; njegov jedan račun iznašao je 63.973,494 franakah. Obskrba španjolske flote u Brestu i Cadixu doniela mu je čistog dobitka 15 miliun. franakah. Drugi ugovor sa vladom iznašao je 400 mil. forintih. (Izvadjeno iz „Fifty Years in both Hemispheres)

* Knjižnica u englezkom muzeju raste svake godine sa 20 do 30,000 knjigah. Oko čitaonice nalazi se gvozdena galerija u kojoj stoji 1.400,000 knjigah razne veličine. Ljetos je potrošeno 100,000 for. na kupovanje knjigah, na rukopise 260,000 for., za vezanje knjigah 75,000 for., za vezanje rukopisah 9000 for., za ormare 62,200 for. sve u suhom srebru i zlatu, dakle u našem novcu još za trećinu više. Takve dotacije neima nijedna druga knjižnica na svietu. Osim te podpore dobiva u svako vrieme kad je kakva zgoda da se može koja riedka zbirka prikupiti — koliko god uztreba. Knjige su vezane u koži a ormari svi iz mahagonskog drva sa staklom, a okov ukusni od mjeda.

* „Dublin Evening Mail“ pripovieda sliedeću zanimivu viest.

Nedavno oženi se grof of . . . i dovede si mladu suprugu u svoje stare sive dvore, koji su mu omilili, ko svakomu englezkomu aristokratu njegov grad.

Gospoji, naučnoj na kontinentalni ukus, nedopadaše se uredjenje te gradine i zaželjela si je uz spavaču sobu i Boudoir. Suprug njezin pripravan na sve pristati, što joj volja, nije znao, gdje i kako bi joj tu sobicu uredio; budući da nigdje nebje pravog mjesta. Šta mu dakle preostade ino, no poslati po arkitekta u London. Taj se očitova, da će se morat soba prizidati, premda on misli, da se ipak mora tu njegdje nalaziti jošte njekakov sakriven prostor. Grof se nasmije na takovu čudnovatu misao, jer niti najstariji dvorjanik nije se sjećao, da je ikad o kakvoj tajnoj sobici išta začuo.

Uslied svega traženja i kucanja po stienah nemogahu svi skupa do ničesa doći, pa uzprkos svemu neprestà graditelj tvrditi svoje mnienje. Napokon mu dopusti kuće gospodar, da prebije stiene na njekoliko mjestih i gle — čuda! — Arhitekt imadijaše posve pravo.

Nadjoše poveću sobu izkićenu sa svimi mogućimi udobnostmi po ukusu prve polovine prošlog vieka; nadjoše takodjer više ženskih haljinah, dragocienih uresah i razlićitog pokućtva, koje je 150 godinah sakriveno tu ležalo. Al kad dalje — na krevetu ležala je okostnica ženskog tiela, a pod posteljom okostnica mužkarca, na kom se je moglo opaziti, da je taj čovjek silovitom smrtju izdahnuo.

Grozna tajna bi odkrita, od koje nitko ni sanjao nije.

Obitelj grofova dala je prije 150 godinah sobu zazidati, a kakova se tu tajna nesreća dogodila, o tom nitko ništa nezna, a zidovi su niemi.

* Grozan potres u Irkutsku u Sibiriji traje sveudilj već podpuno mjesec danah. Grad leži u nizini i s toga je pogibelj tim veća. Zemlja se trese tako, da voda iz zdenca skače — zvonovi neprestano zvone i sva su zdanja oštećena. Pučanstvo hoće da sdvoji. U okolici je sve uništeno, a voda na sve kraje izvirajuća poplavila je sve. Stanovnici jednoga sela propadoše sa svim svojim, bez da se je itko spasio. Savez s Amurom je prekinut, putevi razoreni i nevolja neopisiva. Skupoća živeža je narasla preko svake mjere. Tamo gdje je kravu bilo dobiti za 15—20 for., stoji već jedno 400 for.

Program

za svetčanosti kod blagoslova zastave županije riečke.

I. Dne 23. svibnja 1862 županijski odbor predvodjen od prvoga podžupana g. Ivana Vončine dočekati će Njegovu preuzvišenost biskupa **Jurja Strossmajera** na svetomu Matiji i svetčano ga dopratiti cestom uz more u stan velikoga župana.

II. Dana 24. svibnja o 9. uri bakljada županijskog častničtva i odličnijih žiteljah županije Njegovoj preuzvišenosti g. biskupu Jurju Strossmajeru i presvjetloj gospoji kumi **Anki Zmaićki** vitezici Svetivanskoj.

III. Polaz na grobničko polje bit će u nedelju dne 25. svibnja 1862 o 9. uri u jutro. Pohod krenuti će iz županijske sgrade na Rieci put glavne ulice ovim redom:

1. Pohod vodi prvi podžupan županije riečke na konju.
2. Za njim sliedi jedan oddiel županijskih Šerežanah predvodjen od županijskoga povjerenika sigurnosti.
3. Za ovom četom idu tri barjaktara na konjih: U sriedini g. veliki sudac gorskog okružja Mate Matković sa novom zastavom, desno mu g. kotarski sudac čabarski Tome Padavić sa zastavom narodnom, lievo mu sudac kr. poveljenog trgovišta mrkopoljskoga g. Ante Cuculić sa zastavom bivše severinske županije.
4. Za ovima četveroprežna kočija kumovah.
5. Za njom Presvjetl. g. obreditelj biskup beogradski i smederevski Venceslav Soić, sa presvjetlim g. velikim županom riečkim Bartolom Zmajićem vitezom Svetivanskim.
6. Zatim odbori izaslani na svetčanost od hrvatsko- slavonskih municipalnih oblastih.
7. Županijski častnici i ostala pratnja, napokon drugi oddiel županijskih Šerežanah.

IV. Na ulazu u grobničko polje pod slavolukom pozdraviti će kumove poštovani sudac občine grobničke Filip Žvanja.

V. Kako se pristupi k šatoru, pod kojim bude se svetčani crkveni obred obaviti, pozdraviti će presvjetli gosp. veliki župan riečki prisutne, razloživ im značaj svetčanosti.

Zatim pjevati će presvjetli gospodin obreditelj Božju službu sa svetčanom pridvorbom dvajuh podarkidijakonah, velečastnoga gosp. Ivana Soić-a podarkidijakona vrbovskoga i Josipa Mrzljaka podarkidijakona brodskoga i ostala svetjenstva.

Poslie službe Božje blagosloviti će presvjetli gosp. obreditelj novu zastavu. Blagoslovljenu zastavu predati će on uz gruvanje mužarah prvomu podžupanu županije riečke gosp. Ivanu Vončini. Izza govora podžupanovoga pjevati će se „Tebe Boga hvalimo“.

VI. Po dovršenomu crkvenomu obredu sastaviti i proglasiti će se o činu svetčanosti zapisnik, koji bude od odličnijih prisutnih licah podpisan i na vjekovitu uspomenu u arkivu županije sahranjen.

VII. Zatim podvoriti će se narod gostbom, izza koje će se veseliti plesom itd. sve do mrke noći.

VIII. U 3½ satih sakupiti će se pozvani gosti na obied na „Majuru“. Izza objeda vratiti će se pozvanici na polje k narodnoj zabavi.

IX. U sumrak razvietliti će se polje kresmi i umjetnimi ognji.

X. Poslie svršene svjetkovine vratja se prohod u grad redom u točki III. naznačenim.

Dano iz županijskog odbora za priredjenje svečanosti kod blagoslova zastave županije riečke.

Zagonetka.

Od F. S. K—na.

8.

Cielo mèrtve	Okrnuto
Smèrti žèrtve	Plače ljuto;
U se prima,	Zlo ga tišti,
Kad ih ima.	S toga pišti.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 16. U Zagrebu 5. lipnja 1862. **Tečaj II.**

Moja jedina utjeha.

Na napjev: »Odplakah zavičaju svom:
Ostani s Bogom mili dom!«

Plačuć gledi ma nježna ćut
Na prošli mog života put,
Jer sad — kud okom proleti,
Sve tužnom srdcu se crni.
Ah nebo pitam: da l' je ta
Svih svetih težnjah sudbina,
Na svrsi da se progoni,
Koj časti sav svoj život posveti?

Što biaše žara u srdcu mom,
Uzplamti sav za vjeru i dom!
Ah cviet života sav za dar
Postavih na taj sveti oltar:
Ko brižna zorom pčelica
Viek traži cviet po ružica'
Jednako tražih za svoj rod
S duševnog cvieća viek najbolji plod.

U noći mi lučernica,
U zoru sjaše danica,
Kad sipah iskre s ćustva mog,
Na list do lista u sveti slog.
Mom rodu da se u grudi'
K prosvjeti ljubav probudi,
Da s tople neba iskrice
I proste crpe žar kolibice.

Pa zato sam dvadeset liet
U kraju, gdje prestaje sviet,
Gdje mučeničkih suzah vir
Je tužnom srdcu vječni pir.
Još težka magla svaki dan
Donaša boli u moj stan,
A dalko svaka je pomoć,
Ah tavna — tavna — u srdcu mi je noć!

Ah gdje si rodnog mjesta kraj,
On žive vjere zavičaj?!
Ah gdje si, gdje si mili cviet,
S mog perivoja mladih liet!
Još ona polja, doline
I livadice nevine,
Zrak čisti i gorice slast
O zašt ostavih ta, za tu propast?!

Nu što me tješi, to je Bog,
Čuvar jedini srdca mog!
Ah srdca tužnog, komu viek
On briše suze, daje liek:
Da s on kraj groba čeka nas
U vječnom domu vječni spas!
Gdje, koj nam žar svoj darovâ,
Nagradit svetu iskru srdca zna.

Vruća molitva za dragu domovinu.

Na toj obali Kupe-potoka
Dakle moj do groba stan,
Gdje gorke suze padaju s oka
Meni tužnom noć i dan?
Vječno vrelo bolje nade
Tješi srdca moga jade,
Vodi moje zviezde put
Gdje utjehu najde čovječnija ćut! . . .

Žalud u sladkoj ljubavi roda
Ode mog života cviet,
Poštenim svrham neima već ploda
Zastrle su spletke sviet!
Plamtio sam svedj za veću
Milog roda moga sreću
Pa sad primam za taj žar
Pred licem svog roda sam otrov za dar.

Sad ko da u prahu stojim Kartage
Scipia rimskog biedni rob,
Srdce mi plače kad gledam drage
Domovine moje grob,
Jer joj nježnost srdca dave
I sramotu s uma prave
Čim ak' past je srdcu mom
Občuvaj o Bože! bar mili naš dom!

Digitized by Google

Vlastiti njegov prevod iste pjesme. *)

Hier denn verdämmern an Kulpas-Flusse
Sollte mir das Lebenslicht!?
Wo stets das Auge vor Thränengusse
Und das Herz vor Schmerzen bricht.
Süsser Trost aus Geister-Hallen
Träufle Heil auf meine Qualen
Wende meines Stern's Geschick
Zum Kreise der Edlen, wo einzig mein Glück.

Der theuern Heimath war stets mein Leben
Stets mein Geist und Herz geweiht
Doch fruchtlos blieb mir jedes Bestreben
Schwer gelähmt durch Schmach der Zeit.
Ach wie süss mir jedes Wagen
Zur Abwendung unserer Plagen
Und zum Lohn für diese Gluth
Man reicht mir den Becher mit giftigem Blut.

So wie Karthagos stehend im Schutte
Scipios Sklawe ohne G'wand
So steh ich weinend mit bangen Muthe
Nackt im nackten Vaterland
Nackt von dem was Heimath schmüket
Was den Geist und Herz erquicket
Gern erlieg ich dieser Qual
Nur retté o Himmel die Heimath vom Fall.

Pavao Stoos, s. r.

Grof Alarkos.

Pripovjest iz poviesti.

(Konac).

Jedan onih, koji bijahu kralju najodaniji, najvjerniji i najkriepčiji branioci, bijaše nedvojbeno i po mnienju najglasovitijih španjolskih častnikah — plemić grof Alarkos, junak ovoga dogodjaja. — Povrh svoga imutka, štono ga žrtvova, da opremi, hrani i uzdrži jednu čilu pukovniju vojnikah, založi svoje posudje zlatno, dragulje supruzine i grad svojih otacah. Budući se je Hinko jošte živo sjećao bitke olmodske i osvjedočen bio ob odanosti i vjernosti izkušenoj svigdje i svagda grofa Alarkosa, zovne ga k sebi i ovako razgovori:

„Plemeniti grofe! vi ste najbolji junak i najodaniji mi u kraljestvu mójem. Dadoh vas zvati, da vam očitujem svoju zahvalu i da vam ruku ručim, kano svomu najvećemu prijatelju."

Te rieči ganu i smetu ujedno grofa, koji je mislio, da kod kralja jošte nikakovih zaslugah neima.

„To, što ću vam sada povjeriti," produlji kralj „nečinim vam kano najboljemu i najvjernijemu slugi kraljevu, već kano prijatelju iskrenu i vjernu, koji znade moj strah i svu nadu."

Grof se nakloni u znak, da prima povjerenje, koje mu hoće, da učini. „Vi ste oženjen" zapita kralj njekako mučno.

„Jesam" odgovori grof.

„Za groficu sam čuo, da je najljepša u cielom kraljestvu."

I jedna od najvjernijih podložnicah vašega veličanstva.

„To znadem," reče kralj. „Jeli ju strastveno ljubite?"

„Za Bogom i kraljem" odgovori grof, „ona mi je najdraža na ovom širokom svietu" . . .

„Da li na toliko" upita ga odvlačuć njekako kralj, „da se za ništa pod suncem od nje razstaviti nebi dao."

„Upravo za ništa milostivi gospodine!" reče grof vatreno i odlučno.

„Ma bilo to za volju vašega kralja, grofe," reče strogo Hinko IV., „ma bilo to za istoga Boga?" Na to obori grof glavu, te umuknu, kao da je olovom zaljeven.

„Zar neodgovarate ništa?" progovori kralj pokoračiv dva koraka napred.

„Vaše veličanstvo!" prosbori grof dignuv glavu ponosno, „ako bih dostatno uvidio, da je potrebna takova žrtva za mojega Boga i kralja; pripravan sam u ovaj par razstati se sa ženom, uzprkos ljubavi, koju gojim za majku djeteta svoga.

„E! dobro, kad je tako," odvrati mu kralj ne bez otezanja, „ono ću vam u dvie tri pokazati potriebu onakve odanosti: blagajna je prazna, da nemože bolje; država se iztrošila do zla Boga! Glada nam evo, gdje kuca na vratih; vojnici trpe, stenju, a već dižu glave i počimlju na sva usta mrmrati. Dvie stotine momakah ode jučer bez traga s ovkraj brdinah! Sutra će jih slieditи drugih dvie sto. I tako ti mi do tri mjeseca neimamo možda od naše slavne vojnice do jednu pukovniju! Tà oba mi svieta! u takvom bih ga slučaju za psa, za židova držao, a ne za čovjeka, koji bi se uzkratio pomoćju svojih istovjernikah spasiti državu."

„Ma kako to, gospodaru! da je Španjolska na to spala?"

„Ime je židovu, Salomon Rebolledo, koji ponudja momu zetu miraz do tri sto tisućah dukatah."

Opaziv grof sada, kamo kralj šiba, prodjoše ga čami.

„S tri sto tisućah dukatah spasiti ću i priskrbiti mir Kastiliji za uviek; jer pomislite samo, koli će ojačati naši vojnici dobro hranjeni, pošteno odjeveni, dočim vidimo, gdje jim ogladnjelim, polumrtvim, snebilim od tolikih trudah i mukah dan na dan valjanost i hrabrost pada. Kako bila da bila velika žrtva, štono ju u vas tražim, ipak se oslanjam na vašu izključivu odanost! U ime kraljestva svoga, komu pogibelj prieti, ponudjam vam ruku kneginje Ivane, kćeri svoje."

Rekosmo, da je grof već slutio udarac, štono mu prieti; ipak ove rieči: „Nudjam vam ruku kneginje Ivane." — Obsiplju ga čudom i strahom. Sada niti govori, niti romoni, već se uštapi. Nikom ponikne, oči izbulji cielim podom, niem, pokunjen, snebio, rek bi poludio je. Kralj korači jošte jedan korak do njega, uhvati ga za ruku, stisnu je strastveno i reče: „Pripoznajem, plemeniti grofe, da je žrtva, koju zahtieva od vas spas domovine, golema i da joj neima ravne, do zahvalnosti pram domovini i bezkonačnog prijateljstva vašega kralja."

Grof pogleda kralja poput kakova snižena prosjaka: „Neima dakle drugog načina za pribaviti mir državi?"

Ja ga barem neuvidjam, reče hladno kralj, dočim je ruku grofovu osorno spustio.

„Zar neima" — produlji grof učiniv se kao da nije opazio, gdje se kralj namrgodio — „inoga plemića, koji bi od mene vriedniji bio te počasti, kojom hoćete mene usrećiti?

„Da poznadem muža, koji bi veće zavriedio toga od vas plemeniti grofe" reče kralj srdito, „nebih se bio izvrgao tom jadu, da udieljujem milost vam, koji ju tako slabo pripoznajete."

„Neka oprosti, vaše veličanstvo" reče grof sniženo se pokloniv, tà imah već posla sa Salomonom Rebolledom, pa bio on jošte tako nemilosrdan, nadam se ipak, da ću ga drugim putem dovesti k svrsi, za kojom vi težite."

Kralj prebrusi u brzo dvoranu, te došav joj k pragu, zaviče: „Salomon Rebolledo neka unidje!"

Sada upade njekakov muž, dugoljasta stasa, koji je bio neobična pogleda. Sudeć po čelu bijaše mu kakvih 20 godinah, po očijuh i kojih 40, glava ogolila, a ustne mu bijahu crvene i svježe. Doista čudo onoga vremena; u isti par mlad i star.

*) Iz osobitoga štovanja prama vriednomu pokojniku nije nam se nikako dalo, da neustupimo u našem inače li hrvatskom listu malo mjestanca toj njemačkoj njegovoj pjesmici. Uredn.

Digitized by Google

„Židove!“ reče kralj, „deder očituj grofu Alarkosu, što si naumio.“

Židov ponovi u kratko ono isto, što bijaše grofu kralj rekao.

„Milostivi gospodine!“ progovori grof, „zavjerujem se, da ću se oženiti sa kćerju vašega veličanstva; ako mu se novac, što će ga Salomon dati, nepovrati onaj rok, kojega utanačite.“

„Je li ti to po ćudi?“ upita grof židova. Na što ovaj: „Jest!“

„Dakle do koliko godinah bi nam mogao posuditi onoliki novac?“ Činjaše se, kao da razmišljava židov časak. Na to, pošto je sve misli u jednu smislio, reče: „Do 7 godinah.“

„Pristajete li na ovo?“ zapita kralj grofa.

„Živim se Bogom kunem,“ ponovi grof, „da ću uzeti kćer vašega veličanstva, danas 7 godinah, ako nebude vaše veličanstvo istoga dana i časa sabralo tri sto tisućah žutakah.“

I upravo sada bi 7 godinah, što je ovaj ugovor utanačen izmedju kralja, grofa i židova, i to onaj tinji čas, kada je grof izustio one jadne rieči: „Proklet bio, koji bi nas pokušao razstaviti!“

7 punih godinah, dan za danom, čas za časom, kadno je, prebrav prije po kitari, Lazaril rekao: „Sad ću vam opjevati zanimiv dogodjaj grofa — poštenjaka Alarkosa.“

Bez dvojbe dogodjaj, što ga htjede Lazaril opjevati, nebijaše upravo ovaj isti; ipak potrese grofom, kao da se o njegovoj glavi radi.

Pa doista imaše se i zašto sgroziti; jer je jošte kao dječak čuo, gdje je njegova pestinja pjevala žalostinku jednomu od njegovih pradjedah, komu upravo tako naleži kralj, da se odvoji sa milom suprugom, a uzme drugu kneginju.

Svaki je poznavao žitje grofa Alarkosa. Kralj mu zapovjedi, da si ubije suprugu, da uzmogne uzeti kneginju, koja se unj zaljubi. Grof se nikako nemogaše na to odvažiti, nu volja je kraljeva sveto pismo.

„Treba da umrieš grofice, prije, no osvane dan,“ reče njojzi grof razcviljena srca.

„Nije mi toli do moje smrti, životu moj!“ klikne grofica zagrljiv si obožavana supruga, „ma jad jadujem s moje gojenčadi maljušne, kojim treba moje pomoći. Ded dopusti, da simo dodju, da jih jošte posljednji put poljubim.“

„Više je vidjeti nećeš, grofice,“ odgovori grof „ti je nesmiješ vidjeti u svom životu!“

Kad Lazaril dovdje dospije, to jest, do 14. kitice u pjesmi, grof pobieli kô krpa, uzme si kćerku u naručaj, ustane oholo, te reče pjevaču: „Mladiću umukni! tà vidiš, gdje mi kćerka udarila u plač.“ Na! uzmi ovo „primjeti, baciv mu mošnju, u kojoj je bilo njekoliko žutakah, te odhadjaj čim prije tim bolje.“

„Tà zar ga hoćeš odtjerati, da ide opet skapati od glada pod zidine kojega grada, gdje gospodar nije čovjekoljub, kao što si ti; štedi ga, otče, dobro moje! Da li mi nisi rekao, da našasta djeca nose dobru sreću u kuću?“

„Hoćeš li, da ti bude dvoranikom?“ upita grof zagrljiv si kćerku.

„Ah krasna mi dvoranika!“ zaviče mlada, dočim je mladića uhvatila za ruku, da ga vodi u drugu sobu i udari nanj odjeću, štono ju kano takav morade nositi.

Ostav sada grofica sama sa suprugom, baci se na koljena predanj i premda nije ništa o tom znala, što on ugovori sa židovom, nagadjaše ipak onim čudovitim nagonom ženskim, pronicajućim najskrovnije misli ljubezna si supruga, nješto takova, što se sudaralo s onom pjesmom. Klečeć dakle reče mu: Ako kralj traži moju smrt, pa ako tebi mili supruže, iz ove ima procvasti slava i dobra sreća, umirem radostno, kao što to učini supruga tvoga djeda!“

Grof uzdrhta ko prut, čuvši groficu, gdje tako prosbori; diže ju, vatreno zagrli i upravo htjede, da joj odgovori, kad eto upade momak javljajući, da ga njeki starina, poslan od kralja, želi razgovoriti. U taj tren zakrije tmasti oblak bliedi mjesec, a očiuh grofovih uhvati se mrak. Umoli groficu, da se povuče u svoje sobe, a momku reče, da dovede poslanika kraljeva.

Za dugo nebilo, al eto ti na pragu muža visoka, mršava, koščata, odievena dugom, mrklom opaklijom po truplu, a po glavi turbanom. To ti je žudija Salomon Rebolledo. Sada nastade grozan prizor, inat strašan i žestok izmedju grofa i židova; inat gdje se je radilo o glavi grofovoj.

„Sedam se godinah već premetnu,“ zakrišti žid, „odkad sam novac posudio u ime vašega gospodstva, eto me ponj!“

„Tà ti dobro znadeš Salomone!“ odvrati mu grof, „da sam prije sedam godinah danah tebi i tvojim prodao grad svojih djedovah, zlatno posudje, ženine dragulje. Mà odkud hoćeš, ako Boga znadeš, da smognem tolike novce?“ —

Ako tomu tako, ono sam došao, da učinite, što ste bio obećao.

„Zar si poludio, žide?“ zagrmi grof, „pa došao, da mi u ime kraljevo rečeš, kao što je bio zapoviedao jednomu od mojih predjah, grofu Alarkosu, da si zagnjavim svojom vlastitom rukom gospoju?“ —

„Došao sam u ime kraljevo, da zadavite groficu ili da je zataočite u mene, dok se niste odužio duga, do posljednje pare.“

Na te rieči razjadi se grof, te mu ponovi: „Nisam li ti rekao Salomone, da si poludio? Tà je li nemora biti, i to dobro lud, koji hoće da ubijem suprugu, milu si ženu, koju ljubim, majku mile si kćerke. Mà za Boga, zar u tebi neima duše, neima srca? Zar nisi nikada ljubio nikakove žene? Zar te nije nikada milovalo i dragalo diete tvoje?“

Nu, nipošto! ovaj žudija nebijaše lud; on imadjaše, kao što god i grof i dušu i srdce otčinsko. I njemu bi njekada iztrgnuta iz skuta supruga i majka dvoje djece i te mu sve zaguše kraljevi vojnici na očigled pod njegovim krovom. A ovo mu pokrije srdce ledom, koga nemogaše da okopni tuga i smrt grofova. Suze svihkolikih majkah neganuše ga, da, to bi zanj kiša osvetna. Mnogo gorkih suzah poteče niz njegovo kameno srdce, pa na njem ostaviše manje traga, no kiša na vrletnih liticah. S toga nebijaše mu slušati mučno, gdje grof jadikuje i jauče, te mu na sve neodgovori ni cvoke, do to: da je sedam godinah prošlo.

Ovomu slavnomu vodji, ovomu slugi, komu nebje ravna, ovomu junačkomu i odanomu braniocu kraljevu, ovomu podložniku najvjernijemu medju svimi vjernimi u kraljestvu, ovomu velikomu grofu Alarkosu, gledj! vidi! kako mu nagradi kralj njegove plemenite zasluge: dotjera ga upravo do očajanja! — On žrtvova više do u 20 ljutih bojevih za spas svoga kralja najdragocieniju krvcu; pa eto, kako mu vratja hljeb kame-

Digitized by Google

Nošnja dalmatinskih Hrvatah oko Zadra i Spljeta.

nom, kad mu veli: ili da sám glavom zadavi obožavanu si suprugu ili da ju proda!! Nu bez dvojbe, žudija će biti manje nečovječan! tà i on ljubljaše njekada suprugu. Njega će veće ganuti! bijaše bo otac; njegovo će se srdce dati možda umekšati i ganuti za koji čas. Uglavit će i produljiti rok, ako ne dulje, a to barem do godine! A do godine stići će možda dobra sreća!

„Zar ne, moj dobri Salomone, vi ćete dopustiti jošte godinicu?“

„Ne!“ okosi se židov.

„Dakle ne!“ reče grof „nikako godinu! to je previše! onda 6 mjesecih! ali samo 6 mjesecih, dragi Salomone!“

„Ne!“ ponovi žid.

„Indi 3 mjeseca!“ zakuka grof, „tà tri mjeseca prodju ko ništ!“

„Jok! ne!“ baci mu natrag.

„Dva tjedna! i ništa veće do samo 2 nedjelje!“

Jok! . . .

„Nedjeljicu Salomone, samu ciglu nedjeljicu; da mogu poći do kralja, pa mu se baciti pred noge i umoliti, da si suprugu uzamienim smrću.“

„Ne! podnipošto ne!“ odgovori židov, kao da je oglušio, „neima tu ni govora o kakvoj nedjelji, danu i uri; aja! ni pomisliti!“

Taj čovjek je nemilosrdan, dà, rek bi, neima u njem do bezćutnosti ine vlastitosti ni od lieka. Sada navališe prohadjati se svakake crne misli mozgom grofovim; okupiše ga, što gore mogu, sve sdvojne pomisli i osnove. Malo vrieme povriemilo, al osovi glavu, te pogleda ponosno židova; tad nasrnuv nanj uhvati ga za grkljan veleći: „Pa ako te ubijem!?“

Nu Salomon slutjaše, što će biti, s toga učini svojim zaštitnikom Don-a Ferdu Gomeza Gusmanskoga, zapovjednika reda Kalatravskoga, koji se je desio u grofovu gradu kod vratah.

„Prti se odavle židove!“ klikne grof izpustiv ga: „odhadjaj mi izpred očiuh umah, ili ću zadovoljiti svomu gnjevu.“

„Poslušan sam vašemu gospodstvu,“ reče židov, dočim je uzmicao ili bolje veleći, dočim je to hinio; jer netom što deset putih stupi gradu po hodniku, eto ga već natrag, gdje baš u dvoranu ide praćen Donom Ferdom Gomezom Gusmanskim i još k tomu s njekoliko vojnikah i častnikah. Pokle je zapovjednik ućtivo pozdravio grofa, zapita židova, da li se onaj ozbiljno protivio, da se oduži duga. Potvrdiv to Salomon, krenu se Ferdo grofu te mu reče:

„Da li istina, da se vaše gospodstvo kratilo, da izplati dug?“

„Jeste!“ odvrati grof. — Zapovjednik krenuv se k jednomu od častnikah vojničkih, reče: „Učinite svoju dužnost!“ Na što će ovaj: „U ime vas kraljevo opominjem, da Salomonu Rebolledi ovdje pribitnomu izplatite dug, tri sto tisućah žutakah, kojih se zadužiste i obećaste odužiti danas na 7. lipnja godine 1474; ako se to nesbude, to vas imamo pravo tražiti, da predate svoju suprugu, groficu Alarkos, kako je ugovoreno medju vami i Salomonom Rebolledom; pa ako bi

Digitized by Google

se vi tomu možda protivio, imamo vas zasužnjiti kao izdajicu kraljeva i nevjeru."

Grof se na to onesviesti i sruši na stolac, poslie kratka mučanja djipi i reče „Nikada!" —

„U ime kraljevo zahtievam" reče zapovjednik prikučiv se k njemu „da mi predate svoj mač."

„Evo ga!" te trgne mač iz koricah; nu domisliv se nječemu, gledajući ga, uze jadikovati! „Ah! maču, moje vjerno dobro, moje junačtvo! ti, kojim sam više putih junački suzbio neprijatelja domovine, ti nisi oružje kakove izdajice, da prodješ u ruke tamničarove. — Čuvati ću mač svoj zapovjedniče," primjeti i porine ga opet u korice; „a vi, kako vam je njegovo veličanstvo zapovjedilo, učinite svoju dužnost."

Zapovjednik jošte sa dva častnika krenu u grofičine sobe.

Nu, netom što će na prag stupiti, nasrnu grof nanj veleći: „Molim vas, slušajte me časak." Na zapovied zapovjednikovu stisnu se svi ini dvorani u jedan kut, a on reče grofu: „Što želite?" Na što će mu ovaj: „Gospodine zapovjedniče! Želim znati, zašto da dopuštja njegovo veličanstvo, kojega sam punih 18. godinah što najvjernije služio, da zamienim na tako ružni način ovaj sviet s drugim. Tà nije moguće, da bje kralj tako nemilosrdno sa mnom postupati nakanio, da ga nije kakav gnjev ili omraza na to natjerala; jer cigla omraza i gnjev može čovjeka zavesti, da počini takovu okrutnost." —

Zapovied mi je dana, da vam rečem, gospodine grofe, odvrati zapovjednik, da je jedino duboko prijateljstvo, koje je kralja natjeralo, da ovako uradi, pa činilo vam se to jošte tako grozovito. Dajući vam za suprugu Ivanu, čini vas ujedno baštinikom priestola Kastilije i Leona, a možda danas sutra svekolike Španjolske."

„Ali ja obožavam svoju suprugu" zavapi grof pun tuge i jada.

„Tà znadem ja to; pa uprav s toga misli kralj, da neima ni spomena o kakvoj ženitbi vas i Ivane, dok je grofica u životu."

„Dok je grofica u životu!" zaviče grof, dočim ga je ledeni znoj probio.

„Imamo mi sila takovih primjerah, gdje se je s političkoga gledišta tako moralo raditi" produlji zapovjednik hladnokrvno. „Nedokaza li vaš djed, grof Alarkos, koga jedinoga uzimam za primjer iz vaše obitelji, na takov način svoje odanosti prama kralju?"

„Ali ja obožavam svoju suprugu," ponovi ucviljeni grof.

„Svoju suprugu i diete!"

„Pa i vaš djed obožavaše suprugu si i diete: tà kako bi bio pokazao i kakva bi to bila odanost, koja čovjeka ništa nestoji?"

Sada upade u dvoranu grofica blieda i snebila veleći: „Sve znadem, sve sam čula, sve razumila. Gospodine zapovjedniče namah ću vas slieditи, samo mi dopustite, da se na samu porazgovorim sa svojim suprugom." Zapovjednik se povuče sa svimi svojimi. Grofica jih gledjaše, gdje su izlazili, slušaše njihove stope, koje hodnik odjekivao; pa kad nedouši ništa više i vidje, da je sama samcata s grofom, pohiti k njemu, zagrli ga i reče:

„Zar ne, ti ćeš me ubiti? Neću, da poginem od druge ruke, no tvoje!" Uz to tako probliedi, da bi joj čovjek bio morao reći: evo slike i prilike mrtvačke! Što se pako njega tiče, dobri grof Alarkos postade sasvim bezćutan, tako, da ga ni vatreni poljubci, ni nježne rieči supruzine nisu mogle prenuti; već ti gledjaše suprugu raztrešeno i smutjeno kao da je poludio.

„Tà pogledj me!" reče mu, dočim ga je nastojala izpraviti u svom naručaju. On osovi glavu: dvie biser-suze skliznu mu niz bielo lice; i tako se svrši unutrnja uzbunjenost. Pogleda si suprugu, što se može najvećom nježnosti, strasti i ljubavi i kliknu: „Pa ti da umreš! Ti! tako krasna, mladjahna, ljubeća i ljubljena! „Pa ti da poginеš!" Zatim posipa vrućimi cjelovi mramorno — bielo čelo ljubezne supruge. „Od tvoje će mi ruke smrt biti sladka i mila kao što poljubac," odvrati mu supruga.

„Ti da umreš!" ponovi vatreno grof, privijajući sve većma na svoje prsi. U taj mah pade mu na tle mač iz koricah. Grofica ga dignu i uznešeno milovaše: „Budi blagoslovljen maču, koji ćeš me sada usmrtiti!" dade ga suprugu veleći: „Zagrli me jošte posljednji put, pa udri!"

„He! kad mora da bude tako, neka bude!" reče odlučno grof mašeć se za mač; neka bude, moj očinji vidu, umrti ćemo dakle zajedno!"

„A kćerka naša? moje uzdanje!" poviće grofica. Na to obori grof mač, kojega već uzdigao bio nad prsi supruzine. U taj par začuju stope vojnikah u hodniku. „Evo ih! zavapi jadna gospoja; „posljednji cjelov, moje po svietu gledanje, pa smrt!" Pruži si prsi pram maču . . . Grof pogleda je za potonji put, zagrli i digne mač. Nu onaj trenutak, kada mu valjade udariti, izlije potok od suzah, a iz prsiuh prodiraše vruće uzdahe; baci mač od sebe za deset korakah izklikom: „Nikada!" Taj trenutak upade zapovjednik sa svojom pratnjom.

„Vodite ju varvari!" uzklikne muklo grof, dočim si oči rukom pokrije, da nevidi grozna prizora. Netom što izrekne ove rieči, eno navali u sobu kćerka vesela vodeći Lazarila, odjevena kao kakova dvoranika.

„Vidi majko, kako ću liepa dvoranika imati!" reče si majci.

„Kćerko moja! moja draga kćerko!" zavapi gospoja sva u suzah, „hrani moju uspomenu!"

„Je li to vaša kćerka, preuzvišeni gospodine?" upita zapovjednik grofa.

„Jeste!" odgovori grof, te potrči k Lorici, kao da se boji, da će mu i nju oteti.

„Zapoviedano mi je da i nju odvedem" odvrati zapovjednik i pokaže ju dvojici vojnikah, koji s mjesta nasrnu na diete.

„Što? nju takodjer! bezbožnjaci!" zavapi roneć gorke suze.

„Ubijte me!" reče grof, „samo mi pustite diete i suprugu!"

„Moje drago diete! moje radovanje!" zajauče grof i nasrnu na vojnike s mačem u ruci. Nu deset se oboružanih obori nanj, te mu izvinu mač. Sada odvedu majku i kćerku. — Malo vrieme, nebilo za dugo nakon njihova odlazka, te se ču dvogubi plač, dvostruki uzdasi, dvogubi jauk i lelek, gdje se razlega srcem grofovim. Pade snebio na stolac-naslonjač, spopav se za glavu obima rukama, kao da ju naumio sdrobiti.

Lazaril, od njega do dva koraka; htjeći ga osloboditi sdvojenja, reče mu: „Ima li mi što zapovjediti vaše gospodstvo?"

„Imadem," baci mu grof „evo uzmi ovu voštenicu, unidji u grofičinu sobu, pa zapali ćilime."

Ovaj ni pet ni šest, već uzev svieću uleze u sobu. A

Digitized by Google

grof spopade drugu, te zametnu oganj u četirih kutih dvorane veleći: „Dvorano, gdje mi ona reče: pošao u sto dobrih časah, kada sam išao u krvavi boj; dvorano, gdje me ona izgledala kod moga povratka, izgori ognjem živim, kao soba, gdje je jučer trude pokojila: „Izgorio grade mojih djedovah! Neka propade i iznikne vaš prvi stan s vašim potonjim potomkom, o! junački grofovi Alarkosi!“

Lazaril se vrati u dvoranu blied i smutjen. Sve gori, gospodaru,“ reče drhćuć čitavim tielom.

„Tako valja! moj sine;“ evo! uzmi na za svoj trud ovaj moj posljednji žutak, pa ajde milim Bogom s trbuhom za kruhom: kod mene ti sada, kako vidiš, zlo i naopako.

Pokle mi grad izgori, eno me većega siromaka no si ti.

„Dakle vam upravo ništa neostane, gospodine?“ zapita ga mladić.

„Ostane mi mač, Lazarile“ odvrati mu ponosno grof, dočim se prignu da digne mač, štono mu ga vojnici na tle baciše. Odu obojica zajedno. Nakon njih svali se dvorana — —

— — — — — — — — — — — — —

U okolišu Toledskom bijaše njekada grad grofa Alarkosa...

S francezkoga prev. A. B. M.

Pregled narodne literature od 1450—1835.

Naša narodna literatura niknù bez dvojbe na obali jadranskoga móra, koja je u uzku savezu sa obližnjom Italijom, gdje su se po razorenju byzantinskoga carstva najslavniji Grci sa književnim blagom starih Grkah nastanili te po sveučilištih i drugih učionah grčki jezik i knjigu predavali. Isto tako kano u Italiji, djelovahu ovi nauci i u susjednoj Dalmaciji, budući je već od prastarih vremenah mnogo Dalmatinacah u Italiju na nauke polazilo. Nu pitanje je svakako važno: Gdje se je u Dalmaciji narodna literatura zametnula? Je li u slavnom Dubrovniku ili dalje gore u sjeveru, jeli na Hvaru ili u Spljetu? Skoro bi, smo mogli za izvjestno tvrditi, da je literatura u najstarije vrieme u sjeveru Dalmacije naše pravi korien uhvatila, pa ako se i je u Dubrovniku prije Marulića (1450—1524) hrvatski pisalo, a to se je veoma neznatno morala razplodjivati, budući nam kašnji Dubrovčani, koji su toliko svoje pjesnike slavili u posebnih pjesmah pohvalnicah, nijednoga starijega od Šiška Menčetića i Gjore Držića nenapominju. Doduše je istina, da Dolce njekoga Krističevića napominje, koji je u početku XV. vieka u Dubrovniku pjevao; nu taj (nješto mladji suvremenik Šiškov) morao je veoma neznatan pjesnik biti, kad mu u rodnome gradu uspomena tako hitro izčeznù. On je bio sa svojimi drugovi (ako ih je bilo) samo predteča slavnih pjesnikah i otacah dubrovačkoga pjesničtva Šiška i Gjore, koje i Dinko Ranjina u posvetnici svojih pjesamah za prve dubrovačke pjesnike napominje.

Drugčije biaše to u sjeveru, gdje je u drugoj polovini XV. vieka pravo pjesničtvo ukorenjeno bilo. Iz Marulićevih riečih: Ovu historiju svedoh u versih po običaju naših začinjavác,*) može se očevidno zaključiti, da je bilo već i prije njega pjesnikah. A budući da Dubrovčani nenapominju starijega pjesnika svoga od Krističevića, to se jamačno ono „naših“ neproteže na Dubrovčane, već na Spljetjane i Hvarane, koji su u prijateljstvu sa Spljetjani živjeli. Nu Hvar se nije nikada na toliku slavu podigao, kano Spljet, pa ako uzmemo i to na um, da su Dalmatinci često u Spljet svoje sinove na nauke šiljali, koi je za to vrieme na glasu sa učenih ljudih bio, a osim toga bila je ciela Dalmacija u vječnom občenju već sa trgovine: to bi se moglo zaključiti, da je prvobitna domovina narodnoga hrvatskoga pjesničtva bila upravo u Spljetu, odkle se je na Hvar i Dubrovnik naskoro razprostranila. Dok je Hvar i Spljet pod skupnovladom mletačkom ponješto u miru živio, cvaše i literatura; nu kada su silni ratovi izmedju Mletčanah i Turakah nastali, zapustiše i vile umjetnice ova mjesta, pa se nastaniše u slobodnom Dubrovniku.

U primorju nikla literatura, pa se i primorski jezik (čakavski) uvela u našu knjigu, koj se je održao skoro dva vieka, dokle narječje štokavsko mah nepreote. Već ga Čubranović (1500) prvi počeo nješto malo uvadjati, a kašnje, kada je silni Gundulićev duh i jezikom krenuo, presta čakavština, a štokavština se poče razvijati tako silno već za njega (u Dubravki) da se već nitko nit nesjeti na čakavštinu, premda se sasvim iztriebiti nije dala.

Ciela se stara literatura dade razdieliti na dvie dobe. Prva doba siže od najstarijega pjesnika Marula (1450) do Gundulića (1610), te se razlikuje od druge dobe: jezikom, mjerilom i štilom. Jezik je u prvoj dobi čakavski, te se tekar pod konac ove dobe počima miešati sa štokavskim, koji je u drugoj dobi nadvladao. Mjerilo je prve dobe dvanajsterac, kako ga vidimo u Marulića i on se svraćao proti koncu već k osmercu, koji je Gundulićem sasvim u život uveden. Štil je u prvoj dobi kraći te nagiblje više na uzore grčke i latinske, a u drugoj dobi je raztegnut, te priliči više talijanštini, koja mnogo riečih, a malo mislih kaže. Znamenito je jošte u prvoj dobi to, što ponajviše svi pjesnici hrvatskim se imenom zovu, a u drugoj dobi se zovu u oprjeci proti taljanštini imenom slovinskim. Osim toga imade upliv na drugu dobu zavladali pokvareni običaji, koji su i na pjesnike mnogo djelovali, dočim su se u prvoj dobi običaji i kriepostan život obiteljski održali. U prvoj dobi cvate pjesničtvo na raznih mjestih osobito na Hvaru, u Spljetu i u Dubrovniku, a u drugoj dobi je Dubrovnik pravo središte ciele Hrvatske literature, te se tekar onda širi po ostalih jugoslavenskih krajevih, kada je Atina padala.

Znamenito je u našoj literaturi to, kako je jedna doba već krčila put drugoj. Svaka doba nosila je u svom krilu već drugu dobu, a ono, što je u jednoj dobi samo tinjalo, pa se njekim strahom izpoviedalo, oživi uviek kojom zviezdom, te ukorieni ono, što je prva doba usijala. Tako se porodi Gundulićem drugo doba stare literature, a gospodinom Gajem literatura nova. —

U drugoj dobi znamenite su dvie epoche: pjesničtvo sad cvate, sad pada — opet uzcvate pa ugasi. Od 1638 do 1676 pa od 1737 do 1835. —

(Dalje će sliediti).

*) Marulić tu nemože misliti pod tim začinjavac narodne sliepce pjevaće; jer nam iz one dobe (ako i ne sasvim) pjesamah narodnih ostà, a one neimaju značaja takova, nit u svom obliku, a niti u duhu.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb, 1. lipnja. Prošle nam nedelje neuzmanjka gradiva za svestranu živahnu konversaciju. Glavnim predmetom bijaše sjajna narodna svetkovina na Grobniku i junačtvo „del popolo Fiumano.“ Njekoliko danah mučila nas je neizvjestnost o dogodjajih riečkih, o kojoj themi izvadjahu se različite varijacije po različitih nazorih. Danas se znadu jur potankosti protunarodnih demonstracijah i znatiželjni smo, da li će imati iztrage uspješnijih posljedicah, nego li ona od prošle godine.

* U kazalištu doživismo u 18. predstavi, šaljivu Donizettievu operu „L Elisir d' Amore,“ a u 24. „Barbiere di Siviglia.“

* Glas o smrti vrloga mladića Thalera, raztuži svu zagrebaku mladež, koja ga je lani na ovoj gimnaziji kao milog si druga štovala i u znak žalobne uspomene obdržavaše za pokojnika zadušnice u crkvi svete Katarine.

* „The season ist open.“ Jamnica, naš hrvatski Rogatac u začetku, otvori dne 1. lipnja na svečani način svoju ljetošnju horu. Novi zakupnik g. Lovrenčić, zagrebački gradjanin učinio je doista sve, što se može od privatna čovjeka zahtievati. Gostiona mu je uredjena liepim novim pokućtvom i sa svom udobnosti. Sgrada je po švajcarskom ukusu sazidana i obskrbljena dosta velikim brojem sobah, salonom i kupaonicami.

Istina je, da glede perivoja i nasada cvieća za čudo do sada veliki nemar vladao i baš nitko ništa učinio nije, a g. Lovrenčić istom ovoga proljeća cieli posao prihvatio. Čujemo, da je 1500 for. od strane vis. namjestničtva za ovu godinu u ime poljepšanja odredjeno, te se počelo oštro raditi. Vješt vrtljar može tu stvoriti raj, jer su već sami oni stogodišnji hrastovi, liepe poljane i živa rieka Kupa po sebi pune poezije, a kamo li kad bi se naravi pomoglo umjetnoštju.

Vrelo je bogato i krasno izzidano, a voda, sadržavajuća sva svojstva dobre kiselice mnogo ugodnija za pilo, nego li ikoja druga. Želimo g. Lovrenčiću, da mu se njegov trud i trošak dobro naplati, jer smo osvjedočeni, da samo tako revan i čestit poduzetnik kadar je podići dobar glas mjesta, dočim ga lanjski njeki Mayer upravo ozloglasio.

Prošle dakle nedelje u podne dodje iz Karlovca lovačka banda i zasvira uz pucnjavu mužarah i u nazočnosti množine seljačkoga puka, narodne komade i „the season is open.“ Družtvo izabrano, do stotinu gostovah iz okolice, a osobito slavni Karlovčani sjedoše za stolove i napijahu liepih zdravicah polag starodavnog zakonika. Iz Zagreba bjehu samo 4 gosta, koji donesoše ovaj glas do „Naše gore lista.“

Dopisi.

Pariz 15. svibnja 1862.

Premda sam veoma umoran ipak hoću, da Vam na brzu ruku javim, kako sam prvi dan u Parizu proživio.

Jučer sam pošó u jutro u 6 satih iz Münchena*) preko Stutgarta, Bruchsala, Kehla i Strassburga, gdje sam prvi put na francuzku zemlju stupio i odmah počeo sa Francuzi boj biti.

U Münchenu platio sam čitavu pristojbu for. 36.18 kr. u srebru do Pariza, a u Strassburgu tražiše nanovo jošte 14 franakah i 75 cent. u ime njekakva nameta na mjesto onog nadanog popusta od 25%, hvala liepa! — Na moje prigovaranje rekoše mi, da je to polag navade stare, dakle ništa nova! Ali to nebje dosta, nego gladan sjednem u Reštauraciju, te popijem jednu porciju Bouilon (juhe) i 3 krušca, za što konobar naračuna 1 frank i 80 cent. (sa pridom blizu 1 for.) — šta? — rekoh, — zar vi mislite, da, ako se Hrvati i dadu globiti, da to neima napokon svoje mjere? — zovnem samoga gospodara i zahtievam, da mi dade pismeni račun vrhu 1 fr. 80 c.; nu on me pogleda bielo i reče „Monsieur, voulez vous payer 1 fr.,“ a ja mu bacim franak, pa ni pet ni šest hajd u kola. Iz Strassburga preko Nancya, Chalonsa, Epernaisa u Pariz i sad me evo kod pisaćeg stola!

Došav u kolodvor moradoh tamo ostati, dok mi svu prtljagu nepronjušiše. Kod košuljah tražiše biljegu imena i budući u naglosti odoh, te u novih rubačah nebje nikakova znaka, zapita „pour quoi il n' y a pas la marque?“ (zasto neima biljege) htjedoh upravo u Zagreb telegrafirati po svjedočbu, da su sbilja košulje moje, kad dopusti, da si spravim opet sve u torbu i tako dodjoh u 6 satih u „Hotel Baviere, rue de Conservatoire.“ U Strassburgu upoznah se s jednim ustavnim bratom Magyarom iz Debrecina, s kojim sam evo u jednoj sobi zajedno, te ćemo skupa putovati i u London!

Šta da Vam sada prije svega javim? neznam ni sam; jer mi je u glavi narasla pometnja, kao u bundevi.

Dakle redom na kratko. U sedam satih jutrom popismo kafu kod svog gostionika, koj nam reče, da će se u 6 satih „Table d' hôte“ objedovati; hvala liepa! — Dakle je kod Vas Francuzah pódne u 6 satih pod večer? — Sjedosmo u fijakera sa našim Ciceronom pa u carski dvor Louvre — zatim k slavoluku na Caroussel-trgu k stupu Vendome, k Obelisku i na elisejske poljane, gdje sam dvakrat vidio cara i caricu, kraljevića Murata i Napoleona i ostale članove francuzkoga dvora sve u gradjanskom odjelu.

*) Puštamo Vam taj za Monakov pravi, jer njemački nazov želeći, da bi i ostali tako i izgovarali i pisali imena mjestna i prezimena, kako si ih sám narod zove, dakle već jedared ne Agram nego Zagreb, ne Kreutz nego Križevci, ne Domšitz nego Domšić. Jedan put je već početi! Ur.

Zatim posjetismo boulognsku šumicu, glasovitu crkvu sv. Mandaljene, Palais du Corps legislatif (o Abgeordneten Haus, kakov si mi ti prama ovom)! Pitat ćete, kako je to moguće, toliko u jedan dan vidjeti, ali stante! — jošte to nije sve; mi smo odtuda to pješke, to omnibusi, fijakeri i comfortabli vas dan ko vječiti čifut sve dalje bez mira se gibali i to u Palais du Louxembourg u Palais Royal. — Tog bogatstva, te ljepote niti vidjeh, niti slutih ikad; — ti dućani, skladišta nadilaze sva moja očekivanja. Upitah kod njekog zlatara, što bi stala ona iglica (Broche) u izlogu, veli 6450 franakah, nu to mi se činjaše nješto malo preskupo, al on me uvjeravaše, da je to „prix fix,“ a ja mu ju ipak kao preskupu ostavih. Bilo je 12 satih, a moj želudac naučan, kad kod svete Marije na potoku zazvoni podne, da se pomisli na objed, opomene me, da štogod založimo. Budući da smo slučajno u Palais-royalu, stupismo k najfinijemu Restaurantu, gdje smo za 1 franak 25 cent. (po našem 65 n.) dobili maslaca (putra), povrtnice, dvie žemljičke, bocu crvena vina, bržolice novim korunom, zelena graška, makarune sirom, frigane ribe i jagodah debelih ko šljive. — Takov zajutrak nemože se kod kuće za ovako malo novacah prirediti i zato bi si od ovuda naručivao jela, da se nebi do naše zagrebačke duge ulice posve ohladilo.

Poslie razgledasmo Burzu, više Boulevarah, Basar, Montmartre; tu bijaše sila božja živeža nagomilano, u jednoj butigi do 2000 centih maslaca sve u komadih po cent, bregovi od šparge i zelena graha, ljetošnjeg zrelog grožđja i svašta, što se pomisliti može, ribah morskih i čudnovatih rakah, a sve — uz veliku huku i buku.

Nemislite, da su nas samo takove materijalne stvari zanimale, to smo sve mimogred opazili, al smo se užili i gledanjem umotvorah u svih strukah, pa ću Vas možebiti obširno o tom drugi put izvjestiti, osobito ako opet, ko u Münchenu opazim, što bi napose nas Hrvate zanimalo.

Poslie „Diner-a“ u 6 satih, po najfinijoj francezkoj kuhinji, gdje uz stol sjedjahu do 40 samih Njemacah; jer je i gostiona njemačka, odosmo u kazalište „Theater du Empereur du Cirque,“ gdje je najsjajniji luksus parižki, a komad divno bogato izkićen sa svim mogućim, što se u jednoj operi izmisliti može glede Baleta, pjevanja, glasbe, čarobije i mekanizma. Vidio sam u Berlinu — operi „Satanela“ dosta toga, ali Pariz kamo li, šta li?!

Evo je već dva sata u noći, a 48 satih odkad nisam bio u postelji, zato nemogu dalje nego Vam želim lahku noć.

16. u jutro. Danas namjeravamo si pogledati crkve „Notre dame,“ „St. Etiene du mont,“ „St. Vincent de Paula,“ „St. Sulpice,“ groblje „Pere la Chaise,“ „Hôtel des Invalides,“ Napoleonov grob, Versailles, St. Cloud. Zbilja! Smotke i duhan su ovdje mnogo gore i skuplje nego u nas;

Digitized by Google

jer Francuzi nemare toliko za pušenje, a burmuta pak neima ni u svakom desetom dućanu, jer ga fini francezki ukus netrpi, te u obće nemože da podnosi, a ono nješto kupuju „les Allemands“ — Njemčarija.

Zbogom. Vaš D.

Na Rieci dne 31. svibnja 1862.

U nedelju 25. obavismo na Grobničkom polju svetkovinu, kakove nebje tu od 1242, ako li se onaj dogodjaj medju svetkovine brojiti može, kao što ga ja za cielo brojim. Posvetismo naime zastavu naše županije. Da je otaj dan za nas dvostruko znamenit, jedno radi same zastave, a drugo s kuma preuzv. gospodina djakovačkoga, to znate; ali da će biti trostruko znamenit otaj dan, i to za one, kojim se ni sanjalo nije, toga neznasmo ni mi, a kamo li tko drugi.

Iz programa od prilike znate, kako se imala ovršiti svečanost, koja je bila sama sobom sjajna; a da nebude što je bilo, ja bi valjda bio voljniji opisat vam ju svu obširno, nu ne budući sada tomu vremena napominjem, da se pohod, u kojem si brojio do 72 kočije, uznesao liepo prieko naše nade; na samom polju bilo je naroda najmanje 12000, i obavilo se sve u najvećem redu, osim što njeki strani čovjek, sumnjiva zanata (špija, što li), na čas dade povoda malu neredu; nu i tomu naš veliki župan odolje, uzev sám u ruke redarstveni taj posao, što neznam kako se slaže s njegovim dostojanstvom.

Badava mi je sav napor, nemogu nikako s ovim dopisom dalje, tè moram spomenuti, da kad smo se na večer vraćali kući, na Rieci nas dočekala riečka izobraženost tako kako nas ni divljad na Madagaskaru jedva bi dočekala, psikanjem, urlikanjem, kamenjem, gorućimi cigari itd., odaklje su petorica, zastupnici, ponesli kući razbijene glave. Oprostite, da vam dalje nespominjem ovoga barbarstva. To su posljedice kriepkoga županovanja, lanjskoga iztraživanja itd. Polovicu krivnje ovoga škandala nose naše oblasti; jer neponjam kako bi se to bilo moglo dogoditi? Rad sam znati, kakovu će zadovoljštinu naš narod za to dobiti; nu nebio prorok, ako se županije i gradovi za to nezauzmu, bojim se, da će biti kao i lani s onimi četirimi sramotami. Naši ljudi ovdje biede velikoga župana, da je on tomu svemu kriv; ja neznam, nego znam to, da tim, što je on danas istom kasirao svih pet gradskih sudacah, tim velju nije ništa učinjeno prema golemosti uvriede.

Preuzv. gosp. biskup Strossmajer, posjetio je dan prije ovdašnju gimnaziju, i taj svoj posjet ovjekoviečio, darovav glavnicu od 5000 for., od kojih se kamati svake godine imaju medju siromaške djake podielit.

Vi znate da preuzv. gosp. biskup kani gradit u Djakovu stolnu crkvu; ovdašnji mjernik gosp. Sk. Brdarić, učinio je osnov za otu crkvu i predložio preuzv. gospodinu biskupu, kojemu se je osnov vrlo dopao, tè će ga poslati u Rim za pregled. Brdarić je u svoje vrieme takodjer za kobni spomenik Jelačića-bana učinio osnovu; i tu je biskup vidio i naložio, da ju na njegov trošak dade u žesu izraditi. Ala je baš čudnovato s timi spomenici za pokojnoga bana — i poslie njegove smrti, koji se s pokojnikom bave, nemogu napredovati; tri su Hrvata učinila osnove — sve tri je odbor dotični zabacio, pače — nu vriedno bi bilo znati, kako je odbor tu postupao; a to bi tim većma, što bi odbor imao se obazrieti barem malo okol sebe i pomisliti, da bi narod rado znati što radi kako li radi odbor.

Našoj županiji ostati će posjet preuzv. gosp. biskupa Strossmajera mila uspomena; a njemu? nije me oko varalo, kad se je od nas dielio, istinu je sborio rekavši: „Braćo! radimo mi svi samo pošteno, blagoslov Višnjega neće nas mimoići, jer je sàm Višnji to rekao. A i jučerašnjica mora biti od ploda za nas!“ — Opetujuć ove rieči nam svim, želim da se one taknu osobito onih, kojih se najviše tiču i koji moraju bdjeti nad narodnim poštenjem. Dokažimo, da ga znamo branit. Kud ćemo žali Bože! ljepše prilike, nego li večer od 25. svibnja.

---

25. SVIBANJ 1862.

na Rieci.

Jošter jednom, Severinski stieže,
Jošter jednom razvij nam se smielo,
Pa počini! — Drugi Udes steže,
Drugo vrieme svietu je prispielo.

Njekad blažen brda i doline
Tvojom sjenom štitio si milo;
Sad obale morske i pučine
Utječu se pod blago ti krilo.

Tad doživje! Sedamdeset lieta'
Spavao si u mrtvačkom tlienju,
Sad ti sunce prosinu jopeta
Tvom uskrsu i tvom ponovljenju.

Dal uskrsnut staro mienjaj ime;
Novom zvanju staro ne pristoji!
Nek ti Riečko omili nad svime;
Tu ti slava i uspjesi tvoji.

U to ime živjet ćeš do vieka —
Dokle sunce tim te mastim riesi,
Dok ti zemlja cvietja ne zanieka,
Ni se s paklom nebo utjelesi!

Al ne čàmi na hvaljenom kraju
Njekadašnje sreće, il nesreće;
Za što djeca sad ti i nehaju,
Ni ti znaju, ni spominju veće!

Tu s Grobnika gdje junačkom krvi'
Bje t' odavna koplje poliveno
Ti mi sadji kuda su i prvi
Kojim naše hvali se koljeno.

S blagosovom što ti Bog udieli,
Što ti vape uzdisaji puka,
Dolu sadji gdje te narod želi,
Gdje te čeka spasonosna luka.

Razveseli slobodna mornara,
Kom krv prsi slavijanska grije,
I s njim plovi gdje navada stara
Brod hrvatski vodjaše od prije.

S desne, s lieve ljubko na te gleda
Sav naš narod od matere jedne;
I spominje kakva glava sieda
Jad i diku Liburnije biedne!

Dvie ti vile u susret će doći,
Što no bdieše svrh jadranskog mora;
Al skroveno po sried mrkle noći,
S Dubrovnika starog i s Kotora.

Utješi ih! tvoje troje masti
Kada srdce njihovo razcviele.
Niesu mogle jadnice već pasti!
A ti imaš što te jedva želi!

Utješi ih! Skaži im Imena
Koja nosiš na te masti troje;
Kaž' za njima četa nebrojena
Što na odkup njihovi nastoje.

Prit će vrieme, i brzo će priti
Da se skrše novokovne uze,
Da se pravo zapušteno štiti,
Da se otru nedostojne suze.

Ni prestaju od pobožnog truda,
Što no pamet i srdce im shvaća,
Dok za jednim stolom odasvuda,
Ne skupi se jednodušna braća.

Piev na ustih, ljubki žar u oku,
Mir u srdcu za svetom pobiedi,
Dieli čašu i ljubav duboku
Sa putnikom što uzanj tu sjedi.

P. A. Kazali.

Književnost.

Junakinja Mila.

Pjesma u osam razdielah, preveo

Adolfo Tkalčević.

Već imade tomu prilično dugo, što je izašla spomenuta knjižica, a mi neprogovorismo o njoj nadajuć se neprestano, da će koje vješto pero zapeti u taj predmet, te označiti kako valja taj pjesnički prvenac našega poznatoga književnika. Medjutim do sada se nitko nepojavi; mi ćemo dakle sasvim u kratko izreći naše mnienje.

Prije svega želili bi, da uvaže liep predgovor mnogobrojni oni naši mladji pjesnici, koji kuju stihove, a pjevaju pjesme, kao da ih iz rukava siplju, neobziruć se niti na slovnicu, niti blagoglasje, niti metrum, već samo pjevaju, — na račun i štetu svoju i narodne književnosti, koja po tom gubi cienu. Pjesnici se neradjaju na vrbi niti je pjesničtvo jabuka, koju može svatko, zvani i nezvani ubrati. Pa ma se i osjetio tko, da ga je pobratimila i pokumila pjevačica vila, neka nemisli, da je to dovoljno, pače on se mora učiti, — čitati glasovite i svietom zvane uzore pjesničke umjetnosti, učiti i proučiti pjesničku umjetnost.

Kojim je do toga, dobro će im doći u predgovoru ove knjižice razvita pjesnička pravila, tim više, jer se uzeo osobiti obzir na naš naglasak. — Mi imademo pjesnikah u najnovije vrieme, koji neimaju pojma o pjesničkom mjerilu, i o sličnih stvarih, pa ipak hoće, da im se pjesme u javnih listovih štampaju.

Što se tiče samoga predmeta ove pjesme; on je historičan, crpljen iz češke poviesti još, dok su Česi u poganstvu živili. Prevod je liep, vidi se, da se je g. prevoditelj upravo trudio, da mu bude što ljepši. Jezik je liep, gladak i čist, kakov može poteći samo iz pera našega vrloga pisca, — bilo bi nam drago, da mu nebude zadnje pjesničko djelo, jer je zbilja pokazao, da neumije samo kritizirati, nego i raditi.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 17. U Zagrebu 15. lipnja 1862. Tečaj II.

Poljak sliepac.

Prizor iz poljsko-ruskoga rata.

. . . з то спор Славянъ между собою
Домашній, старый споръ взвѣшенный судбою.
Пушкин.

I.

„Po dolinah tužnim tiekom Visla srebropjena šumi,
Tužna Vislo, što uzdišeš? S tobom tuže dol i humi:
Il ti smuti biser-kaplju ljuta bura od sjevera,
I valove k nebu dižuć iz luga te starog tjera?
A ti dole zašto cviliš? U tebi je liljan cvieća;
A vi gore što tužite? Plašt vas ovì pramaljeća.
Pitaj gore, zamuknule; tihe široke doline;
Pitaj Vislu, tužnim mukom teče dalje do pučine:
Razumijem, razumijem: strašno mùk vaš meni sbori,
A ljuta mi srdca rana, gorčim plamom jošte gori.
Oj zatekni Vislo krvju, javi moru rane doma!
Oj vi gore, božji prsti, vi susjedi silnog groma,
Kažte nebu, da vam zemlja svu slobodnu djecu krije,
O podnožju suze roneć Poljak — crv se jadan vije;
Oj ti dole rujnom krvcom, okaljan ti liljan bieli,
Čuvaj suze, neplač toli, doći će i gori cvieli:
Čeka tebe gora sudba, zla budućnost crnih dana',
Gdje će zadat sin ti poljski robskim plugom tisuć rana'.
Sliep sam jadan, neznam dana; da bi meni nebo milo
Strielovito oko svoje i dažd za čas pozajmilo,
Da put mora suze plačem nad pogubom slavne krvi,
Dano triesak Katerinu, izdajničkog kralja smrvi;
Ali sliep sam — nebo gluho — Poljskoj neima više lieka,
Divna majko, jadna majko, robovat ćeš do viek vieka.“
Tako pjesnik sliepi jade grudih vihru povjeruje,
Nit' mu s straha kršni Karpat, kamo l' Poljak odjekuje,
Starac muknu — ah jer vidi, da suglasja nigdje nije
A zlohotan vjetar žvižduć tugovanju sam se smije.

II.

„Hura!“ „Napred!“ — „Bježmo!“ „Stante!“ glas se ori iz daleka,
Zveči sablja, puca puška, gromkim gromom grmi jeka,
Tu se mejdan ljuti dieli, prah se diže put oblaka,
A s oblaka gromkim glasom „Stani!“ zove mala šaka;
S druge strane koplje sviće, brajne vidiš tam Moskovi,
Silna četa za Poljakom divljom biesni lov sad lovi,
Poljak stoji, nit se boji, Rusa sječe; al sve više
Kano silna poplavica Rus na Ljaha pak juriše;
Ljah malahnu, — u sdvojenju razbjega se na sve kraje,
Da mu tudja možda zemlja smrt i mirnu grobcu daje.
Poljak bjega — sliepac sluša, tad kroz tmastu lučih tminu
Žarka munja kô s oblaka čudnim sjevom sad zasinu,
„Poljak bjega — Moskov dobi, kleti Moskov; Bože mili!

Digitized by Google

Podaj svietla sliepim očim, podaj moći slaboj sili.“
I na krilih žarke munje, kô da s oka migom leti,
Evo sliepca, svoje bodri, zapanjeni vrazi kleti.
„Stante braćo, sini slave, čujte glase domovine:
Sloboda nam gine, š njom nek svak slobodan sin pogine,
Gospodari rodjeni smo, tudjin neka nam nevlada,
Prodat ćemo krv za krvcu, svaku ranu za sto jada'.“
Divno dirnu pjesma Ljaha a razsuta četa veće
Višnjim duhom nadahnuta na boj ljuti pak se kreće,
I kô munja divljim vriskom nebotično dublje krši,
Ljah nad Rusom gnjevnom rukom kazan neba groznu vrši.
Moskov bjega, Poljak dobi — vedro nobo, mirna stepa;
Tužna momčad grobu nosi spasitelja starca sliepa.
Zajezdila, odjezdila tužne pjesme pjevajuća,
U srdcu joj jadi ljuti, a u oku suza vruća.

III.

Vrieme minù, dodje krvju upisana Praga,
S ńeba nebi pomoćnika, Ljah bi pljenom nevskog vraga;
Nad tjemenom Košćiuska, zadnjiput se stieg naš vije,
Proklinjući nebo vrisnu „Poljske majke više nije.“
Sve što slavnog, sve što poljskog, ruski gorostas pobiedi,
Ljah se svetoj Moskvi klanja i carevoj zapoviedi;
Od zapada istom svanu dobra nada boljih dana'
Kad al orla prikovaše, na ljut pustog oceana.
Krakov ostà — ali svetost štujuć svojih ugovora'
Providnost Evropa sbrisà i taj trag iz svojeg sbora
Bojeći se, da kô kaplja u vale se silne kruži,
Slabi dah slobode zlatne robsku čeljad neokuži.
A Ljah žig na čelu muke i u srdcu tisuć vaja'
Traži kruh i grobcu mirnu usried tudjih njemu kraja';
Il ga hrani kršni Kavkaz, gdje čerkeskih četom sinù.
Dan za danom krvcu lije, vrebajuć na dušmanina;
Il' u sievu Tuljerija' ljubi možno carsko ruho
Al molbam je njegovima svako uho — gluho, gluho;
Mnogih vidjè ljubit zemlju na Tavridi krvna Alma,
A mnogom' se oko čela mjest kalpaka vije čalma,
I dok umom prosvećenim tudjim nevjernikom vlada,
Sam nemože srdca svoga svladat ah preljutih jada'.
Il sried mraza u okovih, što mu nevski ukaz kuje,
Nad pogubom roda svoga i nad domom jadikuje.
U okovih? Pitaš: zašto? Što je suze ronit smio,
Što je jadan o slobodi doma zlatne sanke snio.
Noć je burna; u koritu s' Visla divjim vriskom pjeni,
Dubje s' krši, bura bije, stepom lete plahe sjeni;
A kod ognja čobanče se u jesenskoj noći grije,
Pitaj što je? Reći će ti: valovima vjetar vije:
Al nij' vjetar, nije Visla; u ponoćno tiho doba
Ustà sliepac razcviljeni iz dubine crnog groba,
Kraj razgleda, pa se vraća šapćuć „Ima l' gdjegod lieka:
Moja majko, jadna majko robovat ćeš do viek vjeka.

* * *

Slavski razdor, stara kletva,
Krvno sjeme, krvna žetva;
Rod od roda, krv od krvi,
Tak se mrzi, tak se mrvi.
Bud milostiv mili Bože
Da se bjesni utalože!
Da se Rus i Poljak slože
To tvà ruka samo može.

Aug. Šenoa.

Pregled narodne literature.

Prvo doba 1450—1610.

(Nadalje).

Najstariji dosada nam poznati naš pjesnik je Marko Marulić rodjen 18. kolovoza 1450. Otac mu bijaše Nikola, vlastelin spljetski a mati Dobrica, sestra Janka viteza Albertina. Svoje nauke svrši on u Padovi najboljim uspjehom, te se vrati kano „zviezda dalmatinska“ u Spljet, gdje je i do smrti ostao okrom onoga vremena, što je starcem na otoku Šolti pokoru činećˇ sproveo. Pisao je hrvatski, latinski i talijanski, te je ostavio mnoga djela arkeologička, historična, bogoslovna, ćudoredna i pjesnička. On umrè u Spljetu na 5. srpnja 1524 (1528?).

Od njegovih hrvatskih djelah dodje nam do rukuh: 1) Povjest sv. Judite (tiskana u Mljetcih god. 1522 i 1527). 2) Svrh muke Isukrstove. 3) Prikazanje historije sv. Panucija. 4) Od sedam smrtnih grihov. 5) Govorenje glave mrtvačke. 6) Govorenje duše orajene. 7) Utehe duhovne. 8) Dobri naucˇ. 9) Stumačenje Kata, pjesme po mudrih izrekah katonovih. 10) Miserere mei Deus. 11) Tuženje grada Jerusolima. 12) Versi od duha božjega i druge pomanje pobožne pjesme. 13) Šest pisan blažene dive Marije. 14) Pjesme od grišnika i sv. pokore. 15) Molitva grišnika gospodji. 16) Molitva suprotiva Turkom. 17) Pisan suprotiva slasti od blaga. 18) Razum. 19) Izpovidi sv. Bernarda (posvetjeno svojoj sestri kaludrici Bizi prozi). 20) Spovid kaludric od sedam glavnih grihov. 21) Borba fratrov (nije ciela). 22) Život sv. Jerolima. 23) Historija Suzane. Kako vidimo već iz naslova knjigah ovih, pisao je on najviše o pobožnih stvarih, koje je iz svoga pobožnog srca, kano iz živa vriela crpio. Taj muž bje i sa svoga sveta života svetcem nazivan. Njegov jezik je od velike važnosti po nas, i do riedkih talijanskih riečih čist, kriepak i jezgrovit. Njegov metrum i one četverostruke rime sliedili su svi pjesnici dalmatinski do početka 17. vieka, kada bi lagani osmerac u naše pjesničtvo uveden; nu i jošte u kasno doba pjesničtva dubrovačkoga nalazimo mnogo pjesamah u njem spjevanih, a Gundulić ga i u svojih dramah dosta često upotrebljavaše. Nu odkale se on nauči hrvatski pjevati? Na to nam pitanje on sam odgovara u posvetnom listu svoje Judite, koju je posvetio popu Dujmu Balistriću, parmanciru spljetskomu, gdje veli: „Ovu historiju svedoh u versih po običaju naših začinjavac.“ A odatle se vidi, da je već od starih vremenah bio običaj u Dalmaciji hrvatske pjesme skladati, a njegovo mjerilo, da je mjerilo starih hrvatskih pjesnikah. Nu o tom će nam naš umni Fran Kurelac, koj kani djela Marulićeva izdati više prozboriti. —

Šiško Menčetić i Gjore Držić.

Šiško Menčetić, biaše sin dubrovačkoga vlastelina Šimuna Menčetića, Vlahovića, te se rodi u Dubrovniku god. 1457. O njegovu životu nam veoma malo viestih ostà. Iz velike ljubavi prama djevojki Ani, koju je 7. godinah vjerno

Digitized by Google

ljubio, izpjeva njoj do 365 pjesamah, sve samih nježnih ćućenjah, punih vatre i duha pjesničkoga. Nu, kada mu se ona iznevjeri, nepreosta mu ništa, već tražiti lieka svojoj ćutljivoj duši. Zato ostavi domovinu, pa ode u daleki sviet, nebi li ga tudji krajevi izlečili rane; nu po njegovih pjesmah sudeć, to mu nekoristi mnogo. Bolan se sjeti Dantovih riečih u 305 pješmi, gdje veli, „da neima veće žalosti, ner smišljat u tuzi minute radosti.“ Tekar kašnje mu izlieči ranu vrieme, te se oženi s njekom drugom djevojkom, koja mu rodi nesmiljenu kćer Jelu. — On umre god. 1501. —

Gjore Držić, rodi se takodjer u Dubrovniku oko god. 1460. od otca Nikole, a matere Nikolice Vodopijeve. Već djećakom izgubi 8. kolovoza 1463. u požaru otca, te ostà usamljenoj majci, koja ga u javnih učionah odhraniti i u svih naucih, koji se tada u Dubrovniku predavahu, podučavat dade; u svojoj muževnoj dobi, zaljubi se u Jelu Menčetićevu, kojoj on takodjer mnogo pjesamah izpjeva. Al ga ona pusti, pa podje za drugoga, našto se Gjore odrekao svieta, i ljubavi svoje, te se upopi; a popom oko god. 1510. umre.

Oba ova pjesnika po duhu i nesreći si braća, jesu takodjer otci dubrovačkoga pjesničtva. Prije njih nam nije nijedan pjesnik Dubrovčanin poznan. Oba ljubljahu nesrietno, oba proslaviše ljube nevjernice u pjesmah ljubovnicah. Oba prigiblju takodjer koljena pred Bogom, prvi kao svietovnjak, a drugi kao redovnik. U mjerilu sliede Marulićev način, a pišu jezikom čistim čakavskim. —

Menčetićeva djela jesu: 1) 365 razlikih pjesamah ljuvenih. 2) Tri knjige elegijah. 3) Pjesni o Isusu visećem na križu, kojim su jošte mnoge elegije dodane.

Od Gjore Držića dodje nam do rukuh: 1) Razlike ljuvene i moralne pjesme. 2) Pjesan vrhu čistoće. 3) Drama pirni. —

Iste godine, kada Držić, rodi se i Šimun Klemenović (Klimentović) sin Jure Klimenovića u Lukuranu, u okružju zadarskom. Biaše fratar trećega reda sv. Franje. Najprije je bio u samostanu na Komčari pred Kabom, zatim na Zaglavi pri sv. Mihovilu, napokon u samostanu sv. Ivana pred Zadrom. On je dobio god. 1502. dozvolu od pape, da kupi križare, i rieši one griehah, koji se u tu vojsku upišu. Napisao je knjigu u rukopisu 470 stranah u XII. debelu razna sadržaja, medju kojim se nalaze i 1) Zakon braće i sestarah trećega reda sv. Franje. 2) Od zapovjedih božjih. 3) Od smrtnih grihov. 4) Od sedam milostih duhovnih i tjelesnih. 5. Od 12 člankov vire. 6) Od sedam darov, pet udov i sedam posvatilišće itd., sve to u riešenom govoru. 7) Plač gospoje u versih i 8) Ljetopis od stvorenja svieta do 1508. u riešenom govoru. On umre oko god. 1520.

On je pisao hrvatski sa glagoljskimi pismeni, te je znamenit glede jezika.

Hanibal Lučić (Lucij), rodi se na otoku Hvaru 1480. Bogat vlastelin, imadjaše dobarah i kućah u starom i novom Hvaru i na otoku Visu. Putovav mnogo po moru, dodje natrag, i sagradiv si iznova kuću, ostà s mirom baveći se sa raznimi znanostmi i literaturom hrvatskom, od njega nam preosta 1) Pjesme ljuvene. 2) Poslanica Pariža Jeleni iz Ovida. 3) Robinja, drama u jednom činu. 4) Pohvalne pjesme i nagrobnice. Ova djela izdà sin mu Antun prvi put 1556. u Mletcih, drugi put 1638. takodjer u Mletcih, a po treći put su u Zagrebu 1847. izdana sa predgovorom od prof. Mažuranića.

Njegove ljuvene pjesme pune su duha pjesničkoga i nježnih mislih, a osobito njegova 12. pjesma, koja jošte i sada veoma malo takmicah imade. Njeki ju zovu „uzorom ljepote.“ U „Robinji,“ koju je najkašnje radio, uzet je predmet iz povjestnice hrvatske. Glavna lica, što u njoj dolaze, jesu robinja, netjakina bana Magjara ili Majera Blaža (1484.) i Derenčin, sinovac bana Derenčina, što je 1496. u bitci kod Modruša u turske ruke pao, te u robstvu carigradskom umro. Znamenita je takodjer njegova pjesma gradu Dubrovniku, gdje ga zove: „Dubrovniče, časti našega jezika.“ Odatle se vidi, da su ostali Dalmatinci ipak smatrali Dubrovnik metropolom života dalmatinskoga, premda je književnost takodjer u njih, osobito na Hvaru i u Spljetu, liepo cvala.

Nikola Vetranić, nazvan Čavčić, sin Dominika Vetranića i Tomke Turčinovice, pučanah, *) rodi se u Dubrovniku god. 1482. Već mladićem stupi u red svetog Benedikta pod imenom Marro. God. 1520. bi radi svoga dobra ponašanja i duboka znanja izabran za opata mljetskoga. God. 1527. sjedini namjestnik dubrovačkoga nadbiskupa Restić pod njegovom upravom i druga dva manastira, medju kojimi i sv. Andrija. Nu naskoro ostavi on to svoje dostojanstvo, te se povuče na otok sv. Andrije, gdje je jošte strožje, nego li mu red zapovjeda 20 godinah proživio. Taj svoj kukavni život opisao je u svojoj vrlo zanimivoj pjesmi Remeta. Tude se je bavio sa teženjem svoje njive, hvatanjem ribah i literaturom dubrovačkom, koju je on s njekimi djeli obogatio. Bavio se takodjer sa zviezdoznanstvom i matematikom. Gdje je pako umro, to nam nenapominju stari pisci, već samo to, da se 15. siečnja god. 1576. starcem od 93. (njeki hoće i više) godinah na bolji život prestavi. Od njega nam ostalo 8 djelah i to: 1) Pjesme razlike u IV. hng. 2) Hekuba od Evripida. 3. Posvetilište Abramovo, drama. 4) Uzkrsnutje Isusovo, drama. 5) Čista Suzana, drama. 6) Putnik, pjesma. 7) Remeta. 8) U obranu Marina Držića, koj je bio u Dubrovniku sa književne kradje osudjen. —

Petar Hektorević, vlastelin Hvaranin, rodi se na Hvaru u Staromgradu 1486., od otca Marina i majke Katarine. Budući nije mogao sbog burnih vremenah u Italiju na nauke, poslà ga otac u Spljet, gdje se takodjer mnogo učenjakah nalazaše. Tu se dade osobito na filosofiju i naravne znanosti, a uz to je gojio pjesničtvo hrvatsko i latinsko. Nemogav odoljeti svom srcu posjeti i slavni Dubrovnik, gdje je i pjesničtvo objeručke prigrlio. Vrativ se kući, snadje ga dvojaka nesreća: umro mu otac, a Starigrad razvalili Turci god. 1539. Hektorević se morade na malenoj ladjici u Mletke prevesti, gdje je i cielu godinu boravio. U tom ratu propadoše valjda i njegova mnoga djela, budući nam do rukuh dodjoše samo ona, što ih uzpisà od 1541—1561. Pod starost nije već ništa pisao; jer je na nozi bolovao od puta, kada je i po drugi put sa svojimi prijatelji Dubrovnik posjetio. Ovaj put opisà on u svom listu na Pelegrinovića u veoma liepoj prozi. Velika ga zasluga ide, što je on prvi počeo skupljati narodne pjesme, kako ih je čuo u Primorju; a vidi se iz njegovih djelah, da se je i s tim dragocjenim biserom poslužiti znao. Njegov je jezik jezgrovit, pravilan i narodan, a i njegova djela

*) Vetranići bili su prastari plemići dubrovački; nu izgubiše g. 1348. kada je u Dubrovniku kuga bjesnila, svoje plemstvo s toga, što su iz grada pobjegli proti javnim naredbam, te su stavljeni u red pučanah. —

osobito „Ribanje i ribarsko prigovaranje vriede mnogo, tako glede jezika kano i glede sadržaja. Od njega imamo: 1) „Dva lista o hrvatskom stihotvorju," jedan Vetraniću, a drugi Nalješkoviću. 2) Zbranje razlikih pjesam. 3) Prevod Ovidova „De remedio amoris." 4) Mnogo napisah i nagrobnicah latinskih. Vrlo je znamenito jošte u Hektorevića ona ljubav i štovanje, što je on gojio prama Dubrovniku „gradu, kojim se svi dičimo." Iz njegovih poslanicah i listovah može se viditi takodjer, da su Hvarani u uzku književnom savezu bili sa Spljetćani i Dubrovčani. —

Nikola Dimitrić (1493†1553) pučanin Dubrovčanin, trgovac, koj je veoma mnogo putovao. Njegova djela jesu: 1) Prevod 7 pokornih psalmah Davidovih s izvornimi pobožnimi pjesmami (tiskano u Mljetcih 1549). 2) Poslanice Nalješkoviću. 3) Razne pjesme pobožne i ljuvene. 4) Pričice, sva su mu djela jošte u rukopisu, osim ono malo tiskanog u anthologiji Počićevoj i pjesnicih hrvatskih od Kukuljevića. —

Stjepan Gučetić, sin zaslužnih gosparah dubrovačkih, rodjen oko 1495; izpjeva Dervišiadu, koju po slogu i predmetu medju najizvrstnija djela dubrovačka broje. O njegovu životu nam je samo to znano, da je bio u 28. godini života svoga zatvoren — a tu dobi i povod k svomu Dervišu. Od nje je samo ulomak u pjesnicih hrvatskih od Kukuljevića priobćen. —

U ovaj viek spadaju jošte sliedeći pjesnici: Marin Krističević (živio o. 1460) Dubrovčanin; Jerolim Papalić Spljetjanin i Jerolim Martinčić iz Spljeta (oko 147—1525). Od ovog posljednjeg nam ostala samo jedna pjesma pod imenom: „Na priliku B. D. Marije." Vrlo slavan bio je i Fran Božičević, koga Lucić „svim naprida pisnikom" spominje, te je živio prama koncu 15. stoljetja. Nikola Gazarović, suvremenik Hektorevićev i Lucićev, živio je oko 1490 — o. 1550; od njega nam dodje do rukuh pjesma u pohvalu H. Lucića. Od Nikole Matulića, ostadoše njeke pobožne pjesme. —

(Dalje će sliediti).

Luka Vukalović.

Evo istinite slike Lukine, koju smo dali po fotografiji izraditi. Ime njegovo poznato je nesamo u Hercegovini i Stambolu, nego po svoj Europi kod prostaka i diplomata.

Životopisa mu jasna i točna nečitasmo jošte nigdje, te nemožemo pobližje o njemu progovoriti.

Boj na Grahovcu i poraz silne turske vojske jest do danas najslavniji čin junaka i vojvode Luke, koji za tim teži, da težki jaram osmanlijski skine s vrata tužnoj raji hercegovačkoj; a što će dalje biti i kako će se svršiti krvavi boj uz žestoki napor Omerpaše i njegovih nizamah i bašibozukah, to je sve u Božjoj ruci!

U Osvetnicih II. izpjevana su djela Vukalovićeva i hrabrih boriocah na Grahovcu za krst sveti i slobodu zlatnu, vještim perom Radovana u 7 pjesamah naime: „Hajdukovanje, Potjera, Zubci, Vojska, Trisveta, Grobovi i Robovi."

Ove su pjesme narodnim slogom pisane i pune poetičkog uzleta, a nakićene svom krasotom jezika hrvatskoga.

Ako igdje, a to se ovdje nemože tvrditi, da je kakva germanizma ili drugog kakvog izma, nego baš čist način nepokvarena govora roda našega.

S toga bi istu knjigu preporučili toli radi zanimiva sadržaja, koli radi praktična proučenja duha jezikoslovnog.

Za one, koji neimadjahu prilike pročitati knjigu, stavljamo ovdje odlomak iz pjesme „Hajdukovanje" na koliko nam dopušta prostor, da se vidi, kojim duhom knjiga diše.

Gledale su iz sela seljanke,
I bijele iz Zagorja vile,
Gdje se Luka s ljubom razstanuo,
I gdje Luka oprosti se s Vukom,
Pa plakale u selu seljanke,
A pjevale na Zagorju vile;
A da nisu vile zapjevale,
Tko bi znao kud umače Luka,
Kad očinjem ukradè se vidu,
A šta li je naumio Luka?
Pa kaži nam, pjevalice divna,
Ti koja si pratila i Marka,
Sa bijelim lišcem i gr'ocem,
U zelenu goru omarovu,
I njegova vodila šarina,
I razboje kazivala Marku,
I desnu mu umivala ruku,
I brijedku masatila ćordu,
Pa i rane vidala krvave,
I kitila za kalpakom perje,
Pa iz gore poklicala divna,
Ter u sela sanosila glase,
Neka momci znadu i junaci,
Kuda prodje, gdje prenoći Marko,
Gdje li Marko mejdan okaljao
Crnom krvlju suparnika svoga,
Pa si Marku i smrt povidila,
Kad će usnut pod jelikom Marko,
Pa si vilo i sahranila ga,
Na Urvini kraj studenca hladna,
I njegova do njega šarina, —
Šarca siva jesi zaronila,
Al Marka si poživila vilo,
Jer ti ga je srcu žao bilo,
Ter ga njegdje u potaji hraniš,
I opajaš pivom životnijem, —
Daj! nisi li pregorkinjo draga,
I ovoga pratila junaka,
Rad ljubavi Kraljevića Marka
I njegova po Krajini glasa, —
A nije li i Lukova majka
Trudna sjela na plandišću mlada,
Na planini a na vilenici,
Ter tu svoje breme olakšala.
Umila ga a nepovijala,
A vi došle ter mu kumovale,
I bilje mu od urokah dale,
Da ga nebi urekle seoke,

Digitized by Google

Crnooke Zubačke djevojke,
Pa se vašeg' oglušio dara,
Kumovanja i omilovanja,
Kada bude za bojna mejdana; —
Nješto tako vele nam bajanja,
Jer on odè, a nekazà majci,
A za njime pa nejadi majka,
Valjda znala pa se i nadala,
Tom zaročnu danku i razstanku.
Kliknù biela s vilenice vila:
Evo Luka proz planinu prodjè,
Proz planinu proz jadikovinu,
Jadikujuć svoje sudbovanje;
A mi s njime gorom putujemo,
Jer smo njega čedom kumovale,
I ljuljati majci pomagale:
Al ga stara plaho milovala,
Kó zenicu vida očinjega,
Pa mu težko ostavit je bilo;
Al su naši odolili čari,
On jur natrag k miloj ljubi neće.
Vjetar diše, gora romoniše,
Puna gora tajna razgovora,
Tko njom idje, i s njom zborit znade;
. . . . . .
Evo sam se Bogu zarekao,
Da ću ići u goru zelenu
I odmetnut u hajduke glavu,
Jer je meni muka dodijala
Od Turakah, od progoniteljah;
Kad u selo, al u selu Turci,
Kad u polje, al i tu su Turci;
A mene su zazlobili kleti,
Ne s hrdjava djela ničesvoga;
Nisam Otče poharao Turke,
No su mene oni plijenili,
I triputa u vijeku momu;
Nisam otče ubio Turčina,
No oni su smakli djeda moga,
Pa je na me složila se kletva,
Da nemogu da podgojim čeda; —
Nisam otče ni opsovo Turke,
No oni se krstom zalagaju,
. . . . . .
Pa sad na me ulomili zube,
Gdje jim nedah odagnat ovacah,
Ter prijete do u mrtvu glavu; —
Pa ja mišljah na svakoju ruku;
E da bi jim vjeri vjerovao,
U nevjeri vjerovanja nema,
Hoće moje kosti izlomiti,
Pa na kraču hraniti me majka,
Ja l' me hitit u tavnicu tavnu,
Pa mi ondje kosti otrunuti,
A što živa nesagnjije mesa,
To će hrti po bunišću vući;
Volju da me stravom strave vuci
Po lozniku i po omariku,
No kod kućnog mog imanja Turci;
Meni moje za manguru blago,
I ljubino ljubavno gledanje,
I majčino milo milovanje,
Koja me je ponela s bojazom,
A s većijem odnihala strahom;
Pa strahujem odkad se poznajem,
I kad spavam o zlobniku sanjam;
Pa što bi mi tako domovanje
I sužanjsko jadno živovanje?
Bolja su mi tri ciglena dana,
Gdje neima o Turčinu glasa,
Nó stotinu da navršim lietah,
Kud kopito okrutničko šeta;
Koja me je odhranila skupo,
Ta sudbina drugoj dat me neće; —
. . . . . .
Nisam otče vjeri pomanjkao,
Nit' vagnuo kome sam je dao,
Niti brata odô nevjerniku,
Niti zadô biede susjedniku,
Nit' na žao učinio majci,
Nit' tudjega tora prekročio,
Nit' inoga preljubio druga,
Niti momku skudio djevojku,
A nit' čijih stravio janjacah,
Niti čije pčele učinio,
Nit' sjerote štetom ucvielio,
Nit' prosjaka otjerao s vratah,
Nit' na himbu zaujeo bratah,
Nit' častnoga posta potrapio,
Ni praznika poslom potratio;
Grešnik jesam, jer bez vine nisam,
Al se Bogu nizim i podajem,
I za moje sve hudobe kajem.

Izložba u Londonu.

IV.

U prijašnjih člancih predočili smo obćeniti pregled sgrade i njekih znamenitostih, a danas nastavljamo tim laglje izvjestja crpljena iz raznih javnih listovah i privatnih dopisah — kad je „The Exhibition“ ne samo formalno „open“ nego i sbilja otvorena po svih razdielih gorostasne palače.

Uslied toga, što je sada sve uredjeno i što je ponižena ulaznina, narastao je pohod, da je moći vidjeti po 25,000 i više osobah u divnih tih prostorijah bez ikakve stiske, osim na njekih prolazih, križoputih i gdje bi štogod izvanrednog za vidjeti bilo.

Bečke novine donašaju izvjestja skoro izključivo od austrijske izložbe, pa da nam nije s prijateljske ruke po koji listić, to bi i mi morali isto te isto pisati, što po svih njemačkih organih stereotypno čitati se može.

Sistematički pregled svega nakupljenoga blaga, moći će se istom proučiti iz glavnog kataloga, s toga javljamo i mi sve na križ, kako smo kadri crpiti iz raznih vrelah.

Čini nam se, da svi dopisnici od prevelike množine važnih predmetah podosta smućeni, nemogu se natoliko razabrati, da što uzpišu po redu.

London je u svemu toli veličanstven, da svakomu, s naših krajevah onamo putujućemu treba dulje vremena, dok se razabere.

Da je izložba od englezke strane najznamenitija, to se vidi iz svega, jer nesamo što je zbilja u obće i u svemu, izuzamši njeke sitnice, na čelu izobraženih narodah, to je i kod kuće, gdje joj je bez muke i velikog troška moguće svega i sistematički mnogo više izložiti, nego ostalim državam, koje iz daleka i preko mora samo najznamenitije svoje proizvode poslahu.

Englezka je izložila plodinah svoga bogatoga rudokopstva i kamenolomja, metalurgije i mineralije, lučbenih tvorinah, galica u svih mogućih bojah i slikah, parfumerijah, duhana, čivita, koje su stvari medju svimi sličnimi sbirkami najodličnije vrsti i u silnoj množini.

Nadalje ima hraniva, jestiva, što si čovjek samo pomisliti može, osobito „Mixed picles“ piva, spiritusa. Vina neima, budući da tamo trs neraste.

U četvrtom razredu su životinjska i biljska sućtva, ovčja vuna, lan, med, vosak za obrtničku porabu, postavljena po 286 izložiteljah. U petom razredu: sprave i strojevi za željeznice, lokomotive po najboljih sistemih, različita kola iz londonskih tvornicah, iz Manchestera, Birminghama, Glasgova; makine za tvornice, Bog sam neka znade kakove sve, a orudja čudnovatoga za svaki zanat svieta od blizu 400 izložiteljah cieloga zemljokruga.

U austrijskoj strani nije opaziti austr. Italije, jer su se

Digitized by Google

Mljetci pridružili zemaljskomu odboru kraljevine „Italy“ u Turinu, a Ugarska je takodjer oddružena od Austrije, sa svojimi plodinami iz Marmaroša, kovivom, rudarinami iz Karpatah, srebrom, zlatom i bakrom; vinom itd., što će dotičnoj „Jury“ i kod presudjivanja činiti velikih neprilikah.

O njemačkom razdielu pišu sve novine, da je tužno i siromašno priredjen, te se slabo pohadja, premda ima njekojih vrlo zanimivih i liepih stvarih, naime: kipovah uljevitimi bojami tiskanih, fotografičkih portretah u naravnoj veličini, stakla i porculana itd., nu to je sve sakriveno medju običnom svakdanjom robom. Druge su države trsile se, što krasnije da urede stolove i pokriše ih suknom, a Niemci u Zoll-Vereinu sa prostim domaćim katunom.

Čitave stiene nalaze se prazne, a mjestimice opet natrpano robom, koja bi spadala mnogo bolje u sajamsku šatru u Lipsku, nego li u izložbu svieta u Londonu. Čudimo se, da austrijski Journali o svojoj braći tako nemilo pišu, dočim obično sakrivaju svoje slaboće i navaljuju bezsramno na tudje. Ovih danah bijaše u „Kölner Zeitungu“ članakah od Moriza Hartmana i Makse Schlesingera, u kojih je govor o izložbi; pa se veli: zašto da zovu Bečani toliko te Hrvate u Raiksrat, da, zar se nesjećaju više „an die furchtbar rohen Kroaten“ od god. 1848; zatim kod opisa Dr. Hyrtlovih preparatah kaže, da je isti gospodin znao u ovo 14. godinah nadomjestiti onaj kvar, kog su mu divji čopori hrvatski godine 1848. kod zauzetja Beča počinili. Da se naime slavodobitnici što konkretnije užiju svoje pobjede, navališe ti vojnici Jelačićevi u kabinet prof. Hyrtla i izpiše sva Spirituosa iz njegovih stakalah, bez da su jim piće ogadile namoćene životinje, kojom prilikom progutaše i gdjekoje oko. Šta si mora Europa misliti o Hrvatih, kada uzčita relacije takovih piskarah?

Nadalje vele o toj izložbi, da je upravo golema tugovina gledati, kako je kukavno odbor nastavio njemačka vina, da se svaki našinac (Niemac) zastiditi mora i proliti ga žuć od nespretnog izloženja, dočim su austrijska vina, nastojanjem glave odbora g. vitezom Schwarzom, shodno i sjajno občinstvu predočena. „Zollverein“ pišu konačno je „aufs armseligste ausgestattet und unzweckmässigste eingerichtet.“ Naš dopisnik nam javlja, da su i Ugarska vina imenito po trgovcu Flandorferu u Šopronu na dragocienih policah ukusno i bogato izložena, kao i vina od grofovah Andrasy-a, Bathyany-a, Erdödy-a i Eltza iz Vukovara (!). — Kako je Vukovar dospio u „Hongrie“ — to će svatko pojmiti po imenu izložitelja. — Kod takovih domorodacah, morala bi vazda ostati zemlja Hrvatska — terra incognita! Šteta što nije i territorium di Fiume representiran kod ungheresah.

A vino hrvatsko? — eno ga u kutu u 4 butelijah — prave kapljice od svetog Duha — osamljena i prepuštena blaženoj dugočasnosti! Ej, tako se nepolazi na mejdan junački medju toli ugledne takmace!

Kad smo već spomenuli sveto nam ime „Hrvatsku,“ tad javljamo ujedno, da bi svila naša od gosp. Burgstallera stekla si nagradu radi krasote i kakvoće, da nije onamo poslata očitovanjem, kao goli pokus. Jošte ima tamo brašna od mlina karlovačkog i riečkog, uglevja, gvoždja, moslavačkoga kamenog ulja, Naphte, Asfalta, hrastovine, duge i pepeljike.

„Times“ pišu o austrijskoj izložbi pohvalno; imenito o bečkom knjigoveži Girardetu (rodjenom Francezu), o lulah i kamišah od stive, koji su po rif dugački i više funtih težki (kó za Kraljevića Marka). Najznamenitiji proizvod čini se Englezom, da je staklo česko, vunena roba iz Moravske i šlezko platno.

Češka poslala je takodjer velik izbor kemikalijah, sladora od repe, glasbilah i kirurgičkih spravah, porculana i najizvrstnijih užigalicah. Beč je liepo zastupan po svojih zlatarih i fabrikantih svile, sa glasoviri, sagovi i vrpcami. Vele zanimiva su preparata Dr. Hyrtl-a, pa okostnice različite zvieradi, Tableau od zmijah, gušterah, ribah i inih vodozemnih živinah. Školske uredbe za vojničtvo, mornarstvo, za obrt, realke, gospodarstvo, akademije i sveučilišta sa svimi modeli, osnovami i orudjem u velikom broju su, čudnovato, u Austriji najdalje doprle, da baš nijedna druga država što sličnoga neizloži.

Izjavljuju takodjer „Times“ svoju dopadnost diamantom bečkih kitničarah i zlatim lancima zlatara Bolzana, te spominju liepo i željeznarije Stadt-Steyr grada, koji je u carevini na glasu.

Što još u austrijanskom razredu množinu občinstva navlači, to je finija luksus-roba iz drva, kože i bronca, a Gentlemen-ah može se opazit često kod izložena oružja i spravah za lov od braće Maurera, koji su osobitim ukusom svoju robu uredili po osnovi arhitekta Hiesera u Beču.

O Francuzkoj i njezinom napredku u obrtnosti i znanostih nespominju dosada niti englezke, niti njemačke novine, ko da je neima. Zašto to mučanje i kako će dugo trajati pazit ćemo.

Slava dieve.

Od Fr. Neimenovića.

Oj! djevojko dražestna!
Oj! danice jasna!
Od sviuh ljepoticah
Mnogo više krasna!

Strukom tiela Vila si,
Obličjem Božica;
Rujne zore divni čar
Odsjev je tvog lica.

Oči tvoje — svietla luč,
Usta — ljubkost ista;
S ustnah zuji srebren glas,
S očih sunce blista.

Vlasi tvoji svileni,
Svilno ko predence,
Svilarica što ga je
Svila na vretence.

Biser-zubi cakle se,
Tielo ti je vitko,
Liepše dieve od tebe
Još nevidje nitko.

Noge imaš malene,
A prebiele ruke.
Tko nebi obolio,
Videć te, od — muke...?

Zemlja naša, koja te
U svom krilu nosi,
Zemlja ova pravedno
S tobom se ponosi.

Sretan, koga obljubiš,
Sliko ti angjela!
Ti — u riečih sladak med,
Ti — u radnji pčela!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Zagreb.

Istina je živa, da onaj žalostni nazadak, deficit ili kako obično sviet veli „zla vremena“ — koji sve promicanje blagostanja, obrtnosti i umjetnosti obustavlja i skupoću radja, — istina je rekoh, da i kod nas neostaje bez upliva. Ali, da su sve stvari na svietu uredjene, kako bi valjalo, doista nebi se divili napredku od 50 stopah, kad bi se jur priviknuli onomu na 100. Ovako, kakovi smo svi skupa dan danas radujemo se, ako izpod ništice dopuzimo na njekoliko stopah, koliko li, to sam Bog znade, kad mjerila pravoga neimamo, do kuda da je duhu i sreći čovječanskoj dozvoljeno doprieti, ili možebiti kako mnogi misle, da je civilizacija čovječanstva u 19. vjeku zbilja već do vrhunca dospjela. Nu, da na kratko rečem: Premda bi uz prijaznije okolnosti grad Zagreb mogó isto ono biti, što su ini veleznameniti gradovi svieta, u kojih znanosti, trgovina i umjetnosti najljepše cvatu, te nebi bio zaostao kao sirotče zapušteno — ipak se mora priznati, da od onog doba, od kada se je duh hrvatske narodnosti probudio i osviestio, da se naš grad sve to ljepše razvija, te da se možemo nadati, da u našu revnu radnju neće Bog zaboraviti na Hrvate!

Šta bi bilo iz Zagreba, da se duh svetih oživljujućih načelah nije razlio u srca sinovah domovine naše? — Niti sjena onoga nebi bio, što je, providnosti božjoj budi hvala, evo već danas. Od rečenog doba preporodio se je naš grad, pa treba da raste i da se kriepi, eno da uzmogne zadaću svoju izvršivati, koja mu je, kako se vidi, dobra kob namienila.

Nedavno je doniela „Leipziger illustrirte Zeitung“ sliku grada Zagreba. Tko god je istu vidio i grad naš pozna, mogao je opaziti, da je izvorni obrazac te slike najmanje stotinu godinah star, pa samo s toga bi gledišta imala njeku znamenitost za nas; — jer tu neima ni mesničke ulice, ni Ilice, ni kućah pod Žverci, ni Jelačićeva trga, niti kipne ulice — da, upravo nije niti spodoba gradu premda ju prijatelj taj hrvatski predaje za istiniti „Conterfey“ današnjega Zagreba, te ga još i opisuje vele zanimivo sliedećim izrazom „Agram, die Hauptstadt von Croatien gleicht theilweise noch einem „Dorfe.“

U poduljem članku „das illyrische Dreieck“ pripovjeda svega i svašta mit deutscher Gründlichkeit — pa se ufa, da „im neuen Croatien“ bude znao „das deutsche Element“ čvrsto si uzdržati „die ihm gebührende Geltung.“ Kad tko šta zloga prorokuje, veli se u nas „pregrizao si jezik,“ da Bog dá! — ni mi mu se nebi znali na čestitki njegovoj ljepše zahvaliti.

Nu buduć da nam nije dična zadaća u politici djelovati, prelazimo na predmet, na današnji Zagreb.

Sve se na svietu može iz raznih gledištah motriti i uslied toga je sve zajedno i liepo i ružno, malo i veliko, jako i slabo, kako se uzme; jer ništa nije toliko, da nebi jošte veće, a ništa tako maleno, da nebi još manje biti moglo. Dakako, da nije Zagreb niti London, niti Pariz, ali „ništarmanje vendar“ nije niti Cetinje, Mostar ili Sarajevo itd., nu za naše kraljevine, uz naše okolnosti jest ipak grad najsjajniji i najveći. Od njekoliko godinah sazidalo se je liepo čislo krasnih zgradah i ulice su poljepšane skupim taracom i mramornim širokim pločnikom, kako se samo po najvećih gradovih vidjeti može. Trgovina doduše jest većim dielom samo mjestna, ipak je dućanah i izlogah veleliepnih, a obrtničtvo koraca žurno napred.

Književnost dospjela je upravo iz ništice na znameniti stepen, jer dočim je do 1840. samo jedna štampa starimi makinami jedva posla imala, rade danas 10 strojevah po najnovijoj konstrukciji, koje tiskaju sve čisto hrvatske knjige i časopise, osim jedinog u domovini organa za njemštinu „Agramer Zeitunga.“

Učevni zavodi, počamši od uzornih učionah za koje će zastupničtvo grada (kako čujemo) nove sgrade, zidane upravo „ad hoc“ po izkustvu, koje je osobito u Austriji u tom pogledu vele napredovalo, podignuti — trgovačke škole, realke, glasbene učione, akademije do utemeljenog, bar in spe — sveučilišta, kao najprvi djelatelji u prosvjećenju narodah moraju svakoga domoljuba ugodnimi čuvstvi za budućnost našu obuzeti; jer će se, ako Bog da, — u njih nova generacija, ufanje domovine odgojiti i postati čvršćijimi stupovi, nego li smo mi sami, te će danas zametnute misli voditi k cilju.

To su sve sredstva za sreću budućnosti; nu imamo i zavodah za današnji sviet. Glede zabave služi nam ponajglavnije naše narodno kazalište, komu se svi prijatelji narodnoga razvitka vesele, jer je u ovo njekoliko godinah od slabašnog dobrovoljačkog pokusa dospjelo do izvježbanog stalnog družtva, koje se laća i najtežjih dramah u liepoj sgradi, kakove neima osim Rieke nijedan grad na jugu našem. Strieljačko družtvo pruža svakomu zabave po svoju, jer osim strieljanja, davaju se i večerne zabave, plesovi i tombole. A dvorana bijaše sve do danas stiečiće finog ukusa, koncertah i izobraženog gibanja glavnoga grada.

Muzej, družtva učena, historičko, gospodarsko, Matica itd., predstavljaju duševnu diku izobraženoga Hrvata.

Po ustrojenju visokoga kr. namjestničtva i najvišjih sudištah sa središtem sabora narodnoga dobiva grad i veliku važnost političku.

K značaju povećeg grada doprinesti će silno i željeznica, koja će se ove jeseni otvoriti, a čujemo, da se zastupničtvo mnogo brini o tom, da bude grad što skorije razsvietljen plinom i da se osnovani vodovod oživotvori. Ove će godine već jedno družtvo graditi veliki paromlin u petrinjskoj ulici sa glavnicom od 300 tisućah forintih.

Fijakeri i omnibusi stoje dan na dan pripravni, da se občinstvo s njimi služit može koje za vožnju u perivoj Jurjaveski, kome neima para na daleko, ili k kupalištu u Trnje, koje je sa svom udobnosti uredjeno, ili kud mu drago. Gostione su nalik onim povećih gradovah i tako sve u liepom napredku čega svega prije 20 godinah ni pomislit nije mogo nitko. A kako bi to sve u jošte umnožanoj mjeri biti moglo, da nije onoga, što u početku napomenusmo — žalostnoga stanja, t. j. obće nevolje, oskudice, tereta, pomanjkanja novčanih pomoćnih zavodah i uslied toga — potištena duha, koje nemože bodriti podhvate kod nas jošte malo poznate.

Viestnik.

Zagreb 10. lipnja. Kao što je ove godine sve ranije nastalo, tako nas žeže i lipanjsko žarko sunce sa srpanjskom vatrom. Dosliedno je tomu i talijanska opera 14 danah prije oslobodila i sebe i občinstvo svoje od nevoljne sparine, kojoj se je svatko i polag one užasne praznine žrtvovati morao.

Dok se ovaj posao pripravljao na zasluženi počinak, otvorilo se je u Trnju kupalište, kamo su omnibusi Sternovi neprestano na putu jutrom i po podne, vazda napunjeni.

Dogotovljenje željeznice napreduje sve to silnije, te će se moći već polovicom srpnja iz Siska do Zidanog mosta za pokus voziti. Žalibože, što je prije njekoliko danah opet pala jedna žrtva nepazljivosti kod teretne vožnje; prošo je naime čitav Train preko padšeg njekog težaka, te ga smrvi grozovito.

Putnici u London spremaju se redom na put i prošli su minulog tjedna opet petorica onamo.

* Iz pouzdana izvora saznajemo, da se je g. odvj. Eugen Kvaternik, počim bi se uzalud bio obratjao na štov. uredničtvo „Pozora“ da se očituje: hoće li ili ne mjesta ustupiti njegovoj obrani protiv onog napadaja u 108. broju ljetošnjega lista obnarodovanog, da se je napokon prisiljena vidio obratiti na zagrebačko drž. odvjetničtvo, da ovo u smislu obstojećih zakonah prinuka rečeno uredničtvo, da primi Kvaternikovo očitovanje.

Željeti bi bilo, da se uz kritiziranje činah političnih nikada neprestupe obični zakoni konvenciije valjani medju obrazovanimi narodi, a najmanje da se pristranost do onog stepena tjera, da se napadnutim ista mogućnost obrane uzkrati.

* Urednik „Narodnih Novinah“ veli u br. 128. na koncu članka o prilogu Glasonošina odgovora Dr. M. D-u. Audiatur et altera pars: „Ovom prigodom prisiljeni smo očitovati javno, da nas ovakova medjusobna napadanja naših domorodacah „dira vrlo neugodno, te bi iz srca želili, da jeda-

„red prestanu slične borbe u našoj domovini, „koje nas ozloglasuju po izobraženom svietu.“

Upravo su nam ove rieči iz dna duše crpljene; jer mislimo i mi isto tako. Slična borba osobnostih ima i medju protivnici političkih načelah nješto sramotno blazniva, čemu se vesele zlorado svi, koji nevole nijednomu ni drugomu; a tim su gadniji ovakovi dvoboji, kad se biju javno pred licem svieta medju prijatelji jedne te iste stvari; medju ljudmi, koje naše občinstvo odavna pozna kao revne borioce na polju svete stvari.

Svaki, tko hrabro vojuje pod barjakom načelah naših jest slavni vojnik i nesmije polag njeke moralne discipline sám u svom taboru sjeći niti lievo niti desno, nego braniti si suborca, a jurišati, gdje je zgoda na obćeg dušmanina. U javnom mnienju mora se napokon poroditi obći sud proti onomu, koji prvi potegne mač od strasti proti bratu svomu.

Svi mi, ako nam se hoće zbilja raditi o istini i napredku roda našega, imamo doista drugog posla, no li vrieme gubiti pisanjem i čitanjem takovih zamazanih kronikah, koju ljube osobito njeki ljudi nesamo na Kupi i Savi, nego i na Dunavu, ko što je posvjedočio i onaj „Mann im Monde“ u Beču. Ali

„Igraj igraj medjede
Što naigraš to tebe!“

Književnost.

* Gospodin C. A. Bakotić, profesor na Rieci poslao je jur pod štampu u Jakićevu tiskarnu svoj prevod iz talijanskoga „Pojavi iz prirode za pouku prostoga naroda.“ Ovo je djelo izašlo u Turinu jur u trećem izdanju tečajem jedne samo godine. Naš hrvatski narod treba nuždno ovakovih djelah, te će nam ove knjižice, pisane lahkim i razumljivim slogom dobro doći. Cielo djelo izaći će u 4 svezka po 4 tabaka. Svaki svezak po 40 nv. i može se u odpravničtvu ovoga lista predbrojiti.

* Mora se priznati, da je u slavjanstvu književnost češka jedna od najbogatijih. Opet je u Pragu ugledao bieli sviet novi krasni časopis „Rodinná kronika, Obrázkové listy nedelni k zabave a poučeni“ pod uredničtvom Karola Vit Hofa. Narod, koj ovako bujnu literaturu gojiti može, pokazuje, da je čil i zdrav, te se neima plašiti poplave tudje, jer stoji na temelju čvrstom.

Obadi.

* Ivan. Čujete moj imenjače! Vaša je firma sva zaprljana; zašto si nedate napis izprāviti?

Johan. Molim vas, kako da si dadem pisati, — hrvatski? — to možebiti neće dugo trajati, pa da onda opet moram na novo na njemačku popravljati; to volim sve ovako čekati, dok ova kriza mine.

Ivan. Pa se vi tomu zbilja nadate?

Johan. Meni je svejedno, ja znam i jedno i drugo, a to i onako samo ovi vražji dečki mažu, koji su sada po nješto u škripac došli; pa vidite, da se opet i Cilinderi i kaputi pokazuju, a ono drugo može lahko slieditи. To vam je svejedno, — vjerujte mi, premda sam dobar domorodac al mene ništa neženira što je njemačko.

Ivan. Moj imenjače! — što vam na srcu, to vam na jeziku; kakvu tko pitu želi jesti, onakve i jufke razvija. Lani ste, ko tobož domorodac (sa straha) surku obukli, a gdje vam je ljetos? sjećate se kad mi rekoste “Aus Patriotismus könnt' mir nicht einfallen“ vjerujte da Bog nikomu dužan neostaje.

* A. (u kazalištu) Fori, fori! — bravo!

B. Molim te, zašto vičeš fori, a ne napred i živio!

A. Talijani nerazume, što će to reći napred.

B. Mislič? — ala si ti gentilan čovjek! pa još k tomu ni neznaš talijanski. A ja pako sudim, da ovi Talijanci mnogo bolje razumiju što će to reći živio, nego li ti cielu operu u jeziku tebi tudjem, pa oni nisu prama tebi toliko uljudni, da ti pjevaju hrvatski, što bi ti svakako bolje razumio.

A. Ti si pretjeran; valjda nećeš i u tom tjerati narodnost.

B. Oj sivi moj m . . sokole! U svemu se karakterizira domoljub. Kada ćeš ti i tebi slični progledati i viditi što tudjinci čine svakom zgodom; zar nisi čuo vikati već i Eljen! pa šta misliš — zašto je onaj vikao Eljen? — zato, jer ljubi više svoj jezik nego tvoj; da ti zoveš „napred“ to se nebi ni tvoj susjed pridošlica talijanski usudio u svom idiomu propagandu praviti, koju ti u tvojoj gentilezzi i bud na uštrb svoje narodnosti podupireš.

Adio, caro mio!

Razriešenje konjičeva skoka u br. 13.

43	46	41	58	31	60	29	26
40	57	44	47	54	27	32	61
45	42	55	64	59	30	25	28
56	39	48	53	24	37	62	33
49	52	1	38	63	34	23	36
2	5	18	51	20	9	14	11
17	50	7	4	15	12	35	22
6	3	16	19	8	21	10	13

Sviće zora, sviće jugu,
Prorokujuć sreću dugu,
Živ nam bio slavni Luka,
Poznata je tvoja ruka,
Turke klete ti nam biješ,
Nad Slavenih juga bdiješ,
Dok Slavenah živih bude,
Bit će slave tvoje svuda.

Konjički skok razriešise gg. Ernesto **Janda**, Drag. Herić, Lovro Vatrić, Josip Vukelić, Miroslav Kramarić, Joso Došen, Rafo Štiglić, Srećko Mažuranić, Tadia Magovac, I. L. i M. T., Petar Bubanović, djaci. Franjo Valpotić učitelj, Filip Šafar obrtnik.

Odgonetka zagonetke br. 8.

Grob, Rob.

Zagonetku riešio je g. Drag. Herić, djak.

Razriešenje rebusa u br. 14.

„Medena rieč otvara gvozdena vrata.“
Razriešiše ga gg. Gjuro Zlatarović i N. Štokan.

Konjičev skok

od Drag. Herića.

Do-	već	sku-	se	uzve-	o-	nas-	gi
svi	Re-	djem	svi	pa	dru-	li-	ho-
mo	mo-	A	sku	nek	mo	pa-	to-
se	ne-	ci-	Gvož-	še	mo	lo,	čaj-
rod-	še	vat-	daj-	U-	dan	jaj-	se
mo	mo	sta-	e-	u	Te	lo	nek
ma-	ci	sas-	Hr-	pe-	še	Je-	mo
taj-	ni-	ra	svi	vo	ko-	se	Na-

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 18. U Zagrebu 25. lipnja 1862. Tečaj II.

S dalmatinskih gorah.

Po Domovskom.

I.

Sunce zalazi. Nebosižne stiene dinarske rumene se poput prozirna rubina, dočim se već podnožja tih siedih gorostasah duboko zamisliše pod tamno-modrom koprenom. S prozorah, amo, tamo po stienah razbacanih kućah, žare se u tami večernjoj na ognjištih plamteće vatre, kano da bi zviezde sjale u moru. Na podnožju gorah, slična raznoliku viencu, razprostire se blagosovljena zemlja dalmatinska, svojimi vječnimi stražari od ostaloga svieta kano odieljena. Ovdje u obilju zrije smokva; ovdje loza lozu stiže, jedna drugoj se prigiblje, pa kao vječno-zelena grančica mira i ljubavi penje se s kuće na kuću, držeć ih u svojem sladkom naručaju. Kao pet sirenah uzdižu se po cvatućem briegu sad nad mirisnom ravninom, sad iz otajnih zakutakah: Zadar, Dubrovnik, Šibenik, Spliet i Makarska.

Tiha, mirna nedjelja je. Po žalu staroga Splieta prohadja se u šarovitoj smjesi svečano odjeveno ljudstvo. Zamišljeno gledajući Grk; amo, tamo vrteći se Židov; lieno nihajući se Turčin; muževno koracajući Albanez — to su neprestani pohadjatelji nabriežne kavane, manje, više gledani gosti u Splietu, kamo u svojih malašnih ladjicah doploviše, da što više pokupuju crna vina, svilena konca, voća, vapna, mramora ili kozjih kožah, kakve robe nigdje u svietu nemogu jevtinije kupiti, a svagdje ju skupo prodaju. — Ali i domaće pučanstvo izašlo je na obalu, pa mah ćeš razpoznati možna naseljenika, kojega ponašanje pokazuje ti nadutost, oholost, nepodnosivost i kadkad drzovitost. Malo dalje evo i puka domorodna; tišće se skrovno u kutove ili za stabla; sjedeć na žalu potiho govori, turovno pogledje u široko more, časkom znatiželjno obazira se za prolazećimi. To je onaj „Morlacco," sin gorah, veleliepo diete Dalmacije, ta tužna, mirna duša; popustljiv, prijazan, lahkovjeran, bezazlen, kao što je u obće pravi Slavjan na svoju vlastitu štetu.

Sa starovječnoga, krasnoga zvonika zvuče melankolične pjesme mjednih pjevačah, sazivajućih puk kršćanski k večernjoj službi božjoj, u prastari hram gospodnji, u kojem sve dosad neuništene slike poganske uz kršćanske u već naviknutom skladu nalazimo. Dalmatinac će, ma ga utroba zemlje krila, pospješiti do hrama božjega, ili će bar, obrativ se k njemu na mjestu pokleknuti i pobožnost svoju izvršiti. U takovom oka-trenuću ćuti se on srećnijim, odvažnijim; nemareć za mimoiduće, kao što ni oni na njega nepaze, kleči, gdje se je inim šetati prohtjelo. Pri službi njegovoga jedinoga dobročinitelja na nebesih neima obzira na gospodu zemaljsku. — Milo li ti dirne čovjeka, kad vidi, kako ti hrabri, snažni stvorovi Bogu svoje pouzdanje izrazuju i ujedno u prahu svoju ništetnost pred Gospodom nebesah priznaju.

Skupa uz zvuk zvonovah izilaze iz prolazah razvalinah

Digitized by Google

njegdašnje Dioklecianove palače u bujnom, da idealnom kroju žene Dalmatinke, tiho iduć k hramu gospodnjemu. I njim takodjer neposijà sudbina ružice po stazi života; i one su takodjer roda skrovna; ali Bog jim to naplaćuje prostodušjem, skrovnom mislju, srećnom i vjernom ljubavju njihovih muževah; dao im je blagost i krasotu, da pretiću razbludnom dražešću — posljedicom kriepostih, neutušenih onimi, koji se naduhtim svojim značajem nad njimi uzdižu.

Ali ne samo po ulicah i u hramu grada Splieta opomenuše i potaknuše zvona na pobožnost. Dalmatin se neklanja Bogu samo na očigled; kamo god se razljegao glas zvonovah po gorah — svagdje se on baci na koljena kao i braća mu u hramu spljetskom.

Tako i na zapadnoj strani Splieta na kršnih visinah kleči muž opala tiela, upiruć se o ogromnu batinu. Usta njegova šiljaju vruću molitvu Bogu — njegovo mutno oko bludi puno blaženosti preko briežuljka k odaljenomu zvoniku, što se je propeo nad koljevkom njegove srećne prošlosti, koja ga sada pozdravlja kano davno oplakana prijatelja. Klečao je na stazi, koja je vodila kao od Šibenika; a u istinu nije vodila nikamo izvjestno, kao u obće svi putevi i staze u Dalmaciji. Već njekoliko koračajah za klečećim nemogaše se na kršovitoj i tvrdoj površini razaznati, kamo upravo staza teče. Tu stiena stoji na stieni, grumen na grumenu; nigdje više ljudske stope. Izderani opanci klečećega muža svjedočiše dostatno o težkoći prevaljena puta, a i krvju bijahu mu okaljani, jer je jadnik i bosonog gore prelazio. Izim opanakah cielo njegovo odielo nije ništa naličilo dalmatinskomu. Iznošeni, sivi kaput, bezne hlaće, rogožni šešir, zatim mali, neznatni, na ledjih pripeti svežčić, spominjahu više na obitavaoca sjevernih krajevah, koji se je možda u svetu zemlju uputio.

Zvona umuknuše. Jošte jednom pogleda putnik preko briežuljka na zvonila, šireć ruke prama njemu; pa se pomoćju svoga štapa digne sa zemlje i stane opreznim korakom niz stienu silaziti. Ali već nakon njekoliko koračajah morade stati i dubokim uzdahom olakšati si boli silno uzdrmanih grudiuh. — Samo još jedan časak nosite me! šaptao je gledjuć na iznemogle noge — samo još jedan časak poslužite me! Tamo — čim samo zadjem okolo toga porušenoga grumena — tamo stoji kuća moja — pa čim ju samo ugledjem, klicati ću — klicati, a na to jadno srdce, pasti će moja vjerenica — moje diete — sve moje blago! O kako će mi kod njih biti krasno; kako će mi milo biti počivati u hladu naraslih lozah, koje sam kao male šibice ostavio — ostavio i drage moje — o! zašto mi nisi predkazao otče na nebesih, da toga nečinim?!

Putnik tužno poklimav glavom, u težke se je misli zadubio. Ali ga oslobodi iznovično zvonjenje u gradu, sjećajuć ga, da je sve već pretrpio i da mu se opet otvara naručaj blaga i pokoja. I razabra se, te neštedeć svoje okovačene noge, podvostručenim korakom pojuri sa pećine.

Evo ga dole. — Pred njim porušeni grumen — jedini grumen — za njim mila sreća njegova, za kojom je punih petnaest ljetah zaman tužio. I plakao je i smijao se je, i jecao je i klicao je, pa ipak, kad je zašao za stršeću pećinu, malo da se nije kao i ona okamenio.

Gdje mu je kućica stajala, tu je uočio četiri razpucana zida. Unutri sama šikara i visoka trava. Od krova nije bilo ni znamenja, a od ljudih u okolo niti traga. I one loze, u kojih hladu želio si je putnik odpočinuti, davno već je nemilosrdna ruka uništila bila. Samo na razpucanih zidinah uzdizahu se vjetrom posijana rašća u bujnoj smjesi.

Putniku prestà suza, nestà glasa. Posljednja ga sila ostavi, štap mu pade iz rukuh i sruši se jadnik na tle.

Luknje, gdje prije vrata i prozori bijahu, zatitraše sjajom posljednjih trakah zapadajućega sunca, kao da bi to njegovo sunce bilo, što mu na vjeke zapada.

II.

Po Dalmaciji nalazimo mnogo takovih kućah, kakove smo upravo opisali. Gole zidine strše prama nebu; vrata, pod, krov, da i opeke i kamenje odnaša, komu se svidi i zaželi; a da u takovih okolnostih malo šta valjana na domu ostane, samo sobom se znade. Te kuće većom stranom pripadaju onim porodicam, koje su se budi ciele, budi sám gospodar s robom, na more pustile, niti su se više povratile. Dalmatinac, imajuć more od mladosti neprestano pred očima, navikne njegovim buram, pogibeljim na vodi, i u obće cielomu morskomu životu u toj mjeri, da ga i najneobičniji slučaj na moru preplašiti nemože. Videć neprestano ladje doplavljati i odplavljati, niti nepomisli, da bi to šta pogibeljna bilo, pustiti se na more. Ta mrtvi ljudi neukazuju se u luci, da bi ga osvjedočili o nesreći svojoj — uvjek dojadruju samo živi, veseli, srećni ljudi. — Pak u čem plove!! U tako nesigurnom čunu, da se mnogi plašljivci š njim ni na riečicu upustili nebi. Je li pako to čudo, da i Dalmatinac čini ono što i njegovi gosti? da se konačno i sám, gonjen pohlepom većega dobitka, poda moru u kakvoj goder školjki, kupiv prije za cielo svoje imanje kozjih kožah, vina i voća. Nepoznajuć izvan svojih gorah inih zemaljah i njihovih običajah, nezna više o moru, nego što sa svoga briega vidi, niti nesluti kakvoj se pogibelji izvrgava. K svemu tomu pridružuje se i njegova neizkusnost u obhodu s tudjim svietom. Dojadri li srećno kud ga vali zanesoše — riedko kad se pohvaliti može sa svoga pazara; no mnogo više kune bezbožne kupce, koji zlo upotriebiše njegovo prostodušje i iskrenost, koja nigdje više u Europi nevriedi, no samo u Dalmaciji. Ali i oni se svi nevraćaju. Zatečeni mušicami Neptunovimi i njegovih drugarah, plaćaju često odvažnost svoju gubitkom dobra — dà i života svoga. Ostavljene koljibe i kućice u rukuh rodjakah ili uredah propadaju, niti ih tko popravlja. Pa ipak nesmiju se niti prodati, niti odstraniti, prem bi to davno zaslužile bile, buduć da su i bez toga kao gole zidine odosiromašene, zadužene, na gospodara ulud čekajuće obitelji davno već ostavljene.

Upravo tako bi gledaoc o razvalinah onoga doma sudio, komu se je naš putnik žurio, ta koji ga je tako nemilo zatekao i sve mu nade porazio. Pa ipak medju ta četiri zida dogodilo se je mnogo više, nego da bi žena gospodareva iz nužde u solaru otišla, ili se u koljibicu kao nadničarka uputila bila, kad se je nesmiljena sudbina sa svom grozom na nju oborila; kao što je to obična kronika porodicah iz podobnih kućah.

I naš se je putnik prije mnogo godinah povjerio moru; njega je ipak gorja kušnja čekala, nego zločest pazar.

Večernjim hladom bolnomu životu malo po malo povraćen, probudi se putnik iz tihe nesviesti, duboko uzdahnuv. Podiže glavu, pa kad se je pri svjetlu mjeseca osvjedočio, da nije san što mu prsa steže, zajeca glasno. Razširi ruke,

Digitized by Google

te suze roneć stade se pukotinom vući medju puste zidine, cielivajuć zemlju na kojoj je klečao, ljubeć nieme stiene oko sebe.

Tu najednoč zablistà svjetlo u duši njegovoj — pa kao što se sried valovah toneći slamke hvata — tako se je i on cielim srcem prihvatio misli svoje. — Jest — klikne napokon — jest, ta ona nemora zato mrtva biti, nemora se zato mučiti u solari, što ju na tom mjestu nenalazim. Ta mogla je svojevoljno ostaviti taj tužni spomen, naše kratke sreće, nebi li što prije izbjegla okrutnomu sjećanju izgubljena raja.

Pa kao da se je pomladio, baci se kroz prozor van, da se domaši grada i saznade štogod o miloj svojoj vjerenici. Al mu nebijaše sudjeno. Ljuta bol i duga zločesta cesta, tako ga oslabiše, da su mu sve noge klecale i on se nehotice morao niz stiene na travu spustiti.

Tako je htjeo Bog. Putnik je imao na mjestu i za tili čas više saznati o svojoj supruzi, nego što je srdce njegovo i onako krvavo podnesti moglo.

Išao je putem starac. Čuturom punom vina koracao je žurno na briežuljak, dimeć pri tom iz ogromne kamišine. Crveni, na lievo uho najereni fes, duga na ledjih obješena puška, davahu starcu izraz mladjane živahnosti i odvažnosti. Opazio je putnika, stao i mjerio ga časkom svojim bistrim okom, pak pošao dalje, pozdravljajuć tudjinca: Zdrav bio brate!

— I ti brate! odgovori putnik.

— Ti si si zločestu postelju izabrao za današnju noć. Hajde radje na moju kuću, brate; dati ću ti vina, sira i kruha pa ćeš zaspati u Gospodu.

— Je li daleko na tvoju kuću? upita putnik.

— Tamo, dok do te druge pećine dodjemo, mislim, da ćemo viditi, gdje mi je kuća, odvrati starac.

— Ah, to s tobom nemogu. Veoma sam trudan i nebi došao ni na prvu goru.

— Tako! pa kako ćeš se ovdje okriepiti? Ta tu neimaš ni vinca.

— Možda imaš ti, brate?

— Ta gle! reče starac smijuć se. — Pa mi to ni na pamet nije palo. Uzmi brate, pa pij!

— Putnik se napio, pak mu vraćao čuturu.

— Samo izpij — uze siliti ga starac — to je sve tvoje, ja sam dosta pio.

— Nemožem brate tako naglo piti. Vino je jako, a ja sam mu već davno odviknuo — izgovarao se je putnik.

— Ej što! pij dakle po volji, ta nije mi sile žuriti se. Gore mi neuteknu a bogme ni kuća, a ako budu moji dragi zabrinuti poradi mene, e pak će me naći. — Pa sladko se smijuć spusti se nuz putnika.

— Za čudo! poče za čas, poslie kako je sve oko sebe progledao. — Za čudo kako se je tu sve promjenilo. Tu gle stojala je uboga dan na dan i gledala k moru; tu gle širile su se listnate loze, koje je njegovala kao oko u glavi.

— Što je tu stojalo? povikà putnik, uhvativ grčevito starca za ruku.

— Loze — odgovori taj polagano, diveć se svomu gostu.

— A je li tomu dugo, brate, što su tu stojale loze, da je sada sve tako pusto? upità ga naglo putnik.

— Nije! odvrati starac. Jedva je tomu deset godinah.

— A što — što zar su možda umrli ti ljudi odavle, da je to sve tako porušeno? prihvati putnik drhćućim glasom.

— A dakako! Nije nitko umro.

— Nitko veliš? Niti — on — gospodar?

— Ani taj — uvjeravao ga je starac; tomu tepcu dosta dobro ide, tamo njegdje za vodom.

— A njegova žena?

— Pobjegla odavle! Ej što, to je čudna pripovjedka.

— O saobći mi ju, saobći! ta ja sam poznavao gazdaricu Irču.

— Ti si ju znao? čudjaše se starac — a neznaš što se je š njom dogodilo?

— Niti slova; o reci mi štogod o njoj brate!

— Taki; medjutim pij, brate! Nu gle! — gdje si ostavio pušku? Zar ti neljubiš puške? Nisi našinac?

— Jesam — reče mu putnik. Ali dolazim upravo iz svieta, a tamo nije običaj nositi pušku kod sebe.

— A što mi ti govoriš! čudjaše se starac. A kakvi su to tamo, molim te, zajedni ljudi? Iz čega pucaju, čim se brane? čim kazne neprijatelja kad jih muči?

— Sve ću ti kazati; samo prije pripovjedaj mi, brate, što znaš o tih ljudih, iz te kuće! opominjao ga je nestrpljivo tudjinac.

— Hm! Nenosi pušku — mumljao je starac — to mi je njekako vrlo čudnovato. Al da, ti ljudi tu — to je bilo tako. Ima tomu sada jedno petnaest godinah — pij brate! U to doba spremao se je čestiti Vuče, ondašnji gospodar ovoga doma s robom na vodu. Imao je mladu, liepu ženicu, kakvoj na daleko i široko nebijaše para. Ona se je protivila njegovu poduzeću, kao da je slutila, da neće biti blagosovljeno; ali Vuk se nedade od svoje odluke odvratiti. Zadnji dan prije njegova odlazka, dodje k njemu stariji sin splietskoga trgovca Palarinia i govorio mu je: Ti kaniš u sviet Vuče, u moju krasnu otačbinu! Ah srce mi za njom čezne i goni me, da ju još jednoč vidim, prije nego što me otac na vjek k trgovini sputa. Plovio bi s tobom Vuče, bili me htjeo sa sobom uzeti. Vuk niti se je prošnji toj protivio, niti je u nju privolio. Mrzilo ga je, što mu se nije radje koji našinac ponudio. Mislim, da me razumiješ, brate, Palarini bio je Talijan. Otac mu je prije mnogo godinah amo dojadrio, kano da je pošao na šetnju; ali do mala sazidao si je našim znojem kuću sa pavlanom. Kako mu je to za rukom pošlo, neznamo, niti si želimo znati; jer svakako nemora tu biti čist posao.

Poslie kako bi se starac svetim križem znamenovao, nastavi ovako: Oni ti odjadriše, a u to i godina minu. Vratio se je ipak samo trgovčev sin. Jedva što je iz ladje stupio, pohiti gazdarici Irči, sobći joj grozne stvari. Pij brate! Sobćio joj je, da se je gospodar Vuk, tamo njegdje za vodom nastanio, gdje ga je njekakva žena sputala, koju si je obljubio. Uvjeravao je Irču, da zaman za njim tuži, da se više vratiti nekani. Irča stojala je kao gromom udarena, jer je ljubila svoga Vukicu nad vlastitim životom. Palarini tješio ju je na sve moguće načine; obećavao joj, da će se za nju starat, nudio joj mnogo blaga, ali Irča nehtjede o ničem čuti. Naricala je i plakala čudo kako si nije oči izplakala. Ali naši nehtjedoše nikako vjerovati, da bi Vuk takovu sramotu učiniti mogao? Zaisto! kako bi mogli vjerovati? Zar nije bio Vuk Dalmatinac, a može li biti Dalmatinac takovom huljom?

— Nikad! Tako mi Boga! povikà sav uzbunjen putnik.

— Gnjev božji vrhu nas, brate! On je ipak bio; reče žalostnim glasom starac.

Digitized by Google

— Šta to veliš? krikne putnik uhvativ starca za rame.

— On je bio; opetovao je starac. Zabacio je svoju krasnu ženicu, zatajio je svoje milo djetešce i nije se zaisto više povratio. Jedna godina prodje, prodje i druga, a skoro i treća. Palarini, kako se je činilo, obljubio je sve to većma Irču, i nagovarao ju, da š njim živi od dana do dana. Našim je i to bilo sumnjivo, pa su govorili: Što, ako je Palarini lagao o Vukovoj nevjernosti, da si samo Irču skloni? Ali velike gluposti! Zašto se dakle nevraća Vuk, ako je tomu drugčije, nego što je Palarini rekao. Da ga je progutalo more, to sigurno nebi zatajio trgovčev sin, ako si je htjeo Irčinu ljubav pribaviti. A u istinu, to je on htjeo. Ja sam ga sám vidjao još dva puna ljeta svaki dan liepoj ženici dohadjati. Morala mu je baš sila biti za Irču, jer ju je cielih pet godinah svojom ljubavju progonio. —

Jednoga dana idem upravo ovim istim putem s gore, kad skokom padè iz kuće Palarini, a za njim Irča, nategnutom puškom. Kad me je uočila, vrati se natrag. O! da je ustrieljila srdce toga okrutnika. Već drugi dan praćen njekakvim svjedokom, stajao je pred Irčom, pokazujuć joj listinu, koja je potvrdjivala, da je od Vuka za gotove novce ženicu odkupio.

Putnik duboko uzdahnù; glava mu pade na prsa, a ruke u travu. Al to starac neopazi. Odtisnuv o rame obješenu pušku, uzè dalje pripovjedati: — Mi smo govorili Irči, da tuži Palarinia, pa da će prodaja nevaljalom proglašena biti. Nehtjede. Nedade joj srce, da onu grozu još sama svojim činom potvrdjuje. Minulo je poslie toga njekoliko danah. Irča za to cielo vrieme nije iz kuće izlazila. Živila je sa svojim djetetom svejednako pri zaprtih vratih. Kad jedne noći obkoli nječja čeljad kuću, u kojoj sjedimo. Jamačno, da se je to sve stalo poticanjem Palariniovim, prem je tu baš težko što izvjestna reći, buduć da nitko od naših nebijaše prisutan. Čopor ovaj izdigne vrata, a njekoliko ljudih unidje unutra. Tako nam je pripovjedala za onda petgodišnja kćerka Irčina. Jedan od provaljiteljah, stavljao je materi različita pitanja, pokazivao joj njekakvu listinu, a kad je Irča na to pušku zagrabila, baciše ju na zemlju i svezaše ju. Izim jednoga, nitko nije kod nje ostao; bar je tako diete pripovjedalo, da ju je jedan iz sobe iznesao, a da su ga svi drugi izuzam jednoga sliedili.

Što se je dalje dogodilo, nije nam moglo djevojče reći. Vas dojdući dan nije se Irča pokazala, samo s njezinim djetetom njekoja smo govorili. Ali noćju toga dana izčeznula je Irča skupa s djetetom iz kuće, a od toga vremena neima od nje ni spomena. Palarini je na to odputovao iz Splieta, govorilo se je, da traži Irču, nu nije o njoj ništa saznati mogao, drugač nebi odredio nagradu onomu, koji mu njezino skrovište odkrije. Pij brate, moram na kuću.

Putnik niti se miče, niti pomiče. Starac umoren s duga pripovjedanja, posegne za čuturom; nu nemogav ju iz grčevito stisnutih rukuh svoga gosta iztrči; počme na njega vikati, drmati ga, al sve zalud; putnik kao da je mrtav.

Ala si mi se liepo okriepio, brate! nasmijà se starac. — Što ću sad s tobom? Ovdje ipak nemožeš noćiti? No oni će ti u mojoj kući prostrti!

Učvrstiv si pušku na ramenu, na drugo uzè putnika, te zaoriv onu jednoličnu turovnu pjesmu, koja u dušu i srce dira, stupao je gorom kao mladić.

(Dalje će slieditì).

Kalifornsko zlato — Hrvatsko vino.

Kalifornska zemlja prebogata
Na daleko u tom svietu slovi,
Što obdari Bog ju silom zlata:
Zlato u gori, zlato riekom plovi:
Gdje do sita i najbolje stvari,
Za najbolju čovjek malo mari.
Al daljine, čudne li promjene!
Ide zlato — pusti domovinu,
Velim morem put Evrope krene,
U austrijsku kadkad postojbinu.
U austrijsku? Zlato? Gdje je? Gdje je?
Ajd ga tražit brate u — muzeje.
Mi pak krotke duše božjim mirom
Hranimo se zdravno, ah — papirom.

* * *

Hrvatska je zemlja prebogata,
Lozu našu Bogo blagoslovi;
Bistra kaplja vriednija od zlata
Na daleko po svem svietu slovi.
U svom domu nitko prorok nije,
Kadkad mudro u nas se nepije,
Al daljine — čudne li promjene!
Jer kad pustiš našu domovinu,
Znat ćeš tekar našem vinu ciene,
Tu nij, traga hrvatskomu vinu.
A pri praznoj pustoj jačmenjači
Često bol mi bolno srdce tlači,
Mislim na te sladka domovino
I na sladko žarko tvoje vino:
U njem život, u njem ljubav prava,
U njem nebo, u njem pjesma glasna,
U njem ponos, u njem stara slava,
U njem smielost, u njem misô jasna;
Liek starosti, veselje mladosti,
Svjedok naše gostoljubivosti.
A vi braćo u hrvatskom kraju
Pjevajte mi pjesme kolom mile,
Pjeni vino, — bistre kapi sjaju,
Lete šale, — cvatu misli čile;
Spomente se zdrav'com vaših sina'
U daljini kojim nije vina:
Pijte mjerom, da budete budni,
Kadno dušman ide u pohode;
Pijte smjelo, da mi niste trudni
Da nam loze novu slavu rode;
Pijte smjerno dar božanski vrući,
Pijte mudro, kako Mirza uči.

August Šenoa.

Zuleika

(*po Mirza — Šaffy-u*).

Nit andjeli po neba modrini,
Nit mirisnoj ruže po cjelini,
Nit sunašce viječno na nebi,
Ma Zuleiko, prilika su tebi.

Andjelom negrije ljubav grudi,
A ružice trn nam brani hudi,
Noč zastire vječnu luč na nebi:
Sve Zuleiko nije ravno tebi.

Nij Zuleiko, kud li svrnem okom,
Slike tebi po svietu širokom:
Bez trna i krasna, puna svih milina'
Zuleika je samo slika Zuleikina!

August Šenoa.

Digitized by Google

Naša odjeća.

Upliv, koga imade odjeća u svako vrieme na čovjeka jest vrlo važna. Tko bi mogao tajiti, da se nenalazi svatko u čistom i novom odjelu mnogo slobodnijim i ponosnijim, nego li bi se mogao ćutiti u staroj ili zaprljanoj haljini? Pomislimo si, kakvo bi ćuvstvo obuzelo onoga, koj stupiv u sjajnu dvoranu, vidio bi sve nazočne u surkah, a sam bi došao u kaputu ili fraku — zar nebi sám sebi morao se činiti, ko biela vrana i motren sa svih stranah, te nalazivši se u neugodnom položaju, morao bi pobjeći iz družtva.

Kad je prošle godine bio sabor otvoren, došao je skoro svaki poslanik u liepoj narodnoj odjeći — a kako bi onoga rumenilo probilo, koji bi sa jednakim izobraženjem uz nakićenog narodnog sabljaša, stupao u dvorepcu sa cilinderom. Nebi ga doduše nitko vredjao — nu bio bi doista takove šege čovjek, osobito mladeži, na veliki smieh i šalu. Od ovo njekoliko vremena, kad o uzkrsu god. 1860. opet surke zavladaše — razširi se narodna nošnja po svih stališih od djeteta do sjedoglavca. Valjda će biti veoma mali broj onih, koji neuvidjaju, kako da se u samoj nošnji već pokazuje duh, koji čovjekom vlada i koji je vrstan podići narodni ponos tako, da na primjer nasuprot gore navedenom slučaju — ko biela vrana stupi koji našinac medju same frakaše, nesamo što nebi onu smiešnu osobu predstavljao, nego bi se upravo uz ostala svojstva njekom dikom odlikovao u krasnoj nošnji, koja će, ako Bog da, kod Hrvatah za sva vremena u obće, al kod svečanih prigodah napose i osobito neizkorenivom ostati, kao što je već odavna. Gledajmo razliku medju povorkom velikašah i častnikah u sjajnom hrvatskom odjelu i medju onom nenarodne obične nošnje, koje smo se dosta nagledali kod paradah, pa će svatko i nehotice opaziti, koliko nam se veća pokazuje muževnost i ugled i koliko dostojanstvo na našoj strani. Ali ni u svagdanjem životu nebi smjela, tobož obće civilizacije radi, ustupiti surka svoje pravo i mjesto tudjoj nošnji, ma bila ta nošnja upravo i najizobraženijega naroda t. j. Franceza ili Engleza, tim manje kad se evo kroz dvie godine zbilja uvjerismo, da se može veoma dobro proći i bez fraka i cilindera.

Narodne su nošnje hrvatske od najstarijih vremenah krasne bile i ostale su sve do danas; dočim se mode ostalih narodah mienjahu, da ono, što bijaše njekad liepo, danas bi prikladno bilo služiti plašilom za vrabce u žitu. Komu bi se danas dopale one umjetne vlasulje, kike, trouglasti klobuci, do petah dugi kaputi, zatim odmah dvorepci svakovrstni, visoki pa opet nizki tuljci, sad u koljenah tiesne hlaće, pa onda široke ko vreće. Isto je to i kod rubačah (košuljah). Kolike su miene prešle od najnepraktičnijih vatermerderah i rukavah, nagužvanih, oriaških Chapotah, do današnje mode sa nizkim kolierom, koji je kroj krasan i upravo hrvatsko-narodan, jer ga narod svuda tako nosi, — al tudja moda neće ostati kod toga, već će gizdelini, koji uviek za novim teže, za koji dan izmisliti opet što drugoga, pa bilo i najnespretnije.

Što da rečemo o modah našega liepoga spola, — naših gospojah i gospodičnah? — To je poglavje veliko, o kom bi

valjalo, drugom boljom sgodom obširno govoriti, i potražiti uzrok njegove nemarnosti, za sve što je narodno. Ona mala iznimka medju našimi domorodkinjami izčezne u móru bezćuvstva za onu svetinju, koja se jur kod mužkaracah prilično ukorienila. Čudnovato! — koliki je broj ljudih, koji u političkih pitanjih, u narodnih razmatranjih, družtvenih razpravah i u skupštinah glasuju prekrasno i složno, a supruge jim i djeca niti ljube jezik, dapače niti ga nerazume, niti goje ikakva ćuvstva za narodni napredak, niti ćeš ih vidjeti u odjelu nalik nošnji hrvatskoj. Što je tomu krivo? — najprije dakako su golemi krivci supruzi i otcevi sami, mnogi mladići naši, neshvaćajuć dosjeg ideje narodne, pomanjkanje zavodah za narodno izobraženje žensko i nehajstvo poglavarstvah, koje bi imalo bditi, da se takovi zavodi uvedu, koji bi nam odgojivali prave rodoljubne Hrvatice.

Badava nam je sav napor naš, ako nepristanu naše dieve, naše žene uz naše težnje — jer ćemo inače vazda ostati polutani bez važnosti u svietu, te nam neće cvatiti niti knjiga, niti ugled, niti kesa — da niti ista ruža — ako nije sjeme iz Erfurta.

U Ugarskoj stoje na čelu narodnoga ponosa takodjer i visoke gospoje, koje ukus kroje i šire, pa se povede za njimi svaka, štono ćuti, da joj teče ista krvca u žilah, al u nas je to — ah! — drugčije. Koliko ima naših visokih gospojah, koje haju za što drugo, osim što iz Pariza dolazi? — neznam, — pa to nehajstvo ide naravnim putem sve do nižjih — što je veoma žalostno.

Nu — bolje da prekinemo za sad, nadajuć se, da će dobra kob, koja nije Hrvate posve zapustila, i ovdje donieti lieka spasonosna.

Nošnja naših gospojah može se kod domoljubne volje obćom modom lasno spojiti tako, da se uviek one željene promjene izvesti dadu, jedino, da jim njeki značaj u cifranju sa gajtani ostane, koga dobar ukus veoma liepo nakititi znade, da se takov istoj parižkoj dami dopasti bi morao. A koliko ima nošnjah u našem narodu vriednih za študij!

Današnjemu broju natisnuli smo kip gospoje i gospodina u svečanoj odjeći kako ju je bilo vidjeti na slavjanskom balu u Beču i kod drugih prigodah narodne svetkovine i želimo, da se dopadne našemu obćinstvu.

Pregled narodne literature.

Prvo doba 1450—1610.

(Nadalje).

Andrija Čubranović, rodi se u Dubrovniku god. 1500. po njekih od gosparah, a po njekih od pučanah ondješnih. Za mlada dao se je na zanat zlatarski; nu njegovao je uz to i domaću knjigu, koju je njekimi umnimi djeli obogatio. Zaljubiv se u njeku Dubrovčanku, dobi povod u pokladno vrieme svojoj zanimivoj „Jedjupki," u kojoj je on, kako se pripovjeda ljubav svojoj miloj odkrio. — Bez dvojbe su i ostale pjesme njegove: 1) Robinjice. 2) Sibile. 3) Prelice. 4) Primalje. 5) Djevojke u razgovoru sa pastiri i 6) Kaludjeri u to doba postale, odkale se vidi, kakovim su plemenitim načinom stari naši ovo vrieme boravili. Ako i jest veselo vrieme, pa sve radje u zabave leti po današnju, to su ipak Dubrovčani uvedši u obični život knjigu, nju takodjer milovali u svojih pokladnih zabavah, u tako zvanih maskaradah.

Njegovo najznamenitije djelo jest „Jedjupka." Predmet uzet iz običajnoga života tako je umno razredjen i izveden, da će i dan danas jošte svakoga zanimati. Od kolike je vriednosti samim Dubrovčanom Jedjupka bila, vidi se odtale, što su isti predmet druga tri pjesnika pokušala preraditi; nu nijednome nepodje za rukom stići, a kamo li prestići Andriju. Čubranovića ide jošte ta osobita zasluga, što je on prvi počeo u svoj jezik štokavštinu uvadjati i u obće jezik na umjetnije i blagoglasnije priklanjati. On je takodjer prvi, koj je osmercem, glavnim mjerilom, stupio na polje domaćega književtva. —

Marijo Kaboga (Kordica) rodi se u Dubrovniku god. 1505. od gosparah dubrovačkih. Na sveučilištu padovanskom napredovaše veoma dobro u naucih, pa načini doktorat iz bogoslovja i prava. On je živio dugo u razpri sa Dubrovčani, koji su na njega puno mrzili, proti kojim je i taljansku satiru pisao. Pisao je ponajviše latinski, a hrvatski je iztumačio 209. psalm Davidov, a uz to izpjevao njeke pjesme, od kojih nam je dosada pjesma o „Dinaru" znana. — Petar Zoranić, rodjen 1508. u Ninu ostavi nam „Planine itd." tiskane u Mljetcih 1569. —

Nikola Nalješković, rodi se u Dubrovniku oko god. 1510. Otac mu bijaše gradjanin i trgovac. God. 1535. oženi se sa sestrom Flore Zuzerićeve Lukrecijom, koju naskoro izgubi, kad mu u samostan ode, budući ga nesreća 1542. snašla, te izgubio sav imetak, što si ga je pribavio. Za malo se opet oporavi, steče novo bogatstvo, pa se oženi sa Nikom Nalješkovićevom, pa življaše knjigi hrvatskoj, latinskoj i talijanskoj. God. 1557. posjeti ga Hektorević, umre pako god. 1587. dana 21. prosinca. Od njegovih hrvatskih djelah imade 1) Sedam komedijah u versih. 2) Dvanajst pjesmah od maskerade. 3) 191 pjesma ljubovna. 4) 57 raznih poslovicah. 5) 9 pjesam bogoljubnih i 6) Poveća pjesma vrhu muke Isukrstove. —

Bunesić Mario Dubrovčanin, živio oko god. 1530; pjevao je u mladosti o ljubavi, a pod starost bogoljubne pjesme i preveo mudre izreke Katonove što ih 1562. njegov sin tiskom izdà.

Pelegrinović Mihalj, Hvaranin, živio oko god. 1540. Izučiv nauke u Italiji, posjeti Dubrovnik, gdje se s mnogimi pjesnici oprijatelji i vile obljubi. Po primjeru Čubranovićeve Jedjupke, izpjeva i on jednu; nu nedohiti izvora, premda je puno nadaren bio, a osim toga „nosaše skupljenu haljinu;" jer je mnogo pjevanjah iz Čubranovića uzeo. U Zadru postane kancelirom gradskim, gdje se sa Livijom oženi. Osim Jedjupke ostade od njega „Poslanica Sabu Mišetiću." —

U isto doba živila su i braća Bartučevići, Jerolim i Hortenzio, od kojih su njeke pjesme sačuvane.

Mnogo slavniji bijaše Marin Držić, rodjak Gjore, Dubrovčanin, koj se rodi oko god. 1520. Učio je u Italiji, boravio u Fiorenci, gdje se dao na znanosti mudroslovne, a kašnje se vrati kući. — Već za mlada obljubi pjesničtvo domaće, te napisà osim ljubovnih pjesamah dramu Posvetilište Abramovo, a god. 1547. komediju Tirenu. S nesretne ljubavi, odrekne se svieta, te podje medju svještenike, pa je onda živio sretno i radostno do god. 1580., kada ga smrt ugrabì. Osim navedenih djelah, ostadoše jošte sliedeća: 1) Pjesme ljubovne tiskane god. 1551, 1607 i 1630. 2) Pripovjes o Veneri i Adonu. 3) Novela od stanca, komedija. 4) Porodjenje Isusovo, prikazanje u versih i u prostom govoru. 5) Osam razlikih komedijah. 6) U pohvalu Vetranićevu.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. lipnja. Iza prestanka opere otvore se jošte jedanput vrata hrama kazališnoga na večer dne 21. za koncert prima donne Liduine Capelliove, koja održiv se od jata pjevačah, što odleti u svoj zavičaj, gdje smokve i narandje rastu, zaostala kao slavulj, da nas još jednom nasladi svojim glasom. Koncert od 10 brojevah izpao je pomoćju orkestra, gospodične Matilde Mallingerove, pjevačice pune nade i gosp. Ludmile Weiserove, violinistice, na zadovoljstvo slabo prisutnog občinstva. Tim je opet zaključana kuća do jeseni, dok se vrati naše domorodno družtvo iz Bečkereka, Pančeva, Zemuna i Osieka, kamo se je prviput odputilo, da si steče slavu i pred drugim občinstvom.

Ine novosti — kao onaj „Eingesendet“ memorandum gradačkoga patriote Polikarpusa Valentiniana na slavnu virovitičku županiju, — iztraga na Rieci, — Metamorfosa „Narodnih Novinah,“ — tiskarska parnica Dr. Gregra, — odborne sjednice za ustrojenje sveučilišta — to sve uz svu važnost svoju izčezne pred veleznamenitimi glasi o kolu, koje zaigraše u Srbiji i o kom će političke novine svih bojah imati dosta gradiva za svestrano pretresivanje. Na ulici, po kavanah i u družtvenih sastancih, neima od ovo 8 danah drugoga razgovora, nego o šutljivosti telegrafičke žice iz Beograda. —

* U izlogi ovdašnjega knjigara g. L. Hártmana može se vidjeti fotografička slika ubitoga hajduka Maksima i četnika Nikole Stojakovića, komu je za rukom pošlo ustrieliti ga. Slika stoji svaka 80 novčićah.

Ista knjižara izložila je takodjer i veleliepi kip „Blagovještjenski sabor u Karlovcih,“ na velikom tabaku. Ova je slika vrlo krasno izvedena i budući, da su sva lica po fotografijah prerisana, to ima ovaj kip, kao ures svake sobe ne samo vriednost historičku i umjetničku, nego i znamenitost uspomene od toliko poznatih i dobro pogodjenih osobah.

Dopis.

Iz budimskih brdinah 10. lipnja. Prekrasni dani ljetošnjega proljeća, vabe malo i veliko, staro i mlado, da opuste crne gradske zidine, pa da prodju poljanom, da se prošeću zelenom šumicom, gdje žamor potočića, krasno pjenje ptičicah i u obće pomladjela narav svako srce, ma ikako bolno bilo, okriepljuje. Tako i nas ovdje živuće Slovjene svakoga koljena pozove krasna narav u svoje krilo, te se zaputismo tja u budimske brdine, odkale ti mili hrvatski liste ove crtice pišem.

Krasno li pjeva hrvatski pjesnik g. K.

Hajdmo gore, što smo više
Prostiji zrak piri,
Slobodnije tam se diše
Padaju sindžiri,
S kojimi nas dolje kuju
I život naš truju!

Čije srce da nedirnu ove uzvišene rieči? Ako tko, to zaisto mi ćutimo, što je pjesnik tim hotio reći, koji ovdje u tudjem svietu u neslovjenskom, nam neprijatnom kraju boravimo! — — —

Već poslie tri sata u jutro počeše se pojedine hrpe gradjanah sveučilištnih, tihimi peštanskimi sokaci gibati: tu Magjari, a ondje izabrana četica ovdješnjih Slovjenah. Oni nam se čude, kako se prem raznih nariečjah slovjenskih, i prem iz najodaljenijih slovjenskih krajevah, medju sobom porazumimo, te smo jedna duša u više tielah — mi shvatismo ideju uzajamnosti slovjenske, a naša sloga im je trn u oku!

Ostavljamo Peštu i prolazimo krasnim lančenim mostom, koji spaja ova dva bratska grada. Zaisto krasan jest taj most, a osobito liepo izdjeljani stupovi, te služi na slavu toli onomu, koji tu ideju prvi zapojmi, (Széchenyi), kao i glasovitomu Villiamu Clarku, koji krasan plan zanj izradi, a i bratu mu Adamu, koji ga za deset godinah dovrši. Osobito je krasan pogled iz mosta na Dunav, štono ga vidiš na sjever i jug poput mora širećega; sa svake mu obale krasne kuće peštanske i budimske počastnu stražu obavljaju.

Prošav preko 1200 stupah dugačka mosta, eto te pri ulazu isto tako dugačkoga tunela. Preko tunela prispijemo u tako zvani Christinen-Stadt, o kom kao znamenitost budi rečeno, da imade kuće bez katovah po prilici onakove, kano što se u jednom zagrebačkom predgradju nalaze, tom samo razlikom, što tu neima niti jedne onako krasne i visoke ograde, kano što su dvie tri li u spomenutom predgradju.

Christinen-Stadt doskora prebrusismo, te ostaviv lievo kolodvor budimski, zaputismo se u tako zvani Švabenberg, koji se umah izza kolodvora uzdizati počima. Uzpev se na dobru višinu, izabrasmo si krasno i prilično uzvišeno mjestance, začnemo sasvim ozbiljno odkriv slovjenske glave poznatu hrvatsku pjesmu „Ustaj, ustaj, slavski rode!“ Slovjenske nam se grudi ponosno nadimaše, što na visokom mjestu, mjestu gdje sloboda vlada pjevasmo pjesmu slovjensku, koje zvuci se po dolini tja do Pešte i Budima odjekivahu. Svršiv tu, uzmemo put pod noge, pa dalje u vis Švabenbergu uz pjevanje slovačke „Hej Slovaci!“ — —

Kao intermezzo budi spomenuto, da bi bila i hrpa Magjarah vrlo rado pjevala na Švabenbergu svoj „Szózat,“ al im je Pálfy strogo to zabranio; što ćeš, moraš se skučiti ponositi Magjaru!

Prispjev na Švabenberg, desno leži krasna u byzantinskom štylu sagradjena kapelica, gdjeno se svake nedjelje misa služi; uz nju krasno sagradjeni dvokatni proljetni stan baruna Eötvöša; al na stupu čitam „nepozvanim tu neima mjesta!“ Sic! Mi krenemo lievo u reštauraciju, al gle čuda, tu sjede za stolom crni cigani sviraći, sa guslami, cimbalami i frulami.

Bilo je pet satih, a mi valja da ručamo — al šta da počmeš, kad „Herren Kelneri“ kano što se ovdje par excellenc zovu, istom čakšire navlače, sad bogme moraš da čekaš, ako nećeš s praznim želudcem u brdine. Za dvie stubičke mjere sata, evo ručka na stolu, ručka baš prevrla, što ti srce zaželi: kavu, kao da si ju iz bare nagrabio; mlieko se nesrećom s vodom pomješalo — opet njekakovih starovječnih salamah itd.

„Ručajte der vi samo braćo, reknem, ja neću da si kvarim tim želudac, počekat ću do brdinah!“ Oni ostanu, a ja se odielim: udjem u jednu od obližnjih baščah, na kojoj nije bilo napisano „nepozvanim neima mjesta!“ odkale sam imao krasan pogled na sve strane prekrasne doline. Mili čitatelju! preslabo je moje perce, da ti opišem krasotu Švabenberga i ovaj blažen čas, štono se ga sad užih. — Na daleko i široko se proteže dolina — u svoj veličini ti se predstavlja biela Pešta i budimski kraljevski grad — na protivnom mu brieżuljku znameniti iz strategičkih obzirah Blocksberg, na čijem se podnožju dižu u poniznosti drvene kućarice budimske sirotčadi. Tu i tamo blista rieka Dunav, igrajuć se sa traci odskočivšega već sunašca. Na jugu krasan vidiš otočić Cseppel, na kom Magjari, kako pripovjedaju imadjahu prva stalna obitališta svoja. Evo pod nogami je neposredno čaroban Švabenberg, koji je prepun krasnih vinogradah i ukusnih vilah. Prekrasne bašče, što su uz svaki ukusan ljetni stan, osobito su sada u lipnju u najvećem stupnju svoje miline i čarobije — osobita obilatost, raznolikost i mirisavost cvietja! Tu imade mjestanca, gdjeno ljubeća se srca pokoj nalaze, medju zelenilom, mirisom i pojenjem ptičicah. Koliko li ljubeznih tajnah vi mirisavi cvietići i elizejske bašče u svojem vječnom mučanju čuvate! Tko će ih saznati? Nitko!

Zaisto me taj krasan prizor prenie u sanjarije, dok me sám neznam nješto iz sna neprene — bacim oko na Budim, al imadeš što viditi! Na podnožju Blocksberga, gdjeno su one siromašne kućarice, počè se nješto neobična pušiti. Jeli to vatra? S početka mišljah, da je što neznatnoga, al u tinji čas eto ti plamena nad kućom. Zavapim „vatra Bože dragi!“ a moji sudruzi dočuv, polete svi do jednoga do mene, da vide. Vjetar je počeo već iza rana jutra dobrano duvati, al sad on nemilosrdno jošte jače duvaše, da se za četvrt sata takova vatra porodi, da je do deset kućah poprilici u jednom ognju bilo. U turobnom srcu si pomislim „Bože milostivi, tužan li ovi danas slave junijal! Evo prije njekoliko časovah bio sam u liepih poetičkih sanjarijah, a evo me jednim mahom turobna proza obuze!“ Neveseli se vratimo natrag, al cigani sviraju i guslaju, cvile, da ti hoće uši zaglušiti; pa znaš brajane one mollske magjarske narodne pjesme! Nisu bile niti

Digitized by Google

će biti nikad ravne slovjenskim, toli što se tiče umiljatosti i živanosti, koli i effekta. Reknem im, da li znadu što slovjenskoga; te oni začmu „Sad ja vidim, da po volji živim!“ opet zatim „Na lievoj strani!“ sve nas tako elektrizira, kao da smo uz munjevan ustroj, duše nam opet zaboraviše na onaj prijašnji prizor, i eto nas u običnih sanjarijah slovjenskih, prem nisu onako vješto izveli spomenute pjesme, kano što Reményi u Zagrebu slavnoga hrvatskoga glasbenika pokojnoga Lisinskoga, onaj prekrasan napjev prenešen na pjesmu g. D. „Prosto zrakom.“ —

Za pó sata ostavimo tu nevaljalu reštauraciju; pa hajde u brdine, kud te je volja — tu je brieżuljčić, ondje dol — ovdje opet ville i prekrasne bašče — šumicom samo zvuci odjekuju — zvuci slovjenski. Zaisto se moraju hrvatske grudi ponosom uznesti, kad ti onu uzvišenu pjesmu Slovaci zapjevaju, koja se svršuje ovimi prekrasnimi riečmi: „Horváti rodáci, na srdciách vás nosia Slovaci!“

Na to sliedjaše jednoglasan uzklik „Sláva Chorvatům!“ „Živili Slovaci i svi Slovjeni!“ Tako pjevajuć sad ovoga, sad onoga nariečja svakoga sadržaja pjesmice upravo se dobro razhodasmo, te njeki poviču, da valja kamo svrnuti, da se pobratimo s Vinkom Lozićem! Za koji čas eto nas u jednoj reštauraciji! Razgledav se naokolo, opazismo njekoliko gospojah i gospodičnah, a tamo opet barunicu H., rodom Slovenku, a u trećem opet kutu njekoliko Magjarah. Okupiramo jedan stol, pa hajde gazdo vino vuci, al daj štogod i za „Gabel-Frühstück.“ Bogme mi se već prije podne pobratismo s Vinkom! Magjari začmu svoje pjesme mollizirati. Medjutim se vrieme malo promjeni, blaga bo kišica rominjati poče, te nas sakupi sve ujedno pod krov! Nješto tako ukočenim svim poviknem: „Zapjevajmo braćo Slovjeni, po naški, da vidimo, čije su krasnije, naše magjarske li?“

Gromki živio i Slava potvrdi moj predlog, te evo opet pjevaj, dokle samo možeš! Tu smo pjevali davorije, ljubezne, svakovrstne druge pjesme u svih nariečjih slovjenskih! Magjari, koji Slovjene vrlo rado imadu, čujuć od gospojah, da im se vrlo dopadaju slovjenski napjevi i naše pjevanje, poberu se bogme, pa s Bogom!

Kadno odoše, duša nam se olakoti, riešismo se nepovoljnoga gosta. Buduć je bila i spomenuta barunica Slovenka tamo, to njekoliko i slovenskih pjesamah izpjevasmo, al joj se ponajbolje dopade ona o „Smiljaniću!“ kano što i onaj naš enthuziazam u pleskanju, kojim se rečena pjesmica provadja.

Dobnjak je pokazivao, da će biti doskora dvanaest, a mi hajd ustaj, da dodjemo na objed u „Jägerhof“ jedan od glavnijih počivališah u budimskih brdinah.

Jägerhof je u vrlo krasnom položaju, te ima krasnih sjenčicah, gdje si čovjek pokoj duši i tielu tražiti i jedno i drugo okriepiti može. Na brdu, što se umah iza Jägerhofa diže, jest ne upravo fino zvani „Saukopf,“ tako se zove jošte od doba Matije Corvina, koji je tu imao svoj zvierinjak. Tu imade dobre svježe vode, što teče iz liepo uredjenoga vrela — a ima i dobra vina. S onu stranu Jägerhofa ima opet treća reštauracija zvana „Fazan“ te donj prolazimo tako zvanim „Auwinkelom,“ gdje se imade oko i srce mnogo nasladjivati. Taj lug jest najkrasniji prediel budimskih brdinah, te se može upravo dramatičkim mjestancem nazvati; jer koliko liepih novelah ima u magjarskom jeziku o tom mjestancu napisanih! Tu ti je sve po domaći, kao najbolji prijatelj i prijateljica ti pružaju ruku, kad hoćeš, da se izpričaš rad kakove pogreške etiquetične napetosti, držeć se onoga englezkoga „Liberty lives on the mountains!“

Poslie objeda odlučimo opet dalje prama sjeveru u brdine, da pohodimo opet novo počivalište „Schöne Schäferin“ zvano. Za pó sata smo na spomenutom preblaženom mjestancu. Tu probavi znani Matija Corvin, mnogi blažen sat, razmatrajuć krasotu blagoslovljenih romantičkih okolicah.

Iza brdinah i dolinah, koje se u svoj krasoti izmienjuju, predstavi ti se krasan vidik na dalek stari Budim i novu Peštu, tu se imade oko nasladjivati!

Okriepiv si tu duh slovjenski, krenusmo natrag k sgradi, pa tu začmemo upravo po slovjenski se zabavljati. Tu se pobratiše zvuci hrvatski, češki, ruski itd. Osobitom dopadnoštju pozdravismo prevrli predlog, štono ga jedan gorljivi Slovak učini, da se spomenemo budućega prvoga kazališta slovačkoga, razloživ u kratko, tužno stanje Slovakah u Ugarskoj i korist potičuću iz kazališta narodnog. Za tinji čas se sabere, prem nas malen broj, žhatna svotica, da se dotičnomu družtvu pošalje.

Sunce se sakrilo za daleke brdine, krasno i tiho večernje doba nastaje, mjesto sparine hladno povjetarce duva, te se odpravimo kući, nauživ se podpuno krasotah i divotah naravnih, razveseliv se s pjesmicami nebrojenimi slovjenskimi. μ.

Odgovor sl. uredničtvu Pozorovu.

Mi si nismo željeli, da dodjemo s našim Pozorom u sukob i zasvadu i žao nam je, kad mu pod tim imenom i jednu samo rieč kazati moramo; ne možebit sa straha od njega, jer smo se poznatomu načinu njegova govora već privikli, kao i drozdovi po vinogradih nječemu drugomu, nego zato, što smo osvjedočeni, da slični članci sl. čitateljstvu negode. „Pozor“ nas pita u svom broju 139., da mu kažemo, „koji su to zakoni konveniencije, što ih je kritizirajuć čine Kvaternikove prestupio?“ — Mi se prije svega usudjujemo sl. uredničtvo Pozora opomenuti, da nije pozorno pročitalo onu našu opazku; jer tamo nestoji, da je uredničtvo Pozorovo pogriešilo, što je kritiziralo Kvaternikove čine, nego što mu nije ustupilo mjesta za obranu, tamo, gdje je po svom mnienju napadnut bio; premda je uzimalo od drugih više putah slična očitovanja i premda je sl. uredničtvo Pozora lanjskog tečaja dva, tri li puta izrikom izpovjedilo, da će u pomanjkanju drugih sebi sličnih listovah uzimati u svoj list bezpristrano takodjer dopise, s kojimi se neslaže. — Nu toga se ono — u ostalom dobro znajuć, da je „Glasonoši“ i „Naše gore listu“ druga svrha, a da „Nar. Nov.“ nije čitanjem ni ono samo, kao ex professo novinarstvom se baveće usrećivalo — da ono velimo već onda sa svoje dosljednosti nije htjelo držati rieč, kad je g. Kvaterniku, kao zastupniku naroda, koješta izpripovjedalo, na što mu je uzalud on svoj odgovor slao za tiskanje, makar da je Pozor tada prvi počeo. Što ga je i sad prije pismeno, dapače i brzojavno, plativši i odgovor, molio, hoće li mu očitovanje primiti ili neće; bojimo se, da nećemo pogriešiti rekavši, da ga je na to prinukalo lanjsko Pozorovo ponašanje, pa su ona pitanja u Pozoru „Jeli to ikad itko čuo, da je ikoji urednik dužan unapred očitovati, hoće li kakov članak primiti u svoje novine“ posve izlišna i neumjestna. Neznamo kako bi sadašnjemu uredničtvu Pozorovu bilo pri srdcu, kad nebi imalo svoga organa, a bilo bi radi napadanjah novinarskih, gdje mu opravdati se nebi ustupili mjesta, prinuždeno vazda svojim troškom izdavati knjižice, pa da bude ne tri, nego toliko tiskarnah, koliko imade kućah u Zagrebu?!

Mi si medjutim, na naročito pitanje Pozorovo uzimljemo i tu slobodu, te mu kažemo otvoreno, da nam neka sl. občinstvo o tom sudi, jeli zahtjeva današnja uljudnost medju obrazovanimi narodi šutiti na dopis, u kom se naročito odgovor prosi? — Mi scienimo, da bi uslied zakonah konveniencije (što je Pozoru mučno dohvatiti) i onda valjalo, ma kako god odgovoriti, kad bi mu ista osoba bila baš i protivnoga načela. A najmanje je čedno bagatelizirati domorodca, koji se je ipak borio dosada i vazda za stvar hrvatsku, koja Hrvatom sveta biti mora.

Istina je, da je — barem ovo uredničtvo ostalo isto onako Kvaterniku, kako mu je i dosada bilo; jer mi o prijateljstvu imamo takovo ponjatje, da ga nesmije kao magle iza svake bure nestati, pa kad smo mu kao svoj svomu — Hrvat Hrvatu — dali iz ljubavi prama domorodnoj stvari mjesta u listu i to samo kao prilog, pokazasmo, da bi doista pripravni bili i dalje mu pružati priliku za opiranje i opravdanje, kad bi mu taj prepon bio osim političke, ma koje mu drago književne vrsti. Bit će u ostalom, nedvojimo, briga Kv. kako da razmrsi svoj posao, kojeg ima proti uredničtvu Pozora. Nam je ina svrha i nemožemo kad bi i htjeli, da se tim zanimamo, a bez dvojbe istinu rečemo, kad velimo, da se njemu neće braniti niti u „Naše g. l.,“ niti „Glasonoši,“ gdje nije nanj udarano, nego tamo, gdje je napadnut — a to je sbilja od hrvatsko-srbskih vrednijih listovah u — Pozoru, pa bi mu tim prije dužan bio uzeti Antikritiku, što je njegovu obranu samo kao javni čin kritizirao.

A što nam se Pozorovo uredničtvo ima dobrotu poslovicom, koju bi nam već odavno trebalo bilo doviknuti, bez dvojbe onom jur zastarjelom „sutor ne ultra crepidam“ iz svoje visine i ozbiljne tobože muževnosti diktatorski groziti, izpovjedamo: da nas ni Pozor, ni itko drugi neće svratiti s puta, na kom po svojem osvjedočenju slabimi svojimi silami služimo domovini i služit ćemo dotle, dok neuzrastu koje jače sile, da nastave, što smo mi započeli onda, kad se Neven i Jadranske vile itd. od nikuda nisu pomoljivale na sve javne želje i pitanja. Mi smo tad iz jedinoga domoljubja uzeli na se znatnim troškom i dangubom skopčani trud, ne da se sami pisanjem bavimo i svojim perom damo na javnost, nego smo računali, da ima u narodu našem dosta materijala, pa da mu budemo sakupiteljem i urednikom po vještaku, za kakova se odmah s početka pobrinusmo.

Samo čovjek, ili neznajući kako je kod nas s književnim poslom, ili zlobnik mogo bi nas biediti, što radimo koliko znamo i možemo, neštedeći uz čisto domoljubje i veliku volju ni truda ni troška, ako i netrubimo o sebi i u svoju slavu. Nadalje mi nismo krivi, što su samo riedki stariji vješti pisci ostali na književnom polju, koji se kojom pjesmicom ili člankom udostojiše i nas usrećiti, premda svi znadu, da im je člankom ovdje s velikom zahvalnoštju za tisak mjesta i premda smo i napose zato umolili, a mnogi nam i obećali.

Toliko za prvi i posljednji put sl. ured. Pozorovu. *Ured „N. G. L.“*

Pozivamo uctivo

svekoliko štovano občinstvo na predplatu za

„Naše gore list“

od srpnja do konca godine

za for. 3 a. vr.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 19. U Zagrebu 5. srpnja 1862. Tečaj II.

S dalmatinskih gorah.

Po Domovskom.

(Nadalje).

III.

Više. Sa visokih, strmih gorah salaze male hrpe ljudih, sliedeć vjerne mule, što na svojih čvrstih ledjih izim drvena sedla nose miščiće pune vina; stranom pako samo kozjega sira ili dociela u pobočnih koševih težke tovare gradjevna kamenja. Neimajuć pod kopitom niti puta, niti staze izabira si mula — ta utieljena uztrpljivost i postojanost — pozorno preda se gledajuć, kamo ima i kamo neima stati. Tu obilazi strovaljenu, ogromnu grudu, sličnu malomu vrhu; tamo sagiblje se pod prepletenim na stieni grmljem; tu kasa po tvrdom kamenju, da sve sjeva izpod podkovah. Časkom postane, da si odahne i nove sile k nastajućim tegobam pribavi, koraca opet opreznim korakom sve dublje i dublje k zelenomu briegu.

Za njom stupa Dalmatinac. Pušeć kroz ogroman kamiš, jedva da si kadkad namjesti pušku na ramenu; koraca kao u snu, silazi, obilazi, sagiblje se, kao što je to pred njim njegova voditeljica činila.

Zdravo! ovdje — zdravo! ondje ori iz ustiuh pozdravljajućih se susjedah, koji jedan drugomu u kuću tja do ognjišta vide, pa si ipak za dva dana doći nemogu.

A za njimi opet žene i djevojke u bielom odielu, kojega ukusan i krasan kroj, izdaje divan uzrast tiela. Oko nježnih bokovah trepti, kao da bi dragocienim kamenjem posut bio, kao ruka širok pas; s toga ipak nesudimo na ponosnu misao. Svaka žena nosi na glavi ovelik koš, napunjen sladkimi višnjami ili smokvami, koje će u gradu prodati Talijanu poslastičaru, pa tim malim neznatnim dobitkom ćuti se dostatno nagradjenom za sve težkoće i pogibelji, kojim se je podala, silazeć s bremenom svojim sa nebosižnih gorah.

Na žalu čekaju već trgovci na njihov dolazak, pa se spremaju k pazaru. Tu iznašaju Talijani iz svojih ladjah odugačka, plosnjata bureta i stavljaju ih u red; tamo opet vuku Albanezi svoje male bečke, dà njekoji neimajuć ni njih, moraju kupiti vino skupo s mješčićem, tom sašivenom kozjom kožom, u koju svoje vino lije, stranom što bi ga posudje više stalo, nego isto vino, a stranom što bi ga i nemoguće bilo s tako vrletnih visinah i gorah do obale snesti.

Tamo opet vidimo priti i svadjati se Židove, rad kozjih kožah, o kojih na trgu još ni spomena neima. Ondje opet podigao si je plandujući Talijan malu, beznu šatru, na koju metne, kad vrieme pazara počme, oglas svih sve liečećih mastih, ili dociela polag okolnostih zavodljivo slovce: Tombola. — Usried tržišća vidimo redat ljubenice upravo onako, kao što topčije slažu svoje kuglje; pa prem je najmanja od tih razhladjujućih sladkišah tako velika kao volovska glava, nesmije ipak ni malo ozledjena biti, ako se misli za tri novčića prodati. Ondje opet stere pekar po bielom ubrusu hrpe

Digitized by Google

pandelah — tih najprvo kuvanih, pa onda pečenih raznovrstno izrezkanih pletenicah, koje liekari svakomu inomu pecivu cieloga svieta predpostavljaju.

Takodjer i grožđje nose tu žene na prodaju, ali riedko kad. Zašto i vino u Dalmaciji kupovati? treba samo ruku pružiti, pak evo sijaset grožđja. Što, zar to nije tudja svojina? Zar to nebi bila kradja? Dalmatincu ni nepane na pamet svoje vinograde čuvati; bila bi to orijaška uloga. Ne samo da bi morao od gore do gore cieloga vjeka svoga potepati se, već bi bio prisiljen, i na svojem vlastitom krovu sjediti; da što više morao bi za to pravo svoga bližnjega dà i trećega susjeda umoliti, jer se loze s kuće na kuću veru, da mnogo selo i grad izgledje, kano da bi bio božić vienci izkićen.

Evo već se pomalja sunce iza gore svetoga Spiridona. More se u daljini blista poput srebrena potoka. Tako je čisto i jasno, da se tja do dna, kao zelenkastim vozduhom vidi. Aj kakvi je tamo dole život i krasota! Ptice šarene kao dúga vide se tim vozduhom letiti, — krasne ptice svake vrsti. Na dnu opet te gomile tankovlasa, listnata, stručku slična cvieća, što se giblju, kao da bi vjetrić preko njih duvao; pa i gaje i dubrave možeš tamo viditi, gaje pune hlada i tajnosti — tu vječno zeleneću se morsku travu.

Motri li to i onaj muž, koji je upravo pustim klanjcem k moru došao, tamo se zastavio, ruke na prsih prikrižio i divjim, strašnim pogledom oči u more upro? — Sad je sobom trgnuo, pogledao naglo k tamno-modromu nebu i zaviknuo: ne! ubojica moj nesmije klicati nad mojim niemim truplom; — pa odstupiv njekoliko koračajah od mora, stadè opet, te ruku k srdcu pritisnuv reče: A što? Hoću li dakle ja klicati? I uzdahne duboko, snimi rogožni šešir, pogleda prama nebu i odvrati si: Kako je božja volja, tako neka bude! Na što brzim korakom odè u grad.

U starom Splietu sve je već na noguh. Talijani iznose pred svoje dućane sve vrsti robe na ogled. Malo po malo napunjuje se trg pukom dalmatinskim, mulami, vode, vode vičućimi, voćem, vinom i različnim zelenjem. Prvo mjesto zauzimaju tu: crveni i bieli luk i paprika, te skrovne poslastice a ujedno i liekovi Dalmatinca, bez kojih skoro ništa, osim voća nejede.

A zašto stoje ti ljudi tamo pred onom velikom kućom na trgu? Ta neima tamo dućana, ni na ogled izložene robe! — Dovela ih je tamo znatiželjnost; gledju na te staklene prozore; na te biele zidove; na te dragociene zavoje, što vise niz svaki prozor; na tu crnu, blistajuću se dasku nad vrati, koje zlatna slova: „Palarini mercante“ nikako razumjeti nemogu. — To je divota! kliče krasna gorska žena, držeć na glavi koš, u ruci vreteno, te ili stojala, ili hodala prede konce za grubo platno ili sukno.

— Dakako, da je to krasota! odvrati polag nje stojeći, na pušku naslonivši se Dalmatin, koji je duge vience ćešnjaka na ledja objesio. — Dakako, da je to krasota! To je kuća najbogatijega muža; medju Dalmatini neima mu ravna. — Aj, samo mu nezavidimo! probesjedi malo dalje stojeći starac. Nebi dao svoju bez stakla kuću za sve njegovo blago. Što, zar neznate, da je taj čovjek bolestan?

Bolestan je? A kakva je bolest njegova? upità ga znatiželjno žena.

Starac skrene glavom, pogleda svim u oči, pa odlazeć prekrsti se svetim križem, te rekne: Zlo mu je! Umrlo mu srdce u tielu! Nedam svoju bez stakla kuću za njegovo blago!

Puk se znamenovao svetim križem i odilazio od krasne zgrade. U tom okatrenuću prijavi sluga trgovca Palarinia — opravnika (agenta) stanovitih ugljevnih rudah, koji bi rada s gospodinom principalom na samu govoriti. Palarini nije se nikad dugo razmišljao u trgovačkih poslovih, a osobito, ako je koji prodavaoc „na samu“ želio govoriti. Tako je i sada mahom pomislio u opravniku ugljevnih rudah uočiti kakova gospodina kapitana, koji ima nješto u glavi, čim bi rada brzo gotov biti. Sjedeć na mekom divanu, zapovjedi, da se opravnik uvede. Zadubiv se medjutim u tršćanske novine, koje je u ostalom — mimogred budi rečeno — prije već ciele pročitao, ni neopazi, da je najavljena osoba već unišla. Sad ipak kao u raztrešenosti podigne oči i opazi na vratih muža u sivom kaputu, beznih hlačah, muža pogleda okrutna i strahovita.

Mahom odbjegne Palarinia umišljena raztrešenost, a nju zamjeni istinita zabuna. Nesigurno gledao je u te krvju zalivene oči, koje su ga probadale kao živa osveta.

— Tko ste? što želite? iztisnù konačno iz sebe slabim glasom.

— Ti me nepoznaš Palarini? zagrmi Vuk stupiv naglo njekoliko korakah napred. Pogledaj mi samo dobro u lice, huljo! — Ja sam Vuk, koga si Turkom u robstvo prodao. Ja sam Vuk, koga si si cieli imetak tamo u svietu prisvojio. Ja sam onaj Vuk, koga si se ženu zavesti trsio, koju si možda i ubio onimi paklenimi lažmi, koje si o meni raznesao.

— Ja ju ubio? prepadè se Palarini — čim me to kriviš Vuče? Ja — ja sam ljubio tvoju ženu — ništa više! stenjao je u smrtnom strahu Palarini, poznavajuć osvetnika svoga nepoštena djela i njegovu umisao. Na to se vas drhćuć s težka straha šine k vratima; al ga Vuk željeznom rukom spopane za prsa i šupi ga po morlački o zemlju. — Prije mora Vuk ovdje pasti, nego što će Palarini živ iz te sobe izaći! zavikne užasnim glasom.

Trgovac, drhtao je na cielom tielu — podigao se na pole sa zemlje; klečeć dopuzao k Vuku i zaklinjao ga sklopljenima rukama: Vuče, utaži gnjev svoj! nerazglasuj moju sramotu, moju jedinu slabost! Išći kakvu hoćeš nagradu, za sve što sam ti učinio — sve svoje blago dati ću ti, samo nenavaljuj tu sramotu na suprugu moju — nerazglasuj, Vuče, opačinu moju!

— Tvoje blago — huljo? krikne Vuk. Te suze ljudske dao bi mi za nagradu? Proklet bio ti i blago tvoje! Proklet ti bio otac tvoj, prokleta ti mati tvoja!

— Smiluj se, smiluj se Vuče! jecao je trgovac. Bio sam mlad, manjkalo mi je zriela razbora — sve ću popraviti, Vuče! O zašto sam morao poznati Irču!

Pri opomenu toga imena uzkipi krv u Vuku, spopadè Palarinia za oba ramena i šupi š njim opet o zemlju. — Gdje ju imaš? Kamo si ju odveo, huljo! Tražim ženu svoju — svoju milu ženu! zagrmi Vuk.

— Neznam za nju! odvrati trgovac, tako mi Boga neznam za nju!

— Ti da neznaš? krikne Vuk, uhvativ Palarinia grčevito za vrat.

— O pusti me, Vuče, pusti! sve ću ti kazati!

— A ti govori, al istinu govori! zapovjedi mu Vuk, te drhćuć gnjevom stupi korak natrag.

Digitized by Google

Palarini pripovjedao mu je po prilici ono, što i sinoć starac Dalmatinac. O kakvoj noćnoj navali na kuću, nije ništa napomenuo, što je tim laglje zašutiti mogao, jer je Vuk i onako taj dio starčeva pripovjedanja rad uhvativše ga nesvijesti prečuo. Kad je Palarini dovršio i Vuku sobćio, da je cielu zemlju po izčeznuću Irčinom obišao, nu uzalud, jer je nigdje nenadje, zamisli se Vuk duboko.

Stajahu njekoliko trenutakah jedan proti drugomu, grozovitih, užasnih trenutakah. Najednoć podigne Vuk glavu, a Palarini začudi se s te divne promjene. Vukovo izsušeno lice zaodjenulo se je koprenom smrti. U očiuh mu ugasio plamen, ustne mu nabrekle, a licem prostrla se bliedost umirajućega. Upro je opet oči svoje u Palarinia, ali te mrtve oči neprestrašiše ga više. Pa ipak — čim je dulje gledao Vuk ubojicu svoga, tim se je sve više neobičnim sjajom blistalo oko njegovo; kad konačno, posegnuv čvrstom rukom do pojasa, poput ljuta risa skoči k Palariniu i u tren dvaput mu silan nož u prsa zabode.

Palarini padè; oprava mu se krvju namoči, nu nijedan uzdah neotè se njegovima ustima.

— Mrtav! šaptnù Vuk, koji se je prignuo padšemu i ruku mu na čelo položio. Mrtav! — Mi smo namireni Palarini! Bog nek nam bude milostiv!

IV.

Čuj! kakva je to na sve strane vika i buka? Biesni li more, ili se lome te vjekovite pećine? Pokapaju li možda krajinu, koja se od vjekovah razprostire po podnožju njihovom? Ne! Ti strmi, put neba stršeći sjedoglavci stoje od zamande bokom o bok upreni, kano da bi rukom stvoritelja svieta u stranu sgrnuti bili, da neprieče igrajućim se talasom mora.

Ljudski su to glasi! Strastven, žestok je to boj sumnjičanja s jedne, a branjenja s druge strane. Raznesao se je glas o počinjenom ubojstvu, čim naseljenik krivi sina gorah, a ovaj opet sav razpaljen takova šta od sebe odbija. Straže hite i razgledju na sve strane; puka seljačkoga nestaje s tržišća, prem se još ni dovršio nije; svaki se boji, da nepane u sumnju gradske gospode. Ured izpituje, piše, zapovjeda; već je odan sivi kaput, poderani opanci, bezne hlače i rogožni šešir — samo nitko nepozna vlastnika tih stvarih.

Takodjer u drugoj polovini grada vlada neobičan život. Polovicu njegovu zauzimaju razvaline veleliepe Dioklecianove palače, gdje po kutovih, pod arkadami i u vratih vidimo na stotine, tamo kano prilieplјenih ljudskih stanovah. Tu upotrebljavaju strojari krasne rimske stupove mjesto motakah, koje s konopci spoje, te smrdljive kože po njimi vješaju. Ondje opet služi susjedu, marvinskomu liečniku, mramorova kupelj za štalu. U prostorijah glasovitih arkadah poredalo je ubogo pučanstvo svoje nizke kućice, što se čelom o ogromne stupove upiru. Raznoliko, bujno cvieće i rašće diže se iz pukotinah tih starih razvalinah, te sad se vije okolo stupovah, sad opet upliće se medju krasne arabeske gdjegdje dobro sačuvanih okružicah (kvirah); stranom se penje visoko gore, pa se u slici luka k zemlji pušća. — Bujna je to smjesa spomenah uništena krasoumja, vječne mlade prirode, sadašnje biede i dosadne neukusnosti. Visoko nad tom krasnom bujnošću strši onaj divni spomen siede prošlosti, zvonik glavnoga hrama, koji već šestnaest stoljećah prkosi svakoj buri i nezgodi.

Predvorjem hrama, njekoč poganskoga, koraca muž propala lica. Široke, tamno-modre hlače pod koljenom stegnute crne čorape, opanci, uzka, crvena jećerma, oholo preko ramenah prebačen plašt, kao što Škoti svoj plaid nose, duga puška, duga lula, za prugavim, vunenim pasom pištolje i širok nož, obrijana, nizkim fesom pokrivena glava, na strani, o boku, patroni puni praha i olova — sve ovo kazuje ti sina dalmatinskih gorah.

Čvrstim korakom prešao je preko predvorja, sada „piazza duomo“ zvana, izišao po mramornih skalinah k velikomu portalu, tu položio pušku i unišao u hram, da se vruće pomoli Gospodinu.

Iz ulicah i prohodah, do predvorja dopirućih, izilaze žene i djevojke morlačke, sklapljaju ruke kao u molitvi, i stoje tako nepomično, licem k hramu obrnutim.

Do mala izadje muž opet iz hrama, spopadne pušku i ode. Žene sliedjahu ga nesigurnim, punim straha i nemira pogledom, dok napokon, mahnuv im rukom za kut nezadje. — Prošao je gradom, prevalio prvi briežuljak i tu se istom sustavio, te obratio oči prama gradu, al kad u samom tom okatrenuću zaoriše u luci tri topa na opomenu i zapovjed, da nijedna ladja nesmije žal ostaviti — pomutiše se oči njegove te duboko uzdahnuv — stupao je tužno dalje.

Minù jedan dan, minù drugi a i treći. Bilo je zaparno po podne. Na vrhuncu strme stiene pozastao je Vuk i gledao u ponor. Pred njim razprostirao se je pećinasti kotô; u krilu njegovom blistalo se je more, po kojega površini vrebala je malašna dimeća se ladjica. Vuk sliedio je očima taj parobrod, koji je upravo namjerio uzkomu prosjeku, što iz kotla na sinje more vodi.

— Poznam ga, poznam! reče turovno sam sebi. Stajao je u Splietu prije nego sam ga ostavio. Jeli sada probitačno pokazati se u Kotoru? Možda je već i tamo poznat okrutni čin Vukov? Aj, neka je. Svakako se dugo zadržavati neću, a nitko me tamo nepozna, osim stare tetke, koja će mi, ako bog da, o dragoj Irči štogod reći.

Na to snimi pušku, ogleda ju, pa prekrstiv se svetim križem, poče silaziti u kotô. Prije nego što bi s vrha sasma sišao, već se je klonulo k večeri. More dobivalo je malo po malo onu čarobnu sjajnost, kano da bi odozdol — iz dubljine njegove sunce sjalo. Vuk obišav na žalu ležeće selo Prenastro, podobno razbacanim hrpam kamenja, te stupiv iz gušćare smokvenih stabalah, vidje najednoć pred sobom ogromnu pećinu, koje je podnožje još od davnih vremenah podrovalo more, tako da je sačinjavala grozan, kao na milosti božjoj stojeći strmen. — Pa ipak gle! kakvo je to pojavljenje ljudskoga ukusa i naslade! Upravo pod tom stršećom pećinom, u onoj špilji, koju je more izglodalo, smjestio se je čovjek, podigao si stanove i sazidao grad. — Jedna jedina strielja božja mogla bi cio Kotor pod tim neuklonjivim gorostasom pokopati, koji takodjer i sada nad gradom visi, kao da bi ga kakova nevidljiva ruka držala.

Na maloj pjeskovitoj prostoriji pred gradskimi nasipi, pod pećinom ležećega grada, šetalo se je pučanstvo, radujuć se veselomu žamoru, dolazećemu iz zastrtih šajkah, gdje se je stranom vojničtvo austrijske posade, stranom pučanstvo s gorah, dobrim vinom, čestitim sirom i bravinom časti

Digitized by Google

Spiev se je orio sa svih stranah; spiev raznolik. Turovni, jednolični zvuci sina prirode mješahu se mekimi talijanskimi glasovi; „naivne“ pjesmice austrijskoga vojnika zaznivahu uz spjeve moravske; vješti tirolski strieljci odzivahu se veselim svojim podcikivanjem českoj uspavanki — čudo, da se pećine nesasuše. Svaki pojedini glas uzbudio je u briegovitoj kotlini stostruki odziv; a svi skupa stapljahu se u jedan jedini, tamnobučni, kao rukom umjetničkom u suglasje stavljeni koral.

Blizu crnoga otvora u gradske zidine vodećega, sjedio je na zemlji sliepac; u krilu držao je gusle, na kojih jedinoj struni izvadjao je svoje melankolične improvisacie. Okolo njega stajahu žene vretenom u ruci, a muževi lulom u ustiuh, te u svetoj tišini slušahu pjesme sliepčeve. Pjevao im je stvari čudnovate. Crtao je ljute bojeve zemljakah svojih s Turci; crtao je sretni život morlački; a sad radostno, sad opet turovno govorio je o budućnosti svoje mile otačbine.

Sve to nebijaše za Vuka. Pogledom k zemlji oborenim, desnicom na pištolju položenom, stupao je polagano k gradu. Nikim neustavljen, došao je tja do trga, gdje ga zateče bielomodra daska crvenimi slovi. — Dakle i ovdje već nanjušiše tu svietsku nasladu! mrmljao je sám u sebi; pa kano da bi izdajstvo vidio u tom običaju tudjih zemaljah, gnjevno pohiti dalje.

Dakako nije si mogao raztumačiti pismo u daski; a da bi ga sve i znao, nebi shvatio sin gorah, onaj zlatni sadržaj toga napisa. Stojalo je tamo, a i danas stoji: Slavjanska čitaonica.

Našao je tetku — dobru staricu. Poznala je Vuka nesrećnoga — ali o Irči nije ništa više znala, nego o čem je već i sam bio ubavješćen.

Ubogi Vuče! utonula posljednja njegova nada u bezdno propasti; mora se razstati s milom domovinom, bez utiehe u zdvojenju. (Konac će sliediti).

Pregled narodne literature.

Prvo doba 1450—1610.

(Nadalje).

Od konac 16. vieka živio je Miha Bunić Babulinović. On prevede Jokastu iz grčkoga, 2) pisao je ljubovne pjesme i 3) Prošaštja razbludnjega vremena Miha Babulinovića. —

Oko god. 1530. rodi se Sabo Baboli Mišetić. On je pisao na talijanskom i hrvatskom jeziku. Slava Čubranovićeve Jedjupke ga ponuka, da i on Jedjupku piše, a osim toga ima od njega više razlikih pjesamah. — Franjo Lukarić Burina življaše oko god. 1590. Putujući mnogo po tudjih zemljah nauči se mnogo jezikah, a pisaše latinski i talijanski. Naški napisà samo dva prevoda. 1) Athalanthu tragediju iz grčkoga i il pastor fido iz talijanskoga.

Medju najslavnije pjesnike ove dobe spadaju Dinko Ranjina i D. Zlatarić. Dinko Ranjina rodi se u Dubrovniku 1536. od gosparah. Već od mlada gojio je vruću ljubav prama naukom, a jošte prije nego li 20. godinu navrši, stupi u red pjesnikah dubrovačkih. Nu njegov otac ga pošalje najprije u Mesinu, da tamo trgovinom imetak svoj umnoža — ali nije Ranjina niti tude zaboravio pjesamah, pa niti u Fiorenci, kamo je kašnje došao. Od ovoga putovanja po Italiji, ostadoše premnoge pjesme, u kojih je slavio Liviju Mesinku i Rozu Cucerićevu. Veliki vojvoda Kuzman, učinio ga vitezom sv. Stjepana, a i mnogo putih za savjet pitao. Na poziv domovine svoje, morade Italiju ostaviti, koju je skoro cielu obišao i koja ga je blaženstvom plemenitih ćuvstvah zaniela. Sretno doba nastajaše tada za Dubrovnik, velecienjen i moćan kod kuće, imadjaše i silnu pomorsku silu. U tu državu bude pozvan Ranjina, da joj bude knezom, u kojoj se časti tako odlikovaše, da mu se je sedam putah redomice povjerila. Ono vrieme, što mu ostà od državnih posalah posveti knjigi. U mladjoj dobi pjevaše ljubav, a kašnje proslavljivaše kriepost i prijateljstvo, skladaše pjesni pobožne, a kadkada i satire. Osim izvornih pjesamah prevadjaše Tibula, Propercija i Marcijala, a iz grčkoga Filemona i Moska. Pjesni razlike dade tiskati u Fiorenci god. 1563., a god. 1634. preštampa ih Marko Gimani u Mletcih, a posljednji put ih štampa Dr. Gaj u Zagrebu 1850. Zlatarić umre god. 1606.

Od kolike su važnosti njegove pjesme bile, dokazuje već to, što su bile dva puta tiskane. Njegov jezik je kriepak narodan i čist, te je i riečniku Della Belinu za temelj služio. —

Dominko Zlatarić, sin Šimuna, pučanina dubrovačkoga, *) rodi se u Dubrovniku 1556. Njegova majka Franjica Kladurobovićeva, umre mu jošte za njega mlada, te dobi u mjesto vlastite matere, Katu Mihova Zlatarićevu, za odgojiteljicu, o kojoj sám kaže: „Draži, neg oči ti, ja ti bih.“ Kada ga kod kuće otac mu i Kladurobović u hrvatskom, latinskom i talijanskom jeziku, a uz to i u temeljnih znanostih podobro učvrstiše, pošalju ga na sveučilište padovansko, gdje se je tako u naucih odlikovao, da su ga u 23. godini života njegova na 13. rujna 1579. za rektora magnifika izabrali i na hodniku u istoj sgradi spomenik, koj se jošte i danas vidja, postavili. Osim toga slaviše ga njegovi zahvalni učenici i time, što su mu svoja djela posvećivali. U to doba upozna se on sa slavnom ljepoticom Florom Cucerićevom, **) koja ga na toliko uzhiti, da je do smrti njenu ljepotu, mudrost i poštenje u svojih pjesmah slavio. U ovih svojih pjesmah izražuje on sva svoja ćuvstva, radosti i žalosti, srčbu i zdvojenje. A kada se ona udà, utaži se i njegova strast, te se pretvori u njeko plemenito odreknutje, o kom nam takodjer mnogo pjesamah ostavi. — Oko god. 1585. odreče se Zlatarić svoje časti u Padovi, te se odpravi u Dalmaciju i Hrvatsku, stranom, da se uči jeziku, a stranom, da pohodi si brata Mihalja u Zagrebu, koj je u Jurja Zrinskoga službovao. Povrativ se u Dubrovnik, oženi se sa Marom Gjonovićevom god. 1587., koja mu šestero djece porodi. Njegovih mukah i tegobah, o kojih on sam u 25. pjesmi svojoj veli: „Čudim se, kako mož, Zlatariću, bit živ, trpeć tu zalá množ,“ oslobodi ga smrt u 54. godini života mu god. 1610, pošto je mnogo godinah u krugu svoje velike obitelji toli obljubljenim naukom živio. —

Od njega nam dodje rukuh tri prevoda: 1) Elektra od Sophokla. 2) Piram i Tisba od Ovida i 3) Ljubmir od T. Tassa. Izvorno je napisao mnogo ljubovnih, nagrobnih i prigodnih pjesamah. Od provodah mu je najbolji Ljubmir i glede prevoda i glede jezika, a u ostalih ga stranom već pokvareni izvori, a stranom i četverostručne rime smetahu. —

Od njegova sina, koj se takodjer pjesničtvu posveti, ostadoše: 1) Vila ostarana. 2) Pjesan u hvalu Iv. Gundulića. 3) Pritvorah Ovidievih, knjiga prva. 4) Knjiga Leandrova od Ovida. 5) Miserere, 50. pjesma Davidova iztumačena u pjesni slovinskoj.

(Dalje će sliediti).

*) Ova slavna ljepotica, koju su svi za onda živući pjesnici hrvataki, latinski i talijanski u svojih pjesmah slavili, rodi se oko god, 1557. u Dubrovniku, pa se uda po volji otčevoj za Florentinca Pecciona bogatca velikoga. U Florenciji bijaše slavljena pod imenom dubrovačke Aspazije; jer je ona u Florenciji, kó Aspazija Mileżanka u Atini za Perikla, sve najslavnije učenjake svoga vremena oko sebe skupljala, pa i sama pjevala na hrvatskom i talijanskom jeziku. —

**) Premda su Zlatarići već bili bugarski plemići, kad su se u Dubrovniku nastanili, to nisu ipak do god. 1665. u red plemićah dubrovačkih upisani.

Digitized by Google

ADEL

talijanska

pripovjest

I.

Od

Silvija Pellika.

Prevod od

Gjure D.

Polazeći iz otčinske kuće
Iz sirotne mladjahni Adelo
Preko Alpah udario putem
I na njih se osvrtao k domu
K modru nebu, što bijaše nad njim.
Nije mogo prekoračit Alpah,
Da ga nebi savladala tuga.
Da mu nebi proplakala duša
Uzdisajt i suzami tajnim.
Sjetio se milih roditeljah
I njegove dobrote i njege
Pa se kleo opet istom kletvom,
Kojom se je zakleo pred njimi.
„Ne, nikada neće tvom imenu
Domovino, zemljo diedah mojih,
Niti vašem sladki roditelji
Bit sramota Adelovi čini!
Bud prijazna, divna Italijo!
U te ide jedan inostranac
I iskrenim pozdravlja te srdcem
Tebe majko! plemenitih dušah!“
Tako reče na put dalje kreće.
I putuje nigdje nepostaje
Do na vrata svome starom stricu
Mužu glednu, bogatu i možnu
Komu no se bijeliše dvori
Na cvatućih bregovih Saone
Kod Lyona na ureznoj hridi. *)
Liepo njega dočekao starac
Dobri striče po imenu Gjorgje,
A Adel mu, momče kano ruža,
Pripovieda što god ljepše znade
Sve o milih, dragih roditeljih.
Vedro njega poslušao starac
Njega gleda, srdce mu se smije;
Jer je Adel s ćuvstvom pripoviedô.
A kad Adel dovršio svoje,
Osmjehnu se starac i reče mu:
„Nije nebo darove dieleći
Tvomu otcu u svem datno bilo,
Mnogu mu je zaniekalo radost —
Al mu dadè jednog vjerna gosta,
Koj je njemu pripravan za vazda
Da podade pomoćnicu ruku
A i svakom, koga on pošalje!“ —
Razvedri se Adelovo lice,
Ponizno mu cjelivao ruku
I odvažno obricao vjeru,
Da će u svem vjerno služit njega.
Nije dugo postojalo vrieme
I Adel se priučio tamo,
Sve on radi što i drugi rade
U svem vještak ko i stari sluge.
Živi Adel stidno i ponizno,
U svemu je horan i udvoran,
Da je knezu š njime radost bila.
A gospoje i gospoda ina
O njem često dopadno šaptahu.
On pak želi, neprestano želi,
Da se dobar glas raznese o njem
I da dopre do predragih njemu
Početnikah njegovijeh danah,
Neka znadu, kako u daljini
Obljubiše tudjine im sina!
U staroga Gjorgja čudo kažu
Jedno čudo skoro nevidjeno.
Ima kćerku plavooku, dievu,
Kojoj neima u ljepoti druge
Naokolo što se zemlje znade, —
Što je ruža i njena milina
Do miline liepe Heloize.
Mnogi mladić ginjaše za njome
A tko nebi čeznuo za ljepotom?
A tko nebi išo za angjelom? . . .
Gospoda se možna iz Francuzke
Takmovahu za njezinu ruku;
Nu otac ju s otčinskom ljubavju
Obećao hrabromu Arnoldu. —
Kako bjaše Heloiza krasna,
Dost će biti da istinu kažem,
Da krasote opjevati neznam,
Što je snijeg nad bjelinom njenom?
A što zora, titri pramen zore
Do rumeni njezinijeh liščah? . . .
Kad se smije liepo družtvo stvori
U kojem se dvie rukuju sestre —
Lier — nevinost s blagom prijaznosti
Pak je onda tako divno krasna,
Da nemože oko da ju gleda
A od njeke sipane utjehe
Kó pod ćuvstvom, srdce da netrepti!...
Kad izlazi na šetnju iz zamka,
Sve ju hoće, da ju vidi samo
Nizki sluge dà isti prosjaci,
Pak se onda sretni i veseli
Povraćaju kano okrepljeni
Oni k djelu, ovi k mukam svojim.
Nu taj posmjeh, blagi njezin posmjeh,
Pun melema i utjehe blage
Sličan bjaše posvema u jednom
Bliedim zrakam bliedoga mjeseca,
Što noćnomu nagaću putniku
A načinom tajnim, nedohvatnim
Srdce i grudi ali ne radošću
Nego nječim, što je ugodnije
Još milije što je od veselja,
Kad no čovjek njeku slast poćuti
I upije tihu čeznju onu
Da si želi i ostati blažen,
Njih gledeći ništa nesboreći . . .
I kako je u večerno doba
Glas izmamljiv orguljah iz hrama,
Da mu čovjek odoljet nemože
A da u vrućoj molitvi nesmrkne
Od takove omamljive slasti
U govoru bijaše joj duša! —
Onaj rumen što joj lice riesi
I postidnost, što ga povećuje
I što nove dražesti joj daje
Nalikuje oblačiću malu
Ma nipošto oblačiću tuge,
Već izdaje prijatno dreselje
I gibanje njekakva sućuvstva —
A baš u njem vidi se da leži
Čudotvorna ona moć čajanja,
Kôm svačiji pogled na se vuče,
Biva riedko, da ona izlazi
Jer boravi gdje boravit mora
U kićenih djevojačkih sobah.
Ali ipak kad izidje vanka

*) Kod Lyona na briegovih Saone ima pećina imenom pierre encise.

Digitized by Google

Lahki korak ni glasa nedaje,
Jedva samo kó kad ptica prhne
Malo zrak se za njom zapuhuje,
Što tek jeka u palačah čuje,
I to biva, kada ide k otcu
Il' polazi kog bolestna slugu,
Ma svedj skoro dojde joj u susret
Mladi Adel, pa ju s dalka motri
I hvata ga i sám nezna zašto
Njekakovo drhtanje po tielu
Te kanda je koji od angjelah
Obletio sobe i palače
I zrak njihov učinio rajskim,
On obidje po svih sobah tragom,
Kud je išla krasna Heloiza
I time si zadovolji dušu,
Sa čim svetim kan da ju nahrani!...
Sjedjaše li na gostbah do otca
I med inim starim gospojami, —
Il se šeće ruža med ružani
Ili brodi na lagahnu čuncu
Kasno u večer izza vrućeg dneva
Te se ljulja nad jezera vodom,
Kano da se s povjetarcem igra:
Svud ju mladi zavrebljuje Adel,
Svud ju mladi nasluškuje Adel,
Hoće čuti umnih razgovorah
Iz ustijuh gospodične umne.
Ma riedko ju vrlo riedko čuje — —
Mnogo šuti premalo govori,
Ne kan da je siromašnog duha
Neučena ili pak ohola
Već jerbo si predstavila tako,
Da šutanje jest koprena gusta
Pod kom dade sakrit se ljepota.
Nu šutnja je koprena doisto
Pod kom kreta slobodno se mašta,
Koju ona skoro obožava!
Ej vidivi, oj golemi svicte!
Kako jest' ogroman i velik,
Još si malen a bez prigovora;
Jer čovječjem umu nisi dosta! . . .
Man se siliš i upinješ sile,
Sva ćutila kad nam bockaš, ticaš
Kričnim zvukom i šaren-bojami:
Sve nastojeć, da sve izgovoriš.
Zalud tebi toga truda tvoga!
Jer u uma jest sviet jedan višji
U kome je bez ikakve mjere
Neizmierno, kraljestvo od moći,
Koja u nas misli i dohvaća
Pravi suglas cieloga stvorenja,
U ovome duševnom kraljestvu
Motri čovjek ponizno ljepotu
I ona ga sve to više blaži,
Što se više baš u tome svietu
U podpunom svom nalazi svjetla,
Zato uprav i nekašne slike
I šutanje čine dražest tajnu
Da nad njome nij govoru ciene.
O! ta šta su vezene koprene,
Po kojih si kist slikarov misli
Predstaviti majke božje ljubav? . . .
Sva odjeća ma kak misaona
Predstaviti, izreć ništ nemože,
Već on sveti obraz veli sinku:
„Ja te ljubim," i motrilac pazljiv
Samo tuj će nalaziti trage,
U kojih je povjest one ljubve. *)
Dà al' vajmeh, što kazat nemogu:
Tá moć sebe spoznat medjusobno
Nalazi se jedino u srdcih!! . . .
Tà srdce je riznica od tajnah,
U njem slika sliku prepoznaje,
Tajnoj tajna brzo se izdaje! —
U Adela srdce prekipjelo
Pak izdadè što i neosjeti
Heloizi svoga srdca tajnu.
Ma je Adel momče domišljato
U njeg oči kano u sokola,
Pak je i on osjetio njenu
Osjetio — da je i nebilo! —
Gdje mu ljubav ljubavju povraća!
Kad se gdjegod susretnu, sastanu:
Obodva se zažare u licih,
A on vještak često iznenada
Opažuje na obrazu njenom
Trag od tuge i težkoga jada,
Baš i kako pobliedjuje krasna!
Čuje od nje, gdje tamnoga lica
Sad uzdiše, sada suze plače,
Što je vrieme, da knez mladi dojde,
Koj je njojzi dan za zaručnika,
Dà još više, čuje roditelje,
Gdje sve češće njega se spominju,
I kako ga jedva očekuju,
I kako će namah vjenčat mlade! —

Zar već nije otčev dan godovni
Dan radosti i za Heloizu? —
Svečan dan je posvećen junaku
Kapadočkom svetomu vitezu. **)
Ah sve hoće i nastoji tužna,
Da s prijašnjom radosti se najde
I uzmogne bar god dobra otca
U veselju dostojno sprovesti! —
Podložnici pjevaju i plešu,
Rekao bi natječu se svojski:
Tko će jače razveselit starca.
Nu on za to haje i nehaje,
Dok je njemu nad sve mila ljubav
I s ljubavi milo čestitanje
Nježne kćerke i dvorskoga dragog
Onog našeg mladca talijanskog.
Ej neslavi junačtva mu ona,
Nit kazuje kako triebit guje
Britkim mačem po taboru znade,
Već kazuje, sve što domašuje
Bistrim okom, prebistrom pameti,
Da će starcu ugoditi otcu,
Hvali njega i u zviezde kuje,
Što on znade po milosti vladat:
Milom dušom i ljubeznim srdcem.
Što kazuje sve mu dokazuje:
Kako njega neprijatelj štuje,
Kako njega sva služinčad ljubi,
I kako se na daleko hvali
Gostoljubno što svakoga prima
Bio bogat il bio siromah,
Jedne vjere il nevjernik putnik!
Sve to njemu u pjesmi kazuje,
A pjesmicu klikom završuje:
„Takvog otca ima Heloiza."
Što je braćo! razumjet se neda
Što je glasak gospodični liepoj,
Premda nije vesela ko drugda,
Ipak jače no igda prodirljiv?
Što izriče, sve se srdca tiče,
Tko ju čuje, njoj se osmjehuje
I u duši krasan vije vienac,
Da ovjenča preliepu djevojku!
Oj Ljeljiću, što ondje nebiva
Gdje se tvoja zahvatila striela,
Gdje je ona ugrijala srdce? . . .
Dà! dà tu je život i milota,
Što je liepo, tuj ljepše postaje,
Što umjetno umjetnije biva.
Mnogi su joj poslušali pjesmu
I za pjesmu hvalili ju mnogi,
Sam ju Adel pohvalio nije
Sám on nijem negovori ništa,
Već ju gleda kano da živ nije. —
Slučajno ju prevarilo oko;
Jer je netom pogledala njega:
Zvjezdomce mu poletila k oku,
Što ljubavju sievaše kô plamen.
Oj i to bje poćutila više
Nego ikakvu da joj reče hvalu! . . .

(Dalje će sliediti).

---

*) U izvorniku stoji:
„— Oh! che mai sono
Le scritte bende, onde il pennel persanse
Della madre di dio dirti l' amore?
Non le ingegnose bende, il sacro volto
Dica al figlinolo: Io t' amo: ivi un indizio
L' immaginante spettare, e tutta
Troverà in sè di quell' amor l' istoria."
i mislim, da „le scritte bende" pak „ingegnose bende" ima naznačiti pjesnikovu misao, da bogato odielo, kojim slikari rišu svetu bogorodicu, nepobudjuje na pobožnost, nego jedine crte u licu i očijul. Op. pr.

**) Svetomu Jura knezu od Kapadocije.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. srpnja. Odkako su i kod nas litografijski zavodi otvoreni, radeći marljivo i ukusno, ostaje mnogi forint u Zagrebu, štono je prijašnjeg vremena odletio u stranjske gradove. Tko bi izbrojio sve struke radnjah, koje se tu od jednostavnih Vignetah do umjetnih predmetah proizvadjaju.

Slučajno vidismo kod gosp. Albrechta (u dugoj ulici) jur dogotovljeni zemljovid stare cielokupne hrvatske kraljevine, koji je velim trudom po revnimi i učenimi domoljubi historično-kritički sastavljen. Isti će za koji dan, dok bude i bojami ukrašen u bieli sviet putovati do rukuh domorodnih podupirateljah, predplatnikah i inih prijateljah, koji će ga moći za jeftinu si cienu kupiti. Vidjeli smo nadalje i prvi list od onih osam dielah, iz kojih će sastojati veliki poštovni kraj-obraz trojedne kraljevine. To prekrasno djelo nebi se moglo izvesti bez velikodušne podpore našega velikoga domorodca, čije ime nijedan našinac izustiti nebi smeo, bez da mu neblagosivlja darežljivu desnicu i nezaželi mu dugi i sretni život. — Ako ga i neimenujemo — tko ga nebi odmah pogodio?

* Od našeg putujućeg kazališnog družtva nedodjoše nam nikakvi glasovi do onog, da se je stariji Freudenreich preselio u drugi bolji sviet. Najglasovitija njegova uloga bijaše ona „Grge“ u „Graničarih“ i omilila mu je tako, da ju je u svoj praktičan život preneo i vjerno sliedio veleć „Pij pak idemo!“ — Žedan vazda, pio je i otišao je! de mortuis nil nisi bene.

Što smo dalje o družtvu saznali, to je sliedeća viest iz „Srbobrana.“

Vriedno to družtvo nalazi se u našoj sredini i davalo je u subotu svoje prvo, ovdje na našem jeziku jošte nedavano predstavljanje „Merimu“ izvornu dramu od poznatog nam pjesnika Matije Bana. Djelo je ovo nagradom od 100 duk. ovjenčano i mogu kazati, da i u bogatijoj dramaturgiji jedno od prvih mjestah zauzeti može. Umjetnost vještakah krasno ovo djelo još većma je ukrasila, no na žalost, dvorana nam bijaše skoro prazna. (Ej, kako to?) Istina da ima uzrokah, da se u ovom dobu pozorišta rado neposjećuju; no ti uzroci trebalo bi, da sad prestanu, prvo što pred nama imamo u punom smislu vještake; drugo što njekoliko predstavljanjah i onako nisu s velikom novčanom žrtvom skopčana; a treće što smo dužni našu uzajemnost i djelom pokazati; jer nemožemo ravnodušni biti, da nam se ta naša nemarnost od inoplemenikah a i samih sunarodnikah naših vremenom prebacuje.

Nadati se dakle, da će se već ovom prvom prilikom jasno ukazana umjetnost za jošte zaostavših 6 predstavljanjah uvažiti, i zato prelazim na samo spomenuto predstavljanje, gdje imadosmo priliku viditi patnje bošnjačke, stalnost k vjeri naših praotacah na suprot ljubavi, itd. jednom rieči! sve bijaše živim bojama predstavljeno. Svi glumci (!) sa osobitom su vještinom svoje polje igrali i počem su publiku u punoj mjeri zadovoljili, zaslužuju javnu pohvalu.

Dopisi.

Iz Londona 26. lipnja. Evo me u sried bučnog darmara londonskoga svieta. Vjerujte mi, da kad čovjek ostavi sjajno sriedište francezke cesarevine, pa se dulje vremena vozi željeznicom i odmah se na burno more pusti, predav se Neptunovoj samovolji, pa zatim prelomljen od haraca, kog svatko želudcem plaćati mora, dodje opet na željeznicu vas ozebao polag sve vaše vrućine i stupi u srcu grada babilonskoga sam samcat, nepoznat i nevješt jeziku na mokar tarac od tri dana jur trajuće kiše, neznajući nikud ni kamo, da mu nije baš najugodnije pri duši. Odputih se Cab-om tja u Brompton-Road, ko od savskog mosta do Stupnika. Tamo potražih po dobivenoj u Beču karti „Imperial Austrian Comission 6. onslow Crescent,“ al nenadjoh nikoga u Bureau-u do poslužnika, koj nerazumije nijedan austrijski jezik. Šta ću sada? — Počekam malo vrieme, al eto na sreću samoga viteza Švarca, predsjednika odbora, koji me ljubezno primi i odmah njekog mladića pošalje samnom, da tražimo konak. U privatnoj kući dobih liepu sobu za dva šilinga, (sa pridom 1 f. 40 n.) na dan. Bilo je pod večer; sidjem na ulicu i čujem njeko mrmranje i kruljenje, ogledam se — al nevidim ništa, nego opazim, da to u mom želudcu kruli; jer od Pariza neokusih ništa, dapače —; odlučih dakle potražiti hrane za tielo, a pašu za oči. Hodajuć po ulicah, gdje možebiti jošte nikada noge Hrvata nehodahu i nenašav žudjenog Restauranta, zabludim pa vračajuć se, izgubim svaki trag do stana. Pitaj ovoga i onoga al u zalud, nitko nezna želje i muke moje. Srećom zabilježih si englezki naslov ulice i broj, te me dovedoše kukavna, umorena; gladna i žedna u 10 satih po noći u dom mili. Zamolim, da mi se donese štogod čim bi se od smrti spasio i za pol ure eto šunke i Portera. Možebiti, da je to za Englezov želudac zdravo, koj sve na pol presno ljubi, al meni nepodje baš u tek, kó ni pivo slično dekoktu za tintu. Najmiliji bi mi bio izbor po jestveniku Rosenkranzevu u Petrinjskoj ulici. Zlovoljan zaspim i drugi dan potražim „the palace of the international Exhibition,“ poslat ću vam sliku ove kuće, u koju može stati preko sto tisućah ljudih. Osam danah bavim se jur u toj neizmjernoj sgradi i nevidjoh jošte svega, a od Londona baš ništa, osim ulicah kroz koje prolazim. Transept „Austria“ zanimao me je veoma i motreć naokolo, očara me gorostasni izgled i metež od toliko tisućah ljudih. Buka na sve kraje, u Belgiji i Francezkoj kušaju igrat orgulje, u Austriji glasovire, trompete i gusle u Englezkoj i Škociji stenju i suklju parni strojevi i radeće male makine za švelo, tkanje, prelo itd. (dalje sliede opisi, koje smo u naših izvjestih stranom priobćili).

Danas sam pregledavao medju hrvatskimi stvari izložene spise školah ličke pukovnije, dakako u austrijskom centralu. Začudio sam se, da nijedan listić nebje pisan na hrvat. jeziku, premda glase imena prilično po hrvatski n. p. Orešković, Milinković, Delać, Starčević, Batorac, itd. Valjda su gospoda u Gospiću mislila, da će Englezi više uvažiti njemačke, nego li hrvatske teke. Da nisam upravo ja, koga su stvari iz domovine zanimale potražio i prekapao ta dugovanja, nebi doista, a i neće jamačno niti „Times“ niti ijedan Englez paziti, da li su pisma zbilja njemačka. Tužne nam representacije naše!

Nečudite se, što vam nepišem višeputah, jerbo sam na noguh od ranog jutra, do kasne noći, pa kad umoran sjednem da pišem, sklope mi se oči držuć pero u ruci.

Na koliko sam motrio veliku konkurenciju na ovom glavnom sajmu zemaljskom sudim, da bi sistematički razširena kultura svile našoj zemlji postati mogla trajućim i bogatim dohodkom, te zato neka gledaju našinci, da na svaku ruku podignu tu struku i otvore time neizcrpivo vrelo blagostanja. I vinom bi se dalo stupiti na pazar, al — drugim načinom, nego što se obično dosad mislilo u nas.

Kod njeke sgode bio sam s jednim visokim gospodinom, koj me pitaše o svačemu iz Hrvatske, pa mi reče medju ostalim, da mu se čudno vidi, što sam ja u hrvatskoj narodnoj odjeći, što u njegovih očiuh od nikakve važnosti nije, dapače da mu se veoma smiešno čini, na taj način pozornost na se povlačiti.

Bijaše mi drago, što taj gospodin Teutoman takvu rieč povede i odgovorih mu svašta, da je na koncu izjavio — „vidite, o tom nisam jošte nikad pomislio, da mi Niemci zbilja svoje neimamo nošnje, odmah kako se vratim u Beč, porazgovoriti ću se svojimi prijatelji; — ta nije moguće, da se nebi dalo štogod njemačko-narodnog izmisliti. **D. F.**

Pariz 28. lipnja 1862.

Dragi pobratime!

Oprosti, što ti kod najbolje volje do sada pisati nemogoh, jer u ovom Babilonu novoga vieka, neima putnik kó što sam ja, baveć se samo malo danah u Parizu, lazno ni samo ono pobilježiti, što je vidio, kamo li vidjeno na tanko opisivati, dapače, u ovakom gradu, gdje do 2 miliuna ljudih živi, u gradu, koji sa svojih divnih ljepotah po svietu se slovi, strani čovjek jedva uhvati toliko vremena, da umoreno tielo i dušu malo sankom okriepi, tielo umoreno od neprestana hodanja, a duh umoreni od razgledanja i razmatranja svakovrstnih prekrasnih zavodah; nu ipak, da ti što-

Digitized by Google

god na brzu ruku pišem, velim, štogod, jer sve ti nebi napisao, da sam vilenjak.

Pariz je varoš kó pol Turevapolja, 7 miljah okrug njegov izmed utvrdjenja i varoša; za laglje obćenje ide željeznica malim samo prekinućem, okolo svega grada, i to svake četvrt ure polazi voz, isto tako okružuje svu varoš telegrafička žica. Varoš sav može se samo sa veličanstvenog slavoluka pregledati, koji razstavlja Elisejske poljane (Champs Elisées), od šumice bulonjske (Bois di Boulogne) a stoji uprav naproti dvoru tiljerijskom (Tuilerie), vidik sa slavoluka divan je, te je svakomu preporučiti, da se na njega popne, tko želi pojam o prostoru Pariza, o ljepoti parižke okolice imati.

Pariz kao varoš, najvećma riese njegovi Boulevard-i (to jest, glavne ulice), koji malom iznimkom, neprekidno se protežu okolo svega Pariza, i prosiecaju ga; — ovi Bulevari široki su više nego li pol pijaca Jelačićeva u Zagrebu; s obe strane su staze za pješce kó dlan taracane, od 5 do 10 hvatih široke, a po sredini je cesta prekrasno utrta od 10 do 11 hvatih široka za nebrojena kola svake vrsti; krajem te ceste, to jest, med cestom i hodnikom za pješce, posadjeno je s obe strane drvlje, koje ugodan hlad daje i svježi zrak u varošu uzdržava, a i sam varoš na pol perivojem čini; kuće na Bulevarih obično su jednake i liepe 4—5 kata visoke, a razumije se i samo po sebi, da su i trgovine na Bulevari najljepše. — Bulevar sebastopoljski, ulica Rivoli (Rue Rivoli), Bulevar talijanski, obala Senska, najljepše su ulice, što sam ih dosele vidio; svaka je gotovo preko pol ure dugačka, osobito Rivoli i Bulevar sebastopoljski, pravo su čudo svoje vrsti. Kuće su sve bez iznimke na dlaku jednake u svemu, u višini, u duljini, u gradnji i u krovu, jednom rieči, prava Ikarija. Možeš si dakle i sam misliti, kakov je pogled na ovake ulice preko pol ure dugačke, a ravne kano salivene, osobito okolo 10—12 ure noći, kad su u svakovrstnih slikah nebrojenimi plameni plina razsvietljene, a sviet i hintovi vrve po njima kano mravi, — a što da ti rečem o bašči tiljerijskoj, o trgu tiljerijskom, gdje vode iz svakovrstnih kamenih figurah sukljaju, kipe, prekladaju se, pljušte, vrcaju golemo u zrak i u miliune trakovah razprskujuć se natrag padaju, prelievajuć i razbijajuć se jedna o drugu; što o samoj palači Tiljerijskoj, oko koje trebaš do pol ure hoda, što o Luveru (Louvre) i njegovoj bašči, štono je oboje tik uz Tiljerije, što o muzeu morskom, o galeriji slikah, koje no zauzima sve prostorije Luverske palače, što o palači izložbenoj od 1855. u kojoj je museum „Campana“ smješćen, kog je Francuzka vlada za 23 miliuna kupila i iz Rima amo dopremila, što da kažem o hramu Invalidskom, koji je kadar svakoga uznesti svojim veličanstvenim ukusom; u njem počivaju kosti Napoleona I. itd. O svem tomu i o mnogo još drugom, ću ti već pripoviedati, a možda već i prije moga povratka još štogod pisati, ako mi samo lazno bude, a sada ću zaključiti tim, da se Pariz nezove badava najljepšim gradom ovoga svieta.

Sinoć sam bio u velikoj operi, davali su „Hugenote.“ Zgrada je veličanstvena, zborovi od 3—400 ljudih, prva pjevačica izvrstna itd. S bogom u ponedjeljak jutro u London, pa da si mi zdravo pobratime. **A. J.**

Iz Krajine. (Ulomak iz prijateljskog pisma). Da vidite, kako je kod nas mučno književnošću, neka vam služi to, da sam jedva nagovorio dvojicu mogućnijih, da se predbroje na koji narodni list. Složim jih njekako težkom mukom; dadu mi novce i kažu: hajde ti odnesi, evo mi ćemo platiti, a ti ćeš nama čitati i gdje nebudemo razumjeli, ti ćeš nas barma podučiti i raztumačiti. Kod nas je težko uputiti obrtnika, da si može u slobodnih časovih naobraziti svoj um čitanjem knjigah i časopisah. Koliko sam nastojao, da dobijem kojega predplatnika na N. g. l., ili koledar itd., ali žalibože! nemogoh ih osvjedočiti, kó ni onog gajdaša, komu rekoše, da se od sira u gajde bolje svira; a vruća pogača, da mu dušu povraća; vele bo — „naši stari nisu čitali, pak su bolje živili, pa možemo i mi biti bez toga.“ Mnogi novčić i stotinjak skoči u taman preko plota, al za nauk — Bože sačuvaj! ni prebijene pare. — Siromaku nitko nezamjera, jer on neima ni za kruh da se proživi, al imade njih dosta, koji bi mogli pa neće, nego odgovori: volim popiti, nego za knjigu dati, nit sam od nje sit, niti napit, a jadan nezna, da je s toga u svemu zaostao!

Kad koji k meni dodje uzmem mu čitati N. g. l. ili kakvu drugu hrvatsku knjigu, a on mi odgovori: Ja to nerazumijem, da mi čitaš njemački, bolje bi razumio. Tada kušam čitati mu njemački; on sluša časak, pa kad ga zapitam, da li me je razumio, počme nješta tucati i mucati, al vidi se na koncu, da ni toga nezna. Vidiš! velju mu, niti ti znadeš hrvatski, niti njemački; ti si pokvaren, ti bi se morao učiti tvoje djece radi, da jih podučavaš u čistom narodnom jeziku, jer tko god trči za dva zeca, uteku mu obadva, ali kad se za jednim natisne, ufano ga stigne.

Hrvatskim domorodkam.

Neima ljepše kreposti do milosrdja, a neima ljepšega ćuvstva, nego što je sućustvo za stradajućega iskrnjega. Nam je milo, ako nas u nevolji posjeti ljubezni prijatelj ili prijateljica, nu još nam je milije, kad nas obadje iz dalekih krajevah nadošla sestrica ili bratac.

Veli se u obće, da smo mi ženske ćutljive, mekana srca i dobre duše, pa je pravo, jer mi zbilja takove i jesmo. Naša je zadaća, da dobro tvorimo, i da svako djelo milosrdja sa užhitjenjem izpunimo.

Kad nas je daklem obdario Bog toli mekanim ćuvstvom, hajde mile drugarice, da ga upotrebimo na našu slavu, a na pomoć našoj bjednoj braći. — Čule ste kako se po Českoj sakupljaju dobrovoljni prinesci, krpe i šarpije za našu boreću se crnogorsku braću. Nebi bilo ni malo u redu, da se upravo mi Hrvatice oglušimo vapaju naše braće; Českinje sakupiše toga već mnogo, a kod nas se skoro nitko neoglasi.

Mužkarci neka davaju novcah, a mi ćemo praviti zavoje crnogorskim junakom, da im se vežu rane, što ih dopadnuše u boju za najveće svetinje: krst častni i slobodu zlatnu. Mi nemožemo s hiljadama razpolagati, mi nemožemo ničim drugim naše sućuvstvo hrabroj braći pokazati, učinimo daklem ono, što možemo, što od nas zahtieva čovječnost i ljubav iskrnjega, a na to nuka osobito nas srodnost po krvi i jeziku.

A da mi nepredbacite da sam puna rieči, a nikakovih činah, evo očitujem javno, da sam pripravna sve učiniti, što i koliko mogu, kad mi nije dano, da novcem razpolažem, a ja ću onim, čim mogu.

Stare Hrvatice — vredne i vrle naše predsestrice odlikovahu se svimi vrlinami uma i srca, ali i to osobito krasi ljubav iskrnjega — ljubav i toplo ćuvstvo za trpeće čovječanstvo, ali ova se ljubav po dvo- i trostručila, kad se radilo o tom da pomognu braći svojoj. — Sliedimo i mi naše predjanke, te pokažimo svietu, koji nas neprestano biedi, da ljubimo jače tudje, nego svoje, da smo doduše prijateljice svega, što je liepo i dobro, ali da ipak ljubimo naše preko svega inoga.

Pa njekoliko zavojah učiniti, nješto šarpije pripraviti, neće nijednoj od nas zadati niti velika truda, niti nas odvratiti od običnih naših poslovah, a domovina će ponosom na nas gledati, te reći: Moje kćeri shvatiše svoju zadaću, moje kćeri pojme majku svoju, ja imadem vrlih sinovah, ali imadem isto tako čestitih kćerih.

Da Bog dao, te ovo mojih njekoliko rieči našlo odziva po svih mjestih i gradovih naše mile domovine, te urodile stostrukim plodom.

U to ime pomoz Bog.

Lj. M.

Dok se nesastane odbor koj u tu svrhu, pripravno je odpravničtvo ovoga lista darove primati.

Veleštovano uredničtvo „Naše gore lista!“

I nehotice vidim se prisiljena opetovano na velecienjeno to uredničtvo obratiti se s molbom: da privite ovdje iztiske mog „Odgovora Pozoru“ na poznati članak istog lista u 108. broju sadržani upravljenog, medju predbrojitelje obće cienjenog svog časopisa razpačati tim većma dobrotu bi imalo — što proti svakom očekivanju i pravednosti uredničtvo „Pozora“ uzteže se ustupiti mjesta u svom listu opravdanju momu i ovo medju svoje predplatitelje razposlati glasom sljedećeg pisma:

„Štovani gospodine! — Na Vaš dopis od 1. srpnja imam Vam prijaviti, da **nisam voljan** Vaš „Odgovor Pozoru“ primiti, niti ga kao prilogu „Pozorovim“ čitateljem razposlati. — Sa štovanjem jesam — u Zagrebu 1. srpnja 1862. — Vaš pripravni Perkovac s. r. urednik „Pozora.“

Ostavljam sudu hrvatskog občinstva suditi to postupanje kao i onu okolnost: jeda li ima uredničtvo Pozora pravo predbrojitelje svoje lišiti čitanja odgovora moga i buduć da se isti ograničuje jedino na opravdanje osobne moje političko-družtvene časti, pobijajuć samo uvriede i dosjetke iz mojeg dosadanjeg političkog djelovanja crpljene i proti meni naperene: to sudim, da će veleštovano uredničtvo toj molbi mojoj zadovoljiti.

Koji u ostalom jesam sa osobitim počitanjem

pokorni sluga

Evgenij Kvaternik,

odvj.

U Zagrebu, 2. srpnja 1862.

Ovomu broju priložen je odgovor Kvaternikov na sl. uredničtvo „Pozora.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 20. U Zagrebu 15. srpnja 1862. **Tečaj II.**

S dalmatinskih gorah.

Po Domovskom.
(Konac).
V.

Kamo mu se je okrenuti, komu se utečí? Niti mu je živjeti, niti umrieti? Sviest ga muči, krv mu se pjeni, ćuti se velikim griešnikom. Uhvatit će me — mislio si je — povesti će me na stratište kano ubojicu. Umrieti ću na žalu pod stienom, kano oni. koje sam njegda s grozom umirati gledao. Po stienah posjedati će moji zemljaci, pa će jecati, žaliti, vlasi s glave si trgati, lupati š njom s težke boli o pećinu, dok svagdje nebudu krvave stope, gdje su gledaoci stajali. Biti će kao što je uvjek bilo, kad je Dalmatinac oplakivao opet jednu izgubljenu dušu. Ali ne! nemogu prouzrokovati tolike žalosti! Tamo na pećini vlada dobar gospodar; k njemu ću se utečí. Tamo samo poznaju uskoka Dalmatinca, o ubojici ni sanjati neće.

I penje se gorom više i više. Penje se već peti sat gore, a još se nemaša njegova trudna noga zemlje Crnogorske. Bezkonačne čine mu se gore dinarske.

Al napokon! opazi Vuk pred sobom brieżuljke nakićene raznovrstnimi voćkami. I uzradova se srce njegovo, što se je jedared već uzpeo gori na vrhunac. — Al se je ljuto prevario! Došao je istom na polovinu vrha, a što se je ravninom činilo, nije bilo ino, nego kut u stieni, koji su si njekoliko obiteljih izabrale i u dražestan vrt pretvorile. Još jedan korak i Vuk je stajao na zelenoj livadi pod rodnimi voćkami.

Odahnuv malko, baci se na zemlju i obrati lice k bezkrajnoj prostoriji. Aj, kakov je to opet pogled! Krajina, more, sve se zaodieva tamno-modrim ruhom, a pod njim izčezava kao dim jedan predmet za drugim. Što, zar gubi vječno sunce silu, da mu je nemoguće u dolinu sjati? Pa ipak pali, peče, skoro da neizpeče Vuka na pećini. Ah to je večer — opet jedna večer dolom razprostirajuća se, a gorom još je jasan, zaparan dan.

Sjedio je dugo pod deblom i gledao — jednu ruku na pištolju, drugu na srdce položiv — turovno u daljinu. Tu na jednoć kano da je začuo nedaleko od sebe glasan uzdah ljudskih grudiuh. Uhvativ čvrstom rukom široki nož, pogleda za sebe i opazi malo dalje, takodjer pod stablom, mlado, od prilike desetgodišnje djevojče. Sjedilo je tiho pod smokvenicom, upiruć turovno svoje crne, nepomične oči u Vuka. Bjelina njezinih nježnih liščah mogla bi biti znakom bolježljivosti, ali te čiste, jasne oči opirahu se tomu. Dvie blistajuće se pletenice crnih vlasih spušćahu se preko sniežna vrata dole niz njedra, što je njezinoj divnoj ljepoti, još veću dražest davalo, Vuk zaboravi na okatrenuće svoju bol, i kao nedokučivom moćju k djetetu vučen, obrati se cielim tielom tomu dražestnomu pojavu.

Djevojče se neuplaši pogleda njegova; nepobježè od debla; nesklopi svoje crne oči. Ruke držeć u krilu, motrilo je mirnim, nepomičnim okom Vuka.

Digitized by Google

— Kako se zoveš, Milko? upità ju prijazno Vuk.

— Irča — odvrati djevojče.

— Irča! uzdahnù Vuk — Irča — zajeca — Irča — povika užasnim glasom. Ali opameti se i žalostno zašaptà: Irča?

— Irča. Reče djevojče, nesnimajuć očiuh s njega.

— Ti si krasna djevojka, Milko! Pa zato čuvaj se onoga tamo kraja — negledji u dolinu tu, — izčupaj želju za njom iz srdca svoga i nigda neostavi naše gore! Zli su dole ljudi, Milko, ljudi okrutni; okaljali bi čistu dušu tvoju, Milko!

Djevojče uzdahne. Podigne oči k nebu, te činjaše se, kao da o nječjem misli.

— Približuje se noć, mila Irčo! reče nakon njekoliko časovah Vuk, željan sam ti kuće dobrih ljudih; vodi me k otcu svomu, Irčo!

— Otca neimamo, ali kuću imamo — odvrati diete k Vuku priskočiv. — Daj mi ruku; odvesti ću te k majci i sestri.

— Vuk položi svoju žuljevah punu ruku u meki dlan djevojčin. Vodila ga je njekoliko koračajah, kad najednoć stane i upita Vuka:

— Ideš li iz dola?

— Idem, odvrati Vuk; na što djevojče nesigurno u daljinu pogledajuć, gdje je njekoliko kućicah stajalo, obrati se k njemu i uzè ga ovako moliti:

— Nereci materi ni sestri, da ideš iz dola; preplašio bi ih obadvie.

— Šutit ću o tom Irčo; neimam uzroka, zašto bi se tim ponosio.

Poslie kako bi to obećao, uhvati ga iznova djevojče za ruku i vodilo ga je k trima kućama, od kojih u prvu unidjoše.

Bio je to za čudo skrovan ljudski stan. Gole četiri stiene, sa dva prozora, ognjište; po zemlji lišće pokriveno vunenim sagom, dva koša, u kutu puška — to je bilo sve što je oko Vukovo izim dvie ženske zateklo.

Obje ženske sjedile su na zemlji slažuć u koš kozji sir. Mladja od njih, tako jedno petnaestgodišnje djevojče, pogledà na prihodeće bez straha i zatečenja. Starja ženska, ledji k vratima okrenutima, ni neobrnu se na Vuka. Gledala je malim otvorom, što mjesto prozora služaše, na naproti stojeću stienu.

— Vodim muža — poče Jrča — koji gorom ide. Želi kod nas noćiti. Hoću li donesti hljeb i sir?

— Sada stopram podižè se drugo djevojče od koša i zabunjeno pogledà na starju žensku, nu ta se ni neganu; po tom oprezno, da to majka ni neopazi, pristupi k Vuku i šaptnu mu:

— Oprostit ćeš nam zemljače! Nemožemo ti dati noćište. Majka nam je bolestna. Irča na to nije mislila, da bi danas u nas zlu noć imao. Ipak odvesti ću te k susjedu, tamo ćeš se moći odmoriti. — I prije nego što bi još Vuk i odgovorio, izvedoše ga meke, biele ručice iz kuće.

— Vrlo mi je drago, da si upravo danas k nam došao — reče mu djevojka. Naši muževi otišli su u Budvu na vašar, nas je tu samo četiri ženske izim moje bolestne majke; a kad ju bolest kida, boje se susjede k njoj pristupiti.

— A što je majci tvojoj? upità ju sažaljivo Vuk.

— Jako je nesrećna — odvrati djevojka i stupiv u susjednu kuću, obaviesti ženu u kratko o čem se radi, našto gospodarica Vuku na postelju odsutnoga muža pokazà i reče: Smjesti se zemljače, kao da bi medju svojimi bio.

Na to starja djevojka opet ode, samo Irča sjedè medju vrata upirajuć svoje crne oči u Vuka.

Umoren s težka i duga puta uljulja se Vuk brzo u tvrd san, okriepiv se prije ponudjenim mu hljebom, sirom i vinom.

Bilo je oko polnoći, kad ga probudi žar svietiljke, koju je gospodarica zapalila. Vidio ju je stajati pred kućnimi vrati, i mahati rukom prama drugoj kući, pred kojom su stajale dvie ženske. Sve tri, kao da nješto prisluškavaju. Zaisto dopre do Vukova uha čudan jauk i zdvojenja puno jecanje.

— To će biti zla noć! — reče gospodarica.

— Doista zla! odvrati susjeda.

Tu zaduva vjetar i utrne svjetiljku. Ujedno zacvili udaljena bura, a naricanje i jecanje razliegalo se je sve glasnije gorami. Vuku to nedadè više mira. Podigne se, opaše se pasom, zadjene za njega nož i pištolju, spopane pušku i izidje van. Naricanje dolazilo je s lieve strane, odkuda je Vuk došao. Oprezno se ogledajuć, udalji se od kuće, kad napokon opazi, da oti glasovi dolaze iz one kućice, u koju ga je s početka Irča uvela bila. Polagano pristupiv k prozoru stane prisluškivati. Vidio je takodjer sve što se unutri radi.

Smiešećim se licem na hrpi lišća ležala je Irča i činjaše se kano da spava. Pred njom klečala je žena, već vriemešna, lomila rukama, jaukala; smijala se, proklinjala i opet proljevala gorke suze. Polag nje klečala je ona djevojka, koja je Vuka k susjedu odvela; tješila je naricajuću, mirila ju divnimi riečmi, — riečmi, pri kojih Vuku malo da srce nepuknù. Ali uzalud je bilo njezino mirenje. Kano razdražena zmija iztrgla se joj druga žena iz naručja. Njen pogled bio je strahovit; oči sjevale su joj užasnim ognjem, razčupanimi vlasi priličila je sve više i više širećoj se vihavici. Lomeć nad glavom osušene ruke, zajecà: Biedan sam stvor, zato neka se nitko neusudi suprotstati mojoj pokori! On je poginuo u svietu, ja moram ovdje poginuti! Vratiti ću se s gorah k zelenomu briegu — vratiti ću se strmoglavce sa pećine; krvju svojom znamenovati ću slabu života svoga stazu — u naručju ljuljajuć kletvu svoju ovdje driemajuću, pojaviti ću se na opomenu ženam našim pod pećinom.

Pa pohitiv k postelji Irčinoj, uhvati djevojče za obje ruke i povuče ju k prsima. Druga djevojka baci se medju sestru i majku i stane ih miriti.

— O nemoj tako — nemoj, mila majko! Što bi ja počela bez tebe?!

— Ti? izusti tiho mati, spustiv opet Irču na postelju. Ti? opetovala je glasom mirnim, ali turovnim. Dakako! Ti si kćerka moja — njegovo diete; za tebe bi morala živiti. Ali što će ta nakaza tu? Što će taj izmet djavlov? Zar da i taj živi, da potvrdjuje moju sramotu, moju nesreću? Dole š njom k onomu lopovu; neka razširi naručaj svoj, baciti ću mu ju u dolinu!

I već je uzdigla Irču nad glavom i kao pobjedonosno podsmiehavajuć se bježala je š njom k kraju gorah.

— Hajd k vragu! krikne; ali u tom okatrenuću spopane Vuk Irču jednom, a okrutnicu drugom rukom. Ova ipak neopazi ništa. U uzburkanoj njezinoj misli činjaše joj se, da je Irča, koju je nad propašću pustila bila, u bezdno propala. Pokrila je lice rukama i stojala kao okamenjena.

I Vuk, uz koga se je Irča pouzdano pritisnula, držao

Digitized by Google

se je tiho i motrio pri sjevanju munjah, na dalnja započimanja žene.

Nakon mnogo godinah bilo mu je opet za čudo blago oko srdca. Griešnik sam, otče na nebesih, jer sam predusrieo svetu volju tvoju, odstraniv s ovoga svieta jedno nevaljalo diete tvoje; ali oprosti grieh kajniku — evo ovdje — ovdje sam opet sve popravio! I zagrliv jednom rukom Irču, drugu pruži prama nebu.

Medjutim je žena spustila ruke s lica, pogledala okolo sebe, pa videć blizu propast — sva se uzdrhtà i klikne u srdce dirajućim glasom: Irčo — za Boga — Irčo!

— Ovdje sam mila majko! odvrati djevojče i baci se u naručaj opet k sebi došavšoj majci.

— Irčo moja! diete bola — diete jada moga! Jesam li te ubila, mila Irčo?

— Nisi majko! veselo odvrati djevojče. On je spasio i mene i tebe.

— On? Tko? Tko je spasio? upità prestrašena žena.

— Ovaj muž! dobri muž, mila majko!

Medjutim je i drugo djevojče dotrčalo; pa opaziv, da se je majka umirila, baci joj se radostno oko vrata.

Ljubav ovu odvrati joj majka kratkim, nu nježnim poljubcem, na što pristupi k Vuku, uhvati ga za ruku i reče mu: Imaj sažaljenja s nesrećnom ženom, dobri zemljače!

— Kako ti to znaš, da sam dobar? Nevjeruj jedinomu okatrenućuću! I ja poznam slične ovim muke, koje ti polag volje božje podnosiš. I u mojem srdcu glodje neizkorenjivi crv!

Žena ušuti, pusti ruku Vukovu, i tresuć se na cielom tielu, stupi korak natrag upiruć se o svoju djecu. U tom pridjoše žene iz kućicah, koje je starja djevojka u pomoć pozvala, noseć u rukuh suho, upaljeno granje.

— Vuče! ciknù najedanput žena i padè na koljena. I Vuk jedva što se je uzdržao na noguh, poznao je svoju ženu, svoju oplakanu Irču.

Drhćućima nogama stupi k padšoj ženi — okrutna misao prodje mu glavom; spopadè suprugu za ruku, uprè prstom na mladju djevojku i grozovitim, hrapavim glasom upità:

— Tko je otac tvoje Irče? Govori, jer ću i ja poluditi!

— Otac — stenjaše žena Vukova — njezin otac — moj krvnik — Palarini!

— Nevjernice! kriknù Vuk, mašiv se noža za pojasom. — Nu to opaziše okolo stojeće žene, baciše se na njega i nedadoše mu izvršiti njegovu užasnu umisao.

Vuk se nije otimao. Iznemogle ruke padoše mu dole i uništen, smlaćen gledao je u zemlju.

Žene po tom odnesoše onesviešćenu njegovu ženu u kuću a malo po malo bilo je opet po kraju gorah tiho i pusto. Samo Vuk ostadè na mjestu. Stojeć pod tim istim stablom, gdje ga je mala Irča u večer našla, gledao je mutnim okom u crnu noć, prem se je još crnija po njegovih grudih razprostrla. — Žalio je na Palariniu počinjeno ubojstvo — žalio je sama sebe, što je vjerovao u vjernost i poštenje svoje supruge; proklinjao je cieli sviet, pa sit ovoga jadnoga života, odtisnu se odvažnim korakom k kraju gorah, da se u crnu propast baci. Al tu oćuti na svom dlanu meku, malu ručicu, a poznati, djetinski glas ozvà se uz njega:

— Ti još ovdje, dobri čovječe? Zašto neideš k nam? Majka nespava više, pita za Vuka, hoće da mu razjasni bludnju, u kojoj se nalazi. Jesi li ti Vuk?

— Bludnja? Bludnja veliš, ti gušteru? škrinù zubmi Vuk.

— Tako veli majka. O hajde k njoj Vuče, pa budi tako dobar, kako si sinoć bio.

— Dobar kako sam bio — šaptnù Dalmatinac — još jedanput pogledà u crnu propast, nu namah ipak obrati se i stupi k djetetu — pa gle! glas nevinosti ukroti sina prirode. Suprot volje svoje dao se je kao i sinoć Irčom voditi. Mumljajuć nješto o gušteru i rodu zminjskom, stupao je poput sputana risa polag djeteta; unišav š njom pod krov nesrećne žene — sasluša njezino opravdanje, pa kao diete suze roneć, pane svojim dragim u naručaj.

VI.

Trgovac Palarini nebudući smrtno ranjen, probudi se za njekoliko satih k životu, pa ipak je odprto rekao, da bi poznao muža, koji ga je ranio. Spominjahu mu opravnika ugljevnih rudah, opisivahu mu obličje i odjelo, pa da ga uzraduju, sobčiše mu, da je taj čovjek već i u uredu ubilježen, i da se u brzo naći mora. To je Palarinia veoma poplašilo i neodvlačno zapovjedi, da mu se urednik u kuću dovede, koga je uvjeravao, da je posve kriva sumnja — da se je s opravnikom ugljevnih rudah u miru i pokoju razstao, da je dvajuh ranah u prsa istom časak kasnije po odlazu opravnikovu dopao, da ipak čovjeka na njega navalivšega dociela nepozna. Da pako želji ureda zadovolji, opisao je tu osobu, ali tako, da nije žive duše u cieloj Dalmaciji bilo, koja bi tomu opisu Palariniovu priličila.

Buduć pako, da mu nije — kao što se samo sobom razumije — do poćere za izmišljenim zločincem stalo, to je ciela stvar domala usnula. Pomoćju liečničkovom ozdravi Palarini ponješto na tielu, a pomoćju božjom i na duši. Smatrajuć to već odprije, kao kaznu božju, što ga nebesa djecom neblagoslove, prem je već njekoliko godinah oženjen bio, nebi se mogao za živu glavu odvažiti, da izdadè Vuka. Mnoge je noći ipak u strahu bdijuć probavio, da mu se taj još jednoć nepovrati. To neprestano plašenje tako je jako na Palarinia djelovalo, da se je već nakon njekoliko mjesecih rad bolešljivosti trgovine odrekao.

Na gorah neostadè njegova bolešljivost tajnošću. Dalmatinci, na pazar u Spliet dolazeći, saznadoše sve, što se je u kući Palariniovoj dogadjalo. Brat pripovjedao je bratu, kako stoji s mužem bez srdca, pa tim putem saznao je i Vuk, što mu je čuti milo bilo.

S toga, što mu ni svojom izkrenom ljubavju nemoguće bijaše ženino često napadanje mahnitosti ukrotiti, odvaži se napokon Vuk, Irču s očiuh materinih odvesti. Mislio je dugo kamo i komu bi to milo djevojče povjerio, koje mu je svojim veselim srcem i nevinošću već prvi dan omililo; dok napokon nesaznadè, da u Palarinia neima djece. Znajuć da kod otca djetetu zlo biti nemože, niti časka nepočekà, no posadi Irču na magaricu i spusti se do Splieta.

Pojavljenje njegovo pri postelji bolešljivoga trgovca, malo da ovoga neusmrti. Ali pošto mu je Vuk mirnim glasom uzrok svojega dolazka razjasnio o nevoljnom stanju svoje žene progovorio, te napokon Irču Palariniu predstavio s molbom, da ju kod sebe zadrži; da će tim možda žena njegova opet ozdraviti, kada jednom živi dokaz svoje nesreće nebude više pred očima imala — podižè se Palarini i drhćućim glasom upità Vuka: Ti mi dakle praščaš?

Digitized by Google

— Prašćam — rad male Irče — rad kćerke tvoje! nu mi smo i bez toga namireni, odvrati Vuk, na što ga Palarini za ruku uhvati i srdačno se zahvali na tom njegovom izjavljenju, koje mu je težki kamen sa srdca svalilo. Zagrliv kćerku svoju oko vrata primi ju radostno pod svoje vlastito diete, te si je samo još želio, ako mu se je nadati, da se je nebo š njim pomirilo, da ga i Vuk više neostavi. Nu tomu se je Vuk protivio; ljubio bo je nad sve svoje gore. Ali molbe Palariniove spojiše se s maznimi Irčinimi cielovi, koja bez njega nigdje ostati nehtjedè — te tako Dalmatinac skrenuv ramenima reče ipak napokon: No, neka bude! Živiti ću u Splietu Irči za volju, tvomu djetetu za volju Palarini.

I već mjesec danah poslie toga oprosti se Vuk sa svojimi gorami, ženom i puškom u naručju, a kćerkom o boku. Primio je krasnu kuću usried vinogradah i vrtovah, a i nješto zemaljah, od Palarinia — na dar za Irču; koja je ipak samo Dalmatinca Vuka za pravoga otca smatrala i kao takova uvjek ljubila. Postala je vremenom krasna, ugledna gospodja; nu ona se je jedino hvalila tim: što je kćerka dalmatinskih gorah.

Pr. Al. T. Požežanin.

Pregled narodne literature.

Prvo doba 1450—1610.

(Nadalje).

Od prozaičkih djelah ove dobe najznamenitija jesu sljedeća: 1) Pistulje i Evangjelja od Bernarda Spljećanina, tisk u Mletcih 1495. (pisane u jeziku crkvenom s gotskimi pismeni). 2) Žitija rimskih arhijerejev i cesarov, tisk. u Rieci 1531. (u jeziku narodnom sa glagoljicom), od biskupa Šimuna Kožičića († 1536). 3. Summa nauka hristianskoga složena častnim včitegljiem P. P. Kaniziem tumačena iz latinskoga jezika v slovinski i vtištena po zapoviedi p. o. p. Gregorija XIII. od Šimuna Budinića, popa Zadranina, tisk. u Rimu 1533. Isti Budinić preveo je pokorne i ine psalme Davidove, tisk. u Rimu 1582. Ovu knjigu izdà vrlo krasno sa životopisom i govorom o Budinićevih djelih Fr. Kurelac 1861. na Rieci. Treća knjiga Budinićeva je: Izpravnik za erei izpovidnici i za pokornici, prenešen iz latinsk. jezika u slovinski u Rimu 1582. — God. 1595. izdao je Faustus Vrančić, iz Šibenika, prvi naš riečnik pod naslovom: „Dictionarium quinque nobilissimarum Europe linguarum lat., tal., germ., dalmat. et hung.“ tiskan u Mletcih. Od nepoznatih pisacah ostadoše od ovoga vremena „Život Ivana, biskupa trogirskoga,“ Život sv. Katarine.“ Ovamo spada i trogirska pripovjedka.

Drugo doba 1610—1835.

Ivan Gundulić, rodi se u Dubrovniku od gospara Franje Gundulića na 8. siečnja 1588. Njegova obitelj bijaše već u Dubrovniku oko god. 930, kadno ju je u novo utemeljenom gradu kralj Pavlimir vratjajuć se iz Rima ostavio. Kako je svoje djetinstvo proživio, toga mu nenapominju pisci. Najprije se dade na književtvo latinsko, osobito na tako zvana studia humaniora, a kašnje na filozofiju. U dvadesetoj svojoj godini posveti se državnim naukom, u kojih je tako silno napredovao, da je i knezom *) dubrovačkim postao. Oko 1610. stupi on na domaće književno polje, pa tu je i bio neumoran do svoje smrti. Oko 1618. oženi se sa Nikolicom, kćerju Sorkočevićevom, koja mu rodi tri sina: Frana, Jerolima i Šišmana. Prva dva obnašahu u austrijskoj vojsci visoke časti, a Šišman umre 1682., kao knez grada Dubrovnika. Ivanova djela jesu sliedeća: 1) Pjesma o veličanstvu božjem (tisk. 1621. u Rimu kod Zanetta, a 1622. u Mletcih kod Gimana). 2) Suze sina razmetnoga (u Mletcih 1622. kod Gimana, a 1703. kod Occhia). 3) Arijadna (u Jakinu kod Salviona 1633). 4. Dubravka. 5) Prorerpina ugrabljena. 6) Armida. 7) Diana. 8) Galatea. 9) Posvetilište ljuveno. 10) Cerere. 11) Kleopatra. 12) Adon. 13) Koraljka. 14) U slavu Ferdinanda II., kneza toškanskoga. 15) U smrt kalandrice. 16) Osman. Iz talijanskoga je preveo: 1) Filida od Skira. 2) Ljubovnik sramežljiv. 3) Jerusolim oslobodjen. 4) Sedam pjesnih pokornih kralja Davida (tisk. u Mletcih 1620. kod Gimana). Ali žalibože nedodjoše sva ta djela naših rukuh. Djela pod brojevi 8, 9, 10, 11, 12 i 13, pa prevodi Jerusolim i Filida propadoše, kako se sluti u trešnji grada Dubrovnika 1667. Slavni pjesnik navrši jedva 50. godinah, kad se iznenada na bodcu razboli i na 8. prosinca 1638. umre, ostaviv krepostnu ženu i svoja tri sina. —

Čim je Gundulić oko 1610. na polje književno stupio, nastà i drugo doba u pjesničtvu dubrovačkom. Staro mjerilo sa četverostrukimi rimami komu su se već pjesnici XVI. vieka, koj kako, uklanjali, morade sada odstupiti, a mjesto toga uvede on lagani osmerac u sve vrsti pjesničtva. Premda se niti time baš mnogo olahkotilo nije pjesničtvo, te i time odviše sapeto bilo, nemože se ipak tajiti, da neodgovara osmerac više duhu našega jezika, nego li onaj dvanaesterac sa četverostrukimi rimami. Tim okovim znao se je on vješto uklanjati, pa gdje nije popustio veras, a tu je morao popustiti jezik, pa se skloniti gdjegdje i na talijansku ili latinsku, da time i mjerilu u koliko je moguće odgovara. Naravno je time jezik kriepak i narodan morao podleći mehkoći i na tudju skloniti, što je od njega osmerac sa svojimi rimami zahtjevao. Čakavština, što je dosada u knjizi bila, morade ustupiti mjesto štokavštini. Premda se već i prije počelo miešati, pripada ipak Gunduliću slava, što je štokavštinu na ono mjesto uzdigao, koje ju ide po naravi, a najviši stepen postiže u „Dubravci,“ premda se niti ovdje sasvim čakavštine otresti nemogaše, kano niti njegovi sljedbenici. U svom štilu poveo se je Gundulić za Talijani; nu čovjek ga nesmije naprečac osuditi, ako promisli viek u kom je živio. Zar negovori i naš narod često više, nego li mu treba? Ako je i tu posrnuo, stoji i to, da je one rieči, što ih ovdje badava potrati, na drugom mjestu znao uzvišenimi misli nadomjestiti.

U njegovih djelih vidi se duša uzvišena i glede slavenstva. Dočim su se pjesnici dosada zanimali domaćimi pojmovi domovine, te mnogi samo nagadjali prostrano slavenstvo, vidimo mi sada Gundulićev duh slobodan i prost na svih poljanah i zemljah slavenskih, koje on neizmjernom točnošću ne samo geografički već i historički poznavaše. Ako se s jedne strane držao Talijanah, odbio ih je s druge sa pravim slavenstvom. —

(Dalje će sliediti).

*) Knezovi bijahu u Dubrovniku svake godine na novo izabirani, te se morahu odlikovati svestranim izobraženjem, a napose državnom vještinom. Veoma riedki knezovi obnašahu dva il više putah istu čast. Oni su vukli plaću državnu, dočim su svi ostali činovnici rodnomu gradu badava služili. —

Digitized by Google

ADEL

talijanska pripovjest

od Silvija Pellika.

Prevod od Gjure D.

I.

(Nadalje).

Vidiše se, da se pogledaše,
Vidiše se i zabuniše se,
Ma im smetnju neosjeti nitko,
Jer je odveć, što je god tam bilo,
Iza pjesme postalo živahno,
Te se diglo pleskanje i hvala. —
Ali dok su žamorali jošte,
Sabrao se iz zabune Adel
I uzimlje jednom rukom arpu,
Drugom vještom ravna na njoj cvieće,
Kojim mu je nakićena bila,
Pa kada se potihnuše malo,
Tegne prstom po srebrnih strunah
I zazuje u čas tili strune
I zvuk rajski zazvuči u sobah,
Da je srdce u zaborav palo!
Po arpi je stao prebirati
A iz gladka grla pjevat pjesmu,
Krasnu pjesmu, junačka bijaše
A o svetom Juraju vitezu.
Milim glasom uzdizaše jade
Liepe kćeri nesretnoga kralja,
Koj moraše kćerku dat na muke
Ljutom zmaju, da se njome gosti,
Oj! kako je pjevao o plaču
O težkome na samrtnom času,
I kako je nadglasio sreću,
Kad je došo kapadočki vitez,
Da izbavi liepost i nevinost,
Koju htjede ljut zmaj da proždrokne.
Pjevao je, nu je opjevao,
Ne kraljevsku kćerku nesretnicu,
Nego samo pod imenom njenim
Predražestnu, krasnu Heloizu.
Onoj dade liepe oči modre,
Onoj dade svilen-kosu plavu
I u licu opjeva ju tako,
Da je svatko već ljubio sliku. —
A tad digne glasom drhtajućim,
Kano da će da se sgrozi nad tim,
Što baš nitko od plemićah neće,
Da se stavi maćem zaoštrenim
Medju zmaja i biednu djevojku, —
Što baš nitko nehtjede posvetit
Svoga maća — slabom, onom spolu,
U kom štovat moramo Mariju! —
Od čuda se onda razvedrio,
Kad zapjeva o ljutome boju,
Kad izreče, da je zmaj poražen,
Kad no kazà, da je sila svieta
Klik i viku urnebesom digla!
Još pjevaše, pravo kazivaše:
Da je vitez, slavni pobjeditelj,
Dok se rulja slagaše u provod.
Da ga vodi u slavlju do grada
Iz čednosti umaknuo tomu —
I pošao u daleke zemlje
Junak tražit junačkijeh djelah.
Tako pjeva i junačkom pjesmom
Junačko si razigrao srdce,
Da mu isto prosinulo lice,
Da očuti — kako Adel nikad —
Neugasno žedjanje za slavom;
A u duši dva mu se rukuju
Dva uzora od hrabra junačtva:
Jedan bio blažen junak vitez,
A drugi je svetčar mu gospodar!
Obim pjeva hvalospjev ujedno,
Oba prosi i moli ujedno
Sve na pjesmu pomoć i podporu,
E bi i on mogo poći junak
Za njihovim junačkijem tragom!
On izpjeva, strast ga je zaniela,
Ma se ova za junačtvom želja
Hrabru starcu, od njegda junaku,
Više srdca dirnula junačkog,
Neg sve one izpjevane hvale.
Dobar starac sad postade bolji,
On bi njemu, da mu zadovolji
Uhuknuo svog junačkog duha,
Ma se hvata maču za korice
I odpaše od bedra ga svoga,
Pa ga pruža zaniemjelu Adi.
Mač mu pruža ovako govori:
„Uzmi Ado, mač ov uzmi diete!
On će, znam ja, kada vrieme dojde,
Da me bude predjih raka krila,
Lovor žeti u rukama tvojim.“
Kad vidiše, što učini starac,
Mnoge gospe, koje ondje biše,
Ustaše se k čestitu pjevaču,
Bogatim ga da nadare dari;
Sama osta, nemaknù se s mjesta
Liepa kćerka plemenita otca.
S osmjehom ju dva put gledne otac,
A kad vidjè, da se ustat neće,
Ovako joj dost umiljno reče:
„Ala kćeri ti jesi jedina,
Koja nećeš da zasluge plaćaš?“
Kad to čula ljepota djevojka,
Osmjehnu se lako postidljivo
I hvata se izpod nježne grudi,
Da odpaše kô snieg bieo pâsak,
Pa se diže na noge lagane
I odprhnu kao ptica laka,
Svojom rukom svoj sniežni pojasak
Da oplete pjevaču na arpu.
Oj! vi dari, dari skupocjeni,
Kako u čas izgubiste cienu!
Tuj će sve vas za koje vremešce
Zaboravnost ko u grobu kriti,
Ili barem s vremenom sve više
Nestajat će uspomene vaše,
Al' pojasak Helojzin pojasak?! . . .
„I bio si pod njezinom grudi! . . .
Ele ti si ućutio dobro
Talasanje u prsijuh njenih? . . .
Ti si pasu ućutio uviek,
Kad joj srdce poče kucat jače
Što bez dvojbe žestoko bijaše,
Kad je čula iz daleka glase
I poznala u njih pjesmu moju,
Ili s mojim sastala se okom
I čitala u njem bolest moju.“
Tako sobom govoraše Adel,
Bulaznio tako je od sada
Ciele sate kad sjetan sjedjaše.
Oj vi noći, kad vlada tišina
Kako svaki glas je odmah čuti! . . .
Zašto tako raznašate zvuke
Od brenkanja Adelove arpe,
Kad u kasnih satovih u sobi
Jer u nesnu s ljubavi boluje.
Samac sjedi, sam po arpi brenca,
Sladki sanak zdravlja mu nenosi,
Niti hoće da ga upokoji,
Zato volji da u postelj neide,
Nego da se na postelji muči.
Dûge noći sjedi i prebira
Vještim prsti strune mnogobrojne
A uz glase srebrozvučnih strunah
Pjeva pjesmu Helojizi dragu,
Bieo pásak, dragi ures arpin.
Lebdjaše mu vazda pred očima
A u grudi slast bijaše jedna;
Stoputah ga u smjernosti ljubi, . . .
Sam se š njime smjerno razgovara, . . .
U govoru i opet ga ljubi
A kadikad i suzami moči;
Jer je zalog ali mio zalog!

Digitized by Google

Gospodična, krasna Heloiza,
Životari u dragoj samoći,
Nikad nije milija joj bila
Nego sada, kad u vrtu sjedi
Med ružami sama nevidjena,
I svojom se zabavlja pameti,
U kojoj se vrte uviek misli
Sve o jednom, o ljubeznom Adi. —
Tù ju samu u tajnoj samoći
Susretnuo mladjahni Adelo.
Divni Bože! kako zadrhtaše,
Kad im oči ulove se plahe? . . .
U čas isti htjede on i ona,
Da pobjegne kano od strašila;
Nu jer on bje sjetan neveseo
Sladkim ga je pozdravila riečmi:
„Je l' Adelo! i vi kad čujete,
Kad dolazi od vremena njekog
Duh da što li? svake noći u grad
I kako uz tihe skladne zvuke
Nješto pjeva kano da uzdiše?"
„Taj duh znaj blaga gospodično!
Mislio je, nadao se čvrsto,
Da mu tajnih tihih uzdisajah
Nitko niti osjetit nemože.
O! tko ih je doušio kada
Gospodično! znak je, da mu nije
Sladki sanak prijateljan mnogo —
A žao bi onom duhu bilo,
Kad bi sanak još i od kog drugog
Odbjegavô, kako bieži njega." . .
U tih riečih nebijaše mnogo
Ali dosta, da se razumiju . . .
Svemu se je dosjećala ona,
Da mu kako izmakne iz škripca
I govoru dâ smisao drugi . . .
Ali sada, nesretna pameti,
Nijedno joj valjano lukavstvo
Uz sve sile neće pasti na um!!
Nješto reče nu smeteno reče,
A vidlo se, da ga sažaljuje.
Iz zabune izvede ju Adel
Govoreći njoj o pokornosti,
Ma tu rieč je tako umiljato
Tako nježno, plaho, bojažljivo
Malodušno skoro izrekao
Da se lako pod njom razumjeti
Riečca „ljubav" mogla i morala.
K tomu jošte tamnim licem doda,
Kako skorom tužno dojde vrieme,
Kad će cvieće, ribnjak i grad onaj
Pogrešiti, da im je nestalo,
Što ih sada tako drage čini:
I zapinjuć u govoru često
Govoraše nješto i o cvieću,
Komu sunce nedaje života
I kako će poniknuti glavom . . .
I kako će jaoh! — povenuti! —
„Hà! dohvatih; razumijem Tebe"
Klikne ona i skoči sa klupi.
Pregrozna je tá misao tvoja,
Ti govoriš kó da smrt si želiš!"
„Gospodično! još u dan on isti,
Kad se drznuh podić oko moje,
Da smiono božicu pogledam
Još onda je odlučilo nebo
Onda namah: da ja umriet moram."
Tople su ju propanule suze,
Kad je čula te posljednje rieči
Ali ipak ostà u držanju
U obrazu i riečih ozbiljna. —
Kao bljesak preleti joj umom
Od zle volje misao grmeća
I u srdcu s plačem ko u kiši
Činjaše se glasno odječuća
Kao da je sama sobom rekla:
„Do tolike sili te sramote?" —
On medjutim kó kamen stajaše,
Niem, bezriečljiv i pun njeke muke
Oborio smjernije no ikad
Svoje oči k crnoj zemlji nice,
Neka bi mu suzna gospodična,
Kad opazi, da negleda suzah
Trh sramote laglje podnosila.
Nu taj pogled razžali i njega
I dirnuto srdce plakat stade.
To je povjest jednog dogodjaja,
Koj niti je proračunan bio
Nit predvidjen sa ikoje strane:
Tako se je uzametovao,
Da je srdca mlada neizkusna
Najtjesnijom prikopčio kopčom
A bolovî napunio grudi.
Ah! kako je, da nikad nemogu
Čiste duše da što i zamisle,
Što protivno krieposti bi bilo?!
Jednom samo razgovarahu se
I to kratko pak i za to plaču
Kao da je i razgovor zloba.
„To je dakle to zahvalnost tvoja?" —
Tako načne sám se korit Adel —
„Takvom plaćom ti naplaćaš dobra,
Kojimi te obsipà gospodar
I sto putah jasno zasvjedoči,
Da sve misli samo dobro s tobom?
Ej Adele! on bì uzor tebi,
Koga htjede u krieposti sliedit
A sad si mu tako zahvalio!
Tako li si upamtio nauk,
Kog ti daše roditelji tvoji?
Tako l' bieda njihova te ganù,
Da se više niti nespominješ,
Kako oni sto nevoljah drugih
Voljeli bi pretrpjeti sami
No se dobrom iznevjerit knezu
Il' činiti, što je nepravedno?" —
Dobri sinak vrlih roditeljah
Sjetio se sladkih uspomenah
I naukah, koje čù kó diete.
Sad su mu se zasjekli u srdce
I ljubav mu k dragim roditeljem
Opojili više prisladili,
I u pamet kan da sviest prizvali,
Jer ga nješto u duši zazebe
I pomislì, da će zlim životom
Siedu kosu, jošte bezprikornu,
Roditeljem u glas stavit zao. *) —
A u težkih znamo kad napastih
Dibati se počela je kriepost,
Da krieposti zastupi na mjesto
Plemenita u srdcu plahoća.
„Što učinih, vajmeh Heloizo?
Što izlanù ustnam nesmotrenim?
Ah! obmama, koja se podrznu
Razžaliti, ucvieliti tebe!
Tu mahitnost, kojoj žrtva plačem,
Ni dužnosti zapovjed u meni
Nemogaše da mi ju utuli! . . .
Da sam bio, ah ne zloban, zao —
Već obmamljen vjeruj, vjeruj meni
I kako ti istinito kažem,
Dokazat će tá odluku sveta,
Da odlazim a za uviek možda,
Da se stanu bogovah uklonim
I več nikad da nevidim tebe.
Italija u nevolji leži,
Njome vlada užasna grozota
I u jadu za osvetom viče,
Ja odlazim, da osvetim hoću
Velikoga cara Berengara. **)
Past ću možda u poštenoj borbi
I nebude svemu tomu dugo,
Što ćeš čuti glasove o meni:
On je bio al ga više neima!
Ti češ onda uzdahnut i reći:
Dok je bio mladjan u životu
Slaba bješe srdca i hrabrosti
Ma u smrti pokazà se junak!"

(Dalje će slieditì).

*) Čini se, da su cieloj pripovjesti ćudorednom svrhom istine: da je najjači potakač na kriepost uzor bezprikornih roditeljah pak iz toga sliedom sliedeća zahvalnost i želja dobrim životom i vrlimi djeli drage roditelje u starosti tješiti; zatim da čovjek, što mu je jača borba strastih s dužnošću, pak se ovoj žrtvuje, da rekoh čovjek takov ima se to više sretnijim scieniti, jer u očijuh svojih vidi se neoskvrnut pače plemenitiji i čišći kao što i zlato, kad izvadi iz ognja; pak ako ovdje i jest skoro obično nezahvalnost ljudih i ovosvietna nesreća plaćom krieposti, da takov pravednjak nalazi dostatnu plaću u svom glasu, svjedočbi svoje savjesti, u pokoju i ufanju, s kojimi i sam samcat lahko u grob leže.

**) Berengara I. izza nesretnih dogodjajah u ratu s Rudolfom ubiše u Veroni urotnici, kojim se na čelo stavi Flamberto. Poslje tri dana osveti ga Milone, taj nesretnomu caru vjerni vojnik, svladavši krivce i na smrt ih odsudivši. Tako pripovieda ljetopis. Po ovoj pripovjesti dočepao se od tih urotnikah jedan, Rasperto, moći u Veroni i milostju kralja Hugona dobi u tom gradu gospodstvo.

Digitizacija ARGO

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. srpnja. Danas u sried srpnja, kadno sunce žeže i peče što najbolje znade, kad je toliko žiteljah na putu po dalekom svietu, po toplicah i po ladanju, mislio bi čovjek, da je sbilja nastala ona tiha saisona pa da ono zaostalih u gradu neide za inim, van da se u trnskih mrzlicah okriepi ili naužije juternoga sviežega zraka u liepoj okolici, — al nije tomu tako. U Maksimiru il gdje mu drago neima jutrom u najljepše poetično doba, ni žive duše; sve spava kó obično pa ide svak na svoj posao, da si žedju za novcem ugasi i nesmeta nikom niti sparina, niti prašina, koja se sve većma po Ilici diže, kad polijači onim lagvom vode tjeraju po cesti, kó da bi radi š njim uteći, mjesto da voze lagano i poškrope kako valja. Nu tu se valjda misli, da treba šteditи vode, kad je i onako u Zagrebu već niti za pitje skoro neima; mnoge su bo žice bunarske izsušile se, da njeki u gornjem gradu rad vode hoće već da zdvoje.

Tu svatko ćuti, kolika je nuždа i koliko bi dobročinstvo bilo, da zastupničtvo grada doskora ugovori poduzeće vodovoda onom enerzijom, kojom je ugovorilo i razsvjetljenje plinom.

Rekoh dakle, da nije one dugočasne „tihe hore“ jer imade svaki dan štogod novoga, ma i samo na „Harmici“ kakovgod halabučan prizor ko njeki dan borba jednog redara s pijanom kukavicom, koju nijedan englezki „Policemen“ nebi nježnije za kosu prihvatio, misleć, kad se čovjek šta prihvati, onoga se nek i drži.

Sa sličnih i različitih igrokazah javnih izvadjaju njeki, da su stanovi i dućani tamo ko „am Graben“ najdragocieniji dok Ilica nepreotme mah.

U kazalištu bje kod temperature od R° + 28. dubkom puni koncert, nadalje „Soirée in ter Duschganitz mit Luftbaloneln und musi aus Pest.“ Veliki koncerti u pivarskoj bašći izvedeni cielom vojničkom bandom. Sajam evo Margaretinski, njekada od velike važnosti, otvoriti će svoje pazarne izložbe itd. Osim toga svega ima i neredah, kako nas oglas poglavarstva gradskoga izvještjuje, naime, da su njeki, razlupav prozore mirnih stanovnikah narušili javni mir i poredak, što se, koliko je nama poznato proteže takodjer i na skinuće jedne njemačke firme. Nu nikoje novine nespominju i motiva tih neredah, koja su vriedna kazne ni za dlaku manje. Slavno zastupničtvo Zagreba, obziruć se na to, da glavni grad Hrvatske zadobije doista i vanjski značaj hrvatski, zaključilo je odmah u prvih sjednicah reorganiziranog vieća, da se njemački napisi uličnі, na trzih i uglih imadu izmieniti sa izključivo hrvatskimi, što se je i zbilja na zadovoljstvo svakoga čestita Hrvata liepo izvelo. Od to doba trudijahu se i svi, koji su nove firme si dali praviti, da im bude napis na poslovnicah hrvatski, kako se svuda opaziti može. Njeki Talijanac izvjesi takodjer, uslied obće zavladavše mode, svoju firmu „Češlaonica i brijačnica.“ Nu po njekoj veoma prijateljskoj kombinaciji prama hrvatskomu narodu i gradu Zagrebu, gdje mu je golu ponaraslo perje, odlučio je skinuti napis hrvatski i izmienit ga sa gorostasnom tablom nad svojim „Atelier-om“ — „Erster und einziger italienischer Haar-Frisir- und Rasir-Salon des J. Bazzoli.“ Takove demonstracije proti vladajućem — bar u narodu dosta putah krepko izraženom načelu, moraju dirnuti svakoga, svoje iskreno ljubećega Hrvata. Tabla je visila jedan dan i drugo je jutro svanulo bez nje. Svako zlo ima svoj uztuk, a tko s vragom tikve sije, sve mu se o glavu lupaju. Nemože se dakako siloviti noćni čin skinuća po nikomu odobravati, tim manje, jer bi se nastojanjem razboritih ljudih, ufamo se, provokaciji takvoj na put stalo, nu mi bi radi i onog poznati, koji nebi postupak, ovamo došavšega tudjinca osudio, koji se i mnogimi takvimi neuzteže prkositi principu izraženu po samom visokom saboru. Koj našinac bi mogao mirno gledati neprijateljsku propagandu na sve kraje, koja se po njekih tjera i nečuvenim bezobrazlukom. Ona fraza nestoji, po kojoj bi svakomu slobodno bilo činiti, što ga je volja, nego si neka svatko napiše u kojem mu drago idiomu, al hrvatski u ovih zemljah diplomatički jezik, mora da ima prvo i najodličnije mjesto u svakom slučaju, pa bilo to na kamenitoj ploči pod Žvircah (Restaurata anno dom. 1861.) o kom smo višeputah u ovom listu jur napomenuli, ili nad brijačnicom, ili bilo gdje god bilo, na kolodvoru, na lokomotivi itd.

Dopis.

Sliedeći nam je dopis poštom stigao, te ga mećemo u naš list; nek se zna! (Želiš li koga poznati podaj mu vlast u ruke). Jedva što se prošle godine na našem obzorju, ako i ne sasma razvedrilo, to se barma magle razvukle — već ima kivnih dušah, kojim je najsvetijom zadaćom zastrieti svaku, ma i najmanju, zraku sunca radjajućega se u našoj zemlji. Pa da to radi sviet inostrani, nebi mu čovjek toliko niti zamjerio, jer je nam i preveć poznato, da se briegovi samo čudom s briegovi sastaju, a vuk i janje, da se nisu jošte pobratili — već to radi sviet rodjen pod našim nebom, povit našim povojem, zadojen našim mliekom, a odgojen — dà, hraneći se još i dan danas — našim hljebom, sviet, velimo, koji bi se morao, da ćuti u sebi još iole poštenja i stida, držati poslovice „čiji hljeb jedeš, onoga i pjesmu pjevaj.“ Mi smo po zlu bogu došli već tako daleko, da već ni košulji nevjerujemo. A što je tomu krivo? Krivo je to, što mnogim pokriva obraz bezobrazjem! U današnjem je vieku čovjek čovjeku ne samo vukom no i udicom. No neka bi bilo tomu tako, kad bi ta udica gonila samo jednu ribu; ali tomu nije tako. Kod nas se baca jedna udica u cielo jato, ide jedan vuk u cielu hrpu.

Čitali smo, a čitamo još i danas sad s ove, sad s one, kako se sviet tuži na naše škole. Mi smo Zagrebčani uprli, reć bi, pogled svoj samo u okoliš, a što nam glede duševnoga razvitka sried sriedimice Zagreba biva, to smo sasvim sbacili sa vidika. A to je ono, što nebi smjelo biti. Dočim naši mužko-pučki i višji znanstveni javni zavodi svaki dan ljepljim plodom dozrievaju, padaju nam ženske škole sve to niže! Naše su majke dale svoje kćerke u školu, da se nauče, čega kod kuće nemogu, pa da budu danas sutra plemenitim štitom (u slozi s mužkarci) narodnjega milinja i vitežkimi majkami budućega naraštaja. Ali dok se njihove kćerke budu nalazile u rukuh tudjeg duha, dotle neka ni nepomisle na to, da će od njihovih kćerkah biti blage pastirice, oli umiljate golubice. Stara bo je istina, da se djeca bacaju na otca ili majku. A budući djeci — osobito ženskoj — učiteljica druga majka, to se djeca bacaju na svoje učiteljice. Je li učiteljica vrla, vrle su i djačice, nevalja li ona, onda ni djačice. Diete je žensko lahko na svašto navesti, ono prima nauku svojega odgojitelja pomnjivije i većom voljom, nego što mužkarci, zato se pri izboru učiteljah — osobito ženskih imade oprezno postupati, da se čovjek nemora poslje kajati. Ima njeki javni djevojački zavod u vrlo pogibeljnih rukuh, te se bojati, da će i ono, što je u zavodu postati štetnim i pogibionim; jer dok jedna učiteljica tjera već danas djecu kući, koja dodju u školu narodno odjevena, dočim ih je prije godinu danah na istu nošnju što bolje nukala, pače silila, to se mi, imajući djecu u takovom zavodu, moramo punim pravom bojati, da će naše kćerke, ostanu li po nesreći još koju godinu pod upravom takova vuka, postati gore od vučicah, te će još bolje podkapati naše torove, nego što im i sam vodja.

Pitamo mi dakle tu gospojicu, sbog česa navaljuje ona na našu nošnju, da i na jezik? Da li morda zato, što ju svojim kruhom pitamo? Jest! Jer drugoga uzroka neima, da izlieva na nas i na naše svoj gnjev. No nije ona tomu kriva, već smo krivi mi sami; mi bo hranimo svojimi žulji uviek, pa hranimo još i danas sve one, koji „dok prose, zlatna usta nose, a kad vraćaju, ledja obraćaju.“

Hrvati dobro znadu, da: „komu je što daleko od očijuh, daleko mu je i od srdca;“ ali oni neće toga da priznadu. Ali doći će vrieme, kaže sv. pismo — a to je vec sada, da će oni morati progledati, ako neće da na vjeke kuburimo mjesto da živimo; jer živeći ovako, ko što se danas živi, neimamo mi nikakve nade na dugotrajan život.

Eto! gospojica jedna proganja u našoj sriedini dječicu, noseću se na narodnju; udušuje tinjajuće iskrice pravoga domoljubja u nedužnoj djeci, samo da danas sutra plamom neuzplamte, a povrh svega toga hini i kalja naše ime, a podkapa naš trud i nastojanje oko narodnjega napredka, veleći bezobrazice: „sramim se biti Hrvaticom i hrvatskih kćerih učiteljicom; no gledati

Digitized by Google

ću, da nebudem dugo imala pod sobom Hrvaticah, već . . .“ Srami se dakle naše dječice, a srami li se našega krušca???

Kad bi na pasju bilo, nestalo bi već davna u gori vukovah, kano što da cigana zapadne gospodstvo, prvoga bi svoga ćaku objesio! Ali se veli „u koze je kratak repić.“

Žalimo, da imademo posla s osobom, koju da zmija ujede i sama bi se od nje otrovala. Nam je hvala bogu i to poznato, da je ta ljepotica vrste, vičuće: „daj ti meni samo sreću, pa me vrgao i u vreću.“ Ta to je baš ono pravo, što ju karakterizira od pete do glave. Nam nije žao što se ona odaljila iz našega kola — jer znamo, da neće nikomu nikada biti na kakvu korist, pa bila Njemkinja, Turkinja ol što ju volja! Samo žalimo onaj kruh, što nam ga ona pojede.

Nećemo, da stvar raztežemo, samo velimo to: „dok je glavah bit će kapah.“ Dok je naše djece, bit će i naših učiteljicah; a koje grizu grieśnimi zubi kruh, onima će se i korice pootimati. Mi smo ponosni svojom djecom, dok nisu u tudjih rukuh; dodju li pak u tudji škripac, onda i ona po zlu škripe, a to je stvar sasvim naravna.

Mi nismo miliunari, da bismo svakim jutrom novu modu preko hrbta bacali, pa da i jesmo, zar bi bili tako ludi, te bi tudjoj samovolji za volju tudja kola mazali, osvjedočeni budući, gdje su kola mudrosti, tuj su dvoja ludosti. Nas hvala bogu neima biti stid s našega kroja, jer je doista prekrasan, pa upravo s toga, što je takav, nedamo da ga tudjim zamienimo.

Dvie su istine na svietu, jedna: gdje koza dahne, tuj loza sahne, i gdje se šljivik kosi, tuj se rakija prosi. To bi se moglo i s nami dogoditi, ako naše poglavarstvo nepreduzme strožije nadziranje po javnih — osobito ženskih zavodih. Mi bismo ovu stvar bili bolje i obširnije pretresli; ali držeći se poslovice: Gdje ti kažu najviše jagodah, tamo ponesi najmanji kuzò“ — velimo za sad još samo ovo dvoje: „Dok se tko sam neosramoti, nitko ga neosramoti!“ i „Doći će božji razsap na vražji nasap.“

Književnost.

* „Narodne novine“ prestale su koncem lipnja biti službenim organom vlade (kako program javlja) i izlaze od 1. srpnja na ljepšem papiru i novimi slovi, svaki dan, posve samostalno pod uredničtvom Dr. Ljudevita Gaja. U razposlatom proglasu priobćuje se budući pravac lista, u kom se žaluje, što je po dubokimi kombinacijami neprijateljah naše sloge moralo ono klasično ime ustupiti mjesto onomu tiešnjemu provincializma.

Čim se krug čitateljah dovoljno razkruži pridavat će se listu opet i Danica.

Predplata je na pol godine u Zagrebu 5 fr., a poštom 6 fr. 50 novč.

* „Cvetja iz domačih in tujih logov“ izišao je 4. svezak na svietlo trudom prof. Janežića u Celovcu. U zanimivoj toj sbirci nalazi se po Cegnaru prevedena glasovita pripovjedka „Babićka“ od slavne Božene Němcove.

* Bogdan Kuzmanović, parok u srbskoj Klariji poziva na predplatu na „Zakon božji, sto poučenjah o deset zapovjedih božjih,“ na 15 tabakah za 1 for.

* Stevan Vladislav Kačanski objavljuje, da će izdavati novi politički list. „Narodnost.“

* Ante Vučić, namjerava u Beogradu izdavati humoristični i beletristični list pod naslovom „Pastirka.“

* Slavoljub Ližičar u Zagrebu, izdao je svojim troškom „Sestrice.“ Transkripcije za glasovir na tri jugoslavenske pjesme 1. Popuhnul je tihi vjetar, 2. Prosto zrakom ptica leti i 3. Pridi gorenc i može se dobiti u odpravničtvu ovoga lista, poštom za 1 fr. 15 novč.

* U Beogradu su izišli „Čudnovati dogodjaji jedne duše“ preveo M. G. Miličević.

Koncert.

Dne 5. o. m. doživismo davna jur obznanjeni veliki koncert na korist spomenika za pokojnog našeg kompozitora Vatroslava Lisinskog. Nastojanjem gospod. Alb. Štrige sastà se liepa kita umjetnikah i pjevačah, da nas upozna duhom glasbe — glasbe slavjanske. Neda se tajiti, da je Lisinskov genij otvorio njeki, za nas osobito znameniti značaj muzike, kog bi on, da ga je Bog dulje poživio, daljnjim vježbanjem doista do većeg glasa i u one krugove bio uveo, koji se u svietu kompetentnimi sudci smatraju, a za nas dosad i nemare. Umjetnost je općenito dobro, al nisu općeniti napjevi naši, pjesme naše izvorne, koje treba iz bogatog vrela naroda crpiti, umjetno porediti za nasladu i više tražećih prijateljah muzike, a to je dični naš pokojnik razumio i tim udario biljeg izvornog karaktera njegovim kompozicijam. Kada o koncertu govorimo, neda nam se da negovorimo ponješto i o samom Lisinskom, koga nemila pograbi smrt upravo u početku njegovog djelovanja i luč ugasi jedva zapaljenu, koja bi imala bila svetiti na obzorju našega narodnoga ponosa. Liepo zamišljene stvari moradoše razbiti se o nećutljivosti suvremenikah, te boreća se nevoljom duša umre u tuzi — mjesto da ljubeznom njegom uzdržani i okriepljeni duh radja božanstvene glasove, kojim se raduje svako nježno srce, plamteće za višjimi svetimi čuvstvi.

Lisinski se je prerano rodio — u vrieme probudjenja narodne samosviesti, kad nebijaše narodu toli do operah, koli do borbe za svrhami političkimi. Danas kad su odnošaji na čvršćem temelju, kad je i hram umjetnostih nješto šire otvoren, našao bi bio njegov genij sigurno većeg odziva. Sve Lisinskove skladbe pune su umiljatosti, nu kolika je smielost u osnovi „Porina“ za ono, a i za današnje doba, gdje su nam od nužde istom poćela o ustrojenju muzikalnih pojmovah; ali glasbenik naš pisao je po svom nutarnjem nagonu, kako mu veljaše živahna mačta, bez obzira na nedoraslost okolnostih, koja neznadijaše cieniti sjajni biser njegovoga uma, već ga pusti u grob pasti, gdje pepelom njegova tiela usahne i vrelo, Bog zna kakovih sve mogućih komposicijah, jedino njegvoj sili samo posvećenih.

Ako i bi danas možebiti Lisinski, da je živ gdješto u inštrumentaciji opere promienio, to se je svaki pozorni slušaoc klanjati morao divnoj ouverturi i sborovom sastavljenim po mladom početniku, nu odgojenim vilinskom milinom glasbene poezije. Šteta što nam nisu sile dorasle za podpuno izvedenje takovoga umotvora, nu svaki sudjeljujući doprineo je taj večer revno svoj dio k velikoj zadaći.

G. Štrigi ravnatelju te glasbene zabave naplaćen je njegov veli trud kod tolikih pripravah obćim izrazom zadovoljstva od pune kuće. Isto je tako naknadila obća pohvala, oduševljeno pleskanje i ono opetovano izazivanje sve sudjeljujuće gospodične i gospodu diletante, kao i voditelja orkestra g. Sl. Ližičara, koji su svi u slogi podupirali plemenitu svrhu.

Za izdavanje pućkih knjigah položiše na novo sliedeća p. n. gg. u Osieku: Hugo Marinović 3 fr., Jos. ml. Fözmajer 2 fr., Jakov Špoljarić 1 fr., Marko Tajčević 3 fr., Mirko Reizner 2 fr., Petar Vukov 1 fr., Adam Ebert 2 fr., Kugler Stjepan 2 fr., Franjo Hrabal 1 fr., Ivan Ažman 1 fr., Jak. Mayer 4 fr., Ivan Šiprak 1 fr., u Valpovu: Stjepan Mavračić 1 fr., Vlašić 1 fr., Dragutin Mikolić 2 fr., u Tamišgradu: Petar Preradović 2 fr., sl. duhovni sbor mladeži zagrebačke za god. 1861 10 fr., za god. 1862 10 fr., sl. grad Zagreb za god. 1861 fr. 25 za god. 1862. 25 fr. Ukupno 99 fr.

U Zagrebu 15. srpnja 1862.

Blagajničtvo Matice ilir.

M. Krešić.

Rebus od Izidora Kršnjavia.

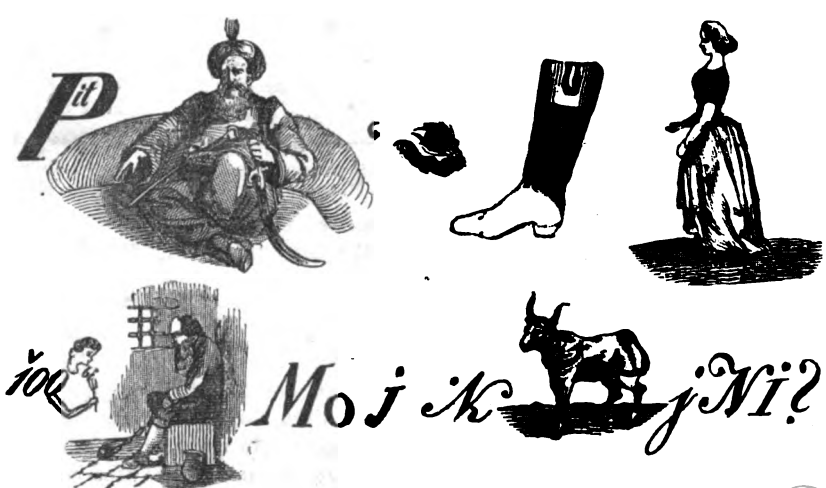

Pozivamo uctivo

svekoliko štovano občinstvo na predplatu za

„Naše gore list,“

od srpnja do konca godine

za for. 3 a. vr.

Novim predplatiteljem možemo jošte služiti sa svimi brojevi prvoga polugodišta za 2 fr. 50 n.

Sakupiteljem predbrojnikah na Naše gore list darujemo za trud svaki šesti iztisak.

Molimo svu gospodu, koja nam što duguju za Naše gore list, za koledar ili „Ladu“ da nam novce što skorije poslati izvole.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 21. U Zagrebu 25. srpnja 1862. Tečaj II.

ADEL

talijanska pripovjest

od Silvija Pellika.

Prevod od Gjure D.

I.

(Nadalje).

Ko što u njem tako i u grudi
Helojzinoj plamti, uzdiže se
Sjajna zraka od krieposti sjajne.
Nehini se, licumjerstvo baci —
I taštog se ponosa okani,
Pa se š njime u razgovor pusti
Kao sestra iskrena, jednaka
Nu uza to s njekim dostojanstvom
Dobre majke, dà jedne kraljice,
Ali kako govoraše ona
Tek ljubeća govorit mogaše.
Bješe jezik, kojim govoraše,
Mio, zvučan i od čarne slasti
Da ga samo razumjeti mogu
Izborita, čista, krasna srdca,
Koja ljube, kako no ljubljahu
Heloiza i njezin Adelo.
Čudan govor, koj ganu do suzah,
Što obodvim kapahu niz lica,
Al opravi, da si od tog dana
Poćutiše oba, da je bolje
Ajmeh možda — jer su nesretniji!
Bješe njezin sladjan, tužan govor
O vjenčanju, što ga tajko veće
Mladoženji i inim ureče.
Oj što reče nikad neobriče! . . .
To je ono, što već svatko znade,
To je ono, što umnaža jade! —
I dužnostju svetom zove ona
Dužnost ovu, koja zapovieda
Kano zakon, da se sad razstanu,
Razdaleko jedno od drugoga
U razdvoju da pokoja traže.
K tomu doda vrlim nadahnućem,
Kako čovjek uzdići se može
Nad bolove, nad žalosti ljute,
Kad trpljivo i odvažnim srdcem
Sve udarce, koje usud daje,
Podnositi, pretrpljeti znade.
I još više, kako ak' se trsi
Da mu uzdah i glas ide često
K okolici, kojoj sam se prognà,
Kako onda olakšicu ćuti,
Pa kad stane pripoviedat o kom
Pripovieda sve s oduševljenjem,
Da se svatko uzraduje veleć:
Znam ga i ja, i ja vidjeh njega
I momu je srdcu drag i mio.
Još napokon glasom popriek nježnim
Ukori ga ljubko Heloiza,
Što je reko, da u prvom redu
Stavljati će pred mač svoje grudi
I tražiti sebi smrt sjegurnu:
Pa mu stavi čvrsto na srdašce
Da se čuva — čuva i da živi!
„Heloizo! udaljen od tebe?“ . . .
„Jest, ma živi! Živi domovini,
Roditeljem . . . i na utjeh sladki
Živi svojoj Helojzi takodjer.“
I time je sad bačena kocka
Riešena je sudbina junaku,
Koju će mu donieti budućnost!

II.

„Blago tebi mladi inostranče,
Što se nisi mrzkao da dojdeš
Simo u dom jednog prognanika!
Bog bi dao, da t' nebude žao!
A kazuj mi mladjahni junače!
Jesi l' možda bio u Veroni
Ili barem jesi l' štogod čuo
O ubogoj domovini mojoj?“

Digitized by Google

„Nisam bio, veliki Valfride!
Još u tvojoj veronskoj krajini.
Kó me vidiš, došo sam ovako
Ravnim putem amo iz Francuzke.“
Ovo reče list mu na stol meće,
I dok onaj list uzme i štije,
Smjerno Adel unj je upro oči
Promatrajuć lice u junaka,
Kom ljepote množtvo brazgotinah
Nemogaše jošte da potaji.
Na Valfridu zrcali se smjesa:
Vojna dvornost, hrabrost i smionost,
Štono mora da probudi ljubav,
Al i čini, da čovjekom projdu
Sve od straha i od čuda trnci.
„Ele sinko bio si pitomac
Gospodara od urezne hridi,
Koj je momu dragomu Eligju
Na samrti zatvorio oči?
A iz kuće starca plemenita,
Gdje si liepo i srećno živio,
Izvabi te tvoja strastna hrabrost
I žedjanje za vojničkom slavom?
Ha! i ja se u tom slažem š njime,
Kad mi piše tugujuć za tobom,
Što si njega mladjan ostavio.
„Vrlo srdce božja volja giblje
I ganuto dalje napred tjera,
A tko nosi takvo srdce vrlo,
Toga čovjek poštivati mora
Ma da za njim i tuguje srdce!“
Kad to mladjan razumio Adel,
Sjetio se i raztužio se,
Što će njegov gospodar se možda
I ljutiti, što je molitvami
Oko njega silio toliko,
Da napokon privolji na odpust.
A ohrabljen, što je liepo primljen
Izravna se i Valfridu reče:
„Oj Valfride, junačino slavni!
Budi meni sa savjetom vodja!
U svem ću te, kako treba, sliedit.
Kad sam čuo o junačtvu tvojem
I o tvojoj vojničkoj vjernosti
Pram našemu ub'jenom vladaru,
Tada zakleh ov mač krvožèdni,
Da ga hoću napojiti krvju —
Crnom krvju crna izdajice!“
„Riedki biser mladjahni junače!
Oj! kako si razvedrio mene!
Moje srdce veselije tuče!
Ele nije još u Italiji
Hrabrih loza posve izumrla? . . .
Vidim: nije — ali avaj Bože!
Podobni su oni kapljam samo,
Osamljene, nepažene koje
Velom nebu izajdu iz vode
I u more padnu uzburkano,
Što ih svojim valovjem dočeka
I u pjenu proždrokne za uviek!
Bog bi dao, ti mi sretan bio!
Ali sada takovo je vrieme,
Kadno valja čekati na sgodu! —
Zahman bi se žrtvovao sada
Za valjana jedina odvetka
Ubijenog našega vladara.
Njemu danas još uviek nad glavom
Ubojita mačem maše ruka!“
„Znano mi je štovani Valfride,
Kako veće davno nastojavaš,
Da nam spasiš kćerku Berengara!“ . . .
A znadeš li, da sam već mislio
Italije novom gospodaru
Hugonu se posve odklonuti, *)
Da neotè iz ubojnih rukuh
Raspertovih carsku gospodičnu?
Vidio je ići pokraj mene
Liepu četu hrabrenih junakah,
Koja se je činila da plamti
Svetim ognjem za čast i poštenje,
Pak je mene taj nevjera Hugo
Privabio do u svoju mriežu,
Da će samnom raditi o miru;
A kad tamo: tù se hule pràva
I nepaze sveta čovječanstvu,
Te ti mene prava pravednoga
Okovaše i zatvoriše me! — —
A gdje su mi ciele moje čete
Sva ostala krasna obećanja?
Tko je od svih samo zaiskao
Da se ima ovršiti pravo
Ili da se neprav čin osveti?
Sramota je ma je istinita,
Da su oni, koje ja i drugi
Za jarostne držali smo lave,
Svi postali kô zecevi plahi,
Da bi od šta ni žalio nebi.
Poslje sam ti umaknuo sretno
Oštrim stražam i zatvoru tvrdu,
I za kratko izhrvao zamak
I uz zamak svoje sam si zemlje;
Pa sam onda, prvi bje mi posó,
Svim robom darovô slobodu
Sa slobodom dao im i hrabrost,
Tako da je zahvalnost i vjernost
S plašljivacah stvorila junake.
Oni su se pokraj mene bìli,
Pokraj mene junački i pàli.
Zalud sam se još uviek nadao,
Da i druge ohrabrit ću moći . . .
Pretežnija mene sila svlada,
Ja podlegoh i pogubih svoje . . .
Gradovi mi padoše u ruke
Nevjerniku Hugi i Raspertu
A ja jedva da dohvatih sgodu
Slab, boležljiv, ostavljen a vrieban
Da pobjegnem u ove planine
Gdje sam našô trudnoj glavi zaklon.
„Gospodine! to obično biva,
Da najbolji iznemoći mora,
Al mu nije otaj pád naprazan;
Jer je smutnja, koja drugim srdca
Iz duboka sna budi i goni,
Da kriepostna, sjajna djela svrše.“
„Čuj Adele! još se nješto nadam
Samo jednu jošte gojim nadu! —
„Kaži mi ju, ja ju želim znati.“ —
„Ta je nada plemeniti Otto. *)
Ja ću k njemu u Njemačku poći
I probudit u njem gnjev pravedan:
Pak on bude, to se tvrdo nadam
Osvetitelj Italije biedne
Osvetitelj izdanoga kralja.“
Projdu dnevi četiri na broju,
Što snovaju osnove junaci,
A petog se rano razstadoše,
Valfrid odè preko velih Alpah,
Adel krenù k nesretnomu gradu,
Gdje je vazal podhibnoga kralja
Divlji Raspert s okrutnošću vlado.
Njemu čine tjelesni stražani
Mnogobrojnu grozovitu četu
Sastavljenu iz lupežah ljutih,
Koji s tudjih došli su zemaljah,
Da plačkaju, kradu, uništuju.
Naš Adelo, da osnov izvede
I sakrije lombardezke želje,
Pojavi se kano srećolovac,
Dolazeći iz zemlje Francuzah,
Odakle ga goni i sudbina —
Mladost ludost — i nemirna želja. —
Kud je išo tud je nasluškivo,
Dok se jednom neudružtvì momku,
Bješe momak burgundezki vojnik.
Hini Adel sliepu privrženost,
Izmišljava čudne pustolove,
Pripovieda, koli milo mu je
I dražestno bavit se oružjem!
Pa kad su mu ponudili službu,
Hinio je, da mu se je neće,
Ali se je nagovorit dao
I stupio Raspertu u službu.
Bio Adel krasan, visok mladić,
Na oružju do skoro izvježban,
Da mogaše stati uz vještake.
Zato nije niti čudo bilo,
Što je pao vladaru pod oko,
Te je njega uvrstio namah
Medj izborne svoga dvora sluge.
Zlo je bilo, ljutito je Adel

*) Rudolf je bio samo kratko vrieme kraljem Italije; moraše bo ustupiti mjesto svoje Hugonu, koga opisuju vjerolomnim, groznim i okrutnim.

*) Čini se, da misli Ottona saksonskoga, koj je od prilike 14 godinah poslje toga zavladao Italijom.

Digitized by Google

U samoći škrgutao zubi,
Što je srdce morao ponizit
Na prevaru, sa koje se stidi.
Prevara je, ali je od nužde,
Time se je potješio kadkad
A inda je i pripravan bio
Da pobjegne da ostavi podhvat.
Kad bi htjeo, imao je sgodu,
Da pristavi k raki Berengara
Sablast onu, koju mu trebaše
Sgodno sčepat sgodnije udavit
Al' da je i smaknuo Rasperta
Izza njega još je u životu
Grozoviti nećak Eugero,
Koj u svojoj jednoj kuli ima
U zatvoru kćer Berengarovu,
Pa bi mogo, i to bi za stalno,
Prolijao ovu krv nedužnu
Toj bjednici, koja otca neima —
Prolijao prije što bi Adel
Osvetio ubijena otca.
Zato neće da bezumno radi
No se svemu domišlja boljemu,
Da nevinost stlačenu izbavi.
Kamo može svakamo uhodi,
Gdje se dade, potankosti pita,
Traži sgodu, na najbolju čeka,
Ugovara, drugovah si traži,
Uredjuje, ustanak pripravlja:
Na mig samo od Valfrida čeka —
To sve Adel za dužnost si drži.
Mnogi mjesec svanù i zapanu
Još Valfrida iz Njemačke neima,
A ovdje se priprave činjahu,
Da se uda kćerka Berengara
Za zloglasna kruta Eugera,
Nek bi tako sve prestale nade
Svih takmacah, što rad nje se svade.
„Pobuniti sviet na javnom mjestu
Na jedan put svima iznenada?
A što za tim — što pobunom samom?
Zar to nisu kušali već mnogi?
Pa doskoro vidiše se žrtvom
Plašljivoga kao babah puka,
Il moraše prije okršaja
Ostaviti zahtjeve junačke,
Da krvolok neusmrti kćerku,
Kojoj život svi željahu sretan,
Da udare jurišem na kulu?
Ali kojim da udre oružjem? . . .
Ah, svačija puna grud je biesom,
Srditi su da nemožeš gorje,
Svi osvetu, osvetu nazivlju:
Ma u nikom neima duha hrabra,
Nit je u kom odvažnosti prave."
Tako sobom promišljava Adel,
Sobom sbori, nikom negovori
Do jednomu starom vjernom slugi,
Koj je njekoć sa njegovim otcem
Jednoj dojki sladko siso mlieko
A poslje mu vjeran bio sluga
Te je sada Adelu junaku
Na svem putu nerazdruživ momak,
Ako i jest već grbeša starac,
Komu već je oslabila ruka
Da je malo od pomoći bila,
Almadejo starac to bijaše.
„Dobri otče" — reče Adel starcu —
„Vrieme leti meni je početi
Iti mi je u pogibelj samom
Al' djevojku hoću da izbavim."
„Kako misliš dragi gospodaru?"
Tako njega Almadejo pita.
„Pod izlikom koje važne stvari
Dobavimo brže s konji kola
Pak pod večer poći ću do kralja
Kan da nosim njemu od Rasperta
Važnih viestih i tajnih glasovah.
A dakako ti ćeš ravnat kola:
Mjesto mene imati ćeš na njih
Njekog drugog cienijeg od mene,
Pak ćeš krenut ne k Hugovu dvoru
Nego odmah putem prema Mljetkom.
Nigdje nemoj časa počasiti
Nigdje stati do obale morske.
Tamo će vas pričekati čamac,
Na kom ti ćeš ljepotu djevojku
K protjeranomu ujaku prevesti."
„Nerazumijem" reče Almadejo
„Kazuj sve mi, što i kako misliš?"
Ele slušaj, kazat ću ti pravo.
Znaš li, starče, da nikog nepuste
K onoj kuli, gdje je zatvorena
Liepa kćerka pokojnoga kralja.
Nitko k njojzi dolaziti nesmje
Sami idu okrutnici njeni
I njihova pouzdana straža;
Tek dojema se služkinama daje —
Jedna od njih dojkinja joj bješe —
Da joj idu svaki dan jedan put
Jadnog srdca požaliti muke
I tješe ju, kako Bog ih uči.
S tima dvjema ja se razgovarah
I učinih šta će dobro biti.
Ja ću obuć dojkino odielo
Pa ću s drugom poći k njoj u zatvor
I ostat ću poslje sam unutri,
A djevica nek se preobuče
U dojkino, u moje odielo
I nek bježi iz tamnice ljute.
Ov ugovor pofaliti nesmije
A to znadeš, da straža nepazi
Na svagdašnje ulazeće žene. —
Već oduže bolestna je ona
Na koje ću ja stupiti mjesto.
Kako reče: ona običava
Šuteć ići dobro umotana
A kad idu kuli iz zatvora
Nitko š njima ić neobičaje
U kućicu, gdje same stanuju.
Sad je noćju tamno kô u rogu
Nikad ljepša za pobjeći sgoda. —
Ele ti ćeš počekat kod crkve
Kako š njima ugovorih o tom,
Pa nek odmah na kola zaskoči,
A ti tjeraj što se ikad može!"
„Gospodaru! što si naumio?!
A tvoj život? . . . Tvoji roditelji?! . . .
„Ta baš starče! mislio sam na njih,
Kad sam nova izvijao sredstva,
Znam ja dobro, da i oni ciene
Čast, poštenje više nego život!"
„Ma dopusti, da ja mjesto tebe
Obučem se i pojdem u kulu,
A djevojku k visokom ujaku
Sam ćeš bolje no ja izpratiti."
Rada bih ti ustupio mjesto;
Jer te štujem a i dostojan si,
Da se život tvoj za uviek slavi, —
A slava je život žrtvovati
Ovakovu plemenitom činu;
Ali starče ti si predebeo
I ma kako ti se omotao
Mogla bi se dosjetiti straža,
Mužko da si, a da nisi žena.
Za to sám ću da pokušam sreću. —
Sakrit ću si pod odjeću žensku
Mač od slavna Helojzinog otca,
Njim ću sjeći, kad uztreba sjeći,
Kog dopane da mrtav ostane.
Dala sreća, da na duže vrieme
U tamnici neupoznan budem,
Dok vi dvoje uzmaknete sretno,
A kada me upoznadu straže,
Pokušat ću, da ih il' savladam
Ili da jim prevarom uzmaknem.
Držat ću se, da mi sve izpadne,
Kako spomen kraljev upokojim." —
Zahman starac prosi, opominje
Zahman starac sad se i opire
Njega neće da posluša Adel.
Jer on znade da i strašivica
Misli kadkad o junačkom djelu,
Nu ga samo junaci izvedu.
Med osnovom, koju junak stvori
I med djelom jest željezna sveza.
Koju neće i najžešći udar
Tako lahko moći prekinuti.
Obe žene dojdoše pred kulu
Tamničar ih liepo pozdravio
I bolestnoj zaželio zdravje!
Na što njemu odgovori zdrava:
„Dà sirota! sad i više trpi
Nego prije, s tog nećemo moći
Kao drugda danas s gospodičnom
U tamnici dugo boraviti!"
To mu reče u ruku mu meće
Nješto novca, da mu pozdrav plati
A podmitljiv tamničar ga stisnù,
I negledeć eda li su prave,
Ponudi im, da ga po navadi
Po zavojih tmičnih kulom sliede,
Dok nedojdu pred tamnicu crnu,
Gdje kraljeva sama kći plakaše,
Tužnoj sobi kad otvori vrata
One u nju a on natrag odè.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

ČIKA LOVRO

po Jokaju Sj. Mv. Iločanin.

Kad se na te spomenem krasno doba djetinje nevinosti, srdce mi milinje raztapa . . . Što je u proljetnjem danu liepa zora, to si ti u životu čovjeka . . . Ah! koli sretan bje djetetom! — Briga me netištijaše, tuga nemorijaše. Kad bih ob dan po krasnih perivojih milog zavičaja, po onih liepih briežuljcih i dolinah divnijih od tempejskih — stobojne zlatne leptire gonio; kad bih po zelenoj gori ljubice, visibabe, gjurgjice i sniežno-bielo glogovo cvieće brao, da ljubljenoj majci i miloj sestrici po koju kiticu prikažem i kad bih se u ovom važnom za diete poslu umorio: u majčinom krilu pokoj, u sestrinom cjelovu bogatu nagradu najdoh. — Ljubav me majčina uspavala, a ja o zlatokosih angjelih, o čudnovatih leptirih, o cviećem zasijanih poljanah sanjao . . . Tako svaka zora, svaki dan novim veseljem i razkošju napunjivaše srdce djetinje. Ali je to vrieme brzo kano munja minulo, da mjesto ustupi mladosti, čarobnoj ovoj dobi, u kojoj se um djetinji kano cviet divno razvija, srdce na ozbiljne ćuti pripravlja, duh bujnom podkriepljen mečtom na ljubav domovine i svega što je plemenito i uzvišeno pričinja . . . Mladost je ružični durbin, kroz kog se mladiću u rumenoj boji pokazuje sviet i život. Mladost je kadno srdce prvi put očuti božanske slasti čiste ljubavi. — Prvi cjelov, kojim smo bielo lice ljubljene djevojke orumenili, do groba je u uspomeni našoj.

„Budi Bogu vjeran; nabožna ćut vladala navjek duhom i srdcem tvojim. Čuvaj se zločestih drugovah. Znaj, da bi tuga u crno zavila majčino srdce, kad bi mjesto ćobra pokvareno iz bielog svieta srdce kući donio. S Bogom sine! božja providnost i moja molitva pratila te u bieli sviet!“

S ovom me preporukom i željom odpravi majka na polje radinosti, na učione, a ja sve obećah i težkim srdcem uputih se na mjesto opredjeljenja.

Poslje šest dosta mučnih godinah, povratih se u svoj zavičaj.

Takove radosti nikad neoćutih, kao povrativši se poslje toli vremena kad ugledah milu domovinu, zagrli ljubljenu majku i dragu si sestricu. — Sav sam kipio od dražestva . . . Medju to stadè mi u praznici vrieme dodijavati. —

Kad se čovjek živahnom gradu i mnogobrojnoj družini privikne, mora mu na ladanju, gdje no je u ljetu sve prazno, po polju — vrieme dugo postati. . . . Tako i meni . . . Zalud sam živahnom duhu tražio zabave, dok mi nakon udes u pomoć priteče.

Dobro sam znao za kćerku susjeda našega Čike Lovre, koja je, kad sam u učione pošao po prilici desetak godinah navršila. Š njom se sastati i zabaviti bijaše najtoplija želja moja. Ali kako? to je tvrdi čvor, a još tvrdja glava, koja bi razmrsit ga znala. — Za svjedočanstvo težkoćah s kojimi ih bje taj podhvat skopčan navadjam opis kurije našeg susjeda, njegovu biografiju i još nješta.

Kuća poglavitog g. Lovre Smiljanića bijaše kao i druge kurije selskih plemićah. — Na čelu imadjaše četir prozora sa zeleni kapci. Da se pako svaka duša prozorom nepribliže, bijahu ovi ogradjeni malom baščicom zasadjenom liljanih, karamfilih, sumbulom, ružmarinom i inim cviećem. Kraj baščice na lievo zidana ograda sa tvrdih vratih i kapijom. Na zapadu dva tavanska prozora, na kojih vjenci rumene paprike, kalotine visjahu u bratinskoj slozi sa srpovih i kosah. Odmah na lievo kraj kapije stari dud, omiljelo spavalište purah, kokoših i pilićah. Pod dudom koliba vjernog čuvar-kuće garova, koji je — mimogred i s oproštenjem budi rečeno — mnogom tranjaru hlače skrojio. Odmah dalje pilićnjak, žitnica, čardak sa štalom i pecarom, sjenara pred kojom plugovi, brane, drljače i drugo orudje gospodarsko u najljepšem neredu ležahu. U sredini dvora golubinjak. — Na desno kad je čovjek unišao u dvor s dopuštenjem garova, koji je od svakog unilazećeg putni list iztraživao — letvena vrata kroz koja se mogaše u kuhinju viditi. Iz kuhinje na lievo jedna sobica — u njoj Jelica ah! Jelica!! . . . U ovoj sobici bijahu dva prozora gledeća na dvor, pred prozorih jargovan, a za jargovanom ogroman plast sjena.

Čika Lovro bijaše čovjek srednjeg stasa; brkove imadjaše mrke i bezprimjerno velike, kojimi, kad bi srdito namignuo, jao si ga tebi! Oči mu vjek kao munje sjevahu, a glas — i sad potrnem, a usti zapište, kad se na taj gromoviti glas spomenem. Udovac je od mnogo već godinah, i u ovom žalostnom stanju sve odurniji, prem dobra i blaga srdca. Jedina zabava, kojom si vrieme kratio, bijaše lov i zaoto je cielu četu lovačkih pasah držao, crnih, bielih, šarenih, kusatih itd., koji nit jednoj živoj duši mira nedadoše, u koje pako bijaše Čika Lovro tako zaljubljen, da bi odmah rat buknuo, kad bi se tko usudio bio uvriedljivo dotaknuti njegovih ljubimacah, s toga je sva družina ove u velikom poštenju držala, dok je Čika Lovro kod kuće — inače se moglo ćuti urlikanja po dvoru i po kuhinji. I to bijaše meni u prilog, jer sam iz dugog izkustva uvježbao, da kada psi urliču, Čike Lovre nije kod kuće i da se onda i jedino onda u susjedstvo ukrasti mogu, jer Čika Lovro mlade ljude — vetrenjake — nije htjeo u svojoj kući trpiti, mnijuć, da ovi nedolaze njemu oli tetki Evi za ljubav, nego za ljubav Jelice. Zato je navjek prigovarao: „tko ima volju kćer moju uzeti neka ju ljubi, ali iz daleka na sto hvatih.“ To se pako meni činjaše kao med kroz staklo lizati.

Jošt moram nješta o tetki Evi da rečem.

Izvjestno nije se znalo o njoj jeli mačuha, supruga ol samo gospodarica Čika Lovre. Dosta k tomu da je M. Tereziju u glavu poznavala, al zaoto okretna kano pijavica. Imadjaše vrlo dobar sluh, a na svoja dva i druga dva staklena oka dobro i vidjaše. Bijaše sva okretna, ali osobito ono udo, koje se u anatomiji jezikom naziva. Strah i trepet ciele družine i mladine, na koju al osobito na Jelicu Argusovim okom pazijaše — pravi cerbero raja moga, u koji pako doći tvrdo sam si u glavu zabio.

Čujem jedan dan urlikanje pasah. Ha! eto liepe sgode. Sad il nikad, pak kud puklo da puklo! Flectere si nequeunt.. mišljah u sebi i brzo poletiv u bližnju šumicu, naberem gljivah punu maramu, te se liepo ugladeć u jedinom galafraku hajd u susjedstvo. Garovu et compagnie pripravih jabuku i tako me podmitjeni čuvari upustiše u te rajske dvore.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

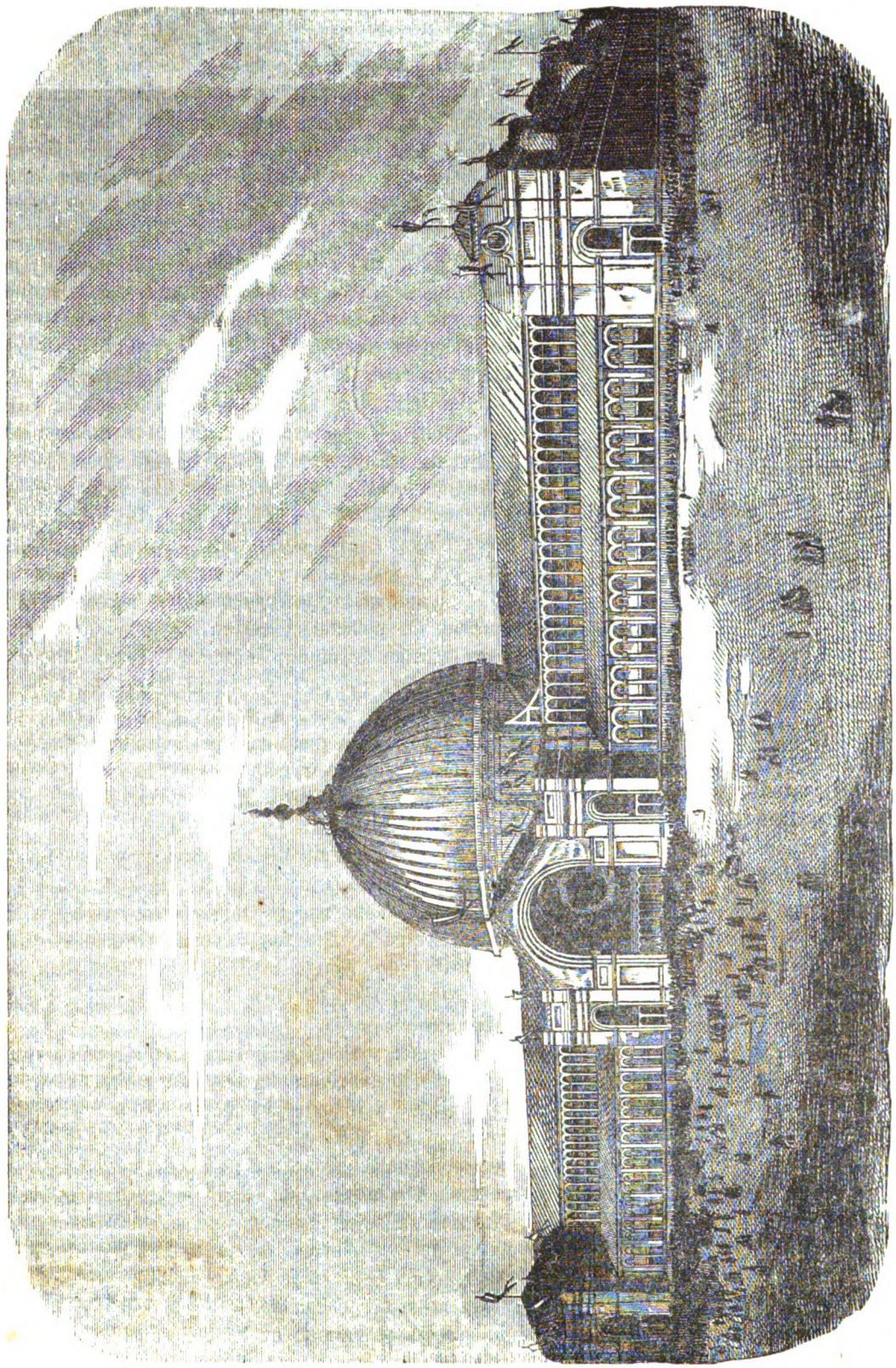

Palača za izložbu u Londonu 1862.

Premda smo već obširno opisali ovaj veličanstveni dom, u kom se nalazi nagomilanoga blaga više nego li mnoga kraljevina vriedi, ipak će biti, ufamo se, našim čitateljem po volji, da im i sliku predočimo po kojoj se laglje razvija pojam o čitavoj zgradi. Dalnja izvjestja o izložbi nastavit ćemo dok zanimiva gradiva više sakupimo.

Digitized by Google

Pregled narodne literature.

Drugo doba 1610—1835.

(Nadalje).

Gundulić je slavan epikom i dramatikom; nu najveću slavu steče si Osmanom. Tu je sliedio Talijane a ponajviše Tassa, komu je i nješto ravan; nu ipak im nebijaše čankolizam, što mu upravo djela svjedoče. Ne samo da je Osmanom nadkrilio sve prijašnje pjesnike dubrovačke, već se njegovo djelo slobodno može uzporediti sa najslavnijimi djeli svih ostalih narodah. Predmet crpio je Gundulić iz povjesti svoga vremena, iz povjesti turske i to smrt sultana Osmana II.

Ako se osvrnemo malo na naše junačke narodne pjesme, te im temelj promotrimo, to ćemo naći „da su malone sve sagradjene na temelju turskih ratovah sa narodom našim. Odkada je srbsko carstvo na Kosovu 1389. palo, teče i neprekidan red narodnih junačkih pjesamah do danas, a u svakoj se pjeva koj junak u boju sa Turčinom. Ovi bojevi sačinju našu narodnu poeziju već do 400 godinah. Turski ratovi zasiecaju duboko nesamo u naše pjesničtvo, već i u cieli živalj naroda našega, pa ako je Gundulić crpio predmet iz ratovah turskih, to je on pogodio u Osmanu temelj našemu budućemu narodnomu eposu. On je izrazio u Osmanu ideu turstva, te joj je odmah u početku nazdravio:

Ah, čim si se zahvalila
Tašta ljudska oholasti,
Sve što stereš više krila,
Sve ćeš pako niže pasti.
Vjekovite i bez svrhe
Nie pod suncem kriepke stvari!

Doista našemu rodu utjeha mila. Seoba narodah za Germane i križarske vojne, za romanske narode isto je, što nam neprestani boj sa Turčinom — temelj narodne poezije — a na tom temelju treba epos našega naroda graditi.

Kako si god sretno Gundulić predmet izabrà (ako i je poljski narod uzeo) tako ga sretno i dovrši, on postignu svoju namjeru: on zabavlja i uči. Ko što su svi prijašnji eposi zabavno-poučni, tako je i Osman, nu ova didaktika je tako vješto umješana, da nesmeta čitatelja, pa ako se u Tassa slavi vješt prelaz od jedne stvari na drugu, to nije niti Gundulić sigurno u tom zaostao, ako mu promotrimo prelaze na razne episode, kojih je sila božja, kano i u slavnom grčkom eposu.

U dramah sliedio je Gundulić Evripida, pa je pridržao onu katastrofu, kojom se taj služi: Deus et machina i prolog u smislu Evripidovu, koga nije Sophokle ni Ešil rabio. U Arijadni jesu karakteri liepo izvedeni, a osobito Ariadna koja je čista djevojka zabludjela obečanji Tezeovi. Pa kada ju on ostavlja u pustinji, znao ju je pjesnik tako narisati, da ju čovjek sažaljivati mora. Za svoje se griehe kaje, sjeća se, ne samo zapuštena od Tezea, već i na brodu, dok je bila ljubljena i milovana otca i majke i domovine svoje. — Čin tu biva u isto vrieme, a mjesto se takodjer nemienja, kano u njekojih grčkih dramah. Ko što je god Evripid najvećma gledao da gane, tako diraju i Gundulićeve osobe duboko srce čitatelju.

U svojih ostalih djelih, osobito u izvrstnih „Suzah sina raznetnoga“ pokazao je Gundulić svestrano izobraženje svoje, silni duh, koj prodire kroz sve magle života ljudskoga, koga je on tako dobro poznavó. Središte njegovih mislih jest Bog i život ljudski, koj mu i skoro svu njegovu filozofiju sačinja, što je na njega veoma mnogo djelovala.

Junio Palmotić, rodi se u Dubrovniku 1606. od koljena Palmotićah, starih dubrovačkih gosparah. Otac mu Gjuro umre jošte za njega mlada, a mati mu bijaše Uršula iz plemena gosparah Gradićah. Već djetetom pokazà Junio ljubav prama naukom, te pripoviedaše često o vilah i citarah, koje je u snu vidjevao. Poslje smrti otčeve podučavaše ga Mihalj Gradić u govorničtvu, naravoslovju i pjesničtvu, a za studia humaniora imadjaše učitelji Kamila Gorca i ježuvitu Ign. Tudisića, oba pobožna i naukom slavna muža. Najprije se dade na pjesničtvo latinsko, a kašnje ga predobi za slovinsko slava rodjaka mu I. Gundulića, i ostalih za njega živućih pjesnikah. Proživiv u ljubavi bratinskoj i običnom veselju dubrovačkom 50 godinah, umrè na 4. srpnja 1657., te bi u crkvi sv. Dinka u Dubrovniku pokopan. O njegovu umu pripoviedaju suvremenici, da je divnom brzinom sve svoje umotvore uzpisao. Osobito se je odlikovao u kolu, gdje je on improvizatorom skladao pjesme, te dok je kolo jednu kiticu ponavljalo, sastavi on sljedeću sve ljepšu i umniju. Kada je Kristijadu napisao, znao ju je na izust ne samo onako, kako ju sastavi i popravi, već i sve promjene redom, kako ih je uveo. Život mu bijaše ponajviše miran; jedina ga nesreća stignu smrtju otca svòga, dvajuh udatih sestarah i od srca mu brata Ivana.

U Palmotića sjedinjena su dva najuzvišenija pojma: Bog i narod. Da pokaže potomstvu, da je bio dobar kršćanin, prevede latinsku kristiadu, Jerolima Vida, te joj doda osim Vidovih 6 pjevanjah jošte 18 svojih. Tako ostavi spomenik svoga štovanja prave vjere; a uz to izpjeva i svetu Katarinu od Siene mnogo inih pjesamah na slavu Boga, Bogorodice i svetacah. — U svojih dramah Captislavi i Pavlimiru proslavi svoj rodjeni grad i junačtvo slavensko, a uzvišenoj idei Slovinstva izpjeva pjesmu Glas.

Osim navedenih djelah spisao je mnogo dramah, za koje je gradivo našao u najslavnijih grčkih, rimskih i talijanskih spisateljah. Tako uzè iz Omera svoga Akila, iz Virgila Ulaz Eneje k otcu Ankizu, a iz Ovida Otmicu Helene, Ipsipilu, Atalantu i Boj Ajanta s Ulisem. Iz Tassa Rinaldo i Armida, a iz Ariosta Danicu. Osim toga preveo je od Sofokla Edipa i Donatova Svevija.

U ovih svih djelih pokazao je Palmotić izvanrednu svoju vještinu u pjesničtvu. Pa baš nadaren tolikim darom nemogaše njegov duh podnositi ničesa, što bi ga tištilo. Kod svakoga njegova djela morao se je duh slobodno bez svakih zaprekah kretati, posao mu nesmjede tako težkim biti, da ga nebi on svladati mogao. Kada je što uzpisati mu bilo, pitao je druge za savjet, a onda ga izvede divnom brzinom, što mu je upravo i krivo, da su mu njekoja djela bez pjesničkih uzletah. Stihom je vladao sasvim svojevoljno; nu u stihovih nesastoji pjesničtvo.

Jezik je Palmotićev jezik bosanski čist i kriepak, kako ga nauči na svom putovanju po Bosni, kamo je u tu svrhu i pošao. —

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. srpnja. Uslied poziva gospoje M. u br. 19. „Naše gore lista“ sastaše se vriedne domorodke, gospoje i gospodične i ustrojiše odbor, koji odmah započe svoje djelovanje. Od kuće do kuće hodočastvujući, bez obzira na kišu i težku žegu srpanjskoga sunca, sabiraju od dobrih dušah darove za stradajuću ranjenu braću junačku u Crnojgori i Hercegovini.

Imena čovjekoljubivih darovnikah oglašuju se po svakdanjih listovih, a zapisnik pojedinih svotah i plemenitih licah, predat će se za uspomenu u narodni Muzej. Do danas je unišlo u Zagrebu preko tisuću i dvie stotine forintih, a sabira se kako izvjestno znademo i u Samoboru, Varaždinu i Karlovcu.

Braća naša češka, po nagonu slavenske uzajemnosti, sabraše takodjer za ranjene junake, medju samim pukom preko poldrugu tisuću forintih i do 7 centih zavojah, svilaćah i prtenine. U istu svrhu dati će se 26. o. m. u gradjanskoj strieljani koncert i večerna zabava.

* U Zagrebu je, uz druge civilizatorne podhvate njemačke kulture, vegetirao i „Liedertafel des Männergesangs-Vereins,“ al kada „popuhnul je tihi vjetar“ — odpuhnul je i mile zvukove, koji se jur liepo udomiše u Narodnom domu. Nestalo ga je — toga predposljednjega „Vereina“ i uzkrsnulo je pjevačko družtvo, hrvatsko „Kolo.“ Raslo nam i cvalo i razveselilo nas do skora kojim liepim vokalnim koncertom.

* Dojdući utorak t. j. 29. srpnja jest godovno kobnoga dana godine 1845. Kao svake godine obslužavati će se taj dan u 10 satih kod sv. Marka zadušnice, za neharnom i prikom zgodom, padše žrtve.

Slava budi pokojnomu grofu Gjuri Oršiću Slavetičkomu, koj je ustanovio u slici svete službe božje, za vjekovita vremena, uspomenu tužnoga dana, ostaviv zakladu od 1000 for., kao vienac na grobu onih, koji spavaju pod Lavom kod svetog Gjurgja u vjekovitom snu. Sjećamo se, da su prijašnjih godinah vjence plele djevojčice narodnih učionah zagrebačkih i držuć jih oko odra u crkvi slavile pepeo pokojnikah. Bog zna, zašto je taj pobožni običaj ukinjen?

Dopisi.

(Izvadci iz prijateljskih dopisah).

Pariz 30. lipnja 1862.

Jedva evo malo uhvatih vremena, te hitim u kratko nastaviti moje prekjučerašnje pismo. Neću se upušćati, a neimam ni vremena opisivati potanko vidjene znamenitosti, koje i onako iz različitih putopisah proučiti možeš, štono su je pisci od zanata sastavili; ja ću ti samo od vidjenoga prozaički ponješto natuknuti.

Jučer odvezoh se željeznicom do St. Kluda (Cloud) i Versailja, gdje prijašnji francuzki vladari privremeno prebivahu (sadanji je obljubio Fontainebleau) St. Klud je liep i povelik dvor, velikim Parkom u sried varošice istoga imena. Park je izprosiecan preliepimi stazami, pokraj kojih su redovi drvlja posadjeni i kipovi iz kamena ponamješćeni; u dvor se nemože, jer u njem nitko nestanuje, te je zatvoren, dočim su versailjski dvorovi svaki dan občinstvu otvoreni. U prostorijah dvora versailjskoga smješćena je galerija slikah, koju čovjek samo prolazno jedva za 4 ure pregledati može; ta zbirka slikah i muzeum bogati su i veliki kano i ona parižka u Louvru, dapače na bojnih prizorih je još mnogo i znamenitija. Ovdje su živo naslikane pobjede svih ratovah s kojih se je francuzki narod slavom ovjenčavo, počamši od majdavnijih vremenah, pa sve do Magente i Solferina; naslikani su svi vladari francuzki raznih porodicah od Dogoberta, pa sve do Napoleona trećega i svi glasoviti vojnici, kao i ini izvrstni muževi francuzkoga naroda svih vremenah. Francuzi vrlo rado pohadjaju ove zbirke i s ponosom razmatraju slavu svojih otacah, osobito vojnici oholo razgledaju bojne prizore i oduševljenjem zbore medju se, kako su svagdje slavni bili i pobjedjivali. Francuzki vojnik u obće nemisli na one, koji su za pobjedu izginuli, nego samo one pred očima ima, koji su se slavom ovjenčali i iz krvava boja povratili; nije dakle ni čudo, da svaki francuzki vojnik pouzdanjem na pobjedu u boj ide. Francuzka vlada poznavajuć ćut francuzku, mudro je odredila, da vojnici posade parižke (u kojoj sva vojska izmjenice prebiva) sve odiel za odjelom polaze galeriju versailjsku, čim se ponos i odvažnost i u mlitavu vojniku podiže. Jednako je odredjeno i glede javnih zabavah; od posade parižke imade satnija vojnikah slobodan ulaz u svaku predstavu njekih kazališah i inih umjetničkih družtvah, na taj način nije ni prosti vojnik izključen od zabavah gradjanskih. Osobito je pako znamenito, što se nigdje nevidi francuzki častnik, te bi reć, da ih nit neima; a to je s toga, što izvan službe svi su gradjanski obučeni; tomu je pako ponajvećma uzrok, da gradjanstvo nebude od soldačke haljine smetano, a da častnik svagdje može u gradjanskom družtvu udioničtvovati, gdje mu inače u vojničkoj haljini povoljna mjesta bilo nebi, jednom rieči, Francuz je samo u službi vojnik, a izvan nje je gradjanin. U dvoru versailjskom je liepa dvorska crkvica, koje je uredjenje još uprav onako, kako je bilo pod Louisom XIV. Okolo svega dvora je golemi Park, s množinom preliepih basenah, u kojih umjetnim načinom vodene igre, svakog mjeseca u drugi ponedeljak izvadjaju iz tisuću cievih u svakovrstnih slikah i prilikah, u obće se kaže, da su versailjske vodene igre najizvrstnije u svojoj struci na svietu. Po basenih ribe plove svakojake fele i veličine, od sitne kó mrav, do velike od desetak funtih. Park je umjetno razredjen i razdieljen u liepu zelenu tratinu, u šumu i u redove kamenih kipovah.

Osim vladarskih dvorovah je „Versailles“ varoš veći od Zagreba; ima još i sada preko 30,000 stanovnikah, a prošloga vieka brojilo se ondje do 100 tisućah dušah, dok su dvorovi vladarski središte dvorskih zabavah bili.

Od Pariza moram ti još napomenuti nješto o šumici bulonjskoj i o kazalištih. Šumica Bois de Boulogne veća je od našega Maksimira, a uredjena što se samo ljepše pomisliti može; obično se vozi u kolih kroz cielu šumicu na sve strane, ceste i staze su vrlo široke i ravne, prašine neima ni od lieka, jer se vjekovito polievaju, u šumici je bašća aclimatisacije, to jest, odgojivalište svakovrstnih živinah i bilja afrikanskoga, amerikanskoga, azijatskoga i australskoga, zatim ogromni baseni s vodama, i preliepi veličanstveni vodopad (Cascade) više gostionah, kavanah, slastičarnah i koje kakovih zabavnih mjestah. Šumica najvećma oživi od 4 do 6 ure po podne, tada sve što je liepo, bogato i plemenito u Parizu, dolazi u šumicu. Tu se vidi na tisuće ekvipažah svake vrsti, od liepa fiakra do srebrom i zlatom urešenih hintovah, jahačah množina, a i pješakah dosta, nu sve liepo i ukusno odjeveno. Poslie 6 ure sve se vraća kroz polje Elisejsko na objed stanovitim redom, da se povorke kolesah i ljudstva okom pregledati nemože.

Posjetio sam dva kazališta „Cirque Imperial“ i veliku carsku operu; obe predstave bile su s baletom od 100—200 plesačicah, predstavljači i pjevači dakako izvrstni, osobito prva žena (prima dona) u operi pjevala je kano u gori vila (štono je rieč hrvatska). Zbor opere sastoji iz 3—400 osobah, dakle mora dobar biti, isto tako su orkestri izvrstni. Kazališta su golema i prostrana, znamenito je to, što u „Cirque Imperial“ neima ložah, nego samo kod pozorišta s obe strane po 4 jedna nad drugom, a sav ostali je prostor u otvorenih galerijah sve jedna više druge, počamši od razi zemlje. Zgrada opere uprav je veličanstvena glede svoga unutarnjeg oblika i uredjenja, po klasičnom starinskom ukusu; ima doduše lože, ali sve otvorene i rasipno urešene crljenim baršunom i pozlatom. Znamenito je, da poslie svakoga čina, nastane pravi pazar u kazalištu, tu se čitaju novine, koje prodaocu glasno ponudjaju, pije koje kakov sladkiš, a bogme se i jede i prodaju se svakojake mirišavke, pravi žamor nastane ko na pijacu, a kad se zastor digne, opet je sve najednoć tiho.

Posjetio sam i drugih zabavljalištah, n. p. Etablisman „Bal Mabile“ i „Le chateau des Fleurs“ ove dvie zabave se izmjenice svaku večer obdržavaju u liepih perivojih razsvjetljenih tisućami svjetiljkah i urešenih razkošno množinom cvieća, tu se pleše, jede, pije, igra itd., ovo su mjesta, gdje šiljice parižke glavnu rolu imadu, da

Digitized by Google

ti je vidjeti kako su ukusne i razkošno odjevene, kakovim načinom razdražljivim, ali i razuzdanošću svoj „Quadrille“ plešu, činilo bi ti se, da si kakvom coprijom u idealne perivoje Dumasove donešen. — Sada moram prestati, jer valja mi polaziti preko kanala do prijatelja John Bulla, o kojega ljubezljivosti valjda ću ti skorim pisati, dakako samo na kratko i površno, ko što sam i sada. S bogom i da si mi zdrav pobratime. **A. J.**

London 8. srpnja 1862.

Dragi pobratime!

Težkom mukom dočepah se malo vremena, da ti i odavlje, iz ovoga pradjeda svih gradovah svieta, štogod pišem. Ja sam amo prispio 30. pr. m. na večer, i evo se već 9 danah potucam po ovom orijašu morem opasanom. Da, sada sam sve gotovo znamenitije stvari pregledao, a Temsom ploveć i Cab-om se vozeć k izložbi i inim zavodom, prilično i pojam dobio od samoga grada Londona.

London je znamenit poradi svoje golemoće, poradi središta trgovine svega svieta, poradi velika bogatstva i svevrstne obrtnosti; dočim u ljepoti, udobnosti, ukusu i tananosti daleko za Parizom zaostaje. London ima više golemih ulicah, nego li Pariz, ali je samo jedna „Rižin Strit“ (Regent Street), koja bi se mogla parižkima „Boulevard-ma“ njekom stranom uzporediti; ostale pako sve su zaostale za parižkimi.

Čuvši prije koje kakovih čudesah od Londona, dapače reče mi njeki naš poznati zemljak u Parizu, koji se vraćaše iz Londona, — da je Pariz gniezdo, selo pram Londonu; nadao sam se ja nječem zbilja izvanrednom, čarobnom, nikad nevidjenom, nu moram iskreno kazati, da ljudi, kó što obično u svemu, tako i glede Londona pretjeravaju. London ima doduše palačah, ali se nit jedna, n. p. „Tuilerijam“ takmiti nemože; u londonskih ulicah puno je velikih i liepih kućah i zgradah, ali je izmedj njih dosta uprav malenih kućah, gdje stanar jedva glavu kroz prozor promoli; ukus pako gradjevni posve je jednostavan i nemio, a k tomu su kuće većinom čadjave, da i neokrečene, te na gledaoca ni malo ugodno nedjeljuju. Pretjerano je, da se nemože ulicom proći od tiščine itd., nu ja sam dosada uvjek bez zaprieke prolazio kroz najživlje ulice, gdje je najveća komunikacija. Istina je, kola neprestance ulicami prolaze i svjetina uvjek vrvi po glavnih ulicah, najvećma je tiščina od crkve sv. Pavla do londonskoga mosta (London Brigde), dočim je dosta ostranih ulicah, gdje je tiho kó u zagrebačkoj petrinjskoj ulici; jer množina svieta na parobrodih po Temsi prolazi. Parnik sve jedan za drugim prenose svjetinu s jednog kraja na drugi i moglo bi se gotovo reći, da je Temsa najživlja ulica. Odtuda ćeš po prilici razabrati, da se meni Pariz čini ljepši od Londona, osim, ako u samoj veličini već i ljepota stoji, tada bi London odnio pohjedu, jer je za ⅓ od Pariza veći.

O bašćah i zavodih bilo bi suvišno pripovjedati, kad su te sve stvari manje više slične jednakim inih gradovah, a to ti je sve poznato.

Ono dakle, što se u drugih mjestih nevidi nego u Londonu, jesu Doki, to jest, stovarišta morskih brodovah i skladišta svakojake robe. Najveći je Dok „London Doks“ u njega stane do 100 brodovah, i još se obći kanalom. Brodovi se obično upušćaju kad voda dolazi, a to biva svaki dan tečajem 6 ure; dug je za 6—7 noguh i opet istim redom opada. U Doku je množina magazinah, pisarnicah, stražarnicah itd., te se čini pravim malim varošom; u ovakom Doku leži po 30 do 40 miliunah for. robe i trgovačkoga dobra. Na glasovitom Tunelu izpod Temse važno je to, što ljudi prolaze izpod vode, kano i nad vodom.

Tunel je dan i noć razsvietljen, u njem je dućanćićah, kavanicah i krčmicah, gdje najveć strani štogod založe, da mogu tobože kazivati, da su pod Temsom jeli i pili. Željeznica štono se pripovieda, da preko kućah ide, istinito je na toliko, što željeznica mnogo više leži nego li ona strana varoša, te kako je u Londonu zemljište dragocieno, tako su ljudi pod željeznicom kuće pogradili, u kojih najveć sirotinja prebiva, kano i pod svimi kućami londonskimi, što se vidi, prolazeć ulicami.

U Londonu su tri izložbe, izložba od godine 1851., ovogodišnja i izložba gospodarstvena, ova je zatvorena 2. srpnja; ova je za nas Hrvate glede materijalnoga napredka naše hrvatske domovine gotovo važnija, nego li obćenita velika izložba; jer u rukotvorinami višje obrtnosti i makinizma, kasno ćemo se mi zapadom natjecati moći, dočim u gospodarskih strukah i zemaljskimi proizvodi malom samo pomnjom i znanstvenom podporom možemo veliki korak napred učiniti. Žao mi je, da ti predbježno o ovoj prevažnoj gospodarskoj izložbi, kano i o drugoj u obće radi pomanjkanja vremena i mira, ništa potanko pripovjedati nemogu, nego samo površno napomenuti. Izložba ovogodišnja sveobća najjače je dakako posjećavana, u njoj sam i ja pet put bio. Ona strana, gdje su svakovrstne makine izložene, kojih veći dio ondje na mjestu i posluje, čini najveći utisak na prisutnika; ondje na jednom mjestu, vide se ujedno svi strojevi za svakovrstne tvornice, te tko je to vidio, neima potrebe ine fabrike ni gledati. Englezki i francuzki odiel najvažniji su; kod njih makine predu pamuk, navijaju, tkaju, pletu, šiju, vodu puljaju, vodopad proizvadjaju itd. Za ovim je važna strana Francuzka u izložbi, ona je, može se reć, izložba u izložbi; odiel najljepši i najukusniji, osobito, kad se s galerije pogleda kano najčarobniji cvietnjak u perivoju. Zatim lepo je i veličanstveno pregledati svu izložbu s galerije, to jest, cielost njezinu, po kojoj se gomile svieta motaju i valjaju k piramidi predstavljajuć zlato izkopano i doveženo iz Australije u Englezku. O strani austrijskoj, o odielu Ugarskom, o razbacanih naših stvarih hrvatskih, kazivat ću ti kad se ako Bog da, kući vratim; jer sad se moram spremati na polazak sutra u 10 urah u jutro morem u Ostende, a odanle put Berlina po malo u preljubljenu Hrvatsku domovinu svoju. Pobro Gj. otišo je do Manšestra i valjda će me u Brislu naći, a sada s Bogom i da si mi zdravo pobratime.

A. J.

Brisel 11. srpnja 1862.

Dragi pobratime!

Nakon groznoliepoga morskoga juriša iz Londona do Ostenda, a po tom i duga puta punih 12 urah, evo me zdrava i živa u Brislu od jučer tri ure poslie poldan.

Brisel je liep i ugodan grad, Bulevari svojimi mnogo naliči Parizu, s toga se obično i zove malim Parizom, ali zahman mu ljepota njegove vrsti za putnika dolazećeg iz pravoga Pariza i Londona; pred ovimi velikani u svakom obziru, sve drugo i manje izčezava. Brislu je najznamenitija varoška kuća (Hôtel de Ville) u gotičkom slogu sagradjena preliepim visokim tornjem, botanička bašća i Park, ovaj Park ima i povjestničku uspomenu kod belgijskih Francuzah; jer je u istom Parku bune 1830. god. najžešće boj bjesnio, buduć se u njem holandeska vojska utvrdila bila. Na putnika parižko-londonskoga, štono je debele račune onamo plaćati morao, ugodno djeluje briselska jeftinoća; sa osam frankah na dan, može so liepo živiti. Brisel je skroz francuzki grad, kao i Pariz, čemu sam se čudio, jer sam čuo Niemce toliko putah zboriti o njihovih rodjacih u Briselu i ostaloj Belgiji.

Nješto sam ipak vidio u Briselu, što nevidjoh ni u Parizu ni u Londonu, a to je krinolina, nu opet su ovdašnje nješto manje nego li zagrebačke, valjda zato, što je kod nas u Zagrebu mnogo toplije, nego li ovdje. Doista u ovih je stranah mnogo hladnije nego li u našoj hrvatskoj domovini; ja kako sam iz Beča pošao, smirom sam obučen više zimski nego li ljetno, a i ciela putovanja vrieme je do zla boga hrdjavo, kiša, vjetar, oblačno, sunca sam vrlo malo vidio i s toga mi želja sve to jača, da se čim prije u moju premilu Hrvatsku domovinu povratim i to preko Holandie, koja je na glasu sa svog gospodarstva i marvogojstva. Polazim dakle večeras, ako bog da u Antverpen, odavle u Rotterdam, Haag i Amsterdam, a odanle opet preko Berlina, Leipciga, Drezdena, Praga itd. kući. Nesrdi se, ako ti nebi više pisó prije povratka, znaš kako je mučno na putu s pisarenjem.

S bogom i da si mi zdravo pobratime.

A. J.

Književnost.

* U Pragu izlazit će 1. i 15. svakog mjeseca novi gudebni časopis „Slavoj“ za 1 fr. 20 novč. na četvrt godine.

* „Obrazy života“ češki časopis prestao je koncem lipnja izlaziti, radi nedostatka predplatnikah.

* Od spisah Božene Němcove dokončan je I. dio sadržavajući „Babička Bachorka a krásné pastorkyni“ i „Obrazi ze života slovenskeho.“

* „Bačvanske pesme“ izdaje na sviet Stevân Bošković, zemljomjer u srb. Bečaju, u zbirci bit će oko 200 pjesamah, ciena 40 n.

* „Ustanak srbski pod Crnim Gjorgjem“ dielo Dr. Jovana Hadjiča-Svetića izišlo je izpod štampe po 50 n.

* Karta bojišta hercegovačko-crnogorskoga gotova je i može se dobiti kod uredničtva „Seljaka“ u Novom Sadu za 50 n.

Svaštice.

* Capitel „Land und Leute“ piše iz Požuna njeki Niemac u „Preus. Zeit.“ da na ulicah nije nigdje vidjeti „Cilindra,“ da sve nosi magjarsko odjelo. K tomu pridaje opazku, da tako zvana magjarska odjeća — nije ništa drugo, nego tradicija staro njemačke sriedno vječne nošnje „Reichsbürgertracht.“ Magjari su, veli on u svojoj mudrosti, uzeli od nas zakone, svoje običaje i kroj haljinah — pa su to sve znali vjerno sačuvati, dočim smo mi Niemci tudje prigrlili! — (Bezobrazluk njekih ljudih neima ni kraja ni konca).

* Nove desetice. Po nalogu financijalnog ministerija tiskani su novi „Münzscheini“ od 10 n. u iznosu od 12 miliunah. Od deset danah imamo već u Zagrebu takovih u prometu.

Tiskom Antuna Jakliča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 22. U Zagrebu 5. kolovoza 1862. Tečaj II.

ADEL

talijanska pripovjest

od Silvija Pellika.

Prevod od Gjure D.

II.

(Nadalje).

Čas trajaše i kći sve znadjaše.
Što od čuda što od stida, biedna. —
Zabúni se i nehtjede pristat,
Nu kad mlad ju objekoli vitez
I služavka, od mlada joj draga,
Neprestano prošaše, moljaše,
Sklonila se; jer se je radilo,
Da se makne braku sramotnomu
A tuj sada dibat il oklievât
Značilo bi u zid glavom tući.
Kći kraljeva na mo nemože
Već odielo dojkino oblači. —
Bolestna je dojkinja i slaba
I nemože da boravi dugo
U tamnici s dragom gospodičnom,
Zato već se natrag kući vraća. — —
U sried tužne tamnice si sjede
Mladi Adel ništa negovori,
A tamničar zatvorivši vrata
Obe žene sprovede iz kule — —
To izpadè da netreba bolje.
Kad se Adel sam vidje zatvoren,
Žensko svuče sa sebe odielo
I ostade kao junak sjedeć.
Malo sjedi, malo šetat počme
Malo misli, malo nasluškuje
Nemiran je i u mnogoj brigi
Ma ne za se; a i zašto za se,
Kad u ruci maču drži balčak
Kojim sto je težkih pogibeljih
Slavni Gjorgje slavno savladao.
Lievom rukom pojas Helojizin
K srdcu tiska a na smieh se drži
I baš ćuti, gdje u sve mu tielo
Vrhnaravna moć prodirat stade.
Na nju misli, blaženost uživa,
Na nju misli, sluša i uživa
Al se netom bjegunicah sjeti
I zatreptì sa straha za njima.
„Što će meni Italija reći,
Što će Valfrid? što mi roditelji
A što moja sladka Helojiza
Ak' usudom nesmotrenim jesam
Kćer kraljevu u smrt natjerao?....
A ma drugog nebijaše sredstva,
A s početkom još bi gorje bilo!
Slušam — slušam ma ništa nečujem
Ah! možda se blago nebo smije.
O! daj Bože mojim bjeguncima
Daj im Bože krila strielohitra,
Da im traga potražnik nenajde.
Daj dopusti, da povoljan vjetrić
U jarbola udari na moru,
Da im brzi val ponese čamac
I da sretno zajedre u luku,
Da tlačena nevinost nepadne.
Ja nek umrem, ako 'e volja tvoja,
Ali nedaj da neslavno svršim!" —
Nebi dugo, al mu dugo bjaše,
Svaki sat mu godinom se čini,
Al po malo i toga nestade,
Te svaki stavì mu u srdce
Novu radost i ufanje novo.
Zaplavila od iztoka zora
I malo se kroz luknju prozora
U tamnicu k Adelu nagleda.
Našla ga je klečeća pred križem,
Gdje za milu moli domovinu
I za svega ovog svieta ljude
A najpače za sve one mile,
Koji su mu prirasli k srdcu.
Tako moli i netom počuje,
Gdje se njetko iduć razgovara...

Digitized by Google

Hod i govor čuo se u kulu
I sve bliže k tamnici mu idje,
Ključ zahvati ključanici luknju
Začagrti, glas tamnici pošlje,
Da željezne stresle se rešetke!...
Adel skoči i nasluhne vjerno:
Poznao je govor Eugerov,
Koj je išao da himbeno javi,
Kako mu je odlučio ujak
Ujak njegov, koj rieč neporiče
Dan vjenčanja a taj da je danas!
Jeste čudo — vrata se otvore
Jeste čudo, kad-no zlotvor stane
I velike razkolači oči:
Vidjet hoće slabahnu djevojku
A on vidi hrabrena junaka,
Gdje mač diže u priprav za borbu!...
Ljutit hvata maču balčak kruti
I digne ga i zamahne njime
I sva družba, sva tjelesna straža
Primu mače, da udare š njime.
Dignu viku, ciku, revu, riku
Ov odovud on odonut mahne,
Mahne jedan, drugi put i treći,
Ali zahman — njega nedostižu,
Jer on vještak nanišani sgodno
I oborì prvog Eugera
A za njime i još do dvojicu
Ini brže pobjegoše vanka,
Da prizovu na Adela pomoć,
Činilo se, da š njim čudo biva
I da nebo nad njim štite drži,
Te nijedan do njega nemože.
Oni jošte, što u pratnji biše
Bez oružja stojeći pred vratî
Al čuda se kô okamenili
Te naš Adel upotrebi sgodu
I na vrata u naglosti sune
Cielu hrpu na dvie strane rine
Da se svaki na zemljici najdè
A on zdravo iz kule izajde.
Mlad Adele, čela nabreknuta,
Ide junak i nezna da ide
Na trgove, gdje je mnogo puka.
Kupi junak ljude oko sebe
I povieda, kako oslobodi
Milu kćercu slavnog Berengara
Od nasilna, od ogavna braka,
Pa ih zove i zaklinje pravdom,
Da mu odjelo ovjenčaju bunom.
„Nisam braćo, pusti srećolovac,
Za koga me dosad vi držaste,
Da sam tobož iz tudjine došo.
Ne po Bogu, moja mila braćo
Nego ja sam pravi vaš Talijan
Od salučkih visokih planinah,
Adel jesam, sin prevrla otca,
Koj je bio stari vjerni sluga
I ljubimac udavljenom kralju.
Uspomena blagopokojnika
Zahtjevaše od mladjahna mene
A zahtieva i od svih vas tako
Da srditost — osvetimo njegvu,
Danas bit će izbrisana ljaga,
Tri godine koja vas mi grdi,
Pak će onda govorit vam braća
U gradovih s vami takmujućih:
„Ak Verona i leži u prahu —
Sa zle kobi a ne s plašivosti
Nesretnica u prašinu padè.“
Što je došo čudan — iznenada,
Što dotrći kao junak tamo,
Oduševljen što i rieč poprime.
Mnogo na puk namah djelovaše.
Jakim glasom jako nadahnuje
Svakom srdce, koji njega čuje,
A to nije niti čudo sada,
Kad već rana na njegovu licu —
Za koje on valjda ni neznaše —
Svakom srdce sućustvom napunì.
To učini, da puk danas nije
Kó obično micao se s puta
Raspertovim oboružanikom
Koji htješe, da rulju razgone.
Žestoka se zametnula borba,
Teče krvca ulicom i trgom
Obća cika i plahe ohrabri
Kukavice da junaci bješe!...
To Adelu i podobro došlo,
Koj se stavi baš pred krvoloka
I prime se š njime po junački.
Ele čudna da gledaš prizora,
Gdje grozota grozote se hvata
Ljuta srdjba gdje ljutitu biesnost
Jaka sila silnu silu ščepa
I drži se š njome po pojaske....
Sdvojnost bije a sdvojnost odbija —
Gora goru povaliti hoće
Već krv pjenu, pjena krvcu peče
Probijati kó u ljutih lavah.
Dugo su se borili junaci
A pobjeda njihaše se obim
Te je malo mnoge borioce
Nagibanjem čak dotle pomela,
Da su borbe završili mirom
I zvedljivo gledali njih dvoje,
Smijali se sada pak sgrozili
Sgrozili se sada pak smijali.
Al napokon kao dub se svali
Svom težinom okrutnik na zemlju,
I strastno mu zatamnì se lice! —
Kad to vide njegovi panduri,
Raztrče se u raztrke plahe
A puk im se grohotom smijaše.
Nu se Adel na polak bez duše,
Ako i jest slavno pobjedio,
Sruši evo hrabrenu suborcu,
Koj pod njime kao grob zievaše,
Medju ruke na junačka prsa,
Kamo ga je potegnuo silom. — — —
Htjede sreća, Adel nepoginu;
Za nove ga Bog odluči muke
I iz ove okrutničke ruke
Izbavi ga još za novo slavje,
Ranjen, trudan spasitelj Verone
Vidje samo, gdje mu krvca kaplje
Pak oprezno iz množine one
Krenu samcat i njekamo taplje.
Htjela sreća, Adel opazio,
Gdje k njegovu miču se taboru
Dva junaka kó dva poglavice
Jednoga je od njih prepoznavô,
Vidje mu se da je Valfrid slavni
Pa je junak zavrnuo pred njih,
Vidio je, nepregledao se,
Jer je Valfrid iz Njemačke došo,
Gdje su knezi ljuto zasvadjeni
U razdoru i domaćem ratu,
Da nijedan od njih nemože se
Uputiti k zemlji talijanskoj.
O! sladkoga onog cjelivanja,
Kad zagrlì ranjena Adela
Junačino onaj slavni Valfrid!
Oj! kako mu iz ustiuh teče
Kô med sladka hvala na Adela!
A ne manje divi se i čudi
I hvali ga onaj drugi junak.
Bijaše to kćeri Berengara
Dobra srdca plemeniti ujak
Te je došo svoje nećakinje
Spasitelju neznanu zahvalit. —
Duže vrieme što š njim ostadoše
Svaki dan je već pristav joj ujak
S opreznijim što se dade čuvstvom
Svud Adela motrio, da sagna:
Je-l' mu srdce na čin plemeniti
Ponukala uznosita ljubav
Pram njegovoj liepoj nećakinji,
A u svemu i govoru istom
Držaše se dobri ujak njezin
Daš ljubežljiv i Adelu priklon,
Da Adelu, kad bi Adel htjeo,
Mogaše se probuditi želja,
Koju bi mu izpunio starac.
Vještak Adel razumio dobro,
Kamo starac govorom nišani,
Ma on liepo nevježa se čini,
Da tim laglje ukloni se onom,
Što konačno morao bi odbit.
Gle! čini se kano da mu treba
Bolnom srdcu utješenja sada
Te kan da se njemu prijatelju
Odkrit mora pravo i iskreno,
Da na srdcu olakša mu tuga,
Da sa srdca svali mu se kamen.
I iskreno ko sin otcu svomu
Pripovieda starcu mladost svoju —

Digitized by srcosmos

Kaže njemu kako je ljepota,
Kako kriepost krasne Heloize.
Upalila srdce mu u grudi,
I kako mu za njom srdce plamti!
Sve mu kazà a jedno zataji
Zataji mu, — imaše li pravo? —
Da i ona njemu ljubav vrnù!
Ta znao je, koli je dražestna
Liepa kćerka cara Berengara,
Kako krotka, nježna, tiha, mila,
Kako rad nje takmaše se knezi
I mogući na bogatstvu ljudi,
I kako ju možda kruna čeka:
Ali više nego svi priestoli,
Mila mu je — krasna Heloiza —
Oj žalostne uspomene! ona,
Po kojoj mu sladki biše sanci!
Oj zavjero! oj ljubavi vjerna
Zašto neimaš koristi za njega!
Pak zar neima? Ima i te kako
Jer mu srdce uznosi za slavom!

(Dalje će sliediti).

ČIKA LOVRO

po Jokaju Sj. Mv. Iločanin.

(Konac.)

Pokucnuv na dotičnih vratih, mukli njeki glas najavi „slobodno“ ja pako najljepšom udvornošću unidoh, ali me tetka Eva već kod vratih susriela te: „gle, ta to je Alexa, ala ste narastao od kako vas ne vidjeh, — dà, mladi ljudi rastu kao štir. Pa koje dobro nosite?“

„Donio sam malo gljivah ako bi htjeli primiti“

„Dobro dobro, hvala pa sad s Bogom!“ reče najljepšom namjerom izturiv me kroz vrata u kuhinju.

Eto ti Alexa! mišljah u sebi, gdje si bio — nigdje, što si tražio to nisi našao. Ali sam ipak vidjeo blago svoje Jelicu, koja kod prozora sjedjaše švelom u ruci. — Kad sam vrata otvorio pogleda me i naš se pogled kao munja izmjeni i to dosta dobar resultat bijaše prve moje expedicije.

Pokušao sam od sada višeput tetki Evi presente odnašati, ali od kuhinje dalje nisam mogao doprieti. —

To ne valja; moram drugu osnovati osnovu, da se barem do prozora Jeličinog dokradem. Što namislih to i izvedoh. — Jednoć se težkom mukom uzpnem na prelandati plast siena, i kao rodjeni rodo ugnjezdim se, ter s ove pozicije uzvišene počmem striele bacati na prozor Jeličin..... Ljubovnici se dobro razumiju. Jelica me razumje, odgovarajuć viernim jezikom ljubavi na svako moje pitanje. — Jednoć se usudih s plasta spuzati i kad bi tetka Eva u kuhinju izišla, evo me pcd prozor, da barem prišaptnem božici srdca svojega „Jelko ljubim te“... Al u zao čas! unišavša u taj hip tetka smotriv me ljutito pokuca na prozor i: „gledaj gle toga filozofa — prtljaj odtuda dok si čitav, ljenčino jedna jer ću!.... kako me je dalje blagosljivala nisam čuo nit imadoh vremena slušati, nego liepo preko tarabah čistac....

Poslje nješta vremena, kada se malo razpršiše u susjedstvu oblaci, zauzmem opet mjesto u zviezdarnici svojoj motreć dvie zviezde neba mojeg.... Baš je tetka izišla, a ja rodjen junak s plasta dole, zamolim Jelicu da mi za koji časak uruči na očale tetkine.... koja nebi prvu molbu ljubovnika poslušala.? —... Ja s očali kuči, izvadim povećala, izrežem s kremenom dva oka iz prostog stakla, umetnem ih i sretno uručim Jelici.

Za malo pridjem i sam s maramom grožđja. Sretno u sobu dojdem, poljubim tetku u ruku.

„Dobro, dobro, što ste dobra donieli.... à.. grožđja... al na grožđju bivaju kad što pate i pauci.. — Jelice daj mi naočale.

Jelica donese naočale; tetka jih na uši natakne.

„Jao meni — ta ja nevidim!!... Jelko daj molitvenik da pokušam čitati.“

Ali se za sada očale iznevjeriše, a tetka napole onesviešćena vrnù, ja pako i Jelica u pomoć ..... Ah! kako sam sretan, kako blažen bio dotaknuti se ručicah moje božice — ćutiti kako joj srdašce kuca i grudi biele uzdižu ... no ito blaženstvo bijaše za malo; jer živa ta sablast i u strahu sačuva pozornost.

„Idi Jelko vidi šta pilići pište, podaj im malo hrane. — Sirota Jelka odè tužna piliće hraniti, a mene još tužnijeg ostavi s tetkom Evom.

Sada se s tetkom upustismo u potanko razglabanje o očijuh i očalih. Ja sam i sam očale pokušao i na veliku strahotu tetkinu sudio, da očale za hvat povećaju slova u molitveniku.

Vrieme je, pomislih, izvedi osnovu svoju — sad il' nikad!

„Dopustite draga tetko da vam oči pregledam. Može bit bih mogao pomoći; jer se nješto razumjevam u te stvari“ a tetka se k prozoru primače.

„Hm! ... ozbiljno rekoh,“ čini mi se da je mrena.

„Mrena!“ za ime božje! viknu uplašena.

„Niste osjetila klerutavicu nad okom

„Jesam, jesam!“

„Buditel' se često noćom?!

„Vrlo često!“

„To nije dobar znak ... Pokažite jezik.“ — Nikada u svom životu ne vidjeh trobrki jezik.

„Svi znaci jasno pokazuju opasno stanje vaših očiuh, koje će se još pogoršati ako neočekivana fasa nastupi, da vas lakat zaboli.“ — Znao sam da ju boli. „onda sigurno se imamo bojati amaurose.“

„Jao meni! lakat me boli. No kakva je ta amaurosa?“

„Amaurosa je, kada retinu apoplexia dirne a savršena ablepsia nastupi.

„Za boga Alexa — gdje da si pomoći jadna tražim?!“

„Draga tetko! tu neimamo vremena gubiti; nego lezite liepo odmah u krevet i to na ledja, a ja bježim po lick“

Preletiv kao ptica kući napunim dva stakalca; jedno sapunicom, drugo različitim crnim cukorom. Povrativ se najdoh svog bolestnika već u postelji. Sada ulijem malo od sapunice u oba oka i dobro jih zavežem uzduž i po preko da je samo nos kao katarka virio.

Daklem tetka Eva nije vidila. To sam ja htjeo, a sada ogrlio golubicu svoju po volji, pogledao u modre oči i kako sam jih dugo gledao — Bog da prosti! poljubih koral ustne vatreno, po volji — malo što srdce iz grudih neizkoći ...

„Jelko“! uzdahne oprezni bolestnik.

Digitized by Google

„Neima tetko Jelice u sobi.“

„A što je to cmoknulo malo prije?“

„Začepak sam izvadio iz jednog stakla.“

To nevalja tako .... Tetka Eva ako i nevidi, ali dobro čuje ... moram ju i gluhom učiniti i sjednuv uz postelju pripovjedam:

„Znamo iz anatomije, da su u čovjeka zaoto uši i nos, da kao kroz prozore svježi zrak oživljuje živce očiuh. Ali kad ove živce žar potakne, bojat se je da nebi promah zraka ovaj žar većma uzpirio. Zaoto je potrebno, kao što doktor Šmilax savjetuje — u ovom slučaju jedan od obijuh prozorah, nos ili uši dobro začepiti. Da se pako to ne sluči izvolite tetko dopustiti, da vam ili nos ili uši začepim.“

Tetka je radje uši likvidvirala i ja tako pospješi da ju gluhom i sljepom učinim.

Neizmjerno bijaše sada moje blaženstvo .... Moj se bolestnik umirio, a Jelica kao dobra duša .... Čitav dan provedosmo u ovom blaženstvu ne mnijuć da bi to prestati moglo.

Ljubovnici slabo se brinù o budućnosti.

Sjedio sam u večer s Jelicom ... Tko bi znao što smo se razgovarali!? — kad najedanput nas njeki štropot i buka izbudi iz arkadičkih sanjkah.

Uplašena Jelka šaptnu: „razbojnici“ — ja pako da junačtvo svoje pokažem uzmem jednu zahrdjanu bez kremena kuburu, a Jelka svieću u ruku i tako oružani u kuhinju pred razbojnike!

Na polju je kiša pljištala, a mrak da bi ga sjeći mogao ... drhtali smo kao topolovo lišće ..... Otvorismo vrata ... Jelka vrisnu i sa sviećom upade ... svietlo se utrne: mi ostadosmo u crnom mraku ... opazih medju to njeku neman, koja se prema meni kretaše.

„Sveta Barbaro pomozi! — rekoh u sebi — proždrt će me ... a naperiv kuburu: „tko si božji“ viknuh iz petnih žilah.

— „Al tko si ti, trista milijuna želudacah ....“

Ujuju! to je moj Čika Lovro — pomislih, pa bjež preko kapije, nu tu me prva zgodi nesreća ... Zapne mi za njekakvi, šiljak jedno krilo jedinog gala fraka i ja medj nebom i zemljom visjah.

Medju to čujem kako Čika vrata otvara ....

„Na komade će me izsjeći“ — no potegnuv još jedanput sretno se oprostim jednoga krila a s drugim put pod noge ....

„Stani“ viće zamnom Čika Lovro, „da te ubijem.“ — Pod tim uvjetom ne htjedoh stati .... „Stani da ti noge slomim.“ Jok — tako se nećemo pogoditi.

I tako bježasmo po dugo nehtijuć nit jedan kapitulirati. No za malo opazih da se prostor medj nami sve to umaljava (Čika Lovro 1809 godine učio bježati) I već mi se koža ježila a ledja zabrekla .... I baš je moj Čika zamahnuo, da me opali debrecinskom sviećom, alias nadžakom, kad al nestadoh izpred njega, kao da su me vile odniele. Ali nit on ne imadjaše vremena diviti se toj obsjeni, jer kao da su mu tlo iz pod noguh iztrgnuli padè nakomice u njekakvi ponor, o kom neznadijaše pravo, da li je samo limbuš, ili baš pakao.

Gusta mračina okružavaše Čiku Lovru i on vapijaše:

„Jao meni! proklet sam .... umro i proklet ..... jao meni griešniku! .. navjek mi kazivaše dobri župnik, da ne psujem; jer će me nečastivi odnieti, pak evo me odnesè i to baš u ubojstvenoj namjeri ..... Miserere mei Deus... samo sad prosti i nikad više griešiti — psovati neću ... Izplatit ću dugove — dati ću kćer za ljubovnika ... Prosti i smiluj se Bože!“

No, pomislih, moj je Čika pravi pokornik, moli Boga, ništa se daklem neimam od njega bojati, ali s tim većma kurjakah kojih u susjedstvu u izobilju bijaše. No i tu bojazan brzo ustranim silogismom: ako vuci dojdu, il se bojao il ne bojao, proždrt će me; ako ne dojdu, il se bojao il ne bojao, neće ju me proždrti i izvadiv lulu i duhan zapalim, da su širom iskrice skakale.

„Et ne nos inducas ...“ viknu Čika Lovro mnijuć da već pod njega podpaljuju. Ja pako sve to mirno slušah i gledah, dok me upropašćen Čika ostrugamah u rebro ne bocnù.

„Ne bacajte se Čiko toli jako .... dogodilo se dogodilo, pak šta ćemo .. gdje smo tu smo, no zaoto mi nemojte rebra slomiti.“

„Alexa, dragi Alexa! zar si ti živ, pak ovdje!? to jest, kažimi pravo, gdje smo i kako smo ovamo došli?“

„Došli smo kao kiša iz neba bez lestavah i radujmo se što smo čitavi.“

„Ali gdje smo — kaži?“

„U vučjoj zamki.“

„Šta u vučjoj zamki? trista milijuna .....“

„Nemojte Čiko, ta prije ste zavjetovali ....“

„Šta prije ... prije nisam znao, da sam u tako nepristojnom mjestu. A sada kako da se izbavimo sinovče? .. Dali mu lude filozofije, tko je tu vučju zamku izumio.“

I tako moj Čika još podugo mrmljaše, a nakon se stade tužiti, da on u tom ponoru do zore živ ostati nemože; jer ga komarci bodu kao paklene kliješte.

„Pušite kao ja.“

„Evala sinovće!“ I zapaleć stadosmo pušiti, kao da smo diurne imali primiti.

„A što je to uzame bielo sinovče?“

„To je guska, na koju kurjake vabe.“

„No nit ta neće s nami spavati“ I uzev ju baci u vis, ali po nesreći bijaše ždrelo uzko i tako mrtva guska upade natrag upravo Čiki Lovri za vrat. Tako drugi i treći put, dok ju nakon ja neizbacih.

I sada stadosmo pušiti.

„Ali sinovče,“ stade Čika Lovro, „kakva posla imaš ti u mojoj kući?“

„Dragi Čiko, kud je tud je, zašto bih tajio; ja sam zaljubljen u Jelicu.“

„Dobro, dobro! no tomu je red, da si meni prvo kazao.“

„Nisam ja u vas zaljubljen.“

„Baš nit ja u tebe ... No bez šale, što se ti vrtiš oko te djevojke.“ — Ako ju ljubiš, ljubi ju iz daleka na sto hvatih.“

„Meni se Čiko neće tako, nego iz bliza i to sasma iz bliza. Zaoto najponiznije i najsvetćanije evo ovdje u vučjoj zamki prosim ruku vaše kćeri; i ako vam je po volji još ću i tetku Evu na pridò uzeti.“

„Uzet ćeš šarenog vra .... valjda nećeš da mi ujed-

Digitized by Google

no zet i tast budeš . . . . Nego sinovče, u koje ime da se ženiš, kad nit kuće nit kućišta!“

„Imat ću dragi Čiko sve, jer se ufam na dojdućoj reštauraciji službu dobiti.“

„Pod tom pogodbom budi Jelka tvoja, ali poslje reštauracije a doonde pošteno se vladaj i neuznemiruj kuću moju“ . . . . . .

. . . . . .

Sretnijeg čovjeka ne bje od mene u cielom širokom svietu . . . Jelica srdce i duša srdca mojega, ideal mojih sanjkah, Jelica je moja i s dušom i s tielom . . . Na čast caru sve carevo blago, kad je moje, što mi je srdcu drago . . . . .

* * *

Čika Lovro je na veliku žalost našu prije reštauracije umro. Po tom nisam imao sreću otcem ga nazivati . . . . Oplakali smo ga iz srdca, a za godinu danah priveo sam k žrtveniku moju Jelicu. I nebijaše sretnijih ljudih od nas dvoje.

Fatima.

Knjigu piše Fatima djevojka
A na ime Orloviča Mije:
„Bogom brate Orloviću Mijo
Bogom brate, propadosmo oba.
Hoće otac, da me drugom daje,
Već se svati sakupili ovdje
Po izbor je hiljada junakah —
Al ti Mijo časa nepočasi
Već ti kupi vojsku sokolovah
Pa pričekaj na Morači hladnoj
Nebi li me tužnu izbavio.“ —

Čita Mijo, što mu knjiga kaže
Čitajuć se misli zamislio
Smisli kupit vojsku po kotaru
Tri sto ljudih biranih junakah.

Pod dvorom se Miji skupi četa
A pred četu Orloviću sadje
Banu četa u iztočne strane
Odklen knjiga njega dopanula.

Gorom stupa četa sokolovah,
Ne junaci, reć bi, pečine su.
Išla četa po gori zelenoj
U gori je četu sunce zašlo,
Išla četa po gori zelenoj
Tu i četu zabielila zora

A kad druga zarudjela zora
Pade četa na Moraču hladnu
Pa tu četa šator razapela:
„Braćo moja, sivi sokolovi,
Tu se valja skladno uhvatiti
I sa stranah složno udariti
Pazit ćemo na djevojku mladu
Da ju Turci nebi umaknuli.“

Pukla puška sa iztočne strane
Pukla puška i sa južne strane
Pa se slegnu kita i svatovi
Pukle puške, kó da nebo puče
Dim se sivi podigao k nebu
Lomilo se koplje ubojito
Ko da bura tanke lomi jele:
Četa daje, četica odvrača,
Četa bije, četica odbija,
Četa pala, četica nadhrvà.

Leži četa krvavih tjelesah
I star otac prikrio zemljicu
Svi junaci ledjimice do njeg,
Al medj njimi Fatime neimade
Il je mlada nebu pod oblake
Il ju Turčin umaknuo mladu? —

Pustu krajnu pritisnu tišina
Tužan mir se nad grobovi vije
Jarko sunce pram zapadu išlo
A na koli Fatima djevojka
Gleda uz to tužno polje ravno
Nebi li joj sreća ukazala druga
Mila druga i slobodioca.

Uz to polje gjogo nepoznani
Iz daleka stupa od Morače
Sjetno stupa koli se primiče —
Na gjoginu neveseo junak
O zemljicu oborio lice. —

Vidjè gjogu Fatima djevojka
Djevojci se grudi nadimale:
„Mili Bože, na svem tebi hvala
Evo druga i slobodioca!“

A kad gjogo primaknù se koli
Vidje cura gjogu otca svoga:
„Alah, Alah, glavom on je!“
Pa joj biser prosu se niz lice
Posljednje ga sunce obasjalo —
Niz prozor se koli baci djeva
Djeva padè Orlović dopadè. —

Š. S.

Proglašenje novih svetacah u Rimu

na Duhove 1862.

Prije 200 godinah poginuše junačkom smrti, nu za svetu crkvu u Japanu žalibože bez ikakva uspjeha, 27 mučenikah i ovi bjehu ljetos na duhove proglašeni velikom svečanostju svetcima.

Tom prigodom napuniše putnici Rim sa svih stranah svieta. Franceske novine „Pays“ pripovjedaju o toj riedkoj svečanosti veoma zanimivo i vele medju ostalim: Znalo se je, da će se vrata hrama sv. Petra otvoriti u pó šestoj uri u jutro, nu ipak su bile već čitavu noć prije osim trga i obližnje ulice ljudstvom prenapunjene, da se je iz daleka već čulo, ko kad se grmljavina približava. Tisućah ustah šaptahu samo, pa je naličilo to šaptanje parokružnoj buni i oluji. U pet satih u jutro nebi ni zrno proje dospjelo do taraca, tako bo bijaše trg nakrcan glavom do glave.

U pó šest otvoriše se vrata i za živi čas bijahu svi prostori ogromne crkve prenapunjeni a ostala svjetinja na trgu, premda jošte rano, stradaše dosta od sunčanih trakah, ali u crkvi padahu mnogi od nesnosne sparine, da su ih morali odnieti.

Papinski Zuavi činjahu špalir unutar crkve, a na trgu bijahu poredjene kolone franceskih pješakah. U šest satih unidje sveti otac u sikstinsku kapelu, odkuda je i cieli provod pošao oko hrama sv. Petra.

Najprije idjahu sve na pare sirotinska djeca i fratri iz svih manastirah rimskih, noseć u ruci baklju i pojuć psalme iz knjigah, napose tiskanih za ovu svečanost. Za nebrojenimi vjerozakonskimi družbami sliedjahu župnici i kanonici, dostojanstvenici papine države, crkveni i svjetski. U pó sedam dodje sveti otac na trg sv. Petra, nošen od dvanaest crveno obučenih dvoranikah na velikom stolcu, nasadjenu na nosilah.

Tišina zavlada i sve upre oči u glavu dostojanstvenog starca, u glavu cielokupnoga katoličkoga širokoga svieta. Neima besedah, kojimi bi se opisat mogla velesjajnost njegve odjeće. Zlatna tiara, koja samo njegvu glavu riesit smie, blistala se ko sunce. Pred njim idjahu 322 kardinala i vladike, odjeveni u podpunu ornatu i bielimi mitrami; samo njekoji grčko katolički patriarke imadjahu pozlaćene mitre.

Papa bijaše, strogo uzimajuć, obasut zlatom i dragim kamenjem, da se je svatko čudio čilosti svetoga otca, koji mogaše nositi toliku težinu.

Švajcarska garda, obučena u crvenom sjajnom odjelu, nakićenu zlatom po ukusu srednjega vieka, sačinjavaše vojnu pratnju. Pred prestolskim stolcem nosijahu zlatne tiare i mitre, pune diamantah i smaragdah, koje su tečajem stoljećah poklonjene svetoj crkvi po pobožnom kršćanstvu, te koje

Digitized by Google

čine sbirku dragoga kamenja, kakve u svietu više neima. U pó provoda vidjeti je bilo gorostasnih zastavah poduprtih dugimi prutovi i konopci kao jadra na morskih galijah a nošenih po o. o. Ježuitih, Franjevcih i Karmelitih. Uz barjake mučenikah bjehu nošene zastave bratovčinah i crkvah, sve od svile i baršuna, suhim zlatom i dragocienim kamenjem izvezane.

Hram, po najveličanstvenijem mjerilu sagradjen, očarao je svakog svojim zlatnim i crvenim nakitom. Svetci, postavljeni kod gorostasnih pilovah, bjehu okruženi šumom od svieèah. Prestol Papin tapeciran bje bielom težkom svilom na gotično izrezanom i pozlaćenom stolcu u sriedini bogatih draperijah, u sjaju od 300,000 svieèah — kao sunce medju toliko zviezdah. Golema paha, predstavljajuća slavu novih svetacah kao i prizore mučeničkoga njihova života, visjaše nad prestoljem. 6000 rimskih, 4000 stranih svećenikah i 1500 bogoslovah prisustvovahu tom crkvonom činu, pa kad uzmemo k tomu još toliko pobožne i ljubopitne svjetine, tad si možemo predstaviti mjeru prostorijah hrama sv. Petra.

U podne izreče sv. Otac „Breve“ t. j. kanonizaciju i u taj čas zagrme topovi iz Angjeoskog grada, zaori svečana glasba, pjevanje svih svečenikah i zazvenči 10,000 zvonovah po Rimu, što je cieli sat trajalo.

Poslie toga pokloniše se svi kardinali, nadbiskupi i biskupi svetom otcu i zakleše se biti vjernimi svetoj stolici. Svaki primi po dva voštena duplira od 60 ℔. izcifrana zlatimi i srebrnimi uresi i spodobami novih svetacah, dva isto tako grbovi nakićena lagvića vinom, dva velika hljeba kruha, i tri krletke sa grlicami, golubovi i raznimi pticami. Taj stari običaj bio je jur prestao, nu ga je Pio IX opet uveo.

Okó dva sata svršila se je svečanost u crkvi, al se je započeo na trgu novi zanimivi prizor. Dovoziše sjajne hintove koji spominjahu, glede veličanstvenog oblika i prebogatog pozlata kao i Livréah na ono razkošno doba 17 vieka i na dragocieno izvedene fantazije Ljudevita XIV. Jedna od kočijah kardinala Antonellija stajaše na službu kneza Švarcenberga, sva u zlatu, ukusno i umjetno načinjenom galerijom, nošenom od Angjelah. Medju ostalimi bijaše najznamenitiji hintov od Markeza Lavalette-a.

Nutarnji nakit hrama svetoga Petra stajao je 200,000 franakah, a sva svečanost preko jedan miliun fr.

Pregled narodne literature.

Drugo doba 1610—1835.

(Nadalje).

Ivan Bunić Vučićević, Dubrovčanin, kada se je rodio i kako je svoju mladost proveo, nenapominju mu njegovi životopisci; samo to znamo, da mu se je otac zvao Saro. Oženiv se dobi dva sina, Nikolu i Saru oba bogoljubna vrla domoljuba i podobra pjesnika. Nikola umre u Silistriji u tamnici turskoj na 16 kolovoza 1678. požrtvovav se domovini svojoj, s česa mu u Dubrovniku u viečnici velikoga vieća bi epigraf postavljen. —

Ivan Bunić bijaše čovjek vrlo uman i dobar državljanin. O njim veli Cerva: summa prudentia rempublicam vir patrius administrasse fertur. Dakle bio je i knez Dubrovački. On umre 1658. God. 1630 napisao je svoju Mandaljenu, a pjesme, koje su poznate pod imenom „Plandovanja“ biti će većom stranom proizvod njegovih mladjih ljetah. Vučić pjevao je veoma milo ljubav poput Grka Anakreonta u raznih mjerilih i jeziku čistom, a uz to pjevao je i na slavu božju u „Duhovnih pjesmah“ i u svojoj „Mandaljeni.“ Dočim se u ljubavi približuje do nježnosti Anakreontove diže se u duhovnih pjesmah k mislim starih otacah.

Od njegova sina Nikole osta 1. Glavosečenje Ivana u tri pjevanja. 2. Grad Dubrovnik vlastelom u trešnji i 3. Feniče. Od Sara Nikolina ostaše „Pjesme duhovne“ a od njegova sina Ivana mladjega prevodi iz francezkoga jezika.

Suvremenik Gundulićev i Palmotićev bijaše Paše Primović Latinić takodjer Dubrovčavin umro je 1630. Od njega imade jošte sliedeća djela: 1. Euridice, tragi komedija, tiskana u Mletcih 1617. 2. Iztumačenja duhovna u pjesni. 3. Savjet Tripete Korčulanina i odgovor Korčulanah Tripeti. 4. O uputjenju rieči božje u 6 pjevanjah. 5. Iztumačio je njeke pjesni Davidove. U pjesmi o Kotoru se mjenja vers latinski sa hrvatskim.

Vladislav Minčetić Dubrovčanin, sin Jerolima i Ane Gučetićke posveti se već za mlada naukom i pjesničtvu, na što ga osobito nukaše slava njegova vremena. On umrè god. 1666. a ostavì sina Šiška takodjer pjesnika, koi je 1708 kao viečnik dubrovački umro. Od Vladislava imade sliedeća djela. 1. Trublja slovinska (tiskana u Jakinu 1665. na slavu Petra Zrinskoga. 2. Zorka ili suze Radmilove izdana u Budimu 1826. od J. Popovića. 3. Pastirska pjesan Radonja, tiskana u djelu Appendinovu „Notizie etc.“ 1803. 4. Pjesme ljuvene u rukopisu, a osim toga imade jošte nedovršenu dramu Justinu i Poslanicu Nikoli Restiću u ime M. Kaboge.

Jakob Palmotić. (Dionorić) bijaše rodom iz Dubrovnika i suvremenik Junijev. Koliko on štovan bijaše, pokazuju dovoljno njegova poslaničtva k papi i turskom caru. Od njega je preostalo. Dubrovnik ponovljen (iza trešnje 1667) epos u 20 pjev. Didona, kraljica kartažska tragedija. Umre 22. valjače 1680 (ili kako njeki sude 1670; nù vjerojatnija jest 1680.)

Ivan Ivanišević rodom iz Brača, plemić, rodi se 1608. Pošav u svećenike dotjera do kanonika hvarskog, a umre 1665. Njegovo djelo kita cvića razlikova tiskano je u Mletcih 1642. Osim toga pisao Od pomnje, koju ima Bog od človika.

Mnogo slavniji pjesnik bijaše Petar Kanavelić. Rodi se na Korčuli 1600. Svršiv kod kuće početne nauke otide u slavni Dubrovnik te se dade na razne znanosti, medju kojimi mu ipak pjesničtvo najvećma omili, a i tu se proslavi ne samo ko izvrstan pjesnik već i senatorom dubrovačkim. Oženio se je sa gradjanskom Katom Anticinom. Pisao je veoma mnogo, medju ostalim: 1. Ivan Trogirski i kralj Koloman epos u 24 pjevanja izdan 1858. u Osieku od bis. Strosmajera, trudom J. Jurkovića, 2. Život Tobije. 3. Muka našega gospodina Isusa, tragedia. 4. Prevod talijanskoga djela Gavinova Il pastor fido. 5. Dubrovniku u trešnji 6. Dubrovnik slobodjen od harača. 7. Skup pjesnih bogumilih. 8. Pjesan na slavu oslobodjenja Beča. Umre god. 1690.

Pod konac ovoga vieka živjeli su jošte Ivan Jera Gučetić, Vice, Počić, Mažibradić Orac i Marko i Ivan Zanotti. Od Gučetića imade tradicie i opere medju kojim i „Jo“, tragikomedia, koju je najprije spisao latinski a god. 1653. preveo. Počić pisao je „Sopronium i Olinta“ iz II. pjevanja Tassova Jerusolima, i Ljubicu oboje prikazanja. Od Mažibradićah imade raznih pjesamah i poslanica Oracijeva Valu Valoviću, a Zanotti preveo je dvie knjige iz Virgilove Eneide te ih tiskaše g. 1688. u Mletcih.

Gjuro Barekovć, Zadranin pisao je 1. Vila Slovinska u četiri vrsti pjetja složena, tiskana u Mletcih 1682. 2. Gjarula urešena cvitjem od šest vikov svita tiskana u Mletcih 1720. Oba djela opet spremio za tisak Fr. Kurelac. Pop A. Vitaljić, Višanin, iz Komiža preveo Davidove pjesni u versih tiskano 1703 u Mletcih i spisao „Ostan božje ljubavi“ u Mletcih 1712. — Veću slavu steče si Ivan Gundulić Šiškov, rodjen 1677 u Dubrovniku od otca Šiška kneza dubrovačkoga. Poslie strašnog potresa Dubrovačkog (1667), kojim bi prekinuta nit kriepkoga duhovnoga života, bijaše on medju prvimi, koji su nastojali o tom, da opet probude vile umjetnice. Od njega nam preosta: 1. Suze i tužbe Radmilove, pjesma u 10 pjevanjah. 2. Sunčanica polužalostan igrokaz u 5 činah što ga Dr. Demeter u „Pokušenjih dramatičkih“ pod naslovom „Krvna osveta“ preradi. 3. Oton, tragedia u 3 čina. Osim toga spisao je mnogo različitih pjesamah, od kojih nam dosada žalibože ništa rukuh nedodje. On umre 1721.

Znamenitim satirikom i dramatikom bijaše Antun Gledjević, rodjen u Dubrovniku od pučaninah. Njegovih pjesmotvorah imade dosta mnogo; nu svi bijahu u maloj ciemi kod njegovih zemljakah, budući im se zamjerio sa satirah, slog kojih je i dostao uze. Svoje satire spali skoro sve prije svoje smrti, te nam ostaše samo dvie, a od dramah njegovih imade. 1. Olimpija. 2. Damira smirena. 3. Danica spisao pjesme: „Porodjenje gospodinovo“ „Selimira Radmio.“ Osim toga pisao njeke heroide. On umre g. 1728. (Dalje će slieditì.)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Prošla je nedelja dosta boga'a feuilletonskim gradivom, a glavni djelatelj bje odbor domorodnih gospojah. Uspješno sabiranje darovah za stradajuću braću u ovo oskudno i siromašno doba, liepi Concert u istu svrhu i trud oko proslavljenja uspomene za prve žrtve narodnosti naše, to su sve čini, za koje jim se zahvaljuje domovina, pazeća na svaki pojav u narodnom životu. Muzikalna zabava u dvoranah strieljane, na brzu ruku improvizirana po stupovih glasbene umjetnosti zagrebačke, zadovoljila je mnogobrojno občinstvo, koje je osobito odlikovalo pjesmu „Crnogorac“ pjevanu po g. K. L. i produkciju na Phisharmonici po oduševljenom glasbeničkom diletantu g. G. Z. Poslie Concerta otvori se ples. Kao što su sve zabave na strieljani, takova bijaše i ova posve narodno gradjanska, srdačna, bez one, iz tudjega svieta u naš rod i zavičaj umjetno presadjene prenapetosti. Mnoga lica, koja smo njekad navikli kod narodnih zabavah vidjeti, tražismo uzalud u punoj dvorani; al vidjesmo zato liepu slogu prisutnih, krasan duh i veselu družbu. Pa na svem tom moramo se zahvaliti revnomu odboru gospojah i gospodičnah i pripravnosti družtva strieljačkoga, koje je trošak namirilo i tim umnožalo dohodak koncerta.

Vremenom se zaborave mnoga i najljuće zaciele rane u životu bujnu, al uspomena na nesretni dan 29. srpnja 1845 ostat će vazda u srdcih domoljubnih Hrvatah blaženo pametovanje na mučenike svoje krvi, koji u prvom razvitku samosviesti narodne moradjahu pasti, da iz pepela njihova i prolivenih suzah nad sudbinom njihovom procvate bolja budućnost.

Zadušnice za srpanjske pokojnike, čija tjelesa ležahu u krvi po trgu svetoga Marka, obslužavane su bile svake godine dostojnom pobožnosti, nu kroz ono 12. godinah — na tiho — sasvim na tiho, da nebi kroz tugu narodnu razigrane grudi na glas zaplakale. — Ovo je treća opet godina što se nad trulimi kostmi braće naše pletu vienci slave neumrle, lovor vienci neuvehli. Crkva puna, pjevajući sbor „Kola“ oko odra 26. djevojakah i 12. pravnikah u žalobnom odjelu, narodni barjak na čelu — sve je to povećalo ozbiljnost turobne svetkovine. Poslie obreda u crkvi, ode odbor gospojah i gospodičnah, da nakite spavajućeg lava nad grobom kod sv. Gjurgja. I oviše mlade Hrvatice cvietnim lancem spomenik i zapjeva družba oko groba gromkim glasom slavne pjesme na slavu njima. Pokojnik A. Nemčić Gostovinski liepo završuje Imnu padšim, ovimi riečmi:

„Savijajte vience Hrvatice
Viek krunite te nadgrobne križe
Nedozvolte da vam momak lice
Prije ljubi, nego li prisiže: —
Da će rado tako umrieti
Kad izdajstvo domu prieti. —“

Dopis.

(Izvadak iz prijateljskog dopisa).

Amsterdam 20. srpnja

Dragi pobratime!

Kako sam ti u zadnjem pismu naznačio, onim sam putem i udario, te preko Anverze (Antwerpen) Rotterdama, Haaga, evo me ovdje u Amsterdamu najvećem pomorskom gradu sjevernoga morja. Nu po glasu, koji se raznosi o ovih holandezkih trgovačkih gradovih moram reći, da očekivanje moje nije izpunjeno. Anversa najvažnije trgovačko mjesto sve Belgije, gotovo dva put više stanovnikah ima nego Trst, pak je vrlo neugledno; kuće su sve njekud rapave i malene, a ni luka nije osobita, nit je života kó u naših ili talijanskih pomorskih gradovih. Zoologička bašča nije znamenita, isto tako i Muzeum sa slikami holandeskih umjetnikah. Jedno je čemu sam se u Muzeu začudio, a to je slikar jedan bez i obje ruke, koji je prekrasno kopiro njeko djelo od „Van Dicka“; nogom drži svoju dasku s mastimi, a drugom slika. On sam nogami i potrebite masti prigotavlja i uprav sve liepo i skladno radi, kano i drugi rukami; lahko se i neopazi, da nejma rukuh i da nogami radi, tako je vješto udešeno njegovo sjedalo. Ja sam opazio viseće rukave prazne pa pogledam čovjeka oštrije, i uprav sam se presenetio. U Anversi je još jedna velika crkva spomena vriedna poradi preliepa skladna zvonenja njezinih 99 zvonovah, što svaki četvert ure uprav njeku vrstu ugodne muzike odbijaju, što Njemci zovu „Glocken Spiel.“

Rotterdam je gotovo jednako velik grad, kano i Anversa, samo je sav kanali izprosiecan, te brodovi skoro po cielom gradu prolaze. Ovaj grad ništa znamenita neima, osim trgovine svoje; kuće su gotovo još manje, nego u Anversi, i skoro su sve nagnute ili nakrivljene, te se čovjek uprav čuditi mora, kako onake sgrade stoje, a osim tog su vrlo tanka zida, komaj jednu cipelu debela. Ovako slabo zidju u svoj Halandiji, a stranom i u istoj Englezkoj i Belgiji sve iz malenih opekah, i način gradjenja je jako neukusan. Ovdje sam opazio, da sam u pravoj Holandiji; u gostioni gdje sam odsjeo „S. Luka“ moradoh si sam prtljagu u sobu odnieti; jer se uprav nitko nije za to brinuo. U sobi gdje se jede, na sva četiri kraja stoji napisano francuzki i holandezki, da se nepuši; kad sam došo, da malo večeram, nadjem 3—4 Holandeza kod stola pijući njekakvu mineralnu vodu, svaki poseb, sve šuti, a konobar jedva se nakani, da mi pripravi večeru, a to je ondje obično presoljena maslaca (Butra) i još nječim zasočena tako, da se ukus našega naravnoga maslaca i neosjeća, nego je upravo njekakova slana mast; uz taj maslac dolazi uvjek i sir isto tako osoljen, a na to sve čaj, što se ondje pije umjesto vode, koja nevalja. Sobe su preliepo uredjene, svuda su sazi prostrti i stiene su nakićene sve slikarijom na liepu, ali samo od holandeskih slikarah. Dočim kod njih još nije u navadi svieća stearinska, to se daje stara lojena i najodličnijem gostu.

U Rotterdamu sam primjetio, što nigdje nevidjeh, da dućane i do jedne ure poslie pol noći otvorene drže; imao sam sobu na glavnu ulicu u prvom katu, pa nemogah spavati od plinove svietlosti, ustao sam gledati na prozor, da li je ulica tako liepo razsvietljena, kad tamo, al to dućani još otvoreni i razsvietljeni. U Rotterdamu je skoro življe nego li ovdje u Amsterdamu, koji je skoro triput veći, jer broji 280 tisućah stanovnikah; ovdje u Amsterdamu nejma nikakova mjesta, gdje bi bila koncentrirana kakova Elegancija, kó što je po drugih gradovih. Najznamenitija sgrada je tako zvana „Palača kraljeva“ i ta je načinjena povodom kralja „Lui Napoleona“ otca sadanjega cara francuzkoga. Amsterdam je sav na Pilotah sagradjen i veoma je važan grad u njekih strukah, o kojem nije mi lazno sada govoriti, samo ću još napomenuti na kratko, što sam vidio; jer moram na željeznicu; ovo i onako u gostioni na stolu kod svieće pišem.

Pregledao sam zavode „gdje se drago kamenje brusi“ (Diamanten Schleiferei) ovdje su tri takove djelaonice; za tim zoologičku bašću, što no je najbogatija na svietu; u njoj su tri pregolema slona, i legu se najveće zmije u gajbi, takovo leglo zmijsko gledao sam, u kom je preko stotine mladih bilo. „Zaardam“ to jest pravo „Car — dam“ posjetio sam i bio sam u kućici, gdje je Car Petar veliki stanovao za dobe, kad je brodogradnju ovdje učio. Taj, rek' bi gradić, inače jedno od najvećih selah na svietu, broji preko 35 tisućah dušah, znamenit je poradi svojih 492. suvačah, gdje se melje žito za pitanje krmakah, kojih je valjda ovdje preko 20 tisućah u hrani, te se udebljeni šalju u London. O bogato obskrbljenih zavodih za sirotinju, bolestnike, i zapuštenu djecu, koji milijune dohodka godišnjeg imaju, govoriti ću ti boljom zgodom kano i o prestolnom gradu Haagu, a sada moram prekinuti, jer odlazim, s Bogom. A. J.

Književnost.

(Narodni list). Odkako je novinarstvo kod nas pomolilo glavu, nije nijedan list toli silno djelovao i žurno koracao k postavljenom si cilju, koli narodni list revnoga, vještoga i neustrašivoga urednika N. Nodila u Zadru.

Taj organ narodne strane u Dalmaciji preokrenuo je u živi čas mnienje zavladavše po zemlji, osviestio je narod, preporodio javni život, a posliedice svega toga biti će, Božjom pomoćju, složna radnja k svrhi, za kojom mora sav jednokrvni jug oduševljenjem težiti.

Idea, rodjena u pametnoj glavi, raste uz sve zaprieke, širi se i postane za kratko vrieme općenitim geslom pod kojim svaki čestiti domoljub živi i ako uztreba umira.

Veli se „prodri stazu bit će sliedbenikah“ samo „Naprej“ braćo mila!

Digitized by Google

Svaštice.

Dr. A. Stift piše u svom putopisu obićnim slogom njemštine i veli medju ostalim, da mu se jedna rieka osobito dopada radi čistoće vode njezine, a k tomu činjaše mu se „mährchenhaft-heiter, keusch.“ „Es ist die Elbe“ gledaj momče! — reče sam sebi, to ti je njemačka Nixa (vila) kako se veličanstveno giblje prama sjeveru njemačkom, A kakva je ta češka Vltava! olovnato siva, blatno-mutna i podmukla (samo da nerekne ko no god češki narod) pa zar nije ta „Elbe“ uzor njemačkoga krasna duha itd. (Vidiš brate! što je tudje — to je tudje, pa se uči s toga i ti ljubiti samo svoje vrh svega.)

— Kod sadašnje londonske izložbe bijahu više stvarih pokradjene i sva opreznost nebje kadra uhvatiti tog „Escamoteura.“ Njekomu Policemenu padne na um, dá se dade obući kó štatua medju ostale figure i robu, te da tako pazeć upozna otajstvenoga vještaka. Nije dugo trajalo, al eto sumnjiva čovjeka, koji veoma pazljivo smakne par čizamah, te se žuri, da odkuri. Nu malo da ga neubije kaplja, kad se zaćuti od Štatue zagrljena a Policemen se pako zapanji, držeć u naručaju mrtva čovjeka. Za čas se oživu oba podpuno i razstanu se liepo u redarstvenu uredu.

— U Vaucluse-u umre nedavno djevojčica od 6 god. kojoj je dan prije iz nosa izpuzila velika gusenica. Sluti se, da je djete dišuć na cvietu upilo leptirova sjemena. Liečnici koji su djete u strašnoj i dugotrajnoj bolesti motrili sude, da se i više takovih gusenicah u glavi djeteta izleglo. Ako se bude po istom mnienju očitovao i liečnički sbor u Montpellieru, komu su tu čudnovatu gusenicu poslali, to će biti ta izreka ozbiljnom opomenom, kako se valja čuvati mirišanja cvieća, kada slučajno tolika pogibelj prieti.

— Kod bitke amerikanske u Richmondu uzletio je zrakoplovac Lowe u svom balonu do tisuć stopah nad bojište i motreć kretanja neprijateljska javio je sve po munjevitoj žici iz balona do glavnog stana zapovjednika M. Clelana, kao i na Ministerij u Washington; da, što još više; na dan bitke ponio je i cieli fotografički stroj osobite konstrukcije, te je snimio sliku čitavoga ratišta; po kojoj je moguće bilo neprijatelja pobiti.

— U Parizu bila je prošlog mjeseca četvrta redovita glavna skupština južno željezničkoga austr. družtva. Iz poslovnog pregleda vadimo sliedeće nas napose zanimajuće točke. Izvjestitelj veli: Na pruzi od zidanog mosta do Siska, koja je glede razvitka trgovačkoga prometa toli važna, radilo se je god. 1861 sa svom krepkočom, da se bude mogla ista cesta već u drugoj polovini tekuće godine predati javnoj porabi.

Potrošeno je do konca god., 1860.	fr. 364,067.99
a tečajem godine 1861. za predradnju	29,421.79
za nadzorničtvo i rukovodjenje	140,352.50
za odkup zemljišta	272,121.49
za dolnje gradjenje	1,637,464.55
za gornje gradjenje	928,678.64
za zidanje	299,645.49
za nasade i brzojave	220—
za pripadajući dio na općoj upravi družtvenih posalah	42,104.66
za kamate na potrošenu glavnicu željezničku	154,160.26
dakle svega skupa do konca g. 1861	fr. 3,,504.169.38

Graditi se ima jošte cesta od Zagreba do Karlovca 7 miljah. Ovo družtvo posjeduje danas 598 lokomotivah, 1183 kolah za putnike i 9052 za teret.

— Austrijska vojska broji 543,673 momka 75.069 konjah i 1686 različitog blaga. Za uzdržanje svega potrebno je fr. 136.414.277 koji trošak, odbivši porez od 2,334.978 što ga krajina plaća i ostalih dohodakah od 5,422499 ima svega jošte 128.656.880 iz državne blagajne pokriti se. K tomu takodjer 1,084.438 for., za uzdržavanje Este-nske vojske.

Predbježna obznana.

Jošte mjeseca Kolovoza izaći će

Hrvatski koledar

za godinu 1863. II tečaj.

Lanjsko izdanje ovoga koledara razpačano je, što mi služi dokazom, da je slavno občinstvo hrvatsko primilo dobrohotno ovu narodnu knjigu, koju sam se trsio što zanimije i koristnije urediti.

Nadam se, da će g. g. domorodci i ovogodišnji moj trud istom blagonaklonošću prigrliti; jer sam nastojao, da bude koledar što moguće jošte praktičnijim za poslovnu porabu, dodav mu po općoj želji i imenik duhovnoga i svjetskoga poglavarstva trojedne kraljevine i više Ilustracijah.

Sadržaj će, ufam se, zadovoljiti svakog; ima bo po izbor i koristnog i zabavnog dosta.

Ciena biti će ista naime 75 novč.

Tko želi prodavanjem ovoga koledara baviti se, neka izvoli u frankiranom pismu obratiti se na mene.

Ciena za prodavaoce stavljena je tako, da će se svakomu trud izvaredno povoljno nadariti.

U Zagrebu mjeseca srpnja 1862

Mijo Krešić.

izdavatelj hrvatskoga koledara.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 17.

1	20	51	44	61	22	53	46
50	17	42	21	52	45	62	23
19	2	49	60	43	64	47	54
16	29	18	41	48	31	24	63
3	40	59	30	25	34	55	32
28	15	26	11	6	57	8	35
30	4	13	58	37	10	33	56
14	27	38	5	12	7	36	9

Domorodci svi u kolo
Naše evo sastajmo se,
Recimo već svi oholo
Ustanimo nedajmo se.
Jedan nek se pera maše
Gvoždjem drugi nek se paše
A svi skupa nastojajmo
Te *Hrvatsku* uzveličajmo!!!

Razriešio ga g. Rafo Štiglić u Senju. Filip Šafar u Jasenovcu.

Odgonetka Rebusa

od Izidora Kršnjavija u broju 20.

„Upita ga Kosara djevojka; što je tebi sužanj moj nevoljni?“

Zagonetka.

Od F. S. K—na.

S ovkraj ima hvoje	S onkraj je bez časti.
Vjek zelene boje.	I bez svake vlasti;
kad jednom dorastc.	Nevoljno i biedno,
Nadvisuje hraste.	Sažalenja vriedno.
Pazi, da te igle.	Pazi, da te njegve
Njegve nebi stigle.	Nebi stigle negve

Rebuske sitnice.

1.

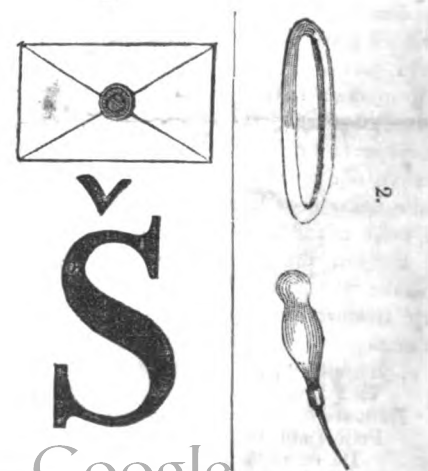

Konjičev skok

od J. M. Iločanina.

je	ne-	ko	na-	mu	na-	nas	nek
ži-	ču	pra-	ši	ta-	je	ko-	to
uz-	la-	vo,	baš	ma	Bi-	mo	kod
Jer	di	mi-	vo	Sa-	što	Za-	lo
njeg	Ro-	i	lju-	ču	zdra-	je	a
na	i	vi-	bo	pse-	vo	Ka-	je
du	na	sec	kri-	šem	ha-	vo;	Što
mje-	nas	na-	to	sla-	da	nek	je

Listovnica uredničtva.

G. Filip Š. u J. C. jošte se nije vratio. Od poslatog upotrebit će se njeke stvari. Broj 20 dobiste naknadno.

Luk. J. u B. C. St. sl. star. dobro došle za budući broj, hvala! —

Slavoje K: u Kopr. Slika iz Rieke jošte nije stigla, jer nije gotova, strpite se.

Milanu L. u B. Već u tisku.

G. Ag. Gj. na R. Za Muzeum primljeno i doskora ću Vam odgovoriti.

Molimo onu gospodu, kojim fali koji broj N. G L. da to u otvorenom pismu bez pečata, prijave; jer smo već višeputah morali za reklamacije platiti svu poštarinu i ktomu poštovnu globu.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 23. U Zagrebu 15. kolovoza 1862. **Tečaj II.**

GRIEŠNICA

„Bog daje da se griešnik kaje.“
Nar. rieč.

Tišuć ovo, vidim si kolievku u davnoj prošlosti, nakićenu raznim cviećem, i zastrtu svilenimi pokrili; kuća, u kojoj stajaše, bijaše svietla, ugodna i bogato urešena — vidim miljano lice majke svoje, gdjeno se brižno primiče nada me; pa kad si stanem motriti sada stanje — kolika razlika! Uzka, pljesniva sobica, gvozden krevet, na polak raztočen od crvih stolac — i sretno to diete, danas je blied i propao stvor. Mili Bože, čarobna li mi početka, a grozna li svršetka!

Rodih se koncem osamnaestoga stoljeća, i bijah kći bogata plemića, koji je stanovao na rodnom svom dobru. Već izarana prišapćivahu mi roditelji, rodjaci, poslužnici...., da sam liepa, bogata i plemenita roda. Ova nesmotrenost bila bi mi se zasjekla duboko u neizkusno srdce, da nebude jedne druge osobe: da nebude mladjahni moj odgojitelj u potaji iz petnih silah proti njoj nastojao. Kano sin vriedna učitelja bje od otca svoga liepo odgojen. Poslije kako je dovršio škole, preporuče ga mômu otcu za odgojitelja, te dodje tako kano učitelj i odsele domaći moj prijatelj u kuću našu. Vladimir Čeljovski! Oprosti nevriednoj, što ti još jednom u carstvu mrtvih zaklinje vriedno ime. Oprosti, što joj srce i sada jošte živo kuca za tobom!

Gospodin Čeljovski, nastupiv učiteljstvo, zavlada naskoro tako sa mnom, da je samo njemu moglo poći za rukom, tvrdoglavu i razprokšenu kćerku — jedinicu u majke ukrotiti, te ju poslenosti i knjizi priučiti.

Jednom nas posjeti na imanju prijateljica majke moje, te dovede sobom i Milku kćerku svoju. Da zadovolji živoj želji roditeljah mojih, kojim bješe do toga stalo, da mi pribave shodnu drugaricu, ostavi ona milu svoju Milku, koja bijaše upravo moje dobe, kod nas na ladanju, te bi sa mnom pohadjala školu.

Kano što se nas dvoje razlikovasmo licem, isto tako — pače više neslagahu se duše naše. Milka bijaše rodom Dalmatinka; nu po milih očijuh, plavoj kosi, bielom licu, te po zanešenom njezinom pogledu, nebi bio u njoj razabrao lahko južnoga pokoljenja. Ona bijaše mirno i poslušno diete, koja nebi pomislila nikad o zlu; te bi se samo onda činila najsretnijom, kada bi se medju cviećem zabavljala. Ja pako bijah djevojčica durljive, tvrdoglave te drzovite ćudi, crna lica i razkuštranih većinom vlasih; a iz očijuh, premda plavih, probijaše mi uvjek njekakov strastan i ohol oganj.

Neprodje niti dan, da se nebi ja popravdala s Milkom — dàkako uvjek sa svoje krivnje; bijaše bo to najveće moje veselje, kada bih mogla razdražiti mirnu djevojčicu pogaziv joj koje cvieće, uštinuv ju za ručicu, ili ukinuv joj drugo kojegodjer veselje. Pak ipak nisam tada jošte sasvim izopačena bila; ne, ne! — Nu ipak počeh već ponješto zavidjati drugarici svojoj. Učitelj mi postavi više putah Milku radi mar-

ljivosti i poslušnosti njezine na ugled. Podjosmo li na šetnju, a on vodjaše čednu Milku za ruku, a ja skakah razuzdano oko njih. Ako li je trebalo preći preko kojega potoka, to ju je on liepo sam prenio, dočim sam ga ja, drhćuć od jeze i jali brzo preskočila. Ako bi gdje voće brali, to je Milka uvjek najljepše dobivala, a meni je učitelj znao obično reći: „A ti nestašnice, ti si naberi sama; tà i tako se penješ vavjek poput mačke.“ Ovakvom prigodom sakrivah zavidljive svoje suze, te stadoh Milku mrziti u potaji. Ona mi otimlje prijateljstvo i ljubav učitelja môga, pomislih sama sobom — ona je laža — podmukličina gadna!

Male uvriede moje znala bi Milka zašutiti velikodušno; jer nebi htjela, da me gospodin Čeljovski kazni. Nu niti pomirljiva ćud ota neganu mi okorjela srca. Ja bijah tvrdoglava i u ljubavi svojoj. Medjutim dodje i majka Milkina, te ju odveze sobom. Ona se liepo i ljubezno oprosti sa mnom, i mi se nevidjesmo više mnogo godinah.

Godine djetinstva minuše i ja navrših devetnaesto ljeto. Čeljovski nas ostavi takodjer, da po zaslugah svojih primi službu u mjestu B — u. I na Milku zaboravih posve, te čuh sasvim iznenada, da si s materom živi njegdje blizu grada G — a.

Kada djevojka uz one predmete, koje je djetetom naučila u školi, zaviri ponješto i u umjetnosti; kada nauči prebirati malo po glasoviru, plesati, te zajekivati tek francezki: to ju zovu tada izobraženom gospojicom. Tako bijaše i sa mnom. Liepota moja, kano nješto osobita s modrih očijuh a smedje kose, udaraše tada svakomu u oči; vitak, nježan stas činjaše me jošte dražestnijom.

Ne rugaj mi se, dragi štioće, što govorim o mladoj ljepoti svojoj; smatram se bo za mrtvu već i izključenu iz družtva čovječanskoga; pa mislim, da mi je sada prosto govoriti o povehloj dražesti svojoj.

Pored svih darovah, kojimi me roditelji moji darivahu; pored svih putovanjah raznih, na koja me sobom povadjahu: bijah vavjek njekako nezadovoljna. Život ladanjski nebijaše mi više po ćuti, te čeznjah neprestano za halabukom velikih gradovah; nadah se, da će mi poći za rukom zadovoljiti si nezadovoljno srce u raznih zabavah varoških.

Značaj se moj nepromjeni ni za dlaku: oholost, podmuklost, strastnost i osvjetljivost bijahu glavne mahne moje. Strasti ote zasvjedoče upravo, kakva mi bijaše duša tada. Tako se one razprostranjivahu sve to više u meni, dok neuguše i ono malo dobra, što bijaše tad' jošt u meni. Kamo sreće, da sam imala koga, tko bi bio uzbujani korov otaj izkorienio, te mjesto njega zasadio cviet čiste, nesebične ljubavi, blagosti, poniznosti te prave pobožnosti! Uza to pripomogne jošt i razuzdana književnost tadašnje filozofije francezke — te me tako sasma izopači.

Ja se sa strastnosti svoje slabo dopadah gospodjam; nu tim veća bijaše pobjeda moja nad mužkarci, koje sam osobitošću svojom sve očarala; a ono malo, što sam jih poznavala na ladanju bijahu sami robovi moji. Ja se slavnoj toj dobiti slabo radovah; niti je ona mene oholu ikada razveseliti mogla.

Nenapomenuh jošte druge jedne osobe, koja je od njekoliko godinah, u kući našoj, sasma odstranjeno živjela. To bijaše tetka otca môga: gospoja Vukosava F — ova, udovica njekoga talijasnkoga plemića. Ona bje tada jako uzburkan život, od sedamdeset po prilici godinah preživila. Poslie smrti muža svoga, doseli se ona k nam, da tudier dovrši život svoj. Premda je ona držanjem svojim odbijala svakoga od sebe, sa svim tim ju roditelji moji primiše liepo i ljubezno; tetka će bo ostaviti puno novacah, a nijednoga djeteta; posve je vjerojatno, da je poslie smrti njezine nam pripalo cielo oto blago.

Život je njezin pritisnut tamnom koprenom; prošlost se joj nespominjaše nikada; pa kada bih joj ja znala u razgovoru natuknuti što o njoj, umah bi ona na što drugo prešla. Ona se razgovaraše najradje sa mnom; moj se joj strastan značaj dopadaše vrlo. Kad bi šetat pošla, uvjek bi me znala sobom zvati. Po večerih morala bi joj što čitati. Nerado obavljah taj mrki posao, te bih joj više putah namrgodjenim i nezadovoljnim licem pokazala odprto, da mi nikako neugadja suhoparni razgovor njezin. Nu ona primaše rado prigovore moje; pače bi se znala grohotom nasmijati, kad bi se ja s dosadljivosti njezine razpalila. Ali mi pri tom njekako čudno bijaše uvjek oko srca, te bih se izbilja razsrdila, kada bi mi više putah znala reći: „Savica je upravo onakva, kakva sam ja njegda bila; pa će se jošt i više vrći na me.“

Za večernjih naših šetnjah povadjala bi ona čudnovate govore o životu, slučaju, te udesu ljudskom; pa bi tako svako plemenitije čuvstvo ugrabila. Ona nepoznavaše drugoga Boga do udesa, nikakva blaga do proste zemljištine. Kada sam se jednom očarana čarobnošću zalazećega sunca u šumi, te napojena duhom njekim pobožnosti, stala diviti veleliepliu božjemu: trgne me iz obajanoga carstva toga hrapavi glas stare tetke: „Što si uprla gledati u taj modri zastor, koji pobožne njeke bene tako rado nebo krste? Valja da se moliš?

„Nemolim,“ odgovorih joj, „već premišljavah, kako je krasna i ogromna narav prama jadnu i ništetnu čovjeku. Pomislih sobom, da mora tamo bolje biti, kada čovjek umre jednom.“

Starica se nasmjehnu porugljivo. „I ja vjerovah njegda u Boga“ nastavi ona; ali mi izpade kašnje iz srca; nebijaše bo u meni više vjere. Što je Bog? Gdje je? Premahnulo mi iznad glave sedamdeset godinah; bijah do sdvojenja nesretna, pa mi nepomože nikada; s toga si pomogoh sama. Tražila sam Boga u svietu, ali ga nenadjoh. Griešila sam, a on me ne kazni. Vidjah, gdje nedužne duše ginu sgrozne smrti, dočim se opaki ljudi raduju nevinoj propasti njihovoj: Bog dopušćaše sve to! Tako smislih napokon sve misli u jednu: da je sam udes sam Bog naš.“

Groza me stade popadati s načelah takovih, te si prišaptnuh: „Svaki neprima umah plaće na ovom svietu.“ Stara tetka nastavi razmatranja svoja: „Vidjeh blaznive, tupe glave, te starce podietinjele, pa se popitah: kud i kamo su sada neumrle duše njihove? Razum mi odgovaraše na to: duša nije ništa drugo, van mudra gospodarica — previjana lija, koja će s tielom umrieti i sagnjiti. Čovjek je doduše najplemenitija životinja, ali sa svim tim životinja, te mora s ostalimi skotovi poginuti bez traga. Pa od kakve nam je i koristi liepa pričica o razvikanoj toj neumrlosti? Plemenite nesretnike mučila bi tužna uspomena prepaćenih na zemlji nesgodah, a opake opet tuga, koja bi jim se, s prošlih griehah savila na srca. Zapne joj rieč u jedanput, te mi zavikne: „Hajdmo!“ pa se zavuče jošt dublje u šumu, da si sjedne tudier na panj. Ja stajah jošte na

Digitized by Google

istom mjestu, uprlih u oblake očijuh, premišljavajuć o groznih riečih, koje sam netom čula. „Borme neima vjere u te starice, baš ni za liek," pomislih sama sobom, — na što će mi moj okužni već ponješto duh: „ali je pametna i iskusna, pa valja da je i istinu govorila." Sunce se bje već smirilo, a bliedi se mjesec pomoli izza gorah, te prosu nad tamnom okolicom trake svoje; pa si pogledivah izpod grada tetku staru, gdje prignute malko glave, sjedi svejednako na istom panju. U debeloj mjesečnoj sjeni pričini mi se jošte starijom i iztočnijom; a šareno — svilena oprava odjevaše joj kano na ruglo propalo tielo. Moradoh ju probuditi, te kući dovesti. Toga doživjesmo nas dvoje više putah. Skoro u isto vrieme podasmo imanje naše u zakup, te se tako, odselivši se mi u grad i živa moja želja izpuni. Nastanismo se za čas u B — u. Ovdje vidjeh opet onoga, koji mi je bio uzorom djetinje dobe; onoga, kojega me ozbiljni pogled i ukor učini zavidljivom i nesrećnom, razpaliv mi zločesto srce. O Vladimire! zašto mi stupi i nehotice na put, zašto pretvori štovanje djetinje žarkom ljubavlju djevojačkom?

Meni se pričini tada najljepšim izmedju svih mužkaracah; bijaše bo čovjek blieda lica i bistra uma; plemenita stasa i oštrih očijuh — pred kojima bih ja njegda svoje zastidjena obarala, kada bi me motrećim okom pogledao. Priča se, da imade ljudih, koji se rode već kano plemići, pa bila jim porodica kako mu drago siromašna. Vladimir Čeljovski bijaše takov plemić. Što mi bijaše stalo do toga, što nije baš potomak plemenitih pradjedovah! Ja ga ljubljah iz dna duše svoje. Plemićka oholost roditeljah mojih činjaše mi se vavjek smiešnom i odurnom. Meni se dopadaše samo bistri um i prava ugladjenost. Slutila sam već tada, pak i doslutih, da će mi razlika ota stališah mnogo jada zadati.

Čeljovski bijaše, kad smo se sastali, jako veseo. On upiraše svoje oči više putah u me, kad bi mislio, da ga nitko nepazi; pa bih ja opazila, da sam mu prirasla već k srcu, te da je dražest moja očarala plemenitu dušu njegovu. Nebudući roditeljem mojim niti na kraj pameti, da bi se Čeljovski samo i usudio ljubiti mene, bijahu jim česti njegovi pohodi sasvim po volji, niti bi mu dakle stavljali ikada zapriekah kakovih.

Tada počimaše najsretnija doba života moga; ali gdje je sreća, tu je i nesreća — te se i ja neuživah za dugo sladke ote blaženosti. Pa da nisam sretna bila kano jedinica u roditeljah svojih, razblaživajuć se neprestano u raznih zabavah; kano liepo djevojče, paženo od gospodičićah, te stoga zavidjeno od svih? Jest, bijah sretna; nu veselje oto osnivaše se na nječem posve drugom: bijaše to, što mi živo treptjaše pred očima — žarka i vjerna ljubav Vladimirova. Nije mi jošte riečmi odkrio srca svoga; nu to mi zasvjedočiše plamteće oči njegove, kojima probijaše sama čista ljubav. On bi se preda mnom znao prelievati raznimi bojami — i sijaset drugih znakovah, koje bih samo ja znala zapaziti, prišapćivahu mi neprestano: „On te ljubi — jest, ljubi te žarko." Oko ljubeće djevojke slabo se kad prevari. Nu jednom se ipak ohrabri, te sgoda odbije od njega riečih o tajnom našem odnošaju. Njeka plemenita gospoja pozove jednom mene i više mojih znanacah na svoje imanje. Buduć da se je cielo družtvo, osim dvijuh pristarih gospojah, sastajalo od samih mladih ljudih, to se otresosmo naskoro svih etiketah i svakoga prenavljanja, te si ugadjasmo svako po svojoj ćudi i volji. Nas dvoje obidjosmo družbu ostalu, vodeći se izpod ruke, te jih ostavismo dobrahno otraga. Razgovarasmo se malo; nu duše naše proniče neopisiva njeka blaženost. Pričini mi se, da bih mogla cieli svoj život ići tako uz njega, neutrudiv se nikada.

(Dalje će sliediti).

ADEL

talijanska pripovjest

od Silvija Pellika.

Prevod od Gjure D.

III.

(Nadalje).

Poviedasmo Adelovu mladost,
Kom pokroči, do slave doskoči
A sad ćemo na vremenah krilih
Preletjeti godinah brzinu
Tek tuknuti poput bliskavice,
Da je puno patio nevolje,
I još mnogo učinio dobra,
Dok je junak pristario malo.
Čujte dalje, sada kazat mi je,
Da je Hugo stavljao na ruglo
Povlastice slobodnih gradovah
Povlastice biskupah mogućih
I hrabrene vlastele italske
Nepazeći više ugovorah
Već se davši pùtenu životu
Nit je mogo kaznit velikaše,
Što vodjahu život razkalašen
I bijahu grabše otimači:
Zato planù u njegovoj zemlji
Kleta vatra gradjanskoga rata!
Zlostavljeni il' osramoćeni
Od pučanstva biesna, razjarena
Kraljevski se vrnu poslanici,
Bilo'e kasno, — sviet nehtjede slušat
Već se diže oružan na noge.
Pustimo ga biesna, bez razbora,
Nek udara, kad za ništ' nemara,
Pa recimo hladno po istini,
Da ulice hrpami tjelesah
Bez milosti dosmrćenih ružno
Zatvorene i pune bijahu!
Neima ruke, da im grob izkopa
Već ležahu kako opadahu.
A kad koj se kući vratja putnik
K svome selu, svog života leglu,
Jedva jošte da tragove pozna,
Gdje bijaše i kako bijaše,
Tako su mu kuće razvrljane
U ogarke, prah i razovine
Smrada pune kano od strvine
Premda više vidjet nije ništa
Do ono malo kostih i ljubanjah —
Ajmeh možda od otca il' brata!
Tako bilo u tužnih lumbardah.
Pak Adelu puno mućno bilo
Talijane što mu jad ubija.
Sve on čuje a da kako neće,
Kad tanane krta oči ima —
Amo tamo — kao vjetar leti,
I sgrozi se kamo god ustrmi
Brze svoje sokolove oči.
Svud junačko pište razbojište
Vaj vukovah mrkih vijalište,
Gdje što nije izsječeno mačem
Ono sve je ah! spaljeno ognjem.
Jadan spješi u gradove puste
I u davne liepe manastire,
Da obrani, ako se što dade!...

Digitized by Google

Težka-li ga pritisnù bjesnota
Proti onom ljutom krvoloku,
Kom nevjerstvo uz koljeno sjedi
Koj dragoga neće da zna Boga
Niti ima vjere unj i dušu
Jer da ima, on harao nebi
I jad velik gomilao jadom.
Od svih možda krvoloka neima
Od Adela ljućeg prijatelja — — —
U sveobću pogružio biedu
Rat je zemlju talijansku,
Da je jadan od ubožtva pogled.....
U to svane i od žetvah mjesec
Ali njive i vrtovi plodni
Puni biše trnja i kupinja,
Gdje se nije kopriva zalegla.
Grozne suze biedni ratar lieva
I proklinje mače zakrvljene,
Koji su mu život boljih danah
Gladni biedni i nevoljni dali.
Tomu se je u crnoj si duši
Radovao pùten Burgundezac. —
Došla hora udarit se mora
Na nesložne gladne Talijane,
Koji neće da pokorni budu....
I gle kako na brda se smiešta
Silna vojska pobjede si sviestna....
Ako kada to konačno sada
Pogibelj je ako drûge nije...
To je dobro oćutio Adel
A dobro je i vidio Adel
Da ju odbit samo sloga može
A u slogu gradove takmeće
Nagnat može samo jedno žezlo.
Sreća bila, što je slavan bio
I njegovo ime svim u časti;
Jer je time zaniemio mrzost
I medsobnu ušutkao srdjbu. —
On prizove oko sebe njeke
I med njimi uhvatio mjesto
Sretno mjesto, sretnoga sastanka
I visoko med nje ustuboči
I vijući kraljevsku zastavu
I pod nju je sakupio ine,
Što se biše drugud razpršile!
Što je htjeo, u tom sastojaše,
Da se slože, što se bolje može,
Svi u jednoj ali u toj misli,
Da izbave talijansku krunu
Negledeći na njoj krivnju sada
Koju ona Talijanom zadà.
Dobri glase dobro ga napase:
Jer je junak u nesložna srdca
Uhuknuo složnu novu dušu.
Čudom ga je poslušao Hugo
Kad je čuo da ga branit hoće
I kad vidje, gdje mu hrabra četa
Za svog kralja, zanj se hrabro bije. —
Čudom mu je, što ga tako ljube
A sve ljude kojim otè zemlje
I razori gospodske dvorove
I popali kuće poleguše
Onih biednih planinskih seljakah,
To u njemu preokrenu srdce
I divlje mu umeknulo grudi,
Te reći bi, da je drugi Hugo,
Da je slava, za kom od sad teži
Jer je pravdom i dobrimi čini
Nastojao prijašnjoj krivini
I zavàri ludoj da udosti. —
Sabra vieće, a u to sazove
Najvrlije kraljevstva junake
I na čelo Adela im stavì.
Nu pokle su svladani do kraja
Burgundezi a priestol utvrdjen
Zamisli si slavohliepni Hugo,
Da mu Adel uništio slavu
Zato mu je odklonio srdce
I kad Adel branio je pravo
Za pravo ga često krvnik šiknu
Sad ukorom drugda čak uvriedom,
Još i danas u starijih pjesmah
Osta spomen od osude klete
Koja progna — a iz domovine
Onog, koj nam spasi domovinu! — —
Nesreća je prognanikom biti:
Dom ljubiti a morat otiti.
Naš prognanik poljubivši zemlju,
Krenu stope k mljetačkomu lavu
I predà mu mač svoj sa desnicom. —
Povieda se, već je tomu davno,
Da oholi ovi ostrvljani
Dalmatinskom obalom plačkahu
I baš da su prevarom odnesli
Kip štovanja, kamo hodočasteć
Već od više dolažahu viekah
Sa svih stranah Dalmacije puci,
To bijahu njekog svetca mošći
Divni uries njekog manastira.
Kažu uprav da je mač to bio,
Kojim taj je junak — njima svetac
U bojevih mnogih a žestokih
Izpod težka poganskoga čiga
Domovinu njim oslobodio.
Velik glas se prosù na daleko
O čudesih, što ih mošći tvore
Pak to čvrsto Mljetčiće privabi,
Da su mošći ukrali Hrvatom.
Kad čovjeku izgubi se blago,
Nije lasno pregorjeti blaga —
A kamo-li junačkomu rodu
Da pregori ukradjene mošći?...
Nasrtahu — ali šaka ljudih,
Nasrtahu — ali sa nesrećom,
Svaki put ih Mljetčani suzbiju!
Nu tim jošte stvar se neumirì;
Jer gnjev otca baš kao baština
Prolažaše pravilno na sina,
I reko bi svi se zaklinjahu,
Da se dotle umiriti neće,
Dokle moščić nebudu kod kuće!
Kad bi listom dignuo se narod,
Da potraži, što je ukradjeno,
Makar jednom al' njegovu puku
Na brzo bi s Mljetci gotov bio;
Nu sav narod zato i nehaje
Nego pušta da si traže oni,
Iz kojih je odnešeno mjesta.
Tako bilo dobro dugo vrieme,
Dok mi majka neporodi sinka,
Koj se zakle, da il mošći dobi
Il da će ih osvetiti kruto,
To bijaše Cvijanović hajduk,
Koj se znaše kó labud na vodi,
Pa se dao pod izlikom ovom
Mladjan junak u guse na more.
Oko sebe malu skupi četu —
Mala četa ali je hrabrena
Svi hajduci a sad ljuti guse,
Koji samo po podobi ljudi
A po srdcu lavovi bijahu,
U dalekih povieda se zemljah
Da ti ljudi nebijahu ljudi
Već nakaze grozotne i strašne
Porodjeni iz ljubavi griešne
Dalmatinskih vještičah i vraga.
Njih da nije nikoj verô zakon
Do jedinog njihova zavjeta,
Kog na groznoj učiniše gostbi,
Gdje moraše svaki bocu vina
A u vinu nješto tople krvce
Crne krvce od Mljetčića koga
Da izpije, da se zavjetuje:
Da će vazda smjelo na lov ići
Na jarbola ladjah svetog Marka,
Il brodila osamljena jedna,
Il ih išlo po više u skupu,
Ili slaba ili jaka bila,
Da na ništo nikad pazit neće
Već udarat što se dade žešće,
Nit će bitku prije završiti,
Dok il sami životah nezgube!
Mladi ljudi, okrutni hajduci
Neimahu za neprijatelja
Niti duše nit milostna srdca
A za čudo srdca imadjahu
Medjusobno da se podpomažu
Da obljube podpun posluh prava
I imadu u svem zajednicu
To u kvaru kako u dobitku,
Cvijanović dielio je pliene
Ali nikad ni za paru više
Sebi uzè nego drugim dadè
Živili su, rek bi, po gospodski
Na razkošje i na milostinju
Potrošiše što god imadoše.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Londonska izložba V.

Jedva se okaniše njemački časopisi hvalisanja samih sebe, te obratiše pisati takodjer o inih narodih u izložbi. Od svibnja i prije jošte nije bilo naći u nijednom listu drugih izvjestjah, nego o veličanstvenom napredku njemačke obrtnosti i umjetnosti. Da je ovaj narod u kulturi daleko dopro, o tom smo se osvjedočili u vrieme svoga putovanja po Njemačkoj, imenito u Münchenu, Draždjanih, Lipsiji, Berlinu itd. al' čitajuć dopise londonskih Correspondentah za časopise njemačke, pomislit bi se moralo, da su Teutoni jur nadkrilili sve narode zemlje i da jim je slobodno sboriti o Francezu i Englezu, ko da su to „dii minorum gentium," a oni sami po Bogu izabrani narod kulture. Kad lažeš, tako laži, da i sam misliš da je istina. Noviji inostranski opisi i izjave putnikah, koji na svoje oči vidjahu svu izložbu i u najsitnijih česticah pripovjedaju to posve drugčije; pa počeše i „Zeitschrifti" uvidjati da nehasni sama sebe odviš hvalit, kad i ostali posjetitelji posjeduju zdravih očijuh i tanka ukusa.

Kada stupi čovjek u razdieljenje englezke i francezke izložbe, zablišti mu se pred očima ona sila suhoga zlata i srebra. Sve španjolsko brodovlje nije dojadrilo preko mora toliko srebra i zlata, što ga ovdje u 200 ormarih natrpahu draguljari parižki i londonski. Hunt i Koskel izložiše u dvijuh ormarih zlata i dragoga kamenja, više nego što ga ima mnoga knjaževska riznica. Njihova su djela Vaze, razne posude, štatue i nastavci za velike stolove, a najznamenitija je tako zvana Shakespeare-Vaza, 4 stope visine i nakićena alegoričkimi Reliefi. Napoleonov prelaz prieko Alpah, 5 stopah dugački stolni ukras, bogat plastičkimi slikami je nješto osobitog, a jošte zanimiviji je onaj 12 stopah dugačak a 5 visok, načinjen u glasovitoj tvornici Christofle i C. Napokon; onim sitnicam iz zlata i Emaila, prstenju, iglicam, Braceletom, nakitom, sviečnjakom i potrebocam za toiletu, kandelaberom itd. ni broja se nezna.

Iz svega se vidi, da je Francuzka i Englezka — oba takmaca — na čelu industrije svieta, ne samo glede izvrstnosti svoje robe, nego i radi goleme množine i jeftinoće proizvodah.

Osobito hvale svi skladište carsko-francuzke tvornice porculana iz Sèvers-a, koje je postavljeno preliepim uspjehom u gorostasnoj množini, te nadkriluje sve, toli u obliku cielosti, kao i pojedinih predmetah, štatuah i skupah od naravne veličine. Od strane Englezke izloži 70 tvornicah svoje porculanske proizvode i dočim su kod izložbe od 1851 bili bez ikakve važnosti prama českoj i njemačkoj produkciji, to su danas Englezi postali takmacima i Francuzkoj, počamši od sitnih kučnih stvarih, pladnjah, majolikah, pa sve do najdragocienijih umietnih posudah. U toj struci izloži i carsko-ruska fabrika izvrstnih stvarih, a Kitaj i osobito Japan, kazuje zanimivu sbirku svojih izvornih čudnovatih posudah.

Česko staklo, nedavno jošte prvo na glasu, izloženo je i ovaj put u izvanrednih krasnih komadah, kandelaberah ogledalah i nebrojenih stvarih za najfiniji luksus, al je ipak od Francuzah, ne samo dostignuto nego i pretečeno. S toga se je bojati, da će promet českoj u toj struci stradati. Englezi izložiše takodjer svoje staklene proizvode od prostog stakalca do najdragocienijih sèrvisah sa fotografičkimi slikami, divno krasnih Vazah i Mosaikah, od koje vrsti je carsko ruska staklana poslala nevidjenih dosad kipovah, koji se glede bistrih bojah i umjetno prepredenog mosaiksog značaja izvanredno dopadaju svakomu. Amerikanci poslahu novu vrst stakalah, koja se dade hermetički zatvoriti, te su takova u kući od velike praktične vriednosti.

Od kako je ulaznina na jedan šiling (63 novč.) snižena, od to doba polazi se izložba svaki dan po 60 do 65 tisućah osobah, medju kojima se nalazi i množina djelačah, koje dotični gospodari na svoj trošak onamo šalju, da prouče napredovanje obrtnosti. Tako je poslao njeki Mare iz Blackvala svojih 2000 pomoćnikah, plativ za njih put na parobrodu, oprostiv ih takodjer taj dan od svakog djela i prikazav jim čitavu nadnicu. Sutra dan učini taj tvorničar sa trećom tisućom to isto. Nu nestoji taj bogati i darežljivi Gentelmen osamljen takovim plemenitim činom. Čitavi batalijuni vojnikah, djaci i pitomci zavodah polaze izložbu nastojanjem dobrotvornih družtvah ili pojedinih mecenah.

Ovdje naslikani vodomet za kakov veći zavod, Conservatorium itd. saliven je iz željeza, nalazi se takodjer u izložbi i povlači na se pozornost svakoga, radi liepa ukusa i čistog djela.

Digitized by Google

Staroslavenske starine

od Luke Ilića Oriovčanina.

Uvod

Prvi spomen Dakah (Δακοι Δάκες i Δάκαξ) biva najpre kod grčkih dogodopisacah Dionisija i Strabona, a kod latinskih kod Julia Cesara, iz kojih doznajemo, da su rimskiem dogodopiscem ono Daki bili, što su, grčkim Gete, te da su Gete i Daki jedan i isti od Drąkah proizlazeći, dakle slavjanski narod, koji je već za vrieme Daria Histaspa (od g. 521 do 485 pred spasiteljem) slavan bio i lieve dunavske priedjele zauzimao.

Daki su u svojih priedjelah t. j. današnjem Banatu i Erdelju, prem su se i dalje razprostirali, sve do vremena Aleksandra velikog u svojih gradovih mirno živili, kao što su bili: Sandava sad Schasburg; Petridava s. Petersdorf; Utidava s. Udvarhelji; Singidava, s Enyed ili rumunjski Singetin; Ramidava s. Reps; Pin s. Birthalm; Decidava, s. Dees ili Deva? Turibora s. Temešvar; Napuka s. Samošujvar; Dierna ili Černa s. Oršova, Zarmizegetusa itd. Sve imena slavjanskog korjena, koja osim inih dokazah, dovoljno svjedočanstvo daju, da su stari Daki Slavjani bili, te da je obrtnost i trgovina kod njih mnogo prije rimskog dolaza cvasti morala, inače nebi toliko jakih gradovah imali bili.

Aleksandro veliki prešav hemske brdine g. 335 pred I. pobi Trake i Tribale pod njihovim kraljem Sirmom, te prebrodiv iznenada Dunavu, podjarmi nepripravne Dake, bez da je dalje napredovati mogao, moravši se skoro u Makedoniju povratiti; jer su se njekoji grčki gradovi, čuvši da je umro, njegove vlade odrekli i u slobodu postavili bili.

Po Aleksandrovoj smrti g. pred I. 323 razkomadaše njegovi velikaši ogromno carstvo. Lisimaku pade u djeo Drakija i Dakija, prem se je ova još za života Aleksandrova, takim po njegovom povratku, u slobodu postavila bila. Lisimak ju htjede g. pred I. 283 iznova podjarmiti, bez da mu je to za rukom pošlo, što se je Dački kralj Dorhimet tako hrabro branio, da je ne samo neprijateljsku vojsku pobio, nego i istog Lisimaka, uslied Strabonova sviedočanstva, uhvatio i samo pod zakletvom obećanja, da Dakije više uznemirit neće, u slobodu postavio.

Od ovo doba sve do Perseovih vremenah šuti povjestnica o Dakom, koji su, kako se čini, pod svojim kraljem Orolesom sa Rimljani proti Perseu držali, a po kraljevoj smrti Perseu pomoć pružili, koji je po boju kod Pidue g. 168 pred I. na otoku Samotraki uhvatjen. Osamnaest godinah kasnije t. j. g. 150. pred I. pružili su pomoć Andrisku iliti faličnom (pseudo) Filipu proti Rimljanom, kojeg je Kvinto Cecilio metel sliedeće godine pobio i uhvatjena u Rim odveo, dočim su se dačke i tračke pomoćne ćete u domovinu povrnule, koje su kasnije, uslied Florova svjedočanstva, buduć su Rimljani sa puničkimi, jugoslavenskimi i mitridačkimi ratovi zabavljeni bili, tiam do jadranskog morja plienile i harale. Rimljani pošalju g. 118 pred I. Marka Porciu Katona proti Dakom, koj' ništa znatnog opraviti nemogaše, nu za to jih je Livio Druso preko Dunave poturio, a Marko Minucio Rufo jim je kod potoka Marice (Hebrus) mnogo štete učinio, prem je i njegova vojska znatno patila, htjevši smrznuti potok Maricu preći, našavši grob pod ledom. Nješto sretniji su bili Lucio Kalpurnio Piso Cesonio i okolo g. p. I. 75. Kajo Skribonio Kurio, koji su do dačke krajne došli, bez da su ju prekoračiti smjeli. Marko Terentio Varo Lukul, brat onog Lukula, koj' se je proti Mitridatu odlikovao, uništi dako-tračku vojsku kod meotidskog jezera, dočim je Apio tiam do današnje Poljske prodro, bez da je ipak u Dakiju dospio.

(Dalje će slieditì).

Pregled narodne literature.

Drugo doba 1610—1835.

(Nadalje).

Ignat Gjorgjić rodì se u Dubrovniku 13. veljače 1676 od otca Bernarda a majke Franje Zlatarićeve. Izučiv prve nauke kod Jezuitah dade se na grčko književstvo, da odatle pribavi gladji i krasniji uzor svojim latinskim i slovinskim pjesmam, koje su mu već za mlada omiljele. Iz prva prionù uz ljubovne i satiričke pjesme. U 20. god. stupi u Rim u družbu Jezuitah, a tu postane i učiteljem retorike. Nu budući mu poglavari nebili na ruku, vrati se pod izlikom slaba zdravlja u Dubrovnik, gdje je ostao do 1706. Sada se upiše u Benediktine na Mljetu blizu Dubrovnika. Tu dotjera do opata, a Dubrovnik ga sám naimenovà savjetnikom i bogoslovcem republike, rad njegovih velikih zaslugah o njegovu knjigu, a akademija „degli ociosi“ izabra ga za upravljatelja. Kašnje se porodi njeka razpra izmedju dubrovačkih i mljetačkih svećenikah, koja dade povod, da su Gjorgjića prognali; jer je branio prava crkve proti državi. Nu i u prognanstvu živio je knjigi, a kada se dozvolom rimskoga pape opet vrati, primiše ga Dubrovčani slavno. te osta medju njimi do smrti svoje; umre pako 21. siečnja 1737.

Pisao je na slovinskom, latinskom i talijanskom jeziku. Njegova najznamenitija djela jesu sliedeća: 1. Pjesni razlike, što ih spisà prije, nego li se ukaludjerì. 2. Uzdasi Mandaljene pokornice. 3. Saltjer Slovinski. 4. Život opata Benedikta. 5. Marunko i Pavica. Od njegovih latinskih djelah mu je najvažnije: „Rerum illýricarum seu Illyrici historia,“ od kojega je dva diela dogotovio. Iz Virgila prevede prvo pjevanje u osmeru. U svojih pjesničkih djelih služio se je ponajviše osmercem; nu upotriebljavo je takodjer sva ostala mjerila, u kojih se dade na našem jeziku pjevati.

Gjorgjić bijaše posljedna jasna zviezda na nebu dubrovačkoga pjesničtva. Pjesničtvo dubrovačko, koje je do sada sve nižje padalo, uzdigne opet njegova svestrana izobraženost na prvašnji stepen. Osobito se je odlikovao nježnom ćutlivošću, kojom se taknù sa vriednim mu takmacem I. Gundulićem. I to bijaše posljedna zràka sunca, koja se poslie burna dana na zapadu zablišti, pa okolicom jošte jednom zasvieti. S njim se izcrpi njekim načinom Dubrovnik, koj je kroz toliko vjekovah toli učenih i umnih ljudih rodio. Podiglo se poslie njega takodjer pjesnikah dosta dobrih; nù ona sila, koja bi imala cielo pjesničtvo opet dići i narodni duh probuditi u Dubrovniku izumrlo. —

Gjorgjićev elemenat jest ljubav. Sada ljubi Boga, sada narod slavenski, a sad ljepote djevojke. —

Narodna literatura. kojom je Gundulić krenuo, primi u sebe mnogo zla i našemu duhu protivna, pa dočim se je on jošte održao sa Gjorgjićem na razkršću slavenštine i talijanštine, propali su pjesnici, što se poslje Gjorgjića u Dubrovniku pojaviše, sve više na stranu talijanštine. — Pjesnici oni, koji su živjeli u ono doba, dok je literatura cvala, prevadjali su; nù uz prevod im ostà svakako ipak glavna stvar skladati izvorna djela, dočim pjesnici 18. vieka skoro svi oko prevoda svoje sile troše, a izvornoga napisahu sasma malo. Tako su oba Betondića Josip († 1767) i Jakob prevadjali Ovidove Heroide, što ih izdà god. 1850 Martekini u Dubrovniku. Prvi prevede takodjer Davidove psalme i spisâ „Razgovor pastirski za Božića“ Ivan Sorković i senator Maroje Tudižević prevadjali su Moliéreve comedie. —

U to vrieme stupiše u kolo pjesnikah takodjer dvie žene: Anica Boškovićeva i Lucija Bogišinovićeva († 1800). Prva izpjeva mlogo na narodjenje Isukrsta „Razgovor pastirski vrhu porodjenja gospodinova“ tisk. 1758 i 1852.; ine njezine pjesme čuvaju se u rukopisih, te su ponajviše pjesme nabožne. Bogašinovićeva opjevà „život Tobie i njegova sina“ i spisà dramu „Posluh Abrama patriarke.“ —

Luka Mihaljević Bunić, senator dubrovački prevede četiri Horacieve satire, četvrtu knjigu Eneide i njeke pjesme iz talijanskoga i španjolskoga. Izvorno njegovo djelo je Artus, metamorfose Arionove. Umre 1778. — Sorkočević (Vinko Petrović) preveo je iz talijanskoga „Dimitria“ od Metastazia, „Merope“ od Mafea i „Psihe“ iz francez. od Moliéra.

(Dalje će slieditì).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb. 8. kolovoza.

T. Urednik „Ost und West-a“ poziva u posliednjem svom broju slavenske učenjake, da se neka o tisućgodišnjoj uspomeni slov. apostolah Cirila i Metuda sastanu i da se dogovore, kako bi takove sastanke opetovali, poput skupštinah inih učenjakah. Za godinu 1863 preporučuje Beč za taj sabor i želi, da se književnici, jezikoslovci, povjestničari i ostala učena gospoda od svih granah slavjanstva sastanu, ne u koju političku svrhu, već samo za razpravljanje različitih važnih historičkih i jezikoslovnih pitanjih. Kad se prijavi 100 dionikah, to će g. Tkalac odmah činiti svoje korake kod dotičnih vladah, da se dozvola postigne.

Naš „Pozor“ i „Narodne novine“ prevele su ovaj zanimivi članak; nu budući da je u istom svezku „Ost und West-a“ jošte i jedan drugi članak, tičući se upravo nas Hrvatah, pod naslovom: „Serben und Kroaten und unsere Differenzen.“ — to se svatko čudi, što nijedno uredničtvo *) o tom nepovede rieči. „Tko mudro muči, liepo govori“ može kadkada valjati, nu ovdje nevriedi ni lule duvana.

U tom tendencioznom dopisu iz Zagreba veli se medju inimi, na svadju smjerajućimi izrekami, da su katolički Srbi (to jest: mi Hrvati.) takovi fanatici za vjerozakonom, da u tom biesnilu taje i vlastitu svoju srbsku narodnost, što da je nečuveno u svietu! — Ako ikada, to bi se moglo ovdje reći, Quousque tandem o kuhinjo poznata.!? G. Dr. Tkalac tiskao je taj članak bez ikakve opazke, premda su mu inače opazke obilate, kad se radi o tom, da ponizi svoj rod, za čija prava i slavu on malo haje, što sve samo potvrdjuje rieči Kvaternikove, koga je toli goropadno napao radi protivnih mu načelah i kazuje nam jasno, kako se uredničtvo Ost und West-a slaže sa bratinskimi nazori dopisnika iz Zagreba. Mi Hrvati pokazujemo dan na dan svoju bratinsku ljubav prama braći našoj, u sto vrstih iskrena sučuvstva, al polag poslovice „ako smo i braća, al nam kese nisu sestre“ to jest, naša zemlja, naša historička prava i sloboda, koje nijedan Hrvat neće žrtvovati ikojemu sebičnjaku za ljubav. Nu ako i nisu jošte oštro progovorili naši listovi o sistematičnom nasrtanju na ljubav i slogu braće, to će, nadamo se, o kukolju u šenici bjelici izjavit se i kašnije, akoli možebiti nenalaze za vriedno oglasit se na svako buncanje gentilnih spletkarah.

— T. U nas su došle u modu vrtne večerne zabave i svaki je dan u kojoj bašći oglašen „Soiree“ glasbom, a po nedjelah vatrotvori i baloni. Prošle nedjelje odlučih i ja, da se bacim u to more raskošja i odem do gostione „k lipi“. Bašća povelika u pol grada, u novoj Nikolićevoj ulici, kao u novom svietu, bje razsvietlena i gosti napunjena oko mnogobrojnih stolovah. Stiene salona u vrtu uriešene su liepom slikarijom al fresco, a glasba sastavljena od domaćih silah, pod ravnateljstvom mladoga, nade punoga, narodnoga kapelnika g. Gjure Eisenhuta. Neznam, da li su svi konobari u tom Etablissementu sami Njemci, nu moj me nerazumi ništa, premda mu glasno trikrat izjavih svoju želju. Mnogi su konobari vele uvriedjeni, kad se tko usudi u jeziku njima tudjem štogod zahtjevati, nu ovaj bjè slučajno vrli dobričina, te nesamo što mi nezamjeri moju smielost, nego me umiljato zamoli, da mu reknem „auf deutsch.“ Sakupljena družba bijaše kosmopolitička, al bje i stolovah koji živahno pleskahu narodnoj svirci.

— Zaključak školske godine na ovdješnih glavnih učionah obavljen bi 11 o. m. i to na svečani način, kao nikad do sada. U crkvi sv. Marka sakupi se sva mladež k službi božjoj, pa dodje za tim u narodni dom, gdje bjehu dieljene nagrade najmarljivijim po pres. gospoji grofici Rubido-Erdödy i dvorskom savjetniku g. Rubidi zagorskom, u nazočnosti roditeljah i inih prijateljah školske mladeži.

Neznamo u kom mjestu bi se ta svečanost dostojnije bila obvršila, kad su nam prostorije školske toli tiesne i nespretne. Gosp. ravnatelj Klaić držao je kratak govor, a nazočni učitelji i učiteljice svih razredah držahu red medju djecom, koje bijaše preko 700.

*) „Pozor“ *je naknadno u svom broju od 8. reko njekoliko živih besjedah.*

Dopis.

10 kolovoza.

Gospodine uredniče!

Pročitav u 20 broju „N. G. L.“ dopis u pogledu nauka našega ženskoga spola, od radosti pomislih u sebi, hvala Bogu! što se i izim mene po koja dušica u narodu hrvatskom nalazi, koja opazi, da se naš nježni spol na žalost našu — pa šta još najgorje, za naše novce i pred našima očima, od svog milog roda, po njekih zavodih odtudjuje. — Istinu da kažem, nakana mi biaše više putah u tom, za svakog Hrvata u obće, a napose za roditelje velevažnom predmetu po koju ozbiljnu javno progovoriti, jer kakovu će ljubav gojiti diete za svoj materinji jezik, kad mu se u tako nježno doba bezstidno govori „Laissez moi en répos de cette sotte langue“. Znano je, a i vidisc, kako mi Hrvati već iz prirodjene želje za nauci oberučki sva prihvatjamo, koja mislimo, da nam za napredak u obraženju naše mladeži služiti mogu; time barem do najnovijeg doba žalibože na najveću tugu našu, naročito što se ženske djece tiče, priliku dajemo, da se miloj domovini iznevjere, a tudjincom i očitim neprijateljem naše narodnosti materialno jih podupirajuć, pružamo medju nama obstanak. Ova dokazat, imao bi dovoljnih sredstvah upravo po onima izuštenih, kojima čisto hrvatske majke svoje kćerke, žalibože neimajuć narodnog zavoda, za nauk povjeriše, nu budući da mi do toga za sada nije, to hoću u suglasju vriednog dopisnika samo toliko kazati, da je zaista skrajne vrieme, odtudjivanju nježnog nam spola od nas i od našeg milog jezika, osbilno na put stati, — pa zato i mnijem, da bi se u tom obziru ugledat mogli na našu bratju Čehe, te ustrojit sličan višji zavod, kao što ga i oni uprkos tobožnim naobraženikom uživotvoriše — u kom nebi hrvatski jezik kao „sotte langue“ smatran bio, niti tako misleći nezahvalnici sa našim se hljebom pitali — već usuprot prepriečilo bi se sličnim bezbožnacima našu mladež svratjat sa staze mliekom udojenog joj domoljubja — a vrh toga njegovalo bi se ono, što nam je najmilije, to jest narodna nošnja i mili naš hrvatski jezik. Pa napokon polučili bi za kim uvjek jadikujemo — domoljubni nježni spol!!

Nastoj indi oko toga mili N. G. L i ne žali truda ni ti, a ni tvoj štovani dopisnik, da se jednoć otme naša nježna mladež iz pandjah tudjinacah — ma i našó se po koji kukolj, nalik onima — koji samo na svoju porugu, šiljaju djetcu, za polučiti visoku izobraženost u Kanižu i to iz čiste ljubavi prama domovini. — S—ć.

Svietlopis.

Nijedno novije iznašastje nije se tako naglo uzdiglo do tolike savršenosti, kao što umjetnost photografička. Eno neima tomu dvadeset godinah što je Daguerre svietu odkrio plod svoga deset godišnjega umstvovanja i evo se je do danas razvio taj svietlopis za čudo. Pomoćju lučbe i fizike znade si um čovječji upiljiti u pločicu ili hartiju svaku sliku od najsitnije gmažadi isto tako, kó i najgorostasnije predmete, da i tielesa nebeska, sunce, mjesec itd. U toj struci doprieše Francuzi najdalje i kako novine pišu, zastupani su na izložbi u Londonu veličanstveno. I kod nas u Zagrebu vidimo silni napredak u kipovih, koje nam naši photografički zavodi proizvadjaju. Ujedno opažavamo takodjer i razliku medju onimi slikami, što ih putujući prijašnji umjetnici praviše i medju današnjimi ovdje proizvedenimi. Pommerov „Atelier“ prvo otvoreni, daje nam slikah tako krasnih, da sami Bečani priznavaju izvrstnost njegova djela. U najnovije vrieme može se svatko o ljepoti slikah iz Hühnovoga zavoda osvjedočiti, kad mu pregleda onaj izloženi Tableau u dućanu. Osim ove dvojice imade ih više što uz jevtiniju cienu rade sa strojevi po najnovijem izkustvu. Visitne karte nerazlikuju se ni najmanje od onih, što ih gledamo kao Portraite znamenitih osobnostih načinjene od stranih prvih Photografah. Al ne samo, što je ta umjetnost, rekao bih, do vrhunca dospjela, nego je uz jeftinoću proizvodah moguće postalo za njekoliko novčićah pribavit si istiniti obraz milih si prijateljah i rodjakah; može se bo dobiti 12 kipčićah za 6. do 8. fr. Ova umjetnost porodi opet posve novu struku obrtnosti i robu prije nepoznatu, naime: Steroscop-kipove i k tomu optičke ormariće, Albume različite i okviriće u

Digitized by Google

nebrojenih formah, što je sve u modu došlo i proizvadja se jeftino a i najvećim luksusom, kako čija kesa dosiže.

Književnost.

— U c. kr. dvorskoj državnoj štampariji izašla je knjiga na najveće kolo u dužini 22" a u širini 17" i na najljepšoj hartiji, pod imenom: „Bizantijski spomenici po Srbiji." Na dvanaest tablih naštampani su, kako cielokupno izgledaju, velelepni starinski namastiri: Gornjak, smederevska crkva, Ravanica, Manasija, Žiča, kruševačka crkva i Studenica.

Cielokupni su izgledi bojama naštampani, a arhitektonske sitnice su čelikorezi i bakrorezi. Uz table je obširan vještački i topografijski istorijski opis na njemačkom jeziku, ili je srbski prevod od Aleksandra Sandića.

Ciena je knjizi, u skupocienih koricah: 25 fr. a. vr. i ko uzželi knjigu nabaviti, neka izvoli novce po pošti poslati i dodati, dali želi opis na srbskom ili na njemačkom jeziku na

F. Kanica u Beč.

* Gosp. Emil Čakra u Novom Sadu pozivlje na predplatu zabavnika „Sloge" kog će na korist stradajuće braće crnogorsko-hrcegovačke do listopada dogotoviti. Sadržaj bit će cviet lirskih i epijskih pjesamah, historičkih novelah i pućkih pripoviestih. Ciena će mu biti 60. novč.

* U Novom Sadu izišao je „Album Save Tekelije" što ga je izdala Matica srbska.

* G. B. Radić izdao je drugo, sa mnogim manjim mjestima umnoženo izdanje karte bojišta crnogorsko-ercegovačko-turskog.

— „Flotten-komité" u Lipsku sabrao je za njemačku flotu 8000 talirah, pa očituje želju, da se neka gleda nabaviti radi zastupanja „deutscher Interessen" jedan „Merimak" ili „Monitor," makar bio i kakov mladi Monitorček.

— „Leptir" za 1862 jest doduše kasno doletio, nu hvala Bogu, ipak ga evo, makar u istoj slici izdanjem g. L. Lopašića, kao i prije od g. Koste Stojšića. Ciena mu je 1. fr. Neznamo jošte o valjanosti sadržaja progovoriti, al ono malo, što čitasmo, naime pjesan „Prvi ljudi" od P. Preradovića preporučuje ovaj zabavnik. U toj pjesmi narodnoga ljubimca ukazuje nam se na novo onaj silni poetički duh u svoj krasoti jezika i divnoga uzleta.

— Upravljajući odbor za Vodnikove slovstvene nagrade u Ljubljani razpisao je natječaj od fr. 60. — za najbolju Novelu. Rok je do svih svetih.

— „Glasi slovenski" za četverospjev, samopjev i glasovir od Franje Gèrbića, posvećen Dr. Lovri Tomanu izašli su i mogu se dobiti u Ljubljani.

— Kip „Spomenak na slavno grobničko polje i na narodnu svetkovinu dne 25. Svibnja 1862 kada se naime blagoslivljala zastava riečke župa-nije, posvećen preuzvišenomu g. biskupu Jurju Strosmayeru po Jakovu Depolu, gradjaninu na Rieci" izašao je na svietlo i može se u knjigarni Ante Jakića dobiti. Kip je na velikom tabaku sa prizorom posvećenja, i na krajevih izvedenimi slikami preuzv. g. biskupa i presvietl. gospoje Smaićke, kume od zastave i zastavnika, zatim sa krajobrazom čitave županije riečke. Ciena mu je 1 for. a. vr.

— Glasonoša znade iz sasvim pouzdana izvora da je konačna razprava u štamparskoj parnici, tičućoj se gosp. Evgenija Kvaternika, na 5. rujna t. g. urečena, i da se bude kod zagrebačkog županijskog suda obdèržavati.

Buduć, da je predmet uzapćena mu djela štovanom občinstvu jur dobro poznat, s toga već unapried pozorno činimo naše čitateljstvo na konačnu ovu razpravu.

Ujedno čujemo, da će toj razpravi predsjedati g. Šmidt, nuz prisjednika gg. Eugena Barca i Sk. Kavića. Kod razprave čitat će se čitava brošura, koju će njezin sastavitelj sam tumačiti. Braniteljem mu je g. Lavoslav Šram, odvjetnik zagrebački.

Svaštice.

— Nedavno upute se trojica jašeći na konjih u Bosnu. Dosadi im jašiti i dodju do jedne livade, sjaše s konjah i puste ih u livadu. Oni sjedu te će malo jesti i odmoriti. Nebi dugo, dopade od njekud spahija; prodre se na njih i reče: „Nesretnici! Tko vam je dopustio konje u moju livadu napušćati, da pasu?" Bili su jedan od drugog različni, t. j. jedan biaše Turčin, drugi kršćanin, a treći ciganin. Nastavi spahija: nečudim se Turčinu, jerbo je turska zemlja, niti Vlahu, on je naš kmet i obradjuje naše zemlje, nego se čudim ciganinu, od koga neima hasne niti Alah niti Šejtan; jer neradi niti spahiji niti sebi. Držte, reće onoj drugoj dvojici, Turčinu i kršćaninu, držte toga ciganina, pak mu udrite po tabanih degeneke, da zapamti ciganska laža i varalica, kad je pasao naše livade. Ovi, na zapovjed spahije, pograbe ciganina, te mu podpraše tabane. Ustane ciganin i zaškripi zubmi; u tom opet spahia, čuješ vlaše! valah nije pravo, da i ti paseš moju livadu, jer si ti kmet, živiš na turskoj zemlji, pak nesmieš tako slobodan biti; dederte vas dvojica, poviče spahija Turčinu i ciganinu, držte toga djaurina, nek zapamti i on, da neima više slobode turske livade pasti; na zapovjed spahije dobije i kršćanin podkovane tabane. Opet će spahija Turčinu. Ti bi morao što bolji biti od ovih dvajuh, zar ti neznaš, što te uči Alkoran i naš Muhamed veliki svetac, da nesmiješ bez znanja i dopušćenja tudje dobro dirati, nego si naputio i ovu dvojicu, ti si još gori nego oni. Namigne onoj dvojici, a oni onako ogorčeni pograbe Turčina, te šnjim dolje i tako Turčin dobije dvojinom više od one dvojice. A spahija zadovoljan ode, što jih sve tri pročibuko.

— U jednom družtvu razgovarali su se od maskih, i svaki pripoviedi što će koji predstavljati za najskoriji sastanak. Jedan od družtva reče: da će on kralja Midasa predstavljati, napokon da će si magareće uši na masku prišiti. Šta? nastavi drugi, tada nećete biti maskirani.

— Dodje čovjek iz komšiluka u drugu susjedsku kuću u zimsko doba; dašavši najprije otvori vrata i nazove po običaju Boga i dobro jutro. Vidi da nije soba počistita, baci svoju kapu i reće: držite se okolo te kape vile i vještice a mene se prodjite. Na to upita kuće gospodar susjeda si, što to radi i zašto tako govori. Odgovori komšia; znaš prijatelju, da čovjek svako smetlište mora obići da negazi i nestrada, a tu moram na smetlištu, jer ti nije soba počišćena, pa neka se okolo kape moje drže, a ne oko mene.

— Liečnik počme razgovor o svojih pacientih, i pripovjedaše o jednom trgovcu. Dugo je bolovao u krevetu, imao je drugog liečnika dok je po mene poslala njegova supruga. Ja odem tamo, i za osam danah, oslobodim ga kreveta. To mogu i ja posviedočiti, prihvati drugi; jer sam vidio jučer gdje su ga zakapali.

— Njeki Bošnjak bijaše zavjetan (zarečen) sv. Kati u Divušoj II. banske pukovnije, da će svake godine polučak šenice žrtvovati crkvi sv. Kate, da mu Bog i sv. Kata podieli dobar plod šenice, i zaista svake godine dobio je liepa i dosta žita. Njegov susjed (medjaš) bijaše Turčin; u njega opet malo koje godine osrednje da urodi, ni toga nije bilo kod njega. Dodje jednom k svom medjašu Bošnjaku: eh komšijo! kako je to, ti si samnom komšia i medjaš, u tebe dobro radja šenica, a u mene ne, što to može biti, a zemlja pokraj tvoje zemlje? Bošnjak: Valah ću ti pravo kazati; u nas ima sv. Kata, ja njoj svake godine dadem polučak šenice i tako meni Bog i sv. Kata dà dobar plod, vala bogu i sv. Kati! Turčin: Eh valah čuješ komšio, bili ta tvoja Kata hotjela i meni dati plod dobar; i ja bi joj davao svake godine polučak šenice, pa makar 2. Bošnjak: Podaj i vidićeš da hoće. Turčin odmah u jesen prije nego je počeo sijati šenicu, obeća sv. Kati dva polučka šenice, samo da mu dobro urodi. Bože moj! začudi se Turčin na ljeto, kakva to krasna šenica bijaše, reče: samo da dodje u ruke, odmah ću Kati kaurskoj poslati, što sam obećao. Kad je šenica dozriela, Bošnjak požanje, i odveze kući, s prvog vršaja izmjeri dar sv. Kati i pošalje. Turčin malo kašnje požanje šenicu, složi u krstove da se malo provetri, i reče: Šta bi ja slušao onog benastog vlaha, šta će Kati šenica, ona nejede i nepije kao ja, meni treba, nedam joj ništa; al' prije nego se spremio da šenicu spravi u sušu, naoblači se iznenada, počme grmiti, kiša, tuča, bliskavica, te svu šenicu toga Turčina holuja utamani, ni zrno u hasnu mu nije došlo. Žalostan Turčin dodje Bošnjaku, počme se tužit pred njim, govoreći: Allah komšio, goropadne te tvoje Kate! svu mi šenicu utamani, što nisam učinio, što sam obećao; ni to joj dosta nebi, nego još prisvitli, jeli koje zrno dje ostalo, da mi ni jedno nedopane.

— Došavši Turčin k jednom od naših brijačah da ga obrije; brico reče njemu: govore njeki od naših ljudi, da Turci od Novog nikad netrebaju safuna kada će se brijati; možebit' da si i ti odonud? Odgovori Turčin ponosito, valaha komšio jesam, netreba ga ni meni. Na to brico uzme britvu onakovu, koja će Turčinu malo rena nateratí na oči, nebijaše bo podpuno oštra. Počme Turčina strugati, da su počele suze na oči frcati, a ustima kano čorbu srče. Kada je vidio Turčin da se nemože obdržati, tada reče brici; čuješ majstore, ja nisam bas pravo od Novog, ja sam ovamo bliže k vašem svietu, deder boga ti malo namaži safunom; na to izleti pas vijajući iz kuhinje, (valjda je vatralj dobio od kuvarice) poviče brico, koji je djavo tomu psu? na to će Turčin: valjda je od Novog, pak ga bez safuna briju.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 24. U Zagrebu 25. kolovoza 1862. **Tečaj II.**

GRIEŠNICA

(Nadalje.)

Kada smo prispjeli do njekoga potoka, htjede mi Vladimir dasku premetnuti, da mi tim prelaz olakša; nu u meni se probudi u taj čas stara tvrdoglavost i gadna ona oholost, te nehtjedoh da budem slabija od njega, pa bez ikakve pomoći — skokom prieko potoka. Premda bjeh neomočenih noguh prispjela na drugu stranu, to se ipak nemogoh održati nikako, da nezadjenem nogom o drvo njekakvo, te zaljuljav se — lupih glavom, što sam ikada mogla o kamen. Vladimir mi priskoči, sasvim izvan sebe, u pomoć: digne me brzo, te zagrliv me, poče mi sa strahom razvidati zadobivenu na glavi ranu. „Pusti me“ rekoh na pò onesviešćena, te sama na se srdita s nesmotrenosti tolike, — „rana baš nije ljuta — ala sam benasta bila! Vladimire — oprosti!“ Rumen stida probi mi licem, te posramljena tako primih ga za ruku. Tudier se zabuni sasvim. „Savice,“ zakliče drhćućim glasom, „negledaj me toli čarobnom umiljatošću; jer bi se mogla raztrgati nježna ona koprena, kojom sam tebi za volju zastro tužno svoje srce.“

„Neka je Vladimire!“ odgovorih, neizvinuv mu se više iz rukuh, te znajuć dobro, da ću ga zatraviti dražestnima očima, uproh ih jošt više u njega; nu ovo trajaše jedva jedan oka tren; te sklopiv oči, htjede mi srce pući, od neosjećane jošte donle blaženosti. Spazih gdje mi cmurkom curi topla krvca niz lice; te smrknuv mi se u jedanput pred očima, osloniv glavu na prsa njegova. „Ta Savice — za Boga — zar ti krv ide!?“ viknu sasvim osupnut, te spustiv me polahko na travu, i zagrabiv na brzu ruku vode iz obljižnjega potočića, opere me i zavije čim brže ljutu ranu. Nebijaše mi za svega života môga tako liepo, kano što onda. Moradoh mu se u potaji i nasmijati, kada bi popitkivao zabrinuto: dali me boli jako. Oči nam se sukobiše: on nebi svojih nikada smetao s mene; ja oborih svoje i lice mi se zažari. „Čarobnice“ počne pogovarati tiho sam sobom, „zar si mi pronikla srce? Znadeš dakle da te ljubim? jest — ljubim te iz dna duše svoje. Borih se proti toj ljubavi, kano proti budalaštini kakvoj — ali u zaludu — neobrodi mi trud žudjenim plodom — evo nadvlada me!“ Pade licem sasvim izvan sebe preda me, te si zastre oči rukama mojima, koje sam mu pružila. Gdje si, kuda li si oholosti moja? Iskre radosti neizmjerne frcahu mi iz očijuh. Nu sad me saleti druga misao: zašto se je on tako žestoko branio proti navali očitovanih mi čuvstvah? Zar sam ja tako izopačena bila, da bi se on morao sramiti ljubavi svoje! „Vladimire,“ upitah ga kroz plač i ponješto oholo, „Zar se ja tako povlačim izpod tvoga dostojanstva, da ti je posramljenu trebalo sakrivati ljubav svoju? Ako je tako, a ti se me okani.“ „Tebe ostaviti,“ presieče mi „tebe ostaviti! tà znaš da ja toga nebih nikako mogao, pa da bih baš i htio.“ „Što nam dakle,“ odgovorih mu, „prieči

Digitized by Google

jošte put k žudjenoj sreći?“ Tvoji roditelji, djevojko — oni neće nikada pristati, da te sobom povedem. Pa bi i ti — negledaj me tako mrko — i ti bi se možebit pokajala kašnje, što si mene odabrala, ginuć za ljepšim životom. To premišljavah u ovo zadnje vrieme mnogo i mnogo putah, pak ipak — ipak —

„Pa si ipak prisiljen ljubiti me — je li? prijatelju i učitelju moj; milje i omilje moje!“

Družba ostala prispje, i mi zašutismo. Ja joj izpripoviedah nesreću svoju, te požalivši oni mene, neposumnjaše niti s daleka što se je osim toga tudier dogodilo; ako prem se pobojah, da će mi veselje, koje mi bje licem i očima probilo, svim odati.

Dan nam ovaj prodje — slava ljubežljivosti domačice naše, veoma ugodno. Pred večer se istom zaputismo kući. Njeki se odvezoše na kolih; a ja si odabrah s ostalimi put pjesački; jer bih se tako mogla više razgovarati mirno s Vladimirom. Buduć da je Čeljovski za prijašnjih godinah moj učitelj, te ujedno ljubimac roditeljah mojih bio: neudari nikomu u oči, što me je izpod ruke primio. Mi ostajasmo ponješto iza drugih. Za čarobna sumračja, te bliede mjesečine slušah zatravajuće sladke rieći ljubavi; slušah, kako da me je djetetom već ljubio, i kako da ga je tadašnja moja lahkoumnost pekla.

„O Vladimire,“ uletih mu u rieč, pritisnuv mu ruku na srce si, „ti si dakle sve najboljom namjerom učinio, sa mnom samo zato tako strogo postupao, da me poboljšaš, neobziruć se na nikakve sebične koristi: tà valjda znadeš, kako si hvalio vavjek čednu onu Milku, a u mene bi svačemu nalazio manu?“ „Tà to je uprav čudnovato u ljubavi,“ odvrati mi, „što začara čovjeka poput čaralice; pa ti je sve otimanje u taman.“ Zašto nisam ljubio Milke, koja je, oprosti što ću reći, mnogo bolje i čednije diete od tebe bila? Zašto mi treptjaše uvjek pred očima, dražestno-oholo lice sa zatravljivajućim modrima očima, poput modra zatona; lice s crnom kovrčastom kosom, lebdećom oko čarobne glavice? Vidiš, Savice, ja znam da si ti nagla, zavidljiva, nepomirljiva; Milka pako bijaše čedna, ljubezljiva i ponizna; pa mi ipak nedodje niti na kraj pameti, da bih ju, sastavši se opet s njom preklani, više obljubio, nego što ju kano znanicu staru ide. Samo je tebi, Savice, sudjeno bilo, zatraviv me svega, skučiti dušu moju pod svoj jaram.

Nescienih Vladimirove iskrenosti onako, kano što bi to valjalo bilo: tuga mi njeka obuzme dušu, te izvinuv mu se iz rukuh, udriše mi suze od očijuh. „Ti me dakle neljubiš s voljom, nehaješ za duševne moje sposobnosti? Nalaziš, da sam puna mahnah kojekakvih; to te dakle samo spoljašnost, a ne nutrnjost moja k meni privlači?“ Čeljovski se prepade s žestine moje. Prikuči me k sebi, te mi počne ljubko predbacivati: „Vidiš kako si nesmiljena, Savice, kad si me tako krivo razumjela; tà uprav tè tvoje male mahne zatraviše mi srce: čedan i savršen stvor neobljubih nikada s tolikom žestinom; pa me i nada tieši, da će te iskrena moja ljubav umiriti i ublažiti. Velika je sila, kojom vladaš sa mnom, krasna moja prokšenice, — nemoj ju nikada upotriebiti na zlo.“

Tim mu podje za rukom umiriti me; pa tko bi se bio upro riečim njegovim, iz kojih probijaše sama čista iskrenost. Zaključismo, da ćemo za njeko vrieme utajivati odnošenje oto, dok si zaprosim roditelje, da pristanu na vjenčanje naše. Vladimir se nadaše, nagaziv na veliki odpor živu okršaju; ja pako niti nepodvojih, da će roditelji moji, ljubimcu si prepriečiti put k jedinoj njegovoj sreći.

Iza tjedan danah, poslie kobnoga toga časa, pozove me otac po slugi u sobu. Probliedjela te ustrašena podjoh pred njega. Stupiv unutra, reče mi otac svećano i veselo: da me je jedan, od najplemenitijih i najbogatijih mladićah, baron Radoslav N — ć od njega zaprosio. Kano da me je grom iz vedra neba ošinuo, tako stajah zapanjena pred njim. Počeh se braniti, ali otac nastavi, veleć: da mu je već obrekao; buduć da je to stalna njegova volja, da ja za njega svakako podjem. „Ti ćeš kano mudra djevojka i poslušno diete rado na to pristati,“ odvrati mi na izpričanje. „Otče,“ odgovorih mu odvažno, „ja sam do dana današnjega uvjek tvoja poslušna kći bila, nu sada ću ti uzkratiti posluh: ja neću te neću za N — ća toga poći.“

Otac mi planu kano živa vatra: „s kojih se razlogah braniš poći za mladića toga? upita me strogo.“ „Ponajprije se“ odvratih mu, „poznam slabo jošte s baronom otim, a drugo — niti ga ljubim, niti ću ga ljubiti ikada.“

„To je samo djevojačka budalaština, iznježeno ono prenavljanje! Ti ćeš popustiti kašnje. Ma ljubila ti njega ili neljubila: ti ćeš biti N — ćeva; pa ti očitovah sada želju svoju.“

Ja se izpravih na to blieda kano smrt, te mu pogledah oštro u namrgodjeno lice: „valja da i moju volju spoznadeš,“ odrezah mu odvažno, „ti znaš, da sam ja tvoja kći: što nakanih jednom, ničim se neodkanjujem više. Zaklinjem ti se živim Bogom, da me neprisili nikada na ženitbu otu; pa znaš li, što me čini toli jakom, te bih ti se oprla, ma da si upravo kralj svega svieta? — Ljubav!“

Na to ga gnjev jošte jače požeže, te mi stisnu tako čvrsto ruku, da malo nejauknuh, kako me je zaboljelo. „Ljubav — ?“ viknu iz svega grla, „koga ljubiš tvrdoglavo, neposlušno diete?“

„Vladimira Čeljovskoga,“ ozvah mu se ponosito, pogledav mu smiono u gnjevom plamteće oči. Srditost uzkipi još više u njem: malo da se nije razkomadao od jada, te si izkali sada srce na Vladimiru, nazvao ga jadnom kukavicom, gujom nezahvalnom, podmuklom izdajicom, koji da mu je djetetu srce ugrabio.

„Stani otče,“ zaletih mu se u rieč, „ja neću te neću, da ti preda mnom ružiš Čeljovskoga: tko njega dirne, taj će sa mnom lomiti kosti. „Ja dakle neimam više kćeri,“ nastavi, pošto se je odljutio malko, „ohola i tvrdoglava ova djevojka, nije Savica moja: kini mi se s očijuh!“

Suze mi navališe na oči, te se ponizih do crne zemlje, baciv se na koljena pred njega, te zamoliv ga, da bi mi blagoslovio žarku ljubav. U taman sve — ostade tvrdji od tvrda kamena: nepade mu na srce moljakanje moje.

Čeljovski potrati uzalud sutradan rieči, da bi mi kako nagovorio otca. Razpaljen kano što bijaše, ote mu svako poštenje, te ga izćera iz kuće i kućišta. Napisah mu potajno list pun ljubavi i ljute boli, zaklinjah ga, da bi utekao sa mnom, ogrnuv si položaj u roditeljskoj kući što grdjim plaštem. Poslutih već u napried što će mi odgovoriti: odbi mi ponudu, veleć, da on mene voditi potajno neće nipošto; budući to izpod dostojanstva njegova, te da bi mu otac mogao tada punim pravom ružiti neokaljano do sada ime. Tà bijahu svi razlozi,

Digitized by Google

koje mi je izbrojio, važni i prevažni; nu list me otaj razžalosti ipak do gole duše, razabrao crnu tugu, koja bi mu srce parala, kada bi se morao me odreći. Napomenu mi i službu svoju, koju da nemože ostaviti potajno, ako mu je samo išto stalo do poštena imena. Isto tako mi natuknu, da je siromašan, te da bi opako radio, kada bi me lišio izobilja, te uhvatio u zlo. Nu nagovaraše me ipak da budem dobre volje; ali da nepružim ruke baronu pod živu glavu; nadaše se bo, da će i nam sinuti za koju godinu sunce povoljnije budućnosti, kad se stvar jednom na bolje okrene; s toga me zakljinjaše, da neklonem duhom, te da mu vjerna ostanem, uzdajuć se čvrsto u nepomičnu njegovu ljubav. (Dalje će sliediti.)

ADEL

talijanska pripovjest

od Silvija Pellika.

Prevod od Gjure D.

III.

(Nadalje).

Nitko od njih neimaše brige,
Da stotine u hrpu sakuplja,
Dok je dosta ubojna oružja
I na ladjah potrebna orudja,
Dok im žene kodkuće i djeca
I ranjeni hrabreni suborci
S potrebitim providjeni bjahu,
Sve što počmu to sa srećom dočmu
I od groznog njihova ubojstva
Sinje morje pocrvenilo se
Čestom krvi Mljetčićah nesretnih.
Sve pobjedu za pobjedom stave
Od Mljetčićah da i najhrabriji
Na more se nije dao s dobra;
Jer tko ode taj se živ nevrati,
Već smionost životom naplati,
Pak mnogi od Mljetčićah možnih
Zahtievali od vlade si javno
Da se vrati ukradjena svetost,
Koja tako dalmatinskog svetca
Uznemiri, da se osvećuje.
Pristà vieće: mač poslaše natrag...
Ali više mošći nemogahu,
Da duh buran obuzdaju gusam,
U kojih se požuda zalegla
Za grabežem sve mljetačko što je.
Još tužnije nego do sad plaču
Tužni Mljetci i na more šalju
Ratne ladje pune sa junaci,
Da gusare posve dotamane.
Ah! zalud im tuge i žalosti
Zalud ladjah i junakah vrlih,
Koji svojom i junačkom smrti,
Domovini nedadoše svojoj
Ni pobjede ni kakva dobitka!
U tih dnevih obćeg tugovanja
Pojavi se netom jedan tudjin
I junačkim progovori slovom,
Da je s nova ohrabrio Mljetke.
Taj tudjina borio se jednoć
Na mljetačkom vojenome brodu
I baš njemu imadu zahvalit,
Sretno što su izmaknuli njeki
Iz očite od gusarah smrti.
Pogadjate? . . dà, dà! to jest Adel!
Slavno vieće pohvali junaka
I nagradi smjelost razboritu,
Što za kratko novu spremi ladju
I nju dade pod zapovjed njemu. —
Sretni Adel sa srećom se sreo
Ljute guse na moru zameo
I u moru sve ih zakopao!
Krasno ori tà pjesma mornarah
O pobjedi sretnoga Adela! . . .
Sa svih ona odmnieva obalah
I reko bi: Italija ciela
O pobjedi zapjevala pjesmu . . . .
I vlastela skalnih Apeninah,
Kad gostovom u zdravje pijahu
Viek zdravicu napiše junaku
Uz pohvalu i stoteru hvalu,
Koj lupežćat svlade dalmatinsku!
Još neznamo nit nemogosmo saznat,
Je-l' s nesreće ili koje boli
Naš se Adel dotle sklonut dao,
Da s mljetačkim razstade se lavom,
Amalfi ga gostoljubno primì
I u dvoru svom slavi junaka,
Više putah po kom već pobjedi.
Vidjaše ga više no jedan put
Sinje more i kopno uz gore,
Gdje ih svojom crvenjaše krvcom,
Ma uviek ga slavna nesvladana
Uviek strašna i grozna vidjahu.
Ali neću da pjevam o boju,
Gdje lievaše crnu krvcu svoju, —
Zapjevat ću i o dnevih mira,
Kad već nije s Amalfijem bio
Nego svoje pokupio zlato
I sa zlatom odišao u Tunis
Medju cernce, odonud robovah
Da izbavi, što će više moći.
Cielo svoje tom namieni blago
I jer oba mila roditelja
Već trunuše pod zemljicom crnom,
Mišljaše im izpokojit duše
Otvoriv im nebo takvim čini,
Koji će se Bogu dopadati.
Jednoć čeka, bio dan je krasan,
Čeka vjetra, pak da krene kući
U daleku milu domovinu!...
I dok Adel razgledao morem
Spazi netom rek bi Harambašu,
Gdje se k njemu s jednom četom žuri!
Harambaša od veselja jûče
Pa iz ladje izkrcava roblje
Te u tome i plačućih žrtvah
A med timi, što bijahu tužni
Eto čuda! prepoznava Adel
Jedno lice — plemičko bijaše
Jest! bijaše... vojno Heloizin.
Srdačno se u zagrljaj primu...
O! kako je zakucalo tužno
U grljenju Adelovo srdce!....
O! kakova u srdcu mu smjela
Od prijašnje moćne ljubovnosti
Od priklonstva i onog junačtva,
Što počine po prvom poznanstvu!...
San mu dušu zakupìle misli:
Koli tužna sad je Heloiza,
Što joj vojno razbojnikom kletim
Kao sužanj, kao žrtva padè!
Iza prvih suzami pozdravah
Pitahu se za ovo i ono
Pak mu Arnald pripoviedat stane.
„Vajmeh Ado! koli nesretan sam!
Nesrećom je moja čaša puna!...
Znao si me, koli moguć bijah,
Kako plivah u lasti i slasti, —
Svega imah, što se srdcu htjelo...
A gle sada u kakvoj je sreći,
Sin velmože slavnog Usinjana!...
Žrtva sam ti gadnoga kovarstva
Vjerolomnih saveznikah svojih,
Koji su mi za malo mjesecih
Ugrabili sav krasni imutak.
Moja djeca i tužna im majka —
Ah! pokle je od žalosti umro
Stari Gjorgje, tvoj i moj gospodar —
Oni mi se sretno izbaviše
K mojoj sestri pobjegnuv u Nizzu.
Tu nas jedne napadoše noći
Razbojnici — grozni Saraceni.
Što se ikad mogoh, opro sam se
I borio mačem, da je mogla
Heloiza draže skupit stvari
I umaći daleko iz dvora.
Ah! tad još je dobar bog mi bio
On dopustì: pobjegla je sretno.
Ali poslje... već umoren vele
Opazim se odasvud obkoljen,
Mač mi padè, razoružan ostah — —
Baciše me i okovaše me
I još prije što pucaše zora,
Krenuo se na put brod crnacah,

Digitized by Google

Što bijahu sve sami Španjolci,
Saveznici onim razbojnikom,
Koji mislim, Sardinci su bili,
Nesreća je dosudila meni
Na najdalje izkrcat me kopno!
To muževno poviedaše Arnald, —
Jest muževno ali ipak s čuvstvom,
Adel ga je vjerno poslušao,
I tužnimi i nježnimi misli.
Posve tronut, pokrije si lice
I lievaše od bolovah suze:
„Moga dakle neima gospodara!
Dobra starca dakle neima više!
Hladni grob i njega mi pokriva!...
Ele iza tolikih godinah,
Punih slave, radosti i slasti
I on tugi podlegnuvši umre!..
Oj ti sviete! tašti i lažljivi
Tako plačaš pravu, svetu kriepost?..
Nu ne — nije činom plemenitim
Ono svrha, da nas tuj usreće;
Vrstnjaku je ovdje život trpak
I onaj mu samo dan je sreće.
Kad zemljakom nestane ga prahu.“
Tako Adel izbjesedi tužan
Kan da mu je dodijao život
Istinabog dičan i preslavan
Ali ubog na veselih časih
Već odkad se s Heloizom razstà.
Sad se čini, kô da mu se s nova
Iz pepela na pô zapretana
Diže jaki mladoliki oganj.
Arnaldov ga govor i držanje
Prenesoše pametju u vrieme
Od ljubavi kad je sav goreo.
Pred njegovim očima se stere:
Vazda cvjetna obala Saone —
I crkvica, koju polazaše
S molitvami pobožna djevojka,
Da grob majkin suzami natopi —
Vidio je i on krasan čamac,
Gdje do noguh otčevih sjedjaše
I sad digne u pjevanju glasak
Sad izmami Adelovu pjesmu,
Pa kad ju je dobro dohvatila
Il zašuti kao mramor stiena
Il govori, da se srdce plače.
Aj! Adele! Aj Adele slavni!
Na što tebe tvoje srdce nuka?..
Borit ćeš se — to si naumio
Da gradove i njihova dobra
Arnaldovim sinovom izvojstiš!
A on ovdje da ostane sapet!...
Evo biedan, kako od zlih danah
Omršavì, da je kost i koža
I nebude svemu tomu dugo
Što u težkom završit će robstvu
Od žalosti svoj žalostni život....
I slobodna tad je Heloiza!....
Ho! paklena, crna, griešna misli!...
I izvrstna zna pakao srdca
Žutim bljeskom malo zaljevnuti — —
Al' za to su toli izvrstnija,
Koliko su dosad činila se,
Da griešniku skoro su podobna; —
Ma nipošto griehu nepodlegnu
Već polete lahkokrilim letom
Da se dignu iz zemaljskog kàla.
Što imaše gotovoga novca
Sve je Adel dosad potrošio,
Dok je roblje odkupljao novcem;
Zlata neima, da Arnalda kupi,
Zato sebe harambaši nudi,
Da Arnalda za njega odkupi.
Harambaša pristao na mienu;
Jer rob onaj i onako mršav
Nevidje se, da će dugo živjet,
Dočim ovaj krupan i silovit
Budućnosti proricaše trajnost.
Urobljeni, on nesretni plemić
I neznade o čemu se radi,
Već dvojaku bol u srdcu ćuti
I sam sobom i tuži i plače,
Jer je biednik i predobro znao
Adelovog srdca bol i sklonost.
On je njemu — slavnom Talijanu —
Poznavao i štovao kriepost;
Ali ipak glednuv u budućnost
Vidi njega o bok ženi svojoj —
A bila je još Heloiza krasna —
Vidi njega sad slavnog nuzljuba:
Zna mu kriepost, i baš od krieposti,
Koju inače u njem obožava,
Sada drhće i sam sebe muči.

(Konac sliedi,)

Staroslavenske starine

od Luke Ilića Oriovčanina.

Poslie njekoliko godinah podiže se uslied Strabonova svjedočanstva, dački kralj Berebist, koj je kao drugi Likurg svoje kraljestvo dobrimi i hasnovitimi zakoni usriećio, te Trakiju, Ilirik i Makedoniju svojem žezlu podvrže. Njegov nasliednik Koto, biaše, kako Svetonio i Apian pišu, još srietniji, dočim je rimske pokrajine oplenio i istom Rimu obsjednućem pretio, bez da mu je sa Antunom zaratjeni Augusto na susriet izići mogao. Nu čim je domaće neprijatelje poružio, odpravi Marka Krasa kroz Grčku, a Lentula kroz Grmaniju proti Koti. Stražnji ga je u više bojevah nadjačao i preko Dunave pretjerao, dobivši naslov Getulus; dočim je Kraso Mesiju, Dakiju i sve do Ponta na desnoj strani Dunave rimskom žezlu okolo g. pred I. 30 podvrgao.

Čini se, da su od ovo doba, sve do Domitiana Daki mirovali, kad su iznova pod rukovodstvom kralja Decebala u rimske pokraine napali i vodje Opia Sabina i Kornelia Fuska tako nadjačali, da su oba poginuli. Svetonio nadalje pripovieda da je Domitianov vodja Julian, negledeć na rečene poraze, ipak dačkog vodju Becinu pobijo i u Dakiju prodro, iz koje je Decebalovom lukavštinom sa tako velikom štetom prognan, da je Domitian prisiljen bio od Decebala, obećanjem godišnjeg harača, mir prositi. Trajan mjesto harača naviesti g. 102 Decebalu rat, i tako ga kod Torde (Rumunjom Port de Trajan) pobi, da je mir prositi morao. Malo kasnije se Decebal, nemogavši poniženje snositi, iznova proti Trajanu podigne, stražeći njegovu kroz izaslanike iz zasiedah smrt. Trajan, koj' se je u Mesiji bavio, pograbi po drugi put proti Decebalu oružje i preko kod Severina sazidanog glasovitog mosta prevede vojsku u Dakiju. Njegov vodja Lusio otme glavni grad Zarmicegetusu, a on dačku vojsku na ravnieh banatskih poljanah hametom tako pobije, da si jé Decebal, vidivši svoje vojske propast, sam mačem život uzeo, samo da neprijatelju živ u ruke nepade. Tim načinom postade Dakija rimskom pokrajinom, u kojoj su se rimske znanosti i umjetnosti sve do dolazka skitalicah manje ili više razvile.

Izmed skitalicah biše prvi Huni, koji posjedoše pod upravom Tandšu — Balamara okolo g. 375 sa djelom Višigotah i Alanah, koje su nadjačali bili, današnji Banat, ostavivši ga po smrti Atilinovoj okolo g. 453 drugim narodom. Već g. 382 nastaniše se Ostrogoti na lievom briegu Dunave, odkud su g. 488 u Taliansku krenuli. Gepide su po smrti Atilinovoj pod upravom svoga vodje Adalrika, a Avari za vrieme Mauricione vlade u Dakiji njekoje vrieme gospodarili. Napokon biše medju inimi narodi stari Slavjani, koji su se takodjer njekoje vrieme u Dakiji zadržavali, a Hrvati su putujuć iz veliko-biele Hrvatske na poziv cara Heraklia g. 634 kroz Dakiju prošli, u kojoj su se najposlie Magjari nastanili. Iz navedenih sliedi, da je pleme Dakah nesamo za vrieme rim-

Digitized by Google

ske vlade, bivši uzmnožano sa rimskimi sužnjevi i koloniami, od kojih današnji Rumunji dolaze; nego i za vrieme skitalicah mnogo patilo, bez da je ipak izkorenuto. Ova mi se svidiše neobhodno potrebita u kratkom navesti, za tim lašnje dokazati moći, kojemu najme narodu pripada sliedeća starina, koju sam u naš narodni muzej poslao.

I.

Mrtvački lonac.

Uzduž i popriek se po ravnom Banatu nalaze razne veličine od čovječanske ruke nanešeni briežuljci, koji učenim, gledeć na njihov postanak, mnogo posla zadaju. Jednih je mnienje: da su to unke (medjaši) bile, koje su pojedinih vlastelah zemljišta medjašili, bez da je zbilja tomu tako, što se, upravo rekuć, u nikakovom redu nenalaze, koj' je inače kod zemljištnih medjah neobhodno potrebit. Osim toga se tih briežuljakah nuz Tamiš, Nadelu i druge potoke i bare nahodi, gdje su kao unke suvišni, što potoci naravnu granicu čine. Napokon unke biti nemogu, što se i u podvodnih priedjelih, koje nigda robljene nisu, nalaze.

Drugi tvrde, a tih je najviše, da su to vojničke motrionice (Obserwationshügel) za vrieme ratovah bile, što takodjer nestoji; jer to ista stratežia nedopuštja. Najme nahodi se briežuljakah u prostranih močvarah, koji u strategičkom smislu od nikakove hasne niti su bili, niti su biti mogli, što vojujuče stranke nikakova posla tamo imale nisu. Osim toga se nalazi briežuljakah nuz naravno uzvišena zemljišta kojiuh je površje mnogo višje, nego li su ikad blizu podignuti spomenuti briežuljci bili. S tih dakle zemljištah kao uzvišenijih, mnogo je bolji izgled, nego li sa nižjih briežuljakah, koja je vojničtvo upotrebljavat moglo, ako je zbilja motrionice trebovalo.

(Dalje će sliediti.)

Mrtva zaručnica.

Vedra nočca zemlju krije,
Svuda vlada sveti mir,
Umuknuo samo nije
U palači glasovir!
Kod njeg sjedi krasna djeva,
Pa uz njeg've glase pjeva:
Da joj kraj sve njene sreće
Nikad sunce sinut neće!

Mlado jerbo srce svoje
Pisaru je sdarila,
I već davno bi njih dvoje
Vjerna ljubav spojila;
Al' oholi otac stari
Osnove im sve pokvari,
Zaklevši se, da on Maru
Nikad neće dat pisaru!

Čuj! još ori glasovira
I njezinog grla zvuk,
Dol'u vrtu pak' zasvira
Srca njenog mili drug;
Od veselja djeva skoči,
Plamen užge nje'ne oči,
Te ljubimcu spusti uže,
Knjoj uspeti da se može!

Čim kroz prozor mladić krasni
Unidje u sobicu,
Zagrli svoj cvietak jasni
Srca svojeg' ljubicu. —
Tad' s'njom šaptje, nju cjeliva,
Na prsiuh nje'nih sniva,
Dok ga sjeti jasna zora,
Da se s' milom razstat mora!

Ali eto, o žalosti!
Otac je sve vidio
Kada mladić pun radosti
S Marom se je grlio!
Drugi dan odlazit' mora
Iz njezinih bjelih dvora',
Mladić se od mile dili,
Tužno pako ona cvili:

„Nauvjeke ja ću biti
Tebi vjerna dragi moj,
Dok nas neće sjediniti
Smrt u sreći nebeskoj! —"
I pretužni mladić ode
Kud ga njeg've misli vode;
Svud ga pako prati lice
Mile svoje ljubeznice!

* * *

Što ta mukla zvona zveče
Sa crkvice seoske?
Kak'vo se to množtvo kretje
Iz palače grofovske? —
Starog grofa kćerka mila
Zemlju ovu j' ostavila,
Da na onom boljem svietu
U ljepšemu cvate cvietu!

Suznim okom otac siedi
Prati kćerku jedinu,
Razpuknutim srcem gledi
Mladu žrtvu nevinu! —
U grobnici pradjedovah
Sazidana je' raka nova,
U nj' polože dievu mrtvu
Od ljubavi tužnu žrtvu!

. . .

Vrh palače i vrh sela
Spustila se vedra noć,
Narav živa i vesela
Sna dubokog' ćuti moć!
Dočim sve u miru leži
Preko ceste njetko bježi,
Pa do crkve došav stane,
Tužnim srcem tad uzdahne:

„Četir su već ljeta prošla,
Kak ostavih mili dom,
Sreća me je svagdje snašla,
Te se vratih rodu svôm!
Al' nesretna viest me stiže
Da već drage nije više,
U došaštja da mog danak
Nju ohladi smrtni sanak!

Idem da još jednoč vidim
Milu svoju ljubicu,
Pa da onda njojzi slidim
U prehladnu grobnicu!
To rekavši on unide,
Te grobnici hladnoj pride,
Ura dvanaesta zazveči,
Al' zdvojenog' to neprieči!

Te unišav u grobnicu
Iz koricah trgne mač,
Spaziv mrtvu ljubeznicu
Udari u gorki plač; —
U zdvojenju nju obhvati,
Te ju stade celivati,
Pa na srce mač si stavi,
Da si kod nje mjesto spravi!

Ali slušaj! što to znači?
Mrtva djeva uzdahnu,
Mladić mač od sebe baci,
Te odstrani koprenu,
I gle eto! dal' čudesa
Jesu sišla sa nebesa'?
Djeva se u lisu miče,
Od veselja mladić kliče!

Djevica čim upoznade,
Da ju kruži grobnica,
U nesvjest od straha pade
U naručje ljubimca. —
Tad polahko on ju digne
Te na prosti zrak s njom stigne
I već sviče jasna zora
Kad do nje'nih dojde dvora'!

. . .

Otac malo da nepade
Od prevel'ke radosti,
Te celivat kćerku stade
Pomladjen u starosti!
I kad čuje kak' se zgodi,
Da ju pisar oslobodi,
Odvažnog mladića gledi
Suznim okom njem, besjedi:

„Ti si dakle sinko mili
Kćer mi oslobodio,? —
Žalostni smo dosta bili
Dost' si za njom cvilio!
Kleknite sad djeco moja, —
Mara j' odsad na'vjek tvoja! —
Ti pak Maro budi njemu
Drugarica vjerna u svemu!"

I pred otca kleknu oni
Da im da svoj blagoslov,
Kao djete suze roni
Od veselja stari grof! — —
Koju jučer sahraniše
S' dragim danas nju spojiše,
Tak postane liepa Mara
Žena njegdašnjeg pisara!

. . .

Cio sviet u miru leži,
Svuda vlada tiha noć,
Al' ljubeće sanak bježi,
Ljubav bo je silna moć!
Al' se više on neskriva,
Već kô svoju nju celiva,
Ona bo od onog' doba
Posta njeg've tja do groba

F. B. Rustenberžki Poljak.

Digitized by Google

Pregled narodne literature.

Drugo doba 1610—1835.

(Nadalje).

Petar Knežević iz Knina fratar, napisao je „Muku gospodina našega Isukrsta i plač matere njegove“ (tisk. 1753, 1804 u Vičenci, 1845 u Spljetu i 1851 u Zadru) „Pisme duhovne i osmina redovnička duhovne zabave“ (tisk. 1766). Ko skladatelja duhovnih pjesamah treba navesti jošte Dr. M. Ciulića, kanonika spljetskoga, što je 1785 u Mletcih izdao „Različne pisme duhovne.“ — Vuletić, rodom Kasteljanin, spisao je „Josip pravedni“ u četiri pjevanja (tisk. 1843 u Spljetu a 1851 u Zadru). M. Bruère Derivaux (Bruenević) rodom iz Bambina u Franceskoj, dodje oko 1774 mladićem u Dubrovnik te obljubi tako hrvatski jezik, da se ga je naučio i u njem pjesme skladao. Osim prevodah iz Katula ·Propercija, Fibulla, Ovida i Marciala spisao je mnogo izvornih satirah; dvie su izdane u Dubrovniku od Kaznačića pod naslovom „Čupe i spravljenice“ ostale pjesme izdane su u III. svezku Dubrovnika od M. Pučića. Osim toga ima jošte veselu igru „Vjera nenadana.“ Umre u Tripoli 1827. — Gjuro Ferić (Gvozdenica) Dubrovčanin, (1744—1824) bio kanonikom dubrovačkim, slavan latinski pjesnik. U našem jeziku je takodjer pisao više pjesamah; nu tiskanoga neima ništa do „fedra Augustova odsužnjika pričice Ezopove u pjesni slovinske prenešene,“ u Dubrovniku 1813. i „Uzetje Očakova“ u kolu 1842.

Marin Zlatarić prevadjao je Gesnerove seljanke. — Posljedni Dubrovčan iz ove dobe jest Gjuro Hidja, rodjen u Dubr. 7. veljače 1752. Svršivši nauke u rodnom gradu poslaše ga Dubrovčani u Italiju, da uči liekarstvo. Prošav u tu svrhu sve glavnije gradove talijanske vrati se učen u Dubrovnik te prionu uz domaće pjesničtvo. Prevede Horaca (tisk. 1849 u 4. knjige u Dubr.). Poče i Virgila priredjivat kada ga smrt iznenada stigne 27. listop. 1833. u Zatonu na svom dobru, gdje je ljeti običavao stanovati. — Kod mora velebitskoga proslavi se župnik dubovički Vid Došen „Jekom planine“ (Zagreb 1767) i Aždajom sedmoglavom (Zagreb 1768).

Dočim je tako pjesničtvo u Dubrovniku od g. 1737. propadalo a na posljedku i propalo, digao se je u sjevernoj Dalmaciji muž, koj je knjigu dubrovačku zabacio, te se primio zdrava i čila temelja, mjesto usahla korjena: narodne je pjesme sliedio mjesto našemu narodu protivnih uzorah talijanskih. — God. 1690 rodi se u Bristu, selu primorja makarskoga, od koljena knezovah Kačićah Makaraninah fratar Andrija Kačić Miošić. Rad oštre pameti, koju je već za mlada pokazao, uze ga njegov ujak frat. Luka Tomašević u stari samostan zaotružki na nauke. Tude se je vrlo odlikovao a kad navrši 16 godinu, odkri svojim roditeljem želju, da bi se rado redovnikom posvetio. Roditelji njegovi privoljiše na njegovu želju te ga metnuše na kušnju. Zadovoljiv zakonom kušnje, oprave ga u Budim, da uči mudroznanstvo i bogoslovlje. Pobjegnuv za njeko vrieme natrag, bude opet u Budim odveden, gdje je i nauke vrlo dobrim uspjehom dovršio. Vrativ se natrag postave ga na stolac mudroznanstva u samostanu makarskom i tu složi knjigu: „Elementa peripatetica juxta mentem subtilissimi doctoris Joannis Duns Scoti.“ Odtale dodje učiteljstva bogoslovja u Šibeniku i tu bi okrunjen kao nadučitelj i službe oprošten. Sada iztumači hrvatski pet knjigah Mojsijevih i njekoliko proročanstvah iz sv. pisma, te ih izda u knjigi „Korabljica.“ Naimenovan apostolskim poslanikom u Dalmaciji Bosni i Hercegovini sabiraše stara pisma i uspomene naroda našega, skupi sve skupa u svoju Pjesmaricu, te ju izda 1756 u Mletcih. Ovim djelom (premda i korabljicom), koje je od god. 1756 jošte dvanaest putah, stranom u Mletcih, Jakinu, Dubrovniku i Zadru, stranom u Beču i Zagrebu izašlo, postao je Kačić pjesnikom ljubimcem našega naroda. U latinski jezik preveo je to djelo Emerich a Buda (Pavić) Kačić umre u 70 godini života svoga god. 1760 u Zaostrogu.

Kano plemić dalmatinski mogao bi se bio Kačić za ostalimi plemići pjesnici povesti te prigrliti način njihova pjevanja, nù uvidiv, na kakovu je temelju ta književnost sagradjena i koliku korist puk od nje imade a znajuć opet, da se nijedna književnost nediže samo za pojedine ljude učenjake, preduze si drugim putem udariti, putem težjim, nù koristnijim. Sabrav onoliko narodnih pripovjedakah historičkih, udari ih on za temelj svojim pjesmam, koje je po načinu narodnih pjesamah sastavio. Pa to je ona knjiga, kojom je on najveću uslugu narodu našemu učinio; u njoj je pogodio duh naroda svoga te dopao slave neumrle, što je prvi pa tako sretno pokušao pjevati za puk. On je uveo u svoje pjesme junački deseterac. Kačić je bio i svećenikom i pjesnikom učitelj naroda, pa ga poznavao, kó što svaki pučki pjesnik to mora. U Kačićevoj pjesmarici živi cieli narod naš, te se čini da on to pripovieda na usta Kačićeva. Narod ćuti silu njegove pjesme, nosi ju sa sobom pa ju ljubi čedom od svog srca. Ništa mu nije u njoj nepoznano, svaka rieč nikla je u narodu prosta, stara mu je poznanka. — Kačić ljubi i mrzi što i narod, veseli se i tuguje sa narodom rad sreće i nesreće njegove. — Kad narod tu pjesmaricu pjeva, sa milja i suze roni. Obratimo li se sada ka prozaičkim djelom ove dobe, to ćemo vidjeti, da je baš u ono vrieme, kada je pjesničtvo najbolje cvietalo, ako izuzmemo crkvene knjige, proza se najmanje obradjivala.

U početku XVII. vieka stupi na polje proze duhovne vriedni fratar bosanski Matija Divković († 1631), koj je više spisah bosanskom azbukom izdao. Budući da do njega nije bilo u tiskarnah ovakovih slovah umoli mletskoga tiskara Bertana, da si takova slova nabaviti dade. Kod njega dade tiskati god. 1611. „Nauk kršćanski“ i „Sto čudesah aliti znamenjah blažene divice Marije,“ pet godinah kašnje „Besjede vrhu evangjelijah nedeljnih“ (drugi put 1704) i „Plač blažene divice Marie“ a 1631 „Život sv. Katarine“ u versih. U isto vrieme živio je i Iv. Bandulović, takodjer fratar bosanski. Njegove „Pištule i evangjelija preko sve godine“ tiskane su 1613 u Mletcih i do 1618. šest putah izdane. — Matija Albertić iz Spljeta preveo 1616 „Oficia blažene device Marije.“ Ivan Tomko Marnjavić, kanonik šibenički a kašnje biskup bosanski († 1639) preveo je Bellarminov spis „Istumačenje obilnije nauka krstjanskoga (u Rimu 1627). Isti spis preveo je i glagolita Raf. Levaković (tisk. u Rimu 1628). — 1630 izdao je bosanski fratar Step. Matijević u tisk. propagande u Rimu ćiril: „Izpoviednik sabran iz pravoslavnih naučiteljah.“ Ćirilicom izdao je svoja djela i Pavao Posilović od 1642 biskup Skradinski. God. 1639. izda Nasladjenje duhovno u Mletcih (drugi put 1682), god. 1642. „Cvet od kripostih duhovnih i tilesnih“ (iz latin.). — Marljivim i slavnim spisateljem bijaše Bartol Kašić ježuvita iz Paga. Od njega se nalazi „Slovinski ritual“ (u Rimu 1640), „Prevod Tomaša kempenskoga nasledovanje krista“ (u Rimu 1641). On je prvi pokušao pisati gramatiku i stalan pravopis uvadjati u djelu: „Institutiones linguae illyricae“ (u Rimu 1644). Preveo je takodjer cielo sv. pismo; nu izdati mu ga nedopustiše biskupi. Poslje njega pokušao se je u gramatici Mikalia u djelu „Thesaurus linguae illyricae“ (u Rimu 1651); i njegovi trudovi oko pravopisa bijahu uzalud.

Nabožne spise pisao je latinicom bos. fra. Ivan Ančić († 1685). Njegova „Vrata nebeska i život viečni“ izdana su u Jakinu 1678. u dva diela; godinu na to izadje tu „Svitlost krstjanska i slast duhovna“ u dva diela, a 1681 „Ogledalo misničko.“ — Lovrienac Sitović, Hercegovac, († 1729) sin turskih roditeljah. Njegova otca uhvati kod obsiedanja Beča 1682. njeki Dalmatin. Umoliv za slobodu pod stanovitom platom bi pušten; nù dokle platu donese, morade sina u Dalmaciji ostaviti. Ovaj ga dade u manastir; tu se nauči čitati i pisati. Kada je otac odkup izplatio uze si i sina; — nù sinu se nehtjede kući — uteče od otca pa natrag u manastir, gdje ga njesto kašnje i rediše. Napisao je „Gramatica latino-illyrica (u Mlet. 1713), što se je mnogo putah izdala; onda „Pjesan od pakla,“ (u Mlet. 1727) posvećenu arcibisk. Zmajeviću; i „Nauk krštjanski.“ — Stjepan Markovac i Margitić spisao je „Izpovied krštjanska i nauk se znati pravo izpoviedati“ (u Mlet. 1701. a 1788. izašlo 4. izdanje); „Hvala od svetih aliti govorenja ot svetkovinah zabilježenih priko godišta“ (Mlet. 1708). U rukopisu je ostavio „Homilie na cielu godinu“ i „Likaruše, kronika.“ — Frat. Glavinić Franjo iz Istre izdao g. 1702 u Mlet. „Život svetih“ od njega je takodjer 1688 izašlo „Svietlost duše vierne.“ Slavan talijanski spisatelj bijaše Mavro Orbin; na hrvatski jezik preveo je „Zrcalo duhovno“ u 15 razgovorah (u Mlet. 1703). — Petar Mačakat, spljećanin izdao 1708 u Mlet. život sv. Josipa. — Stjep. Badrić spisao je „Ukazanje istine medju crkvom iztočnom i zapadnom.“ (Mlet. 2714) drugi put tisk. u Zadru 1851. — Jero Filipović († 1765) provincial spisao je „Put križa“ (Budim 1730) „Pripoviedanja nauka krštjanskoga ili Beside“ tri knjige u Mlet. 1750—1765. Njegov jezik je čist, slog dobar i lagan.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb, 18. kolovoza. Njegova preuzvišenost g. biskup Josip Juraj Štrosmajer stigao je 17. u Zagreb. Na večer 18. pozdravi ga naše pjevačko družtvo „Sloga“ pred njegovim stanom u nadbiskupskom dvoru, narodnimi pjesmami, a na koncu i govorom; na što se g. biskup zahvali a sakupljeni puk završi ovo odlikovanje oduševljenim, dugotrajnim „živio!“

— Dne 18. slavio se je dan rodjenja njegova veličanstva, našega premilostivoga Kralja, na obićni svečani način.

— U sjednici trgov. obrtn. komore dne 18. o. m. sastao se je odbor za izložbu obrtnosti i poljodjelstva trojedne kraljevine, koja bi se imala držati u Zagrebu god. 1863. Za privremenog predsjednika izabran je g. F. Šivic, za podpredsjednika g. Pavao Hac — dok si povećani odbor po gospodarskom i obrtnom družtvu neizbere 30. o. m. novo ravnateljstvo, koje će kao osriedniji glavni odbor ovdje djelovati. Ova izložba ima biti predteča obćenitoj velikoj svietskoj izložbi u Beču i Parizu, da si upoznamo svoje sile i da se pripravimo za veliku konkurenciju, u koju treba da stupi naš narod, ako mu se sbilja hoće, da se podigne iz dosadanjeg pasivnog stanja.

— Medju različitimi projekti za dignuće narodnoga blagostanja t. j. železnih prugah, raznih zavodah itd. bilježimo takodjer osnovu g. Gustava Pfeifingera (Karlovčanina) da se naime oživotvori narodna samostalna Banka u Zagrebu. O toj ideji povela se je jur mnogoputah rieč, al nikad tako ozbiljno ko evo danas. Više od 10 godinah ima tomu, što je ovdješnji trg. sbor i trgovačka komora toliko putah moljakala i slala deputacije na sve dotićne vlasti, da se od strane bečke nar. Banke otvori za našu zemlju područna hipotekarna i Eskompt Banka — al sve to i nastojanje naše visoke dvorske kancelarije u najnovije doba nedospje do boljega uspjeha, nego do očitovanja, da za ovaj čas nije moguće — da još nije doba — itd. a da je sbilja skrajno doba, da se kroz veliki zavod veresijski pomogne izcrpljenoj zemlji našoj, to bi suvišno bilo dokazivati a smiešno zaniekati.

Želimo da se u tu svrhu koji valjani odbor sastavi, koji bi oko oživotvorenja ove velike ideje ozbiljno radio.

— Za stradajuću braću crnogorsko-hercegovačku sakupljeno je po gospojinskom odboru do kraljeva svega skupa 4150 for.

Zagreb. 21. kolovoza.

T. Od kako je sabor trojedne kraljevine zaključen, nebje do danas te množine izvanjskih gostovah u našem gradu, što jih se opet sastalo od ovo njekoliko danah, koje na konferenciju radi željeznice, koje pako k sajmu kraljevskom. Obično su u ovo doba sve gostione prenapunjene, nu ovaj put nebje već tri dana prije dobiti sobe. Svakomu čestitu Hrvatu mora da zaigra srce od radosti, kad vidi braću svoju sa svih stranah domovine, da se stiću u svoju metropolu, da o sreći svoga naroda vječaju i složno rade. Kao svietli trak žarkog sunca sa burno naoblačena neba razveseli nas ljetošnje Kraljevo i taj po sebi već svečani dan ostat će u srcih mnogih, naime članovah strieljane zlatimi slovi duboko upisan.

Što bi grad Zagreb bio imao učiniti, to se odluči strieljačko družtvo — da pozdravi naime prvoga domorodca i slavne gostove, koji uz interes ciele domovine misle i na glavni svoj grad, na sriedotočje zemlje, da ga križanjem željezničkih prugah podignu na razvitak dosad neslućeni.

Strieljačko družtvo dade na slavu konferencije sjajni banket u svojoj dvorani, te počasti na čelu stola njegovu preuzvišenost Bana, biskupa Strosmajera, diku i ponos roda hrvatskoga. Bilo je tu za stolovi sjajnih historičkih licah, važnih osobah i kriepkih dušah domoljubnih, a govor progovoren u slici zahvalnice po gosp. biskupu bijaše pun miline i munjevita uspjeha na srca svih prisutnih. Svaka besjeda riedkoga muža dirnu živo u nazočne i divio se svatko zrielom nazoru, koji se iz riečitih ustiuh sipaše i prelievaše u ćutljive grudi sviuh. Neima poštena čovjeka koji nebi iz dna duše bio uzkliknuo na svrhi besjede svoj iskreni „Živio“ te izpio čašu suha vinca na zdravlje zviezdi sjajućoj na obzorju preporodjena života hrvatskoga. Samo vještina stenografa kadra bi bila, poput fotografa fiksirati na artiji rieči njegove, al važnost govora nadje svestrana odziva i priznanja ravnih mislih. Na opazku preuzv. bana, da kod napitnice nedobi govornik drugarice, opazi on, da mu je drugarica domovina, kojoj svu svoju ljubav posvetjuje; pa kad ipak dobi drugaricu, to se izjavi krasnom zahvalnicom, da štuje samo one gospodje, koje svojim domoljubljem poticaju svoje sestre, da uzveličaju plemenitim nastojanjem ideu, koja je usadjena u grudih zemljakah njihovih. Nazdravi zatim prejasnu kuću vladara našega s izrazom, da vruće težnje naše nikad nedolaze u sukob sa vjernostju prama kralju, koga Bog neka poživi na radost Hrvatah.

Gruvanje mužarah i sviranje našega gradjanskoga orkestra, koji je osim narodnih Ouverturah izpravnom vještinom igrao iz operah najizabranije komade, činjaše ovu svečanost veleuzvišenom. Slava družtvu strieljačkomu, koje je znalo u svom kolu prirediti tako krasnu svetkovinu, kakve od davnog postanka svoga do danas u ljetopisih svojih zabilježene neima.

Da se razumiemo!

(Otvoreno pismo dopisniku S—ć, pišućemu u „N. G. L.“ br. 23. o djevojačkih školah).

Ja doista nerado diram u ono, što je na pravom mjestu dočim se s druge strane bacam svom silom i žestinom na sve, što nam smiera na štetu i uštrb. Želio bih, da se toga drži što točnije i štovani dopisnik, primjetjući u rečenom broju N. G. L. njeko suglasje s mojim člankom, pisanim o djevojačkih zavodih u br. 20. N. G. L. I ja sam zato, da se već jednom zaglavi to krivoputje narodnoga odgojivanja; ali nisam nipošto za to, da navaljujemo na koga bez svake krivnje i razloga. Drž'mo se mi načela: non quis sed quid, pa ćemo moći malo bezpristranije pisati, te pojmove jezične zrelo prosudjene po javnosti širiti. Učio mene — u pomanjkanju valjana domaćine — Niemac ili Talijan, Francuz, Englez ili tja Španjolac, to je meni sve jedno, samo ako mi se uspješuje ono „quid“ onako, kô što pravda zahtieva; ali mi nesmije biti sve jedno, kad mi Hrvat u domaćoj kući metje u usta tudji zalogaj, te me sili, da govorim i mislim ono, što se neslaže s mojom naravlju, pa da se moram pod gorkimi prietnjami odreći onoga milinja, kojim me je majka mnokrat u koljevci uljulala. Ja sam u svom dopisu govorio o *javnih* zagrebačkih zavodih a nipošto o sukromnih; jer sam osvjedočen, da se ponajviše u njih — čast njekojim — sije sjeme klete nesloge i osvade. Rieč *„zavod“* valjda je pomutila dopisnika, te se, premda veli da piše u suglasju sa mnom, podobro udaljio od mojega članka. Udaljenje se to poznaje najjasnije u njegovih riečih: a tudjincem i očitim neprijateljem itd. Kad bih ja bio rekao u svom dopisu miesto: ima njeki javni djevojački zavod itd. — ima njeka javna gradska djevojačka škola, valjda nebi bilo toga neporazumljenja. Ili ako je g. dopisnik htio pisati o kojem javnom ili privatnom zavodu, budi napose budi pak o svih u križ, onda bi bio morao tu stvar sasvim drugćije osnovati, te se nebi krivili oni koji su pravedni.

Nežalimo mi, ako mi dajemo podporu tudjincu, samo ako on radi u interesu našega naroda, već žalimo što hranimo domaćega tudjina, domaću poturicu, radeću samo za svoj žep a na uštrb čitavoga naroda. — Mi imademo, u koliko mi je poznato jedan djevojački zavod, kojemu je tudjinka glavom, ali se proti ovomu zavodu nesmije doista nitko potužiti, buduć ona nije tudjinkom po svom djelu već samo po imenu i rodu. Njezin je zavod pod nadgledom onakovih ljudih, koji pozorno prate svaki korak narodnjega uzgoja; a učiteljuju na njezinu (pamtimo: privatnom) zavodu ljudi, poznati čisti i nepokolebivi Hrvati, koji lje neće nikomu za volju i ljubav ubijati narodnji duh u mladjanoj djevojačkoj dušici, koja im je povjerena, da ju oplemene svim, što je liepo i plemenito. Ja mogu uvjeriti i uvjeravam gospodina S—ća, da se uprav taj zavod pod takvim nadgledanjem baci tako visoko, da se može bez svakoga licumjerenja i šaranja nazvati „jedan medju prvimi djevojačkimi zavodi u trojednoj kraljevini.“

Digitized by Google

Dodji, vriedni dopisniče, da čuješ i da se osvjedočiš, da li dječica toga zavoda poznadu narodni jezik i narodnu povjest. Kad bi se ti ob otom osvjedočio, jamačno, da nebi vikao o tom zavodu: „Laissez moi en répos avec cette sotte langue.“ Ako bi se htio timi riečmi, smierajući na rečenu vriednu inostranku nabacivati, svakako bi griešio, buduć bi govorio što nije istina. Netiče li se to nje — onda živio! — Ako je to morda i bilo — što nevjerujem, budući rečenu osobu poznam kô sama sebe — to je bilo negdje drugdje, ali poslje je ona ustrojila svoj zavod dozvolom naše vlade u Zagrebu, nije ona niti okom a kamo li riečju ili činom pokazala kakove mržnje proti nam. Rieči: Laissez moi en itd. jasno pokazuju, na koga se nišani, ali je to nišanjenje — duše mi — baš griešno.

Na ono, što dopisnik pozivlje i N. G. List i njegova priašnjega dopisnika „da otmemo našu djetcu iz pandjah tudjinacah“ nepristajem bez razlogah. Bolje bi bio on pogodio, kad bi bio rekao: Hrvati! gledajte ustrojiti valjane domaće djevojačke praeparandije, da budete imali valjanih domaćih učiteljicah.“ Dok toga nebude štujmo i tudji pravedni trud i muku. — Toliko glede našega suglasja i sporazumljenja. *)

Sastavitelj prvoga članka ovdj. učionah.

---

*) Iz obijuh dopisah vidimo, da su pisci korjeniti i vriedni domoljubi; jer se inače nebi oba borila za jednu te istu plemenitu stvar — za bolje odgojivanje naše ženske mladeži. Ako je ovdje kakovo nesporazumljenje, to može imati svoj temelj samo u kakovu krivu izvješću i mi smo podpuno uvjereni, da bi oba prijatelja u kakvom odboru „ad hoc“ složno glasovala. Mi se radujemo, što iz današnjeg dopisa razumismo, da je branjeni zavod — na koj možebiti g. S — ć nikad niti nije nišanio — tako čist i hvale vriedan. Kod ove prilike nam je drago javiti, da je školski odbor naš, u svom izvješću o napredku glavnih učionah zagrebačkih, predložio slavnomu zastupničtvu ustrojenje petoga razreda djevojačkoga i to već za buduću školsku god. (Uredn.)

Dne 19. p. m. dogodi se u selu Uštici kod Jasenovca, blizu kapelice sv. Gjurgja robotarom nesreća. Kopajuć cieli dan u jarku pod briegom došli su podaleko pod ledinu, koja je nad njima tako rekuć visila. Pod večer, kad su imali vratjat se kući zadje njekoliko njih, većim dielom ženskih, u to duplje da nješto pospremi, kad al na jedanput srušise cielina te poklopi njih petero čeljadi. Brže bolje skoće ostali kopati i kopajuć obrane njeke po rukuh, njeke po noguh, a jednom odsjekli nos i oslobode jih do djevojke jedne od 18 godinah, koju izkopahu mrtvu.

Izpričanje.

Okolnosti su za našu Žurnalistiku i danas jošte dosta neprijazne a podobro su poznate svakomu razboritu našincu; S toga mislimo, da samo na kratko napomenemo, kako se svuda kod nas na jugu tjera književnost više kao Diletantizam, jer joj tudjinstvo još uvjek slabi snagu, te se nemože uprieti na čvrste noge.

Naravno je, da su nam zato i djela lošija i redja, nego li, što bi trebalo da budu, kad bi materialno stanje naših podhvatah veselije bilo. Dogodi se dakle, da se višeput stavi u Feuilleton — koji zahtieva silu rukopisa — po koja sitnica od gradiva neprorešetana dosta, ili se kod nagle korekture neopazi tako lasno gdje koja pogrieška štamparska, koja nesamo smisao kvari, nego kaže i gramatikalnih falingah, na kojih nije uredničtvo vazda krivo. Tako su i u posljednjem broju na koncu Feuilletona prekasno opažene njeke sitnice za koje molimo, da jih blagonakloni čitatelj kroz prste gleda, jer se slične stvari nalaze ne samo u nas nego i drugdje, a u buduće gledat će se, da toga čim manje bude.

Uredničtvo „Naše gore lista.“

Anagramm.

Od Konst. Mandrovića.

123456 potrebuje utiehe
53256 svakomu je ugodno.
62325 po vodi se nalazi.
32562 jedna ptica.
5234 sapunari potrebuju.
5643 spada na pokućstvo.
6256 tko se oženi dobijega.
321 ne traje nigda dugo.
564 jedan broj
526 pokazuje vrieme..
543 za jestbinu potrebita stvar.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 22.

Bilo komu baš i krivo
Što je kod nas tako živo
Samo nek je nama pravo
Rodu našem nek je zdravo
A što ljudi na nas viču
Za to naši neuzmiču
„Jer i mjesec slabo haje
Kada pseto na njeg laje.“

Razriešise ga gg. F. Valpotić, učitelj u Ludini. Mijo Prelog. Vasil Bratelj učitelj. Rafo Štiglic djak. Filip Šafar obrtnik.

Konjičev skok

od Franje Šav. Frankovića.

nja	tu-	se	uk	ca?	to	li	gèr-
Il	ja-	s'mn-	ca?	me-	-mi	Il	tvoj
njom	mn-	ne?	Pod	je	pu-	li	i-
Ah	ne?	Šta	ko	I-	od	ro-	se
ur-	o-	Tur-	stie-	de!	tèr-	svoj	kâm
ći-	slo-	spa-	ja	po	ti	o-	ćeš
žeć	vi-	de,	bez	ri,	što	ga	go-
bo-	nom	Tra-	sa	To	ri.	vi-	tak

Rebuske sitnice u b. 22.

1 Naše gore list (na Š gore list). 2. Šilo za ognjilo Razriešiše jih: g. F. Valpotić i gospoja Ljubica Mařikova.

Odgonetka zagonetke u broju 22.

Bor — rob.

Odg. J. Singer trg. učenik.

Molba.

Drago bi nam bilo, da nam gospoda, koja su za razprodaju primila „Lade, 1862.“ što prije pošalju novce i preostale knjige.

Hrvatski koledar za godinu 1863.

Tiskan u štamparni g. Ante Jakića, troškom izdavatelja ovoga časopisa gotov je i moći će se za koji dan kupiti na svih mjestih, gdje se i prošle godine dobivao za **75** novčićah:

Sadržaj: Podpuni **koledar** za rimokatolike i pravoslavne. Nastavljenje kronike hrvatske od godine 1001—1744. Molitva. Važnost god. 1861 za trojednu kraljevinu. „Crtice iz života“ od M. St. Pjesničtvo. 9 ilustracijah. Sajmovi. Ljestvica. Proračun kamatah. Štatističke sitnice. Smiešice. Imenik visokoga duhovničtva i svietskoga poglavarstva trojedne kraljevine. Tko se želi prodavanjem ovoga koledara baviti, neka se izvoli u frankiranom pismu obratiti na urednika ovoga lista.

Ciena za prodavaoce stavljena je tako, da će se svakomu trud izvanredno povoljno nadariti.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 25. U Zagrebu 5. rujna 1862. Tečaj II.

GRIEŠNICA

(Nadalje.)

Minu žalostnih njekoliko tjedanah; Baron bi nas N—ć polazio pored sve hladnokrvnosti moje, te moljakao vavjek oko mene; pa kada bih mu rekla, da se neću udavati nikada, a on bi se nasmješio samo, nevjerujuć mi nikako u rieči.

Mati mi bijaše bolestna, od strašnih u obitelji dogodjajah. Tetka stara bolovaše takodjer izdavna već; te bi se i slabo kada pomolila iz zabitne sobice. Čeljovski dobi medjutim častnu službu u S—u: ode, ni hvala, ni s Bogom ostaj. Misao, da nije više sa mnom na istom mjestu, da nas neokružuje isti zrak, poklopi mi sasma razcviljeno srce. Ostavit će te, pomislih sama sobom, zaboravit na me; jer me nebi inače u najvećoj tugi i žalosti ostavio: voli da me zla sreća bije, ma kako nesmiljeno, nego da mu se poštenje okalja.

Bolest materina okrenu na gore; a utajena dosad ljubav prama meni, pokaza se podzadnje opet u prvašnjoj svojoj milini: zvaše me opet ljubljenom svojom Savicom, te me nebi od sebe nikad odpustila, sluteć možebit, da joj se je razstati naskoro sa mnom; obeća mi podjedno, da će prositi za me srdita sveudilj jošte otca. To učini zbilja; ali niti želja umirujuće supruge neganu mu ohola i okorjela srca.

Nemogav si odoljeti želji, napisah jednom, za materine bolesti mali listić Vladimiru; nu on mi neodgovori. Sjegurno da te je ostavio, prišapnu mi opaki duh: on je vjetrenjast, te bez vjere, kano svi mužkarci: nedrži vjere u junaka. Ali se sasvim tim neodrekoh posve nade.

Htjede sreća, te je njekadašnja jedna moja drugarica, vraćajuć se s puta, vidjela Čeljovskoga u B—u. „Vodjaše se s liepom gospojicom," pripovjedaše mi ona, „koju, poljubiv se najprie š njom, doprati do kolah, na kojih je sjedila već druga starašna njeka gospoja. Pomogav mladjahnoj ljepotici i na kola, poljubi ju jošt jednom, zamoliv ju, da bi mu čim prie pisala: valjada mu je zaručnica." Brbljava Anka nepomisli ni s daleka, kako mi je pripovjedanje oto kidalo tužno srce. Čim je odišla od mene, bacih se nemilice na tle, prolievajuć grozne suze; te me obuhvati neizmjerna tuga i žalost. Nepomislih, da mi se je drugarica i prevariti mogla; nepomislih, te bi se valjalo popitati, da li je sbilja sve istina, što ljudi pripovjedaju, Vladimirova sestra nemogaše š njim biti, pomislih si; buduć da je daleko od njega; — pak je ipak ona bila, kano što sam kašnje saznala. Otac mi zatajivaše listove, koja bih ja Vladimiru slala, što mi dopre takodjer — žalibože prekasno do ušijuh. Avaj meni do Boga jednoga! Jao nesretne ćudi, koja mi bijaše temeljem svekolike propasti.

Iza strašna dana te još groznije noći, stupih blieda i izpitih očijuh pred otca, te mu očitovah, da sam gotova poći za N—ćom, rekoh mu posve mirno i odvažno, da ću po volji roditeljah svojih biti njegova, ako mu valjada stalo jošte do žene, koja ga niti ljubi — niti će ga ljubiti ikada. Pa gle hrdje — pristane na kukavnu otu ponudu!

Digitized by Google

Sutradan, kako smo se povjenčali, razstavi mi se mila majka s dušom, blagosloviv me, te zahvaliv mi ujedno na žrtvi, koju sam priložila. Stajah joj sama samcata cielu Božju noć do liesa, te počeh, pošto mi se je ogadio već sav život, mrziti žive, a zavidjeti mrtvim. „Majko moja," viknuh, primiv ju za ohladnjelu ruku, „zašto nisam ja umrla za tebe? Slutim, da ću se boriti neprestano bez pobjede. Postavih svetiljku na tle, te počeh do mrtve si matere crn san snivati. Neozva mi se u okorjelu srcu utjeha sladkih riečih Isusovih: nebijaše u mene niti prave vjere u Boga, niti ljubavi prama njemu. Zanešena strašću, počeh dvojiti o neumrlosti duše — pače počeh dvojiti, da li Bog vlada cielim ovim svietom. „Što je drugo život ljudski, van dječarija," pomislih sobom, „kraljevi i prosjaci skaču, dovršivši žalostan igrokaz u istu jamu. Ježavica me stade popadati, te sagnuv se po svetiljku pobjegoh u drugu sobu.

Nebijaše tjedan danah minulo jošte, odkako su mi mater pokopali, kada se je i stara tetka, koja bi podzadnje poput pustinjakinje u sobi si živarila, sve to više smrti približavala. Ona nebi gledala rada nikoga kod sebe, do mene; s toga bih ju ja uvjek dvoriti morala. Budući preslaba, da si sama poslove obavi, prepusti ona meni to: sve listove i ostale papire moradoh pobrati, te jih pred njom spaliti, nesmjev niti zaviti u koji, a kamo li ga pročitati prije. Zaiskav od mene dragocienosti svoje, donesoh joj je na krevet, da se nasladjaju donjekle jošte silnim otim blagom. Stara, čudna žena, gledaše već u oči strašne smrti jošt sveudilj ljuveno taj nakit dragoga kamenja.

„Uzmi si, Savice," reče mi napokon, zatvoriv draguljnik, „uzmi, na poklon ti sve ovo. Nemogu doduše reći, da sam te osobito ljubila; ali si mi ipak milija od druge rodbine, budući da si mi tako slična; bijah bo i ja njegda mlada i liepa.

Iza njekoliko časakah trgne se starica u jedanput, te mi pruži ključ od ormara njekoga u zidu, u kôm da ću malu spremku naći, pa da ju joj donesem na krevet. „Daj mi vjeru, Savice," poče muklim glasom, „da ćeš staklenicu ovu spraškom baciti u Savu." Obećav, da ću joj učiniti po volji, upitah ju čemu da je taj prah. „To ti je pomoć proti neprijatelju, sladki sanak umornim, utjeha nesretnikom, kazan gadnim nevjernikom, sredstvo, kojim se klevetniku jezik veže," mrmljaše sve to slabijim glasom. „Jao za Boga — otrov," viknuh grozno. Mahnu glavom, kano da driema, te počne buncati svašta bez ikakva saveza, kano izvan sebe: „— Dà razstadosmo se — mrtvi nas neće izdati — prašak dobro pomaže —." Prestade šaptati te pade u nesviest. Izadjoh iz sobe i poslah što brže po liečnika. Zatim si spravih tajnu, vodi već posvećenu staklenicu medj knjige.

Liečnik misli, da će starica jošt malo samo vremena — jošt njekoliko satih poživjeti. Ona se neprobudi više iz nesviesti: pusti dušu još iste noći. Život joj ostade pokriven tamnom koprenom, koga nerazabrasmo nikada. Nu meni se čini, da joj je duša okaljana bila krvnim kojim djelom.

Spremku s otrovom htjedoh, kano što sam obećala, baciti u Savu, nu neučinih ipak toga: tajna njeka sila bijaše sakrivena u staklenici otoj; jer mi se nedade predadi ju vodi: glas njeki iz dna duše prišapćivaše mi: spravi si otrov otaj za se! Popij ga sama, čim ti život dosadi." Učinih po naputku. Bijaše mi to prvi opaki čin, za kojim počinih druge; svako bo zlo raste sve to više, ako mu se neopreš, dok je doba.

Šesti se dan Studenoga, godine 18 . . približi: bijaše mi to dan od svatbe. Vladimiru napisah oholih njekoliko riečih: kako da me je tuga morila s nevjere njegove, prijaviv mu podjedno, da sam dala ruku N—cu. Odgovor me njegov, što sam ga dobila u oči vjenčanja, ujede uprav za srce. Rieči mu bijahu ozbiljne, dostojanstvene, vrlo žalostive, nu i pune udušene ljubavi. Saznah, da sam mu na sestru jalna bila, i da mu nijedan od mojih listovah nedodje rukuh, što sam mu poslie rastanka našega napisala. Pravedan mi ukor njegov razkidaše tužno srce. Zadnje mu rieči bijahu: „sve je medju nami bilo i bitisalo!" Tako mi dakle napisa, Savice moja! Dà tako je — s tvoje krivnje. Razstavi te od mene gadno nepovjerenje. Tko se neuzda u me, nemože me ni ljubiti pravo. S Bogom! Bog te blagoslovio. Ti me uvriedi jako, nu ja ti opraštam sve, i nezaboravih nikada na te. Savice: ti si nesretna: nedaj da ti zla sreća, koja te toli silno bije bude na propast — daj da ti dušu oplemeni."

Pročitah mu list, kano na snu i deset putah. O da sam se oplakala za gubitkom tolikim! Ali niti oko mi nezasuzi. Prošetah se uzburkana njekoliko putah po sobi, gledajuć si napregnutih očijuh pirno odielo, koje je bilo razastrto ukusno po divanu. Razpaljena bacih si nakit, koji će me sjutratan kititi na tle, pa se ujedoh za usta, da ne vrisnem iza glasa od jeze, koja me je u isti čas nadvladala. Neporodi mi se blažja koja misao nit o Bogu, nit o svečanosti saveza, što mi ga je valjalo sklopiti; te se umirih napokon, više umorna nego upokojena.

Sunčano me i ćarobno jutro zateče mirnu i odvažnu; pače mrka pogleda i srditu na kobni taj udes. Prisiljen posmjeh pokri mi poput koprene nutrnjost duše. Počeše me oblačiti u dragocienu bielu svilu, i kititi vrat i ruke suhim zlatom, te dragim biser-kamenjem. Nu ja bih za to hajala i nehajala — kano da mi je ići na ples. Položivši mi vjenac na glavu i pretegnuvši prevjes prieko vilinskih mi vlasih, ugledah se u ogledalo, pa si moradoh pored sve tuge, s toli zatravljive dražesti i sama dopasti. „Od dana današnjega ću dakle," progovorih sobom, „u razkošju samo kojekakvom i sujeti življeti; kad me zla sreća nije nadarila drugim darom, osim bogatstvom i ljepotom tjelesnom." To mi bijahu misli u onaj čas, kada mi je trebalo stupiti pred Boga. Tutanj me zvonovah probudi istom iz sanjarijah otih, te osvjedoči, da ću pripadati odsele mužu koga neljubim; da dužnost sveta ište srce od mene, koje sveudilj jošte kuca živo za drugim. Podjoh u crkvu sasvim smetena. Slušah rieči svećenikove nerazumjev jih ni na polak, te odgovoriv mu na pitanja sasvim hladnokrvno, zamjenih prsten. Duša mi bijaše za cieloga vjenčanja raztrešena. Puka me oholost prinuka, da sam se za svećanosti ote činila zadovoljna, te smijuć se primila čestitke pirnikah.

Ljudi bi mislili, sudeć po razkošnu životu, da sam sbilja sretna; pače najsretnija od svih ženah. I sama bih si znala oglušati donjekle nezadovoljstvo nutarnje, razblažavajuć se u svietskih zabavah kojekakvih, te veseleć se podjedno slavi, kojom bi mi ovjenčali čarobnu dražest.

N[illegible]ć mi nebi s osoritosti i neprijaznosti ništa prigovarao pozadugo, radujuć se, što se je dobavio najljepše ženske u čitavomu C—u. Ali se kolo okrenu malo po malo: uvidi

Digitized by Google

da se je prevario. Nadao se je jošt svejednako, da ću mu ljubav za ljubav, ili bar povjerenje njeko povratiti; nu ja ostah hladnokrvna kano i prije. N—ć poče mrziti na me iz dna duše. Strašno prokletstvo s nesgodjene te nesretne ženitbe bijaše na nama. Suprug mi se morade odreći svake udobnosti, koju nam pruža domaća sreća. Nenàidje si u meni ni jedne žilice srodne. Osim toga liših ga jošte prijašnje slobode. Nabere se dakle toga dosta, s čega me mogaše mrziti u potaji i prezirati — u potaji velju; jer bi se pred svietom smatrali vavjek za sretne. A zar nije bio i moj život dosta jadan; zar sam ja sretnija bila od njega? Žena samo može znati, kolika je to tuga i žalost, odreći se za uvjeke ljubovnika, te biti suprugom muža, koga neljubiš — pa niti je vriedan da ga ljubiš.

Ja se zabavljah neprestano svake ruke. Sviet bi se divio svejednako jošte bistru mi umu, romonu riečih i ljepoti spoljašnjoj; nu sve to nemogaše me razveseliti nikako. Samo bih se čitanjem nasladjivala jošte; ali i tu zasvjedočih, kako mi bijaše izopačen već ukus, udariv putem, protivnim i kršćanstvu i ženskoj čednosti. (Dalje će slieditì.)

ADEL

talijanska pripovjest

od Silvija Pellika.

Prevod od Gjure D.

III.

(Konac).

Ali čujte! kako zastiditi
Moraše se, kad verige vidje
Sa noguh si uzimati Arnald
A vezati Adelove ruke!
Težke sumnje težak stid ga lupi
I on neće da vjeruje očim',
Nego kano izvan sebe poče:
„Što ja gledam? gledam ili snivam?
Uzvišena to-li je mahnitost? . . .
Mahnitost je: htjeti odkupiti
Bolna roba u sušice dnevih,
Koj već neima ništa, čim da vraća,
Čim ljubavi da čine naplača;
Koj već tako duboko je pao,
Da mu usud, za svaki čin slavni
Već je isto uzeo ufanje —
Za takova htjeti žrtvovati
Skupe dane onakova muža,
Kom na sreću kocke izpadaju,
Koj na slavu i za slavu živi, —
To je pače više no mahnitost!"
„Čuj Arnalde, neću da sad slavim
Što je tebe pred očima mojim
Svedj držalo, da te puno štovah,
Dosta bude, da samo spomenem,
Koliko je već to meni vriedno
Što ću vratit njekim sretne dane:
Kad će ona grlit svoga vojna
A djeca se spinjati po otcu.
Tà što ti je život pustinjački
Gdje sám živim kao u pustinji,
Gdje ma da se smijem ili plačem
Nit sa smiehom koga usrećavam
Nit sa plačem koga na plač gibljem."
Još bi htjeo Arnald da govori,
Ali Adel kao poboja se,
Nuzljuba mu da obuze tugu
I na srdcu da mu leži rana,
Što već jednoć unesretì njega,
Zato hitro umiljato doda:
„Pojdi, pojdi — utjehu im nosi,
Mili tvoji utjehe su vriedni;
Do tog nad sve sad nam stati mora,
A za me te nek neboli glava!
Italije žalo nij daleko
A tamo je plemenitih dušah,
Koji meni prijatelji bjahu,
Koji će se doisto natjecat,
Da od ovud oslobode mene!"
„Znam ja dobro, veledušni brate,
Kako Hugo uzdiše za tobom
I kako mu u nesretnih borbah
Tvoje treba sad mišice jake;
A čuo sam, kako nastojaše
Lav mljetački da te nagovori,
Amalfiju da se iznevjeriš,
A znam i to, kako svi krajevi
Talijanski sve od želje gore,
Da te dobe sebi za branika,
Pak da tebi do sjegurne sreće
Ja nesretnik sada put presiečem!? . . .
I još da bi imao imutka,
Čim bi mogo izkupiti tebe,
Još bih možda u to privoljeo
Ali sam ti po istini kazô,
Da sam sada ostao siromah."
Tako Arnald odbijaše milost,
Al' Adelu popustit moraše,
Jer je Adel bolje rječljiv bio.
Kad je prvi brod kršćanski morem
Udario putem Europe,
Nanj se sjede slobodan Arnaldo
I s drugimi, koje Adel kupi,
Viest donese zemljam talijanskim
O svem što je s Adelom se sbilo,
Činilo se, da i čast zahtieva
Od njekojih, da ga oslobode,
O čem Arnald i neće da dvoji,
Isti pače Adel na to smiera;
Jer je bio u sviesti upućen,
Na zahvalnost mnogih Talijanah
Mnogih, rekoh, da računat smije.
Ali čujte! nanj nitko nemisli
Za biednika sad nemari nitko. —
Već se pune godine četiri,
Što ga gledju puste afrikanske
Udružtvena najprostijim ljudem,
Gdje kô težak proste radi posle
I posluša klete mučitelje! . . .
Ko crv radi sve živuć u nadi
I još hoće, da tuj junak bude
Dočim drugim olakšava trude, . . .
A što još je vriednije od svega:
U njem svatko utjehu si crpi,
Da on kao svatko miran trpi! . . .
Evo dojde njetko sa odkupom
I nudi ga kletu Saracenu
Za Adela najboljega roba.
Istom sada? . . a odkud je došo?
Arnaldo je, veli poslao ga,
Da upita Adela za zdravje
I s onim ga da izbavi zlatom.
To Adelu puno drago bilo,
Pa on pita Arnaldu za zdravje
I posluša, da je Arnald sretan.
Saveznik mu jedan vjeran ostà
I pomože izvojštiti dobra,
Koja su mu ugrabljena bila,
Sad da ima, što imaše otac.
Od kopna se pomaknula ladja,
Gostoljubno što uze Adela,
Da ga s pústah prebaci med ljude.
U marsiljskoj zakvače se luci
I poskaču veseli na kopno! . . .
O moj Bože! tko da sad opiše
Onu radost i ćut zahvalnosti,
Kojom kuca Adelovo srce? . . .
Onu mienu, onu borbu čuvstvah,
Kad poljubi grudju mile zemlje? . .
Onu brzost prehitroga vranca,
Na kom leti — leti bes odmora
Dok nepade posried biela dvora,
Gdje nanj njegov izbavitelj čeka,
S Heloizom gdje-no šapće jeka? . . .
Štrocnu vrata jaka na stoboru,
Vranac konjić već hrznu u dvoru,
A svi doli polete iz grada:
Heloiza, Arnald djeca mlada! —
O! jecanja! o tog cjelivanja! . . .
O! govora posried travna dvora!
Ko da nebo se otvori isto
I da š njega sad dojdoše sretni:
Tako biše svi veselih licah.

Digitized by Google

Crne oči drage Heloize
Kao živi sievale su oganj
Kao oganj — ali neobičan.
Krasan cviet on Helojzinog zdravja
Već je prije bio povenuo,
Te je Adel brzo zamjetio,
Heloizi da je težko stati;
I on sluša, ona mu se tuži,
Da je one ah! nesretne noći,
Kad je s djecom bježala iz Nizza,
Zahvatila svoju bolest trajnu.
Da joj tad je u nesretnom bjegu
Jednog sinka sgodila strielica
I zadala ranicu mu lahku.
Pak i misle, da strielica ona
Imadjaše otrova na sebi;
Jer je diete iza one rane
Sušilo se od pretežke boli,
Dok je uzanj sjedila mu majka
I plačuća sasnula mu ranu,
Nebi-li mu uzdržala život,
Ah! pretužna prevarì se ljuto,
Njega danas crna zemlja krije
A nju jadnu od tad moći nije
Izliečiti, da ginula nebi.
Sve je skoro izcrpljeno znanje
U Salernu najboljih vračarah *)
Nit pomažu oni ni liekovi
Ni darovi crkvi žrtvovani
I jer u prsa majke plemenite
Ništa neće da život uhukne.

*) Već u desetom stoljeću bijaše Salerno glasovito sa liečničkih školah.

Nije dugo postajalo vrieme
Al je Adel primjetio dobro,
Da na licu Helojzinom rumen,
Onaj naglog dolazi gibanja,
Kojim drago kucaše joj srce.
O! kako mu projuriše hitro
Sladki dnevi skoro od pol ljeta,
Što je bio u ljubeznom dvoru,
Ali eto nastupiše dani,
Da je bolest prestajala gorja,
Jer kad vidje na postelji smrtnoj
Heloizu sjetnu umišljenu,
Srce mu je proplakalo tugom
I radost se oddieli od njega.
Tužan sjetan sa nebom se svadi,
Što sviet ovaj poplavljuje mukom
I dopušta u poplavi groznoj
Sa zločinci da i dobri trpe,
Sa zločinci da i dobri ginu.
„Nemoj Ado — reče umiruća
I to su joj zadnje rieči bile —
Oj negrieši tako nepametno.
Bol je kušnja, kojom Gospod hoće,
Da čovječje srce si sačuva,
Što si dosad pretrpio mukah,
Po tom Ado! postao si slavan
I nežali, jer si dosta krasnih
I kriepostnih počinio djelah.
Čini ti se da to dugo traje,
Al' podobnu traku bliskavice
Kratko trajna ona ti je sjenca,
Koju ljudi životom nazivlju
I smatraju kao dugotrpnu.
Znaj, tko umre, da nesretan nije,
Već nesretnim on se scienit ima,
Tko umiruć u prošastnost gleda,
Ali zahman dobrih traži djelah,
Kojim možda niti traga neima!"
Još bi možda — ali rieč joj zape.
Sa posmjehom prigrljuje djecu
Na grud svoju majka Heloiza....
I dok vojnu, Arnaldu plačućem,
Još namignu kô da reči htjede,
„Izručam ti djecu i Adela"
Milo dahnu — dušicu izdahnu! —
Umrla je lahkom svetom smrti,
Kóm pravedni umiraju ljudi.
Njeke priče manje pouzdane
Doglašuju, da su u to vrieme
Ratovali Ugri sa Toškanci
A kod ovih da je bìo Adel.
Otaj junak možda naš je Adel —
Možda još se u ratovih mnogih
Proslavìo opet slavni junak,
Ali pjevač, koj mu grob pjevaše,
Ništa drugo o njem nekazuje,
No da umre kô starac i prosjak,
Koj od srdca svim nezahvalnikom
Oprostivši na samrtnom času
Helojzine ponavljaše rieči;
„Bol je kûsnja, kojom Gospod hoće,
Da čovječje srdce si sačuva.
A tko umre, taj nesretan nije,
Već nesretnim on se scienit ima,
Tko umiruć u prošastnost gleda,
Ali zahman dobrih traži djelah,
Kojim možda niti traga neima."

Staroslavenske starine

od Luke Ilića Oriovčanina.

Napokon su nesamo Rimljani, nego i svi navedeni i nenavedeni u Banatu njekoč obitavajući narodi i u inieh pokrajinah vojevali i svagdje svoj način vojevanja, osobito glede opreznosti, nesamo zadržali; nego i u koliko jim moguće bijaše izobrazili, bez da se igdje izim Banata spomenuti briežuljci ma od kojeg skitalskog naroda proizticali, to bi se slični i u inih pokrainah imenito iz kojih su došli, a i u koje su se odovuda izselili, nahodili. Nu buduć toga nije, tako je za stalno zaključiti, da niti od Rimljanah niti od navedenih skitalskih narodah, a baš niti od Magjarah i kasnijih bojnih vremenah nedolaze; nego drugdje svoj početak imadu. Ovi dakle i ovim slični dokazi dovoljno nas podučavaju, da spomenuti mnogi briežuljci niti su unke niti vojničke motrionice; nego da su iz čisto druge svrhe od ljudskih rukuh nanešeni, najme da su starih Slavodakah mrtvih spomenici, kako to u jednom briežuljku izkopani mrtvački lonac potvrdjuje.

U Alibunaru (ilirsko-banatske Rgte satnička stolica) dade mjeseca ožujka t. g. gospodar Kradl jedan njekoč u sried prostrane močvare nanešeni briežuljak odkopati. Poslenici od primjere dvie cipele u dubljini naidju na pet jednake veličine i stroja pokopanih lonacah, koji su jedan nuz drugoga postavljeni bili. Po nesreći što jednake boje sa zemljom biše, budu četiri razlupana, dočim je peti čitav ostao, koj' sam dobio i u narodni naš muzej odpravio, gdje se odsele viditi može. Visok je od primjere poldrugu cipelu, a u sriedini u razmjerju cipelu širok, u vratu je kao i pri dnu suzit. Iz vana ima kroz sriedinu na trbuhu četiri ušice, a malo više med ovimi u sistematičnom redu četiri pupoljka, koji su za ures sluzili. Kroz spomenute je užice bio valjda konopac provlačen za lašnje i sjegurnije lonac sa mrtvačkim pepelom u grob nositi moći. U njem je osim zemlje nadjeno klupko čovječanskih vlasih, koje su od davne starine pocrvenile. Gledeć na posao istog lonca, pokazuje nam prastara vremena, razlikujuć se nesamo sa slikom; već i sa pečenjem od kasnijeg lončarskog posla, kako to iz svih kasnijih vjekovah nadjene zemljene posude dovoljno pokazuju. Tako je n. pr. prie više godinah u Českom Jičinu (Bidšovskog okružja) njekoliko zemljenih posudah, koje učeni starinari Slavjanom pripisuju (Vidi Seidl Beiträge zu einer Chronik der archäologischen Funde in der österreichischen Monarchie. III. str. 70) izkopano, koje su mnogo bolje i ukusnije, nego li

Digitized by Google

moja izpečene i baš zato, kako mislim, mladji viek pokazuju, što bo je sa grčkom i rimskom razprostranjenom izobraženostju i lončarski posao podobro i kod istih skitalicah, koji su u izobraženije predjele došli, poljepšan bio. Osim toga je nevjerojatno, da su se ratoborni i plienjanju obviknuti skitači sa zanatom, ponajmanje lončarskim bavili.

Nastaje dakle pitanje, za kakvu je porabu nadjeni lonac bio? Odgovor nam daju nesamo nadjene u loncu čovječanske vlasi; nego i pet uzpored ukopanih lonacah, koji su čovječanski pepeo sahranjivali. Dakle rečeni briežuljak nebiaše ino, nego grobnica njekoje odlične obitelji, koja je svoje mrtve palila i pepeo umrlih rodjakah u lonce postavit, u rečenom briežuljku pokapala. Skupa iz ovog našastja doznajemo, da vlasi mrtvih nisu sa mrtvim tjelom paljene; nego da su nuz pepeo u lonac postavljene. Iz navedenih dakle sliedi, da su po Banatu razsuti briežuljci odličnih obiteljah grobnice bili. u koje je pepeo mrtvih saranjivan jedno; a drugo da je toliko odličnijih obiteljah bilo, koliko se briežuljakah nahodi, te da je, kao što je kod starih narodah u običaju bilo, svaka obitelj u svojem hatoru i vlastitu grobnicu imala.

Po čem dakle znademo, da su rečeni briežuljci obiteljne grobnice bili, nastaje novo pitanje, najme: kojemu su narodu pripadale? Rimljanom ne, jer nije rimski posao jedno; a drugo za vrieme rimske u Dakiji vlade nebiaše običaj mrtvih tjelesa paliti, nego pokapati, kako to osim povjestnice, mnogi spomenici dovoljno pokazuju. Ako dakle nisu od Rimljanah, morebiti da su kojeg skitalskog izmed navedenih ovdje dulje vremena obitavajućih narodah? Neće biti, što je već i odtud zaključiti, jer se slični briežuljci, kako je spomenuto, nigdi izim Banata nenahode. Da ovi briežuljci zbilja na koji izmed skitalskih narodah spadaju, to bi se i po drugih pokrainah nalazili, odkud su najme isti narodi došli, ili kamo su otišli. Tako bi n. pr. da su hunski, iste bi tragove i u Scitiji, odkale su došli, nalazili: da su gotički, bilo bi jih po Talianskoj; ili da su avarski, nahodilo bi jih se po Trakiji i Makedoniji, ili napokon da su gepidski, vidili bi je i po Panoniji i t. d. Nu buduć se sličnih briežuljakah izim Banata nigdje, kudgod su se skitalice pošav iz Dakije tepli, nenalaze; tako je zaključiti, da od Slavodakah, kao dačkih predpovjestničkih stanovnikah dolaze, koji su svoje mrtve rodjake spaljivali i u zemljene spomenike stavljali: ne pako od Rimljanah, a još manje od navedenih skitalicah. To je tim vjerojatnije, što je već prvog stoljetja po Spasiteljevu porodu kod svih narodah običaj zavladao, mrtva tjelesa pokapati a ne paliti.

Oslanjajuć se dakle na izkopane u rečenom briežuljku lonce, tvrdim, da su po banatskih ravnicah razsuti briežuljci, usljed navedenih uzrokah, starih Slavo-Dakah mrtvački spomenici iliti grobnice, u koje su svojih spaljenih mrtvih rodjakah pepeo sahranjivali.

II.

Okamenite stvari.

Kakogod se u Slavoniji, imenito u selu Kozaricah Gradiške Regimente trazi njekadašnjeg sladkog, ili kako drugi hoće, bielog morja nalaze, što morske okamenjene na vrh brdinah nalazeće se školjke pokazuju: tako se isto i na banatskih brdinah slični trazi nalaze. Najme kod sela Berzaske (ilirsko-banatske regimente) nahodi se raznih morskih okamenitih stvarih, osobito pako školjkih i puževah od kojih sam njekoliko liepih komadah u naš narodni muzej poslao. Dva se izmed poslanih puževah osobito svojom veličinom odlikuju. Nu jedan je iz Anine (Lugoškog kotara) i to tako zvani amoniatski puž, gdje se takodjer mnogo okamenitih stvarih nahodi, imenito pako paprad (Fahrenkraut) od koje sam takodjer jedan komad u naš musej poslao. K' poslanim sam stvarma dva liepa komada okamenitog mulja iliti listušine, kako ju je voda naplavila, priklopio; zatim jedan mali u Titelu nadjeni okameniti lemun i mali komadić okamenite borove žile.

Od rudah, koje se u Saski (Lugoškog kotara) kopaju, poslao sam takodjer do dvadeset raznih komadah, koji su od velike važnosti za rudare.

III.

Izkopani rog.

Da je zbilja njekoč plodonosne banatske ravnice voda pokrivala pokazuje piesak i mulj, koji se mnogo fatih duboko nahodi. Tako je g. 1832. vrhovna vlada u Padini (inače Ludvigsdorf njemačko-banatske regimente) tako zvani arteski zdenac dala kopati, kojom je prilikom usljed službenog izvjestja u dubljini od 20 fatih čovječanskih kostih; od 40 fatih morskih školjkih; od 70 fatih drvetja, koje je čovječanska ruka djelala, od 72 fata pieska; a od 86 fatih dubljine mulja nadjeno. To sve pokazuje, da je ovdje njekoč morje moralo biti. Nu vratimo se k' predmetu. Godine 1860. dade gospodar Rieger u Pančovi zdenac kopati, kojom su prilikom poslenici u dubljini od 10 fatih na jedan veliki rog naišli, koj' su u mišljenju, da je drvo, jer jim je posao priečio, presjekli. buduć je preko fat dugačak bio. Vrhunac iliti brk toga roga dobi od spomenutog gospodara Riegera, koj' je prek cipelu dug a pol cipele u razmjerju širok. Da li je taj rog od koje predpotopne ili još živuće živine, neka vještaci sude. Toliko samo za stalno mogu reći, da iz davne starine dolazi, jer kako bi inače 10 fatih duboko u zemlju ili bolje naplavljeni piesak doći mogao. Poslao sam ga takodjer u narodni naš muzej.

IV.

Stari novci.

Možebiti da nijedna pokrajna nije tako bogata sa rimskimi starinami, kao što su briegoviti predjeli Banata imenito sa dragocienimi, izmed kojih je njekoje Grizelini u svojoj povjestnici naveo, a ine je g. Seidl u već napomenutom djelu popisao, zato jih ovdje i nenavadjam; nego samo stare novce napominjem, koji se ovuda ne riedko nalaze. Od Augusta pričimav, moći je od sviuh skoro carevah novacah dobiti, da što više, nadjeno je prie više godinah liepih velikih srebrenjakah od Antuna Triumvira; kao i grčkih i ilirskih gradovah imenito grada Drača (Dyrachium), Poline (Apolonia) Nivice, (Amantia), Otoka Korčule (Corcvra), Lisa (Issa) Lesine (Pharus) i t. d. Ja sam znatno moju novčanu sbirku ovdje, imenito sa carskimi novci, uzmnožao, a mogao bi ju još više obogatiti, kad bi mi sredstva dopuščala. Mimogred svratjam ovom prilikom pozornost domaćih povjestničarah na njekoje novce, koji u našu povjestnicu zasiecaju.

Najme Numismati, ponajviše Francezi i Njemci nemogavši njekoje novčane nadlične nadpise štiti, barbarskimi jih

proglasiše. Med ove spadaju ilirski nadpisi, kao n. pr. na jednom Maksimianovom novcu, koj' ovako glasi: NC. ƎCVC ƎCVC ƆVE VDIIC ƆTI što ja sa učenim Katančićem ovako štijem: N̄S̄ (Nas.) Jesus, Jesus sve utiši. O sličnih sam novcih gledeć na ilirski jezik u mojoj numismatiki obširnije pisao, a ovdje navadjam ovaj novac da pokažem, da se novacah i sa ilirskimi nadpisi nahodi, te da su naši predjaši već za vrieme Maksimianove vlade vjeru spasitelja svieta izpoviedali. —

Dalje jedan Galienov iz Bilona novac ima na nadličnoj strani SISCIA AVG (usta). Stojeća Sisak predstavljajuća žena drži kopje i rog obilnosti, a nuz nju leži Savu naznačujuća osoba, koja iz posude vodu izlieva. Priteže se na poraz Ingenua tirana, a morebit i na Regalianov. Kopje znači obrambu, rog obilnost i plodnost pokraine, a rieka Sava položaj Siska. Novac nas uči, da se je Sisak pod Galienom sa odličnim naslovom Augustae dičio, te da je kod Siska nepriatelj poražen bio sa oružjem, osim toga da je okolica posavska plodna bila. Sličnih se novacah dosta nalazi, koji razjasnuju stara vremena naših predjelah, imenito Panonije, o kojimi drugi put obilnije.

Na Trajana II. Decia (rodjen u Cibali sad. Vinkovci) zlatnih srebrenih i bakrenih novcih štije se na nadličnoj strani: GENIVS. EXERC (itus.) ILLVRICANI ili GENIVS ILLVRICI isto tako i na Aurelianovih (rodjen u Sirmiumu s. Mitrovici) nalazi se GENIVS ILLYR (ici). Polugoli, Ilirik predstavljajući Genio, drži stojeć zdjelu aldovaču i rog obilnosti, a na zlatnimi se za Geniom i zastava ilirske vojske vidi. Ovi vladari u Iliriku rodjeni, od ilirske vojske carskim plaštom zaogrnjeni, nisu se kao rimski carevi stidili svoje domovine, koju su i na istih novcih proslavili urešivši je sa slikom ilirskog, dakle domaćeg Genia branitelja, koji sa zdjelom aldovačom za blagostanje Ilirika alduje, naznačujuć sa rogom obilnost i plodnost države.

S ovimi novci svrnuvši pozornost čitatelja na historično ime Ilirik, negledeć na ine spomenike, koje naš Katančić (Istri Accolarum Geographia Vetus) navadja, kao ni na staru povjestnicu, koja dovoljno dokazuje, dasmo mi Iliri, oslanjam se jedino na navedene novce i čudim se, zašto u novie vrieme izturismo ime Ilir i Jugoslavenima se prozvasmo. Istina dasmo i to, ali je prvi naziv klasičan i historičan i Bog zna kakvi još ne sve čan. Nadati se je dakle, da će o tom predmetu naši domaći povjestničari, obširnije nas podučiti.

(Dalje će slieditі).

Pregled narodne literature.

Drugo doba 1610—1835.

(Nadalje).

Medju spisatelji dalmatinskimi odlikovao se je Ardelij Della Bella rodjen Talijan iz Fiorence, ježuvita. U Dalmaciji naučio jezik, te literaturu mnogimi djeli obogatio. 1727. izda u Mletcih rječnik Dizionario italiano illyrico. U Slovnici, što ju priklopi uz taj rječnik predlaže opet novu orthografiju; nu ne mnogo bolju od Mikaline. Drugo izdanje njegova rječnika izadje 1785. u Dubrovniku. Po smrti mu († 1737.) izda M. Clvlić njegove u vrlom slogu pisane „Razgovore i pripovidanja“ u Mletcih. — Mnogo zaslužan je o jezik hrvatski Dr. Stjepan Rusić († u Dubrov. 1770.), koj je nastojao i u crkvu jezik narodni mjesto stare slovjenštine uvesti. S toga prevede 1750. sveto pismo te ga predloži sa vlastitim predgovorom Papi Benediktu XIV.; nu 1754., kako to po o. papi i propagandi i po njekoličini biskupah razsudjeno bijaše, dobi odgovor, da ga nesmije tiskati dati. — Slavan govornik ovoga vremena bijaše Bernardo Zuzeri rodjen u Dubrovniku 1683., a umro u Rimu 1762. Od njega se nalaze samo one propovjedi, što ih je u Dubrovniku od 1735—1741. držao pred skupštinom dobre smrti. Tiskom su izdane u Dubrovniku 1791. pod naslovom: „Besjede duhovne otca Bernarda Zuzeri u 4. str. 424.“ — Izmedju fratarah bos. treba jošte napomenuti fr. Tomu Babića (1680—1750.) Izdao je „Cvit razlika mirisa duhovnoga“ (Mlet. 1726.) obsjega razna u prozi i verzih. Babić spisao je takodjer malu hrvatsku slovnicu. Medju najzasluženije muževe toga vremena spada i Filip Lastrić (1700—1783.) provincial bosanske provincije. Pisao je: „Sermones dogmatico — morales lat. et illyrice“ (Mlet. 1755.), „Nediljnik dvostruk“ (Mlet. 1766.), „Svetjnak“ (Mlet. 1766.). U rukopisu ostavio je kroniku svoga vremena. U učenom latinskom djelu „Epitome vetustatum provinciae Bosnensis“ (Jakin 1676). podaje i popis bosanskih spisateljah. — Vinc. Vicić (1734—1796.) složi mnogo duhovnih pjesamah, što ih izda Fr. Jukić 1844. u Zadru pod nasl. „Pisme razlike na poštenje božje B. D. Marije i svih svetih.“ — Juraj Zečević, Varešanin, kašnje namjestnik apostolski u Bosni i Hercegovini, biskup od Ruspa, pisao je „Četiri govorenja ćudoredna“ i „Vrhu kraljevstva Marijina“ iz talij. od Borgie 1699. u Dubrov. posvećeno kardinalu Stjep. Borgić. U rukopisu je ostavio propovjedi na cielu godinu. —

U liepom slogu pisao je benediktin Arkangjel Katić, Dubrovčanin. Njegove tri propovjedi, što ih držaše u Dubrov. za vrieme kuge tiskana su ondje 1787. — Dr. Josip Pavlović Lucić (1758—1818.) kanonik Makarski, izdao je do 1808. devet nabožnih knjigah stranom u Jakinu i Mletcih a stranom u Budimu, u hrvatskom jeziku, a osim toga pisao je mnogo na latinskom i talijanskom. Katalog njegovih spisah izdan je napose u Dubrov. 1808. — Antun Kadčić biskup trogirski i arcibis. spljetski napisà „Bogoslovje diloredno“ u Bononiji 1729. — Pop Tom. Ivanović sastavio je „Povjestnicu crkve dubrovačke“ 1804.

Spise za narod počeše pisati Dominik Gjaunuici „Nauk poljskoga težanja“ (Mlet. 1792.) fra. Cipriani Farković: „Nauk za težake od Dalmacije“ (Mlet. 1799.) Dr. Luk. Stulli spisao je osim mnogih spisah na lat. i talij. u hrvatskom: „Razglas više tuge“ u Dubrov. 1805. On umre 1828. —

Obradjujući jezik i pišuši rječnike stekoše si neumrlu slavu i zasluge o jezik hrvatski fr. M. Appendini (1769—1837), Jos. Voltiggi († 1827.) i fratar Jovan Stulli (1729—1817). — Appendini rodom iz Piemonta dodje ko učitelj govorničtva 1792. u Dubrov. te se takovom marljivošću poče učiti hrvatskomu jeziku, da je 1808. dosta dobro slovnicu hrvatsku izdao. A šest godinah prije je izdao „Notizie istorico — critiche sulle antichita storia e letteratura de' Ragusei“ u Dubrov. 1802—1803, u dva diela. U rukopisu je dogotovio znameniti spis, ili kako sám kaže, „opus sane operosum“: Varno illyricus, seu de originibus linquae illiricae ejusdem cognatione cum graeco, latino et teutonico sermone.“ — Voltiggi, iz Istre, izdao je 1803. u Beču svoj ilirsko-talijanski i njemački rječnik (Ričoslovnik illiričkoga, italianskoga i nimačkoga jezika), njemu je priložio i hrvatsku slovnicu, a u njoj učio novi, od Mikalina i Bellina različit pravopis. Posljednji Stulli radio je na svom znamenitom i slavnom rječniku punih 50 godinah. Razdieljen je na tri diela. Prvi je latinsko-ilirski u dva diela (U Budimu (1801—1810.), drugi dio je ilirsko-latinski i talijanski u dva diela (U Dubrov. 1806.), a treći jest talijanski, ilirski, latinski takodjer u dva diela (U Dubrov. 1810). K rječniku tom napisà Appendini predgovor „De praestantia et vetustate linquae illyricae.“ Cielo djelo posvetio Stulli Ferdinandu I. Od brata Stullova popa Ivana (1728—1804), koj ga je mnogo podpomagao kod rječnika, imade njekoliko nabožnih spisah. —

Od god. 1806—1810. izlazio je u Zadru časopis „Kraljski Dalmatin“ takodjer i u talijanskom jeziku (Il regio Dalmata). Urednici mu bijahu Budrišić i Santić. — Na koncu ovoga vieka treba jošte napomenuti Aug. Militića fratra bos. (1763—1881) onda biskupa i namjestnika apostolskoga u Bosni, što je izdao 1815 u Spljetu „Početak nauka krštjanskoga“ i „Iztumačenje stvarih potrebitih nauka krštjanskoga“ i (Rim. 1818). Stjepan Marjanović (1794—1847) pisao lat. „Institutiones gramaticae, idiomate illirico propositae“ (Spljet 1822), „Syntaxis linquae latinae (Mlet. 1823), „Bukvar latinskih i ilirićkih slovah“ (u Budimu 1835). —

(Konac sliedi,)

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb, 23. kolovoza.

— Proračun troškovah grada Zagreba za god. 1863. iznaša f. 206.537. Medju ovimi troškovi nalaze se prije svega potrebe za podignuće nove klaonice i za dogradjivanje gradske realke, to jest, dvih zavodah za javni život od najveće važnosti. — Uredjenjem prvijega dospjeti će gradsko poglavarstvo do mogućstva poprimiti i izvesti one mjere, koje će stanovnikom ovoga grada zajamčiti dobar red u obziru zdravlja, dakle u obziru materijalnoga života, a uredjenjem drugoga zavoda činit će se mogućim razvitak duševnoga života u onoj mjeri, u kojoj to česti našega naroda u njegovu zvanju dolikuje. — Ne manje dokazuju troškovi, što su u sliedećoj godini za gradjenje cestah potrebiti, da grad Zagreb žurnim korakom napred stupa na stazi svoga zvanja, kao glavni grad naše domovine, jer se zahtjevaju dotacije, ne toliko za uredjenje već obstojećih cestah i ulicah, koliko za osnivanje i gradjenje posve novih cestnih i uličnih prugah, naime: gradjenje nove ceste od marofske ulice do kolodvora, gradjenje nove ulice od trga Jelačića bana na novi trg i gradjenje nove ulice od Ilice do marofske ulice, preko zemljišta Sorgova i njekada Vernerova. — Iz toga što posjednici ovih sada praznih gradilištah, preko kojih spomenute dvie ulice prosjeći valja, nove kuće graditi namjeravaju, izvire ugodno opažavanje, da napredujemo, a s druge strane nastaje neodoljiva potreba, da se gradsko žiteljstvo u tom svom nastojanju i napredovanju kroz slavno zastupstvo što većma podupre, te da se u tu svrhu stvori što više žilah, kojima će promet teći.

— O sastanku na bliedskom jezeru donio je prošle godine N. G. L. obširni opis. I ove godine bijaše tamo liepa svetkovina slavjanska, kojoj prisustvovahu i mnogi Hrvati, al žalibože nijedan od one gospode neudostoji nas kakvim dopisom, da bi mogli naše čitatelje o zanimivostih ondašnjih izvjestiti.

— Kazališno naše družtvo našlo je na svom putovanju izprva njeku neprijaznost, te su nas njekoje recenzije neočekivano zapekle, al evo nas razveseli opet skoro svaki broj „Srbobrana“ i „Vidovdana“ sa izvjestji, koja našim umjetnikom služe na diku. Moglo bi se reći o našem družtvu i njegvu uspjehu „Veni, vidi, vici!“ jer je svojim predstavljanjem, kako novine javljaju, upravo očaralo čitavo občinstvo, gdje god se je pokazalo.

Njeka gospoda od družtva obečahu nam dopisivati, nu mi nedobismo jošte nijedan list.

— Do danas sakupio je odbor gospojinski u Zagrebu za stradajuće u Crnoj gori i Hercegovini 4801 for. 24 novč.

Dopis.

mili gospodine!

gospodin hugo kesegić, regulauki kapitan. slavonac, preda mi e 116 komada stari novaca, neznajući što njima da dela. privolim ga ja na to, pokloniti te nofce našoj numizmatiynoj zbirci. waljem vam e, kako sam e primio; on e ovi 116 komada pobra mimogredno putujući po baykoj, njemaykoj i talii.

da ste mi zdravo i veselo

dr agustinović.)*

*) Našim čitateljem, kojim nije jošte poznat nove vrsti tisak *„povenaca“* od g. Dra. Gjure Agustinovića vidjet će se čudno, što smo ovo pisamce izvornim načinom tiskali. Kao god što u nas još svaki, komu se to baš hoće, piše jezikom po svojoj infalibilnoj glavici, nepazeć na slogu za kojom vazda uzdiše, isto tako se pojâvi i u tisku njeki novi posriedujući način medju latinicom i ćirilicom. Nevelimo, da se sa g. Agustinovićem posve slažemo, nu opet niti nesmatramo njegovu ideu za toli fantastičku da, stižćući rameni nedržimo ju za vriednu kakova razgovora; dapače želimo, da ju naši učeni ljudi udostoje potanjeg študija; jer se sve većma približava vrieme, kad se pitanje o pismenih, koja našu književnost ciepaju, konačno riešit bude imalo. Kakov bi to bio liečnik, koji bolest priznaje a nimalo neće da misli o lieku?

Kod ovog pitanja bi osim g. filologah imali odvjetovati takodjer i ljudi vješti krasopisu i slikanju, kao i izvježbani brzopisci. Čist i bezpristran sud bez ikakva fanatizma mora da odluči, štoli je laglje i praktičnije napisati **i** ili **и**, **u** ili **у**, **t** ili **т**, **m** ili **м**; kolika li je slavjanska izvornost ili razlika u ćirilskimi slovi na primjer KOMAPAЦ ili latinskimi KOMARAC, JABOP ili JAVOR i nebili pametni i bezpristrani sudci bez ikakve prevelike mudrosti i napinjanja svoga mozga do skora se izjavili za crno ili bielo; jer težko našoj knjizi uz ovakove bezprimjerne tvrdoglavosti.

Književnost.

Buduć da je, žalibože, političko polje zasad u domovini našoj obrašćeno, nego da bi se isto, obziruć se i na ostale nemanje nuždne domoljubne radnje, koristno obdjelavati moglo, to nas je veoma obveselila viest, a i radostno objavljamo čitateljstvu, da se je g. E. Kvaternik posljednje ovo vrieme — od kad mu naime politička radnja toli neugodnimi posljedicami uzplodila — posvetio nemanje nuždnoj struci razjasnjenja raznih u financialni i poduzetnički krug zasjecajućih pitanjih zanimajućih sve stališe našega naroda.

Pisac, pošav iz onog gledišta: da je sada, gdje će nam do mala zemlja biti prepletena željeznicami, ricke paroplovima biti obtršene, sada kad stupamo u najtjesniji doticaj sa cielim zapadom sredstvom tih obćenjah: da je sada od prevelike nužde, dosizuće tja do seljanske kućice, znati i poznavati načela i načine, kako se je možno s uspjehom urinuti u ogromni taj materijalni pokret, za da naš narod nebude samo tužnim svjedokom vlastita propadanja materialnog s neznanja il nepoznavanja prometanja kapitalah, ovih stecivanja putem sudioničtvovanja, poduzetjah itd. U tu svrhu priredio je pisac naš za tisak spis, popularnim načinom spisan, pod naslovom: „Narodna prometana“ ili: Kažiput k materialnom blagostanju hrvatskoga naroda.

Mi već sada obratjamo pozornost hrv. občinstva na zanimivo to književno poduzetje, koje će tisku bit izrućeno čim će štovani naš spisatelj što odlučna vrh svoje tiskovne parbe doznati.

* Novo ustrojena „Matica dalmatinska“ zaključila je već za ovu godinu izdati koledar od 5 tabakah, kog će urediti g. Sundečić.

* U glavnoj sjednici Matice srbske od 20. kolovoza dosudjena je nagrada od 100 dukatah drami „Seoba Srbaljah“ koju je sačinio gospod. Gjorgje Jakšić.

* Od razpisanih nagradah za najbolje dramatične komade, odsudi odbor hrvatskog kazališta prvu cienu od 300 f. izvrstnomu djelu pod naslovom: „Zvonimir“ od Dra. Subotića. Nagradu od 200 f. dobi šaljivi komad „Sačurica i Šubara ili sto za jedan“ od Ilije Okrugića. Treća nagrada od 100 f. za prevod Šilerove „Djevice orleanske“ od Rastka Markovića.

* G. Lj. Vukotinović voljan je buduće godine sám opet izdati zabavnik „Leptir“ koga je za ovu godinu povjerio g. Lj. St. Lopašiću, te pozivlje svoje starije prijatelje i mladje književnike da ga u tom podhvatu podpomognu.

Smješice.

* Blizanci. (Dvojki) Gospa: Gle krasne djece! to su bez dvojbe blizanci?

Moma: jest.

Gospa: Pa čiji su to mali angjeli?

Moma: Jedno je učiteljevo, a drugo mlinarovo.

* Prorokovanje.) Gosp.: Kaži ti meni čobane moj, kako ti vazda pogodiš vrieme u napred?

Čoban.: Ej gospodine! to vam je čudna stvar. Da bi vi znali šutiti, to bih vam ja iskreno izpovjedio. — Vidite, ja imadem tamo u gradu brata, koj je profesor, kako mi se čini, od naravoslovja. Taj mi vazda kaže kakvo će biti vrieme, pa što on meni reče, to vam ja uvjek suprotivno kažem i tako se udilj zgadja.

* Tegotan uvjet. Krojač: Čujte gospodine! Bogami ja trebam svoje novce nuždno; jer me suknar gnjete da mu platim; molim Vas dakle, da me namirite.

Digitized by Google

Djak: Odlazite mi s očijuh, vi bezobrazniče! — sami ste dužni, pak tražite da vam se plati. Donesite vi najprije namiru od suknara, da ste vaš dug pošteno izplatili, pa tada ću ja svoj račun izravnati, a prije nipošto.

---

* Ponuda ženitbena. Jedan vrajt, u najljepšoj dobi, ne izpod 20 god. vlastnik veteranskoga reda, koj ništarmanje vendar nadu goji s vremenom postati kaprolom, želi se s jednom ženskom — ili udovicom — makar i nebila od visoka stališa, što skorije oženiti i u brak stupiti. S toga negleda na mladost, blago srce ili ljepotu, nego želi što moguće više jaspre.

Natjecateljice mogu računati na skrovnost ponudah a osobito će se uvažiti onakva pisma, kojim je bar jedna škuda priljepljena.

Poste restante 010.

---

* Kraljestvo nebezko na zemlji.

A. Kako mi živiš dragi prijane? — po izgledu sudeć, ne baš najbolje.

B. Upravo protivno, kod mene se živi ko u raju.

A. Kako to?

B. Nit se jede, nit se pije, ko u nebu.

---

* Gospodin: Dakle je naša pogodba u redu, ja te primam u službu; ti ćeš dobit na mjesec 10 forintih, nu tim uvjetom da se nikad neopiješ, kad sam ja kod vina. Ti pij onda, kad sam ja triezan.

Poslie šest nedjelah stupi kočijaš pred gospodara i reče mu: Gospodine! dojdući rok je moj.

Gospodin: Ej kako to? Jovane, zašto to?

Kočijaš: Ta ja sam već šest nedjelah kod Vas, pa se nisam nijedan put opiti mogao.

---

* (Skupe čizme.) Sudac: Dakle je Vama ovaj čovjek čižme ukrao?

Tužitelj: Jest gospodine sudće.

Sudac: Što tražite Vi naknade za čizme?

Tuž.: Iz nova su me stajale 5 for., a izvan toga su već dva puta podplatite, što čini svaki put 16 groših, dakle ukupno . . .

Sudac: ukupno f. 6.26 u starom novcu; hajd plati, pa onda lezi.

---

* Kod proglašenja najvišega odpisa u njekom gradu, ustane jedan zastupnik občine kod riečih „Mudrim, razboritim" itd. i reče: molim pokorno, da se nečita dalje, ja protestiram proti tomu; jer mi se čini, kó da je ta adresa njekako pogriešno na naše zastupničtvo odpravljena.

(Samo neka bude red.)

* (Baba.) Čujte gospodine pandure, eto se sruši pred kućom jedan nevoljni putnik, kukavan, na pol mrtav.

Pandur: Pustite ga neka samo leži, ja ću to odma stražmeštru prijaviti.

Stražmeštar: Dobro, pazite na tog čovjeka dok gosp. komesar dodje s lova, da mu javim.

(Isti dan na večer.) Gospodine Policaj komesaru, ja imadem pokorno javiti, da se je pred kućom srušio njekakov bolestni zanatlija, gdje na pol mrtav leži. Ja sam odma postavio jednog momka na stražu.

Komesar: To se mora bez odvlake gospodinu ravnatelju bolnice doglasiti, s toga se žurite da mu taj slučaj ustmeno javite, dok se službenim putem to učini.

Ravnatelj bolnice: Kažite vi gospodinu komesaru moj naklon, da očekujem službb. vjest i da je moje mnienje — ako je taj čovjek inostranac — da se njegovu poglavarstvu piše radi troška, osobito ako ništa neima. Medjutim treba da liečnik iztraži značaj bolesti.

Liečnik: (poslie pol noći) Kažite gosp. komesaru, da taj čovjek ima vručicu i da mu je život u pogibelji.

Komesar: Donesite mi njegovu putnu knjigu radi izvjestja, pa neka se straži ovu noć kod njega.

Pandur: Evo putne knjige toga kalfe i ujedno vam gosp. stražmeštru javljam, da je isti još prije umro nego što su me izmienili.

Stražmeštar: Evo putne knjige onog bolestnoga momka i imam pokorno javiti, da je isti čovjek pred jednom urom umro.

Komisar: Javite vi to sutra u jutro g. nadziratelju bolnice, da se taj čovjek pokopa, a potrebno izvjestje poslati će se naknadno.

Svaštice.

* Opet je izkopana u Pompeju jedna veoma krasna Statua iz tuća. Nastala je sad prepirka o tom, što da znači ta figura; jeli je to slika Faunova, Bakova ili kakva ina. Medjutim bila kakva god, to stoji, da je najljepša u glasovitom velikom Muzeju napolitanskom.

* U amerikanskom ratu nalaze se dva doktora, koji ratne mrtvace u njekoj novoj materiji balzamiraju da, kako oni vele, nikad nesagnjiju i traže za svoj posao od prostačkog tiela 25, a od častnika 50 dolarah. Tečajem sadašnjega rata odpravili su jur preko 2000 tjelesah dotičnim rodjakom i to po želježnici u škrinjah od mekana drva, podstavljenih sa kositrom, zatim naslovom i brojem, kao kod kakvog odpravničtva robe. (Na što sve nedodje spekulacija?)

* Sultan zapovjedi ovih danah svomu novomu popečitelju financijah, da neka pregleda svaki kutić u podrumih financijalnih i neka popiše sve sto nadje, pa — gle čuda čudnovata! — nadjoše u njekakvoj luknji velik kup starih zlatih novacah u vriednosti od 7 i pol miliuna pijastrah, koji su preko 100 godinah tamo ležali, a nepozna jih nijedan numismatik. Vlada turska u svojoj nuždi pošalje te novce odma u Banku, da si posudi na njih i na opazku ravnatelja Banke, da bi se to zlato moglo prekovati u današnji novac, izjavi se sultan, da neima za sad k tomu vremena i da vladi treba odma.

Listovnica uredničtva.

G. St. T. u V. Hvala Vam na trudu, nu žao nam je, da nemožemo upotriebiti onu pripovjedčicu D. M.

Dr. H. u V. Sva tri broja poslata su Vam. Znatiželjni smo glede novele i ilustracijah.

Na izložbi u Londonu dopada se obćenito roba bisernara Philipsa, (Cockspur Street London.)

Evo kod treće jur Exhibicije nastavi ista kuća vele krasni skup umotvorah najizabranijega ukusa iz svojih djelaonicah. Medju ostalim gleda se najviše ovdje naslikani kondir (pehar) po obliku sriednjega vieka. Izrezan iz jednog komada slonova zuba, nakićen je „en relief" djecom u berbi; ručka i pokrov je veoma bogato izdjelan od oksidirana srebra, a sve nosi značaj obožavanja Bakóva.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 26. U Zagrebu 15. rujna 1862. Tečaj II.

VUK MRNJAVIĆ.

1627.

Dj na kupu, što no šumi
Kraj sredičkog' grada
S malom četom slugah svojih
Krupski aga pada.

Sav u zlatu i u srebru
Turan silni gori,
Hata igra pregizdava
Drznom rieči sbori:

Nuto hulje! slugam slovi —
Hrvatskoga bana,
Koj se plašljiv sad ugiblje
Junačkog' mejdana.

Sunca strelje već poldnevim
Plamenom da blište,
A on amo još neprispiè
Spreman na bojište.

Kukavica!.. meni harač
Umije uzteći
A na mejdan pozvan krvni
Prikazat se prieči.

Aga svrši — al gle eto
Na bojnu ravnicu
S malom četom jezdi vitez
Na pretil konjicu.

Turan ago! nečudi se —
Vitez će početi,
Što ti drugog' mjesto bana
Krvno oko pèti.

Previsok je Bakač bane
Da se s tobom tuče,
Dosta bit će za Turana
I Mrnjavić Vuče.

Medjer more! viknu aga
Dè sablju povuci,
Da vidimo jesi-l mojoj
Dorasao ruci. —

Zadrhtaše biesni hati
Od ostrugah krutih
Sijevnuše dvije munje
Od sabaljah ljutih.

Skobiše se kano lavi
Mejdandžije hrli,
Jedan željan da drugoga
Oštricom ogrli.

Po ravnici kupskoj grozno
Ljute sablje zveče, —
Svaka od njih plamenite
Iskrah krese meće.

Od napora i žestine
Borci se već znoje, —
A vatreni pjenom hati
Ljaže prsi svoje.

Zalud ago! Vuk zavapì
Svoju braniš glavu,
Ona danas pàsti mora
U zelenu travu.

Mahnù na to sabljom vrlo
Na svog protivnika
I odsieče u mah glave
Konja i konjika.

Kraj bezglava hata pade
Bezglav beg mogući; —
A junak se Vuče vrati
Domu pjevajući. —

Eugenij Javorski.

Digitized by Google

GRIEŠNICA

(Nadalje.)

Suprug mi postajaše u kući sve to okrutnijim. Zlom mi voljom pokaza, da sam mu odurna; on bi me svaki čas uvriedio i hotomice. Ja si pako ukrivah mržnju tako, da bi ju on sam za hladnokrvnost njeku smatrao. Tako življasmo nas dvoje u najgadnijoj mržnji, koju si možeš zamisliti, čitavu godinu. Tà to bijaše tako sramotan i grozan život, da bih si znala sama više putah smrt poželjeti. U isti mi čas umre i otac, te mi ostavi priličan imetak. Dala bih si bila rada mužu dobrahan dio silnoga toga bogatstva, samo da sam se ga mogla riešiti ikako; ali valja da je imao valjalih razlogah, s kojih se nije dao od mene.

Reče mi jednom, da ćemo na put. Ja bih bila ostala radje kod kuće; to je on znao, te me htjede uprav zato — uz prkos sobom povesti. Odlučismo putovati u Z. Postajasmo uz put jedan dan i u B—u. Sreća htjede, te je bila ondje u isto vrieme glasbena zabava. Ugledah Vladimira u dvorani, gdje se naslanjaše uzastup, zadubljen sasvim u glasbu. Srce mi poče tako silno kucati, da mi je nestalo duhe. Zaboravih na sve oko sebe, te bih samo njega vidjela. Slast koju počutih tada s glasbe svlada me sasvim. Ali me prodrma naskoro iz liepoga sna gromak glas razjarena mi supruga, koji me upita porugljivo: da li sam se okamenila. Da te može pogled čovječji ubiti, jamačno bih ga smaknula bila, kako sam ga prevalila očima. „Nebih mislio," reče mi, opaziv probijajući mi očima gnjev, „da će se milostivna gospoja s prekinute slasti tako razjariti." Podjosmo prije dobe iz dvorane; a meni preostade toliko vremena, da sam si mogla još jednom pogledati tajom Vladimira. Puno nesretniji nego odprije vratismo se s puta toga, držeć se vavjek za sretne pred svietom. Ja pohadjah družtva, plesah i zabavljah se što bih više mogla. A N—ć bi nalazio sve to više utjehe u vinu. Porodivša mu se s neumjerenosti bolest, prisili nas, da smo se na drugo imanje preselili, gdje bi se od gorskoga zraka boljemu zdravlju nadao. Premetajuć si po stvarih, naidjoh na spremku onu, koju mi je trebalo po zadatoj tetki rieči baciti. u Savu. Pogledah i nehote na prašak otaj, te se nemogoh skinuti nikako š njega. Strašne me misli salete sa svih stranah. „Utjeha nesretnikom," reče u oči smrti tetka stara. „Zar si ti sretna? Jel' ti život vriedan da ga ljubiš jošte?"

Ima ljudih, kojim se duše u nesreći i nevolji ublaže i oplemene; koji neklone nikada duhom, te jim se nekida umah srce, kad jim se je boriti za koji ćasak s hudom srećom; već uzdajuć se u Boga i čistu si savjest, podnose lahko sve nepogode suzne ove doline; pa bile one težke kako mu drago. Nu ja se nemogoh žalibože pribrojiti ovim. Ima opet ljudih u kojih zlo s dobrim već za mladjahne dobe težki bojak zametne; ljudih velju, koji postaju bolji i savršeniji, kad jim dobra sreća priskoči; doćim jim pako tuga i žalost najplemenitije sile izjede, sve što je bolje u njih uguši, te otvrdnu napokon srcem, i nesreća je poćerala sve do sada sakrivene klice izopačenosti njihove: nisu dorasli ti ljudi, da si ublaže pravim liekom ljutu bol, te podaju žrtvom površnosti svoje; a opaki se duh veseli održanoj pobjedi.

I mene je tuga izopačila. Što mi je stalo do toga, ako su se drugi mučili, borili svake ruke te umirali od silnih kojekakvih naporah. Zašto da je tko sretniji bio od mene? Pa mi se i nepričini umrieti baš tako veliko zlo: vidila bih u smrti konac svake boli, svih strastih i svih opačinah.

„Evo ti u rukuh lieka od svake nesreće, koji će te oprostiti bez muke kukavnoga života ovoga," progovorih sama sobom. Misao, da se poslužim sredstvom otim, napastovaše me sve to više. Htjedoh se već odvažiti, kad me u jedanput strah njeki popade: „a što ćeš onda, ako rieči ote lažu, koje vele, da će te prašak, što si trenula, razstaviti sa životom, neosjetiv nikakve boli?" popitah sama sebe i koža mi se naježi, kad sam na to pomislila. „Ako će ti težka borba i strašne muke braniti put do grozne smrti? Ako ćeš možda sdvojiti prije od ljute boli, nego što se osmrtiš?" Popade me strah i trepet. Po drugoj mi strani pako prišapćivaše tajni njeki glas: „Mlada si jošte, sreća ti se može okrenuti iznenada, pa će te liep život pričekati. Ako umreš sada, a ti si počutila samo tugu i žalost života ovoga, a nipošto slast njegovu, slobodu i ljubav pravu. Zar nebi mogao N—ć umrieti? Tà i tako boluje — — —." Ima u svakom čovječjem srcu zabitno tajno njesto njeko, na kôm počiva ljuta zmija; jedna ju misao, jedna riečica kadkada probudi — samo neka ti se pravo srca kosne. Kod mene bijaše ta rieč ime supruga môga. Saleti me grozna misao poput munje: suprug tvoj treba da umre! Nepokajah se nimalo s gnjusne ote odluke; pače mi odlanu kano čovjeku, koji se dugo okanjuje, te se odvaži napokon na posao kakov. Spremih pomno spremku, te ju ponesoh sobom na imanje. Nezapazi mi nitko na mirnom i strastvenom licu grozne misli, koje sam mislila odsele. Iza petnaest danah, pokle smo prispjeli na imanje, htjedoh pokušati prašak, te si izmješah njime hranu ptici — delkušici, koju sam naučila po koju rieč već progovarati. Bijaše mi ptica ota veoma mila; te se sgrozavam i sada jošte s tolike nesmiljenosti i surovosti, kojom sam žrtvovala nedužni taj stvor: otrov ju omami; počne tumarati po gajbi, te se pruži mrtva iza njekoliko časakah, začagrtav mi jošt jednom: „lahku noć." Kako se usudih, mrtvu si pticu položiti preko krila, te proljevati grozne suze nada njom? Nebijaše to pretvaranje nikakvo; nu neplakah ni zato, da si okajem možda strašan grieh; već bih uprav nalazila neobičnu paklenu slast njeku u oplakivanju tomu. Jao djavolski ponoru duše čovječje!

Daj, dragi čitatelju, da te prevedem čim prije preko najgnjusnije dobe cieloga mi života; učinih si bo tada krv na suprugu — padoh medj najgadnije ubojice. Proklet bio čas onaj!

S onom opreznošću, lukavošću te razmišljenošću, po kojoj ćeš razabrati najizopačenije krvnike, skončah život supruga svôga, primješav mu svaki put po malo otrova u jelu. On bi propadao sve malo po malo, te mu s toga bolešljivost, neprobudi nikakve sumnje, Sve jače mršanje, snuždenost, netečnost te pospanost njeka bijahu posljedice otrova. Premda nebi N—ć nikada vjerovao puno ljekarijam, dozva si ipak za zadnjega bolovanja liečnika. Ovaj bi mu zapisao od svakakvih bolestih, neušav pravoj u trag ni s daleka: tà tko bi bio na to pomislio!

N—ć počuti iza njekoliko tjedanjah, da mu se je razstati za koji dan svietom ovim. Uredi si sve poslove, te se sjeti i mene liepo u oporuci, koju je prije smrti načinio. Čekah mirno i odvažno čas, kad će mu se utrnuti život poput svetiljke, kojoj je ulja nestalo. Srce mi bje okorjelo u zlu, te

Digitized by Google

doćerah tako daleko, da bi mi ruka drhtala od veselja, kad bih mu koji prstovet mogla primješati iznova u jelo. Bijaše opet časakah, kada bih se sgrozavala s izopačenosti tolike; nu neodoljiva njeka sila tjeraše me sve dalje te dalje.

On bi podzadnje mnogo blažje sa mnom postupao: valjada mu omilih s brižljivosti, koju bih hinila, te ustrpljivosti, što sam ju š njim imala. Tridesetoga studenoga pogine mi suprug od potajne gadne sile. Liečnik me ostavi, prišaptnuv mi, da neće živ izići iz noći. Ostadoh sama samcata, gledajuć, gdje mi se iztrošen suprug s groznom smrti bori. Sjedila sam kano okamenjena, da onesviešćena, otiruć mrzli čelom mu probijajući znoj. Jest, gadna se ubojica usudi učiniti žrtvi svojoj posljednju ljubav. Zašto neproplakah, kad bi i iz kamena suza udarila bila? Zašto se nepokajah? — U jedanput ti pogleda još jednom izpitima si očima već na izmaku života, uzdigne se malko neobičnom njekom silom, te izdrečiv oči tako srašno na me, da mi se je koža naježila, zamrmlja: „Znam ja, Savice!“ — Bijahu mu to zadnje rieči, te pusti dušu iza njekoliko časakah.

Zašto mi se stinu odmah krv? Zašto se počeh kamenom kameniti do mrtvaca, gledajuć ga napregnutih očijuh, te sklopljenih rukuh? Valjada sam priznala strašan grieh, te se pokajala s toli grozne izopačenosti? Ne. Bijaše to neobićan strah, koji me je popao: Zašto reče N—ć, prije nego što se je razstao sa mnom: „Znam ja Savice!“ Iz riečih ovih probijaše nješto tajna i grozna. Pak ipak nemogaše nit s daleka saznati, što ga je usmrtilo. Il' mu je možda smrt pamet otvorila, te mi je proniknuo podzadnje pogansku dušu? Nu to se neslagaše nipošto s prosvtetljenimi nazori mojimi.

Ostah cielo veče do mrtva si supruga. Tri grozne rieči ote zaokupiše mi sve umne sile. Vidjah kano na snu, gdje bi mi družinčad, žaleć me amo tamo tiho hodala. Opazih na prozor bliedi mjesec, gdje se je pomolio iza gorah. Slušah kljucanje visećega sata; te me uhvati napokon težko, nu za me ugodno nesvjestilo.

U meni neprobudi plemenitijih čuvstvah niti grozan posao, koji sam sutradan obavljala, nit isti pokop supruga: pričini se, kano da si mi odvalio težki kamen sa srca, kada su spustili mrtvački lies u grobnicu predjah njegovih, nesaznavši ni sada jošte za pravi uzrok smrti. Bijah slobodna, i ta me misao iznova okriepi. „Daj da budeš sretna,“ prišaptnu mi nješto, „to je svrha, to je ona biser-kruna života ovoga. Neumrlost je gola klapnja ohola duha čovječjega, koji se većim gradi od iste naravi. Vidiš, gdje bilje, skot — gdje pojedinost gine, nu vrst po sebi ostaje za uvjeke; što će ti više? Zar bi ti rada veća biti od životinjah?

Pravih se odsele razcviljenom udovicom, te ostah čitavu zimu na ladanjskoj samoći; nu pod žalobnom haljinom kucaše nesmiljeno i ljubavlju plamteće srce, koje je čeznulo za svietom i predmetom onim, u kog je uprlo sve sile svoje. Misli mi bijahu da najmanje za Vladimirom: ginuh mu za milim pogledom, za žarkom ljubavlju. Nebijaše mi ni na kraj pameti popitati se, da li se nije možda i on oženio već, ili bar zaručio. Onaj me nemože ostaviti, pomislih, za koga sam se toli hrabro borila, i trpila toliko, — za koga sam pala tako duboko. Nadah se dakle tvrdo iza suprugove smrti, da će mi se živa želja izpuniti.

Prevraćah jedne večeri novine, te preletiv na brzu ruku i zadnju stranu, htjedoh jih odložiti već, kad mi jedanput na koncu ženitbeni njeki oglas u oči udari. Pole me nestade, kako sam se prepala, smrče mi se pred očima, te vrisnuv iz dna duše, sruših se na tle — Vladimir Čeljovski oženi se sa Milkom B—ovom, njekadašnjom drugaricom mojom.

Kada sam se osviestila, bijaše mi kano utapljajućemu čovjeku, komu su silni valovi i zadnju dasku oteli, koja bi ga bila oslobodila grozne smrti, te ga čeka sada strašna propast izpred očijuh. Zar sam se zato borila, zato prepatila toliko tuge i nevolje kojekakve; zato se prevarila, te okaljala podzadnje gadne ruke krvi nedužnom?! Cvileć, te ruke lamajuć oslonih se na stolac: nu oko mi se nezasuzi ni jednom suzom; nemogoh bo proplakati nipošto, odkad sam nad otrovanom pticom suze prolievala.

Od onoga časa, kad sam saznala, da se je Vladimir oženio, započne se strašno moja kazan: počne mi vraćati vječni nadaritelj, s početka po malo, a kašnje sve više te više.

Medjutim se pojavi i proljeće, te odputovah u obližnje veoma polaženo te živalno kupalište, da se zabavim, te otresem za koji časak težkih mislih. Prispjev onamo, zaištem umah imenik topličarah. Tko da mi opiše ljutu bol, mržnju i tajnu njeku radost, koju sam poćutila, zapaziv: Vladimir Čeljovski i Milica Čeljovski. U tilji čas pristupi iznova napastnik pokoljenja čovječjega k meni, te mi prišaptne: „On je neuze s pravom ljubavi — slika mu tvoja sveudilj jošte trepti živo pred očima. Stupi medju nje moćnom silom zatravljive tvoje dražesti, te uzmi što te ide — Vladimirovo srce. Prilika bijaše liepa. Šetajuć se sutrašnjeg dana, sastadoh se iznenada s Milicom. Ja je nebih bila spoznala; nu ona zaklikne od veselja, čim me je zapazila, te mi pade u krilo, cielivajuć i grleć me bez prestanka. Kako mi je bilo tada u izkaljanoj duši! Pritisnuh, hineć vjerno prijateljstvo onaj stvor k sebi, koji sam mrzila i proganjala od malih noguh; a sada — sada htjede živo srce prepuknuti u meni, kada bih i pomislila samo na nju. Milica se pričini sbilja vesela, priklopiv mi se o vrat, ljubeć me iznova. Ona me je žalila iskreno s hude sreće, koja da me je stigla, ugrabiv mi nemilice vjernoga supruga, te me zaprosi konačno, da bih ju, pošto se izliečim kupanjem, posjetila u kući njihovoj, te ostala za koje vrieme kod njih. S otajnim veseljem zadah joj rieč, da ću joj želju izpuniti. Jao, tužna ti majka, Milice, da znadeš, kakvu si guju pustila pod krov!

Sabrav se ponješto, počeh si motriti pobliže njekadašnju drugaricu. Osobita njeka ljubkost probijaše iz svega djelovanja njezina. Vitak, nježan stas i prijatno lice povise joj milotu. U modrih očijuh bi joj zapazio čarobnu onu dražest neporočne jošte duše djetinje, a svilena se joj kosa prosu oko rumenkasta lišca, koje je i naličilo ljeru u proljetnom sumračju.

„Nebi li rada čula,“ upita me, „kako sam se udala za Vladimira? Ja ju poslušah, i ona poče pripovjedati, kako da je njeko vrieme s materom u B—u živjela, ovdje se sastala opet s Vladimirom, i kako da bi on dolazio k njim u kuću, te ju izprosio napokon od matere. „Ali priznajem i sama,“ primjeti, oboriv zastidjena oči, „da nisam nimalo bistru njegovu umu dorasla; pa se i bojim. . . .“

„Čega se bojiš?“

„Bojim se, da me nije s pravom ljubavi uzeo“, uzdahnu iskreno, „pa oprijateljivši se nas dvoje, žalio bi me možda,

Digitized by Google

gdje nebih znala utajiti veselje s dolazka njegova, a tugu, kada bi odlazio opet od nas.“ Zatim se joj oko razvedri iznova, te klikne veselo: „Ala će se radovati Vladimir, kad te zapazi, diveć se podjedno ljepoti tvojoj; jer si sbilja, Savice vrlo krasna, — da ljepota — žena; pa ti i ista crna halja dobro pristaje. — „Nebijaste prije baš najbolji prijatelji,“ nastavi nedužno, „tà znaš, kako bi te znao više putah zatvoriti, te ukoriti s djetinje tvoje naglosti; nu vremena se promakoše, pa je i to prošlo.“ U ovaj se čas pomoli Čeljovski iza drvlja njekog. Sabrah si duševne svoje sile, da mu neodkrijem uzburkana srca, i radosti nutarnje, koja me je svu obuzela. Osnova mi podje dobro za rukom. Ali uočiv me iznenada, poče se bojami prelievati: sav zarumeni, sad zarumeni, sad probliedi — poveselih se — ljubi me svejednako jošte. Nagovorih ga mirno, odvažno i uljudno, kano da se nismo nikada vidjeli. On se začudi mômu ponašanju. kako opazih; na time sam mu ujedno priliku pružiła, da se je dozvao malko, te slušao mirno Milku, gdje mu je veselo pripovjedala, da ću jih posjetiti u B—u.

(Dalje će slieditì).

Dobrovoljac Rade.

Bubanj tuče, bojne trublje zvuče,
Na to muče dva se draga luče.
Neće Rade da zakasni
Ljube radi da počasi,
Što će oka pogled jasni?
Dražji su mu bubnja glasi
Domovina draža je.

Trublja pače na put zove jače. —
„Nehod Rad'če . . . mladost munjom skače!
Neće Rade da zakasni
Ljube radi da počasi,
Što će obraz djeve krasni?
Dražji su mu trublje glasi
Domovina draža je.

Glasba bije, zastava se vije.
„Težko mi je ... Rad'če već me nije!“
Neće Rade da zakasni
Ljube radi da počasi,
Što će uzdah djeve strastni?
Dražji su mu glasbe glasi
Domovina draža je.

Puška puče; vodje na marš buče,
Trublje huče, dva se draga luče.
Neće Rade da zakasni
Ljube radi da počasi
Što će djeve plač užasni
Dražji su mu davor-glasi
Domovina draža je!

J. G. Krasanin.

Ženitbe iz dešperacije.

po Jokaju S....j M....v Iločanin.

Udubljenog u misli pobuniše velikom halabukom otvorena vrata i mjesto običnog pozdrava rieči: propao, uništen — umro sam — tako, da u malo što „vatra“ ne viknù.

Uzrok pobune ove pako bijaše hladnokrvni gospodin Gjuka Mojsilović, inače rodjeni moj ujak — s oproštenjem.

Vanjski doduše izgled njegov odgovaraše sasma žalostnom monologu s kojim me pozdravi. — Ugojeno prije lice produljilo se kao kakov žalostni roman. — Brkovi na kostršeni da bog očuva a brada! — valjda ju je jež frizirao. — Jedne mu ostruge ne bješe; prsluk sa jednim pucetom nižje zakopčan. — Kano da ga je kiša umila, vjetar počešlao, a vile pri toilettu u pomoći bile.

Svemu pako tomu na brzo ne mogah uzroka pronajti i rečem:

Molim dragi ujače, da me mnokrat ne prestrašite kao sada, inače bih mogao kakvo zlo počiniti.

Ali moj ujak ništa ne odgovori van duboko uzdahnù.

Može bit vam je zlo. Evo malko gorke rakije — pokriepite se.

— Neću, neću.

— Ili ste šta pogubili?

— Nisam, nisam.

— No, no, — netreba svaku šalu tako ozbiljno primiti; — i drugomu se poštenu čovjeku to pripeti; — pak za oto što vam je slavna županija dobra sequestrirala nije treba odmah glavom o stienu.

— Malenkost je to za mene sinovče. — Iz prva me je istina veoma afligiralo, jer je veliki škandal kada čovjeku pod sjedu glavu instruktora prirede i tvrdo si predstavih umoriti se; — zaista i umorih se, no nikad pomislio nebih, da ću se takovim prokletim oružjem pogubiti kakovo izabrah.

— Da sam poturica, ako vas razumjem ujače! valjda vam kuća gori?

— Gori dà — samo se ne dimi!

— Ili je prevjerna vam kuharica Persa umrla?

— Da je kojom srećom, liepo bi od nje bilo. Ali ona živi i to naopako po meni živi.

— Šta bjesa! — Daklem se udala?

Na ove rieči se uhvati moj ujak sa svojih deset ručnih prstih za prćin i stade čupati kano da je svaki pojedini vlas Persom bio.

— Udala se, udala! — odgovori težkom mukom gladeć si brkove. — Udala se nebilo je i to baš za mene...!

No! i mene kao da su svi pomamni dusi na ove rieči napali, stao sam po sobi, po stolicama skakati — skočio sam na stol i prevalio tintarnicu; — htjeo sam i na ormar da nije previsok, deset put sam se u okrug prekobacnuo; zatim stolice na nosu balancirao i na svrhi uzam s kreveta ponjavu ogrnuh se, čorbenu pako zdjelu na glavu, mopsla pariza u perinu liepo zavijuć i š njim u naručju velikim pathosom stao sam pred slavnog muža, da mu se poklonim. On pako neznadjaše šta da o meni misli.

— Jesili pri pameti — upita retirirajuć od mene.

Pravo neznam, da li sam prigodom ovom pri pameti bio. No i čvrsta mora bit pamet, kojoj na slične rieči čivije nebi popadale.

Ujak se moj oženio i uzeo svoju kuharicu!!!

Mene često epileptični smjeh popadne tako, da kraj sve svoje dobre volje nit najžalostniji prizori nemogu mi smjeh obustaviti.

Tako i sada. — Ujak se moj oženio, uzeo svoju kuharicu! to je toliko kao da su mu ladje potonule. — No šta ću, kad nemogah mjesto da ga tješim, da se srdačno i grohotom ne nasmejem!

Digitized by Google

— I ti me daklem mjesto da sažaljuješ, izsmejavaš? reče razplakanim glasom kandidat mućenik.

— Ja ne! što više Allah je pravedan i njegov prorok Muhamed. Imate sad zasluženi krst; — kolajnu, koju ste podpunoma zaslužio. — Spomenite se na prvu vašu suprugu, na onu ljepu, čednu, umnu krasotu, koju ste vi od sebe odtjerao da s tim slobodnije provadjate razuzdani život; — koju pol grada obožavaše, vi pak ju odrinuste od sebe. Sravnajte ju molim sa sadašnjom vašom lijom, rad' koje će te ruglom postati cielog grada, i koju nećete moći od sebe odćerati. Allah je pravedan i njegov prorok Muhamed! Spomente se na drugu vašu suprugu — onu blagu, strpljivu dušu, koja velikom oddanošću trpljaše sva vaša nesmiljena napadanja i grdosti, i koju tiranstvo vaše progna u kraljestvo njihovog veličanstva smrti — sravnajte ju sa sadašnjom, koja će vas vavjek mučiti, koju pako nećete moći sa sebe stresti; jer će vam se priljepiti kao krpelj i tištit vas kao težko breme, kojeg se nit na drugom svietu oprostit nećete. Allah je pravedan i njegov prorok Muhamed!

— Sve to ja dobro znadem sinovče i kajem se iz sve duše, ali je već kasno. Sdvojenje me prisili na taj korak. — Rodjaci mi dobra sekvestriraše, razbolih se i nikog ne bješe tko bi me dvorio van Perse, koja bi takodjer samo do oude vjerna mi bila, dok bi šta krasti imali, a naj zad ostavila me kod kipa. U sdvojenom tom položaju savjetova mi nutarnji njeki glas — valjda nečastivi — da uzmem djevojku. — Tako učinih, no sam i platio. — Ozdravih — kamo sreće, da sam umro, jer dočim bi ovako samo jedan krat imao smrtnu bol podnieti, svaki rodjeni dan ga sad podnašam.

— Tu bogme neima drugog izbora van strpljivost ol konopae.

— Lahko je tebi sinovče mudrovati, ali da samo nedjelju dana se pretvoriš u mene, znao bi kako se futočkom knezu glava puši!

— Hvala ujače na blagohotnosti, no za sad se neću š njom posluziti. — Medjutim u toliko se tješit možete, da će vam Persa dobrom kuharicom biti, koja se nit težjega posla ne stidi — neće se rozati, vas će liepo poštovati.

— Varaš se sinovče, varaš; jer od kako je milostivom gospojom, nit metle neće u ruke uzeti. Navjek bi novo odjelo. I ovih danah je na stare njeke žurnale naišla pak me i dan i noć s njimi muči. — A i sama si kroji modu, koja bi svakom grönlandskom krojaču lice osvjetlala. — Što se pako poštenja tiče, poštiva ona mene, da me od velikog poštenja i sad ledja bole. — Neizcrpive su želje njejne a u mene novacah kao u žabe dlakah; — i sad bih potrebovao jedno sto forintih. . . .

(Aha! hinc illae lacrimae — pomislih, za oto dugački taj predgovor?!)

— Bogme ujače — udarih u rieč — težka živimo vremena; novaca nit za liek, nevolja i bjeda od svakud; — i ja bih morao za tri dana 50 for. izplatiti, pak evo već ruke i noge izprebijah tražeć orijašku svotu sastaviti.

Kiselim li licem slušaše ujak Gjuka utjehu! — ali neima veće tuge na svietu do kad u koga novca tražimo, počmemo za dugim predgovorom nabrajati nužde, sveobće siromaštvo, skupoću — a u koga novca tražismo dvojakom tužbom odgovara. — Traži sad! Još ćeš mu se ti smilovat pak mu pozajmit.

— Hm, hm! to nije dobro — reče dubljom intonacijom blagorodni gospodin Gjuka. Ne preostaje mi drugo, do u sinovca Krište novaca potražiti, on bo je sada pšenicu prodao i liepu svotu novca uzeo — valjda me neće odbiti.

Prehvaljeni Krišto pako bijaše punoljetni mladić, lav na glasu, kog baš ovih danah očekivasmo s cenzure. Svi pako oni, koji su slična šta kušali, mogu si predstavit ogromnu svotu, koju vraćajući se s cenzure običaju kući donieti.

Strašno se od ovog časa ženirao pred menom gospodin Mojsilović.

Nije dobra politika mnogo okolišati kad novca tražimo — nego treba burno napasti, silovito navaliti, daj novca! Tako će se dotičnik u prvoj zabuni smesti, da će nam kreditorom postati — inače osjetiv puščani prah liepo se braniti ol pobjeći.

Izkustvo je dobar učitelj!....

Kao praktičan čovjek medjutim počeo sam već dvojiti o istinitosti ženitbene lamentacije ujaka Gjuke. Ali jedan pogled na postno mu lice raztjera svu sumnju. Ne! takova bol, nutarnja ogorčenost, sdvojena rezignacija neda se producirati na drugom van na licu oženjena čovjeka. Svašta možeš pretvarati: strast, pokoj, žalost, radost, srditost, odvažnost — samo da si oženjen to ne! — Tajit se sve može: kašalj, plitkoumnost, čelavost, kratke noge, dugačke uši — samo i jedino, da si oženjen nezataji. Upisano ti je na čelu kao na Kajnovu bratoubojstvo — visi ti na prsih na ledjih, kao kolajna reda papučkog — kao strašni dogodjaj o razbojnicih i Bettiki — koji no na ulici uz verkl palicom pokazuju.

Sličan je ovakov čovjek mrtvačkomu — nadgrobnomu slovu sa tekstom: Oženio sam se i uzeo svoju kuharicu!

U ovakog čovjeka ništa neprosi, ništa neočekivaj, ništa mu nepovjeri; jer ništa neudjeli, ništa nerazumije. Nečuje na svoje uši, ništa nevidi na svoje oči, prem s ledjih dobro osjeća. Peti je kotač u kolih, ništica u društvu, koja nit broji nit umnožuje. — Oženio se siromah i uzeo svoju kuharicu!

I pravo mu je!

Razstavio se od dobre, ljubezne, čedne supruge, koja bi ga u starosti dvorila, tiešila i udes ga osvetljivi okova uz neotesanu dragunku, koja no će zaušnicami i čuskami eksekvirati sve na postotke uglavničene griehe, koja će ga do smrti mučiti, a poslje neoplakanog zaboraviti.

Jao si ga vami, muževi tirani!

Jao si ga vami! Jer kada jesen dodje i jeleni svoje rogove pobacaju, a prirodoslovci neznaju kamo su ovi propali — s tim bolje znate vi za ove rogove!

Dok sam ja ova mudro pretresivao — dragi moj ujak Gjuka bez svakog oproštaja izmače iz sobe.

No i to znam da me neće skoro pohoditi....

Za njekoliko danah stiže nam i očekivani bratac Krišto.

Prije običavaše prviput mene posjetiti, a sad mu nit glasa nit traga.... Valjda je siromah bolan... dobar je dečko, idem da ga vidim.

Otvorim vrata, stupim u sobu... Hoho! nisam na dobrom mjestu. — Na postelji ležahu šteif — reifroci, krinolini kape i šeširi. — Prije moj Krišto neimadjaše takove halje! — I već sam htjeo natrag, kad no se u dobri čas vrata otvoriše i iz susjedne sobe izljulja njetko, koj je tako priličio predjašnjemu Krišti, kao kopija originalu. Laganim kao sablast približavaše mi se korakom. — Čizme mu nebjehu naviksane, al tim je većma poderan lakat na kabanici. Pomislih da je duh, pak reteriram za peć. No on me vatreno ogrli, izljubi i videć u očimah pitanje rad onih šteifrokah i hotijuć sigurno sve u jedno izkazati reče:

(Konac sliedi.)

Digitized by Google

Staroslavenske starine

od Luke Ilića Oriovčanina.

(Konac.)

V.

Nahodeće se u pjesku strielje.

U ilirsko-banatskoj regimenti nahodi se jedan predjel od više hiljadah kvadratnih miljah, koj' je sitnim pjeskom nalik zaharskih pustinjah pokrit. Njekoji misle i to ne bez temelja, da vjetar sa srbskih brdah preko Dunava taj pjesak prenaša, što se na brdinah kod Rame (našoj Palanki i Baziašu *) na suprot) isti pjesak nahodi. Da je cjeo pjeskoviti predjel neplodan, netrebam napominjati, što sad ovdje sad ondje vjetar nove i nove briežuljke podiže i iznova razsipa. Nu o ovom predmetu mislim na drugom mjestu obilnije govoriti. Ovdje samo napominjem, da se od svih vjekovah imenito rimskih i od cara Lavoslava I. Velikog novacah, kao i raznog kova strieljah nahodi, od kojih sam 14 komadah našemu narodnomu museju poslao.

Polag mojeg mnienja, ove strielje dolaze iz stražnjih turskih ratovah i sve su otrovne bile. Ovdašnje bo stanovničtvo pripovjeda, da dulju od godine danah onaj ranu nosi, kaj se sa nadjenom strieljom ozledi ili ubode. Dakle prem su gdjekoje od hrdje napol pojedene, to ipak još njekoje ostanke od otrova u sebi zadržavaju. Medjutim, biti će i iz starijih vremenah strieljah, a to su one male trougljasto-brkate, koje od hrdje ništa patile nisu, kakova se jedna med poslatimi nahodi, koju sam od g. pukovnika Kukuljevića dobio, komu ponajviše zahvaliti moram, da sam do njekojih poslatih starinah došao.

Pregled narodne literature.

Drugo doba 1610—1835.

(Konac).

Time bismo pregledali sve glavnije pisce prozaičke i ove dobe, pa vidimo, da je znanostih veoma malo zastupanih — a ono malo jesu naši pisci radje na latinskom ili talijanskom jeziku pisali, budući im jezik za to jošte služiti nemogaše. A nebi li se onaj jezik, kojim je Gundulić svoj neumrli epos sastavio, i za znanosti prirediti dao — toga nisu ni pokušali! Najveću slavu za brižnimi fratri zaslužuju po mom mnienju ipak oni, koji su u ono vrieme narodu našemu tumačili njihovim jezikom kako treba težiti polje, kao n. pr. Tarković i Stulli Luka. — Borba o pravopisu što se je započela 1644. Kašićem nije se nikako riešiti mogla, te je jošte u Dalmaciji prvih godinah nove literature biesnila.

Na sjeveru u Hrvatskoj provincialnoj i u Slavoniji rabio se je do XVIII. stoljetja većinom latinski jezik (u izvanjskom jeziku — crkvene knjige za puk bijahu naravno u hrvatskom —. Pod konac XVIII. stol. počelo se u Slavoniji pisati u narodnom jeziku njeke poučne i nabožne knjige slavonskim pravopisom, koj se je razlikovao od dalmat. i hrvatsk. Od spisateljah onih jesu najznamenitiji Ant. Kanižlić († 1777) iz Požege, ježuvita, koj je osim njekih nabožnih spisah za mladež i historičko djelo „Pravi kamen smutnje velike“ spisao, da razpravi uzroke oddjeljenja crkve zapadne od iztočne, te je u Osjeku 1780. tiskom izašlo. Iste godine izašla je njegova pjesma „Sveta Rožalija panormitanska“ u Beču, spjevana je u metru, kojim se je služio Marulić. Proza mu teče. — Josip Antun Vlašić bijaše župnikom u Kamenici i arcidjakonom biskupije sriemske. Svoje djelo dade natiskati u Osjeku 1785. pod naslovom „Innocentii III. Pontificis maximi Comtemtus mundi in carmen illyricum versus“. — Jos. Krmpotić bijaše rodom iz Like, posveti se duhovnom stališu i postade dvorskim kapelanom u Beču. Napisa pjesmu „U slavu Josipa Malenice“ 1783., „Radost Slavonije“ 1787. i „Put u Krim Katarine II. i Josipa II.“ 1788. Sve u versih. — Matija Ant. Relković rodi se u selu Svinjaru 6. siečnja 1732. Stupi u carsku vojsku, te dotjera do kapetana. Za sedmogodišnjega rata se tako odlikova, da mu car plemstvo podieli sa naslovom Ehrendorfski. Za rata napisà u Dražđjanih svoj „Satir“ te ga dade i ondje tiskati, a vrativ se kući, ponese i Satir, te ga u dvie godine sasvim razproda. U Šamcu pisao je jošte: „Neue slavonisch-deutsche Grammatik“ prevede Ezopove basne, sastavi „Ovčarnicu“ „Nek je svašta,“ „Postanak pravice“ (iz lat.). Sve to izdano troškom ondašnjega biskupa djakov. M. Krtice.

Njegov brat Stjepan Josip povadio je iz starih kućnikah material za svoga „kućnika“ što ga izda 1796. On bijase župnik u Vinkovcih, gdje je Matija svoje stare dane proživio. — Alexander Tomiković bijaše redovnikom reda sv. Franje države kapistranske, te prevede djelo Antuna Katifora pod naslovom „Život Petra velikoga cara Rusije“ te ga tiskaše 1794. u Osjeku. — Daniel Emir Bogdanić rodi se u Virovitici. Bijaše matematik na glasu, pisao je mnoga na latinu; u našem je ostavio „Dogodjaji svieta“ (u Beču 1792. od koje je samo jedan dio izišao. — Fratar J. Felikanović preveo je iz talijans. duhovnu dramu „Sv. Terezija djevica“ u versih (Osjek 1803) a kanonik J. Maretić prevedè „Dila sv. Mučenikah“ iz lat. u tri djela (Osjek 1800.) — Sa učenosti slovio je fratar reda sv. Franje države kapistranske Matija Petar Katančić. Rodi se u Valpovu 1750. a umre 1825. Njeko vrieme bijaše učiteljem na sveučilištu peštanskom, te napisa što latinski, što naški do 30 djelah; medju ostalim prevede sveto pismo u jezik slaveno-ilirski bosanskoga izgovora u 6 svez. (Budim 1831.). Baveć se mnogo godinah sa geographijom, historijom i archeologijom spisa mnogo djelah i ob ovih znanostih medju kojim je najznamenitije: „De Istro ejusdem accolis“ pa „Orbis Antiquus.“ Hrvatski je pisao „Poskočnica pana Thalie“ (Osjek 1788. i sbirka izvornih pjesamah medju njimi i pastirske razgovore u hexametrih izdano u Zagrebu 1794. pod naslovom: „Fructus autumnales.“ U rukopisu je ostavio više latinskih spisah, tako: „Libellus de poësia illyrica.“ pa „Etymologicon illyricum ad leges filologiae dialecti bosnensis exactum.“ Kaže se, da nije mnogo godinah iz manastira izašao u ono vrieme, kada se je sa znanostima bavio. — Grgur Čevapović (1786—1838.), redovnik reda sv. Franje, proslavi se kao latinski spisatelj. Naški napisa pjesmotvor: „Josip, sin Jakoba patriarke; u narodnoj igri (Budim 1820.), i to je jedino djelo njegovo na hrvatskom jeziku. Sastavio je Čevapović to u Vukovaru u samostanu, gdje se je taj čin i predstavljao valjda na način dramah srednjega vieka. Djelo je u jednom činu a deset prizorah (ulajah). Pred svakim prizorom a često i u sredini, osobito u jačem ćutjenju, ima njekoliko kiticah, koje se pjevaju, te ih sam pjesnik sastavi i s notami tiskati dade. Jezik mu je pravilan i narodan. — Antun Filopović s Heldenthala učitelj u sjemeništu Djakovačkom pisao je „Razgovor priprosti“ (Osjek 1822.) i „Život velikoga biskupa An. Mandića“ (1823.); oboje u versih. — Marljiv spisatelj bijaše Ant. Nagy, censor u Budimu. Od njega imade mnogo manjih pjesamah; k tisku pripravio je Ovidove libri tristium. Od 1813—1825. izdavao je u Budimu kolendar „Novi i stari kolendar illirički.“ — Od 1820. izlazilo je ponajviše knjigah nabožnih, ko propoviedih itd. i spisah za mladež. U prvoj vrsti odlikovahu se Dr. Ant. Mihalić i brat mu Josip, Bartol Pavlić, i Adalb. Horvat; a u drugoj vrsti znameniti je Nikola Hadžić, što je izdao 1824. u N. Sadu: „Cvitje istine“ i „Pripoviedčice,“ u Budimu 1829. —

I time dovršismo pregled literature naše narodne, ako izuzmeš literaturu hrvatsku (u provincijalu) i srbsku do obćega preporoda.

Jošte mi valja napomenuti to, da sam pisuć taj pregled rabio razne knjige, što o literaturi našoj rade, češke i hrvatske a ponajviše držah se „Přehleda veškeré literatury jihoslovanské od Křižka“ što je tiskan u časopisu museja českoga. Osim toga zahvaljujem se srdačno svomu vrlomu učitelju g. F. Korinku, koj me je plemenitim prijateljskim svjetom sve to vrieme svjetovao i vodio.

Š. S.

*) Narod ovdje pripovjeda da Baziaš, od riečih „baš zijaš“ dolazi. Najme, njeki sveštenik htjevši u Srbiju preko Dunava preploviti dojde u današnji Baziaš, te sjednuv na pečinu, gdje se sad grčkonesjedinjenog vjeroizpovjedanja samostan nahodi, opazi da jako vjetar duše, te vjetru reče, koj je ovdje ako ne baš vjekovit, a ono svekšinom jak: baš zijaš, odkud je postalo Baziaš.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb, 12. rujna.

T. Pretrpjeli smo dakle jedva snosivu vručinu ljeta, debelu prašinu i stradanje rad vode. Evo nam krasne dobe jesenske, kojoj se veseli i onaj, koj si s loze trga grozd, ko i onaj, koj iz košare na trgu drži svoju berbu svaki dan za gotovo.

Njeki se veseli uzoritomu svibnju vrh svega i pusti se u sentimentalne sanjarije vrhu miline proljetnoga vremena, nu meni je rána jesen najkrasniji odsjek godišta, pa da je u meni pjesničke žilice, to bi si izabrao bogatu jesen za predmet poetičke mečte, kad se božji blagoslov vidi na polju i u vinogradu, kud god okom svrnes, kad sve postaje živahnije i gradovi se opet pune povraćajućimi se iz toplicah, kad se promet diže i sviet veselije diše, pak i pjesme glasnije se ore nego ikad.

— Medju zanimivimi razgovori o Garibaldu, tužnoj gori crnoj, o srbskom pitanju, o gradskom Budgetu i budućem arhitektonićkom obliku kaptolskog novog ulaza itd. zauzimlje prvo mjesto za ovaj čas Kvaternikova parnica i razmatra se koješta o njegovih razmatranjih, koja su strogo uapšena i koja evo čitamo u Pozoru „con amore“ u izabranom izboru. Hoće li biti odsudjen ili ne? That is the question!

— Željeznica nam je dakle gotova! — Prvi pokus od zidanog mosta do Siska sretno je izpao; jošte dva sve to teretnija pokusa, pa zatim će se otvoriti čitava pruga javnoj porabi — kada? — to se nezna; možebiti za koji dan, nu kako se za stalno znade, bez ikakve svečanosti. Gdje god se je dosad koja nova pruga otvorila, bila je prigodi shodna svetkovina u znak velevažnog momenta, kojim se novi materialni razvitak počimlje, al bijaše do duše svaka takva svetkovina njemačkog značaja, što se ovdje nebi onom kulturträgerskom praeponderancijom izvesti dalo. U ostalom hrli sviet svaki dan do kolodvora i pregledava znatiželjno sve malenkosti od krasnih zdanjah i Lokomotivah, sve do pobojadisanih svetiljkah i cvietnjakah uz kućice paziteljah.

Kako nam glasi dopiru, namjeravahu nam braća, slovenski Hrvati, prvom prilikom doći na pozdrav u naš grad, kao bližnji srodni susjedi; al usljed neprijazna izjavljenja željezničkog ravnateljstva, vrh kog je zastupničtvo u svojoj sjednici obćenito negodovanje u zapisnik postavilo, neće se to moći tom zgodom učiniti, nego se nadamo tomu posjetu naknadno i mislimo, da će opet slavno družtvo strieljane tu ugodnu misiju preuzeti, da srdačno po hrvatski primi domoljubne prijatelje iz slovenskih krajevah.

Književnost.

* „Pravnik“ list za pravne i državne znanosti izlazit će početkom listopada tekuće godine na Rieci pod uredničtvom gosp. Mariana Derenčina, svake subote po jedan broj na polovici arka u četvrtini. Predplatnina na cielu godinu je na Rieci 5 for. a poštom 6 for.

* G. A. V. Truhelka učitelj u Osieku pozivlje na predplatu za novi koledar „Zora“ učiteljski godišnjak za 1863. Čisti iznos posvećuje se siromašnim učiteljskim sinovom, koji si učiteljsko zvanje odabrahu. Predplata iznaša 1 for. Novci, dopisi i članci osobito didaktičko-pedagogički neka ne najdulje do 15. listopada t. g. pošalju na urednika.

* „Glasonoša“ beletristićko-trgovački list, izlazi od 1. rujna u velikom „Moniteur“ formatu a stoji za forint manje nego prije.

* Kod A. Jakića tiska se knjiga pod naslovom „Njekoliko spisah o zadrugi pučkoj i njenom sveobćem uplivu od Hafa.“ Spisatelj pošao je posve drugim pravcem nego li su svi dosadanji spisatelji o istom predmetu, te opisuje zadrugu analogično i sintetično u svom biću i obstojanju; nadalje o uplivu zadrugah na razvitak duševni i materialni puka živućega u zadrugah, o običajih u narodu našem, o proizvodih i veresiji. Čitava knjiga iznašat će do 4 tabaka a stati će 50 novč.

* Ignjat Fuks knjižar u Novom Sadu izjavljuje po novinah, da glede njegvog časopisa „Putnik“ (cirilicom) toliko nehajstvo se pokazalo, da za pet mjesecih nije više od 60 (!) predplatnikah sakupiti mogao. Onaj koji zna, kolikim se troškom ovakov podhvat mora izdržavati, proračunat će lasno gubitak koga nosi izdavatelj časopisa. Da nepropane list pozivlje na novo gg. roditelje, sveštenike, učitelje, vospitatelje kao i sve kojim mladež i obrazovanje na srcu leži, da se za ovaj list bolje zauzmu. Ciena godišnja za 12 svezakah iznaša 5 for.

* Episkopska štamparija u Novom Sadu razposlala je poziv na prenumeraciju na „Birčanina Iliju“ od Joksima Novića Otoćanina. Knjiga će iznašati 16 tabakah u formatu „Lazarice“ za jedan forint. Knjiga će biti gotova do Miholjice.

* G. Simo Cijuk iz Vrška javlja, da nemože izdati svoje „Srbsko-narodne junačke pjesme“ budući da je na njih samo tri predbrojitelja dobio.

* Izašla je knjiga „Pjesne Meda Pucića“ tiskom i nakladom Abela Lukšića u Karlovcu. Veleliepo izdanje n maloj osmini 230 stranah, ukusna slova, fina artija, a sadržaj pun izvrstne poetičke miline, kakvu samo naobraženi duh fino odgojena domorodna pjesnika izvesti kadar jest. Nepročitasmo jošte sve te krasne pjesmotvore, nu slučajno otvorismo knjigu i udre nam u oči sliedeća pjesma, po kojoj se neka sudi u kom duhu je pisana knjiga i kako se na hrvatskom jeziku dade pisati onomu, koj ga razumije ko knez Pucić.

Braća.

Mili Bože, ala ti je mučno
U zemljici tudjoj prebivati!
Kad zazoveš, odziva ti nije;
Kad zaplačeš, utjehe ti nije...
Oj nesrećna talijanska zemljo!
U tebi je blaga izobilja
Plodna njiva, mekahno podnebje,
Tihe vode, ladjonosne rieke,
Brda osojna, mramorite gore,
Bieli dvori, crkve uzorite,
Nebrojeni u gradovim narod,
Al zaludu — nije naše duše.

Jurve sam se tebe zaželio
Slavska mati, otačbino moja,
Željan oca, materinske njege,
Braće, seje i rodica milih...
Pa da mi je sokolova krila!
Umah bi se predamnom razlilo
To jadransko uzburkano more,
Što valovim u mramorje lupa
Te krajinu Dalmatinsku bieli.
Lupaj, lupaj o ti strašno more
Dok u zemlji dušmanin prebiva.
Dalmacijo, sokolovo gniezdo,
Ele vidim sve primorje tvoje,
Zadar, vrli Šibenik do Spljeta,
Sve do biela grada Dubrovnika
Dubrovnika mojeg zavičaja.
Odsvud ga je magla pritisnula
A kroz maglu planinkinja Vila
Tako ječi da se gora trese
I ovako, sjetna, progovara:
„Ovdje su se dva brata susrela
Obraza su oba dva jednaka
Oči crne, do ramena brci,
Prsi hrabre, ruka silovita,
Ista duša, isti jezik liepi,
A kad bilo da s' rukuju, — čuda!—
Horvat jedan a Srbljanin drugi,
Jedan drugog neće da poznade.
Poznajte se, poznajte se jadni
Dokle vam je probitačno vrieme....
Vi ste braća, jedne majke djeca
Jedno vas je zadojilo mlieko.
Što vas danas razdieljuje? vjera?
Boža nije kada razdor radja;
Zakon? ele svi ste pod tudjinom...
Složite se, grlite se, braćo,
I junačko zametnite kolo...
Onaj čas će dušmanin probliedit...
Kad bi složni Slavijani bili
Najsilniji to bi narod bio.

Smješice.

* (U Bolnici). Liečnik: Kako se nalaze bolestnici, kojima sam juće liek propiso?

Bolničar: Šest jih je nočas umrlo.

Liečnik: Ta za Boga, ja sam za sedam medecinu propiso.

Bolničar: Istina je gospodine, ali jedan nije lieka pio i taj još živi.

Digitized by Google

* Kratka nu strahovita pripovjest.

U Londonu življaše njeki Grimaldi, od zanata — Bajaco —; al siromah nesretan u svom braku. Znao bi se sa ženom svaditi svaki božji dan i zbilja je mnogoputih došlo do ljutog boja. Napokon dosade obadvojici takovi neprestani okršaji, te iza žestoka neprijateljstva dogovore se, da učine konac i kraj takovomu nesretnomu življenju, to jest: da se — horribile dictu — otruju!

Grimaldi ode do bližnje liekarne, gdje zamoli jednu uncu sičana (Arsenike) da tobož ide trovati miševe i štakore u kući. Liekar, poznav lično Grimaldija, dade mu jedan dosis i reče u šali — „to bi dosta bilo, da se čovjek oslobodi svega zla na svietu.“

Došav kući razdieli Grimaldi pošteno i sdušno liek na dvoje, izsiplju si u čaše, pomješaju — zatim se jošte jednom zagrle u ime vječnoga „Zbogom!“ popiju svako svoje i legne supruga u drugu sobu na krevet, a on na divan. Tu se pomole Bogu i suznimi očmi očekivahu posljedni čas. — Svečana i strahovita tišina zavlada, — nečuje se niti dihanje, niti skucanje nesretnikah, ko da su se već preselili u one blažene predjele kamo odlučiše poći. — Grimaldi — već mu postade nesnosivo dugočasno u očekivanju Saturnove kose — digne glavu pa zapita što tišije može „Draga ženo, jesi li ti već mrtva?

Madame Grimaldi odgovori glasno „Nisam dragi Grimaldi.“ A on nješto zamrmlja kao: do vraga, kada će to umiranje početi?

Minu opet pol sata, a znatiželja trapiaše ženu te sada opet ona zapita „Dragi Grimaldi, jesi li ti već umro?“ zlovoljno se oglasi on „Nisam“. Dva sata trajaše to izmjenično pitanje, dok se napokon žena nerasrdi i zavikne: „Pa zar ti zbilja još nećeš da umreš?“ nemogu, ženo draga! i čini mi se ko da neću nočas umrieti ako ne od glada, jer mi je strašno prazno u želudcu; daj Boga ti ženo, ustani. pa mi skuhaj štogodj.

I tako se svrši ta žalostna episoda iz Bajacova života. Liekarnik, komu nebje tajna, kako se ti ljubezni supruzi slažu pomisli odma, da tu valja prepriečiti nesreću, pa dade Grimaldiju mjesto mišomora — Magnezije.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 24.

20	23	18	35	8	37	6	3
17	34	21	24	31	4	9	38
22	19	32	41	36	7	2	5
33	16	25	30	1	14	39	10
26	29	42	15	40	11	62	13
43	46	59	28	61	50	55	52
58	27	48	45	56	53	12	63
47	44	57	60	49	64	51	54

Ili grmi, ili puca?
Il se trga kâm od stiene?
Il se munja s'munjom tuca?
Šta urvija oko mene?
Ah jauk je to tvoj rode!
Pod Turčinom bez slobode;
To ti vičeš što tak ori,
Tražeć spasa po svoj gori.

Razrešiše ga gg. Fr. Valpotić, učit.; Fil. Šafar, obrtnik; Rafo Stiglic, djak; Sabljak, c. k. poručnik.

Listovnica uredničtva.

R. St. u B. Rebusah imademo prilično, nu velimo vam, da se i u toj struci hoće dosta vještine za dosjetlivo sastaviti i umjetno narisat jih. Mi smo dosta velikim troškom njekoje rebuse dali rezati, da potaknemo domaće sile na radnju i na tom polju, nepazeć na to, što nisu bili Bog zna kakovi umotvori. Iza toga dobismo sa više stranah pokusah, koje nemožemo upotrebiti, pa nam je žao, što nam dotična gospoda zamjeraju, da jih neizdajemo. Pjesmicu je bez velika troška lasno naštampati, al rebus zahtjeva novčanih žrtvah, koje mi samo izvrstnijim radnjam odsada posvetiti želimo. U toj struci imaju ine literature krasnih primjerah, u koje bi se valjalo ugledati onim, kojih stvar zanima.

Netreba žalit truda, nego pokušat više putih i sastavit malu sbirku, iz koje se za javnost izvadi što je najvaljanijega; jer mora da bude onaj veli vještak, koj bi u svaki čas znao stvorit koji izvrstni rebus. Dok se u nas, uz ostalu naobraženost podigne i umjetnost risanja, tad će biti mnogo laglje i sa rebusi, koje zbilja, kako opažamo, naše čitateljstvo zdravo zanimaju. Dakle više toga na izbor — pa da vidimo. Bez zamjere!

Pozivamo domoljubno občinstvo na daljnu predplatu „Naše gore lista“ za mjesec listopad, studeni i prosinac sa 1 for. 50 novč.

☛ Novim predbrojnikom možemo jošte podpunimi eksemplari služiti.

Od lanjskog tečaja imademo takodjer još njekoliko iztisakah i šaljemo nevezane po 4 forinta franko.

Razriešenje Anagramma u br. 24.

Žalost. Slast. Talas. Lasta. Salo. Stol. Tast. Laž. Sto. Sat. Sol.

Razriešiše ga gospodična Sofija K.; gg. Franjo Valpotić. učitelj; Rafo Stiglic, djak.

PODZIV

na kupovanje srećakah od VII. državne dobrotvorne loterije, namienjene na korist nesretnikom, postradavšim usljed povodnje ljetošnje.

Konjičev skok

od Franje Valpotića.

ne-	i	bi	si-	ju	Tko	će	da-
vrh	li?	prav-	ja	die-	ne	Ko-	nu
di	Prot'	prot'	lju-	ga	Dra-	li	srie-
Tko	sveg'	pi-	nu,	tvo-	li?	hra-	ga,
je	sta-	ti	Bla-	tje,	Do-	na	Do-
sr-	joj	Svu	va	vi-	te	lju-	mo-
tvom	da-	ca	sna-	nu	Dra-	mo-	Tko
daj	tvog	u	gu,	ču-	gu,	vi-	bi

Strahovit udar postiže nedavna njekoje zemlje naše cesarevine; razjarene rieke prevališe bregove svoje; poraznom neodoljivom silom svojom poplaviše gradove i sela, njive i dubrave; progutaše nesite i ljudih, iskrnjih naših; odnesoše u bjesnilu svojem mnogo i mnogo, težkim trudom stečeno imanje ljudsko, i dokud samo doprieti mogahu, neostaviše nakon sebe, nego razor, jad, jauk i nevolju!

Vlada i občine nastojale su, koliko moguće utažiti gorku ovu biedu; dobrotvorna ćud plemenitih i blagih čovjekoljubah liepo se je pokazala prigodom tužnih ovih dogodjajah; odasvuda hrlila je, koliko moguće bijaše, pomoć i utjeha, nu mnogim i mnogim nesretnikom nisu još ni dan danas rane ni izdaleka zacieljene, — pomoći tražeći uzdižu oni k nebu još sveudilj suzne svoje oči.

S obzirom na toliku nevolju, koju ublažiti valja, dostojalo je Nj. c. kr. apostolsko Veličanstvo u otčinskoj brižljivosti premilostivo narediti, da se izvede VII. državna loterija u svrhe dobrotvorne, i da vaskoliki čisti prihod od nje namienjen bude na korist onih, koji su u raznih zemljah cesarevine postradali usljed ljetošnje povodnje riekah Dunava, Labe, Visle i pritokah im.

Ova, dobitci bogato oskrbljena loterija razpisana je.

S ovom loterijom, koja će se neopozivno vući dne 20. prosinca 1862, ponudjaju se dionikom mnogi znameniti dobitci, imenito: 1 od 80.000, 1 od 30.000, 1 od 20.000, 1 od 10.000, 2 od 5000, 3 od 4000, 4 od 3000, 5 od 2000, 16 od 1000, 50 od 500 for. itd. itd. u ukupnom iznosku od 300.000 for. austr. vriednote.

Srećka stoji 3 for. austr. vriedn.

U Beču mjeseca kolovoza 1862.

Friderik Šrank,
c. kr. vladni savjetnik, načelnik direkcije loterijske.

☛ **Srećke dobivaju se u odpravničtvu ovoga časopisa u dugoj ulici u dučanu Mije Krešica.**

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 27. U Zagrebu 25. rujna 1862. **Tečaj II.**

GRIEŠNICA

(Nadalje.)

Gosta je vremena od onda potrajalo. Stajah već nekoliko tjedanah u Milkinoj i Vladimirovoj kući. Udruživ se ona sa mnom, tako se priklopi o me, da nebih smiela ni riečce o svom odlazku napomenuti, ako ju nisam htjela razžalostiti. I supruga joj obmamih te ohrabrih svojom hladnokrvnošću i odvažnošću. Jadna kukavice! On bi se tješio nadom, da smo obadvoje svladali najžešću strast ljudsku, koja nas je bila već posve zaniela, te bi me i sam sustavljao kod sebe. Pa budući, da nisam voljna bila nikako na putovanje, dok nisam postigla svrhe svoje: to mi bijaše nagovaranje njihovo sasvim po ćudi. Nakon njekolikog vremena počeh se sve to više primicati k žudjenomu cilju. Ljubav se Vladimirova probudi iznova. Razabrah naskoro, da mu nisam nikad sasvim izpala iz srca, te da se je s Milkom s prijateljstva samo, te pod moraš oženio, da si valjda živu želju za mirnim domaćim životom zadovolji. Ali što da se sbude od nje? Nestajaše li ona poput angjela, s usjanim mačem na dverih raja môga? Izspovjedam skrušenim srcem, da sam se i Milici zaklela jednom, istom groznom smrti, kojom je N—ć poginuo; nu plemenitija čuvstva ugušiše za dobe izrod taj izopačena mi srca. Pored sve svoje zlobe, odvukoh se ipak jedne večeri tajom do potoka njekoga, te razbiv staklenicu bacih ljuti otrov u vodu.

Zavjerih se, da neću Milkin život metnuti u opasnost; nu ipak bih ju sve više mrzila, čim bih više uvidjala, da ju neću moći nikako lišiti prava njezina. Koliko sam ju putah preklela, te smrt joj poželjela. Kako se počeh umah poganskim načinom boljoj budućnosti nadati, kad je jednom Milka od prehlade obolila. Radujuć se smrti njezinoj, pretvarah se pred nemoćnicom, hineć najnježniju ljubav. Ona ozdravi iznenada. Iza kako se je oporavila, zahvali mi se, prigrliv me od srca, na brižljivoj i nježnoj podvorbi. Tudjer poćutih prvi put neobično njeko čuvstvo u okorjelu srcu — mislim, da me je ganulo nješto. Razsrdih se sama na se s tolike ćutljivosti; nu nemogoh sasvim tim mrziti više angjela toga.

Iza njekoliko tjedanah oboli Vladimirova supruga opeta: poče pokašljivati, ljubko bi joj lišce sve to više propadalo, a večerom bi ju obično vručica njeka morila. Bolest se pričinu liečniku opasnom: prepiše joj liek, te preporuči, da čim prije zrak promieni. Milica naumi tetku si posjetiti. Budući da se Vladimir nije mogao u taj hip iz B—a krenuti, to me on zaprosi, da bih ja s njom pošla na ladanje. Premislih se malo, te mu obećah, da ću mu sprovesti suprugu. Čim sam to izustila, pade mi Milka o vrat, te me počne ljubiti, pa si vikne od šale i mužu: „Daj, Vladimire, poljubi ju i ti, pa joj se zahvali!“ Probliedi iza riečih ovih. Poče drhtati, te se nemaknu ni za dlaku s mjesta; a meni probi rumen licem, koja

Digitized by Google

me je izdala. Tudjer nas pogleda prvi put Milka kano začudjena nješto; nu umiljatost i prijatnost njezina zasvjedoči, da nije ništa zla o meni posumnjala.

Iza ugodnoga, s krasne jesenske dobe putovanja, prispjesmo sretno k tetki. Milka se oporavi ponješto, te se razvedri iznova. Ali što bijaše od mene? Nezaslužena dobrota, ta angjeoska umiljatost Milkina ciepaše mi neprestano tvrdo srce: počeh se kajati. O da sam mogla opozvati bogumrzke kletve, kojimi sam zaklela nedužnu otu dušu. Pričini mi se mnogo putih na snu probliedjela i umrla u groznom liesu, a strašan bi mi, tajni njeki glas prišapćivao: „ti si ju ubila!“ Trgla bih se sasvim uzburkana iza ovakva sna; nu krasan dan, prijateljski doček Milkinih rodjakah. liep život te znamenitosti obližnjega grada razprše naskoro te grozne sanjarije. I duševna mi se bol za njeko vrieme, smiešećim se modrim nebom, te čarobnošću uzbujane naravi ublaži.

Nećeš se jamačno dočuditi. dragi štioče, što zločinka, gadna ubojica haje za nježnu dražest naravsku; što se je prima jošte divnost veličanstvena, zviezdami protkana neba.

Milka nas uvjeravaše, da je zdrava; nu uza to bi više propadala: lice joj probliednu sasvim, a kosti joj probiše nježnom kožom. Ona mi se pričini najveselijom, kada bismo liepom okolicom putovali kojekuda. Jednjom nas izprati na obližnji njeki briežuljak i Milkin bratić. Nauživ se divne okolice, stupismo u njeku, posadjenu na briegu staru crkvicu, da se tudjer odpočinemo. Naidjosmo unutri na dva mlada, knjigom zabavljajuća se čovjeka. Jedan od njih obrati liepim svojim stasom te plemenitim licem svu našu pozornost na se. Drug nam naš reče, da je taj visoka stasa čovjek slavni njeki poljski spisatelj, koji da putuje sada zemljom našom, i s kojim da se je on netom upoznao: te nas predstavi novomu prijatelju svomu. Zametnusmo umah s oba gospodina govor. Drugi bijaše umiljat, reć bi strašljiv, te bi slabo po koju riečicu izustio; prijašnji pako bijaše vatreniji; taj bi te čovjek s vitka mladjahna stasa, krasna, odprta lica, liepa ugnuta ponješto, visoka čela, te s vatrenih očijuh, zanio svega neodoljivom njekom silom.

Po crkvi bijaše povješano položih raznih ikonah; pa dok bi jih ostala družba ogledala, ja bih čitala razne napise po izspovjedaonici. Do ugla prozora jednoga napisa njetko: „U tvôm hramu, o Bože, tražih lieka od ljubavi; nu ona me progoni tja do oltara, pa mi se utiče u vruću molitvicu. „Libera de morte me aeterna, Domine!“ A u klecalu zapazih: „Iza strašna boja, te ljute boli, iza težkih danah, — daj, o Bože! da ti iznemoglo srce k oltaru prinesem.“

Nu meni se otimahu oči sve za prvimi redci razcviljenoga zaljubljenika onoga, koga neliši nesretne ljubavi nit ista molitva. Ala se slažu rieči ote s mojim udesom, pomislih sobom: ustnice mi steže ljuta bol, a pred očima mi se smrče s tajne rane. Tako stajah njeko vrieme napregnutih očijuh do prozora, dok me netrgne iz težkih mislih Milkin glas.

Tik crkve bijaše zelena mala ravnica, podno koje ti zja strašan ponor. S istoga zaravanjka zahvaćaš čaroban vidik na cielu bogatu zemlju: sva plodna okolica, sa bielimi gradovi, briežuljci; nasadjenim vinovom lozicom, seli, bujnimi šumami, te s žuborećimi potočići otvara ti se tudjer u divnom skladu pred očima. Milka pogleda drhćuć u groznu propast: „Jao strašne smrti, da se tko sunovrati,“ primieti, primiv me za ruku; nu u meni se porodi u taj čas želja za priekom smrti: malo da me nije umah zamamilo to bezdno: samo valja skočiti, pa si se otresla svega za koji trenutak, ozva se nješto u meni. Čini se, da mi je mladi Poljak pogodio misli, jer reče: „Ova je strašna propast pogibeljna za nesretnike.“ Zacrvenih se, pak opet probliednuh, nu on nezapazi srećom toga.

Mrak se poče hvatati, i mi se vratismo kući.

Od tada bismo se više putih sastajali s vatrenim spisateljem; a on bi nam bistrim svojim umom, te romon-govorom mnogi časak ugodno prikratio. Milica oboli opeta s prehlade. Bolest se dade po zlu; te nebi više tjedanah s kreveta silazila. Počne me misao moriti, da bi mogla i umrieti ovdje. Tada se nisam više veselila smrti takmice svoje. Neizspovjediva njezina umiljatost i ljubav uguši pogansku mržnju u meni, te mi ublaži ponješto jalno srce. Poželih joj sada, da živi što dulje, dočim sam ju prije proklinjala. Počutih prvi put nebeski njeki pokoj, koji mi je dušu pronikao s pripravnosti, odreći se blaga, koje me neide pravom. Grizla bih se u duši: „ti si joj kriva, što u najljepšem cvietu života svoga umire,“ predbacivaše mi neprestano savjest. „Ti si joj toliko i toliko putah već smrt od srca poželjela. Poniklo ti evo sjeme mržnje u štetu netužnoj drugarici: urodi ti trud žudjenim plodom.“ Žalost mi neizmjerna poklopi dušu. Neodoljiva me želja popane, da se razstanem prije svoje drugarice s tužnim životom ovim. Jedne me večeri svlada tuga ota tolikom silom, da sam se, namiriv si bolestnu drugaricu, te ostaviv ju na tetku njezinu, zaputila žurnim korakom k gori napomenutoj crkvi. „Oslobodit ću se u jedanput svih zalah, koja su mi dodijala već na kukavnom ovom svietu,“ To bijaše misao, kojom sam se zabavljala cielim putem. Popev se odvažno do vrhunca, te obišav ogradu do ponora, postavih se na najviše mjesto, — da se sunovratim u groznu propast. Stupih smjelo na prag strašne smrti, te pogledav jošt jednom plahim okom osiedjeli u sumračju sviet, i baciv sa sebe ogrnjaču i šešir, zametnuh težku borbu sama sobom: probudi se u meni strašna misao o Bogu, koga sam svom silom tajila do sada. Ali tajni bi me njeki duh ohrabrivao, te bih čula rieči: napred! napred! Prignuh se malo, te izustih već: „Smiluj mi se, o Bože ...., kad me al' silna njeka ruka primi otraga, te odtrgne od strašne propasti. Sasvim prestrašena te zapanjena, pogledah izbuljenih očijuh stvor taj, koji se je usudio, drzovitom rukom razstaviti me s obljubljenom smrti. Zapazih pravednom strogošću nu i ljubkom umiljatošću plamteće oči: u očih mladoga Poljaka. „Natrag!“ viknu iz svega grla, te svladana silnom zapovjedi, padoh iznemogla na koljena. „Odkuda vi ovamo?“ počeh slabim drhćućim glasom progovarati. „Odkuda ja? Ja sjedim ovdje već od jednoga sata, te običajem više putah popeti se na ovu visinu, da se nagledam divne krasote zalazećega sunca.“ Ali zasto htjedoste vi, gospojo, vaš liepi, mladi život tako bezbožno skončati? Nemojte tajiti! Izdade vas uzburkanost vaša. Uhvati me tres pred silnim pogledom njegovim, kano pred strogim sudcem, te oboriv zastidjena oči, odvratih mu: „Htjedoh nesretan, izopačen život žrtvovati.“

Htjedoste dakle svakako manji grieh većim okajati — griehom onakvim, za koga čovjek nemože da se pokaje; buduć da ga je smrt pri njem zatekla? Ne! Povratite se, gospojo, u taj vam toli omrznuti život; pa će to najbolja pokora biti, — u život pun liepe i spasonosne poslenosti. Zaogrnuv me ogrnjačom, pruži mi ruku, te me svede

Digitized by Google

oprezno sa strašne visine. Pokorih se bez prigovora volji njegovoj, pa pošto me je jošt jednom živo opomenuo, doprati me do kuće, gdje se je samnom razstao.

Stupiv u sobu, bacim se na koljena, te htjedoh prvi put moliti, nu uzalud: nebijaše u mene prave vjere nit pravoga uzdanja. Ručah grozno s neopisipe boli. Nevrgoh cielu noć sanka na oči; a po glavi bi mi se mele neprestano rieči izbavitelja moga: „život pun liepe i spasonosne poslenosti.“

Došav sutradan k Milki, udari mi u oči propalo i sasma iztrošeno tielo njezino: promieni se strašno iza jedne noći. Privuče me k sebi na divan. „Savice,“ reče mi muklim glasom, „čini mi se, da ćemo se razstati naskoro; daj da se krenemo čim prije odavle. Vuče me neodoljiva želja za Vladimirom i domovinom. Rada bih jih vidjela jošt jednom, prije nego što odidjem s ovoga svieta.“ „Nemoj tako,“ zakrših joj rieč, zagrliv od srca siromašnu ženu: „živi, dà treba da poživiš mnogo jošte godinah!“ Nasmjehnu se tužno, zatrese glavom, te pogladiv me nježnom ručicom po razpletenoj kosi, reče mi: „Kada crv podjede jednom cviet, nepomože mu više ni mladost, ni ljubav nit ikakvo njegovanje.“

Iza njekoliko danah oprostismo se Milkinom tetkom, te se zaputismo kući. Ja se nesastadoh više sa svojim izbaviteljem; nu čuh gdje ga je kašnje zahvalna njegova domovina kano izvrstna spisatelja slavila.

Prispjevši u B. htjedoh odići na imanje svoje; jer Vladimirov pogled probudi u meni iznova strast i žalost; te pomičuć se tako izmedju ljubavi i kajbe, željela bih, da se odmaknem što dalje od njega. Nu Milka neprestade moljakati oko mene, da ostanem jošt kod njih, te da ju tješim pod zadnje dane. Ostadoh gledajuć, gdje vehne nježni cviet, koga sam mrzila i proganjala svake ruke.

Zadnjega si tjedna zamoli supruga, da bi ju pripravio na težki put u drugi sviet. Vladimira bi dvoja tuga morila: tajna ljubav prama meni, i ljuta bol s rane smrti mile svoje supruge, koju je možebit isto tako kano i mene; ali ljubavlju njekom nebeskom ljubio; te ga je tako, huda sreća podzadnje sasvim oborila. Više putih bih znala neopažena prisluškivati u sobi bolestnice, gdje bi ju Vladimir tješio vječnim obećanjem. Tudjer mi se pričini poput mlada blagovjesnika: oči mu plamtjahu neobičnim žarom, a iz romon-govora probijaše mu osvjedočavajuća istina. Bolestnica ga slušaše veselo i oddano, te bi za života jošte čeznula za vječnošću, za prebivalištem angjelah, kojim su ju na zemlji već pribrajali.

I moja se duša ovakvom prigodom izmieni: Vladimirova rječitost, te strašna sila istine, razbi mi napokon obamrzlo srce; te ugrijano blagim sunašcem vjere, odmeknu mi posve.

Razstavi se jedne tihe večeri Milkina liepa duša sa tielom. Iza njekoliko težkih časakah, oblada sretno sve muke ovoga života. Smrt je njezina naličila divnu zahodu sunca, koje joj zadnjimi svojimi traci preobrazi jošt jednom bliedo, mirno lišce. Oprostiv se liepo samnom i s Vladimirom, te zahvaliv nam se na trudu i ljubavi, koju smo prama njoj gojili, preminu pokojno i ljubko smješećim se licem.

I meni se je zahvalila! Jao crna i gnjusna mi života, kad sam ga prispodobila sa životom angjela ovoga.

Bol Vladimirova nebijaše strastna, nu sasvim tim prava i istinita; moja pako bijaše težka i ljuta.

Najmih si jošt za Milkina života stan u susjedstvu, da se nesastajem bez potrebe s Vladimirom. Odsele se nevidjesmo više: jedno bi drugo navlaš izbjegavalo.

Kako da ti opišem tadašnje stanje duše svoje? Kajanje, bol, muka s prošlih griehah, oholost, a k tomu jošt i stara neodoljiva ljubav borahu se u srcu momu. Tako mi prodje jedan dan za drugim bez ikakva veselja, bez ikakve radosti. A noći! Brate, tko si nije okaljao dušu težkim griehom; koji nezna što će reći — svake noći isti grozni san snivati, istu ćovječju sjenu do kreveta si gledati, te slušati, gdje ti prišapćuje muklim glasom: „Znam ja Savice!“ — tko svega toga, velju doživio nije: taj nepozna prokletstva, koje je na noći ovakvoj.

(Konac sliedi,)

GLASNICE

Srčanice, zlosrećnice

od I. L. K. E.

„Die Liebe hat gelogen
Die Sorge lastet schwer,
Betrogen ach! betrogen
Hat alles mich umher.
Es rinnen helle Tropfen
Die Wange stets herab,
Lass ab, lass ab zu klopfen,
Lass ab, mein Herz, lass ab!“
Graf August von Platen.

I. Izvor glasinkah.

Sunca zraci zemlju kad probiju,
Kô što kreću klicu u sjemenu,
Tako ljubav ove pjesme krenu
Iz mog srca, iz kog evo kliju.
Kô cvjetovi što cviet tužno izviju,
Što s'na vječnu odsudjeni sjenu,
Brez boje su i tugujuć svenu, —
Tako pjesme tugu u seb' kriju.
Zašto sunce od ljubavi moje! —
Zato jadne pjesme su lišene
Sve radosti i miline svoje;
Samo vaje i jade nesmiljene
One tužne zlosrećnice poje.
Pod kojima jadno srce vene.

II. Nemoguće.

Velik posó uzeh jadan na se,
Da sve spjevam srca našeg ćuti,
Kojeno se u njemu oglase
U trenutcih raznih višeputi';
Sve umilne, i sve tužne čase, —
Kad se smije, i kad tužno šuti, —
Kad u težke prodire uzdase, —
Kad se nada, čezne, zdvoji, ljuti. —
Pre bi zviezde izbrojio sitne,
Izcrpio sinje more prije,
Neg sve ćuti srca nedohitne;
Jer sve što s' u našem srcu zbije,
Osjećat se samo može tada.
Al opisat il spjevat nikada! —

(Dalje će slediti).

Digitized by Google

Ženitbe iz dešperacije.

po Jokaju S....j M....v Iločanin.

(Konac.)

Braca, dragi Niko! ja sam mati!

— Bre nije šala more ako je tomu tako, jer se sličan škandal s mužkom glavom jošt dogodio nije!

— Nije, nije! — izpravi Krišto — htjeo sam reći da sam oženjen.

I to tako žalostnim glasom, skrušenim srcem izpovjedi, kao kad djete materi kaže, da je tanjur razbilo.

— No, pak neimaš se za oto stiditi. I tvojem se otcu to isto dogodi; valjda ćeš i ti kakogodj ženitbu prepatiti — tješih ga, no on mi rukom mahnù, kano kad čovjek svietu „lahku noć“ želi.

— Jesi li od davna već u tom stanju?

— Dvie nedjelje! — odgovori užasnim uzdahom.

— Valjda nije baš bogata tvoja supruga?

— Sedam lanskih srećakah, tri klupčeta vune i jedna kanarica ukupno s krljetkom iznašaju sav miraz.

— To sve nije mnogo. No valjda bogati rodjaci?

— Dà, dà! ima jednog brata barbirskog kalfu.

— Hm! to je sve liepo. — Bezdvojbeno je veoma naobražena?

— Dà kako.

— Ako je tebi i meni je. A sigurno i liepa?

— Meni je barem liepa.

— No, pak to je dosta, ako je samo tebi liepa. — Štedljiva, dobra kućanica — naravno.

— Oh! samo dvie funte škrobe potroši na nedjelju.

— Valjda š njom žive?

Krišto turovno pogleda šteifroke.

— Al to je ipak more odviše! oženit se bez da bi koga upitao — bez predhodećih spletakah. — Možebit nisi nit zaručen bio?

— Što nisam zaručen bio, — ali sam ju baš ukrao i s njom pobjegao!

To ja držim za pravu romantiku!.., Mladić, koj još iz pod nosa nit izperjao nije, pričme sanjati o kojekakvih kulah po zraku, o idealih. Krajm toga ništa koristna nedjeluje van uzdiše i bleji na mjesec i zviezde; i mjesto da se s pravo naobraženimi, plemenitimi krasotami druži — stvara si ideale, koji nit jedu, nit piju, nit ostare, nit se odjevaju i na svrhi prvog kuće domaćina, kod kog su za novce jeli i pili i spavali preko dvanaest pokladah, zaostalu kćer ukradu — s njom pobjegnu!

Al se poslie puši glava!

I kada novca nestane, potrebe pako i nužde sve veće budu kaže čovjek: probudio sam se!

Ne vjerujem, da se i moj bratac nije poslie dvie nedjelje probudio.

Medjutim dok sam ja njega ovako ekzorcizirao, evo se otvoriše vrata prehvaljene susjedne sobe i evo izhodi rumen zora — nježna gospodja — ne toliko na idealni krili ružičnih oblačićah koliko u poderanih papučah; — jest pako negligè njejn veoma fantastičan, prem dosta poderan i musav, no krajm svega toga su vukle u najnepoćešljanijem stanju.

Suha je sirotica kao utjeha bez pomoći, a davno je to moralo biti, kad su joj na licu ruže cvale... Oči mutne — ustne bliede.,. i to bi sve dobro bilo, samo da se nesmješi i kad zaljubljeno čovjeka pogleda.... oh!....

Bre Krišto, tako mi Muhameda, nisi imao šta ukrasti!

Inače ju to nit najmanje ženiralo nije, što me Krišto kao nepoznata ne predstavi, nego sans-gêne nahrupeć na najsretnijeg od svih i kategorično ga ogrleć najljubeznijom nježnošću poljubi. Ov pako stajaše i diviše se kao onaj, koga u kraj puta zaborave.

— Sladki jedini moj Kričo! — zapjeva medenim glasom uzpinjuć se prema licu preblaženoga muža. Jedini pako Kričo se jošt većma na prste uzpinjaše i neizrecivom simpatijom zakretaše vratom.

— Ta nemoj Tonka! — u neopisivoj smetnji reče obzirajuć se, da li jih motrim. — Pusti — glava me boli!

— Glava te boli Kričo? — siromah Kričo!... Gdje te boli? — Drži da poljubim!

— Oh! brate — rečem ja medjutim — veće je tvoje blaženstvo od Mezopotamije!

— Jest, Mezopotamija! — mucaše siromah (valjda si je zaželio, da je kojom srećom tamo.)

— Zašto si izišla u negligèu Tonka? Nije liepo, a nit pristojno! strani je gospodin u kući.

— Oh! rečem — u kućevnom su odjelu najdražestnije najmilije gospodje. A i inače ja nit sam stran, a nit gospodin ovdje.

— No ipak —.

— Čekaj samo Kričo, ti me već neljubiš! — zavapi u najžalostnijem mol-glasu gospodja — ohladnjelo je tvoje srce, pa se moje razpukne!... Oh! nesretne, oh! nesretnije, oh! najnesretnije mene supruge na svietu!... I sva razplakana dalje vapijaše — ti-ti ne-ne-vjer-ni Kri-Kri-Kri-čo!...

(I neuvedi me u napast, pokisnut ćemo! pomislih i uzam. škriljak požurih se preko dvora pjevajuć u sebi: blaženi, koji bježe jer ćeju utjeći — a bratac Krišto liepo za menom sve do uličnih vratah, gdjeno me i uhvati za kàbanicu.)

— Samo na jednu rieč braca, dragi Niko!

— Pusti me brate, nisam ljubitelj operah.

— A samo u kratko, jedinu rieč.

Kri-Kri-Kri-čo! čuju se ubogi vapaji.

— Pusti kabanicu; jer ću ti ruku ugrizti.

— Ozbiljno vas molim, ljubljeni dragi braca!

(Kuku meni! zašto nisam bolje koracao! Vidim ti iz očiuh, da ćeš novca iskati.)

— Dragi brate, u velikoj sam nuždi, novca mi treba.

(Nisam li pogodio? Ta vidio sam mu na nosu kamo pogadja. Dobri pako Kričo imaše običaj ne povratit uzajmljene novce. — Koliko ljudih, toliko ćudih!)

— Zar sam ja pjeneznik regni, da cieloga svieta griehe gotovim novcem izplatim?

— Dvie sto ću na jednu stotinu upisati.

— Bre more nebudali!... Bolje će bit uvuci se kao puž u kuću svoju i nepružaj dalje od vratah — rečem u nadi, da će se mjesto novca i sa dobrim savjetom zadovoljit.

No on me sve do onde nepusti, dok mu kategorično neizjavih: — nemogu ti dati ono, što nit sam neimam.

— Hm, hm, hm! što da činim?! — reče klimajuć glavom.

— Samo mene pusti — to čini.

Digitized by Google

— Prisiljen sam u Ujaka Gjuke Mojsilovića novca potražiti.

S tim okrenuv ledja hladnokrvno kao rodjeni Englez, udalji se ostaveć me kod kipa.

Za njekoliko danah jednim te istim odùševljeni — nadahnuti duhom i ujak Gjuka i bratac Krišto, uzamši pod ruku svak svoju ljubljenu polovicu, pohitiše jedan drugom u vizite.

Oba se para sukobiše na ulici — jedan na jednoj, drugi na drugoj strani i budući medju njimi blata do koljena, samo se iz daleka pozdravljahu mahajuć kapom i šakom.

Sumnjivim medju to okom motriše i jedan i drugi muž žensku, koju no pod rukom imahu, neznajuć dakako svoje ženitbeno stanje. Jošt se oštrije mjeriše obje par excellence milostive. — Nami je dostatan jedan pogled, da u jednoj kuharicu u drugoj sobaricu spoznamo.

Debela reče; — liepe li motoruge.

Mršava reče: — uprav bobov snop.

Persa — kao da je ona dama karlicom poklopila glavu.

Tonka — razapela kišobran na sjajnom danu.

Persa — zatekla pero za šešir kao Gjura kočijaš.

Tonka — nakitila se kao posnaška.

Persa — sitno koraca kao na iglah.

Tonka — vuče noge za sobom, kao da je čizme navukla.

I to tako sve dok godj se vidjeti mogahu; a nakon obje stranke odpeljav kući božice srca svojega svaki u jednoj personi pohiti u vizite.

Opet se na ulici sukobiše.

Bješe tu cjelivanja, rukovanja!..

Svaki je mislio: novca će taj meni pozajmit, zaslužuje da ga liepo pomilujem.

— Ah! kakoste mi dragi sinovče!

— A vi ljubljeni ujače?

— Hvalim pitanje — živa glava.

— I u mene.

— Koliko sam želio vidit vas i svami se sastati ljubljeni sinovče!

— A ja jošt večma premili ujače!

— Dragi sinovče!

— Rodjeni, medeni ujače!

Opet ogrlaj, cjelivanje.

— Nego dragi sinovče — smješeć upita gospodin Gjuka — kakova je ono motoruga, s kojom ste prije šetali? Dugačka je kao svieća sa sviećnjakom... krasne li mi prilike...

— Bogme je to, mileni ujače — odgovori potuljen Krišto — moja vlastita supruga!

Gospodin Gjuka za sebe oko srca — lahka noć novci!

Medjutim i gospodin Krišto sjetiv se novca, a i hotijuć šilo za ognjilo vratiti upita.

— A koje bijaše ono čudo, što no vas prije pratilo?

— Moja vlastita supruga! — lahka noć novci!

— Preporučujem se.

— Sluga ponizan.

Tako se na ove rieči razpadoše oba junaka, kano da jih je vjetar raznio.

Poslie duže vremena pohodih jih. — Gospodin Gjuka sjedjaše u kožnoj stolici, a dva mala djavolćica, koji brkove, koji perčin mu frizirahu. — Milostiva gospoja Persa bješe na šetnji pod sigurnom pratnjom jednog poštenog dragunskog lajtnanta.

Od tjelesne mane samo okrugla glava, kao orbis piktus, ostala na uspomenu starih boljih vremenah.

Bratac Krišto je pustio bradu dugačku kao crkvena metla, i kaput njegov nebje izprašen od onog vremena kako se oženio bješe.

Kad sam ga posjetio, sjedaše na nizkoj stolici motajuć s kolovrata predju supruge svoje na motovilo i strašno mi klimaše glavom, da ga nepobunim u brojenju pasancah.

Kuku! vami muževi tirani!

Lele! vami vetrenjaci u ženitbi!

Izložba u Londonu.

Mjesec jošte i njekoliko danah ima trajati velika izložba u Londonu. Odkako je postala osnova poznata za ovaj gorostasni podhvat, baviše se sve do njekle svi časopisi svieta više ili manje sa izvjesti o divnih predmetih, što jih sakupi mudar Englez u svom krilu, na svoju najveću korist. Al evo bivaju dan na dan sve to redji ti opisi, jer se čini, kao da je izcrpljeno jur sve, što bi se o tom reći moglo i tako se obistinuje, da u ovom čovječanskom gibanju ništa nije dugotrajno.

Najzanimiviji današnji dogodjaj bude sutra zaboravljen; nemirni duh ljudski proizvadja uvjek nješta novog, što ono starije nadkriluje. Što je izložba pasah u Londonu prama veličanstvenoj svietskoj izložbi, pa je ipak kó nješto novog u modi činilo njekoliko danah uštrb pohodu „great Exhibiciji“ proti koncu i onako već slabijemu. (Tko bi vjerovati htio, da je u toj čudnovatoj izložbi bio jedan lovski pas u cieni od 1000 funt. st. (12.000 for.) — a različitih po 1000 i 5000 fr. („Times.“)

Kao luć, kojoj nestaje ulja, plane kad i kad, tako se kaže i po koji člančic u kojem časopisu, nalik zakašnjeniku, nu suhoparan, da mu nemožemo ništa zanimiva više izvaditi. Misija novinarska u tom pogledu prestaje i počimlju zato izlaziti ilustrirani katalogi i knjige obširnoga opetovanja svega, što je u toj velikoj učioni obrtničkoj iz svih krajevah zemlje od ženialnih glavah i marljivih rukuh naskladano bilo.

Upliv, koga je imala ova izložba na sve one, koji su ju posjetili, bit će u obće od neproračunive koristi, a bit će i od veoma dobrih posliedicah za našu domovinu; jer se može misliti, da je svaki od naših putnikah donio kući punu torbu izkustvah i različitih nazorah, pa se može punim pravom nadati, da će znati uz svoju korist promicati i obću stvar, bio on obrtnik, trgovac, doktor, umjetnik il što mu drago. I sbilja moglo bi se tvrditi, da je misao za našu izložbu za god. 1864, željezničke osnove, gospodarske reforme, idea banke i mnogoga inoga već plod novoga taknuća sa narodi, koji se broje medju nosioce velikih mislih i naprednjaćkih poduzećah.

Iz Brokhausovog kataloga izložbe uzesmo ovdje odtisnutu sliku kandelabera iz lievana gvoždja, iz tvornice Engleza Coal Broak - Dale, koji je uz mnoge prekrasne umotvore i ovaj kandelaber postavio, da se vidi, kako je Englezka kadra i u toj struci takmiti se sa ukusom i vještinom prvih fabrikah franceskih i njemačkih.

Digitized by Google

Kâ u grobu sniješ
Evo kita cvieća
Tebi majko sladka
I goruća svieća.
Svieća brzo plamti
Izgori za časak
Ne majko, ne ljubav
Mileni tvoj darak.
Dok ga sunce darne
Uvehnut će cvieće
Al spomen tvoj Majko
Nikad, nikad neće!

*

Uzmem tamburicu
Na njoj da udaram
Liek srcu bolnomu
Iz njeg' da izvaram.
Gdje su mili glasi
Oj tanane žice —
Kan da s' i ti bolna
Moja tamburice?
I tvoji su žalni
Veseli predj glasi —
Bar imam što s menom
Jaduje i gjasi!

*

Kad cvietak odlomiš
S batvice tanane
Batvo se razplače
Iz nje suza kane.
Tko nebi zaplako
Kada se razdvoji
U svezi nutarnjoj
Od davna što stoji?
I lice niz moje
Zato suza teče
Jer se nje srdašce
Od mojeg odmeće.

—

Molim se — molitvu
Da — Bog oslobodi
Kad pamet i srce
Kud koje ah! hodi.
Govorim al jezik
Neima riječi
Ime samo t v o j e
U glavi mi ječi.
Sejo draga sejo
Vjeruj mi po Bogu
Nit štogodj smisliti
Samo t e b e mogu!

*

Tužan sam iz vana
Tužan sam iz nutra
Životarim slabo
Od danas do sjutra
Neka bih iz vana
Mah sav traljav bio
Da sam bar u nutra
Zdravačak i cio!
Lahko je iz vana
Čovjeka popravit
Al bjedno srdašce
Težko je ozdravit.

*

Nisam ah! mislio
Svilokosa dievo
Da ćeš me ulovit
Pod rebrom na lievo.
Samo sam te modre
Htjeo oči glêti
Ne sluteć sa — neba
Strelja mi da preti
Evo sad ulovljen
Plien sam čari tvoji'
Lieči djevo rane
Da ti plien nesdvoji.

*

Srce sam zgubio
Vlastiti' iz grudi'
Idem da ga tražim
Po svijetu svudi.
Al u zalud tražim
Svuda, kada djevo
Eno ga u tebe
Ah! ondje na lievo!
Kad si ga ti našla
Bud' ti srce m o j e
U zamjenu molim
Djevo daj mi t v o j e.

*

Noć bijaše mrkla
Strašna — tiha — gusta
Svemožna iz božji'
Izhodi rieč usta'
„U kut s vami tmine —
Svietlo se porodi!"
Puče zora svietu
I svietlo mu godi.
I mojem u srcu
Tamna bila je noć
Razgna ju svemožna
Njejnih cielovah moć!

*

Dà — dà — to je bilo
Prije mjesec dana'
Od onda već treći
Njenom srcu klanja.
Djevo krasna — sjajna
Jednoć zvijezdice —
I sad si — al šteta
Potamnelo lice.
Nij čudo — nevjerni
Vjerni jednoć tvoji
Svaki si tvog sjaja
Po nješto osvoji.

—

Pitaš me prijane
Liep li si ugladjen —
Liep si mi kan' da si
S nebesa ukradjen!
Vitak si — blied' rumen
Već kako kad treba
Para ti neima
Tija do Zagreba.
Ljepši bi al bio
Vjeruj mi po duši
Da si o k t r o j i r a š,
Dugačke te uši.

*

Opet brate Pero
Concert spirituel
Opet si pozvao
Akovče na duel
Tvoja je pobjeda —
Junak si — virtuoz
Slavu ti povjeda
Rubin kolajna — nos.
Čvrst si — baš nedaš se
Dosadnoj toj suši
Kleto je ak' tvoje
Grlo se potuži!

Sl. M. II.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb, 21. rujna.

Javne izložbe djelovahu vazda na veći razvitak dotičnih proizvodah, obrtah i umjetnostih i podticahu najsposobnijim načinom svaki napredak. Tko je posliednju izložbu voća u dvorani narodnoga doma vidio, pa ju sravnio sa ljetošnjom, držanom prošloga tjedna, mora priznati, da je ova nadkrilila onu ne samo u količini nego i kakvoći plodinah. Nije nam poznat broj prijašnjih posjetiteljah al čujemo, da je i u tom pogledu znatna razlika, budući da je do 1200 biljegah kupljeno, a badavnih biljegah nabrojilo se do tri tisuće, što je liepi znak, da nas je minulo ono ubitačno nehajstvo za domaće obće koristne podhvate.

Osriednji odbor gospodarskoga družtva može se ponositi, što je na njegov poziv našlo se toliko odziva u izložiteljih i čitavu občinstvu. Mislimo da je kod pogleda tolike naravne krasote malo tko ostavio dvoranu, da si nije zaželio imati takodjer komadić zemlje, na kojoj bi plodio onakovih plemenitih krušakah od 30 do 40 lotih težine, a žutih i slatkih ko med — koji je jedini falio u toj sbirci — onakvih jabukah, srčikah, pogačnicah, škrobotikah itd. do 150 vrstih — onakovih bresakah izvanredne veličine, boje i ljepote, koje su doista najkrasniji sàd našega podnebja.

Najvažnije u svoj izložbi, uz preliepu svilu, bijaše dakako naše groždje domaće i aklimatizirano, medju kojim zaslužuje prvo mjesto naše biser groždje „kraljevina“, kojoj neima para na širokom svietu i koja mora za koje vrieme postati predmetom „Exporta“ za najdaljnje krajeve, bez ičijeg tudjeg natjecanja; jer je nerodi druga zemlja u onoj izvornosti — osim zemlje naše hrvatske; pa zatim naša prava dišuća „želudina“, koja nadkriluje sve „Rheinrebe.“

Hvale vriedan pokus sa različitim sušenim voćem opazit se je mogao na jednom stolu uz sirup iz krušakah, sto sve može sa malim trudom donieti našoj domovini liepih nagradah u tvrdih sterlingah i rubaljah.

Premda će polag svoje zadaće „Gospodarski list“ obširno izvjestit o svem što bje izloženo, to nam se neda, da nebi i mi bar na kratko napomenuli naša opaženja za naše izvanjske čitatelje, koji neimadoše prilike posjetiti ovu veoma liepu sbirku domaćeg ploda. Nadalje vidismo jošte sve u najizabranijoj vrsti povrtalja, poljskih proizvodah, gorostasnog buraka, hmelja, patatasa, kinezkih krastavacah, duhana, orahah, smokavah i limunah, svile, vina, pšenice, kukuruza, bućah od 100 funt., bažulja, graha, koruna i nebrojenog sjemenja.

Osim toga, što je izložba za naše okolnosti dosta bogato izašla, bijaše i sva priredba ukusno cviećem nakićena, poćamši od ulaza i stubah do svakog kutića u dvorani i do najljepših bujnih kitah na stolovih i Etagerih, što, premda nespadaše k izložbi ipak sačinjavaše njeki oku ugodni dio iste.

Pa ako je ova izložba bila mnogo sjajnija od prošle, to se može za stalno očekivati, da će ona obćenita, dogovorena za god. 1864. biti nješta izvanredna i veličanstvena, prama kojoj će se sve ovo činiti početnim samo pokusom.

— Artije i platna iz kukuruzne komušine (perušina) izložio je povjerenik papirne tvornice u Schlöglmühlu kod Glognice gosp. Lav. Pleninger u dvorani prigodom gospodarske izložbe. Isti stanuje u gostioni kod „Jagnjeta“ broj 25 i kako čujemo, kupuje centu te komušine po 2 for. ovdje u Zagrebu.

Dopisi.

Iz Samobora. Nehajnikom i vikačem! Na sve se strane prostrane Evrope razlila živahnost, samo kod as hoće da zavlada grozno mrtvilo. A što je tomu krivo? Krivo je to, što je naše žile sapela nepotojanost, mlitavost, pa i medjusobna zloba, nesreća, koja je ubila starodavnu moguću Grčku, gorostasni Rim, njekada razgranjenu i silnu, a dandanas iznemoglu Poljsku i mnoge ine države. Naši se ljudi pretvorili u strašila i zaodjeli se kaznicom krabuljskom te neće i neće, da odgrnu tu emam sa stidna lica. A kako da odgrnu, kad ne, da pojme duh sadanjega vremena, u kojem mrav teži za oholijim kretanjem po svom mravinjku. Jedni bi htjeli doduše napried, ali nemogu jer im sapeta krila, drugim pako na jeziku: tako su naši stari živjeli, pa svega dosta imali, tako živimo i mi.“ Treći se hvataju sad ovoga sad onoga kô metuljave ovce te idu kô razbijen vojska, neznajuć kojom bi stazom na pravac, čvrti napokon hrane samo u želji napredak, a pomoći ga — Bog sačuvaj! — Hranite ljudi! hranite, samo takove želje, pa se igrajte, dok se da, ali nezaboravite ni na ovo: igra Rajko svako, a najbolje naopako.“ Igrali su i drugi tako, su zaigrali i kapu s glave. Bojim se, bit će i s nama isto tako. I samo sliepi nevide, da smo na tom putu. Eno, na jednoj strani sude i osudjuju tudjinci naše pravednike, a na drugoj se osudjujemo sami. Pa što pokazujemo tim? Da nismo dorasli obodi ni političkoj ni uzletu znanstvenom. — Mogo bi me tkogod ukoriti, da sanjam, no ja ga pitam čim se postigava sloboda.“ Da li razdorom ili slogom? A je li med nami sloge budi političke, di pak književne ili znanstvene! Politička nas sila turila u jamu, da se vieke dimom dimimo, a književna nas opasala bedemom, da se još ni da nemožemo vatre nagrijati. —

I guska kad kad na ledu srne, ali se onda čuva leda, a mi se, rekao bih, baš zaljubismo u to posrnjivanje, dok napokon vrat neslomimo. U njekih stvarih ga već gotovo i slomismo, a glede knjige smo na putu. Dakle živimo, kô što su i naši stari, a imademo li svega dosta? Nesloge i preveć! Pa tko neteži najviše na te razgranjene stranputice? Većinom ljudi, koje je nadario Bog promicavim umom, vještim perom i bogatom kesom, no nestalnom voljom. Upravo ti zapleli se u bezkrajnu polemiku, koja nemože nikad i nigdje dobrim rodom uroditi. Imade, dopušćam, i kod nas vrlih domaćinah i u politici i u znanosti, i na kesi i na volji, ali su to samo biele vrane medju crnimi. Radi se i kod nas, ali slabo. A kako to? Tako. Čim jedan na vidik, drugi odmah u brezik! Tako smo uvjek na polju gdje imade triput više vikačah nego li kopačah.

Ali kad bismo mi gledali na takove ljude, koji kese svoje zube na naš napredak kô lisica na šipak, nebismo bogme, mogli niti mi napried. Neslušajmo onih, koji viču: „ja sam domoljub, te bih pisao i radio, da se mladji u taj zanat neupliću; neću da pišem, jer se pismom bave ljudi druge struke no književne; pisao bih, da mi se plati, a badava nezamočih ni pera; neću da pišem latinicom; neću za Hrvata jer sam Slavonac ili Srb (rodjen u Hrvatskoj!); zašto da je poučno i zabavno — ne, neka je list politican; promjenimo beletristiku i dajmo joj drugo lice, drugi duh; neće mi se ni pisati, ni novcem podupirati, jer mi je književnost malena (tresk), dosta, da joj samo želim napriedak; zašto, da se predbrajam na domaće, kad ima u Niemca više i bolje itd.“ Tako je to? Takovih abhorrismah čuti je na sve strane, a čuditi im se? Jok! I pijana koka znade, što je jastreb, i mi znademo, tko tako viče, pa nas zato ni malo strah nehvata, da ćemo po njim trpiti uštrb, dok se naša omladina zaputila pravednom stazom; samo joj dao Bog, te se neugledala u njeke hrdje starije generacije, pa da nesustane onda, kad bi baš trebala napried. Facta loquntur i za onoga, koj zaslužuje ime domoljubno i za onoga, koj si ga samo griešno na jezik nameće.

Da, pisao bih, da mladji nepišu. Gledajmo druge narode. Zar kod njih samo starci rade? Kad bi se koj narod toga načela držao, onomu netreba više već motika, da si grob izkopa. Neka nemisli nitko, da je samo ono dobro, što staro pero napiše. Znate li tkogod onu poslovicu: „i u tikvi se nadje kadšto dobra vinca, a u vezenoj, tobože, i čistoj boci često hrdjave vode.“ I vlas ima svoju sienu. Tako i mlad čovjek. Ta zato smo ljudi, da griešimo, ali od tuda nesliedi, da moramo uvjek. — Tko je pako za radnju osobito književnu prestar, prestar je za život. Neima poštenjaka na svem svietu, koji bi tako oslabio, da nebi mogao svomu narodu učem god koristiti, a neima opet pametnjaka, koji bi nazvao sve, što nije političko, „tricami“. Nije tolika žalost po onaj narod, koji imade malo radnikah ma u kojoj znanstvenoj struci, već jao si ga onomu, koji obiluje političkimi tricami. — A odkad su i kod

Digitized by Google

nas stala djeca politizirati, od onda i jest naša politika hrapava. Nehtjeti pako pisati zato, što književnost podupiru ljudi neknjiževne struke, čini mi se nemanje ludo. Ja barem nisam još nigdje čitao, a niti s govornice čuo, da je Bog komu poseban privilegij podielio, te bi se samo Petar i Pavao — i nitko drugi — smio baviti književnošću. Dok medju nami bude takova gnjeva i medjusobna zazora, dotle nemojmo ni pomisliti, da napredujemo. Mi smo još uvjek takovih načelah novaci rakova bataliuna. Mi se moramo ponositi, da imademo ljudih ne književnih po zvanju, koji se književnošću bave, te ju svom snagom, često i na svoj ustrb, podupiru. Takovim slava. Uzdajmo se u poštene i valjane, a u nazlobnike kò u praznu pušku.

Plaćenim pisaocem, imajućim inače o čem da živu, velim „i otca bi za novac prodali.“ Tko se gradi narodnjakom a traži plaću u takvu poslu, nepokazuje ino, već: „ima nauke, no neima pameti.“ Dok se kod nas bud književnost skapćala samo s privatnom koristi, a ne s korišću naroda. dotle još uvjek jauk i lelek. Nekader se takovi sjete onoga: „imaš me, neznaš me, izgubiš me, poznaš me.“ — I na broju ovce i vuci siti jest nemoguće. Želiti čemu napredak, a nepodupirati ga, jest ludo.

Nas je izkustvo već podobro naučilo, kako se daleko dade dosegnuti putem mienjanja. Naš pokojni Neven nebje doduše promienio nutarnjega lica, već samo ime, pa je ipak usnuo vječni sanak. Zaželio bio krilah, pa ga ista zanesla u vale jadranskoga mora. — — Neću pisati niti podupirati, jer je književnost malena! Čudni bi to pojavi bili, kad bi štogod najprije usahlo, a onda počimalo prvi put s nova rasti i u vis se dizati. Iz drača se ruža radja, a iz ruže drač nikada. — Medjutim, bila nevjesta mala ol velika, treba joj svakako svatovah. — Bila književnost mala il ogromna bez truda i troška nemože nikud nikamo. Nežali, brate, dok je književnost malena, samo dok je tvoja i u tvojih rukuh; jer si još uvjek sretan, dok imadeš i maleni gradac, ako si samo sám u njem dizdarac. Izgubiš li nemarom i ovo, onda se hvataj zubom za vjetar. Sretna li bila vremena, dok se i po Bosnoj pjevalo „evo Bosna, eto ban.“ A kako se pjeva danas? Gdje li Bosna, gdje li ban? — Gladnu svatu i divljake sladke. Tako bi se moglo udesiti, te bi i mi još danas sutra bili željni vidjeti, čim se danas bezsviestno sramimo! —

Onim pako, koji zabacuju svoje; a biraju tudje, neću mnogo da proričem, samo ih pozdravljam: „izbirač brzo nadje otirač!“ — Svim pako zajedno: „braćo, ljubite si zemlju, koja vas hrani, štujte stope poštena našinca. Radite, neoklevajte, dok je vremena! — dok nebude prekasno. Držite i gojite, što imate, a sanjarijam mir. Vidite sami, kako nas drugi kvače, pa se nekvačimo sami medju se. Pišite, nedremajte, naraštaj i budućnost vas doma zaklinje! — Nestoj vas brige, kako će djelo na vidjelo — ima drugih, koji se tim bave. Ja što mogoh, to pomogoh, a šta ću moći, to ću pomoći.

— (Još nješto o samoborskom duhu i kazalištu.) Neka nitko nemisli, da je Samobor jedini vriedan ukora glede narodnoga duha. On se je poveo valjda za onim načelom, kad su drugi griešnici, neću niti ja da budem sám pravednikom. Ali baš takova načela ruše nanj sveobći gnjev. Samobor se za ovo njekoliko godinah tako promjenio, da bi čovjek inostran, došavši unj i neznajući pod koje koke krilo spada, morao na prvi mah pomisliti, da je došao u kakvu kotlinu sasku ili tirolsku; jer kamo god kreneš, svuda te sprovadjaju — s malom iznimkom — zvuci sjeverne trublje. Dodješ li u koju gostionu (znaj, da su samo dvie) ili u privatnu osobito inteligentniju kuću, to već pred vrati umstvuj, kako bi nazvao, „dobro jutro“ ako nećeš, da si u neprilici. Sreća što svi gradjani neznaju pisati i čitati, jer, da je to, onda nebi smio niti pomisliti, a kamo li se izraziti, da ideš u Samobor, već u naselbinu sjevernih propagatorah. Rečeš li koju riečicu književnim jezikom, već čuješ, gdje ti se iza ušijuh šapće: „was ist das für eine Sprache?“ Narode, narode! Kamo hrliš tako naglo? Pazi, da ti nebudu unuci pjevali na grobu mjesto blagoslova začinke prokletstva! — No mogao bi me tkogod nepravedno iza ledjah ošinuti te mi predbaciti, da Samobora nepoznajem, u kojem se, tobože i naški piše i naški govori, dà i predstave kazalištne uvadjaju; no se ja poznajuć Samobor i preveć dobro, s koje ga god strane mjerio, nimalo neplašim, već svjestno tvrdim, da samoborska većina naški ni nemisli, a kamo li bi govorila; ili ako već govori, to svake godine jedan dva li puta; a tad nebi, da nedodje u narodan škripac! Što se pak tiče kazališna uvoda, to mu iz dna srca želim što veći uzlet; jer će se za Samobor po mojem mnenju samo tim — i nikojim drugim – putem moći podrovati pred samoborskim očima lepa no pred očima valjana našinca mrzka i ujdljiva staza, vodeća sa polja sjeverne propagand u dol samoborski na propast narodne sigurnosti i prosvjete. No ako si je samoborsko kazalište družtvo, što nedvojim, budući tako razabrao i prologa, rečenoga dne 14. o. m. uzelo taj zadatak, to se mora napetimi žilami, ozbiljnom voljom i pomnjivijom odvažnošću svetoga posla latiti u takovoj bo zadaći nepoznaje narod sviestar nikakove šale i igre, već mu je vodjom „ozbiljnost i napor.“ Toga samoborsko kazališno družtv nije u prvom pokusu pokazalo; što mu se z prvi put nemože u grieh upisati, dočim znademo da iz zrnja postaju pogače, a iz kamenjčićah dlie palače. Pokazalo ga nije s toga, što se nije malo pravilno konstatirati. Neka nitko nemisli, a je svaki čovjek rodjen za šalu il ozbiljnost, a junačtvo ili još koji drugi uzlet! Pa baš radi oga imalo bi družtvo — osobito ovako novo — svojim pokusom pozvati ljude vješte jednomu ili drugomu, koje bi ga uputilo i što nevalja popravo; jer samo naukom postajemo napredni, a snovoljim kovanjem vjeke stari, sredovječni kmeti! Tko hoće da junaka predstavlja, nesmije i pokazati tromim i strašljivim, već mu valja izmiti svoju zadaću, te se pomicati napried, onako kò što zahtjeva dostojanstvo i zvanje junačko, spojeno uvjek s dostojanstvom naroda. Nesmije se u takovih sgodah zaboraviti niti na ih vremena, u kojem se predstavljajući čin sgaao, jer je inače sve smješno čarkanje. Tko je rodjen za gospodina izpod dolnjega poda, nemože biti gosom sjajne palače; tko je za kralja oli kaljicu nemože da bude slugom ili dvorkinjom; i se sviet unapriedjuje samo zakonom, a prevrom se ljulja po barah i gudurah.

Želeći dakle, da nam i samoborski Thalijin hram urodi sjajnim rodom, želiti moramo, da se cielo osoblje po svojih zadaćah promieni, jer će samo tako moći zadaću svoju s uspjehom riešiti, što mu Bog dao! K—ć.

Književnost.

U Jakićevoj tiskarni dovršena su sliedeća djela:

Hrvatske pučke propovjedi, tumačeće svetu istinu bogoljubnih naukah i molitvah. Za tisak pripravljene milošću preuzvišenoga, presvietloga i prečastnoga gospodina Josipa Juraja Štrossmajera, biskupa. I. knjiga.

Liturgika ili obredoslovica, tumačeća obrede katoličke crkve. Za porabu gimnazijah, realkah i drugih višjih učilištah.

Smrt Zmail-Age Čengića od Ivana Mažuranića. V. izdanje.

A pod tiskom se nalaze:

II. knjiga propovjedih, kao gore.

Trnule, razlike pjesme od Lj. Vukotinovića.

Spisi o zadrugi hrvatskoga naroda od H. A. F.

Smješice.

* Smiešan pas. U Grandenzu u Njemačkoj, prigodom vježbanja u pucanju s topovi prouzroči njekakov veliki crni pas mnogo smieha i šale. Dočim bjehu gledaoci tog vježbanja sakriti na sjegurnom mjestu, natrkivaše se taj pas sa padšimi bombami. Gdje god bi koja pala, tamo bi on skokom i lajanjem da ju aportira. Sve je to kojekako išlo, dok su obične kuplje skakale, od kojih ga slučajno nijedna nezgodi; al kad stadoše napunjene bombe i rakete vrcati, što se njemu izdaleka dakako još bolje dopadaše, rasla je za njega pogibelj. Visoko dignutom glavom pazi on, pripravan na skok, da uhvati koju leteću raketu, pa kad joj se lajući približi, tad ju ponjuši pa trči opet za drugom. Gledaoci i uz svu smiešnu tu zabavu pomilovahu ga i čekahu sa strahom katastrofu, koja bi ga morala uništiti. — Eto opet kuglje! — i, dok on jedva zamiriši — razprši se ista strahovitim praskanjem, a četveronožni junak odleti sve bez krilah u smrtonosnom salto mortalu, prekobaci se na zemlji još njekoliko putih — i srećom neoštećen, nego samo pofuren na nosu, dovrši podfrknutim repom bježeć i tuleć svoja vojnička razmatranja i obziruć se, neleti li za njim još koja raketa.

* Pripovjeda se o jednom cucku u Englezkoj, koji je svaki dan u doba, kad bi se poštovni brzovoz mimo vozio, na cesti čekao i za svoga gospodara novine pobrao, koje mu kondukter baci. Slučajno mu hiti jednom mjesto „Morning-Advertisera“ druge novine „Morning-Chronicle“ koje su različite političke boje. Ponjušiv list tudjih načelah odvrati se preziranjem i pusti časopis na cesti. Tumači se, da valjda s toga, što svaka tiskarna upotrebljava različito crnilo, koje i različito miriši, taj mudri pas po svom njuhu opazio, da to nije pravi list.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 28. U Zagrebu 5. listopada 1862. **Tečaj II.**

TUDJE SPLETKE.

Od otvorena prozora njeke satničke pisarne u hrvatskoj junačkoj krajini stajaše visoko, vitko kao jela momče i prisluškavaše napetim uhom u dolinu, od kuda bje čuti pjevanje omladine, koja baveći se poslom oriše pjesme krepkim no milim glasom. Onamo od istočne strane, preko doline, livadah i rieke, onamo ovjenča posliednji žar naše strane ostavljajućeg sunašca vrhe visokih gorah, dočim podnožja jim prikrivaše suton. Gore i planine posute gustim šumarjem, gdje kojom njivom i livadom žarihu se u tom sunčanom svjetlu, u čarobnom tom prozirnom svjetlu, koga čist, ugodan jesenski zrak u južnoj Hrvatskoj radja i koj prestavi motritelja u višji sviet, uznoseć ga nad sve zemaljske biede i olakšajuć mu od nevolje težko spregnutu grud. Tuj odahne lasnije, diveći se svemožnosti božjoj i pomisli, da ga već sada obuzimlje rajsko svjetlo, koje se prozirno naokolo njega razlieva kao tiho more. Slušajuć onaj momak čas oreče se pjesme, čas motreć divnu večer osloni se u prozor. Bijaše ono jesensko doba, kad će da se spravlja u štaglje i pivnice vino, kuruz, kupus i ostala zimska hrana; ljetina bila obilata i sve se radovaše, blagodareć višnjemu otcu na blagodati njegovoj. Doline i briežuljci vrvjehu poslenimi rukami, žurećih se spraviti dar božji. Kao mravlje prikriše zemlju djelaoci, vozovi i marva svake ruke; na daleko se oriše praskanje ljenih kuruznih klipovah, šuškanje rezanog i na kola slaganog batavlja, tulikovanje i bjeganje tegleće i pasuće se marve, veselo juškanje čobančadi i u sve to čisti, krepki, mili glasovi pravilno orećih se pjesamah, što ih mladjahna grla momakah i momah složnoglasno pjevahu.

Pisarna gdje no vitko ono momče u prozoru prisluškavaše, stajaše na briegu i ugodnoj ravnici, nad njom se penjaše planina u vis, a po dnu njezinu ležahu mješovito njive, livade, pustare, šikare i po dalje koja riedka u krajini vinova loza. Bliže i bliže pisarni oriše se iz doline pjesme, momak se pruža iz prozora napolje, bi reći razabira glasove, ili prisluškuje da se upozna pjesmom. Doista ugodiše mu nješto, stavlja bo desnicu na lievu grud i pritisne žestoko kao da mu sili srce napolje, a on ga stiska natrag, veleć: tiho, nebuni se srce moje, za kojom bučiš, eno je i oko će se nasladiti u pogledu njezinu. — Začuje se štropot kolah u obližnom klancu. „Hej! šti hoo!“ poviče krepak glas. Pjesme ušute. Eno se pomoli natrpan voz iz klanca, naokolo njega podupirajuća ga čeljad mlada, njih petero krenu voz put pisarne, djevojke svojimi vilami preko ramena, a momci koracahu opazno uz voz; stignuvši do pisarne nazovu momku u prozoru: „Dobra večer, gospodine stražmeštru!“ „Da Bog dà i vama blagu, momci! da li je kako obilno?“ pitao al ne slušao odgovora, jerbo mu se oči a š njima sva ćutila otmu za djevojkom crnookom, crnokosom, koja ga pogleda u isti čas, posmiehne se, vilama mahne i zapjeva: „Oj jesenske duge noći, rekó dragi da će doći!“ . . . drugi š njom u glas i eno već za-

Digitized by Google

mahnu šljivikom. Stražmeštar se trgne iz prozora i sjevajućim viknu okom. „Će Stana, će, zauhvano će doći! — Doći raju svom, razbludi svojoj, svemu krasnomu i dobru svom. Oj kakovom sladkom ćuti uzbuni mi srdce videć krasno nje lišce, dražestan nje posmjeh, slušajuć čarobni, vilinski glas. — Ah šta češ tada srce moje, kad ju ulovim za nježnu ručicu, pritisnem na vjernu ljubeću grud? Oj, oj, tad ćeš puknuti u razbludi a duša se raztopiti u rajskih slastih, do sad neosietjanih, nikad neslutjenih . . . Stano, angjeo moj, božice ljubavi, rajska vilo! eto me eto, gdje već letim na krilih ljubavi i tajnih nadah za tobom, da se tim skorije nasladim u ljubavi tvojoj!“

On još u rieči a vrata se otvore. Kapetan od uprave njekimi spisi dopane. „Gospodine stražmeštru, evo od pukovnije i k jutru u sedmoj da je u redu.“ Stražmeštar uze pisma, razgleda malo ne već u mraku i položiv ih na stol reče: Latiti ću ih se u zoru, pa vam ih mogu i prije sedme još uručiti?“ „Eh dobro indi, sjednite tuj uz mene pa ćemo razgovarajuć koju izkaditi“ u to mu pruži duvan-kesu i pokaže na svoje lule poredane na stieni; stražmeštar uzme otezajuć kesu, snimi lagano lulu sa stiene i stane ju puniti. Eto kako je naglo pao iz raja svoga . . . . Da nebude u zao čas kapetana, eno njega već put ljubinoga doma i on se nasladi u pogledu njezinu; a ovako bi prisiljen u pisarni sjediti i kaditi duvan, koj mu baš neprijaše; izgovarati nije se znao kako, a nije se svom kapetanu ni mogao, inače bi bilo trista jadah i ovaj bi ga bjedio neposlušnim, prkositim; s toga mu nepreosta ino već kaditi, što on sa svom moćju čini, samo da ga prodje srčba, prouzrokovana kapetanovim dolazkom. Sjednuv na klup kod prozora šiljaše guste oblake napolje, neprozboriv ništa, čekajuć da nastavi kapetan, koj razžariv duvan u luli za kratkim prihvati: „Čuo sam Visokoviću, da ste se nakanio ženiti, jel der? pa kuda ste naumio? imate li već momu izabranu, ili ćete tekar izabirati.?“

Visoković se smete. Nježnu žicu njegova srca dirnu evo kapetan i kao silom, tako mu se čini — traži, da mu tajnu srca odkrije. Šta da mu odgovori? da ima? oj kako bi on mogo sladku ovu tajnu ljubećeg srca odkriti, za koju nezna do sele nitko van moma, koju ljubljaše i njezin hranitelj, djed njezin. Neodlučen kako da odgovori zategne šuteć, istina mu nehoti s jezika, a laži se stidio; kako bi svetu svoju ćut nijekao, a opet kako bi ju neposvećenomu oku izložiti mogao? — Stidno rumenilo zažari mu krasan muževni obraz i stane izkašljivati; srećom ga izbavi kapetan iz smeće kad produlji: „Ako niste izabrao, predložio bih vam djevojku s kojom vam nebi stida, da ste upravo pukovnik, a imat će nješto novacah i doći ćete u mah do zlatnog portepea.“ „Hm, hm — gospodine kapetane . . . . ja — ja — vi ste — odveć dobar — ali —?“ „Šta ali? — zar se neželite ženiti?“ „Da, ja bih želio — ali — mislim, da bi mi — i moje zasluge mogle me častnikom do skora učiniti.“ „Oj kako si laskate! zar nije bolje vriednu ženu, novca i čast, nego li tko zna kakovu ženu — a i tko zna kada čast. Vi ste muž zaslužan, istina — ali protekcija, vjerujte, protekcija valja više od zaslugah; današnje vrieme dalje se dodje s njom, nego po zaslugah budi i kakovih. —“

Visoković imao je medjutim kad razabrati se; ali on i zubmi škrine slušajuć iskusna kapetana ovako govoriti; svakako znaličan, kakovom ga to rukom usrećiti želi kapetan, koja mu novca i časti pruža, će tiho: „Vaša skrb za mene je sreća moja i želim znati, koja je ta po vami meni izabrana?“

Kapetan razpiri spepeljen već u luli duvan i reče važnim pogledom: „To vam je Fanika — ili ako vam narednije Franjka Hochmutova, sestra našega liečnika; naobražena, poslena, čuvarna djevojka, i kako rekoh, biti će u nje novca.“

Visoković se zgrozi i čami ga prodjoše; nemogav mladjane vrijuće krvi svladati prenagli se i viknu: „Ona stara, grbasta djevojka!? —“ Kapetan skoči na noge i prasne: „Oj kako ste bezuman! — Mislim, da je valjana žena preko sve ljepote i grižave mladosti. Kakova je starost u nje? ako je koju godinu starija, što to čini? Napoleon, njekada car Francuzah uzeo udovicu deset godinah stariju, pa ju ljubio i cienio, i da mu bude djecu rodila nebi se nikad bio s njom razstavio. Ele se vi cienite boljeg od Napoleona? A šta rekoste grbasta! — ono nije grba; — djevojka je ponizna i čedna kako to dolikuje svakoj razumnoj djevojci, pa se s toga čini kao da je maljuško grbasta; — ali vjerujte, razuman čovjek neće opaziti ovu manu — što baš i nije mana — uz druge krieposti, koje rese djevojku. Pukovnik je prijatelj liečnikov i obreče mu, ako se Franjka želi udati, da će joj dati miraz i ako podje za stražmeštra, da ga će umah častnikom postaviti. Takovo vam prijateljstvo što valja! — Tuj pomislih udilj na vas i od srca vam želim dobar napredak; a kuda će bolje no ovim putem. — Do sada se nije nijedan stražmeštar usudio pomisliti na Franjku, ali čim doznaju, da će voljna poći za stražmeštra, vjerujte, da će mladići u jagmu za nju; ona će izabrati, a vi ste tad preterirani.“

Visoković odpuhne debeli dim, položi lulu na stol, zamisli se časak, digne se i reče: „Oprostite gospodine kapetane, što nemogu još za sada reći ni biele ni crne; ta stvar će zriela razmatranja i čim se odlučim, budi kojoj strani, a ono ću vam saobćiti moje mnienje. Kapetan se zadovolji s ovim odgovorom, zaželi mu dosta pameti i razbora, da za koristnu stvar može odlučiti i konačno ga pozove na večeru. Na ovoj ponudi zahvali se Visoković, pomisleć na svoju momu, na zlato svoje, koja će ga neuztrpljivim srcem očekivati, i možebiti sdvojiti na njegovu dolazku večeras; s toga zaželi kapetanu na kratko lahku i blagu noć, izmakne hitro iz pisarne i eno ga gdje bježi putem kao mahnit; daleko od pisarne obustavi se konačno, obazre se i udari na sav glas u smieh. Ali tko da znade, bijaše li smieh veseli, podruglijivi ili slutilo se mu što neugodna. — Moglo je biti svašta po nješto, a rugla ponajbolje —; ali zadovoljan, da se dokopao zlatne slobode večeras toli brzo, na ćemu bješe nemalo zdvojio — krene umah put ljubina doma.

Noć jur prikriše tamnim svojim plaščem zemlju i u naravi se spremaše sve pokoju. Tiho postane sve po gorah, tiho sve u dolinah, samo potočić žubori u svojoj nizini, i da mu slušaš tihi šapat valovah, razumio bi pjev vilinski, koje se u njih kuplju i luljajuć se na pjenah njihovih, pozivlju te u naručaj ljubavi i razblude . . . . Tiho povjetarce prinese mu uhu onaj žamor valovah iz doline i razumjevajuć tumačenje njihovo, uzdahne, postoji, prisluša. — Stade žamor raznih glasovah iz sela: pjevajućih, smijućih, lajanje pasah, udaranje vratima i štropot razna orudalja, što ga trebaše uz kasni posao, a bliedo mjesečno svjetilo blistnu iza gore stvarajuć čudovite slike po okolici, momak se prene iz sanjarije svoje i

Digitized by Google

požuri se putem; svoj dom mimoidje bez da se obazre i pane pred Hochmutov stan, kuda mu put ljubinu domu i čami ga prodju i nehotice krene okom u dvorište; noge mu uzkrate, napane ga slutnja i gle, ovaj junak od mejdana, čili sin neboticnih gorah, uzdrhće tuj plašiv se mjesećnih sjenah .... Čim on krene okom u avliju, prividi mu se Franjka stojeć u sriedi podno granate lipe i mahajuć mu rukom; tihi zapadnik zašušti lišćem lipovim, a njemu se pričuje, da ona šapće, da guče ljubav i razbludu. Huuh! strese se — trgne iz čama i žurnom nogom dalje, dalje, nizbrdice preko doline i potoka onamo, gdje svjetliše sa briežuljka iz kuvinje ljubina doma prijazna vatra i okolo koje vidiše se sjene gibati. Žestoko mu srce u junačkoj grudi uzkuca i poviče: „Stano dušo, da li je to koja sjena tvoja? oj milenko moja, što li ljudi misle, da bi mogo tebe iznevjerit — iznevjerit pa drugom zamjenit; a ta druga Hochmutova Franjka ... pa baš, da je carevićkom kakvom, tebe zlato i s njom nezamjenim ... Tebe ràno, od koje me pogled već uznaša u rajske dvorove; ljeru nježni, koj mi čisto cvatiš pod okrilju djeda, koj te čuva kao zenicu svog oka staroga. Bielo jagnje, da tebe zamjenim sa jastrebom, grabežljivom pticom; voljio bih, oj, ta voljio bih, da me turska raznesu taneta i nestane smjesta gdjeno stojim, nego ljubit i koju van tebe.“ Opet mu vjetrić prinese uhu žamor valovah iz doline, i pjesme oreće se iz štaglja Nesretićeva, Stanina djeda — kuda se bješe skupilo nješto omladine, da pomognu vriednom komšiji stražmeštru izperušati kuruz. „Oh, kako daleko mi je večeras ta kuća! — šta će Stana misliti, kako će mi se zabrinuti.“

Uzdisajuć tako, sve žurnije, da, u skoku hitiše momak svojoj momi, za koju je znao, da ga željno očekuje, i kukati će, što je tako zakasnio. Kad već pane u Nesretićevo dvorište obustavi nagao korak i odahnu. U kuvinji plamtijaše jasna vatra i razsvjetlivaše avliju; stupi pod jabukovo drvo i motriše od ovuda osoblje u kuvinji. Na vratih vidje mu se nepomična sjena oslonjena o stup; srce mu uzkuca žestoko; pomisli, to je moje zlato, i prije no tako pomisli; eno gdje se miče sjena i pokroči k šljivi, on skoči pred nju, ulovi za nježnu ručicu i zašapće: „Ti li si dušo duše moje i čekaš me?“ „Da, ja sam Stevo —; ali kuda ti večeras, mili moj! djed pitaše već dva put za tobom, i sjedne na kuruz uz komšije da peruša; a ja uzbrinuta niti mogu da radim, niti mi je druge misli do tebe.“ „Umiri se dušo, ja sam evo zdrav i veseo; kapetan me zabavi, a znaš da moramo, dok će stariji, biti mu na službu“ tako šapćuć sagne se k njoj i upre oko u oko, koje sevnu kao munja od radosti s njegova dolazka. Tako odu, da sjednu uz djeda na kuruz; ovaj pozdravi mladića srdačno i odmakne, da mu sjedne uz koljeno desno, doćim mu sjedne Stana na ljevo. Baciv oko po štaglju će Visoković; „Ti se dobro ljetos prekrsti kuruzom, striće Pero; ta u čitava sela neima toliko, šta u tebe jednog!“ „Posijah nješto po bolje no obično, pa joj godio ljetošnji zrak s česa blagodarim višnjemu, koj ju blagoslovi“ odvrati Nesretić skinuv nabožno crvenu kapu sa siede glave i tuj će dalje: „Ti zakasni večeras ovamo, što te smete? — Stana mi hoti skapati u čeznuću, a i ja se pobrinuh s česa da otežeš.“ Posmjehnuv se momak stade tiho i sve u potaji pripovjedati svoj razgovor s kapetanom; konačno doda: „Pukovnik traži plašt — lje u mene ga nenadje.“ Trgnuv se iz razmišljavanja uzdahne Nesretić: „Vaj Stevo, crna ti zakuka kukavica! — osnova je to nesretna njihova, i ako uz nje neprioneš, gorki će ti umjesiti kolać. — Da se njekoć u moju ljubav i ženitbu neumješaše častnici i da me nebude pokojna moja Danica ljubila, kao što me uza sva progonstva ljubljaše, sjedila bi ona još i sada tuj uz mene i radovala se unučadi našoj; ali u nesretan čas uzhtje se mojemu poručniku ljubiti moju momu, i poslie kako se oženih, nastojaše sa svom silom biti mi suljubnikom; nu njezina ga vjernost razjari, a ja jogunast, potjeram ga jednoć bezobzirno; — to mi bješe u račun — i uz sve moje krvave zasluge nemogoh dalje. — Uzpjeo se moj dušmanin do višjih častih i jednom mi kazao u brk, kad mi dotešća i ja se potužim o svom nazadku — „To ti je prijane tvoj jogunluk — uči se pameti.“ — Moja nesreća dirnu u srce Daničino i do skora joj puče od boli. Sin moj jedini osta mi jedino blago iza nje i uspomena njezina. Gle sinko,“ tuj dirne rukom u medajlu, što mu visjaše na lievoj grudi — „ovaj znak moje hrabrosti jedino je priznanje zaslugah mojih, a prilikom kojom ga dobih, stigoše drugi slavu i časti, lovorvjence i odlikovanja — a ja, ja koj bijah prvi, koj dopanuh ranah, ja se moradoh s ovim zadovoljiti:“ ušuti i gorka suza obori mu se iz ostarjela oka; ruke klone, a glavom oborenom sjediše tuj. Odnesav se duhom u prošla vremena protumara bare i močvare talijanske, gdjeno točiše krv svoju junačku, i uzdahnuv produlji: „Kad no ono mnogi ljuti boj bijsmo u Italiji s Francuzom, orumeni moja krvca valove rieke Arpone, nakvasi zemlju njezinih obalah i dopanuh grdnih ranah na mostu kod Arkole, gdje no bez mala neuhvatismo tadašnjeg generala Bonapartu; kad no se borih kao lav onuda po onih barah i močvarah, i hiljade padahu na okolo mene i jedva izgazih iz onih kalužinah, blistnu mi drugačija nada za starost moju .... nu gle, što čini ljudska nenavidnost, jal i osveta!“ „Jest, Boga mi striče, krivo ti učiniše, ali tada bjehu druga vremena i našu vojsku stiže velika bieda; u onom metežu bijaše mnogi, koj zasluži bolji udes. — Kadno se ono nedavno borismo s Turci kod Kladuša, znadeš kakova bijaše ono ljuta borba, iz koje izidoh krvav i ranjen, stupi poslie nje k meni pukovnik, klopi me po ramenu veleć: „„Ti si sinko od sada stražmestar, a neće dugo, da dobiješ zlatan portepe““ pa uzdajuć se u ove rieči nebojim se inih izjelicah!“ — ali će na ovo iskusni izsluženi stražmeštar glavom njihajuć: „Nisi sinko još otvorio oči po bielom svietu, niti znadeš što zle ćudi mogu. — A ni liečnik, kao ni upravni kapetan nisu nam zemljaci; oba su Niemci — to isto je i pukovnik, koj može za kratko promieniti ćut prama tebi, a i zaboraviti što ti reče ... Zla kób vjeruj, će te iz njih kobiti.“ Visoković planu i baciv toli žestoko klip kuruze onamo na hrpu, da nemalo sva zrna sa njega izfrcaju poviče: „Ta jih neka tad sviuh gromovnik Ilija! — ako oni neuvaže krvnih zaslugah za domovinu i mogu ovaki kakovi — što sunuti u uho poglavarom, pa ocrniti krvlju oblijana junaka, nestalo jih tad bez traga!“ — „Jest Stevo, nemoj to li naglo! ja samo slutim, a vidjeti ćemo, što će biti poslie kako se umirimo s Turci. Bože daj, krivo da sam poslutio!“

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

POZDRAV SISKU

od vjerna mu druga

KARLOVCA,

na dan otvorenja željezničke pruge, medju njim, Bečom i Trstom 1. listopada 1862.

Evo tebi Kupo hladna
Liepi pozdrav, te ga nosi
Do sastanka seke Save
Tamo predaj ga u krilo
Prerodjena grada Siska
Sudruga mi jur davnoga
Sreća mu se nasmijala
Pobratimu staroslavnu.

Pozdrav mili ti mu nosi
Djedu onom junačkomu
Djedu naše stare slave
Dici naše povjestnice!
Koj je njekad svog bogatstva
Sve ljepote prepun bio —
Za krst častni i slobodu
Hrabro smjelo se borio,
Koj je vieka šestnaestoga
Sve u boju žrtvovao —
I nebrojnim turskim četam
Junački se opirao.

Koj zatjera u grob hladni.
Hasan-pašu i brata mu,
Pa i Kljiškog Sinan-bega
Smrtonosnom sabljom bijo
Da uništi prokletnike
Slavne digne spomenike —
Al — osmanska divlja sila
U prah ga je pretvorila. —

Pred pô vieka koj je jošte
Sirotici podobio —
I pod crnim velom jadan
Za prošlostju suze lijo. —
Danas pako preporodjen,
Kao mladić nade puni,
Sve to ljepši, sve to veći,
Ponosom je domovini
S Bečom Trstom sad s' rukuje,
Budim-Peštom se natjeca,
Novu slavu priredjuje
I Hrvatsku uzvisuje.

Evo pozdrav i čestitka,
(Ovako mu progovori)
Od Karlovca bijeloga
Druga tvoga ljubeznoga —
Da s' veseliš i raduješ
Tvojoj sjajnoj budućnosti,
Da ti s nova budeš dika
Slavnog roda i jezika!

Da opeta budeš gnjezdo
Junačkijeh Mikačićah,
Posavskijeh i Bakačah,
Gašpar Grangje i Fabrićah —
Koj' za sladku domovinu,
I narodnost viek premilu
Nežališe poginuti —
I podnieti smrt nemilu.!

Gjuro Klarić.

GRIEŠNICA

(Konac.)

Trgnuh se jednoga jutra sasvim izmučena iza sna, te me povuče ujedanput želja njeka, da idem u crkvu. Bijaše nedjelja. Odjevena crnom haljinom, te prignute glave, stupah prama crkvi. Ljudi me putem pozdravljahu liepo, kano prijateljicu Milkinu. Slušah na svoje uši, gdje me sviet hvali s požrtvovanja velikoga, kojim da sam bolestnicu do zadnjega sata dvorila. Malo da nepogiboh od stida: ta me hvala više poklopi, nego da mi je tko javno poštenje oteo; nu sasvim tim nebih bila nikomu pod nikakvu cienu odkrila duše svoje. Stupih u hram. Dopre mi ušijuh uzvišen glas orguljah; a ogromni „confiteor!“ koji se je po prostranoj crkvi orio, poče me lamati poput groznice, te se uztreptah kano trepetiljka. Sklopiv ruke padoh na koljena, te se počeh prvi put s pobožnim srcem moliti. Poniziv se, pokajah se pred Bogom; ali zar da i svietu odkrijem griehe svoje? Ne — nemogoh toga učiniti: oholost moja i čežnja za Vladimirom upirahu mi se živo tudjer. Meni se pričini gubitak ljubavi njegove groznijim od iste smrti. Da se je samo o životu môm radilo, lahko bih se na koju god stranu odvažila bila.

Ublažena te umirena ponješto izidjoh iz crkve. Putem me popade iznova misao: kako da započnem život pun spasonosne poslenosti. Crkvu polaziti — moliti se — stupiti u koji samostan — — valja da toga nije mislio mladi Poljak. Smislih se na drugo nješto: vratih se na imanje svoje, da tu utemeljim razne, obćekoristne zavode. Novcem, koji mi je N—ć ostavio, sagradih sirotište. Podignuv tvornicu, te pribavih tim bezposlenikom posla i kruha. Spojiv se sa susjednimi plemići, poboljšavah stanje narodnih školah. Baveć se vavjek tolikim poslom, slabo mi preostade vremena, da si danju na dušu uzmem, te premišljavam prošli život. Nu noću, kada bi sve tiho oko mene bilo, a duša se umirila, tada se umah postavi strašna sjena do mene, a savjest bi mi neprestano vikala: „Nemoj misliti, da si okajala strašan grieh, što si ovo malo dobra počinila. Pa kad mi je uzburkano srce za Vladimirom čeznulo, tada bi opet grozan taj duh preda me stao, te mi put do njega priečio.

Tako prodje godina po prilici danah poslie Milkine smrti. Čarobno proljeće, kakvo si ga možeš samo zamisliti, pomoli se ponad divnom okolicom, te mi obavi miomirisnim cviećem, prignutu tugom i žalošću glavu; nu razcviljeno moje srce nebi se sada radovalo, kano prije mladomu proljeću.

Bijaše o duhovih, kada sam se, iduć u obližnju crkvu šumi mojoj približavala. Pokaza se tiho, bistro i umiljato jutro. Svečano reć bi šušketanje pričeka me u šumi. Iza obraslih bujnim lišćem grančicah razlieže se nebeska pjesan, koja veli: „hvalite gospodina!“ S prokrčene strane zvoni tužno zvono. S desna se popinju nebu pod oblake modre gore, okružene što tanjim zrakom, a plodnom dolinom prolieva se bistar potok, odbijajuć sunčane trake poput otopljena srebra. Prostranu livadu zastire bujna zelen, a iza žuboreće vode provirkuje drobno kamenje razne masti, smješeć se ljubko na modro nebo. Sjetih se, kako sam njegda o duhovih ranim jutrom već s Vladimirom znala brati jagodah i cvieća po šumi. Tada sam nevina i bezbrižna išla uz njega, gledajuć veselim okom u budućnost. Bijaše mi već u ono doba kano mladić bistra uma i blage, umiljate ćudi k srcu prirasô: ali kolika razlika medju sadanjim i tadanjim vremenom. Ljubljah ga i u toj nesreći; nu raztuženim, razcviljenim srcem, za koga nije bilo utjehe od nikuda. Živo srce htjede da u meni prepukne: malo da se nesruših, pritisnuta gorkom uspomeni. „Vladimire! Jao Vladimire!“ vikah, što me je grlo nosilo po pustoj šumi, kano da će mi ga tužni moj vapaj umah stvo-

Digitized by Google

riti. Nu utaman, od nikuda glasa: na plač moj ozva mi se samo šušketanje lišća, čvrkutanje pticah i žubor obližnjega potoka izmedju tamnih borovah. Sjedoh do stara razgranjena hrasta na travu, te primiv olovku i papir, opjevah si ljutu bol, te čežnju za toli očekivanom smrti, kano izbaviteljicom svojom.

Turih popisanu hartiju u njedra. Odlanu mi, kano da sam se izspovjedala u šumi. U jedanput čujem, gdje mi se približuje njetko. Podignuh oči, pa se moradoh drveta primiti, da se nesrušim: malo koračajah od mene stajaše — Čeljovski. Savice! Vladimire! zakliknusmo u jedanput. Pusti se s razširenima rukama prama meni, kano da će mi se saviti oko vrata. Nu pritisnuv se još jače k hrastu, viknuh plaho: „Koga tražiš?“ „Savice,“ primieti ljubkim glasom, „zar pitaš koga da tražim? — Tebe! tebe! Rekoše mi u gradu da si pošla u šumu. Evo me u ime moćne ljubavi, u ime preminute nam Milke, koja je željela, da se nas dvoje sjedinimo: hoćeš li mi biti suprugom?“

Smrče mi se pred očima; noge mi počnu klecati, te počutih, gdje me je rukama čvrsto obuhvatio te prigrlio. Neprogovori ni riečce, već bi me samo ljubio neprestano u čelo i u oči. Uživah se njekoliko časakah sladke ote blaženosti, u naručaju vjernoga mi ljubovnika; nu što me je svraćalo tako brzo s divnoga raja toga? Tajna njeka ledena ruka segne za mnom, pa me otrgne nemilice od njega.

„Pusti me, Vladimire,“ rekoh mu muklim glasom, te mu se izvinuh iz rukuh. „Savice — za Boga — ta što ti je?“ upita me sasvim presenećen. „Ta zar me neljubiš više?“

„Jao i odviše,“ odvratih mu, svladana strašnom boli. O da mi je umrieti pri srcu tvom — ala bi mi liepo bilo. Nu tvoja, Vladimire neću nikada biti. Nesmiem s tobom živjeti, te u sviet se povratiti. Ne, nesmiem, nesmiem.“

Probliednu, te me poče prositi iz petnih silah, predoči mi živo liep život, koji da me čeka. Zaklinjaše me svojom i mojom srećom, te preminutom Milkom — nu uzalud: nenagovori me nikako. Bog mi je u isti čas, kad sam u Vladimirovom naručaju počivala, put pokore pokazao, te tamnu, trnjem ljutim zasijanu stazu razsvjetlio, kojom da udaram od sele. Padoh do hrasta na koljena. „Vladimire!“ počeh ga umiljatim te drhćućim glasom prositi, „Vladimire! sve ovoga svieta blago moje! nekidaj mi više tužnog srca. Razstavlja me od tebe nješto, što ti nemogu odkriti. Zavjerih se, da neću ničija žena biti. Nesmie me razblaživati više žarka ljubav tvoja: zaklinjam ti se živim Bogom!

Braneć se ja ovako, izpada mi papir iz njedarah. Vladimir se sagne brzo po njega, te pročitav kroz suze napisane mi rieči, primieti slabačkim glasom: „Sirotče! nesretne sanjarije! Što ti je, blago moje, da čekaš smrti, kano ozebao sunca? I tebe su, Savice, okužila već kriva ona načela zanešenjakah njekih, koji misle, da se čovjek samo onda može dopasti Bogu, kad se odreče svega blaga na ovom svietu. Ti nisi više sakrivila od drugih ljudih. Hodi samnom, Savice, budi moja!“ Htjede me k sebi prikučiti. „Bježi!“ viknuh iz svega grla, braneć se žestoko. Ti si doista čaroban, te naličiš ljubkim glasom svojim angjelu, koji je došao s nebesah, da me izbavi; ali ti ćeš me zavesti u propast, u vječnu smrt — napastniče! nosi se! Ode, probliednuv kano smrt, te razžalošćen do gole duše, gdje ga je nada i žarka ljubav tako kruto prevarila. Zadnje mu rieči bijahu: „Ja te ljubim, ja ti opraštam.“ On bi siromah, mislio, da su me predsude njeke tadašnjega svieta obuzele, s kojih je krivih načelah, mnoga mladjahna duša sviet ovaj s pustimi zidinami samostanskimi zamienila; nu kad je to o meni pomislio, nebijaše mu dakako ni na kraj pameti, da mu je „mila Savica“ — gadna krvnica.

Iza zadnjega razstanka ovoga, napisa mi jošt jednom list, da me izlieči od tobožnjih sanjarijah; nu ja se odrekoh onoga, što mi je pod suncem najmilije bilo, te zasvjedočih tim, da sam se sbilja počela kajati.

Premahnu mi godina za godinom ponad griešne glave. Življah u neprestanoj poslenosti, kano što mi je njekada preporučio izbavitelj moj; te bi me s toga sviet ljubio i pazio. Ali što će ti štovanje ljudih, kad se sam neštuješ: kad se sam sgrozavaš s opačinah svojih. Ovakvo ti odlikovanje ciepa srce a mori dušu.

Ljepote mi nestajaše sve to više; te bih od sele, izpitih očijuh, nabrana lica te probijenih kožom kostih jedva kraj s krajem sastavljala, te čavedala od dana do dana. A noći — jao grozne noći ostadoše iste: ruka otrovana mi supruga posizaše svejednako za mnom, te bi mi branila duši misliti na Vladimira. A do ušijuh dopiraše mi neprestano svećani koral: „confiteor!“

Jedne zimske večeri stiže mi crn glas o Vladimirovoj smrti, te zadnjem njegovom pozdravlju. Razabrah rieči pune ljubavi; oprosti mi, nadajuć se boljoj budućnosti. Kakvoj budućnosti! Nadaše se, da ćemo se na onom svietu vidjeti opet. Nit ja nisam više dvojila, da svakoga čovjeka čeka po smrti vječna pravda; ali, zar će mi prosto biti sastati se s nedužnim Vladimirom, ako si neokajem prije krvno djelo?

Tople su me suze propanule; ali mi neoblaže ljute boli. Umre s moje krivnje, bez ijedne vjerne dušice, koja bi ga bila u bolesti čuvala, te gladna nahranila, a žedna zapojila.

Osam po prilici danah iza Vladimirove smrti, snivah čudan sanak. Išla sam za debele mjesečine uzkimi ulicami; kad al' eto zapazim Vladimira, gdje stupa preda mnom. Tik njega koracaše vitka ženska odjevena u crnu haljinu. Drhćuć od veselja pustih se skokom za ljubovnikom; ali noge mi bijahu tako sapete, da bih vavjek njekoliko koračajah za njimi zaostajala. Nebo potamni: crni su oblaci mjesec zastrli. Sad ti se maši Vladimir rukom u njedra, te izvadi nješto, pa ga digne objeručke visoko u zrak; blistalo se je poput srebra. Svjetlo, što ga je u rukuh držao, razprostranjivaše se sve to više. Oni bi sve brže žurili napried, a ja se sve jače ža njimi potiskivala. U jedanput se svjetlo u Vladimirovih rukuh pretvori velikom zviezdom, usred koje zapazih jasnu rieč: „confiteor!“ Sad svrne Vladimir u tamni njeki prostor, a nebeski mu se znak utrne u rukuh. Popesmo se kamenitimi skalinami do zatvorenih željeznih vratah njekih. Vrata se otvore, i mi se stvorismo u slabo razsvjetljenoj uljenicom tamnici. Tudjer nenàdjosmo ništa drugo, do gvozdena kreveta, jednoga stolca i stola s otvorenim na njem svetim pismom. Ženska, koja je stajala do Vladimira, obrati se malo po malo sasvim prama meni. U očih probliedjelo i ozbiljno lice — jao za Boga! evo gdje sama sebe gledam; bijaše bo to pravo moje lice. Zviezda se poče iz nova kresiti, te užasni se „confiteor!“ pokaže opeta, pa razsvieti groznu tamnicu; a vlastito mi je lice buljilo svejednako u me — vrisnuh iz svega grla, pa se probudih.

Dignuh se odvažno i ozbiljno s kreveta, te padoh do

Digitized by Google

njega na koljena, moleć Boga, da mi pripomogne izvršiti što sam naumila. Spoznala sam važan smisao groznoga toga sna. Htjedoh skinuti krinku, kojom sam varala sviet toliko već godinah. Htjedoh mu odkriti zločin, koji sam počinila, te mu pokazati što sam — da sam bogumrska krvnica!

Koliko sam se borila, dok sam se odvažila na strašan taj posao; dok sam pripravna bila, zamieniti obće štovanje mržnjom, koja se je morala poroditi u svačijem srcu s tolike opačine; nu ja učinih sve to odvažno, te prijavih sudu, da sam ja supruga svoga usmrtila.

Neišti od mene, dragi čitatelju, da ti opišem strah onaj, koji je popao s glasa toga sve prijatelje i štovatelje moje; da ti opišem čas onaj, kada su mi usta, stupiv pred strogoga sudca izpripovjedala potanko grozno ubojstvo. Bijaše to doista strašan sat; nu i meni odlanu u isti čas: pričini mi se, kano da si mi iza toliko godinah odvalio u jedanput težki kamen s griešne duše. Počutih sada nutarnji njeki mir, neopisivu njeku blaženost. Izbavila sam se težkih mukah, te mi sinu, poput traka nebeskoga vječna istina: da je Bog milosrdan sudnik.

Odsude me na smrt; nu branitelji moji navedoše razloge ublage, odbivši nješto i na duševnu bolest, koja da se je mogla poroditi s hude sreće, koja me je bila. Uvaživši dakle cieli moj život, odsude me sada na vječnu tamnicu.

U zabitnoj sobici svojoj, oddieljena od ljudih i svakoga veselja i udobnosti svieta ovoga, živim o samom kruhu i vodi, te hvalim Boga iz dna duše svoje, što mi je učuvao život; nastade mi bo sada pravo vrieme, gdje ću se moći skrušenim srcem kajati za prošle griehe.

Pa mi je sada kosa posiedila, usne uvehle, tielo propalo; te nadajuć se boljoj budućnosti, očekujem mirnom dušom zadnji časak. Pokoj me je, te utjeha njeka obkružila, za koju nisam do sada znala; koje neokusih, nepoćutih u zabavah i razkošju svieta ovoga. Jest — Bog daje da se griešnik kaje. On me je sa strašnim duhom, koji me je svake noći morio, liepo pomirio; on mi je podielio tu veliku milost, da sam se ponizila, te okajala nečuveni grieh.

A što mi je pretvorilo mnogo i mnogo putah tamnu tamnicu najdivnijim rajem? Živa vjera, liepa nada, da ću se sastati onkraj s onimi, koji me s veselim i milim srcem čekaju tamo — da ću se sastati s Milkom i Vladimirom.

M. Gš. Pr.

Glasnica

Srčanice, zlosrećnice

od I. L. K. E.

(Nadalje.)

III Srce.

Srce naše kô djete je malo,
Što no kažu zriela bez razbora,
Koje služit po želji se mora,
Inač' plakat nikad neb' prestalo.
Sad bi šećer, kolač sad iskalo,
Sad da mu je opet hljeba kora,
Sad igračku svoju od seb' šora,
Nože sad ište, šnjim bi se igralo.
Ao! srdce ti naš care mali!
Tvoje želje jesu zapovjedi;
Šnjih su mnogi presrećni postali, —
Šnjih i mnogi skapaše u biedi. —
Snjih je mnogi žića blago steko, —
Snjih se mnogi za navjek opeko. —

IV Moje proljeće.

Proljeće svem' donie život novi:
Sva se narav već preporodila,
Nestalo je njenog već mrtvila,
Svako biće sad veseljem slovi.
Samo mene stari još okovi
Vežu, srce kida bol nemila, —
Prazna za me proljeća je sila,
Jer mi srce u tuzi toneć plovi. —
Prilično je bolno srce moje,
Kukavici sred proljeća liepa,
Koja samo kukajući pjeva;
Kukajući pjeva jade svoje
Srce, te mi s tuge već se ciepa,
Jer mu sunce njegovo nesjeva. —

V Zašto sam tužan?

Više puta pitaše me druzi:
Oj . . . . . što si tako tužan?
Što ti pogled neveseo, ružan?
Što ti oko sve po zemlji puzi?
Il ti oči nezadovolj suzi?
Il ljubavi sladke ti si sužan?
Vjek samotan, bježiš nas kô kužan,
Il razkošje nalaziš u tuzi?
Odgovarah ja im vjek: „Eh ništa!“
Krijuć svakom težke svoje jade,
Koje trpim mladih sred godišta'. —
Ktom sve čekah liek od lažne nade —
Pak i mišljah: „Niste bratjo vrači,
Al ste ipak dobri pogadjači.“

VI Srcu brzi liek.

Još mi stoji dobro u pameti
Kada ruže brah u djulistanu,
Pčela tada na mene poleti,
I žaukom zadade mi ranu.
Obćeg lieka ja se brzo sjeti'
Stavih zemlje tad na bolnu stranu,
Tako brzo utiša bol kleti,
Brzo otok splasnù i usanù.
Al sada mi ból u srcu ljuti
Gori, veći, jaći ah! sto puti,'
Neg svih pčelah na svietu žauci;
Nenadjem li mojoj tuzi i muci
Skoro lieka ah! na zemlji ode,
Ukopaj me u nju što pre rode.

VII Pjesničko srce.

Kako mi je da znate kadkada
U srcu i oko srca moga,
Kakva l' s njime milina zavlada
Uzhićenja u čas pjesničkoga!
U kakvu li razkoš toneć pada
Kad si u sred mala kruga svoga,
Sliku stvori raja nebeskoga,
Kako mu je grud, sviet tiesan tada!?
Ah! da l' znate za sve ove slasti,
Koje spisat, izreć se nemogu,
Jer u čustva samo jesu vlasti;
Vjerujte mi i živomu Bogu!
Da bi tada mahom svikolici
Poželjeli sretni bit pjesnici.

(Dalje će slieditì).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb, 3. listopada.

Mi živimo u doba čudesah, pa se nebi smio nitko čuditi izvanrednim dogodjajom, kao što su dvoranske spletke, ili srbsko-otomanske punktacije novoga mira i t. d., al ipak, što je preko svake mjere, to nemože ostati bez senzacije. Tako je obću senzaciju probudio u nas gorostasni fiasko njekoga javnoga tužitelja, koj je dva puta na ravnom putu posrnuo; pa šta da reknemo o oglašenom deutsch-kroatischem Lehrinstitutu, koj bi bio uprav peto kolo na naših hrvatskih kolah. Čini nam se, ko da je opet njekakova epidemija zatekla njeke civilizatore našega roda, i stoga, kad se je po gradu raznio glas o toli nuždnom (!) zavodu, i da je to jur njekakov „fait accompli“, začulo se je na sve strane „Sačuvaj nas Bože od strašilah takovih“; al nas nenadano ublaži u „Narodnih novinah“ školsko ravnateljstvo službenim opozivom.

Dosta je u nas propagande i s drugimi zavodi, a osobito pako najnovijim, koj nam prispje 1. listopada na štaciji „Agram, 15 Minuten Aufenthalt.“ Svakog iskrenog našinca mora da obuzme tuga, kada motri, kako se natiću naši ljudi, da njemačkom konverzacijom paraliziraju one hrvatske napise, koji nas na kolodvoru iznenada razveseliše n. pr. „Ulaz, predaja prtljage, čekaonica“ itd., što jedino stranom putniku veli, da je to po božjoj volji zemlja hrvatska; jer da mu to nekaže oko — potvrdile bi mu uši istinu one pjesme:

„Wo ist des deutschen Vaterland?“ koja glasi:

„So weit die deutsche Zunge klingt
Und Gott im Himmel Lieder singt
Das soll es sein, das soll es sein
Das wackrer Deutsche — nenne dein!“

„Nenne dein!“ — veli Arndt, a za njim viču miliuni grlah taj refrain, pa šta velite vi braćo slatka? — valjda da nećete i vi dalje pjevati:

„Ja, Alles das soll Deutschland sein!“

Sam Bog znade, kako duh vremena nemože da probudi svojom munjevitom silom sva srca i mozag našinacah, da dodju k samosviesti i da pojme o čemu se radi; — vrieme bi već bilo k tomu.

— Svečanost, kojom je željeznica „Steinbrück-Sisceka“ (!) otvorena, bijaše 1. listopada u jutro. U 8 satih dojuri parovoz prvim vlakom u Zagreb. Kad se kod savskog mosta opazio dim, reče iza mene jedan od naše zagrebačke gospode „dort kommt der Zug“ i sbilja ga eno hrlećeg, a za čas po sried nepokrivena kolodvora. Sva, na tisuće sakupljena svjetina umukne, a lokomotiva pozdravi nazočne sa hrapavim svojim fučkom. U toj tišini skoči Conducteur sa prvih kolah u dvorište i otvori kratkim govorom prvi vlak pod „Betriebs-Direktiom“ veleć „Agram, 15 Minuten Aufenthalt. Urnebesni „Živio“ bi samo bio smutio onu dostojanstvenu tišinu, za kojom je sliedio žamor putnikah i čekajućih „Grüss Dich Gott! Bleibst in Agram“ ili „Auf die Seite meine Herren“ itd. za četvrt sata ostavi nas „train“ put Zidanoga mosta, a tiha kišica proprati Zagrebčane u grad.

— Družtvo južne željeznice primilo je prošle nedjelje na svih svojih prugah, u ime vozarine 401,028 for., a od prvoga siečnja do konca rujna 13.307,188 for.

— Medju silnimi, po fat dugačkimi Plakati o redu povlakah željezničkih, vidjeti je i dva mala sa prevodi na hrvatskom jeziku. Tko je god iste uzčitao, taj se je morao i smejati i ljutiti nad kukavnim prevodom, u kom se nazivlje južna željeznica „Jugo-gvozdena kolomija“ — Linie Steinbrück-Sisek „na čerti Steinbrück-Siseka — iz Agrama u Gross Goriča — Giltig, bis auf Weiteres“ „vredujuće do nadalje“ Richtung Sisek „naravnanje Sisek“ — Betriebs-Direktion „staranjsko Ravnatelstvo“ itd.

— „Javor“ javlja, da je 2. sept. predstavljena u Novom Sadu „Mejrima“ drama u četiri odielenja od M. Bana; posrbio J. Gjorgjević. Budući da nam je krasan jezik Mejrime i pero Banovo poznato, pa ista drama od M. Bana, koj u Beogradu medju Srblji živi, pisana u najčistijoj štokavštini, to bi radi znati, kako je to pošlo za rukom g. G., da taj komad na novo posrbi, valjda da mu neostane ni sjene hrvatsko-dalmatinske ili slovinske boje. — Tá naša sloga raste dan na dan; to opazismo opet nedavno u sliedećoj malenkosti. Hrvati, koji su počeli na jugu sa teatralnom zabavi nazivlju teatar „kazalištem“, Srbi nikad nego „pozorištem“, a evo Slovenci u ime sloge nazvaše ga „gledalištem“. Živila sloga!

† Ferdo B. Mikovec.

Češka književnost izgubi opet jedan od svojih čvrstih stupovah. Umro je 22. rujna u Pragu Ferdo B. Mikovec u 36 godini, spisatelj na glasu i urednik „Lumira“. Glavni predmet djelatnosti bijaše mu iztraživanje starožitnosti češke, te je svojom neumornom marljivosti na arhäologičkom polju sabrao do 7 tisućah napisah i spomenikah velevažnih za narodnu povjest. Pokraj toga studija ljubio je najviše narodno kazalište i brinuv se mnogo oko njega, napisao je 3 historička komada „Propast roda Přemyslova (1848) „Dimitrij“ (1855) i „Boj na bielom briegu“ (rukopis), koji su na Repertoiru češkom u stalnoj cieni. Bog mu se duši smiluj!

† Antun Martin Slomšek.

Dne 27. rujna položiše u grob muža — koga su Slovenci brojili najljubljenijim sinom svoje domovine — biskupa A. M. Slomšeka, koj je u 62. godini, iza kratka bolovanja od 24 sata, preminuo u Mariboru na 24. rujna. Prežalostni taj slučaj raztuži sva domoljubna srca slavjanska, jer se s njim sruši velečvrsta podpora narodnoga razvitka.

Vječna mu bila slava!

† Rudolf Fröhlich (Veselić) sastavitelj poznatoga riečnika ilirskoga, utopio se je u jezeru Mondsee u Austriji, koja će viest u svakom rodoljubu probuditi sažalenje prama nesretniku, koga neka pomiluje Bog.

Dopisi.

U Samoboru 29. rujna.

Naše narodno dobrovoljačko kazalište dalo je opet jednu predstavu na sveobću zadovoljnost. Budući, da nije posljednji put toliko unišlo, da se svi troškovi namire, a kamo li da još što god za spomenik Lisinskiev unidje, to se je i ova predstava u tu svrhu igrala. Dvorana bijaše dubkom napunjena, a sve podje uzprkos njekim bezobraznikom i bezobraznicam, koji su proti dobrovoljcem ustali, dobro za rukom. — Čuje se, da će se i Čitaonica u Samoboru ustrojiti.

(Dopis.) „Nikaj je, nikam gre“ rekao Jožić turopoljski svojim zemljakom negdje pred sto godinah, kad nadodjoše na putu puža — te ga umoliše, neznajući sami što je, da im on, tobože najpametniji seljanin, budući išao poldrug dan u školu, taj čudni i valjda (!) do tada u Turopolju nikad nevidjeni phönomen opiše! Tako bismo morali i mi reći na mnoge zastarjele i skoro po svoj zemlji duboko ukorenjene grdobe. Bože moj! Jedna nas majka rodila, jedno nas sunce grije, a jedna nam zemlja daje život i grob, a mi toli raznolici i raznoperci. Da nismo, što smo, i da se nenadamo veselijoj zori, prekrstili bismo ruke, pa izčekivali ledeni znoj stare griže, o kojoj no pričaju, da kosom okolo hoda. Dà, dà veselijoj zori, koja samo da uzmogne brže potjerati zlatne trake nova sunca po kitnom svietu! Čini bo se na mnogih mjestih, da je sviet već i nezadovoljan sa starim suncem, koje grije plodonosnu zemlju od kad ju Bog stvori i divotom svojom ovjenča. Na to smiera silna promjena, koja vlada medju prijatelji i susjedi, medju znanci i inostranci, u mislih i u govoru, u činih i namjerah. Malo gdje stare prijatnosti, malo se gdje smije srce prijatelja, kad se sastane sa svojim znancem. Nekadanje vruće rukovanje, u kojem počivaše pravi izraz u radosti kupajućega se srca, počimlje se, reć bi, ohladjivati — riečju: na mnoge strane veliko natražnjačtvo, a na mnoge opet tudjim ruhom zaodjeveni napredak. Voziš li se putem, susrićeš se s nebrojenimi: „guten Morgeni — ergebensterimi Dieneri, jo reggelti;“ udješ li u grad, skoro na svakoj kući tudji „Meisteri, Einkehrwirthshausi, Gasthofi“; a gdje gdje samo vidja ti oko hrvatsko slovo obješeno po stienah na dugih dašćurinah; no i to malo tako izopačeno, da te srce mora zapeći, kad pomisliš „koji viek — a kakov plod!“ No svemu ćeš još kako tako odoljeti, oprostiti i „meštrom muških opravah,“ šijućim sukanje muham, a ne muževom i Gastinhaberom, koje interesi i profiti na nevjeru nagiblju; ali te

Digitized by Google

sačuvaj Bog zaletanja po privatnih kućah. Svaki kutić zaudara po tudjinstvu, svaka ti riečca nož za srca. Putiš li koga, da se mahni što mu nije prirodjeno, to gledaj najprije, na koja ćeš vrata van. pa čuvaj čilih ledjah. Bez novca ne priek kućnoga praga — jer ako i pomisliš — što ti nebih savjetovati mogao — bit će kod prijatelja svega u izobilju, to neizbježe onim nezasitnikom, koji te malo ne na svakom desetom koraku gdje za 8, gdje za 12, a gdje gdje i za 16 pliene. Zamietati govor o čem učenom ili putiti koga, da se kani tudja ploda, radio bi baš bez uzpjeha. Učeno ti malo tko znade, a tudje je mah preotelo. Ništa te nepećali, kó što podvikavanje: samo tudje — samo tudje, domaće samo po sebi dolazi. Istina, istina, da dolazi, ali kamo? U skut natražnjačtva! Daklę kakav posao, nikakov. a kamo smiera, nikamo! I eto nas opet pri onom „nikaj je, nikam gre.“ Drugi put o čem drugom.

Nova kyriologička slika od Kružića.

Ovih je danah izišao kip na slavu preuzvišenoga gosp. biskupa Jurja Josipa Strossmajera sa kyriologićkimi znakovi od poznatoga gospodina Kružića, koj je zemljovid stare kraljevine Hrvatske kao i poštovńi veliki krajobraz trojedne kraljevine narisao. Tomu kipu po 1 for. pridat je kratki tumać znakovah, koji ovako glasi:

„Kano sunce, što sve razsvjetljuje, ograniuje uzvišeni genij, Josip Juraj Strossmajer, na obzorju prosvjete jugoslavjanskoga naroda, ter utemeljivanjem znanstvo širećih zavodah, podupiranjem raznih učilištah; pomaganjem narodnih pisacah i izdavanjem koristnih knjigah tjera tminu, u kojoj mu je narod do sada čamio, i iznosi ga s ponosom na svjetlo sve evropejske prosvjete. Blagotvorna mu ruka, koja se svuda preobilno otvara, gdje se god radi o podpori kršćanskih i narodnjih potrebah, čini ga angjelom tješiteljem i ljubimcem svega kolikoga naroda, koji u njem štuje najvećega si prijatelja i najbrižljivijega otca zemaljskoga, te se pun pouzdanja utiče pod njegovo usrećujuće krilo. Nahraniv on tako narod obilnom i duševnom i tielovnom hranom, poput orla pazi naš umni zatočnik neobičnim oštroumljem i opreznošću na sva kretanja protivnikah. koji bi se mogli iztaknuti, da ga liše bogatih tih darovah. Nezadovoljan jošte tolikim dobrotvorenjem, sokolovim okom traži s visine časti i ugleda svaku priliku, da i djelom zasvjedoči vjernost prama Bogu, kralju i domovini, kako bi iz njegova bistroga oka sjevao vječni uzor, u koji bi se djelotvorno ogledavali svi narodnjaci. Minerva, vjerna čuvarica svih njegovih načelah, nakanah i činah, prati ga svuda, ter on s hladnokrvnošću i preziranjem gleda, kako podli koji protivnik, sličan otrovnoj aždaji, puca od gnjeva i previja se u svojoj žući, što ga onolika umna sila posvema obuzdava. U tih okolnostih života neuzpinje se on objestno i oholo, već na sliku krotka jaganjca, pun trpljivosti i ljubežljivosti, pokazuje se pripravna, pružiti svojemu protivniku pomiriteljicu desnicu. Često su ga opaka sumnjićanja najmudrijih i najplemenitijih nakanah njegovih vrlo uznemirivala, te je stajao kano Erkul na razkriżju; ali uvjek nadvlada mudrost i razboritost, pak on podje uvjek stazom, vodećom k vjernosti prama Bogu, kralju i domovini, što je uvjek najmudrije i najplemenitije. — Za tolika svojstva i uma i srca pružaju se zahvalne ruke vjernih narodnjakah, kojimi s ponosom i uzhitom pokazuju trojednu kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju, koje pune oduševljenja ljubimcu svojemu u znak neograničena štovanja, duboke zahvalnosti i neuzkolebive privrženosti pjevaju pjesmu, što je sred okvira: Živio — Strossmajer Juro Josip — Sunce našeg itd.

Druge arabeske i uresi, kano i razno cvieće, što se pod svakim odielom nježno uvija, mogu se i bez tumača lahko razumieti.

Smješice.

* Njeki predstavljalac pripovjeda sliedeću šalu. Prošle sam godine odseo u velikoj gostioni u Z. Imao sam slučajno jaspre, pa kad je u mene bakriša, tad nema divana o mirovanju. Igrao sam prije njekoliko danah rolu brijača, pa sam bio slučajno obskrbljen sa svimi brijačkimi potrebočami.

Jednog jutra pokučim u istom katu, gdje sam i ja sobu imao, na vratih i zapitam svagdje gospodu „izvolite se brijat?“ 12 njih izvoli ,te ih ja nasapunam majstorski. „Bože moj!“ — rekoh kod svakoga — oprostite, zaboravih si britve kod pasašira broj 20 — eto mene za čas.“ Kad sam ih tako namazao, preobućem si kaput i bacim vlasulju, te i sebe namažem sopunicom. U to doba dodjoše svi redom na hodnik i vikahu za brijaćem. Tu se pomješam i ja medju njih, pa stanem psovati i vikati još gore nego ikoji i da ću tražiti zadovoljštine od načelnika itd.

Mili Bože! — sakupiše se tu gostionik, konobari, sobarice, do 20 gostiuh i barbirski kalfe iz susjedstva, koji obićno dolaziše brijati izpričavajući se, da nitko o tom ništa neznade; gostionik imadiaše posla dok me je umirio, a ostali udariše u urnebesni smieh kod pogleda nasapunatih 13 pasažerah.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 26.

10	13	44	15	42	25	30	27
45	16	11	38	32	28	41	24
12	9	14	43	48	39	26	29
17	46	21	8	37	32	23	40
20	7	18	47	22	49	36	33
59	62	57	4	35	2	53	50
6	19	60	63	52	55	34	1
61	58	5	56	3	64	51	54

Tko te čuva u tvom stanu
Prot' nepravdi i prot' sili?
Tko ti daje pitje, hranu
Tko li da nesreću dili?
Domovina tvoja draga,
Koju ljubi vrh sveg' blaga:
Domovinu ljubi dragu,
Svu tvog srca daj joj snagu.

Razriešiše g. g. Rafo Štiglić, djak; Filip Šafar, obrtnik; Srečko Mažuranić, djak.

Konjičev skok

od Franje Franjkovića.

o,	sve-	ćen	Bo-	mu	Da	vje-	pa-
mu-	mu	I	tu	go-	zi,	tvo-	se
pre-	bi-	sov	a-	že!	ru	njeg	I
tvoj	si	krv	bla-	na	ko-	spa-	ju
pro-	Daj	ko	ju	si	ga-	njak	Za
mo-	gle-	mo-	o	Da	o!	pod-	že!
ne-	li-	na	Po-	net	ko-	zi;	krst-
daj	že.	viš'	že,	puk	ne-	Bo-	ji

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 29. U Zagrebu 15. listopada 1862. **Tečaj II.**

TUDJE SPLETKE.

(Nadalje).

Visokovićeva žestina čini sve pozorne, a Stana se i prepane od nje slušav razgovor onih dvajuh; ali od šustanja lišća nemogaše razabrati o čemu je razgovor; nagadjala bi iz gdje koje rieči što prisluhne i protumači je krivo, a to joj uzbuni srce; podigne se i proplačuć izadje napolje. Bilo već prikasno i Visoković sjetiv se sjutrašnjega pisanja, oprosti se Nesretićem te ode.

Pod šljivami ga dočeka plačuća moma. „Što plačeš sunce moje? zašto mi kališ jasnost crna oka tvoga? što ti burka golubice nježna, vedru dušu i navlači mrki plašć na veselo srce?“ Tim ju zagrli i pritisne na ljubeće srce, a ona mu se privije vitka staza i zaguće poput drobne grličice: „Vaj Stevo, što sam jadna razumjela, da će tebe s drugom oženiti, a mene ćeš tužnu ostaviti.“

Momak joj se sagne visokom čelu, poljubi ga i reče ozbiljno: „Sunce moje, kako možeš i pomisliti, da bih te iznevjeriti mogao! prije će omrknuti bieli dan a planuti svietlom mrka noć no bi se to moglo dogoditi. Imade li angjela na nebesih, koj bi tebe nadvisio — a kuda li da zemlja rodi vilu dražestniju od tebe.“ „Ipak si govorio o drugoj, što da ti . . .“ „Šuti“ presjeće joj rieč momak „ti si čula al ne razumjela; svete mi trojice, nikad i nepomislih na drugu do tebe; ti si jedina do sada, a i ostat ćeš, dok je rujne u žilah mi krvce. Lezi mirno u ložnicu tvoju i od Steve snivaj vjernog tvoga, a on će te i u snu ljubiti i privijat na srdašce svoje.“

Upokojiv tako raztuženu djevojku, nježno se s njom oprosti i obeća svake večere, kad uzmogne doći.

Lagano koracajuć mimo Hochmutova stana, pričine mu se opet orijaške sjene, koje pružahu iz avlije prieteće mišice za njim; studeni ga probije znoj, pridigne haljinu prieko ušiuh i pohiti što skorije da se udalji od ove kobne kuće. Došav kući legne da spava. Čudnovato! one orijaške prieteće mišice grabiše i u mirnoj njegovoj ložnici za njim. Uzdisajuć bacaše se lievo i desno po krevetu, ali Morpheo nehtje mu se nijednom blagom sanjom smilovati, samo strašila nanese nad njega, od kojih predaše; neomileno predstavi mu Franjku u navadnoj njezinoj modroj odjeći; sgurenu pod grbom, a u snu možebiti i pobolje no i bijaše u životu; obraz zaokružen plavimi rudeži; modrima očima namigavajuć i nježno smiešeći, pružaše mu desnicu; prsti bijahu nakićeni sa dragocienim prstenjem, medju kojim jedan, nanizan okrupnimi dragulji sjevaše izvanrednim svjetlom. Ovi dragulji činjahu mu se poznati — jest, jest, to je onaj prsten, kojega je on njekoć, bivši pisar kod pukovnije i nejačko tada momče, digao na mjestnom trgu, i uručio pokojnoj gospodji pukovnikovoj — koja ga bješe izgubila; a gle gdje sada sjaje na Franjkinom prstu. — Borio se, da se odhrva ovoga prividjanja, kad mu se ukaže pukovnik gorostasom; ozbiljno i prieteć pogledaše ga držeć u jednoj ruci zlatan Porte-epée, a

Digitized by Google

drugom liečnika Hochmuta za kose, koj keseći se momku, stiskaše krvavi mač u pjesti. —

„Ha klete utvore!“ poviče izmučeni mladić i trgnuv se tjelesnom mrtvilu, skoči na noge junačke; nagao skok razbudi stanjenu mu krv u žilah i utvore izginu; vrijuća mladjahna krv opet razigrana, ugrije mu srce, razkrili mišice i poviče: „Hajde svi, koji se dižete proti meni, izadjite mi na mejdan junački! nosite se nad mene mačevi i buzdovani, s pomoćju moje vile svim ću odoliti, kao njekoč Kraljević Marko; hrvatska krajišnička krv udara mi u žilah i vaj onomu, koj me na mejdan pozove!“

Poslje kako mu se opet iza ovoga nemira krv utaloži, legne se počinku, prekrsti se do dva tri puta, nazove ime bogorodice i napokon usne upokojenom dušom.

Istom se dignu u jutro Hochmut sa svoga kreveta kada mu kucnu njetko na vratih i Feilman, kapetan od uprave dopane. Za nazvanim dobrim jutrom, prihvati on odmah kazivati liečniku svoj razgovor sa Visokovićem glede Franjke i njezine udaje i doda: „Ali liečniče, vi tada nesmiete otezati sa mojom sestrom.“

„Nebojte se kapetane! ja ljubim Tonku i čim izide Franjka iz moje kuće, dovedem Tonku; njoj neprija moja sestra i s toga mi se neda pod krov, dok one nenamjestim, a niti ja sám neželim imati ove dvie zajedno uza se. Vidi mi se, da se pukovnik zasitio njezine učenosti, jer mi nedavno reče, da gledaj nagovoriti ju udaji, a da će se on poskrbiti za njezin miraz. Gledajmo za nju stražmeštra, a moja će biti skrb, da joj dadem koju stotinu i da bude uzvišen; za častnika ju udati bi težko išlo. . . . Onomadne dade joj tri dragociena prstena i pošalje raznih stvarih od svoje pokojne gospodje; čim joj napomenuh udaju za stražmeštra udari u gorki plač i otimaše se tomu; a kad rekoh, da tako želi pukovnik, onesviesti se — stane buncati — naricati sve bogove i boginje njekoč grčke i rimske, a njega krsti nevjernikom ljutim. — Da prosti Bog krvnu rodbinstvu! sestra mi je, ali — što je pretjerano, pretjerano je! . . . nadala se da će ju pukovnik uzeti.“ Tu se podsmiehnu Feilman, Hochmut skrene sažaleći ledja i produlji „a kad vidi, da joj ufanje uzalud — zdvoji. Luda li ufanja u mnoge žene, koja postane ljuba mužu u častih i imutku; preuzetne pomisli, ako mu prikladna za ljubu, da mu dostojna za suprugu. Neću reći, da nije Franjka naobražena i prieko svoga stališa, ali — pukovniku bje ljuba s toga, što ga umije zaplesti svojimi razgovori, sanjarijami i vrieme mu kratiti kojekakvimi izpraznimi frazami; nu toga se ozbiljan muž zasiti i želi je biti prost. Iza mnogoga nagovaranja, prenu se ona ipak ponješto i reče mi otvoreno: ako se baš udavati mora, da to neće i neće drugoga ako ne Visokovića; on, da je momak hrabar, krasan i da ga već pukovnik kod više prilikah pohvalio; s toga se obratih k vam, kapetane, koj imate s njim posla svaki dan, da ga tomu kako sklonite, i vam bo mora do toga stati, jer ste i vi odmah sestre prost, čim ode moja od mene.“

Dalje dogovore se još ova dva prijatelja i kapetan obeća, da će stražmeštra češće u službenom poslu liečniku pošiljati i da neka tad sve troje gleda da se porazumije.

Kako sjutra osvane dan, pridigne se Franjka, uredi svoje rudeže okolo čela i obraza, natače obljubljenu modru odjeću na sebe i stane vrebati na prozoru na Visokovića. Liečnika nebijaše kod kuće. Čim ga uoči izpane i prestriže ga u hodaji.

„Ah topro jutro Fisokofih, šta pi fi rata toktora?“ sladkim glasom i prijaznim posmiehom zapita Franjka. „Jest, na službu. Mogu li uči doktoru?“ „Moj prat otišla kletat jetna petežnik ali tojte sata. Stupite u sobu pričegajte malo.“

Visokovića probije znoj čitavim tielom i otegne časak; ali što je htjeo? liečnikom bijaše mu govoriti i tako udje. Udvorno i uljudno ponudi mu Franjka stolac da sjedne, a on ga uzme zahvalno pokloniv se; naproti mu sjedne djevojka i stane se razgovarati: „Zašto netojtete fiše put moj prat, ona fas ima rata.“ „Moji su poslovi mnozi i nepreostaje mi ništa vremena.“

„A pute li se fi šenila Fisokofih? fi ste mlata i liepa pak ste i hrapar, kako feli oberstar, pa takofi ljuti topi šenu lahko sfaki tan.“

„Visoković se nadje u velikoj smeći; nedosjetiv se što i kako da odgovori, izvuče mahramu iz džepa i udari sekati kako nikada; stranom da uduši smieh, koj ga grčevito napadnu, stranom da nadje rieč priličnu za odgovor; ali Franjka brižljiva, da se neprekine razgovor, nehoti čekati na odgovor već produlji „ofte si strašmeštri mlate šene, pak pi fi mogal šeniti se.“

Dulje nemogaše Visoković; grčevit smieh, što ga stisnu, silom si otvori put, on prhne, ali se srećom još pridobro dosjeti i iz smieha udari u gromovito kijanje, te tako kiši i kiši dok mu odlahnu; Franjka puna uljudnosti, nazove do dva tri puta: „Na ztraflje! na ztraflje! istina, istina, da si mlate šene.“

Na sreću stražmeštrovu otvore se vrata i dopane liečnik; onaj se umah digne i obaviv svoj posao, hoti se udaljiti; nu liečnik mu to nedopusti, već ga ponudi čašicom rakije, a Franjka skoči po kolačiće; nije mogao inače već da uzme. Izakako iztrusi dvie do tri čašice, utoči liečnik još jednu i reče: „Kako to Fisokofiš ta se fi još neženila?“ „Eh gospodine, nije kad; — eto naše komšije Turci nješta zapetljali, pa bi moglo biti na gore; a valja nam biti pripravnim svaki dan za polaz u Italiju; pa šta bi koristilo, istom obljubljenu ženu već udovicom ostaviti.“

Franjka ujagmi: „Sfaka kugl neudari u čofeka, a fi pi mogla piti kot kuće.“ „Da se indi za ženu sakrijem, gospodično? valaj tada bi me valjalo žigosati! — Nezna krajišnik tako . . . kuda zove sudbina onuda mu valja na noge junačke bez svakog odpora i izgovora; tuj se nepita za ženu ni djecu, za majku ni ljubovcu; čim se stane vejati barjak. i trublja zatrubi bojna, valja svemu reći s Bogom!“ „Fi ste kranićari ljuti, koji rata imate samo na pušku i handšar.“

Nehotiv liečnik tako široka razgovora, koj nepelja oželjenoj svrsi, ušutka sestru i nastavi: „Onta se nepi kraničar nikata šenila, tok pi čekala mira; kata ste sata toma, topila ste kruha i fina pak se mokla šeniti.“ U tom duhu, vrteći se razgovor neprestano o ženitbi, avanciranju, prostoti krajišnićkih djevojakah i dobitak častnika s naobraženom ženom u svakom obziru potraja njeko doba i u to se razabere Visoković, da je mogao bez stida i straha Franjku motriti. — Bilo djevojče jur stupilo iz proljeća u ljetno doba života svoga; osriednjega stasa, nemogaše se reći, da je vitka, jerbo bijaše desno rame znatno uzvišeno nad lievim, a napirajuć

Digitized by Google

se pritiskajuć ga dolje, da ga stavi u paralelu s lievim, okrivoglavi i bi doista nespretna tielom. Obraz bio joj dosta liep, bjeloputnoj proljevalo se rumenilo licem, a modro oko s priličnim nosom skladalo se nad rumenimi ustmi; mala jamičica na bradi dolikovala obrazu; ovaj bje zaokružen s plavimi kosami i bujno nafrkanimi rudeži, što joj činiše dražestnu glavu; svakako nenadje motritelj niti u oku kao ni ustnah, ni nosu onog uresa, što ga uzhiti u pogledu djevičanskog obraza — a taj je ures — nedužnost i čednost ženska . . . Uzalud tražio bi milinu, koja stvara izvrstnu dražest u ljepote; onu nježnost kao biljeg dobra srca i otvorenost kao izraz plemenite duše. Obraz bio joj smięs zlobe, potmajenosti i razbludnosti; ustne zasjeo podsmjeh i preziranje, a mogao bi čitati u svem tom još jednu gadnu strast, što joj zasjela njeki kutić u srcu, a to bi osvetljivost. —

Sve ovo potanko razabirajuć Visoković u obrazu djevojčinu, predstavi mu se sada duševnu oku i uz Franjku Stana. Oj kakovim neopisivim ćuvstvom uzkuca mu sada srce sravnjivajuć duševnim okom ove dvie djevojke! — Stana, nedužno ovo janje od netom šestnaest godinah, nježnim svojim vitkim stasom ravnim kao jela, pričinila mu se uz Franjku kao nedužnost uz grieh. — Crni svietli dugi prami, spleteni u kosu i nakićeni raznim novčićem spušćali se niz ledja i prieko ušiuh začešljani u dražestnom skladu sa gustimi obrvami i dugimi trepavicami neizrecivom ljubezljivosti i milinom krasili joj glavu. Ustne jagodice proljetne, s tihim angjeoskim posmjehom razblaživale su motritelja; a oko? što je to ogledalo srca govorilo? Ono nije ništa, ništa govorilo — oboreno bo zemlji čednim pogledom, nije dalo u sebe gledati; ako si ipak ulovio koj pogled, to si samo gonetati, slutiti mogao onu rajsku ćut, što u njegovoj dubini živi; ćut srca netom osjećajućega da živi, da je pozvano, dopunjivati riedki broj onih bićah, što u sebi ćute slavu stvoritelja i stvoreni su za izgled griešnikom, koji stvoritelja svoga u hmanjstvu svom grde i u prah obaraju; duge trepavice krile su zagonetni sviet, u kom samo čisti dusi žive, kakovi se nepojavljaju svaki dan i kojim je odredjen drugi stan nego je ovaj tužni sviet pun bludnjah i bezbožstva. Na visokom čelu stolovao je božić, koj svojim lukom prietio svakom pod prestol mu hotivšemu zaviriti . . .

Čim Visoković sanjarsko svoje sravnjivanje dovrši, nehotice strese s glavom; opaziv to liečnik, opita brižljivo, da li ga što zaboljelo? zaniekajuć to Visoković, digne se i zahvaliv se na ručku, naglo ode. Franjka korači jednomu, a liečnik drugomu prozoru i gledahu za njim. Ona uzdahne, ma baš od srca. — Za kratkim šutanjem zapita liečnik, što joj se vidi od ovoga mladoga čovjeka? bez otezanja mu odvrati: „Ili taj ili nijedan.“ „Gledati ćemo da bude taj, samo se ponašaj prema njegovu stališu, a kada bude uzvišen, tada se tanahno ponašaj i pokaži, da si svemu vrstna; a kada opet dodje, a ti negovori mnogo već šuti; a što ti najviše preporučam, nerazgovaraj ga svojimi učenimi frazami. Krajišnic i mrze učenost u žene; a osobito u takove, kojoj prinadleži gospodarstvo. U častnika treba svejedno marljivu i gospodarstvu doraslu suprugu kao i u stražmeštra; jer ako ti ga dignu na vojsku, a ti ostaneš na njegovu domu, valja ti raditi.“ Franjka se tu posmjehnu i strese s glavom. Rodom bečkinja, premda nižeg stališa i bez imutka, u gospodarstvo se nije ništa razumila. Uz kojekakva ženska rukodjela, prionila najviše uz knjigu i s njom tratila krasne dane mladosti svoje. Težila za znanostmi, ali kako će žena do znanostih, i to izvrstnih znanostih, koju muče bez razlike stališa i imutka sijaset taštih mukah — a uz ove dužnosti, ženi prinadležeće. Nadriučenost izopači ženu i ona postane polutan . . . Tako bje s Franjkom; upoznata gdjekojim izvrstnim nu i lošim spisateljem mnogo je držala do svoje učenosti i naobraženosti, s kojom se nije mogla ipak po smrti svoje matere u nijednoj kući uzdržati, kuda je bila pošla, da si služi svakdanji hljeb. Izakako joj brat izuči i bude u vojničku krajinu za liekara namješten, bi prisiljen tu nevoljnicu, da neugrezne u biedu, k sebi pritisnuti. Tu mu bila trh, ali što je hotio, krv nije voda. — Imala djevojka i svojstvah, što ju u prvi mah poznanstva ljubezljivu činjahu, i s kojih se prevari pukovnik; nu čim mu mrena pane s očiuh i on tu sljepariju njezine naobraženosti i znanstvenosti pobliže upozna, ponudi bratu njezinu, kako znamo jur nješto novacah i da za stražmeštra podje, kojega obeća za kratko uzvisiti. Nju bilo zanielo uhvanje, da će se za pukovnika namjestiti, pa sada, kako začuje, da mora za stražmeštra, podignu silnu graju i otimaše se tomu; ali joj reče brat, ako neće tako, a ona neke ide, kuda ju vodi vid oka njezina, da je on dulje neće i da se bude ženiti. Tako izabere Visokovića, najspretnijega momka čitave pukovnije, neznajuć, da jur ima momu svoju i da mu milija prostota njezina no sva cifrarija i nadrinaobraženost, kojekakvih pridošlicah. — Da nebude pukovnik obećao uzvisiti za kratko supruga, niti za živu glavu neprivolji ona stražmeštru; nu uzdajuć se u prijateljstvo njegovo privoli mučno i kod ove prilike reče joj brat: „Da nebudeš u svojih mladjih godinah tratila vrieme u pukoj zabavi knjigami, bila bi izvrstna žena. Nikad nisi pala na to, da nedonaša knjiga ženi nikako sreće; ženino zvanje posve drugo, no književna zabava, nedopušća, da se zanemari žensko srce, već da se naobrazi za dužnosti svoje; a posve si imala, a imaš i dan danas krivi pojam o pravom naobraženju ženskoga srca; tek tada je ono naobraženo, kad u slozi duševnimi silami prione izvršivati dužnosti svoje, a neima većega naobrazenja ženskoga, no biti mati u podpunom smislu rieči — isto tako supruga i domaćica, a to su najsvetije dužnosti u svake žene, bila ona sad krasna ili ružna, bogata ili uboga i koja ovo zanemari a naložila si jih, nije žena . . . Vaj kući onoj, kada se naseli igraočica, pjevačica, plesalica i čitalica romanah, jerbo je tu samo jedna od onih stotine sposobnostih, što ima u žene naobražene, a sve one druge, sve propadoše od sile jedne. — I ti se hvastaš naobraženom, pa si pogledaj u srce i nabroj mi krieposti, koje ga riese. — Što si plemenita prisvojila si iz Šillera? što iz Göthea? — kuda ti med iz košnicah ovih! Iz zabavna nisi dobila koristna ništa i badava danguba mladosti tvoje. Preuzetnost, oholost, surovost, jal, zloba, osvetljivost i tko bi ih nabrojio tih opačinah, što ti se ugnjezdiše u srcu; u takovu srcu naobraženosti neima! Samo duh, zabavljajući se proizvodi tudjih duhovah, prisvoji si koješta od njih, bez da ih razumije i bez da mu je ujamčena korist prisvojenoga si; u onoga tek nadješ naobraženost u kojega skladajuć se srce i duša plemenito odiše i komu su strane svieta opačine, a nada svim se, što bi ga okaljati moglo, uznese kao orao nad tmaste oblake. Čitajuć proizvode izopačenih dušah, pošla si sa odlučenoga si puta i prigrlila si opakosti, što te povedu izvan medjah tebi stavljenih.“

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

GLASNIKE

Srčanice, zlosrećnice

od I. L. K. E.

(Nadalje.)

VII. Opozivanje.

Al da znate i kako mi j' tada
Oj, u srcu i na srcu momu,
Kad bol težki s njime mi zavlada,
Pa ga odkrit nemože nikomu!
Kad mi lažna prevari ga nada,
Kako skući u kutu se svomu,
Ko u grobu ohladni lednomu
Pakao videć mjesto Eldorada.
Da l' možete to mi osjetiti,
Što mi pati tada srce moje, —
Da l' možete srce tad viditi,
Izkidano ob nevolje svoje, —
Pjesnika bi, vjerujte, prezreli,
I pjesnički lovor vjek prokleli.

IX. Istina.

Ko što nitko hitru munjah silu
Neuzdrža, zrak da neprosieku,
Da izvori vodom neproteku,
Da neteku rieke u svom krilu;
Tako nitko onu ćut premilu
Usisanu po majčinom mlieku
Neuzdrža, kad u mlađom vieku
Oživljavat počne svaku žilu.
Ćut ljubavi prve, sladke i mlade,
Što nas k srcu vuče srodnom, dragom,
Pa nas s njime uzajemno spaja;
Njom se dnevi žića našeg slade,
Njom se duša pita nadom blagom,
Njom kušamo već ovd' slasti raja!

X. Prva ljubav.

Sretan, dojdoh cilja do žudjena!
Najdoh dievu lika uzorita:
Lica biela, rumeljkom oblita,
Plavog oka, pogleda ljuvena;
Ruj ustnicah, posmieha medena,
Vlasih plavih, kó od zlatnih kita',
Stasa višja, hoda ponosita,
Slovom: dieva u svemu milena!
Čim prviput nju mi oko spazi,
Te pogledi skobiše me njeni,
Odmah s prvim ona me porazi;
Srce sjeća njeku sladku tugu,
Te čezneći za njom šapta meni:
„Tu ćeš ljubit a nijednu drugu.“

XI. Sumnja i nada.

Dieva, što ju srce moje voli,
Za kom čezne žarkoj u ljubavi,
Danju, noću, u snu i na javi,
Te za ljubav uzajmnu ju moli,
Kao da neće srcu da odoli?
Dočim ono nje dražesti slavi, —
Dost je kladna ljubkoj u zabavi,
Kano da se od mene oholi?
Al u srcu valjda tak' nemnije?
Već s tim hoće da me kuša, muči,
Da me jače sebi pridobije;
Pa kad zatim tajnu ljubav svoju
Objavi mi, ljubit me odluči,
S tim poveća stoput radost moju . . .

XII. Uvjerenje.

Nedvoj dievo! moja krasna vilo,
O ljubavi pravoj srca moga,
Što ti prvu dobu žića svoga
Poklanjajuć, postavlja u krilo;
Ta neboj se! ta još nije bilo
Srce moje svieta sred vrtloga
Strastna, podla, lažna, himbenoga,
Da mi bi se u njem okužilo.
Još nevino, čedo ko maleno
Ljuljuškano krilcu u majčinu,
Samo ljubit od nje naučena;
Pa sad draga više ništ' neželi,
Neg' da ljubav, svoju tu nevinu,
S tobom vierno ah! na vieke dieli!

(Dalje će sliediti).

Spomenik u vel. Novgorodu na tisućgodišnji obstanak Rusije.

Dne 20. rujna o. g. slavila je Rusija svoj tisućgodišnji obstanak. Premda se je glavna svetkovina u Novgorodu kod spomenika obslužavala, to se je opetovao u isti čas i u glavnom gradu carstva, u Petrogradu svaki čin svečanosti sa svom dostojnošću vcleznamenite prigode. U prastaroj stolici prvih vladarah zemlje, stoji danas odkrit gorostasni spomenik po osnovi Rusa Mikešina. Visina spomenika je 8 hvatih i pol — (kao kuća od 4 kata skupa sa krovom) — naokolo mjeri 10 hvatih i pol, a težina iznaša 14 tisućah centih i stoji 480 tisućah srebrnih rubaljah. Podnožje izdjelano je iz srdoboljskog granita, a gornji dio iz lievanog tuča. 107 najzaslužnijih muževah i ženah iz ruske povjesti izvedeni su „en Basrelief“ u čitavom obliku u veličini od 11 do 12½ stopah. U Moskvi se nalazi na crvenom trgu monumenat osloboditeljah Rusije izpod tatarskog jarma u veličanstvenoj veličini,

Digitized by Google

nu taj mu nije ni izdaleka premac, kao ni petrogradski, ni pultavski spomenici.

Car sa svojim sjajnim dvorom i prvimi dostojanstvenici carstva, prisustvovahu toj svečanosti u velikom Novgorodu, a u Petrogradu zagrmi u podne 21 top u znak, da je u taj čas u Novgorodu odkrit spomenik; za jedan sat kasnije opet 101 top, da je dovršen riedki i znameniti čin. To se sve brzojavom prijavljivalo, da nebude u vremenu službe božje, pjevanju i pucnjavi nikakve razlike u obih gradovih.

Vojničke parade, muzike, pučkih zabavah, razsvietljenja grada — svega je bilo u izobilju — nu čemu se je narod najviše nadao — carskoj milosti — amnestiji itd., od toga nebje ni sjene — nego bude proglašen carski manifest za novačenje i popunjenje vojske, po krimskom ratu iztriebljene.

RUSIJA*).

Ruska — taj bakreni gorostas na krečevitih noguh, to strašilo svih liberalacah evropejskih — nalazi se sada u strašnom trzanju (convulsion), koje se čuje od jedne strane svieta do druge. Ta je ono staro barbarstvo divlje, koje se pripravlja, da porodi novu prosvjetu, ta je ona preživahna luč, koja kani debele tmine vjekovah sa 60 miliunah ljudih razpršiti, ljudih, koje nisu prije niti ovoga imena udostojili. Nu taj je porod težak, težke su njegove boli, smrtonosni vapaji. Sva se Europa potresuje s toga preporodjenja. Dao Bog, te sretno minulo.

Poslje krimskoga rata, koj nebijaše ino, nego zdrava lekcija prosvjete moskovskomu despotizmu, reče se onda, običnom lahkom diplomatičnom frazom: Rusija se satire (Russia si raccoglie). Ovim se htjelo reći, da je i Rusija otvorila oči, da gleda prosvjetu, te napela sve sile, da ju i dohvati. Ovim se hotjelo reći, da je i Rusia očutila nuždu reformah, pa je u onaj čas odlučila takodjer i izvesti ih.

Car Aleksandro poznat sa svoga plemenitoga srca i blage duše, počeo je raditi na reformah, namjeriv najprije mnogobrojna dosadanja jata nevoljnikah pasivnih, koje nisu ni za ljude držali, pretvoriti u čete slobodnih i aktivnih gradjanah. Nu njegove plemenite namjere nagreznu već u početku na odpor u privilegiranom staležu plemenitašah, njegovomu plemenitomu podhvatu protivila se i aristokracija, jer je ona mnogo gubila i prosti neuki puk, koji je mislio, da se emancipacija seljakah nemože inače pomisliti, nego ako se gospodin oglobi. S ove strane oholost, sebičnost, s druge nerazboritost i podlost zapriečivahu cara na svakom koraku njegovih reformah. Nu ipak podje caru za rukom, velikom postojanošću i odvažnošću, koje se obie nemogu dosta pohvaliti, jednu upornu stranku svladati i k sebi pritegnuti. Nu s ovim jošte nije borba završena, pače je porasla; jer ovdje su u svojoj oholosti sniženi vlasteli počeli raditi svimi mogućimi silami proti uvedenju reformah, ondje opet veći dio pučanstva, koji vidiv, da su uzde despotizma malko popuštane, uzobjesti se, te poče tjerati dobivene koncesije do skrajnosti, gradeć kojekakve utojnje socialističke, za koje ima ruski narod najmanje od svih inih evropejskih narodnostih, valjane sposobnosti.

Ovako stoji medju dvie skrajnosti, s njihova prieteća sudara drma se strahovito ciela Rusija. Ove dvie skrajnosti, natražnjaci i demokrati, premda protivnici, pružaju si možebiti i neznajući ruke u pomoć proti vladinim namjeram. Oni prvi drže se ljudih viših krugovah, zatim častnikah vojničkih, a ovi drugi više nižih razredah, koji nastoje poučiti i prosvjetiti tajnom štampom i potaknuti ga na revoluciju. Prvi imadu najviše svojih proselitah medju boljari, a posljednji medju mladežju.

Car medjutim napredujuć u svojih reformah, nalazi veliku podporu kod toga posla u svom bratu, velikom knezu Konstantinu, koji prianjajuć za panslavističke težnje rad pristaje na svake reforme, samo ako dolaze s prestolja, i ako dieli zbilja vladar, a nečini se, da su silom otete.

S toga uvide do brza i car i veliki knez Konstantin, da, ako hoće sretno napredovati reorganizacija unutarnjih poslovah Rusije, moraju prije svega udieliti pravdu i pravicu Poljskoj, saslušati njezine nevolje, te vidati rane nesnosljivih mukah. Oba uvide do brza da plodonosno sjeme, bačeno u rusko zemljište, nemože uzploditi valjanim plodom, ako se prije neizčupaju nevaljane biline pronikle na plemenitoj poljskoj zemlji za vrieme težka despotizma sliepoga cara Nikole. Oba osjete napokon, da im valja prije pomiriti Poljake, nego usrećivati Ruse.

Pa se vidi, da je knez Konstantin pošao u Varšavu providjen širokim punomoćjem, da pomiri ucviljeno srce Poljaka s novom Rusijom, koja je zbiljno pokročila na putu prosvjete. S toga su i postavili dobroga domorodca i vriednoga muža namjestnika o bok, da upravlja njegovimi koraci i čini na korist plemenite poljske zemlje.

Sried ovih najljepših pomiriteljnih radnjah, dočuju se tužni glasovi iz nutarnje zemlje. Dopiru žalostni vapaji tolikih i tolikih jadnikah, kojim siloviti požar utamani sve trudove njihovih radnjah.

Obćenito se pogovara, pa ljudi i jako vjeruju, da je vatra podmetnuta, da su kolovodje demokratičke stranke podhustile njekoliko klatežah, koji su podmetnuli gorive tvari u kuće. Veli se, da su Herceni i Bakunini sa svojih sigurnih sjedilah iz Londona bacali u razdražujućih spisih požar na jadne petrogradske, moskovske i odesanske gradjane, potičuć ih na pobunu proti svom zakonitom vladaru, hoteć tim strovaliti vladajuću dinastiju, te osnovati na razmjernih pustarah ruskih novu socialističku republiku. Ovako se tumače strahoviti oni požari, kojim bijahu njeki ruski gradovi žalostno pozorište.

Ovo tumačenje može biti istinito, nu u toliko u koliko se namjere prieteće grozeće onih požarah pripisuju bjeguncu Herzenu, Bakuninu i Ogarevu, koji su zagrlili svom silom slobodu puka, radi nje mnogo trpjeli, te baš s toga mrze vladu petrogradsku. Nu ovo se nemože tvrditi, jer se neda tvrditi, da bi oni hotjeli poticati na požare uništavajuće ubogim imovinu dobro znajući, da si tim nemogu steći simpatije naroda, a bez te nije moguće osnovati republike. Ovo smi-

*) Ovaj članak preveden iz talijanskoga u Trsta izlazećega političkoga lista „Il Tempo“ priobćujemo, da i naš sviet vidi i čuje kako drugi misle i govore o sjevernom gorostasu, koji je evo prošlog mjeseca slavio svoj tisućgodišnji život.

Digitized by Google

sliti upravo je tako nespretno, kako što bi bilo nespretno; da tko hoteć naložiti vatru, uzme na nju vodu lievati.

Mi medjutim mislimo, da ako je i zloba podmetnula silnu vatru u ruskih gradovih, — što bi moglo lasno biti — pa ako se imade ta zloba pripisati kojoj političkoj stranki, to bi ju valja prije pripisati natražnjakom, o kojih znademo da su neprijatelji caru i njegovim reformam, i koji žele, da on odstupi, kao što se to već jednom u Rusiji pod Aleksandrom I. sgodilo, koji gonjen ponosnom aristokracijom i despotičkimi svojimi saveznici pritisnuo što čvršće jaram svojim narodom, koji ga i osjete u podpunoj njegovoj težkoći. A tim lasnje moglo dati povod tim požarom natražnjačka stranka, budući se uvjerila, kako njezine težnje sve jače propadaju i budući je znala, da bi mogla s kakova obćenita pokreta korist crpiti; — nije dakle nevjerojatno, da je bacila plamen na liepi Petrov grad. Mogla je napokon natražnjačka stranka to učiniti, jer se valjda nadala, da će car prestrašen s goropadnoga učinka svojih reformah sried radnje sve prekinuti, te odrinuti od sebe stranku naprednu, koju je obljubio, a prigrliti opet natražnjačku.

Mi znamo, da ovaki prevejani politički redarstvenici, hoteć svakako cilj svoj postići, služe se i obsjenom, da zavedu puk, nebi li se ustao, odpao i pobunio, strašeć tim vladare prividnimi obsjenami i simulirajuć njekakov slobodoumni sistem, gledeć, nebi li opet vladare sklonuli, da svojim narodom začepe usta i okuju tielo.

Osvršuć se na izkustvo i znanje vadjeno iz historije, moramo zbilja dvojiti, nije li natražnjačka stranka podmitala ruske požare; jer, ako se ona za čas i pokorava višjoj volji, opet snuje potajno osnove i pripravlja oružje za novu pobjedu. Aleksandro II. osvrnuv se na svoj narod, opazi ga, gdje plače te ga smjerno ali i pouzdano moli za pomoć. Proplače car, te obeća narodu pomoći, obeća narod braniti.

A on i ovo može, jer iduć neprestano putem, kojim se otisnuo, odbija svakoga odriešito, koji bi se usudio zapriečivati njegovim blagotvornim namjeram. On to može, jer ga cieli sviet na to spominje, jer ga namamila velika ideja, da preporodi narod, kojega dosele nemili absolutizam pritisnuo bio do nieme živine. On će to učiniti, nadamo se, jer je to u njegovom interesu, kao takodjer i interesu njegova naroda; u interesu njegovom, jer će morati evo u ovih mnogobrojnih spletkah evropejskih silah posredovati, a tu će mu dobro doći silna materijalna pomoć, koju će mu naobražena Rusija pružiti moći.

Glas ratoborca.

Dužnost mi je sveta;
Da slobodu branim,
Da u grudma vjernost
Obilića hranim.
Da junački svagda,
Svomu rodu služim . . .
Okićeni vienac
Slave da mu pružim.
Dužnost mi je sveta:
Da s' latim handžara;
Da zapovjed' slušam
Svoga gospodara.
Da pribavim šaru
I puščani prah.
Da nebude mene
Na bojištu strah
Dužnost mi je sveta:
Da se hrabro bijem;
Da s' ne kao šuša
Po budjaci krijem.
Da nebudem sužni
Ja dušmana rob . . .
Pa ma našo odma
Na bojištu grob.

Gj. Jovanović.

OKO DJEVIČINO

Gle, danica zviezda krasna
Kako trepti o pô neba,
Pod danicom voda jasna
Od radosti se koleba.

Raduje se, širi krila,
Skladno pljuska, tiho šušta,
Kad se zviezde svietlost mila
U krioce bistro spušta. —

Gle djevicu crnooku,
Kadno svrati pogled smieli
Nebu jasnu i visoku,
Sve se nebo razveseli;

I vidiku na bezkrajnom
Zviezda ljubve se upali,
U tom žaru divnom sjajnom
Djeve oko se zrcali.

Drago svietu nizokomu
Gledat lice daničino,
Draže nebu visokomu
Motrit oko djevičino.

A. Šenoa.

KOPRENA.

(Po Mirza Šaffy-u).

Skin' koprenu dušo, nekrivaj mi lica,
Nekriva ga kitna na polju ružica;
Što Bog te nestvori put cvieća krasna,
Da svietu si dika i ljepota jasna;
Što stvori svu liepost i čare ljuvene,
Da neznana oku u zabiti vene?

Skin' koprenu dušo, nek sviet ovaj zrije,
Da ravne po svietu djevojke nije;
Daj oko, da žarko ljubavi plane,
Da rumeni posmieh na usnama svane,
Da krije divotu tvojih milina',
Koprenicom crnom noćca jedina.

Skin' koprenu dušo, a zasjaj put dana,
Ne čuva mi takve ni harem Sultana;
O nikada cvilena žena otoči
Tak bistre velike miline oči:
Pomoli mi zviezde, skin koprenu veće,
Na slavu si sebi, a svietu od sreće.

A. Šenoa.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. listopada.

Štogod dodje pod velemožno žezlo vladajuće mode, za tim teži svatko i nehotice neodoljivom silom. Kad su naši veleliepi hodnici — trotoiri — po Jelačićevu trgu na mjesto hrapavog taraca, postavljeni bili, to je sav Zagreb onamo hrlio, da se po ravnimi pločami prošeće; al za čas se promieni taj korzo u dugačku ilišku promenadu.

Nije dugo postojalo vrieme, pa su opet stari Žvierci sa novo stvorenom promenadom osvojili sav zagrebački „fashionable“ sviet — a šta zatim? — zatim oživotvoriše šetalište u krasnoj tuškanečkoj dolini „Sofijin put“ koj je pun naravne ljepote, da se ga malo i veliko nemogaše dosta nasititi. Pa sve to i gizdavi perivoj u Maksimir-Jurjavesi postaše osamljeno, zapušteno, jer — variatio delectat — danas je u modi — kolodvor, željeznica, vlak, parovoz itd.

To je danas onaj zanimivi djelatelj u obće i koga god upitaš — kuda? — to će skoro svaki odgovoriti — k kolodvoru. Al nije ni čuda, da sve onamo hrli tim više, kad smo evo skoro godinu danah u Zagrebu lišeni svih zabavah, kojimi se diče ini veći gradovi. Muzike se nečuje u nas već odavna nikakve, osim na „Exercier-Platzu,“ kazališta neimamo jošte, — Soiréeah i zabavah je nesloga dvoranska utamanila. — Nigdje ni za liek nikakva javna vesela života. Naravno je dakle, da se u ovo preliepo jesensko vrieme svatko žuri prošetat se onamo, gdje parovoz žvižda i suklja oblake debela dima, gdje romataju oriaški kotači po gvozdenoj kolomiji i stenju težka kola puna još težjeg tereta, gdje se otvara novi u nas nepoznati život.

Najzanimiviji čas je dakako došastje i odlazak vlaka, kojim se putuje.

Kad je prije 14 danah govor bio, da naši dostavnici po 5 putih na nedjelju prazni dolaze iz Siska, mislilo se, da će tu biti slabo kad puni vagoni, s toga se danas svatko divi neslućenoj množini putnikah i silnom provozu robe. Kod kase jedva može da odoli jedan prodavalac biljetah onoj množini putnikah u Zaprešić, Trst, Brežce, Beč, Krško, Ljubljanu itd. te se već govori, da će družtvo do skora velikih promjenah u svemu učiniti, naime pako, da će biti dva peneznika, posebna 2 vlaka na dan za poštu i osobe, da će pokriti dvorište, gdje putnici ulaze itd.

Toj navali se nije ravnateljstvo nadalo; jer nije nitko računao da će svaki dan po 8 do 10 Trainah po 20-34 kolah kroz Zagreb preletiti. Kolodvor još nije posve gotov, nu razsvietljenje je podpuno uvedeno i gostionik iz Rogatca jur provizorno „Restauraciju“ preuzeo. Na svih stranah glavne zgrade uzidana su slova iz lievanog gvoždja „Zagreb“ —

— (Dopis iz Samobora). Čega li čovjek jošte nedoživi?! Svačega! Opet su se nam pojavile dvie istotečnice, koje se doduše nemogu nikada sastati, ali ih nestati mora svakako bilo kad mu drago! Zagrebačka pogibelj i samoborski Afrikanci, glasoviti u vojsci francuzkoj pod imenom Zuavah, tom samo razlikom, što je prva jednolika, a druga u rodu s djetetom, to su ti nove istotečnice. Njeka zagrebačka gospoja, pridjevkom N . . N . . roda i stališa visoka, a pameti tridesetogodišnjega Babilonca ili Beotjana ustraši se do zla Boga, čuvši, da joj kćerka za godinu danah naučila, kako imade rieč „jelen“ u petom padežu jednobroja, pa poviče: ne za Boga samo u tu školu, gdje se uči sve hrvatski, inače mi nebude diete za salone, promenade i kokete. Bolje, da mi ide onamo, gdje će upiti koju tu kap milozvučne „deutsche Sprache,“ bez koje danas niti do zagrebačkoga kolodvora, oko kojega brunči kô roj pčelah u boju s rojem osinah. Nam treba novoga kroja, novoga hoda i novoga puta. Ta niti ja nisam učila taj novi hrvatski jezik, pa sam ipak dotle dotjerala, da mogu govoriti sa svakim Hrvatom. Ej, da bi bilo sve zlato kô što nije — bogata li cigana! Iz svake iskre poskočivše s njegova nakovala, liepa li mu dukata! Da bi bile sve Hrvatice, koje se takvimi grade, zlo po nas.

Neznati niti izgovoriti rieči „Hrvatica“ niti biti krvi hrvatske, pa si ju još prisvajati, jeste upravo smiešno, kô što bi smiešno bilo i ono, kad bi magare zakokodakalo, a kokot zaiao. — Nesretna li je godina u kojoj sve samo od sebe dolazi; gladni li vuci, koji čekaju, dok se brave samo ponudi. Čudno je to, da i toj gospoji, kojoj inače sve samo dolazi, nije došlo i to, da bi znala barem slovce hrvatsko pošteno izgovoriti. Četrdeset godinah prevaliti, pa niti toga nedočekati — vajme žalosti! Mi nećemo, a nemožemo na takvo duvanje natražnjačko drugčije, već „nebilo traga ni tebi ni tvojoj kćeri.“ — Samo tudje — jer je ljepše — to je opet samoborski Generalmarsch. U Samoboru zavladala nova moda! Duga — duga haljina tja do petah; njekakva šarasta kapica s četverouglastom sjenkom, hlače oko košćicah, da ih jedva navučeš, oko koljena gotova vreća, a oko kukovah goleme stege. — To je, vele, ljepše i praktičnije od prostoga i uvjeke istoga, te opet istoga hrvatskoga! — Bene! I tudjemu čast! Ali čujder ovo: tudje poštuj, a svojim se dići! Pitamo mi, da li hrvatski nož što svietliji u tudjih koricah? — da li je Hrvat samoborski što ljepši i vredniji, kad se odjene haljinom do petah, pokrije pomraženim vrganjem te utisne ruke u džepove, skrojene na trbuhu, a prezire svoj liepi i od vjekovah ukusom bogati kroj? A tako neznaš, da li je takav momčić, tako sjajno i ukusno odjeven, poljski židov, ili pak afrikanski sjevernjak.

Mala interpelacija.

Istom smo ovih danah primili „Vienčić od I. Sundečića, u kom smo čitali medju inimi opazkami takodjer i ovu (11.) tičuću se „Molitve jugoslavenskoga rodoljuba.“

„Ja sam sačinio ovu molitvu kad sam u „Naše gore listu“ od ove iste godine pročitao onu „Molitvu hrvatskog rodoljuba,“ koja mi se vrlo sebična učinila, i koja je više kadra da razdraži strasti, nego da uzajemnosti našoj na korist bude. — “

Uslied toga bi mi ovim liepo zamolili gospod. Sundečića, da nam on to nješto jasnije raztumači, što on u Molitvi hrv. rod. „vrlo sebična“ nalazi i kako da je kadra razdražiti strasti ona čedna želja, da naime hrvatski narod svoje vragove satare — da pravo svoje krune spasi — da mu se vrate časi slobode — da u njemu prestane jal i odmetničtvo — da mu novo sunce sine — da mu roda sreću ništa već nezgrozi — da ga neka Bog ravna i napred vodi itd., te kojemu Slavjaninu da to sve smeta glede uzajemnosti naše?

Budući da mi neživimo više u ono prvobitno idealističko doba, kad no tumarasmo po tmini i gradismo kule po zraku, nego se nalazimo danas na pozitivnom historičkom temelju, nadahnuti zrielijimi nazori, to nas nemože nipošto smesti u ničem, ako se osim nas i ostale grane našega naroda u duhu kriepe, te u svemu dobru napreduju — dapače se svaki Hrvat raduje takovu napredku.

To je što želimo, da nam se razjasni; jer bi morali inače držati onu opazku za netemeljitu.

Književnost.

— „Zvonimir kralj hrvatski“ drama u 5 činah od J. Subotića, nalazi se pod tiskom u tiskarni g. A. Jakića.

Ova drama stekla je prvu, za dramatička djela razpisanu nagradu od hrvatskoga kazališnoga odbora; ovo djelo, kako čujemo, odlikuje se ne samo svojom dramatičkom vrlinom, nego i tim, što je crpljeno iz same povjestne dobe hrvatskoga naroda i države, za vladanja svojih narodnih kraljevah iz hrvatske krvi. Mislimo dakle, da nije suvišno, ako već sada pozornosti hrvatskih rodoljubah to djelo preporučismo.

— Iz tiskarne Jakićeve izašle su i u knjižari istoga prodavaju se sliedeće knjige: „Njekoliko spisah o pučkoj zadrugi u Hrvatskoj i Slavoniji“ napisao H. A. F. Ciena 50 novč. „Trnule“ pjesme od Lj. Vukotinovića. Ciena 60 novč.

— „Pravnik“ list za pravne i državne znanosti, izlazi subotom svakoga tjedna na Rieci pod uredničtvom izdavatelja gosp. Mariana Derenčina i stoji na cielu godinu poštom 6 for.

— „Dragoljub“ koledar za god. 1863. — G. Dragutin Albrecht, vlastnik knjigotiskarne i litografičkoga zavoda, razposlao je na Miholje prospekt svoga koledara „Dragoljuba“ (tečaj II.) za

Digitized by Google

g. 1863., koj će koncem listopada gotov biti i pozivlje domorodno obćinstvo na predbrajanje. Uredio ga je mladi literat g. Gjuro St. Deželić.

Svaštice.

Dr. Miklošić dao je svoju ostavku kao škriptor c. k. dvorske knjižnice, budući da je odviš obterećen poslovi kô profesor slavjanske filologije, ko Reichsrath i spisatelj, s toga će biti izpražnjeno mjesto slaviste kod c. k. Biblioteke.

— God. 1860. bijaše na čitavoj zemlji 20,000 miljah munjevitih brzojavah, bez podmorskih žicah — što bi četiri krat sav zemljokrug opasalo. Željeznicah bje god. 1860. gotovih 12,500 miljah. Prvi narod u pomorskoj sili — Amerikanci posjeduju najviše prugah; za njimi dolaze Englezi, Francezi i Njemci. Sve željezničke pruge dosegle bi dva krat okolo ciele zemlje.

— Katolicizam broji po najnovijoj štatistici 1007 biskupijah i to, u Europi 681. u Aziji 128. u Africi 29. u Americi 146. i 23. u Oceaniji.

— Njeki Englez Boyd izradio je osnovu za stalni most prieko kanala iz Francezke u Englezku, medju Calais-om i Boulogne-om na Dover. Širina zalieva iznaša tamo 18. englezkih miljah, a najveća dubljina móra mjeri 186, stopah. 160. stupovah u daljini od 75 hvatih, imali bi nositi taj most a na svakom stupu bi imao doći okrugao toranj od 100 stopah širine i 500 visine, nalik konstrukciji londonskoga mosta „Britania Bridge.“ U noći bi se morali razsvietliti plinom svi tornjevi a u vrieme oluje i magle upotriebio bi se električki aparat radi pozornosti brodarah.

— Novi Židovski grad „Zion.“ Njeki Rabin iz Jerusolima po imenu Jakov Soffia — kako se sam proglašuje u englezkih novinah, sabira po svietu novacah, da se sazida na briegu „Zionu“ novi Jerusolim. — —

— Iz zapisnika treće sjednice (10 rujna o. g.) velike skupštine njemačkih gospodarah u Weimaru. — Odmah s početka treće sjednice progovori Garnier Pagés, njegdašnji član privremene vlade u Parizu i pozove članove kongresa na veliki medjunarodni sastanak, dne 21 rujna u Bruxelles, u svrhu unapredjenja družtvenih znanostih. On veli, da si je opredielio zadaću pozvati njemačke gospodare u kongres samo zato — da se za jedini cilj svega njegova djelovanja — za svetu stvar čovječanskoga napredka i sreće njegove dogovore.

Kongres je naumio staviti na dnevni red pitanje o stalnoj vojsci. On se tvrdo nada, da će doći vrieme, kada nebude ine stalne vojske — do članovah civilizatornih skupštinah i da nebude drugih bojištah — osim na polju prosvjete —. jer, veli, da stalna vojska nije ništa drugo nego orudje u rukuh samovolje. Kod stalne vojske mora se silni trošak u narodu razporezati a da nestoji vojska bez posla — treba da se pobrine za posao, treba da se svadje goje, pa ako ih neima, a ono treba, da se traže, ma bilo tja u Meksiku. Narod je niem; jer neima gdje da progovori. I u nas Francezah ima vojske — nu narod tuguje da mora u stvarih, što ga nepeku — slieditи barjak svoj, ma i neznajuć pravo zašto. Jedino čuvstvo za poštenjem, što no je skopčano sa zastavom slave, nuka ga da prolieva krvi i da si želi uspjeh — s kojim se neslaže itd.

Smješice.

* Njeki pristar gospodin oženi se tada njegda sa djevojkom od 26. godinah, koja bijaše dulje vremena kod njega gazdaricom.

Njemu se htjede pristojne drugarice i dvoriteljice i ništa dalje — pa očekivaše od nje tim većma svu odanost i vjernost — dočim joj je obećao, poslje smrti sav svoj dosta liepi imetak.

Starac nije obično polazio zabavališta mladjih ljudih, nu ipak bi rado gledao iz daleka njihove vesele sastanke. Jednoč dodje, nedaleko od kuće si u njeko zabavno mjesto, gdje nedolaziše baš vestalinske djevice. Tu sjedne i zazove čašu vina, zapali si smotku i gleda — šta? — Ej, to nije moguće! — gleda tamo na strani uz jednog gospodina sjedeću suprugu svoju! — Ali, mogle bi ga stare oči prevariti, pa bi treba, da ide bliže, da se osvjedoči; nu škandala činiti nedopušta mu dostojanstvo njegvo, a probudjena ljubomornost neda mu mira, te s toga ustane i ode naglo kući da vidi, jeli bi to ikada moguće bilo.

U svoju sobu mora da ide kroz spavaonicu svoje supruge, ai šta će ona reći, da ju tako kasno bantuje? — Eh, misli si, ja idem, pa nikom ništa, ta sam ja gospodar u kući. Lagano unidje i nažge svieću . . . . i — odahne se umiren. Gospoja mu leži u postelji i spava mirno ko janje. Zatim ugasi svieću izidje tihano i vrati se na staro mjesto, da se okriepi od pretrpljene brige a — takodjer radi osobite sličnosti. — Ugleda on opet istu osobu — „Bogami, ipak je ona!“ šta će sada? — On ide bliže i čini, da ga bi morala opaziti, nu ona je tako u sladkom razgovoru sa svojim kavalirom, da niti što drugo vidi niti čuje a — gospa mu je u postelji; ta vidio ju je svojima očima!! — I opet se vrati da se podpuno osviedoći, siromah izmučen žuri se u sobu mile si žene, užge svieću i — gle, leži ko i prije u duboku snu — jeli to moguće! „Luizo!“ poviće i pristupi da ju probudi al za Boga što je ti? papirna glava, obućena u noćnu kapu njegove drage Luize! — Oj nevjero, nigdje te nebilo!

(Zecevi i žabe). Sastali se na zbor zecevi, pa se dogovore; da im svima valja poskakati u vodu i potopiti se; kad im je život prava nevolja i neprekidan strah. Rekoše: „mi zecevi moramo se bojati svakoga i svašta, a nas se neboji nitko.“

Vodja potrči do bližnje vode, a sva družina za njim. Kad dodjoše na obalu, sustavi se vodja iznenada i okrene ovako govoriti: „evo braćo! dosudismo svi junački poginuti i nadalje netrpiti strah od svakoga; ali, istom što ja amo stigo do vode, uplaši se mene siaset božji žabah; te sve do vražje od velikoga straha poskakaše u vodu. Vidite dakle! da bismo griešili, kad bismo i nadalje mislili; da se nas nitko neboji.“

„Svaka hrdja ima kukavicu veću i od sebe a i to je istina, da: koga mrzi ljubiti, veli: „bole me usta.“

Cienik za putnike na željeznici.

	milje	Red 1. for.	Red 1. nv.	Red 2. for.	Red 2. nv.	Red 3. for.	Red 3. nv.
[illegible]	2	—	86	—	65	—	45
„ „ „ [illegible]nik	4⅝	1	94	1	46	—	97
„ „ „ [illegible]	7	3	2	2	27	1	51
„ „ „ [illegible]prešić	2	—	86	—	65	—	45
„ „ „ [illegible]rešće	4⅝	1	94	1	46	—	97
„ „ „ Videm-Krško	5⅜	2	38	1	79	1	19
„ „ „ Liberce	6	2	59	1	94	1	30
„ „ „ Sevnicu	8	3	48	2	59	1	73
„ „ „ Zidani most	10	4	52	3	24	2	16
„ „ „ Ljubljanu	18	7	78	5	83	3	89
„ „ „ Trst	7⅝	16	20	12	16	8	10
„ „ „ Goricu istr.	40	17	28	12	96	8	64
„ „ „ Udinu	44⅝	19	22	14	42	9	61
„ „ „ Mletke	62	26	78	20	9	13	30
„ „ „ Tüfer	11	4	75	3	56	2	38
„ „ „ Celj	13⅝	5	83	4	38	2	92
„ „ „ Maribor	22⅝	9	72	7	30	4	86
„ „ „ Optuj	32⅝	9	72	7	30	4	86
„ „ „ Gradac	31	13	31	10	4	6	70
„ „ „ Beč	61	26	35	19	76	13	18
„ „ „ Čakovac	28	12	10	9	7	6	5
„ „ „ Veliku Kanižu	34¾	14	90	11	18	7	45
„ „ „ Budim	64	27	65	20	74	13	82

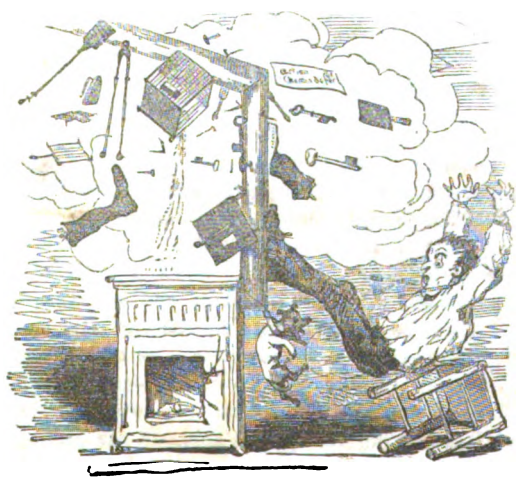

Na ovoj slici opazit je izvanredan upliv groma, koj je puko u ciev jedne peći. Munjevita sila te ošinute cievi bijaše toli žestoka, da je sve — štogod se slučajno željeznog u sobi nalazilo — na se povukla. Evo vidimo, da ne samo čavli, ključevi itd. neodoljivo lete onamo, nego i gvozdena karika na pasjem vratu i podkovane čižme nesretnoga poete priljepiše se na ciev, uslied česa je siromah došo u nepovoljni položaj i do velike neprilike. To se je dogodilo prošlog ljeta u Berlinu, — tako se veli; zaisto čudnovate stvari!

Eugen Stojanović u Budimu izdat će do skora narodnu četvorku (Quadrille) pod naslovom „Cetinjka“ sastavljenu za glasovir iz najljepših narodnih melodijah. Ciena će joj biti 80 nov. a. v. a čist prihod namienjen je braći Crno-gorskoj. Predbrojenje prima izdavatelj sám u Budimu na Tabanu br. 574.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 30. U Zagrebu 25. listopada 1862. **Tečaj II.**

NAHOD.

Vino pilo trideset hajdukah
A medj njimi mladi Brdariću,
Pa im reče harambaša Mujo:
„Braćo moja a drugovi moji
Evo zadnje zapismo sad novce
Treba nama odklen blaga steći
Svaki nješto pripomogo družtvo
Sam još mladi Brdariću nije
Taj se nahod jošte puške boji
Sad mu vrieme. da nas pripomogne.“

Pa im mladi preko srca reče,
„Nahod bio puške se nebojim
Ja ću družtvu pribaviti blaga!“
Pa zaskoči skoka junačkoga
Časom spade u polje zeleno
Pa se muče kroz lugove vuče
Dokle noćca pritisne zemljicu.

Kada bilo noći u ponoći
Iz ložišta Brdariću sadje
Pa se noćju do kule dovuče
A do kule bogata Krašića
Pa on kuca halkom na vratima
„Tko si božji u to noćno vrieme?“
„„Putnik jesam iz daleka svieta
Tamna noć me u tudjini stignù!
Konaka mi podaj, koru hljeba.““

A vrata se časkom otvorila
„Jeli junak u dvorima Krašić?“
Pa mu djeca odvratila rieči:
„Nije babe u dvorovim našeg
Odtišo je u krajinu bližnju
Nema njega do biela dana! —

Starica mu donijela hljeba,
Jede hajduk iz rukuh ga djeci
Ali djeci hvale nepodaje,
Širom sobe oči mu se veru.

Kad se hljeba ponajede hajduk
Skoči junak na noge lagane
Sa tijela kabanicu strese
Pa uzima brijedkinju ćordu:
„Novac babo il se Bogu moli!“
U majke se djeca posakrila
Ali hajduk medj Turcima rasó
Tamnom lučju maća bljesak sjevnù
Nit nepisnu nit nevrisnu što god
Po podu se razlijala krvca
Nit nepisnu nit nevrisnu što god —
„Novac babo, pa se Bogu moli
Tmastom lučju noža bljesak sjevnu
Krv se proli, tamna lućca sjevnu
„Krst na ruci, proklet vjekom budi!“

Čeka družba u mehani pjanoj
Nit što pije, niti o čem sbori
Svaki hajduk preda sebe gledje
Svaki hajduk čeka Brdarića,
Već i svjetlo probijati stalo
Pa im reče harambaša Mujo:
„Treba gledat, već se svjetlo hvaća
Gdje nam nahod Brdariću mladi.“

Pa se družba podignula zorom
Pravo pošla Krašićevu dvoru
Na dvoru su otvorena vrata.
Prvi ušo harambaša Mujo —
Nu to čudo: o starice vratu
Mlad ti junak neveseo visi
Pa ju ljubi u bliedo lice
„Odtlen hrdjo — ubio sam majku!“
To izusti pa dušicu pusti. **Š.**

TUDJE SPLETKE.

(Nadalje).

Franjka se namrgodi ljuto, slušajuć da brat ovako govori, ali se neizpravi ništa, no pobolje uvrieži se u njoj jal i nastojaše sve proganjati, što joj blizo dospje. Ovako uredjena odluči se, da — za Visokovića, a nepomisli ona, kao ni oni drugi, da bi im se mogli računi pomesti. —

A što i kako nakani Visković? čemu se odluči iza

Digitized by Google

prvoga pohoda u Hochmuta? — Poslie kako on ostavi liekarov stan, uputi se u pisarnu uzdahnuv iz duboke grudi; žurno koracajuć, strese njeki put glavom, veleć: „Jok, jok, iz toga brašna nebude hljeba! ma upravo su nakanili da me smame, ali valaj neće! — Ta kuda bi mi oči, da zamienim ljer s koprivom; ružni pupolj pun mirisa i dražesti sa trnom — ljubičice moja, neiztjera tebe nitko iz vjernog srca moga, dok bude i jedna žila u njemu udarala.“

U pisarni ga navijaše kapetan na sve strane, pitaše i natucaše, nebi li što rekao o svojoj nakani s Hochmutovom; ali on šuti te šuti i marljivo obavlja svoje poslove. Staše ga liečnik pozivati na ručke, objede, večere, ali triezan momak prime i neprime poziv, uklanja se što više liečnikovu stanu i nenapominje što o Franjki; kapetan ga pritiskaše, da se ženi, a on kaže: da će ta stvar zriela razmišljavanja. U to minu jesen i primakne se doba jesenskog pirovanja. Mnogi snubiše i sabiraše svatove. Hochmutovi i Feilmanovi izgledahu, očekivahu i razgovarahu medjusobno, što će Visoković, ali on niti nespominje o ženitbi.

Bio je on jednom u prijateljskom razgovoru u Nesretića, zapitao njegovu unuku, ali mu će starac ovako: „Pričekaj sinko do godine; Stana je još diete, a ti na neizvjestnu — u našega komšije Turčina neima vjere, — a Italija proždire neprestano najbolje naše momke. Tebe dopadne otići na vojsku, pa eto Stane, netom obljubljene opet udovicom; s toga se primiri još za godinu danah, pa ćemo tada što Bog dade i sreća junačka.“ Tomu nemogaše Visoković prigovoriti, već se strpi mužestveno.

Do mala će božićni blagdani; liečnik, koj još nebezufa dobiti Visokovića u rodbinstvo svoje, pozove njega i Feilmana, da s njim blaguju ove dane; ali pokloniv mu se zahvalno, veli Visoković: da nemože prestupiti hrvatskog davnog običaja i blagovati takove svetce izvan svoje kuće. —

Vidiv, da im se upravo otimlje, odustanu odsele prizivati ga; tim marljivije stanu sada motriti ga i vrebati na njega, nebi li mu u trag ušli, kod kakove ljube, veleć medju se: da nemože biti drugo, no da ima ljubu i s te se otimlje ponudjenoj mu Franjki. Dugo nepostoji vrieme i njihova se uistini slutnja.

Dodje pokladno doba i s njim vrieme pirovanja: Njeki rodjak Visokovićev, ženiše sina iz rodbine Nesretićeve i tu bješe prilika, opaziti ljubav stražmeštrovu za Stanu.

Čim to vidje kapetan, reče posve mirno svojoj sestri Tonki: „Toga nam se valja okrstiti; Stana je ljepota, da joj na daleko i široko neima druge, pa Visoković, te lje neiznevjeri.“ — Franjka udari u plač i mal nezdvoji, veleć: da za nju nije Bog stvorio drugoga.

Tonka ju sažali i uvidi ujedno, da neima ni za nju mjesta, dok se Franjka nesmiesti. Stanu razmišljavati i hitroumna Tonka smisliv sve misli u jednu, udari dlanom o dlan i podvikne: „Primiri se Franjko, jednu ćemo izvesti i Visoković je tvoj! Kuda ti brat?“

Sada povuku liečnika u svoju osnovu, koj stane razmišljavati i otezati svojim privoljenjem; ali nagovaranje, suze i molbe djevojakah, uza to osvjedočenje, da nestigne nijedno od njih svoje svrhe, odluči ga konačno; svakako prepusti Tonki glavnu ulogu, a on si pridrži samo posluživanje. Takodjer im reče, da im je to poduzeće na daleko osnorano, na što ga zavrne Tonka, veleć: „Ako je daleko, a ono je sigurno; čekamo jur toli dugo, pa nas neće ni ono kakove pol godine ubiti.“ Kod toga ostane i opet se razvedri Franjkino obzorje.

Feilman zaboravi na Visokovićevu ženitbu; liečnik prestane pozivati ga na objede i večere, a on zahvali na tiho Bogu, što su se ga prošli svojim nasiljavanjem. U to stignu opet glasovi iz pobunjene Italije i novaci budu vježbani za polaz onamo. Komšija Turčin nemaknu se i krajina se neimaše odtuda ništa bojati. Proljećem stajahu krajišnici pod barjakom.

Na polaz u Talijansku spremahu se voljno; a što uzrok tomu? — Našlo bi se ih više — nu mi ćemo samo jednoga napomenut i taj jedan jest, da imadu izgled na avanciranja, koj im mračan, čameć na domu, i bijuć se hajduci bosanskimi po kordunu. Ovakovim polazom radovahu se ipak po najbolje stražmeštri, koji redko na domu, nu na vojsci češće avancirahu; nje mogaše izvanredna hrabrost bez svake protekcije — uzvisiti, premda bi izvanredna hrabrost većom strani samo i uspomenim novcem — nagradjena.

Visokovič se radovaše ovomu polazu; njemu se otvaraše široko polje radnje, a uz ovu dobitak. Uzdajuć se u svoju valjanost, vidi se on jur u duhu ovjenčanim lovorikom slave sa zlatnim Porte-epéeom najmanje poručničkom časti nagradjenim, srce mu uzkuca od radosti, govoreć Nesretićem i Stanom o svojoj slavnoj budućnosti; vriedni starina stisnu mu šuteć ruku, a Stana mu se privije junačkoj grudi, sluteć jur u napred blaženstvo ono, što će uživati povratkom njegovim na ljubećem srcu.

Vojnici budu razgledani i koji bijaše za polaz odredjeni izazvani imenom; ali kao da ga grom iz vedra neba udari, stajaše Visoković probliedeo ustubočen, kad mu reče pukovnik: „A ti moj sinko ostaneš kod kuće; valjanih momakah treba i na domu; budi pametan i gledaj se sporazumiti svojim kapetanom, a zlatan Porte-epée ti neuzmanjka do skora.“

Dalje nitko ni rieči, a Visoković se prosti svojimi prijatelji tužnim srcem, punim slutnjah s kobne budućnosti svoje. Sviranje bojnih poputnicah, kojim ostavljahu krajišnici svoj dom, oriše se na daleko; ali i na daleko čulo se kukanje i jaukanje pratećih ih ženah, djece, majkah i rodjakah. — I Visoković podje uz nje; i čim se svi već raziđu i odlazećih buka razlegala se onkraj briegovah stane duboko ganjen prisluškujuć za njimi; mrki oblak zastre mu dosele vedro čelo, a oko mu se ovlaži; srce mal da mu nepuće od težkog jada. Da ga mine neobično to stanje duše i srca svrati se Nesretiću, koj bolujuć, nemogaše pratiti polazeće. Sjedne mu momak uz krevet, a stana se osloni bolestniku o uzglavje. Starac opazio udilj u oku momkovu, kako mu je na duši; nerekav ništa, stisnu mu desnicu i dugo ga motriše; onaj uzdahnuv, reče: „Djede da li bi mogao znati, čije to maslo, da me pridržaše na domu?“ — „Eh primiri se sinko! oni navijaju na sve strane i misle, ako neće ovako, a ono će onako; — a biti će, da im je osveta s tvoga nehajenja za nje. Neka im ga Bog vidi to djelo njihovo! — Sva trojica u jednu tikvu pušu; sva trojica su tudja u našoj krajini i nije im do nas krajišnikah stalo, izim kad je na vlastitu korist . . . Da nepoznajem tvoje težnje, bih se radovao, što te pridržaše na domu. Evo mene slaba i nemoćna i da nestane mene, a tebe neima na domu, velike sirote moje Stane!“

Digitized by Google

Te rieči razžale Stanu, grko zaplače i zagrliv glavu djedovu, zavapi: „Djede mileni, neodlazi mi ti još sa ovog svieta; ta neima tada veće sirote od mene! Čačka mi izsjekoše Turci, a majku nemila smrt uze prerano; Stevu dignu na kordun, pa eto me jadnice ostavljene bez ikoga do milog Boga.“ Tu uzjeca žestoko, da i Visoković i onako uzbunjen u srcu, suze prolije; on skoči na noge junačke, zagrli si momu i reče: „Neboj mi se ružo mirisna, sunce moje neplači! ako su ljudi nepravedni, nije Bog i on te neće zapustiti! ako me i dignu na kordun, nebojim se plašivicah turskih; nu je meni biti na oprezu od otrovnih zmijah, koje gmaze oko mene, prieteći mi otrovom svojim. — Ti si diete krajiško, pa ako i mlada, znadeš kako nam valja snašati tužnu sudbinu. — S toga neplači već sada, nekvari sjajnost oka tvoga, nebliedi mi rumena lišca! evo ti još tvog Steve; i kad ti njega nestane, dosta će ti biti tada plakati s tužne kobi tvoje.“

Uzajemno se utješi ovo troje sada i Visoković se zakune ljubi svojoj: ako joj danas djeda nestane, da ju on pod svoju zaštitu uzme, dogodilo se s njim što i kako bilo; ili mu sinulo sunce sa visoka, ili mu se otvori tamni ponor. —

Kada on u pisarnu, motrio ga kapetan sa svih stranah; mužestveno i tiho ponašanje njegovo osvjedoči ga, da je viteški muž i ako ga kadšto zamišljena našao, pripisao to velikim poslovom, što ih imaše momak obavljati.

Osvanu vedar i vruć Petrovdan. Sa svih stranah vrvijahu staze i putevi s hodočastnici, koji se digoše sv. Petru na sbor; staro i mlado, mužko i žensko svečano zaodjeveno, žuriše se što prije stignuti na mjesto.

Djevojke, krasan cviet krajiški, dražestne vile onih gorah i planinah, crvenimi svojimi kapami pokríte, a vitke vrate i djevojačka njedra raznim gjerdanom, a mnoge i dukati nakitjene; svjetle kose napletene sa novčići kojekakvimi, koracahu čedno uz svoje starije ili u družtvu budi rodjakah ili komšijah; a žene, ove majke čilih vojnah, hrabrih junakah i boriteljah za kralja svoga — idjahu, mnoge uz svoga vojna — a veća strana, kojim bijahu udaljeni u stranoj Talijanskoj njihovi drugovi, sjetne, nevesele, uz sieke, kume, strine, vodeć si sinčića za desnicu ruku i spominjuć udaljena druga, koj Bog znade kako! boravi u talijanskoj zemlji, da li kuka ili pjeva? —

Sunce već izrana žeglo i omaran bio dan. Iz jedne gomile ovih hodočastnikah, obazre se jedna djevojka, prišaptne si nješto drugaricam i sve malo da nestanu obazrivajući se tragom. Ali bilo i vriedno obazriti se! jerbo iza njih tonu izmedju visoke raži Nesretić sa Stanom, vodeć ju za desnicu nježnu, i pazeć ju kao zenicu ostarjela oka svoga. Samcato hoda ovo dvoje, niti se čuje žamor njihova razgovora, niti jim sjeva radost i zadovoljstvo sa obrazah; šuteć i zamišljeno hoda oboje. Stanina crvenkapa obšivena je pozlatjenim šeritom i dolikuje krasnom crnomanjastom lišcu, a jedva odiše pod težkim uresom, što joj na gjerdanu o vratu i niz grudi visi; a ne manje joj i svietla kosa cvancigami i škudami nakitjena, dočim joj o vratu žutaci troje veličine vise. Ovaj ures u krajiškinje označivao ono doba ponajbolje hrabrost vojnikah iz one kuće, u kojoj bijaše djevojka novcem nakitjena. U novije doba neima već toliko dragociena nakita u krajiškinje. Zlato i srebro ustupilo je mjesto kojekakvoj sitnariji od male vriednosti; i današnje vrieme kite se i nižu bielo i modro zrnje, poput bisera po kosah i okolo vrata, a malo u koje ženskadije ćeš vidjeti cekinah i škudah. Ures, što ga ima Stana upletena u kosu i nanizana okolo vrata je poklon što od djeda, što od otca, a do dva tri što kriju djevičansku grud, poklon je od ljubovnika i njoj najdražji. Pregaći, što joj se privija vitku tielu, neima u čitave pukovnije druge; tanahno otkana, zlatnom i srebrnom žicom prepletena i isto takovim šeritom obšivena, sjaje se u zrakah jutrnja ljetna sunašca, rekao bi, od salivena ti je zlata. Vlastitima rukama tkala je ona ovu pregaću i svatko se divio vještini i ukusu djevojčinu, kao i bogatom našivu sve naokolo. Kako lagano hode, stiže ih množina, nazvav im sretnu kob i preteče ih; mnogo se oko, mužko kao i žensko otme za djevojkom i još sa daleka obazrivaju se za krasotom, koja oborenom glavom uz djeda stupa.

Dodju na vršak briega, što se uzdiže nad tamnom dolinom, obraslom gustim šumarjem; naproti preko doline strši vrhu visoke gore crkvica sv. Petra i naokolo nje vidje se jur sakupljeno ljudstvo vrviti kao mravlje, a izmedju ljudstva sjevaju bajoneti nataknuti na puškama.

Odahnuv oboje na vršku, upre Stana oči onamo u gomile okolo crkvice i reče djedu: „Vidi djede, već se onamo svietle bajoneti; Stevo je jutros podranio sa stražom prije sunca, i čula sam mu glas gdje zovnu komšiju Mihalja da ide.“

Nesretić odvrati: „Oslabljelo oko nevidi toli daleko, ali mislim, da su već onamo; jer straži valja biti prvoj na sboru da drži red i zaprieči kradljivicam i zlotvorom. Ajdemo dalje.“ Neganuv se s mjesta reče Stana plašivo: „Vaj djede, kako je mrko u dolini! — sve nas preteče i evo nas samcatih i posljednjih; od nikuda se nečuje ni glasa i iste ptice nepjevaju tu jutrnju slavu božju. A ma baš mi se neda silaziti i voljela bih vratiti se kući. Jere ti pane upravo danas na um, poći na sbor; a najdalje mjesto i najmučniji put.“ „Ružo moja, danas je moj dan; i ako ne drugačije, valja mi slaviti krstno ime nabožnom molitvom. —

Stevan ima danas stražu i neće se vatati u kolo, pa znadem, da nećeš ni ti bez njega igrati . . .“ „Valaj i neću“ upane mu u rieč djevojka. „To znadem i s toga se nećemo po misi gori na dugo baviti; čim si odahnemo i ja se kojom čašicom Dalmatina okriepim, vratiti ćemo se umah i još iza sunca stići kući.“ „Diži se djede, da idemo, čim prije onamo, tim prije natrag.“ Tim ulovi djedovu ruku i lagano se spuste niz klanjac. Dospjev crkvici, pomole se u njoj i dok bude početak službe božje, odu da potraže hladovine; pod listnatom bukvom nadju uz hladovinu znanacah i sjednu uz njih.

„Eno Stane! eno Stane!“ zažubori sa svih stranah i množina ju zaokruži što bliže što dalje; mužko i žensko diviše se njezinoj krasoti; tanahnu ruhu, bogatu uresu i uljudnu, milu ponašanju. Sve strasti utalože se, sav jal, sva zloba ušuti i samo udivljenje savlada množinom, motrećom ju. Bilo tu i mnogih inih bogato zaodjevenih djevojakah, ali ovako mila, nježna i sjajna bijaše samo Stana i od nje potamniše sve.

Čim minu služba božja i svećenik ostavi crkveni hram, a crkva bude zatvorena, razmakne se svjetina u hladovinu, pod grme i voćke; stariji prionu uz napitak hladne vode i rujna vina, omladina osta na cjelini i uvati se u kolo. Stana sjedne uz djeda. Visoković stupi k njima i na kratko izmjeni

Digitized by Google

njekoliko riečih, medju ostalimi, neka nebježe u najvećoj žegi kući i kada se vrate, da idu lagano, a on, čim kapetana izvjesti o današnjih pripećenjih na sboru, da će se požuriti za njima. — On ode opet za svojim zvanjem, a Stana zadovoljnim srcem ostane kod djeda, veleć, da se neide vatati u kolo.

Ali eno gdje zaori iz kola: — Kuda Stana! Stano gdje si! Ajde Stano vataj se u kolo ko što i mi — pa u to skoči mlad, visok, krasan šerežan Nesretiću, veleć: „Daj striče tvoju djevojku u kolo, da poigra s nami.“

„Nekratim ako joj volja“ reče Nesretić i mahne glavom na Stanu. Stidno rumenilo oblije djevojkin obraz i obori oči. Sa strane gledaše ju Visoković, ali ona neopazi njega. Šerežan joj pruži ruku, veleć: „Diži se djevojko, bez tebe neima kola.“ nehotice se digne Stana, pogleda djeda i postoji; Nesretić zaklima glavom, a ona, kao plaha srna, od lovca tjerana, ostavi šerežana, posrne u kolo i ulovi si drugaricu; jedva ju stiže šerežan i za drugu uvati ruku; sada se uzniše čitavo kolo, s česa stane biti stiska naokolo njega.

(Dalje će slieditі).

Glasnike

Srčanice, zlosrećnice

od I. L. K. E.

(Nadalje.)

XIII. Kada?

Srca jadnog sladka okrutnice,
Kad ćeš s dvojbom mučit me prestati?
„Ja te ljubim“ kad ćeš mi kazati?
Prvi cjelov kada dat' s ustnice?
Zar nevidiš moje bliedo lice?
Očih tamu, zar me uzdisati
Ti nečuješ, glas i rieč drhtati,
Zar to nisu ljubavi iskrice?
Ah! da ti je vidit srca moga
Bol i žalost, čeznutje za tobom,
Vjerovala bi tako mi Boga!
Znaj bo, da viek i nad istim grobom,
Ona ljubav postojano traje,
Što ju uzdasi, tuga, plač izdaje . . .

XIV. Blaženstvo.

Ah! blažena večer ta zvjezdata,
Prečarobna mjeseca svetilom,
Kad se bavih mojom dragom vilom,
Te ju molih glasa umiljata:
„Kaži draga dražja od blaga i zlata!
Dal me ljubiš svom ljubavi silom?
Kraj učini boju mom nemilom,
Otvori mi srca tvog već vrata!“
Ona šaptnu: „Nezdvoj dragi više!
Bog me čuje, ljubim te sigurno!
Za tobom mi srce viek uzdiše!“
S tom spovedju bijah kao poražen,
Te nju ljubeć tišah čustvo burno
Šapčuć: „Sad sam blažen! blažen! blažen!“

XV. Razstanak.

Oj razstanče času čudnovati,
Mnoge l' u seb' krieš slasti i vaje;
U čas isti slast se rajska daje,
I pod nami pako činiš zjati.
Ah! što tad nam tužno srce pati!
Cvileć goni težke uzdisaje,
Oči mutne u suzah se sjaju,
Rieč mrie, jezik nezna ništ' kazati.
Milo, drago mučeć tužno gledi,
Srce jedno i ustah, jedna ruka,
Lice čas jim plamti čas jim bliedi,
Od ljubavi i od bola ljuta;
Razsječena ko zriela jabuka,
Što je pólu rujna, pólu žuta.

(Dalje će slieditі).

Tatinkove jufte.*)

Česka humoreska.

Motto: Vale, lásko ošemetná,
adio, lebe wohl!

Parovoz pakleno zazviždi, ustavlja se — još koj čas i on miruje. Kondukter otvoriv vratca zavikne po običaju: „Station X. zwei Minuten Aufenthalt!“ Uzev svojih pet šljivah iznesem si iz toga samovoza čestitu osobu, zapalim svježu smotku, pa paradiram po gospodski kući. Ta moj Bože! koj čovjek nebi, svršiv cieli gimnazij i položiv maturu po gospodski paradirao? Misli naime, da će mu se sve klanjati, da će ga dolaziti ponizno molit, da bi milostivo izvolio koju službu primiti.

Dodjem kući; majka me i otac radostno primu; otcu se mislim, moja smotka nedopade, nu ipak se o tom neizrazi. Sestra mi se Marička razkokodače, da se Bog smiluj, dok ju majka nespomenu, da mi podje kavu varit, jer sam, veli, gladan; ja doduše nisam bio toliko gladan, ali tim više žedan. Nu reći, da pošalju po pivo, nisam se usudio; pivo pit već prije podne, nad tim bi se moji starci sgrozili.

Malo zatim otac poklimav glavom reče:

„No dečko, što će s tebe biti?“

Evo ti ga! Ja mislih, da sam već njeki bies, a otac me jošte pita: što će s tebe biti.

Marička donese kavu, ja pij na barunsku, pa slušaj i čudi se njezinomu klopotcu — ah, ta to je u ženskadije u običaju. Al će doskora bacit oči pod stol, pa njekom reć bi bojazljivosti izreći: „Ha Matyško ima poderane čizme!“

Ja kao da niti nedočuh njezinih riečih, srči nadalje, premda sam odveć dobro znao u kakovoj je krizi moja obuća.

„Ta hajde Maričko jeli mog . . . a bogme — aj, aj — budi der tako dobra, pa ih pošalji gospodinu Kopejtku.“

„Zar su opet poderane čižme?“ povikne čaćko. „Ta šta je to moj Matyško, neima tomu niti četrnaest danah, što ti za podšiv poslah peticu.“

„Dakako tatinko, ta to su te podšivene čižme.“

Činilo mi se, da sam se zarumenio do ušiuh, buduć je to bila premastna laž.

„Hm, hm — za četrnaest danah — vražji taj pražki trottoir — ta po tom bi ti treba za same čizme do 100 stotinjakah, doda otac.

A sad će maminka: „A kako s ljetnimi čizmami, za koje sam ti onomadne novacah poslala?“

„Deder Maričko, pogledji u moj coffre, tamo su još dva para, možebit će koji dobar biti.“

Fin li ti je bio u sili izgovor; znao sam odveć dobro qualité „tih dviuh párah u coffre-u;“ a da bi koji „dobar“ bio, to ti brajane nije bez čuda moguće bilo i to impossibilitate absoluta.

„Deder Matyško, da te izujem i pošaljem čižme Kopejtku, da ih popravi.“

Marička mi dobro svjetovala, a ja joj daj svoje cokule, da ih izuje.

Tako se svrši bura, koje sam se još na putu bojao radi poderanih čizamah.

*) Jufte se zovu proste čizme, štono imadu podplat 2—3 palca debeo.

Digitized by Google

Poslje objeda sjedim u sobi sam samcat, otac odišav u pisarnu, mati njekomu kumovat, a Marička šivat. Kod kuće nitko neosta, van ja i mala služavka Mandica, koja je nješto po kuhinji šeprtljarila.

„Mandice dodji der amo.“

„Zapovjedajte gospodine Matuško!“

„Obriši si ruke!“ Mandica si obrisa ruke.

„Evo me! što zapovjedate?“

„Prvo, da mi više nisi rekla Matuško, ja nisam nikakov Matuško, već sam pošteni Matej, pa neshvaćam otca, što me zove Matuškom; nu ti da mi nisi od danas drugačije rekla, van mladi gospodine, razumiš?“

„Sasvim.“

„Imate li kakav pehar?“

„Imamo tri.“

„Uzmi dakle najvećega, pa pojdi ka Konjičku po tri holbe piva — na tatinkov račun; nu prije toga idi u trafiku i kupi mi za grošić prostoga i dva zavitka „Dreiköniga“ — i to na tatinkov račun.“

„Dobro, mladi gospodine.“

„Sad idi, pa da si mi za čas tu; — nu stani malo: uzmi kod Konjička zajedno četiri holbe piva, da nesjedim kod kuće na suvom kao krap na pjesku.“ Ona odtrči, ja si nataknem stare tatinkove papuče, obučem otčev stari i već poderani „Schlafrock“ pa šećem po sobi, dok Mandica nedonese piva.

„Mandice.“

„Zapovjedajte mladi gospodine.“

„Obriši si ruke, pa mi daj čašicu.“

„Sve su pozatvorene, a maminka ima ključ.“

„Idi samo — ta mogu pit i bez čaše.„

Potegnem ljudski prvi put, bogme pivo dobro, mislim si: ako će Konjiček kroz ciele praznike imat takova piva, e vala, dobit ću od čaćka eminenciju s velikim, tustim E. Uzmem duvan pa trpaj u lulu.

„Mandice.“

„Zapovjedajte mladi gospodine.“

„Obriši si ruke, pa mi daj žigice.“

„Neima upravo niti jedne.“

„Bježi dakle brže bolje u dućan, pa mi donesi tri škatulje — neka napišu na mamičin račun.“ Mandica ode.

E da mi je bar Marička kod kuće, ona imade valjda koji grošić, da nedam sve na dug nositi. Što se moga džepa tiče, u njem je toliko, koliko ostane, kad ništicu od ništice odbiješ. Ta nije morala, pasja para upravo danas šiti poći, a ja sàm kod kuće čèpi — bogme ti ljudi neimadu raisona.

„Evo žigicah, mladi gospodine.“

„Sad se torljaj — ja netrebam više ništa, za danas sam „verproviantirt.“

Zapalim, pušim po volji, pijuckam po malo. E što ćeš, kad tako natura zahtieva — Danas sam kod kuće zatvoren — bez čizamah nemogu se nit maći, to je kao dva krat tri je šest. Škoda, što si nisam dao za peticu, štono mi ju otac posla, čizme podšit, nebi morao tako bezstidno lagat i u ovom zatvoru čèpit. Mogao sam danas „Pesuche abstattovati“ prijateljem a na póse mojoj miloj Hedvički. Siromaška nit nezna, da sam doma; moja zlata Hedvička! Sakramentske čizme — prije tjedan danah mi je pisala „Mili moj Matyško nemogu se vas niti dočekati,“ a ja sam tu, moram kod kuće čèpiti; o lude glave, zašto si nisam radje u Pragu na dug dao djelati pàr čizamah! „Mandice!“

„Zapovjedajte, mladi gospodine.“

„Obriši si ruke, pa trči ka Kopejtku, jeli već čizme popravio.“

„Ala mladi gospodine — ta malo prije sam ih tamo odnesla.“

„Samo hajde pitat“ . . . Što da rečem sutra Hedvički zašto nisam još danas svoju dužnost savršio. E da je tu ta Marička, ona bi mi dala pár grošićah i bi mi valjda štogod o Hedvički rekla . . . Mandice, dodji simo; otriši si ruke, pa idi po Maričku. — — ta malo prije sam ju poslao ka Kopejtku . . . O da je tako pametna, pa da kući dodje. Otac pita, što će s mene biti . . . hm to je ludo pitanje . . . ha, na to je vriedno piti — zar još nisam ništa? . . . Nu što će s mene biti, to nezavisi od mene, to će mi Hedvička već sjutra reći, što voli biti — gospoja profesorica, doktorka il advokatka — meni je svejedno; samo kad mi Hedvička reče: „Moj zlati zlati Matyško“ . . . ta bjes te odnio Matyško! kako bi to krasno, da me zove: moj zlati Dragojlo il sladki Andrijo il Erneste — nu evo Matyško! takova prosa — sutra idem u mastilnicu, pa ću si dati brkove namazati — Hedvička će sve skakutati. Marička mi mora dati koji grošić, da si rukavice kupim . . . Kad ću tamo doći, klanjat ću se do zemlje, majci ljubit ruku, ali s Hedvičkom posve ništa, već kad će me sprovesti, onda da vidiš: uzet ću ju liepo pod ruku i poljubiv ju goruće reći ću joj: Ah moja mila, zlata Hedvičko, da znate — ne neću joj reći vi, ta već moramo jednoč i tikati — reći ću joj: Ah moja mila mila, zlata Hedvičko, da znadeš, kako sam blažen, da možeš zavirit mi u srce, kako sam danas u nebu, što te mogu opet viditi . . .“ Rad sam znati, što će ona na to. . . .

„Mladi gospodine, majstor Kopejtko dao je ućtivo poručit, da mora nove podplate na čižme metnuti, dečko ih sutra rano donese!“

„Ta hajde do bjesa i s Kopejtkom — pasja kapa — čižma se samo malo poderala a on je nemoze već popraviti; ta ja bi ih si sam popravio — o ja osliček, što si nisam dao u Pragu pár čizamah na dug napraviti. —

„Mandice!“

„Zapovjedajte mladi gospodine.“

„Neima li Marička nikakovih čizamah?“

„Ta šta vam dodje na pamet mladi gespodine, zar bi naša gospodična čizme nosila?“

„No, no, ja sam mislio kakove čizme za blato, medjutim gospodični nebi zato noge poodpale, da i čizme obuje; a zar čaćko neima nikakovih „malih“ čizamah?“

„Jedne „male“ bile su jučer jošte tudjer, al ih već Kopejtko odnese.“

„Evo ti ga! Meni se čini, da mene i čaćka ima Kopejtko u džepu . . . drugih čizamah otac neima?“

„Kod kuće imade samo jufte.“

„Daj ih sim.“

„Mladi gospodine, al su odveć velike i tvrde.“

„Samo ih donesi“ . . . o lude ti glave! peticu prolumpovao, čizme poderao, ja bos! Liepi li je to početak praznikah! E da to zna Hedvička, da sam bos, nebi se već htjela nit ogledati na me. Dočuje li to, sutra ću se stante pede ustrieliti . . . dobit ću ja već peticu na čizme, al da vidiš,

Digitized by Google

neću je profučkati, već ću kupiti cielu telečju kožu, pa se neka prave čizme . . . Svršiv osam školah bos u sobi, pa nemoći izaći! . . . Tako, dotlje sam već dotjerao . . . ha! njetko dolazi valjda u pohode — pitaju u kuhinji za Maričku . . . ta možda ih bies neće simo donjeti? Jeli to ženska ili mužki? . . . O moj Bože! da sam šest sto četrdeset miljah daleko za Australijom, bi mi bolje bilo . . . nesreće već kucaju . . . prosim, izvolite u nutar! . . . Ah gospodično Hedvičko — prosim — a ja u tatinkovom „Schlafrocku" — oprostite gospodično — prosim gospodine, izvolite napred.

„Mandice!"

„Zapovjedajte gospodine mladi!"

„Obriši si ruke i daj mi frak . . . gospodično upravo neznam, gdje mi glava stoji — neimam čest toga gospodina — Mandice taj frak . . . Mandice bježi brže bolje po Maričku, neka umah dodje, razumiješ? umah kući, da imadem gostovah — gospodično oprostite, tatinkov „Schlafrock;" prosim gospodine izvolite sjesti, premda neimam čest — nesjećam . . ."

„Dederte i meni jedared rieč gospodine Matyško: evo vam predstavljam svoga polubrata Roberta Goldenthala; a k polubratu: gospodin Matyško Rypák, brat Maričkin."

„Vrlo mi je milo, što imadem čest."

„I meni isto tako" nu mislio sam si: Robert Goldenthal i Matej Rypák — to ti je kao Bog i šeširdjija. Da mi je bar ime Robert Rypák, ali Matyško, Matyško! o cielo kraljestvo za pár čizamah! O ja nesretni Matyško! Još je samo taj polubrat manjkao! Bies ga odnio.

„Nismo se nadali gospodine Matyško, da vas već kod kuće nadjemo; upravo smo došli po Maričku, da nam se pridruži do Šibenjaka — odanle je krasan izgled, a mog polubrata jošte tamo nebijaše."

„Sad će doći Marička, gospodično: Mandice, nisi li jošte tu s Maričkom? Umah mora tu biti gospodično!"

„Ufam se, da će gospodin Matyško takodjer s nami." ozove se Hedvičkin polubrat.

Ja bacam oči sad na tatinkove papuče, sad na Robertove lakirke; zlo mi je bilo, glava mi se vrtila; činilo mi se je, kao da nisam jošte nikad tako krasnih lakiranih čizmicah niti vidio. Sretan Robert imade lakirke. —

„Oprostite gospodine, što danas nemogu s vami — vrlo mi je žao, ali ja ja . . .

„Nu za moju volju ipak ćete ići, kad vas liepo prosim:" doda Hedvička.

„Moj Bože, sve na svietu, štogod uzhtijete, ali danas ja — Mandice! nisi li jošte tu? . . . vidite, ja sam danas poslje putovanja naravno umoren — nemogu nit izreći . . ."

„Zar ste pješice došao?"

„Bože sačuvaj, gospodično, danas sam rano željeznicom dospio; Mandice!"

„Nu s toga ipak niste tako umoren!"

„Ali glava me vrlo boli!"

„Gledji der ga, ta to će vam upravo pomoći; opazit ćete, da će vas po tako krasnoj šetnji prestat boljeti. Samo se obucite, pa idemo!"

„Nu gospodično, petu sam si nažuljio — Mandice!"

„Na željeznici niste si valjda pete ožuljili?"

„Ta jeli ćeš već jedared doći, Mandice! nu gdje ti je Marička? Neide li taj bies? Gdje je tako dugo? Zar nije s tobom došla?"

„Kazale su mi švelje, da je gospodična njekamo odišla, rekav, da je danas više neće biti."

„Nu to je krasno! Mjesto da šije, ona leti po gradu, no to će maminka doćuti — Mandice, odnesi der taj peharčić s vodom, pak ga vrzi na stol u kuhinji. Kuda se tepe taj bies, samo da hoće već majka doći."

„Gospodine Matyško, budite li tako zao, kad se oženite, s gospojom suprugom?"

„Ah gospodično, ta ja imadem Maričku rad — neću ništa majci reći, ali ona se neima po gradu šetati, a sad . . . ja sam sám kod kuće, neimam vam ništa nit ponuditi, Mandice — nista, ništa, samo se nosi — prosim gospodine Goldenthale, izvolite li se dulje vremena ovdje desiti?"

„Ta to ćete si sve na putu izpripovjedati, samo se spremite, zato imade jošte vremena."

„Nu gospodično, ta ja nemogu pustit kuću samu, možda..."

„Ništa zato, ta tu je Mandica, ona je i onako obično sama kod kuće; Roberte, ded nagovori gospodina Matyška, da pojde s nami."

„Neshvaćam zaisto gospodine Rypáče, kako možete tako krasnim ustnam odoljeti; kad vas tako liepo moljaka i prosjači . . .

„Evo ti ga Roberte. Marička mi često reče: „Počekaj Hedvičko, dodje Matej, s njim ćemo svaki dan šetati," a evo on neće već prvi dan poći na šetnju. Hedvički zasja suza u oku. Ja kao da na iglah stojim — bez čizamah nikud nikam — a ona evo plače! „Pa vi hoćete gospodično na Šibenjak, na tako strašan brieg, mečta će vam se tamo razpaliti, te ćete se noćju bojati!"

„Nu ja upravo hoću na Šibenjak — ako vam nisam za volju, a ja idem sama s Robertom! Hajdemo Roberte!"

„Nu gospodine Ripáče, nebudite tako svoje glave, pa učinite tu malenkost Hedvički za volju!"

„Uvjek ću ići, kamo vas je volja, ali samo danas ne."

Po meni je krvavi pot kao potok curio.

„Ali ja hoću upravo danas, drugda neću — a neidete li danas s nami na Šibenjak, neću vas kroz ciele praznike nit pogledati — do smrti — vi neuljudan, zao čovječe!" A Hedvička bogme udari u plač. Glava mi hoće da spane, bilo mi je gore vruće, nego da sam trčao ulicom. Proklinjao sam u duši sve lumpovanje, peticu, Kopejtka postolara, Maričku, Roberta i Hedvičku, šutio sam ko panj, neznajuć si pomoći. a valjalo se odlučiti.

„Idete li dakle ili ne?" daje ultimatum Hedvička.

Vagao sam misli, kao što sv. Mihovil duše, što da učinim; napokon odlučih se k propastnom koraku, veleć muklo „Idem."

„Počekajte samo ću se obut" i tim odoh u kuhinju.

(Dalje će slieditи).

Narodna pjesma.

(Iz Hercegovine).

Moja draga srce iz nidara'
Ja izgubi moje crne oči
Gledajući bielo lice tvoje
Gledajući al ga nevideći
Ko god dodje svakog za te pitam
Al mi nitko za te kazat nezna.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. listopada

Odkad nas željeznica sa čitavom Europom u najbrži savez postavila, otvorio se je u nas njeki ulični život, što no po nješto udara na velegradsko, čega prije ovdje nebijaše na toliko opaziti.

Iduć Ilicom vidjeti je dosta licah nepoznatih, odjećah različitih i Cilinderah, koji nas na tudjih glavah ni najmanje nepače. Dali to izvanjsko pojavljenje imade upliva i na nutarnje odnošenje grada; da li te putnike ovamo vodi ljubopitnost, trgovina, ili ini poslovi, to će se dakako tek s vremenom ćutiti, nu svakako moglo bi od koristi biti a prestati će i ona monotonija, koja riesi gradove, odciepljene od velikog svieta. Veći dio prihodnikah jesu nam braća slovenska i Tršćani, koji prolazeć u Sisak navrate se i u naše zidine, da vide ovaj naš Centrum hrvatske kulture. S toga, premda je Zagreb već prilično svoj „Toilette“ napravio, ceste dobro uredio i shodne korake jur učinjo, da nam se ulice plinom razsvietle, bilo bi veoma za željeti, da se ono njekoliko prekrasnih kućištah u Ilici i na Jelačićevu trgu dostojno izidje; jer u esthetičnom pogledu smetaju već odavna svakomu prijatelju ljepote. Kako spomenik Jelačića bana napreduje, o tom se ništa nečuje niti od strane odbora „ad hoc“ niti od umjetnika Fernkorna.

Pod večer, kad se približava vrieme došastja vlaka iz Zidanog mosta, natrkivaju se naši fijakeri i omnibusi do kolodvora, gdje obično i redovito uvjek množina ljudih čeka, da vidi zanimivih prizorah. Naši gostioničari uživaju dosada najveću korist sa ove novosti, pa bi trebalo da i oni učine reformah, kojih možebiti domaći ljudi nezahtjevahu, nu duh vremena za njih pita.

— Paradoxon — Razvikana zloglasnica „Agramerica“ brani ideje hrvatskoga rodoljuba proti — „Narodnim Novinam“ (!) koje bez ikakva komentara svietu javljaju članak O. N. da Hrvati svimi silami teže k Beogradu, odkuda svoj spas očekuju i da se neka svi gomilaju oko svog središta, koje već slobodno (a Ferman?) ima postati za nas, što Piemont za Italiju. Mi „belestritičan Feuilleton“ u takvih političkih pitanjih nesmiemo reći ni bielo ni črno, al mislimo, da je taj pikantni Paradoxon svakoga u čudu zatekao, pa se je s toga čudnovatog pojavljenja prošle nedelje dosta zabavna razgovora porodilo.

— Prošle subote čitasmo u „Agramerici“ da će u nedelju jedan „Vergnügungs Zug“ ići željeznicom u Sisak. Budući da nam nijedne naše novine nejaviše ni rieči o kakvom zabavnom vlaku, to se popitkivahu našinci, što da je na toj stvari, nu nitko neznadiaše pravog odgovora, samo toliko — da je P. oglasio prodaju biljetah za vožnju u Sisak. Njeki pogovarahu, da taj „Vergnügungs Zug“ ide na „Volksfest“ što ga njeki „Eisenbahnfreunde“ prirediše, a njeki, da Sisčani svetkuju otvorenje željeznice, koja upravo njima na najveću korist dolazi i to — sjajnim banketom u kolodvoru; njeki — da se biljeti u tu svrhu diele gratis, a njeki — da će biti snižena vozarina. Šta je dakle na stvari? Da su sisačka gospoda zbilja namislila kakvu slavu slaviti, to bi valjda prije već u kojih hrvatskih novinah i drugim putem takodjer i Zagrebce bili pozvali.

U Ponedeljak razjasniše nam vrativši se „Vergnügungszügleri“ tu mystifikaciju: — nikakva sniženja cienah, što drugud obično takovom zgodom biva, — nikakva banketa itd; nego došavši putnici razštrkaše se po čitavu mjestu bez ikakve osnove tražeći si objeda koji „beim Schif,“ koji u kolodvoru, kod znanacah itd. Poslie objeda kud i kamo? — na „Volksfest,“ aranžiran po komu? — Banda slavne banske pukovine iz Petrinje sviraše svega i svašta vrlo umjetno a narodnih komadah? to nam neznadiaše točno kazat naš pripovjedalac.

Poslie kako bi bio onaj oriaški pečeni vol razdieljen, gledahu svi, da li je parovoz zakuren, što se je tandem aliquando i dogodilo. U Gorici stajao je u tamnoj noći „Vergnügungs Zug“ na veliko veselje svijuh skoro čitav sat po veoma ugodnoj kišici, koju su naši gospodari, radi razvitka zimske repe već davna poželjeli i iza toga ugodnoga intermezza vrati se vlak sretno u Zagreb po sried dvora kolodvora, koj si željno izgleda onakve liepe veže, ko što vidiše gosti u sisačkom kolodvoru.

„Kleli su se Turci na pogaču
Da neće tak skoro na Moraču.“

— Polag izvjestja gospojinskoga odbora u Zagrebu sabrano je do danas za nevoljnike crnogorsko-hercegovačke svega skupa fr. 6512. —

— Diplomatički slog otomanskoga Fermana, što je srbskomu knjazu predat glasi vele čudnovato: „Po ovom da se postupa — da se razumije ovaj moj Ferman, kad tamo prispije“ itd.

— Srbsko narodno pozorištno družtvo dobilo je dopuštenje na šest mjesecih, da može davati pozorištna predstavljanja po srbsko-banatskoj krajini. Ono će kroz kratko vrieme ići u Pančevo.

— G. Vr. Sajdan u Beču izrezao je medalju u spomen pok. patrijarhu Josipu. Medalja je od galvanisana bakra i ima shodne nadpise. Stoji 1 for. 62 n. u liepoj kutijci. Trećina od dobitka ide srbskomu narodnomu pozorištu. Dobiti se može kod g. Janculije u Beču (Schönlaterngase, br. 681. u varoši.)

Književnost.

Upravo je sada izišla izpod tiska drama „Samuil car bugarski,“ spisana ovdašnjim gymnazijalnim profesorom dr. Ivanom Ev. Kiseljakom. Mi u ovaj mah nemožemo o tom djelu mnogo kazati, već samo javljamo, što smo čuli od muževah, u dramatičkoj struci vještih, da je najme ova nova drama riedkost hrvatske dramaturgije. Ako je tomu tako, što nedvojimo, poznavajući točnost spisateljevu u svem, onda nemožemo na ino, već ga pozdravljamo na tom novom polju, na kojem prvi puta zelenka pojezdi, sa srdačnim „slava mu.“ U koliko bismo mogli, pregledav dielce na brzu ruku, dok se još tiskalo, kakov sud o njem izreći — to neštedimo truda, već kažemo, da je isto izradjeno narodnim mjerilom, i jezikom tako lahkim, da će ga moći i najmanje diete razumjeti. Forma je djela naredna; tisak oku dosta povoljan. Imade ga punih deset tabakah u osmini, a biti će, kô što čujemo i vrlo nizke ciene.

S toga tko neće, da ostane bez toga spisateljeva prvenca, neka se požuri, da si ga čim prije, budi kod njega samoga kupi, budi kojim drugim putem naruči; jer će se dielce sigurno brzo razpačati; jedno što je vrstno, a drugo što mu je spisatelj po cieloj domovini popularan, te će mnogi njegov djak, živeći u gradu ili na selu, kojemu je ime Kiseljakovo neprestano sladkom uspomenom pohrliti, da čuje i vidi, što izradi onaj, koji ga pred desetak — ili morda još više — godinah s naravju upozna. — Mi ćemo drugi put obširnije o tom dielu progovoriti.

— G. Miroslav Kraljević vlastnik tiskarne u Požegi pozivlje na predplatu na Kanižlićevo djelo „sveta Rožalija“ do konca prosinca za 80 n. što nije mnogo, ako se uzme, da će biti knjiga jaka 9 — 10 tabakah. Čisti dohodak posvećen je popravku crkve sv: Terezije u Požegi, koja će godine 1863 slaviti svoju 100 godišnju svečanost.

Hrvatski koledar.

za g. 1863.

Može se dobiti za 75. novč. u Zagrebu kod M. Krešića, zatim u knjižarah gg. A. Jakića, Fr. Župana, Lav. Hartmana, u Varaždinu u knjižari g. udove Zuberove.

Smješice.

(Prizor kod parižkog suda) „Eh, da nas ima samo 60,000 takvih, kô što sam ja, mi bi sav svieta podjarmili“ Tako govoraše njeki Eduardo Guillon, težak u Parizu u onom veleznamenitom času, kad no junak nebijaše kadar ni sama sebe na noguh uzdržati. Da je Guillon tu iskrenu želju potajno gojio i sanjao o sebi sličnih 49,999 junacih, to se nebi na javnoj cesti toliko slušaocah i šaljivdjijah bilo nakupilo, smijući se njegovoj velikoj osnovi. To izsmehavanje razljuti ga naopako, da je opsovao sve nazočne i u srčbi svojoj napadao i one, koji mu ni izdaleka ništa krivi nebijahu.

Povjerenik redarstva, koj ga je uapsio, tužio ga je radi nebrojenih psovkah, kojimi je častio steku puka: Vi hulje i kukavice, liečine razuzdane, kanaile! podajte mi 50,000 momakah, kô što sam ja, pa da vidite, kako ćemo mi to urediti! svih uhodah policijskih će nestati, mi ćemo

Digitized by Google

naučiti poštenja sve Austrijance, Ruse, Pruse i Poljake, Taliane i Amerikance. — „kad sam opazio — reće Agent — da ti izrazi neslute na kakovu političku bunu, nego da je čovjek kod vina, to ga umolih, da ide mirno kući — al me on sune šakom, veleć: odlazi! — od tebe ja neprimam nikakvih savjetah — nego mi daj taj tvoj ražanj (špadu) pa evo moje glave, ako neprotjeram sve nevaljale vlade. Na to udari sve u grobotan smieh — što njega još većma razjari. Na to ga odvedoh silom do straže.“ Predsjednik suda upita povjerenika, dali mu se je opirao? svjedok: jest, al samo jezikom, vičuć: „Na pomoć braćo moja! evo me nedužna zatvaraju! Živila sloboda! smrt i propast svim okrutnikom!“

Predsjednik: jesteli čuli? — Guillon: da mi se to pripovjeda o kom drugom, to bih mogao vjerovati, nu kod mene bih se morao čuditi, dočim nijedne osobe nepoznam, koju bi imao bio umoriti. Svjedok: vi kazaste posve razgovetno „Smrt okrutnikom!“ Guillon: Ja nepoznam tu gospodu; to je sve, što znam kazati. Predsjednik: Vi ste dakle upravo pamet bili izgubili: Guillon: O, jošte više nego to, gospodine predsjedniče! — i kapu i lulu — pa me je valjda to činilo toli goropadnim. Ja neću da tajim što ovaj gospodin tvrdi, nu ako je zbilja to sve istina — to ja ovdje opozivljem — to je sve što kazat imam:

Sud ga napokon odsudi na 10. danah u zatvor.

— Sastanu se u njekoj krajišničkoj satniji prost graničar, stražmeštar i pisar, koji je dvije gymnazijalne škole izučio. Medju inim dodje govor i o ustavu. Graničar upita stražmeštra: „A molim vas gèorsamst, što je s našim ustavom?“ Ovaj mu rekne, da su ga u Beču oktroirali. Sad se obrne k pisaru: „A molim vas, što je to oktroirali?“ Ovaj mu protumači, da to dolazi od octo, što osam znači, te da će to toliko reći, kao poosmerostručiti. „E pa gut!“ — uzklikne radostni Krajišnik — „samo kad nam je ustav osamput bolji, nego što je prije bio.“ —

POZIV I MOLBA.

Ima tomu preko dvadeset godinah, što sam počeo baviti se sabiranjem i prepisivanjem narodnih naših poslovicah, te mi je od ono doba za rukom pošlo sabrati ih prilično mnogo, i to ne samo štokavskih već i kajkavskih pače i ćakavskih, što ih ukupno kanim na skoro, ako Bog da, tiskom izdati, te predati čitateljstvu našem, da se nasladjuje divnim tim zrcalom narodnoga mudroslovja. Buduć pako, da je sabiranje narodnih poslovicah isto tako, kao i skupljenje riečih, pripovjestih, pričah i pjesamah narodnih onakov posao, kojemu kadikad dorasle nisu sile čitavog kakovog družtva, a kamo li čovjeka pojedina makar kako marljiva; s toga mi neostaje drugo, no u ime duhovnoga napredka našega pozvati i umoliti sve one rodoljube, u kojih se možebit nalazi kakova sbirka ili barem po koja rukoviet manje poznatih narodnih poslovicah, da mi ih najdulje do konca tekuće godine poslati izvole. Isto tako pozivljem i molim sva meni prijazna uredničtva naših listovah, da taj moj poziv s molbom uvrste u cienjeni svoj list.

U Zagrebu, dne 18. listopada 1862.

Mirko Bogović.

Poziv na predplatu.

Odkad hrvaština u našoj domovini mah preotimlje, občinstvo nam od tog doba i bolje uz hrvatsko kazalište prianja, što nam najbolje dokazuju dobrovoljačka družtva u Karlovcu, Varaždinu, Djakovu, Križevcima, Samoboru, Sinju itd. Nije mi tu ni gdje, ni kada obširnije koju prosboriti o potrebi i koristi kazališta, samo napominjem, da se vrlu kazalištu hoće valjana i bogata izbornika a toga baš neimamo, naime pako ne za naša dobrovoljačka kazališta. Uvidiv i uvaživ potrebu pomanjih, slabahnim silam naših dobrovoljačkih družtvah prikladnih komadah, nakanio sam izdavati takove u svezcima od 4—7 tabakah i to putem predplate.

Pojedinim svezkam bude ciena 25 do 50 n. prema obsegu.

Prvi svezak ugledati će svietlo najkasnije do 20. studenoga o. g. Predplatna mu je ciena 40 n.

Gg. sakupitelji predplatnikah dobit će na svaku 12. knjigu trinaestu na dar.

Rok predplate traje do 20. studenoga o. g.

U Karlovcu na dan sv. Zvonimira 1862.

Edo Josipović Asanger.

(Hoće li to biti izvorni komadi ili prevodi i koji?)

Zagrebačko pjevačko družtvo „Kolo“ proslaviti će svoje otvorenje sliedećom svečanosti:

Sutra u nedjelju prije podne u ¾ na 11 držat će se crkveni obred sa zazivom duha svetoga u crkvi milosrdnikah k trpećemu Isusu.

Odmah poslie službe božje u ½ 12 satih prije podne glavna skupština za članove družtva u prostorijah strieljačkih.

Isti dan u večer svečani koncert, koj počima točno u 7 satih a poslie toga u ½ 9 satih večernja zabava s plesom; oboje u prostorijah družtva strieljačkoga.

Program koncerta.

1. Proslov.
2. „Naprej,“ slovenski sbor od Jenka.
3. Slavjanska ouvertura „Vlasta“ od Sl. Nápravníka za glasovir, četveroručki.
4. „Utonulá,“ veliki sbor od P. Křížkovskoga.
5. „Potpourri“ za fisharmoniku od Gj. Zlatarovića.
6. „Scherzo“ za gusle uz glasovir od I. Poležanskega.
7. „Husitská,“ narodna češka pjesma od Krova, priredio za četveropjev Ferdo Heller.
8. „Crnogorski sin,“ napjev od F. Livadića.
9. „Četvorka“ iz hrvatskih napjevah, sbor od Sl. Lžičara.
10. „Oprost sa Zagrebom“ za fisharmoniku od Gj. Zlatarovića.
11. „Gdje je slavska domovina?“ hrvatska pjesma od Iv. Kukuljevića, priredio za sbor Vinter.

Zagonetke.

1234. Na stupčiću tamo gori
Mudrosti ti priestol stoji.

12345. Putnik valjda, sinko otvori,
Nahrani ga i napoji.

42315. Slavulj poji, kozlić poskakuje
Minù zimni san,
Čovjek, narav meni se raduje
U proljetni dan.
Zdravu hrana, bolnom liek —
Sladka, gorka bit ću viek,

13425. Kad ledeni sjever brije,
Pod sniegovi zemlja stenje,
Sviet kô majci rad k njoj hiti.
Snagu svoju kad razvije
Z daleka se do nje penje
Tko ju kani umoriti.

A. H. Senjanin.

Srećakah po 3 for. od VII. državne dobrotvorne lutrije, kod koje se mogu dne 20. prosinca o. g. dobiti zgoditci od 80,000 for., 30,000, 20,000, 10,000 itd. ima na prodaju kod M. Krešića u dugoj ulici.

Konjičev skok

od Franje Franjkovića.

O-	sa,	ku-	gu	I	ok-	ste-	ko
če-	ju-	nog	ki	sa.	sa-	u	re-
ča-	juć	čim	ma	ja	nješ,	gor-	da
se	O-	ti	spa-	ko	ve-	nem	tu
no-	ga	bra-	neš	od-	zi	ka-	joj
te	me-	du	tvo-	ni	sav-	vi,	jer s'
ro-	si	Pre-	spo-	I	po	svo-	vi,
nem	teb'	po	me-	ko-	pr-	ski	kr

Razriešenje konjič. skoka u br. 20.

40	43	38	55	28	57	26	23
37	54	41	44	51	24	29	58
42	39	52	61	56	27	22	25
53	36	45	50	21	34	59	30
46	49	62	35	60	31	20	33
63	2	15	48	17	6	11	8
14	47	4	1	12	9	32	19
3	64	13	16	5	18	7	10

Pogledaj na puk o Bože!
Koji podniet viš' nemože,
Da nekrstnjak na njeg' pazi
I vjeru mu njegvu gazi;
Za koju si mučen bio,
I presvetu krv prolio
Daj blagoslov tvoj mu Bože!
Da se spasi ako može.

Razriešiše ga gg. Franjo Valpotić, I. Bach c. k. poručnik, Rafo Stiglić, djak, Filip Šafar, obrtnik.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 31. U Zagrebu 5. studenoga 1862. **Tečaj II.**

TUDJE SPLETKE.

(Nadalje).

Divno je bilo gledati gorske ove vile u smies vitkimi momci nihajući se i poskakivajući u kolu. Koli smielo handžarom u ruci ovi sinovi hrvatskih gorah i planinah na dušmana nasrću, toli smielo nu ujedno uljudno i nježno nišu i poskakivaju sada uz čedne mome i paze da im ugode. Oči im se krese, ponosito dižu glave i čitati ćeš im na obrazu pitanje: pa tko znade ovako i tko je bolji? — Koliko ponosito i smielo je držanje momčadi, na toliko krotke i čedne su djevojke; ni za živa glavu nebi koja podigla oči u oko momkovo, a redko koju s njim zborila.

Doista nevidiš tolika uresa u ženskih u sried biela grada na veleliepnom dvorskom plesu i uz toli umjetnu glasbu, što si ga mogao vidjeti ovdje na zetenoj cjelini podno listnatih granah, uz žubor ptičji i šuštanje lišća — a taj ti je ures — krotkost, čednost i nedužna ljubezljivost.

Kolo prestane, plesači si otaru znoj sa ugrijana obraza, a djevojke se razbjegnu svaka svomu družtvu. Stana nadje Stevu uz djeda i oko joj se ovlaži s tužna pogleda, što ga na nju baci i s riečih, što joj reče: „Kazala si Stano, da nećeš u kolo.“ — Oborenim okom sjedne ona uz djeda, a Visoković se digne, videć gdje mu namigne kapetan, oprosti se Nesretićem, moleć, da ga putem pričeka.

Vrieme brže minu; razgovarajuć, pijuć i slušajuć svadjah, kojih ima svuda, gdje se mnogo ljudstva skupi, sjediše Nesretić i zatraja tako, dok se stanu dizati spolom; a kad se dignu družtvo starih znanacah i prijateljah, uz koje on sjediše i zapute kući, digne se i on da ide; u to stupi kapetan k njemu, pruži mu desnicu, veleć, kako se raduje gdje vidi svog starog vriednog njekadašnjeg stražmeštra, ukrašenom svojom liepom grudi ovdje i da će mu biti milo, ako sjedne s njim k čaši vina. To se tako nedogodi svakomu izsluženomu stražmeštru s kapetanom od uprave — i s toga laskaše ova ponuda Nesretića, zahvalno ju prime i podje Feilmanom; ovaj viknu na Visokovića, da pazi i drži red svuda, dok se razide ljudstvo i poslje toga podvori si gosta ljudski. — Hodočastnici razmakoše se nemalo svi, a sunce klonu zapadu. Stana uzdihavaše uz djeda i guraše ga neprestano, da se diže, ali se već ubogi nješto prinapi i takovu je teže od vina no žednu. —

Kad već stane sunce prašćati se našimi okolicami i ne bilo višje no korak od vrha planine, dignu se kapetan, pruži Nesretiću ruku, veleć: Sada s Bogom vriedni moj stražmeštru; ići mi je da slušam izvješća o današnjem danu, pa razpustim stražu.“ Ode a Nesretić dižuć se reče Stani: „Ajde diete, da idemo; liepa je hladovina, pa ćemo sve lagano dok stigne Stevo. Ajdemo.“ Dignu se oboje i prevaliv kratku ravnicu do spusta u dolinu, spuščahu se lagano, obazrivajuć se,

Digitized by Google

hoće li skoro Stevan za njima. Dolina bi jur omrkla, a dok oni dolje, prikrije ju noć posve tamnim plaštom svojim, dočim vrhovi visokih gorah i planinah slabašno titrahu posljednjim rujom odlazećega sunca. Tiho bijaše, strašno tiho u dolini i od nikuda ni glasa, samo sa daleka začuju jednoga samca oriti jednoglasni svoj oj — koj se po visini gore razlegaše; isti zapadnik nezašušti lišćem bukvah, što nuz stranah gore poput oriaških stražarah stajahu.

Potočić romoniše im pod nogama, koj peruć podnožje planine žuboreć se izgubi u tmini nizkog šumarja. „Vaj djede mene prolaze čami, da nemogu dalje“ zašapće bojazljivo Stana, privijajuć se djedovu boku.

„Neluduj diete, odkada tebe strah; ta ti si jur bez svakog straha ovuda prolazila, pa šta te napade upravo sada“ smrmra starac i obustavi se; plačućim glasom zakuka djevojka: „A šta je Stevom, da oteza za nama, a obreče do skora stići nas. — Sjedni djede, da odpočinemo, u to će doći i Stevo.“

Nesretić, koga ulovi vino, postane biti svoje glave i nehtje slušati drkčuću djevojku i tako zapenta: „Prodji se tricah pa idi! — ta neima tu Turakah pred nama, da nebi mogli dalje; eno nas doskora kroz klanjac, pa ćemo sjesti čim se dokopamo vrha i onamo pričekati Stevu.“ Pokorače nješto dalje; tu čuje Stana iza sebe šuštati i misleć, i zašapčuć: „Eto Steve“ obazre se, i eno gdje vidje rušati se djeda zemlji; u to bude ona čilima mišicama obuhvaćena i na mužku grud obrazom pritišnjena.

Zatečena tako, nemogaše se razabrati i mnijaše u prvi mah: Stevo je — ali skokom odnešena, osvjedoči ju, da se tu nješta strašna s njom zgadja i htjede se iztrgnuti iz naručja i vikati u pomoć; uzaludni joj napor. Čile mišice držahu ju i čim žešće se ona trzaše, tim bude čvršće pritiskana i sve dalje i dalje nosilac s njom u šumu bjegaše, dok konačno posve izgine medju kršnim kamenjem visoke planine.

Čim Visoković vidje gdje ode Nesretić sa Stanom, pripravi se u kratko da izvjesti kapetana o danas zbivšem se i da se za njimi zaputiti. Kapetan ga posluša i istom će ga odpustiti, kad dopane liečnik i oba pozove na čašu vina, veleć: „Ajte gospodo, evo mrka Dalmatina; upravo ga dobih ovu čuturicu i neimam s kim milijem da ju izpraznim. Deder te da sjednemo.“ Ali će umah Visoković: „Zahvaljujem vam gospodine, nije mi do pila; trudan sam i umoran pa želim se odpočinuti.“ Smiešeći se liečnik natoči čašu i dodavajuć mu ju. „Da vas nepoznam kao junaka od oka, vjerovao bih, da trebate počinka; nu momak, koj maršira dva dana i noć bez odmora, može iza današnjeg napora još koju čašu iztrusiti. Pijte!“ a Visoković hoćeš — nećeš — moraš — uze čašu i s njom u bezdno i tako redom do posljednje kapi u čuturi. „Sada ajdemo zajedno“ reče liečnik, digne se i poda čuturu jednomu krajišniku. Sva tri se upute i zajedno s njima dva krajišnika, što jih put povede onuda i što bjehu danas na straži.

Silazeć u dolinu, reče kapetan: „Kada god prolazim ovom dolinom, svedj mi se čini, da idem u razbojnički brlog, toli mrko, pusto i usamljeno je ovuda. Nisam strašivica, nu vjerujte, da nebi htio samodrug ovo doba ovuda prolaziti, tako strašno mi se čini.“

Liečnik se nasmiehnu, Visokovića zazebe u dno srca, sjetiv se, da je već mogla biti tama, kad je Stana djedom ovuda prolazila, a jedan od onih graničarah reče Feilmanu: „Valaj gospodine kapetane, vidi se, da niste naše gore list, čim se bojite u sried krajine, ma budi koje doba prolaziti.“ „Eh da nije kordun sat daleko od ovuda, pa da neima tolikih gudurah i razbojničkih . . .“ reče kapetan, posrne još u rieči i pane. —

„Uh nesretna klada!“ vikne, oni drugi priskoče da ga dignu, misleći: čovjek vinen u tami i neravnim putem lasno pasti može. — Čim se sagne Visoković, da ga pomogne dignuti, stane na nješta mekana i pod njim zastenje. „Ta tu njetko leži,“ reče, dignuv Feilmana, pa se opet sagne, da vidi što je.

Mrka noć, a još tamnija u klanjcu sa svih stranah zaklonjenim visokimi gorami; svjetlo jasnih zviezdah nepomaže tu ništa i težko bi upoznati čovjeka, što mu k noguh leži. „Da li je tko vinen ili smielom rukom obataljen?“ Sagnu se ona dva krajišnika i ogledav ga, viknu jedan: „Krsta mi! nije taj vinen; čuj kako stenje, a glava mu ugreznuta, eto me ako nije u krvi.“ — Liečnik se sagne i pipajuć ga, reče: „Jest, ranjen je! evo mu na glavi rane. — Imade li u koga žveplenka?“ „A tko je, za Boga, gledajte tko je“ sluteć nješta strašna, drkćućim glasom zapita Visoković i nadnese se nad ležećega, ovaj opet zastenje, a krajišnik vikne: „Svetca mi, to je naš stražmeštar Nesretić, evo mu medajle!“

Malo da se na ove rieči nesruši Visoković, toliko ga dirnu. „A kuda Stana! — za Boga kuda Stana! ona idjaše s njim ovim putem sama samcata i zakašnjeno.“

Liečnik tražeć po džepovih, izvadi užiganicah užeže i vikne na krajišnike, da skupe lišća i granja, pa mu posvietle.

Kad to oni učine prisvietle ležećemu i nadju zbilja, da je Nesretić grdnom ranom u zatiljku onesviešćen, polumrtav. Od toga lje Visoković nedozna kuda Stana i ubogi se ustupi od muke.

Hladnokrvno stane liečnik razgledati ranjenika, zapita u krajišnikah vode i opere ranu u zatiljku. Za kratko se osviesti Visoković, napali kića i stade tražiti po šikari i šumi nazivajuć neprestano Stanu sunce svoje, da mu izidje sada gdje je on tuj, misleć, da se uboga stisla gdjegod od straha i zla, što počiniše djedom. Ali niti glasa od nje; i sve dalje i dalje tražiše on i sve dalje ode od družtva tražeć po gudurah, klanjcih i šumi.

Feilman gledajuć hladnokrvno postupanje liečnikovo s ubogim starcem, zamisli se duboko — pa ni biele ni crne. —

Zavezana, nu jednako onesvješćena Nesretića, polože na brzu ruku skovana nosila od granja i uzpnu se s njim uz brdo. Feilman, zamišljeno glavom kimajuć, koracaše za njima, pa stane kao u razgovor Visokovićem, dok opazi, da ti toga neima uz njega.

Zakašnjeno došao Feilman kući, nadje sestru još čitajuću. „Zašto ti nespavaš?“ zapita strogo. „Nemogu prije tvoga dolazka leći; znadem da se običajno na sborovih što događja, pa pomislih, nebi li i danas što bilo i s toga nehotih leći, dok štogod od tebe nečujem.“

Zamišljeno ju pogleda kapetan i kao da mu sada puče medju očima, maši se desnicom čela, poslje toga korači pred nju i pozorno ju motreć, prihvati: „Tonko, zašto mi ti rečeš jutros prije moga polaza na sbor: da ja pridrži gori Nesretića, iza onih drugih, pa ga počasti vinom; i tako ti meni

Digitized by Google

reče, već treći put ljetos odkako se skuplja na sborovih: zašto ti to meni rečeš?“

Tonka pobliedi i opet se zažari; nenadano bratovo pitanje i motreći pogled ju smete; za kratkim otezanjem reče: „Zašto da ti rekoh za — za Nesretića — za ništa — rekoh — pomislih — da bi laskalo staromu vriednomu vojniku — da — da ga odlikuje njegov upravni kapetan i da vidi kako si prijatelj krajišnikah.“ — „Ah zato! — A što je tražio ljetos dva do tri puta onaj mladi kordunaš, onaj, kako se ono zove? — čini mi se Otmičarević — šta je tražio u mom stanu, kad nebje mene kod kuće?“ „Tebe.“ — „Mene, da — tako i on reče, kad ga zatekoh i pitah — šta tu traži: — Vas gospodine. — Ali posve neznatna bje tada stvar, kojom dodje, da se nadjoh u čudu, kako može s onim u satniju, pa sa korduna. — Tonko, nebi li sto večeras od tvoga masla gdje bilo pazi der, da nedodje djelo na vidjelo!“

Što ti to govoriš — kako ti to misliš brate, ja te nerazumiem.“ — „Idi pa lezi, a sutra ćemo nastaviti dalje.“ —

„Bože, da li podje Marku sretno posao za rukom! brat mi je smrknuo, neprijazan je . . . da se nješto sbilo, neće da kaže, nu znati ću ja to dok zora svane.“

Sutradan čim zarudi zora kucnu njetko na Feilmanovih vratih. On bijaše jur na noguh; razmišljavajuć sinoćni dogodjaj nemogaše spavati, već odluči strogu povesti iztragu i krivce kazniti; s toga skoči odmah čim kucnu, sa kreveta i poviče: Unutra!“ Visoković dopane, a Feilman trgne dva koraka natrag. Blied obraz, mutno oko, vlasi mu preko čela i raztrešeni viseć; haljina u dronjcih o ledjih viseća, hlače zamazane, poderane. a ruke izdrapane, okrvarene. Čim zatvori vrata, vikve na Feilmana, stupiv mu sasma blizo: „Gospodine kapetane, kuda je Stana, tko onako zlostavi Nesretića? vi to znate, vi to morate znati!“ Feilman uplašen, stranom s obiede, stranom s ponašanja Visokovićeva, viknu: „Nebiedi mene čovječe, tako ti duše tvoje, ja neznam o ničem!“ „Zašto zadržavaste dakle ono dvoje toli dugo na sboru, a zašt mene obustavljaste s onim — liečnikom kod vina? Hej!“

Feilman se smete sasma; s početka samo sluteć, da je to njegove sestre i Hochmutovo maslo, objelodani mu se to sada. Žalio Nesretića kao poštenjaka, a Stanu kao nedužno jagnješce; a prepao se krivnje krvi svoje.

Kuda će, što da reče! Kuku lele, a eto gdje i njega obiedi, koj i nezna ništa o tom. Bilo mu štogod reći, kuda puklo da puklo, on odluči sa sebe i svojih odbiti biedu, s toga smrkne i žestoko odbrkne: „Prodjite me se Visokoviću, što vi mislite, da sam drug ubojicah i hajdukah? Nisam li ja častnik carski, pa šta bi meni iz toga, da sam dionik krvi, meni ni kriva ni dužna! Bili ljudi na sboru, pa tko znade što i kako se to dogodi. Povesti ćemo iztragu, primirite se, sve će dobro biti.“

„Da se primirim gospodine?! a kuda je Stana? ona je moja zaručnica, a od nje neima ni traga ni glasa. Vi i nitko drugi, ako ne i liečnik, znadete za nju. Zaklinjem vas živim Bogom, kažite mi kuda je!“ „Čujte stražmeštru, kažete li još jednu o mojem udioničtvu tu, poštenją mi moga častničkog, dat ću vas kao poludjela čovjeka okovati. Zadržao sam starog kod vina, jerbo mi je čovjek mio, a liečnik dodje Dalmatinom se hvastajuć, to jeste sve, a misliti netrebate ni za živu glavu, da je itko od nas sporazumljen s onim, koj to učini.“ (Dalje će slieditì).

Glasanka

Srčanice, zlosrećnice

od I. L. K. E.

(Nadalje.)

XVI. Vierno srce.

Sjetjaš li se časa tog nemila,
Kad te dušo zadnji put cieliva',
A ti suzam' lice mi poliva,
Jer me otima udes iz tvog krila?
Znaš li dušo što si govorila,
„Kad na viernost tebe probudjiva', —
Ah tako mi Boga vjeruj živa!
Ta mi ljubav prva i zadnja bila.“
Dušo draga evo iz daleka.
Ori tebi srca moga jeka,
Ko što obreče budi tako vierna.
U meni imaš štovatelja smierna;
Jer znaj još i danas tako isto
Tebe samo ljubim vierno i čisto!

XVII. Pri povratku slutnja.

Tišje, lakše kucaj srce moje!
Nerazbijaj oslabljene grudi,
De molim te ta mirnije budi,
Čeznuće će skoro prestat tvoje.
Skoro dojt ćeš cilju želje svoje,
Ah bez koje ko sred tminah bludi,
Življah tužno kano cvietak hudi,
Što bez sunca neima prave boje.
Ta čuješ li neraduj se tako!
Ta sjeti se, da je davno veće
Milo, drago svoje što ostavi;
Znaš vremenom ćut se menja lahko,
Pazi da ti nada slagat neće,
A nestalne ženske su naravi . . .

XVIII. San.

Jao! jao, dušo moja slatka,
O tebi sam noćas bolnoj snijo,
Kraj kreveta bolna tvog sam bdio,
Hladni znoj ti tro sa čela glatka.
„Neima više zdravlju mom povratka“
Ti mi šaptnu, ja sam lice krio,
Uzdišući gorke suze lijo:
„Zar je ljubav naša tol' prekratka?“
„Jeste, jeste“ na to ti nastavi,
Kraj je vječni naše od ljubavi,
„Vidi već mi srce slabo kuca.“
Pružih ruku, bilo da osjeti,
Ti ju turi, meni to zapreti,
Ja se trgoh, a već zora puca . . .

XIX. San nelaže.

Istom granù sunce biela danka,
Ja pohitih njenu dvoru bielu,
Na prozoru u jutrnjem odielu
Ona stâ, njoj nazva srietna uranka.
„Čuj der dušo moga noćnog sanka“ —
Kad dovrših sanjku neveselu,
Njoj ozbilnost zasja tad na čelu,
I mučanja sliedja kratka stanka.
Svaki san pol laž je, pol istina,
„Ja sam zdrava tebi bol ostavljam
„S tim ljubavi naše kraj ti javljam!“
To mi reče, pak s prozora ode.
Mene kan da neba iz vedrina'
Striela zgodi, srce mi probode . . .

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Tatinkove jufte.

Češka humoreska.

(Nadalje).

Mandice!

„Zapovjedajte mladi gospodine.“

„Hajde do vraga s mladim gospodinom — ja sam vražji mladi gospodin, Matyško, ludi Matyško, lumparski Matyško, ja sam na sve vjeke nesretan Matyško — Mandice deder mi tatinkove jufte . . . jufte! malo prije su mi kose u zrak išle na sám pogled vaš — a evo sad ste dobre — to je kazna božja — Mandice, daj mi taj peharčić, da iztrusim, što preostade, do večera bi moglo pivo izhlapiti, a bogme bi bilo škoda za dar božji . . .“ Tako je! . . . kada si pako stražnji put te jufte čistila?

„Prekjučer sam ih lojem namazala.“

„Dobro — već sam u njih! u svaku bi jošte stalo vedro piva. Izgledam u njih kao kakova nakaza, nu neka bude, neka bude božja volja — Mandice obriši si ruke, pa mi daj šešir, ne negledji mi na noge, jer ćeš puć od smjeha, a ja se nebi uzdržati mogao, da ti koju zaušnicu neodmjerim, — Mandice, kad dodje maminka, reci joj, da ću sjutra u vojnike.“

Copljem natrag u sobu — Hedvička se smije s polubratom si; nu to me je tješilo, što mi nisu juftah gledali.

„Ako izvolite, možemo ići.“

Sad smo na sokaku . . . Prosim vas zlati ljudi, nesmijte mi se; bio bi udario u plač. Frak je imao rukave kao žaklje, hlače su mi bile uzke kao klarinet, bio sam u pravom smislu rieči „Stutzel,“ a dole dvie oriaške, neskladne juftene čizme. Al Bože, kako su štropotale, premda sam ih polagano dizao i spuštao, ali one neće da slušaju, već veći štropot čine, nego drvene. Od svakoga, s kojim sam se sastao, očekivao sam pitanje: „Prosim vas Matyško, zar u Pragu takove čizme šiju.“ Kain ubiv Abela nije toliko straha pretrpio, koliko ja; s mene je strašan pot curio.

Napokon izadjemo iz grada, meni bijaše nješto laglje, na polju nas nije sastalo toliko ljudih. Nu ipak sve gorje! Evo opet novih mukah paklenih, polubrat nečisti prime se liepo s Hedvičkom pod ruku, te se s njom razgovara i smije; a ja se kao kakav poderanac za njimi vuci; čudne li mi misli po glavi ruju, srce mi hoće da od jada pukne.

Šećemo po prilici četvrt sata po turobnoj za me dolini; tu se na jednoč k meni okrene Hedvička, veleć: „Jeste li gospodine Matyško poneli durbin?

„Ta mi nije bio nit na pameti gospodično!“

„Vi se neznate na ništa smisliti — što ćemo tamo bez njega? Robert neće ništa viditi. Nu znate što gospodine Matyško, skočite der tamo u dvor, provizor imade dalekogled, on će vam ga posuditi. Ja idem zatim s Robertom dalje, te vas na Šibenjaku počekamo!“

Da mi je rekla „Matyško skočite u pakao,“ skočio bi bio; bio bo sam sasvim njezin rob. Nerekav nit rieči, odletim u dvor.

Do dvora mi pade krasna misao na um.

„Bježi što bolje možeš kući, bit će probitačnije!“

Nu brzo me prodje: „zar ćeš ih same ostaviti, taj dečko će ju sasvim premamiti, a ti ćeš imati podrezanu kabanicu — puklo kud puklo, hajde za njom.“ Dobiv dalekogled od provizora, koji je moje čizmurine predobro smotrio, pa radi toga htio puć od smjeha, odbrusim strielohitro, u koliko se dalo s timi mašinami na Šibenjak. Noge su me strahovito i nemilosrdno boljele, ta i još sada, kad se na to sjetim, počimlju me boliti.

Jedva jedvice doturam se na vršak — kamen bi se ganuo nad žalošću mojom, samo da bi se mogao. Jedva jedvice nakon pô sata sav u potu doteturam se na Šibenjak, al kad ja tamo imaš vragolijah viditi; polubrat se vodi s Hedvičkom pod rukom! Oba bi bio u onaj čas probô, da sam imao nož u ruci, al na moju nesreću imadjoh samo durbin.

Pružim Hedvički durbin. „No vidite kako ste pošten!“

Bogme se oboje njih razgledavaše zdravo po okolici, a meni ga neponudiše nit za čas.

„Prosim vas gospodine Goldenthale, kanite li dugo ostati u našem gradu?“

„Ciela dva mjeseca, mislim, da ćemo se upoznat moći.“

Laku noć, Hedvičko, laku noć moja ljubav! Sjutra ću se ustrieliti ili idem u vojnike — tako će biti pa punctum! —

„Gospodine Matyško, vi ste danas nješto zamišljen, jel da vam je žao za Prag? tamo ste valjda srce ostavili? podsmjehnuv se reče mi Hedvička.

„Dakako“ odgovorim glasno.

„Aj, aj . . . nu znate što, hajdemo dole u gostionu, tamo imade dobra piva, to će vam malo jezik razvezati!“

Da te djavo nosi i s gostionom! a ja imadem u svom džepu, koliko četiri nedelje prije stvorenja svieta! E da imadem barem na jedan polić! Maričko gdje si, ti imadeš valjda koji grošić! —

„Već smo se dosta nagledali, hajdemo u gostionu . . . trčimo gospodine Matyško, da vidimo tko će bolje!“

Još nit neshvativ što reče, već me uhvati za ruku, pa leti samnom pod brieg; već sam se u duši poveselio „hvala Bogu, sad ću si vrat slomiti, neću se bar trebati sjutra ustrieliti.“ Al neće grom u koprivu. Jufte su me nemilosrdno tištale, noge su gorjele, kao da su u sried pakla. Tako smo neprestance letili sa Šibenjaka, te se istom kod gostione zaustavismo. Nemogu si nit odahnut.

„Počekajmo malo na Roberta.“

„Ah gospodično — Hedvičko — sjutra — ako još danas nepoludim — sjutra ću se ustrielit — poći ću u vojnike“ izmucah.

„Zar vam se srdašce iznevjerilo?“

„O i kako, ja bi plakao!“

„Hajdte se radje napit, gospodine Matyško!“ zarikne, iza ledjah došavši Robert.

Stupam u gostionu, paklena me žedja mučila, al nit pô feniga u mom džepu.

„Krčmarice! gospodi pive, a meni kavu.“ Zapovjedi Hedvička.

„Ja netrebam piva, krčmarice!“ upadnem u rieč „meni je liečnik zabranio pivo pit.“

„Dakle i gospodinu Matyšku kavu!“

„Niti kave nesmijem pit, gospodično!“

„Što ćete dakle piti?“

„Ništa, posve ništa, gospodično, krčmarica će bit tako dobra, pa će mi donjet svježe vode.“

„Liepi ste mi Pražani, dolazite u gostionu, a nedate nit za krajcaru pomoći se.“

„Malo piti nam neće škoditi“ doda Robert „ta i onako

Digitized by Google

moramo danas, gospodine Matyško pit na naše prvo poznanstvo — krčmarice, donesite samo — al ne pivo, već dvie boce melničkoga."

Strašne mi se misli uzruju po glavi. „Čim dalje, tim gorje; iz blata u baru! Maričko gdje te nesreća drži; ti ćeš imati valjda koji grošić — Melničko — a ja nit filira nit papira! A napokon s tim magarcem, s tim ružnim laskavcem, s tim dušmanom moje ljubavi bratinstvo pit? Radje bi gorućom smolom sa satanom bratinstvo pio! Već ju bies nosi! — o zašto mi neostade od one petice bar jedan stotinjak!"

„Izvolite si gospodine Matyško natočiti — pijmo u križ — nu do dna . . . Tako — sad si dajmo ruku i cielov, pa si recimo ti!"

Ja nit nepisnuh — sa mnom je radio kao kakovom igračkom. Hedvička se je vrlo smijala, te pogledala kroz prozor na polje, gdje opazi pištaljkara (flašinetar).

„Hej starče, dodjite u nutar, da nam malo zaigrate, da malo zaplešemo!"

Plesat — u tatinkovih juftah! Moj Bože, ja pa plesat! Ta upravo sam si želio svoje izranjene noge, malo odpočinut — a ona hoće da pleše. Nu neka se nateže s Robertom — ja neplešem. Evo ga s tim kolovratom.

„Starče imate li koji liepi komad?"

„Imam gospodično — samo zapovjedite."

Evo ti ga već cvili ko vragovi u paklu.

„Gospodine Matyško, hajdete prvi vi, pražki učenici znadu izvrstno plesati."

O ja siromaški Lazar — ja moram iti plesat!

Hedvička je sa mnom vrtila kao vretenom ili ako hoćeš baš kao vitlom, ja nisam znao što da radim, u svom očajanju džipao sam kao lud bez svakoga takta.

Najednoč mi se iztrgne Hedvička iz rukuh, zajaukav. „Za Boga miloga, Matyško, vi ste mi nogu prelomili — o nesreća — to boli!" Tu pane na tlo.

Robert skoči u pomoć, krčmarica zače urlikat „vode, vode, gospodična će u nesvjest!" Ja izletim iz sobe, al ne po vodu, već „grad aus" iza štaglja u bašću, te se tamo bacim pod stablo.

Sad je fertig! Sad si istom pravi Matyško — Hedvički nogu prelomio! Što će kod kuće reći? To će bit liepi Wirthschaft; Robert će me izazvat na dvoboj — a napokon me i zatvore! Matej, Matej, ti si daleko dotjerao! Pravo ti i budi, zašto si peticu prolumpao . . . Zašto sam se veselio praznikom kao ludjak . . . O da mi je dala ta petica koju ćusku, kad sam ju mienjao.

Nu to je dakako profit; pa još k tomu slomih juftinimi čizmami nogu Hedvički! — Hedva, nevjerna Hedva! Matyško imadeš kratak račun, sutra da mi se ubiješ, il u vojnike! Zašto joj nisam umah rekao, da su mi čizme u postolara? Da sam priznao, nebi mi gore bilo, nego li mi je sad . . . Nesretni Matyško! . . . To ti je ljubav? . . . O ljubavi, ljubavi, kamo si me zavela? Sad ležim pod šljivom, želim si, da na mene nebesa spanu, il da me zemlja proguta, da me . . ."

„Matyško, Matyško, kamo ste pak vi dospio?"

Samo zovi, kriči, ruči. Hedvo, urliči Roberte, ja vam se neozovem, pa me nenadjete. Hedvo neću te nit vidjeti, nit čuti — ja sam te tako, tako ljubio! no medjutim sutra mi dade Marička koji grošić, a ja . . .

„Vidi der jarca, gdje leži pod šljivom, a neće niti, da nam se ozove. Vidite ga — vi ste u Pragu divnu galantnost študirao!"

„Zar vam nisam, gospodično slomio noge!"

„Nemislite, da smo mi vanjske tako krhke, kao što vaše Pražanke, ustajte pa idemo!"

Kamen mi spade sa srca — Hedvička nije imala slomljene noge. Jedva se dignem, te se doteturam do gostione.

„Starče, više nećemo plesati, možete otići."

Starac se stvori pred menom svojom kapom:

„Plesao ste, pa i platite!" odječe mi Hedvička.

Zacrvenim se poput kuvana raka, pipam po svih džepovih — ali naopako — gdje ništa nije, tu nećeš ništa niti naći.

„Neimam zaisto nit novčić drobnoga." Zamucam neodlučno.

„Ja vam posudim ili možda izvolite promjeniti?" predloži mi Hedvička „trebate li mnogo!"

„Budite tako dobra, pa mi uzajmite četiri šestice."

„O vi razsipniče, za jedan komad hoćete platiti četiri šestice? Kamo ćete dospjeti?"

„Uzajmite mi dakle jednu šesticu."

„Šesticu! Nestidite li se? Tako malo cienite sviranje, uz što ste samnom plesao? Nisam li više vriedna, nego samo šesticu? To ti je krasno!"

„Ništa vam nije za volju — posudite mi indi, koliko vam drago."

„Evo vam dvie šestice za se, a jedna za me . . . mrači se gospodo, valja nam već jednoč i poć — platite pa idemo!"

Mene pošiknu smrtni pot. Vučem po malo svoju kesicu — praznu kesicu!

„Prosim te" — reče Robert — „Matyško, danas ću ja platit, jer smo danas bratinstvo pili."

Njegov me predlog razveseli, nu ja sam se činio, kao da sam uvriedjen.

„A ne, Roberte, ja ću platiti — ja . . ."

„Ne, ne, ja ću platiti."

„Ta nemoj me sramotiti moj Roberte!"

„Pravo imate gospodine Matyško; polubrate pusti neka Matyško plati i to za kaznu, što je danas tako malo govorio."

Strahoviti i nevidjeni jošte pot ljevaše po mom čelu. Robert bogme spravi svoju kesicu, a ja siromak moram da platim.

Otvaram kesicu — traži tu ili tamo svagdje nesretna praznina — nu odkud da sad uzmem novacah. —

„No, no — što se to sbilo? . . . Ta evo . . . što se to sbilo? . . . ta malo prije sam imao peticu, a sad ništa . . . hm, hm, hm, . . . to je čudnovato — neimam novacah!"

„Evo ti ga! Trga se za plaćanje, a neima novacah; opet vam moram uzajmiti; zašto niste Robertu dali platiti? evo vam dva stotinjaka — dužni ste mi dva stotinjaka i dvie šestice . . ." Platim, te dobim još nješto natrag.

„Vrieme je, da idemo; već je blizo noć!"

Hedvička se opet zavjesi o Robertovu ruku, a ja klipsi za njimi. Robert već nije glasno govorio, već je samo šaptao — na mene nisu niti mislili.

Ja od ostraga kao kukavan lokaj! A napokon blizo grada se na moje vlastite oči poljubiše! Bilo je doduše dosta tmine,

Digitized by Google

nu ja sam to opazio i to sam odveć dobro vidio — oči mi sjevahu, sjevahu od gnjeva, oboje bi ih probo!

Došav u grad, bijaše već noć; sprovedem ju kući. Hedvička mi dade ruku — ja ju hladno uzmem, pa pustim — u srcu mi se kuvala dobra porcija jeda.

„Gospodine Matyško, vi ćete nas sutra valjda pohoditi. Nezaboravite dva stotinjaka i dvie šestice. Navlaš ćemo vas čekati.“

„Doći ću, odići ću, platit ću. Laku noć!“

Odpravim se kući. Jučer se nisi mogao dočekati Matyško, da budeš s Hedvičkom! jučer si ju ljubio — zar ljubio? — nisam ljubio, već ju obožavao! A danas! O jufte, proklete jufte! Za noge nit neznaš, dali ih imaš. Hedvu ti preoteo Robert djavô, a k tomu si morao za njih platit, pa si dužan! — Nu ipak će Marička imati koji grošić! — Sutra ćeš platiti, pa onda u vojnike — za danas, znaš što, Matyško, sad ti nitko čizamah neće opaziti, pojdi Konjičku, pa se okrepi malo!

Odem Konjičku, prodje me jed, dadem pivo napisat na tatinkov račun i odem kući grad aus u svoju sobicu.

(Konac će sliediti).

Grofica Chateaubriant.

Françoise de Fox (Fo), kći Ivana de Fox plemića u Langedoku, rodila se godine 1495. Već u ranom djetinstvu odgojivala se, kako se s veće strane i sad odgojiva ženščad. U krilu svojih predobrih roditeljah, nije se naučila podnositi nesgode življenja, da uzmogne uzde metnuti svojoj taštini i razuzdanoj lahkoumnosti; kroz prste gledeći roditelji svojom krivnjom priučiše neizkusno djevojče, da je o njekih stvarih scienila, kako nebi smjela — i upravo u tom odgoju jest neposredni zarod tužnim nesgodam u njezinu životu, te će ju naše blage čitateljice tim lasnije izpričat moći, što u istinu neimaše uz takov uzgoj prilike, da lažljiv i varav sviet upozna sa obodvie strane.

Bijaše u dvanaestoj godini, kad je slavljenom krasotom svojom občarala grofa Chateaubriant-a (Šatobrian-a), i ov ju pod što po to odlučio uzeti. Što novac nemože?... Oženi ju, ali se odmah iza veličanstvena pira, počeše za uhom i dosjeti jadu, da je liepa žena primamljivo, a cienjeno blago, što ga je veoma težko čuvat i nadzirati, a to teže u zamamljujućem Parizu. Sve misli u jednu smislio, pa je sa ženom premjestio iz Pariza na imanje Chateaubriant; a da i tudjer nebude pogibelji, sve bje odstranjeno, što bi iole ma samo pogled požudni u njoj moglo probuditi. Franjica bijaše još tako mlada i neizkusna, da joj se i taj život dopadao, dà — ona je mislila, da inače ni nemora ni nemože da bude. Možebit i jest kadikad zaželjela si svieta i njegovih zabavah, ali u obće zadovoljila se je uz ličionik (Putztisch) pun mirodijah i krasilah, da si i onako već preljestnu dražest i krasotu još više umnoža. Medjutim grof bi ju češće po koj dan ostavio samu i išao k dvoru, a iza njekih godinah po vjenčanju sgadjalo se to veoma — često. Kao cienjen muž, pazeći na takt velika svieta, nastojavao je ipak izvinuti se svakoj sumnji i potvori, da je sljubavan ili ljubomoran. On je tvrdio, da ni on ni itko na svietu neće mu moći ženu uputiti, da se okani one samoće i ostavi već jedared imanje.

Kad ga sa svih stranah njeki prijatelji čvrsto objekoliše, da si i ženu povede k dvoru, napokon mu dodija to vječno nagovaranje, pa se dosjeti nječemu veoma domišljato kao što je ljubav u obće veoma tanka uma; obećavši im, da će sve sile napeti, da ju nagovori ić k dvoru u Pariz, odè na imanje. Nu mjesto da ju nagovara ili bar da joj ponudi sa sobom poći, stane ju najprije umiljato prositi, a poslje uzevši sa svoga prsta jedan zlatan prsten i presjekavši ga na dvoje i osbiljnom rieči ovako govoriti: „Madame! Bit će ih valjda, koji mi budu zapoviedali, da vas protiv mojoj volji pozovem k sebi u dvor; a dvor je koli vašoj čudorednoj krieposti toli mojoj duši i miru mjesto vrlo pogibeljno. — Ja ću vam valjda morat više putah pisati, ali da mi niste došla ma vam kako zapoviedao, dok nedobijete s listom ov komad prstena, koj uzimljem sobom, a vam ostavjlam drugi, da ih uzmognete onda ucieliti i osvjedočit se o mom dopuštenju — i iskrenoj želji, da dodjete k dvoru. A bit ću vam istinski zahvalan, ako mi dotle uviek na svaki list odgovorite nečućim listom, čim bi se mogao pred njekimi izkazati.“ Mlada žena obeća, da će sve na vlas držati. O! one radosti i slavja, kojimi je grof odišao u Pariz, sam sebe hvaleći, kako je bistrouman i kako si je s lahka obsjegurao ljubav, a da nebude pred svietom žigosan dosta neslavnim i prilično ružnim imenom: sljubavne babe!

U dvoru je sbiljnim i tobože nezadovoljnim licem pripoviedao, da mu je žena koliko krasna toliko plaha i divlja i da ju svi svetci nebi nagovorili, da dojde na parižki dvor; reče, da joj je pripravan i jošte pisati, i ako budu prijatelji htjeli, da će baš i njihovimi izrazi poslužiti se u listu i poslat joj list kroz njihove ruke i sluge. Učinjeno je — ali uzalud; grofica nije htjela da dojde, i od tog vremena svi povjerovaše grofu, da je čovjek iskren i prema njim istinit. Tako prošlo njekoliko vremena, dok nesjede na francuzki priestolj (1515) Franjo I. Zna se o njem po svietu, kako je nastojao oko sebe sakupiti po izbor ljepote svoje kraljevine. a razumjeva se dakako, da je ne samo jedan put čuo kakov takov opis o očaravajućoj krasoti grofice Chateaubriant; te nije propustio izraziti svoju želju njezinom mužu grofu, da ju pozove u dvor. Ov se izpričavao, kako je to i njegova želja i pripoviedao, koliko je već listovah pisao, ali sve uzalud, — jer je preplaha i neće da dojde, nu medjutim, da će joj još pisati. Pisaše joj, da je to vruća želja kraljeva — doisto želja, koja može sve pohote kako mu drago smione taštine gospodski zadovoljiti i kojoj bi se veoma riedke zahvalile, — ali ona i na taj list, koj je kroz kraljeve ruke prošao i njegovim pečatom bio zapečaćen — nedojde!

(Konac će sliediti).

Narodna pjesma.

(Iz Hercegovine).

Puni mi puni ladane
Dojdi mi dojdi dragane
U moju bašću zelenu
Onde ću vesti maramu
Crljenom svilom i zlatom
Zlatom ću ju populat
Tebi ću ju poklonjat.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Spomenik padših žrtvah god. 1845. na groblju kod sv. Jurja u Zagrebu.

Na svem grobju kod sv. Jurja neće biti za nijednoga Hrvata znamenitijega groba — osim najbližih mu pokojnikah — do onoga padših žrtvah. U svakom grobu počiva po jedan umrvši budi od duge bolesti, budi od kakvoga naglog slučaja, al u onom spava 13 žrtvah, koje ustaše mlade i zdrave, a u podne uzdahnuše ko mučenici pod vedrim nebom za slavu roda svoga.

Davna je oprala kiša i posliednju kap krvi sa taraca svetoga Marka, a nestalo je i onoga kamena sa čitavoga trga, al neosušiše se suze za njihovom sudbinom, nego jim se neuvehli pletu vienci i kiti grob cviećem i svietiljkami danas ko i prve godine.

Kada stupimo k tomu spavajućemu lavu, pod kim trunu kosti dičnih srpanjskih mrtvacah, polete nam pred očima svi oni davni prizori, razne osobe onog doba, njihove spletke i borbe za stvar narodnosti i uspomena tih dogodjajah

nosi nam misli sve dalje i dalje od god. 1845. na 48. — 51. i do najnovijega vremena i razmatrajuć ljudske strasti i sebičnosti bujno rastućega izdajstva, a riedko gdje ničuće krieposti, obuzme nam dušu njeka turobnost, te tko je mekana srca, neće odoljeti ni suzi žalosti kad vidi, kakvimi samo žrtvami mogu narodi korak po korak napred ići k svomu predstavljenu si cilju i da je rujna samo krvca onaj silni i čvrsti vez, što no je kadar držati stečevine; jer jeftina slava — povene skoro, a prava

„Slava trepti nad grobovi,
koji kriju to — što ovi!“

Čini nam se najzgodnije vrieme, da stavimo u današnji broj sliku spomenika (snimljenu po g. učitelju Modcu) što ga je podigla ljubav vjernoga roda na viečnu slavu ubijenih 25. srpnja 1845. hrvatskih sinovah, da i izvanjski čitatelji naši vide oblik istoga.

Vjestnik.

• Zagreb 27. listopada.

Obrani su vinogradi i umukoše čvrčki, a žeravi nizko leteći navještuju nam, da je ljuta zima evo već pred vratih, premda još traje babje ljeto. Sve je na polju i po šumah tiho! — Miomirisna ružica pretvori se u šipak, a požutjelo listje skida hladni vjetar jedno po jedno na tla, da se stopi opet materom zemljom, od koje je proizašlo. Ah! žalost te hvata, kad pomisliš, da sve ima umrieti i prestati — nu opet ti se ohrabri srce — jer se na golih kitah jur opažuju pupolji za buduću godinu, za novi život. Novo se čuvstvo radja u nas, kad vidimo, da majka naša, narav skrbi neprestano po vječitih nedokučivih zakonih, da nas sladkom napoji nadom kroz vrieme kad no snieg pokriva planine i doline, da nezdvojimo, nego da se radujemo pramaljeću, koje nam za čas opet osvanuti ima, pa se mrgodio nepogodni studen i burni prosinac koliko ih volja.

— 28. Gdje god se je počeo zanemareni narodni živalj oslobadjati, tu je bilo avantgardom ustrojenje čitaonicah, iz kojih se opet razvijahu dobrovoljačka kazališna družtva. Mi smo, hvala Bogu! te početnice davna jur preživjeli i stupismo već korak dalje sklopivši družtvo pjevačko. Trudom revnih domoljubah sasta se izabrano „Kolo“ — družtvo sudjelujućih mladih prijateljah i mnogih podupirateljah, koji dne 26. o. m. stupiše svečanim načinom u javni život. Družtvo se sasta iste nedelje u crkvi milosrdne braće i izpjeva pod službom božjom novo nabavljeni koral, a na trgu Jelačića bana gruvahu mužari u znak započetog družtvenoga djelovanja.

U pol 12 satih otvoriše se vrata našega današnjega jedinoga sastaništa u Zagrebu „Strieljane“ gdje bijaše prva glavna skupština novoga družtva a na večer prvi koncert sa 11 komadah, ko što smo u posliednjem našem broju javili, osim pjesme „Crnogorac“ budući da g. Livadić prepriečen bijaše držati obrečenu rieč. Troškom pjevačkoga družtva sjajno razsvjetlane dvorane napuniše se dubkom, a koncert izpade za početnike velikim uspjehom.

Narodne podhvate hvali rado svaki domoljub, nu ovdje bi morao i najnepristraniji kritik reći, da su sborovi kao i ostali komadi zadovoljili svakoga prijatelja glasbe.

Junački sbor „Naprej“ od Jenka pun je vatre u kompoziciji i sadržaju, a pjevan po mladih i kriepkih grlih učini krasan utisak. „Utonula Romanca stavljena u muziku velikom umjetnosti po Križkovskom dirnu svako ćuteće srce. „Husitska“ narodna češka pjesma od Kreva sa veličanstvenim svojim uvodom bit će rado slušani broj u repertoiru budućih koncertah, a četvorka iz hrvatskih, premda poznatih, napjevah bila je nenadano liepo složena po g. Sl. Ložičaru i živahnim uzklikom primljena, kao i Kukuljevićeva pjesma „Gdje je slavska domovina“ od Vintera.

G. Gjuro Z..., koji nas žalibože naskoro u svom zvanju ostavlja, dade nam priliku diviti se vještini svojoj na Fisharmonici. „Casta diva“ i druge variacije kao i „Oprost sa Zagrebom“ bijahu izvanredan duševni užitak muzikalne slasti.

Koliko se god članovom družtva priznati mora zaslužena pohvala za trud njihov, toliko valja napomenuti zasluge g. Ložičara učitelja muzike, koj bijaše dušom kod svih pokusah i ravnateljem kod izvedenja.

Tečajem istoga dana stiže 16 brzojavnih čestitakah sa svih stranah slavjanstva, imenito iz Praga i inih českih gradovah. Iz Karlovca dodje odbor od 5 članovah tamošnjega pjevačkoga družtva, da pozdravi „Kolo“, te potvrdi tim, da je u Karlovcu vazda, ko i prije živahna odziva na sve domorodne pozive. Susjedna Slovenska bje zastupana po velevriednom domorodcu g. Razlagu. Po „Stohlu“ slavne uspomene ustrojeni „Lieder-

Digitized by Google

tafel“ nije se jošte razpao, no željeti će svaki prijatelj sloge, da se sve iskrene domoljubne sile sjedine u onom družtvu, koje pókazuje najveće životne snage.

Poslie koncerta razigrahu se srca u veselju plesanja, pjevanja, živahne konverzacije i bratinske sloge za sve zgode i nezgode, te se ta dična zabava svrši u 4 sata u jutro.

Živilo družtvo u tom duhu!

3. studena. Šapat stazom a romon koritom bùdi sveti mir, koj razastre krila po cieloj naravi. Ondje svietlost oči k sebi vabi, ovdje uho milinom se glasa nasladjuje. Lice ljudsko ozbiljnost pokriva, a duša zaronila medju vale s pokojne tišine. Miso se koleba i valja sad u tajnah tamne prošlosti, sad opet vidja živu sliku bujne sadašnjosti. Sad se bori s idilizmom sretnih danah zastrte drevnosti, a sad se opet penje, puna bujne mačte — u vis daleke i skrovne budućnosti. Sjajnost joj se prošlosti zaklonila za tmasti zastor i utonula u morsko bezdno, kô što rumen sunčana divna dana, prevaliv i ogrijav bogatu prirodu, u niz nedokučiva jaza. Oda svih stranah potiče ju njeka tajna sila, da sabere i prošlost i sadanjost, pa da stvori iz njih živu sliku tajne budućnosti. Cieli provod sreće i nesreće, bogatstva i ubožtva, splesan jednom te istom sudbinom, vrti se pred njom i sjeća ju na zator sjajnosti, koja se još danas pod suncem veselo poigrava. Sve se to niže pred njom redomice sad silnije sad slabije, dok ju trudna noga nedonese na prag obće žaobe, obćega mrtvila. Sjetan jedan, drugi prepun tuge, dira i nju, da se maši bezkrajna snivanja, pa da živim slovom proslovi na živa usta „silni Bože, sve se s tobom može.“ — Evo, ovdje otac, majka tuj počiva, brat sa sestrom studen zemnu dieli; rod se s rodom, a nerod s nerodom u grobnici jednoj sarodio. Jednoj svietlost voštenice svieti, drugu suza mila roda škropi, a svim uzdah pomoć božju prosi! Takove se misli bile zarojile i meni, popošav po navadi i ove godine na groblje sv. Jurja, jedno da bacim koji pobožan uzdah za sve preminule, a drugo da vidim, da li taj plemeniti običaj, potekao tja iz siede drevnosti, s duhom vremena raste ili pada. Večer tiha, narav se spremila na počinak, a sviet se počeo gomilice iz grada seliti. Vreva ljudih sve to silnija. Počekam malko pred vrati, nebili koji znanac izišao, pa se sa mnom malo razgledao. Nedočekav nikoga, odputim se u ogradu. Stupiv preko stubah, obsjeni me njeka sjena pobudjena nutarnjim čuvstvom i ja stadoh. Bacim okom lievo, bacim desno, straga i naprieda — svietlost svuda, svieta na sve strane. Trobojnica glavu u vis diže, oko nje se poredale visoke žalostnice, i to pred grobom „žrtvah padših dne 29. srpnja 1845.“ Bože, pomislim, sladka li, ali ujedno i gorka mora da bude žrtva takova, koju pritišće težko mjedo, razsvietljeno lučem baklje, a urešeno trobojnim barjakom u družtvu s tužnim crnilom, ali mi ujedno uzplamti duša, opaziv, da onaj ponos, onaj cviet naroda, koji sudba tako rano ukopa i ledenim busom obastre, obkružuje novi ponos i liepa nada našega naroda — naši pravnici, odjeveni narodnim odielom i urešeni sabljami u ruci. I nehotice uzdanuh, uzčitav im na licu pravu žaobu za prolitom krvi, sretan si narode, dok znadeš cieniti i svoju krv, dok uvidjaš, da bez tebe neima tebe... Dok ja tako i na prhle kosti mislio puče medjutim prostor i tužnoj pjesni. Ovdašnje pjevačko družtvo „Kolo“ bješe dohrlilo, da se svojom pjesmom pomoli Bogu za vječni pokoj nesretnih žrtvah i da ukriepi i onako krepku volju našinacah do štovanja usnute svojine. Žalobnice se ljubko razliegale tihim okolišem, a narod uzdisao gole glave rajsku njegu svim, koji za narod dadoše Bogu dušu i imovinu svoju. Samo kad kad prekinulo bi zvonce redove pjesamah. Glas pjesme vabio je narod jatomice okolo sebe. Napokon se ga natrpa toliko, da nisi mogao natrag niti napried. Izpjevav slavje slavnim, krenu zatim i pjevačko družtvo i gomila naroda do groba takodjer slavna muža, kojega nemilica za naš narod prerano vječitim plaštem pokri — do groba neumrloga Stanka Vraza. I nad njegvim se grobom razlježe milozvuk pjesme žalostinke. I kod njegova se spomenika spomeni vriednoga pokojnika ne samo mnogi našinac, već bješe došlo njekoliko i njegvih zemljakah, da mu se tronuta srca pomole za vječni pokoj. Napokon zavlada opet tišina. Sad si se mogao razgledati grobljem, kako ti god srce želilo. — Na sve strane svietlo i gluha tišina. Samo kad ikad čuo bi jauk majke nad grobom djeteta, ili djeteta nad grobom sladka roditelja. Na mnogom grobu mogao si uzčitati hrvatsko ime opleteno njemačkim stihom, a na mnogom opet narodan glas izpretkan njemačkom predjom. Na svakom grobu vienac i svietiljka samo ti dva moradoše u oči upasti. — Nad grobom svoga djeteta podignu jedan Hrvat liep spomenik — bilo to negdje za vladanja tudjega duha — i dade izrezati u kamen njemački nadpis, dočim mu ostala djeca vode nadpis naški. Svoj djetci dade razsvietliti i ovjenčati grob, samo onomu, koje sudba ošinu njemačkim nadpisom neučini nikakva čina. — To je znak, kako se mnogi našinac kaje sa starih griehah, počinjenih što s prenaglosti što pak s drugih tendencijah. Na drugom grobu, koji je inače njekad svake godine divno urešen bio, i kojemu se prošlih godinah sviet, reć bi — klanjao, nisi vidio stare ljepote — sic transit gloria! Napojen i slastju pjesme i ganut urešenim grobljem vratim se natrag, ali se ujedno pobudi u meni i nehotice spomen na ono njekoliko nesretnih godinah, kojih nije smio čovjek niti mrtvim dati štovanja, koje ih išlo i po božjem i po ljudskom pravu. Znano je dobro, i svakomu je živo u pameti, kako se predlani pazilo, kad je naša mladež bila usadila barjake pred spomenikom padših našinacah 1845., da nebi tkogod na njihovu grobu koju molitvicu izmolio ili pjesmicu izpjevao, ali me ujedno i neugodno dirnu, vidiv, da polag svega mnogobrojnoga pučanstva, nije bilo vidjeti muževah, s kojimi su se padši ob obstanku narodnjem kobnih godinah muževno napinjali i proti nepravdi krv lili. — Želeći, da se ova liepa uspomena svake godine što sjajnije slavi, želiti nam je i to, da se našinci nebudu stidili bratstva niti u grobu, jer je to najsvietliji žig plemenita srca i čiste duše. Tim je laglje i tudjincu krojiti o nam što pravedniji sud, a nam samim je najbolje jamstvo, da ćemo moći uzčuvati i slobodan razgovor i slobodnu miso i čist običaj u čistoj kući, budemo li znali štovati svojinu ne samo za života, već i u hladnom grobu. Ž.

Na odgovor g. J. Sundečića u N. N. na našu malu interpelaciju.

Pjesnički duh — dok tumači čuvstva i težnje naroda, može biti od velike koristi občemu napredku, al kad takov uzleti na svom krilatom jahaču i tumara po neizmjernih prostoriah zraka, te se udaljuje od nazorah praktičnoga života, tad može za čas svojimi ideali gdjekoga mladića smesti, al bitnost stvarih okrenuti — to mu za rukom poći neće nikada i s toga šteta za trud. Praktični eronauti, koji se još iznad oblakah uzdignu, kamo se nije nijedan pegaz usudio, izpovjedaju, da nije tamo moguće obstati ljudskomu duhu, te da bjehu prisiljeni, dok jim se krv nestinu sljeteti niže i niže i radovahu se, što opet sretno dodjoše u naš materialni zemaljski parokrug — na čalarni ovaj sviet.

I mi Hrvati bijasmo prije dvadeset i njekoliko godinah vele zanešeni za onom večom poetičkom ideom, kojom se tek danas njeki zaostali dusi počeše baviti, pa zanemarismo mnogih svetinjah i ostasmo našom sentimentalnostju na cedilu, jer neprionuše oni uz naše plemenito požrtvovanje, koji danas pod plaštem sloge goje težnje, našemu razvitku pogibelne. Dok mi po zraku plovismo za višimi ideami, izgubismo u našoj idealnoj zanešenosti skoro naš naravni djelokrug sa svim liepim i dobrim, što prije neopazismo ili necienismo.

Danas evo nas na polju praktičnom jedino za nas spasonosnom, skoga se nećemo nikomu za ljubav udaljiti, ma korili nas sebičnostju svi sebičnjaci, koji nam naš napredak zavide. „l' union fait la force“ — to nije ništa nova, te o slogi i ljubavi dade se veoma liepo pjevati i u družtvih rujna vinca piti, pa bilo to i za stolom trinaestoga ceha, al u praktičnom životu — Bože dragi! tko bi nabrojio sve zaprieke i težkoće, koje nam se nagomilahu u našoj nakani, kad mi o slogi zapjevasmo.

Nu da na kratko i jasnije govorimo.

G. J. S. odgovara u „Narodnih novinah“ na našu malu interpelaciju, da je on proti „Molitvi hrvatskoga rodoljuba“ samo zato, što je ona najuzhićenije slavovanje same Hrvatske, te nepromiće veću ideu ukupne na jugu domovine, za kojom je on ponešen, nego veli, da razdražuje strasti itd.

Što se tiče veće idee, mislimo, da na nju nas Hrvate opominjati suvišno je, ta valjda nitko tajit neće, da je kod nas najprije razvijena, pa se i dan danas još najpostojanije tjera i zastupa, čemu valjda dokazah navadjati netreba!

Mislili pako g. S., da kad Hrvat slavu svoje hrvatske domovine pjeva, da to pači jugoslavenskoj idei? — onda to mora dosliedno stati, ako se što slična i od druge koje strane čini. Ako je tomu tako, što ni g. S. valjda neće niekati; — tada jugoslavenskoj idei smeta i ona srbska pjesma — „Prag je ono milog Srba, na kojem stojimo“ itd. — „Ustaj ustaj Srbine“ itd. i mnoge druge, koje su sve kamoli prije na sviet došle, nego li „Molitva hrvatskoga rodoljuba“ — pa nigdje nečitasmo, da je g. S. i protiv onim posebnostim gdje god naročito i javno ustao bio, kao što to učini glede „Molitve hrvatskoga rodoljuba.“ Jeli to na vidik iznešena nepristranost g. S.? neka sude čitatelji!

Ako je g. S. i zbilja stalo do jugoslavenske sloge! a ono neka ju propovieda i preporučuje onamo drugoj strani! Nami Hrvatom lje netreba, jer smo mi valjda na oltar sloge i jugoslavenske uzajemnosti dosta dokazah i žrtvah prinieli.

Namjerava li pako g. S. o sebičnosti i preponderanciji na slavenskom jugu obširniju prepirku zametnuti, a ono neka se obrati na promicatelje i sliedbenike idee o carstvu Dušanovu, i na roditelja pomish „Srbi svi i svuda“, — kod nas Hrvatah tražiti tomu povoda, neima temeljita razloga. Ured. „N. G. L.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 32. U Zagrebu 15. studenoga 1862. **Tečaj II.**

TUDJE SPLETKE.

(Nadalje).

Visoković klonu glavom na prsa i u to dopane Tonka. Od mnogih mislih nije mogla spavati i zorom bijaše na noguh; vidje Visokovića gdje udje u kuću i pohiti za njim da čuje što i kako je jučerašnicom. U čudu se nalazeća s izgleda Visokovićeva brižljivo ga upita: „Za Boga gospodine stražmeštru, odkuda vi tako poderan, krvav? što je to s vama?“ Ukočenim ju pogleda Visoković okom i podsmjehnuv se reče: „Vragovi se digli proti meni, pa mi oteše raj; utvore noćne vukoše me po gudurah i klancih, gorom i dolinom i gle što uradiše sa mnom! Ej nevjero nidje te nebilo.“ Tonka se zgrozi i pogleda brata, koj strašnim okom na nju se obrati. Žalio ga Feilman od srca, pa da i u čem odbije sumnju od sebe, prihvati. „Ja bih rekao Visokoviću, da je Otmičarevića Marka to djelo; sumnjiv mi se još na sboru pričini, kad-no djevojku neprestano motrio i u kolo ju odveo; potražite ga kod kuće ili kuda vas volja i uzmite si momakah na izbor koliko mislite, da vam će trebati; ali nepomislite nikada više, da je kapetan od uprave kadar takovim zločincem biti.“ Visoković slegne s ledji obrati se i otidje, pa gle kako leti put Nesretićeve kuće neobazriv se na svoju, gdje neima ni otca ni majke već nješto ukućanah, koji eno gledaju za njim, kako leti sada mukom paklenskom i razparanim srcem onamo, kuda danak prije rajskom slasti prolaziše.

Čim Visoković ostavi Feilmana izvrne ovaj na svoju sestru: „A što ti uradi, da od Boga nadješ! a pa zašto? Eno kako sumnja na mene i Hochmuta . . . ako nas obiedi, kako ćemo odgovarati; nerazmisli ti to?! Pa zašto ti to tako osnova? šta je tvoja nakana?“

„Boga ti, nediži tolike buke za jednu krajiškinju djevojku!“ viknu Tonka, što s bojazni što srdito, da joj ipak brat ušao u trag, i problediv omramori se. Ovo bi priznanje njezine krivice i brat pritisne sada, da mu sve kaže što je i kako je, a ona to i učini veleć: kako je zaslieplјena strastju i želeć do skora smiestiti se — osnovala način, kojim će konačno privoljiti Visokovića da oženi Franjku. Imajuća plitak pojam o ljubavi i vjernosti krajišnika, pane na to, čim bi uklonjena Stana, da će ju do skora Visoković zaboraviti i zamieniti ju Franjkom, kojom ga sreća očekuje — i koja ga težko izčekava. — Svoju osnovu saobći liečniku i Franjki, koji ju veseljem primiše, tješeći se, da djelo neće doći na vidjelo, dočim je kordun blizo i to se dade lasno izvesti na dan hodočašća, gdje će svatko misliti, da to učiniše bosanski hajduci, koji uznemiravahu neprestano krajinu. Jesenos jošte bje govor, da snubi Marko Otmičarević Stanu i da ga ona odbi; on imaše ondje u selu tetku i po ovoj dodje Marko Tonki; ova s njim dogovori, da se on dokopa na kojem sboru Stane, a da će mu ona, kako bude mogla podpomagati; ali njegova valja biti skrb, da se nikad ovamo nevrati, U tu svrhu uruči mu znatnu svotu novacah i obreče i više, ako sve u redu obavi. Mlado momče prione uzato, ljubio bo dje-

Digitized by Google

vojku, i mislio skloniti ju po svojoj ruci, ili dobiti po njoj velike novce. Do Petrovadana nebijaše Nesretić na nijednom sboru, a i sada ga povede zla kób. —

Zamišljen slušao ju Feilman i poslje kako dovrši, pita strogo — zašto da ona njemu nekaza o tom ništa? bojazljivo mu odvrati: „Eh ti nebi bio u to privolio, poznajem te, pa sam volila šutiti; ali za Boga brate, sada, čim sve znadeš pusti stvari mira; nebilo te brige za jedno krajišničko djevojče, budi kób njezina kakova joj drago. Svoje ti valja šteditи, a to možeš lasno, čim nitko za nju nepita, a Visokovića možeš ušutkati samo mu pokaži zube. — Zlo si i to činio, što si mu označio Marka, ali ovaj će valja znati kako da ga odbije. Eto kolika ti posla, a i pogibelna, da staneš stvar iztraživati službeno; s toga se prodji buke, pa gledaj što i kako će Visoković, a čim on ovo preboli, biti će posao moj, da ga svedem s Franjkom.“ Tako će Tonka poznajuć si podobro brata i lenost njegovu u dugotrajnih poslovih. Feilman je bio od naravi mekan čovjek — ali s toga vrlo i nedosliedan. Kad bi on kakovu stvar počeo tjerati, a povukla mu se na dulje, to se brzo zasitio i popustio, samo da ga nemuči. — Dao se namoliti liepom rieči, a i — s novcem. — Što je morao da sam radi, to je išlo na brzu ruku — kako bilo da bilo za onog, koga se ticalo. Plašiv je bio do zla Boga, ali kad bi komu za uraditi krivo na korist svoju, tu se je sigurao. — Dočim je još Tonka govorila, razvidio u duhu sve poslove, što bi ih imao tražeč službeno Stanu; proračunao sav odgovor, što bi pao i na njega, da stade govoriti Marko, i duševni napor s tjelesnom pogibelju. — „Odlazi pa šuti, a ja ću svu stvar zabašuriti“ reče si konačno sestri. Smiešeć ode djevojka, znajuć, da je jur u bratovoj duši sve u redu i hvaleć Bogu, što ima toli dobroga brata —

Medjutim provali Visoković žurnom nogom put od kapetanova stana, pa do Nesretićeve kuće i stupiv krevetu ozliedjenoga starca, nadje ga po sve sviestna. Liečnik ga ostavi malo prije tješeć ukućane, da će se domačina do skora oporaviti. Visoković sjedne uz krevet i uzme ga pitati, što se i kako se to s njim zgodi.

„Sinko, kazat će ti Stana; bio sam nješto vinen i neznam da li posrnuh ili lupih glavom o koj strom; bilo već smrknulo, a ja slabih očiuh.“

Visokoviću brizgnu suze iz očiuh, slušajuć, da nezna starac za svoju podpunu nesreću. Šta da sada reče? — hoče li da neima od Stane ni traga ni glasa, ili da mu zataji kako je; u to ga pozove snaša iz kuće i on izide napolje; sada ga zaokruži sva kućna čeljad, da joj kaže kuda Stana i kako već stari dva puta za njom pita, a oni neznali što da mu kažu; tu im pripoviedi, da je Stane nestalo u klancu, a da je po svoj prilici stari iza ledjah oboren, čim mu rana u zatiljku i nezna što se sbilo djevojkom; a kako ju on sam tražio po gudurah i špiljah do zore i nigdje ni traga od nje našo. Svi zakukaju i dva momka se spreme tražiti ju, a njega zamole, neka upravo kaže djedu kako je. Bez odvlake kaže Visoković da neima Stane i on tražeć ju do zore, poderao se do zla Boga. Grko zakuka tuj Nesretić i lomeć ruke zavapi: „Vaj meni kukavom, to ti je kapetanovo maslo!“ „Ali djede on se prisiže živim Bogom i svojim poštenjem kao carski častnik, da nezna ništa o tom i prisiljen sam vjerovati mu!“ „Nevjeruj sinko, zaklinjem te bogorodicom i svimi svetci, nevjeruj, on za to znade, ali je kukavica pa se otimlje. „Čuj djede, kaza mi i povede me na to, da mora to biti Marka Otmičarevića djelo, što je s njom kolo igrao i znadeš, snubio ju prošle jeseni, te mi reče, da si uzmem ljudih na izbor junakah, pa da ju idem tražiti u Otmičarevića“.

Nesretić nikako nehotiv vjerovati, da je njegovo zlato otišlo bez Feilmana i Hochmuta, stade ih proklinjati i naricati svoju unuku: „Vaj Stano ljubljeno djete moje, kuda te odvede razbojnička ruka! što počini s tobom grabežljivi vuci! kuku mene ubogom djedu, kuda ću bez sunca svoga, kuda bez svietla svojih očiuh! ružo mirisna, zar da se nekriepim mirisom tvojim! Sinko, sinko, ako Bog i neplaća svake subote, ali vjeruj, to će platiti onom koj se zadužio!“

Nemogao Visoković slušati kukanja djedova, skoči na noge junačke, stisne staromu ruke veleć: „Nekukaj djede: tražiti idem Stanu ma bilo u pakao; ili ću se vratifi s njom il me nečeš viditi nikad,“ s tim izpane, pozove momke iz kuće i sela za pratnju, izabere četiri od mejdana i zaputi se s njimi najprije svojoj kući.

Medjutim se zaodjene Feilman i ode Hochmutu. „Dragi moj Hochmute, kako ste mogao nesmotrenu i zlotvornu osnovu slabih ženskih glavah podupirati!“ bijaše mu prvo, uočiv liečnika u dvorištu. Ovaj, dobiv glas od Tonke, da kapetan cielu stvar znade, pripravi se na njega i njegov ukor i čim ga tako onaj pozdravi, posmiehne se sladko i žuljiv ruke reče: „Mili kapetane, vidim da jur sve znate, ali to nije prvo, što se tako dogodi u ovoj krajini. — Surova imademo komšiju a njegovi hajduci počinju mnoga zla po krajini; i ovo ćemo pripisati okrutnosti hajdućkoj pa nikom ništa — za koj dan i nepisne nitko o tom i zabašuriti će se ta malenkost bez vike. Onaj, koj djevojku ugrabio znati će s njom umaknuti, a Visoković neka traži ako hoće do sudnjega dana; glava nas lje neće s toga zaboljeti. Ali prestati će, čim uvidi, da uzalud traži i povratit se k nama . . . .“ „Ali mili moj Hochmute vi ste — . . .“ „Dobro razmislio, dakako“ presieče mu rieč liečnik „čim bude Visoković prost krajiškinje, dobiti ga ćemo u svoje rodbinstvo, nedvojte; a vjerujte da će nam to biti čast; vitežki je momak i daleko može doći svojom hrabrosti; a uz njega čemo se moći i mi uzpjeti, vjerujte. Samo tiho i prodjite se vike. — Ogroman bi vam to bio posao, da biste htjeli iztraživati; a za kim? — za bosanskimi hajduci! —“ „Hm, hm — ali on na mene sumnja“. „Ej kako bi on to mogao! iskesite mu zube, pa će dušu u sebe. A javno to kazat nemože, neima bo svjedočanstva.“

Tako govoriše liečnik a kapetan kimajuć glavom, kao da svjedoći istini — gledaše i slušaše ga. Uvidio liečnik da kapetan nemisli na iztragu, uzme ga u škripac glede Marka, što ga imenuje Visokoviću sumnjiva, i razloži mu, ako zbilja gdje Marka zateče, da će biti medju njima kreševa i odati će mu sestru kao krivu, pa on imati ogromna posla riešiti ju biede. Feilman se uze kajati, i poslje kako uvidi liečnik za cielo, da mu je došlo do živa, utješi ga veleć: „Mislim da ga neće zateći, jer bo nakanio je prieko medje i u komšije Turčina prodati ju.“ „Vaj ubogo djevojče u surova Turčina! koliki to grieh . . .“ „Prodjite se sdušnosti! — ta turska bula ima bolje i udobnije, no gospodje u sried biela Beča; — pa brige vas za nju! samo da stignemo svrhu — a bilo sriedstvo kakovo da bilo po kojem ju stignemo —“ Pa mirna

Digitized by Google

Bosna. — Kod ovih bijaše sve u redu i Feilman prepusti Visokoviću, da si traži ljubu kuda ga volja.

Čim se Visoković kod svoje kuće preodjene i svežom vodom okriepi zaputi se udilj svojimi drugovi bez odmora tražiti Otmičarevića; prije no sunce polovicu svoga putovanja dovrši panu pred njegovu kuću. Marka nenadju kod kuće i ukućani rekoše: da ode prije zore u košnju. Motrio ih Visoković redomice, nebi li u kojega opazio smeću i pitao ovam, pitao onam; ali sva čeljad složna na se nepogori ni za dlaku; konačno opazi jedno snaše jesenos dovedeno, gdje zateže, pa očma na njega zažmirkuje. Po Bogu, ta snaša bi nješto rada, pomisli u sebi i sjetiv se nječemu stupi k njoj veleć: „Ded Joko kaži der barem ti istinu, da li je nočila kakova djevojka noćas tuj?“ „Eee — jutroske . . .“ „Ta Boga ti prodji se te blune, ona se vratila sinoć vinena sa sbora, pa spavala do visoka sunca“ presieče joj rieč njeki izsluženi vojnik bez noge i oštrim pogledom odpravi ju napolje; ona izpane a taj isti će Visokoviću: „Pa šta ćeš s Markom? treba li ga pukovnija, ili ga ti tražiš na svoju ruku?“ „Da, ja na svoju ruku“ odvažno reče Visoković, videć da tuj nije čist posao i hoće za Jokom. „Stani Stevo, pričekaj!“ viknu za njim domačina. Markov otac. Visoković se obrati. „Ako ti je Marko od nužde odpraviti ću po njega, a ti sjedni k nama; eto ručka pa ćeš s nama ručevati i pričekati ga.“ „Ta kuda je on?“ „Eno ga u mah preo brda u dolini gdje kosi. Sjedni ovamo.“ „A tko će po njega?“ „Eto Ilija . . . Ajde Ilija pogledaj za Markom“ Ilija se digne, a domačina za njim govoreć: „Pa mu kaži neka se požuri —“ tim zatvori vrata, a napolju zašapće Iliji: „Odlazi za poslom, pa se vrati za sat i kaži: eno ga gdje dolazi. — Ajde umakni onamo za staju pa odlazi.“

Do dva ostaše Visokovićem u sobi, ali oba šutahu i Visokovićevo tanahno uho, koje na oprezi bijaše, razabere šapat napolju a krenuv okom kroz prozor, vidje gdje umače Ilija za staju, a neide putem za Markom; tuj opazi Joku gdje prolazi do dva — tri puta uz prozor i nagledav se u sobu namigne mu. „Sumnjiv posao, smrmra u sebi i čim domačina dopane i sjedne, digne se Visoković, veleć: da ide pogledati kuda mu drugovi, tim izpane pa za Jokom, koja u isti čas umače za čošak: Joko, ti znadeš kuda Marko svojim plienom; zaklinjem te živim Bogom kaži mi, uloviti ćeš si u raju duši mjesta!“ „Odnio ju jarkom dolje pa u špilju pod orlovim gniezdom, gdje će čekati bašu iz Bosne, komu ju prodao i koj će doći pred večer po nju. To sam slušala nevidjena gdje razgovaraše čako i on: nu čim me opaziše zapriete smrtju ako izustim komu od toga. Djevojka je plakala ljuto a Marko ju šutkao. Krsta ti tvoga neizdaj me, inače neiznesem žive glave!“ tim skoči snaša preko bunišća pa u staju, a Stevan viknu drugove da se dižu. Domačina ga zovnu kručku, ali mu zahvali Visoković veleć, da mu nužda Marka, pa da ide sam k njemu u dolinu. Skokom odu niz kordun verajuć se šikarom, šumom i klanci; sunce žeglo sried poldana, zapinjali za trnje i živice i nebi im nigdje do utrena puta. Po prieko hitiše oni, samo da čim brže stignu na mjesto gdje kukaše uboga uznica u razbojničkih rukuh; a može biti svezana, sapeta nježne ruke, da se nemože krstiti niti jih sklopiti bogomolji.

(Konac će sliediti).

Glasnice

Srčanice, zlosrećnice

od I. L. K. E.

(Konac.)

XX. Osvjedočenje.

Što ti rekoh srce ja na putu?
Neraduj se srce prije reda,
Mogla bi te s najti kakva bieda,
Osjetit bi moglo bol stog ljutu.
Ali ti se uzda u vieru krutu,
Riečma sladjim vierujuć od meda,
A neznade da i gorkog jeda,
Krije ljubav slastnom u svom skutu.
Sad poznade kak' se viernost plaća,
Kako izpod cvieta zmija plazi,
Kakovi je ovaj sviet himbeni;
Kako ljubav ljubavju se vraća.
Zato dok se neosvjedočiš pazi,
Pak nevjeruj, ta ni svojoj sjeni . . .

XXI. Molba sanku.

Ao! sanće druže moj nemili!
Dugo li bieža moga od kreveta,
Kano djavo krsta od presveta,
Viek te oči moje sklapat sili'.
Druge plašt tvoj slatki kad prekrili,
U tebi jim slast i radost cvjeta,
Na javi ih nesukobi šteta,
Sanjkah tvojih, koje no su snili.
Nevjerovah dosad ti nikada,
Al se tužan tvojih, sanjkah hudi'
O istini gorko osvjedoći.
I jer bijah navjestnik mog jada,
Ah! molim te i dovršitelj budi,
Dojd' pa naviek zatvori mi oči! . .

XXII. Najcrnje, najgorje

Jao! ljuvene gdje su moje nade?
Jao! snivana gdje je moja sreća?
Sve ko sapun mehur se razpade,
I ugasi ko mrtvačka svieća!
Od svega mi ništa neostade,
Nego gorka žalost puna smeća',
Ah! od koje mislim neimade
Na tom svietu crnja, gorja, veća!
Jer za srce prepuno ljubavi,
Zar što gorjeg jest na svietu ovomu,
Neg kad draga podlo ga ostavi?
Dočim slastju za vrieme ga pita,
Tajno drugog ljubeć, pak istomu
Na posliedku u naručaj se hita. . .

XXIII. Što ću i kako ću.

Što ću sada stobom srce biedno?
Gdje ću sada za te najti stanka?
Ah! od onog pretužnoga danka,
Što iznevjeri srce te nevriedno,
Postade mi ah! studeno, ledno,
Obnoć ti mi mirna nedaš sanka,
Plačeš zore rujnog do uranka,
Kano čedo mlieka majke žedno.
Danju slušam uzdisaje tvoje,
Tražim lieka nebi l' s njime ljuti
Bol tvoj mogo kako utišati;
Al jao! sviet je tvrd na molbe moje,
Zato srce samnom trpi, šuti,
Ta gledj i mene svud nesreća prati. . .

XXIV. Sudbini.

Crna, kleta ti sudbino moja,
Ta kada ćeš gonit me prestati!
Mišljah da ću skoro zapjevati
Veseliji slatka pun pokoja;
A gledj večeg tugam mojim broja:
Tu mi viernost s nevjerom se vrati,
Tam drug šalu moju na to obrati
Da me ocrniv svietla djela svoja.
Tako čovjek pameti se uči,
I tako se ljudi poznavaju,
Al jao! svakom tko se tako muči
No tješim se s tim u mome vaju:
„Bog je otac pravedan i brižan,
Koj brz nije ali je dostižan.“

Digitized by Google

Tatinkove jufte.

Češka humoreska.

(Konac.)

„Mandice, dojdi der simo!“

„Zapovjedajte mladi gospodine!“

„Izuj mi jufte, pa ih baci na polje . . Mandice!“

„Obriši si ruke pa mi donesi večeru.“

„Gospodična nije navlaš jošte odišla spavat, samo da vam može sama donieti večeru.“

„Velim ti, donesi mi večeru, a gospodični reci, da je neću niti viditi!“

„Kako god zapovjedate, mladi gospodine!“

„A zatim mi napuni lulu; razumiješ?“

„Razumijem.“

Najedem se, zapalim si, pa dokučim si putnu torbu. Hajde simo, ti moj vjerni prijane, sutra ćeš sa mnom na vojnu. Na sreću sam sve listiće ponio, što mi ih u Prag poslala — o velikoga osla, nosio sam ih na srcu! — sutra ću joj svih vratiti — evo prstena od nje, kako li sam s njim gizdelinčio! — evo vjenca njezinih krasnih vlasih — krasota od kosah; — koliko putah sam ih cjelivao!!! Hajdte u zavitak. Neće niti ćuti o meni, već na jednoč dodjem kao satnik ili obrstar — ta guja! to mi pisá: „Moj predragi prijatelju, bez vas bi mi sviet tužan bio“. . . Vragometno liepo li je tužna! — s Robertom neće valjda biti tužna; ja ću joj sjutra samo njekoliko riečih reći, ali će ih imati dosta za dvadeset godinah; primit će se za nos ta varalica! Tako mlada pužljavka, — i već takova koketa! O sladke ljubavi! krasne nade! . . . Nu tomu su svemu krive tatinkove jufte, bezdušna petice! . . . To ću sve u zavitak zapečatiti — platit dva stotinjaka i dvie šestice, pa onda u vojnike . . . Matyško lezi der si jošte jednoč kod kuće; gdje ćeš sutra spavati? Laku noć! . . . Legnem i za pet časovah spavam kao panj, — ta i onako sam bio u pravom smislu rieči izmrcvaren. Dajte mi prijatelji i neprijatelji koji sat počinka — ah! — —! — sanjam!

Rano, vrlo rano se probudim. Gledam na sat — bilo je devet. Voda i ručnik pripravljeno, a uz krevet stoje moje čizme — majstor Kopejtko ih već poslao. Pregledam ih, tko bi rekao, da su to moje jučeranje poderane čizme. Malo se poćimlje vrtiti po mojoj glavi jučerašnjica — sve mi se pričinilo kao u snu — ali čim sam dalje razmišljao, tim mi strahovita istina pred očima puče. Labečao sam kao tele. Maričkа dotrči u sobu.

„Dobro jutro gospodine brate. Ustaješ-li i u Pragu tako rano?“

„Torljaj se izpred očiuh do vraga!“

„Zašto, da ti idem s očiuh? Što sam ti kriva?“

„Dosta je što si ženska — samo se nosi!“

„No čekaj der Matyško, reči ću to Hedvički!“

„Pusti me u miru i s Hedvičkom, neću je niti da vidim.“

„Zar ste se razkumili? o tom mi nije ništa rekla — a ja joj obećah, da ću danas po podne stobom tamo doći.“

„Pravo imaš Maričko, poći ćemo tamo, nu prije: imaš-li koji novčić! Daj mi dva stotinjaka i dvie šestice!“

„A zašto?“

„Nepitaj, već daj, to će biti posljedni, — kad se vratimo poći ću u vojnike. Donesi mi ručak Maričko, strašno sam gladan.“

Maričkа udri u smjeh.

Cieli prije podne nisam s nikim niti rieči prosborio; poslje podne obučem se tako elegantno, kao što Robert jučer; Maričkа se pripravi, te se odpravimo u pohode.

Došav k Hedvički, tu imaš čega se nagledati. U meni poče opet žuč vrieti. Robert sjedi s Hedvičkom na divanu. Hedvička hoće da puče od smjeha „Nosite-li mi dug?“

„Nosim — evo — a k tomu jošte i ovaj zavitak!“

„Sad sjednite, pa nam kažite, zašto ste jučer odveć šutio?“

„Oprostite gospodično, nisam se nakanio tu zadržati; moram kući, jer jošte danas odilazim!“

„Ta kamo već silite — istom ste došao?“

„Ja ću u vojnike. — Ljubim ruku gospodično preporučujem se, ostajte zdravo; Maričko hajdemo, preporučam vam se gospodine Goldenthale!“

„Molim te Matyško, zar ti s mene ludorije praviš?“ reče Goldenthal.

„Ja da s vas ludorije pravim?“

„Nevikaj me već *tikaj*, ta jučer smo zajedno bratinstvo pili — u ostalom tko mi reče Rob. Goldenthal, taj me vriedja, moje častno ime je Franjo.“

„Franjo? Toga neshvaćam!“

„Jošte jednu — ime mi Franjo, a Hedvičkin sam brat...“

„Što, brat Hedvičkin? Ta s Franjom sam hodao u učionu, hodao, a evo ga!“

„Evo ti ga — sa mnom si hodao u učionu, tukao se kao dječarac, ali za koju godinicu, što se nevidjesmo, zaboravio si posve na me; upravo htjedosmo znat, jeli ćeš me prepoznat.“

„A polubrat, Robert Goldenthal?“

„Bog zna, ima-li gdje na svietu Roberta Goldenthala, a kamo-li Hedvičkina polubrata!“

„Ali jučer — polubrat — Robertovo ašikovanje?

„To je bilo moj Matyško, puka šala!“

„Šala? Sanjam-li?“

„Dakako, da je bilo sve samo šala; Maričkа je došla umah poslje objeda, pa nam rekla, da ste došao i radi čega ste kod kuće zatvoren; savjetovala vam, da vas pozovemo na Šibenjak —“ s toga je nit nije bilo kod šveljah — s toga smo vas mnogo mučili — zato mi je brat pod imenom Roberta Goldenthala ašikovao . . . Nu oprostite, pa neidite u vojnike! Mili moj Matyško, ta ja vas uvjek volim! . . . Za pomirenje — evo vam . . .“

O sladka usta, kako vam nebi oprostio? Poljubismo se vatreno, kao što običajemo, kad se vratimo u zavičaj. Hedvičko, dederte mi natrag onaj moj svežčić, — A ti Maričko, ti si svemu tomu kriva,“ pa se nemogoh uzdržati, da joj jednu bratinsku o ledja neosječem!

Praznike sam sproveo blaženo — neizrečeno blaženo — nu Hedvička mi kadkad pod nos dade veleć: „Što negdje radi naš Matyško medju vojnici!“

Digitized by Google

Grofica Chateaubriant.

(Konac.)

Kralj Franjo, hvaljeni poznavatelj ženskih srdacah nije se tomu mogao dosta načuditi, kako krasna mlada žena, rodjena rek' bi za slavu širokoga svieta, tako odlučivo i postojano zapostavlja sjajne dvorove prostoj ladanjskoj samoći. Ali koliko god putih bi se grof zaklinjao i preklinjao, da je u cieloj toj doista čudnoj stvari čist i nevin, toliko putih postajaše kralju sve više sumljiv; zato je ov oko služinčadi grofove saznavao o značaju grofovu i grofičinom i napokon saznao, da joj nije upravo onoliko omiljela samoća, koliko ju grof hvali. Doušio je pače i tajnu o prstenu, da i u ruke ga svoje dobio, te dao po njem tako točan primjerak sačiniti, da nitko na svietu nebi mogao naći medju njimi razlike, koliko je da uzmemo medju vlasom i vlasom crne kose djevojačke. Jedan komad podmetnuše opet u shranbu tajnicu grofa Chateaubriant-a, a kralj ga umoli da i opet piše, što uljudnije. Pisao je, ujela ga guja, a list predao kralju, da ga zapečati. Ov ga u istinu staviv unj polu prstena zapečati i odaslà.

Dobivši list s prstenom eto ti grofice u dvoru! Kako-li joj se suprug preseneti!... Nu ona mu pokazà polu prstena te vidje, da je prevaren! Od stida pokupi što je brže mogao i ode što je ikad mogao na svoje imanje, da izbjegne sramoti, koja ga je imala udariti — u dvoru; znao bo je da mu neće najugodniji svitati dani. Kralj Franjo zavjetovà se prekrasnoj grofici, koja ga već u prvi mah divno začara, da će joj postostručiti sve ugodnosti, kojih u tihoj seoskoj samoći nemogaše da ima. Vječno laskanje šaljivih dvoranah, razkošna udobnost sjajnoga dvora, ljubovna sklonost prvoga u kraljevini — istoga kralja: to su doisto stvari od kojih se taštoj dvadeset godišnjoj ženi neda onako lahko bježati. Mnogom obećanju i premnogom nagovoru — a na pose kako je nedostojan ljubavi muž, zakopavši ju u samotnu pustinju u najljepšem cvietu njezina proljeća — ona nesretnica pade; — Koliko se je na to grof ljutio i žalostio, toga nijedno pero neće nikad valjano opisati. Zalud svi listovi od njegove krasne Franjice, kojimi ga nastojaše uvjeriti, da joj je još duboko u srcu i da će uviek biti, zalud i kraljevi puni duha vlastoručni dopisi, kojimi hotijaše, da ga umiri, zalud prve časti u kraljevini, kojimi ga je nudio — on je tugovao — tugovao i nješto snovao! — Braća njezina, kavalieri Lautrec i Lescun malo ili ništa su hajali za tugu svoga svaka; oni voliše laskati kralju i na njeki način odobravahu sestrin grieh, zato i postadoše francuzki — maršali.

Istinabog mnogo putah bijaše se kralj kao povrnuo k sebi i ukopao se u rád, ali nije sve trajalo za dugo — on bo je volio s groficom bivati, jer mu je previše umjela, k sebi vući poženšćeno srce, koje medjutim ona — to svi priznavaju — nije nikad na zlo ili nemilost rabila. U takovu životu trajaše Franjica u dvoru život do god. 1525, kad-no je Franjo u Italiju odišao na vojnicu. O tom njemu razstanku sa kraljem mnogo je i veoma ganutljivo pisano; njoj bo se slutilo, da ga nikad više nebude vidjela — a tako se i izpuni. — Franjo bjè u bitki kod Pavije živ ulovljen i u Madrid odveden u zatvor, a biedna grofica izpoložena običoj mržnji, smiehu i progonu a ponajpače svih onih, kojim se je ikad pričinjala bud ohola bud sretna i zavidnosti dostojna. Na čelo najžešćih i najnemilostivijih njezinih progoniteljah stavi se mati kraljica Louisa od Savoje. Ele videć se tako unesrećenu — dodija joj do guta i dalje od guta dvor i njegova lažljiva sjajnost. Opet pisaše suprugu, komu je negdje malo prije pisala, „da se nalazi medju ljubovnikom okrunjenim i suprugom, komu je ona metnula na glavu krunu“ — pisaše mu sada, da se s njom pomiri. Ov to jedva i dočekao; dosele se je hinio, da je oprostio i da se neljuti — ali to samo tako dugo, dok mu je došla na imanje; čim je pak opala u njegove žice zatvori ju odmah u crnim suknom odasvud obitu sobu tamnicu, koju već prije za nju priredi, da nebude vidila sunca ni mjeseca. Tù nije s nikim mogla ni smjela obćit ni govoriti do jedine sedmogodišnje svoje kćerke, koja joj bijaše jedina zabava. Tako je živovala u suzah i tugi pune pol godine, dok njekog jutra prvi put nepodrani uz njezinu tamnicu suprug joj — ali s njekimi dvorani i dviema ranarima, koji joj na okrutnu njegovu zapovjed i njemu na očigled moradoše na rukuh i noguh otvoriti žile! . . . On je gledao i svojoj osveti ugadjao! Ni prošnje, ni suze, ni zaklinjanje sa svim što mu je na svietu milo i drago — ah više ni krasota one žene, koja ga njekoć začara, da ju je ljubio — istinski ljubio, sve to nemogaše ga sada ganuti ni na jednu suzu, dà, ni na jednu jedinu misao, da odvažnoj okrutnosti popusti.

Svršiv taj doisto nečovječni posao. pobjegne grof u Italiju. Kad je pak Franjo I. došav dakako opet na priestolje i javno davao znakovah, da se je s nova zaljubio — sad u knjeginju d' Estampes, te da mu već uspomena liepe Chateaubriant-ove nije onako mila kao prije, zamoli grof, da mu se dozvoli povratiti u domovinu. Ako mu to odmah i nije za rukom pošlo, ipak mu bijaše mila domovina čvršće na srcu i duši, nego da nepokuca više putah, da mu se otvore u nju vrata. A kad je najposlje kraljevu ljubimcu Connetable Montmorency-u darovao podobar dio u velikom glasu bivših svojih dobarah, on mu izposlova ne samo što se je smjeo povratiti u Francuzku, nego da je i u dvoru dobro priman bio.

Naše narodne pjesme.

Izvrstni češki „Dalibor“ donio je krasan članak „Myšlènky o slovanském spěvu“ iz koga vadimo sud o naših pjesamah, za koje, kako-no izpovjeda pisac daje samo nepodpunu razsudu. „Političko razkomadanje tog slovjenskog plemena, njegovo obitalište i s veće strane nestalne okolnosti, kojimi se već dugo bori, mnogo djelovahu na elegičnost narodnih njegovih napjevah, ma nije im pošlo za rukom sgnječiti i stlačiti pravi krasni, nepromjenivi značaj, kako kod drugih Slovjenah. Najsmjelije i najdivnije rek bi čudovištne sgode i nesgode nepravilnih osobnih bojevah, grozne bure krvavih bitakah, to su predmeti njegovih junačkih pjesamah i spjevan kao kakov velikaš predstavlja nam se bud hajduk, zaskočen il zavreban u svojoj špilji, koji se smrti rukama brani i u izgubljenom smrtnom boju izpušta duh svoj na gomili turskih mrtvačkih truplih — bud smrtno ranjen mlad junak, nad kojim stoji tužan vjerni konjić, te od umirajućeg gospodara neda se ni najljućem biču odpraviti. Iz česa se vidi, da su mnoge hrvatske pjesme postale uz grmljavinu pušakah i bliesak saba-

Digitized by Google

ljah. Uvazujuć sve okolnosti dajem hrvatsko-srbskim narodnim spjevom, što se tiče narodne slovjenske romantike, od svih inih prednost.“

Putovanje po pustari.

Već sama rieč: „pustara,“ pokazuje, da putovanje bivajuće krozanj sasma je inoliko od putovanja budi po moru, budi na drugom kopnu kakvim god sredstvom. Dočim se najme brodar niše sad na ovu sad na onu stranu — i dočim mu često na uzburkanu moru život o niti visi, sjedi putnik, putujući pustarom na svojoj devi bez brige i spokojno. Pa da ti je pogledati, kako se on, premda ljuljavo — jednako i skladno napried miče, morao bi uzdahnuti: „Bože moj. Čudno li je oto zviere na kojem jaši. Čim se sunce na istoku pomoli već ti je ono na put pripravno — Jednako i skladno kano sunce nebom — miče se ono neizmiernom pustarom, dok se i zadnji sunčani trak na vidiku vidi!“ — Prividno bo micanje sunčano po godišnjem smieru prevali na nebu kano i deva na zemlji za dvanaest satih podpuno pol stupnja. Dogodi se doduše, da se koja god zasebice iduća, pri ovom ili onom busu zadrži, ali čim se sluči karavana — eto ti je — i ona se pridružuje k njoj — pa udara napried. Kano što sunašce hrli svakim danom bez prestanka od istoka k zapadu — tako stupa i deva u karavani bez oduške od jutarnjeg stališta k večernom počinku. A kako kukavni čovjek? Ako nije navadan ko hitro Arapče sa- i uzjahivati, mora od rane zore — sve do sunčana zapada na nosiljci svojoj čučati i uzdisati. Ako hoćeš, da sjašiš il uzjašiš, moraš se i zla nagledati. Deva bo mora pri tom poslu na zemlju klecati. A to ju dakako muči, čega radi ruči da te mora ganut, hoteći ti pokazati, da joj nimalo neprija što neprestano kleca i ustaje.

Kano štogod ista micanjem, tako priliči ona suncu tišinom i hodom. Korak njezin jedva čuti možeš. A da se stvari, koje drojlja neoštete, neidu deve nagomile u kupu — već nanižu lanac, pa u lancu jedna za drugom. Takova što imade dakako veliki utisak na čovjeka, kano štogod groblje na dušu njegovu — gledajuću u njem razne spomenike s raznimi nadpisi. I premda je mrtvo polje u stanju prouzročiti ćuti sietne ipak imade ljudih, koje će hodanje i prelazenje preko hladnih grobovah te stajanje i motrenje punosmislih nadpisah više uzhititi nego hodanje i stajanje po živih, veselih sokacih znamenitih gradovah. Ali i u pustari sklada tielo čovječje — ovaj čudno napeti instrumenat, na kojem duša ljudska vješto izvadja mnogoglasne igre svojih ćutjenjah — radosti i tuge — nade i straha — svakdanjem boravljenjem čudne igre. Narav putena takova putnika priliči podpunoma arabskoj žuhkovini. Jer kano što se ona hrani samo jutarnjom rosom, tako se hrani i on jutrom samim lukom, tvrdim arapskim kruhom ili žuhkim čajem, na večer pako budi na vodi stopljenom kašom, budi kakvim suhim sadom umočenim samo kadikad u kozje mlieko. Voda, koju deve u vratnoj mješini nose jedino je pilo. Ako ti nevidi oko kakva god trunja — to ti takovo pitje ugadja tako ljubko — ko i gladnu i praznu željudcu suhi i tvrdi krušnjak. Ležište izabire se samo ondje, gdje se takov putnik na kakvu travicu namieri. San mu lahak, a pokrivalo još lakše. Čim ti pri putu razsapete deve gladne ručati počmu, onda već niti spomenka snu ili počinku. Kad i kad samo sretan si, da začuješ ljubku pjesan ptičice ove ili one — koja se sakri u gusto granje žuhkovine ili zelenu travu ugrijane livadice. Samo kad i kad šumi sad s ove sad s one pećine glas brza arapskoga droblja. I čim jutrom putnik devu natovari i sjedši na hrbat dalje zaudari, čuti možeš kako se glas pjevajućih pticah s korakom karavane slaže u suglasju. Već o zori nasladjuješ se ne samo ti već i deve tvoje zajedno s onim, koji ote duge i sladke pjesme izvadja. Pa ti tako postaje pustara hramom, kojega tišinu i mir niti pjesma ptice, niti stope no siljke neuznemiruje. Tako ti počiva duša sama u sebi — tako boravi u čudnom unutarnjem svietu — koje nepoznaje nikad ništa novijega i nenavadna, no uviek isti dirajući ćutljivi upliv naravi. U takovom položaju poćutit ćeš prije i dobar i zao utisak — no i gdje drugdje. (Po francuzkom.)

Nauk mladoženji.

(Po Vilimu Shakespeharu.)

Kad si našô dievu, što zaželi,
Mlade srnke hitro se dočepô,
Moj junače, pazder što ti veli
Mudra glava, ne što srce sliepo;
Od priana mudar saviet uči,
Koj, već čovjek, ženkom se zaruči.

Tražiš li da t' ljubav vrati žena,
Nemoj sladko odviše za Boga,
Mislić' ona, lija si šarena,
(Pozna šepav druga hromonoga)
„Ljubim te;“ nek rieč ti budi prosta;
„Podji za me,“ to je brate dosta.

Smrknul' mrko moma oko jasno,
Mrak će s' u noć blagu prelievati!
Kajat će se kasno, ah prekasno,
Da ti gorda sladku slast uzkrati;
Dvaput želi, prie neg danak sinu
Onog, što ga gnijevno odrinu.

Ma se sve jošt na junačtvo daje,
Sudi, ljuti, viče „Ne i neću,“ —
Pomalo joj junačtva nestaje,
Sama svoju izpovieda smeću:
„Da je ženi, kô što mužu sila,
Nikad ljubav tva me predobila.“ —

U svem, svačem da si njene volje,
A prie svega neštedi mi dara,
Vjeruj brate, proći ćeš najbolje,
Kad ju kitiš robom od zlatara:
Poslovica mudra 'vako sbori:
Zlatan ključ i carev grad otvori.

Junak smion vazda bud' od reda,
Al djevojci opet nježnim slugom,
Akol' ona za drugim negleda,
A ti nemoj gledati za drugom,
Odmah kaž joj, kad je dobra sgoda,
I kamen se sitnoj kaplji poda.

U lijepe zavoje zavite
Oku mužkom jesu ženske laži,
Ali mužu nek su vazda skrite,
Udješ li im u trag, to nekaži.
Rekne l' žena „Neću!“ na sva usta,
Svi to znamo dobro, laž je pusta.

Kad se žena za muškarca daje,
Nije zato, što je vjera svieta,
Ona za njeg, za nju s' on nekaje,
Kad je ravna kesa, ravna ljeta.
Da je cjelov sva ljubavi ciena,
Snubila bi ženu opet žena.

Al za Boga! dost je smiela pjeva,
Mogla bi to draga moja čuti;
Tiho bi mi pošaptnula dieva:
„Zli jeziče jednom već mi šuti!“
Žažaril' se mlada — znate šta je?
Odkrih sada, što nam žene taje.

August Šenoa.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. studenoga.

Znamo, da bi mnoge naših čitateljah zanimalo, kad bi jim umieli odkriti dvoranske misterije, od kojih se već dulje vremena po Zagrebu toliko sbori, al kad nam nije dozvoljeno poviriti onamo, gdje se vare tajne spljetke, što su kadre utamaniti svu družtvenu slogu, bez koje će članovi i ove zime, ko što i prošle, morati sietno probaviti, to javljamo samo, da je po pravilih propisani broj članovah zahtjevao ove nedelje, da ravnateljstvo za 8 danah sazove veliku skupštinu, u kojoj bi se imalo konačno ustanoviti, što i kako želi družtvo, da se nadalje radi. S toga neugodna predmeta obraćamo se radje k našem kazališnom družtvu, koje poslie 5 mjesečnoga putovanja po srodnih nam krajevih vratilo se je opet u glavni hram kazališne umjetnosti hrvatske. Sesona otvoriti će se 15. o. m. sa novim prevodom „Niz bisera."

Repertoir nam se preporučuje zanimivimi izvornimi komadi, kao što su: Milenko i Dobrila, Zvonimir, Herceg Vladislav, Šaćurica i šubara. Prevodi su izabrani od novijih franczezkih i talijanskih komadah, te se možemo bar u toj struci nadati zabavnoj zimi tim više, što nam upravljajući odbor obečava, da će se postarati, kako bi ovaj naš zavod u stanje stavio, da bi usavršen na korist i slavu narodu služio.

— Zemaljsko-glasbeno družtvo proslaviti će dan sv. Cecilije, koncertom i večernjom zabavom u prostorijah „Dvorane" bez svake ulaznine, naravno za članove družtva.

— U Djakovu gradit će se nova stolna crkva, te su darežljivom rukom preuzv. g. biskupa Juraja Strossmajera nabavljena sredstva, da se predbježni poslovi za zidanje preuzmu.

— Novo ognjište narodnog duševnoga života — to jest nova slovenska čitaonica otvorena je u Gorici.

— Kako čujemo radi se o tom, da se ustroji „Slovenska Matica" kojoj neće biti valjda danas zapriekah, kad je ravnopravnost zavladala i u Sloveniji.

— ? U Karlovcu 10. studenoga. Obećah vam po gdjekoju iz našega bieloga grada priobćiti i evo sinoć obdržavana — prva ljetošna — večerna zabava narodne čitaonice dade mi povoda, da moje obećanje izpunim. Nije baš važan predmet o kojem naumih pisati, nu želim, da se i dalje čuje kako naš domorodni Karlovac cvieta i u narodnosti napreduje.

Sinoć dakle bijaše u narodnoj čitaonici ovdje večerna zabava, tako zvana „tombola." Okolo ½8 satih sakupi se znameniti broj članovah sa obitelji, na izbor krasnih Hrvaticah i hrvatskih mladih junakah, većim dielom po francuzkom ukusu odjevenih; surka je riedka kao biela vrana — te poče vučenje brojevah za igru tombole — imajuću 6 zgoditakah različitih stvarih za kućnu porabu —, koje se za 1 sat svrši. Iza „tombole" poče ples. — Nu da nemislite, da je ples s „kolom" otvoren, ili da se je možebiti na „Walzer" zaboravilo, evo vam točan prepis plesovnoga reda, koj glasi: „Polka trembl", „Quadrille" (!), „Polka mazur", „Quadrille", „Polka skotska", „Kolo slav" (Kukavno kolo kud li je dospjelo!) „Walzer", „Kör" „Polka mazur" itd. Po plesovnom redu već uviditi možete, kao da se Frankfurtu laska, za volju dobrih kobasah. — I tako su naši ljudi dobri, oni štuju svačije bolje, nego li svoje. — Žao mi je, da to tako kazati moram, nu boli me duša, kada vidim da se naše u zakutak tura. — Reći će tko: „zašto da se „Kolo" na čelo plesovnoga reda stavlja, ili više putah pleše, kad su riedki koji ga znaju?" To je upravo ono. što ja upraviteljem plesa zamjeram. — Zašto se nepobrinu zato, da se „Kolo" u obće nauči, pa da se svuda u svako doba plesati može? Zar se nisu i ostali plesovi učiti morali? Ili valjda, da se s našim stidimo? Uvjeren sam bo, da bi naše krasotice rado uz to pristale, da se „Kolo" češće pleše, kad bi mladjahni domorodci o tom nastojali. — kao što sam takodjer uvjeren, da bi Hrvatice isto tako rade svoj materinji jezik govorile kao i njemački, kad bi je Hrvati hrvatski nagovarali — ali eto kada čovjek u dvoranu narodne čitaonice dodje, mora pomisliti da je sried Beča. Pa ako se baš tko po „Wiener Galanthomme-u" ravnati želi, može to i u narodnom duhu činiti. O Bože! snimi mrenu s očijuh onim, koji su kratkog vida! Za sada dosta, prilikom ću i opet što, ako Vam je povoljno? *) (Veoma će nam drago biti.)

Književnost.

Matija Majar, župnik u Gorjah, (Post Arnoldstein, Kärnthen) javlja da se njegova knjiga „Slovnica, ali Mluvnica slavjanska" ravno sada tiska, i veli medju ostalim u svom pozovu i sliedeće:

„Ta slovnica prispodablja i sravniva jezik staroslavjanski, ruski, horvatsko-serbski, češki i poljski; po priložnosti se ozira tako na jezik gorotanskoslovenski i bolgarski, na ugerskoslovenski i lužičkoserbski; onda ustanovi ona povsuda takodjer slovničke izraze i slike uzajemne, to je ktere su v istině, v dejanji, de facto uže sada obične ali v celom slavjanstvě ali vsaj v večjem njegovom dělě. Ona obsega zato v jednom celku šest slovnic.

Ta slovnica je verlo važna, osobito v sadajnoj době dobro došla: jer v jugoslavjanskih plemenih vlada v obće živa želja po književnoj slogi in uzajemnosti, odtuda tako znameniti prinesci na jugoslavjansku akademiju; ta uzajemna slovnica pak kaže put, kaže cestu, po kojoj možemo se dostati do književne sloge i uzajemnosti; isto tako vlada živa želja po književnoj uzajemnosti i po izobraževanji materskoga jezika take med Čehoslavjani, dokaz tomu, jer se je uže pred več lěti oglasilo, da bi se spisala knjiga „Brus jazika českého", koja bi razlagala i svetovala, kako se ima českoslavjanski jezik izobraževati i uzdelavati: uprav to razlaga pritomna uzajemna slovnica slavjanska, samo da razlaga ješče več, to je: kako se ima udělavati ruski, hrvatskoserbski, češki i poljski jezik, da bi koliko moguče, lehko razuměli vsi književni Slavjani.

Spisana je pismeni latinskimi, jezikom uzajemnim, to je takovim, kao ovi oglas, takovim, da može knjigu za potrébu razuměti i ju brez skerbi i brez brige v ruke vzeti vsaki književen Slovenec, Horvat, Serb, Čeh, Moravan, Slovak i t. d. Osobito može se priporučiti dijakom.

Obsegala bude knjiga 15 tiskanih listin i pride na světlo v trěh svezkih, vsaki po 5 tiskanih listin, svezak po jednom stotinjaku austr. vr."

Drobtinice za leto 1862. Učiteljem in učencom, staršem in otrokom v poduk in kratek čas. XVI. letnik. Izdalo ravnateljstvo Lavantinskega semenišča.

Cvetje iz domačih in tujih logov. VII. in VIII. vezek.

Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo. Nova, vsa predelana in popravljena izdava po g. A. Janežiću.

— „Slovenski koledar za leto 1863" pod naslovom „Sloga" izašao je u Lubljani trudom gosp. Miroslava Vilhara. Ciena mu je 40 novčičah.

— G. Emil Čakra u Novom Sadu javlja, da će njegvo djelo „Sloga" do 16 arkah do skora gotovo biti i 60 novč. stati. Čist dobitak namienjen je sirotinji hercegovačko-crnogorskoj.

— U Beogradu je izašla „Srbska istorija" od dra. Nikole Krstića, što je odobrila školska komisija.

— U pečatnji Ignjata Fuksa u Novom Sadu doštampana je knjiga „Boj na Kosovu," historička slika od Stanoje Boškovića, na vel. 8ni.

Samuil, car bugarski.

Žalostna igra u pet činah od J. Kiseljaka u Zagrebu 1862.

Naći će se pero kritike, koje će i ovo djelo prorešetati koliko s gledišta „de arte poetica" toliko u smislu jezikoslovnom — a dali je komad sposoban za predstavljanje, to će biti najboljim sudcem občinstvo samo, koje će ili mučeć slušati izvornost čina, ili pako pleskanjem razveseliti srce

*) Glasonoša karlovački u svom broju 90 piše ovo: „Bieli grad Karlovac nezove se u taman najdomorodniji grad naše mile otačbine; on je zbilja i zavriedio oto ime, pa ako i imade miestah u domovini našoj, u kojih je narodni duh takodjer, reć bi čist, to ipak nemogu se s Karlovcem takmačiti" (!) Ej, kako se to slaže sa vašim dopisom? Ured.

Digitized by Google

pjesnikovo, koga obično iza Coulissah hvata strah, kako da će porota sud odsuditi.

Mi evo donašamo danas našim čitateljem gradivo, što je služilo piscu za ovo trudno djelo, koje u jednom iztisku stoji 80 novč.

* * *

Sa smrću snažnoga Jovana Zimishija mišljahu Bugari, da im ogranu sunce bolje budućnosti; svako domoljubno srce napuni se nadom, da će im barem sada poći za rukom, da se mrzkoga im grčkoga jarma sasvim otresu. — S toga upravo poviere se sada svikolici četvorici sinovah jednoga od najmogučnijih svojih boljarah, te im predadu svu moć da proti Grkom vojuju. Ova četvorica zvahu se: David, Mojsija, Aron i Samuil, ovaj posljednji nadžive svu svoju braću; najstariji bo David umre naravnom smrću, Mojsija bude ubit kamenom kod obsiedanja grada „Sere," Arona pako ubi Samuil sam, jerbo mišljaše, da je u tajnom savezu sa Grci. Samuil podje u svojoj okrutnosti još dalje, pa si vlastitoga otca najprije osliepi a zatim ubije. Sjedinivši tim načinom svu vlast u svojih rukuh, ojača Samuil znatno, nu ta njegova moć bijaše bez svakoga blagoslova. — On predobi Larisu, iz nje dade prenesti tielo sv. Akilija biskupa u Prespu i to mjesto načini si stolnim gradom, poslie prenese stolicu u Ohridu, kamo i nadbiskupa Filipa smiesti. Za Ohridu steče zaslugah, jer osim inih dade vodovod graditi. Dalmatinskomu knezu otè Zentu, Trebinje i Zahumje, njega sama ubije, a sina mu Vladimira zarobi. U ovoga se zaljubi njegova kći Kosora, te se za njega uda; Vladimir dobi od tasta otčevinu svoju natrag, te bude vazalom njegovim.

Godine 995. povede Samuil svoju vojsku proti Solunu, te uhvati tom prilikom Azota, sina grčkoga vodje Taronitesa, koj ga bieše poslao, da razvidi neprijateljski položaj. Azot budući u tamnici, zaljubi se u njega druga Samuilova kći Marija, podje za njega, dobi od otca za miraz Drač, važan grad pomorski. Taj kašnje Azot iznevieri se Grkom, bude za nagradu prvi dvornik a Marija prva dvorska gospoja u Carigradu. Na Samuila, koj bieše za kratko vrieme mnogo gradovah Grkom oteo, navali sada sám grčki car Bazil; nu u zao čas po se, jerbo ga Samuil prevarom svlada i do noge potuče. Bazil se doskora uvjeri, da mu nevalja, ako hoće Bugare svladati, neposriedno na srce Bugarske navaljivati, već da mora nastojati oko toga, da im što više pograničnih miestah i gradovah otme, te da ih tim oslabi. Pa i zbilja podje Bazilu u kratkom vremenu za rukom, da otme više bugarskih pograničnih tvrdjavah. Tu istu politiku ostavi po svojoj smrti Bazil pisanu za ravnanje. Najveći udar za Samuila je bio onaj poraz, koj se dogodi, kano što je na strani 34 i 35 opisan. Ovdje njeki lietopisci dodaju, da isto bojno polje bijaše više godinah kostmi ubijenih Bugarah pokrito, da su bili Bugari kod rieke Sperhije sasvim potučeni i do 15.000 zarobljeno. Poslie ove bitke sukobi se bugarski car češće sa grčkim, nu najznatniji sukob bijaše kod rieke Strumice, gdje i grčki vodja Botanijat pade. Premda je Samuil poslie sperhijske bitke još jedanput Grke potukao; ipak se nije mogao više oporaviti, a sasvim bude smrvljen, kada začu grozan čin grčke izobraženosti. Bazil dade naime svih onih 15.000 zarobljenih Bugarah osliepiti, samo svakomu stotomu pokloni vid, da bude ostalim vodjom, ali ga za to sasvim osakati. Samuil spaziv to grozno dielo, onesviešćen pade na tla, te oporavivši se tinji časak, zaprosi čašu vode — vode okusi, pa izdahne u Prespi godine 1014.

Smješice.

— Njeki učitelj imao je običaj, da nije nikada natipao učenike, već im samo pitanja stavljao tako, da su mogli sa j e s t ili n e odgovoriti. Jedan učenik uzme si za načelo u v j e k n i j e č n o odgovoriti. Pa kada je učitelj jednoč dobre volje bio, zapovjedi, da svaki alfabetičkim redom nješto pripovjeda. Kad je na toga red došao, rekne učitelj: „A! ostavi ti to; jer ćeš i onako sa n e početi." Ovaj hoteć protivno reći, te se opravdati, prevari se u jeziku, pa stane naglo: „N e gospodine! ja neću nikada više sa n e početi."

— Kovač se oženi s vrlo krasnom djevojkom prosta roda. Na svatbi mu mnogi zavidiše, što ga sreća na takovu ljepotu nanese. Drug njegov — na gospodsku više odgojen — zapita ga sa strane iz šale: „Čuješ more! za koliko bi ju ostavio, da na to dodje?" „Šuti budalo!" — odvratit će mu veseli kovač — „nebi ti je dao za devetdeset i devet „m i l o s t i v i h m a d a m - m o i s e l l a h!"

— Njeki gospodičić hvalisao bi se svigdje, da ima osobiti dar, krasni spol u družtvih zabavljati i da nitko nesiplje onih medenih riečih, kojimi mnoge časove krasoticam pokraćuje i osladjuje. Izraziv se on isto tako u jednom družtvu, gdje je bilo i mužkaracah i ženskijeh svake vrsti, ošine ga njeka slobodnijim duhom dišuća gospodična: „Jest borami! vi nam sladite časove, kano p e l i n k a v u."

— Njeki sluga htjede postaviti na stol zdelu, al nespretnostju pusti ju pasti, da se razbije. „Ala umjetnosti velike" — reće mu gospodar — „to bi i ja znao" — „Eh" — odgovori Matek — „kad sam vam ja prije pokazao."

Svaštice.

— Gizdelinski lupeži. Prije 14 danah dodju 2 fino obućena gospodina od 24—28 god. željeznicom u Beč i odsjednu u gospodskoj njekoj gostioni. U knjizi stranjskih upisa se jedan grofom a drugi baronom. Rekoše da putuju rad zabave, trošijahu po kavalirski, uzeše si više slugah i platjahu sve gotovim. Poglavita zabava bijaše jim po bližnjih okolicah putovati i sve znamenitosti pregledavati. Vrativši se jednoć zapadnom željeznicom pridrži jih redarstveni povjerenik u kolodvoru i pregleda jim prtljagu. Pa što je bilo u kovčegu? — 2 podpuna svećenička odiela i uniforma od častnika bečke policije sa špadom, jedan revolver sa 5 i jedan sa 8 cievih, 1 bodež u batini i 1500 fr. u gotovu i obveznicah. Grof bijaše tapetaraki kalfa iz Münchena, poznat radi višeput izvedenih tatbinah, a barun nepoznat. Bog zna kakvu su poveću lopovštinu snovali izvesti u okolici Beča, koju evo pozornost obće sigurnosti preprieči.

* U romanu „Kaiser Josef und Maria Theresia" od L. Mühlbachove čitamo medju inim i ovo:

„Car Josip zapovjedi, da se njemački jezik kod dvora i u družtva uvede. „Možebiti da ne ta odluka za rukom podje, al bi bolje bilo" — reče Kaunitz — „da se prije ponjemče srca, pa tek onda, da se ta velika misao izvede. — Nu ovako se bojim, da će se baš protivno tim odvažnim prevratom polučiti; jer razni puci živući pod austrijskim žezlom, sjetit će se svoje narodnosti i srušiti će sgradu, koju mi gradimo, naime: jedinstvenu i jaku njemačku Austriju, pa će ju razvaliti u provincije, koje, sjetivši se narinutog jim tudjeg jezika, mrzit će ga ogorčenostju, te tim jače prigrliti svoj materinski jezik, opazivši da nisu rodom Niemci, nego silom ponjemćeni. — Kad se takova svrha postići hoće — to valja, da se postupa lagano i — lukavo. —"

* Dopis jedan iz New Yorka javlja medju ostalim i ovo: U čudnovatoj smiesi pučanstva ovdašnjega možeš vidjeti pitomacah evropskih kaznionicah — kao najneporočnije poštenjakoviće; — iz Evrope pobjegavših dužnikah, koji si ovdje poštenim načinom kruh služe; — državnih činovnikah, koji zemlju pluže; — barbirskih kalfah, koji se u bogatstvu šire kao ugledni liečnici; — bogoslovah iz Njemačke, koji za tezgom rakiju toče — kaprale, koji propovjedaju rieč božju i oficirah, koji po cestah kamenje razbijaju; — kazališnih igračah, koji čizme krpaju i šoštarah, koji na kazališnih furore prave; — pravnikah, koji kakov zanat tjeraju i zanatljijah, koji sud sude; — plemićah, koji služe ko proste sluge, pa opet sluge, koji žive ovdje u palačah; — učenjakah, koji gladuju i bitangah, koji u izobilju plivaju; — poštenjakah iz Evrope, koji ovdje sviet varaju itd.

* Cedre na Libanonu. Po tradiciji računa se, da je ono drvlje na hramu Jehovinu, koga je Šalamun u Jerusolimu gradio — iz libanonske cedrovine, te da onih 3000 godišnjih 27 do 30 cedrah, što se još i danas u toj gori nalaze, drže se kao bezprimjerna starina za sveta drva, kamo i danas strani sviet hodočastvuje radi pobožne uspomene.

Svako gorostasno stablo obzidano je, te izgleda kao dostojni žrtvenik, na kom se na blagdane i sveta misa služi.

Šešarice ovog častnog drvlja vare Libanote i prave iz njih vračtva proti suhoj bolesti.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 28.

53	56	51	4	41	6	39	36
50	3	54	57	64	37	42	7
55	52	1	10	5	40	35	38
2	49	58	63	34	47	8	43
59	62	11	48	9	44	33	46
12	15	28	61	30	19	24	21
27	60	17	14	25	22	45	32
16	13	26	29	18	31	20	23

Čim se jugu ja okrenem,
Odma brate teb' spomenem
Prekosavski, jer s' po krvi
I po rodu meni prvi,
Kako gorko sada stenješ,
I u tuzi svojoj veneš,
Očekujuć onog časa,
Ki ti nosi tvoga spasa.

Odgonetka zagonetke u broju 30.

A. H. Senjanina.

Vrat — Vrata — Trava — Vatra.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 33. U Zagrebu 25. studenoga 1862. **Tečaj II.**

IVAN KUKULJEVIĆ
Sakcinski,

veliki župan zagrebački, predsjednik historičkoga družtva, član mnogih inozemskih učenih zavodah i družtvah, čuvar spomenikah gradjevine u Hrvatskoj i Slavoniji; zatim, dopisujući član za sjeverne starine u Kodanju, a. kr. akademije naukah u Petrogradu, c. kr. akademije naukah u Krakovu,

akad. Kviritah u Rimu; magjarske akademije naukah u Pešti; družtva za povjestnicu u Kranjskoj i Koruškoj; družtva slovesnosti u Beogradu; c. kr. geologičkoga družtva u Beču, sveučilišta u Harkovu i akademije u Pragu, napokon počastni gradjanin gradovah Zagreba i Osieka vlastnik ruskoga reda svetoga Vladimira 3 razreda **i t. d.**

Digitized by Google

TUDJE SPLETKE.

(Konac.)

Duše mi, Stevo, nemogu dalje! viknu jedan od drugovah, osloniv se o strom bukvin. „Daj brate spasa ti tvoga, na noge se! još stotinu korakah i eno nas pod orlovu gniezdu; gledaj kako-no strši u vis i nemalo da nečuješ mlade pištit orlove“ zamoli ga Stevan.

Hoće da podju opet dalje, kadno začuju šuštiti u guščari. Visković posluša i vidje, gdje njetko u jarku na hladnu studencu zahvaća vodu i tihom, nu hitrom nogom umače za grm.

„Hej, eno kuje Otmičarevića, gdje nosi iz studenca vode!“ viknu Visokovič, trgne kuburu iza pojasa pa u potjeru za njim; drugovi mu tragom do špilje. Bježeć umakne u mah u špilju, ali tjerajući se obustave pred pećinom, koja orijaški u visinu strčaše, a dolje, kamen živac sve do crne zemlje, samo na ulazu bje zarašćeno grmljem, s kojega se nemogaše znati prostranost ulaza. Svi ogledaju svoje kubure i handžare; Visković hoti da jurišaju u špilju, ali ga svetuje stariji drug da nebi valjalo tako, rekav: „Nit je vatre nit svietla u špilji, pa kud hoćeš da nišaniš brate? iz špilje te Marko lasno shvati prije no se proturaš u nutra, a mi njemu niti vlas na glavi neoštetimo svikolici tudjer.“

Ali sada viknu Visković: „Huljo Marko Otmičareviću, razbojniče, kleta kukavico! ká se kriješ po špiljah i šumah, izadji mi na mejdan junački. izadji mi da se ogledamo, il' na nože il' na britke čorde.“

Istom on tako viknu, ali: tresk —! tresk —! iza grma; Visković se trgnu, shvaćen u lievo rame, ali u isti čas posrne kao ljuti lav na ulaz špilje, u jednoj ruci kuburu u drugoj handžar; vjerni mu drugovi za njim. Ali kuda će sada! tmina pred njime kao u rogu; špilja neima svietla od nikuda do ulaza, a to zastru evo ova petorica. U špilji junak od mejdana, koj brani svoje poštenje i život i koj lasno utamani svu petoricu prije no oni njemu do kože dodju. Ali tuj nije do razglabanja već sva petorica unutra. Nu kako to, da ih nenapada nitko iz nutra i neprieči im ulaziti? Nadju se u čudu, znajući da neima špilja drugog izlaza do ovog. Časak postoje; ali za mig i Visković izbaci kuburu, da se u njezinu kresu ogleda po špilji: ćim ona planu počuti on težki udarac na desnici ruki, koja mu kuburom klone. „Braćo eto zmije, do noguh nam plazi, pucajte, udarajte, meni uzme i desnicu ruku!“ tim trgne lievom, odprije ranjenom drugu kuburu iza pojasa i opet izbaci; njetko zastenje; smrtni strah napane Visokovića i viknu: „Stante braćo nepucajte uzaludno nam je! “ Špilja bje dimom napunjena, i uz stenjanje začuju udušeni glas u dnu špilje: „Udaraj Stevo, od tvoje ruke...“ tuj ušuti i činjaše se kao da su govorećoj usta začepljena. U isti čas zaori opet odonuda: „Stante momci i niti makac, udari li još koji, a ja ću pogubit djevojku evo mi u naručju: udarim ju baš u lievu stranu, gdje joj kuca djevojačko srce,“ a i Visković poviče: „Stante! stante!“ a Marku reče: „Ovamo djevojkom!“ „Pričekaj momče nečini se mir bez ugovora: izadjite svi na polje, pa dajte junačku, poštenu rieč krajiški, da ćete me pustit odići bez svake zaprieke.“ „Gdje je djevojka, ona je sapeta, oprosti joj usta. Stano dušo, govori ako nisi sapeta!“ Ni rieči od nje. „Oprosti joj usta, huljo!“ zagrmi opet Visković. „Primiri se, pa tvoju rieč, da mogu otići bez zaprieke, pa ti evo djevojke u naručaj.“ „Ukreši vatru da vidimo gdje smo i skim imademo posla.“ „Netrebaš vatre; evo ću ti uručiti djevojku pa idem; drugog unutra ovdje neima; a ti kako ti volja.“ „Ti si sapeo djevojku, odrieši joj usta, pa amo de s njom. Stano dušo idj u naručaj tvog Steve! javi mi se sunce moje!“ Sve je tiho, Stana i nepisne. Njeki strah zavlada Visokovićem i smrtna slutnja obuze mu dušu; uzdrhće poput topolova lista uzgiban tihim zapadnikom, što od dopadnutih ranah, što u strahu težkom, držeći se jedva na noguh zašapće svojim drugom: „Izadji jedan napolje pa skupi suva lišća i napali, pa nabij kubure; a vi drugi potrbušice do njega, dok ja govorim pa čim plane vatra a vi ga scepajte. Dopanuh ranah na obje ruke, pa već malakšem.“ „Šta dogovarate?“ zapita u to Marko iz dna špilje: a Stevan će s velikim naporom iza glasa: „Dogovaramo da nam treba vatru ložiti i vidjeti s kim imademo posla: sumnjiv si nam čovjek. — Stana je s tobom, predaješ nam ju, a ona se i neglasa; izadji napolje, izruči nam ju neoštedjenu, pa ti evo poštene rieči hrvatske, da te se nedirnemo; a pati li što godj od tebe, valaj, neiznešeš žive glave! Evo nas petorice, a svaki valja tebe, i raznesemo te na noževih naših. Dva loša ubiše Miloša, a nebi li pet gorskih vukovah tebe Marka Otmičarevića!“ u to planu vatra u špilji; oni što odplaziše do Marka šćeplju ga za noge, on bjesno zaurliće i divjom snagom im se trgne iz rukuh, a Stana ležeća mu u naručju sklizne nica. Visković posrne k njoj; a ona četvorica zametne ljutu borbu s Markom, koj se boriše kao lav, sve na okolo sebe rani ali konačno svladan, crnom se zemljicom sastavi.

Visković nepazeć svoje biede, nastojaše okolo Stane, koja lezaše u krvi ugreznuta na tvrdu kamenu. „Vaj braćo, djevojka umire, napolje s njom!“ polumrtvim glasom poviče nesretnik. hotiv dignuti djevojku, ali mišice od dopadnutih ranah, oslabljene, uzkrate mu i on skliznu nemočan uz nju; drugovi mu priskoče i iznesu oboje na zelenu travu. Od pretrpljene muke, straha i napora minule noći i do sada, a sada od dopadnutih ranah i gubitka krvi svladan, ležaše Visković onesviešćen uz zamrtvu Stanu, okolo koje nastojahu oni drugi, da je povrate životu.

Koli tužno bijaše sada ovo dvoje pogledati ugreznuto u sobstvenoj krvi, bliedo, polumrtvo, koje bijaše prije 24 sata tolika nada, jedno caru i domovini, drugo djedu i momku! —

Mlada, rumena, čila i vesela igraše moma na sboru, radost svakom oku, šlo ju gledaše, a momak osvjedočen o svojoj valjanosti punom grudi ljepših nadah — pa gledaj ih sada! nalik ubranoj ruži, koju ukinu nemila ruka najljepše razvijajućoj se u jutrnjih zrakah proljetna sunašca i najugodnijem mirisu njezinu, da ju baci eno okrutno dosta u prah, da ju pogazi, ogrdi i uništi. Preuzetnost smiela pruži grabežljivom rukom za blagom, za koje pomisli, da joj nije davati računa nikomu. —

Stanin stričić ogleda joj ranu, i vrela suza kanu iz junačkog oka na smrtonosnu zlied.

U mah početkom, kako na Markovo pucanje iz špilje, Visković ranom dopadnutom u lievo rame, nasrne sa svo-

Digitized by Google

imi drugovi u špilju i izpali kuburu u taman, dopane Stana rane; Marko, nevideći nabiti na novo izbačene kubure ulovi u mah čim oni na ulaz, djevojku pod lievu mišicu i naumi handžarom u desnici proturati se napolje, ili djevojčinim životom spasiti svoj, ali nije šala; njih petorica, izabrani mejdandžije a on samac! stane razmišljavati, neodlučeno sriedi špilje; u to puće Visokovićeva kubura, djevojka mu se trgne u naručju i on počuti da je dopala rane; povuče se u dno špilje i naumi prevariti junake; stade njihova pucnjava u taman, a on im poviče da prestanu; ćuteć Stana smrt u grudih poviče ono njekoliko riečih i onesviesti se. Marko stane ugovarati, ufajući se ukaniti dušmane, ali Visokovićeva slutnja, da je Stana ranjena, nedade mu stignuti svrhe i tako bude junak utamanjen, koj je vriedio za bolju stvar izgubiti mladjahan svoj život. Ranu dopane Stana u lievu stranu nad kukom, gdje joj prodre olovo tašćinu i čim ju ogleda, Gjuro njezin stričić tiho uzdahne: „Dopala rane, ali je preboljeti neće.“ U to se bio opet pomoćju drugovah Visković oporavio i slušajuć rieči Gjurine privuče se djevojci; tuj joj zagrli glavu, stane ljubiti mramorno lišce, probljedela usta kukati i naricati: „Stano dušo, otvori mi oči, tvoj te Stevo, tvoj te vjerni zove! Sunce moje nezapadaj prije no me zrake neogriju tvoje! Neodlazi sa ovoga svieta; neodlazi da se neprostimo. Samo jednu da još čujem riečcu, jednu samo, s sladkih ustnah tvojih? Oj mirisna ljubičice moja, okriepi me sladkim duhom tvojim! Oprosti mi dušo duše moje, što te pustih bez obrane tužnu, razbojničke u ruke dospjeti. Jasna zviezdo ti života moga, oj sini mi iza tmaste magle. Oj otvaraj jasno oko tvoje, samo jedan prikaži mi pogled! Jaoh tužnom, ako me ostaviš, nit mi prostiš što sam ti sgriešio!“

S ovakova naricanja morao bi se i kamen oživiti, a kamo li ne tielo, u kojem su se živci još borili s posliednjom snagom. I kao njekoć u grlenju i ljubljenu Pigmaleonovu oživi se kamen vručim životom, da mu vrati žarku ljubav njegovu — tako se stade djevojka gibati i otvori oči.

Neizrecivim uzhitjenjem i nemalo onesviestiv se, zagrli ju Visković i zavapi: „Oj djevojko i opet si moja, i opet mi sunce s tvoga oka sjaje!“ Djevojka zašapće netom porazumljivo: „Ti li si to Stevo, zlato moje? neima više onog, koj mi neprestano prietiše maćem? kuda djed moj? Čuvaj me Stevo, čuvaj, eno ga opet mi prieti.“ „Neće ti onaj lje već nahuditi“ utješi ju Stevan; sada zatraži vode i ponapivša se zatraži djeda.

Na nosilah dignu momci djevojku, a Stevu i Marka polože na kola, dovezena iz najbliža sela.

Nemalo prije sunčana zahoda dopanu pred liečnikov stan. Feilman sjediše uz liečnika i Franjku u avliji, kad oni stanu pred kućom; strašan bijaše to pogled za kapetana i pobježe čim posluša izvješće. Liečnik se zgrozi a ruke mu drktaše vidajuć im rane... Franjka, vrtoglava u strahu i griešnoj duši prinašaše krpe i periše ih da im privije na rane. Stani i Marku nebijaše pomoći nikakove i oboje preminu sutradan prije sunca. Visković, u bolnicu odpraćen, ležaše tuj četiri dana, poslje kojih i on u bolji se prestavi sviet. Njegove nebijahu smrtne rane, ali Stanina smrt i nemoć, osjetiv se krivcem smrti njezine, razgrije mu moždjane, on buncaše strašno i biesneći trgaše povoje sa ranah, što mu smrt prouzroči.

Ubogi starina Nesretić preživi ovo još njeku godinu i s vremenom se posve izvjesti o onomu, što početkom samo slutnja njegove duše bijaše. — Ali nenalazeć se u stanju osvetit se krivodušnikom, ili na odgovor ih pozvati — prepusti osvetu onomu, koj sve zna i vidi i ljudske ravna udese. I doista neosta ovaj ćin, kao ni mnogi drugi početnikom njihovim bez kazne! —

Kapetan dospje za malo u iztraživanja s kojekakovih predstupakah radi i bude konačno odpušćen; bez podpore, a mnogo nevaljana, pane mu sestra u najskrajnu biedu; — a Franjka po skoroj smrti brata si, potucajuć se po svietu dospe konačno u kaznionicu. — I tako se izpuni Nesretićeva molitva, koj još to sve dožive: Bog neka vidi njihova djela i plaću im po njih neka dade. Drag. Jarnj.

Čudna zgoda.

Poznata svietu plesačica gospodična (Taglioni) Taljionova, dovršiv kao gost u Štokholmu one oduševljavajuće svoje predstave, krenu na put u Rusku, da si steče novih lovorikah — novu slavu! Tezko natovarena kola polagano se micahu uz obalu Melarskoga jezera, a zanimiva putnica u misli udubljena, reć bi kao u jedno mjesto ukočenim pogledom gledaše krasne snježnate prediele. Nu brzo ju čiča zima prenu iz umišljenih sanjarijah, te se povuče kao puž kolam u kut i brižno se kabanicam zaogrne. Za čas prizva sobaricu Sizinu, da joj pročita listove.

Proslavljena umjetnica imadjaše tu, ne toliko neobičajnu koliko smiešnu i čudnu navadu, da je istom drugi dan otvarala listove, kojih je, ako tko, to ona, silu božju dobivala. To je vazda učinila, velećí: Ajde da se zabavimo i pokratimo vrieme izvornim laskanjem i občajanjem, kojim obićavaju mužkarci puniti dopise, jer je artija strpljiva i podnosi, što se u prisustno nebi dalo podnositi.

I sad htjede da zadovolji svojoj navadi tim više, što bijaše mnogo listovah, koje je vidjela gdje su sinoć medju cviećem padali oko nje kao drobna kišica — zato opetovano zovne Sizinu, čiji jest to posao bio. Nu Sizina sladko spavaše i preču obadva zova, zato se gospodična Taljionova iz pomilovanja odvaži, da taj put pročita listove sama na — tiho.

Na kolih visjaše torba, iz koje ova izvadi škatulju zlatom okovanu a biserom izkićenu, a iz nje izvadi množinu zapečaćenih listovah i jednog po jednog pregledavaše. Više putah se upravo glasno, što-no vele — od srca nasmjehnu; jer je gdje koj vrkoč načrčkao kad što prebudalasto, kad što bez smisla. Nu netom gospodična Taljionova probliedi kao da je mrtva, što tako jakim cikom podciknula, da se je Sizina i oba kožuhom zaogrnute sluge oda sna probudili i na noge poskakali.

„Bože! što se je dogodilo“ upita Sizina, a isto poopetovaše probudivši se sluge.

„Evo čitaj podpis“ reće gospodična Taljionova i preda joj drhćućom rukom list.

„Kristijan Waza,“ čitaše Sizina i odmahne. „Bože svemogući! Ta to je razglašeni razbojnik, strah i trepet cieloj Švedskoj zemlji — pak taj je vama pisao?“

„Pročitaj mi cijeo list.“

Digitized by Google

Sobarica primaknu list k očima i čitaše.

„Gospodično! Ja se usudjujem u najslavnije evropejske umjetnice uprositi milost, koju mi nemože da odbije, zato ću sutra, da joj se pokažem na putu, kojim ona mora da putuje i tamo ću vam svoje veliko štovanje pokazati. Krist. Waza."

„Tomu se hoće il blaga ili života vašega?" šaptaše u strahu Sizina — „a taj njegov" sutra već je žalibože danas!

„Pak da se tomu za vremena ugnemo, valja nam natrag u Štokholm i ondje uprositi njekoliko oboružanih za pratnju." To gospodična Taljionova izreče i pruživ kroz prozor glavu, veleći kočijašu, da krene natrag u Štokholm uz trostruku plaću.

Kočijaš upravo htjede, da izpuni zapovjed, kad eto zaori orijaški glas: Stoj! i u isti mah više od trideset pušakah zasja se iza grmja.

Ženskad na kolih vikne iz svega grla od užasna straha, a kočijaš što od ovoga, što od onoga izgubi svu pritomnost duše, te on i ona služinčad bijahu ukočeni kao kipovi od kamena.

Divan je to prizor davalo, a strahu tomu još i veći ulievaše ono strašno mjesto samotno sniežno grmovlje i pjeneći se, rek' bi bjesneći, šumski potok.

U to izjaši jedan liepa, vitka staza konjanik i pozdravi umiljno i veoma udvorno gospodičnu na kolih.

To bijaše Kristijan Waza, glasoviti, po švedskomu redarstvu toliko traženi i proganjani hajdučki harambaša, koji svojim ako ne viteškim a to svakako romantičkim odielom bijaše zanimiv momak, osobito kad je onako umiljato pozvao gospodičnu, da sajdje s kolah.

U to se pojave iza grmlja četiri svečano odjevena hajduka sa uriešenimi nosili na plećih. Nosila bijahu napunjena dragocjenimi zimskimi odjećami.

„Gospodično!" poče Waza govoriti „prije svega vam iskreno hvalim što se niste uztezali, da me posjetite, ja želim, neka bi uvidjeli, da taj vaš čin mnijem visoko cieniti; nu svoju prijaznost prama meni, molim, okrunite jošte tom milosti, da ćete malo dublje u goru poći samnom. To — samo to vas molim.

„Gospodine!" nastavi gospodična Taljionova hajdukovu udvornošću opet ohrabrena „vaša je prošnja takovimi okolnostmi podkriepljena, da vam ju u istinu nemogu, kad bi i htjela, odbiti.

Oh! tim, mislim, nišanite na ovu moju oboružanu momčad, a ta treba da vam bude za sada samo počastna straža, sa koje se nećete imati uzroka ni stiditi ni tužiti. A jer ste mi molbu uslišili, molim izvolite se poslužiti ovimi nosili, buduć je put onamo k meni tako zao, da se upravo tamo ni nemože na kolih — ali zato se ipak nebojte, da će vam ovdje na mojoj zemlji poginuti ma što bi oko natrunilo.

To rekavši Waza, obrati se k svojoj momčadi i reče; deset vas ostat ćete uz kola i paziti na kočijaše i služinčad, uzhtije li se komu da uteče, ubite ga, da se nemakne ni smjesta. Četvorica uzmite ladicu gospodične, a svi ostali nosit ćete izmjenice i što pazljivije gospodičnu Taljionovu.

Posjedavše se gospoje na nosilih, nakloni im se Waza po častnički, a tako i napried. Tim se upute svi njekakvom strahovitom jarugom, da su gospodičnu Taljionovu smrtni strahi hvatali tim više, što je izgubila već svaku nadu za svoje dragocjene stvari, koje Waza zapovjedi uzeti onamo.

Stranputice ih dovedu upravo pred tamnu mračnu špilju, pred kojom kad svi stadoše — Sizina nemogaše se uzdržati, da gorko nezacvili.

Na Wazin pogled užgaše baklje i dok po nješto potiša uztrašene, obrati se pun francezke galanterije k Taljionici veleći: „Gospodično! prije svega molim oprostite, što sam uzrok tolikom strahu, koj vas je spopao putem, koga radi kratkoće vremena nemogoh za vas izkititi i prirediti, a drugoga k mojoj palači neima." Pa kad se na to umjetnica malo nasmijaše, reče: „Vi se tomu nasmjehnuste, nu vi ćete se osvjedočiti, da ja nestanujem u većem zlu nego oni u Štokholmu. Samo molim, izvolite mi dopustiti, da vas izpod ruke primem i uvedem, jer smo na domaku kamo smjeramo.

Preveo ju je dugom špiljom i otvorio joj vrata prostrane dvorane u istinu prekrasne, rekao bi, da je vilinski stan. Stiene bijahu od svakovrstnih preliepih ledakah pokrivene na mjestih s veće strane veoma redkim umotvorimi po izbor talijanskih slikarah.

Mramorni, reć bi, stupovi drže dvorani svod, na kom se opet prekrasni izrezani nalazahu kipovi. Po tlu bijahu razastrti skupocieni grimizni zlatnim žicami izvezeni sagovi. Nebrojene svieće još više učiniše, da je čovjek hoćeš nećeš morao uzdahnuti! Ne — niti kralj nestoluje u ljepšoj dvorani nego strašni hajduk Kristijan Waza.

Srdačnom dobrodošlicom pozdravi četa ukusno odjevene služinčadi, dakako samo za taj put, jer inače bijahu svi do posljednjega ljuti hajduci. Waza je vodio gospodičnu Taljionovu pod jednom, a šuteću reć bi zaniemjelu Sizinu pod drugom rukom u krasnu sobicu, u koju su i ladicu Sylphidinu donesli. Iz te sobice otvorenom prozoru opaze Taljionovu sobu pravo pozorište, veličanstveno urešenu i u njoj podpun orkestar, koj je upravo začeo svirati dražestnu onu Rossinovu ouverturu. Waza je dugo šuteći motrio, kako se one dive i nemogu dosta nadiviti svoj onoj ljepoti — nu iznenada klekne i reće: „Gospodično! Ja sam vam se prije njekoliko godinah divio — ja sam vas obožavao. Još jedan put, da okusim sreću gdje ću vas vidjeti plesati — to je ona milost, koju sam vas u svom listu usudio se zaprositi. Hoćete-li daklem uzkratiti mi tu milost — oj! onda ste me prvi put iza duga vremena — sretnim i zadovoljnim ućinili.

Koliko prije strašnim zagonetnim početkom umaljena, toliko više sada riedkim entuziazmom uveseljena i uzhićena umjetnica privolji, da će plesati.

Odišavsa sa Sizinom natrag u onu sobicu, s koje bijahu već unišli u kazalište — za čas eno medju uzhićenim klikovanjem i pozdravljanjem sve vesele momčadi i njihova hajdučkoga harambaše, plesaše ona kao vazda, da je svakoga gledaoca zaniela.

Iza plesa uvede ih Waza u pobočnu dvoranu — blagovalište, gdje je podvorena, kako se dvori samo u najfinijih krugovih.

Kad mu je pak izrazila želju, da bi išla za svojim putem dalje, ponudi joj za uspomenu velecjeni dar uvjeravajuć ju, da mu je to ostavština iz onoga vremena, kad još nebje prinuždjen, da se lati hajdučkog zanata.

Sprovedivši ju sa svom pratnjom natrag do kolah, zahvali joj se na nezaboravivoj slasti, koje mu se dala užiti.

U to se rastanu — ona natrag, a njezin kočijaš uzde napne i bičom pukne — te odmorivši se konji poletiše kao ptica u zraku.

Gospodična Taljioni sjedne kolam u kut i zadubise u tajnost svoju — u misli, dočim Sizina po dva i više putih uzdahnu.

Hvala ti Bože! što je ta predstava medju razbojnici sretno prošla.

Pr. Ljubica Mařiková.

Digitized by Google

Hoćemo li kazalište ili glumilište?

Hoteći prosboriti njekoliko o primjetbah Glasonošinih na ono kratko nazivoslovje, štono ga bje donio „Naše gore list“ o kazalištu, padaju nam na um rieči:

Gdje sa vihrom silna munja sieva
Ondje miruj, — lud se ondje šali!
Kazan mu je, da ga grom obâli
Gdje krv s krvlju kano boj da bije
Ondje sudcem biti — dobro nije.
Ili miruj — ili stranke miri
Ali vatre nikad neuzpiri. —

Dakle je opreznost u svih činih zlato. To je mudro načelo, kojega se valja držati svigdje pa i ovdje. — Po tom indi slobodno je i nam uztvrditi, da nismo nikada držali niti ćemo kada držati domaće listove raznokrvnom pastorčadi. Svi su djetca jedne majke, za koju im valja krv proliti, isti život dati, štititi ju proti svakom napadaču, vjenčati ju vienci, koji joj dolikuju, kojimi se smije svigdje i pred svakim ponositi, pa će ih ona samo tim načinom gojiti i živom snagom i pravom voljom. Počmu li joj se pako bez razloga medju se kvačiti, slomiti će im rebra ili ona sama ili susjed, te će morati poginuti s nemarne njega.

Nam nije, iskreno kažemo, „Naše gore list“ ništa miliji od „Glasonoše“, a ovaj opet ni za dlaku od „Naše gore lista.“ Oba bo su nikla i uzcvjetala na narodnjem polju; oba zalievaju domaće ruke i obim je zadaća i svrha, da zacieljuju rane, koje nosi narod ne godinu ili dvie već vjekove. Oba su nam dakle mila i draga; ali nemožemo nikako slušati, gdje se naši listovi neprestano medjusobno keckaju i jedan na drugi nasrtje. Mi nismo proti polemici, jer znamo da bez nje neima ni pobjede, ali nam treba polemike razložne, svjestne, obzirne — a ne strastvene.

Svakoj majci kobno srce kuca, kad joj sinak ludorijom muca. Kad god čovjek bez razbora budi rieči troši, budi desnom maše, daje povod drugim, da o njem drugčije sude nego što bi — da nije tomu tako. Naš se prijan inati, trati rieči, bije boj čudnim oružjem na bojištu obćega dobra te se sliepo vera u vis i hoće svom silom, da preobrati sunce u mjesec, što je dakako nemoguće. Je li tko ikad vidio čovjeka, koji bi nosio na glavi opanke, a na nozi šešir, ili vojnika o desnu sa sabljom a o lievu s prašnjakom? Neveli li i naša poslovica: „svaka čizma neide na svaku nogu?“ — Mi nećemo, da se upuštamo s „Glasonošom“ u kakvu bezkrajnu polemiku, jer znamo, da će biti i njemu do istine i točnosti, ali bi ga rado svratiti s kriva puta, na kojem je, krsteći kazalište „ghumištem“ do koljena. zagreznuo Nije nam ni kraj pameti uznemirivati ga. Naša je namjera pravedna, čista i od svake varke prosta, te želimo govoriti s njim kao brat s bratom.

Kad na polak komu kuća gori, tada bježi u pomoć tko može i nenosi sobom vatre mjesto vode; popošav bo iz čiste namjere i prave ljubavi u pomoć, neće jamačno, ako je ikad vidio ili barem čuo, čim se zlo ubija, donesti k zlu još gorje. —

Odprto velimo, da nijedan čovjek nije u svem točan, jerbo točnost nebo sebi krije, ali nas opet nitko neuputi u to, da popravljamo, česa sasvim nerazumjemo, da pjevamo kako drugi po domaćih zahtjevih trubi ili da se skližemo na ledu, okom se nismo prije sasvim osvjedočili, da nam neće popucati pod nogami. A naš se prijatelj, pobijajući onu primjetbu „N. G. L.“ o nazivlju kazališta, skliže po svačijem i svakakvom ledu, samo ne po svom i po sigurnom.

Odkada smo se božjom voljom i svojom snagom upoznali s našim kazalištem, nije ga krstio nitko nikada drugim imenom, do onoga, koje mu s njegova zvanja, s njegove nutarnje i vanjske sile pripada i pripasti mora, dok se u najnovije doba nepomoli ljudska smjelost, te ga pokrsti uprav glumno „glumištem.“ Naš prijatelj piše, zabacujuć sve nazive, kojimi se i mi i svi izobraženi narodi evropejski — bogati inače jezikom — ponose, da su Glasonošci prozvali kazalište glumištem, i da je tomu takodjer mastan, ali gluman razlog, koji mu mi nezavidimo. No i nam je opet s druge strane dati razlog, za što velimo, da je „Glasonošin“ krst gluman. Gluman je prvo s toga, što ruši, gradeć se inače stožerom sloge, slogu i zaboravlja samoga sebe, a drugo, što hoće da uči, a učiteljem barem u toj struci nije. — Glagolj kazati od kojega dolazi sasvim naravno i kazalište, imade više značenjah. Čovjek, koji je zdrav duhom i tielom može kazivati jezično i mimično. Ili mirno stoji pa govori, ili, što nemože riečju, kaže rukom, nogom, glavom, okom itd. A mi imademo hvala Bogu za svaku radnju, pa se radila u pol noći ili u podnevu, rukom ili nogom, u gori ili u polju, vani ili u kući, posebno dolikujuće joj ime — tako na primjer zovemo mjesto, kamo se svraćamo „svratištem;“ gdje nam gori oganj „ognjištem;“ gdje nam bijaše strn „strništem;“ gdje se učimo „učilištem;“ ili se bijemo „bojištem“. — Kao što ovi, tako nam jamči i stotina drugih primjerah, da se i od glagolja „kazivati,“ pa se kazivalo što mu i kako mu drago, dade za ono mjesto, gdje se što kazuje, izvesti samostavnik „kazavište - kazalište“ koji je kod nas sve dosad razložno i umjestno rabio i rabiti će — razložno i umjestno; jer je za sve moguće kazivanje, ili predstavljanje, spadajuće u viši krug napredka odredjen a ne samo za smiešne = glumne prikaze.

Okaniv se, veli prijatelj, kazališta, pozorišta (koje znači nješto drugoga) i gledališta, mogli bi pravim našim naimenovanjem, doći do kakve takve sloge; a mi velimo, da bi mi, okaniv se rieči „kazalište“ krivim svojim (ne naimenovanjem) već nazivom, mogli doći ne do kakve takve — već do krupne nesloge, kad bi nam bilo do nje, te bi nam trebalo, imajući sasvim shodan, narodan izraz, tražiti drugi, koji bi bio tek prema duhu našega jezika.

Što se naš prijan drži u svom dokazu Vuka i Šmidtova ruskoga riečnika pag. 64. to mu mi nezamieramo, ali žalimo što bere bez razbora. Vuk je sastavio svoj riečnik iz naroda, ali ga nije osnovao samo po narodu već i po zdravu umu. Ima narod svačega, ali je sve dobro samo po strukah, u koju spada. Pravo pjeva pjesnih: „Ander jednom njekom' reče, da izrekah od mudrosti veće, sophi pišuć nisu ih izveli, kako prosti naš puk kad što veli;“ ali puk naš pravi sgodom sgodne rieči, pa mu iste valjaju samo za one sgode. — Tko dakle hoće, da rieči narodne uvadja u pismo i govor, treba mu ih prije prerešetati sudom zdrava uma, a neuzimati guske za patku, niti patke za gusku.

Po Vuku je, veli —r— glumac = Schauspieler, a po našem je Schauspiel = ponajprije drama, igrokaz, a Schauspieler = predstavljač, prvobitno koji predstavlja drame dočim je glumac i = Gaukler, a glumstvo = Gaukelei, Gaukelspiel = obsjena, slieparija. itd. — a drama je opet nješto drugoga, nego li je

Digitized by Google

gluma; jerbo je drugi zahtiev drami, drugi glumi; jednoj je temelj prošlost u sadanjosti,a drugoj je život vječan; jedna išće značaj, ozbiljnost i živu sliku, dočim je druga višeputah bez svega samo ne bez slike, jednoj je život čovječji, a drugoj može biti i medvjedski; prva imade u svom krilu nješta sjajnijega i uzvišenijega, dočim druga grli samo ono, što je baš smiesno.

Glumno je dakle sve ono, što pobudjuje čovjeka na smieh. Istina da se i u kazalištu navlači mnogo putah na smieh, ali iz toga nesliedi, da je kazalište poznato u narodu pod imenom glumišta. Glumstvo je došlo k nam drugim povodom: ili se najme povlačilo okolo družtvo (pa makar samo i jedan čovjek) koje je svojim izvijanjem, budi tielesnim budi glasbenim tjeralo čovjeka na smieh, ili su pako ljudi vodili sobom i životinje, koje su poticale na smieh: kao što npr. kad se s dolnje naše Krajine znade pokazati koji čovjek s guslami diplami ili Arbanas s medjvedom. itd.

Kao što nestoji, da je Schauspieler samo = glumac, tako nestoji ni to, da je Rusu Schauplatz = glumilišće. Njemu je Schauplatz: сцена (bila kakva mu draga, ali uzvišenija ima i na naziv mjesta pravo), позорище, театръ, premda se u teatru ili kazalištu sbija kad kad i gluma, ali samo podredno. Nadalje je Rusu glumljenje ono, što je Niemcu = Gespötte ili Sticheln, a nam: „ruga, poruga, ruganje, bockanje, zadjevanje, zadirkivanje; глумить pako ono, što je Niemcu = spassen, scherzen, sich über Jemanden lustig machen, über einen spotten. —

Po ovih značenjih bilo bi onda kazalište „rugalištem i bockalištem paće i slieparištem, a to ono sa svoje zadaće nije niti nemože biti.— Isto je tako Rusu Schauspieldichter = сочинитель драмъ ili драматическій сочинитель a nam: pisac igrokazah ili dramatički pjesnik“, — dočim mu je Schaubühne = театръ = pozorište (prama grčkom glagolju „εἰσφέρειν εἰς τὸ θέατρον“ (pozorište); a глумникъ ili глумитель = Spassvogel = šaljivac, zanovietalac, kô što i Schauspielhaus = театръ = kazalište = teatar. —

Tko bi se svega toga držao, morao bi zvati kazalište i „zanovietalištem, šalištem“; a to neće valjda nitko pametan. — Podjemo li pako redom sve narode današnje, pa i one, koji su to diete porodili i pokrstili, viditi ćemo, kako oni taj zavod zovu, premda im nemožemo zaniekati, da i oni nebi bili mogli kovati nazivlja, kad bi se bili uvjerili, da im zavladavši naziv nepruža dosta snage. —

Kako je sa starimi Grci, Rimljani, kako s današnjimi Talijani, Englezi, Francuzi itd.? Grci nazivahu kazalište kroz sve vieke = τὸ θέατρον (ion) θέητρον (naše strogo „gledalište“) po glagolju „θεάομαι,“ — koje im je rabilo za dramatičke predstave, panegiričke govore i za javne igre; a panerigički govori bijahu „svetčani govori, držani u narodnih skupštinah“ (πανηγυρίζω = svetkovati narodnu svetkovinu; λόγος πανηγύρικος = svetčani govor u skupštini; πανήγυρις = πανάγυρις = πᾶς ἀγυρις = ἀγορᾶ = skupština). Rimljanom pako bijaše theatrum uzvišeno mjesto, s kojega su se gledale predstave i žalobne i vesele (speculatorium). Ciceronu je theatrum mjesto, gdje se predstavljahu uzvišene i slavne sgode, zasiecajuće u sve životne struke; po čem pr. i „theatrum belli“ neznači ništa drugo nego „bojište.“ Talijani vele o kazalištu ovo: Teatro = da θεάομαι (mirare, contemplare, spectare) proprio luogo o edificio destinato ai publici spettacoli. (Ampio teatro di trionfi e spoglie.)

I Englezi zovu kazalište = theatre; pozorište pako = stage theatre; Schauspiel = drama, dramatic piec, spectacle; Schauspielkunst = dramatic art, scenic art; dramatički pjesnik = dramatic poet, dramatist. Francuzi isto tako = teatre.

Iz svega se dakle vidi, da je početak svim nazivom grčki glagolj „θεάομαι,“ po kojem bi i mi punijim pravom mogli nazvati kazalište = gledalištem nego li samo po glumi „glumilištem.“ No budući se sve, štogod biva u tom zavodu, bilo oto šaljivo, veselo, ozbiljno ili žalobno oku i okom ukazuje i prikazuje, to neima shodnijega izraza do kazališta ili teatra: te kano štogod se naš prijan pozivlje u taman, da se okanimo dobra, pa prihvatimo zlo tako želimo i mi, da najprije prosudimo, što je dobro što li zlo, pa da poprimemo dobro, a zlu nebilo traga! — pa onda — blago ruži, dok na stablu stoji, časne dane ona s majkom broji, blago nam, dok pravo sudimo, jer će pravdu i potomstvo grliti, a — ako kî god baš i spletke traže, naša sloga put im neka kaže; let protivan kadšto i ptica trati, ali — k složnom jatu poslje se povrati. Ž.

Čovječji život.

Najnoviji statistički podatci tvrde, da se na zemlji govori u 3064 narieća, pa da narodi govoreći timi pripoznaju više od 1000 vieroizpoviedanjah. Broj mužkaracah, vele, gotovo jednak je broju ženskadi. Promierni broj života jest 33 g. Četvrtina ljudih umre pred 7mom, a polovica pred 17. godinom. Koji ovu zadnju dobu prebace žive većinom zdravo i sretno. Od 1000 ljudih dotjera jedva jedan 100tu godinu; a od svakih 100 ljudih dopre šestorica 65. godinu; dočim izmed 500 jedva jedan jediti 80tu godinu.

Na cieloj zemlji imade 1000.000.000 stanovnikah. Izmedj ovih umre svake godine 333.333.333 glavah, a svaki dan 91,824, svaku uru 3730, a svaki čas 60. No svi ovi brojevi nadomiešćuju se skoro jednakim porodom.

Oženjeni živu duže od neoženjenih, osobito oni, koji su radni i umiereni. Visoki ljudi žive većinom dulje od nizkih. Žene goje do 50. godine povoljniji život od ljudih, a poslje 50. nepovoljniji.

Ženitbeno-razmierni broj izmed 1000 jest 75; a ženitbe bivaju najčešće u lipnju i prosincu. Dietca, koja se porode u proljeću žive dulje i kriepča su od one, koja se porode prije ili poslje. K tomu se opaža i to, da se ljudi i radjaju i umiru više obnoć no po danu.

Jedino sredstvo.

Gospodična njeka u godinah veće,
Nikako nij' mogla naći svoje sreće,
Mnoge gorke suze, što je ona proli,
Uciniše nakon, da jednom oboli.

Zovnu dakle da se oslobodi jada'
Za liečenje, sebi liječnika mlada
Liečnik vidiv tude nejma ništ' da lieči
Bolestnici staroj reče ove rieči:

„Gospodično Vama ništ, vjerujte, nije,
Žila Vam uredno, ko što treba, bije,
Za Vas ima samo, to dobro da znate
Jedno sredstvo, da se, što prije — udate.

Gospodična na to grdinja i stara,
Mladomu liečniku kašljuć odgovara:
„Dužnost Vam je pomoć bolestniku svaku,
Pružite Vi dakle meni ruku k braku.

„Žao mi je“ reče liečnik što Vam pružit'
Ja nemogu ruku, i tako Vam služit'.
Liečnici prepišu liek bolnomu samo,
Al' ga sami za njeg mi neuzimamo. V. N.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. studenoga.

T. Otvorilo nam se je novo polje za izvješća i kritiku vrhu predmeta, što nam ga evo više od pol godine falilo. Narodno kazališno družtvo hrvatsko vrati se u dom glavni i započe svoje predstave dne 15. o. m. sa komadom „Niz bisera“. Premda bijahu isti večer „Soirée“ na sve strane, a u Strieljani zabava sa tombolom napuni se ipak sav kazališni prostor, da seni jedna duša nebi više bila urinuti mogla, što je ugodnim i sjajnim dokazom, da je stanovničtvo grada obljubilo duševnu zabavu, što nam ju pruži vila umjetnica. Zastor se digne i na svečano urešeno pozorište stupi reditelj g. Freudenreich pa proslovi — kako umjetnica Hrvatkinja Vila pokuca na vratih ponosne si seke Srbkinje, koja pritisnuv ju na srce jedva se s njom rastati mogaše (Živio!) Zora, da jur puca, al da još nije dana, — da izlet ovaj prvi bez uspjeha nije i t. d.

Da rečemo koju o samom komadu, to bi na kratko izjavili, da je ova na stari kalup po Holteju složena drama, bez velikoga uspjeha odigrana, a onaj živahni pljesak i pohvala više spada na račun ljubezna pozdrava vrativših se ljubimacah kazališnoga družtva, nego li na samu predstavu.

Mislimo nadalje, da nam je naročita dužnost, baš da i nismo sa više stranah isti sud slušali, oštro opaziti, da ako i priznajemo trud i vještinu njekih članovah glede predstavljanja, ipak neželimo, da nam se vredja sluh pjenjem onakovim, jer se hoće k toj posve druge struke umjetnosti osim muzikalnog višjeg pojma takodjer i gladka grla, stvorena po naravi „ad hoc.“ Da pak višnji, nadariv dotične osobe dramatičkim talentom, nehtjede da budu i u Philharmoniji isto tako ugodni zabavljači, osvjedočio se je svaki nepristran slušaoc; „suum cuique“. Znatan napredak, što ga možebiti njeki opaziše, nije nam se u tom komadu činio, što nitko u ovo kratko vrieme niti nemože da zahtjeva — osim da se družtvo pošalje u velike gradove na nauke, gdje bi si po glasovitih uzorih imalo priliku prisvojenu si jur vještinu usavršiti i znanje umnožati.

Druge večeri davaše „Kakov otac, takov sin“ takodjer pred punom kućom, a u ponedeljak „Maria Tudor„ ili tri dana iz života jedne kraljice, žalostna igra u 4 čina. Ovaj vješto pisani komad po glasovitom Viktoru Hugu, pun je pikantnih prizorah i prepleten tolikimi dvorskimi spletkami, da napokon zanima i onoga komu je sva predstava poznata — naime onda, kad članovi izvedu naporom svih silah čin za činom sa svom sjajnosti igre, odjeće i dekorativne plastike. Gospodičnoj Adelsheimovoj nije občinstvo nikada uzkratilo zasluženu pohvalu, nu ova je uloga dika njezine dramatičke sposobnosti toli u pamtenju goleme zadaće koli u shvaćanju spisateljevih mislih i dostojanstvenom kretanju okrunjene glave. A Johanna — gospodična Bajzova, svojim umiljatim i nježnim tragičkim predstavljanjem stiče si sve to više priznanja, da je za uloge ove vrsti po dramatičkoj vili odabrana; njezin je napredak izvanredan. U ovom komadu mogahu svi članovi razmierno si dieliti zasluženi pljesak a najveći dio (osebunjak) mora takako pasti na Korifeje našega narodnoga zavoda gosp. reditelja Freudenreicha i Mandrovića.

Prve večeri bijaše orkestar slab kao jošte nikada, te je samo ravnatelj orkestra gospodin Švarc naknadio svojim izvrstnim „Solom“ na Violini onu groznu slaboću. U „Marija Tudor“ opazismo po ovdasnjoj vojničkoj bandi umnožanu glasbu, što nam se čini i u drugom smislu „bonum omen.“

— Srbsko narodno kazalistno družtvo došlo je iz Novog Sada u Pančevo, gdje je 30. p. m. počelo predstavljati. „Danica“ novosadska donaša jedan dopis u tom smislu, gdje se veli: „Evo vam odavde izvješća o našem pozorištnom družtvu, onako u kratko, kao što želiste. U sredu, 17. listopada, dodjoše nam mili gosti iz Novoga Sada, i mi ih po mogućtvu dobro dočekasmo. Bili smo ljubopitljivi videti, kakvi su naši srpski glumci, i možda su nas oni s početka držali za ljude jedino učtive, jer, istinu reći, mi smo sa nekim nepoverenjem i sumnjom iščekivali, kako će se vladati članovi narodnog pozorišnog društva, pošto glumci od jednoga družtva, koje nas njeki dan ostavi, (budući da je i naše zagrebačko družtvo tamo igralo, to bi nas ovakov glas morao žalostiti, kad bi se to ticalo njega, što se nadamo da nije. U.) ni najmanje prijatno upečatljenje neostaviše svojim excesivnim ponašanjem u našoj varoši. Moram reći, da su nam narodni glumci svojim primernim povedenjem i osim Talijnog hrama ulili svako uvaženje prema njima.

Dosada su nam glumci i u privatnom ponašanju osvetlali obraz. Mi se radujemo, što u njemu vidimo tako solidne elemente, jer to nam je jemstvo za dalji njegov napredak. Ljubitelji vestine, kojih u Pančevu dosta ima, nameravaju još dok je družtvo ovdje, udeseti jednu „besedu“ u korist narodnom pozorištu.

Bizantijski spomenici u Srbiji.

Značaj istočne arhitekture posve je različit od rimske i inih, te su osobito u najnovije doba mnogi inostrani učenjaci i prijatelji starožitnostih pustili se na polje iztraživanja starinskoga ukusa i klasičke umjetnosti. Od tuda su bizantijski spomenici Carigrada, Jeruzolima i Atine poznati ljubiteljem arhitekture istočne, a evo nas upozna danas Kanic i sa spomenici, što se još iz starog doba i kasnije po ukusu istom sagradjeni nalaze po Srbiji. Veličanstveni spomenici visoke umjetnosti i ciene nisu dakako ove sgrade, što nam jih Kanic u svom krasnom djelu predoči — nu svaki razborit motritelj će iz svega uviditi, da razvitak grčkoga vjerozakona po onih zemaljah širio je i ukus bizantinskoga gradjenja, pa komu je poznata povjestnica Srbije, taj će biti umjeren u očekivanju veleliepja, pa će se radovat i nad tim, što se u toj znamenitoj sbirci nalazi. Uz topografičko-historički nacrt sadržaje to djelo takodjer i pregled odnošenja umjetnosti prama obrazovanosti vjekovah, pa razlaže točno sastav i ures crkovni i spomenikah u Semendriji Ravanici, Manasiji, Žiči, Kruševcu i Studenici. Umjetničko izvedenje djela mora se dostojno pohvaliti, toli glede chromolitografičke ljepote, koli i čistoće pojedinih uresah.

Djelo štampano je u c. kr. državnoj tiskarni i bit će doista svakoj knjižnici na diku i ures.

Razpis nagradah.

Matica srbska raspisuje do Ivanja (24. srpnja) 1863. ove nagrade:

1. Neka se napiše historijska novela u prozi iz srbskog narodnog života u veličini od 4—6 počatanih tabakah. Nagrada je 40 dukatah.

2. Neka se napiše ekonomsko djelo za narod s obzirom na sadašnje stanje ekonomije u našem narodu i s označenjem načina, kako bi se isto po primjeru drugih u tom naprednijih narodah, shodno našim osobitim okolnostima, popraviti moglo. Nagrada je 40 dukatah.

Svaštice.

Kandidati za grčki kraljevski prestol: kr. veliko-britanski princ Alfred, rodjen 6. kolov. 1844. za sada častnik kod kr. englezkog brodarstva.

K belgianski princ Filip grof Flandrijski, rodjen 24. ožujka 1837. belgijanski general.

Knez Gregor Ypsilanti rodjen 17. rujna 1835. netjak kneza Skendra Ypsilantia, koj bje g. 1820. kod ustanka naroda grčkoga za vodju izabran a kasnije u tvrdjavi Munkaču zatvoren.

Ruski princ Eugenio Maksimilianović - Romanoiski rodjen 8. veljače 1847.

— Njeki je bezposlica proračunao po imeniku, koliko da ima od koje narodnosti činovnikah u Beču i porazdielio ih je u hrpe kako sliedi: Od svih skupa činovnikah 11.500 nose njemačka imena 3950, 3750 slavjanska, ponajviše češka, 1600 magjarska i 850 talijanska. Ostalih 2350 nije znao dalje dieliti, nu medju timi da ima mnogo francuzah.

— U Stuttgartu bit će doskora velika narodna i kraljevska svečanost, te da će njeki Teichmann, tom prigodom za goste pripraviti 40 milunah porcijah kobasicah, kisela zelja i svinjetine. Dobar im tek!

— U kantonu Tesinu dogodi se nedavno grozovita nesreća: naime u selu Marcote kod Lugan-

Digitized by Google

skoj jezera. U dva sata proti jutru počela je cesta medju selom i jezerom tonuti i za živi čas nestaše je pod vodom u dubljini od 3.30 stopah. Za deset časovah utonuše nadalje 7 kućah. Pučanstvo, na broju do 800 dušah, uzbunjeno po prolazećih putnicih pobježe onako golo u noći na bližnji brežuljak, samo njeka starica od 80 godinah zaosta i poginu u vodi, koja je preko 22 stope kod kućah narasla. Bez dvojbe je voda podjela cestu, tik obale sagradjenu g. 1848. Vele, da je u 15 vieku podjela isto tako u Zugu.

* U New Yorku ima 208 crkvih od 15 vjeroizpovjedanjah, medju kojimi broje najviše Metodiste —40, presbiteriani —32, baptiste —29, rimokatolici —20, židovi —9, moravska braća 1 itd. Izvan ovih imade i više crkvih od bankrotiranih sektah, pa stoji cedulja na vratih pribita „Iznajmljuje se."

Smješice.

Njeki gospodičić pozove prigodom svoga imendana njekolicinu prijateljah u gostionu na ćašu vina. Znajući ovi, da nerado u žep posiže, nehtjedoše ga na hrvatsku ličkati; već bi samo posrkivali za svakom napitnicom, Gospodičić i onako tašt, hoće da se pokaže, da nije badava na gosti prijatelje pozvao; te s toga bi svakomu, koji nije ciele čaše na jedanput izpraznio, porugljivo zapjevao: „Rodila majka kukavca!" Iztrusivši sve tako polagance i zadnju kapljicu, koja je dakako najsladja bila; upitâ ih gospodičić — ne iz gostoljubivosti, već više iz tako zvane etikete — da li još žele piti? Ovi mu jednoglasno odgovore, da ga neće iz praznoga. Na što jedan prefriganac: „E moj brajane! znaš tko pita, nerado daje." Da se čim ljepše izpriča, povikne iz svega grla gospodičić: „Ho! samo kad ja znam, da vam se ga hoće: krstit ćemo ga makar baš do polnoći!" Bome moji se gosti na to obodre, pa kuckaj, zalievaj — a kad se malko ponapiše — i razlievaj tako, da je račun iznašao devetput više, nego što je gospodičić sa sobom ponio bio. Kad je došlo do — plati! načubi se ovaj, i namrgodi lice; izvadi kesu, ali vidi, da novci, što ih ima, nedosižu. „Proklete pijandure!" — zagrmi sav pomamljen — „razvršite se samo za drugi put! Biti će vam sladko, što ga više na moj račun pili budete! Cielu mjesečnu plaću mi popiste! Bog dao da vam preselo. Na to ovi grohotnim smiehom: „Rodila majka cincara — cincara!!!"

* Otac silio je svoga sina, da se proti svojoj volji oženi s gradjankom, koja je vrlo bogata bila. Izrazivši se sin češće, da mu nije do novacah, već do srca, korio bi ga otac veleći mu: „To je samo tvoja uzrujana krvca, dok se ona utaloži, drugčije ćeš mišljeti; kad k pameti dodješ, imati će i ona, koju ti otac snubi, mjesta u tvom srcu." Sin nemareć puno za opomenu otca, stresivao bi se na njega: „Bilo kako mu drago — kajao se ja il' nekajao: momu je srcu jedna samo prirasla i samo za tom ginem, venem i čeznem; dok nje nemam, nema života za mene." Pokušavši posljednjiput otac, da ga na svoju stran dobije, reče mu: „Anatem baciti ću na te nezahvalniće! strast obhrvala ti je razbor; ludost tvoja unesrećiti će te za uvjeke." Na što mu sin svečano: „Okanite se izborničtva moje ljubeznice! Vi neznate mojih skrovnostih, a niti ste čutili, kada mi je rebro, što mi maujka, izvadjeno; ja, ja sam čuvstvovao, i samo ja znam, u k o g a mi se je rebro pretvorilo.

* (N a trgu.) Gospoja. Kume! dajte-da pokažite, kakvi su vam piščenci?

Seljak. Naj si je glede sami. (Pruža joj piliće.)

Gospoja. Kume! meni se nekak vidi, da su preveć suhi?

Seljak. Neg kaj misle ma gospa; da bum mokre prodaval. (Vila.)

* Jednoga svetka reče njekoj gospodični njezin privrženik: „Zar ćete i vi u crkvu?" „A dakako!" — odvratit će mu ona — „već me i onako dugo nije bilo kod mise." „Slabo će se po vami današnja misa Bogu dopasti" — rekne joj smiešeć se znanac —; „jer vi ženske za drugo niste, već da sviet mamite." „A zašto se vi mužkarci" — odrezati će mu ona — „ako — prem se gradite, da ste hrabri spol, tako lasno obmamiti date?"

* Ho Bruder Marko! što spada in das Gebiet der Unmöglichkeit?" zaori Jovo. „Ma die Realisirung des deutschen Bundes nach dem Beust'schen Plane" — odgovori onaj. „Gle! pa i ja sam to već odavna mislio, odgovori Jovo; — jer svaka politička osnova, za koju barem mi znamo, može se s vremenom kako tako izvesti; a der deutsche imaginäre Bund — kad sudnji dan nadodje." „Zbilja!" — preuzme Marko — „čuo sam ti jednoga Bečliju, gdje se je sam sprdao s tim Bundom veleći, da kad se svi Niemci slože, um ein abgeschlossenes Ganze zu bilden, i kada se svečano taj njihov ožudjeni Bund raztrubio bude po svoj Europi do stražnjih rtovah, pa se do Japana s jedne, a tamo preko velikoga oceana s druge strane, — da će ti onda na tronogu, štono će za predsjednika u sjajnoj palači stajati, baš sv. Ilia sjediti; jer onda će ga in plena pompa na četiri snježna vranca i na zlatnih kolesih nebesa poslati, da Niemcem izvanrednim načinom tu svetčanost otvori, te će im tom prigodom theokratički ustav s gora donieti, da se time razlikuje kano izabrani božji od svih ostalih narodah ovoga svieta! Taj će ti Bund biti der Schwerpunkt für alle Nationalitäten, koji na pozorištu prebivaju, te će biti posrednicom medju zemljom i nebom. Brzojavne viesti dobivati će odozgora na gorućih kolesih, die in den Stallungen des ersten Vize-Präsidenten aufbewahrt werden. A ostalom biti će ovaj Bund čuvaricom ravnovažja; navjestiteljicom mira, poredka i prosvjete, te će na daleko i široko plodove svojih sjajnih činah razsuti. Težko svietu ohne den pan-deutschen Bund; a blago si ga njemu, wenn er einmal zu Stande kommt!" Bogami jest!

Koncert

nar. zem. glasbenoga zavoda dne 21. stud.

Koncert kojim slaviše nar. zem. glasb. zavod god zaštitnice glasbe sv. Cicilije izveden je ove godine u dvorani narodnoga doma, dočim je u prijašne vrieme ta svečanost obično obdržavana u akademičkoj dvorani ili u teatralnoj zgradi. Občinstvo nagrnu u tolikom broju, da ga tiesan prostor dvorane jedva primi u svoje zidine, premda bijaše ulaz ograničen na članove dvoranske i glasbenoga družtva.

Najprije igrahu prekrasnu Ouverturu „Vlasta" polag slavjanskih napjevah složčnu po Slavoljubu Nepravniku i to savršenom točnostju. Sborovi su svi veoma liepo pjevani i djelovahu na slušaoce vele ugodno. „Slavenska pisen" od I. N. Skraupa „Šumavanu" od J. P. Jirgesa i sbor od Magazzaria sjajne su pjesme, al mislimo, da bi želju velikoga diela domoljubah izrazili, kad bi uz pjesme srodnih nam narodah i po gdjekoju novu hrvatsku melodiju slušati mogli, da se uz presadjeno cviećе namirišimo takodjer i domaćega. To velimo u nadi, da Lisinskijem i Pokornijem nisu umrli svi kompositorski talenti domovine, koje na vidjelo iznesti, bilo i razpisanjem nagradah za narodne pjesme, sborove, Ouverture i t. d. bi imala biti takodjer jedna od zadačah zavoda. Jedini hrvatski sbor ovoga programa „Pušku na klin" od Lisinskoga dopadaše se osobito i uzklik neprestade dok se pjevačka družba na novo nepokaže, nu mjesto opetovanja toga sbora zapjeva „Bubanj silno budi" koja pjesan bje isto tako primljena živahnim pljeskom što i učitelju pjevanja gosp. Lichtenegeru laskati moraše. Solo za gusle „Ti si moja ruža" i „Ptica na drvetu" od M. Hausera izvede g. Švarc vješto i mirnom rukom za čudo, premda ko ravnatelj orkestra mahaše čitavu večer desnicom, što kod solo produkcije svakako upliva na sigurnost poteza.

Ouvertura „Fra diavolo" toliko putih jur čuvena je uvjek liepa, al nova koja bi bez dvojbe zanimivija bila. Napjev za sopran iz opere „Ernani" izveden po učenici zavoda gospodični Malingerovoj zateče zbilja svakoga; jer je onakov milozvučan čist i kriepak glas od velike riedkosti.

Žalibože, što i u toj struci nije sada moguće savršeno se izobraziti u našoj domovini, pa bi radi višjeg stepena umjetnosti imala poći gospodično M. na koji konservatorij, te bi se tako nfati mogli, da danas sutra naše opere uzmognemo davati vlastitimi silami, kad nam se jednoč vrate naše pjevačice iz Praga i Beča. Mečta za Cello dobro izvedena po g. Örtlu čini nam se uvjek ona ista i bilo bi za željeti kakve promiene u izboru komadah. G. Brany besjedio je „Četu" iz Čingić-Age vatrenim čuvstvom uz obću pohvalu. Ovaj je koncert u obih razredih izpao vele sjajno i podpuno zadovoljio mnogobrojne kritike, koji opaziše, da su prijašnji družtveni koncerti svi na jedan kalup bili skrojeni i vec do slaba glasa dotjerali; tim nas više veseli, što se je zavod ovaj ohrabrio te pokazuje, da će se od sada kretati pravcem, svrhi bolje dolikujućim. Poslie koncerta otvori se ples — i tako dobi ova svečanost sasvim istu značajnu sliku ko i zabava pjevačkoga družtva „Kolo" na Strieljani.

Listovnica uredničtva.

J. G. Kras... 10 for. 20 kr. primljeno u redu. Oprostite glede krivoga naslova. Hvala na svemu.

Fr. V. u L. Da je sav sviet tako revan ko što ste vi, kamo sreće!

V. N. u B. Radi nebrojenih poslovah nedospjesmo da Vam odgovorimo. Strpite se još malo, pa ćete se osvjedočiti, da nam je Vaša vila mila. Pošaljite nam obečano.

M. L. u P. Koledarah smo Vam poslali i preporučujemo ga Vašemu domoljubju. Utisnuti nadpis Vaših pisamah „Vjeran Bogu i Hrvatskoj" karakterisira vašu krasnu dušu — Živili! — a dodje nam prekasno. Slažemo se s Vama, da, ako je K i pao žrtvom — da mu će duh živjeti. Molimo Vas liepo, da opet skoro pomislite na nas.

Gj. K. Dobro će biti i sve po vašoj želji. — Ostalo sve razumismo — i žalujemo okolnosti.

M. L. u P. Upravo sada primismo vaše pismo od 20. o. m. sa zanimivim izvješćem — samo pozor i nadalje; takvih stražah trebalo bi svuda.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 34. U Zagrebu 5. prosinca 1862. **Tečaj II.**

SLAVOSPJEV

članovom našega narodnoga hrv. slav. zem. kazališnoga družtva.

*

U Zagrebu našem gradu bielu,
Oj! narodne prosvjete stečištu,
Ležà mala iskra u pepelu
Na ljubavi narodne ognjištu;
Tinjala nam za vremena duga,
Dok ne pirnu vjetar našeg juga . . .

Tad u žarki iskra buknu plamen,
Na daleko zasja kò mašala —
Kano svetog rodoljublja znamen,
I prosvjete pobuda ne mala; —
Žarkim svojim plamnom svjetljà, sievà,
Gorjà, buktjà, praštà i ogrievà. —

Zavrcaše iskre u visinu,
Pak počeše na sve strane padat,
Obasuše milu domovinu,
Nemožeš ih ničim više svladat;
Kud padaju, svuda pale, žare,
E da svoji za svojinu mare . . .

Eno ih u *Bečkereku* s' krese, —
Posukljaše odtud sried *Pančeva* —
Jug ih zatim i u *Zemun* snese, —
Od njih tad i *Biograd* zasieva, —
A najposlie u grad *Osiek* pale, —
I ubavom u *Djakovu* sjale. —

Oku bješe gledat ih ugodno,
Kako sjajne u visinu letu, —
Uživalo srce je narodno
Više, neg pri krasnom vatrometu,
Diveć im se kako u raznih slika',
Kite nebo narodnog zrenika . . .

Sva ta srca, u koja su pale,
Ostadoše od njih žara vruća,
Razdragana od miljla i šale,
A za slogu i rod svoj goruća;
Ostadoše sva mi raztaljena,
S' milo-dragih njinih uspomena',

Medju iskram trepte nam kò zviezde,
Brojem sedam, kò *vlašići* bajni, —
Što no dočim ka zapadu jezde,
Navješćuju zoru i dan sjajni, —
Zoru bolje roda budućnosti,
Dan prosvjete, krasne umjetnosti.

Freudenreich je prvi, glavni, vrli,
Glava sviuh, i um daroviti, —
Mandrović ga umjetnički grli, —
Andrijević s' *Mihovilom* kiti, —
Velja šteta što im umre *Grga*,
Te smrt bratski vienac taj raztrgà.

Uz njih sjaju zvijezde trepteće,
Još *tri* nježne, mile gospodjice:
Adelsheima: *kazališta cvieće*, —
Niz bisera: *Bajze Iranice*, —
Cvrčku divni, što s' sva srca ?eco; —
Oj! *Perisa* ljepušasta *Máco!*

To su zviezde, što no svojim žarom
Očaraše naška srca mnoga,
Zato spiev im ovaj budi darom,
Sa uzklikom srca željanoga:
Hram Talije dugo nam kitile!
A uz njih se druge hiljadile!

Pantelija sliepac, guslar.
uzkrsnuvši ravnatelj pokojne iričke sljepačke Akademije.

Digitized by Google

Zasužnjenik.

Pripoviest staroga njekoga učitelja talijanskoga

(pohrvatio Vladimir Rodoljubić.)

Za francezkoga vladanja u zemlji našoj bijah učiteljem u njekom selu sjevernoga Montferrata; tudjer poznavah mladića njekoga Toniotta i djevojku njeku Mariju. Oni si bijahu nješto u rodu, kao što mi se barem vidjaše, da je tako; jer tko je dobro motrio prijateljstvo Toniottovo i Marijino i uzajemno jim igranje i šalenje, taj bi jamačno bio pomislio, da su si braća; a tko jih je poznavao, valjalo mu je i ma i nehotice pomisliti: krasnih li mu drugovah, kad bi se danas sutra kao dvoje dragih sastalo. Toniotto, koj bijaše za onda mladić u osamnaestoj godini, bijaše jedan izmedju najljepših mladićah, što sam ih ikada vidjeo; Marija pako bijaše prava biela vila, plavokosa, nježna, čista i jednolika kao gulubica. Toniotto niti Marija nehtjedoše si nikada blagoga čuvstva, što jih privlačivaše, zatajiti. Djevojka imaše šestnaest godinah; ženitba bijaše već gotova, samo što su joj roditelji poradi popisivanja oklevali. Pa i Toniottovim roditeljem vidjaše se priličnim to odgadjanje. Ali kod mladih bijaše sasvim nješto drugo. Marija govoraše uvjek, da kad bi ona bila suprugom Toniottovom, da bi š njim išla kao živežarka (margetanica) vojnička. Toniotto, komu se ta pomisao nije baš najbolje dopadala, mišljaše ipak, da bi najbolje uradio, kad bi se već morao s Marijom razstati, da se prije š njom oženi; jer se oboje zanašalo budući mladjahnom lahkoumnošću zanešeno, da Toniotto neće zao broj izvući. Zato su se radovali sretnoj budućnosti.

Jednom u jutro, neznajući nitko ništa o tom (srce mi umire, kad na to pomislim,) zatutnji bubanj selom: to bijaše znak, da se svi mladići, imajući kocku vući, saberu na opredieljeno mjesto. Taj udarac zateče vrlo Mariju, koja je dan prije bila liepa kao ruža, a sada najednom propala kao cviet, kad ga mraz popari. Toniottov pak obraz ukaže se burnim i namrgodjenim; ustnice mu drhtahu; prste si zaturi u usta, te grizeć ih bacaše nemirne poglede na svakoga, koj bi mimo prolazio, upravo kao da ga je on iz krila majčina i drage mu ugrabio te na pripis dovukao. Tri dana izmakoše, a Toniotta još nebijaše doma, s toga su već svi mišljeli, da se je valjda kuda druguda ušmuljio, te vojničkoj dužnosti izmakao, akoprem je on inače bio vrlo dobar i svoga se reda u svem točno držao; ali ta se sumnja neobistini, jer je on baš u pravi rok onamo stigao. Marija ga odprati do tamo, da ga tim malo obodri, te kad bi na dotično mjesto prispjeli, bodrila ga je i tamo sveudilj svojimi umiljatimi i nježnimi riečmi, koje mu u toliko dirnuše ostale drugove, da je bio svaki pripravan u mjesto njega kocku povući. Nu Toniotto neodvrati na sve to niti rieči, dočim isti čas prispije predstojnik, gjeneral kao okružni vojni upravitelj i satnik oružničtva, te umah počeše sve redom upisane mladiće zvati, da vuku kocke. O, koli strašno kucaše srce Marijino! Kad je došao red na Toniotta, koj stupivši k stolu izvuče broj 3. Kocka mu pade, i on bje upisan za vojnika.

Tužnu djevojku odnesoše na pô mrtvu o datle; Toniotto neproslovi ni rieči, već kad mu se naloži, da se za tri dana na dotičnom mjestu postavi, izčezne te ga nestane. Roditelji ga htjedoše sa sobom uzeti, nu on se ustručavaše veleć, da će sa drugovi ići. U zaludu ga očekivahu cjeo dan i noć, jer njega neima te neima. Roditelji mu već skoro sdvojiše od velike brige za njim; al' kad tamo eto ti četvrti dan oružničkoga podčastnika po njega. Nu budući mu bijahu roditelji vrlo pošteni, to bi jim dozvoljen rok od dva dana, da ga potraže. Kad ga ni tada nenadjoše, poslaše jim dva vojnika na stan i hranu dotle, dokle si sina nadju.

Isto veče vidjahu se osobe, gdje poljem amo tamo hodaju; ob dva sata noćju dodje njeko diete, da javi otcu Toniottovu, da ga njetko za crkvom čeka. Starac ode tamo i nadje sina, koj pristupiv k njemu zametne umah dugi razgovor š njim i to tako, da je pozornost svakoga, koj bi mimo prolazio, na se obratio, jer je svaki pomislio, da si valjda otca nagovara, da se pridruži njemu i drugu mu njekom pustaiji Majinu. Nu ako bi se to sbilja i obistinilo bilo, da je on takov razgovor imao sa otcem si, to bi mu bio doista starac kao pošten čovjek takovu zlu namjeru odbio. Drugo jutro vrati se Toniotto doma; vojnici ga htjedoše pograbiti, nu on im nješto pokaže, što je imao za pojasom, te jim savjetovaše, da ga nediraju, veleć: „Ako sam došao, da što god pojedem te da si roditeljem: „s Bogom nazovem, zato ću ja ipak doći na opredieljeno mi mjesto!“ Pa tako i bude. Doznavši to, skočim brže bolje tamo te nadjem Toniotta, gdje je upravo k Mariji išao i tako hitro, da sam mu jedva utegao reći: „Prošteno ti bilo od Boga, ti radiš poput dobra sina.“ Neodvrativ mi ni slova na to, ode k Mariji. Ona mi kasnije sama toliko putah pripoviedaše, kako joj htjede rieč uzkratiti, ali da ona nehtjede toga poprimiti, obećavši mu, da će ga čekati, dokle se povrati sa vojnice, misleći da će se on sbilja za četiri godine vratiti; jer je zakonito svaki vojnikah imao četiri godine pod oružjem služiti. Ali dobro se znade, kako se je taj zakon štovao. Toniotto bje sám odišao. Nu kad je bio već cielu milju odmakao, smislim se nješto pa za njim: kad ga nadjoh, zahvali mi se na tolikoj ćutljivosti. Prispjevši na mjesto, nakanio sam bio govoriti s podpredstojnikom, koj me dobro poznavaše; nu Toniotto mi nedade, veleć mu: „Ja sam Toniotto; prije nego sam došao medju svoje drugove dvojio sam, da-li bi išao ili ne, te vam zato mogu iskreno izpovjediti, da mi nije bilo otca i brata, vi biste još dugo mene čekali; nu medjuto evo me ipak ovdje.“ Preporučiv se podpredstojniku i stanoredji, obećaše mi, da će svakako, u koliko budu uzmogli, za Toniotta gledati i na ruku mu biti.

Razstajuć se sa mnom nazdravi mi Toniotto: „s Bogom“, te me podjedno zaprosi, da nedam nikako roditeljem i Mariji, da ga traže. Došav kući nadjem Mariju upravo kod njegovih roditeljah te održim nalog. Marija neproslovi ni besjede. Sutra dan urani zorom Marija noseći košaricu na ruci, kao da bi na trg išla. Kad no dočuše roditelji, da je Marija zorom njekamo odišla, pomisliše, da joj se je valjda htjelo Toniotta na odlazku vidjeti. Braća joj bješe dočula, da je već odišao. Marija pak udari priekim putem do prve postaje (štacije). Kad najednom opazi gdje ga dva oružnika prate kao kakva zločinca. Oružnici ju umah poznaše, te joj se primakoše, na što jih ona zamoli, da joj dopuste samo malo š njim govoriti, što bi joj i dozvoljeno. On ju svakako nagovaraše, da neide dalje za njim, no sve u zaludu: ona ostane i do drugoga noćišta kod njega, prenoćivši tada pri njekoj seljanki. Sutra dan ga očekivaše pred vrati od tamnice. Al' joj osvane još tužnije jutarce, kad ga nesretnika opazi dugim

Digitized by Google

konopom sa još dvadeset drugovah savezana. Drugovi mu se nisu toliko sramili, jer su znali, da neće dugo tako savezani ići, već samo dokle Alpe predju. Al' da ti je bilo vidjeti tužnoga Toniotta, kako je već bio sdvojio od velika stida pred djevojkom.

On ju još jedared pokuša skloniti na to, da se vrati, nu ona nehtjede od svoje pomisli ni za dlaku popustiti, već da ide š njim za živežarku (margetanicu). Isti dan u večer dojuriše za njom braća joj tražeći, da se vrati k roditeljem. Toniotto jim se jošte pridruži, te bi urečeno, da će još do sutra zajedno ostati. Što rekoše, to i učiniše. Noćju popade ju groznica te znatno oboli; s toga u jutro rano dodje k njemu jedan brat, te mu izruči posljednji: „ostaj s Bogom!" umjesto Marije. Zatim umah put pod noge, te stigoše za četrnaest danah kući, gdje nadjoše majku težkom boli obhrvanu.

Prevelika ona bol, što ju imaše na srcu obitelj, koja moraše gledati, gdje joj milo i drago na vojsku odlazilo, ublaživaše se malo po malo, dok napokon s daleke zemlje nestigne list, u kom bje ovo napisano:

„Prvi put laćam se sada pera, da vam obznanim, kako sam putovao. Mi hvala Bogu prispjesmo sretno do zastave (reserve), koja je sada u Besaçonu; nu čuje se, da nećemo dugo ovdje ostati. Ja sam od pete do glave sav u vojničkoj odjeći; vježbamo se svaki dan od jutra do mraka, t. j. učimo na vojničku koracati i glavu desno pa lievo obraćati; do dva tri dana eto nam pušakah. Nadamo se, da ćemo doskora u boj, da se već jedared poruga vojujućih dokonča. Molim vas imajte srce, te mi obznanite štogod o jadnoj Mariji. Nadam se, da joj nećete za zlo uzeti, što je s ljubavi prama meni hotjela onako uraditi; pozdravite i zagrlite ju mjesto mene. Pozdravite braću i majku joj, te dragoga mi učitelja, komu blagodarim, što me nauči pisati. Proseći vas za blagoslov, ostajem

vaš sin

(Konac će slieditі). *Toniotto.*

Ilija.

Nješto sbori kraj Travnika grada
A u noći, kraj bedema gradskog.
Ili vila sokoli junaka,
Ili vjetar o zidove puše?
Niti vila sokoli junaka,
Niti vjetar o zidove puše,
Već Ilija vesel stražu straži,
Pa on sebi tiho progovara:
„Bože mili, na svem tebi hvala!
Nit je bilo, nit će bit djevojke,
Do djevojke Miljke, ljube moje.
Nit ju sunce neljubilo bielo
Kamol' momče ikoje pod suncem!
Kad se šeće, kó danica šeće
Kad za sobom sunce neba manû . . .
Tako on još u rieči bio
Al se sjena pomolila bješe,
Sa daleka, sjena mužke glave.
Nit se miče, niti o čem sbori
Smirom stoji, a mukom te muči
To, Bože, smirom bit nemože!"
Oštro pogled upro u daljinu
Znoj ga krije — vjernu ljubav ćuti —
Pa on tanko govorio — tko je?
Smirom stoji, a mukom te muči.
Oštrje pogled upro u daljinu
Znoj ga krije — ljutu srčbu ćuti —
Pa on gromom podviknuo — tko je?
S mirom stoji, a mukom ti muči.
On pogleda šarku po nišanu
A pogledav šarci nišan dadè
Tama ukri mjesec — sjena pala.

Nit je Miljke, nit stražara živa
Kraj bedema oba grob pokriva. —

Š.

Oklada.

Prošloga ljeta izmedju jedne i četvrte ure po pôdne, jednoga četvrtka, kad no najotmjeniji hintovi iz Pariza put boulognezke šume pohitiše da se utrkuju, nastani se na skrajnjem Boulevard-u njeki glumac (charlatan) nove vrsti, petdeset koračajah daleko od slavodobitnih vratah, na razkršću, gdje su bili prodavaoci robu na prodaju izložili, i gdje su sumljivi zubari sumljiva liećtva za zubobolju i ine razne bolesti proglasivali. To bijaše prodavalac stare robe, koj si je bio svu robu na mala kolesa smetao. Iz toga svoga gibućega skladišta, donese on hlačah, haljinah, prslukah, ogrljajah itd. riečju: svega što je potrebno čovjeku izobraženu devetnaestoga vieka. On bijaše muž visoka i debela stasa, crvena nosa, vitežka obraza, posuta žutom bradom; bijaše živa slika i prilika Joutanarosa ili Dulcamare-a. Na glavi mu bijaše poput Mangina kaciga urešena perjem. Previjaše se poput pravoga zubolomca; pokazivaše sve vrsti robe, jednu za drugom osobitom izvrstnošću i zanešenom milinom, da su mu se ljudi sve oko kolah tiskali. Pratila su ga dva trubljaša i jedan bubnjar, koj kad bi se on gdje odmarao — igrahu oko njega.

Govor mu se slagaše sasma sa odjelom. „Ovamo, gospodo, ovamo!" vikaše neprestano, „evo gledajte ovo . . crno odjelo . . . Ono je jako dobro . . . Nije se više od tri ili četiri godine nosilo . . . Niti u istoj palači kraljevskoj nemože se bolje kupiti!" Zatim obuče za se preuzku opravu, te se poče obraćati, samo da se svi začude, kako je nova i liepa. „O koli krasno je ovo odjelo! Ovakove haljine nebi Renard niti za 50 franakah djelao . . . svaki mladić, koj bi ju obukao i u njoj se ovuda šetao, jamačno bi se bogato oženio, ili bi si ga pak koja Englezkinja odabrala. Ovamo, gospodo, ovamo, tko će se zaogrnuti s ovom haljinom? „To je odveć drago", odvratiše mu ljudi . . . jamačno vriedi najmanje 20 franakah? Ne tako, gospodo, mnogo je jeftinija ciena! Dakle 5 franakah? O, niti toliko jošte nevriedi? . . ovo odjelo — ja ga neprodajem — dat ću ga za 40 sous-ah . . . nu hajde de, neka bude za 30 suos-ah! Njeki Auvergnat javi mu se, da će on odjelo kupiti. Prodavalac se zamieša medju svjetinu vičuć: „U kraj, u kraj, gospodo; svi su ljudi braća, pa i Turci nam bijahu prijatelji! Pa mirna vojska!

Zatim će opet: „Ali pogleđerte bieli ovaj prsluk! Pazite, gospodo, nudrte na očalje pogledajte ovaj cviet . . . narav se neprotivi . . . Što mislite, koliko vriedi ovo odjelo? Tri franka? O ne, gospodo! Dva franka? Nipošto toliko! Držite li me za lupeža ili za krojača? Kao što me evo vidite, bijah vojnikom u Africi pod zapoviedju generala Lamoricière-a. Moja su načela — valjda ću jošte u Rim . . . Ovaj prsluk stoji 1 franak i 50 centimah, a ja ću ga prodati za 15 sous-ah, jer ako mnogo prodam, mnogo ću i dobiti. Zar ne, vi ćete prsluk?

Digitized by Google

E čekajder, momče, vi tamo, vi krasni, plavokosi mladiću, vi niste kralj Dagobert, pa ipak su vam noge toli slabo obuvene! Koi je to krpač (prtljanac)? koi je to pedant (školnik) — oprostite što sam toli nesmotren, služeći se takovimi izrazi — koj vam je noge toli nagrdio? Da me je narav obdarila tako kao vas, jamačno bih se stidio takove hlače ma baš časak dulje nositi. Evo vam krasnih hlačah, liepe olovne boje poput Nila! Samo su dva puta na prodaji bile, vam će pristati kao rukavica na ruku, a noge će vam biti kao u vojničkoga častnika. Dajte mi svoje za nje, pak ću vam ih bez plače dati. Ja sam jak u poslu; svi su poslenici jaki! . . . Zatim se govornik udari po trbuhu, i nasmija se iz svega grla. Zazvani Blondin stade pred svimi mienjati, a ličbar nastavi:

„Evo gospodo ogrljajah po pet sous-ah, sasma svilenih, dolikujućih upravo današnjoj nošnji . . . mogu se upotriebiti za plesove, nose jih poslanici i ministri. Krasna gospodično kupite si i vi makar jedan svomu ljubovniku! . . . Nu mladiću, sad je doba, da pokažeš svietu slavu svoju!“

Glumac se pomaknu malo dalje te obnovi opet posao. Slučajno se je mimo vozila mlada i krasna gospodja sjedeća u velekrasnoj kočiji, zapregnutoj englezkimi konji.

S njom sjedjaše mlad momak plave i duge brade, a naproti njim dva druga gospodina. Po svoj prilici bijahu svi otmjenijega roda. Čuvši mlada gospodja šale prodavaočeve, zapovjedi da stanu kola, te posluša, gdje se svjetina oko njega smije. Nu opazivši ovaj da mu se ljudi sve većma oko trgovine komešaju, podvostruči si razuzdanost i lakrdije, te stade zvati gospodju:

„Hajde, barunice, . . . kupite i vi štogod, tim ću ja biti sretan, kneginjo . . . kola su vam vrlo liepa, markezice, nu nješto jim manjka . . . krasna livrea, . . . ta koja vam ih je luda dala! . . . Ljudi vam izgledaju poput krvavice (kobasica)! Ja ću jih opraviti, vojvodkinjo . . . u livree, imajuće chic . . . Evo, princezice, ovih ogrljajah. Akoprem su starovječni, ipak su, vidite, kao novi . . . dolaze od princezice . . . Veoma dobro baraćete; kupite, kupite, princezice kraljevskoga roda i plemena . . . borami to nije ni najmanje drago; sva roba vriedi 20 franakah . . . nu 15 franakah, samo da se nepogadjate . . . da li ću ju, kraljice, u dvore vam odnieti? Dade brže bolje odjelo trubljašu si, koj ga odnese gospodji na kola. Ona smijući se iz svega grla, stade ogledati tvorivo, uze livreu i plati trubljašu 15 franakah, koj ju je predao dvorjaniku, sjedećemu na kolih otraga, koj se je jednako s gospodjom smijao.

Njoj se to nečinjaše ništa osobita; jer sve to bijaše samo kao kakva oklada. Prodavalac ovaj bijaše pravi poslanik, rodom Parižanin, izvrstan igralac i velik šaljivdžija ma u kako otmjenu družtvu. Gospodja bijaše sa slavna imena, ugrijanosti i korenite živahnosti svoje veoma na glasu. U njekom večernjem družtvu povela se rieč o Manginu. Knez . . . scienjaše, da ga ovaj vrlo dobro zabavlja, te da bi skoro imao i sám volju glumcem biti. „Da nisam diplomat,“ reče, „umah bi se na to dao.“ Rieč po rieč; i već se je dvoumilo; da li je on zato sposoban, a kakov bi mu plod bio, zna se; on dobi okladu. Ljudi, koji ga igrajućeg obkružavahu, bijahu ponajviše poslanici, preobukavši se na težačku. Blondin, koj je bio kupio hlače boje olovne poput Nila, bijaše takodjer jedan izmedju poslanikah; od onih dvajuh trubljašah bijaše jedan tajnikom kod poslaničtva a drugi činovnik kod pravosudja, onaj pako bubnjar bijaše njeki zanešeni umjetnik. Gospodja, izgubivša okladu, dade sjajnu večeru, na koju dodje sve u sjajnom odjelu. Tudjer ti bijaše trgovacah od oprave, ribaricah, vodarah (vodonošah), prodavalacah ugljevlja itd. Ova se pripovjedka smatra u Parizu za najveći dogadjaj u njekojih kruzih.

Varaždin

(je postao magjarskim gradom!)

Imadem upravo dosta prilike čitati magjarske novine, samo da mi se uzhtije; nu nije mi volja njihove političke članke čitati, jer znadem kakovoga su smjera, već samo kadkad zavirim u koje, da pročitam koji „pod listak“ nebi-li štogod zabavna ili poučna našao. Tako mi slučajno upade u oko podlistak „Idök Tanuja“ od 5 studenoga, gdjeno se njeki iz Gjura jednim dopisom iztaknuo, iz kojega sam mogao „pur et simple“ razabrati, da je Varaždin sve drugo, samo ne čisto hrvatski grad — a ponajviše pomagjaren!

Čudom se začudim u prvi mah, kako je to moguće u Varaždinu, koj je 1847 prvi dignuo barjak hrvatske narodnosti proti zakletomu neprijatelju slovjenstva. Al ipak im se pitanje porodi: nisi-li već čitao u hrvatskih novinah, kako se po Varaždinu njemčarenje širi, kao što i pod Bachom? Ta mogao si se osvjedočiti, kad si onuda prolazio! U stvari mora zaisto nješto biti — valjda se Varaždinci počeše magjarštinom kumiti, kad taj gospodin dopisnik tolikom rječitošću — prolixius Hyade — pripovjedati umije.

S početka sam mislio, da će se koji Varaždinac proti tomu dopisu u kojem hrvatskom časopisu pojaviti, nu domorodci valjda nit nečitaju, a nedomorodci se tomu vesele. Al ja dakako u takovoj stvari skrupolozan, latih se pera, kad je već Zagreb, Karlovac, Samobor itd. sbog natražnjačtva na dnevnom redu bio, da velim jedared i Varaždin prorešetamo.

Neka nemisle rodoljubivi Varaždinci, da sam voljan Varaždin kuditi, — daj Bože, da je ovo sve puka laž, što je spomenuti magjarski dopisnik o njem u magjarskom svietu raztrubio; već sam samo namislio stvar istu hrvatskomu čitateljstvu naobćiti!

„Bio sam, — pripovieda taj delija, — više putah tako sretan, da sam Varaždin vidio, te mi bijaše prilika, da se osvjedočim, što su mi moji magjarski prijatelji o njem pripovjedali. — Ja smatram Varaždin sa gledišta magjarske narodnosti, te sam u tom obziru posve zadovoljan, dapače presjenećen!“

— Dobro si počeo! —

„Politički pravac Varaždina, koj se nije nikada posklizuo (exorbitált) poput zagrebačkoga, umah se počeo po tužnoj katastrofi od g. 1848 sve to prijateljnijim prama nam izkazivati. To zasvjedočavaju onoliki na javnih i sukromnih mjestih, symbolični znaci, gdjeno se Hrvat sa Magjarom rukuje pod Stjepanovom krunom . . . Mene su na javnih mjestih uvjeravali, da su ti kipovi u Varaždinu malone u svakoj kući. Dapače jedan svećenik, koj je u Zagrebu bio, pripovjedaše mi, da i tamo u gradjanskih kućah toga imade. Varaždinci nadalje na svaki mogući način pokazuju bratinstvo prama svojim magjarskim susjedom . . . Kad se često medju njimi pojave Magjari, umah ih poznadu i osobitom ih pazljivošću

Digitized by Google

prate, gdje mogu nagovore, i ma ikoliko magjarski znadu umah sbore.“

„Dodješ-li na koje javno mjesto ili dućan, dok misliš, kojim ćeš jezikom poćeti, već te magjarski pozdravljaju.“

— Veselite se Magjari tolikomu napredku! —

„Presjenetiš se zaisto, koliki u tom gradu medju starci madjarski znadu i s kakovom marljivošću uči mladež magjarski.“

— Samo neka nastoje, jer mogu postati magjarski kancelari, pa briga njih za Hrvatsku! —

„Nu dakako samo svjetovna mladež, jer zagrebački klerici, koji su tu u veliko zastupani (putu na ferijah) drže za smrtan grieh našim (magj) se jezikom baviti — kao da, kako oni vele, to toliko znači, magjarsku supremaciju priznavati.“

— Neka gospodin dopisnik pusti u miru zagrebačke klerike, pa se neka sjeti poznate grčke izreke, štono si jedan od sedam filosofah odabra: γνῶϑ σεαυτὸν. Neka on pogledje na svoje magjarske, što oni rade, kad gdjegod uzčuju njemački ili — sacrilegium! — slovački sboriti. Sbio se slučaj, gdjeno su iz same ponositosti magjarske jednoč zaniekali, da razumiju njemački, premda su vrlo dobro znali! Ako su to zagrebački klerici, što taj spominje i rekli, to su sasvim pravo imali; jer koji Hrvat svoj milozvučan hrvatski jezik negoji, već sve svoje sile onamo upotriebljuje, da tudji, njemu nepotreban uči, taj svakako smrtno grieši proti hrvatskomu narodu! To će mi svatko dopustiti, koj se razumije u narodan moral. A što se drugoga tiče, da se širenjem magjarskoga jezika, supremacija magjarska nepriznaje i neširi, to bi nas rado sam g. dopisnik vrlo mistificirati. Ta cieli njegov dopis onamo jedino smjera, da dokaže pred magjarskim občinstvom prevagu ili bolje rekuć supremaciju magjarskoga življa nad hrvatskim u Varaždinu — nu nastavimo!

„Tako je jedan medju njimi (klerici) rodom Magjar, samo pod tom pogodbom mogao naučavati magjarski, da se i on sám za koji čas hrvatski nauči; al njeko nesporazumljenje stvar dovede, da slovnice magjarske u peć pobacaše, nebrineć se više za nje. — Poznajem jednoga poštenoga gospodina, kojemu su 1848 u zagrebačkom sjemeništu magjarske novine iz rukuh iztrgali.“

— Ta opazka, kako se vidi onamo smjera, da osramoti Hrvate pred magjarskim občinstvom: neka se obazre na svoju gospodu, kako su njekoč kao cenzori zagrebački pustošili po mladjanom hrvatskom književnom polju; a što opet radiše sa Slovaci u Moravskoj i jošte sada neprestano — quid vides festucam . . . —

„Veoma se začudih, nastavlja, kad sam od jednoga obrtnika, rodom Magjara dočuo, koliko plaća za pojedine satove, štono ih u Varaždinu učitelji iz magjarskoga jezika daju, da im poduče djecu; te me uvjeravao, da u Varaždinu pošten gradjanin neštedi takove žrtve!“

— Veseli se Hunnijo a kukaj majko hrvatska! Pošteni gradjani varaždinski ako su pošteni Hrvati, neka si dadu djecu radje hrvatski učiti, da će znati poštenim Hrvatom čisto hrvatski sboriti! —

„U podne sam, čitam dalje, u jednoj gostioni opazio više mladićah na magjarsku obućenih, (jer valja znati, da je hrvatsko narodno ruho većom stranom poput magjarskoga, al ga ipak po gajtanih razpoznaš) koji su glasno magjarski razgovarali, možda upravo zato tako glasno, da pokažu; kako znadu magjarski. Upitam konobara, nezna-li, tko su; a on će mi emphatično „Magyar nyelv mesterek“ (učitelji magjarskoga jezika). Meni se barem činilo, sudeć po obličju i izrazu, da su „židovi,“ koji si dadu dobro platiti — nu svejedno! Ma i iz egoizma naučavali, ipak koriste kako tako našoj narodnosti; jer ih neće kršćanski Magjari s toga polja proćerati.“

„Kako pako starci u velikom broju razume magjarski, to neka posvjedoči što ću pripovjedati. Kod iste prilike, o kojoj sam malo prije govorio, sjednu dvojica gospode (úrember) na njemačku obučena — valjda magistratski častnici prvoga reda — koji su neprestano njemački razgovarali. Nebilo tomu niti čas, eto ti sluge u magjarskom odielu, koji pristupi k jednomu gospodinu, te mu na tihom magjarski prosbori, ovaj malo zlovoljno odvrati na istom jeziku. Zatim govoraše drugi, treći, četvrti, prem ne najbolje, ipak svi znadu magjarski.“

— Živio napredak! —

„U franjcevacah nadjem jednoga otca, koji je podobro magjarski govorio, pa ga upitam, da-li mu koristi naš jezik? A on će mi, da ne samo u duvnah, od kojih je više Magjaricah, već i medju gradjani imade, koji se u njega magjarski izpovjedaju. Kod Uršulinkah je vratarica Magjarica.“

„Kod knjigara, koj magjarski nerazumije vidio sam izložene slike Széchenyevu, Telekievu i Deákovu, zatim novije političke brošure i koledar „István Bacsi“

— Moramo mi Hrvati barem dobru volju knjigarovu pohvaliti, kad nerazumije magjarski, izlaže magjarske slike, miesto naših Zrinjevićah, Frankopanah, hrvatskih mecenatah itd; a István Bacsia miesto hrvatskoga koledara. „Zao šoštara“ il samoga „Varaždinca“! —

„Političkoga su mnjenja Varaždinci, da se neslažu sa zagrebačkim saborom!“

„Što se tiče Varaždina sa hrvatskoga gledišta, to ti nemože zadovoljiti; jer u očijuh inostranca nije narodnijim, nego-li u nas Budim, Požun i Šoprun.“

— Nego! U koliko poznajem spomenute gradove, u njih neima nit spomena o magjarskom narodu; jer su većinom napućeni Niemci, Hrvati i Raci ili pravoslavnom braćom našom: a Varaždin prispodabljati sa onimi gradovi to je absurdum; jer u Varaždinu obitava čist hrvatski narod.

„Njemački je jezik u družtvenom životu na prvom miestu, koji vrlo majorizira hrvatski, za ovimi sliedi magjarski. Čudim se samo tomu, što se Varaždin, Osiek i Zagreb, kroz 7 sto godinah nemogaše pomagjariti, a evo se za deset godinah tako ponjemčiše, da neznadu već biti Hrvati, pa ipak vele, da Magjar gazi više narodnostih.“

— Tomu netreba komentara; jer set o „par faits accomplis“ samo pobija! —

„Njemački je jezik dakako u ženskih zavodih... na gimnazijskoj sam opazio sgradi samo ilirski znak.“

— De jure bi valjda morao magjarski biti! —

„Čudio sam se koliko medju Uršulinskimi imade Njemicah, deset do petnaest Magjaricah — als besonders gesittet — na slavu magjarskoga imena. Da je učevnim jezikom njemački, to mi same učiteljice kazivahu, al učenice se i u svakdanjem razgovoru služe njemačkim jezikom, koj im tako leti, kao da su ga materinjim mliekom usisale.

Digitized by Google

Nu s hrvatskim nije bolje, nego-li prije dvie godine u Šoprunu s magjarskim.

— Ako je tomu tako, to je zlo i naopako; to se i sada jošte u Hrvatskoj njemačke duvne na njemačkom jeziku obučavaju, to nevalja. Hrvatski jezik mora i u zidine duvnah prodrieti, si fractus illabatur orbis; sadašnje okolnosti kao što su bile prije dvie godine . . . Videant consules! . . —

„Tako se čini, da će radikalni Hrvati jošte dugo očekivati ono doba, kadno će Ilirizam po njihovih gradovih nadvladati tudji živalj . . . . .

Mislim, da imademo mi kao Magjari dosta uzroka, da se spokojno razstavimo s Varaždinom. S bogom indi vriedni susjed — grade, sad polazim u Medjumurje, koje već našim nazivljemo!“

— Iz cieloga dopisa moglo se hrvatsko čitateljstvo lahko osvjedočiti, da je u Varaždinu njemački i magjarski jezik mah preuzeo, a hrvatski, koj bi morao prvim biti, zanemaruje se. Nepreostaje indi Varaždincem ino, nego da tu ljagu perom i činom izbrišu; jerbo će ih hrvatski narod inače uvjek žigosati. Nisam proti tomu, što učiš koj tudji jezik, dapače ja bi ti i preporučio jezike učiti, da si okoristiš narod; al tudje učiti, svoje zanemariti; tudje grliti i za njim pomamiti kao da si steko, a na svoje mrziti; u Hrvatskoj u zavodu tudji jezik njegovati a hrvatski samo par accident ili baš nikako; tudjim se jezikom služiti u družtvenom životu, a zaboraviti čije si gore list: to je velika nesreća po nas Hrvate a neizbrisiva ljaga, kojimi se to u grieh upisuje.

Valja indi domorodnim Varaždincem ako ih odvažnih imade, da takovomu natražnjačtvu na put stanu, da nam neotudji narod samomu sebi! Već je vrieme, da se jedared i hrvatski živalj onako konsolidara, kao što i drugi narodi izobraženi u Evropi, i kao što ga ide po njegovoj državno-poviestničkoj prošlosti. A u to ime Bog pomozi svim radiocem na narodnom polju hrvatskom! μ.

Pjesme.

Od Augusta Šenoje.

Koliko li ljubav traje?

Koliko li ljubav traje?
Znaš-li kadno suza padne
Kad je težko duši
Suza pane, sunce grane
Suza se posuši
Slavljan smieh raztjera vaje
Toliko ti ljubav traje.

Koliko li ljubav traje?
Znaš li kako usne gore
Kad se diele jadni
Tek što drugi prešo gore
Usna već ohladi
Vjetrić razsu uzdisaje
Toliko li ljubav traje.

Koliko li ljubav traje?
Gledaj ruža kako momi
Sja u pramih gusti'
Ah al moma ju prelomi
Ruža glavu spusti
Poniknula, uvela je
Toliko ti ljubav traje.

Koliko li ljubav traje?
O kak su im zuzne oči
Gdje ti žinu ruka
Suzom gorkom se namoči
Zemlje svaka šaka
Trava klica, bol prošla je
Toliko ti ljubav traje!

Školjka.

Kano more, sinje more
Srce ti je milo,
Baca talas dole, gore
Mlado uzkipilo

U njem ti je divna sjaja;
Sunce, zviezde male
Ma s radosti da su s raja
U srce ti pale

Kano more, more sinje
Srce ti je drago
U njem rajske sve milinje
I sve zemsko blago.

Samo more izbacilo
Malu školjku jednu
Mene srce pozabilo
Ljubav moju biednu.

Hoće li mi draga doć?

Tiha noć,
Pod prozorom mile stojim
Sitne zviezde nebom brojim
Samo jedne zviezde nije
Najsjajnije najmilije
Hoće li mi draga doć?

Tiha noć,
I po noći lud se tucam
Sjetan tanke žice kucam
Al sve pjesme žarke moje
Samo ozivlju glase svoje
Hoće li mi draga doć?

Tiha noć,
Ah ta crna noć je niema
Moje drage ne i nema
Pa se nadam, pa se mutim
Sada planem, no zlo slutim
Hoće li mi draga doć?

Tiha noć
A za noći zora rana
A za nadom gora rana
O drugom je draga snila
Drugomu se zavjerila
Neće draga, neće doć!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 30. stud.

Davno jur neimadosmo toli zanimivi tjedan, ko što ovaj prošli; jer biaše tu skupštinah i sjednicah veoma važnih.

U glavnoj godišnoj skupštini glasbenoga zavoda povede se rieč o Conservatoriju i o novo zidat se imajučoj shodnoj sgradi u tu svrhu, koj predmet je gosp. predsjedniku po obće izraženoj želji ozbiljno preporučen tim više, kad dosadanji stan, prodajom kuće, imat će se doskora mienjati, a selenje takova zavoda jest uvjek velikom neprilikom.

Glavna skupština dioničarah narodnoga kazališta pregledaše osnovu pravilah, koja se imaju za odobrenje visokomu mjestu podnieti.

Drzala se je i konferencija dvoranska glede nagode obostranih težkoćah; nu o uspjehu se joštc ništa odlučna neznade, nego će se tek u velikoj skupštini 7. prosinca o sudbini družtva razpravljati.

Gradsko zastupničtvo preduzelo je u više svojih sjednicah znamenito pitanje o školah i riešilo je više članakah predloga velikoga odbora sretno, a osobito je ugodilo svakoj domoljubnoj duši tim, što je višju djevojačku učionu oživotroriti zaključilo. Ovaj je korak od neizmierne važnosti i bit će temelj mnogomu dobru, do kojega nebi narod nikada došao, dok mu se kčeri po koje kakvimi tudjim duhom dihajučimi zavodi odvraćaju od pravoga puta, doćim će u pravom uzgoju postati ono, sto svaki Hrvat želi — dobre Hrvatice.

K predavanju gosp. gym. ravnatelja Vebera o hrvatskom jeziku nakupi se znatan broj slušaocah — mnogo veći, nego se je i nadati bilo — tako, da je prostor dvorane premalen za toliki Auditorium. Nemožemo se dosta zahvaliti gospod. V. za njegov veli trud i klanjamo se njegovu domoljubju, iz kojega je ta krasna i praktična misao — brus jezika — proiztekla. Bilo je u dvorani dosta viernih slušaocah, ali njekoliko i takovih, u kojih će ovaj temeljiti nauk i zanimive opazke imati slaba odziva.

U sjednici triuh sdruženih odborah, trgovačkoga, obrtničkoga i gospodarskoga u poslu hrvatske velike izložbe za god. 1864 bje u trgovačko obrtničkoj komori čitan program izložbe, sastavljen po gospodinu A. Jakiću i molbenica na visoko namjestničtvo za dozvolu i novčanu podporu.

To su sve stvari važne i težke ko suho zlato, te s toga nespominjemo danas ni mjesec danah jur trajuće maglovito, kišovito i neprijazno vrieme, ko da smo posried Londona, kakvog vremena se ljudi nesjećaju; — nespominjemo niti boj Pozora sa Nar. Nov., koga prate ljubitelji pravice i poštenih načelah pozornim okom; jer kod tako žestoke borbe o načelih državnih može samo jedan pravo imati, a to će političnо zrieliji dio naroda lahko prosuditi; nespominjemo ni sijaset inih pričicah, kojimi si i velika gospoda i mala po ovih zimskih dugih večerih vrieme krate.

Književnost.

U tiskarni A. Jakićevoj nakladom istoga dotiskana je II. knjiga „hrvatskih pučkih propoviedih.“ Dotiskuje se „Zvonimir, kralj hrvatski“ drama u 5 činah od Dra. Subbotića. Treći svezak „Odkriće Amerike“ od Kampea. Početo tiskati: „Borba Hrvatah sa Mongolih i Tatarih“ historičko-kritična razprava od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. „Babička“ roman, prevela iz českoga g. Ljubica Mařikova. Za tisak priredjuje se: „Naše potrebe“ politička razmatranja od Vinka Pacela.

* Izidje i 4. svezka „Putnika“, što ga izdaje novosadski knjižar g. I. Fuks. Ova se svezka osobito liepimi članci odlikuje, medju kojima da spomenemo „Stvor insekta“ sa dvie vrlo liepe tablice; životopis poznate spisateljke srbske, gospodičn. Milice Stojadinovićeve itd.

* „Magazin srbsko-dalmatinski. Ljubitelj prosviete i narodnoga jezika. Za godinu 1862. Izdao na sviet Gerasim Petranović, Konsistorialni i M. Dragovića Arhimandrit. Dvadesetprva knjiga. U Zadru. Pečatn. braće Battara 1862.“ Na 8ni 180 str.

* G. Jovan Sundečić namjerava pod naslovom „Zviezda“ izdavati u Zadru književan časopis.

* Troškom Lavoslava Hartmána u Zagrebu izišao je Katolički koledar za g. 1863. od Vilima Švelca: 110 stranah u 8 za 50 novč., tisak Albrechta.

* Životopis Mirka Bogovića, opisan po Gjuri Deželiću, tiskom Drag. Albrechta 40 novč.

* „Kreol“ od Henrika Čoke-a prevod gospodične Ljub. Gajeve, tiskom Dr. Lj. Gaja. 85 novč.

* „Naprej“ novi politički časopis slovenski; izlazit će od 1. siečnja 1863. dvakrat na tjedan u Ljubljani; ciena poštom 7 for.

Svaštice.

Narodni ponos. Karla XII. kralja švedskoga siliše u djetinstvu, da uči francezki jezik i ples. U jeziku napredovaše on brzo na toliko, da je knjigu razumio, a kad ga je tko francezki što upitao, on bi mu vazda bio odgovorio u svom narodnom jeziku. Odgojitelj mu, grof Lindshold predstavi mu jednoč, da će doći u smetnju, ako se bude i nadalje te navade držao; jer kad bi francezki poslanik s njim poslovno govorio, da bi mu ipak morao odgovoriti francezki. Ponosno mu na to reče Karlo: — Kad ja danas sutra dodjem u pohode k kralju francezkomu, tad ću s njim francezki besediti — al kad njegov poslanik k meni dodje — pristoji se, da on meni za ljubav švedski nauči, a ne ja rad njega francezki; jer što je njemu njegov jezik — to — i mnogo više vriedi meni moj.“

* U drugoj trgovačkoj skupštini „Handelstag in München“ 17. listop. govorio je Dr. Kreuzberg medju ostalim i sliedeće: Ako i nije Austria skroz i skroz njemačka, al je upliv njemačkoga življa razgranjen po svih pokrajinah. Kad bude jednom njemački novac, njemačka izobraženost po Ugarskoj i Hrvatskoj čvrsti koren uhvatila, tad je pobjeda duha njemačko-kulturskoga sigurna. Danas je — veli — godišnja svetkovina „Lipskog boja“ pa s toga napominjem „da već onda nije pitao niti Gneisenau, niti Scharnhorst, tko da se sve bije i krv lije za njemačku slavu, pa makar vojevahu medju našimi takodjer Hrvati i Panduri itd.

* Od 1. siečnja do konca lipnja o. g. popušilo se je u Hrvatskoj za 723.639 for. duhana i smotakah — za 79.757 for. više nego lanjskoga polugodišta: u svemu 19,016.875 smotakah 6951 centi duvana, a burmuta 541 cent.

* Najjeftinija govedina ove godine bijaše u Radovici (Bukovina) 1 ft. po 10 novč. a najskuplja u Lavovu (Galiciji) po 35 novč. najjeftinija teletina u Sibinju po 10 novč., najskuplja u Neustadtu 50 novč., slaninsko meso u Radovici 18 novč., u Beču 60 novč., maslo u Tarnopolu 33 novč., a u Kostajnici 80 novč., mast u Radovici 42 nov., a u Schässburgu (u Erdelju) 1.20 novč., u isto vrieme stala je govedina u Zagrebu 18 nov., u Karlovcu 14 novč., u Varaždinu 17, maslo 60. mast 50 novč.

Opet na drugi odgovor gospodina J. Sundečića u Nar. Nov. br. 110.

G. J. Sundečiću dalo se na žao, što smo ga u 31 broju N. G. L. pokazali kao pristrana napram nami Hrvatom, pa se pod naslovom odgovora izvinjava, da on nije onako mislio, kako smo mi shvatili njegov prigovor „Molitvi hrvatskoga rodoljuba“ i da on jednako ljubi Hrvate i Srbe, da on neteži većma za sliedbenici „Carstva Dušanova“ nego li za onima „Kraljestva Zvonimirova“ i da on akoprem — Srbin — nije za Srbe ništa ućinio, naprama onomu, što je učinio za Hrvate (!!) — da on vodjen većom ideom samo se neslaže s „Molitv. hr. r.“ — da on nije želio nikakove prepirke i da smo mi samo izvrnuli, da je on proti „Molitví hrv. r.“ i. t. d.

Da je g. S. kod samoga izpričavanja ostao, nebi mu doista ništa više odgovarali; jer izpričanje, kakvo takvo, najbolji je način utaložiti razmirice, a drugo niti netražismo; nu g. S. nije se zadovoljio izvinjavanjem sebe, nego mu se svidjelo dokazivati, da smo mu krivdu nanieli i s toga mu proti volji odgovoriti moramo.

G. S. pripovieda o svom djelovanju dok bijaše još urednikom „Glasnika dalm.“ da tim dokaže svoju praktičnost, a da obielodani i svoju bezazlenost nabraja svoje zasluge i borbe kao i pretrpljeni trud vojujuć za sjedinjenje, sve iz puke

Digitized by Google

ljubavi pram Hrvatskoj i Hrvaštini (!!) i bez ikakva podmićenja.

Ciela ta propoviedka nestoji u nikakovom savezu s predmetom prepirke; — mi g. S. nismo odrekli praktičnosti, ako smo idealizmu u obće samo medje naznačili, a vara se g. S. da onaj (tobož uzaludni) uvod stoji u protuslovju ostalim odgovorom, što nam upravo potvrdjuje, da naše misli o Jugoslaviji nisu s njegovimi jednake; nam bo je pred očima „Savez jugoslavenskih držav“ — a njemu valjda „Jugoslavija“ jednog lica u svaćem od jednoga do drugoga morja“ — kakoli? Navadjanje podmićenja još manje spada na stvar, kad mi g. S. nikad nismo predbacili, da je podmićen ili ponudjen; jer nam njegovi ni prijašnji ni sadanji osobni odnošaji nisu poznati, niti gorimo od želje poznati jih. Suvišno je dakle cielo to spominjanje, kao i nabrajanje vlastitih zaslugah, koje bi svakako bolje zvonile, da ih je sviet iz drugih ustijuh doznao, da i nespominjemo onu hrvatsku poslovicu za slične pojave. Tko je pako kadar naći razloga za pokuditi „Molitvu hrvatskoga rodoljuba“ — neznamo kakve mu je vrste ljubav za Hrvatsku i za Hrvate. —

G. J. S. navadja i pohvalu preuzvišenoga vladike Strossmayera za dokaz valjanosti svoga „Vienčića“ te dosliedno i opazke ukora „Molitvi hrv. r.“ Mi neznamo, što je g. S. tim postići želio, ako ne možda, da svoj „Vienčić“ sam obćinstvu preporuči, — drugog razloga nebi znali; jer mi njegova „Vjenčića“ nit smo kudili nit hvalili, već g. S. samo zamolili i pozvali, da nam kaže razlog, s kog je prigovorio, „Molitvi hrv. rod.“ — On nam je razlog očitovao ovimi riečmi:

„Molitva hrvatskoga rodoljuba,“ — koja i nije molitva u pravom smislu, nego najushićenije slavovanje same Hrvatske, — neslaže se ni pošto s mojim načelom o ukupnoj domovini našoj, pak sam zato i kazao: da mi se je ona vrlo sebična učinila i da je više kadra, da razdraži strasti, nego da uzajemnosti našoj na korišt bude.

Mi smo smisao tih riečih u našem odgovoru na kraće ovako dali „da je g. S. proti „Molitvi hrv. rod.“ samo zato, što je ona najushićenije Slavovanje same Hrvatske, te nepromiče veću ideu ukupne na jugu domovine, za kojom je on ponešen, nego veli da razdražuje strasti i. t. d. Tko smisao obih tih stavkah sravni priznat će jamačno, da je tumačenje naše posve vjerno bilo. Isto tako uvjerit će se svaki nepristrani i razboriti čitatelj iz prigovora g. J. S. proti molitvi, da je naš odgovor prečedan i preumjeren bio, buduć nerekosmo ino, nego da sude čitatelji nepristranost g. S. koju njekako bučno na vidik iznaša.

Daljna tužba g. S. da smo ga nepravedno napastovali i navukli u nepoćudnu prepirku, nemože se za drugo uzeti, ako ne za golo afektiranje krotkosti i bezazlenosti, namienjeno ublažiti i predobiti neiskusna čitatelja; jer tko može g. S. vjerovati, da on kao bivši urednik političkoga lista nije znao, da svaki javni prigovor ima očekivati odgovor. — Po ovom u publicističkom životu običnom načelu mogli smo sasvim pravedno predpostaviti, da g. S. želi prepirku zametnuti, pa buduć da smo mu dokazali, da takove kod nas tražiti neima povoda, to smo ga naravno morali uputiti, kamo da se obrati. U čem smo dakle g. S. krivo učinili? — u čem smo ga uvriedili?

G. S. sad nam istom kaže, da je Srbin, dočim smo mi po njegovih dosadanjih govorih, po njegovoj na vidik i znašanoj uznešenosti nad svakim separatizmom, držali ga, ne samo za pravoga i prevejanoga Jugoslovjenina, nego upravo za jugoslovjenskoga puritana, koj si postavi zadaću koriti sve ono, što strogo neodgovara njegovoj velikoj ideji, ma od koje se strane pojavilo; s toga smo mi i natuknuli stranu, gdje ima dovoljnijega razloga svomu djelovanju, a zamolili ga, nek se prodje nas Hrvatah, koji smo i onako nošenjem velikih — da i najvećih idejah već tamo dotjerali bili, da smo gotovo jedino zdravi, praktični, historičko-državni i političko-narodni temelj izpod noguh izgubili.

Od kad smo se uvjerili, da tako zvane velike ideje stanovitim apoštolom samo služe zgodnim sredstvom, da lahkovjerne obsjene — slabiće zabuše — zanešenjake obmame — neizkusnu i bezazlenu mladež zavedu, i liepimi nu varavimi slikami malo po malo za svoje posebne svrhe predobiju, odlučismo paziti na svaki slični pojav, došao on od kud mu god drago, ma branio ili zastupao ga i isti ovdašnji „Ilirsko-jugoslavjansko-bugarsko srbsko-crnogorsko-hercegovački i bosansko-slovenski narodni Moniteur“, i neće nas u tom smesti ni ista ona bankrotirana taktika uklanjanja s javnoga polja; jer smo osvjedočeni, da su slični manoevri kadri nam samo raztočiti našu hrvatsku domovinu i državu, bez da bi i u stanju bili ju drugim čim zdravim i valjanim zamienit.

Ured N. G. L.

Kazalište.

U našem zemaljskom kazalištu bjehu igrani sliedeći komadi: 22. stud. Juraj Branković, despot srbski; žalostna igra u 5 činah, u kojem komadu igrahu bivši članovi srbskoga kazališta, u Novom sadu g. Marković, Popović i Jovanović. 23. stud. Umjetnost i narav, vesela igra u 4 čina. 20. stud. Stiepko Šubić, žalostna igra u dva čina i Velebitska ralica, vesela igra u 1 činu. 25. stud. Crnogorci, ili krvna osveta, junačka igra u 3 čina s pjevanjem. 27. stud. Tamnica, vesela igra u 4 razdiela od Benediksa, prevod od Gjure Deželića. 29. studn. Liepa Mlinarica, vesela igra u 1 činu od Mellesville-a i Daveryra i Tri otca na jedan put, vesela igra u 1 činu, prvi pokus, gospodične Golubičeve. 30. stud. Neutješivi, vesela igra u 3 razreda. 2. pros. Mejrima, drama iz bosanskoga života u 5 činah od M. Bana.

Sve ove predstave zadovoljiše obćinstvo, koje je u nas dosta kritično, budući da se je veći dio razgledao po širokom svietu, te bi naoštrenim ukusom kadar bio i strožiji sud izjaviti; nu uvaživ sve okolnosti sudi ublaženim mjerilom narodne simpatije. Kuća se dobro polazi.

Smješice.

Nieki pariški trgovac dodje kući, pak opazi, da mu je nestalo žene, pienezničara i pieneznice. Odpraviv se za bjeguncem stignù ih po noći u Havre-u, odkuda se u Ameriku ukrcati htjedoše, i navrati se u istu gostionicu, u kojoj i oni stanovahu. Pienezničar se baci pred njim na koljena, te vapijuć ga nježno za mir za spavajuću gospoju, vrati mu pieneznicu natrag. — Trgovac uzè hladnokrvno 10.000 franakah iz pieneznice, te mu ih darovà iz zahvalnosti, što ga je nevierne žene riešio, te želeć mu istinski srjetan put vrati se u Pariz natrag.

* Louis Armond, knez Conti, bijaše jako gubav. Na maskaranom balu pri dvoru u Parizu bješe se njetko takodjer gubavim napravio, a osim toga imadjaše š njim jednaku opravu. Ovaj se sjede uz njeg. Knez zapita masku: Tko ste Vi, masko? — Ja sam knez Conti, dobi za odgovor. Ni najmanje se zbog toga nesrdeć snimi knez masku, te reče: Kako čovjek bluditi može! Već više od dvadeset godinah sam mislio, da sam ja to.

Sličnosti lica. Njeki spisatelj, koji nuz veliki duh još više dugovah imadjaše, opazi u kazalištu tik sebe groznu sliku svoga cipelara. Pred neprijateljem bježati bilo bi sramotno nu i nemoguće, buduć ga je Smolko već očima mjerio. Ali kako da se ukloni toj nakazi od vjerovnika. Stani! reče domišljati pjesnik sam sebi, u ovom škripcu mora mi moja čudnovata sličnost sa dr. E. pomoći. Što pomislio, to učinio, on namrješka svoje čelo i cipelar je zaisto prevaren, nu ipak k njemu stupi, pak reče: Nu, gospodine doktore! Kada ćete mi već platiti ona dva para čižamah? Vaj! reče pjesnik sam u sebi, da sam ja „ja“ ostao, to su bila samo dva para naglavakah, čini mi se, kao da je pošteni dr. E. još gorje zagreznuo.

Zagonetka.

Od Rafa Štiglica.

Jedna riečca mala
Prizor ti predstavlja,
Gdje se glave kose
I lovori nose.

Ak ju štiš od repa,
Eto t' muža sveta,
Koji u nevolji
Ostavljen od svoji'
Mnogo suzah proli.

Obaviest.

Radi veoma malenoga broja cielogodišnjih predplatnikah neće biti obećanoga dara „Lada“ za god. 1863., nego ćemo dotičnoj gospodi mjesto nje poslati hrv. koledar za god. 1863., koj stoji mnogo više.

U nadi da ćemo tim podpuno zadovoljiti gg. cielogodišnjim predplatnikom preporučujemo svoj časopis i daljnjoj blagonaklonosti slavnoga obćinstva.

Hrvatski koledar

za god. 1863.

troškom izdavatelja ovoga časopisa.

Može se dobiti za 75 novč. u Zagrebu kod odpravničtva „Naše gore lista“ u dugoj ulici u dućanu kod M. Krešića, zatim u knjižarah gg. A. Jakića, u Ilici; Fr. Župana u gor. gradu; Lav. Hartmana u dugoj ulici.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 35. U Zagrebu 15. prosinca 1862. **Tečaj II.**

Karlovačko pjevačko družtvo pod Ozljem

ili

Uspomena na duhove 1861.,

*spjevao i posvetio „**Kolu**“ zagrebačkomu pjevačkomu družtvu*

Gjuro Klarić.

O trojacih bješe lani
Kad veseli blagi dani,
U zelenom živom gaju
Kliču ljude da pjevaju
Nebu pjesni s grla svega
Za svu sreću od višnjega.
Karlovčanah družba mlada
Sastala se, da se tada
U Našinca njekog' dvori'
Bratski složno dogovori,
Kak' Duhove da proslave
Tvorcu hvalu da izjave,
Pojuć naše pjesme liepe,
Kê hrvatsko srce kriepe.

Svak' je prijan od slobode,
Svak' u goru rado ode,
Kad je ljetom sve šareno,
Rodno, liepo i zeleno —
Puno svakog božjeg dara
I naravi divnog čara;
Pa kad slavulj-ptice poju,
Po šumicah pjesmu svoju,
Vience dieve savijaju,
Kô angjeli v božjem raju
A pastirci uz frulice,
Skaču, ljube djevojčice.

Dakle „van u divno polje“,
Cielo družtvo jedne volje,
„Hajd pod Ozalj!“ složno reče
I što reče, neporeče.

Bistra sjajna zora mila
Prekrasno je zabjelila
I čuje se zvuk zvonova',
Koj navješća dan duhova —
A družtvo se sakupilo
U slogi se odputilo.

Do šest kolah nakićenih
Trobojnicam urešenih
I do dvajest dičnih sina',
Kîm s' ponosi domovina,
(Na čelu jim je Župane,
Poznat mužu na sve strane),
Sve narodno odjevenih
Dobrom voljom ohrabrenih.
Iz Karlovca žurno ode
Preko Kupe hladne vode;
Krene se u ime Boga
Putem grada ozaljskoga,
Znamenita od starine
Po sried naše domovine.

Tu je lagvić „svetojanskog“,
I burence sa „hrastjanskog“,
Tu barilci i čuture,
Tu četiri tuste pure;
Pa još k svemu što tko hoće —
Poveliko koj' odojče,
I jaganjče podebelo,
Da se živi tam' veselo.

Stiže družtvo sve pametno,
K gradu Ozlju brzo, sretno,
Ogleda se tuj obširno;
Nigdje nikog — sve je mirno,
Sám najamnik krčme male
Bješe svjedok ciele šale.

Te pjevači vjerni druzi,
Kô slavuljci u tih luzi',
Hrvatski si zapjevaju,
Kamen-gore odziv daju —
Ta pustinja oživi se,
U vrt rajski pretvori se,
Jedni poju, drugi šeću,
Treći objed k vatri meću;
Ti u čamcu Kupom plove,
Oni špiljom ljiljke love,

Digitized by Google

Dokle prispje časak zlati,
Koj okriepu svim će dati.

Nasta vrieme od objeda,
Oko stola sve se sjeda,
A pod božjim vedrim nebom —
Pa se hrani mesom, hlebom,
Niti itko drúga dira,
Nit' se hoće ljepšeg mira,
Karlovčani bo su ljudi,
Dobra srca, blage ćudi,
Tu se redom nazdravljuje,
Na zdravicah zahvaljuje
Po starinskom običaju,
Kak' Hrvati to već znaju.
„Papa Mirko" slovo vodi,
Svakom srcu on ugodi.

Još zdravicah nije dosta,
Eto četir' nova gosta —
Skoro svima su poznata,
Po plemenu — nisu brata,
Al se pije njim zdravica,
Pa odpjeva i pjesmica,
Kô za prijatelje prave,
Sried miline i zabave;
Oni pružeć ruke svoje,
Kô da bratsku ljubav goje,
Svu veselu braću ovu,
U starinski grad pozovu.

Ustane se družtvo cielo,
Složno, žurno i veselo,
Pjevajući u grad šeće,
Put nastupi svê nesreće.

Prijatelji u grad dodju,
Kako dodju, tako prodju;
Nit' jih prima tko, nit' prati —
Za čas sve se natrag vrati.
Al gle čuda golemoga,
Kô kad pukne grom u koga!
Kod polazka u grad tamo,
Pet seljakah bjehu samo —
Koji mirno tu stajahu,
I razkošje to gledjahu,
A sad silna je svjetina,
Do pet ima jih stotina'.
Omraza i gnjev govori,
Nješto o izdajstvu sbori.
Sve proklinje trobojnice,
I crvene kabanice,
Pa se ljuto oštro grozi; —
Mili Bože, sad pomozi!
Čija li je to naputą,
Kakva li je zloba ljuta —
To Bog sveti neka znade. —
Al će njeki starac sade:
„Što ste vi zajedni ljudi?
Prokleto vam pleme budi!
Što ste tražit naumieli,
Što li ste nam vi donieli?"
Kad dovrši rieči ove,
Čeljad zlobna prida nove:
„Zastave se nek snimaju,
Jer će zlo bit' — to nek znaju!"
Sad pjevači odgovore,
Liepo tiho ovak sbore:
„Sladka braćo, surodjaci!
Narodni su to barjaci,
A Hrvati mi smo pravi —
Tko vas proti nam odpravi?" —
Opet prvi starac reče:
„Vi ste uzrok sve nesreće,
S Magjari nas posvadiste,
Težke štibre pribaviste!"
Uz to više sad glasova'
Iz množine vape ova:
„Ilirci su to prokleti,
Žalost su nam došli pjeti —
Nepust' mo jih nikud dalje,
Crvene jim dermo halje!"
Četir ona prijatelja,
Pristupnici tog veselja,
Niti samo da se miću,
Kamo li „mir" da poviču.
(Jednu samo da izuste,
Nestalo bi punte puste).

Biesnih evo sad seljakah,
Pred tom četom golih šakah,
Smrtno grozeć raste graja,
Kolce puču s svakog kraja.
Jak sried šume kad putnika
Neslutećeg sbudi vika,
Pustajinskog harambaše,
Koj handžarom nad njim maše,
Prepane se družba mala,
Ka ni povod k svadnji dala.
Pjevači su svi od oka,
Hrabri momci; al uzroka
Neslutiše, da si k boju,
Svak' ponese ćordu koju,
Pa da ni'edna zla nesreća,
Gorkost dana nepoveća,
U kola se posjedaju,
Kô za buku da nehaju;
Al kako se kola ganu,
Mrki vuci jih napanu.

Tu se deru trobojnice,
I narodne kabanice;
Ovom kolac ledja odre,
Onom kamen glavu prodre —
Do krvi mu oko rani,
Al drug druga neobrani;
Gdjekoj slabi štap u ruci,
Šta će u toj bojnoj buci?
Gdje je dvajest na jednoga,
Tu nij' spasa no od Boga.

Njeki pješke pobjegoše,
Njeki s kolim izmakoše,
Njeki pako zaostaše,
Koje kud se razštrkaše.

Dvoja kola projuríše,
Jer se dobro požuriše,
Kao munja cestom lete,
Iz krvave borbe klete,
Bježe do Mohora mala,
Kô bies iz paklenskih žala';
Nigdje stanku nije sgode,
Dokle Kupu neprebrode;
Tu se uzme mala stanka,
Tu bje mjesto od sastanka.

Za čas opet dvoja kola,
Bez barjaka pusta gola —
Ko ljut vihar naglom silom,
Dodju za svom braćom milom,
Sva je čeljad ogorčena,
Rad zuluma pretrpljena,
A dva srodna brata mila,
Krvne glave si obvila,
Jednog težki kamen sgodi,
Drugi plivo je po vodi;
Kog nemilo pograbiše,
S mosta dolje ga baciše.
(Bog ga možni občuvao,
Te mu život uzdržao).

Nut i zadnjih kolah eto,
Pomože jim Trojstvo sveto!
Svi se druzi sakupiše,
Samo tri se izgubiše.
Braća braći k prsam hrle,
Te se ljube, te se grle,
Pa proklinju kob nesretnu,
Kâ pod Ozljem jih susretnú.

Sad se s jednim koli valje,
U Karlovac glas odšalje,
Da odprave tam pomoći,
I to jošte prije noći —
Da ostavši tri se spase,
Koji trpe još užase.

U tom crni mrak nastade,
Jadna momčad poustade,
Te pretužna nevesela,
Put Karlovca krene biela.

I kad stigne milom domu,
Svak poleti k rodu svomu;
Ovaj ćaću, ili majci,
Onaj djedu, il' babajci;
Ili bracu ili seki,
Ljubeznici svojoj njeki —
Viečnom otcu hvalu daju,
Živu glavu da imaju,
Njem' jedinom pravom spasu,
U ozaljskom, groznom času.

Drugi danak svane kano,
Da je nebo zaplakano.
Sva su braća zamišljena,
Dva tri druga izgubljena —
Al eto jih sva tri živa,
Punih mukah a nekriva.
(Jedan ranjen u pol čela
Nemoć ga je obuzela. —)
Bjehu svi tam nad sjenikom,
Da uzmaknu pred krvnikom —
A u kasnoj tamnoj noći,
Kad zlotvore vidju proći,
Uzmu tajno put pod noge,
Niz briegove te uboge;
Sve lagano koracaše,
Dok na stražu nabasaše,
Kâ jih tad u krilu svomu
Doprati ka tužnom domu.

* * *

Tako čovjek iznenada
Često nevin, ljuto strada;
Al Bog onog koj sablazni,
Svojom možnom rukom kazni.

Krivci bo su pronadjeni,
Po zakonu obsudjeni —
Te sad čine svû pokoru,
U tamnici, u zatvoru.

A Vi braćo! primt' od mene
Pjesmu u znak uspomene,
Na trojački liep izletak
I turoban mu svršetak.

Digitized by Google

Zasužnjenik.

Pripoviest staroga njekoga učitelja talijanskoga (pohrvatio Vladimir Rodoljubić).

(Konac.)

rugi list prispje iz Djevina (Magdeburga), u kom si obznanjuje roditeljem, da je prvi put bio kod Jene u bitci, gdje se je odlikovao, te s toga medju grenadire uvršćen. Zimi dodje opet list od njega i to iz njekoga grada poljskoga, a ljeti iste godine tja iz Arande, grada španjolskoga. U svakom listu pripovjedaše jedino o bitkah, s čega se opazilo, da ima osobitu volju za vojevanje. Napokon bje postao desetnikom, a malo zatim učinjen bi stražmeštrom, te podjedno dobi odliku.

Poslie dvie godine odkako je Toniotto odišao, opazih jedared dječaka, gdje udje u školu, te si drugu nješto prišaptnu, što za čas svi učenici doznaše, te skočiše iz učione vičuć: „Toniotto je došao!“ Na to pohitih brže bolje k njegovoj kući, gdje ga doista nadjem vesela i sretna. Kad me opazi, skoči hitro k meni, te me zagrli pritisnuv me srdačno na grudi. Za te dvie godine postade on pravim junačinom; pa ako se malo i promienio bio, ostade ipak u načelu onaj isti kao i prije. Pripovjedajuć koje šta, reče medju ostalim: „Da su stvari dobrim pravcem udarale, bio bih jamačno častnikom postao i onda se umah oženio; pa ako mi se nebi dali, a ja bih se zahvalio.“ Ona tri dana, što jih on u krugu roditeljah sprovede, bijahu svečana ne samo rodu njegovu, već i cielomu selu; a ubogoj Mariji bijahu jamačno najljepši za cieloga joj života. Odlazeći od kuće natrag dade otcu tri a bratu jedan louisdors (novac); a Mariji kao dragoj svojoj dade krasan rubac i prsten. Malo kašnije poslà joj iz Mletakah u listu mal lanac, što ga je uviek oko vrata nosila.

Za toga bukne austrijski rat u kom bi Toniotto ranjen, nu zato ipak neumre. Kad se je mir sklopio, ode u Pariz, odakle običavaše često putah Mariji pisati i u pismu što god na dar odpraviti. Za dvie godine zarati se Europa sa Ruskom, kamo i Toniotto dospije, te do skora napisa otcu list tja iz Smolenska, u kom obznani, da je učinjen pobočnikom, a malo za tim da je dobio red željezne krune, te da se je nadati skoroj svrsi rata. Svatko si može pomisliti, kakvim su sada okom drugarice Mariju gledale.

Tolikom srećom zanešeni dočekaše i zime 1812. godine, kadno puče glas, da je francezka vojska hametom potučena i poražena. Na to pohitim u obližnju varoš, te začujem, da je sbilja istina, što se glasa, al' o Toniottu ni glasa, dok napokon nisu njekoji Piemontezi već koncem godine pisali kući, javivši podjedno, da je Toniotto, kad su prelazili Berezinu, poginuo. Tko bi opisao strašnu onu bol, koja raztuženo srce Marijino na toliko obuzè, da joj već smrt za vratom stajaše. Isto doba morahu joj oba brata u vojnike, te odoše u Njemačku. Jedan joj poginù kod Hanau-a, a drugi pod zidinami parižkimi i to posljednje dane rata, koj nedonese Talijanom nikakove koristi, a stajao jih je mnogo krvi i suzah. Tom prigodom prietila je nemila smrt ne samo Mariji, već i cieloj obitelji. Jadna djevojka imaše ta nješto više od dvadeset i dvie godine, a čarobnost ljepote njezine, koja se tom nesmiljenom boli jošte poveća, bijaše tolika, da neznam niti sám, kad sam što milijega i ljepšega od nje vidjeo, akoprem se za sve te tuge nikada ni nasmijala nije. Kad se preostatci naše vojske godine 1814. pod predvodničtvom kraljevića našega u Piemont povratiše, nemogoše prehvaliti hrabrosti Toniottove, navlastito prigodom prelazenja preko Berezine; al' ga tane pogodi, te pade mrtav. „Ubogi Toniotto!“ pridodaše; „on bje vrlo obljubljen u cieloj pukovniji, a uza to jošte bijaše ponosom pijemontezke vojske!“ — „Jadna Marijo!“ rekoh, „njega valja bolje žaliti od tebe!“ Al' ipak mi nebijaše još dosta poznata bol njezina.

Tri godine poslje smrti Toniottove opazih, da se je Marija znatno promienila; jer se porodi u njoj njeki nemir, koj mi se čudnovatim vidjaše. Pa kad sam češće nastojao, da se sa mnom u razgovor pusti, te kad sam ju jedared ozbiljno pogledao, rekav joj: „Jadna Marijo!“, onda me ogrli i reče: „O dragi moj učitelju, vi ćete mene udati!“ To si nebih bio nikada pomislio; jer mi se to vidjaše kao njeki zločin. Dugo stajah razmišljajuć, dok mi se napokon ta stvar razjasni, onda ju sjedem k sebi na stolicu, veleć: „Jadna Marija otca i majke, koji već pod svoju starost trebaju pomoći; pa zato jim ti nećeš želje uzkratiti. Dakle gledaj, draga Marijo, da čim prije želji roditeljskoj zadovoljiš.“ Na to će ona: „Ja sam znala, da će to tako napokon biti, te da ćete i vi, kao i drugi, toga mnienja biti.“ Neprogovoriv ništa nastavismo put. Kasnije mi pripovjedaše, da si je, opaziv potrebu roditeljah i podloživ se njihovoj volji, izmedju onih koji joj ruku zaprosiše, jednoga mladića imenom Franju izabrala, koj bijaše veliki prijatelj Toniottov; jer kad je vidjeo, da je Marija Toniottu naklonjena, zavjeri se čvrsto, da se neće nikada ženiti. Marija mu razloži sve potanko, zašto se je nakanila udati, obećav mu podjedno, da će mu biti do groba vjernom suprugom. I sbilja svatba bi urečena i mirno ovršena, a blagoslov božji bdijaše nad njimi.

Jednom u večer šetah se izpred kuće gore dolje, čitajuć knjigu, kad najednom začuh, gdje njetko za mnom ide, te naglo zazove: „Dragi moj učitelju!“ Na to se obratim, te začudjeno povičem: „Toniotto!“ Zatim sám sobom pomislim, da li nije to duh njegov. On mi umah na očih opazi, da sam zatečen nenadanim dolazkom njegovim, te me zato plašljivo upita: da li mu je jošte živ otac i brat. — Na to ću ja: „Doista živu; ali valja da prije pripravim otca ti na tvoj dolazak; jer bi znao od veselja umrieti, kad bi te nenadano ugledao.“ „A Marija!“ Njezina subraća upravo onda poginula, kad smo začuli, da si i ti poginuo.“ — „A Marija!“ — „Ona je živa takodjer.“ — „Zar nisi mogao nijedan put u šest godinah pisati?“ produžim ja, na što će on: „Ja sam češće pisao, al' mislim, da niste niti jednoga lista dobili; nu ona dva lista, štono sam ih već podzadnje pisao, imali ste svakako dobiti.“ — „Bože sačuvaj, ni samo da bi jedan.“

„Dakle me već od šest godinah držite za mrtva?“ — „Jest“, odvratim mu ja, „i Marija . . .“ Mislio sam, da će me još što pitati; nu kad sam vidjeo, da neće, nastavim opet: „Da su sve i došli listovi tvoji, bilo bi i tako već prekasno.“ Nu kad sam opazio, kako su ga ljuto ove moje rieči prostrielile i lice mu pobliedilo, umre mi krv u žilah.

Napokon nerekav na to ni slova, digne se i podje sa mnom k otcu. Dokle se je on grlio i ljubio s otcem, odoh brže bolje k Franji, da pripravi Mariju na dolaz Toniottov. Što je on na to učinio, nemogoh nikako saznati. Za tri dana

Digitized by Google

dodjem po Toniotta, da ide k Franji, koj bijaše vrlo uzbunjen. Marija mu izadje na susriet angjeoskim posmjehom oko bliedih i drhtućih ustnicah, veleć: „Slava Bogu! tko bi se bio ikada nadao, da će te gdje drugdje vidjeti, nego u nebu! Doista smo ja i Franjo mišljeli, da ćemo te jedino tamo vidjeti!“ Čuvši to, kao da ga je munja ošinula, bijaše Toniotto zatravljen, a noge mu se toli strašno uzklecaše, da nije mogao ni rieči prosloviti, već samo što primi Mariju i Franju za ruku, te jih više putah nježno poljubi; zatim privije k srcu oboje im djece, te postavivši starije na koljeno sjedne. Nu pošto je diete ustručavajuć se zavrisnulo, poče ga majka tiešiti veleć: „No, Toniotto!“ S prvine mišljaše vojnik, da to njemu veli; nu kad je opazio, da je tako ime djetetu, poljubi ga, a suze mu briznuše na oči. Do malo nastà tišina, na što Franjo, opazivši uzrujanost Toniottovu, povede razgovor, pitajući ga, kako si je izliečio ranu, dobivenu prigodom prelaza preko Berezine.

Toniotto izpripovieda sve to sasma u kratko, najme; kako ga je tane u pleća zadjelo, i kako je umah opao; ali kad su neprijatelji već na domaku bili, da se je umah ustao i da ga je njeki mladi častnik u bolnicu odpremio. Oporaviv se malo za njekoliko mjesecah poslan bi sa ostalimi zasužnjenici u Moskvu, a odanle tja na granicu sibirsku, gdje bjehu svi porazdavani po službah i on bijaše, kako reče, vrtlarom njekoga otmjena gospodina, koj ga vrlo njegovaše. Nakon četiri godine podje mu njekako za rukom, da je u obližnji grad došao, te se podjedno namjestniku prijavio moleći, da ga odpusti kući. Nu on zatezaše jošte dugo, dok mu napokon neprispije dozvola, da odlazi u svoj zavičaj, kamo sve prosjaćeć i prispije. Izpripovjedavši sve svoje tuge i nevolje opet se spusti, na što se i Mariji zasjaše pelinsuze u očima; a ja ni pet ni šest, već s njim kući.

Toniotto i Marija podnašahu hrabro nu skrovno nesretnu kob, koja jih postiže. Akoprem je ona neizmjernu bolu srca svoga ćutila, ipak ostade vjerna svomu suprugu, koj i nadalje ostade prijateljem Toniottovim. Medjuto ustručavaše se Toniotto, što je većma mogao, od toga prijateljstva, te bi jedino onda Mariju pohadjao, kad je znao, da je Franjo doma; s čega se u obće mišljaše, da jedno drugo već zaboravilo.

Jednom na večer nadjoh Toniotta, gdje nješto u otčinom vinogradu kopa, te mu medju ostalim rečem: „Zar nemariš više za oružje? Ti si bio s njim prije dobar, pa mislim, da ćeš i od sele biti.“ On mi odvrati, da je i sám na toj misli bio; nu pošto su stvari drugim pravcem udarile, da se našao prinukanim otcu od pomoći biti. „O dragi učitelju“, reče napokon, „žalostno je to, kad čovjek već u tridesetoj godini opazi, da mu je sva prošlošt ništetna bila. On je rekao pravo, pa zato mu nehtjedoh više ni rieči o tom prosloviti, na što se umah uputimo kući. Poslje toga me češće pohadjaše, i sve što sam mogao od njega izpitati, jest to: da čovjek u tridesdtoj godini nemože više novi život počimati.

Uviek sam nastojao, da ga nagovorim na ženitbu. Jedno dva tri puta bjeh došao na tu stvar u razgovoru, da nije ni opazio; al' kad god je opazio, svedjer se namrgodjenim pokazao, te kako bi često i po četrnaest danah minulo, da me nije posjetio; a kad bi se s njim susreo, nije se dao nikako na taj govor dovesti. Ubogi taj čovjek poče na jednom sve većma i većma ginuti, dok nakon pô godine dotle dotjera, da je izgledao kao okostnica. U ostalom se i u tom promieni, da je sve redje i redje Mariju pohadjao. Opaziv to pošaljem mu liečnika, koj mu preporuči, da se umiri i da se čuva. Na to će mu on: „Bit će još dosta vremena, jer kad jedared slegnem, onda sam gotov mrtvac.“ Pa sbilja tako i bje. Prehladiv se jednom, popade ga groznica, te s toga pošalje po mene moleći me, da dozovem Mariju i Franju, da jih još jedared prije smrti vidi. „Nesretna je ona žena!“ odvratih mu „pušćaj joj mir!“ — „Pravo imate“, potvrdi on. On primi svetotajstva, a za tri dana stražnje pomazanje. Na vratu mu nadjoh pletenicu iz Marijinih kosah. „Uzmite to“, reče mi „valjda ja neimam prava, da to nosim.“ Ta pletenica i molitvenik, taj vaš mali dar bijaše mi viekom najmiliji i zato sam ih uviek sa sobom nosio. Uzmite sve to podjedno sa mojimi krstovi slobodno.“

Za uru preseli se u bolji sviet.

Bolest, koju prigodom njegove smrti poćutih, bude mi povodom, da sam iz te zemlje odišao. Marija življaše još četiri godine. Šest mjesecah prije smrti svoje pozove me k sebi i izdahne u mom naručaju.

Domorodka.

Struk ružice
Negriešnice
To je
Moje
Pravo lice.

Struk ružice
Negriešnice
To je
Moje
Pravo lice.

Ah, šta velim? ja nedužna?
A ljubavju opita?
Strast u meni plamti južna:
Ljubav skoro mahnita!

Milu ljubim domovinu!
I ljubit ću viek živa,
A kad ljubim nju jedinu,
Smješ li reć da sam kriva?

Struk ružice
Negriešnice
To je
Moje
Pravo lice.

Anka M.

Moj sonnet.

Dugo gledah sa brdašca častna,
Večernicu, što se nebom kresi,
Kano da ju alem-kamen resi,
Pak me zanè živo ko rieč slastna.

U tom mladjak — odneli ga biesi! —
Dodje, a s njim gusta crnomasna
Oblačina, ko noć samovlastna,
Te mi skriše zviezdu na nebesi'.

Eto rode, to je tvoja slika!
Kliknuh plačna i tebe mi skriše,
Po mjeseca i mrak sred vidika.

Domovina tužna nam uzdiše,
U okovih — a bez zatočnika —
Kano da joj neće svanut više.

Anka M.

Digitized by Google

Parovoz na običnoj cesti.

Neima tomu mjesec danah, što je u Londonu učinjen pokus sa parovozom novoga stroja na običnoj cesti, na ulici uz gospode Obelinya i Portera u Rošestru, koja sa svimi potrebštinami, ugljevjem, vodom itd., neteži više od 200 centih, a tegli ko 20 konjah. Kotači imjere 16 palacah. Ova makina može provaliti jednu milju hrvatsku za 80 časovah i teče sve jedno budi po cesti, taracu ili po livadi i dade se lasno zakretati i okrenuti, ukloniti i ustaviti, pa bilo i niz brdo.

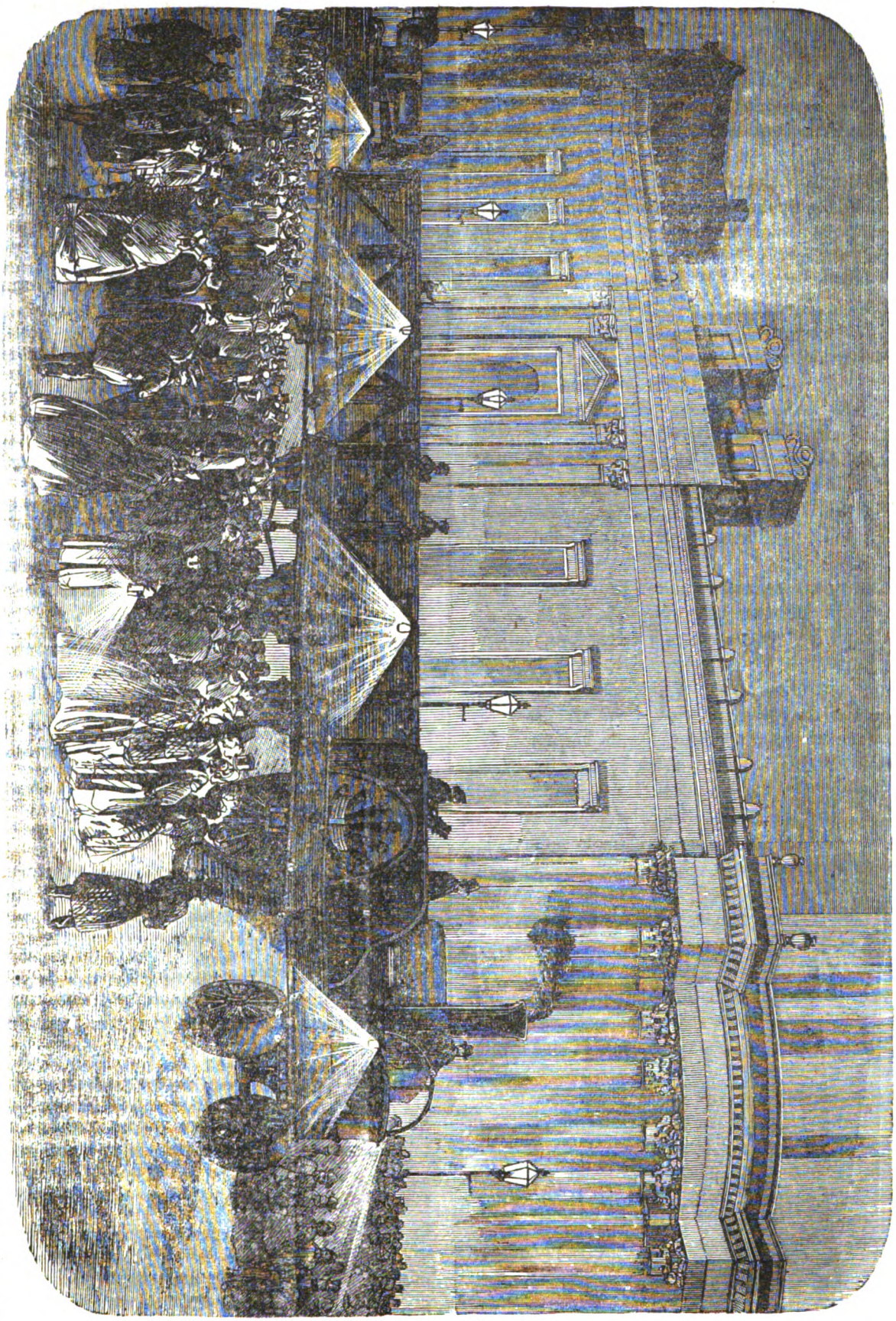

Stroj je tako priredjen, da može za 2 sata vožnje potrebitu vodu i drva sobom voziti, a kotao mu je ko u drugoj lokomotivi.

Za vožnju treba samo dva čovjeka, koji stoje na makini, kao kod željeznice. Ovaj put prikvačiše samo troja kola, nu jakost makine dopušta i veći teret. Ciena takovoga stroja dodje na 5000 for. po našem novcu. Za sada voze se po Londonu samo ob noć. Pruska je vlada odmah, kako je začula za taj pokus, poslala jednoga agenta u London, da se o valjanosti toga novoga podhvata osvjedoči. Kako bi bilo, da se ovaj sistem i na našoj prekrasnoj Luizinskoj cesti do Rieke, kao surrogat dragocene željeznice, izvede, pa možebiti jednakim uspjehom?

Koliku bi promienu takovo sretno riešenje učiniti kadro bilo upravo u pitanju saveza sa morjem, gdje se sada snuje željeznička pruga sa troškom od mnogo miliunah stotinjakah, a stara cesta — takodjer sa miliuni umjetno sagradjena da se zabaci. — Vriedno bi bilo, da nepristrani vještaci o toli znamenitoj stvari najnovijega praktičnoga izuma ozbiljno stanu misliti; jer se ovdje nepita toliko za strielovitu brzu vožnju, koliko samo za jeftiniju kiriju do jadranskih brodovah, da se natjecanje uspješi.

Digitized by Google

PAVLINA.

I.

Crno oko moje
Kud si pogledalo,
Vierno srce moje
Šta si dočekalo?
Pjesma narodna.

Vjetar duše kao pomaman, snieg pada kao vrebčje glave, zima je, da sve drvo puca. Na ulici nigdje žive duše. Blago čovjeku, koj je ljeti i jeseni radio, pa se za zimu pripravio; taj nemari, što na polju vjetar biesni, taj se neboji sniega. Njegove su petakinje pune, u njegovom se dimnjaku šunke, plećke, butovi i kobasice suše, njegov je kijer zakrčen punimi vrećami; a on sjedi kraj tople peći, te se grije, plećke troši pa za njimi vino pije. Žena kraj njega prede, djeca pako čas se igraju, čas slušaju pripovjedke o Kraljeviću Marku, Milošu, o Hrvoji i Zrinskom, o Jelačiću i godini četrdeset osmoj. Da, sretna čovjeka! koj tužno zimsko doba u takvu blaženstvu sprovadja. Drugčije je to kod onoga, koj se je ljetom od hlada do hlada povlačio. Taj nesjedi kraj vruće peći, po dva tri dana vatre na banjku neima, hoda po kuhinji, zagledajuć u dimnjak, je li što za jelo ostalo, pa kad vidi, da nigdje ništa neima, ide od muke, pa spava ob dan, ob noć pako tudje šunke bira, dok mu jednoč prste neodsieku. Ovakove nije žaliti, ali su sažaljenja vriedni oni, koji i ljeti i jeseni rade, pa se ipak zimi patiti moraju.

Na kraju sela nalazi se nizka kućica. Kraj prozora sjedi djevojka, pa šije. Na bliedom licu vidjeti je, da ju žalost mori. Suze eno trepte joj već na svilenih trepavicah, valjaju se nuz sniežna njedra i padaju u mehko krilo. Što je Bože liepoj djevi, da od jada bliedi? Što li joj mladoj srce tišti, da plakati mora? Tko da znade, što od vieka ti odredi — tko l' da pojmi staze tvoje? Kao zlato, što se vatrom kuša, nevoljom čovjeka kušaš, da mu zato dadeš blaženstvo ovoga i onoga svieta. Svratimo se malo u kuću. U posve siromašnoj sobici sjedi Pavlina — tako se zvaše dieva — njoj naproti leži bolestna majka; čini se, kao da ju je bolest malo popušćala, pa sad spava. Kći duboko uzdiše i čas na ulicu čas na majku pogleda. „Bože!" prozbori ona, „kad će već momu jadu jednoč kraj biti? Činila sam što sam mogla, nu što ću sad? Novce sam potrošila, ziminu prodala, sve u nadi, da će ona ozdraviti, te da ćemo ipak kako tako životareć zimu probaviti moći — nu gle, nada me prevari. Drvah neima, kruha ni toliko, a ona još uviek tako bolestna. Raditi nemogu, jer ju poslužívati i u šumu ići moram; jer ni sama u hladnom biti nesmijem, ako želim, da se nerazbolim. O! bez hrane i prebite krajcare gledati, kako snieg vije — to je strašno, to još doživjela nisam. Podne je jur, treba, da se čim okriepi, nu što ću joj dati, kad ništa neima!? Majko! majko! da ti znadeš, kako je meni, kad te tako slabu bez svake pokriepe gledam, ti bi me sigurno žalila, kao što i ja tebe žalim, skoro bo se nezna, komu je gorje, tebi bolestnoj ili meni kraj tebe zdravoj." Na vratih njetko pokuca, djevojka umuknù. U nutra stupi sluga i reče: „gospodar mi je u trgovini postradao, treba sad novacah; a vaše je pol godine izteklo, gledajte dakle, da mu dug izplatite."

„Pozdravi gospodara, ja ću već nastojati, da mu se što prije odužim." Zatim sluga odè.

„Zlobni svietu! dušu mi uzmi, ja novacah neimam", viknù Pavlina, na što se mati probudi.

„Što ti je dušo, da si opet zaplakana? Valjda ti je već dosadilo uz mene biti i mene poslužívati?"

„Nije mi majko dosadilo, al mi je težko."

„Umiri se i neplači, skoro ću ja ozdraviti."

„Dok ti ozdraviš, dotle ću se ja još jedan put toliko naplakati, koliko sam, ako ne više."

„Moli se Bogu, on će dati, pa će ti lakše biti."

„Ja se molim i molit ću se, nu meni će težko ikad lakše biti."

„Zar ni onda, kad ja ozdravim?"

„Dievi opet poletiše krupne suze, zato si crne oči pokrì keceljom malom."

„Zar je tuga tvoja već tolika? Ili možebit imaš tajnah! te mi jih odkriti nećeš? Kaži dušo, majka sam ti, možda ću te utiešiti moći."

„Majko! majko!" uzdahnù kći, „ti veliš, da ćeš skoro ozdraviti, a meni se sve naopako čini, svaki dan bo nemočnija bivaš. Utjeho moja! tebe će mi oteti zemlja hladna. Što li ću onda bez tebe biedna? Djevojke se bolje i gorje od mene udaju, a ja tužna ostajem, da kukam i da se potepam od nemila do nedraga. Mene porugljivo sveticom prozvaše, gle majko, na što me tvoja čednost dovedè."

„Valjda se već kaješ, što nisi bezstidna, kao druge tvoje?"

„Nekajem se zato, al mi je žao, što mi se u oči rugaju. Njegda su mi to vjerne prijateljice bile, sa mnom u školu išle, igrale se, cvietje brale, mene kitile; a sad odkako osiromašismo, sad me protjerivaju pred svakim, sad me kude, gdjegod mogu."

„Šuti pa trpi, Bog vidi jade tvoje, on će ti to naplatiti, ako ne ovdje, a ono sigurno tamo on kraj groba. Kazala sam ti jur toliko putah, da dok je čovjek moguć, uviek dosta prijateljah ima, a kad sirotinja pritisne, onda ga sve jedan po jedan ostavlja. Osim toga znaš dobro, da zloba poštenje gledati nemože."

Na to kći nješto malo utiešena, izadje napolje. Snieg bijaše jur davno prestao padati, što ga ona uzam uzicu odè u šumu po granje. Mi pako hajd da bolje tu obitelj pomotrimo. Franjo, otac Pavlinin, činovnik vlastelinski, kod dvora omrznut, kod puka radi pravednosti obljubljen, bijaše čovjek dost liep, ozbiljan, stalna značaja i srca domorodna. On uz štednju svoje mile supruge Anke, neumorno radeć, brzo se pomožè. Osim kćerke imao je i sina Josu. Susjed mu bijaše njeki bogat trgovac udovac, koj je takodjer sina i kćer imao. Djeca su se njihova svaki dan igrala čas u bašći, čas u dvoru i probavljala tako dane nevina djetinstva. Na jednoć se otac Franjo razboli i za kratko vrieme umre. Tužna Anka ostà udovicom s dvoje djece. Vidèć, da ju vlastelin ni u kući ni u selu netrpi, pa da su joj svi činovnici neprijatelji, pokupi sve svoje i dodje u selo D. Imajuć još nješto novacah, kupi si na kraju sela kućicu, Josu pako i Pavlinu u školu dadè. Siromaški životareć probavi ondje više godinah. U to i djeca odrastu. Jozo bje poslan na gymnaziju, Pavlina pako ostà kod kuće, da podpomaže majku, koja se je šitja latila.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. prosinca.

Nada, koju gojismo, da se već jednom urede dvoranski odnošaji, izpuni se diplomatičkim putem po konferencijah, kongresih i obostranih dogovorih, te je uslied tih u glavnoj skupštini dne 6. o. m. ravnatelj g. F. položio svoju, jedva rehabilitiranu čast —, a skupština si izabra po izpravljenih ustanovah novi odbor od 12 licah i zaključi, da se ima vrhu svih sbivših se dogodjajah baciti koprena, da se isti, radi višje svrhe, bar nespominju više. Ufajmo se, da će novo organiziranomu odboru za rukom poći, potamljelo lice Dvorane opet osvjetljati i uvesti sveti mir i slogu. Glavna je dakle sada zadaća, da se poremećene financije po novom „ministeriju" čestito, ma i izvanrednim naporom na čisto izvedu, a to se može očekivati, kad ima na kormilu ljudih obćega povjerenja.

U prvoj sjednici odborovoj izabran je presv. g. barun Amb. Vranyczany-Dobrinović za predsjednika i jedan posebni odbor za liquidiranje starih zamršenih poslovah dvoranskih.

Daj o Bože — — — — —
Odmetničtvo i jal da prestane,
A Dvorani novo sunce svane!

Književnost.

U ovdašnjoj tiskarni g. A. Jakića štampa se „Babica" poznato djelo vrle češke spisateljice, pokojne Božene Němcove, a pohrvaćeno gospojom Ljubicom Mařikovom.

Češka kritika dosudi ovomu djelu, da je najbolje od svega, što je Němcova ikada napisala; odlikuje se osebujnim vjernim opisom narodnih običajah čeških, koji se ovdje u slici pripovjedke o staroj babici i njezinih sgodah i nesgodah krasno crtaju. Hrvate zanimati će ta knjiga tim više, što će pomno ju čitajući naći toga puno, što se ad apicem slaže s običaji, što vladaju i kod našega naroda.

Djelo je inače strogo zabavno, pa će jamačno svakoga zanimati, komu su dakako mili običaji njegovoga naroda, komu se dopada ova divna prostota i nenatezljiva naravnost, koju opažamo jedino podpunu i nepokvarenu u slavenskih narodih. —

Prevod obsizati će dva svezka, prvi izaći će još ove godine.

— Nakladom Abela Lukšića u Karlovcu ogledao je božje svietlo „Prorok", pučki Koledar za godinu 1863., ciena mu je 70 novč. Jošte nam fali samo „Dragoljub", pa će biti tada svi Koledari hrvatski za godinu 1863. gotovi. Daj jim Bože svim dobar uspjeh!

— Opis svjetskih izložbah. Nacrtao dr. Josip Vranyczany-Dobrinović. Tisak Abela Lukšića, nakladatelj čini pozorna svakoga, koj bi si ovu knjigu nabaviti htjeo, da se skoro prijavi; jer će biti skoro razpačana.

Kazalište.

—*T.* U kazalištu igrahu dne 4. pros. Misli da je bolestan, vesela igra u 3 ćina od Moliéra, pohrvatio V. Vezić.

6. Anica krčmarica, šaljiva igra u 3 ćina, polag Goldonia.

7. Gospoje i Husari, vesela igra u 3 ćina s poljskoga.

9. Grof Benjovski, ili zakletva na Kamčatki, žalostna igra u 5 činah od Kocebua.

Ako i nismo voljni kroz oštri tubus motriti sve što u mladjahnom družtvu naših predstavljačah biva, to nam se neće ipak, da nataknemo na nos niti optičnih naočalah, koje sve kažu sjajno i liepo. Kadkada se mora, ma bilo i posve tiho zaviknuti, da se čuje i popravi, što se nemože valjanim nazvati

Mi držimo, da kazalište neima samo tu zadaću, da zabavlja občinstvo, nego da ujedno širi pravilnost jezika, fini ukus, ugladjeno ponašanje i čudorednost. Osobe dakle takovoga družtva moraju imati osobiti obzir na sve to i u tu svrhu nastojati, da se svojskim študijom svestrano izobraze, da neposrnu; jer premda je občinstvo danas jošte blago u svom sudu, moglo bi postati sve to strožjim, pa tad nebi prošutilo gramatikalnih pogriešakah, nepotrebitoga vikanja, nespretnoga gibanja u finijih družtvenih komadih, a tako i inih mahnah. S toga valja, da se članovi u svojoj konverzaciji služe vazda hrvatskim jezikom, bilo to iza kulisah, na ulici, ili kod pokusah, a ne samo na pozorištu pred občinstvom.

Mi držimo, da jim je zadaća višja, koju jim valja posve pojmiti i ne smatrati se za obične igrače, koji samo radi bolje plaće kod hrvatskoga kazališta djeluju.

Uloga višje osobe, budi grofovske ili kakvoga drugoga naobraženjaka zahtjeva veliku dostojanstvenu ugladjenost u ponašanju, te nemože se dopasti onakva buka, vika i čuvidna trka po daskah, kakvu smo već imali priliku vidjeti. Onaj stereotypni značaj u različitih rolah, pustahije, seljaka, vojnika, gradjanina ili grofa u junačkih il drugih slikah nemože više proći bez prikora.

Ravnateljstvo pako imalo bi takodjer i na to paziti, da se oni komadi, što su jošte prije 15—20 godinah tako zlo prevedeni, da se i sami prevoditelji dan danas stide ondašnjega svoga djela — da se po razvitih pravilih izprave tim većma, što nije svaki predstavljaoc dosta čvrst u jeziku, te se nauči svoju ulogu bez daljnjega mozganja na pamet, što se ima njekoj filologičnoj letargiji dotičnikah u grieh upisati.

Svaštice.

Koj se u Englezkoj želi posvetiti diplomatičkom zvanju, mora da navrši 21. godinu, a nesmije imati više od 26. godinah. Mora da položi izpit iz pravopisa, latinske slovnice, francezkoga jezika i fine konverzacije, iz povjesti europejske i amerikanske od god. 1660. do uključivo tekuću godinu, iz zemljopisa, računstva, višje matematike, pomorskoga i medjunarodnoga prava. Tako oboružan znanjem ima nastupiti četverogodišnji nauk, kao tajnik drugoga reda. U tom vremenu ima po 6 mjesecih na jednom mjestu vježbati se, da se nauči različite poslove „Foreigne-Office." Istom tada dodje u plaću od 150 funt. na godinu (do 2000 for.) i mora na novo svake druge godine na drugom mjestu služiti, dok postane savršeni diplomat.

* (Krivi vojvoda crnogorski). Nedavno bijaše u Beču njeka varalica, koj se posluži poznatim rodoljubjem Srbaljah i u obće pravoslavnih Jugoslavjanah u Beču, te obućen u crnogorsko-narodno odielo pohodi tobož braću si jednovjernu. Kad je svoja poznanstva dobro razgranio, zaište u ovoga i onoga i više njih, da mu uzajme novacah, da se može kući u Crnugoru vratiti, budući da mu nedosiže ponešen novac, te da je s toga u neprilici. Obeća ujedno, da će jim iz Trsta, gdje ga poveće svote čekaju, odmah zahvalnostju odaslati; svakoga posebice umoli, da neka za Boga bude diskretan i da nekaže o tom nikomu ništa. I tako izmami taj krivi vojvoda liepi krajcar od žrtvujućih bogatirah — dok ga iznenada nestigne tetka nevolja u slici bečke policije, koja ga već dulje pazila, gdje je i za braću Crnogorce darove sabirao. Tako pišu bečke novine.

* Slični se je slučaj prevare dogodio i u Banatu, gdje je njeki krivi crnogorski kapetan Milo Stevanov skupljavao priloge za braću crnogorsku. Sekretar senata u Cetinju Sava Ivanović piše u srbskih novinah glede toga bezobraznoga varalice i žali, što su bratski darovi tako nemilice i izdajnički propali.

Žalostno je, što ima u svietu toliko sebičnoga gada, koj upotrebljuje najplemenitije ideje na svoje vlastite svrhe — pa se već nezna, komu da se vjeruje.

* Starost drvlja. Cyprese od Montezume u Meksiku, koje mjeriše prošle godine u debljini 36 stopah računaju se po sudu Franceza Decordolle na 4—6000 godinah. Godine 1835. bila je u Bujukderu kod Carigrada jedna platana od 90 stopah višine, a 50 stopah debljine, koju takodjer sudiše vještaci na starost od 4000 godinah.

* Dok se kraljica englezka u Koburgu bavila, bijaše tamo slučajno i jedan čarobnik, njeki Liebholz, koga dopane čast, da je pred cielim dvorom svoju umjetnost kazati smio. Medju ostalimi produkcijami bijaše takodjer u programu jedna pod naslovom — „solferinski junak", umjetnik zamoli

Digitized by Google

Lorda J. Russela, da nabije kuburu sa 7 naznačenih tanetah. „Bili vi Milorde“ reće čarobnik, „izvoljeli tu kuburu izpaliti u cilj, koj vam ću ja pokazati? — „Yes Sir“, odgovori Lord, — „Pucajte dakle u mene“ — Lord pukne — a čarobnik stupi u mah preobučen u sliku Louis Napoleona — pred Lorda i predav mu sve kuglje reče: „Mylorde, vaši hitci meni neškode.“ —

* Drzovitost jednoga kodca. (Falco nisus). U njekom gradu Njemačke stajaše krletka na zatvorenom prozoru jedne kuće. Kao munja zaleti se kobac kroz staklo, razori gajbicu i zadavi kanarinca. Neobziruć se na to, što je u sobi bilo više prisutnih, držao je pandžam svoj plien tolikom bjesnoću, da su zabunjenoga mogli rukom zgrabiti. Razumjeva se, da nije nedužnu žrtvu dugo preživio. —

* Nedavno je u Beču njeki posve elegantni gizdelin, šećuć se, slučajno razbio dragocieno staklo na dućanskih vratih. Vlastnik dućana priskoči odmah i pozove gospodina, da stupi unutar i zahtjeva ozbiljno da mu kvar od 40 fr. naknadi. Iza dulje debatte — kad nije druge — privoli krivac i poda štacunaru banku od 100 for. — Psujuć primi svojih 60 for. — i udalji se grožnjom, da će on jur sebi potražiti zadovoljštinu. Al kad tamo — opazi trgovac, da je ta banka kriva, te je osim kvara na staklu štetovao jošte i 60 gotovih forintuh.

* U Parizu se je ovih danah u Faubourg Poissonniere dogodila grozovita nesreća. Poplašio se je konj, upregnut u kola „Voiture de remise“ upravo, kad je odiel vojske od kolodvora u grad marširao; vojnici ustaviše svojimi bajoneti konja — nu se konj poplaši na novo, te osakati i ubije do 30 osobah.

* Lani je njeki Stamberger, umjetnik na Violini i ravnatelj orkestra u Pragu pozvan, da ide u Moskvu za meštra vojničke bande. Za kratko vrieme pozove ga pukovnik na odgovor, zašto da se je usndio svirati njeku narodnu česku pjesmu; siromah umjetnik progovori nješto na obranu svoju i o nedužnosti iste pjesmice; al gospodin pukovnik potegne sablju, pa ošine čovjeka nemilo dva puta prieko noguh, da mu je odmah žile presieko i kapelnik izdahnu za 24 sata. Pražki dopisnik javlja taj čin „Dzieniku poljskomu“, da se neka čuvaju zemljaci mu, povjeriti se kojekakvim agentom ruskoga Eldorada.

* (Pazar sa divjom zvjeradi). U Londonu — središtu trgovine vasionoga svieta, tjera se posao i sa zvieradi iz najdaljih krajevah Azije, Afrike, Amerike i Australije i to tako na veliko, da ista imade cienik, kao i svaka ina roba, te se može njekom sigurnostju na pravu vriednost ove il one zvieri računati. Jedan lav stoji po 1000 do 2000 for., bengalski tigar isto tako. Slon 3000—6000 for., po svojoj veličini, vještini i ljepoti. Rinocero, isto tako, cebra 1500 for. — Kod manje zvieri neima velike razlike u cienah. Papiga se može u Londonu u svakoj prodaonici po 10 for. kupiti. Glavni prodavaoci — njeki Charles Jamrach, Georges Street imade preko 200 svakovrstnih papigah, po 1000 različitih manjih pticah, pelikanah, crnih labudah, viktoria-golubovah, kojih par dodje na 500 do 800 for. — Izvan tih sitnicah imade i 6 lavah, koj svaki pojede na dan 8 funtih mesa, zatim ima medvjedah, kengurah, girafah itd. Uslied silnog troška i pogibelji mora da je i dobitak razmjerno velik za slučaj, da koja zvier od 1000 for. itd. pogine. Sve menažerije, koje po Europi putuju, obskrbljuju se u Londri.

Smješice.

* (5 od 2000 ostaje 1995). Njeki dogadjaj, koj se je u kazalištu „Théâtre de la renaissance“ pred njekoliko vremena u Parizu sbio, pobudi pozornost cieloga grada. Njeki mladić iz jedne od prvih kućah novčanoga plemstva, bogatstvom, uljudnim ponašanjem, ljubeznim licem i velikimi duševnimi darovi blagoslovljen težio je uviek, da se s odličnimi osobami upozna. To mu i za rukom podje, akoprem čestje i na štetu svoje kese. Odlični njegovi prijatelji upotrebljivahu njegovo bogatstvo i posudjivahu od njega znatne svote, ni nemisleći ih povratiti, tako da on napokon odluči nješto opreznijim biti. Nu ipak nemogaše izbjeći, da neposudi njekom baronu 2000 frank., koj ga javno na igraćom stolu za tu svotu nagovori, veleć, da će mu ih sutradan po svojem ložničaru poslati. Sutradan osvanu, ali neosvanuše novci, nepokazaše se ni drugi dan. Uzalud pisanje, uzalud osobno posjetjenje, njega nebijaše nikada kod kuće. Tada njegda sukobi se mladi bankier sa svojim dužnikom u kazalištu, gdje su si bili susjedi u ložah. Barun spoznav svoga vjerovnika, udalji se odmah; a moj bankier nebudi lien, pa za njim. Barun si htjede drugu ložu uzeti, u koju svrhu on 5 fran. na pienezničnu stol postavi. Bankier poklopi novce svojom rukom, glasno govoreć: Oprostite, ovo je moje; 5 od 2000 ostaje 1995. Sve se čudom čudi, a mladić se nije sustručavao dogodjaj pripovjedati, i barun se morade natrag povući. Dvoboj bijaše posljedica od toga. Bankier dodje, nu sám, i reče svjedokom svoga protivnika, koji mu kubure nudjahu: Razmjerje je nejednako, moja gospodo! Padnem li ja, to gubim svoje novce i vrh toga sama sebe; padne li moj protivnik, to neimam nikakve nade, da će dug ovaj ikada biti namiren; vi uvidjate dakle, da ja moram prije biti izplatjen, da se naš položaj izravna. — Zahman su sve pogodbe, koje sve to veselije postaju i jedan od svjedokah izplati napokon mladiću dug barunov. — Hladnokrvno spravi ovaj novac u džep, vrati mu 5 franakah, te se stavi u propisanu daljinu. Nu sada stupi novi vjerovnik naprvo, te viknù, smijuć se: Stanite, moja gospodo! Sada vladaju za me iste neshodnosti, kao što prije za vas! Ja nemogu uz ovaj dvoboj pristati prije, nego me gospodin barun neizplati. — Ozbiljnosti, koju obadvie stranke do sad sačuvati nastojahu, nestade, oni se pomiriše i mjesto pištoljah pucahu — čepovi šampanjskih sklenicah.

* Dva putnika svratiše se u istu krčmu i spavahu u istoj sobi. Po noći dodjoše miši te pojedoše polovicu kožnatih čakširah jednoga od ovih putnikah. Opaziv ovaj u jutro počinjenu od mišah štetu, vikaše on čudesa i nehtjede vjerovati, da se je to po naravskom putu sbilo. „Umiri se“, tiešio ga je drugi. „Da su miši čakšire pojeli, nije čudo, neg ćudo bi bilo, da bi bile čakšire miše pojele.“

* Fridrik veliki opazi jednoč, da je vrieme sasvim drugačije, neg' štono ga koledar kazivaše, zbog česa on akademika Bode-a na račun pozvà. Ovaj mu mirno odgovori, da je sasvim nedužan; jer da skrižaljku za vrieme njegva osmogodišnja kćerka podopunjuje, pa pri tom poslu samo na to paziti ima, da po ljetu nekazuje velike studeni, a u siečnju sparne vrućine.

* „Neznate li sredstva proti morskoj bolesti“, zapita njetko liečnika. — „Znam“, odgovori ovaj, „uzmite si službu na njemačkom brodovlju.“

* Dobar odgovor. Sin njekoga graditelja nosio je jednoč papi Juliju II. krasnu osnovu hrama svetoga Petra. Sveti otac, razgledav prelipo to risanje, primi sav uzhićen dječaka za ruku i odvede ga k svom ormaru, otvori povlačić pun žutakah i reče: na mali, uzmi si — za tvoj trud, što si ga imao kod tog risanja. Dečko — malen, nu dosjetliv, pogleda debelo otca papu, pa ga zamoli: sveti otče, zagrabite der mi vi; vaša je ruka veća! —

Odgonetka zagonetke u broju 34.

Boj — Job;

Razriešio g. Franjo Plavić, djak.

Listovnica.

G. S. M. Iločanin. Mačak je ovdje. — Molimo da nam pošaljete obećano.

„Djačkoj čitaonici“ na R. — za poštarinu i odpravničtvo izvolite poslati 1 for. a ostalo neka bude po vašoj želji.

G. Eug. Stojanoviću u B. Cetinku primismo i postupat ćemo po vašoj naredbi.

G. Gavri Sm. u B. Hvala Vam! — Obečano izvjestje očekivamo u svoje vrieme.

G. B. Pitate nas, kako da je prevod „Vjerenica i koludrica“ prispjela u P., kad-no ste ga vi za naš list predali. — Žao nam je, da Vam tu zagonetku razriešiti neznamo — ako ga nije prijašnje uredničtvo odstupilo onamo, — nu kojim pravom?

Popravak glumišta.

U predjašnjem broju „Naše gore lista“ u članku: Hoćemo li glumište ili kazalište? imade se izpraviti svigdje, gdje dolazi δέατρον mora stajati θέατρον; mjesto „δεάομαι“ treba da bude θεάομαι i mjesto „πανηγυρίξω“ pravilno πανηγυρίζω

Hrvatski koledar

za god. 1863.

za rimokatolike i pravoslavne

od Mije Krešića u Zagrebu 1862.

II. tečaj.

Ovaj koledar može se dobiti po svoj hrvatskoj domovini za 75 novč.

Sadržaj mu je raznolik, a što ga tim praktičnijim čini — to je podpuni:

Imenik visokoga duhovničtva kraljevine Hrvatske i Slavonije kao i svietskoga dostojanstva, kraljevske kancelarije, stola sedmorice, namjestničtva, banskoga stola, županijah, žup. sudb. stolovah, gradskih poglavarstvah, vrhovnoga zapovjedničtva za cielu krajinu, vojenoga zemaljskoga odsjeka za računovodstvo, odvjetnikah u Zagrebu, pravoslovne Akademije, višje gimnazije, realke u Zagrebu, sve gospode zastupnikah i ostalih članovah sabora države hrvatske u Zagrebu god. 1861., upraviteljsta hrv. štedione i gospodarkoga družtva. Nakitjen je i sa 12 Ilustracijah.

Tiskom Antuna Jakliča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 36. U Zagrebu 25. prosinca 1862. Tečaj II.

Našim velecienjenim predplatiteljem!

Na koncu godine ćutimo njeki nutarnji nagon, da koju progovorimo našim p. n. čitateljem i da jim reknemo iskrenu zahvalu, što su, predplativši na naš list, poduprli tim takodjer jednu granu našega narodnoga napredka — našu književnost, beletristiku hrvatsku.

„Naše gore list“ navrši evo drugu godinu svoga obstanka i kroz cielo to vrieme trudismo se, da vierni programu izpunimo svoju zadaću, da prebrodimo uspješno mimo klisurah vidljivih i nevidljivih, da ustanovimo časopis, koj bi hrvatskomu narodu ugodio, koj bi mu nudio duševne hrane: da mu nebude trebalo posizati za tudjim biljem, kad imade i u našoj gori zelenoga, mirisnoga listja. Bit će bez dvojbe i takovih domoljubah, koje naš list nije posve zadovoljio, koji su mnogo više očekivali, nego li smo uz svu svoju pomnju izvesti mogli, te kao u svakom — tako će i u našem podhvatu naći mahnah; nu takovi velestrogi prijatelji i sudci u narodnih stvarih neka uzmu u obzir naše najnepovoljnije družtvene okolnosti, koje mogu nadvladati jedino, iz najčistijih namjerah tekuće žrtve i napori toli materialni, koli duševni, ne samo izdavatelja ovoga lista, nego i sl. občinstva. Većom će podporom rasti i vriednost knjige; pa za bolja djela bolje će se dieliti nagrade i bogatije nabavljati Xylografije. A tko može tajiti, da su nam obstojateljstva gorka? — Mnogo će jošte Save proteći, dok se izkoreni sve ono, čim nas je tudja kultura obrasla, koja nam svedjer neda dihati u narodnom duhu. Ne ovo 12 godinah, nego više od vieka trajuće nastojanje germanskoga i talijanskoga življa, da nas povuće u krug svojih duševnih robovah, djelovalo je naopako u svakom smislu na vaskoliki naš narod. Žalostju mora da opazi svaka čestita duša, da uz svu krepku volju, uz sve naše ustrojenje municipijah u korenito hrvatskom duhu ipak svuda neprestano viri ona, mliekom usisana opačina tudjinstva i pada ko slana na jedva razlistano cvietje, da nemože narasti do cvieta. Treba vještih i — marljivih vrtljarah, da njeguju krasno bilje književnosti sa svom ljubavi; jer će nam inače povehenuti, ma nazvali ga sto putah „Nevenom“ ili drugim kojim liepim imenom.

Njetko reče jednom, da se naobraženje narodah poznava po potrošku midla (sapuna), buduć da surovi narodi toga netrebaju; taj čovjek bijaše kemik i sapunar — nu književnik bi rekô: da se naobraženje narodah mjeri po duševnom gibanju, a ovo se pokazuje u proizvodih štampe. Narod bez književnosti nebroji u svietu ništa, a bavljenje sa knjigom jest biljeg finijih ćuvstvah. Nemože se reći, da u našoj domovini necvate književnost; budući da troši naš sviet prieko godine do pol miliuna forintih na duševnu hranu. — Pol miliuna, koliki novac! — To nije pretjerano, nu žalibože, da ta gorostasna svota leti prieko gorah i dolinah u krajeve nam tudje, gdje si drugi ljudi glade bradu nad krasnim plodom svoje propagande, dočim naša knjiga kao pastorče u vlastitoj kući niti suha kruha neima, da se proživi, nego gladuje i težko strada. Prosti naš puk nije jošte

naučio književnim nektarom opojiti se, a ugladjeni dio naroda većom stranom contribuira radostju onu polu miliuna za — klasičnu hranu iz tudjih bašćah.

Koliko u nas jošte cvate Germanizam može se lasno proračunati kad se zna, da u samom Zagrebu imade njemački „Bazar“ svojih 400 predplatnikah, a koliki pobira harač Beč i Lipsia? O tom se može suditi, kad se u svakoj kući nalazi nagomilana blaga duha prosvjetljena — tudjega. A koliki dio tih srebrnih talirah (jer se neprima papir) dopane na oltar naše knjige? — Čedan — veoma čedan dio! kako dakle da uspje što je naše? — Koj od naših listovah broji u kojem gradu predbrojnikah toliko, pa ne u tudjem — no u našem gradu il u glavnom Zagrebu, koliko naime ovaj njemački list u — tudjem si mjestu?

Upravo oni, kojim bi dužnost bila njegovati našu knjigu, zanemaruju ju, jer nije svima svietlo u duši, a srce neboli svakoga od one tuge, koja vrlu našincu grudi para.

Poznajemo dosta licah, koja će, jer mora — u svom uredu pisati i govoriti hrvatski, a dok stupe iz svoje činovnice, svuku Hrvata i postaju na ulici i u kući najrevnijimi promicatelji svega što nije naše; kupuju i čitaju tudje knjige, sbore tudjim jezikom i nepitajuć za svoje.

Tko dakle da podupira književnost? — Trebalo bi da ju, ma i privremeno, podupire svaki inteligentan čovjek čiste krvi, dok narod nedozori, u kom bi tad bilo jamstva dovoljnoga — da se drač ne samo neširi, nego da izčezne ko snieg pred toplimi zraci sunca.

U toj našoj nevolji, gdje od visokih osobah našega naroda samo po gdjekoji mari i haje za čitanje hrvatskih spisah, i kad se svi proizvodi nasih tiskarnah troše jedino po njekolicini iz sriedine naroda, naravno je, da ćemo dugo jošte izgledati blaženo doba cvatnje jedva uzgojenoga stabla naše gore, kojemu je za sada jošte sudbina — vegetiranje.

Nu uz sve te družtvene mahne, uz gorostasne zaprieke neklonismo duhom, nego uztrajasmo u radnji i radujemo se, da je danas ipak mnogo bolje, nego li je bilo prije njekoliko godinah, kad-no u Zagrebu osim „Agramerice“, nijedan list neizlazijaše, a danas — makar i na pol diletantizmom, jer nitko neživi baš od samih književnih poduzećah — izlazi u samom Zagrebu 6 časopisah na hrvatskom jeziku.

Radujemo se nadalje, što su čitatelji „Naše gore lista“ obljubili ovaj narodni časopis, te da se neprevarismo u svojoj nadi. S toga nećemo dalje da se tužimo i odkrivamo rane našega bolestnoga tiela, nego se nadamo u Boga velikoga, da će se stvari još na bolje okrenuti.

Tečajem ovih dvijuh godinah izdadosmo liepu kitu izvornih novelah, zanimivih pripovjedakah, pjesamah i množinu inih članakah, kojimi će i ostali ljubitelji hrvatske knjige u kasnije jošte doba ugodno si prikratiti vrieme. K tomu nakitismo naše brojeve i izvornimi drvorezi, kao i inimi slikami po izbor, što je u našoj književnosti posve novi pojav.

Stojeći sami na vlastitih noguh bez ikakva naslona, bez stvarne podpore, kakove imadijaše „Neven“ u Matici hrvatskoj, a poslie u severinskom Mecenatu, što ga sve neuzmogne osloboditi od propasti; pa kakove podpore imadu i dan danas mnogi listovi — na nadalje bez one očekivane naklonosti i obilatoga učestja naših starijih na glasu spisateljah — da, skoro bez ikakve njihove pomoći, izdavasmo trudom naših mladjih silah točno broj za brojem bez zakašnjenja i jednoga sata, na kompaktno složenom velikom arku.

Oduševljeni za narodni napredak, nećemo ni dalje šteditи truda ni troška, da ovaj u narodu hrvatskom jedini beletristični časopis uzdržimo, te da bude mogao podpuno zadovoljiti slavnomu občinstvu našemu, koje evo pozivljemo na blagonaklonu podporu i perom i predplatom.

Ciena ostaje listu ona ista, što i ljetos, naime:

Na pol godine . . . . . 3 for. — novč.

A na četvrt godine. . . . 1 „ 50 „

Gg. predplatitelji neka izvole svoje novce uz točni naslov poslati na Miju Krešića u dugoj ulici, broj 786. Sabirateljem predplatnikah dajemo svaki šesti iztisak na dar i molimo gg. rodoljube, da gledaju u svojih kruzih razširiti broj podupirateljah narodne knjige.

Opraštamo se napokon ovim pozivom u posliednjem broju ovogodišnjem od slavnoga občinstva, želeći mu sretno mlado ljeto.

U Zagrebu 25. prosinca 1862.

Uredničtvo **„Naše gore lista.“**

PAVLINA.

(Konac.)

Jozo prem dobar djak, ipak si toliko novacah zaslužiti nije mogao, da se sám uzdržaje i hrani, mati ga dakle morade podpomagati te se tako na njega iztroši. Što još ostalo bijaše razstepè njena dugotrajna bolest. Nu to nebi dosta; ona morade kuću prodati i k tomu zadužiti se, pa ipak bolestna ostà. Sin je dobro znao zato i nije novacah više iskao, niti je preko godine kući dolazio, nego se sám uzdržavao podučavanjem, kako je mogao, te tako na Pavlinu sva muka i teret padè.

Vratimo se sad k njoj i popratimo ju u šumu. Ona kad tamo prispje, ogledajuć se na sve strane za granjem, spazi gdje se u sniegu nedaleko nješto sjaje. Odè tamo, turi ruku i gle kako se sva začudi, kad zlatan prsten izvadi. „Alaj Bože“, pomisli dieva, „da mi je znati, tko je taj prsten izgubio? Ako je mladjan momak bio, on neljubi svoju dragu;

Digitized by Google

jer da ljubi, on bi prsten bolje čuvao — a ko je jur oženjen, znak je, da kraj žene još njekoga ljubi, pa nemari ni za ženu ni taj prsten njezin. Baš kô da je za me stvoren, kako mi liepo stoji.“ Zatim podje dalje granja tražit. Na jednoč začuje iza ledjah korake, okrene se i spazi pred sobom lovca. Ovaj ugledav joj bielo lice i očice crne, trže se malo zatim upità: „djevojko, što tražite u ovoj pustoj šumi po toj zimi? Zar se nebojite vukovah, koji tuda svaki čas obtrkuju? Ja prem oružan, ipak se od straha tresem, kad pomislim, da bi na njihovu hrpu naići mogao, vi pako golih rukuh bez straha i bojazni tuda hodate — čudim se.“

„Da me nužda netjera, nebi sigurno amo došla. I sama bi volila u toploj sobi sjediti, nego ovdje zebsti; nu kad mi nije moguće — mora i tako biti.

„Nužda vas dakle tjera?“ nastavi začndjen lovac.

„Jest, odvrati dieva“, neimam drvah, pa da se malo ogrijem, ovdje ih tražiti moram.“

„Zar neima tamo pred šumom dosta hvatovah, da si odovud uzmete?“

„Nigda u životu tudje, što bi pod nokat stalo, uzela nisam, niti ću.“

„Netrebate uzimati, već samo zamoliti.“

„Ovdje sviet nesluša molbe sirotah.“

„Uzmite si odovud samo koliko vam treba, a ja ću se već pobrinuti, da vas nitko nedira.

Pavlina se zahvali i htjedè da podje. „Čekajte“, reče lovac, kažite mi jošte samo odkud vam taj prsten.“

„Malo prije sam ga u sniegu našla“, odvrati ona pruživ mu ga.

„Ja vam ga poklanjam, nek vam bude na uspomenu.“ Ona se obazrè za njim, on za njom i razstadoše se.

„S takovim čovjekom još govorila nisam, to je sigurno jedan od onih, od kojih mi majka reče, da svakom čast i poštenje daju. Medjutim“, obazre se još jednoč i kad vidi da ga je jur nestalo, duboko uzdahne, „momče ti mi osobito srce dirnù. Čini mi se, da što sad ćutim, nigda ćutila nisam. Sladkom nadom srce si mi napunio — nu da li će ta nada izpunjena biti, to neznam — težko. O sto put bi volila, da si mi mjesto tog prstena srce svoje dao, on bo će me samo sjećati na te, a ja ću gorke suze liti, misleć, možda ti jur drugu ljubiš.“ Tako se razgovaraše dieva, noseć drva kući. Kad jih metnù na sušilo, unidje u sobu.

„Ama Pavlina“, progovori mati, „i do sad si ti drva na sušilo mećala, al te liepe još nije bilo kao sad.“

„Da majko, al do sad nisam ciepanice sušila, a sad sušim.“

„Kazala sam ti, da ciepanice nediraš, jer da te tko spazi, ne samo da u šumu ići više smiela nebi, već bi i zatvorena bila. „Gospodara sam tamo susriela, on mi je dopustio.“

„Pazi što radiš, jer bi lahko kriva mogla biti.“

„Neboj se ništa, ukrasti neću.“ Zatim okriepiv se malo večerom, spreme se na počinak.

Sutra dan bijaše njeki svetac. Pavlina, pokle bi sve pospremila i meso, što joj je njeka dobra žena doniela, pristavila, sjede kraj topłe peći, da se bar tu Bogu moli, kad već u crkvu ići nemože. Poslie ručka uzè Kačića čitati. Nečudi se tomu liepa čitateljice, jer Pavlina prem sirota bijaše, ipak ugladjena, izobražena i domoljubna, a to sve po materi. Na polju je sunce sjalo i snieg se na krovu otapljao. Majka je od bola izmučena spavala. „Sve je zaman, moj mili Kačiću — ja bi te rado čitala kao i do sad, al nemogu, nemogu, kad na njega uviek misliti moram. Mlad junače, neznam, da l' ti mene ljubiš, nu ja tebe ljubim neizmierno. Ako si vidio cvietak poljski, kako vene kad tihe kišice ili rose neima, tako ću i ja venuti, ako bez tvoje ljubavi dugo ostanem. O da mladjan znadeš, što mi srce ćuti, kad pomislim na tebe i što duša sluti, kad o tebi snivam, ti me sigurno prezirao nebi. Majko! majko! evo nove boli, kojoj srce odoliti nemože. Sirota sám težko će me ljubiti, al ja njega moram. Oj crne misli, vi ćete me mladu umoriti, jer ljubiti a neljubljena biti, od te muke, od te boli srce mi se čupa. Ah sudbo, zašto me na njega nanesè — zašto raj vidjeti, a u njem nestanovati? Zar nisam dosta jada i tereta imala, već mi još i taj nametnù? Majko ti me preživjeti možeš, ako ga skoro nevidim. „Tako šaptaše dieva, nasloniv liepu glavu o bielu ruku. Na jednoč pokucà njetko na vratih i u sobu stupi mladi lovac. Pavlina, kad ga spazi, sva se sbuni. Sad da mu je bilo moguće pogledati u te snieżne grudi njezine, vidio bi, kako joj srce od radosti igra, kako želi, da mu se oko vrata hiti i svoju ljubav izpoviedi. Nu to ćuvstvo nadvlada ona ozbiljnostju i reče:

„Drago mi je, da vas u svom ubogom stanu vidjeti mogu.“

„Oprostite, što sam tako slobodan bio.“

„Sjedite samo pa mi kažite, kako ste za kuću propitali?“

„Vaš susjed reče mi, da tu stanujete — al molim vas, tko to leži u postelji?“

„To mi je majka, koja već od svih Svetih boluje.“

„To je dakle ta tuga i nužda, o kojoj ste mi juče spomenuli?“

„Jest, i još nješto htjede crno oko dieve reći, al ju momak pobuni, pruživ joj više forintah.“

„Nisam dostojna toga dara, pustite, ja ću se već i ovako baviti.“

„Skrajnom nuždom dakle volite se boriti, nego da od mene to malo primite?“

„Odveć ste prama meni darežljiv, neznam kako bi vam zahvalila.“

„Uzmite samo, trebat će vam.“ Kako joj novce predadè, taki; baciv pogled u Kačića, odè. Pavlina sva zapanjena, gledaše za ljubljenim momkom, koj ju tako brže bolje ostavi. Malo zatim mati se probudì. Nu ona još jednako stojeć na pol sobe zamišljena, držaše novce u ruci.

„Tko ti je to dao“, upità bolestnica slabim glasom.

„Onaj isti, koj mi je juče dopustio cjepanice iz šume nositi“, odvrati kći.

„A neznaš tko je?“

„Juče sam ga prvi put vidjela.“

„Što me nisi probudila, možda bi ga ja poznala.“

„Htjela sam, al on taki odè.“

„Jesi l' mu bar zahvalila.“

„On nikakve hvale neprima, jer to kao iz njekakve dužnosti čini.“

„Eto vidiš, da nas Bog zaboravio nije. Sad ti je već lakše, imaš novacah, imaš drvah, nemoraš se kô do sad patiti.“

„Lakše mi je“, uzdahnè Pavlina, al suze joj poletiše, a rieč u grlu zapè.

Digitized by Google

„Zašto mi dušo sad opet plačeš. zašt' u tuzi provodis život mlad?“

„Majko ti veliš, da novacah imam, a neznaš da je sluga juče po dug dolazio?“

„No pa što je tudje dobro, znaš da se vratiti mora.“

„Al ja neimam toliko, da mu sve izplatim.“

„Izplati koliko možeš, a za ostalo neka te pričeka.“

„Jest, da on hoće, a znaš dobro, da gospoda nečekaju.“

„Neboj se, ja dobro poznam čovjeka, od koga sam novce uzajmila; al mi se ćini, da to nije pravi uzrok tuge tvoje. Drugo nješto tvoje srce peče. Netaji hrano moja, jer ćeš se poslie možebit kajati.“

„Da majko! ni do sad od tebe ništa krila nisam, pa neću ni od sad, kazat ću ti evo srca jade: momka, što mi sad novce dadè, od kako sam ga prvi put vidjela, od onda ga ljubim, nu toga mu još odkrila nisam. Sad kad ga opet ugledah, pomislih, da će mi on prije svoju ljubav odkriti, al gle on ode bez da me utješi jadnu.“

„Kani se zlato, kani te ljubavi, on je sigurno bogat, pa će te težko uzeti moći.“

„Reci zori da neruji i tom suncu, da nesvieti, al nereci meni, da neljubim njega. Iz svih silah nastojala sam, da to ćuvštvo ugušim, znala bo sam taki, da njegova biti neću, nu sve zaman, čim sam više nastojala zaboravit ga, tim sam više na njega misliti morala.“

„Radi kako znaš, samo mi nemoj plakati, jer tad i mene srce boli.“

„Da — da pravo mi veliš majko! nek me još trista mukah i jadah okupe, ja ću ih sve strpljivo podnašati, dati će Bog, te će i meni dan radosti svanuti.“ — Poslie toga razgovora nigda više kći pred majkom neproplakà, al joj ipak tuga s blieda lica odsievaše.

II.

„Ja ju ljubim“. čujte doli i gore,
Pa raznes'te gromom na sve strane:
Kaž'te orlom, nek s hridi neznane
U nebeske razkliču prostore!

St. Vraz.

Tamna noć prekrili bieli sviet, kad se udovica Anka s životom oprosti. „S Bogom srce — pozdravi Jozu — na grobu“, to izusti i dušicu pusti. Pavlina klečaše kraj postelje i Bogu se moljaše. Neplače, jer su joj suze već davno sahnule. no samo pomoć božju zaziva. Sutra dan ovrši sve potrebito i pokopà milu majku u zemljicu hladnu. — Mrak se hvata na nebu, bliedi mjesec svieti, a zviezdice trepte, nastaje prva noć proljetna. Iz daleka čuje se skok konja. Sve bliže i bliže, napokon stadè pred kućom. S konja skače mlad momak, pa upravo u kuću ide. Nu gle čuda u sobi je neima, razgleda svuda, al sve zalud, nje neima te neima. Snuždeu ide k susjedu, da ga upita, gdje je djevojka, al mu ni on ništa kazati nezna. U zdvojenju odluči čekati. „Vrieme je da idem, a nje još nigda. Blago i bogatstvo, suho zlato i biser sjajni prezrieo sam rad nje, pa gle nje neima, nju nemogu naći. Tko da me nauči, što da radim sada? Svojih neimam, a tudjina se za me nebrine. Hoću li opet k prijašnjoj, da ju rad njenoga zlata ljubim, ili ću se doma vratiti, da tamo kraj svega dobra u suzah život mlad sprovadjam? — Da, idem kući, da naredim sve, što treba, pa tad za njom preko biela svieta — ja ju naći moram, pa bilo gdjegod mu drago.“ Tako govori sám sobom, te se hita konju na ramena. „Hajde Doro pokraj šume i hvatovah, gdje vidje prvi put, možda je ondje.“ Leti Dorat kao na krilih svud razgleda njegov goso, al Pavlini ni traga ni glasa. Ucviljenim srcem, duboko zamišljen, jaši momak polako dalje. Netom začuje jecanje. Stane — sluša, sve se bolje čuje.

Obazre se i vidi, da je kraj groblja. Skine šešir, te se prekrsti. Sad opet čuje šuškanje nedaleko za sitnim jargovanom. Dorat zakliši uši da sluša, a noge namjesti da bježi. Momak nezna šta bi činio, da ide pa da vidi, il se natrag vrati? Za čas skoči s konja, sveza ga u sjenu, da se neplaši, on pako odvaži se i podje u groblje. „Mnogo i mnogo“. pomisli u sebi, „čuo sam o tom pripoviedati, nu ja još nigda ništa vidio nisam. Njeki vele, da mrtvi ustaju i sjedeć na grobovih divane se, drugi opet, da se vještice na pol groblja češljaju i umivaju, treći, da na svakom grobu svieća gori. Ja to sve ništ' nevjerujem, dok se neosvjedočim. Koža mi se ježi, al ništ' zato, sad ću bar viditi, što je i kako je.“ Stane pa opet sluša. Najednoč smotri na skoro napravljenom grobu sjedeću i plačuću djevojku. Dodje bliže i spozna Pavlinu.

„Dakle vam je umrla majka, dok tu plačete?“ prozbori momak pred njom stojeć.

„Ona uplašena s nenadana posjeta skinè kecelju s očiuh promotri dobro, tko pred njom stoji i odvrati: „tu leži pod zemljicom.“

„Ni vaše biele ruke nisu ju mogle od gladne smrti osloboditi?“

„Bog je tako htjeo, a njemu se čovjek protiviti nemože.“

„Istina — nu recite mi, što vas natjera tako kasno amo?“

„Sutra ću u bieli sviet, s toga dodjoh majkin grob posjetiti, pa mi je njekako odveć težko s njim se oprostiti.“

„Zar vas u svietu bolja sreća čeka, nego ovdje u milom zavičaju?“

„Žalibože tako je — susjedi me netrpe, a ovdje u selu službe si naći nemogu, moram dakle u sviet.“

„Da me slučaj nenanesè, nebi vas više ni vidio. Tražio sam vas kod kuće i susjedah, pa sam već pomislio, da vas ni naći neću.“

„Da vi mene našli niste, a ja bi vas sigurno.“

„Zar me tako nuždno trebate?“

„Prsten, kog ste mi njegda poklonili, moram vam vratiti.“

„Vaijda vam nije mila moja uspomena.“

„Vaša uspomena bit će mi i bez prstena mila, al će mi ona i mladi život pokrasti.“ .

„Neznam, što hoćete tim da kažete.“

„Ljubav mi ljubavju nevratjate“, šaptnu dieva i pogledà suznim okom liepa momka.

„To je dakle, što ti srce tišti i zašto u bieli sviet poći htjedè? — O čisti ljeru! koji malo što s mene nepovenù, od sad ću te njegovati i čuvati više no vlastiti život, a ti ćeš me zato kititi i resiti sve do groba.“ Klikne ovaj i pruži joj ruku; zatim klekoše na grob, pomoliše se i odoše iz groblja. Na putu upita momak djevojku za ime. Pavlina odgovori mu ova. Vas začudjen nastavi on, „a imaš li zlato još koga u rodu.“ — „Imam samo jednoga brata Jozu, koj u školu ide.“

„Ah Pavlina srce moje! gle tko bi igda mislio, da će

Digitized by Google

se naše sladke slutnje izpuniti? sjećaš li se još, kako smo se njegda igrali.“

„Je l' moguće, ljubljeni Gjurice, da si ti to?“

„Jest, ja sam odvrati ovaj“, promjenio sam se s vana, al s nutra sam onaj isti, koj sam prije šestnaest god. bio.“

„Oprosti, što u nevolji zaboravih na te. Al reci mi, tako ti duše, zašto mi svoju ljubav taki odkrio nisi? Valja da si htjeo, da koju toplu suzu prolijem prije, ,nego me s njom usrećiš?“

„Negovori tako mila — volio bi uviek tugovati, nego da ijedna samo suza na tvojih svilenih trepavicah zasja i bielo ti lice srosi, već poslušaj uzrok svega. Onda kad te u šumi spazih, išao da prsten, koj sam slučajno izgubio i koj si ti našla, nesudjenoj dadem. Netresi se dušo, ja ju ljubio nisam, već sam, tako rekav, na to prisiljen bio. Skoro će evo trebat polja orati, sijati i vinograde odgrtati, pa kako ću i kod kuće i na polju moći biti? Sluge rade, dok sam uz njih, a kako mene neima, onda ljenčuju, koliko jim volja. Neimajuć dakle nigdje nikoga svoga, tko bi mi pomogao brigu nad kućom i imanjem nositi, bijah prisiljen onu djevojku uzeti tim prije, jer je bogata. Medjutim spazih tebe raju života, prstenovah te bez da si znala, i odlučih, čim se one oprostim, tebi ljubav odkriti. To taki učiniti mogao nisam, jer sam dvojio, da l' ću je se oprostiti moći. Dvojiš li još mila o ljubavi mojoj?“

„Ni prije o tom dvojila nisam, al sam uzrok htjela znati tvoga mučanja.“ — Zatim pripoviedajuć jedno drugom, što jim se je pripetilo, od kako se razstadoše, prispješe u dvore Gjurine. — Sutra dan taki bijahu kola poslana po Jozu. Ovaj, pokle bi iz pisma, koje mu sluga donesè, doznao, sve što je i kako je, javi se ravnatelju. sjede na kola i dodje.

Pavlina i Gjuro baš su se poslie ručka za stolom nješto razgovarali, kad u sobu stupi momak, srednjega stasa, malenih brčićah, vedra i visoka čela, ozbiljna, nješto zabrinuta, te s toga liepa lica.

„Evo moga Joze!“ klikne Pavlina i poleti bratu u naručaj.

„Da si mi zdravo sestrice!“ reče on, poljubiv joj bielo lice. „A kako ti mili pobro?“ upita na to, pruživ Gjuri desnicu.

„Zdrav sam pa i sretan“, odvrati ovaj, stisnuv mu ruku. „Blago tebi, kad ti se sladke nade tako izpunjuju.“

„Netrebam Jozo blaga, jer ga i onako dosta imam, no trebam utjehe u tuzi i nevolji,“

„Što trebaš valjda si i našao?“ „Sve u Pavlini tvojoj ljubljenoj sestrici,“

„Samo jedan od toga radostniji glas imao sam u životu.“ „Dakle se veseliš vrhu sreće moje?“

„Od srca Gjuro vjerujem. — Nu sad recite mi što radi majka moja?“ — Grobna tišina za čas zavladà, zatim Pavlina odgovori: „majka. kako sam ti pisala, razbolila se je još na sve Svete, pa nigda poslie ni ozdravila nije; sve što sam imala, potrošila sam na ljekarije, nu to joj sve nepomožè, ona umre prije dvie nedjelje danah.“

„Da, tako je na tom svietu“, uzdahnè Jozo, „sve prolazi i sve se mjenja, ništa stalnoga neima. Poslie sreće nesreća, poslie mladosti starost, a poslie radosti tuga. Da, tuga, taj crv, što no žitja klicu podgrizuje; mlado srce truje, s koga bielo lice vene, a rumeno bliedi, s koga se svietlost crna oka gorke suze roneć, gasi, taj eto crv ragrizè sada i srce moje. O radosti ružice rumena, istom, što mi se u toplih grudih nastani, već te eto nestà — nestà za dugo vrieme. Umrla si ljubljena majko, a ja ti ni zadnji cielov dao nisam; oprosti mi, oprosti; jer to mi skoro nemoguće bijaše. Uviek ću se moliti za spasenje tvoje, ti bo si mi mnogo dobra učinila. Bog ti dao duši lahko!“ zavapì tužan mladić, a krupna mu se suza nuz liepo lice odvalja.

„Utješi se“, reče sestrica, „ja sam radila što sam mogla, da ju od smrti oslobodim, nu Bog htjedè drugčije, nek bude dakle sveta volja njegova.“

„Da, Bog je htjeo, da mi budemo sirote.“

„Netuži Jozo“, primjeti Gjuro, „u meni ima svega dosta, ako bude božjeg blagoslova, bit će nam svim dobro.“

„Dao Bog brate.“ — Poslie duge stanke nješto utješen nastavi opet Jozo „kako ide tvoje gospodarstvo?“

„Od njekog vremena počelo je natrag, a to zato, jer nisam svagdje mogao biti.“

„Zar ti sestrica nije htjela pomoći?“

„Jozo! Jozo! istom, što smo se malo utješili, već nam novu tugu u srcu pobudjuješ.“

„Da zbilja Gjuro! — Pavlina će „sinoć, čim si mi spomenuo, da si sám u kući, taki sam si pomislila, da ti je dobri otac umro, al te zaboravih pitati, gdje je Marica? Valjda se nisi pazio s njom dobro“, dodà Jozo.

„Pazio sam se, al ona je bila bolestna, pa je sama pomoći trebala.

„Pa vaijda je već ozdravila, te će sad biti bolje?“

„Mjesec danah je skoro, kako leži pod zemljicom crnom.“ „Sirota Marica“, uzdahne Pavlina, „ja ću ju više put požaliti.“

Kao bura, koja se časom digne, po vrtu bujno cvietje poniše, zelen plod s voćakah otrese, mlado bilje izkoreni; tako da nenadana viest o smrti Marijinoj sve sladke nade i mila ufanja silne ljubavi Jozine uništi. Kao da nevjeruje, što je čuo. upita: „Gjuro brate! šališ li se il istinu govoriš?“ „Kamo sreće, da se šalim, al me je ta šala krupnih suzah stala.“

„S Bogom ostajte, sretno vam bilo! ja ovdje više ostati nemogu“, reče Jozo, te uzam škrljak, podje na polje.

„Ah što ti je jedini brate! da mene jur ostavljaš?“ zavapì Pavlina zaplakana stojeć pred njim.

„Zašto me sustavljaš, kad za me ovdje sreće neima.“ „Kaži bar, zašto nas tako tužne ostavljaš?“

„Dobro dakle, čujte! Još kad sam s tobom nižju gymnaziju učio, ti se dobro sjećaš Gjuro, običavao sam svake godine pri polazku tvojoj se kući svratiti, pa onda s tobom u O. poći. Tako i poslie kad si ti škole ostavio, ja sam se svraćao, pa i lani. Ti si bio njekud na polje otišao, a Marica je sama kod kuće ostala. Ja dodjoh, ona me primi i ponudi čim je smogla. Iza duga razgovora, rekoh joj, da odlaziti moram. Videć me posve tužna, poče me tješiti, veleć: „brzo će godina proći, pa ćeš opet majku, sestricu i kog već želiš vidjeti.“ „Zaman me tješiš“, odgovorih joj, „ti me utješiti nećeš, jer ja ću majku i sestricu po svoj prilici onako naći, kako sam jih i ostavio, al dievu, koju ljubim, možbit za drugim dragim.“

„Neboj se, ako te ona vierno ljubi, ostavit te neće.“ „Al to mi ona još nigda odkrila nije.“

Digitized by Google

„Valjda joj ti svoju ljubav očitovao nisi.“ „Težko mi se je na to Marice odlučiti, jer je bogata, pa će me težko ljubiti htjeti.“

„Zar ti neznaš za onu našu: nije blago ni srebro ni zlato, već je blago što je srcu drago.“

„Znam, al ipak . . . .“ „Da si ti njoj samo odkrio što ćutiš, ti bi sad utješen možbit u O. išao.“

„Marice, ljubljena djevojko! nemoj me prezrieti, ti si za kojom mi srce čezne“, rekoh ja najposlie.

„Stidno oborì Gjuro tvoja sestrica glavu, te prošaptà: „i ja tebe ljubim Jozo, pa evo ti čvrstu vjeru dajem, da te ostaviti neću. Do godine, dok se vratiš, sva ću potrebita pripraviti, pa ću onda biti tvoja pred Bogom i svietom.“ Zatim se razstadoh s njom — razstadoh, jao meni tužnom! na uviek. Sad mi znadete mili Gjuro i sestrice, težke srca jade, sad vidite, da za me više tudi sreće neima, pustite me dakle, da idem branit domovinu. Vitežki ban poziva junake u boj proti dušmanu, idem da uz njega vojujem, svomu bo rodu posvetiti krvcu svoju. „S Bogom, budite sretniji od mene!“

Poslie dva mjeseca stiže sestrici viest, da joj je brat pod kamenitim Petrovaradinom kao junak pao. Ljuto se to kosnù srca Pavlinina, al tu ranu zacieli vierna ljubav Gjurina.

St. Osiečanin.

NA DUNAVU.

Crne oči vedra noći
I Dunave hladni!
Da mi vas je gledat moći
Kad nastanu jadni
Na daleku dani.

Srce bi mi zaigralo
Od radosti tada,
Krupnih suzah bi nestalo
Sa lica mi mlada,
Koje lijem tužan.

A tako će sunce sjedat
Zagorice krasne,
A ja zalud ću izgledat
Tvoje oči jasne
U tudjini tamo.

Oj Dunave kralju voda'!
Pozdravi mi milu
Kad večerom tud uzhoda
Misleć noćcu cilu
„Gdje je dragi sada?“ —

St.

POZIV

na gospodu naše spisatelje!

Podpisano uredničtvo u svojem nastojanju, da mu bude ovaj časopis **„Naše gore list“** sve to vriednijim i zanimivijim, a s druge strane da mu neuzfali izvornih najboljih novelah, uzima si čast s ovim pozvati gospodu spisatelje na natječaj i raspisuje nagradu od

5 dukatah u zlatu
1 iztisak **Naše gore lista** od god. 1861 } u sjajnom vezu sa zlatorezom
1 „ „ „ „ „ „ 1862 }

za onu pripovjedku, koja će se glede sastavka i izgladjena jezika najvriednijom pronaći.

Za drugu najbolju novelu:

3 dukata u zlatu
1 iztisak **Naše gore lista** od god. 1861 } sjajno vezan.
1 „ „ „ „ „ „ 1862 }

Za treću najbolju novelu:

2 dukata u zlatu
1 iztisak **Naše gore lista** od god. 1861 } sjajno vezan
1 „ „ „ „ „ „ 1662 }

Pogodba za natjecatelje jest sliedeća:

1. Pripovjedka ima da bude izvorna i nigdje jošte netiskana, a crpljena iz života hrvatskoga naroda.
2. Da nebude u smislu političkom ili vjerozakonskom razdražljiva.
3. Da bude imala najmanje 3 tiskana tabaka, kô što su tiskane novele u **„Naše gore listu“** tečajem ovih dvijuh godinah, naime „garmondom.“
4. Imade biti svako djelo sa kojom poslovicom **„Mottom“** ili brojem naznačeno, a ime pisca u posebnom zapečaćenom Couvertu.
6. Imadu natjecatelji svoje djelo najdulje do konca svibnja 1863. poslati na uredničtvo ovoga lista, a zapečaćeni listovi ostaju do izrečene nagrade nedotaknuti.

Sud o valjanosti djela izreći će nepristrano vlastnik lista u družtvu još dvajuh u književnosti poznatih vještih licah i to mjesec danah kašnije nego-li je rok za predaju razpisan.

Ako li bi koj od gospode želio što bližjega o tom predmetu saznati, to se neka obrati pismeno na

uredničtvo „Naše gore lista.“

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. prosinca.

K. Za njekoliko danah izteći će opet jedan prosinac i s njim jedna godina kroz pjeskaricu uru, koja će se siečnjom okrenuti, da na novo teće i izteće, ko što je izteklo Bog zna koliko tisućah godinah. Stara je godina na koncu i svi se računi dovršuju, a novo djelovanje započeti će doskora.

Stariji smo za godinu danah na životu, a i na izkustvu. Koliko se je prijateljah iznevjerilo svojim drugovom ili svetoj stvari narodnoj i kolikim je pala krinka s lica; koliko je uvriedah i svadnjah se izleglo; koliko je koristna za narod stvoreno; koliko je nadah tečajem ove godine izpunjeno, a koliko jih čeka jošte sveudilj na riešenje; hoće li jih mlado ljeto sretno razriešiti?

Preustrojenje naše hrvatske domovine sjaje u godini 1862. kao najsjajnija zviezda našega preporodjenja. Rodovitost ljetine razveseli nam zemlju, a plodovitost književna, budi od povlaštenih pisacah ili nepozvanih jim takmacah i lovor vjence jim otimajućih diletantah, zadovoljava srce naših nepristranih naprednjakah. Družtveni život u Zagrebu, poremećen prošlih pokladah, oporavi se na koncu godine i probudi nam nadu ljepšega razvitka. Nije nam doduše bila godina u svem, kako se je željilo, nu korak za korakom ipak se vidi napredak.

Željeznica nas skopči sa naobraženom Europom i trgovina se hrvatska ima podići novim čvršćim uzletom; nove se misli razvijahu o vjeresioni, o razsvietljenju plinom, o izložbi; nove simpatije sa braćom srodnom razlegoše se sabiranjem novčane podpore. Vidi se, da stojimo na vratih novoga života; hoćemo li u budućoj godini doživiti uzkrsnuće sveučilišta, akademije?

Neka nas nadari višja moć nebeska timi darovi, pa će nam svanuti nova zora sretnije budućnosti, koja će svoje blagotvorne zrake baciti u najdalje strane širokoga polja našega, pa će se razpršiti tamni oblaci, što još kriju sunce našega roda. Godina 1862. je u ljetopisu naše države velevažna; kakva će biti buduća? — to nam krije uz sve čovječje kombinacije neprozračna koprena, koju nam nevidljiva ruka neće da odkrije.

— *M.* (O Božiću). Oj šumice mila, gdje je tvoje listje zeleno? — Eno ga, gdje po tlu leži žuto, smrznuto i blatno. Joj, kako si mi žalostna; sve me studen trese, koja je shrvala i tebe. Sva mečta i poetična milina pretvori se u ledenu prozaićnost. Kuda si se Vilo sakrila, kad je gora crna, kao crna zemlja? Da nam ljudem neima u svetoj vjeri našoj božićnih blagdanah, kojim se veseli sliepac prosjak, kao i visoki gospodin i da neima — zakurenih sobah, to bi se i nam činila tužna ta zemlja, nalik širokomu grobu, premda ljetos bez bieloga plašta sniežnoga, nu pokritomu okorielim mrazom. S te vanjske neprijazne i mrzle naravi bježi svatko u svoja 4 zida i trsi se, da si ukrasi, kako koj može turobne dane ljutoga severa. Svi narodi kršćanske vjere slave ove svete dane njekom tradicionalnom pobožnostju i običaji, a naš narod pako na osobiti način, kako nam to narodni spisatelj naš M. St. u svojih običajih slavonskih liepo opisuje. Po gradovih izčeznu većim dielom izvorni božićni „Adet“, pa se je u novije vrieme udomila navada englezka, koju je Njemština takodjer primila i u nas upeljala. Božićnjaci i božićnice preobratiše se u božićne kite, nakićene raznimi darovi za mlado i staro. Sveti Nikola osiromaši, da više i nedieli djeci pozlačenih jabukah i orahah, nego ima sve donieti novorodjeno diete Isus, kralj nebeski. Osam danah prije i na sám badnjak vrvi pučanstvo živahnije po ulicah grada, kupuje i nosi zamotke sa prikazi, slašticami, smrekvinimi kitami, zlatom i srebrom, voštenimi sviečicami, purani i Bog zna čim sve ne obterećeno.

(Zanimivo bi bilo znati štatistiku svega potroška i koliko u to vrieme puranah izgubi glave; jer od 1493 kućah u Zagrebu ima u svakoj po više takovih ptičjih žrtvah, za kojimi, svim iz naše zemlje premještenim kultivatorom srce u daljini tuguje).

Svatko se pripravlja na svetkovanje i sav posao po uredih i ulicah počiva, a dućani su svi hermetično zaključani ko po sried Londona na dan Sabatha. Zvonovi zovu pobožan sviet u hram božji, kamo se na te svete dane i najgriešnija duša utiće, da se pomoli spasitelju svomu.

— *E.* U pivari gradskoj davaju se najživahnije muzikalne soirée. Takova bijaše i prošle nedjelje pod ravnateljstvom orkestra našega mladoga umjetnika G. E. Prostorije napuniše se, da se plesači jedva mogahu gibati. Glasba upravo sviraše „Kolo“ — al eto stupi njeki „Gast“ pred glavu muzike i očitujuć svoj gnjev, što se pleše taj ples — u buci nečuše se, kakovim ga imenom krsti — pita, zašto da se nesvira „Walzer?“ Jad pograbi gospodina toga, kad se neuze obzir na njegovu želju, pa on mahne rukom i — tresk — lupi debelom čašom od pive, mjesto o namienjenu glavu, o stienu, da se staklo razprši u atome. Ruke sviračah klonuše, gusle i gudala umukoše, a debeli Baso prisloni se o klupu; gosti mahom ustanu, a plesaći prestanu. Što bje to? — pita drug druga dignuv glavu, a pustiv smotku. Vrlo malo postajalo vrieme — al se tmasti crni oblaci razpuknu nad glavom neprijatelja hrvatskoga kola, sa svom žestinom gromovite sile staroga „Bukovca.“ Nesretne mu majke — da ga znanci nespasiše naokolo kroz mala vrata, gdje ga slučajno došavša straža primi u svoje krilo, a juriš se okrene opet u veselo kolo. Nije vino voda . . . .

— Prvi družtveni koncert glasbenoga zavoda izveden je 17. o. m. u Dvorani. Svih 7 brojevah izpalo je veoma složno, a u obće zadobi dopadnost „solo“ na glasoviru, igran po g. J. Kafki „Vienac“ mečta za gusle od A. Švarca i napjev za sopran iz „Stradele“, pjevan po gospodični Malingerovoj. Poslie koncerta napravi se čitavi bal; nu nebi želili opetovanje takovih nerednih plesovah, pa osobito poslie koncertah bez ikakvih ulaznicah.

— Iza dugotrajne bolesti umro je g. Blagovid Halady, slagar „Naše gore lista“ u 25. godini. Kod sprovoda sakupiše se slagari i ostalo osoblje iz svih trijuh tiskarnah u dugačkom redu i učiniše pokojnomu si drugu posliednju čast. Lahka mu zemljica.

— Polag XIX. izkaza sabrano je po odboru gospojah i gospodičnah u Zagrebu za stradajuću kršćansku braću u Hercegovini i Crnojgori svega skupa 6815 for. 41 novč. u gotovu novcu.

— Srbsko kazališno družtvo je 2. pros. sa „Mejrimom“ dovršilo svoja predstavljanja u Pančevu i stiglo je 3. u Zemun, gdje će se njeko vrieme baviti, davajući naizmience u Zemunu i Beogradu predstavljanja. Pančevci su u obće sa napredkom, koga su kod družtva uvidili, zadovoljni — nu čude se tamošnji domoljubi, čemu da se ima pripisati, što je dohodak takov bio, da su se jedva nuždni troškovi podmiriti mogli.

Književnost.

„Slavonac.“ Davno jur oglašeni list Slavonac izlazit će od mladoga ljeta 1863. u Požegi pod uredničtvom Miroslava Kraljevića, 4 krat na mjesec, bez svake politike, baveć se jedino sa poučno-zabavnimi članci. Ciena je listu na pol godine poštom 2 for. 30 novč.

* Dragoljub, kolendar za 1863. uredio ga G. Deželić, tiskan nakladom Drag. Albrechta prodaje se po 70 novčićah.

* „Narodne novine“ javljaju u svom pozivu na predplatu, da će iza crnih oblakah, koji joj nedadoše svanuti, opet „Danica“ pomoliti lice, da uz mladi mjesec kao nastavak prijašnjih godinah (Danice ilirske) bude zviezda sporazumljenja, sloge, ljubavi i bratske uzajemnosti itd.

* „Pozor“ će od mladoga ljeta izlaziti svaki put na čitavom arku, te će i nadalje ići svojim slobodoumnim hrvatskim pravcem, poduprt najvještijimi hrvatskimi publicisti, koji su svemu narodu dovoljno poznati.

* Iz episkopske tiskare u N. Sadu izišlo je djelo „Birčanin Ilija obar knez izpod Medjednika iz Srbstva J. Novića O.“ na velikoj osmini 249 stranah, knjiga se prodaje po 1 for.

* Srbski narodni kolendar, uredjen od A. Sandića, ukrašen sa 14 drvorezah; tiskan je u Beču o trošku Alberta Venedikta.

* Šostar kolendar, mali koledar za puk, nakladom Fr. Župana u Zagrebu.

* Varaždinski koledar, tiskom i troškom Placerovim u Varaždinu.

* Matica dalmatinska oglašuje „Narodni koledar

Digitized by Google

za 1863. koga je uredio J. Sundečić na podpunu službu svakomu svešteniku jedne i druge crkve, svakomu javnomu činovniku, trgovcu i obrtniku, pučaninu i svakomu domorodcu.

* „Zora“ učiteljski godišnjak za godinu 1863. u slavu sv. slavjanskih apoštolah Ćirila i Metoda tiskan u Osieku uredničtvom A. V. Truhelke, čisti iznos posvetjen jest učiteljskim sinovom, koji se učiteljskomu zvanju posvetiše. Ciena mu je 1 for. 20 novčićah.

Kazalište.

T. Repertoir ovozimske seasone hrvatskoga kazališta je do sada sastajao iz samih jur poznatih komadah, nu dne 13. o. m. doživismo novi izvorni komad „Ljuba Milanova“ od Ilića, drama u 4 čina. Od kojega je Ilića taj komad? — nemožemo služiti, al to možemo reći, ako i nije taj komad posve fiaskom urodio — da je dosta nesretno izpao. Dramatična vriednost toga djela jest tako slabašna, da se svak živ čudi, kako je moglo ravnateljstvo tako zlo izradjeni komad pred lice občinstva dovesti. Predmet igre, iz najslavnije dobe srbske povjesti, bi vještinom dramatičnoga pera mogao uzhititi gledaoce, nu ovo je čudnovatom neprikladnostju sastavljeni skup od svojih 20 „Tableaux-ah“ a ne od 4 akta. Uzalud bijaše sjajna garderoba, uzalad napor predstavljačah i nakićeni prizori, nitko neganu ruke da zapleska; jedan jedini prizor može se ponositi, da je izmamio vještom igrom gospodične Adelsheimove bliedu sjenu aplausa. A čemu se ima zahvaliti komad, da nije posve utonuo, da nije solenissime izzviždan? (kako to g. dopisnik u Glanoši piše) — svomu tobož historičkomu sadržaju; jer bi mogli gdjekoji dobri prijatelji graknuti, da učiniše to ljudi iz pristranosti, iz strasti i demonstracije. Tako je poslie dugotrajnoga poldrugoga sata izčeznulo to „parče“ valjda i sa repertoira.

14. Prosinca „Dva pištolja“, šaljiva igra; 16. „Djavolovi zapisnici.“ — Što se god sjećamo, zvao se je taj komad „Zapisnici vraga“, zašto su opet u „vraga“ dirali, to neka sám Bog znade, mi neshvaćamo, kako je talijanski diavolo za se propagandu načinio i svrgao domaćega vraga. Ovaj komad, toliko putah jur igran, predstavlja se njekom routinom vrlo dobro.

Iza 4 dana trajućih pripravah, dodje na pozorište 20. novi prevod „Debora“, igrokaz u 4 čina, u kom je gospodična Kamila Ostoićeva, Zagrebkinja, bivši član njemačkoga kazališta kao gost (ili kako oglas veli „gostinja“), prvi put stupila pred naše občinstvo u naslovnoj ulozi. Tečajem njezinoga predstavljanja dignut je svaki Abonnement. Taj večer napuniše se sve prostorije, počam od partera i svih 60 ložah do vrh galerijskoga stropa, glavom do glave, ne samo kao slušaoci komada, nego više kao Jury-a, sami sudci, koji imaju izreći svoj sud o sposobnosti nove igračice. Mnienja su bila i biti će uviek različita, nu ipak se može gospodični O. čestitati, da je učinila ugodan utisak i poglavito u trećem činu si predobila naklonost većine. Kao što najveći dio našega liepoga spola njemačkim jezikom mnogo laglje sbori, uvjereni smo, da i ovoj gospodični bijaše dosta muke pamtiti i gramatično točno izgovarati rieč po rieč neviklih izrazah, al je ipak sretno prebrodila sve težkoće i na koncu bje trikrat izazvana glasnim „Živila.“ Mi se ufamo, da nam je u njezinoj osobi liepa akvizicija, jer je u dramatičkom svietu vidila dosta uzorah, dočim se mnogi posvetiše toj umjetnosti nebivši nigdje dalje u naobraženih krajevih; samo ako se marljivim govorom hrvatskim uvježba u jeziku. I ostali članovi zaslužiše svu pohvalu. U prevodu opazismo njeke izraze, koje u književnosti čudno zvone n. p. šikaj se odtale — neka se šikaju. Istim uspjehom je „Debora“ i u nedelju 21. opetovana.

Dopis.

γ. σ. Iz Beča. Scienim, da će ih se vrlo malo naći, koji nebi znali za naše družtvo „slavenške besjede.“ Cilj mu je naročito taj, da uzpiri i obezbiedi domoljubni duh ovdašnjih Slavenah, ucieplјujuć jim prigodom osobitih sastanakah, plesovah i inih zabavah u srce, da sačinjavaju jednu bratsku svezu, i da prinadleže najvećoj i najsilnijoj gromadi evropejskih narodah.

Uzvišena idea slavenske uzajemnosti nigdje se tako jasno nezrcali, kò što ovdje; veliko bo ćislo raznoplemenih Slavenah slilo se u jedno tielo — i stopilo u jednu dušu, razgrijanu ljubavnim žarom k svemu, što slavenski odisuje.

Sjajni uspjeh besjede — što je bila 13. prosinca o. g. u dvorani „Dianina kupališta“ — potvrdjuje na novo zasvjedočeni već tolikoput orijaški napredak Slavenah u obće, i svakoga slavenskoga ogranka napose.

Sve prostorije bjehu dubkom napunjene. Ures dvorane izćezava pred dragocienim nakitom blieštećih narodnih odjelah. Najugledniji dostojanstvenici i velmože — ne samo slavenski, već i inorodni — nadariše svojom prisutnošću obilno velike napore trudoljubivoga komiteta. — Pogledi sviuh nazočnih počivahu neprestano na junačini Mirku Petroviću, odjevenu na vojničku i motrećem veličanstvenim držanjem uzhićenu svjetinu, a najpače omladinu, štono se jagmeć k njemu natiskuje. Uz sviranje narodne poputnice i uz pratnju Tomana i Dvoračeka obidje slavni vladika cielu dvoranu, zahvaljujuć se prijaznimi i umiljatimi posmjesi gromovitim uzklikom ponosnih rodoljubah. — Od odličnijih učestvovahu: preuzvišeni kancelar Mažuranić, baron Ožegović, knez Čartoriski, Belohlávek-Margan, Havelka, Rezač, Kostelnik; zatim članovi ruskoga poslaničtva, nebrojeni svećenici i umjetnici. Najviše se sakupilo sveučilištnih gradjanah i profesorah.

Većinu visoke gospode dovabi jeka skladoglasnih pjesamah prijašnjih besjedah, utisnuvših svim tadašnjim gostom čarobnu slavensku melodiju u razigrane živce. Zvuci oni umukoše u prostoru neograničena vazduha; al se ipak razljegahu još u svježoj pameti razblaženih slušaocah sve do večeri 13. prosinca — kad ti zaore nove pjesme, zatravljujuće neopisivim svojim suglasjem i najumjetnije pjevače proslavljenoga Beča. Dugotrajno pleskanje povladjivaše svaku pjesmu, te neznam, kojemu komadu prvenstvo da dadem; jer se svi spjevi izlievahu baš iz dna duše, hoteć svakomu u srce prodrieti, da se ondje za uviek udome. — Izmedju sijaset njih napominjem samo njekolicinu: „Gdje je slavska domovina“ (Kukuljević) — „Houslové solo na ruské nápěvý“ (Wieniawski) — „Ruskija narodnija pjesni“ — „Ruže a děvče“ (Dietrich) — „Na přírodu“ — „Pěvcova loučení“ — „Hej Slované“ itd. Vriedno je, da poimence navedem gg. Noseka, Ferchtgotta i Epsteina. kojino oplieniše svako sučuvstvujuće srce riedkom vještinom i naravskom krasotom slobodno provirućega samoglasa.

U plesaonici dočeka vojnička glasba pod čeničtvom vrstnoga Leitermayera visoke goste, te zasvira običajnom nepogriešivošću i proračunanom točnošću najprije „Ouverturu (uvod) slavenskim pjesmam“ — zatim medju inimi „slavonsku quadrillu“ (Vojaček) — „Potpouri“ (Leitermayer) — i spomenutu već poputnicu.

Srdačnom napitnicom nazdraviše nj. veličanstvu i crnogorskomu knezu; zatim ljubavnoj svezi Slavenah i svim narodnim zastupnikom, pripoznavajućim načelo „ravnopravnosti“; a napokon i urednikom političkih časopisah, izgubivši osobnu slobodu, pošto se zauzeli bjehu za slobodu i pravo narodah.

Al' kad prispješe još i brzojavni pozdravi od odaljenih Hrvatah, Čehah i Moravljanah, slaviših ujedno s nami svečanu večer duhom; tad uzplamti ciela dvorana živom vatrom, a oduševljenju nebijaše kraja.

Besjede dakle naše zauzimlju punim pravom prvo mjesto medju svimi glasbenimi zabavami, štono ovdje nikad neuzmanjkaju; jer u toj struci još nije nijedan velegrad Beča pretekao. — Tim se većma možemo dičiti, što besjede imadu i političku važnost — barem u toliko, da poput grčkih amfiktionah jednorodne k jednorodnim nerazdruživo privežu, što bi sačinjavali nenarušivi bedem proti naperenim tajnim strjelicam zloradih živaljah.

Hrvatski koledar

za god. 1863.

za rimokatolike i pravoslavne

od Mije Krešića u Zagrebu 1862.

II. tečaj.

Ovaj koledar može se dobiti po svoj hrvatskoj domovini za 75 novč.

Sadržaj mu je raznolik, a što ga tim praktičnijim čini — to je podpuni:

Imenik visokoga duhovničtva kraljevine Hrvatske i Slavonije kao i svietskoga dostojanstva, kraljevske kancelarije, stola sedmorice, namjestničtva, banskoga stola, županijah, žup. sudb. stolovah, gradskih poglavarstvah, vrhovnoga zapovjedničtva za cielu krajinu, vojenoga zemaljskoga odsjeka za računovodstvo, odvjetnikah u Zagrebu, pravoslovne Akademije, višje gimnazije, realke u Zagrebu, sve gospode zastupnikah i ostalih članovah sabora države hrvatske u Zagrebu god. 1861., upraviteljsta hrv. štedione i gospodarkoga družtva. Nakitjen je i sa 12 Ilustracijah.

Odpravničtvo

„Naše gore lista“

moli svu gospodu, koja do danas nisu namirila svoj dug, budi za list, lanjski Koledar ili Ladu, da to tečajem ovoga mjeseca učiniti blagoizvole.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

zabavno-poučni časopis.

Treći tečaj.

1863.

Odgovorni urednik i izdavatelj

Mijo Krešić.

U Zagrebu

Brzotis Ante Jakića.

1863.

Digitized by Google

Digitized by Google

KAZALO.

1. Pripovjedke izvorne.

Franjka, pripovjedka iz krajiškoga života, od Marije Roskovske . . . . . str. 1
Prosjak postô kraljem, nar. pripovjedka bosanska „ 3
Preko puta, novela od Vlad. Nikolića . . . . „ 35
Prvi April, šaljiva igra u II. čina „ 75
Gjulabije, crta iz života od V. Nikolića . . . „ 106
Ljubav i osveta, od Kalinčaka . . . . . „ 138
Milica Platerova, od L. Mařikove . . . . . „ 220
Prve Ljubavi doba, od A. Lobmayera . . . . „ 234
Julija Crvićeva, od L. Š. . . . . „ 257

II. Pripovjedke prevedene.

Koga je volja ženiti se? s magjarskoga pohrvatio Mirogojski . . . . . „ 20
Jaques Callot, s franceskoga pr. Vlad. Rodoljubić „ 33
Plemeniti trgovac Kahi . . . . . „ 51
Sud o ljubavi, moralna pripovjest za oženjene od Bulvera . . . . . „ 66
Prokleti mačak, priobčuje S. M. Iločanin . . . „ 67
Tri put Bog pomaže, po Mavru Jokaju, preveo Ante Lobmayer . . . . . „ 69
Lažni Tihomir, crtice iz ruskoga života . . . „ 90
Otajstveni konjanici . . . . . „ 121
Pivar, po Jokaju od S. M. Iločanina . . . . . „ 126
Nerazriešena zagonetka, iz francezkoga . . . . „ 178
Protestantički župnik i dvorjanik mu . . . . „ 198
Kraljica Viktoria razsudnicom . . . . . „ 206
Mamica Adriena, iz francezkoga . . . . . „ 211
Zlatovlaska, češka nar. pripovjedka priob. E. Iglić „ 212
Vračarica, pohrv. Vladimir Rodoljubić . . . . „ 218
Kad se može s gospodom govoriti, iz češkoga pr. V. Vrban . . . . . „ 235
Biela koprena, pohrv. P. Ndć. . . . . „ 268

III. Različiti sastavci.

Obzor na godinu 1862. . . . . „ 5
Kritika vrhu prevodah Puškinovih djelah . . . „ 14
Pokladna kuriosa . . . . . str. 21, 37
Mirko Petrović, životopis . . . . . „ 45
Putovanje kazališnoga hrv. družtva, od Stjepana Josipa pl. Masneca . . . . . „ 46
Ozbiljne korizmene misli . . . . . „ 52
Grb hrvatskih kraljevah . . . . . „ 69
Franjo Palacky, životopis . . . . . „ 85
Našoj mladeži, iz češkoga preveo M. D. . . . „ 85
Hrvati . . . . . str. 28
Katehizis za srbsku djecu, ili kako se ima sloga tumačiti. (Pokladni Kuriosum) . . . . . „ 28
Veliki trg u Pragu sa Teynskom crkvom . . . „ 30
Bojnička lipa . . . . . „ 110
Pod koprenom . . . . . „ 117
Nošnja komoranskih Slovakah . . . . . „ 125
Narodne novine i slavončevi knezovi. Prijateljska rieč Slavoncu. Dodatak k broju 17.
Prijatan sudac, † D. Z. . . . . „ 132
Sv. Ćiril i Metod . . . . . „ 146
Književna viest „Hrvatski glavničar“ . . . . „ 150
Dopis iz Karlovca . . . . . „ 158
Staroslavenske starine od Luke Ilića Oriovčanina str. 174, 182
Grad Trakošćan . . . . . „ 190
O pripovjesti, od L. Š. . . . . „ 246
Čovjek i narav . . . . . „ 254
Otočac, od Mate Brletića . . . . . „ 270
Montblank . . . . . „ 278
Materialne misli, od Eugena Kvaternika . . . „ 278
Poziv na predplatu . . . . . „ 273

IV. Pjesničtvo.

Zviezde, od Ugoje Gjorgje Ognjanića . . . . „ 13
Gospodinu Miroslavu Vilharu, od Stj. Ljub. Lopašića „ 9
Narodne bosanske pjesme, od Dbr. Mhć. 84, 20, 37, 46
Smrt hrvatskoga vojna, od Ug. Gj. Ognjanića . „ 34
Vlašići, od Š. . . . . „ 57
Hrvatskoj domovini, od Gj. Deželića . . . . „ 70
Kalih-grad, od Aug. Šenoje . . . . . „ 73
Oproštaj, po Mirza Safi-u, od Aug. Šenoje . . „ 78
Zdravica, od Aug. Šenoje . . . . . „ 81
Trojedini barjak naš, spjevao August Šenoa . . „ 89
Tratori, od Ljuje I. . . . . „ 92
Plač, od J. Z. . . . . „ 95
Postolar i vrag, spjevao Aug. Šenoa . . . . . „ 100
Plovba po zaručnicu, od T. B—ć. . . . . „ 106
Tašta nada, sp. Joso Grzetić . . . . . „ 115
Uztrpljenje, od M. . . . . „ 122
Ljubav liek ljubavi, I. G. Krasanin . . . . . „ 125
Suho drvo, od P. P. . . . . „ 129
Odziv suhu drvu, od I. T. . . . . „ 130
Gudalac, od I. G. Krasanina . . . . . „ 140
Ljubeznoj, od Gj. Klarića . . . . . „ 142

Digitized by Google

Pjesma „Sv. Ćirilu i Metodu“ . . . . . „ 145
Slavjanski dioskuri, od P. P. . . . . „ 153
Vojvoda, po Puškinu, od Ede Josipovića Asangera „ 161
Narodne pjesme puka hrvatskoga iz dolj. Zogorja 164, 172
Bohinsko jezero, spjevao Aug. Šenoa . . . . . „ 179
Varavost, od E. Koprivničanina . . . . . „ 196
Nevjernomu dragomu, od A. M. i B. . . . . „ 204
Moje zlato, od A. L. . . . . „ 209
Povratak, I. G. Krasanin . . . . . „ 209
Odluka . . . . . „ 211
Narodne pjesme hrv., priobčio S. Perok 212, 222
Hrvatskomu sinu, od Aug. Šenoje . . . . . „ 214
Ljubav svuda, od A. Šenoje . . . . . „ 218
U Naravi, od I. Z. . . . . „ 225
Što je čovjek, od Gj. Klarića . . . . . „ 230
Narodne pjesme kajkavske, od I. P. P. . . . 237, 245, 251
Svračanje, od Luje I. Kengjelovačkoga . . . . „ 238
Šipci iz vrta Petrice Kerempuha 262, 270, 234
Razsuta mogila, od V. Rabačevića . . . . . „ 250
Narodna pjesma, od V. Rabačevića . . . . . „ 261
Stari plemić, od V. Rabačevića . . . . . „ 265
Što su pjesme, od J. V. . . . . „ 265
Tatar kan, od Veljka Rabačevića . . . . . „ 267
Spomen na Bosnu, od Mrganovčanina . . . . „ 276
Pjesmice od I. L. K. E. na strani 38, 46, 75, 93, 107, 126, 134, 150, 166, 174, 182, 191, 196, 206, 221, 228, 246, 253, 257, 278.

V. Feuilleton.

Viestnik iz Zagreba; dopisi, kazališne viesti, kritike, narodne poslovice.
Književnost, oglasi, polemike.
Kratke pripovjesti, izvješća i pozivi.
Konjičevi skokovi, zagonetke, Rebusi.
Svaštice, smješice. Listovnica i opazke.

VI. Ilustracije.

Tvrdjava Žabljak, na visinah Martinovićah . . str. 5
Veliki trg u Pragu sa Teynskom crkvom . . . „ 30
Mirko Petrović . . . . . „ 45
Grb hrvatskih kraljevah . . . . . „ 69
Franjo Palacky . . . . . „ 85
Bojnička lipa . . . . . „ 110
Nošnja komoranskih Slovakah . . . . . „ 125
I. Rebus „Narodne Novine“ . . . . . „ 128
II. Rebus „Kolo sreće u okoli“ . . . . . „ 136
III. Rebus „Bezobraznik“ . . . . . „ 144
IV. Rebus „Dva bez duše a treći bez glave“ . . „ 168
V. Rebus „Krsti vuka a vuk u goru“ . . . . „ 216
Sv. Ćiril i Metod . . . . . „ 145
Pjesma tisućgodišnjoj uspomeni dolazka sv. Ćirila i Metoda . . . . . „ 152
Grad Trakošćan . . . . . „ 189
Montblank . . . . . „ 276
VI. Rebus „Krv nije voda“ . . . . . „ 248
VII. Rebus „Ide vrieme, nosi breme“ . . . . „ 272
VIII. Rebus „Vukalović“ . . . . . „ 272

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 1. U Zagrebu 5. siečnja 1863. Tečaj III.

FRANJKA.

Pripoviedka iz krajišničkoga života.

Od Marije Roskovske.

I.

U njekom malom bukviku sjedjahu na povišenu čimenu dvie osobe. Jedna od njih, siromašno odjeven muž, držaše medju koljenima javor-gusle, i izvadjaše svojim kratkim s crnom strunom napetim gudalom mukle i turobne glasove. K tomu pjevaše o caru Lazaru i njegovoj pogibiji na zlokobnom kosovačkom polju. Stari šešir zasjenjavaše mu doduše nješto sagnuto lice, nu ipak mogaše se opaziti, da je pjevač bio još mlad i ne baš ružan; a u licu bila mu je izražena tiha žalost, koju jedva ponješto ublažavaše živahnost, s kojom svoju pjesmu pjevaše.

Njegov drug, mali bosonog dječak, sladko je jeo velik komad hleba i sira, što ga je bio izvadio iz torbe, koja nuz njega ležaše.

Nedaleko od bukvika išla je prahom zavijana cesta, nuz koju su ležala stranom polja, s bujnom kukuruzom i žitom, stranom grmaci i dubokimi gudurami izprosiecani brežuljci. U njekoj daljini prozirahu izmedju voćakah daskam i criepom izpokrivani krovovi i visoki dimnjaci njekoga sela, a nad njim na malom brežuljku stajaše poveća zidana kuća, u kojoj satnik (kapetan) prebivaše. Iza sela vidjaše se njeki sjajni pojas: Sava, u koje valih treptaše žarko sunašce, obavijajuć cielu okolicu zlatnim vazduhom.

Tihi i svetačni pokoj razastiraše se po poljanah. Samo u daljini vidjahu se s jedne strane po travnatih obroncih pasuće ovce i vitoroga goveda, a s druge opet kako jedan mali odiel Krajišnikah s blištajućimi nataknjenimi bodeži put Save putuje, da tamo zamieni svoje na kordunu nalazeće se sudrugove. U samom selu nebijaše vidjeti mnogo ljudih, većinom uživahu još nedjeljnji pokoj u svojih kućah, — samo stražar tapaše neprestano tamo amo pred satnikovim stanom.

Napokon dodje od sela njeka djevojka. Svečana sniegobiela košula dolikovaše divno vitkomu njezinu stasu. Premda joj je sunce malo lice preplanulo bilo, to je ipak bila liepa; velike, crne oči sjevahu joj kano dvie žeravke iz vesela, zdrava lica, a dva niza crvenoga koralja liepo kićahu bieli obli vrat.

Čuvši guslarovu pjesmu, približi se ta mladjana djevojka lagano i pozorno slušajuć tamo, nu najednoč kao u čudu poviče:

„Za ime Marije! je l' me varaju oči — ta jesi li ti to Brko?“

„Tko to govori?“ zapita guslar, podigavši gore sliepe svoje oči.

„Tvoja stara druga, Franjka Uroševa! Pomoz Bog, dragi prijane!“ odgovori ona živahno.

„Oh, Franjko, ti si to? I ti me odmah poznadè!“ reče sliepac, nasmiehnuvši se, čim mu lice upravo liepim postadè. Kod toga pruži pipajuć ruku, da njezinu prihvati. „Baš mi je to drago, Franjko! U dobru je sreću, što me ti prva po-

Digitized by Google

zdravljaš. Ja sam često, često na te mislio, al se ipak sám čudim, što me tako veseli, da me ti nisi još zaboravila."

Ona se posadi nuz njega i milo ga gledaše, dočim svoju ruku u njegovoj pušta.

„Ja se sama čudim, da sam te odmah poznala; neznam i sama kako", reče ona kano zamišljena. „Ta već je dosta godinah, što te je odveo tvoj ujak; ja sam onda bila još diete, a ti dječak. Nu ajde mi kaži, kako ti je tamo bilo, i što te amo nosi."

„Moj je ujak na brzo umro, kad je mene k sebi odveo, a žena mu je umrla prije godinu danah. Oni su bili prije podost' imućni, nu duge bolesti osiromaše ih. Ja im nisam ništa pomagati mogao kod njihova posla, a ujna ga se i posve okaniła po ujakovoj smrti. Tako sam indi slušao pjesme, što su ih pjevali drugi sliepci, pa sam se zatim i sám u sviet dao sa svojima guslama, i ono malo što bi ponadobivao, donio sam kući. Po njezinoj smrti ostao sám, jer ona nije imala ni djece ni rodjakah, osim jednoga moga strica, komu je davno već nestalo bilo i traga i glasa. Već sam davno hotjeo, da ovamo jednoč dodjem, da čujem što rade moji stari znanci, i da se pomolim na grobu majčinu. A možebit ću ovdje i ostati. Siroma sliepac neima doduše ni ovdje svoga ognjišta, ali ipak ima po koje mjestance, što mi je od djetinstva milo i drago; a valjda neću baš ni od gladi poginuti. Ako se nikomu moje pjesme nedopanu, a ja ću dalje; ali sbiljam, Franjko, tvoj pozdrav meni sreću sluti."

On ušuti, al kad i djevojka mučaše, zapità ju: „Što rade tvoja baka i Stojan? Njih dvoje valjda će me još znati, ako su me drugi i zaboravili?"

„Baka je ovih posliednjih godinah jako ostarila, a i oslabila. Bit će im jako drago, da će te vidjeti i čuti. Ti tako liepo pjevaš i baš k srcu, pa ćeš mene učiti svoje liepe pjesme, je li Brko?"

„Kako nebi", odgovori on živahno, i zapita ju dalje za njezina brata.

„O taj je zdrav, i već čitav momak, pa još kako krasan i snažan, ti bi se doista veselio, da bi ga samo vidjeti mogao. Govori se, da će na skoro postati desetnikom (kapural), a sad je u štofu (Stab) na komandi. Danas će doći kući, i ja sam im na susriet izašla."

„O kom ti to govoriš?" zapita Brko nješto začudjen. „Tko je sa Stojanom?"

„Gle, ja sam zaboravila, da ti još ništa kazala nisam!" odvrati ona malo smućena. „Je li se ti još sjećaš Gjorgje Jankovića? On je bio jednoč razpušćen dječak, i mi ga kao djeca nismo rada imali, nu sad je on sasvim drugi čovjek. I on je već frajt, i — i — zašto da se stidim tebi to kazati, ja ga imam rada, i kad postane desetnik, bit ću mu žena!"

„Ti ga imaš rada, i bit ćeš mu žena!" ponovi Brko sasvim ravnodušno, i nehotice pusti njenu ruku, koju je dotle čvrsto držao. „Gle, kuda mi je pamet — ja nisam na to mislio, da si ti, Franjko, već velika djevojka. Učini mi se, kano da smo djeca, i da sjedimo pod velikim javorom, gdje sam više putah čuvao stado moga ujaka. Sjećaš li se još, kako smo se onda uviek sigrali svatovah? A kad sam ja osliepio, ti si me tim tiešila, da ćeš mojom ženom biti, i mene svega moga života vodati i dvoriti."

Franjka neznadè, što da na to odgovori. Da nije Brko bio sliepac, ona bi se srdačno nasmijala bila, sjetivši se djetinjih svojih šalah i igarah; nu njen smieh zaista bi uvriedio bio ubogoga sliepca. Zato ona posve ravnodušno na to odvrati.

„O to je već davno bilo."

„Dà, dà, i naša igra nemogà se nigda obistiniti!" reče on žalostno; nu mahom za tim pridodà posve srdačno: „Bog te blagoslovio i dao ti svaku sreću kao Gjorgjinoj ženi!"

Još su njeko vrieme razgovarali se o svom djetinstvu i drugom koječem, što se je u selu dogodilo; zatim reče Brko: „Ta ti si htjela Stojanu i svomu mladoženji na susriet; nemoj se radi mene zadržavati. I ja idem odmah u selo, pa ću vas sutra polaziti."

Još dvie tri rieči, pa se razstadoše; ali on neotidje još, nego ostà sjedeć i činjaše se kano da za njom posluškuje, premda se već daleko izmaknula bila.

II.

Na skoro stiže Franjka na mjesto, s kojega je prekrasan izgled bio na široko i daleko. Tik ceste, iduće preko jednoga maloga brežuljka, bijaše strmina, u koju je izkopano bilo njekoliko stubah, da se na nju laglje penjati može. S druge strane ceste padaše brežuljak strmo, i činjaše guduru, kamo se spuštaše potočić, koj svakojako se vijugajuć u Savu uticaše.

Odavle se je cesta na daleko pregledati mogla, i oštro Franjkino oko opazi u daljini dva čovjeka. Onim ode na susriet, i oni se na brzo sastaše. Bili su sbiljam očekivani, koji nju radostno pozdraviše.

Stojan je bio krepka i čvrsta tiela, srednjega uzrasta, poštena i iskrena lica, a ponašanje njegovo bilo smielo, odprto i muževno.

Gjorgje bio je nješto višji, vitkiji i tananiji, a držanje mu je bilo gizdavo. Lica je bio neobićno liepa, i cvatuća mladost činjaše ga upravo posve krasnim mladićem. Bilo mu je možebiti dvadeset godinah, Stojan je bio nješto stariji.

Mladi ljudi bili su umorni i sve troje sjednu se u hlad. Gjorgje poneo svojoj nevjesti crvenu vrpcu, i veselo se sada razgovarajuć, prikapča joj istu uz crne njezine pletenice.

Sila je bilo tu svakojakih pitanjah i odgovorah, premda se samo kratko vrieme vidjeli nisu. A bilo je tu i smieha na ovu il onu dosjetlivu šalu.

A napokon kazivaše Franjka, kako se je snašla s Brkom Gridićem. Stojan mu je bio njegda drug, i njegov dolazak veoma ga razveseli, pa buduć da se ženici nisu osobito kući žurili, to on naprvo pohiti, da sliepca možebit još stigne.

Gjorgje se sliepca nije već sjećao, i podost nehajno zapità za njega.

„Ta ti moraš da ga znaš, bili ste si susjedi!" odgovori Franjka. Istina je doduše, da niste bili najbolji prijatelji, jer Brko nije činio nikakovih budalaštinah; on je bio tih i krotak, i najradje se je igrao sa Stojanom i samnom. Njegova mati, sestra razuzdanoga . . . . . udade se za njekoga zanatnika u Zagrebu, nu po smrti svoga supruga vrati se opet k bratu, da kod njega umre. Siromašni Brko nije baš najugodnije dane imao kod svoga nevaljanoga ujaka, a na svoju nesreću u desetoj je godini jur osliepio. Zatim su ga k sebi uzeli otčevi rodjaci, trgovci iz Zagreba, i od to doba nije se ništa o njem čulo."

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Zvizde.

Od Ugoje Gjorge Ognjanića.

I.

„Koliko na nebu
Sitnih zviezdah sije,
Toliko na zemlji
Toplih srca' bije."

„Kadgod s modrog neba
Sitna zviezda pane,
To na zemlji koje
Srce kucat stane."

Tako slušah sborit
Mlade i starice,
Da nijedan čovjek
Nije bez zviezdice.

Tražio sam s toga
Uviek bez pokoja,
Po modrome nebu,
Gdje je zviezda moja.

Vjerovat nehtjedoh
Ni govoru majke —
U mudrosti mojoj
Držah sve za bajke.

Al nedvojim više
O tome i sada —
Inak me uputi
Djevojčica mlada.

Odkad bo zagrlih,
Sudjenicu moju —
Vjerujem da svatko
Zviezdu ima svoju.

Pače razmišljavam,
Da li izim toga,
Nejma svaki čovjek,
I angjela svoga.

Prosjak posto kraljem.

Narodna pripovjedka bosanska.

Bio jedan prosjak, koj nigdje ništa pod Bogom nije imao, do jednoga sinčića poodrasla, i jedan poderani i raztruljeni gunj, koj mu je bilo: kuća, pokućtvo, imanje, riečju: gola duša i gunjetina — sav imetak.

Nu u takvom siromaštvu potucajuć se od nemila do nedraga, po zimi i ljetu, kiši i sniegu spopadne staroga — buduć i onako malovriedan i buduć već starost gotova smrt — jednom groznica, te ga s malim naporom prekinu kao tanki konac — starac umre, — a sin ostane baštinik, čega drugoga — van ćebeta, pa hajd po svietu s trbuhom za kruhom. Gdje jede i pije, tud mu je dom i domovina, i kad mu je gunj ob ramenih, nije ga brige za kućom bilo, ako je k tomu još sit — mirna je Bosna. Poznat je već bio cieloj okolici kao subudalaš, i tako su ga posvuda dječji glasovi pratili — prem je bio zdrava i oštra razuma; ali kako već i puk kaže: hud, lud pa nije drug. Dok mu, rekoh, pokojni otac živ bijaše, svrstova ga kojekako i kazivaše pravo odhranjenje; ali ostav sám, sebi da bude vodja i upravitelj, nehtjede; jer zaboravi plemenite opomene i ponuke staroga si otca, te nelativ se nijednoga posla i zanata, već ugadjajuć lienosti, poče se smucati odanle donle, dan za danom dok ga pritisne i smrt za vrat.

Poslie pako, nakon njekoliko godinah, puče glas po cieloj kraljevini, da se kraljeva kćer udaje, te se o toj udaji mnogo i mnogo govorilo, dok ista novost i našemu subudalašu prosjaku — imena mu neznajuć, ovako ćemo ga zvati — dopre do ušiuh; čim on čuje, upili si u glavu, da on idje kraljevu kćer zaprositi, pa kud puklo da puklo. Ovdje moramo primjetiti — kao što vidjesmo — da on nebijaše budalast, već neodhranjen i zlo upravljena života; al i pri tom dobre neiztrušene pameti; a glede tjelesnih sposobnostih: visoka stasa, pristala lica, crnih očiuh i obrvah itd. Ele budalaš što reče neporeče; te u čas bje gotov i s gunjom o ramenu, razvaljenih prsiuh i golih mišicah, razcvao se ko u pramaljeće, uputi se, te hajd dan po dan dodje k kralju. — Došav k kralju — t. j. u mjesto, gdje kralj prebiva — čuo je još više o udaji kraljeve kćeri, — a on to svagdje rado slušajuć zapitivao bi: a za koga se udaje kraljeva kći? nu niodkoga nedobiv riešenje te zagonetke, vrlo mu je godilo, kad još nije ničija, da ju i on može zaprositi od kralja. — Jednog jutra odluči sreću pokušati, te kotur sim, kotur tam izmedju svietine dopelja do kraljeva dvora. Stupiv u nutra, ko u kralja, sluge ga zapitaju: kakov on ima posao kod kralja? drugče da idje van; on jim je nujno odgovarao: da on ima sbilja veliki posao i prešnu stvar kralju — a nikomu drugomu — priobćiti. Sluge u čas prikažu kralju tu cielu stvar i tu nenadanu zamoljenu audienciju; kralj dopusti, da ga puste predanj. Sad se vrata otvore, zovnu ga u nutra, a on ni tam ni ham, već na sried sobe pred kralja — kralj vidivši momka pristala, zdrava; glede haljinah svega truljava; mišljaše, da je rad milošće došao, i namisli ga nevaljanštine radi ukoriti, te ga smiešno i upita: šta bi on imao mu saobćiti? On uzvihnuv ramenima prostodušno, odvrati kralju: znaš kralju! zašto sam ti došao? ni zašto baš drugo, nego da zaprosim od tebe tvoju kćer, jer sam svagdje čuo, da se udaje, a još nigdje za koga — pa sam se i ja usudio zaprosit ju, — a tebi što se svidi. Na ove nenadane jednoga prosjaka rieči, kralj se zakocene od smija, te nuz to odrediv jednu bar šalu zbiti, stane se razgovarat s prosjakom i tako oprovrgavajuć njegove zahtjeve. Ele prosjak jednu te jednu: ako kralj tomu nije voljan, da mu izvede svoju kćer, da i nju saslušaju, bi l' pošla za prosjaka, koj ju prosi? — sad kralju drugo nepreosta — htjednuv šalu produžiti — već zapoviedi: da mu se kći dovede. Sad kći kraljeva — ko kraljeva — pristala, da se je dva oka nagledati nemogu; odjevena i nagizdana i u petak ko u svetak, stupi pred svog otca. Prosjak pogledav kraljevu kćer, sastane se s okom njenim, koja je u onaj čas njega pred sobom motrila, te joj se sav — izim odiela — vrlo dopadne; pa porumeniv obori oči ničice, odlučiv — užežena ljubavlju prama njemu — njega do smrti sretna učiniti, njega jedinog vrućom ljubavi ljubiti. Kralj, — ovoga sporazumljenja neopaziv, neznajuć šta će se iznenada dogoditi, — smiešeć se, zapita svoju kćer: kćeri moja! evo kraj tolikih prosiocah, još te jedan od mene prosi, evo ga — pokaza sad na prosjaka — bi l' ti za njega pošla? Ona sad digne oči, pogleda otca, poljubi ga u čelo, i reče: „otče moj! istina Bog, mnogo je prosiocah do sad me prosilo, nepodjoh za nijednim; al sad te moleć za blagoslov otčinski, polazim za ovog mladića, koga iskreno ljubim i u goru i u vodu — samo otće blagoslovi." Kralj na ove rieči sav presenećen i očajan, stade kćerku moliti, kumiti, al nije hasne, ona jednu te istu: „da za drugoga neće, van za njega." Kralj — vidiv se prevarena — reče još najposlie srdito, nebi l' ju preplašio: „moja si doslje bila, a odsele nikad; sutra

Digitized by Google

čim se svane, ostavljate mi biele dvore, drugče, bit će zlo od obadvoga vas.“ Sutra dan, još ni zore ni biela danka, ni danica pomolila lica, a kraljeva kći s mladim ljubovnikom prosjakom, izkorači iz otčeva stoborja — avlije —, pa oboje hajd u široki sviet. Ele kamo mu drago, oni se zapute jednim putem, razgovarajuć se o medjusobnoj ljubavi, o njihovom življenju, o neizvjestnoj budućnosti itd. o koječemu; prikuči se borme već mrak, a oni kud bi sad na konak, dogovarajuć se, ugledaju jednu vodenicu — mlin — te vidiv otvorenu, unidju u nutra; kad tamo imaš šta vidjeti, jedan opak mlinar — medvjed — mlivo šapetinom u kosmatu mješinu treplje. Prosjak — ko u mraku — misleć, da je čovjek u mlinu pozdravi ga s „pomoz Bog“, može l' se tud noćiti? al nu čuda iznenada, kad medo odvrati: „da može.“ Ponuda bude primljena, i prosjak sa svojom dragom nastani se u nutra. Nu nakon duže vremena u njeko doba noći, opazi prosjak: da su u medvjeda noge krive i grbave, te usudiv se jednom upita ga: „zašto su mu krive noge?“ na što mu medvjed odgovori: „da se je rado penjao na kruške, pa jednom opao i noge slomio, pa jih jedva i prebolio.“ Prosjak kano zauhvano priuzme: „to bi ja lahko mogao izliečiti bez velikih i skupocienih ljekariah.“ — Medo se obraduje, te ga stane molit: da ga neostavlja bolestna i nakazna, već da ga prijateljski izlieči. — Ele o tom i o drugih se stvarih razgovarajuči — tko zaspao, tko i nezaspao — i zora se pomoli; nu prosjak znajući, da će na skoro goso po mlivo doći, a da mu bar uz to medvjeda preporučena ostavi, podiže jedno brvno od mlina, pa reče medvjedu: ako hoćeš, da te izliečim, stavi noge ovdje doli pod drvo, drugče bit će kasno, jer ću ja odmah ići iz mlina dalje svojim putem.“ Medvjed kô lud, a opet mu se drago izliečiti — stavi noge, onaj brvno spusti, te prebaciv gunj preko ramena, bjež otale sa svojom dragom; a medo ostane u mlinu grdno ručeći. Putujući ono dvoje sve dalje i dalje, nadju u šumi kraj puta jednog jarca, gdje oko jednog kitnastog grabića obigrava. Subudalaš nehtjednuv ni ovdje mučeć mimoići jarca, upita ga: „šta bi ti htjeo jarče koškodarče, te se tud vrtiš? jarac mu odgovori: „da bi rad grabić obrstit, al ga se nemože dobaviti“ — a ovaj ni pet ni šest, reče: „stani — nek znaš, da sam ti prijatelj — ja ću ti pomoći sapet grabić, pa brsti koliko te je volja“ — čuvši to jarac, borme se obveseli, te tek, što onaj savi grabić poleti da jede; a subudalaš uzev vršiku, zaplete ju jarcu oko rogovah, pa grabić pusti — te svojim putem dalje; a jarca blekećućeg ostavi visiti o grabu, ko torbu o klinu. Idući još dalje putem prosjak sa svojom dragom, dodju k jednom jezeru, — kad tamo imaš šta vidjeti — jedna vučina žedna oko jezera kruži, jeda bi se vode napijo — al puste muke, što je put — ko u vršaju — jezero obigrao, al zahman i badava, jer bijaše voda doli duboko, uslied čega i s velikom pogibelji skopčana. Subudalaš na onu svoju staru — misleć i tude jedan čudan prizor ostaviti — upita vuka: „šta bi ti htjeo kurjačino stara?“ vuk mu odvrati: „e striče prijače! vidiš da bi se htjeo vode napiti, al nemogu bez pogibelji života.“ — Nu ovaj želeć, da mu saviet dade produlji: „e kad ti mene neznana nazva stricem i prijakom, ja ću ti pomoči, da se napiješ slobodno — nego znaš kako?“ vuk: „neznam, kaži mi“, „eto gotova stvar — reče on — hajde s prvim nogama u jezero k vodi, a ja ću te za stražnje pridržati, dok se napiješ.“ — Vuk sbilja mniuć: da je našao džamiju, gdje će klanjat, na to privolji, te hajd u jezero s dvima nogama, al neznan striče brzo mu se iznevjeri, pa turiv ga u jezero, nastavi svoj put dalje, vuka plivajućeg ostavivši u jezeru. Gazeći oni sve dalje i dalje putem kroz šumu n njeke njekavice izbiju na jedno široko, al grdno, mršavo i zapušćeno polje, na komu nebi nigdje nikoga, do jedna ranava i mršava kljuseta. Subudalaš kud će — ko pijan plotu, — već uprav kukavnom gjoginu, da ga pita i za njegovu biednu sudbinu, što je taki i sám na tom polju? Gjogin se malo okuraživ, dade mu odgovor: da je on toga i toga kralja.“ Kad ovaj čuo, da je on njegova princa, primjeti mu: dakle smo mi prijatelji, jer sam i ja kraljev zet, — nego mi još kaži, zašto te kralj odtjera od sebe? Gjogo klapnuv labrnjama, reče: da ga je kralj imao kao prvog konja i jašio ga; a potlam kad ostari i omršavi, protjera me od sebe i nehtjejuč mi ništa učiniti — da si sám smrt dadem, te bar pol večere budem vuku, jal medvjedu, jer drugče da su i tri ovakova, nebi se najeo; a uzrok ranah i boljah mojih gotov ti je oćit, t. j. vidiš, da ni cigle travice nije na ovom pustom polju, a da nekrepam od gladi, unišao bi kadkad u tudje žito, sieno itd. pa gospodari me sastanuv u šteti udri po rebrima, odtud i odovud toljagom, svega me evo u krastu učiniše.“ — Ovdje mu subudalaš unidje u rieč, rekav mu: nebrini se prijatelju! Bog ti je dao, te sam velik liečnik, mahom ću ti sve boli ko rukom odnieti.“ Gjogo zahvaliv se na tolikoj milosti, zamoli ga još: da to bude što prije.“ Ovaj imajuć kod sebe soli i sirćeta — octa — a opaziv pod nogama i travu čemeriku, izguli ju, pa sve troje smiešavši zajedno — travu prije na kamenu stukavši — načini melem, kojim gjogina svega obloži od grebena do kurjuka, rekav mu napokon, da će ga sutra doći obaći nastavi svoj put dalje. Nakon njekoliko vremena, kad jadnoga gjogata ujede čemerni subudalašev melem, mal da nije izdahnuo od muke. Al sad sve na stranu bacimo, da vidimo, što bi od medvjeda? On se jedva jedvice njekako trzajući kurtaliso s prebijenimi nogami, te iduć putem, namjeri se na visećega o grabiću jarca. Ovaj opet nebogi obješenjak zamoli medvjeda: „da bi mu grabić sagno i oslobodio ga muke“, — što medvjed i učini. Sada pak jedan drugom jade svoje odkrivši, doznadu, da je jedan krvoločnik obodvojici o životu radio, na čem mu se zagroze osvetiti, i samo da ga stignu, pohite brže bolje putem za njim. Podulje vremena leteći zajedno, nabasaju i na trećeg biednika, gdje po široko-dubokom jezeru pliva, rad bi si život smrti oteti i neugušit se; a to je vuk — prije žedni, a sad naliven vode ko mješina, koj njih ugledavši, stane ih moliti, da ga spase od pogibelji, — nu ovi, t. j. medvjed i jarac umah razumivši, kako mu je, a znajuć, da će u njem dobit druga na osvetu, pruže mu jednu dugu motku, koju vuk zdrpiv zubma, te haj malo po malo iztegnu ga na suho, gdje se pobrativši sva trojica pojdu na osvetu; kad na jedan put začuju iz daleka njekakvu vriku i ciku, al kad tamo dodju na polje, gdje se gjogat živ pomamio po polju vrišćuć skače i djolasa. — Nu oni (t. j. vuk, medvjed i jarac) odmah dosjetivši se: da je i kukavni gjogat na sugreb udario i ograjso, zapitaše ga: „koj ti je bies? četir kosti i gotov skapo, pa si pobjesnio, te skačeš?“ — Gjogo težko dočekav, da se ima bar komu potužiti, odvrati jim: „da ga je jedan čovjek do zla Boga prevario, kazav se se liečnikom, te mjesto, da mu je rane izliečio, na toliko ih je pogoršao, da je skoro od istih poginuo.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Obzor na godinu 1862.

Pravu živu istinu pripovjeda englezka poslovica — *Time is monney* — jer vrieme tako brzo leti, kao što ti se jedan, sto, tisuća stotinjakah iz ruke osmakne, da im sám neznaš računa, kuda i kako su prošli u bieli sviet.

Tako brzo proleti i godina 1862. poput svih ostalih drugaricah svojih u neizmjernu vječnost, da do njekih utisakah tako odè, kao da niti nije 365 danah trajalo, te evo nas već na početku nove, o kojoj opet možemo svačemu se nadati, svašta slutiti, svašta se bojati itd.

Al je iz druge strane živa istina izražena u spomenutoj poslovici, koja nam veli, da je vrieme jednake vriednosti sa istim novcem, za kojim se ljudi danju i noćju toliko brine i staraju, samo da ih se, bilo pravedno ili inače, dočepaju.

Netreba mi tu na široko i daleko govoriti o tom, da je vrieme vrlo dragocieno; jer toli bezazleni seljak, koli najopačiji prefriganac i zadubljeni učenjak dan na dan uzdišu.... samo jošte koju godinicu, samo jošte koj dan, samo jošte koj sat, koj čas, onda ću...

Za narod pako koj želi napredovati, koj želi sa inimi naobraženimi narodi istim pravcem letiti, koj želi, da si blagostanje unapriedi, za takov je velim narod tečaj jedne godine od prevelike vriednosti.

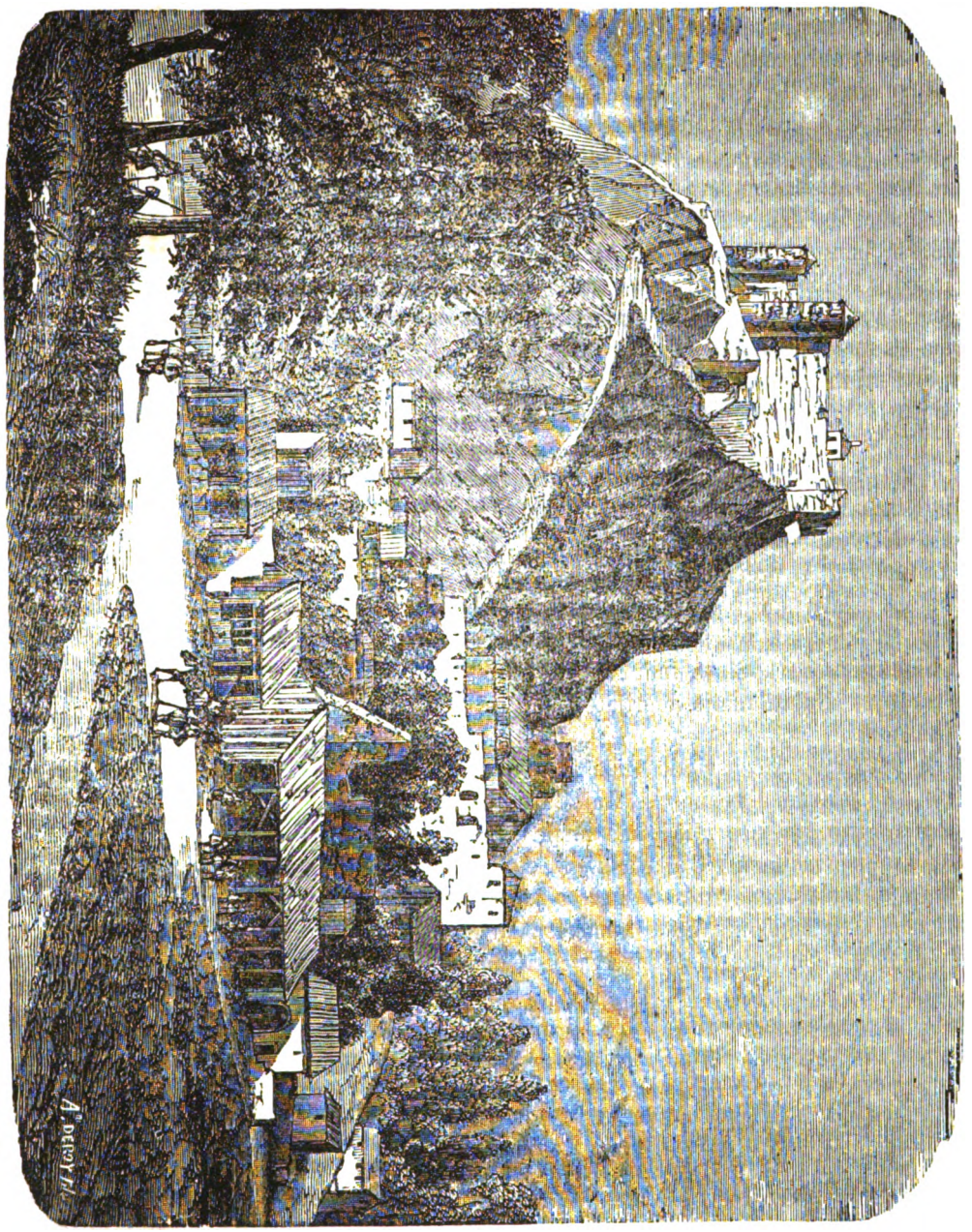

Tvrdjava **Žabljak**, na visinah Martinovićah na južnoj strani Crnegore proti Turskoj.

Eto nas Hrvatah! Proživismo opet jednu godinu više, odkako smo malo glave pokazali medju inimi narodi evropejskimi, kojim je *narodnost i sloboda* alem-kamen.

Jesmo li u toj prošloj godini tako brzi bili, kao što je brz tjek samoga vremena bio; ili nije li naravno preteklo, a mi jedva jedvice za njim hramamo?

U koliko smo naše političko šikarje prokrčili, koliko smo dobili, a što bi bili mogli dobiti, o tom neću da govorim, jer to spada u politički časopis, a ne u ovaj; već ću samo u kratko pregledati, u koliko smo ljetos u narodnoj naobrazovanosti unapredili.

Zagreb nam je sriedište svega našega duševnoga i materijalnoga života; on mora da bude pravim pravcatim uzorom svim ostalim gradovom hrvatskim; on mora da bude zviezdom predhodnicom na nebu hrvatskom. Odkako smo željeznicom spojeni sa ostalimi naobraženimi narodi, počeše naši „patres conscrlpti“ zagrebački, sa svom silom i moćju *zaključke* praviti, samo da Zagreb u svakom obziru uzveličan bude. Kad će ti liepo stvoreni zaključci u život stupiti, o tom će nas budućnost izvjestiti . . . nedaj Bože, da ih prašina u pìsarni izjede!

Uz sve naše nastojanje i kinenje, vikanje i zaključivanje, ipak smo sa *metropolom hrvatske države* (neka se nitko neuznemiri s toga naziva, jer je *historičan!*) na onom istom mjestu, gdje smo i prije, posliednjega hrvatskoga sabora bili.

Gdje nam je mila hrvatska braćo! ono, što mora da kiti svaki glavni grad države, glavni grad jednoga naroda, gdje-no se sve sile njegove sticati moraju? Gdje nam je sveučilište, gdje-li akademija znanostih; gdje polytehnički zavod, gdje-li učevna sredstva za razne višje profesorate: gdje-li višja djevojačka škola, gdje-li muzej, kakov dolikuje glavnomu gradu zemlje? . . .

Što toga svega do sad neimamo, dočim se ini austrijski narodi tih zavodah vesele to je jedina naša domaća mlitavost i neodvažnost i onaj „vre bu“ kriva!

Svaki pravi Hrvat je za saborisanja posliednjega pravedno se nadao, da će se do skora sveučilište otvoriti, dočim su dva fakulteta u Zagrebu već u životu, treći bi se naime

Digitized by Google

filosofički s mjesta uvesti mogao: a eto nam illuzijah! Možda neima novacah! Što se te točke tiče, u koliko se iz „Pozora“ sjećam, gdje je razložen hrvatski porez i trošak, iz čega sam opazio, da se svake godine po koj miliunčić u Beć kao suvišak šalje.

Nu dato non concesso, da se ne bi iz toga suviška dalo pokriti sveučilište, zašto nepozovu domoljubne duše na prineske? Zaisto će rado dati i stražnji novčić za takov zavod, gdje-no će nam se mladež na hrvatsku naobražavati, te joj neće biti od potrebe poći u tudjinu, sisati tudji nam neprijatan duh!

Da vidimo dalje, kako je s našim jezikom i s našom narodnošću u obće. Uredi carski se razumjeva, rade na njemačkom, a i u Krajini hrvatskoj, jošte svejedno gospoduje njemački jezik, dočim se hrvatski netrpi, kao što i hrvatsko časopistvo. Po naših se gradovih, kao n. pr. u Osieku, Varaždinu, Zemunu, u Rieci (a i Zagreb nije čist) širi na našu tugu i žalost tudji jezik, tudja nošnja, u obće tudji duh.

Pogledjimo der Magjare! Oni uz sve svoje mahne, ipak svoju narodnost vrlo ljube, da nam za Poljaci uzorom služiti mogu! Sramota vječna bezznačajnosti njekih naših ljudih, koji neimadu niti mrvice ljubavi za narod u srcu; jer dok je iz hrvatskoga sabora vjetar puhao, eto ti surkašah i prvih narodnjakah; al čim se malo hrvatsko političko nebo namrčilo, eto ti ih u taboru naših neprijateljah! Sbore radje njemački. magjarski, nego-li prekrasan jezik Gundulićev i Palmotićev!

A kako nam je književnost ove godine u obće uspjela? Što se tiče časopisah hrvatskih, broj ih se pomnožao.

Ove godine smo doživjeli vrstan list u Dalmaciji „Narodni list“, koj je mnogim i premnogim ideje razbistrio, mnogu zalutalu dušu na pravu stazu priveo, te da imademo nade, da će se vrlim nastojanjem rečenoga lista do sporazumljenja krasnom Dalmacijom doći. Slava indi Nodilu, njegovomu uredniku, koj hrabro odbijati umije neprijateljske strielice bezdušnih Talijomanah.

Isto tako ugleda netom na Rieci svjetlo božje „Pravnik“, koj se bavi izključivo sa pravnom znanosti. Daj Bože, da nam taj list nepropadne, kao što više njih! kao n. pr. „Podravski jež“ se samo za koj čas pokazà u svietu, pa eto ga za čas nestà! Valjda nije dosta hrane našao! Zaisto je vrlo žalostno, što mi Hrvati neimamo nikakova humorističkoga lista, kao što ostali, dapače i Slovaci, inače početnici, imadu svoga „Črnoknjažnika“!

Tamo smo opet njegdje u svibnju željno izgledali „Sidro“, al mu nebi sudjeno svjetlo božje ugledati. Tako se isto i „Slavoncem“ zatezalo, evo do konca godine, dočim je već jednoč vrieme, da i u Slavoniji ravnoj koj hrvatski list izlazi, jer tamo zaisto imade vrle intelligencije, koja bi se mogla u narodno kolo uhvatiti!

S druge opet strane nas, u obzir na časopistvo hrvatsko, velika rana peče, što je u vjekovitom prepiranju i crnom opadanju, kojim jedan drugoga proganja! Da li je tim i tolikim prepiranjem išto narodu korišćeno, bezpristrani će razsuditelj savjestno izreći. — Ma jedan drugoga „pur et simple“ pobio, ma mu kao sunce božje jasne dokaze navadjao, ipak je cilj promašio — nije s krivoga quasi puta na pravi dovest mogao! Naši urednici, uz sve toliko i takovo prepiranje ostaju kod svojih načelah pa propali Ili ostali!

Toliko ipak mogu reći, da nam se treći kod toga prepiranja vječnoga samo pakleno podsmjehiva, da se neznamo ovako prepirati, kao što to naobraženim ljudem dolikuje, već kao . . . .

Toga nisam iz svoje glave izmislio; to je mogao mnogi Hrvat čuti, koj u tudjini boravi, gdje-no se na svako gibanje naše zeusovim okom pazi.

Što se beletristike tiče, to se broji u nas Hrvatah toliko ovejanih književnikah, pa ipak čitamo u našem zabavnom časopisu ili proizvode mladjih jošte početnikah, ili pako prevode iz inih jezikah, dočim s druge strane nemožeš nikad uzčitati koju novelu od vrstnijih kojih novelistah.

Još ću koju reći o karlovačkom Glasonoši. Ovaj list je ljetos već više metamorfozah prošao, a stražnja upravo moniteurska. Ja bih mislio, da bi ovakov časopis, koj se nimalo nebavi politikom izilazio u onakovom obliku, kao što je i prije izlazio, a ne u ovakovom, kakov samo političkom časopisu dolikuje; a drugo znam, da je vrlo dobro čuvati kroz više godinah časopise, pa ih zato uvezati valja, al kako ćeš dati ljetošnjega Glasonošu uvezati?

Da bude naš Glasonoša u obliku prijašnjem, valjalo bi i papir prama krasnim i oku blagim slovam promjeniti.

Što se tiče hrvatskoga književstva u obće, to opet neimamo se čemu odveć radovati; jer ljetos je mislim svega skupa do dvadeset hrvatskih knjigah izašlo, a medju njimi i zabavnik Leptir tandem aliquando u sried ljeta! Po tom sudeć mi idemo svake godine, kao raci natrag,

Nu imamo se ipak jednomu novomu pojavu osobito veseliti, naime što se je i krasni naš spol poprimio književnoga perca. Tako valja mile nasliednice Frangepanove žene, vas će narod hrvatski uviek slaviti, kao što evo i narod češki svoju Boženu Njemcovu, spisateljicu narodnu slavi!

Čim ideš dalje, to sve gorje; jer pogledaš li na muzikalnu našu književnost, tu ti je nestašice, kakove nigdje neima, jer što je to, kad u jednoj godini izadje po dva valjanija djela, i to puki sastavci iz narodnih pjesamah! Gdje smo mi jošte u tom zaostali za inimi naobraženimi narodi! Doduše sad imademo dva pjevačka družtva u Zagrebu, al ova valjda da nemogu izdavati na svoju ruku muzikalnih djelah. U tom obziru moramo se nadati u bolja vremena i buduće Lisinske.

A kako je ljetos sa hrvatskim kazalištem, ili kako Glasonoša netemeljito veli — glumištem bilo?

Da li je naše kazalište svim zahtjevom odgovorilo? Doduše narodni organi se opet tu na dvie pole razdvojise, jedan ga hvali do neba, a drugi ga proklinje tja u pakao, tako da ako nisi u Zagrebu i sám nevidiš predstavah, nemožeš znati, tko da ima pravo.

Prošle je doduše jeseni naše kazalište u braće Srbah uzhićenjem primljeno, al to se lahko dade iztumačiti. to iz bratskih sympatijah, to i iz još nječega, što će svaki, koj dalje od nosa vidi dobro razumjeti.

I tako smo u kratko prorešetali naš napredak u god. 1862. toli u podizanju javnih narodno-učevnih zavodah, koli u širenju hrvatskoga jezika u obće, a književnosti napose i o našem kazalištu, pa iz svega na koncu konca vidimo, da smo upravo na slabo napredovali.

Nu ipak ništa zato, evo nam opet nove godine 1863., vremena od 365 danah opeta, u kojoj možemo podvostručenimi silami ono nadomjestiti, štono smo zanemarili. Samo valja da imademo više odvažnosti, više značaja i narodnoga ponosa, pa ćemo ako Bog da i sreća hrvatska, do konca godine pozdraviti našu akademiju, sveučilište, veselit ćemo se s većega napredka naše književnosti i jezika, kazališta itd. Samo složno! A u to ime Bog nam pomogao!

Mirogojski.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. siečnja.

T. Mlado se je ljeto jur u najstarija vremena slavilo kao „dies faustus“ te se je žrtvovalo Janu i drugim bogovom za dobru sreću; čestitalo i darovalo u prijateljskih kruzih i u javnosti. Taj običaj se je u najnovije vrieme ponješto preneo na božične svetce od strane darovateljah, nu od strane čestitalacah traži se po starom zakonu i danas od kuće do kuće njeki mali harač. Od jutra do podne gaze po pločnicih gratulanti mladi i stari, kao njeka vrst plieniteljah, koji zahtjevaju svoj Deputat-Quantum.

Mnogi, komu dosadjuje to starodavno pobožno nasilje zatvara se u sobu, ili zatvoriv kuću pobjegne kud god, pa i na ulici napadnut uzmiće u koju kavanu, gdje ga opet dočeka nacifrani žrtvenik sa gorućimi Milly-svićami i chromolitografirani Billet, komu se odoljeti neda bez njekoliko Münzscheinah.

Mnogi posve zadovoljni sa starom godinom pozdravili su kobni 12 sat u noći svetoga Silvestra pape u veselom družtvu sa punimi „bez ušesah“ čašami, a mnogi će si želiti, da mu bude sudbina milostivija ovoga ljeta i hrlit u hram božji; da na taj dan nove dobe concentrira sve molitve u jednu — da mu se sreća na bolje okrene.

Stojeći dakle na pragu mladoga ljeta obaziremo se na minulo, koje nam eto za uviek izčeznu u moru viekovječnosti i želimo, da nam neostane samo golom uspomenom na dogodjaje, na tugu ili žalost, nego da nam sve dobro sjeme posijano prošle godine urodi dobrim uspjehom. S Bogom veleć staromu ljetu, stupajmo napred k djelu i zavapimo k nebu, da ukloni desnica višnjega od nas svu biesnu zlobu ljutih nam protivnikah, da prignu oči na tle svi, koji nam mrze rod i sreću našu, da jim sveta moć ugrabi mač iz rukuh, koga drže proti svemu, što napredak nam budi i slavi našoj prudi.

— Srbsko narodno pozorištno družtvo završilo je u Beogradu svoja predstavljanja sa komadom „Ljuboje, župan iz Prištine“ od Vladana Gjorgjevića na obće zadovoljstvo beogradskoga obćinstva.

Dopis.

B. Iz Darovara na staro ljeto. Ove godine hvala Bogu, bilo je dosta božićnicah. To su, kao što znate, jabuke-crvenke. Jur u ranoj mladosti veselio sam se, da ću o božiću dobiti božićnicah. U mojem rodnom mjestu to je jako u običaju, dakako i po drugih krajevih naše domovine. Na selih naše snaše u njedrih nose jabuke-crvenke, te je daruju, komu ih je volja. Ugodno je bilo, dok sam posve mal bio, što sam čuo pripoviedati, kako je župnik na božić poslie večernice iz svoga prozora božićnice bacao, to je bilo in illo tempore. Njekad je, veli se, na svietu liepo bilo, — kako je, mislim, starinska zagrebačka Danica pisala: da je bila uno crucigero cerasorum zdelica plena.

To budi mimogred rečeno, nego, da se k stvari povratim, o božiću medjusobno darovati se je prastari kršćanski običaj, na uspomenu, da nas je spasitelj, došav iz neba darovao. Zato prigodom velikih božićnih blagdanah davaju darove otac i majka svojoj djeci, braća i sestre, prijatelji i znanci medjusobno daruju se, a dobri kršćenici sjete se. te i siromake daruju.

Premda svim ljudem dolikuje, al pobožnostju, milinom i dobrotvornostju napose odlikuje se liepi spol; jer ove krieposti njim je osobitim načinom višnji u srce ulio,

I mi smo u Darovaru prigodom blagdanah božićnih nagledali se svećanoga u srce dirajućega čina, Presvietla grofica Jankovićeva po primjeru prijašnjih godinah i ljetos pripravila je obilne darove za množtvo ovomjestne djece. U opredieljeni večer sakupismo se u sobi, gdje je bio božićnjak priredjen, i odieća za djecu. — Najprije po želji kućegospodara domaći kapelan Ivo Stepić reće kratko svećanosti shodno slovo, — a iza toga sliedilo bi razdieljenje darovah, i svaki bi obilno nadaren odiećom od glave do petah, još k tomu krunicom, kolajnicom, i zdielicom punom božićnih kolačah. Sve je iz srca zahvalilo dobročiniteljem, i veselo kući se vraćalo sa željom, da bi višnji višeputah tako dao.

Književnost.

Druga knjiga „Licejke“ 7—8 tabakah izdat će omladina srbskoga Liceja u Beogradu mjeseca veljače za 60 novč. Tko želi na ovu knjigu predbrojit se, neka šalje novce na g. Maksima Zdravkovića u Beograd.

— Českí pjesnik Jan Neruda preveo je pjesme našega Ugoje Gjorgje Ognjanića, imenito i one dvie iz našega almanaka „Lade“ od god. 1862. „Bogat snubok“ i „Djevojački jadi“. koje su tiskane u česko-moravskoj Lipi (jedan od najboljih českih koledarah za god. 1863.)

— „Danica“ list za zabavu i književnost izlaziti će ove godine svaki tjedan po jedan broj, nu prestati će mjesečni prilozi uslied slabe podpore i velikih preponah kod izdavanja umjetnih prilogah u Novom Sadu. Šteta što ovaj isvrstno uredjivani list neima onakova odziva u srbskoj publici, kakovoga zbilja zaslužuje.

— Prvi svezak „Babice“ od Božene Němcove, prevedene po našoj domorodki gospoji Ljubici Maříkovoj, izašao je izpod štampe g. A. Jakića i može se dobiti po 50 novčićah u svih knjigarnah.

Hrvatsko kazalište.

T. Hvala Bogu, što smo ipak ljepšu dobu našega kazališta doživjeli. Tko se god sjeća naših predstavah prije njekoliko godinah, dobro znade, kako su i parter i lože prazne bile, i kako smo gospoje mogli prebrojiti na prstih. Predstavljači bjehu jedva zrieli za igru kojega Kocebuova komadića, „Raztrešeni“ „Englezke robe“ itd., nu danas se je ukus slušaocah kao i vještina dramatičkih umjetnikah i studij psyhologičkih momentah igre znatno podigao. Dokaz tomu su nam posliednje tri predstave: „Čaša vode“ od Scribe-a, „Čvrčak“ od Birchpfeiferove i na mlado ljeto „Gospoja s kamelijami“ od ml. Dumas-a; — sve sami komadi dostojni svakoga dvorskoga kazališta. Već je prošle godine „Čaša vode“ sa svom mogućom sjajnosti našega krasnoga pozorišta vrlo dobro izvedena, a ovaj put jošte i bolje. „Čvrčak“ može se reći, da je igran sa vjernom Copiom izvornoga djela u duhu spisateljice, dapače bi se pomisliti moglo, da je značajna uloga komada nacrtana upravo za našu igračicu Perisovu — koja je obćinstvo taj večer ko i vazda podpuno zadovoljila. Nitko nemože tajiti, da kritika — osobito oštrija — nu opet opet ne prežestoka — uz svu ogorčenost dotičnikah ipak koristno djeluje. U ovoj ili onoj prorešetanoj osobi porodi se za čas gnjev i srčba nad ljutim rešetarom, nu se opet slegne po malo a — napredak se očevidno opažuje. Velimo to u obće, jer u tom svaki pojedini može i sebe ćutiti.

„Gospoja s kamelijami“ — žalostan igrokaz u 5 činah podignu opet sve ljubitelje kazališta na noge i napuni svaki kutić glavnoga zimskoga sastaništa izobražena svieta.

Ovaj zanimivi komad, nalik sadržaju opere „La Traviata“ i „Terese Krones“ poznat je po glasovitom romanu francezkoga spisatelja ml. Dumas-a, koja po originalu, koje po njemačkom prevodu. Čin je prepleten djelovanjem mnogih osobah a glavni posao zapade gospodičnu Kamilu Ostoićevu, koja stupi evo po treći put pred nesmiljenu kritiku. Ako i je gdjekoji nezadovoljnik, komu ništa po volji nije, a ono je ogromna većina, koja si čestita, što je naše družtvo dobilo člana naobražena za višje uloge u komadih tragičkoga značaja. Predstava u svojoj cielosti nije bas zapinjala, premda će njeki prizori kod drugoga predstavljanja istoga komada ufano savršenije teći, to se ipak mora izreći, da je oduševljena pohvala obćinstva svestrano zaslužena bila.

Nećemo pojedinih članovah trud za napredkom nabrajati, nego samo o glavnoj ulozi koju reći. Znamo da su vještaci i ljubitelji dramaturgije pozornim okom pratili svako gibanje gospodične Ostoićeve, a filologi pazili na svaku riečcu i naglasak njezine goleme role. Bez ikakve pristranosti, van one, za slavu našega kazališta izjavljujemo zadovoljstvo, da je gosp. K. O. ovo

Digitized by Google

kratko vrieme znala dobro upotrebiti, da si neumornom marljivosti prisvoji bolje poznavanje do sad u njoj zanemarena jezika hrvatskoga.

Tečajem čitave večeri kod izustjenja tisućah riečih, težko da je najpozorniji pazitelj nabrojio više od 10 besjedah zlo izgovorenih. Podpunim ćuvstvom, bez paženja na šaptalčevu pripomoć, sa umiljatim glasom svoga govora povukla si je gospodična O. simpatiju slušateljstva, a osobito u trećem činu u dialogu sa otcem Armandovim, što se je potvrdilo u živahnom pleskanju. O tom neima dvojbe, da će g. O. krepkom voljom i revnim nastojanjem okol jezika, u budućih predstavah predobiti i ona domorodna srca, koja joste nebijahu sklona tako prijazno se izraziti, kô što dionici izraženoga aplausa.

Dok nam hrvatsko kazalište bude izabranimi komadi sladilo duge zimske večeri, neće si niti hladnije krvi domoljubi zaželjeti ni operah talijanskih, a kamo l' inojezičnih kakvih zabavah.

U nedjelju 4. o. m. predstavljat će se na korist reditelja Josipa Freudenreicha prvi put „Neće se ženiti, ili nedužna djevojka u naše doba“ vesela igra u 3 razdiela.

Svaštice.

* Princ od „Wales-a“ darovao je svojoj zaručnici vjenčano odjelo od 20.000 stot., nakićeno sa najdragocenijimi Alençon-čipkami i brilianti (Aulb. Stifst.)

* „Italie“ piše, da je za spomenik Cavourov sakupljeno 550.000 franakah. Taj spomenik štajati će u Turinu na trgu „Karlino“ sav iz tuča na gorostasnom piedestalu sa Basreliefi.

* Rat u Americi proždire silne novce. Proračunano je, da kad bi onih, svaki dan potrošenih 4 miliuna dolarah, postavljeni bili jedan do drugoga, da bi opasali čitavi zemljokrug od 24.000 engl. miljah.

* Koga je Bog stvorio s ridjom kosom, taj si ju neka i zadrži. Njeki mladi Talijanac upozna se nedavno sa jednom liepom i bogatom djevojkom u Beču. Djevojka bijaše sa svojim ljubeznikom posve zadovoljna i sretna, samo ju pečališe, što ju narav nadieli ridjimi vlasi i premda ju svi znanci uvjeravahu, da joj k licu krasno stoji, a k tomu još i ljubovnik joj prisizaše, da je upravo njenja zlatna crvena kosa silno upalila njegovu ljubav, ipak snovaše ona danom i noćju, kako da se reši te omrazne boje njenih vlasih.

Zaručnik joj odputovaše za kratko vrieme u svoju domovinu, da si izprosi od roditeljah dopušćenje k ženitbi sa svojom uzornom ljepotom. Al tko da opiše njegovo začudjenje, kad mu kod povratka hrli u naručaj dieva crnokosa. Kô da ga je munja ošinula, ohladni mahom ona goruća ljubav i pretvori se u ledeno ćuvstvo. Badava bijaše sve osjeguravanje, da će kosa za kratko vrieme opet naravno ridje boje postati. Mladi taj čovjek ostavi dievu i nevrati se više.

* U londonskom „Post-Adresse“ koledaru za god. 1863., koj ima 3514 stranah, stoji statistika pučanstva londonskoga. Godine 1861. bilo je u tom silnom gradu 2,362.236 dušah, a godine 1861. 2,803.034. Broj nastanjenih kućah narasao je u tih 10 godinah od 305.973 na 362.890.

Obad.

Jovan. Dakle od naše hrvatske izložbe nebude ništa!

Grga. Kako to?

Jovan. Zar nisi čitao u N. N. što gospodar A. T. B. od savskoga Broda piše, da Slavonija i Sriem neće kod izložbe učastvovati, jer su, veli, posebne države.

Grga. Umiri se bolan, gospodar A. T. B. htjeo je tim samo imitirati onoga velikoga gospodina, koj je na minulom saboru našem rekao, da odlazi u svoju kraljevinu.

Jovan. Čuj nebore, neokreći ti to sve na šalu; u gospodara je A. T. B. britak jezik, on na ime dviuh državah govori!

Grga. Nebuncaj pobratime! da gospodar A. T. B. ima mandat na ime Slavonije govoriti, drugčije bi on zamahnuo; on bi Slavoniju u nješto drugo pretvorio, a nebi od nje samo Sriem odciepio.

Jovan. Vrag je vrag, mogla bi Slavonija na izložbu i neslati!

Grga. To bi jamačno bilo, kad bi gospodar A. T. B. bio Slavonija, jer on neima šta izložiti! nebrini se dakle za našu posestrimu Slavoniju.

Gosp. J. S. u Zadru.

Kao kad se silni vulkan upali i stane bacati nebotične goruće oblake i rieke od plamena, tako buči i siplje ognjevite striele i psovke g. S. na uredničtvo N. g. l. u broju 144. Nar. Nov. — pa zašto to? — jer ga ono pitaše: zašto da on kudi „Molitvu hrv. rodoljuba“ u 1. broju „N. g. l.“ prošle godine.

Kad god se dva zavade, to je očiti znak, da su različitoga mnienja. N. g. l. brani stvar hrvatsku, a g. S. napada ju; to je sva i gola jezgra ove pravde; a sve ostalo je koje ugladjeniji, koje neugladjeni appendix.

Dan danas je u modu došlo neodgovarati na pitanja, nego svomu protivniku reći: ti si mene pogrdio i neuljudno izazvao, udaraš u izvrčanja, u laž, okolišaš; ja ću tebi utjerati jezik u grlo, ti si očevidno zloban, lukav, i ja dvojim o tvom poštenju — pa takovih epithetah više. (Broj 144. Nar. Nov.)

Mi nemožemo slieditи g. S. tim putem i nabrajati Markove konake, koji k stvari nespadaju, niti ćemo umočiti pero u žuć, da mu razjarenost njegovu odbijemo isto onako strastno; jer mi sa svom hladnokrvnosti branimo hrvatsko načelo, stojeći na hrvatskoj zemlji i na hrvatskom pravu, dobivenom od junačkih naših praotacah, te nipošto nesmijemo trpjeti, da nam, bio tko mu drago napada ono, što nam je sveto.

Opraštamo g. S. sve one liepe rieči, nu za stvar ćemo se, ako Bog da, i nadalje boriti.

Jedino što nam se čini vriedno odgovora, jest ono pitanje „Zašto Srbin nemože biti Srbin, zašto li nemože Hrvat biti Hrvat itd., a i opet svi skupa jedan narod.

Da još toliku nagradu razpišemo onomu, koj nam bi dokazat mogao, da je u čitavoj „Molitvi hrv. rod.“ i jedno slovo proti ovoj izreci, nebi ju nikad nitko dobio, jer u njoj ništa takova proti slogi ili uzajemnoj ljubavi nije rečeno; a sto putah je jur dokazano, da nijedno pleme nije sjajnije dokazalo težnju za uzajemnostju, što ju je upravo narod hrvatski. Pa komu smeta kriepak razvitak našega naroda hrvatskoga, što se u rečenoj molitvi od Boga prosi?

Napokon bi radi jedankrat definiciju te misteriozne višje ideje — koju dakle mi pojmiti nemožemo — u praktičnom smislu čitati, kakva bi imala biti ta sloga svih plemenah? — To bi nam apoštoli te višje ideje lasno u tolikih naših časopisih razviti mogli, pa ako je koristna, tad bi svi poštenjaci uz nju prionuli. Mi Hrvati živimo sa svimi plemeni u slogi i prijateljstvu i jošte se nismo s nijednim posvadili, premda ima pojedinih licah, koja Hrvatu zavide njegov napredak i koja viću dan i noć: sloga, sloga! Takovi se u nas zovu — dvoličnjaci.

Ured. „N. g. l.“

POZIV

na gospodu naše spisatelje!

Podpisano uredničtvo u svojem nastojanju, da mu bude ovaj časopis **„Naše gore list“** sve to vriednijim i zanimivijim, a s druge strane da mu neuzfali izvornih najboljih novelah, uzima si čast s ovim pozvati gospodu spisatelje **na natječaj** i raspisuje nagradu od **5 dukatah u zlatu, 1** iztisak **Naše gore lista** od god. 1861 i jedan iztisak od god. 1862 u sjajnom vezu sa zlatorezom za onu pripovjedku, koja će se glede sastavka i izgladjena jezika najvriednijom pronaći.

Za drugu najbolju novelu:

3 dukata u zlatu, 1 iztisak **Naše gore lista** od god. 1861 i jedan istisak od god. 1862 sjajno vezan.

Za treću najbolju novelu:

2 dukata u zlatu, 1 iztisak **Naše gore lista** od god. 1861 i jedan istisak od god. 1862 sjajno vezan.

Pogodba za natjecatelje jest sliedeća:

1. Pripovjedka ima da bude izvorna i nigdje jošte netiskana, a crpljena iz života hrvatskoga naroda.

2. Da nebude u smislu političkom ili vjerozakonskom razdražljiva.

3. Da bude imala najmanje 3 tiskana tabaka, kô što su tiskane novele u **„Naše gore listu“** tečajem ovih dvijuh godinah, naime „garmondom.“

4. Imade biti svako djelo sa kojom poslovicom **„Mottom“** ili brojem naznačeno, a ime pisca u posebnom zapečaćenom Couvertu.

6. Imadu natjecatelji svoje djelo najdulje do konca svibnja 1863. poslati na uredničtvo ovoga lista, a zapečaćeni listovi ostaju do izrečene nagrade nedotaknuti.

Sud o valjanosti djela izreći će nepristrano vlastnik lista u družtvu još dvajuh u književnosti poznatih vještih licah i to mjesec danah kašnije nego-li je rok za predaju razpisan.

Ako li bi koj od gospode želio što bližjega o tom predmetu saznati, to se neka obrati pismeno na

uredničtvo „Naše gore lista.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 2. U Zagrebu 15. siečnja 1863. **Tečaj III.**

Gospodinu

MIROSLAVU VILHARU,

*uredniku „**Napreja**.“*

Naprej zastave Slave,
Na boj junačka kri!
Za blagor očetnjave
Naj puška govori.

Jenko.

Granù sunce zorom zlatokitnom,
Vrh slovenskih poskoči visina'
Raztvara se grda maglušina
Na Triglavu, starcu velebitnom.

Od vjetra se rudinom razlieže
Divna glasba Aeolove lire,
Probudjuje bezbrižne pastire,
Da za smjerom, *Tebi* ravno, teže.

Po slovenskom pčela perivoju
Pada na to sladonosno cvietje,
Te se opet k postojbini kreće,
Koju ljubi kao i *Ti Tvoju.*

U zelenoj samotan dubravi
Milo slavulj na grančici pjeva,
Pojuć titra u oblacih ševa,
Tebi nalik zavičaj si slavi.

Čujde žamor u polju težaka';
Uz dvojnice čobanče prebira,
Kitnim dolom dieva cvietje bira,
Za svog — *Tebi* sličnoga junaka.

Majka Slava čedu lišca gladi,
Pjeva pjesan roda junačkoga,
Da u sriedi srca njegovoga
Rodoljubje *Tvoje* mu usadi.

A Slovenci vriedni Slave sini,
Uzhitjeni s božanstvena dara,
Svete iskre rodoljubna žara,
Pletu vienac s *Tobom* domovini.

Napred Naprej — stazom započetom,
Na kojoj *Ti* sunce Slave sjaje,
Tvoja težnja našoj jednak da je:
Nedajmo se tudjinstvu zakletom.

Stj. Ljuboje Lopašić.

Digitized by Google

FRANJKA.

Pripovjedka iz krajišničkoga života.

Od Marije Roskovske.

(Nadalje).

Tako? — Dà, sad se na njeg sjećam“ reče on posve ravnodušno. Siromašni guslar nije ga ni najmanje zanimao. „Al znaš ti, o čem sam ja sada mislio. O nošivu varoškinjah? Jesi li ti nje kada iz bliza gledala?“

„Dakako, kad je u štofu sajam bio, ili kad sam tamo prodavala jabuke ili jaja. A sad su baš kod gospodina satnika i njegove matere u pohodah četiri gospodične sa jednom starom gospom. Tvoje sestre rekoše, da su sestre gospodina pukovnika sa svojom tetkom, gospodjom četnikovicom.“

Ona na to spomenù, da kući idu, i oni podju obadvoje za Stojanom.

„Samo da bi rata bilo!“ reče Gjorgje živahno. „Ja bi doista imao na skoro zlatnu zviezdu na ogrlici, i ti bi kao oficirska gospoja nosila odielo po parižkom kroju. Ta kadgod sam bio u štofu, srdim se, da sam uvjek frajt, i da možebit nigda dalje od stražmeštra doći neću.“

„No, stražmeštar, pa i to je već liepo!“ primetne Franjka. „Tvoj je otac takodjer to bio, i brže je dotle dospjeo, nego mnogi drugi. Pa je bio i ugledan čovjek, njega je štovala ciela satnija, i isti oficiri.“

„Jest, on je dosta liepo napredovao!“ reče Gjorgje očevidno zadovoljan. „On je bio frajt samo pet godinah, desetnik sedam, a po sedamnajestgodišnjem službovanju postao je stražmeštrom. To je bilo strašno brzo; ali — meni bi ipak dugo trajalo. U ratu se oficiri prilično razredjuju; kad bi kao frajt otišao, doista da bi se za godinu danah vratio kao nadporučnik!“

„Ili se nebi ni vratio“, odgovori djevojka.“ Medjutim ti si i ovako izvanredno brzo napredovao; za dvie godine postao si frajtom, a ako Bog dà, na skoro postat ćeš i desetnikom. Svi te oficiri imaju rado, imaš najljepše pismo u cieloj regimenti, a dobio si dobre svjedočbe u školi.“

„Doduše nemogu se tužiti; ali baš šta osobita nije!“ odgovori on podobro izhitrenom čednošću. „Za sad nisam još ništ', al tko zna, neće l' s vremenom šta iz mene biti. Pomisli samo, kakovih je već slavnih muževah proizašlo iz krajišničkih školah! Četnikah i pukovnikah, i moj je otac bio saučenik muževah, koj sad u velikom gospodstvu stoje. Marko Čolić, slavonski zapovjedajući general bio je takodjer krajišnićko djače, a i glasoviti Omer-paša, koga je moj otac dobro poznavao. Čalmu doduše neću oko glave oviti, kao Latas, ali tko zna? Možebit ću ipak štogod više biti, nego li stražmeštar. Da je moj otac poživio samo još jednu godinu! Već se je o tom radilo, da postane poručnikom. Tada ciela njegova porodica nebi više pripadala krajišničkom savezu — i ja bio postao kadetom, na mjesto prostaka, i bio bi sada valjda već i oficirom.“

Franjka ga pogleda svojima sjevajućima crnima očima i reče šaljivo: „Dà, sad bi bio oficir, i tražio bi si djevojku, koja bi kauciju položiti mogla.“

„Dakako — gle, ja na to nisam ni mislio!“ odgovorio on posmiehnuvši se. „Ja ću se dakle zadovoljiti i za sad neću za ničim višjim težiti, do za kapralijom.“

Franjka pokaže gore na brežuljak, gdje njeka kola stajahu i ljudi se okolo zabavljahu, pa se obadvoje požure, da vide, šta je tamo.

Stojan, željan da Brka vidi, brzo je na brežuljak stigao bio.

Tu stajahu dvoja kola. Kapetanovi gosti, ili bolje njegove matere, upravo su se s njim nasladjivali liepim izgledom.

Majorica, ostara i odebela gospoja, nebijaše ni najmanje uzhićena s truda i napora, koj podnieti morade kod seljske ove zabave. Medjutim ona i nebijaše samo radi zabave došla, nego višje njeke svrhe radi, te se dakle ravnodušno podvrže nepromjenivomu udesu. Nu tim više bile su uzhićene njezine nećakinje, djevojke izmedju dvadeset druge i dvadeset osme godine, njima bilo sve krasno, sve neizkazano dražestno.

Majorica sa svojima obima srednjima nećakinjama sedjaše u kolih, koja su upravo krenuti se imala. Najstariju i najmladju vozio je kapetan sám, i počem je pomogao im, da se u kola sjednu, hotjeo je baš sám da se popne i uzde prihvati. Ali konji, još mladi i divji, poplaše se i trgnu na stranu, da će u guduru. Samo za jedan tren, te konji, kola skupa s ljepoticama bili bi se strovalili.

Kapetan od straha izvan sebe, stajaše kao okamenjen; kočijaš od drugih kolah nemogaše tako brzo sa svoga sjedala, da u pomoć priskoči, a konji još bjesniji postadoše od vike i jauka upropaštenih gospojah.

Tad kao munja iz oblaka prileti Stojan, koj je baš na vrhunac stigao bio, sgrabi konje za remenje i potegne ih natrag. Da je samo štogod slabiji i neodvažniji bio, konji bi ga bili za sobom povukli, nu ovako ih srećom uzdržà, dok je i kočijaš od drugih kolah priskočio.

Medjutim se je i kapetan malo od svoga straha oporavio bio. On pomogne najmladjoj gospodični s kolah saći, i zabavi se s njom, da ju utješi radi pretrpljenoga straha. Najstarija sestra sidje sama dole, vidivši, da se gospodin kapetan za nju nebrine, a to isto učine i ostale u drugih kolah. Svi su se sletili bili oko gospodične Tereze, koja se je malo onesviestila; nu kad je to prošlo, onda stadoše Stojanu zahvaljivati se, njega hvaliti i nadarivati.

Čudnovato, ovaj inače za mlada čovjeka sretni dogadjaj, imao je za njega ipak najžalostnije posljedice.

Kapetan Stojković, još snažan i krepak muž, bio je njegdje izmedju četrdeset i petdeset godinah. Kad god je u štof u službenom poslu došao, bio je uvjek primljen kod obrstara i kod njegove sestre. Nadalo se je, da bi ga možebit ganuti mogle dražesti i domaće kreposti koje od starijih gospodičnah, i to bijaše povod posjeta njegove matere.

Nu ovaj malo prije spomenuti dogadjaj pokazà, da se je najmladja i najljepša sestra njegova srca kosnula.

Josipa, najstarija, vrlo se je na to razljutila, a najmladju nije opet osobito razveselilo. Ona je bila liepa i tek u dvadeset i drugoj godini, te joj se budalasto činjaše, da se na selu sa ostarim kapetanom poseljači. K tomu je za nju bilo vremena još i poslje deset godinah, a dotle mogao bi se možebit naći još i koj regulaški oficir, koj bi dovoljno imetka za kauciju imao.

Već sutra dan vrate se gospodje kući, nu prije još

Digitized by Google

osveti se Josipa staromu bečaru, koj kao i ostali muževi očiuh neimadjaše za njezine dražesti. Soba, u kojoj je ona sa svojima sestrama bila, bijaše prama vrtu; ona vidjaše kapetana nedaleko na klupi sjedećega, i znadijaše, da on svaku glasno govoreću rieč dobro čuti može. S uzhićenjem govoraše dakle o odvažnosti i okretnosti Stojanovoj, a s najvećim preziranjem o kapetanu, koj se ni maknuo nije, da konje sustavi.

Obije najmladje sestre pristaše uz nju, a osobito Terezija, koja nikako kapetanu oprostiti nemogaše, što je pripustio, da ju je izbavio slučajno prolazeći vojnik. Samo druga gospodična, koja je valjda slutila, da ju kapetan čuje, branila ga je i izpričavala je njegovu neokretnost, što je od straha upropašten bio.

Kapetan Stojković bio je doduše dobar čovjek, ali i malo tašt i osjetliv, te oštro i odvažno djelovanje, osobito, ako se je ticalo njegove kože, nebijaše kod njega u običaju. Neizkazano bi njemu žao bilo, da se je gospodičnam dogodila kakova nesreća, a osobito Tereziji; nu ništanemanje, to ga ipak nebi prečilo bilo potajno se radovati, da su se one same bez njega strovalile bile. On je vrlo zahvalan bio Stojanu, da je u tako sgodan čas tamo se desio i u pomoć priskočio; nu sad si je u glavu opet ubio: da ga nebi bilo ni trebalo, jer pogibelj nije velika ni bila. Stidio se je svoje neodvažnosti, medjutim nije hotjeo, da se srdi na samoga sebe, nego je drugoga tražio, na kom bi srce izgalio. On zače nenaviditi i mrziti Stojana, te ovaj morade na skoro gorko patiti, što se je pokazao odvažnijim od svoga poglavara.

Kapetan u svojoj kumpaniji mali je paša, i mladi vojnik nemogaše mu nikako ugoditi; činio šta il nečinio, za sve je bio psovan ili kažnjen. Nu on nije bio tako pitom, da bi sve ustrpivo podnositi htjeo, — postane dakle prkosan i nemaran, a tim je kapetan još više povoda dobivao, da ga psuje i kaštiguje. Napokon skrivi nješta protiva podložnosti, i bude na šibanje odsudjen; ali Franjki podje za rukom, od toga ga izbaviti. Ona se uteče k obrstarovim kćeram, ove zamoliše svoga otca, a obrstar se zauzme dalje, te tako bude pomilovan težkim zatvorom. Kad je svoju kazan odsjedio, nestadè ga jednoga dana, i nitko nemogaše saznati, šta se je s njim dogodilo.

Kapetan je bio razjaren, te je stao sada mrziti na Gjorgja, buduć je s bjeguncem bio u najboljem poznanstvu i prijateljstvu.

Gjorgje medjutim nije bio značaja svoga budućega šurje, — on ostade učtiv i ponizan, i njegov stariešina nemogaše mu do živa doći, Nu dakako da od kapralije sada ni govora nije bilo, doklem god je Stojković kumpanijom upravljao.

Pa to je i sretni inače savez ženikah ponješto smutilo. Gjorgje je Franjku vatreno liubio; nu njegova je taština više put uvredjena bila, i njegovo častoljubje nenamireno osta. Ona nije tomu kriva bila, to je on doduše znao, medjutim nije bio tako velikodušan i nježan, da to Franjki nigda predbacio nije. Više put je ogorčeno govorio o Stojanu, a to je djevojci žao bilo, jer je veoma nježno ljubila jedina brata svoga.

Tiho pjevušeć sjedjaše Franjka uz malu svjetiljku i predijaše. Lice joj nebijaše tako rumeno i puno, kao njegda; mnoga gorka suza bješe joj uzmutila vedre njene oči. Nizka sobica bila je po siromaški uredjena, pod je bio nabijen, a po duvarovih visjelo je njekoliko slikah svetacah i sveticah. U širokom krevetu spavala je baka, nu njezin san, nješto od starosti nješto od umora, nije bio miran i okrepan. Od kako je Stojana nestalo, a tomu je bilo već više od godine, ona je više slabila i iznemogavala se.

I Franjka je doista uzroka imala svomu jadu i čemeru. Staricu je trebalo dvoriti, a radinoga i krepkoga Stojana nebijaše više, da malo poljsko gospodarstvo u redu drži. Gjorgje je bio već njekoliko mjesecih u štofu, kamo ga je kapetan na pisariju poslao, samo da gledeć njega Stojana se nespominje. Ni te utjehe neimadè dakle, da se sa svojim vjerenikom kadkada razgovoriti mogla. Iz prva joj je čestje pisao, nu sad je bilo već dugo, da ništa o njem čula nije; neznade dakle, bi li vjerovala i radovala se glasu, koj joj dan prije donese Gjorgjina sestra Fema. Svakako morala je skoro što to čuti. Brko, koj se je još uvjek kod svojih rodjakah nalazio, premda joj se ni malo nedopadaše njegov neotesani i nevaljani ujak, bio je u štofu, gdje je dan prije sajam obdržavan bio, i imao se je drugi dan povratiti. Ona se je čudila, da ga već nije bilo, te se je bojala, da mu se kakova nesreća dogodila nije.

Bijaše već kasno, i sve su svieće po selu potrnute bile. Franjka upravo htjede da ide spavati, kad na jedanput pas u dvorištu zalajà i radostno cviliti započè. „Eto Gjorgja!“ pomisli ona u sebi i poleti k vratima, kad upravo njetko polagano pokuca. Nije bio njezin vjerenik, nu ona ni njega nebi radostnije pozdravila bila, nego li pozdravi nadošavšega; jer to nitko drugi nebijaše, nego Stojan, koj sbacivši kabanicu, nju u naručaje svoje primi.

Starica se probudi, i učini joj se kano da sanja, smotrivši svoga unuka, koj nuz njezin krevet klečaše, i nju ljubljaše. Nu brzo se opet poboja, da nebi zanj saznali i uhvatili ga. Ali on ju tim umiri, da u selu već sve spava, i da se on samo do pred zoru zadržavati namjerava. Sad nastadoše svakojaka pitanja i odgovaranja, kojim nebijaše ni kraja ni konca njekoliko urah.

Stojan pripovjedaše, da se po Bosni klatari, te onim bavi, što mu uprav šakah dodje: kadkada prati robu kojega trgovca, a kadkad opet pomogne braniti kojeg bogatog raju protiva kojemu grabežljivomu begu. Sestra i baka moljahu ga, da se neizvrgava nepotrebnim pogibijam, i žaljahu ga radi njegovog tegotnog življenja. Nu on ih uvjeravaše, da je taj život ugodniji od soldatije, barem je slobodan, neboji se nikakova kapetana nit vojničkih zakonah, i da mu sreća il nesreća dolaze samo od Boga i vlastite njegove snage i okretnosti.

„Da sam ovdje ostao, zlo bi se kakovo dogodilo s kapetanom, i mene bi možebiti objesili bili!“ pridoda on.

Franjka i baka neznadoše na to ništa odgovoriti. Njemu je nepravda učinjena, i dok je bilo ovako, kako je, za njega nebijaše ovdje mirnoga žlvota. U ostalom činjaše se, da mu je taj nemirni život godio; dobro je izgledao, mrka crljenimi gajtani izvezena ječerma, široke hlače, oko vrata lahko svezani crni svileni rubac, na glavi fes s velikom plavom kitom, a za pasom svietlo ubojito oružje, koje je medjutim odložio bio, sve mu to krasno dolikovaše i junački mu izgled podjelivaše.

Stojan dade sestri i baki njekolike dukate, koje kako uvjeravaše, potrošiti nije mogao, zatim zapita za Gjorgja.

Digitized by Google

Oni mu pripoviedaše, kako ga kapetan progoni, i da ga je napokon poslao u štof.

Njegovo avanziranje palo je sada u zapećak, „reče djevojka“, a ipak mi kazivaše Fema, kako je čula, da je Gjorgje postao kapralom. Nu ja nisam htjela, da to vjerujem, jer kako bi to tako brzo moguće bilo — osobito dok mu kapetan prijatelj nije.“

Stojan neodgovori ništa na to, nego zapita za Femu. On se je njegda u kolu i na divanih rado s njome gledao, nu ona je njega zaboravila, odkad je otišao. On je posve ravnodušno slušao, kad mu je starica s velikim negodovanjem pripoviedala o njenom lahkoumnom vladanju, te samo mimogred napomenù nješta o nestalnosti i promjenljivosti većine djevojakah. Zatim se sjeti i Brke.

„On nas često polazi, i tad se o tebi razgovaramo!“ reče živahno Franjka. „Ili nas uči svoje pjesme. Šteta, što siromah nevidi! On je tako dobar i razuman, i neima boljega i iskrenijega prijatelja. On mi je kao drugi brat, i višeput me je već utješio i razgovorio, kad sam tužna i žalostna bila.

„Al on to valjda od Gjorgje ipak bolje nerazumije?“ brene malo bratac seku,

„Gjorgje je već davno kod regimente, i mi se riedko vidjamo!“ odvrati ona kao da kloni toga razgovora. Nehtjede Stojanu da kaže, kako sa svojim mladoženjom nesmije o njemu se razgovarati, buduć da onda uviek ima prepiranja.

I baka sad prihvati rieč, da se pohvalno o Brki izrekne.

Noć brzo prodje, i pred zoru oprosti se Stojan sa staricom. Franjka ga do njekle sprovodila.

On se je doduše tomu opirao, nu ona ga uvjeravaše, da bi od straha umrla, ako svojimi očima vidjela nebi, da je sretno prošao preko Save,

Mučeć jedno uz drugo hodeć, prodjoše brzo brat i sestrica kuće i vrtove, i približavahu se k rieci, od koje ih razstavljaše samo još njekoliko poljah i sjenokošah. Napokon stadè Stojan i reče, kano da nastavi pretrgnuti govor.

„On mi je uvjek bio preveć tašt i gizdav, i nigda ga sám nisam srdačno milovao. Nu ja ti to nigda nehtjedoh da kažem, jer si ga ti ljubila i nitko ništa o njem šta zloga kazati nemogaše. Bože, da me moje čustvo prevari, i da brzo na sve nezaboravi, kao njegova sestra Fema.

„Stojane, šta ti to govoriš!“ reče Franjka uplašena.

„On se je uviek tim hvalio, što mu je otac bio stražmeštar, i uvjek je druge preko ramenah gledao“, nastavi on, nepazeći ništa na nju.

„Ako još dugo od tebe razstavljen bude, i ako nebude skoro ufanja za vaše vjenčanje, to ja nebi mnogo dao do njegove viernosti. Ali joj njemu, ako ti se iznevjeri, neće ga lahko proći.“

„Negovori toga, Stojane!“ odgovori djevojka molećim glasom. „On je dobar i pošten. — Samo što se vas dvojica neslažete, zato ti o njem misliš, što nigda učiniti nebi mogao. Pa sve da bi i moguće bilo, da bi on iznevjerio, ipak nebi trpila, da mu što na žao učiniš.“

Dakako tada nebi ni vriedan bio, da jedne suze za njim pustiš, il da ja moju ruku na njega potegnem!“ odvrati Stojan. „Nu čemu da govorim, da te samo žalostim, a već nije ni vremena za razgovor. Već počima svanjivati, moram prieko, jer će me opaziti. S Bogom, Franjko, ako uzbude moglo biti, opet ću k vama doći.“

On ju ogrli i poljubi, i naloži joj, da pozdravi babu i Brku. Ona je htjela, da s njim ide do bajera, nu on to nepripusti nikako, i njeki daleki šušanj obustavi ju posve od te namjere. Još joj jednoč šaptnè: „S Bogom“ i odè žurno k bajeru, a ona umakne u bližnji grm i prikrije se tamo.

III.

Patrola jedna dodje tik rieke, i Stojanu mal da put nepresieče. Vodja poviče nanj, nu on nehtjede riečih da gubi, nego brže bolje požuri se k mjestu, gdje je čamac privezan bio, varukajuć koliko moguće izmedju grmovah i drveća.

Došavši tako do vode, odveže čamac i skoći u njega. Vojnici mu bjehu za petama, i opališe svoje puške.

Franjka u velikom svom strahu moljaše se sklopljenima rukama, i nastojaše opaziti, da li se je bratu šta zla dogodilo, nu radi velike daljine i slabe još svjetlosti nemogaše ništa opaziti.

S bližnjega čardaka opaljeno bude takodjer njekoliko pušakah. Medjutim radi sumraka nemogaše se dobro nišaniti, te bjegunca nepogodi nijedno zrno, premda su mu oko ušijuh svirala.

Njeko vrieme zatim — smotri Franjka na bosanskoj strani planuti vatru — za zlamenje sretnoga prelazka Stojanova, kako je ugovoreno bilo.

Stojan nije imao pravo misleći o Gjorgju, da je nestalan i nevjeran; on je Franjku imao još uvjek rad, samo što je razstankom ta ljubav nješto tišjom postala bila. Nije bio nestalniji, nego li je većina muževah; trebalo mu je, da mu je draga pred očima bila. Nije imao uobraženosti pjesničke, koja si udaljenu dragu sve više i više u duhu uljepšava i usavršava; nu nije se ni čuditi, da se takova šta nenalazi u krajišničkog frajta.

U ostalom Gjorgje je bio pristao, dapače liep a i gizdav mladić, i dobra reda, dvostruko mu je sukno liepo dolikovalo, i mogao se je dobroj sreći u svietu nadati. On je to i sám sve znao, i osvjedočen je bio, da ga mnoge djevojke rado gledaju, i njegovu Franjku nenavide. Višeput mu se je i na žao dalo siromaških djevojakah, koje uzalud za njim na prozore provirivahu; jer je ne samo sebe, nego i svoju Franjku cienio i ljubio na toliko, da se u nikakovo nježnije poznanstvo upuštati nehtjedè. Njegov ponos uzdržavaše ga od svih lahkoumnostih njegovih sudrugovah i on se uvjek odlikovaše otmjenim držanjem i urednim i čestitim vladanjem. Zdravim svojim umom i prirodjenim taktom podje mu posve dobro za rukom podražavati držanje višjih stališah, i to ga zanimivim činjaše djevojkam; pa neda se tajiti, da je njegova spoljašnost i kod Franjke najviše djelovala.

Idući u ured svaki dan je četiri putah prolazio kraj stana pukovnikova, gdje je i nesluteć šta veliku zanimivost za se probudio bio.

Jednoč nosio je pisamah za podpis svomu zapoviedniku, i kod te prilike susretne se u povratku s jednom gospodičnom u šuštećem svilenom odielu, sa šalom i šeširom sprešćom koprenom — jednom riečju, zaodjevenom po uzoru, kakovi si je on za svoju Franjku stvorio.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Prosjak posto kraljem.

Narodna pripovjedka bosanska.

(Konac.)

Sad dakle i oni njemu svoje jade izpripovjedavši sva četvorica nagnu za subudalašem u potjeru, vičući: „osvetu, osvetu.“ Nu subudalaš bivši u jednom selu podje dalje svojim putem, a ovi osvetnici ga tad opaze, te još brže k njem poteku. Subudalaš čuvši za njim njekakov rogobor, obazre se; videći pak šta bi od njega moglo biti, htijahu se sakriti, al nije kamo, kud će, ni tam ni ham, već se savre sa svojom ženom pod gunj, pa šut na sried puta; dok on to učini, medvjed stane pa neće dalje ni stope, — njega družina tjera napred, a on ni s mjesta pa im reče: „nisam ja lud više, da mi šta bude ko i prije, on se savro, pa diže brvno, da mi noge pritisne.“ — Čujuć te rieči jarac, stane pa nehtjede maknuti dalje, već vrisne: „nije istina, da diže brvno, van svija grabić, da mene objesi, nisam budalast, da idem k njemu.“ Takodjer i vuk, sjećajuć se svoje patnje, stane te neće dalje, primjetiv: ah nesložna družina! nit on diže brvno, niti grabić svija, da vama što učini, već mene čeka, da me za noge uhvati, al me više neprevari.“ — Onda i gjogat videć, da je sám, kud će? preplaši se i poviče: „on ništa neradi, što ste vi do sad kazali, već on zbilja melem tuče, da me opet maže, al me neće više namazati.“ Ele kako mu drago, naravno je, da su liekovi gorki i čemerni, kad se uzimaju; al kasnije istom bude fajda od njih. To isto izkusi i ranavi gjogat; subudalašev melem od šale i maskare privijen njemu dobro učinio tako, da su mu rane za kratko vrieme zacielile i zarasle. U tom nastane i pramaljetje, trava bukne, a gjogin se povrati, ko je i prije bio, — tust ko šljiva. Sad si misli kud da okrene, pa najposlje, opet svomu kralju, staromu gospodaru. Kad je bio blizu kraljeva pridvorja — opazi ga i poznade kralj s prozora, pa zapovjedi: da se unutra uvede, a i sám se sjetiv svoga dobroga i staroga gjogina, sadje na dvorište, da ga vidi i pomiluje. Čim kralj dolje sadje, odmah mu gjogat k ruci podje, a kralj ga milujuć, reče mu: „gdje si prvo dobro moje? kako živ osta kroz onaku zločestu zimu?“ — Gjogo mu odvrati: „borme kralju u dobar čas si steko onakoga dobra zeta, kog da nebi, nebi ni mene više vidio.“ — Kralj zapita: kako bolan? kakov zet? — „eto taki borme — reče gjogat — kad on prodje s tvojom kćerkom, biah ja gotov samro, bijahu mi strašne rane po ledjih, pa on sve to izlieči; nego kralju! ako sam ti ja mio, rad staroga služenja i tvoga samnom uživanja, moraš ti tvoga zeta dobro darovati, dati mu makar jedan dio kraljestva, jedno, što t. je zet, te svojoj kćeri daješ; drugo, što je velik liečnik, te ti može časom trebati i od smrti oteti — ko i mene; — a treće, što je mene izliečio.“ — Kralj sva ova promotrivši, poruči po svoga zeta, da mu dodje; osobito sbog vještine tolike u liečničtvu, naimenuje ga svojim liečnikom i pokloni mu polu kraljestva. — Za malo vremena čuje subudalasti prosjak poziv kraljev, i bez oklevanja uputi se odmah kralju; koj opet svoga zeta i svoju kćer radostno i veselo primi, veliko veselje učini; topovi pucahu, časti i gostbe se kroz čitavu nedjelju danah činjahu dok napokon kralj svomu zetu očituje, da mu je vrlo drago, što je on glasoviti liečnik, da mu znade u nevolji pomoći.“ — Na ove rieči kraljev se zet vrlo u sebi začudi, čujuć ono o njem govoriti, o čemu ni sanjao nikad nije, t. j. o liekarstvu. Ele sjedne strane komu je šta sudjeno, izpuniti se mora, t. j. prosjak da postane kraljem; a s druge strane to svjedoči i nestalnost ljudska, jer kad čovjek misli najbolje uživati i veseliti se, i što-no reknu: pravo nogom stati, tad ol mu se kakva šteta i žalost dogodi, ol njem istom se nit života prekine, te se izvrši ono prirječje: čovjek snuje, a Bog odredjuje; tako i subudalašev punac ljepšu si budućnost misleći, prevari se u nadi, jer ga prve noći poslje veselja i gostbe udari kaplja (Schlagfluss) u snu, i on druga dana mrtav osvanu. — Al pravo poslovica kaže: „dok se jednom nesmrkne, nemože se drugom svanuti“, to se i u ovom slučaju obistini, jer kraljev zet, buduć sám prosjak, a od otca prosjaka uzpè se na kraljev prestol — postade iznenada kralj.

Ta stvar bijaše svakomu za čudo, sbog čega mnogi su novoga kralja zlo gledali, nu on zato ni malo nemareć, mudro je kraljestvom upravljao, pijo, jeo, kraljevao i uživao, pa ako nije umro — već je živ, i dan danas mu je dobro.

Ja pak, pošto sam čuo ovu smiešnu pripovjedku, po to ju i prodajem, nit sam na njoj dobio šta, nit štetovao.

Dbv. Mhć.,
Bošnjak.

Zviezda.

Od U. G. O.

II.

Podiže se jastreb silni
S tudje zemljice —
Jastreb silni, jastreb ljuti,
S grada . . . . . .
Spustio se jastreb silni
U bjel Zagreb-grad —
Tu hrvatsko sokol-perje
Stao čupat tad.
To hrvatski gleda sokó,
Gleda sokó siv.
Sokol perja neda svoga,
Neda dok je živ.
Već on stane bojak biti,
S ljutom pticom tom —
Bojak bit za svoje perje,
Perje i za dom.
Čupa sokó šaro perje,
Čupa sokó siv —
Jasreb silni jedva da je,
Utekao živ.
Bježi jadan neveseo
Natrag gnjezdu svom —
Rug, sramota, smjeh ga prate,
Svakim korakom.
A Hrvatska zapjevala,
Svoj „junački oj“ —
Što je sokó nad jastrebom,
Održao boj . . . . .

Digitized by Google

Kritika.

„Даница“ je u svom 35. broju doniela kritiku vrhu prevodah Puškinovih djelah: „Rustan i Ljudmila“ — „Poltava“ — „Dva brata razbojnika“ — „Eugenio Onjegin“ iz ruskoga po Špiri Dimitroviću Kotoraninu.

Progovoriv obširnije o obstojateljstvih naše književnosti u obće prelazi špečijalno na rusku literaturu, koja se u nas jošte vrlo slabo poznaje i veli nadalje sliedeće:

„Osim njekoliko kratkih pripovjedakah i pjesamah neima ništa u prevodu iz literature ruske. A Puškin, Gogolj, Lermontov vriedni su, da im čovjek potraži bliže poznanstvo. Uz sve naše simpatije spram Rusah neimamo nijedno važnije djelo njihovih klasikah u prevodu, i gotovo bi mogao kakov zloban stranac reći, da nam je s timi našimi „ruskimi simpatijami“ više stalo do ruskih ordenah i prstenovah ili rubaljah, nego do čega drugoga . . .

Mi bi našemu mladjemu naraštaju preporučili, da nepropusti upoznati se sa ruskom književnosti. Zaista će tamo naći mnogu novu stvar, da nereknemo, gotovo nov sviet. I kad bi nam se izabrana djela Puškinova, Gogoljeva ili Lermontova prevela, zaista bi više koristi bilo po literaturu našu, nego sa prevodima iz Hajna, Petéfija, Beranžera i drugih, kojim je spisateljska slava tek trećega ili četvrtoga reda.

G. Špiro Dimitvović pregao je, gotovo reći, na vrat na nos, da nam najbolja djela slavnoga Puškina prevede. Puškin je tako veliki genij, njegova umna čeda tako su sjajna, da je zaista vriedno izbliže pogledati, u kakvom su nam vidu predstavljena, kakva im je odieća data, u kojoj će se kod nas imati zklimatizovati.

1859. godine izidje u podlistku zagrebačkih „Narodnih Novinah“ prevod Puškinovoga „Rustana i Ljudmile“ od Špire Dimitrovića. Ime prevodioca sasvim je novo bilo u našoj literaturi. Tko je to, tko je Puškin? — ele daj da se malo prouči taj prevod. Na primjetbu tadašnjega uredničtva „Nar. Nov.“, koje je osobito pohvalilo i prevod ovaj i prevodioca, nebismo se toliko ni osvrtali, jer nikad nismo osobitu važnost davali presudama zvaničnih listovah, a „Nar. Nov.“ bile su tada zvanične (al danas više nisu).

Publika u Hrvatskoj uzela je cielu stvar ozbiljnije. Kao da je sasvim povjerovala presudi „Nar. Nov.“; uz to i ime prvoga ruskoga pjesnika — tek „Ruslan i Ljudmila“ ode kao alva, kad se izdade u posebnoj knjižici. Pojav ovaj daje se izjasniti i tim, što su donle u obće kod Srbah i Hrvatah riedje knjige izlazile, a počeli su se i duhovi po malo gibati usljed političkih važnih dogadjajah.

Medjutim se g. Špiru Dimitroviću dopalo, kako je sa prvim svojim korakom u književno polje prošao, pak navali, da nam dade prevode najboljih djelah i to za najkraće vrieme. Za dvie godine izidje prevod: „Poltave“, „Dva brata razbojnika“, „Cigana“ i „Eugenija Onjegina“ od Puškina; „Vilima Tela“ i „Razbojnika“ od Šilera i „Julija Cesara“ od Šekspira.

Po svoj prilici nedangubi ni sada, nego nam prevodi opet kakvo od prvih djelah tudjih literaturah.

Već nam se to nije dopalo, što ti prevodi izlaziše jedan za drugim. Drugi ljudi godinama se trude, kad prevode kakov klasični komad, a g. Dimitrović kao da od duga prevodi. S toga smo naumili koju reći o njegovim prevodima, i to za sada samo o prevodu Puškina, a one druge uzeti ćemo drugi put na oko.

Puškin je „bezprekoslovno“ jedan od najboljih pjesnikah cieloga svieta. Tko će njega da prevede, taj mora najprije sám biti pjesnik, da može za njegovim mislima ići, a poslje mora savršeno vladati jezikom, na kojih prevodih, kao i formom pjesničkom.

Za g. Špiru Dimitrovića moramo reći, da ni s koje strane nije dorastao, da prevodi Puškina. Prvo i prvo odričemo mu savršeno znanje ruskoga jezika, kakvo se ište za prevodjenje pjesamah — Puškinovih pjesamah. Na mnogo mjestah nije original razumio, pak je ili nejasan ostao, ili je izmienio smisao originala. Iz svega se vidi, da je vrlo često upotrebljavao rusko-njemački slovar, i njemački prevod gotovo da mu je bio isto tako važan, kao i sám original.

Drugo, g. Špiro Dimitrović neima ono znanje srbsko-hrvatskoga jezika, koje je potrebno za prevodjenje Puškina. Nije tu dovoljno uzeti rusko-njemački slovar, pak odtuda tražiti rieč za svoj prevod. Tu valja biti jak u riečniku narodnom, osobito u sinonimici, a budući se tiče poetskoga djela, u poetskom jeziku. Ovoga pak g. Dimitrović ni nenazire; nisu mu zaista muze oko koljevke obletale. On misli, po svoj prilici, ako uzme naš desetosložni stih, ili bolje reći, ako bude pravio redke od deset slogovah, da je to i pjesma. Ali tako neide. Puškin nije svoja djela pisao u desetosložnom stihu, a da je g. Dimitrović iole pjesnik, bi zaista i sám našao, da taj stih nikako nije n. pr. za „Onjegina“ ili za „Ruslana.“ Kad bi samo stalo bilo za stihom od deset slogovah, svi bi Srbi bili pjesnici, jer svaki od nas, samo ako hoće, može govoriti neprestano tim stihom.

Koj bi, nepoznajući original ruski, htjeo suditi o Puškinu iz prevoda g. Dimitrovića, taj bi zaista imao liepo ponjatije o prvom ruskom pjesniku! One lahkoće i nestaštva, čim se „Ruslan“ odlikuje; one francuzke finoće, koja diči „Onjegina“; onog humora Puškinovog; one nježnosti u „Ciganima“ — svega toga ni od korovah u ovim prevodima. Težak jezik, tromost u izražaju, jednolikost — takov je Puškin g. Dimitrovića; od ruskoga Puškina ostade još ime na naslovu, ostalo se sve izgubilo. Pak i ondje, gdje je g. Dimitrović htjeo nješto kao originalno da kaže, i tamo je sakato izpadalo.

Istina, g. Dimitrović, kao rodjen Kotaranin, ima mnogi izraz dobar i liep, mnogu dobru frazu narodnu; ali sve to gubi se spram ostalih manah.

Mislimo, da nebi sgorjega bilo, da su se ikoje primjetbe i tumačenja dodale, koje bi se odnosile na samu stvar i na literaturu rusku. Ta prvi put upoznavamo se sa Puškinom i s Rusima, trebalo je o tom koju reći; ali g. Dimitrović nedade nam od svega toga ništa; jer one primjetbe uz „Onjegina“, koje je s njemačkoga preveo, ni sám on, nevjerujemo, da ih razumije, kako bi trebalo. I po tom bismo rekli, da književnost nije pravi posao g. Dimitrovića.

Prije nego završimo, još jednu rieč. G. Trnski štampao je u „Glasonoši“ prvu glavu Puškinovoga „Onjegina“ u prevodu. Tako se prevodi Puškin! Da nam samo hoće g. Trnski što prije izdati svoj prevod! Ali prije nego to učini, opominjemo ga, da je lani u Berlinu izišla knjižica, u kojoj su sve one Puškinove pjesme ili mjesta iz njih, što je ruska cenzura izbrisala. Neka tim popuni svoga „Onjegina“, pak u ime božje neka ga izdaje.

Ovo piše *Даница*, pa se neka nečudi nitko, da se jezik u prevodih g. S. D. zagrebačkomu obćinstvu nedopada, il da ga mjestimice i nerazumi. S toga mislimo, da bi valjalo njegove prevode vještačkim perom izpraviti prije, nego se dovedu pred publiku.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. siečnja.

Svaki je početak mučan. Tako misli i sada vladajući planet „Carneval“ čije je žezlo evo iza svetih triuh kraljah započelo. Jedva što su umukli melodički glasovi pjevajućih „trih kraljah“ sa papirnimi krunami i razsvietljenom zviezdom po ulicah i kućah, i bojadisana jim se lica osvietljala, stupio je kraljević mesopust na kormilo. Svaki je početak — rekoh — mučan i s toga mu neide vlast onim uspjehom napred, kojim će se valjda, u obziru na alkoholnu jakost ljetošnjega Vinka-Lozića i kratkoću veseloga roka, stvari na skoro razviti. Ufajmo se, da neće ni grozeća se marvinska kuga, ni ine ljetošnje stečevine razcviliti vjerna srca, kucala ona u grudih krasoticah i zaljubljenih plesaćah ili za dobitkom hleptećih materialistah, koja ga sva težko dočekahu.

Na koliko je prošle godine bila Dvorana u tugu zavita, toliko se ljetos nada napiti s pune čaše razkošja, da naknadi ono, što je lani izgubila. Na članove razposlat je program redovitih zabavah glaseći: 12. i 26. siečnja i 9. veljaće večernja zabava s plesom; 19. siečnja, 3. i 16. veljače sjajni ples. Ravnateljstvo strieljane će u svojih prostorijah držati 24. siečnja svečani ples, a u subotu 31. ples za djecu do 10 satih, zatim tombolu,a poslje ples za članove, 7. veljače izvanredni kostumirani maskirani ples za članove uz posebne ulazne biljege. Nadalje 25. veljače 4., 11. i 25. ožujka večernje zabave s tombolom do pol noći. Balovi po ostalih plesalištih grada započeli su takodjer, medju kojimi se čine najživahniji oni u gradskoj pivari, gdje se sastaje zagrebački „demi-monde“ u veselom kolu „sans gene“. Kazališne Redoute nisu jošte oglašene.

— Ljetošnja literatura gratulantah bijaše bujnija, nego li prijašnjih godinah. Sve one silne čestitke, uspomenice i maminovce od nažigačah, noćobditeljah, dimnjakarah, raznositeljah ceduljah i novinah, poslužiteljah, markerah, konobarah, telegramo- i listo-nošah itd. leteće od kuće do kuće, a pune najkrasnijih, željah posvećenih dotičnim pokroviteljem mirišile su poezijom razne vrsti pjesnikah — nu ipak sve na hrvatskkom jeziku, što evo registriramo takodjer u ljetopis našega napredka — do jedine one „Frohsinn, Glück und Segen der ergebenste Exped. d. Agr. Z.„

— Koncert. Gospodična Ružica Haagenova iz Praga dala je u Dvorani 9. o. m. koncert sudielovanjem više ovdješnjih umjetnikah i diletantah, koj je na brzu ruku bez svake osobite znamenitosti priredjen bio. Sborovi, premda liepi, poznati su od prijašnjih zgodah, a isto tako i „kde dom je moj“, bez koje pjesme nijedna umjetnica nemože koncert izvesti. Što nas izvanredno obradova, to jest deklamacija dvajuh novih mladih diletantah, koje iskreno pozdravljamoa n tom polju, te jih želimo i drugom zgodom opet slušati.

— Prvi broj „Slavonca“ prispjeo je 12. u Zagreb, te ga pozdravljamo bratinskom ljubavi na polju hrvatske književnosti. Na čelu nosi pjesmu „Slavonac bratji!“ u kom je od prilike izražen pravac, kojim će uredničtvo stupati. Oblik mu je u osmini, a izdanje može služiti na čast slavonskoj štampi.

Slavjanske viesti.

Prošle godine izlazilo je 55 českih novinah, od kojih mladim ljetom neizlaze više „Pozor“ radi zatvora urednikova, „Pražki posel“ i „Obečne listy“ radi pomanjkanja predplatnikah. Osim tih prestaše lani „Obrazy života“ „Poutnik od Otavy“ „Kovař“, „Živnotenské listy“ i „Oznamenovatel pro hospodařstvi.“

* Rukopis kraljodvorski našao je opet novoga prevoditelja u osobi glasovitoga lingviste Dr. E. A. Ahlquista, koj ga je u svoj materinski jezik finski preveo.

* Najnovije važne češke knjige: Jedanajsti svezak „Slavenskih besed“ — sedamnajsti svezak „Spisah Jana Kolara“ — „Biblioteka historičké“ — 46. svezak „česko-moravske kronike.“

* Iz Londona stigao je u Prag prije 14 danah telegram na češkom jeziku. To je prvi pojav, što je munjevita žica slavjansku rieč u svietu progovorila, te je veliku senzaciju prouzročila tim više, što ju je englezka baterija odagnala.

Danica ilirska.

Prvi broj obećane „Danice“ izašao je ko prilog „Narodnim Novinam“ dne 10. siečnja. Komu je god „Danica“ od prije poznata, pa je ugledao ovaj prvi broj, morao se je sjetiti onoga iztiska od 25. siečnja god. 1840., koj je na prvoj strani stereotipno sličan ovomu, ne samo glede mjeseca i zviezde, nego i iste pjesme.

Pokojni slavni pjesnik Pavao Stoos napisao je „Poziv u ilirsko kolo“ — pjesmu punu prekrasne poezije u idiličko ono primitivno doba u najplemenitijoj namjeri, nu za onda u doba neizkustva i političke nezrelosti. Siromah, u svom gorkom životu izkusio je množinu obsienah i ćutio pred smrtju, da uz mnoge utonule šajke i ovaj poziv slabim uspjehom ili baš fiaskom mu urodio; jer nijedna grana jugoslavjanska neprionu uz taj program. „De mortuis nil nisi bene“ tako bi i o Ilirstvu valjalo reći, da njekdašnji koryphej te ideje nije opet iztaknuo onaj veliki barjak smutnje, koga je čitavi narod zabacio i posve ignorirao, kao što to naš posljednji sabor potvrdi, budući da tečajem svih debatah i u samom govoru o jeziku nije nijednomu otcu domovine ni na kraj pameti došlo spomenuti se propalih stvarih, koje su u narodu hrvatskom ostavile mnogo tužnih uspomenah. Ufano će progovoriti politički listovi o tendencioznom smjeru „Danice ilirske“, koja je samo zviezda predhodnica „Ilirskim Narodnim Novinam“, koje nikad nemogoše izustuti: hrvatski ustav, hrvatski jezik, hrvatsko pravo itd,, nego simpliciter: naški, narodno, domorodno ili kako ona zviezda — nalik „Ordenu“ glasi „Hrvati, Slavonci, Dalmatinci, Dubrovčani, Banovčani, Bačvani, Sriemci, Medjumurci itd.“ Da li je to „sloge duh jedini“, kad se umjetno ciepa narod u najsitnije grančice do smiešnosti? Dan danas su takove ideje u narodu hrvatskom radi svoje dokazane nepraktičnosti postale posve Rococo. Pa ako su pojedini ljudi za napredujućim svietom i zaostali, to je občinstvo i njegovo javno mnienje znatni korak učinilo od god. 1835. do današnjega dana.

Bratja Slovenci zahvalit će se, kad uzćitaju; kako jim se složno ime dieli u Kranjce, Istrijance Korušce i Štajerce, a oni mišljahu do najnovijega vremena da su — Slovenci.

Svako doba ima svoga „Genija Saeculi“ — al genius druge polovice 19. vieka težko da će biti Ilirstvo; jer se je svetejšji pokojni patriarka i arhipastir u svom pismu od 1. svibnja 1861. na sabor trojedne kraljevine izjavio kao glava srbskoga plemena u Austriji, da oni neće svoje ime srbsko promieniti ni za ljubav Ilirstva, ni Jugoslavjanstva, pa zašto da se iz nova troši snaga naroda na nepostižive fantome, kad te snage treba za koristniju radnju — a da se zabacuje slavno, u svih analah povjestnice naše, svietlo se blistajuće ime hrvatsko, kojega se nijedan pošten Hrvat nesrami.

Nu možebiti pako — Bog zna! da se mi kruto varamo, pa da će ovaj čarobni naziv svojom njekadanjom magičnom silom sva jugoslavenska plemena iza tolikih izkustvah na novo, kao munja uzplamtiti, te da ćemo za koj dan čitati na mjesto: srbsko pozorište — ilirsko kazalište u Beogradu: Ilirski dnevnik u Novom Sadu, mjesto „Srbobran“ — Ilirobran itd., a bratja slovenska, kojim je to ime u političkom smislu najpriličnije, da će se s mjesta za tom težnjom povesti — tad ćemo i mi — tako nam svieta i vieka! na čelo našega časopisa radostno natisnuti „Ilirske gore list“, a ufamo se, da će tad i Pozor prekrstiti se u „Pozor ilirski.“

Smješice.

* Nedavno dodje jedna ženska na poštu u Ljubljani i zapita „ali ni ena škatlja za nju tukaj? Poštar nevješt slovenskomu jeziku pogleda u prediel za pisma i odgovori ženskoj „An die Škatlja“ ist kein Brief da.

* Njeki berlinski bogati trgovac klanjao se je takodjer pjevačici jednoj prvoga reda; nu sva obilata udvornost njegova nepostiže niti najmanji znak njenje naklonosti, dapače postade joj sve,

Digitized by Google

to nesnosnijim. U svom zdvojenju naruči on 2 dragocjene mantile u nadi, da će s jednom očarati prkosita slavulja. Pošalje dakle s malim pisamcem, obadvie Mantite na izbor i da će on na večer osobno se upitati, koja joj se bolje dopada.

Jedan sat prije pohoda prispje seladonu od nježne ručice billet: „da joj se Mantile izvanredno dopadaju i da će si obadvie zadržati — pa da mu nije treba radi toga truditi se do nje.“

* Godine 1848. siedio je jednoga jutra njeki dječak na krovu kuće neprestano vičuć: „Netreba nam kralja — netreba nam nikakova kralja!“ Za čas pograbiše ga vojnici i dovedoše ga pred policiju, gdje ga strogo izpitivaše, nu on reče sasvim ravnodušno, da zbilja netrebaju kralja, jer da imadu jednoga i da su s njim sretni i zadovoljni.

Svaštice.

* U St. Omer-u umro je jedan dosluženi pušioc, u koga je bilo osim goleme sbirke smotnikah, kamižah, duhanicah i duhankesah, nebrojenih pušačkih spravah takodjer podpuno 820 lulah poredanih na prigotovljenih u tu svrhu policah.

* Njeki krojač u Parizu ostavio je poslje smrti imetak od 5,803.450 franakah, a počeo je svoj posao sa 6 franakah; za koje je kupio tkanine, dogotovio jedan prsluk i prodao ga za 13 fr. i 10 c.

* Njeki starac op 77 godinah, koj je u Bordeaux svoju 73 god. staru ženu iz ljubomornosti ubio, odsudjen je na 12 god. težke tamnice.

* U prvom polugodištu 1862 prodalo se je u carevini austrijskoj za 25,663.575 for. smotakah i duhana — za 1,137.958 for. više, nego u istom vremenu god. 1861.

* Po nalogu družtva za obskrbljenje siromašnih kuharicah u Englezkoj umiešen je za djelače u Lancashiru golemi Plumpudding kao dar na mlado ljeto. U taj kolač potrošeno je 130 funtih rosinah, 130 funt. grozdjca od Malage, 130 funt. masla, 80 funt. citronade, 1040 jajah i 5 funtih različitih mirodiah; težina čitavoga puddinga — 900 funtih.

* „Manchester-Guardian“ javlja o novom izumlju telegrafičkom bez ikakve žice, po kojim se može po zraku, po vodi i zemlji brzojavljati. Premda se stvar čini nevjerojatna, ipak, da se uslied eksperimentah potvrdila!!! (samo naprej!)

* Proračunano je, da civilizirani sviet troši svakih 24 sata na čitavoj zemlji prigodom kraljevskih svečanostih, vojničkih uljudnostih, u etiketnih signalih, pozdravljanjih na bojnih brodovih, tvrdjavah itd. 150.000 nepotrebnih topničkih hitacah; svaki hitac po 6 franakah čini na dan 900.000, a na godinu preko 300 miliunah franakah, koji se u dimu raztoče.

* Državni trošak za cesarevinu austrijsku iznaša ove godine svega 367,087.748 stotinjakah.

Hrvatsko kazalište.

T. Dne 4. siečnja: Neće se ženiti, vesela igra u 3 razdiela.

6. Vojnički bjegunac, pučki igrokaz u 3 razdiela od Szigligetija.

8. Gospoja s kamelijami, po drugi put.

11. Smrt kralja dečanskoga, žalostna igra u 5 činah od Jovana S. Popovića.

Kao što na burzi skaču i padaju Coursi, tako i kod našega kazališta raste i pada slava družtva. Jučer tekla je predstava složno i prekrasno, a danas zavlada disharmonija, s koje občinstvo ostavlja nezodovoljno vilin hram. Što je tomu uzrok? — Jedankrat je kriv hrdjav prevod; drugi put lošiji komad, ili novi koj član nedorastao svojoj ulozi, kao što se je to u „Vojničkom bjeguncu“ pokazalo sa umjetnici, došavšimi nedavno od srbskoga kazališta. Ako se ovim članovom i dopušta talent za dramatičko predstavljanje, a ono se mora reći, da jim sva kazališna okretnost fali, što upravo kod znametijih rolah veoma vriedja estetično oko i uho.

Takovim osobam — dok se priuće ukusu višjega zahtievanja znamenitijih dasakah — morale bi se razdieliti zadaće takove, koje priliče njihovim silam.

Razpis nagradah za najbolje Rebuse.

Želimo ove godine nakititi naš list sa dobrimi Rebusi i s toga ćemo svaki Rebus, koj bude u naših brojevih svietlo ugledao, nadariti sa krasno u zlatu vezanom Ladom od godine 1862. i knjigom „TomaMorus.“

Pozivljemo naše prijatelje na natječaj i molimo jih, da si uzmu truda, dosjetljivim risanjem izraziti svoje misli. Rebusi neka nebudu odviš dugi. Trošak za umjetno rezanje uzimljemo na se.

Zagonetke.

1.

Petorica bratje ima
Junak od njih korist prima,
Jer od zime i od dažda
Njega brane vjerno vazda,
I kad junak poslje truda
S njom sladkiem kriepi uda,
Tad nad njime vjerno bdiju
J pomnjivo uda griju.
Ako bi se razdielili
Ništ' dva prva nebi bili
Od posliednje pak trojice,
Udilj biva znatno lice
Koje cielim vlada pukom
Kadkad lahko kadkad s mukom.

2.

Htjede ista narav mati
Ćud nemilu meni dati
Da na koga nogu stavim
Sa životom tog rastavim
Ako mi se digne glava
Mladeži sam ja zabava
Ako želiš ti imati
Hranu koja dobro siti
Još i vrat mi odcavari,
Što ostaje dobro svari,
Al od toga malo jedi
Da ti zdravlju nenaškodi.

Niti je u zraku niti na zemlji, a ima dušu, šta je to?

Dvie glave, šest noguh, a samo jedan rep?

Česa Bog nije mogao stvoriti?

Zašto hrast u lugu stoji?

Imam grmičak; ako mi ga tko svega uzme, neopazim ništa, ako mi pak uzme samo jedno zrnce, odmah ti opazim; — što je to?

Listovnica.

A. Lob. u R. Koledarski račun u redu. Šaljemo vam list i nadalje.

Mirogojskomu. Brojevi su poslati. Nješto odviš oštra otupismo; jer nije baš sve onako crno, ko što se čini. Humoreska je ugodna.

Vatroslav W. u B. Vaša predplata teće do konca lipnja o. g.

Luki I. u B. C. Broj 30. i 33. poslat vam je. Hvala na pošiljci.

Petar Er. u B. Vaš dug za drugi tečaj je namiren, a list vam šaljemo na novč račun.

E. St. u B. Caffee B. U vašem pismu bjehu mjesto 3 for. samo 2 for.; — molimo vas dakle naknadno jošte za 1 for.

F. Š. u J. Hvala vam na čestitki. Zagonetke ćemo upotrebiti. Nismo zaboravili na vas.

L. Marj. u S. Izvolite poslati.

St. V. u B. Naslov je po vašoj želji zabilježen; žaljujemo, što vas je stari tako razljutio.

P. St. u Kanf. Žao nam je, što vam sa tekstom nemožemo služiti. U toj struci ima jošte „Cetinka, 80 n. Selsko kolo 30. Tri sestrice 1 for., takodjer bez teksta, sve u knjižari g. Ante Jakića.

Sl. M. Il. Pivara primismo. Predplatom se nemojte nagliti; jer je stvar u redu.

Drag. L. u K. g. St. jest ovdje, te mu izjavismo vašu želju.

Hrvatski koledar

za god. 1863.

za rimokatolike i pravoslavne

od Mije Krešića u Zagrebu 1862.

II. tečaj.

Ovaj koledar može se dobiti po svoj hrvatskoj domovini za 75 novč.

Sadržaj mu je raznolik, a što ga tim praktičnijim čini — to je podpuni:

Imenik visokoga duhovničtva kraljevine Hrvatske i Slavonije kao i svietskoga dostojanstva, kraljevske kancelarije, stola sedmorice, namjestničtva, banskoga stola, županijah, žup. sudb. stolovah, gradskih poglavarstvah; vrhovnoga zapovjedničtva za cielu krajinu, vojenoga zemaljskoga odsjeka za računovodstvo, odvjetnikah u Zagrebu, pravoslovne Akademije, višje gimnazije, realke u Zagrebu, sve gospode zastupnikah i ostalih članovah sabora države hrvatske u Zagrebu god. 1861., upraviteljsta hrv. štedione i gospodarkoga družtva. Nakitjen je i sa 12 Ilustracijah.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 3. U Zagrebu 25. siečnja 1863. Tečaj III.

FRANJKA.

Pripovjedka iz krajišničkoga života.

Od Marije Roskovske.

(Nadalje).

Tukom se klobuka dotaknuv stane on kao naprama kakovom regimentskom vlastiniku, te gledaše za njom sasvim zanešen šuškanjem njezina odjela. Ona kao nehotice spusti svoj rubac, a on ti brzo priskoči, i digne ga joj. Rubac je mirišao dišućom vodicom, i on je sasvim uzhićen bio, da joj ga je s dubokim poklonom izručiti mogao.

Gospodična mu se vrlo prijazno zahvali i zapita ga, je li njezin otac doma, da li je tko kod njega i još tomu podobna, što ga je sasvim usrećilo. On je od velikoga počitanja i nutrnjega ganuća jedva govoriti mogao; nu ipak je odgovarao uljudno i posve drugčije, nego li bi njegovi sudrugovi odgovarali bili. I gospodična činjaše se, da je posve zadovoljna bila s njegovim ponašanjem i govorom, te mu se, rastavši se s njim, vrlo milostivo nakloni.

Gjorgje si preuzè, da će Franjki kod prve sgode pripovjedati sav taj dogadjaj. Prijaznost i odjelo te gospodične obdržalo ga bješe tako, da nimalo nije gledao njezino lice, koje nebijaše ni malo liepo, a k tomu još za mladu gospodičnu i prilično ostaro. Više putah je štogod naopako napisao, i ciele je noći o tom sanjao, kako dražestnom bi Franjka bila u takovoj opravi.

Kad je jednoč po podne išao u ured, stajaše gospodična Josipa, kao obično u to doba, opet na prozoru. On nije gledao, jer je držao i za nepristojno, da gledje na prozore svoga pukovnika. Nije dakle znao, da se je o njem vrlo ozbiljno umovalo i govorilo.

„Liep i snažan mladič i doista otmena držanja“, reče majorica, koja je u pohodu bila kod svojih njećakinjah, i koju Josipa na prolazećega upozori. Kad je već otišao bio, odloži durbin, kojim ga s preda i s traga motrila i reče klimajuć glavom.

„Ali, drago diete, jesi li takodjer promislila.“ —

„O, draga tetice“, presieče joj ona rieč, „ovdje prije svega ima samo jedno, da se promisli. Otac neima imetka, a — a — nu zašto da nekažemo, ta ti znaš to isto tako kao i ja — meni je trideset godinah!“

„Sbiljam — na to uvjek zaboravljam. Bože moj, kako vrieme brzo prolazi! Nu, pravo imaš, i ja ću mojemu suprugu kazati, da se malko propita za toga mladoga čovjeka i za njega što god učini“, odgovori stara gospoja.

Posljedica toga je bila, da je Gjorgje naimenovan bio kapralom. On je bio izvan sebe od radosti — ta sad nebijaše više nikakove zapreke za njegovu ženitbu. On bi to bio najradje s mjesta kazao svojoj Franjki; nu odmah na dopust nije bilo ni misliti. I prije nego je za to molio, pozvan bude, da dodje gospoji majorici. Brže bolje sgladi svoju kosu i požuri se na zapovjed.

Kod nje zateče on sve četiri njezine njećakinje. Tri mladje sjedjahu kod prozora; šaptahu i smjejahu se medju sobom i prividno nepažahu na njega, nu on ipak skoro opazi,

Digitized by Google

da ga tim pozornije promatrahu, čim to, kako mislio, kradomice učiniti mogahu, Josipa sjedjaše kod stola sa svojom sekom i pletijaše mrežotinu (Filet).

Majorica mu reče, kako je čula, da on vrlo krasno piše, te ga zamoli, da joj iz jedne knjige prepiše njekoliko pjesamah.

On je s veseljem tomu pripravan bio, i ona se sasvim zadovolji s njegovimi odgovori na njekoja pitanja. Vidio je doduše, da ga svi pozorno motre, nu to ga nimalo nesbuni, nego mu još povisi pouzdanje u se, te on nastojaše, da se što više dopane, i to mu podje za rukom.

Majorica ga stane izpitivati za njegovu obitelj, njegova znanja i načela, i bijaše svim tim tako zadovoljna, da mu napokon ponudi, neka bi se sjeo. On je to doduše sasvim uljudno odbio; nu veoma mu je ipak godilo; činilo mu se je, da spada medju te odlične ljude i u tu sobu, koja mu se prema njegovoj kod kuće upravo kraljevskom pričinila. Sám je sebe pitao, da li nesanja, šta li bi Franjka tomu kazala — nu sad ga obuzè njeko neugodno čuvstvo, sjetivši se svoje nevjeste. On razmatraše sitne, biele, prstenjem nakićene prste mrežotinu pletuće gospodične, i liepu malenu izpod odjeće proviruću nožicu, i osjeti njeki sram i jed predstavivši si zamašne, crvene ruke i nespretne cipele Franjkine.

Taj hip zapità ga zadrcljivo stara gospodja: „A kako je s vašim srcem, dragi kaprale? Neimate li doma što god mila i draga — možebit kakovu liepu susjedicu?“

Gospodične kod prozora nasmjejaše se tiho, a Josipa ga pogleda milo i ljubezno. Nemoguće mu bijaše, da prizna svoje odnošenje s Franjkom — jer šta bi mislile bile o njem ova gospa i gospodične? On se stidjaše sirote djevojke, koje je otac samo prostak bio, i on se nasmjeje sasvim sbunjen.

„Ja se samo šalim“, nastavi prijazno majorica, vidivši njegovu smetnju. „A kako bi čovjek kao vi ljubiti mogao prostu seljačku djevojku? Ta vi dobro znate, da vam je sviet širom otvoren, i da je mnogi od naših viših častnikah vašim tragom pošao.“

Napokon bude Gjorgje milostivo odpušten. On je bio kao opojen, a sirota Franjka skoro sasvim zaboravljena. Pa ako se je kadkad nje i sjetio, to je bilo s nepovoljnim čuvstvom svoje krivnje, i zato je koliko je samo moguće bilo nastojao, da na nju nemisli.

Brko bijaše dulje vremena kojekuda tumarao, a napokon dodje na sajam i u štof. Kao obično davahu siromašni krajišnici, koji novca neimaše, sliepomu guslaru po koju šaku kukuruza ili graha, po koj komad kruha ili sira, kako je već tko šta imao.

Brko je tako sakupio bio već prilično svakojake hrane, i stovarivši to sve na kola, pošalje kući po svom malom vodji. On sám ostane pako tu još, da se s Gjorgjem sastane i Franjki pozdravah i porukah ponese, kao što je to obično bivalo, kadgod je u štof išao. Gjorgje je ovaj par bio veoma žuran, niti govoraše mnogo izpričavajuć se silnimi poslovi. Sliepcu se učini, da njegove rieči nimalo srdačne nisu, kao što je do sada bilo, i to ga zaboli i razžalosti; medjutim on je mučao i vrati se natrag kući. On je tim putem već toliko put išao, te se ničesa nije imao bojati. Nu ipak je lagano odmicao, i noć ga stigne prije nego li je dvie milje i pol prevaliti mogao.

Eto ga upravo sada na mostu preko potoka, i on oprezno stupa naprvo. Najednoč skoči pred njega iz duboka jarka koščasta ljudesina, te ga jakom batinom udari po glavi tako, da je mahom pao i izvan sebe bio. Napadač provrnda mu žepove, oduzme ono njekoliko krajcarah, što mu ih darežljive ruke podielile bjehu, i zatim se udalji.

Hladno tlo osviesti napokon Brka, nu on se zaman napinjaše, da se digne. Glava ga strahovito boljaše, nevsviest ga obuzme, i on se opet sruši na tla.

Franjka moradè ići naokolo, samo da ju neopaze vojnici sa čardakah ili stražar pred kapetanovim stanom. Njoj se doduše nemogaše nikakova zla dogoditi, nu ona se bojaše, da nju opazivši nebi tada slutiti mogli, tko je bjegunac bio, te bi se tada strogim nadzorom gledalo, da se takovi sastanci ili preprieče, ili bjegunac uhvati.

Ona moradè skoro cielo selo obići, i htjede baš da preko mosta prodje, kad najednoč ustrašena stane. Pred njom ležaše čovjek, kojega staru sivu kabanicu odmah poznadè, a gusle kraj njega ležeće, bile bi ju sasvim osvjedočile, da je u obće o tom i posumnjala bila.

„Brko!“ vikne ona najprije lagano, zatim jače. On neodvrati ništa, ona se sagnè k njemu, nu kako se upropasti. Lice mu bijaše bliedo, šešir i kosa krvava i on ležaše bez ikakva znamenja života,

Franjka brže bolje skoči, donese vode i polije ga s njom u lice, te opazi, da mu je glava strašno razlupana bila. Bio je tako hladan i ukočen, da je mislila, da je mrtav; nu napokon ipak opazi, da diše. Odmah odleti do bližnje kuće, probudi sviet, i dade sliepca donieti k svojoj kući, koja je bliže bila, nego li kuća njegove rodbine.

Stara se baka strašno preplaši; ona bo pomisli, da njezina Stojana mrtva nose. Ona malko odahnù, kada ranjenika upoznà, nu ipak joj vrlo žao bijaše Brka, te se odmah spremi, da mu svu moguću pomoć pruži.

Kumpanijski liečnik bude odmah pozvat, i on izreče, da rana nije smrtonosna, buduć da je šešir udarac ublažio. Nu od vlažna tla, na kojem je Brko više urah ležao, dobije on strašnu groznicu.

Ciela se okolica uzbuni radi toga razbojničtva; sviet ga spajaše sa uzbunom na kordunu, i čudjaše se, da se više razbojničtvah dogodilo nije. Od Stojana postade čitava četa bosanskih hajdukah, koji na selo navaliti namjeravahu. Straže i patrole budu podvostručene.

Franjka i njezina baka neprotusloviše ni malo svakojakim pripovjedkam i gatkam, koje sve čudnovatijim postajahu. Oni nedadoše, da se Brko prenese k svojoj rodbini, a ovi opet to baš silno i nezahtjevahu, i dragovoljno pripustiše starici i njezinoj unuki, da bolestnika dvore.

Da je sviet Franjku manje rad imao, to bi doista pomislio bio, da ona štogod znati mora za te bosanske hajduke, i da to nemora čist posao biti, što je tako rano izvan sela bila. Nu ovako nije nitko ni posumnjao njezine izreke, da je tako rano po vodu išla. Medjutim je ipak njeka zlobna susjeda tvrdila, da je noći kasno vidjela, kako je njeki čovjek skočio preko njezina plota. Oni, koji Franjku nenavidiše nješto radi njezine ljepote, a nješto radi njezina mladoženje, počeše pogovarati o njekakovoj ljubavi, i paziše odsele oštro na nju. Nu nemogoše ipak ništa opaziti.

I Gjorgje je za taj govor saznao od svoje sestre. Drugčije

Digitized by Google

nebi bio tomu vjerovao; jer nije bio nimalo ljubomoran, buduć je mnogo držao i do Franjke i do sebe sama. Nu sadanje volje povjeruje on u to, i pravo mu je bilo, što zatajenje svoje ljubavi izvinuti mogaše Franjkinom nevjerom.

Franjka se je čudila i pobojala, što tako dugo glasa o njemu nebijaše; nu posve se je umirala, kad od Brka za njega začù. Gjorgje neima vremena, to bijaše sve, i ona ga u mislih moljaše za oproštenje, što su ju bratove rieči nehotice uznemirile i razdražile bile.

Ona i njezina baka a i Brko mislili su za se, da nitko drugi guslara napao i porobio nije, nego njegov surovi i lieni ujak. Pa ta se sumnja na skoro i potvrdi. Opet se dogodi razbojničtvo, nu nepodje tako za rukom kao prije spomenuto; ljudi bo priskočiše u pomoć i spoznaše Ivana; ele ga ipak neuhvatiše. On prebjegne preko u Bosnu.

Morali su mienjati dukate, koje je Stojan dao baki, ili barem jedan; nu u selu se to nemogaše nikako učiniti, da se kakova sumnja neporodi. Franjka zamoli dakle stražmeštra, da ju sobom poveze, kad prvi put u štof podje. Ona htjede tom prilikom, da se priupita radi Brka kod regimentskoga liečnika, da kupi njeke malenkosti za kuću i — da Gjorgja vidi.

Došav u varoš, zapita Franjka za Gjorgja, nu rekoše joj, da je u uredu. Ona svrši svoje poslove, i čekaše tada na ulici, dok Gjorgje iz pisarne podje.

On ju neprimi baš kao neustrpiv ljubovnik, nego pogleda najprije na stan pukovnikov i majorov, da li ga odanle tko negleda, a zatim ju istom pozdravi. Potom ju uvjeravaše njekom bojazljivošću, da bi se njegovi drugovi čudili njezinu pohodu, kad bi o tom šta saznali, te ju odvede u jednu stražnju sobicu bližnje gostione, gdje joj dadè donieti, da si malko založi.

Franjka nemogaše ga ponjati; oni su i prije više put se zajedno svietu ukazivali, i nikomu nije to nigda nepristojno i neprikladno bilo, a kamo li sada, gdje budući podčastnikom nikakove zaprieke više nebijaše za njihovo vjenčanje. Takodjer joj se čudnovato činjaše njegova ravnodušnost i njegovo sustezanje, koje se u svem njegovom ponašanju pokazivaše. Uvredjena tim, zapità ga dakle, što mu je, da li se na nju srdi, i zašto da joj iskreno nekaže, šta misli, nego s njom postupa kao s tudjinkom.

On sám sobom zlovoljan postadè, što ju je tako nedostojno zatajao; ali što je jednoč učinjeno, neda se više povratiti, i on se poufà, što se je valjda već i mnogim pametnijim ljudem dogodilo, da će se najbolje iz tjesnaca izvući, ako svu krivnju na nju obori. Iz početka izhitrenom žestinom, nu u koju se malo po malo i uputio, stadè joj predbacivati, da ga ona za nos voda, buduć da je jedne večeri kasno vidjeno, kako je k njoj njeki otajni ljubovnik preko plota išao. On zahtjeva, da mu ga imenuje, jer da će se on osvetiti tomu drzovnjaku i bezobrazniku, koj se je usudio s njim takmiti.

Franjka mu sasvim iskreno i prosto pripovjedaše, kako ih je Stojan pohodio, i što se je sve tada dogodilo, samo je za sebe zadržala, što joj je brat o Gjorgju rekao. Ona se u njezinoj vjeri posumnjati mogaše, i htjede da ga za to pošteno izpsuje. Nu njegova ljubomornost bijaše joj samo nov dokaz njegova iskrenoga nagnuća, i jer joj je tim razjasnjeno bilo ne samo njegovo dosadanje mučanje, nego i sadanje ponašanje, te mu odmah sve oprosti i sve brzo zaboravi.

Gjorgje bijaše zabunjen, i zamoli ju za oproštenje, što je o njoj posumnjao; opet je sada bio srdačan i nježan, kao i prije, te naumì, da će staroj gospi i gospodičnam iskreno o Franjki govoriti, ako mu se igda sgoda k tomu sluči. Učini mu se, da je i griehota i sramota, što se je stidio tako liepe i razumne djevojke — zar nebijaše kud i kamo bolja, nego li on sa svojom taštinom. To čuvstvo umekša ga tako, da je za Franjku neobično krotkim i pitomim postao, te se oni posve dobro opet sporazumješe.

Stražmeštar se jošte kući nevraćaše — Franjka se indi krene pješice na put, a Gjorgje ju do njekle sprovadjaše. Nebi ništa sada mario bio, da su ih gdje susrele i majorica i sve gospodične, pa da bi ga onda dražile bile za njegovo mučanje glede Franjke. Nu slučajno ih nije nitko niti vidio niti susreo, koga bi to zanimalo bilo.

Njekoliko danah prodje, da je Gjorgje opazio, da se nješta izvanrednoga s njim namjerava, i da je on njekom važnom osobom postao. Njegova radnja bijaše pozornije nadzirana, nego li drugih pisarah. Major povede s njim razgovor, kad bi jednom došao, da mu njeko izvješće podnese, isti pukovnik gledaše ga kod parade pozornije i prijatnije, i govoraše tada o njem, kako mu se činjaše, s četnim zapovjednikom. To je njegovoj taštini neizmjerno godilo, i on se u svom ponašanju tako uzoholi, da je drugovom svojim dosadnim postao.

Jedno podne baš se je zabavljao tom mišlju, da bi on, buduć ga i najvišji glavari tako miluju, mogao još postati i poručnikom, a njegova Franjka gospom oficiricom. I ona bi onda morala kosu plesti i kititi se, kao gospodična Josipa, koja mu u tom bijaše uzorom. Na jednoč stupi u nutra ordonancija, i smete ga u tom gradjenju kulah po zraku, javivši mu, da ide gospodinu pukovniku.

Malo se sredivši odmah podje on tamo i veoma se začudi, kad unilazeć začù, da gospodin zapovjednik i svoju najstariju kćer zovnuti dadè. Ona na skoro dodje, još krasnije obućena, nego li navadno, i prolazeći kroz sobu, napuni ju dragomastnim mirisom, što Gjorgja sasvim očara i zanese. Samo je na polak čuo, što gosp. pukovnik govoraše, i nemogaše se dosta nagledati krasnih pletenicah, zavojah, vrpcah i sjajnih igalah. Kod toga se susretnu njegovi pogledi s neizkazano nježnimi i čeznućimi pogledi gospodične i omamna njeka slutnja probudi se u njem.

Pukovnik, inače vrstan vojnik, nu kako se pogovaraše, bio je podost u vlasti svojih kćerih i svoje sestre. On upravi na Gjorgja mali govor, koj nepokazivaše baš silne rečitosti, ali tim više dobroćudnosti. On govoraše, kako su otci napose a ljudi u obće dužni, da djecu i okolicu svoju usrećavaju; a zatim podost nenadanim skokom upita gospodičnu, da li ona ovoga kaprala Jankovića sebi za supruga želi.

Josipa sramežljivo i tiho šaptne, da želi, ako i otac na to pristaje.

Zatim se obrati pukovnik k Gjorgji, i reče mu, da će se pobrinuti za njegovo daljnje obrazovanje, a naravno i napredovanje, a po tom ga upita, da li se on s njegovom kćerju oženiti hoće?

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Narodna bosanska pjesma.

Sabrao ***Dbv. Mhć.***

I.

Protužila gora Romanija:
Odkako sam gorom postanula
Nije mene ptica preljetjela:
A danas me Mehmed-paša pridje,
I provede tri kćeri kraljeve:
Najstariju Maru pod burmama,
A za njome Andju pletikosu,
I najmladju Lucu mizimicu.
Procvilila Mara pod burmama
Ljuto cvili do Boga se čuje:
Jao meni moje burme zlatne!
Moj vas jeste babo sakovao
Razkovat će pašine delije. —
Zaplakala Andja pletikosa:
Jao meni moje kose ruse!
Moja vas je majka saplitala
Razplitat će pašine delije. —
Još procvili Luca mizimica:
Jao meni majko i babajko!
Vi ste mene dosad milovali,
A odsad će pašine delije, —
I kad sjutra bio dan osvane,
Tražit će me moja mila majka,
Al nać neće Luce mizimice, —
Tješio ju paša Mehmed-paša:
Neplač, neplač draga dušo moja!
Kad sadjemo pod goru zelenu,
Ondje ćemo čador razpinjati,
Pod čadorom noćcu prenoćiti, —
Kad sadjoše pod goru zelenu
Razpè paša biele čadorove,
Konja vodà Mara pod burmama
Andja toči vino crveniku,
Luca sjedi paši uz koljeno
Pod čadorom na zelen-čimenu;
Kak' je koju paši Mehmed-paši
Čašu vina Andja dodavala,
Onak' Luca okom joj kazala:
Da u vino metne bengjiluke,
A tomu se Andja dosjetila,
Pa metnula paši bengjiluke —
A kad pašu pivo obuzelo
Leže paša glavom bez uzglavja —
Onda Luca sekam besjedila:
Draga seko pod burmama Maro
I Angjušo pletikoso seko!
Ev' od Boga sreće nenadane,
Da se tužna robstva sad lišimo
I viteško djelo učinimo:
Pa potrže brijetkinju ćordu
Od pojasa paše Mehmed-paše,
Pa zamahnu Luca mizimica,
Kak' zamahnu, paši odsiječe glavu.
Tad se zdravo doma povratile
Majku i otca svog razveselile. —
Davno bilo, sad se spominjalo
I vriedno je, jerbo junačtvo je . . .

Koga je volja ženiti se?

Ljujo, moj brujo, bijaše krasan mladić od 20 godinah. Kad se je na ulici pokazao, protjeraše si mlade majčice liepe kćerke sa prozorah, pa same za njim povirkivahu.

Šteta, što neznam više, van dva tri li grčka boga, da ga onako prispodobim, kao što valja krasoti od mladića.

Bijaše jednom večernje doba. On čita. Prvo ćeš me dakako zapitati, mili ćitatelju, što da čita? Uz današnje čitanje i piskaranje to nije težko naći po koju knjigu, da si ju uzčitaš. Valjda imade kakovo učeno djelo pred sobom, da si plitak um naobrazi, ili kakove nevaljale trice, da si vrieme prikrati, ili kakov najnoviji pjesnički polet na Parnas, da si malo uzpiri i onako vruću mečtu.

Niti jedno, niti drugo! On ti se, mili ćitatelju! zadubio u dobro debelu, liepo vezanu knjižurinu, gdje-no Plutark, Simonid, Pittak, Biant, Evripid i u obće mudraci cieloga svieta o ženitbi na široko razpravljaju.

Ljujo mi se naime htjedè oženiti, pa kad je već toliko blaženih brakovah na svietu doživio, valjalo mu se na to pripraviti, da ga možda nenadano nebesa takovim blaženstvom neošinu!

Jedan mudrac veli: neuzimaj bogate za ženu, jer ćeš ili sužnjem ili siromakom postati; drugi opet: mani se odveć krasne, jer će te ljubomornost smrviti; a treći: netraži odveć pametne, jer će ludjaka s tebe praviti; četvrti: nezaželi si ohole, jer ćeš joj šleptregerom biti; napokon peti: okani se učene, jer ćeš si sám morati prati i variti! — —

Krasne-li mi razprave, jošte krasnijega savjeta! — Lahko je dva tri lista, dvie tri knjige takovimi savjeti napuniti, kad ih mora drugi slieditи, a briga ove, koji su ih zamislili! —

Ljujo je više kućah posjećao. Ta kako i nebi, kad su krasnu mladiću svagdje vrata širom otvorena — netrebaš niti za kvakom poseći . . . sama ti se otvore! — —

Čitajuć tako duboko se najednoč zamisli, te tvrdo odluči, da će kod izbora um za savjet popitati, da će svoju buduću vjerenicu od pete do glave pazljivim okom prošibati, te samo takovu za drugaricu života uzeti, koja će kroz trinajestero proći.

U taj par začù u susjedovom stanu strašan krik. Brže bolje na noge, bježˈ kroz vrata na polje! Vika se čula tja iz četvrtoga kata! Ljujo poleti pomaman gore, te eto ti njega za tinji čas u četvrtom katu, pred vratih jedne sobe! Sad je istom razabrati mogao, da je to ženska krika. Buduć su vrata zatvorena bila, gurne čvrstom mladjanom desnicom o nje, da se sav hodnik potrese. Ona se silno raztvore i on stupi u polumračnu sobu . . .

Namah mu pane u oči njeka žena, u nemoći na divanu

Digitized by Google

otegnuta, kojoj je odjelo posve sakato bilo, a ruke do krvavicah izranjene. Pred njom kleči poput pokornika njetko nepoznat; lice mu uzplamćeno, razkuštranih kosah; iz očiuh mu iskre vrcahu; živci mu se napeli, kao da hoće popuć; strah i ljubav mu se u cielom bitju izražava. Sve je onamo smjeralo, pomisli si Ljujo, da ju silom nagne, da ga ljubi!

Ljujo ga ljudski gurnuv na tla svali, zatim se približi k obezsvješćenoj dievi, da ju kako nemoći rieši.

Ona ti za tinji čas otvori oči . . . Prekrasne-li su joj to zviezdice bile, bljesk njihov i iste nebeske nadvisuje . . .

„Spasitelju moj!“ zakliče na jednoč, te se Ljuji pred noge svali. On ju umah pridigne, al malo je falilo, da se i on sám pred njom nesruši na koljena . . .

„Dužnost sam samo izpunio“, reče joj slabim glasom, „oporavite der se milostnice i recite mi, tko je taj preuzetnjak?“

Ženska izpripovjeda, kako se brže domisliš, no takovom pristojnošću, stidnošću i pravom pravcatom kriepošću, da je Ljujo in fine finali njezinim bitjem sasvim očaran bio . . .

Razne ga misli zaokupe, sám nije znao, što da radi... Ona nije bogata, jer joj je stan posve jednostavan i siromašan; ona nije ponosita; jer ju siromaštvo na poniznost priučava; nije učena; al imade plemenit duh . . . uz to je i kriepostna i djevojačke čednosti, na što sve do konca sinjera . . . ona i nijedna druga, ona jedina mora biti mojom suprugom . . . Pittak, Biant i ostali mudraci mi svieta sa svim svojim umovanjem podpuno zato jamče, da sam dobro izabrao, i da se neću prevariti, držeć se strogo njihovih pravilah u izboru ženah . . . Ljujo prikazà nepoznatoj srce i ruku.

Ona se zarumeni do ušijuh. kao što to takovom prilikom svaka činiti običaje, dužnost ju i djevojačka čednost sakrije za španjolski štit. Al Ljujo nesdvaja . . . . Prva ljubav jest na sve pripravna . . . on moli, jauče, nebo bi i zemlju s mjesta maknuo, samo da se dočepa svoga cilja, samo da bude Jelica — tako joj bijaše ime — njegova.

Ona se svakako dulju stanku ustručavaše dati svoju rieč, nu ipak tandem aliquando, još jednoč zarumeniv i probliediv, izpade joj iz koraljnih ustiuh onaj presretni za ljubovnika „igen!“ te poleti Ljuji u naručaj . . . Tko sretniji od Ljuje? Sve grčke mudroslovce i novije theoretike, dao je krasno uvezati na spomen, što si je po njihovom pravilu ženu izabrao.

Kad je čovjek zaljubljen, onda bez prestanka u radosti živi, prolaze dani i nedjelje neznade sám kako . . . Ljujo je svako prije podne što marljivije radio u svom bureau-u, samo da se može cielo poslje podne i u večer s ženicom si zabavljati. Ako je samo čas od nje razstavljen bio, već mu se pričini vječnost — pravo rekuć, jedan bez drugoga već niti živiti nemogoše, tako se jedan u drugoga zagledahu! . . .

Al nebilo tomu dugo, eto ti silni poslovi pozovu našega Ljuju u Vac. Rano ustane, kao što je i običavao, poljubi si Jelicu, koja se jošte s Morfejom zabavljala, te se odpravi na put. Kad je već na pol puta bio, popipa se za džep, al tamo neima listnice, jer ju je kod kuće zaboravio. To je nješto posve obična, da je ljubav vrlo zaboravljiva, te da osim srca i listnicu kod kuće ostavlja. Što ćeš sada, već kako tisuća i devet sto devetdeset i jedan njih učiniše, kreni natrag po listnicu . . .

„Ala će se Jelica začuditi — monologiziraše naš Ljujo na kolih — kad se probudi i mene opet opazi! . . . Možda upravo o meni sanja, da sam na dalekom i predalekom putu . . . — a ja ću se na jednoč pred njezinim krevetom stvoriti! . . .“

Prevario se ubogi zaljubljeni Ljujo! Jelica ti nespava, nit o tebi sanja, već je budna, te upravo u naručaju ljubeznom onoga istoga, što-no si ga prije njekoliko tjedanah nemilo na zemlju svalio! . . .

Netreba na široko i daleko razpravljati i pripovjedati, jer je naravno, da je Jelica sasvim se začudila, opaziv si muža, te se onesvjesti, no ne onako, kao što biva, kad je u naručaju ljubeznika, već onim žuhkim ćučenjem, što je smrtno sgriesila, iznevjeriv se mužu.

Ljujo se s početka okameni; kasnije pako osvjesti i na zlikovca udari. Ovaj mu se pako, nehoteć po običaju inih tajnih zlikovacah rep odnesti, sa svom silom suprot stavì, dokle ga Ljujo poslje kratkoga hrvanja velikim štropotom na tla nesvali.

Čim ovaj pane, soba se stresè, Ljujo . . — se probudi. —

Knjiga bijaše jošte svejednako otvorena . . . a on ju srdito baci u peć, veleć: „Hvala Bogu, to bijaše samo san!“

Pohrvatio s magjarskoga

Mirogojski.

Pokladna Curiosa.

Iliromania bez krinke.

⚓ Nova godina minù, eto nam već i pokladah — čudne li smjese ljudske, koja predstoji! više manje sve će nositi krinku, dà, pridržati će ju i kroz svu godinu, mnogi ako drugo ne, ostat će bar s dugim nosom i onda, kad sklopimo račun i s ovom godinom.

Ljetošnje poklade upravo smješno začeše. Njeki nas pod krinkom „patriotizma“ tja u „njemački Parlament“ zovu, *pače misle*, da to kao „junački narod“ i moramo učiniti, ako hoćemo ostati dosljednji“ — čemu? recimo pokladnim maskeradam stanovite godine.

Al pustimo taj „rad“ lakrdiašah, kojima se s njihove komičnosti sve glasno smije; pa se obratimo k onomu ozbiljnijemu tamo, u dnu dvorane „domovina“ zvane skupljenomu, koji si, od mnogodišnjega posla odmorivši se upravo u ovaj par naumiše krinku „Ilirizma“ na ohladjeli obraz natući, da tobož nastavi tantalovo djelo, u istinu pako, da pod tom maskom dvoranu podkopa. Nedavno vidjeli smo ih, te viteze ilirizma, u ozbiljnoj krinki, kakovi su; ala priskočimo, dok si ju opet nisu nametnuli, da vidimo, kakovi su i bez ove, t. j.: da vidimo, „šta namjeravaju Iliri?“ Iz oglasah njihovih

Digitized by Google

bi se morale prepoznati, po pravici, namjere krabuljastih ljudih; al kad ih metneš na sito i rešeto, posve drugo proizlazi, nego li što oglasuju.

Danica „ilirska“ sijnù i po XVII. put; a čim nam se preporučuje? ovimi riečmi: „. . . . da bi mogla samo s bezobzirnom uvriedom blage sjene pokojnikove (vriednog domoljuba P. Stoosa) crna magla zloće političnom kakovom namjerom, kojoj u duševno-književnom, narodu namienjenom jedinstvu ni traga neima, oskvrnuti i okaljati . . .“ Blaga i nedužna krinko ovčice, koja-no se podpisà pod tu izreku!

Što je blage uspomene pjesnik naš mislio, kad se odvažì s pjesmom na čelu ljetošnje „Danice ilirske“ stavljenom nebu pod oblake dići se, to neka dobri Bogo znade; mi na zemlji iz posljednjih četirih strukah sudimo i zaključujemo na političnost pjesme, al i to znademo, da je pjesnik najčestitije mislio, premda politički najnesretnije. Žalibog, povjest nas baš protivno uči, da nisu „stari gvoždjem“ ono bili, što bi u smislu pjesme „unuci duhom“ biti morali. Pomisli, koje se neosnivaju na povjest i gvozdenu nuždu sadašnosti, ostaju viečno pomisli; to isto znade dobro i otac našega ilirizma; s toga je potrebno, da mu otvoreno kažemo, da mi to znamo, a da mu zajedno i dokažemo, što on ipak pod nedužnom tom maskom namjerava.

Nećemo daleko za sad posizati; eto mu odmah prvoga broja ovogodišnje njegove „Danice ilirske“, eno čitateljem članka pod naslovom: „Srbske narodne pjesme.“ Svaki nepristran čitaoc pitat će urednika „Danice ilirske“: zašto niste vi gospodine ovaj sastavak nazvali, idei vašeg ilirizma shodno „ilirske narodne pjesme“, i to tim većma: što su mal ne većom stranom na hrvatskom zemljištu i medju Hrvati sabrane? Vi govorite nadalje u tom sastavku vrh „srbskih“ pjesmah: „da su one ime naroda našega (srbskoga) više, nego svi ostali dogodjaji objavile i proslavile . . .“ Vi dakle identificirate ovdje „vaš narod“, (a taj je mislim hrvatski a ne srbski, gledeć na vaše zagorsko poreklo i koljevku) sa srbskim a ne „ilirskim“, što bi bili činili, da ste sastavak okrstili „ilirske narodne pjesme.“ Nije dakle treba nikoga mistificirati; idea „ilirska jest identična sa srbskom“; širećilirizam, a tim ubijajuć hrvatizam, misli se srbizam na grobu hrvatskoga naroda uskrisiti. Eto to je ilirizam, kad mu se „duševno-književna“ krinka skine. Al je i ta idea, jer opaka a k tomu protupovjestna i bi reć rugajuća se sadanjim općim europejskim okolnostim ne manje fantastična, dà, ubitačnija s toga: što ona ubija jednim udarcem i hrvatizam i srbizam, kojemu posljednjemu hini služiti. Do skora će se i te istine političkimi spisi razjasniti.

Što se pako napose samih tih tobož „srbskih“ pjesamah tiče, mi ćemo jim doskora osobitu pozornost posvetiti; i počem ćemo savjestno hrvatske od srbskih razlučiti, prosvjedovat ćemo zajedno najsvečanije pred licem obrazovana svieta proti tom bezdušnom plienjenju umne svojine hrvatskoga naroda; tudjim se perom s častju nitko kititi nesmije!

Odgovara nadalje, idea „ilirštine“ onoj namjeri, koja se blišti u onoj „vrlo zanimivoj viesti „Nar. Novinah“ (u broju 2. obielodanjenoj); zanimivoj za nas „južne Slavene, što je talijanski pjesnik Dall' Ongaro napisao dramu „L' Ercole serbo“; pa se tješe „Nar. Narovine“ tim: „Ovo nam je još jedan dokaz više, da nas (Srblje; jer je pjesnik napisao dramu „L'Ercole serbo“), pravi Taliani uvažavaju . .“ Ovdje se opet srbizam sa ilirizmom identificira; a po načelih ilirskih bila bi ta viest „zanimiva za nas“, da je Dall' Ongaro napisao dramu „L'Ercole iliro ili jugoslavo“; jer koj pozna nazore političke razboritijih Talianah, medju koje spada i Dall'Ongaro, te njihove težnje spram hrvaštine i srbštine, gledeć na njihove buduće težnje spram Slavenah juga u obće i uzroke ovih težnjah: tomu će biti prehvaljena viest „Nar. Novinah“ samo sa lukavosti i političke spletke važna.

Napokon: odgovara idea „ilirizma“ i onim nazorom i namjeram, koje „Nar. Novine“ u svom 3. ljet. broju kroz vrednog A. T. B. iz Broda zastupaju, i proti kojega buncanju neimadu one ni jedne jedite rieči! Rečenimi pako nazori prosto se poriče diplomatično pravo, dà i isto bivstvo „krune i države hrvatske“; sve to „braći jedne krvi i imena za volju?“ Sa strogim A. T. B. bit će nam u ovom poučnom listu jošte posebna razgovora, da i njemu skinemo krinku, jer bi mu se moglo smučiti, da još dulje pod tim trhom vojuje i koj mu prieči jasno viditi povjest, ethnographiu i diplomatično ime svoje domovine!

Svi pako ti pojavi „ilirizma“ nesliče baš na povedenu „nepolitičnost“ „Danice ilirske“, koja, zaboraviv se jedan hip s janječe svoje uloge, spremna je i na ljuti boj, a mi tu borbu s radostju prihvatjujemo, da uzmognemo dokazati pred cielim svietom, kako mi shvaćamo mogućnost svestranoga napredovanja jednokrvne braće slavske na jugu i uskrsnutje one sloge, koja je jedina kadra bolju budućnost Slavenah juga, odbaciv svaku krinku pretvaranja, unaprediti. Ako misli naš Ilir, da je ono načelo valjanije, po kojem je potrebno hrvatski narod, za postići „slogu“, pociepkati prije na sijaset lučbenih česticah, da tako na korist srbizma iznikne iz lica zemlje: to im se može svjetovati, da uzmu u ruke poznato povjestno djelo Feslera, pa će na str. 102. 119 itd., knjizi X. naći prekrasni substrat još obilnijega ciepkanja svoga naroda da uzmogne svoju zviezdu i desetokrilaticom učiniti, a za nevolju i mjesec dopuniti s novimi narodi; tà „multa licent!“ Evo kako ih Fesler liepo uči u predmetu, o kojem sborimo, kad-no izbraja narode pohrlivše spasiti napadnutoga si kralja Mariju Tereziju: „Da zogen die wilden Banden der Kroaten, Likaner, Morlacchen, Broder, Karlstädter, Warasdiner, Panduren und Talpatschen . . .“ A zajedno će Iliri opaziti, da je u ono doba tako malo bilo poznato ime srbsko, da ga Fesler niti „per pleonasmum“, kojim ipak toliko obiluje, napomenuo nije! — Dà, moći je ovdje punim pravom uzkliknuti: „O vi svi, koji izvraćate povjest za moći se po zviezdah i mjesecu kretati; vidjte i sudite, imade li lakrdijah i pokladnih krinkah smiešnijih, nego li ovih??!!“

Vidili smo „ilirizam“, kako nam se on u slici „Danice ilirske“ predstavlja, a za mala ćemo ga prosuditi, skinuv masku sa „Poziva na predplatu na Narodne Novine“, da ga vidimo, kakov je i s te strane.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. siečnja.

T. Bilo kako mu drago, al vjestnik mora da je u svakom broju „N. g. l.“ i s toga valja redovitomu izvjestitelju misliti, o čem da piše, pa makar samo njekoliko redakah, ali, samo da je zanimivo.

Bože dragi! lahko je napisati svega i svašta, nu treba je, da se to i dopada onomu, koj svakoga pol godišta donese svoja 3 for. na žrtvenik predplate. Pravo rekuć, da su ti podupirajući mecenati milostiviji, nego li mnogi strogi kritikasteri, koji bezplatno čitajuć, naidju na koj nepovoljni člančić i radostno izreknu „Anathemu“ nad onim, koj ga tobož nepozvan napisà, a pisac bez nagrade jedva čeka, da mu vještija ruka preuzme težko pero — nu i to bi možebiti bilo, da nije ugodnije čibukom na divanu „dolce far niente“, a s druge strane, Bog zna! kako bi oni sami to napisali „That is the question!“ Ima ljudih, od kojih se je govorilo jur prije 20 godinah, da pišu njeko veliko djelo za naški narod, al niti dan danas nevidi zemlja nit nebo od toga svega ništa.

Al gle — treba da pišem vjestnik!

O vjeresioni i željeznici, o zanimivih saborih po svih kronlandih „mit Ausnahme“ Hrvatske i Ugarske piše se na svih stranah, a o čudnovatom vremenu ove zimske topline, o blieskavici u sried zime, kad joj vrieme nije; o zdvojenju krznarah i slastičarah, kojim leda i zime treba, mislim da nije treba danas pisati, kad bi sve rado, da se zabuni u pokladnih sladkih prizorih.

Mi stojimo dakle danas već na početku elegantne saisone. Dvorana je prvu svoju večernu zabavu i prvi sajni ples držala sa svom onom finom ozbiljnosti, koja resi balove na tih najprvih parketih naše domovine. Tko god prvi put dodje na sajni ples dvoranski, mora izreći, da je velekrasan. Već kod ulaza, iduć mimo „Portiera“, mora da se dopadaju gizdave, široke, leteće stube sa biela kamena i dorički pilovi na hodniku. Dvorana sama nije toli imposantna, koli „ljušna“ a za privatno družtvo od tisuć osobah dosta prostrana i zbilja ukusno urešena. Ko što je god plesaćem mio i drag dvoranski pod, tako je gospojam i gospodičnam, koje neplešu, draga i mila galerija, s koje se, ako nije prepuna, ugodno zabavlja gledanjem elegantnih toiletah, slušanjem žamora vesele družbe, dvorećih mladićah krasnim Hrvaticam — sve dakako u narodnom odjelu, što se tiče mužkaracah; a liepi spol? — on se je nagnuo na kosmolitičku.

I tu se vidi, kako treba narodnu samosviest od malih noguh poćamši gojiti. Salon za gospoje, tik velike dvorane ugodno je mjesto za odmor i konversaciju, a sve skupa je udobno i prilično za sastanak narodnoga cvieta.

Pa sve ove gospodske prostorije stajahu lani zatvorene, dočim su ljetos širom odprte, sjajno blistajući se i odjekujući od izvrstnoga gradskoga orkestra — al na žalost, skoro prazne! dvie zabave, a obje za čudo slabo pohodjene. — Što to znači?

Il su postali samo dvoranski članovi hladnokrvnijimi nemareć za ples, ili su se zapleli u zamršena pitanja državna, razpravljajući „Sollen wir gehen? und warum?“ ili je u obće nervus rerum iznevjerio se Portefeuillom za karnevalske velike potrebe, koje i nebi morale biti u ovo zbilja biljegovano doba, toli luksuriozne; to Bog sám znade, nu ja znadem toliko, da svi oni mladi nakićeni surkaši u tiesnih hrv. hlačah i visokih čizamah, čeznuše za plesom, koga nemogahu izvesti bez dovoljnoga broja krasoticah. Neistinito je dakle ono mnienje, da je oskudica za plesaći, koji sve po izbor stajahu en parade pazeć na ulazna vrata, nebi-li se pomolilo još koje lice za ples, da se sladki časi i orkestra glasi u taman negube. Al u zalud njima sve čekanje njino, jer veli Hamlet: „Nješto je trula u državi danskoj!“

* Gospojinski odbor za sabiranje podpore crnogorske i hercegovačke junačke braće držao je svoju konačnu sjednicu 17. siečuja. Po izvjestju nadošlo je u B. N. 5.806 fr. 64 nvč.; 126 carskih dukatah u zlatu: 240 franakah u zlatu; 140 for. u srebru; 26 i ½ franakah u srebru; 18 saveznih škudah; 2 pijastera i 1 rubalj, koji su novci svi do 808 for., koje poslani uz predatnice i svjedočbe, koje pako upotrebljeni za nabavljenje od 320 rubačah i 300 gaćah.

Računi su u toj sjednici pregledani i odobreni. Ostatak novčani pridržat će se do daljnjega odbornoga zaključka.

Konačno odbor zaključi, da će i u buduće nastaviti svoje djelovanje, kada bude trebalo narodnu stvar podupirati i promicati.

* Gospodarski list, dosad tiskan u Gajevoj tiskarni, štampat će se odsad kod Albrechta uslied zaključka odborske sjednice gospodarskoga družtva.

Slavjanske viesti.

Tisućljetna svečanost na uspomenu sv. Ćirila i Metoda započela je u Moravskoj posljednjim danom prošle godine, a dne 31. pros. 1863. dokončat će se uspomena na zavedenje kršćanstva. I u Rimu, kako nam prečastni gosp. kanonik N. Mlinarić u katoličkom listu opisuje, obslužavala se je tisućnica velikim crkovnim slavjem, razsvietljenjem slavjanske crkve i nebrojenimi svietiljkami, kipovi svetih apoštolah, prozraci i nadpisi. Na oltaru kapele sv. Ćirila i Metoda ležaše izkićeni na zlatnom dušeku glagoljski misal.

* „Putnik“ časopis za zrelliju mladež srbsku troškom I. Fuchsa, u Novom Sadu izjavljuje na žalost, da mu poduzeće nemože željeni uspjeh postići i da je za čudo, da srbska publika pram ovom časopisu tako malo saućestja pokazuje, te da je izdavanje već ostaviti namjeravao; nu da će ipak još ove godine izdati 8 svezakah, za da bude podpuni tom od 12 svezakah. Svih 12 svez. stoji samo 5 for.

* U Somboru sklopio se je davno gospojinski odbor; koj je kupio dobrovoljne priloge na stradavšu braću Hercegovce i Crnogorce.

Cilj toga velehvaljenoga odbora bila je, primati svakojake priloge, skupiti sve poslje u novce, i kupiti platna, te dati košulje šiti. Tako i bude učinjeno.

No budući, da nije za švelo novacah dotrajalo, to ja s g. Jovanom Beljanskim kupili smo na šav priloge od naših zanatlijah, te skupiše 12 for. 20 kr. Od tog 10 for. predasmo odboru, te podmire troškove, a 2 for. 20 kr. preostane, koje vama šaljemo slavno uredničtvo, da se drugom većom svotom, koja vam dobro-došla bude, opremite na svoje mjesto.

Košuljah je 60 parih na svoje opredjeljenje poslano. (Srbobr.)

* Na srbsku akademiju u Novom Sadu priložio je gospodar Vasilija Barsko, trgovac u Gornjih Karlovcih 25 for. a. vr.

* Od posljednje besede u N. Sadu 22. rujna 1862. držane, priteklo je na srbsku akademiju 16 for. a. vr.

* U Pragu davahu 11. siečnja na českom kazalištu „Šeležan“, hrvatsku narodnu operetu u jednom činu. Text i muzika od J. N. Keka (rodjenoga Varaždinca).

* Da gg. čitatelji vide, kako nam braća Česi i na književnom polju marljivo rade, popisali smo njekoliko u najnovije vrieme izišavših znamenitijih knjigah, kako sliedi:

Biblioteka historicka, povjestnica engl. po Tomasu Babington-Macauley-u.

Viktora Huga, Biednici „Les Miserables.“

Jih, historičko-romantički obrazi jugoslavenski.

Jana Kolara, „spisi“ dio IV.

Rolnik nového věku, gospodarska knjiga od Kárela Lambla sa 36 obrazah (drugo izdanje).

Schödlerova, knjiga prirode sa 972 obrazca.

Slovanske besedy. sbirka romanah izvornih i prevedenih XI. svezak.

Slovnik naučny, Redaktor D. Frant. Lad. Rieger 45. i 46. sv.

Material k slovníku technologickému. sebral Arnošt Vysoký.

Geologie čili nauka o útvarech zemských se zvláštním ohledem na krajiny českoslovanské. Sepsal Jan Krejčí, ředitel vyšší české realky v Písku.

Počátky měřictví pro nižší gymnasia; sestavil Jan Dřízhal.

Počtářství pro prvnu a druhou třidu realné školy; sepsal Čeněk Jarolimek.

Digitized by Google

Skladba jazyka českého od Václ. Zymunda.

J. A. Komenského Labyrinth světa a ráj srdca.

Průmysl a postup výroby jeho, v působení svém ku blahobytu a svobodě lidu zvláště pracujícího. Sepsal Dr. Fr. L. Rieger.

Pramen ušlechtilé zábavy. Zbírka užitečného čtení pro českou mládež od Jana Přibíka.

Cesty po světě z franc. od A. Šanty.

Král Rudolf. Tragédie v pěti jednáních, od Vítězslava Hálka.

Sebrané spisy Boženy Němcové.

Kateřina z Pernštýna. Truchlohra v pateru jednáni od J. V. Jahna.

Děje všeobecné. Sepsané ve prospěch mládeže studující. Od Karla Ningera.

František Ladislav Rieger. Obraz životopisný od J. V. Jahna.

Politicke zlomky od J. Malý-ho.

Zbírka českých národních písní. Obsahující 219 nejoblibenějších českých národních písních.

Vymožení Rudolfa majestátu od stavu českých r. 1609: J. Malý.

Rukověť slovesnosti. Sepsal c. kr. professor K. A. Madiera v Písku.

Křesťansko-katolické učení o víře a zákonech mravů pro gymnasia a školy realné od Jos. Stibora.

Theoreticko-praktická škola hudebního Umění. Sepsal Jan Nep. Škroup.

Surka.

Prije tri godine, iduć Ilicom, moglo se je vidjeti kod starinara židova medju haljinami različitoga faqona, uz gdjekoju monduru njekadašnjih slobodnjakah i po koju surku staroga kroja, iz blažene dobe ilirske. Ona surka prvoga narodnoga oduševljenja, na kojoj nesmješe krojač da prišije ikoju cifru, što bi mogla biti nalik atili, nego što vjernije nasliedovanje selskih surinah, kako ju i dan danas na slikah njekadašnjih korifejah u Muzeju vidimo — ona surka izčeznu, da joj nebje nigdje više ni traga ni glasa, do one u izložbi na vratih „Tandlera.“

Nehajstvom sinovah ove mile nam zemlje iztjerana surka iz dvoranah sjajnih i bačena na ulicu, potucala se je sirotica od nemila do nedraga, — spala s ledjah domorodne gospode na ledja gdjekojega kočijaša, a napokon perecara i kostanjara!

Frak — liepi onaj crni nobl-dvorep bez gajtanah i dragocienih pucetah stupi kao representant der Kultur und Sitten-Verbesserungs-Invasion na svietle parkete, gdje-no kod luči Apollo-sviećah plesaše gentilezza Walzere i učiše se najpraktičniju metodu sistematićnoga zaboravljenja svega svoga svetoga. Ona veličanstvena idea kosmopolitizma očaraše mnoge i mnoge do one moralne sliepoće, da jim napokon postade duša mirna kod pomisli, da li je eksistencija Hrvatah na ovom svietu zbilja potrebna; pa da nas i proguta tudji duh, da se ipak nebi krv hrvatska izgubila u čovječanstvu, nego da bi se tom metamorfosom možebiti jošte oplemenila krv indogermanska, koja bi po tom onu istu misiju danas sutra preuzeti mogla, koju u našoj zanešenosti nadasmo se svojom čistoćom izvesti:

Oj Hrvatska zemljo liepa,
Što sagrieši nebu gori,
Da te taki udes ciepa
I jadom te viečnim mori.

I one posliednje surke na vratih čifuta nestade, — sprhnula je, kad se nenamjeri kupac nijedan, da ju kupi, bud za 5 grošah šajna! — Uboga! —

Tužna vila Hrvatica pobježe uslied toga nehajstva u goru zelenu, gdje si čupaše kosu od žalosti i proljevaše krvne suze nad takvim domoljubljem i kriepostnim značajem zemljakah svojih.

Sa gospodskom surkom padaše list za listom naše gore — a bujica odplavi listje, da ga nesta, a golo drvo osta!

Zima trajaše dugo — dugo i nedade drvu naše gore, da se ozeleni i mnogi pomisliše uzdahom „Bilo pa prošlo!“ te da neće biti više nikad sunca pred ta naša vrata, a pesimistom pjevajućim „Nebu bogme nigdar dobro“ — odgovarahu sangvinici „bu, bu, kada tada! bu, bu!“ i zbilja, gle! — nije dobro biti pesimistom.

20. Listopada 1860. zasja sunce — kroz oblake i pred naša vrata i uzkrsnuše opet — surke; ah surke naše, drage, mile, liepe surke! Na prvom dvoru zemlje naše vijaše se trobojnica sjajna i „Civilisations-Process“ naše krvi stupi u novi stadium, kojega simptomah bje opaziti odmah u šaptanju jednih i jasnom govoru drugih sliedbenikah različitih sistemah, a zidine biela grada odjekivahu pjesmom od probudjenih grudih „Još Hrvatska nij' propala!“

Zviezda liepa i ljuvena
Bješe obsjala nebo veće,
I razlikosti urešena
Zemlja svukla crne odjeće.

Bijaše jesen, nu činjaše se ko da nastaje pramaljeće, svjež zrak širiše nam prsa divnimi čuvstvi i zazeleni se naše gore list, i na mjesto staroga burokratizma stupi sve po malo — novi, naš domaći; oh kolike radosti i veselja!

Narod digne graju na krojače, što nedospjehu šivanjem gajtanah i svietlih gumbovah na prsluke, surke, zrinjke i bunde. Tiesne hlače i hrvatske čizme do koljena na sve kraje, da i najzanešeniji krojač frakovah švalbenšvanzikusah natrpaše si izlog sa odjelom dosad neslućenim.

Rezurexit surka! novi ukus oplemenjen tim, što su se predsude ublažile, te se je širila nova moda (ah samo moda!) po gradu i okolici i po čitavoj zemlji od jadranskoga mora do Zemuna; — sve se preporodi, t. j. preobuće se, te što se prije više godinah dogodi surkom — to odsudi sudbina frakovom, vragovom i cilinderom — u zakutak, gdje i danas jošte čame — requiescant! — „l' etat c' est moi!“ zaori genius surke.

Ali, žalibože je taj „requiescant!“ samo „pium desiderium“, štatistička bo data surkah i mamuzah stoje na razkrižju poput Herkula neznajući, da li bi rasla ili padala — hmm!! ova zima njekako čudno miriši, po dugimi kaputi, što nas uprav sada muti!

Neplaši se srce tužno
Nije sve pak tako ružno,
Surka više nesmje pasti
Neg' joj slava mora rasti,
Vjeran će ju Hrvat nosit
I uvjek se s njom ponosit.

T.

Koncert

zemaljsko-glasbenoga zavoda.

Dne 23. siečnja izveden bje drugi družtveni koncert našega narodnoga zavoda u dvorani sa velebogatom pohvalom. Odkako ova dvorana obstoji, nebijaše tako punoga koncerta, ko što ove večeri; jer se može uzeti, da je bilo do poldruge tisuće slušaocah. Svih 9 brojevah izpalo je praecizno, a najveću dopadnost postigoše sborovi puni umjetne kompozicije, medju kojimi opet izvrstno sastavljeni po V. Lisinskom **„Tam gdje stoji“** i **„Jutro.“** Koliko vrelo krasnih mislih, nalik ovim, usahnuše hrvatskomu narodu smrtju velikoga duha Vatroslavova, kojega za života neznadosmo dosta cieniti.

Danas bi tek u bujnijem razvitku narodnoga življa tim glasnije udarala njegova vila u žice milozvučne lire, koja mu se na grobu razbila u komade. Hoće-li nam kojom srećom opet skoro roditi zemlja takovu diku roda?

Prekrasan sbor „Na Prahu“ i „Vltava“ slušat će rado svaki opet u budućem koncertu.

Pjevanje gospodične Malingerove obuze sva srca, a i ostali umjetnici: gg. Kafka, Švarc, Oertl i Müller zaslužiše svu pohvalu.

G. Lichtenegerov trud sa sborovi neizplati se nikad ljepše, no ovim krasnim uspjehom.

Konjičev skok

od Franje Valpotića.

jaj	tuž-	o-	gor-	ni,	dan,	ce	žar-
Te	ji	hri-	ne,	suž-	ko	od-	i
di	gri-	nje	za	ko	si-	ni	sun-
Ko-	ni!	koj'	ju	Si-	vi-	no-	tud'
nam	kri-	slo-	si-	čju,	gdě	di-	na
bo-	di-	Nji-	ću	je-	gle-	od	juć
to	bra-	ju,	uz-	nas,	po-	si	ni
sa-	dom	jer	ma	Iz-	spas!	da-	moč

Odgonetke zagonetkah u drugom broju:

1. Kaban — Ban.
2. Tigra — igra — gra.
3. Čovjek u čamcu na vodi.
4. Konj i konjanik.
5. Dva briega bez doline.
6. Jer se nemože sjesti.
7. Grozd.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 4. U Zagrebu 5. veljače 1863. Tečaj III.

FRANJKA.

Pripovjedka iz krajišničkoga života.

Od Marije Roskovske.

(Konac).

Gjorgju se mozak zavrti. Nenadana čast, da će postati zetom svoga zapovjednika, a na skoro i častnikom, to mu pamet zaludi. Napast za njegovu ljubav bijaše prevelika, i viernost bi ovdje bila upravo smiešna. U ostalom nije ni mogao, da njegov pukovnik sada udari glavom u zid, prezrievši mu kćer, počem je ova privoljela, da njegovom suprugom postane.

A nije nitko ni čekao na njegovo privoljenje, jer to se je naravno samo po sebi razumjevalo; gospodična mu samo s ljubeznim posmjehom pruži ruku, a on s dubokim počitanjem ju poljubi.

Nu pukovnik je bio čovjek milokrvan; on udaju svoje prvorodjenke nesmatraše kano kakov službeni čin, niti ju tako obaviti htjede. Srce ga preuze, i on vatreno zagrli svoju kćer zajedno sa izabranim svojim zetom.

Gjorgje kod tog podobro udari nosom na jednu iglu nalazeću se u kosi svoje odlične nevjeste, i to je bila prava sreća po njega. Jer, da ga boleći nos malko osviestio nije, to bi posve pamet izgubio od premožnog čuvstva, što u naručjih počivaše regimentskoga zapovjednika, a sad tasta svoga.

Stari dobri gospodin odvede sada mlade ženike u po-

nik zapovjedi još, da stvar još tajnom ostane, dok se mladi čovjek obukom još malko neizgladi, i ode zatim opet u svoju sobu.

Mlade gospodične nebijahu ni malo ponosne prama svomu novomu šuru. Jer to nije ništa novoga, da visoki častnici svoje ostarjele kćeri udadu za podčastnike, kaprale il stražmeštre, koji tada naravno brzo napreduju. Tako se obilazi zakon, koji siromašnijim častnikom zabranjuju uzimati djevojke, neimajuće imetka.

Gjorgje je bio tako razblažen, da na Franjku više ni mislio nije. A novu nevjestu takodjer je malo promatrao, on je samo sanjao o zlatnoj zviezdi i častničkoj sablji na pozlaćenom remenju. Tek kad je na večer sam bio, obuze ga njeka bol i kajanje; nu strah, da nebi možebit pukovnik saznao, da je on već nevjestu imao, bijaše mnogo silnijim, nego li stara ljubav i savjest. Taština i častohlepje zavedoše već na stranputice i mnogo odličnije i darovitije muževe; nije dakle čudo, da im se lahko žrtvovà i sreća jedne siromašne krajišničke djevojke.

IV.

Sutra dan na večer polievaše Franjka luk u svojem vrtu, kad na jednoč začu šuškanje okol plota, i čovjeka jednog preskočit vidje, kojega premda je već mračak bio, odma spoznala. Nije se nadala, da će ga tako skoro vidjeti, te potrči radostno pred njega, kao u šali rekavši mu:

„Zašto Gjorgje, nedolaziš na vrata? Zar hoćeš, da opet

Digitized by Google

Nu on nebijaše ni malo voljan, da se u šalu upušta, i došao je samo, da joj kaže, što se je već dogodilo, i da ju prinuka, da šuti o njihovu odnošenju. S njim se tako čudnovate stvari dogodiše, da nije znao, što bi o sebi, što li o cielom svietu mislio, dapače sumnjao je i o istoj vriednosti Franjkinoj. On nije bio posve siguran, da ga ona možebit neće tužiti kod pukovnika radi njegove nevjere, i tim pokvariti mu sav njegov krasni napredak; najglavnija mu je dakle misao bila, da ju od toga odvrati. Nu kad je već u vrtu bio, gdje se je toliko putih s njom milovao, i kad mu ona tako radosno na susret doleti, veoma se on u sebi promieni. Zastidio se je radi svoga ponašanja prama njoj, i stajao pred njom kao kakov izpsovani dječarac.

Franjka se uplaši. On izgledaše sasma sbunjen, i dodje potajno — da li nije možebit šta skrivio, te namjeravaše da pobjegne preko granice, kao što je Stojan učinio?

„Šta ti je, Gjorgje?“ reče ona uplašena, nu tiho. „Ako je kakove pogibeli, nezadržavaj se dugo, da nebude kasno.“

On ju utješi toga radi i odvede ju pod sjenicu od grahovine, gdje su već toliko putih sjedili, a medjutim nastojaše, da se sabere i umiri, i promišljavaše, kako da počme.

Franjka nije ništa ni slutila o nutrnosti njegovoj. Ona je vesela bila, da ga vidi i prislonila se bješe nježno uz njega. Izvanredno liepa bijaše u ovaj par. Pretrpljeni strah boriaše se još sa veseljem u njezinu licu; u očima blieskaše joj se suzica, liepo spletena kosa povisavaše djetinji izraz njezina okrugloga i nježnim rumenilom oblivenoga lica.

Gjorgje ju nepomično motriaše, dočim se je ona njegovu pohodu veselila i bezilno govorila. Doista njoj nije trebalo niti nakita niti odiela gospodskoga, i Josipa mu se učini, da je prema njoj i stara i ružna. Prvašnja napola utišana ljubav opet se silno pojavi, i ujedno poče ga gorko pečaliti radi njezina gubitka.

„O nemogu, nemogu te ostaviti!“ povikne on na jednoč. „Nigda te nebi mogao zaboraviti i nigda srećnim biti!“

„Slušaj me, Franjko, slušaj!“ nastavi zatim i čvršće ju u naručaj svoj stisne, a ona uzdrhta od nepoznata njekakova straha.

Sad pripovjedaše sve po redu — sastanak s gospodičnami, prizor kod majorice i pukovnika. Nu nenapomienù, da je odnošenje svoje s njom zatajao, niti kako je uzhićen bio radi povišenja svoga u časti i odličnoga rodbinstva, jer mu se je to sve sada budalasto vidjelo. Ali osobitu je važnost dao toj okolnosti, da nesmije protivasloviti svojemu poglavaru.

Franjka udrè u plač. Ni malo nije o tom sumnjala, da je Gjorgje s nepogodovanjem primio pukovnikovo pitanje, hoće li njegovu kćer uzeti, ili još bolje zapovjed, da ju uzme. Ona je strašno mnogo držala do vlasti jednoga pukovnika, i uvidjaše, da se njegovoj volji opirati niti može, niti smije. Istina je doduše, da je kod toga pomislila, njezin brat Stojan nebi ipak djevojku, koju bi ljubio ikomu za volju tako lahko žrtvovao; nu Gjorgje joj bijaše tako mio i drag, da ga ona dovoljno izpričana nadje strogom vojničkom pokornošću.

Počem se je nješto svojoj boli izručila bila, odmakne se malko od njega, i nastojaše ga upokojiti, buduć je gledajući njezinu žalost mal ne očajao bio. Opomene ga, da njih dvoje ništa činiti nemogu, nego im je ustrpljivo podnositi svoj udes, i zamoli ga, neka bi se odmah s njom rastao, i prije k njoj nedolazio, dok se nebudu jednoč smirili i sve zaboravili.

Gjorgje je dakle postigao, što je želio, Franjka ga rieši zadate vjere, nu čovječje srce veoma je nestašno i promjenljivo. Nada izvanredno brzog napredka i odlično rodbinstvo učini mu se sada prema Franjkinoj ljubavi tako neznatnim, da dokučiti nemogaše, kako se je igda od takova mogao zasliepiti. Sve i najteže podnieti, učini mu se lakše, negoli da se odrekne djevojke, koje se je malo prije stidio u budalastvom svom ponosu.

Hotjeo je da pukovniku očituje, kako mu je srce već zavjereno, kako nigda svoje ljubovce zaboraviti neće, i kako se indi s gospodičnom zaručiti nemože; hotjeo je da sve mirno podnese, što bi mu uvriedjeni glavar dosudio, a to sve reče srdačnimi riečmi.

„A napokon, ako bi baš do gusta došlo, pobjeć ću u Bosnu, a ti ćeš za mnom. Potražit ćemo Stojana i živjet ćemo sretno u prkos svim pukovnikom i njihovim kćeram!“ pridoda odvažno vatreno ju zagrlivši.

Franjka bijaše jedan časak zanešena. Njeko ponosno uzhićenje obuzè ju, što je pripravan bio, da joj žrtvuje sve svoje sjajne nade, premda se i ona u sličnom dogodjaju mnogo nebi domišljala bila. Nn zatim joj se učini žrtva prevelikom, i ona, premda otajno njegovo oprovrgnuće želeć, reče živahno.

„Promisli se dobro, što si sve nakanio žrtvovati! Uvjek si veoma želio, da postaneš častnikom, a te ćeš nade tada za vavjek lišen biti!“

„To će mi zaslužena kazan biti za podlu moju bojazljivost, kojom sam te zatajao, kao njekoč Petar gospoda svoga!“ odvrati on sasma skrušen.

Franjka se prenù na te rieči.

Gjorgje došav u rieč izpripovjedi sve, što je u majorice govoreno. A ponješto sebe izvine, opisà krasote i ljepote, kojimi ga zanieše gospodične i sve što nje okružavaše, a poslje opet sjajna budućnost, koja mu se iz nenada ukazà. On priznade svoju krivnju, nu nastojaše ju umaliti, opisujući veličinu napasti, kojoj odoliti nije mogao. A možebit je kod toga i to otajno namjeravao, da opet s Franjkom zavlada, predstavivši joj, kako neizmjerno golemu žrtvu njoj za ljubav prinosi.

Ona se iztrgne iz njegovlh rukuh i sjedjaše niema i blieda uz njega; njezine bojazljivo sklopljene ruke počivahu joj u krilu, a njene oči bijahu nepomično uprte u njega. Neizkazano bolna čuvstva obuzeše joj srce, jer iz njegova govora spoznade, da je njezina sreća sva uništena, da je njezin brat pravo o Gjorgju sudio, i ona mu u srce boljma, nego li igda prije, nego li bi on to sam želio bio. Sad joj se sve najednoč razjasni; zato je on tako dugo mučao, kad je u gradu bila, zato potajni dolazak kod zadnjeg pohoda.

On opet htjede da ju ogrli, nu ona mu se nepušta i reče drhtajućim ustmi, ali ipak prividno podost ravnodušno:

„Ne, Gjorgje, neidi blizu k meni, jer mi za uvjek razstavljeni moramo biti. Ja sam uboga djevojka i sirota, nu tvojom ženom ipak nebi htjela da budem, pa ma da bi ti car bio. Ja sam te svim srcem ljubila, i težko ću to zaboraviti, nu ipak jednoč mora da bude. Ti ćeš uzeti gospodičnu, i brzo ćeš na me zaboraviti, jer imati i biti za čim si težio.“

On ju moljaše, da mu oprosti, — nu ona je malo na to pazila i nastavi dalje:

Digitized by Google

„Vjeruj mi, da bi po nas oboje nesreća bila, kad bi popustila; ja te sad bolje poznam, nego ti sám. Na skoro bi tebi žao bilo za častničtvom, komu se sada nadaš, a i za finom, mirisućom gospom i odličnim rodbinstvom. Ti bi se možebit na skoro stidio i mene, te bi se kajao, što se sa mnom razkrstio nisi. Pa sve da to nebi bilo, ipak nam nije pomoći, jer ja nigda nebi mogla mirna biti; pravo iskreno povjerenje je propalo, nit će ga igda više biti, a mora svaka djevojka da ima k mužu, koga ima ljubiti i štovati."

Gjorgje htjede opet da govori, nu ona drhćućim glasom pridoda:

„Negovori više o tom, kad je ipak zahman. Mene veoma, veoma boli, ali ja se ipak na te nesrdim, jer gle, tebi je to već u naravi tvojoj, da za sjajnošću i velelepjem hleptiš. Budi dakle odličan gospodin, budi sretan."

Ona odleti u kuću, jer se dulje već držati nemogaše, a on se udalji više uvriedjen nego li poražen.

Njekoliko mjesecah prodje. Franjka nije imala uzroka pokajati se za svoju odluku; jer Gjorgje se je podost rado podao svomu udesu. Nju je doduše srce boljelo, i te kako boljelo, ali osvjedočenje, da je pravo radjeno, kako je da je, ipak je dobrana utjeha, a potreboća poslovanja, često je prava sreća. Ona je pako dosta posla imala u njihovu malom gospodarstvu i kućanstvu, a i Brko joj je još mnogo zadavao brige. On je opet oboljeo, i bio je dugo u pogibelji.

Njegovo buncanje u groznici izdalo joj je, što ona inače ni u snu nebi pomislila bila. Njegova sliepoća i njegovo mirno i prijazno ponašanje prama njoj učiniše, da ga je ona i da su ga svi drugi smatrali za njezina njegdašnjeg drugara i dobrog prijatelja. Ona se dakle čisto uplaši, kad je čula, kako on u svojoj vatruštini govori o gorućoj ljubavi k njoj, i držaše izprva njegove rieči samo za grozničavo buncanje. Nu na skoro se spomenù njekojih njegovih riečih, koje su mu se prije nehotice izmakle, i za koje ona tada mnogo marila nije. Napokon ju posve o tom osvjedoči očevidna sila, s kojom njezin glas na bolestnika djelovaše.

Ona doduše misljaše s velikom tugom i žalošću: „Zašto Gjorgje neima pošteno i vierno Brkino srce? Tada nebi nigda suze ronila bila, kao što sada ronim. Pa sad k toj i onako velikoj nesreći, dolazi eto i drugi. Srčano nagnuće siromašnoga sliepca nevolja je za nas obodvoje."

Ali ipak joj je godilo, što je imala čovjeka, koji joj iskreno i vierno odan bijaše, i bol, koju malo prije sama oćuti, povisi milosrdje, kojeno riedko uzkraćuje djevojka mužu, o kojem zna ili misli, da ju bez ikakova ufanja ljubi. Njezina skrb i njega podvostruči se zanj, i ona višeput u tom zaboravi na vlastitu svoju tugu i žalost.

U ostalim bijaše ona kriepka značaja i okretna duha. Ona je Gjorgja vatreno ljubila, nu osvjedočenje, da bi se je on odreći mogao radi časti i izvanjske sjajnosti, uništi dobrano tu ljubav. Ona nemisljaše o tom, da se nasladjuje svojom boli, kano što to čine junakinje novih romanah, nego nastojaše, da sve zaboravi, počem su prve bolne ure minule.

Brko napokon ozdravi. On se sad pobrine za novi stan, i započme opet putovati sa svojimi guslami. Nu ipak ih je kadkad pohodio, i starica mu je uvjek oštro kroz nos provukla, ako ih nije često polazio, kad se je u selu zadržavao. Skrb i trud, a i trošak, koji on valjda nigda nadoknaditi neće moći, učiniše ga joj mila i draga, kao da bi joj bio rodjeni unuk.

Franjka negovoraše više s njim o Gjorgju, o kom su se prije višeput zabavljali. Medjutim ona nije samo zato mučala, da Brkova čuvstva poštedi. Baka nagovaraše takodjer više o nevjerniku, iza kako si je njekoliko putah krupnimi riečmi nad njim srce razgalila bila. U ostalom niti ona niti itko drugi nije ni znao pravoga uzroka, zašto su se to dvoje mladi razstali. Pukovnik je zapovjedio, da se o tom šuti, a počem Gjorgje u stofu neosta, to nije nitko ni prilike imao, da za njegovu sreću sazna.

Njeka prije posve nepoznata bojazan i zabunjenost nastane izmed Franjke i Brka. Njoj nebijaše moguće, da prama njemu bude tako bezilnom i iskrenom kano prije, premda je sada bila još pozornijom za njegove potreboće, i u obće mekljom i milokrvnijom prama njemu. A i on nebijaše dosadanji prama njoj. Ona nije bila više sretna nevjesta drugoga, ona je bila slobodna, i to ga učini nesigurnim, jer za njega je ipak za navjek bila izgubljena. A njegova ljubav ništa nemanje neumanji se ipak njezinom većom brižljivoštju.

Jednog dana pjevaše Brko svojimi prijateljicami najmiliju pjesmu starice o pogibiji Jugovićah. Franjka slušaše svom dušom njegovo pjevanje, od kog se činjaše, da u stanju bijaše posve iz uspomene joj izbrisati sliku Gjorgjinu. A tu su pjesmu i u djetinstvu višeput zajedno pjevali, i ona ju sada uvjek uljuljavaše u ono sretno doba, gdje se zajedno nevino igrahu.

Najednoć stupi u nutra mladi Brkov vodja, te mu reče, da je došao njekakov stranski gospodin, koji za njega pita.

Sliepac ode, nu na skoro dodje s jednim ostarim i po varoški obućenim čovjekom. To je bio njegov davno nestavši i već zaboravljeni stric, koji je po Srbiji podost probitačnu trgovinu tjerao bio, a sad se je povratio, da u Zagrebu u miru uživa svoju stečevinu. U Bosni, blizu granice, napali ga bješe razbojnici, od kojih ga oslobode njekoliko odvažnih rajah, medju kojimi je bio i Stojan. Jedan od razbojnikah bio je ubijen, i Stojan ga poznade, da je to bio Ivo, Brkov ujak. Ime ubijenoga pozorna učini trgovca, i on se u Stojana pobližje propitivaše i saznade, da je njekov bratučed sliep i da živi u zavićaju svoje matere. Sad je amo došao, da toga svog najbližega rodjaka sobom povede. Ujedno je izručio Franjki i njezinoj baki pozdrave od Stojana i doneo im je one novce, koje on kao nagradu za svoju hrabrost nije hotjeo da primi.

Po odlazku Brkovu bilo je tiho i žalostno u maloj kućici. Franjki je skoro više manjkao njegdanji njezin drugar, nego li prije ljubovnik; njegovo udioničtvo i njegove pjesme bile su joj postale skoro neobhodno potrebnimi, a skrb za njega ne samo ugodnom zabavom, nego upravo potrebom. Sad istom spoznade, što je u njem posjedovala, šta li izgubila.

I starica je isto tako za Brkom žalila, i govoraše skoro neprestano o njem. On je doduše obećao, da će opet dojti, i Franjka se je čvrsto uzdala u njegovu rieč, nu starica uvjeravaše uvjek, da ona to nigda doživiti neće. I sbiljam ona sve od dana do dana slabijom bivala.

U jesen dojde list s njekoliko darovah za Brkovu podvorkinju od njegova strica. U listu obznanjivaše takodjer, da će sa svojim bratićem ići u Beč, i tamo se posavjetovati s glasovitim kojim liečnikom od očiuh.

Digitized by Google

Počem su i tielo i duh starice sve više i više iznemagali, premine ona napokon sasma mirno i spokojno. Franjka je sada bila sasvim osamljena i ostavljena. Premda su ju skoro svi seljaci veoma rado imali, ipak su joj bili stranjski, i ona neimadjaše osbiljna i srdačna udioničtva, koje čovjek samo u krugu svojih nalazi. Njezine misli vraćahu se često u prošlost, i riedko se kada zaustaviše kod uspomene Gjorgjeve, nu tim više kod Brkove. O ovom nebijaše nikakova glasa, nu ona je u svom srcu ipak osvjedočena bila, da će on opet doći.

Poslje je čula, da se je Gjorgje, dulje vremena njegde bivši, opet u štof povratio, i da će skorim njegova svadba biti. Jankovićeva rodbina i cielo selo veoma se tim uzbuni, samo Franjka osta mirnom, da se je sama nad tim čudila.

Proljetnoga jednog dana stanu lahka kolca pred njezinu kuću. Njeki mladi čovjek izskoči iz njih i doleti u vrt. Kroz grmje i granje smotri tamo jednu žensku, a da je to Franjka, o tom ga osvjedoči pjesma, koju pjevaše, i glas, koji je toliko put pobožno slušao za svoje sljepoče.

Franjka ga tek onda opazi, kad je uz nju stajao, i radostno poviknuvši baci mu se u naručaje. Zasramljena htjede da mu se iztrgne, nu on ju nepušta.

Obojima se učini, kano da se sadašnjost spaja s davnom prošlosti, gdje su se još kao djeca skupa zajedno igrali, a sve izmedju toga da je samo pusti san bio. Franjkina ljubav k Gjorgji bila je već posve ugasla, te ustupi mjesto možebit još srdačnijoj k Brku.

Kad je Franjka s Brkom pred oltarom stajala razblažena bijaše ova liepa nevjesta čuvstvom preobilne, čiste sreće.

Gjorgje je na skoro poslje svog vjenčanja postao poručnikom, ali ne za dugo trajaše njegova zadovoljnost i njegovo blaženstvo, koje je nerazdielivo njegda spajao s tom neizmjerno visokom čašću u čovječanskom družtvu; on željaše sada, da mu je postati barem kapetanom ili najmanje nadporučnikom. Josipa je bila u njega strašno zaljubljena, i nigda mu nedade osjećati, da njoj svoju sreću duguje. A i on od svoje strane nije bio nezahvalan, premda je kadkad u sebi poželio, da bi mu supruga bila mladja za koji desetak, a i nješto manje ružna. Medjutim i s tim se malo po malo dobrano pomiri, kad mu godinu dana kašnje šurom postade njegdašnji njegov kapetan. Liepa Tereza je doduše ostala nepomičnom, ali druga gospodična bijaše vrlo sretna, što je postala gospojom kapetanicom.

Stojan je kašnje dobio novacah od svoga šura, da je sa marvom mogao začeti trgovati, i otu trgovinu tjera sada u veliko.

Hrvati.

T. Hrvati vuku svoje ime od hrvanja i borenja i s toga — veli Lucius — zvahu se svi Slavjani rad svoje hrabrosti u hrvanju — Hrvati, koje se je ime istom s vremenom, kad su njeki dieli toga vitczkoga naroda stradali, stegnulo na današnje državopravno slobodne Hrvate i baštinike nikad nepodjarmljenih boriocah za slobodu svoju.

Naruščević veli u svojoj „Historiji narodu polskiego“, da je bez svake dvojbe, da su Hrvati posjedovali njegdašnje podgorske vojvodine Halić, Krakov itd., nu uznemireni po šest silnih barbarskih vlastih, pretrpivši mnoge težke jade i bune, odlučiše kako to i najstariji poznati ruski povjestničar Nestor piše, na poziv cara Heraklije okol 610. god. krenuti preko Dunava u Ilirikum, od kuda su svojimi ratobornimi četami prognali silne Avare i osvojili si najkrasnije prediele, gdje i dan danas — t. j. 12 i pol viekovah stanuju.

Jošte u 11 vieku bilo je u Českoj kako Kosmas piše — naroda koj se zvaše Hrvatskim. Nesamo da se Hrvati po današnjoj Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji razširiše, nego zauzeše isti i svu Panoniju i imadjahu samo 30 danah puta do crnoga morja. Zemlja njihova zvala se je biela Hrvatska ili velika Hrvatska, te je bila močna na kopnu i na jadranskom morju.

Konstantin o Hrvatih piše ovako:

„At a Chrobatis, qui in Dalmatiam venerunt, pars quaedam secessit, et Illyricum atque Pannoniam occupavit, habebantque etiam ipsi principem supremum etc.“

Ne samo Porfirog. i ini byzantijski pisci nego i češki Annaliste potvrdjuju to isto, iz česa se vidi, da to ime nije samo izmišljeno za — čitav naš narod, kao što su imena njekih narodah i carstvah od kojih u Historiji nigdje ni spomena neima; vidi se iz tih jasnih listinah svih vjekovah da ime „Hrvat“ nije naslov samo Zagoracah, Turopoljacah i vinogradarah pod Okičem, kako to njeki u svojoj naivnosti misljahu, da treba podučiti neznalice svieta, nego da je to od najdičnijih skupnih imenah u velikom slavjanstvu, što svaki znade, tko je i malo historiju učio.

Da je naš narod hrvatski progledao, tomu se imamo zahvaliti našim revnim i veleučenim historikom, kojih danas više ima nego li god. 1835. i koji su oštro zavirili u stare pergamene, nalazeće se u Rimu, Carigradu, Londri i Parizu itd. i sve svoje tvrdnje temelje na historičkih neporušimih podatcih i na zdravu razumu.

Katehizis za srbsku djecu,
ili, kako se ima sloga tumačiti.
(Pokladni Curiosum).

Pozor je u svom 9 broju donio kratak izvadak iz katehiza za srbsku djecu ma koje vjere (!) bila, koga je njeki Svetozar Stojadinović u srbskom listu „Domišljanu“ mjeseca „Dekembra“ proglasio. Budući da je u tom krasnom listu i više toga po duhu vremena, to se usudjujemo našim čitateljem veći izvadak za razmišljavanje ovdje preštampati:

Učitelj. Jesu li od starine svi Srbi te tri vere ispovedali istočnu, zapadnu i muhamedovu?

Djak. Nisu, do kosovske propasti gotovo su svi Srbi bili istočne hristove vere, potom su se kao ovce bez pastira raspudili, i onda su na njih koje Turci, koje Latini navalili, pa su jedni zapadnu hristovu, a drugi muhamedovu veru poslje mnogi pretrpljeni ranjanja i zala iz velike nužde primili.

(Oj Čirile i Metude, vi sveti biskupi rimski, koji ste pred 1000 godinah Hrvate, Moravce i ine Slovjene krstili, čujte što gospodin Stojadinović pripovjeda!)

Učitelj. Treba li da cepa vera jednokrvni narod?

Digitized by Google

Djak. Netreba; jer srbska poslovica veli: brat je mio makar koje vere bio.

(Živila tolerancija! pa tko se usudjuje što o fanatizmu sboriti?)

Učitelj. U čemu se pokazuje svaki narod da je živ?

Djak. U svesti i u ponosu narodnom.

(Ergo, pozor Hrvati! jer je to sveta istina.)

Učitelj. Imaju li Srbi istočne vere narodnu srbsku svest, narodni srbski ponos?

Djak. Imaju; oni su sa svojom narodnom srbskom svešću; sa svojim narodnim srbskim ponosom svoj narodni srbski život do danas sačuvali; s tom narodnom srbskom svešću i s tim narodnim srbskim ponosom oni su do sad u Austriji Nemštinu i Talijanštinu od sebe otiskivali, Ilirštinu ugušili, a Magjarštinu s mačem u ruci suzbijali; s tom narodnom srbskom svešću i s tim narodnim srbskim ponosom oni su u Srbiji slobodu izvojevali, a u Crnoj gori slobodu sačuvali; i danas puni narodne srbske svesti i narodnog srbskog ponosa bore se oni u Turskoj protiv Turcima, u Ungarskoj protiv Magjarštine i Rumunštine, u Sremu, u Slavoniji i u Hrvatskoj protiv Hrvaštine, u Krajini protiv Njemštine, u Dalmaciji i u Istriji protiv Talijanštine.

(Nečuveno, da to nije do danas nitko opazio, komu da se ima Hrvatska zahvaliti na uzdržanju svoga državnoga prava, svoje narodnosti i tko ju sve tišti!)

Učitelj. Imaju li Srbi katoličke vere narodnu srbsku svest i narodni srbski ponos?

Djak. Do skora nisu imali; znalo se samo da su Srbi po jeziku srbskom, po običajima srbskim i po otvorenoj i prostodušnoj naravi srbskoj; ali narodna srbska svest, narodni srbski ponos, narodno srbsko ime, sve to bilo je zatrpano sa latinicom, i sad se tek narodna srbska svest i kod njih počinje buditi, i narodni srbski život povraća se i kod njih.

(Konstantin Porphirogeneta, suvremeni car grčki, pišuć annale o došastju Hrvatah g. 610. prevario se je dakle ljuto, nazvavši naš narod „Hrvatima.“)

Učitelj. Šta Srbe katoličke vere još zabunjuje, te ne mogu do čiste narodne srbske svesti, do čistog narodnog imena da dodju?

Djak. Hrvaština; Hrvati navaljuju na Srbe zapadne vere, da se zovu Hrvatima.

(Gledaj ti tih Hrvatah, Šijacah i Šokacah, kako su bezobrazni!)

Učitelj. A ima li hrvatskog naroda na svetu?

Djak. Nit ga je kadgod bilo, niti ga i danas ima na svetu.

(Bravissimo! tako valja; čujmo dalje.)

Učitelj. Pa da šta su današnji Hrvati?

Djak. Srbi, jer srbskim jezikom govore, čitaju i pišu.

(Magnifique; bujne li fantazije u gose Svetozara!) —

Učitelj. Odkuda dakle to ime Hrvat?

Djak. To se ime u neznano doba u sred srbskog naroda isto tako izleglo, kao i imena: Šijaci, Jere, Bobe, Šokci; pa naroda šijačkog, jerskog, bobskog, šokačkog nema na svetu; isto tako nit je bilo, nit ima hrvatskog naroda na svetu.

(Taj „Domišljan“ mora da je vele mudra glava, a vrlo jeftin; može se za 2 for. kupiti na cielu godinu!)

Učitelj. Na što treba da idu svi Srbi, ma koje vere bili?

Djak. Na jedinstvo srbsko.

(Aha! hinc illae lacrimae! to je ona sloga i ljubav — Vidis Pavel —; glavna je stvar da se razumijemo.)

Učitelj. A kako ćemo do tog srbskog jedinstva doći?

Djak. Kad sve što se tudje nazvalo od sebe odbacimo, i samo ono, što je naše prigrljimo.

Učitelj. Pa šta treba da odbacimo najpre od sebe?

Djak. Latinicu; Srbi zapadne vere treba da izbace tudju latinicu, pa da ćirilicu svojih pradjedovah prime; tako ćemo prvo do jedinstva književnog doći, a kad to bude, drugo će sve lahko ići.

(Ali po Bogu brate! naši šokačko-srbski pradjedovi pisahu glagoljicom.)

Učitelj. Šta još treba da čine Srbi zapadne vere?

Djak. Treba da stresu sa sebe sva nadimena, kao: Šokac, Bunjevac, Ilir, Latin, Hrvat, pa da se svojim narodnim srbskim imenom zovu.

(Glede Šijakah, Bunjevacah, Iliracah i Latinah nemajte brige — samo se Hrvati jošte nedadu nikako!)

Učitelj. Ko ima taj zadatak, da Srbi zapadne vere dobiju narodnu srbsku svest, i da povrate svoje narodno srbsko ime?

Djak. Srbsko sveštenstvo katoličke vere.

(Gazda Stojadinović misli dakako, prečastni kaptol zagrebački — alioquin.)

Učitelj. Pa hoće li srbsko sveštenstvo zapadne vere to spasonosno delo započeti?

Djak. Hoće, i već ga je u ime božje započelo,

(Doduše se nepozna jošte mnogo; no to će sve rapidno ići, dok se lieni nakane.)

Učitelj. Šta bi bilo od Srba zapadne vere, kad nebi do narodne srbske svesti došli, i kad nebi narodno srbsko ime primili?

Djak. Nestalo bi i sa lica zemlje; progutali bi i Magjari, Nemci i Talijani, a to biti neće.

(Horribile! kolika je to pogibelj; da to prenapeti Hrvati izdaleka samo pojme, odma bi se požurili.)

Za ovim oštroumnim, mudrim i pobožnim, „slogu“ probudjujućim katehizom sliedi čitavo vjeroizpovedanije, koje se završuje sa „Amin.“

Pozor ima doduše pravo, što se u razglabanje tako smradnih stvarih neupušta, koje su pisane za onakovu klasu ljudih, koji niti zdravoga razuma neimaju, a kamo li i najmanjega pojma o historičkoj znanosti.

Takove zlobne tendencije imaju veoma kratke noge, premda ima i takovih patronah u nas, koji to — „slogom“ nazivlju; al smo uvjereni, da ovakovih mislih negoji nijedan pošten čovjek na hrvatskoj zemlji. Iz mučanja srbskih listovah moglo bi se svašta izvadjati, al mi sudimo da oni takodjer svi preziranjem o takvom piskaranju misle, premda bi mogli to javno izreći, što medjutim neučiniše do danas.

Naša poslovica veli: u laži je plitko dno.

Digitized by Google

Veliki trg u Pragu sa Teynskom crkvom.

Stara priča pripovjeda, da je u prastaro doba vladala českom zemljom mlada, liepa i mudra vojvodkinja imenom Libuša. Ta djevojka zaljubi se u njekoga seljaka Přemysla, koj u bližnjem njekom selu življaše. Libuša pohadjaše ga često na svom konjicu, koj si je taj put već tako dobro upamtio, da je pred kućom mu odmah stao, a kneginja ga nauči, da pred tim mladim čovjekom koljeno prigne.

Jednoć sakupi Libuša češke velikaše, koji ju više putih jur nagovarahu, da se uda i znajuć njihove predsude, reće jim: „Ja ću svoga konjica pustiti da slobodno trči kud ga je volja, a deset vitezah neka ga sliede. Onaj, pred čijom kućom konj stane, neka bude moj suprug.“ Ta zapovjed knjeginje bude točno izvršena. Konjic dobre glave, pušten na slobodu odtrći uprav u selo, gdje Přemyslov dom stojaše i koj slučajno svoj umjeren objed uživaše, te se spusti pred njim na koljena. Kad ta visoka gospoda vidiše to čudo nevidjeno, uzkliknuse svi presenećeni — „Ovaj će biti suprug liepe Libuše i vojvoda češke zemlje.“ Lukavost knjeginje nadvlada sve predsude i na uspomenu toga srećnoga slučaja zametuut je današnji glavni grad Češke.

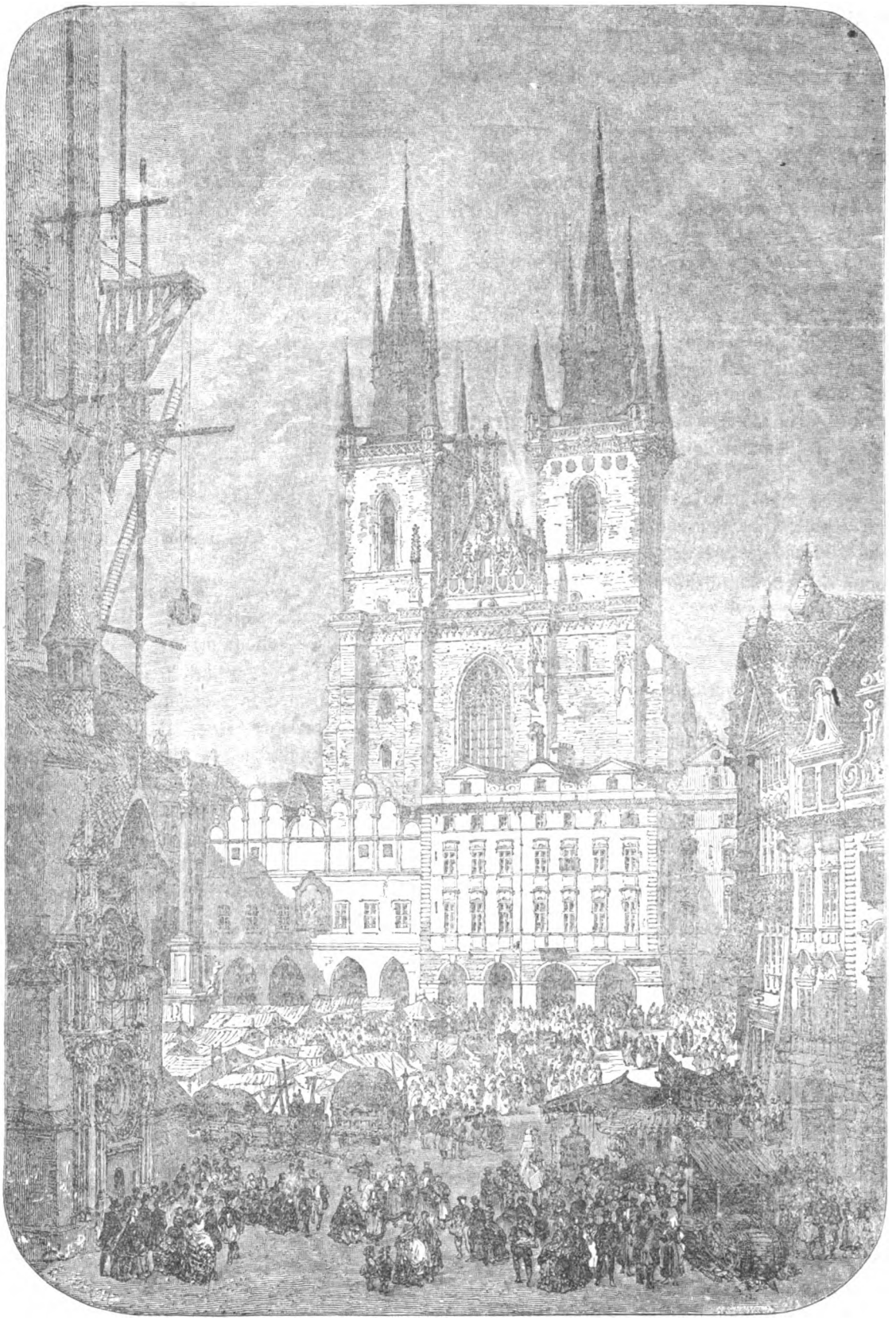

Koliko je sretnih i žalostnih danah proživio zlatni Prag, taj krasni i najromantićniji grad čitave Austrije i Njemačke a najvažniji u kulturi slavjanskih narodah, od prvoga dana svoga postanka do danas — tko bi to sve popisat kadar bio?

Za danas neka se zadovolje naši sl. čitatelji s kratkim opisom znamenite sgrade, koju današnji naš broj donaša.

Medju nebrojenimi kućami, stotinami zvonikah, tolikih manastirah i hramovah božjih zaslužuje prastara husitska crkva „teynska“ osobitu pozornost. Bez dvojbe je ovo jedna od najzanimivijih sgradah velikoga češkoga varoša, koja bje u 13. vieku sazidana, a u novije doba sjajno poljepšana. U njoj se nalazi umjetno sa crvenoga mramora izradjeni spomenik velikoga astronoma Tyge-Braha. Nakićena je silnimi plodovi umjetnosti iz 14. i 15. vieka i kipovi sv. Cirila i Metuda. Juraj Podjebrad krunjen je ovdje g. 1458. za kralja češkoga, koj je oba zvonika u današnjoj slici sazidati dao, postavivši u sried zabta nad krovom gorostasni pozlaćeni kalež sa vlastitim njegovim mačem. Poslje nesretne bitke na bieloj gori skinut je husitski znak, kalež, i zamienjen je slikom svete bogorodice, koja i danas krasi krov. Sva je sgrada puna arhitektoničkih riedkostih i nijedan putnik neka nepropusti napàsti si oči na krasotah ovoga hrama.

T.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. veljače.

Glavnim predmetom debate u domorodnih kruzih bijahu posljednih danah dobri i zli glasi iz Beča o projektiranoj željeznici iz Zemuna do Rieke. Hoće-li se po želji konferencije sve pruge, ko u čvor sticati u glavnom gradu, ili će se oslabiti sva snaga, kojom bi Zagreb podići se mogao do velike znamenitosti? to bje veliko pitanje, za koje se izmjenice čulo danas ovako, sutra onako.

Nu ipak je bar njeki dio glasovah ugodan; jer se ozbiljno govori, da nećemo više dugo čekati na dozvolenje Akademije, sveučilišta, vjeresione i na koncesiju trasiranja željeznice — ovih najvećih polugah za podignuće naroda na višji stepen blagostanja. To su stvari, što zanimaju i krugove učenih ljudih, koji samo znanostim živu, kao i občinstvo, koje se više materialnostju bavi. Želimo, da sve ove novosti nebudu imale druge svrhe nego podignuće narodne prosvjete i koristi, premda bi mogle biti upotrebljene i za ino; ko što se već i danas Sisčani ljuto tuže, da jim željeznica nenosi očekivane koristi, jer se je tamo ustanovio monopol ubijajući svaku privatnu konkurenciju po sdruženju trijuh tielah, parobrodarskih-, željezničkih- i Creditbank-akcionerah, koji svoje dividende — naš krvavi znoj — troše na uzvelićenje tudje slave a na uštrb domovine, čiji sinovi sietno gledaju što tu biva.

Da predjemo s takovih, u karnevalu mimogrednih pojmovih na važnije predmete — na plesove, to javljamo, da se ovoga mesopusta svetkuju u Zagrebu balovi više po privatnih kućah, nego-li na javnih mjestih. Nijedne jošte godine nije bilo te živahnosti u slici od „Kränzchenah" Soireeah, sjajnih plesovah i maskiranih balovah ala Louis XVI. itd., ko što ove zime. Redoute su stegnute, dvoranski plesovi redji i sve na krabuljno izvrgnuto. Na strieljani, pa i u Dvorani maskirani plesovi, koji se jedini mogu nadati većemu učastju. Razležu se takodjer glasovi o velikom korsu, koga namjerava jedno družtvo na pokladni utorak izvesti.

To su themata, koja zauzimlju veliki dio zabave na divanu, uz žalostne viesti iz Poljske, uz nepojmljivu osudu obće poznatoga domorodnoga učitelja Slamnika na Ricci itd.

— Na strieljanskom plesu 31. siečnja dogodi se nesreća, da je kod prilievanja goriva pod kotao za čaj upalio se sav spirit razpršivši staklenku. Slastičarka i dvie djevojke stradale su živo, a jedna tako izgorjela, da je odma u bolnicu odpremljena i težko da će živa ostati. Da nisu nazočna gospoda naglo priskočila, izgoriše ne samo one tri, nego bi bilo i više nesreće moglo biti.

— U Popovcu izgorište u noći od 30. na 31. siečnja sve zgrade spadajuće na posjed poštara g. Vernera tolikom brzinom, da kod većere sjedeći opaziše vatru tek kad jim je nad glavom jur gorilo, te nespašiše osim stoke, upravo ništa do žive glave.

Slavjanske viesti.

U odborskoj sjednici Matice dalmatinske u Zadru od 14. prosinca 1862, zaključeno je, da se ima ustanoviti Matičina knjižnica. U ovu svrhu odlučeno je, pozvati svu slavnu gospodu spisatelje slavenske bez razlike, da bi oni, ganuti čuvstvom pravoga rodoljubja, na kojem se osniva pravi napredak narodni, izvolili po jedan iztisak svake svoje nove, ili i izdane dosad knjige, na poklon spomenutoj knjižnici pošiljati, na čemu će im svagda družtvo najsrdačniju svoju zahvalnost očitovati. Tako isto pozivaju se i svekolike narodne naše Matice, da bi i one, istim čuvstvom potaknute, izvolile knjižnici svoja djela pošiljati, u zamjenu. Uzajemnost bratska jamči, da taj poziv neće ostati bez najpoželjenijega uspjeha; jer samo zrno do zrna daje pogaču, a kamen do kamena palaču.

(Mi smo pripravni osim našega časopisa darovati i drugih knjigah, dok saznamo, tko će ovdje primati spise za slavno družtvo Matice.)

— Većina Slavjanah na Štajeru zaključila je, da će tisućljetnicu Apostolah sv. Cirila i Metoda slaviti u Gracu crkvenom svečanosti i večernom glasbeno-deklamatornom zabavom.

— Emancipacija gospojah cvate u Americi najljepše; al se je i u nas začela širiti, kako nam to javlja dopisnik Pozorov iz Požege, gdje-no zahtjevahu gospoje sva prava, ko što ih uživaju i mužkarci u tamošnjoj čitaonici, naime: da mogu takodjer biti izabrane u ravnajući odbor. Iza živahne razprave primljen je napokon jednoglasno taj predlog. Pa se neka reće, da mi nenapredujemo; — al ipak nije izabran nijedan odbornik od nježnoga spola; te ostaje dakle sve na papiru poput mnogih konstitucijah.

Hrvatsko kazalište.

Od našega posljednjega izvjestja do danas zabavljalo nas je kazališno družtvo sliedećimi komadi:

15. siečnja „Ljubomorna žena", vesela igra u 2 čina; „Braća po zviezdi" vesela igra u 1 činu.

17. siečnja „Prvi put u kazalištu", lakrdija u 1 činu; „Ludost i ludorija", vesela igra u 1 činu.

18. siečnja „Servus goso Kurtoviću" vesela igra u 1 činu; „Remete, ili crta iz zagrebačkoga života" veliki Tableau u 4 slike izveden od 45 osobah.

20. siečnja „Mladi plemić i drvar" Podoba značaja u 2 razdiela.

22. siečnja „Čvrčak," slika u 5 činah.

25. siečnja „Herceg Vladislav", žalostna igra u 5 činah.

27. siečnja „Neću se ženiti, ili nedužna djevojka u sadašnje doba," vesela igra u 3 razreda.

1. veljače maskirani ples sa lakrdijom „Ubojstvo u pivarskoj ulici" u 1 činu, „Harlekin prvi put u Hrvatskoj."

2. veljače „30 godinah iz kartaševa života" igrokaz u 3 razdiela.

Medju ovimi komadi računamo za najglavniji „Hercega Vladislava" koga si g. Mandrović izabra za svoj prijam. Gosp. pisac komada bijaše prisutan kod predstave i neznamo, da-li su igraći po njegovoj mečti izveli svoje zadaće, nu mi sudimo, da se može igra sudjelujućih podpuno pohvaliti.

Ova je tragedija pisana tendenciosno za srbsku publiku, da uzplameti narod za slavom silnoga cara Dušana i za ponovljenjem velikoga carstva, o kom je u svakom činu obilata govora bilo, sve dok nebješe nesretni narod opet silom Muhamedovom i vlastitim izdajstvom poražen. Izvorno ovo djelo dramatičke vile narodne zaslužuje svakako, da se broji medju izvrstnije tragedije, a da je konac 5. čina sretnije za rukom pošao, te izpao nješto malo manje romantičeski, to bi komad iza majstorski izradjena prvoga akta i drugih uspješnih prizorah postigao bio vele veću znamenitost. Na koliko se je drzao pjesnik strogo historije, koliko-li je bogata mu fantazija u pomoć priskočila, nećemo danas da razglabamo, čemu nam se će naskoro opet prilika pružiti kod najnovijega proizvoda pjesnikova pera „Zvonimira kralja hrvatskoga" koj komad znatiželjno izčekivamo.

Novi kostum za ovu izvornu tragediju stojao bi do 500 for. i s toga je upotrebljena staro-hrvatska sjajna nošnja, kojom je odbor kazalištu u novije vrieme obogatio svoju Garderobu; jedini Glasonoša možnoga sultana Mahomeda dodje u priprostom kaftanu nalik poljskomu židu.

Občinstvo pokazaše, da znade bezpristrano cieniti trud spisateljev, te ga izazva jurišem na kraj lože, da mu izjavi priznanje i simpatiju za bratski narod srbski. Jezik nam se veoma dopada, izuzam onaj provincijalizam srbski u dativu „ovome, dobrome, uz konsekventni ima, ama, što nipošto nemože goditi našemu uhu.

G. Mandrović blistao se je opet ko sjajna zviezda u svojoj velikoj ulozi, a krasno ga podupre g. Mihovilov. Novi član mladji Izaković pokazuje liepi talenat za ovu umjetnost te će — ako mu se bude htjelo — za kratko vrieme postati ponos zavoda. Jedina ženska glava u čitavoj igri, gosp. Perisova pokaza nam se opet u svoj svojoj miloti zaljubljene djevice. Vješta igra g. Freudenreicha poznata je, al mu bijaše rola malovažna. Komad je u obće dobro izpunio večer, ko što je i občinstvo napunilo kazalište na korist obljubljena prijamnika.

Komad „30 godinah iz kartaševa života" predstavljen bje izvanrednim uspjehom.

Digitized by Google

Književnost.

Ilija Okrugić, Srieмac želi izdati struk svojih pjesamah pod naslovom: „Sriemska Vila“ i pozivlje slavno občinstvo na predplatu. Ciena knjige bit će 60 n. Imena predplatnikah mogu se poslati do konca veljače na samoga pjesnika u Sarvaš kod Osieka. Gg. sabirateljem predpl. poklanja svaku jedanaestu knjigu.

— G. J. Sundečić u Zadru pozivlje slavno občinstvo na predplatu na beletristični časopis „Zviezdu“ koj će, ako se 300 predplatnikah prijavi, svake nedjelje jedankrat na pó tabaka izlazit u Zadru. Ciena će mu biti 5 for. na godinu.

— Uskrsnućem hrvatskih listovah u najstarijoj koljevci hrvatske slave morat će tudjinstvo uzmicati i ostaviti polje, na kom ima domaći duh i samosviest naroda tim bujnije procvasti. Glede literarne sposobnosti stoji urednik po svem jugu na dobrom glasu, te mu želimo dobre podpore k domorodnomu podhvatu.

U Jakićevoj tiskarni nalaze se sliedeća djela pod štampom:

* Borba Hrvatah s Mongoli i Tatari. Povjestno kritična rasprava sa dodatkom izvornih listinah od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, na velikoj osmini. Djelo će imati 7 tabakah u liepom izdanju.

* Imenici darovateljah za utemeljenje jugoslavenske Akademije.

* Jamnica, alkalična kiselica u Hrvatskoj; opisao po nalogu vis. kr. nam. vieća hrv. slav. dalm. Jakov Franjo Tkalac, doktor medicine, kr. javni učitelj prirodoslovja na gimn. zagreb. itd.

* Nješto o našem glagolju od Vinka Pacela prof. na gim. varaždinskoj.

* Poslovnik hrvatskoga obrtničkoga družtva.

* Hrvatske propovjedi za puk III. dio.

Koledarski razgled.

Ako nam ova godina svačim dobrim tako urodi, ko što nam je urodila sa koledari, to će biti najblagoslovljenije ljeto na zemlji. Prije dvie godine nebje čestite koledarske knjige na hrvatskom jeziku, a danas evo jih, kako sliede. Svakako je ta bujna produkcija znakom napredka i mnogi njemački koledari, od davna jur naučeni jatomice poplaviti zemlju našu, vratiti će se potmurenim licem „zur Ostermesse“ natrag u svoj zavičaj. Ako i nebude svakomu izdavatelju, usljed nagle konkurencije podnosio račun i dalje izdavati svoj godišnjak, a to će se ipak naravno potrebni broj, ako Bog da uzdržati, dok god bude naš narod posnavao slova.

Najprvi je za ovu godinu izašao ***Hrvatski koledar*** od Mije Krešića, urednika ovoga lista i to već koncem kolovoza p. g. u istom formatu, ko što i lani na 116 stranah. Zatim:

Katolički koledar od Vilima Švelca, V. tečaj 86 stranah u maloj osmini. Pisac istoga izpričava se sám u svom predgovoru; da je zabavna strana ona ista od god. 1856, kad se rečene godine nemogoše svi istisci razpačati. Komu nije sadržaj od prije poznat, taj će i danas u njem naći svašta na korist i zabavu.

Prorok, pučki koledar, tiskom i nakladom Abela Lukšića u Karlovcu; tečaj I. Prošle godine obznanjeni koledar „Domovina“ nije ugledao svjetlo božje, nu sadržaj mu je metamorfoziran izišao pod novim imenom u maloj četvrtini na 54 stranah. O ovoj knjizi mora se reći, da je izmedju svih do danas izišavših, glede oblika i ukusna tiska najljepše izdanje. Koledarska čast je kod svih ta ista, te bi se imalo govoriti samo o poučno-zabavnom dodatku. Dan danas trudi se svaki, a osobito u svom prvom tečaju, da najizvrstnijimi pripovjedkami, zemljopisi, životopisi, crtami iz života, pjesmami itd. ukrasi svoje gojenče, da mu u obćem natjecanju što veći kredit pribavi. Tko si god ovaj koledar kupi, neće mu prigovarati, jer je vriedan preporuke.

Dragoljub, O ovom koledaru je već u Agramerici i Narodnih Novinah govora bilo, te je poznat našemu občinstvu; nu imamo dodati, da je gradivom najbogatiji; jer ima punih 13 tabakah. Uredio ga je mladi spisatelj Gjuragj Stjepan Deželić (suurednik Narodnih Novinah i Danice ilirske) Sadržaj mu je raznolik, a na čelu ima krasnu sliku sv. Čirila i Metoda iz kamenotiskarne našega revnoga tiskara Drag. Albrechta. Ovaj koledar može služiti ko Almanak i poslovna knjiga, jer ima u njoj više novelah, imenik itd.

Zora. Učiteljski godišnjak, tiskom Dragutina Lehmana u Osieku; uredio ga je učitelj Truhelka. Čisti iznosak posvećen jest učiteljskim sinovom koji se istomu zvanju posvetiše. Ciena 1. fr. 20. u maloj 8. na krasnoj artiji. Da i nije dohodak posvećen toli plemenitoj svrsi, to bi se mogla ova knjiga punim pravom preporučiti svakomu domoljubu, a napose ima vriednost za naše učitelje, budući da su članci upravo njima namienjeni, te će mnogomu biti od koristi. Drago nam je što se je i u Slavoniji pojavila tako krasna knjiga u hrvatskom jeziku, dočim se u Osieku dosad vrlo malo tiskalo za naš narod, pa i slagarah našemu jeziku vještih tamo neima. S toga se čudimo, da je bilo moguće, tako kasno porodivšu se ideju na toli brzu ruku u krasnoj slici oživotvoriti.

Radovat ćemo se, ako se postigne namjera izdavateljstva. Posliednji je izašao;

Narodni koledar, novi i stari, uredjen J. Sundečićem, a troškom Matice dalmatinske. Ovaj je koledar takodjer u kratko vrieme osnovan i dovršen, da se mora toj brzini svatko diviti tim više, što je koledar neočekivano ukusno ispao. Štampa i artija svake je hvale dostojna, a sadržaj valjan, pa što nije ljetos u naglosti, to će biti do godine — više izvornih članakah. U knjigarah naših nalazimo jošte:

Srbski narodni koledar od A. Sandića tiskom L. Somera u Beču; ima 90 stranah u osmini sa 14 drvorezah, medju kojimi je slika velikoga junaka Luke Vukalovića. Glavni mu je sadržaj „Ustanak srbske god. 1804.“ i njekoji manji sastavci. Knjiga je vrlo jeftina — 40 n. i mislimo, da je obljubljena kod braće pravoslavne.

Domać koledar slovenski za navadno leto 1863. od P. Hitzingera u Ljubljani, nakladom Janeza Giontina. Ovaj veoma praktičan koledar (116 stranah) mora da je u slovenskom puku vrlo razširen, što svjedoći njegov osmi tečaj i jeftina mu ciena (40 n.) koja se samo golemom nakladom postići dade.

Budući da nismo toga mnienja, da se u nas, bilo u čem mu drago odviš stroga kritika vodi, koja bi kadra bila poremetiti dobru volju, kojom je svaki oduševljen služiti narodnoj stvari, jer nam je veoma nuždno revnih djelaocah ma budi u kojem god narodnom podhvatu, to smo i u ovom slučaju radje pohvaliti trud i muku dotične gospode, sudeći, da nijedan nehlepi za radnjom sa same sebičnosti, nego iz hvale vriednoga nagona, pa dosta putih i na uštrb kese i svojih slobodnih časovah, koje mnogi uživaju na razkošju i počinku.

Svakako je lasnije kritizirati nego-li stvarati, a budimo veseli, da se revno radi, pa bilo s početka možebiti i ponješto lošije djelo, bit će bo s vremenom i naravnim putem sve to izvrstnije, kao što je već i zagrebački šoštar kolendar i Varaždinac napredovao prama prvogodišnjem izdavanju. M.

Zagonetke.

1.

Pet sestarah u sve ima
Od njih čovjek koris prima
Jerbo ljudsko tjelo goje
A i gladnu zemlju gnoje;
Ako drugu tko posječe
Ostale će postat piće
Kog se gdi tko napit voli
Nego kući donit soli.

2.

Tko god žive svak nas ima
I upravu od nas prima,
Tri su srednja zvjerka ljuta
Kojoj treba bježat s puta.

Obavjest.

Mi smo svoj gospodi, koja su lani u napred platila cielogodišnju predplatninu, vjerno poslali obećani dar. Nu pošto se je kod njeke gospode porodila misao, da jim pripada koledar ako su cielu godinu, ma i naknadno na pol ili četvrt godine predbrojili; to izjavljujemo, da nam je vrlo žao, što nemožemo to uvažiti, buduć je pogodba sasvim jasna bila.

Usljed našega poziva dobismo njekoliko Rebusah, koji su dobro izmišljeni, al zaboravismo opaziti, da bi gospoda izvolila svaki Rebus na posebnoj artiji tako narisati, da ga uzmognemo neposredno poslati Xylografu, a ne da istom skicirane ideje iz cedulje moramo na čisto prerisati. Ovo još pridajemo svomu pozivu.

U našoj domovini ima toliko izvornoga, što tudji slikari neimadoše prilike izcrpiti za svoje listove, s toga bi molili onu gospodu, koja znadu vještom olovkom, kakove prizore iz narodnoga života, krasne i zanimive prediele i sgrade nacrtati, da nam ih blagoizvole poslati, a mi uzimljemo drage volje sav trošak tehničkoga izvedenja na se, da si ukrasimo naš list na zabavu naših velecienjenih domoljubnih podupirateljah; jer nam je zbilja do toga stalo, da i u toj struci napredujemo. Znamo da je slikarska umjetnost u našoj domovini jošte slabo zastupana, al ima ipak i diletantah i vještakah dostojnih svake hvale.

U Viestniku 23. str. u 6 redu od zdol uvukla se je tiskarska pogrieška „kosmolitičku“ na mjesto „kosmopolitičku“.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 5. U Zagrebu 15. veljače 1863. Tečaj III.

Jacques Gallot.

(Pohrvatio Vladimir Rodoljubić.)

Simon de L'Enclos pripovieda u svojih zapisnicih ovo: Putujuć Lotringijom, gdje mi bijaše pratiocem dojkina majke moje, starica od osamdeset godinah, stigoh u Nancy. — Putujući osam danah sustade mi utoliko stara prijateljica, da sam morala dulje u Nancy-u ostati, nego sam bila i sáma naumila. — Nu žalostna oboli mi toli jako, da je doskora pored svih liečtvah u naručaju mom preminula. Velika tuga spopade me i pogorča mi sve boli, koje me pod zadnje obhrvaše, jer sam za šest mjesecih šest smrtnih udaracah (umrcah) oplakala. Srce mi bijaše razciepano; bijah medju samimi inostranci u sasma nepoznatu gradu, te bjeh već više putah namislila, da idem opet u samostan.

Doista valja mi izpovjediti, da nisam do sada upravo nabožno življela, pače sam bila i više točakah kršćanskoga nauka zabacila; nu tužni udesi, koje sam pretrpjela, približiše mi srce k bogoštovju i utjeham, koje se odtuda radjaju, te sam nakanila jedino u pravoj vjeri utjehu tražiti.

Već sam bila jedared stupila u samostan Franjevacah, kakovih bijaše dosta u Lotringiji i to pod zaštitom sv. Franje, tudjer mi se vidjaše veća pobožnost od one u uršulinskom samostanu sv. Jacques-a u Fauburgu, gdje sam se bila sa predstojnicom, koja bijaše mlada kao kap, sprijateljila; ona me je vrlo vrlo tješila tim više, što je, kako barem činom i govorom zasvjedoči, vrlo dobro sviet poznavala.

Ona me nagovaraše svake ruke, da ostanem kod njih; vidite, reče mi, kako smo mi sretne. Ovdje imamo stalan mir; sva su nam veselja čista, a ona sveta tišina čuva nam srca od putenih požudah i svjetovnih mislih.

Svaki me dan opominjaše, da se u duvne obućem; nu kad sam joj pripoviedala o svojih dobrih, umah je dvoumila, da li će me moći nagovoriti, što bi svakako bila rada poradi moga bogatstva postići. Nu akoprem su bile i ostale pobožne sestre svetom gorljivosti na mene navalile, nebi-li me kako sklonule, da stupim u samostan, to sam ipak umah opazila, da bi bile one pored sve svoje krieposti i samotna života svakako rade, da su moji dohodci u samostansku blagajnu dolazili. Ta zla i potajna požuda za novcem odbije me sasvim od mojih namjerah te odlučih čvrsto prvom sgodom to družtvo ostaviti.

Prozor na mojoj sobici gledaše na uzku i tihanu ulicu. Van gledati bješe nam strogo zabranjeno; nu ja se mnogo neobzirah na tu prepovjed, već gledah češće kroz rešetku prozora, akoprem me nije za ničim želja vukla. Gledala sam dvie tamne i vlažne kuće, na kojih su se prozori riedko kada otvarali; vidjela nisam ništa do jedine njeke stare bake, koja je rublje prama suncu sušila. — Nu ipak gledajuć jednom u večer začuh, gdje njetko mužkim glasom napuljsku ladjarsku ulogu pjeva. Mrtva noćna tišina bijaše svuda naokolo, a bliedi mjesec pomolivši lice razsvjetljivaše pustu i žalostnu ulicu. Umah spoznam nesnosni svoj položaj, te sama sebe ozbiljno zapitah: ta zašto ja ovdje u samostanu medju ovimi duvnami boravim, umjesto da prosto, sretno i slobodno živim? — Susjed

Digitized by Google

mi pjevaše sve dalje i dalje, a mukli glas pjesme sa prozora, koj je upravo prama meni bio, dopiraše do mene. Uzhićeno slušah pjevača i nastojah svakako, da ga u lice vidim; nu žalibože nemogoh nikako, jer je bio daleko unutra. Na jednom nestade pjesme; nu čula sam, gdje se zatim vrata otvoriše i razgovor se započe.

Nu evo me natrag, gospodjo Katarino, draga odhraniteljice moja!

Jest, hvala Bogu! prihvati njetko slabašnim glasom. Sav je sviet već mislio, gospodine Jacques-e, da vas neima; vi ste vrlo dugo u Italiji boravili.

Ej što, gospodjo Katarino, Rim, Napulj, Florencija imaju zavodjenjah, kakovih studeni sjevernjak nepoznaje.

Jeste-li vidjeli papu? Molim vas, kakov je on?

Na to će on: „Ima usta, oči i nos kao i mi; ali molim vas nepitajte me takova što; pape su stari i slabi."

No, no, gospodine Jacques-e, dobro, da ste opet ovdje; jest, jest, vi ste uvjek liepi i mladi.

Dakako, ta jošte nisam nikakov papa, ali, gospodjo Katarino, nemojte mi više takovih opazakah stavljati, jer nedolikuju starosti i priliki vašoj; nu pripravite mi za sjutra najbolji prsluk i uredite mi sve moje stvari. Ići ću u grad, jer želim vidjeti blago listovnika svoga. Lahku noć; nu prije nego odidjem molim vas, gospodjo Katarino, dali je još ona stara duvna naprama momu prozoru, koju sam toliko putah izgrdio?

Nije, gospodine, sad je tamo druga nova, liepa i mlada.

Za istinu? To bi bila prekrasna miena! Dakle se neću dugo zabavljati u umjetničkoj svojoj djelaonici! Nemojte zaboraviti, da nebi sjutra zelenu zavjesu navukli, valja da budem oprezan, da se krasni obraz već prvim mahom nepoplaši, jer su novačice stidljiva srca.

Ali molim vas, gospodine Jacques-e, pa što će vam novačica?

Bože, ali ste gospodjo znatiželjna; već ćete vidjeti. Lahku noć!

Zatim nastane velika tišina.

U istinu, još mi je samo toga trebalo, što sam tada čula, da mi lahkoumnost probudi i da me na svjetovne misli dovede. Ta zašto imaju ove duvne takove sobe, kojim prozori na ulicu gledaju? Poradi te nesmotrenosti izgubile su mene i moja dobra. Svu božju dragu noć sanjah samo o pjevaču. Sutra dan pokazah se na prozoru zašumivši malo, na što se on umah na svom ukazà, te opazivši me poviknù nješto na tiho. Da-li je bio to znak začudjenja, neznam; nu tako mi je barem moje samoljubje prišaptnulo. Pogledah ga samo iz daleka te opazih, da je bio vrlo krasan imajući oko trideset godinah. Čim je spazio moj pogled, priskoči hitro prozoru i uljudno me pozdravi, na što mu ja posmjehom odzdravim. Tim obodren htjede mi nješto prosboriti; ali ja hitro metnem prst na usta: opazivši svoju nesmotrenost, povuče se unutra davši mi znak poljubca. Nehotice i stidljivo oborih oči, nu doskora jih opet smjejuć se prijazno podignem, a on me, metnuvši ruku na srce, harno pogleda. Za tim ode sa prozora, nu doskora povrati se natrag imajući papira i olovku, te za njekoliko časovah pokaže mi ocrt moga obraza. Tim presenećena poviknem malo davši mu na znak, da bih željela sliku imati. Na to donese dug prutić te mi ju htjede umah pružiti.

Ne, ne! zavapim muklim glasom, večeras, kad bude tmica. Hitro zatvorim prozor, jer sam čula, gdje njetko dolazi i tilji čas pokuca. Otvorim a predstojnica stupi u sobu. Kad me zapita, da zašto nisam k jutrenjoj došla, izjavim joj, da sam boleźljiva, i tim sam se za cieli dan izpričala. Za tim mi priobći, da je biskup na njezinu molbu odlučio, da će mi novaštvo pokratiti i čim prije u duvne obući. Tim preplašena izjavih joj umah, da se ja neću niti u duvne obući, niti duvnom biti, a još manje u samostanu ostati. Na to se ona razjari i zakune, da će me proti volji spasiti i unutra zadržati, pa makar upravo silom. — Srdito ode i zaključa čvrstvo vrata. na sobi. — Tim bjeh upravo uništena, jer mišljah, da ću tudjer zasužnjena biti.

Nu jedinu nadu imah u onoga nepoznatoga mladića, kojega sam srce bila toli očarala, te željno izgledah prvi sumrak.

Napokon se smrknu i moj neznanac bijaše već na svom mjestu. Umah za tim pruži mi na dugom prutu moj obraz napisavši mi podjedno nježan listić. Tek što pročitah njekoliko redakah, napisah mu umah i pružih na prutu ove rieči: „Mene drže silom u ovom samostanu; oslobodite me, gospodine, blagodarit ću vam srdačno."

Na to mi on hitro i lakonički odgovori: „Oko ponoći prislonit ću konopne ljestve i iztrgnuti vam dvie željezne šibke na prozoru i bit ćete oslobodjena." — Doskora ode iz sobe, po svoj prilici da se pripravi, kako će me osloboditi.

Nasloniv se na prozor gledah nepomično tamnu noć slušajuć nemirno svako kucanje dobnjaka na zvoniku; ura za urom izteće, a oko mene bijaše sve mrtvo, i već sam mišljela, da me je zaboravio i da sam izgubljena. Najednom udari dvanaesta i meni se pričuje njeki šum, nu doskora opazih, gdje mi se prislanjaju ljestve uz prozor, koje ja brže bolje k prozoru prignem. Domalo stupaše njetko gore.

„Jeste li vi?" zapitah drhćuć.

Jesam! samo mučite, da nas tko nečuje. Popade me za ruku, pritisne ju strastno na ustne i stade jednu šibku piliti.

Bože! koliki je to šum! Sve će se probuditi! prišaptnem nemirno.

Umirite se, jer ja moram barem dvie šibke prepiliti.

Ja ću si primaknuti postelju tik do vratah, samo da se tako lahko nemože u sobu unići. Nu brže bolje smećem do vratah postelju, stol i stôce. Tim šumom bio se je valjda sav samostan probudio, jer sam čula, gdje je njetko hodao.

Eto njekoga! poviknem zabunjeno.

Nebojte se. — Valjda je predstojnica, nu prekasno je došla. — Šibke su bile već prepiljene i eto mladića u sobu.

Hajte brzo! poviče, vi prvi van. — Medjuto nadje sljepicu i prisvjeti mi dok sam silazila. Ja sam sretno sišla a za njekoliko hipovah eto i njega za mnom. Tek što je nastupio ploćnik, kad najednom se digne strašna buka za nami. Duvne su mi barikadu razrušile i doskora opazih sasma zabunjeno lice predstojničino.

S Bogom, pobožna majko! nazdravim joj, ja vam netrebam odjela samostanskoga i odričem se krasote vašega živovanja, a vi se pak odrecite najusrdnije moga imetka.

Za čas eto me u sobi osloboditelja moga, gdje me gospodja Katarina probudivša se tom bukom začudjeno gledaše.

Nu, gospodično, uze govoriti mladić pozdravivši me najuljudnije, valja da znate s kim imate posla. Ja sam Jacques Callot slikar i miedorezac. Proučivši umjetnost u Italiji povratih se prije dva dana u rodjeni grad.

Digitized by Google

A ja sam, gospodine, odvratih mu udvorno, Ninon de L'Enclos, rodom Parižanka, tamo mi je sve bogatstvo i otmjeni prijatelji. Vjerujte mi, da ću vas za veliku vam uslugu, koju mi izkazaste, bogato nadariti.

O, gospodično, ta sam jedino pogledom i posmjehom vašim prebogato nadaren.

Vi ste odveć čedni.

Oprostite, jer ja želim, da i vi sučuvstvujete. Nu buduć da ste se umorila, zato noćas počinite. Ja sada idem, a gospodju Katarinu uzmite za koji čas za dvorkinju; sutra ću biti tako slobodan da vas pohodim i da vas upitam za zdravlje.

Na to on otidje, a kad je sutra dan opet k meni došao, zamolim ga, da me u grad sprovodi. Nedaleko grada vojvodah lotarinžkih najmim si malu nu dosta priličnu kuću, te pozovem osloboditelja svoga unutra, da nebudem barem pohodah njegovih štedila. Doskora se sasma sprijateljismo; Jacques bijaše prekipljele volje i vrlo neobična duha. On si prenese umjetuičku djelaonicu u moj stan.

(Dalje će sliediti).

Smrt hrvatskoga vojna.

Od Ugoje Gjorgje Ognjanića.

U ponosnoj gori,
Viti bor se vije
Nebu pod oblake.
Tiho povjetarce
Zelen listom igra
A na tancieh hvoja'
Ptice pjesni poju.
Slavulj-ptica pjeva,
Grlice se ljube.
Do zelena bora,
Ruža ponarasla.
Kad zahuči bura,
Bura i oluja,
Ružica se vije
O bor što ju krije.
Grad zaludu pada
Vjetar zalud duva,
Zalud vijor huči,
Bor ružicu čuva.
Kad al' jedno jutro
Silni se oblaci
Na obzorju dignu.
Danak biel izčeznu,
I potamni sunce.
Nad ponosnom gorom
Ljut se dignu vihor,
Burom i olujom.
Munja blista blieskom,
I udara treskom,
Grom za gromom ori,
Viti bor obori.
Ponosita gora
Zamniela je tugom,
Jer proplače s jada,
Hrvatica mlada
Za vjerenim drugom.

PREKO PUTA.

I.

Jedva što se u novom mojem stanu smiestih, opazih već, da preko puta krasna, mlada i dražestna djevojka obitava.

Sa stanom mojim bio sam zadovoljan, premda je na sofi jedna nožica stolarskog lieka trebala; iz naslonjača izviravahu konjske dlake ljubopitno, a kvaka od brave na vratih ostala mi je uvjek u ruci, kad sam se iste ili izlazeć ili ulazeć domašio, jer dobro usadjena nebijaše; no nisam se tužio niti na sofu, nit na naslonjač, a ni na bravu, imajuć krasnu susjedu preko puta.

Spremiv svoje stvari i urediv si silnu knjižnicu stupih k prozoru, za da se naužijem liepe okolice i izgleda, što-no mi se oku mojemu predstavlja. Ulica sama bijaše tiesna, i kuće koje se viditi mogahu, bjehu jedna kavana, kuća jednog krojača, zlatara i tapetara. Zlatareva kuća bijaše mi upravo preko puta, u koje drugom katu liepu djevojku na prozoru vidih. I ja obitavah u drugom katu, te tako bijah liepoj mojoj susjedi glede veličine dorastao.

Očaran posve od njezina dražestna obličja primjetih, da ona i mene motri; nisam baš stidljiv, te tako neodvratjah od nje moje oči, bijaše bo doista krasna, zanimiva ljepotica. Bila je u crnini, lice joj bliedo, i izraz njezinih crtah žalostan, ali imadjaše liepe, crne i dugačke trepavice i ruku, koju opaziti mogah, buduć u nju glavu spuštenu držaše, malenu i bielu, kakovu dosad vrlo riedko vidih.

Zlatar, koj razi zemlje stanovaše, zvao se je, kako mu cimer dokazivaše, Blekić. Za stalno sam držao, da liepa ta djevojka u drugom katu u njegovu porodicu nespada; jer kako bi se toli krasna djeva Blekić nazivati mogla. Dapače da sam o tom osvjedočen bio, bio bi jamačno moju zaviesu na prozoru spustio, i prozor zastro, za da ju nevidim. Ni jedan me pjesnik nemože o tom ubavjestiti, da bi nam ruže toli drage bile, da se blekice zovu. Ne, ne, ona se nemože Blekić zvati.

Obitelj Blekićeva obitavaše u prvom katu, i vidih često na prozoru jednu debelu, žensku osobu, koju sam za suprugu zlatarovu držao, a to tim većma, što sam istoga zlatara, sitnoga i suhoga čovječca često preko dan, u prvom katu vidjao. Ako bi koj od štovanih čitateljah možebiti primjetio, da iz svega tog još neproizlazi, da je ta debela žena supruga zlatareva bila, ja tu opazku zaista nebi u stanju bio oprovrgnuti — ali da se okanim te obitelji Blekićeva, znadem bo, da ona u drugom katu nikakova prava neimadjaše. Sjedio sam dakle kod prozora i gledah moju liepu susjedu preko puta, a ona pako motriše mene. Prilikom ovom moram primjetiti, da sam pristao mladić bio, imao sam liep crn brk, i crne vlasi, držao sam mnogo do ukusne odjeće, riečju, mogao sam se dopasti, i nije mi dakle čudo, da je liepa ta djevojka kod prozora nepomično ostavši, toli pomno mene gledala.

Staklo na prozoru — neznam dali su štovani moji čitatelji to već opazili — imade veliku moć, — ljudi u sobah mnogo čine, što jamačno činili nebi, da na prozorih stakla neima, tako na primjer djeca drugoj napolju kroz stakla jezik plaze, u hintovih ljube se dvoje znajuć da imadu na njih staklena vrata, a to sve na sokaku dogodilo se nebi.

Smatrajuć tako liepu susjedu njeko vrieme, usudih se i nasmjehnuti, i čudo — ona mi taj smieh odmah odvrati; kaži mi štovani čitatelju, što bi ti u mojem položaju učinio bio? bili se uvredjenim našao, kad se liepa djevojka toli čarobno tebi osmjehne; dvojim vrlo, dapače poćutio bi bio slast i ugodno čuvstvo, koje i ja u tom trenutku osjetih.

Za kratak čas pogledah opet preko puta, i po drugi put susretiše se naši pogledi, ali samo u kratko mogoh ozbiljnim se držati, već se opet nasmješih, i eto njezino liepo čelo razvedri se, i osmjehnu se čarobno i sladko i pritom se na obrazih pokazaše dvie dražestne jamice; smješismo se oboje, oborismo oči k zemlji, ja svoje upravih na kuću preko puta raz zemlje, i pritom ugledam cimer zlatara Blekića, i pročitah mu ime. Tad dignuv oči i upravih pogled moj preko puta, tako i ona, i opet se nasmješismo. No po tom se dignu ona

Digitized by Google

na naglo sa svog sjedišta. i kao da se razljuti, što ju još krasnijom izdavaše, spusti zastor preko prozora; ja takodjer ustadoh i zastrh prozor; učini mi se, da tim jedno drugomu rekosmo:

„Ti bezsramniče!“

„Ti okrutnice!“

Prozor preko puta ostade čitav dan zastrt, a i moj, nu kad ja po koj put malo moju zavjesu podigoh, za da preko puta kradimice pogledam, opazih da i moja liepa susjeda to isto čini; koje slasti i radosti! Bio sam toli blažen, da bi slomljenu nogu na mojoj sofi, i poderani naslonjač na vlastite troškove opraviti i presvući dao bio, i podpuno sa mojim stanom zadovoljan, legoh na počinak.

II.

Nemogoh usnuti, ali to nebijaše krivnja postelje, već liepe moje susjede preko puta, njezino obličje, prozor i čitava kuća stajaše mi u duhu pred očih tako živahno, da te slike ni onda, kad si oči i poplunom pokrih, odstraniti nemogoh.

Neznam pravo, da-li sam čitavu noć spavao, nu znadoh u jutro da sam snivao, i iz sna se probudio. Snivah najme, da je od moga prozora k prozoru liepe moje susjede jedna daska vodila, i da je ta krasota djevojka sklopljenimi očmi i svićom u ruci kao noćnica k meni pošla bila. Približiv se k prozoru mojemu na dva ili tri koračaja, puknu daska, i moja nesretna susjeda strovali se u bezdno. Kažem bezdno s toga, jer hoću tim da dokažem ono grozovito čuvstvo, koje u snu počutih, a da se je to u javi zbilo, nebi djevojka nikamo drugamo, nego na hrdjavi tarac pasti bila mogla.

Na ovakov način dovršuju se obično svi strašni sni. Sni i žalostne igre imadu mnogo sličnosti medju sobom, jer u onom trenutku, kad Frankopan ili Matija Gubec padne, padne s njimi i zastor. Kad je moja susjeda sa daske u bezdno strovalila se, nisam napolje i u pomoć joj pritekao, već zevajući viknuh „unutra“ na što poslužiteljica vrata otvori, i čižme mi donese.

Nemogoh dočekati onaj trenutak, da se opremim i kavu, kojom budi mimogred rečeno, srkajuć usta si pofurih, da izpijem te k prozoru pristupim; da to opisati u stanju nisam, a neću da pokušam, budi dovoljno rečeno, da sam prozorni zastor razkrilio, ulicom gore i dolje pogledao, pak pogledom preko puta na drugi kat svrnuo.

I eto, ona bijaše kod prozora, glava naslonjena na nježnoj, bieloj ručici, i činila mi se je još krasnijom i dražestnijom nego jučer. Budite uvjereni, da toga jutra nehtjedoh kakove ludorije počiniti, ali čim ju smotrih, nemogoh se zauzdati, da se nenasmjehnuh.

A to učini i ona, i pokaza dva redka kao nanizanih, biseru naličnih zubićah. Takov posmjeh imade čarobnu moć, i vodi rekao bi — nu k čemu? valjda neću što luda kazati, ako reknem k ljubavi.

Tako se pokazivaše svakoga jutra liepa moja susjeda na prozoru, a i ja nisam to učiniti propustio. Od posmjehavanja predjosmo na to, da si znakove s rukami davasmo, što sam još učionu polazeć u tu svrhu naučio bio, da se sa mojimi, od mene u udaljenijih klupah sjedećimi suučenici porazumjeti uzmognem. Slučajno razumjela je na moju sreću i liepa moja susjeda taj govor sa prstmi i tako se počesmo zabavljati.

Ja joj odmah telegrafirah.

„Hoćete li samnom u šetnju poći?“

Ona zaklima glavom, što je značilo „neću“.

Sad ja većma još nategnuh moje prste i naznačih:

„Ali molim“.

„Neću“ dobih za odgovor klimanjem glave.

Ja opet.

„Ali molim moj angjelu.“

„Sram vas bilo“, odvrati ona.

Tako divanismo još dulje na prste, i bio sam se već umorio, kad na moju sreću njezina mati nadodje, te se naš razgovor prekine. Mati joj bijaše žena u godinah, i pristupi k prozoru, kao da izvidjeti hotjaše, s kim joj se kći zabavlja. Na sreću bio joj je vid slab, što iz očalah na okrupni nos nataknutih zaključujem, jer bi inače bila morala vidjeti, s kim joj se kći dogovara.

Na skoro ode mati, i naš razgovor započe s nova.

Molih ju da samnom u gradski vrt u šetnju podje.

Sad mi izjavi, da na predlog moj pristaje.

„Oh kako sam vam zahvalan,“ ja.

Ona „Ali jedno mi obećati morate.“

Ja „A što?“

Ona „Da samnom progovoriti nećete, kao da ni od mene potraživati nećete, da govorim.“

Ja „Ne, to obećati nemogu.“

Ona „Dakle neću poći s vami.“

Ja „E dakle obećajem.

Ona „Dobro.“

Ja „Kad ćemo se sastati?“

Ona „Pred večer u 6 satih.“

Ja „Gdje?“

Ona „Na uglju.“

Po tomu spusti ona zastor i izčeznu.

Nemogu da kažem, kako mi taj dan dug bijaše; nisam ručao, a nit se gdjegod primiriti mogo; žile mi udarahu kao na juriš, svaki čas pristupiti k prozoru, za da vidim, dali se ona pokazuje, ali u zalud. Odlučih momu životu kraj učiniti, to jest kao neoženjen, i naumih da u sobah sa polomljenimi sofami i poderanimi naslonjači više ne stanujem, već da sám kuću si kupim, i da liepu moju susjedu za suprugu si uzmem.

(Konac će sliediti).

Bosanska narodna pjesma.

Od Dbr. M.

Vjerni druže nevjeruj djevojci!
Djevojka je vjera i nevjera
Djevojka je voda i sotona
Priliva se i tamo i amo
Baš ko voda na četiri broda,
I mene je moja privarila,
Privarila ujela je guja;
Lani veli: čekaj do godine
A sad kaže: udavavat se neću!

Digitized by Google

Pokladna Curiosa.

Iliromania pod krinkom: „Braća jedne krvi i jezika.“

⚓ Ako je Ilirizam smješan pod krabuljom duševno-književne sloge“ Slavenah juga, još je on smiešniji ako mu skinemo bušu (masku) „bratinstva jedne krvi i jezika“, pod koju se je utekao, da na političkom polju svrhu postigne.

Hrvati imadu liepu jednu poslovicu, koja veli: Ako smo si mi i braća, al nam nisu kese sestre! — Da pokusimo sad poslovicu ovu prilagoditi „bratinstvu“ Ilirizma, da se vidi kako pojmimo i mislimo mi o tom bratinstvu spram pojma naših Ilirah u istom predmetu. Nâkani pako ovoj najbolje ćemo zadovoljiti tim, ako se malko pošalimo s „Pozivom na predplatu Narodnih Novinah“; — samo nam je žao da neznamo je-li „narodnih“: hrvatskih, ilirskih, srbskih-li? Medjutim tiešimo se u toj neizvjestnosti običnom onom frazom: Po glasu te poznam, liepa masko!

Svake šale polak istina! — Dok su još u Zagrebu izlazile „Ilirske narodne novine“, novine otmjeno političke, bila je prava lakrdija, koju su dotični sa svietom igrali, tvrdeći: da Ilirizam neimade političke svrhe; ljudi su mislili, da valjda drugi šumu pred drvljem nevide! Prevarili su se; oni, kojih se je ticalo, previdiše stvar, a ilirskih narodnih novinah nestade; to jest: dotični razlučiše šalu od istine; s toga šala izniknù, a istina održà pobjedu!

Danas nije tako; „ilirskih“ političkih novinah neimademo. Danica „ilirska“ tvrdi i uvjerava da s politikom Ilirizmu doticaja neimade, o tom bi samo crna magla zloće posumnjati mogla; tu šale doista neimade, sve je puka istina.

Ali prividno samo. — U većputih obielodanjenom i gore napomenutom „Pozivu na predplatu“ evo kako se preporučuju „Narodne Novine“ občinstvu:

„ . . . Nu kao što nam naša hrvatska domovina (koja? gdje je? jer su „Narodne Novine“ n. pr. glede Slavonije „Slavonischer als Slavonien selbst!“ itd. itd.) mora da bude srcu najbliža (pium desiderium!), tako ipak hoćemo, da se nepomično držimo onih naših načelah, koja su osnovana na temelju ljubavi (sada pozor!) medju braćom jedne krvi i jednoga jezika....“ A to će bez maske reći: „U ilirsko (političko) kolo milí...!“

Mi prekidamo, a i češće ćemo prekinuti nît toga „Poziva“ za moći redom razabrati šalu od istine, čist obraz od krabuljastoga; pa odmah ovako dodajemo:

Mi dvojimo da bi se posried cielog božjeg hrvatskoga naroda — med Bojanom, Sočom i Dunavom smieštenoga — našlo pojedinacah, kojim nebi stalo do ljubavi medju „braćom jedne krvi i jednoga jezika“; nu je medju nami i Iliri našimi ta malena ili golema — kako se komu svidi — razlika, da mi tu ljubav osnivamo na onoj poslovici: Ako smo si mi i braća, nisu si nam kese sestre; dočim sva „ilirska“ politika tamo smjera: viečno pjevati „ljubav i slogu jednokrvne braće“ na temelju podkapanja, plienjenja jednoga izmed te braće, pa kad se tko takovoj ljubavi i zagrljaju otimlje, eto ti odmah „neprijatelja sloge, vraga, zlokova itd.“ — Tih dakle „svojih načelah“ držati će se „nepomično“ i nadalje ilirske novine. Nu tim načelam mi protustavljamo ovo: Ako su nam ta „braća“ sbilja prava braća; sretna, ako uz nas sretnih na svojini našoj mirno bave danke: tada svaki razdor jest nemoguć; „Narodne Novine“ neimadu zadaće nikakove nepoznatih se njekakovih načelah nepomično držati; — ako pako uz prkos te „jedne krvi i jednoga jezika“, uzprkos toga što smo mi Hrvati u nesreći bivšu si tu braću gostoljubivo u domu svom smjestili, ipak se svojina naša pod raznimi krinkami, tajno i na javi napada i oteti nastoji; ako se čista po narodu t. j. narovi, i povjesti t. j. pravu viečnom država hrvatska obiestno i na temelju gluposti zanijekuje: tada spram takovih nastojanjah od „ljubavi i bratinske sloge“ pjevati, znači ili izdavati svoj dom, ili politički ludovati; tu sriednjeg puta neimade. —

Ovako se nadalje mami u „Pozivu“ občinstvo: „te koja (načela) su čista od onih nesretnih i po sav naš narod (koji narod? ilirsko-jugoslavenski, srbski itd.?) ubitačnih, Bog bi znao od koga potaknutih težnjah, koje uz prisvojenje njekakova izključiva gospodstva (Vidi: Srbski poznati Catichisis!) duhu vremena i ravnopravnosti posve protivne, odbijaju sympathie rodjene nam braće...“

Neznamo jeda-li je pod ovom krinkom više zlobe ili bljutavosti sakrito. Ako nije Ilirizam sbilja samo maska, ako je istina da samo na „duševno-književnom“ polju radi, pitat će svatko mudrog sastavitelja toga „Poziva“: jeda-li duševno-književna sloga zahtjeva od Hrvata, da nebude na svom zemljištu, u svom domu izključivi gospodar svojine svoje? Jeda-li ta duševnost zahtjeva, da on pusti u svom domu drugoga baniti se na svoju štetu? Da-li ta sloga zahtjeva da on nesmije i po prstih — ako nuždno — ošinuti si „brata“ proti izključivoj Hrvata svojini i gospodstvu bunivšeg se? Jeda-li nesmije to isto Srb u svojoj kući spram neharna brata činiti? Zar ne i Bugarin? Ako ne, polag „nepomičnih načelah Narodnih Novinah“, tad je Ilirizam — skineš-li mu bušu — prosta hinba politička; njegovo bo je tad zvanje politično a ne duševno-književno; jer mu je svrha i namjera pomiešati svojinu Hrvatah, Srbah i Bugarah u jedno „kolo“ dočim duševno-književna sloga dopušta izključivo gospodstvo Hrvata na hrvatskom, Srba na srbskom itd. zemljištu; i buduć se „Poziv“ protivi tomu načelu, lahko je pojmiti zašto se i Srbi toli grčevito otimlju milomu tomu zagrljaju „duševno-književne sloge nevinoga Ilirizma! Jednom riečju: nepomična načela „Narodnih Novinah“ taje medjunarodnju svojinu. A što su narodi i narodnji posjed, ako ne skup više obiteljih u posjedu štitećih se? Državno pako pravo narodah pod nijednom se maskom gaziti i vriedjati nesmije.

Nemanje je komična ona izreka: „da štitenjem izključivoga svoga gospodstva odbijaju se sympathie rodjene braće..“

Braća, ako hoće da si zadrže medjusobne sympathie, ili moraju složno u zajednici živiti, ili pako jedan uz drugoga kao pravedni susjedi. Samo pod timi uvjeti moći je sympathie uzdržati.

Danica „ilirska“ veli, da se ni pod živu glavu Ilirizam politikom baviti nebude; „Narodne Novine“ odgovaraju: Nedaj Bože! s koli na peć; Ilirizmu je pod krinkom „duševne-književne“ sloge zadáća: „boriti se“ proti onim koji bi se usudili bit i u svom domu „izključivi gospodari“; a to je politika par excellence; gledeć pako na gore označene značaje bratskih sympathijah, što će postignuti „Narodne Novine“ pletivom svojim? Neslogu! A zašto?

Zato: što prvo Slavenima juga (braći jedne krvi itd.)

Digitized by Google

nije dano — niti će ikada biti dano — živiti u političkoj zajednici; pa se „Narodne Novine“ još 500 godinah nepomično držale načelah svojih, onoga dana dočekati neće, da bi Bugari, Srbi i Hrvati bili jedno političko tielo, t. j. u zajednici živući narodi. Ako pako ta zajednica nije moguća, odpada i mogućnost sympathijah iz složnog „zajedničkog življenja“ proizticućih. Ako li se ta peremptorna izreka „Narodnim Novinam“ nebi dopala, tad jih molimo da mogućnost zajednice dokažu, a mi ćemo se trsiti oprovrći ih, dokazav protivno. S toga, glede te zajednice ovakovo mi načelo stavljamo spram onih, koji zavedeni ili samih sebe sljepeći, ako i ne na javi, valjda u srcu snuju kakove nade za budućnost iz moguće kakove zajednice izviruće: da volimo da se privremeno i proigraju sympathije takovih mudracah, ma pa bilo i cieloga kojega plemena, osvjedočeni: da će do skora sinuti doba, kad se već nitko u tih obzirih niti sàm, niti po drugih obmanjivati nebude dao. Dotle pako neka Hrvatom nitko nezamjerava ako će težiti prije svega da se cielo, nesrećom vremena i zlobom tudjinstva razpršeno pleme hrvatsko u jedan snopić složi, na temelju povjesti i narodnih pravah svojih; neka im nitko u grieh „nesloge“ neupisuje, ako će unutar granicah svojih pobijati svako nastojanje, pod kojom mu drago krinkom ono vodjeno bilo, da se narod taj sakupi, koj tek sakupljen kadar će biti ostaloj svojoj jednokrvnoj braći pomoći, jer sve dotle kukati će obotroje; sliepac će sliepca voditi dok se svi skupa u jamu nestrovale. Jedini hrvatski narod imade nepomična povjestna i zakonita državna prava pred Bogom i svietom valjana, nezastarjela; uz ta državna prava imade se sakupljati pleme naše, živilo ono ma pod kojim podnebjem juga; sve što preko toga ide, jogunluk jest griešni; mastno mamilo, kojim se narod truje, jer neslogu radja; a radja ju zato, što čini ljude za nemogućim srnuti, te radi „lanae caprinae“ mrziti se i progoniti.

Ako pako zajednica nije moguća, to se tad sympathije jednokrvne braće jedino još složnim i pravednim susjedovanjem uzdržati mogu. Tu leži sva mudrost prednjakah narodnjih, sačuvati slogu i ljubav. Da smo si susjedi, nitko tajiti nemože; niti se tomu susjedstvu možemo ugnuti, van da bi jedan drugoga izkorjenili, ili da se kojemu izmedj nas svidi izseliti se iz svojine svoje. Posljednje nam se neće poduzimati, ono prvo ludom politikom lahko bi se moglo izvršiti ne fizično, no duševno; da se to nezbude, bditi je pravim prijateljem sloge i bratinstva. A kako? Da se uzdrži dobro susjedstvo, spremni jedan za drugoga sve i sva žrtvovati proti navalam nepravednih tudjinacah. A kako da se uzdrži dobro susjedstvo? Najsavjestnijim počitanjem medjusobne svojine (političke, moralne, umne, materialne itd. A kako da se razabere ta svojina; koji regulator da služi pri nje iztraživanju, kad bi jednom dano bilo, da se ta svojina točno obilježi? Svojina ta će se razabirati po pravili prstom božjim pisanimi, a to je nepristrana povjest; razabirati će se i po naravi, to jest: hrvatski će se narod uz to tražiti ondje, gdje bivstvuje i u puku, živa knjiga istine da govori; u puku, kojega nije vjerozakonski fanatizam tamo od god. 1843. lišio narodnosti svoje, podmetnuv mu tudje ime, tudji smjer. — Ta načela neka brane muževno „Narodne Novine“, pak će svrhu sloge — ako im je do nje za zbilja stalo — nefaljeno postignuti; neka bistre znanost, povjest i čine obstojeće, pa će si vječnu steći slavu. — Ako i je gdje koja hiljada dušah — gonjena njekoč krvnim dušmanom — iz svoje svojine u našu se utekla, u njoj utočište i ljubeznu gostoljubivost našla; upravo jer smo „jednoga jezika i krvi“ neka „Narodne Novine“ brane pravo svojine svoje; neka nepodavaju onaj nenaravni i grozni primjer, da štite nadošljaka neharnoga proti prvobitnom pospodaru pod krinkom „sloge i bratinstva“, jer je to prava ironija na slogu i bratinstvo! Neka „Narodne Novine“ sjete neharnoga nadošljaka, da je hrvatski narod u svoje vrieme opetovano oslobodio srbski narod i Srbiju spram Bugarah, bez da si je zato taj naš narod htjeo budi svojinu srbsku prisvojiti, ili ma i zaštitnikom samo graditi se. Evo polja obsježna „Narodnim Novinam“ da ga obdjeljuju na sreću svoga naroda a i prama slogi i bratinskoj ljubavi.

Mi smo uztvrdili na jednom mjestu: da ćemo dokazati da nit Srbom ta maskirana idea Ilirizma — premda je privido na njihovu korist u sviet bačena — nemože bit po ćudi; kako je vidjeti, neće nam biti nužde za sad to dokazivati; „Narodne Novine“ mogle su se ovih danah ubavjestiti da je „Vidov dan“ kako valja shvatio taj najnoviji pojav Gajev. Idea Ilirizma, Jugoslavenizma itd. obim nam je narodna smrt, pa joj se i otimljemo kao utapljajući se. To je čedo mrtvo rodjeno; mati, istina, i mrtvo čedo jedan hip na milujuće svoje grudi pritisne, al ga i odbije odmah, jer je mrtvo. I Hrvatska majka domovina — iz koje je to čedo niklo — pritisnù jedan hip na prsi svoje novorodjenče, al ga je odmah i zabacila — jer je mrtvo — trulo, okužilo bi i nju, smrt bi joj donielo.

Nećemo se dalje upuštati u „Poziv Nar. Nov.“ za 1863., jer se protuslovja umnažaju grozovito; još bi sa čudnijimi posljedicami susretati se mogli. Medjutim ako su „Narodne Novine“ za načela svoja spremna na borbu, i narod će jih njihov pozorno pratiti, pa onda što Bog dade i sreća junačka! — Zasad ostavljamo dvoranu, te dok se krabuljastim ljudem bude računo pjevati: „U ilirsko kolo mili...“ zaoriti će po gradovih i selih naših: „Još Hrvatska nij' propala...“

Josipu M. i Franji P.

Oj! Josipe i Franjo druzi mili,
Iz naručja što mi Vas smrt kleta
Ote, Vaše sried mladosti cvieta,
Pak trunete sad u zemlji gnili!
Ah! za ono, što ste mi Vi bili, —
Rad saveza od ljubavi sveta,
Uspomene taj Vam vienac spleta
Drug Vaš . . . pak viek za Vam cvili...
Jerbo bjaste mili i dragi Bogu,
Zato odzva On Vas k sebi gori.
Ah! mol'te ga za me u rajskih dvori',
Da me čuva svieta u vrtlogu;
Ovd' mi slabom svoju desnu pruži,
Il' što prije navjek s Vami združi!..

I. L. K. E.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. veljače.

T. Nečuveno krasno vrieme, kojim nas narav u ovo zimsko doba daruje, ima ugodan upliv na sve što živi, te se miće sve i giblje ko da je pramaljeće. Ulice i promenade pune su ljudih bez zimskih odjećah, budući da nas grije sunce ko u pol travnja. Milo je gledati domorodnu oku, što se surke sve to ljepšega i ukusnijega kroja u obće nose neobzirući se na njeke, kojim su šeširi za 2 palca približili se propisanoj visini Cilinderah.

Kad nam se nebi bilo svidilo napomenuti krasote vremena, o kom je ipak kod svakoga sastanka prvi razgovor iza pitanja „kako ste? šta je novoga?“ — to bi morali kao Feuletoniste odma poprimiti se stvarih, koje nam vrieme karakteriziraju t. j. mesopusta, kao što i politički urednici danas na čelo svojih novinah meću Telegrame o ustanku i napredku poljske bune. Dakle u sried vrtloga karnevalskoga ustanka bilježimo, poput meteorologičkih pazitelja, stanje zabavnoga života našega.

U strieljani obdržavani veliki maskirani ples bijaše 7. veljače. Svaki znatiželjan na ukusne i mnogobrojne krabulje pohrli si po biljegu, bez koje kod velestroge kontrole u družtvenu zabavu nitko nesmiede doći i kojih je do 700 razdavano. Tiesne prostorije napuniše se dakle i odviše, al ne maskami nego obćinstvom željnim plesa. Maskah i to posve običnih dodje vrlo malo — a družtvo ostade u zabavi do rana jutra. I opet se osjeti obćenito, da nam je zbilja nuždno većih dvoranah po novijem ukusu, sa dostojnom udobnostju za plesaće i pušeće, za slastičara i gostionu, za razgovor, garderobu itd., što je u dvorani kao u novijem zavodu dakako mnogo bolje izvedeno, al i tamo još ne ko što se veli, sve „ad hoc“ osnovano.

Prošle se je godine mnogo o tom govorilo, da će na Jelačićevu trgu vlastnik onih, za takovo mjesto, pogrdnih, u zemlju propalih kolibicah sagraditi zdanje u takvu svrhu, al žalibože će ono zemljište, prelazeć iz jedne bogate ruke u drugu, opet na krivi ures trga čekati, dok stigne spomenik banov na svoje mjesto, koj bi na diku služit mogao i pred palačom dvorskom, a ovdje će gledati na kučarice nizke.

Kad se jednom vjeresiona oživotvori, bit će i associaciami laglje izvesti ono, što pojedine sile danas nisu kadre. Što po drugom svietu biva, zašto nebi bilo i u nas?

Treći družtveni ples u Dvorani bijaše mnogo živahniji i sjajniji od prvašnjih.

— U „Novicah“ čitamo jedan dopis iz Zagreba od 1. M. rodjenoga Slovenca, koj medju ostalim tičućim se muzikalnoga zavoda u Ljubljani navadja, da Ljubljana broji 22.000 dušah, a Zagreb samo 15.000 (valjda po kojem Konversations-Lexiku.) Ovo je dadako malenkost, al nam je opet dokazom, da svaki voli svoje podignut nad drugim, nepazeć, da-li je to sbilja autentično, samo ako mu dobro u račun ide. Mi Hrvati smo svakom sgodom čedni i pazimo njekom galanterijom zatajiti svoj interes, samo da koga nebi čim uvriedili, dočim to drugi nimalo nepaze, nego samo svoju stvar tjeraju.

Naša moda.

Čitala sam onomlani u ovom našem zabavniku, da će zagrebački gospojinski odbor, sastavivši se za pobiranje dobrovoljnih prinesakah za braću našu crnogorsku i hercegovačku, ostati sastavljen i nadalje za podupiranje drugih domorodnih svrhah, a čula sam naročito, da si je uzeo za glavnu zadaću, da će riečju i primjerom širiti i nastojati oko toga, da se širi krasni naš jezik hrvatski i liepa naša nošnja.

Takovu odboru s tako krasnom svrhom neradovati se, značilo bi, da neima u mojega ženskoga spola baš nikakove ljubavi prama onomu, što nam za Bogom najmilije mora biti, prama domovini i prama svemu, što je njezino, što je — naše — hrvatsko!

Nisam voljna, a ni sposobna, da pišem razpravu o krasnoj svrsi ili o krasoti jezika, o kom su već naši što stariji što mladji pjesnici toli liepo pjevali; nu ovih danah dodje mi do rukuh ženski češki časopis „Lada,“ u kom nadjoh članak o modi, pa mi se zaželi, da koju barem spomenem o hrvatskoj modi.

Čehinje u najnovije vrieme pokazaše toliko putih i ne samo pojedine već na tisuće takova rodoljubja, da se i nehotice sjećam naših godinah 1847 i 1848, kad no su Hrvatice bile oduševljene, reć bi na život i na smrt za sve što je naše, što je hrvatsko bilo. Čehinje danas dolaze u svoje zabave — besede zvane, u strogo narodnom češkom odielu, a u izvanrednom slučaju, slušaju one domorodni poziv svojih prvakinjah, kao što se je upravo sada dogodilo, te dodju u narodnom odielu — ali što jednostavnije obučene, da ono, što prištede kod kupovanja za elegantnost i bogatiji ures, stave na žrtvenik domovine, da se ustroji po koji češki zavod.

Mi smo u pokladah i radosti; zabave i plesovi upravo su reć bi u svom cvietu. Hoću-li da spominjem, da naše ženske polaze zabave i u kakovu ih odielu polaze? Biti će, mislim, milije domoljubnim čitateljem, da toga izrekom nekažem, jer bi se o domoljubju mojega spola možebiti i dvojilo. Žao mi je, da moram priznati, da kod nas nije, kao kod naših slavjanskih sestarah u Českoj, gdjeno se i najodličnije gospoje nesrame kao naše ljepotice dolaziti u narodnoj nošnji, premda njihovo odielo nije podnipošto tako pristalo i prema naravnoj ljepoti ukusno kao što je naše. I ako već to čovjeka rodoljuba boli i boliti mora, koli više nemora boliti domorodkinju čin, komu sam i ja prisutna bila. Jedna gospodja došla u bielo-crveno našitoj, veoma ukusno urešenoj surki, pa vidjeh, gdje joj se druge podrugivahu: eto je, baš je kao biela vrana medju crnimi. A kad zapitam njekoje, zašto da joj neodobravaju, zašto pače same ne nose, rekoše mi, da nije praktično. O praktičnosti!

Nije mi svrha bila, da pišem o modi i da dirnem u praktičnost, o čem se dade mnogo i drugačije pisati, ali ako je praktičnost toli pogubna u svemu, kao što je u tom poslu u našoj modi, hrvatskoj nošnji, ako se praktičnošću gubi što je prirodjeno, što nam je Bogom i djedovima kao baština dano, e onda sestrice hrvatske, koje sponosom ćutite, da ste Hrvatice, zahvalivše se na praktičnosti ostanimo na sve vieke nepraktične, ostat ćemo barem svoje t. j. ono i ondje, što i kako nas božja promisao stavi.

Koje se jošte dobro sjećate listopadskih danah, naći ćete dosta golemu razliku medju tada i sada, a bit ćete si tim i osvjedočene, da su narodni jezik i narodnja nošnja, glavno sredstvo, kojim se protivni duh utamanjuje, — jer to su dokazi, koji protivnikom miriše kao vragu tamjan.

Ja bi željela, da zagrebački gospojinski odbor, koji se je sastavio za pobiranje dobrovoljnih prinesakah za krvnu braću Crnogorce i Hercegovce, a čini mi se i sad još obstoji, željela bi rekoh, da si taj odbor uzme za glavni cielj, da promiče prednost hrvatskomu jeziku medju našim spolom u Zagrebu; jer neda se tajiti da Zagreb imade i u tom važnost, koju druga mjesta i nehotice sliede, pa tako i u nošnji, da barem oni ljudi koji se dičnim imenom domoljubja i rodoljubkinje kite, ostanu i glede ovoga dvoga nepromjenljivi, kao što bi valjalo, da budemo u ljubavi prama miloj otačbini svi i sve uvjek isti, nepromjenljivi. *L.*

Iz Poljske.

U okružju Grodnonskom u Rusiji živi od davna turska naselbina u koju spada i obitelj Ulanova. Trojica od te obitelji služe u carskoruskoj vojsci. Jedan od njih imenom Matvaj vodi kao pukovnik jedan konjanički puk Pskovski, komu je glava Carica sama. Taj regimenat stoji u Kovnu u posadi. Pukovnik Ulan imao je putovati do glavnoga grada okružja, da digne novce vojničke i da svoje njeke poslove ovami. On imadijaše tu navadu, da nikad nečeka dugo na postajah, dok bi se konji mienjali, nego obično ode pješke napred, dok ga vozčik stigne. Tako se i ovaj put dogodi i jedva što je pol milje hodio, susretne ga kočija, iz koje sidje jedna gospoja sa gospodinom, te uljudno ga pozdravivši pušte se s njim u razgovor. Najedanput ga zapita gospoja, dali mu nije poznato, da će do skora bukuti buna proti vladi? Budući se je znalo, da on nije rodjen Rus, to se

Digitized by Google

je računalo, da će i on pristati uz ustaše, te ga pozvahu, da on na korist ustanka onih 11,000 rubuljah vladinih, koje kod sebe imade, preda na oltar slobode, čemu se tim više nadaju, jer ga liepa gospoja za to prosi.

Pukovnik Ulan obazre se, nije-li gdje tko u pomoć, al neopazi ni žive duše i s toga je otezao, da dobi vremena dok neopažen uzmogne svoj Revolver izvući. Nu gospoja ga tako oštro motriše, da je isto takovom opreznostju posegla u svoj džep i u isti mah, kad je u pukovnikovoj ruci opazila se kubura, naperila je i gospoja revolver na prsa pukovnikova.

Oboje smrtonosno oružje bude u isti trenutak izpaljeno i pukovnik poćuti, da ga je zrno po strani ošinulo. U isti mah bude na tlo baćen od tri čovjeka, koji mu bez da je isto opazio, bacše uže oko noguh i svale ga, da je glavom o kamen lupiv izgubio svu sviest.

Nije dugo potrajalo vrieme, da je njegova prilika nadošla i na cesti opazila vojničku kapu. Kola stanu i postillon začuje njeko jaukanje i nadje iza grma ranjenoga pukovnika, nemočna i izprebijena, bez listnice sa 11,000 i bez vlastitih 2000 rubaljah. Do danas nije se jošte saznalo za počinitelje a Ulan misli, da ta gospoja bijaše preobućen gospodin, što mu se istom pričinilo kad je povuko revolver, jer prije činjaše mu se sve ponašanje naobražene gospoje.

Dopis.

Iz Beča. Jedva što poklade započeše, a to ih evo već na izmaku, kano da zviezdari slučahu, da nam se je latjati ozbiljna posla, te nam tako kratko vrieme za zabave prikrojiše. S tog uzroka dakle prionusmo tim revnije, da se nadoplatimo, te neima večeri u ovom glavnom gradu, gdje nebi bilo sijaset plesovah, dvorane urešene i mnogobrojnim družtvom dubkom napunjene, isto tako prijateljski i domaći sastanci a i maskarade u kazalištih, u kojih velika živahnost ljetos vladaše. Nu to sve nas ovdašnje živuće Slavjane ni malo nezanimaše, već nas zanimahu naši u svakom obziru sjajni plesovi, nazvani „vjenčići“. Premda ih ovih pokladah samo dva imadosmo, to bijahu ipak ote zabave veoma živahne, a napose nam Hrvatom tim milije, što se je opet poslie toliko godinah naše krasno „kolo“ koracalo. O, koli milo bijaše oku gledat vilolike golubice, kako laganim i miljahnim korakom koracahu, a uz nje mladu momčad, nakićenu narodnim odielom, slušati kako sladko sbori krasnim zvukom na čast mile domovine! —

Osobito nam srce od radosti zaigra, kad začusmo, da su ondašnji pravnici družtvo za medjusobno naobraženje, to u slavjanskih jezicih te u drugih strukah narodne prosvjete ustanovili, te da im je i kr. namjestničko vieće dotična pravila odobrilo. Znajući sigurno, da o trudu samo grozdje rodi, uzeše zato poslovati kano neumorne pčele na cvietnom polju narodne prosvjete. Radujmo se tomu napredku, jer ćemo moći samo takovim načinom postojano stajati, te kao hrabri Leonide hrvatski tamne oblake — nad domovinom milom zastrte — raztjerati. Zaista krasan i mnogu slavu obećajući posao! Zato živili!

Ljujo J.

Gavanovo blago.

Jedan od najbogatijih vlastnikah dragoga kamenja, Dragutin vojvoda braunšveigski živi u Parizu, a sakupljeno mu blago nadilazi vriednost od 6 miliunah forintih a. v.

Dodatak katalogu, koga je nedavno oglasio obavjestjuje ujedno o povjesti najznamenitijih diamantah čitavoga svieta.

Obsjeg kataloga njegova blaga naznačuje silno bogatstvo na 268 stranah na velikoj četvrtini i piše o svakom pojedinom kamenu na pose.

Tako dolazi jedan diamant sa turske jedne sablje, iza mnogih čudnovatih zgodah u Europu do rukuh siromašnoga njekoga čifuta; drugi blistaše se njegda u kraljevskom diademu, treći sijaše na prsih cara njemačkoga, četvrti na klobuku njekoga vojvode. Crni jedan alem-kamen iz blagajne njekoga Naboba predstavljaše kroz viekove u Indiji oko u glavi balvana il krivoga Boga. Jedan divno krasan ružičasti briliant bijaše njegda uresom cara Babre u Agri i teži 8 karatah, a od neproračunive je vriednosti — za ljubitelja.

Jednim samosjajnim obšavom (Sollitär-Garnitur) od 12 pucetah služio se je njegda car Dom Pedro na svom prsluku. Tu je i jedan prsten od najčistijih diamantah sa grbom i slovi M. S. od Marije Stuartove; jedan par briliantskih mindjušah nesretne kraljice Marije Antoanete i tako se niže sve jedan za drugim kuriosumom!

U posjedu vojvode ima u izobilju alem-kamenja po 40, 60 i 80 tisućah for. dva po 120,000 jedan po 170,000, 160,000 for. pa se baš opet pogadja za dva kamena; jednoga od pol miliuna, a drugoga preko miliun for.

Nu uz sve to gavanovo blago jest siroma rob svoga kamenja; jer se neusudjuje ni korak iz Pariza, budući da ga ko lanci vežu njegve dragocienosti. Niti jednu noć neufa se izvan Pariza prenočiti sa straha, da mu tko neugrabi težko stečenu — sirotinju.

Kuća u kojoj on živi udešena je više za tvrdu sigurnost nego-li za udobnost, te je tatom nemoguće i približit se njegovom kamenju; isto je tako pomnjivo skrbljeno proti vatri.

Sva je kuća obzidana visokim i debelim zidom, a zid nakićen sa željeznim rubom od stotinu naoštrenih sulicah, koje su tako priredjene, da bi u onaj čas dotaknuća, ma i jednoga vrška kojegod bodljice, munjevitom brzinom potaknutih zvonovah uzbunili se oboružani stanovnici iste tvrdjave. Ova ga rešetka stoji preko 30,000 for. jer je veoma umjetno i riedko djelo.

Njegovo alem-kamenje spravljeno je u jednom uzidanom ormaru, a postelja mu stoji pred ormarom, da se nitko nemože blagu približiti da ga il nesbudi, il prije neubije; a on pako može sa svoje postelje napásti si oći na bliskajućem se bogatstvu svojem. Ormar počimlje se tik postelje i podstavljen je sa gvoždjem i tvrdim kamenom. Ako bi tko slučajno silom navalit htio, tad bi se 4 puške izpalile na njega i sigurno ga pogodile; izpalenjem tih pušakah skopčan je čitavi sustav živahnoga zvonjenja po svih sobah, da se sve na noge digne. U spavaonici nalazi se samo jedno okance; a zatvor od najdebljega željeza skovan otvara samo onaj, komu je tajnost brave poznata. Blizu postelje stoji ormar sa 12 nabijenih revolverah, svaki od 6 cievih. Koga je volja umići u sužanjstvo toga Gavana?

Svaštice.

„Gaz. narodova“ pripovjeda sliedeći dogodjaj. U Dukly (u Galiciji) dao se je židov Hersch N. u katoličkoj crkvi pokrstiti, al bez da se je o tom prije mnogo što čulo; nego istom po dovršenom svetom činu. Na to sakupiše se židovi na trgu i počeše odpadnika proganjati i nabacivati kamenjem i blatom. Kršćani zauzeše se za biednika, te tako nastane ljuta bitka, koja neprestade, dok se nadošavša redarska i financijalna straža nezagrozi, da će na neposlušne pucati. S obih stranah odnešeno je više ranjenih žrtvah židovske pobožnosti.

— Njemačka kultura. U Vongrovcu u Poznjanskom dodje jedna poljska gospoja, da kupi nješto poljskih knjigah. Knižar zahtjevaše od nje da neka s njim njemački govori, što se pak gospoji nije htjelo, na što joj on surovim načinom iz rukuh iztrgne knjige, veleć „kad vam se neće s menom njemački, a ono se ni meni neće vam što prodati. S Bogom!

— Londonski omnibusi prevezli su lanjske godine 11 miliunah osobah i zaslužiše kod toga posla preko pol miliuna forintih.

— Godine 1862 ubito je u Beču 1280, a god. 1862. 1248 konjah. Konjskoga mesa prodavala se je funta po 8—10 n.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 3.

20	23	18	35	8	37	6	3
17	34	21	24	31	4	9	38
22	19	32	41	36	7	2	5
33	16	25	30	1	14	39	10
26	29	42	15	40	11	62	13
43	46	59	28	61	50	55	52
58	27	48	45	56	53	12	63
47	44	57	60	49	64	51	54

Sini žarko sunce sini,
Od tud' gdje si na visini!
Te ogrijaj hridi tužne,
Koj' nam braću kriju sužnje,
Koji gorko dan i nočju
Za slobodom uzdisaju,
Izgledajuć pomoć od nas,
Jer to njima jedini spas!

Razriešiše ga gg. Filip Šafar obrtnik u Jesenovcu; Ivan Ružić i Ivan Potočnjak, djaci u Senju.

Odgonetke zagonetkah u broju 4.

1. Krava — kava.
2. Glava — Lav.

Listovnica.

R. m. b. u Dj. Netražimo ništa.

Stj. Uz. u P. U našem odpravničtvu vlada točnost, dakle mora da je krivnja drugdje.

Luka M. u S. Dobro je i upotriebit ćemo.

P. N. V. u S. Hvala vam za trud, al nemožemo upotriebiti.

Sb. d. ml. u D. Dobismo knjigu i šaljemo vam nadalje po vašoj želji.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na ćitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici. broj 786.

Broj 6. U Zagrebu 25. veljače 1863. Tečaj III.

Jacques Gallot.

(Pohrvatio Vladimir Rodoljubić.)

(Nadalje.)

Uvjek sam ga gledala kad je djelao, ploče mu bjehu toli savršeno izradjene, da mogu sasma reći, da za onda niti u istom Parizu nije bilo umjetnika, koj bi mu se bio mogao u toj umjetnosti uzporediti. U Italiji izvadjaše vrlo umjetna djela, medju kojimi se osobito odlikuje slika bogorodice i „Ecce homo“ napokon „izkušavanje svetoga Antonija,“ kojih se ja vrlo dobro siećam.

Već mi je toliko putah bio obrekao, da će mi svoj život pripoviedati, nu jedared ga ipak ulovih u rieči.

O vrlo rado, odvrati mi; jednu sam vam okolnost sve do sada zatajio, jer sam mislio, da nije bilo prije potrebno, da vam ju napomenem. Ja sam podobro stare i plemenite obitelji. Otac me je mogao dobro naobraziti, nu predao me je učiteljem, koji me htjedoše svojim znanjem napuniti, pa mi nemogoše niti najmanjega počela pribaviti. Bijah osobitim prijateljem risanja po stienah, zidovih i vlastitih knjigah; zato sam često po cieo dan sproveo u knjižnici otčinoj promatrajuć stare spomenike Rima, naslikane u njegovih knjigah, pa mnogo putah i sanjah, da sam u Vatikanu te da učim slikarije na lepu angjelah Rafaela i Mihajla. To sve bijaše povodom, što su mi rieči i mrtva slova mojih učiteljah dosadna bila, te umjesto da sam ih slušao slikao sam ih kao nagrde. Tako naslikah jedared učitelja jezika s dugim nosom, nu on me uhvati i baci me iz učione, a otcu mi saobći čudnovate moje nacrte. Otac mi se razsrdi na to, a ja, bojeći se kazne, umjesto kući pobjegoh na vrata sv. Nikole pa putem u Luneville. Akoprem mi je onda samo dvanaest godinah bilo, dodjem ipak imajuć nješto malo novacah u džepu tja do Rima.

Do Rima? Jeli moguće?

Jest, jest, moj je život prava ljuvezna sgoda (roman). Tek što sam bio nru daleko prama Luvenillu odmakao, izčezne mi najednom zvonik samostana nancijskoga s očiuh, tada sjedoh na mal brežuljak, da si prebrojim novce. Nabrojih 9 livres-ah i 14 sous-ah, kad najednom pograbi me njetko iza ledjah zagrmivši glasom divljim:

Gdje si ukrao te novce, ti mali tatiću?

Obazriev se opazih njekakova odrapanca imajućega sirovu palicu, neuredne brade i mrzka pogleda. Ta rugota otme mi 9 livres-ah i spravi jih u džep.

Novci su moji! otresoh se na njega. Vi ste tat a ne ja!

Pravo, sinčiću moj!

Dajte mi kesu natrag! zagrmih mu razjareno te skočih, da ga udarim pjesnicom po nosu.

A on udari u smjeh i okesi se na mene.

Ele, ele, srčana mi dječarca. Kamo ti prijateljiću?

Ja nisam vaš prijatelj!

Ta valjda ćeš biti! Kamo ćeš? Kaži mi!

Ja ću daleko od vas.

Nećes, ne, ti ćeš sa mnom. Rekavši to pograbi me šakom pa sa mnom uzprkos svemu momu vikanju i opiranju u obližnju šumu. Već sam mislio da sam izgubljen, kad najednom eto me medju cielom hrpom ljudih i ženah, koji se upravo

Digitized by GOOGLE

pripravljahu, da će kozu peći. Budući da cieo dan nisam ništa okusio, mirišalo mi je pečenje u toliko, da sam jedva čekao, kad će moj vodja, koji bijaše na čelu toga družtva, reći:

Dajte, djeco, namjestite ovoga druga kod vašega jela i vatre!

Ta gdje si našao to tepče? zapitaše ga mužkarci začudjeno.

Na cesti.

Ali jamačno nije drage volje s tobom išao, prihvati njeka izmedju ženah. Mislim da je plakao!

Jest! draga moja Ginetto, odvrati on i odvede me k govornici, djevojčetu o petnaest godinah. Ona bijaše crnomanjasta, oči su joj se kriesile poput dragoga kamena a zubi joj se bjeljuškali poput niz besera.

Jacques, Jacques, mladić o dvanaest godinah pa već zna, tako razmatrati! presiečem mu rieč smijuć se.

Jest, draga moja, nastavi on, bijah sasvim uzplamćen. Poslje jela, koje se je na ledini držalo, občara me ljepota Ginettina, te sam ju uzhićeno slušao, kad je govorila narečjem polufrancezkim a polutalijanskim. Pripoviedah joj svoj udes, a ona me slušaše sućutno te mi napokon reće:

Ti valjda nećeš k otcu? Budi kod nas; tebi će Pietro novce povratiti, kupit će ti pisaljku pa ćeš svagdje risati, gdje god stanemo.

Ali, Ginetto, kamo ćeš sa mnom?

U Italiju!

O, to je krasno, tamo sam se bio i ja upravo uputio.

To se je dobro slučilo! Nu valja da i našemu družtvu koristiš; ti ćeš s mojim tamburašem igrati, kad ja budem na sajmu igrala. Je li ti drago?

Jest! zavikne on. Ona me žestoko ogrli, i tim se ja pridružim gromadi ciganah, koji su se jedino plienom hranili i dangubeć okolo tumarali. Sprva sam se stidio u tako zločestoj družbi hodati, nu oči me Ginettine zadržašc, a uslied krasotah rimskih zaboravih na svoju obitelj. Prodjosmo Švajcarskom, za mjesec danah stigosmo u Turin i već naumismo put Florencije, ali se mrskomu Pietru nješto svidi te krenusmo preko Alpah put srednje Francezke.

Ja se htjedoh oprieti i s Ginettom odlučiti, da predobijemo gromadu na svoju ruku, ali se odasmo. Pietro me primi za ruku, sazuje me, sveže me konopcem i zapovjedi mi, da idem za njegovom družbom. Tim razjaren ležem na tla te nehtjedoh ni koraka dalje, jer sam bio naumio radje poginuti, nego da se dadem tako navlačiti; na to dodje k meni ljubezna mi Ginetta te mi prišaptnu: „Neboj se ništa noćas!“ — Jer se bje domislila, kako će me osloboditi. A kako to? U večer sustavi se ta gromada na lievom briegu rieke Pada i naloži si vatru. Kad se je večeralo, skakaše Ginetta smijući se i pjevajući, samo da ja neopazim. Cigani izuzam njekoliko ženah, koje su nješto dulje nego navadno bdile, da si sve pri vatri odrpine pokrpaju, pospaše svi. Na te ženetine gledah kao na vragove. Napokon utrnu se vatra; začu se obično hrkanje, a umah za tim privuče se k meni njekakva tamna slika.

Da-li si to ti, Ginetto? prišaptnuh natiho.

Muči! odvrati ona.

Spava-li Pietro?

Jest, ali nije on sam, koga bi se imali bojati. Ustane-li se koji izmedju njih, nebude te nikada u Rimu.

Djevojka presieče uže, ja se dignem lagano i ona me odvede iz gromade. koja je još sve jednako glasno hrkala.

Valja da bježimo i to brzo, da daleko odmaknemo, dok nam se družba probudi. Ja ću za tebe svoj život dati, dobri Jacques-e, jer da me opet ulove, onda zlo po me. Ti si za nami išao, misleći da ćeš doći u Rim, i ja ću te dovesti u njega.

O, Ginetto, draga moja Ginetto, koli te žarko ljubim!

E mani se toga sada, presieče mi rieč i pogleda me namrgodjeno. Kasnije ćemo o tom a sada putem!

Ginetta bježaše hitro kao srna, nastavi Jacques. Zorom prispjesmo sasma izmučeni u Turin, gdje je Ginetta uzprkos svemu hodu na trgu sv. Charles-a plesala i od mimoidućih seljakah mnogo novacah dobila, zatim ručevavši odosmo put Aleksandrije, kamo prispjesmo sutra dan prvim sumrakom, nu ipak dosta rano, da smo si mogli Ginettinim nastojanjem stan za počinak naći. Nu pošto se više nismo bojali, da će nas Pietro naći, odosmo dalje sasma mirno put Florencije. Nisam se stidio pripoznati, da mi je ovo prvo putovanje sa crnom ciganičicom kroz talijanske divne poljane jedno izmedju najdražjih i najsladjih uspomenah mojih. Kad je sunčani žar pritisnuo, tražili smo si uvjek po polju sjenatu naranču, našavši ju spavasmo mirno jedno uz drugo pod debelim hladom. Ja sam Ginettu u toliko ljubio, u koliko se može petnaestogodišnje djevojče ljubiti i to čistim srcem. Ta nestašna plesačica bijaše izkusnija od mene. Putujući prodjosmo sve jedno za drugim Tortonu, Parmu, Carraru, Luccu i Florenciju. Već četrnaest danah bijasmo u Florenciji, koja je umjetnošću jedna izmedju najkrasnijih i najbogatijih varošah svieta, a Ginetta me je vodila, koja je skoro četiri puta sa svojom gromadom Italiju prešla. Pregledao sam s njom sve palače i crkve, navlastito svaki trg, gdje se god što znamenitijega vidjeti moglo. Ja sam se sretnim scienio, što sam sve to vidjeo, te pokušah sve tvorine zanatlijske nacrtati. Sprva mi bijahu dakako pokušaji slabi, kasnije se malo po malo usavršiše. Kad je jedared plesala Ginetta pred palačom Pitti-om, da tim steče novacah, čim bi se prehraniti mogli, popnem se ja na bogati triem ote sgrada te opazim čudnovat kip „razpinjanje“. Umah ga stanem risati, kad na jednom udari me njetko lagano po ramenu; ogledam se i opazim njekoga visokoga častnika vojničkoga, koj mi pruži svoj napis i pozove me na večer u dvor velikoga vojvode.

Ti sinko imaš liepu sposobnost, reče mi on; šteta bi bila, da se neizobraziš. Nemoj me zaboraviti potražiti; ja te očekujem.

Umah za tim pohitim k suputnici si, za koju mi valjaše novce sabirati; dobivši njekoliko karolinah (novac) odem hitro sa Ginettom, da joj svoju nadu saobćim. Tek što smo njekoliko koračajah preko mosta rieke Arna koraknuli, pograbi me njetko strašno za vrat, te najednom začuh gromoviti glas Pietrov:

Teda njegda opet te nadjoh, lopove! Ti si nas upravo zatro; jer si nam odveo Ginettu, utočišće naše, sreću našu i biser družbe naše. Sad ću s tobom u Arno!

Ginetta, opaziv ga, pusti se u bieg i nestane je.

Ciganin navali okrutno na mene, i već sam mislio, da će svoju grožnju izpuniti, kad najednom Bog i sreća dade i eto ti onoga častnika, koj se je momu talentu toli začudio.

Digitized by Google

Zašto navaljuješ ti ovo diete? zapita on cigana.

Što to na vas spada! zagrmi biesno Pietro. Hajte do vraga!

Tim razjaren pograbi ga častnik za prsa, podigne ga pa š njim u vodu. Srećom znao je Pietro nješto plivati te se jedva nekako dokopa obale, da se je mogao van izvući, ali se više neusudi nad častnika, koj me umah odvede u sjajni svoj stan, što-no ga imaše u palači velikoga vojvode toskanskoga. Nu pored sve one svietlosti, koja me je obasjala, nemogoh nikako svoje Ginette zaboraviti; s dvojicom slugah iskao sam jn više danah po Florenciji nu sve uzaludu; svakako ju bje našao onaj zločesti ciganin te sa sobom natrag odvukao. Neveseo povratim se u dvor, gdje me je čestiti moj osloboditelj tješio davši mi vrstne učitelje, da me u risanju poduče. Tudjer mi valja spomenuti jedino Jules-a Parigi-a, koj bijaše najglasovitiji slikar u Florenciji. Kad sam se već osam mjesecih učio te već dobro napredovao, reče mi zaštititelj:

Jacques-e, ti ćeš sada u Rim i tamo ćeš nauke dovršiti. Evo ti 30 for., ravnaj se s njimi i povećaj ih svojom umjetnošću, prodji sve učitelje i vrati se opet u Florenciju, pa onda ću te preporučiti i nadalje velikomu vojvodi.

Zatim me odvede na ladju, plati za me vožnju, i za dva dana izkrcah se u luci ostijskoj. Napokon približavah se Rimu! Radostnim srcem i osobitom zanešenošću izadjoh na obalu (brieg) tibersku! Tuj opazih pred sobom njegdašnjega vladaoca svieta, njegove brežuljke i svete nasipe (bedeme), krasne sgrade gdje se u vis dizahu i izvrstno im zemljište! Gledajuć to malo da neuzklinuh od radosti, nu radost moja bijaše blažena i tiha a suze mi pomutiše oči. Brže bolje pohitih na vrata del Popolo; došav tamo zovnù me njetko iznenada:

Ej, Jacques-e, nehodider mimo tako ponosito! Daj si barem pozdravi zemljake. Ta zar nas nepoznaš? — Ja sam ti Josip Perahon! A ja Nikola Voiry! A ja Jerome Denciot!

To su mi bili susjedi otčini, nu ja ipak nehtjedoh da stanem već hajde dalje; al' oni sve za mnom te za mnom hotjevši me uloviti:

Zar misliš, da ćeš nam uteći, ništario? ali čekaj, mi ćemo te već spraviti natrag u Nancy!

(Dalje će slieditì).

PREKO PUTA.

III.

(Konac.)

Sam uroćeni sat, a možebiti i prije, bio sam na uglju. Sat šesti odbi, a ja još izgledam. Moj položaj nebijaše najugodniji. Iz vlastita izkustva znadem, da nejma dana u godini, kad nebi tko na koga na ulici čekao, ali ipak takovo očekivanje i izgledanje probudjuje pozornost prolazećih. Eto približuje se liepa koja djevojka, misleć svoga dragoga vidjeti, pak se vidi prevarenom. Redarstveni službenik misli, da čekajuć i smatrajuć kuću, razmišljava kako bi nóćju unišao i porobio, a najugodnije je ako prodje koj šegrt, jer ove vrsti dečki sa svojimi poderanimi prosluci i zamazanimi hlačami, dosjetkami svojimi svakog, koj njim u oči padne, mastno prorešetaju.

Nakon približavaše se i ona, dignuv svoju odjeću ponješto, da joj se neoblati; pri tom smotrih, krasnu, malu nožicu, moram priznati, da sam njeki trenutak samo tu liepu, naravno malenom cipelom odjevenu nogu motrio. Slika ta, koju iz moje sobe preko puta na prozoru na polak samo vidih, bjaše sad savršena. O koli krasne slike, kakovoga krasna i nježna stroja kolike gibkosti u hodu.

Morali se i to kazati, da blažen i kao izvan sebe toj krasoti na susriet kao pomaman poletih? da, vidiv ju, zaboravih kroz to učinjenu nepristojnost, što-no na ulici obe ruke stisnuh, a i uzdržati se nemogoh, da joj rumena liepa usta necielivati?

„Kako se nahodite gospodično? — ali nit vam ime znadem, kako da vas zovem gospodično?“

Čekah na njezin odgovor, ali ona ni rieči, već staviv prst na liepe ustnice dade mi znak da ćutim. Ja zbilja zaboravih na svoje obećanje. Ali koli neugodno bijaše, da niti ja govorim, niti nju govoriti čujem i pomislih u sebi, da mi se takovo poznanstvo ni najmanje nedopada.

„Oh ljubezna moja“ rekoh joj, odriešite me od mojega u hitnji danoga vam obećanja, te dajte mi vaš sladki i mili glas čuti.

Ali ona ni slovca, kao da nijednu rieč moju nečuje.

Mislih jedino da je tvrdokorna, i da neće od namjere svoje odustati.

Ponudih joj ruku.

„Kamo da idemo?“ upitah.

Ni slovca.

„Hoćemo-li u gradski vrt?“

Opet ni slovca.

To me vriedjaše, da nemogoh ni rieči od nje izmamiti. Nakon mi pade na um način dogovaranja našega na prozoru, i upitah ju na prste.

„Hoćemo-li u gradski vrt?“

„Kako izvolite“ odgovori ona.

„Zašto nećete da govorite?

„Siećajte se vašega obećanja“.

Meni je često dosadna bila riečitost koje liepe djevojke, ali mi ovo tvrdokorno čutanje još nesnosnije postade. Da me je korila polag volje, bilo bi mi ugodnije nego-li to uztezanje. Odvedoh ju pod jednu lipu na klupu, podosta udaljenu i samotnu, jer bi mi vrlo neugodno bilo, da me je koj znanac sa niemom tom djevojkom vidio. U samotnom tom kraju vrta mogosmo se barem na prste razgovarati. Nu ako mi i bijaše njezino čedno ponašanje milo i nadomjesti mi pogled njezina ljepota i čarobnost, kojom me bje zaniela, srce mi tim silnije kucaše, i neopisimo sladko čuvstvo i slast pojavi mi se u grudih.

„Kažite mi vaše ime“ zamolih ju na prst.

„Moje ime“ odgovori ona „jest ludasto, zovem se Jelisava.“

„Jelisava, ljubezna Jelisavo! a prezime?

„Bielić.“

„Jelisava Bielićeva, ta to je krasno ime.

„Mislite li?“

„Doista.“

Tad zapita ona za moje ime, ja joj pružih moju posietnicu, koju ona smatrav i ljubko se smiešeć u njedra metnu. Obodren tim, uhvatih joj obe ruke i nadvladan strastju vatreno joj rekoh:

„Ljubezna, mila Jelisavo, od prvog trenutka, kad vas na prozoru vidih, ljubih vas. Plamen vaših očiuh upalio je

Digitized by Google

vatru u mojoj grudi, koja će me uništiti. Vaš sam dušom i tielom, a kažite mi angjelu moj, dali i vi mene ljubite.

Ni rieči za odgovor.

„Do vraga“ razljutjen kliknuh.

Nu niti na tu psovku neodgovori ni rieči.

Mislih, da će bar na taj izraz progovoriti, ali se prevarih. Videć dakle da niti neuljudnimi riečmi svrhu postići nemogu, okrenuh opet liepo.

„Ljubezna Jelisavo!“ započeh na prste.

„Ljubite-li me?“

„Dušom i tielom.“

„Budalaština.“

„Zaklinjem vam se.“

„Nečinite toga jer ste neučtiv.“

„Ali hoću, jer vas ljubim.“

„Doista?“

„Više nego svoj život.“

„Hoćete-li me uvjek ljubiti?“

„Do smrti.“

„I vjeran mi ostati.“

„Hoću uvjek, hoćete-li moja biti?

Ona umuknu oboriv glavu na prsa i zamisli se, zatim me pogleda i reče na prste.

„Morate moju majku pitati.“

„Podjimo odmah k njoj.“

„Ne danas — dodjite sutra k nam na čaj.“

„U koje doba?“

„U pet satih.“

„Dojti ću.“

Noć bijaše nastupila, i opomenu nas, da je vrieme kući poći. Dopratih ju do kućnih vratah, i preporučiv se, odoh blažen i presretan kući. Sutra će valjda progovoriti, i sa privoljenjem njezine matere kazati mi:

„Ja sam tvoja.“

Kad drugo jutro moja kućna gospodarica u moju sobu stupi, donesavši mi zajutrak, opazih, da je truda stoji, nesmijati se. Često pogledaše mene, i htjede se grohotom nasmijati. Služavka, koja mi za pranje vodu donese, i po ćizme za čišćenje dodje, smiešila se je takodjer i činjaše mi se porugljiva. Nu ja nisam to ni motrio, i pristupih k prozoru za da vidim, da li je moja ljubeznica na svojem mjestu. Prvog smotrih zlatara Blekića, koj je kesećse na moj prozor gledao, po tom opazih suprugu mu, koja isto tako, mene gledajuć, smiehala se je, i tad od prozora odstupi, valjda zato, da neopazim njihovo posmjehavanje.

„Do djavola svi skupa“ viknuh „šta to smiehanje značiti imade, valjda im ja tom povoda nedajem.“

Mojom najboljom odjećom odjeven, pohitih u uročeno vrieme k mojoj liepoj susjedi preko puta, iduć kroz prednju sobu bacih slučajno pogled na prozor moga stana, i vidih ondje moju kućnu gospodaricu na jednom, a služavku na drugom prozoru, dočim obe neizmjerno se smijahu.

Bio sam se vrlo razljutio, no u to se otvoriše vrata, i jedna stara gospoja, Jelisavina mati, dodje mi na susriet.

„Mislim, da imadem čest sa gospojom Bielićkom divaniti“ rekoh ja naklonivši se.

„Na službu, ja sam ta.“

„Pak kako se nahodite? valjda ste zdrava?

„Ne baš sasvim jer imadem trganje od prehlade.“

„Aj to prokleto trganje, žalim vas od srca, jer i ja sam od te boli dugo patio, a kako se nahodi gospodična kći, osiećam veliko učastvovanje prama vašoj obitelji i mogu reći —

„Oj moj gospodine, skoro sva otmienija gospoda sažaljuju moju nesretnu kćer.

„Kog djavola?“ pomislih u sebi.

„Izvolite unutra“ pozva me gospoja Bielićka i ja s njom u sobu stupih.

„Uzmite stolac gospodine, moja će kći odmah doći.“

Primih ponudu i siednuv na stolac, razbijah si glavu pogadjanjem, čemu sva otmienija gospoda gospodičnu Jelisavu sažaljuju. Bilo mi je to tako neugodno, da se nemogah uzdržati, gospoju Bielićku upitati:

„Ako se nevaram, rekoste mi, da sva otmienija gospoda vašu gospodičnu kćer sažaljuju.

„Tako je moj gospodine, i to me po nješto tieši. Imenito dolazi naš g. gradski liečnik marljivo a i g. gradski načelnik pohodi nas točno svake nedjelje po dva puta.

„Neka je djavo nosi“ pomislih u sebi, „da je gradski liečnik bekria, znadoh od prva, — ali gradski načelnik — to je ipak odviše — razbit ću mu nos, čim se prvi put s njim sastanem. Preziriteljno odvratih se od nje, i rekoh.

„I vi to dopuštjate gospojo, a čemu se imadete od ta dva gospodina nadati? Mislite-li, da će gradski liečnik —

„Obećao mi je sve moguće učiniti, da moja kći u zavod primljena bude.

„U koj zavod?“

„Dakle vi neznate? a ja sam mislila, da ste vi po nalogu g. gradskoga liečnika ili načelnika ovamo došao; moja uboga kći oglušila je, a od njekog vremena pokazuju se znakovi, da je sa uma sišla. Želim dakle, da ju u ludnicu spremim, i da tamo primljena bude, ako bi ja umrla, to bi ona sirota sama ostala.

„Molim čašu vode gospojo!

Ona pristupi stolu i natočiv čašu vode pruži mi ju, a a ja ju na dušak u grkljan stresoh.

„Nije vam možebiti dobro gospodine?“ upita gospoja Bielićka zabrinuta.

„Hvala — proći će, — ali sad nemogu sa gospodičnom kćerju govoriti — bit ću drugi put slobodan — preporučujem se“.

I uzamši šešir odletih preko skalinah.

Došav kući i hotjevši u svoju sobu, susretoh moju kućnu gospodaricu i služavku u dvoru glasno smiejući se.

„Gospojo“ rekoh joj razjaren „izvolite samnom u moju sobu, želim s vami na samo govoriti.“

„Stojim vam na službu gospodine.“

„Kažite mi gospojo“ upitah ju došavši u sobu „čemu se smijete? a zašto ste to zajedno sa služavkom čitav dan radili?

Dok sam ja divanio, pokrila si bijaše ona usta rukom, a čim dovrših, odstrani ruku i s nova se grohotom nasmija.

„Kažite mi, što to znači?“

„Gospodine — oprostite mi — nemogu se — uzdržati — Dakako bila bi vas opreznim učiniti morala —“

I opet u smieh nagnu.

„Mene pozornim učiniti? na što?“ upitah ju.

„Na onu djevojku preko puta gospodine, morala bi vas bila pozornim učiniti.“

Digitized by Google

„Na nju? a zašto.“

„Ona je gluho-niema, gospodine!

„To znadem.“

„K tomu je i luda.“

„Doista?“

„Jest i običava se u svakoga mladoga čovjeka, koga samo vidi zaljubiti.“

„Zbilja?“

„Tako je, i već se je u pet mlade gospode, koji su pred vami u ovoj sobi stanovali, zaljubila i zato se je jedan za drugim izselio.

„Vjerujem vam, i ja sam šesti, koj će to učiniti, a u buduće učinite one, koji bi se u vašoj kući nastaniti hotjeli, na to pozornimi. Evo vam stanbine i kažite služavki, da mi kola za odpremljenje mojih stvarih gleda.

Prije izminuća jednog sata izselih se iz moga stana, i uputih se sa mojimi stvari u kolih novi stan tražiti.

Nu preduzeh si čvrsto, nikad sa djevojkami „preko puta“ neašikovati i ljubav nevoditi.

Mirko Petrović.

Slavni crnogorski junak poznat je sa posljednjega ratovanja s Turci po svem širokom svietu, gdje se god čitaju novine, a na jugu našem i svakomu pojedincu. Kako se je on na čelu hrabrih svojih sokolovah borio za domovinu Crnu goru, svoju svetu postojbinu i za krstovo slavje proti silnim zlobnikom — to će pjevat i kasno još potomstvo.

Prošle je godine. koncem studena bio glasoviti vojvoda po sried Beča grada u važnih poslovih od kojih danas uspjeh čitamo i tu se dogovori hrvatska učeća se mladež, da mu se u svečanoj deputaciji pokloni i da ga pozdravi. Stupivši u dvoranu liepi broj nakićenih surkašah progovori dika i ponos mladeži hrvatske g. Franjo Jelačić sliedeće besjede:

„Štogodj je naroda hrvatskoga — med Dunajem i Sinjim morjem — sve se Tobom, vojvodo nad sve vojvode dići, Tebi se veseli spominjuć u ugodnom razgovoru i pjevajuć u plemenitoj pjesmi nedobitnu slavu Tvoju, koja se ori širom biela svieta od jednoga kraja do drugoga. Ako je itko u ovom carskom gradu danas veseo i ponosit, to smo veseli i ponositi mi Hrvati, doćuvši, da Ti sokole-ptico, vojvodo nad sve vojvode, tà naše gore listu, ovutaj prolietaš. I nehotice nas noge k Tebi nose, da Te gledamo, da te se nagledamo: duša nam se ugrijala, srce nam se Tobom razigralo; jer dočim mi ovdje u Beču o nauci i o knjizi nastojimo, Tebe uprav eto sa bojnoga polja, gdje si knjigu napisao, da je ljepše u Hrvatah neima, napisao desnicom i krvavicom sabljom. Da su nam vremena il Zrinjanina il Hrvoje il Jelačića bana, te da nam je onoliko slobode, koliko nam je dobre volje, priskočismo ga mi vam sokolovom Crnogorskim, ko što ga vi nam one četrdesetosme godine priskočili biaste. Nebi ga mi dugo premišljali poput njeke braće naše tamo na ušću Save, znajuči mi Hrvati dobro, da je lakše na nožu diplomacije i zakonah njenih narodu srce izvaditi uegol' na handžaru. —

Al i ovako kako je — sunce slobode i slave Crnogorske potamnilo nije; s toga sunca i i nam Hrvatom svjetao obraz i pred Bogom i pred ljudmi. te sretnih i presretnih nas, što možemo danas duboko pokloniti se onomu i skute mu celivati, koj je crnogorske vitezove do te slave predvodio. Živio vojvodo nad sve vojvode, živio Petroviću Mirko!“

Vojvoda Mirko odzdravi ovako:

„Vi ste rekli, lipi moji Hrvati, — što je vam na srcu ležalo. Milo mi je čuti, gdje tako govorite i tako dobro mislite za svoju braću Crnogorce. Tako i valja: ta mi smo jedan rod, jedna krv, jedan jezik. jedno ime, jedna nam je vjera hrišćanska. Hrvati su valjani ljudi i pošteni rodoljubi. Imali suoni uvjek svoje velike i glasovite vojvode i junake, pa bi jih se sigurno i danas našlo, te mi znamo. kad bi Hrvati imali slobode kao Srbi, da bi bili priskočili; al za sada kako smo razkomadani dosta je, da jedan za drugoga dobro mislimo, a uza to štujmo svaki svoga gospodara, koga koj ima.

..... — al neću plakati ni na ovoga ni na onoga, jer su tomu svemu kriva samo dva, tri njih. — (Srdito) Otomanski car već od stoleća ćera moje koljeno i moje vitezove crnogorske, al mi nije oteo brodovah, jer morja neimam, nit mi je uzeo polja, jer ga Crna gora neima. Imajte Crnogorce uvjek na srcu i ljubite jih kao što oni na srcu nose i ljube Hrvate.

Budite mi zdravi, lipa i mila moja braća Hrvati. — — S Bogom.“ (Ove smo govore uzeli iz Glasonoše).

Tom zgodom dade se ovaj slavni muž fotografirati i evo mu istinite slike njegove, kojom si za čast držimo nakititi svoj časopis. Bog i sreća junačka pomogla mu, da spasi svoj narod i osvietla častni krst.

Digitized by Google

Putovanje kazališnoga družtva.

Izvadak iz kratkoga nacrta o putovanju hrvatskoga kazališnoga družtva po Banatu, Srbiji i Slavoniji godine 1862.

Od Stjepana Josipa pl. Masneca.

U velikom Bečkereku bijasmo uljudno primljeni, pozdravljeni, a često i poćašćeni. Kazalište posiećavalo se na srednju ruku, nu kod zadnje predstave „Čaša vode“ bijaše kuća dubkom puna. Ova varoš dieli se na 2 glavne grane, na Srbe i Magjare, a čifutah ima, ko što posvuda u Magjarskoj, kao pleve. — Nu moram još i to napomenuti, da smo doživili tu sreću i radost u velikom Bečkereku — liep članak u „Srbskom dnevniku“ o družtvu hrvatskoga kazališta. — Taj fanatik mnio je, da su njegovi pristaše jur do podpunoga savršenstva doprli, dočim je kazao: „Da nevidi ni u čemu i nigde razloga, da nam hrvatsko družtvo ovamo dolazi. Jedino još moglo bi biti to, da je došlo u „bogati Banat“ da se malo pokrepi novčanom pomoću — pa da je (čujte!) uvjek preča košulja od haljine.“ — Nadalje reče: „To nećemo reći, da je hrvatsko družtvo naumilo ovamo doći zato, da bi se djelom moglo pokazati, kako iz Zagreba izlaze, po cielom jugoslavenstvu zraci prosvjete i boljega duha. Mi mu zaista pripisujemo više razuma, da bi tako što moglo i u tajnosti pomisliti.“ Nu i mi pripisujemo spisatelju u buduće malo više razuma i to u svakom obziru. — Napokon reče: „Kod takovih okolnostih nevjerujem, da će hrvatsko družtvo u nas praviti osobite „Gšeftowe“ pak uzeli to u umjetničkom ili u političkom obziru.“ A mi s uvjerenjem odgovaramo, da smo tako u umjetničkom kao i u političkom obziru baš osobite „Gšeftowe“ pravili. — Dapače, neka znade spisatelj toga članka, da takovo kazalište, ko što mi Hrvati u Zagrebu posjedujemo, nigdje na svom putovanju našli nismo, niti u Novom Sadu a niti u Beogradu. — A što se tiče jezika i na to mu smjelo odgovaramo, da u njekom smislu osobito glede gramatikalne pravilnosti i ugladjenosti u izrazu, za cielo nadkriljuju mnogi od naših članovah onaj način govorenja, koj je na tamošnjih kazalištih običan, radi česa takodjer se ponosim, što sam Hrvat!

Poslje odigranih deset predstavah, po nalogu našega zemaljskoga odbora, vratili smo se natrag u Pančevo, da tamo jedan Abonoma od 12 predstavah odigramo. — Pančevo je otvorenija varoš, a i živahniji su stanovnici tude, reć bi sve sami Srbi, zauzeti po narodno kazalište i ljubitelji svake prosvjete.

U Pančevu bijahu za našega boravljenja dva pozorišta; naše i njemačko. Njemačko je naravno propalo, te se moralo povući u Kovin. Kuća bijaše uvjek dubkom puna. — Medju občinstvom vidjevali smo češto i iste Beogradjane, kadkada i u znatnom broju. Medju inimi bijaše i g. Karamarković, profesor realke i upravitelj kazališta u Beogradu. Njegovim revnovanjem i nastojanjem dobismo dozvolu od svietloga kneza, da možemo i tamo, za onda ratospremno občinstvo, junačkimi komadi zabavljati. — Mi indi zaključismo, da ćemo samo na 6 predstavah otići u Zemun, a na 2 u Beograd. — Što rekosmo, neporekosmo. Mi ostavismo svu ostalu garderobu u Pančevu i ponesosmo sa sobom samo toliko, što nam bi od prieke nužde, tom namjerom, da ćemo se za 14 danah natrag vratiti. — I u istinu, 4. kolovoza eto nas u Zemunu. O Zemunu nemogu vam mnogo pisati bolje rekuć ništa; osim to, što je bio slabi posjet, neizreciva skupoća i posve zla podvorba. Za njekoliko danah preselismo se posve u Beograd. O Beogradu mogo bi vam svašta pisati, budući da smo upravo u metežno doba tamo živjeli; nu ja sam voljan okom svrnuti samo na one predmete, koji se toliko nas, koliko naše zanimivosti tiču. — O bombardiranju, o štetì prouzroćenoj po tom, o vojsci, o barikadah, mislim da su se dovoljno srbske novine izpisale.

Kazališna zgrada, čini se privremena, akoprem u prostoru veoma malena, ipak oku dopadna, bijaše uvjek tako dubkom puna, da su se mnogi zlovoljno morali kući povratiti (razumjeva se, da je krasni spol posve manjkao.) — Jedanput nas posjeti visokom svojom osobom sam svietli knez sa svojimi dvorjanici u sprovadjanju ruskoga i englezkoga konzula. Tad nam visokodušno darova 15 dukatah u zlatu.

(Konac će slieditì).

Bosanska narodna pjesma.

Od Dbr. M.

Draga dragog u pol noći budi,
Ustan' dragi, da te nješto pitam:
Što je šire od polja široka?
Šta li brže od konja dobroga?
Šta je dublje od sinjega mora?
Šta l' je sladje od grumen-šećera?
Što je dražje od mile matere!
Budan dragi dragoj to govori:
Šire nebo od polja široka,
Brže oči od konja dobroga,
Um je dublji od sinjega mora,
Sladja usta od grumen-šećera,
Dražja draga od mile matere.

Pobratimu Matiji M.

Jest! jest, grdna bjaše srca rana,
Kó trooštrim mačem udarena,
Kad dva druga vjerna i milena
Umrieše mi u sried mladih dana'.
Tad ostadoh jadan kano grana
Od svog rodnog stabla odsječena,
Bez drugovah i srca milena —
Sviet mi bješe pustinja prostrana.
Pa kad mišljah: što ću i ja na svietu?
Tad Matijo tebe trećeg druga
Bog mi posla, da naknadiš štetu.
Oh! budi mi melem mojih tuga',
Kano oni u mladosti cvietu,
Pak mi živi ljeta mnoga, duga! . .

I. L. K. E.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Vjestnik.

Zagreb 20. veljače.

Sviet se neprestano bori; danas duševno, a sutra fizično. Bog zna kada će nastati ono sveto doba iskrene ljubavi medju narodi, koju nam spasitelj naš navjesti: mir i sloga medju ljudmi ove zemlje!

Jedva što se njekako svrši boj u Crnoj gori i u Italiji, jošte bukti strahoviti rat u Americi, a eto novoga krvoprolitja u Poljskoj. Zašto se biju sinovi majke slave? Mora ipak da je velika razlika u nazorih o slobodi, o pravu i slavjanstvu kod onih ljudih, koji na jednoj strani sa svom gorostasnom silom davno pripravljenih bajonetah i lumbaradah udaraju na slavjansku si braću, a na drugoj strani, koji ustaju golimi šakami, kujuć iz okovah ubojite kose, da se medjusobno seku i mrcvare, i zvierinskom bjesnoću kolju, pale i ruše gradove, živu bacaju djecu, žene i starce u vatru. Pripovjedaju novine, da gorjega nebijaše straha niti onda, kada divlji Tatari navališe na mirne narode, da jih utamane i da jim pootmu u miru sakupljeno blago.

Dočim se na jednom kraju, uz gruvanje topovah diže jauk i lelek do neba i ginu na tisuće mladi ljudi, naobraženi po sveučilištih i Akademijah — cviet naroda, giblju se u isto doba na drugih krajevih po sjajnih podovih nakićene osobe i izvadjaju Quadrille sa liepimi „vis a vis“ uz milozvuke orkestra, bezbrižno u razkošju. Pa zar nije ovaj sviet velika maskerada?

Tako na primjer stoji u sudbenoj dvorani pred zelenim stolom njekdašni zastupnik naroda slušajuć konačnu svoju osudu, glaseću na šest nedjelnu tamnicu, radi prevelike revnosti i brige za svoju špec ijalnu domovinu. Tamničar ga vodi u njegov novi stan, u kuću gdje zvekeću težke negve županijskih zlotvorah. Dok to biva sa Kv. pripravljahu se krabuljne toilette za veliki ples u dvorani. I tako se izmjence ljudi smiju i plaču, vesele i tuguju.

Mi bi današnji Vjestnik na kratko svršili, znajuć, da svatko voli posizati za političkimi novinami i da pročitav „die Vorgänge in Polen“ ili glavni članak Pozorov, pusti listove na stran, nebrineć se dalje — što da rade sabori Kronländerah, kandidati za prazni prestol, Zollverein itd. a kamoli da bi ga u ozbiljno takovo vrieme zanimati mogla sentimentalna izvješća Feuilletona.

Al buduć da nam se je ipak nješto više gradiva nakupilo na rastanku sa pokladnimi blagdani, to molimo za dozvolu, da jošte njekoliko redakah pridodamo.

Od najdavnijih vremenah imahu narodi svojih zabavah, ne samo u zatvorenih prostorijah, nego i na javnih mjestih, na ulicah i trgovih, al s vremenom spadoše na sajmovne sastanke, proštenja i vojničke parade. Osim tih zgodah sabiraju se ljudi u većem broju na ulicah jedino o pokladah, nebi li gdje kakovu masku ili glumca opazili, da mu se nasmiju.

I u Zagrebu bijaše taj običaj, da su na pokladni utorak krabulje razigrale svu dosjetljivost svoju po cestah i svaka po svojoj, vinom ugrijanoj mečti izvela lakrdijah na smieh gledaocah. Ta je zabava izvedena bila po ljudih nižje izobraženosti, kadkada dakako i vrlo drastično, nu na takov dan občenite šale, koj svake godine samo jedankrat dolazi, pomami se svak živ, na koliko mu je narav ulila tanje ili žešće krvi u žile, pa se je mnogo i kroz prste gledalo — al evo poslje 48 godine prestade u našem gradu, ne baš „proprio motu“ občinstva svaki trag fašinskoj ludoriji. U Karlovcu se je nasuprot taj šaljivi obhod ne samo uzdržao, nego na mnogo finije jošte razvio, da je postao upravo vrst narodnoga javnoga veselja.

Da je takva šala po svuda u nas obična, to nije ništa novoga, da, i sami Turci Bošnjaci znadu to dobro; jer reće jednom njeki Beg našemu častniku: znaš, to ti je bilo onaj dan, kad-no svi kauri polude, t. j. na poklade — premda njeki luduju jošte i u korizmi. —

Ljetos je u Zagrebu Karneval slavio s početka svoje pravo po Palais-ih naših velikašah, al na koncu razudao se je uzkipljenom krvi opet po javnih zabavalištih i pod vedrim nebom.

Ravnateljstvo Dvorane dalo je u svojih prostorijah dne 16. svelj. maskirani ples. Da je to veoma dobra misao bila, osvjedočit se mogaše svatko vidivši ono sjajno i odlično družtvo „Crême“ občinstva, u kom se davna razstavljeno boljarstvo opet približi ostalim elementom u mirisu Essbouquet-a i Springflowers-a. Vrieme prekrasno, ko da se i bistro nebo smije ljudskomu veselju, učini da se napuni dvorana, te se nakićenomu svietu pridruži maska za maskom, da se jedva gibati je moglo. Dosjetljiva glava imade dosta boculicah, koje mogu gore posjeći nego mač; takovimi se u izobilju odlikova njeki Cilindraš sa mottom „Wir können warten“ u pratnji više veoma značajnih maskah, vrhu kojih si i danas mnogi razbijaju glave; jer jih nitko nespoznade. U nas neima Kladeradača, Figara, Kikerikija, u kojih mnogo krupnije šale dan na dan ko iz vrela iztiću, bijuć satirićkom olovkom i najvišje osobe, bez da to prouzroći ikakvu senzaciju, osim humorističke; al mi nismo jošte navikli takvoj šegi, te je ova plastična ilustracija mnogoga „ante tempus“ iz dvorane izmamila.

Uz sve to blistahu se sva lica od veleugodne zabave, te će ovaj najkrasniji ljetošnji javni bal ostati svima u dobroj uspomeni. —

O korsu, koj se je bio imao drugi dan prije velike Redoute kao predzadnji akt karnevaljskih ludorijah izvesti, znamo toliko reći, da uz svu dobru volju pojedinih nije se dao postignuti dovoljni uspjeh radi prekratkoga vremena, pa je ta zabava odgodjena za drugu godinu. Al za čudo; glas o korsu se je raznio po svuda i u utorak po podne sastadoše se do 50 maskah i improvizirahu sprovod princa Karnevala.

Kolika je svjetina tomu obhodu kroz mesničku ulicu, Markov trg. dugu ulicu, Jelačićev trg i Ilicu prisustvovala, mogu si strani čitatelji misliti, kad su njeka gospoda diveći se rekli „Ist denn das möglich, dass so viele Menschen in Agram sind?“ Iz toga se može zaključiti, da je puk za javnu šalu razpoložen, a mir se neporemeti nigdje, nit je i najmanji izgred učinjen, premda se može suditi, da je taj dan do 100 vedarah vina više iztočeno nego-li drugda.

Da u naše doba ima malih demonstracijah svuda, tomu se neće valjda nitko čuditi, te je ovom prigodom bielodano izrazila množina svoju veliku simpatiju prama Cilinderu i Agramerici i izrekla joj čestitku pred njezinimi vrati. Karnevalu učiniše konac na trgu, dakako nješto nespretno i sve se razidje liepo u svoj dom, da se pripravi za posliednji akt — za Bal, ili domaću tihu zabavu.

U svakom selu slave se zadnji časi pokladah, a kamo-li ne u povećem gradu, te se napuniše sve plesovne dvorane a poglavito bje sjajno i izvanredno, u tu svrhu uresno dekorirana kazališna dvorana napunjena sa finim občinstvom i sijaset maskah, dok nekucnu 12. ura s opomenom, da je dobro zasvirat, pa sviralu za pas, a griešni, podmukli sviet da se neka okani ludorijah u korizmeno doba, jer čovjek danas jest, a sutra ga nije!

— Gospodarski odbor za „jugoslavensku“ Akademiju i sveučilište rasposlao je u sviet imenik darovateljah, koji su svoje darove odmah položili, kao i onih, koji su se obvezali, da će za utemeljenje podpisane darove u rokove položiti. Po tom izkazu izplaćeno je do 31. prosinca 1862. u gotovu i u papirih 125.965 for. 96½ novč., a od obećanoga ima se još platiti 49.760 for. 16 novč. dakle bi svega bilo do 175.724 f. 12½ novč.

— U „Napreju“ br. 13. čitamo, da su Slavjani u Gradcu odlučili takodjer svetkovati tisućgodišnjicu sv. Cirila i Metoda, pa da je odbor već imenovan, koj će program izraditi. Primjerni pozivi u slovenskom, srbskom i češkom jeziku su već tiskani. (A gdje je zaostao ilirsko-jugoslavenski jezik trojedne kraljevine, vulgo: hrvatski?)

Književnost.

G. Gjorgje Popović, urednik Danice pozivlje na predplatu na dramu „Seoba Srbaljah“ od Gjorgja Jakšića, koju je Matica srbska nagradom ovjenčala. Cieua je knjige 80 n. Predplatu prima sam g. urednik u Novom Sadu.

„Nesretni angjelak“ crta iz družtvenoga života od St. Novakovića; može se dobiti u Beogradu u knjižari g. Velimira Valožića za 3 čarš. groša. (Jav.)

Digitized by Google

— U Gajevoj tiskarni izišla je knjižica pod naslovom: „Kratki kranjsko-slovenski besednjak“ namienjen iztriebljivanju tudjih besjedah iz čistoga slovenskoga jezika od Nikomeda Ravnikara, pravnika u Zagrebu.

— Poviest crkve kršćanske“ od Heppa, pojugoslovenio i našoj omladini preradio sbor duhovne mladeži djakovačke, a izdao visokom milošću i odobrenjem, preuzvišeni presv. i preč. g. Josip Juraj Strossmajer. Tiskom Mirosl. Kraljevića u Požegi.

— Upravo sada izidjoše „Pobožna razmišljanja“ pri slušanju sv. liturgije, Arhimandrita Gerasima Petranovića. Treće popravljeno i umnoženo izdanje. U Novom Sadu. Troškom i pečatnjom Ign. Fuksa 1862.

— Od „Rječnika iz književnih starinah srbskih“, što ga je napisao Gjorgje Daničić, izišla je sada 5. svezak (do „izliti“). Ko zna cieniti trud i nauku, tomu netreba kazivati, koliko vriedi ovo djelo. Pa opet ga se neprodaje ni 200 komada! Tu se vidi, koliko smo za ozbiljni rad i nauku!

— Propovjedi Jana Valeriana Jirsika biskupa budjejovickoga, prevedene po g. Franji Siču izaći će u 3 svezka, svaki po 15 tabakah, po 1 for. 50 novč. tiskom Dragutina Albrechta. Predplatu prima nadbiskupska pisarna, uredn. „Kat. lista“, prevoditelj i izdavatelj u Zagrebu.

Pokladni dogodjaj.

Njeki mladi gospodičić bio je na velikoj maskiranoj Redouti. Odlučiv kući poći ode do Garderobe — nu, kod velike navale občinstva nepodje mu dugo vremena za rukom dorivati se na mjesto, da preda svoj broj te da si digne surinu. Al kad tamo, nema njegve haljine — izmienjena je! Eh — kad nije druge, a on bez velikoga oklevanja ulezne u drugi Paletot; jer kod kuće imao je svoju bolju surku, pa ga radi stare halje nezaboli glava. Sa svom mogućom ravnodušnosti zapali si gospodičić smotku, dakako „Cabanos“ i ode liepo kući, da se od truda počine.

Drugo jutro pregleda si iz puke znatiželjnosti tudjinca izvana i iznutra. Al gle! — šta je to? — u žepu nadje nježni mali otvoreni listak. Papir — Comme il faut, rukopis ženski, slog smeten, kao od zabunjene djevojačke glavice od 17. god. Ljubovni listić in optima forma. Glavni sadržaj glasi na „Rendezvouz“ — Sastanak u 7 satih na večer, na opredieljenom mjestu. Gospodičić smatra za najpoglavitiju zadaću života, tražiti si ljubovne zgode i loviti najzanimivije slučajeve. Prekrasno! pomisli — to će biti liepe šale, ako se ja poslužim ovom tajnom, pa tim više, kad po pismu sudeć, ova plaha djevojčica svoje prvence slavi u pokušajih sa dogovorenimi trimi pokašlaji. Bog zna, možebiti da mi za rukom podje nepoznatog takmaca izbaciti, pa srce možebiti bogate djevojke osvojiti si.

Istom što je zdrava Marija odzvonila, požuri se naš junak u poznati mu predjel u Toiletti što najljepšoj, parfumiran Ess-bouquet-om i friziran. Iz prvine mu se čudno vidjaše što nikoga opaziti nije bilo; budući da je svakako nuzljub mu nepoznate ljepotice list bio pročitao — a poznao bi ga po svojoj zimskoj halji. Čitav sat hoda on simo, hoda tamo — u zalud. Željno očekivane gospodjice neima, te neima.

Jedino što je gospodičića ponješto zabavilo — bijaše jedan pristar i krupan gospodin šećući se, koj istom promenadom mimo njega iduć kao en passant oštro ga promjeri. Al slušaj pobre! stari zakašlje trikrat tiho — što je to? — sigurno mora da je to kakov poslanik gospodične, pa ni pet ni šest — odgovori mu propisanim znakom. I zbilja, neprevari se — upravo je to stari izćekivao. — O radosti! Bog zna kakove će mu glasove izručiti. Za osvjedočit se, da se nevara, replicira se s obe strane isti maneuvre.

A kad bješe sve u redu — nedvojbeno — skoči na njega starac kano mrki vuće, pa udari batinom po ledji.

„Ti si dakle onaj vetrogonja, koji ćerki mojoj kvariš ime i postenje? —

Šta se je dalje zbilo — netreba da kažemo — nu dosta tomu, da je g. V. — na njekoliko danah obolio; da mu je sluga ledom razladjene krpe stavljao —, pa da je prijatelje si na svoje poštenje tvrdo uvjeravao — da je kroz stube pao i ledja si stukó. (Verum est; dogodilo se u Z.)

Smješice.

Vlastnik jedne menažerije pripovjedaše svojim posjetiteljem, da je njegova Boa konstriktor, koju upravo kazaše, kadra progutnuti vola. — Da je to istina, reče njeki gledaoc, to vi nebi više tu stajali.

* Kada tko u svojoj sobi zateče tata, to obično digne graju; ał to nije vazda probitačno. U takvom slučaju veoma je praktično slieditи primjer dosjetljive gospodične Emeline C. krojačice u Parizu. Ta Mademoisella dosav kući, nadje tudji ključ u svojih vratih, te se brže domisli, da pokući i da pogleda u sobu, gdje opazi lupeža, koj se zabavljaše spremanjem njezinih boljih stvarih. „Molim Vas gospodine, oprostite“ — zapita ga — „zar neima gospodične Emeline kod kuće?“ — Nije kod kuće, moja netjakinja će istom za sat vratiti se, dodjite poslje. Gospodična Emelina skoči na ulicu, gdje upravo stajaše policijski seržan, te ga dovede gore i preporući slučajnoga si stričeka, da ga u stan primi.

Svaštice.

U Parizu dogodila se je sliedeća varancija. Stari njeki bogatir stajaše na Boulevardu i zagleda se u jedan dućan krasnih slikah. Najednoć začuti on tudju ruku u svom žepu i okrenuv se naglo, opazi u modnoj odjeći finoga gospodina, koga odma stane koriti. Za čas nagrne okol njih ljudstvo. U opasnom tom času čusne taj Dandy staroga gospodina, što ikad bolje mogaše „Vi ste mene uvriedili; ja sam Vas pljusnuo, pa ako zaželite zadovoljštine evo Vam moje karte“ — Svjetina se uzbuni i stane staroga gospodina psovati, koj tako dodje sve više u pogibelj batinjanja. Na njegovu sreću vidiše taj prizor i njekoliko seržantah i odvedoše obadvojicu k bližnoj redarstvenoj straži. Tamo se pokazalo, da je starac čestiti Rentier, a Dandy, da je pogibelan zločinac, za kim je već davna policija u lov išla. Osim više zlatnih urah, prstenjah, novčanih kesicah i lisfnicah našlo se je u njega i Visitkartah njekoga Vicomta od L. kojih je ukrao kod jednoga litografa, da se s njimi služi, kako eto vidismo.

* Prvi vlak po željeznici, koj bje plinom rasvietljan, išao je na začetku prosinca 1862. iz Edinburga do Pertha. Taj pokus je veoma dobro ispao.

* Za nesretno zrno, izvadjeno iz rane Garibaldove, koje njemu samomu i tolikim liečnikom mnogo brige zadade, ponudja jedan Englez 10,000 f.

* Po svoj Njemačkoj i čitavoj Europi ljubopitno očekivani sabor knježestva Lihtenšteinskoga otvoren je jedva jedanput dne 29. pros. Zorom već moglo se je opaziti po cieloj knježevini neobično gibanje silnoga pučanstva. U 10 satih prije podne odpreme se svi zastupnici naroda na jednih kolih u palaću saborsku, gdje su gromovitim uzklikom sakupljene svjetine držali svoj svečani ulaz. Dvorana se dubkom napuni, a galerije zauze cieli narod knježevski. Svi članovi knjež. popečiteljstva, predsjednik, dva podpredsjednika, perovodje kao i ostala 2 zastupnika sakupiše se punobrojno i dočim tako postade visoka kuća sposobnom za odluke, otvori predsjednik sabor ozbiljnim govorom, u kom se sakupljenim članovom zahvali, što su težki put iz najdaljih stranah zemlje provalili, da djeluju na korist knježevine i čitave Europe. Kn. povjerenik zatim pročita predloge za reforme i glede pripravnosti vojske Lihtenšteinske za slučaj rata.

Svršetak prve i posljednje sjednice obdržavao se je u Extra-sobi kod crnoga orla sjajnim Banketom. Nebrojeni govornici napijahu nebrojenih napitnicah. Sav narod knježevine prisustvovaše toj svečanosti pred kućom, gledajuć kroz jedan prozor u dvoranu banketa. (Fig.)

* Znamenita zoologička galerija (menažerija) Kreuzbergova pretrpila je težkoga kvara, budući da joj je prvi dan po došastju u Prag — poginula krasna mlada žirafa. Ista je izpunjena i predana pražkomu muzeju.

Zagonetke.

1.

Četiri smo imaš znati
Noć je pako naša mati
A brez našega prvog brata
Živina smo čudnovata
K'a po suvu i po vodi
Kada treba prosto hodi;
Za pogodit znat je dosti
Da je koža mjesto kostih.

2.

Družtvo od pet sklopilo se
Kog na ledjim ljudi nose
Al brez glave i brez vrata
Živina je čudnovata.
—
Brke ima razpuhane
A očice izpuljene
Razbaćene noge nosi
Kao momak kada kosi.

„Naše gore list“ od g. 1861 i 1862. nudimo našim novim predplatnikom svaki tečaj za pol ciene, t. j. za **3** for. — dok jošte podpunih iztisakah imamo.

Ladu od god. 1862. za 25 novčićah.

Toma Morus, drama u 5 činah od Silvija Pelika, prevedena iz talijanskoga po Gj. Deželiću za 25 n.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 7. U Zagrebu 5. ožujka 1863. Tečaj III.

Jacques Gallot.

(Pohrvatio Vladimir Rodoljubić.)

(Nadalje.)

Za Boga, gospodo, pustite me, ja više neću nikako u Nancy! To je nemoguće!

Jedan izmedju progoniteljah pograbi me čvrsto, odnese me na kola i sveže me, jer htjedoh na silu da utečem. Sve moje prošnje, vikanje i suze ništa mi nepomogoše. Ta tri muža bijahu trgovci iz Nancya, pa me upravo nesreća na nje nanesla. Došav kući nagovarahu me svake ruke, da se vratim u domovinu, jer da ću si tim roditeljem veliku uslugu učiniti. Tisuću putah htjedoh pobjeći nu sve u zaludu. Odvukoše me doma sa sobom, i tim izgubih sasvim nadu, da ću ikada već u Rimu biti.

Vrativši se k roditeljem, primiše me kao izgubljena sina k srcu, te kad se je prva iskra radosti ugasnula, dadoše me opet mojim mučiteljem u nauke; jer mi se otac očito izjavi, da mu se neće niti jedan sin nikada kakov posao ili zanat učiti. Doduše pokorio sam se volji otčinoj; ali sam onih 30 for. jošte uvjek čuvao, nebi-li mi možda za drugi bieg zavaljali. Tako minuše dvie godine; roditelji mišljahu, da sam već zaboravio na omiljelu mi umjetnost, zato mi stadoše malo popušćati nepazeći toliko na mene kao prije. Kad sam već bio uzrastao i ojačao, izmaknem na jednom opet u Italiju, da mi roditelji niti neopaziše, nu takovim putem, za koj sam bio sjeguran, da me neće uloviti. Prodjoh Franche-Comte-om, prevezoh se preko Saon-e, Rhon-a kod Liona te odatle prispijem u Vilenciu. odakle se zaputih preko Alpah te napokon stigoh u Turin. Al' eto opet po me nesreće, prvi čovjek, s kojim se sastadoh, bijaše moj brat stariji, koga je bio vojvoda lotarinžki diplomatičkim poslanstvom k Filipu III. poslao. Ovršivši nalog idjaše kroz Italiju kući. Buduć da me je umah prvim pogledom prepoznao, to mi nepreosta ino već hajde š njim natrag; jer je bio deset godinah stariji od mene, pa zato sam se ga više bojao nego-li otca. Kad sam se prvi put vratio k roditeljem, primiše me veoma radostno, ali sada me izgrdiše jako te podjedno odlučiše, da će me kao nezahvalna i neposlušna sina skupa s mojimi knjigami u tamnicu zatvoriti i tamo me jedino kruhom hraniti i vodom pojiti. Čameći u tamnici mislio sam opet kako da utečem, no uzaludu, jer mi je bila željezna rešetka na prozorih, a opet mi nebijaše ništa pri ruci čim bi ju bio prerezao. — Jednom u večer začuh neobični žamor na ulici; na to skočim brže k prozoru te opazim vojvodu Henrika, gdje sa više si drugovah iz lova. Ja se najeduom nješto smislim te stanem vikati:

Pomoć! pomoć! smilujte mi se! spasite me!

Vojvoda se začudi te htjede stati, ali otac mi tim zastidjen stade ga nagovarati, da ide dalje tužeći me podjedno, da sam njesto zakrivio, te da me je zatvorio. Nu njeg. visost zapovjedi mu, da se umiri te htjede da me prije sasluša. Zazove me k sebi; a ja dodjem, kleknem pred njega te mu stanem plačuć pripoviedati nevolju i potrebu svoju. Vojvoda zapovjedi otcu, da me pusti obećavši mi svečano, da će me predati svomu poslaniku, koga će k papi odaslati. — Gnjev roditeljah mojih obrat. se tom prigodom u najrazuzdanije ve-

Digitized by Google

selje, te me stadoše ljubiti i grliti, laskati mi se i na rukuh nositi. Zatim dobih dva sluge te se pridružih poslaničtvu vojvodinu. Tim mi se izpuni najvruća želja! Zidine rimske primiše me napokon u krilo svoje. Troljetna mi marljivost i najbližniji nauci pokazaše umah vojvodi, da sam mu doista dobrohotnosti vriedan bio.

Veoma se je divio mojoj risariji, te koje su najljepše bile, htjede jih dati tiskati, nu žalibože u Nancyu nebijaše tiskarne. Zatim četvrti put odem u Italiju, da se tamo naučim bakrene naočare djelati i to kod glasovitoga mi zemljaka Filipa Tomassina. Dragovoljno primi me taj čestiti umjetnik k sebi u nauke te za njekoliko naučih se sasvim tu umjetnost.

Tudjer sam čuo prvi put poslje našega razstanka za svoju Ginettu, za koju sam već mislio da je izgubljena! Razgovarajuć se s Tomassinom saznadoh slučajno, da je oženjen, pa kad sam se ja tomu začudio, ponovi rieč:

Prije dvie godine, oženih se sa vrlo krasnom i kriepostnom djevojkom, koju sam našao u Florenciji vrlo ubogu. Već je poprilici osam godinah, od kada sam tamo obitavao učeći se risariju.

Osam godinah? zapitah ga začudjeno; ta i ja sam bio onda tamo.

Dakle si jamačno čuo što god o njekoj mladoj ciganici, koja je na ulici plesala. Nevolja toga ubogoga djevojčeta kosnu se u obće sviuh srdacah. — Tà što ti je, Jaques-e, ti si nješto pobliedio?

Ništa, ništa, nije mi baš najbolje; nu to će već proći; dalje učitelju, dalje —

U Florenciji su ju poznavali pod imenom Ginette!

Ginetta! Jedva sam si svladao uzbunjenost.

Ne, ja ju nepoznam!

Šteta, inače bi ju mogao i sada poznavati; jer je sada moja supruga.

Gospoja vaša! Srce mi toli kucaše, da sam mislio, da će mi prsa raztuči, i da je bio Filip išto sumnjiviji, bio bi jamačno uzbunjenost moju pogodio.

Jest, jest, to je pravi roman, prodalji on! Što misliš, našao sam ti to nesretno djevojče u rukuh njekakova divljega razbojnika, koj ju htjede silom iz Florencije odvući. Tužna ronila je grozne suze, a meni se to njezino sdvojenje utoliko srca kosnù, da sam tomu lopovu 50 for. davao, samo da ju pusti.

Pa zar je bila tomu strašnomu čovjeku pobjegla zapitam ga mekanički, dočim mi je strašna slika Pietrova pred očima treptila.

Jest, utekla je sa još jednim djetetom. koje je hotio taj nevaljanac ono isto jutro u rieku Arno baciti.

Jamačno je bila uboga ona ciganica uz to neutješiva radi toga? zapitah ga nadalje neopazivši, da mi to pitanje nesmotreno.

Doista, nastavi on kratko. Kad sam odatle u Napulj pošao, uzeo sam Ginettu sa sobom. Ona bijaše dobra i ćutljiva značaja a skitajući život već joj je bio omrznuo. Dao sam ju u gojilište na pet godinah, da se tamo usavrši i naobrazi. Nu sada ju uzeh za ženu, i već ju je težko prepoznati, jer više neima ništa na sebi, po čem bi se moglo reći, da je prostoga roda. Kada dodjemo u Rim, onda nas pozove uvjek na sve svečanosti, i sve gospodje š njom obće, kao da bi bila najvećega roda.

Ali učitelju, ja nemogu nikako pojmiti, kako možete živjeti oddieljeni od toli krasne gospodje, prihvatim ja opet rieč.

Bog mi je sam svjedokom, da me odsutnost njezina vrlo peče; ali što će se, kad joj je narav nježna, podnebje joj rimsko neprija te zato, čim se ovdje groznica pojavi, umah otidje u Napulj k svojim odgojiteljicam. To je vrieme uvjek po me tužno, a njezin mi je život toli mio, da ju nebi nikada želio u takovoj pogibelji viditi.

Pravo velite, učitelju, potvrdih mu rieč posmjehnuv se nehotice.

Dokle ona dodje, za toga se ja zabavljam svojim poslom, misleći uviek na nju, a kad pogibeljno doba naše groznice mine, onda se opet povrati u moje naručje. Večeras se je nadam; zato može svaki tren izbanuti.

Večeras? zaviknuh poskočivši malo.

Zvonce kućno zazvoni. Filip pohiti k prozoru a ja brže bolje za njim, da vidim tko je na ulici. Nježna osoba stajaše pred vrati.

Eto je, eto je! klicaše umjetnik te umah pohiti pred gospodju si.

Sav izvan sebe klonem na stolac, koljena mi se uzdrhtaše, grudi mi se nadimahu i već sam mislio, da će me nestati! — Nježna gospodja stupi domalo u sobu; prvim pogledom uvidjeh da je Ginetta, mnogo ljepša od prije, angjeo dražesti i miline.

Stara mi družica prepozna me umah; nemogavši uzbunjenosti srca svoga odoljeti uzdahne tihim glasom i pade kao izvan sebe u naručaj miloga si supruga.

Uboga mi suprugo! uzklikne Filip žalostno, to je upravo od radosti, što smo se za poduljega razstanka opet sastali. Pomozi joj, Jacques-e, i odvedi ju u moju sobu; idem tražiti lieka! Domalo sam opet ovdje.

On ode brže bolje iz sobe. Ginetta progleda, oči nam se sudariše, klonù glavom na moje grudi, ogrli me vatreno i privije k srcu. Iskra ljubavi vrcaše joj iz očiuh; pogleda mi u oči i reče: to si ti, ljubezni mi Jacques-e!

Da, Ginetto, ja sam ti.

Hitro se odmaknù od mene a lice joj probliedi.

Zaklinjem te, Jacques-e, nemoj mu poremetiti mira i sreće! O udesu! udesu nemili!

Domalo eto Filipa; a ona svlada si uzbunjenost te nakloniv mi se uljudno ode od mene skupa sa suprugom si u drugu sobu.

Sve se to za čas sbilo; misli mi se pomrsiše; Ginettin glas odzivaše se milo u mom srcu, a njezin vitki stas kao da je bio jošte na mojih grudih.

Dobri Bože! gdje je krasna gospodja! gdje je sunce žića moga!

Već se je oporavila, reče Filip stupivši opet u sobu. Ona se izpričaje. Nu sada ćeš mi biti gostom, kad mi je gospodja došla.

Neznam niti sam, što sam na to odgovorio. O udesu, udesu! Pravo imaše Ginetta. Borio sam se sa dužnostju, ljubavju i zahvalnostju. Pa kako bih bio varao onoga slavnoga i plemenitoga muža, učitelja, brata i saumjetnika svoga i na njega mrzio, kad mi je sve svoje tajne povjerio i odkrio? Kako bih mu bio ljubav sa nezahvalnostju a dobročinstvo sa

Digitized by Google

izdajom vratio? To ne, jer bi to vrlo mrzko bilo! Još bih se mogao jedino bježanjem spasiti.

Ništa manje od mene nije ćutila Ginetta na srcu svom, jer joj se vidjelo na licu, koli strašnu borbu osiećaše u nježnih si grudih.

Hodi, reće mi ona jedared, jer bismo se kako zaboravili. — Hodi, to će mi valjda biti smrt, ali on, on, vrli moj dobročinitelj, da me nenadje nezahvalnu i nevjernu.

(Konac će sliediti).

Plemeniti trgovac Kahi.

Crta iz života japanskoga.

Godine 1811. naloži ruska vlada pomorskomu satniku Golovinu da razgleda njekoliko otokah, gdje-no su japanska sela. Jer se prije njekoliko godinah usudiše ruski poručnici takova zločinstva u onih selih počiniti, što jim niti najmanje neodobravaše vlada: oplieniše jim hramove i pirinač, što ga dobivahu za hranu iz Japana, koje zaplieniše koje sažgaše. Ovo poduzeće rusko bilo bi jamačno zlim plodom urodilo, da se nije vlada za to za dobe pobrinula, što se mogaše lasno odatle opaziti, jer su na Golovina kao neprijatelja iz pušakah pucali, kad je k luci kunaširskoj dojedrio, i to upravo onda, kad je sidra pobacao u more. da se na čunu (čamcu) izkrca na kopno. Nu nakon velikog napora i nagovaranja pušten bi ipak sa njekolicinom ljudih na kopno i napokon u tvrdjavu.

Tudjer nadje do pet sto momakah oružanih puškami, strielicami i sulicami, sjedećih u kolu. Na što jih umah zamoli, da mu što hrane prodadu. Zapovjednik mu sprva htjede dati; al' u to doba bi sablje porazdieljene vojnikom, tajni se dogovori zametnuše i najednom mu zapovjednik izjavi, da će se on obratiti na višji naputak, pa dokle taj stigne, da dotle mora Rus za taoca u tvrdjavi ostati. Nu Golovin nehtjede na to pristati, tim manje, što je doznao, da to zahtjevanje nebijaše ništa ino do očitovanja: da je zapovjednik naložio, da će svakomu onomu dati trbuh odsjeći, koj bi se prvi usudio ma jednoga Rusa iz tvrdjave pustiti.

Opazivši Rusi da neće biti dobro po nje, naumiše se kako god, ma i na silu, proturati i uteći; trojica bi umah na mjestu ulovljena, Golovin sa još njekoliko drugovah uteče, ali bude pucnjavom iz pušakah sve do obale morske praćen, gdje bi napokon, nemogavši po nesreći tako hitro na brod, da brže bolje uteče, ulovljen i sa družbom u sužanjstvo odveden.

Postupak š njimi bijaše i okrutan i čovječan. Medjuto ipak postupahu š njimi više čovječno, nego okrutno, posljednje bo samo utoliko pokazivahu, u koliko im to zakon glede zasužnjenikah dopuštaše. Usljed zakona savezaše jim konopi ruke naopako, te tako svezane odvedoše u Hakotadu u tamnicu i na saslušanje. Vodeći jih na rečeno mjesto, postupahu š njimi dosta liepo, jer ne samo što ih, prelazeći preko potokah, čuvahu da neopadnu, već im i iste muhe s tiela grančicami odtirahu, da jih nepikaju. Hranili su jih veoma dobro, akoprem ne s mesom, što-no ga niti sami mnogo neuživaju, to s drugim jelom. Prolazeći povećimi gradovi, pokazivaše im narod svuda veliku udvornost, kakove neima niti kod mnogih izobraženijih narodah europejskih. Vodeći jih u sužanjstvo, razapinjahu svedjer kišobrane nad njimi, kad god bi jih gdje kiša zatekla, i gdje god bi bilo veliko blato, tudjer bi jim pometali daske, da se neokaljaju. Znamenito je kod ovoga naroda to, što skoro svaki i sliednji čitati znade; s toga su se stražari čudili, videći, da neima niti jedan izmedju zasužnjenikah knjige. Na sudu bi izpitavani sasma na europejsku. Japanci se veoma začudiše, kad im oni kazaše, da u Europi nenosi nitko perčinah (pletenicah), već da svaki vlasi (kose) onako redi, kako se to komu dopada; s toga prekršiše umah svoj zakon o nošnji, te prigrliše europejski.

Nu pošto se nemogahu Rusi pored sve te japanske čovječnosti nikako sužanjstva osloboditi, pokuša poručnik Rikord, komu bje povjereno zapovjedničtvo ladje umjesto Golovina, nebi li si kako zemljakom pomogao, te s toga dovede sedmoricu Japanacah u Kunaši, koji na obalah sibirskih postradaše, da njimi zamieni zasužnjene Ruse. Al' kad dodje do obale, vidi gdje je 14 topovah na more napereno, svi čamci na kopno izvučeni, a nigdje niti žive duše, s kojom bi se bio mogao dogovoriti.

Jednom u jutro rano ugleda on, gdje velika japanska ladja k njemu u luku hitrim plovom plovi. S toga zapovjedi da ju liepim i mirnim putem k sebi privuku, te da se onda zapovjednik pozove na rusku ladju na dogovor. Pa tako i bude; zapovjednik ladje prepozna se umah, jer je imao žuto odjelo i sablju. Zvaše se Takatai-Kahi a bijaše premac Sindofnamoču ili trgovcu imajućemu više brodovah pod sobom, Došav na ruski brod izjavi umah; da je nedavno ruske zasužnjenike vidjeo i da su svi živi. Ali se čudom začudi i oseneti, kad mu satnik Rikord očitovà, da će ga zasužnjiti i sa sobom u Rusku odvesti.

Prije nego ga povede dopusti mu, da se oprosti sa svojim brodovljem i ljudmi. Doista veliki udarac po Japance. Četiri ga mornara sprovadjahu u sužanjstvo, akoprem se mišljaše da će se svi od jeda razpuknuti.

Prvo, što je Kahi ruskomu satniku Rikordu proslovio, bijaše to, da ga pusti natrag u Ohotsk (Sibiriju), da od namjestnika jakutskoga službeno priobćenje glede japanskih poglavarstvah (sudištah) dobije, gdje bi ruska vlada samosilno odobrila ono nepristojno pustupanje ruskih poručnikah. koji pobaraše japanska sela i ostrove (otoke).

To bi mu i dozvoljeno. Za to doba nauči Japanac u toliko ruski, da se je mogao satnik Rikord više toga š njim razgovarati. Kahi mu izpripovjeda sve, što je god o svojoj obitelji znao. Imaše sina i kćerku. Sina je u zviezde kovao, a kćerku si je radi zločesta ponasanja veoma kudio, samo da joj tim ime potamne, jer je to bila kod Japanacah najveća kazna djevojačka.

Nu Rikord, znatiželjan kako će se dugo taj gnjev otčinski nad nježnom mu kćerkom sipati, poče ga nagovarati, da se pomiri s nježnim svojim djetetom, kad se povrati kući. Ali akoprem ga je umiljatimi i blagimi riečmi sve do plača ganuo, ipak mu on svedjer odvraćaše: „Ti nepoznaješ naših običajah pak ipak zahtjevaš da si žrtvujem poštenje.“

Japanac nije samo ginuo za svojom obitelji, već i svim srcem prione za ovoga nesrodna si muža, s kojim se tada čvrsto sprijatelji, što se u takovih okolnostih riedko gdje kada kod nas sluči.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Ozbiljne korizmene misli.

Cviet logike, učenosti i pravde „V. d.“ u pitanju „mile braće.“

„Pusti kokoš na jarak, i sloga se prime!“

⚓ Poklade nam i ovaj put — uz sladku il gorku uspomenu, kako komu — utonuše u bezdno viečnosti; ljudi eto pobacaše maske, koje im nedolikovaše, a i volimo ih gledati u svoj njihovoj goloti, no u prenevinjanju „bratimstva i bratske sloge“ kojom povierljive obmanjivaše, dà i odviš dugo sliepiše!

Minule poklade u posljedicah svojih mnogoga ljuto žacnuše; „crna magla zloće“ stanovite ljude i odviš ozbiljnimi učini; okolnost ta, i što živimo u ozbiljno doba duševnog sabiranja, nemanje jer nam se i narodnjom smrtju prieti; nuka nas da naše korizmene misli kukajući i lelekujući začmemo, podvikujuć cielomu našemu plemenu: Sgurite se, Hrvati! posipljujte si pepelom glave; kidajte sa sebe svite i haljine te se zavucite u vreće, jer eto novoga proroka u slici pomladjenoga Jone, nesmiljenog „Vidov dana“, koji vam ni četerdeset danah za pokajanje griehah nedopituje, no vas junačkom svojom desnicom, turskom inače robkinjicom, udara u to narodno čelo vaše, nebil' vas nestalo sa lica zemlje, kó što taji da vas je ikad i bilo pod tim vedrim „štokavskim i kajkavskim“ nebom! Silno je on napeo svoj um i mudrovanje; sjajno razpršì guste tmine neznanstva učenimi podatci i povjestnimi dokazi, razviv ujedno „plemenite srbske težnje i velika načela“ kadra ugušiti isti plač i jauk za izniknuvšim plemenom našim. Aj! plačite Hrvati, naricujte vi Čakavci „mali ostatak njekad mnogobrojnih Porfirogenetovih Hrvatah“, volja tako „V. danu“. A nad čim da plačete? Jeda-li nad tim „da se srećom opazuje, da je hrvatstvo proigralo svoje?“ Oj! ne, ne bratjo; ta to bi bila logika „V. dana“, koji priznaje, protivno tom proigranju, početkom buncanjah svojih da je „period hrvatski stupio u punu svietlost tek na zagrebačkom saboru g. 1861“; pustimo jih dakle, nek se sciene sretnih logikom svojom nad proigranjem hrvatstva; no vi, umni stvorovi, plačite da su nam „braća V. dana“ pamet proigrala, te da se razuzdano onomu rugaju, što sva Europa počituje!

Al što je nami do „Vidov dana“ stalo? pitat će mnogi ozbiljni Hrvat, koji se je već odavna okanio čitanja umotvorah smjesom preko drinskom i dunavskom spisanih, čvrsto uvjeren: da koga dobri ćaćko na nebesih valjanim željudcem neprovidi, ovaj mu se nad istimi i izvrnuti bi mogao: većinom bo tri sto godinah za nami slove; — dà, pravo je; što je nami do „V. d.“ stalo? al šta ćemo, kad imade u toj suznoj dolini i takovih gostih, koji si za zadaću života učiniše pismom obrazovana svieta obielodanjivati i ono, što bi u vječnoj tmini hyeroglifah sloge radi zaboravljeno ostati moralo: u takvih okolnostih vrh poruge svog naroda šutiti, značilo bi izdavati dostojanstvo narodnje.

Što je dakle dalo povod ozbiljnimi ovimi korizmenimi misli? Povod su im dale zagrebačke „Narodne Novine“ koje, za da „književnoduševnu slogu“ medju Iliri t. j. „braćom jedne krvi i jezika“ pospieše. pa da i praktično dokažu „da im je hrvatska domovina srcu najbliža“, napokon; da i onim, koji nisu toli sretni iz izvora crpiti porugu svog naroda, uslugom svojom priteku: te, velju, „N. N.“ držale su za shodno bez ikakve ma i najmanje primjetbe obielodaniti u br. 41. i 42. o. g. pod naslovom: „Vidov dan o ilirstvu i hrvatstvu“ njeke neoprane članke, te tako okaljati čast hrvatske štampe!

Negledeć na to da je „V. d.“ svojimi članci opielo nad „mrtvilom“ ilirstva ovršio, pa ma ga sto putah obhadjajuć i okadio, al proglasiv ga „mrtvim“: to bi te novine zagrebačke mnogo pametnije i glede samog vodje ilirstva (jer ostali glavni njekadanji pristaše te pomisli, osvjedočiv se o nje trulosti, već su odavna uz živo poduzeće Hrvatstva prionuli, o čem lukavi „V. d.“ lukavo šuti) pametnije, velju, bile bi „N. N.“ učinile da ono ruglo svietu nikad ni priobćile nisu; ipak nemogaše to propustiti, nebil' tako — uz ostale napomenute razloge — putem tih članakah raztrubile po svietu „da su imena vodjah ilirskih — rieči su „V. d.“ — imena historička“. Hinc ergo illae lacrymae!

Imena historička! Ej! povjest je već i mnogu zloću u svojih listovih zabilježila; ime historičko postići, veoma je relativne ciene, a nije li i „V. d.“ satiru na „vodje ilirstva“ onimi riečmi pisao: ostaje uvjek otvoreno pitanje, uzme-li se u obzir mnienje tog časopisa kako ga u br. 41. „N. N.“ čitamo, gdje se o zatočnicih ilirstva evo ovako govori: „Ti ljudi, pretekavši svoj narod u velikom ponjaću narodnom, ipak nebiehu uvidieli (sic!), da ilirstvo opominjaše žitelje balkanskog poluostèrva više na tudje gospodarenje nego na sobstvenu im samostalnost, i da se nov život nebudi mrtvim imenom ni sloboda spomenom robstva.“ Dà, sveta je to istina: tudje gospodstvo, mrtvo ime i uspomena robstva lje nisu prikladna svojstva oživotvoriti velike pomisli!

Budući da smo baš u rieči o slavljenju vodje ilirstva, kojim se ipak to ilirstvo truležom po Srbih „V. dana“ imenuje, i čim bi „V. d.“ u svojih člancih smrtni štap i vrh jugoslavenstva istodobno prelomio priznav mu samo zemljopisno znamenovanje, u političkom pako smislu nazvav ga „krštenjem dieteta prije neg se rodi“, a na drugom mjestu: „vrlo prozračnom zaviesom Hrvatstva“; pitamo mi ovdje, po kojoj dakle logici i umovanju usudjuje se „V. d.“ sipati na pristaše jedino zdrave političke pomisli Hrvatstva (u obsegu hrvatske kraljevine) one u br. 42. „N. N.“ preštampane glupe psovke, kano-ti: „samožive skučene plemenske misli; krajnja nevještina u postupanju (biesni članci „V. dana“ dokazuju da Hrvati po Srbe i odviš vješto postupaju!); krajnja vlastoljubivost (sve glasom poslovice: Bog je najprije svoju bradu stvorio!); diktatorske sklonosti (naš diktator jest zdravi um, čini i povjest); odvratnost od vojvodstva; mrzost na Srbe (jer sami mržnju proti sebi podpaljuju); sistematično na njih napadanje (bolje: odbijanje napadaja njihovog. Lupus et agnus) itd.!“ — sve sami izražaji „bratinstva“ koje samo sin Šumadije toli vrstno nanizati je kadar; urednik pako „N. N.“ morao bi si pokriti lice sa stida što se je odvažio ovo ruglo, po tudjincu diktirano, bez svake primjetbe na zemljake svoje prosipati. Valjda će mu i to do historične slave pripomoći?! ovdje samo to primećujemo: da je u takovih okolnostih skrajnja zloba uredničtva „N. N.“ pripisivati (u br. 43.) Hrvatima u grieh kaznevredni postupak njekih Sriemčanah, koji neslogu svoju već i dotle tjeraju, da i u ekonomičnih poslovih od ostalih ciepkati se neustručavaju, zato, jer si Hrvati Sriem brane!

Što se pako samog tog „V. dana“ tiče, ponavljamo pitanje: po kojoj pravdi mogaše on tako bezobzirno ožigosati nas Hrvate koji spram zatajenoj po njemu pomisli ilirstva i jugoslavenstva, prionusmo uz Hrvatsvo? Ako je, kao što i sam priznaje, ilirstvo i jugoslavenstvo politički nepraktično, što preostaje Hrvatom ako ne prionuti uz Bogom si danu hrvatsku narodnost svoju? kojim obrazom usudjuje im se u grieh upisati ako nastoje tu pomisao učiniti velikom? A jeda li Hrvati vojuju u dokazivanju „svojine“ svoje sličnimi preziranja vriednimi sriedstvi, ili pako dokazi? Ili valjda nećete zahtjevati od nas da čeznemo za srbstvom? Okanite se dakle krivde svoje nami prišivati; eto kuda vas logika vaša zavadja, jer logika vaša jest gnjev i strast. A čemu da se gnjevite? Ono što je 1300 godinah prednjačilo na jugu, vi ovakovim piskaranjem nećete činiti nazadovati; dapače nepristrana povjestnica zabilježiti će zlatnimi slovi nastojanja, koja jedina kadra su i naš narod, i jednokrvnu, pravednu nam braću k boljoj budućnosti privesti. — Scienili smo za shodno ova predpostaviti, za moći pospješnije svršiti posao sa evo sljedećim daljnjim umovanjem „V. dana“.

U br. 41. „N. N.“ čitamo: „ilirski se period svršio zagrebačkim saborom 1848. godine“: a gore više naveli smo rieči „V. d.“ koje dokazuju „mrtvilo“ ilirstva; nadalje navadja „V. d.“ da je „nov pojav njekadašnje „Danice ilirske“ Srbe iznenadio i zabrinuo sa bojazni razdora med Hrvati i Srbi. Nu da ih je taj strah minuo, jer uvidjaju da je to goli naslov, niti se neboje da bi im se to ime opet nametnulo“. Suprotiv tomu čitamo u br. 42. „N. N.“ prvoj alinei glavnog članka ovo: „Ilirstvu je palo ime, ali stvar — njegova nije pala, jer mu ona bijaše čedo vieka“.

Tu logiku i umovanje pojme samo u Šumadiji! Najprije veli „V. d.“ da su se Srbi pobojali pojavivšeg se na novo imena ilirskog, dakle zdravo zaključujuć ono nije palo, no oživilo; ali da ih je strah minuo, osvjedočiv se da se netreba bojati da bi im se to ime opet (sic!) nametnulo, t. j. da bi stvarju postalo; dakle po zdravom zaključenju stvar je pala, čim se je više neboje. Bi reć da se „V. d.“ drži logike koju označuje njemačka poslovica: „Umgekehrt ist auch gefahren!“ To isto i cieli članak njegov dokazuje, imenito gdje veli u tretjoj alinei (br. 41.): kako „poizčezavšem ilirstvu u posljednjim uzhitima Jelačićeve inštalacije . . . pojavi se za mračno doba Bahovo drugi period hrvatske škole, to jest svestrano hrvatski, i koji je stupio u punu svietlost na zagrebačkom saboru 1861. godine“. Stvar je dakle izčezla!

Digitized by Google

„De mortuis nil nisi bene!“ Tako i „V. d.“ o ilirstvu. — Premda mu Srbi jedanput za uvjek odzvoniše, ipak ga kade bar mrtva; veli bo se u prvoj alinei: „Ilirstvu valja priznati već sada velike zasluge, koje mu povjestnica neće nit može odreći.“ A zašto? zato, jer: „Zadruga svih južnih Slavenah bijaše velika misao (sic!), koja ga je oduševljavala, i samo kad bi se ta zadruga postigla mogu se jugoslavenska plemena za svagda obezbiediti od robstva, pa i stupiti u red znatnih i velikih narodah.“

Prekrasno, niti neima dvojbe kad bi tu zadaću ilirstvo postiglo bilo, imalo bi „velike zasluge“ za Jugoslavene. Ali kako se ta praemissa „zasluge“ može svesti u logičnu svezu sa onim tvrdjenjem, po nami gore već navedenim a u istoj alinei po „V. danu“ izvedenim: da je naime, ilirstvo mrtvo, neprikladno sredstvo za postignutje te velike pomisli jedne „zadruge“? Može-li imati koja pomisao „velike zasluge“ ako je već a priori nespretna, preprièujuća izvedenje, mrtva? Nebi-li zdravi, nepristrani um takovom sredstvu svaku zaslugu punim pravom zanijekao? Neka gleda dakle „V. d.“ kako će se iz tog tiesnaca izvući!

Ali recimo „V. d.“ imade podpuno pravo, ilirstvu da su velike zasluge; recimo da je ona „zadruga“, koju je imao postignuti ilirizam — ko što to naročito tvrdi „V. d.“ — jedini mogući faktor „obezbiedjenja jugoslavenskih plemenah, i to za svagda od robstva (sic!): to mi ovdje najsvečanije pitamo Srbe „V. dana“: zašto dakle nepristaše Srbi dušom i tielom uz tu jedino spasonosnu za jugoslavenska plemena pomisao, kòšto uz nju i Hrvati, bez razlike pokrajinah, dušom i tielom pristaše, plemenito zanijekav isto svoje ime toj zadruzi za volju? Zašto samo Srbi imadjahu spram te pomisli pripravan odgovor: „Ali to je najteža od svih žrtavah“ (V. prva alinea.)? Koji dakle narod ide historična slava spram pomisli ilirizma, Hrvate li ili Srbe? Sve hrvatsko pleme (uključiv Slovence) odvaži se učiniti tu najtežu od svih žrtavah; zašto nepristadoste dakle i vi Srbi uz nas, te bi za stalno i Bugari tad pristali bili, kadno ste osvjedočeni, glasom vlastitog vašeg priznanja: „da samo, kad bi se ta zadruga postigla mogu se jugoslavenska plemena za svagda obezbiediti od robstva“? nepristav dakle vi uz tu pomisao, nekorite-li se sami da ste uzrok viečnog robstva sviuh nas? Evo vam logike vaše pogledom na ilirstvo!

A što tvrde Srbi „V. dana“ o Hrvatstvu? Glede uskrsnutja hrvatske periode što oni tvrde, vidjeli smo gore više; negledeć na to, ipak u br. 42. „N. N.“ tvrdi se izrekom polag „V. dana“: „Srećom već se može opaziti, da je Hrvatstvo proigralo svoje.“ A to je grdno protuslovje! U ostalom neka se primiri „V. d.“ sa svojom obmanom glede slavonskih i dalmatinskih Hrvatah. Čini nam se, da to nije maslo Čakavacah, da se je n. pr. na minulom hrv. saboru, pred licem mnogobrojnih svojih suzemljakah, zastupnik na oktroiranom dalmatinskom saboru, sve časti dostojni g. M. Pavlinović, u govoru svom izrazio u ime 400.000 dalmatinskih Hrvatah — a ne kakovih Ilirah, Jugoslovinah kamo-li Srbah! Nisu tužni Čakavci krivi da se sav narod Dalmacije, pravoslavni koli i katolici — na koliko srednjeg vieka dostojni vjerozakonski fanatizam pojedinacah nečini iznimku, na sramotu onih, koji te mračne spletke snuju — da se ponosi imenom hàrvatskim, dà, da to ime sve do Bojane rieke, te uzduž ove sve do Kosova polja ponosno slovi (Vidi Jukićeva diela)! Nisu Hrvati krivi, da oni, koji u Dalmaciji pod imenom „Slavo-Dalmatah itd.“ prirodjenoj se Hrvaštini ugiblju, da toliko mare za isto slavenstvo koli i za Hrvatstvo, tè kojim je prianjanje uz „slovinstvo“ samo plašt da ubijajuć Hrvatstvo, ubiju u Dalmaciji i slavenstvo? Ili su gornji Hrvati uzrok, da im jednoimena braća u Dalmaciji jurve tu karrikaturu previdjaju, te n. pr. u br. 13 zadarskog milog nam „Nar. lista“ spletkarajućim suzemljakom svojim glasno spočituju: „Autonomi izuzam malo kojega, svedjer su nam klapali na ušima: „„Hrvati ne, ali Slovinci u svako doba.““ Dà, jer Autonomi ti uvidjaju da je „slovinstvo“ politična tlapnja, koje se bojati neimadu; nu združeno, do pet miliunah Hrvatah brojeće pleme, živuće uz jadransko more i Dunav; zapadnom civilizacijom i težnjom nadahnuto; med plemeni našega juga bezdvojbeno najobrazovanije, što i Rusi pravedno priznaju: da jest to faktor, koji talianštini imponira, tè ovu, kao zajedno povjestno i faktično najliberalniji, iz naših zemljah i izključuje, dakako uz podpuno uvaženje, koje zaslužuje živalj kakovi jest talijanski i kao prosvietljeni, nemanje i slobodoumni. — Od onud dakle i u predvidjenju te istine izvire ono: „Hrvati ne, Slovinci u svako doba.“ Razumijmo se; nastojanja naša tiču se budućnosti naroda našega na sve strane. „V. d.“ pako neka se nenada od izdaje kakovih 50—60 kaputašah ili od kratkovidnosti njekojih, koji još dosad progledati i istinu uviditi nebiahu kadri, da će ovi moći veliku, na viečnoj istini i činih temeljeću se pomisao Hrvatstva spram miliunah vjernih i nezavedenih obustaviti; tako malo ne, kao ni svi Srbi „V. dana“ tečaj Dunava il Save pod Beogradom obustaviti nisu kadri. Svaki napor, protivan naravnom razvitku stvarih i pomislih jest smiešan, nenaravan, da i pogibeljan.

Što se pako tiče ponositih Hrvatah Slavonije, ele nisu ni tuđiè tužni Čakavci krivi, da se je tamošnji narod, poslje obmane s ilirstva, sljedom povjesti svoje, začeo opet sakupljati okó premile i svete svoje narodnosti hrvatske, koja se je za užasnog više stoletnog turskog jarma — kao i svako ino plemenitije čuvstvo čovječje u turskih krajevih — onesviestila bila, i koju je upravo taj g. 1835. pojavivši se ilirizam sve do novije doba, kao i onu ostalih Hrvatah, sapetu držao. Dà, nisu Čakavci „V. dana“ krivi, da je najučeniji svoje doba sin Slavonije (XVIII. vjeka) a i dika cielog hrvatskog plemena, veliki Katančić, pisao djelo „De origine Croatorum“ a ne Srborum; nisu oni krivi da se je i slavni Kanižlić Hrvatom smatrao; nisu napokon ti Čakavci krivi da su se i na saboru od g. 1861, kao evo i u najnovije doba — Vidi „Pozor“ od 16. veljače 1863. — Hrvati Slavonije pred licem svega svieta, spram napadaja njekih odmjetnikah, na temelju učenog osvjedočenja najsvečanije prozvali onim što su po Bogu i istini, to jest Hrvatima. Da, pravi to bjè manifest, kojim nastuplja istina slaviti slavije svoje i ste hrvatske strane! Vidov dan će se do skora uvjeriti, da ova i ovim slična surova njihova napadanja znače goniti zeca, a izterati kurjaka. Sad će tekar otmjeni sinovi divne Slavonije i učene Dalmacije kao i ostalih krajevah naših osvjedočiti se: kako već nesmije bit' daleko vrieme da zabaciv svako okolišanje sa slovinstvom, slavonstvom, slovenstvom (što je sve istovjetno skupnom imenu slavenskom) prigrle i otvoreno se priznadu u oči bratomorstvenih ovih namjerah prekodrinske i dunavske nenaravne „braće“ naše, uz povjestno najslavniju slavensku narodnost svoju, narodnost hrvatsku, za obezbiediti budućnosti svojoj slobodu i prosvjetu. A da glupost i fanatizam neuztvrdi da je to samo hvastanje u tutanj i u taman, jurve se na djelu radi, kojemu je zadaća narodnju tu istinu i ponos razsudi cielog obrazovanog i nepristranog svieta podvrći; a uz to svatko će se lahko uvjeriti da je to posve naravno, da se je na grobu ilirstva samo Hrvatstvo dići moglo; mrtvomu bo pojmu ilirizma jedino kriepkog života i snage Hrvatizam nasljediti je morao.

Niti mogu ovu istinu potamniti bezumna tvrdjenja „V. dana“ kojimi kajkavce Hrvate u Slovene, štokavce pako u Srbe pretvoriti nastoji, prosto zatajiv povjest, dokaze uč. Šafarika i obstojeće čine. Ali recimo jedan hip da ima „V. d.“ pravo, pa i u samom tom slučaju morao bi se on duboko pokloniti pred moćnom i neodoljivom Hrvaštinom, koja, kakvih 50,000 samo dušah po njemu brojeća, u sebi ipak krije onu snagu i pruživost, onu moralnu silu, onaj uzhit duha, koji joj jamči pobjedonosnu budućnost! Jer, ako je toli ethnografički po „V. danu“ stisnjena Hrvaština dosad kadra bila jedinom moralnom snagom podčiniti si miliune pretvoriv tobožnje štokavske Srbe u čiste Hrvate, pripravne danas i život položiti za narodnost svoju hrvatsku: može li s razlogom „V. d.“ zanijekati i obsježniju budućnost našem životu, ako još u obzir uzme kako je hrpica Čakavacah tobožnje Slovence riečke, zagrebačke, varaždinske, križevačke, stranom i požežke, te virovitičke županije, zatim Medjumurja i bijele Kranjske kadra bila pohrvatiti? — Ako taj list uzme u obzir ove i premnoge druge još razloge, koji u ovaj poučni list nezasiecaju, tada će lahko shvatiti i držanje odvažnih alpinskih Hrvatah (Slovenacah); koji razboriti, prosvietljeni i moralni kao što su, već sada lahko uvidjaju: da ako je preko 700.000 Kajkavacah s ponosom priljubilo se Hrvaštini, to da s vremenom — za sad o tom nije govora — i oni će taj moralni uzlet svoje braće s ponosom slieditи, zamieniv generično svoje ime sa specifičnim svojim hrvatskim. Pred tim duhom i prosvietljenjem kajkavskih Hrvatah neka se pokloni prostota „Vidov dana“!

(Konac drugi put.)

Digitized by Google

Putovanje kazališnoga družtva.

Izvadak iz kratkoga nacrta o putovanju hrvatskoga kazališnoga družtva po Banatu, Srbiji i Slavoniji godine 1862.

Od Stjepana Josipa pl. Masneca.

(Konac.)

Topčider, nedaleko od Beograda, ljetno boravište pokojnoga kneza Miloša, bijaše naše najmilije mjesto zabavah. Tamo se nalazi prekrasan zvjerinjak — oba ova mjesta veoma naliče prekrasnomu našemu perivoju Jurjavesi-Maksimiru. — Jedan dan prije, nego nam bi ostaviti Beograd, u kom smo do 18 danah uživali sva dobra i upoznali se pravom srbskom gostoljubivosti, pozvano bi čitavo naše družtvo, u licejsku zgradu na objed, da tim pokažu, kako su jim hrvatski gosti dobro došli! Objed bi pribavljen dobrovoljnimi prinesci svih slušaocah liceja. Indi 15. kolovoza primljeno bi naše družtvo, prispjevše u rečenu zgradu, svakim mogućim načinom udvornosti, reć' bi francezke. — Kod te svečanosti prisustvovahu i ostala otmenija gospoda beogradska, tako vojničke kao i od civilne strane. Po imence od civila bijahu: p. n. gg. Jokšić, sekretar svietloga kneza, — Biberović, gradjan, trgovac i komandant barikade licejske — Kosta Magazinović, član velikoga suda — Pante Srečković, učitelj liceja — Olimpio Vasiljević, učitelj bogoslovja, oba ova označena kao vrli domorodci! — Mite Marinković, stola načelnik u ministarstvu pravde — Milivoj Preizović, član suda i 2 vojnička častnika. — Zgrada bi od zapada urešena na taj po nas svečani dan, sa mnogimi barjaci i srbskimi grbovi, a ulaz bi ukrašen krasnim redjenjem sjajno blištajućih pušakah. — Dvoranu resahu dvie slike; ona s desne strane predstavljala je visoku osobu, kneza Mihajla Obrenovića III., a s lieve kneza Nikolu crnogorskoga; medju njima stojao je napis:

„Kada se Srbin sa Srbom složi,
Tada je jak, pravi junak.“

U kutu s lieva dvorane, stajaše čitava slika kneza Miloša, kako barjak drži u ruci, na kom bi napisano: „Ustanak kneza Miloša.“

Prvi toast nazdravio je komandant licejske barikade g. Biberović našemu družtvu — odziv bijaše živahan i gromovit!

Od strane čitavoga družtva zahvalio se je reditelj g. Freudenreich, respective kako ga tamo zvahu „Veselković!“ — Zatim bi nazdravio g. Vasiljević: „Znanstvu i slobodi!“ Jedan Hrvat: „Slogi svega slavjanstva,“ napose pako: „na ustanak i pobjedu hrišćanstva nad kletim Turčinom!“ G. Mihovilov, član družtva „Crnoj gori i Hercegovini!“ Ja sam nazdravio: „Sladkoj uspomeni prahah Kačića i bana Jellačića!“ Napokon sva gospoda slušaoci liceja izraziše toplu simpatiju: „prema braći Hrvatom i ostaloj Jugoslaviji!“ Poslie svake nazdravice, bi se po koja mila srbska i hrvatska pjesmica odpjevala, a glasba bi neprestano svoju „na juriš“ odsvirala, — Na posljedku bi se i u kolo prihvatili, te tek blizo gluho doba noći, rukujuć, cielujuć i dobru noć si želeći razidjosmo se, sa sladkom uspomenom na toli sjajno gostoprimstvo, pustismo se u duboki sanak, snijuć o sbivšem se prizoru. — Sutra 26. zorom uranismo, te opraštajući se sa braćom Srbi riečicom: „Zdravstvujte.“ odplovismo natrag u Pančevo. Beogradjani! Vas nikad zaboraviti nećemo! Došavši u Pančevo, odigrasmo tamo samo još njekoliko predstavah. Naša jedina želja bijaše, da nas sl. zemaljsk. odbor ili kući pozove, ili kamo na drugo mjesto odpremi, jer sa dražestju novosti presta i uzhićenje pančevačkoga občinstva, koje nas je kod našega prvoga posjeta neopisivim veseljem primilo bilo, radi čega njegove vrle rodoljubive stanovnike nikad zaboraviti nećemo.

Napokon prispje iz Zagreba telegram, u kom bi nam naloženo, da se imademo odmah ganuti, te želji Osiečanah sa odigranjem 12 predstavah zadovoljiti, a občinstvu ugodne večeri pribaviti. Mi ih odigrasmo na koliko nam sile naše dopustiše, al ih odigrasmo veselim srcem, jer smo pred sobom vidjeli občinstvo, puno narodnoga ponosa — občinstvo, koje mari za narodnu stvar — občinstvo, koje cieni i ljubi svoje.

Nu bojim se, da je i medju njimi bilo farizejah, janjacah u vučjoj koži; jer akoprem mi je znano, da imade u Osieku vrlih muževah, narodnih sinovah, koji zaslužuju dično ime Slavonca, nu znano mi je i to, da je Osiek jedna kolonizirana po niemcih varoš, koji imadu u svačem pretežniju ruku (u koliko sam ja shvatio), kojimi te rieči: „narodnost. sloboda, ustav itd. više smrde, nego li vragu tamjan, i volili bi nas viditi pod knutom staro Rusah, nego-li u zlatoj slobodi ustava. — Da bi Bog dao, da bi naše djelovanje u Osieku, na njima, kakov takov utisak učinilo, a plodovi istoga čim skorije na dobro naroda našega pronikli. — Još mi se valja sa dubokim strahopočitanjem sjetiti preblagoga našega dobročinitelja, pokrovitelja i zaštititelja naše mladjahne lire, koj kao zviezda predhodnica na obziru mile naše domovine sjaje, preuzvišenoga našega biskupa Josipa Jurja Strossmajera, koj nam je i ovom prigodom blagotvornu desnicu milostivo pružio, te za pospješenje naše odboru osiečkomu 200 for. premilostivo dostojao uručiti. U njega se ogledali i ostali muževi domovine naše, sliedili ga u žarkoj ljubavi prama rodu i domovini — pa će doista i u našu domovinu sunčani zraci prosvjete prodrieti, i u kratko moći ćemo se i u umjetničkom smislu usporediti sa prosvećenimi narodi Evrope, — mi bo smo — slava Višnjemu! Odabranici! — Pa da nam taj vivisoki muž pokaže izbilja, kako ljubi narodnu vilu, i na koliko cieni slabahne sile našega družtva, dozvolio nam je u Djakovu predstavljati, gdje nam je pružio sva moguća, samo da uzmogne stado njegovo sladke majčine rieči u Thalie hramu čuti, te njima pokriepit si dušu i tielo. Dapače je i našega reditelja g. Freidenreicha povukao svaki dan našega tamošnjega boravljenja k visokomu stolu svomu, te š njime se sa uzhićenjem o našoj stvari razgovarao. To čuvši Brodjani, nepočašiše ni časa, već se odmah brzojavnim putem prijaviše našemu odboru u Zagreb, neka bi nam dozvolio, da i tamo podjemo na njekoliko predstavljanjah.

Nu odviše kratko vrieme i topla želja Zagrabčanah, da nas skoro uoče, bijahu uzrok, da je želja Brodjanah ojalovila. Tiešite se braćo Brodjani, ako Bog da i sreća junačka do godine ćete nas Vi prvi u sredini Vašoj ugledati, a donle strpljivost! — Šestoga studenoga sieli smo u Brodu na paroplov a 9. i to parovozom bijasmo u Zagrebu.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 1. ožujka.

T. Danas bi se moglo zapjevati: Bubanj na klin, gusle u tok, u koliko se tiče burne minule dobe pokladah, jer je nastalo triezno, pobožno vrieme posta i molitve. Al je uz svu pokoru još odviš živahna uspomena na poklade, nego da se o njih nebi više ništa govorilo, budi ugodna ili nepovoljna. Još se svedjer spominje kobni svršetak posljednjih časovah karnevala, budući da su „post festum“ nastale vele stroge iztrage maskeradah na dvoranskom plesu i one demonstrativne na ulicah grada. Do kakova će uspjeha taj posao prispjeti i kakov će udes postignuti misteriozne osobe onih očitih neprijateljah slave „Agrameričine“ — to je pitanje na dnevnom redu municipalnih iztražiteljah, pa napokon i po kojem paragrafu bi se isti suditi imali.

Nadalje zanima naše občinstvo obznanjeno uvedenje razsviete plinom, u koju svrhu je već započelo gradjenje plinarnice iza gradskoga marofa. Jakost pojedinoga plinskoga svietla ravna je svietlosti od 12 voštenih sviećah, a mnogo je jeftinija, s toga se je moći nadati, da će mračnjačtvo posve izčeznuti u našem gradu.

Poljepšanje grada stupit će takodjer za veliki korak dalje po tom, što će se ona stara kuća i skaline od potoka do sedam zviezdah srušiti, a i ulaz sa laške ulice u kaptol ukrasiti.

U Ilici umrieše sva tri vlastnika onih najstarijih nizkih kućicah, koje bijahu gradjene u vrieme kad su nam djedovi po Ilici u lov na race išli, pa koje jur davna smetahu krasoti one najživahnije naše ulice, mjesto kojih će za koju godinu uzkrisiti zdanja, dostojna glavnoga prometa. I kod nas se već puši, bar jedan za sada, tvornički dimnjak na parnom mlinu u petrinskoj ulici, koj je prije njekoliko danah počeo raditi i za 12 satih 500 vaganih šenice samljeo. Da Bog da, podigle se uspješno i ine tvornice u našoj zemlji. Kako čujemo radi se o tom, da se na Bregani ustroji velika papirnjača po domaćimi dionićari. Sdruženimi samo silami dadu se izvesti velike stvari; al žalostno je to, što se često našim podhvatom neobične zaprieke stavljaju i mjesto obćenite podpore zatežu se isti s raznih motivah.

Slavlenje tisućgodišnjice s. s. Cirila i Metuda pripravljaju se skoro po svih slavenskih krajevih, te će se i u Zagrebu ta svečanost 5. srpnja primjerno proslaviti po programu, koga će izraditi centralni odbor, sastavljen po odbornici svih naših književnih i zabavnih družtvah. Predbježno izvedenje zaključakah u tom obziru učinjenih u glavnoj skupštini historičkoga družtva dne 20. veljače preuze sam predsjednik, presvietli g. veliki župan Ivan Kukuljević sakcinski. Za uspomenu ove znamenite svetkovine izdat će se krasan Album sa historičko-filosofičkim i poetičkim sadržajem, tiskan ljepšimi slovi i na finoj artiji.

— Radostju opažamo, da je hrvatski jezik svoje pravno mjesto zauzeo ne samo kod sudovah i municipalnih skupštinah, nego već i u poslovih gradjanah. Mi imademo čast poznavati mnogo gospode trgovcah i obrtnikah, koji svoje knjige, račune, cienike, a i dopise bar po naših krajevih hrvatskim jezikom već davna vode. Istom sto nam je iz Siska opet jedna trgovačka okružnica stigla, dodje nam do rukuh i jedan cirkular E. Mučnjaka knjigoveže u dugoj ulici br. 792 (devetoga u našem gradu) hrvatski sastavljen, kojim on svoj novootvoreni posao občinstvu preporučuje. Ta knjigovežnica, veli, da je uredjena sa svakoga gledišta posve po zahtjevu novije dobe i da će svim naručbinam i radnjam, koje u tu struku zasiecaju odmah zadovoljiti. Želimo tomu domorodnomu obrtniku najbolji napredak.

— Matica slovačka nadarena je opet sa 1000 for. po preuzvišenom biskupu J. J. Strossmajeru, a čitaonice na Rieci i u Gorici svaka sa 100 fr.

— U skupštini „Kola“ dne 1. ožujka zaključeno je, da se započme izdanje hrvatskih napjevah u sveščićah; da se radi o programu svetkovanja tisućgodišnjice sa sporazumljenjem inih odborah i nabavi družtvena zastava.

— U Požegi je na žalost svakoga domoljuba umro koncem veljače g. Mate Tuškan, sudbeni pristav, koga su mnogi Zagrebčani dobro poznavali. Vrli naš „Slavonac“ opisuje tugu slav. požežkoga žiteljstva nad smrtju prerano preminuloga ljubimca i veličanstveni sprovod, kakvoga nije tako skoro u Požegi bilo.

Na koncu veli još ove znamenite rieči:

Nu koliko za pokojnikom žalimo, to moramo reći, da nas je sav ovaj čin s njeke strane opet toliko i obradovao. Ovom sgodom naime pokazalo je naše občinstvo najsjajnije, kakova se bratinska čuvstva ovdje goje prama hrvatskoj svojoj braći; kako su neosnovane klevete dnevnikovih zlobnikah, koji bulazne o njekakovoj razdraženosti Slavonacah prema Hrvatom, te da u našem gradjanstvu doista ni traga neima kakovoj bogomrskoj težnji, da se sa svojom jednokrvnom braćom zavadjamo ili od njih oddružujemo. To mi evo činom dokazasmo na grobu milog nam hrvatskog brata, a to smo pripravni i krvlju svojom dokazati, ako se tko sbiljam drznuo bude, da raztrgava stare naše bratinske veze. To nek si na um uzmu smutljivci i zlotvori našeg roda od crnog do jadranskog mora.

Književnost.

G. Vjekoslav Prettner rasposlao je poziv na predplatu „Niz bisera slavjanskoga“, koga uredjuje N. Stokan. Polovina čistoga dobitka namienjena je jugosl. Akademiji. Predplata stoji 2 for., a 2 for. 50 nov. za predbrojenje na svaki iztisak. Djelo će tek u tisak doći kad se dovoljni broj naručbinah prijavi. Sadržaj će biti tiskan i latinicom i ćirilicom.

— Die Vojvodschaftsfrage vom kroatisch-slavonischen Standpunkte betrachtet“ sa Mottom: Clara pacta boni amici, od X. Y. Z., tiskom L. C. Zamarski-Dittmarsch-a, dobit će se jošte ove nedjelje u knjižari A. Jakića u Zagrebu.

— „Sloga“ zabavnik za godinu 1862 izdao i uredio Emil Čakra, I. brzotiskom episkopske knjigopečatnje u Novom Sadu, u korist sirotinje crnogorsko-hercegovačke.

U toj knjizi nalazi se takodjer jedan članak „Hrvati i Srbi“ od Ferde Filipovića, o kom će naši historiografi sigurno koju progovoriti.

— „Die Rechtscontinuität“ vom allgemeinem Standpunkte. Als Beitrag zur Verständigung von B. L. H.

Ova veoma zanimiva knjižica za naše sadašnje okolnosti izašla je iz pod štampe kod A. Jakića i moći će se za koji dan u knjižari istoga dobiti.

Narodna čitaonica u Zadru

otvorena je svečano dne 21. veljače kako to „Narodni list“ sliedećim uvodom javlja:

Gdje nije pameti, nije ni kreposti. Jedan narod bio mnogobrojan kao morsko pieśće, bio čist kao zlato i zdrav kao vedar dan, ako nema narodnoga umlja, uvjek ostaje pieśće valovima razasuto, zakopano zlato, zimni dan bez sunčane zrake i bez veselja. Zalud mu liepi običaji, zalud krasni jezik, uzalud izvorna ćud i župna domovina, ako mu se nad junačkom glavom ne nadvija narodni duh. Toga smo se mi do našeg koljena tužno nagledali, kad su nam inostrani skuti zaklanjali žarko sunce prosvjete i napredka, tajeći narodnost slovjensku (trojedne kraljevine). Te su nam istine i ovih danah zasvjedočene; kada nasred bieloga Zadra, u gniezdu nenaše prosvjete, zametnusmo dično narodno kolo. Gdjeno se od njekoliko vremena liepa kita naših glavah kradom sastaje, da knjigom svomu narodu pomože, evo nam doliće narodni duh, ebi oživio mrtva uda slovjenska, i zašao zadružnim životom naše uljudjene ruke. Iza narodnih zastupnikah, koji nam u saboru zasjedoše, iza Matice Dalmatinske, i podupirateljah „Narodnog lista“, evo nam i Narodne Citaonice! itd. (Živila i izpunila svoju zadaću!!!)

Hrvatsko kazalište.

Za vrieme kad se neda odoljeti sili razigranoga života karnevalskoga ušuti sve ino i čeka strpljivostju dok mine huka i šum plesovah i soireah. Tako bijahu i predstave u kazalištu redje i neznatnije, jer se okretaše sve u pomamnom vrtlogu.

Digitized by Google

Osim „Kućnoga poštenja“ drame u 5 činah, davaše družtvo naše neznatne komade i lakrdije kao: Dobro jutro, Poslje po noći, Laža i njegov sin, Vietrenjaće u Valovcu, Muž moje žene. Tek poslje pokladah vidismo opet većih komadah, kao: Marianu ili ženu iz puka, dramu u 5 činah, dne 22. veljače na korist gospodične Bajzove, koja si je tom prigodom opet zaslužila obće priznanje njezine sposobnosti za dramatičku umjetnost, osobito u tragičkih ulogah. „Smrt kralja dečanskoga“ žalostnu igru u 5 činah, po drugi put vješto predstavljenu. Zatim dne 1. ožujka na korist g. Stjepana Andrijevića prvi put, Dobrilu i Milenka izvornu dramu u 5 razdielah od poznatoga sastavitelja Mejrime, gospodina Matije Bana. O novom tom komadu progovorit će kritika obširnije, nu možese u kratko reći, da uz mnoge liepe prizore neda se Mejrimi uzporediti.

U nedjelju dne 8. ožujka predstavljat će se na korist prve mladjahne ljubovnice gosp. Mace Perisove prvi put: „Vicomte Letoriéres, ili umjetnost dopasti se“ vesela igra u tri razreda iz franceskoga od Bayarda i Dumanoira.

Uvjereni smo, da će ovaj izabrani igrokaz zadovoljiti naše slav. občinstvo, koje želimo da napuni kuću na korist g. P., čemu se tvrdo i nadamo, jer znamo, da su svakomu ljubitelju hrv. kazališta poznate krasne sposobnosti g. P. u naivnih i veselih rolah, njezin trud za dramatičkom savršenostju i njezina težnja za podignućem naše kazališne slave.

Sutra će glasbeni zavod dati koncert na podporu učitelja sviralah g. Ivana Malingera, koj već dulje vremena boluje. M.

Smješice.

* Dodjoh u njeko družtvo, gdje sastanem još jednoga Hrvata, zanatliju, dobru inače dušu i poštena Hrvata. Zametne se tudje govor o narodnostih, pak i o Hrvatih; sad primjeti moj zemljak; Hrvati su jošte glup i neugladjen narod — al je on mislio samo na prosti puk, na seljake; — ja mu odgovorim: prijatelju dragi, nebudite tako pristrani, pa nesudite cieli narod po samom sebi.

* Njeki putnik pripovieda sliedeće: Bio sam sa jednim na glasu talijanskim liečnikom u Carigradu u kavani. Tu ga njeki koščat i zdrav turčin prijazno pozdravi. Doktora veoma veseliše toliki dokaz njegve vještine i umjetnosti te zapita turčina, kako da se nalazi usljed njegovih ljekarijah: dobro, odgovori Ture, ehvala, baš nefali. A jesi li ti — pita dalje — sve upotriebio, što sam ti davo? — Dakako — evo gledaj — ja to sve kod sebe nosim, skine čalmu i pokaže sve Recepte, koje on kao sveti amanet zdravlja čuvao nesluteć ni izdaleka, da su ti zapisci u drugu svrhu. Tim novim upotrieblenjem Receptah bar nije trošio u ljekarni, niti si je želudac pokvario, nego možebiti — homeopatičko - sympathetičkim sredstvom — ostao je čil i zdrav, ko lav.

Theoria i Praksa.

Njeki gospodin sumnjaše, da mu sluga krade vina i prituži se svomu prijatelju, veoma mudromu professoru Mathematike, moleć ga, da mu svojim znanjem razrieši mučan taj problem, kako da uhvati tata. Dugo i dugo razbijao si je glavu logarithmi — pa dodje jednom pun veselja k prijatelju vičuć. Živio! — evo ti najsigurniji način, kako ćeš ga uloviti.

Ti eto imaš u podrumu u 9 predjelah 32 boce. Razredi jih na ovaj način:

1	7	1
7		7
1	7	1

pa ćeš odma opaziti, ako ti koja sgine, budući da na sve 4 strane — od ozgo, od ozdo i sa strane mora biti 9 bouteliah a sriedina prazna. Sluga slušao je na vratih zabunjen vrhu te računske lukave lovke, po kojoj bi se on morao odreći sladke kradnje. Promišljavajuć, nebi-li ipak mogo njekako gosu nasoliti, nedodje mu dugo u tikvu ništa pravoga.

Nu iza poduljega mozganja pukne mu medju očima i bez Logarithmah, da bi ipak mogo 4 staklenke uzeti; a broj na sve kraje da ipak ostane 9 te namjesti boce ovim redom:

2	5	2
5		5
2	5	2

Drugi dan prebroji gospodin po naputku algebraičkog savjetnika i nadje sve u redu — na sve strane — 9 i matematičko osvjedočen umiri se.

Kad je to slugi liepo za rukom pošlo, a on počne na novo računati, nebi li još 4 boce popit mogo bez da gospodin što opazi da nisu u redu 9; misli sim i misli tam i zbilja sakrije opet 4 a 24 razredi liepo ovako:

3	3	3
3		3
3	3	3

Gospodin broji opet i gle — sve u najboljem redu — 9 gore, 9 dole i 9 sa strane.

Sluga nezna što od radosti, da gospodin nije ništa opazio. Al kad je i ove 4 boce izpio, dobi volju opet vincem grlce namočiti, al kako bi to dalje razredio.

Matematika je duša svih znanostih te usljed napinjanja svih moždjanah njekako se domisli, da bi jošte četirim vrat skrhat mogo i nastavi onih 20 bouteilah ovako.

4	1	4
1		1
4	1	4

Morao je sluga opaziti, da ja brojim — kako već dugo nefali ništa, pomisli gazda — sve je u redu — al — to svakdanje brojenje do 9 dosadjuje mi jur, — hajd da brojim sve skupa.

I gle! mjesto 32 — neima ih više nego 20. Od tad više nije do višjih znanostih mnogo držao, nego si je izmislio praktičan sistem: dobru ključanicu. W. A—A. B.

Zagonetke.

1.

Dva težaka polaze na posao; jedan ponese sobom vrč od tri, a drugi vrč od pet poličah, obadva su vodom napunjena. O pol dne pošalje im goso plemeniti dar u goste: jedan vrč od osam poličah, pun čestita vina. — Pita se, kako da to podiele na dvoje, svakomu baš četir poliča, a druge mjere u njih nije do ovih triuh vrčah?

2.

Ubog Zagorac ponco sobom njekoliko jajah na prodaju; prvomu kupcu prodade polovicu i pol jajeta, drugomu od preostalih opet polovicu i pol, primakne i treći, pa i on kupi polovicu od preostatih i pol; i tako razproda svu robu svoju. Koliko je bilo jajah?

Dvie algebraičke zagonetke.

1.

Vidje njegdje vrana s plota, gdje prelieće jato drugih vranah, pa viknu: „Uj šta vas je to! valjda vas je sto?“ A jedna će vrana iz jata: Nije nas sto, već da nas je onoliko, pa još ovoliko, pa za pó ovoliko, pa za četvrtinu ovoliko i ti s plota, onda bi nas tek bilo sto.

2.

Reče njeki gospodar: sjutra mi valja imati sto žetelčadi a za sto krajcarah, a tako, da se uz hranu svakomu mužku dade groš, ženskú 2 kraj. a djetetu pol kraj. — Koliko mu uzet mužkih, koliko ženskih, koliko djetce?

Konjičev skok

Do-	će	di	ne,	nje-	pro-	tre-	je:
bie-	kle-	ne,	si-	Bog	dvo-	ne	sve-
Tam	mo-	pomo-	di-	I	cu	Um	ba
pa-	po-	du	rod-	le	sil-	ćen,	mo-
ro-	ći! —	past	k'	sje-	ći	su-	ve
vo,	da	bi	U	je.	o-	vo,	sàr-
lju	na-	Sàr-	je	zdra-	da	Gdje	di
ce,	pra-	viek	svo-	su	što	ce	Um,

„Znak marljivosti i dobroga ponašanja.“

Pod ovom devisom mogu se dobiti liepe žute medalje za školsku djecu, komad po 4 novč., a na stotine i jeftinije u dučanu Mije Krešića u dugoj ulici 786. Ove se medalje preporučuju gg. učiteljem i župnikom za nagradu dobre djece.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 8. U Zagrebu 15. ožujka 1863. **Tečaj III.**

VLAŠIĆI.

Ili grmi il se zemlja trese?
Il udara more o mramorje?
Niti grmi nit se zemlja trese
Nit udara more o mramorje —
Već topovi pucaju na dvoru;
Slavu slavi Vlah u bielu gradu,
Župan slavi, jer mu šest sinovah
Sve do oštra ponaraslo mača. —
Slavu slavi a veselje čini,
Kad al njega glasi dopanuli:
„Sa iztoka, odkle sunce ide,
Podigla se bura i oluja,
Pa ti našom povaljuje zemljom
Ljuti narod, još ga nevidjesmo.
Kupi vojsku, gospodaru mili,
Vragovi su na nas udarili!“

Poniknuli i župan i sudci, —
Al se župan jadu domislio,
Podigao starac siedu glavu:
„Tko će poći na iztok sa vojskom?
Zato nit u moje, nit u vaše,
Već u zdravlje onomu mi sinu,
Koj će spasit našu domovinu!“

Svih šest nice oborilo lice,
A kći mila u plač udarila,
Gledao ih otac sjedoglavi
Gledao ih, al nereko rieči;
Jer mu porod od srca je mio
Pa bi jednim život izgubio. —

Ali dugo postanulo nije
Pa je jedan podigao glavu:
„Nepravo je i otče i sudci
Da sam jedan domovinu spasi.
Šest je rukuh i šest vojskah,
Svaka ruka jednu vojsku valja;
Zašt da svih šest dom nebrani,
Kad sve mliekom jednim ti odhrani.

Sedam gorah i sedam rijekah
Provalila družba jedne braće
Pa i tude vraga dopanula.
Sedam godin vojevala braća
Sedam godin čekala ih seka;
Kad je prva godinica prošla
Na Istok je rieku dieva sašla
Bratimila sjajni noćni mjesec
Da joj kaže za braću joj milu.
Tako čini do tri godinice —

Kad četvrta nastanula biše
Na Istok je rieku dieva sašla
Bratimila zviezde nebesnice
Da joj kažu za braću joj milu —
Kad al osma nastanula biše
I mir božji prostro se je zemljom
Izšetala na Istok je rieku
Pa je dieva bratimila sunce:
„Bratimim te jarko neba sunce
Gdje su braća jel' živa jel' mrtva,
Kaži milo, je si l' ih vidilo?“

Kada jednom jutro osvanulo
Istok riekom plivala je krvca,
Plivalo šest glavah, doplivalo,
Naplivalo tude mlado tielo,
Naplivalo tielo, odplivalo,
Kud ga mutna voda nosit hoće —
Tugom svrši, što se tugom poče. —

Kada sunce za goricu sidje
Veče nebom zaredjuju zviezde,
Sedam zviezdah, sedam pobratimkah,
Pa ih narod Vlašići naš zove,
I djeci ih kaže: to su ove!

Š.

Digitized by Google

Jacques Gallot.

(Pohrvatio Vladimir Rodoljubić.)

Konac.)

Tim u srce dirnut sustegnù mi se Jacques; suze mu briznuše na oči, a grudi mu se nadimaše od žalosti.

Za dugoga mučanja, produljit će Jacques, odoh sjetan (neveseo) od nje; a ona sbilja, kao što je unapried slutila, umre; smrt bijaše joj plaćom krieposti. Za godinu danah susretnem Filipa u Florenciji zaogrnuta crnim odjelom. Prije smrti odkrila mu je Ginetta sve svoje tajne.

O zašto me niste prevarili! uzklikne nesretnik u srce dirajućim glasom, toga i tako nebih bio ja opazio, pa sada bi mi bila živa Ginetta.

Taj tren nemogaše mi Jacques dalje pripoviedati. Svršetak njegove pripovjesti, što mi ga kasnije saobći, bijaše manje zanimiv od prijašnjih mu sudbinah. Iz Rima ode u Florenciju, gdje ga srdačno primi prijašnji mu zaštitnik Signor Ambrozij de Chiamonte i, kao što mu bje obrekao, velikomu vojvodi predstavi. Veliki vojvoda uze ga u svoj dvor, gdje je sve dotle bio, dokle je došao lotarinžki vojvodić Dragutin u Toskanu te ga opet u dvor otca svoga odveo. Odtada sam poznavala Jacquesa.

Žalost za Ginettom bila ga je već malo prošla, i akoprem su ga suze jošte kadkada, kad se je nje sjetio, oblile, to mu je već bila ipak druga ljubav srce očarala, a ja sam sa strahom pazio, kad će se on iskreno sa mnom sprijateljiti. Sbilja ostane sasma kod mene, nu često bijaše vrlo ljubomoran, to pak bijaše odveč visoko vrieme po njega, da bi se bio za drugom misli poveo.

U tom mi je dobra sreća priskočila. Obitelj Jacques-ova, koja mi se prijateljskom ukazà htjede dati povod razdoru medju nami misleći, da to drugač neće moći izvesti, osim ako mu umjesto drage njegove vjenčanu gospodju dadu. Cieli dvor uplitao se je u tu prevaru; dugo su mu tražili mladu, dok ju napokon u gradu Marsal-u nadjoše. Jacques dodje razljućen k meni tužeći se, da su ga naumili sa njekom mladom gospodjom dvora vojvodskoga oženiti.

Kako joj je ime? zapitam ga mirno.

Ljudevita pl. Kutinger.

Jeli zbilja liepa?

Što me je briga zato!

Ali odgovorite mi, što vas pitam. Jeli živahna?

Vele da jest.

Tim bolje, prijatelju, tim bolje.

Što vi velite? Ninon, ja nemogu nikako pojmiti vaše hladnoće; vi ćete me još natjerati do sdvojenja.

A zašto to, Jacques-e? Pogleda me začudjeno. Pa zar vam nije zaručnica plemenite obitelji? Zar nije valjda bogata?

Da bogme, plemenita i bogata?

Dakle ja nemogu nikako doknčiti, zašto hoćete da zabacite takovu djevojku. Hvala Bogu mlada je, liepa je, bogata je, a k tomu još čestita roda.

Izbuljivši oči stajaše preda mnom sav ukočen, kao da ga je munja ošinula.

Vrlo vas ljubim, Jacques-e, te se upravo radujem toli liepoj sreći, koja će vas zapasti. Pa zašto se opirete toli plemenitoj ženitbi, koja vam je roditeljem, prijateljem i dobročiniteljem po volji?

Ah Ninon, Ninon! uzklikne sav zaplakan, što sam vam skrivio, da mi srce toli mučite?

Nu pored sve te mu tuge i sdvojenja neprestah ga jošte nagovarati na tu ženitbu. Tuga mu se tada pretvori u srditost, te se zakune, da će se svojoj obitelji, vojvodi lotarinžkomu i svim ostalim što bolje opirati, izjavivši podjedno, da je čvrsto naumio mene uzeti, mene jedinu i drugu nijednu. Što ću sada? Pobjeći nisam mogla, jer je on kod mene bio, a opet ga nisam nikada htjela razžalostiti. Pisah mu potajno roditeljem; nu oni su to premučali neznajući, da on sve više i više za mnom gine. Teda njegda uvidiše svoju nesmotrenost te si promieniše ratoznanstvo (taktiku). Vojvoda Dragutin III. i Nikola pozvaše me jedared na gostbu, došav tamo primiše me vrlo uljudno. — Ja sam se ponašala pristojno i sasvim uljudno, zato su se kriva ogovaranja, kojimi me htjedoše obsipati, doskora u klevetu izvrgla; jer sam uvjek tvrdila, da me je jedino ljubav za umjetnostmi nukala, što sam češće Jacques-u u pohode dolazila, a tim nisam nikomu branila niti ženam niti muževom, da i oni to isto ne čine; jer mi je bila sviest čista od svega, što se o meni govorilo. Sve to nebijaše meni niti najmanje na uštrb, jer sam doskora postala umnom i zanimivom. Pošteni ovi Lotrinžani divili su se upravo mojoj znanosti, a Jacques-u veoma laskahu radi ukusa njegova. Mojim nastojanjem dodje gospodična Kutingerova iz Marsala k nam, a ja se toj mladoj djevojci sasma slobodno primaknem, jer je bila ljubezna stasa i blage ćudi. Nu buduć da je bila dosta razborita, stanem ju malo savjetovati, što dakako ona umah shvati, i Jacques bijaše u zanjkah. Mene je on sveudilj hvalio želeć Ljudeviti sve one prednosti, koje ja imah, zaniekati, ali oni svi nad njega te nad njega; kad je opazio, da se i ja u to miešam, razžesti ga to u toliko, da sam poslje sastavši se š njim dosta okapanja imala.

E, gospodine, rekoh mu osorno, idite samo i čudite se tomu primjeru svih kriepostih i izvrstnostih, idite samo, jer vam neprieči nitko. Tim uvriedjen zarumeni se i ode hitro od mene. Tada sam umah opazila, da je bio Jacques vrlo obljubio Ljudevitu i da je moja namjera bila izvedena, a moje samoljubje malo ohladnulo.

Tom prigodom zavadi se nješto dvor lotarinžki sa dvorom francuzkim. Stožernik Richelieu, slavodobitnik la rochelle-ski, srdio se radi toga; kneževići nancijski rugahu se tomu, i stvar se okrene na gorje. Ljudevit XIII. i popečitelj mu zaokupiše velikom vojskom Lotaringiju; tim se proglasi i u našem gradu Nancy-u obsadno stanje. Za kratke pucnjave lubaradah na grad, koja mi je dosta straha zadala zahvativši malo i moje kuće, udje stožernik i Ljudevit XIII. slavodobitno u Nancy. Tudjer im se slavodobitne čete ponamjestiše, a knezovi lotarinžki sasvim bi podjarmljeni. Želeći Richelieu, da bude osiguran, kad prodje, zapoviedi da se svi zidovi grada poruše, jer mu se to vidjelo sjegurnije od svih svečano uglavljenih obećanjah.

Tim dakle zasjede Ljudevit prestolje vojvodsko. Pred njim stajaše Richelieu čitajuć osnovu podanosti, koju je vojvoda klečeći pred kraljem glasom drhćućim ponovio. Sav dvor lotarinžki bijaše razjaren gledajući vojvodu toli snižena. Kadkada zaoriše nezadovoljni glasovi vičući, da nerazumiju rieči popečiteljeve; nu Richelieu nadkrili strašnim pogledom skupštinu i mir bi opet povraćen, dokle se osnova pročitala.

To je dobro, striče, reče kralj vojvodi podignuvši se

Digitized by Google

malo; nemojte više povrieditи pravah moga gospodstva, pa ćemo biti prijatelji.

Gospodine vojvodo, reče stožernik, kod vašega je dvora njeki glasoviti slikar. Kako mu je ono ime?

Jacques Callot, uzoriti gospodine. Dobivši znak od vojvode dodje Jacques te bi umah predstavljen popečitelju.

Gospodine, reče Richelieu obrativ se k mladomu umjetniku, glas o vašem veleumu dopro je tja do njeg. veličanstva kralja, koj bi rado vidjeo umjetnost vašu, zato hoće da barem glavne točke današnjega ugovaranja snimite.

Na to probliedi vojvoda a svi ostali uzplamtiše.

Oprostite, gospodine stožerniče, ja sam doista zlo čuo, odvrati odvažno Jacques. Mislim, da me nećete siliti, da nesreću svoga kneza proslavim. To nemožem nikako učiniti, da poniženje svoje domovine narišem i javnosti predadem.

Rogoborna vika i pljeskanje povladjivaše mu rieči, a Dragutin III. privije ga k srcu, na što Richelieu duboko glavu prigne.

Budete li se opirali, produlji Richelieu obrativ se opet k Jacques-u, učinit ćete veleizdajstvo. To vam zapovieda kralj franceski, koj vam je sada jedini gospodar. Dobro se promislite!

Rekavši to obrati se kralju, čekajuć da mu potvrdi zapovjed; nu, prije nego je kralj na to odgovorio, pohiti Jacques k njemu i reče mu:

To neću, reće, podnipošto učiniti, pa makar mi upravo vaše veličanstvo zapovjedilo. Evo desnice, kojom rišem, pa mi se neka slobodno odsjeće, al' me siliti nemojte, da proti svojoj dužnosti i poštenju radim.

Zatim se kralju velikim strahopočitanjem nakloni i ode iz dvorane.

Richelieu probliedi sav od gnjeva te zapovjedi častniku, da umjetnika ulovi i u tamnicu zatvori. — Roditelji mu htjedoše sdvojiti, a draga mu Ljudevita Kutinger bijaše sva zaplakana; već su svi mišljeli, da će ga pogubiti. Sutra dan izprosim si kod svemogućega popečitelja saslušanje i stanem moliti, da Jacques Callota pusti na slobodu. Richelieu bijaše vrlo ljubezan, te mi obeća da će ga onda pustiti, kad on učini, što mu je naloženo, Nu kad mu se nisam nikako dala odkopati, predočiv mu ubojstvo Buckinghamovo te predbaciv mu više toga, obeća mi da će gà pustiti. Zatim prodjem po Ljudevitu Kutingerovu te zajedno posjetismo Jacques-a u tamnici.

Evo vam dokaza, koj vas je oslobodio tamnice, rečem Jacques-u; vrata su vam tamnice otvorena! Ali ja to radim zato, da mi budete zahvalni, nadajuć se podjedno, da ćete mi večeras drugi dokaz izručiti.

Drugi? zapita me prestrašeno.

Da, želim da podpišete ženitbeni ugovor sa Ljudevitom. Na to me mrko pogleda, a ja ni pet ni šest već sgrabim njegovu i njezinu ruku te jih sklopim veleć:

Sad se ljubite i sreća vam pjevala!

O Ninon, moja Ninon, zašto si me posramila? uzklikne Jacques plačuć.

Primite moje postupanje! O što se stidite, ta sam vas usrećila onom srećom, koja vam upravo dolikuje. Još večeras odlazim u Pariz, pa kad dodjete sa mladom si gospodjom tamo, potražite me u ulici Des tournelles. — Sada s Bogom!

Jacques me njekoliko putah posjeti u Parizu skupa sa gospodjom si, kojom sam prigodom opazila, da se vrlo dobro slaže sa Ljudevitom; zato me je uvjek nazivao stvoriteljicom sreće svoje, a ja sam se opet uvjek radovala, što mi je pošlo za rukom dvie plemenite osobe, koje su se jedna druge uvjek odricale, ženitbenim vezom spojiti.

Plemeniti trgovac Kahi.

Crta iz života japanskoga.

(Konac.)

Kahi je pojmio i naučio veoma lahko tudje jezike, navlastito pričice, kojimi se kriepost i duh čovječanski često proslavi. „Oki! oki!“ (veliko! veliko!) običavaše on svedjer, kad je što takova čuo, uzkliknuti, zatim stavljaše uvjek ruku na prsa veleć: „kusüri“ (liek), tako običavaše svaku jestvinu nazvati, koja mu se god dopadaše i koju htjede pohvaliti. Tako nazivaše i svaku pripovjedku.

Kad se kanila dovršiti, umreše mu dva druga bivša š njim u sužanstvu. Želja za domovinom razpara mu već dosta srce, pa na to mu jošte nemila smrt ugrabi dva srodna mu i zajedno š njim u tudjinstvu čameća druga, što ga utoliko razžalosti, da se je mislilo, da će ga namah nestati. Usljed toga bi odlučeno čim prije natrag u Kunašir, kamo mjeseca lipnja prispješe. Rikord pošalje ona dva pratioca Kahiova s mora na kopno, naloživši jim: da ako mu povoljan odgovor nedonesu, da će onda s mnogobrojnim brodovljem doći u luku kunasirsku, te da će jim opet gospodina uloviti i u Ohotsk sa sobom odvesti.

Na to Kahi veoma uzplamti te otresavši se na Rikorda reče: „Neće ti jamačno više poći za rukom, da me uloviš.“ Kasnije se malo umiri, zazove k sebi oba pratioca, poče jih vatrenim slovom nagovarati i nakon toga odpusti jih.

Sada naumi čvrsto, da će radje umrieti, nego više domovinu ostaviti t. j. da će si radje zadati onu najgrozovitiju smrt, koja se zove „harra kiri,“ i kojom se svaki samoubojica u Japanu skončava najme, da si probode tielo.

Opazivši Rikord preveliku ljubav prama domovini, što ju Kahi na srcu goji, veoma ga ganù to i pusti ga na slobodu, samo da si sam smrti nezadade.

Ta njogova sloboda bijaše veoma u prilog zasužnjenim Rusom; jer se s dušom i tielom za nje zauze, da jih oslobodi. Ponajprije dodje jedan izmedju zasužnjenikah na brod, imajući u haljini zašiven list Golovinov. Zatim izjavi japansko poglavarstvo, da je gotovo primiti list izkutskoga namjestnika.

Nakon osobita ugovaranja učinjen bi način, koj se imaše prigodom sastanka Rikordova sa nastojnikom japanskoga grada Hakotade, gdje se obično zasužnjenici držahu, obdržavati.

Ovdje se sluči nješto osobita. Ruski častnici moradoše obećati, da će prije, nego u saslušalište stupe čizme sazuti pa cipele obuti, Čudnovato da su jim bili Japanci toliko popustili! Jer inače je kod njih takov običaj, da se u svaku sobu u čarapah dolazi. Nu budući da nebi bilo liepo pogledati častnika sasma u odori pak bez čizamah u čarapah, to se Japanci ipak sklonuše na to, da su nazvali čizme „kožnatimi čarapami.“

Napokon se sastadoše rečena dva gospodina, te prigodom sastanka predano bi rusko pismo velikim slavljem u malom skrletom omotanom kovčežiću (škrinjici.)

Digitized by Google

Već za ovoga sastanka mogaše si Golovin vjernoga prijatelja Rikorda ogrliti. Ali i plemeniti trgovac Kahi prisustvovaše tudjer; pošto neimamo ništa više ovdje o Rusih napomenuti, van jedino to da su sašužnjenici na slobodu pušteni, i da su se sa zemljaci u domovinu povratili, to nam jošte preostaje — ako li želimo malo bolje život indijanski pojmiti — da se još koj čas o Kahiu zabavimo.

Jednom žalostna zavjetovà se Kahiova gospodja, da će poput hodočastnice sva sveta mjesta japanska pohoditi, i tek što se sa hodoćasća povrati, dobi list navješćajući joj dolazak suprugov.

Nu još znamenitiji od supruge bijaše prijatelj Kahiov, čuvši da se je povratio iz sužanjstva. Akoprem bijaše veoma bogat, to ipak nije ništa tada štedio, već je sve bogatstvo, što ga je god imao, medju uboge porazdielio i odišao u planine, da tamo pustinjački život sprovede.

Toli uzvišeno domašuje se (dokučuje se) prijaznost u Japanu; pa niti Kahi, komu se slično prijateljstvo pripisuje, neostade zadnji.

Priobćivši Rihordu ponašanje prijatelja si, reče: „Kaži mi, kako bi si ja naplatio prijatelja? Bogatstvo prezire, dakle valja mi nješto takova napraviti, što će mu duši drago biti. Ti znaš dobro, kako je s mojom kćerju, ona je već za me mrtva. Ti učestvuješ u njezinu udesu. Tvoja mi se sladka nagovaranja — da se š njom pomirim — često srca kosnuše, možda ti se zamjerih, kad te nehtjedoh poslušati, al' oprosti; ti nisi znao naših običajah pa si zato i tražio, da si poštenje žrtvujem."

„Ali sada ću ipak," pruduži on, „riedku mi' prijatelju i riedku žrtvu doprinesti, kad vidim, da mi je u njega toliko dragocjena blaga; a ta je žrtva pomirenje s mojom kćerju, za koju me toliko zaklinjaše prijatelj. To će mu sasma prosto objaviti, pa će me on već razumjeti."

Ovdje nam valja pripoznati, da je ovo njegovo potonje očitovanje toli plemenito, kao što je i isti čin.

Kahi, razstajuć se i odilazeć iz sužanjstva, porazdieli ruskim mornarom, na kojih je ladji zasužnjen bio, sve najbolje si stvari, što jih god imaše. Veoma se težko sklonu na to, da je uzeo darove ponudjene mu od satnika. Pošto bijaše poduže na europejskom zemljištu zasužnjen, dopade mu se mnogo toga u dotičnom životu. Pa akoprem nemogaše zajedno s Rusi kod stola sjedeti, kad Japanci nejedu mesa, to je ipak isto doba s njimi jeo i čaj pio, al bez sladora; jer ga on svedjer za zasladu (konfekt) upotrebljavaše. Odlazeć u svoj zavičaj dobi medju inimi stvarmi i stroj za čaj djelati uzdarje, da se bude znao sjećati, kad je u Ruskoj zasužnjen bio.

Pohr. Vladimir Rodoljubić.

Ozbiljne korizmene misli.

Cviet logike, učenosti i pravde „V. d." u pitanju „mile braće."

(Konac.)

„Izjeo Vuk Hrvate!"

⚓ „Fino ad ora a nessun potere umano o divino era lecito tramutare i fatti storici da compiuti in non compiuti..." Uzvišenimi ovimi riečmi začimlje, reć bi novu fazu narodnje borbe u Zadru izlazeći, narodne naše probitke zastupajući list „Il Nazionale", braneć u ljet. 14. broju naravna prava Hrvatah Dalmacije proti nepomirljivom življu talijanskom, da tako konstatira svetinju povjesti spram onih, koji bi se usudili povrieđiti činе, zanijekav ih u pó biela dana; čine posvećene tom knjigom, pisanom rukom Svamogućega!

Tako i jest. — Zatajiti sbivše se dogodjaje i iz ovih naravno potekavše posljedice, jest poduzeće proti kojem se buni duh čovjeka i koje niti sila božanska promjeniti već nemože, van da cielom čovječanstvu oduzme najljepši cviet i ures duševni, moć uspomenah; to jest: da ga snizi do djetinstva, da ga čini poluditi! — Neznači-li dakle zanijekati povjest, zanijekati pravednost i dobrotu božju; poniziti čovječanstvo; buniti se proti naravi?

Ništa nije užasnije od ljudske strasti, ona bo taji, izvraća il zaniekuje sve; ruga se Stvoritelju i razumu. Strast, kao takova, jest bezdvojbeno neizviniva; ali i zlo imade svoje stepene. — Ako strast Talijanah Dalmacije spram starosediocah i zavojevateljah te zemlje, Hrvatah, i osudjuje samu sebe, što im zatajiva sve što je čovjeku sveto, ipak ta strast manje je kazne vriedna, nego što je ona Srbah „V. dana" spram jednokrvne braće hrvatske, toli nenaravno pred svietom očitovana. S toga: ako je prehvaljeni list toli pravedno pred Bogom i ljudma zagrmio Talijanom i potaliančenikom dalmatinskim gore po nami navedenu izreku svoju: koli pravednije mogu zagrmiti Hrvati isto to bratu svomu, koj se je u strasti svojoj toli ponizio, da si spram brata taji povjest i čine, to jest one posljedice, koje ista neprekidnim tečajem dogodjajah i viekovah do dana današnjega posvetì!

Negovorimo u zrak. — Iz sljedećeg razglabanja uvjeriti će se čitatelji da je „V. d." spram Hrvatah zatajio povjest, izvršene čine, dà iste zakone prirode spram nas pogaziti nije izpod svoje časti držao da zadovolji podloj strasti svojoj; sve to pako zato, da zataji bivstvo Hrvatah, nebil' im tako podmaknuo i budućnost „ad majorem Serblorum gloriam"; sve to da se bratska sloga ukriepi, da se u oči mnogobrojnih dušmanah naših ojačimo tobož i za buduće borbe bolje spremimo! — Mudrolije „V. dana" razjasnit će nam u ostalom, najbolje prave težnje njegovih ljudih.

Pošto bi taj list proglasio bio ilirstvo nesposobnim za utemeljiti veliku pomisao „zadruge svih Slavenah juga", priznaje mu ipak „dvie neocienjene koristi" koje da nam je ono tobož prinielo; naime: „da je s jedne strane daleko razvilo čuvstva plemenske uzajemnosti, a s druge: da je nad kajkavštinom i čakavštinom u Hrvatskoj zavelo „štokavski jezik (sic!)" književnim, tè tako čvršćom svezom nego što je diplomatska (poluslužbeni taj list poluslobodnih ljudih vidi se da ni pojma neima o nutarnjih odnošajih veza n. pr. Švajcarske, sjev. Amerike, Švedske i Norvežke, Belgije itd. pa je on ipak diplomatički list! — U ostalom, Hrvati i Srbi takodjer jednim jezikom sbore, ali gledeć na ubitačne težnje „V. dana" i drugovah mu srbskih, čini se ta kopča biti slabijom od niti preje paukove!) skopčalo i ovu kraljevinu za njezine dvie stare drugarice i mali ostatak njekad mnogobrojnih Porfirogenetovih Hrvatah s velikim (!) plemenom srbskim." (Br. 41. „N. N.")

U njekoliko riečih, koliko neznanstva, nedosljednosti i zlobe! — Rado dopuštamo „V. danu", da se je „ćut plemenske uzajemnosti" na korist neocienjena srbizma

Digitized by Google

prekrasno razvijati mogla za vrieme, dok su Hrvati kao pomamni za ilirstvom srtali, podavši tim nečuveni u povjesti narodah primjer zatajenja samih scbe, mal ne bjesneći proti svemu svojemu! Jer, goneći mi po hrvatskih zemljah to ilirstvo da si čim prije i posljednji trag narodnjega bivstva svoga izbrišemo, što je mogao istodobno razboriti motritelj opaziti on kraj Drine i Dunava? opazio je da se najbujnije razvija što? ilirstvo-li, kao i u nas? ne, nego srbstvo! Eto ti ih gdje na vrat, na nos pišu: „Srbi svi i svuda" — „Srbi sva tri zakona" i ovim podobne nepodobštine. Novine svoje, koje se čez noć kao gljive dizaše, da pod večer propadnu, svimi mogućimi epiteti srbskimi okrstiše; vjeru, crkvu, zabavu, riečju sve i sva kao mahniti u metež i kretež postaviše, da srbstvo podignu i tamo, gdje mu nikad ni glasa nebjè! — Al kad ipak Hrvati napokon opaziše uzaludno svoje nastojanje i odluče bit ono što su, to jest Hrvati, baciv srbstvo u njegove naravne granice, nehotievše „najveću od svih žrtavah" učiniti: eto ti tad hrvatske škole, koja prieči ćut plemenske uzajemnosti; eto ti na nju ona hrpa psovkah, nanizanih u 42. broju „N. N."! — Toliko o uzajemnosti ilirstva „V. dana." Pustili smo bili kokoš na jarak, a sad se kostruši, jer ju od sloga gonimo! Liepe ti nam uzajemnosti ilirske!"

A kako se stvar ima s onom drugom „neocienjenom koristju" ilirstva, glede štokavštine? Egipatske tmine, i ništa drugo! — Do g. 1835. — dobe ilirstva — u trojednoj kraljevini hrvatskoj vladala je u javnosti latinština, izključiv svako hrvatsko razriečje; ne tako u književnom svietu. Tamo od XV. vjeka domoljubni pisci i pjesnici pisahu štokavštinom, nazivajuć razriečje to hrvatskim jezikom, a ne srbskim. Hvala Bogu! da nam Srblji barem tiskanih knjigah pačiniti kadri nisu, koje najbolje hrvatstvo štokavštine izvan sumnje stavljaju; van da je i to, po logici „V. dana", jedan razlog više za srbstvo štokavštine?! — U tom stanju stvarih zatekło je ilirstvo naš narod g. 1835.

Čim su se pako Hrvati odvažili i u publicistično-javni život jezik svoj mjesto latinštine uvesti, tè po nesreći mjesto Hrvatstva ilirstvo uskrisiti: posve je naravno, da je to ilirstvo moralo obzir uzeti toli na razvitu već štokavsko-hrvatsku književnost spram njekoliko neznatnih knjižicah kajkavštinom spisanih, kao i na kamo-li pretežniju većinu Štokavacah, te posvetiti i nasljedovati ono, što je povjest i razvitak naroda ustanovio. Nije to dakle nikakova neocienjena zasluga ilirstva, što je ovo začelo štokavski pisati, no to bjè prosto nastavljanje izvršenih činah. A da je to i faktična istina, može se „V. d." lahko osvjedočiti, uzme-li u ruku domoljubnu još g. 1830. — dakle kad se o ilirstvu ni sanjalo nije — tiskanu knjižicu, koju je blage uspomene rodoljub Ivan Derkos pod naslovom: „Genius patriae super dormientibus filiis" napisao, tè u kojoj temeljito dokazujući svjetuje suzemljake svoje (premda inače Kajkavac Hrvat), da, kad se jednom odluče zabaciti latinštinu, neka štokavsko razriečje podignu na čast službenoga jezika: toli odgovara zdravomu razumu pomisao ova. Napokon: da je „V. d." samo okom svrnuo u krasno djelo „Aktenstücke zur Geschichte Croatiens" — napisano Chmelom — vrh svega rečenoga uvjerio bi se i ob onoj istini: da je u XVI. vjeku u Hrvatskoj štokavština bila službenim pismom; ban Battyan pisao je listine i dopisivao je tim razriečjem; a istodobno bi se osvjedočio i o tom: da su poslanici bečkoga dvora od Ferdinanda I. dobili nalog, da se kod Porte hrvatskim (krabatischen) jezikom kao diplomatičkim služe; nehoteć oholi osmanski dvor inim jezikom služiti se, ako ne jezikom naroda, kojega je kao u junačtvu sebi ravna smatrao i počitovao! — Dakako po logici „V. dana" opet jedan razlog više za srbstvo štokavštine, kao i za zasluge ilirstva za ovu!

Prelazimo sad na historičnu stranu umotvora „V. dana", a činilo bi se njegovo umovanje nevjerojatnim, da nestoji tiskano crno na bielo u ovdašnjih „N. N.." — Taj list tvrdi: „da je štokavski jezik skopčao mali ostatak mnogobrojnih njekad Porf. Hrvatah s velikim plemenom srbskim." Za bolje shvatiti svu grdobu toga tvrdjenja, navesti ćemo još njekoliko istovjetnih nazorah „V. dana."

Tako na jednom mjestu smiešno se čudi on „da je nova hrvatska škola uzela najprije hrvatsko pleme praviti po staroj historiji trojedne kraljevine" a ovu nam troj. kraljevinu ovako označuje: „ . . . . Što je god inoplemenih državah (a koje su te inoplemene države i zašto su one spram narodnosti hrvatske inoplemene? toga po svom običaju taj potomak Skendera Velikoga nedokazuje!) bilo njekad vezano za hrvatsku kraljevinu (sic!) to bi se htjelo sve da i u enthnografičnom smislu postane hrvatsko."

Boljega dokaza za pravednost nastojanja hrvatske škole kao i za obsježnost naše narodnosti lje nije nam potreba navadjati, nego što evo mjesto nas čini ovimi citati „V. d." — On priznaje mnogobrojnost Porfirogenitovih Hrvatah, po zdravoj logici mora on dakle priznati malobrojnost Porfyr. Srbah, gledeć na današnje obih nas odnošaje; i budući da „V. d." ničim nedokazuje da su Srbi porasli iz zemlje kao gljive ili iz neba kao kakovi demoni popadali, za učiniti tako maleno svoje pleme velikim: to iz njegovih praemissah, shodno zakonom prihode o umnožanju, sljedi: da gledeć na prošlost, samo Hrvati mogu pleme svoje spram srbskoga razborito i razmjerno nazvati velikim, i to tim većim pravom: jer su Hrvati Srblje (a ne protivno), iz postojbine svoje po Bugari i Grci iztišnjene, oružanom rukom tè pobjedivi dušmane upeljavali nazad u sjedališta njihova. Dosad je sviet držao, da se slabiji k jačemu, a ne protivno utiču. Napokon, zaboravio nam je „V. d." dokazati i to: da se na Hrvate neproteže božanstveni onaj blagoslov: Crescite et multiplicamini!

Sve ove istine potvrdjuje i ono priznanje „V. dana": kako je za hrvatsku kraljevinu bilo vezano inoplemenih državah. Nu, počim nas prošlost narodah uči, da su samo veliki, svestranom svojom silom pretežniji narodi i države kadre bile vezati uza se druge još države, i čim iz povjesti znamo da su Hrvati samo Obre a ne kakove Slavonce, Bošnjake, Dalmatine itd. iztrebili i podčinili si, uništiv im državu: jasno biva da su žitelji Bosne, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije čisti Hrvati a ne kakovi pseudo-Srbi, tè da mnogobrojnost današnja ide Hrvate a ne Srblje.

Što vriede dakle ona klapanja „V. dana": „Jasno vidimo (u noći svog neznanstva!)... da malo jedno pleme prisvojivši si jezik velikoga hoće ovomu da proguta ime i historiju.." Zatim: „svi praktični ljudi (ah, tužna ti praktičnosti!) u ovim kraljevinama uvidjaju da se iz groba nepodiže niekadašnja mnogobrojnost jednog plemena (koje godine po Isukrstu, ako unj vjeruješ, legosmo se u taj tužni grob?), nego da se račun može držati samo od onoga što od njega ostaje..."

Digitized by Google

Nous ne demandons pas mieux! Mi t. j. prihvatjamo te rieči „V. dana“, pa neka se — što se Hrvatsva i Srbstva tiče — drži račun samo od onoga što od njih ostaje, tè će se viditi nije-li praktičnost „V. dana“ posve istovjetna njegovoj ostaloj logici, učenosti i pravdi!

Za tu svrhu postići, obazrieti ćemo se širom po austro-hrvatskih zemljah; — tursko-hrvatske bo pokrajine pripadaju naravno narodnosti onoj, od koje su odtrgnute; a buduć da nas povjest uči da su one odtrgnute od hrvatske majke domovine, to su one i narodnosti naše. Prekrasno je razvio nedavno misao svoju o budućnosti tursko-hrvatskih zemljah već̀puti slavno napomenuti list „Il Nazionale“ člankom: Missija Dalmacije. Mi taj sastavak toplo preporučamo „V. danu“, koj će ga najbolje njegove manije o Dalmaciji i Dalmatincih izliečiti. — Al eto nas k našim zemljam.

Začmimo od zemlje prostorom i brojem stanovničtva najveće, koja, kao središte i srce naroda voljom Providnosti ne samo što je ime geografično hrvatsko pridržala, nu koja u krilu svom, za čudo, krije i sva tri hrvatska razriečja — štokavsko, čakavsko i kajkavsko — od kojih neznaš, koje je oholije sa svoje narodnosti hrvatske i to tako: da su se u obće pravoslavni njekom prednostju Hrvatjanim nazivali, prozvav i štokavce katolike Kranjcima! — Začmimo dakle od Hrvatske.

Neglededći na sanjarije „V. dana“ o slovenstvu Kajkavacah, neka se praktičnjaci njegovi upute najprije u gradj. Hrvatsku, pa će se oni na licu zemlje osvjedočiti: da se žitelji Medjumurja, varaždinske, križevačke, zagrebačke, riečke a stranom i požežke i virovitičke županijah (u toj posljednoj gubi se posve kajkavština tekar pod Suhopoljem), zatim pukovnijah križev.-gjurgjevačke, napokon kotarah metličkog, kočevarskog i črnovljanskog u Kranjskoj Hrvatima zovu. — To je učin, te bi ga samo ludjak zatajiti mogao; ovaj pako učin — nebudi potuženo „V. danu“ — vriedi kompaktni, liepi iznosak od najmanje 860.000 dušah, i rado vjerujemo Srbom „V. dana“ da ih peče da ga nemogu toli jasno za srbstvo allegovati kao mi Hrvati. — Ako od broja žiteljstva ciele Srbije (knjažestva) oduzmemo do 200.000 Rumunjah, težko da će jezgra srbstva brojevno nadvisiti same Kajkavce Hrvate! Jel' te, da se istine plašite! Pravimo-li dakle mi Hrvati prozelitizam s onim što faktično obstoji? Prozelitizam taj pravila je povjest, koju vi toli bezobrazno tajite!

Obazrimo se dalje po Hrvatskoj. — Eto nas u junačkoj hrvatskoj Krajini. Neka praktičnjaci „V. d.“ polaze od sela do sela medju pravoslavnimi il katolici, pa će se oni lahko osvjedočiti da su i Štokavci čisti, prevejani Hrvati, da se tako samih sebe nazivlju, kao i jezik svoj hrvatskim a ne srbskim. Pošteni pravoslavni ljudi zasvjedočit će ovu istinu, bude li to ikad od potrebe. — Dakako da izuzimljemo iz broja Hrvatah onakove Krajišnike, izdajice domovine i narodnosti svoje, kakovi se pojavio nedavno u „Srb. Dnev.“, koje nevodi poštenje i istina, nego mračni fanatizam, strast i paklene tudje spletke; ali takovi i njim slični zavedenjaci niti nisu vriedni junačkog i slavnog imena hrvatskog; to su kukavice a ne Hrvati; to su oni čiri i rane, kojim je svako tielo podvrženo, nu koje onda tek ozdravi, kad ih se jednom sretno liši. To su ljudi prozelitizma, ljudi razdora i nesloge; nebilo im traga ni glasa medj Srbi, ni medju Hrvati! — — „V. d.“ pako pitamo: pojmi-li on što će to reći faktično hrvatsvo Krajine? Da ono znači do 400.000 hrvatskih dušah više, koje će biti srbstvu težko naknaditi, najmanje pako tako nazvanimi Vojvodjani.

Srblji bo Ugarske (do 250.000 dušah), ako se izseliti neće, rekao „V. D.“ što mu drago, za Srbstvo su na viek viekah izgubljeni; izgubljeni isto tako, kò što su propali i za Hrvatstvo Hrvati Banata, i oni med Murom i Dunavom živući, brojem svojim ugarskim Srbljem ništ neustupljujući. — Ti Vojvodjani morat će vazda sliediti sudbinu ili Madjarah ili pak Rumunjah, koji — šest i dotično četiri putah brojem jači od Srbah cieloga svieta — zvani su po povjesti i naravi da će se otimati za blagoslovljenu Bačku i Banat; a da će ta sudbina Srbah biti med batom i nakovalom, što se narodnosti tiče, svatko će lahko pojmiti. Odtud, junaci, odvratnost Hrvatah od Vojvodine, kojim se progledavšim i s te strane, neće bivstvo svoje na kocku stavljati radi ljudih tudju zemlju naselivših, pa da još uz to, u najboljem slučaju, umiešanjem tim proigraju za nagradu najblagoslovljeniji kraj svojine svoje; koji kraj (osim varadinske pukovnije) uz sve to krije u sebi još i 41.000 katoličkih Hrvatah, kojim se od mile svoje domovine razstavljati ili ovu izdavati neće!

Glede narodnosti Slavonije jurve izrazismo misao svoju dodav ovdje jošte to: kako je tamo od doba skinuta turskog jarma sve do uvedene ilirštine i latinština priečila razvitku Hrvatstva a da se izlieči „V. D.“ i slična mu družina s fixe svoje idee i glede slavonskog srbstva, svietujemo im da primu u ruke i dobro prouče 6. broj ljetošnjeg obće cienjenog lista „Slavonac“ pa će se osvjedočiti: da su ponositi Hrvati Slavonije pripravni „i krvlju svojom dokazati što su, ako se tko sbiljam drznuo bude da raztrgava stare njihove bratinske veze.“ — Prozelitizam dakle „V. dana“ za srbstvo slavonsko učinio je fiasko; prevario se je on o naslovu „Slavonca“, zaboraviv se s istine: da i u klasičnoj Toskani izlazi list „Il Toscano“, al je i neglededć na to ime, upravo taj časopis najvatreniji branitelj i jedinstva i narodnosti italijske! — A zna-li „V. D.“ što to znači Hrvatstvo Slavonije? Da ono znači pomnožanje hrvatskog plemena sa najmanje kakvih 600.000 dušah! A čim da Srbstvo naknadi ovaj hrvatski višak? Jeda li starom Srbijom gdje većinu Bugari i Hrvati sačinjavaju? Nu jeda li je zato treba na brata si zamrziti? zar nije već o njem i Porfirogenet napisao: „Chrovati autem dicuntur lingua Sclavinorum, id est terram multam possidentes“? niti je hrvatska škola kriva da se je krunjeni pisac o Srbih malko inače izrazio! — Znamo mi i to, da sad njeki lukaviji Srbi, uvidiv da bezobrazna dosadanja srbska napadanja na Hrvate samo zlim plodom rode po srbstvo, te s toga — nalik lisici koja se je skesila nad visoko visećim grožđjem, da ga neće — govore: neka budu katolici Slavonije i Dalmacije što im volja, al pravoslavni da su Srbljи. Al jim mi odgovaramo: da će se ne samo netemeljitost takovoga tvrdjenja nepobitno i glede pravoslavnih Hrvatah dokazati; no zajedno politički razpraviti i sve one strahote i pogibelji koje pravoslavnimi, kao članovom družtvenog i političkog života priete, ako bi se nečuveno to medju obrazovanimi narodi i već neg divlje načelo obistinilo. Zato, suprotiv tog najnovijeg umovanja srbskog mi stavljamo ovo: da kao god katolici Slavonije i Dalmacije jedino po učenom osvjedočenju imenuju se Hrvati

Digitized by Google

(jer narodnost nije kao kakov kabat, kojeg je moći danas svući, a sutra drugoga obući: krv bo nije voda, veli naša poslovica!) da je i pravoslavnih Hrvatah — kao umnih stvorovah — dužnost polag umnog osvjedočenja, a ne po kakovoj komandi vjerozakonskih spljetkarah narodnost svoju cieniti. Skûp ljudih, koji bi se usudio zatajiti svetost tog načela, učinio bi se nevriednim i čovječjih i gradjanskih pravah! Pa ipak reći nam je, da onaj saborski zaključak od g. 1861., da naime imade u troj. kraljevini našoj Srbaljah, nije nego proiztjećaj straha pred znanostju i zdravim umom, koji strah zadalo je dotičnim po saboru odredjeno izaslanstvo učenjakah, koji bi imali vrh poznatog pisma pok. Rajačića mnienje svoje o tom tobožnjem srbstvu izreći! Ali neka se „V. D.“ — aludirajući na onaj zaključak — primiri i u tom obziru; istinu moći je, doduše, zavremeno ušutkati, ali ne ugušiti; pa neka bude uvjeren: da će prvi budući hrvatski sabor zaključak onaj shodno viečnoj istini valjano i protumačiti znati; jer smo, hvala Viečnomu, jošte gospodari u kući svojoj. Srbljima pako od srca čestitamo k veledušnom daru Miše Atanasijevića i vladike Platona, jer je skranje vrieme da se i preko Drine već jednom uče misliti; ali čestitamo s tog dara i samim Hrvatom, jer nas ovi Miše i Platoni uče, da valja graditi u Zagrebu hrvatske Akademije i hrvatska sveučilišta. „Qui potest capere, capiat!“

Ali još nismo s Hrvatstvom gotovi, obsježnije, kamo li obsježnije jest pleme naše! — Eto nas u srcu zmožne i po „V. danu“ priznate kraljevine hrvatske, eto nas u klasičnoj Dalmaciji, miloj koljevci našoj! — A zar ste pomrli vi Hrvati, sinovi kršovite te zemlje naše? Ej, jeda li je medj Vami taj veliki grob, u koji da se je sleglo hrvatsko pleme naše? — Al nam se tamo s onkraj nebotičnog Velebića ponosito odgovara: Neima, braćo, ovdje tog hrvatskog groba, al ~~imade po svoj Dalmaciji~~, Dubrovniku tja do Bojane rieke hrvatskoga grobovlja, po kojem se i danas jošte zahvalni unuci, slaveći velike predje svoje, ponosito šire, te bez razlike vjeroizpovjedi s ponosom hrvatski slove, ponoseći se hrvatskim liepim imenom svojim! Nećemo da ovdje spominjemo ljude, koji se po Dalmaciji medju pravoslavnimi skitahu, da ih upute da su Srblji a ne Hrvati; naše se pleme do prozelitizma jošte snizilo nije! — A šta će to reći Hrvatstvo Dalmacije? Reći će: da je to sila od 400.000 silenih junakah više, koju sravniti „V. danu.“ nije ni odkud moguće! Ako ne s Crnomgorom valjda? Jok valah!

Dobro je, da se već i Srblji malo po malo priučuju toj rieči! — Ele mi pitamo „V. d.“ jeda li su Čakavci krivi, da se do vladike Petra Njegoša II. za Srbstvo znalo u Crnojgori koli i za Francezstvo? Protivno: Jeda li su oni krivi da Crnogorci, izselivši se u Carigrad — dakle ne u hrvatsku školu! — vodju svoga zovu i danas Harvat-bašom? najbolji to dokaz njih narodnosti i u domovini njihovoj! Znamo mi da peče „V. d.“ govor prvog junaka XIX. vieka, svjetlog vojevode Mirka, držan vatrenoj hrvatskoj mladeži pozdravivšeg ga u Beču: „Ta mi smo jedan rod, jedna krv, jedan jezik, jedno ime, jedna nam je vjera kršćanska!“ Jest, u taj primjer biaše se ugledati „V. danu!“ — Dà kadno taj slavni muž kazà: jedno nam je ime, poćuti on u duši svojoj što mu bjè domovina kao hrvatska, a što je ona danas i zašto? i što može s toga jošte biti? sve pitanja, na koja odgovor svatko će si znati sàm skrojiti — — protivno: uz Hrvatstvo, gledeć na sva koja smo dosad naveli, kakova bi joj bila budućnost! — — —

A što da reknemo o čistoj hrvatskoj Istri (osim gradovah Rovinj, Poreč i Kopar)? Zar neleže tri sela njekoliko samo satih od Sočê udaljena, koja se Crovatini zovu, razstanak tog plemena hrvatskog s talijanskim? Ali dosta je; svaki uman stvor uvidja već iz rečenih da nismo jošte legli u tamni grob, no po zemljah, u kojih pred i za Konstantina Porfirog. slavno živismo, i danas bez prozelitizma faktično živimo. Prošlost se dakle posve slaže sa sadašnjošću glede Hrvatstva; sviet pako, koji sudi nepristrano, odsudit će, jeda li je smiešniji prozelitizam tobožnje hrvatske škole, ili pako praktičnost Srbah „V. d.“! A nije li posao vriedan sažaljenja, kadno „V. d.“ stavlja „Naše gore list“ u jednu kategoriju sa „Domišljanom“ srbskim? Pišemo li i mi u vjetar ili pako dokazi i razlozi u ruci? Neće li se, protivno tomu, svatko pošten uvjeriti iz dosad po nami iz „ V. d.“navedenih, da je „V. d.“ kao jaje jajetu podoban „Domišljanu“? da mu u ničem neustuplja u barbarstvu, kó što „Pozor“ valjano karakteriziraše „Domišljanovo“ ludovanje? s razlikom ipak tom: da je „Dom.“ u svojoj ludosti barma iskren, dočim „V. d.“ stegnuv Hrvate na same Čakavce — što je istovjetno med „velikim plemenom srbskim i slovenstvom“ smrti Hrvatah — da je još i podli licemjer! Ili je, uz sve to, „V. d.“ razloge „Naše g. l.“ oprovrgao? — —

Ako dakle za nas Hrvate prošlost, koju i „V. d.“ priznaje, sjajno svjedoči; ako fakta, koja bi samo bljuna zatajiti mogla, za nas glasno viču, tè tako stare prašinaste pergamene „V. dana“ oživljuju; ako po izpovjedanju istih „N. N.“ — sigurno Hrvatstvu nepriaznih — u svoj Turskoj samo 1,660.000 (?) Srbah imade (razlikujuć i taj list Crnogorce od onih — V. br. 39.); ako jim u Austriji političke budućnosti neimade, stranom glasom dosad po nami izvedenih faktah, stranom razlogah ovodanah u „Pozoru“ neoprovrzivo dokazanih: čemu dakle ta mračnjačka graja i bjesna napadanja na nas u oči obćih nam neprijateljah, na koje se „V. d.“ pozivlje? Ili je on i politički toli uman, pa misli da ti dusmani i bez tog napadanja neznadu okolnosti naše? — Nije li protivno pravac hrvatske škole zdraviji, sposobniji prirediti svim nam bolju budućnost, podižuć za glavno načelo: Dobro susjedstvo; susjedstvo temeljeće se na povjesti i činih? — Na temelju tog neoborivoga načela, nedrže li Hrvati punim pravom svakog sina trojedne kraljevine izdajicom domovine, koj bi se usudio težište političko izvan te trojedne kraljevine hrvatske tražiti; koje izdajničko načelo trsi se „V. d.“ opravdati na korist Srbstva beogradskog? Bratomorstveno to načelo moglo bi mu zlim primjerom uroditi, stanu li ga jednom Rumunji Srbije spram „V. d.“ uporavljati, a manje će im bit zameriti, ako uznastoje izpod tudjinstva k svojima nagibati!

A što znače ona lukava i prazna natucanja o „diplomatstvu, dipl. pravih“; ona o Slavoniji, Dalmaciji itd. kadno sam „V. D.“ priznaje „da je uz hrvatsku kraljevinu bilo vezano inih državah“? Jeda-li svi narodi svieta neosnivaju svu svoju sadašnošt na povjesti? Evo kako on svako svoje tvrdjenje s mjesta sám pobija! Nu neka već sada dobro pamti on i sva njemu slična družba: Da ono pravo, koje ima Hrvatska na Slavoniju i Dalmaciju, imade i Slavonija na Hrvatsku i Dalmaciju, kao i ova na Hrvatsku i Slavoniju, jer smo po povje-

Digitized by Google

sti, državnom pravu i kruni hrvatskoj svi jedan tè isti hrvatski narod, jedna tè ista nerazdieljiva hrvatska država. O čem ćemo do skora potanje Beogradjane i Novosadjane izvjestiti.

Preostaje nam napokon jezikoslovna strana mudrolije srbske. — Nećemo se ovdje upuštati n. pr. u filologiju srbočestine „Nar. Novinah“ i ovim slična; nu za peremptorno u tom obziru uništiti „V. dana“ navesti ćemo samo sljedeća: Nepobitna je istina da većina, Štokavacah jezik svoj zove hrvatskim a ne srbskim, dosljedno tomu; prije mogu, po zdravoj logici, Hrvati tvrditi da je štokavstina hrvatska, nego-li Srbi obratno; većina bo odlučuje. — Nadalje: dosada nije ni jedan Srbljin oprovrgao djelo Srbina Hadžića „Duh naroda srbskog“— kojim nepobitno dokazuje: da jezik, kojim danas Srblji govore, nije onaj izvorni, kojeg su sa sobom iz sjevera donieli, no ovdje poprimljeni južni. Protivno: iz najstarijih listinah dokazat ćemo u svoje vrieme, da je štokavština n. pr. već u IX. vieku naše nariečje, t. j. da je ono primitivno južnim Hrvatom. — Isto tako: Jezik ostatka sjevernih Srbah, Lužićanah Srbah, dokazuje najjasnije, da štokavština nije jezik izvorni današnjih južnih Srbah; sličnoga temeljitoga prigovora sjeverne hrvaštine nemogu Srblji spram Hrvatah navesti. I buduć da nas povjest uči, da su Hrvati mnogo prije na jug došli nego-li Srbi: to će svatko razboriti morat priznati, da su lje prie Srbi, i kao malobrojniji (što i „V. d.“ priznaje priznav mnogobrojnost Porfyrog. Hrvatah) i kao nadošljaci poprimili malo po malo hrvatski jezik, nego-li Hrvati od njih srbsko nariečje. U tom dakle smislu pravo je da u Beogradu (po „V. d.“) zovu svoj jezik „srbsko-hrvatskim“, niti znamo kako bi oni danas govorili, da im onaj rep „V. dana“ odpadne! Ali se čudimo „N. N.“ kako nisu one niti riečce smogle, da naredbu hrvatske vlade glede onog repa spram mudrosti i prigovora „V. dana“ opravdaju.!

Smiešno je i ono najnovije buncanje srbsko: Hrvati, naseliv se u Ugarskoj, jesu Čakavci i zovu sebe i jezik svoj hrvatskim, dakle svi su Hrvati samo Čakavci. — Umovanje to toli malo dokazuje kao evo i ovo: Naseljeni u Banatu Hrvati jesu Štokavci i zovu sebe i jezik svoj hrvatskim, dakle svi su Hrvati samo Štokavci. — U ostalom te mudrajlije zaboravljaju da su se Hrvati Ugarske tek u XVI. vieku pod Jurišićem, Pekrijem i dr. tamo naselili, dakle da taj razlog ništ nedokazuje spram prvobitnog naseljenja.

Znamo i onoga sveštenika „Dalmatina, Jugoslavino-Srbina itd.“ komu se nerači „molitva hrvatskog rodoljuba“ jer ga valjda žeže zemlja koju gazi i koja je napojena gorućom hrvatskom krvcom! al da nam se nepredbaci, da smo toli kratkoumni i da neshvatjamo zašto stanoviti ljudi sve su ino prije na našoj zemlji hrvatskoj nego-li Hrvati, tè zašto su oni i proti obćem osvjedočenju Srbah i Iliri i Jugoslaveni; to „V. danu“ odgovaramo: da svagdje, gdje takov pravoslavni Hrvat uvidja, da je ludo i pomisliti prodrieti sa srbstvom protiv Hrvatstva, a da se ipak ovomu bar udar i zaprieka nanosi: eto ti Ilirah, Jugosl. pa ak hoćeš i Turakah samo ne . . . Hrvatah. Samo jer nas zloba izazvà, skinuli smo i tu krinku. — Glede Vuka pako — koji je izjeo Hrvate — i njegovih pjesamah, bit će stanovito jošte razgovora. —

Te tako eto nas gdje dovršismo; zavukli smo posao, jer odlučismo u buduće na ovakova umovanja niti obzirati se, niti odgovarati. Stvari je zadovoljeno. — Budu li pako „N. N.“ i u buduće takove poruge na svoj narod sipati, tad ćemo se s njihovimi riečmi pomoliti Bogu: „Izkorenio se trag onim, koji smieraju na zavadu jednokrvne braće. Zastidio se sramom, tko iole osjeća da se ova kletva njega tiće!“ — — —

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 14. ožujka.

T. Kad bi stali sve bilježiti, što korupcija tudjega življa i njezin upliv u nas svega snuje i čini, to bi njeka vrst kronike na dugačko izašla, al pretiesnoga prostora radi, volimo se odvratiti od gjusnih socijalnih stvarih, pa uzkliknuti: Hvala Bogu! što nam se je vruća želja glede naše hrvatske — da rečem „jugoslavenske akademije“ izpunila. Sav i neučeni sviet, koj god pojmi doseg ove važne viesti, pozdravit će sa oduševljenjem uskrsnuće te znanstvene stolice u glavnom gradu naše hrvatske domovine. Razvitak znanostih mora da preporodi u svakom smislu čitavi narod, koj se toliko krat jasno i glasno očitova, da je željan nauka i naobraženja, nu u svom domu i u svom materinskom jeziku.

Znatiželjno izgledamo svu organizaciju i napunjenje dičnih razredah akademije po naših učenih celebritetah, koji će imati predstavljati sjajnu stolicu znanstvene mudrosti. Ako i nenapredujemo u svemu onako, kao što bi si željeli, jer nam treba osim akademije jošte mnogo velenuždna, a ono se radujemo, što makar korak, korak za korakom, ipak napred koracamo — dok nam bude moguće parovozom letiti na cesti kulture.

Preuzvišenomu začetniku ideje i znamenite glavnice za ovu luč prosvjete mora da zaigra srce od radosti, kad vidi, kolikim uzhićenjem i kolikom harnostju blagoslivlja narod svoga mecena, kakovoga bi tražili u zalud po zapisnicih naše povjestnice.

Slava svim djelateljem na oživotvorenju zavoda, koga smatramo samo predtećom sveučilišta hrvatskoga, da nam postane Zagreb vrelom svestranoga naobraženja za vaskoliki jug!

Slavjanske viesti.

* Medju svimi srbskimi dobrotvori zauzimlje danas prvo mjesto major Miša Anastasiević u Beogradu, koj je svomu plemenu izvanredno liepi dar darovao —, naime svoju gorostasnu palaču u vriednosti od sto tisućah dukatah u svrhu „srbskoga universiteta“. Čestitamo susjednoj braći na toli plemenitom poklonu!

* Srbsko kazalištno družtvo pod upravom gosp. Kneževića traži dozvolu da smije 12 predstavah dati u budimskom magjarskom kazalištu. S druge pako strane javlja *Danica*, da se je isto družtvo razišlo.

* Slovačka Matica ima polag priobćenoga imenika glavnicu od 25.558 for. 57 novč. Ako se k toj svoti priračunaju jošte i obečani prinesci utemeljiteljah i redovitih članovah, koji se na rokove položiti imadu, to bi narasla zaklada na 41.000 stot.

* Poljska žurnalistika i bibliografija. Godine 1862. izlaziše 64 periodička spisa. Od tih pripada na Varšavu 29, na Lavov 10, na Krakov 7, na Poznanj i Pariz po 5, na Vilnu, London, Lipsku, Beč, Tiešin, Glogov, Kosciane i Grozdisko po jedan. Knjigah i brošurah poljskih izašlo je god. 1862. na broju 930, glasbenih djelah 271 umjetnih predmetah, krajobrazah itd. do 400.

☛ Budućim će brojem izteći prvi četvrt „**Naše gore lista**“ te pozivamo najuljudnije slavno obćinstvo na novu predplatu.

Ujedno molimo, da gospoda, što nam jošte duguju izvole izravnati svoj račun.

Novim predplatnikom možemo jošte služiti sa I. i II. tečajem, za sniženu cienu od 3 for. — za svaku godinu.

Izpravak. U posljednji broj uvukla se je štamparska pogrieška u članku „Ozbiljne korizmene misli“ u prvom stupcu u 24 redu, naime: „ozbiljnimi ovimi korizmenimi misli“ što se ima čitati: ozbiljnim ovim mislim.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 9. U Zagrebu 25. ožujka 1863. **Tečaj III.**

Sud o ljubavi.

Moralna pripovjest za oženjene

*od **Bulwera**.*

Viet nevidje još nikada ni veće ni žešće ljubavi, nego što no ju je gojio Adolfo prama Celestini. Njihova ljubav postade poslovicom. Bijaše dakle nesretan savez — jer nitko nije još nikoga nikad od srca ljubio, da mu nebi ljudi bili zapriekah na put stavljali. Toli moćan i dosljedan si je onaj duh supora.

Adolfo bogat plemić, — Celestina siromašna plemička, kud ćeš većih razlogah za neprijateljstvo obadvijuh obiteljih? Povrh toga biaše obitelj Adolfova priekomjerno slavohlepna; a obitelj Celestine priekomjerno ohola. Da su bili njihovi otci Orest i Pylad, to nebi ipak podnipošto ljubavi svoje djece odobravali bili: — Adolfov otac zato ne, što je tražio za sina si bogatu i uglednu ženu; a Celestinin otac zato ne, što nije htjeo biti ikomu obvezan; poznavaše bo odveć dobro sviet, te mogaše znati, da je čovjek obvezan, ako bogat plemić kćer bez miraza uzimlje. Celestinin otac hteo je, da svoju kćer udade za kakova bogata gradjanina, samo da može od njega novacah posudjivati, pa se pri tom sa svojim sniženjem hvastati. Jer misljaše, da trgovac se mora još zahvaliti, ako mu plemić usluge primi.

Čim su dakle otci o ovom angjeoskom savezu ljubećih štogodj saznali, to su mislili, da im se je srditimi pokazati. Nije dvojiti, da roditelji imadu absolutno pravo na oči, živce i srce svoje djetce. Djetca se nesmjedu usuditi srećna biti, ako ne sasma na onaj način, kako je roditeljem ugodno. Ali ove proste istine nebijahu za Adolfa i Celestinu sasvim axiomi. Akoprem su ovu zapirali, a onog strogo nadzirali, to su si ipak često pisali, pače oni su se znali kadkad i sročiti. Uzprkos svim zapriekam i pogibeljim bijaše njihova ljubav nakon godinicu danah žešća neg li ikad. Celestinu zaprosiše ali ju neizprosiše dva mlada, liepa i vatrena trgovca, i njekakov stari bankier, koj bi ju bio u kratko vrieme tužnom udovom napravio. Adolfo — veseli i liepi Adolfo — bješe se odrekao svakog poduzetja, za cieli krasni spol nije ništa mario, odkad je Celestinu vidio. Nu akoprem im je vrieme strast još povećalo, to im je ipak zajedno i nadu uništilo — oni stadoše dvojiti i sdvojiše. Najprije nestade ružah sa Celestinin lica — dieva je ginula, njezine ustne neimahu više posmjeha, stas joj se je sve više te više sušio, oko joj je vazda suzilo, te je tako težko uzdisala, da se je već i družini smilila. Napokon oboli — tužno djevče! — malo neumre od ljubavi. Veća i žešća strast Adolfova nije dugo otezala i svoju bolest poroditi. Lišce mu uvehnu, govori mu postadoše čudni — pradjed je umro u mahnitosti — Adolfo se žuri, da pokaže, da je rad slediti primjer svoga djeda.

Otac našega ljubovnika uznemiren ali nemienjajuć svoje odluke govorio je ozbiljno sa svojim sinom: „Okani se te nedostojne ljubavi — ma ako samo i za njeko vrieme. Bezposlenost je mati te mladjahne ludosti. Polovicu svog imetka hoću da potrošim, da ti pribavim na dvoru onu čast, za kojom

Digitized by Google

si ti kao za ciljem svoga slavohljeplja tako dugo težio. Sinko moj, ti si mlad, smion i poduzetan; tvoj napredak, tvoja slava jest tako rekuć osigurana. Rado ću ti to žrtvovati, samo ako se Celestine mahneš.

Adolfo stisnù si otcu ruku: „Nije moguće! zamrmlja on; jedan pogled oka njena vriedi više neg li sve one tašte slave; ovo izustiv izmaknu iz sobe.

Uvidiv Adolfo i Celestina, da nemogu skupa živjeti, odlučiše se u svojem sdvojenju ubiti.

Kuda sreće, da bi si bio sve listove, koje su si o tom tužnom predmetu slali, pribaviti mogao. Ali jedan sam ipak čitao — ništa neima prostijega, što bi srce tako diralo; i pročitav ga, držao bi čovjek za najjasniji predlog na ovom svietu, da dvie ljubeće se duše nebi nikad bez nješto otrova smjeli biti — tko bo zna, koja će nepogoda ljubeće iznenada razdieliti! — koli ugodnije je, mrtvim biti!

Adolfo i Celestina dogovoriše se dakle, da će se jedne te iste noći otrovati. Njihova zadnja pisma bijahu uprav nerazgovetna sa suzah, s kojima su jih neprestance kvasili. Bilo 11 satih. Adolfo povukav se u svoju sobu uze otrov u šaku — i smatraše ga misleć. — „Sutra", reče on — „sutra!" izvlačiv čep iz bočice — „sutra" — ali ga gadno diši — sutra ću se spokojiti." Ovo srce — trese i muća bočicu — kako se pjeni! — ovo srce će prestati kucati, — i okrutni naši otci neće nam moći uzkratiti zajedničkog groba." Tako sam sobom sboreć uzdahnu težko, zamrmlja ime Celestine i izpi strašni otrov.

Medjutim sjedjahu mu roditelji još za stolom. Stari sobar, koi si je oči tro, kad je Adolfo iz sobe otišao, trkao je amo tamo bez mira i pokoja. Buduć mu je pako gospodar strašno gladan, a gospodarica strašno trudna bila, to nije ni jedno od njih na dobroga starca pozilo. Napokon udaljiv se sve ostale sluge, ostade on još otežuć u sobi, stavi triput čaše u red i triput jih poremeti. —

Tako je dobro — tako — Idi i zatvori vrata za sobom.

Hoću, gospodaru. — Ali nevidjeste-li gospodine. —

Što?

Gospodičića, gospodine — da, gospodine —

Nu, što je š njim?

Oh, bojim se, da nije najbolje. Zar neopaziste, kako je izgledao, kad je odilazio?

Ma foi, nisam, zabavljah se s kokicom.

A vi gospodjo — strastveno vam je ruku poljubio.

Oh! što se toga tiče, odvrati milostiva pospano — on imade jako dobro srce — le cher enfant!"

I, gospodjo — rado doduše nebrbljam — ali — ali — je gospodičić ovih danah tako čudnovate stvari buncao, a jutroska je, kao što mi povjeri, samo na pokus tri psa otrovao. —

Otrovao? zaviknu mati, sasma se obodriv — Zar imade otrova?

O! dakako, milostiva. pune džepove.

Za boga. uzkliknu otac — to nesmije biti — kada je u sdvojenju — vragometan je to dečko! Pradjed mu je umro mahnit.

Idem odmah k njemu.

Idem i ja! doda mati.

Vojno i vojna odoše u sobu Adolfovu; tamo začuše otvoriv vrata njeko ječanje, i nadjoše sina blieda i umrlim pogledom na postelji gdje leži. Odmah im udari u oči na stolu se nalazeća prazna bočica s čedulom na kojoj je stajala kobna riečca „otrov."

Sinko moj, sinko moj! ti nisi bio valjda tako neznabožan?

Ti nisi valjda —? Govori, daj govori?

O, ja trpim nečuvene muke! O! o! ja umirem! Ostavite me! —

I Celestina se je otrovala — nesmjedósmo zajedno živjeti — okrutni vi roditelji! mi vam prkosimo — i umiremo.

Oporavi se, sinko moj, oporavi se, i Celestina je tvoja, reče mati na pol već u grčevih.

Otac bješe već odletio po liečnika, stanjujućeg blizo Celestine. Dočim je ovaj sredstva protiva otrovu spravljao, ode Adolfov otac, da Celestininu otcu kaže, što je od svoga sina čuo. Siromah stari plemić ode u Celestininu sobu, gdje se je na svu sreću i njegova supruga nalazila. Mati bo je htjela svojoj maloj dobar savjet dati, a što takova traje obično nješto odugo. Jedva je mogla Celestina već čekati, da mati ode; tako silna bijaše joj želja za smrtju! Ali eto sada otac nahrupi u sobu — „djete, milo moje djete, o kakovi glasovi! — živiš li jošte, Celestino? — Nisi li se otrovala? Mladi neznabožac je već. —

„Već," uzkliknu Celestina, ruke sklapajuć, — To me sada čeka! Hvala bogu jedinomu, ovaj sastanak neće nam nitko prepoviediti." Tim skoči k postelji te dohvati izpod dušeka bočicu; nu ni otac negledaše mirno, već ote kćerki bočicu, a Celestinu uhvatiše grčevi, koji su malo ne pogibeljniji bili nego li isti otrov.

Bila prenapetost naših ljubovnikah koliko mu drago, to su se ipak ljubili istinito, iskreno i od sveg srca. Ni jedna ljubav izmed deset hiljadah bijaše ikad tako žestoka, ili je barem obečavala, da će tako dugo uztrajati, ko ova.

Adolfo, nerazstade se sa života — liečnik mu priteče dosta rano u pomoć — te on ozdravi. Nasuprot bijaše Celestinina bolest opasnija; spopade ju bo vrućina, i više nedeljah prodje, dok se je k sebi povratila, i ozdravila.

Starci dakle ugovoriše a mladenci se uzeše. Buduć su mlada i mladoženja uvjereni bili, da im je jedini životni cilj medjusobno zabavljanje i družtvovanje, to se požuriše, da si potraže sladku samostanost daleko od vječne halabuke gradske. Imahu ćarobnu villu — liep vrtao, — obadvojica izobraženi — ljubki — mladi — i zaljubljeni. Kako bi ih pri takovih okolnostih čama napastovati mogla?

Jedno nije trpilo, da se drugo ma i za čas oddalji.

„Ha! Adolfe — nevjerniče! gdje si bio?"

„Malko sam samo u šumi pucao, angjelu moj."

„Što? pa zar bez mene? Pfui! obećaj mi, da se to već nikad neće dogoditi."

Drugi put je on opet nju karao:

„Što, Celestino? Tri vječna sata te tražim! Kamo si se bila sakrila?"

„Nebudi tako zlovoljan, srce moje. Pokazivah bo vrtlaru kako da ti priredi sjenicu, u kojoj bi ćitao. Htjedoh te tim obradovati.

„Jedina moja Celestino! — Ali tri sata su mi tri vječnosti bez tebe dušo! Obečaj mi, da me nećeš više ostaviti neuputiv me, gdje te mogu naći!"

„Adolfo moj! blago moje! o kako ti se radujem — samo da bi se ti: meni uvjek tako radovao!"

Digitized by Google

Takovo obećanje je za mnogog za njekoliko danah neizmjerni vrutak sreće. Nu Adolfo i Celestina ljubljahu se tako jako, da je ovakov život njekoliko mjesecah trajao. Što je bila izprva strast, bijaše sada navada; jedno je korilo drugo s male ljubavi, čim se je nasladjivao omamom kakove novosti u svojem životu.

(Konac će slieditì.)

Prokleti mačak.

priobćuje S. M, Iločanin.

„Tel est le bonheur des hommes, un chat
„suffit pour le dètnure“

. . . . Toli je ne sjeguran život čovječji, da nitko nezna, gdje i kako će postradati.

Jedni na vodi drugi na kopnu, — jedni u sobi drugi na vješalah, chacun a sa façon! — već kako se kom prigodi; ali je sveta istina: nitko nezna gdje i kako će postradati!

Legneš u svoj krevet, — sto i sto put si već u njem ležao — ali se baš sada provali a ti nosom o stjenu i — nos ti po strada.

Veseo dodješ kući iz kola svojih prijateljah. Preživaš jošt slasti ugodna družtvovanja gudeć po koji napjev. Sva ti je kuća dobro poznata, al osobito soba spavaća. Znaš u njoj svaki kutić, i noćom bi našao sumporače, zrcalo, papuče; — i sad je tamno, bez straha stupaš na pred da svieću užežeš; ali je sobarica razpravljajuć postelju na putu zaboravila slugu koj ti pomaže čizme svlačiti; potepeš se, opadeš i ruku prebiješ, i — ruka ti po strada.

Član si, i to odličniji, otajnog redarstva. . . . . Nezna ti nit supruga u kakvom si rangu kamo li pako drugi sviet.— Jednu večer, baš si dosta nabrao sumnjivih riečih, sumnjivih imenah. Ah! misliš u sebi: krasna li lova! — i pohitiš, da sumnjive rieči i imena kod kuće, da kako vierno — pobilježiš. Već si kod vratih, al evo lupače ti oštricu potjeraju kroz rebra, a za pridò ti jošt nos i uhši odrube i — nos, uhši i život ti postradao.

Bio si dva mjeseca u kupki. Nagledao se liepa svieta, izliečio bolest tiela a možebit i onu srca, a izpraznio kesu. . . . . Treba se kući povratit; pišeš da ti novcá pošalju. — Kod kuće se vìno, rakìja, pšenica proda i zadnja stotinarka stigne u kupku. . . . . Težko ti se razstati s krasnim perivojem. — Oh! onaj dvored, ona lipa, ona šumica!!. . . . Ondje joj ljubav odkrih, ondje sam sjedio š njom, tamo sam jagode brao s medenih, božanskih ustnicah njejnih! . . . Ali sve zalud što mora bit neka bude! a već ti se i želja u srcu probudila za milim zavičajem; osjećaš i duboko ćutiš istinitost pjesnikova glasa: „Nescio qua natale solum dulcedine cunctos ducit“ . . . . . Želiš da si parovoz, da si lastavica, da na munjevnih krilih što bržje kući prispiješ, gdje no te mjesto burna svieta blago kučevna života očekuje. . . . . Kapija je otvorena, nagadjao si da po sutonu stigneš — stupiš unutra, i mjesto ljuvene majke — supruge, gvozdena mišica te zagrli: „daj novce!“ ti podaš silniku i zadnju paru i — kesa ti stradà.

Blagorodni g. X. bivši upravitelj propalog vlastela N. liepo se je on obogatio. Nabavio si dobrih zemaljah, kućah, a ima i liepih glavnicah uloženih na sjegurnom mjestu. — G. X. imade krasnu kćerku, koja je već šestnaest godinah navršila, sijaset romanah pročitala, daklem naobražena je po najfinijem ukusu. Zaoto, al ipak najviše zaoto što je gospodična Serena jedinica u otca, nasljednica silnih dobarah, mnozi diurniste, pisari, aktuari, i sam ti bi Bog znao kakovi apotekari oblićahu razvijajući se ružični pupoljak, gospodičnu Serenu. — S. jako X. mišljaše u sebi: ašikujte samo, ašikujte i dvorite; dobri ste da mi kćerku na glas uznesete, ali se ni jedan nenadaj ruke i blaga Xove Serene! . . . , Tako to potrajalo kad no se g. Xu dodijaše silne vizite i on odluči s kćerkom — i onako ju već treba velikom svietu predstaviti — kamo odputovati . . . . Vrieme je baš za toplice sgodno — i evo gospodina Xa sa liepom kćerkom u kupelji gdje no se silni pomodni — echt fashionabl — sviet sastaje. . . . . nije se tomu ni malo čuditi što je za kratko vrieme baron Z. u gospodičnu Serenu a ova u barona — zaljubjlena. — Al tko se i nebi zaljubio u barona Z. kad je on matador svijuh salonskih dandyjah, lavovah a k tomu b a r o n?! . . , . Gospodinu X-u je ljubav ova vrlo prijala — bit će mu kćerka baronicom! no zaoto je ipak prividnom strogošću čuvao mezimče svoje, dobro znajuć: da ljubovna želja, što više zaprieka to većma se uzpiruje.

Baron Z. je praktičan čovjek; — opaziv sokolovicu okom slavom otčevu a kćerkinu priklonost na romantiku: „božice srca moga, očinji vide, andjele i raju moj“! prišaptnù gospodičnoj Sereni, sjedeć š njom jenkrat na divanu . . . G. X. je medju to u susjednoj sobi njeka pisma odpravljao ali dobro razumjeo rieči baronove koj produlji; „danas sam, dušo pismo dobio od otca, odgovor na moj list, u kom mu goreću svoju ljubav odkrih i želju tebe uzeti, jer bez tebe nije mi živjeti srce rodjeno! — pak evo odgovara: ženitbu mi pod nipošto dozvolit nemože — potomku toli drevne porodice kao što je slavnih baronah Z. — sa kćerkom bivšega vlastelinskoga činovnika. . . . Sereno! srce moje oh! ja moram sdvojit!.... Dušo ljubiš li me iskreno i pravo?“

„Dali te ljubim srce iz njedarah?! oh! ljubim te kao ptica lug i gaj, kao sokol zlatu slobodu! Bez tebe mi je smrt živjeti . . . bez tebe mi ne miriši cviećе, bez tebe mi je gorak život moj!

„Onda, ah onda smo ipak srećni, jer je i sam Bog u pomoći viernim ljubovnikom. — Pristaješ li Sereno uz moje namjere?

„Pristajem na sve; jer je u tebi sve plemenito sve veličanstveno.

„A ti sjutra rano budi pripravna, . . . ja sam sve naredio. . . . . U mjestu B. čeka nas svećenik da za nauvjek sljubi naša srca . . . Al nikom ništa Sereno! . . . . Nego krvolok onaj od otca, od kako mu očitovah ljubav moju ne poslà mi novca i tako mi samo malena svotica preostadè; — no ja mislim da će dovoljna biti za naše putovanje.“

„Za oto“ mili Arture ne tari si glavu; — ja imam u svojoj kesi dvie tri stotinice, a u nuždi imamo prstenje, lance i druge zlatarije.

„Zlatna, biserna; angjelska, božanska Sereno“ !!!

. . . . . To mi je pravi roman! — Rendez-vous, bjeg i sve što je potrebno na recept pomodna romana!

. . . . G. X. je sve to čuo i u srcu se radovao. — Koji dan i predstavit će kćerku svoju velikom svietu kao baronicn Z. rodjenu X. — Ah ta to je za poludit! Toliko sreće u jedan mah vlastelinskomu činovniku!!! . . . . Zaprieke nije nikoje

Digitized by Google

stavlao nego jošt otajno priklopio jednu hiljadarku kćerkinoj kesi. — Oh! misljaše u sebi: Sjutra il prekosjutra evo jih natrag. Kleknut će ju pred mene, moliti oprostaj i otčinski blagoslov a ja ću se izprva srditi a nàkon iz otčinske ljubavi pomilovati jih i oprostiti jim. Ha ha ha!

Dan za danom prolazi, prolaze i nedjelje ali barona i baronice nejma . . . . G. X. jako se zabrinuo kad al evo jih! . . . kola stadoše i Serena razplakana upade pred otca moleći: „otče sgriešila sam, prosti čedu tvomu, prosti griešnici!“

. . . . Baron Z. koj baroniju svoju u mjesecu posjeduje a inače kako se kasnije doznalo nije nitko drugi nego prosti „Ganef“ imenom Icig Trotter — odveo liepu Serenu u grad. Ovdje u najlepšoj gostioni odsjeo i živjeo kao pravi cavallier . . . . . Jedno jutro se Serena probudi, ali tu niti barona, nit kese, nit poštenja, nit svilenih haljinah. Sve je gospodin baron pokupio i odneo — i tako postrada kukavna Serena i G. X.

Sto i sto sličnih sgodah bih mogao navesti u prilog istini: nitko nezna gdje i kako će postradati!

Ali, da bih ja o jednom mačku postradao — nikad nit sanjao nisam!

. . . . . Prokleti mačak!

Čitao sam u staroj jednoj knjigi, da je njeki drevni narod mačke obožavao. — Oh! pogana naroda! oh pogane viere! — Ali zar u drugoj polovini prosviećena devetnaestog vieka neima takovih majmunah i majmunicah!?

Gospodična Eleonora nemože podnipošto ručati, užinati, večerati, ako joj šarena maca, nije u krilu. Krasne li mace! Tako liepo prede, tako ti se umiljava! pak kako je pametna?! Kad nikog u sobi nije a maca odmah u ormar i komad pečenke na sobu izvuče — pak kako liepo znade piliće daviti! . . . . Takove mace nejma u čitavom mačjem svietu! — uvriediš-li šarenu macu. jao si ga tebi! — uvriedio si gospodičnu Eleonoru!

Gospodična Jozefina nebi dala svoga „Parizla“ za sve blago svieta ovoga . . . . Al i jeste to pas! — U stranu vi Šarovi i Garovi — da vas je stid pred Parizlom! Poluvuci vi, presno žderete meso, glodjete kosti — fi donc! . . Parizl je plemenitije krvi i pametan samo što ne progovori, a da se vašega jela dotakne sjegurno bi mu se želudac smutio. Kava, šećer — no jošt i frigani pilići, to su Parizlovi lajbšpajzi . . . . . A kad se slučajno koji prosjak u kuću natepe, sretan si bogče ako koricu tvrdoga kruha izprosiš!

Gospodična Jozefina tjednom po jedanput okupa svoga Parizla, počešlja i poišće ga — a kad tranjavo, neoprano, neočešljano sirotče ugleda, mahom ju nesviest obilazi i imaju posla flakoni, gajstovi i kojekakove —api! . . . Al kad je Parizl tako umiljat, tako pametan! stoji na dvie noge, vodu pije iz čaše, na divanu spava — lajati ne laje!

Dobro upamti dan i sat kad si Parizla uvriedio, — uvriedio si gospodičnu Jozefinu!

. . . . . Svršio sam nauke, dosta se već naprakticirao, a po običaju praktikanskom bio sam i do vrh glave zaljubljen u svoju Slavku. — Samo da nisam praktikant, odmah bih ju uzeo, ali ju mati nedade, kako no veli: dok nebudem imao kruha u mlieko udrobiti.

Srećom se ugodna jedna služba izprazni . . . . Hvala Bogu misljah u sebi! . . No Milane, dosta je već tumarao brod žitka tvoga na burnom moru svieta. Veselo, živio! — Razpri Milane jadra eno je luka sa neizbrojenim svietiljkama srećnije budućnosti! A Slavka? — tvoja je, tvoja za nauvjek! Oh! Slavko živote moj! . . . . Na čast caru sve carevo blago, kad je moje što je srcu drago! . . . Nije ti treba više Milane iz pod bašće a pod plotom otajno uzdisati i gubiti:

Ti već spavaš Slavko moja
Već te grli sladki san
A ja tužan bez pokoja
Bdijem noć il bieli dan.

Nego ćeš ju pred cielim svietom prigrliti na junačke grudi! . . . Neće ju te od sad poglavari koriti rad pogriešnog pisma! — Al kako sam i mogao čestito pisati, kad mi je Slavka navjek u tintarnici, na papiru, na peru, u glavi, u srcu, u ruci bila!

. . . . Molbenicu sam liepo sastavio, krasno izpisao sjeguran o dobrom uspjehu kao što je crno na bielu.

Liepo nafriziran, parfumiran odletim na krilih uhvanja i ljubavi punomoćnom upravitelju, velemožnom, poglavitom i blagorodnom gospodinu Rogonosiću de eadem.

Ob ovom gospodinu, primječujem, da je stajao pod skrbničtvom milostive svoje gospoje rodjene Mačkoljubić, koja je u kući čizme nosila a velemožni g. zadovoljan moraše biti s papučama i rogovi. Znao sam i to, gdje je „primum forum“ zaoto se ponajprije predstavih kao ašpirant na izpražnjenu službu, milostivoj gospoji.

Gospoja Mačkoljubićeva je ugodna ženska medju trideset i šestdeset, ali svedj dobro konzervirana; naobražena po najvišnjem bon tonu. Ružna baš nije a njekoć je mogla i liepa biti. Rado je trpjela oko sebe mlade ljude, no samo one koji na salonsku izviksani bjehu . . . . Bijaše joj u krvi kao kakovoj kraljici, milosti dieliti. Pazila je strogo na pravila bon tona. Zadnji je put bio kod njenog stola tko je desnu ruku upotriebio pri objedu . . . . Ja sam prilično u milosti bio kod milostive gospoje: često me odlikovala nazvajuć „mon cher“ i to što sam ukusno znao se oblačiti, graciozno naklonuti i ruku cielivati . . . Često mi se pričinilo kano da bi mi milostiva gospoja ručni cielov nježnim stiskom odvratila . . . No može bit sam si ja to samo u obražavao . . . I to mi je rekla, da sam dosta ugladjen samo neodvažan i da nisam poznat sa salonskimi tajnami . . . . Moja Slavka je drugčije mislila o meni.

Najveća slabost gospoje Mačkoljubićeve bijaše, što je imenu shodno mačke prekomjerno ljubila. Imala je božji sijaset mačakah, no ipak medj svima je ljubimac veliki jedan bieli mačak imenom Džingis-Kan.

Džingis-Kane! ubojico sreće moje!

Neću vam dosadjivati opisivanjem plemenitih svojstvah Džingis-Kanovih, dosta k tomu, da ga je milostiva gospoja vrhu svega ljubila.

. . . . Evo me na vratih, koli mi silno srce bije! Al kako i ne kad ob ovom času zavisi budućnost moja i moje Slavke?! . . . . kucnem . . . . Slobodan ulaz . . . . . Naklonim se milostivoj gospoji da ljepše nemože biti. Idem da ju u ruku poljubim a baš u taj trenutak Džingis-Kan skoči sa stolice i upravo meni pod noge; ja se po nesreći potrknem i živo stanem — Džingis-Kanu na vrat . . . . . Siroma mačak počeo žalostno mijaukati zavrtati, očima kao irižki sliepac a nogami koprcati kao pura kad joj glavu odrube.

— „Za Boga, što mi počiniste od Džingis-Kana?! uplašena viknu milostiva a oči joj sjevahu strahovitim gnjevom.

Ja sam se izpričavao, — nisam htjeo, nehotice se nesreća dogodi; ali sve u zalud! čitao sam odsudu svoju u srditom oku milostive gospoje.

. . . . Prokleti mačak!

„Službenica“ odpusti me poslje kratke a toli zlokobne audiencije gospoja Mačkoljubičeva, a ja što bržje, prem neveseo al ipak svedj u nadi uručim molbenicu velemožnomu gospodinu Rogoviću.

Potrajalo dva tri dana . . . . Tantale! za svega života svoga tolike muke pretrpjeo nisi kao ja za ova tri dana!

Al evo i molbenice natrag sa indorzatom: za sad se nemože želji prositeljevoj zadovoljiti — No Milane! i ti postrada, pa baš o jednom mačku!

S Bogom službo! s Bogom srećnija budućnosti, s Bogom Slavko ! ! !

Opet moram pod plotom da uzdišem; da zakukam kao sinja kukavica; da hranim goruću ljubav s hladnimi traci bliedoga mjeseca . . . Tužna sudbino kruto li me ubijaš!

Prokleti mačak!

Od to doba pod nipošto netrpim mačji rod, al mački su mi baš presjeli! . . . Kad godj màčka vidim krvca mi gnjevom uzavrije, jer mislim: i to je suplemenik Džingis-Kanov, onoga nesretnjaka, koj mi sjegurno sreću izpred nosa ukrade.

Prokleti mačak!

Grb hrvatskih kraljevah.

Ovaj je grb izvadjen iz ogromnoga „Rodoslovja“ koje je slikao i na velikoj četvrtini na pergameni bojami izveo godine 1340 pop Stanislav Rupčić u Fojnici u u Bosni sa jošte stotinu starih hrvatskih velikaških grbovah, medju kojimi nadjosmo i grb Kačićeve porodice.

Ta znamenita knjiga nalazi se danas u jednoj knjižnici carigradskoj.

Smrt zateče popa Stanislava, te nije dovršio knjigu u kojoj ima i više grbovah istom započetih bez bojah. Bližji opis svih obiteljih manjka posve, te s toga i neznamo odmah u koju se dobu ima staviti ovaj grb.

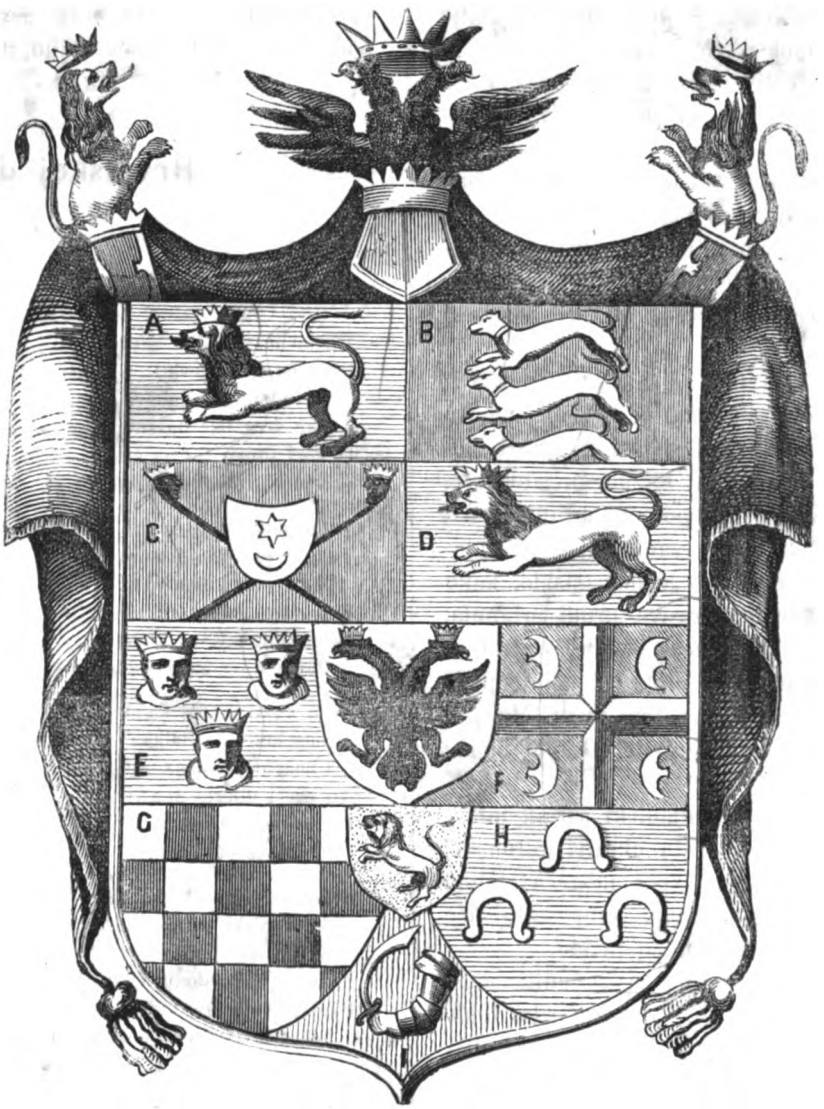

U grbu su slova, po kojih sliede i onako nam poznate čestice ovako:

A. Bulgarija
B. Slavonija
C. Bosna
D. Macedonija
E. Dalmacija
F. Srbija
G. Hrvatska
H. Rascija (Stara Srbija)
I. Primorje

Daljnja razmatranja prepuštamo našim historiografom, koji su umjeli mnoga zastarjela povjestnička pitanja svojim znanjem razbistriti, da sude i u ovoj stvari.

Triput Bog pomaže.

Po Mavru Jokaju preveo Ante Lobmayer.

Čudnovati slučaj, koj ću ovdje pripoviedati, dogodi se predlanskih pokladah u D. Moram ga čudnovatim nazvati, to mu je najsposobniji epitet; jer stranom je vrlo komičan, stranom opet veoma tragičan.

Odlična gospoda davahu ples. Medju plesačicami bijaše njeka liepa, blieda baronesa, djevojka od jedva 16 godinah. Odkud joj godine tako točno naznačiti znadem, naskoro će čitatelji saznati. Moja su izviešća vjerodostojna. „Crno na bielom,“ kako se obično kaže; u ovom pako slučaju „bielo na crnom.“

Ime baronese nespadamo; isto tako i imena ostalih junakah ove male drame. Ako samo znamo, što se je dogodilo.

Cieli „beau monde“ držaše baronesu za najbolju i najljepšu plesačicu. I zaista pravo je imao.

Mnogi tvrdiše, da je i najvitija medju svimi gospodjami grada. Uzrast joj bijaše tako, da ši ju razpetimi rukami obseći mogao. Sve to nije bila tajna, svaki bo je to znao i mogao je dalje pripoviedati.

Osim toga bila je baronesa veoma ljubezna i dobroćudna. Zaslužila je, da ju čovjek ljubi i bijaše doista ljubljena. Ona je bila zaručnica poštenoga mladoga konjaničkoga satnika, koj je doduše od nizkog porekla i siromašan, ali plemenita srca i iskrena značaja bio, i ovimi dvimi svojstvi ljubav si i privrženost baronese stekao. Ova bijaše bez otca i matere, bogata i mogla je svoje srce i ruku pokloniti, komu god je htjela. Bijaše u najstrožijem smislu „dobra partia,“ a mali konjanički satnik imadjaše dosta zavidnikah.

Digitized by Google

Na rečenom plesu nosila je baronesa ružičnu bielimi gjurgjici ukrašenu haljinu; vlasi joj biahu crvenimi ružicami nakićene, a zamamljivo se njezino nježno lice rumenilo. Spomenit' ćemo poslje još jednoć ovu ružičnu haljinu i cviećе u njezinih pramih.

Na prvu igru zamoli ju mlad njeki gizdelin. Bijaše to prijatan mladić, adonis — kralj plesa; ljepših brkovah od njegovih nemože si čovjek predstaviti.

Ples poče; poput dvijuh vilah proletiše.

Dvorana bila je vrlo prostrana; jedanput ju obigrati nebijaše baš šala. Naš plesač i plesačica podvrgoše se dvaput izza sebice bez odmora ovoj težkoj zadaći. To bijaše već velećin. Drugiput baronesinom se sjedalištu vrativši htjede se ova odmoriti, ali gizdelin nedopusti.

„Ne, ne, milostivna baroneso," saptaše joj, „triput Bog pomaže!"

I opet iz nova letiahu oko dvorane, kao da ih je guja ujela. Baronesi se grudi nadimahu gore dole, znoj joj oblije čelo, a oči joj se kresijahu poput iskricah.

Treći se put sjedalištu vrativ sruši se baronesa, i — nepodiže se više. Bijaše mrtva, mrtva, jadna, kao da je godinu danah u bolesti ležala.

U ružičnoj haljini, — ružice u vlasih, — najljepši žutkasti mrtvac, kojega si ikad u dvorani vidio!

Ples nedade se ovom nesrećom prekinuti. Dva dana zatim zakopana bî baronesa. Lies mi je svjedok, da joj je samo 16 lietah bilo; sa srebrnimi ćavli na crnoj kadifi mogao si ćitati.

Gizdelin neimadijaše se ovih pokladah takmaca bojati; on ostade predmet općega govora. Svaki je tražio njegovo prijateljstvo; gospodje bijahu srećne, kad su s njim igrati mogle, pozvaše ga na zabave i sklopiše s njim bližnje prijateljstvo.

A kako i nebi? Čovjek, koj je s gospodjom igrajuć smrti ju u naručaj bacio, — možeš li si što zanimivijeg predstaviti? I zaista, sam se je hvalio, da je na jednoć opazio, kako mu se igračica sa svom težinom na njegove grudi prignula, kako joj se glava spusti, oči svoju sjajnost izgube, a usta se ukočeno i strašno otvore. Gledao ju je umireću, ali je prije svega svoj ples dovršiti htjeo; onda ju istom pusti. Može li si tkogodgod veću prisutnost duha predstaviti? O tom bijaše dugo vremena obći razgovor.

A nuz to i šala, da je tim mali konjanički satnik udovcem postao! Izpred očijuh su mu nevjestu ukrali! Siromah! Kažu, da ju je strastno ljubio, a tim mu veća nesreća! Istom prije njekoliko danah odrekne se na želju svoje zaručnice službe. Mnogi čovjek baš izvanrednu nesreću imade.

Čini se, da su se junačtvu gizdelina više čudili, nego što su nesreću maloga satnika izsmijavali. U skoro pako bude zaboravljen. A i koga će takov nesretnik duže od njekoliko danah zanimati? Zaboraviše ga, nespomenuše ga više.

Adonis pako bijaše čitavu godinu u modi. Njeki ruski Nabob izrinu ga.

Naš adonis tražio je sada zabavu pri zelenom stolu. Ne pri onom. gdje se osbiljno savjetuje, već na mjestu, gdje odlična gospoda u glacè-rukavicah jedan drugomu imanje, sreću i poštenje oduzimaju.

I tu ga je sreća dobro služila. Dosad je samo suprugom trn u oku bio, a sad su ga i druga gospoda popreko gledala.

Kako rekoh, on bijaše neizkazano sretan, ali nuz to i mudar i oprezan, da nebaca svoje novce, kao drugi, u vjetar. On si kupi malo imanje na ugodnom mjestu, da se pod staru glavu bar čega nauživati može.

U odličnijih krugovih vladao je ovaj bonmot:

„Znate li gdje si je gosp. Arthur imanje kupio?"

Gdje?

U Makau!

Ova dosjetka pripovjedala se je po kasinih, sastancih i po drugih sbornicah veseljakah. Isti Arthur čuo je često ovu izmjenu riečih i kad je dobre voljc bio, smjeo bi joj se i sam.

Dogodi se jednoć, da se je medju dnevnimi novosti u jednom od najuglednijih gradskih listovah rieč po rieč ovo čitati moglo:

„Jedan od naših najvrlijih podhvatnikah Arthur N. kupio si je, kako kažu liepo imanje na poluotoku Makau. Kako pripovjedaju, misli ondje stalno se nastaniti."

Nuto pogrde! Gdje je urednik, da kaže ime spisatelja ove viesti! Kako se je ta hrdja usudila ono, što si vriedna gospoda samo u šali pripovjedahu, pred čitavim svietom očitovati?

(Konac će sliediti).

Hrvatskoj domovini.*)

Tko se svojim neponosi,
On po kućah hliebac prosi,
Što je kletva slieposti!
A. Niemčić.

Domovino! sladka mati
Opet ću ti zapjevati
Novu pjesmu ljubavi.
Težko srcu baš da šuti,
O kom pravu ljubav ćuti,
Kad ga može da slavi.

Tvoje doli, tvoje gore
Tvoje rieke, tvoje more
Naravi su krasni dar.
A u slogu kako ote
Sklopljene su sve krasote
Očaraše — mene bar.

Ti si kako mnogi kažu —
Siromašna — i nelažu: (?)
Ubožtvo je tužna rieč;
Ali djeci dobroj m a t i
Dokle mogu odisati
Draža je od išta već!

Svôm se stranci neka diče,
Kako i svaki putnik viče,
Kojim nisi liepa dost;
Pa ipak kako dodju čisti
Riedki svoje bez koristi
Još ostavi tvoj te gost!

U ljubavi nam si bila
I ostat ćeš zemlja mila
Ma da viče što će sviet!
Nam je tvoja mahovina
Trator, piesak i pećina
Sladka kô njim mlieko i med.

Ovdje su nam otci bili
Na nas misleć i radili
Mačevali, orali.
Ovdje sbilo ono sve se,
Što h r v a t s k i rod podnesè
Prkoseći navali.

Tko će bitkam broj saznati,
Tko nepravde izvagati,
Tko izmjerit slavnu krv?
Krv-rad naše što poteče
Tùj slobode, blaga, sreće,
Što grizaše klet nam crv!

Ovdje sunce i u suši,
Ovdje bura i kad ruši,
I potokah ovdje struj,
Ovdje blieda mjesečina
Ista noćih crna tmina
Ima za nas pjesme zuj!

Tù dobismo sve od neba
Za živjeti što nam treba,
U tvom krilu slast je sva.
Niti znadem sladje rieči
Nego što mi ova zveči,
Kad te s v o j o m zovem ja

A bogata što još nisi
O vremenu sve zavisi,
Doći će i na to red.
Al' ćeš s naše sunca strasti —
Ti s l j u b a v i samo cvasti!
Da s pupolja bit će cviet!
Gj. Stj. Deželić.

*) Ovu pjesmu izvadismo iz Deželićeva „Dragoljuba," hrvatskoga koledara za g. 1863, koga ovom zgodom preporučamo. Ur.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. ožujka.

Sloge je eto — Bože prosti griehe! — nestalo na sve strane — čijom krivnjom? Ne samo svakdanji stvorovi, zrieli muževi, djeca i djetinski starci — nego i najviši dostojanstvenici prihvatiše se oštra pera, da se ogledaju na mejdanu, na tom polju ravnu po listovih javnih, svaki za svoja načela „ut figura docet“ u slobodoumnoj Agramerici, u Pozoru, Vidovdanu i srbskom dnevniku itd. Sve se je zaratilo i boj se bije, um se oštri, misli se bistre; što je moralo doći, to je i došlo, a iz svega će uzkrsnuti novo porazumljenje, prava istinita ljubav i poput samoleta ustat će iz pepela kriepostna sloga — al tek onda, kada se podpuno skine krinka dvoličnjakom i kad jim padne mraz na obraz. Nije ni čudo, da se ondje krešu razna mnienja, gdje se važna životna pitanja predbježno riešavaju, te s toga se neumorno vode u boj znanosti, da se mudrostju razjasni tama i odkriju pakostna nastojanja, koja će napokon suditi javno mnienje — vox dei.

U takovom moru od ozbiljnosti našega vremena donašamo u današnjem našem broju pripovjedkah više humorističkoga sadržaja, te želimo, da našim štovanim čitateljem bar za kratak čas uzmognemo razvedriti zabrinuto lice.

U Varaždinu izvedoše g. g. dobrovoljci dne 21 ožujka na korist tamošnje gradjanske nemoćnice muzikalno-deklamatornu zabavu u prostorijah kazališne zgrade po sliedećem programu: Ouverturu iz opere „Martha. Smrt, odu od P. P. Gdje je slavska domovina, Air Nationale, Na Jezeru, Ouverturu iz „Ciganice“, Promjene za gusle od Beriota, Cavatinu za tenor iz „Ernania,“ Krasne oči, Naprej, veliki slov. sbor. Premda nismo o uspjehu ove plemenite zabave obavješteni, to se ufamo, da je trudom g. G. Z. i ostalih domorodnih silah sve liepo izpalo.

Književnost.

„Hrvati i Srbi“ od Ferde Filipovića, u zabavniku „Sloga“. Ova tendenciozna historička razprava od poznatoga Hrvatophoba nadje prosuditelja svoga u osobi veleučenoga povjestničara F. R. u broju 54 Pozorova podlistka. Nabrojiv mu silu pogriešakah jezikoslovnih, historičkih i geografičkih izrazi se kritik, medju ostalim vrlo energično, da se od svakoga poslenika na neobradjenu polju povjestnice Hrvatah i Srbah zahtjeva, da najprije prouči sve predbježne starinarske i povjestne znanosti, koje se piscu toga članka posvema i odriešito odriču, jer ni najmanje neodgovara obćim zahtjevom znanstvene dogme. Koliko je nevješt F. F. u porabi izvorah i u znanju grčkoga jezika dokazuje se temeljito u krivom navadjanju smisla Porfirogenetovih spisah; nadalje, iz površnih etnografičnih nazorah, koje R. neće da navadja, da nepovriedi čitaoce, od kojih misli, da znaju što europejska znanost davna jur zabaci u ropotarnicu. Iz rečene lekcije osviedočit će se svatko o plitkosti takovoga povjestničarskoga piskaranja, a s druge strane naklonit će se dubokomu znanju, koje se predstavlja poput gorostasa prama kakvu pygmeju.

— „Borba Hrvatah s Mongoli i Tatari.“ povjestno-kritična razprava od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, u Zagrebu god. 1863. tiskom i nakladom A. Jakića. stoji 1 stot.

U ovoj važnoj knjizi sastavljeno je čitavo gibanje mongolskih divljih ordijah u 13. vieku, pred kojimi uzdrhta sva Europa i kako se ti poluvragovi iz divljačnih visočinah sjeverne Azije strovališe poput grozne poplavice od 1.500000. vojnikah da unište svu prostranu Rusiju. Iza padnuća starodavnoga Kieva navali barbarska sila na veliku Poljsku, Slezku, Moravsku i Česku, pa zatim na Ugarsku i Hrvatsku, dok napokon u glavnoj krvavoj bitci na grobničkom polju porazi hrvatski narod okrutne divljake azijatske, oslobodiv tim sebe i Europu od daljnjega haranja i robstva.

Za dokaz tih, mogućom točnostju i podpunostju pisanih dogodjajah, pridao je slavni naš historik množinu izvornih listinah, iz kojih nedvojbeno proizlazi dični čin naših junačkih pradjedovah. Knjiga je ne samo znamenita nego i zanimiva, te ju preporučamo svestrano.

— U knjižari A. Jakića može se dobiti za 40 n. u Beču izišavša brošura „Die serbische Wojwodschafts - Frage vom kroatisch - slavonischem Standpunkte beleuchtet von X. Y. Z. sa motom: „Clara pacta boni amici“. U toj razpravi dokazuje se golema pogibelj za trojednu kraljevinu kad bi se od relikvijah naše države jošte i sriemska županija ikomu za ljubav odkrnula i da treba paziti na sve, što je naše od starine. Mnogomu od naše krvi i jezika bit će ta brošura kò crvena jabuka, a mnogomu će biti golem trn u oku.

Poslovica veli: Tko visoko leti, nizko pada. — Propovjednik, sadržavajući u sebi svete govore na nedielje, blagdane i razne prigode, složen po Vil. Švelcu knjiga IV. izašao je na svietlo kod L. Hartmana i prodaje se po 1 f. 20. n.

Pozorišni odsjek upravljajućega odbora srb. nar. pozorišta javlja, da su sva rukopisna djela u repertoaru srb. izključiva vlastitost družtva ili dotičnoga spisatelja, te da se samo sa znanjem i dopuštenjem istih upotriebiti smjedu. Rukopisna ta djela, jesu sliedeća:

Muški metod i ženska majstorija; Dvie varalice; Rasejane; Ženski neprijatelj; Zaručnik i nevesta u jednoj osobi; Spletka i ljubav; Miloš obilić; Četiri pismena; Ludnica; Djački poslovi; Dješa, Ješa i Nješa; Bolje umeti nego imati; Ljubav i filozofija; Zazidani prozor; Ljubomorna žena; Obklada; Homeopatski lek; On i ona: U laži je plitko dno; Mejrima (preradjena); Silom bolestnik; Doktor Zolić; Inkognito; Žena što kroz prozor skače; Slika moje drage; Spletkašević; Pomodanke; Prkos; Vampir i čižmar; Vješta služkinja; Razbijena šolja; Stari baka i sin mu husar; a i unapredak sva ona, koja pozorišni odsek kao takova označio bude.

Hrvatsko kazalište.

Više putah jur oglašena „Marija Stuartova„ nemože nikako doći na vidik našega kazališta. radi zapriekah gospoje Ostojić - Ružičkove, koju slučajno upravo naš zavod dovede opet u Zagreb, gdje si nadje sreće, ne toliko na daskah, koliko u nenadanom braku.

Poslie našega izvjestja vidismo „Vicomte Letorières“ veselu igru francezku na korist predstavljačice gdčn. Mace Perisove. O ovom poznatom komadu velimo samo da je zadovolio mnogobrojno obćinsvto poglavito finom i živahnom igrom gospodične koristnice.

Bolježlivost njekih članovah našega družtva nedade izvesti redovito predstavljanje i s toga bi imali od riedkih igarah glavno progovorit o novom komadu, koga si za svoj prijam dne 15. o. m. izabra g. Mihovilov, naime o Sačurici i Šubari ili sto za jedan“ veselom igrokazu u 4 čina od Ilije Okrugića.

Gdje se godj u narodu probudi kazališna hora, tu počimlju pisci sa historičkimi i junačkimi komadi, koji uz zabavu probudjuju narodnu sviest i ponos. Ta vrst dramatike jest zbilja i potrebna, jer se njom postigne najbrže i uvjek željena svrha, a dade se malom mukom crpiti iz bogata vrela povjestnice. Mi smo se doduše dosta putah nasladili takovimi, više il manje izvrstnimi igrokazi i želimo da nas pjesnička naša vila i nadalje hrani sa takvom hranom izabranom. Al nemože čovjek biti vazda ozbiljnim, te se rado užije kadkada smieha i šale; nu upravo ta struka jest redja i mnogo jest težje stvoriti zrielih i estetičnih lakrdijah nego-li komadah za tugu i plač. Život je čovječji i onako dosta ozbiljan, te si zato mnogi želi svoje brige stresti i razveselit se. Dokaz tomu je da u repertoaru naših izvornih komadah brojimo mnogo i liepih dramah, doćim nam glume većim dielom sastoje u prevodih, premda imademo u našem bistrom i dosjetlivom puku množinu prekrasna gradiva, kog bi bio znao naš pokojni Niemčić gostovinski, da mu životna žica nebude tako naglo raztrgana, doista vješto upotriebiti, kako to u „Restauraciji“ opaziti mogosmo.

Danas evo stupio je gosp. Okrugić na to polje glumištno, pa kad mu je za rukom pošlo obćinstvo nagnuti na smieh, to mu neka služi za jamstvo, da mu je djelo, ne samo po kazališnom odboru odlikovano i tim naknadjen znoj, nego da ga pri-

Digitized by Google

jatelji kazališta pozdravišc živim pljeskanjem kod prvoga uzleta sa Sarvaškoga kuta do sjajno razsvietlanih pozorištnih dasakah.

Pisac pokazaše nam, da razumije šalu i da ju znade dosta sretno fotografirati pred oči pazljivih gledaocah. Komad je vrlo zabavan, a to mu je glavna zadaća.

Kad bi se komu htjelo strogo rešetati ovo djelo, to bi se dakako i manah našlo, al to i ne može inače biti kod prvoga pokusa i mi se tvrdo nadamo, da ćemo, ohrabrajući spisatelja doskora biti novim komadom razveseljeni, samo se neka nepusti za Boga na dramu i žalostne igre, nego neka ostane kod onoga što mu je priporodjeno, kod šale i lakrdije.

Da je prvi prizor representantah sljepačke iriške glasbene akademije nješto kraći, bio bi mnogo bolji, a isto tako da su i drugi njeki prizori nješto manje razvučeni, to bi sva predstava bila bolje zakružena, makar i samo u tri čina. Gradiva je u komadu dosta i predosta i tako izvorna, da bi iz njega znali Niemci stvoriti zabave za tri večera — kao godj što se znade u nas na jedan obrok potrošiti trtina soka, da bi se drugdje gutalo nedielju danah.

Nećemo da mnogo prigovaramo, al toga nemožemo nikako zamućati da konac igrokaza — u onoj sceni sa vračaricom nije posve zadovolio i da bi se sliepci bili morali na svaki način jošte na vidjelo izpeljati, da se občinstvo nasladi utiskom, koga učini na njih nadjena Sačurica i Subara. G. Mihovilov i svi sudjelujući igrahu vrlo dobro. M.

Stokućanin.

Kako se liečiti zubna bol. Uzmi dvie žljice mrzle vode u usta, pa se sjedi na vruću peć. Kad ti stane voda u ustih kipiti, prestat će ti svaka bol. —

Ako hoćeš da te stienice u postelji negrizu. Namaži svu postelj sa trpentinom, pa se lezi na divan.

Da se neopiješ. Uzmi 2 boce bukovačkoga najboljega vina i jednu butelju svetoivanjskoga, stavi to sve na hladno mjesto, pa se napi čiste svježe vode.

Bradavice. Možeš najbolje protjerati, ako si jih svaki put, kada ti narastu — odrežeš.

Da ti se šunke i slaninsko meso kroz ljeto neocrvi, učinit ćeš najbolje, ako jih odmah u proljeću potrošiš.

Gusenice možeš najsigurnije utamaniti, ako raztopiš crne smole i pomiešaš 2 lota Gummi-Arabike, zatim gusenice sve sa drva pobereš i u raztaljenu tekutinu baciš. Sve će onaj čas pokapati.

Proti otrovu norih gljivah čuvaj se ovako: Operi gljive trikrat u tekućoj vodi, skuhaj jih dobro, pa jih stenfaj u raztaljenom svježem maslacu. Kada si jih tako pozorno priredio baci ih na smetište.

Kako se možeš brzo i sjegurno obogatiti. Njekoliko danah prije žriebanja velike lutrije idi u kolekturu pa si izberi srečku, na koju će pasti najveći dobitak.

Način da se čovjek za 24 sata francezki nauči, svaki sat nauči se 24ti dio čitavoga jezika. Isti način valja i za ostale jezike.

Smješice.

* Čujte! čudo nečuveno zbilo se nedavno u Varaždinu: Služavka dojde u mesnicu po govedinu; mesar joj pruži odviše privage — kostih — u ime mastne juhe; ona srdito baci mu nazad komadinu; mesar što mož bolje sjekirom u kost ili u meso, kad u zao čas, dodje mu služkinjina ruka pod sjekiru, pa ju i nehotice odvali; sad jadnica pograbi sjekiru, pa si odsječe i drugu ruku veleć kad neimam jedne, nije mi treba ni druge.

* Piše se, da u Afganistanu vlada taj običaj, da se svake vrste zločini kazne sa izdajom ženah. Tko ubije čovjeka, taj plati 12 ženah, tko ruku komu odsieče ima dati 6 ženah, tko komu glavu razbije plati jednom ženom. Da je u nas takvi adet, to nebi čovjek bio sjeguran svoga života, jer bi se dosta ljudih našlo, koji bi susjedu razbili glavu, da mu bol naknade svojimi zlimi ženami.

* Nedavno spuntaše se poznanjski čifuti u svojoj sinagogi. Okol 6. i 7. ure na večer dodje jedan žandar i redarski vojnik u sjajno razsvietlanu i napunjenu sinagogu da vide nakićeni hram. Al na jednoć zaori na svih stranah iz stotinu grlah „nama netreba policije! Van sa policijom!“ Na to se židovi medju sobom posvadiše i za bradu čupaše, uz groznu halabuku. Rabin stupi do žandara te ga pozove, da se neka udalji, a predstojnik občine Šreiber moli ga opet, da neka ostane; nu on i sinovi mu moradoše udaljiti se sa razbijenimi glavami. Sada se umješaše i žene, te se porodi psovanje, krika, batine i pljuske u izobilju. Njeki Izig Bernstein sakrio se iza žrtvenika od kud ga jedva spasi žandar i tako sav taj skandal skupa sa večernicom svrši se okol 8 satih.

* Njeki je ciganin imao tri sina i dobio je zapovjed da jih stavi pred odbor rekrutacije. Prije nego-li se odputi do kotarskoga sudca reče jim: ajte svi tri na groblje, pa ostanite tamo, dok vas budem natrag zvao. Sudac zapita ciganina, zašto da je bez sinovah došao, na što on plačuć očitova „Milostivi moj gospune, kako bi jih dopeljao, kad su mi sva tri na groblju.“ Komisija požali razcviljenoga oca, te ga jošte i nadari.

* Njekom bolestniku moradoše ruku amputirati, koj plačuć zavapi: „Dakle ću ju morati zbilja izgubiti?“ — aj nemajte brige, vi ju nećete izgubiti — reče mu ranarnik — mi će mu ju u spirit spraviti.

* Moj liečnik — reče njetko — lieči sve bez svake boli. Vjerujem — odgovori mu drugi — da njega neboli, al boli bolestnika.

* Kuharica: Kod odlazka vas molim milostiva gospojo, da mi poklonite vašu sliku za moj Album.

Gospoja: Pa zar i ti već imaš Album?

Kuharica: Tek četvrt godine. Ja si sabiram slike gospojah gdje sam služila i svojih ljubovnikah. Vaša milost jest već na 50 strani!

Zagonetka.

Svagde, i u svakom mjestu
Od velike jesam ciene,
Jer svi stvori na 'vom svietu
Mene ljube i najvolje,
Ak moj dušman gdje harače
Svi tad gledju da ga tlače,
I nastane mene tamo,
Da im vraćam ugrabljeno.
Hoćeš li me gledat straga,
Tad uzrastem iznenada,
I označim ono mjesto
Gde stolica naša sveto
Davnieh vjekah jur stoluje,
Kû moj dušman nemiluje.

Odgonetke zagonetkah u broju 6.

1 Čurak — rak, — 2, mrak — rak,

Razriešiše jih g. Macura iz Zadra slušatelj u Zagrebu. Omladina VIII gim. razredu u Vinkocih g. Filip Šafar Jesenovčanin. M. Mikešić u Osieku. Anton Zerman djak u Zagrebu.

Odgonetke zagonetkah u broju 7.

1. Odgovor: S vodom proč! — Iz 8 napuni 5. — ostaje 3, iz pet napuni 3. vrč od 1 — pa ga slij u onaj veliki sa 3.

2. Odg. Sedam. 1 = 4; 2 = 2; 3. = 1.

Odgonetke algebr. zagonetke.

1. trideset i šest.

2. (: × = 2: šest krajc.; Y = 30.: 60 kr. z = 68: 34.) B. B.

Razriešiše g. g. F. Šafar, Josip Zerman; djak. A. Mandrović predstavljać u Zagrebu. Valpotić učitelj u Ludini. M. Mikešić sudb. stola sav. tajnik u Osieku. Albin Kiepah vlastel. u Vilindvoru.

Razriešenje konjičeva skoka u broj. 7.

1	50	61	56	47	10	5	8
60	55	48	51	62	7	38	11
49	2	93	46	57	4	9	6
54	59	44	3	52	37	12	39
43	64	53	58	45	40	19	36
24	27	30	41	32	35	16	13
59	42	25	22	12	18	39	20
26	23	58	31	34	21	14	20

Domorodcu trieba dvoje:
Um prosviećen srce zdravo,
Um da sudi što je pravo,
Srce, da vjek ljubi svoje
Gdje su ove silne moći
U narodu sjedinjene,
Tam' će sile past' paklene.
I k' pobjedi Bog pomoći! —

Razriešiše ga: GG. Ivan Potočnjak, Ivan Ružić, Petar Veljačić, djaci u Senju. Filip Šafar u Zagrebu. Valpotić u Ludini, Josip Jecman djak u Varaždinu, Krunoslav Thaller, djak u Požegi.

☛ Današnjim brojem ističe prvi četvrt „**Naše gore lista**“ te pozivamo najuljudnije slavno občinstvo na novu predplatu.

Ujedno molimo, da gospoda, što nam jošte duguju izvole izravnati svoj račun.

Novim predplatnikom možemo jošte služiti sa I. i II. tečajem, za sniženu cienu od 3 for. — za svaku godinu.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 10. U Zagrebu 5. travnja 1863. Tečaj III.

KALIK-GRAD.

Živ iztesan iz kamena, burne dobe sviedok tužan,
Žižkin grad na hridi stoji, shrvao ga udes ružan;
Propala mu okna sjajna, kao oči starca sliepa;
Kao pusto srce stoji, dvorana mu njekad liepa.
Propali mu zlatni vrsi, kô što pada zlatna kruna,
Vijor zviždi kroz zidine, kô što pukla jeca struna.
Stara kulo ajme biedna! — ovi zidi, ove hridi,
Ko da ti se okamenjen, českí jad u njima vidi;
Ovi zidi ove hridi, to se ruši, to ti pada,
Ko da ti se ruši, pada rodu nada, svaka nada.
Al u ponoć, vele ljudi, planu ovi pusti dvori,
Sja dvorana, nadaleko gromoviti pjev se ori:
Zlatne čaše rujna vina duž stolovah poredane,
Duž stolovah kršni momci, sjaju im se slavne rane;
A na čelu kršnoj četi najkršniji junak siedi
Sliep na oči, bistar slavom stari vodja Žižka sjedi.
Sjedi četa, pije četa, čaša čašu zvekom kuca,
Da od straha vijor šuti, od užasa hrid da puca;
Sjedi četa, skoči četa, pa ti ustma gromovnika
Slavom svane, pjesmom plane, pjesmom božjih zatočnika'.

Ao četo! da bi sada uskrsnula trupla trula,
Ao četo! da bi sada iz svog groba osvanula;
A na čelu tebi četi kršan junak, Žižka sliepi
Starom glavom, starom slavom i lomnimi svojim' ciepi:
Nuz to polje stare jade, vidio bi staru kletvu;
Nuz to polje nove griehe, naišo bi novu žetvu.
Al ne, miruj starče, miruj, mirujte vi krvni svati!
Nasiti se zemlja ova već krvave blagodati,
Naplaka se gorkih suzah, nakrvi se i stratišta,
Načami se ljuta čama razvraćena kraj ognjišta.
A sad rodu, rodu tvomu zasinula opet zviezda,
I kô sinja s' diže ptica iz pepela, iz svog gnjezda:
Sinja ptica glasno pjeva, da se neda, da se neda,
Ma i gavran sinju pticu priekim okom prieko gleda;
Sinja ptica glasno pjeva, nek se čuje, svietom svima,
Da je narod uskrsnuo, da ga ima, da ga ima.
A ti Žižkin zavičaju! ti svjedoči slavi roda,
Da uskrisit mrtve smije ta nebeska kći sloboda,
Nek se krsti i nek znade širom svieta svaka hrdja:
Svako srce roda svoga svomu rodu tvrda tvrdja.

August Šenoa.

Digitized by Google

Sud o ljubavi.

Moralna pripovjest za oženjene

od ***Bulwera.***

(Konac.)

Buduć neimadjahu nikakova drugoga posla, van si lice u lice gledati, koje su bili za tako liepo scienili, to im je kadkad i pomučno bilo zijavicu obustaviti; a u zadnje vrieme bijahu se ovako razgovarali:

„Dragi Adolfe, ti nedivaniš samnom — baci tu gadnu knjižurinu, u kojoj neprestance čitaš.“ —

„Celestino, angjelu moj, ti me neslušaš. Primim li ti pripovjedati o svojih putovanjih, to mi ti zievaš u lice.“

„Dragi moj Adolfe! kad me čini driemovnom.“

Probudiv se njeko jutro Adolfo i okrenuv se u krevetu, baci svoje oko na suprugu, koja je još spavala. „Očiuh mi,“ zaviknu, „to još nikad nespazih — ded da još jedanput vidim — ima zbilja — ima — bradavku na bradi.“

Adolfo se ustade i obuče — Adolfo bijaše ozbiljan i zamišljen. Supruzi se sastadoše pri ručku: Celestina bijaše vesela i dobre volje; Adolfo mrk i zlovoljan.

„Daj, da se danas prošećemo,“ reče Celestina.

„Draga, glava me boli.“

„Siromah ti! Nu onda ću ti čitati svoju novu pjesmicu.“

„Ti vičeš pri tom.“

„Ja?“ na to će mu Celestina, prikorno ga gledajuć — pa smotri nješto u njegovih očiuh, što ju presceneti. Još mu jedanput pogleda u oči — „Sveti Bože!“ poviknu sama u sebi, „Adolfo škilja; zaista!“

S druge strane pomisli si Adolfo: „Bradavica je znatno narasla od jutros.“

Nije moguće kazati, kakov zli upliv imadjaše ova misao nanj. Bez prestanka razbijao si je tim glavu. S ničesa nemogaše se tužiti van s one bradavke — ali bradavka na bradi je nješto gadnoga.

Celestina bijaše se, odkad se udade, uljepšala; svak je to vidio; nu Adolfo neimadjaše očiuh za ništa drugo van za bradavku. Celestina bijaše u licu crvenija, u životu punija, u hodu veličanstvenija; ali što će ti to sve, kad ti na bradi bradavka sjedi? Pa se je činilo, kao da dan na dan raste — pače da će cielo njeno lice zarasti! Imao je razloga, s kojega se je pobojao, da nepostane za kratko vrieme ciela Celestina jedna jedina bradavka! Krio je bol svoju, kako je mogao, buduć je bio od naravi tankoga čuvstva i k tomu još dobro odgojen; a nijedna Eva nesluša rado, gdje joj se kore mahne, kojih obično niti neopaža. Težko mu bijaše dakako na srcu, pa je zato stao već i misliti, kako bi bilo dobro, da svako ima svoje sobe za se.

Medjutim je — čudne stvari — Adolfo od dana do dana sve gorje te gorje škiljao. „Prije ženitbe za stavno nebijaše drljav,“ pomisli si Celestina — „vrlo je neugodno; jer upiljuje u čovjeka strašno svoje oči, a bez toga ima već ukočen pogled. Ja ću mu jedanput na to nabaciti — dakako nježno i prijazno — te ta zla navada dati će se valjda još izliečiti!

Buduć su žene prve, gdje valja vojnove mahne izpipati, to odluči Celestina, da će mu pri prvoj sgodnoj prilici na to nabaciti.

„Vidi, Celestino, evo ti donašam svog psića, da se ga sita nagledaš,“ reče Adolfo jedno jutro.

„Nosi ga odmah tja! molim te, odtjeraj ga, vidi gdje mu se poznaju cape — Netrpim pasah, Adolfo!“

„Ubogo živinče!“ reče Adolfo gladeć uvriedjenog svog ljubimca.

„Koga to ide, mene ili psa?“ zapita supruga.

„Ej, psa! koga drugač?“

„Oprosti mi dragi; ali meni se je prividjelo, kao da si mene pri tom pogledao. Zaisto, Adolfe, da ti istinu kažem: Ti si tomu nedavno zlu njeku navadu obljubio — malko naopako gledaš“ —

„Gospojo!“ pretrže joj uvriedjeni Adolfo rieč leteć k zrcalu.

„Neljuti se, dragi moj,“ nastavi Celestina, „nebih bila napomenula, da se nebi od dana do dana ogoršavalo. Sada si moreš još odvaditi — to gadno škiljenje. Priljepi si hostiju na vrh nosa, te češ brzo uprav gledati.“

„Ja, sebi na vrh nosa?“ uzkliknú Adolfo, „mnogo bi bilo bolje, da bi si ju ti na vrh tvoje brade priljepila, Celestino!“

„Na moju bradu? Što je s mojom bradom? Što će to reći gospodine?“ zapita Celestina i odleti takodjer pred ogledalo.

„Nu, zato jer imaš tamo veliku bradavku, koju bi mogla sakriti.“

„Gospodine!“

„Gospojo!“

„Ja bradavku na bradi — vi aždajo!“

„Ja da na križ gledam — vi budalo!“

„Oh! kud sam mogla ikad takova čovjeka ljubiti koj škilji!“

„Kako mogah igda ženu ljubiti, koja ima bradavku na bradi!“

„Gospodine! Ja se neću tako daleko sniziti, da hajem za vaše psovke. Nije čudo — nemožete vidjeti! Žalim vas radi te mahne.“

„Gospodjo! ja prezirem vaše govore o mojih očiuh. Vi tajite dokaz svoga ogledala. Dopustite mi, da zovnem liekara. Moželi on vašu pogriešku izliečiti, tim bolje po vas.“

„Da, zovnite liečnika, kazati će vam, jeli škiljite ili ne. Ubogi Adolfe, ja se nesrdim, već žalim tu mahnu.

Tim udari Celestina u plač. Adolfo sgrabi u svojoj srdjbi šešir — jeli bio cilinder (tuljac) o tom povjestnica šuti — zajaše konja, pa odjezdi k liečniku.

Doctor X. bijaše i liečnik i filosof — pope se i on na konja, pa hajd za Adolfom do njegova stana. Na putu izmami on iz mladića cielu povjest; jer strastne ljude lahko ti je navesti na brbljanje.

„O! nevjere od žene!“ govoraše, „možete li si i pomisliti? Svemu i svačemu prkosismo — nikad se nije dvoje tako ljubilo — da, htedosmo se otrovati, samo da nismo razdieljeni. Radi nje odrekoh se najsjajnijim ženitbam — presrietan, što posta moja bez miraza — a sada govori, da naopako gledam. Nu ona — ona ima, o! toliku bradavku na bradi!“

Liečnik nemogaše izvidjeti, jeli Adolfo škilji, buduć si je ovaj šešir na oči navukao bio; povrh toga si je mislio, da će bolje biti, ako samo jednu bolest na jedanput lieči.

Digitized by Google

„Što se tiče bradavke, gospodine," prekrši mu rieč, „to nije mučno ju pretjerati —"

„Ali kad žena nepriznaje, da imade bradavku, to si ju neće dati ni udaljiti. Meni, Bog i duša, nestoji do bradavke, samo da bi ju moja žena priznala. O! strašne taštine ženske!"

„Valjda ste bili jedno vrieme odsutni, pa ste opazili pri povratku svom —"

„Odsutan? Nebiasmo ni jednoga dana razdieljeni, odkad se vjenčasmo."

Oho! pomisli si liečnik, te se zadubi. — Rekoh, da je dr. X. bio filosof; ali tomu nije trebalo filosofije za uvidjeti, da se ljudi, koji bi prije njekoliko mjesecah jedan za drugog umrli bili, nemogu odtudjiti jedno drugomu samom bradavkom i drljavim okom.

Dodjoše do ville Adolfove i stupiše u prostranu dvoranu, u kojoj je sjedila Celestina, neplačuć više, već se držeć, kako se pristoji uvriedjenoj ali netužećoj ženi.

„Priznaj bradavku," reče Adolfo, „i sve ću ti oprostiti."

„A zašto si ti tvrdokoran glede tvoga škiljenja? — ja ću te, (govore li drugi što im drago) — isto tako za liepa držati, samo ako nisi tako izprazan, pa nepriznaš svoje škiljenje."

„Dosta gospodjo! — Gosp. dr. X. motrite ovu gospoju — nije li bradavka gadna — može li se izliečiti?"

„O! gospodine doktore," zaviknu Celestina jecajuć, „motrite vi radje škiljenje jadnoga moga muža. Njegove oči bijahu tako liepe prije neg što pirovasmo."

Nasadiv si liečnik očale, stade motriti sad jedno sad drugo.

„Gospodine," otezaše on, „ova gospoja ima doduše na lievoj strani svoje brade malu madež, koja je znatno manja nego-li glavica igle. I, gospodjo, zenica u desnom oku vašega muža jeste, kao što to imaju izmed deset ljudih sigurno devet, za stotiniti dio jednoga palca nosu bliža, nego-li zenica lievoga oka. Tako se meni čini, kad sam vas evo prvi put vidio. Nu ja se nečudim, da vi gospodine malu madež smatrate za bradavku, i da vi gospojo, držite oko za škiljavo, buduć se dan na dan gledate."

U srce suprugah uljeze tajno i zajedničko osvjedočenje, kad eto dohiti glasonoša, koj mladića odazva k umirućem otcu. Nakon dva mjeseca povrati se Adolfo. Celestinine bradavke nestalo, a ona nadje oči svoga muža liepe ko uvjek.

Izkustvom opamećeni uvidiše, da bradavke na bradah ratu, a oči se odrljave, — ako ih čovjek bez prestanka gleda; i da je dvojici lahko jedno za drugim umirati, dok su dvie grlice; ali da im je neizmjerno težko, jedno s drugim zadovoljno živjeti, kada se vjenčaju. Pohrv. Kovačević.

Nevjerici ljubi.

Što da tebi, oj! dušo nemila,
Što me podlo 'znevjeri, ostavi,
Kad na vršku bijasmo ljubavi,
U spomenar sad napiše vila?
'ar da kune: „Tà srietna ne bila!
Viek ti tekle suze očih iz plavi',
Nek ti viekom čemer srce davi,
Sad te stigla crne kletve sila!"
Ne! to nećeš dušo čut od mene.
Premda s tebe osjetih bol u grudih',
Al i prve slasti ah! ljuvene!
Ti pjesnički duh moj, Ti probudi!
Zato ne klet, već kadgod uzmogu,
Za te dušo molit ću se Bogu . . .

I. L. K. E.

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Osoblje.

Nikolić, trgovac.
Jelena, njegova žena.
Olga, njihova kći.
Davorin, kapetan.
Hipokrat, liečnik.
Silović, čižmar.
Katica, služkinja Nikolićeva.
Jovan, sluga Davorinov.
Martin, sluga Hipokratov.

Prvi čin.

(Biva u kući Davorinovoj.)

Prizor I.

Davorin i Jovan.

Dav. (blied, sjedi u naslonjaću držeć u ruki list, pak gledajuć u Jovana). Dakle ona se srdi?

Jov. Zar se srdi?

Dav. Ona me psuje da se pretvaram, pak da nisam bolestan?

Jov. Da niste bolestni?

Dav. Da sam se iznevjerio?

Jov. Iznevjerio?

Dav. Sramotno pogazio čast i poštenje njezino?

Jov. Poštenje njezino?

Dav. Da sam prekršio sveto ono obećanje, kojom sam joj hinio ljubav?

Jov. Hinio ljubav?

Dav. Da ju otac i onako želi dati Hipokratu za suprugu. Pa da će jadna poći za njega?

Jov. Poći za njega?

Dav. (srdito) Tà što mi buncaš u ovakvih poluizrekah? kaži što znaš, pa nemoj da ti moram svaku rieč iz ustah vaditi kao kliještami!

Jov. Pak što vam znam kazati? Zar sam ja dobio list?

Dav. (taruć si čelo) Aha!... dà, dà! tà ja sam dobio knjigu. Nu kaži mi, što ću sad raditi?

Jov, Što ćete raditi?

Dav. Dà; što ću sada raditi?

Jov. Što vam ja znam kazati!?

Dav. Što bi ti radio na mom mjestu?

Jov. Ja bi joj kazao, da laže.

Dav. To bi vrlo dobro bilo, kad bi se dala stvar samo tako na kratko razriešiti; ali tim nije još ništa opravljeno.

Jov. Kako nebi? Eto vidite, prekjučer je i mene Katica moja susrela na trgu, pa mi to isto predbacivala, što i vam gospodična Olga, jer ju nisam pohodio za ove dvie nedjelje, odkako bolujete; a ja njoj rekoh: Mani se tricah Katice! to nije istina, što ti govoriš. Zar ti misliš, da ja smijem otići od kuće, kada si ti to utuliš u glavu? Možeš-li ti svoju gos-

Digitized by Google

pojicu doma ostaviti kad boluje, pak tepsti se po gradu? Ti ako me voliš, moraš mi sve vjerovati, kao što ja tebi sve vjerujem. Zatim joj malko gladih i milovah lice, pak je opet sve u redu bilo.

Dav. Ej moj Jovane, da se visoke gospojice tako dadu tješiti i miriti, kao njezine sobarice, to bi dobro bilo po mene! Ali ovim moraš sve potanko ne samo kazati već i dokazati; moraš se zakleti nebom i zemljom, i svim, što je na njima i med njima; i onda još ako ti kojom srećom nepomogne tvoje turobno, suzno oko, to si istom do pol puta dospio! Tako ti je to moj Jovane.

Jov. Pa i to je lahko, ako samo više netreba, nego dokazati, i zaklinjati se.

Dav. Kako?

Jov. Sad će doći Hipokrat. On nek vam napiše svjedočbu, da ste bolestni; a ja ću joj odnieti tu svjedočbu skupa s onim loncem što sam ga već progorjeo ovih danah od samoga grijanja vode da ste si noge pariti mogli. Njen otac, kako mi je Katica nješto mislim rekla, prija Hipokratu, te će tako njegova svjedočba valjati, a ovomu progorjelomu loncu mora svatko vjerovati, mà da je još triput nevjerniji od nevjernoga Tome. Tim je posvjedočena vaša bolest. A što se tiče zaklinjanja, zato neka vas glava ne boli. Ja sam se bar već tridesetim zakleo da ih ljubim, pa da ću ih voliti do lopate i rake, pa hvala Bogu još....

Dav. Nemoj mi tu sad lakrdije zbijati; već mi reći bolje, ako znaš, kako da Hipokratu račun pometem?

Jov. Hipokratu?

Dav. Dà.

Jov. Zašto?

Dav, Još pitaš zašto?

Jov. Mà kako nebi pitao, kada neznam ni kakov račun, ni zašto?

Dav. Ej smušenjače jedan! Zar si već zaboravio, što mi je Olga pisala, da će poći za Hipokrata.

Jov. Pa zar vi to vjerujete?

Dav. Kako nebi vjerovao?

Jov. Da bi ona htjela poći za Hipokrata?

Dav. Kako bi mogao i dvojiti, kad evo imam pred sobom crno na bielu? Vaj tužne sreće moje!

Jov. Nemojte vi to vjerovati milostivni gospodine. Neznate vi još ženske, ako vi mislite, da je to sve čista pšenica, što one kadkad u nestrpljivosti svojoj izbrbljaju. Ženske su vrlo smiešni stvorovi božji. Ja sam ih već izmienio, neznam im ni broja, a ni dvie nisu si prilikovale ni u čem. Kadkad se zgodi, da na lievu nogu ustane pak onda vas božji dan neimam mira. Sad ju krivo gledam, sad sam odviše ozbiljan, sad joj se opet odviše smijem: pak tako me izmuči do zla Boga. Tako je možda i milostivna Olga danas na ludu travu nagazila. Ona danas psuje, a sutra će se već lupati šakom u prsa te žaliti, što vam je danas u tom pismu načrčkala. A možda je sve to i šala! Znate-li vi da je danas prvi April?

Dav. Znam; pa što je s toga?

Jov. Još me pitate?

Dav. Pa zar ja znam, što ti misliš s tvojim prvim Aprilom?

Jov. Mislim to, da se je htjela milostivna gospodjica malko našaliti s vami, te vam s toga tu knjigu napisala, da vas malko poplaši, a možda i zato, da vidi, kolika je vaša ljubav.

Dav. (ljutit) Već ako je tebe tvoja milostiva Katica poslala u April! Nemoj mi tu lupati kao da si se gljivah najeo! ako mi neznaš ništa pametnijega kazati, a ti jezik za zube!

Jov. No, no, molim vas milostivni gospodine, nisam ja vas htjeo tim vriedjati; htjeo sam vam samo natuknuti, da se je gospodična Olga možda i našalila samo, da vas....

Dav. Šuti, biti će bolje. Idi, pak mi donesi finoga papira od susjedna čifutina Šmula da napišem list, pak ćeš joj ga sad odmah odnieti. Idi, evo ti novacah žuri se, trči!

(Jovan ode.)

II. Prizor.

Davorin sam.

Dav. Dà, pisat ću joj. Da što mi drugo ostaje? Najmilije bi mi bilo, da mogu sam otići. Ali kako ću jadan otići, kad sam bolan; a po toj proljetnoj studeni mogu samo još gorje nagrajsati! Bar da me mine ta groznica. Olgo, Olgo! Što sam ti skrivio da me tako uznemiruješ, i mučiš? Zar nije dosta, što me Hipokrat prieči u postignuću svoje želje, treba li još da me i s ove strane led bije? Ali to prokleto vrieme s koga sam se razboljeo, te morao postelju čuvati! Da nije toga bilo, bio bi ju svaki dan pohadjao, te mi ju nebi nijedna sila na svietu preotela. Nu ako me je ožujak i prevario, prevarit ću ja travanj. Zimsku kaputinu neću odložit upravo do . . . ali . . . dà, neću ne . . . hm . . . a kako ću Bože moj pred Olgu ovako natrpan trimi hlaćami i dvama kaputi, prslukom i što ti ja znam. (ide pred zrcalo, pa se ogleda). Jok, jok! ovako me lje neugleda Olga nikada! Ala bi krasan bio, da joj tako dodjem! a još da me vidi njezin otac ovako debela, kao babu Agu što na božić devetdeset i devet sukanjah na sebe navlači, bih mu vas dogustio! I onako me netrpi... al gdje je taj vražji sluga? Kada ga kud pošlješ nemožeš ga dočekati. (viče) Jovane! Jovane... neima ga. Hm, sad mi se tako hiti, a on se vuče kao gužvara. (viče opet) Jovane! Jovane!... ho, bies ga odneo! (ode na prozor gledati ga. Njetko kuca, nu Davorin ga nečuje.)

III. Prizor.

Davorin i Šilović.

Šil. (Nevideć Davorina ogledje se po sobi.) Tu nikga...

Dav. (odstupi od prozora negledajuć ga) Gdje si tako dugo?

Šil. Sluga...

Dav. Obilaziš uvjek najprije vas grad dok se skaniš, da obaviš, što ti je naloženo. (odlaže zimski kaput.)

Šil. Gospodine...

Dav. (nesluša ni negledje ga) Meni se tako hiti, a ti tulačiš kojekuda.

Šil. Gospod...

Dav. (nesluša ga i gladi si pred ogledalom brkove. Kao da je čifto Šmule već izvan svieta.

Šil. Gospodine...

Dav. A on ovdje u susjedstvu taki druga kuća.

Šil. (tiho) Taj me ni negledje...

Digitized by Google

Dav. (uzme češalj pa se češlja) Što stojiš sad ko drvena Marija?

Šil. (tiho) Žesti se valjda na slugu...

Dav. Položi na stol, što si doneo, pa marš za poslom.

Šil. (tiho) Hajd da ga poslušam. (polaže cipele na stol, što ih je doneo, i hoće da ide)

Dav. (ko prije) Stani; kamo hitiš opet?

Šil. (stane tiho) Taj još nezna da sam ja.

Dav. (ko prije) Valjda te čeka pred kućom tvoja milostiva draga Katica?

Šil. (tiho) Tude ću još čast imati svašta čuti.

Dav. (baci češalj i namješća si maramu oko vrata) Priredi mi pero i mastilo.

Šil. (ode k stolu, da mu učini po volji, al nemože naći) Gdje je...

Dav. (razjaren) Gdje je? Valjda ja spremam sobu? (okrene se i opazi Šilovića) Gospo..di..ne kad ste vi unišli?

Šil. Evo sam već skoro četvrt sata ovdje, al me niste...

Dav. Oprostite dragi gospodine! a gdje je taj moj ugurzus Jovan?

Šil. Ja ga još nisam danas vidio.

Dav. Ta on je sad ovdje bio!

Šil. Oprostite, nisam ga vidio.

Dav. Ta istom mi je papir doneo. Gdje je? (gledje na stol i ćudi se) A, cipele ste mi donieli!

Šil. Na službu. Izvoljeli ste zapovjedati, da je na stol položim.

Dav. Oprostite mi gospodine Šiloviću, ja sam danas posve zbunjen. Ova groznica, pak onda i druge kojekakve neprilike taru mi glavu, da već neznam...

Šil. Razumijem vas podpuno gospodine. I ja sam nekoč mlad bio, pa sam si srce ljuljao u ljubavnoj obmami. Bio sam se u sadanju moju ženu zaludio, pak umješao mi se tu moj takmac Grga, koj je uvjek riečitiji bio od triuh advokatah. Ja malo da se nisam šijuć cipele šilom probô, tako sam se bio razžalostio: mislio sam da neću moći živjeti bez moje Naste, pak sad?.. sada bi Grgi platio koliko hoće, samo da bi me htjeo nje mentovati.

Dav. Zar i vi znate, da će Hipokrat...

Šil. Ta to se već zna po cielom gradu. Hipokrat se svagdje već hvali da će se ženiti; samo se pravo još nezna hoćel...

Dav. (naglo) Hoće-li privoljeti...

Šil. A to se zna.

Dav. (nujan) Kako?

Šil. Ta sve se otimaju za njega. Samo ja mislim, da će on nje sve prevariti, jer mnogo obilazi kuću Nikolića trgovca.

Dav. Zar mnogo obilazi tamo?

Šil. Mnogo, borme mnogo. Znate gospodine, sviet uvjek mnogo govori, te smo uvjek držali, da je to več vaše; ali tek jučer prnuo je glas po gradu, da će danas biti prstenovanje liepe Olge s tim ludastim konjskim doktorom. Ja neznam što je gospodinu Nikoliću na um palo, a i samoj djevojki, da hoće za njega da ide.

Dav. (uplašen) Zar ona ho..će...

Šil. Za cielo da hoće. Zar bi ju starac mogao siliti, da ona sama neće?

Dav. To..je..istina..hm..a tko je vam to pripoviedao?

Šil. Sviet govori svašta, a Bog zna je-li i istina. Ja već ni sam ništa nevjerujem tomu glasu, jer bi i vi o tom štogod morali znati; a iz dosadanjih riečih razabirem, da su vam to same novine. Sviet uvjek više iznese nego što je, ko što se je i onda zgodilo, kad sam se ja htjeo ženiti. Najedanput pukne glas po gradu, da je Grga Nastu preoteo Šiloviću, pa da su već i...

Dav. Al gdje je taj moj sluga samo toli dugo...hm.. (nakloni se) Ostajte mi s Bogom gospodine Šiloviću! Sutra dodjite po novce.

Šil. Ja se preporučujem u daljnju milost (nakloni se i ode.)

(Dalje će slieditì).

Triput Bog pomaže.

Po Mavru Jokaju preveo Ante Lobmayer.

(Konac.)

Gizdelin ode odmah k uredniku istoga lista i reče mu ozbiljno, da mu je poštenje ovom vjesti zakaljano i pozove ga ili da mu pisca imenuje, ili da s njim mejdan dieli. Ako li se pako nijednomu neodluči, to će mu se osvetiti i gledati, da mu omodri ledja.

Urednik bio je star, kratkovidan čovjek, koj je boj samo s perom izvesti mogao i od svega oružja samo nož i vilice vješto rukovodio. Mislio je dakle, da bi pametnije bilo, ime svoga suurednika reći, nego-li se tući i ubiti dati. Kaže mu dakle ime s primjetbom, da je pisac onih redakah vrlo naobražen mlad čovjek, koj istom od njekoga vremena kod njegova lista radi, da sjedi u pokrajnjoj sobi i da će odmah doći.

„Dakle“ amo s ovim krasnim novinarom, poviče Artur i stane na vrata, na koja bi imao doći, — „nek dodje!“

Ali kako se prenu, kad taj novinar dodje. To bijaše — mali konjanički satnik.

„Ja sam članak pisao i pripravan sam, da mi kažete mjesto i vrieme, gdje ću za njega odgovarati.“

To je bila djavolska spletka! Od davna je već tražio priliku, kako bi se s Arturom zavadio. Ali je ovaj na oprezu bio, jer je vrlo dobro znao, da ga onaj čovjek smrtimice mrzi. Nu bijaše i lahka stvar svoga se neprijatelja kloniti; nije trebao ništa drugo činiti, nego svojoj časti vjeran biti i tako neće za cielo nikad sa razjarenim prostakom posla imati.

A sad se je moralo desiti, da on sam, koj je tako oprezan i pazljiv bio, u mrežu svoga neprijatelja udje, da on sam onoga na mejdan zazove, koga se kloniti zaista je uzroka imao. Sad mu nije više bilo moguće natrag stupiti.

Svaki je dobro znao; da konjanički satnik izvrstno mačevati znade, a da je i samokresu dorasao. Da si sablju izabere, značilo bi sigurnoj se smrti u naručaj baciti. Artur se odluči dakle na pištolje.

Sve što samo poštenje i pravila dopustiše, bi upotrieblјeno, da uspjeh dvoboja što dvojbeniji bude.

Prêgrada bijaše na 30 koračajah; izabraše si velike nespretne pištolje, s kojimi se još nitko nije poslužio, a u ovih bijahu odveč sitna taneta. U studeno njeko zimsko jutro moradoše se oba dvobojnika do košulje svući, da im ruke što većma drhću. Takvimi sredstvi htjedoše život Arturov spasiti.

Kad je svaki od njih svoj pištolj u ruku uzeo, reče novinar tihim glasom gizdelinu:

Digitized by Google

„Ne svidi li vam se čudnovato, što je baš danas godinu danah, kako je moja zaručnica umrla?“

Gizdelin još više probliedi. Šuteć zauzeše svaki svoje mjesto.

Artur je dugo i oprezno nišanio, bivši konjanički satnik opali naglo. Nijedan nepogodi. Taneta odzuje, Bog zna kamo.

Po drugi put napuni svaki svoj pištolj, po drugi put opališe, nu — bez uspjeha.

Sada pomoćnici stupiše medju nje. „Poštenju je zadovoljeno,“ rekoše, „pokazaste, da se smrti nebojite, treći je dakle hitac suvišan.“

Ali udovac — zaručnik nemiče se sa svoga mjesta, on zahtieva oružje.

„Gospodo: Triput Bog pomaže.“

To rekav pogodi drhćućega kavalira umjetno u pol glave.

Razkolničtva.

(Iz Poviesti crkve kršćanske. U Požegi tiskom Mir. Kraljevića 1863.)

U početku te dobe nastade ozbiljna prepirka izmedju vrhovne crkvene glave i grčkih patriarkah u Carigradu. Slavohlepni grčki patriarke Focij i kasnije Mihael Cerularij u neznatnih stvarih tražahu povoda, da se od crkve odciepe. Trajnije odciepljenje iztočne crkve od zapadne iliti katoličke dogodi se 1054, kada su papinski poslanici u Sofijskoj crkvi u Carigradu svečano izrekli izobćenje patriarkah. Ali još dvaput kašnje, naime na saboru Lionskom (1274) i Florentinskom (1439), pomiri se iztočna crkva sa zapadnom, te se razkolje ponovi i utvrdi tek iza kako Carigrad dodje u ruke turske (1453) i tim propade grčko carstvo, a grčko-iztočna crkva postade robinjom osmanlijskih sultanah. Od onoga vremena nije se moglo kušati pomirenje obiuh crkvah; jer sultani zabraniše patrijari carigradskomu obćiti s papom rimskim, svojim najvećim neprijateljem. Grci krivo uče o sv. duhu, ob očistilištu i ob inih stvarih, te nepriznaju pape za vrhovnu glavu crkvenu.

Veći dio narodah slovjenskih, Rusi naime, Bugari i Srbi, sliede iztočnu crkvu odciepljenu od katoličke. Rusija pokrstjena pripade istinabog carigradskomu patrijarki, ali tada nehje pravoga razkolja. U Kievu, koj naskoro postade drugim Carigradom, bude stolica metropolite sve Rusije, na kojoj sjedjahu Mihajlo I. (988—992), Leontij (992—1008), Jonas (100—35), i Theopempto (1035—51). Iza ovoga izabran bijaše zapoviedju velikoga kneza Jaroslava Hilarion (1051—72) na crkvenom saboru Kievskom bez svakoga sudjelovanja i upliva patrijarke carigradskoga. Ali uzprkos svim spletkam carigradskim i za sliedećih metropolitah ruskih nije se pretrglo posvema obćenje medj ruskom i rimskom crkvom sve do XV. vieka. U doba ovoga jedinstva katoličkoga sastavljene su sve bogoslužne crkvene knjige u slovjenskom jeziku, kojimi se i danas ruska crkva služi; a Kiev hio je sielom znanosti, te osobito pešćera (špilja) samostanska u njem bila je sjemeništem ruskoga svetjenstva i narodne knjige. Ondje je pisao i kaludjer Nestor (1056—1111) svoj glasoviti ljetopis u rusko-slovjenskom jeziku.

Bugarska otresav grčki jaram steče za cara Ivana Asena (1196—1207) državnu samostalnost, a od pape Inocentije III. svoga samostalnoga patrijarku u Trnovu (1204) glavnom gradu. Ali već za njegova sina i poslje Borisa (1207—17) nasljednika na prestolju Ivana Asena II. (1217—41) Bugarska odvrati se od pape rimskoga. Glavni povod tomu bijaše njegovo neprijateljstvo s Latini, tada gospodujućimi u Carigradu, proti kojim sdruži se s grčkim carem Ivanom Vatacem. Prijateljstvo s ovim utvrdi bugarski car davši mu sinu Theodoru Laskaru svoju kćer Jelenu. Prigodom vjenčanja u Lampsaku car Ivan Asen izprosi od Vataca i patrijarke carigradskoga za Bugarsku samostalnu patrijarkiju (1235). Ovaj prelaz Bugarske k iztočnoj crkvi tako uvriedi papu Grgura IX.; da je on dopisom od 16. prosinca 1235. nagovarao ugarskoga kralja Belu IV. da udari na Bugarsku i pripomogne Carigradu, koga Ivan Asen i Vatac dva puta, prem zaludu, obsjedoše (1236). Isti papa nastojaše odgovoriti cara bugarskoga od saveza s carigradskom crkvom, pa kada ga odvrnuti nemogaše, naloži nadbiskupom oštrogonskomu i katoličkomu dopisom od 24. svibnja 1236. da Ivana Asena sa svimi privrženici izobće. Car bugarski nehtjede se doduše zavaditi s papom; zato umoli ga, da bi mu poslao pametnoga poklisara, koj bi uredio crkveni odnošaj izmedj sv. stolice i Bugarske. Papa Grgur IX. posla odmah (1237) biskupa peruginskoga Salvija de Salvis i Ivana bivšega bosanskoga biskupa u Bugarsku; ali nemogaše ništa opraviti. — Bez svakoga uspjeha bila su takodjer nastojanja pape Nikole IV. oko cara bugarskoga Gjure (1291). Nu s druge strane, dočim je Bugarska težila za neodvisnošću od sv. stolice, pala je pod vlast carigarskoga patrijarke; crkva bo carigradska, kako se vidi iz pisma patrijarke Kalista od 1355 na Trnovsko svećenstvo, nehtjede pod nikakvi način crkve Bugarske samostalnost priznati; pa kada Bugarska postade turskom pokrajinom (1392) patrijarka carigradski poče njom svojevoljno upravljati. Od te dobe sudbina Bugarske uzko je skopčana sa sudbinom crkve carigradske, kojoj žrtvom pade patrijarkija Trnovska (1463).

(Konac će sliediti.)

Oproštaj.

(po Mirza-Šafi-u).

Kad sam pošo, stala na sliemenu,
Ljubljaše joj vjetrić halju, plete;
Ja joj pjevah pjesmicu ljuvenu,
„S Bogom ostaj, sladko moje diete“
„Men je diete poći,“
„Al ću opet doći,“
„Kad nam spreme posteljicu.“

Dovesti ću devu tovarenu,
Za odielo bit će liepa mjera,
Prstićima ures plavu henu,
Miris-pramom alema, bisera;
Svilicu tananu,
Kadifu mekanu,
Majka će se radovati.

Kad sam pošo, stala na sliemenu,
Sitnom rukom jošt mi „S Bogom“ manu,
Vjetrić odnie pjesmu joj ljuvenu,
Milim dahom pramove nada'nu,
S Bogom moja hrano!
Vratit ću se rano,
Kad nam spreme posteljicu.

August Šenoa.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 2. travnja.

Novine, t. j. političke, jesu istinite vetrnice ili pravi glasnici pojedinih česticah javnoga mnienja, pa kad se u njih boj bije, vriedno je, da se pozorno pripazi, što tu sve biva i o čijoj se koži radi, makar se to i medju redci nagadja ili očito opažuje. Svaki se list vije poput zastave po sried bojne čete. Čete su razne boje, a koju nosi n. p. Agramerica, koju-li naši listovi Narodne Novine i Pozor, to borme znade bistar um razborita Hrvata vele dobro, pa pisao svaki list, što ga je volja; al kad tumačenje tih diametralno različitih tendencijah nespada medju prava Feuilletona, a to mislimo, da nam je ipak dozvoljeno napomenuti onaj izvrstni dopis iz Zemuna, nakićen stilističkim miomirisnim cviećem, koga nam je „Agramer Zeitung“ bez komentara u broju 69 doniela.

U tom dopisu, kojim se nasrće karakterističkom taktikom na sve, što je hrvatsko, dokazuje se veleumno, da bi trebalo u zemunskih učionah, da se predava srbskim jezikom a ne hrvatskim, kako to preuzvišeni g. biskup odredi. Dali se taj impium desiderium Agrameričinoga Correspondenta ima odbiti na pakost ili ludost, ili na oboje, to nemarimo iztraživati, al kako je to, da na premudru tu filologičku izreku nije „prijateljica Hrvatah“ niti slovom opazila, da je to jedan te isti jezik, što je valjda urednikom njezinim svim po redu dobro poznato, te bi tim ublažila biesnilo svoga dopisnika i mrzitelja naše krvi, ako nije možebiti mislila, da zla usta mogu svašta reći.

— Proslavljenje tisućljetnice sv. Cirila i Metuda zanima danas sve narode, koji za slavjanske ideje u obće mare. Po mnogih mjestah, kako nam časopisi javljaju, obvršena je jur ta svečanost, većim il manjim slavjem u Ljubljani, Gracu, Trstu, Zadru itd. Kako se čini, to će Moravska izvesti najsvečaniju slavnost u Olomucu, a mi se ufamo, da program zagrebačkoga proštenja neće zaostati za nijednim drugim gradom.

— Uz naš narodni muzeum nastani se na nekoliko danah i drugi „en miniature“ naime sbirka g. Platova iz Berlina. Vlastnik se hvali, da ga je občinstvo zagrebačko udostojilo mnogobrojnim posjetom, koga zbilja i zaslužuje; jer mu je sbirka, za putujući muzeum, dosta zanimiva; s toga će svuda, kud god prodje naći dobar račun.

— Za razsvjetu plinsku vode se jur cievi po kućah zagrebačkih, te su takove namještene po kavanah, na gradskoj vječnici itd.

— 29. o. m. polaziti će u 6 satih u jutro posebni voz iz zagreb. kolodvora u Gradac i Beč kao zabavna vožnja poduzećem F. C. Mihajlovića, koj je prošle godine izveo takovih vožnjah iz Beča u Pariz i London. Prijava traje do 20. travnja, a vožnja stoji u 2 razredu simo i tamo 32 for. a u 3. samo 26 for. prtljage badavne 50 funtah; tu je i stanbina od 6 danah sa podvorbom u Beču i Gracu uračunana.

Pisanica.

Kad nam dodje božičnica, a za njom pokladna kurioza, korizmene misli — evo nefali ni pisanice k uskrsu.

Slavno uredničtvo „Данице“ u Novom Sadu naišlo je na njekakov stari broj poljskih novinah, u kom se nalazi jedan članak o hrvatskoj slavi, literaturi i narodnosti, te ga je u znak bratinske ljubavi u svom 10 broju doniela za dokaz kukavštine naroda našega, a da joj povećamo radost i krug čitateljstva glede toga pikantnoga Memoranduma, stavljamo ga u izvadku, koja su u mastnijih izrazih, sa u oči udarajućimi slovi naštampana.

Poljske dakle novine „Dzienik literacki“ (nedvojbeni Autoritet u hrvatskih stvarih) pisaše prije dvie — godine (dok jošte nitko nedirnu u svetinju Ilirstva, koje nas toli krasno javnomu svietu predstavi) medju ostalim i sliedeće;

„Ako će Hrvati (kakvi Hrvati, kad ih neima?) da u prosveti napreduju, nema im druga načina, nego da sa Srbima jednu načine literaturu, jer sami ni do čega neće doći!

„Hrvati nemaju prave narodnosti . . . Kao Slovaci na sjeveru, tako i Hrvati uzeše običaje i navade madjarske, a plemstvo i gradjani primiše i sam jezik. Sa Magjarima imaju obštu povjestnicu od njekoliko vjekovah, pak tako imaju i jednake ustanove i ideje. Nisu oni zaboravili na magjarštinu, ako su s njom u političnom smislu i prekinuli snošenja; a sami iz sebe nikad neće izvaliti novu, narodnu misao, koja bi onu mogla zameniti. Jer ideja narodnosti postaje stolećima, črez historiju, a ne črez lingvistična ili književna usiljavanja. Raskrstivši s magjarskom narodnošću kad bi hteli osobenu, hrvatsku narodnu ideju i književnost razviti, morali bi Hrvati početi ab ovo. Po stoljetnjem neprestanom trudu možda bi došli do namjerene cilji, kad bi mogli samostalno i nezavisno provoditi život. Ovako, kad to nemože biti, neka svoju književnost sliju sa srbskom, neka pišu jednim pismenima i jednim duhom neka dišu. Samo na taj način izići će iz današnje ništavosti svoje. Jer to se neda odreći, Srbi imaju sva uslovja za osobenu narodnost. Neka od Srba prime Hrvati ideju narodnosti, koju sami nemaju i nikad je neće biti u stanju sebi pribaviti.

„U prostranom slavenstvu ima samo tri prave narodnosti i tri osobne narodne književnosti: poljska, ruska i srbska. Ostali Slaveni ili su izgubili predanija narodnog duha, ili ga pak nikad nisu mogli razvijati radi svoga maloga broja ili unutrašnjih prepona. Pod narodnošću i dan danas razumevaju naročito nekoja plemena slavenska jedino govor i pisanje narodnim jezikom i širenje toga jezika. A običaji, navade, tok misli, tok izražavanja njihovog tudj je i samo su zvuci slavenski. Da se cela češka književnost prevede na njemački, a naročito njini pjesnici, sami Niemci nebi rekli, da to nisu njemačka djela. Zato ta plemena slavenska nemaju narodnih pjesnikah, jer samo usred prave narodnosti može cvetati i prava narodna pojezija. Narodnih pjesnikah imaju samo Poljaci, Rusi i Srbi. A da koji narod bez samostalnoga života i bez historije od njekoliko stoljećah načini sebi narodnost, toga nikad nije bilo, niti će ikad biti. *)

Kolike-li srodnosti idejah sa famoznim katehizom u „Domišljanu,“ koga jošte nitko od braće nije dementirao. „Даница“ veli na koncu „tako vele Poljaci (!) al što ona misli o tom — to nekaže; nu nije niti treba, jer se to razumije. T.

*) Ala sam se nasmijao ovomu umjetno-izmišljenu članku! Slagar.

Dopis.

U Karlovcu, 30. ožujka 1863.

(?) Evo nas na izmaku korizme i nastaju dani, gdje se s ovkraj uskrsa nikakovoj zabavi više nadati neimamo; zato hoću da vam na kratko pripovjedam: kako sprovedosmo mi u našem proslavljenom gradu ovo vrieme posta. Nije tako skoro jedna godina minula, u kojoj bi Karlovac manje zabavah imao, nego što to imadjaše ove godine; minulih godinah nasladjivasmo se navadno narodnim predstavljanjem naših od njekad slavno poznatih kazališnih dobrovoljacah, a ljetos nas oni iznevjeriše; što doista svaki požaliti mora, komu je iole stalo do narodnoga razvitka. Zabave ljepše i ugodnije neima nego što je ona, koja nam ujedno služi na veselje i korist, koja uzvisuje ljubav domovine i probudjuje narodnu sviest. Nepitajte me, zašto nas družtvo dobrovoljacah ove godine iznevjeri; jer vam gdješto nebi znao, a gdješto niti smjeo odgovoriti; — dosta budi rečeno da bez sloge neima uspjeha! Kad bi njekoje osobe ovakove zavode i svrhe bolje uvažavale još bi nješto i bilo; ako se hoće da vatra gori, treba ju podpirivati, a ne vodom polievati. — Gle, ja vam htjedoh u kratko pripovjedati kako no sprovedosmo ovu korizmu, pak zabasah kud ne namjeravah. Cielo to vrieme dakle imadosmo samo dvie, nu veoma zanimive zabave. Prvu nam priredište susjedna braća dobrovoljci jasterbarski; a drugu ovdešnji kapelnik i učitelj glasbe g. Oto Hauska sa ostalimi gg. dobrovoljci, pjevačkim družtvom, i pomoćju glasbe slunjske pukovnije.

Prva zabava družtva jasterbarskoga dne 22. o. m. izpala je preko svakoga očekivanja; predstavljači zadovoljiše naše občinstvo podpunoma, te zaslužuju u punoj mjeri pohvalu i priznanje. Osobita slava vriednim krasoticam gji. V. gospodičnam O. i P. koje toliki trud žrtvovahu nama na zabavu, a na korist liepoj svrsi „jugoslaven-

Digitized by Google

ske akademije.“ Izbor komadah bijaše dobar: „Bila koja god,“ „Udovac,“ i „Dva pobratima.“ Dvorana bijaše dubkom napunjena; a živahnoga pleskanja nije manjkalo. Poslje predstave pozdraviše ovdješni pjevači mile si goste, a drugi dan odpratiše ih jedna kola naših kazališnih dobrovoljacah (na čelu naš vrli narodnjak g. dr. M. D.) upravo do Jastrebarske.

Druga zabava, sinoćni koncert, spada medju najsjajnije što-no ih se Karlovac sjeća. Vještina u glasbi g. Hauske poznata je na daleko; on je dakle umio valjani „Program“ sastaviti, koj je zahtjevom i željam našega gradjanstva sasvim odgovorio. Isti „Program“ neću da na tanko opisujem, jer ga već čitaste u „Glasonoši“; nu kazat ću vam samo toliko, da je sve od početka do konca izvrstno dobro izvedeno, tako da najkritičniji slušaoc priznati morade, da je u naših ljudih dovoljne sposobnosti za svaku umjetnost. Gromovito pljeskanje zaori iza svakoga predmeta, i to jednoglasno, koje zasvjedoči podpuno zadovoljstvo; a da pjesma najdublje u srce dira našemu narodu dokaz je to, da se je svako pjevanje ovdješnjega pjevačkoga družtva opetovati moralo. Zabava bijaše sasvim narodnoga duha; dvorana liepo urešena sa slikom preuzvišenoga utemeljitelja „jugoslavenske akademije“ kojoj je posvećena zabava, nakičena s mirisnim cviećem; svi, koji sudjelovahu bijahu dakako narodno odjeveni. Slušaocah bijaše okolo 500, tako će i prilična svotica namienenoj svrsi pripasti.

G. Hauska je tom prigodom zavriedio predanu mu „Lovor kitu“ a spjevanu našim mladim rodoljubom Gj. K—ićem, koje je istu večer do 500 istisakah razdieljeno njemu u slavu. Živio Hauska! Živili svi sudjelovatelji u glasbi! Živilo pjevačko družtvo svojim vriednim ravnateljem Županom! Živile napokon sve krasotičice i malješni karlovački sinčići, koji pjevačkomu družtvu pripomagahu!

Bože daj, te bi jednom zavladala i u nas sloga, da se nesmatra za sramotu što služi na čast; tako ćemo češće uživati ugodnih časah, i napredovati u narodnoj prosvjeti!

Svaštice.

U liberačkih novinah čitamo sliedeći računarski primjer: Austrijski državni dug iznaša za god. 1863. svotu od 2434.505,791 for., kad bi se ovaj iznosak u gotovu novcu, bez prida izplatio, to bi bilo težine u suhu zlatu 26,006 centih; u sreb. škudah 601,114 cent. u bakru 10.230,039 centih. Računajuć nadalje, da svaki željeznički vlak teži do 6000 centih, od kojih se obično odbija trećina na vozove i lokomotive, to bi treba za vožnju rečene svote u zlatu 9 u srebru 150 a u bakru 4057 vlakovah.

* Sedam mlinah u Pešti samljehu godine 1862 do 1.300,000 vaganah žitka, a 110 vodenjačah i 9 mlinah na suhu do 1,200,000 vaganah; skupa do 2½ miliuna. Magjursku melju troše već po Francezkoj, Njemačkoj, Italiji i Švajcarskoj. Isto se tako i naše hrvatsko brašno počelo slati u daleki sviet iz riečkih i karlovačkih mlinah, a tako će i naš parni mlin morat si tražit exportni savez. Razvijanje obrtnosti i savršenje plodinah naših donieti će skupa sa naobraženjem puka sreću i blagostanje narodu, o čemu nam valja najveću brigu imati.

* Dobitak bečke vjeresione (Creditbank) iznašao je prošle godine 5.534.117 for. Glavni posao bijaše naručbeni u iznosku od 452.013,000 for. (tu je i sisački promet uračunan, na uštrb domaćih naših trgovacah) u mienbenom poslu 226.179,000 for. itd. Silne-li jakosti u sdruženju silah!

* Kalup za Jelačićev spomenik u Zagrebu stoji gotov u carskoj lievaonici kod viteza Fernkorna i predstavlja bana sabljom u izpruženoj desnici na koracajućem konju, dočim prva bijaše osnova da bude na poskakivajućem konju, koj se upire na zadnja kopita, što bi svakako veoma pogibeljno bilo, jer bi najmanji potres takvu balancirajuću golemu težinu u tren prevalio, a ovako će moći viekove preživiti. Ovaj će monumenat biti velik, poput onoga od cara Josipa pred carskim dvorom u Beču.

* Pozor šivaći i šivaćice. Šivajući stavljaju mnogi navadno nehotice konce u usta, nek se njima jezik i zubi zabave. Tko svoje dane šivajuć provadja, a privikne žvakanje konca, može lasno svom zdravlju velik kvar nanieti; jer je olovo najžešći otrov našega zdravlja, a malone! sve belgianske, njemačke, francuzke i švajcarske fabrike kvase budi ovom, budi onom olovnom soljom svilene konce, nek su im na prodaji težji. Gospodin dr. Ajlenberg (Eulenberg) osvjedočio se je, da je u svilenih koncih podosta olovna otrova. U svilenih crnih koncih njeke njemačke fabrike našao je 17.71% olovna oksida. Slava mu! jer komu bi do sada lasno na um palo, (ma bolest podpunoma zna i spozna), da je bolestnik žvačuć konce olovni otrov upio? tvrdokorno li bi se bolest trudu liečenja protivila! dok bi razlog i vrelo bolesti liečniku tajnom ostajali.

* Pir. U Newyorku poručio se je „glasoviti“ general Tom Thumb 10. velj. sa Miss Lavinom Waaren-ovom gospodjicom od 32 palca visokom a 21 god. starom. General 25 god. mjeri samo 31 palac, dakle jest manji od svoje supruge. Gospodična Lavinica bijaše po glasovitom Barnumu za njegov muzeum primljena i kako se pripovieda, skrivaše ju pred generalom, da ju on nebi kako opazio i s njom se upoznao. Al u zalud mu sva briga, jer nemogaše zabraniti, da Tom nepoloži svoja 25 n., kao svaki ini i da neprodje po dvoranah razgledati si čudesa. Tom zgodom vidje on svoj ideal, zaljubi se i poleti do Barnuma, da mu kaže, da sreća njegova zavisi jedino o ženitbi sa gospodičnom Warren-ovom. Nu Barnumova špekulacija bijaše sasvim druga, te on nipošto neprivoli na sve goruće molbe zalubljena mladića.

Podvostručenom pazkom čuvaše on pod zatvorom djevojku. Gospodična saznade takodjer svu tu zanimivu pripovjedku i uzplamti za junačkim generalom.

Prirodjenom si lukavostju znala je ona izposlovati tajni sastanak, koga Barnum na svaki način htjede prepriečiti. Tako sastanu se opetovano i napokon — kad nebje drugčije morade i sam Barnum privoliti.

Kod svadbe bijaše djeverom Commodore Nutt, takodjer patuljac, al jošte manji od generala za dva palca, komu se družica od 29 palacah nadje u osobi sestre Lavinine.

Svečanost ta izvede se u Newyorku na gorostasni način. Čitav grad ustane na noge i napuni ulice do Broadway-a, kuda su imali prolaziti hintovi, amfiteatralno priredjena gledališta, krovovi kućah, zabatni zidovi, dimnjaci, drveća i krovovi omnibusah nakrcahu se nebrojenom svjetinom, koja pozdravljaše sa bielimi rubci i vikom svatbene goste, a kod crkve istom nagrnu tolika množina, da više od stotine redarah na konju i pješke mučiše se badava da ikakvi red uzdrže, te su zaručnici uz babilonsku kriku i viku „Živili“ jedva u napunjenu crkvu prispjeli. General Tom Tumb imajuć dosta veliki imetak namjerava sa svojom supružicom pohoditi Europu, da joj pokaže bogatstvo umietnosti, starine i ukus kontimentalni.

Smješice.

Supruga trubljaševa. Ružica: „Da si mi zdravo, Terezo! Ja te već dugo nevidjeh!“

Tereso: „O, prosim, Ružice, da mi tako više nerečeš, jer ja se zovem sada gospodja Trubentekovićka!“

Ružica: „Oho, ti si udata! — a za koga?“

Tereza: „Za jednoga izmedju prvih trubljašah!“

Ružica: „Aha, zato si ti tako ohola.“

* Gospodin i klobučar. Jednom dodje gospodin k klobučaru, te zaišće klobuk. On mu dade na izbor; nu kad si je izabrao jedan, koj mu se najbolje dopao i na glavu dobro pristao, pogodi s klobučarom, te htjede da klobuk na vjeresiju uzme. Klobučar mu to uzkrati.

„Zašto to?“ — prihvatit će umah gospodin, „pa zar me nepoznate dobro?“

„O, vrlo dobro, ali ja imam drugi uzrok.“

„A kakov to uzrok?“

„E, nebih rado da se pred svojim vlastitim klobukom odkrivam.“

Zagonetke.

Od Filipa Šafara.

1.

Osam članovah nas ima
Kada bura s daždjom dlma
Vojnici nas svi trebaju
Jer s' od bure sačuvaju
Boj bojimo sa vojnici
Dobri smo im zaštitnici
I po danu i po noći
Vele smo im od pomoći
Kad prva dva izostanu
Tada ima'š gospu slavnu
Od hrvatske domovine
Mile naše otačbine
S kojom se mi ponosimo
Na desnici kad vidimo
Kog' štujemo kano glavnog
Gospodara našeg slavnog.

2.

Kada nas je pet u hrpi
Steretom smo svi uztrpni
Te još kad smo od kamena
Sastavljeni od studena
Kad s' izgubi od nas prvi
Ostanemo nas četiri
Ti se prodji mal' do mlina
Te poslušaj dva kamena
Nas ćeš četir onde čuti
I odmah ćeš pogoditi
Kakova je od početka
Ova moja zagonetka.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 11. U Zagrebu 25. travnja 1863. **Tečaj III.**

ZDRAVICA.

Na evo jedne čašc
Od stare loze naše!
Baš nije loša kap:
Kap žarka, bistra, vriela,
Na briegu je dozriela,
Gdje slavski pljeska slap.

Bog dao svima zdravlje,
A našem rodu slavlje,
Po svietu dičan glas!
Pa hoće l' tko u slavi
Da narod zaustavi,
Na noguh evo nas!

Bog dao svim sreću,
I blaga punu vreću,
Jer prosjak junak loš:
A imamo l' od neba,
Za narod kada treba
Dat ćemo zadnji groš.

Dà, više ćemo dati,
Drag dragu, sina mati.
Za sveti roda boj.

Aj nek se čaša kuca!
Ma nam i srce puca,
Dat ćemo život svoj.

Sve redom rode zove
Na žetve sjajne, nove
Taj silni vieka duh.
A narod naš da čami
Do vieka u toj tami,
U biedi, niem i gluh?

O neće! zora planu,
Već krči stazu danu
Slobode gromki glas:
A zato braćo sloga,
Kad bude svoj uz svoga
Doć mora bolji čas.

Sad braćo svaki skoči,
Do vrha čašu toči
Po redu starinskom.
Oj živila sloboda!
A tko se robstvu proda,
Tog ubij božji grom!

August Šenoa.

Digitized by Google

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Prvi čin.

(Biva u kući Davorinovoj.)

IV. Prizor.

Davorin sam.

Cieo grad već buči. Je-li moguće, da je Olga tako lahka i vjetrenjasta? Danas prstenovanje s Hipokratom! O tom mi nije ništa pisala. (uzme opet list gledati) Ništa, ni rieči o tom! valjda nije istina. Dali se je zbilja tako razsrdila na mene i odlučila za Hipokrata poći, što bi ju inače moglo zanimati, da mi to još pismeno javi? Zar me nebi u tom slučaju pustila udesu svomu na volju i nevolju? Ili mi je htjela već napred grudi i srce razciepati?... Moram znati što je tu istine, i tko med nami kopa; jer nemogu vjerovati, da je ona tako promienljiva. Pisati ću, a do deset, pol jedanaest ići ću i sàm tamo, pa neka čita na mom licu jasnu bol tiela i duše; neka se uvjeri, da li sam ju mogao u tako velikoj groznici pohadjati. Danas idem, ma ostao na po puta. Daj da joj pišem (sjedne za stol, baci cipele na zemlju) Gledj obješenjaka Jovana! još nije došao. (viče) Jovane! Jovane!

Prizor V.

Davorin i Jovan.

Jov. Izvolite.

Dav. Gdje si za Boga tako dugo?

Jov. Valja da znate, kamo ste me poslali.

Dav. Pa zar je to tako daleko?

Jov. Zar sam ja dugo izostao?

Dav. Daj papir amo, i donesi pero i mastilo: (uzimajuć papir i spravljajuć se na pisanje) tako, sad ću joj pisati (Jovan metne pero i mastilo) da . . valjda nije baš tako zlo s nami, da se baš nebi više pomiriti mogli (piše i govori) dakle „Milostiva gospodjice!“

Jov. (iza male stanke) Znate gospodine, što ćete pisati?

Dav. Što?

Jov, Pišite joj neka dodje, pa neka se sama uvjeri, jeste li bolestni.

Dav. Idi nebuncaj kao baba u bolesti. (piše dalje i govori) „Sa žaloštju i tugom razumjeh iz ...

Jov. Gospodine, zaprietite joj, da ćete drugu uzeti. Kažite, da je sama neviernica, što je privoljela na želju otčevu; da je vas samo varala, te vas nikad nije ni ljubila, jer vam nebi bila pisala ovakvo pismo.

Dav. Pa da ju još gorje razsrdim, a što bi onda jadan? Mahni se toga razgovora! gledaj ti bolje, da ti se kakogodj tvoja Katica neizvjeri, jer znaš da ti Martin Hipokratov jednako šara oko nje. (piše dalje)

Jov. Boga mi, pravo imate, (tiho za sebe) ali će se smijati tomu ludjaku Kata, kad bude uzčitala pismo, što sam mu ga napisao. Ah baš mi je drago, što sam ga toli lahko prevario! Kao da mi ga je sam Bog poslao, tako mi je sgodno došao. Čekaj Martine, čekaj! sad će ti proći volja šarati oko Katice. Meni se čini, da taj budalasti Martin ni nezna čitati, inače ja nevjerujem da bi on htjeo odnieti na prvi April ma komu pismo, u kom drugo za čitanje nije već: „molim te pošalji tu budalu dalje!“ hvala Bogu kad...

Dav. Što ti mrmljaš?

Jov. Ništa gospodine.

Dav. Kako ništa — kad čujem da jednako nješto mrmljaš. Valjda nedivaniš s vilami?

Jov. Znate, da vam upravo kažem, ja... ali... gledajte... evo ide Hipokrat. Da vidimo sada, što on misli o svojoj ženitbi! Evo ga! (Njetko kuca na vratih)

Dav. Slobodno, unutra!

VI. Prizor.

Davorin, Jovan i Hipokrat.

Hip. Dobro jutro, servus amice!

Dav. Dobro jutro Clarissime! Izvolite sjesti.

Hip. (sjedši na stolicu) Kako vam je domine spectabilis?

Dav. Jučer sam opet imao groznicu.

Hip. Opet?

Dav. Došla je od prilike u 6 satih pred večer i tek poslje pol noći me je pustila.

Hip. Hm, hm; amice, res est periculosa! Ja nisam sâm dosta pametan kod ove bolesti. Da bleibt einem der Verstand stehen! Pokažite mi molim vas jezik! (Davorin pokaže jezik a Jovan za njim nažima se izplaziv takodjer jezik) Hm, kažite mi bar, što ste radi da vam propišem?

Dav. Propišite mi, što mislite, da je dobro proti groznici.

Hip. He, proti groznici ima puno koješta; ali recite mi što biste vi radi uzimati.

Dav. Što bih ja rad uzeti?

Hip. Dà; samo recite, pa ću vam ja dragovoljno izpuniti vašu želju.

Dav. A što se ja razumijem u doktoriju vašu? Propišite, što mislite, da je najbolje.

Hip. Najbolje će svakako još biti, da i nadalje noge parite i thee pijete.

Dav. Mahnite se već i toga thea i parenja noguh!

Hip. Zašto? Zar vam to što škodi?

Dav. Neznam da li mi baš škodi, ali to znam, da mi ništa nekoristi.

Hip. Kako nebi koristilo? Tà da niste taj liek upotriebili za vrieme ovoga vašega grozničovanja, moglo bi već svašta biti s vas.

Dav, Što bi moglo biti? Pa što je i sada od mene? Ha ha ha! Evo jur dvie nedjelje parim noge, i popio sam valjda već pol akova thea, a od oporave baš ni za liek. Meni se čini, da ću ja po svoj prilici bolovati do viek vieka. ako ostanem pri tom parenju noguh i theu!

Hip. Nemojte vi to vjerovati. Samo vi parite noge, ali voda nesmije toplija biti od 30° R. a thee 50° R.

Dav. Mahnite se toga...

Hip. Slušajte, amice, ja ću vam upravo istinu kazati, da je najbolji i najprečiji liek za sve bolesti parenje noguh i thee; a to vam je ujedno i najjeftinije liečenje.

Dav. Imate podpuno pravo, da je najjeftinije, al koja vajda, kad...

Hip. Eno vam baba Drvarićeva u banskoj ulici imala je tako ljut kašalj, da joj je svaki već dane odbrojio, koje će

Digitized by Google

u sušici jošte odživotariti. Danas ona Bog i duša neživi više, ali bi za sigurno živjela, samo da se je za jedan dan prije bila kod mene najavila. Al tko će bies pomoći, ako istom onda lječnika traže, kad je duša već na jeziku? Tu bi čočjek morao znati vračati, liečiti i čudesa tvoriti.

Dav. Al mene nemuči kašalj.

Hip. U gornjoj podravini imate opet, moj amice jedno diete, što je bolovalo na typhusu. Res erat periculosa. Tko ga je samo vidio, prekrižio ga je jurve; pak da su samo točno se držali moga propisa i danas bi se još na ulici sigralo šapah i topovah s drugom djecom. Ali tko može liečiti ljude, koji neobdržavaju, što im se nalaže? Tu je suvišan i thee, a suvišno je i parenje noguh, kad je voda jedanput za jedan, dva grada toplija, drugiput hladnija, pak tako i s theom rade. Svagdje treba točnosti, ali osobito kod moga liečenja, inače neima ništa.

Dav. Zar ja imam typhus? Ho Bog vas...

Hip. A kod svetoga Roka vam je opet starac jedan imao strahovito veliku micinu u zatiljku; pa da nije uvjek pario noge i thee pio, Bog sveti zna, što bi danas od njega bilo! Nu vidite ovaj se je držao moga recepta, pa se nije kajao!

Dav. To je sve moguće; ali ja...

Hip. Tako isto je u širokom sokaku jednu ženu kap udarila, a i tu sam istim liekom htjeo izliečiti. Ali im bies nije dao mira, te kad vidješe, da je ženi pri parenju malo se smučilo, otvorili su prozore te tako se razhladi na glavi, a od noguh tjera opet para vrućinu gore, te se tako posve smuči. Bog joj dao pokoj vječni, al ja joj nisam bogami kriv!

Dav. Neću reći, ali...

Hip. A u gospodina Nikolića trgovca bila opet jedna krava, nije se htjela dati muzti, pa se je uvjek ritala. Ja joj propišem thee i parenje noguh...

Dav. (ljut) Ali ja neimam ni suhe bolesti, ni typhusa ni micine, niti me je kap udarila nit sam ja krava već mene kida groznica.

Hip. E, amice, ako vi hoćete silom drugi liek, ja vam mogu propisati njekoliko stotinah pilulah iz dvie, tri uncijah Chinine, pak se liečite kako sami najbolje znate. Nu ja vam kažem napred, da je to opasan liek; jer sam ga istom prošloga tjedna propisao jednoj ženi, koja se je takodjer uzjogunila bila proti parenju noguh i theu, pak sirota nije doživjela treće zore. Amice, ja vam iskreno velim, da je najbolji liek na svietu parenje noguh i thee. Vi morate znati, da sve bolesti dolaze od razhlade: sve se dakle i na isti način liečiti imadu. Ova se istina osniva na zdravom razumu, na iskustvu, na...na iskustvu i na ... na razumu. Nu veleučeni naši doktori nevide sunce od samih nebesah, te dok u ludoj svojoj čupi grade theoretične sustave, hoće da vežu narav na nadriumjetnost svoju; a to neide. Ja se bolje držim naravi, te tako tvorim čudesa neznajuć ni trunak od njihovih theorijah. To sam ja uvidio još bivši slušateljem Chirurgije u Beču, te s toga nisam nikad ni zavirio u knjižurde njihove, kojim danas hvala Bogu ni imena više neznam. Istina Bog, da kod moga liečenja mnogi umiru. (Jovan govori medjutim polutihano: „To i onako znamo“, nu ti su si sami krivi, jer se nedrže mojih propisah već kušaju kojekakve domaće liekove. Takovoga bi ja svakoga na vješala odsudio!

Dav. Ako je to istina, što vi govorite, to možete još glasovitu epochu načiniti u poviesti liekoslovja.

Hip. Bog i duša, to bi ja mogao, nu toga ću se ja čuvati. To sam ja samo vam kazao, a drugomu nikomu; jer kad bi to ljudi saznali, to nebi trebovali lječnika, te bi ja kraj sve svoje glasovitosti mogao skapati od gladi. Ha, ha, ha, ha, radi toga ja kadšto i mienjam liekove, da mi tomu tkogodj nedodje u trag. Osobito se moram čuvati ženah; jer žene, to su vam, moj amice, najveće prefriganke na svietu. Od njih nemože čovjek ma baš ni što je crno pod noktom pritajiti i sakriti. Sad su one već saznale njegdje, da sam ja izdajica roda. A vjerujte mi, moj amice, na moje poštenje, da takova šta nebi htjeo biti ni za vaskolik sviet. Ja sam vam pošteni, najpošteniji Slavonac, koga si samo možete pomisliti; Slavonac dušom i tielom, što viša samo može biti. Naravno je, da sam kao rodjeni Slavonac ujedno i zakleti dušmanin Hrvatom, te buduć smo mi Slavonci preslabi, da narodnost našu obranimo od tih Pan-Hrvatah, to se moramo za vrieme pobrinuti za kakova vierna saveznika proti ovomu našemu dušmanu, satrtelju naše slavne slavonske narodnosti, inače smo propali. Ja dakle kao razuman čovjek vidim jedine i najbolje naše saveznike u Magjarih, koji najplemenitije i najiskrenije s nami misle, te zato, ako prijanjam uz nje, tko mi smije kazati, da sam izdajica?

Jov. (metnuv ruku na prsi) Ja!

Hip. Tko? ti?

Jov. Dà; ja; ja vam sad u brk kažem: vi ste izdajica.

Hip. (razsrdjen) A! ti si još triput gorji od svih naših mjestnih blebetušah ženskih; al neka, neka; ako nam za rukom podje, te pomoćju Magjarah uzdignemo slavonsko carstvo, ja se zaklinjem per Gallum Aesculapii, da vam nijednomu neću propisati ni kapljice thea, niti ću vam dopustiti da si noge parite ni na suncu ogrijanom vodom.

Jov. Jao i naopako! ja sad već osjećam, kako ću brez pomoći umrieti.

Hip. Umri! za takove izrodice nije ništa bolje. Ali ne samo ti nego i ženskim ovim bezobraznim, što mi to ime nadjenuše, i njim ću se još i posebno osvetiti, da će pamtiti.

Jov. Nedajte im thea, molim vas, niti pariti noguh.

Dav. Imajte bar milosrdje s našimi krasoticami.

Hip. Ništa, ništa; nje ću još posebno nasaditi; početak sam tomu već dao.

Dav. Kako to?

Hip. Svim sam posebice dao rieč, da ću ih uzeti; i naravno je, da mi je svaka obećala poći za me; al ja medjutim neću se uzprkos oženiti baš s nijednom.

Dav. Zar s nijednom?

Hip. S nijednom.

Jov. Zar zbilja s nijednom?

Hip. Koga će mi jada te bezobrazne blebetuše?

Dav. i Jov. Ah! ah!

Hip. Što bi sviet mislio o meni, kad bi ja svoju budućnost s kakvom ovdašnjom ženskom uništio?

Dav. U tom vas mogu samo hvaliti. (tiho) Hvala Bogu! sad mi je kamen sa srca pao.

Hip. Ja, koji sam čovjek izobražen, doktor —! Mà da me je naša gradska prostota i prozvala konjskim doktorom, što sam tobože samo Chirurgiju svršio, to ipak u ničem nesmeta, da ja nebi smeo nješto više pretendirati od naših proslavljenih Clarissimah po toj tobožno žudjenoj trojednoj kraljevini. Jer hoćete li mi vjerovati, amice, da mi je jedna u-

Digitized by Google

gledna osoba ponudila predsjedničtvo budućega liečničkoga družtva trojedne kraljevine? Bogami amice, to je velika čast a ujedno i dokaz moje mudrosti lječničke, o kojoj moji dušmani toliko sumnjaju; nu ja sam tu čast odbio od sebe samo zato, jer hoće silom, da središte toga družtva bude u Zagrebu?

Dav. Jeli moguće?

Hip. Tako je amice! Zato se to slavno družtvo ni do dan danas još nije ni moglo organizirati; jer nemogoše valjana predsjednika naći. A ovih danah me je slavni jedan celebritet naše Slavonije uvjerio, da ćemo doskora sklopiti slavonsko slično družtvo, koje će biti u savezu sa svimi najučenijimi družtvi Europe, a napose sa Peštom, ka kojoj ćemo se odnašati, kano vierna kćerka prama materi. Da tude meni jabuka neće uzfaliti, neima ni dvojbe. Ja sam već i nakanio tomu družtvu svoju tajnu o parenju noguh i theu prodati za njekoliko milionah od prilike. To vam budi rečeno „sub rosa."

Dav. Clarissime, ja sad istom vidim i uvidjam, kako izčezavaju pred vami dušmani vaši. Ako se sve to obistini, ja vam čestitam.

Hip. A sada se cielo ni nedivite više, što sam prije tvrdio, da mi nedolikuju ove tobožnje domorodkinje, što me okrstiše Quasi-Magjarom.

Dav. Ni malo. Usuprot čudim se vašoj snizljivosti i blagodati, kojom ipak nemarite kadkad i naša družtva polaziti; divim se hladnokrvnosti, kojom dosta putah i o podražljivih stvarih se prepiruć svakoj svadnji i uvredi se uklanjate. Ja vas štujem Clarissime i vjerujte, da si za čast držim, ako mogu sjediti kod onoga stola, uz kojega i vi sjedite.

Hip. Hvala vam amice!

Dav. Ja vas od srca žalim, što nemožete med našimi ljepoticami naći žensku, koja bi mogla vam prilikovati; nu kad već ja nemogu tako sretan biti u vaših svatovih igrati, to ipak nadu gojim, da ćete bar moju svatbu počastiti svojom prisutnošću.

Hip. Zar ćete se vi ženiti?

Dav. Još neznam pravo, ali ufam se u Boga.

Hip. Smijem li, molim vas pitati, koja je ta srećna, što ste ju nakani uzeti?

Dav. Nesmijem vam sada ništa potanjega reći, ali vas uvjeravam, da je po mom mnienju najvriednija i najkrasnija ženska u našem gradu.

Hip. Biesa? Zar je zbilja liepa? Za cielo da je i Magjaronka, ili da kažem Slavonka.

Dav. Oh Bože! krasna je kao žarko sunce, kad na iztoku svitje. Oko njezino veliko, plavo kao nebeska tvrdina, odsieva svom rajskom nevinošću i kriepošću. Na čelu vazda vedrom čita se samo dostojanstvo i milota. A ustne kao da su stvorene za ljubav; njenom dražestnom posmiehu nije moguće odoljeti. Grudi oddišu tiho i navješćuju svakomu blaženu onu zadovoljnost plemenitoga srca, koje samo za sreću i blagostanje svoga naroda kuca. U svakoj njenoj crti vlada dražestan sklad, a sve ove ljepote, koje ni Phidias ljepše izdjelao nebi, krasi svestrano izobražena savršenost duha. To vam je Clarissime slika one, kojoj svaki udarac svoga srca posvećujem. Svaki užitak može mi samo u njezinom ogrljaju postati sladkim; ona jedina može mi radost u pravo veselje pretvoriti; njezina samo plemenita duša može me oduševljavati za sve, što je uzvišeno i sveto, može me napraviti srčanim, pravim čuvstvujućim domorodcem.

Hip. Ta vi sborite kao da to čitate iz kakove knjige; samo ste zaboravili kazati jeli Hrvatica ili Magjaronka, da kažem Slavonka.

Dav. (uvriedjen) Gospodine, vi se šalite?

Hip. Kako bi se ja šalio s vami? oprostite amice, niste samo vi zaljubljeni, tà i ja sam i još tek kako!

Dav. (uplašen) Zar i vi?

Jov. Pa ja mislim da se vi nećete ženiti!

Hip. Tko je to kazao?

Jov. Tko je kazao? tà vi ste kazali!

Hip. Bože me sahrani, nisam ja toga nikad kazao.

Dav. Zar niste malo prije to rekli?

Hip. Boga mi, ja o tom ništa neznam.

Jov. O Bog vas vidio! al pravo veli naš sviet o premudrih ljudih, da ih je pamet preniela!

Hip. Čuješ ti bezobrazniče, ja ću tebe mahom naučiti drugčije govoriti.

Jov. Pa kažite po duši, zar niste malo prije poružili i mene i sve naše mlade ljepotice, pak rekli, da ste im svim obećali, da ćete ih uzeti, ali da ste nakanili s nijednom se neoženiti? (Dalje će sliediti).

Bosanska narodna pjesma.

Od Dbr. M.

U gori je voda netočena,
K njoj dolazi Mare neprošena
Vodu toči Mare neprošena;
Gledala je lipog Ive majka
Gledala je ter je besjedila:
Nečin činah Marušo djevojko!
Nečin činah nemami mi sina,
U mog Ive dosta roda ima
Dosta roda — a sve je gospoda
A u tebe tanka ruha neima. —
Govorila Maruša djevojka:
Nebrini se lipog Ive majko!
U men' ima tunja od sto listah
Od sto listah od četiri cvita . . .
Čudila se lipog Ive majka:
Odkud Mari tunja od sto listah
Od sto listah i četiri cvita. —
Govorila Maruša djevojka:
Nečudi se lipog Ive majko!
Moj je bratac na moru trgovac,
Dobavi mi tunju od sto listah
Od sto lista i četiri cvita,
Ja imadem dosti ruha tanka
Donesti ću mlogo boščalukah
Pirnom kumu tananu košulju
Starom svatu svilenu maramu,
Tebi nosim svekrvice moja
Liepu pamet i poslene ruke,
Ivi nosim moje oči crne,
Crne oči i bijelo lice . . .
Neka ljubi, koliko mu drago . . . .

Digitized by Google

Franjo Palacký.

Slavno ime českoga domoljuba poznato je po svem slavjanstvu, a danas mu se razlieže slava tim većma, što je i na političkom polju na minulom českom saboru opet djelovao i svietlio se ko sjajna zviezda na domorodnom obzorju. Ovomu vriednomu mužu bije srce samo za sreću svoga naroda i svaku na narod padšu tugu osjeća duboko, al ju podnaša muževno.

František Palacký jest čisti typus českoga naroda. Rodom iz neznatne kuće u selu Hodslavice na Moravi podignuo se je vlastitim trudom na stepen prvoga učenjaka nar. českoga i glavnoga promicatelja narodnoga duha.

Život Palackýjev jest takodjer dokazom, da treba silne marljivosti, ako se hoće čovjek sam svojom snagom podignuti. Dokončav nauke na liceju požunskom u 22. godini, prisvojio si je osim spisateljske vještine u materinskom jeziku i inih znanostih takodjer i podpuno znanje jezika franceskoga, talijanskoga i englezkoga a klasičnih jezikah po gotovu, što se razumije po sebi.

Jošte u 19. god. stupio je pred sviet sa plodovi duha svoga u českom jeziku. Kratko vrieme probavi jošte u Beču, pa se zatim nastani u Pragu, gdje je doskora bio na čelu svih narodnih podhvatah, a godine 1829. bi imenovan historiografom češke kraljevine. Neumornim trudom sbirao je po českoj si domovini i drugih zemljah potrebito gradivo, da sastavi neumrlo djelo i da napiše dogotovštinu češku, čim si jošte za života postavi vjekoviti spomenik.

Politička djelatnost Palackýjeva u novije vrieme poznata je općenito.

Premda je Palacký jur 60 godinah star, ipak se žrtvuje svom silom javnomu životu naroda svoga. U svakom družtvu, u svakom odboru jest članom, svuda prvi na mjestu i postojan do konca.

Uza sve to djeluje i nadalje na znanstvenom polju, a vidjeti ga je dan na dan u gradjanskoj besedi, gdje čita po koji sat političke novine, pa istom za tim se na kratko zabavlja razgovorom.

Od Palackoga mogu se domoljubi učiti, kako se ima biti radinim u službi naroda.

(R. K.)

Našoj mladeži.

(Iz narodnih listah u Pragu.)

Kad se je god u povjesti razvio barjak slobode zlate, uvjek i svagdje je grnula podanj svakolika mladež s oduševljenim klicanjem.

U srcih, koja nisu jošte zasipana ruševinom nade, kamenom izopačena slavohlieplja i lakoma svojeljublja, koja jošte neoskvrnuše taštine i strasti zrieloga svieta, nad kojimi se jošte diže sjajna dûga života i pred kojih vrati jošte bdije angjeo čuvar sreće ljudske, u srcih, koja su jošte bližje svomu božanskomu počelu, zvuči uvjek, kao u čistom srebru rieč „sloboda“ zvučnim i jasnim glasom.

Cviet ljudstva jest nerazdruživ od cvieta ljudskoga života: mladež nije dosada u cielom svietu nigdje i nikada slobode izdala, budući joj je nepredobitni tabor. Dok neizumre mladež, dotle neće ni sloboda!

Blažen narod, kojega se mladež odziva slobodi domovine.

I naši mladići pozdraviše dan novoga preporoda svoje domovine s tisućustrukim pleskanjem. Za dvih istom minulih godinah imadosmo već višeputah različitu sgodu, da spoznamo, da imade u našoj mladeži kriepkih i bujnih domorodnih ćutih.

Da su samo takodjer i plodonosni!

A tu nam se valja već iz dubljine srca potužiti. U istinu minù već doba praznih domorodnih medenih nedjelah, a nastadè važni čas tihe i kriepke, svestrane i temeljite, razborite i postojane marljivosti i radnje: ćut bo vatrena imala bi već postati uspješnim činom.

Digitized by Google

Nu žalibože veliki dio naše učeće se mladeži, osobito u Pragu, kano da se nemogaše dosada razabrati te si opeta siguran i čvrst temelj pronaći u političkom strujenju, koje ga je uhvatilo. Veliki dio naše učeće se mladeži drži važni i odlučni čas, u kojem cieli narod sa sebe skida stoljetne okove, zahtjevajuć muževnim glasom prirodjena si prava, samo za sgodnu priliku ništetnih igračkah, odmora i taštoga nerada, prija za stroga školska predavanja, kao za neugodno prekinuće izpraznoga kavanskoga života, a vidi u političkih novinah samo malu nagradu za školsku knjigu!

Hvala Bogu, danas smo u pravom narodnom životu malo dalje, da neproglašujemo za domorodca svakoga mladića, koji ništa drugo neradi, osim što po koju česku izpjeva, marljivo pleše i kavane polazi, mjesto „servus“ „zdravo“ viče, gajtane na kaputu nosi a za domovinu vrieme trati.

Da, vrieme, to najskuplje blago svakoga radinoga čovjeka, ima biti osobito mladeži českoj veoma dragocieno. Viečna šteta za svaki potraćeni, suvišno zanemareni trenutak! Mi nesmijemo nikada uzalud naših silah trošiti; nas neima a niti nas neće ikad toliko milijunah biti, da se nebi morali za to brinuti, da li možebiti tisuća ili jošte više sposobnih glavah medju nami dangubi ili posluje. Kod nas se vidi svaka marljiva, nu i svaka nebrižna, liena ruka.

Sadašnja naša učeća se mladež mogla je već dosta dobro uvidjeti, da svakolika sila naroda našega sastoji u čudorednom i znanstvenom izobraženju. Kad se pako, što se sigurno nadamo, čim prije dokopamo svih svojih narodnih i političkih pravah, kad se dovrši nemila borba, za važnost i pravnu valjanost našega jezika u školah i uredih, nastojanjem naših hrabrih boriocah, onda će biti samo na nas, da dokažemo, da smo narod, koji se takodjer u hramu znanostih i umjetnostih pobjedonosno boriti umije.

A taj ogromni, slavni posao, zaslužujući neprekidnu i marljivu radnju, jest namienjen našoj sadašnjoj mladeži. Pa će nastati vrieme kad će trebati

Čestitimi dokazivat čini
A ne samo hvalisavim riečmi,
Da ljubite krasnu svoju težnju, —
Treba svuda dokazivat činom,
Nek i drugi sliede vas do svjetla,
Da vam i njim dobro kad uzbude;
Ovo polje — polje narodnosti,
Gdje nam cvaše mnoga blaga nada,
Nu gdje vrieme u svojoj biesnoći
Posija nam premnogo kukolja,
Ovo polje — polje narodnosti,
Da nam bude plodonosnom njivom!
To je polje krivnjom gospodarah
Zaraslo se u cielinu pustu,
Ali kad se poizruje ralom
I obradi kako dolikuje
Mjesto mnogog korova i drača
Donosit će životnosnu hranu.
A tad će se misli oporavit,
Postati će bogate i jake
I sposobne za plodove sile.
Tako braćo, to pokazat valja
Sad nam drugi nastaše bojevi
Mnogo višji i svetiji mnogo,
U kojih se prolievati neće
Krv bratinska od pobjede mačem,
Jer u carstvu — a carstvu duhovah,
U kojem se neprestano radi,
Može samo bistri um pobiedit,
Dà um bistri, koji zaodjenut
Tielom svojim, našom narodnosti
Novo u doba evo opet sretno
U novoj se zasjao krieposti.

Ta nije nas nasilna fizična odvažnost, već sila duševna spasila, i samo sila duševna će nas dovesti k pobjedi i slavi.

Veliki se prostor slavnih činah otvara pred našom mladeži: bezkrajno carstvo znanosti i umjetnosti ju vabi u svoje posvećene hramove.

Neka si dakle netaji svojih mnogih nedostatakah, nu odlućnom misli, i čvrstom voljom, neka se lati hitro lieka za svoju bolest.

Neka naši mladići marljivo u mislih pretresuju, da nisu naši hrabri borioci i slavodobitni branitelji crpili svojih kriepkih silah iz puke uznešenosti za domovinom, nu da su u vremena vrlo kobna, kad je jedva počelo svitati u luzih českih, iz zasipanih izvorah neumornom radnjom, po kaplje iznašali i sakupljali blagoslovljenu rosu, liekovitu, okriepljujuć sebe i savkoliki narod češki. — Nam je već laglje.

Putevi su prokrčeni i izravnani; naša je sada uloga, da uz nje sadimo i njegujemo mirisne, široke, zdrave lipe, te da u milu sjenu njihovu vabimo pjevajuće ptice nebeske!

Pozivljemo dakle našu milu mladež iskreno i prijateljski, da nesrne s nerazbora u plamen, poput mušice, na propast svojih krilah, da nebude hladnokrvnim gladaocem važnih natjecanjah; da uzalud netroši ni silah ni vremena, već da pod zaštitom starijih boriocah marljivom rukom kuje i oštri oružje duha svoga, dok ju vrieme, koje žalibože hi.ro leti, pod svoj barjak u redove nepozove.

Približuje se bogata žetva; da je samo dosta žetalacah!

Ovim iskrenim razmatranjem i neposriednim savjetom nećemo doista ohladiti rodoljubje naše mladeži, već želimo i zahtjevamo, da bude svakako još vatrenija, da jednoč pravim, jedino spasonosnim putem udari. Uz udioničtvovanje u javnom životu, nesmiemo zaboravljati na važne poslove tajne.

Bojati se u istinu valja, da će mnogi mladići, koji se sada nestaraju za znanstveno naobraženje, sve na račun uličnoga domorodstva, planuv kao slama, izgorjeti do mrtva pepela, te će ih raznesti ili nagli vihar ili čvrsta kiša tako, da će im nestati uspomene.

Niti neprestanim izbrajanjem (recitiranjem) domorodnih pjesamah, niti jedinim čitanjem političkih novinah, a najmanje dangubom (i pobratimstvom sa Vinkom Lozićem) biti ćemo domovini od koristi, ma si to što toplije želieli; već se latimo posla, napnimo sile duševne; svaki si neka polag naklonosti i umnih darovah izabere koju god znanost ili čest njenu za osobiti nauk, te nastojmo u izabranom si predmetu usavršiti se i proniknuti, misleć neprestano na znanstvene potrebe domaće.

Stavimo, da nas bude samo stotina s ovakovom namjerom radilo, a mi ćemo svoju ljubav domovini jasnije dokazati i na veće proslavljenje njeno biti, nego što sto tisućah dangubećih drugčije „najdomorodnijih“ mladićah.

Odkrimo radje samim sebi mane, nego da doživimo, da nam ih tudjinci predbacuju.

Obazrimo se na milu nam braću Poljake i Jugoslavjane, medju nami u Pragu boraveće, budi nam njihova sviestna marljivost uzorom i primjerom. Udaljeni od rodnjih si krajevah trude se osobito ovdašnji Poljaci, da si svoj duh različitim blagom postojane ciene obogate, te da budu njekad na utjehu, obranu i slavu svoje nesretne domovine!

(Za uvaženje našoj mladeži prev. **Mirko M. D.**.....

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. travnja.

Sveti nam uskrs u crkvi minu, a evo ga i u božanstvenoj naravi. Zelene se livade, briegovi i doline, al nam se to sve jošte čini, kano njeko prelazno doba iz mrzle samovolje u zlatnu slobodu, ili iz ljute zime u ljeto, kao rekovalescent iz groznice u blagu toplinu zdrava tiela, u normalno stanje. Istom tada, kad se razcvate pramaljeće u mirijadih cvietićah i ružicah nastat će seljansko vrieme razkošja, komu se raduje sve, što diše. Za sad je cviće jošte riedkost i malo ga je gdje vidjeti, osim u staklenih odgojilištih, poglavito kod dvora njegove preuzoritosti, koj ga njeguje poetičkom ljubavi u svom cvietnjaku ovdje i u Jurjavesi, gdje ga okružava milinje prirode i gdje uživa radosti ovoga života, dočim mu dosta bujno trnje raste na polju javne borbe, gdje se radjaju strasti i omraza a iz njih se plode opet ini griesi. Medju tolikom krasotom naravi i umjetnosti, kao što je razsipana na sve strane u bogatom perivoju Jurjavesi, naći će ljubitelj prirode vazda najplemenitije zabave — osobito onaj, komu je moguće sried pokoja uklonit se gorkomu svietskomu jadu, u kom i jaki život vene — a

Cviće vene i opada,
Noć za danom tmasta dodje,
Svieta krasnost časom prodje,
Samo blažen taj je pravi..—
U ljubavi tko boravi.

Kada jednoč zavlada obća kultura i u toj struci, doživit ćemo možda i mi izložbah cvića poput inih gradovah, kao što smo počeli jur više godinah sa voćem i ostalimi plodinami.

— O našem kazalištu nejavismo već davna ništa, a nebi ni imali što važna, kad se hram zabave takodjer njekako obolio, te bi mu trebalo lieka, koga bi se i našlo, kad bi vještih liečnikah bilo. Tajnosti naših kulisah nisu nam poznate, al po posljedicah takovih, dade se zaključiti, da poslovi nisu posve u redu, jer niti se nepredstavlja redovito, niti se čuju pravi uzroci toga zapinjanja. Medjutim je nastalo i takovo doba, gdje se občinstvo sito kazališnih zabavah želi razveseliti i drugim načinom. Hoće-li i kuda će družtvo naše putovati ove ljetne saisone, nemogosmo saznati.

— Novosadski „Komarac“ hoće, da se osveti „Pozoru“ i „Naše gore listu“, radi članakah, kojimi se odbijaju sistematična napadanja njekih, narodnosti hrvatskoj neprijateljnih listovah, pa se tobož po humorističnom cirkusu kobaca poput Bojazza zastarielimi dosjetkami, koje su i nasuprot Magjarom jur upotrebljivane, nebi-li mu takovom porugljivom i za 19. viek nedostojnom polemikom za rukom pošlo postignuti ono na jeftin način, što niti mudrijim nije moguće na znanstvenoj areni — sa raznih uzrokah, t. j. oprovrći temeljite i logične razprave o imaginacijah i pozitivnostih. Da si nebi okaljali list — to bi preštampali estetične te sastavke, da se svestrano vidi, odkuda svedjer duva provokativni vjetar, a slavno uredničtvo „Komarca“ neka bude uvjereno, da se mi na to polje medjusobnoga grdjenja nećemo pustiti. Tko više sebe pljuje; na obraz mu pada.

— Kako čujemo, to će se doskora u Samoboru ustanoviti družtvo čitaonice. Radujemo se toj viesti, jer nam je dokazom, da domorodno naše susjedno trgovište, u kom se dosta narodne inteligencije nalazi, djeluje na družtveni napredak u duševnom smislu.

— Slavončev podravski knez u broju 9. svojim je razglabanjem većma sličan njemačkim filozofom, nego-li hrvatskomu selskomu knezu sa naravnim zdravim razumom; govori bo o svačem na pol ustah poput Gentelmenovih finih manierah, što-no svoje umovanje po „bon-tonu“ visokih krugovah udešava, kojih tankoćutnost sve barbarstvom naziva, što nije po ćudi njegovih tananih živacah. Čuvstvo podravskoga kneza mora biti tanke predje, kad mu je bezazleni zagrebački korso barbarizam, a kažnjenje uvriede narodne: nenaobraženje! Neznamo, iz koga je vrela podravski knez supergentilne maniere posrkao, koje ga čine daleko premašiti i one pojmove naobraženosti, što-no su obćeniti i u naobraženom evropskom zapadu. Nezna li knez, da su korsi po Italiji, Maskenzugi po Njemačkoj, gdje se još mnogo drastičnija karikiranja izvode, uprav redovite pučke svečanosti? Il zar nezna knez, da se uvriede svoje ruke kano n. pr. uvrieda narodu nanešena od stanovite fele ljudih, zaušnicom kazni i u Parizu i u Londonu, pa makar i u kavani? Pa zar nebi i gentilni podravski knez, ako je inače pravi iskreni Hrvat, pogrditelja svoga hrvatskoga naroda na mjestu, isto tako kaznio, kad pogrditelj za častniju zadovoljštinu nebi prikladan bio? Ne, ne kneže, tu si posrnuo, nevalja se preveć u vis zaletiti! (A.)

Književnost.

U Jakićevoj tiskarni dogotavlja se djelo: „Naše potrebe“ I. svezak od Vinka Pacela.

Zatim drugi dio „Babičke“ od Božene Němcove.

— Beču izdat će do Gjurgjeva dana Kornilie Stanković „Pravoslavno crkveno pojanje u srbskoga naroda“ ciena knjige bit će 6 for. 50 nov.

— Prvi broj novoga dalmatinskoga časopisa na hrvatskom jeziku „Zviezda“ izašao je u Zadru pod uredničtvom Jovana Sundečića i stoji poštom 5 for. 25 novč, a izlazit ce svake nedjelje na pol tabaka.

— Ponta Srečković, profesor na biogradskom liceju izdaje „Obštu istoriju“ od postanka ljudskih družtvah do našega vremena; prva knjiga po 1 for. do 12 tabakah izići će doskora.

— „Licejka“ druga knjiga „što ju izdaje licejska omladina u Biogradu stoji 60 novč. Dočim se revnost srbske mladeži hvali, tuže se s druge strane novine na srbsko obćinstvo, da slabo podupire literarne podhvate.

— U episkopskoj pečatnji u Novom Sadu izišla je „Danica“ prva srbska narodna konversacionalna igra od Julije Berkovića, koj će po Sriemu, Bačkoj i Banatu i Srbiji putovati, gdje će učiti novu tu srbsku igru.

— U Biogradu je izišao „Glasnik družtva srbske slovesnosti XV. svezak.

— Gj. Daničić u Biogradu javlja, da se njegova „Mala srbska Gramatika“ na novo preradjena štampa pod imenom „Oblici srbskoga jezika,“ da će biti tečajem mjes. svibnja gotova. Tko je rad imati to djelo, neka o svom trošku pošalje 60 n. na izdavatelja.

— Pod naslovom „Pravda“ izlaziti će politički i literarni spis u Pragu pod uredničtvom Františka Vinklera, svaka dva mjeseca po 1 svezak od 3—4 tabaka. Program izjavljuje, da će federalistička načela razvijati.

— Iz narodne tiskarnice dra Ljud. Gaja izašla su: „Monumenta Slavorum meridionalium.“ Spomenici južnih slavenah. Knjiga I. Listine hrvatske. Acta Croatica. Izdanje Ivana Kukuljevića Sakcinskoga.

— Nadalje se dotiskala knjiga: Sustavna obuka u pitanjima i odgovorima za poduku učećoj se momčadi c. k. piehote. I. Dio. Dužnosti prostoga vojnika. II. Dio. Dužnotti izmienjača (Gefreitera.) Sastavio Maravić c. k. pukovnih u Petrinji.

— U Zadru je 2. trav. ižišo 1. broj. „Zviezde“, književnoga lista za prosvietu, poduku i zabavu. Uredjuje i izdaje svakoga četvrtka Jovan Sundečić.

Razkolničtva.

(Iz Poviesti crkve kršćanske. U Požegi tiskom Mir. Kraljevića 1863.)
(Konac.)

Ni Srbija nije se odciepila bila od sv. stolice, dobivši nastojanjem sv. Save svoju metropoliju za vladanja Stjepana prvovjenčanoga (1195—1228). Iza sv. Save sjedili su na metropolitskoj stolici srbskoj: Arsenij, Sava II. († 1271) sin kralja Stjepana prvovjenčanoga, Danilo I., Joanikij, Evstatij Jakov, Evstatij II., Sava III., Nikodim i Danilo II. Ovaj posljedni bio je prosvećen muž, ta je napisao poviest srbskn svoje dobe, imenito žitja kralja Stjepana Uroša I. (1240—72 i sinovah mu kraljevah: Stjepana, Dragutina (1272—75) i Stjepana Uroša II. Milutina (1275—1321), kano i žitje Milutinova sina kvalja Stjepana Uroša III. dečanskoga (1321—36). U Srbiji zavladao je do duše obred i život iztočne crkve, ali vladari srbski, s njimi narod i svećenstvo, nagibali su sada carigradskomu patrijarku, sada rimskoj stolici, kako jih je naime politička korist gonila u Carigrad

Digitized by Google

ili od njega odvraćali. Tako kralj Milutin sliedeći primjer svoje majke Jelene, bogoljubne i darežljive katoličanke, stao je u savezu s papom (1288), te je bio odan katoličkim zavodom u Srbiji; ali oženivši se sa Simonidom, kćerju byzantinskoga cara Andronika, opet prista uz carigradsku crkvu. Nu sinu Stjepana dečanskoga Stjepanu Dušanu, (1336—1355) razširivšu srbsku državu u Macedoniju, Epir i Thesaliju, poprimivšu dne 14. travnja 1346 naslov cara srbskoga, grčkoga i bugarskoga, svidjelo se je metropoliju srbsku uzvisiti na čast srbske patrijarhije, neodvisne od Carigrada i Rima, te za prvoga patrijarka srbskoga sa stolicom u Peći imenovati bivšega metropolitu Ivanikija. Car Stjepan proglasi ga g. 1352. neodvisnim od patrijarka carigradskoga. Ovaj opirajuć se na poviest, baci kletvu na srbskoga vladara i novoga patrijarka. Kada poslje smrti Dušanova sina Uroša IV. (1355—67) zavladà u Srbiji nered, a poslje kralja Vukašina (1367—1371) Srbija se razpadè medju pokrajinske vladaoce, Ivan Uglješa, Vukašinov brat, despota srbski, opet podčini (1371) carigradskomu patrijarku eparhije u svojoj zemlji. Propašću srbske države na Kosovu polju (1389) srbska patrijarhija doduše nepropade, ali i ona diclila je zlokobnu sudbinu crkve kršćanske pod samosiljem turskih sultanah, dok napokon pod patrijarkom Arsenijem Crnojevićem (1690) nepreseli se u Slavoniju, sriemske Karlovce. Patrijarhija srbska, kano i ochridska, bila je medjutim g. 1766. ukinuta, te jedva u naše doba (1848) povraćena u časti.

Smješice.

Kriomčar. Bio je njekoč njeki bisernar, imenom Andrašević. Taj čovjek bijaše osobito vješt kriomčarenju, te je znao na sto načinah dopremiti zabranjenu robu pa makar bili na oprezu divonarski častnici dan i noć i pazili, kako jim drago — on je ipak svojom lukavštinom znao nadmudriti jih. Kad bi on iz grada izišo, motrili su ga oštro i kod povratka prepriečili mu put — al on bi sasvim mirnom svicsću dimio iz svoje turske lule a oni si badava glave razbijali.

Andrašević dolazijaše često u kavanu, gdje se, sastao mnokrat sa divonarskim kapetanom i izigra š njim po koju partiju na biljaru.

Dogodilo se je, da je kapetan kadkad poveo rieč i o pogibeljnom zanatu kriomčarskom te mu jednom reče — iza kako je dvie partije dobio — „čujte gazda Andro, vi ste inače valjan čovjek, samo da se jošte okanite toga pogibeljnoga zanata —

„Pogibeljnoga? — oj kapetane! — Nikad mi se nedogodi ništa pogibeljna.“

Istina Bog, do sada nije — nu doskora da vidite, kako će se sunce sakriti pred vašimi vrati. Pazite dobro — ovdje u gradu sam vam prijatelj — nu izvan grada moram biti strog — strožiji nego-li vi mislite; jer to zapovieda služba a zvanje je nad svim. Tako mi duše — prije nego prodje mjesec danah, uhvatit će vas moji ljudi.

„Hajde da se okladimo! — ako hoćete za dvajest škudah, da ću ja kroz ovaj mjesec svoj posо tjerati ko i prije, pa da ćete vi sami meni u pomoć biti.“

Nešalite se ludo, moj prijatelju. —

„Bože sačuvaj! Nešalim se ja nimalo nego i vas pitam, dali imate volju okladiti se?

Eh dakle dobro, neka bude! — ja bi rad znati, kako bi se to dogodit moglo.

„Marquer! — zahlen —“ platiše kafu i biljar te sastaviše ugovor. Zbogom — zbogom.

Prodju tri nedjelje danah i više, kroz koje vrieme Andrašević kapetana nije okom opazio. Dva dana prije nego-li vrieme izteče, dodje on opet u kafanu i nadje tu kapetana, koj ga šaljivo opomene na okladu. „Tako mi duše! — reče zabunjen „ja sam skoro zaboravio na tu našu okladu“.

Ništa zato, veli kapetan, pa si gladi brkove u nadi, da će mu sjutra dan dvajest škudah smuknuti u džep.

„Ja ludo glavo! — kako sam mogo zaboraviti — nu jošte nije sve izgubljeno, imamo bo jošte dvie noći...“

Da, da, dvie noći; al rekoste, da ću vam ja sam donieti robu.

„Istina — vi imadete pravo — nu pa šta zato? rad tih dvajest škudah se bogami neću srditi na vas, pa da vam i pobjedjen pokažem, da sam dobre volje, pozivljem vas sutra u lov.“

Veseo vrhu dobivene vadlje reče kapetan, hajde de, meni je pravo.

Drugi dan, eto jih obijuh u lovu. Andrašević ubije tustoga zeca, a kapetan baš ništa. Umorni i gladni navrate se u seosku krčmicu; kapetan se razgleda po siromašnoj sobici i opazi veseljem na stieni visećega zeca, koj bje uprav ustrieljen, budući mu friška krv iz glave tekla.

Bili ti krčmaru meni prodo toga zeca?

Nebi gospodine, jer sam ga obećao sutra njekomu gospodinu u grad donieti.

Ta možeš si ti do sutra drugog ustrieliti — samo da nedodjem praznih rukuh s lova, što mi se jošte nije dogodilo nikad. — Dat ću ti škudu za njega.

Fh, škuda nebi baš falila — pomisli seljak pa bi ja sbilja do sutra mogo ubiti drugoga, te se premisli i privoli.

Kapetan mu plati škudu a seljak mu strpa zeca u torbu. Na to se vrati Andrašević u sobu, i upute se oba natrag u grad.

Dodju do kavane, gdje Andrašević stane govoriti glede oklade i zazove kavanara da donese novce, što su mu jih dali da spravi. Šta će vam danas novci, reče kapetan, sutra je rok da propanu za mene ili za vas.

„Ništa to nečini, odvrati mu Andrašević, to je svejedno, kad smo baš ovdje zajedno, to si neka odma pridrži onaj, koji je okladu dobio.“

Meni je pravo, — vi ste izgubili gazda Andro, škude su moje —

„Lagano, kapetane! vi ste izgubili — izvolite otvorit vašu torbu, pa izvadite zeca.“

Zeca, pa šta je sa zecom?

„Razparajte mu trbuh.“

Zbilja se to učini — al gle čuda golemoga, kapetan doni sam sijaset zlatih urah lančićah i prstenja u grad.

„Dederte kapetane, tko je dobio?

* Vatra! vatra! zavikne njeki metodistički propovjednik, kadno opazi tečajem svoje propoviedi, da skoro svi slušatelji zaspaše na mjesto da slušaju zapovjed božju. Na taj glas probudiše se i zaviknu svi jednoglasno: „gdje, gdje je vatra?“

„U paklu!“ povikne propovjednik „za sve one, koji se pod prodikom spanju podadu.“

* Njeki bogati gradjanin bijaše njekoliko nedjeljah bolestan, te se začudi, da ga 2 do 3 njegova prijatelja nepohodiše. „Oni se valjda neufaju!“ odgovori mu na to njegov blagajnik: „jer su vam jošte podosta velike svote dužni.“

„Nuder!“ progovori bolestnik: „idite vi k njima, pa jim kažite, da mi od danas ništa više neduguju, al neka dodju sami k meni, te si neka odnesu svoje mjenice; ja volim izgubiti novce, nego-li biti bez prijateljah.“

* Praktična štedionica. Njeki konjanik spravljao je uvjek svoju plaću u koricu od sablje, te reče svomu drugu: „Gledaj brate, to ti je najbolja štedionica.“ „Kako to?“ pita ga ovaj. Slušaj sad ću ti kazati, kada tko dodje od onih kojim ja dugujem, te zahtjevahu, da im platim, a ja im odgovorim: „Odmah ću vas namiriti; te primem za sablju, ali prije nego sablju izvučem i na stranu metnem, pobjegnu svi iz sobe i tako njekoji od straha više ni nedodju.“

Konjičev skok

le	no-	re,	ve-	stre	bla-	ga	ne-
ve	ni	Ve-	ge	Ve-	bo,	bi-	sa,
ći,	go-	li	o-	dro	pr-	dro	Bla-
sil-	či.	u-	na.	lju-	lo,	dje-	de,
di; —	To-	mi,	če-	plo	vo-	di,	li-
gro-	na,	lje-	na	vi-	na	do-	lo,
plo	To	ni	to-	stre	na	ca,	Ruj-
Sil-	to,	vi-	je	ruj-	mo	Bi-	ša

Odgonetka zagonetke u broju 9.

Mir. Rim.

Razriešiše ju: gospodja Isabela Klinšić u Šarengradu, g. Mr. Š. Šojtory Dr. med. u Iloku, Albin Kiepach, vlastel u Vilindvoru, Filip Šafar u Zagrebu.

Listovnica.

G. G. Mirogojskomu. Za kaledare primismo 3 for., a za ostalo netarite si glave, jer smo mi vaši dužnici. Hvala vam na pošiljci.

Matija Sz. u Bud. (9. predasmo odpravničtvu Pozora, a ostalih) 6 stoje za opredieljenu svrhu — ako bude što od onoga.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 12. U Zagrebu 25. travnja 1863. **Tečaj III.**

Trojedini barjak naš.

Od vjekovah tri nam dara,
Dao nam ih dobri Bog;
Liepa dara, sve što stara,
A u slavu roda tvog:
Do tri boje,
Sveto troje;
Da ih pamtiš, da ih znaš;
Nek se vije povrh glave
Vilin znamen stare slave:
Trojedini barjak naš.

Rujna boja, krv rumena,
Prošlih sgodah krvni list,
Prot barbarstvu prolivena,
Sviedok sjajan, sviedok čist;
Za slobodu,
Opet rodu,
Da mi pamtiš, da mi znaš,
Krv ćeš dati, ako valja,
Da se nikad neokalja
Trojedini barjak naš.

Biela boja, ćud nedužna,
Svega roda obraz živ;
Što ga sharà ruka ružna
Nije narod, nij on kriv.
Ćud nevinu
Čuvaj sinu,
Da mi pamtiš, da mi znaš:
Proklet onaj od svog roda,
Koj za podlo mito proda
Trojedini barjak naš.

Modra boja, lice neba,
Kao vedri božji hram;
Nebo zovni, to nam treba,
Jedina je pomoć nam:
To nas spasi
U zlih časi';
Da mi pamtiš, da mi znaš:
Neuzdaje s' u nikoga,
Nek u sebe i u Boga
Trojedini barjak naš.

Pa će zasjat tvrdom slogom,
Nek si grakće tko je sliep,
I pred svietom, i pred Bogom,
Sjajan, vedar, čist i liep
Trojim cvietom
Cielim svietom,
Ma i tko si, da ga znaš,
Opet čitav nepovriedjen,
Nikad vragom nepobiedjen,
Trojedini barjak naš.

August Šenoa.

Digitized by Google

Lažni Tihomir.

Crtice iz ruskoga života.

I.

Gusto sumračje pozne jeseni zastire vidokrug; večernja tišina zavlada, čim se smiri sunce za brdinami, lišenimi tamnozelena ruha. Nu za čas se uzjoguni brijući sjever, te stane svom snagom jurišati na utvrdjene klisure, obarajuć stoljetne dubove, kršeć tanane hvoje i razpršujuć usahlo lišce neobuzdanom samovoljom.

Usried biesna urlikanja navalivšega vihra talasê se čarobni zvuci neustrašiva brdjanina, prebirućega okretno i izvadjajućega vješto najugodnije napjeve obljubljenom frulom.

Približimo se k njemu. Na studenu kamenu sjedi sin prirode. Čilost koštunjasta tiela i cieli uzrast pokazuje snagu medvedovu; vedro čelo, dugačka crna kosa i gusti brkovi riese mu divne poteze muževnoga lica.

Tik pod gorom izvire iz razsjelinah ledat potočić, štono se poput zmije žuboreć vijuga prostranom ravnicom, natapajuć plodenosne njive i sokovite livade; a nad vodom stoji ruska kratica s vrčem u mekanoj ručici, upiruć žarke oči na zanimivoga svirača.

Videć pastir, da ga djevojka neprestano motri, odvrgne frulu pa ju bezodvlačno zapita: „Kako ti se dopada moja pjesma? ljubezna Olgo!“ — „Oh! ta strašno mi se srca kosnù“ — odgovori plaho stidljiva goranka, te nastavi iza kratkotrajne šutnje: „Još nisi nikada tako uzhićeno svirao, sladki Vladimire! a ja nisam toga u svom životu još u grudih počutila, što sada osjećam; tajnom moćju, što si ju nemogu protumačiti, ošinuše me turobni zvuci tvoje milopojke.“

„Ha! ti se tomu čudiš? Ta frula pastirova ulieva i nehotice nježno čuvstvo, pobudjujuće kobnih mislih. Ja se nasladjujem, kad mi se za krasna pramaljeća odziva jeka po zelenih lugovih; pa zar ti je neobično, gdje na izmaku jesenske dobe sin prirode bugari za umirajućom materom svojom? — I moja se jesen približuje, da i — zima!“ ...

— „Nastupit će opet proljeće“ — primetne Olga.

„Bože daj! ali ja slutim, da mi nebude prijatnim.“

— Ti si odviše zabrinut; nješto ti se sigurno zadesilo, dok si tako neveseo! Jučer me upita tetka, da li se možebit na nas zlostiš, gdje te tako dugo k nam nema? Ja joj neznadoh odgovoriti, ko što ni sada nemogu odgonetnuti uzroka tvojoj tugi i nevolji.“ —

„Nestaraj se, zlato! toliko o mene“ — reče joj blago i utješivo Vladimir — „ ta i žitelja dubravah snadje kadšto usred neopoziva blaženstva i u razkoši slastih nepogoda, kojoj nemože odoljeti, mà se na glavu stavio . . . . nu večeras posjetit ću vas svakako.“

— „Dodji dragi! dodji; mi te rado gledamo u domaćem svôm krugu“ — kliče Olga, smiešeć se s osobita zadovoljstva.

Bliedi mjesec pliva u družtvu jasnih zviezdah na modrom svodu; a Vladimir zakrene — prenuvši se iz duboke sjete i stisnuvši sviralu pod pazuh — uzkom stazicom, vodećom u obližnji gaj. Težke misli križaju mu se mozgom; neugušive strasti — planuvše poput žive vatre — uznemiruju mu dušu: razum se bori sa srcem. Ljubovna čuvstva privlačuju ga k viernoj i postojanoj Olgi; a razum ga, kao nepristran i hladan sudac, sjeti na lukâvost i sebićnost staroga Romana, koj prekrasnu Olgu uzdržava i obskrbljuje. Ove ga misli posve obhrvaju i smute; a grozna slutnja još razdire ranu srca, koju mu goruća ljubav zadade. U tom se indi duševnom stanju približuje Vladimir sve više onamo, gdje prebiva predmet njegovih žalostnih prikazah, no ujedno i utješiteljne mu nade.

Pred kućom Romanovom, i to upravo sredinom privaljene bašće, protiče duboka voda, preko koje te vodi nastavljena uzka daščica. Vladimir koraca smjelo i odvažno po njoj; al' eto ti jada! daska se pod njim prolomi, i u istom ga trenu zanesu virovi odvaljajućega se potoka. — Kažu, da se čovjek u takovu slučaju i slamke hvata; ele i naš se pastir srećom otme pogibelji, pa za malo na nju sasvim i zaboravi, predočeć si inu borbu, koja je tim teža, čim su sladje i mamljivije posljedice s održane pobjede.

Vjetrovi svejednako još huče i zavijaju; a naš se skvašeni Vladimir niti neosuši, već hrli — što ga srce nosi.

Sobe su Romanove razsvjetljene, pa tim i Vladimiru odlane, koj se već pobojao, da su vrata zamandaljena. Čim on u dvor, zalaje vierni čuvar, pa odmah i umukne. Očekivani gost pokuca te stupi, prekoračivši visok prag, u toplu sobu — nazivajuć krupnim svojim glasom „božju pomoć!“

„Dobro došo!“ — odzove mu se dražestna Olga, ponudiv mu odmah sjesti. Nu stari ga Roman mrko pogleda, odmjerivši ga od pete do glave. Istom za njekoliko časakah se dosjeti učtivosti, pa mu izmrmlja hladnokrvno „zdravo!“

Udostojiv ga tim kratkim sloveem, nastavi svoj razgovor s Tihomirom, što mu uz bok sjedi. — Ovo je muž od četrdeset po prilici godinah; upale njegove oči bliešte ugašenom vatrom naužitih griešnih nasladah.

Dočim se Roman neprestano samo s njim zabavlja, razkazujuć mu potanko osobitom privrženošću sve važnije dogadjaje prošle mladosti; ofrkiva se naš Vladimir — odaljen duhom od te dvojice — oko liepe Olge. Razgovor Romanov odviše je suhoparan za njegovo srce, tonuće u uzburkanih valovih sladostrastnih čuvstvah.

Videć, da je već unoćao, stišne Olgu za nježnu ručicu, te se oprosti najprije s njezinom tetkom — a zatim i s inimi nazočnimi. Zaželiv im ukupno „lahku noć!“ — ode mirnom saviešću; samo ga Tihomir munjevnimi pogledi kresećih se očiuh sprovadja.

II.

Pretrgnimo za časak nit svojih crticah, da se upoznamo bolje sa skrovnostmi i zamršenimi okolnostmi glavnijih činacah ove pripovjedke.

1778. ljeta odrazuju se bliedi traci slabo razsvjetljenih prozorah njeke kuće u Bukareštu. Cieli grad dremlje pokojno pod tmastom koprenom noći; a grobnu tišinu živih inače ulicah prekida topot prolazećih stražarah. U ložnici spomenute kuće leži na odru mladjahna dieva, boreća se s dušom. Angjeo smrti presječe joj neodolivom kosom žicu gorkih mukah: ona izdahne!

U pribočnoj sobici sbija veselo družtvo kojekakve šale.

Mlad boljar stišće strastno snježnu desnicu krasnoj Rumunki, predočeć joj sladkimi riečmi uzajemnu sreću i buduće blaženstvo:

— „Zahvaljujem ti stoput, nezaboravna Floro! ti si mi skinula s obterećene kičmenice težko breme, pod kojim sam

Digitized by Google

preko tri godine skučen tužno stenjao! Ti si me oslobodila od moje nevolje! o kako da nebudem srećan u tvojih ogrljajih!"

„Ha ha ha!" — nasmije se srdačno Rumunka — „tì hoćeš da budeš srećnim? jelde Dimitrio! — To ćeš i biti, samo ako te nesmuti pomisao na griešnu minulost!"..

— „Prestani, ljubezno! — nemoj me podraživati. Što je meni do prošlosti? za lanjski snieg više nitko nepita. Ja hoću da se neužijem budućnosti, a prošlost neka propane u bezdno vječnosti."

„Al' što će reći na to bezobzirna saviest i — razjaženi pakao?"

— „Meni — hvala momu ravnodušju! — baš ništa nepada na srce; ja ću mirno piti ljubav iz čaše ustiuh tvojih."

„Dok me neotruješ, kô što si mladu svoju suprugu i vlastito diete prije njekoliko mjesecih otrovao."

— „Što?! — — Ti se gradiš nevinom? Nisam li na tvoj savjet usipao strvene smrtonosne bobulje u kletu posudu? nisi li me ti podpirila, da tako podlo pogubim ženu i nedužno djetešce? Jedino iz neograničene ljubavi k tebi postadoh — ubojicom!! —"

„Grozoviti mužu! ti mi obećaješ postojanu, vječnu ljubav! Čovjek mora da se upravo razplače nad tvojom smetnjom. — Istina, da sam te ja nagovarala na taj užasni čin; al' — iz razloga, kômu se još doumio nisi. Spomeni se Dimitrio! zakletve, što si ju položio s pokojnicom pred prestoljem trogube jedinice! — Kao da ti tko srce izčupao: tako si tvrd i nesmiljen; a naličiš sasvim njeku lovcu, što ću ti ga sada u kratko opisati; Slušaj pomno!

„„Uz samotnu kućicu, pružajuću prečaroban vidik, romoni tih potočić, a nad njim strši vrhunac visuće Magure. Gospodar ove kuće živi o ribarstvu. Tjerajuć ovaj kukavni zanat, pridobavlja si ipak toliko, da se uzmogne sa ženom i s drobnom otročadi propitati. Od samih brigah osiedi i oćelavi napolak; al' se k tomu još veće zlo pridruži: supruga mu se upokoji u najljepše doba života. Poldrugoljetna kći Marija razrasla mu se poput topole u gustoj šumi, i razcvati poput biela liera u šarenu cvjetnjaku. Riedke su doduše prijateljice, što ju pohadjaju; nu uz sve to srećna je i zadovoljna, a k tomu još i obrazac onih krasotah; kojimi mati priroda nikad neizobiljuje. To potvrdjuje cieli Bukarešt, kamo ona svake nedjelje rani, prodavajuć drobne pliskavice, i kupujuć za stečene novce glavata zelja, da slabomu čaćku što okrepna svari. — Jednom se nadvuku poslje neobične sparine i nesnosljive žege mrke oblačine, zastirajuć cielo obzorje gustim svojim plaštom. Kiša stane pljuskati, a gromovi treskati, da nisi jaki ni na polje pozrjeti. Njeki lovac — natumaravši se cieli dragi dan po šumah — dopane pod slamnatu strehu prostodušnoga ribara, da se podtuli, dok nemine nevrieme. Ovdje ga prijazno primu i srdačno podvore, ponudeć mu hljebac i pečenu ribu. Okriepivši se ode pa obeća, da će se i sutradan onamo svratiti. — Marija, do sada vesela i živahna — snuždi se na jedanput, te se duboko zamisli, neznajuć ni sama, što ju uznemiruje. — Lovac polazi ribara sve češće, dok nepostane — svagdanjim gostom. Videć pred sobom zatravljujuću osobu — koja i uobražen njegov uzor ljepotom i dražešću nadkriljuje — razigra mu se bujna mašta, odjevena u najukusnije oblike uznosita krasnoriečja. Isto se tako i Marija tješi u lovčevoj blizini, te za to vrieme niti je turobna, ni poklapljena; već uzbićena i puna rajskih milinah. Svakim danom se njihov savez sve to većma sûzuje, a najposlje se i zaruče. — Nu blaženstvo to nepotraje dugo; lovac se iznevjeri, te na Mariju posve zaboravi. — Učinci ljubavnoga žara izidju na vidjelo: ona porodi! Stari se ribar razboli od tuge i sramote, a u brzo mu i odklenka. Lovcu nigdje ni traga ni glasa. Marija hoće da sdvoji. Suze joj udare na oči, al' zahman! već je kasno oplakivat biedu, koje više nitko neodvrati.""

Dimitrija protrepti — Flora produlji:

„„Marija ostavi za uvjek kuću i kućište, da ju niemi taj svjedok izgubljenoga djevičanstva nepodjeda, sjećajuć ju na sladke dane — u kriocu strvene majčice. Oškropivši silovitim suzotokom obezčašćeni dom, i hladne grudine roditeljskoga groba — odkroji brze korake u nedaleki, živahni Bukarešt. Al' tu se istom namjeri na prave ljude: svuda ju preziru i proganjaju; ona se neda od stida ni pred živu dušu, već se potuca neprestano, nebi li kakogod u trag ušla izčeznulomu lovcu. Jedne večeri uoči ga ipak poslje dugotrajna iziskivanja kraj njeke ugledne i ogromne sgrade. Ona stane — pa dvoji o tom, što pred sobom vidi — akoprem joj se oči još nikada iznevjerile nisu. Nakon poduljega oklevanja uzme si ipak toliko slobode, da upita bližnjega nazočna gospodina, nebi-li joj znao kazati za njegovo ime i stališ? On joj odgovori: „To ti je bogati boljar Dimitrija — a u toj sjajnoj palači žive njegova zaručnica." — „„Oh! dakle zaručnica? — cikne Marija u skrajnjem očajanju. Mimoiduć stanu, upiruć oči u onesviešćenu djevojku. Za njekoliko časakah otrezne te zasliepi lakovjerne znaličnike, da joj se malko zavrtoglavilo. Svjetina se razštrka, a Marija — ni pet ni šest — već unidji naprečac u spomenutu sgradu. U sretaonici, ukrašenoj najbogatijim pokućtvom, sjedi na grimiznu baršunu gizdava zaručnica. Marija joj padne pred noge te pocjelovav ruku, pokaže nejako djetešce i zaprosi neznatnu milostinju. Ponosita ju zaručnica neusliši...

Njekoliko danah poslje grni narod i množina boljarah jatomice u crkvu, a Marija se trese, držeć diete u naručaju, od ciće zime. Čim douši, da je lovac s vjerenicom pred žrtvenikom, protura se kroz silu pučanstva do mladoženje, te zaprosi složenima rukama malen darak. Okrutnik kopne u nju nogom, što ikad može; a ona se jadna s djetetom prevali. Diete se tom kobnom prilikom sasvim razmoždi, a Marija upadne — izgubiv sve sile i snagu — u težku bolest. Nikoga nema, tko bi ju podvorio, dà — nikoga, tko bi ju samo i sažalio. Ona si zaželi smrt, da se jednom rieši strahovitih mukah. Zadovoljiv za svoju pregriešku pravednosti božjoj, ozdravi opet — pa tim joj zora na novo pukne. Težku je ranu preboljela — a što više: sada se dvojako osvetila!... Poznaš li me, Dimitrio!? — ja sam Marija!""

— „Za Boga! što čujem? — — ti si Marija?!"..

„Marija, dà — a ne Flora. Ti pako, lukavi lovče! Koj si me tako unesrećio i uznemirivao mi dušu, savjest i pokoj: ti znaj, da sam se i tebi, i po tebi tvojoj ženi osvetila za pretrpljene jade... Daj amo ruke, Dimitrio! da ti jih svežem i da te sudu predadem."

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Tratori.

Nedaleko od Vratnika,
Pokraj sinjeg mora,
Stoji starodavni gradić
Okružen od gora'.

U tom gradu jedna moma
Crnooka, blaga, —
Ljubi sada njekog momka.
Nebilo mu traga!

Ljubi djevo, ljubi djevo,
Koliko ti drago, —
Ta se jesi uvjerila,
Da ja nisam slagô.

Obečanja tvoja mnoga
Bjahu lari-fari...
Jer od davna tvoje srce
Za me već nemari.

Nij sve zlato, niti srebro,
Što se jasno kresi,
Nit je uvjek hlebac dobar,
Što se s brašna mjesi.

Tako isto svaka djeva
Ponizna i smjerna,
Nije vjeruj, brate dragi!
Uvjek ljuba vjerna.
U Beču.

Odkad opet nastala je
Sloboda preblaga,...
Sve je živo, sve veselo,
Prijašnjem nij traga.

U prijašnje doba bjahu
Hladne njene grudi,
A sada ju u mračini
Vidjevaš po svudi.

Mjesec bliedi dobro pozna
Sve otajne želje,
On kô sviedok podkriepljuje
Ljubezne povelje.

Ali kada za oblake
Mrke se sakrije,
U doljini i u gori
Svašta tad se sbije.

Tko se smije — rieč je stara —
Bio dan u petak
Mora često grozne suze
Lievati u svetak.

Koji neda crnom oku
Mira baš nikada
Mora bogme i da puče
Po gdjekad od jada.
Ljujo I.

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Prvi čin.

(Biva u kući Davorinovoj.)

VI. Prizor.

Davorin, Jovan i Hipokrat.

(Nadalje.)

Hip. Zar sam ja tako rekao?

Jov. Nego?

Dav. Jest, jest.

Hip. E dà! nisam ja tako rekao; već ja sam kazao, da se neću oženiti s nijednom od onih blebetušah, što su mi nadjenule ime Magjarona!

Jov. (u čudu) Ah, ah!

Dav. (presenećen) Ah, ah, ah!

Hip. Nisam se ja nikad odrekao ženitbe sasvim. Tà kako bi ja to i mogao? Ja, koji sam sad istom dospio u muževnu dobu, zar ja da neljubim, da neuživam nježne slasti rajskog cjelova? Ta ja bi lud bio, kad bi to činio. A našao sam već jednu liepu, crnokosu, plavooku, vitku i tananu a nožice ima tako maljušne, kao moj Hektor; k tomu ima novacah kao pljeve. Bio bi mi ju otac njezin od davna dao, al su ju pobunile bile proti meni one hulje blebetuše, pa se ona tada zaljubila u njekoga vojničkoga častnika, koga starac živ netrpi, pa tako nisam ju mogao nikako skloniti na svoju volju. Ali baš mi je jučer pisao njezin babo, da sad ponovim moje nastojanje oko njegove Olge, možda budem sad sretniji, buduć se je kćerka njegova nješto razžalila, što ju onaj golobradi častnik već od davna nije pohodio, a on ipak da meni voli, nego komu drugomu. Ha! ha! ha! već unapred uživam tri raja. A kad budem istom primio njezin miraz onih deset tisućah forintih, bit će časti do koljenah! Ja upravo mjesec danah neću pohoditi nijednog svoga bolestnika. Nikomu neću dati pristup k sebi, već ću zabraviti kapiju i vrata, te velikimi pismeni vani napisati: „Tko je ovaj mjesec bolestan, neka samo pari noge i pije thee!“

Jov. Gospodine doktore, ja bih vas svjetovao, da danas nikamo neidete u pohode, a kamo li k gospodinu Nikoliću.

Hip. Što se ti mješaš u naše razgovore? na te to ništa nespada.

Jov. Oprostite gospodine, al vi za cielo neznate, da je danas prvi april.

Hip. Pa što je tada, ako je i prvi april?

Jov. Što je tada?

Hip. Dà; što ti hoćeš s tvojim prvim aprilom?

Jov. Neću ništa, samo bi vas rad opomenuti, da budete na oprezu, pa da to nebacite s uma danas.

Hip. Samo pazi ti, da tebe tko nenatovari danas.

Jov. Gospodine doktore, vi ste vrlo pametan i dobar čovjek, a meni bi vrlo neugodno bilo, kad bi čuti morao, da vas je tkogod prevario.

Hip. Idi nebuncaj.

Jov. Nebuncam ja ništa, već da vam upravo istinu kažem, što i kako sam danas čuo od moga druga Gliše.

Hip. To ti možeš pripoviedati momu Martinu, on ti i onako rado sluša novosti i lakrdije.

Jov. Al gospodine, nemojte biti tako tvrdoglav, kad vam čovjek hoće dobro, a ví nećete ni da slušate.

Hip. No, pa što je dakle?

Jov. Evo to je: Glišo služi upravo u onoga ovincira, što kod trgovca Nikolićeve Olge obilazi. Pripoviedao mi je jučer, kako mu se je gospodar hvalio: „Hej moj Glišane, vidiš, sad ćemo počet posve drugčije živiti. Ja sam napokon ipak sklonio starca Nikolića na moje, a visokoučeni konjski doktor...“

Hip. (digne štap) Ti bekrijo, ako nećeš uljudnije govoriti, ja ću te taki...

Jov. Negovorim ja tako, već Glišo je meni ovako zanovietao. Ja vam dakle nastavim; al gdje sam Bože ostao?— — aha! znam već: „Ja sam“ reče Gliši njegov gospodar, napokon ipak sklonuo otca na moje, a visokoučeni konjski doktor“ — oprostite mi, ali to su upravo njegove rieči —

Hip. (grozeć se) Ja konjski doktor! Gdje je taj brezobraznik, što je tako govorio o meni? Ja konjski doktor! ovako moj ugled satrti pred služinčadi! Tko je to rekao kaži mi Jovane, propisati ću ti uvjek badava thee i vodu za parenje noguh. Kaži mi ga molim te kao brata svoga.

Jov. (potiho) Ah sad sam mu već brat! ali čekaj samo, doći će još više. (Pogledav zatim gospodara si Davorina reče Hipokratu:) Gospodine, drage volje bi vam ga kazao, al znate i sami što je subordinacija. (pogledav opet Davorina).

Hip. (Davorinu.) Znate li vi amice toga gursuza? ako ga poznajete, kažite mi ga molim vas, da mu se osvetim, da mu thea nedam ni na času smrti njegove. On meni reći, da sam konjski doktor! da ću ja ostati kratkih rukavah, a ja imam knjigu u džepu, koju sam tek jučer dobio od moga budućega tasta. (Davorin još uvjek smeten negovori ništa).

Digitized by Google

Jov. Hej moj dobri gospodine, to još nije sve. Pripoviedao je zatim, da mu je gospodar rekao: „Čuješ Jovane, ili da kažem, Glišo, sutra ćeš cielu kuću urediti, očistiti i obnoviti, da se sve cakli kao na uskrs, jer će mi doći skoro Olga za novu gazdaricu. Da si ju počitao kao i mene, da budeš pokoran, revan, marljiv, brz i hitar u službi kao jelenče."

Hip. No taj njezin ljubovnik mora sbilja nješto sulud biti, dok on ražanj pripravlja, a zec još po grmu leti.

Jov. (prieteć se zasuče rukave.) Nemojte vi kazati, da je on lud; jer ćete vi (umiriv se) ali recite što vam drago; slušajte pako što je onda još kazao.

Hip. Što je još kazao? reci u dvie, tri; znam i onako, da nije ništa pametna bilo.

Jov. Slušajte samo: Pripoviedao je svomu Jov—, ta uviek se bunim: pripoviedao je svomu Gliši, kako se starac srdi na onoga konjskoga doktora, t. j. mislio je v a s tim, i kako nemože nikako da se otrese onoga konjskoga doktora t. j. opet je v a s mislio tim i kako...

Hip. Ej Bože, kako je lud! a ja imam pismo u ruki, s kojim me starac sazivlje...

Jov. I kako... kako ... starac ... kako ... aha, znam već dalje! I kako starac nemože da se vas, to jest, onoga konjskoga doktora otrese, te zato izmislio da ga, t. j. vas k sebi pozove na ručak, pa da vas razsrdi šaljuć vas u April.

Hip. Oj budale, budalissime budale! Ja nisam ni pozvan na ručak već samo na dogovor s njegovom kćerkom, da vidimo bi-li joj mogli ono golobrado momče sasma iztisnuti iz srca.

Jov. Zar niste na ručak zvani?

Hip. A dà! Ni spomena o ručku!

Jov. To sam ja zločesto čuo.

Hip. Nisi ti zločesto čuo nego on nije bio pri sebi kad je to svomu Gliši pripoviedao.

Jov. Biesa nije bio pri sebi. Znao je on dobro, što govori; nu ja sam zločesto čuo; jer sada se upravo sjećam, da sam vidio kroz otvorene prozore kod Nikolića veliki kazan na ognjištu, kad sam onuda prolazio; a to je sigurno zato, što će danas dati veliki objed te kako rekoh, onoga konjskoga doktora t. j. vas u April poslati, da vas osramoti, pa da ga više nenapastujete.

Hip. (ljutit) Idi šuti skupa stvojim bezobraznim Glišom i njegovim bezobraznijim i budalastim gospodarom.

Jov. Mahnite se vi mene, to jest Gliše i moga, to jest njegova gospodara, jer ja ili da kažem, Gliša ima više u svojoj čizmi nego vi u vašoj slamnatoj lubanji.

Hip. (k Davorinu) Amice, vi imate vrlo bezobraznoga slugu. Ako ga vi nećete kazniti zato, ja ću od vas tražiti zadovoljštinu.

Dav. (prenuv se) Od mene?

Jov. Što ćete vi od njega?

Hip. Nebrbljaj bezobrazniče jedan, jer ću te mahom ovim štapom!

Dav. (k Jovanu) Šuti!

Hip. Amice, to nemogu tako propustiti; ja moram dobiti zadovoljštinu.

Jov. Dobit ćete vi zadovoljštinu kao i vaš Martin.

Hip. Neizbadaj se svagdje kao šilo, ti obješenjače, jer ću te mahom učiti kako se igra „kere vize táncza." Ti bekrijo, misliš valjda da govoriš sa tvojim Glišom!

Jov. (kao razsrdjen) Gospodine, to je uvreda? Kako vi smijete mene zvati obješenakom, bekrijom? Zar vi mislite što ste vi konjski doktor, da sam ja prosti šolja? Ja sam hrvatski krajišnik, a čekajte se, vi ćete znati, kad ste mene uvredili. Dosta dugo sam već slušao kako ste mene, t. j. Glišu i mog t. j. njegovog gospodara grdili i ružili; nu zato ću se već valjano osvetiti. Znajte da neću mirovati, dok nenatovarim vas kao i onu budalu vašeg Martina. Ako vi danas .... Al šuti Jovane, Glišo, jezik za zube; doći će on još na tvoj ljepak.

Hip. Ah to je odviše!

Dav. Šuti; dosta je toga sada.

Hip. Gospodine, amice, ja toga neću trpljeti! vi ćete mi dati zadovoljštinu za bezobraznost vašega sluge.

Dav. S Bogom Clarissime! (nakloni se i ode u drugu sobu, a Jovan izmakne brže u kuhinju po drugoj strani.)

Prizor VII.

Hipokrat sam.

Dakako s Bogom! To je samo tako reći s Bogom, pa nikomu ništa; a što me je taj hulja nahuljio i naružio, zato neka se potužim Bogu na sudnjem danu. Dobro, dobro! ako je to pravda zemaljska, onda ti sveti Aesculape, po Bogu brate reci mi, jeli me što bolje čeka u poljanah Kada? Ali čekajte, čekajte samo! doći ćete vi mene još obojica moliti i jadikovati: daj Hipokrate, daj Clarissime, ako znaš za Boga i sveto ime njegovo, pak mi pomozi! al ja ću se onda okrenuti od vas, pak reći, neka vam pomogne vaš Glišo i njegov benasti gospodar, pa ako mi budete dugo dosadjivali (uzme šešir i polazi van) a ja ću vas uzeti za rame, pak ću vas van baci....

VIII. Prizor.

Hipokrat i Jovan.

Jov. (ušav zgrabi ga za prsi, pak ga natrag rine). Stanite! (dižuć batinu) Evo vam zadovoljštine! Izdovoljiti ćete se njom.

Hip. (digne takodjer svoj štap) Napolje me pusti jer ćeš sad znati!

Jov. (uhvati mu lievom rukom štap i zamahne batinom). Tko je sada bekrija?

Hip. (trza štap, al ga nemože iztrgnuti) Puštaj me van!

Jov. (držeć batinu nad glavom Hipokratovom) Tko je hulja?

Hip. (kao prije) Puštaj štap!

Jov. (kao prije) Tko je bezobrazan, tko li lud?

Hip. (kao prije) Puštaj me ili ću vikati vatra.

Jov, (kao prije) Pokušajte.

Hip. (više) Vatra! vatra! (Jovan ga ošine dvaput batinom po ledji) Jao! jao meni!

Jov. Vičite „vatra" (pušća mu štap).

Hip. Jao sveti Aesculape, hodi sad vidi samo šta tvoj štićenik trpi.

Jov. Zazovite mi sada, ako hoćete i Filipa i Jakova, to je sve jedno; nebijaše vam pecnuti krajišnika u poštenje.

Digitized by Google

Hip. Mahni me se molim te (hoće da ide).

Jov. (tiho) Aha već moli, ali nedam mu sada upravo. (Stane pred Hipokrata i glasno) Nije to sada „mahni se“, već kažite najprije jesam li ja bekrija.

Hip. (hoće da ide) Puštjaj me.

Jov. E dà! Lasno je sada reći: puštjaj me, ali (tura ga natrag od vratah) neima tu sada puštjanja, već vi ste iskali zadovoljštinu, a i ja hoću zadovoljštinu, pak evo izaberite si ili batinah, ili oporecite, što ste rekli.

Hip. (uzdiše) Joj Bože moj!

Jov. Vi ste tražili zadovoljštinu; evo je sada.

Hip. Ali neću je, neću je.

Jov. Morate htieti.

Hip. Molim te puštaj me u miru.

Jov. Aha! kažite mi sada jesam li ja t. j. jeli Gliša lud i bezobrazan?

Hip. Nije; puštjaj me samo (hoće da ide, al ga Jovan nazad riva.)

Jov. Čekajte; je-li moj gospodar ili da bolje kažem, je-li Glišin gospodar lud i bezobrazan?

Hip. Nije, nije. (hoće opet da ide, al ga Jovan iznovice ustavi)

Jov. Je-li budalus, budalissimus, kao što vi to, kao tobože što ste dvanaest školah izučili, u djačkom jeziku kazaste? vi valjda mislite da nitko nije pametan, već samo koj je bio na mudroj knjigi? Ja vas dakle pitam, je-li on budalus budalissimus?

Hip. Ta nije, nije, nije; molim te za Boga puštjaj me van.

Jov. Hej čekajte, još nije gotovo.

Hip. Oj Bože dragi!

Jov. Opozovite, što ste mi rekli, da sam obješenjak i bekrija!

Hip. Idi Boga ti; ja sam se samo našalio bio.

Jov. Ma i šala, samo oporecite.

Hip. Dakle: oporičem.

Jov. Tako; a sada kažite, jeste-li vi konjski doktor?

Hip. Nisam.

Jov. Što?

Hip. Nisam.

Jov. (zamahne batinom) He dobro, (ošine ga batinom).

Hip. To je nasilje. Ja ću se zato potužiti kod suda.

Jov. Što vam drago. Samo priznajte da ste konjski doktor.

Hip. Što? da sam konjski doktor?

Jov. Dà.

Hip. Puštjaj me smirom (hoće da izidje)

Jov. (tura ga natrag) Kažite da ste konjski doktor.

Hip. Hm! Bože dragi što ću sada raditi? (hoće da ide) Puštaj me.

Jov. (tura ga natrag) Stanite. Najprije kažite, što sam vam kazao.

Hip. Što?

Jov. Da ste konjski doktor?

Hip. Hm.

Jov. Nije to „hm;“ već recite: „jesam“ (Hipokrat hoće da ide, nu Jovan ga opet natrag tura) kažite najprije „jesam“.

Hip. No pa „Jesam.“

Jov. Konjski doktor.

Hip. Doktor.

Jov. Al konjski doktor.

Hip. Jesam, jesam (hoće da ide al ga Jovan opet uzdržaje).

Jov. Kažite: „konjski doktor.“

Hip. Konjski doktor. (pobjegav više iz vana) Čekaj samo obješenjače, ti mi nećeš thea piti, dok si živ, ni ti ni tvoj gospodar, a ni Glišo ni njegov gospodar, niti ćete vi ikad više noge pariti na moj nalog.

Jov. (viče za njim) Nemojte zaboravitl, da je danas prvi April.

Zastor pada.

(Dalje će sliediti).

Plač.

Majka slava s gorke plače tuge.
Gledeć mnoge svojieh sinovah,
Kako jadni izpod njena krova
Na nju siplju jade i poruge;

Boraveć u tminah sanke duge,
Neponosi slavom se djedovah,
Sliepo srču sok tudjeg otrova,
Te tudjinu vole biti sluge.

Majko Slavo! utjehe ti nije,
Dokle sinci tvoje mile kuće,
Rodjeno si dobro nespoznadu,
Dokle oči koprena jim krije,
Te nevide majke milujuće,
Gdje miluje, bilo i u jadu.

J. Z.

Oholo srce.

Po'oli se srce nam kadkada,
Čini se, da za nikog netuče,
Nutarnjosti svoje neda ključe,
A ovamo gineć se razpada.
Dočim drugo od ljuvena jada
Za njim čezne, uzdiše, jauče,
K njemu samo jer ga želja vuče,
I njegovu ljubav zbudit rada.
Al imade čas svemožni jedan,
Što razbija krov taj lažan, ledan, —
Čas razstanka, bič srdacah o'li'; —
Njemu ni ti jadno neodoli
Srce moje, već sve odkri jasno, —
Al je bilo kasno, ah! prekasno...

I. L. K. E.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. travnja.

T. O gvozdeno pero moje, pomozi me! Nevolja je to golema napisati tjednu kroniku, kad se ništa izvanredna neće da dogadja: a zašto nebiva ništa takova? jer se i k tomu hoće zveketa novčana, koga niti sa tisuć ušiuh nemože se čuti, a bez silne te vlasti klone baš svaki jogunluk i mudrost. S toga bi palo sve u letargiju, da se bolestna družtvenoga tiela nedotiće politika svietska munjevitom snagom. Ima u nas kazališta, koncertah, željeznice, protokoliranja firmah i nagodah po modi, gradjenja plinarnice i klaonice; al to sve ide navadno po jednom kalupu; časom što sine, proleti obično, pak ostavi zjevajuća lica.

Velika samo politika od mora do mora i dalje preko njega oživljuje ponješto konverzaciju, da se po bielom danu nezadriema, a nesmiljeni boj četah journalističkih i mudrost nepristranih pomiriteljah odkriva medju toliko putah opetovanimi dosadnosti po gdjekoju novu pikantnu i protivnu stranu obćih nazorah. Al i ta plemenita zabava će se doskora otupiti, jer neplodi cvieća, listja, niti voća nikomu, van da koj „deus ex machina“ ošine koga svojim gnjevom, te učini protivnika da umukne, a slučajnomu pobjeditelju, bio kriv il prav, savije vienac slave okol glave.

Ozbiljnost vremena obliće težkim svojim jarmom danas i onoga, koj dosad sried mirna pokoja veselo boraviše u zabavi bez poznanja riečih: „kuku lele!“ Nu te se rieči počimlju domiti sve to dalje i koja će slika proniknuti s takova vaja, to neka sam Bog znade; al svatko znade to, da je jezgra svega razmatranja nova varijacija stare theme: joj, naopako zla su vremena! — pa na tom kamenu razbija se svaka veća ideja — tako sveučilište, vjeresiona, željeznice, obrtni veći podhvati itd.

— Zabavni povoz u Gradac i Beč polazi točno na 29. o. m. iz zagrebačkoga kolodvora. Ovakove vožnje došle su sada u modu, te će valjda svake godine na koju stranu opotovati se, jer će biti sve to obljubljenije, budući da bi pojedini putnici mnogo više morali potrošiti, nego-li ovako u družtvu. Ova vrst asocijacije pod vodstvom okretnoga podhvatnika ima mnogo zanimiva za se, jer sa tako uredjenom družbom može se svatko naužiti i nagledati znamenitostih za ono njekoliko danah, koje nebi pojedinac u više nedjelah vidjeti mogao.

Čujemo da će jošte ove godine drugi povoz ići o duhovih do Trsta i putem posjetiti špilju, što-no je u svietu glasovito poznata pod imenom „Adelsberger Grotte“. U Beču sastavljaju se takovi zabavni izleti svaki čas. Jedva što se je odputilo jedno družtvo preko Carigrada u Smirnu, a za drugo (16. svibnja) u Pariz preko Njemačke i Belgije nije upisivanje niti dovršeno, već se sprema treće preko Pešte, Bazijaša u Carigrad, a jedno opet na duhove u Švajcarsku, u Hamburg. Iz Šlezke pripravlja se jedan povoz za Beč, a u Trstu snuju se 2 družtva za Italiju tečajem mjeseca lipnja. Tko jaspre ima, eto mu najkrasnije zgode u sviet zaviriti.

— Na kaptolskom trgu, medju viečnicom i stolnom crkvom kopa se kanal i tu se je naišlo na veliki kup mrtvačkih kostih, koje sve ležahu ko u jednoj jami. Lubanje i kosti sprhnule su da se razpadaju; samo zubi uzčuvahu se tako čvrsto, da bi jih svaki zubar mogao rabiti za usadjivanje. Groblja tamo valjda nikad nije bilo, nego se misli, da su ta truplja, pred gradom u boju padših neprijateljah, odmah na mjestu pokopana, al u koje doba? Za čudo, da nisu dublje ukopana od 3 stope izpod današnjega taraca.

— Na mjesto kaptolskih vratah, koja su lanjske godine porušena, stoji već nova prijazna kuća a druga vrata i stube, što sa krvavoga mosta k sedam zviezdah vodiše, srušena su prošle nedjelje, te će se po tom ulica znatno razširiti. Ženska učiona bivši namještena u toj zgradi preselila se je u Demeterfijevu kuću u dugoj ulici, gdje je spojena i gornjo-gradska djevojačka škola.

— Gosp. Hatala, profesor na pražkom sveučilištu, dobro poznat u slavjanskom svietu, vrativši se iz Dalmacije bavio se je više danah u našem gradu. Javljamo ujedno radostno, da mu je tamošnji zrak veoma dobro služio, kamo se bijaše uputio radi oporavljenja svoga zdravlja.

— Više danah letio je po gradu, poput ptice mrtvačice, tužan glas, da je dvorski savjetnik Rubido umro; nu opet se je od dana do dana reklo, da nije i — da će ga ipak možebiti jakost muževne dobe spasiti od grozne smrti. Al eto dne 22. u 9 satih zazvoni smrtno zvono kod sv. Marka i javi žalostnu viest, da je svršio po Bogu mu opredieljene dane. Pretrpio je! Tko bi njegov životopis znao nacrtati, taj bi jamačno našao, da je uz svu svietlost njegovoga visokoga dostojanstva kao kraljevskoga savjetnika i velemožnoga gospodina imao dosta takovih časovah, koji su kadri bili poput crva pregrizti živce tako zdrava i kriepka muža, kakvih se riedko nadje. Sav grad a i čitava zemlja, žaliti će muža, koj bijaše vazda prijazan i ljubezan prama svakom. Tielo pokojnika sahranjeno je u župnoj crkvi na gornjoj Rieki u županiji križevačkoj, a svečane zadušnice obdržavat će se ovdje kod sv. Marka dne 15. svibnja.

Bog mu dušu pomiluj!

— Iz Jaske nam prispje prekasno za prošli broj izvješće o domoljubnom uzhičenju, koga očitova pučanstvo jasterbarsko kod kazališne predstave „Gospodar i rob“ koju su karlovački dobrovoljci dne 6. o. m. u znak prijateljskoga odvratka u Jaski odigrali. Tiesan prostor našega lista nedopušta nam srdačni taj, nu zakašnjeni i podugački opis tiskati, premda bi vriedan bio, da se krasna čuvstva domorodnoga trgovišta prama rodu i susjednom gradu Karlovcu za primjer pokažu svietu. Sva nam domovina bila opojena takvim duhom!

„Srbski dnevnik“ i ilirsko-jugoslavenski Moniteur, pod imenom „Narodne Novine“ proti „Naše gore listu“.

Njeki dopisnik „Srbskoga dnevnika“ iz Slavonije misli da mora uslied svojih načelah udariti na „Naše gore list“ zbog historičkoga grba, koga smo u 9. broju donieli, pa nas zato napada što smo ga nazvali hrv. kralj. grbom tvrdeći nadalje, da je ono grb „srbsko-bosanskih caro-kraljevah“, jer su, veli, u njem sadržani i grbovi bugarski, srbski i bosanski, dokle se nije gospodstvo hrvatskih kraljevah nikada protezalo. Zatim nastavi dopisnik porugljivo, da je težnja naša vaskoliki sviet pohrvatiti, držeć, veli se na drugom mjestu Adama sa Evom za Hrvate, i da je Bog s prvim čovjekom hrvatski govorio.

Mi se nimalo nečudimo takovim ekspektoracijam, jer znamo da listovi njegovih težnjah svi u istom Genre-u oprovrgavaju i izvračaju sve, što hrvatsko-domorodna pera napišu, pa bilo to još tako temeljito dokazano, a kamol' onda, kad jim se što iolo sumnjiva čini.

Glede toga grba rekosmo, da mi daljnja razmatranja prepuštamo našim historiografom, koji su umjeli mnoga zastarjela povjestnička pitanja svojim znanjem razbistriti, da razpravljaju i sude i o toj stvari — dakle neka govore vještaci, a ne da nas psuju ljudi, koji vazda uzbunjeno za njekom otajstvenom slogom viču, koju jošte nitko točno raztumačit nije htjeo. U nijednom hrvatskom časopisu nije se bratimski narod srbski grdio, dočim neprestano i ljuto nasrću srbski listovi na hrvatsko pravo. Gospodin taj dopisnik kaže, da je on tu istu listinu (valjda takovu?) vidio u Djakovu sa bosanskom ćirilicom pisanu — al ga mi uvjeravamo, da ona slika, s koje smo vlastitom rukom taj grb prerisali, nije nikakva kopija, nego izvornik popa Rupčića, fratra bosanskoga od god. 1340. i latinicom pisana po čitavoj knjizi, pod svimi grbovi — do 100 — hrvatskih velikašah. Tu nije ništa tendenciozna izmišljeno, te bi se moglo — da i nije sve tako, kao što evo navedosmo — mnogo većim pravom reći: hrvatskih kraljevah grb, nego-li čiji ini; jer su u njemu grbovi tadašnje hrvatske države, t. j. hrvatski, dalm. slav. primorja i Bosne, pak ako i nisu hrvatski kraljevi gospodovali nad Srbijom, Rascijom i Bugarskom, što se niti netvrdi nigdje, to su ipak jednoč Hrvati spasili Srblje od Bugarah, kako to povjest nepobitno dokazuje. Bez ikakve dvojbe i neglededć na ovaj grb vidi se u tolikih diplomah, da su hrvatski kraljevi nazivali se: kraljevi Rame,

Digitized by Google

Servije i Bulgarije, o čemu se može svatko osvjedočiti, pročitav množinu listinah, nalazećih se u zemaljskom arkivu u Zagrebu, u Varaždinu, itd. u kojih se listinah piše:

Nos N. N. dei gracia, semper Augustus, Hungariae, Dalmatiae, Chorvatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Bulgariae que rex in perpetuum etc.

Gosp. dopisnik uplašen digo je u svojoj strasti glas, kao da ovakva historička razglabanja mogu išto škoditi našemu medjusobnomu susjednu razvitku; ili bi se takove listine možebiti imale uništiti, da nam nesmetaju u našoj slogi? — Slogu stvaraju medjusobni interesi, a tu nitko u svoje vrieme prepriečiti neće moći.

Ta heraldička zagonetka bit će po svakom učenom povjestničaru lasno razriešena. ako i ne upravo po ćudi smierovne poezije hrvatskih napadateljah i zlogrdnikah, koji su naučeni blatom se nabacivati, mjesto da umno istinu traže.

Mi idemo svojim putem mirno napred braneći se od svake zlobe i napasti, došla ona odkud joj drago, al neželimo se nikad sniziti do tudjih nam prostotah u ime kakvoga Revanche-a.

Narodne pako novine nazivlju u svojoj ilirsko-jugoslavjansko-srbskoj premudrosti „Naše gore list“ nespretnim blizancem srbskoga „Domišljana.“

Naši čitatelji sjetit će se onih članakah, u kojih smo o duhu „Narodnih novinah“ govorili i nismo očekivali, da one hrvatskim putem idu, kao što bi to hrvatski list morao činiti; jer smo znali da su „N. N.“ za našu hrvatsku domovinu ono, što je crv za inaće čilo i zdravo stablo, nu mogli smo se punim pravom nadati, da će „N. N.“ bar onoliko obraza imati, koliko se od svakoga ma i neprijateljskoga javnoga glasila ište, da stvari označe po istini, a ne po svojoj zlobnoj ćudi. Da su se „N. N.“ toga obćega pravila držale, nebi mogle naš list u jednu kategoriju metnuti sa „Domišljanom“ (!) budući da nije naš list nikad rekao, da Srbaljah nit je bilo, nit jih ima, nit će jih biti, kao što je to „Domišljan“ proglasio o hrvatskom narodu, a „N. N.“ ga nisu opomenule da tim draži bratimski narod.

„N. N.“ napadaju nas, što nismo kao one voljni zatajiti svoj hrvatski rod, nego vjerno branimo čast svoje krasne hrvatske domovine, bez koje bi i mi postali jadnom rajom. — „N. N.“ — one novine, koje su dosada već po svakih diplah plesale, nestide se reći, da se naš list s preziranjem spominje!

Trinaest godinah danah napada srbska publicistika u svakojakih varijacijah nas Hrvate, tajeć i eksistenciju hrvatskomu narodu, pa nisu sadašnji prijatelji tobožnje „bratimske ljubavi“, na koje se „N. N.“ pozivlju, nikakve opasnosti za slogu u tom vidile, niti su pogrdjene Hrvate u obranu uzimale. Zašto nisu „N. N.“ onda srbskim novinarom i spisateljem propovjedale slogu i ljubav, nego su jošte desavouirale vrla rodoljuba, koj je „složnu“ navalu jednakim načinom odbiti pokušao?

Danas, kad su se Hrvati osviestili i nisu voljni navadna pogrdjivanja srbskih pisacah više prešutiti, nego svojski odbijaju napadnike, dižu graju „N. N.“ i njim slični u družtvu „sloga, sloga, sloga!!!“ tumačenjem: Što je hrvatsko, to je i srbsko, a što je srbsko, to je — samo srbsko! — što je tvoje, to je i moje, a što je moje — nije tvoje! Tko se želi o tom podpunoma osvjedočiti neka prouči sve „N. N.“ od god. 1848. do dana današnjega.

Ova hajka, koju sada „N. N.“ i družba joj za slogom podiže, znamenit je pojav i najljepši dokaz napredka naše svete hrvatske stvari, koj svakomu umnu Hrvatu za dobro ravnanje služiti može.

Smješice.

* Njeke godine o jeseni bješe došao u Zagreb Talijan s jopcem i sa psom, da si igranjem zasluži koju krajcaru. Hodajuć on redom po ulicah, hodaše uzanj i gomila svjetine. Pred gostionom, „k caru austrijanskomu“ nanese nesreća i njekoga mužeka iz Dugih selah na tu komediju. Stade, da gleda čudo nevidjeno. Jopac, odjeven po konjanički, u najvećoj paradi, sabljom u ruci i čakom na glavi, poče igrati svoga konja (psa), skačuć sad brzo, sad lagano, sad s njega, sad nanj. Mužeku se dopade ta komedija, te se počme čuditi „Bog moj! ješće nigdor nis videl tak maličkega husora, kok je ov vrabec ozdi negda,.. te mora bit vendar vrogometni batilijon kad se više vokvih skup zide. Počme mu bacati orahe. Nagledav se do sita ode svojim putem, ali ga dodje volja, te on opet s proljetja u Zagreb. Prošav cieli dolnji grad baci se dugom ulicom. Tu se namjeri opet na novo čudo. Konjanički satnik N. polazeći njekomu u pohode u navadnoj svoj gali, zacrveni se kumeku već s daleka. Opazivši ga, skine kumek klobuk s glave, pa se počme česati, govoreć sam sobom: Gdo bi one mogel bit .... zatim, kano da se njećemu dosjetio „vraža duša če ni on; je begme te on husor, kaj je se jeseni spred kaizerberta na cucku jahal; — o ... ali je vragometne uzcepal za tak kratek cajt.“ Metne klobuk pod pazuhe, pa ravno pred svoga husara N. Ovaj se zabezeknu, opazivši, da ga mužek oštro gleda, pa stane i on — a moj mužek ni pet ni šest, već odmah „Jezuš... Jezuš, kak su oni tak veliki zrosli? Kako velik moj kume, pograbi gospodin N. kaj bi ti rad? Jej.. jej.. gospon husor, kak su eni za tok mal cajt tok mrzke zrosli. Kako mal cajt, Bog stobom kume? „Jezuš — se su jeseni bili još tok molićki (mjeri ga) a sad su vre tak goropadne veliki.“ Kad se jeseni, moj kume — ti si pijan.“ Nis begme — ali gospon husor, koj se nespominjaju kad sam jih se jeseni videl? „Gde se jeseni?..“ Jej.. mene.. a znaju tam dole! „A gde, gde dole, Bog stobom moj kume?“ Kak se vraga negda zove ... nemre mi na pamet dojti .. uj strela bi ga negda ... tam dole pred kaizerbertom — kok su na cucku jahali! „Na kakvom cucku?“ Em znaju na cucku s kosturom — ne ze sablom vruki, ješće sem jim z torbe jerehe hital. — „Ej moj kume ti si bedak,“ koraći N. na stran i ode, a moj mužek za njim „uj.. pajsja duša, kok je s ćoliskal. — To ni nigdar po pravici. Kok je vraga mogel za tak mal cajt tok hude zrosti — hm (češe se) tak kaj nisam ješće deživel.“

——

* Čitamo da je prošle nedjelje u Berlin došo jedan seljak s vozom siena: Njeki gospodin stupi do voza i pregledav ga, upita za cienu. Pogodivši se, dade mu talir kapare i odpravi ga u lipsku cestu broj 3. s nalogom, da neka tamo samo vrataru reče: evo sam dopeljao siena za Vilimove volove, pak da će on sieno odma primiti i ostatak izplatiti. Seljak pun radosti, što je tako brzo i dobro pogodio, odveze sieno pred rečenu kuću bez da mu bje znano, da je to gornja kuća pruske vlade. Vratar ga stane upućivati, da to nije prava kuća, da neka vozi dalje — al se mužek neda, nego veli da si je on točno napisao broj kuće i da je to za Vilimove volove. Razdražen misli, da ga vratar vara te stane vikati, ja ću to sieno ovdje ostaviti, ovdje moraju biti ti Vilimovi volovi. — Nagrnu sve to više smjejućeg se puka, i — moga seljanina zatvoriše u buturnicu.

Zagonetke.

Od Gjure Klarića.

1.

Nit' se vidi, niti čuje,
Al na svietu što god tu je
Iz toga je sve postalo. —
Kako bi se oto zvalo?

2.

Svaki čovjek imat mora,
Pa dvostruko — hoće neće;
Niti u sried carskih dvora'
Nikad iz seb' to nesmeće. —
Od koristi nik've nije,
Al okaljat se nesmije!

Razriešenje konjićeva skoka u br. 11.

34	15	36	5	30	13	10	3
37	54	33	14	1	4	29	12
16	35	38	31	6	11	2	9
53	32	55	64	39	8	23	28
56	17	52	7	22	27	40	43
51	48	19	46	63	42	61	24
18	57	50	21	26	59	44	41
49	20	47	58	45	62	25	60

Vedro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,
Toplo lieto, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči,
Vele gore, veli ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silne udi; —
To je naša domovina.

Razriešiše ga gg. Joso Došenović, Miroslav Katinović Toševački, Vatroslav Vencl, Ivan Potočnjak, Ivan Ružić, Petar Veljačić, djaci u Senju. Vjencel Šefčjek, A. J. u Severinu, Filip Šafar Jesenovčanin, Petar Valpotić učitelj u Ludini.

Odgonetke zagonetkah br. 10.

1. Kabanica — banica.
2. Lupa u mlinu.

Listovnica.

Isidor K. Vaša pjesma o pokladah zakasnila je, a glede ostaloga molimo vas, da nastavite izbor ч.. sah.

V. N. u B. „Stanarice“ mi neprimismo od J. J., te se izvolite nanj obratiti. U mene jeste od prije samo „Djul.“ i na novo Jed. žen.“ što ćemo oboje skoro upotriebiti.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 13. U Zagrebu 5. svibnja 1863. Tečaj III.

Lažni Tihomir.

Crtice iz ruskoga života.

II.

(Konac).

Dimitrija se okameni, obraz mu potamni. Niti se on protivi, niti izpričava; već šuti, kao da si mu jezik zavezao; osorni boljar postade u tinji čas — krotkim jaganjcem. On složi ruke, a Flora — ili bolje Marija snimlje mu prikopčan iza zatiljka zlatan lanac, na kôm visi maljušan križić. Svezav mu s njim ruke odvede ga za sobom niz skaline.

Gluha je noć. Marija vodi gordoga boljara, kano zaplienjenoga roba samim gradskim pločnjakom. Vedro nebo raztvori svoje prozorčiće, da se prizire izvanrednomu sbitku; titrajuće zviezde obkole noćnu caricu lunu bacajuću svoje na posramljenoga boljara, da pred cielim svietom odgali — mračnom koprenom zastrtu tajnu.

Došav pred sud i izjavivši njegovu krivnju, predade ga Marija upravitelju uznice i — iznikne.

Dimitrija čami — sapet zlatnim lancem i gvoždjenimi lisičinami — u pustoj tamnici.

III.

O vi nebosežne vrleti! što-no se takmite s božanstvenim Olympom: vi ste izključivi predmet radostih i ugodnih zabavah bezazlena seljanina. On je ljeti vaš nerazdruživi žitelj; njemu neima ništa milijega, već kad može svirajuć ulaziti na visoka sljemena, da mu se opoji oko bujnošću usredotočene ondje prirode. Pasuć stoku i obradjujuć zemlju — siguran je za svojinu; jer ga štiti odasvud nepovriedljivi oklop propinjuće se gromule. Nu kada se narav i u dubok san uljulja, nemanjkaju mu sredstva, da si — što najbolje — ugodi. Lahko, da bi gjekoji razmazanac — privikao udobnu i razkošnu životu, otmenijim družtvom, novovječnim zabavam i zrielištom — skapao u kršnih planinah sa samoće i duga časa; nu posve se ina čuvstva poradjaju u neizkvarena i neokužena seljaka, razmatrajućega divotu i veličanstvo prirode, nadarivše nas obilno prednostmi i duha i tiela. On jedva dočeka sunčani zapad, da otidje na večernji sastanak, gdje se nevino zabavlja s predučimi snašami i s odpočivajućimi momci; gdje se nasladjuju skladoglasnimi pjesmicami, što jih prekidaju zanimive pričice, oštroumne poslovice i šaljivi dosjetci. Tako živu brdjani!

I u bogatoga se Romana isti život goji. Čim posljedni sunčani traci oblik svoda usjaju, sakupi se sva čeljad u velikoj i prostranoj sobi, te se posjeda oko tankostruke Olge, krešuće kresalom plamenitih dragacah neugašljivu vatru, na kojoj se i najhladnije srce ogrije; a gdje nje neima, tu je i skroz naseljeno mjesto pusto, — tu je „zvono bez glasa“ — tu je „tielo bez duše“ — tu je srce bez ljubavi.“

Nadodju i ožudjene poklade. U to vrieme pliva prostak u radosti i razkošju; sad se može naigrati i naplesati do

Digitized by Google

sita. On si uztrgne, ako je siromašan, svaki dan ponješto, samo da si za poklade svega u izobilju naspravi.

Njetko pokuca na vrata sjedoglavca Ignjata.

Ignjat je muž, s kojim se nitko u cieloj okolici parit nemože. Svaki ga ljubi i štuje, koj mu za ime znade. Nitko mu neviče drugačije, no „ćaćko!“ — budući da posjeduje sva svojstva, kojimi mora da je uriešen član občine, što-no se tim riedkim i mnogocienjenim nazovom od ostalih odlikuje. Usljed velike starosti i usljed uzkoga saveza, obstojećega med njim i medju občinom — prisustvuje svakomu selskomu svetkovanju, a imenito piru, krštenju i prositbi. Bez njega se nesmije ništa važnijega zaključiti, a još manje udjelotvoriti. Njega popitkuju prvoga za savjet, gdje se radi o stvari, tičuće se občinskoga blagostanja i napredka. — Al' najvećma ga obljube s njegove prijaznosti, umiljatosti i riečitosti, skopčane s mnogim izkustvom. što si ga je u svietu pribavio. Način govorenja umije vješto prilagoditi okolnostim i pojmokrugu slušaocah. Krasoslovni uzlet domaše mu se najvišega stupnja, kad za mlada momka snubi; sve bò rieči, što ih tom prilikom siplje iz medenih ustiuh, zaoštrene su strielice, što-no svakoj djevojci srce razkalaše. Nu on sam se nikad neoženi, već se posveti vječnomu djevojačtvu, te uztraje vjeran položenomu zavjetu do posljednjega daha. Okrom toga mu je hvalevriedni običaj, što uvjek uzdržava po jednu sirotu, ovršavajuću u njega sve dužnosti domaće gospoje, dok ju neuda za kakova čestita i dostojna mladenca. — Njegov je stan utočištem svakomu putniku i inostrancu; pa i sada zimuje kog njega uboga njeka žena, što-no se — Bog zna odkuda? — onamo dovukla. Ona se razboli, a starac nastoji otčinskom brižljivošću i željeznom postojanošću, da što prije ozdravi.

O pokladah polaze mladići redomice svoga uzdanika Ignjata, da se — odkrivajuć mu otajne namjere — njegovim mudrim svjetom okoriste.

S takovom indi nakanom stupi Vladimir, nakloniv̀ši se duboko, u njegovu sobu. Starac ga primi srdačno, te ga posadi kraj sebe na stolac. Osmjelivši se već malo Vladimir, izjavi mu svrhu svoga dolazka — da se naime želi s liepom Olgom vjenčati; pa ga ujedno i zaprosi, da osobno posreduje u staroga Romana.

Počesav se po glavi kaže mu starac: „Dobro, sinko! al kako čujem, da se je već Olga inomu obrekla.“

— „A komu to? ćaćko!“

„Poznaš-li mudrijaša Tihomira?“

— „Zar Tihomiru?!.. a to je nemoguće. Ja sam osvjedočen, da Olga poštene svoje rieči neće prekršiti; ja ju skroz poznam: ona nije vjerolomna.“

„Hm! Olga je doduše dobra, ali mi se Roman ni malo nedopada — on je odviše sebičan.“

— „Ta Roman nije rodni otac Olgin — a Olga je u toj struci posve slobodna.“

„Dobro, sine! Još večeras da pokušamo sreću! Nu imaš li kakov darak, što ćeš si ljubeznici na vječnu uspomenu pokloniti?“

— „Ovo je, ćaćko!“ krikne poveselivši se Vladimir gromoglasno, da je sladko spávajuću prosjakinju probudio; zatim izvuče izpod zimske suknje torbu, raztvori ju i pokaže pun uzhićenja — zlatan lanac.

„Ala! prekrasna li dara!“ uzklikne radostno Ignjat.

Prosjakinja izbulji na lanac oči, kao da će ga proždrieti; nu za časak ih opet zatisne.

— „Jeste li što čuli, ćaćko! kako sam prošle jeseni u potok pao, te malo ne zaglavio?“ — upita Vladimir Ignjata, pa nastavi: „Ja sam višeput po onoj kobnoj daščici prelazio, al' mi se nikad do onda nepodlomi. Ja sve mnijem, da je to nečist posao; jer je daska — kao što umah i zamietih — podrezana bila, samo se na vrhu nješto malo još držala. Onaj, koj to učinio, ostavi mi — valjda za nagradu pretrpljene pogibelji — torbu s ovim eto lancem.“

„Taj je dakle djavô negdje osobito bogat bio?“

— „Ho! još je on i dan danas imućan, kao malo tko; nu sve to neka bi i bilo, samo da mi zlobnik o glavi neradi.“

„Što? koga to misliš, Vladimire?!“

— „Ta koga, van prokletoga Tihomira!“

U to se približi i večer. Pošto se bje skroz smrklo, ustane Ignjat, zafrkne sive brkove, uzme palicu i rekne: „Hajdmo, sinko! Bože nam pomozi!“

Vladimir uztrepti, kô šiba na vodi; a srce mu bije silno, kano vojniku, kad mu prvi put na dušmanski pohod zatrube.

IV.

Kuća Romanova bieli se već iz daleka na humcu, s kojega možeš cielu okolicu lahko pregledati. Olga stoji — zabivši se u pečalne misli — na pragu pred zelenom travom, pa pozire niz zamračenu dolinu. Uočivši Vladimira s Ignjatom, pobjegne brzo u sobu, znajuć već unapred, što namjeravaju.

Stari Roman sjedi podslonjen za stolom, gundajuć po tiho: „Angelskij sobor udivisja.“ Uz sve svoje mahne i uz mračnjačku lagodu pokazuje ipak osobitu privrženost i ljubav k crkvenim pjesmam iztočnoga obreda.

Zakašljavši po svom običaju, stupi Ignjat s Vladimirom kod otvorenih vratah u sobu, i pozdravi učtivo domaćinu.

Olga skoči poput plahe srne, te ponudi pridošlim sjesti razastrievši na stolicu njekoliko vlastitih svojih pregačah.

Nu Ignjat se izpravi, nemreška si podugačku haljinu, te lupiv palicom u zemlju, probesjedi važno: „U gustoj dubravi, na zelenu javoru — dvie grlice guču...“

Olga si sakrije od stida pripaskom rumeno lišce, kano što to običavaju goranke krasotice, kada iz narodne poslovice uzrazumiju, da im se je udati i Roman se domisli, koliko je odbilo.

Ignjat produlji: „Grlice se ljube, pa već grade gnjezdo za buduće mlade. Još ni nedograde — al' samica iznikne, i više joj nigdje traga! Samac tužno cvrgulji po zelenu gaju, pa traži zaljubljenicu, dok ju i nenadje — ovjenčanu lišćem vitih parožćićah. On zacvili pouzdano: „„Suprugu mi vrati, dube! da se s njom sjedinim; uplest ćemo gnjezdo, i živjet u ljubavi.““ Tako i ti, gospodaru! glas junoše ovoga usliši, pa mu daruj poćerku si Olgu, da s njom žive po vječnom zakonu, što ga stvorac još u raju skroji.“ Starina sjedne.

„Brate Ignjate!“ — ozove se odmah Roman — „Olga je premlada i nestašna; ovoga ju ljeta nedam za muža — nam nije ni kraj pameti, da sada svadbujemo.“ Tim odbije prosce, te omjeri mrkim pogledom stidljivu djevicu.

Olga obori tužno glavu; a Vladimir će umiljato i ganuto:

— „Otče Romane! ja ljubim Olgu, a ona mene ljubi;

Digitized by Google

mi smo se jur odavna obećali jedno drugomu, — buditi milostivi, blagoslovite naš sveti savez!"

„Ne — podnipošto ove godine!"

— „Možebit i nikada!?"

Sad prihvati rieč Olga: „Striče! ja sam Vladimiru tvrdu rieč zadala, pa hoću da budem njegova ili ničija. Ja Tihomira nemogu ni gledati; on je čovjek surov, s njim nebudem nikad srećna, te volim umrieti, nego-li za njega poći..."

Ignjat se takodjer umješa, svi zajedno moljakaju, svi navale na Romana, te ga zaklinjuju; al' badava: Roman ostà nepokolebivim.

„E, kad nije druga, a mi hajdmo sinko! — ostajte s Bogom!"...

— „Ne, ćaćko!" — krikne ogorčeni Vladimir — „Olga je moja zaručnica; ona mi kazala: „„Ili umriet — ili tvoja!"" Znam, da nam je grdni mamom na putu, koj neda, da postignemo, što želimo; pa ako nam nepodje za rukom izvesti plemenite nakane, to ćemo biti svoji na drugom svietu — tamo, gdje se neda bogo zasljepiti ničijim bogatstvom, već koj gleda na čisto i neokuženo srce. S toga se, ljubezno! prašćam s tobom na uvjeke. Sudbina odlučila je tako, kad su nas još u kolievci zibali. Ti ćeš ostati — ja sam uvjeren — postojanom u svôm obećanju; a duše naše — skopčane neprekidnom vezom pravjenčanika, koj će nam sastaviti svatove iz angjeoskih sborovah, veličajućih izabrane nečuvenimi spjevi, što-no se razliežu uz grom trubaljah u nedohitnih visinah. Prosti djevo! i primi u zalog vjerne moje ljubavi ovu uspomenu!"...

Izgovoriv posljednje rieći, objesi joj oko vrata zlatni lanac. orošen toplimi suzami, probrizgajućimi silom štrcaljke iz otečenih očiuh. Zagrlivši strastno jecajuću i naričuću Olgu, te priliepivši posljednji cjelov drhćućim ustnam, povikne sdvojno: „Dakle hajdmo sada!"

Teško ćeš si predstaviti žalost biedne Olge!... sad joj tek trapi srce s nježne sućuti k izniknuvšemu ljubimcu. Uobražena slika Vladimira i izgubljena nada; osorni ukor Romana; prisutnost himbenoga Tihomira i njegove podrugljive rieči: sve to djelova užasno na nevoljnicu! težko i nepodnosivo breme navalivših mislih porazi joj nevinu dušu i spleše djevojačke grudi, iz kojih se podrievaju neprestani uzdasi uz pratnju točećih strujah, što-no izmivaju svježu cvatuću ružicu, da čim prije uvene...

U to nadodje i krasno proljeće. Veseli pastiri prebiru opeta frulom, poskakivajuć svilenimi sagovi svjetlozelenih ledinah, i penjuć se borovom na vrhunac. Djevojke izvadjaju, uhvativši se u kolo, vilinskim glasom goranske pjesme, te se natiču s umiljatim cvrkutanjem slavuljah, djipajućih po tananih grančicah; a neporočna se djeca nasladjuju jekom, odazivajućom se ugodnu suglasju klicajućega sbora. — Snieg okopni na prohladnih bregovih, te poplavi neobuzdanom silom mnogočislene klance; ledene se gomile valjaju urnebesnom tutnjom, navještajuć svečano nastup blagoga pramaljeća. Narav se probudi iz dubokoga sna, uzkrisujuć sve stvorove i oduševljujuć razumna čovjeka, divećega se rukosadu nedosežnoga božanstva. Zelene gore i dubrave odisuju razkošnom vonjom usisane svježosti; široke se poljane okite raznolikim cviećem. Sve se preporadja, sve se raduje i s radosti podcikuje: sve, što diše i što se giblje, slavoslovi neopisivo veleljepje preobražene naravi: — samo mukotrpna Olga ravnodušna je pri svih ovih promjenah; njezin gubitak ni svi proizvodi obiljujuće naravi nedoknade! Grozna budućnost joj sveudilj pred očima lebdi; svakim joj se danom pogoršava tužno stanje, kanda ju čitav sviet težinom svojom prikrio.

Razmatrajuć nedužna ova mučenica jedne večeri o sunčanom zahodu svoj nemili udes, što se krivnjom Romanovom u njoj sroći, zaspava — oblivena gorkimi suzami — tvrdo, da se konči njekoliko časakah sladkoga pokoja naužije.

Usried dubokoga sna doškulja joj se u spavaonicu razkuštrana ženska u podrpanoj odjeći, te se tiho do nje prikrade, i u istom je trenutku — nestane.

Probudiv se okriepljena Olga, htjede po navadi križić poljubiti; al' gle čuda: njekuda joj lanac s vrata!...

V.

Pramaljeće se skroz razcvati; ono dostigne svoj vršak. Kudgod okom svrneš: svuda se učari prijatna boginja Vesna. Sunce poodskoči iza planinah, te pozlaćuje pripićućimi trakovi šiljaste vrhove Karpatah.

Ciela povorka ljubopitnih goranah natiskuje se u sveti hram, da pribude svećanomu veleslavlju, što je namienjeno pobjeditelju odpornoga srca: — — Tihomir se ženi s Olgom!

Sivobradat svećenik upita Olgu: „Prisizeš li s drage volje?" Ona ni rieči.

— „Jesi li se možebit već komu drugomu obećala?"

Opet odgovara nema. Svećenik ponovi pitanje. Olga sve šuti. On joj zaprieti, da je neće blagosloviti, ako se nepovini crkvenim zakonom. Tako je i bilo. Veseli svatovi razidju se tužno i poklapljeno.

Roman zazove ipak u večer svoje gosti na zabavu, te zaprosi svakoga napose, da skloni Olgu na izpunjenje njegove volje.

Olga leži bolestna i nemoćna u postelji.

Sva se kuća trese od glasbe i veselih napitnicah; svaki si ugadja na svoju: mladež pleše, a starci sjede okol stola — pijuć i razgovarajuć.

Zvuci umuknu — cielo se družtvo preseneti: munjevnom hitrinom skoči u sobu mahnita ženska, zvenkajuć blistajućim lancem, pa zavikne nasrnuvši na samoga Tihomira, „Složi još jedanput ruke, Dimitrio!"...

— „Oh, majko moja! zašto si me rodila?" — zajaukne zabušeni Tihomir — „Marijo, Marijo! ti pakleni stvore, otrovnice života mojega!"...

„Ha ha ha!" izkesne se osvetljiva Marija: „Daj ruke amo! poznaš li ovaj lanac?"

— „Jao i pomagaj!" —

„Dimitrio! paće Tihomire! da znaš, kako mi je drago: što si se ipak udostojio prepoznati poslje toliko godinah nesrećnu Mariju — bezumnu Mariju — što-no ljudi vele... Ti si se doduše oslobodio iz tamnice i dočepao treće ljubeznice; ali te ovaj zlokobni lanac — izdade. Složi ruke, nemoj oklevati!"

Nazočni se zapanje.

Lažni Tihomir skoči, iztrgne joj lanac, probije se kroz silnu svjetinu i — izčezne...

* * *

Žuto se lišće odruva; sva stabla oćelave. Nakićeni perivoji svuku sa sebe šaru odjeću, da je neizvrgnu pomami naprasitih olujah. Usnuvši sva narav — odprhnu ptice te onieme svirale.

I Mariju obhrva smrtni san prije, nego-li se osvetila svomu krivcu, kao što bje naumila.

U mirogoju leži grob, obrasao zelenom mahovinom, — a pod njim počiva Olga, kojoj je srce za Vladimirom puklo.

Nad zasipanom mučenicom sjedi muž, igrajuć se djećinskim veseljem s njekakvim lancem: to ti je — Tihomir.

Pohr. G. Sm.

Digitized by Google

Postolar i vrag.

(Po narodnoj pvipovjedki.)

Pjevao A. Šenoa.

Bio jednom postolar,
Pošten čovjek, al već star:
Mnogo djece mnogo treba,
A u kući neima hljeba;
A djeca sve viču „kruha!“
Odkud kruha? Nužda 'e gluha.
Šije starac ciele noći,
Šije starac već mu ruke
Slabe stale iznemoći,
Izžuljene od zle muke;
Vikne: „Pomoz ma i tko si!
Baš da vrag mi pomoć nosi.“
Tek si majstor rieči reče
Iznenada kuc na vrata!
Eto vraga: „Dobra veče!
Kakvo dobro od zanata?“
„Nije dobro,“ na to stari:
„Slab užitak staro šilo,
A u kući loše stvari;
Bil' pomoći vraže bilo?“
Vrag če na to: „Pomoć laka;
Svega blaga preko mjere,
Al to znaš da ruka svaka
Drugu ruku opet pere:
Zato poslie sedam ljeta'
Sa mnom ćeš put moga svieta.“
Sila Boga lje nemoli,
Glad nepita, tko ga hrani;
Majstor moj na sve privoli,
I dušu si utamani:
Al u kući biela kruha
Žuta zlata, liepa ruha.

Sinak božji zakasnio,
Mnogo puta jošt do neba;
Tu prenoćit putem treba,
Majstoru se navratio:
„De počinka domačino!“
Gosô daje staro vino,
I pečenu jarebicu,
I mekanu posteljicu,
Bog osvanu prije zore,
Pa besjedi: „Oj majstore!
Na svemu ti hvala moja,
Pa mi reci do tri želje,
— Rieć istina bit će tvoja —
Bile male, ili velje.!“

„Hvala ti na tvojem daru,
Pa kad hoćeš, da ti kažem,
Ove želje gospodaru!
Pred mogućnost tvoju slažem:
Na tronožku tko mi pane,
Bez mene nek neustane;
U prozor mi tko zaluče,
Bez men' glave neizvuče;
Tko u vrtu krušku takne,
Bez mene se neodmakne.“
Bogo reče: „Čudni ljudi!
Al što želiš, to ti budi.“

Ide vrieme, dodje rok:
Eto vraga skok na skok:
Kuc na vrata iznenada,
„Dobra veče' stari gosô!
Već je hora, pusti posô,
Brže bolje, ajdmo sada!
Puna mjera, sedam ljeta',
Put mojega treba svieta.“

A majstoru naopako!
„Čekaj dokle večeramo,
Tko će gladan sad u pakô?
Na tronožku sjedi amo!“
Na tronožku vraže sjeo,
Ma prikovan da je cjeo.

„Gotovi smo, da idemo!“
Vrag da skoči, pa se trza,
Baca tamo, baca sjemo,
Biesno škripi, lud se vrza:
Kô tamjanom da ga kadiš,
Ili svetom vodom hladiš:
Psiče, puše, kune, psuje,
Grize, plače, jadikuje:
Al badava! — kako sjeo,
Kô prikovan da je cjeo.

„Oj računi tebi pusti,
Sedam jošte dajem ljeta'
Tvojoj duši ovog svieta,
Al me goso, pusti, pusti!“

„Id' ludjače do nedraga!“
Majstor reče, vrag do vraga.

Ide vrieme, dodje rok,
Eto vraga skok na skok!
Kuc na prozor iznenada,
„Dobra veče stari gosô!
Već je hora, pusti posô;
Brže bolje, ajdmo sada,
Puna mjera sedam ljeta;
Put mojega treba svieta.“

A majstoru naopako!
„Čekaj dokle večeramo;
Tko će gladan sad u pakô?
Pod prozorom čekaj tamo!“
U prozor ti vraže luče,
Svoje glave neizvuče.

„Gotovi smo, da idemo!“
Vrag da skoči, pa se trza,
Baca tamo, baca sjemo,
Biesno škripi, lud se vrza;
Ko tamjanom, da ga kadiš,
Ili svetom vodom hladiš:
Psiče, puše, kune, psuje,
Grize, plače, jadikuje;
Al badava! — lud zaluče,
Svoje glave neizvuče.

„Oj računi tebi pusti!
Sedam jošte dajem ljeta'
Tvojoj duši ovog svieta,
Al me gosô, pusti, pusti!“

„Id ludjače do nedraga!
Al kad dodješ, nebudali!
Kraj je onda svakoj šali.“
Majstor reče, vrag do vraga.

Ide vrieme, dodje rok,
Eto vraga! skok na skok:
Kuc na vrata iznenada;
„Dobra veče stari gosô!
Već je hora, pusti posô,
Brže bolje, ajdmo sada!
Puna mjera sedam ljeta',
Put mojega treba svieta.“

Lija majstor stiska oči:
„U liep čas mi došo jesi!
Gle tam krušku, deder skoči,
Pa krušakah se natresi;
I kruške mi nosi simo,
Da se putem osladimo.“

Skoči vraže, ludo zvicre;
Trese kruške do zla biesa,
Dokle do tri pune mjere
Krušakah se nenatresa:
Ludjak krušku uhvatio,
Ma da si ga priliepio.

„Gotovi smo, da idemo!“
Vrag da skoči, pa se trza,
Trese tamo, trese sjemo,
Biesno škripi, lud se vrza,
Kô tamjanom da ga kadiš,
Ili svetom vodom hladiš:
Psiče, puše, kune, psuje,
Grize, plače, jadikuje:
Zalud! — krušku uhvatio,
Ma da si ga priliepio.

„Oj računi tebi pusti!
Sedam jošte dajem ljeta'
Tvojoj duši ovog svieta,
Al me gosô, pusti, pusti!“

„Ao vraže naopako!“
Ako sam se zapisao,
Da ću s tobom poć u pakô,
Nisam svoje kruške dao:

Digitized by Google

Kraj je sada svakoj šali,
Ja ti rekoh nebudali!“

Skoči majstor, skoče momci,
Redomice vratolomci:
Povadiše to remenje,
Djavolčetu ledja glade:
Djavo kuka, djavo stenje,
I kroz suze i kroz jade
Djavo gosi to govori:
„Oj pustoga vam remena!“
Joj! nemojte! — ta to gori,
Ni vrag nije od kamena;
S toga za liek ledjah mojih,
A s žuljevah mojih hudi',
Jošte dvadest ljetah tvojih
Na ovome svietu budi!“

„Kraj je sada svakoj šali;
Ja ti rekoh, nebudali!“

Pa sve više čeljad gibka
Zamahnula to remenje,
A sve više kao šibka
Vrag se trese, vraže stenje;
Pane remen, opet zviznu;
Vrag se vije, jecat briznu:
„Jao! Jao! Dosta! Dosta!
Nek ti duša bude prosta.“

„Id ludjače do nemila!“
Majstor reče, vrag do vraga;
Nikad njemu više traga.
Istina vam sve to bila:
Od majstora sam ju slušo,
Kad sam kod njeg vino kušo.

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Drugi čin.

(Biva u kući Nikolićevoj u sobi Olginoj.)

Prizor I.

Katica (spremajuć sobu.)

(Nadalje.)

Ja neznam, što će još biti od mene! Olga se razsrdila na Davorina. Gospodar i onako hoće, da ju dade onomu ludastomu konjskomu doktoru; a kad bi još i ja morala s njom otići onamo? Bože me oslobodi, al tu bi me baš progonio bič božji, kad bi me onaj smušeni Martin obrlatio!.... Moram svakako gledati, da ju opet pomirim s Davorinom. Tà on je za cielo bolestan, inače nebi tako dugo izostao. Da se je iznevjerio, to mi bar Jovan nebi prišutio, koj mi uvjek sve iskreno izpovieda, štogod mu je samo na srcu. (Jovan pokuca na vratih) O da hoće samo skoro ozdraviti, pa bi se i ja mogla češće puta sastajati... (spazi Jovana)

II. Prizor.

Katica i Jovan.

Jov. Jesi li sama u sobi?

Kat. Hodi u nutra; sama sam. Što ćeš?

Jov. Evo doneo sam knjigu od moga gospodara (daje joj list). On će danas još doći.

Kat. Ja mislim da je bolestan, a kako će doći bolestan?

Jov. On je doduše bolestan; ali kazao je da će doći, pošto po to.

Kat. Hoćeš-li i ti doći s njim?

Jov. Ti znadeš: kud on, tamo i ja. (miluje ju po obrazu) Danas moram tim prije s njim ići, jer je vrlo slab. Mogao bi lahko iznemoći, srušiti se ili inače što trebovati, pa da mu bar budem pri ruci.

Kat. Baš mi ga je žao siromaha! (Jovan hoće da ju poljubi) Odlazi! (tura ga od sebe) Sad će doći gospodjica, budi miran. (Jovan hoće opet da ju poljubi) Budi pametan. (tura ga opet od sebe) Ja neznam što ću s tobom raditi, kako si nemiran. Odlazi; (Jovan neće da odpusti a ona ga jednako od sebe tura) ta smiri se. Može tkogod naići, pak će... odlazi; eno njekoga na vratih. (Martin pokuca na vratih) Što je Martine?

Prizor III.

Katica, Jovan i Martin.

Mart. Hvaljen bodi Jezuš Kristuš.

Jov. Amen.

Kat. Amen. Što mi dobra nosiš Martine?

Mart. A! Jovane ti si tu? Kaj pa delaš tukej?

Jov. Ništa. Upravo sam došao.

Mart. Kjer si sam sim prišo, mogel si i sam to pismo prnesti Katici, pa ga nisi moral meni davati. (ka Katici) To 'mate pismo od ... nevem od koga ... Jovan mi ga je dal i rekel, da je tvoje. (Kata uzme list otvori i čita).

Jov. Što se ti zato srdiš Martine? zar ti nevoliš listove nositi Katici?

Mart. Kaj se ti zato skrbiš kam ja rad grem? Ti mislíš...

Jov. Ja sam tebi htjeo na ruku ići, jer znam, da voliš Katu.

Mart. (ljut) Či mam jo rad, to tebe nič ne srbi.

Jov. No, no, no, no; nisam ja htjeo tebe ljutiti i srditi. (Kata se grohotom smije) Znaš da je danas prvi April; pa kako što je čovjek ciele godine veseo, ako se raduje na novu godinu, tako se i cieli April srdi, ako se na prvoga ljuti. (k' Katici) A što se ti tako sladko smiješ? (prikuči joj se sjedne strane, da pismo ko bajage pročita, pa ju naglo poljubi. Katica se trgne, izpusti list, koga Martin brzo podigne i srdito Jovana gledje.)

Mart. Ti nesramežlivec na miru ju pusti, (vrati Kati list i digne ruku na Jovana) či te ja zgrabim ti le nebo sladek toti kušec!

Kat. Martine nemoj se Boga ti srditi! Evo gledaj samo (smije se) kakov si mi liepi listić doneo! Čitaj ga molim te!

Mart. (uzme list čitati) Po...poš...a..lji; aha! pošalji tu bud..a, budalu; pošalji tu budalu da..lj..e. (ogledje se začudjen).

Kat. Znaš li ti moj Martine, da je danas prvi April? (Jovan i Kat. smiju se)

Mart. Denes prvi April?...prvi April! (razjaren k Jovanu) Pa ti galženjak smeš takše bedarije zmenoj delati? Mene spismom Katici poslati u prvi April? Ja bom te navučil od koga boš si osla delal. (zasukav rukave poleti psujuć na Jovana. Ovaj bježi sve okol stola, Martin za njim; Jovan skoči preko stola, Martin opet za njim; Jovan najzadje provere se izpod stola te Martinu, vjernom slieditelju i izpod stola htjeo dignuti i pobjegne. Martin šeprtljajuć malko sbaci

Digitized by Google

stolac za njim i psujuć i grozeć odtrka za njim). Ti presneti kaljan! ti ferdamani hudić! ti beštiar! takošni zlodi še si le zmenoj norčkal nebude — ja sam že obšitar, a kaj si ti? — ferdamna krota!

IV. Prizor.

Katica i zatim Olga.

Kat. Bože moj, to je čitava komedija, kako se taj čovjek strahovito razsrdio! (čita pismo, pak se smije) pošalji tu budalu dalje. (Olga dodje iz bližnje sobe)

Olga. Kakva je tu buka u ovoj sobi? (gledje joj u pismo)

Kat, (smetena) Ta nije ništa. Evo doneo vam Jovan list od mladoga gospodina. (daje joj list)

Olga. (uzme ga) A kakvi je taj drugi, što si ga otvorila.

Kat. Ta nije Boga vam ništa. Komedija je samo.

Olga. Kakva komedija?

Kat. Ta.... Poslao Jovan Hipokratova Martina s ovim pismom k meni, a Martin se razsrdio i htjeo se tući s Jovanom, a Jovan pobjegao, a Martin za njim, te se je Martin bježeć napolje potepao po ovoj stolici. (Pokaže joj stolicu strovaljenu na zemlji, koju je Martin s vrata svoga u hitrini bacio na sried sobe.)

Olga. A jesi-li već spremila sobu?

Kat. Sve je u redu (digne stolicu pak metne na svoje mjesto).

Olga. A ti hajd u kuhinju. (Kata ode)

V. Prizor.

Olga sama.

(Razpečati pismo) Što li mi je pisao taj nevjernik! Sigurno se izpriča na bolest ili na nepredvidjeni kakov slučaj, paradu, stražu i Bog ga pitao što ti sve tu sad neće biti. Al hajd da vidimo!... Gledj samo „Milostivna gospodjice! Sa žalostju i tugom razumjeh iz posljednjega vašega lista, da...“ (Mati stupi u sobu)

VI. Prozor.

Olga i Jelena.

Jelen. Što to opet imaš?

Olga. Ništa.

Jelena. Kakov ništa, kad sam vidjela, da pismo čitaš.

Olga. Nije to nikakvo pismo, već račun od našeg krojača za posljednju svilenu haljinu, što sam ju dala skrojiti od njega.

Jelena. Daj da vidim.

Olga. (uzteže se) Ta... dobit ćete poslje.

Jelena. Ma daj amo, valjda si već vidjela, koliko išče.

Olga. Išče devet forintih (strpa pismo u džep.)

Jelena. Ma nemoj ga sgužvati već daj ga ovamo da vidim.

Olga. Ta što ćete vidjeti? Neima ništa na njem; mahnite se Boga vam.

Jelena. Oj djevojko ako nisi zbilja smiešna! daj mi taj račun ovamo.

Olga. Ta što će vam?

Jelena. Što će mi? Daj ga samo ovamo! (Olga hoće da izidje) aha! ja sam taki znala, da to nije račun, već opet kakovo ljubezno pisamce. Čuješ Olgo! ja sam ti već toliko putih kazala, da se toga okaniš, a i otac ti je to zaprietio, već nebrojeno putih. Mahni se tvoga kapetana! Tamo će ti od onih tvojih 10.000 skoro sve otići do biesa, a tebi neće ništa ostati. Bolje ti slušaj nas, mene i otca, pak podji, za koga ti mi jamčimo, da ćeš dobro proći.

Olga. Pustite me već i s vašim doktorom. Ako ste se vi u njega zaljubili, a vi idite za njega, ali ja neimam volje. A što vi tu govorite, da ja vas slušam, pa da se okanim kapetana: tu ću upravo vas nasliedovati, koja ste se istom njeki dan hvalili, kako ste pretvarali se da ćete umrieti, kad vas djeda nije htjeo pustiti za našega tatu. Dà! sad vam je lahko govoriti, ali...

(Jelena ljutita zagrabi sa stola knjigu i hiti ju za Olgom, koja se ukloni i napolje izmakne.)

VII. Prizor.

Jelena.

Bezobraznice jedna! Nu čekaj, kazat ću ja to već otcu. (digne knjigu i metne ju na stol) To ti neću oprostiti. (Stane plakati) Gledj Bože nezahvalna djeteta! Sad ona meni predbacuje moju mladost! Ali tako je danas s djecom obično. Namučiš se vas svoj život, dok ih odgojiš, izobraziš, a na posljedku evo ti plaće. To ti je zahvalnost! Joj Bože.. (Nikolić udje)

Dalje će sliediti.

Moja soba.

Ljubim te ah sobo mala,
Ljubit ću te mila viek;
Jer si čestoputah dala
Momu srcu blagi liek.

Tu ah! tu sam mnogi danak
Bolje nade sproveo;
Tu me po koj' liep je sanak
U raj blagi doveo.

Tu sam vidjô sa prozora
Tebe moga žića plam;
I talase burnog mora
Valjajuće amo-tam.

Tu poćutih svaku radost
Koju pruža ovaj sviet;
Tu ponovi mi se mladost
Kao poslje kiše cviet.

Da, doista ti si bila
Mojim ranam melem-blag;
Zadanih od biesnih sila'
I pretežkih gorkih tlâk.

Ljubim te ah sobo mala
Ljubit ću te mila viek;
Jer si čestoputah dala
Momu srcu blagi liek.

Ljujo I.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 2. travnja.

T. Kao što bi gdjekojega tjedna nuždno bilo, da se putuje na odkriće gradiva vjestničkoga, tako je usuprot ova nedjelja bujna novostmi.

U Maksimiru položen je svečano temelj crkvici sv. Jurja. Toj svečanosti prisustvovahu osim nj. preuzoritosti takodjer i nj. preuzvišenost g. ban i skoro svi c. k. generali i višji civilni dostojanstvenici. Uz golemi carski barjak vijahu se i narodne boje. Crkvica je liepo osnovana i gradi se ukusno sa tesanim kamenom, a nakićena će biti sa prozori od bojadisana stakla sa slikami, kao što su ona glasovita okna u stolnoj crkvi.

Zabavni povoz sa 180 osobah odjurio je 29. p. m. u 6 satih put Gradca, koj je Bečanom odnio najmanje svojih 20 tisućah stot. Sve je tako tiho otišlo, kao i svaki obični vlak, dočim su se mnogi nadali, da će to biti skopčano kakvom godj malom svečanostju, o kojoj se je bar govorilo, naime nakitom sa narodnimi zastavami itd., nu čujemo, da je to u zadnjem času izostati imalo. Glasi iz Beča javljaju, da je povoz sretno tamo stigô i da su mu bečki Slavjani na susret došli do kolodvora; al se je mnogi ljuto prevario u nadi, da će pozdraviti representanta hrvatskoga, kad mu se odazvao čistim teutonskim glasom; jer smo se osvjedočili kod odlazka Traina o duhu većine putnikah.

Zvierinjak Kahlenbergov otvoren je u dašćarnoj palaći po sried Jelačićeva trga — na našem najprvom trgu — što ga, kako njeki misle, veoma krasi, a stanovnici kućah na trgu raduju se osobito koncertu, koga čitavu noć izvadja glasoviti najveći lav u Europi „Nero“ kadkada u gromovito glasnih Solo-partijah, a kad što u cielom sboru medjedah, hienah i jopicah.

Tik uz menažeriju diže se „Circus gymnasticus.“ Ove sgrade, skupa sa sajmovnimi kolibami kite bar privremeno našu „harmicu“ — ako se nenadje akcionarno družtvo za uzdržanje tih zdanjah — kad se vlastniku onih kučaricah neće zidati davna željenih kućah, a gradskomu oku i „Verschönerungs-komisiji“ to nesmeta.

Svakako se sprema sbor fotografah, da snimi arhitektoničku sliku, koja nam predočuje primitivni kip mjestah u praerijah južne Amerike, bar ovu, kad nije palo ni komu na pamet spraviti uspomenu one na stubah k sedam zviezdah. Treba bi da našim potomkom ostavimo kip starih sgradah, kao što je naslikao g. Mijat Novak razvaline staroga tornja na žvjercih, na koga se za kratko neće nitko sjećati.

Govori se, da će doći jošte i Kosmorama, nu ta bi se pomanjkanja prostora radi morala na Markovom trgu namjestiti.

Prvi koncert violinista g. Lauba, rodjenoga Čeha, u kazalištu 30. travnja uzhitio je ljubitelje više muzikalne umjetnosti, koji općenito izjavljuju, da mu izvanredna vještina nadkriluje sve u posljedne vrieme ovdje čuvene guslare. Žao nam je veoma, da su razne okolnosti prouzročile dosta praznu kuću; a mnogo čini i velika čednost umjetnikova, koj kao pravi umjetnik broji više na priznanje štovateljah glasbe, nego-li na uspjeh, za kim idu mnogi ini, koji sriedstvom reklamah djeluju nedjelju danah u napred sa slikami po izlogah i biografijom svoje znamenite osobnosti. Danas će biti drugi koncert u kom se nadamo punijoj kući.

Dne 4. o. m. dati će družtvo „Kolo“ svečani koncert u strieljačkoj dvorani u slavu visokoga zaštitnika preuzv. g. bana po sliedećem zanimivom programu:

1. „Les Preludes,“ Poëme symphonique pour deux Pianos par Frangois Liszt. 2. „Čijačka,“ sbor od V. E. Horáka. 3. „Adagio“ iz Onslova kvarteta u Es-dur za gudala. 4. „Kitica“, pjesma iz kraljodvorskog rukopisa; napjev za tenor od Ladislava Želeńskoga. 5. „Občinit ću i tebe“, sbor od Ljud. Procházke. 6. Mečta iz „Lucie di Lamermoor“ za violončel uz glasovir. 7. „Domovini“, slovenska pjesma od dra. R. Razlaga; za četveropjev složio dr. Benjamin Ipavec. 8. „Allegro deciso“ iz Tria u D-dur od Drag. Reissegera za gusle, violončel i glasovir. 9. Solo za gusle uz glasovir od Sigfrida Catinelli-Obradića. 10. „Cetvorka“ iz českih napjevah, mužki sbor od Ferde Hellera. Njegova preuzv. g. ban darovao je družtvenoj peneznici 100 for.

Matica ilirska držala je dne 25. p. m. glavnu svoju skupštinu, koju u odsutju predsjednika otvori podpredsjednik književnoga odbora g. M. Mesić. Glavni predmeti vječanja bijahu: Izvješće o djelovanju družtva tečajem prošle godine, iz kojega se vidi, da je ravnajući odbor izdao 3. knjigu bosanskoga prijatelja, koju članovi dobiše ljetos s Kačićevom knjigom „Ugodan razgovor“. Računi matičini pokazuju, da su ove godine kamati povoljno unišli, budući da redoviti dohodak od koristne imovine iznaša samo do 1100 for. dočim je u to ime svega unišlo 1383 for. — što se na račun zaostalih kamatah pripisuje. Iz blagajnikova izvješća vidi se, da je Matica ove godine na korist izdavanja pučkih knjigah, imenito za tiskanje Kampeovoga odkrića Amerike predujmila 1931 for. — za koju svotu jamči družtvu prodaja samih tih knjigah i obećanih u tu svrhu 2000 for. po njegovoj preuzvišenosti biskupu djakovačkom. Iz dohodka ove godine zaključila je skupština, da se imaju tiskati priredjena jur djela Stanka Vraza, i ako novacah preteče, takodjer i Palmotićeva djela. Stari zaostatci na kamatih imadu se po družtv. odvjetniku sudbeno utjerati, isto tako i zaostatci obvezanih utemeljiteljah. G. A. Jakić polaže račun o razprodatih matičinih knjigah, koj iznaša čistih 266 for. 99 novč. Zaklada za izdavanje pučkih knjigah izcrpljena je novčano, al će se na novo zametnuti prodajom knjigah i novimi obećanimi prinesci.

Za pregledanje računah odredjena su dva odbora.

Tandem aliquando moralo se je priznati i od strane okorjelih progoniteljah hrvatskih, da sebičnost i napadanja neizviru u Zagrebu, nego da se pojavljuju od drugud. Ideja jugoslavenske Akademije bijaše u našem narodu prigrljena velim oduševljenjem i pridonešene su mnoge žrtve; nu braća jedne krvi i jezika nedadoše za nju svoje simpatije. Sloga, za kojom se viče, manifestirala se je doskora zatim u posebnoj ideji srbske Akademije. Hrvati nerekoše ni slovca na taj očevidni dokaz separatizma i nepomisliše u svojoj dobroj ćudi da pretvore jugosl. Akademiju u — hrvatsku, po primjeru vapijućih za slogom. U glavnoj skupštini slav. sriemske županije obielodani se opet očevidno težnja za bratimskom ljubavi u uspješnom govoru g. Grčića proti Akademiji jugoslavenskoj sa gledišta općenitoga. Dakle ilirsko ime nije braći po ćudi; jugoslavenska akademija takodjer ne, Hrvatstvo bi valjalo utamaniti — (da se dade) dakle šta na posljedku nego složno ime — srbsko; pa to da nije skrajni egoizam, mržnja i separatističke težnje! O propasti imena srbskoga nije nikad nijedan Hrvat radio i zato je upravo bogomrzko potvorati i nas takvim grichom — nas, koji susjednoj braći od vjekovah želimo sav blagoslov božji.

U istoj skupštini zaključeno je, da se tiskanice (Druksorten) što se za potrebu županijsku tiskati imadu neprimi onaj izkvareni jezik, kojim se obično po trojednoj kraljevini tiska, no da se sve na novo u formah odgovarajućih duhu srbskoga jezika načini. Njetko pridoda jošte, da bi se mjesto u Zagrebu štampale u Novom Sadu. Al, jer je u Zagrebu jeftiniji i ukusniji tisak ostat će se u Zagrebu. Dakle se u Hrvatskoj i Slavoniji vendar po nješto inako piše, nego li drugud pa nam se ipak predbacuje, da smo poprimili srbski jezik; koliki je tu opet primjer logike novinarskih kolegah naših!

Književnost.

U Cetinju tiskaju se pjesme na sve znamenitije crnogorsko-turske bitke posljednjega vremena. Ta knjiga narodnih pjesamah posvećena je knezu Nikoli I.

— „Putnik“ mjesečni časopis za zabavu i nauku u Novom Sadu uredjivat će od sele g. Emil Čakra, njegdašni redaktor „Slovenke“ Izlazit će taj list u 3—4 arka svakog prvoga, a stati će na godinu 5 for.

— S. Obradović, predsjed. okr. suda u Loznici (Srbija) izdaje putem predbrojke historičko djelo „Kostreš-arambaša“ do pet tiskanih tabakah za 4 groša čaršiska.

Digitized by Google

— Tiskom i nakladom g. A. Lukšića u Karlovcu izašla je knjiga pjesamah pod naslovom „Kriesnice“. Ciena joj je čvrsto vezanoj i pozlaćenim rezom samo 1 for.

— „Propast carstva srbskoga.“ Tragedija u 5 činah od Milovana Vučkovića. Iz njemačkoga rukopisa preveo Dr. Dimitrije Demeter u Zagrebu, tiskom i troškom Dragutina Albrechta 1863.

— Gradivo za „Niz bisera jugoslavenskoga“ što ga je oglasio g. Vjekoslav Prettner, ovdašnji knjigoveža, sakupljeno je, te će doskora doći pod štampu. U oglasu javlja se nadalje, da će se i slika Palmotićeva djelu pridati, ako se 1000 predbrojnikah najavi do polovice svibnja. Predplata je ustanovljena samo na dva forinta, a predbrojka na 2 for. 50 novč.

Dopis.

U Beču 1. svibnja. Sinoć okol 9 satih prispješe sretno naša braća Hrvati u ovaj grad. Uzrok što prvo prispjeti nemogahu, bijaše nesreća, što se putem vlaku tršćansko-bečkom dogodi. Mi ovdje živući Hrvati dočekasmo i liepo ih na kolodvoru pozdravismo. Sutra to jest 2. o. m. biti će u Sperlovoj dvorani sjajna besjeda, o kojoj drugi put.

Da, skoro zaboravih radostnu vam viest priobćiti, da je Nj. veličanstvo premilostivi kralj g. Ignjatija Tkalca pomilovati blagoizvolilo, usljed česa je jučer na slobodu pušten.

Statističke sitnice.

U 14 danah izvozila je sjeverna Amerika u — Europu 161,689 cent. šunke i slanine i 111,337 centih svinjske masti. Petroleuma, nove vrsti gorivoga ulja naravnoga izvoženo je iz Amerike od 1. siečnja do konca veljače 400,000 vedarah. To je trgovina na veliko!

* Ovčje vune proizvadja se u svoj austrijanskoj carevini u vriednosti do 56.700,000 stot.

* Plodina u Ugarskoj iznaša na godinu po prilici 84 miliuna vaganah žitka, od kojih se izvaža do 26 miliunah. Vina: 17,740,620 vedarah od kojih se proda do 7 miliunah akovah. Vune 300,000 centih. Šumah ima 8,475,495 jutarah.

* Magjarsko narodno kazalište dobiva od vlade 60,000 stot. podpore.

* Gazzeta di Roma oglašuje, da po čitavom katoličkom svietu sabrana svota „Petrova novčića“ za svetoga otca iznaša 30.645,000 franakah.

Smješice.

Njeki oficir zapovjedi prostaku kod vježbanja, da neka puca u jedna velika vrata, al on nepogodi baš nijedanput, a častnik mu reče, „ala si ti momče nespretan, u toliki cilj nemožeš da pogodiš.“ „„Gospodine, to ništa nečini““ odgovori mu on, „ta neće svi neprijatelji uvjek na vratih stajati, gdjekoji će i stranom zavrnuti.“

* Njekog slavodobitnog maršala pohodiše podjarmljeni stanovnici grada. Došla je i jedna deputacija židovah, da mu se nakloni. Kad su mu istu prijavili reče on srdito — „Neću da gledam te gursuze, oni bo su Isukrsta mučili — ćerajte ih do vraga!“ — Čuvši oni, da ih maršal neće da primi, rekoše: „Eh! nama je to veoma žao; — mi smo kao poslanici ovdješne židovske občine donieli njegovoj presvietlosti dar od 1000 luidorah.

Začuv silni maršal njihovu loyalnu namjeru, premisli se, te zapovjedi odma „Pustite ih unutra! ovi kukavci nisu ništa krivi, — a njihovi pradjedovi nebi bili nikad spasitelja razpinjali, da su ga jadnici tako poznavali, kao što ga mi poznajemo; tako mi poštenja moga!

* Njeki tržac stare odjeće znao je veoma dosjetljivo i mudro svoju robu razprodavati. On je naime pokupio svakojakih nevaljalih kesicah za novce (Portemonnaies) pa je turio u žep svakih hlačah ili kaputa po jednu kesu. Eto kupca — pazi! kupac razgledà viseću odjeću, pak ju pokuša i obući. —

Eh nefali! — ali gle, šta je to? — napipa on nješto u žepu. — Šuti, nekaže on ništa, nego on za stalno drži, da je prijašni prodavalac zaboravio svoju kesicu u kojoj će biti po svoj prilici i novcah i to valjda — mnogo novacah. Zato da neopazi trgovac ništa zapita on sasvim mudro za cienu, pa se nepogadja mnogo, već on gleda da se čim brže odkuri, a mudrija gladi si bradu i gleda, kako kupac u prvu vežu zakrene, da prebroji novce, što on jih mišljaše naći u žepu.

* Njeki bogatuš, pristar, dobro uzgojen i ponješto plašljiv šetao se drumom, kad al najednoč stupi pred njega čovjek sumnjiva izgleda, nalik kakvu zločincu i preda mu ceduljicu na kojoj stajahu sliedeće rieči: „Negovori ni rieči, nego daj vadi kesu, dobnjak i prstenje, pa se odmiči mirno bez vike, jer ćeš inače odma poginuti.“ — Drhćuć posegne taj Particulier u žepove, izvadi svoj Portemonnaie i uru, pa preda sve skupa sa prstenjem i po vrh toga i dragocienu iglu svomu groznomu čovjeku, pa se lagano odkuri po propisu. Udaljen sa vidika ode odma da redarstvenoj straži prijavi svoju nesreću. Drugi dan uhvate policiste toga zločinca po sred trga i zatvore ga u tamnicu. Pred sudom izjavi on da nezna ni čitati niti pisati, nego da našav slučajno tu cedulju zamoli znatiželjno gospodina, da ju pročita. Jedva što je gospodin tu artiju pročitao, darovao ga je toli plemenito, da je on sam u sebi pomislio, da mu je tom prevažnom ceduljom valjda veliku uslugu učinio. Sud ga pronadje nevinim.

* Njeki vjerovnik sastane se na ulici sa svojim dužnikom, te ga počeo uljudno moliti, da mu jedanput svoj dug izplati, jer mu je već davna rok minuo. Dužnik na to srdito odgovori: „Vi bezobrazniče, zar vi mislite, da sam ja samo vama dužan.“

* Nadzornik učione. Jednog vrućeg ljetnog dana otidje nadzornik učione u bližnju selsku učionu; kad on tamo, al u učioni nenavadna tišina, stari je školnik skupa sa učenici zaspao. Stupiv u učionu progovori „Šta radite vi ovdje?“ Na to mu odgovori školnik: „Mi se vježbamo u mišljenju.“

Svaštice.

Tako zvano sadašnje kraljestvo Poljsko stojeće pod ruskom vladom sa stolicom u Varšavi iznaša 2320 kvadratnih miljah, a broji 4.700,000 stanovnikah. Ta je zemlja razdieljena na pet gubernijah varšavski, sandomirski, lubelski, pločki i augustovski. Pučanstvo se dieli na 3,600,000 katolikah, 218,000 grčko sjedinjenih, 272,000 evangelikah, 566,000 čifutah; ostatak pripada na ina nebrojena plemena. Današnja je Poljska razdieljena na više dielah; na kongreski dio, koj se tako zove po bečkom kongresu od god. 1815 — a osim kongresovske Poljske drži Rusija i ine zemlje, koje su k Poljskoj njegda spadale, pa poslje Rusijom spojene t. j. Litva, Volyň, Padol, Ukrajna itd., koje se obično zovu podjarmljena Poljska, te pokrajine iznašaju do 8500 četv. miljah, a skoro do 1 mil. stanovnikah.

* U Oranu (Algiru) umrla je ovih danah žena u riedkoj starosti od 120 godinah. Bila je pramati od četiri pokoljenja, a unučad joj je brojila 104 glavah.

* U Castelnovo di sotto dogodi se nedavna golema nesreća. Kod debate u dvoru kriminalnoga suda natrpa se dvorana tolikim ljudstvom, da se je pod porušio i od 200 nazočnih osobah jest ranjeno preko 80 ljudih. Tja iz Reggia moradoše doći liečnici u pomoć.

Zagonetke. (Nanos).

1. Imam grmičak; ako mi tko uzme svega, ne pozna se; al ako mi uzme samo jedno zrnce, to se odma speti. Što je to?
2. Zašto su zvonik kod svetoga Marka sazidali?
3. Od mesa je, a ni meso; od krvi je, a nema krvi, al ipak svakomu grofu i knezu odgovori. Šta je to?
4. Koj je dan u godini najdulji?
5. Koliko kaše ide u lonac?
6. Kako je to, da se zajc obazre, ako tko za njim zazviždà?
7. Kad je mlinar bez glave u mlinu?
8. Zašto mećeju mrtvaca u raku?
9. Koja šina ni za nijedan kotać?
10. Pet kravah za sto forintih, počem dodje svaka?
11. Što je za vino najbolje?
12. Koja je duša mrtva?
13. Koliko bi ti mogao jaja pojesti na tašće?
14. Kako treba ravnati da u gostionici svi gosti luč vide, samo gostionik ne?
15. Kada častimo peć bolje, po zimi il po ljetu?
16. Kuda ide najviše hrvatskoga vina?

Zagonetka.

Od Gjure Klarića.

Brat i seka istiniti,
Bez kih sviet nemože biti.
Starosti su: jedne dobe —
Al si ništa nepodobe,
On je krasan, ona ružna,
On veseo, ona tužna;
Skupa nikad ić' nemogu,
Već si sliede nogom nogu.
Obim vrieme ravno leti,
Jedan hip će oba mrieti.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 14. U Zagrebu 15. svibnja 1863. Tečaj III.

Plovba po zaručnicu.

(Balada.)

Voda šumi i romoni
Vjetar puše mil i blag,
A s' crkvice zvono zvoni
U jutarnji hladan zrak.
Zvono zvoni, a iz župe
U crkvu se ljudi kupe,
Misnik bo će danas tudi
Združit dvoj' ljubećih ljudi'?

Iza ruba modrih gora'
Rumeni se zorica,
A površjem sinjeg mora
Plovi lahka ladjica.
U njoj sjedi zaručnica
Nakitjena kô kraljica
A kraj dieve starac siedi
Veslajuć u vodu gledi!

Na obali svati stoje
Izgledajuć ladjicu
Mladi grof pak zlato svoje,
Svoju čeka ljubicu.
I već vidi u daljini
Mali čamac izkitjeni,
A u čamcu njeg'va mila
Liepa kano morska vila!

I u čamce nakitjene
Odmah sjednu svatovi,
I vesela družba krene
Djevojku da pozdravi!
Tad pokaza' sunce krasno
Cielom svietu lice krasno
Ljubeć bistrog mora vale,
I svatovah čamce male!

Zaručnica se raduje
Videć množtvo čamaca',
I od slasti podcikuje
Spaziv milog' ljubimca!
Al' najednoč starac stade,
Plašt i brada s' njega spade,
I pred dievom u svoj slavi
Stoji liepi ribar mladi!

Mrkim okom dugo gledi
Uplašenu djevicu,
Pa joj tada probjesedi
Uzev ju za ručicu:
„Za tobom mi srce vene,
Ali ti prezireš mene:
Zato nek' nas more združi,
Tam gdje nitko već netuži!“

More šumi — čamac tone
U dubljinu valovah,
I najednoč sav potone
Pred očima svatovah!
I u mora hladnom krilu
Čvrsto držeć svoju milu
Mladi ribar opočiva
Vječni sanak s dragom sniva!

Voda šumi i romoni
Blagi zefir tuguje,
A s crkvice zvono zvoni
U večernje sumračje:
Tužan bo se sprovod kretje
Noseć tielo žrtve tretje,
Na obali bo se sruši
Grof za milom tugujući!

F. B...ć.

Digitized by Google

GJULABIJE.

Crta iz života od V. Nikolića.

Bio sam navršio dvadeset četvrtu godinu, kad subalternim činovnikom kod jednog višjega ureda imenovan bijah, te po glasu dobivenog dekreta bezodvlačno moradoh se na mjesto moga opredielenja odati, koje od moga rodnog mjesta dva dana udaljeno leži.

Stara moja majka, kojoj ja jedinac bijah, nalazila je po smrti otca moga — lahka mu zemlja, koja ga krije — jedinu radost svoju u meni, lahko se dakle ponjati može, da ju je predstojeći odlazak i razstanak samnom gorko raztužio. Krupne lijuć suze, spremala je sanduke sa rubeninom i odjećom i drugimi stvari, i poslje kako me sa svim nuždnim na duže vremena izobilno providi, i po mogućnosti ne baš najsjajnijih okolnostih napunjenu kesu mi pruži, blagoslov podieli, i posljednji put u čelo cieliva, razstavih se od nje prvi put na dugo vrieme od mile starice sa raztuženim srcem i suznim okom. Poslje dvodnevnog putovanja, za koje vrieme se ništa znatna nesluči, prispjeo sam u V. . mjesto moga opredielenja.

Bilo je pod večer, kad sam u V. ulazio, i razgledavši se po okolici, već mi se unapred položaj dopade. V. leži na podnožju jedne gore, za koju upravo sad svibanjsko sunce zapadaše, i posljednimi zraci crkveni krst pozlaćivaše. Odsjeo sam kod „crnog orla“ pod kojim naslovom malo ne u svakoj povećoj varošici gostiona imade.

Za njekoliko danah bijah se nastanio kod njeke stare gospoje udovice, koju sam s vremenom porad njezine dobrote i uvidivši njezinu prama meni privrženost kao majku moju obljubio. Ona je nastojala što se udobnosti u stanu tiče, ugoditi mi, i brinula se je za mene kao što se mati sa svojim djetetom starati može.

Jednog liepog ljetnog dana ili bolje reći pod večer izadjoh iz ureda, bilo je oko 7 satih, te se krenuh ulicom izvan grada, kamo sam se obično svaki dan šetati išao, a to mjesto bijaše malena šumica, koja mi je poradi čarobnog njezinog hlada vrlo omilila bila.

Hodajuć ulicom, začuh u jednoj kući glas bubnja, kroz što doznah, da se u nutra dražba obdržava. Kao što sam doznao, prodavahu se tamo zaostavštine jednoga prije pol godine umrvšeg starog gospodina, koj je neoženjen bivši, bez svakoga baštinika preminuo.

Neimajući u isti mah ozbiljnog posla svratih se u kuću, gdje se je dražba obdržavala. Čim u sobu stupih izkriknu činovnik, koj je dražbu vodio.

„Djulabije, pjesme od Stanka Vraza“ šest krajcarah prvi put.

Na ovaj izklik neodazva se nitko. Bože moj! pomislih u sebi, koliko se je naš izvrstni pjesnik mučio, dok je te pjesme spjevao, a sad se prodavaju za tu malenkost, pak neima od svih prisutnih, koj bi jedan krajcar samo više ponudio.

„Dvadeset krajcarah“ odzvah se ja videći, da svi kupiti želeći šute, i pošto bubnjar i treći put odbubnja: 20 kr. neda nitko više? položih ja obećane novce i udaljih se sa mojim kupom. Jedva četvrt sata od grada imade maleni gaj, koj stanovnikom V. po ljetnih nedjeljah i drugih prazničkih danih za šetalište služi. Ja sam obično svaki dan poslje uredovnih časovah u ovaj gaj u šetnju hodio, jedno što osim mojih sudrednikah sa nikim se još neupoznah, te neimadoh kuće, u koju bi se kadkad svratiti mogao, a drugo što sam doista ovu šetnju predpostavljao gostionam i kavanam, njihovom metežu, viki i dimu, koji se tamo nalazi.

Danas bijaše upravo petak i nisam se bojao, da ću u gaju tom koga naći, te tim ću mirnije sam sa sobom zanimati se moći, i da me neće nitko u tom buniti; došavši na mjesto moga počinka, sjedoh na jednu klupu i stadoh pomno i marljivo „Djulabije“ čitati.

Stih po stih dopadao mi se je sve to većma; činilo mi se je kao da sve ono sa pjesnikom, koj te sitne pjesmice napisa osiećam, činilo mi se je da mi se duša sa njima u jedno stapa, a nebijaše inače moguće, već u prostoj liepoj naravi osiećati onako, kao što je i pjesnik pisući osiećao.

Dok sam još zadubljen čitao, zapjeva na bližnjem jednom bukviću slavulj toli divno toli umiljato, da se nemogoh uztegnuti, da mu poj iz bliza neslušam, stavih indi u toj namjeri „Djulabije“ na klupu, te se približih grmku, od kud je taj sladki poj do mene dopirao.

Slušao sam i nasladjivao se tim divnim pojem dulje vremena, divio se krasoti naravskoj, i liepoj okolici predamnom, na koju izhodeći mjesec ugodan svoj zrak prosipati stade, smatrao bi još i dulje veličanstveni taj prizor, da me njeki smieh iz mojih sanjariah neprobudi. Sabrah se i podjoh na prijašnje moje mjesto, no zaustavih se odmah začudjen, vidivši dvie ženske osobe, preda mnom, od kojih je jedna na klupi siedila, i „Djulabije“ čitala, a druga njekoliko korakah dalje poljsko cvieće brala.

„Oh! kako su ti ove pjesmice krasne moja Anko „rekne ona na klupi sjedeća, čitam jih, čitam i nemogu se ih dovoljno načitati; slušaj samo.

I sa nježnim glasom, koj u srcu odziv nalazi stade čitati:

Bio u ognju juga,
Il ledu sjevera
Viek uza me bit će
Tvoj kip — ljubav viera.

A kudgodjer tankom
Ti krenula nogom,
Ah svedjer molila
Za me — s bogom, s bogom.

Pak zatim njekoliko listah prekrenuvši produlji:

Tako višnjeg Boga
Ki srdašca sdruži,
I lukava svieta
Koj nam pelin pruži.

Tako sastaništa
Onkraj svieta prieka
Ja te ljubim, ljubim —
Ljubim u viek vieka.

„Bog zna tko je tu knjigu ovdje ostavio ili zaboravio Ljubice“ rekne ona djevojka, — jer da su ote djevojke bile, poznao sam odmah — što je cvieće brala, i svojoj na klupi sjedečoj drugi približila se.

„Oh krasne, prekrasne pjesmice“ rekne ona neprestano listove prevrćuć i pomno čitajuć.

„Što misliš“ rekne ona djevojka, koju njezina na klupi

Digitized by Google

sjedeća družica Ankom nazva „nebili vrieme bilo, da se kući vratimo Ljubice?“

„Teško mi je razstaviti se sa ovom knjigom, oh kad bi se ja gdjegod ove knjige dočepati mogla; ali zbilja Anka što ćemo sa knjigom?

„Ostavit ju tamo, gdje ju i nadjosmo, pravi vlastnik će jamačno po nju doći.

Ja bi još dulje u zaklonu mom stajao, i nestašnost ovih dvijuh djevojakah smatrao bio, da malo pseto nedoleti do mjesta, gdje sam prikrit stajao; sad moradoh na vidik, moradoh se pokazati, stupih dakle napred i duboko se naklonih pred onom djevojkom, što je još uvjek na klupi sjedila i listove prebirala.

Ona se na to digne te mi ljubko odgovori: „Vi ste bez sumnje gospodine vlastnik ove knjige, koju na klupi nadjoh, oprostite, što se usudih nju u ruke uzeti, i iz nje divne pjesni pročitati, ja vam u onoj istoj cielosti vraćam, u kojoj ju nadjoh.

I poslje tih riečih stavi knjigu na klupu, i duboko mi se naklonuvši ode brzo sa svojom drugaricom.

Ja ostadoh zamišljen, slika te liepe djevojke, stojaše mi neprestano pred očima, sjedoh na klupu i hvatih se knjige, ali čitati nemogoh, slova kao da su titrala, a činila mi se na svakom listiću nacrtana slika liepe djevojke.

Bilo je njekoliko danah proteklo, poslje toga riedkog sastanka sa timi djevojkami, pa sam na isti već po malo zaboravio bio.

Jednoga jutra, ja se upravo u ured spremah, kucnu njetko na vratih, i na moj odziv udje moja kućna gospodarica sa jednim pismom u ruci, koje meni smiešeć se predade. Otvorim pismo sliedećega sadržaja.

Blagorodni gospodine!

Prije nego što vam molbu moju odkrijem, moram vam se izpričati, što vam kao nepoznat dosadjujem. Moja kći Ljubica pripoviedila mi je na kako se je riedki način s vami u varoškom gaju prije osam danah sastala, a povod tomu sastanku dadoše „Djulabije“ djelo, za kojim lebdim i koje sam na sve strane tražio nu u zalud. Knjigu tu čitati jest ne samo moja, već i moje kćeri vruća želja, veoma ćete nas oboje obvezati, ako dobrotu imati uzhtiete tu knjigu nam na njeko vrieme uzajmiti, koju ćemo mi sa najvećom zahvalnostju povratiti. Za vaš stan i stališ doznali smo od prijateljice moje kćeri, koja je zajedno one večeri s njom u gaju bila. Sa svim štovanjem.

V. 1. lipnja 18..

Stanislav Bogdanić.

„Sluga čeka napolju“ rekne gazdarica moja smiešeć se, kad ju, pročitav pismo, začudjeno pogledah.

„Ali molim vas, tko je taj Bogdanić“ upitah ju?

„Jedan od najbogatijih trgovacah u mjestu“ odgovori ona, no on se je već više godinah odrekao posla, i trgovinu drugomu predao; on je vrlo dobar, pošten i učtiv muž, a osim toga imade kćer Ljubicu, gospodičnu liepu, da joj ni car prigovora nebi našao.

„O poznam ju, poznam“ kliknuh ja nješto vatrenije, i s nova mi se slika liepe one djevojke predoči.

„O, o“ odvrati moja gospodarica ponješto začudjeno, „a odkud, tko bi mislio, da se vi za liepe djevojke brinete, ali, prida prstom u šali grozeć se, tiha voda briege dere. No što ću slugi kazati?

Ja na to umotah „Djulabije“ u jedan čisti bieli tabak papira, dočim prije u knjigu moje ime Vladoj P. napisah, ovu slabost nemogoh si uzkratiti, da tobože na taj način liepu Ljubicu sa imenom mojim upoznam, zatim predadoh knjigu gospoji s molbom, da moj naklon g. Bogdaniću i njegovoj gospodični kćeri izjaviti dade.

Od toga dana prolazio sam, razpitav se prije, češće pokraj kuće gospodina Bogdanića, činilo mi se je kao da imadem pravo na prozore gledati, jer se u toj kući nješta moga nahodi, a kad bi koj put vidio domaću gospodičnu na prozoru i pozdravio ju, a ona mi taj pozdrav, promieniv boju u licu odvratila, tad sam se za taj dan sretnijeg i zadovolnijeg smatrao.

Prošlo je bilo više nedjeljah.

Jedne večeri došav iz ureda kući, nadjoh na stolu pozivnu cedulju, koja je ovako glasila:

Podpisani uzimaju si čast g. Vladoja P. za sutra u 7 satih pozvati na večernju zabavu.

V. 10. srpnja 18..

Stanislav i Ljubica Bogdanić.

(Konac će slieditи.)

Svjetovanje.

Od I. K. L. E.

Srce moje, što si nespokojno?
Kud tvoj žestok opet plam te vodi?
Zaboravi l' zar što ti se zgodi?
Te me tjeraš na to polje bojno?
Skog se nosi lice krvju znojno, —
Na kom suze, nemir, tuga rodi, —
Na kom nije ni misli slobodi, —
Na kom riedak junački je vojno —
Bježmo srce iz te pogibelji!
Bježmo! tu je Caribdis i Scila,
Bježi, nevjeruj svojoj žarkoj želji!
Znaj bo, da tam' svog čeznutja krila
Stereš, istom gdje junačkom Hrelji,
Sva pomanjka čudna jakost, sila..,.

Ljubav roda.

Vajme! moja sladka mladost minu!
Odbježe me na daleko sreća!
Danci moji zaviše se u tminu!
Žalost, tuga uvjek raste veća!
Crnja, goni gorju sve godinu,
Projdoše mi tolika proljeća!
Mraz popari ljepotu milinu,
Ah! mladosti moje prvog cvieća!..
Tako samcat žalostim se i jadam,
Venem, ginem bez ikakva ploda,
Kò bez stabla bršljan klonuć padam!
Još da nije ljubavi mog roda,
Svršio bi davno žitja dobu,
Te trunuo u hladnome grobu!...

Digitized by Google

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Drugi čin.

(Biva u kući Nikolićevoj u sobi Olginoj.)

Prizor VIII.

Jelena i Nikolić.

(Nadalje.)

Nik. Što je ženo? Što plačeš?

Jel. (suznimi očmi) Ah! gledj samo, kako je naša Olga bezobrazna! Joj! Bog nas je baš kaznio s tim djetetom. Samo da neće danas doći gospodin Hipokrat, ja bi ju sada bila udarila. Al neću, da nas zateče namrgodite. Neka joj bude prošteno za danas, nu drugiput joj neću oprostiti ma da sveti Ilija s nebesah snidje, pa za nju moli.

Nik. Zovi ju u nutra, da ju pripravim na dolazak Hipokratov.

Jel. Neće ju sada dovući ni tri bačka vola. Zovi ju ti.

Nik. (više) Olgo! Olgo!

Olga. (izvana) Izvolite! (Stupi u nutra).

IX. Prizor.

Jelena, Nikolić, Olga i Katica.

Nik. Što ti imaš s materom?

Olga. Neimam ništa.

Nik. Kako neimaš ništa, kad se tuži na tebe?

Olga. Mahnite se: ona je danas zle volje.

Nik. Pazi ti! Meni se čini, da ću ja morati tu pustost tvoju malko otesati, jer sad je već odviše. Danas će doći gospodin Hipokrat.

Olga. Meni je pravo.

Nik. Ne samo pravo, nego to ti mora i drago biti.

Olga. Zašto?

Nik. Zašto? To ćeš mahom ćuti. Ti znaš, da je on tebe iskao za suprugu. On je čovjek liep, upravo u muževnoj dobi: čovjek je pametan i izobražen; ima liepo stanje u kojem se dosta dobro živjeti dade u naših skupih vremenih. On je u kratko takov, kakov treba da bude tvoj suprug.

Olga. Molim vas tata, zar vas nebi to ništa žacnulo, da se vaša kći zove milostivnom konjskom doktoricom?

Jel. Što ti na to gledaš, kako ćeš se zvati. Zar sam ja gledala na naslove svoje, kad sam se udala. I mene je moj otac htjeo dati za majora, ali sam ja vidjela, da je bolje ići za mastna trgovca, te sam se za otca našega odlučila.

Olga. Da, jer je otac onda bio mlad i liep, te ste voljeli njega, nego starca siedoglava Majora.

Nik. Ah! znam ja već, kuda ti to šibaš. Da je taj tvoj mladi ljubeznik bogat trgovac, ja nebi ništa protiv njemu imao; nu kod oficira, tu valja obadva oka dobro otvoriti. Nije to sve jedno trgovac i kapetan. Znam ja, da je to dražestno zvati se kapetanicom, a možda za koju godinicu i majoricom; ali to je račun bez krčmara; jer ti još neimaš pismeno, da će gospodin Davorin zbilja avanzirati, što je u naših vremenih, gdje se narodni ljudi kao on jako zabavljaju, vrlo neizvjestno. A što si ti kao bajage žacaš naslova konjske doktorice, to je posve netemeljito, jer mu to ime nije nadjenuo izobraženi sviet, već izmet našega grada, a ovaj se razumije u doktoriju upravo toliko, koliko i Hipokratov Hektor.

Jel. Tako je; dà, gospodin Hipokrat je za cielo vriedan čovjek, a i liep kao ružica. Znat će i on tebe milovati i još i više nego Davorin. Nije još za cielo u njem ugasnuo plam mladjahne, živahne ljubavi. I on će te znati grliti i ljubiti i kazati „moj angjele! liepa si kao zlatnim pasom opasana Lada, kao miomirisnom ljubicom cvatuća Vesna.“ Ali nemoj ti zato misliti, da ćeš ti ovakva i slična milovanja uvjek ćuti. Mlade ljude uzhićuje samo mladost i ljepota, a to su prolazljive stvari. Nećeš ni ti uvjek mlada i liepa ostati. Pak kad ti se na licu već budu ukazali znakovi starosti, i tinjajuće iskre vatrene ljubavi ugasnule, nećeš ni ti više ćuti tako laskave rieči, a neće ti više ni sabljica tako dražestna biti, osobito ako se Davorinu zgodi, što se sada svim domorodcem vojničkim zbija, da ili čast izgubi ili kao tobože na svojevoljno zahtjevanje mirovinu dobije. Nevalja tako sliepo strasti svoje slieditи, već treba malo i razum zapitati za savjet i po tom se vladati. A Bog zna hoće li te Davorin i htjeti! On te još nije prosio, bar nam još nije ništa rekao o tebi; a što je tebi možda na samu tlapio, tomu nije vjerovati, jer mužkarci su vrlo himbeni u toj struci.

Olga. Istina je, da me još nije zaprosio od vas, ali ako me zaprosi?

Jel. Ti moraš kao dobra, pokorna i zahvalna kći našu želju izpuniti, pa zato je to pitanje posve suvišno.

Olga. Ja mislim, da to nije suvišno; jer on može zbilja doći me zaprositi od vas, pa kako bi mu vi tada to odbili, koji ste mu se uvjek pokazali dobrohotni i prijazni.

Nik. Ja ću mu u svakom slučaju uvjek biti prijatelj; nu što se tiče te prošnje, tu ću mu poprieko odbiti, jer je moja volja, da ideš za Hipokrata.

Olga. To je što drugo, ako je to vaša volja; nu moja nije podnipošto.

Nik. Al tvoja će biti.

Olga. Boga mi neće!

Nik. Ali hoće i to još danas.

Olga. Nikada.

Nik. Ja zapovjedam, da bude.

Olga. To nemogu vjerovati. Vi se samo šalite.

Nik. Neima tu šali ni traga; nego ti ćeš danas još poći za Hipokrata. Ja ću te prisiliti.

Olga. To nesmijete.

Nik. Gledj samo tu bezobraznost! Ja ti sada kažem još jednoć, da ćeš poći za gospodina Hipokrata ili ako nećeš, a ti idi, za kog te volja; nu od mene nedobiješ ni novčića. Je si li me razumjela?

Olga. Jesam.

Nik. No kad si razumjela, a ti sad reci još jednoč, ako smiješ, da nećeš.

Olga. Pa evo! ja vam opet velim, da neću.

Nik. Ho, ho! htjeti ćeš ti još drage volje.

Olga. Borme neću nikada!

Nik. Nikada? — premislit ćeš se još.

Olga. Što bi bilo još misliti i birati medju budalastim Hipokratom i Davorinom?

Nik. Ja kažem, da tu ima puno šta smišljati, vidjeti ćeš, da ima razlike od 10,000 forintih, koje ti neću dati, ako nepodješ za Hipokrata.

Digitized by Google

Olga. Dakle vi zbilja mislite, da mi nedate onih 10,000 fr. ako nepodjem za Hipokrata.

Nik. Nebio tko sam, ako ti novčić dadem.

Kat. Ta gospodar se samo šali. Ta dati ćete joj vi još drage volje i više.

Nik. Neću dati ni novčića.

Olga. Zbilja nećete dati?

Nik. Ništa, ništa. (Olga se zamisli).

Kat. Ali vi joj morate dati.

Nik. Tko to kaže?

Kat. Ja vam to kažem.

Nik. Tko? ti? Da ja moram dati? A tko će me prisiliti; da joj dadem kakov miraz, kad neće da ide za onoga za koga ja hoću.

Kat. Vi ćete se sam prisiliti. Dà; vi sami i vaše srce, koje nemože tako tvrdo biti prama djetetu svomu.

Nik. Al hoće ovo srce biti tvrdo, tvrdje od kamena (udarajuć si u prsi.)

Kat. Al ja vam kažem da nesmije.

Nik. Al ja hoću da bude, zašto neide za koga ja hoću.

Kat. Pa zar vi hoćete silom gospodina Hipokrata. Mahnite se toga. Ona će poći za koga ona hoće; a vi uzmite Hipokrata, kad ga baš hoćete.

Jel. (razsrdjena ka Katici) Ta što si se ti umiešala u naš razgovor? taki van izidji u kuhinju!

Kat. (Stupi mrmljajuć na stran).

Nik. Što te briga za njezino brbljanje? Pusti ju, nek se izgovori; i ti voliš kad se možeš sita nadivaniti. Svim nam ide jezik kao vodenica na Dravi, a med njimi nisi ni ti posljednja.

Jel. Dobro. Vidjeti ćemo tko će danas govoriti, ili ja, ili ti!

Nik. Tko će više? Ti ćeš ko danas tako i odsada jezikom vitlati i motati kao vinogradski klopotac, dok ti pare uzbude, a jezik se neosuši (Jela zalupiv vratmi ode). Hajd, hajd, idi; da nisi ni došla bila! (Olgi) A ti se sada smisli; nu to ti strogo zapriećujem, da se neusudiš gospodina Hipokrata nemilostivo primiti. (Ode takodjer).

X. Prizor.

Olga i Katica.

Olga. (žalostno) Kog ću jada sada činiti?

Kat. Ako je otac ozbiljno mislio, što je govorio, tada je istina Bog naš položaj kritičan; nu zato nesmijemo zdvojiti. Valjda će nam još gdjegod put otvoren biti, kojim da se izvučemo iz te neprilike.

Olga. Kakov bi još put mogli naći? Zar nisi čula: ili konjski doktor ili ništa; to je njegova nepomična odluka.

Kat. A koja je vaša odluka?

Olga. Neznam ni sama.

Kat. To bogme morate znati i to doskora; jer će Hipokrat za koj čas ovdje biti, pak će mu valjati dati odgovora.

Olga. Pak šta bi mu kazala?

Kat. Primite ga prijazno i ljubeznivo.

Olga. Al ako se tada bude osmjelio, te bezobrazno me možda htjeo milovati?

Kat. Odbite mu to probudjujuć u njem nadu za budućnost.

Olga. Tim bi samo svoje dosadne pohode još češće ponovio.

Kat. Pustite ga samo; valjda će se pružiti kakova zgoda, kojom ćemo ga se otresti moći. Ali ja moram ići u kuhinju prigledavati.

XI. Prizor.

Olga sama.

Bože, sada snidji pa vidi! Eto sve sanjke buduće moje sreće su se iznenada razpršile; kao vodeni mehurići po zraku razplinuli. Utopije se jĕ moje pretvorilo u pakao, a radost.... (njetko kuca na vratih) no? tko je? ... (opet kuca) unutra! (Davorin blied stupi u sobu sa Jovanom).

XII. Prizor.

Olga i Davorin.

Olga. Ah!

Dav. Dobro jutro milostivna gospodjice.

Olga. Odkada mi molim vas gospodine taj naslov? Zar vaše srce neima druga nagovora za mene?

Dav. Ako je vaša želja, imam i drugih naslovah za vas.

Olga. Kakvi su to još naslovi, koje još na moju želju u pripravnosti imate?

Dav. Ljubezna Olgo!

Olga. Čini se, kao da vam je i prvi i drugi od jedne ciene.

Dav. Prvi sam rabio, kad sam imao čast uzpoznati se s vašom blagorodjenom obitelju, a drugi...

Olga. A drugi rabite zato, jer sam ga, mislite, zaželjela. Razumiem vas dobro, al...

Dav. Draga Olgo, to je velika nepravičnost prama meni.

Olga. Nepravičnost?

Dav. Za cielo. Zar me za toli nestalna držite, da bi ja, koj sam istom njeki dan pred vašimi nogami obećao ljubav i vjernost do groba, koj sam od dragosti i milinja pred vami htjeo izdahnuti, već za koj dan opet mogao tako slab i vetrenjast, tako nerazborit i lahkouman biti, te drugoj dati onu ruku, koju sam onog svečanog i tihog večera, kad ste me u vrtu pod onom lipom prviput poljubili, oko vašega vrata bacio, i s njom vas bliže sebe na srce pritisnuo?

Olga. A ipak ste za dvie nedjelje vašega bolovanja tako ohladnili, da ste se jedva dvaput pismeno najavili.

Dav. Nije to bilo s nehajstva. Ta kako bi mogao samo ohladiti prama vami, kojoj sam sve svoje bitje posvetio? Zar bi i mogao zaboraviti one blažene časove kada smo vodajuć se izpod ruke zabavljali se na hladnoj obali šumećih dravskih valah; kad smo pri žuborećem milopoju slavuja i cvrkutajućih drugih pticah divili se uzhićenomu prizoru zalazečega sunca; kada ste mi pozornost moju probudili na svaku krasotu u božjoj naravi, dražešću i milotom mi priobćivali svoja čuvstva? Vi šutite?...

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Bojnička lipa.

Što je bio Niemcem hrast, to je bila Slavjanom lipa. Od davnih davninah sve do danas i na hladnom jugu — svagdje su Slavjani prekrasno ovo stablo osobito štovali. U staro vrieme su naši otci Svetovidu i Perunu, Triglavu i Bjelobogu žrtve prinosili u hladu krošnjaste lipe, bogovom posvećene; s toga su i danas pogotovu sve naše crkve lipami okružene; s toga su stari Slavjani i svoje skupštine držali pod kojom svetom lipom. Kako onda tako i sada. Dobro se opominjemo, kako su se u Krašiću (nedaleko od Karlovca) prije jedno 30 godinah pod starodavnom lipom skupljali i ondje se dogovarali, kako će svoja prava braniti od vlastele ozaljske; a pokle su parnice izgubili, bude im i lipa posiečena. I Slovaci su preklani svoju prvu narodnu skupštinu držali u svetom Martinu pod lipami.

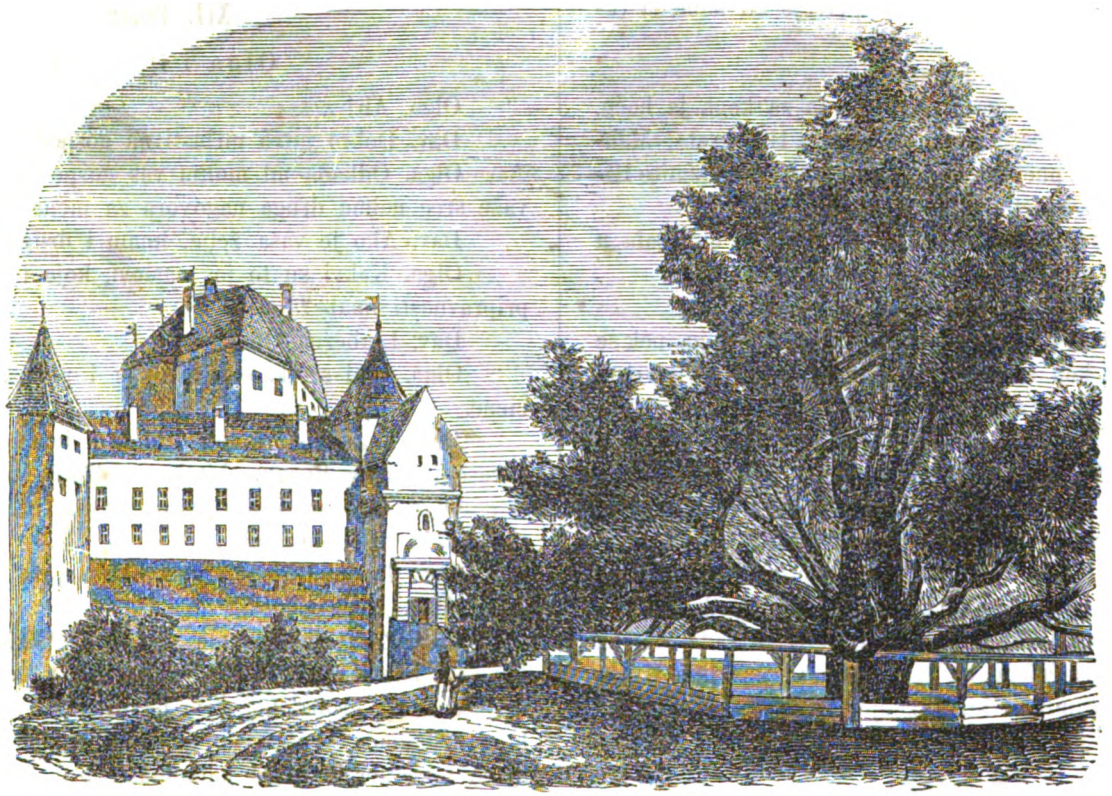

Ono pobožno štovanje lipe bit će uzrok, da ovakvoga drveća najviše ima kod Slavjanah, i da u slavenskih zemljah ima najstarijih lipah.

Ovakvu starinu vidimo i na priloženoj sliki. Ona stoji kod pada Bojnicah, u nitranskoj županiji u Ugarskoj. Kažu ljudi i pričaju, da ju posadio najslavniji junak slovački Mate Trečanski (Mattheus Trenchiniensis), vlastelin Bojnički; i to one godine, kad su pokopali posljednjega Arpadovića, kralja Andriju III., dakle godine 1301. Da je ovo vjerovno, vidi se odtuda, što ima njeka povelja pisana g. 1393. od ondašnjega vlastelina bojničkoga Leostaha, u kojoj naročito stoji, da je pod lipom pisana (subtilia nostra): dakle je lipa ova već onda morala biti i stara i štovana, kad se Leostah nije uztručavao datirati povelju onu pod lipom. Pod istom ovom lipom držala je Marija, kći Ludovika I., sabor i odrekla se ondje krune na korist Žige. Tako je stekla bojnička lipa osobitu važnost u povjestnici. A tko da se nepokloni ogromnomu ovomu stablu, kad ga pogleda? Valja bo znati, da stablo ima u objam tri hvata, dakle ga mogu jedva tri čovjeka obuhvatiti. Na klupi što je ima okol stabla može posve sgodno sjedjeti petdeset ljudih, a u hladu njezinu može se držati velika skupština. Gospodari Bojnicah i staroslavske lipe jesu grofovi Palffy, i sadašnji vlastnik grof Franjo dade ovu divnu starinu sve na okolo ograditi, a grane željeznimi skobami skopčati, da ju sačuva od svake nesgode. To je doista pohvale dostojno.

Bojnička lipa bijaše svjedok Martina junačtva; bijaše svjedok tisućljetnoga mrtvila Slovakah: nebi-li dragi Bog dao, da bude jošt i svjedok slovačkoga preporoda, pa da putuje malo i veliko u hlad njezin, a ona da zadahne svakoga sinka svoga žarom rodoljubnim! U to ime Bog pomozi.

Ima i kod nas starih lipah. koje da umiju govoriti znale bi nam pripoviedati više toga, nego svi naši pisani spomenici. A vriedno bi bilo iztraživat im bar starinu, kao što evo učiniše braća Slovaci. Tako znamo, da u posavskom selu Trebovcu (u županiji zagrebačkoj) ima njeka vrlo stara lipa: nebi-li nas tko o njoj obaviestio?

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. svibnja.

T. Došli su dakle sretno natrak naši „Vergnügungs-Zügleri“ iz tog sjajnog Beča, od kuda nam se ljubko namigava, da dodjemo i mi svi tamo, gdje bi nas braća liepo i ljubezno pozdravila, budi u Šperlu ili kod bieloga konja, gdje oduševljena rumunjska gospoda ogriše bečke si prijatelje. Hvale se putnici naši, da su po staro-hrvatskom običaju medju lišćem naše gore proživili sladke čase, što posvjedočava i „Morgenpost“ vičuć takodjer „Zivio den Vätern der Stadt“ što je — veli — naučio od Kroaten Invazije, koja je prama onoj od 1848. en miniature hodala po cestah bečkih. Tom prilikom pripovjeda feuilletonista Šlesinger-leben jednu dosjetku o njekom Hrvatu, koj je anno dazumal kod obćega plienjenja grada mjesto zlata i srebra uprtio jedna kućna vrata i odnio u domovinu, jer mu ih baš je trebalo na kući, a ovaj put tražio je ono zdanje, da naknadi vlastniku kvar sa zahvalom. (Koj bi to mogao biti u toj zabavnoj družbi?)

Mi smo medjutim u Zagrebu imali koncertah u kazalištu, u strieljani, u dvorani, u Pozoru itd. sve po izbor. Laub i kolo naše nahraniše nam duše izvrstno izabranimi slašticami. Bubnji i svirale dugo mučahu u našem gradu, al evo na jednoč oživi se glasba, te osim nasladnih koncertah oriše se ovih danah glasbeni zvuci na trgu, u cirkusu, u Maksimiru, po javnih soireeah i po ulicah odlazeće bande Regimente Wimpfenove, kao i novo došavše posade nadvojvode Stjepana. Davna odučismo se muzikalnomu mirozovu; koj je u ovo oskudno doba opet množinu pučanstva na noge podigô, pa će možebiti šetajuća ta zabava, kao i njegda redovito svake nedjelje razveseliti naš grad.

Kazalište naše zaspalo je svojimi predstavami, nu s druge strane otvorila se je u hramu tom radnja drugih tekničkih umjetnikah, zidarskih, tesarskih itd., pa će zatim, kako se pogovara družtvo srbsko na pozorište stupiti, dočim hrvatsko u Osjek putuje.

Cirkus na Jelačićevu trgu pun je dan na dan. Više godinah nebijaše slične komedije ovdje, pa s toga će ovo družtvo pod upravom Sobote i Sidoly-a napuniti si kesu. Produkcije jahanja nepokazuju nam ništa novoga, al se tim više dopada gombanje, gymnastika i pelivanje na konopu, što se velikom vještinom izvadja. U tom kolu nalazi se i poznati nam od prije član Hanaušek, koj je svojimi veličanstvenimi skokovi u našem obćinstvu obljubljen.

Zvierinjak Kahlenbergov pohadja se takodjer živahno, jer osim ohola lava „Nera“ vidi se tu i lavicah, plahi jelen pikmasti, divji vepar od Nila, srditi ris i hrli kaplan, šari konj zebra, gnjevni tigar i divjači mnoge ine

Kipa razlika i imena
Kieh pustoši i planine
Goje u jamah po sried stienah.

Glasa se, da je već drugo jedno družtvo gymnastikah tražilo za dozvolu cirkusa, te da će uglednim osobljem i sa 60 konjah ovamo stići budućega mjeseca. Nefali nam dakle prilike trošiti novacah, samo da bi htjeli doći i takvi umjetnici, koji bi nam znali zgodu pružati, da si dohodke povećamo.

Nu takva desiderija pia zovu se tjeranje materializma, a evo svibanjskih krasnih danah miline (samo kiše da je više) kad-no razlistaše se gajevi, kud se ore divne proljetne pjesni slavuljakah, djevah, ševah, vilah od uranka pa do spanka, kao što nam mirogojski pjesnik u „Danici ilirskoj“ u „Proljeću“ milo pjeva. Ah s toga hrli sve što hrlit može, da čuje tihe vjetriće u dubrave sladkoj slobodi, u radosti i ljuvezni im Garden zum Montegriner, na strieljani, kod Grge i u pivarskoj bašći, da si pivom ili vinom gorki trud razsladi il razhladi sa gefrorenesom, koj se lani svuda čitaše „Sladoled“ a ljetos versteht ja jeder, što to znači — napredak dakako.

Dosta, dosta je vjestnika za danas, samo da spomenemo jošte izvanrednu senzaciju, koju probudi desno i lievo broj 106 P. sa adresom i izvješćem slav. žup. riečke. Sveti Bože, kakva šala takva odšalica!

Jošte samo jedno pitanje.

„ . . . . Misli li pako županija sriemska, da je Hrvatom stalo do ovakovih službenih novinah, kao što su Narodne Novine i Agramer Zeitung, to je županija riečka pripravna podupirati ju, da se i N. N. i A. Z. makar na državne troškove skupa s njihovimi urednici, pomoćnici i dopisnici izsele iz trojedne kraljevine i da budu službene novine ma čije, samo ne naše.“

Ovo su rieči u izvješću sl. žup. riečke u br. 106 P. g. IV. 9. svibnja 1863.; a slavno uredničtvo N. N. izvoljelo se je u domoljubnoj svojoj osveti u prijašnjem jednom broju očitovati, da se „nespretni Naše gore list preziranjem spominje.“

Pita uslied toga N. G. L. što je častnije, biti ovako pozdravljenim po N. N. ili bi volio, da ga koja sl. županija ili municipium takvom epistolom proslavi i stavi liepom mirovinom da počiva skupa sa pomoćnici na lovor viencih svojih zaslugah?

A. T. B. u Brodu na Savi u kraljevini slovinskoj. (!) samo dlaku mienja, a ćudi nikada! Ćud mu je uvjek jednaka u mržnji i neprijateljstvu naroda hrvatskoga, a dlaku mienja prama zgodi, da može samo pogrditi našu hrvatsku domovinu, kad mu sile već nedosižu drugčije nahuditi joj. Prije tri četiri godine, držô je i Zagreb srbskom zemljom, a dakako i Hrvate za Srblje poput Vuka. Onomadne udarajuć na hrvatsku izložbu, govorio je na ime Slavonije i kao Slavonac, dočim u najnovije doba u br. 103 N. N. naziva se Srbinom rimskim, a Slavoniji novo diplomatićko ime daje „Slovinska kraljevina“ i to sve za to, što se mi Hrvati usuđujemo u vlastitoj našoj hrvatskoj domovini Hrvatima biti. Danas se je on prihvatio slovinske kraljevine, kako sam kaže povodom tim, što je našao dvi tri listine u Kukuljevića „hrvatski spomenici“, koje tim imenom Slavoniju nazivaju, a neuzima u obzir, da je i onda bilo zavinutih glavah, kad jih ima i u naobraženom devetnajstom vieku. Željni smo znati vrst dlake, u kakvu će se previjani diplomat najprije još zaogrnuti? a dotlam preporučujemo g. A. T. B. studiumu svih naobraženih Hrvatah.

Narodne Novine jednak korak drže sa A. T. B., što je onaj kano osoba, to su čestite N. N. kano glasilo proti hrvatskom narodu. Što god otrovno pero kojemu drago dušmanskoga i sramotnoga po Hrvatstvo napiše, to odmah nadje mjesta u N. N., ove su vierno glasilo svih protivnikah hrvatskih. Mi neznamo kako dugo će još N. N. taj snažni zanat tjerati, ali se slažemo javnim mnenjem, koje mu je to neprijateljsko postupanje tobožnjega hrvatskoga poluslužbenoga lista proti vlastitom hrvatskom narodu nedokučivo. Primjera neima, da bi poluslužbeni njemački listovi primali pogrde na njemački narod, ili magjarski na magjarski itd. i s toga se rodoljubi pravedno pitaju, jeli se radi o zatoru hrvatskoga naroda?

Nemože se reći, da N. N. i u našoj hrvatskoj domovini znatnih pristašah imadu, jer imamo temeljita razloga držati, da bi gledeć na predbrojnike N. N. brzo prestale sramotit nas Hrvate, kad bi samo subvencija hrvatske vlade usahnula.

G.

Nesloga.

Naopako! — Razdražene su strasti na sve kraje, sve u rukuh kopja nosi, pa ako to i dalje tako uztraje, eto razmetnut će se boj iz boja hudji, ljući, a na oružne buke zamniti će gora i polje.

„Na jugu se kolju Srbi i Hrvati
Srbi i Hrvati, oh blizanci moji
Kolju se rad vjere, kolju rad jezika
Ta zar u imenu sva vam slava leži?
Srbstvo ni Hrvatstvo djeco vas nespasi
Pust'te nek se zove, kako kome drago.

Kada neuk čovjek uzčita plodove uzvišene poezije današnjih diplomatičkih naših pjesnikah, koji se kojekuda po svietu uzdižu nad sve, što u sriedištu zemlje biva, te govore kô vila mudrakinja iz planine u ime majke slave, pa kad takov nije kadar o pitanjih na dnevnom redu, koja sudbinom naroda tresu sam zrielo misliti, a nedolazi u krugove, gdje bi se o pravom stanju stvarih po zdravom razumu uputiti mogao, takvoga bi mogle

Digitized by Google

slične pjesme smutiti, da bi zbilja pomisliti morao; da jur sjaju sablje, dažde striele medju braćom jedne krvi i jezika. — „Kolju se rad vjere“ gdje za Boga? To je odviš bujna mečta; pa baš zato, da pomiriteljni duh zasja tim svjetlije, valja sve grozovitije naslikati, jer to poetička sloboda tako dopušta, al

„Još izranjen nije nitko
Ničije krvi još nepopi
Jedne kaplje gvoždje britko.

Tamo opet pjeva njeki sliepac guslar seljakom dugu pjesmu o neslogi braće i pripovjeda kao nješta sasvim nova:

„Jedno ime da primite
Jedan narod sjedinite
Ter da cieli postanemo
Da jedini ostanemo
A to braćo od vas visi.

Oj sliepče moj, da ti čitat nemožeš to je naravno, al tvoje uši bi već bile mogle čuti, da su to Hrvati davna jur bezuspješno pokušali, pa ako je tvoja vila nepristran višji stvor i ako nije gdje iz Šumadije, to neka zapjeva onim pjesmicu, koji neće u slogu, pa neka nemješa i kriva i prava u jednu torbu.

Nu i u prozi pojavljuju se neutralni tobož, al ipak pozvani glasoví, koji valjda u višoj diplomaciji naučiše mudrost, te sbore sa zastarjelimi varijacijami o neslogi slavjanskoj, kô da je sav ini sviet u idiličkoj slogi raztopljen, kao što su to Niemci pod 38 souverenah, a Talijani itd.? Povjest nam svjedoči to ne samo o jednom narodu, nego o svih, jer stari naši niti neznadoše o ničem pjevati, nego o krvi, boju, svadji i podjarmljenju; sva historija i negovori o ničem inom. Samo zrieli i naobraženi narodi, koji u politici više netjeraju gole poezije, nego mudrom radnjom u znanostih napreduju, takvi samo će ideju sloge prigrliti na medjusobni napredak i podporu, pa bila ta sloga duševna, federativna ili centralistička, kako jim korist zahtjevala bude bez ičijega nasilja.

Neprijatelji uprav sloge izmišljavaju dan na dana nova u narodu nepoznata imena. Magjar ima nade, da će spojiti u ideji Magjarorszàga sve heterogene narode u ime sloge i ljubavi za stvar slobode i prava, a mi Porfirogenetovi od vjekovah Hrvati da fixoj ideji pjesničkih zanešenjakah, ili pako progoniteljem našim ustupimo pozitivni, danas jedino mogući temelj za ljubav prividnoj, u zalud žrtvami jur pokušanoj utvari? Duh narodnosti jest plod današnjega vieka pa nemožemo zahtjevati, da su ga u latinštini živući stari naši jur pojmili, kad ga ni mi, polag svega poetičkoga uzhićenja jošte posve nepojmimo. Kao god što nisu znali u materialnom pogledu o važnosti pare, telegrafije i plina, nisu znali ni za duh narodnosti, za jezikoslovnu slogu, za pravopis itd., s toga se u starih spisih govori o Slovinstvu, o Racih, o Hrvatih, Krobatih, Vlasih i Serviancih. Sto putah je dokazano, da ime Slovinci, Slovjeni, Slavini, Slavjani, jest naziv isto tako za Rusa kao i za Poljaka, Čeha, Hrvata, Srba i Bugara; al svaki ovaj član velike slovinske obitelji jest individuum za sebe i tjera svoje vlastite interese dok — ne duh narodnosti — no duh obće čovječanske prosvjete ne obhrva sve sebične nazore, a do te dobe više civilizacije jest bogami „zdravo“ daleko! Zato su upravo svi, za danas jošte nepostiživom slogom kričući u plemenitoj svojoj misli zanešenjaci i u praktičnosti zaostali domoljubi, ili pako ljudi, kojim nipošto nije stalo do prave sloge, jer tko jih prieči da danas prihvate davno preporučeno složno ime glede jezika — velimo glede jezika; jer u ostalom bi po sadašnjoj situaciji mogli Šilerom reći:

. . . treue Bruderliebe
Widmet euch dies Herz
Fordert keine andre Liebe. . .

Mi uvjek razumjevamo samo slogu glede naziva našega jezika i književnosti, al se mnogo piše i govori sasvim naivno i o političkoj slogi:

A kad bi se vi složili
Čast i jakost bi dobili
Vi s' nedate sjediniti
Da možemo naši biti.

Ej pjesniče, po Bogu brate! kako bi se to dalo izvesti, da nebude belovarskoga suda? ali — pst, tiho! na to polje mi beletristički list nesmijemo; al da smijemo, to bi ipak usudili se pitati: kako se to razumjeva ta nesloga trojedne kraljevine sa srbskom kneževinom? (jer bi naša zemlja valjda za sada samo s tom državom imala sjediniti se u slogi ili pobiti) Koliko mi čitamo i čujemo, to znademo da niti je susjedni i srodni narod srbski sa hrvatskim u medjusobnoj svadnji, niti su jim njihovi vladari u ikakvom neporazumljenju, a Vidov danovi članci nas ako Bog dà s bratskim plemenom zaratiti neće.

Al zbilja, Naše gore listu nije dopušteno, da izvadi političko ogledalo, pa da pred lice te gospode nastavi, da se sami vide koli smiešnu karikaturu predstavljaju svojim schulmeisterskimi nauci o višjih idejah, koje se u Zagrebu nebi mogle pojmiti, osim u diplomatičkih kruzih gospodsko-bubnjarske ulice.

Češka književnost.

Po izvješću uredničtva „Bibliotheke klasiku“ (glavni urednik je prof. Kvíčala) vidi se da podhvat prevadjanja grčkih i latinskih klasikah na češki jezik dobro napreduje. Sbirka će iznašati do 170 svezakah po 5 tisk. arakah, a svake godine će izaći 16—20 svez.

Prvi svezci sadržavaju Herodota I. II.; Salusta, Demostena itd.

— „Mladímu pokolení“ pod ovim naslovom izašao je jedan svezak pjesamah od Jaroslava Martinca. Njeki Jos. Dvorský izdao je „Drahomira“ dramatičku sliku iz češke povjesti, a Franjo Pravda 2 dramat. igre za mladež.

Revni izdavatelj slovenskih spisah P. Jos. Viktorin u Budimu priredio je novo (treće) izdanje Holý-evih pjesamah „Spisny basnički.

— Glavnica matice slovenske narasla je blizu 45.000 for.

Koncert

Svečani koncert na čast preuzv. g. bana barona Jos. Šokčevića izveden je 4. o. m. po programu, kog smo u posljednem našem broju oglasili. Družtvo je na slavu visokoga svoga zaštitnika sjajno priredilo sve prostorije i nakitilo cviećem stube i hodnike. Mnogobrojno i ugledno pozvano občinstvo priznalo je trud mladjahnoga družtva, koje je svojimi jošte slabimi silami obielodanilo veliki napredak i ljubav za umjetnost. „Les preludes“ od Lista igrani po gg. Sigfridu Katinelli-Obradiću, koj iz naklonosti prama družtvu kao gost sudjelovaše i Slavoljubu Ližičaru ravnatelju družtva izvedeni su izvrstno. Bujna mečta velikoga Lista, koja se u ovom veoma umjetno sastavljenom komadu izražava, bi nam živo predstavljena vještom i ćutljivom igrom ove gospode. Adagio od Onslova izveden po gg. S. Ližičaru, braći Eisenhuti i Milanu Krešiću dopao se veoma kao i Allegro deciso iz Tria od Reisingera, igran po gg. Kućenjaku i braći Eisenhuti. Mečta iz Lucije di Lammermoor za Violinčelo uz glasovir, igrana je takodjer jako dobro po g. Jos. Eisenhutu, koj nam u svojoj prvoj produkciji pokaza vrlo liepi napredak. Iz osobitoga štovanja prama občinstvu našemu, a napose visokomu zaštitniku i družtvu sudjelovao je iznenada g. Laub i uzhiti sve čarobnim svojim lučcem u mečti od Vieuxtempsa i jednoj vlastitoj kompoziciji. Sve bje očarano nesravnivom vještinom njegovom.

Izmedju sborovah dopala se je osobito pjesma „Domovina“ od dra. Razlaga stavljena u glasbu po Benj. Ipavcu, koju morade družtvo opetovati.

Ovaj koncert može se brojiti medju najbolje što smo jih u strieljani čuli.

Poslje duševne te zabave otvori se tielesna. Ples i dobro obskrbljeni stol novoga gostionika, koj si truda daje, da si na strieljani dobrom dvorbom pribavi tim veći broj gostiuh. M.

Zagonetka.

Od Ivana Potočnjaka.

Dvie su rieči jedna drugoj slična;
Srce im je posvema jednako;
Prvoj rieči rep i glava tvrda,
Drugoj rieči rep i glava mehka —
Glava repu obima jednaka.
Ako hoćeš obe da izmieriš
Jednako će uvjek težke biti.

Dvie su stvari vrlo različite,
Sto put jedna veća nego druga,
A dakako više jeste teža.
Velika je prva i poznata
Svim narodom širokoga svieta.

A za drugu jamčiti nemogu.
Što je prvo u duhovnom svietu
Bez prvoga nemože obstati;
Drugo ti se jede kad se posti,
U nasem ga domu ima dosti. —

Odgonetke zagonetkah br. 12.

1. Ništa. 2. Ime i prezime.
U broju 13. dan i noč.
(Nanos).

1. Grozd. 2. jer nije sam narasti htio. 3. pero. 4. koj najkraću noć ima. 5. samo neide niti zrno, kad neima noguh. 6. nije čudo, kad otrag neima očiuh. 7. kad kroz prozor gleda. 8. jer neće sam da ide. 9. starešina. 10. po papkih. 11. groždje. 12. ona u svjetilnici. 13. samo jedno, jer drugo već nije na tašće. 14. treba da si gostionik luč na glavu stavi. 15. po ljetu; jer joj u zimi hrbat okrećemo. 16. u želudac.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 15. U Zagrebu 25. svibnja 1863. Tečaj III.

GJULABIJE.

Crta iz života od V. Nikolića.

(Konac.)

Večernja zabava nije nikakova riedkost, no ja sam se toj navieštenoj zabavi čudio, a pozivu tim većma s toga, što toj obitelji nikad predstavljen nebijah niti sam ikad kuću Bogdanića polazio. Dodje urečena večer, koju sam jedva dočekao i okol 7 satih podjoh, kuda me nepoznati prijatelji ljubezno pozvaše. Približivši se kući, vidih sve prozore razsvietljene, a pred kućnih vratih svirala je varoška muzika.

„Koj je uzrok te svečanosti?“ upitah služavku, koja sa svietilom u ruci pred mene izadje.

„Sutra je imendan naše gospodične“ odgovori ova.

I sad se tekar sjetih, da je sutra 12. srpanj.

Uzpeh se preko skalinah i baš što na vratih pokucati htjedoh, otvoriše se ova i Ljubica me susretne. Nemogu da opišem, kako je liepa i dražestna bila u bielini obučena; na glavi liep cviet, isto tako na punih grudih, što sve kô izabrani ures skladno se slagaše sa njenom ljepotom.

Sa dražestnim smiehom na ružičnih ustnicah pozdravi me „Vrlo nam je drago“ rekne ona svojim umiljatim glasom, kog jedanput već čuh i koj toli blaženi odziv u mojoj duši nadje „da ste nam tu čast izkazali, izvolite u sobu.“

I ja predjoh preko praga.

U sobi nebijaše jošte nikoga.

Ja ju pozdravih i usudih se joj moju čestitku sutranjem imendanu doprinieti, na čemu mi se ona svojim umiljatim i čarobnim smiehom zahvali.

„Moj otac jest tamo u drugoj sobi, gdje se je već nješto družtva sakupilo; izvolite i vi samnom tamo u družtvo.“

Povede me u veliku, prostranu, sjajno razsvjetljenu sobu; na pragu iste dodje mi jedan muž visoka, i visini primjerna stasa u susriet.

„G. Vladoj P... — moj otac.“

Timi riečmi predstavi nas Ljubica jednoga drugomu.

„Oh drago mi je, vrlo drago, što ste mi tu čast izkazali, ja sam vaš dužnik jošte, i nisam znao kako da vam na drugi način i gdje shodnije, već u mom domu zahvalim, i da vam se izpričam, što sam vam poradi Gjulabijah dosadnim postao.“

Upustismo se u daljni razgovor o naših književnicih, a imenito o klasičnih pjesnicih staro-hrvatskih, o Gunduliću, Palmotiću, a i o novijih, Vrazu itd. riečju svi stariji i novi pjesnici bili su mu poznati, divio sam se njegovomu zrielomu sudu, što ga je vrhu njihovih djelah izrekao.

Za pol sata razgovarasmo se tako prijateljski i svojski i kao da smo već dugo vremena poznati i sprijateljeni.

Družtvo se je već medjutim u punom broju sabralo bilo; svakomu koj dodje, bijaše prvi korak domaćoj gospodični, svatko joj čestitaše i pruži kakov dar; njene drugarice cvieća ili drugu koju malenkost, riečju svaki ju darovaše, samo — ja ne!

Tad mi nješto na um pade.

Vrebao sam za prilikom, da izadje u drugu sobu, i sreća

Digitized by Google

me posluži, Ljubica se podigne iz kruga svojih prijateljicah i podje u drugu sobu.

Slučajno stajah na vratih, kroz koja je proći morala, i ja se uputih za njom.

„Dozvolite gospodično samo jednu rieč.“

Ona se okrenu sa svojim blagim posmjehom, sa svojim umiljatim pogledom, koj bi malo ne biesna lava ukrotiti u stanju bio.

„Vidih“ rekoh „kako vam svatko, koj dodje, izvan mene jednog samog za sutrašnji vaš imendan darak donese, dopustite da vam i ja u znak moga veleštovanja (i malo mi neuteče i ljubavi) takodjer mali dar donesem, da ga u krilo milosti stavim, a taj dar neka budu „Gjulabije“ koje vam kao što sam doznao, toli silno omiliše.“ (i koje sam za 20 kr. kupio.)

„Oh oh“ odvrati ona vrlo radostna „takovom daru nenadah se danas, vjerujte mi gospodine, da mi je on miliji nego svi, što ih danas primih, miliji nego bi mi koj drugi od Bog zna koje vriednosti biti mogao. Ja vam zahvaljujem iz sveg srca, i znati ću ga dostojno cieniti.

I kao kakovomu već staromu poznaniku pruži mi svoju malenu, bielu ruku, koju ja vatreno cielivah, i dulje se u mojoj zadržati usudih, nego što bi za prvi mah smio bio. Napokon izvine ona lagano svoju ručicu iz moje, i ode kamo je i pošla bila, a ja se vratih natrag družtvu pun blažena čuvstva i to bijaše čas

„Kad iz moje slobode sam pao
Duh savezô u ljubavni sanak.“

Sliedila je večera, a zatim igranje; gdje goder samo mogoh gledao sam, da uz dražestnu Ljubicu stanem ili sjednem, a ona tad, kad joj ja što progovorih, prekinula odmah govor, što ga je sa drugim kim vodila bila, i obratila se k meni. Neskidah oči s nje čitave večeri, igrao sam, prem inače nisam osobiti ljubitelj igre, čitave večeri, i koliko je pristojno i nezazirno bilo s njom, riečju nisam se mogao ni tielom ni misli od nje razstaviti, tako se nerado mora pčela od ruže razstavljavljati, iz koje sladki med sabira.

Družtvo se poče razilaziti; bio je već sat poslie polnoći prošao, ja se zahvalih domaćinu i Ljubici na pozivnici, a oni mi oboje rekoše, da će jim vrlo milo biti. ako ih češće posietio budem.

Razidjosmo se, neznam kako tko i kojim čuvstvom, ali ja se osiećah sretna i blažena kao još nikad u životu mom.

Treba li napominjati, da sam pozivnici zadovoljivao i što je samo pristojnost dopuštala, često u kuću Bogdanića dolazio, a kroz to je sve dublje i dublje prodirala ubojita striela u srce moje, što ju ona iz svog plavog oka na mene bacaše.

Dodjoh tako jednog dana pod večer opet tamo i služavka mi kazà, da gospodina nije kod kuće, a gospodična nahodiše sama u bašći u sjenici.

Uputih se dakle u vrt, i približih se sjenici. Ljubica je sjedila na kamenitoj klupi, i neopazivši mene, u lievu ruku naslonila je liepu glavu i nješto se zamislila, a desnu, držeć u njoj „Gjulabije“ spustila je na krilo.

Tako ju dražestnu nevidih nikad, neusudih se bliže pristupiti, a ni prosloviti, da nerazpršim ovu liepu sliku, da se iz toli krasna sna neprobudim.

Poslje poduže stanke obazre se ona, i neprenuvši se mene radi, digne se i pruživ mi lievu ruku, rekne: „Baš sam mislila o vami.“

„Oh koja sreća za mene gospodično, da mi vašu koju misao posvetite.“

„Moj sretni udes vodio me je tim putem, koj im sam se u životu mojem s vami sastala; da to nebi, bile bi mi nepoznate one slasti, koje iz ove knjige crpim.“

Ja pogledah u knjigu, bila je otvorena strana 53, od stiha 73 druga strofa olovkom podbilježena.

„Što vas tako uzdrma“ upitah ju.

„Slušajte kako liepo pjeva.“

Prva mi je „Ja te
Ljubim bez pokoja,“
Druga pak je pjesan
„Ja sam uvjek tvoja.“

„Oh sretan svaki onaj“ rekoh ja, koj takove blažene rieči čuti može iz ustih, koja mu timi riečmi vrata raja i blaženstva otvaraju.

Ona me samo pogleda svojim velikim čarobnim okom i duboko uzdahne.

„Gospodično, vi osjećate njeku tajnu tugu, oh kažite ju meni, jer je za mene paklena bol gledati vas, da vam poput tmaste siene pred suncem kakva tuga svietlost lica tamni.“

Dvie joj suze zablistaše u oku, ona od mene glavu odvrati, kao da je te suze predamnom sakriti htjela.

Više se nemogoh zauzdati i odvažnošću, koje se nikad kadar mislio nebi, uhvatih njezinu mehku liepu ruku, pritisnuh na moja usta i padnuv na koljena, zavapih strastno.

„Ljubice, angjelu oprosti mi, što te ljubim, ljubim većma od blaženstva, više od spasa duše moje.“

Ona mi ostavi svoju ruku i blagi smieh pojavi se na njenih ustnicah, dočim se suze u liepom oku blistahu.

Ovako prodiraju zlatni zraci sunašca kroz tanke oblake i prosipaju svoje zlato na zemlju.

Vatreni cielov potvrdi savez naše medjusobne ljubavi.

Nisam oklevao dalje; nego očitovah otcu moje Ljubice našu ljubav i zaprosih ga za njezinu ruku.

„Vi ste čestit mladić, kao takova vas poznajem, i čujem vas svestrano hvaliti, ljubite se djeco moja, i budite sretni.“

Kuda će povoljniji odgovor?

Za osam danah slavismo prstenovanje.

Ovomu je za 4 nedielje sliedilo vjenčanje.

„Tako ja kroz „Gjulabije“ stekoh liepu dražestnu i dobru ženu i dodjoh u luku sreće i ljubavi. Vječna pamet i lahka crna zemlja onomu, koj ih je pisao; pisajuć nije slutio, da će on jedno srce usrećiti.

I za zahvalnost zauzimaju u crvenom skerletu sa zlatom vezane „Gjulabije“ prvo mjesto u mojoj knjižnici.

Digitized by Google

Tašta nada.

(Sp. Joso Gržetić.)

1.

Brod pučinom jadri, barjak vije,
S' tiha vjetra mirnim morem ore,
Spe mornari, brige jih ne more,
On grè k luci... srećan da je mnije.

Hoć da udje... tuj se vihar zbije,
Svud blieskeće; gromovi se ore,
Striele zvižde, more je na gore,...
Brod pogiblje — tone — već ga nije!

Srce ljudsko u razkoši plove
Srećno, hliepi da iznadje išta
S česa ime... djela da mu slove.

Jasno zlatno doba mu već blišta,
Slavnim hoće da se već nazove,
Mahne smrt li kosom! prah je... ništa!

2.

Hrli jelen bistru ka studencu,
Zelen... cvieće o kom se razplodi,
Veseli se žedjan ladnoj vodi,
Veseli se tom cvateću vencu;

Pa priskoči žudjenu ka zdencu,
Suhu grlu hoće da ugodi....
Glè... ni traga vodi!... što se zgodi?!
Jadan jelen vraća se u sjencu!

Junak glednu krasoticu vilu
Srce jeknu: „žudjeni moj ljere!“
Skoči... stignù krasoticu milu;

Mlada, vitka liepa bi bez mjere,
Zazri joj u srce na svu silu, —
Pa se jadan vrati — bi bez vjere!

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Drugi čin.

(Biva u kući Nikolićevoj u sobi Olginoj.)

XII. Prizor.

Olga i Davorin.

(Nadalje.)

Olga. Vi bi se skoro opravdali, da sam ja tako pripravna sve vam to vjerovati. Ali poznajem ja dobro poetične tlapnje zaljubljenikah, koji u razigranoj svojoj mašti danas od nas ženskih zahtjevaju, da samo proizvode njihove zaljubljene obiesti slušamo, da ih sada žestoko i vatreno, sada sladko, ljubko i umilno poljubimo, dočim su oni do sjutra već siti ove igre, te nas s podsmjehom sažaljivaju.

Dav. Olgo, vi ste nesmiljeni, i ne samo nesmiljeni, već bi rekao i okrutni!

Olga. To nješto zaudara po poeziji. Zar me zbilja još tako iskreno i vatreno ljubite, kano prije dva mjeseca?

Dav. Probudite mrtve; uskrisite Vladimira, pa ako vam je više ljubio Kosaru izbaviteljicu svoju, nego ja vas, to mu recite u oči, da nije istina. Ah Olgo moja! vjeruj mi, da nije ni desetu stran onoga čuvstvovao, što u mojem burnom srcu za tebe kuca. Reci mi, da me ljubiš, ponovi mi one rajske, blažene rieči, koje si u vrtu pod lipom izustila; kaži mi ovom blagohotnošću, koja sad na zažarenom tvom licu gori, da me voliš i uzplamtiti ćeš novi život u mojoj duši i ojačati ćeš na novo oslabljeno truplje ovo za narod i za dom svoj. (klekne pred nju) Olgo! ljubezna Olgo!... (Jelena udje tiho u sobu).

Olga. (diže ga.) Tko te nebi ljubio? (zagrli i poljubi ga) Evo ti jedan pravi iskreni cielov!

XIII. Prizor.

Olga, Davorin, Jelena.

Jel. Što je to? ... Olgo! što ti radiš... (Olga i Davorin u smetnji stoje kô odrveni) Zar je to plod naše opomene? Eto neima još četvrt sata, što sam te učila, što imaš činiti, kako se imaš vladati i još nisam pravo ni ledja okrenula, a ti jur tako radiš, kao da nisi nikad ništa ni čula. O Bog te ubio diete nevaljalo! zar si već tako otvrdnula i okorjela, da već nepaziš ni sebe ni naše spasonosne opomene? Što će biti, ako ja sada otcu reknem što si uradila?

Olga. Pa što sam Bože dragi skrivila, da ste se toliko uzvikali na mene?

Jel. Što si skrivila? gledj nevine prostodušnosti! Da sam tako sliepa, kao što si ti dosjetljiva, mogla bi me još zbilja uvjeriti. da nisi ništa ni sgriešila.

Olga. No, ako je iza duljega razstanka prijateljah grieh poljubiti se na prvom sastanku, to sam ja za cielo neizmjerno velik grieh učinila.

Jel. Gledj mudrovanja samo! zar ti misliš da sam ja zbilja tako luda, da mi to s ovakovom dosjetkom zabušiš? Ako je to samo bilo, to ja tebe pitam, na što su one rieči: „A tko te nebi ljubio?“ koje si izustila pri tom tobožnjem prijateljskom pozdravu? Ti... (Nikolić naglo udje).

XIV. Prizor.

Olga, Davorin, Jovan, Jelena i Nikolić.

Nik. (Jeleni) Jesam li ja kazao, da tebe nitko nadgovoriti nemože? Što viječ po toj kući, kao da nikoga više neima do tebe? (Davorin mu se nakloni nu Nikolić nevidi ga.)

Jelena. Tko više?

Nik. Tko više? Sad me još i pitaš? Pa da bar zašto i viječ, nego istom za štogod! (Spazi Davorina, koj mu se nakloni) Dobro jutro gospodine Davorine! Oprostite što vas nisam pozdravio, kad evo vidite...

Jel. (srdito) Kad ja neimam nikakva uzroka psovati i koriti, kada to činim: to odsele neću više nikad ni prosloviti, zgodilo se što Bog da. Ti si od vajkada „nemariš“ bio u kući, a i ostat ćeš takov do rake i lopate. Ti valjda misliš, da je tebi samo slobodno govoriti?

Nik. To nije istina; je i tebi...

Jel. A ja moram bditi nad našom Olgom.

Nik. To je i moja dužnost.

Jel. I moram ju koriti, ako što skrivi.

Digitized by Google

Nik. A ti viči, buči da te čuju tja do treće ulice.

Jel. Pa ja i hoću da vičem, hoću da bučim; a ti si jedan bezobraznik, koj neznaš počitavati svoju ženu, koj bi umro kao bećar da te nije sreća naniela na ovakovu ludu, kao što sam ja. (Ide napolje i buči sve jednako još i vani). A ja ću ti se već osvetiti za tu surovost i sramotu, koju si mi naneo; i sad baš uzprkos neću više ni rieči prosloviti, ma ti se ciela kuća srušila nad glavom; jer ti si stari keša, koj ništa drugo neznaš, nego rifom mjeriti čohu i cieli dan skupcî blebetati, mrmuljati, zanovietati, lupati kao puto o lotru grditi i ružiti i tako ti prolazi vas božji dan u ludovanju.

Prizor XV.

Olga, Davorin, Jovan i Nikolić.

Nik. Oprostite prijatelju, znate i sami, da to nije ništa novoga kod mene. — Al vi vrlo slabo izgledjete; vi ste za cielo bolestni bili!

Dav. Imao sam groznicu preko dvie nedielje.

Nik. Aha! zato nas jur toli davno niste posjetili. Ja sam Boga mi mislio, da vas je tkogod uvriedio u mojoj kući; inače si nisam znao tu zagonetku vašega izostajanja razriešiti.

Dav. Tko bi se, molim vas, u vašoj kući mogao uvriediti, taj bi Bogami morao divlje ćudi biti.

Nik. Vi mi prijatelju mnogo laskate. Pa jeste li sada već posvema ozdravili? Ostanite danas kod nas na ručku. Bit će danas prstenovanje moje Olge sa gospodinom Hipokratom, pak će tu biti više gostih, a meni će vrlo drago biti, ako bi htjeli tu obiteljsku svećanost svojom prisutnošću počastiti. (Njetko kuca na vratih) To je sigurno gospodin Hipokrat. Slobodno!

XVI. Prizor.

Prijašnji i Hipokrat.

Hip. Servus amice, dobro jutro! (uočiv Dav. i Jov. okameni se od čuda i zine.)

Nik. Dobro došli gospodine Hipokrate!

Dav. Sluga Clarissime!.. Vi se za cielo čudite, što sam se i ja dovukao premda bolestan. (Hipokrat gleda u obojicu, nu nemože se jošte sabrati.)

Nik. (k Hipokratu) Imam vam čast preporučiti gospodina Davorina Slavojića kapetana ovdješnje gradske posade. (zatim k Davorinu pokazujuć na Hipokrata) Gospodin Hipokrat Slavonjény, doktor.

Jovan. (potiho) konjski.

Hip. Dra... mi... je...

Dav. (Nikoliću) Mi se dvojica već davno znamo.

Nik. Jeli moguće!

Dav. Doktor je mene liečio u groznici.

Jov. Parenjem noguh i theom.

Nik. To mi je drago. Gospodin Hipokrat je zaisto vrlo vješt svojoj umjetnosti.

Dav. Samo je žaliti, što to neće, da uvaži veća strana našega gradjanstva.

Nik. Izvolite sjesti moja gospodo. Katice! hodi u nutra! Molim vas odložite šešir gospodine Hipokrate.

Prizor XVII.

Prijašnji Hipokrat i Katica.

Nik. Katice donesi stolce za gospodina Hipokrata i Davorina. (Kat. namjesti stolce skupa sa Jovanom i svi posjedaju izim Jovana i Kate.) Hajdmo mi malko posjedati, pak da se prijateljski porazgovorimo.

Hip. Gospodine amice Davorine, ja se nebi nikad vam nadao u ovoj kući!

Dav. Zar vam se to tako nemoguće činilo?

Nik. A gospodin Davorin je naš stari znanac.

Hip. Nu bolje bi svakojako bilo po njem, da je doma ostao, jer će se još gorje razboliti.

Jov. To nije istina moj gospodine doktore! (Hipokrat ogledje i namrgodi se na Jovana), jer da je moj gospodar kod kuće ostao, nebi —

Hip. Ja bi rad samo znati, što se ti uvjek uplićeš u naše razgovore! Ja i sám mnokrat dopuščam svojemu Martinu puno koješta; nu imade svakojakih slugah, a osobito ovaj —

Jovan. A znam ja, što vas peče! Vam je žao, što sam vašega Martina danas prevario, pak se plašite, da neće i na vas red doći. O nebojte se, nebojte se! Neću ja vas —

Hip. Što opet buncaš? Ja sam danas već ... ali neka, neka; oddužit ću se ja zato, samo dok dodjem do zgode.

Dav. Ta vi se bar lahko osvetiti možete.

Olga. Nemojte ga liečiti u bolesti.

Kat. Nedajte mu thea piti nit noge pariti.

Nik. To je vrlo krasan zanat, s kojim se čovjek svim svojim dušmanom i to baš na oćutljivi način osvetiti može.

Jov. Tako, tako; osvetite mi se samo, što bolje možete, nu nemojte samo, molim vas, zaboraviti, da je danas prvi April.

Hip. Što ti opet hoćeš s tvojim prvim Aprilom?

Jov. Pa zar ste već zaboravili, što ste prije dva sata ugovorili s mojim gospodinom?

Hip. Što?

Nik. (k Davorinu) Što ste vi to ugovorili zajedno?

Dav. Njekakva je malenkost.

Jov. Gospodin doktor se je prepirao o tom, da njega nitko na svietu prevariti nemože, pak se je najposlje okladio s mojim gospodinom, da onaj od njih dvojice, koga danas prevariti može milostivna Olga, nju za suprugu dobije?

Nik. Je li to moguće?

Hip. To nije istina. Kad sam ja to govorio?

Jov. Danas.

Hip. Danas?

Jov. Zar ste vi tako zaboravni?

Kat. Čini se, kao da se gospodin boji prevare, pa zato i tako brzo zaboravlja. Ja da sam tako pametna kô on —

Hip. Nebojim se ja nikakve prevare; ali to je priesna laž, amice Nikoliću. Nu da se zbilja pokaže, pak da ova milostivna služinčad možba nemisli, da sam ja Bog zna kako strašljiv, to ja drage volje na to pristajem.

Olga. To ja nikako nemogu dopustiti, da se s mojim gospodinom Hipokratom tako nedostojno šala zbija.

Dav. Ni ja baš nebih rad takovu drzovitu igru igrati.

Hip. (odvažno) Ako ja i nisam dorastô sablji i dvoboju, ali što se tiče glave moje (pokazuje prstom u glavu) to ću ja dragovoljno sa svakim pristati. (potiho) On se boji; toga

Digitized by Google

ću lahko prevariti, jer i bez toga već vidim, da je Olga meni naklona.

Olga. Gospodine Hipokrate nemojte molim vas; tà vi znate i onako...

Hip. Oprostite milostivna, al ja upravo želim, da baš i ova bezobrazna služinčad vidi, koliko je pamet nad sabljom.

Nik. Gospodo! vi ste i jedan i drugi dobri moji prijatelji, a nebi nikad prežalio, kad bi tako moja kuća...

Hip. Molim vas amice, ja sam danas već smrtni strah pretrpio, a to mi se upravo zgoda pruža, da se valjano osvetim.

Dav. Ja sam, istina Bog prijatelj mira; nu pozvan na dvoboj nisam nikad sramotom odstupio, bilo to sabljami ili pištolji. Ova vrst dvoboja, što mi se sad nudi jest za mene doduše posve nova, ali kad Clarissimus baš želi, ja poziv primam.

Nik. Gospodo! meni će vrlo žao biti s dvojega uzroka; prvo zato, što će se tim naše prijateljstvo poremetiti, a drugo, što ja jur u sebi posebnu želju glede udatbe moje kćeri gojim, koja bi se tim mogla vrlo lahko poremetiti.

Olga. Već s toga nebi pristala na to, što je to proti mojemu dostojanstvu, kao da sam ja kakva stvar, o kojoj će se sada kladiti i igrati. Al buduć su mi oba ova gospodina dragi i mili, a izim toga može se rek bi već matematičnom izvjestnošću napred znati, da će u ovom umnom dvoboju pobjeditelj biti ili nijedan ili bar onaj, komu to za cielo i vi otće već skrovno u srcu želite, to ja neimam ništa proti ovoj okladi.

Hip. Tko će dakle na se primiti dužnost varanja.

Jov. Ja ću.

Kat. Ja ću, ja.

Hip. I vas još trebamo u toj okladi. Najbolje da milostivna gospodjica tu zadaću na se primi.

Olga. Gospodine, ako je baš vaša želja, drago mi je, što mi toliko povjerenje poklanjate, nu ja se bojim, da me nebi tkogodj obiedio pristranosti, te —

Dav. Oprostite, tim vi mene šibate, ali posve nepravedno; jer vjerujte, da od vaše dražesti bi mi i svaka pristranost sladka bila.

Nik. Radite što znate, nu ja bi najvolio mir.

Hip. Pustite nas samo amice; vidjeti ćete, da će sve preko vaše nade izpasti.

Nik. Dao Bog, te istinu govorili! Hajdte molim vas prijatelji malko prieko u moju sobu, da se moja Olga malo domisliti može.

Hip. i Dav. Hajdmo dakle. (Nakloni se Olgi) Ja se preporučujem; sluga ponizan. (Odu napred, a Nikolić za njima.)

(Konac će sliediti).

Pjesnikova koljevka.

Leži divno u koljevci čedo:
Sjajne glave, rumenieh licah,
Krasnih očih, svilnih obrvicah —
Za ljepotu vas bih sviet mu predò.

Glavicu je divno naslonilo
U koljevci na nježne i meke,
Kano sunce zlaćene dušeke,
Što mu kolo vilah uzdarilo,
Da uz pjesan sladke lire svoje
Iz tanana, sladkoga grlašca
Pjesni lije i dira srdašca
Slušateljah, kojim pjesme poje.

Koljevka je — ta rumena zora,
Koja u svom krilu ljulja sunce
I gleda ga, kad se na vrhunce
Svieta popne povrh sinjeg' mora.

I. Z.

Pod koprenom.

„Vidov dan" postadè teda negda čistim „Ilircem"

„Risum teneatis amici!"

A—ć. Nevjerojatna bila bi ta izreka, da ju nečitamo crno na bielom pisanu u zagrebačko-biogradskom „Moniteuru", broju 105, u glavnom članku „Vidov dan" i „separatističke plemenske težnje" s ovimi riečmi izraženu (u 2-oj alinei): „tu ideju bratske sloge, koju smo mi onda nazivali i još danas zovemo najstarijim imenom svih ovih zemaljah ilirskom, a koju drugi zovu jugoslavenskom, brani i „Vidov dan" (sic!), komu je „Pozor" podmetao separatističke težnje. Tako „Narodne Novine".

„A force de forger, on devient forgeron!" — liepe ove francezke poslovice držale su se i prehvaljene novine, koje, u zlu dosljedne, udri pa poreni; kuj tè kuj, dok napokon neiztesaše i neiskovaše iz suhoga srbskoga „Vidov dana" čistoga i snažnoga „Ilirca," koj više i neteži za separatističkimi plemenskimi težnjami, nu hrabro se bori uz „Nar. Novine" za spasonosnu ideju ilirstva! dà, čuda golemoga! iztesaše onoga „Vidov dana", koj je još njeki dan prozvao ilirizam „karikaturom", a jugoslavenstvo „prozračnom zavjesom Hrvatstva!"

Pa neka još sada tko uztvrdi, da nije kad i kad dobro i gluhima pjevati, pače i praznu slamu mlatiti, ili da nije kadro prosvjetlenje i preko Drine dosegnuti! — Zapjevajmo dakle „ilirizmu" i hrabromu ovoga zaštitniku „Vidov danu" glasni „Hallelujah!" Eto gdje je Jugoslavija spašena; eto neprijateljah „naše sloge bratinske" uzdrmanih i poplašenih na sve vieke vjekovah; eto diplomacije europejske, gdje već na vrat na nos djeluje da se u Zagreb ili Beograd šalju note tko da zasjedè prestolj istočno-jugoslavenski? čiji da upliv u toj novoj državi od kakvih 12 miliunah zavlada: rusko-byzantinski-li vrh po prilici 7 miliunah istočnjakah, ili pako zapadno-europejski nad 5 miliunah zapadnjakah? U zagrebačkoj gospodskoj ulici sve se uzrujalo, kojemu uplivu da se otvore vrata!

„Hallelujah" dakle ilirizmu! Ali ne; što će, jao, na to gospodar A. T. B. iz rimo-katoličko-srbsko-slavonskoga Broda reći? kuda, za Boga, njegovo slovinstvo? zar nije ovo starije od ilirstva, ako je i istina da su skipetarski Iliri bili zbilja Slaveni, kao što to neznanstvo tvrdi? Ali pustimo neka se izdajice povjesti i istine medju se o tom prepiru; na nami je sada srdačno podviknuti ovdje „Vidov danu": Zdravo „karikaturo ilirska" — po vlastitom tvom izpovjedanju tako nazvana; — zdravo „zavjeso prozračna Hrvatstva!" to jest: jer braneći ilirstvo, braniš polag „Nar. Nov." ujedno i jugoslavenstvo, onomu istovjetno, a koje po tvojemu sudu

Digitized by Google

ništa nije ako ne „prozračna zavjesa Hrvatstva!“ A kako da te i nepozdravimo od srca, kadno si stao širiti Hrvatstvo tja med Timokom i hladnom Drinom? Hej! govoriš-li, oj „Vidov dane“, valjda u proročanskom duhu bez da i sàm slutiš? Ta i Kajfas bjè njekoč prorokom, pa i proti volji svojoj!!

Nu neboj se, viteže, ta mi već vidimo kako prêdaš pred vlastitom tvojom logikom; nećemo ti u grieh upisati, da si zvrzikapom postao, ne; ta „pod koprenom“ stari si onaj Hrvatstvo gutajući, illirstvo-jugoslavenstvo preziruć, prevejani Srbin; ti možeš samo nevine neznalice svoje domovine prevariti; odviš ti je prozračna koprena, nego da bistroumne ljude obmanjuješ! — Dignimo dakle tu zavjesu, pa razabirajmo, jeda-li „Pozor“ goni separatističke kakove težnje, braneć pred licem svakoga obično poštena čovjeka svakomu narodu najsvetiju stvar, pred kojom samo s izdaje zla sviest grokče, ili pako mudruju „Nar. Nov.“ koje, budi da neuvidjaju pravu sliku „Vidov dana“, ili griešne svoje svrhe pod izlikom „bratinske sloge“, „antipartikularizma,“ „straha pred našimi dušmani“ i kako se sve te lakrdije ilirske zovu, nastoje slabiće umom i srcem mamiti, da ih na nepostižive pojmove i svrhe gone, tim tajno podkapajuć narod svoj. Da vidimo dakle, šta je pod koprenom istine?

„Narodne Novine“ same proti sebi podavaju ubojito oružje pretiskivajuć i opet članak „V. d.“, kojeg u svoje stupce uvrstiti morao bi se stiditi svaki ozbiljni hrvatski list.

Mi propušćamo napominjati ovdje nerazložne, već do guta oprovrgnute prazne fraze toga časopisa: kako je on tobož „štedljivim načinom“ zla hrvatske škole odkrivao, i kako mu je bilo „težko pri srcu“ (neimate-li gdje brzo pri ruci kolonjske vode, da siromah nesmogne?!) ova zla odkrivajuć; na što ove byzantinske suze i rieči vriede, mogli su se čitatelji „Naše gore lista“ imeno iz „Ozbiljnih korizmenih mislih“ dovoljno u svoje vrieme osvjedočiti.

Ali da skinemo koprenu tomu novostesanomu Iliru, pozivljemo „V. d.“ neka on u svojih stupcih i dokaže „kako jedan dio zagrebačke štampe još odprije idjaše očevidno protiv tih obćih (ilirskih) interesah, a na propast i samoga svog plemena, makar da to neuvidja...“ dà, neka taj časopis „velikoga i slobodnoga plemena“, koji neimade ništa zazirati od austrijskih zakonah ili progonah, neka, opetujemo i dokaže, da ide hrvatska škola na propast samoga svog plemena; neka nas poduči, kad mi toga neuvidjamo, o toj groznoj pogibelji, kao što ćemo mi njega o smiešnosti političkoga iliro-jugoslavjenstva osvjedočiti, da će se i sàm stiditi ove karikature!

Minulo je doba poetičkih sanjariah, kojim je i onako „inter stultos et pictores“ mjesto; muževno izkustvo narodah odavna ih već u taj krug odrinù — pojmimo mi uzvišeno zvanje pjesničtva, ali znamo i to gdje mu prestaje djelovanje; buditi ljubav domovine, ljubav narodnosti i slobode; okó toga neka se kreće pjevanje pjesnikah naših. Pjesnik, koji zaluta na Pegazu svomu na zlatne briegove, pa se odtud usudjuje držati narodom prodike, podbadajući ih na nepostižive sanjarije: taj se sam prilagodjuje gore napomenutoj poslovici, tè kukavica je a ne publicista, koji se za takovim pjesnikom povadja! To budi kratkim odgovorom na onaj političkih novinah nedostojni članak „Svim našincem“ u br. 102. „N. N.“ napisani.

Nadalje: tieši se naš vitežki Ilir i tim da samo trojica il četvorica „malovažnih hrv. pisacah“ brani svetu stvar budućnosti svojega naroda proti tmini i gluposti „V. d-a“ a sàm je pronašao čitavu „hrvatsku školù“! — Ali neka mu i te obmane kao i one svoga „velikog plemena“, no toliko će se ipak moći osvjedočiti: da sad već i čitavi municipiji hrvatski — toli Slavonije kao i Hrvatske — pregledaše jur sav taj trulež, kojim ih „bratinstvo“ urodì! Stvar uma i pravednosti naprieduje oriaškim korakom, a za mala neće više sveta zemlja Hrvatah podnositi licah, koja za shodno nalaze trulež „V. dana“ pismom obrazovana svieta ploditi! Neka bude „V. d.“ uvjeren doisto, da gine i pada već u porodu sve, što se zakonom prirode protivi; prirode, koju on smišljenim svojim „velikoplemenstvom“ opoganjuje!

Svatko bo, tko je ćitao „Ozbiljne korizmene misli“ ovoga lista, mogao se je uvjeriti što je držati do „velikog plemenstva srbskoga“ o kojem i opet sladki sanak snije zvrzi-kapa „V. d.“; a tudji sviet nebi povjerovao, niti bi u XIX. vieku mogao razborito povjerovati kako o prošlosti sudi krasni naš taj Ilir; al eto čitateljem opet crno na bielom pisano što on bunca o povjestnoj prošlosti: „Tko bi postavio zadrugu našu (ilirsku) na temelj historički, taj bi podigao barjak neprijateljstva medju našim plemenima...“ a zašto; pitamo mi mudrace „Vidov dana?“ ako je pleme srbsko „veliko“, to mu se mora veličina po zakonih prirode i historije, temeljiti u prošlosti; al ako tako, ćemu biti proti historičkoj.... zadruzi? mi ćemo Hrvati povjest počitovati, pa nas po njoj samo 100,000 ostalo! Ako je pako historija protiv vaše namišljene „veličine“: tada se „srbska škola“ osniva „na otimačini bratinskoga imutka i imena“; želi se tudjim perjem kititi! Zato neka i nebude patronom takove škole žao, ako hrvatski narod školu i nastojanja takovog plemena sažaljivajućim preziranjem smatra, niti neka se nećudi ako u pobijanju nečuvenih u svoj Europi načelah; (kakova ta škola na sramotu slavjanstva stavlja pred svietom) napeti na razloge, koji joj nisu po ćudi!

Dakle što preporučuju bez koprene „Nar. Novine“ proti „Pozoru“? Preporučuju „velikoplemenstvo srbsko“ spram „malobrojnosti hrvatske“; i budući da „V. d.“ nije jošte buncanja svoja glede čakavštine — kao same i jedine hrvaštine — opozvao: to je tomu srbskomu časopisu lahko zadrugu ilirsku propovjedati, kadno i onako nije ilirštini ina zadaća, ako ne lukavim načinom preliti Hrvaštinu u Srbštinu!

Napokon pozivljemo „V. d.“ neka on tamo u toj svojoj slobodnoj zemlji razvije potanje svoj program „zadruge bugarsko-hrvatsko-srbske“, nebi li se i sàm duševnoj i političkoj svojoj golotinji malko nasmijao! Kad vam jednom Hrvat na Drini i Kosovu ruku podade, bit će o tom .s naše strane obširna govora i razgovora; dotle pako nastojte, da se u miru božjem i tudjom pomoći biogradskih i šabačkih topovah — koji vaše piskaranje faktično smiešnim čine — prije oslobodite, a možete i onda sretnim se smatrati, ako u toj zemljici slobodni se i napriedujući budete nalazili. Hrvati će vam biti i opet dobri susjedi, a historija vas — ali ne izopačena — uči, da vam je hrvatska „malobrojna“ mišica ne jednom život političnо-narodni spasila i bez te snivane, bolje rekuć maskirane zadruge. — Toliko za zabavu čitateljah „N. g. lista.“

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. svibnja.

T. Sa blage proljetne dobe preskoči vrieme u nesnosnu sparinu, a ta je tim ljuća, kad već sada manjka vode za najnuždnije potrebe, pa kod rastućega pućanstva nestati će je i za samo piće. Mi živimo doduše na zemlji, koja rodi izobilju trtinim sokom, al čaša svježe vode potrebna je i onim, koji nisu baš strogi hydropate. Osobito na gornjem gradu je, uslied trogodišnje suše, nastala oskudica na vodi, koju će tečajem ovoga sunčanoga ljeta težko osjećati gospodin i siromah, jer su usahnula mnoga vriela, čega se ni starci nesjećaju. Gradsko zastupničtvo je prošle godine za projektirani vodovod mnoge predbježne korake učinilo, čim dakako nije vladajućemu zlu još doskočeno; al toli gorostasni podhvat treba više vremena, dok se svestrano kô životno pitanje promisli i težki novčani teret na ledja grada naprti. Koliko je nama znano, to je poduzetnik razsvjete plinske očitovao se pripravnim, taj posao o svom trošku (do 200.000 for.) za godinu danah izvesti uz njeku garanciju kamatah od strane grada, dok svrši samo ovo tekuće djelo. Svakako želi čitavo občinstvo, da se taj vodovod čim skorije oživotvori, tad bo imala bi svaka kuća po cievih kroz sve kate predosta vode uz malu cienu.

Cievi za plin vuku se već po cielom dolnjem gradu i po većem dielu kućah, te će uz marljivo nastojanje sl. zastupničtva doskora stupiti naš Zagreb u broj gradovah, koji se odlikuju u prosvjetljenom svietu sa uredbami najviše civilizacije.

— Koncert, što ga je naša gimn. mladež dala dne 13. t. m. na slavu preč. kanoniku g. Račkomu, kao nadzorniku školah, priredjen je svakoj hvale dostojnom revnošću, toli glede ukusnoga nakita akademičke dvorane, koli glede izvrstnoga izvedenja svih brojevah te glasbeno-deklamatorne zabave. Mi samo na kratko potvrdjujemo to u obće obielodanjeno priznanje i radujemo se samosviesti i velikomu napredku naše hrvatske mladeži, koja vazda ima biti ponosom svoga starodavnoga naroda.

— Izložba živinah, plodinah, tvorinah i umjetnostih trojedne kraljevine za godinu 1864. dozvoljena je, kao i svota od 12,000 for. za namirenje troškovah kod priredjenja prostoriah u veličanstvenoj zemaljskoj zgradi na savskoj cesti. I opet liepoga znaka razvitka naše zemlje, koja će prvi put imati prilike pokazati stepen svoje kulture i prirodnoga bogatstva. Program i poziv na sav narod izdat će doskora osrednji odbor za izložbu.

△ U zidinah našega grada imadosmo sreću prošle nedjelje vidjeti g. Jarca, za dobe Bahove obljubljenoga ravnatelja gimnazije zagrebačke i bila je iste večeri velika serenada u gospodskoj ulici — pred stanom uredničtva Pozorova na čast g. Ivanu Perkovcu.

— U glavnu skupštinu sl. županije zagr. dodje neobično mnogo naroda, da su žive naše ulice postale još živahnijimi, kao što je i parlamentarnost kongregacije oživjela na korist povoljnih zaključakah. Zidine gorostasne dvorane županijske žalibože puste su jur dvadeset godinah, kao da su Turci prekinuli svu radnju i da se želi uzdržati status quo sa ciglenim podom na vjekovitu uspomenu. Na stieni vise melankoličko dvie narodne zastave uz dugačku ciev limastoga provisoriuma stare peći, a po kutih satrti stolci i penzionirani ormari iz Registrature, dočim na prostranih galerijah propuhuju proljetni povjetarci na radost zubarah i lječiteljah kostobolje. Zanimivo je u podne, kad si okovani uznici nose svoj frugalni dinér po stubah uz prolazeću gospodu skupštinare. Sva liepo osnovana zgrada propasti će doskora, ako se nepostavi u stanje, dostojno za toli sjajne sastanke čitave ugledne inteligencije najveće naše županije.

— Njeki Levasseur nastavio je u dolnjoj Ilici kolibu u kojoj je vidjeti divji čovjek iz Australije, koga je njeki kapetan Odin godine 1857. uhvatio u najdaljnih zabitnih stranah udaljene te zemlje.

— Danas su kao svake godine u Novih dvorih obslužavane zadušnice za pokojnim banom Jelačićem. Željeznicom odvezlo se je ljetos mnogo više štovateljah njegovih nego obićno, a pjevačko družtvo „Kolo“ prisustvovalo je svojom zastavom toj svečanosti i pjevalo pod službom božjom.

Književnost.

Sriemska vila od Ilije Okrugića Sriemca, tiskom Drag. Lehmana u Osieku. Pjesme su ove plodovi mladih ljetah pjesnikovih, i pune su plemenitih čuvstvah za slavjanski rod. Razdieljene su u Ljubice, Zumbul i Gjurgjice. Knjiga stoji 60 n. i može se dobiti u dugoj ulici kod odpravničtva ovoga lista.

— Sačurica i šubara, ili sto za jedan. Izvorna vesela igra u 4 čina, crpljena iz života pokojne iriške sljepačke Akademije. Pisac ovoga nagradom ovjenčanoga komada g. Ilija Okrugić, pozivlje domorodno občinstvo na predbrojenje, koja će knjiga takodjer skoro sviet ugledati i 80 novč. stajati.

— Naše potrebe, pisà Vinko Pacel. I. svezak u Zagrebu tiskom A. Jakića, ciena 50 novč, Premda svaki znade silu naših potrebah ipak će ova, po piscu zriclo promišljena knjiga biti velezanimiva za svakoga domoljuba.

— Torbica jugoslav. mladosti od Ravnikara I. svezak 30 n. Sadržaje na hrvatskom jeziku i u slovenskom narieču više krasnih sastavakah i pjesamah. O valjanosti kojih se može suditi, kad se zna, da je sva naklada naglo razprodata.

— Rodoljub. Članci zabavno poučni I. svezak sa mottom: Svaka ptica k svomu jatu leti; stoji 20 n. Tko želi poznati duh naše bolje mladeži, taj si neka kupi „Rodoljuba“ i osvjedočit će se, da se narod hrvatski može nadati boljoj budućnosti, kad se na mjesto dosadanjega narodnoga mrtvila podiže samosviest, narodni ponos i svestrano naobraženje.

— Kriesnice. Milošte dragoj nesudjenoj, spjevao ***, izdao Abel Lukšić. Ove velekrasne pjesme poznate su nam iz podlistka karlovačkog Glasonoše i premda su pod tajnim znakom puštene u sviet, to se pero pjesnikovo ipak poznade, kao što se i slavulj poznade po pjenju, ako ga i nevidimo. Kriesnice uvršćuju naši kompetentni sudci medju najbolje plodove naše pjesničke vile, te su vriedne svake preporuke i želimo, da revni nakladatelj bude prisiljen prirediti i drugo izdanje. Prilažemo današnjemu broju N. g. l. obširniju preporuku te knjige.

— Vilinski darovi. Zabavno poučna knjiga za domaće krugove prvi četvrtgodišnji svezak. Ciena 50 novč. Sbirka liepih novelah preštampanih iz Glasonoše.

— Javor, srbski zabavno poučni list u Novom sadu prestao je izlaziti brojem 12. nedočekavši niti konac prvoga polugodišta, radi pomanjkanja predbrojnikah. Žalostno je to, da je tako krasan i jeftin časopis našao toli slabe podpore u srbskoj publici, od koje se inače očekuje, da sve ljubi što je cirilicom tiskano. Dok prodre književna naobraženost u veći dio naroda, tad će istom biti čvrsta temelja za literarne podhvate tamo i u nas, kô i svuda.

Dopis.

St. Iz Daruvara dne 19. svibnja. Budući dobru sreću želim „Naše gore listu,“ kao hrvatskomu lieposlovnomu časopisu, koj neka podpaljuje žar domoljubja u naših hrvatskih ljepoticah, na mjesto da samo za njemačke i francezke romane svoje novce izdavaju, — primih pero u ruke, da koju napišem o slavonsko-daruvarskih toplicah, na koliko se tiče obćeg boljka naše hrvatsko-slavonske domovine, a napose našega krasnog spola.

Kao što mnogi drugi proizvodi narave, i zavodi ljudski, isto tako toplice i to njekim načinom osobiti su izvori blagostanja svake zemlje, gdje ih ima. Prvo povraćaju il učvršćuju bolestnikom zdravje, što je najveće blago ovoga svieta; drugo, ako su na dobru glasu, da ih i inozemci polaze i donose novac u domovininu.

Napose daruvarske toplice zovu se „ženske toplice,“ jer osobito prijaju u običnih ženskih bolestih, — s toga i vidi se ovdje — za trajanja topličke dobe — najviše ženah. — u susjednom pak Lipiku najveć mužkarcah.

Digitized by Google

O Daruvaru mogu to izvjestiti, da je u najnovije vrieme mjestno vlastelinstvo dalo sazidati liepu i uglednu gostionu, — izvana jedini nadpis s velikimi slovi: „Gostiona," — koja u Slavoniji, neznam, bi li se kojoj zapostaviti morala. Sgrade, gdje kupaoci stanuju, su ukusne; a u velikoj topličkoj bašći imadeš šetalištah i hlada u ljetnoj vrućini, koliko ti srce želiti može; takodjer polak je prilična šumica, gdje je ugodna promenada do „Juliovoga zdenca." — Redovito svira glasba dva put na dan, a i belovarski slastičar dopremi se ovamo, dok gostovah imade; te tako ovdje ne manjka ništa, što kupaocem na udobnost i razveselenje služiti može.

Izvan domaćih slavonskih i hrvatskih, obično ovdje nadje se puno magjarskih gostovah, koji ovamo preko Drave i Virovitice doputuju.

Da je u mjestu liečnik i liekarna, to se razumjeva.

Iz Zagreba i Siska ovamo se putuje prieko Kutine, iz Požege kroz Pakrac, iz Nove gradiške preko Okučanah, a iz Belovara je jednaki poštarski drum kroz Gjurgjevac 5 satih daljine.

Smješice.

Ležahu u postelji dva bolestnika, muž i žena. Jednoč reće žena: Bože dragi, kako je to žalostno da nas dvoje toli dugo već ležimo u bolesti! — na to joj suprug odgovori: Baš sam si i ja mislio, da dobri Bog dade, da jedno od nas dvajuh skoro umre, tad bih ja odmah k svojoj sestri preselio se u Krapinu.

— Kod Laubovog koncerta razgovarahu se dva Njemca:

A. Ali su to dragociene gusle; čujem da stoje 2000 stot. ali su prave Veronezke.

B. Dakako, a lučac je „Ementhaler."

A. Kako to? sira ima „Ementhalera" al za lučac takvi nečuh nikad.

B. Baš ko ni ja za veronezke gusle, nego za veronezke salame — ti si htjeo valjda reći, kremonezke.

A. Nu, kremonezke ili veronezke, tu nije baš velike razlike.

Epistola, koja se tiče g. urednika Narodnih Novinah.

„Naše gore list" branio je u mnogih člancih domorodnu hrvatsku čast proti napadanju kuditeljah, a naročito proti tendenciji N. N. na koliko mu pravac zabavno-poučnoga časopisa u današnjoj borbi dopušta; veleć napokon: da su N. N. za narod hrvatski ono, što je crv za inače zdravo stablo. Usljed toga je postao N. g. l. golemim trnom u oku g. urednika N. N., pa će mu, ako Bog dà, biti to i nadalje, ma bio N. g. l. cieč neestetike svoje po njemu preziran ili ne. Sve te, od hrvatskih rodoljubah pisane članke misli njegovo veleučeno gospodstvo tim oprovrči, što je u broju 111 svojih novinah zagrmio uredniku N. g. l. kao Jupiter tonans „sutor ne ultra crepidam — kramar neka prodaje svoje fotke." *)

Kad je gospodin doktor tu filipiku dao u štampu, mislio je bez dvojbe, da će biti uspjeh toga treska uništujući za urednika N. g. l. — nu duh 19. vieka je silni onaj gromovod za takove zastarjele predsude; jer bi inače slične fraze mogle taknuti se svakoga književnoga diletanta, koj je po svom zvanju i znanju svečenik, odvjetnik, vojnik, činovnik itd.; al g. uredniku N. N. je u silnom gnjevu njegovom osobita slast šibati po „kramaru" nepozvanom kelegi —

*) Na ovu veleumnu lekciju, dostojnu velikoga duha urednikova navadjamo evo njekoliko sutorah ultra crepidam.

Sveti Petar bio je ribar, pa se je dao na vjerozakonske propovjedi tolikim uspjehom, da je postao glavom kršćanske crkve. Al da neposižemo za starodavnimi postolari, napomenuti ćemo njekoje iz novije dobe, n. p.

Benjamina Franklina — najglasovitijega muža svoga vieka, koj bijaše najprije sopunar, zatim tiskar, trgovac, pjesnik, glavni podhvatnik poštah čitave inglezko-amerikanske kolonije, napokon popečitelj i predsjednik pensilvanskoga kongresa i izumilac gromovoda.

Sutor ultra crepidam bijaše i zvonar kod glavne crkve u Piačenci, Gjulio Alberoni, koj postade kasnije kapelanom, španjolskim popečiteljem i kardinalom.

Landolt, umjetnik, činovnik i najposlje prvi general švajcarske vojske proti Francuzom.

Bretzner Dragutin, trgovac u Lipsku, točan u svom poslu bavio se je u slobodnih časovih sa književnošću i spisao je više kazališnih komadah i romanah, koji se i danas iza 70 godinah igraju i čitaju.

Hanway Jonas, trgovac i spisatelj u Portsmouthu. Narod inglezki zakopa ga u Opatovini Westminsterskoj, staviv mu veličanstveni spomenik iz priznanja velikih zaslugah za narodnu prosvjetu.

Herschel — siromaški učitelj muzike i organista — štuje se i danas najglasovitijim Astronomom svieta.

Lönnrot Ilia, krojački kalfa, zatim liekarnik, liečnik, učitelj književnosti u Helsingforsu, napokon glasoviti spisatelj i predsjednik učenoga družtva u Finskoj.

Komu bi se htjelo i dalje nabrajati tobož „nepozvana" takova lica, našao bi jih pun Leksikon. Znamenito je, da to, iz mračnjačke dobe proizlazeće pustoslovje upotrebljavaju i danas samo natražnjaci, koji sami sebi taj izraz nikad podviknuti neće, nego njekom arogancijom prisvajaju si izključiví privilegium, da vrhu svega kao kompetentni vještaci mudrovati uzmognu. Ured.

Da nije uredniku „N. g. l." stalo više do svetinje narodne nego do kojekakvih sebičnih svrhah, to bi znao i on pustiti se u boj, pa takodjer zaviknuti gosp. G. „sutor ne ultra crepidam" to jest po hrvatski: Majstore, ostanite kod svoga zanata i nemješajte se u poslove „kramarske" u mjenice i novčane operacije, jer ima ljudih, koji su u takvoj struci učinili veći fiasko, nego-li će sva inglezka kramarska „City" učiniti ikada u poslovih literarnih, kojimi se prilično bavi.

Na tom polju osobnih zadirkivanjah znalo bi uredničtvo N. g. l. jednu liepu historiju izvesti na zabavu občinstva i izvan domovine, nu misli, da će biti za g. napadatelja vele probitačnije ostati kod objektivnosti — dakle: ad rem — s'il vous plait.

M. K.

Palindrom.

Pogledaš me jurve s lica moga
Gospodar sam roda velikoga,
A gledaš me opeta sa ledjah
Tad mi ime bratski narod vriedja.

Obaviest.

Tuže se njeka gospoda, da jim list neredno dolazi, a njekim brojevi posve izostaju. Mi imademo čast na to odgovoriti, da nas to ljuto boli, budući da jošte nijedan broj nije niti za sat zakasnio, nego na pogodjeni rok točno sviet ugledao i taj isti dan na svu gg. razposlat, koja se kod nas predbrojiše. Krivnja nije nipošto na nami nego — bilo gdje god — na pošti. Dok možemo, rado ćemo naknadno poslati reklamirane brojeve.

Listovnica.

Franjo V. u L. Riešenje zagonetkah prispjelo je, kao i od više gospode, prekasno za uvršćenje. Zagonetke i skok doći će na red; ostante zdravi!

Ante L. u V. Sve primljeno i upotriebit će se. Hvala vam!

Ljujo I. u B. Žao nam je, što je vaš dopis stigao, kad je već slog za štampu gotov bio.

G. Tomaševljaninu. Drago nam je što se slažete s pravcem našega lista. Vaše pjesme nebi za sad mogli upotrebiti, jer su nam predugačke.

Gr. I. S..ć na Rieci. Radujemo se nad domoljubjem vašim i priznajemo, da imate liepih pjesničkih svojstvah, koja ćete duljim vježbanjem sve to više izgladiti. Za sada bi nam bilo mnogo milije, da nam pošaljete kratkih pripovjedkah iz pomorskoga života i kakvih smiešnih dosjetakah na zabavu čitateljah N. g. l.

Konjičev skok

rog	na	k'o-	ke	mar-	zi,	tmi-	to
gnju	do-	ha,	braš-	ni	sli-	se	vo-
no-	se	Ža-	šu	sno-	se	E-	u
mo-	star	ri,	Djed	pi,	ko-	lju	Pa-
ču-	se,	ma-	nju	žu-	pe	oj,	je,
i	vi-	je,	pre-	se,	sr-	ji:	Škrip-
Sna-	duć,	mlad	oj,	bro-	te	tu-	či,
ni.	Oj	ša	dje-	pu-	zve-	ji,	do-

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 16. U Zagrebu 5. lipnja 1863. **Tečaj III.**

Otajstveni konjanici.

(Historički.)

U njekadanjem slavjanskom okružju Draven zvanom, koje sa ostalimi njekoč slavjanskimi okružji Nering, Kein i Lenigau sačinjava sjevero-iztočni dio današnje kraljevine hanoveranske, leži malo selo, nad kojega neznatnimi kolibicami stupovi i vrhunci visokih hrastah uzdižu, se, i predstavljaju gusti šumnati krov. Naokolo protežu se plodna polja i sjenokoše, koja su amo tamo ugodnimi stablici ovjenčana; na zapadu i sjeveru vidjet ćeš tamne i tihe gaje s njihovimi mogilami, pećinami i borikom, koji mrko sa brežuljka na veselu poljanu gledaju. Prije uznemirivaše ladanjsku tišinu sela kad kada veseli zvuk poštarskog roga, budući spajao se drum obližnjih dvajuh gradovah što isto mjesto sieče, po kojem je drumu prije pošta tamo amo prolazila; sad je pako obćenje u nove željeznice obraćeno, a vesele melodije putnikah neore više po zelenih šumicah sela — jedva da se kadšto na zapuštenoj cesti po koji starinski kočijaš ili osamljeni putnik pojavi. Njeko mutno popodne mjeseca studenoga dvadesete godine prošlog stoljeća sjedjahu u nizkoj sobi jedine gostione u selu četiri gosta pušeć i pijuć za velikim i težkim jelovim stolom te se razgovarahu s krčmarom i krčmaricom o stvarih cieloga svieta, sela kao takodjer i kućnih. Buduć da najviše osobah slavjanskoga porekla bijaše, to se povede razgovor većom stranom u dolnjosaksonsko-slavjanskom nariečju, koje radi nedužnog slova „h“ u vječnoj razpri stoji, buduć ga iztjeruju od onud, gdje su mu stoljeća mjesto naznačila, a opeta onamo ga meću, gdje ga jezikoslovci (etymologi) i pravopisni podnipošto netrpe. Samo njeki izmedju njih, sjećajući se svoga plemenitoga porekla i više izobraženosti, neposluži se ovim nariečjem — bijaše bo to gospodin školnik iz njeke obližnje župe, duga mršava stasa, nabrano blieda obraza, kojeg nos bješe dosta sličan rodinu kljunu. Kao polusvećenik dakako „neizmjerno mudar muž“ i kao sin pokrajine kalenberžke, koje stanovnici tamo au, gdje slavjanski seljaci o izgovaraju, i koji kao pravi Grmani iz neprijateljstva prama „h“ ništa neznaju, stane, pod krinkom svoga dostojanstva, prosto-njemački govoriti. Iz duge lule pušeć, posluškivaše on živahno brbljanje zamišljenim obličjem te umetne kadšto njekoliko gornjo-njemačkih riečih, koje su slušaoci u skromnom strahopočitanju kao kakove zagonetke primili.

Školnik bijaše istom započeo malo izvinjivati se o ratnoj kriki ne daleko Turske, tada zavapi krčmarica, koja stajaše sa svojim malim sinćićem polag prozora, ni neobziruć se na čast govorećeg duhovnoga politika, iz dna duše svojemu suprugu. Vidi, Krištofe, što zajedni ljudi od tud u selo jaše! Na ovu rieč skoče svikolici k prozoru i stanu motriti nadošle, dva konjanika u tudjem odielu. Valjda da su iz daleka došli, reče krčmar, uboga životinja nemože već niti dihati! Sada mišljaše njeki seljak, da su napokon i ljudi umoreni. Jedan od njih sjedi tako na svom konju, kano da će svaki čas s njega pasti!

Digitized by Google

Konjanici sjaše. Krčmar pohiti im u susret. Gomila mladih Slavjanah s izbuljenimi očmi i otvorenimi usti sljedjahu ih. Krčmar zazove svoga slugu, zapovjedi mu, da konje u najbolju staju odvede i pozove inostrance u sobu. Nad njihovim dolazkom začude se svikolici na novo. Mladji bijaše velika, uzrastna te širokih ledjah stasa i mogaše mu biti po prilici 30 godinah. Njegovo osmagnuto obličje pokazivaše tragove boginjah; čeljust i ustnice pokrivaše mu zapuštena kuštrava brada, zatiljak pokrivaše mu crna baroka (vlasulja). Njegovo obličje bijaše prijateljski-ozbiljno, pogled njegovih tamno-modrih, živahnih i zažarenih očijuh odaše mu odvažni duh i čvrstu volju. Nosaše haljinu od prosta smedja sukna s jednim redom pucetah, tiesnu kožnatu žuru (Roller), visoke konjaničke čizme s gvozdenimi ostrugami. Ruke su mu krile iz jelenove kože rukavice, koje su zarukvice tja do ramenah dosizale. — Drugi inostranac činjaše se za deset godinah stariji od svoga pratioca. Njegov uzrast bijaše manje snažan (jak) i visok; njegovo obličje neimadjaše ništa izvanredna na sebi i vidilo se na njem, da je vrlo iznemogao, koja se je nemoć takodjer na njegovom hodu i držanju pokazivala. Iz njegove ostale odjeće moglo se je lasno spaziti, da spada k višem stališu nego onaj. Obadvojica govorahu vrlo dobro gornjo-njemački, što se osobito amo tamo tudjim naglaskom odlikovaše.

Kako se zove ovo selo? zapita stariji.

Vadeveic, gospodine! odvrati Slavjan.

Kako se zove prva poštarska staja prama meklenburžkoj granici?

Dannenberg.

Dannenberg! zavapi konjanik kresećimi očmi. U dannenburžkoj kuli sjedjaše njekoč danski kralj Valdemar! Dao bi Bog, da bi ja — — al odmah kao da se je zaboravio, prestane, te poslje kratkog časa nastavi sasvim umjerenim glasom dalje:

Kako je daleko do tamo?

Poprilici pet satih.

Pripravi nam na brzu ruku čestit objed i pribavi nam za večeras ili pako za sutra dva čila konja! Jesi-li me razumio?

To bijaše zapovjed. Krčmar baci kapu na stran, počeše se zabrinutim obličjem za uho pa nastavi zapovjedjeni mu posao, dočim se krčmarica brinjaše za valjan objed; najtežji mu posao zadade traženje konjah u Vadeveicu.

Što stoji ovdje na ladanju jedan konj? reče stariji. Onaj će biti dobro plaćen, koj nam ih njekoliko komadah dobrih pribavi.

Razumieva se samo po sebi, da se u Vadoveicu nije s konji već s volovi oralo, i zapovjedjeno bi:

Sada, dragi čovječe, kada nije inače, a ti nam u božje ime zapregni sjutra svoje volove, a mi ćemo pod tvojim krovom prenočiti. Ali mi smo naučni rano i to vrlo rano ustajati, s toga ravnaj se polag toga, da se upravo u četiri sata odovuda na tvojih volovih odvesti uzmognemo. Naše konje dovesti ćeš kašnje za nami u mjesto, koje ćemo ti naznačiti.

Krčmar bijaše pokoran. Krčmarica prostre stol, donese sasvim jednostavno jelo, nazove putnikom dobar tek i odtrči na poziv svojeg supruga van, da svojim gostom konak priredi. Medjutim, buduć su konjanici sasvim prijazno i čovječji nagovarali i buduć im je crni kruh išao u tek, ohrabri se krčmar i usudi se sâm putnike zabavljati.

Gospoda dolaze doista iz daleka ovamo? reče on.

Vrlo iz daleka! odvrati stariji.

Kako daleko? izpitkivaše krčmar u svoje i svih nazočnih ime.

Po prilici trećina od stotine miljah, koje smo prevalili, reče mladji, dočim snažno zareže svojim ogromnim nožem u pušeće se meso.

Obće neizmjerno čudjenje. Trećinu od stotine miljah! Školnik imao bi bio kao učen čovjek razjasniti takovu zagonetljivu daljinu. Odmah obrate svi svoj pogled na njega, a on šaptaše! Ps! tiho! Afrika!

Afrika idjaše od ustah do ustah.

Žele-li gospoda u Dannenbergu ostati? nastavi krčmar. Buduć su se njegove jestvine jele, bijaše on od svih najsigurniji (najhrabriji).

Ne! bijaše osoran odgovor.

Dakle kuda smjera putovanje?

Preko Labe.

Možda u Meklenburžku?

U Pomorje.

Prednje ili zadnje Pomorje?

Afrika dakle i prednje Pomorje! Ove obe opreke stajahu čvrsto. Školnik pokaže sasvim niemo rukom na zemljovid.

Po kom poslu dodjoste gospodo? nastavi krčmar. Bijaše bo njegov crni kruh, koga su rezali.

Mi putujemo! odgovori stariji.

Putnici su, reče školnik; ovaj dogodjaj bijaše neoprovrživ.

Manjkaše još prelaz: Ka kojoj svrsi?

Jamačno će gospoda trgovci biti? reče krčmar.

Ne!

Namjestnici (urednici)?

Ne!

Dragi čovječe, kad vam se dalo na savjet, upadne mu mladji u rieč, tada možemo još dugo jedan naprama drugom sjedjeti! Ja ću vam i vašim gostom kazati, čim se ja od vajkada bavim — premda nećete valjda pravo dokučiti.

Aha, sad je došlo na moje! prišapnu školnik susjedu si. Nisam li rekao, da pitanje uvjek pomaže?

(Konac će slieditì).

Ustrpljenje.

Gle ga: ono ti je mornar pravi!
More j' tiho poput vedre zore,
U njem čiste zrcale se gore;
Plav putuje, mornar je na javi.

Nadimlju se biela jadra plavi,
Vjetar šumi, valovi se ore,
Plav zaleta, grozi joj se more.
Mornar prâvi, ipak — Boga slavi —

To je srce, a takova nije,
Kada sreće tihi sladki vali
Život prate — srce ipak bdije —

A nesreće vjetar kad navali,
Pa životom nemilice vije...
Pravo srce i tad stvorca hvali! M.

Digitized by Google

Prvi April.

Šaljiva igra u II. čina (biva u Slavoniji).

Drugi čin.

(Biva u kući Nikolićevoj u sobi Olginoj.)

XVIII. Prizor.

Olga, Katica, Jovan.

(Konac.)

Olga. Kako ćemo sad prevariti tog konjskog doktora?

Jov. To je najlagše na svietu.

Olga. Kako?

Kat. Kažite mu, da je naša crna krava naglo oboljela, da već dva dana ruči kao biesna. On će se taki ušeprtljiti, i naredjivati thee i vodu za parenje noguh.

Olga. To nesmije biti, jer tim bi upravo samo njega varala a ne Davorina, što bi posve pristrano i nepravedno bilo.

Jov. (u čudu) Zar bi vi htjeli moga gospodina u April poslati?

Olga. Bože me sahrani Jovane, ali ja moram to tako udesiti, da se na izliku i Davorin prevariti može, nu da ipak samo Hipokrata nasadim.

Jov. Znate kako ćete?

Olga. Kako?

Kat. Neka izidje Jovan samnom; ja ću vani bučiti i vikati; a vi recite, da se Jovan s Martinom potukao. On će za cielo svom Martinu u pomoć priteći, a mi ćemo ga kod vratah dočekati pak mu se smejati.

Jov. Šuti; ti neznaš ništa. Nevalja ni to, jer je naš konjski doktor jako strašiv, pak ga u tom slučaju nebi izvukla nijedna božja sila.

Kat. Pa kaži ti što pametnije, ako znaš!

Jov. Pa ja ću ti i kazati što pametnije. Znate milostivna gospodjica, što je najbolje.

Olga. Što?

Jov. Napišite list, kô ja Martinu, pak ga dajte meni, da mu ga ja donesem.

Kat. (smijuć se) Al si mudar! Tà to bi ti onda magarac bio.

Jov. (udara se od čuda po čelu) Gledj, zbilja; to bi ja bio aprilska budala.

Kat. Ti kao da si s onim pismom Martinu i pamet predao!

Jov. (uvriedjen) Čovjek se može potepsti, nu zato nemora lud biti.

Kat. Ako je to bilo što pametno što si sada rekao onda je Martin sjegurno najpametniji u Osieku.

Jov. (ljut) Nemoj ti mene vriedjati! (Olga s prstom na čelu zamisli se duboko.)

Kat. Pa tko te vriedja?

Jov. Ti.

Kat. Dakle kad ti čovjek istinu kaže, onda je to uvrieda? Tako čandrljiv kao ti Jovane, nije Boga mi ni ludi Martin.

Jov. Ludi Martin! Sad je kod tebe svaki lud, samo ti si jedina pametna; dala si se na jednoč na mudrost (Kata se namrgodi) Ludi Martin! da; znam ja, da je tebi Martin na srcu! Ti bi i mene i njega, pak bi najedanput na dvie stolice sjela; al toga lje biti neće. Meni kaže: ludi Martin! a kad dodje ludi Martin onda je opet: ludi Jovan! Ali čekaj se; ako sam ja dosad i bio lud, neću biti odsad. Traži ti sebi drugu budalu, ali mene nećeš više za nos vući. (Okrene se od nje.)

Kat. Sad si valjda našao drugu, pak tražiš silom zgodu, da se možeš svaditi samnom. (plačuć) O sveta gospo Judska! tako su vidiš svi mužkarci, danas k jednoj, sjutra k drugoj pa tako mi sirote...

Olga. (prene se) Što plaćeš? ... daj amo to pismo, s kojim ti je Jovan nasaračio Martina. Brzo... evo već njetko ide, daj brzo (Kata joj izvadi list iz njedarah i predade) Tako (sakrije list u džep) sad ako vam je sila plakati odlazite u kuhinju. (odu na jedna vrata, a na druga unidje Hipokrat.)

XIX. Prizor.

Olga i Hipokrat.

Olga. A moj gospodine Hipokrate! baš mi je drago, što ste došli. Izvolite sjesti (dade mu stolac, a sama sjedne kraj prozora za šivaći stol.)

Hip. (sjedne) Sjedio sam tamo kao na trnju. Jedva sam čekao zgodu, da mogu k vam izmaći, moja ljubezna, milostivna Olgo!

Olga. I ja sam vas već željno čekala i izgledala. Rada sam se posavjetovati s vami, kako bi mogli gospodina Davorina ljudski nasaračiti.

Hip. To mi je baš drago, što ste mi toli milostiva. Vjerujte mi, da sam na tog Davorina i njegovoga Glišu ili Jovana kako li mu je ime, tako srdit, da bi i život svoj na kocku metnuo, samo da im se mogu osvetiti. Koliko sam ja već straha danas pretrpio rad njih, i koliko uvredah od bezobraznosti njihove progutnuo, to vam nemogu ni izkazati.

Olga. Je li moguće?

Hip. Taj obješenjak Glišo me je silom natjerao, da sam priznati morao, da sam konjski doktor. To mu neću prostiti, pa da je...

Olga. (u smiehu) Kako ste samo molim vas došli do toga naslova?

Hip. Znate što je zavidan sviet! Nije dosta, što su mi tim imenom ugled moj satrli, nego kraj tog još raznašaju glas, kao da nisam u Beču sam izpite položio, već drugoga za novce najmio. Pa da je baš i istina, što se oni u to paćaju, kad na njih nespada?

Olga. To je zbilja već najveća zloba, koju si čovjek samo uobraziti može!

Hip. Ali u vašem zagrljaju, u vašem naručju, liepa moja sladka medena i šećerna Olgo, zaboravit ću sve te zavisti! Živjeti ću samo vam i ništa si drugo neželim već da mi Bog pruži priliku, kojom bi vam svu svoju ljubav mogao djelom pokazati. Da se kojom srećom razbolite, pa bi sàm kuhao vam thee, sàm bi vodu vam grijao, sàm doneo ju pred vas, noge vam pario i umio.

Olga. (smije se) Oh vi ste odveć dobri! (Njetko kuca na vratih) Slobodno!

Digitized by Google

Prizor XX.

Olga, Hipokrat, Davorin, i Jovan.

Dav. (k Olgi) Sluga sam. (k Hipokratu) Ah! zar ste vi tu Clarissime!

Olga. Gdje ste vi dosad gospodine Davorine? Izvolite sjesti (pokazuje mu malko dalje od Hipokrata stolac, na koj da sjedne.) Gospodin Hipokrat me ovdje već skoro četvrt sata vrlo ugodno zabavlja.

Dav. (sjedne se) Žao mi je što nisam mogao prije dospjeti.

Olga. Gospodin Hipokrat mi je krasnih udvornostih rekao, kako sam ih riedko kad još čula.

Hip. Vi se milostivna gospodjice izvoljevate šaliti.

Olga. Bez svake šale gospodine Hipokrate; zar može još veće i žešće ljubavi biti od te, koja zdravomu čovjeku bolest želi ali samo zato, da tada svom revnošću, svom oddanošću duše i svim požrtvovanjem bolestnika izlieči i na taj način neprocienjenu svoju dobrotu mu pokaže.

Jovan. Boga mi, odkad se je moj gospodin razbolio znam i ja već liečiti. Ali je opet težko liečenje vaše! thee i parenje noguh, parenje noguh i thee! pak tako ide na sve bolesti.

Hip. Tko je to tebi kazao?...

Olga. (izvadi list iz džepa pa ga meće preda se na stolčić) Mahnite se gospodine Hipokrate Jovana. Znate, da sluge osobito u naše vrieme...

Hip. A osobito ovaj je tako preuzetan i nesnosljiv, da mu nisam prilike vidio odkad živim.

Olga. (uzme list ogledati) Čije je to Bože pismo? (Otvara ga, pa ga opet zatvara) to je otčevo pismo, on će ga tražiti pak neće znati, gdje ga je ostavio (Nikolić unilazi s Hipokratove strane.)

XXI. Prizor.

Prijašnji i Nikolić.

Olga. Evo otče vaš list! Molim vas gospodo dajte mu ga. (drži ga u sredini med Davorinom i Hipokratom. Obojica maše se lista nu Hipokrat zgrabi ga i odnese Nikoliću do vratah, koj otvoriv list čudno čas u list čas u Hipokrata gledje, a Davorin se sruši velikim treskom preko klupčice, koju mu je Olga svojom nogom umjetno turila med njegove noge, u isti čas, kad je za pismom ruku pružio) Oprostite gospodine Davorine; nisam htjela. (Davorin dignuv se stane razjaren pred nju.)

Prizor XXII.

Prijašnji, Jelena i Katica.

Jel. Kakva je to vika?

Kat. Što se je srušilo?

Dav. Gospodjice, nisam se nadao tolikoj podmukloj zlobi od vas!

Olga. Vjerujte da nisam...

Dav. Ako ste baš željeli, da vas taj Clarissimus posluži, niste trebali ga nuditi nam objema.

Olga. Oprostite, al...

Dav. Nit je tada od nužde bilo klupčicu pod noge mi bacati.

Jel. Što klupčicu si ti Olgo pod noge bacila gospodinu Davorinu! Jesi li ti s uma sišla? Olgo! odkada si ti molim te tako poudvornom postala? Gospodine vjerujte, da mi je žao više, nego li...

(Dok Jelena to govori, psuje u isto vrieme i Davorin) Takvo ponašanje nisam ni u prostih ljudih na selih sastao! Ja sam se Boga mi od vas, gospodjice nadao većoj bar razboritosti ako ste već razkrstili se s pristojnošću i ugladjenošću izobraženih ljudih! (Nikolić daje medjutim smiešećem se nad Davorinom Hipokratu list, koj kano okamenjen opet čas u Nikolića čas u list, čas opet na druge gledje.)

Nik. (k Hipokratu) Gospodine meni vas je neizmjerno žao s toga slučaja!

Olga. Ali molim vas Davorine, dajte si stvar...

Dav. Zaludo vam je sve nastojanje, da taj gadni čin liepimi riečmi i umjetnim izvrtanjem izpričate! Ovo je bilo tako uvriedljivo, i proti pristojnosti, da tomu činu ni pravo ime dati nemogu.

Hip. (baci list na zemlju, zgrabi šešir i štap i hoće da ide) S Bogom!

Nik. (ustavi ga) Oprostite gospodine Hipokrate, ali ja nisam ni malo kriv. Ja sam govorio i govorio; kanite se te igre, ali vi ste se baš silom htjeli...

Hip.... S Bogom (hoće da ide).

Nik. (ustavi ga) ostanite gospodine, tà ja...

Hip. Nemogu. S Bogom (hoće opet da ide).

Nik. Al ja želim svakojako, da vi...

Hip. Ni časak neću dulje ostati.

Nik. Ali moja je volja, da vi budete moj zet.

Hip. Neću, neću ni pod cielo blago ovoga svieta. Ja idem, s Bogom. Znate li, što je to neću? Neću ni za... S Bogom! neću; s Bogom (odturne Nikolića i ode).

Jov. i Kat. Srećno pošao! Da Bog da se nevratio više! (Govore Jelena, Davorin i Olga sliedeće.)

Jel. Gospodine Davorine, nemojte molim vas nam zamjeriti lahkoumnost ove nesrećnice. Vjerujte da nam je toliko žao s toga dogadjaja, koliko...

Dav. Oprostite milostivna gospodjo; ali tako mi poštenja moga, ja sam već daleko sviet obilazio, nu takovo surovo ponašanje nevjerujem da ga ima medju divljaci.

Olga. Ali gospodine Davorine, dajte si bar truda malko tu stvar...

Dav. Vi ste me više uvriedili tim činom, nego li da ste mi Bog zna što učinili. To vam neću oprostiti nikad.

Jel. Jest Olgo, ti si nas tim toliko osramotila, da...

Olga. Ali gospodine Davorine, molim vas čitajte samo... (pruži mu list, kog je sa zemlje digla.)

Dav. Odkale sam se nadao, da će me sunce grijati, odanle me je led bio. S vami sam gospodjice htjeo skopčati svoj udes, sreću svoje budućnosti, ali hvala Bogu, te sam još za vrieme sna se ovog otresao!

Dav. Nebi ćovjek ni sanjao, da pod ovakvom krasotom prebiva tolika zloba. (uzme kapu).

Olga. (pruži mu list) Ali čitajte samo!

Dav. S Bogom! (hoće da ide)

Jovan. (obustavi ga) Ali gospodine molim vas čitajte list prije, nemojte biti tako nagli!

Dav. S Bogom! hajd kući iz ovog pakla!

Digitized by Google

Olgo. Davorine! ustupite hladnom razmišljavanju .... (ljuta) Kad ste toli strastveni, kad nećete ni da me slušate, a vi idite. Ja sam vam htjela kazati, da sam tim pismom Hipokrata u April poslala, pak da sam prijašnjim činom samo svoju i vašu sreću polučiti htjela, da list neugrabite prije Hipokrata; nu kada ste takvi; srećno pošli!

(Sjedne opet kod prozora na svoju stolicu.)

Jov. Gospodine, tà to je to isto pismo, s kojim sam ja Martina poslao u April.

Kat. Dajte si bar stvar dokazati!

Dav. (stane razmišljavati, ogledje se) Zar to pismo..

Nik. Naš dobri prijatelj Hipokrat se je razsrdio, i otišao a što je opet s gospodinom Davorinom to ni nerazumijem.

Jel. Naša Olga je uvriedila gospodina Davorina, pak i on hoče da nam otidje.

Dav. Oprostite molim vas ponizno; ali ja sad vidim, da sam ja sam kriv, a ne milostivna gospodjica. (k Olgi) Smijem li se usuditi jošte vas gospodjice Olgo za oproštenje moliti?

Olga. Dà, poslje tolikoga bučenja i vikanja sada opet....

Dav. (umiljato) Olgo! budite vi bar čovječni samnom, kad me već zlokob ovako nemilo proganja!

Olga. Kakva vas zlokob proganja? Vaša naglost, a ne zlokob vam toliki prkos čini!

Dav. Angjelu moj oprosti!

Olga. Angjelu!...

Dav. Raj moj!

Olga. Već i raj!...

Dav. Božice moja!

Olga. To sve više ide!

Nik. To prokleto pismo!... Vidite prijatelju dragi, ova ludorija s tim pismom mi sve račune moje križa! ... Hm! Vi ste mi Bog i duša prijatelj; i ja vam sâm iskreno sva dobra na svietu želim; al što se tiče moje kćeri, ja neimam nikakvu volju, da vam ju dadem; neima ni žena moja i kako vidim baš ni sama Olga vas neljubi. Jeli tako kćeri moja, da neimaš volje? (Olga šuti, Dav. ju moleć gledje.)

Kat. (k Olgi) Kažite da imate volju!

Nik. Vidiš Olgo! ja neimam nikakvu volju, a ni mati neima volju, kaži dakle i ti da nećeš!

Olga. Ali ja hoću!

Nik. (ljut) E kad hoćeš, tu neima onda više divana.

Olga. A moj miraz?

Nik. Miraz?... miraz... hm... nedam ti ništa!

Olga. (gledje Davorina) Što ćemo sada?

Dav. Vjenćati ćemo se.

Olga. A kaucija?

Dav. Položena je.

Olga. Dobro je dakle.

Nik. Nije dobro; evo ti miraz, što si tako umjetno otresla se Hipokrata. (daje joj deset hiljadicah)!

Kat. (k Jovanu) Kaži i ti da hoćeš!

Jov. Hoćeš li mi još jedanput kazati da sam lud.

Kat. Neću.

Jov. Onda hoću u ime božje.

Pisao Čukovac.

Ljubav liek ljubavi.

Težko oboli
Ivova mlada,
S' ljubezne boli
Odviše strada,
On ju ostavi —
Liečnik ju zdravi.

„Liečniče liepi,
Zašto ti tako
Ruka zatriepi
Kad si mi la'ko
Bliedo, uvelo
Taknuo čelo?

Ti koji sloviš
Kano Galeno,
Zać mi ne poviš
Što mi j' sudjeno:
Da li mi j' umreti
Il još živeti?

„„Franice draga
Ti se prevari,
Liečnika snaga
Za te ne mari;
Iva tvog gledni...
Vrati se biedni!““

Franica dignu
Oko na njega,
Do njeg se prignu
Obljubi svega...
Liek to bi pravi
Jer ju ozdravi!

I. G. Krasanin.

Nošnja komoranskih Slovakah

kojih broji ista županija 6480 dušah. Na prvi pogled rekao bi svatko, da je ta nošnja magjarska, nu budući da se znade, da Magjari kod svoga dolazka iz Azije posve drugačiji kostum nosijahu, a slavjanski puci od pamtivieka kao prasjedioci u tih krajevih istu nošnju ljube, to sliedi da je današnje odielo magjarsko primljeno od naroda tamo jur prije obitavajućega.

Digitized by Google

PIVAR.

Po Jokaju S. M. Iločanin.

. . . . Bijaše pako Vendelin Hornjiček po milosti božjoj u razmjerju i težini tiela pet centih i devetnaest funtih i ne bješe pol akova piva a toga janjeta, koje on nadhrvao nebi.

Glava mu bijaše pravi orbis pictus, a pred veličanstvom nosa njegova sjegurno se za stidit mogao Araras. Oko imadjaše samo jedno i to zeleno, koje je njegdje od tekunice — ad usum — pozajmio; inače za spavanje bješe i to dobro. No što je mati narav u očiuh zaštedila sto struko mu u usti nadoknadi, kroz koja da ju neuhvati, lahko bi propast mogla dvouha bukara. Medju to vrlo je riedko na razgovor upotriebio svoja usta, misleć na slovo pisma: što u usta unidje nepokvari čovjeka, nego što iz ustih izidje to pokvari čovjeka; to jest pravo veleć nije on na ništa mislio, nego što bi pojeo i popio.

Ne buduć slavoljubiv mnoge komocije nije činio, nego od jutra do veče sjedeć u zapečku motriše kad punu kad praznu bukaru. Objedovao nije nikada, barem on tako obsvjedočen bijaše, buduć je od jutra do noći navjek grizkao boreć se s appetitom svojim, neumrlim ovim Auteom. — Po dobru običaju se i nočju često probudjivao i jesti iskao, a pod krevetom mu navjek puna dobrim pivom bukara stajala, i samo se prignuti morao, da ju za uši uhvati; jer uvjeren bijaše: tko gladan i žedan spava, o sedam mršavih kravah sanja. Inače vidilo se na njemu, da bi on sam samcat svih sedam progutnut mogao kad bi na to došlo tko koga da prožđere.

U mjestu B. i sad pokazuju kao reliquie njegove bečve u koju bi svaku po pol mierova ma šta stati moglo, a pod reklom mu karavan ciganski stanovati.

Na ugojenom licu ni brka ni brade, a obrvam ni glasa ni traga; i kakogodj onaj, komu oko vrata hegede objese — što ipak nisu hegede nego samo kravatl — nemože rukom glavu doseći: tako nije mogao gospodar Vendo svojim rukama svoje dosegnut noge rad veličine trbuha.

Ali se tomu nit najmanje nije čuditi, što se g. Hornjiček tako ugoji, ako u obzir uzmemo, da je on već tri žene na dan uskrsnuća pod zemlju spravio, od kojih je svaka dvie cente prevažila.

No što mu koristiše tolike žene, toliki ukopi, kad evo opet udov ostadè?!... Gospodarstvo mu propada, kuharica jelo pokvari, popara zagori, pivo uzkisne, mladine sova odnese.

Iz ovih daklem prevažnih uzrokah odluči g. Vendo i po četvrti put se oženiti.

U mladosti svojoj — kad bi se jošt gdjegod na svietu pronašao remen, s kojim bi se opasat mogao — dobro je promotrio svojstva buduće svoje supruge. Morala je bit ružna da se nitko u nju nezagleda — malo govorit al mnogo novca imati, al osobito moraše razumjevati plemeniti zanat spravljanja pampuškah, jer za tim t. j. za pampuškama jako je ginulo srce Vendelinovo. Tri vjerne duše nadarene plemenitimi ovimi svojstvi već ublaživahu život Hornjičekov. Sve tri bijahu koristne, s tudjim mužem nikad progovorile nisu, al je i bježao, dok puta trajaše tko bi se u nje zagledao.

Medjutim prije smrti nitko se blaženim nenazivaj — poslje smrti svakom od volje!

. . . . I Vendo Hornjiček moraše doživjet četvrtu ženitbu, da se pod staru glavu smiešnim učine i da uzme ženu mladu i liepu, kojoj ime bijaše Evica!

Prva je bila Nanika, druga Lotika, treća Sofika — sve poštena bogoljubna imena.... Hej Vendeline, Vendeline! zašto si se baš četvrti put namjerit morao na Evicu! na takovu Evicu, koja bi okom i sunce iza oblaka izvarala. Na takovu Evicu, koja je tebi mjesto mehke pampuške takove djavolske pogaće umjesila, da bi se i istom Saturnu dozlogrdile. Na takovu Evicu, koje sva uda okretna bijahu, al osobito jezik joj ne bješe zato stvoren, da se u njem ribja kost zameće, nego da se po njem kao po grmljavini zrak čisti.

(Najgroznija kob čovječanstva je, što prvu ženu Evicom nazvaše, a ne Eleonorom il Izabelom — jer u tom slučaju sjegurno se nebi proste pušljive jabuke zaželjela, nego ostala kraj ananasa, narandže i drugih plemenitih voćakah!.... Da sam potomak koje odličnije porodice, stidio bih se doista nad prostotom svojih praroditeljah, koji zelene jedoše jabuke, bosonogi hodiše od pete do glave!... Fi donc!)

Kako je u mirnu kuću nova stupila gospoja, sve se okrenù naopako; i kao kad u čašu vode vitriola, ili med čikove pijavicu puste, sve se u kući pobrka. — Svako je družinče rano moralo ustati, jer komu bi sunce jedno lice opeklo sjeguran moraše biti, da će mu drugo lice ručica Evičina opeći. Sama je s kuhinom vladala, prigledala staje i odaje svagdje je bila, sve karala i k poslu pričerivala. Što je zapovjedila to je izvela, što je obećala to je i obdržala; riečju. živom pogibelju bijaše odučenoj od posla i kontrolerije družini.

Gospodaru Vendi se novi taj red nikako dopadao nije. Od zore dulje spavati podnipošto nemogaše, jer kako zora zabjeli odma gospoja vrata i prozore pootvarà, da svježi zrak promahne stanje — a jutarnji zrak nije veliki prijatelj spavanja. O popodnjem snu jako nit razgovora neima, jer nikog nebješe tko bi ga poiskao. Navukoše ga na urednu koštu — tri put na dan ručat je smeo, a noćna užina sasma izostala, radi česa grozne suze lijuć svakom se tužio. — Da pàko nit on bezposlen vrieme netlači, morade grah trebiti pri kojoj romantičnoj zabavi često uzdisaše o prošlom blagom i mirnom životu sanjajuć.

(Dalje će slieditì).

Neima lieka.

Tužan, jadan, crnu smrt zazivam,
Da mi srce s jadah neuzdiše,
Da viek mladjan suzah neprolivam,
Zlosrećnice pero da nepiše
Iz vrtloga svjetskog da izplivam,
Koga varke tol' me prevariše,
Te u grobu mirno da počivam,
Da što biše, ah! nebude više!
Al joj! zalud utičem se smrti,
Š njome tražeć lieka srcu momu,
Što će jad mi uništit, satrti;
Jer se veli: da će u svakomu
Srcu, smrću jad svaki umrti,
Al joj! nikad srcu u pjesničkomu!..

I. L. K. E.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 2. lipnja.

T. Kad se čita u romanih što sličnoga sliedećemu strahovitomu činu, tad se obično misli, da je stvar pretjerana, al kad tamo — to je zbilja crpljena iz života naše modne civilizacije.

Prošle nedjelje odkrito je u našem gradu zločinstvo, koje se svakako najgadnijoj sebičnosti pripisati mora, jer drugi razlog nebi se mogao ovdje pomisliti. Koliko je krivice počinila ta u današnje doba vrlo rafinirana strast od najtanje prepredenih spletkah do najprostijega ovakova pojava! — Bogumrzki taj egoizam, koj prosjaku baci po koj novčić samo s toga, da mu se tisućstruko vrati sa kamati kod glavne blagajne na drugom svietu — izčezava samo duševnim naobraženjem, koje jedino radja težnju za plemenitimi čini; ma bili isti skopčani i najvećimi žrtvami. Duševnim velimo naobraženjem — jer ona obična socialno-politička prevejanost jest izvorom skrbih samo za vlastitu svetu osobu, neglededeć na to, da-li je uspjeh takvoga nastojanja na pogibelj i štetu pojedinacah ili obćih interesah. Al da predjemo na pripovjest.

Usljed prijave uputi se odma gradski podkapetan u jednu kuću petrinske ulice i nadje jedva u kutu na tavanu, pod krovom blizu dimnjaka zatrpano i sakrito raznom ropotarijom biedno stvorenje, slično mumiji u narodnom muzeju — diete u najskrajnoj nevolji, prouzroćenoj varvarskom nečovječnošću — vlastite matere. Ta djevojčica od 14 god. u čadjavoj zamazanoj haljini, slaba i nemoćna bje dopraćena u kolih do vječnice, gdje ju g. podkapetan izpitivaše, na koliko se je to u kratko moglo. Diete reče, da je dvie godine trpjelo strahovite muke u težkoj svojoj tamnici, gdje ju svezaše konopom o klin, koga rukom doseći nemogaše — a poda jedva se nogom dotaknuti; zimom digoše ju k dimnjaku da se nesmrzne. Grozno! —

Znamo da će svako srce osuditi opačinu izroda čovječanskoga, koj je kadar takov čin izvesti.

Od užeta stegnula su se prsa na najuži obseg kao klupko, noge i ruke osušile se do kostiuh i pokrite samo izgorjelom kožom od tarenja i šibanja s koprivami, na kojih morade sirotće većputah i sjedjeti.

Diete, nemoguće podnositi tolike muke vikaše s početka, al mu nedoprè jauk do milostivoga uha, a daljnji glasni plač utamani joj u prsih nemilo bijenje. Jednoč, kaže, na sam veliki petak lani podje joj za rukom da pobjegne, al naopako, nedodje daleko, te ju spetiše oči ljubezne matere i od onda do ovoga časa nevidje žive druge duše. Posljednji dan dade joj mučiteljica šaku sirovoga pelina, koga morade pojesti u nazočnosti rodjene si majke pod pretnjom batinah. Hoćeli ta kukavica ikada k sebi doći, to Bog znade! Sada se diete dakako nalazi u dobrih rukuh, a pseudo otca i bijenu od matere postignuti će mjesto nadane baštine — zaslužena nagrada.

— Narodno zemaljsko kazalište u Zagrebu, daje se za vrieme od 1. listop. 1863. do konca rujna 1864 privatnomu poduzetniku pod upravu. Uvjeti su veoma koristni za podhvatnika, budući da je godišnja podpora prema 10,000 for. osim sve ulaznine i upotriebljenja svih redoutnih prostorijah, kazališne biblioteke i garderobe. Ponude uz jamčevinu od 1600 for. prima visoko kralj. namjestničko vieće do 15. srpnja o. g.

— Sl. zastupničtvo gl. grada Zagreba odlučilo je darovati 500 for. za slavovanje uspomene tisućgodišnje sv. Ćirila i Metoda. Cieloviti program, za ovu svečanost proglasit će za koj dan glavni odbor.

— Srbsko narodno pozorišno družtvo dalo je 15 predstavah u Osieku dobrim uspjehom, kakvomu se nitko nadao nije i vratilo se u Novi Sad, odkuda iza njekoliko predstavah ode u Vršac.

— „Zviezda“ javlja: Sa razžalošćenim srcem dočusmo, da su čuveni i vrli rodoljubi naši, gg. profesori kod ovdješnje gimnazije, Dr. Mihovil Klaić i pop Ivan Danilov, odpušteni od svojih dotičnih službah, a g. Bogliću gimnazijalnomu katiheti da je oduzeta uprava sa gimnazijalnom knjižnicom. Za uzrok pravi neznamo; ali samo to znamo, da je prava šteta za zadarsku gimnaziju, koja nevidno gubi u njih, dvojicu učiteljah od najvrstnijih i najnaučnjih u svojih dotičnih strukah, a poimenice, prvog u matematici i fizici, a drugog jedinog kod dalmatinskih gimnazijah za naš jezik povlašćenoga učitelja.

— Nadalje čitamo u „Zviezdi“, da je svetkovanje sv. Ćirila i Metoda odgodjeno za njeko vrieme poradi toga, dok nedobije pjesamah stavljenih u glasbu za pjevanje, radi česa, neimavši nikakva odgovora od zagrebačkog „Kola“, obratio se je na gosp. Abela Lukšića u Karlovcu.

Poznajuć revnost našega „Kola“ nerazumijemo kako se je to moglo dogoditi, da nam se braća dalmatinska moradu tužiti rad neizpunjene želje i da Glasonoša uslied toga žali u svom 22. broju. „Da glas braće ostade glas vapijućega u pustinji.“ Mi smo osvjedočeni, da je tu kakvogod neporazumljene, koje od srca žalimo.

† Franjo Šimagović župnik svetogjurgjevački umro je 15. svibnja. Tko se god našom knjigom bavi taj znade, da je pokojnik bio u razvitku „ilirske“ periode marljiv pomagač i umiljat pjesnik.

Hiljadugodišnja svetkovina, u slavu slavenskih apoštolah Ćirila i Metoda, proslavljena je 24. svibnja u Beogradu u srbskoj prestolnici sasvim narodno. U vrieme bogosluženja, odpočeta je služba božja u spomen slavenskih apoštolah, u kojoj je sam preč. mitropolit g. Mijajlo, sa vladikom Užičkim g. Joanikijem sudjelovao; pri svršetku službe izgovorio je sakupljenjim narodnim zastupnikom „družtvu srbske slovesnosti“ i ostaloj svoj sakupljenoj braći shodnu besedu. Po ovom svećanom trenutku išlo se u čitalište, gdje je g. podpredsjednik družtva srbske slovesnosti g. D. Matić, značajnu besedu izgovorio; što je sve do ushićenja podizalo. Ovom prilikom je prestolnica opet imala priliku, gdje u svojoj sredini odabranih muževah i srbskih pouzdanikah sa više stranah viditi. U večer davalo je družtvo srbske slovesnosti sjajnu čast, na kojoj je do 4—500 licah bilo; večera je svršena igrankom i zabavom, koja trajaše pred samu zoru. Srbska kruna, gdje je to veselje bilo, ostaje najbolji svjedok ove svetkovine s duševnom radošću i bratskom ljubavi u spomen naših apoštolah proslavljene. Bog bi dao, da iz ove duhovne svetkovine nikne sjeme obšte naše sloge i ljubavi slavenske! (Srb.)

K. Tvorenje materijalnih proizvodah umjetnošću čini ljude i države bogatimi, a narod, koj neradi i nenatjeca se sa ostalim svietom ostaje vazda u siromaštvu. U nas ima zemlje i mòra dosta i to je naše bogatstvo, samo treba tomu rukuh, da se blagostanje državno uzdigne.

Nama baš nije od nužde, da bijemo obrtni boj sa inimi državami, jer će nam kod pametnoga izcrpljivanja nebrojenih naravnih izvorah biti obilato naknadjen znoj, nu treba k tomu ljudih za svašta naobraženih, ćemu se nadati možemo tim više, što su realne znanosti i nauk o gospodarstvu dobile svoj temelj i u našoj zemlji. Al uz svu skrb, da proučimo narav, i da si ju podložimo, sadeć vinograde, stoku gojeć i preduć svilu i t. d. nesmijemo ni višju obrtnost izključiti, koja se dade u nas korisću tjerati, nego i u tom smislu što bolje napredovati. Mlinovi naši prve su tvornice, gdje se je mekanizam pokušao i dosta se je tu napredovalo sve do mlina na čigru i do najnovijega parnoga u Zagrebu. Treba dakle da se popnu oni na viši stepen kulture, koji volju i imetka imadu, dočim drugi neka skrbe za veći rod našega tla. Dok nam se tvornice otvore za kožu, artiju itd. za što sve imademo tvari kod kuće, moramo se zadovoljiti, da možemo napomenuti novi napredak — tvornicu za Rozoliju, likere, rum, ocat i vinovicu, koju otvoriše gg. Mihić i Sabljić u Zagrebu.

Bijaše i prije kojekakvih sličnih tvornicah, al nije nijedna stupila kao što ova u život, urediviši se posve po najnovijih izkustvah lučbene znanosti pod vodjenjem g. Pokornoga izućenoga kemika. Napisi, etikete su u duhu našega narodnoga gibanja, ukusne i na hrvatskom jeziku, kao što se to od vrlih domoljubah i očekivati mogaše. Prvikrat upotriebljuju se veoma liepe kromolito grafirane cedulje na bočicah u našem jeziku kao na primjer: Borovnjača, Slivovica, Čaj, Gorčika, hrvatski melem, Ljubica, Lovačko pitje, Muškat,

Digitized by Google

Pelinkovac, Sok hrvatskog bilja, Višnjovica stara, Brodarsko pitje i silu drugih vrstih po svietu poznatih franceskih, poljskih i njemačkih likerah, octa itd. Uredjenje ovakova posla skopčano je velikim troškom i trudom, al će biti od koristi podhvatnikom i zemlji dok ga sviet upozna, jer će tad ostati mnoga tisuća u domovini, koja bi inače bila izmakla se domaćoj kesi. Ufamo se, da će kod buduće naše izložbe proizvodi ove tvornice povući obću pozornost na se.

Književnost.

Putnik. List za umnu i duševnu zabavu V. svezak; odgovorni urednik Emil Čakra u Novom Sadu, troškom Igujata Fuksa izašao je koncem svibnja. Sadržaje: Bjegunci, od E. Č. Iz ruskoga družtva po Ivanu Turgenijevu. U zaljevu kotorskom od E. Č. Čardak, pjesma od Ace Popovića. Jugoslavenska žurnalistika od E. Č. Pismo jednoga rodoljuba. Književnost i umjetnost. Pregled.

— G. Jov. Sundečić, urednik „Zviezde“ preveo je Goldonijev dram. komad „Milo za drago“ i dogotavlja u stihovih prevod klasičke tragedije od Silvija Pelika pod naslovom „Franciska od Rimina“. Tko bi želio ova dielca kupiti, neka se radi uvjetah obrati na prevoditelja u Zadar.

Svaštice.

Zabavni povoz u Ameriku. U Beču sastavlja se družtvo na put u Ameriku, da vidi New-York, niagarski vodopad, Filadelfiju, Baltimore, Vashington, spomenik u Mount-Vernonu i bojište na Potomaku. Bavit će se družtvo 14 danah na amerikanskom zemljištu, a cielo putovanje trajat će 6 nedieljah. Svaki putnik imat će položiti 800 do 900 stot. za svu vožnju, obskrbu i zabavu.

* Od god. 1848. do 1861. umrlo je u Englezkoj poparenih i izgorenih osobah 37.927. Od tih nesretnikah bijahu 1344 mladji od godine danah. 4500 u starosti do dvie godine. 9777 od 2 do 4 godine; do 15 god. djevojakah 6255, a dječakah mnogo manje 3750, ostali u starosti do 50 g. većim dielom mužkarci, dakle popreko do 8 osobah na dan. Grozne statistike!

* U sjedinjenih državah slobodne Sjevero-amerike imade do 400 ženskih poštmeštrah. Tamo su se gospoje na praktičkom polju same emancipirale i kako se vidi nenatiću se više samo s liečnici, nego i poštovnom službom, trgovinom itd.

* Kako bi čovjek mogao zakriknuti, kad bi glas u razmjerju njegove težine toli jak bio, kao što u malom skakavcu ili kobilici, koju zvjerinicu čuti je na daljinu od 300 stopah. 4 kobilice važu jedan lot, a čovjek bi po tom računu težio koliko i 14 tisućah kobilicah. Dakle kad se glas kobilice čuje na 300 stopah, to bi čovjek sriednje ruke a zdravih pljućah mogao zakriknuti, da bi ga bilo ćuti na 200 miljah daleko, a kad bi pak kihnuo, tad bi mu se oborio dom nad glavom.

„Slavonac“

ljuto se je razsrdio u br. 15 na „N. g. l.“ izhuljiv ga što najružnijimi riečmi; pitamo, a zašto toliko žuči? Neprijatelji hrvatski poviknut će dakako složno: Evala Slavoncu, baš si je osvjetlao lice! — a „N. g. l.“ veli: Bože prosti svim, koji neznadu da grieše! — Ako nam je pisac i zmija, al je od srca i s toga neće se „N. g. l. sa „Slavoncem“ nikad u psovanju natjecati, nego će „ništar manje vendar“ ostati do smrti vjeran Bogu i narodu hrvatskomu, pa ostao i osamljen bez brata si „Slavonca“.

Zagonetke.

Od Filipa Šafara.

1.

Lienčina se čuva mene
Traži zgodu da m' izbjegne
Da u zalud jede kruha
Poklonjenog nosi ruha.
Dobro pazi što sam sprieda
Razriešiti ak' si rada
Da me gledaš s druge strane
Pak kada me još nahrane
Pa još iskra samo takne,
Sve od mene se odmakne.
A grlo mi tad zavikne
Da pred menom sve iznikne.

2.

Poljodjelac nas tri gojí
Oko nas se dobro znoji,
On se za nas Bogu moli,
Da blagoslov pošlje doli!
Kad blagoslov Bog mu dade,
Tada nas tri on imade,
To je sprieda mili pobro,
Da razriešiš pazi dobro.
Pogledaj nas tada s ledja,
To mladića mnogog vredja,
Kad mu priečiš u ljubavi;
Liepa dieva kog zatravi.
Kosac travu kada kosi,
Silu našu on podnosi,
Kol'ko s djelom on se bori,
Tol'ko g' sila naša mori.

Rebus.

Odgonetka zagonetke br. 14.

Pop. Bob.

Odgonetaše gg. Filip Šafar Jasenovčanin, Juraj Hadvig i Petar Petrić, djaci.

Razriešenje konjičeva skoka u br. 15.

37	22	49	60	35	20	47	58
50	61	36	21	48	59	34	19
23	38	1	6	13	10	57	46
62	51	12	9	4	7	18	33
39	24	5	2	11	14	45	56
52	63	40	27	8	3	32	17
25	28	53	42	15	30	55	44
64	41	26	29	54	43	16	31

Žanju srpi, mašu kose,
Djed se žuri, snope broji,
Škriplju vozi, brašno nose,
Snaša preduć, djete doji:
Pase marha, rog se čuje,
Oj, oj, zveči oj, u tmini,
K' ognju star i mlad putuje,
Eto slike domovini.

Razriešiše ga: gg. Mijo Prelog, Gjuro Hadvig i Jos. Šneider, djaci. Filip Šafar Jasenovčanin. Franjo Valpotić učitelj. F. B. djak.

Palindrom u broju 15. „Car. Rac.
Razriešiše ga sva više navedena gospoda.

☛ Koncem tekućega mjeseca iztiće predplata na 5. polugodište **„Naše gore lista“** i pozivlje uredničtvo sve domoljube, da obnovljenom predplatom od 3 for. za šesto polugodište podupru ovaj zabavno poučni časopis. Sakupitelji dobivaju peti iztisak na dar. Ujedno molimo svu gospodu, koja nam jošte duguju, da izvole namiriti svoj račun. Novim predplatnikom možemo jošte služiti sa I. i II. tečajem, po sniženoj cieni od 3 stot. za svaku godinu.

„Ladu“ (Almanak) od god. 1862. nudimo za 25 novč.

„Toma Morus“ drama u 5 činah od Silvija Pelika za 25 novč.

„Znak marljivosti i dobrog ponašanja“ liepe žute kolajne za školsku djecu, komad po 4 novč., a na stotine i jeftinije. Ove se kolajne preporučuju gg. učiteljem i župnikom za nagradu dobre djece.

Odpravničtvo „N. g. l.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 17. U Zagrebu 15. lipnja 1863. **Tečaj III.**

SUHO DRVO.

I.

Oj ti moje milo drvo!
Zeleno si bilo prvo,
Uvehlo si jaoh, sad.
Zar ti nebì tlo po ćudi,
Il ti žega, mraz nahudi,
Odkud-li ti dodjè jad?

Posadih te i uzgojih
Mnogim trudom rukuh svojih,
Posvetih ti mnogi čas;
Sve napredkom tvojim tekuć
Ja odrastoh, tako rekuć,
Uz tvoj vitki stas.

U hladu ti mnogi mio
Ljetni dan sam probavio
I snivao sladko tù,
Sad kroz grane osušene
Peče sunce svud na mene,
Na oko mi neda snu.

Na te bi mi do sad ptice
Na pjevanje pjevačice
Na prespalo znale doć;
Sad nijedne više nema
Da tù pjeva ili driema,
Pusto si mi dan i noć.

Da te nadkrit ja pohitim,
Od sunca te da zaštitim
I od svakog vjetra zlog,
Bi-l' se time tvoje milo
Povratilo zelenilo,
Bi-li dao dobri Bog?!

Suzama te da zalievam,
Srdašcem te da ogrievam,
Da cjelovah dam ti sto,
Bi-li moje milo drvce,
Da ti dadem svoje krvce,
Bi-l' pomoglo tebi to?!

Ah zaludu ja se mučim
Da ti lieka još dokučim
I produžim mio viek!
Gdje smrt svojim žalcem bocne,
Tù pomoći sve su docne,
Tù je samo zemlja liek!

Skoro, možda preko noći,
Nemilom te svojom moći
Oborit će vjetar hud,
Pa ti odè, odè sladka
Ugoda mi bez povratka,
Odè s tobom sav moj trud!

Za tim malo još vremena
Pa ti neće bit spomena
A ni meni možda već,
U postelju hladnog groba
Skupa ćemo možda oba,
Da spavamo skupa leć!

II.

Zašto crne misli tako
Zauzimlju duh nam lako
Kad nam gine mila stvar?
Zašto tvarna svaka ljepost,
Zašto tvari krhka kriepost
Tolik ima za nas čar?

Kad vidimo svakog danka
Da tù neima ništ obstanka,
Da dolazi svemu kraj,
Zašto veće neviknusmo,
Na svijetu od kad tù smo,
Na prirodni zakon taj?

Digitized by Google

Zato jer smo nalik mravcem,
A sviet vas je tim puzavcem,
Na površnu samo tlu,
Sve je na tlu, kuda plaze,
Tè što ondje nenalaze
Toga neima za njih tù.

U zemaljskom svome nizu
Naučni smo samo blizu,
Daleko nam neide gled,
S toga nać se neumimo,
Nit si život da smjestimo
U pravi mu viši red.

Smijemo se mi djetetu,
Kad igračke plače štetu
I uzdahnut znamo tad:
Oj mladosti, oj ludosti,
Radi kakve ništavosti
U tolik se daješ jad!

Čim nas diete u smieh tjera,
Viši razbor n a m zamiera,
S luda jada žali nas,
Da po umu toli plitkom
Ništetnijem za gubitkom
U nebo nam vapi glas.

Oj čovječe, mučeniče,
Šta ti mukah neproniče
S kratkog ovdje vida tvog!
Da si možeš pregledati
Vas imetak prebogati,
Što ti ga je dao Bog:

Gavanom bi vidio se,
Kom vjekovi diljem nose
Blago u skut jedan sve;
U tome ćeš naći skutu,
Što vremenom na tom putu,
Poizgubì kad što gdje!

Jerbo ništa i nikada
S božjeg svieta nepropada,
Već promjenom ima tiek
K napredku si daljem samo,
Da sve bude ljepše tamo,
Gdje je svemu vječit viek!

P. P.

Odziv suhu drvetu.*)

Za godinah njekad mladih
Javor drvce ti zasadì,
Izpravi mu vitak stas;
Nikad truda nepožalì,
Vodicom ga često zalì,
Obadjè ga svaki čas.

Drvce ti se razgranalo,
U nj' se sunce zapinjalo,
Bio pod njim gusti hlad;
A ptičice tebi male
Na drvcu su popjevale,
Lastovô si pod njim rad!

Al je vili našeg neba
Suha drvca bilo treba,
Spali drvce božji grom.
Od njeg gusle sagradila
Pak jih tebi dala vila
Da zapjevaš rodu svom!

Mučno si ga podigao!
Al nebilo tebi žao,
Što je drvcu bilo past...
Ljepša j' slava suhu drvcu,
Da ugrieva našu krvcu,
Da ga j' slušat rajska slast.

Živ bi javor dao hlada
I udoblja za nerada —
Da u hladu spava tvom;
Al guslice od javora
Naših su ti dika dvorah
Ponosi se njima dom!

Nije, nije drvo suho,
Što nam čuje budno uho,
Čim ti pjesma dira nas;
Nije, nije to suvarak,
Već je umni vilin darak
A utjehe blagi glas!

Ti uzlećè i tu shvatì,
Da nevolja tugovati,
Što vijemo vijek taj
Ta da javor neuzraste,
Od njeg gusle žamoraste
Zar bi imô ti sadaj?

Naše brige, naše muke
Naših jadah svake ruke
Veliš, neće biti smet;**)
I natege i napori,
Dovijanje, umotvori
Da u drugi sižu sviet!

Neće neće tvog imena
Poginuti uspomena,
Dok se pjesme čuje glas.
Neće pjesmi spasti ciena,
Dok je roda i plemena
Što svojata oba nas.

Ti nam vidiš na svom visu,
Da zaludni trudi nisu
Razpršivat uma noć;
I što više dobra tvoriš,
I što više tu pregoriš,
Da ćeš prije na kraj doć.

Ništa, veliš, i nikada
S božjeg svieta nepropada,
Ništ se neda posve strt;
A napredak naš će s nami
Sa smjerovi i željami,
Kada dodje po nas smrt!

To ti zlatno pero piše:
Da radimo sve to više,
Dok nedodje smrt za vrat,
Da se smrti nije strašit
I da ćemo njom domašit
Naših željah višji shvat!

Drvce venut moralo je
— Svieta ovog nâde tvoje —!
Osviesti te težki joj:
Da nam ljepše pjesme skladaš,
Da se boljem boljku nadaš,
Da nas tiešiš brate moj!

I. T.

*) Netreba se čuditi, što s prekrasnom pjesmom našega slavnoga PP. i odziv joj na vidjelo iznosimo. Oba naša pjesnika liepo se paze i šalju si svoje umotvore prije, nego jih sviet ugleda, na pregled. Tako je I. T. proučio tu pjesmu prvo, nego ju mi dobismo, i napisao joj odziv, ne da se natječe, već da proslavi i obveseli slavna si pobratima — shvaćajuć njegove divne pomisli.

**) t. j. da se neće smesti.

Ured.

Digitized by Google

Otajstveni konjanici.

(Historički.)

(Konac.)

Nisam nikada službe obnašao, u kojoj bi se bio zapomoći mogao, tako se očitova mladji konjanik. U doba, kad su ostali na službu ili zanat jedva i pomisliti mogli, morao sam ja već onda najtežje poslove ovršavati. Da sam bio zločest, to bih bio ovomu ili onomu moj posao izručio, pak bih se bio izgovoriti mogao; da toga moje sile nepodnašaju —; al ja toga neuradih. Od jutra do mraka skrbio sam za druge a onda istom za se, pak ipak nisam mrmljao, kad sam ciele osmice morao gladovati, žedjati, smržavati se i na tvrdom podu spavati. Moje najljepše nade vidio sam jednu za drugom uništene — ovo malo, što sam zadobio, izgubio sam — moji najbolji prijatelji i sudruzi mrtvi su, ubog ostavljen; umoren i star povraćam se u domovinu. Mojemu drugu išlo je nješto bolje — napokon nije miti on mnogo sretniji od mene.

Poslje ovih ganutih riečih, skoči se govornik, te spustiv glavu, prošeta se njekoliko putah gore dole po sobi. Krčmar i seljaci, nemogavši dokučiti njegovih riečih te misleć, da je vrlo nesretan čovjek postao, pažahu pomno na svaki njegov korak; školnik pako, metnuv prst na nos, učini se, kao da bi on sve dobro razumio. „To su“ — reče, mučaše njekoliko časovah, ipak ostade odgovor dužan. Svakako mu se činjaše, da su ovi putujući putnici iz Afrike u prednje Pomorje ako ne školnici, a to ipak učenjaci kao što je on. Čovjek imade uvjek njekakov nagon, koj ga nuka, da sve tamno svietlo bude. Obrnuv se konjanik pograbi s prozora bibličku povjestnicu i zazove Lenu krčmarovu kćerku, pa joj dade, da njeko po njem naznačeno mjesto pročita rekav joj: Znaš-li, Leno, svagdanju molitvu? Djevojčica čitaše:

„Gospodin — je — blizu — onih — koji — su — tužna — srca — i — pomaže — onim — koji — su — snuždeni.“

Dobro si čitala! reče silovito školnik. Zapamti si ove rieči, moje diete. Ovo je izreka velikoga kralja Davida, kojeg je Bog iz goleme biede i nevolje oslobodio. Budućiput možeš opet sličnu izreku čitati istoga kralja i to u početku dvadeset i sedmog psalma, koj glasi: „I bludeći po tamnoj dolini nebojim se nesreće; jer me prati ruka tvoja.“

Gospodine školniče, varate se — izreka stoji u dvadeset i trećem psalmu! presieče mu rieč mladji konjanik.

Školnik pogleda govornika s neizmjernim začudjenjem, ali i dopadnošću, upravo kao da je htjeo reći: Doista su latinski konjanici! školniče! Ludi magistre!

Gospodine školniče čuvajte se pred mojim drugom, on bò znade cielu dogodovštinu na pamet! reče stariji te sgrabiv knjigu otvori mu mjesto, o kojem su se prepirali. Izreka bijaše u dvadeset i trećem psalmu.

Neka vam se nedade na žao, školniče, odvrati učeni tudjin. Griešiti (varati se) jest ljudski.

Konjanici ustadoše, rekavši svima lahku noć, zamole krčmara, da im pokaže postelje.

Krčmar uzme svetionicu i odvede svoje goste u podosta prostranu sobu iz ilovaka umazanu. Sutra da se rano ustanete, reče mladji, da mi uzmognemo rano otići, zatim sbaci sve skreveta samo ostavi strunjaču (modrac) i plahtu. Mora da su učenjaci, ostade pomisao školnika, te nemogav se dosta načuditi, kako da učeni ljudi mogu tako čvrstvo na konjih sjediti, otidje spavati. U malenom selcu vladaše još strašna noćna tišina; al u krčmi i okolo nje čuo se je žamor navještajući dan. Vrata škripahu, težki koraci zaore u veži, na ognjištu blistaše vatra, a na dvorištu tutnjahu kola. Krčmar je zadržao zadanu rieč. Još prije nego su gosti i pomislili probuditi se, probudio je krčmar svu svoju družbu i razpošiljao okolo. Putnici ručahu sasvim jednostavni ručak, sjednu u liepo priredjena kola, krčmar potjera zapregnute već volove i odoše laganim korakom u tamnoj noći. Vožnja bijaše riedka. Iz malih bielih oblakah provirivahu pojedine zviezdice. Na iztočnom obzorju stajaše još u slici srpa mjesec, koj je svoju tamnu svietlost na još driemajuća sela i jesenska pusta polja bacao.

Činjaše se kao da oba putnika imaju nješta osobita u svom stanju (položaja); jer zamotani u svoje kabanice sjedjahu jedan do drugog, čas bi se smijali, čas bi se pako ozbiljno u tudjem jeziku razgovali, koj jezik školnik za latinski držaše. Kadšto postavili bi po koje pitanje, u gornjo-njemačkom nariečju, na koje im kučiš sasvim prostodušno u saksonsko-slavjanskom nariečju odgovori.

Put vodjaše preko modro-razsvietljenih poljanah i šumicah, kroz driemajuća još sela i suhe borike; na daleko i široko nećù se ništa nego praskanje kolah, lajanje pasah i kokodakanje kokoših; kadkada ćù se zvuk oddaljenih zvonovah. Tako bivaše više satih. Napokon svanù na iztoku dan bieli; sjajna zora nadvlada tamnu noć i umiljatni sunčani traci prodrieše kroz jesenske guste maglurine.

Eno vam danneberžke kule! zavapi krčmar obojici putnikom, u koj mah bičem pokaže na njeku okruglu kulu, koja svoju glavu visoko iz drveća dizaše. Za sat dospjet čemo tamo.

Mladji pokaže se nješto nestrpljivim te kao da je reći htjeo: Ja bih to na konju za deset časovah prevalio.

Gospodo, bit ćete prisiljeni do podne u gradu ostati, reče krčmar. Poštarski konji dodju obično po noći ili sljedeći dan rano, te se moraju sat drugi počinuti prije, nego ih pošalju.

Na kolih, koja volovi vuku, mora se i najvatreniji strpljivosti naučiti. Oba putnika podlegoše svomu udesu, akoprem mladji pogledaše češće ljubobitno na prastaru kulu, koja nadkriljivaše sve ostale kuće u malenom gradiću. Napokon stanu kola pred poštom u Dannenbergu. Stariji skoči odmah u nutra i zahtjevaše dva jahača do Meklenburga. Dobi odgovor, da konji moraju još čitav sat počivati, jerbo su se jučer jako iztrudili. Prama težkoj i gvozdenoj potrebi nedade se ništa izposlovati i tako podjoše obodvojica u gostionu, u kojoj nadjoše načelnika gradskog i njima veoma prijazna trgovca iz Hamburga, koj htjede još jutros svoj put prama Dievinu (Magdeburgu) nastaviti, a ovaj da ga sljedom sliedi. Prigodom dolazka obadvajuh putnikah prestanu s razgovorom i začudjeni promatrahu putnike. Osobitu pozornost na se povuče mladji. Pozornost rastijaše sve to više, a napokon prišapnù trgovac svomu drugu slavno ime. Ovaj na to skrsnu iz gostione. Odmah zatim nastane živahna vika i krika u poštarskoj sgradi i oko nje. Postiljoni (poštovozi) i sluge trčahu amo tamo, dozivahu jedan drugog, kola i konji bjehu iz štale izvedeni, izčešljani, okefani, malo za tim dodje poštar u gostionu, stupiv u sobu i nakloniv se duboko, upita s neizmjer-

Digitized by Google

nom smiernošću oba putnika, nebi-li dalje poći htjeli, i svoj put do Meklenburga u priličnih kolih nastaviti. Ovi stanu motriti poštara s neopisivom nedopadnošću i stariji reče sasvim osornim glasom: Ja sam jasno kazao, gospodine, da mi naš put na konjih želimo nastaviti. Zar neimate jahačah?

O dakako da imamo, odvrati poštar duboko nakloniv se; ali ja bih...

Dakle žurite se, da konji budu u pravo vrieme osedlani i privezani pred vrati. Čim što založimo, odmah idemo.

Poštar ode. Konjaci sjednù se k ručku. Trgovac i načelnik živo ih motrahu. Čim su odručali, konji budu dovedeni. Pred vrati dvorišta sakupi se množina gledaocah, medju njimi i kučiš dosadanji, koj izruči svojim gostom želju sretna puta. Ovi zajezde, mladji pruži krčmaru iz Vadenveica znatan dar za njegovu uslugu, zapovjedi mu još jednom, da ostavše u Vadenveicu konje dopremi u naznačeno mu već mjesto.

Tu se nagadjalo, slutilo, iztraživalo. I sve što se je nagadjalo, slutilo i iztraživalo, sve su to novine potvrdile: Karlo XII. u svom biegu od Bendra u Turskoj prošao je preko Dannenberga i preko Labe, te se je odputio kroz Meklenburg u švedsko Pomorje.

U Vadenveicu ostade Karlu XII. viekovita uspomena, a osobito za tamošnju kroniku. *Pohrv. P. Vlašić.*

Prijatan sudac.

U stanovnicih zapadnih krajevah južne Amerike vlada njeki osobiti značaj, koj se obično pokazuje kod puka, živućega medju najskrajnom divljačinom i naobraženjem; ta karakteristika opažuje se navadno kod ljudih, koji po zapadnih stranah čitav svoj život lov love, te su jim njihove krieposti i zločinstva posve različna, nego-li se u puku po gradovih nalaze.

Hrabrost, viernost i njeka naravna muževnost u zadatoj rieči pari se kod njih sa podpunim preziranjem zakonah, koji za osobnu sigurnost vladaju u občinskom družtvenom odnošenju; ti ljudi imadu njekakov osobiti svoj zakonik ćudorednosti, kako to sliedeća pripovjedka dokazuje kod čovjeka, koj postade zločincem, jer nehtjede po svojih nazorih radi griešnosti počiniti manji prekršaj.

Prije 8 godinah putovah po daljnih državah u Americi, da utjeram njeke zaostatke, koje imadiaše tražiti velika jedna trgovačka kuća u Bostonu, kod koje sam služio. Putujuć dakle po Teksasu, ukonačim se u njekom gradiću Jakson, blizu meksikanske krajine u jedinoj gostionici tog mjestanca. Jedva što se sjednem k stolu da večeram, otvore se vrata i stupi visok, gromotan čovjek u sobu. Obućen bijaše u lovske kožne haljine, Revolver za pojasom a u koricah uz bedro strašni onaj indianski nož. Prisloniv pušku do stiene, baci sa sebe lovačku spravu, primakne si stolac do otvorene peći, sjedne i upre si čvrste ruke u koljena, pa se zagleda u sjevajuću vatru.

Budući da me kod dolazka nije pozdravio, kao što je to običaj onuda, to se nisam dalje obzirao nanj u misli, da mu se je u lovu što neugodna dogodilo, a da sam ga više putah motrio, mogao bi on bio to opaziti pa možebiti tim uvriedjen naprasito samnom zavaditi se. Zato se izključivo bavih svojom večerom, al skoro da mi nepane nož i vilica iz rukuh, kad iznenada zagrmi orijaškim glasom: „krčmaru, daj rakije — ja imam čim da platim“!

Gostionik nežureć se pogleda po strani čudnovatoga si gosta, al kad strajnski digne glavu, čarobnim učini okom svojim, da za tinji čas uskrsne boca rakije s čašom na stolu.

„Krčmaru, objesi to tamo na pušku, al stani der, daj mi taj nož ovamo.“ I preda mu pojas sa kuburom i noževim tokom, a nož si zatakne u njedra. Dok to krčmar spravi po zapovjedi čudna svata, natoči si ovaj vrhom čašu rakije i ispije ju na dušak.

„Krčmaru„ povikne na novo — daj da štogod pojedem, i zato jošte imam novacah.“

Te rieči čudnovatim glasom izušćene uznemiriše me izvanredno.

Krčmar donese jošte jedan tanjur i lovac sjedne se preko stola k meni.

Muževno lice mu bješe krasno i na njem njeki bezbrižni izraz. Sasvim učtivo upita me: „Neznani čovječe, ja se ufam da nisam ovdje za jednoga odviše“ na što ga uvjerih, da mi je njegvo družtvo veoma ugodno, budući da nisam rad sam kod stola.

„Dosta ste rekli“ odgovori mi „evo vam desnice“ i tako se rukovasmo preko stola.

Apetit slagao mu se je sa gorostasnom spodobom njegovom i neprogovorismo niti besjede dok nebude s jelom gotov.

Zatim se zabava naša započme iz koje opazih, da taj čovjek izvanrednimi naravnimi sposobnosti bijaše obdaren premda činjahu se iste ponješto surove i neizgladjene.

Čini mi se, da mu je moja osobnost povoljna bila, jer mi se u prijaznom razgovoru napripovieda o kojekakvih lovskih zgodah sa jeleni, vuci i medvjedi, da me je posve očarao.

Za kratak čas prekine se naš divan i zadubem se u razne misli vrh moga sutrašnjega posla i putovanja, a moj drug se nješto zabrini i njekakva mu tuga pokrije lice, koju odstraniti mi nepodje za rukom. On bi mi znao na kratko i uljudno odgovoriti, pa pijuć umuknuti.

„Krčmaru, donesi više rakije“ zazove zapovjedajućim glasom, te skoro podpuno napit svali se na tla i kad sam se u bližnoj svojoj sobici legò da spavam, čuo sam hrkanje njegovo da se je kuća tresla.

Vrlo umoren — jer sam taj dan do 40 miljah na konju prevalio, zaspah čvrsto, dok u snu nepoćutih, da me nječija ruka stisnu i progledav opazim po bielom danu već, da moj prijan od sinoć uz mene stoji.

„Inostranče“ reče mi „oprostite, nu ja sam sinoć opazio, da ste vi momak od oka; ustajte pa hodte samnom.

„Kuda?“ pitam ga.

„K sudcu,“ odvrati mi.

„A pošto?“

„Nješto mi je na srcu — pa to mora da ide van — pokušo sam sa rakijom, al neće da se makne. Ja nisam pijanac, pa mi je od toga pića kao psu, hajte samnom, pa mi budite prijateljem.“

U čitavom njegovom ponašanju činilo mi se je otvoreno pošteno srce, da mu nemogoh odoljeti. Ustanem dakle, obučem se i odemo nas dvoje do sudca, koj do pol milje dalje stanovaše.

Rano je bilo, pa nam poruči, da će za dva sata ustati.

Digitized by Google

„Ali javite mu“ reče moj prijatelj slugi „da se tu radi o slučaju na smrt i život.

O, to nečini ništa, izkesi se crnac — moj si gospodin netare glave niti za vaš život niti smrt, dok se nenaspava pošteno.

Odosmo, al John Rolfe — tako bijaše ime momu drugu, nehtjede dalje govoriti o svojoj nakani, nego na moja pitanja mi samo odvrati „nu, vi ćete vre sve saznati kad pred sudca dodjemo.“

Vrativši se u našu gostionu ručasmo malo, nu opazih da Rolfu nije zajutrak išô u tek. Moralo mu je nješto mučiti dušu, a ja čekah težko da saznam otajstvenost ponašanja njegova.

Vrieme dospje i mi stupismo pred lice sudca, dobro uzgojena i bogata gentlemen-a, komu se je moglo na obrazu čitati, da je sam sobom i sa čitavim svietom u dobrom porazumljenju.

„Nuderte“ reče sudac „što vam je?“

„Nu, da vam kažem“ odvrati Rolfe. „Pred tri dana bio sam na rieci Madisan, da prodam kože i krzna. Pazario sam dosta dobro, al isti taj večer zaigrao i posljednji žutak. Sve sam izgubio, da mi niti prebijene pare neostade u džepu. Sutra dan odputih se ovamo u vaš grad, nu nehtjedeć krasti, tumarah sav božji dan bez zalogaja kruha. Spavah u šumi i jučer u jutro ustadoh gladan kao kurjak, premišljavajuć „što ću sada?“

Što sam živ nebje tako slaba lova; ma niti vjeverice! Ja nisam tako hrdjav čovjek, koj bi za objed koga prevario, al me želudac ljuto tjeraše da što godj pojedem. Na to vam jaši njeka hrdja cestom. Ja ga zamolim, da mi posudi novacah i zakunem mu se živim Bogom, da ću mu za nedielju danah pošteno vratiti na kom mu drago mjestu, al on mi reče: da njemu samu treba na put sve što ima, pa da je to premalo za dielenje.

„A koliko imate“ pitah ga.

„Dva dolara i 50 cent. reće.“

„Nu, to je bogami za nas dvoje premalo“ i dok se on ogleda, izpalim mu kuburu kroz glavu, te ga zakopam, kako god sam najbolje znao pod stari jedan panj i spravim si ta dva nesretna dolara i 50 cent. Al kažem vam, tako mi Boga! da mi se stvar odviš duše hvaća. Meni je od srca žao, te bi volio da taj momak svoje novce opet u džepu ima i da opet diše.

Pa da vam iskreno kažem, kad je to kajanje sada prekasno, to mislim, da bi me treba objesiti.

Sudac pozove svoga crnoga dečaka i zapovjedi mu, da donese tri lule i duhana; mi si zapalismo čibuke, dugo šuteć.

„Vi dakle zbilja mislite, da bi vas treba objesiti?“ zapita ga sudac sa njekim požaluvanjem i grune gusti oblak dima do stropa.

„Bogami, to ja držim za najpametnije“ odgovori Rolfe i zadimi isto tako.

Sudac puši dalje i zamisli se.

„Nu dakle, mi ćemo pokušati da vas objesimo“ u očih Rolfovih zablisne se pogled duboke zahvalnosti za tu ljubav, te mu odgovori.

„Hvala vam, to će moju dušu umiriti.“

Sudac, čisteć si lulu od pepela reče: Dodjite dakle za pol sata opet simo; ja ću medjutim pokušat da sastavim porotu.

Rolfe i ja postavimo lule na stol i spremajuć se da idemo ponudi nas sudac jošte čašom vina i zatim rekosmo mu „s Bogom!“ Za pol sata vratimo se natrag i nadjemo kod sudca sjednicu od 12 osobah, koj e čekajuć na nas kratijahu si vrieme vinom i pušenjem.

„Izvolite sjesti“ reče sudac „i molim vas“ obrativ se k Rolfu, „pripovjedajte ovoj gospodi, što ste meni već prije kazali.“

Rolfe opetova sve kako znamo.

„Dakle moja gospodo“ nastavi sudac „ja bih želio, da se vi očitujete, da-li je ovaj Gentlemen — Mr. Rolfe vam je ime, jel te? — nuderte evo vrlo dobre stare rakije, izvolite se služiti, kô da ste kod kuće — da-li vi slavna gospodo sudite, da je Mr. Rolfe kriv ubojstva ili ne? Da njegovu izreku popunim, javljam vam, da sam odma na lice mjesta poslao i da je mrtvac zbilja tamo zakopan.“

Porota puši dalje, ustane i gutne časicu, sjedne se opet i razmišljavajuć ušute svi. Napokon ustane jedan, činilo se da je glavar i izusti: „stvar je dosta jasna, pa zato mislimo da je kriv.“

„Evo jošte duhana na stolu izvolite g. Rolfe, to vam je najbolji što ga u nas ima — vi ste evo čuli, kako su se ova gospoda izjavila — nu“ nastavi nješto malo uznemiren — „ja vam toga doduše nevelîm rado u vlastitoj kući; — ali —“

„Molim, neka vas to niti najmanje nesmeta“ odvrati Rolfe — zapaliv si lulu duvana.

„Eh, dobro dakle, a vi dodjite sjutra u 12 satih ovamo, pa ću vas dati objesiti.“

Rolfe se njekako uzbuni, ko da bi jošte za koju milost imao prositi. „Vi ste — reče — tako ljubezni prama meni bili, da se jedva usudjujem od vas jošte nješto zamoliti.“

„Manite se Boga vam te ćednosti — reče sudac — što bi dugo oklevali — recite samo što vam je na srcu, jer vam unapred privoljujem.“

„Eh,“ reče Rolfe — „znate — sjutra je dan moje zimljice pa me već u 11 satih počme tresti — ja bih molio, da bi me u 10 satih vješali.“

„Molim, drage volje“ odgovori dobričina od sudca, pruži Rolfu prijazno ruku — „dakle u 10 satih.“

Rolfe vrati se u gostionu, plati svoj račun i — drugo jutro umre na vješalah u 10 satih. + D. Z.

PIVAR.

Po Jokaju S. M. Iločanin.

(Nadalje.)

Treba nam pako znati, da g. Kornjiček pivaru posjeduje i pivo toči na kraju mjesta B. u kom su običajno njemački oklopnici utaboreni osladjivajuć gorki svoj život sokom ječmena vina. Ovdje kraj točila sjedjaše od jutra do večeri g. Vendo, običajno pijuć za dobar izgled svojim gostom, u kom virtuozitetu već toliko, napredovaše, da — kuc — jedan dušak — i oki piva ni glasa ni traga!

Imam jošt čast predstaviti Ganimeda pivare, uzoritog mladića Hanzu. Mršav je doduše i tanak kao ljeska ali mu je nos dugačak kano da je rodu sisao. Usta ili govorio il ne navjek su mu otvorena i na formu šaranskih ustah. Ruke mu

Digitized by Google

do koljena dosižu, a noge ljuljaju kano da nisu njegove — kose frizirane à la cacadou. Dugački plavi frak — s krilih do člienakah a rukavih do lakatah — crljeni jednoč prsluk sa pucadmih, od kojih se za sada samo jošt uši nalazjahu — šmizeta dosta neoprana ali izdjevena českim dragim kamenjem — sačinjavahu gala-odjeću našeg Ganimeda.... I tako je Hanzo brillirao u svom veličanstvu — bosonog u papučah.

Medjuto tiha se spustila noć. Širom po selu lajahu psi, u susjednom majuru vikahu pauni. Inače duboka tišina vladaše u cieloj okolici i svaka duša bješe s kokoši i vrabci polegala.

Gospodičić Hanzo jako zatvori kapke t. j. kroz prozor turio glavu i ruke i oboje uvukao, i kapci zatvoreni bjehu.

Pivara je sasma osamljena; jer se svakdanji njejni gosti — oklopnici — odseliše iz okolice.

Na dugom stolu lojena svieća žmigi, kraj svjetlosti koje g. Vendo uz točilo sjedeć u svojoj rekli od flanela i kapi — alias šlafhauben — sladko pospavkuje. Ruke su mu na trbušini sklopljene, noge pod stolom razkorjepene — pred njim grdna burmušica .... Dobro što svieća pred njim nestajaše, jer bi ju bez milosrdja izpuhnuo, ali je zato pred njim stajala prelivaljena bukara izgledajuć sa svoja dva uha kao debela baba kada se podboči.

Hanzo jako dobro otvoreć zečje uši i razabrajuć. da u pivari mir a u kujni velika bura i grmljavina vlada — odvažno al i opasno primače so gospodaru svomu, željano pogleda u bukaru. Al bukara na sreću jošt na pol puna bijaše.

Nit nije Hanzi više trebovalo!... Jošt jedanput zaviri u bukaru i uhvateć odvažno dva uha obadviemi rukami — bukare dva uha sobstvenim dviemi rukami — i ove u svoja šaranska usta nagodeć, povuče iz neponudjenog vina; i kako je lahko povukao koljena mu pokleknuše, a oči mal ne izpadoše.

U ovom težkom poslu strašna ga explosia u kujni pobuni, slična onoj, kada komu lonac glavom razbiju... Siroma Hanzo, tako se nemilice poplaši, da se je u hitrini sasvim pivom zalio, koje mu na sreću kroz rukave izcuri.

Ali koja bijaše poniženost njegova, kad-no opustošeni sud na stol postaveć — pogled mu se sa jedinim zelenim okom gospodara svoga sastadè! kano da bi mu čovjek ovaj od sala reći hotjeo: „Vidio sam te slugo moja — na zdravlje ti bilo!“ Ali ne, to mu nije rekao nego polahko zapitao:

— Sinko Hanzo, de vidi što su u kujni razbili?

Ali Hanzo mudriji bijaše nego da bi u ovaj par gospodara posluhnuo, predobro znajuć, da bi mu rapport glasio: lonac su mi o glavu lupili!

Nije daklem Hanzo izišao, nego preneć se iz prva straha duboko uzdahnù, dugačke sklopi ruke i u nebo t. j. u gredu upirajuć oči, stadè klimati glavom, da se je čovjek pobojat morao, neće-li mu glava, plod ovaj od mekinjah — na desno il na lievo upasti — kano da bi rekao:

„Jemine Vendeline! drugi je bio život pod Nanikom. Nisu te onda iz sladkog popodnjeg sna izbudjivali!“

I Vendo sažalno gledajuć Hanzu duboko uzdahnù, kano da bi rekao: „Siroma Hanzo, vjerna slugo! i tebi bolje bijaše pod Nanikom, koja ti vas dan ključeve od pivnice povjeri. Nije ti trebalo onda iz moje bukare piti!“

Na ove misli jako se razžalosti u licu g. Vendo; a neima smješnije slike do kad debeo čovjek hoće žalostan da bude.

— „Hanzo sinko,“ uzdahneć reće starac, „sinko Hanzo, kaži ti šta meni fali?“

Hanzo pako ramena do uših a obrve do vrh čela uzdiže i kano da bi rekao: „Ja znam, al neću kazati!“ Na što Vendo odgovori: „Hm!“ i ućuti kao riba nehtjejuć dalje dubokoumnost sluge svojega forcirati.

No Hanzo je vjeran gospodaru svomu, bližje mu se primače i šaptne:

— „Bogme dragi gospodaru, vama to fali, jedino to i ništa drugo: što neimate potomstva svoga.“

— „Što ja neimam Hanzo?“ viknù uplašen Vendo.

— „Neimate ni sina ni kćeri!“

Na ove rieči kao munja sinù jedino oko Vendelinovo, i u uzhićenju svom lupi pesnicom o stol, da je bukara tremblente igrala. I osoveć glavu — progledi iz sebe...

— „Pravo veliš sinko Hanzo, nit sina nit kćeri u mene!... a kad bi bilo?“

— „Bolja vam sreća gospodaru. Gospoja bi se imala s čim zabavljati i nebi vas i vaš sladki san uznemirivala. Ovdje u kožnoj stolici mogli bi čitav dan presjediti spavajuć i pijuć. U jutro i večer došla bi vam djeca ruke cjelivati, a vi bi ih na koljena posadeć ljuljkali i o glasovitom Rübezalu pripovjedali. Kada pako djeca odrastu, ulili bi jim plemeniti nauk pivovarstva i ostavili za sobom glasovito potomstvo... I sve bi to vrlo liepo bilo.“

Rieči ove preobraziše sasvim pivara Kornjičeka. Nova se njeka idea porodi u srcu njegovu i grudi mu se silno nadimahu... Ele kud je tud je, ali prizor ovaj vrlo romantičan ujedno i poetičan bješe, baš kao kad bi tko sonette pisao na crveni luk.

No uzhićenost ova nemogaše dugo trajati, jer se baš u taj čas otvoriše vrata gostione i unj opaka jedna osoba, vlastelinski ovčar stupi; koj ni pet ni šest, kraj stola komotno se posadeć zagrmi „vina!“ — I donešenu toljagu uz stienu nasloneć flegmatično podupre glavu šakami.

(Dalje će slieditì).

Smrti.

Gdje si smrti, ti mira angjelu,
Iznemogoh ja već s gorka jada
Ah! prekri me sjenom tvoga hlada,
Nit prekini žitja neveselu!
Nepuštaj me izpit čašu cielu,
Dost' je što me prevarila nada,
Ljubav, viernost, u sried doba mlada,
Sviet me stisò u svom lažnom ždrielu.
Iz njega me biedna oslobodi,
Da pregorki jadi mi prestanu,
Pak me u svog mira lúku vodi!
Da mi groblje zavisti ne budi
Rad tih, što-no u njem' trunu, sanu,
Koje sviet kô mene svara hudi...

I. L. K. E.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 11. lipnja.

T. Najsvečaniji obhod, što ga sv. rimokatolička crkva slavi jest Tielovo, a ove godine posluži k tomu povoljno vrieme, te bijaše procesija u Zagrebu obićnom sjajnošću po nj. presvjetlosti g. biskupu Kralju vodjena po nakićenom gradu. Malo ima gradovah u carevini, a na jugu nigdje, gdje bi se tolika parada mogla izvesti kao što je svetkovina ova u nas. Mnogi stranjski, došavši željeznicom ovamo, diviše se množini prisustvujućih. Sve cehovske zadruge i djetičko družtvo svojimi zastavami, sva školska mladež na tisuće, djaci preparandije, realke i akademije, bogoslovci, milosrdnici, braća Franjevci, duvne sa svojimi učenicami, nebrojene djevojčice javnih i sukromnih učionah ukusno nakićene, prečastni kanonici i ostalo svećenstvo, nj. preuzv. ban i visoka gospoda svih dikasterijah i silni pobožni puk zagrebački i okolice, vojnici čitave posade; to sve učini provod veličanstvenim, koga jošte uzvisi pucanje prangijah i sviranje vojničke bande. U nedielju opetovala se je procesija na gornjem gradu, a danas na kaptolu kao svake godine.

— Prije njekoliko godinah vidismo u našem gradu gdje kojega proputujućega fotografa, a danas je ta umjetnost razvita na toliko, da skoro na svakom uglju živahnije ulice vise veliki okviri sa izborom slikah na ogled i preporukom umjetnikah. Najnoviji takov Etablissement otvorio je u Ilici u Lencevoj kući, u veoma ukusno sagradjenom Pavilonu g. Mayer, čije se djelo natjeca sa našim glasovitim Pomerom. Uz tu veliku konkurenciju spala je ciena slikah, da se u obliku posjetnih kartah može dobit tucet po 4 for. Kao domoljube raduje nas, što su naslovi fotografijah te gospode tiskani na hrvatskom jeziku.

— Konačna razprava u kaznenoj parnici proti vel. bilj. S. kod žup. sudb. stola ovdje. Dvorana našega Justice-Palais-a, soba vrlo sriednje ruke, napunila bi se bila da je 10 krat tolika, jer je zanimivost te razprave bila neobična; soba dakle i hodnik napuni se pozornimi slušaoci, da im se neizgubi koja rieč, što bi možebiti izvjestiteljem novinarskim uteći mogla. Bureau žup. suda preselio se je istom prije mjesec danah iz kuće grofa Gj. Jelačića opet u privatnu kuću, gdje se opažuju sve mane neprikladnoga zdanja za javne posaonice. Medju potrebe naše bilo bi vriedno, da se upišu i razne javne zgrade, koje bi po osnovah najboljih arhitektah za dotične svrhe zidati se imale, da nam nebudu najviša dikasterija u najmljenih nespretnih kućah i ulicah, a sabornica u kazalištu, županija po kriminalnih buturnicah, učionske dvorane po tiesnih sobicah, nego i galerije, akademije, knjižnice, muzej, državni saborski dom, sve zidano „ad hoc," kao što je ad hoc zidan kolodvor, parni mlin, crkve itd.

S. Veloj revnosti g. senatora U. pošlo je za rukom prepriečiti pogibelj, koja je prietila glavnomu gradu 9. o. m. kad-no se u noći tamnoj okol devete ure sakupi u dvorištu privatne kuće u Ilici — gdje g. Dr. Starčević stanuje — više mladićah opakom namjerom, da izvedu serenadu pjevanjem hrvatskih pjesamah. Sluteć, da bi se tom prigodom mogla nesreća dogoditi učinjene bjehu kriepke naredbe, te su glavni krivci stante pede pohvatani i istu noć zatvoreni u gradski haps. U novo otvorenoj bližnoj bašti Katzovoj sviraše u isto doba banda pred množinom gostiuh i začudiše se mnogi nedužni nad tolikom bunom, neznajući što to sve znači, dok nevidiše žalostne posliedice mogućega pokušaja smetanja javnoga mira i reda. Bože, oslobodi nas od zla!

— U turskoj Kostajnici nalaze se mnogi činovnici, kojim je od turske vlade naloženo, da blizu naše Kostajnice osnuju novi grad za one Turke, što su iz Srbije izselili se. Od Une do Drine bit će 5 takovih novih gradovah. Od Novog do Bišća gradit će novu cestu, a kod Novog bacit će preko Une most. Nešalise komšija.

— Ovih danah otvorena je željeznica od Maribora do Celovca velikom svećanostju. 200 osobah bjehu pozvane, medju kojimi i ministar trgovine, zastupnici naroda, visokih častih, Municipijah, štampe itd. U celovačkom kolodvoru pripravilo je željezničko družtvo veličanstvenu slavu. Sve lokomotive bijahu bogato nakićene da primu blagoslov biskupov, koj je tom prigodom govor držao a ministar mu odgovorio. Za zvanični objed bijaše sjajno prestrto u trih dvoranah, gdje se oriše nebrojeni „Hoch" — Sav taj trošak išao je na račun družtvene kese.

Svatko će od naših ljudih pomisliti — kako je to, da su našu željeznicu bez ikakve svečanosti otvorili — koja ima bez dvojbe mnogo veću važnost za družtvo nego Klagenfurtska, budući da je u prvom četvrtgodištu, gdje se pravi posao niti nije jošte razvio, a zimom malo tko putuje — ipak vrh svega ogromnoga troška ova pruga čistoga dobitka 8% nosila — kako to računi, položeni u parižkoj glavnoj skupštini pokazuju. Nu uzrok mogao bi biti taj, zašto da se je ovdje na tiho sve obavilo, što gospoda od ravnateljstva bila bi morala ovdje mjesto „Hoch" pjevati „Živio" što jim nepodnaša germansko srce.

— Uzoriti g. stožernik i nadbiskup pribavio je od c. kr. generala g. bar. Neuštädtera knjižnicu, brojeću do 700 svezakah znamenitih knjigah i darovao ju narodnoj Biblioteci.

— G. Iv. Filipović učitelj u Požegi pisao je godine 1850. knjižicu pod naslovom „Tobolac" u kojoj je prečastni duhovni stol zagreb. opazio njeka pogibeljna načela, nu koja odlučio se je isti gospodin opozvati u kat. listu 24. broju. Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

— Nova vjeresiona za Austriju pod imenom „Union Bank" snuje se u Beču, pa su u odbornom dogovaranju, osim dotičnih ministarah prisustvovala gg. kancelari: ugarski, hrvatski i erdeljski. Poslovi su na toliko već dozrieli, da se za koj dan bude stvar mogla nj. Veličanstvu za najviše odobrenje predati.

Pogrievci u Narodnih Novinah.

K. Rekosmo u broju 16, da se nećemo u psovanju sa „Slavoncem" natjecati — i toga želimo tvrdo držati se, nu budući da su i N. N. onaj ljubezni članak požežkoga školnika radostno pretiskale, kô što pretiskuju sve, što god branitelje hrv. časti grdi, to nam je dužnost koju reći na svoju obranu.

Da se i N. g. l. drži onoga prijateljskoga načela, koje N. N. sliede, to bi mogli i mi čitav članak „Revalenta Gajana" preštampati, u kom se dosjetljivo razglaba ideja 20 godišnjega monopola ilirstva na uštrb hrvatske domovine, gdje se govori o Universalheilmittelu N. N. za slogu svega jugoslavjanstva, o aplikaciji čarlatana s Revalentom arabikom, o farizejstvu i o dvostrukoj perfidiji prema narodu i vladi itd. nu nečineć toga odgovoriti ćemo na kratko — ne „Slavoncu," komu rekosmo, da neka mu Bog prosti, jer nije opazio da se grieši — nego N. N. koje upravo hotomice i neprestano grieše. Njima želimo biti kontrolorom kod svih njihovih težnjah za osramoćenjem i prikraćenjem hrvatske narodnosti, koje bi tobož na korist amortiziranih pojmovah ilirstva iz tamnih svojih namjerah jošte gojiti obraz imale — na koliko nam sile naše dosižu. Da propale ideje, uz sav napor oslabljene snage, nisu kadre oduševljivati narod, o tom smo uvjereni i premda nas nasrtanja nevriedjaju od organa, kao što su N. N. proti kojim su javne municipalne skupštine opetovano osudu izrekle, dà, što još više, kojim se na državne troškove nudi „Voršpann" za izselenje onamo, kud jih srce vuće, to nam ipak valja odbijati sve otrovne ekspektoracije proti nami od lista u narodu hrvatskom toli preziranoga.

Kad koj list pretišće tudji članak bez ikakvih protivnih opazakah — tad potvrdjuje, da se istim slaže i s toga velimo, da samo N. N. mogu onakov članak, kao što je onaj iz Požege (broj 128) donieti, u kom jezik jest pun nevjere i sličan biesu gluhe zmije, da bude osramoćenje uredničtva N. g. l. tim eklatantnije. Al se varaju N. N. da će tim kakov drugi uspjeh polučiti, no sažalenje piskara, koj jedva dočeka da se užije liepe zgode, čitati lekcije i izvan svoga tiesnog kruga, pa koj nerazbor će kao voda proteći i izgubit se u moru inoga rugla.

Definicija sloge, koju propovjedaju N. N. i rečeni pisac jest ta — da se narod hrvatski — dosad složan razciepa na dvoje po imenu, vjeri i po pismenih; a N. g. lista ideja sloge jest ta:

Digitized by Google

da bude savkoliki narod hrvatski jedne misli i jednih težnjah, glede plemena pako srbskoga da bude u bratinsko-prijateljskom odnošaju, ko što su dobra dva susjeda, svaki vlastitim svojim imetkom, dok jih danas sutra složni interesi nesjedine. Što pisac o daljnjem političkom razsudjenju N. g. l. misli, to je samo plod praznih predsudah njegovih, jer N. g. l. nerazvija nikakva politička načela, što mu niti nije zadača — nego se izjavljuje samo o narodno-socijalnimi odnošaji domovine svoje.

Koli plitkih pojmovah mora da je čovjek, koj radi izreke: „Da samo naobraženi narodi ideju sloge prigrljuju na medjusobni napredak i podporu“ udara na Naše gore list ovakvimi riečmi: „On dakle (N. g. l.) nas Srbe i Hrvate drži za nenaobražen narod, koj još nismo do toga stupnja dozrieli, da takovu slogu prigrlimo. Pa takov list usudjuje se onda drugoga potvarati da narod hrvatski pogrdjuje“ — Ponositomu učitelju naroda moglo bi se reći: Dragec moj, ostavi na njekoliko godinah bielu Požegu, razgledaj se po širokom svietu pa prouči, osim tvoga ljubimca, takodjer ine naobražene narode, njihove uredbe, napredak i život, pa tek onda ćeš biti — ako ti se duh nevjere izlapi — kompetentan sudac, da progovoriš koju pametnu o stepenu kulture narodah u obće i napose naše jugoslavenske.

N. N. bi znale možebiti o tom što zrielijega kazati, nu u njihovih prsih jest srce od kamena prama rodu hrvatskomu i uslied toga značaj pakosti i znaci desperacije raznolike — čemu svemu naš narod doista kriv nije.

Dali je N. g. l. kao javno glasilo pojmio ideju narodnosti i što on zastupa, to pokazuje evo tretogodišnji tečaj svakomu, koj za svoje mari; a kad je N. g. l. rekao „da mi sami jošte podpuno nepojmimo duh narodnosti,“ to nije mislio baš sam sebe, nego iz delikatese u obićnom pluralu Omnes et singulos, koji do danas jošte nisu kadri bili spoznati, da se u naš narodno-plemenski razvitak upliće i drugi faktor — fanatizam, koj nedokazuje zrielosti nikakve te nedopušta danas onu slogu, o kojoj je svaki naobraženi Hrvat njekad snivao. Opetovanje onako žalostnoga izvračanja i proglašenje nastojanja našega Šarlatanerijom, kojoj bi zaman drugdje para tražili, kao i mudrolije da N. g. l. nije dorastao poslu kada nije kadar pisca razumjeti, pa savjet, da nebulazni i nepravi sablazni, nego neka zamota zastavu pod kojom ga nikad slava obasjati neće — to sve znamo da godi kao melem izranjenu tielu N. N. na koje padaju striele sa svih krajevah domovine i kojih čitavo tielo nije ino nego bolna peta Akilova.

N. N. izjaviše jednom, da se N. g. l. skoro svimi domaćimi listovi svadja. Odbijajuć tudju zlobu i nepravdu vršimo samo najsvetiju domorodnu dužnost, al to zato nije svadja od naše strane, nego bi žalibože tu doktrinu svadjah najbujnije iz samih N. N, mogli učiti, jer dočim nam one prodiču, da bi se naš list imao odlikovati ugladjenim načinom pisanja, estetičkim sadržajem, delikatnom umjerenošću i neokaljanom znanošću — vidimo, kako se svadjaju Narodne Novine sa Pozorom u br. 109. Eno u onom članku „rabulističke doskočnice.“ Svaki bezobrazluk nadilazeće (Pozorove) infamije.“ „Prosti klevetnik“ i ostalih estetičnih i delikatne umjerenosti izrazah!!!

Toliko držasmo za potrebno odazvati se na ponovljena napadanja, da se razaberu mudrolije zagrebačkih Narodnih Novinah.

Smješice.

— Njeki profesor imadiaše vrlo mali nos, pa bi se prijatelji mu radi toga mnogokrat s njim šalili.

Jednoč mu reče gospodin glavar: Moj profesore, kad vi ostarite i oči vam oslabe, gdje ćete vi vaše očale nasaditi? Mudri učitelj mu odvrati: Moj gespodine, vi ste poznat radi vašega dobroga srca, pa nedvojim, da mi nebi posudili, koj dugi nos od onih, što ste jih već toliko od ozgo dobili.

— Njekoj gospoji dosadjivao je jedan gizdelin, pa ga njekoč zamoli, da joj svoju sliku pokloni. Presretan izpuni joj odma drugi dan želju i pošalje joj svoj portrait. Gospoja preda tu fotografiju svojoj kuharici i reče joj: čuj Nežo, pogledaj si dobro ovu sliku i objesi ju u svoju sobu, da si ju tim bolje zapamtiš, pa kad taj gospodin k nama dodje, a ti mu svaki put reci, da me nije kod kuće.

(Priposlano.) U Zagrebu. (Osiečkomu dopisniku „Torbice“) „Kuda neće vrag, tuda pošalje babu“,“ veli narodna poslovica, i u istinu zasvjedočava nepokvaren značaj narodnoga morala. I g. dopisnik osiečki, udario u drugom svezku „Torbice“ istim putem, te nasrnuo na „Rodoljuba“ kojekakvimi psovkami i pogrdami, na koje smo voljni evo ovdje odgovoriti.

G. dopisnik osiečki uvalio se u stolicu sudačku, osedlao nos debelimi očali nadrimudrosti; te tako stao motriti „Rodoljuba.“ Veli najprije, da je „Rodoljub“ njekoje razdražio proti „Torbici“, pa se izrazio da o pristaših „Rodoljubovih“ nevisi obstanak „Torbičin“. Neznam, čim je mogao „Rodoljub“ razdražiti koga proti „Torbici,“ ta u njem neima ništa osim zabavno-poučna sadržaja, — ili je možebiti osiečki dopisnik u svojoj uzpaljenoj mašti vidio, gdje je „Rodoljub“ čitav pakô proti „Torbici“ uzbunio, te joj goni dopisnike, urednike i pristaše po svih kutih prostora nebeskoga. Nadalje veli g. dopisnik, da je „Rodoljub“ svakako u nevrieme izišao. (Glej bezobraznih izdavateljah „Rodoljubovih,“ što nisu osiečkoga dopisnika upitali, kada bi „Rodoljuba“ izdali!) Mi smo opet ovdje stalno osvjedočeni, da časopis onakva sadržaja nikada prerano neizlazi. Nepretresuje „Rodoljub“ stvarih, koje bi se istom za godinu danah obznaniti imale, niti vraća, što će se kasnije dogoditi. (Jeli „Rodoljub“ preran radi štila, to je drugo pitanje; a da je radi toga preran, toga nije predbacio osiečki dopisnik.)

Napokon mu smeta još i to, što je u pozivu k predplati na Rodoljuba izraženo, da je Rodoljub „svojina hrvatske mladeži.“ Da nebi možebit g. osiečki dopisnik mislio, da je svojina Frankfurtske mladeži, to mu i opet kažemo, da je hrvatske; jer hrvatska mladež u njega piše, i jer ga ona izdava. Medjutim neka nemisli. da je „Rodoljub“ tim izrazom ograničen samo na Hrvate, ta mogu ga i Tunguzi čitati, ako hoće. R.

Odgonetka zagonetke br. 16.

1. Pot, top. 2. Raž, žar.

Odgonetka Rebusa

Narodne novine.

Listovnica.

G. St. C. Jasenovčaninu. U vašem pismu od 11. o. m. opisana odgonetka rebusa: da predstavlja nam živi prizor ilirskoga Moniteura, koj upravkô što roda po blatu zmije i žabe tražeć na slaboj nozi stoji, nije prava, te bi ste bili pogodili jednostavnom odgonetkom „Narodne Novine“ kako su mnoga ina gospoda riešila.

G. P. P. veoma nas veseli, što niste zaboravili na N. g. l. te se preporučujemo i nadalje vašoj vili, koju narod naš obožava. Isto tako zahvaljujemo se i g. I. T.

K ovomu broju pridali smo dodatak sadržavajući „N. N. i slavončevi knezovi podravsko-posavski“ i „Prijateljska rieč Slavoncu.“

Rebus Franje Kramarića.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

Dodatak k „Naše gore listu“ broju 17.

„Narodne Novine i slavončevi knezovi podravsko-posavski.“

„Što nazlija tvori, svc kavgu plodi“, ova se je hrvatska poslovica obistinila i kod „Slavončevih“ knezovah.

U br. 9 „Slavonca“ spomenute su od jednoga pseudo-kneza zagrebačke pokladne šale i jedan drugi slučaj načinom pogrdno-izazivnim, da ga bez opazke nismo mogli ostaviti tim manje, što osim kneza i njemu sličnih licah, nitko drugi one dogodjaje ovdje ukorio nije.

Naša opazka u br. 11. N. g. l. nije se protezala dalje, nego da se je knez preveć u vis zaletio, te da se ono, što je on barbarizmom i nenaobraženošću nazvao, pod jednakimi okolnostmi po svem naobraženom svietu uprav onako dogadja, kao što je i u Zagrebu bilo.

Nehotice stavljeno je pod našu opazku slovo (A) bez i najmanje slutnje, da će uprav to nedužno slovo „Slavončevi“ knezovi pograbiti, da nas i uz nas druge, baš prostačkim načinom izruže. Pseudo knezovi su izmjenice našu opazku kano osobu u više brojevah izgrdili, bez da smo se mi odazvali, a najposlje u br. 15. „Slavonca“ na punih pet stranah sitnosloga.

U tom Pamphletu veli se po prilici, da trgovac, koj je za svoga naukovanja dućan meo i svomu gospodaru čizme čistio, nemože razuman biti nit znanja imati, to da je privilegium učenjakah.

Kad bi se talenti kupovali, nebi mudrost iz bogataških rukuh ni izlazila, a da se razum samo na klupah školskih dobiva, — na visokih bi školah sami Sokrate bili! — pa zar je malo neznalicah medju onima, koji su visoke škole polazili? — a zar nije mnogi umni muž i bez doktorata svietom potresao, dajuć mu drugi pravac? kao na primjer Petar veliki, Cromvell itd. ta ima načinah da si nabavi znanja i onaj, kojemu je sudbina uzkratila sredstva sveučilišta polaziti. A svakako je častnije ako si talent i bez znanja grčko-latinskoga jezika prokrči put k uvaženju, nego-li da bude ma kakov učenjak, a preziran. Sastoji-li pako znanje u citiranju klasičkih izrekah, izpisanih iz različitih knjigah, onda su „Slavončevi“ knezovi veliki učenjaci, jer znadu govoriti i o „Rafaelu“ kojega slavna djela valjda nikada ni vidjeli nisu, kao što po svoj prilici nisu nit jedne znanosti doktori. Što se književnoga znanja tiče, mi smo se već i na tom polju pokušali, dočim za valjanije spise „Slavončevih“ knezovah neznamo.

Mesti dućan i čizme čistiti za naukovanja, držimo manje sramotno, nego-li se podlo savijati i plaziti za kakovu službicu, bez koje bi mnogi nadriučenjak pod tudjim plotom skončati morao, a mimogred budi rečeno, da nismo čizamah drugim čistili, nego smo i nješto školah prošli; možebiti više nego-li Slavončevi knezovi.

Mi neznamo, da je tko svoju osobnu uvriedu za narodnu proglasio nego znamo, da je nazočno občinstvo kaznilo čovjeka, koj je kano pridošli tudjinac usudio se pogrdnim imenom uvrieditи hrvatski narod. Knez se dakle i potvorom pomaže, da kako okalja čiji dobri glas.

Knezu vjerujemo na dlaku, da se on za narodnu stvar izložio nebi, kao što se valjda nije nikad za drugo ni izložio, nego za vlastitu korist. Da je Hrvat možemo takodjer vjerovati, al da pravo hrvatsko srce u grudih nosi, te hrvatskim ponosom sudu občinstva u oči gleda, nevjerujemo, jer on valjda nikomu u oči negleda.

Želja, lažjom pohuljiti ljude vidi se i odanle gdje se veli, da su oba gradjana sudbeno bezprikorna; jer ono samo za jednoga valja, dočim je sudbeno konštatirano, da je tobože napadnuti porad provociranih excesah već više putah i kažnjen bio, o čemu se u zapisnicih grada i županije zagrebačke uvjerit može svatko.

Govor o presidenturi, gadno je sumnjičenje, kakovo samo izopačena duša zamisliti može, koja je valjda sama za kakovom presidenturom uzalud trčala. Tko je proučio proglas i pravila vjeresione znade, da kod onoga zavoda nije ustanovljena presidentura, niti kakova druga čast s mastnom plaćom; sve su samo počastne službe, osim tehničkoga osoblja. Tu je sumnjičitelj koliko zlobe, toliko i neznanstva pokazao kao i umovanjem o veletrštvu. On se u oboje možda razumije, kao njeki mudrijaš u kantar.

Ako se poslužimo riečmi maskiranoga protivnika, suze su mu svega klevetanja u onoj stavci, gdje nabraja, za koga tobože politika začetničtvo i čeoničtvo nije, iz čega se pouzdanjem zaključiti može, da je on svojom politikom jamačno fiasko učinio, da još ništa čestita sam začeo, nit gdje čeoničtvovao nije, te mu neda spavati uvaživanje drugih, kad je on možda preziran.

Tko se usudjuje kazati, kojim se zanatom politika neuči, taj bi morao i toliko obraza imati da kaže, kojom se znanosti dakle politika uči? dali filozofiom, astronomijom, medecinom, filologiom, jusom, dogmom, bureaukratismom li itd. kojoj li je sekti politička znanost prirodjena, da na nju privilegium imade? Zar je doktorski klobuk glasovitim učinio Napoleona, Cavoura, Milner Gibsoana, Cobdena, Roebouka? itd. Zar je grčko latinski jezik Lincolna predsjednikom prve republike današnje dobe postavio?

Neka se svrne okom na parlament englezki, sjevero-amerikanski, belgijski i holandeski itd.; sjedili u njem više trgovacah i obrtnikah, ili suhoparnih pisarčićah iz Bureauxah? koji bi dakako najvoljeli sve neodvisne ljude od državnih razpravah iztisnuti, da bez zapriekah politiku onako navraćaju, kako bi se mastnijih službah dočepati mogli, nu toga veselja neće dočekati.

Da se rodoljubje i valjanost ljudih činom pokazuje, a ne jezikom vjerujemo, pa u tom pogledu mirno stojimo pred sudom občinstva, koje nas pozna, al napadač rekli bi, da nit je šta lalukami, a još manje činom valjanoga dosele pokazao.

O potvori nagovaranja krajišnikah, zaniekivanje interesah s carevinom austrijskom, te o daljnoj razpravi političkih pitanjih nedopusti nam svojstvo našega lista govoriti, nu ako je napadač voljan, neka nas otvorenim visirom na mejdan pozove u političkih listovih, mi mu se ukloniti nećemo.

Što se odhranjenja, naobraženja i nježnoga čuvstva tiče, nismo voljni povoditi se za protivnikom, da se sami hvalimo, nit ćemo ga slieditи u kudjenju tih njegovih preimućstvah, dok nam nekaže svoje glasovito ime, a dotlem u tom pitanju nedržimo „Paura“ za kompetentna sudca.

Značaju našega napastnika, netreba bolje illustracije, nego-li si ju dade sam zaključkom, — da će se tobože prestati braniti, čim mi prestanemo na njega navaljivati! — mi dakle navaljujemo!?

Mučno je vjerovati, da Posavina i Podravina ima onakovih knezovah, kakvi su „Slavončevi“ i oni bi mogli pravo imati, koji kažu, da se njeki slični knez ovdje po Zagrebu potiplje. Vele, da je zagrebačkoga kneza lahko poznati, što se najčešće u kabanici zamotan klatari po Ilici, mota se oko ugljevah ulicah, vreba na vile pod kućnih vratih, svaki razgovor prisluškuje, svakoga uhodi, svud se upliće, svakomu se družtvu nameće, u svačije se tajne uvlači, da ih iznevjeri, veli se, da su ga radi toga liepoga svojstva, negdje jesenas i iz jednoga odličnoga družtva iztjerali, da više sjedi u kavani nego u Bureau-u svom, da svaku igru na karte dobro razumije, zato da ga i obično majstorom zovu; služio je, vele, svakoga gospodara pod svakimi okolnostmi, te gdje godj je bio, svagdje smrdljiv trag iza sebe ostavio, o čem bi, vele, i Moslavina znala pripovjedati. Glas o njem teče, da proti vlastitim presudam prizivlje na korist svojih štićenikah, da se posvud hvali visokim znanjem, a ništa valjanoga da nije kadar samostalno sastaviti, bez konsultiranja tajnoga kabineta u „poštarskoj ulici“; htio je, vele, pokazati veliku učenost njekakovom nevaljalom razpravom na njemačkom jeziku, pa se je vidjelo, da nezna nit predmeta nit jezika; kad se, vele, magjarske akcije dižu, magjarski najbolje znade, za magjarske interese marljivo djeluje n. pr. da je 1860. godine za operah magjarskih kupovao biljege zatvorenih stolicah i dielio ih drugim itd.; kad hrvatske akcije dobro stoje, tada nosi surku najšareniju, hrvatski razgovara i svakom dokazuje, kakov je rodoljubivi Hrvat itd., a kad mu se hrvatska koja knjižica u kuću pošalje, dobije se odgovor „Mein Mann kauft keine kroatischen Bücher!“ pred Slavoncem je Slavonac, pred Sriemcem Srbin itd. Kad bečke akcije u vis skaču, njemački mu jezik tečnije od ustiuh ide, (kao što je, kažu, za Bahove dobe i prvi u našoj domovini njemački pisati započeo.) Beč mu je Meka, a njemačka kultura pravo spasenje; s toga se i njemačkom literaturom vrlo bavi, prepisujuć odlomke iz glasovitih njemačkih pisacah, pa ih pod svojom firmom razturuje. Nije tomu davno, ljudi pripovjedaju, što se je i njemačkim pjesnikom gradio; izpisao, vele, njeki njemački Epos i kao vlastito djelo davo prevesti na hrvatski jezik, njekomu vrlomu piscu hrvatskomu, te tako prevoditelja liepo nasamario.

Ovakvomu knezu ljudi vele, da je bio i na situ i na rešetu, da je svimi mastmi pomazan, samo jedna da ga se nije dotaknula; da mu je duh i „Slavončeve“ knezove okužio, kad se mogu nametnuti odvjetnikom onomu čovjeku, koj je sam kod izpita u zapisnik očitovao, da je hrvatske kazališne predstavljače hrvatskim „Theater-Bagažom“ nazvao, jer ljudi kažu, da je zagrebačkomu knezu politički uzor i onaj saborski zastupnik, koj je u prvom svom govoru podviknuo, „od Rieke do Zemuna jedan je glas, glas unija!“ a desetak danah kašnje, odbjegnuo zastavu svoga programa itd. kaže se nadalje, da bi zagrebački knez držao uzorom nježnoga čuvstva i onakovoga čovjeka, koj bi n. p. kano neznatan prisjednik, kojega velikoga župana, zato podkapao i oboriti pomagao, samo da njegovo mjesto zauzme pa i uz očitovani zavjet, da će oborenoga dotlem progoniti, doklem god ga neprisili, da i samu domovinu ostavi. Napokon vele ljudi, da bi takov podli stvor, što se pred mogućim do crne zemlje previja i prah po tlu liže, a nad manjim od sebe kó paša gospoduje, mogao i goreg koješta počiniti, kamo li ne iz potaje ocrniti ljude, od kojih je preziran.

Nečudimo se zloći stanovitih dopisnikah, što se ružnim klevetanjem osvećuju osobam, kad se dokopaju kakova časopisa, jer bi drugim putem na vidjelo izać morali, a toga im čestiti obraz nepodnosi; nu svakako nam je reći, da, ako osobno napadanje nije dostojno, kad se protivnici demaskirani bore, a ono je uprav nepošteno ružiti ljude izpod krinke, kako to čini dopisnik „Slavončev“ pod firmom knezovah. „Slavonca“ pako žalimo, što mu požeški literati nisu mogli častnijega materijala pribaviti, nego je morao svoj prostor onakvom „Paškviladom“ izpuniti.

Digitized by Google

Prijateljska rieč „Slavoncu.“

„Nečeši se gdje te nesvrbi!“ — mogli bismo punim pravom poviknuti požežkomu „Slavoncu“, bolje piscu njegovih „Svašticah iz Požege“ s obzirom na posljednju ovih alineu, u kojoj se ne „prostački“ — kao što to on neuljudno nami podmiće — no kamo li krupnije na nas napada; pisac bo taj služi se spram jedne strani sastavka našega (u „N. g. l.“ pod chiffrom A—ć priobćenoga) takovimi izrazi, kakovimi je obrazovani sviet dosada jedino iz ustiuh uličnih adrapovacah viknuo, a ne kao potekavše iz pera čovjeka koji sudjeluje kod časopisa, kojemu bi, kao izključivo zabavnomu listu, ugladjenost morala biti prva kriepost a i dužnost!

U napomenutom mjestu „Svašticah“ tvrdi pisac onaj „da je njeki A—ć u 15. br. „N. g. l.“ posve prostački nasrnuo na predgovornika k pjesmi „Svim našincem“; pa nastavlja: „da se proti onakovim fakinadam boriti neće, jer da bi bila takova borba izpod njegovoga dostojanstva.“

Predbježno opazujemo, da je više nego komično čuti iz ustiuh pisca, kojemu su izrazi „prostačtvo i fakinada“ domaći razlozi, da bi ma kakova borba mogla biti izpod njegovoga dostojanstva! Mi bi si mogli većim pravom taj razlog invertendo prisvojiti, očitujući: da s take plešine ljudmi niti imadosmo do sada, niti želimo od sada ikakove borbe voditi, a to iz onoga jednostavnoga uzroka ne: što su ti ljudi nedostojni družtvenoga obćenja. — Toliko budi rečeno proslavljenomu „fakinade“ piscu, a štov. uredničtvu „Slavonca“ svjetovali bi, da se kàni sličnih suradnikah; jer dvojimo u protivnom slučaju, da bi se našlo hrvatskih kućah, koje bi željne bile takovimi umno-družtvenimi proizvodi nasladjivati se.

Gledeć pako na samu stvar moramo dvoje ovdje spram „Slavonca“ opaziti, pitajući prvo: jeda li je „Sl.“ imao pravo pačati se u posao koj njemu namienjen nebijaše? drugo: jeda li smo mi zbilja pod chiffrom A—ć. tako pisali, da bi nam se moglo pravedno predbacivati „prostačtvo i fakinada“ u pisanju?

Što se prvoga pitanja tiče, čitatelji „Slavonca“ mogu se iz samoga teksta njegovih riečih uvjeriti, da se je on postavio za odvjetnika „predgovorniku k pjesmi „Svim našincem“, kojega da smo tobož uvriedili člankom našim. — „Sl.“ dakle mora nam dopustiti da „N. g. l.“ s njim nikakova posla neimade; pa ako se je već i hotio za svoga štitjenika zauzeti, zar nebi bilo po uredničtvo urednije, da je ono tomu „Predgovorniku“ mjesta za opravdanje ustupilo, a okanilo se uličnih psovkah? A najmanje spada na kritiku o „poetičko-političkih sanjariah“, jeda li ih je „Sl.“ ili tko mu drago bilo posebno tiskati dao; nam se čini da radi našega članka ljubitelji poezije, i negledeći na njenu ne-političnost, neće se ustručavati kupovati knjižicu. Jad dakle pišćev posve jest neumjestan, a zaudara po špekulaciji, koja nespada u zabavni list.

Nadalje: čitatelji „N. g. lista“ mogli su se, od svoje strani, uvjeriti: da smo mi, napomenuv u 15. broju poetičke sanjarije, kritizirali članak „Svim našincem“ kako smo ga u zagrebačkih „Nar. Nov.“ našli; to jest: mi smo poučno razmatrali jedino politiku tih novinah, a ne pomislismo ni na „Predgovornika“ a najmanje na požežkoga „Slavonca“, kojim prosto stoji poetizirati koliko jim drago. — Ako su pako „N. N.“ člankom našim dirnute, neka se one u svom listu proti nam bore: tà i onako su se u glasovitom svom „Programu“ jasno i glasno izrazile „da su na svaku borbu pripravne;“ misle-li pako „N. N.“ da se one s nami kao politički list — kako to u svom 128. ljet. broju tvrde -- boriti nemogu, eto im tad široka polja za to u ne-političkoj „Danici ilirskoj“; neučine-li ni to, tad je to šupao samo izgovor i izbjegavanje pred razlozi od njihove strane; jer ako se politički jedan list tako snizi, da za opravdanje političkih svojih buncanjah nedrži za neshodno poetičke sanjarije zabavnoga lista preštampivati i uličnjačtvam mjesta ustupljivati: to one lje pred ničijim sudom neće moći dokazati, da razborito postupaju, neoprovrgavajući krive tobož nazore „N. g. lista“ u ne-političnom svom listu „Danici ilirskoj.“ — Tudjom golotinjom svoju pokriti nije moguće!

Uz ove okolnosti mi nepojmimo namitanje „Slavonca“ ni za branitelja „N. N.“ a žalimo ga od srca da nepojmi nastojanje toga „Predgovornika k pjesmi,“ koj kraj poznatih svojih osvjedočenjah mora imati dobre razloge k liepomu onomu „Predgovoru!“

Dok smo mi čitali u „Sl.“ onu i premnoge druge pjesme o „slogi, bratskom krvarenju“ itd. sloveće: ni na kraj pameti nije nam došlo ma samo riečju proti doisto plemenitoj svrsi, koju si „Sl.“ preduzè, prosboriti; jer prvo: držasmo za izvjestno, da su poetičke misli i želje i onako predmet zabavnoga lista, a Bog dao on s njimi i svrhu postigao! drugo: mislili smo, da kad će se jednom naši pjesnici do guta napjevati, osvjedočiv se da osim liepih i lukavih riečih inomu se uspjehu doživiti lje neće; kao što ih poznamo plemenite da su duše, oni će napokon i sami bez našega umovanja prestati pjevati, lativ se ozbiljnijih na razum, a ne srce djelujućih sredstvah; kao što je zbilja i sav naš narod prestao već pjevati, da ozbiljniji posao zagudi. Pjesnici pako naši tim će se laglje o toj potrebi osvjedočiti, ako promisle: da se čvrsto opredeljene i iz daleke ruke predene težnje narodah ili plemenah mogu — premda veoma redko — jedino ozbiljnimi razlozi od krive staze odvratiti, no ćutljivostju ili pjesmami nikada; jer će ozbiljni radioci pjevačem tajno odvratiti: pjevaj, dobričino, pjevaj a mi ćemo dotle svoje raditi! —

Nije moguće, ako se nismo već kroz 30 godinah napjevali i nacvilili, nebi li već jednom začeli misliti, stoji li pjesmi temelj ili ne; to jest: nepjevamo li gluhima? Neka se štov. Uredničtvo „Sl.“ i njegovi pjesnici izvole ob istini toga tvrdjenja osvjedočiti svrnuv okom na najnoviji izdajnički domovine i narodnosti naše članak, po njekom A. T. D. u „bratskom“ Vidov danu napisani a u „Pozoru“ br. 126. umno oprovrgnuti: pa tako nam narodne časti ako i „Sl.“ toli tih „šulmajstorskih fotkah“ intrige, kao i lukavu izdaju svega što je poštenomu Hrvatu najmilije i nasvetije previdio nebude! a neće-li pak moći il htjeti uvidjeti to, tad ga učtivo molimo neka bar ne pusti u svom listu podvukavšim se unj napadati one, koji su i dalje normalnih učionah dotjerali tè im se neće osramotiti samih sebe sa hotomičnom gluposti, sljepotom ili izdajom. — To imademo pravo zahtjevati od svakoga javnoga lista.

Mi smo javno i opetovano izrekli osvjedočenje svoje u tom: da samo dobro susjedstvo može za buduće slučaje sprijateljiti Hrvate sa Srblji, a susjedstvo takovo može se jedino medjusobnim počitanjem svojine postići. Svatko koji ide preko te pruge, bunca, a koji pjeva spram nas o neslogi, bratskom krvarenju i sličnih pojavih, nezna što govori.

S toga: ono što mogasmo prečutati zabavnomu listu, nismo mogli propustiti političkim novinam, koje se za ledja poetičarah sakrivaju da zao svoj posao pokriju. „N. Novinam“ a ne „Sl.“ rekosmo: „To budi kratkim odgovorom na onaj političkih novinah nedostojni članak „Svim našincem“ u br. 102. napisani.“

Što se pako onoga drugoga gorepostavljenoga pitanja tiče, naime: jeda li je A—ć. zbilja tako pisao, da bi mu se pravedno moglo predbaciti prostačtvo i fakinada; opazujemo ovdje sljedeća:

Šteta da nije uličnjak „Slavončev“ naznačio i dotična mjesta, koja su po njegovom uličnom sudu prostačtvo i fakinada, da bi tako mogli mi protivno dokazati; onakovim bo nedostojnim načinom niti se što dokazuje, niti oprovrgava. — Pomnjivo pročitavši ono njekoliko naših prugah, morali smo posumnjati, da je pisca po svoj prilici uvredila poraba obće poznate latinske poslovice: Multa licent stultis, pictoribus atque poetis“; medjutim: da je on u obzir uzeo da onu poslovicu niti je A—ć. niti „N. g. l.“ nego da su ju obrazovani Latini i to veoma razborito izobrieli; da se je hotio sjetiti kako smo ju njekoć u Poesisu bez uvriede poetičke javno učili; da je on prije razborito promozgao kako poslovica ta zbilja ništ uvriedljiva po pjesnike i slikare nesadržava, jer ovi posljednji i ljestve na svod nebeski naslanjaju, da po njih andjeli u nebo skaču, a oni prvi da se i s mjesecom razgovaraju, riečju: da jim nije mečta sapeta kao onim koji prije mozgaju što će sviet na ovo il ono umovanje reći; napokon, da bi on mogao dokazati da uporaviti latinske poslovice jest prostačtvo i fakinada: dà, tad bi nas bio mogao onako surovo ukoriti, niti bi bio bez razloga osmradio list, koj je donjekle sve hvale vriedan bio.

Osim toga: mi smo naročito rekli „ da je poetičkim sanjarijam inter stultos et pictores mjesto, a može li „Sl.“, glasom napomenute latinske poslovice, pametno tu istinu zanijekati? pa da ju i hoće, zar mu se nebi sviet smijao? Zar glede razborite poezije negovorimo jasno: „pojmimo mi uzvišeno zvanje pjesništva, al znamo i to, gdje mu prestaje djelovanje“, koje zvanje ovako opisujemo: „buditi ljubav domovine“ narodnosti i slobode ali ne indifferentisma, o kojem ćemo do skora posebno progovoriti..“ Zar je takovo pisanje prostačtvo i fakinada? ili je valjda ono, gdjeno velimo:“ Pjesnik, koji zaluta na Pegazu svom na zlatne briegove, pa se odtud usudjuje držati narodom prodike, podbadajući ih na nepostižive sanjarije: taj se sám prilagodjuje gori napomenutoj poslovici?“ Nije li to valjda istina? A zar nevelimo više nego umjereno „N. Novinam:“ da je „kukavica a ne publicista, koj se za takovim pjesnikom povadja“, te nije li onaj na ulici odhranjen, koji može taj način pisanja fakinadom prozvati? — To je sve što smo „N. N.“ prigovorili.

Ako si pako budu te novine i „Sl.“ onu kolegialnu, bolje trivialnu ljubav izkazivati, da će medjusobno čitateljem priobćivati članke „à la kramarske fotke“ i ove „uličnе fakinade“, to im mi te srdačnosti ni najmanje nezavidimo; isto tako, ako je „Sl.“ do zadruge sa „N. N.“ i njihovimi težnjami i idejami stalo, neka nam oprosti da mu na to najuljudniji naš „Prosit!“ izrazimo; premda nam i značaj g. urednika „Slavončeva“ i dosadanji smjer njegova lista o protivnom jamče; značaj taj i smjer bio bi pogažen, da podlegne lukavim suradnikah težnjam, koje, iz izkustva znamo, prezire otvoreni um i pošteno urednikovo srce. — Toliko „Sl.“ sine ira et studio, semelque pro semper!

A—ć.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 18. U Zagrebu 25. lipnja 1863. **Tečaj III.**

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.
Od Kalinčáka.

Kadgod se čovjek obazre po tih naših predjelih, a iduć gore dole dolinami oko uznese k brdom, koja okružuju tihe dolinice, narodu našemu stan davajuće, te ako ćutljivim srcem uvaži cielo to pozorište, koje mu se pred očima prostire: to ga obuzme njeka nepoznata ćut, njeka nepoznata težnja, kao čovjeka u vilinskom kolu stojeća; svuda bo je pusto u predjelih naših; ništa ti nepripovjeda, ovo il ono se je tu radilo, ovo il ono se je tu dogodilo te bi mislio, da je tu vječna smrt, vječna tromost gospodarila. U prošlosti naroda tatranskoga nevidiš ničega, što bi potomka ponosom napominjalo na djela davnih predjah svojih, na snovanja i pretresivanja mislih o podignuću i uzveličanju dostojanstva ljudskoga u sebi i narodu svom. U današnjosti je opet zapušćen taj narod, taj predjeo od cieloga svieta, pače i sam sebe zapušća, kao da bi sve, štogod je u njem dobra, daleko u tudji sviet odlećeti htjelo. Neima tamo visokih palaćah, neima tamo gudbe, pjevanja, uzdižuća srca čovjeka sa grudve zemlje do predjelah vjećne bezkonaćnosti; neima tamo mislih oznaćujućih budućih vremenah tja do daljnih tisućgodištah; neima tamo ćutih tresućih svojom moćju utrobom čovjeka. A ničega, ničega tamo neima, što oko toli vabi, uhu toli godi u slavnih ponosnih, tudjih narodah.

Ali samo čovjek svagdanjega srca, odmjerene ćuti nemože ničega naći u tihih dolinah tatranskih. Čovjek, koj nije još pokvaren tokom svietskim, kojega se misao, u verige sapeta, nedrži pravila, njemu od tudjina pripisana, koga se čuvstvo ravna po vlastitom, čistom nagonu, kako mu nepokvareno srce i vlastita misao ulieva, taj pogledav na naš kraj od najvišjega tjemena brdah, gdje se vrši stjenah sa nebesi rukuju, tja do najdublje doline, gdjeno tihi potoćić u kristalu vodah svojih ogledajuće se cvieće ljubeznom i žarkom ćuti cjeliva, — taj vidi u njem njeku tajnu moć, svimi življi tresuću. I akoprem ničega nećuješ o prošlosti predjah, to ipak razvaline razrušenih palaćah svjedoče, da je tu njekoć bilo gibanja — i to silna; akoprem ovdje neimaš palaćah slave i veličanstva svietskoga: to si je ipak samo priroda postavila spomenike slavi i veličanstvu svomu. Palače naše su pečine gorah, njihov ures široki titrajući gajevi, žute poljane i cvietajuće šume; naše svietiljke su zviezdice nočne, naša glasba su gromi nebeski; naše pjesme su spjevi seoskih dievah; naše misli su sni o zlatih časovah, naše ćuti su ćuti ljubavi, ćuti najvišje čovjeka.

A ciela ta krajina, akoprem tiha, njemo pokazuje na ljubav, na ljubav božju i ljudsku. I čini se, kao da je taj narod štvoren za ljubav, a ti kraji kao da su sazi, od Boga po uzvišenoj prirodi prostrti, — da po njih ljubav putuje.

Pjesme slovenske, pripovjedke narodne ništ drugo neznadu, krom tihe domaćnosti i slikarije ljubavi. To je bio jedini živalj života naroda karpatskoga: ali zato nemoramo misliti, da je naša ljubav toli tiha, da je toli domaća bila uvjek za starih vremenah, kao što si ju pjesnici narodni pred-

Digitized by Google

stavljaju. Nije to tako bilo, a nije ni sada. Ljubav bez strasti jest oganj bez plama, strast bez gibanjah, i djelah jest voda bez toka. Ljubav grije, ali i pali; ona djela raje, al ih i uništuje; ona uznaša život naš u plamene predjele vatrena sunca, ali nas i obara u propast, gdjeno tama, bjeda i strah vlada. — Poslušajte zemljaci! Evo vam slike, da i ljubav naših predjelah sve te vlastitosti na sebi imade, te kao što dušu uzveličaje, tako ju i obara u bezdno bezkonačne biede.

I.

Bijaše večer na koncu pramaljeća. Sunce bijaše zapalo a priroda zatitrala tihim, tajnim skladom živaljah svojih. Mjesec se bijaše pomolio iza šumah te obišav razsvietio blieskom oka svoga cielu turčinsku županiju. Vjetrič se poigravaše po mirisnih gajevih, po cvietnih luzih, kao da se tješi krasotom te milostne prirode božje, te šušti mehkimi i ljubkimi glasi na pozdrav velikoga toga pozorišta. — Čovjeku je toli blago pri srcu, kad može proljeće proživjeti u tihom pokoju; živjeti slobodno, nevino u svojoj razkoši, kao ciela narav za vremena procvieta svoga, za časovah pramaljetnih večerah.

Sunce bijaše za gore zapalo, a ljudi ipak još nedovršiše dana. Kohanice su malo selce; malo je tamo velikaških dvorovah, a ipak mnogo žamora. Ljudi dolaze iz polja, kolesa plugovah i kolicah škripucaju, bičevi prašće, a na ulici i u preddvorih čekaju dìeca, žene domaćih svojih; dolazeće liepo pozdravljaju, smiju, razgovaraju, vesele se. — Za selcem Kohanicam ide prekrasna dieva, kao sunašce žarko; sitne korake pospješi, jer je već blizu brežuljka, koj dieli kohanicki i laskarovski kotar. Izišav na kotarski brežuljak, protare si očice, stavi nad nje desnu ručicu te gleda, gleda, kao da tamu večernju prodrieti hoće, napinje se na prstih utljivih nožicah, kao da se daleko, tja do Laskarovic nagnuti kani. — Ali tko zna, što tako gleda, što se tako napinje? — Već joj nestade pjesmice na smješećih se ustnicah, a kratki uzdasi izdavaše joj nepokoj misli i srca. „Još neide," izvine se šapćućim glasom uzdah iz prsah krasne dieve, koja pogleda i na bliedi mjesec i na iskrice zviezdah i na modro daleko nebo, kao da bi ih o savjet prosila. Ali od nikud nečuješ glasa, odnikud ti se ništ neodzivlje, a ako neimaš moći, iz trepetanjah i žmirkanja zviezdicah, koje mjesec amo tamo po oblačkih putujuć prouzrokuje, i iz šumah proljetne prirodine izčitati pravi odgovor na želje srca tvoga: to ništa nećeš doznati, ništa izkusiti. Ali što srce želi, to i misao govori. A dievi sve u okolo šapće, „on će dojti".

Tako čeka, čeka krasna Malina *) na kotarskom brežuljku; sjedne, ustane, okrene se te pojde natrag kući, u Kohanice, opet se povrati, sjedne na brežuljak, podupre si glavicu nježnom ručicom te se u duboke misli povede.

Medjutim nedaleko pseto zalaje te se je moglo razabrati, kako k briežuljku kotarskomu bježi i kako oko bježeća zrak zviždi; a krasna Malina potrgne glavicom, posluškuje, ustane te sitnim korakom leti onamo, odkud lajanje pseta dolazi. Za malo doleti psetance k dievi, uvija se oko nje kao oko staroga znanca, skviči, poskakuje, uzdiže se na stražnje noge, gvrči se kao u znak radosti, što je našlo, koga je tražilo. Za kratko dojde i mladić visoka stasa, krasna uzrasta, pruži dievi ruku a zatim ju pritisne k srcu ljubkim glasom! „dobar večer Malino" rekav.

A ona s početka šuti; čini se, kao da se najprije razkošja toga časa užiti hoće, a nehotice, i sama nezna zašto, pritišće se k mladiću te govori: „Vidiš bratco Bogoslave, kako ti kasno dolaziš; ja sam ti išla u susriet te moram ovdje tako dugo čekati neznajuć, hoću li te još danas vidjeti".

Mladić se nasmješi i gladeć ručicu Malini govori: „Kakovi ste vi nestrpljivi stvorovi; oni bi htjeli, da čovjek onako radi, kako si oni pomisle, a nepada jim na um, da bi se čovjek potrgati morao, kad bi se sve ono izpunit imalo, što si oni od nas žažele; a nepada jim na um, da ima i više krasnih dievah na svietu.

— Ti misliš, odvrati dieva, da svaka na tebe gleda kao one zviezde na nebu i da svaka neima drugoga posla, osim na tebe misliti!

— Istina je, da si tako mislim, odgovori Bogoslav; a ako mi nevjeruješ, a ti pogledi na gospodičnu Malinu, ćercu plemenitaša Martina Kohanickoga te ju zapitaj, da-li pravo neimam.

— No, a što ti misliš? upita dieva lahkim posmjehom; „da ja neimam druge misli osim na tebe? — Bože! gle ti momka! Ima u nas dosta pristalih mladih ljudih, koji su veseli, kad samo pogleda na nje Malina iz Kohanic — a ti si, vjeruj mi, jedan od najružnijih med njimi.

— No no, diete moje, daj si mira i negrieši proti Bogu; jer znam, da bi i prisjegla na to, da neima pod širokim nebom krasnijega mladića od Bogoslava Mladića iz Laskarovic, koj ima sreću, svaki dan gospodičnu Malinu k prsam svojim —"

— Nebrbljajte, nebrbljajte gospodine brate! govorećega pretrgne Malina, „jer čestit čovjek ni podniesti nemože, što vi o sebi mislite."

— Pa ipak imam pravo!

— Al neimaš!

— Al imam!

— Al neimaš!

— Nemoj Malino, nemoj srdašce, dušo moja jedina na svietu, jer ti odmah dokažem, da imam pravo.

— Neću neću, doklegod nerekneš i nepripoznaš, da sam ja ipak malo drugća dieva, nego si ti mladić.

— A ja ti veoma rado pripoznam, kad ti rekneš, da neima ovakova mladića na svietu, kao što sam ja.

— No, to ti ja nikada reći nemogu, jer to nije istina.

— Ali to ćeš ipak pripoznati, da u očiuh gospodične Maline neima vriednija od mene.

— To je doduše nješto drugo — ali ipak —

— No, ništ ipak. Dakle stoji, da pod suncem nije vriednijih mladićah u očiuh gospodične Maline, nego što je Bogoslav Mladić iz Laskarovic. Tim konac, pa više ni rieči!

Tako se šaleć, odkle se je davno njihovo povjerenje dobro poznati moglo, došli su takodjer u tiho selce Kohanice, kroz koje smjejuć se i šaleć, dojdoše rukom u ruci tja u dvor gospodina Martina Kohanickoga.

Dvor gospodina Martina bio je prostran, velik, kao što je to u plemenitašah obično. Napram ulice stajala je biela drvena kuća na jedan kat. U dolnjem katu stanovala su domaća gospoda, na gornjem biše su dvie sobe za goste, oko njih pružao se je širok doksat, smrekovimi stupovi krov kuće podupirući. S kućom bili su spojeni hambari i zgrada za slu-

* Ljubica (Amalia).

Digitized by Google

žinčad. Straga bila su gumna sa konjušnicami i zgradami za kola i drva. Pred gumni bila je široka bara, za gumni široki vrti i usjevi. Tako je tu živio gospodin Martin Kohanicky kao kakov kraljić u svojoj palači; a obično, kad bi ga tkogod razjedio, odgovorio bi; „što! neimam ni gospodara ni kralja, tko će mi zapovjedati na mojem dobru?“ —

Sad sjedi gospodin Martin za tiha proljetna večera na klupi pred kućom. Na ledjih mu visi menten sa crnim pramom, na glavi široki klobuk, koj mu pokriva sjede vlasi, O strani mu sjedi žena s bielom šubarom, a okol njih trči dvoje malene dječice, sirocad umrvšeg jim sina, koj je pao u vojsci, a skoro za tim i ženu si u vječnost pozvao. Još dva gospodina brata, susjedi, plemići iz istoga korjena, iz iste porodice, samo iz druge linije, dojdoše takodjer amo posjetit i porazgovarat se o svojih mladih godinah i o sadanjem prevratnom svietu. Konac pripovjedki bio je obično duboki uzdah i rieči: „šteta dobrih davnih vremenah, takovih Bog i duša nikad više nebude.“

Medju najljepšim razgovorom, gdje su si gospoda o insurrekciji za svoje mladosti pripovjedala i koj im je predmet uvjek najmiliji bio, zalajaše psi na dvoru. Praćeni tom domaćom služinčadi, unidjoše u dvor Bogoslav i Malina rekav „dobar večer,“ te se bez svih okolovštinah medju druge posadiše. Gospodin jih Martin ljubezno primi, pruži Bogoslavu ruku, a Malinu privuče k sebi majka; ali gospodin Grgur Kohanicky razsrdjen, što mu se je u pripovjedanju zaprieka pridesila, te nemogav dovršiti onoga, što je za najvažnije držao, porine si klobuk na glavi do zatiljka, počeše se za uhom te prozbori: „tako je to! kad sam ja bio mlad, to smo mi stajali, dok nam nisu stariji kazali, da sjednemo.“

— Čuješ li Malino! odgovori Bogoslav; „njegovoj milosti, gospodinu svâku se nedopada, što smo med nje sjeli.“

— Hi! za ime božje,“ velikim čudom odzove se opet gospodin Grgur, „dakle se ti ljudi takodjer i tikaju.“

— „Hajdmo Bogoslave,“ reći će Malina, „jer će nam odmah lekciju držati, kao što je to bilo, kad su se desili na insurrekciji.“

Nu gospodin se Grgur na nikoj način tim govorom nedade pomesti. Sklopiv ruke, pogleda na nebo i primjetne: „Ah Bože moj! kad sam ja bio mlad! — ali ne, ja bi i sada svoj svojoj djeci vratovî pozakretao, da mladje starijega nepoštiva i „Vi“ mu negovori; — a to su još vlastita djeca.

— „Dajte si mira, vaša milosti, gospodine brate,“ reći će smrknuto gosp. Martin, „ni ovi nisu tudji. Oboje su od jedne krvi. Zar neznate, da je moga staroga otca rodjena sestra bila njegovoga otca rodjena mati. No! sad znate gospodine brate, da u Bogoslavovih žilah takodjer krv Kohanickih teče.“

— A k tomu znajte gospodine brate, doda smješeć se gosp. Matija, susjed Martinov — da ćemo o budućoj jeseni pir slaviti.

— Hm! odzove se opet g. Grgur veseo. što je Matija nješto našao, na što je on mogao odgovoriti: „no dobro, ja proti tomu neimam ništa, ali moja je stara o dvie godine od mene starija, pa joj ipak nebi savjetovao, da mi ona „ti“ govori — a iz ovih Bog sam znade, što će se jošte izleći.

— Bog i duša, tima će samo svećenik pomoći, reče g. Matija smješeć se, sam sobom zadovoljan, što je takvu mudru rieč prozborio.

— I to je dobro, povede opet rieč nepredobitni g. Grgur, „ali ipak, da sam ja njezinim otcem, nebi dozvoljio neznajuć na čem stvar stoji, da se s njim pred mojima očima šeće, ako ne radi drugoga, barem da si sviet o našoj slavnoj porodici ništa zla nepripovjeda; dok mu nebi za nevjestu slavno i poleg starih, liepih običajah izprošena bila.“

Bogoslav je slušao radostno važne i istinite rieči njegove milosti, gospodina Grgura; a kad ovaj dovrši, skoči sa klupe, stane razjasnjenim licem pred njega i reče: „ali vaša milosti, gospodine svâku, kad se toliko brinite za vašu porodicu, a opet za mene toliko: da uzmognem k svomu gospodinu ujaku slobodno ići, a to vas molim za svoga prosioca, a još sutra ići ćete prositi cielom slavom i važnošću Malinu za onoga čovjeka, na koga sada toliko riežite.“

Gosp. Grgur ostane kao okamenjen; nije znao što s njim biva, jer u svom životu nije čuo, da sam djuvegija bez roditeljah ikoga na prositku šalje. Zatim pogleda na Martina i njegovu ženu i vidiv, da se oni smiju i da su u sporazumljenju sa Bogoslavom, pokima glavom te reče: „dobro, sutra ću obući svoj menten sa srebom, što sam se u njem i sam vjenčao i moj otac, u kom sam i ja i moj otac na insurekciju išao, — a zatim nek se izpuni volja božja!“

Bogoslav je mladić živahan a srca nije kamena; ogrliv Grgura, govoraše ljubeć ga sasma važnim glasom: „Vi utjeho moja, vi jedina podporo moja!“

A gosp. Grgur sve to primaše za gotov novac; iz očiuh siromaku roniše suze te kapahu po sjedih brcih — a prsa se oglasivahu: nek te Bog blagoslovi sine moj na sto ljetah i da ti dade dar duha svetoga i razuma dobroga.

II.

Sunce bijaše rano na nebu izišlo cjelivajuć najprije zelene vrške turčinskih šumah i obviv jih žarko-crvenim vrpcem ognja svoga, proizvilo je osobito, tmasto-plavo svietlo po cieloj dolini, u kôj se mješa pjesma pticah, izletivših iz svojih gnjezdah, glasovi ljudski, zvona marhe, na polje izćerane i trublje pastirske, kô da svojimi zvuci sviet k životu probuditi hoće. O kratki čas razagna i proguta vatreno sunce râne magle a dolina turčinska objavi se u svojoj krasoti. — Tako je bivalo proljetno jutro u turčinskoj županiji; tako biva i danas.

U Kohanic, kod g. Martina sve se je podizalo. Bogoslav naviknut kod g. Martina, kao kod ujaka, gdje se je polag stare navade rodstvo čak u devetom koljenu još uvjek rodbinom imenovalo, kad mu se je dopalo, i više se danah zabaviti, prenočio je i sada ovdje — a po kratkom domaćem savjetu, — da se želje g. Grgura izpune, bi izključeno, da Bogoslav sa Malinom ode u Laskarovice i gospodina Andriju Mladića, svoga otca sa gospodjom materom i svimi poznatimi iz sela na malu užinu ka gospodinu Martinu Kohanickomu pozove.

A koli je dobro i prijatno mladeži, kad bez svake sile ćutim svojim slobodan mah pripustit može. U dolinah karpatskih neima one uzbunjene misli, neima one bučnosti ćutih, koja postaje uslied patnjah ljubavi, koja se doseći neda; tu ljubav raste s našim životom; ona uzveličaje biće naše, bez da nemile ćuti, turobne misli u pameti našoj prouzrokuje, osim ondje, gdje nam iznenadnî slučaj, nepredvidno pačanje drugìh u naše poslove djela biedu i jal.

Tako je išlo dvoje mladih, na uzajemnost ćutih svojih

Digitized by Google

naviklih ljudih, rukom u ruci za ranoga sunca u Laskarovice. A to božje sunce pogleda na nje, kao da se tješi nad njihovom ljubavi i čini se, kao da sve u okolo pjeva pjesan k uzveličanju njihovih ćutih i da sve o njih šapće.

Kako pridjoše na kotar, gdje se je za njim mali gaj prostirao, uočiše izdaleka gibajuću se visoku mužku sliku. Kad se je čovjek taj približio, mogla se je razabrati njegova slika i sila, koja je u cielom njegovom vanjskom u oči padala. Tielo njegovo silno, podpuno razvijeno u širokih plečih činilo se je, kao da je uzor savršenosti krasote mužke; jer bistro oko kriesilo se je ognjem samosvjesti svoje sile, visoko čelo, koje je malo ne čitavo izpod zelena klobuka virilo, izgledalo je kao knjiga, iz koje se je mogla izčitati bistra misao, ali takodjer i tvrdost i neuzkolebivost u izvadjanju mislih svojih; lice njegovo, sasma pravilno, bilo je odozdo skriveno gustom crnom bradom i brkovi; crne lasi svijale su mu se na plečih i objimale u gustih prstenjcih njegovo grlo. Mislio bi, kad pogledaš na dolazeća, da je stvoren ka gospodstvu nad svietom; nu kad pogledaš nepomičnu mrsku, što mu se je napravila medju obrvama i na sklad lica oko ustah, to bi rekao, da se u toj liepoj mužkoj slici neoborivost, gospodohlepje i neumiriva strast skriva.

(Dalje će sliediti).

Gudalac.

Ostô sam sirota
Kô suhor sred leda,
Baštine bi svota
Guslica mog deda.

Hodao sam svuda
Po polju širokom,
Ovuda — onuda
Svedj žalostnim okom;

Družbom mi je bila
Gusla moja zlatna,
Bila mi je mila
Premda još neznatna.

Mislih — ništa zato,
Dodje vrieme shodno
Da će moje zlato
Brencati ugodno.

Pjesmicu naučih
U skrovištu tavnom,
Pjevat ju odlučih
U Zagrebu glavnom...

Svima sam po volji;
Svaki mi se čudi,
Jer da nikad bolji
U njih ne zagudi.

Vjekomice pjevah,
Pod prozore tekoh,
Odobrenje dievah
Svih i svakud stekoh.

„Sad ću baš igrati
Pod onim prozorom,
Jerbo vidim stati
Nješto med zastorom.“

Pjesma kratkočasna,
Miljahna je bila.
Tad će dieva krasna:
„I meni je mila!“

U vis za njom glednem
Oko ostrmeni,
Na licu poblednem,
Srce oplameni;

Ona mienja boju,
Bliedi pa crveni,
Ja zabunu moju
Opazi na meni.

Lučac bolje zukne
Po napetih žicah,
Na prozore bukne
Izbor krasoticah.

Zapjevah pred svimi
Ah! Na lievoj strani
Kraj srca, leži mi —
Dà, dà — težka rani..

Ca...ca — Vid mi tamni,
Kuke okamene;
Čujem kako zamni
Smijeh oko mene.

Udrih o tla gudom
Zasitih se pjeva;
Što naučih trudom
Razorila dieva!

I. G. Krasanin.

PIVAR.

Po Jokaju S. M. Iločanin.

(Nadalje.)

Vino je donešeno. Ovčar pije al slabo govori, nego što dublje natapeć šubaru na uhši zapali si lulu. Kad mu se tako dosadi čutiti progovori:

— „No Hanzo jesil' već čuo da ide Francuz?

— „Ale, reče uplašen Hanzo — iz Turske? (Moramo primjetiti ovdje da je Hanzo tri jezika razumio tako da ga ni u jednom prodat ne bi mogli ako bi se na svietu koji kupac našao).

— „Ja bogme neznam, — odgovori ovčar — od kud ide; ali toliko za sjegurno znadem, da svaki pod pazuhom glavu nosi. Oči su im na rameni a usta na trbuhu; — istom odgrizu čovjeku glavu — kakk!

Uplašen Hanzo maši se glave misleć da je već njegova na redu.

— „Tako bogme,“ nastavi ovčar brkove si sukajuć. — A general njihov, svako jutro za ručak pojede dvie funte željeza i oku vitriola popije.

— „Proh pana boha! divljaše se Hanzo i razzine, — i u malo što mu glava na usta neizpade. — „A jeste li vi već vidili Andrija?“

— „Bio sam tamo gdje su pripovjedali. Mog kuma čoban ima jednu dragu, koje brat kod zelenih husarah služi — baš su danas cielu četu kod nas ukonačili — i ovaj je to pripovjedao.“

Rieč ova „husar“ i g. Vendu probudi iz sanjarijah; jedina poznata rieč iz nepoznata jezika. Ali mu na ovu jedinu riečcu na um pade, sva mladina koju sova odnese i svi oni polići vina, za koje je platilo, plaća i dan današnji veliko zvono.

No vraga nije dobro spominjati....

G. Vendo nije nit toliko vremena imao, da si husara jednog predstavi kad-no se vrata velikom halabukom otvoriše i unutra stupi do šest husarah; sve vitkiji sve brkatiji jedan od drugoga i koji ne kano drugi pošteni ljudi da bi se u miru kraj stola posadili, nego mamuzami i sabljami zveketajuć hodaše amo tamo po prostranoj dvorani kritizirajuć slike „Der Winter“, „Der Sommer“ i druge kojkakove na zidu viseće krevinklerie.

Jedan se od njih osobito ljepotom odlikovao... Rumeno lice mu je jedro kao jedra srčika — gavran brkovi mu se strašno šikuju, a vitak ti je, reć bi: sad će se na dvoje prelomiti! No to je i najveći djavolan medj njimi... Ni ptici mira nije dao, s cielim svietom u zavadi bio i svaka dobra duša imadjaše u njemu svoj križ.... kako je u pivaru stupio, natepe se na kukavnog Ganimeda i uplašenomu frizuru husarskim načinom s jedne strane na drugu prigladeć reče: „Servus brate! kako mi živiš od kako se nevidjesmo?!“

Naravno da se jošt nigdje u životu vidjeli nisu i s toga se siroma Hanzo tako smete, da je mahom iz pred nosa Andrijina polić sgrabio.

„Zar si poludio s tom dvokatnom glavom,“ zagrmi pošteni očvar i uhvateć vatrenjaka za red, „taki da si natrag metnuo to staklo.“

Hanzo pako, da svoju pogriešku popravi donese ovčaru dvie čaše.

Digitized by Google

— „Žuri se čovječe," zagrmi sad glas od kraj stola od svijuh glasovah najneotesaniji. Izhodjaše jaki glas ovaj iz pod brkovah vriednog stražmeštra, koji doduše siedi no ipak u dobro izviksanom stanju bijahu. Trbuh pako stražmeštrov bješe prilično okrugao i on sjedjaše kraj stola na klupi i imadjaše po običaju stražmeštarskom imposant zlu volju. — „Žuri se čovječe zagrmi na novo, daj da pijem, jer ćeš sad znati".....

Pobunjen Hanzo donese stražmeštru tanjur.

— „Zar sam jelo iskao"? — viknu neuztrpljivi muž.

Siroma Hanzo odjuriv bez glave donese ćašu piva i vilicu da ima s čim pivo pojesti.

— „O izrode, o gurzuze!" riknu stražmeštar, „što ti o meni misliš da mi pivo nosiš, koje dosad nitko u mojoj rodbini okusio nije!"

Hanzo se sve većma i većma konfundirao neznajuć već nit za vlastitu svoju glavu; i to sve s toga, jer veliko bješe počitanje njegovo prema visoko-cjenjenoj gospodi husarom.

Oh! oni njemački oklopnici mnogo su mirniji ljudi... Svaki je imao svoje mjesto, svoju čašu, i tako svaki kraj svoje čaše sjedeć mirno se divaniše o filosofii Kantovoj dok ih mudroljubje kojeg na stol, kojeg pod stol ne pritisnù! al ovo husarsko pokolenje baš nikakov pojam neima o estetici....

I sam gospodin Vendo sva ova motreć u tolikom se čudu nahodjaše, da je trikrat bukaru podigo i iz nje pio bez da bi opazio, da u bukari nit kapi piva neima.

Znao je on već od male maloći svoje, da se od husarah svaka dobra i krotka duša bojati i čuvati ima, samo o tom nije sjeguran bio, jeli se i Evičino mučanje u tom obziru s njegovim slaže?!... Kod noguh pivarovih počivaše vierni čuvarkuća Filax...

— „Pomoz Bog krčmaru!" pozdravi djavolan husar g. Vendu prijazno kao da je š njim odrastao... G. pako Vendo oči — t. j. ono jedno — naoblači i udivljen motrijaše husara, koj medjutim uloveć debelu ruku pivarovu čestitu mu parolu dade i onako confidenter sjednuv kraj Vende tri prstometa najedanput izvadi iz otvorene burmutice, i kud bi s burmutom drugamo nego u Filaxov nos, pod kojom operacijom stade mu oštro na rep.

Siroma Filax užastno stade tulikati i kihati u jedno, na što družina husarska u grohot i smieh udari.

Osobito je jako svojstvo u čovjeka, da ga smieh kao gvozdoteg privlači. Tako bijaše i u ovom slučaju... Kako družina u kujni začù grohot i smieh, mahom u gostionu pohiti. Što je pako naravnije nego da se je husar djavolan odmah zagledao u najljepše družinče u koje oči kao dva žarka plamena, obrvice kao pijavice a lica kano ružice... I to bijaše gospoja Evica.

— „Nisam ni vaš jošt vidjeo golubice," reče husar, hotijuć brevi manu izmjeriti vitkost liepe ženske. Ali u zao čas!

— „U stranu junače, nije tu mjesta šali," šaljivom srditošću reče lukava gospoja i oprosteć se mišicah junačkih obrnù kao vreteno do muža svog, liepo mu se ulagivajuć ali kapu sve dublje na glavu mu naticuć.... Lukave li mi snaje!... Kad je najsladje ljubila „dragog si starca" najviše namigavaše na liepoga husara.

(Pro memoria svakomu oženjenu čovjeku: kad mu žena jedno oko ljubi dobro neka otvori drugo.)

Junak Vinko pako da falingu svoju popravi, uhvati jednu od najbližjih, baš najdeblju djevojku i onako junački ju cmoknu po rumenom obrazu, da je ciknula kao sviralica kada gajde stanu.

— „Do bjesa gospodine husare" zagrmi ovčar Andrija razjarenim okom motreć prizor ovaj.

— „No no! što vam je prijane?" upita junak smjelim pogledom ovčara.

— „To mi je, da ona djevojka tamo nije svijuh nas!" odgovori srdito Andrija.

— „Ma tako dà prijane, Ne bih ni sam rada, da je drugog osim mene!" zavadiše junak Vinko i opetno dirne žive orgulje, koje jošt večma ciknuše.

Nit Andriji više netrebaše! skoči bjesan na noge lagane i pred sobom klupu prevaleć lupi šubarom o pod, reć bi da je puška pukla i srdito riknù... al ne, ne, nije on riknuo nego dvie šake popljunuo i rukave kao zasukivati počeo.

— „Aha! vi bi se borio dragi prijane?" porugljivo smješeć upita husar. „Nije kosa sablja... Bolje je sjedite smirom i nedirajte u junaka."

— „Bogme ću ja dirati ma pasoglavac bio onog, tko moju dragu dira. Izbit ću ga ne samo iz krčme nego i iz svieta ma hiljadu dušah imao, a nit sablje se baš ne bojim."

Reče i odlezeć kabanicu lati ćulu od deset funtih.

— „Ne ljutite se Andrija" viknù medjutim casus belli ogrleć ćulo - gladiatora, ne bil' ga umirila.

— „Idi ti Kato" — reče Andrija odturajuć od sebe Katu," „ja ću već pokazati čija je djevojka!"

— „E dobro prijo Andrija" šali se liepi husar. „Kad se baš silom hoćete s menom da pobijete idem i ja vašemu dugačkomu primjerno oružje donieti. I ode u dvor."

— „Rad mene može gredu ili baš čitavog hrasta donieti. — Ja se nit šestorice takovih nebojim;" govoraše vriedni athleta stieni se prisloneć.

— „Nas se ni malo nebojte prijane" reče sada stražmeštar. „Mi se nećemo u ništa pačati. Vriedan je Vinko i sam tomu poslu."

— „Dobro dobro" odgovarašc ovčar očekujuć svoga protivnika.

Medjutim se i Vinko povrati, ali nit s gredom nit s hrastom nego dugačkom jednom trskom u ruci.

— „Vi se indi šalite s menom?" upita osramoćeni ovčar.

— „Bože sačuvaj da bih se ja s vama šalio!" smješeć se odgovori husar... „Hajde brzo, stanimo oči na oči... tako! No sad koje ćete oko da vam prije izvadim?" i s peruškom trskovom počè čagljati lice i nos ovčarov, ovaj je pako iz početka obadviemi rukami za trskom se mašao al ju uhvatit nemogaše; dok ga nakon strpljivost ne ostavi i razjaren uzè ćulu, srdito zamahnu i strahovitom silom lupi . . . o stienu, da je vani krеč opadao. Strašan bijaše to udarac. Vendelinova se bukara na hiljadu komadah razlupala. Tri stolice prevrnule, jednoj se ruke i noge slomiše . . . Hanzo pako iz pod stola motrijaše cielu buru.

. . . Štogodj se u djelokrugu strahovita udarca nahodi sve je uništeno samo ne djavolasti husar! Gdje je, gdje nije bio u kritičnom času, neznamo! No dosta k tomu da je u taj mah Andriji u usta kao kakvu dugačku cigaru — trsku natjerao i živ i zdrav pred njim skakucao.

Digitized by Google

Ukočen od čuda ovčar ništa ne progovori dok ga grohot družine ne probudi; onda pako reče:

— „Nit tako nisam još prošao odkako sam vlastelinski ovčar!... Ovćija narav pivarova nemogaše već podnositi ratoborne ove prizore. Što ne morade doživjeti?! kuću mu obezčestiše, bogomrzke u njoj počiniše stvari, neponudjeno iz burmutice vadiše, Filaxu na rep stadoše, vlastelinskomu ovčaru trskovu smotku u grlo natjeraše, ali što je još stoput gorje, bukaru, ljubljenu bukaru, koja ga je toliko godinah vierno služila uništiše, za navjek uništiše tako, da već nit u grobu iz nje piti neima ufanja!

Oh! to je mnogo, više je neg bi krotki duh jednog pivara, koj reklu i „šlafhauben“ nosi i četir put se ženi podnieti mogao!!

To je odviše!

— „Nosite me u krevet“ vapijaše tankim glasom gosp. Vendo a lice mu izgledaše žalostno da se opisati nemože, nego prilično žirovskom kecu... „Nosite me odovud... Krevet mi grij i crepulje Evice, jer sam bolestan, jako bolestan! ... Može bit ću i umrieti — oh ve!... bolestan... Evice... umrti ću... oh ve ve ve...

— „Za ime božje! — uplašenom se pretvarajuć viknù g. Eva... „Brzo, brzo donesite s tavana bazgova cvieta... poparu kuvajte od lanenog sjemena — vodu grijte za hrbathee — poklopac mećite na žar — ti pako Hanzo k brijaču se žuri po pijavice — ti drugi krevet namjesti — brzo, brzo, gospodar je jako bolestan, glava mu gori kao kazan, a ruke su mu hladne kao smrznuta rotkva... Bržje žurite se...

Tako gospoja Evica... sluge pako, koj za glavu, koj za noge uhvatiše Vendu i u krevet odvukoše, a da se nerazhladi još mu jednu reklu navukoše i do vrata u perine zamotaše... I sada primoran bijaše jedan polić koje bazgove čorbe, koje hrbatheje popiti na što se vriedni gospodar znojit započeo kan da su ga kuhali .... Ruke il noge pod nikoj način ne smjede izturit iz pod perine, jer zaoto je g. Eva uz njega sjedila peruškom u ruci, da ga svaki put kvacne po nepokornom udu.

G. Vendo hotijaše samo šalu sbijati a bolesti ni traga. No na svrhi tako ga okupiše s liekovih da je i sam počeo vjerovat izmišljotinu svoju osjećajuć da ga trese groznica il vručica — al jedna sjegurno.

— „Evice!“ uzdisaše bolestnik iz pod perine od kud mu samo nos kao kakova katarka virio — „Evice ja bih pio.“

— „Malo se uztrpi starče, odmah će biti titrice.“

Ali se g. Vendelinu nije za titricom žedjalo — no za čim to ipak nije smjeo kazati.

— „Evo gle, već je tu, liepo vrelo i gorko dragi starče... čekaj da u tanjurić ulijem... Popij sada, vidit ćeš da će te izliečit... čekaj da malo popuhnem... pazi da se neožežeš...

— „Au veveve!.. riknù hypocrita bolestnik i popijuć nješta titrice baci se svom snagom u malo da se krevet ne razpadè... „ta to je otrov.“

— „Vraga je to otrov! — liek, pravi liek .... evo gle i ja pijem... De starče popij, al kad ti kažem popij!

Denique nollens vollens g. Vendo morade izpiti gorki liek.

... Poznato je pako da svaka gorkost probudi tek .. tako bijaše i prije petdeset godinah.... G. Vendo je do njekle trpjeo, duho i kiho s nosom, ovim jedinim aktivnim udom tiela svoga, ali ga na svrhi ostavi strpljivost, i kano da bi važne tajne odkriti htjeo, prignuv se uhu Evičinom, jednu al samo jednu jeditu rieč prišaptnù sliedeć ju kannibalskim pogledom.

— „Dà, vraga i njegovu džigericu!“ viknu srdita gospoja, „što ti još neće na um pasti, vrećo nezasitljiva! Bolje će bit spavaj dok ti je dobro . . . i još bolje zamotajuć muža, a kapu mu do iz pod nosa na turajuć — ostavi ga kod kipa... Vendelin prevaren u nadi duboko uzdahnù....

Uništujuću rieč onu koja uzbudi gnjev Evičin još nit dan danas nepoznaju povjestničari, no psyhologi i filosofi, kojim su tajne svete gastronomije poznate, kad bi htjeli lahko bi pogodili, da je naime fatalna rieč ona ovako po prilici glasila „Ja sam gladan.“

... Evica indi ostavi pseudo-bolestnika misleć: tko gladuje neka spava!

Ali Vendo pod nikoj način spavat nemogaše, jer mu se strahovite ukazivahu prijave i sablazi: ovdje velika jedna krvavica, tamo jedno crljeno pleće — malo dalje skakuće i leteće pampuške — tamo veličanstvena čaša piva s bielom na glavi krunom — ovdje pečeni odojci, tamo frigani pilići se nudjahu!

— „Oh! stoput nesretan koj u sva ova zagristi nemogu! sdvojenim glasom vapijaše bolestnik i k stjeni se obrnuv htjede Boga moliti.

No tko bi u sličnom stanju, gladan i žedan, u vodi od pete do glave — priklonut bio na djelo bogoljubstva?!... A još k tomu smjeh i turakanje u susjednoj gostioni!!... Bogme je Kornjiček zamrmljao kao medved od šest godinah i od muke jastuk počeo grizkati i sisati...

I kad bi mu se tako različita čustva borila u duhu i on već zaplakao, osjeti kano da bi mu tko iz pod glave jastuk trzao otajno daptajuć... trzao i trzao dok mu se glave ne dotačè.

„Tko je božji?“

„Ja sam gospodàru“ odgovori njetko kvacućimi zubmi.

(Dalje će slieditì).

Ljubeznoj.

(Pjesnička igra, polag njemačkoga.)

Bistar sjajni žamoreći
Vrutak voda si mi ti,
Ja sam potok sve lomeći.
Koj će briege srušiti.

Ja sam dvojba, ti si vjera,
Ja sam život, ti si san;
Ja od gvoždja, ti šećera —
Ja sam nočca, ti si dan.

Ti s' pobožna molitvica
Ja nenavist i zloba;
Ti blagoslov i srećica,
Ja sam pusta hudoba.

Ja sam prosjak, ti kraljica;
Ti si golub, ja sam lav —
Ja grančica, ti ružica,
Ti si zviezda, ja sam mrav.

Ti si zdravlje, ja sam rana;
Ti si slast, a ja sam vaj —
Ti perivoj, ja poljana,
Ja sam pakô, a ti raj.

Ti boginja si nevina,
A ja griešnik ubogi —
Ti si radost i milina,
A ja razdor svoj slogi.

Ti si nebo, božji stanak —
Ja sam zemlja, trubli cviet;
Sjedinjeni jedan danak
Biti ćemo čitav sviet!

Gj. Klarić,

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 22. lipnja.

U glavnoj skupštini 14. o. m. zaključilo je družtvo „Dvorane“, da uslied mnogih nepogodah, koje su ovo družtvo postigle — da prestane.

Družtvo je ovo u burno vrieme narodnoga probudjenja velikim oduševljenjem začelo svoj život i razvilo barjak narodne socialne zabave. Mnoga se je lieta gibao cviet hrvatskoga naroda po sjajnih sobah, ukrašenih sa svom luxuriosnom udobnosti povečega grada i kroz to vrieme vidjele su prijazne prostorije narodnoga doma množinu odličnih gostiuh sa svih krajevah Slavjanstva i inoga svieta, medju kojimi bijaše tomu dvoru i sreća pozdraviti prejasnoga kralja našega Franju Josipa. U knjizi stranjskih licah čitamo mnoge znamenite osobe, kojih vlastoručni podpisi krase na uspomenu tu zanimivu sbirku autografijah. U tih dvoranskih prostorijah držahu se glasovite sjednice, skupštine svih naših družtvah, konferencije županijske, Banketi, izložbe, Koncerti i balovi. Tko je god u Zagreb došao, taj nije propustio, da si nepogleda našu dvoranu — hram narodnog finijega gibanja i ukusa, u kom se oriše prve produkcije Lisinskijevih kompozicijah, prvo se kolo zaplesalo, gdje se svi glasbeni umjetnici slaviše i nebrojeni zanimivi proživiše časovi na ukrašenje života. Koliko bi liepih novelah crpiti moglo vješto pero iz memoirah ovih zidinah, tečajem tolikih mesopustah i povjestničkih momentah!

Žao će doista biti mnogomu domoljubu, da je i ovomu zavodu evo odzvonilo, pa će pitati, kako se je to zbilo, da ono, što toliko godinah moglo uzdržati se — da je pod ovim upravo ravnateljstvom moralo prestati?

Ovdje nam se valja služiti s izvješćem gosp. K., koj je u posljednoj glavnoj skupštini raztumačio novčano stanje družtva. Kroz više godinah, dá, od vremena kad-no htjedoše novopriašvši članovi prekrstiti hrvatsku dvoranu sa nazivom „Salon-Gesellschaft“ vodi se dug, koj kroz sve vrieme tja do preuzeća po današnjem odboru raztijaše sve to golemije, da svoj brizi ovoga ravnateljstva nipošto nebje moguće stare te griehe pokriti sa današnjimi dohodci. Od onog doba, kad se je kombinacijom prijateljah tudje propagande, iza višegodišnjega počinka usmielio „Walzer“ uvući u borbu s „Kolom“; usljed česa se zametne sjeme raznoga nesporazumljenja, razdora i razuzdanja strastih dvijuh stranakah, -- kristalizirahu se sve to više heterogeni življi, dok napokon izstupi jedan dio, ostaviv svu ogromnu težinu prije skrivljenih teretah na ledjih drugoga.

U toj dakle glavnoj skupštini zaključi družtvo, da se dugovi vjerovnikom namire iz prodaje svekolike družtvene imovine, koja polag proračuna dovoljna će biti da se sve u redu dovrši.

Pitaju se ljubitelji javnoga zabavnoga života: gdje ćemo se sastajati buduće zime? i drago nam je, što smo s više stranah čuli, da se ozbiljno o tom misli, kako bi se nova zgrada, samo u svrhu javnih zabavah, dostojna glavnoga grada zemlje sazidala, što bi tim potrebitije bilo, kad će i onako za kratko vrieme preuzeti „Jugoslavjanska Akademija“ sav narodni dom. Da Bog dà, izvele se liepe misli na diku glavnoga grada.

— Družtvo „Čitaonice“ držalo je 21. glavnu svoju skupštinu pod predsjedničtvom presv. gosp. barona Drag. Kušlana, u kojoj je zaključeno godišnji prinesak sniziti na 10 for. a za izvanjske na 5 for. i prvoga srpnja u novo najmljeni stan preseliti se.

— Medju gostih, koji posjetiše naš grad prošle nedjelje, bijaše i sjajna deputacija Požežanah. Svečano vozeć se do banova dvora, doniela je njegovoj preuzvišenosti povelju, s kojom je imenovan ban počastnim gradjaninom sl. i kr. grada Požege. Ovaj grad zadobio je u novije vrieme znamenitost i tim, što je otvorenjem tiskarne g. M. Kraljevića i knjigarne zasvjetlila nova luč prosvjete za naš narod u Slavoniji. Deputaciju predvodio je g. Filip Thaler, gradski satnik.

— Kod sv. službe božje na blagdan sv. Ćirila i Metodija čitat će se u stolnoj crkvi našoj Evangjelije, Epistola i Prefacija na hrvatskom jeziku; a čitali smo, da će to isto biti i kod proslavljenja tisućgodišnjice u Karlovcu po višjoj dozvoli njegove uzoritosti. Mi se nadamo, da će i ostala mjesta ove nadbiskupije slieditи primjer ovaj, te zamoliti dozvolu, kojom se može samo povisiti slava i podignuti pobožnost puka, kad ne samo sa propovjedaonice nego i sa žrtvenika začuje rieč božju u jeziku si najmilijem, a kod množine i jedino razumljivom. To je jednoglasno zaključilo moliti i zastupničtvo sisačko u svojoj glavnoj skupštini dne 17. o. m.

— Za Šafařikovu knjižnicu — ako se nabávi za našu akademičku biblioteku — obečala je njeg. preuzoritost g. nadb. Haulik 2000 for., nj. preuz. gosp. biskup Strossmajer 5000 for., nj. preuzv. g. biskup Kralj 100 for. i presv. gosp. grof Julio Janković 1000 for. Živili naši mecenate!

— Njeki slovenski domoljub preporučuje u „Napreju“ braći slovenskoj, da prime književni jezik hrvatski. Hoćeli susjedi naši tu ideju prigrliti u obćem interesu, pokazat će nam bližnja budućnost.

— „Glasonoša“ donio je u svom 15. broju liepi članak „Naša narodna nošnja“ baš u dobar čas. Mislismo i mi, da bi vriedno bilo o tom progovoriti osobito danas, kad nam iz Beča upravo donesoše kao na ogled zamamljivi kroj dugačkih kosmopolitičkih kaputrokah i to po veritable-om sinu trojedne kraljevine, kao agentu „the international Taylors Compagnie“ da valjda žezlo surke nadvlada. Tvrdoglavi naši seljaci neće nikad da obljube tudje šege, pa če doista i šegi surkah ostati vjernih prijateljah, koji se pojavljuju već i extra muros totius regni Croatiae. Ptica se po perju pozna. — Taj istiniti članak vriedan je da se uvaži.

— Dne 27. o. m. iti će preko praznikah posebni povoz na našoj željeznici iz Siska u Trst, a iz zalieva tršćanskoga u Pirano i Miramare na povećem parobrodu družtva Lloyda, pračen muzikom, a vraćajuć se pohodit će putnici špilje u Postojnu. Za svu vožnju plaća osoba iz Siska bez razlike postaje gdje je tko sjeo, na drugom razredu 14 for. a na trećem 10 for. Iz Zagreba će Train poći u 7 satih i 22 min. na večer a vratit će se 29. u Zagreb u 5 satih i 53 m. u jutro.

K. (Opet jedan sutor ultra crepidam — ad notam g. Mr. G.) U Pragu je umro prošle nedjelje načelnik grada Franjo Pštross, 41. god. star. Prošav nješto školah učio je kožarski zanat i kad bi godine 1850. prigodom audiencije kod ministra Bacha predstavljen bio kao fabrikant izrazio se je odma na mjestu, po svojih demokratičkih načelih, da nije fabrikant — no jednostavni kožarski majstor. Godine 1856. postade podpredsjednikom trgovačko-obrtničke komore u Pragu, a g. 1858. predsjednikom. Vazda se je ponosio, da je obrtnik, te je u svom kožarskom dučanu sám dvorio kupce sa pripasanom kožnom kecelju, a god. 1861. izabra pučanstvo glavnoga grada češke kraljevine — 125,000 stanovnikah — toga kožarskoga majstora za svoga načelnika, u kojem dostojanstvu služio je kao čestiti domorodac češki na čast i korist gradu i domovini. Iza kratkoga bolovanja od 4 dana umre oplakan po čitavom narodu. Tielo pokojnikovo pokopano je tolikom svečanošću, kakve zlatni Prag nevidje nikad jošte.

Književnost.

— U Novom Sadu dotiskuje se: „Junak našega doba“ prevod Romana M. Lermontova po Gjorgji Popoviću uredniku „Danice“. Knjiga izniet će 17 malih tabakah a stati će 50 n. Tko uzme 6 iztisakah dobit će sedmi na dar.

Predplatnici neka izvole novce poslati na urednika sama u Novi Sad.

— „Prijezda,“ spjev Radmila Lazarevića u Beogradu u štamparni Nikole Štefanovića 1863. u 16. na 104 stranah. Nismo jošte mogli ovu knjižicu pročitati, nu koliko se na kratki pogled opaža, to se ovo djelce čini nješto izvanredna u srbskoj poeziji.

— „Nemanja“ drama u pet djejstva od dra Jovana Subotića tiska se u Novom Sadu i bit će za 14 danah gotova. Gjorgje Popović pozivlje na predplatu do Petrova dana po 50 n. za svaki iztisak. Kasnije će se ciena povisiti.

— Upravo je iz Gajeve tiskarne izašlo djelo pod naslovom „Čovječje dužnosti“ od Silvija Pelika, prevod i pjesme od Gj. Deželića. U osmini XIV. i 82 str. Ciena je knjigi 50 n.

Digitized by Google

— U tiskarskom zavodu Abela Lukšića u Karlovcu dotiskan je prevod Alfierovoga „Saula“ od J. Sundečića. S ovim izvrstnim djelom povečao nam se je broj boljih knjigah u hrvatskoj književnici. Ciena je knjizi samo 40 n. premda broji 84 stranah na 5 i pol arakah.

— U Karlovcih pečata se dramatično djelo Gj. Maletića u stihove složeno „Preodnica srbske slobode, ili srbski hajduci“ koje će do polovice srpnja gotovo biti. Ciena će mu biti 40 n., a čisti je dobitak na korist gimnazije u Karlovcih sriemskih.

Ćirilica.

U Gajevoj „Danici ilirskoj“ broj 24., pojavio se je njeki učeni g. prof. M. na korist ćirilici, pod naslovom „Kako Slovenci sude o ćirilici“.

G. prof. M. najprije veli, da oni neznadu što govore, koji kažu: da nestoji do toga, kako se što piše, nego što se piše, te da i ovi spadaju med one praktike, koji za teoretične izmišljotine nehaju; ali g. prof. M. nije se potrudio dokazati, za što da obih tih vrstih ljudih mnenje nevalja.

G. prof. M. nepobija nikakvim temeljitim razlogom ni mnenje onih ljudih, koji vele, da će prije il poslje primiti latinicu i Rusi i Srblji, nego samo dokazuje, da i med sjevernimi Slavjani vladaju četiri načina u pisanju s latinicom, u čem se da ni Česi napose nisu još složili. A zar ćirilaši jednim načinom pišu?

G. prof. M. tvrdi, da Jugoslavjani većom stranom rabe ćirilicu, dočim se, veli, svi katolici (hrvatski i slovenski) služe i latinicom. Prvo može biti istinito, ako se gleda na broj pučanstva, gdje ćirilica vlada, ali nipošto da se ćirilicom i više piše nego-li latinicom. Drugo je pako tendenciozne masti, jer ne samo katolici, nego svi Hrvati i Slovenci služe se izključivo latinicom, osim gdjekoga zanešenjaka, koj bi rad njekakovim orginalom biti. I g. prof. Jezbera u Pragu piše češki ćirilicom, pa tko bi mogao reći, da se ćirilica i u Českoj rabi?

Da bi po književnost probitačnije bilo, kad bi se svi Jugoslavjani jednimi pismeni služili, to svatko pametan znade, ali da je tomu samo ćirilica prikladna, nije dosele još nitko nepobitno dokazao, kao ni ono, da nijedan Rus za latinicu nemari. U ostalom mi nevidimo baš najveće nesreće u dvojakih slovih, jer nam knjiga i uz to sve to većma napreduje prema okolnostim u kojih živimo.

Dovle je g. prof. M. svoje misli razvio, pak je prešao u tom pitanju na misli njekojih slovenskih pisateljah, kojim se, veli, nesmije u toj struci kazati, kao mnogim protivnicim ćirilice „sutor ne ultra crepidam“, jer da spadaju medju slovničare, te koji akoprem svećenici, nedovode slova u savez s vjerom.

Od njeko je doba ušla u modu fraza „sutor ne ultra crepidam“ kod onakih ljudih, koji nisu kadri s valjanimi razlozi svoje jednostrane misli podkriepiti; oni misle, da ta poslovica i danas jednaku vriednost imade, kao što je imala onda, kad je postala; gdje je naobraženje i znanje samo pojedinih kastah monopol bilo, a nepromisle, da se dan danas ona poslovica i proti njim jednakim načinom uporaviti može, jer ni profesori nisu izvan svoga zanata, neporočni sudci.

Prof. M. veli, da je već prije 100 god. Ivan Popović Slovencem preporučao ćirilicu, pošto da je vidio zavladavši metež pravopisni latinicom; ovo se može vjerovati za ono vrieme, ali se danas organičkim pravopisom i liepo i dobro piše, dakle s veće strane onoga meteža je nestalo i potreba ćirilice prestala. Dokaz napredku latinice, što sada, izuzam tvrdokorne pojedince, već jednolik pravopis kod nas vlada, dočim je, kako prof. M. sam veli, i g. Brlić god. 1842. dvanajst nabrojio.

Što je Kopitar rekao, neproteže se dalje, kako sam g. prof. M. kaže, nego da bi dobro bilo, kad bi svi Jugoslavjani jednimi pismeni pisali, pa bilo kojim god — a to svatko kaže. Da je Fr. Metelko očitovao 1825. god. da mu je pravilnost ćirilice skroz po ćudi, nemože se na sadašnjost uporaviti, jer onda još organičkoga pravopisa nismo imali, kao sada. O Matiji Majaru može se ono isto reći, što smo i o Jezberi rekli; pojedinacah je uvjek bilo, koji su praktičnim živovanjem svieta u oprieci stajali, ali takovi nisu nikada pravac svietu odkrojili.

Kad smo zagledali naslov „Kako Slovenci sude o ćirilici“ nadali smo se svakako nješto više doznati, nego-li je g. prof. M. naveo. Njegovo vlastito mnenje nedokazuje u prilog ćirilici uprav ništa, a tobožnji sud Slovenacah, tražili smo u navedenih stavcih uzalud, jer iz onoga nemožemo razabrati ništa, što bi se razumno današnjim okolnostim prilagoditi moglo.

Molimo dakle učenoga g. prof. M., da izadje temeljitimi razlozi na vidjelo koji bi i nas mogli skloniti, da zabacimo pismena, s kakovimi se sav naobraženi sviet služi i koja smo prema našem hrvatskom jeziku već dobro udesili, a da primimo slovnu smjesu sastavljenu iz pismenah „grčko-latinskih“. Izvornu je ćirilicu oštroumni vladar Petar veliki već s latinicom preobrazio, a da je Rusija još jednoga onakvoga reformatorskoga vladara imala, nebi ni one druge polovice ćirilskih pismenah u Rusiji već bilo, koja u onih stranah za sada vlada, koje su, da-li slučajem ili čim drugim, svakako još naobraženjem zaostale; jednom ričju, da primimo ona slova, koja će prije ili poslje, na same crkve ograničena ostati, i kano častna starina u muzejih na uspomenu čuvana biti, a da zapustimo liepa jednaka i ukusna pismena, s kojimi smo ovako liepo već napredovali; te bez kojih bi pouzdano za 20 godinah u nazadak pali glede prosviete.

Drago će nam biti, ako nas g. prof. M. valjanijimi razlozi o spasonosnosti ćirilice uputi, inače bi ga morali svjetovati, da se okani projektah, proti kojim vojuje zamašaj civilizacije, ali ako ga već nagon tjera krčiti put jednimi pismeni u cieli slavjanski jug, tada će svakako bolje učiniti, da preporuča latinicu i onoj južnoj braći, koji se još ćirilicom služe, to barem imade više izgleda, da će prodrieti, (buduć se poplavici civilizacije nitko na dugo oteti nemože) te će tim dobroj stvari i većma koristiti. H.

Svaštice.

Mjesečni trošak Sultanov u Carigradu iznaša za kuhinju 240,000 stot., za 36 gospojah u Saraju 700,000 stot., za 1780 dvorkinjah 180,000 stot., za 2000 sluguh i paziteljah kod sobah gospojinskih 150,000 stot., za mirovinu gospojam odpuštenim iz Saraja 800,000 stot.

* Njeki Garin kupio je u Parizu kavanu „Café-Restaurant des Grand Hotel“ na Boulevard des Capucines za 5 miliunah franakah na 25 godinah. Osim dakle godišnje odplate od 200,000 franakah imade jošte i najma plaćati 150,000 na godinu. Koliko bi ulicah u mnogom gradiću kupio za svotu, što samo ova jedna kavana stoji?

Rebus

Razriešenje Rebusa u br. 17.

Kolo sreće u okoli
Vrteći se neprestaje
Tko bi gori eto 'e doli
A tko doli gori ustaje.

Razriešiše gg. Slavoljub Tičar, M. Oštrić, Marko Alesandro Šuman, P. Petrić, Mirko Divković, Miroslav Kramarić Toševački, Ivan Bally.

Listovnica.

I. G. Kras. Oprostite, da je onamo pogriešno došo M. mjesto vašega znaka. Nadamo se doskora opet kojemu glasu iz vašega otoka.

Poziv na predplatu.

S ovim brojem izlazi polugodišnja predplata i molimo učtivo svu domoljubnu gospodu i krasni spol našega naroda, da se izvole na novo predbrojiti sa 3 for. na drugo poleće od srpnja do konca prosinca o. g. pa u svojoj blagonaklonosti i druge nasnubiti da to učine.

„Naše gore list“ donašat će i nadalje što najzanimivijih pripovjedkah i pjesamah prvih pjesnikah današnjega vremena, poučnih članakah i razpravah historičkih, vjestnik zagrebački, svaštice i smješice, književne viesti, konjičeve skokove, rebuse i zagonetke, pa i illustracijah po mogućnosti.

Novce neka izvole gg. predplatitelji poslati na odpravničtvo „N. g. l.“ u dugoj ulici broj 786.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Broj 19. U Zagrebu 5. srpnja 1863. **Tečaj III.**

Pjesma

tisućgodišnjoj uspomeni dolazka

SV. ĆIRILA I METODA

u Velegrad.

Presveta nam godina se javi,
Tisućljetni god nam osvanu,
Dom se težko smrtna sna izbavi,
A spasenja sunce ogranu:
Pojmo hvalu Boga gospodina,
Nek ga slavi ciela domovina,
Razigraj se rode slavjanski,
Razkliktaj se sviete kršćanski —

Tisuća je već godinah prošla,
Što krst sinù slavskim narodom,
Što su braća s blagovjesti došla
Sveta braća: Ćiril s Metodom.
Crni mrak nam bludnje razpudili,
A oči nam k suncu obratili;
Prosijali sjeme istine,
Da nas vječno spase iz tmine!

Bilo prošlo blaženo nam doba,
Po narodu bijes uskori,
Slavu našu zatrpa sred groba,
Velegrad nam sveti razori;
Porazagna majku, sinke mnoge,
Te ih ugna u smrtne vrtloge;
Al, nas smrti tada oteli,
Ćiril, Metod naši angjeli. —

Vjera, što ju navještahu braća.
Bezufanju nedà svladati,
Kotva spasa, što srca zahvaća,
U Boga se veli nadati;
Vjera zakon ljubavi nam stvara,
Da se kaješ, tvoje griehe kara,
Plačnu oku suze utire,
A proljećem zimu zastire.

To proljeće drugo već nam cvjeta,
Prosipa se cvieće narodom,
Dvoje braće opet svietom šeta,
Svietom šeta Ćiril s Metodom.
Domovina s njih se pomladjuje,
Isukrsta s nova prigrljuje;
A tko s Krstom s groba ustane,
Tomu neda Bog, da propane.

Velegrade! diž se s razvalinah,
Užij s nami razkoš stovrsnu:
Kano Lazar voljom božjeg sina
Već iz mrtvih narod uzkrsnù.
Zagrmite dolovi i gore,
Ko što biva i gjurgjevske zore,
Višnjeg Boga s nami hvalite,
Tisućnici zaijučite!

Zaijuči domovino draga,
Dokud slavski jezik dopire,
Dokud siže božja svjetlost blaga,
Glas veselja neka prodire!
Hvala tebi kralju gospodine,
Što si dao narod izvest s tmine,
Kroz Solunske zviezde obije,
A da dom nam sunce ogrije!

Digitized by Google

Oj vi božji svetci nam u raju,
Apoštoli slavski premili!
Milioni slavu vam pjevaju,
Njih ste s vjerom, s ljubvom sdružili!
Zaboravte nezahvalnosti nam,
Bogoljubnim učte nas vrlinam,
Što po vami Bog nam darovà,
Da neuzme ruka njegova.

Neka nikad zviezda neugasne,
Što nam sjaje ljetah tisuću,
Neka sjeme vjere samospasne,
Domu digne sreću cvatuću;
Sav se narod nek u hramu spoji,
Na Petrovoj stieni štono stoji,
Hram to Kristov, hram to vječiti,
Otacah nam Sion jedini.

Taj će trajat Velegrad do vieka,
Odoljet će svakoj nesgodi,
Odtud dom nam spasenje si čeka,
Jer tuj ljubav vječna lagodi,
Tisućljetna sveza milim Bogom
Postati će zlatnom, vječnom slogom;
Po Ćirilu i po Metodu
Blag će ostat Bog nam narodu!

Pohrv. *I. T.*

Sv. ĆIRIL i METOD.

Sv. Ćiril i Metod rodiše se u gradu Solunu, koj je bio podvržen grčkomu caru. Stanovnici varoša i okolice bili su Grci pomiešani sa Slavjani; s toga su sv. ovi otci već u djetinstvu govorili slavjanski. Otcu njihovu bilo je ime Ivan, obnašao je drugu čast za carom. Imao je sedmero djece, izmedju koje najmladji, Konštantin, koj je kašnje prozvan Ćiril, rodio se 826. godine. Roditelji dali su prema svom visokom stališu svu djecu učiti i odhraniti. Najmladji Konštantin ili Ćiril odlikovao se najviše marljivošću i umnimi darovi tako, da mu je stariji brat Metod kod kašnjega poslovanja svagdje prvo mjesto ustupljivao. Za rana izgubila su djeca otca; ali car Teofil velike zasluge otca naplati na sinu Metodu, koga načini upravljateljem obližnje slavjanske pokrajine. Više ljetah obnašao je Metod sdušno tu čast; nu veliki nemiri odure mu ju: on ju položi ter ode na goru Olimp za redovnika. Tu osta, dok ga Bog pozva na velika djela. — Konstantin ili Ćiril ode medjutim u Carigrad, da se usavrši u znanostih, te si tu marljivošću i kriepošću nabavi takovo štovanje, da mu Teoktist, koj mjesto maloljetnoga cara Mihajla vladaše, ponudi za ženu svoje kumče — zeticu — djevojku bogatu i od velikoga roda, te mu jošte obeća izhoditi dostojanstvo kneza. Nu sv. Ćiril zahvali se na bogatstvu, časti i nasladnostih života, te stupi u stališ duhovnički. Ali iz nenada nesta Ćirila. Velikom brigom izkali su ga, dok su ga nakon pol godine našli u njekom samostanu kod mora. Jedva ga nagovore, da ostavi samostan, i dadu mu čast učitelja na visokih školah. U to vrieme, oko 851. god. širili su Arabi sabljom u ruci vjeru i gospodstvo muhamedansko ili tursko po Europi i Aziji, a njeki njihov vladalac, imenom Omar, pošalje caru Mihajlu ponositi glas: da mu pošalje njekoga, koj će se s njegovimi mudraci pregovarati o tom: koja je vjera bolja: kršćanska ili muhamedanska? Car pronadje za najsposobnijega Ćirila, te ga posla tamo. Kad se odtud vrati, povuće se k bratu Metodu na Olimp. Tu su ove dvie bogoljubne duše tako se spojile, da su od sada već zajedno podnašale sve brige i težkoće, i jedina ih smrt raztavi. Za onda živili su u današnjoj Rusiji uz crno more Kozari. Ovih kan ili kralj pisà caru grčkomu list, u kom zamoli, da mu pošalje učena čovjeka, koj će se o vjeri prepirati s Turci i Židovi; pak ako ih nadvlada, da će onda preći na kršćansku vjeru. U Carigradu i opet nisu znali sposobnijega od sv. Ćirila, koj Bogu na čast i ljudem na spas rado ostavi svoj mirni stan na Olimpu. Radi svoga dostojanstva posla car s njim carsku pratnju. S ovom uputi se on i brat mu Metod preko mora u Kerzon, današnji po prilici Sebastopol. Tu ostanu njeko vrieme, dok su se dovoljno uputili u kozarskom jeziku. Znali su iz knjigah, da je u ovoj okolici pokopano tielo sv. Klementa, trećega poslje sv. Petra pape, koga je car Trajan prognao ovamo. Zato su tielo potražili, izkopali i sobom ponieli. Sada se upute k dvoru kralja kozarskoga, gdje budu svećano primljeni. Pred kraljem, njegovimi dvorani i mnogim pučanstvom branili su vjeru kršćansku proti židovom i muhamedancem tako, da je usljed toga prvi savjetnik proglasio: da je kršćanska vjera jedina prava, i da je slobodno svakomu preći na nju; što i kan u svom listu na cara obznani. Usljed toga pokrsti se odmah 200 ljudih. Ćiril zahvali se kanu suznimi očmi na darih, koje mu ovaj hotio pokloniti, te izprosi od njega samo slobodu 200 zarobljenih kršćanah.

Do sada djelovala su sv. braća samo medju narodi neslavjanskimi; sada je nadošlo vrieme, gdje su se uputili medju Slavjane. Rastislav, knez velike Moravske, pisao je caru Mihajlu: da je istina njegov narod odstupio od krivobožtva i da želi po kršćanskom zakonu živiti, ali da neima takova čovjeka, koj će narod sasvim uputiti u vjeri i dovesti na put prave istine. I tu car nije znao sposobnijih od svete braće. Prije nego se tamo upute, izume pismena iliti slova slavjanska, glagolicu, te prevedu na slavjanski jezik njekoje komade sv. pisma. Obskrbljeni preporukami i darovi od cara, te s tielom sv. Klementa odpute se u veliku Moravsku g. 863. dakle upravo prije tisuću godinah. Prolazeći kroz Bugarsku ostali su tu njeko vrieme, navješćali sv. evangjelje, ter okrstili mnoge. U Moravskoj primio ih je i kralj i narod svečano i veselo. Tu su našli puk pokršćen od njemačkih duhovnikah, ali su od ovih bili tako slabo podučeni u vjeri, da je jedan imao po više ženah, da su svojevoljno ženitbe razpitavali, te nove sklapljali. S toga bila je glavna briga sv. braći, da puk u narodnom jeziku poduče i tako na kršćansko življenje upute. Oni su zato po primjeru spasitelja obilazili od varoša do varoša, od sela do sela, pak uzeli djecu podučavati ne samo u vjeri, već i u pisanju i čitanju; osobito pako brinuli su se, da dobije narod svoje ljude za duhovnike; s toga su si odabrali učenike, koje su podučili i pripravili za duhovnički stališ. K tomu su dokončali prevod sv. pisma, pa su i druge crkvene knjige preveli u narodni jezik, te cielu službu božju, istu sv. misu u narodnom jeziku uveli i obslužavali. Ove knjige, kano i slova od sv. Ćirila izumljena, pa tim ujedno znanje i prosvjeta razširile su se ne samo po susjednoj Hrvatskoj i Bugarskoj, već i po ostalih slavjanskih zemljah. osobito kad su po smrti sv. Metoda slavjanski duhovnici bili od njemačkih proganjani, u okove okivani, i u tamnice bacani, te se usljed toga razbjegli po drugih slavjanskih zemljah,

Digitized by Google

osobito po Hrvatskoj. Još i danas se kod mnogih Slavjanah, pak i kod katoličkih Hrvatah u senjskoj biskupiji obavlja hrvatskim jezikom i sv. misa i svi obredi, te će se ako Bog da i kod nas uvesti živ jezik na mjesto latinskoga i u crkvu, ko što je uveden svuda gdje vladaše u nas do sada latinština. Kad su Moravci u materinskom, razumljivom jeziku čuli uzvišene istine i blagi nauk kršćanske vjere, kad su mogli u svom jeziku čitati, šta je ljubav Jezuševa naučala i činila za griešno čovječanstvo, kad su čuli kod službe božje mile zvuke materinjega jezika, tada je malo i veliko pohitilo u crkvu, te se skupljalo oko sv. muževah; tada se bujno širila vjera kršćanska, a s njom kriepost i čistoća ponašanja.

Kad su njemački duhovnici vidili, da sve hrli tamo, gdje se slavjanski navješća rieč božja, i da za njih nitko nepita, tada su sv. apoštole obtužili papi Nikoli, ne samo da slavjanski služe službu božju, već da i krivu vjeru navješćaju. Oni se odpreme na put u Rim, da se tamo opravdaju, i ponesu sobom tielo sv. Klementa. Put ih je vodio kroz zemlju Kocela, kneza Slavjanah, koji su stonovali u Ugarskoj kod blatnoga jezera ili Balatona i u susjednoj Štajerskoj uz Dravu i Muru. Kocel primi ih s veseljem, obljubi veoma slavjanske knjige i izruči im jedno 50 učenikah za nauk. Od ovud proputovali su sv. muževi kroz Hrvatsku u Rim. Kad je papa začuo, da nose tielo sv. Klementa, izišao im je s pukom na susret izvan grada, ter ih svečano uveo. Tielo sv. Klementa zakopali su u crkvi njemu na slavu sazidanoj. Papa za tim presluša nauk sv. braće, te ne samo da ga potvrdi kano pravovjerna, već i posveti brata Konštantina za biskupa moravskoga, kojom prilikom i dobije on ime Ćirila god. 868. Osim toga dopusti papa i službu božju obslužavati u slavjanskom jeziku, te zapovjedi više slavjanskih učenikah rediti za duhovnike. Nu sv. Ćiril nije nikad više vidio Moravske, zemlje obljubljene, gdje je toliko blaga sjemena posijao. On umre u Rimu 14. veljače 869. Brat mu hotio tielo prenieti na Olimp, ali se tomu protivio cieli Rim, govoreći, da je to velika milost božja, što tako velik, tako svet čovjek, došav iz daleka svieta počiva medju njimi. I tako bude svečano sahranjen u Rimu najprije u crkvi sv Petra, zatim prenešen u crkvu sv. Klementa.

Osta sada sve na Metodu, koga papa posveti za biskupa Moravske i Panonije, gdje je vladao knez Kocel. Ovaj oprosi papu, da mu pošalje sv. Metoda, neka mu podući puk u knjizi slavjanskoj. Papa mu ga posla i s njim zajedno list, u kom pisa: „Trostrukim veseljem šiljemo u prediele vaše sina našega Metoda, čovjeka izvrstna razuma i pravovjerna, koga smo posvetili skupa s učenici njegovimi, da, kako ste prosili, poduči vas u knjigah, pisanih u vašem narodnom jeziku, da vam svu službu božju, sv. misu, obrede i krst obavlja u vašem jeziku, kako je to počeo s božjom milošću mudrac Konstantin. . . . Ako bi se pako tko, od vam odredjenih učiteljah ili učenikah njihovih usudio knjige u vašem jeziku pisane kuditi, taj da bude izobćen.“

Kocel primi sv. Metoda s velikim veseljem; ali na skoro uvidi, da neće biti mira ni reda, dok Metod kano biskup bude podčinjen njemačkomu nadbiskupu u Solnogradu; zato posla i opet Metoda u Rim, da ga papa načini nadbiskupom. To papa učini, a Metod se vrne nezavisan od drugoga nadbiskupa, ter uvede slavjanski jezik u crkve. Puk je vas grnuo tamo, gdje se ovršavala slavjanski služba božja; zato ostave njemački duhovnici Moravsku i Panoniju; ali nezadovoljni sazovu crkveni sabor, gdje nisu samo zaključili, da Metod nije nadbiskup, već su ga i zatvorili. Stvar dodje opet do pape. Ovaj pošalje svoga poslanika s nalogom, da imaju priznati Metoda za nadbiskupa. Ali su se tomu protivili i njemački vladaoci i duhovnici. Medjutim umre solnogradski nadbiskup; njegovoga nasljednika Teotmara nije hotio papa potvrditi, već ako se odreče prava na panonsku nadbiskupiju; što on i obeća. Tako bude stvar za njeko vrieme umirena. Metod pušten iz zatvora ode opet ka Kocelu, ter obavljaše tu svoju čast. Ali na nesreću umre iste godine Kocel. Jedna strana njegove knježevine, a nadbiskupije Metodove, u današnjoj Štajerskoj oko Optuja, bude podvržena njemačkomu knezu Karlomanu; druga, okolo blatnoga jezera, dobije posebnoga kneza. Sada opet navale njemački duhovnici u te strane, a nadbiskup Teotmar poče opet tamo službu ovršivati proti zadanoj papi rieči. Metod ostavi Panoniju i ode u veliku Moravsku k Svatopluku, nasljedniku Rastislavovu. Tu u velikoj i slobodnoj Moravskoj nastavi mirno svoje djelovanje, koje urodi obilnim plodom ne samo u Moravskoj, već i izvan nje. Susjedni Česi primili su njekoji već prije sv. krst; ali i kod njih navješćali su rieč božju duhovnici, koji nisu znali slavjanski. Kad se pročulo kod njih, kako Metod razumljivim narodnim jezikom, umiljatim načinom vjeru navješća, kako je donio i sv. knjige u narodnom jeziku, tada ga dodje dobrovoljno slušati knez češki Bořivoj sa ženom si Ljudmilom. Kad su od Metoda čuli istine kršćanske vjere, tad su se uvjerili: da je tako za pojedinca kano i za ciela kraljestva najveći blagoslov vjera ljubavi spasitelja našega, te se dadu oboje pokrstiti, a vrativši se kući neumorno su nastojali oko razširivanja vjere kršćanske kod svoga naroda. Nu sv. Metod nije i opet imao za dugo mira, i opet tužili su ga neprijatelji papi i Svatopluku kano krivovjerca, te papi opisali slavjanski jezik kano sirov, siromašan, u kom nije moći pravo službe božje obavljati, i koj je radi toga pogibeljan za vjeru i jedinstvo. Svatopluk prepusti cielu stvar papi, koj pozva u Rim Metoda i glavna mu neprijatelja Teotmara. Papa sazove u sabor više biskupah, pred ovim opravda sv. Metod sebe i slavjanski jezik tako, da papa proglasi njega ne samo za pravovjerna, već i za potrebita, te ga potvrdi za nadbiskupa i dade mu oblast rediti biskupe. Glede jezika pako i pisma slavjanskoga pisà papa: „Pismena slavjanska, izumljena od njegdašnjega mudraca Konštantina, u kojih se slava božja mudro navješća, svim pravom hvalimo i zapovjedamo, da se u istom jeziku Krista gospoda našega slava i djela navješćaju: jer nas Bog opominje, da ga imamo slaviti u svih jezicih ne samo u tri . . . . jer koj je stvorio tri glavna jezika: židovski, grčki i latinski, taj je stvorio i sve ostale na svoju hvalu i slavu.“ Ovako potučeni protivnici Metodovi upotrebili su sada lukavost proti njemu. Najprije upute kneza Svatopluka, da zaišće od pape jednu biskupiju latinsku, koje duhovnici bi latinski vršili službu božju. On se dade nagovoriti i predloži Njemca Vihinga za latinskoga biskupa u Nitri. Papa ga potvrdi, ali mu naloži, da ima Metodu kano svomu nadbiskupu biti pokoran. Kad se to postiglo, onda su opet crnili Metoda kano krivovjerca, te raznieli glas: da se morao zapriseći papi, da neće više službe božje slavjanski vršiti; dà podmetnuli su i njeki list, u kojem tobož piše papa Svatopluku: da je Metod krivovjerac, da je pogazio prisegu,

Digitized by Google

kojom se zakleo, da neće više slavjanski vršiti službe božje, da je jedini pravi biskup, koga moraju slušati, Vihing, a Metodu da je oduzeta sva vlast. Osobito se pako u tom listu preporuča, da se okane narodnoga jezika u crkvi. Radi ovoga lista i inih progonah potuži se Metod papi g. 881. Sv. otac izjavi na skoro, da on onoga lista nikad nije pisao, te pozove u Rim i Metoda i Vihinga. Kad je Metod dobio taj list, sakupi se narod na saboru. Pokle se u saboru sve razvidilo, pristane cieli narod i knez uz Metoda. Na skoro razširi Svatopluk medje svoje kneževine, te joj pridruži i njegdašnju kneževinu Kocelovu oko Drave i blatnoga jezera. Sad istom došlo je vrieme, gdje je mogao Metod mirno svoje zvanje vršiti. Tri ljeta obilazio je svoju nadbiskupiju, te došao i u njegdašnju kneževinu Kocelovu, gdje ga nije već osam godinah bilo. Dà njegovo djelovanje razprostranilo se daleko na sjever do mora: „Od te dobe, govori životopisac Metodov, veoma poče rasti božje učenje .... i krivobožci, odmetnuvši svoje bludnje, počeše vjerovati u pravoga Boga.“ Nu višnjoj premudrosti svidi se sv. muža na skoro pozvati s ovoga svieta. Na Cvjetnicu g. 884. ode u crkvu, reče kratak govor, blagoslovi kneza i puk, te reče: „Djeco! čuvajte me još do trečega dana.“ Oko postelje sakupi naš apoštol svoje učenike, on im tu preporuči pravu vjeru, slavjanski narod i ljubav materinskoga jezika. „Vaša srca, reče, da se neuzdrmaju nikakovim strahom, neplašite se ljudskoga suda, niti onih ljudih, koji mogu doduše tielo umoriti, ali nemogu duše upropastiti, dapače druge učvrstite, da šačuvaju blago, koje smo od Boga primili, i koje će se od nas zahtievati na dan povratka. Vladajte se pametno .... da sačuvate srce svoje, i svoje braće; jer bit će vam hodati posred mrežah .... k vam će doći grabežljivi vuci, koji neće oprostiti ovcam“.... Ovo je u kratko životopis sv. apoštolah slavjanskih. K. L.

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.

Od Kalinčáka.

(Nadalje.)

On se je sve većma približavao k dvojim mladencem, a bielo pero vijalo i pregibalo se je po zraku, koliko-god se je putih ogledao i glavom napred maknuo. Na-jedanput stane, jednom nogom napred zakorači, ogleda se na okolo, pušku s ledjah strgne, podupre se o nju s obim rukam te nješto očekiva. Zatim uzme u ruku malu trubljicu, što mu je na zelenoj vrpci visjela, zatrubi njekoliko putih — a psi odmah k njemu iz šume doletiše. Vidjelo se je, da je bio na rânom dočeku (lovu). jer je to i zeleni kratki kaput, širokim crnim kajišem, na kôm se je široka srebrna kopča svietila, po boku stegnut, zasvjedočavao.

Kad su Bogoslav i Malina do njega došli, prestade njihov razgovor, a ova uplašena tim novim pojavom, skrivaše zarumenilo lišce za svoga pratioca. — Bogoslav se liepo nakloni, pozdravi lovca, ovaj pak pokima glavom, nasmješi se te silnim glasom progovori; „Kamo tako rano, mladi ljudi kamo?“

— U Laskarovice, vaša milost, odgovori Bogoslav.

— Jel' to vaša sestra mladi gospodičiću? ili možda srca vašega ljubezna? Bogoslav nezna ništa odgovoriti, vidjelo se je, da mu nije po ćudi oto pitanje. Sklopiv oči, samo je nješto, kao: „i jedno i drugo pomrmljao.“ — Sad se pak oko liepoga lovca samo na dievu obratilo a nješto ga je tako privlačilo k tomu novomu pojavu, da nije mogao znatiželjnosti odoljeti i dievu od glave do pete promjeriti. Ali tek što se je njegovo oko priliepilo na njezinom krasnom, usljed zabune još većma nego obično porumenilom licu, poviče: „nek nisam spašen, ako sam ikada ljepše dieve vidjeo!“

Bogoslav se preporuči veseo nad divenjem lovčevim; ovaj pak opet poviče: „stanite malo, mladi gospodičiću! — Tko ste vi, a tko je ta mlada srnka, što se tako bojazljivo oko vas uvija?“

Bogoslav se je morao ljutiti, jer se je vidjeo oblačak na licu njegovu; gladko mu se čelo namrgodi a usta smjelo poviču: „što to na vas spada?“

Muž u zelenom kaputu samo se nasmješi i odvrati: „nemojte tako drzovito, mladi gospodičiću, nemojte tako brzo! Ja bi se s cielim svietom s prijateljio, kad bi se meni kao vam toli krasna dieva o ruku upirala, a vrazi bi moje ime zapisali, da danas tako krasnu srnku ulovim.“

— Nelakrdišite s takovimi stvarmi, povikne razjareni Bogoslav; jer ću vam pokazati, da sam ja takov gospodin kao i vi i da znam uvriede tako sa sebe oprati, kao što jih vi zadati znate.

— No, no, prijateljiću, gospodstvo amo, gospodstvo tamo, o tom se s vami prepirati neću; ali Bog i duša, dieva mi se ljepše dopada nego li vi, te vas prosim, ako mi već vaše ime zatajite, to mi barem kažite ime njezinih roditeljah.

— Nit se vas ona, niti ja išta tičemo — i zato dajte nam mira.

— Bjesa netiče, da me se netiče, nebi te pitao.

— Još vam jedanput velim, ostavite nas u miru, lupiv nogom, poviče Bogoslav — jer ću vas dati uhitit kao čovjeka, koj na cesti ljude po razbojnički napada.

— Sto gromovah na tebe i tvoj jezik, derane! odzove se lovac tresuć se od jeda na cielom tielu, „ti mene uhitit? — Kad bi si za čast držao, s takvim deranom baratati: nek se nezovem Nikola Blatnicky, ako te nebi tu na prah smrvio.“

Pri riečih, kad je nepoznati svoje ime očitovao, poviče Malina od straha, akoprem samo po imenu poznavajuć gospodara grada blatnickoga, a prije toga čuvši o njegovoj divjoj ćudi i neukrotivom gnjevu. Pogledav na njega uplašila se je tim većma, što su mrske medju obrvama i trzanje lica pokazivala, kako je gnjevom pobunila cielu dušu njegovu uvriedljiva rieč Bogoslavova; zato se smjelo obrati k njemu, spuštene ruke sklopi te moljaše za oprošćenje za prenaglivša se Bogoslava rekav, da je kći Martina Kohanickoga — i otidju.

Nikola Blatnicky ništ neodgovori, ali dugo gledaše tamnim licem na onu stranu, kud se je izgubila dieva sa mladićem.

III.

Kod gospodina Martina Kohanickoga sve se živo giblje. Na večer pozvaše k sebi mnogo gostih iz okolice i sela, a nebi bilo u redu, kad plemić, koj mnogo do glasa i do stare porodice drži, nebi bio pripravan k dočeku pozvane gospode braće. Gospodja Kohanicka bježi po komorah. kuhinji, dvoru, izdaje zapovjedi, prigleda svakoga, daje klati kokoši, guske i

Digitized by Google

purane, daje poslove služavkam; gospodin Martin opet sjedi za stolom, zapovjeda slugam, kaže da se po podne liepo obuku, da izmedj gospode nitko kazati neuzmogne, da neima ni toliko, da svoje sluge odjeti može. Tako se giblje i vrti ciela kuća Martinova.

Nu što je najviše pobunilo cielu kuću, bio je dolazak slavna njekoga gosta, koj je još prije objeda amo došao. Bijaše to Nikola Blatnicky, najmožniji, najoholiji ali i najgroznji plemić u cieloj turčinskoj županiji. On bijaše duže vremena od županije odsutan, služeć u vojsci, gdje bijaše pukovnikom cieloga puka. Sada ga malo tko u Turocu poznavaše, al si ljudi mnogo pripovjedahu o njegovih mladih godinah, gdje nije bilo čovjeka, s kojim se nebi u svadnju upustio, te mu na kakov takov način naškodio bio. Tako se je sbilo, da su ga se osobito susjedni plemići bojali, a s druge mu strane i volju izpunjivali, da jim ili silom imanja nepootima, ili jim ih sasma neuništi, ili da jim nebi u čas pogibelji, ako bi dušman u županiju došao, pomoć pružio.

Kad je pristupio k Martinu, ime mu svoje kazao i za prijateljstvo ga uprosio: to je bilo izlievah prijateljstva toliko, da jih nebi na četiri konja natovario.

— Koliko me veseli, da je vaša milost moj kukavni imetak udostojila; koliko me veseli, što imamo sreću, vašu milost u nas pozdravit; koliko me veseli —

— No dobro, dobro, odvrati Nikola, da vas na noguh i pri dobrom zdravlju nahodim. Vaša gospodja još živi te još mislim, da će nas, isto kao i vi, dvojom kriepošću osramotiti.

— Stari su ljudi kao sunce na zapadu, uzdahne Martin; akoprem se danas još na noguh drže, to neznaju, da li neće sutra mladjim mjesto ustupit morati.

— Vaša milost ima doduše pravo, odvrati Blatnicky, ali to se na vami jošte nevidi.

— Da je samo vaša milost prošloga ljeta kod kuće bila, nebi za moj život ni pare dala. Već su mi skoro odpjevali; jer od ono doba, kako je moj Petar poginuo, Bog mu dao slavu vječnu, baš sam padao i ginuo, i već sam prošloga ljeta imao seliti se iz svieta, ali tako hćede volja božja, da još ovdje na zemlji tugujem za svojim sinom.

— Tješite se samo gospodine susjede u vašoj drugoj djeci; zatim se nasmješi te nastavi dalje: „jer Bog i duša, imate ćerku, koja ni istoga prestola kraljevskoga zastidjela nebi.“

Čuvši oto gosp. Martin, podigne glavu te pomalo, kao da tim riečim svojim jačji izraz dati hoće, rekne: „neznam, da li vaša milost nelakrdiše; moja se je kći u svoju rodbinu već udala. A gdje ste ju vidjeo, da tako o njoj govoriti izvoljivate?“

— Upravo jučer na dočeku. Kako sam išao iz gaja, vidjeo sam ju s jednim mladićem“ —

— Aha, upade mu u rieč Martin, to je bio Bogoslav Mladić, njezin zaručnik.

— Dakle je već zaručena?

— Upravo rečeno, nije jošte, ali već od mladosti bilo je jedno drugomu namienjeno — danas ima biti zaručenje, te se nadam, da će nas vaša milost udostojiti svojom pritomnošću.

— Hm, mene tu upravo netreba.

— Al kako bi se veselio Grgur, znate vaša milosti, onaj Grgur Kohanicky, što je s vašim gospodinom otcem onako dugo držao, pa Matija, koj je s vami odrastô i ini iz naše porodice.

— Ako i meni kakvu službu i dostojanstvo povjerite — onda već; na primjer prosioca.

Gosp. Martin strese s glavom, obori oči k zemlji, pljune te nesigurno reče: „neznam, da li će Grgur na to pristati, jer je on tako zaljubljen u svoju znanost, koju ima u govorničtvu kao prosioc, da bi to bila uvrieda za njegovu osobu, kad ga tkogod za prosioca pozvao nebi; — a znam da se od jučer uči, da štogod novoga, barem jednu uru o Adamu, Abramu, Izaku i Jakobu govoriti uzmogne.

— Kad je samo Grgur, ja znam, da će mi po volji učiniti.

— Tko se može vašoj milosti suprotstavljati? reći će Martin skrenuv plećmi. Pri tom ostade, a razgovor se na druge stvari obrati. Kad je bilo zaključeno, da gosp. Nikola cjeo dan u kući ostane, nije bilo metežu ni kraja ni konca, jer se je takov veliki gospodin po gospodski počastiti morao.

Podne minu; o njekoliko urah skupljahu se gosti. Ovdje gospoda braća iz susjedstva ponaredjivala brkove, tamo gospodje sestre popravile šubare, ovdje si opet mlade češljaju duge lasi, tamo gospodjice stežu tielo, da jim stas tim većma u oči mladim gospodičićem upada. Dojde i Grgur u svojoj starovjerskoj menti, lisičjom kožom opervašenoj i srebrnimi dugmeti urešenoj s važnim licem, kao što se to tako znamenitoj osobi pristoji. Stupiv unutra liepo se pokloni, promjeri očima pritomne i vidiv čovjeka u zelenom svakdanjem kaputu, pokima glavom zapitav Martina; „tko je ono, što je došao amo, neodjeven ruhom pirnim?“

— Ha ha, gospodine Grgure! vi ste velik biblista, a ipak zaboravljate, da taj čovjek, neodjeven ruhom pirnim, nije nijedan drugi, nego prosioc pri današnjoj svećanosti, smjejuć se govorio je g. Nikola, koj je rieči Grgurove čuo. Ali kad ovaj začù, da se tu o prosidbi govori, ostane kao okamenjen misleć, da ga cielo družtvo izsmjehava; zaoto sjetno neveselo, nu odvažnim glasom poviče: „tko je drugi prosioc osim mene?

— Ja, vaša milost, ja, odgovori sasma lahko Nikola.

— A tko ste vi? vi bezobrazni čovječe, što dolazite amo, iz starih glavah i poštenih ljudih šalu sbijati.

U to dadu pritomi Grguru znak, da prestane, ali on nemareć za njihova kimanja, izreče bez svakoga okolišanja svoje rieči. Nikola odgovori:

— Što se šale tiče, tu postavite sada na stranu i pomislite, da li ste do svojih siedih vlasih onako pošteno došli, kao što govorite.

Grguru nestane strpljivosti, što vidiv gosp. Martin, hćeduć obe strane umiriti, glasno poviče: „dajte mir gospodine brate! gospodin se Nikola Blatnicky samo šali i veselio se je već odavno vašemu dolazku.“

Grgur se je doduše čudio čuvši ime protivnikovo, ali on ipak neizgubi duha, već protrv si dvaput čelo, uzdahne, te kao da sam sobom govori. reče: „čast, čast,“ zatim prezirno upre oko u Nikolu. — On hćede otić, nu ga zamoliše, da ostane. — On je ostao, al ni rieči više govorio nije.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Književna viest.

Po nami još prošle godine pod naslovom „Narodna prometana“ oglašeno djelo revnoga našega spisatelja, gosp. odv. Evgenija Kvaternika, dotiskuje se evo u Albrechtovoj tiskarni, te će za koj dan pod imenom: **„Hrvatski glavničar,** ili Putokaz k narodnjoj obrtnosti a kroz ovu k narodnjem blagostanju“ izpod tiska izaći i javnosti izručeno biti.

Nemože nam se na ino, nego da osobitu pozornost hrvatskoga obćinstva na taj u našoj književnosti posve novi pojav nesvratimo; a to činimo savjestno, jer smo imali sgodu pobližje upoznati se sa doista domoljubnim tim poduzetjem; o kojem, budu li nam ikako okolnosti dopustile, progovoriti ćemo u svoje vrieme čim obširnije, dočim scienimo zasad od potrebe, da kratki sadržaj spisa našim čitaocem predočimo, a upravo tim i najusrdnije njima preporučimo djelo; jer će se iz samoga toga sadržaja svatko uvjeriti moći, da će knjižica ta biti „dobrodošlom“ u sbirci knjigah ma kojega bilo družtvenoga razreda obćinstva našega; neima bo razreda, koj bi se, po našem sudu, mogao razborito nepoznanjem predmetah ograditi, koji svakodnevno i nehotice nanj uplivaju, dà navaljuju!

Spisatelj razdielio je u pitanju stojeći svoj spis u dva glavna djela, kojimi je predpostavio „Predgovor“ u kojem su neoborivimi i punimi žarkoga domoljublja razlozi, iz družtvenoga života crpljenimi, dokazuje neobhodnu nuždu: stupati sa duhom vremena i u materialnih pitanjih obćenitoga pokreta ljudskoga tičućih se, da se nam Hrvatom nebude moglo s Jeremijom predbacivati: „Vodu našu za novce pijemo, drva naša za cienu dobivamo.“

Prelazeć na samo poduzeće, razpravlja pisac u prvom djelu (trih odsjecih): načela glavnično-obrtnoga prometa, nacrtavši nauku ob obrtih i ovih zamašaju u obće, iz gledišta, dakako, narodo-gospodarstvenoga; zatim o sredstvih, kojimi se obrti unapriedjuju, da budu vrelom narodnjega blagostanja. S toga razvio je nauku o glavnici, râdu, diobi radnje, zamjeni, novcu i vjeresiji, kojimi se sredstvi proizvadja narodno bogatstvo. Osobito jedan odsjek posvetio je pisac razmatranju o načelnih pitanjih, koja ravnaju obrt poljodeljstvenu, da ona bude temeljem narodnoga blagostanja. Taj odsjek osobito će čitatelje zanimati, obzirom na temeljito razpravljana pitanja naših družtvenih okolnostih tičuća se; odnošajah boljarah spram naroda smatranih.

Ovaj dio spisa, kao i u obće sve djelo izkićeno je primjeri i nâvodi, iz najglasovitijih inostranih pisacah crpljenimi; a svagdje se obazire na obstojeće naše narodne običaje ili predsude, koje se pisac trsi u sklad privesti sa obćepriznanimi, kao valjanimi načeli; prigrljujuć dobro, odbijajuć zlo.

Drugi dio spisa posvećen je „Prometu s novcem.“ — I ova strana dieli se na poučnu (teoretičnu), i djelatnu (praktičnu). — Razlika medju glavnicom, novcem i bogatstvom liepo se i razgovetno tumači; razdieljenje glavnice se izvadja, a osobito razpravlja se pitanje vjeresije iz praktičnoga gledišta, kojom se novac gotov nadoknadjuje; tom sgodom pisac upravo valjano šiba one našince-jadikovce, koji neznadu ako ne naricati: „Šta ćemo, kad neimademo novacah za poduzeća!“ dokazujući, kakova je ludost u tih riečih sakrita.

Prelazeć pisac u drugom odsjeku na praktičnu stranu prometa s novcem i vrednotami razlaže najprije „razne načine ulaganja novčanih glavnicah,“ kuda broji: 1. zajam na nepokretnine; 2. štedionice s osobitim obzirom, kako je taj prekoristni zavod u Francezkoj razvit i ustrojen. 3. Rente, uz točni opis ovih, i nauku o njih ustroju. U savezu sa rentami razpravlja pisac o državnih dugovih; zatim o konverziji i konsolidaciji rentah i državnih dugovah; o cieni rentah, dokaznicah rentalnih, ovih razdieljenju; postupanju sa rentami na burzah itd. 4. napokon: opisuje nauku o udruživanju, o družtvih „bezimenih“ i „en Commandite“, ovih ustroju. Opisuje se narav i lice dionicah; zatim promesah (obečajkah) i družtvenih obveznicah.

Osobitom brižljivošću i točnošću izradjena je kod skoro posve nepoznata nauka o burzi i burzijskom poslovanju, kojom se predstavlja prava slika toga najnovijega izobretja prometnoga duha narodah, sa svimi u tu struku zasiecajućimi posebnostmi, a osvjedočeni smo, da će ta strana spisa, osobito zanimati obćinstvo naše.

Napokon, u posljednjem odsjeku dolazi pisac na važnu nauku o bankalnom zavodu u obće; razpravlja o biljezih banke; razvitak historički toga zavoda predstavlja se čitaocu, kako se je do današnje ogromne vjeresijne snage razvio; opisuje se banka englezka i francezka: govori se o vjeresionah, eskomptnih komptoirah itd.

Mi smo ovimi redci samo najbitnije momente toga književnoga poduzetja ovdje nacrtali, a držimo da će se čitatelji osvjedočiti, pročitavši djelce, da smo u istinu samo sjenu sadržaja nazuačili; djelo bo sadržaje u sebi mnogo krasno zrnce, iz kojega će budući motritelji mnogu korist crpiti moći; čedni bo pisac tvrdi, da samo put probija; drugi da će ga prokrčiti, a treći tek izgladiti!

Djelo zasiže u 7. ark, moći će se dobiti kod gosp. Albrechta i u knjigarnah, koje će se kasnije označiti. Radi maloga broja iztisakah, preporučamo, da se ljubitelji materialnoga napredka požure pribavit si djelo ovo.

Ćut.

Bože! zašt' mi takvo srce dade,
Mekše od voska i prepuno ćuti?
To osjeća uvjeke stoputi'
Većma nego l' druge boli, jade?
Zašt' mi srce u dio nepade
Takvo, što se nit žesti, nit ljuti?
Na udarce što no múčeć šuti,
Hladnokrvno sve prezirat znade?
Al što ištem božjoj prot odsudi?
Bol iz mene sbori, prosti Bože!
Ta ćut ljudskog srca jeste dika!
Bez nje ljudi stvorovi su hudi,
Radost, žalost bez nje bit nemože,
A što čini, nego ćut pjesnika?!..

I. L. K. E.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. srpnja.

T. Zabavni povoz u Trst vratio se je sretno. Kod odlazka njegova bijaše kolodvor veoma zanimiv, jer ga učini izvanredno živahnim množina ugledna svieta, k tomu i svi naši fiakeri, omnibusi i sijaset privatnih kočijah. Iz Zagreba i Siska putovahu do 300 osobah, a iz Graca, Ljubljane i Beča do 900, kojih ukupno tisuć i dviestotine putnikah navalište na juriš u Trst bez naznačena konaka, kô što ga imadiaše Mihajljevićev povoz u Hôtel Wandl-u. Putnici umoreni kroz noć nastaniv se koj kuda, dodjoše u težku žegu južnoga sunca i u svetkovno tihe ulice inače glavnoga Emporiuma Austrije. U tri parobroda ukrcani provezoše se po sinjem moru i vidiše glasoviti Miramare — al samo proleteć mimo. Zatim si svatko po volji pregleda grad na koliko je to u tako kratko odmjerenoj naglosti i sparini moguće bilo. Najznamenitije čim nam se više putnikah hvale, bijaše Postojinska sjajno razsvjetljena špilja, zatim klasični konobari, škombri i grandiozno smiešni utisak silnih tršćanskih cilinderah. Takovo prenaglo, na harmak izvedeno putovanje neima niti iz daleka one zabave, nauke i veselja, što sa njekoliko stot. više bi uživati se moglo u manjem družtvu njekolicine prijateljah. Najbolji je posao tom špekulacijom učinilo družtvo željezničko, primiv svojih 15 tisućah for.

— Prošle je nedjelje boravio ovdje domorodni naš skladatelj g. Franjo Koch iz Osieka. Premda jošte mlad komponirao je, iza dovršenog svoga študija u Beču, Pragu i Berlinu, više krasnih muzikalnih mečtah, o kojih se prvi bečki Autoriteti pohvalno izraziše. Njegove kompozicije bijahu dosad u nas malo poznate, jer su većom stranom izdate u Beču, Pešti i Osieku, nu u novije vrieme upoznao se je bolje duhom hrvatske glasbe Lisinskove, Pokornove, Livadićeve itd., te je na svom putovanju jošte našao po manastirih i u Mletcih staro slavenskih napjevah glagoličkim tekstom, o čem je posve oduševljen. Sabrav i ovdje u Zagrebu množinu materijala odputovao je kući u Osiek, a od svojih kompozicijah odstupio je nješto ovdašnjim knjigarnam g. Jakića i Hartmana, koje će jih doskora na svietlo izdati. Na tom polju, koje je skoro opustilo, pojavi nam se nova zviezda ufanja za dokaz, da Bog nije zaboravio svojih Hrvatah, probudiv mu opet nadopuni talenat.

— Današnjim brojem nemožemo opisati slavu tisućgodišnice sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, a do našega budućega broja preteći će nas ostali zagrebački listovi; nu ipak će doista i našemu Feuilletonu ostati dovoljno gradiva da nam viestnik nebude suhoparan, kao što su nam sparni dani o Petrovu, kad no sve hrli k Savi, da poskače u vodu. Naše mrzlice došle su opet do častih i što bjehu zanemarene kroz pô godine, to jim se evo klanja malo i veliko u silnih karavanah. Koliko bijaše ljetah Zagreb bez toli nuždnoga kupališta i proživi njekako u „Diana-badu“ i domaćih bačvah — a da mu se danas uzme onaj zavod u Trnju i kod savskoga mosta i omnibusi onamo, digô bi se silni prosvjed i na juriš bi se opet otvoriti imale bar trnjske kupelji, koje k zdravlju mnogoga doprinašaju više nego-li razvikane koje toplice. Premda neobožavamo mrzle kupelji poput Lacedemonacah, koji se i zimi i ljeti u riekah kupahu, to je ipak tekuća mrzla voda od najstarijih vremenah Pythagora do dan danas priznata od prevelike važnosti rad tjelesna zdravlja. Koliko pametnu prudi hladno kupanje, toliko može ludomu naškoditi prenaglom razhladom ili paće i groznom smrti, kako to opet prošle nedjelje proguta Sava dvie žrtve, jednoga kučijaša na konju jašučega i izvan opredieljenog kupališta kupajućeg se meštra.

— Onaj kandelaber na trgu Jelačića bana, na kom je zlokobna slika i prilika na dan ljetošnjega mesopustnoga obhoda pred licem mnogobrojne svjetine bila obješena, t. j. lutka, koja je predstavljala stanovitu, cielomu občinstvu poznatu osobu srušen je ovih danah, te će na istom mjestu uskrisnuti novi za plinsku razsvjetu. Ad vocem „korso“ — ili obhod — pridajemo, da je po nalogu visokoga predsjedničtva kr. nam. vieća povedena istraga proti cieloj toj tragediji dovršena i da jih je više, koje gradjanah koje honoraciorah odsudjeno na zatvor do 8 danah.

„Naprej“ i hrvatski jezik.

Na odprto pismo jednoga Slovenca iz Gorice, da na vječnu uspomenu svečanosti na slavu sv. slavjanskih apoštolah prihvate Slovenci hrvatski jezik u svoju književnost, odgovara „Naprej“ u duljoj razpravi kroz tri broja, od koje jezgra jest: „da taj savjet je liepa misao, ali čisto nepraktična i za cielo nemoguća“ — što on s množinom različitih razlogah podkriepljuje.

Mi iskreno izpovjedamo, da koliko nam bi milo bilo, da nam braća Slovenci, ili alpinski Hrvati, svoje s vremenom iskvareno narieč̌je što prije izmiene sa čistim jezikom hrvatskim, toliko nam je drago, da ovo delikatno pitanje Hrvati zametnuli nisu, koji se strogo drže načela, da porad medjusobne sloge, jedno pleme u poslove drugoga mješati se neima.

Mi smo pouzdano iskreni Hrvati, koji po mogućnosti nastojimo da naš hrvatski narod i domovinu promaknemo k boljoj budućnosti, ali bi ipak proti svakom Hrvatu svoj glas podigli, kad bi braći Slovencem proti njihovoj volji štogod hrvatskoga nametnuti težio; budući priznajemo da u sličnih pitanjih pripada inicijativa braći samoj. Mi smo za sada zadovoljni s napredkom, koga učiniše Slovenci u Kranjskoj od početka „Novicah“ do današnjega dana, a tvrdo smo uvjereni da dalnja reformacija je samo pitanje vremena -- bilo to na tisućgod. svetkovinu sv. Ćirila i Metoda ili koj decenium kašnje, te da će sve Slovence duh vremena prisiliti, da njeke ostatke izčiste, koji jim jošte jezik grde, a ipak se upotrebljuju i u novinarstvu, te da prionu na slogu.

I rosti puk negovori nigdje u svietu po knjigi, te upoznaje se istom po učionah tajnami knjigah, a jošte pako manje govori puk slovenski igdje ono narieč̌je, koje se danas čita po javnih listovih, nego upravo tisto krajnsko špraho pomešano sa taužend njemačkimi riečmi: goldinar, šola itd. tu je dakle novinarstvo prokrčilo put k daljnjoj reformi. Naš hrvatski seljak doduše neima germanizmah, al niti on nesbori onako, kao što mu se diete iz knjige uči, nu ipak to neškodi nit najmanje da se književnost na svom čistom temelju razvija, kako ju evo motrimo do 20 godinah, od kad su nam tisuće knjigah svietlo ugledale.

Da nam nije dužnost njeke prispodobe „Napreja“ o hrvatsko-slovenskom novinarstvu izpraviti nebi niti sada besjede progovorili, jer znamo da zlobni ljudi težko čekaju kakva god povoda, da braći Slovencem Hrvate tuže, kako jih žele pohrvatiti itd.; nećemo se dakle puštati u razpravljanje samoga predmeta, nego ćemo izpráviti samo dvie primjetbe „Naprejove“ koje po našem mnenju nije posve pravo označio.

„Naprej“ medju ostalim kaže, da nam Hrvatom od nikakve koristi bilo nebi, kad bi i Slovenci naš hrvatski jezik primili. Nam je na ovo reći, da mi Hrvati posebne koristi kod toga niti netražimo nego scienimo, da bi se braća slovenska borila proti tudjinstvu uspješnije, jer bi u nas Hrvatah veću podporu našli, nego-li je to dosele moguće bilo. Što „Naprej“ dalje veli, da novinarstvo nepruža razloga za promjenu jezika pošto da slovenska žurnalistika, glede predbrojnikah povoljnije stoji od naše hrvatske, to moramo ovako izpraviti: moguće je, da pojedini slovenski časopis imade više predbrojnikah, nego-li pojedini hrvatski, al da slovensko novinarstvo ima u obće više predbrojnikah od hrvatskoga — nije valjda niti „Naprej“ htjeo reći, jer je slov. časopisah dosele samo 5. „Naprej“ izlazi tjednom dva puta, „Glasnik,“ dvakrat na mjesec, „Novice“ 1 na nedjelju dočim je hrvatskih časopisah četrnajst od kojih izlaze 2 svaki dan na čitavom arku, 1 dvaput na nedjelju a ostali po jedan put na tjedan ili u 10 danah.

U ostalom su nam braća na dobrom putu i neprigovarajuć mnogo domoljubnomu „Napreju“ nadamo se, da bude išao i nadalje „Naprej“ po smislu svoga gesla. Uredn. „N. g. l.“

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

PJESMA

tisućugodišnjoj uspomeni dolazka

SV. ĆIRILA I METODA

Za četiri mužka glasa

priredio

Slavoljub Lžičar.

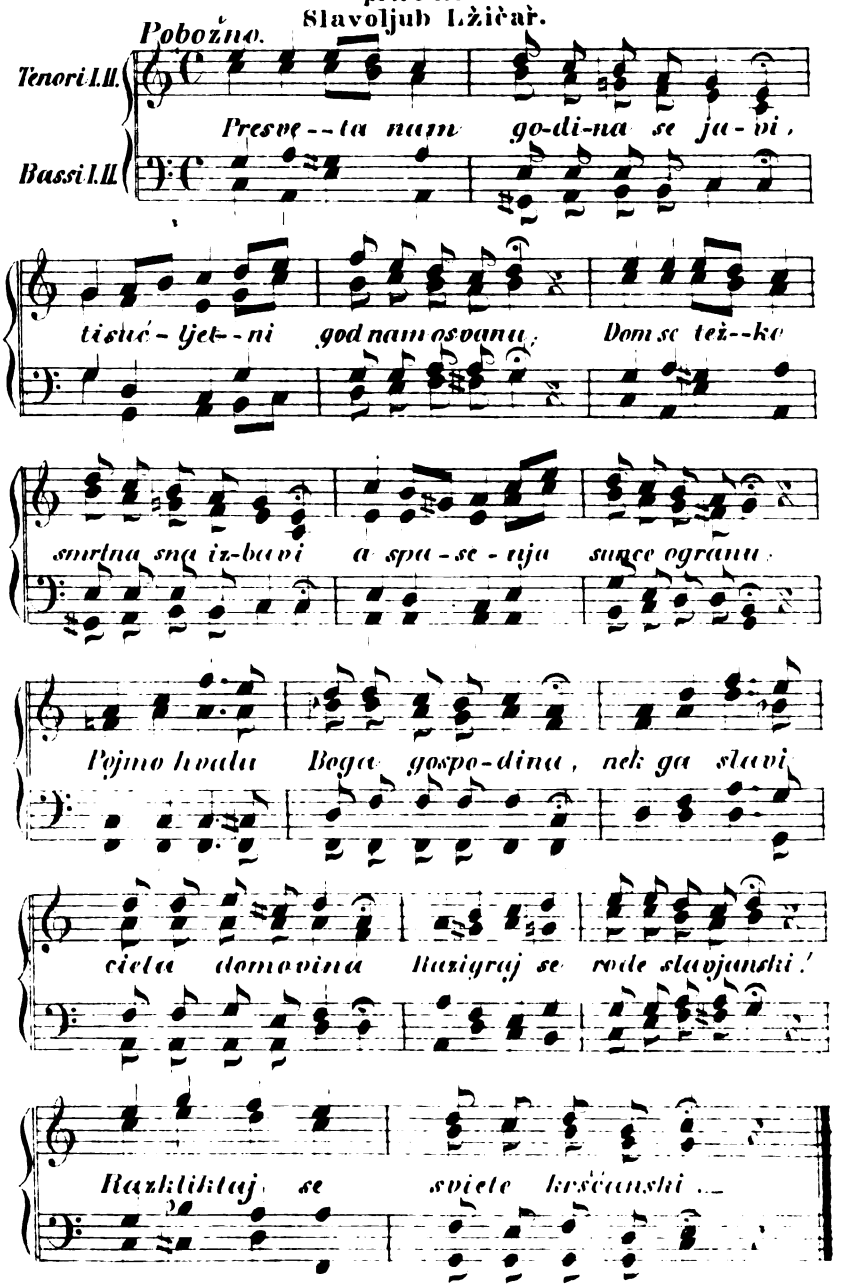

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 20. U Zagrebu 15. srpnja 1863. Tečaj III.

SLAVJANSKI DIOSKURI.

Iz „Tisućnice slovjenskih apostolah sv. Ćirila i Metoda“ u Zagrebu.

Sviet helenski u slavno si doba
Dva je brata s ljubavi njihove,
Što ih vjerno vezaše do groba,
Medju svoje stavio bogove,
I visoko počitujuć oba
Povjerio njima svoje brode,
Da ih morem nadziru i vode.

Kad Zeusu kraj na zemlji stiže
Tè i rod mu lišen bude vlasti,
Tad tú braću sviet u zviezde diže
I mjesto joj gore dade časti,
Gdje i sada, svom izvoru bliže,
Blistajućoj u slavi se sjaju,
Dvijem zviezdam slavno ime daju.

Takvu braču i Slavjanstvo ima:
Dva su muža, riedka, neobična,
Po zasluzi najvećoj medj svima,
Po poslanstvu božjem njemu dična;
Jer Slavjanstvo dužnikom je njima,
Da luč ona, što sa neba sinu,
I slavjansku porasvietli tminu.

Ćiril, Metod, slavski apostoli
Ta su braća, naše dike jasne,
Sveta vjera, s koje Bog se moli
Znakom krsta, svrhom vječne hasne,
To je svjetlo, kojim oni doli
Po slavjanskom rasjali se kraju,
A slavom si još i danas sjaju.

Teče vrieme, teče bez odmora
I sviet stari ponavljajuć ruši,
Svemu ide i prolazi hora,
Samo što je veliko po duši
Na temelju zaslužnoga tvora,
To vremenu ne samo odolje,
To vremenom još uspieva bolje!

Tisuć ljetah! odkad sjeme krsta
Slavna braća po Slavstvu rasuše
I sliedeći pravac božjeg prsta
Na njegu mu privoliše duše.
Tisuć ljetah! a spomen im čvrsta,
Kao im djelovanju juče
Glas dobitnik na sve strane puče.

Kô da ju je sviet u čelik skovô
Stvrdnula se slava im velika,
I, čineć im spomenik gotovo,
Kao ona Memnonova slika,
Koju budi svako sunce novo,
Svakim novim oživljuje danom
Svetom luči sa neba poslanom.

Zato i sad po Slavjanstvu cielom
Tisućnica njihova se slavi:
Hoće Slavjan da svijetu bielom
Svoje svetce na vidik istavi,
Da pokaže, barem nekim dielom,
Što mu vriede ta dva muža sveta
Još i sada iza tisuć ljeta!

Al' dok bude godilo nam umu
(A godit će jošte dugo, dugo)
Sreću tražit u zemaljskom šûmu,
A pomisó na življenje drugo
Preko groba umaljalo nju mu:
Dotle bit će svetim ljudem slava
Više manje svečana zabava.

Teke kada po božjoj milosti
Ljudski duh se tako oplemeni,
Da mu sredstvo izvanjske sjajnosti
Bit će jošte samo u spomeni
Kao pomoć negdašnje slabosti,
Kad on bude uvidio jasno,
Što je dobro da je samo krasno;

Kad nestane strašila mu s rake,
Smrt dielila nebude dva svieta,
(Istog puta različne konake)
Koji obće od vječitih ljeta':
Tad će sveti ljudi zemlje svake
Svakdanji joj domaćnici biti
A slava im slavi doličiti.

Božjeg carstva nastavšega tada
Oni bit će namjestnici ôdje,
Reditelji čovječjega stada,
Koje rado sliedit će si vodje;
Jer mu bit će najveća naslada
Tragom ići svojih uzornika',
U kojih mu i sreća i dika.

Tad i Ćiril i Metodij sveti
Iz svojih će hramovah da predju
U hram božji nebom razapeti,
Usried svieta, kom' su prvi žedju
U dozreloj razžgali pameti,
Razžgali ju za novom istinom
A gasili naukom njezinom.

A kad onda bude im do slave,
Prve slave u novome redu,
Slavski puci bez svake priprave,
Bez poziva skupa će da gredu
Na sastanak tè će da poplave
U sriedi si silnu ravan koju
Kao vojske u silnome boju.

Zapjevat će pjesmu: Slava! Slava!
Slava! Slava! neizbrojni ljudi,
Zatrest će se gora i dubrava,
Razžarit se pjevajuće grudi.
A žarka im duševna munjava
S nebeske će na zemlji si vlasti
Svojom srećom do neba uzrasti.

Nebo će se slavi pridružiti,
Dvije zviezde spustit će se dolje,
Svaka jednog brata će da kiti,
Svaka svome kroz široko polje.
Kudgod krene, predhodnicom biti,
A kad bude slava dovršena
Ponest će im na nebo imena.

Tako s neba sjat će zviezde dvije
Imenjače dolje sjajućima;
Tako Slavstvo kô Helenstvo prije
Dioskure svoje će da ima;
Tako Slavjan kad u nebo zrije
Medju zviezdam nać će svoga roda,
Zviezde jasne: Ćirila, Metoda!

P. P.

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.

Od Kalinčáka.

(Nadalje.)

Za malo dojdoše i gospoda iz Laskarovic, Bogoslav i Malina. Uočiv Bogoslav Nikolu, posvjedočavahu smrštene njegove obrve, kako mu je nemilo sjedjeti s tim čovjekom, Malinki pak nješto stisne prsa i nemogav u sobi obstati, izidje van k materi. Turobnost mladih tih, obično veselih ljudih učinila je cielo družtvo tihim, neveselim. Kad su se svi skupa sastali bili, ustane Nikola Blatnicky te počme: „Vaša milost, gospodine Martine Kohanicky s gospodjom suprugom i svimi prisutnimi! Kao što znate, došli smo svi, vašu milost zaprosit za ruku vaše ćerke i prosit za vaše prijateljstvo. Prosi vas dakle u pritomnosti toli mnoge važne gospode za ruku vaše ćerke i za vaše prijateljstvo Nikola Blatnicky iz blatnickoga grada."

Kad je počeo govorit, umuknu cielo družtvo, a kad je dovršio, to bi bio čuo udarce srcah u njihovih grudih, tako je bilo sve tiho, toliko njihovo udivljenje. Nitko neodgovara, nitko se neoglašuje. Najposlje će začudjeni Martin reći: nešalite se s nami gospodine i nekvarite našega veselja riečmi amo nespadajućimi.

— Nešalim se i prisižem Bogu, nigda nisam važnije govorio, nego sada. Nikola Blatnicky prosi vas za ruku vaše ćerke — i očekuje od vas odgovor, nadoda oholo Blatnicky.

Gospodin Martin nebje u stanju odgovoriti, a pritomni stranom nevjerovaše riečim možnoga gospodina, stranom zavidiše Kohanickomu sreću, što će s toli silnim gospodarom u rodbinu stupiti; samo dvie osobe su ovdje, kojiuh je srcem gnjev i žalost, nenavidnost i jed potresô. Bijaše to Bogoslav i Grgur.

U neskladu mislih, koj je sad sliedio, nitko se neoglasi samo Grgur skoči sa stolice, namrgodi se, pristupi k stolu, lupi rukom o njega i poviče okom po Nikoli riežečim: „Gospodine! iz toga nebude ništ!"

Nikola kao obično, kad je htio porugljivo odgovoriti na jedovitu rieč slaba neprijatelja, nasmjehne se te progovori sasma tiho, bez svake razdraženosti misli: „ako vi zapovjedate, gospodine Grgure, onda već."

— Zapovjedao, nezapovjedao, sve jedno; ali, ako cielu županiju naopako okrenite i ako vječnu osvetu Grguru Kohanickomu zapriseže te, to on ipak neće dozvoljiti, da vi srca dvijuh ljudih okrvavite, koje je samo nebo spojilo.

— Ej ej, gospodin Gregor stoji s nebom u savezu, da znade, što se tamo spaja, što-li ne — govorio je prijašnjim

Digitized by Google

načinom Nikola, a zatim doda: „što se okrvavljenja tiče, može bit, da bi mogao okrvaviti srce gospodina Grgura, kad bi na primjer „Armales“ njegove porodice u ruku primio i u vatru bacio.

Za starih vremenah, kad u državi sigurnosti nije bilo, skrivale su plemičke porodice svoje listine; plemičke izkaze i druge važnije stvari u posjednikah jakih gradovah, gdje su bile više izvan pogibelji, nego u njihovih neogradjenih kućah. I Nikola je tu na plemičku listinu Kohanickih mislio, koja je kod njega skrivena bila.

— Vi ste si već i gorjih činah dopustio, odgovori Grgur, nu to ništa nečini. Vi mislite, da ćete stara, sjeda čovjeka kao ludjaka odpraviti; nu znajte, da se on osobnimi obziri dade zabušiti tamo, gdje mu to sviest nalaže. — A ti Martine, braco! što promišljaješ? — amo Malinu, položi ruku njezinu u ruku Bogoslavovu i Bog će nam biti u pomoći.

Martin je promišljavao neznajuć se maknuti. Grgur mu pogleda u oči, uzme ga za ruku te ga siliše, da se izjavi; vidiv pako njegovu neodlučivost, izpusti mu ruku te zapita mater nevjestinu, što misli; nu i ova je oborila oči. Ustna zadrhće staromu Grguru, starošću oslabljene oči gnjevom zasjevnu, a iz grudih mu se u strašnom glasu izvinu rieči: „I vi gospodine Martine s cielom svojom rodbinom jeste ljudi, koji su svojoj rieči vjerni samo onda, kad vas ništa nestoji; al počekajte, kad vam laska stališ i moć Blatnickova, kad sada sliepo raztrgavate savez dvajuh ljudih, nebesî sebi obečanih: počekajte, trpjet ćete vi, kad vam povehne djete vaše, kao na prsih guje, u naručju — bratoubojice!“ — Zatim se obrati k Bogoslavu povikav: „Što stojiš sine moj kao okamenjen u bezmislenom gnjevu? hajde — vidiš da te u kući toj neočekiva više radost — hajd za mnom, pripovjedat ću ti — što kad čuo budeš, jao tebi — ali vaj i drugim ljudem.“

Zatim se zagrozi te Bogoslava kao naravnim nagonom gonjena, povede sa sobom i nestade iz kuće Martina Kohanickoga.

Što vam znam mnogo pripovjedati? već ćete unapried misliti moći, što se je sbilo. Otac se je od svega oddaljio, mati je nagovarala ćerku, da sliedi sreću, što-no joj se ukazuje — a dieva mlada, neizkusna, neznajuć si savjeta dati, plakala je, da si je skoro oči izplakala; drhtala je kao jasika, kad je samo pomislila na buduće stanje — a ipak je na nagovaranje matere i prijateljah rekla — „da“, a tim bijaše svemu kraj.

Svadba je bila vesela — pjevalo se, igralo, riečju: bilo je tamo kao u raju — samo jedno srce, srce nevjestino, činilo se je, da je iz raja upravo izagnano.

Po svadbi postao je Nikola sasma drugim čovjekom. Šume neodjekuju od njegovih korakah, od lajanjah pasah, od zvukovah trublje — a zvier mirno hodi po zelenih gajevah, kupa se u ranoj rosi i smjelim čistim okom gledi na pramaljetna bujna polja. Gospodin Nikola sjedi kod svoje mlade žene, pritišće se k njoj i govori joj liepe rieči — cjeo njegov život, svako gibanje, svaki udarac srca, čini se, da je samo za nju i za nju. — A ona? Ona sjedi tiho, neopire se muževu laskanju, neoddaljuje ga od sebe, ali nikad ona sama nepočima, nikad se ona sama k njemu neprivinjuje, a čim je muž vatreniji, razdraženiji, tim je ona tišja, zamišljenija.

Nikola nije mislio na sviet, on nije mislio, da bi štogod pomutit moglo njegov, odprije nikad nepoznati pokoj; — a ipak se je tako sbilo.

IV.

U Kohanicah, kao u svakom plemičkom selu, shadjala su se uvjek gospoda braća, kad je tomu potriebe bilo, kod direktora t. j. svake godine izabrana predsjednika slavne porodice. Gospodin Grgur, od mnogo već ljetah, svake godine kao najmudrija glava porodice u svojoj službi kao direktor potvrdjen, pozove na savjet gospodu braću, a ova sva do posljednje glave dojdu; u direktora bo su se često odlučivale razpre, te se je pilo iz kese nadvladane strane i to tim više, što bi se svaki plemić stidio biti plemićem, da barem tri parnice imao nebi. U nadi dakle, da će se razpre pojedinacah u pretres uzeti te se po starom običaju jedan ili drugi na njekoliko akovah vina odsuditi, pobralo se je svako udo slavne porodice ka gospodinu direktoru.

Ali se svi prevariše. Gospoda zastupnici stranakah, koja su bila dvojica od slavne porodice ustanovljena, gospodin Matija i Stjepan Kohanicky zato, što su najbolje latinski izgovarati znali: „Egregius Dominus“ zatim: „pro parte A comparet“ i „pro parte I comparet“ a najposlje „Anno godine,“ trli su si doduše zahman glave, kako bi jedan drugoga nadvladao u parnici gospodina Ivana i Andrije, u tom sastojećoj: što je volar Ivanov Andrijinu livadu popasô; onaj bo govoraše, da svaki čovjek samo za sebe stajati može, ovaj pako, da svaki gospodar i za svoga slugu dobar stajati mora.

Dugo je sbor čekao, dok je g. direktor zamišljen, uslied bolesti opao glavu gor uzdigô, zasjeo na vrh stola, pogledao u okolo a zatim važnim glasom počeo: „Gospodo braćo, slavna porodico! Od davnih vremenah, od kraljevanja Bele II. kralja bili su Kohanickovci uvjek plemići; sada su prestala ta davna, dobra vremena, a Kohanickovci nisu ona stara, slavna porodica, koja prije — oni nisu plemići.

Po važnom tom govoru pogladiv si stari, sjedi brk, oddahne Grgur i kao da je hotio izkušati, kakov je utisak njegova rieč izvela, upre svoje, od posljednje bolesti upale i zacrvenile oči na sbor. Pa zbilja, to njekoliko riečlh ošine kao grom iz neba braću; jedan se je čudio neznajuć što o tom ima misliti; drugi se je uplašio, što je plemstvo na vjeke već izgubio; treći se je ljutio, što je sbor sasma drugi smjer, nego saslušanje njegovih parnicah uzeo; četvrti je mislio, da se je direktoru mozak u bolesti pomutio; ali svi, kao da je bićem puknuo, uprieše oči u starca, objesiše brkove, a med ustnama jim zubi provirivaše. — Nijedan se s početka neusudi progovoriti, jer bi to bio grieh, proti mudrosti gospodina direktora samo jednu rieč reći, a nijedan opet nije znao, što upravo želi. Pomalo počeše braća glavami kimati, kašljucati, a najposlje najsmjeliji, Matija, preuze govor te reče:

— Ali vaša milost, gospodine brate, meni je kao da sam s hrasta spao, ja vas nerazumijem.

— Ni mi, ni mi, poviče cieli sbor veseo, što je najedanput izrečena rieč, koja se je svakomu na jeziku miela, pa ipak je nijedan nije mogao pogodit.

A gospodin Grgur, utješen utiskom, nije se doduše nasmijao, jer bi to bio grieh proti njegovoj važnosti; ali potezuć brzî sad na desno, sad na lievo, vukao je zrak u prsa, sve da su mu se nozdrve razširivale; konačno poče ovako:

— Gospodo braćo, slavna porodico! Čudim se, da moj

Digitized by Google

govor shvatili niste; mislio sam bo, da u vaših žilah ona stara, čista, nepokvarena plemička krv vrije, koja je pred Bogom i pred ljudmi plemička. Nu kad želite, to ću vam u ime božje cielu stvar razjasniti. — Evo dakle: plemić je svaki, koj ima svoje „Armales“ u rukuh, mi jih pak neimamo, dakle nismo plemići.

— Al jih ima Nikola na blatnickom gradu, zaviču svi jednoglasno

— No dakle, nastavi opet spokojno Grgur — to je sve jedno, kad jih neimate vi — a neznate si jih sami sačuvati. A sada me poslušajte gospodo braćo, poslušajte me. Glava svake plemičke porodice jest njezin direktor; kad tkogod obezčesti direktora, obezčesti cielu porodicu — zar nije istina? — A zar nije mene obezčestio Nikola Blatnicky, a tim i vas? — Al to nije sve! — Ja kao direktor moram se brinuti za prava svijuh nas — jeli tako nije li? — A zar se nije taj Nikola Blatnicky pred cielim svietom zagrozio, da bi on mogao naše „Armales“ uzeti u ruku i u oganj ih baciti? t. j. iz nas svijuh slobodnih, starih, slavnih plemićah seljake učiniti? — Braćo! znate li, da sam bio duže vremena nezdrav, znate li, što me je skoro na kraj groba dovelo? — O! ta grozna pomisao, da još pod staru glavu mogu vidjeti našu porodicu uništenu — ta, ta me je skoro usmrtila! — tim si starac otare suze s upalih očijuh.

Al braća pogledaju jedan po drugom, pitaju jedan drugoga s očima, što dalje? jednomu bo je počelo svitati u glavi, da Grgur zbilja pravo ima; drugomu je groza srce pritisla pri pomisli, da mogu izgubiti stara prava; treći opet, osobito Martin sa svojom najbližom rodbinom, što su se sada hvastali osobitim rodstvom sa Blatnickijem, gledao je zlim okom na Grgura, a jedan izmed njih reći će:

— Što dakle vaša milost, g. direktor upravo želi?

— Ja mislim, odgovori Grgur, ovo, što sam za cielo vrieme svoje bolesti mislio i rad česa mi Bog do danas još život dade, — da na Blatnicu pošaljemo deputaciju i da od Nikole naše „Armales“ natrag išćemo.

Gregor dovrši, a svi ga saslušaše; a kad ga saslušaše, počeše razmišljavati, što se sada upravo činiti imade; ugarski bo je plemić takov, da on sve na vlas znati hoće, a kad stvari razumije, onda si on to promozga a zatim želi, da se i njegovo mnenje sasluša i u pretres uzme.

Kad su braća sve promislila, uvažila, bilo jim je toplije okol srca, svaki bo je bio pripravan užit se što skorije pravâ svoga mnenja; a upravo je sada nastalo doba, gdje se je sbor kao čun na vodi gibao. Medju sakupljenimi nastade žamor, jer se dva po dva, tri po tri medjusobno razgovarati počeše.

— Tiho braćo, tiho, poviče Grgur; govorite pojedince, jer tako nikamo nećemo dospjeti. Dakle Martine, što je vaše mnenje, reće obrativ se k ovomu.

— Ja vam gospodine susjede u toj stvari, odgovori Martin, moram protusloviti; jer znate, da se tastu nepristoji proti vlastitomu zetu nepovjerenje sijati.

— A mi opet. vaša milost, gospodine direktore, reći će upadši u rieč Lovrinac, mlad plemić, „mislimo, da možemo oholi biti, da se naše „Armales“ kod toli vrle rodbine, nahode i da su tako sigurno izvan pogibelji, jer i Nikola sjedne strane k našoj porodici pripada.

— I mi, i mi tako mislimo, poviče više glasovah.

— Hm, to je liep govor, progovori Grgur, dakle vam je Nikola iz Blatnice miliji od česti vašega direktora; dakle to nije ništa, kad vam se on grozi, da će vam „Armales“ spaliti; dakle to nije ništ, kad niste sigurni, da li vas neće danas sutra, kad mu se svidi, na rabotu ćerati; — hm — hm — nije braćo, to nije moguće — nikad niste tako kao danas govorili — oglasite se i vi ostali — oglasite se!

Ostali pak mučahu.

— Još vas jedanput pitam braćo, poviče nestrpljivo Grgur, hoćete li nećete li poslati po svoje „Armales?“

— Ali gospodin direktor, vaša milost, odgovori Matija, mi nismo kadri naše listine onako sakriti kao Blatnicky, a zatim je naš rod, mislimo dakle, da ostane pri starom.

— Dakle tako, poviče na noge skočivši razpaljeni Grgur, dakle tako, sto gromovah na vaše plemstvo! Vi plemići? Vi vriedni imena toga? — Vi odrodjeni sinovi otacah svojih, kojim bi se bile kose u zrak dizale, kad bi jim tko samo napomenuo bio, da će jim „Armales“ spaliti; a kad bi jim tko direktora obezčastio bio, bili bi ga najmanje na ražnu pekli. Vi plemići? Vi? Vi podli ljudi! — Uztrebal ti robote za oranje, odmah si tu „„brate Grgure, pošaljite mi jednu predpregu;““ uztrebal ti kosca „„susjede Grgure pomozite i pošaljite svoga volara;““ uztrebal ti dugove platiti, „„kume Grgure pomozite, dobit ću eksekuciju;““ uztrebal ti inštanciju napisati, „„svâku Grgure, napišite, jer ja neznam pisati;““ uztrebal ti pokrovitelja, kad ti susjed oranicu odore, „„kršćeni kume Grgure pomozite, jer što vi reknete, na to će svaki pristati;““ uztrebal vam prava porodice braniti, „„direktoru Grgure, hodite, vi ste najmudrija glava.““ — No a sada?! Zakrili objema dlanima sjedi starac čelo: „sada više nepoznate Grgura, nećete znati, da vam dobra hoće — nu dojti će vrieme da ćete se pokajati — ali neka psom trava raste, kad konji pocrkali budu. Sada slavna porodico, neka bude vašim direktorom tkogod hoće, ja vam više nebudem.

On ustade sa stolca te hćede pri najvećoj tišini sakupljenih otići; nu u tom zalugaju konji u dvoru, vrata se otvore a unutra stupi u pratnji svojih pratiocah gospodin Ilgo iz Draškovic, sadanji kapetan turčinske županije i gospodar grada Znieva, predsjednik županijski kao u vojni, tako i u miru. Pokloniv se liepo braći, pruži Grguru ruku i reče:

— Iduć na Blatnicu, nisam se mogao uzdržati, da vam svoju želju za vaše zdravlje neizjavim; jer vjerujte, kako se niste, vaša milost, gospodine direktore, iz svoje bolesti izvući mogao, da je ciela županija nad vami učest brala.

Ali Grgur, što bi se inače bio izpripovjedao, izžalio, ponosio na toli prijazne rieči, čuvši upravo sada u svojoj tuzi, da prišavši gost ide na Blatnicu, kratko i suho odgovori: „Hvala, hnila, ako se to mene tiče — al neznam — ja bo sam direvaktor.“

— A tko bi mogao bit osim vas, zapita začudjeni Ilgo.

Grgur skrene plećmi te rekne: „nek bude tko god hoće, ja više nisam.“

— Ali što je vam gospodo? pitaše Ilgo; gospodin Grgur je razjaren kao nigda inače, a vi svi stojite kao stupovi — barem mi pripovjedite, što je u stvari.

Martin preuze rieč te izpripovjeda što se je sbilo; Grgur bijaše znatiželjan, što će Ilgo odgovoriti; a kad ovaj reče: „No! gospodine brate, tu neimate pravo,“ zadrhće Grguru ustna, čelo mu se namrgodi a usta izreknu: No nemaj s gospodom ništ kao sa psi.

Tim izidje van, a Ilgo se sa pratnjom svojom uputi na Blatnicu.

(Dalje će slieditи).

Digitized by Google

PIVAR.

Po Jokaju S. M. Iločanin.

(Nadalje).

Spoznavši Kornjičekglas Hanzin okrene se. Hanzo jako bijaše sav pozelenio i od straha mu se kose naježiše a koljena klecaše.

Vendo je u prvi mah sablaz mislio da vidi i htjede u pomoć viknuti, ali mu vještica na jeziku sjedjaše.

— „Gospodaru," zavapi Hanzo i padši na koljena strastno povuče reklu Vendelinovu kako ovaj mišljaše: da će ju za glad mu zasititi sad njega istoga proždreti ... Ali ne bješe tako, nego je Hanzo žalostno počeo jecati, štucati i huakati i uhvateć debelu ruku Vendelinovu cjelivati neprestano vapijuć: „Gospodaru, gospodaru!"

— „Čujem sinko čujem, ali što ti je?"

— „Oh! meni nije ništa, ali vama je kraj! odniet će ju — silom odvući — strašno osramotit!" ...

— „Što sinko, što?" reče uplašen circumspectus brzo se preneć.

— „Znate li gospodaru zašto i rad koga je došao taj grozni neprijatelj?

— „Ja bogme neznam!"

— „Do sada nit ja neznadoh, ali sad već znadem. Oh! zato ovi ratuju, pale, sieku, kolju, pliene, zato cunjaju po svih kutovih... oh zato!..."

— „Ali zašto?"

— „Pa zar vam jošt nisam kazao?"

— „Ti Hanzo! valjda moju ženu da odnesu?" viknù ex-pacient zaboraveć glad i žedj.... To bi još dobro bilo — misljaše u sebi Hanzo.

— „Ali rad vas plamti krvavi rat" šaptnu Hanzo izbuljiv oči a prstom onesviešćena gospodara pokazujuć, koj prem ako cielu stvar nije razumjeo, ipak se vrlo poplaši.

I Vendelin motriše Hanzu kao pečena riba, a Hanzo motriše Vendelina kao druga pečena riba. Inače jedan se je znojio a drugi drhtao.

— „Ali kaži mi Hanzo što bi s menom francuzki car?"

— „Što bi s vama?!... baš su sada otajno medj sobom šaptali zeleni husari, da nitko nečuje: to će bit taj, on je i nitko drugi — klimajuć s glavom, a ja pomnjivije slušajuć: tko će biti taj? u zao čas čujem...."

— „No pak šta si čuo?"

— „To su otajno šaptali: da car Francuzki neprestaje paliti i sjeći, dok godj mu čovjeka pet centi važećeg neizdadu."

— „Ali na što mu takov čovjek?" drhčuć upita Vendo.

— „Oh! gospodaru, bolje da niste na svietu!... Slušajte samo što s vami misli car francuzki!... Hoće da vas za svoj muzej u špiritus metne!"

— „Sveti Venceslave, sveti Habakuku proroče i svi sveti božji!" — viknù preopačen sasma pivar, — „mene u špiritus metnuti kano dvoglavo tele ili dvorepa guštera?!...

— „Tako bogme, pa jošt živa!"

— „Ali to nesmije biti" — nastavi pomladjen već Vendo. „Hvala na toj česti ... Pomozi dragi Hanzo da se dignem. Gdje su mi papuče? Sveti Ilija proroče! — deder mi jankl, sveti Jeremija — najdi mi bukaru — sveti Floriane — pomozi mi oblačit se. Bundu Hanzo, bundu... sveta Cecilio — daj amo bundu... Tako sad bježimo Hanzo!...

— „Na koju stranu gospodaru?"

— „Na koju stranu? kroz prozor! — Molim te podigni me malko. . tako." I g. Vendo izpade kroz prozor na ulicu da se je zemlja potresla.

Sve je u redu, ali kako dalje? jer g. Hornjičeka nožice ne bjehu za hod i trkanje stvorene!... No Hanzo se brzo dosjeti, i dotura kolica, i natovareć staroga Gambrina, put pod noge pa turaj, da se je savio siroma kao nebeska duga. Starac ga pako ljepim i sladkim riečmi nagovarao: „turaj sine turaj, odslužit ću ti ljubav — na drugom svietu!"

I ovako do kraj sela, do prvi kukuruza dospješe.... Siroma Hanzo u malo što se prekinuo nije u težkom poslu, i baš kada bi taljige na jedno brdašce popeti htjeo, i kada ga gospodar najsladje nagovarao: „turaj sinko turaj, samo jošt malo" — izvrnù ga u duboku jamu.

— „Zatraceni!" viknu pivar iz jame. — Hanzo sinko izvuci me.

Hanzo njekako izvuče gospodara svojega.

— Sada jako dobri gospodaru pojdite na svojih noguh, ili ako vam je volja taljige turati, ostavit ću ih ovdje; ja dalje nemogu; — križice mi se razstvoriše — bogac sam!

— Ne luduj sine Hanzo, i neostavi me nemoćna bez pomoći. Nego mi barem mjesto pokaži gdje bih se skrio. Ta ti znadeš, da sam te uvjek kao rodjenog sina milovao. Liepi dragi moj Hanzo.

— A vi dajte ruku da vas vodim... Ali nemojte se tako na mene naslanjat, jer nećemo ni korak dalje... Pokušajte sami hoditi. No, no tako...

Ele Hanzo je tako donudkao uplašenog si gospodara do traljave jedne koljibe, iz koje je pudar pobjegao i koja gore poderana, a sa strane traljava bijaše, da se je kiša i vjetar komotno šetat mogao kroz nju i po njoj.

— Pa zar tu da ostanem? sdvojeno upita pivar obzirajuć se po trsko-palači, koju je sam samcat izpunio.

— Ništa se gospodaru nebojte. Ovdje vas nitko neće tražiti.

— Ali na što da sjednem?

— Liepo na zemlju.

— Sveti Jeremija! — tvrda je zemlja za sjedenje!

— Što vas briga! — samo kad vas u špiritus ne metnu.

— A i hladna je zemlja a k tomu sam i gladan.

— Što se glada tiče, ja ću se već pobrinut... Idem da vam donesem jednu šunku i jedan hljeb.

— Šta naopako! — zar bi ti da ja od glada umrem?!

— To ja neću gospodaru. Nego na svaki način morate barem pol cente odpostiti od tiela vašeg, ako nećete da uvjek amo tamo skrivajuć se kao viečnji žid tumarate.

— Dobro sine dobro; to jest nije dobro nije... Nego mi barem donesi Filaxa, da imam s kim divaniti i da me tko čuva.

— Bit će vam po volji gospodaru. A sad s Bogom!

— A ti Hanzo nikomu ništa o meni. Znaš koje nitko? pa nit njemu ništa!

Poslje pet ure veoma natovaren vrati se Hanzo... G. Vendo neprestano ga izgledao i jako se uzradovao videći ga tako obterećena... Iz daleka ga već upita.

Digitized by Google

Dopis.

?— U Karlovcu 6. srpnja 1863. Kao svuda po liepoj i prostranoj domovini našoj, tako proslavi se veoma sjajno i u našem gradu, kao pobratimu babajka nam Zagreba, tisućgodišnjica slavenskih vjeroučiteljah sv. Ćirila i Metoda.

U subotu sastade se kitica naših narodnjakah, koji se dogovore: da bi vriedno bilo da se osim programa u oči blagdana takodjer i grad razsvjetli; te što u prijateljskom dogovoru rekoše to i učiniše. Istina je, da je vrieme prekratko bilo za sjajnije razsvjetlenje, nu ipak sve kuće do kojih je glas dopro, razsvjetliše krasno svoje prozore u jedan čas. Osobito samostan preč. braće Franjevacah sa spomenikom svete matere božje, zatim gostiona k gradu Rieki i više gradjanskih kućah padoše svakomu mimoidućemu u oči rad bogatoga broja svetiljkah. Taj isti večer prošetaše glasba mirozovom čitav grad i predgradje. U zoru blagdana počeše topovi (mužari) gruvati, a u 6 satih prosvira opet glasba probudnicu po svih ulicah, te u 8 satih sakupi se sl. gr. poglavarstvo, svi cehovi, mužke i ženske učione sa množinom svieta na trgu nutrnjega grada, odkuda podpe procesiom na riečka vrata kroz — narodnimi barjaci i cviećem urešene — ceste u predgradje, a na vrata glavne straže opet natrag k crkvi sv. Trojice. U 9 satih drža propovjed častni otac Bošnjak, izvedivši krasno slovo iz [života sv. vjeroučiteljah. U 10 satih počè sv. misa po vis. dozvoli uzoritoga g. stožernika hrvatskim evangjeljem, liturgijom, koralnim pjevanjem i odgovaranjem. Misu sprovadjaše njekoliko poznatih pjevačah i mladjahna pjevačica gdčna Cirkova vrlo krasno, kojim iz osobitoga rodoljubja pripomagaše g. dr. Josip Vranyczany Dobrinović, pjevajuć vješto i umilno „Offertorium“ za Bas-solo. U 1 sat popodne sakupiše se gosti u Jelačićevom vrtu na objed. Tu bijaše do 130 osobah, medju kojimi: vojnička i gradjanska dostojanstva, rimokat. i pravosl. sveštenstvo.

Gosp. Obradović načelnik grada nazdravi najprije miloj nam domovini hrvatskoj, u kojoj smo tako sretni ovaj velevažni dan slaviti; zatim Nj. Velič. kralju; uzoritomu g. stožerniku i preuzviš. g. banu. G. Tuškan gradski starešina nazdravi preuzv. mecenu roda Strossmajeru, a g. dr. Dražić sl. gradskomu poglavarstvu, koje se za ovu svećanost revno zauzè, i štovanomu gradjanstvu, koje taj povjestnički dan uvažiti znade. — Sve napitnice bijahu gromovitim „Živio“, sviranjem narodnih napjevah i gruvanjem mužarah popraćene, U tom nastà vrieme opredieljeno za predstavu kazališnih dobrovoljacah. Tu se sakupi u Arenu do 2000 dušah; zastor se digne, dr. Dražić kao ravnatelj dobrovoljacah stupi napred i prosbori krasan predgovor pun plemenite narodne vatre, i opomenah na mladež jednoga i drugoga spola da miluje i njeguje sladki svoj hrvatski jezik. Iza predgovora predstavljaše se „Stjepko Šubić“, a izmedju ćinah krasno slovljaše mali Turković „Seljak u raju“ i „Ljubav domovine“. Dočim svi predstavljači svojoj zadači zadosta učiniše, napomenuti mi je posebice gospoju Dražić-evu, koja Mariju, suprugu kralja Bele vrlo krasno predstavljaše; zatim supruga joj dra. Dražića staroga vještaka na daskah, koj tako rekuć bijaše vitežki Stjepko Šubić u životu; i mladjahnoga D., koji pred tolikim narodom sasvim odvažno na daske stupi, i deklamaciju baš valjano izvedè. Gospodične Odieva i Anzićeva, kao maljašna Turkovićeva i mali Vončina imadoše neznamenite uloge, nu svejedno slava jim! — Predstava se svrši i počè obća zabava, kod koje se dade bezplatno medju narod jedno 14 pečenih janjacah i 20 akovah vina; nuz to svirahu narodni guslaći iz okolice, pališe se umjetne vatre i razsvjetli se Jelačićev vrt, u kom je zabava do 2—3 sata po ponoći trajala.

Glasba sl. slunjske pukovnije bijaše dobrotom velemožnoga g. pukovnika Zastavnikovića od subote večera do ponedjelka u jutro na razpolaganje svećanosti upravljajućemu odboru, i sviraše pod osobnim ravnanjem revnoga si kapelnika Kviatkovskoga većim dielom same narodne sastavke, medju kojimi steće osobitu dopadnost „Potpouri hrvatskih napjevah“ u komu i naša mala sitna tamburica udaraše, sastavljen po rećenomu g. Kviatkovskomu. Pored svega toga velikoga veselja dvie su mi žalosti napomenuti. Prva je ta: što kazališno družtvo polag tolikih naporah i molbah nebje u stanju u Karlovcu zadosti krasoticah naći za predstavu, već morade gčnu. Odi-evu iz Jastrebarske umoliti, da za malo riečih ovamo dodje, koja sa svom pripravnošću molbi družtva zadovolji, jer pojmi liepu i visoku svrhu. Kako čujem najviše odgovarahu se ovdje krasotice poradi kritike, kojoj su tobož na daskah izvržene, a neznaju tužne, da jih kritika tako kod plesa kako na šetalištu i napokon u zakutku sobstvene sobice zatiče. Da nebude gospoja supruga vriednoga nam rodoljuba dra D. odvažila se sudjelovati, propadè i predstava; jer iz medju tolikih kućah, koje družtvo zamoli, jedini g. Anzić i g. German (izuzamši g. Turkovića, koj kao vrli podupiratelj narodne stvari dvoje diece ustupi) dopustiše drage volje svojim kćerkam na daske stupiti; nu posljednja bijaše premalena, i tako neostà drugo, već put pod noge u milo nam narodno Jastrebarsko.

Druga pako žalost je ta: što odbornici ovdješnjega pjevačkoga drnžtva očitovahu se u sjednici držanoj za ovu svećanost, da pjevačko družtvo ništa sudjelovati neće (!) i doista sudjelovao nije. Uzrok tomu nije mi poznat, nu čujem, da se i družtvu dade na žao njeka kritika, bivša u „Glasonoši.“ Ej dakle se tako boje naši ljudi kritike? O! kako bi mi sretni bili kad bi gdjekoj mili nam prijatelj kritikom se uplašiti dao, pak od svoga opakoga djelovanja odstupiti htjeo! Dokle god nas kritika plašila bude, dotle nećemo napredovati moći. Možebiti će mi tko protusloviti pak reći, da je čuo ili vidio pjevačko družtvo i kod procesie i u Jelačićevu vrtu; istina je, da bjehu ovdje i ondje njekoliko pjevačah, nu nikako cielo družtvo, jer znade se da družtvo ima više nego 7—8 članovah. Reći će i opet tko: ovih 7—8 čvrsti su u glasbi i pjevanju, što oni drugi nisu, ali vidilo se je to kod koncerta za jugosl. Akademiju, da se zajednički s malo truda mnogo učiniti može; a naravno je i to, da dvadeset grlah bolje ori nego osam. Kod svega toga najsmješnije je to, da baš oni isti, koji se u sjednici očitovahu, da nesudjeluju, i koji uvriedu kritike „Glasonošine“ najviše na sebe uzeše, bez da im je namienjena bila, i kod procesie i u vrtu uzvišenim glasom oriše! Nije li to njekakva anomalia? Svakoj zadrugi najprvo je red i sloga, a gdje toga neima, nit je sreće, nit napredka!

Nu ovo su tajna razmatranja moja, a svetkovina bijaše inače za naše okolnosti veličanstvena, te će ostati dugo u uspomeni svih prisutnih.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 11. srpnja.

Tisućnica sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu.

Svaki narod ima u svom životu važnih događjajah, koji se tečajem vremena spominju, al malo ima državno živih narodah, koji bi uspomene velikih časovah mogli svetkovati u tisućgodišnjicah, kao što to svetkuju razna plemena silnoga Slavjanstva.

Prošle godine slavila se je tisućgodišnja uspomena na ustanovljenje ruske države u prastarom Novgorodu, a koliko tisućah godinah živio je prije toga historičkoga odsjeka ovaj i danas jošte najveći narod Europe — kad su jošte i naša južna plemena sa sjevernom braćom u zajednici živila, kao jedna porodica, jedan veličanstveni narod, mnogobrojan kao pjesak u moru, kojega povjest dosiže u najdavniju tamnu dobu čovječanskoga razvitka. Svi suvremeni narodi onoga prastaroga doba izčeznuli su s lica zemlje ili su se prelili u nove narodnosti, dočim stoji i danas Slavjanstvo u svojoj čistoći od toliko vjekovah!

Ove pako godine slavi opet Slavjanstvo tisućgodišnju uspomenu, od kako mu je po solunjskoj braći doprlo slovo božje do srca, od kada mu sunce vjere Isusove osvanù, te odkad zapjeva višnjemu gospodinu hvalu do neba u svom jeziku.

Premda su Hrvati bili i prije sv. Ćirila i Metodija kršteni, to su ipak postali ovi svetci tim znamenitijimi narodnimi apostoli, što su, kao praktični ljudi svetu vjeru razprostirali slavenski, čitajuć i sv. misu u slavjanskom jeziku. Radi toga za narod blagotvornoga postupanja digoše tužbu tja do rimske stolice već u ono doba našoj krvi neprijateljski dusi, nu kriepki značaj sv. Metoda znao je i tim spletkam, poput odvažne opozicije, na put stati te razprši sve tmaste oblake pune oluje, i raztrga sve mriežе intrigah proti njegovom, po narod spasonosnom djelovanju i ostade čist pred Bogom i svietom nasuprot lažljivim potvaram, da mu se i danas slavno spominje sveto ime njegovo i brata mu Ćirila.

Koliko je narod slavjanski u tom tisućgodišnjem odsjeku minulosti pretrpio zla i koliko je krvi muževnom odvažnošću prolio u nebrojenih bojevih sa Skandinavci, Njemci, Grci, Tatari i Mongoli itd. za svoju zemlju svetu i za slobodu, pa je ostao živ i na razkršću drugoga tisućljeća, stupa probudjen iz duševna sna u novi život prosvjete.

Dan 5. srpnja, odredjen za svakogodišnji blagdan sv. Ćirila i Metodija, proslavljen je kao tisućnica po svoj domovini, a u Zagrebu osobitim slavjem.

Pokušat ćemo da opišemo na kratko ovu svetkovinu, da bude občinstvo i izvan Zagreba obavješteno o raznih momentih, kojimi se nasladjivahu svi prisutni.

Po programu osriednjega odbora sudjelovahu sve sile glavnoga grada, da se što svečanije obsluži znameniti ovaj dan.

U oči nedielje priredi nam zemaljsko-glasbeni zavod s velikim požrtvovanjem truda svečani koncert u narodnom kazalištu. Sjajno razsvjetlena kuća napuni se domaćim i stranjskim občinstvom glava do glave u svih prostorijah, sve u svečanom ruhu, da je milina oku bila gledati cviet naše zemlje, sakupljen u tom bielom Vilin-dvoru.

Orkestar bijaše izvanredno jak, te izvede sve svoje komade programa sa hvale vriednom točnosti. Divna kompozicija „Porinove“ Ouverture zaslužuje sama, da se velikomu duhu Lisinskovu sagradi spomenik; nu da mu se i nebi postavio, to bi mu ovo, glasbenom vilom nadahnuto krasno djelo ostalo liepom uspomenom u narodu, a doista preživiti će mu grobni kamen i gvoždje. Pjevačko-umjetni dio koncerta izveden je, kako to snaga našega zavoda dopušta. Tom sgodom stupi na pozorište naše prvikrat gospodična M. P. Njezina osoba, krasni talenat za deklamaciju, sladki zvuk njezina govora i vatreno predavanje pjesnikovih mislih u pjesmi „Što bi liepo, krasno bilo“ očara svekoliko občinstvo na toliko, da grmljavini sličnom bukom bude trikrat izazvana, da ju obsiplje pohvalom malo i veliko. Da nam je junakinjah s ovakvimi sposobnostmi u družtvu kazališnom, tad bi nam cvala dramatička umjetnost i uzdigla se nad svakdanjom običnosti.

U zoru 5. srpnja, u nedielju probudi 101 topomet stanovničtvo Zagreba i zatim pozdravi vojnička glasba jutrenkom glavne ulice. Od toga časa rastijaše živahnost na trgovih dok veličanstveno zvono sv. kralja nesakupi silnu množinu ljudih u stolnom hramu k svetoj misi. Koliko smo god po najvećih gradovih u raznih crkvenih prigodah vidili velesjajnih prizorah, to moramo reći, da je svečana služba božja, po obredu sv. rim. kat. vjere obvršena u našoj veleliepnoj crkvi, nješto izvanredno uzvišenoga, te se riedko gdje može vidjeti slavja u tolikoj mjeri. Sve što najviša umjetnost, obrtnost i bogatstvo stvoriti može, da podigne sjajnost svetoga čina, to djelovà ovdje na ćut pobožnih dušah. Prostrani prastari hram božji, da mu neima para nadaleko, sa gotičkimi prozori, monakovskom staklenom slikariom, bogato izradjenim žrtvenikom, krasno uredjenim svetilištem, primi u svoje krilo do 6000 ljudih, kojim bijaše na čelu preuzv. g. ban i sve vrhovne gradjanske i vojničke vlasti čitave kraljevine, gradsko zastupničtvo u svečanom odielu, svakolika mladež školska, obrtne zadruge sa svojimi barjaci i do 40 pravnikah, kao počastna narodna straža uz svoju akademičku zastavu i realnu sv. Ćir. i Metoda.

U 9 satih, kad u pratnji najvišega svečenstva i bogoslovah, kao i kućnog osoblja u najvećoj paradi, kroz glavna vrata crkve stupi njegva preuzoritost nadbiskup u stožernoj crvenoj odori zaore gorostasne orgulje i svirahu dok se sv. misa nezapočme i nepreuzè zemaljsko-glasbeni zavod sa sborom i mnogimi diletanti pjevanje hrvatske mise od Vinaŕa.

Za svakoga domoljuba bijaše to najuzvišeniji trenutak, kada zapjeva kriepki glas preč. g. kanonika Jandrića sv. Evanglelije na hrvatskom jeziku, što u ovom hramu, ako Bog dà, u buduća vremena neće biti ništa riedka i nova, nastaje bo doba narodne samosviesti ljudih svake boje. Napokon reće svećenik iz mnogobrojne podvorbe „Ite misa est“ a preč. g. kanonik Marić proslovi poznatim svojim liepim načinom govor u slavu sv. braće i medju ostalim reče: Ovo su ona dva muža, koji su slavjanski jezik, ovu srcu našemu dragu svetinju u bogoslužje uveli, te ga na stepen svetosti podigli, sačuvali mu prošlost i ujamčili budućnost. Oni su učili jednoga Boga, jednu vjeru i jedno kršćenje, da po zapovjedi Isusovoj svi jedno budemo u jednoj crkvi, koju je Isus svojom krvi posvetio i pod jednom glavom, koju je Isus postavio.

Poslje ove glavne svečanosti na uspomenu duševnoga preporoda praotacah naših sastade se na starom našem ročištu u gradj. strieljani do 100 rodoljubnih licah na veseli banket. Presvietli g. veliki župan Ivan Kukuljević, kao predsjednik osrednjega odbora za tisućnicu, otvori red govorah i napomene najvažnije trenutke iz života vjerovjestnikah, te predade po našem starom družtvenom zakonu ravnateljstvo stola gosp. A. Dutkoviću, koj je i nadmeštar streljačkoga družtva.

Medju ostalom gospodom iz raznih gradovah naših bijahu 3 gosta iz Rusije i jedan Slovenac g. Matija Majar, poznat u književnom svietu, koj uz zahvalnicu na napitnicu reće: da se župljani njegvi u posliednje vrieme čudiše, što jim župnik toliko govori o sv. Ćirilu i Metodu, o Hrvatih i o Zagrebu — jer mu bijaše vruća želja, da ovaj važni dan proživi u srcu Hrvatstva, te se izrazi kako da se raduje, što mu je Bog tu sreću udielio, da mu se je ta želja izpunila i uzklikne napokon „živili Hrvati!“ na što mu se srdačno odvratilo: „živili Slovenci!“ Nadalje govorahu osim gg. Rusah podulje g. bar. Kušljan, prof. Kořinek, savj. Čepulić, prof. Novotni. Sve ove slovenske, ruske, češke i hrvatske besjede budu oduševljenjem pozdravljene od čitave družbe. Gradska banda sviraše pod cielim objedom, a od gruvanja prangijah tresahu se prozori. Stranjski gostovi nadareni su prekrasno vezanimi iztisci „Tisućnice“ što jih izdade u slavu dana osrednji odbor. Pod objedom nadošla su tri pozdravna Telegrama, od čitaonice iz Maribora, Ljubljane i Karlovca na francezkom jeziku.

U 6 satih dodjoše fiakeri i omnibusi, da svu gospodu odvezu u Maksimir, gdje bje priredjena velika pučka zabava. Prekrasni dan posluži k svemu i odma poslje podne digne se zagrebsko

Digitized by Google

stanovničtvo u neprekidnom provodu do Maksimira. Dan prije padša kisa dobro je došla, poškropiv prašinu ceste, koja bi kod toli silne vožnje bila dosta neugodna.

Komu je poznat maksimirsko-jurjaveski perivoj, pa ako je k tomu možebiti vidio i inih znamenitih parkah po svietu, taj će tim više znati cieniti idiličku krasotu ovoga raja zemaljskoga, koga stvori ljubav za prirodnu ljepotu, skopčanu s ugladjenim ukusom. U tom milenom mjestu — komu, da nadkrili sve što sličnoga ima, nefali ništa do umjetnih vodometah, vodoskokah i dekorativnih više kipovah, što u novije vrieme tvore lievaonice u tu svrhu — prebiva se rado u svako doba, ma da tko i samcat po njem putuje, a toli zanimiviji je taj gorostasni zeleni i cvietni salon, kad se sroči u njem povorka gospodskih hintovah, jahaćah i pješakah na ugodno šetanje, il koje prijateljsko družtvo u čamcu na romantičkom jezercu itd.; al vrh svega toga još zanimiviji bijaše perivoj ovoga dana, kakvoga stari dubovi maksimirski jošte niti slutiše, niti vidiše, dà i labudi grakčuć čudiše se nad tolikom neobičnom nočnom bukom.

Iza kako je veliki balon nadut odputio se nebu pod oblake i upaliv se jadan pao iz svoje visine na blatno polje — na veselje tolike svjetine, udre veliki bubanj i na trgu pred gostionom sakupi vojnička banda prijatelje glasbe i svačije srce zaigra kod izvadjanja samih narodnih napjevah i obljubljenih komadah iz operah. Petdeset nažigaćah pretvori u živi čas sve prednje strane perivoja u plamteći niz nebrojenih svjetiljkah, a osobito se je blistao u tamnoj noći visoki kiosk sa svojim arhitektoničkim oblikom kao biserni dvor vilah. Množina upaljenih loptah i bengalička vatra razsvietli šumu, livade i puteve, kuda puk igraše kolo i razne igre, pjevačko družtvo „Kolo“ skladne pjevaše pjesme i kuda žarka kaplja dobra vina gutala se u veselom krugu dobre volje. Seljaci iz okolice i djeca jim sa učitelji uživahu se veselja po svom načinu i do 50 vedarah vina i 5 centih paprikaša razsvietli lica uz smieh sladki i šalu pjanu okol kresa od 3 fata drva. Na sve strane svietla mjesta razširi se rieka od nakićenih ljudih a okol jezerca stojaše zid od gledaocah, gdje po našem Ditmajeru vješto napravljene rakete prskajuć u zrak letijahu i u svih bojah ognjene zviezde sipahu, da jih niti bečki Stuwer krasnijih nenačini. Po jezeru plivahu poput mletačkih gondolah razsvjetleni čamci s pjevajućimi sborovi, a u jednom posebnom čamcu živa slika Davidova, udarajuća u harfu i pojuć pjesme „naške.“ U 10 satih otvori se bal u gostioni a okolo 11 počeše se gibati zadovoljne čete kući. Za divno je čudo, da kod svojih 15 tisućah ljudih, koji toj pučkoj svečanosti prisustvovahu i kod toliko kolah (i vina) niti najmanja nesreća se dogodila nije, nego pomnjom gg. pravnikah, koji su taj večer bdili nad poredkom, razvilo se je sve u najljepšem redu tja do konca — do 2 ure po noći.

Treći dan u ponedieljak svrši se ova nezaboravna svetkovina u prostorijah gradj. strieljane s razsvjetlenjem vrta, s balom, gostbom i s prekrasnim Ditmajerovim vatrotvorom, koj je doista hvale vriedan, te nam nije više treba piroteknič-kih proizvodah iz daljine pribavljati.

U slavu ovih danah kovana je kolajna sa slikom svetih godovnjakah i hrvatskim napisom; izdat je Album „Tisućgodišnjica slovjenskih apoštolah“ djelo u svakom smislu izvanredno krasno sastavljeno i tipografički liepo izradjeno u tiskarni Albrechtovoj; pjesme u notah, ukusno litografirane izdate troškom hrv. pjev. dr. „Kola“. Slike u raznoj veličini nalaze se po svih izlogah naših knjigarnah i mnoge sitnice za kras na slavnu uspomenu.

Osim stolne crkve bje ova svetkovina obvršena i po ostalih zagrebačkih župnih crkvah.

Svršujuć ovo izvješće možemo slobodno reći, da ovolikim slavjem nije slavljena tisućnica sv. apostolah nigdje do moravskoga Velehrada. T.

Gospodin Dr. Gaj

govori u svom Journal des Familles-Danici ilirskoj u broju 26. o grbu, koga je donio N. g. list dne 25. ožujka o. g.

Naša gospoda čitatelji znadu što smo o tom grbu rekli, naime: da naši historiografi, koji su umieli mnoga zastarjela pitanja svojim znanjem razbistriti, neka sude i o rečenom grbu, koga u našoj književnosti još nitko nevidje, dok ga nije N. g. l. svojim troškom s Rupčićeva izvornika od god. 1340., točno i bez ikakve najmanje promjene, baš niti što se onih trijuh glavah tiče — snimio i xylografirati dao. Taj izvornik nam je otac Kunić putujuć lani kroz Zagreb na 24 sata prepustio, da snimimo ono. što nas najviše zanima, i tu nebijaše nikakva napisa „Cimeri sve ilirske zemlje“ ili „grb cara Nemanjića.“ A tko protivno tvrdi i nemože to da dokaže — siromah je rob strastih ili bolestnih moždjanah.

Mi smo ovim grbom htjeli na pokus postaviti narodno političnо poštenje i dosljednost urednika N. N., koj svoju staru maniju uvjek prikriva devisom: Sloga! a protivno radi.

Za dokučiti javno tu svrhu pružio nam je onaj grb najljepšu priliku, budući se u njem pokazuje i grb hrvatske države, koja nikad nije bila srbska provincija. Kolikim se je dakle god pravom moglo ono cimerje krstiti srbskih kraljevah, isto tolikim pravom mogli smo ga nazvati grbom hrvatskih kraljevah.

Za razsudu toga sphragističko-heraldičkoga pitanja nismo baš mislili razdraženoga g. dr. Gaja, nego onu gospodu učenjake, koja su poznata u narodu kao spisatelji historički i kompetentni da što valjanoga reknu, bez da jim treba podkriepiti svojih izrekah sa komplimenti ala „Majstora Gaje“.

Nu ako čovjek neće na napast — to će sigurno napast na čovjeka, te tako nije veleučenomu gosp. Dr. filozofije stalo samo do gologa znanstvenoga iztraživanja, nego se je njegovomu gospodstvu svidilo u jednoj opazki, opet poznatom oštroumnostju, njemu samo prirodjenom estetikom i jedrenimi argumenti dokazati, da je N. g. l. na uštrb boljega ukusa, čudorednosti i znanstvenoga izobraženja, da urednik N. g. l. neka nemisli, da je i on sv. Petar, Kromvell i Franklin, nego da je on kramar, lutkar, živa lutka, prosti lajkuš, majmun, da ima mjesto obraza dugu bradu (dočim ima ljudih i bez obraza) da urednik N. g. l. sa veličanstvom naših hrv. kraljevah šale zbija (!), da to nije istinita kopija, nego da je to iz same puke superlativne ignorancije izopačeni cimer, napokon da je to cara Stipana Nemanjića grb, a hrvatski kraljevi da su imali šta čestitijega, nego kljasto ovo ruglo. (!)

Ako misli g. Dr. mudroslovja, da će usljed takvih, delikatne umjerenosti izrazah urednik N. g. l. skrašeno zaplakati:

Ah joj, s grieših težko odveće
Pred tvojim majstore obrazom,
I s toga jao, sried smeće
Prebjen sam ljutiem porazom!

tu se je opet ljuto prevario, budući da N. g. list svojim ravnim ide putem:

. . I sliepo nesliedi
Sviete opake, zloću oholu,
Jer visoko božje znanje
Vidi djela dobra i kriva,
I sve griešno putovanje
K pogubi se pospješiva. (G)

Po g. Dr. G. u našu Journalistiku uvedeno polemičko-osobno pozdravljanje jest liepim doista dokazom, da mu se je prolila po krvi žuć radi konkurencije, koje nezna kako da se rieši, kad mu na političko-literarnom i financijalnom polju toliko smeta, da se onaj ugodni monopol nemože i dalje tjerati na korist — domovine (!) te koju bi treba par force uništiti, jer je bliža košulja od haljine — nebi-li se izgubljena ilirska slava u mutnjoj vodi našla, pa i slabi broj predplatnikah po tom se povećao, kada bi jednom pošlo za rukom da se uguši „Pozor“, „N. g. l.“ itd.

Isto tako reće njetko ljutit nad konkurencijom, rastućom mu vrh glave: ja sam ipak riba som, koj će sve ove nove ribice progutati, — al te ribice bijahu slučajno koštriši s oštrimi bodiljkami, pa se nedadoše gutati, nego presjednu namišljenomu somu, kao opet njekomu zapaprena kajgana Revalenta, od koje neizlieći bolestnika niti genciana kruciata.

Da nebi sav domorodni sviet blizo i daleko dovoljno jur poznao plemeniti značaj urednika N. N. kao i smjer našega časopisa, to bi se trudili zlo zlim ćerati i dalje razjasnivati, zašto da ovaj prelomljeni stup ilirstva napada na N. g. l. u kom svatko poznaje žarku ljubav za domorodnu hrvatsku stvar; al ovako bilježimo samo opetovanu provalu doktorova gnjeva bez da mu odvratimo zajam, za koj bi se dao umiesiti dosta papren kolač, pa ćemo samo doskora razpisati nagradu za najbolji napjev na obljubljeni klasični Doktorov thema: „Sutor non ultra crepidam“ sa prikladnom ilustracijom i rebusi ad hoc. K.

Slavjanske viesti.

Dne 5. srpnja slavila su braća Slovenci u Lubljani 20 godišnji rok, što izlaze „Novice“. Tom prigodom je slavno poznati Dr. Bleiveis, utemeljitelj toga popularnoga časopisa i veliki dobročinitelj slovenski, nadaren zlatim perom i tintarnicom od srebra i to svečanim načinom u sjajnoj besedi u čitaonici. Napis tomu poklonu glasi: V spomin dvajsetletnega vredovanja „Novic“ Slovenci na Kranjskem dr. Janezu Bleiveisu 5. Julija 1863. Duboko ganjen zahvalio se je nadarenik u srdačnom govoru za toliku domorodnu ljubav.

— Jedva što smo javili, da je prestao beletristički časopis „Javor“ čitamo u današnjem broju „Srbobrana“ da će i on prestati izlaziti, budući da ima urednik i druge mnogostručne školske dužnosti, kojih važnost i veličina s podizanjem velikgimnazije raste.

— Bivši zastupnik naroda na posljednjem saboru hrv. g. Eug. Kvaternik prispjeo je dne 7. o. m. u Pariz, gdje će odsada bivati.

— Po vis. banskom stolu potvrdjenu kazan nastupio je dr. Starčević jučer u 5 satih.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 21. U Zagrebu 25. srpnja 1863. Tečaj III.

Vojvoda.

Po A. S. Puškinu pohrvatio Edo Josipović Asanger.

Pozno noćju iz pohoda
Vrativši se vojevoda,
Slugam veli šutiti;
U ložnicu naglo stigne,
Sa postelje zastor digne...
Ha!... u njojzi nikog nî.

I mračnije crne noći
Dòl oborì grozne oči,
Siede frče brkove...
I zasuče si rukave,
Van izišav, zapre brave...
„Oj ti vražji lopove!“

„Gdje su psi a zašt' ograda
Zatvorena nij' još sada?
Dobro, dobro da to znam'...
Vreću, uže pripravi mi
I sa klina uže snimi;
A sad za mnom hajde tam!“

Vrebajući do ograde
Vojvoda se s momkom krade...
U vrt udju evo sad.
Vodometa pokraj hladna
Na podnožju sjedi jadna
Pana, pred njom junak mlad.

On govori: „Sve propade,
Čim se toli ja njekade
Nasladjivah, što ljubi';
Uzdah grudi tvoje sniežne,
Stisak ruke tvoje nježne —
Vojevoda sve kupì.

„Koli ljetah s tebe stradah,
Koli ljetah hman se nadah!
Meni ti se opirè,
On nî stradó toli ljeta',
Zlatom malo zazveketà,
A ti mu se predadè.

„Tajno dodjoh — mrakom noći
Mile pane vidjet oči,
Nježnu ruku joj stisnut;
Čestitat joj na tom braku
Mnoga ljeta, radost svaku —
A tiem opet pobjegnut.“

Pana plače, narickuje,
On koljena joj cjeluje,
A za granjem ona dva...,
Puške zemlji spuste sade,
Smrtonosni fišek vade,
Šibkom u ciev biju ga.

Napred idu oba složno.
„Gazdo, ciljat nî mi možno,“
Biedni momak prošaptà:
Vjetar, što li ciljat krati,
Drhtavica me uhvatì,
S prašnjaka mi padè pra'.

Tišje, skote, nemoj bučit!
Čekaj ja ću te naučit!
Sipaj praha!... Naperi!
Njoj u čelo... lievo... tako;
Š njime doć ću na kraj lako!
Prije ja a zatim ti.

Puška puče... zamnì jeka,
Momak gazdu nepočekà;
Vojevoda zavrištì,
Vojevoda se srušio...
Momak vidno promašio:
Baš u čelo ga shvatì.

Digitized by Google

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.

Od Kalinčáka.

(Nadalje.)

V.

Na Blatnici je tiho. Mislio bi, kad na prošla i sadanja vremena pogledaš, da se je iz grada, bojnici i lovci napunjena najedanput stvorio tihi samostan i da je tu, u izbjesnivšem se ognjevitom brdu jedini pepeo preostao, koj, i kad vjetar njim zašušti, ne samo da odjek nedaje, već još radje šum vjetra odušuje. Gosp. Ilgo stupi unutra, a u susriet mu nedolaze kao prije, divja, bojnički izgledajuća lica, no prijazni, smješeći se ljudi. — Na to nije bio pripravan. Nu tim mu je miliji pogled na stanje takovo, ono bo mu prije do umislih njegovih pripomoći može, nego-li prvašnji značaj grada.

Gospodin Ilgo, župan turčinske županije, bio je za ono vrieme kapetanom županije naimenovan, dočim se je u jednoj osobi kao najvišja svietovna, tako i vojena moć usriedotočavala; uprav pak zato, što su mu namjere vladine povjerene bile, stupao je prosto i u stan najmožnijega velmože, sviestan si svoje moći, svoga stališa. Sluge mu se gradske svagdje klanjahu nit uzdržavahu njegove korake, upravo k stanu gospodarevu namjenjene.

Blatnicky sjedi o strani svoje žene. Ilgo stupi unutra, pokloni se, pogleda na krasnu ženu, pruži ruku Blatnickomu, potrese mu prijateljski desnicom te reče: „Oprostite, vaša milost, gospodine brate, što sam tako nećedan bio, prije vas u naših krajevih nepozdravit; nu kad vi sami k meni nedojdoste a pri tom vaša svadba onako brzo nasliedovaše, na koju ste zaboravio, takodjer i mene pozvati, to nisam htio prve čase vašega bračnoga stanja svojom pritomnošću pomućivati. Nu to ništa nečini, nadam se, da ćemo ostati stari prijatelji.

— Zdravstvujte gospodine brate, odgovori Blatnicky tiho i na kratko; „ja takodjer mislim, da ćemo stari ostati. Ali kakov vas srećni slučaj k nam dovodi? — inače bo se Ilgo o Blatnickoga mnogo nestara.“

— A Blatnicky o Ilga, odgovori ovaj sa smjehom; nu to ništ nečini, što nije bilo, može biti. Blatnicky sa Ilgom može ipak rukom u ruci ići, akoprem Blatnicky cjeo sviet radje vidi nego-li Turoc, a Ilgo se, službom zabavljen više za Turoc brinuti mora, nego za gospodu, koja godine u županiji nestanuju.

— „No, no, najposlje ćete se zasititi Blatnickoga u Turocu — ali na što to? — da ste mi sada pozdravljeni u mojem domu!“

Blatnickovci i Ilgovci od davna nebijahu dobri prijatelji; ali kad dojdeš u Ugarskoj ma kojemu protivniku, to ćeš u liepoj zemlji vječne gostoljubivosti naći uvjek otvorene ruke, samo ako mûčiš i izbjegavaš izraze tičuće se starih razprah i nedotićeš se slabih živacah protivnika svoga. — Nu gospodin Ilgo imajuć drugih namjerah, težio je za svojim ciljem neobziruć se na vlastitosti svoga susjeda, pače možda ni nepoznavajuć jih, a zato si je takodjer više zla, nego dobra počinio. Smješećim se licem govoraše dalje:

— Ali ja bi vas radje sada neimao u županiji, nego ovdje, pa da se moj govor ma kako s prijašnjimi neslagao.

— Aha, već vidim, odgovori Blatnicky, da k meni nedolazi gospodin Ilgo, već kapetan turčinski — no Malino — obrativ se k svojoj ženi, govoraše dalje — ti si ovdje nepotrebna, moreš nas malo na samu ostaviti.

Malinka se podigne, pokloni i na mig mužev, kojega volju izpuniti nije nikad zanemarila, otidje iz sobe.

Gospodin se Ilgo nije za to mnogo starao, nu Blatnickoga je to ljutilo. Onaj progovori: „Vaša milost, gospodin brat, kako vidim, dobro se u rieči razumije, akoprem jih nebi morao tako na vagu metati; vidi se, da nije zanemario na prostodušnost turčinsku u kraljevskih dvorih zaboraviti.“

Nikola skrene plečmi te odgovori: „nije sve dobro, čemu je čovjek navikô; ja sa svoje strane mislim, da i samoća, jednostavnost i prostota naših turčinskih poljanah mogu čočjeka srećnijim učiniti, nego sjajnost svietska, koja razsvietljuje, ali skupa i oslieplјuje.

— Ej nije tako, ne, pretrgne rieč Ilgo: „tko je rodjen da sunce gleda, škoda bi bila, da na tamnu grudvu oči opire. — Vidite brate, nastavi dalje: „vi ste naučen na život i način kraljevskoga dvora, za vas je škoda zakopati se u domaćnost, u koju se svaki plemčić u županiji bolje razumije nego-li vi; te na svoje znanosti, na svoj stališ kao velmoža ugarski zaboraviti.“

Blatnicky pokima glavom, nasmije se i odvrati: „ali kuda šiba vaša milost? zar meni nije slobodno, pravo osobnosti uživati kao i najmanjemu plemiću? zar meni nije slobodno onako živjeti, kako mi se dopada?“

— Nu, gospodine brate, govoraše dalje Ilgo, „o tom nije govora; nu moramo i na to misliti, da mi nepripadamo samim sebi i da je jedan diel naše vlastitosti onoga, k čemu nas je providnost pozvala. Vi ste na primjer poznat kao silni velmoža, a zaoto ste pozvan zastupati probitke kralja i države. S toga upravo dolazim k vam, vas u ime Nj. milosti, kralja Vladislava pozvat, da se priključite k pratnji Nj. milosti do Levoče, gdje se imadu ustanoviti ugovori sa Poljskom proti Turčinu; Nj. bo milost rada bi ćim glasovitije i možnije gospode, osobito iz gornje Ugarske oko sebe imati, da susjedom prijateljstvo naše tim vriednije bude. — A za to je, vjerujte mi, malo tko od vas shodniji.“

— Hvala vašoj milosti na tom mnienju o meni a skupa takodjer i Nj. kraljevskoj milosti — al ja ostajem doma.

— Nije moguće, ćudeć se poviče Ilgo „to vam se nebi nigda oprostiti moglo! — Ej gospodine brate, gospodine brate! škoda za vas! — što se je sve s vami poradilo! Vi muž ratoboran, poduzetan, sada sjedi za pećju, dom njegov postao je samostanom, a hrabro, oholo srce, koje je prije kipjelo žedjom i ognjem za slavom — sad se je ugasilo, izgorielo, izbućalo, a osim žene nezna o ničem, nećuti ničesa, nezna ničesa!“

Blatnicky se nasmješi, Ilgove rieči nedjelovaše ništ na njega, a ako i djelaše, to ne onako, kao što bi si ovaj želio bio. Neobičnom zatim radošću progovori: „ali vaša milost, onda, kad je moje srce onako veliko, onako glasovito bilo, svaki ste ga korili i divjačinom krivili; sada, kad je drugće postalo, opet vam se nedopada, te ga starom babom nazivljete. — Nu, vaša milost,“ nastavi prvašnjim načinom, šaljivo Ilgu u oči pogledav, „vidite, nije čudo — sva mi vaša slava nigdje toli krasna stvorenja pred oči nedovede, kao mirne doline turčinske županije — ja nisam nigdje toli dobra stvorenja u cieloj vašoj slavi vidjeo, kao što je moja žena — a toli krasna još manje.“

Digitized by Google

Ilgo se nasmješi; Blatnicky pogleda nanj, lice mu se stane pomalo dužiti, zatim reče: „no, zar vam se moja rieč nedopada?“

— „To ne,“ odgovori Ilgo; „vi imate pravo, mislite si štogod hoćete, a srećan ste, kad si svoju domaćnost najljepšom predstavljate i ženu srca svoga za najljepšu držite; — ali ja ću vam samo reći — nu nemojte se jediti — da vam treba samo dan hoda iz Blatnice, te ćete vidjeti ženu, — ćerku velikaša ugarskoga — koja krasotom svojom stoput nadvisuje sve krasotice, koje je ikada županija turčinska porodila.“

Ilgo ni sam neznadiaše, što je s oto njekoliko riečih učinio; domaći gospodar namrgodi čelo, pogleda jadovitim okom na gosta svoga te strastnim glasom reče: „Ti lažeš!“

Tako je to u ljudih strašću zavedenih. Kad se u kakovu misao udube, to lete za njom, a u prenaglosti svojoj učine ono, što jim u budućnosti ponajviše protivno biti može; kad jih pak drugi na krivicu njihova djela pozorne učini, ili se proti mnenju, u kojem se oni nasladjuju, ma najmanje izrazi, pohotnika kao da odmah guja ujede, a njihova, za čas umirena misao na novo uzkipi kao valovi morski po dugoj i neobičnoj jim tišini. Tako se sbilo i sa Blatnickom. — Ilgo uzdigne glavu, upre na Blatnickoga zrake svoje kao oštre strielje, kao da ga je s njimi uništit htio; ohol na sebe, na svoj stališ, utušio je gnjev, koj mu je zakipjeo u prsih njegovih te reče: „Blatnicky! prvi i zadnji krat si tako s Ilgom govorio, — ali tiho — otidji na slovensku Lupču, pogledaj ćerku Volašinovu te ćeš uvidjeti, kad to dosad nisi znao, da Ilgo nije nikad lagao.“

— „Ti lažeš,“ još žešće poviće Blatnicky, „a sada seli iz moga doma, dok te nije gnjev Blatnickov postigao; jer vidiš ove šake, taj prozor i tu propast pod njim, te ćeš prije sfrknuti u nju, nego si pomisliš, što će reći obezčastiti Blatnickoga — ili pogledaj dole na dvor, gdje trče od davna za lovom hlebdeći psi čekajuć, dok jim bude dozvoljeno goniti takovu čestitu zvier kao što si ti!“

— „Milost Krstova!“ u uzkipljenom gnjevu svom poviče Ilgo. „Ti to meni bjedni čovjeće! — Al dobro, sad nije vrieme za osvetu. — Zdravo Nikola — čekaj dok te zastigne gnjev i osveta Ilgova!“

Tim otidje vas promienjen brzim korakom iz Blatnice te upravi korake svoje ravno u Kohanice.

U Kohanicah pak bijaše smetnja. Slava i glava ciele porodice, g. Grgur, tek što je Ilgo otišo bio, sviestan si svoga dostojanstva, svoje brige za dobro rodbine, a u tuzi srca svoga nad pretrpljenim prvim porazom, ili kao što si on to mišljaše, nad obezčešćenjem svojih sjedih vlasih, legao je obladan slabošću tiela, i osim toga ne sasma najzdravija, u krevet, a kad ga je tkogod posjetit hotjeo, to ga je poslao van, a ako nehtjede otić, to si je zakrilio dlanima lice ni rieči neprogovorivši; žene mu htjedoše davati lieka, al ni toga jim nedopusti, već bi samo potuljio glavu i mahao rukom, da neće Tu nastade vika, žamor po cielom selu. Žene počeše plakati, rukama lamati; prijateljski opet mužki počeše koriti svoje protivnike ubojicami, na nje krivicu obarati, da su podporu, glavu, ponos čitave porodice ubili.

A kad je trajao najveći žamor i krika u Kohanicah, zalupaše kopita za selom, psi od dvora do dvora zalajase, i tek što se je njihov oglas do pol sela ozvao, leti skokom kroz ulicu Ilgo sa svojom družinom; neobzire se on na pozdravljajuću ga braću, nepazi on, što djeca bježe na ulicu, što gospodje sestre turaju glave kroz prozore, da štogod nova vide, — već leti ravno k dvoru direktora Grgura. Kosa na njegovom kalpaku razdielila se na dvie strane, mač mu je po zraku amo tamo letio i udarao po boku zapjenjenoga, prskajućega vranca, a družina daleko za njim zaostala. Mora biti tjesno gospodinu Ilgu, kad tako leti, ili se štogod neobična u duši njegovoj snuje.

Dosav u dvor Grgurov, stupi naglim i jakim korakom u sobu, gdje se je bolestnik nalazio. — Grgur uzdignuv glavu opazi gosta, koj mu, kao što si siromak sam mišljaše, zadnju ranu zadade, to poviče rukom naopako mašuć: „van iz moga doma!“

Ilgo pak pridje k postelji, uzme Grgura za ruku, stisne ju i reče: „ne tako, brate, ne! — od danas smo nas dvojica najbližji prijatelji, a ništ nas osim smrti nerazstavi.“

— „Neću, neću!“ povikne Grgur, „idite odkle ste došao, vi ste plemić, ja sam plemić, neimate ništ zapovjedati u mojoj kući.“

— „Nemojte tako brate! ja neidem van, nu vam govorim, da ste vi dušman Blatnickov, ja dušman Blatnickov — a nikad se više razstaviti nećemo. Mene je pogrdio Blatnicky, vas je pogrdio Blatnicky — a mi skupa — ja i vi — zaklet ćemo mu se osvetom, kao kad dva poštena čovjeka proti trećemu zaključe.“

Grgur se uzdigne u postelji, pogleda oko sebe, promišljavaše, začè kimati glavom i reče glasom na polu umirenim, na polu nevjerujućim: „Hm, vaša milost! zar niste prije njekoliko časovah pred cielom našom slavnom porodicom drugće govorio!“

— „Kad sam govorio, govorio; ali na sviest, na svoje spasenje priznajem, da sam vam tim groznu krivicu nanjeo — a vi oprostite gospodine brate, oprostite!“

Ove rieči Grgura na konja posadiše. Uzdignuv se u postelji, htjede dol skočit, obući se, ali mu nedopusti slabost, zaoto poviče na svoga unuka: „Joso! idi od kuće do kuće, neg izvole g. braća na kratak razgovor k meni.“

Za kratak čas, kad se na novo sakupiše braća, poče Grgur ovako: „Slavna porodico! slab sam, nemogu iz postelje; položio sam direktorstvo radi vaše nezahvalnosti; upao sam s nova u bolest zaoto, što vam je i nj. milost, g. kapetan županijski pravo dao; skoro sam se bio s ovim nezahvalnim svietom razdielio radi ovoga i onoga; nu gospod Bog dade mi snage, da vas još jednoć k sebi pozvati, vas vidjeti, vam u oči pogledati i reći uzmognem, da je nj. milost, gospodin kapetan županijski, nj. milost ovdje prisutna reći izvoljela, da sam ipak pravo imao i da vi neznate, koga ste u meni imali.“

On dovrši. Ilgo preuze rieč te pregovori: „jest gospodo braćo, priznajem, da sam vašemu direktoru krivdu nanieo.“.

On htjede dalje govoriti, al mu Grgur rieč pretrgne: „vidite, vidite, — a nj. milost, gosp. kapetan je ipak nješto drugo, nego-li ste vi —“

— To je sve jedno, pretrgne ga Ilgo, „nu ja vam braćo velim, da vašega direktora poslušate, da od Blatnickoga vaše „Armales“ — jer tamo nisu bez pogibelji — natrag išćete i da se nigda više neusudite suprotiviti se riečim g. Grgura.“

*

Digitized by Google

— Vidite, vidite! poviče Grgur, „nisam li vam kazao, nisam li vam govorio? — no, a vas, vaša milost," obrativ se k Ilgu, govoraše dalje, „nek gospod Bog poživi i dade vam svoj blagoslov, vi bo ste pošteni čovjek!"

— „A sada ćemo ići po naše „Armales" k Blatnickomu", poviče slabim glasom Grgur; prijatelji njegovi zagrme: pojdemo, pojdemo! protivna strana mučaše — i tako je ostalo pri zaključku glasovah.

Ilgo je sklopio vječno prijateljstvo sa Grgurom i obećav ustanoviti, što se dalje činiti bude, odmah kako iz Levoče dojde; on ode kući, a Grgur mišljaše ciele noći, kako sa svojim dušmanom poćeti ima.

VI.

Kad je Grgur s dvojicom od braće na Blatnicu došao, nije bilo Blatnickoga doma. Rieči Ilgove zašumiše u duši Nikolinoj kao vjetar, koj si u listu gustih dubravah vlastite napjeve tvori; pomalo je i gnjev, koj ga je u prvi čas zahvatio bio, udušio, al je zato počuvena rieč bučila u prsih njegovih i nije mu dala pokoja, dok se nije o istinitosti njezinoj osvjedočio. Nije više dragovao s Malinom, već joj je gledao u oči, a čim joj je više u nje gledao, tim se je većma strastna ljubav, koja je jedino u zaljubljenju u njezinu vanjsku sliku, njezino liepo lišce, njezin stas sastojala, u prsih njegovih ugušivala. Dao je zatim bedemi obsut grad znajuć, da Ilgo neće više miran susjed biti i da će nastojati, njemu se osvetiti; izdav zapovjedi, da se ljudi njegovi danju i noćju od napada čuvaju, obuče svoje lovačke haljine, oprosti se sa ženom i otidje sam samcat, bez da je tko znao, kuda i kamo.

Grgur kako dojde, tako i ode; bijaše mu pak lahko oko srca vidiv Malinu turobnu, poraženu nad odsućem muževim; on se je tješio, da će se rieči i proročanstva njegova s gledišta sreće ćerke Martinove izpuniti i da će tim više u važnosti kod svojih susjedah biti; a nije pomislio dobri starac, da je pri tom neboga Malina trpjela, što se je snovalo u duši njezinoj.

Ona je bila tužna, akoprem gospodja silnoga muža. Lišce je njezino izgubilo nježnost i boju svoju, nješto bo neznana stiskalo je prsa njezina, slutnja nesreće morila je joj dušu, a često, ni neznajuć na što i za što, ronile su joj suze iz očijuh i pružale joj olakšicu. Bila bi išla k majci tražit oblakšanje pogledom na dom očinski, na one kute, u kojih je djetinstvo svoje provela: ali je znala, da joj muž neće, da se približuje k rodbini svojoj; a kad ju prije nikad sam nije puštao u kuću očinsku, to ju sada u njegovoj nepritomnosti nije ni želja povukla, prikrasti se u samoći svojoj u kuću roditeljsku.

Minulo je više danah po odlazku Blatnickovu; majka, gospodja Martinova, došla je posjetit si ćerku i opet otišla, a za njom otvoriše se vrata sobna. a unutra stupi Bogoslav njekadašnji zaručnik Malinin.

Malina cikne, ali se odmah opet skupi. I razkoš, i strah, i tuga, sve to najedanput kao blisk prodje kroz misao njezinu, ali i kao blisk ustupi opet prošlomu pokoju. Ona ustade sa stolca, zakoraći njekoliko korakah i čudeć se reče: „Ti to Bogoslave?"

— Ja sam to Malino, ja sam, a ti se tomu čudiš? —

— Ćudim se bratco moj! što te k meni privodi?

— Ništ, Malino moja, ništ! Hotjeo sam se od tebe oprostiti. Dosad se nisam mogao razstati s Turocom, a bio sam srećan, kad sam mogao barem pogledati na onu stranu, gdje ti živiš, akoprem ne za mene, gdje ti dišeš, akoprem ne sa mnom! — Sada pak nije moguće dalje — idem svietom — dalje bo tu više živjeti nemogu — a još sam te bar jedanput vidjeti, rieč tvoju ćuti hotjeo — a sada Malino moja s Bogom!

— A bili došao brate moj, da je moj muž doma bio?

— Bi, odgovori Bogoslav, „meni je sve jedno, i onako od vas ničesa očekivati, ničesa želiti nemogu, nadoda gorkošću."

— Nut dakle Bogoslavko moj! — govori Malina — „znaš kako sam te ljubila, znaš što si mi bio" — suze joj oroniše oči — „učini mi još nješto po volji — jedno na ovom svietu — a zatim pojdi brate moj — pojdi Bogoslave moj, prijatelju mladosti moje dragi, kud te oči povedu — a Bog će te blagosloviti, upravljati korake tvoje, ako moju prosbu izpuniš. Sad idi kući, al dojdi opet kad se muž moj povrati, oprosti se s njim u miru, pomiri se s njim, nu čistim srcem, čistom, nepomućenom mišlju — i tako ćeš povratiti pokoj svojoj Malini, a ona će te blagosivljati."

Bogoslavu prestade dah u prsih pogledav na družicu mladosti svoje i vidiv joj suzu u oku, koje ga je prosilo i prosilo, akoprem ne glasom, nu toli čistim, nevinim izrazom, da je taj izraz više znamenovao, više govorio, nego sve rieči na svietu. Bogoslav neprogovori ni rieči, samo „dojti ću" te pritisnuv ruku prijateljice svoje na grudi, okrene se i izčezne.

Malina sjedne, položi glavu na ruku i plakaše.

Bogoslav se nije obazirao na okolostojeće i dugo za njim gledajuće sluge; negledajuć i neslušajuć uputio se je k tihomu selcu očinskomu.

(Dalje će sliediti).

Narodna pjesma puka hrvatskoga iz dolnjeg Zagorja.

Saobćio Sl. Perok.

Bratec moj dragi očeme se napiti,
Veruj ti mene da neće škoditi;
Ar ove nove predobre vine,
Krepi, jači, veseli serce.
Ako si vu telu nemočen,
Od vinca buš jak i vrle izvručen;
Če vzemeš — izpiješ kakve goder vračtve,
Nebu tak dobre kak je vince ove.
Kaj komu je zato ak vine rad piješ,
Računa ne na te koj grošek zapiješ,
Posezi vmošnjičku još za jednu ručićku,
Pijmo rumenjaka do trdoga mraka.
Hrvati su se negda radi napili,
Jen drugoga z vincem su nudili;
Mi sme Hrvati — očeme ostati
Pri zadnje navade, dej der sad pi.
Gazda moj dragi ti nikej nežali,
Koj smo te vnoge vinca mentuvali,
Dapače zafali i zrele zgovori:
Ki za me, ja za njeg pijem vince moje.

Digitized by Google

PIVAR.

Po Jokaju S. M. Iločanin.

(Nadalje).

— Što ti je to na ledji Hanzo?

— Jedan snop slame i bunda.

— To nije za jelo, — mrmljaše Hornjiček. — A što ti je to u naručju?

— Filax! — nehtjede sam ići pa ga moram nositi.

— Nije nit to za jelo... A gdje je kruh i ono drugo?

— Evo u torbi.

Hju! torba je ta vrlo malena bila.

— A jesil mi šta za piti doneo.

— Jesam. Evo u koršovu.

— De molim te, daj da se napijem... Au ve! nesretniče, ta to je voda?!

— I to baš svježa.

— Ali ti baš hoćeš da me umoriš.

— Ne bunite se toliko gospodaru; može tko opaziti pa eto nesreće.

... Evo ovdje ću vam krevet namjestiti ... torbu ću ovamo gore na klin objesiti... Dobro mi spavajte. Ja ću sutra na večer opet dojti, a sada lahka noć, — zatvorite vrata.

... Takov je život čovječji!... Nigdje sjegurnosti .... Legneš u večer u mehki svoj krevet a neznaš hoćeš li se u njemu u jutro probuditi, kao što Hornjičekov primjer pokazuje.

... Medju to je i noć tamnom svojom koprenom prekrila zemlju... tamo gdjekoja znatiželjna zviezdica prozire kroz poderanu kolibu, inače je sve tiho i mirno.

U dubokoj ovoj tišini, u pustom ovom mraku se učini Vendelinu, kano da bi njetko ili nješto pokraj njega nemecki razgovaralo — razgovetno je čuo: kvak, kvak, frak!... Mora da je duh!... opet: kvak, kvak, frak!

— Bože pomozi, ali ću baš upitati: Jako se volaš moja duša?

— Sve je niemo, i samo se čuju glasi: kvak, kvak, frak!... Vendo sav uzburkan usudi se rukom mašiti prema onom mjestu odkuda glasi dolazjahu, da izvidi što li je, kako li je.

Brrh! njesto se hladno maknù pod rukom — hladno kao žaba.

Koji to bjes može biti?! Miče se, govori nemecki a hladno je kao žaba!

— Gospodar Vendo nemogaše pogoditi. Nego kada se mistični duh i opetno pojavi svojom ga šubarom pokrio bješe misleći: ogledat ćemo se sutra u zoru! Zatim blagovav polovicu od kruha, drugu polovicu upotriebi za dušek i poslje tolikih tegobah bješe mirno zaspao. Osjećao je doduše kadšto, kano da bi mu kose vukli i nos ljubili, ali kad čovjek spava za takove malenkosti i nemari.

Pred zoru ga strašna pojavljenja uznemirivahu. — Činjaše mu se naime da je u velikom jednom muzeju, gdje no su svakojaki izdjeveni pelikani, rode, gavrani, majmuni, pasoglavci, pavijani, šareni djavoli, vodeni angjeli i druge nature kuriosa — medj njimi i do dva tri na dimu osušena kritika — o klinu obješena visela... Ali najčudnovatije bijahu dvie oriaške boce napunjene do gore špiritusom i mehurom dobro povezane. U jednoj je mršavi jedan gospodičić s fatermörderom i friziranimi vlasi sjedio i plivao...

Ali jao i pomagaj! U drugoj boci sjedjaše g. Vendo u svojoj rekli i šarenih papučah. Vikao bi u pomoć ali nesmije, jer će mu odmah špiritus na usta!... Baca se i koprca ne bili se kakogod izbavio. Na svrhi u velikom sdvojenju sjedinjenimi silami upre glavom o mehur i — provali kolibu.

— Ahau hau ha! reče zevajuć. Ipak je dobro što se nisam dao. Ali sam zaoto i zaslužio da se na jedem... No gle gle, kamo je kruh propao? neima mu ni traga i samo mrvice pokazivahu mjesto gdje no je bio... Poljski parcovi pozobaše kruh iz pod Vendelinove glave.

— Indi bez kruha da zobljem šunku? žalostno vapijaše pivar. — Jošt bih se razboljet mogao.

No providnost se već pobrinula da se Kornjiček nerazboli; — jer kad je šunku tražio nije nigdje šunke našao.

Strašne ga misli pograbiše za mozag.

— Filax! viknù — Filax se neodziva, nego sjedeć pred kolibom i držajuć medju prednjimi nogami ostanke nevjerne šunke nasladjivaše se s njimi.

— Uništen, propao sam! sdvojeno viknù gospodar Vendo i padši na zad prokune dan i sat kada se na sviet porodi.

Ovako je hranio vjerni Hanzo gospodara svoga kao vrana Iliju proroka. Ovako mu parcovi kruh a Filax šunku pozobaše, i tako je prokleo pivar svoj i svoga Filaxa porodjenja čas.

Srećom okol pol dana slutnja njeka izvede vjernog gavrana s novom zairom, inače možebit bi siroma Vendo sam sebe pozobao.

— Odnesi sine Filaxa i mačku mi donesi, jer mi se miševi pod glavom legu a Filax šunku pojeo... A što je sa husari?

— Bog zna gdje su već do sada!...

— A Evica?

— Nisu ju odnieli. Žalostno uzdahne Hanzo. — Nego je ljuta i grmi kao crni u ljeto oblaci. Traži vas svuda, misleći da ste kudgod u branjevinu zamakli i puno vam koješta obećaje ako vas najde.

Eto ti vraga u torbi, mišljaše g. Vendo... Dospjeo sam medju dvie vatre. S jedne strane me car francuzki s druge žena traži. Onaj će me u špiritus, ova u hegede da metne.

— Nego se dobro čuvajte gospodaru. Grozni je neprijatelj već blizu vas. Strašan, krvoločan je to narod... Crljenim puca barutom. Ne oprašća nit nerodjenomu djetetu. Čovjeka za dva mlada drveta svežu t. j. jednu nogu za jedno drugu za drugo savijeno drvo, pak onda savijeno drveće razpuste, a čovjek se na dvie strane razpadne!

— Ale jao!

— Žene pako povežu paromice za kose i vode ih u Afriku na sajam.

Ti Hanzo, jel daleko ta Afrika?

— Pravo baš neznam, ali mora daje po daleko. No zašto pitate?

— Samo za to, da znadem, ako bi Evicu odveli, za koliko bi se vremena mogla povratit.

— Ali ako mene odvedu, pak se kod pasoglavaca za ljubi u mene, koja psolika gospodična. Jao i pomagaj proždret će me!

— Naopako sine da tebe odnesu, tko bi mene hranio? Pazi se Hanzo za ime božje!

Digitized by Google

Tako je Hanzo hranio i tješio svoga gospodara.

Medju to se i kukuruž razlištao. Pod širokim lišćem se bundeve žute, i škvorci pohadjaju polja.

Jutrom je običavao g. Hornjiček uzpeti se na maleni briežuljak od kud se selo vidjaše motreć odovud dimeće se dimnjake, letenje lastavicah, slušajuć lajanje pasah i zvoneće zvono... Po pol dana bi legao u kolibu i spavao dok god sunce nezatvori vrata ostaveć za sobom liepi romi sviet. U večer je sa istog briežuljka motrio miriade blistajućih se zviezdicah, vatrice pastirah; slušao klepetanje stokah i lajanje pasah. — I to sve liepo bijaše. Ali od svega toga je još ljepši sjajni mjesec sad u slici roga, sad opet u slici srebrna dvadesetaka, što no onda vrlo riedko bljaše t. j. ne mjesec nego srebrni dvadesetak... Nije mogao dosta Hornjiček iztraživati u mjesecu Davida i njegovu citaru, koju je predjašnih vremenah višeput u sjajnoj planeti opazio bivši u veoma prosvjetljenom stanju... Tihi je vjetrić tako mehko duvao kroz lišće kukuruzno. — Ah! — Sreća Vendelinova što nije melankoličan, inače nebi se bio mogao oprostit da nebude pjesnikom.

Ali se Hornjiček liepo zahvalio na toj romantici od dana do dana osjećajuć da mu je rekla sve prostranija, da se sve laglje popeti može na briežuljak. Već je i na to pomislio, da bi se mogao kući povratiti, ali ga Hanzo navjek odgovarao tvrdeć da se sve većma goji.

I tako prodjoše dvie nedjelje bez ikojeg znamenitog dogodjaja, osim što ga je jedan večer strašna grmljavina plašila; jedno po podne bjesni bik trčao po kukuruzu strahovito rikajuć. Ali je najstrašnija borba krotkog pivara sa divjom njekom zvierju, koju kao strahoviti dogodjaj moramo pripovjedat.

Toliko već znamo, da je Vendelina svaki večer divji njeki duh pohadjao, kog je on obično šubarom poklopio, da se u jutro s njim ogleda; — kada je pako jutrom šubaru odignuo ništa pod njom našao nije, osim duboke i tamne jame... Jedno popodne — baš si je glavu razbijao o otajstvih duboke jame — kad no mu se pričini kano da je njetko bosonog oko kolibe hoda,! jošt je i šaptanje čuo... Slušao je i prisluškivao, i za malo vremena učini mu se kano da bi mistična jama razgovarat htjela, navlastito kano da bi štucala i gargarizirala. Kad što je umio i uzdah čuti .. Sve veći žubor i uzdisanje... grebanje i kihanje ... sve glasnije .... Drhtali smo kao topolovo lišće... Na svrhi — hah! — strašna jedna glava — dva uha — dva oka — krvavi jezik — oštri zubi se ukazaše. Jedan čas, i evo je izskoči iz jame strašna njeka zamrljana zvier — strahovita jedna tekunica.

— Sveti Vendeline pomozi! viknù uplašeni pivar ... I to bi jošt sve kako tako bilo, ali za mali čas poče iz jame iz izvora voda izvirati izlijuć g. Vendu s bundom i cielom prtljagom... Njeki pastirići baveći se izlievanjem tekunicah opredieliše baš u taj dan kraj kolibe Vendelinove liepom ovom zabavom kratit si vrieme izlijuć s tekunicom ujedno i vriednog pivara...

Uplašena medju to zvier uzpinjaše se na krov poderane kolibe, ali ju sile iznevjeriše i opade upravo na nos gospodinu Vendi.

(Konac će slieditи).

Čudo od pameti.

Kadno je u pruskom kraljevskom dvoru boravio poznati Voltair, slučilo se je, da je upravo u to isto doba njeki A. Inglez tamo dospio, koj je bio tako izvrstne i vjerne pameti, da je umio od rieči do rieči sve ponoviti, što si mu il pročitao ili inače rekao, ma bilo to kakogod dug govor.

Friderik II., kralj pruski, sam se osvjedoči o tom, te se nemogaše dosta načuditi toli divnomu daru božjemu.

Nebilo tomu dugo, što je Voltair zamolio Nj. Veličanstvo za dopuščenje, da smije svoj novi sastavak pročitati.

Kralj mu to radostno dopusti; al mu i zajedno na pamet pade, kako da š njim koju šalu sbije: zapovjedi naime Inglezu, da se sakrije za zavjesu u dotičnoj sobi i pomnjivo na sve pazi, što je Voltair nakanio čitati.

Voltair indi začè u odredjeno doba svoje stihove glasno i njekim reć bi uzhićenjem čitati, a moj kralj i Inglez slušahu hladnokrvno i pozorno na svaku riečcu.

Pročitavši pjesan do kraja, upità Voltair kralja:

„Kako se izvoljuje vašemu Veličanstvu ta pjesan dopasti?“

„Sa žalošću moradoh opaziti,“ odgovorit će na to Fridrik, „da je gospodin Voltair od njeko doba počeo upotriebljivati tudje trudove, te ih pod svojim imenom svietu priobćivati!“

Naravno, da je to poput groma ošinulo Voltaira, te je svom silom hotio, da Nj. Veličanstvu dokaže, da su to njegovi vlastiti stihovi i nićiji drugi pod nebom.

„No, vidit ćemo,“ reći će Friderik: „ako vam ja to faktično dokažem; što ćete tada? Zaisto će proizaći, da je neistinito vaše tvrdjenje!“

Voltair se zaklinjao svim milim i dragim, da je vrlo nepravedno mnienje Nj. Veličanstva, što ga za podloga hvastavca drži.

Nato podje kralj k Inglezu, te ga dovedši k Voltairu reče mu:

„Izvolite der reći gospodinu Voltairu vaše stihove, što-no ih je on izvoljeo posvojiti...“

Inglez nit pet ni šest, već ti on savršenom i divnom točnošću ponovi Voltairove stihove sve do jednoga.

„Evo ga!“ reći će slavodobitnim podsmjehom Frideriko „nisam li vam istinu kazao?“

„Ha prokletniće!“ razjareno uzkrikne Voltair, „ta on mi ih je ukrao!!“

Kralj je hotio puć od smjeha radi toga slućaja, te bogato nadari toga umnoga Ingleza, što mu je volju tako točno izpunio! S ruskoga prev. Mirogojski.

Utjeha srcu.

Blago tebi tužno srce moje!
Lišće evo već s drveća palo,
Svako cvieće cvjetati prestalo,
Ptice više nikakve nepoje.
Majka narav svukla ruho svoje,
Sjever brije razraljivši zjalo,
Stablo svako injem procvjetalo,
Blago tebi, ev' utjehe tvoje!
Kad prirodu svu pokriva tuga,
Kada puca drvje i kamenje,
Oh! tada se u srcu pokojim!
U suglasju sve bo j' srcem mojim;
Jer samcato nepuca i stenje,
Već u svojoj tuzi ima druga...

I. L. K. E

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. srpnja.

T. Iza tisućgodišnje svetkovine utiši se ponješto bujnija živahnost grada i premda bi čovjek mislio po onolikoj množini obćinstva, koje polazi uresne večerne zabave u novom Katzovom vrtu, ili magjarske svirače u Soireah prvih naših gostionah, ili sudeć po onoj vrevi na iličkom pločniku — da je sve u normalnom stanju, a to je ipak veliki dio stanovničtva ostavio zidine Zagreba i razišo se kojekuda po mrzlicah i toplicah, te je nastala podpuna tiha Saisona bez kazališta, koncertah, skupštinah, bez sabora i svetkovinah, koja će trajati sve do kraljevskoga narodnoga sastanka. Kao svake godine udomi se prilični broj polu-bolestnikah po domaćih kupeljih, kojimi nas je narav bogato nadarila; nu najveći dio bolnih stiče se u mnogogodišnjem sastaništu različitih susjednih narodnostih, u krasno uredjenom Rogatcu. Tko bi kod tolike dražesti i sjajnosti sličnih inokrajnih toplicah mislio na neznatne početne slatine hrvatske, za koje si nitko mnogo glave netare? Al ako i nemisle nanj oni, kojim bi to dužnost bila — spomenù se višnja moć bogate naše sirotinje i pokaže svojim prstom svietu: eno vam vrela od zdravlja i bogatstva — netražite dalje ono što kod kuće izobilju imate, pa činite s njim sve, što ini pametan sviet radi svojimi vreli!

Pripovjeda se po gradu, da je glasoviti Dr. Škoda nedavno izustio znamenite rieći ove njekomu bolestniku: Ako vam se neće ići u franceske toplice N. N., a vi hajte u Hrvatsku; tamo vam je blizu Zagreba kisela voda „Jamnica“ — pite onu vodu i kupajte se tamo — to će vam biti jedini liek za vašu bolest; a bolestnik posluhne i ode da pije i da se kupa u hrvatskom novom Rogatcu i njemu jest bolje i sve to bolje. Taj bolestnik je mlada njeka odlična gospoja iz Srbije, koja se hvali s najboljim uspjehom.

Od kada već izvire alkalička kiselica kraj Kupe, bez da joj se od vanjskoga svieta ikakva važnost davaše, dá, niti naši ljudi neobziraše se mnogo na to vrelo domaćega bogatstva. Jedva da je koj siromah kad koju bocu jamničke vode u kuću primio, a gospodski stol bi rekao slučajno nevaljaloj rogatačkoj kiselici: to će biti sigurno voda iz Jamnice!

I tako mora da dodje sve po kojoj glasovitosti do dobra glasa i u modu, dok postigne obćega uvaženja.

Našoj Jamnici je ove godine priznata liekovita moć po čuvenomu Dr. med. u Beču, kao što je osvanula i prva elegantna ljetna hora, kojoj postavi temelj opet poznati dobročinitelj naroda hrvatskoga. Zimus jošte pogovaralo se je, da će njegova preuzvišenost g. biskup djak. Jos. Strossmajer ovoga ljeta pohoditi naše slatine „Jamnicu“ i evo se zbilja obistini znamenita ta viest. Istom što se pokazà visoki gost u malo poznatom kraju i eto oživiše pusti luzi i sa svih stranah okolice hrli onamo narod. Muzika i pjesme ore se po mjestu; omnibusi, privatni hintovi i predprežna seljačka kola voze putnike onamo, a vodu u bieli sviet. Medju hodočastnici u tu našu kiselicu izkazahu se osobito Karlovčani ljetos, staviv onamo kontingent od 300 ljudih jedne nedjelje, a udaljeniji Zagreb kao i ostala okolica šalje dan na dan svoje pohode i pozdrave. I zagreb. pjevačko družtvo „Kolo“ naklonilo se je prošle nedjelje nj. preuzv. pozdraviv ga izvedenjem svih najkrasnijih svojih pjesamah. Tom je prigodom zadobilo „Kolo“ novog člana i to baš u osobi samoga preuzvišenoga gospodina. Kad bi jednom sastajalo se više mogućne gospode, koja bi sipala blagoslov svoga upliva, kese, i domoljubja u domaće naše liepe prediele, pa si tamo zidala ljetne stanove, Vile, kioske i vrtna prebivališta, tad bi i pustinja postala udobnom, a kamoli nebi ugodni debeo hlad jamničkih dubovah od vjekovah pretvorio se u rajski perivoj, uz tihu vodu Kupu, na kojoj se osim plivališta dadu izvesti razne zabave na čamcih itd.

Dr. Jak. Tkalac opisao je proljetos našu Jamnicu u maloj brošuri, s gledišta geologičkoga, kao i njezinih lučbeno-fizikalnih svojstvih i terapeutičke valjanosti. Naša je vruća želja, da visoka domaća vlada svrne svoje uzmožno oko na ovo, tek iz ništa stvorit se imajuće ljekovito mjesto, da ustanovi osnovu po kojoj se budu morala u buduće dizati zdanja po pojedinih, a da i sama odredi podignuće više zgradah, jer ova, inače liepa gostiona sa jedva 10 sobah nije niti danas dovoljno pristanište za liek tražeće, a kamo li za zabavom onamo dolazeće goste, koji komaj u mjesto prispjevši prisiljeni su bez konaka odma po objedu misliti na povratak pred mrakom. Dosada je učinjen razmjerno veoma slabi početak; jer osim sto je zbilja vele znamenito vrelo dostojno obzidano i gostionica bez ikakvih kupeljih (ove obstojeće priredio je sam podhvatnik) podignuta, nije upravo ništa stvoreno za udobnost obćinstva, koju danas svaki naobražen čovjek u takvu mjestu traži i zahtjeva. Do buduće Saisone bilo bi vremena za mnoge reforme u smislu graditeljskom i vrtljarskom, jer bez udobnosti, cvieća i krasna nasada, neima znaka pitomoj ljepoti. Pa zašto nebi tandem aliquando duh vremena nadahnuo i ovih krajevah velemočne gospodare?

S. Tisućnica sv. apostolah Ćirila i Metoda slavila se je po svoj domovini u selih i gradovih na ustavnoj i vojničkoj strani, reć bi — stereotypnim pucanjem, zvonenjem, crkvenom svečanošću, gostbom, napitnicami, razsvjetlenjem itd. U njekih mjestih pucalo se je po vas dan, svaki četvrt ure, od pol noći do pol noći, a pod službom božjom i neprestano. To je krvi našega naroda prirodjeno, da se nikakva veća svečanost neobavlja bez pucanja, niti ikakvi objed bez političkih razmatranjah i napitnicah, što je zbilja najpraktičniji način za parlamentarno vježbanje, što i sliedeći govor potvrdjuje.

Njeki Israelićanin umstvovao je prigodom banketa na blagdan sv. blagovjestnikah Ćirila i Metoda sliedećom napitnicom:

„Gospodo! vi ćete pitati, „quomodo Saul inter prophetas“, kako Israelac prisustvuje strogo kršćanskoj svetkovini?

Ja na to odgovaram: da me k tomu nukaju dva razloga. Prvi: što baš današnja svetkovina jasno dokazuje, da nisu pojmovi „narodnost“ i „vjerozakon“ istovjetni, pošto su i prije 1000god. Hrvati bili pravi i nedvojbeni Hrvati isto tako, kao su to i dan danas; da mogu dakle biti i ja Hrvatom i to pravim i nedvojbenim. Drugo: što je povjestnica Hrvatah i u obće Slavjanah mnogo slična onoj Israelićanah.

Kad je naime gospod Bog htio objaviti se Israelićanom, povjerio je to poslanstvo dvojici braće, Ahronu i Mojsiji; kad je gospod Bog to isto nakanio sa Slavjani, odabrao si je dvojicu braće, sv. Ćirila i Metoda.

Odkad su se Israelićani razdielili u Farizeje i Saduceje — to jest: kad su se u vjerozakonu razdielili, eto nastade propast njihovomu narodnomu jedinstvu i staroj njihovoj slavi. Da je nješto sličnoga bivalo dielenjem Slavjanah u iztočnu i zapadnu crkvu, to neće nitko zaniekati. Nu za čudo, u isti par kad se to sluči u Rusiji, dielili su se Israelićani na novo u Karaite, i Rabbanite.

Israelićani žive pod blagimi žezli više prejasnih vladarah, isto to vidimo i u Slavjanih, paće i u narodu jugoslavjanskom.

Ali ćete konačno možda pitati: a što sa vašim Mesijom, koga vi od vjekovah bezuspješno očekivate? Tu nemogu tajiti, da zbilja čekamo na Mesiju, koj bi nam vratio staru našu slavu i jednotu narodnu; nu gospodo! ima li Slavjana, iskrena rodoljuba — koj nebi čekao i za svoj narod sličnoga Mesiju?

S toga gospodo, što imademo sličnu prošlost i sadanjost, paće što imademo istu želju radi Mesijah, zato nemogu inače, nego da napijem ovom časom svim Slavjanom, i da kažem:

„Na sretnu sadašnjost, na sjajnu budućnost! Živili!!“

Čudnovata oznaka ove analogije je dakako veoma pruživa; jer dočim ima po svietu i dan danas kriepkih slavjanskih državah, to ima po tih istih državah raztepenih samo udah njekadašnjega il propaloga naroda. Govornik sam reće: da pojmovi narodnosti i vjerozakona nisu istovjetni, dakle i njemu prestaje narodnost židovska, premda mu ostaje njegova vjera po volji. Banquier Fould bijaše židov, al ne židovski financ ministar, nego francezki, dakle po narodnosti Francez i tako

želimo, da se i naši svi Israelićani priljube hrvatskoj narodnosti, radeć o razvitku domovine naše.

Književnost.

Družtvo srbske slovesnosti preduzelo je jedan vrlo važan i vrlo koristan posao za narodsko obrazovanje, a to je: da izradi Enciklopediju naukah, pa da bi se taj veliki posao što prije svršiti mogao, i to svršiti onako, kako valja, družtvo poziva sve članove svoje da prime učešće u tom obćekoristnom radu, bilo svojim naučnim savjetom, što se načina te radnje tiče, bilo pak samim književnim radom. Družtvo se nada, da će biti u stanju svakoga radenika u tom poslu nagraditi.

— Album „Tisućnica sv. Ćirila i Metoda“ izašao je nastojanjem osriednjega odbora za istu svetkovinu, tiskom Drag. Albrechta i stoji 1 for. Sadržaj ove krasne knjige jest plod najizvrstnijih naših pisacah, kò što su Kukuljević Ivan, Fr. Rački. V. Jagić, M. Mesić, P. P., I. T. Tko si želi ovu knjigu nabaviti, tomu bi preporučili da to skoro učini, budući da je samo jedna tisuća eksemplarah tiskana.

— G. Gjorgje Popović pozivlje na predplatu za „Banatske pjesme“ od P. T., koje će za koj dan gotove biti i stati će 20 n.

— „Djevica Orleanska“ žalostna igra Šilerova tiska se u zavodu Abela Lukšića u Karlovcu. Prevod, nagradjen po kazališnom odboru sa 100 for. je od Eug. Tomića.

— „Darinko i Milka“ dvie pripovjedke za mladež, izdao K. Stojšić u Zagrebu. Brzotis Dragutina Albrechta.

— Matica dalmatinska zaključila je, da se prigodom proslavljenja tisućnoga goda sv. Ćirila i Metodija izdade o njenom trošku drugi dio Kačićevih pjesamah u istom formatu, kao što je posljednje zagrebačko izdanje „Kačićeva razgovora ugodnoga naroda slovinskoga“ i u tu svrhu razpisuje natječaj za 20 tiskanih tabakah za 250 fr. do konca godine 1864. Potanji uvjeti mogu se saznati kod odbora matice dalmatinske u Zadru.

— G. Nikola Štokan, urednik „Bisera jugoslavenskoga“ javlja u N. N., da će to djelo istom za 6 nedjeljah izaći. Knjizi bit će pridate slike Palmotića i Lisinskoga.

— G. Vladimir Nikolić, žup. kot. pristav u Begtežih (Kula) pozivlje sl. občinstvo na predbrojku svoje sbirke pjesamah pod naslovom „Bršljani“ i moli prijatelje književnoga promicanja svestrano, da mu predbrojnike sabirati izvole, budući da od dostatnoga broja takovih zavisi sudbina toga djela. Ciena će biti 60 n. a 11. knjiga na dar.

— U Požegi je tiskom Mir. Kraljevića izišla, „Sveta Rožalija“ od Antuna Kanizlića, Požežanina; ovo je djelo prvi put tiskano god. 1796.

— Arkiv za jugoslavensku povjestnicu, uredjen po Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom, a izdat troškom družtva historičkoga, knjiga VI. i VII. može se dobit u knjižarah po 1 for. 20 n. svaka knjiga.

Svaštice.

U Calais-u stupi u krletku tigra njeki gosp. Faimali prvi krat pred občinstvo, da se predstavi kao ukrotilac životinjah u tamošnjem zvjerinjaku.

K toj produkciji sakupi se množina svieta i groza uhvati svakoga, kad vidi toga umjetnika ulezti u kavez. Faimali-u pokaže se tigar posve pokoran, a občinstvo zadovoljeno stane klicati i vikati: „dosta, dosta, ostavite kavez, izidjite!“ Al Faimali obodren tolikim uspjehom htjede svoju produkciju nastaviti. Budi da je biesna ta zvier dosta jur izmučena postala zlovoljnom, ili pako nazočnošću toliko ljudih uplašenom i razdraženom, uzkrati mu dalnju poslušuost i legne se upravo pred vrata krletke, motreć oštro i ljutito ukrotilca, svoga mučitelja. Faimali upozna odma veliku pogibelj svoga položaja i trudi se uzalud da zvier s puta gane do rešetke, te on tigra ošine 4 krat bičem. U taj par skoči tigar na čovjeka i baci ga na pod. Grozovita trenutka! Užasno ćuvstvo obuzme čitavo občinstvo; njeki uzkriknu strahovito, njeki pobjegnu a sluge priskoče u pomoć i udare kroz rešetku na tigra, da oslobode nesretnika. G. Faimali uzčuva si srećom hladnokrvno svu prisobnost i u povoljnom trenutku digne se lupiv silno nogom tigra u prsa što je ikad mogao, koj se na to u kut plaho povuče. Sluge naglo otvore vrata, da uzmogne spasiti se, nu Faimali se neda van, nego sav razkrvaren u licu i na rukuh od oštrih pandjah divje zvieri, šikne jošte njekoliko putih tigra po glavi, koj se neusudi dalje braniti se, nego se mirno skući na stran. Od gubitka tolike krvi, uplašen i izmučen povuče se natrak, a gledaoci odahnuše od tolikoga pretrpljenoga straha. Premda ružno uredjen, ipak je ostao Faimali izvan svake pogibelji.

* Skupa knjiga. Kod dražbe bogate i dragocjene knjižnice pokojnoga Mr. John Corrie u Londonu prodate su njekoje knjige, po kontinentalnih nazorih, za nečuvene ciene. Medju mnogobrojnimi archaeologičkimi djeli bijaše i knjiga „Histories and Antiquities of the County of Hereford“ za kojom se ljubitelji upravo jagmiše, te ju natjeraše na 620 funt. sterl. do 7000 for. a. v.

* Pustaije od gladi. Prije dvie nedjelje odplovi brod „Lamel“ iz Liverpoolske luke za Weksford, kod Eagle Island. Na irskoj obali napanù ga 64 čovjeka na 13 čamcih i posjednu brod, a kapetanu očitovahu, da jim obitelji od gladi umiru. Kapetan jim ponudi novacah, nu oni mu to odbiše i rekoše, da njim treba samo živeža. Na to razbiju hambare i naidjoše na kukuruz, koga su odma sirova stali jesti. Nasitiv se za silu ukrcahu si do 300 vaganih žitka i vrate se mirno kući. Dok po čitavom svietu zavlada takova kultura, da njeki uživaju na dan po 5 i više tisućah for. dohodka, pa sve niže do takovih, koji stradaju na svemu i svačemu, tad istom će sviet socijalna pitanja ozbiljno u pretres uzeti, a do onda će ići sve kako ide sa kakvimi privremenimi popravci.

* Čudne stvari. Srbska vlada želi da se u Biogradu ustanovi sveučilište, a professori su proti tomu i dokazuju, da Srbom netreba universiteta. Kod nas Hrvatah je opet protivni slučaj. Naši professori izjavljuju vruću želju, da dobijemo što prije najviši zavod znanostih, dočim pak kod nas vlada neće da se oglasi na očitovane i po saboru želje. Merkwürdig!

* Papirnih novčićah (Münzscheine) bijaše u prometu koncem svibnja 10,983.641 for.

* Zabavni povoz u Hamburg nije se dao izvesti radi slabe prijave putnikah; isto tako se dogodi sa povozom u Švajcarsku, dočim k novo osnovanom putovanju po Italiji prijavljaju se sa svih stranah Njemačke.

* U Magjarskoj vlada strašna suša. Izvjestno se znade da u Sarvaškom okružju parnulo je od gladi do 10 tisućah konjah, ovacah i rogate marve. Seljaci već neznadu što da čine s blagom te, nemogav ga prodati puste ga na cesti, nebrineć se zanj dalje kad neznaju, čim da ga hrane, jer je i slama s krova već potrošena. Carska ergela u Mezöhegyešu dobiva sgnjetena siena iz Englezke (!)

* Njekoga Adama Gösza kod Pešte blagoslovio je Bog po supruzi Evi sa trojkami, kojim su kod krsta data imena: Abel, Kain i Set.

Rebus

Razriešenje Rebusa u br. 18.

Gospodična Anzićeva u Karlovcu razriešila ga je „Bezobraznik“.

Listovnica.

Ima više gospode, koja nam zamjeraju, što jim nešaljemo list i bez naručbine. Tu gg. molimo liepo, da nas izpričaju, budući da mi nikomu nebi nasilno radi šiljati nego očekivamo, da nam svoju želju kojim god putem do znanja stave, a mi doista nećemo propustiti odma zadovoljit jim.

M. V. na Rieci. Vašem čitalištu šalje se list opet redovito, nu i vi dobivate list pod vašim naslovom; ako ga neželite dalje, to nam izvolite prijaviti.

Sl. M. u V. Primismo novce i rukopis sa zahvalnošću i molimo opet nješto za smjeh.

V. u L. Rukopis je u nas i sve u redu, hvala vam!

G. K. u K. Grlica je doletiela, dalje drugi put.

Novim predplatiteljem možemo služiti sa podpunimi iztisci prvog polugodišta za 2 for. 50 novč.

U posljednjem broju izostalo je slučajno (dalje će slieditì) u pripovjedki „Pivar“.

Dne 29. o. m. držat će se zadušnice kod sv. Marka za padše žrtve g. 1845.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 22. U Zagrebu 5. kolovoza 1863. **Tečaj III.**

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.

Od Kalinčáka.

(Nadalje.)

VI.

Nedugo za tim dodje Blatnicky doma. Veselost i mirna misao, koja je cielo njegovo biće od vremena ženidbe obuzela bila, odstupila je sasma, a prijašnja udubljenost, opornost i strast sjedela je na čelu njegovu, kao oblaci na vrhovih dubravah naših. Poslje svoga putovanja bio je sasma promienjen. Nijednom riečju nije si pitao za ženu; prvo mu je bilo dat si pripovjedati o gibanjih Ilgovih, o kojih pak ništa nije čuo, jer ovaj nije ni u županiji bio; zatim o osobah, koje su po njegovom odlazku u gradu bile — a začuv za ime Bogoslavovo — krene glavom, oči mu zablistaju, a čelo mu se još većma namršti. Medjutim dodjoše služavke pripovjedajuć mu, da mu se je sin narodio; on pak podiže ruku, pokaže prstom i poviče: „dalje“ takvim glasom, da su došle žene drhtale, a u strahu tako tiho otišle, da bi mogao misliti, da tu nisu ni bile.

Biedna Malino!

Nikola nije ovaj dan ni slovom pitao za ženom si, ni slovom za novorodjenim sinom, već je mučeć sam samcat cieli večer sjedio pri žbanji vina imajuć lice objemi dlani pokrito i divne osnove u duši svojoj kujuć.

Povratak Blatnickov raznese se kao bliesk po okolici. U Kohanicah je sve živo. Grgur si je češće okruglim češljem sjede lasi češljao, što se navadno sbivaše, kad je neobične misli snovao; obukav starovjersku mentu pozove dva druga na Blatnicu; opaše najposlje mač, kao što se to junačkomu plemiću pristoji, te pojde iz sela u Blatnicu.

Došav na vrata gradska, dobije slobodan ulaz, te stupaše odvažnim korakom upravo do sobe Nikoline. Unišav unutra nadje Nikolu po bezsnoj noći sjedećega za stolom, glavom o dlane oprietom, a pred njim žbanja vina.

Nikola uzdignuv glavu i vidiv Kohanicke dolazeće u sobu, skoči i poviće: „samo sam vas još trebao, što mi nosite gospodo?“

Grgur se pokloni, a drugovi za njim; uprv zatim oko u Nikolu reče: „Naša slavna porodica —“

Nikola mu pretrgne rieč: „na kratko, na kratko gospodo! što mi je stalo do vaše porodice, — koja nigda slavna nebijaše.

— „I bila je, i bit će,“ uzkrikne Grgur, „a da je takova, vi najbolje znate, jer imate naše „Armales“ u rukuh — a sada smo došli zahvalit se, što ste jih tako dugo kod sebe čuvao te vas prosimo, da nam jih nazad dadete.

Blatnicky, ma kakovimi misli zabavljen, ili makar pri kakvoj ćudi po bezsnoj noći bio, grozno se nasmije, stupi napred, postavi se upravo pred Grgura tako, kao kad silni čovjek slabu protivniku, iz kojega si ništa nečini, naproti stoji; pogleda mu u oči i reče: „dakle ste vi jedini stari gospo-

Digitized by Google

dičiću na svietu, koj pod tako staru glavu dobru pamet ima! Zapamtili ste si, kako vidim, veoma dobro, da bi moglo biti tako," — digne ruku htjeduć to znakom pokazati — „da vaše „Armales" u oganj bacim."

Grgur, razdražen, jedno, što mu je silniji gospodar prvi put u životu „stari gospodičić," a ne „gospodin brat" rekao, a zatim što se je tako drzovito, skoro na pedanj pred njega stavio, na posljedku, što je on o stvari njegova srca toli svetoj tako lahko govorio, strese se, te razjareno oko na protivnika baciv, pruži napred ruku i poviče: „Stari gospodin amo, stari gospodin tamo — a moja vas se pamet ništa neticе, nu bi vas zbilja prosili, da nam naše „Armales" nazad povratite."

— Ej, ej, al želite li vi to svi?

— Ja Grgur Kohanicky de eadem, od dvadeset ljetah direktor i glava slavne naše porodice, govorim s vami u ime svih članovah našega roda.

— No dobro, dobro, odvrati Blatnicky mirno; otišav u pobočnu sobu donese komad pergamena, stavi se opet prijašnim načinom pred Grgura te počme čitati: „Nos Bela II. Dei gratia [illegible] Hungarorum, praesentibus itd." — dopada vam se to? pretrgnuv čitanje zapita porugljivim glasom Grgura.

— To su naše „Armales" poviče ovaj.

— No no, vidite stari gospodine, reći će dalje Blatnicky, kad vi tako dobru pamet imate, da znadete, što sam ja prije godinu danah u šali govorio, i kad tako brzate moju šalu zlo uporabit, te nedate čovjeku, da si poslje putovanja ni prah sa čizamah strese; to nek vam je bude. — Ah Grgure, Grgure, vidite kako to liepo gori. — Medjutim baci „Armales" Kohanickih da dogarajući na peći oganj.

Grgur zajauče, da se nije samo soba, već pol grada ozvalo prodirajućim, zdvajajućim glasom — skoči k peći htjeduć iz ognja dragocienu listinu iztrgnut. Blatnicky mu zaprieči put, uzme ga za ruku pa posprdno progovori: „Počekajte samo malo, počekajte Grgurko, dok se to razgori, da si uzmožete tu vašu liepu ručicu zgrijati posljednji put na znacih vašega plemstva."

Koža poče goriti, a pismena na njoj počeše jedno za drugim na površju njezinom u vatru pretvarati se i zgasivati. Grgur iztrgne ruku posljednjim naporom silah svojih iz ruke Nikoline, i vidiv, da je tamo njegova nada, poče si čupati vlasi, zakrili lice objema dlanima, zače plakati i zubmi škripati. Blatnicky se je smijao, ali starac to nije motrio, srce je njegovo bilo prepuno, neg da bi priprostu zloću svoga protivnika opazio. Dva njegova druga stajahu kao kameniti stupovi te se čudiše neznajuć, što s njimi biva. Najposlje se Grgur spameti, upre oči u Nikolu i počme: „ti zločine od glave do pete, ti bogogrdni nevriedni sine pakla! ti divjače, ti ništico, ti pustolove, ti, ti, ti —" zasopi se i nemože dalje. Nikola namrgodi čelo, vidjelo se je, da mu se neće šaliti, poviče na sluge i reće: „izvedite ovo smeće van na vrata, te ih prošibajte, da jim koža prašći."

— No čekaj ti zločine, poviče Grgur odlazeć, ne moja već nebeska osveta stići će te sigurno za griehe tvoje; porazio si ti dušu moju, oskvrnjio moje siede vlasi, uništio cieli rod naš jednim mahom; neimaš toliko vlasih na glavi, nije bilo toliko pismenah na plemićkom listu, koliko će bodežah bosti srce tvoje, dok neugineš bjesni, prokleti čovječe!

Starčić ovo rekav otidje — a rieći njegove hoćel se kadgod izpuniti?

Nikola je bio tim razdraženiji; on nije ostao pri jednom i istom, već u svojoj, svaku nježniju ćut prezirajućoj razdraženosti stupio je prvi put poslje svoga puta u sobu svoje žene. Tamo je ležala Malina, na krevet prisiljena. Znala je još jučer, da joj je muž doma došao i prem nije znala, to je ipak slutnjom vodjena ćutila, da on za nju više nemari. Ona uzkrikne opaziv Nikolu, on pak prekrsti ruke na prsa, upre oko na nju i gledaše ju takvim izrazom, da se je biedna žena ukočila; nu ipak povikne, akoprem joj uzkoća glas udušavaše: „Nikola! evo tvoje diete — pozri nanj, pozri!"

On nepogleda na diete već se izrekne: „dakle toj za volju sam ja cjeo svoj život uložio?"

— Nikola, pogledaj molim te barem jednim pogledom na svoje diete!

— Na moje diete? gorkim licem i lahkim glasom progovori Nikola, „a tko je tu bio u mojoj odsutnosti na Blatnici upitat se o stanje moje žene?"

— Moja mati i Bogoslav je bio, da se oprosti.

— Bogoslav? — kad se je taj u mojoj odsutnosti, amo usudit mogao, mogao je taj i prije amo dolaziti. — Nu to ništ nečini, poći ćete oboje za njim — njemu na utjehu!

Malina zajauče na novo tako žalostno, tako prodirajuć, da bi taj glas i najtvrdje srce ganuti morao — pa se onesvjesti. To pak nedirnu Nikolu, koj poviče staru služavku, s Malinom iz doma otćinskoga amo došlu, otvori u pobočnoj sobi u stieni se nahadjajuća vratašca, izvadi odande malu bočicu i zlatnu kupu, nalije u nju njekakove tamnobojne židčine, dade ju služavki u ruku i reče: „na stara, prinesi ovo gospoji k ustma, ako ju to neuzkrisi, to ju neuzkrisi više ništ, jer je slaba, a radost vrh dolazka moga uništilo joj je posljednje sile njezine.

Starica posluša, Malina ućutiv nepoznatu židčinu, otvori oči, koje su se pako amo tamo valjale, zatvorile se — i više se nigda neotvorile, samo grčevi duže još vremena lamaše slabim joj tielom.

Biedna Malino!

Nikola je gledao na nju prezirajućim, divjim pogledom; obrativ se zatim k starici plaćućoj nad mrtvim tielom rekne: „nedreči mi se tu! zovni sluge, pa je konac."

Sluge dojdoše; Nikola jim zapovjedi, da dadu skovati lies i mrtvo tielo odvesti u Kohanice; zatim dade izdubit kus stiene na zidinah gradskih, dade tamo posuti zobi u znak poruge, a unutra zazidat novorodjenca. *) Sluge tako učiniše, odvezav Malinu u dom Martina Kohanickoga i zazidav novorodjenca.

VII.

U Kohanicah plač i groza. Martin se sa ženom okameni vidiv svoje milinče kod sebe. Prije godinu danah izgledalo je

*) Stjepan Košuth, star gospodin i veliki ljubitelj i sabiratelj staročeskih knjigah, kojega je pisac još u svojem djetinstvu poznavao, tražeć ili blaga, ili starožitnostih, kušao je pred 50 od prilike godinah kladivom stiene u razvalinah blatnickoga grada; a kad mu se je jedanput mukli glas ozvao, razlupa stienu i nadje tamo zbilja djetešcu okostnicu na zrnju zobi. To je dalo povoda ovoj pripovjesti. Pisac.

Digitized by Google

to sve krasno, priroda se smješila, tvrdina nebeska činila se je da blagosivlje u svojoj čistoći mir domači, a Malina, djevojče kao srnka bistro, smješeće se kao zraka sunčana, kriepila i tješila je srce roditeljah; a k tomu unapred vidjeti srećno diete svoje u družtvu dobra mladića, koga su roditelji već od malena svojoj kćeri odredili, i koj ju je punim srcem, otvorenimi rukami želio srećnom da učini, koj neznav višega blaženstva, nego dane života svoga u njezinom družtvu provadjati — a sada? — Sada se je sve promjenilo. Njihovo diete leži uništeno, prognano po smrti iz doma vlastita muža, koj ju je sam sa svieta odpremio; oni tim više tuguju, jer jim to leži kao kamen na srcu, da su dali zenicu očiuh svojih, nadu starih danah svojih, divjaku, polakomiv se u svojoj sustručnosti za njegovim visokim stališem. Tama bijaše u njihovoj duši, a pustoća u njihovih prsih.

I Kohanickovci i ciela rodbina zgrozila se je nad dvostrukim udesom, koj je njihovu porodicu postigao. Žene trčaše u kuću Martinovu, kričaše, naricaše, kleše Blatnickoga; muževi pak počeše mačeve oštriti, škripaše zubmi, groziše se i spravdaše; jer najbližji rodjaci Grgurovi počeše koriti rodbinu Martinovu, na nju cielu krivicu nesreće obarati, što upravo sada tako gorko bijaše, da je odatle skoro i ćupanja bilo.

Jedan jedini, što se je važno dizao i koj nije oborio glave, bio je stari Grgur. Stari dobričina nije ni jednim slovcem više mislio na svoju pobjedu, na svoje obezčešćenje, zaboravio je na svoje, često smješne vlastitosti; on je pozvao braću k sebi na razgovor, izpripovjedao jim službeno što se je s njihovimi „Armalesi“ dogodilo, ražložio im je kako je Blatnicky svoju ženu otrovao, što jim je iz pripovjedi stare služavke i iz smrtna bliedila mrtve dokazao, a najposlje reče: „braćo, vidite dakle, na čem stojimo; sad pako tiho, mirno, složno i prijateljski med nam svim; neka nije Kohanicky, koj drugomu ma najmanjega štogod predbacivao bude. Nije gospodo, ne, nitko nije kriv našoj nesreći, a kad je srce kojega slabost i tašta misao zavela, to tisuć i tisućstruko siromah, kukavac platiti mora. Mir s vami gospodo! sahranimo si našu Malinu onako, kako se to Kohanickim pristoji, poškropimo njezin grob suzom našom — a zatim ćemo o drugih stvarih misliti.

Ako ikada, to su sada poćutili Kohanicki vrlinu svoga predstavnika; bili bi ga na rukuh nosili, da ovaj čas nije tako nemio, tako uništujući bio. — Grgur je pripravio sve k pogrebu.

Bijaše to pogreb prežalostan! Srce čovjeka je pući moralo pri pogledu na stanje ljudih tako zadubljenih, žalošću sasma klonulih. Sahraniše Malinu pri plaču, pri spominjanju i razlaganju prošlih vremenah. Grgur joj dade posljednji blagoslov pošto je već i svećenik otišao i svi se tužni sa groblja udaljili. — Samo jedna slika sjedila je cielu noć na novonačinjenom grobu. Ona ništ negovoraše, ništa nečinjaše, već samo stajaše kao stup na novonabacanoj zemlji; rano pak, kad se je zornica na nebu pomolila i ružičastnom ustnom svojom izljubila okolicu: blagoslovi rukom amo tamo, na lievo i desno triput grob, obazre se na sva četiri ugla krasne turčinske županije — te je nestade. Zornica stupaše dalje na lazurnom površju nebeskom, sunašce, prijatelj radosti i žalosti zasvieti od Tatre pram Žiarom — a na Kohanickom je grobju tiho, pusto, jer i posljednjega noćna stražara na grobu Malininom nestade, bez da je tkogod znao, tko je to bio. Ljudi misahu, da je to morao biti Bogoslav, koj je Malinu toli ljubio — jer ga od ono doba nitko nevidje više u turčinskoj županiji.

Blatnicky ogradiv svoje zidine, nastupio je na novo stari način življenja; išao je po lovu uništujuć klasonosna polja svojih susjedah za njekoliko danah, a poslje se uputi na slovensku Lupču. — Jedva minù mjesec danah, al se razleti glas po cielom vidiku, da se Blatnicky ženi. Za kratko se na Blatnici počeše odzivati plesi i zabave. U Kohanicah toli žalostno izgleda, a Blatnica se pomladila; Kohanice umuknuše, a Blatnica zuji od roja ljudih, od ohole velike gospode, nakićenih liepih gospodjah, buči od slugah dan i noć — došla bo je svadba, zasjela na gradu, a ciele tjedne jedni dolaze, drugi odlaze, ciele se noći svietiljke netrnu, ciele bo se noći tamo časti, pleše. Izmedj sviuh odlikuje se Nikola Blatnicky; njegov stas čini se još jedanput narastao, čelo bo oholo u vis diže, njegovo oko blista se gospodohlepjem, a kad pogleda na svoju ženu, to se učini, kao da će izgorieti plamenom bezkonačne razkoši nad pomišlju: da je providnost to stvorenje samo za njega stvoriti morala. U ćuti toj nije ljubav, nije oddanost prama ženi, nu opet samo sebičnost njegova prvo mjesto zauzela.

A i bilo je to liepo, ljubazno stvorenje. Nećeš na daleko ni široko naći tako savršene krasote, kao što je bila Jelena, ćerka Volašinova, gospodara lupčinskoga grada i polovice zvolenske županije, druga žena Nikolina. Liepa je bila Malina, ali ljepša Jelena, te bi mislio, da samo u pripovjedkah o krasniih dievah, ili u lažnih snih slična štogod ugledati možeš. — Nije trebalo Blatnickomu višé neg ju samo pogledati, i već je cielim svietom svaku ženu osim nje prezirao. Kako je Ilgo o njoj samo mimogred spomenuo, nije se Nikola mogao dalje uzdržati, da ju nevidi, i zaoto se je uputio u lov — u susjednu županiju, a vidiv ju — bijaše kraj Malini, njezin udes bio je ustanovljen.

I sad se srce Nikolino nasladjuje pri pogledu na svoju ženu; ona dieli s njim svaku razkoš, a zasjednuv na konja, izgleda vitko njezino tielo tim krasnije, njezino labud-grlo giblje se svakim skokom ždriebca, njezino lice dobiva tim više blistajuće se ljepote, čim ga više vjetar cieliva. — Često su tako skupa na konjih išli i kroz Kohanice; Nikola nije se ni najmanje brinuo, da tu stanuje rodbina, koju je uništio i porazio, a samo pustoća u selu izdavala je obično, da tu težak zrak duše; svaki bo odrasli uletio je u dvor, svaka je ženska okrenula ledja k prozoru, kadkod su Blatnicky onud prolazili, — i samo kletva ovdje ondje tiho i na glas izrečena, označivala je, da su Kohanicky Blatnice ugledali.

VIII.

Nije dugo trajao život i razkoš Nikolin. Stari Grgur sada je malo govorio, al mnogo radio. Često htjedoše Kohanicky Nikolu idućega kroz Kohanice, ili na širokom polju obustavit i umlatiti, al Grgur govoraše uvjek: „nije tako braćo; ne tako! ako je on lupež, nemoramo i mi biti lupeži, a moramo i činom pokazati, da smo plemići; a zatim bi to bila mala osveta za tolike krivice. Čekajte na zgodan čas

Digitized by Google

*

braco! Blatnickoga mora sviet odsuditi, a nam mora sviet naša prava povratiti.

Ciela ga je rodbina poslušala, jer je sad svaki unj vjerovao.

Gospodin se Ilgo nakon dugih putovanjah povrati u županiju. Prvi koj ga je pozdravio, bio je Grgur, koj je od njega najvrućje i najprijatnije primljen bio. Dugo su medjusobno viečali, dugo je Grgur pripovjedô o svih slučajevih, što su se nedavno u županiji dogodili, a obširnije je još pripovjedao o svakom koraku, o svakom činu Blatnickovom. Ilgo se je zapanjio pri pripovjedanju svega toga i počeo je sam sebi predbacivati, da je, prem nehotice, povod dao smrti Malininoj i budućoj nesreći Jeleninoj.

Obadva gospodina zatim promišljavahu; nu još istu noć odpravio je Ilgo skoroteču s pismi u Budim. Drugi dan dade sazvati plemstvo ciele županije i razloživ tamo, što se je sa plemičkom listinom Kohanickih dogodilo, odluči cielu tu rodbinu posvojiti, ako nj. milost, gospodin kralj Kohanickim plemstvo nepovrati.

Vrh toga bijaše mnogo radosti u turčinskoj županiji. Gospoda braća postajala su oko Kohanickih, pružala jim ruke, njihovoga direktora u zrak dizala, a klela Blatnickoga, to bo je grozno samo pomisliti, plemiću za pravdu božju uništiti najveće blago, znak njegova prava, njegove slobode. A što meni danas, to tebi sutra.

Bilo je vikano u zdravje gospodina Ilga, da nije vika prestati htjela. Grgur se raztopio u suzah i grleć braću govoraše sakupljenim: „zahvaljujem vašim milostim za vaše prijateljstvo te vas molim, da kao savjetom, tako i činom budete Kohanickim u pomoć, ako bi je kadgod potrebovali.

— Samo zapovjedajte brate, ma kada!

— Zahvaljujem vašim milostim sto tisuć putah, a obvezujem se i od naše strane, da će vam, ako ikada pomoći uztrebate, ciela naša porodica do posljednjega muža, dobro oboružana, s čitavom svojom rodbinom uvjek bit gotova u pomoć priteći.

I to se razumije! poviče više glasovah, „na što je plemić na svietu, već da svoju zemlju, svoju kolibu i svoga brata oružjem u ruci brani?“

— Tako je, tako vaše milosti, poviče opet Grgur; „mislim da vas neće nitko, ako bi kadgod uztrebalo, na naše rieči opominjat morati!“

— Ej tane mu materino, poviče opet jedan, „kad je nas tkogod opominjao? zar neznate, da već odavno nismo posla imali?“

— Dobro dakle braćo, završi Grgur, poprimite se Kohanickih i pokažite, da u vas vrije krv plemička, koja se zna poprimiti oštećena, potlaćena.

Tim se razidju. Grgur odvede Kohanicke doma, a tu jih opet k sebi pozove, jer kad se u nas štogod početi ima, to se mora o tom skupa vjećati i odlučiti, inače neće ni jedan ni rukom maknuti, ako se to na ovaj starodavni način neučini.

— Braćo! progovori Grgur, „sad si pripravljajte oružje, razidjite se zatim po županiji i negovoreć ni rieči dalje, opominjajte neprestano braću, da se takodjer pripravljaju, moguće bo je, da će skoro doći čas Kohanickih.

— Dobro dobro, samo ako to bude na Blatnickoga, poviču sakupljeni

— Hm, na koga mu drago, to vam reći nemogu, odvrati Grgur, „može bit i na toga, ali ja to samo tako govorim, znate bo, da svakoj pjesmi ima konca.“

(Dalje će sliediti).

Narodne pjesme puka hrvatskoga iz dolnjeg Zagorja.

Saobćio Sl. Perok.

Idu idu snoboki,
Iz zelene doline.
Napre jaše mlad junak,
Vranca konja jaše.
Za škerljakom nése kitu,
Kitu rožmarina.
Sobu nése sokola
Sokol sokolicu.
„Kam bum jas, divojka! del
Svega vranca konja? —
„„Simo simo mlad junak
K moje nove štale.““ —
„Kam bum jas, divojka! del
Kitu rožmarina?“ —
„„Simo simo mlad junak
V moje bele nadre.““

Lepe popeva vtica prepelica
Po zelene sterni.
Poleg mi pelja vuzka stezica
Drobne poteptana.
Po nje mi jaše mladi gospon
Na visokem konju.
Mene zove: hodi zmenum
Vtica prepelica. —
„„Nejdem stobu mladi gospon,
Vtvoje bele grade.
Tva je gospa jake čemerna,
Bi mene vmorila.
Jas si letim, pak si preletim,
Vu široke polje.
Ja si zobljem, pak nazobljem,
Te žarke pšenice.
Onda letim, pak si preletim,
K hladnomu zdencu,
Pak si pijem, ter se napijem,
Te hladne vodice.
Ja si letim pak si preletim
Vu visoku goru,
Tam si pevam, pak si popevam,
Tu Devu Mariju.““

Digitized by Google

PIVAR.

Po Jokaju S. M. Iločanin.

(Konac.)

Nit takvog jauka kako sviet obstoji nisu izpustila usta čovječja kao u ovaj ćas vriedni pivar — koprcao se siroma i rikao dok nije iz kolibe izpao, a pastiri uplašeni kao potučena vojska pobjegoše u selo vikajuć svuda i navještujuć čudnovati dogodjaj.

Vendo, što-li učini Vendeline?!... Najti ćeju te, obkolit, uhvatit, izdati francezkomu caru i dojti ćeš u špiritus!

Uzpev se na briežuljak izkusi da će ju se slutnje njegove izpuniti; jer se baš u to vrieme ukaza četa oružanih seljakah kretajućih se prema kolibi Vendelinovoj. — Ostati bilo bi božje napastovanje, zaoto velikom rezignacijom uzev bundu i duboko uzdahnuv potegnù preko polja.

I tako skrivajuć se tumarao je g. Hornjiček tri dana i tri noći... Pod vedrim nebom morade spavati i buduć mu zaire nestalo pečenim kuruzom i bundevama se hraniti ... Žalostna tri postna dana, koja mu sjegurno tri godine od života a trideset funtih od sala ukradoše.

Četvrti dan se probudi na veliko gruvanje i puškaranje... Ne daleko, na jednu milju jako su morali grijati iz topovah, jer se po njekoja umorena tanad čak do Vendine zabiti doturaše, od kojih si jedno njekako pribavio i sačuvao ad perpetuam rei memoriam t. j. u znak, da sve ako baš i nije u samoj bitki bio — al blizu nje sjegurno.

Oko pol dana je prestalo puškaranje... Pred večer, baš kad bi se g. Hornjiček pripravljao da pod cvatućim korunovim zbunjom prilegne, strašna mu se ukažà osoba; — čovjek u dolami, — na glavi mu crljeni čako u ruci puška... Do koljena je sav blatan, al Bogu hvala nit najmanje krvav... Sve se natrag obzirao — valjda koga goni?!... Bijaše pako to plemeniti g. Grga Brkanić, gospodar najgromovitijeg glasa u cieloj okolici. Ali u kakvom stanju?!... Nije ni malo srdit i namrgodjen kao obićajno, nego krotak i miran kao janje. Jedan mu se brk pustio dolje, a drugi gore, inače vidjaše mu se u licu da nije čovjeka umorio.

— „Dobar večer g. Vendeline“ — reče blagim glasom — „neznate kamo je put u selo —; nebiste htjeo s menom dojti?“

Bijaše ovo pitanje pivaru veoma ugodno, jer mišljaše on: oružan je to čovjek — idemo zajedno, prije će se tko od nas poplašiti, i pokazà put u selo.

— No samo sam zaoto htjeo znati da s tim putem neudarimo, jer je i neprijatelj tamo namislio; nego idimo dragi Vendo ovamo u vrbak, dosta je gust da se u njem skrijemo.

— Pa zar zbilja diraju u čovjeka?

— Nemoj me ni pitati brate!.... Nisi ti nikad takovo zlo vidio... Ludjaci su to, ovako na nas naperuju puške... Bogme da nismo utekli ubili bi nas.

— A zar vi niste opet znali tamo naperiti puške, gdje su onda stajali? mudrovaše g. Vendo.

— Al bi im baš nahudili kada nit oroza nit kremena na puškah! — Nego hodi brate Vendo da ju zagrnemo pod zemlju, jer bi po njoj saznat mogli da iz tabora idem pak bi me uhvatili i natrag odnieli.

I zagrebaše oružje u zemlju. Kada se pako za njekoliko godinah slučajno pronašlo bješe, nahodjaše se mudrih starinarah, koji su za sjegurno potvrdjivali, da je s tom puškom u Trojanskom ratu g. Ajax ustreljio gospoju Mariju u trbuh. Drugi pako potvrdjivahu, da je s tom puškom jerosolimidanski Andrija na obali Jordana lastavice lovio, od kud se velika dišputa izrodi, koja se nit do današnjeg dana jošt svršila nije.

Braća pako patriote liepo se sakriše u gustom vrbaku batreći i tješeći jedan drugog... Vas dan pripovjedahu izmjenice slavna u boju počinjena junačtva, ali ih drugi dan ostavi sva ambicija, jer gladni bijahu junaci kao vuci i prisiljeni iz toga uzroka usiliti narav junačku i iz vrbaka izići, da si šta za jelo potraže.

Ne daleko prevaljene ležahu tarnice. G. Grga videć da ih nitko nečuva iztrgne kolac jedan i zapovjedi Vendelinu da legne i uši napuši, nasrne na tarnice vićuć: predaj se, brani se, bježi, pif, puf,... Siroma Vendo drhćuć kao prut mišljaše da će Grga sam samcat 300 Francuza protjerati.

— Slava, živio! viknu Grga zažarenim od slave licem. „Šestoricu sam oborio a drugi se razbjegoše. Evo Vendeline evo plod junačtva moga — i izvadi jednu profuntu.

G. Vendo pako sad već za sjegurno držaše, da se neprijatelj željezom hrani, jer u kog je kruh od kamena taj za pečenku mora željezo da ima... Čitav dan je trebovao dok su profuntu u bari razkvasili i g. Vendo pripovjedaše da svojim znanjem nikad u životu boljim tekom ručao nije.

Na svrhi oprostismo se i Napeleona, koj nenašavši svrhu svoga ratovanja g. Vendelina Hornjičeka, povrati se re infecta u dom svoj.

Na ovaj glas puste ostadoše šume i kuruzi... Svatko se kući svojoj povratio pripovjedajuć strahote rata i junačke čine; kako je sam samcat 30 Franceza oborio, tarnice sa zairom predobio; kako ga je tane baš u prsa ubilo i da nebješe srebrnog dugmeta morao bi mrtav ostati itd.

I naši se junaci kući povratiše. Mršavi, poderani, zamrljani do zla Boga.

G. Grgi bijaše lahko... Njekoliko hiljadah zviezdah! i odma ga spoznaše. Al Hornjiček, siroma Hornjiček!... Kad se je već pivari svojoj približio strašan mu koncert čagljaše ušesa. Valjda moje karmine slave? mišljaše otvoreć vrata gostione... Imao je šta i vidjeti.

Gostiona bijaše puna natučena svakovrstnim šarenim i izliekanim narodom. Ljudi i žene, momci i djevojke igrahu širom po sobi, a u sredini g. Evica s ovčarom Andrijom... Piva i vina kao vode... Riečju, veselja do koljena.

G. Vendo pako kao okamenjen motrijaše veliko veselje i lupeć dlanom o dlan samo dvie izusti riečce: Bože moj!.. Malo rieči al važan sadržaj! — „Stanite narodi“ viknù opet i srdito nogom o pod; na što izišav iz pod stola vierni Filax započe lajati na svoga gospodara... I tako je Vendelinov pas na vlastitog svog gospara lajao!!! — „Kakvi je to čovjek, od kud si ti prijane?“ pitaše ga vesela čeljad, a gospoja Evica namjesteć poculjicu reče: „Podajte tom bogcu komad pečenke i čašu vina!“

— To je već odviše, to je za poludit! „Slušajte narod!“ viknu pivar sav preopačen, „ja sam tu i nitko drugi!“

Svatko je glavom kimao... Glas je Vendelinov, al lice?!.. Nije ga nitko upoznao.

— Pak zar me nit ti ne poznaš Hanzo?

Digitized by Google

Hanzo pako gledaše gospodara svoga, kao tele nova vrata — al ga poznao nije.

— Strahota! zavapi Vendelin sav blied u licu i sgrabiv jednu bukaru do dna ju iztrese u grlo... I to ga spasi, jer ga po tom svi upoznaše... „Brate Vendeline, gospodaru dragi, mileni mužu!“ Izgrljiše, izljubiše izgubljenog al opet najdenoga Vendu, miliše ga u kolo u igru... Denique vrlo ga liepo primiše.

Uzrok veselja bijaše ženidba Andrije ovčara s milenom dragom Katom. Buduć pako povratak Vendelinov drugim uzrokom radosti — veselju do biele zore ni kraja nit konca.

I tako se dovrši ekspedicija krotkoga pivara.

I od toga dana blagoslovi Bog ženidbu njegovu i podieli mu sinovah i kćerih crnih, smedjih, al sve liepih, glavatiji jedno od drugoga.

Za njekoliko vremena puče glas, da je regimenta od husarah do jednog momka izsječena.

Zašto, zašto ne? — svakom od volje budi pogadjati — kažu, da je na ovaj glas gospoja Evica oba oka izplakala i nedjelju danah nit jela nit pila nije.....

Staroslavenske starine.

Od Luke Ilića Oriovčanina. *)

VI.

Opet mrtvački lonac.

Stražnijih danah mjeseca listopada g. 1862. raznašajuć njeki graničar med novom i starom Palankom **) smetajući mu nuz njegovu njivu starinski briežuljak, najde mrtvački lonac iste izvanjske slike, kao što je i onaj već pod B. I. (vidi „N. gore list br. 24. p. g.) opisani, samo da je mnogo manji, t. j. u visini broji 8″, a u razmjerju ozdol $2^1/_2$″, u sredini $6^1/_4$″, a u grljku $4^1/_4$″ sa okruglim istoga peciva poklopcem, koj u razmjerju $5^1/_4$″ a u okolini $16^1/_2$″ broji i to iste debljine kao i lonac, najme $^3/_8$″. Iz peciva se kao kod prvašnjeg tako i kod ovog lonca vidi, da lončarski zanat nije na visokom stepenu bio, jer nije podpuno, kao što bi trebalo, spaljen a još manje ugladjen. Uzrok bi tomu mogao biti, da su takovi lonci u naglosti t. j. istom onda, kad je tko umro, pravljeni i samo napole radi kratkoće vremena paljeni, što nam za dokaz služiti može, da se stari Daki sa trgovinom nisu mnogo bavili, inače bi i takovih trgovacah bilo, koji bi dobru lončarsku robu prodavali bili.

Gledeć na izvanjski ures lonca, vide se u razmjernoj daljini na trbuhu lonca četiri pupoljka i to dva okrugla a dva suprotivna odugoljasta, inače je sve prosto i surovo kao i isti zaklopac izradjeno.

Lonac je sa dječjim kosticami i negašenim krečom tako napunjen, da se je sve u kamenitu masu dugotrajnim vremenom pretvorilo. Seljak ufajuć se, da je u istom blago sahranjeno, priče dlietom žunjiti, bez da je došao do sredine i žudjenu svrhu postigao, okrnjivši odozgor žalibože ponješto lonac. Prevaren u nadi, sobći svoju nesreću jednomu izmed mojih znanacah, koji mu viešto dokaza, da u loncu nije blago; nego pepeo i kosti njekojega bogatijih roditeljah djeteta, dječje bo se kosti dobro razabrati mogu, te da bi on meni tu stvar ustupio, što je vrli krajišnik i učinio. Tim načinom dodjoh do toga lonca, koj' će takodjer sgodnom prilikom u naš narodni muzej poslati. (Već je u Zagrebu).

Da rečeni lonac zbilja od starih Slavenah imenito od ovdje obitavajućih Dakah dolazi, može nam i to za dokaz služiti, što su slične posude i u Českoj, imenito u Jičinu (bidšovskog okružja) najdjene, koje su svi učeni za staroslavjanske pripoznali.

Napokon za potvrdjenje moga mnenja, da su najme nahodeći se u Banatu briežuljci starih Slavenah mrtvački spomenici bili, neće biti suvišno, ako navedemo i one, koji su u Štajerskoj, imenito u gradskom okružju, dakle u slavjanskoj pokrajini najdjeni. Kao su:

a) Na Penzendorfskom brdu, na kraj šume nalaze se četiri briežuljka. U jednom su odkopana četiri zidom nastavita groba, u kojih je najdjeno lončarskih cripuljah, čovječanskih kostih, ugljenja, od trišanjah, bresakah i šljivah košticah, kao i od orahah ljusakah.

b) Nuz cestu u Grafendorf, vodeću u Penzendorfer-Ghartu bijaše prije 30 godinah 50 briežuljakah odkrito. God. 1835 bijaše jedan odkopan, u kojem je opekah, kamenja sa nadpisi, i dvie ikone sa više komadah novacah najdjeno. Sve je to izgubito iznim jedinoga šfingsa, kojega družtvo historičko čuva.

G. 1847. bijaše još 26 briežuljakah najdjeno, i to 3 do 7 sežanjah visokih a 20 do 60 koračajah u okolini. Od ovih je 13 odkopano i najdjeno čovječanskih kostih, cripuljah, suznih posudah, urnah, zdjelah, obručićah, spanah (Sibel) i drugih iz mjeda dugovanjah.

c) U Šildbachwaldu (Grillenberg) odkopana su dva briežuljka, u kojih je najdjeno cripuljah, velikog kamenja, uglja, okamenita loza, 3 puževe ljuske, ali nikakovih znakovah od spaljenih tielesah.

Sličnih je briežuljakah i na mnogih drugih mjestih po Štajerskoj najdjeno, kao: nuz cestu u Rhor vodeću, nuz Klafenau, u Stafenauvaldu, u lafničkoj dolini, u Löffelbahu i kod Humersdorfa itd.

(Konac će sliediti).

*) Lani smo u broju 23. „N. g. l.“ na strani 182. započeli priobćivati ćlanke o staroslavenskih starinah, te jih evo dobrotom g. L. I. O. nastavljamo. (Uredn.)

**) Stara Palanka Rimljanom pod imenom Remesiana poznata, srednjeg vieka zvaše se kako njeki misle Horom, sa jakim gradom njekoč; kojega je u naokolo Dunava pasala. Sad se vide samo podrtine. Stajao je na suprot srbskoj Rami. Stara Palanka sastoji sada iz kontumacialnih zgradah i tri privatne kuće; dočim je Nova Palanka pol sata od Dunava odmaknuta veliko prošastnog vieka naseljeno selo.

Slavulju.

Oj Slavulju! što mi liepo pojiš
O ljubavi, bez ikog odmora,
Kasnu u večer i kad svitje zora,
Znaš da pjesmom tvom me nepokojiš?
Slavki pjevaj ljubav, koju gojiš,
Al to čini tamo u sried gora',
Bježi dalje moga od prozora,
Jer pojuć mi stare rane gnojiš...
Znaš, da ljubav viek samoću ljubi,
Ili sretna u njojzi uživa, —
Il nesretna gorko šnje uzdiše, —
Tvoja j' prva, — moju kob pogubi, —
Te jur davno u grobu počiva, —
Nebudi ju, bež' nepjevaj više,..

I. L. K. E

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 2. kolovoza.

T. To bijaše opet živahan tjedan. Kao zaostali uzdah ljetnoga kretanja pojavi se prošle nedjelje jošte oprost djakah sa Zagrebom. Izpiti su obavljeni i školska je godina običnim slavjem po svih zavodih dovršena. Kao što koncem rujna dolaze sa svih stranah kola s djaci, tako evo koncem srpnja ostavlja nam mladež dvorove školske i hrli na sve kraje van iz grada sa čuvstvi, kakovih komu uli strogost izpita i nada za praznič-kimi zabavami. Pitomci glasbenoga zavoda prvi izvedoše izpitni svoj koncert u Dvorani, kojom zgodom opazismo opet liepo nadarenih talentah, koji, ako danas sutra i neostanu muzici ex professo, a ono će nam ipak biti i od ovih 42 pitomca diletantah glasbenih i vještakah, koji će liepu tu božanstvenu umjetnost njegovati i dalje širiti. Djaci Realke i Gymnazije svršiše takodjer u nakićenih svojih dvoranah školski tečaj sa deklamacijom i pjevanjem, te jošte ostaju uzorne djevojačke i djačke učione. Gospoda pravnici, kojih je ljetos izvanredno mnogo bilo iz Dalmacije, Kranjske, Štajerske i Slavonije razidjoše se takodjer.

Nadalje nam je dužnost bilježiti, da je i ove godine svetkovao grad Zagreb dostojnim načinom 29. srpanj — taj crni dan u novijoj povjestnici našoj. U večer 28. bje razsvjetlen spomenik na groblju sv. Jurja i nakićen zastavami, vienci i napisi, kao nijedne jošte godine, a mužki sbor glasbenoga družtva pjevao je na slavu padših pred nebrojenom množinom svieta. Kod zadušnicah na 29. bijaše visoki mrtvački odar kod sv. Marka obkružen oleandri i inim cviećem, a okolo stajahu 48 djevicah s vienci uz stražeće pravnike. Poslje službe božje odputi se dugačka povorka do groba, koga opet nakitiše mlade Hrvatice sa cviećem, a mladiči zapjevaše opet: Bog jim dao vječni mir!

Na koncu mjeseca dade gospodin Horlivy, tenorista i koralista u stolnoj crkvi jedan koncert u Dvorani, u kom sudjelovahu poznate naše umjetne sile običnom svojom vještinom na obće zadovoljstvo. Priobćujemo takodjer, da je glavni odbor za izložbu u Zagrebu oštro razvio svoju radinost; nu i nije gubiti vremena, jer danas godinu danah treba da su pune, prostrane one opredieljene dvorane i sobe. Najavilo se je već, čujemo, više izložiteljah. Naš vješti orgular Šimenc nastaviti će ogromne crkvene orgulje; naši umjetnici i obrtnici pripravljaju se kao i tvornice stakla i posudja sa izvrstnimi proizvodi.

K tisućnici sv. Ć. i M. odputilo se je u Maribor mnogo hodočastnikah, da od strane Hrvatah prisustvuju narodnoj toj slavi. Naš neumorni darovatelj narodni, preuzv. g. b. S. poklonio je 1000 for. slovenskoj Matici u Lubljani. Odkada se on bavi u Jamnici došlo je preko 3000 gostovah onamo, dočim je drugih ljetah u isto vrieme jedva stotina ljudih posjetilo tu kiselicu.

Jošte se imademo sjetiti umrvšega domorodca Vatroslava Vernaka, župnika na Visokom. Tko je god bliže poznavao pokojnika, taj je, čuvši za smrt njegovu, sjegurno uspomeni mu posvetio suzu žalostinku, jer bijaše to rodoljub u pravom smislu rieči — kakovih nam domovina malo na broju ima. Da se od težke bolesti izlieči, dodje u Zagreb — nu iza ljute boli ugasi mu se luč prekratka njegova života na štetu domovine, kojoj bi takovih sinovah trebalo u današnje doba sto više. Vječni mu pokoj!

Dopis.

? U Karlovcu 28. srpnja 1863. Jučerašnji dan velevažan je za naš grad, i zato valja ga u knjizi spomenicah zlatnimi slovi upisati, neka se naši potomci u kasno doba sjećaju onoga dana, kad no je u našoj sredini boravio prvi narodnjak i utemeljitelj više prosvjete, preuzvišeni gospodin J. J. Strossmajer biskup djakovački. Kolike bi se tu priprave učinile bile za doček toli slavnoga muža, ne nagonom već dobrom voljom, možete si misliti; nu preuzvišeni gospodin komu do slavlja i sjajnosti stalo nije, već samo do priznanja čistoga srca i ljubavi naroda svoga, molio je u naprvo i poglavarstvo i gradjane, da se svaka svečanost ukloni, da on želi samo u liepom miru u Karlovac doći i pod tim uvjetom obreče posjet. Ali srca zahvalnoga naroda proti otcu svomu, nemogoše odoljeti da se duboko nepoklone onomu, koj mu u naručju svomu sreću nosi; i svuda kud je taj mecen prolazio od Jamnice do Karlovca, pozdravljaše ga narod gromovitim „Živio“!! Iz našega grada pošlo mu je do 10 kolah u susret do zakreta rečičkoga, gdje ga gradski starešina g. T. liepo pozdravi.* Odtuda vratiše se svi prateći preuzv. biskupa, na čelu veliki sudac banianski, do kuće g. baruna Vranyczany-a, gdje bješe pripravljen stan za visokoga gosta. Kuće, mimo kojih kola prolaziše, a njeke i u nutrnjemu gradu bijahu zastavami i cviećem urešene, a množina svieta dočeka pred rečenom kućom ljubimca svoga nazivajuć mu srdačni „dobro došao!“ i „živio“! Kod ulaza bijahu poredane djevojčice narodno odjevene, od kojih mala Sl. prosbori krasno slovo. Zatim predstaviše se nj. preuzvišenosti: gradsko poglavarstvo, svećenstvo rimokat. i pravosl., odbor čitaonički i ovdješnje učiteljstvo; svaki odiel pozdravi posebno velikoga zaštitnika mile nam narodnosti, i svakomu pozdravu sliedio je odgovor pun oduševljenja. U 1 sat po podne pošlo se na objed u krasno urešenu čitaonička dvoranu, gdje se bje sabralo družtvo samih otmjenijih licah. Tu bje vrlo zanimivih zdravicah kralju, domovini, utemeljitelju jugoslavenske Akademije itd.

Poslje objeda proveze se nj. preuzvišenost do obližjega vrela Borlina i na vrh Švarče, da razgleda liepu okolicu karlovačku. Malo vrieme postajalo, u tim nasta doba od zabave priredjene odborom čitaoničkim, i glasbenimi dobrovoljci pod upravom revnoga g. O. H. (budući vojnička glasba nigdje ništa sudjelovala nije) opet u dvorani narodne čitaonice. Za kratak čas sakupi se priličan broj krasoticah, gradjanah i ostale mladeži, te prispjè i slavni muž, kojega sve živo u dvorani pozdravi — ustavši od sjedalah — urnebesnim uzklikom „Živio!“ Najprije poče glasbena zabava. Gčna H. P. prosbori „Prolog“ tako krasno, da ju upravo narodnom umjetnicom nadarenom i milinom i vrlinom, nazvati moramo. Slava joj! zatim prebirahu gg. G. i H. pak L. baš valjano na glasoviru, a g. Rever, ovdje desivši se putujući umjetnik, pokaza svoju vještinu na „violončelu“; na koncu izgovori mali T. poznatom odvažnošću pjesmu „Ljubav domovine.“ Sad se počelo plesati „Kolo“ itd. Preuzvišeni gost odè na počinak popraćen živahnim „Živio!“ u 10 satih, a zabavi bje konac negdje u zoru. Gle, skoro zaboravih! Na večer bijahu njekoje kuće na vanjskom trgu krasno razsvjetljene, osobito tiskarski i književni zavod g. A. L. bijaše po najfinijim ukusu bogato trobojnimi svjetiljkami nanizan. Jutros odputovà nj. preuzvišenost natrag u Jamnicu. Pucanje mužarah navjestilo je gradu odputovanje prvoga mu ljubimca, da svaki živ uzkliknuti može: „Sretno nam putovao, kud god krenuo!“

Književnost.

U tiskarni Dragutina Albrechta dotiskuje se i doskora će ugledati svjetlo, spis pod naslovom: „Na uspomenu tisućgodišnjice sv. Ćirila i Metoda, slovjenskih apostolah,“ napisao Ivan Krst. Tkalčić, svećenik nadbiskupije zagrebačke. Višerečeno dielo obsizati će 8 sitno tiskanih tabakah u VIII. i dieli se na dva odsjeka; u prvom opisano je na temelju legendah „Žiće sv. Ćirila i Metoda“ a u drugom „Povjest slovjenskoga bogoslužja“, kako je najme iz Moravske prispjelo medju ostale Slovjene, kako medju Hrvate, i tu se opisuju sve njegove sgode i nesgode. Razpravlja se zatim kojim su obredom sv. braća služila se u bogoslužju, i napokon u „dodatku“ biti će jedan tabak glagoljicom tiskan, sadržavajuć ponajviše pisma protežuća se na slovjensko bogoslužje.

— Nadalje je izašlo u istoj tiskarni djelo pod naslovom: „Hrvatski glavničar,“ spisao Eugenij Kvaternik. U 8-ni, 90 stranah jako, te se može dobiti u svih knjigarnah u Zagrebu za 80 novč., a izvan Zagreba 95 novč.

— Troškom hrv. pjev. družtva „Kola“ u Zagrebu ugledalo je bieli sviet prvo muzikalno djelo: „Milovan“ sbirka hrvatskih napjevah. Knjiga I. Svežčić I., sadržaje četvorku iz hrv. napjevah za 4 mužka glasa od Sl. Lžičara. Može se dobiti kod gospode M. Krešića, A. Jakića i Sl. Lžičara

Digitized by Google

za 1 for. 35 novč. a. v. s partiturom i pojedinimi glasovi. Djelo ovo odlikuje se krasnim vanjskim oblikom, koji služi nakladateljem muzikalijah gg. Šaleku i Wetzlaru u Pragu na slavu.

— Crna gora i knez joj Danilo I. spisao g. Mitričin u Zagrebu tiskom dr. Lj. Gaja, stoji 30 n. u knjižari Jakićevoj.

Svaštice.

U francuzkih novinah mogla se je čitati prošle nedjelje sliedeća pripovjedka.

Njeki francuzki častnik imenom Lejar pucao je neopisivom smionošću na Ruse u bitci kod Mikorzice u Poljskoj, te je sa puškami, koje mu nabijahu 6 ljudih, za jedan sat ubio 40 Rusah. Taj oficir dobi napokon i sam toli ljutu ranu u nogi, da su mu životne pogibelji radi morali nogu odrezati. Kod Amputacije vikaše oduševljenjem! „Vivent les braves Polonais! Vive la Pologne! Vive la liberté!“ Poslje toga je osobitom milosti ruskoga maršala kneza Wittgensteina kod jednoga seljaka u Mikorzici namješten, dok sasvim neozdravi. Žalostna ova sudbina hrabroga Franceza našla je u Parizu vele mnogo sučuvstva. Usljed toga odpravi njeko čovjekoljubivo družtvo o svom trošku jednoga liečnika iz Pariza, da vještinom svojom pomogne nesretnomu si zemljaku. Taj liečnik zbilja dodje u Poznanj i zapita u dvoru grofa Dzialinskoga za prebivalište kukavnoga ranjenika. Odma bude poslato u selo Mikorzice; al dodje od onuda viest, da tamo nebijaše nikakva ranjenoga oficira. Daljnja razpitivanja u toj stvari donesoše na vidjelo, da je zbilja njeki francezki oficir Lejar nedavno prispjeo u Poljsku i odsjeo kod njekoga plemića, nu da je čil i zdrav i da ga nebje u nijednoj poljskoj bitci. Budući da je opet svojim putem dalje otišao i neznaše kuda — to je gospodin Doktor vratio se u Paris, da javi tu mistifikaciju svojim prijateljem.

* U ime zidanja crkve u Beču na uspomenu sretnoga izbavljenja iz smrtne pogibelji Nj. Veličanstva našega kralja sakupljeno je svega u trojednoj kraljevini 27,118 stot.

* V Ehternahu u Njemačkoj obdržavana je glasovita procesia poznata od 8. vieka, kod koje svi pobožni čine tri koraka napred, a jedan natrak, ili 5 napred a 2 natrag. Vrieme bijaše liepo i s toga dodje do 5 tisućah stranjskih, da gleda taj poskakivajući obhod. Gradić taj nebroj više nego 3500 žiteljah. Prošle godine prisustvovahu 44 svećenika, 12 zastavnikah, 360 pjevačah, 70 glasbenikah, 1668 moliteljah i 9032 inih poskakivajućih.

* U službenih novinah talijanskih čitamo, da je dne 1. siečnja 1862. brojila kraljevina Italija 21,776.953 žiteljah.

Smješice.

Gospodin i sluge. Jednom zapita njeki plemić dva gradjanina: „Što vele ljudi moga zemljišta o meni?“ Na to mu on odvrati: „Gospodine, vele: da bi vi bili dobar, samo da su vam podanici i kućani dobri.“ Plemić zapita i drugoga: „Što vele ljudi o meni?“ Nu taj mu pak pošteno odvrati: „Da ste vi, gospodine, dobar, jamačno bi vam i čeljad dobra bila.“ Taj je pogodio bolje od onoga.

* Njeka stara gospodja svjetuje si sina. Čuj der me, mili sine, ja sam starija od tebe, jer inače ti nebi mogla majkom biti. Čuvaj se, te neuzimlji mlade djevojke, dokle ti godjer nepodje za rukom, da joj se prije barem četiri pet putah u kuću nepodkradeš i to, prije nego bude predručkovala. Pa valja ti dobro paziti, da li joj je lice onakovo jutrom, kao što je večerom, ili da li joj nije voda i ručnik ono večernje rumenilo sa nježna joj lica skinuo. Valja da gledaš da ju kako u košulji zatečeš, te da vidiš, kakve su joj vlasi, ako li nebude toli dosjetljiva, da te dočeka. Valja da čuješ, kako se u jutro s majkom razgovara. Ako li se pokaže prama majci svojoj neprijaznom i prpošnom, onda bježi od nje; jer bi znala tako i s tobom učiniti pa te napokon ostaviti. Ako li ju pako u jutro nadješ već sasma gotovu i čisto obučenu, vesela lica i liepo počešljanu; zatim ako se ljubezno s majkom si razgovara, kao što je to u večer činila — navlastito ako pomaže revno oko predručka, da bude za dobe gotov — onda je vriedna zlata, sine mili, te ćim budeš prije oko nje ašikovao, tim će biti po te bolje.

* Gospodine doktore, reče jedna židovka, pomozite za Boga momu sinu, koj je mešuge-poludio. Mislite si tu nesreću; kad smo ga poslali u Beč bijaše dečko pobožan i valjan, a evo danas vrativši se poslje 2 godine ide u gostionu pa pred svimi ljudi jede šunke, a kad kući dodje poljubi odma u hodniku našu djevojku kršćanku.

Umirite se, draga gospo, odgovori joj doktor, vaš sin nije poludio — nego da je on poljubio šunku a djevojku pojeo, to bi istom bili znaci ludovanja.

* Igračica. Jednom sjedjaše mnogo gospode bečke pred kavanom, kad najednom začuju, gdje njetko u gornjem katu viče kao da je u pogibelji. Poslušaše još jednom, ali se glas sve jednako čuo, na što pohitiše brže bolje s gostionikom u gornji kat, uzevši sa sobom stražu, jer su mišljeli, da se je gore kakov razbojnik zavukao, te valjda koga davi. Kad su gore došli, nadjoše gospodju sjedeću kod knjige, koja opazivši toliko ljudih — veoma se prestraši, te stane jih pitati, da što bi radi. Gospoda se veoma začudiše, gdje su našli gospodju sjedeću i knjigu čitajuću, a razbojniku nigdje strve ni glasa. Pitajući za užasnu onu viku, doznaše napokon, da je ta gospodja predstavljačica. pa da se je učila ulogu pjevati i pjevajući mnogoga — koj ju je čuo — preplašila.

* Župnik i seljak. U njekom bi selu župna crkva okradjena; zato umah dojduću nedjelju stade župnik o tom propovjedati, te govor si završi ovako: „Prokleti svi oni, koji nepovraćaju ono, što su u crkvi uzeli.“ Za uru kasnije eto u dvorištu seljaka, gdje si donese ženu, da ju povrati, jer ju je u crkvi uzeo i za nju prisegao.

* Što sve ljubav neučini. Njeki mladi rumunjski seljak, Erdeljac, htjede uzeti stariju kćer njekoga seljaka djevinskoga (iz Marienbora) Pa sbilja dodje do zaručenja; nu prije nego si dadoše ruke, učiniše pismeni ugovor, kojim bi odlučeno, da ako koje ma išto u svojoj volji popusti, da će morati 100 st. kazne platiti. Medjutim udade Marienborac kćer si, bivšu već skoro pod zarukom, za drugoga, na što Torcburžanin podigne parnicu, zahtjevajuć, da mu se ugovorena svota od 100 stot. plati i da mu se troškovi povrate; nu što nemogaše sudu za rukom poći, to podje njekomu rumunjskomu učitelju. Naime, složiše se napokon u tom, da imade Marienburžanin dati mladju si kćer Torcburžaninu za suprugu; nu buduć da je bila starija kći mnogo ljepša i jača od mladje, to bi odlučeno, da se imade Torcburžaninu jošte 8 stot. a. v. nadoplatiti, da mu se tim šteta nadoknadi.

Razriešenje Rebusa u br. 21.

„Dva bez duše, a treći bez glave.“

Razriešio g. Fr. Kramarić i Gjuro Höpler.

Konjičev skok

ti-	đa,	pa-	zi,	ni-	sva	Da	ri
bro	Te	ho,	stra-	na-	sbo-	je	u-
spre-	ho,	ga-	zi:	vra-	ba	na	se
bi	do-	ga,	Ti-	lo	ne-	sta,	tre-
Da	na,	bi-	ga.	slie-	pog	pus-	man
ka	O-	va,	lie-	god	duš-	nam	Znaj-
s'des-	baš	vre-	ki	će	ća	svu-	ta!
ba	ne-	stat	gdje-	da	Sva-	te	ku-

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 23. U Zagrebu 15. kolovoza 1863. Tečaj III.

Nerazriešena zagonetka.

I.

Noću 18. prosinca godine 1630. donese ljekar Jerolim Audry s primaljom Marijom Miletovom župniku sv. Pavla u Parizu sasvim muče maleno djetešce i lati se ga živo, da ga okrsti, jer je, veli, jako slabo, te se bojati, da će nekršćeno umrieti. Upitavši svećenik, tko mu je otac, tko li mati, reće Jerolim, da se nezna, jer da je našasto na ulici, zamotano u vrlo liepoj peči. Zapitan, koje da mu ime dade, odvrati Jerolim s bakom „Tankred". Župnik preporuči jim više inih imenah, no ovo dvoje nedade drugčije no baš „Tankred". I tako dobi mali na krstu ime: Tankred! — Šteta li je, i nevolja ljuta, zapenta babica kumu Jerolimu, vraćajuć se s krsta, „vječna šteta, što će ovo diete morati „Hugenotom" biti."

Prvih šest godinah provede mali Tankred kod njeke gospoje, kojoj bješe dan na dojenje i odhranjivanje. Kad je bio u četvrtoj godini, dodje k njemu neznan čovjek, priproste odore, ali inače pun izgleda, uzme ga u naručaj, i stane ga pomnjivo motriti. Motreći ga dobrano, zakrese mu se na jedanput suze u očijuh, te stade diete koješta zapitkivati. Tankred obljubi toga čovjeka i upita ga, opaziv, da ga kani pustiti i odići, kad da će opeta k njemu doći? — na što će on „do skora." Izrazivši gospoji svoje priznanje, zagrli dječarca strastno i skrsnu, te se nevrati nikad više. Uspomena na taj trenutak uvrieži se duboko u srce maloga Tankreda.

Mali Tankred bijaše navršio baš šestu godinu, kad na jednom bukne u Parizu strašna krika i vika, te sve živo poleti na oružje. Na to će njegova dojilja „eto Španjolacah na Paris, eto strašnih danah." „Da imam mač, ja bih te branio" — reće mali. „Gle djavla,, pomisli dojilja, jedva što je sviet ugledao, pa se već počimlje gibati" — a onda glasno, „doći će vrieme i zato. Kad ponarastete, dobiti čete liep mač." — Čim ona to izusti, eto ti k njoj bogato odievena momka. „Gdje je Tankred" zapita odmah? Gospojica u smetnji nezna što da odgovori. „Nebojte se, gospojo," — stupi k njoj i prišaptne joj „Parizu prieti velika pogibelj, nemojte za Boga, da diete pade u nesreću." — Malo zatim sjede mali s otim stranim čovjekom u kola i ode. Bježeći više danah, dodjoše napokon pred njekakovu staru kulu. Iz kule izidje jedan starac i odvede ih unutra. Sutra dan vrati se Tankredov drug natrag u Pariz. S početka bijaše dečku drugovanje sa starim kastelanom stotina mukah, no na posljedku privikne i njemu. Bogato urešene dvorane, kule, po kojih se gniezdjahu sokolovi, obkopi oko grada i prostrano preddvorje bijahu debela paša za Tankredovo oko, bivše prije ograničeno samo na tiesnu kućaricu svoje dojilje. Saznavši uz oto, da ni more nije daleko od starčeva grada, nezaželi nikad više svoje dojilje. Svaki dan bježaše na morsku obalu, pa tu razmatraše titranje valovah, daleka vesla brodovlja, popljuskivanje

Digitized by Google

morsko uz igalo, raznobojne ljušture, svakojako bilje i živinice, koje se igrahu po morskom dnu. Tako se zabavljajuć, prodje mu brzo ljeto i jesen. Ali kad o sried zime, dodje pred dvor četa vojnikah. Zapovjednik njezin dade izazvati preda se kastelana. Kad ovaj dodje, reče mu satnik, da mu izvede dječarca Tankreda, jer da je dobio nalog doći ili s njim ili nedonesti žive glave. „Pa tko vam je to naložio, zapita starac.“ — „Moj vojvoda.“ „Tko je vaš vojvoda?“ Tko je moj — moj vojvoda? — Ali vi netrebate da znadete njegova imena — evo — ja imam nalog — ja se ga moram držati.“ — Ja nedam djeteta nikomu inomu do onoga, koj mi ga je skrbničtvu povjerio.“ „A ja ću ga oteti na silu!“ „To možete, ali dotle ne, dok je meni na ramenu glave, a da-li ćete vi i tako daleko?“ — Satnik se zapanji; „to nestoji u ovoj zapovjedi, meni netreba takove odgovornosti; pripravan li je vojvoda i na to, a ja sam takodjer spreman po diete i po drugi put“ ode, odkud i dodje.

„Ovdje nesmijemo duže ostati,“ prihvati kastelan, čim se četa odmaknu. „Stara gradina nije se kadra braniti — moći je u nju na sve strane.... mogli bi diete odvesti; kad ja nebi o tom ni slutio.“ Pobere brže bolje što je trebalo na put, pa bježi s Tankredom u tvrdi gradić Breuil.

Prva noć i prvi dan prodje u miru, ali kad se uhvati druga noć, uzdrmaju se vrata na preddvorju; udarac za udarcem potrese željeznimi vrati. Kastelan se izpenje na pod, da vidi, tko je, a kad tamo — to ti već cieli dvor obkoljen. „Ako neotvorite,“ začu se glas, „mi ćemo silom na silu.“ — Starac gleda, kako kopaju i odbijaju. Skoči u sobu, pa poviče „sakrite se Tankredu — evo ih.“

Prepadši se, kano da mu se duh rasstaje s tielom, skoči mali u drugu sobu i sakrije se za njekakov stari ormar. Sve se utiša. Tankred stade misliti, da je neprijatelj već pobjegao u to zasja po svoj sobi. Kastelan udje unutra s jednim četnikom. Tankred zaviri iza ormara i opazi četnika, čovjeka liepa, no ponješto već nabrana lica. „Neima druge — diete se mora predati“ — zaori četnik — „kažite, upita li vas tkogod zanj, da je umrlo.“ Kastelan se opre odvažno, ali četnik „uzalud vam napor; birajte; evo vam kese a u njoj hiljadu talirah — što tražite više, dobiti ćete poslje. Neigrajte se s mojim savjetom; inače će rabiti sila te ćemo vas gledati drugčije ušutkati, da nikad nesaznade nitko, što se je s djetetom sbilo“. Kastelan se zamisli, opaziv, da četnik na sablju pokazuje, a onda ga zapita: „Život dietinji...? jeli siguran u vaših rukuh?“ „Mi ćemo s njim u zatočje — nećemo ga ubiti. A kad sviet bude mislio, da je mrtvo, što mu neima glasa, neće nas zub zaboliti — pa vegetiralo u kakvom mu drago zakutku ovoga svieta!“ — „Zakunite mi se na sveto evangjelje, da, da ga nećete pogubiti.“ „Hoću na što god želite.“ Kastelan donese knjigu, a četnik reče zakletvu, i baci kesu talirah. „Kad je tako; ja ću vam ga predati; samo čekajte, da ga zazovem: „Tankred... Tankred!“ — ali Tankreda nigdje. Jer čim oni iz sobe, skoči on iza ormara, pa na drugu stran kroz njekakov podzemni prolaz izpod bedemah van. Ogledavši se na sve strane, da ga tkogod neopazi, pohrli napred. Ali isti trenutak začu za sobom: „stani.“ Umah skočiše iz šikare vojnici i ulove ga. „Aha, ptičico!“ poviče četnik — „htio si u šikaru, a sad ćeš u krletku, da više neutečeš.“

Četnik hiti Tankreda na konja, pa š njim dalje do njeke kućice, ležeće od kastelanova dvora podobar sat. Još na putu, doleti pred nje njekakov čovjek sav usopćen i povikne četniku „kako s lovom?“ „Dobro, kako vidite,“ odvrati četnik, kazući na Tankreda „a sad brže na konja, pa bježmo. Na stran slutnje. Tu se radi o vašem životu — razumijete li?“ — Roberto pokima glavom „uzdajte se u me, ja ću točno izpuniti vašu zapovjed.“ Četnik se baci sa svojom pratnjom natrag, a Roberto odjuri s Tankredom napred. Baš kad se poče suton hvatati stiže s njim u njeki ženski samostan, i preda glavarici list „častna majčice, reče, to je mladić, o kojem no vam uzpisa netom vaš ujak.“ „Ah, kliknu duvna, to li je ona nježna dušica, koju kane svom silom okrivovjeriti. Putevi, koji vode prave kršćane u nebo, dobri su i sveti. Zar da maloga skrijemo koje vrieme ovdje?“ „Ne, jer ga izčekuju na drugom mjestu; nego vas molim, da nam dadete stan za noćas. Već je sasvim iznemogao.“ — Glavarica dade obojici stan. Sutradan ranim jutrom požuri Roberto s Tankredom dalje. S početka zaudriše kroz njekakvu briegovitu stran, a kasnije se vinuše dolinom i ravnicom, te dodjoše napokon do njekakva grada na morskoj obali. Ali i ovdje nebje sigurna mjesta za Tankreda. Drugi dan dodje k njim opet jedan četnik; Roberto ga odvede k malomu. Strani taj delija uzme motriti Tankreda neproustivši duže vremena ni rieči, napokon se odvaži „gospodine Dragutine, ja sam došao po vas.“ „Dragutin?“ — zapanji se Tankred — tako se ja nezovem — meni je ime Tankred.“ „Varate se, vam je ime Dragutin“ odvrati četnik. „To vam ime zatajiše s temeljitih razlogah. Pamtite dobro, da nikad više, pred nikim nespomenete imena Tankredova — to vam neka ostane za vieke tudje!“

Sutra dan ukrca se taj delija s djetetom i pusti se morem od francuzke obale i namjeri prama Holandiji. Stigavši u njeko selo, odsjedne s njim pri jednom seoskom učitelju i povjeri mu ga uz primjernu nagradu u gojitbu. Tankred provede ovdje njekoliko godinah u tamnoj samoći i prostoti. Nauk Kalvinov, kojim ga opajaše vjerni sljedbenik Kalvinizma, učitelj, nebijaše povoljna hrana srcu djetinjemu.

Navršivši Tankred dvanaestu godinu, ukaza se opet onaj oficir, koji ga bješe doveo u Holandiju, i odvede ga u Leyden u nauke. Ovdje se nastani kod njekoga trgovca. U brzo spozna se sa jednim svojim drugom, po imenu Jakovom, rodom Lutičanom, vjere katoličke. Ovdje se sprijatelji s njim baš istinski. Nauk njihov dielio ih je, istina Bog dobrano, ali prijateljstvo bijaše neprekidno. Jakov se dade na tekničtvo, a Dragutin obljubi bogoslovlje, nezanemarivši niti jačanja niti jahivanja; tako, da ga je doskora, kano mlada Francuza — ciela akademija s njegovih sposobnostih obljubila

Idući jednom iz akademije sa svojim drugom Jakovom, vidje, da se njeki čovjek, po vanjskom izgledu vojnički častnik, izmaknu od njegova gospodara. Dragutinu bijaše prva briga, da sazna tko je bio u njegovu stanu. Gospodar mu kaza, da je bio njeki čovjek, te da je došao ponj, poslan od čovjeka, kojemu pripada pravo razpolagati s njim po volji, i da mu je kazao, da ga neda nikomu do onoga, koji nanj troši. Dragutina to uznemiri, te on poče misliti „neće li već jednom puknuti ta tajna, koja se vije tako grozno nada mnom?“ — „Ja moram toga čovjeka vidjeti, poviče — moram š njim divaniti.“ Gospodar se uzprotivi svom snagom, ali mladić navali da neodustaje od svoje namjere, dok mu sasvim potanko neizpripovjeda, što znade o njem i njegovom zaštitniku. O tom nehtjede gospodar ni čuti, već ga zatvori u sobu.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

BOHINSKO JEZERO *)

Spjevao

Aug. Šenoa.

I.

„Ajd brodaru, glavo sieda,
Časa mi nečasi;
Na zapadu svieća blieda
Pomalo se gasi,
Luč za luči gor' se trne,
Mrki mrak se bjegom grne,
Na istoku iznad gora
Pramen bliedi već se prosu;
Čuješ ptice? Vidiš rosu?
Ajdmo, sad će zora! —

Nuder jednom iz kolibe,
A u torbu hljeba, ribe;
Prekrsti se, čamac rieši,
Upri veslo, spieši, spieši!
Nuder već nekasni,
Bit će danak jasni."

Sjede brodar, čun se ziblje,
Voda pljuska, val se giblje;
A mi ajd na čamcu naglom
Bistrom vodom, bielom maglom.

Bistra si mi vodo hladna
S božjeg oka suza čista,
Put bisera što se blista,
I u krilo roda jadna,
Medj zelene gore pane;
Jer dobrotu božju boli,
Gdje rod vidjè biedan toli,
Gdje tolike ljute rane.

Talasi su bistri tvoji,
Gdje nebesa viek se smiju,
Gdjeno zviezda' zlatni roji
Obnoć svietla lišca miju,
Gdje u dubinah vile tanke
Luljajući sniju sanke,
Gdje pastrva' četa gladka
Skačuć valom poigrava,
Kud iz gora' riedka sladka
Tiho teče — naša Sava.

Čudna si mi maglo biela
Nad krajinom veo bujnom,
Što vilinska ruka splela,
I proplela zorom rujnom;
Kano more se prolivaš,
U ko'e rone oči smierne,
Jer u krilieh svojih krivaš
Blaženosti neizmjerne:
Ah nekrivaj toga raja,
Da ga oči moje ljube,
Da se pásu, da se gube,
Sried radostnieh uzdisaja'!
U to danak mladi se pomoli,
A u narav žar se čudan proli;
Danak željan, ljubit mlado lice,
Pokrajine svoje nevjestice,
Zlatnim prstom iza gore skida
Srebra veo skraja, — maglu tanku,
Što si snivat mogô prie u sanku,
Radja ti se, kud je očim' vida.
Danak maglicu razgrta,
A očima tu prostrta:
Nebo, gora, val, dolina
Čudo, radost, slast, milina.

Uz kraj kitni vienac skala,
Iz zeleni bujne skače:
Bistrom kapi val se pláče;
A na skalah crkva mala:
Ribarova prosta duša
Molì tamo — Bog ju sluša.

Na crkvici zvonik tanka struka,
U zvoniku zvonce medna zvuka,
Sve to stavi stražom božja ruka,
Da u stane ove mirne
Priekom strasti čo'ek nedirne.

Zvona zvone,
Mileno romone,
Da se voda na jezeru ziblje,
Da se čude u dubini vile,
Zelen-hvojka sluškajuć prigiblje,
Da onieme sve naravi sile,
Na glasove božanstvene, mile.

Zvona zvone, uz brdo se šire,
Gdje se šume bujni sviet zeleni,
Gdje pastirče u milenoj sjeni
Pozdrav danku uz frulu prebire,
Liep je pozdrav, liepo iz daleka
Odzdravlja mu s gore seka jeka.

Zvona zvone, do vrha dopiru,
Na molitvu vabe, gdje u miru
Sried mirisna polja revna snaša
Od zore do mraka ruke maša,
Plodnim ljetom u drvenu stanu
Za zim' spravlja kući mliečnu hranu.

Divna šumo, goro bajna,
Zagonetka viečna duši,
U povorki tvojieh tajna
Mudrovanje sve ogluši.

Gdje je korien tvomu cvietu,
Gdje početak tvomu svietu?
Tko podiže zelen jele,
Da-no cvatu radostnu plandište,
Da-no stoje tužnu utočište,
Viek zelene, neuvele?

Pitaj zviezde, tko posija po nebesi,
Pitaj sviet, tko takvim uresom uresi,

*) Bohinsko jezero stoji u gornjoj Kranjskoj. Krozanj teče trag Save po imenu Savica, što nedaleko u gori iz dva ždriela izvire. Tu bijahu, veli se, stari Slovenci posljednji boj za svoju slobodu. Nek nikog nemuti, što sam mjenjao mjerilo, jer tu mislim može se čovjek ravnati po čuvstvu. Školastička pravila o prozodiji nestvaraju harmonije.

Digitized by Google

*

Taj posija viečno oto sjeme
Na brdina pustih kršno slieme.

Tu proljećem, vele ljudi,
Kad na vodi led se lomi,
I prolaze krajem gromi,
Diže vijor silni, hudi:
Bura bije, a daždprši,
Gora grmi, dub se krši,
S straha tresu s' vite vrši;

Mrkim pasom pasu se nebesa,
Divlje čete rîkom urnebesa,
Tu prolaze,
Sve poraze.

Duhovi su zatočnika
A franačkog maća vrazi,
Ah! slovenska njegda dika,
Sad im kosti unuk gazi;
Branitelji sve slobode,
Sad robovi crnog groba
Po noćnieh šumah hode,
I nariču u gluho doba — —

Al čim danak na istoku sviće,
Sva prilika oku se izmiče;
Niti vihru, nit duhovom traga,
Do suzica šumom — rosa blaga.

Al gdje oči više lete
Pod visoke neba strane,
Vrha vitieh sniežne čete
U sjajnosti svud se bane;
A pred svima gorska slava,
Vrh ponosni od Triglava.
Jugoslavska gorda kula
Diže do tri silna prsta,
Zakletva joj niema, čvrsta;
„Aj nebesa, da ste čula!
Dost tudjinu, dost je veće,
Glave moje, dalje neće.
Jer sam kraju ja klisura;
Nek se diže tudja bura,
Divljom biesni nek nahrupi,
Silnim valom nek me lupi,
Jednom pjenom nek m' ovije,
Moja sila ju odbije:
Dost tudjinu, velim, veće,
Glave moje! dalje neće.“

Blago oku, što to zrije,
Blago duši, ku to grije!
Tko da tu se nezaljubi.
Nezaljubi, neizgubi,
Nerazgriva, neusniva,
Kom' da s' duša nerazpliva?
Kog da mašta gor neponi,
Na sniežane gorostase,
Kog da želja nezaroni
U plavetne dol talase?
Raj u raju, sviet iz svieta,
San o viečnoj blaženosti,
Krajina je ova sveta,
Š njom se prosti, s nebom se oprosti.
Bože! šta Slavene tu nastani,
U tih mirnih u tih divnih stani';
Kakva 'e raj za dušu dika,
I sried raja kad je duša mučenika?
Kad mučanje njeno zvanje,
Kad bje tuga i nevolja
U tom raju živovanje?
Kad joj nada nikad bolja,
Kad nevjera njena nada,
Kad se duši neda svoga ráda,
Šta je slava sviuh slava veća,
Kad ta slava nije nikad sreća?
Al griehota 'e kušat čuda ova
U samrtna svezat slaba slova.

(Dalje će slieditі).

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.

Od Kalinčáka.

(Nadalje.)

VIII.

Dva tjedna po držanom spravištu plemstva turčinskoga došli su u Blatnicu dva poslanika, izaslanici od gospodina Ilga, kapetana županijskoga. Bijaše to Vladar, plemić od davnih vremenah, koj je svoje plemstvo izvadjao od vremena, gdje o došašću Magjarah nije ni glasa bilo, i g. Ivanka, takodjer plemić staroga roda. Oni unidju upravo u sobu Nikolinu, gdje se je ovaj u iskrenom razgovoru sa svojom krasnom ženom nalazio. Ugledav tudje, akoprem inače poznate goste, podigne se i zapita: „što mi donosite gospodo?“

— Dolazimo u ime n. milosti, kralja ugarskoga Vladislava, koj je dao gospodinu Ilgu, kapetanu i županu naše slavne turčinske županije punomoć, vas radi sliedećih stvarih pred županijski sud staviti:

1. Što ste svoga vlastitoga mladjega brata ubio, da se Blatnice i njegova ciela baštinstva dokopati uzmožete;

2. Što ste od vremenah Bele II. plemićku listinu plemićke porodice Kohanickih spalio.

3. Što ste vlastitu ženu, Malinu Kohanicku otrovao.

— Imate rok od dvadeset i četiri ure; sutra u ovo doba imate se pred županijski sud u Martinu pred nj. milost gospodina kapetana i župana i pred cielo županijsko spravište staviti.

Dok su govorili, mjerio jih je Blatnicky pogledom, iz kojega sipahu iskre začudjenja i preziranja, gnjeva, zlobe i odpornosti, a kad su dovršili, zapita: „neimate mi ništa više kazati?“

— Toliko nam je rečeno, više ni slova.

— „Recite dakle vašemu slavnomu kapetanu,“ odgovori Blatnicky gorko, „nek on pred svoj sud prosjake, čifute i robove pozivlje, koji drhću, kad samo ime njegovo čuju; to bo je za njega svjetina, smeće pokupljeno sa cieloga svieta, dostojno njegovoga suda, njegova razuma i njegove moći: kad pako hoće Blatnickoga suditi, to nek dojde i neka, ako mu se pri tom prsti neopale, na Blatnicu zasjedne k sudu, a zatim nek čini što mu se hoće.“

— „Mi ćemo mu to kazati pred cielom županijom,“ opazi g. Vladar, „u vas se pako moramo ograditi proti vašim riečim: ne smeće, već svaki plemić, a tako i vi, dužan je podvrći se sudu kraljevskomu i županovomu, kao i sudu županijskomu.“

— No no, gospodo, govori Blatnicky, ako bi se i vam tako prohćelo sudijam nad Nikolom Blatnickim biti, onda dobro, dojdite i sudite; sad pako Mijo! poviče na slugu „uzmi si njekoliko vrednih drugovah sa dobrimi šakami te izvedi ove kukavce iz grada davši jim njekoliko udaracah u ledja do puta, a naslikajte jim na hrbtu sliku grada blatnickoga, da nezaborave kako izgleda i da neizgube puta, kad jim se prohtije sa Nikolom Blatnickim igrati.

— „Milost Krstova!“ zagrmi Vladar „dakle ti zloglasni čovječe tako sa ugarskimi plemići postupaš?“ pri tom počè mač iz nožnice izvlačiti; u taj mah skoči sa stolca Jelena, koja je ciele razprave kao na uglevju sjedila, uzkrikne te se baci medju Vladara i muža svoga.

Digitized by Google

Ovaj se nasmješi: „ti ludi bojazljivi stvore misliš, da je ovakova gospoština u stanju Nikoli štogod učiniti? — Do sastanka gospodičići!“ Prezirno se veoma duboko nakloni, uzme ženu za ruku i otidje u pobočnu sobu.

Vladar je stojao neznajuć što s njim biva; zatim pak pogledav još jednoć na vrata, kroz koja je Nikola otišao, i akoprem razjaren, uzdahne, pomisli na Jelenu i rekne: „škoda za te, krasni stvore! poginuti ćeš s njim i oplakati uru, kad si se rodila.“

Oba poslanika Ilgova otidju iz Blatnice. Izpripovjedaše pred čitavim spravištem svoj doček na Blatnici; plemstvo se uzbunilo, grozilo i vikalo na gospodina Ilga, da jih vodi na Blatnicu, da se osvete nad neprestanim uvriedam i huljenjem plemstva. Ilgo naloži mučanje, svi ušutiše, a on poče:

— Gospodo braćo! Blatnicky nije došao, prezrieo je naredbu kraljevu i moju i vaša prava, a sad vam po naredbi nj. milosti, kralja Vladislava priobćujem da je:

1. Nikola Blatnicky od današnjega dneva svih svojih plemićkih pravah lišen i da je tako nazvan svakomu robu.

2. Kohanicky su na novo dobili od nj. milosti kraljevske „Armales“, a osim toga se naredjuje: da se sva dobra u županiji turčinskoj ležeća Nikoli Blatnickomu oduzmu i sve to Kohanickim dade; za tu se pak dotaciju od njih vjernost prama prestolju i neomedjašena oddanost prama osobi i rodbini nj. milosti kralja Vladislava očekuje.

Tek što su te rieči izrečene bile: to se Grgur nije više mogao uzdržati, rastô bo je čak do neba doživiv, što nije nikad mislio dočekati; a zatim je čuo, da sam kralj znade o Kohanickih, o njih govori, o njih piše! Uzdignuv gori ruku, poviče u najvećoj razigranosti ćutih i najvećom skrušenošću: „Vivat kralj Vladislav, vivat! nek ti je svako srce tako vjerno, tako oddano, kao što su i kao što će biti Kohanicky!

Ciela skupština zagrmi za njim: Vivat kralj Vladislav

— Vivat kralj Vladislav! i ja velim, odzove se Ilgo, ali gospodo moja počekajte još malo, dok sve, što mi je od nj. milosti naredjeno, podnesem i to:

3. U slučaju, ako bi se Blatnicky protivio Blatnicu i svoj imetak predati, zapovjeda se Ilgu, kapetanu turčinske županije, da oružanom rukom zapovjed kraljevu izvrši, plemstvo pak županijsko ima mu pri tom pomagati, sve njegove ustanove poslušati i oružjem u ruci njega sliediti.

— Vivat Ilgo! odzovu se prisutni. Ovaj zahvaljujuć poviče: „tješi me gospodo, što ste tako pripravni, a priobćujem vam zatim, jer se, kao što ste čuli od nj. milosti gospodina Vladara, Blatnicky ničemu podvrći neće, da ćemo već za tjedan na Blatnicu poći. Svaki se dakle odrasao plemić taj dan u Mošovicah pridesiti ima. Zahvaljujem vam gospodo na vašoj pripravnosti.“

Pokloniv se otidje. Dugo mu još sakupljeni vikaše u zdravlje, Grgur pak u svojoj radosti grliše svakoga, dok se takodjer sa svojom porodicom neudalji.

IX.

Kad je Blatnicky začuo, što se proti njemu kuje, opravljao je stiene gradske, sakupio i oboružao svoje podanike, odaslao poslanike u Zvolen išćuć pomoć od svoga tasta, koja je skoro došla, akoprem samo za kratko vrieme. Blatnicky se pak nije radi toga ništa brinuo, jer je iz izkustva znao, da, kad našemu plemstvu prva navala za rukom nepodje, da ga počme mrziti i da se doma razidje, osobito kad u svojem kraju vojuje, odakle vidi dim iz dimnjaka doma svoga, to mu se onda poželi domaćnosti: kao vješt vojak znao je opet dobro, da ugarski plemić dobro vojuje na polju, što se pak zauzimanja gradovah tiče, da se u to slabo razumije. Jedini Ilgo bio je u stanju vodit cielu stvar, a na toga je najviše nenavidnošću uzavreo Nikola. Ćuvši pak da Blatnica skupa sa cielim imanjem Kohanickim pripasti ima, nasmije se grozno, sjedne s njekoliko slugah na konje, odjuri u Kohanice i upaliv selo poviče: „razsvietite si put, razsvietite gospodo do Blatnice i ogrijte si prste, da nebudu ukočeni, kad budete Blatnicu kao svoj imetak zauzimali.“

Selo izgori sasma, ljudi bo većim dielom nebijahu doma; žene i djeca kričaše, lamaše rukama i radiše što su mogli. Grgur izidje iz kuće, gledaše na propast i snivajuć o svojoj budućoj moći i slavi, vidjeo se je najedanput bez kuće i kućišta. Njega to pako, kao da se nije ništa ni dogodilo, nije diralo, on je već gledao, gdje gospodari na Blatnici, jer se je to njemu kao glavi porodice najljepše pristojalo. Čekao je dakle samo čas, kad mu je imala Blatnica u ruke pasti.

Slavno se plemstvo na urečeni dan kod Mošovicah sakupi. Podanici dojdoše sa koli i vojničkom spravom. Ilgo je vodio cielu navalu. Sa bližjih visilah bacahu vatre u grad, zatim navezoše drvah pod zid gradski, zapališe jih, da obsjednute dimom na predaju prisile. Pri svem tom nije se na zidinah skoro nitko ukazao, što je obsjedateljem tim više smjelosti ulilo. Nanesav zemlje pod zidine, donesoše množinu ljestavah, poprislonjivaše jih na gornjoj strani, gdje je grad pristupan bio, na stiene, te se gor penjahu. Nikola je taj čas očekivao, znao bo je, da će biti mnogo lakše dušmana u hrpi uništiti, nego na daleku razsuta, a kad se to dogodi, da će obsjeonici nos objesiti, da će jim se oganj u prsih, a potom i smielost smanjiti. Ilgo opet znajuć koga za sobom vodi, a nedvojeć ni o uztrajnosti svojih saveznikah, udari najedanput na stiene, htjeduć tako ljude u gradu na sve strane zabavit.

Kad se je to sve kao mravište razgmizilo, izstupi Nikola na zidine i poviče na svoje ljude: „sad dobro mjerite, a svaki će mi za svoga deliju dobar stajati.“ Vidiv pako medju prvimi, gdje se gor penju, Grgura i Ilgu, kao takodjer, da najprvi izmedju njegovih vojnikah na Grgura nišani, poviče: „Ne na toga staroga ludjaka, ne — taj neće ni gore doći, a zatim, ako bi to i polučio, podaj mu čvrku, pa će sletit kao muha, — ali toga kraj njega, s onim bielim perom na šišku, na toga nišani, ili amo samokres — uzmi kamen pa mu ga na glavu baci.“ — U to mu iztrgne pušku iz rukuh, nategne, izmjeri, sastavi, a Ilgo se poče kolebati, uhvati se za ljestve, vikaše, a drugi mu pomogoše dole.

Trublja zaori; obsjedioci se obazru i poznaše po bielom peru na šišku, da Ilga dole nose, poodskakaše i odoše svi od grada.

Ranjeni Ilgo namješten u svom šatoru rekne okolostojećim, da se osim Grgura odstrane, zatim uzme ovomu ovako govoriti: „Gospodine brate! vidim da mi se zadnja ura približaje i zaoto sam nakanio svoje posljednje odluke vam priobćiti. Bez mene nećete proti Blatnickomu ništa izvesti, jer neima u županiji čovjeka, koj bi vas u ovaj par vodio, a ako u naših ljudih pravi trenutak neupotrebiš, to nikad nećeš izvesti, što si hotjeo. — Sad još jednu nadu ulažem u vas

Digitized by Google

brate i mislim, da ćete se vi za cielo osvetiti Blatnickomu za moju pogrdu i za moju smrt.

— No, taj više nebude „Armales“ palio, to vam velim, odgovori Grgur, mi ćemo sutra opet jurišati na njegov grad.

— Ne tako gospodine brate, ja to nemislim, govoraše dalje Ilgo, znam bo, da bez mene ništa izvesti nećete. Ja poznam naše plemstvo, ono je dondje radino, dok čovjek slavna imena njim rukovodi, kad mu se pak koj njemu ravan na čelo postavi, to s njim ništ izpraviti neće. Ja dakle želim, da sada otidjete odatle, vas ću učiniti tutorom svoga sina, koga ćete vi odgojiti; u dan, kad dvadeset i četvrto ljeto navršio bude, nek on udari na Blatnicu; želim bo, da Ilgo Ilga, sin otca osveti osobito na Blatnickih, s kojimi smo toliko krvavih sukobah imali. — Ostavite se dakle svojih prepirkah, a osvetite se skupa s njim, kad ga u duhu oćevom odgojili budete.

Grguru je težko bilo obećati ono, što mu nije po volji bilo, on bo nevideć dalje od nosa, bio je rad, što skorije svoj cilj postići; s druge strane bojao se je za svoje stare godine, da toga nikad doživjeti neće; umirajućemu ipak prijatelju nije se mogao oprieti. Zato prisegne, da će mu sve po volji učiniti, samo si je još to izprosio, da svoju porodicu, zadnjim požarom na prosjačku palicu spalu, poleg svoga mnienja podpomagati može, što mu takodjer dozvoljeno bude.

Ilgo dade zatim ostalu braću unutra pozvati te jim ovako progovori: „Gospodo braćo! zahvaljujem vam za vašu naklonost prama meni ponajprvo, a zatim preporučujem sina svoga vašemu prijateljstvu i ljubavi, budite mu ono, što ste bili meni. Ovdje sad, jer se moja ura približuje, ustanovljujem pred vami gospodina Grgura Kohanickoga za tutora mojega sina, za gospodara Znieva, koj može upotriebiti moj imetak na što mu se dopalo bude; ako bi ga pako g. Bog prije k sebi pozvao, to će biti g. Vladar tako dobar, pa tutorstvo poprimiti i polag onoga se ravnati, što mu g. Grgur znajuć moju volju, priobćio bude. S Bogom braćo! tamo gore ćemo se opet vidjeti; ovdje dolje budite prijatelji mojemu sinu, Grguru, njegovoj i mojoj porodici.

Zatim pruži svim ruku; svi se razplakaše; on uzdahne — a duša se njegova na vjeke sa svietom razstade.

Odvezoše ga u Zniev i pokopaše. Ciela je županija žalila, samo se je jedna duša vrh pada njegova veselila — Blatnicky —

(Konac će slieditи).

Staroslavenske starine.

Od Luke Ilića Oriovčanina.

VII.

Ilirski novci.

U selu Potok-u krašovske gradomedje najde njeki seljak više starih ilirskih novacah, kojih se po Banatu, a imenito u Erdelju podosta nahodi, što nam za dokaz služi, da su Iliri sa Dakih, kao sa krvnom braćom, veliku trgovinu voditi morali, i to mnogo prije Gentiova (g. R. 586. a pred Is. 168.) poraza, dok su još od Rima neodvisni bili. Buduć pako, da se ponajviše u onih okolicah Erdelja, gdje je zlato kopano, kao kod Ohlah-Piana i Sebeshelya tjam do Sztrige ilirskih novacah nahodi, tako je vjerojatno, da su Iliri odovuda zlato za svoju porabu kupovali što i cesta pokazuje, koja je iz rečene okolice prieko Sarmizegethuse (poslje Ulpia Trajana, a sad Varhelji.) i Dunave kroz Viminacium (sad Kostelec, njeki zlo misle Ruma), Naissus (s. Niš), Therandu (s. Trenonica) i Skodru (sad Skutari) a odtud u Dyrrachium (sad Drač) i Apolloniu (s. Polina) vodila. Bilo tomu kamo mu drago, ovuda se dosta ilirskih novacah nahodi, koji bi naš narodni muzej liepo riesiti mogli, kada bi se pokupovali. Ali to su pia desideria, jer oni, koji bi mogli, neće; a koji bi htjeli, neimadu sriedstvah, pa tako naše starine odlaze nevidom, kao i spomenuti novci, koje mi je samo za rukom pošlo popisati, dočim su već sutradan raztaljeni i tim načinom za naviek kao starina izgubljeni. Evo njihovih opisah.

Issa (s. Lisa).

Paladina kacigom pokrita glava)(Košuta i pred njom leteća ptica, ozgor ΣΙ šti ΙΣΣΑ.

Škodra.

Bradata ovjenčana glava)(Ladja i riba ΣΚΟΔΡΙΝΩΝ.

Apollonia.

ΧΑΙΡΗΝΞΕ Dianina glava i monograma)(Tronožni visoki žrtvenik u viencu sa nadpisom ΑΠΩΛΛΩΝΙΑΤΑΝ.

ΜΟΣΧΟΥ. Mlada ovjenčana glava)(Lira. ΑΠΩΛΛΩΝΙΑΤΑΝ.

ΑΓΙΑΣ Krava i tele)(Vrt. ΑΠΟΛ. ΕΠΙ-ΚΑ-ΛΟΥ.

ΞΕΝΟΚΛΗΣ Krava i tele)(Vrt. ΑΠΟΛ. ΧΑΙ-ΡΗ-ΝΟΣ.

Dyrrachium.

ΜΕΝΙΣΚΟΣ Krava i tele poleg veslo)(Vrt. ΔΥΡ. ΔΙΟ-ΝΥ-ΣΙΟΥ.

ΜΑΧΑΤΑΣ Ozdol klas i dva grozda)(ostećen.

Hrljina golobrada glava)(Viseći grozd ΔΥΡ.

Crne oči, ljubav nova.

Oči moje, kud ste pogledale?
U tih crnih očih vatru sjajnu,
Rujno-biela lica dražest bajnu,
U ustnicah rumene korale?
U te rude kose, što su spale
Na grud sniežnu, kojoj srce tajnu
Svoju odkri, ah! ljubav bezkrajnu, —
Za istinu držeć ljubke šale.
Vi ste dobro znale oči moje,
Da su crne oči varalice
Koje ljube, dokle vatrom plamte;
Zato srce, za te boli tvoje,
Neprestane šalji jim suzice,
Neka plaću, pa nek varku pamte...

I. L. K. E

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 10. kolovoza.

T. Od naših putnikah u Maribor razumjesmo, da je svetkovina narodna u slavu sv. Ćirila i Metoda vrlo liepo izpala. Dan prije sastadoše se naši u Čitaonici, kamo se sakupiše i ostali gostovi i gdje se je večer sa glasbom, pjevanjem i prijateljskim razgovorom ugodno uživao, a zatim blagovaše svi u veselom družtvu. Izvan grada u Brandhofu bje priredjena zgrada, veoma ukusnom dekoracijom sa prozračnimi slikami, napisi, grbovi slavjanskih plemenah i zastavami. Poslje podne 3. o. m. okol 5 satih sastao se je tuj sav slovensko-domorodni sviet i dočim se je u isti čas orio „Gut Heil“ od silnih njemačkih Turnerah po Lipskom ječile su gore i planine slovenske od uzklika pobožno uzhićenih grudih mnogobrojnoga naroda.

Svečanost sastojaše u velikoj besjedi pod vedrim nebeskim svodom, koju otvori znamenitim govorom g. predsjednik čitaonice g. Sernac. Zatim sliedijahu deklamacije i pjevanje tamošnjega pjev. zbora. Kresi, vatrotvori i blagovanje zaključi taj dan, kakvoga se Maribor u tom duhu nesjeća; onaj Maribor, koj je god. 1848. slao u Beč pomoć braći frankfurtskoj.

Hrvatah bilo je do 70, te su jih susjedna braća svuda odlikovanjem primila. Da su nemškutarji goropadnim okom pratili ovaj zdravi pojav narodno slovenskoga života, tomu bijaše dokazah dosta. Iza dvojice naših idući nemškutarji izraziše se: „Gehmer schauen die Menagerie am Schind-Anger“ te upitavšim se kasnije: da gdje je taj zvierinjak, da ga bi i oni rado išli gledati, reče gostionik, da su to zlobnici mislili svečanost istu. Provokativnih takvih prizorah, vele, da je bilo dosta, nu ipak da je muževno ponašanje i ona množina naroda imponirala zlikovcem, te jim se nije računilo ozbiljnije smetati javnomu miru i redu.

Medju pjesmami izveli su i sliedeću molitvu od Jenka.

Ti, ki si nas stvaril	Ti nas varuj zmot,
Kakor listja, trave,	Ti v pomoč nam bodi,
Pol sveta podaril	Kaži pravo pot,
Bil si sinom Slave:	Ki nas k sreči vodi;
Čuj nas, večni Bog!	Ti nam daj kreposti
Tvoji smo sinovi.	Da, kar sklene um,
Dela blagoslovi	V djanji naš pogum
Naših slabih rok;	Skaže brez slabosti.

— Izvješće za prošlu sedmicu u Zagrebu moglo bi glasiti o afrikanskoj, klasičnoj sparini i suhoći zemlje, o presušenim zdencom i debeloj prašini, o težkim uzdahom za vodovodom, o rovarstvu današnjem po ulicah zagrebskih t. j. glede plina. Nu ako i neima ništa važnijega za sada, to se pripravljaju mnoga za budućnost. Kazalište biti će doskora s velikim naporom i troškom na novo uredjeno i praktično preustrojeno, a razsvjeta s plinom biti će po svih hodnicih, na pozorištu i u gledalištu upravo briljantna. Županijskoj dvorani osvjetlat će se takodjer tada njegda lice i nakititi strop sa slikami al fresko iz hrvatske povjestnice. U toj dvorani držat će se sabori, dok si nesagradi narod hrvatski pravu saborsku palaću za sve tri kraljevine.

— Na trgu Jelačića bana gradi se opet daščarnica za Cirkus — valjda posljedna na tom mjestu, jer će se slične zgrade za buduće internirati na novi trg. U tom ogromnom Cirkusu predstavljat će Amerikanac Tom Belling sa biserom Cirkusa — Helenom Bellingovom i velikim družtvom umjetnikah, u kom je i tako zvani „čovjek od Cautchouca“ gimnastik Michel Wintur. Predstava bit će svaki večer.

— Predsjednik jednoga odbora Bruselskih kapitalistah, grof Villermont tražio je ovih danah kod ministerija trgovine za konačnu dozvolu gradjenja željeznice Zemun-riečke. To družtvo traži jamstvo od 5 1/5 % kamatah na 75 miliunah for.; znamenito je to da se koncessija prije jošte moli, nego-li što se potankosti proračuna znadu, koje bi istom na vidjelo izniele svotu, vrhu koje bi se imala garancija ugovarati.

Svaštice.

Velika starost konjska. U Toussaint-u u južnoj Francezkoj, kao što ulak lionski (časopis) pripovjeda, crknù nedavno konj bogatoga njekog posjednika, koj je imao 52 godine — čudnovato!

* Netom poslà glavni konzulat londonski u Elbekostelic u Českoj list, u kom zahtjeva da se obretnica plesa „polke“ iznadje. Dopis ovaj veli, da je obretnica rečenog plesa oko 1830. godine u Elbeteinicu (valja da je Elbekostelic) služila i da je sada po svoj prilici u selu Konětopu. Glavni taj konzulat traži, da mu se označi ime te djevojke i mjesto gdje obitaje; zatim da mu se pošalje vjerojatno svjedočanstvo o stanju njezinu i njezinih stvarih.

Pismo je pisano 24. siečnja 1863. godine, te zabludivši ponajprije u Elbeteinic dodje napokon u Elbekostelic. Načelnik odgovori zahtjevu glavnoga konzulata londonskoga, priloživši podjedno vjerojatne dokaznice, ovako:

Obretnica polke, obitavajuća u Konětopu, imade 60 godinah, ime joj je Ana Nezak i imade četvero djece. Oko 1880. godine služila je roditelje gradjanina Klašterskoga te jednom nedjelom po pôdnevu plesala je nov ples pjevajući, a poučitelj Nerunda, za onda učitelj u Vodolki, napisa ga. Ples se u obće dopade i ubrzo razširi, zadržavši po cieloj Europi isto ono ime, kojim ju i obretnica okrsti.

* Blizu grada Džiddah-a pri crvenom moru, nedaleko Meke i Medine, glasovitog središta karavanah i ročišta hodočastnikah, idućih put svetih ovih mjestah muslomanskih, gdje no su 1858. godine biesni Turci mnogo i mnogo kršćanah smaknuli, imade tik vratah medinskih grobo kom se misli, da je tudjer pored inih glasovitih starih spomenikah i Evin grob. Stanovitih dokazah, da se ova medju tamošnjimi žitelji razprostranjena pomisao potvrdi, neima nigdje, pa zato se niti neupušćaju otmjeniji i razboritiji ljudi u daljna razmatranja te stvari; al' ipak, kad ih tko upita za to, ostaju sveudilj pri svomu, tvrdeć: da je tudjer mati svekolikoga čovječanstva ukopana, te zato oni taj grob štuju, dà i obožavaju. Pokazuju ga sa velikim tornjem, a unutra je crn kamen pokazujući grob. Pokraj toga imade spomenik posljednje Validé-e, koja je tudjer iduć put Medine na hodočašće umrla.

* (Parižki podvozi). Uslied pridruženja kotarah valja da se pomnožaju omnibusi i povoznici (fiakeri). I sbilja okoluje današnjim danom već 100,000 raznovrstnih podvozah po Parizu kao: hintovah, povoznikah, tarnicah i Bog zna sam, kako jih sve zovu. Prigodom obnove bijaše podvozah, okolujućih glavnim gradom, svega skupa do 16,000. Početkom vladanja Ljudevita Filipa pomnožaše se dvostruko; netom prije pokreta veljačkoga bijaše jih do 75,000 i današnjim danom imade jih, kao što je napomenuto 100,000.

* (Englezka pamučna obrtnost). U englezkih pamučnih tvornicah radi preko 500,000 težakah i težakinjah; zato se misli, da najmanje 4 miliuna ljudih od toga žive. Prije sto godinah imaše Lancaschire samo 300,000 stanovnikah; a sada imade 2.300,000, što se može jedino obrtnosti pamučnoj pripisati. Godine 1856. bijaše u sdruženih kraljevinah 2210 tvornicah, u kojih 28 miliunah vretenah prelo a 299,000 razbojah (tarah) tkalo i to u toliko, kao da bi 95,000 konjah vuklo. Od tada su se pamučne tvornice znatno pomnožale, a starije znatno razširile. Glavnica svega skupa računa se do 60 ili 70 funt. šterlingah. Množina neuradjena pamuka, koja se je 1859. g. uvezla, iznaša 1181 3/4 miliunah funtah; pa ako se funt po 6 pencah uzme, to će sve ukupno vrieditì 30 miliunah šterlingah. Od 2.829,110 buturah (balah), što-no bi jih dovezeno u Englezku, dopraćeno bi iz same Amerike 2.086,341, dakle 5/7 od ciele uvoznine. Ili i inače: od svake 7. buture pamuka, dovežene u Englezku, došlo je 5 iz Amerike; a na Indiju dodje do 500,000, na Egipat 100,000, na južnu Ameriku 124,000, na ine zemlje 8—9000 buturah. Ciela izvoznica iz Englezke iznašaše 1859. godine 130,513,185 funtah šterlingah, od toga iznaša sama pamučna tkanina i pa-

Digitized by Google

mučna predja 47.920,720, dakle preko trećine funtah šterlingah. Ovamo se računaju ini proizvodi iz vunena platna, vunice (polu-svile) itd., koji čine 12 miliunah funtah šterlingah. Sama pako Englezka potroši na godinu vunene robe do 24 miliuna funtah šterlingah. Po tom pregledu može se lasno suditi, kolika se je oskudica porodila dangubom kod rata i utamanjene produkcije vune.

* (Ratna žrtva). Njeki matematik njemački obradova se čudnovato, hoteći sračunati, koliko je ljudih od potopa svieta u ratu poginulo; pa sbilja — kao što se vidi s njegova izvora — sračuna strahoviti broj, naime da je poginulo svega skupa četrnaest tisućah miliunah glavah. Kad bi dakle veli taj oloslovac, sve one žrtve ustale, za ruke se primile i uzpored stale, to bi sačinile lanac, koj bi šest sto putah zemlju obhvatio; a kad bi se mogli sami kažiputi svih ovih padših jedan na drugoga metnuti, to bi činili golem stup, koj bi za 600,000 miljah mjesec nadhitio. Komu bi se uzhtjelo da sve poginule u ratu prebroji, pa da svaki dan 20 urah broji, trebao bi 336 godinah, dokle bi jih prebrojio.

Smješice.

Nedavno bijaše potres u Hercegovini i tad reče pametan njeki Turčin, da je tomu uzrok Prorokov bieli bez biljege vol. Muhamed unduralaj bismilaj — da bi sviet tvrdje stajao pri smrti, ostavio je svojega bieloga vola, da na njemu zemlja počiva i naredio mu, da se bez njegove pogibelji nebi s mjesta maknuo već samo onda, kad bi mu bila velika kakva muka. Kad se dakle zemlja potrese, ono pane na vola muha, pa vol samo makne dlakom, a zemlja se potrese; a da bi, Bože sačuvaj! samo uhom maknuo, cieli bi sviet propao u Ambis. Ehvala, turske li prosviete!

* U Vaudeville-Theatru u Parizu tužiše se obćenito, da sadašnji visoki šeširi gospojinski vrlo pače gledanju na pozorište. Usljed takve tužbe dade dosjetljivi ravnatelj kazališta, na svih ulazah pribiti oglas: da se zabavi obćinstva u kazalištu nesmeta, to se umoljavaju sve liepe i mlade gospoje, da u buduće dodju gologlave, nu da grde i pristare osobe neka se slobodno služe šeširi kô i do sad — taj liek djelovaše povoljno.

* Tko je kupio sedlo? O njekoj kući trgovačkoj u Nevorleanu pripovjeda se: Jednom bijaše tudjer cjeo dan posla preko glave. U večer reče trgovački kalfa domaćini, da je jutros sedlo na vjeresiju prodao, pak da sad nezna komu. „Ništa zato“ odvrati domaćina, „samo vi potražite medju našimi kupovnici, tko si je sve dao sedlo naručiti, pa ga onda uračunajte svakomu, te ćemo tako uredivši jedared račune lahko saznati za kupca.“ Sbilja kalfa potraži, te priračuna sedlo 42 naručbenikom. Poslje njekoliko vremena upita gospodar: „No kako je sa sedlom? Tko ga je kupio?“ Račundžija stisne s rameni veleć: „Ja sam priračunao sedlo 42 naručbenikom, no doduše osamnaestorica ga je pošteno platila; dakle osamnaest mjestah smo već izbrisali, pa ipak još nenadjosmo pravoga dužnika.“ — „O, liepo! liepo!“ odvrati gospodar, „samo tako dalje! Valja da ga još tražimo!“

* Junakinja. Solferinskoj bitki prisustvovaše takodjer kuja (kučka) njekoga častnika četvrte lovačke čete. Kad bi joj god gospodar u stisci bio, vazda mu je priskočila u pomoć, braneći ga svom silom od Francezah; nu boreći se hrabro neprijatelju, zadobi bodcem dvie rane: na nozi i jeziku, koje joj se i danas poznaju. Častnik poginù, a kučka bi zasužnjena, nu domalo uteče iz sužanjstva i dodje u Veronu, gdje ju njeki general k sebi uzme, da ga služi. Kasnije ode u Inšpruk i tamo se nastani. Hrabra ova životinja imade sada 21 debeloglavog potomka, koji bi u njekadašnjoj vitezovskoj akademiji (Teresianum) odgojeni, i od kojih je tamo jošte šešt.

* Sudac, koj razumije svoj posao. Amerika je uvjek bila i biti će zemlja ljudih praktičnih. O tom će nas ponajbolje osvjedočiti četnik Foley Kovingtonski (u Kentuky). Predsude njegove neimaju niti s daleka sa ostarelom zorbom (theorijom), zakonikom kaznenim i paragrafom zakoničkim nikakova posla.

Sve bi najnovija, najvažnija i najbolja vježba (praksa) za život! Jednom bje doveden zločesti njeki muž pred njega, koj je imao gadnu tu navadu, da si je svaki dan suprugu tukao. Nu, umjesto da krivca manje ili više vremena zatvori, te da mu tim jadnu suprugu zlostave liši, reče mu ćetnik: „Odlazi kući; al' ako mi jos jednom takova što skriviš, onda ću ti ja sam svojom rukom za svaki udarac dvie odpaliti.“ Četnik Foley bijaše gorostasan kao Herkul, te je cieli grad pred njim treptio — zločesti onaj muž bijaše korenito izliečen.

Drugi put doveden bi opet skitalica njeki, pravo strašilo grada i ciele mu okolice, pred četnika Foley-a kovingtonskoga, kao prvu glavu gradskoga poglavarstva. Divnom tišinom pripozna obtuženik sve nametnute mu zloće, te se već mišljaše, da će onaj hip u tamnici uzdrhtati. Njekim je zločincem tamnica vrlo draga. Četnik neimaše niti najmanje volje, da bi toga odveć pokvarena lopova više mjesecah na troškove obćinske u zatvoru hranio, već odluči, da će ga se za svagda oprostiti. „Tamničaru,“ reče podigav se sa stolca, vodite ulovljenika u tamnicu, pa ga zatvorite ključem do četvrte ure i onda ga pustite. „Znate, da vaša dvocievka nikada nepromašuje.“ Izrekav to svečanim glasom, sjede se opet novovječni Salomon na stolac, a ulovljenik bi odveden u stanicu. Može se misliti, koli žalostan položaj imaše uboga ta hudoba; pet satih provede najtežje smrtne muke. Svaki glas zvona na uri tamničkoj bijaše po njega smrtni glas. O četvrtoj uri dodje tamničar s ostarelom lovnicom (puškom lovačkom), koju kad ugleda ulovljenik, srce mu se već unapried okameni.

„Posljednji je sat kucnuo,“ reče tamničar: „Još vam se samo toliko daje vremena, da se uzmognete pomoliti.“

Nu čovjek se polagahno odalji, ostavivši i nehotice vrata otvorena.

Ulovljeniku bijaše dano prvo to, da u kut klekne i da se pomoli. Al opaziv da su vrata otvorena, smisli si nješto, skoči brže bolje iz stanice, proteče malo hodnikom, nesastav nikoga i dodje u dvorište, gdje nenadje ni duše. Na svu sreću bijahu i velika vrata dvorišta otvorena; a on ni pet ni šest već bježi hvalijuć se, da ga više neće nikada Covington vidjeti. Četnik Foley — valja mu učiniti što je pravo — prekrši zakonik no umjetno, znajući lopova uplašiti i troškove tamnice umanjiti.

* Njeka gospoja pekarica u Beču htjede si jednom supruga noćju okolo deset satih probuditi, da ju ide zamieniti u poslu. Stupivši u vežu (predsobje) začuje najednom u zatvorenom krevetu čudnovato hrkanje. Videći joj se to nješto osobita, skoči brže bolje po služinčad; al kad tamo nadje na rečenom krevetu čovjeka, užastna obraza, koj je toli tvrdo spavao, da su dugo trebali, dok su ga probudili. Kad su ga upitali: što radi tudjer? odvrati jim, da je bio nakanio djevojku Maru čekati, pa da se je prikrao u stan i na postelju legao; nu ona medjutim ode po vodu ostavivši nehotice vrata otvorena. Po svoj prilici da mu bijaše dugo vrieme kradnju ovršiti, te u tom ga ponesreći san prevario. Nu kad nije bilo djevojci, koju taj ugodan sanak boraveći muž očekivaše, nigdje traga ni glasa, pograbiše ga pa š njim na sudište.

Zagonetke.

Od Gjure Klarića.

1.

Po zelenih tam šumica'
Krasno pjeva mala ptica;
Svežeš li joj ovo straga
Tad povikneš: braćo draga!
Ptica mala dobre volje
Pretvori s' u krvno polje,
Gdje no danas jošte spava
Starog roda stara slava.

2.

Svaki danak okol' šeće
Po briegovi i poljana,
A nikad ga nitko neće
Od najbližji mu prijana
Vidjet van iz kuće poći —
Upro viekom u njeg oči. —

Razriešenje konjičeva skoka u br. 22.

3	46	39	56	5	14	9	12
38	57	4	47	54	11	6	15
45	2	55	40	63	8	13	10
58	37	48	1	60	53	16	7
49	44	59	64	41	62	31	20
36	25	42	61	52	19	28	17
43	50	23	34	27	30	21	32
24	35	26	51	22	33	18	29

Tiho, tiho, nije treba
Da se sbori na sva usta,
Znajte dušman svuda vreba
Ostat će nam kuća pusta!
Svaki neka dobro pazi:
S'leva, s'desna, spreda, straga,
Da baš gdjegod nenagazi,
Te bi bilo liepog vraga.

Razriešiše ga gg. Škender Ceynar; Filip Šafar Jasenovčanin; Fr. Valpotić učitelj.

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 24. U Zagrebu 25. kolovoza 1863. **Tečaj III.**

Nerazriešena zagonetka.

I.

(Nadalje.)

rugi dan doleti k njemu u tamnicu drug mu Jakov, sav uzbunjen. „Vidio sam," reče, „onoga čovjeka." „U istinu," skoči Dragutin. „Živa istina, brate. Tvoj je gospodar dobio strogi nalog, da te pazi. Tomu je čovjeku mnogo do toga, da se dobavi tvoje osobe. Valjda ti radi o životu." „Jeli ti štogod kazao?" „Napao me je na ulici, misleći da si ti, ali kad mu kazah, da se vara, poče me pitati koješta o tebi. Na koncu mi reče, da nesnuje s tobom ništa zla i umoli me, da te nagovorim, da podješ s njim u Francuzku. Opazivši, da oklevam, ponudi mi šest sto forintih, nagovorim li te na to." — „Šest sto forintih — to je mnogo za ovakova siromaka, kao što sam ja; Pa što si mu odgovorio na to?" „Odbio sam mu ponudu s preziranjem, zagrozivši mu se, da ću ga javiti sudu, što te mnije tako varavo odvesti i možebit unesrećiti." — „Ej, brate tu si krivo uradio. Zašto mu nisi kazao, da mu na to mogu samo ja odgovoriti, netrebajuć koje kakva tudja upliva i varanja. Ja neznam, tko mi je zaštitnik. Ovaj čovjek, kod kojega sam Bog zna kakva udesa, nereče mi još nikad, koje ga pravo ide na moju osobu.... pa i nemislim, da mu kakvo pripada. Nemislim, da me veže kakova odanost prama njemu."

Donešavši sljedećega jutra gospodarica Dragutinu predručak, nadje po sobi sve prebacano — a njega nigdje.

II.

Skočivši Dragutin kroz prozor i davši se na pogibivni put, zaviri sad u jednu sad u drugu gostionu, nebi li gdjegod zahvatio stranoga častnika. Napokon se namjeri na njeku krćmu, gdje mu rekoše, da je bio istina njeki inostranac u njoj, no da se je malo prije zaputio prama moru. Dragutin će sada upravo na morski žal. Pri žalu nadje malenu barčicu, a u njoj njekoliko ljudih, s kojimi se razgovaraše s obale njekakov plemić. Dragutin poznade plemića pa k njemu: „Vi ste li me tražili?" „Ah," kliknu inostranac, „niste li morda vi Dragutin?" „Jesam," ali će ujedno: „tko ste pako vi, da se tako o meni starate? Hoću-li već jednom doći do toga, da znam, tko sam? Kažite mi, pa tražite onda od mene, što vas je volja." — „Tako daleko nesiže moja vlast," odvrati plemić, „no ja ću vam učiniti drugu uslugu, koja je sigurno mnogo valjanija i važnija, nego da vam razmrsim tu tajnu. Izbaviti ću vas mračna udesa, koji vas ovdje čeka. Mene su poslali ljudi, kojim je mnogo do toga, da vi u svietu učinite valjan i napredan korak. Idite sa mnom u Francezku: ili ako vam se bolje dopada pustolovan život, preporučiti ću vas kapetanu iztočno indičkoga družtva, koji će vas odvesti u zem-

Digitized by Google

lju, koja odsieva zlatom i ilikom. Birajte, što vam drago, ja ću vas pratiti kamo god saželite.“ — „Ja neidem nikamo.“ „A zašto ne?“ „Jer negojim u vas pouzdanja.“ „Zar mislite, da vas nepoznam?“ „I ja vas,“ prihvati Dragutin, „vi ste me iztrgli iz rukuh onoga čovjeka, koji me je odhranjivao; vi ste agent mojih progonilacah. Ja sam vas odmah spoznao. Što ćete više od mene? Moj život? ‚Evo vam ga“ ... trgne strielovito oštru nožicu od pojasa. — „Za Boga,“ skoči plemić, „zar ste poludili? Dakle dobro; vam se neće s dobra, a mi ćemo, silom na silu! Zviždne na prste i umah skoče momci na igalo, pa obkole Dragutina. On se uzme braniti, što bolje može, no ga pograbi njeki mornar, te s njim o zemlju, te će sada svi zajedno, da ga sprave na barku; ali u isti čas dopadne jedan izmedju njih pošten udarac po glavi. Tim se momci prestraše, a Dragutin medjutim upotrebi sgodu pa im se trgne iz rukuh. Ogleda se, tko mu božji u taj hip skoči u pomoć. Bijaše to drug njegov Jakov. Ali čim se momci ohrabriše, navališe s nova na njega. Hrvajući se on dobrano, vidje, da će ga konačno ostaviti snaga, pa poče vikati „pomoć, pomoć.“ U to dojure ribari, a mornari brže bolje na barku pa bježi, A za njim dade se i plemić u bieg.

(Dalje će sliediti).

Ljubav i osveta.

Slovenska povjest iz petnaestoga stoljeća.

Od Kalinčáka.

(Konac.)

VIII.

Svi odoše od Blatnice. — Grgur sa svojom rodbinom sjećajuć se svoga obečanja, nije ništa počimao. Gospoda u županiji ohladnuše, ušutiše te bijahu vesela, da dalje vojevati nemoraju, začeše bo po malo zavidjeti Kohanickim, te nebi nikako na to pristali, da ovi najedanput gospodari od Znieva i Blatnice postanu; takova bo je narav ljudska, kad bi se pak imao nad nje iznieti, to jih na jednoč stane ljutiti, što su sami postali sriedstvom čovjeku, koj bi jim mogao pogibeljnim biti.

A tko je većma volio nego Nikola; on razpusti svoje ljude, smijaše se nad plašljivošću svojih protivnikah znajuć, da mu se više ni vlas na glavi svinuti neće; takova bo bijahu vremena pod Vladislavom kraljem, da se je mnogo odlučivalo, kad pako to nije za rukom pošlo, to se je na sve to zaboravilo, kao da o tom ni govora nije bilo. Nu dok je Blatnicky mislio, da je sasvim gotov, postiže ga druga, nepredvidjena rana. Njegova žena, krasno djete, Jelena, počela je od ono doba, kako je iz ustah Vladarovih čula krivice svomu mužu predbačene, razmišljavati o udesu svojem, a buduć je uzvišeno mislila, poče hladiti prama vlastitomu mužu, kojega je radi njegovih činah, a zatim radi njegove drzovitosti prama drugim poštenim ljudem skoro prezirati morala. Na to nadojde obsada gradska; ona je odvažno, bez straha, kao što se to pristoji kćeri ugarskoga plemića, gledala pogibelji u oči, al je ipak u stanju, u kojem se je nalazila, mnogo trpjela dok se je bura odstranila. Najposlje porodi ćerku a pri porodu dokonča.

Nikola je možda prvi put u životu ućutio što je žalost, ljubio bo je Jelenu nad životom, nad svietom, nad dušnim spasenjem. Ona je bila prva njegova ljubav u pravom smislu valjda zato, što je i ona visoko mislila, što je i zadubljena bila; istina je samo, da je pored vanjske zadubljenosti u njezinoj liepoj slici prebivala duša, koja nije plemenitost u stališu, u izvanjskoj samo moći i sili tražila, već skupa u čistoći i uzvišenosti misli. Ote vlastitosti, k tomu njezina krasota, njezin visoki rod, njezina naslada u razkoših, koja je Nikoli najmilija bila, zahujaše srcem njegovim na toliko, da je sada, izgubiv ju, bjesnio, uvijao se, kleo, lamao rukama i sjedio opet tiho, gledeć na jedno mjesto ciele ure pri uvehnuloj, bezživotnoj Jeleni.

Nu to se je dogodilo, a nije se više popraviti dalo. Jelenu iznesoše iz sobe, pokopaše ju, a Nikoli postade pusto na svietu. Jedina radost bijaše mu njegovo diete, ćerca Milica, koju je čuvao kao zenicu oka svoga, na koje je duh pazio i noćju ustajao, da sne njezine promatra; uzdisav i smješiv se je pogledom na nevinost djeteta.

Milica je odrasla u rukuh očinih i bilo joj je oko deset godinah, kad se je s njom Nikola jednoga predvečerja pod gradskimi zidinami zabavljao. Sunce je upravo zapalo, a mlada djevojčica položila si ručicu nad oči i gledala dolje niz cestu i poviknula:

— Otče moj! kakva se ono crna slika amo giblje?

— Gdje diete moje? znaš da mi od njekoliko godinah vid slabi i možda će skoro ugasnuti.

— Ide amo, ide amo! — poviče diete, a za čas dodje crni muž upravo do njih. Po njegovoj crnoj dugoj odjeći, užetom po pasu stegnutoj, bilo je poznati na prvi mah kaludjera.

— Hvaljen Isus Krst! — reče nadošli.

— Na vjeke amen! — odgovori Blatnicky, „odkle vi k nam gospodin pater?“

— Iz Trnave vaša milosti, molim vas za konak i milostinju za naš samostan.

— Dobro, hajdete gor! No! Milice! — nastavi obrativ se k djetetu, diete moje drago, idi, podaj ruku — tako.

— Kako se čini, vaša milost imade veoma rada ćercu, a i je zbilja ljubezno djete.

— Hm, kao da je majci iz očijuh izpalo, a da ste tu istom vidjeo, to bi bio vid izgubio, a srce bi vam se raztopilo pod vašim surovim gunjcem.

— Al jesi li i bogabojazna ćerko moja? — upita kaludjer djete, „znaš li se moliti?“

— Dobro je i tako, odgovori za ćerku Blatnicky. — „vi popovi morate za takove stvari pitati, jer je to vaš zanat.“

— Nije zato vaša milosti, — progovori dalje kaludjer, „ali diete, kad se za malena nauči Boga se bojati, to ima podporu za cjeo život. Nije zatim samo popova dužnost, druge napajati spasonosnim naukom kršćanstva, već svakoga čovjeka.“ Zatim upita dalje Nikolu: „nebil' vaša milost toli liepo ljubazno stvorenje dala podučavati u nabožnosti, ili ste to možebit sam učinio?“

— Ja? — odvrati Nikola „s timi se stvarmi nisam nikad zabavljao, a u nas neima čovjeka, koj bi mi diete podučavati mogao — a želio bi si to, jer je mati njezina imala više znanosti, nego tri županije skupa, te bi htjeo, da Milica majci u svem podobna bude.

Tako se razgovarajuć dojdoše gor u grad. Kaludjer se zabavljaše oko djeteta, milovaše ga, igraše se s njim, a Mi-

Digitized by Google

lica se za kratak čas nanj privikne. Nikola pak poče moliti Ambroža — tako se je kaludjer samostanskim imenom nazivao — da neodlazi odanj, već da se poprimi obuke ćerke njegove.

— Dobro, vaše milosti! odvrati ovaj, ostat ću u vas, ali pod tom jedinom pogodbom, da mi dozvoljite onako vaše diete podučavati i onako ga rukovoditi, kako to za najljepše smatrao budem.

— Dakle tako? hotio bi mi ljubav moga djeteta oduzeti? — ali dobro, neka bude, samo ti to velim pope: ako mi se štogod djetetu dogodi i ako nebude kao njegova majka, težko tvojoj čelavoj glavi.

Tako ostane Ambrož na Blatnici. Nikola ga je do skora obljubio, jer je često hodio s njegovim djetetom molit se za pokoj duše njegove žene, a diete poče tako pitati za majku svoju, tako nježno o njoj govoriti, da je Nikola najveću razkoš nalazio u ljubeznoj tuzi, koju mu ovakove rieči u srcu prouzrokovahu. Pomalo se pak poče i vid Blatnickomu gubiti, a najposlje svietlo božje ugasne u očijuh njegovih. Potrebovao je dakle prijatelja, na kojega bi se mogao osloniti, a Ambrož se je tako prilagodio domu njegovomu, a Milka ga je tako rada imala, da je sada sve njemu povjerio. — Ambrož postade upravo gospodarom Blatnice. Nikola nevidiv svjetla božjega, počeo se je udubljivati u misli, počeo se izpovjedati a rieči Ambrožijeve: „nek ti oprosti Bog, koj je predobrostiv te oprašća kajućemu se griešniku i najveće krivice," ulievaše sve više pokoja u dušu njegovu.

Ambrož je doznao najtajnije misli Nikoline i čine njegove, o kojih sviet nikad nije čuo. Milica je cvala kao cvietak proljetne smješeće se prirode.

X.

Ambrož je često po okolici vodio Milicu; najviše je pak postojavao na grobju i tamo se dugo molio.

Mlado bi, razvijajuće se kao ruža djevojče, akoprem mu je tamo tjesno bilo, kleknulo, sklopilo ručice pa se molilo za pokoj umrlih, jer Ambrož, koga je onako rada imalo, govoraše, da je to velika zasluga pred Bogom.

Polazili su tako i u Kohanic na groblje i tamo se na jednom grobu često zadržavali, a djevojče se moljaše sa udubljenim u misli Ambrožem.

Na njihovih jim šetnjah svakakvi ljudi u susriet dolaziše; najviše su pak vidjeli mlada momćića, krasna kao djevojčiću, uzrasla kao mladu jelu, s crnim živim okom, visokim čelom, tamnim, van proničućim brčićem. A kad bi se bielo pero na njegovoj šubari s vjetrićem poigralo i kraj svoj ka njegovom licu prignulo i lice mu zaslonilo, to se je vidjelo, da je to lice zaslužilo najkrasniju dievu.

S početka jim je riedko, kašnje svaki skoro dan naprotiv izlazio mladi momak. Ambrož ga najposlje upita tko je, a saznav da je Imro Ilgo, baštinik Znieva, bio je prama njemu prijatniji te hotomice nije gledao, kako je mladić dugo postojavao kad su odlazili, i kako se je dieva, nepoznanom dosad silom vučena obazirala i zarumenila vidiv stojećega Imru.

Pomalo su začeli mladi ljudi sobom govoriti; sve su se bližje poznavali, govorili najposlje i mile stvari; djevojka uzdrhće, mladić se razpali i govoraše rieči tako ljubezne, tako vatrene, da je dieva spustila glavu i obečala mladiću uvjek reći, gdje ćeju se sutradan sastati. Ambrož je pri tom ili na stranu gledao, ili prekrstio ruke na prsa njekoliko korakah napried stupao nepazeć na njihova šaptanja.

Poznanstvo Imrino i Milkino duralo je od prilike dvie godine; Nikola nije o tom ni rieči čuo, jer je djevojčetu nješto stislo prsa, nješto mu glas udušilo, kad je htjelo o tom otcu govoriti, a skupa mu je bilo drago, da o tom nitko nije znao, Ambrož bo se nigdje nije pred otcem izlanuo o sastancih, a njoj nije nikad o njih govorio.

Milica je imala oko sedamnajst godinah; svaki je dan išla za jednoga krasnog ljetnog poldneva o strani Ambroževoj na šetnju. Imro je uvjek kao obično dolazio; danas je pak bio zadubljen, zamišljen te reče djevojčetu: „Milice dušo moja, danas je konac našemu poznanstvu — ja se od tebe dielim, zdravstvuj — nevidimo se više možebit nikada.

— Neplaši me Imrice — zašto se nebi imali vidjeti?

— Zato, što sam ja od danas Ilgo, a ti Blatnicka — a znaš — to je za nas najveća nesreća.

Dievi protrne srce, polete suze, i akoprem je ona cjeo sviet ljubila i nikog nevidjeti neznala, to je ipak poznala istinu riečih Imrinih, često bo je vidjela, kako joj je otac u strastvenu napetost upao, kad je tkogod samo ime oto spomenuo.

— Dakle s Bogom duša moja na vjeke, sutra bo već nećeš ljubiti Imru.

— Hoću prijatelju moj — za to se nebrini. Ah koli je kratak taj čas, a ti misliš otići, hodi, odprati me barem do kapije.

A mladić zaboravi na sve, zaboravi na svoje odluke i stupaše s dievom izpod ruke do kapije, njemo, tiho, u misli zadubljen.

Ambrož stupaše napried; on se okrene pred kapijom i opazi hrpu oboružana ljudstva, čvrstim korakom k Blatnici se približavajuća. Na njegovom čelu opazi Grgura i shvati sve.

U gradu nebijaše nikakove posade; sluge bijahu porazpušćani, i samo se je mala posadica, što je za svagdanju poslugu dosta bilo, unutri zadržavala. Nikola je sjedio u sobi svoje kćeri i promišljavao; — vrata se naglo otvore, Ambrož sav zasopljen bane unutra: „Vaša milosti, Kohanicki i Ilgovci idu oboružani i gone prama gradu, zadnja kapija je otvorena, a vlastita ćerka vaša vodi mladoga Ilga za sobom.

Nikolu kao da je guja za srce ujela; on odmah spozna pogibelj, a sjede mu se vlasi na glavi stadoše dizati, nos se razširivati i dah u prsih sauzivati. Trešnuv nogom i navbrav obrvu poviče: Van gavranski sine, brani stiene, zagradjuj kapije i ništ nam nećeju učiniti!

Ambrož ode; Nikola stupi k prozoru i slušaše — a u to se odzove prodirajući glas njegovog djeteta, vidivšeg odmah za sobom hrpu oružnikah; škripanje kapije se zatim oglasi već za zidinami; on se baci pipajuć po stieni i pružajuć ruku za oružjem.

Medjutim stupi unutra Milka. Blatnicky odskoči od nje, kad se je htjela na njegova prsa baciti: „Odlazi, ti izvrgnuto pleme" odgovori, kad je ova od straha kao jasika drhćuć i plačuć nanovo k njemu pristupila.

Vreva i žamor sve se bližje primicaše, vidjelo se je, da oružani napried stupaju. Nikola stane na sried sobe, izpruži se, tamno mu se oko amo tamo valjaše kao mač osvetiteljev te progovori ćerci svojoj: „Poznaš li ti Imru Ilga?"

— Poznam, — odgovori ustrašeno dieva.

Digitized by Google

— Jesil' se pred jednim časom s njim vidjela i sastala?

— Jesam.

— Jesi-l' došla s njim do otvorene kapije?

— Jesam.

— Dakle je svemu konac! divjim strašnim glasom zagrmi Nikola, „Blatnickovci su uništeni krivicom zadnjega svog potomka! Ali kad ćemo poginuti, poginuti, barem nek našu sramotu dušman nevidi.

Pipajuć rukom pridje k vratašcom u stieni, otvori jih, uzme iz njih zlatnu kupu i u maloj bočici tamnu židčinu, nalije i pruži kćeri: „na pij! nek izmedj Blatnickih živa duša nepane dušmanu u ruke."

Milka uzdrhće nad otćevim glasom, glava joj se pomuti a naučena na svaki mig oćev poslušat, uzme kupu i popije tamni sok, uzkrikne i padne na zemlju grčem kidana.

Ambrož je pri otvorenih vratih motrio cieli prizor, a kako je prestrašena, uboga dieva uzkrikla, nasmije se i reče: „tako je dobro Nikola, tako, samo tako — upravo iz iste te kupice pila je i Malina."

— Rane Krstove! kakvi je to glas? poviče Blatnicky.

U to se razvale vrata i najprv, kao da dolazi odgovor na rieči Blatnickove, stupi unutra Grgur, siviji nego golub, sgrbljeniji od starosti od previnuta javora; za njim unidje unutra više oružnikah.

— Pripravi se, da dadeš razlog od svoga života Blatnicky, — rekne Grgur važnim glasom, „došao je ipak i na tebe dan, kad će prestati tvoja nepoštenja.

A kad je Blatnicky kao okamenjen njemo stajao, nastavi Grgur: „ti možni! ti silni! mislio si, da možeš gaziti po dobrih, poštenih, kukavnih ljudih, da nijedan prestupak tvoj, koj si jesi dopustio, neima osvetitelja! a sad poslušaj Blatnicky! — Naredba kraljeva proti tebi stoji do dan danas u svojoj vriednosti. Taj grad s imetkom pripada Kohanickim; više nisi plemić, nego rob; izagnat ćemo te iz doma oćinskoga, ići ćeš prosjaćit širokim svietom, a prosjaćit ćeš kod onih, po kojih si gazio, a kad te pod staru glavu laktom ljudi, koje si ubijao, amo tamo rivali budu, to ćeš si misliti, da je to samo kaštiga za tvoje griehe; a kad se nad tobom najnižji prosjački deran smiluje i pruži ti kraj palice, da te iz sela odvede, to ćeš hvaliti Bogu, da još ima pod širokim nebom ljudih, koji su ljepši od tebe. Dan osvete je tu Blatnicky!

Nikola stajaše nepomićno; najedanput se u prsih njegovih probudi ono starodavno srce i on reče: „Ti misliš stara budalo, da će ti se Blatnicky pokoriti i da neće prije poginuti, nego što bi imao svoju pogrdu ugledati?"

— Poslušaj Blatnicky, — progovori dalje Grgur: „okrutni ljudi najveće su plašivice u nesreći, tako i ti; al slušaj dalje: ti ćeš podnieti svaku porugu kad se osvjedočis, da neimaš moći k odporu. Jedno ti preostaje. Imro Ilgo, moj gojenac, ljubi diete tvoje najčistijim srcem, daj mu ga za ženu, a on će te pridržati ća do smrti."

— Stara budalo! poviče na to kaludjer Ambrož upadši Grguru u rieč: „jednom rukom uzimlješ, drugom dieliš, — tako li se ti znaš osvetiti? — A misliš li, da je tvoja osveta tvoja zasluga? Čekao sam ja godine i godine u ovom prokletom gnjezdu, izlazio sam ja svaki dan dolje gledajuć, odkle će doći oboružani dušmanin, da mu uzmognem otvoriti dvore. A ti stari, djetinjski čovječe misliš, da si se dovoljno osvetio, kad si Blatnickoga iz doma izagnao? Kad si sam na Blatnici zasjeo? — Uništi dušu njegovu, zadaj mu ranah, da mu se moždjani pomute i sam si smrvi prokletu glavu o prvi kamen — i tako se je navršila osveta. — Ja sam to učinio, ja sam to predvidjeo. — On mi je izpovjedao griehe, ja sam mu obećao odpuščenje — ja — gorji od prvoga prosjaka — ja svećenik — koj nigda svećenik nebijaše; — ja sam se preobukao, da se prikradem na ovo mjesto, — A vidiš li ovdje Ilgovu nevjestu? — u bjesnećoj razdraženosti govoraše dalje pokazujuć na mrtvu Milku „dušu nevinu, čistu, neoskvrnjenu — kojano se dugo moljaše na grobu Malininom. — Ah! Malino! ja sam te ljubio — ali je i ljubio Blatnicky diete svoje nad dušnim spasenjem, ono bijaše utjehom starosti njegove, njegove slabosti — i tu dušu, toli dobru, da joj nebijaše pod suncem ravne, ubio sam ja — i ona je pila iz kupe, iz koje je pila i Malina, i uginula. Ona bi bila ganula i nieme stiene na milosrdje, za svoga otca, ona bi bila izmolila iz pakla dušu oćevu — a on ju je ubio — ubio — a ja sam ju navlaš odgojivao toli čisto, toli plemenito, da tim više padne na Blatnickoga rana, kad diete ovo — angjelu slično, sam ubije — vidjeo sam bo, da će ga ubiti i — pridje ura — ali on će živjeti, živjeti — i derat si prsa svoja i sam sebe mučiti — uništio bo je vlastito diete svoje, koje je pilo iz kupe, iz koje si i ti pila Malino moja — osvetio sam te — Malino moja! — ali Nikola, ti Grgure, zar nepoznate Bogoslava?"

Groza obuze nazočne; a ako tko, to se Grgur najprije spameti i rekne: „Prestani biesni derane, akoprem ti sjede vlasi glavu pokrivaju. Mene nazivlješ ludom, a znam da me je i inače sviet za ludu držao; — ali poslušaj rieči moje: ja sam se hotio Blatnickomu osvetiti ravnim putem, oduzeti mu sriedstva ka griešenju, eda se k Bogu obrati; ti si za sriedstvo upotriebio ubojstvo duše dobre, bogumile — a kad tvoja osveta stoji, to netreba više moje. Blatnicky je sgriešio, nu ti si Bogoslave sgriešio večma, on bo je djelao poleg strasti, ti u namjeri uništit dušu čistu, dobru. Nu što se je dogodilo, to se više odgodit neda, budi i tako pohvaljeno ime Gospodinovo! Sada poslušajte rieči starca, nad grobom jur stojeća! Sgriešili ste obojica, a sgriešili ste jako! pružite si ruke! Nikola na koljena! Bogoslave na koljena! Pomirite se i pomolite se: „odpusti nam duge naše, kako i mi odpuščamo dužnikom našim.

Blatnicky poražen klekne. Bogoslav se sustručavase.

— Bogoslav dolje! — poviče odvažnim glasom Grgur, „pokori se pred Bogom!"

Bogoslav i Grgur takodjer kleknuše. Tri starca si pružiše ruke i moliše glasno i skrušeno: „Odpusti nam duge naše, kako i mi odpuščamo dužnikom našim."

Medju riečmi starčevih stupi unutra Imro, uzkrikne, baci se na mrtvo tielo svoje mile, ljubiše joj hladne ruke i lice i plakaše — dugo.

A zaslužila si Milice, da tako čisti i dobri čovjek, kao tvoj Imro, nad tobom zaplače.

Pohrv. Juraj Kovačević,

Digitized by Google

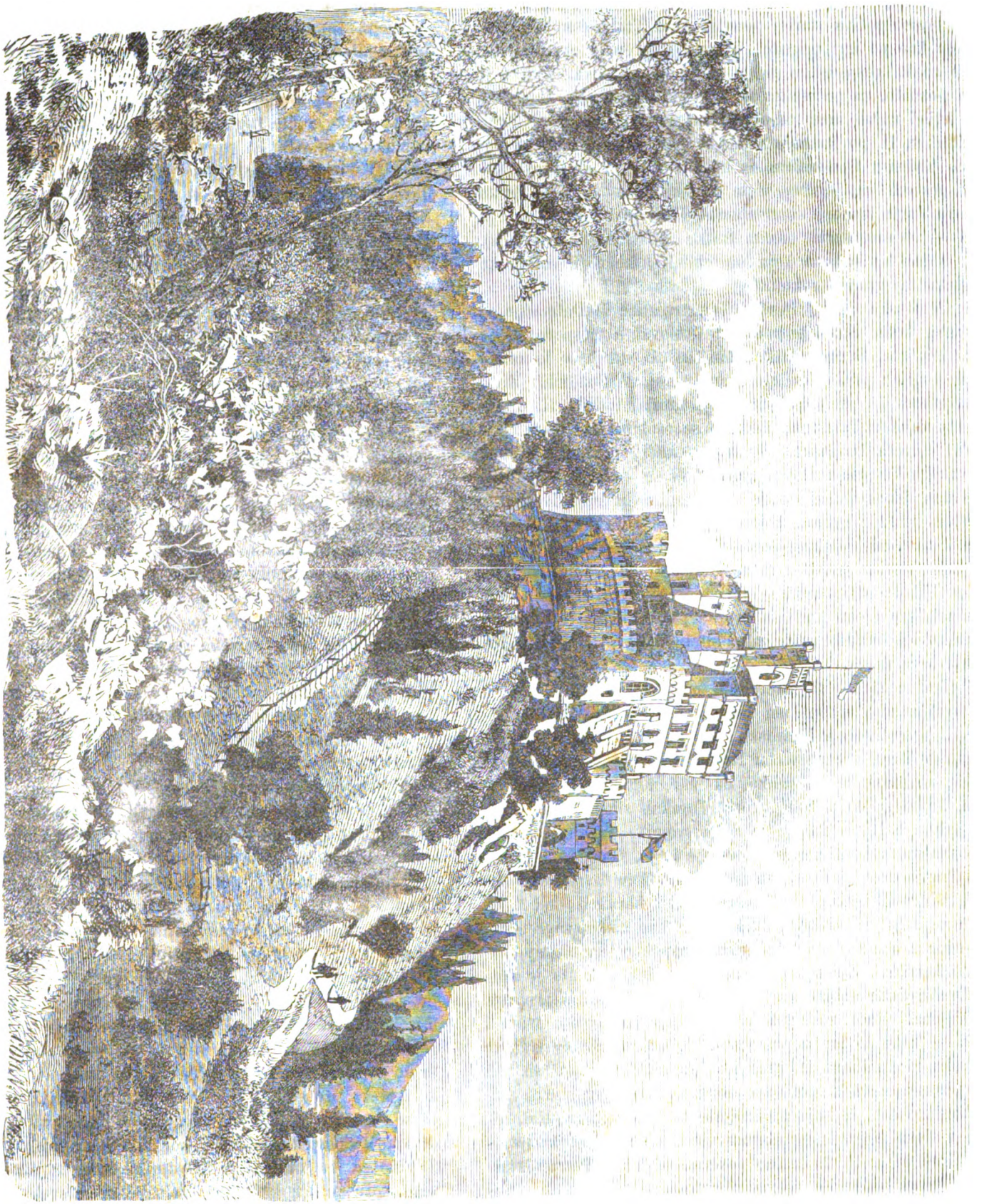

Grad Trakošćan.

Digitized by Google

Grad Trakošćan.

Zagorje naše čuva medju svojimi bregovi prekrasan biser, kojemu neima para široko i daleko. Na izvoru potoka Bednje u župi istog imena na smiernoj visini obrubljenoj višimi gorami počiva stari i ponositi grad Trakošćan, na hridi, koja je kao po igri prirode, bi reć, stvorena i opredieljena, da se nakiti gospodskim gradom sriednjega vieka. Koliko je meni poznato, za početnika toga grada nezna se. U jednoj sam knjizi našao samo to, da je isti grad godine 1569. kralj Maximilian II. po izumrću Gjulajskoga mužkoga koljena poklonio Gašparu Draškoviću za njegovu osobu i njegovo koljeno pravom nasljedstva, i to radi osobitih zaslugah brata njegova Jurja biskupa (praecipue — kako kraljevska povelja glasi — ob singularia merita fratris sui Georgii Praesulis),

A sad da rečemo koju ob obitelji, kojoj je već preko tri vieka taj grad u rukuh.

Grofovska obitelj Draškovićah proizticе iz Dalmacije od uglednog roda Suadićah, bivših grofovah i gospodarah od Krina, Spljeta, Cetine, Kliša i Hudine. U starih se kronikah i genealogijah prvi spominje Ivan Ivanus de Suadich. Živio je početkom 13. stoljeća i pratio je kralja Andriju II. u križarskoj vojni u Palestinu. Izkazao se osobito kod Akre (Damiata) i uzeća Damaska. Vrativ se kući, poklonio je stolnoj crkvi u Vesprimu zlatan kalež, koji se — kako se veli — još i dan danas nalazi ondje s urezanim imenom Ivanovim, godištem 1222. i grbom, kojim se i sada obitelj Draškovićah služi. Sinovi mu bijahu Nikola od Cetine i Martin od Hudine. Posljedni, poznat junak u ratu s Mongoli — ostade bez odvjetka. Nikola rodi Andriju, čije sinove: Petra, Pavla i Andriju ml. kao djecu Andraša prozva puk Draški, te napokon i Draškovići. Odtuda pridjevak obitelji, koja je dika i ponos naroda hrvatskoga.

Godine 1522—23. preostade od ove obitelji sam Bartol. Ovaj izgubiv u turskom boju svu svoju imovinu u Dalmaciji, preseli se u Hrvatsku sa njekoliko dragocienostih. Opustošiv Turci i onu stranu Hrvatske, gdje se nalazio naš Bartol, osiromaši on na toliko, da mu nepreostade ništa do maća, kojim se on u boju protiv Turakah služio, pa to bijaše jedina baština, što ju je djeci svojoj s važnimi opomenami umirući ostaviti mogao. Rodio je Jurja, Gašpara i Ivana. Odgojivanje ove djece preuze na se brat žene Bartolove: Juraj Utišinović, biskup Velikovaradinski i kardinal, od kojih trijuh najbolje se odlikova Juraj, bivši kao biskup zagrebački te ujedno i ban trojedne kraljevine, napokon nadbiskup Koločki i kardinal. Zaslugam ovoga ima se zahvalit, što je obitelj Draškovićah dobila opet svoj prvanji sjaj, te od propasti oslobodjena. Radi zaslugah naime njegovih za domovinu i kralja — kako bi jur napomenuto, dobi brat njegov Gašpar od kralja Maximiliana II, grad i veliko imanje Trakošćan. Od tada posjeduje rečeni grad sve do dana današnjeg slavna obitelj Draškovićah, iz koje proizadjoše toliki bani, palatini, biskupi i slavni vojvode na obranu vjere, domovine i kralja.

Grad bi g. 1592. znatno povečan od braće Petra i Ivana bana. Ovi ga produžiše prema sjevero-zapadu sazidavši ogroman toranj, u kom se sad nalazi izim više sobah i tako zvana vitežka dvorana, to kazuje kamenita ploća uzidana nad ulazom u tu stran grada.

Kasnije bi načinjena, od koga, to se nezna, i jedna kasarna pred istim tornjem, nu za njekoliko godinah sruši se ona jedne burne noći, neimajući prava temelja.

Grad stajao je i prkosio godišta i godišta navalam turskim i inim, dok u novije doba radi mučnog uzhoda nebi čisto zapušten. Za providnika bijaše sgrada načinjena dole pod briegom kraj inih gospodarstvenih sgradah, a gospoštija obitavaše ili po svojih drugih dobrih, ili pak u Gradcu, Beču, Parizu i t. d. Grad tako zapušten na to je došao, da su mu krov i podovi sagnjili i upali; toranj, što je nadvisivao čitav grad, srušio se; te samo gole stiene u vis stršile, i sve skup naličilo razvalinam.

U današnjeg posjedovatelja i gospodara istog grada grofa Jurja Draškovića podmaršala probudi se, pred 12—14 po prilici godinah, ljubav za uzdržanje slave i uspomene njegovih slavnih pradjedovah, te on odluči isti grad, da tako reknem, uzkrisiti. On ga dade dakle neizmjernimi troškovi ponoviti, što već srušeno bijaše, nadozidati; pokriti ga; u katovih podove načiniti; gradsku cisternu popraviti. Jednom riečju, grad iz vana i iz nutra urediti. Načini on takodjer oko briega kolni put do njega porazlomivši, prahom puščanim pečinje, dok je dobio potriebit prostor za isti, tako, da se sada bez truda i pogibelji do grada i pješke i na kolih doći može.

Grad stoji sada načinjen skroz u starinskom slogu sa zubastimi tornjevi; uzvijaćim mostom, vrati groždjem okovanimi te starodavnimi ključenicami i lokoti. Jedino fali mu zid, kojim bijaše okružen na obranu protiv neprijatelja. Kod ponovljenja istog grada izvučeno je više centih tanetah razne veličine iz zidinah, utjeranih unj od turskih lumbardah i inih.

Što se nutarnjeg uredjenja tiče, i ovo je skroz po ukusu srednjeg vieka načinjeno, te još k tomu veoma sjajno. Kad čovjek po skalinah pojde, opazi gvozdene rešetke, kojimi se iste zatvaraju, što čovjeka namah nekakvom grozom napunjuje Na prvih vratih, koja vode u red najkrasnijih sobah padne u oči veliki i vješto od drva izrezani grb obitelji Draškovićeve, pod kojim se čita ime i čast sadanjeg gospodara grada u latinskom jeziku. U sobah stolice, ormari i ostalo pokućtvo stranom su u gotičkom, stranom u inom starom štilu — umjetna rezbarija, načinjena je nješto sada, a nješta je sačuvano od starine, te sad popravljeno. Po stienah vise slike pradjedovah i prababah obitelji. A i strop načinjen je po umjetnosti i slogu srednjeg vieka. U blagovalištu vide se ogromne starinske čaše dobrodošlice, od kojih jedna po poldrugu oku i više ima. Sjajem i ukusom nadvisuje sve vitežka dvorana. Tu slušaš, bi reći disanje duhovah ratobornih i junačkih pradjedovah hrvatskih. Tu su starinski mačevi, sablje, buzdovani, sulice, oklopi, rubače drotene, štiti, kacige, pištolje, puške, lumbarde — sve razne podobe i veličine. Najveći utisak čini na čovjeka oklopje nuz stienu namješteno, na kom se vidi križ — križarskih vojnah. U sriedi nad stolom razkrilio sivi orô vita svoja krila, te se zagledao na stolicu, koja je na pročelju stola. Simo pisci historičkih novelah, tu će vas ugrijati onaj pravi duh, kojega vam treba, ako želite da vam pripovjedke nebudu kojekakvo siromašno krparenje (ko što se često dogadja). Ovdje na stolu stoji velika u crvenu kožu vezana knjiga, u koju se upiše svaki koji posjeti grad. Vidio sam u njoj upisanih osobah iz Beča, Gradca, Ugarske, o kojih kazivahu da su ovaj put poduzele upravo samo zato, da grad vide, nu domorodacah nadjoh veoma malo. Al u cieloj toj knjizi spomenici neima nijedne hrvatske rieči,

Digitized by Google

kojom bi domorodno srce ubilježilo svoja čuvstva, što mu jih porodi pogled na takov spomenik domaće prošlosti i naravskih ondješnjih divotah. — Nemogu propustiti da nenapomenem jednu sliku, koju sam u toj dvorani vidio. Slika je jednog ćovjeka, za kog se nezna upravo spada li u grofovsku obitelj, isti je morao imati u ramenima najmanje dva lakta širine. Ovaj je mogao uzmahivati golemi onimi mačevi, što se vide u dvorani, a jedan gospodin, s kojim se ondje sastadoh primjetne šaljivo: i prazniti one oriaške čaše, što se vide u blagovalištu. — U ovoj dvorani kazivahu mi takodjer jedan svezak francezkog nekakvog beletrističnog lista, u kojem se nalazi kratak opis grada, nu na koliko razabrati mogoh, pogriešno se veli u nutra, da je grad nedaleko od Crne gore. Kad se čovjek grada nagledao, gdje mu se mnoga ozbiljna misao upiljila u duh, ima prilike vani istom začete misli dalje u neizmjernost snovati i probavljati. Podnožje stienja na kojem grad počiva pljačka velik ribnjak ili skoro bi reć jezero, koje pruža grane svoje daleko medju gore jelovinom i smrekovjem obraštene. Oko toga ribnjaka i po obližjih brežuljcih izvedeni su putevi, na mjestih posadjeno cviećе razno, tako, da cielo mjesto naliči divje romantičnomu perivoju. Ili ti se sad volja na čamcu zavesti medju bregove, gdje te nebuni ništa, niti isti sunčani trak ti nedosadjuje, glas priželjkujućeg slavulja u daljini, lasan skok plahe srne na vodu ili pašu izlazeće, te pljusak ribe po vodi i tihi let lahkokrile čaplje nad vodom, to je sve što vidiš i čuješ tu od živa stvora. Ili ti se pak dopada zaputit se u mislih medju bregove do koje ogromne pećine ili drugog tihanog mjestanca, svagdje ti se dopada, svagdje je liepo uredjeno. Iz medju sviuh mjestah domovine naše želio bi najvećma ovo jednomu hrvatskomu pjesniku, da nam opjeva pradjedove, te sadanji naraštaj na domoljubje, slogu i trieznost doviće, .ρ—

Zla sreća.

Jadno srce, što si dočekalo?
Pa se opet žalostno prevari!
Srcu koje za tebe nemari,
Samo sebe sasvim si predalo!
A ono hladno kó guja ostalo,
Tebe pako kan da mraz popari, —
Ti zacvili jer se ranah stari'
Sjeti, kad si prviput propalo...
Prestani dakle jadno srce moje,
Tražit srce polag želje tvoje,
Nit se s otim više muči, pati;
Zar nevidiš, da ti je sudjeno
Više ljubit, neg' biti ljubljeno,
Više plakat, neg se radovati...

I. L. K. E

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 29. kolovoza.

T. Život nam je čovječanski pravi Chaos. U onaj čas, kad si razpoložen, da se razveseliš i užiješ koje razkoši zemaljske, zagrmi ti vapaj stradajućega ti brata: evo padamo od glada i žedje; od žestoka nam sunca izgorielo je sve, da neimamo upravo ništa. Sva okolica primorja vinodolskoga uništena je, biednici smo, pomozite nam braćo! Tamo su po uglih pribiti oglasi koncerta, Cirque americaina, zabavnih povozah, Soireah itd., a eno opet crnih glasah o marvinskoj kugi, tugi i žalosti, o požarih, nesrećah i jauku. Ovdje slava i veselje tisućnice, stoljetnice: pjesme i vatrotvori, tamo rat, užas i krvoproliće, polja posijana groznimi truplji. Ovdje domoljubje, kriepostni život, boj se Boga, i progonstvo, tamo razuzdanost, Chronique scandaleuse, sablazan, sebičnost i podlost! — Bože dragi! — kada će se dovesti ta sumiesa u pravi sklad?

Istina je, da je sličnih kontrastah uvjek bilo, i da će jih jošte dugo biti, al bilo je i pomoći, ako samo i paliativne, te nam i danas valja svom snagom pružiti olakšicu biednoj sirotinji, pa i nastojati, da izčeznu slaboće ljudske, da nebude sebičnost glavnim djelateljem naših činah; jer ima napokon za takve osobnosti i težje pedepse, nego li kaznica t. j. žig preziranja obćega.

Premda je nješto ušutilo o predlogu g. Z. u gradskoj sjednici i g. K. u žup. skupštini, nadamo se da će imućniji sviet otrti suze ubogim u domovini i što je moguće pružiti pomoć susjednomu narodu.

— Iz Osieka nam se javlja, da je pečuhsko pjevačko družtvo „Pecsi dalárda“ 8. o. m. došlo onamo u pohode. Kod dolazka parobroda u 11 satih u noći bje razsvjetlena obala bengaličkom vatrom i nadpisi „dobro došli“ u hrvatskom, magjarskom i njemačkom jeziku. Tisuće ljudih pozdraviše prihodnike sa Živio i Eljen! Hvale se Magjari, da su Osiečani najvećom pozornošću izkazali jim svaku moguću ljubav. Pjevačko družtvo osiečko došlo jim je u susriet i odpjevalo jim zdravicu na što, iza odzdravice zasvira banda Rakocijevu poputnicu. Sutra dan dodje i apatinska „dalárda“ te je bilo slavolukah, banketa, pjevanja, govorah, grlenja, bratinstva, Szózat, Nek se hrusti, Naprej itd. Žao nam je da neimamo obširniji opis ove svećanosti.

— Kraljevo nam se je ljetos tako pokvarilo, kô što Bečanom njihov „Volksfest“. Davna očekivana kiša spusti se i nakvasi žednu zemlju; kamo sreće da je 2 nedjelje prije razveselila lice tužnih gospodarah. I ovaj put je crljenac luk, proizvod našega Turopolja oživio promet sajma i premda je prošle nedjelje nagrnula spekulacija tja u kuće producentah i preko 20 tisućah glavicah pokupovala za Magjarsku, to su ipak bila kao obično nanizana kola za kolami po novom trgu. U ostalom nije bio sajam od nikakve važnosti.

— Novosadskoj „Danici“ pišu iz Beograda, da je tamošnje narodno pozorište na razlazku. Njima je žao, što vidimo, gdje toliki rad ostade bez željnoga uspjeha, ali tako je moralo biti. Danica reče u 6. broju svoga lista od ove godine: „da bi po obštu stvar mnogo koristnije bilo, ako bi se tako udesilo, da jedno društvo bude i za Srbiju i za nas ovdje; tako bi to jedno družtvo moglo biti izvrstno; dva narodna pozorišta (nehesapeći hrvatsko) bila bi veliki teret za to malo Srba, koje možemo brojiti u pozorištnu publiku.“ I te reči hoće da se obistine. Bez državne pomoći nemože se u Beogradu održati stalno pozorište, jer neima publike; a u današnjim okolnostima teško je nadati se, da će država pozorištu veću subvenciju odrediti. Sad bi bilo vrieme, da se udesi, kako bi ovim jednim družtvom zadovoljili po mogućstvu potrebe na ovoj i na onoj strani Save.

— Kazališni odbor zakladah nadario je gosp. Jovana Petrovića za prevod „Trgovca mljetačkoga“ od Shakespearea sa 80 for. a g. Augusta Šenou za „Propast roda Přemislova“ od Mikovca sa 40 f. Izvorni komad nijedan nije zaslužio nagrade.

— Dne 18. slavio se je 33. rodjeni dan nj. veličanstva našega kralja običnom svečanosti. Udelio mu Bog dugi život i zdravlje na sreću narodah pod njegovimi sjajnimi krunami!

Putopisne crtice.

F. Obišav već više predjelah nada sve mi mile domovine, i upoznav se s ljudmi po gradovih, kao što i s prostim pukom po selih, naumih, njekoliko danah takodjer i tomu posvetiti, da se upoznam s tudjinom, osobito pako s onim mje-

Digitized by Google

stom, u koje gdjekoj tobože našinac tako rado očijuška. Mislim, da si već, mili čitatelju, pogodio, da sam si zaželio vidjeti Beč, zaželio sam si vidjeti ono mjesto, gdje obitava naš kralj i gdje su naše najvišje oblasti. — Nije dugo postojalo vrieme od postanka ove moje želje, kad al eto najedanput veliki plakati stanu navještati zabavni povoz k velikoj pučkoj svečanosti u Beč, i to uz veoma jeftinu cienu od samo 12 for. tamo i natrag. Nisam dugo razmišljavao, bili nebili išao, već uzmem kartu za drugih 12 kartah te eto me gdje sjedim u vagonu, čekajući onaj časak, u kojem bi imao ostaviti na njekoliko danah ono mjesto, koje se željezničkim izrazom zove „Station Agram"!

Povoz se giblje i eto gdje već juri prama Zaprešiću. Dočim mi je već poznata ova okolica te me nije mnogo zanimala, naumih malo upoznati se s družtvom, s kojim mi je sreća u dio pala voziti se, o kojem te, mili čitatelju, mogu uvjeriti, da je bilo zbilja vrlo zanimivo i veselo. Tu ti je bilo krasotah, gdje su ti se zaista mogle tvoje oči pasti na čarih i dražestih, kojimi jih je blaga narav nadarila, a bilo je tu i inih, bilo je tu i učiteljah, a nije manjkalo ni djakah, bilo je nadalje i inih gradjanah, a nije izostao ni zastupnik izabranoga naroda. Nemoj se čuditi dakle, mili čitatelju, ako reknem, da je naše družtvo bilo jedan krasni quodlibet. U tom družtvu dakle prolazilo mi je vrieme u zabavi tako brzo, da nebih bio ni znao, gdje sam, da mi nezatrubi upravo u uha conducteur: „Steinbrück, 15 Min. Aufenthalt." U Zidanom mostu neima ništa tako zanimiva, osim one romantične okolice i samoga mosta, te sam zbilja radostan bio, kad sam očutio, da se vlak dalje giblje. Prispjev u Celj, vidio sam od njekad dobroga (!) prijatelja, za naš narod osobito zaslužna (!) muža P., koji je na celjskom kolodvoru in forma publica — ἐν τῷ χιλιάρω — svoje mile Zagrebčane dočekao. Naslušav se P. ovih njekoliko bigecinonah, odjurismo veselo i radostno dalje, te okriepiv se u Mariboru stadosmo dolaziti do za me veoma zanimih krajevah, do tako zvanih tunelah, kojih si nisam zaista tako grozovitimi predstavljao, jer sam skoro počeo sumnjati, kamo da se vozim, da li u Beč ili pakao, da nisam u tmini spazio dva sunašca, koja su me na toliko utješila, da sam si počeo misliti „nije moguće, da me živa voze u pakao, a k tomu sam u družtvu angjelah." I u brzo stigosmo pod bedeme bogata grada Beča, te eto nas na kolodvoru, odakle odjurismo na omnibusi, kojih u Beču imade 1200, do Hotela, gdje se naumismo nastaniti. Načiniv malu toilletu, odoh u družtvu dvojice mojih sustanarnikah u kavanu na zajutrak. Ostaviv kavanu, u kojoj ima 14 bilardah, odputismo se k tako zvanomu Nasch-Marktu, o kojem ti, mili čitatelju, mogu to kazati, da se tu grozdje i ino voće na funte trži, a uz to ti dajem i taj savjet, da se osobito moraš čuvati, da nedodješ u nikakov doticaj sa stolovi i voćem tih trgovacah i piljaricah, izrazujući samo svoju nedopadnost na njihovom voću, jer onda pomoz Bog i sv. Pantelija. Nagledav se, t. j. naslušav se dosta ovdje, odosmo po gradu, razgledavajuć stranom one krasne i ukusno sagradjene sgrade, stranom one zamamljive portale, odputismo se u Stadt-Park, o kojem napominjem to, da je prije godinu danah bio sama razvalina od ogradja grada, a sada, u njem možeš pojam dobiti, kako je morao izgledati raj, u kojem je Bog našeg praotca stvorio. Odtud odosmo kroz carski dvor u sam grad, u kojem bi nas bile možebiti do tmine zadržale razne i zanimive stvari, koje su raznovrstne nanizane u ogromnih i skupocienih portalih, da nismo bili u blizini crkve sv. Stjepana, na kojoj je upravo udario 1 sat poslje podne. Okriepiv se jelom i pićem odosmo poslje podne na mjesto pucke svečanosti, u tako zvani Prater. O toj svečanosti ti nemogu mnogo kazati, jer je trajala samo jedan sat, pošto od 4 sata počamsi nemilosrdna kiša sve kasnije i najzanimivije preprieči. Mi se iza toga povucemo pod jednu ogromnu lipu oko jednoga stola, te stadosmo po starom našem običaju uz čašu vina pjevati, gdje nije ni manjkala pjesma: „Još Hrvatska nij' propala" i „Oj Hrvati jošte živi!" Nu kada je već počeo tiho potočić i noge nam kvasiti pod našim stolom, moradosmo ipak taj bečki Maksimir ostaviti. Nakvašen prilično izvana a pomala i iz nutra, odoh vrlo veseo u moj stan i predadoh se blagom snu. Sutra dan odpeljasmo se t. j. ja i moja dva sustanarnika u Schönbrunn i to od crkve sv. Stjepana samo za 10 novčića do Schonbruna. Schonbrun je mjesto, gdje u ljetu obično naš kralj obitava i usried naravi, koja bi se mogla skoro nazvati umjetnom naravi, tihi sanak boravi. Poslje podne odosmo pogledati u modernom jeziku nazvanu Bildergaleriju, u kojoj imade u tri kata sve sobe pune umjetnih slikarjah punih poezije i povjesti. Sutradan bio je cetvrtak, a u taj dan je bio upravo otvoren Naturalienkabinet, te se odputismo već oko 9 satih tamo. Taj Naturalienkabinet sastoji iz tri kata, od kojih u prvom se nalaze životinje četveronožne, u drugom ptice, a u trećem ribe i ine životinje u ili oko vode obitavajuće. Ako te, mili čitatelju zanima narav, to ti najtoplije preporučam, da na svaki način posjetiš taj kabinet, koj je otvoren svaki četvrtak i utorak, kao što i Mineralienkabinet. Zatim odosmo u dvorsku bibliotheku, a poslje podne upoznasmo se s nutarnjim uredjenjem carskoga dvora, koj je vrlo ukusno i upravo na carsku uredjen. Vidismo takodjer sobe Marije Terezije, u kojim je sve upravo onako, kako je ona ostavila poslje svoje smrti. Odosmo zatim da vidimo njeku crkvu, koja se sada istom gradi, te na koju Bećani osobitu pozornost tudjinacah obraćaju; nu blizu već bivši, kao munja okrenusmo se te niti koraka nenačinismo više, kad nam kaže naš vodja, da je u blizini „Reichsrath", kojega si uslied zaključka našega sabora neželim ni iz daleka vidieti, a kamo li biti u njegovoj blizini. Okrenusmo se dakle i odjurismo brzo iz toga predgrada, da još vidimo u ovo njekoliko satih, koje naumismo u Beču sprovesti, sgradu, u kojoj se nalazi naša višja oblast; nu dočim nam više komisionärah, kojih je zadaća u Beču, inostrance po gradu voditi i puteve kazati, nije znalo kazati, gdje je naša kancelarija, moradosmo se vratiti u naš stan, gdje očekivasmo onaj sat, kad nam se je bilo razstati s Bečom i vratiti se u mili svoj zavičaj. U 9½ satih na večer sjednemo u jedan vagon nas trojica, nainme ja i moji sustanarnici, a dobismo jošte veselo družtvo od dvajuh pravih Hrvatah iz naše Krajine i njekoliko Slovenacah, te u pjevanju i inoj zabavi prodje nam tako brzo vrieme, da se zbilja začudismo, kad se sutra dan stadne mračiti i mi na naše hrvatsko zemljište stupismo.

Iz cieloga toga možeš, mili čitatelju, uvidjeti, da mi ova excursia mnogo zabave i ugodnosti pružila, a to uz vrlo malene troškove. S toga mi se nemože na ino, nego da svoje zemljake potaknem na to, da upotriebe takovu sgodu, te da povire i u tudjinstvo, jer bez svake pristranosti moram priznati, da u Beču imade stvarih, koje svakoga izobražena čovjeka moraju zanimati. Napried zemljaci! pogledjite u tudjinstvo, pa pronašav, što je koristno i liepo, poprimite i za se; jer nemoramo se držati onoga načela, da je sve zlo i ubitačno po naš narod, što dolazi od tudjanina; vjeku napriedka i izobraženosti moramo se i mi podvrći, jer i mi želimo stojati u redu prosvećenih narodah.

Smješice.

* U ribnjaku kod Vakefielda utopiše se zasebice dvie ženske. Sudac one okolice predloži, da se imaju stroga sriedstva proti tomu poprimiti, te dade napraviti stup s napisom: „Tko se u buduće u ovom ribnjaku utopi, biti će po obstojećih zakonih kažnjen."

* Njeki učitelj povjestnice zapita svoga učenika medju ostalim, od koliko da je ranah Cezar pao. Ovaj nije baš pravo znao i u svojoj smetnji pomisli na godinu i reče: od 1843. — „Bože dragi," odvrati mu učitelj, „kako možete toliki broj uzeti ta toga nebi bio Cezar mogao podnieti." — „Zato je baš i umro," odgovori mu ovaj na to.

* Učitelj: Koliko satih imade dan?
Učenik: Dvadeset i pet.
Učit.: Što, dvadeset i pet? Kako to?
Učen.: Nu, zar niste malo prije rekli, da je dan već za jedan sat narasto.

* Otac (češljajuć se): Moje siede kose su dokaz, da sam mnogo glavom radio.
Sin: To je onda i tvoja sieda brada dokaz, da si se mnogo zubmi mučio.

Zagonetke.

Od J. V—ć.

1. Prvog ima dost' u stablu,
Kad no počme lieti cvasti;
Ono j' lieti u granama,
A u zimi u žilama.

2. Drugoga je u svem svietu,
Od početka sve do sada;
Tude mnogo ljudih strada
Svaki mrzi stvar tu kletu!

3. Ako u jedno obe stopiš —
Tada slavnog muža dobiš,
Koj' učaše pravu istinu,
Porad koje i poginu.

Odgonetka zagonetke br. 23.

1. Kos, Kos-ovo.
2. Puž.

Razriešiše gg. Filip Šafar Jasenovčanin, Fr. Valpotić, učitelj.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 25. U Zagrebu 5. rujna 1863. Tečaj III.

Nerazriešena zagonetka.

II.

(Nadalje.)

Dragutin se vrati opet kući malone sav grozničav. Već prvi tjedan dodje opet poslanik drugi po Dragutina, pače za osam danah kasnije sam grof Estrad francuzki poslonoša iz Haga, ali obim odbi njegov gazda molbe. — „Ali tko sam," poviče Dragutin, da ga tako traže? „tko? kažite mi, smilujte se." „Tako mi vjere," prihvati mu gazda, „ja neznam; samo toliko mnijem, da je s vašim bitjem skopčana velika tajna. Tko ste rodom — vječnom mora biti tajnom." „Vječnom — vječnom" pomisli Dragutin, pa skrije oči rukami. „Vi da neznate," nastavi, „tko sam — vi li neznate moga rodnoga imena. Ta barem vam je kazano, hoću li vjeke nositi ime Dragutina — prije me zvahu Tankredom!" — Tankred?" skoči Jakov, „Tankredom li te nazivahu. Ti li si dakle onaj, o kojem me ove dane njetko zapita! Tko? gdje? kako? što? — Prije nego li si bio došao u sukob s onimi obješenjaci na obali, došao bje u akademiju njeki strani čovjek i poče pitati, neuči li možda na akademiji njeki mladi Francez, imenom Tankred?" „Tko je bio — sječaš li se — kako je izgledao?" ...

U to pokuca na vratih čovjek ugledan ali ujedno ozbiljna poteza, u francuzkih odorah. Odmah mu uteče, čim korači preko praga: „gospodine gazdo, ja dolazim najprije proseći — a branite li se — zapovjedajuć vam, da mi predate Tankreda, kojega odgajate već njekoliko godinah — neoklevajte ni časa". „Jao," skoči starac malone mahnit, „to je nečuveno! Zar ste se zavjerili Bogu, da ćete me poput nečista duha stjerati s uma? — „Toga ja nenamjeravam," odvrati strani delija, „u ostalom evo vam ovoga — — to će vam ublažiti i dvoumlje i strah." Dade mu zapečaćeno pismo, pisano poglavarstvom grada Leydena, kojim se starcu strogo nalaže, da izruči tomu čovjeku mladoga Tankreda. Pročitavši strogu zapovjed, pokloni se starac: „oprostite, ja vam predajem tudje diete — jer me kano gradjana veže zakon, da se pokorim zakonu i glavarom."

Prijan Tankredov s materom si nehtjede ni čuti o tom, da se Tankred predade, jer se bojahu, da će ga stići kakovo zlo, no taj strani poslanik uvjeri ih, da mu neće biti zlo, veleći „Tankred će vam pisati, čim bane u Francezkoj, kako mu ide — a ja vam velim samo to, da ga tamo čeka liepa sreća." „U Francezku?" klikne Tankred, „o tamo idem veseo. Franczka je moja sreća — pa me u njoj i ubili. Kada ćemo na put?" „Odma" odvrati mu novi drug!" Hoće li puknuti već jedanput grozna tajna, koja se vije nad mojim životom?" „Hoće!„ „A gdje i kad?" „U Parizu, čim tamo prispjemo."

Tankred se indi morade razstati sa svojim drugom Jakovom, ali razstanak njegov bijaše tronuta srca. Prebacivši upjenjeno more, stiže u njekoliko danah u Pariz. Ulice parižke bijahu dubkom pune svjetinc. Svojim dolazkom tronu mnogo srce. Svaki ga htjede vidjeti; ali on nedade postajati,

Digitized by Google

već navali na svoga druga, da tjera brže. Stigavši napokon do žudjena cilja, skoči s kolah pa u dvor. Sluge i dvorani — svi se uzvrviše — svi natisnuše oko njega čim se vrata otvoriše; pa i jedna gospoja, ozbiljna i divna pogleda umieša se medju jato slugah, raztura ih i prišaptnu brže bolje njekoliko riečih Tankredovu pratilcu, našto joj isti predà mladića, da ga dalje preda. Preskočivši š njim široke, imposantne stube, vinu se kroz dvorane, bogate urešene do kabineta. Ovdje reče mladiću, da pričeka, a ona unutar. Tankred se uzruja, srce mu stade udarati, noge mu uzdrhtaše, strah ga zaokupi, sluteć, da će biti koješta o njegovom tajnom bivstvu. Da, i da nebje gospoje za koji trenutak van, bio bi se sigurno na tla snizao. Ona izidje, a njega pusti u nutra, pa zatvori za njim vrata.

Stupivši u sobu — vidje sve razsvietljeno. Na sve strane sama zalihost. U kutu sjedjaše pristara gospoja, ali još ipak liepa i imposantna. Iz obraza joj odbijaše krotkost i blagost ali široko čelo, i modrice oči izrazivahu oholost i odvažnost. Tankred se uciepi kod vratah. Ćim on u sobu, uzdrhta moma na svem tielu. Htjede da ustane, ali se u isti mah sruši nesviestna natrag na sjelo. Promatrajuć mladića oštrim okom, zapne joj grlo, a ruke joj se sgrčiše o nasloni. Htjede prosboriti, ali ju glas izbjegne. Tankredu okom namigne, da stupi pred nju. On se odvaži na to, ali stupivši dva tri li koraka napred, baci se na koljena. Ali ni ona nemože odoljeti već se svinu nanj, da ga bolje ogleda... Nakon poduljega stanka, pusti drhćući glas: „Da, da, on je — on. To je on, čelo, s kojega kapahu visoke misli, to ona usta, koja radjahu medni posmjeh — to oči, vrcajuće njekada vatrenim pogledom. — Da, to je moj Hinko — moj veliki Hinko! Neka dodju — neka vrcne njegova krvca, — ako se tko pouzda!“ Opeta tišina kô u hladnu grobu — ali za čas puknu grud majćina. stegnuta tolike godine težkom nevoljom u sav glas: „sine moj, sine moj“... Sniže mu se oko vrata — i osta viseći o njem grčevito uzdišuć. Tankred digne staricu, i posadi ju na stolac, klekne pokraj nje i pritisne njekoliko cjelovah na njezine uznihane ruke: „majko moja,“ ciknu radostno — „ti si moja majka!“ — „Da, da, ja tvoja majka;“ zavapi tihim glasom, koji se kosnu živo njegova srca — „a sad gledaj — evo...“ Pokaže mu rukom sliku čovječju, plemenita pogleda, oružanu bogatim oružjem — kano da će te stope u boj. — „Jao — to je on“ uzdahnu Tankred. Obraz mu bijaše poznat; sjećaše bo se vjeran uspomeni na onoga čovjeka, kojino ga bješe njekoč pohodio kod dojilje, dok je boravio u Parizu. „Nisi se prevario,“ prihvati suzna starica: „to mi je sve, što mi po njem ostade — to ti bijaše otac.“ Za trenutak skoči veselo sa stolca, pa poviče ohola čvrstvom rieči: „Ustajte, kraljeviću — kraljevskoga koljena škotskoga, navarskoga i bretanjskoga — ustaj Tankredu, vojevodo rohanski, princu leonski, grofe porhonetski, ustaj!“

III.

Tankred skoči u vis od radosti. „Ovaj čovjek,“ nastavi mu mati, kazuć prstom još jedanput na lik, „jeste Hinko, vojevoda rohanski, vaš otac, a oni pokraj njega — to su njegovi pradjedovi. Ona pako sieda glava s dugom bradom jest obraz mojega otca a vašega djeda, kojino se zvaše Maksimilijanom Betunskim.“ Za ovimi riečmi uosovi se ohola Margareta Betunska baš majestetično, pa popostav malko, zavapi tužnim uzdahom: „Kukavno diete, kako izgledaš! Krvi kraljevske, a u odori prosta holandezkoga seljana, odgojen medju sinovi kramarskimi i prostimi ribari!“ — „Majko, negovorite zla o akademiji,“ reći će na to Tankred, „ja nisam bio tamo u nikakvu družtvu, s kojim bih se imao stiditi.“ — Al da, Tankrede, je li istina, klikne vojvodinja, da im nebijaše moguće pripitomiti u tamnici mlada lava te ugušiti u tebi duh Rohanov? Moj sladki sine, u onoj čami, u kojoj te držahu nahvalice, nisi morebit nikada čuo otčeva imena. Pa valjda ni sad neznaš tkono je bio Hinko Rohan?“ — „Majko! kaži der mi samo jednoga kršćana u krilu reformirane crkve, koji nebi bio čuo o hrabrom zatočniku protestantske vjere. Otče — otče, što mi nedade, da cvilim s tobom u zatočju, u koje te bje okrutni Richilieu porinuo! On nebi bio mogao odkinuti mene od tvoje ljubavi, i od nježnih grudih ljubezne majke. Nije li bio on, kojino je mene — opojen despotizmom po svojih privrženicih odveo iz dvora Prefontaine?“

Vojvodinja pobliedi ko stiena, oči njezine zasiednuše poput bljeska. Pečal, a ujedno i grozna bol osietiše njezin obraz. „Ne“ prihvati ona — onaj, koji no je tvoga otca prognao, neprogna tebe. Kad bi ti znao, tko ti pootè i dobra i ime; tko je kriv, što ti proživi svoju mladost u tamnoj zabiti, tko je zalievao žućju rane tvoga otca te ozledjivao neprestano kroz deset godinah razbijeno srce nesretne majke. tko još i danas hoće svom silom, da ti legitimno pravo preotme!... To ti je.... vlastita tvoja sestra, a moje krvi krv, kći Hinka Rohana!

Tankred slušaše s početka očajano, ali ga konačno iznevjeri sila pa se baci na stran. „Slušaj me,“ reče vojvodinja, „da čuješ sve, što se sbilo! — U ugovoru od godine 1629. kojim je dugotrajni rat, vodjeni tvojim otcem veleslavno, zaglavljen, bijaše i ta pogodba, da se kralj protjera iz Francezke. Mi se bacismo u Mljetke u zatočište, no Hinkov veliki duh nemogaše ostati nujan, velike osnove valjahu se neprestano po njegovoj glavi. On se dogovaraše s papom, da poluči suverenitet nad Cyprom. Ta su ga dogovaranja, premda nisu nikada postigla žudjenu cilj, stojala i novca. Da se pako ovim osigura, trebaše mu prodati imanja u Francezkoj. U to ime moradoh ja u Pariz. Ali u to vrieme nebijaše tebe jošte na svietu. Mi bijasmo zajedno u jednoj te istoj brigi. Nemoradoh li se bojati, da će Richilieu, rodim li ja za svoga boravljenja u Francezkoj mužko čedo kao potomče omražena mu roda, bojeći se, da nebi isto popošlo danas sutra otčevom stopom, isto pogibivnim proglasiti, i svom dušom o tom nastojati, da se isto zatapa? Mi smo dakle morali odlučiti, da ćemo o porodu sasvim šutiti. Listopada g. 1630. dodjoh u Pariz; ali se nepokazah nigdje javno, dok se god ti sasma tajno nerodi. Odmah te predadoh dodilji, — to ti bijaše Bog i duša — dobra, vrla žena, koja te njegovaše do šestoga ljeta, a onda te poslah k Prefontainu. Od to doba čeznjaše tvoj otac uvjek za tobom, htijući da budeš uz nas — imenito od onda, od kada no te god. 1634. prvi put u Parizu pohodi.“ „Jao! nikad nezaboravih na onaj posjet,“ cikne Tankred.“ — „To mu bijaše prvi i posljednji put, da te vidje. Poslje bo ode u Njemačku, pridruži se svomu prijatelju Bernhardu Waimarskomu i poče bojevati s njim kao prosti vojnik. U bitci pod Renfeldom pogodi ga tane u čelo — i on pade mrtav!... Po tom bješe prošlo njekoliko mjesecih i mi čusmo, da si se

Digitized by Google

ti izgubio. Prefontaine mi javi, da si s nagle boli umro. Tako ostadoh osamljena u svietu. Imadjah doduše još i jednu nesretnu kćerku, ali medju nami nebijaše one nježne spone, koja bi morala biti — dapače ja sam bila na tom, da ju ni nepoznam! Medjutim puče užasan glas kako su te odveli i kakvim su te nasiljem vojnici odtrgli iz naručaja one vjerne dadilje Ja ostavim odmah Pariz i pohitim k Prefontainu, kad me se on nije ni nadao. Starac se uzbuni — pa mu u toj zabuni uteče, da ti nisi mrtav, nego da su te odveli. Bol, sdvojenje, koje sam tada očutila, neda se opisati. Ja počeh izpitavati na sve strane, ali uzalud. Svaki trag o tebi bje već izčeznuo. Meni nemogaše nitko izbiti te misli iz glave, da je Richilieu zarodicom tvoje nesreće; ja mu dakako podvrgoh nepravdu; guja bo bijaše ina, i meni ponješto bližja. Ima tomu sada upravo pol godine, što mi stari Prefontaine poruči, da dodjem k njemu, jer da se ima s menom o nječem porazgovoriti. Dignuvši se s težke ložnice, na kojoj mu samrt malo ne život podsieče, sdrma se u saviesti svojoj te spozna i očitova pokajano, da se je dao sa tisuću talirah podmititi. Još mi kazà i to: da se susreo negdje s onim stražmeštrom, koji je pripomogao, da su te odveli, pa da mu je pripovjedao, da se onaj kapetan, koji te odvede zove Barrière, pa da imade i drugih, koji su o svem tomu znali. Sad mi stopram puče pred očima. Barrière bijaše objestno, nesmiljeno momče plemićko, bez imutka, koji se uvrkivaše oko princeze Margarete, jedine baštinice vojvode Rohanskoga. Ovaj ubitačni naslov strovali i moju sestru u nesmiljeno bezdno. Navadiv se na ašikovanje svih kraljevićah i sinovah najstarijih obiteljih francezkih pače evropejskih, koje je tjeralo bogatstvo a i ljepota po viših krugovih, opiraše se ona oholo tomu, da se malo snizi, pa da bude samo sestrom vladajućega vojevode Rohanskoga Tankreda. Čuvstva koja u njoj klijahu, poznavahu svi oni, koji su s njom obćili. Barrière joj se ponudi, a ona mu povjeri sve svoje namjere. Da bude ženom Hinka Chabota nasrnu nečovječno na istu svoju mater, na rodjenoga si brata. Po ovoj prvoj grozi bijaše jošte u meni iskra utjehe, jerbo sam sveudilj mislila, da ti živiš gdje u kakvom zakutku. Nisam nikad o tom dvojila, da su te u Holandiju odveli. Ja pošiljah često pouzdane ljude. da izvidaju štogod, no nemogoh ništa doznati. Sretnija bijah medju to sa Barrièrom. Saznah naime, da će na put u Holandiju. Vjerni naš sluga sljedjaše ga uzastopce, a kasnije poslah svoga tajnika, opunovlašćena, da te ugrabi kako god može, samo ako te gdjegod nazrije. On te dakle nadje, i sretno u naručaj tvoje majke posadi.“

Probudivši se Tankred sutradan, pričini mu se, kano da se je cielu noć kupao u sladkih sanjkah. Ali ga njegov okoliš, dvorjanik, liepe odieće, koje ga čekahu, osvjedočiše, da se je udes njegov promienio, te da nebijaše sanjka pustom sanjkom već golom istinom. Obukavši on novu, sjajnu odjeću, te si majci nazdravivši dobro jutro, razplini se ona malone sasma u neopisivoj slasti i uzhićenju, opaziv, kako je to divno momče, njezin sin. „Aj, kako mu sve liepo stoji! Kad se okrene, čini mi se. da se je u tom cieli svoj život vježbao. Ej nebore; pravo je, što no vele, što narav stvori samo je ona kadra promjeniti, a ljudska pečal podnipošto.“

Vojvodinja predstavi sada sina si svemu dvoru i umiesti ga svetćano kano jedinoga vlastnika svoje kuće. I svojim znancem i znanicam morade ga predstaviti, imenito pako princesi Quémené, svojoj bližnjoj rodici, a osim toga ljepoti onoga vremena. „Ona ti je,“ reče vojvodinja, „vjerna moja drugarica, koja se o meni nikada neotudji, premda nas dieli razkolje vjerozakonsko. Ona bijaše dugo mojom pouzdanicom i zaštitom u svih nevoljah.“ A da se pri tom nepovriedi i ondašnja nošnja, morade mu još koješta pokupiti. Tankred podje sam u štacun. Ali mu se odmah na pragu istoga dogodi nesreća. Sred stiske i vreve ljudih, upadnu mu u oči dvie ženske. Jedna bijaše golema stasa i divne ljepote. Mogaše joj biti po prilici trideset godinah. Što joj bjehu godine otele, to joj pokri podpuni pravilni razpup.

Tankret se počuti, takovom ljepotom očaran, živahno uznemiren, ali uz to više zasliepljen, nego li zamamljen. Čudan njeki nagon, nedade mu vesela poleta, nego ga polag sve njezine dražesti pritisnu u sietnu tromost. Druga dušica bijaše manje ljepote, a niti onako imposantna stasa, no zato bijaše čislo njezina bivstva mnogo ljubčije, prijaznije i veselije. Naivni, djetinski izraz počivaše na njezinu licu. Tankred se bješe zabuljio u te dvie ljepotice, al kad najedanput nastade graja u štacunu. Mladi, razuzdani sluge razne gospode, započeše medju se kavgu, i tuj dodje do krvavih šakah. Strašna stiska, bejkrajni križ-kraž bje uzrokom, da te gospoje izgubiše svoga slugu. Tankred, koji bje prozrio opasno stanje za nje dvije, priskoči brže u pomoć, izpukne mač iz koricah i stavi se ko nepomičan zid za zaštitu rečenim gospojam. Medjuto prestade i ta vika, te će sada gospe kući. Starija se zahvali srdačno mladomu momčiću, i umoli ga, da ih sprovede do njihovih kolah kad ih je već iz takve nesreće izbavio. Tankred pruži gospi ruku, ali u taj čas uzdrhta sav savcat; tihi bo dodir pobudi ga svega. Ej zašto je put do kolah bio tako kratak? Još se nebijaše ni probudio iz sna sladkoga, u koje ga bje gospina ručica svojom nježnošću bacila, kad najedanput vidi kola pred sobom „s Bogom gospodine, nazdravi gospa, ovoga dana neću tako brzo zaboraviti. Ja se nadam, da ću našega zaštitnika doskora u drugom položaju i ljepšoj prigodi vidjeti.“ Očajani Tankred nemože od uzhita ni rieči progovoriti — već se samo nakloni do crne zemlje. Činjaše se, kano da gospa nješto drugo od njega očekiva, no vidivši, da se on predao sasvim tihomu muku, skoči ona u kola i ode.

IV.

Medjutim pohodi Tankredova mati više gospode, služeće u komori, koju no je bio edikt nanteski ustrojio, da odlučuje u parbah protestantskih. Za dva dana morala bi Margareta Betunska, udovica vojvode Rohanskoga, u ime svoga maloljetnoga sina Tankreda, vojevode Rohanskoga pritužiti se spomenutoj komori da se mladi vojvoda u svojoj časti utvrdi, te kano zakoniti baštinik imutka otčeva mu proglasi, a Hinku Chabotu, da se zabrani nositi grb i naslov vojvode Rohanskoga, kojega se bje dočepao oženiv se sa Margaretom Rohanskom. — „Bože svemogući,“ klikne Tankred, kada mu majka sve to saobći, „da li je moguće, da sestra proti sestri može tako ogorčeno postupati; da se tja pred sudom mora raditi o poštenju moga otca, a sestra mi, da pred vidom cieloga svieta takovu porugu poluči samo, da ja sjednem na zakonsku stolicu svoga baštinstva? Sestru svoju — jao kako bih ju ljubio!... Jeli moguće, da se gnjevi i na me i na

Digitized by Google

*

svoju mater? Nebi li se sve to dalo još kako god poravnati — pomiriti? — „Nepoznaš je ti, diete moje," prihvati vojvodinja, „inače bi znao, da pomirenju kakovu neima ni spomenka; ona ti je preoholo zviere, da bi ti što dobra učinila; ona bi svaki predlog s preziranjem zabacila." — „Sve jedno" preuzme Tankred, „to ja nemoram trubiti u sviet, da sam joj činio kakve predloge. Ja idem k njoj — hoću, da sam s njom govorim. Prezrije li me prkosna, a ja ću otresti i strah svojih čizamah pred njezinim pragom — pa ću se mašiti, oslonjen na svoje pravo drugih sredstvah — pa dao Bog što mu drago!

Sutra dan odputi se Tankred u Pariz, sestri u pohode. Stupivši u njezin salon — stupi presenećen natrag; nadje bo tamo one dvie gospoje, štono ih je u štacunu obranio. Mladjoj gospi uteče smieh, zavrisne, te se lice njezino ovienča crvenilom stida, a starija stupi smielo pred njega: „ej — vi ste li to, gospodine! Ja se nenadah doista, da ću biti tako sretna, te vas tako u brzo vidjeti. To mi je nenadana radost, te radostno prihvaćam sgodu, da vam se jošte jedanput srdačno zahvalim." — „Klara, diete moje," prihvati moma, „dopusti, da nas dvoje samo njekoliko časakah sami ostanemo." Mlada se moma odalji, potuljene glave i nepogledav ijedno. Sada nastade tišina. Vojvodinja motrijaše mladića sva izbunjena. „Smijem li znati," reče, „s kojim kavalirom mogu divaniti?" „S Tankredom vojvodom Rohanskim." — Margareta potrne, i skoči nazad kano da bi ju gula ubola. — „Da, da, ja sam Tankred, brat vam, nastavi mladić mirno i umjereno. Ja sam evo onaj, kojega no bijaste osudili na vječni progon, koj bi bio imao umrieti ili živiti, ali živiti onako, kako niemo zviere živi, t. j. bez imena, bez kučišta; no hvala budi onomu, koj trese zemljom i nebom, što me izbavi iz pandžah tako užasna nasilja." — „Šta će to reći" odvrati Margareta, i tako muklim glasom, da ju Tankred jedva razumje. „Ja vas nerazumijem — niti vas poznam — niti imam kakova brata!" — Slušajte," nastavi opeta Tankred, „ja nisam došao amo, da vas ukorim i predbacivanjem mučim — ne, jer kad bih se ja htio osvetiti — prosto — nebi me bilo danas ovdje; ja sam došao k vam, a donjeo vam zlatnu jabuku liepoga pomirenja. Vidim, da ste nješto uzbunjeni, tronuti li — pustite srce, neka ono govori...." Na to će vojvodinja: tronuta? „jest — jer me rani tako smion govor. Meni, Margareti Rohanskoj, meni misli tkogod navieštati njekakov mir. Ob onom, što sam čula, neću više ni slovce da čujem, ali pamtite, da govorite sa kćerju velikoga vojvode Rohanskoga Hinka." „A vi s njegovim sinom. Pa vas baš u njegovo ime, u ime našega dragoga roditelja, zaklinjem, nadajte svietu primjera, kako se djeca, na jednom srcu ogrijana, jednakom ljubavlju odgojena, medju se kolju." — — „Varalico" poviče ona, reć bi biesna. Ali Tankred osta sve jednako miran: „Ti znadeš," reče, „da ja nisam varalica." „Što? Nisu li ovi potezi, prava slika tvoga otca, ujedno i strašilo za te?" „Doista, ovo lice, jedina baština, koje mi nemožeš oteti, tužiti će te pred cielim svietom, i biti će ti sudijom tja u kasnoj starosti." — „Vi ste mi već jedno strašilo," nasmjehne se Margareta, „šta mi treba drugoga — budalo jedna! Šta me je briga za pišive nade, nikle u takovoj lubanji. Ja ću vas čekati — pa došli svi moji neprijatelji s vami — bili koji i kakvi mu drago!" „Margareto, molim te, kô što se Bog moli, budi mi sestrom; vidiš, ja, kojega si me tako jako uvriedila, molim te. Ti si sve to počinila samo s mojih dobarah — evo ti ih, dieli ih sa mnom, pače zadrži si sve, samo mi vrati ime otčevo." — „Dosta je, gospodine, nesbijajte lakrdijah!" Tankred stupi korak natrag! „Ti hoćeš dakle svom silom, da baciš ruglo i sramotu na tieme žalostne majke, hoćeš valjda, da kažeš cielomu svietu, da je lagala, kad me je svojim sinom priznala." „Ne toga neću činiti, pače niti nemogu. jer ste vi upravo toliko njezin sin, koliko i vojvodin!" „Lažitorbo jadna! Dakle si tim zamatala dosad svoje osnove! Nije ženitbena nevjera ili razkol no je djetinji podmet, kojim si hoćeš majku da potvoriš. Kako, da krstim tvoj posao? Ja sam bio došao, da se pomirimo, no ti me zabaci; dobro dakle — medju nami neima više djetinje ljubavi! Dok se vidimo, gospo, s Bogom!" Ode oholim korakom.

(Dalje će slieditи).

Varavost.

Blizu Herešina *)
Na cvietani vani
Desila nevina
Ruža mi se lani.

Kano da mi s nebi
Sreća u dio s leti
Mišljah ja u sebi
Tebe ću uzeti. —

Pa da se ljepote
Užijem i slasti,
Trgnem ju baš hote
Za Anki s' dopasti.

Nu, gle, pčela kano
Žalac da j' pustila,
Zadade mi ranu
Ruža u prst mila.

Sad docnije kada
Grem do Herešina,
Dušom mi zavlada
Varka ružičina.

I u doba svako
Mislim: djevojčice
Upravo su tako
Kano i ružice.

Što je na njih cvieta
Ljepote vilinske,
Sve je od poleta
Ruže Herešinske.

E. Koprivničanin.

Molba.

Čitatelju! molim neodsudi
Mene mlada, nesretna pjesnika,
Što kraj gorka izkustva tolika,
Opet srce ljubavju zabludi.
Valjda udes prokleo ga hudi
Na te muke ženskijeh krvnika',
Da se poslje jada tog velika
Opameti, spoznav sve njih ćudi?
Il da lieka traži baš u tomu,
Kao što biva često u naravi —
Što mu bješe uzrok bolu svomu?
Ili da se kô topljenik hvata,
Samo život svoj da još izbavi —
Vieka grozdja, il od slamke vlata...

I. L. K. E

*) Predgrad Koprivnički.

Digitized by Google

Bohinsko jezero.

Spjevao August Šenoa.

II.

Moj Slovenac stasa čvrsta
Sa viečnieh goram' puta,
Tiho sjedi, tiho šuta,
Pije lulu od pô prsta;
A klobučar na pô glave,
Pod klobukom oka hitra
Iskra čudna čudno titra;
Veslo kreću ruke zdrave:
Mi na kraju vode mile,
Odniele nas, rek bi, vile;
Brodar ma'nu,
A mi ajd u gorsku stranu.

Smotri l' brate, kaži, u životu
Oko tvoje djevojku ljepotu,
Nu smotrilo, nju ljubilo,
Od ljubavi se snebilo;
Pa gledalo da se srce puno nade
U srdašce djevino ukrade,
Težki puti u srdašce vode:
Hitra glava, muke, rieči gladke,
Al sve muke mile su i sladke,
Kadno doprie, slasti gdje izhode.

Il vidjaše kako mjesec bliedi
U jesenskoj noći modre staze sliede,
Sad nam siva, sad ga oblak skriva,
A kad razsut oblak četa siva,
Po vedrini mileno usmiva.

Tako i penjat se je u tu goru,
Blagoj vodi, da dodješ izvoru.

Sad o nogu zelen granje
Sto zaprieka putem svije,
Rugajuć t' se cvietak smije;
Ele trudno putovanje!
Sad oprezno gredom kroči,
Sad je neima — de preskoči!
Sad deteljak, šaren striče
Sieče boru kljunom koru,
A na grani vitom boru
Kukavica vaj nariče,
Po travici šćurak skače
Od briežuljka do briežuljka:
Eno guje, gdje izmače,
Gle metuljka!
Donielo ga povjetarce,
A cvietlice gorom mile
Napoju mu razkrilile
Puno meda sve njedarce,
Da sirota nepogine,
Gdje zaluta iz doline.

Hladjan vietrić lišćem šušta,
Iz daleka, čuješ, spušta
Drvar drvlje strmim putem žljeba,
Da ga vozi do biela Zagreba;
A medju to Sava prši:
Sad zeleni mah joj posteljicu stere,
Sad se vere
Kroz izdrte briegom krši;
Sad žuboreć uhu je milina,
Sada grmi, daljna grmljavina.

Sava s' krči put do mora,
Krš joj neda — Sava mora:
Tko će napred, valja s' borit pobro,
To Slavene pitaj, znadu dobro.

Viečna mudrost izvela je rieku,
Ta da tamo, ta onamo, teku,
Da što srodne, složno se sjedine,
Da doteku široke pučine.

Svaka voda svojim putem mora,
Napred onam', kud joj kaže gora,
Napred samo — uz vodu nesmije,
U naravi takov zakon ti je;
Napred samo, onom cilju smjerno,
Gdje ju grli more neizmjerno.

Ono more, more preduboko,
Komu konac zaman traži oko,
Gdje se radja bijelog bisera
U dubinah neizmjerna mjera,
Kamo rieka iz daljine
Nosi valom zlatne gline;
Kud smionost ljudska kreće
I promeće svoje sreće;
Kuda hitre plavi plove
Tražit sviete čudne nove;
More mirno, gdjeno se zrcali
Oko božje u bistrieh vali';
More burno, — da bi njegva sila
Sviet široki poplavila.
Kakva rieka, sila morskih voda
Takva narav, nada slavskog roda.

Svaki narod svoje staze sliedi,
Rukom božjom propisane,
A rod svaki svomu rodu gledi,
Da što jači složno se sastane
I u sreći, i u biedi,
Napred! kad se sile slože,
Sve ćeš dobit, sve se može.

Svaki narod traži narod svoji,
Što nije tvoje, š njime se nespoji;
I prokleta ona ruka glupa,
Što iz prsih bratsko srce čupa;
I proklet poljubac da je,
Koj si brata griješno izdaje;
Napred samo ima rodu tieka,
Napred, duhom, napred glavom,
Napred, snagom, napred slavom,
Napred, samo glas je vieka,
Inog neima za nas lieka.

Dà, dan hoće, mora doći
Tužnih borba slavna dika;
Jednim putem ćemo poći,
Vezat će nas lovorika;
Jer nedade Bog badava
Slavskom rodu ime Slava.
Da, dan hoće svanut paka,
I slavenska čeljad jaka
Će se steći,
U svoj sreći,
Pa će more silno, možno
Drmat velim svietom složno:
Jošte svietu, jošt sunce nepada,
Svima sjalo, i za nas je nada.

Dà, dan hoće mora se porodit,
Da će nastat Slavi tudja briga,
Da će duh se širit i razplodit,
Umna diela, mudra knjiga:
Iz dubina slavskog duha sveti
Biser će se na svietlo iznieti.
Neka znadu,
Tko prosvetu drugim čuvati umije,
Svu prosvetu i sam budit smije;
Da imadu
Branitelji takve glave,
Kakvim s' branjenici slave;
Zato napred složne volje,
Hoće, mora biti bolje.

Mnogo rekoh, mnogo ćuti',
Neću više, brate prosti,
Tieh je riečih veće dosti;
Al što pamet moja sluti,
Želja moja, želja tvoja,
Nada tvoja, nada moja:
Tako sluti duša svaka,
Duša svaka, poštenjaka.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Protestantički župnik i dvorjanik mu.

Jednom se dogodi u Škotskoj blizo Aberdeena ovaj znatni i reć bi čudnovati slučaj. Njeki protestantički mjestni župnik izadje prvim danom mjeseca ožujka sasma mirno na propovjedaonicu. Otvori sveto pismo, da narodu obične molitve pročita, ali ondje, gdje su te molitve bile, opazi pisamce savijeno; nu on je to držao za nješto obična; jer mu je znao višeputah crkvenjak takova šta unutra metnuti. Nesumnjajuć ništa o tom, otvori pisamce te misleć na slovo, što-no ga nakani reći, pročita na glas početak, al' kad najednom zapne, probliedi i postojavši malo opomene narod da moli. Taj slučaj kosnù se svakoga prisutnoga; zato si svaki pojedini stade glavu starati misleći što bi tomu slučaju krivo bilo. Njeki znatiželjni, čim izadjoše iz crkve, stadoše ga umah izpitivati, što bje tomu krivo, da se je bio preplašio; nu on im nehtjede ništa kazati, već ode onako smućen doma.

Sadržaj pisamca bijaše ovaj:

„Jučer u subotu, ob 10 urah noćju, kad sam putovao u Aberdeen, napade me malo dalje od sela vaš crkvenjak i učitelj, okradoše me i ubiše. Tielo mi je bačeno u Dee-u. Molite Boga za dušu nesretnoga Jeremije Brusa."

Ovaj Brus bijaše trgovac putujući u Aberdeen, koga je župnik vrlo dobro poznao, i koj je obično prebivao kod crkvenjaka, bivšega podjedno i gostionikom toga sela. Taj cieli slučaj vidjaše se župniku toli čudnovat i važan, da je tim svu volju izgubio za jelo; s toga, zamisliv se duboko, uze odmah poslje jela sveto pismo i ode k sudcu, da mu taj slučaj priobći, i da se glede daljne naredbe š njim porazgovori. „Jako dobro!" reče sudac: „a gdje vam je pisamce?" On ga otvori i htjede da čita, ali nenadje niti slova napisana. „Vam se, gospodine, hoće osobite šale," nastavit će umah on župniku, koj je kao zapanjen pred njim stojao, mancajuć si uzalud oči, da štogod napisana opazi — list bijaše i ostade biel. Nu pošto bijaše točno ob onom osvjedočen, što je čitao, a k tomu jošte vrlo pošten i svuda kao razborit muž poznat, to mu svakako podje za rukom, da je sudca na toliko sklonuo, te mu ipak nije tužbu zabacio, već mu obeća. da će iztraživati.

Trgovca, koga su kod kuće u subotu večerom očekivali, nebijaše jošte. Na to počeše svake ruke propitivati za njega, nu sve uzalud, njemu nebijaše nigdje strve ni glasa, akoprem ga je svako i najmanje diete u okolici poznalo. Kad nebje druga, pozove napokon sudac oba obtuženika preda se, da svakoga napose izpita. Oni se veoma začudiše, gdje jih je toli grozna sumnja postigla, no umah se činilo da su uzbunjeni. S mnogih pitanjah i odgovorah njihovih porodiše se njekoje sumnje i protuslovja, koja se u toli ozbiljnih stvarih nemogahu nikako mimoići, tim većma što su se u prvobitnosti oba slagala, govoreć sve jedno te isto, t. j. da oni neznaju, što se je s njimi nakanilo; da jih se je strašna ta sumnja veoma kosnula; da oni hoće pače zahtjevaju da jim se tužitelj imenuje, ili da jim se svjedoci dovedu. Nu pošto se nemogaše svim tim zadovoljiti, mislilo se je već, da će biti na slobodu puščeni; al kad na jednom donesoše mrtvo tielo nesretnika Brusa, koje je bilo našasto u Dee-i i k sudcu donešeno. S mnogo zadobivenih ranah zaključiše umah, da je silovitom rukom skončan, al' s ničesa se nemogaše saznati, tko ga je ubio.

Slučajno opazi jedan izmedju prisutnih, da je mrtvacu lieva ruka stisnuta. Zato ju stade razklapati, te razklopiv ju nadje u njoj kovan putac prišiven na komadiću sukna. Na to se brže bolje dosjetiše, da je učitelju na navadnoj haljini putac manjkao, pa da je upravo to njegov. Iztraživajuć dozna se umah, da jih sumnja sbilja nije prevarila; jer taj komadić sukna sa putcetom pristade upravo na škulju, a krivac, tim presenećen, prizna umah krivnju svoju i druga si. Oba ubojice, pokajavši se iskreno i zahtjevajući jednoglasno smrtnu osudu, smaknuti bi domala u Aberdeenu.

Sad će se pitati, odakle pak tajno ono pisamce u svetom pismu župnikovu? odakle ona javna i označena potvora, pisana razumljivo i veoma čitljivo? pa kako to? da je onako naglo izniknula s lista. Jerbo se je župnik dobro jošte sjećao, da je umah sprva u strahu s noktom palca po pisamcu potegao, koga se trag jošte poznavaše, pa zato su svake ruke pokušavali opet s noktom po papiru vući, nebi-li se kako slova povratila, nu sva pokušanja ostadoše bezuspješna.

To je dakle najzanimivije u cieloj ovoj pripovjedki, što ćemo sada razjasniti.

Nemislite, da je to bio kakov duh čuvar umrloga, jer duhovi neznaju pisati, ili da je bio možda vukodlak, ili maličac, ili ma koji izmedju onih stvorovah, koje si prosti puk u mašti predstavlja, riečju: to nebijaše nitko drugi do dvorjanika župnikova, koj je bio ono pisamce napisao i u sveto pismo župnikovo metnuo.

To bijaše onaj isti večer, kad se je i ono ubojstvo u malom šikarju selu na domaku slučilo, gdje je on u tom grmlju sakriven mladu njeku djevojku, ljubeznicu svoju, očekivao, koja je imala s obližnje pristave (zaselka) onamo prispjeti. Nu kad bi opazio, da su obojice mrtvo tielo u rieku Deeu bacili, i kad bi jih točno prepoznao, odputi se umah kući te primišljavaše svu božju dragu noć nemogav ni oka stisnuti, bili nebi-li taj zločin obielodanio. Savjest ga neprestano nukaše na to, ali pretjerana bojazljivost njegova nedaše mu podnipošto toga učiniti. Uza to pak mišljaše, da bi se možda posramio, kad nebi znao nikakova inoga razloga navesti, do jedino to što bi samo kazao, da je vidio. Zatim se je stidio sa svoje podlosti, što nije nesretniku onomu u pomoć priskočio, pa valjda se je bojao, da mu nebi predbacivali, te ga napokon i kaznili. U toj smutnji lati se pera te napiše ono pisamce i podmetne župniku u sv. pismo, nebi-li se valjda tim putem kako saznalo, što se sbilja i sluči. Kad je pak to župnik opazio, preseneti se, te tako zatravljen dodje kući, i umjesto pravoga pisamca uze nehotice drugi komadić papira te odnese sudcu, koj je bio kao i onaj pravi noktom potegnut.

Kad su već ubojice smaknuti bili, onda se je tek usudio rečeni dvorjanik postupanje svoje odkriti.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. rujna.

Odbor zemaljskoga hrvatskoga kazališta imenovan je na novo; za predsjednika g. barun Ambroz Vranyczány-Dobrinović, za podpredsjednika g. dr. Jovan Subotić, za članove gg. Rob. Zlatarović, Adolfo Hudovski, Adalb. Šauf, Lav. Šram, Gracian Mihić, Gjuro Cernadak i Dr. Dimitria Demeter. Kako se čini, imala bi nova Aera osvanuti ovomu zavodu. Ravnatelj g. Freudenreich, poduprt u nas do sada nečuvenom podporom, mogao bi svojom vještinom, uvježbanimi članovi i dovoljnimi kazališnimi sriedstvi dovesti naše hrvatsko kazalište do liepe cvatnje — uz odborovu živahnu marnost.

— Ljesnik „Pobratimstva“ i „Biedne Mare“, zastupnik na posljednjem hrvatskom saboru poznati domoljub Luka Botić umro je uslied dugotrajne bolesti, dne 10. kolovoza u Djakovu. Lahka mu zemljica!

Književnost.

U Kraljevićevoj tiskarni u Požegi dotiskan je „Šimun Posavac“, knjižica za puk, izdana sborom duhovne mladeži djakovačke; izradjena je po francezkom spisu „Télémaque moderne.“

— „Bršljani“ pjesme Vladimira Nikolića pristava požežke županije tiskaju se kod Lehmana u Osieku, nakladom Josipa Tacza. Ciena će bit knjizi 50 n.

— Prirodopis sisavacah i pticah sa 143 vjerne slike; troškom knjižara Lavoslava Hartmana u Zagrebu. Tvrdo vezana knjiga sa bojadisanim naslovom stoji 2 for.

— Hrvatski koledar za god. 1864. treća knjiga, troškom urednika ovoga lista tiska se, te će izaći tečajem mjeseca listopada.

— „Pesmarica“ Razlagova izašla je upravo i sadržava do 300 slovenskih i hrvatskih pjesamah. Može se dobiti u knjigarni A. Jakića za 50 n.

— Staroslavenskoga slovnika od Miklošića izašao je na svietlo treći svezak.

— Bukvar staroslavenskoga jezika glagolskimi pismeni za čitanje crkvenih knjigah od J. Berčića izašao je u Zadru.

Zabavni povoz u Beč k „Volksfestu“

dne 18. kolovoza 1863. *)

Sve su mi jošte žilice razigrane od razkošja toga Vergnügungszuga i bezsnenih triuh noćih i silnoga utiska, koj mi nadvlada ćuti tečajem toga trodnevnoga intermezza u običnom mom životu, da mi zbilja ruka nije dosta mirna, da vam tako naglo opišem čitavo ovo putošestvije; al kad se list već slaže i neda dalje čekati, to ću kušat da vam svoje obećanje izpunim kako tako.

17. p. m. dakle sakupi se nas do 50 zagrebskih dušah 2. i 3. razreda u kolodvoru. Za čas dospje vlak sa sisačkimi zabavnimi putnici i svi skupa rekosmo hrvatskoj Metropoli „s Bogom“ da pozdravimo onaj kraj, gdje stoli Palladium naše sreće i slobode, gdje nam Zang i braća čuvaju prava naša.

Zaprešic. Rann, Gurkfeld i ostala poteutonjena mjesta preletiahu mimo nas, kô lastavice kad će kiša, te smo po mogućnosti motrili taj uzor romantičkih predielah. I sbilja, kad se od naših liepih zagrebskih brežuljakah, na koje nam se je oko jur naučilo, zakrene tik ponora savskoga kod razvalinah susedgradskih, tad se otvori jedan ljepši vidik od drugoga; zagorske brdine, briegi i doline, liepi dvorovi: Novidvori, Lužnica, Januševac, Mokrice itd. Sva dolina savska, kuda se željezna pruža cesta puna je naravnih divotah, starih gradinah, crkvicah, koje se kod Sevnice i Zidanoga mosta veličanstveno predstavljaju oku ljubitelja takvih krasotah. S toga i jesu laške toplice toli obljubljene, u kih je vlastnik znao spojiti umjetnost ljepotom božjom. Gosti tih toplicah pozdravljahu nas s jednoga kioska i s postaje „Römerbad“. Dalje se proteže pruga ponješto jednostavnije. U Zidanom mostu kupih si „Zeitung für Reisende“ u kom nadjoh zanimivi program pučke svečanosti bečke, koj ovako glasi: početak u 3 sata. 12. vojničkih bandah marširaju svirajuć na opredieljena si mjesta. 2 velika koncerta u pavilonih. 2 bala od Strausa i Morellia, kazališta i pjevanja od Fürsta i Kampfa do 12 satih u noći; mimičkô - atletičko - akrobatičko - gymnastičke produkcije u Cirkusih. Wunderkind i copernica, zvonarske igre, pustinjak i delfička orakula, persianski i indianski gymnastici iz Lerchenfelda, šaljivi intermezzi jopci i pseta, narodna četvorka aus dem Pusterthal, Figaro, Kikiriki i Wäschermadelbal, koncert od 500 pjevačah, Turneri i vatrotvori od Stuvera, a napokon veliki mirozov od svih bandah! — ha, efendum benum, evala! bit će tu svašta ko na Božić. Jošte se nisam bio otreznio od zabave in spe, al eto Celja „Station Cilli“. Nehotice uzdahne čovjek naše krvi kad zagleda rudera starih onih slovenskih zidinah i zgrade današnje novoga duha, — a u kolodvoru — ah! naš ljubezni znanac sa trga sv. Katarine gosp. P. sa Cilinderom „Comme il faut“ — gledaj ga, kako nam se prijazno posmjehkuje „No bi gets, kakur je?“ — a eno tamo našega njekdašnjega načelnika L. i kud god pogledaš, sve ti se iz pred očiuh giblju poznata lica i per assotiationem idearum takodjer i povjest sladke uspomene od 12 god. Uh radosti i veselja — al nesmiljeni zvonček udari po treći put; fertig! rog zatrubi i zapišti sviralica glasna da ti od milinja uha zvenče i nestade slikah, ko kad se iza sna probudiš!

Juri voz sve to bliže k Mariboru, gdje no prije njekoliko nedjeljah oriše se „naške“ pjesme na slavu sv. apoštolah naših. „40 Minuten Aufenthalt!“ pomozi Bože! tu ćemo si okriepiti dušu od sparine ljute i pripravit lahku noć. Al kad pobro tamo, nakupilo se od mjesta do mjesta sve to više praterskih hodočastnikah i napuni se „Restauracija“ da nit možeš sjesti niti hodati, niti stati, jesti, piti; neznam bili bio još pokušao, da si otmem što godj, da nije zagrmio posried kolodvora kao pozdrav hrvatskomu vlaku „Wo ist des Deutschen Vaterland?“

Što to, da od Boga nadješ? al kad ja van, imam šta da vidim. Stigao je povoz od svojih 30 kolah nakrcanih sa Turnervereini i Liedertafeli čitave slovensko-nemškutarske dežele, koji su isti dan po ulicah Graca razvili schwarzroth goldenes Banner uz gromoviti „Hoch!“ kao jeka s Frankfurta, te se evo vračali kući sa svojimi barjaci odpjevav svojoj mariborskoj braći srdačni „Lebet wohl ihr teutschen Brüder“.

Gladnoga i žednoga odveze me hitronog kroz te grozne Tunele, tjera, goni neprestano čitavu noć preko severničkih gorah i planinah, preko ponorah i kroz izrovana brda, gore dole, a ja zasjah od slabine.

Zorom rano eto nas na kolodvoru „Glognitz“. Sva putna družina skoči iz svoga zatvora i kao gladni vuci ujagmi ovaj kafu, onaj kobasicu, gumpoldskirhnerbocu ili puntigamsku čašu, te se za čas nahrani koji kako i okriepi da neide na tašće u Prater. I nanovo zafučka i udre dalje na W. Neustadt, Baden, Mödling sve to bliže k sjajnom gradu, velikanu Beču. Sunce se pokaže i razsvietli zlatimi svojimi traci svu okolicu. Suše, koja je u Hrvatskoj ponješto škodila, nije u Štajerskoj opaziti, al ovuda se opet kaže svuda; kukuruza nije viša od dva pednja, livade popaljene, a trsi u prostranih vinogradih po ravnicah jedva tri pednja narasli. Blažena naša zemlja, gdje izraste loza od 3 fata a kukuruz do 8 stopah. Nu zato ljubimo si domovinu, kakve neima do božje kuće i borimo se za nju kao lavi.

Iza štacije Hetzendorf, Meidling razlievaju se kuće grada i 34 predgradah bečkih kao poplavica morska. Izmedju nebrojenih krovovah dižu se u vis zvonici tolikih manastirah, crkvah i pušeći se dimnjaci tvornicah i strielovitom hitrinom ulazi povoz u čudnovati metež od lokomotivah i letećih vlakovah, raznih zgradah i strojevah dok nestane u pokrivenom hramu glavnoga južnoga kolodvora medju silnom svjetinom, okol pol 8 satih u jutro.

Bez velike prtljage ostavismo svoja mjesta i spusteć se osobitimi čuvstvi kroz goleme stube bacismo se u naručaj ljubeznih fiakerah i omnibusah, koji nas kroz „Favoriten-strasse“ staviše

*) Ovaj nam je opis prekasno uručen za prošli broj, nu nadajuć se, da će još i danas našim v. čitateljem ugodan biti stavismo ga u ovaj broj. Uredničtvo.

Digitized by Google

na pločnik pred gostione, i tu se izgubi trag pojedinim članovom našega puta, dok jih koj slučaj nedovede do ugodna sastanka.

Jedva što sam si uredio Toiletu namrgodi se ozbiljno nebeski svod, ko da mu nije pravo što su Hrvati došli u Beč, nu nemareć za to, eto mene po sried rezidencionalnoga bujnoga života i prvo što vidjeh, bijaše velesjajna vojnička povorka na stotinu konjah, iduća k velikoj paradi čitave posade bečke, koja je na rodjen dan nj. veličanstva na polje izašla. Na trgu sv. kralja stajahu straže na konju, i špalir do oltara, gdje prisustvovahu svi ministri i visoki dostojanstvenici carstva službi božjoj.

Zatim — nu, da na kratko kažem, vidjeh belvederske galerije, Ticiane i Rafaele itd. i sbirku Ambrasku. Tude pomislih u sebi: Mili Bože! koliko-li od toga sakupljenoga blaga spada na račun i dio trojedne kraljevine? a onaj mač Mikule Zrinjskoga morao bi imati odlično mjesto u Muzeju našem. Novi grad „Ringstrasse“ bečki Boulevard broji već silu gorostasnih kućah, od kojih onaj Draže-ov dvor vriedi preko poldrugi miliun. Stadtpark, na koga bečki Feuilletoniste tolike šale izpjevaše jest ipak dika vrtljarske umjetnosti i stoji silu novacah, te ovako improvizirani hlad bit će za koju godinu najprijaznije šetalište za zdrava i bolestna. Korito od potočića taracano je s asfaltom, željezni kiosk s londonske izložbe prekrasan je nakit vrta, sijaset gvozdenih klupah za počinak i ukrašene cvjetne gromade sasvim novoga ukusa djeluju veoma ugodno na posjetnika.

Poslje podne kuda, nego do glavne zabave u Prater. Da je istina, mogo bih reći, da su taj put miliuni ljudih pješke i na 2000 omnibusah i fiakerih odputili se na to polje ravno, da se ogledaju „beim Krügl.“ Tolika je množina ljudih pokrila ceste i ulice, jer rekoše učena gospoda meteorologičkoga zavoda, da neće biti dažda, al na žalost otvori Jupiter svoju kišnu spremnicu i zlobnim posmjehom lievajuć curkom pokvari svu radost i nakvasi sve do kože, al mene ne, jer mu prkosih u liepom omnibusu, odakle me ništa neizvuče, dok nestigosmo opet na Graben pred Tartonievu krasnu kavanu. U tom udobnom mjestu sam veoma zanimivu paradu gledao po najvećoj kiši vračajućih se premočenih pješakah na tisuće, kao i nebrojenih ekvipažah, dok se neotvoriše vrata od dvorskoga kazališta za opere. Tu sam se od težke pretrpljele muke odahnuo u parfumiranom zraku od 40° R. Osim užitka sjajnoga Balleta tolikih izvrstnih plesačicah u Satanelli, liepih dekoracijah sa vodoskoki i nenadanimi mekaničkimi promjenami pričuvah si trošak za parnu kupelj, kojoj sledijaše naravni Douche od plodonosne kišice, dok izstupismo iz nespretne te stare gradine.

U mom Hotelu zaključih propali taj dan bočicom Grinzingera — dan, koj mi osvanu u Glognitzu mnogo smielijom nadom polag programa „Fest-Comite ovoga.“

Drugi dan, nova sreća. U prvoj gospodskoj kavani rezidencije popih kavu i odoh do sv. Petra, gdje obično stoje Omnibusi za Schönbrunn. Oblačno bje vrieme. Kroz Graben, Kohlmarkt i Mariahilf provesti se, veoma je zabavno i tuda dodjoh za malo vremena do Schönbruna, gdje nadjoh više suputnikah. Upitam u carskom dvoru krasnog brkatoga žandara po hrvatski, da-li se može vidjeti carev stan, a on meni vrlo liepo po poljski odgovori da može, nu da malo pričekaj, da će odma iz Reihenaua prispjeti njezino veličanstvo carica. Za malo stanu vikati straže na sve strane i bubnji udarati, i mi sretni pozdravismo hrvatskim „živila!“ našu kraljicu, koja nam se ljubezno iz hintova nakloni. Perivoj carski, zvierinjak i historičke sjajne sobe Marije Terezije, Napoleona I. i ostale na tisuće u tom žutom dvoru zanimahu nas i oteše nam čitav predpodne. Kiša opet kô iz kabla, a mi željni vidjet jošte mnoga, bijasmo u sdvojenju prikovani tamo bez milosrdja fiakerova, dok se lukavo nedočepasmo omnibusa, koj nas ostavi na trgu sv. Stjepana. Jošte su na računu samo 7 satih u Beču, kako bi jih najkoristnije upotrebio? Za umjerenim objedom od 30 minutah odputih se u Prater, kad mi jučer sudbina nedozvoli vidjeti ga, premda to po programu bijaše jedini cilj našemu putovanju.

Kukavni moj Prateru! — Kako mi to izgledaš žalostno? svuda blato i mlake, raztrgani barjaci i razmočene dekoracije, nakvašeni stolci, uvehli vienci, pofurena lica licitarah i slašticarah, koji si kući spremaju pokvarene kolače i raztopljeni sladoled od jučer, a krčmari na suncu suše frankfurtske kobasice. Sav izmučen od vožnje danom i noću trpih glad i žedju tja od Zagreba, da te vidim u tvojoj sjajnosti i krasoti od potrošenih tolikih tisućah po Festcomiteu a ti mi se kažeš evo u jadnoj tvojoj tuzi! sic transit gloria mundi.

Istina je, da ćeš ti sjati kada tada u namienjenoj ti liepoti, nu mene nedovabi laskavi još dulji program u tvoje elizejske poljane, dok nebudeš pokrit staklenim krovom.

Odviš kratko vrieme nedopusti mi dulje baviti se tuda te se odputih do novoga kolodvora sjeverne željeznice. Taj kolodvor, komu neima para, izvanredno je bogato sazidan i vriedan da ga ide svatko gledati, jer će u njem vidjeti već sada, gdje jošte nije sasvim gotov, množinu ukusa i napredka čovječjega uma, kojim se može naš viek ponositi. Činim pozorna svakoga na onaj krasni carski salon u kom će njeg. veličanstvo primati došavše souverene stranjske; gdje se može viditi ljepote od kaneliranih mramornih pilovah, slikah, mozaika, skulpturah i vodoskokah itd.

Vrativ se u grad, skočih da vidim što jošte moguće bijaše naime: glasovito djelo velikoga Kanove u Augustinovoj crkvi, grob vojvodkinje Kristine sa majstorski izvedenimi alegoričkimi figurami, zatim raku kod kapucinah, gdje od jednostavne škrinje, u kojoj leži veliki car Josip, vidjeti je sarkofagah od suhoga srebra umjetno izradjenih u vriednosti do pol miliuna.

Mrak se primakne a ja kući da se spremim za put, jer u devet moradoh već biti na kolodvornu, gdje istom saznadoh da bi uz iste uvjete jošte koj dan bio mogo u Beču ostati, radi odgodjene svetkovine.

Što mi je nezgodno vrieme dopustilo, to sam u dva dana marljivo pregledao, a ine znamenitosti Beča, kao: zooplastički muzeum, kabinet mineralijah, riznicu, Josefinum, arsenal itd. pustih za drugi put, ako Bog da!

U kolih slučajno se sastadosmo opet poznanci i tu je bilo pripovjedanja raznovrstna. Šta ste vi vidili u Beču, gdje ste sve bili? na takva pitanje odgovori svaki po svom izkustvu, a jedan šaljivi „Agramer“ napripovjeda nam se o svojih zgodah i nezgodah i reče: Ja nisam baš ništa vidio; a kako bi i bio šta vidio, kad je uvjek kiša curila a ja bez kišobrana. U obće sam — veli — imao ovaj put mnogo neprilikah. Odma s početka u Zagrebu zakasnih i već je povoz bio izvan kolodvora, kad me trčućega opaziše kondukteuri te s mukom ustaviše vlak da nezaostanem. U Celju moradoh za čas iz kolah i na znak zvona požurim se natrak al — gdje su moja kola? — nemogu da ih nadjem i eto me najedanput medju samimi nepoznatimi ljudi do postaje „Ponigl“ u tom se „Poniglu“ bolje ogledam i nadjem zbilja svoje prijatelje, koji su taj čas moju polićnu bocu Bukovca na moje zdravlje izpili.

Eto nas u Mariboru. Svi znate kako je tamo bilo sve puno i kakov nered u gostioni. Uzmem si jednu butilju „Luttenbergera“ i podam banku od 5 for. da mi izmieni i vrati, nu u strašnjoj onoj halabuci dok se ogledam — nestade petice. Tristo gromovah i topovah! jadu i pravdi nebje ni kraja ni konca, dok najednoč druga poslužiteljica neizvadi iz ladice i nereće da je ona neznajuć čiju banku spravila. Jedva što se umirih i pokušah te štajerske kapljice, al eto zvoni po treći put i skočim sa svojim prijateljem bud u koji vagon što brže. Hvala Bogu, samo da nismo zaostali, nu pomislite si kako smo bielo gledali, kad nam kondukteur zavikne „Station Kranichsfeld“ i ja opazih da smo se natrag vozili, mjesto u Beč. Nesretni vlak sa Liedertafeli iz Graca došao je u mariborski kolodvor bez da to opazih, te u misli da je to naš zagrebački vlak prevarih se siromah. — Stanite za Boga miloga, ja sam na krivom putu. Pritužim se Chefu od postaje i čujem na moju sreću, da će za 1 sat opet jedan Train u Beč polaziti a na žalost moju ostade mi toplija moja haljina u drugom vlaku, te da naknadimo toplinu ugrijemo si tielo bliedom zavrelicom.

Tim novim vozom dodjosmo i nas dva ozebli po sjeverničkih ledenih brdinah u taj nesretni Beč. Ono malo liepog vremena prije podne izgubismo traženjem konaka i naših prijateljah, koji su bili tako prijazni, te su naše stvari spravili. Nadjosmo jih teda njegda i preobukav se odmorismo se u našoj gostioni od tolikoga napora i neizpušismo jošte smotku i neizpijsmo findjan kave, kad al eto one zlokobne kiše, koja svemu svietu pokvari veselje pratersko. Al eno i drugi dan kiša ljuto udarila i tako hodajuć po ulicah vidismo svega i svašta, pa na jednom omnibusu „Praterstern“ ha — taj će nas odpeljati u Prater, nu moram iskreno reći da nerazumijem što se tim Bečanom toli dopada u tom Prateru. Uprav mi je žao što sam se pustio na taj daleki put. Sam Bog znade što će mi se sve do Zagreba jošte dogoditi. Al hvala Bogu, ništa se nedogodi nikomu te se vratismo svi sretno na naš narodni kraljevski „Volksfest“ na novom trgu.

Odgonetka zagonetke br. 24.

Sokrat.

Razriešiše gg. Škender Ceynar, I, Binder, Filip Šafar, Dr. M. Dražić.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 26. U Zagrebu 15. rujna 1863. **Tečaj III.**

Nerazriešena zagonetka.

IV.

(Nadalje.)

Mlada ona moma, koju Tankred bje sa sestrom si u sobi našao, bijaše kći grofa Arvala, rodjaka Rohanova, koji, hoteći živiti na selu, djevojčе Margareti predao, da ga ona štiti i zaklanja. Klara pohadjaše često i kuću princeze Guémené. Tamo se sastajaše često s Tankredom, kojega je svojom ljepotom sve to većma čarala i privlačila. Princeza Guémené nebijaše neprijatna tinjajućoj ljubavi medju mladenci, pače, nastojaše, da tu vatru do plama uzpiri dajući im sgode, da se što češće sastaju. Ali osim interesa i dobroga srca, koje je princeza uviek rado i Klari i njemu poklanjala, bijaše i drugi motiv; želja naime i namjera, da će Tankredovi hugenotski živci zadriemati odmah, čim se sa katoličkom djevojkom sdruži. I princeza bijaše katolići upućena, no ona štovaše ljude i druge vjerozakonske sljedbe. Došavši Tankred opeta u njezin dvor — za njekoliko danah — začu, da princeze neima kod kuće, već da se je odvezla sa Klarom u šumicu. On će što brže za njimi. Našavši ih, stupi k njim i pridruži im se što užje; medjutim nenadje njih samih već polag njih više mladih kavalirah, koji se ovrkivahu imenito okolo mlade i liepe dieve. Njeki izmedju tih kavalirah, grof Jerzai, koga poznavahu na daleko i široko, da čvrsto ašikuje oko Klare, skoči gnjevan, kad opazi, da Tankred s princezom govori: „ha kopile! kramarče jedno, što-no je bilo u Holandiji pa došlo odotud ka vojvodi Rohan-Chabotu da sbija lakrdije! Gospodično! Za Boga kako možete dopustiti, da ovakov pustolov s vami govori? — Za Boga — samo ne kavge! cikne djevojka. — Kavge? Hui, tko bi se htio kvačiti s ovakovimi ljudi. Ovakovi se jednostavno tjeraju iz družtva.“ — „Dakako,“ priskoče ostali! „Proč s njim. Ovuda se šeću samo plemići, a ne kopilad. Njihovo je šetalište u sirotištu!“ — „Jeli to mene ide,“ zapita Tankred, okrenuvši se prezirajuć jih? — „Ta čast ide tebe, lopove nijedan. Tornjaj se odovud.“ Tankred htjede trgnuti mač „premda vas je deset, a ja sam, ja se vas ipak nebojim. Moja je obitelj vikla već od pamtivieka izabirati si sluge iz takova kola.“ „Vidiš li ti toga skota,“ zamrmljaše svi zajedno!“ Zar vas nijedan nije vrstan, da opere ruglo?“ „Budalo,“ rekne Jerzai, „misli, da će se plemenita ociel htjeti s ovako hrdjavim, zastarielim gvoždjem kršiti!“ „Trista mu jadah njegovih,“ skoči opeta drugi delija, Filipe (Jerai) „vi se morate za nas sve osvetljati — inače ćete imati okapanja sa mnom. Sad se razdieliše delije na dvie strane; jedna se izjavi za Tankreda, a druga proti njemu. Odvažiše, potući se na istom mjestu. Najprije se odaljiše od grmlja, pa onda na boj sve dva. Tankreda pogodi sreća sa Jerzaiem. Za njekoliko trenutakah, oćuti Jerzai bodac u ruki te on nemože dalje; a drugi njegov drug pade mrtav rukom marquisa de la Forera, izjavivšega se, da će biti boj za Tankreda. — Dan zatim, dodje u kuću vojvo-

Digitized by Google

dinje Rohanske sudac, donesav joj kraljičinom rukom podpisanu uhitnicu (Verhaftsbefehl) i odprati Tankreda u Bastilju. Ljudevit XIII. bješe izdao dekret, kojim zabrani svaki dvoboj; no na ovaj dekret neogleda se nitko sve do smrti Richilieuove — no sada htjedoše opeta, da mu okade valjanost.

Vojvodinja Rohanska, malda nepoludi. Brže pohiti ka kraljici, no ova nedade k sebi; ona će sada ka kardinalu Mazarinu. Ovaj joj reče, da se sve to sbilo bez njegova znanja, ali da će nastojati svom snagom, da oslobodi mladića, pa joj doda i to, da je kraljeva rieč u tom najsigurnije jamstvo spasa ili smrti. Medjutim bješe došao u zatvor k Tankredu kriminalnik, da ga izpita; Tankred priznade, da je prvi povukao mač. „Dakle vi priznajete sami, da ste prvi napali," reče mu iztražni sudac. Moći će vas stati glave, i to tim više što će sud već unapred znati, da niste čisti. Vi ste si osim toga prisvojili ime i naslov visoka roda... Nemojte me pretrgavati u govoru, pa budite oprezni, oporecite onu tužbu, koju no ste uložili komori nanteskoj, pa ja kriv, ako se neuzme obzir na vašu mladost i pokajanje. Dapače vam ja sam jamčim, da će vas pomilovati, ako mi obećate, da ćete s udovom Rohanskom od svega odustati te iz Francezke pobjeći, a vojvoda Chabot-Rohanski dati će vam sa svojom knjeginjom primjernu existenciju." „Odlazite mi izpred očijuh, dok ste zdravi," odvrati Tankred, „vi bo niste sluga pravednosti već gola čoha (metaf. sluga) Chabotova. Kažite svojim gospodarom, da ja nepoznadem drugih pogodbah, do onih što-no sam ih već jednom stavio, pa za ovimi rat ili smrt."

„Dobro dakle, smrt ili boj," drzne se sudac nanj i ode brze pete i puncat gnjeva.

U isti sat saznade kardinal Mazarin rezultat toga dogovaranja, pa ga priobći vojevodi Chabotu. Na srcu kardinalovu ležaše više do Tankredove pravde i dobitka, nego-li do koje kakvih postranih čarkanjah. Dvoru nemože biti svejedno, da-li su dobra Rohanska u rukuh ljutoga Hugenotta ili u žepu vjerna podanika. Namjera, sklonuti mladića blagom rieči na put popustljiv, nepodje dobro za rukom, što dakle sada? Kakovi su pak zaključci nanteske sudbene komore, o tom neznade jošte nitko ništa. U toj bijahu sami protestanti. Ovo naumi medjutim Mazarin promjeniti, izposlovavši kraljevski dekret, da se je isto takova komora podigla iz kola katolikah, da se sam čim prije taj proces naravna. Al još sveudilj neznade se, kako će glasiti osuda. Chaboti nisu doduše želili, da Tankred plati taj čin glavom. „Dobro dakle," reče Mazarin, „mi ćemo ga drugim putem zašutkati. Još ove noći poslati ću ulaka, da ga puste iz tamnice. Bude li on već jednom izvan Bastilje, to neima onda za nas glede njega nikakve odgovornosti. Bilo pod uvjetom ili kakvom mu dragom krinkom, daj mu zatvorena kola; ta će ga odvesti u kakvu tvrdju u Bretagni ili Normandiji, gdje može ostati do sudnjega dana, da nitko neće o tom ništa ni slutiti."

I doista! Još iste noći dobi Tankred glas, da je na slobodi. Spustivši se rešetke za njim, te opaziv, da je opet pod vedrim nebom u prostom čistom zraku, uzdahnu duboko. „Ako izvolite u kola?" stupi predanj oficir. „Zašto?" „Naložiše mi, da vas odvezem do „Hotela Rohana." Tankred skoči u kola sasma mekanički, a konji potjeraše u sav skok. Ali jedva, što on njekolike koračajah napred, napadnu ga njekakvi konjanici; oficir se dade u bieg; prozori na kolih budu stučeni, a Tankred vidje pred sobom — koga? — ljude izaslane po njegovoj majci. Ovi ga srdačno pozdrave. Sada svane sunce sretnim dnevom Tankredovim. Podzadnjim dogodjajem bude posljedicom to, da je medju njim i Klarom došlo do ozbiljnosti. Tankredova majka, koja bje odlučila zanj veću baštinu, popusti ipak, čuvši, da je Klara mnogo pripomogla, što je on ostao živ. Ona naime začù njekako, što misli Chabot sa svojom suprugom o Tankredu, poleti brž bolje do Guèmene i dade javiti majci Tankredovoj baš u sgodan čas, da ga može izbaviti I one djevojke otac nekrzma dugo, već se izjavi, da će i on u pomoć, sluteć, da će Tankredovo pravo morati i pred sudom pravom ostati. Po dvorovih: montbazonskom, betunskom i chatilonskom pripoznavahu svi Tankreda vojvodom rohanskim isto tako kano i Guèmeni; a to bijaše već mnogo, dok su ga svi njegovi najveći rodjaci pripoznali. A da mu sreća bude podpuna, dobi list od Jakova, u kojem mu ovaj javi, da će biti i njegova briga nastojati o tom, da se priznadu prava mladoga vojevode, jer da se već pobrinuo izvidati gdjegod pomorskoga kapitana La Souveta, koji će mu dati svjedočtvo proti Margareti Chabotovoj; medjutim bje pako ovaj Holandiju ostavio i u Švedsku se preselio. Začuvši za njega, ode za njim.

Više nedjelah, pače mjesecih prodje liepo i mirno, da, i sretno po Tankreda; a onda se poče opet njegov horizont mrčiti. Najprije mu bijaše nemoguće sastati se s Klarom. Chaboti počeše mrziti na Guémené, i Klara morade prestati princezu polaziti. Zatim mu se nedopadaše što je princeza s mladom momom sve bolje nastojala, da ga svrati na katolicizam. Nato se pomuti Tankred živahno, pače posvadi s istom materom, jerbo ista preporuči kano dužnost, da štiti i vojuje za protestantizam. Povrh svega poče i njegova parnica sve to bolje zapinjati. Stari Prefontaine, koji bi bio sada najveću rolu mogao igrati, umre prije nego li je mogao i čuti o kakvom sudu.

Za Barriera ili za stražmeštra neznade nigdje nitko, da bi samo zeru! Jedine svjedočbe, što jih Tankred dobi bijahu Prefontainova sina i ljećnikova, pa dadiljina. O Jakovu i kapetanu nebje duže vremena posvema nikakva glasa. Prije nego li je imao sud izreći posljednju odluku, sastade se ciela obitelj i rodbinstvo kod Rohanskice. Tankredovih štićenikah moglo je biti do 40 većinom sami ostanci od vjerozakonskih bojevah i protestantskih razkolničtvah, protivnici dvora i princa Condéa; ali svi spremni na to, da budu u prvom boju jezgrom nezadovoljna i razjarena plemstva. Savjetnik parlamenta, Joly, kojega je sud imenovao privremenim štićenikom Tankredovim, javi, kako stvari stoje.

No ti glasovi nedavahu im mnogo nade. On im kaže, da je sva prilika, te će Tankredovu molbu zabaciti. „Šta da radimo" počeše vikati sa svih stranah. „Uložimo prosvjed!" Na to zaključiše jednoglasno: ako nam nebude dozvoljeno da opeta novimi dokazi zahtjev podupremo, to onda netreba odvjetnikah Tankredovih na sudu, već treba samo izreći presudu oglušnu, te izvinuti cielu tu stvar Tankredovom malodobnošću, pa napokon zahtjevati, da se osuda još jedanput pregleda. Ujedno sastave prosvjed, u kojem se svi zajedno ogradiše vlastoručnim podpisom proti svakoj osudi, koja bi smierala proti njihovom domu. Tako i bje. Dne 25. veljače izreče sud u prisutnosti odvjetnika tužiteljeva sljedeću osudu: Gospodinu Tankredu, koji se izdade za sina pokojnoga vojvode Rohanskoga prepovieda se nositi njegovo ime i naslov!

Digitized by Google

Odmah zatim uložen bude i protest. Ali tim nebje gorka kupa za Tankreda jošte prepuna, još isti večer dobi on biljet od grofa Arvala, u kojem mu piše, da ga njeke starije sveze vežu odustati od toga, te nedopustiti, da njegova kći bude njegovom ženom. Vojvodinja malo da nepobjesni na ove glasove. Odmah se zagrozi sinu, da će ga prokleti, ako bude i nadalje težio za rukom, koju jednomu Rohanu uzkraćuju! Tankred neznade, što da počme. U najvećem sdvojenju uteče van. Bez šešira — bez kabanice, kano biesan — poče se vijugati amo tamo ulicami, leteć po gradu, reć bi lud, više satih neprestano.

V.

U jednoj uzkoj ulički uhvati ga mlada djevojka za rubunac. „Što ćeš?“ osjekne se on na nju. „Ah! gospodine mladi ja bih pogodila, što vi tražite, dodjite samo k meni.“ U to se otvore vrata siromašne kućarice „ovdje ste sigurni — nebojte se policije. Tu vam je u svem Parizu najbolji petun.“ *) Tankred htjede, da se izmakne, ali ga u isti čas zagluši vika: u pomoć, razbojnici! Nit što bi se prekrstio — eto ti njega preo svih stubah u kući. I kako naglo podje, prodre jednim mahom vrata. U sobi spazi čovjeka, obućena po oficirsku, koji se branjaše proti dvojici, rapiri oboružanimi; dočim je treći bio povadio nož, da će na njega. I dva loša ubiše Miloša, tako smalaksa napokon i on. Već mu obicaše krv sa više ranah. Hoteći ta ništarija s nožem na vrata da uteče, eto ti Tankreda s mačem u ruci. Ovaj će lopov odmah s nožem nanj, ali ga Tankred grdo pogodi, probode ga skroz skrozimice, te se svali na tle. Opazivši to ona dvojica skočiše brže bolje, te ubjegoše na druga vrata. „Hvala vam i Bogu, koji vas mi je poslao u pomoć,“ uzdahne oficir Tankredu. — „Da, pravo velite, da me sam Bog donese —“ „Jao — za Boga — ta to je mladi vojevoda!“ — „Zar me poznate, gospodine Barriere!“ Barriere pokima glavom; „jest, ja vas poznam, vi ste vojvoda Rohanski!“ — „To morate sada po cieloj Francuzkoj trubiti.“ — „Zašto ne? Ja nisam zadovoljan sa svojim svakom Chabotom. Zatvarati se po cieli mjesec, te samo na večer van izlaziti — pa i to samo kadkad — to nije liepo. On me nehtjede pripoznati. No vi me oslobodiste sada iz prodola paklenoga — zato zlo vrhu mene, ako vam nevratim dobro ljubavlju. Evo vam ruke, a vi samo namignite kad bude trebalo, ja sam vaš!“

Vrativši se Tankred kući, naidje opet na drugu presenet. Nadje Jakova. Radostno uzkliknuvši poleti jedan prama drugomu i zagrle se. Prodje više urah, dok si srca ohladiše. Jakob dodje jedinice nakon bezbrojnih naporah. Trebalo je više mjesecih, dok je našao La Sauvatta, ali resultat naplati napokon cieli trud. Sauvatta malo da nepobjesni na Chabota što je Tankreda odveo iz Leydena i nekazavši mu štogod o tom. Tri dana moraše Jakov čekati, dok mu predade sva pisma u kojih bijaše ubilježena sva intrigua. Kuća vojvodinje Rohanske napuni se opet nadom i pouzdanjem.

Barriere ostade čovjek svoje rieči i pokaza se zahvalnim Tankredu. Sutradan eto ti i njega k majci njegovoj i donese joj mnogo listovah s grbom Rohanskim. „To je pismo moga supruga,“ cikne ona. — „To su zadnji baš, što ih pisa gospi pred svojom smrću.“ Ova pisma pohvata pisar princesin Benjanim Priolo, davši se njom mastno podmititi. Njemu bijaše naloženo uništiti sva pisma protežuća se na vojvodu u velikih i važnih stvarih, no on neučini toga. On ih spali samo polovinu. Ostale sačuva, smijuć, nebi li mu isti još danas sutra dobro došli! Negdje na gostih izdade se Barrieru, a ovaj znade upotriebiti sgodu i pisma mu izmutiti. Sada bude opet sazvana obiteljska skupština. Ova zaključi, da ciela stvar malko postoji, dokle mladi vojvoda navrši osamnaestu godinu, a onda da se proglasi bezodvlačno punoljetnim, pa da dodje opet pred parlamenat, oboružavši se sa svimi dokazi, koje imade pri ruci.

Oblaci koji se počeše mrčiti odmah početkom Anina vladanja na horizontu Francezke, stisnuše se početkom godine 1648. na toliko, da je svatko mogao slutiti o strašnjoj oluji. Kraljevski ugled, održav pobjedu za Henrika IV. nad katoličkom demokracijom svete unije, za Ljudevita XIII. nad protestantskim republikanizmom, koji imadjaše u glavnom si sjelu La Rochelle Rohana diktatorom, za Richilieu nad feudalnom nezavisnosti plemičkom — imadjaše sada biti boj sa protivnikom, s kojim sve dosad nedodje do sgode da se pobije. Pri prestanku državnih stališah, ka kojim se bilo od početka istoga stoljeća sve do godine rečene jedva jedanput u zaštitu priteklo podiže se parlamenat parižki do velike političke družbe i to više sgodnim vremenom, nego li patriotizmom svojih članovah. Ovo sudište, koje bje stvoreno kraljem i njegovimi vjernimi saveznici za groznih danah Lige, zaboravi na svoj postanak, i na dužnost, da se zauzme za narod, te se preodjene u senat javnih interesah. Po trogodišnjem čarkanju i izvijanju odvaži se napokon parlamenat parižki s ostalimi suverenimi sudbenimi stolovi na onaj važni zaključak, sjediniti se po deputircih, da u zajednici preustroje državu, te da u financialnom pogledu samovolji za sva vremena glavom zaokrene. Pučanstvo dihaše duhom opozicionalnim i neprijatnim, iz kojega se za dvor i za vladu nemogaše ništa dobra izleći. Bijaše već posvuda izgleda, da će se kavga iz državnoga vieća i iz komore svetoga Ljudevita (u kojoj držahu poslanici suverenoga sudišta sborove) presaditi na drugo polje, te se zato pripravljalo sve na goleme izgrede. Tankreda je pečalila samo ta pomisao što mu nebje jošte 18 godinah. Tekar mjeseca prosinca imao bi ih navršiti. Početkom kolovoza podje mu mati u kupelji burbonske. Rado bi bio on ostao u Parizu, ali ona htjede da podje s njom. No da neostane sasma na ciedilu ostavi si slugu Rolanda u Parizu, umoliv ga, da mu javi svaki i najmanji slučaj.

Bilo tako jednoga jutra, kad ti doleti Roland sav usopljen vičuć: živio parlamenat! živili gradjani parižki, k svomu gospodaru. Na šeširu mu plava perjanica, signal pristašah parlamenta. „Na noge, na noge,“ poviče, „u Parizu je buna. Grad pun barikadah. Mazarina i kraljicu stisnuše u dvoru.“ Za sat eto ti Tankreda, Jakova i Rolanda u Parizu. No prije nego u sried grada dodjoše, začuše resultat bune od 26. i 27. kolovoza, kojoj dade povoda zatvor dvijuh članovah parlamenta. Ustrašeni dvor pusti krivce na slobodu, i dade komori svete Lige svoj glas. Tankreda prodjoše ljuti trnci, kad opazi, da je u Parizu već gotovi mir. No za mala morade

*

*) To bijaše duhan. Tko ga htjede pušiti morade se gdjegod sakriti, da ga policija nezadiši. A najviše se skrivalo po ovakovih kućićah, jer je svatko mislio, da se po tako siromašnih stanicah tako skupo nedimi.

Digitized by Google

biti ljuti boj još s ljućimi jadi. Grof Jersai, koga bješe Condé u vojsci sobom u Flandriju poveo, dodje lovori ovjenčan kući. Postade naime generalom. Naslov vojvodski bijaše mu osiguran; a o Klari se pogovaraše, da će doskora za njega. Jedina bolest bijaše, da djevojka nemože odmah na vjenčanje. Tankred, obavješćen o svakom migu i koraku svojih takmacah boraše se neprestano strastmi i gnjevom. On nemože tako omamljen opaziti, kako je dvor poslje povratka Condéova svoju popustljivost pokajao, nastojeć, da preprieči parlamenat u njegovu reformatornom djelovanju kako je zatim svjetina sve uzrujanijom postajala i kako se je nezadovoljstvo, mržnja, pohlepa za krvlju sve to bolje razvijala. Stvari dakle stajahu na istom vršku, na kojem i prije 26. kolovoza, te već početkom siečnja 1649. bijaše se još ljuća groza razlila, nego li prije.

Tankred navrši upravo 18. godinu i ponovi opeta svoju tužbu pred parlamentom. Plod njezin činjaše se, kano da će biti uspješan. Ali kakovo veselje bijaše na njegovom srcu, kad uvidi, da nemože radosti svoje s Klarom dieliti. Dne 5. siečnja dodje mu list od njegove ljubeznice, pošto se on bje upravo svomu Jakovu potužio, kakve ga muke muče. Bijaše pako isti sastavljen u kratkih, pretrgnutih izrekah — ali jasne bijahu one rieči, kojimi mu javi, da joj otac sve to više nateže na to, da ju Jersai dobije, i da ona nezna već nikakova puta, kojim bi mu se mogla odtrgnuti. Obuzet biesnom boli, uzpisa Tankred odmah Jeraiu; da mu izidje na mejdan. Drugi dan dobi od njega odgovor, da će mu drage volje poći za tri dana u susriet; jer da je u isti mah vrlo prepriečen ženitbenimi pripravami; a ženitba da će se odmah zatim dozvolom kraljevskom i Condéovom svetkovati! „Roland! Roland!“ poviče sada Tankred. „Na noge! Idi skupi sve sluge i dvorjanike moje majke, neka se oružaju, što koji bolje znade — oboružaj našu momčad i spravi se sa mnom na put; da vidimo hoće-li se sutra ženiti.“ Roland ode kao munja hitro, i javi malo zatim da je sve u redu. „Hajdmo dakle u dvor Jersajov!“

Kad je oboružana ta povorka stupila preko gradskih vratah bijaše već u gradu sve živahno. Na sve strane mogao si vidjeti živahne gomile ljudih. U to zatutnji i veliko zvono na Notre-Damu. Što je to? Zar je danas kakav svetak? — Ne! Zvoni na bunu — povikaše mnogi. — Kad je Tankred svojom pratnjom došao blizu novoga trga, pozdraviše ih mnogi oduševljenjem. Nato se sgrne silna množina svieta. Stotine mu njegda — što će to reći? — „To znači, da je kraljica s princevi pobjegla iz Pariza, da nas u njem obsjedne. — Na noge — na oružje!“ „Dakle, Tankredu,“ skoči k njemu Marquis de la Force, „sad je došlo vrieme. Odvaži se!“ No on ostade miran, i reče: „hajdmo u dvor Jersajov!“ „Šta ćemo tamo?“ „Prisiliti ga na to, da se sa mnom pobije!“

VI.

Jersai nebijaše kod kuće. On bje s cielim dvorom odputovao. „Htjede iz grada,“ reče sluga, „ali nemože prije dok nepohodi u hotelu Chabota princezu i svoju vjerenicu.“ „Dakle napred k hotelu „Chabot“, poviče Tankred. „Bit će prekasno,“ primjeti Jakov, „oni su valjda već pobjegli! Još je samo jedan put. Bježmo na gradska vrata.“ „Bože, Bože, za mnom,“ poviče Tankred, i poleti kano ljut ris. Ali množina po ulicah nagomilana naroda preprieči njegovu momčad, da nemože brzo napred. „Oho! mladi gospodine,“ poviče za njim njeko djače, „tko ste vi?“ „Ja sam Tankred, vojvoda Rohanski.“ „Živio parlamenat, živio grad Pariz! živio i vojvoda Rohanski“ — i u trenutak sleti se okolo njega silna svjetina.

„Čujte,“ poviče Tankred, „nisu svi neprijatelji naroda jošte iz Pariza pobjegli. Bit će valjda jošte tko god, koji će htjeti u tabor kardinala Mazarina u St. Germainu. Zar ćete pustiti te ljude, da slobodno iz grada pobjegnu, pa da tim dušmani narodni narastu? Narod treba taocah. Nitko nesmije iz Pariza bez dozvole parlamenta i vodjah, koji se moraju što skorije izabrati. Na svih vratih onkraj Sejne imaju se postaviti straže, da ulove svakoga, koj se tamo pokaže. Da, da, na vrata — na ulice. Vojvoda će na čelu.“ I odmah poporazdieli se ciela gomila u više razdielah i poleti na sve strane, da zatvori izlaze.

(Konac će sliediti).

Nevjernomu dragomu.

Oj mjeseče bliedi
I vi zviezde sjajne;
Vami ću odkriti
Tužne moje tajne;

Vi bo jeste nad svim
Pak nek i vi znate;
Al vas jedno molim —
Da me ne izdate!

Ljubila sam jednoč
Momče malo, plavo,
Povod toj ljubavi
Čuvstvo mi je dalo.

Ljubih ga, oh jako
Iskreno i sveto! —
A sad velim pako:
Bilo mu prokleto! —

Radnimi i svećanim
D'nom me pohodio,
Samnom pod prozorom
Vrieme probavio.

Zaklinja se svagda,
Da će me uzeti, —
Smrt da bi me samo
Mogla njem' oteti! —

Pa gle sad što čini!
Ah: na me se srdi;
Pred znanci i tudjini
Nemilo me grdi.

Pa još drugu ljubi
Milo na nju pazi:
Vjeru i zakletvu
Nogama sam gazi! —

Prevari ga blago
Jer je plemenita
Misli da je uzto
Vriedna i čestita.

Al jel' ikad sretan
Koji je ljubio —
Pak za — blago vjernu
Ljubu ostavio? —

I ja sam se njemu
Tvrdo zavjerila
Da ću ga ljubiti;
Pa ma poginila. —

Pa i neću i nigda
Drugoga ljubiti;
Niti ću zakletvu
Moju prekršiti; —

A njemu nek mili;
Pravedni Bog sudi:
Mene što ostavi
Pa drugu sad ljubi! —

A. M. i B.

Digitized by Google

Bohinsko jezero.

Spjevao August Šenoa.

II.

(Konac.)

A — gle čuda! — s hridi strme
Dva staklena stupa grme,
I po gori,
Svud se ori,
Kô u pjesmi stara slava,
Voda bistra gdje žamori:
Tu se radja — naša Sava
Tu se radja, —
Tudjer u dubinu pada;
Svietla joj se pjena blista
Kô ljeskanje srebra čista.

Da to znano lakomčevu oku,
Keseći se skoči u brzu skoku
Put propasti,
Gadnom nadom,
Da će mu pod vodopadom
Biserak i srebro cvasti.

Tu se radja — teče putem juga,
Da sviedokom bude slavskih tuga,
Što ti teče — a što dalje
Sitni biser zrakom pršeć šalje.

U to sunce, nije šala,
Jer ni gora nije mala,
Prevalilo goru kasno,
Dosta kasno, al je jasno;
Jer bi ti se pokajalo,
Da tog čuda negledalo.

Sinu sunce
Nad vrhunce:
A u svakoj kaplji sedam svietlih pruga,
A u svakoj kaplji sva nebeska duga.

Znam, da ljudska grud
Danas malo mari,
Tko sve mirom mudro kreće,
Tkoli dieli svietu sreće;
Znam, za ovu ćud
Znahu samo stari
U nesreći samo zoveš tvorca svoga,
Jer — ah sreća nezna Boga.

Al to gledaj, ćuti sreću,
Poznati će duša tvoja
Višji razlog, mudrost veću,
Da vrh zviezda moć je koja,
Što to liepo udesila,
Uredila, nakitila,
I čovjeku podielila:
Nek. po čudu ovom znade
Da na nebu Bog imade.

Zdravi meni
Vi zeleni
Gajevi po gori!
Zdrava Savo,
Naša slavo,
Hladjani izvori!

Ah da mogu sličan u bajci junaka.
Izčupati zlatnom suncu svietlu zraku,
Izčupati, pa u krunu savijati,
A na krunu voden-biser nanizati,
Da žrtvujem Slavstvu vriednu diku,
Na tom krasnom gorskom žrtveniku,
Da se sjaje
Kroz sve kraje:
Nek se znade, slavska majka,
Slavski duh da nije bajka.

Ah da mogu, kô njekada
Samson vrage roda svlada,
Ogrlih te vodne stupe,
Na nevjere ote glupe —
Štono raji tužnog juga
Zadavaju tisuć tuga,
Na slobodu i krst reže —
Da se sruše, neka bježe
U istočne puste tmine,
Nek nekuže ote krasne postojbine.

Ah da mogu, kupio ovu rosu,
Da izmienim sve pregorke suze,
Što niz lica jadnoj braći puze,
Gdje ju more gladnu, jadnu, bosu,
Nek neplače, neuzdane,
Jer već Krstu zora svane.

Ah da mogu skupio bi sve Slavene
U divotne ove gorske sjene,
A kraj vode ove svete,
Nek im bude slavska Lete;
Nek zarone gorke uspomene,
Nek se s nova svak pokrsti,
A tko malovjeran dvoji,
Kriepom vjerom duh učvrsti,
Da budemo svi već svoji.

„Teci Savo, diko moja
U divotne južne strane,
Nek ti voda jasna tvoja
Pere rodu ljute rane;
Primi suze, što će pasti
U tvoj talas s tužnog oka,
Primi uzdah biedne strasti
Pa ga nosi put istoka.

Kud mi prošla, dobro došla,
Bolju sreću braći našla;
Gdje nenašla tiho sbori,
Neće živjet, koj te mori:
Avaj Savo — šta si tužna?
Šta ti voda mutna ružna?
Znam, u vodi ti je krvi,
Raju zmaj gdje ljuti mrvi;
Znam, ah — voda ti se muti,
Jer te pije krvnik ljuti:
Savo, Savo! kad ćes veće,
Teći rajem slavske sreće?
Kad ćeš — — —“
Moj Slovenac: „Ajdmo sada
Gospodaru — sunce pada.“

Odoh tužan, odoh sretan;
U to s' večer spusti ljetan;
Veće razsu Svemogući
Nebom zviezda' cviet gorući:
Mirno 'e — izmedj gora' strmi'
Izvor Save muklo grmi;
Mi u čamac, mi do kraja,
Ja kô angjeo prognanik iz raja.

Umuknuo glas već pietla,
Kriesnica tek busom svietla
Titra, — kadkad iz dalekih sela
Psa čuvara vierni glas zazvuči;
Iza grmlja kolibica biela
Mog brodara vabi kasnom luči.
Moj Slovenac rukom ma'nu:
„Ravnim putem valja poć!“
A duboko ja uzdanu':
„Liepa goso, lahku noć!“

Digitized by Google

Kraljica Viktorija razsudnicom.

U Londonu mjeseca kolovoza.

„Jučer se gospodična Arabella King i gospodin William Macdold sretno ovjenčaše.“ Zašto je to „Morning Post“ tako raztrubila?

To se pitanje dade na sliedeći način riešiti. Svi Englezi bez razlike rado si medjusobno kojekakve značajne crtice svoje obće obljubljene kraljice pripovjedaju; ona bo im je ne samo vrhovna glava, nego i pravi uzor krieposti i običajah englezkih; a onaj način, kojim ona ženske slaboće prosudjuje i kazni, ne samo da je karakterističan za samu kraljicu, već i za sav narod, kojim ona upravlja.

Gospodična Arabella King je sobarica kraljičina, djevojka od 18 godinah, mlada, liepa i od siromašnih roditeljah. Kraljica ju obljubi kô vlastito diete; a s toga nije ni čudo, što su joj sa svih stranah zavidni bili. No prije nego dalje o odnošaju njezinom sa kraljicom nastavimo, voljni smo u kratko nacrtati, kako je u kraljičin dvor došla.

Njekoga ugodnoga dana išla je kraljica sa svojim, žalibože prerano usnulim suprugom na obalu šetati, kad al' na jedanput počme kiša padati. — Na nesreću neimadjahu sa sobom niti kišobrana, niti se u onaj tren mogoše kola pribaviti. U dobar čas eto ti njekoga uljudnoga zanatlije putem sa kišobranom, vidi ovdje bliedu gospodju sa odličnim gospodinom, od kojih nijedno nepozna, te im ponudi kišobran.

Kraljica tom riedkom prijaznošću ganjena, primi sa zahvalnošću ponudu, te se ujedno i za naslov toga čovjeka popita, da mu uzmogne kišobran natrag poslati. — Još istoga dana dobije moj čovjek po slugi u kraljevskoj livreji svoj kišobran; a uz kišobran dar od 5 funtih šterlinga. Odmah zatim dade se kraljica još pobliže o tom čovjeku obavjestiti, te dočuje, da je vrlo marljiv no siromašan zanatlija, koj uz osmero drobne dječice živi.

Njekoliko danah kašnje dobije moj zanatlija poziv, da u Bukingham Palace dodje. King ne samo da je na poziv pošao, već je i svu svoju obitelj sa sobom poneo, te kraljicu na naznačenu mjestu dočekao; nu izmedju sve djece najbolje joj se dopane desetogodišnja Arabella, koju tako obljubi, da je odlučila za nju se brinuti. Arabella bude na troškove kraljičine odgojena, te postade kašnje i sobaricom njezinom. Princesa Alice bijaše drugarica te mlade i liepe djevojčice.

No Arabella je prijateljica romanah, ona je djela Eugena Sue-a tako rekuć pozobala; čitala je takodjer Viktora Hugo-a „Miserables“, te koliko god bi putah sa princesom ili sa kojim od ostale djece sama bila, uvjek bi sa njekakvom vatrom i riečitošću svakovrstne pripovjesti pripovjedala, uslied česa bi djeca sve gorom postajala. — Uvidiv to kraljica, posve joj preprieči djeci takove pripovjesti pripovjedati.

Čim je Arabella prestala pripovjesti pripovjedati, počme igrati rolu romanovske junakinje; a i prilika joj se za tu svrhu doskora pruži. Njeki mladi gospodičić naime zaljubi se u nju te ju kô angjela obožavašc; nu ništa manje ljubljaše i ona njega, te si, medjusobno se ljubeć, tako dugo dopisivahu, dok napokon mlada djevojčica svomu jedinomu sastanak neopredieli. Nu nesreća uzhtjede, da je kraljica za taj ljubezni odnošaj doznala. Nije razjarilo kraljicu, što je djevojka sliedila njeki nutarnji naravni nagon, već zločesti primjer, koji je iz praha dignuto stvorenje njezinu ćudorednomu dvoru dalo.

Kraljica dade gospodina Kinga, Arabellina otca dozvati, saobći vriednomu čovjeku što i kako je, te zahtjevaše, da se kao otac svojim pravom posluži. Arabella bude dozvana, pogrieške joj predbačene, te sliedećim načinom kažnjena. King zamoli ponajprije kraljicu, da mu oprosti, što je nagao u svom otčinskom postupanju, primi zatim kćerku za glavu, te joj u nazočnosti kraljičinoj sasvim kosu odreže. — Ostrižene glave moraše sada žalostna djevojka sve svoje poslove kod dvora kao što i prije obavljati te se ljubavi odreći, te čuvana danom i noćju bude opaticom u dvoru.

Tako pobožno življaše Arabella skoro godinu danah, no budući ju je Viktorija rado imala i uvidila, da je ona pokorna srca, sasvim čista i nevina bila, odluči, pomiriti se s njom i oprostit joj. Mladi onaj gospodičić bijaše mjernik, imenom William Macdold, njegova ljubav naprama mladoj Arabelli rastijaše sve većma i većma; s toga i odluči kraljica, ženitbenu svezu ove dvojice blagosloviti.

I tako dodje do pira, na kom je kraljicu njeka dvorska gospoja zastupala. Kad je poslje pira g. Macdold sa suprugom si Arabellom pred kraljicu došao, te joj se na materinskoj brizi i dobroti najsrdačnije zahvalio, ogrli ju velemožna gospodja i u sried čela poljubi, te ju uz sliedeće rieči blagoslovi: „Arabello budi tako sretna, kao što sam i ja kao supruga bila; no moli uvjek Svevišnjega, da te oslobodi iz onakve čaše piti, iz koje sam ja — s mnogo stranah zavidjena upraviteljica Velike Britanije pila.

To je dakle ključ za onu zagonetku, zašto je „Morning Post“ prošloga mjeseca odmah na početku svojih dnevnih novostih viesti donio, da su se gdčn. Arabella King i William Macdold ovjenčali.

Sreća zaboravnosti.

Sretan! tko sve lasno zaboravi,
Bar za tugu i jad nezna ljuti;
Samo srce puno nježne ćuti,
Tuga s jadom nemilice davi.
Tko izgubi prvoj u ljubavi
U što s' uzda kò u podpor kruti,
Tomu uvjek suza oči smuti
S' ranah udar što mu taj ostavi.
Tako i ti srce moje jadno,
Zaboravit tražiš jad tvoj zaman,
Kad si puno ćuti, a ne hladno;
Tvoj gubitak plakat ćeš do vieka,
Život tvoj će bit viek tužan, táman,
U smrti je samo za te lieka!...

I. L. K. E

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 12. rujna.

T. Gdje su ona idilička vremena, kad su sve zagrebske novice sticale se kao u glavno stecište pred ilirskom kavanom na „Harmici“, gdje se je moglo čuti u patriarkalnoj slogi predavanjah raznih dogodjajah, istinah i klevetah, dosjetakah i svega što se je dogoditi moglo il sbilja dogodilo. Ah, minula su i vremena ona i izčeznule mnoge osobnosti s lica zemlje. Koliko se je toga promjenilo od onoga doba, dok je teta Agramerica bila jošte djevojkom, te kao jedinica uz poetičnu Lunu svakoga tjedna po jedan, dva li puta pozdravljala dosta ponjemčeno občinstvo tadašnje i obskrbljivalo ga duševnom hranom. Svjedokom blažene te dobe, a i golemoga pokreta služe nam i sada jošte na strieljani našoj oni nebrojeni nišani, naslikani cimeri i nakićeni njemačkimi klasičnimi dosjetkami, rebusi i napisi. Danas je to sve drugčije. One familijarne domačnosti kod gostiuh i kavegjije nestalo je; duh je ušao drugi u ljude, udobnost i luksus preobrazio je od pete do glave sve skroz i danas se srče kafa i sladoled po sried oranžerijah i cvatućih oleanderah kô u perivoju, te se nepretresa više toliko kronika grada, koja se je njegda samo tradicijom saznati mogla. Danas čitamo domaću kroniku u listovih u „naškom“ jeziku, izcifranu uz vjesti o kongresih, tajnostih Tuillerijah, čovječnosti Muravieva, Reichsrathu i nesreći slavjanskoj.

Diplomatično mučanje, šahovanje, Whist itd. kao i čitanje časopisah — kojih ima danas jedna kavana više, nego-li u vrieme glasovitoga „Hajdede probemus“ sve ukupno kavane i sa Fritzovom quondam „zum weissen Ochsen“ — izmienilo je one mnogikrat nesnosne kritike najtajnih tajnah kakove Cause celebre, iztrage, otmice itd.

Velik je korak u Zagrebu učinjen, al su i zahtjevi občinstva jošte veći narasli, te je s toga i Feuilletonistu mnogo teže saznati istinu onih pikantnih novicah, koje se svaki dan sbijaju, jer ono, što obći zvon zvoni, to je sve tendenciozno prepleteno u smislu ove ili one agitacije — pa tko da previdi sve te tanko prepredene finte i da nezagrezne u neistinu i protuslovja, kô njeki revni dopisnici zagrebski. Tu je dakle probitačnije koj redak manje, il pako bistro otvoriti oči, da nebude pod festum smiešnoga izpričanja, jer gudalo bije više krat po nosu vatrena egeduša.

Dok je polovica grada kupajuć se po toplicah kriepila si oslabljeno tielo i netečnom si vodom kvarila želudac, bijaše i mnogo manje zanimivosti u gradu, nu jedva što se vratiše restaurirana gospoda, nastadoše odma iztrage, sjednice, nove političke kombinacije, glasovi o novih novinah i starih redaktorih, što bi sve imalo da provetri nečist zrak i kužnu sparinu. Sve se na novo giblje i njeki hoće da iz daleka čuju oluju; plašljivi se skrivaju za ledja drugih a odvažni čekaju bez straha, dok se očisti vazduh i svježi zrak nadme pluća ugodnimi čuvstvi. Koj nije posve pesimista, taj se nada da se nećemo posve udušiti razvijanjem toli skodljive pare i političkoga plina, nego da će bud kakvi gromovi jednom razbistriti naoblačeno obzorje.

Medjutim i dok nam novinari dokažu, da li je subvencija — paušal ili gotov novac, da li će pred velim sudom mejdan održati veli B. ili veli Ž.—, tko li je na Rieci hrvatsku zastavu želio abandonirati — da-li imade nade za Šuselkove crno-crveno-zlatne nade i dok se rieše više takovih na hrvatski ustav udarajućih pitanjah — taj čas nam topli kuha rujan rujna vinca, Tom Belling diže u svom jahalištu dobrovoljni harač od tisućah ljubopitnih gledaocah, pripravljaju skrbljivi umjetnici koncerte i kazalištne zabave itd. — kojih sladkih zabavah bi se dalo liepo uživati, da nam krikljivo nezviždi vapaj gladnih stvorovah i da nam se nerazlievaju već do praga rieke od suzah stradajućih u Vinodolu, Kečkemetu i sa naših bližnjih selah crni glasi od kuge marvinske, koja prieti uništenjem blagostanja našega. Darujmo jim dakle u ime Boga, kol'ko bude koji smoga'.

Dopis.

° Kako znate, u Brnu se slavila 26. kolovoza o. g. tisućnica naših blagoviestnikah sv. Ćirila i Metoda a iz ćeskih listovah mogoste razabrati, kolikom se slavom brnsko zastupničtvo proslavilo, koliko li bratinski njemački listovi sustanovnike svoje pozdraviše. Nu prem se Niemci iz napetih silah pomagali, da Čehom svoju bratinsku mržnju dokažu, da jim radost osujete ipak bila svečanost vrlo sjajna.

Nije mi namjera na tanko vam pripoviedati, tko tu bio, što se pjevalo, komu se napijalo — toga su svi listovi već puni bili ali možda će vaše čitatelje zanimati, da su i Hrvati kod te svečanosti zastupani bili, nespomenuv zagrebačku poslanicu. Hrvati su bili došli — ne iz naših krajevah već iz same Moravske — najme oni naseljenici i to na više kolih, nakićeni vrpcami i zastavami a svi i starci i mladići i žene i djevojke u sjajnom narodnom odjelu, kojim se još i danas ponose. Zatim bijaše još i jedan Hrvat iz naših krajevah a to g. Virgil Malin iz Trnave u Slavoniji, poznat s lanjske Havličkove svečanosti. G. Malin naumio je još i na drugom mjestu Hrvatsku zastupati i to u samom Londonu. Na godinu najme slavit će se ondje 300godišnjnica Shakespearova, u koju se svrhu već i odbor sastavio,. Taj odbor izdat će takodjer književna djela ovog dramatičkog velikana i nastojati, da u tom izdanju svi europejski jezici zastupani budu. Mi Hrvati do sada, koliko mi je znano, baš nijedne njegove drame neimamo — jer loši, da nerečem nevaljali prevodi g. Špire Dimitrovića na ponos nam služila nebi — toj nevolji hoće dakle g. Malin priskočiti te jednu dramu prevesti i londonskomu odboru poslati. Nadajte se, da nam njegov prevod lice osvietlao bude pred zapadnim svietom, jer je g. Malin ne samo hrvatskomu već i inglezkomu jeziku posve vješt, te mu nebude treba uteći se njemačkomu prevodu (vidi „Julio Cezar“).

Slava mu! E. I.

Svaštice.

(Poljska narodna vlada.) Sav se divi sviet organizaciji današnje bune u Poljskoj, koju vodi tajna vlada narodna u Varšavi u sried ruskih silnih oblastnikah, kojim služi sve, što toli oriašku državu u svojoj moći drži. Frkf. J. pripovjeda o toj vladi sliedeće:

Najviša državna vlast stoji u odboru od 12 osobah, koji sačinjavaju toli putah spomenuti „tajni osrednji odbor“.

Taj se odbor popunjava odma, ako bi slučajno koj član poginuo, uhvaćen bio, ili u kakvom poslanstvu odputovao. Trojica iz med tih 12 izabrani su za izvršitelje. U tom triumviratu stiču se sve niti čitavoga gibanja i on odluči odriešito, što važni čas neodvlačno zahtjeva na korist domovine poljske; al je ipak odgovoran velikomu vieću devetorice svaki za svoj čin. Iz sriedine toga užjega odbora lete sve proklamacije i zapovjedi, a dolaze mu izvješća od svih vojnih i gradjanskih poglavarah. Jedva se može pojmiti ona čudnovata, reć bi bajoslovna točnost, kojom se čitavi stroj upraviteljstva, nevidljive, nedokučive prevratne te vlade okreće. Kako se njezine zapovjedi izvršuju, o tom nam pol godine već pripovjedaju javni listovi veleznamenitih dogodjajah. Želja, da se ruski jaram baci s vrata, jest obćenita i do bjesnoće razvita, da nitko za život svoj nemari, nego hrli u boj, da pobjedi il da pane. U tom žarkom nastojanju složne su sve stranke, bila demokratička, aristokratička, prevratna, ili konservativna, da, i sami poljski magnati kod dvorovah u Beču i Berlinu, koji daleko stoje od doticaja s bunom — svi misle jednako; koj nije za poljsku stvar upravo djelatan, taj šuti i nebi izdao nikoga — ne sa straha smrtnom udarcu tajnoga krvnika, no iz ljubavi i ponosa poljskoga. S toga je Vielopoljski svakomu Poljaku najgrozovitija grdoba i gad po svem širokom svietu, te nemrze toliko niti Berga gjenerala niti groznog Muravieva.

Velika odvažnost i poštenje osobah daje ugledu vlade neizmjernu moralnu snagu, koju narod štuje i sluša bez oklevanja. Glavni domorodci i vodje naroda na Visli i Dniestru poznaju članove vlade tako dobro kao i oni na Dunavu i na Sprevi itd.

Digitized by Google

* Najveću vručinu ljetos kazà kod nas toplomjer 39—40°. Ljetopisi javljaju, da je to najviša temperatura, koju sviet doživi od god. 1705, dakle od 158 god. 26. kolov. 1765. bijaše vručine 40°, a 14. kolovoza 1774. 39° 4'. Ovoga stoljeća nije bilo sparine nad 36°. Nije dakle ni čudo, da nam suša tolikoga kvara ljetos čini, koju tim više zemlja ćuti, kad već više godinah nije prave zime sa sniegom, a samo zimska vlaga može napojiti žednu zemlju.

* (Potres u Manili.) „Diario di Manila“ od 6. lipnja piše o strašnoj katastrofi ovo: dne 3. lipnja u 7 satih i 25 min. pred večer, koje doba nam i sada joste kazuju svi satovi prestavši onaj čas dalje teći — ćutismo živo gibanje, na što sliediše do tri žestoka udarca od juga prama sjeveru, pa zatim odma opet dva udarca s druge strane. Zajedno čuo se je trajući podzemni štropot, koj se izgubi u grozovitoj kršnji rušećih se sgradah, prejadnom jaukanju kukavnoga ljudstva, padanju pokućtva, kroz 30 neopisivih sekundah.

Poslje pol sata diglo se poglavarstvo da pomoćju posade i pod vodstvom mjerničkih častnikah radi o spasenju ubogih nesretnikah.

U povjesti pilipinskih otokah nenalazi se nijedna nesreća ovoj slična, izim pred 200 godinah.

U stolnom hramu služijahu upravo službu božju na čast sv. Tielovu, kad na jednoč se sruši jedan dio krova, a za čas i drugi, pa zatim pilovi i pročelje crkve. Kanonici i ostali sveštenici izčeznuše u razvalinah a pjevači okol oltara smrvljeni su strahovito; do 85 mrtvih tielesah, medju kojimi 9 kanonici, izkopani su izpod razvalinah.

Riedko koja kuća osta na toliko sačuvana, da se može u njoj stanovati. Svega skupa poginulo je 235 a ranjeno 85 ljudih.

* (Londonski obaviestnik.) Londonski obaviestnik za godinu 1860 piše ovo: London imade sada pôtreć (2½) miliun žiteljstva, koje obitaje u 300,000 kućah. Parnice vodi 6000 odvjetnikah i sgodom ih svršuju. Duhovnih pastirah imade 930, koji u 429 crkvah obslužuju službu božju; a pomanjih bogomoljah imade 423. Od ovih hramovah imadu Indenpendenti 121, Babtisti 100, Vesleriyani 77, Katolici 29, Kalvini i Presbyteriani svaki po 10, Kvekeri 7 a Židovi 10, kojim pripada još mnogo manjih bogomoljah inih sektah. Obhrvljeli koga žedja, može si probaviti izmedju 4000 krčmarah i 1000 vinarah gdje hoće. Uzhtjede li se komu jesti, može dobiti gdje mu drago, jer imade 2500 pekarnicah, 1700 mesarah, 2600 slaštičarnicah, 1260 kavanah i 1500 mljekarah. Ako li tko nesrećom neprobavi onoga što pojede i popije, može si naći lieka dosta u 2400 upisanih a mnogo i mnogo neupisanih liečnikah, a uza to 500 grobarah, koji će ga moći — ako li bi ga slučajno smrt snašla — zakopati. Ako bi se komu uzhtjelo, da se gizdavo zaodjene, ima si jamačno gdje ili gotovo kupiti ili napraviti dati; jer imade 3000 postolarah, 2950 krojačah i 1560 kitničarah, kojim je po boku 1080 uresnicah i 290 zajamnicah. Napokon, da se uzmognu ljudi duševno izobražavati, imade 1500 učionah i višjih učilištah.

* Europejsko svećenstvo. Polag rimske „Armonie“ imade u Francezkoj 81 katolički biskup, u Njemačkoj 45, u Italiji 262. Florentinski listovi kažu, da je u samoj Italiji polovicu toliko biskupah, koliko je u cieloj Europi, jer u svem katoličkom svietu imade 602 vrhovna pastira. Ostaloga svećenstva imade u cieloj Europi 260,000; od toga pripada Francezkoj 84,000, Njemačkoj 28,000, Španjolskoj 31,000, Italiji 115,000. Indi u Njemačkoj na svakih 900 osobah dodje po jedan svećenik, u Italiji pako na svakih 200 osobah po jedan.

Smješice.

Gospodine liečniče, reče njeki bolestnik, kad već moram umrieti, to me dajte poslje smrti parati; ja bo hoću da znadem, od česa sam umro.

* Muley Hassan, car marokanski, bješe se naučio od Francezah igrati tako zvani l'hombre. Brzo zatim igrao se je s vojima dvimi veziri, te kada mu nisu zaigrali boje, koja bi mu bila povoljna, to se on izdreči na nje: Bre, (psetenja) igrajte mi srce, ili ću vam dati glave odsjeći.

* Njeki putnik došav pred krčmu zapita: Tko je gospodar ove kuće? — „Ja sam“ odgovori krčmar, „moja je supruga prije 3 nedjelje umrla.“

* Njetko, koj je od kostobolje jako trpio, dodje k lječniku, te ga zapita za savjet. Liečnik uzè odmah hartije i napisa recept. Kad je bolestnik otići htio, to mu reče liečnik: Još nješto, prijatelju, budite tako dobri, te mi kažite, ako vam ovo moje sriedstvo koristilo bude. I ja trpim već dvadeset godinah od iste bolesti i tražio sam do sada uzalud sriedstvo proti njoj.

* Načelnik njekoga mjestanca u Badenskoj pisao je svomu poglavarstvu za savjet zbog biesna psa slědećim načinom: Biesni pas trči u jutro po poljih. Sad se samo pita, jeli se ima ubiti ili u Virtenbržku prieko granice protjerati, da unapred kvara nedela.

* Jeftin život. Toma Moore pripovjeda u svojem dnevniku o njekom čovjeku, koga jelo skoro ništa nije stajalo. Ovaj čovjek običavaše se u nedjelju kod njekoga staroga prijatelja najesti i to tako, da do sriede gladi nije začutio. U sriedu dao si je malo droba (filekah) donesti, kojim si je obično želudac pokvario, te tako do nedjelje uztrajao. U nedjelju počeo je opet isti život.

* Iz tamnice. Tamničar. Kakvo je to opet svinjsko jelo?

Stražnik: Zato ste i u uzi!

Tamničar: Kakvi su to ljudi?

Stražnik: Lupeži, kao što ste i vi!

Tamničar: Lupeži? — Čuj, recide tvomu gospodaru, da si, ako svoje lupeže nemože braniti, nikakovih nedrži.

* Umakalo. Glavar ladje. Ej, gazda, daj mi govedine s dobrim, tečnim umakalom.

Gazda. Ovdje imate, štovani gospodine.

Glavar ladje. Kakvo je to umakalo? Ako je to umakalo, to nisam od Indije dovlje u ničem drugom jedrio van u umakalu.

Sl. uredničtvo „Zviezde“ u Zadru

moli sve naše narodne listove, da poziv na predplatu njenoga književnoga lista za prosvjetu, poduku i zabavu priobće svojim čitateljem. Da nam nije toli uzak prostor, to bi i mi od srca sav podugački poziv u današnji broj uvrstili — dà, i pridodali bi jošte od svoje strane, da je zbilja vriedno podupirati novo probudjeni literarni podhvat, koj je kao mirisna ružica hrvatska jedva pronikla na polju, obraštenu talijanskim draćem, te koja bi nježnim njegovanjem prihvatit mogla čvrsti korjen na radost hrvatske domovine i ostale nam braće slavske. Uredničtvo nastojalo je, da bude u „Zviezdi“ duh ljubavi i sloge bratske od Balkana do Triglava; donielo je izvornih sastavakah i prevodah, liepih pjesamah, proletiših iz duše vrlih rodoljubah.

S toga nam je vrlo žao, da je isto prinukano tužit se rad preslabe podpore, po kojoj bi „Zviezda“ mogla ne samo potamnieti, nego takvim jenjanjem i posve utrnuti se.

Preporučajuć dakle od svoje strane „Zviezdu“ dalmatinsku, želimo da joj sreća posluži i da joj se predlatnici pomnožaju ko posestrime njezine na nebu.

Konjičev skok

u-	ci-	som	Znam	ca(	iz	da	su-
dru-	na	Nad	ni	ro-	za	rod-	lim
ce	de-	gla	pa-	gub-	Kô	meh!	mi-
sr-	ga	sr-	to.	Svo-	dom	mi-	mo-
da.	ka-	ce	će	ra,	lje-	la:	aj-
si-	si,	ja-	nim	lju-	jim	do-	za
ko	A-	di-	ko	da,	su-	ska,	Du-
Ro-	la.	pa-	li	telj-	šu	Kad	za

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakliča u Zagrebu.

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 27. U Zagrebu 25. rujna 1863. Tečaj III.

Moje zlato.

Kada gledam oči tvoje
Kao alem-kamen sjajne,
Mislim da sam tad u raju,
Gdje angjeli sladko poje.

Kada čujem zvuke milc,
Iz ustiuh, zlato, tvojih,
Zavladale mislim da su
Srcem mojim rajske sile.

Pogled tvoj kad ljubav sbori,
Kada leti tako hitro,
Kao strielja Lelja malog,
Raj se meni tad' otvori.

Pa kad čujem s usnah tvojih,
Da hrvatski meni sboriš,
Ljubav tada za te plaiuti
U mladjanih grudih mojih.

A. L.

Povratak.

Kadno sunce mladiću osvane,
Pjeva, skače; o cvieću se vije,
Nektar pije, o ljubavi snije —
Za naukom gorljivost prestane.

Kadno sunce na obzorje pane,
Skuca, plače, željno uči, štije
Danom, noćju gorke suze lije,
Malo znade, mladosti nestane.

Tudja muza bila g' odmamila
Tudje pjesme bjehu mu nevine
Svoja knjiga njemu omrazila.

Tad će Vila: „Oj nesretni sine!
Uči... mila 'e pjesma naša mila,
Uzmi gusle da te žalost mine!"

I. G. Krasanin.

Digitized by Google

Nerazriešena zagonetka.

VI.

(Konac.)

Tankred zatvori vrata St. Honoré, kroz koja se je išlo pravim pravcem u St. Germain. Medjuto mu donese njeki njegov prijatelj viest iz hotela „Chabot“, da su njegovi dušmani odonud odišli. Šta će biti, ako su već prošli na ova vrata? Tankreda spopade groza, kad je na ovo pomislio. Popostane njekoliko časakah, ali mu se svaki trenutak činjaše cielim viekom. Nebje nikoga od nikuda. Nestrpljiv je, da jedva stoji! Pusti svoju momčad na straži, a sam poleti ulicom, vodećom jednako u hotel „Chabot“. U to opazi mnogo kolah, konjanikah, oružanih gradjanah; djakah, gnjetećih se u tiesnom prostoru. Uosovi se na svom konju i spozna dvorjanike Rohan-Chabotove. Biesnim klikom skoči napried. Amo k meni braćo — k meni! Ali prije nego se konjanici, obkolivši kola, skupiti mogoše, poplaše se konji i baciše petoricu konjanikah na pločnik. Tankred skoči pred njih, pa navali na kola. „Klara, Klara“ vrisne mahnit. Na to mu se odazove dirajući glas, i iza zastora pokaže mu se do pola zastrta glava. Osam do deset plemićah okruže Tankreda. Nedajte sinu sotonovu, da udje, držite ga! oduzmite mu oružje, poviče Hinko Chabot — ali u isti čas poplaši se i njegov konj te ga spravi poda se. Jakov trgne mač i probode konju prsa. Tankred razdere zastore na kolih. Zaviri u kola; u kolih sjedjaše Klara s oholom princezom Margaretom. Hinko Rohan ratovaše proti kraljevom, drzne mu ona posmjehom, a njegov prividni sin bojuje proti ženam. „Neratujem ja sa ženami, no ja hoću samo svoju da otmem ili da umrem.“ „Tankredu moj,“ cikne Klara, i nagne se iz kolah. Tankred se prigne do nje, obuhvati ju svojimi rukami i digne ju do sedla. „K meni, k meni amo,“ krikne Jersai, nesrećo jedna, i htjede da će na Tankreda. „Hodi, hodi amo,“ odvrati mu Tankred, „kad hoćeš, da se tučeš, premda se misliš sutra ženiti.“ Na ove rieči plane Jersai gnjevom razjarenim, i htjede svim naporom napried, ali ga gusta vreva ljudska i djačka nepusti dalje. Pograbi mač u zube, a u ruke uze pištolje, te izpali obje. Dva se djaka snižu na zemlju. Biesnilo, da se Bog smiluje! Tri plemića padnu smrtno ranjena na tle, i sam Jersai pritisne na smrtno ranjenu konju crnu zemlju. Čuvaj te ga, vikne Tankred! pustite ga meni, ja ću praviti s njim posebne račune. Ali se Jersai digne opeta i skoči na sedlo. „Dok se vidimo, Tankredu; — svakako se moramo vidjeti! Pusti zatim konju slobodnu uzdu — poleti ko munja, prodre dvije gradjanske straže i uteče na vrata. Da je samo čas postajao, bio bi prošo na trista jadah.

VI.

Boj se svrši. Većina kavalirah što ozledjenih što težko ranjenih ostade u rukuh pobjediteljevih. „Mi smo vaše robinje,“ prihvati Margareta mrka pogleda. — „Vaša je tamnica tako prostrana kao što je cieli Pariz,“ odvrati Tankred, i dade princezu s njezinim mužem odvesti pratnjom u njihove dvore. On pako odleti svojim plienom da će k svojoj majci; no Klara ga umoli, da potraži prije njezina otca. Starac pako trepćaše cielo to vrieme od straha kod kuće. Princeza Margareta odvede njegovu kćer proti njegovoj volji; njezin bo upliv bijaše i nada starca. Klara navali nanj molbami, poče mu živimi slikami slikati, kako se liepa sreća nagiblje Tankredu; a usuprot, kako je zlo po njegovu kuću i njegov dvor. Nestašni i neodvažni starac, stade kimati glavom: „A ima-li izgleda, da će on dobiti parnicu?“ bijaše mu prvo pitanje. Tko može jamčiti zato, da se Parižani neće do sutra dignuti i podvrći, pa tvoga Tankreda s ostalimi buntovnici kardinalu predati?“ — „Čuj, čuj glas. Eno dolje na ulici, čuje se, da će parlamenat proskribirati Mazarina i njegove pristaše. Vojvoda Elbeuf imenovan je vrhovnim zapovjednikom Parižanah; a za njim, generali: Tankred, grof Rieux i Lillebonne, kano i marquisi: de la Force i de la Boulaye. — Sat kasnije ode grof sa svojom kćerju k Quemeni, a ova ih odvede k Tankredovoj materi, da se pomire s njom. Stari grof poče moliti, da mu oprosti, što bijaše prije tako tvrdoglav. To je vojvodinja i htjela, pa oprosti svim u svem. Liepo i dražestno obuhvati Klaru svojimi rukami i nepusti je više sa svoga naručaja.

Tako dospje Tankred na kraj svojih težnjah. On sjedaše u sboru knezovah i generalah. On zapovjedaše vojskom, ratujućom proti onomu, koji bje krivcem, što mu otac u progonstvu umre. Napokon dodje do skora ovjenčanja s Klarom. No prije nego stigne odluke parlamenta u njegovu poslu — morade u Cevenne, da stupi na čelo bune! Na putu sastade cielu Karavanu Frondeurah sa živežom, koju morade pratiti u Pariz uz srednje straže kraljevacah. No čim se poče smrkarati ostaviše Frondeuri (buntovni plemići i gradjani) a sutra dan imadoše se opet povratiti.

Moglo je biti baš oko pol noći, kada ti doleti jedan konjanik u drvenu kućicu Vincenovu. Poče prisluškivati: Neću ništa! Ne, reče, oni valjda nevidjoše, kad sam se ja izmaknuo. Vojvodo Tankredu, ti si zaboravio, pogledati u brk onomu vojniku, koji je mjerio, kuda tvoja kolona namjerava.“ Skine pantljiku sa svoga široko-kriloga šešira i baci ju na zemlju. Odovud poleti prama dvoru. „Tko je, poviče straža? „Vojvoda Hinko Rohan-Chabot.“ Stražar ga pusti u dvor i za čas „začu, kako sablje po njem zvekeću. Još neizteče ni sat, već polete stotine oklopnikah na velika vrata van i poskriju se u šikarah. Chabote, da li ste vi o tom osvjedočeni, da niste preko mosta kod Charentona Marnu prebacili, upita ga zapovjednik vojske. „Ja sam ju prebacio baš kad su oni prešli preko nje; sva je prilika da će oni put Sv. Maura. Jersai-u, zar ih mislite tamo napasti i zauzbiti?“ „Bog sačuvaj. Parižke lude moraju se zavabiti u šikaru, a mi ćemo se brinuti, da ih nebude tako brzo iz nutra. Ali vojevodu, to će biti vaša stvar, vi ne samo da ste smieli, već ste i sretni.“ „Slava mu, tko ju zaslužuje; ta je pomisao proiztekla od moje gospoje. Ja sam se dočepao jednoga Tankredova momka, taj mi kaza sve osnove njegove. Kad mi kaza što namjeravaju danas, odmah bijaše osnova osnovana.“ „Dakle, striče, gledajte, da ju izvedete.“ „Samo mir, ono pseto, nesmije vam više dodijavati.“ „Margareta želi, da ga uhvatite.“ „Žena misli, vrag upravlja, kuglje lete — kamo nalete.“

Čim je Tankred sa svojim odielom stigao na most St. Maura, vidje pred zoru, da se na drugoj obali rieke oružje bliešti. On razredi svoje odmah na obrani. Neprijatelj poče samo kad kad po koju kuglju sipati. Tako podje Tankredu za rukom prebaciti most. Frondeuri neuzmakoše još ni 100 koračajah, već ih pozdraviše čarkaši živim ognjem. Ovi im

Digitized by Google

odvrate. U taj mah skoči iz pobližjega parka jedno 80 konjanikah i navali na Frondeure. „Amo, amo, holandezka prostačijo, ako imaš junačko srce," poviče Jersai. „Pa ti ovdje, izdajico — tako mi duše danas mi neuteče," zategne Tankred.

Sukob bijaše strašan, ali ujedno i kratkotrajan. Kraljevci se dadoše u neredu u bieg, a Frondeuri za njimi. „Što? Zar je junačtvo tvoje tako dugotrajno," klikne Tankred. Jersai se okrene brže bolje, izpali kuburu i skoči natrag u živicu. „Napried, napried," zagrmi Tankred i zatjera ih u šumu. „Nikamo dalje," poviče njeki stari kapetan. „Tuj neima pravoga groša, nemojmo ih tjerati." Ali se njegov glas izgubi u tolikoj kriki i većina konjanikah poleti s Tankredom. Ciela šikara vrvljaše sada borećimi se momci. Ovdje po dva — ondje po deset! Na sve se strane ori pucnjava, praskaju puške i kubure. Na jedanput začu se trublja, iz zasjede polete jedan odiel konjanikah i razstavi Frondeure od njihovih pomoćnikah. Borba nastade opet ljuća i krvavija; ali Tankredu nebijaše na pameti nitko drugi već Jersai; njega proganjaše ko razjaren lav sa njekoliko svojih vjernih konjanikah. Jersai stade! Ovdje sam te baš i htio vidjeti poviče Tankredu. Za trenutak bude Tankred sa svojom pratnjom od svih stranah obkoljen. Tankred se ogleda, ali nevidje uza se do desetak momakah. Njegov takmac imadjaše petdeset. „Tankredu", počme Jersai, „poznaš li ovo mjesto?" „I kako dobro. Tuj sam te već jedanput pobjedio. Dao mi Bog, da te i pobijem na njem i po drugi put." Mala družba započe kavgu i svali tri neprijatelja; ostali se stisnuše, jedan do drugoga. „Predajte se, povikne Chabot." „Il pobjeda ili smrt," odgovori Tankred. Jakov bijaše Tankredov živi štit. Čim mu više krvca tecijaše, tim mu većma srce plamtjaše. „Da ste hrabri — braćo," zaviče on. „Čujte, pomoć nam ide. Još samo časak i naša je pobjeda." Jersai poče prisluškivati, i čuje doista stope i tutanj kopitah; a uz to i viku: živila Fronda. „Trista ti jadah;" skoči Jersai, on mi nesmije uteći." Poleti napred na jednoga konjanika, koj mu stajaše na putu, rine ga na stran i opali kuburu na Tankreda, ali kugla nepodje na željenu meku. Jakov se opet zamieša medju Tankreda i takmaca mu, ali se sruši smrtno pogodjen na zemlju. Tankred mahne dva triput junački, izbije Jersaiu mač iz desnice i zabuši mu svoj u razjarena prsa; ali u isti trenutak naviri se deset pištoljah na njega i jedna ga pogodi. Tankred ostade jošte na sedlu — zatim šapćućim glasom: „san je — van" i pade na zemlju.

Glas, da je Tankred pao bijaše za Klaru i majku mu ubitačan. Djevojka nemože preboliti tako težka udarca — već i ona prodje u njekoliko danah za svojim ljubovnikom; ali mati njegova nebijaše tako sretna, da ga i ona odmah nasliedi. Ona poživi još njekoliko godinah, boreći se jadom i čemerom. Tielo svoga jedinca dade prenesti u Geneuv-u, dade ga sahraniti polag otca mu, a nagrobnicu uresi mu sljedećim nadpisom:

„Tancredus, Rohani ducis filius, hic situs est, qui paternae virtutis et tanti nominis verus haeres, pro Parisientibus obsessis, anno 1649., aetatis suae 19, fortiter dimicans, globo plumbeo transverberatus cecidit, gentis suae fato potius quam suo, ostentus terris tantum. Posuit Margarita Bothunia, Rohani ducissa, vidua dolorosa, mater inconsolabilis, aeternum aeterni luctus sui monumentum, quod manes, cineresque diu testetur amatos." *)

Po smrti njezinoj dade Ljudevit XIV. po republiki ženevskoj ovaj spomenik uništiti. Tako skrsnu i zadnje sjene imena Tankreda Rohanskoga.

Odluka.

Što bit' mora, pa nek bude prije!
Evo čunčić već pripravljen stoji,
Bez jadarah, sidra, veslah svoji',
Bez uprave, pomoći ičije!
Sinje more bezdno u seb' krije,
Buru, skale i talase goji, —
Tko je, tko se na njemu ne boji,
Da zalije čun il ga razbije?!
Onaj samo, kom na svietu više
Ah! nikakva radost već neklije.
Koj' s udesa plače i uzdiše;
Komu zvievda nade već nesija,
Koj kog nema da mu suze triše,
Riečju: komu život taj dodija.

I. L. K. E

Mamica Adriena.

„Poštuj otca i majku" tako veli sveto pismo i tako učiše i mladoga Mauricija Guilot-a, komu se ta božja zapovjed uvrieži duboko u mladjahno srce, te kad mu umre majka, koracao je gorko plačuć za lesom njenim i bacio duboko ganjen grudu zemlje u hladni grob. Mauriciju nestade radosti na ovom svietu kad mu nebje više majke, koju ljubljaše nad sve ino.

Nu danas je Maurice odraslo diete od 20 god. zagledao se i pridružio se gospodični Adrieni, mladoj, snažnoj djevojci od 18 god. umjetnici na jednom kazalištu parižkom. Maurice ljubljaše svoju Adrienu i s mjesta bi se bio oženio, da mu Code Napoleon nekaza, da jošte nije punodoban i zreo čovjek i tako nemogaše siromah dignuti baštinu po svojoj pokojnoj materi, nego morade se zadovoljiti sa kukavnim dohodkom, kojim ga je skupac otac milostivo darivao. To je i njegovu prijateljicu Adrienu ljutilo i do zdvojenja gonilo.

„Što ćemo početi?" zapita jednoč liepa Adrienka, „ja imam sijaset dugovah, a treba bi mi novih opravah i ekvipaže; fi donc, vaš otac je pravi škrt i gadni skupac; on baš nezaslužuje takvoga sina kakov ste vi Monsieur Maurice. Znate, da bih ja kadra bila pošteno ga naučiti pameti.

---

*) Ovdje počiva Tankred, sin vojvede Rohanskoga, koji je, vriedan baštinik krieposti i plemenita imena svoga otca, pao hrabro se boreć za obsjednute Parižane god. 1649. u 19. godini svojega života, pogodjen tanetom, i to više na nevolju naroda, nego-li svoju, stvoren nebom, da koristi zemlji. Margareta Bethunska, vojvodinja Rohanska, razcviljena udova, neutješiva majka podignu mu ovaj vječni spomenik na vječnu žalost, koj, dao Bog, da ostane vieke kano svjedok ljubezna praha.

Digitized by Google

*

„Siromašna Adrienčico!“ povikne u zdvojenju Maurice, najbolje bi bilo, da skočimo obodvoje u Seinu, jer se ovako više neda živjeti.“

„Ah, to bi bilo zbilja pametno i romantično.“ Nasmije se Adriena, „nu ja nemislim ni s daleka na smrt, prije bih se udala za vašega gospodina otca.“

„Šta velite Adrieno, za Boga? ja ću poluditi, vi hoćete da budete mojom majkom?“

„A jeli mogu inače?“ reče Adriena. „vaš otac je zaljubljen u mene preko glave; evo čitajte što mi piše.“ Maurice, zapanjen čita pismo, koje odma prepozna, da je rukopis njegvoga otca. U tom ljuvenom pisamcu očituje otac goruću ljubav, obećava joj ruku i velikih dohodakah, te žali jedino što mu je Bog dao sina nevaljanca, koj ništa čestita neradi, nego se samo skita po Parizu.“

„Maurice“ tako kaže na koncu, „mora postati Zuavom, pa onda obožavana Adrieno, bit ću vaš tielom i dušom za uvjek!“

Adriena se nasmije, a Maurice hoće da pobiesni. Što je razjareni Rolando prama takovomu zaljubljenomu kandidatu za Zuava? Ništa. Smieh djevojke preseneti razjarenoga mladića, te on probliedi, a tim više jošte kad mu za čas stupi u sobu vlastiti otac.

Maurice se prepane od straha i oniemi. „Oprostite gospodično!“ reče otac i obrativ se k sinu, nastavi „moj sine, ja vam zapovjedam, da se ovaj čas poberete iz ove kuće. Evo vidite gospodičnu Adrienu moju zaručnicu, a vašu buduću majku.“

Od čuda i jada nezna šta bi ubogi Maurice, te napokon se odluči da ide i čulo se nješto mrmljati kô „osveta“ — „smrt“ a obrativ se k otcu povikne škripajuć zubmi: „Nikad me nećete više vidjeti, ja odlazim da se skončam.“

„O! taj neće jošte umrieti,“ reče otac i gospodična Adriena odpelja se s njim za pol sata kasnije u novoj elegantnoj kočiji u Bois de Boulogne.

„Vidite tamo,“ reče Adriena, „našega sina, kako me oštro motri sa svojim družtvom; ja se bojim da ništa dobra nesnuje.“

„Pustite vi toga dečka,“ reče otac „taj će na sve mušice zaboraviti dok bude po taktu marširao u Algir il Meksiku.“

Maurice radio je marljivo na osveti; napisao je Vaudeville, u kom je igrao glavnu zadaču njegov otac, nu na sreću i spasenje otčevo nehtjede taj komad da predstavlja nijedan kazališni ravnatelj.

Medjutim se je približio svatbeni dan g. Guillota i gospodične Adriene, a zdvojenje Mauricovo raslo sve to više. Na jedankrat mu pane misao na um, koju odmah i izvede. Maurice se sruši pred noge svoga otca, moli ga skrušeno za oproštenje i da mu dopusti, da smije ostaviti Pariz i svu Francezku za uvjek; on reče, da se želi izseliti u drugu koju domovinu, u Ameriku il kud god.

Guillot, posve ganjen od tako mudroga sina dozvoli mu sve, dapače da se i sa Adrienom oprosti za „na vieke“.

Guillot predade svomu sinu pisamce na svoga bilježnika, u kom on pristaje na punodobnost sina, da uzmogne imetak po materi si dignuti.

Notar, veoma ljubezan gospodin raduje se od srca, što je medju otcem i sinom opet sve u najboljem redu i miru božjem i reče mladomu gospodinu: „Budite valjani kad vam je Bog dao toli dobra otca, koj vam evo skrbi i za ljubeznu majku.

Siroma Guillot! Ala si je čupao siedu kosu, kad je začuo, da mu je nevaljali sin sa baštinom materinjom odnio i svoju drugu majčicu. Da, Adriena pobjegla je sa svojim sinkom i ostavila je gosp. Guillotu sliedeće pisamce:

Gospodine!

Ja sam vašega gospodina sina ljubila, dok je siromah zavisio od vaše milosti, zašto da ga nebi ljubila i danas, kada ima odkud trošit 40,000 franakah na godinu; žao bi mi ga bilo da tako mlad živi biedan i osamljen i s toga sam ga sliedila. Vaša zahvalna kći

Adriena.

Narodne pjesme puka hrvatskoga iz dolnjega Zagorja.

Saobćio Sl. Perok.

Doletel je sivi sokol
Iz stranjske zemlje.
Donesel je troje perje
Svake svê felje,
Njega gleda bela gospa
Iz beloga grada —
„Služi mene sivi sokol
Jedne lete dán —
„„Nečum, nečum draga gospa
Niti same jeden dan. —
„Ja ti kupim kunu-kapu
Zberi si ju sám.“
„„Kapu imam ljube nemam
Niti srca veselje.““

Stoji nam polje široke —
Tri venca vila Marijo —
Prvog vila v žarke pšenice —
Drugog je vila na vinske rozgvice —
Trejteg je vila v božje milošće —
V polju je drevce zelene. —

ZLATOVLASKA.

Češka narodna pripoviedka. Pohrv. ju Edo Iglić. *)

Bio jedan kralj a tako uman, da je jezikom svih živina razumio. Slušajte samo kako se tomu naučio. Pridje k njemu jednom nješa stara baka, donesè mu u košari zmiju i reče: „daj si ju pripravit, ako od nje jedeš, to budeš razumjeti svemu štogod zvierad u zraku, na zemlji i u vodi govori.“ To bijaše kralju vrlo drago, da bude umjeti, čemu nitko živ neumije, bogato nadari baku te umah zapovjedao slugi, da mu tu ribu k objedu pripravi. „Ali,“ reče mu, „da mi se je jezikom dotaknuo nisi, inače mi to svojom glavom platiš.“

*) Po želji prevoditelja pridržane su njekoje osobine jezika nepromjenjene. Ured.

Digitized by Google

Sluga — bilo mu je ime Gjuro — nemogaše se načuditi, zašto mu to kralj tako oštro zabranio. „Što sam živ, takove ribe nevidjah," govoraše sam sobom, „uprav ti je kô zmija! A kakav bi to bio kukač, da neokusi što vari ili peče?"

Kad bjè zmija upečena, uzè naš Gjuro kusić na jezik te kušao. U to začuje kolo ušiju si nješto zujit: „I nam nješto! i nam nješto!" Gjuro se ogleda što je to? ali nevidjaše ničesa do njekoliko muha, po kuhinji letetih. U to vani na ulici njetko sipljivim glasom zovnu: Kamo? kamo?" A tanji mu glasovi odgovarahu: „K mlinarovu jačmenu! k mlinarovu jačmenu!" Gjuro poviri kroz okno i vidi stara gusaka s plohom guščića. „Aha!" pomisli, „takova je ta riba?" Sada je znao što i kako. Brzo založi još jedan kusić u usta te odnese zmiju kralju, kô da ništa nezna.

Po objedu zapovjeda kralj Gjuri, konja mu osedlati, jer mu se hoće projahati se a on da ga prati. Kralj jahao je napried a naš Gjuro za njim. Jašuć zelenom lukom, poskoči Gjurin konj i zahrza: „Ihahaha, brate, meni je tako lahko, da bih goru preskočio!" — „Lahko si ga tebi," reče drugi, „i ja bih rado poskakivati, ali na meni sjedi starac; poskoćim li, svalio bi se na tla kô mieh te si skrhao šiju". — „Neka si je skrha, što zato?" nastavi Gjurin konj, mjesto starâ budeš nosit mladâ." Gjuro se s tog konjskog razgovora srdačno nasmijà, ali samo na tiho, da ga kralj nevidi. Ali i kralj dobro razumio, o čem se konji razgovarahu, ogledao se a vide smijućeg se Gjuru, zapita ga: „Čemu se smiješ? — „Ničemu, svietli gospodaru, tako mi nješto na um palo," izpričavao se Gjuro. Stari kralj nanj posumnjao a i u konje se nepovjerio te se povrati doma.

Dojahav u grad, veli kralj Gjuri: „Nalij mi sklenicu vina, a ti da mi ni kapi neprolješ, inače ti glavu skinem." Gjuro uze vrč s vinom te lije. U to doletiše prozorom dvie ptice, jedna drugu proganjala a ona što bježala, imaše tri zlatna vlasa u kljunu. „Daj mi je," reče prva, „ta moja su!" — „Nedam, moja su, ja si ih sdvignuh." — „Ali ja ih ugledah, kako izpaše, kad se zlatovlasa djevojka češljala. Daj mi barem dva." — „Nijednoga!" — Sada pohiti ona druga za njom i letom se otimajući, ugrabi joj dva ali jedan joj izpade iz kljuna i dopadnuv na tla zazvoni kô struna. U to se Gjuro za njima ogleda i proli. — „Propade ti život!" viknu kralj, „ali evo hoću ti milostivim biti, ako mi tu zlatovlasu djevojku dobudeš i za ženu dovedeš." Što bje Gjuri činiti? hoće li si život spasiti to mu je svakako po djevojku, prem ni znao nije, gdje ju naći. Osedla si konja i ode — kuda, tuda. Pridje k crnoj dubravi a tu pod dubravom kraj ceste gorio jedan bus, što ga pastiri zapalili bili. Pod busom bio mravinjak, iskre padahu nanj a mravi sa svojimi bielimi jajašci bježahu amo, tamo. „Oj, pomozi, Gjuro, pomozi!" vikahu žalostno, „sgarama i naši mladi u jajih." On sad brzo s konja, usječe bus i oganj ugasi. „Kad ti bude do nevolje, spomeni se nas, mi ti budemo pomoći."

Zatim podje dalje šumom i dodje visokoj jeli. Jeli na vrhu bijaše gavranovo gnjezdo a dolje na tlih pištila su i naricala dva gavranića: „Otac i majka nam odletiše te neimamo hrane a mi uboga golušca neumijemo još letjeti, da si je potražimo. Oj pomozi, Gjuro, pomozi! nahrani nas, inače pogibosmo od glada." Gjuro se dugo nedomišljao, već, sjahav konja, probì mu prsi mačem, da bude gavranadi hranom. „Kad ti bude do nevolje a ti se nas spomeni i mi ti budemo pomoći."

Zatim podje dalje pješke. Hodao je dugo dubravom a kad napokon iz šume izzadje, vidi pred sobom daleko, široko morje. Na briegu kraj morja svadjahu se dva ribara. Uloviše zlatnu ribu a svaki ju sebi prisvajao. „Moja je mrieža, moja i riba." — A drugi bi na to: „Kukavna ti korist s mriežom tvojom da nebude mog čamca i pomoći moje!" — Ulovimo li drugu opet, to bude tvoja!" — Dakako! čekaj ti na onu drugu, nu ovu daj meni." — „Ja vas pomirim ljudi božji, kliče im Gjuro, „prodajte mi tu ribu, dobro vam ju platim a novce razdielite si medju sobom, svakomu polovica." I poda im sve novce, što ih od kralja na put dobio, nepridržav si ni dinara. Ribari poveseliše se, što su ribu tako dobro prodali. A Gjuro ju opet pustio u morje; veselo zapljuska vodom, zaroni i nedaleko od briega još jednom pomoli glavu: „Potrebuješ li me jednom, spomeni se mene, ja ti se oddužim." A zatim je nestà. — „Kamo ideš?" pitahu ribari našeg Gjuru. — „Idem svomu gospodaru, staromu kralju po nevjestu, po Zlatovlasu djevojku, a neznam, jadan, gdje ju naći?" — „E o toj te možemo pobliže izviestiti," rekoše ribari, „to je Zlatovlaska kći kralja iz staklenog grada ondje na ostrvu. Svako rano prije zore ona si češlja zlatnu kosu, od koje nebo i morje zlatnim sjajem odsieva. Ako te volja mi te odvezemo onamo na ostrv, jer si nas tako liepo pomirio. Samo dobro pazi, da pravu djevojku izabereš: dvanaest je djevojaka, kraljevskih kćeri ali samo jedna je zlatnih vlasiuh."

Stignuv na ostrv, podje Gjuro u kraljevski grad, da prosi u kralja Zlatovlasu kćer za svog gospodara. „Ja mu ju dajem," reče kralj, „ali zaslužit ti ju valja; tri mi djela učini, što ti ih zadati budem, svaki dan jedno. A do sutra odpočini."

Drugi dan rano veli mu kralj: „Moja Zlatovlaska imala je niz dragâ bisera, nit joj se pretrgnu a biser joj poizpade u visoku travu na zelenoj luci. Taj mi biser saberi do ciloga zrna." Odè Gjuro na luku, bila je poširoka, kleknu u travu i poče tražiti. Tražio je — tražio od rana do podne, ali ni jednog biser-zrnca nenadje. „Jao mene! na što se dadoh! ali pravo: ili vozi ili se nedaj pod rudu; ala da mi je tu mojih mrava, od liepe mi pomoći bili!" — „Ta evo nas, da te pomognemo," odazovu mu se mravi, iznebušice kolo njega gmizajući.

„Što ti treba?" — „Imam biser sabirat na toj luci, a nevidim ni jednoga zrna." — „Počekaj malo, mi ti ga saberemo." A za mala nanesoše mu iz trave kupac bisera, netrebalo mu ino nego ga nanizati. A zatim, kad već htio nit zavezati, došepa još jedan mravić (bio je hrom, noga mu onda ugorjela, kadno u njih vatra bila) kličuć: „Počekaj, Gjuro, nezavezaj, nosim ti još jedno zrnce." Kad Gjuro niz bisera kralju donese a kralj zrno po zrno pobroji, nijedno liševalo nije. „Liepo si svoju zadaću riešio," reče mu kralj, sutra ti dadem drugo djelo."

Drugi dan rano veli mu kralj: „Moja Zlatovlaska kupala se onomadne u morju i izgubila tam zlatan prsten; taj prsten mi nadji." Gjuro ode k morju i sjetan, neveseo šetao se briegom; morje bijaše čisto ali duboko, da mu dna dogledati nemogaše a kuda li prsten na dnu. „Ala, da mi je tu moja zlatna riba! od liepe bi mi pomoći bila!" — U to se

Digitized by Google

nješto u morju zabliešti a iz dubine pomoli se zlatna riba. „Ta evo me, da ti pomognem, što ti treba?“ „Valja mi naći zlatan prsten u morju a nevidim ni dna.“ — „Upravo srietoh štuku, nosila je zlatni prsten na perci. Čekaj malo, ja ti ju donesem.“ Za mala već se povrati iz dubine, donesav štuku s prstenom.

Kralj pohvalio Gjuru i zatim mu treće djelo zadà: „Hoćeš li, da svoju Zlatovlasku tvomu gospodaru za ženu dadem, to joj donesi mrtve i žive vode; trebati je bude.“ — Gjuro, neznajuć kamo po tu vodu, ode na dobru sreću kuda, tuda, kamo ga noge nosijahu, dok ga evo u crnoj dubravi. „Ala da su mi tu moji gavrani, od liepe bi mi pomoći bili!“ — Tu mu nješto nad glavom zašušti i evo iznebuha ona dva gavrana: „Ta evo nas, da ti pomognemo. Što ti treba?“ — „Dobavit mi je kralju mrtve i žive vode, a neznam jadan, gdje je naći?“ — „Ej to ti mi dobro znamo. Počekaj malo, mi ti je pribavimo.“ — I za mala donesoše mu svaki jednu tikvicu vode: u jednoj bijaše živa voda, u drugoj mrtva. Gjuro se uzradova, da mu sreća tako liepo poslužila i pospješi u grad. Kraj šume vidjaše medju dviema jelama razapetu paučinu, sried paučine čučio velik pauk i sisao muhu. Gjuro uze tikvicu s mrtvom vodom, poškropi pauka a pauk se svali na tla kô zriela višnja; bio je mrtav. Zatim poškropi muhu živom vodom iz druge tikvice a muha, razpruživ nožice, izkopa se iz paučine i fuk u zrak. — „Sreća tvoja, Gjuro, da si me uzkrisio,“ zujila mu kolo ušiju, „jer bez mene težko biš pogodio, koja je izmedj one dvanaestorice Zlatovlaska.“

(Konac će sliediti).

Hrvatskomu sinu.

Nit kô carstvo nebeskoga sina,
Nit kô strica sjevernoga kraj,
Široka ni tvoja domovina;
Naš hrvatski mili zavičaj;
Al sried bure svieta i sried truda'
Sveta neka ti je ova gruda,
Ljubi mi ju mili sine moj.
Od djedova' ti je ostavljena,
Svetom krvi stoput pokrštena,
Na njoj sinu čvrsto, kriepko stoj!

Ta na njoj je narod taj naš nikô,
Dičan narod, pa još živ i zdrav;
Za slobodu ginut od vjek vikô,
Za slobodu bjesan kao lav;
I ti sinko iz toga si krila,
Roda sreća nek t' je uvjek mila:
Ljubi rod svoj dragi sine moj;
Bili vedri ili burni časi,
Ti ponosnu rodu svom se glasi,
I do groba uzanj vierno stoj.

Bjaše časa dosta, ah predosta,
Što nas bubanj zvô pod tudji stieg;
A Hrvačad ona „divlja, prosta“
Satjerala vraga viek u bjeg;
Plaća tvoja, kom te sviet nadari?
Robstva bjasmo, vele, janičari;
Zato dobro pamti sine moj,
Već je hora da radimo danas,
Neradimo tudjem, veće za nas:
Rad za narod nek je život tvoj.

Dà, u kolo amo svi Hrvati!
Svaki sada po razumu svom
Objeručke nek se posla lati,
Da gradimo netom liep si dom;
Čina treba, čina, ljudi čuste?
Nije nam do vike prazne puste:
I ti nosi kamen toj palači,
I ti podaj zrno toj pogači,
Nije ploda gdje neteče znoj.

Tvrdja nam je na razmaku vieka
Dom hrvatski, — ti joj graničar,
Od svud, od svud prieti zloba prieka,
Da razori taj božanski dar;
Al ti drži uvjek pušku punu,
Pomno sinko stoj mi na kordunu,
Pa naperi oštro pogled svoj:
Na pomolju gdje nam prieti kuga,
Il se šteni, ili se vijuga,
Ti zagrmi gromom sine „stoj!“

„Stojder vraže! ni koraka više,
Ni koraka — il u jedan hip
Zrno moje biljeg ti napiše,
I satrt će mahom vražji kip.“
Oj neka to misli, radi, snuje,
Plete, mrsi, glodje, grize, ruje,
Razbit će si gnjusno rilo krt
O djamantnom roda našeg slogu,
Gdje pisano stoji a po Bogu,
„Tuj sloboda samo ili smrt.“

Dà, sloboda ona divna sila,
Po koj tužna zemlja biva raj;
O slobodo steri zlatna krila
Nad hrvatski liepi zavičaj;
U slobodi nek se rod naš grli,
Majka, ljuba, djeca, junak vrli,
Po slobodi tek si sine svoj,
Pa nek tudj ti laska, laže, miti,
Ti neslušaj — sloboda te štiti,
Nju obrani krvcom sine moj.

A da sudba branit ju nedade,
Da nam zadnji odzvonio čas,
U verigah nenalazi nade,
Robstvo nek t' nebude hrdjav spas;
Na toj grudi, gdje te majka rodi,
Nek i zviezda života zahodi,
I slobodan legni u svoj grob;
Da ti škripi ljutit vrag nad rakom:
„Slobodan tu Hrvat pô junakom,
Bio zadnji, al nebio rob.“

August Šenoa.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. rujna.

T. Kad-no je njeke godine obćenito gibanje historije krenulo duhom i u našoj domovini, te se i mi veoma vješto upletosmo kao membrum honorarium u poslove, da si zastarjeli ustav metamorphosiramo na bolji i da pokažemo svietu, kako i mi umiemo povjestnicu presti na tanko — zabunismo se u tudjem gaju i eto nam njetko zabode trn u zdravu nogu. Dok je tako dosta dugo išlo sve u liepom redu, dok je naša tonula slama a tudje plivalo olovo, nestade naših sastanakah, klubovah i kasinah; al jedva što se je opet zasvjetlilo, kô da će sunce svanuti, eto zagrmi o ljudih, koji — veli se — misle, da je dobro i u paklu imati prijateljah, te zapališe na novo svieću nečistomu duhu — nu tko, gdje, quomodo, quando? nije se moglo nikako znati, a danas sumlja se, da će to biti valjda onaj crni kabinet, koj je po Pozoru i Agramerici došao na glas. Malo je tko što slutio o tom crnom kabinetu u Zagrebu, a evo se danas skliza od jezika do jezika Mysticizam crnoga Hotela, Nestora mu i ukupnog bratimstva na šalu i lakrdiju čitajućega pučanstva. Nu mimogredno spominjuć peckanje radi takvog pikantnoga masla, vieća se ozbiljno i prepire o posve drugom velevažnom predmetu za grad Zagreb — o vodovodu. Pita se naime, šta i kako ćemo? Jedni misle, da bi se kod krvavoga mosta postavio parni stroj, koj bi bacao vodu na gornji grad i prociedjivanjem očišćeni biser stavio u kristalnih kupah na stol žednih.*) Drugi predlažu, da se od Save dovede voda tik grada (doljnjega) pa bi se jošte uz to i luka za parobrodove otvoriti mogla, uslied česa bi željezničko družtvo snizilo vozarinu do Lekenika itd. Njeki misle, da bi se onakvi uzorni mekaničko-umjetni bunari, kô onaj na kipnom trgu, mogli u većem broju izkopati na Markovom trgu i svuda gdje jih treba. Opet su mnogi zato, da se prije eksperimentira sa arteškimi zdenci, pa kad bi napokon svi potrošeni novci uzalud bili, da se tek onda gradi taj dragocieni vodovod, po kojem bi za 4 novč. mogao imati svatko, gdje mu drago u kući do 18 vjedarah vode na dan.

Medjutim stoje u Budgetu do tri tisućah stot. za polievanje njekih samo ulicah; dvie tisuće za popravak javnih bunarah, a na dnevnom redu skrajna bezvodnica za tisuć slučajevah. Što bi indi bilo najkoristnije da se učini? To će mudrost i razboritost zastupstva odlučiti, a pisac ovoga bi se usudio svoj glas podići za vodovod od najzdravijega življa od medvedgradskih vrelah, jer bez toga neće biti nikad izobilju vode za svaki slučaj — nikad one čistoće grada, koja vabi bogatce, da ovdje živu i svoj troše novac, niti će biti onoga zdravlja u stanovničtvu, niti ljepšega spomenika današnjemu zastupstvu grada; samo najjeftiniji — modus acquirendi valja da se pronadje za taj pium desiderium čitavoga Zagreba s veoma tankom iznimkom.

— I dosad bijahu u Zagrebu Cirkusi, nu posve obične naravi, al evo dodje Mr. Tom Belling preko mora i pokaza nam za čudo, kakvoga je oblika vidjeti amerikanski drveni Cirque. Njegovi majstorski vješto sastavljeni oglasi vuku magnetičkom silom nebrojeni sviet, da vidi tobož novih olympičkih igarah non plus ultra i premda je slična predstava jedna drugoj, osim onih, gdje se je pokazao glasoviti izučeni bik „Don Juan“, ipak je jahalište vazda puno, kao i prošle nedjelje Hypodrom de Paris na ciglanici. O tom parižkom natrkivanju, hrvatsko-narodnoj loptini (!) i selskimi „Sportsmani“ dalo bi se napisati satiričkoga rešetanja, al to sve ipak nebi smetalo množini da opet za onakva tri sata nasiplje u kesu strica Tome drugu tisuću stotinjakah i vrh toga svega jošte napuni isti večer sve prostorije Cirkusa. Dali će narodno kazalište tom marljivošću biti pohadjano? — Vederemo.

— Gosp. vitez Fernkorn poslao nam je iz Beča na ogled krasni model spomenika Jelačića bana, do tri stope visokoga, koj se može svaki dan vidjeti u narodnom domu uz ulazninu od 10 n. Sivi mramor za podstavak lomit će se u moslavačkoj gori i ugodno nam je čuti, da je taj kamen u svakom obziru od veće vriednosti, nego-li onaj s koga je podnožje bečkih spomenikah. Dok se ta ogromna pečina postavi na mjesto, stati će preko 20 tisućah stot. Veličanstveno i umjetno to djelo visoke obrtnosti XIX. vieka biti će valjda buduće već godine postavljeno. O zidanju palačah na onom mjestu, gdje na ruglo glavnoga grada stoje one dvie seljske kučarice uprav prama budućemu spomeniku, govorilo se je prije nego-li je itko i snivao o kakvom Monumentu, pak evo ga za njekoliko mjesecih na sried trga, a o palačah neima niti spomena. Veoma krasne li grupe, kad budu svi oni postavljeni kandelaberi na trgu plinskom sjajnostju razsvjetljivali arhitektonički zadak spomenika.

*) Ovaj predlog nije šala, nego u istini pismeno priposlan na g. F.

Koncert

(t. ć.) Gospodična Matilda Mallingerova reče svečani „s Bogom“ svomu rodnomu mjestu s oprostnim svojim koncertom dne 18. rujna. O koncertu samomu rekli bi na kratko, da je kao svi naši koncerti s istimi silami i sličnim programom bez orkestra vrlo dobro izveden, što potvrdjuju oni mnogi izazivi i pohvale. Preradovićeva „Braća“ govorena su po dvimi mladimi, nade punimi diletanti sa očutnim predavanjem. „Les Arpeges“ za gusle nije mogla gospodična Weiserova izvesti radi ozljedjena prsta. Glavni sjaj Koncerta bje dakako pjelo g. M. O njezinom umiljno dražestnom glasu javilo se je više putah, nu ovaj večer zapjeva nam kô gorska vila čarobnim zvukom u tri broja, medju kojimi dirnu osobito pjesmom „Promjenbe“ svakoga čutljivoga slušaoca; pa kad bi oduševljeno občinstvo neprestanim pleskanjem na novo dovabilo ju na pozoriste, zapjeva rajskom milinom „Hrvatska je stanak moj.“ Sto putah čula se je ta pjesma, nu težko da je ikada na srca djelovala kô ovaj put iz milozvučnih ustiuh opraštajuće se djevojke hrvatske.

Gospodična Malingerica polazi daljnjega obrazovanja radi na pražki konservatorij, kamo ju prati želja svih domoljubah, da podpuno postigne cilj, za kojim prava umjetnica težit mora, a napose prava hratska domorodka. Sretno nam pošla u taj stari zlati Prag i vratila se na diku domovine naše. Gospodična A. Mihićeva susjedovala je u dvopjevu iz Trovatora obćom pohvalom.

Občinstvo napunilo je zatvorene stolice i sav Parter, al lože ostadoše prazne. —

Književnost.

G. Arhimandrit Gerasim Petranović poziva na predplatu na „Srbsko-Dalmatinski Magazin za 1863“ ciena mu je 60 n.

— U Beogradu je izišla 15. knjiga „Sbornika zakonika, uredba i uredbeni ukaza“ za 8 grošah čarš.

— „Zora“ učiteljski godišnjak za 1864. knjiga II. izaći će opet trudom g. A. V. Truhelke učitelja u Osieku.

— U Jakićevoj tiskarni slaže se novi mali hrvatski koledar za 1864. I. troškom i uredničtvom g. A. Jakića.

— Koncem ovoga mjeseća izaći će u Zadru Antuna Brčića djelo: „Život Magdalene od knezov Zirova, plemena Budričića“. Ovu klasičnu pjesnu hvali „Zviezda“ osobito glede jezika i rodoljubna duha.

— „Kočina Krajina“ novi srbski historički roman od V. Gjorgjevića, tiskom u Beogradu. 280 str. za cienu od 80 n.

— „Ost und West“ časopis za obće slavjanske interese i „Pravnik“ na Rieci izjavljuju, da s ovom podporom živjeti nemogu, te ako jim se dohodci nepomnože t. j. predplatnici, da će kratki svoj život doskora dovršiti. Isto takvog jadikovanja čujemo sa više stranah, što nas žalostnimi čuvstvi obuzimlje.

— Njeki dan oglašeni „Bršljani“ pjesme od V. Nikolića izašli su u Osieku i posvećeni presvjetloj gospoji Ljudeviti grofici Jankovićevoj od Daruvara i Stražemana. Ciena je knjizi 50 n.

— Nikofor Dučić, arhimandrit na Cetinju pozivlje na predbrojenje na pjesme o najnovimi turško-crnogorskimi bojevi, koje su već književskoj štampi predati pod naslovom „Junački spomenik“

Digitized by Google

knjiga će sadržavati 28 junačkih pjesamah na 11 tabakah u 8. za dvie „cvancike“. Pjesnik jest sam veliki vojevoda Mirko Petrović.

— Upravljajući odbor sa zakladami narodnoga kazališta razpisao je 6 nagradah za dramatička djela do konca svibnja 1864. Za najbolju dramu iz hrvatske historije 200 for. za bližju 80 for. za najbolju veselu pučku igru 120 for., za ovoj najbližju dramu 80 for. za najbolji prevod klasičnoga kojega komada u stihovih 80 for. za prevod finije vesele igre u prozi 40 for.

— „Na uspomenu tisuću-godišnjice sv. Cirila i Metoda, slovenskih apoštolah“, napisao Ivan Krst. Tkalčić, svećenik nadb. zagr.

Rečeni spis dieli se u dva odsjeka, I. sadržaje „Žitje sv. Cirila i Metoda, a II. „Povjest slovjenskoga bogoslužja,“ a u „Dodatku“ ima nekoliko glagoljskih listinah, odnosećih se ponješto na slovj. bogoslužje. Ta knjiga sitno tiskana u osmini, str. 142, i ukrašena likom rečenih apoštolah stoji samo 60 n., i može se dobiti, u svih knjižarah.

Naš jezík. Došao nam je do rukuh pregled računah Matice srbske za 1862 „cjeloga sćetovodnoga sastojanija književnoga sodružestva“ sastavljen od najuglednijega literarnoga tiela srbskoga. U tom pregledu nosi se na vidjelo jezik, koj uhu našemu nimalo negodi, te je najljepšim dokazom, da su oni ljudi posve na krivom putu, koji su u njekoj zanešenosti usudili se netemeljito Hrvatom predbacivati, da kod preporoda naše knjige, srameć se svoga narieča poprimili smo narieče svoje braće. Da smo zbilja to učinili, to bi samo potvrdila se na novo ona velika pripravnost naša za ljubav sloge i uzajemnosti, nu toga nam nije slučajno bilo od potrebe, te bi suvišno bilo dokazivati, da su Hrvati u svoju knjigu uzeli svoj vlastiti izgladjeni jezik po izvornom svom obliku, stvorenom u narodnom duhu napredka, a nemislimo da bi ikoj od nas držao spomenuti način pisanja uzorom.

U napomenutom pregledu nalazimo sijaset izrazah i zastarjelih nazivah, pomješanih sa tudjimi riečmi n. p. summa od lihvonosnoga (Wucher, mjesto kamatnoga - Zins) glavna na obvezateljstva, — položeno glavno u kasi, učrednićestvo, papir za kancelarije, postporto, črez sodružestvo podlihveno, testamentni zavjet, iz Karlstadta, pod upravljenjem i manipulacijom matice stoji osnovanije premijah, za razprostranenija književstva i prosvještenija, po štatutimá na sočinenija i rješenija sonarodnikom, na podpomaganije politehničeski učenika, sastojeće iz obvezateljstva obštestva, honorar fiškal, kasir, sekretar, vicenotar, kontrolor, februar, dekembar, kancelarija, apoteka, gas-no osvetlenije, Špengleru račun, pinteru, tapazireru, čaršove i peškiri, zasjedanije, fondovi itd. itd.

Mnoga braća srbska trude se i sami dosta revno da si izčiste svoj jezik, te pišu ne samo po časopisih, Javoru, Danici itd. nego i u posebnih brošurah „proti prostaćenju jezika srbskoga“ što opet dokazuje da nismo mogli uzeti si za uzor nesavršenu stvar, nego da smo napred išli putem jezikoslovnoga učenja i znanstvenoga iztraživanja. Priznati nam valja, da su mnogi srbski domoljubi ostavili preživljele rieči i zastarjeli način pisanja, pa da se i oni služe novo postavljenim pravcem, kako nam to i više njihovih listovah liepo posviedočavaju, kao i pojedine u novije vrieme izišavše knjige. Napredak u znanostih približuje si srodna srca, a mrak i tmina u glavah radja strasti i neporazumljenja. M.

Izpit trgovačke učione

u Zagrebu držan je 20. o. m. u prisutju više odlične gospode. Premda je učenikom veoma malo vremena opredieljeno za nauk tolikih trgovačkih naučnih predmetah, to je ipak velikim trudom g. učitelja J. F. Devidé marljivija mladež prisvojila si priličnu vještinu u svih strukah širokoga trgovačkoga znanja.

Na koncu izgovorio je učenik Stjepan Crnadak sliedeći govor, a prečastni g. kanonik Husar razdielio je po trgovačkom sboru darovane nagrade — komu „Vienac Kačićeve 100 god.“ komu „Kačićev razgovor“ i inih hrv. i njem. knjigah.

„Slavna gospodo! Ako je davnost u stanju znanost ili umjetnost prosudljivom učiniti, to ima nedvojbeno osobito pravo na to: trgovanje, buduć je ovo tako staro, kao i isto čovječanstvo. Ali nije to jedina prednost. Ono je, koje prvo spoji vez ljudih, čime po tim čitave narode sdruži; trgovanje je, koje sakuplja i razdjeluje bogatstvo svih dielovah svieta, podiže gradove i moćne države utemelji, koje ukaza davnost potomstvu do udivljenja; ono je, koje svagdje, gdje se udomi, pučanstvo unapreduje, prosvjet i blagostanje razprostire.

Već počam od početka svieta nalazimo u povjestnici neizbrojene tragove o udomljenju trgovanja, i od tud proizlazeći sjajni napredak u umjetnostih i znanostih.

Razbistrimo samo malo basnovitost poganskih bogovah, osobito polubogovah, to ćemo med njimi većom stranom naći glasovite trgovce, koji nastojahu obrt i prosvjetu razprostraniti, te upravo tim načinom njihova življenja bijahu zabrojeni med bogove, kroz nadahnute, basno ljubeće, slikarsko orisne pjesnike predjah.

Tko je Toyt, Osiris i Isiris Egypčanah? Tko li Tauton i Herkul Fönicanah? Tko Teut Njemacah, a Irmin Saksonah. Tko Merkur Spanjolacah? Tko je bio Herminius Portugizah? itd. ništa ino, već ljudi, koji nastojahu trgovanjem obrt i blagostanje razprostraniti.

Trgovanja povjest, jest upravo prava povjest marljivosti, iznašastja, čudorednosti i prosvjete ljudstva; jer trgovanje je, koje čini cvasti umjetnosti i znanosti; ono je, koje uvede i med divlje narode ratarstvo i gojenje marve, ono je, koje u obće uvede prosvjetu i čudorednost.

Bez trgovanja živili bi narodi, a i iste pojedine obitelji u razdruženju, te priključen rodnom si mjestu, nebi čovjek nikada vidik preko obzora razširio, a neznanstvo i barbarstvo vas bi ovi sviet još sveudilj krilo. Trgovanje, koje umije činiti bogatstvo svieta svim narodom skupno, ono je, koje prvo dub užliebi i nuz derave vode i pučinu morsku zaputiše; ono je, koje mornarom smionstvo nadahnù, i razum razbistri, da novi sviet odkriti znadoše; trgovanje je, koje podiže procvietu i proslavi gradove.

Obća povjestnica napominje nam množinu harajućih dobitnikah, krvavih ratovah; oplienjenih i razorenih gradovah, glasno hvali povjestnica junake, pjesnike i učenjake, a jedva jedvice napominje trgovanje, te upravo to mučanje dokazom je njene vrline i visoke vriednosti, ostavivši dugotrajnije spomenike od onih; jer neizmjerni gradovi, plodonosna polja, duševni zamet i blagostanje ljudstva, dokazi su jasni njene znamenitosti.

Trgovanje je, koje predhodjaše postanku umjetnostih i znanostih, koje ovim izkrči napredak.

U ljetopisih novije dobe, kao i u davnih davninah neizbrojeni se nadju tragovi o uplivu trgovanja na dobrostanje čitavih narodah, pa upravo tà dokazna važnost pravi je uzrok, da stališ trgovački u svih državah kao prvi medju posedničkih stališah, kroz osobite zaštite i preimućtva, kroz osobitu pažnju od vlade odlikuje se, buduć, dočim se trgovački stališ bavi razdavanjem proizvodah, pomaže izobiljem jednoga nestašicu drugoga mjesta, biva posredateljem prometa raznih zemaljah i narodah, prometatelj obrti, marljivosti i obteke novca; čak i sriedstvo državnoga nastojatelja o uredjenu novčarstva i jednake razdielbe obrti.

Prednosni ovaj položaj, koga zauzima trgovac u državi, u družtvenom životu, med zvaničnimi druzi, kao sve to veća znamenitost trgovine izisključuje: „da trgovac bude valjano izobražen, da uživa bogatstvo, znanja i znanostih, koje ga usposobljuju, da njekoć djelatelnost trgovačku učiniti može, mogućim razširenjem na svoje i domovine si koristno blagostanje“ itd.

Rebus

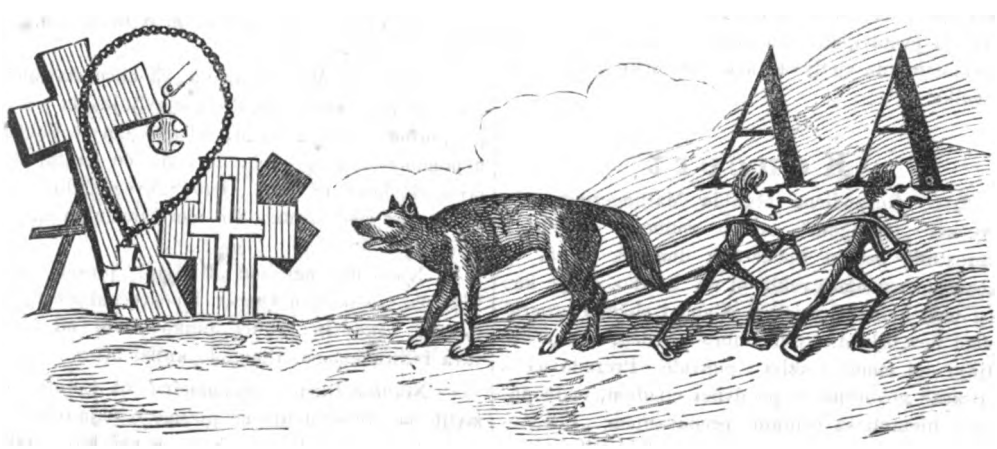

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

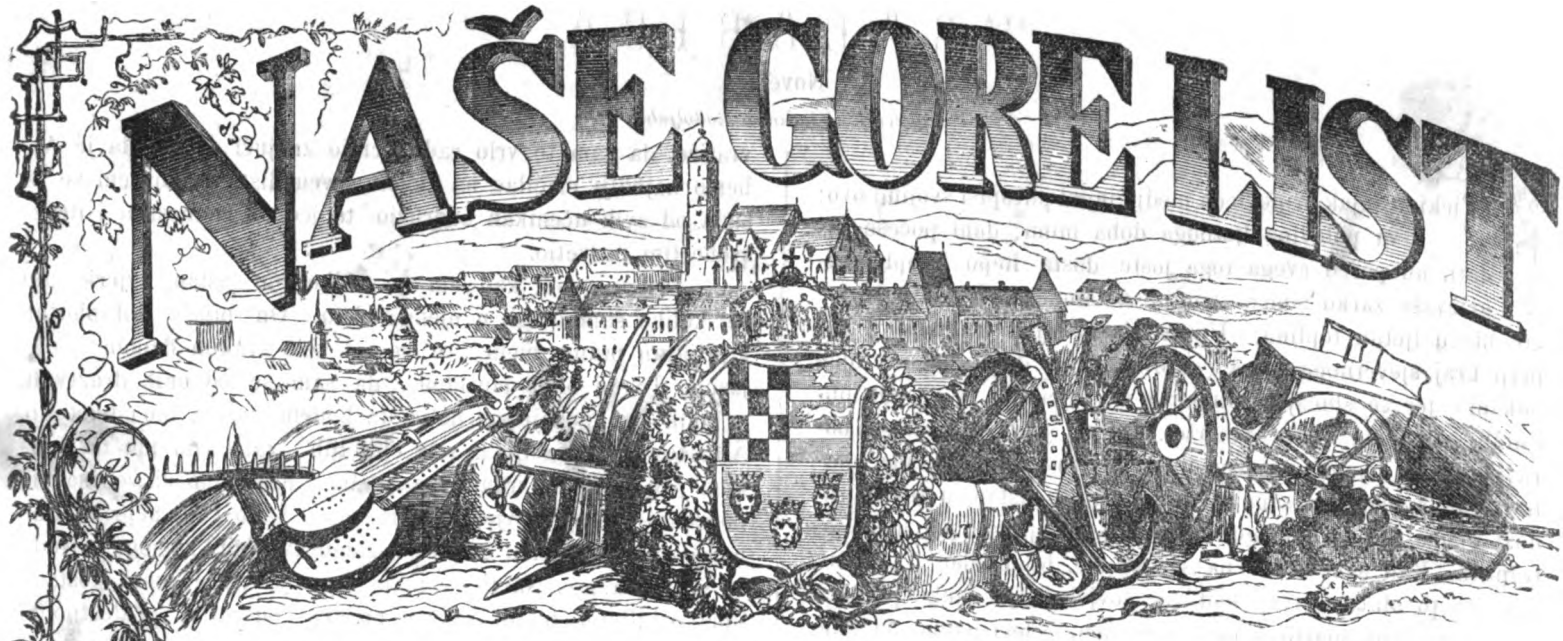

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 28. U Zagrebu 5. listopada 1863. Tečaj III.

Ljubav svuda.

Ajme milče — slušaj mene!
Al si milče tvrda glava;
Kud ti sitna nona krene
Bielim svietom — sve badava!
Ma i kamo, ma i kuda,
Moja ljubav sliedi svuda.

Bud' u gori vita jela,
Kukavica, ptica mala
Na granu bi jeli sjela,
Jeli bi se nakukala;
Mala ptica, moja duša,
Da joj jela tugu sluša.

Bud ružica sried cjeline;
Na krilieh povjetarca
Pao bi ti sa vedrine
Žarki biser u njedarca:
Žarki biser, rosa? Što je?
Ljubav moja, srce moje.

Leti srna crnooka,
Mene milče neumori;
Ja za tobom skok do skoka
Razpeh mriežе po svoj gori:
Živu bi te ulovio,
Živo bi te poljubio.

Sried talasah sinjeg mora
Ko vilinja ladja brodi,
Iznenada, gle vijora!
Gdje za tobom mahnit hodi:
Vijor? Odkud? Milče ja sam,
Gdje za tobom jadan basam.

Da si pjesma, što ju pjeva,
Angjô Bogu usried raja,
Ona jeka, što s' razlieva
Poput tužnog uzdisaja:
Ona jeka, dušo mila,
To bi moja duša bila.

Il da zviezda vedrom noći
S drugiem zviezdam vodiš tanac,
Ja bi suzne digô oči
Jedan biedan zviezdoznanac;
Letile bi oči nebom
Sve za tobom, sve za tobom.

Pa da grli vrat taj bieli
Jednom ruka sretna, druga,
Ni onda se neodieli
Od teb' milče moja tuga:
Zaplačul' kad oči tvoje,
Suze tvoje, tuge moje.

Zato milče slušaj mene!
Jednim putem, jednim samo
Nek ti sitna nona krene:
Na to srce, amo, amo!
To te ljubi, tu je vjera,
Tu te nitko živ netjera.

August Šenoa.

Digitized by Google

VRAČARICA.

Novela.

Pohrvatio Vladimir Rodoljubić.

Njeki učenjak pripovieda medju inimi putopisi svojimi ovo: Prva polovina ljetnoga doba minù; dani počeše padati, nu pored svega toga jošte dosta liepo i toplo prigrievaše žarko sunce zemlju a tamne noći zadržaše jošte blagu ljetnu toplinu. Upravo tada bijah u morskoj kupelji kraj sjevernoga mora, gdje ostanem dulje nego-li bjeh nakanio, jer se slučajno namjerih na prijatelja, koga vrlo obljubih. Ime mu bijaše Alberto, koj mi je bio za našega boravljenja na sveučilištu izmedju svih drugovah najvećma omilio; s toga me, kad sam se opet š njim sastao, u toliko radost obuze, da se nemogoh sve do skrajnje sile od njega otrgnuti. Kad sam došao na sveučilište, bijah mlad i ponosit, kao što to obično biva, kad već čovjek nižje nauke prebaci. Već se vježbah marljivo mačem u ruci, želeći jedino da gdje god pokažem, koli sam pogibeljan protivnik.

Njeki vrlo daleki rodjak oženi se s mladom i živahnom gospodjom; taj glas puče umah po gradu, te se o tom mnogo koješta govorilo na ulicah i u družtvih. Sastajući pripovjedaše jedan drugomu, da je njeki mladi ali inače krasni gospodin snubio tu mladu gospodju, nu da ju je ubrzo ostavio; a ona tim razsrdjena da je drugomu već malo pristaru gospodinu ruku pružila. Nu buduć da sam taj glas svakim danom slušao, pukne mi srce od jada, te naumih da se onomu osvetim, koji je to razglasio. Znajući, da je prijašnji štovalac sadanjega mi rodjaka učio, pomislim da ću se vrlo lahko s njim zavaditi te njegovu nevjeru temeljito označiti.

Opojen tom mišlju dodjem jedared u kazalište, stupivši u ložu nadjem unutra mlada nu snažna čovjeka, koji me svojim krasnim i plemenitim obrazom reć bi upravo zatravi. Domalo zametnusmo govor; razgovarajuć se bijah sve većma i većma zanešen ugodnimi i umnimi opazkami susjeda svoga. Kazalište mi bijaše od vajkada milo; čitajući mnogo o njem mislio sam si, da već imam dovoljna znanja dramatičkoga, nu saslušavši mnienje novoga mi znanca opazih doskora, da mi jošte mnogo manjka do savršena znanja dramatičkoga. Želja za znanostmi privlači čovjeka i vodi ga hitro te upravo nehotice na pouzdanost i prijateljstvo. Slast moja u znanosti valja da se dopala novomu mi prijatelju, zato me poslje predstave kazališne i pozvà sa sobom na večeru, što ja dakako radostno prihvatim te odosmo u veliko svratište, gdje ostadosmo do pô noći; razstajuć se obećasmo jedan drugomu, da ćemo se sutra večer opet sastati. Sasvim sam bio uznešen novim si prijateljem; ali se tekar sutra dan dosjetih, da mu neznam za ime, nu doskora pomislim da ću i tomu doskočiti. Pohodivši me njekoliko prijateljah upitaše me, dali sam se već uhvatio s traženim mi protivnikom. Na to jim odvratim, da nisam jošte imao prilike zato. Oni udriše u smjeh misleći da sam cielu večer s njim u kazalištu govorio. Prestrašim se. Dakle onaj, koga sam jučer toli obljubio, bijaše taj pravi, koga sam proganjao želeći zametnuti nesmotreno kavgu, te mu se osvetiti. Tada sam bio sam na svoje prenaglenje srdit, jer mi je novi prijatelj to je bio Alberto — odveć srca predobio, te nemogoh više urote proti njemu kovati. To sam isto kazao svojim prijateljem, koji mi smijući se odvratiše, da sam to vrlo rado učinio znajući dobro da je Alberto najbolji mačilac na cielom sveučilištu, akoprem se je sada od svih učenikah oddružio te jedino znanostim i družtvenostim posvetio.

Drugu večer, kad sam se s Albertom sastao, uvjerio sam se, koliko sam blaga u njem stekao. On bijaše dobrohotan i prijazan prama meni, te se od sele svakim danom sastajasmo. To mi bude povodom, da sam se od onih družtvah, u kojih sam ponajprije hotio da budem, sasma bio odmetnuo. Alberto me je vodio u više obiteljih, zato sam mu na tolikom prijateljstvu srdačno zahvalio. Kad smo si već sasma pouzdani bili, pripovjedao sam mu, kako sam neprijateljne namjere proti njemu snovao nezamučavši niti samoga povoda te svoje mržnje. Na to se malo nasmije nu doskora postade opet ozbiljnim, te mi sasma prijazno odvrati: „Žalostno je doista, kad je čovjek uz najbolje namjere često zlo poznat. Rodjakinja tvoja bijaše dobro i ljubezno djevojče, nu ipak mi nije nikada na um palo, da ju odlikujem. Doista srce joj prije jače kucaše za mnom, nego što sada kuca; meni je vrlo žao, ali ja kriv nisam.“

Ja mu rado vjerovah. Više putah sam imao priliku *opaziti*, kako je veliku pozornost pobudjivao u družtvih. Kriepki stas, plemeniti i muževni obraz, čedno ponašanje, dobra volja i vrla naobraženost njegova predobivaše srce svakoga i pojedinoga čovjeka, a plemenite mu znanosti bijahu povodom, da su ga svi ljudi vrlo scienili, pače i isti krasni *spol* veoma ga obljubi radi plemenite mu ćudi. Često sam vidjevao, kolikim milenjem zanešene bijahu mlade krasotice pače i starije gospodje, kad je on kriepkim i vilinskim glasom svojim pjesmu zaorio, te u obće cielo družtvo uzhitio. Tim se je naravski slučiti moglo, da je mnogo srce predobio, mnogo mu pak nenavidno bilo, a mnogo ga je otraga i ogovaralo, samo da ga tim ponizi. Nu to mu sve niti najmanje nesmetaše; jer kamo je godjer došao, svagdje bi primljen ljubezno i prijateljski, dapače često sam opazio, da su se i oni, koji su ga toliko ogovarali, napokon sretnimi scienili, kad su mogli samo njekoliko prijateljskih riečih š njim prosboriti, nek moli onda kad su toli sretni bili, da jih je zamolio, da s njim po koji ples odplešu.

Sastavši se slučajno opet s njim u kupelji morskoj opazih umah, da se je izza našega razstanka znatno promienio. Bijaše sasma ozbiljna držanja, a riedko mu kada po koji trak prijašnje vedrine iz očih sinù. Uza to sam jošte opazio, da mu narav sasma stidljivom postala; jer gdje bi godjer gospoje u družtvu bile, tamo bi se uvjek ustručavao dolaziti. On se je najradje družio s mladimi ljudmi, koji su već bili naobraženiji te kojim je jedina prednost bila družtveno veselje Oni gledahu uvjek da mu što bolje ugode, zato ih je oko sebe i trpio, akoprem mu nisu u ničem bili premci. Tomu sam se doista čudom čudio; jer je prije upravo takove ljude najvećma izbjegavao. Nu pored svega toga nesaznadoh jošte pravoga uzroka, s koga se je on toli znatno promienio, a pitati ga opet nisam hotio, misleći da će mi sam, kao pouzdanomu si prijatelju, ma ga ja i nepitao, tu zagonetku razriešiti; ali sve uzaludu, on bo nehtjede nikako o tom govora

Digitized by Google

zametnuti izbjegavajući svaku rieč, koja bi se bila mogla o družtvu ženskom povesti. Drugovi su mu tim šale sbijali, a on je dobroćudno sve za šalu pripoznao, ali šaleć se znao jim je tako odgovoriti, da nisu niti sami znali, kako bi o njem misljeli. Oni mi pripovjedahu, da se je vrlo dopao gospodjam, te su zato uvjek gledale, da ga kako u svoje kolo, gdje bi i mužkarci bili, dovabe, nu sva jim nastojanja oko toga ostadoše jalova. Jednoglasno me uvjeravahu, da su čvrsto o tom osvjedočeni, da on rado ima krasni spol, nu da mu valjda kakov crv srce podjeda, te mu neda u kolo žensko, ili da valjda goji tajnu ljubav prama kojoj krasnoj osobi, koja ga nuka da sve ostale izbjegava. Ja sam pak bio čvrsto naumio, da ću mu strogo pratiti svaki korak, dok jedared dobijem priliku, da tomu riedkomu držanju, koje je sasma njegovoj naravi protivno bilo, u trag udjem.

Jednom sjedjasmo u večer na javnom njekom mjestu pod šatorom razgovarajuć se o prošlostih. Alberto bijaše vedrijega lica nego-li obično siećajući se veselim srcem mnogo ugodnih časovah, što-no jih zajedno sprovedosmo; pa i ja se vrlo uzradovah opazivši da je dobre volje. Domalo eto mu njekoliko znanacah k nam, koji mu umah povikaše:

„Sada smo sjegurni, čudni čovječe, da nećeš više mrziti na krasni spol, jer se je paroplovom dovezla divna ljepotica, koja je vrstna osobitom krasotom svojom svako srce — ma bilo upravo tvrdje od živca kamena — občarati.“

„Doista,“ preuzme mu drugi rieč, „bijahu svi putnici zatravljeni njezinom krasotom klanjajući joj se kao kakovoj kraljici.“

Na to će opet prijašnji smješeći se: „Pa se nije ipak nitko nimalo pohvalio njezinom dobrohotnošću. Ona je tako isto oporna naprama gospodi, kao i ti naprama gospodjam, i i svi napori i sva nagovaranja nekosnuše se ništa čeznućih štovalacah. Dražestna ljubeznost njezina pomuti svim glave te ju stadoše svi mrziti zato, što jim nepodje za rukom ništa pobližje o njoj saznati nego jedino to, da je vrlo prijazna. Izišav na kopno pratila ju je ciela povorka ljudih. Svakako gledasmo, da joj kako god za stan saznamo, nu sve nam bijaše uzalud.“

U tom dodju drugi k nam naviešćajući da su nješto pobližje saznali o toj krasotici. Dopratio ju je otac, jedan dvorjanik i dvorkinja; nastanila se je u velekrasnoj kući, kojoj lice upravo na more gleda.

Treći umah pritekoše vičući: „Tko bi ju rad vidjeti, valja da joj u večer pri mjesecu upravo pred stan dodje, jer je onda obično na prozoru. Oni htjedoše da jih Alberto do tamo sprovede, na što on sbilja sve u šali pristane; ele svi se skupa uputiše do kuće, u kojoj bijaše toli glasovita ljepotica. Bijaše upravo blaga i tiha večer, bliedi mjesec razsvjetljivaše jasno obzorje nebesko, a mi koracasmo oprezno na dotično mjesto. Najednom začusmo umiljate glase gitare, a mi uzhićeno nu tiho približavasmo se onamo, odakle nam skladni ti glasi dopirahu. Sbilja bijaše to upravo ona kuća, koju nam prijatelji naznačiše. Igračica gitare bijaše glasovita gospodja. Doškuljav se do kuće sakrismo se u sjenu te prisluškivasmo udaranje skladnoglasne gitare. Gitara umukne a vilinski glas zapjeva veoma ugodno ovu pjesmu:

Ranim jutrom povjetarce duva
Na poljani, na zelen-livadi,
A na cvieću biser rosa titra.

Kada žarko sunašce ograne
I razgrije hladne zemlje grudi,
Biser-rosa s cvieća opada.

Ali meni svako jutro tužnoj
Pelin-suze oči natapaju!
Koje jadna svakim danom lijem!

Sve se sjaje u proljetnoj slasti
I dan novi radostno pozdravlja —
Samo mene neogrieva sunce.

Dugo stojeći na istom mjestu — dočim su već bili miloglasi gitare zamukli — dosjetim se najednom da neima Alberta. Brže bolje pregledasmo obližnja mjesta, ali njemu ni strve ni glasa. Svi mišljahu da je kući odišao, te htjedoše poći u svratište, gdje se već navadno svaku večer sastajasmo, misleći da je valjda tamo.

Srce mi se bje veoma zabrinulo opazivši da Alberta neima, s toga htjedoh da ga potražim. Zamolim si drugove da idu u svratište, rekavši jim da ću kasnije za njimi. Kraj obale pod pržinom (prudom) dadosmo si napraviti klup, na kojoj smo često skupa sjedjeli nasladjivajuć se divnim vidikom morskim. S toga i ja sada — upravo kao da mi je nješto kazivalo da je Alberto tamo — uputih se brže bolje na dotično mjesto. Doista nada me neprevari. Alberto sjedjaše tamo držeći ruku na obrazu. Duboko zamišljen sjedjaše nepomično, te me niti neopazi, kad sam se k njemu prikučio. Zazvavši ga podigne glavu, pogleda me ozbiljno i reče:

„Zar si to ti? O, nebijaše mi ni na kraj pameti, da će me koj izmedju prijateljah ovako osamljena potražiti. Pripovjedat ću ti sve kako je bilo. Umah će mi na srcu laglje biti, kad se iztužim prijatelju, što me je sve toli dugo i toli jako tištalo. Zato hajde sa mnom kući, da budemo na samom; jer bi me svako smetanje ovaj hip razžalostilo.“

Mučeći odosmo s obale do Albertove kuće; došav tamo naloži on strogo da nikoga nepuste do njega. Kad smo se već smjestili u sobi, prihvati on prvi rieč:

„Ti dobro znadeš, dragi prijatelju, koli radostno sprovadjah život svoj, koj mi bijaše prost od svake tuge i žalosti. Ti znadeš, koli sam žarku ljubav i prijateljstvo gojio prama svim, s kojimi sam drugovao, te upravo mogu iskreno reći, da sam onda vrlo sretan bio. Kad si ti prošao, spoznao sam se iznenada s dražestnom djevojkom, koja mi se izmedju svih drugih najbolje sviknula, te kao što sam na svu radost opazio, obljubi i ona mene. Često smo se sastajali sprovodeć zajedno ugodne i mile časove i razgovarajuć se veselo sad ob ovom sad ob onom. Medju ostalim povedosmo govor i o njekoj gospodji, koja se je bavila u gradu proričući odvažno mnogim budućnost. Mnogi su se tomu smijali a mnogi tvrdili, da su već mnogo o vještini te starice izkusili.

S toga bi odlučeno, da njekoliko nas otidje umah u večer k rečenoj starici te da poslje jedan drugomu izjavi, kakov ga udes čeka. Ja nisam nikada rado slušao takove vračarije, pa se htjedoh i tada umaknuti, da neidem k otoj staroj vračarici; ali svi najednom graknuše na me, te hoćeš nećeš morao sam i ja š njimi, da se te čudnovate šale nagledam. Svi se uzradovaše toj šali veleć, da će više satih tamo sprovesti. Brže bolje pohitismo do stana stare vračarice, koja nam stane umah svoju vještinu pokazivati. Tudjer ti se do-

*

Digitized by Google

sta nasmijasmo i našalismo, a stara vračarica sve to za šalu primi premitajuć si orudje sad ovamo sad onamo i kazivajuć gospodi osobitom vještinom mnogo ugodna i neugodna, dakako bez velike važnosti. Meni sve te čararije nebijahu po volji, zato sam se umah s prva odaljio od stola stare vračarice nehtjevši joj nijedan put pozivu, što mi ga čestim namigavanjem označivaše, zadovoljiti. Napokon, kad je već svim po nješto kazala a ja jošte nehtjedoh bliže k njoj, da me čemu god nauči, obrati se prama meni te mi preko stola muklim glasom progovori:

„Ti si, koj tamo na samo stojiš, ljubavju i ohološću obsjenut. Vještina je moja dokazana; težko onomu, koj ju neštuje! Već ćeš vidjeti, što će ti se dogoditi; bježi slobodno iz moje kuće, ali pazi dobro, nećeš ostat čitovat, jer ćeš biti još nesretniji, ali te ja neću više podučavati. Jošte imaš kada, zato se drži čvrsto onoga, čemu te uči Sibyla, koja veli: „Ti si se priviknuo sreći ljubavnoj, pa te je i ljubav često nagradila, gdje je nisi štedio; ali pazi ljubav se svaka žestoko osveti, koja ti je sliepo privržena. Ona će te odbjegnuti, te će se provrći u tugu i žalost; jer čim te je većma ljubila, tim ćeš ju većma razcviliti. Onoj jedinoj, koju toli žarko ljubiš, za koju bi istu krv prolio, te koja ti je sve dobro na svietu, onoj su, velim, crni dani na domaku, koji će ju u grob spraviti, jer si joj ti ljubav namienio."

Ovo proricanje pobudi u meni još veće nezadovoljstvo naprama vještini stare vračarice. Svi zamukoše; mi se pak nismo tako veselo razišli, kao što nas je većina mišljela. Njekoji si pobilježiše sve vračarije, te bi jih višeputah iz bilježakah na glas opetovati, a meni bi u istinu pripisivali ono žalostno meni namienjeno proročanstvo sažaljujuć me, što je upravo mene ta zla kob zapala.

Zato se dogovoriše, da neće ništa o mojoj budućoj nesreći onim drugovom pripovjedati, kojih nije polag bilo, te bi tako svi na to pozaboravili. Samo su se meni one tamne rieči uvjek po glavi vrtile. Svakako nastojah, da jih kako iz pameti iztisnem; nu čim sam većma nastojao, da jih se riešim, sve su me to većma napadale, Spoznavši mi na čelu mila prijateljica, kako me težke misli more, upotriebi sva sredstva ljubezna da jih raztjera. To mi bijaše vrlo drago, zato sam Miroslavu svakim danom sve to većma ljubio. Pa i ona je sama žalostno ono proročanstvo stare vračarice oprovrgavala, što je bolje mogla. Ona me žarko ljubljaše, a ja opazivši toliku ljubav, koju je prama meni gojila, stadoh se smijati staroj vračarici i svojoj plašljivosti.

Da se malo zabavimo medjusobom, odredismo da ćemo njekoliko kazališnih prizorah odigrati, što svi jednoglasno prihvatismo. Mene zapade jedan prizor zajedno s Miroslavom, gdje mi bijaše zadaća, da joj prietim oštrim bodežem. Prigodom posljednjega pokušaja dadoše mi liep nu toli oštar i šiljat bodež, da sam se ga uztručavao i rukom prihvatiti, kamo-li jošte upotriebiti za zabavan posao. Nu ostali nehtjedoše o tom ništa ni čuti, da i Miroslava me sama na to nagovaraše znajući dobro, da ju neću ubosti. Primivši taj nesretni bodež obuzè me strašna groza; jer sam i nehotice pomislio na straru vračaricu, te sam već skoro odbacio bodež, kad je Miroslava došla radujuć se tomu liepomu nu zlokobnomu bodežu i moleći me da umah prizor započmem, nadajuć se da će bljesak sievajućega se bodeža osobito djelovati na gledaoce. Prizor se započme. Zla mi je slutnja dušu mučila. Kad je bila polovica prizora, Miroslava skoči naglo ka meni da me uhvati za ruku nu u zao čas po sebe; jer skočivši nesmotreno zaplete si noge vrpcom, koja je slučajno na tlih bila, te nesrećom posrnù upravo na bodež, koji joj prosviri rame, a ona onesviešćena pade dolje. Ja ju umah prihvatim. Krv joj rinu na ranu, te bi skoro sav poprskan nevinom krvi drage svoje. Svi me prisutni uvjeravahu, da nisam kriv, nu pored svega toga hvataše me strašna groza; jer mi se kobna rieč stare vračarice: da ja moram sve one ljuto raniti, koje me god ljube, sveudilj po glavi vrtila. Na to dodje liečnik, obveže ranu djevojci i reče da se netreba bojati, jer nije rana jako pogibeljna, ali mene ipak to neutješi. Prijatelji me sprovedoše do kuće, bivši vrlo tronuti strašnim ovim slučajem. Noć mi se bješe uzlila, te nemogoh niti oka trenuti; uvjek mi bo treptjaše pred očima krasno ono djevojče, koje je svoni ljubavi posrtalo k meni, te krvju orošeno u naručaj mi padalo. O Bože, da li me jošte ljubi? uzdahnem iz dna srca. Sutra dan upitah si prijatelje, da me posavjetuju, nebi-li joj smjeo na domaku biti, kad sam ju toli ljuto izranio, i da-li bi se držao savjeta stare vračarice uklanjajuć se svim, koje me ljubljahu. Nu oni su sami dvojili, neznajući što da mi odgovore. Sviest mi se uzrujavaše sve to većma bojeći se, da nebi boli drage mi Miroslave jošte pogorčao, kad bi k njoj došao. Zamoliv si prijatelje, da me točno ubavieste o stanju nevine bolestnice odem u odaljen grad. Domalo eto mi lista, u kom mi se javljaše radostna viest, da se je poboljšalo zdravlje Miroslavino.

Cieli taj dogodjaj pritiskaše mi dušu, kao da sam najveće zločinstvo počinio. Dugo hodah osamljen izbjegavajući svako veselje i družtvo. O Miroslavi mi dolazahu sve radostniji glasovi, dok mi napokon dodje glas, da je sasma ozdravila.

Kasnije se i meni malo po malo upokoji duša; jer kad sam opet družtva obljubio, minù me sva tuga i žalost, a srce mi se opet razigra. Prijatelji mi pismeno javiše, da se je bila Miroslava vrlo razlutila čuvši da sam umah iza one nesreće pobjegao, a da se je kasnije u družtvih opet umirila i razveselila. Dalje mi obznaniše, da je zdrava i vesela, te da je onim neugodnim slučajem još liepšom postala; da se čini kao da je sasma na me zaboravila, jer, kad bi se o meni sborilo, da je ona umah govor prekinula; da prima rado uzdarja od mladićah, s kojimi se druži, te da se pogovara, da se je već s jednim zaručila. Na to sam pomislio, da sam već sasma slobodan, predavši se prijateljem, da me tješe.

Novim mojim prijateljem prednjačio je ugladjenošću svojom sin njekoga posjednika, radi česa ga bjeh vrlo obljubio. Više me je putah molio, da mu pohodim roditelje, ali sam mu se svaki put odgovorio. Nu napokon mu moradoh obećati, da ću mu pod jesen njekoliko nedieljah ostati kod roditeljah, da jim duge noći zimske pokratim i da s njim njekoliko putah u lov otidjem, koj mu je najveće veselje bio. Malo prije nego smo otišli, susretnem se s prijateljem na sjajnom plesu. S njim bijaše mlada nu krasna gospodja, koja je bila divnom svojom krasotom svim prisutnim oči pomutila. Opazivši me priskoči k meni te mi predstavi sestru svoju. Kad sam ju ugledao, upravo sam se divio osobitoj krasoti i ljubeznoj naobraženosti mlade te gospodje, koja me u toliko zanese, da sam umah odlučio da joj roditelje posjetim.

Digitized by Google

Došavši u pohode roditeljem prijatelja mi, bio sam vrlo uljudno dočekan. Svaki sam dan bio u zabavah, i tim se doskora spoznah sa susjedi. Medju mojimi poznanci bijaše gospodična njeka Ljuboslava, s kojom se bjeh vrlo s prijateljio. Čarobnom ljepotom bješe mi u toliko srce zatravila, da bih joj bio umah ljubav očitovao, samo da me nije već od prije vezala žarka ljubav Miroslavina. Ona bo bijaše najljepše dobe, vrlo naobražena, blage ćudi i uma razborita, rad česa mi bijaše vrlo omiljila.

Jednom u večer nasnubi me prijatelj, te odlučismo sutra dan u lov. Uranivši rano podje nas više skupa nadajuć se, da ćemo više glavah divljači ubiti. Dugo sam stajao na kraju šume, da nisam nijedne zvieri niti čuo a kamo-li vidjeo. Napokon, čekajući odziva, zašušti nješto u šikari, te najednom opazih gdje velik srnjak mimo mene piri, hitro primjerim, puška puče a srnjak se kraj mene svali. Nu tinji čas začujem plač ženski, na što brže bolje pohitim onamo, odakle mi glas dopiraše. Kad tamo opazim Ljuboslavu, gdje sva u krvi ugreznuta ležaše na tlih ranjena tanetom u čelo, a dvie joj drugarice klečahu onesviešćene pokraj nje. Na to se snuždenim srcem prignem da ju pogledam te da ju iz krvi podignem ali utaman — već bijaše sasma u nesviesti. Strašna me groza obuzè; Ljuboslava me je žarko ljubila, pa zato sam joj morao život zapriečiti. Što se je kasnije dogodilo, neznam. Nego mi drugi pripovjedahu, da je Ljuboslava ono jutro k obližnjemu ribaru išla, pa da tinji čas, kad sam ja zvier pucao, na mene nabasala. Zvier je bila dobro pogodjena; nego je bila jedna sječenica udarivši u drvo odskočila te nedužnu Ljuboslavu zahvatila. Svi su me tješili da sam nevin, akoprem sam bio i sam uvjeren, da nisam niti najmanje toj nesreći kriv. Rana nebijaše pogibeljna, ali je ipak uboga Ljuboslava težko bolovala. Žestoko mi se bje kosnulo srca nesretno proročanstvo stare vračarice, sveudilj su mi treptili pred očima krvavi oni prizori mučeći me danju i noću, te sve dotle nisam imao mira niti pokoja, dokle godjer nisam doznao, da je Ljuboslava ozdravila. Ali ipak nisam mogao nigdje dugo biti; jer me je još uvjek mukla njeka slutnja pratila. Odrekav se svega proživio sam dvie godine kao kakov zločinac, koga savjest neprekidno muči.

Prije dvie godine u jeseni namjerih se slučajno u njekom povećem gradu na prijatelja, s kojim sam jošte za mladosti drugovao, koj se je imajući važna posla tudjer desio, radi česa mu je valjalo parnicu voditi. Nu budući da je imao mnogo posla, dadem se i ja na to da mu pomognem. Sbilja pravničko me znanje podkriepi u toliko, da sam nesamo prijatelju olakšao posao, nego sam ga i sretno dokončao. Više sam mjesecih na tom radio i to velikim naporom, pa to mi je jamačno najviše pomoglo, da su malo po malo žalostni oni prizori s duše izčeznuli; jer sam doisto onda spokojno o prošlosti promišljavao, zaboravivši na sve žalostne uspomene. Baveći se s praktičkimi stvarmi vrlo mi je duši prijalo, zato odlučih, da ću se od sele mnogo više baviti timi poslovi nego do sele. Javivši si to staromu ujaku, odobri mi tu nakanu uzdajuć se, da će mi se prva radost opet povratiti, kad budem spokojno živio baveći se svojim poslom. Podjedno mi dade njekoliko pisamah, da jih predam staromu njekomu prijatelju, te da ono, što se unutra piše pomno sa njim promatram. Na to se odmah spremim pa k njemu; vrlo me prijazno ali tronutim srcem primi. Ubogomu tomu starini umre nedavno supruga, radi česa ga vela tuga obuze tim više, što mu je kćerka na brizi ostala. On mi obreče, da će gledati da mi čim većma zadovolji želji ujakovoj, moleći me podjedno, da skoro opet k njemu dodjem, pa da ćemo se onda obširnije o tom porazgovoriti. Sbilja neprodje njekoliko danah, kad me opet k sebi pozove, rekavši mi da ću sve do sutra pri njemu ostati. Dodjem k njemu i sjedem za stol, a on donese ujakova pisma te mi stade sve potanko tumačiti, što god bilo unutra napisano.

U tih pismih razlagahu se obiteljski poslovi, koje mi je taj starac toli vješto razložio, da sam se upravo divio učenosti njegovoj. Još prije večere sgotovio sam za taj dan posao, a on me pozove, da idem s njim do kćeri mu, gdje je bio nakanio tu večer sprovesti. Unišav u sobu opazim djevojku liepu kao upisak a crnim odjelom zaodjevenu, koja se umah ustane i uljudno nas pozdravi. Vrlo sam se divio riedkoj milini krasne te djevojke, koja me bje krasnim licem svojim upravo uznesla. Doduše često sam čitao o grčkoj ljepoti, ali ju je ona jošte nadmašila. Ele nijedna mi izmedju prijašnjih nije bila toliko k srcu prirasla, kao što upravo krasna Paulina, za kojom sam toliko čeznuo, da sam željno izgledao svaki trenutak, kad-no ću joj biti opet pozvan u kuću. Sprva sam uvjek nastojao, da si ju u pameti predstavim, pa je napokon do toga došlo, da sam ju sve nehotice na pameti imao. Sasvim mi novo osiećanje srce obuzè, te sam se vrlo nasladjivao siećajuć se na prošlost, dočim sam se prije smijao onim, koji su uspomenu sravnjivali sa nasladom. Tada istom bjeh opazio, koli sam ugodno časove proživio te kako mi je liepo bilo. Odsele bijah češće kod novih mi prijateljah, svedjer bi ljubezno dočekan, te bi svaki čas sve većma uvidjao sreću svoju u blaženu krugu njihovu.

(Konac će slieditì).

Pitje i hrana srca.

Ti mi žedjaš srce moje biedno?
Vatra pali te u grudih moji', —
Zaman od svud išteš vode žedno,
Svaki samo svoje zlato poji!..
Ti gladuješ srce moje medno?
Praznost pusta u grudi mi stoji, —
Zaman hrane od svud moliš čedno,
Svaki svoje zlato hrani, goji!..
Joj! ti nemaš zlata da te osnaži, —
Zato suze ronim uzdišući,
Neznajuć što dat ti da te ublaži...
Uzmi suze, s njimi se napoji. —
A s uzdasi nahrani se vrući, —
Bar su vierni znaci jadah tvoji'...

I. L. K. E.

Digitized by Google

ZLATOVLASKA.

Česka narodna pripoviedka. Pohrv. ju Edo Iglić.

(Konac.)

Kad kralj vidio, da je Gjuru i treću zadaću sretno riešio, reče mu, da je voljan dati mu Zlatovlasu dćer: „ali sam si ju izaberi!“ — Zatim ga odvede u veliku dvoranu, tamo u sriedini bio je okrugao stol a kolo stola sjedaše dvanaest krasnih djevojaka, jedna kao druga; svaka imala je na glavi do tala dugu, kô snieg bielu koprenu, tako da čovjek razabrati nemogaše kakovih je vlasiju. — „Tu su moje dćeri,“ reče kralj, „pogodiš-li medju njima Zlatovlasku, to ju smiješ odmah sa sobom odvest; nepogodiš li ju, to ti nije sudjena, te ti nije druga već otić bez nje.“ — Gjuro bijaše u najvećoj smeći, neznajuć što učinit. U to mu nješto prišapnù u uhu: „Bz — bz — bz! hodi krugom stola, ja ti poviedam, koja je.“ Bijaše to muha, što ju Gjuro uzkrisio bio živom vodom. „Ova to djevojka nije — ni ova ne — a ni ta ne — ta je Zlatovlaska! — Ovu mi daj!“ zakriknù Gjuro, „ovu zaslužih svomu gospodaru.“ — „Pogodio si,“ reče kralj a djevojka ustà umah od stola, odgrnù koprenu a zlatni vlasi padoše joj gustimi pramenî do podpetica a dvorana se od njih tako razsvietli, kô da se rano sunašce radja.

Zatim odpremi kralj svoju dćer na put, kao što pristoji i Gjuro ju odvede svomu gospodaru za nevjestu. Staromu kralju oči se iskrile i poskakivao je od radosti, kad ugleda Zlatovlasku, te odmah dade zapovjed, da sve za svatbu pripravlja.

„Htio sam te dati objesiti za tvoju neposlušnost,“ reče Gjuri, „nu buduć si me tako dobro služio, to ti dam samo glavu sjekirom odrubit i zatim pošteno zakopat.“ Kad bješe Gjuru pogubili, zaprosi Zlatovlaska od staroga kralja truplo mrtvog poslužnika a kralj, bome, nije se mogao prvoj molbi svoje zlatovlase nevjeste oglušiti. Ona zatim pristavi Gjurinu glavu tielu, poškropi ga mrtvom vodom i tielo, gle, straste s glavom, tako da od rane ni najmanji trag neostà; pa ga poškropi živom vodom i, gle čuda, Gjuro ustà kô da se s nova narodio, čil kao jelen i mladost mu cvala na obrazima. „Ala sam tvrdo spao,“ progovori Gjuro, taruć si oči. — „Bome, da si tvrdo spao,“ reče Zlatovlaska, „i nebude-li mene, do vjeke se neprobudì!“

Stari kralj, videć Gjuru opet živa i mladjeg i ljepšeg nego-li prije bio, dodje ga volja, da i on jošte jednom omladi. Odmah zapovjedi, da ga pogube i zatim onom vodom poškrope. Pogubiše ga i škropili živom vodom neprestance, dok je nedoškropiše, ali glava mu nehtje nikako tielu prirast; zatim stoprv dosjetiše se jadu, te ga počeše mrtvom vodom škropit i evo glava mu prirasla. Ali kralj bijaše ipak mrtav, jer neimadjahu više žive vode, da ga uzkrîse.

Kraljestvo pako bez kralja ostat nemože, a tako razumna čovjeka nebijaše, koj bi razumio jeziku svih živina, kao što Gjuro, to učiniše Gjuru kraljem a Zlatovlasku kraljicom.

Narodne pjesme puka hrvatskoga iz dolnjega Zagorja.

Saobćio Sl. Perok.

Vuska stezica svetli raj
Išće je vuža od lasa; šetuj za Marijum.
Ki hojče po nje prejti
Mora se Bogu moliti; „ „ „
Blažena Devo Marijo
Ka si nam Boga rodila; „ „ „
Ka si nam Boga rodila
Z čistem mlekem odojila; „ „ „
V bistre ga vode kupala,
Zlatnem povojem povila
V sreberne zibače zibala; „ „ „

Kmetija ili tlaka.

Jen tal vinca dva vode
Za zdravje naše gospode.
Naj gosponek vodu pije
Ki za vince neskerbi
A ti mužek vince pij
Ki se za njega skerbiš.
Mužek tam v gorici teža,
A gosponek si sedi,
Vzeme tintu — pere v ruke
Sim pak tam počerčkuje,
Z toga potlam vun prečteje
Kaj mu mužek dužen je.
Mužek mu zabadav dela
To mu sve zadosti ni.
Ciele lete ga splačuje
Sve mu mužek nazad da.

Jadikovanje.

Lepa mi je gera zelena
Pod njum teče voda ledena,
Rad bi se je junak napiti
A nemore leda prebiti.
Pod ledem je rasla travica
A na travi roža rumena.
Rad bi si ju junak tergati
Pak je nema komu davati —
Mati mu je stara prestara,
Otec za nju nikaj nemara,
Sestra mu je mlada premlada
A njegva ljuba dalke od njega.

Obična zagorska napitnica.

Kajti je denes dan veselja
Te svedoči moja želja,
S kojum jesem došel sim
Obslužavat ljubav vsim.

Anda primi brate čašu
Ter napi za ljubav našu,
Bog te živi mnogo let
Dragi bratec ljubljen cvet.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 2. listopada.

T. Odbor narodnoga zemaljskoga kazališta započeo je 15. rujna svoje djelovanje pod predsjedničtvom g. Dr. Jovana Subotića, budući da se je g. barun Ambroz Vranyczany odrekao te časti. U toj prvoj sjednici obavljeni su većim dielom početni samo poslovi za konstituiranje nove kazališne vlade. Uspjeh revnosti odborove opazit će se već tečajem ovozimske saisone.

Gosp. Jos. Freudenreich oglasio nam se je kao novi Entrepreneur kazališnoga dvora na godinu danah, te će prvom predstavom „Drotar“ započeti dne 4. listopada. Šteta što razsvjeta plinom jošte gotova nije, nego će evo dvie nedielje morat jošte trajati stari viek. Šest mjesecih nastanit će se vila „Thalia“ u tom restauriranom domu, a 6 mjesecih putovati će po dugačkoj Jugoslaviji da svietu pokaže, koliki joj je napredak. Gosp. Freudenreich primio je na se liepu i velevažnu zadaču i obečava, da će sve i sva učiniti, da nam procvate ovaj narodni zavod. Tko nebi želio, da mu to za rukom podje, što bi se moglo s tako liepom podporom uz kriepku i ozbiljnu volju zbilja i bez izvanrednih naporah postignuti; u ostalom veli poslovica: konac djelo krasi.

U imeniku predstavljačkoga osoblja nalazimo poznatih osobah a njekoliko i novih, kao i Debutantah, gostih, plesačicah, umjetnikah u znanostih fizike i magije, akrobatičko-mimičko družtvo pa napokon i — Klischniga.

Repertoir je vrlo zanimiv i broji 38 novih komadah — samo da bude takovo i predstavljanje.

Književnost.

Kod Jakova Schön-a u Baji izašla je slovnica „Illyr, (szerb, rátz) Nyelvtan,“ — magyarsko-ilirska gramatika od D. Popovića za 1 for. 60 novč.

— „Dragoljub“ će i za godinu 1864. izaći nakladom g. Albrechtovim, a uredjen po g. Gjuri Deželiću.

— U Požegi će, kako Glasonoša javlja, izdati urednik „Slavonca“ novi „Požežki koledar“ za godinu 1864. To će biti deveti oglašeni godišnjak na hrvatskom jeziku za buduću godinu. Da Bog da, umnožali se još više i izrinuli sve tudje.

— G. Andrija Pakšec učitelj u Zagrebu poziv-lje sve rodoljube na predbrojenje „Didaktike“ A Komenskoga, koju je preveo na hrvatski jezik. Cielo djelo imat će do 13 tabakah za 1 for. Rok traje do 15. listopada.

— Koliko nam se god razigra od radosti srce, kad uzmognemo prijaviti o kakvom napredku našega koljena, tako nam se raztuži domorodno čuvstvo, kad smo prisiljeni pisati nekrolog kojemu koristnomu podhvatu.

Kad smo razumieli, da će braći nam u Sloveniji osvanuti organ narodne boje „Naprej“ tad ga pozdravismo iskrenim pozdravom, a danas javljamo crn glas, da je 78. brojem prestao izlaziti taj časopis, koj je u kratkom svom životu mnogo hasnio svomu rodu.

„Važne i gorke uzroke prestanka“ veli gosp. M. V. „zakapam u svoje srce. Živimo za narod, izobražujmo se, kriepimo se, složimo se u korist domovine — vieèni je Bog pravičan, on mjeri puteve narodom, pa vidi i nas.“

Ta će viest svakoga Hrvata žalošću dirnuti.

Svaštice.

Izašao je program od podhvatnika za putno družtvo okolo ciele zemlje, koje će se dne 5. o-žujka 1864. na put krenuti i to na novo sagradjenom parobrodu g. Tonela u Trstu pod imenom „Marko Polo.“ Podpise kupi bečki „Kreditanstalt“. Put će trajati 8 mjesecih.

* U dopisu jednom novosadske „Danice“ broj 34 tuži se Recenzent, da su sve predstave srbskoga kazališta u Temišvaru pratili Niemci sa susjedne bašte, neprestanom krikom i vikom pa napokon u „Seobi srbaljah“ uznemirivahu jih u tolikoj mjeri kô nikad — nabacivajuć se kamenjem po „Glumcima“ a na koncu i po publiki. Dobroćudno obćinstvo ufa se, da će policajna vlast takvoj uvriedi energično na put stati.

* Ruska vlada zapovjedila je najvećom strogošću, da se ima u Poljskoj (prekomjerni) porez davati. U njekom gradiću Zihljinu dodje vojnička ovrha, da pobere štibru. Gradsko poglavarstvo zamoli si tu milost, da će ono bez nasilja samo sabrati i čitavu svotu na jedanput predati. Isti dan kad su bili svi novci priredjeni nahrupe Poljački vojnici na vječnicu, potuku Ruse, zaokupe, punu blagajnu i nestade jih.

* Mužki sbor Slavjanah u Beču dobio je kod velike narodne svečanosti u Brnu prvu nagradu, naime dragocienu vrpcu za družtvenu zastavu. Po družtvu bjehu izvedene narodne pjesme rusinske i češke, koje su silnoga obćinstva neprekidnu zadobili pohvalu.

* Poljskim ustašem konfiscirano je do konca kolovoza od strane pruskih vojnikah: 3965 pušakah, 670 sabaljah, 2055 bajonetah, 30 centi kosah, 690 centih baruta, 3310 gotovih fišekah, 25 centih olova, 60 tisućah užigaćah za puške, a koliko je toga civilna oblast u Pruskoj oduzela, i koliko je uhvaćeno u Austriji?

* U Newyorku radi se o tom, da se postavi nah takve lopovštine spravljao? A? železni tarac po ulicah i cestah po kojih bi i lokomotive gibat se mogle; hrdanje toga taraca bilo bi neznatno a čistoća izvanredna, što bi se glede prašenja ugodno opazilo u kućah, na robi po dućanih, a obuća bila bi dugotrajnija na železnom trotoaru nego-li na kamenitom.

* Silni kvar, što ga počiniše ruski vojnici navalom na Zamojskijevu palaču u Varšavi ciene do 8 miliunah for. a. vr. nebrojeć ovamo vriednost arkivah, knjižnicah i sbirkah umjetninah. Grofu Zamojskomu razgrabljeno je papirah do 240.000 polj. for., knjezu Lubomirskomu 300.000 f. družtvu parobrodarstva na Visli toliko i trgovcu Krupeckiju preko 200.000 for.

— Njeka Poljakinja — nedomorodka, pobjegla je iz Poljske u Lavov, da se užije slastih života a naime plesa. Tu sazove goste na sjajni Soirée — dočim joj se domovina u krvi utaplja. Jedva što je družtvo stalo plesati udari silna tuča od kamenja kroz prozore i raztjera družbu. Odma drugi dan ode slavna ta gospoja dalje u Draždjane da tamo nastavi plesanje za kojim gine. Al ima i u Draždjanih Poljakah.

Smješice.

Njeki mliekar bješe od lakrdijašah po noći probudjen strašnim glasom, da mu se najbolja krava davi. On skoči odmah iz kreveta, da kukavnoj kravi u pomoć priskoči, ali ju nadje posve zdravu; samo u cievi studenca bijaše repa zatučena.

* Njeki medicin bješe izpitkivan o ostećenju po prahu. „Što bi vi delali,“ zapita ga izpitatelj, „ako bi tko od praha u zrak bio bačen?“ — „Ja bi čekao, dokle bi opet dolje došao,“ bijaše odgovor.

* God. 1814. stajahu blizo njekoga varoša u Njemačkoj mnogo kolah praha. Kad se je silna oluja spravljala, to zaprosi načelnik onoga varoša vojnike, da bi odvezli barut dalje od grada, da se nebi nesreća dogodila, ako munja u njega pukne. Na što dobi sliedeći odgovor: „Nebojte se, munja nemože udariti; jer straža stoji uz barut.“

* Sastala se supruga pukovnika i supruga satnika, te nakloniv se ukočeno jedna naprema drugoj, htjedoše se u uljudnosti nadtiecati. Supruga pukovnika reče s toga: Draga, ja sam noćas o vami sanjala! — To je velika čast za mene, moja bi bila ravno dužnost, da ja o vami sanjam, odgovori joj prijateljica.

* Prokleti sinu, van s lulom iz zubih! Od koga si se to naučio, reće njeki otac svomu šestogodišnjaku. Zar si vidio, da sam ja u tvojih godi-

Digitized by Google

* Posvadiše se Niemac i Francez te se pozvaše na dvoboj u tamnoj sobi. Kad su već unutar bili, to izpali Francez, koj iz milosrdja Niemca šteditи htjede i prvi hitac imadjaše, svoju kuburu u kamin. Al eto čuda golema! Niemac pade mrtav iz dimnjaka dole; on se bo bješe iz straha u dimnjak popeo misleći, da ga tamo zrno neće naći.

* Njeki seljak u Bosni, iduć iz čaršije kući u drugo selo, ugleda Turčina, gdje se pijan po blatu valja, a u liepom turskom odielu. Seljaku se žao vidjelo, da tako liepa odjeća po gadu se maže, te nebudi lien, svuče s njega bogatu haljinu i obuče Turčina u svoje prnje, sudeć, da je bolje da se u tih valja i po blatu kalja. Kaurin ode, a Ture ostade sladko spavajuć na mekanu dušeku.

Seljak neimadjaše šta drugoga da obuče i s toga nosio se po svaki dan kao spahija. Jednoč ga sretne Turčin, te ga upita: Hej vlaše, odkuda tebi ta liepa odjeća, pa ju svaki dan nosiš? Nosim vala svaki dan dá — jer i neimam druge; a kad me pitaš, odkuda da mi je i to ću ti kazati. Išao sam prije njekoliko danah u varoš, pak kad sam se vraćo ugledam krmka, kako se valja u ovoj odjeći, pak mi bijaše žao, da ju kalja, te mu navućem moju prnjavu, neka ja kalja, a ovu uzmem sebi i tako odem kući; kada Turčin to razumi, nehtjede dalje s njim da govori, nego otidje kadiji da tuži kaurina. Kad je seljak došo pred kadiju upita ga: Hej vlaše, odkuda tebi ta liepa odjeća, pa još smieš ju nositi svaki dan? — Eh čestiti kadijo, valah hoću da ti kažem pravu istinu. Njegdje prije išao sam u čaršiju, da si kupim što mi trebalo, a kad sam se kući vraćao ugledam njekakva krmka pijanoga, kako se po blatu valja, a meni bijaše žao da ovaku liepu haljinu kalja, te mu ja moju prnjavu obučem, koje nije bilo toliko kvar zamazati, a ja uzmem sebi ovu, što ju gledaju oči čestitoga kadije; a što ju nosim svaki dan, to je zato što neimam druge. Onaj čija je nek mi donese moju, ja ću njemu njegovu dati pa mirna Bosna! — jer ako on moje nije većma oštetio u blatu, sigurno ja nisam njegove noseć na sebi. Na to upita kadija Turčina: Efendi jel' to tvoja odjeća? Turčin srameć se, da je on proti koranu opio se i pijan ko krmak po blatu se valjao, odgovori: Jok valaha, nije to moja, čestiti kadija. — A kadija kršćaninu: idi pak je nosi, sad je tvoja i neboj se nikoga; i tako je nasamarilo kaurče pravovjerno Ture.

* Rodila ciganka dva sina te ih ponesla na krst. Došavši na popin dvor nadje doma samoga kapelana. „Dobar dan, sveti otče.“ Svaki dan seko! Što dobra? E niti mnogo dobra niti malo zla! Donesla sam evo dva goluba da mi ih posvetite! Kakve golubove! Duše mi sveti otče, baš kô dva goluba — dva sina, da im naprtite imena. To jest, da ih pokrstim. Da, da. To sam htjela i prije reći, pa mi nepade u šuplju tikvu. Dobro! A kako želiš, da im nadjenem ime. Svetite ih, kako najbolje znate! Svećenik pogleda u koledar nebi-li našao sgodna imena. I zbilja. Baš na taj dan pade sv. Gervazij i Protazij. Kad sgotovi svoj posao, reče: eto ti seko golubovah nosi si ih kući. Jeste li gotovi? Jesam! Aha, hvala Bogu (zamata ih pa sve poskakuje od veselja). Pa kakvo ste im, rano moja, dali ime? Jednomu Gervazij, drugomu Protazij. Gle, gle, liepih imenah, brže pograbi ciganka djecu, pa s njom kući, mrmljajuć putem, jedan Cigazy drugi Esterhazy, Cigaszy, Esterhazy. Tako dodje kući. Pitaju ju kod kuće kako je svršeno? E vala mi dobro. Velika gospoda! Jedan Esterhazy drugi Cigazy! Neima tuj šale. Jedan Cigazy drugi Esterhazy, bogata gospoda. Bit će krajcarah ko tuče.

Slika Vatroslava Lisinskoga.

Naš slavni hrvatski pokojnik življaše u doba, kad još niti Daguerova umjetnost nebje svuda se udomila; a tako isto i stihotvorac naš Stanko. Portraetiranje po vještoj ruci s bojami i kistom nije za plitki džep, kô što je sudbina većim dielom nadarila umjetnike i pjesnike — nediletante; s toga je ravnateljstvo „Matice“ težkom mukom, kod izdavanja Vrazovih djelah našlo na jedinu sliku pjesnikovu, dočim dan danas, usljed razgranjenih fotografičkih praeparatah imade slikah od čitave današnje generacije.

Slika narodnoga ljubimca — dakako, ljubimca istom poslje smrti — našega glasbenoga skladatelja Vatroslava Lisinskoga tražila se je po mnozih više putah, al se nije znalo za takovu, dok evo nepodje V. P. za rukom naći kip en miniature slikan god. 1850. po Dragutinu Županu. Po tom unikumu snimljena je u litografičkom zavodu I. G. Bacha u Lipskom slika, koja se prodaje za 1 for. 50 novč. u Hartmanovoj knjigarni uz krasno izradjenu pjesmu „Tugu“ od P. P. u glasbu stavljenu po Vatr. Lisinskom. Ima ljudih, koji i fotografiji znadu prigovarati, da nije ovaj ili onaj dobro pogodjen, pa će biti dosta takovih, koji će strogo kritizirajuć opazke činiti, da ovo nije posve istinita slika, nu tko se god sjeća mladje dobe pokojnikove, dok mu još nije tugom venulo srce, taj će priznati, da mu je takovo bilo melankolično umiljato lice njegovo. Ah! — kad ga neimamo živa medju nami, nek nam bude bar u slici pred očih, a na ures naših sobah.

Zagonetka.

Od Franje Valpotića.

Što izrečeš u jedan časak
Onde s' kaže jedan glasak,
Tu ćeš naći nas četiri
I pročitat što koj znači,
Od višnjeg smo odredjeni
Svakom čovjeku odlučeni,
Nit pradjedi naši sjedi,
Videti nas može svaki
I u polju i u crkvi
Starce sjede mi čekamo
I mladiće prigrlimo
Te smo svedjer najglavniji
Mučitelji sviuh živih.

Od nas gledji tri na desno
Vidjet ćeš nas što tad jesmo,
Popitaj se kod Josipa
Vela kralja Egipatska,
Ili svetog Daniela
Baš u jami ljutih lava',
Al ak hoćeš kazat će ti
Vladimiru kralj Slovinski,
Ili Jure Kastriotić
Što bijahu ovi njekoć.

Konjičev skok

go,	ću-	ti	Ni-	no	Al	gu	du-
i	ja,	Ja.	di,	Ta-	ta	jed-	po
na-	dru-	bez	ni-	ti	Bo-	go!	dos-
mo-	ja	će-	šta-	Ja	ko	per-	je,
la	lju-	vam	ča-	la	ri-	ce.	sbo-
ni-	ljo	svo-	gi	ni-	mo	ku-	ju
di,	slje-	sam	Hva-	zna-	vi	re	pti-
bra-	ja,	Bez	dim	mno-	ce	zna-	ka-

Opazka.

Neznatne štamparske falinge niknu iza najpomnivije revizije, te jih se u periodičkih i svakdanjih časopisah, da, i u znanstvenih knjigah nadje dosta na tugu korektora i slagara. Al računajuć na to, da slavno čitateljstvo takove grieške kroz prste gleda — neizpravljaju se obično nego samo poveče pogrieške, s toga se nadamo, da će i u našem listu kad kada uvukavše se falinge, naime u predposljednjem broju u pjesmi „Bohinsko jezero“ u posljednjem stihu — „goso“ — mjesto „goro“ uvrstiti blagi čitatelj u red manjih griehah. *U. N, g. l.*

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1. 50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 29. U Zagrebu 15. listopada 1863. Tečaj III.

U naravi.

Zlatna zora
Pomolila lice,
Da si vidi
Rodjene sestrice;

Da si vidi
Zelen bor u gori,
A da čuje,
Potok kô žubori.

Tanka jela
K nebu se uzpela
U oblake
Vrškom se zadiela.

Tiho šapču
Valovi potoka,
Biser kaplje
Sjaju kô dva oka;

A od šuma
Tiha i lagana
Odziva se
Jeka sa svih stranah.

I u srcu
Jeka se odziva,
Kada takvih
Slastih se uživa.

Duša kliče,
Stvoritelja slavi,
Koj si mudrost'
Kaže u naravi.

Sitni glasi,
U najvećem skladu
Tu se čuti
U naravi dadu.

Nježne, krotke,
Malene ptičice!
Srce ćuti
Sladke vam pjesmice;

A kad ćuti,
Nemože da plače,
S vami pjeva,
Od radosti skače.

Milo sunce
Za zorom izhodi,
Novu opet
Radost sobom vodi.

Novi život
Opet sve probudi,
Novu radost
Ćuti srce v grudi'.

Sve se kreće
Veselo i pjeva
I kô voda
Radost se razlieva.

Kada zemlju
Tamni mrak pokrije,
Pjesme pticah
Čuti više nije.

Samo vali
Potoka žubore,
Tihu pjesan
Ciele noći tvore.

Pjesan valah
Mukla, tiha, složna
Vjekom slavi
Stvoritelja možna,

Koji dade
Danak nam bijeli,
Zlatnu zoru,
Da nas razveseli:

I sunašce
Na nebu da sjaje,
Da nas grijat
Nikad neprestaje.

I. Z.

Digitized by Google

VRAČARICA.

Novela.

Pohrvatio Vladimir Rodoljubić.

(Konac.)

Proljeće nastane, žalostno doba izmakne, pa se i srca mojih prijateljah nanovo razvedre. Otac Paulinin naumi, da ju po svietu odvede; s toga ju poče u razna družtva voditi, te iza duge žalosti stade opet veseo život sprovoditi. Divna ljepota Paulinina, te čarobna milina riečih i činah njezinih bijaše povodom, da ju je u svakom družtvu mnogo štovateljah obkružavalo. Nu ona je znala svedjer lahko i slobodno svim odzdravljati, koji bi ju godjer pozdravili, te bi se svaki sretnim scienio, koga bi ona ma iz daleka pogledala. U tom bi prošlo i ljeto. Ja sam skoro uvjek pratio vierne si prijatelje, te kad sam osjetio žarku ljubav prama krasnoj Paulini, čudom se začudim, gdje me je blažena moć ljubavi toli obhrvala, čemu se prije niti nadao nisam.

Usljed posalah ujaka mi morao sam se na njekoliko nedjeljah s Paulinom razstati; nu tekar onda oćutih neizmjernu bol ljubavi na prama Paulini, bez koje mi bijaše sav život puka sjena. Cielo ono vrieme, koje sam bio od nje udaljen, bijaše mi živim svjedokom, da je to bila prava ljubav, koje prije nisam poznavao. Došav natrag spoznao sam umah, da sam u toj djevojci takovu sreću stekao, koje se nisam nikada nadao. Tako se privuče i zima. Plesovi i glasbena družtva nastaše, a ja sam se uvjek radovao, kad sam godjer s Paulinom tamo došao. Često sam putah opazio, da je ona divnom krasotom svojom sve očarala, kad je godjer u družtvo stupila. Kao što sunce posvuda razsvjetljuje i ogrieva žarkimi traci svojimi liečeći neprestano bolestne grudi okorjela svieta, pa ipak svedjer zadrži prijašnju svoju krasotu i moć: tako je isto i moja Paulina svojom krasotom na na sve prisutne djelovala, te su se svi sretnimi scienili, kamo je godjer u družtvo došla, ali je ipak bila meni sasma sklona, čim je k meni pristupila. O! pa da nisam sretan bio; jer me je svakim danom milimi svojimi pogledi, blagimi riečmi i pristojnimi čini sve to većma uvjeravala, da je dušom i tielom moja, te da me iskreno ljubi, riečju: ona me je žarkom ljubavju svojom u toliko zanesla, da sam domalo sve prijašnje sgode i nesgode sasma zaboravio. Doista sam tada odveć sretan bio, jer sam čarobnim krugom ljubavi, kojim me je bila Paulina opasala, sve nesgode i zle sanje kriepko odbijao Tom čarobnošću obhrvan, nije mi ni na kraj pameti bilo, da bi ikada tu sreću proigrao, te da bi se grozno ono proročište stare vračarice opet obistinilo.

Više sam pjesamah Paulini spjevao, a ona jih osobitom ljubavju pjevala. Jednom je pjevala prigodom večernje zabave jednu moju pjesmu. Ja sam pak bio malo dalje u kutu te sam slušao, kako joj se vilinski glas dvoranom razbiegaše. Najednom začu se glas pokraj mene, na što se okrenem i opazim mlada liečnika, koji si je susjedu prišaptnuo:

„Uboga djevojka! Tim si je nezrelim pjevanjem već pokvarila zdravlje. Ta zašto nije još koje vrieme počekala?„

Na to će njeki mladi glasbenik:

„Glas je vrlo zanešen, s toga nemislim da je velika pogibelj.“

Liečnik mu odvrati:

„Ali vas uvjeravam, da je već sušica (suha bolest) na domaku; jer ovo neudobno pjevanje ubija djevojku, pa u koliko mi je poznato, to isto misli i domaći liečnik.“

Ljuto mi se srca kosnuše te zlokobne rieči; sav prijašnji strah povrati se u dušu mi, a ljuta groza obuzè mi srce. Dražestna mi se Paulina učini kao da je već mrtva. Pjesma stade a slušaoci bijahu uznešeni, samo ja tužnim srcem opazih, gdje se stari domaći liečnik brže bolje proturio do Pauline te joj nješto ozbiljno prišaptnuo. Na to ona ogledavši se dvoranom ode sa liečnikom u obližnju sobu. Kakove su me sve okolnosti zaokupile bile, nemogu da opišem, jer mi je pero preslabo. Ja sam bio povodom što je Paulina zapjevala upotriebivši sve sile, samo da mene pobudi. Srce mi se još jače uznemiri nego ikada prije; s toga upitam staroga liečnika za savjet, on mi kazà, da je pjevanje krivo, nu nepreplaši me kao onaj mladi, ali mu ipak svaka rieč smjeraše na pogibelj mile mi Pauline. Strašan mi se nemir porodi u duši, te već naumih da ju ostavim, kao što sam godjer bio ostavio Miroslavu i Ljuboslavu; jer mišljah da ću ju jedino jošte skorim svojim bjegom spasiti. Usljed toga joj pisah otcu, priobćiv mu strašan mi položaj, te hitro otidjem. Neimajući nikakova povoda dodjem si k ujaku, koj me ljubezno dočeka. Svakako sam gledao, da se opet utješim, što sbilja podje starcu za rukom te mi strašni onaj duševni nemir pomalo utaži. Kad je blago pramaljetno doba nastalo, zamoli me, da se malo po poslu š njim zaputim, na što ja dragovoljno pristanem, samo da si tim malo dušobolju ublažim. Odputiv se dodjosmo u Paris a odatle u London u kupelj, za čim je ponajviše starac težio.

Sada ti je znano, prijatelju, zašto izbjegajem svako veselje i zabavu, te upravo silom pridružim se kadkada drugim ljudem, samo da se za čas zabavim. Svi, koji su oko mene, nepoznajući tuge moje gledaju da me razvesele, zato se pomalo i pustim u razgovor, kad vidim da su dobre volje. S toga sam i prije prihvatio prijateljski poziv te sam otišao š njimi do kuće, gdje je nova krasotica bila, nu kad je glas zaorio a pjesma se zapjevala, spopade me strah — to je bio glas Paulinin, bijaše bo ona ista pjesma, što-no ju onomad pjevaše, kad sam dočuo, da je zakletva, koja me toli muči, opet jednu krasoticu postigla. Sbilja bijaše Paulina, koja se sa mnom sastane, ali Bog zna, kakova ju kob opet postignù.“

Iza ovih riečih zamukne s nužde, no Alberto; ja se pak neusudih grozno to mučanje prekinuti, nu napokon prihvati on opet rieč: „Tebi je sada poznata sudbina moja. Ti upravo muče odgovaraš. Što hasne ma najobičnije utjehe, koje si lahko svaki sam pribavi? Što će nam obsjene, koje nas uče, da će nam docnija ljubav i sreća ljubavi nadoknaditi, što je već izgubljeno? To nije ništa drugo, nego da nam tugu i žalost još većma pogorča.“

Na to ću mu ja: „Ja ipak mislim, da će ti buduća nu ne žalostna ljubav morati srcu ugoditi, samo ako budeš na nju mislio, pa mi se čini, da ti je upravo u njoj blažena ona sila, koja će te opet oživljeti.“

„Nedvojim niti najmanje,“ prihvati Alberto, „da neću jedared opet sreće polučiti; jer ćutim ipak toliko postojanosti i snage u sebi, da ću svim navalam zle kobi odoljeti, dokle mi bolja sreća priskoči. Ali mi ipak nada nove ljubavi nepruža nikakove utjehe, koja bi me sada ublažila. Možda će mi poći za rukom, da me budu drugi rado imali pače i

Digitized by Google

ljubili, ali više neću nikoga nikada toli žarko ljubiti, kao sam ljubio milu mi Paulinu, koja mi bje upravo srcu prirasla. Ja sam vrlo ćutljiv, godine prolaze a š njimi i vatrenost srca, duga jih pak nesreća nije vrstna obnoviti."

U tom se razstadosmo. Albertov mi se udes vrlo kosnù srca; uzalud sam tražio svakovrstnih sredstvah i načinah, kako bih si bio prijatelju pomogao.

Sutra ga dan opet potražih, nu pošto ga nisam našao kod kuće, preduzeh si da ga počekam. Prvim sumrakom eto njega. Sav bijaše zabunjen; nazvav mi „dobro došao" prihvati umah rieč:

„Ja sam vidjeo Paulinu. Neodoljivom silom primaknuh se k njoj; ipak mi podje za rukom, da sam ju potajno motrio. Samo smo se na njekoliko koračajah razstali, ali ju nisam pozdravio. Srećom nije me opazila, čega nisam niti vriedan, jer joj samo nesreću donašam."

„Zar ti zbilja misliš," rekoh mu, „da ako se opet sa njom susretneš, da ćeš joj nanovo nesreću donesti?"

„Neznam," odvrati Alberto, „nego me je njekakov strah obuzeo, te nemogoh nikako, da joj se primaknem, samo da mi se opet nova nesreća nepripisuje." Jošte se dugo razgovarasmo o tom, i teda njegda razstanem se s ubogim mi prijateljem, komu je već skoro do sdvojenja bilo.

Došav kući nadjem mal listić ženskim pismom nakićen, u kom uzčitah ove rieći:

„Ako li još išto prijašnje ljubavi naprama meni imate, zaboravite na sve pa me molite za oprošćenje, ja ću vam već s toga oprostiti, što spoznajem, da sam vas odveć velikom dobrotom razmazala. Sutra ću vas čekati, dodjite što ranije; nedodjete-li najkašnje do podne, bit će zlo po vas. Potanje ćete saznati u kući pod brojem 77."

Nikako si nisam znao protumačiti taj listić, a pisca nemogoh pogoditi. Pismo bijaše hitro nu čitljivo, akoprem mi se vidjaše poznato, ipak se nemogoh nikako domisliti, gdje i kada sam ga već jedared vidjeo. Sutra dan uputim se odmah u dotičnu kuću, gdje me već pričekaše i odvedoše u prijaznu sobu. Dobre pô ure čekah dok se napokon vrata neotvore i mlada nu krasna gospodja nestupi unutra. Čim sam ju uočio, pohitim umah k njoj zavapiv iz dna srca: „oh mila mi bratučedo!" zatim joj prihvatim ruku i vatreno poljubim. Ona se držaše sasvim mirno, nu pogledav me namrgodjeno iztrgne ruku te hitro reče;

„To je vrlo ružno, striče, što ste tako na me zaboravili — zar sam to zaslužila?"

Čvrsto ju uvjeravam da nisam znao da je došla, te se vrlo uzradovah, što sam si opet vidjeo prijateljicu, s kojom sam sladke dane mladosti sprovadjao. Odlazeći na sveučilište maradosmo se razstati, a kad sam se vratio doma, već se je bio Miroslavin otac premjestio. Pet godinah se nevidjesmo. Vrlo sam se radovao, što sam ju bio djevojkom ostavio, a sada ju vidjeh sretnom gospodjom.

Sasvim se bjeh presenetio čuvši, da je već dugo ovdje, ali se nisam nikako mogao izčuditi, što nisam bio prije doznao za dolazak njezin. Pripovjedaše mi kako se je sretno udala, te da je sasma zadovoljna sa suprugom si. Mene je pak vrlo radovalo, što sam se mogao češće s njom sastajati. Iza male stanke nastavit će ozbiljno:

„Ali, dragi striče, kakov je onaj strašni čovjek, s kojim vas skoro uvjek vidim?"

„O, toga se slobodno čuvajte," preuzeh joj rieč, „jer je već mnogim gospodjam pogibeljan bio; već se odavna s njim poznam, te vas mogu uvjeriti, da je imao golemu sreću kod gospodjah."

Na to će umah Miroslava: „O, poznam ga vrlo dobro. Bijah tako sretna da sam mu se dopala, čim sam se upravo ponosila, nu da me zato nagradi, probode mi bodežem rame i pobjegne daleko u sviet nebrineći se više za mene."

Timi riečmi bjeh čudno zatečen. Čudnovata njeka slutnja nanese me, da sam se upravo tada š njom susreo. Htjedoh govoriti, ali mi ona rieč preuzme veleć:

„Valjda ga hoćete opravdati? To su htjeli i njegovi prijatelji onda pokušati pripovjedajuć mi koješta o njekoj staroj vračarici, koja jim je prijatelja svojim proročanstvom tako unesrećila, kao da baš mnogo drži tako razborit muž, kano što je Alberto, do takovih ludorijah, te da nebi mogao pojmiti, da sve to nije ništa drugo bilo do ugovorene šale, samo da se njekoji u družtvu razdraže."

„Kakva bi to bila," odvrati joj, „ugovorena šala, koja sve većma čovjeka unesrećuje."

„Dakako," prihvatit će živahno Miroslava, „Albertu bijaše sasvim nješto drugo namienjeno; nu buduć da se je pedantički ustručao, razsrdila se stara te mu htjede prkos učiniti."

„On je bio malo nesmotren," preuzmem joj rieč, nu ona mi nedade niti izustiti rieči već umah nastavi:

„Molim vas samo mučite pa nezagovarajte onoga grozovitoga čovjeka. Čekajte dok vam dalje kažem: Hodajuć dugo po svietu, spozna se s njekom djevojkom, roditelji bi ga njezini vrlo ljubezno dočekali, domalo ga ciela obitelj obljubi. Svi željno izgledahu zaručenje nadajuć se najljepšoj sreći dražestne djevojke. Ali najednom bi donešena u jutro na pô mrtva u sobu; jer ju je Alberto smrtno ranio te u sdvojenju po svietu otišao ...."

„Pa za Boga," presjekoh joj rieč, „zar i vi poznate Ljuboslavu?"

Miroslava izbuljivši u me oči reče začudjeno: „O, zar su vam sve tajne njegove povjerene? Poznam ja dobro Ljuboslavu, dugo je tužna patila, ali ipak Bog i sreća dade, te opet ozdravi i sretno se prije dvie godine udade. Ta što vam je, striče? Kako ste mogli sve to doznati?"

Rieči Miroslavine vrlo me zabaviše. Čuvši da je cieli prizor stare vračarice samo ugovorena šala, učiniše mi se okolnosti Miroslavine i Ljuboslavine podosta važne, iz kojih sam mogao crpiti plod Albertove utjehe. Iza kratke stanke rekoh Miroslavi:

„Neudobna ona šala više je imala upliva, na uboga mi prijatelja, nego bi vi i pomisliti mogli. Stvar, koja se obično ništetnom scieni, nemože se uvjek hladnokrvno razsudjivati, ako nećemo, da onoga uznemirimo, koj je već dobro prosvietljen. Miroslavo, čudnovate okolnosti učiniše, da je šala momu prijatelju pogubnom postala. Vi ste se i Ljuboslava sretno izbavile pogibelji, koja vam je bila zaprietila, ali je nesretni Alberto mnogo toga u najljepših godinah pretrpio, te nedavno osobiti udarac oćutio, kad mu je njeka nesmotrenost, kojoj on niti najmanje nije bio kriv, najljepsu sreću pokvarila. Valjda ću ga timi glasovi, koje mi sada kazaste, kako godjer utješiti moći. Uvjeren sam, da ćete mi dozvo-

Digitized by Google

*

liti, u koliko vam barem dobro srce poznajem, da ove rieči, što-no jih od vas saznadoh, Albertu na utjehu upotriebim."

Miroslava se preplaši; nu kad joj predočih potrebu toga, dozvoli mi neotezajuć ništa, da učinim kako hoću.

Na to podjem brže bolje da potražim Alberta, ali ga nenadjoh doma. Iduć dalje njetko me najednom zazove. To bijaše prijatelj moga otca, koji mi je putujuć roditelje pohodio te podjedno meni list donjeo. Osim toga mnogo mi je ustmeno pripovjedao o mojoj kući i obitelji, koje nisam bio toli dugo vidjeo. Pripovjedajuć mu, kako sam putovao te kako sam tamo boravio, napomenuvši mu podjedno prijatelja mi Alberta, obuze ga nova naslada. Iza njekoliko pitanjah, s kojih je prepoznao, da ja znadem sve Albertove tajne, kazao mi, da je on otac Paulinin. Pripovjedaše mi dalje, kako je bila Paulina iza odlazka Albertova znatno oboljela, nu sada je već sasma ozdravila. Albertov ujak, reče, da mu je sve pripovjedao o njem i molio ga, da mladoga onoga čovjeka kako god izbavi; a da se je i on sam na to dao, jer vrlo cieni i ljubi Alberta. Ja mu pak kazah sve što mi je godjer danas bratučeda Miroslava pripovjedala, na što mi odvrati, da i on misli, da će ti glasovi povoljni biti duši Albertovoj. Zatim ga sprovodih do kuće, gdje me je Paulina krasotom i milenjem svojim upravo zanesla, kad sam opazio, da je vedra i vesela lica. Misleć o tom otidjem kući. Nu pošto je Alberto već njekoliko putah za me pitao, otidjem k njemu, on mi dodje na susriet, prihvati mi ruku te uzklikne sasma uznešeno:

„Vidjeo sam ju, govorio sam š njom, zagrlio sam ju i srcu privio! O dražestna li je, još je ono isto nježno biće, koje mi je srce toli ublažilo! Ali je ja nisam vriedan; jer bi bilo Bogu plakati, da toli dražestnu dušicu opet novoj pogibelji izvrgnem."

Opet se porodi sumnja u duši Albertovoj. Paulinin pogled, približenje i ljubav ugušio mu sve sanjarije u srcu, nu sada se tim groznije povratiše. Molio sam ga, da me posluša, te mu stadem sve pripovjedati što sam znao. Slušajuć me pomno, skoči se najednom te zagrliv me uzklikne iz dna duše:

„Hvala Bogu, sad se je muka svršila, a sreća se opet povraća!"

Zatim ode poput striele, ja sam ga samo motrio neznajuć, što te rieči znače. Iza toga se vratim doma, uzmem čitati listove toga sadržaja i promišljati o njegovu odgovoru, kad najednom eto k meni sluge otca Paulinina, koji mi kazà, da me gospodin zove te da umah tamo dodjem. Tilji čas pohitim tamo. Alberto mi dodje s Paulinom izpod ruke na susriet. Opazivši to sva me žalost minù; jer me je on krasnim i vedrim licem, kao što bijaše i prije, sa „dobro došao" pozdravio.

„Evo," reče, „moje Pauline, ona je moja izbaviteljica, koja je sve demonske magle razagnala, koje su mi toli dugo dušu zastirale."

Alberto mi tada pripovjedaše, kako su mu glasovi o Miroslavinu i Ljuboslavinu ozdravljenju i sadašnjoj njezinoj sreći sve dvojbe u duši razagnale.

Medjuto dodje k njim Paulinin otac i reče:

„Okante se žalostnih prošlostih te živite samo u sadašnjoj sreći, jer biste ju mogli sjećajuć se žalostnih uspomenah pokvariti."

Mi ostavismo samih dvoje dragih i prepustismo jih budućemu udesu; jer akoprem je nesmotrena šala toliko srcah ranila i toliko nesgodah prouzročila, ipak je napokon najljepšu sreću donesti morala. Paulinin otac ubaviesti umah Albertova otca o tom; a mene zamoli, da još malo kod njega ostanem, na što ja drage volje pristanem.

Ta stvar probudi veliku pozornost u kupelji; jer su mladenci bili odveć krasni, te se je uobće samo o njih govorilo. Kad se je dočulo, da će otići iz kupelji, sve je samo zatim težilo, da se s njimi spozna. Miroslavu, koja se je već bila s Albertom pomirila, ubaviestih ja sam o svem, što se je slučilo. Čuvši to želila je uvjek, da se s Paulinom spozna, što kad joj je za rukom pošlo, vrlo se radovaše. Na to joj nadodje i suprug. Alberto ga kao bivšega si prijatelja umah spozna, s kojim je u družtvu sybilu polazio. Za toga dodje i Albertov ujak, koji se je vrlo sretnim scienio, što je vidjeo, da mu je nećak, koga je toli ljubio, tolike žalosti riešen te osobitim blaženstvom usrećen. Svi su čeznuli za domovinom i za uživanjem tihe i mirne sreće; dan bi za odlazak ustanovljen.

Jutro osvanù, kad-no će mi prijatelji kući. Krasan paroplov počivaše nedaleko obale u sidru, a gusta magla zastre pogled gledaocem, koji se mnogobrojno sabraše, da nazovu krasnim mladencem srdačni „s Bogom."

Ja si srdačno ogrlim prijatelja još jedared te mu obećam, da ću ga čim prije posjetiti. Čamac se otisnu a gusta magla zakrije putnike. Došavši na paroplov, gledaše milo oboje prama okolici, koja jih je opet sastavila. Ganutim srcem obuhvati si Alberto dragu, koja ga tada nježnom ljubavi pogleda, jer joj bijaše najmiliji na svietu. Tilji čas zaori gromoviti „živio!" sa obale; kola zaštropotaše, paroplov krenu, Paulina držeći se Albertu izpod ruke pozdravi još jedared gledaoce i domalo izčeznuše na pučini morskoj.

Čista sviest.

Čudan božji stvor je srce naše,
Tol' maleno, jako čudno toli,
Da svačemu može da odoli,
Čistom sviešću kada se opaše.
Tad mu zalud prieteć zloba máše,
Zalud mući, gazi krvnik o'li,
Zalud u njeg mač upire goli,
Sve nevolje njega ništ' neplaše.
I što više u sried takvih mukah,
Za prâ Boga što nevino trpi,
Sve to jačje biva u odlukah;
Čistom sviešću Bog je isti s njime,
Iz nevoljah rajske slasti crpi,
Smrt mu ista slatka u to ime...

I. L. K. E

Digitized by Google

Milica Platerova.

Crtice iz prošloga poljskoga prevrata.

U povjestnici malo imade ljepših slikah medjusobne sloge, narodnoga čuvstva od one, što obstoji medju kraljevinom Poljskom i velikom vojvodinom Litvanskom. Doduše i razne krajne i ponješto razan vjerozakon dieli oba naroda, ali to neprieči nimalo njihove uzajmive sloge, koja je već toliko putih, pa i u ovo najnovije doba poljskoga pokreta, toli divnom svjetlosti sinula. Nikada neizgubiše Litvanci nadu, da će jednom uzkrsnuti stara Poljska u njegdašnjih svojih medjah. Koliko god putih digoše se Poljaci proti neprijateljem svojim, pristala je Litva uvjek oduševljeno uz njih; oba naroda boriše se i zajedno padoše, nadvladani silom, pridržav si uvjek neuzkolebivu snagu duše. U svakoj borbi poljskoj učestvovahu i Litvani.

Tako zaori u Varšavi glas Petra Vizovskoga sried ponoći 20. studenoga 1830. „Poljska zemljo mila, sad je udario sat osvete! pobjeda ili smrt!“ tako se onda orio glas od jednog do drugog kraja, a stari i mladi prenu se iza sna, imajući svi zajednički samo jedan cilj pred očima; vojevati proti krutoj knuti i sa svih stranah odjekivaše glas „pobjeda ili smrt!“ Dugo vremena držahu podle sluge nepravdne vlade mir. Njezina tajna policija neimadjaše drugoga posla, nego danom i noćju obilaziti i prisluškivati svaku riečcu. Nu uzprkos njezinoj neizmjernoj pažnji i strogim kaznam porodiše se nemiri u ruskoj Poljskoj. G. 1831. dne 25. prosinca puče ustanak u občini Rozini. Samogojstskom sve se na oružje diglo, prem da su opomene i ruske vojničke sile iz Vilne dolazile da uguše prevrat.

Nastanu ozbiljne okolnosti. Koncem prosinca nakanili su dići novake i polugodišnji porez iz Rozine, a kad ima vlada novake, porez i oružje u rukuh, onda je lahko vojevati. Zato pohiti Ralovski i Gruzovski da razviju barjak narodne slobode i da zauzmu sa 1000 Litvanacah grad Rozinu. Ovaj primjer ohrabri i Vilnanske domoljube; svi gradovi osim Vilne i Kovne, bijahu u rukuh poljskih, osim onoga zakutka u Litvi što no leži medju gubernijom Vitepskom i velikom vojvodinom Kurlandskom oko ušca rieke Divne, koja bijaše u rukuh Rusije. Ovamo nije dopro još glas slobode i ustanka. Nu ovdje zaori opet glas jedne plemenite djevojke, grofice Milice Platerove. Na ponosnu vrancu jašeća, na vojničku zaodjevena, sakupljaše narod oko sebe, koj ju je svagdje sa oduševljenjem pozdravljao, a ona mu govorila i opominjala ga na dužnosti i ljubav domovine. Posadivši barjak slobode u Duzatevu, polete tisuće i tisuće momakah pod taj barjak, da sliede hrabru junakinju i u boj i u smrt!

Jest u smrt! I sretniji bijahu oni, koji ju tamo sliediše od onih, koji ostadoše pod ljutom knutom, u sužanstvu i prognanstvu na tudjoj zemlji, kamo nedopiraše glas utjehe iz mile domovine.

Evo nam opet liepog primjera poljskih ženah, koje se u svako doba odlikuju krajnim domoljubjem. Žene svakoga naroda, a osobito Hrvatice imadu evo krasan primjer domoljubja. Nitko neće da i mi idemo u vatru i u boj, a to ni domovina od nas nezahtjeva, jer su druge okolnosti naše; znam ja, da smo slabe i plašljive žene, ali možemo domovini našoj i drugačije koristiti, njoj je dosta, ako ju ljubimo i njegujemo i da joj nismo izdajice; sve što je nieno da ljubimo, ona nam mora biti najveća svetinja, nigdje i nikada da se nestidimo svoga roda i plemena, kojim valja nam se ponositi, da smo Hrvatice. Znam žalibože, da ima kod nas i takovih nezrelih dušah, koje se stide svoga roda i jezika, te se vole kititi tudjim perjem, koje jih nimalo nekrasi, pače jih ruglom čini svoga naroda. Ali ima, ako i malo — to ipak vriednih domorodkah, koje nebi žalile kapcu po kapcu svoje krvi prolieti dok nebi iznemogle, samo za jedan sretan trenutak svoje mile domovine. U ono vrieme nebijaše Milica Platerova jedina djevojka Poljakinja, koja pohiti u boj, da oslobodi tužnu otačbinu. Moramo spomenuti njezinu prijateljicu i drugu Mariju Raznovskovu i krasnu Antoniju Tomaziskovićevu hrabru Samogistijanku.

A što ove gospodje uzvisi nad sve ine svoga spola, nije toliko njihova neograničena muževnost, kojoj treba druge izkati i u povjestnici, već je sveta ljubav i požrtvovanje, koje su čistom dušom čutile i donašale za milu domovinu; uzvišen je njihov čvrsti značaj nad svakom ženskom slabošću. Nijedan narod, ni isti Rim ni Francezka nemogu se ovakovimi ženami ponositi, a da ih uzmognemo valjano ćastiti i ocieniti, valja nam se upoznati njihovim životom.

Milica Platerova, prva med njimi, odlična roda i plemenitih čuvstvah, rodi se 13. studenoga g. 1806. Otac joj je grof Žaver Plater, a majka grofica Anka Molova. Otac strog i surov čovjek nije znao postupati sa svojom vrlo naobraženom i nježnom suprugom kako valja, te su se morali razdieliti. Grofica ode sa svojim djetetom k jednoj rodjakinji u Livlandiju; Milici bijaše onda 9 godinah, njezina oštroumnost, ljepota i njeka blaga nježnost, predobi joj srca ciele okolice.

U Ližni proučila je učione i skoro veći dio svoga života ondje sprovela. Medju svimi predmeti, kojimi se je bavila i duh svoj naobražavala bijaše joj najmilija povjestnica, a napose povjestnica Poljske. Ova joj upali mladjahnu ćud, vidjaše bo već u napred budućnost svoju, pa se je prama njoj dojstojno pripravljala. Njezin stol bijaše pun djelah napisanih poljskim jezikom, rada je zajahivala vilovita konja; šetala se je po sniegu, žegi i mečavi, to joj bijaše najugodnijom zabavom; ako bi joj gdje pogibelj zaprietila, pokazala je uvjek toliko odvažnosti, da su joj se mužkarci diviti morali.

Ližna ležala je u sujednom mjestu blizo Dinaburga. Ovako je gospodju Sigbergovu posjećavao ćesće zapovjednik trvdje sa častnici, posade zapovjednik bio je ruski general i dolazio je vrlo često. On bijaše Rus dušom i tielom a to je naravno, da je to gospodjinoj taštini vrlo laskalo. Već si je potajno mislila, da bi se moglo što liepog dogoditi. Ali se ljuto prevari; jer posjeti oni nebijahu namienjeni njoj, već Milici. Jedne večeri ponudi joj general ruku i srce. Ali mlada i plemenita djevojka odgovori mu samo ove tri rieći. „Ja sam Poljakinja:“ Našto se snebivši general Ližnu ostavi te se nikad u nju nepovrati.

Godine 1830. postigne Milicu ljuta nevolja, jer joj nemila smrt ugrabi ljubeznu majku i savjetnicu; ovako ostade sama bez ljubeće duše u svietu. Pokuša nebili se sa svojim otcem izmirila, ali uzalud, tada ode u Antoedovo k jednoj tetki, koja ju ljubezno primi, ondje ju zateče glas, da je Poljska digla bunu; ovim izpuno joj se davno želini sni. Kao svaki

Digitized by Google

Litovanin tako i Milica očekivaše željno i vatreno Poljake, da jim se pridruži. Nu narodna vlada učini pogrieška, budući nije htjela da se digne Poznanj na ustanak, to joj razori nadu i osjetila je dobro, da će ove vladine mane imati nepovoljnih posliedicah za tužnu otačbinu. S toga čvrsto odluči pomoći joj, te nije mirovala, dok neprobudi kod naroda duh srčanosti i ljubav za ustanak. Ona sama sadje medju puk, njezina dobrota, nježnost i visoka naobraženost, bijaše plodonosno sjeme u domoljubju. Razloži narodu, zašto Poljaci otežu, podućavala ga je, kako se imade sada vladati. Kad se je uvjerila, da će narod na prvi njezin znak skoćiti na noge, odputovala je u Vilnu, da se dogovori sa narodnim saborom. Nu budući je samo žena bila, nisu ju htjeli nutar pustiti; ali njezina samosvjest neostavi ju ni ovdje. Preduze si pogibeljni posao, osvojiti tvrdju Dinaburg, te s lieve strane na otoku Divne usaditi poljskoga bieloga orla i oboružana Litavskoga viteza, i tako sve na ustanak podići. „Ja ću to izvesti i tako one u Varšavi preteći“. Dva sestrića Miličina bijahu u Dinaburgu u vojničkoj školi; njima odkrije svoju namjeru, te se osvjedoći, da će sva omladina skočiti na oružje i razoriti citadelu. Medju tim je Ljuboslav Gruzovski sa svojom malom četom protjero iz Rozine Ruse. To se dogodi 25. ožujka, na taj glas digne se sva Litavska. Sad nebijaše za mladu Poljakinju ni mira ni pokoja, odreže svoju liepu plavu kosu, obuće mužke haljine, oboruža se puškom i handjarom, skoći na vrana konja, te praćena po gospodičnom Prusinskovom i viernimi plemići, ode u selo Duziato, gdje su se sve priprave činile. Bijaše upravo nedjelja; množtvo svieta dodje iz bližnih krajevah, čuvši da će se nješta izvanredna dogoditi. Kad zaočiše mladu groficu na konju i u muško zaodjevenu, sgrnuše sav puk oko nje. Milica utakne narodnu zastavu, reće kratak ali oduševljen govor narodu; našto ovaj uzme klikovati da se je sve orilo: „Zivila naša domorodka.“ Mladići pograbe oružje, puške, kose i što je koji mogao naći; stari nehtjedoše takodjer ostati, a i žene nagovarahu jih da neostanu; od svih stranah nagrnu dobrovoljci, za kratko vrieme imala je Milica 280 lovacah u Dinaburg. Drugoga travnja sastane se s jednom satnijom ruskih pješakah, Milica udari na nje te jih raztjera i dodje do Jezoristkog. Već je u duhu vidjela se na svrhi, ali zapovjednik od Dinaburga, koj je slutio, što će biti, odpustio je svu školu a mladiće dao odvesti u ruski tabor. Milica zametne boj, osvoji selo tjerajući neumorno neprijatelja na pustu prama Dinaburgu. Nu jedan cieli batalion Rusah, topdjijah i konjanikah dodje bjeguncem u pomoć. Nastade žestoka borba; Poljaci borahu se hrabro, ali većina ruska nadjaća te su oni morali bježati kako su mogli i ranjena Milica, koja sa njekoliko vjernih podanikah prisiljena bi od neprijatelja da se bjeguncem pridruži. Krvarećom ranom u srcu gledaše sva ona sela, koja je ona oslobodila, kako ih neprijatelj jedno za drugim osvaja, a mjesto ono gdje je ona prvi put zastavu slobode i ustanka usadila, vidjela je u plamenu. Neprijatelj htjede silom zarobiti Milicu, nu preziranomu ljubovniku nije sreća najbolje služila. Nu do brzo ohrabni se duh mlade junakinje. Sakupiv svoju razpršenu četu, sdruži ju sa četom svoga stričevića, grofa Žavera Platera, a ona sama praćena gospodičnom Prusinskovom zaputi se prama Upitu, gdje pod zapovjedi generala Zalinskoga stajao je jedan odjel ustašah. Iza pogibeljna putovanja, stigne sretno na željno mjesto. Njezino ime bijaše već tako glasovito, da iduć ovamo susretahu ju svagdje ciele hrpe bojnih drugovah i prostoga puka.

(Konac će slieditи).

Što je čovjek.

Stvor je nalik božjoj sliki;
Slab u znanju i mudrosti —
Misli: da je duh veliki,
Deset godin u starosti. —

A za 20 god.?

Tada mladić je cvatući,
Koj sve misli znat i moći —
Al ga ljubav pusta muči,
Tupi znanje, sliepi oči!

A za 30 god.?

Čovjek to je u krieposti,
Posô revno obavljuje,
Pameti jer ima dosti,
Pa za sebe radi, kuje. —

A za 40 god.?

Taj ti stepen najljepši je,
Obitelji kad u krugu
Časah živi ugodnije,
Zaboravi na svu tugu. —

A za 50 god.?

Oblaze ga mila čeda,
A on kao otac dragi,
Njih i ženu milo gleda,
Pa jim daje nauk blagi. —

A za 60 god.?

Starosti se kažu znaci,
Sve to više mir obljubi,
U zakutak rad se baci,
Pa nemari što sviet trubi!

A za 70 god.?

Starac je on siedoglavi,
Obkoljen od unučadi —
Kâ ga štuje, kâ ga slavi,
I život mu tihi sladi. —

A za 80 god.?

Mudrosti mu ponestaje,
Bogu šalje molitvice —
I na smrtni časak haje,
Al se boji još zemljice!

A za 90 god.?

On postaje što je bio,
Diete, — baš na ruglo svieta
Al bi ipak rad živio
Da izpuni stotin ljeta'!

A za 100 god.?

Kad je na taj stepen stao,
Na skoro ga grob zagrne —
Pa je s česa je postao:
Gomilica zemlje crne!

Preveo Gj. Klarić.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 11. listopada.

T. Godovni dan nj. veličanstva našega kralja obslužen je dne 4. o. m. svečanom misom u stolnoj crkvi, kojoj prisustvovahu najviši dostojanstvenici, gradsko poglavarstvo, učiteljstvo akademije itd. Na koncu službe božje, odpjeva preuzoriti g. stožernik kriepkim glasom „Te deum laudamus“ i kod riečih „maguum fac regem nostrum“ pomolih se domorodnim čuvstvom: Ah, da Bog da, te se izpunila ta vruća molitva u najširem smislu. U večer otvorilo se je hrvatsko kazalište, takodjer svečanom predstavom u slavu dana.

— Nije od potriebe da idemo gledati na polje i u šumu, da-li se već jesen javlja, da li je za ovu godinu prestala sva krasota ljetnoga doba i uvehnuo roj mirisnih ružicah — to opažujemo na termometru grada, na ulicah, okoje se živiše došastjem školske mladeži, uzkrsnućem kostajnarah, tih karakterističkih zagrebskih „Gamin-ah“ vožnjom mošta i kukuruze i umnožanjem Whist-partijah u Karalovom salonu, što nam sve navještuje, da je vani listje počelo žutiti se i crveniti i da će za koj dan pred vratih biti doba kožurah, opaklijah i krznenih kapah. Omnibusi dolaziše nedavno po bielom danu od željeznice, a sada polag svih naših uljevnih svjetiljkah — već po debelom mraku. Osim tih znakovah jesenskoga vremena pozdravljuju nas sa kućnih ugalah cedulje hrvatskoga kazališta i vabe nas k jedinomu ognjištu narodne zabave i duševne naslade.

Premda je veliki dio žiteljah jošte po vinogradih, tražeć lajte, buradi, lagve, ardove, sudje, bačve itd., kamo da natišće onu silu groždja, što ga je ljetos nasipao blagoslov božji u liepe hrvatske gorice — ipak je kazalište iza onolike Mr. Belingove potrošarine dovoljno puno.

— Gut Heil! Nastala je epidemička pomama za njem. Gesangs- i Turn-Vereini gdje jih i netreba pa je tim načinom uzkrsnuo i „Laibacher Turn-Verein“, valjda kao „Schachzug“ proti novomu gymnastičnomu slov. družtvu, koje je 1. listopada držalo svoju prvu skupštinu od 100 članovah. Tom zgodom vječalo se je o imenu slovenskoga družtva, te se je zaključilo jednoglasno, da se ima zvati „Južni Sokol“. Glede odjeće sjedimiše se, da osim klobuka bude oprava ravno takva, kakvu i češki „sokoli“ nose, to jest: crvena rubača, hlače i surka iz ruskoga platna. Da družtvo pokaže, da hoće i djelom koristno biti, ponudilo se je gradskomu poglavarstvu, da će svi sokolovi kod gašenja ognja sa svom snagom pomagati.

— Svemu svietu bit će konac, zašto nebi i dašćarnoj bio palači na glavnom trgu? Nestalo je cirkusa i jedva da je sunce babjega ljeta raztvorilo silu infusorijah, zaostavših od Mr. Tom Belingovih zakutakah. Kada će se jednom čistoća i ljepota ovoga glavnoga trga dostojno podići, kako to dolikuje sriedištu prvoga grada zemlje? Na koliko čujemo pravi se bar nacrt pijace, da se pronadje stanište za spomenik, od koga nam krasan Model u dvorani izložen stoji. Po toj osnovi imao bi se čitav red kućah uz potok do tri fata napred na trg povući tako, da svaki želeći kuću iz nova graditi, imao bi se držati ravnoga poteza. Najkrasnije bilo bi, kad bi koje akcionarno družtvo svih 12 kućah pokupilo i po arhitektoničkoj osnovi sagradilo ma i više kućah, nu po obliku jedne veličanstvene palače. U takvoj gorostasnoj zgradi mogla bi se otvoriti gostiona po novijem ukusu, zatim udobne dvorane, prikladne za koje poveće zabavno družtvo, čitaonicu, kazinu itd. najkrasniji stanovi, kavane i skladišta po sadašnjoj uredbi modnih pazarah, što bi sve dioničarom nosilo dovoljnih kamatah na izložene glavnice. Ovakve misli nisu baš sangviničke, te bi izvedenje laglje bilo, nego što si mnogi predstavljaju, a ako neima u nas novacah a ono ima u „Banque du Credit Foncier et industriel“ u Briselu, koja posudjuje evo i Magjarom, il drugi koj novčani zavod; pa ima zbilja i naših kapitalistah, koji se nisu neprijazno izrazili na takve osnove. Ako se nebude sličnom kombinacijom, sjedinjenimi silami i u nas počelo raditi, to nebudu nikad krasile palače naš grad. Koliko je u našem narodu bogatih boljarah, a koliko njih imade svoj pristojan stan u gradu, da se može reći: evo, to je palača ovoga il onoga velikaša zemlje, kô kad dodjemo u glavni grad inoga kojega naroda, budi u Peštu, Gradac, Prag, itd. U obće nije razvitak gradjevni prama duhu napredka, koj danas po svietu vlada, pa da neidemo daleko, nego samo do susjednoga Gradca.

Kad smo već u sanjarije se upustili, mogli bi i dalje poletiti iz današnjega prosaičkoga mrtvila u budućnost, koja bi mogla biti sjajnija; van ako ima prestati kraljestvo hrvatsko i nastati doba kronlanda. U takvoj pomisli otvara nam domorodna mečta sliku pred očima, po kojoj bi ponosom mogli voditi stranoga po središtu trojedne kraljevine pokazavši mu — kraljevski dvor, veličanstveno sagradjen kroz čitave žverce, bansku palaču, saborski dom za sve tri kraljevine, pravosudnu kuću, sveučilište, Muzeje i razne zgrade kulturnoga naroda — na mjesto kućicah u pivarskoj, mletačkoj ulici itd. Ah kad će to biti? — a moglo bi doskora biti!

Kazališne viesti.

Saisona zimska naše zabave u duševnom smislu, naime hora kazališta hrvatskoga, započela je iza polgodišnjega počinka upravo na dan godovna nj. kralj. apoštol. veličanstva, a kritiki valja zamočiti pero, da, prateć djelovanje družtva, naslika svoje nazore, temeljene na vlastitom izkustvu i na sudu javnoga mnienja. Kritika je progovorila jur u tri ovdješnja žurnala i ponješto nakadila tamnjanom pohvale dosadanje tri predstave, iz čega opažujemo, da je presudjivanje narodnih umjetnikah i vježbenikah poteklo sa gledišta blage domorodne dobrohotnosti, zabacivši onu strogost, što se obično navlači kod nepristranih recenzijah vrhu igrah inostranacah. I pravo je; mi moramo da budemo pristrani, jer nam nehasni ovaj, mučnim nastojanjem jedva odgojeni cviet narodnoga napredka mjeriti sa običnim kosmopolitičkim mjerilom, da nam posve neuvehne. Al opet s druge strane, ako smo i pristrani, ako i volimo imati ma slabije svoje, nego-li najizvrstnije tudje, to moramo ipak strogo zahtjevati sve ono, što se u naših okolnostih ma i naporom postignuti dade. Ako i neimamo podpun izvorni naš Repertoir i kô Burgtheater svoje Rettiche i Wagnere ili Davisone, Treumane, a to nam treba svakako umnih članovah, koji se študijom jezika i Estetike marljivo pripravljaju, da izpune svoje zadaće, kao umjetnici za budućnost, a za danas gledati ćemo kod početnikah kroz prste, dobru njihovu volju za čin.

Tko bi o stvarih našega kazališta svestrano htjeo progovoriti, valjalo bi mu napisati čitavu brošuru, al kad je usahnula tintarnica onim, koji bi po mnienju svieta pozvani i izabrani bili koju na široko reći, to su nam obširniji članci u Pozoru (br. 230 i 231) pod naslovom: „Narodno kazalište“ glede izbornika uprav dobro došli, s kojimi se podpuno slažemo.

Nu dok se nerealiziraju naši uzori, dok nam dramaturgi iz naše krvi ne niknu, neka nas hrane exotičkim biljem, neka u ime božje tjeraju prevode po izbor, al prevode izpravne, na koje neudaraju samo učenjaci; nego prigovara i liepi spol jer mu se vriedja tanki sluh. Njeki su navikli kuditi provincializam nariečja zagorskoga, al i provincializam sriemski, ili naglasak iz Šumadije negodi naobraženomu uhu, nu tim mahnam nisu toliko krivi sami predstavljači, kojim nije uprav zvanje bditi nad zakoni jezika.

Dne 4. o. m. dakle na čelu svega osoblja stupi novi ravnatelj g. Freudenreich pred punu kuću i izvjesti o svemu što je naumio činiti, da izpuni zadaću svoju, a občinstvo zamoli, da mu neka pruža svoju ruku pomočnicu. Zatim sliedjaše igrokaz „Drotar“ — 6. „Dva stražmeštra, ili primjer prijateljstva“, a 8. prvi put „Mužki metod i ženska majstorija“, zatim „Dva pobratima“, u kojih komadih upoznasmo se sa silami, s kojima nas je sudbina za ovu zimu obskrbila. Sa prvih predstavah nije moguće izreći podpuni sud o sposobnostih novih članovah, te nam jih valja motriti više večerih, dok se bolje i bez žapa upoznadu

Digitized by Google

sa novim svietom na daskah, a prijašni naši stupovi narodnoga kazališta nisu se promjenili, pa bi za ovaj čas suvišno bilo valjanost njihovu napominjati do zgode izvanrednoga dramatičkoga čina. Napokon bi imali jošte samo obće sažaljenje izraziti, što nam mila dva člana fale u kolu ljetošnjih predstavljačah.

Orkestar, važni dio zabave teatralne, sastavio je naš profesor gusalah na zemaljskom glasbenom zavodu g. Schwarz, s istimi udi kô svake godine, budući da za temeljitu reformu glasbe za višje svrhe, opere itd. neima dovoljnih sredstvah.

Neslažemo se s onom gospodom, koja na obćinstvo navaljuju rad toga, što nisu sva tri večera bile prostorije tako puno nakrcane, kô prvi put, pa prispodablajući polazak Belingova cirkusa sa kazališnim, žaluju što bje novca za napunjenje onakovih „semper idem“ predstavah, a danas da je neštašica najedanput na sve kraje. Mi bi zadovoljni bili, kad nebi predstave nikad bile praznije nego dosada, jer je velika razlika medju onimi poligloti elementi, koji polazijahu lakrdije „Lojhi-eve“ i čisto domorodnim obćinstvom, komu su mili glasi hrvatske vile. Sjetimo se samo na vrieme ono, kad nismo mogli više nabrojiti osobah liepoga spola, nego-li sto imamo prstih na rukuh, a danas?

Medjutim, da neohladi sympatija za kazalištem, valja da g. F. sa družtvenim trudom izvede što izvrstnije u programu oglašeni izbornik i sva svoja obečanja. Vrieme Cirkusa i vrtnih soireah minulo je, te bi jedini takmac kazališni mogao biti u nas kroz ovu zimu sam karneval, koj bi mogo oslabiti pohod, a donle se je nadati uspjehu na korist blagajne ravnateljeve. Mi se tvrdo ufamo, da se u takvo doba, gdje se pučanstvo stiče u grad, da si što ugodnije proživi vrieme studeni, budi iz navade, ili radi razumne zabave, ili da mu se tankoumnost oštri sa umotvorinami pjesničke vile, rado ide u razmjerno dobro kazalište, jer ako i je zanimivo čitati umne članke o temeljnom pravu hrvatskoga ustava, ili o etimologiji i gramatikalnosti „Demonstracijah“, o nerazboritih otacah i hrvatskih županijah, to se napokon otupi duh u neprestanom skrovnom premišljavanju o novoj tuzi i nevolji, te se ide u sviet, medju ljude, da se razbistre misli i promuštra durbinom u ruci sjajni krug sakupljenih licah.

Za budućih 6 predstavah oglasilo nam je ravnateljstvo plesaćicu Schönwaldovu sa hamburžkoga kazališta, koja će u solo-plesovih igrati razne narodne plese na vrst „Pepite de Olive“. —t.

Svaštice.

— Poznati profesor Zeithammer u Pragu, zastupnik na ćeskom saboru, premješten je bez da je zato molio iz Praga u Tropavu. Uvriedjen tim postupkom zahvalio se je na profesuri i stupio je k uredničtvu Journala „Politik“ a izbirači njegovi donesoše mu adresu povjerenja.

* Glavni zgoditak „Kreditnih srećakah“ kod zadnjeg vučenja u iznosu od 200.000 for. dobila je trgovačka kuća Rothschildova.

* Da se u buduće preprieči svaka demonstracija proti vladi po gymnazijalnoj mladeži, uveo je general Muravicv najstrožiju disciplinu na gymnazijah i medju ostalim zapovjedio, da svaki djak mora skinuti kapicu pred ruskim častnikom. Takovom strogoštju namjerava odgojiti oduševljenu mladež za vladine svrhe.

* 29. rujna vrati se njeki domoljubni mladić, krojački djetić, sa bojnoga polja u Varšavu, da tamo prenoći kod svoga brata. Njetko ga oda i u pol noći eto policije s vojnici da ga ugrabe. Kad je mladić začuo zveket oružja, otvori on prozor, uhvati se odvažno za željezo od munjovoda, što se nalazi tik okna i uzpenja se po njem na kućni krov, pa odtuda dodje preko kućah razne visine u petu četverokatnu kuću i odtuda u dvorište. Jedva što je tamo siromah izmučen dospjeo, al eto vike ulazećih vojnikah na kućnih vratih, na što se kô poplašena mačka opet popne na krov — gdje ga nestane. Do 10 satih drugoga dana preiskaše ruski redarstvenici sve kuće, dvorišta i bašće čitave okolice, al bjegunca nenadjoše. Medjutim zatvoriše mu brata, da ga kazne kao zločinca, što nije brata si odma izručio ruskomu poglavarstvu. Začuvši to plemeniti mladić stavi se u 11 satih po sried policije, gdje se očitova, da nemože gledati, da mu nedužni brat bude kaznjen rad njega — nu kažnjen mu je i brat, jer su oba asentirana za sibirsku vojsku.

* Ruska je vlada sklopila ugovor sa izglezkimi trgovci, da joj za 6 godinah sagrade željeznicu od Moskve do Sebastopolja za 225 miliunah for. u srebru. Važnost ove gorostasne pruge jest neizmjerna u pogledu političkom, strategičkom i trgovačkom.

* (Junakinja mlada.) Blizu Debrecina na jednoj pusti stanuje njeki trgovac, čifut Ilija K. Prigodom minulih židovskih blagdanah ode i on u debrecinski hram, da se tamo pomoli Bogu. Kod kuće ostade mu jedinica kći od 18 godinah. U pol noći pokuca njetko na prozor djevojke; ona se prene iza sna, skoči do okna i pita tko je i šta će. Njeki seljak iz istoga mjesta moli da mu odma otvori, budući da želi svašta kupiti za sprovod djeteta, koje mu na naglom umre. Djevojka nehtjede nipošto da otvori, a seljak ode do kućnih vratah i stade tamo na novo lupati, na što se sluga probudi i zapita, da šta bi rad; seljak odgovori mu to isto što i djevojki i sluga ga pusti na svoju nesreću u dvorište. Jedva što je unišô, lupi slugu sjekirom po glavi, da se siromah odma svali, a on poteče do sobe i traži da mu se otvori, pa kad mu bje sve u zalud, a on udri sjekirom po vratih i razbivši jih nahrupi unutra. Sada zahtjevaše od djevojke da mu reće, gdje leže novci, srebrnina i drago cienosti — da joj nehasni skrivanje i okolišanje, jer da će ona na svaki način morati umrieti, da ga sudu neizda. Kad joj sva njezina bješe molba uzalud, da ju pusti živu, pa da će mu sve odkriti, i kad on pod nikakvu pogodbu nehtjede privoliti na drugo nego da će ju ubiti, to mu ona reče: Dobro dakle, kad mi je umrieti, a ti dopusti bar, da se sama skončam bez velike muke i mrcvarenja i da se tebi spasi duša bez krvoprolića. Eno imam u dučanu punu bocu galične žeste (Vitriola) pa kad nije druge a ono volim nju izpiti i tako umrieti. Na to privoli razbojnik i podje za njom u dučan da pazi. Odvažna djevojka uzme staklenku žestom i nagne ju na usta — a on ju motri vjerno, da ga neprevari — al ko striela udari ga boca po sried glave i polije mu lice, da je pustajija srušio se na pod i — junakinja bje spašena. Drugi dan je usljed strahovite jakosti vitriola pustajija izpustio crnu dušu.

* Pred njekoliko danah razdieljena je stečajnina njekoga trgovca u Berlinu, te su vjerovnici dobili na tražbinu od 1000 talirah — koliko? — dva i pol sreberna groša!

* 4. listopada je u Parizu njeki fotograf Nadar sa balonom „Geant“ u kom je priredio mjesta za 20 osobah po 1000 franakah za čitavo putovanje, al se pridružilo samo 12 odvažnih parižanah. U programu nebje naznačeno kuda i kako će dugo putovati, jer ako i je loptina po najnovijem stroju to je ipak izkustvo u zrakoplovju jošte na slabih noguh.

Narodne poslovice.

Sabrane J. Maravićem.

1. Nevaljaju liepe rieči bez dobrih djelah.
2. Pošteno djelo čini čovjeka poštenim.
3. Što kaniš šundrati nećeš kasno.
4. Tko o čemu misli o tom i teži.
5. Jakost svaki put nepomaže.
6. Tko je kriv uvjek se boji.
7. Bolje je biti ña mačku glava, nego na lavu rep.
8. Nestidi se od zla uteći.
9. Prvo nego štetuješ čuvaj se štete.
10. Neka te hvali čin, a ne usta, ili tvor, a ne govor.
11. Svatko je svojemu liep.
12. Najljepši čovjek bi harapu ružan bio.
13. Lakomi su ljudi kao pietli.
14. Zločud čovjek, s nikim prijatelj.
15. Tko može pomoći, može i odmoći.
16. Čuvaj se jačega i starijega.
17. Ne ufaj se nikad u nevinost.
18. Bolje se čuvati nego nebojazan biti.
19. Srećnija su ona djeca, kojim iza roditeljah razum i poštenje ostane.
20. Srećniji je razuman siromak, nego lud najveći bogataš.
21. Nije sramota pitati, van činiti.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 26

Roditeljska ajmeh! suza
Znam na srce kako pada
Kad za milim izgubljenim
Svojim čedom ljuto jada.
Ali suza domorodca
Nad udesom roda mila:
Dušu kosi, srce para
Ko ni cigla druga sila.

Razriešiše gg. Škender Ceynar, Filip Šafar i Franjo Valpotić.

Razriešenje Rebusa u br. 27.

Krsti vuka a vuk u gore.
(Krsti vuk a a vuku gore.)

Razriešio g. Franjo Valpotić, učitelj u Ludini.

Odgonetka zagonetke br. 24.

Grob - rob.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 30. U Zagrebu 25. listopada 1863. Tečaj III.

Prve ljubavi doba.

Ulomci iz moga dnevnika.

Praznici nastadoše i naš glavni grad bijaše tim za me sasvim izumreo. Moji suučenici odoše ili u svoj zavičaj, ili ako su zagrebčani bili, odputovaše sa svojimi roditelji u kupelji itd. samo ja moradoh ostati u pustom za me gradu, jer putovanja nebijahu na našem budgetu; a da više od pol dana kudgod odem, to nije dopustila pretjerana majčina njega i skrbljivost, kojoj u obće zahvaliti imam, da su istom kasno i poslje mnogog gorkog izkustva moju nespretnost i nesamostalnost praktičnije sposobnosti izmienile.

Bijah vrlo melankolično razpoložen. Ljetno sunce sleglo se je na okolicu i netrpljaše u velikih ulicah grada ni traga od sjene. Zavičaj mi se učini nesnosljivo pust i neznajuć od svieta još ništa osim ovog komadića zemlje slikovaše mi razmniva tim ljepše i sjajnije izvanjski sviet. Srdio sam se mojoj sudbini i odoh u dražestni Tuškanac, u kojem još zaparnije bijaše, nego u samom suncu, i — pjevah pjesmice! Ovih — tuguj sa mnom, mili čitatelju — neima više; uništio sam ih bezbožnom rukom, saznat' ćeš, zašto. Nemogu ti zaoto pokušaje moje saobćiti, i to je zaista velika šteta; jer, koliko se siećam, bijahu vrlo liepi: pjesme po Vrazu, balade po Subotiću i elegie na — nesudjenu dragu.

U večer drugoga dana praznikah vratih se kući od sličnog poetičnog prošeta. Plien nebijaše velik; iz budne sanjarije razvi se pod uplivom zapare probitačan san, i ja se istom probudih, kad se je jednomu kukcu prohtjelo na mojem nosu prenoćiti.

„Evo, dobio si list," reče mi majka stupiv u sobu.

List! Izuzam depeše, koje sam njekojim mojih suučenikah pod skamijom poslati običavao. nebijaše moje dopisivanje veliko, i uvjek me obuze njeko ponosito, uzvišeno čuvstvo, kad upravo na mene, sasvim uredno s pečatom i poštarskom biljegom prispje list.

Pohlepno poletih k stolu: evo ga. i sasvim razgovetno mogao si ćitati nadpis: „Blagorodnomu gospodinu Dragutinu Zdeniću, šestoškolcu u Zagreb."

Ala je ipak liepa stvar, kad dobiješ tako pismeno i vidiš, da si „blagorodan gospodin!" Učitelji i drugi ljudi neće za to da znadu, niti neuvidjaju, da mi ovo priznanje i točno naznačenje moje časti neizmjerno godi. Dopisnik mogao je pisati i „latinac", kako se kod nas kaže; to bi si već dao kazati, dok sam bio u nižjem kojem razredu, ali jednoč medj djačkom aristokracijom, premda još u nizkom plemstvu, ovakovim bih se obćenitim naslovjem jako uvredjenim našao. Akoprem sam bio znatiželjan na sadržaj lista, uzeo sam si ipak vremena, da zavitak, bi reć javnu diplomu, dugo i temeljito promatram.

Moj prijatelj Hinko Molić, već više nedjeljah kod kuće u bolesti ležeć, javi mi, da mu je bolje i želi, da praznike

Digitized by Google

kod njega provedem. Za četiri dana poslat' će mu otac kola po mene, budući da nedvoji, da ću ja na to privoljeti.

Dakako da nije trebao! Da odem iz Zagreba, gdje mi je vrieme tako dugo bilo; da odem na put, ma i za nekoliko satih, na ladanje, u kuću vlastelina: moja očekivanja bijahu daleko nadkriljena! Ali samo moje privoljenje žalibože nebijaše dosta. Nježna majka promisli sasma ozbiljno, da li ću u Molićevoj kući dovoljnu njegu i nadgledanje imati, da neima možda Hinko opasnu koju bolest itd., nadalje, da li se mogu u mojih haljinah i rublju pošteno pred takvimi dobro stojećimi, za nas bogatimi ljudmi pokazati; strogomu otcu vidila se ova zabava odveć velika, pobojà se, da tim neće „praznički poslovi" zaostati. On bijaše samouk (autodidakt), i pomisliv na težkoće, s kojimi se je on u svojoj zrelijoj dobi boriti morao, da si znanosti pribavi, nalazio je, da mi mladići stvar sasvim lahko uzimamo i sve površno radimo. Ali odvažna naredba moga prijatelja presjeće sva oklievanja; pustiti, da se kola opet prazna vrate, k tomu nebijaše dovoljnih razlogah.

I tako primiv naputke, kako da se imam vladati, i blagoslove, kao da ću sviet obići, i sasvim oholo na sjedalu, kao na kakvom priestolju sjedeć odputovah dojdućeg dana. Od izvanrednoga džepaša, što mi ga otac dade, prije svega sam si nekoliko smotakah nabavio. Pod kojom će firmom ovaj trošak u poslje položiti se imajućem računu stojati, to sam lakoumno prepustio budućnosti. Više me je namučila briga, da li se mogu na kočijaševo mučanje osloniti ili ne. Ali ovaj znavaše svoje ljude. Istom što iz grada izidjosmo, zapali svoju kratku lulu i upita me lukavim posmjehom, trebam li i ja vatre? Sada sam već plivao u sreći! Jednim uhom slušah statistična priobćivanja kočijaševa od prostora i plodivosti njivah i livadah, od marve i stanovničtva zagorskog imanja Kladnika, a medjutim sanjah o neizkazano dražestnoj budućnosti.

Kroz krasni lipovnik dodjosmo do vlastelinske kuće, a pred vrati već nas čekaše Hinko. Na njegov uzklik dodjoše i roditelji njegovi, široka, osmagla lica, i za njimi prijatno djevojče. Znao sam, da je to starija sestra moga prijatelja.

Ako si sada njezinu osobu predstavim, mislim da mi obli, rumeni obrazi, crne oči i povelika usta nebi više opasna bila. Tada bijaše moj ukus još malo razmažen, i što više, pošav na put odlučih, u Mariju Molićevu „zaljubiti se". Dosta sam dugo moje ljubovne vaje na fantom upravljao; kod kuće nisam nikada obćio sa liepim spolom moje dobi, zaoto moradoh ovu prigodu na svaki način upotriebiti. S takvog gledišta bijaše mi Marija uzorito liepa.

Njoj bijaše 16 godinah, a bila je podpuno razvijena, dakle polag okolnostih za deset godinah, premda po dobi samo za jednu godinu starija od mene. Ali je li to moja osjećanja smetati moglo? Ta bio sam za pol glave veći od nje i činilo mi se ovdje, gdje me svatko „gospodine Zdeniću" naziva, da sam strašno odrasao.

Moj vrlo obširni dnevnik iz onog velevažnog vremena točno opisuje svaku uru našeg šetanja, naših razgovorah, i naših gostbah u Kladniku. Ali neznam, hoće li čitatelj podpuno izvješće za vriedno naći; zaoto ću se samo na jezgru ograničiti i jednu važnu točku odmah u napred javiti, naime, da smo strašno i u svako doba jeli. Da sam dulje ondje ostao, skoro bih tako odebljao, kao ciela obitelj Molićeva s jedinom iznimkom moga bolestnoga prijatelja.

Prvo vrieme prodje pregledanjem kuće i dvora, staje i vrta. Pri tom izpripovjedah momu prijatelju u kratko najglavnije školske novosti. Poslje podne htjede me gosp. Molić na poljane odvesti; ali dodje mu njetko u posjet i budući da Hinko još nesmjede prošetati se, dobi Marija nalog, da mi vodjom bude.

Ona bijaše i odmah na to pripravna. Ja sam plamtio! Sam samcat s njom, odabranom kraljicom, kroz poljane i livade šetati se, u srdačnom razgovoru, na romantičnih mjestih odpočivati, cviećе brati, vience plesti — o kakov mi se krasan vidik otvori!

Dadosmo se dakle na put. Jedan čas premišljah, nebi li pristojnije bilo, da mojoj liepoj drugarici ponudim, da ju vodim, ali ipak se neusudih.

Marija mi obeća, da će me na najljepša mjesta ciele okolice voditi. Put onamo bijaše kroz raž i to nas dovede najprije na razgovore, koji nebijahu baš po mojoj ćudi i očekivanju. Ja, koj sam jedva ječam od raži razlučiti znao, i takve znanosti za budućega pjesnika suvišnimi smatrao, moradoh se sa mladom djevojkom o gospodarstvu, o napuštanju livadah, o nadničarih itd. zabavljati. Prvi pokušaj, da zabavi drugi pravac dadem, nepodje mi za rukom.

„Ala krasnih modracah!" povikah pokazav na raž, koja sa makom i drugim cviećem šareno prepletena bijaše.

„Da, grdni korov, baš se neda ovdje iztriebiti," odgovori gospodarstvu vješta djevojka.

Ušutih osramoćen i malo otriesnjen. Ali na skoro se razgovor na drugo okrene.

„Tà vi pjevate pjesme?" poče bez ikakve priprave.

„Od kuda vi to znate?" zapitah ju začudjen.

„Čitala sam u novinah," odgovori i pogleda me lukavim posmjehom.

Moje lice mora da je pri tom vrlo benast izraz poprimilo. Ali zaista nisam si mogao razjasniti kako bi „novine" do mojih pjesmicah došle.

Marija grohotom se nasmije i reče mi:

„Smirite se, moj mi je brat o tom pripovjedao."

Pa tomu se ja blesan nisam mogao odmah dosjetiti!

Ja buncah sada nješto o slabih pokušajih itd.

„Ne, ne," reče ona, „Hinko me uvjerava, da ste jako vješti. Veoma rado čitam pjesme."

Moje sluteće srce nije me dakle ipak prevarilo; ekonomična vanjska strana sakrivaše nježno srce.

„Niste li ništa od vaših pjesamah sa sobom ponieli?" zapita me dalje.

Istinu govoreć, počivaše na dnu moga maloga kovčega, brižljivo sakriveno medju latinskimi i grčkimi zadaćami sve moje najmilije blago, balade, elegije i ljubovne pjesmice. Činio sam se pako nevješt, ali u ostalom pripustio sam, da bi se medju mojimi spisi štogod pjesničkog nalazilo.

„Pjevate li i ljubovne pjesme?" upita me tiho.

„Do malo prije neznadoh još za ljubav," odgovorim odnošenjem, ali se odmah uplaših nad mojom smjelošću.

Marija pako činila se, da nije tim uvriedjena bila.

„A sada, sada poznate to čuvstvo?" nastavi ona i pogleda me sasvim prijateljski u lice.

Digitized by Google

Po svih pravilih romanah morao bih sada pred božicom na koljena pasti, za ruku ju uzeti i deklamirati;

„S tobom želim dielit'
Ja ljubavni žar,
S tobom jednom svaki
Ovog svieta čar."

O nječem sličnim sam i mislio, ali — bijasmo još na otvorenom polju! E, da nas je kakvo skrivalište u šumi pogledu profanoga svieta uklonilo, tko zna, što bi se dogodilo! Tako moradoh se zadovoljiti, da s jakim naglaskom reknem:

„Sada ju poznam."

A djevojčica nasmieši se kao blažena, a ja sam čitao na njezinih usnah šapteći:

„I ja."

I zaista morao sam se držati, da me ova brza ljubavi sreća na kakvu budalaštinu nenatjera.

„Ako smijem moliti, dajte mi je, da ih vidim, osobito — najnovije!"

Ja obećah, da ću ih joj liepo prepisati. Ali tim bijaše sada ovaj predmet izcrpljen. Marija postade opet gospodaricom. Da joj pokažem, da i mene njezin razgovor zanima, i da sam i ja štogod učio, primjetih uz put prošavši kraj sasvim žuta polja:

„Ala ovdje korov još više buji; jedva se vidi žito."

„Tà to je suškovina (Reps)!" poviče na posljedku, kad se je već sita nasmijala.

Šta sam ja znao od suškovine, što je to i je li je korov ili kakvo koristno bilje!

Iza podugoga hodanja stane ona na jednom brežuljku, koj jelami zaosjenen bijaše i reče:

„Tako, evo nas!"

Zašto da je baš ovo najljepše mjesto, nemogoh si razjasniti. Nisi pred sobom ništa vidio, osim ravnih poljanah, medju kojimi pojedine zakupštine ležahu. Najbližja imadjaše sasma nove, više praktične, nego liepe sgrade. Pa ipak kao da su ove najviše Marijinu pozornost na se navukle.

Usudio sam se i primjetiti, da baš ima još i ljepših mjestah, nego što je ovo. Tako bacismo uz put brz pogled u dolinu, u kojoj je sasvim dole jedan potok mlin tjerao; to mi se mnogo ljepše i romantičnije činilo.

Ali djevojčica reče: „Ah mlin, taj je vidjeti, kao i svaki drugi. Ali gledajte samo ovdje ove prekrasne njive, kako sjetve liepo stoje!"

Sada svrnu okom na drugu stranu. Puštajuć moj pogled amo tamo lutati, da me okolica uzhićuje, opazih pred novom kućom čovjeka, koj nam se neprestano duboko klanjaše. Jeli se to mene ili moje drugarice ticalo? Ja ju pitajuć pogledah, ali ona još uvjek nepomično gledaše na drugu stranu.

„Tko je onaj čovjek?"

„Koj? Ah, onaj prieko, to će biti gazda „Breznine," odgovori sasma hladno. „Bio je već jednoč kod nas u pohode."

To rekav maši se za grančicu jelovinu.

„Proti komarcem," reče razjasnjujuć.

Grančica bijaše žilava i nedade se odkinuti. Ja joj dakle pritekoh u pomoć i odtrgoh hvoju najvećim naporom, nepazeć na ozledu mojih rukuh.

Ona se zahvali, mahne njekoliko putih, da odtjera komarce, koje u ostalom nigdje spaziti nemogoh, i onda baci grančicu za ledja. Ja se sagnuh, da njekoliko listja odtrgnem i za škrljak zataknem.

Kad sam opet dole u „Brezninu" pogledao, nebijaše više ondje čovjeka.

(Dalje će slieditì).

Kad se može s gospodom govoriti.

Crta iz života.

Iz češkoga preveo V. Vrban.

Bijaše sedam satih jutrom. Baron D... stajaše na polag odjeven kod prozora tareć si oči, kao da se jošte izspavao nije. Za njim stajaše njegov stari sluga držeć u rukuh dobro pričesanu vlasulju, da mu čelavu glavu s njom prikrije. Baron zavrti njekoliko putah glavom, uzme prstovjet duhana i odvrativ se od prozora progovori slugi: Gašparu!

„Vaša milost zapovjeda?" ozove se Gašpar.

„Što sam jučer govorio?"

„Ništa."

„Dobro", rekne baron, „staviv na čelo vlasulju."

„Gašparu!" nastavi opet.

„Vaša milost zapovjeda?" odvrati Gašpar.

„Što je nova?" upita milostivi baron,

„Jučer ili danas?" zapita sluga.

„Osal!"

„Na službu," pokloni se Gašpar.

Baron bijaše odjeven. „A što znadeš od jučer?" progovori za čas.

„Da je vaša milost našu milostivu gospodičnu sa gospodinom ritmeštrom Svetićem zaručila" odvrati brzo sluga.

Baron se začudi. „Kako? Što?"

„Vaša milost zaruči gospodičnu Jerminu sa gospodinom ritmeštrom Svetićem," odgovori nesmotreni sluga.

„To nije moguće!" vikne baron. Gašpar strese s ledjima.

Baron probrusi brzim korakom njekoliko putah po sobi, a na čelu mu prodre gorki pot, činilo mu se bo, da je mogao što slična kod vina govoriti.

„Jesi-li ti prisutan bio, kad sam to kazao?" stupi napokon pred slugu.

„Nisam," odvrati on.

„A odakle ti to znadeš?"

„Gospodin satnik Žeronić je kazivao."

„Hm, hm!" zamrmlja baron, prošav opet po sobi.

„Ta se jučer valjda nisi nikuda od mene udaljio, gdje si bio, kad sam to izustio?"

„To vašoj milosti nemogu kazati," odvrati sluga, „po svoj prilici sam na zemlji ležao."

„Zašto to? kako si dospio onamo?"

„E ma — he, he," kretaše se Gašpar broječ razkopčana dugmeta na haljini; „vaša milost bijaše jučer vrlo vesela, te je dala čitavog pol lagvića izprazniti; polag običaja

Digitized by Google

*

kako sam naučan, djelim s vašom milosti sve, tako radost, kao i žalost, a tako bijaše i jučer.“

Jošte ni nedovrši, kadno se brzo otvore vrata i u sobu stupi satnik Žeronić. Baron preplašen stajaše kao kameniti stup.

„O, dobro jutro, gospodine barone!“ nakloni se udvorno i prijazno satnik. „Kako se dostojite nalaziti iza jučeranja dana?“

„Ja?“ becaše baron i krv ga prodje cielim tielom, posmjeh bo satnikov činjaše mu se kao djavolov.

„Nu, tako, tako — kakovu slučaju imadem zahvaliti, da me tako rano posjetiste?“ razabere se konačno.

„E, gospodine barone, to će vam isto tako kao i meni znano biti,“ odvrati satnik i udvorno se pokloniv sjedne.

Baron probliedi, pogleda slugu, popravi za vratom rubac i zakašljav njekoliko putah progovori: „meni, gospodine satniče? premda mi je vaš posjet uvjek mio, to ipak neznam —“

„To si i mislih!“ nasmije se satnik glasno, „toga radi sam si i preduzeo, da vas na to iza dobe sjetim.“ Dignuv se reče ozbiljno:

„Gospodin baron je jučer uslišao vruću želju moga prijatelja, ritmeštra Svetića, i obećao mu ju svoju krasnu kćer, gospodičnu Jerminu. Želim mnogo srieće!“ primjetne s naklonom te se opet sjedne.

Baronu bijaše pri duši, kao da je iz ruske kupelji u ledenu vodu pao.

„Ali moja kći je već odavna obečana sinu moga prijatelja, savjetnika Svojića!“ vikne grčevito.

„To bi nam kazano,“ odvrati udvorno satnik, „te nas vrlo uzradova, što je vaša milost na našu utjehu svoju namjeru sneznatim trudom promjeniti izvolila.“

„To nije moguće!“ reče baron.

Satnik prebiraše hladno s prsti po stolcu, i utjera barona pakostnom hladnosti do stražnjeg.

„Gospodine satniče!“ razžesti se baron.

„Što želite?“

„Zar niste čuli,“ vikne baron, jedva svoj gnjev udušujuć, „da je moja kći mladomu Svojiću obečana?“

„Ali ja vam kažem,“ poviče satnik natrag, „da je gospodična Jermina od jučer zaručnicom ritmeštra Svetića.“

Baron se popade obima rukama za glavu, i natezaše nemilostivo ubogu vlasulju, bježeć po sobi amo tamo. „Ja ću poludit.“

„Po volji;“ reče satnik porugljivo.

„Gospodine satniče!“ reče baron proseć, „govorite istinu.“

„Ali, moj Bože! zar negovorim?“

„To je bila odviše neumjestna šala,“ reče baron.

„Gospodine barone!“ odvrati satnik, „ja neznam, tko bi se usudio s vami takovu šalu činiti!“

„Moj prijatelju!“ kukaše baron. „To je liepo uradjeno. Što će na to moj prijatelj reći?“

„To i sam neznam,“ produlji satnik posmješno.

„On će se ljutiti, te meni, meni svu krivnju upisati.“

„Jamačno,“ mučio ga je nemilostivo satnik.

„On će se za uvjek s menom razdružiti!“ reče baron skoro plačuć.

„Moguće,“ nasmije se Zeronić.

„Ali ne, to nije — to nemože biti!“ vikne opet baron, „ja sam mu svoju rieč zadao, gospodine satniče; on —“

„Svetić,“ reče satnik hladno.

„Ali njegovo pravo je starije!“ opiraše se baron.

„Ali to pravo je novom namjerom uništeno,“ primetne satnik.

„Kad sliedite takovu logiku,“ rekne baron radostno, „to uništujem jučeranje pravo vašega prijatelja današnjom odlukom.“

Satnik se preseneti. Opazivši to baron plesaše mu od radosti duša, misleć, da se je svoga napastovatelja već izbavio i okanio, te da je sada njegov red, da satnika izsmije.

„Gospodine barone!“ pričme za čas Žeronić.

„Što želite?„ upita baron.

„Imate vi što proti momu prijatelju?“

„Ništa; ali za zeta želim mladoga Svojića.“

„Dakle ćete rieč svoju pogaziti? što mi je o tom suditi?“ pita satnik.

„Što vam je drago,“ odvrati baron porugljivo.

„Gledjite što će o tom ljudi suditi?“

„To sam neznam,“ nasmije se sada baron.

„Govoriti će, smijati će se,“ produlji porugljivo satnik.

„Jamačno!“ doda baron.

Satnik se razljuti. „Gospodine barone,“ rekne posmješno.

„Čim vam mogu poslužiti?“ odvrati on sarkastičnom udvornosti.

„Vi uzimate svoju rieč natrag?“ reče satnik hladno“ „nerazmotrivši, da ne samo Svetića, već i sve jučeranje prisutne gostove, uvriedjate, najviše pako mene, koj sam jamčio za vašu rieč.“

„Žao mi je,“ kaže baron, tareć si od radosti ruke.

Satnik pristupi k njemu bliže: „vi ste plemić?“

„Jesam!“

„A ja častnik.“

„Istina.“

„Častnikovo poštenje mora neoskvrnjeno ostati,“ nastavi satnik dalje, „a vi, gospodine barone, mislite iz mene lažca učiniti. Tu sramotu nemogu podnesti, te ćemo radi toga našu razpru mačem izravnati.“

Baron probliedi. Rieč mač i pištolj nije od svog djetinstva bez užasa čuti mogao, a ovaj mu o maču kao o kakovoj igrački govoraše.

„Ili vas je možda volja na pištolje?“ upita satnik. „Ja sam pripravan.“

Baronu bijaše, kano da mu je tane kroz prsa prodrlo.

„Molim brzo!“ vikne satnik, „u deset satih moram u paradu.“

Bože moj! kakov je ipak djavol u njega unišao, da me ima takovu želju ili posjeći ili ustrieliti? mišljaše baron. „Ali moj dragi gospodine satniče,“ obrati se skoro plačno Žeroniću.

„Molim, da negubimo čas,“ odgovori satnik.

„Ah!“ uzdahne ubogi baron. „S bogom, prijatelji, do ovdje i dalje nikuda. Radi tebe se nedam sasjeći, rekne sam sobom, i obrativ se k satniku, progovori: „satniče, da baš i hoću svojoj rieči zadovoljiti, nu to nemogu svoje vlastito diete siliti.

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Narodne pjesme kajkavske,

priobćio J. P. P.

1.

Ptica i dečko.

(S Hálišća kod Varaždina.)

Ptica lêpo speva
Na veji sedî,
Kak si nebi spêval'
Da mlade valî.

Dečko lêpo fučka
Po stezici grê,
Kak si nebi fučkal
Da k Marici grê;
Marica je bêla
Pak črno gledî.

2.

Materina briga.

(V) Svetek mi se jopravi
Zdele majke (i) jostavi;
Oj Maro Marica, lêpi cvêtek rožica.
Majka perte zdele vi,
Mene zovu detići;
Oj Maro Marica, lêpi cvêtek rožica.
De so (u) gusle, tu si ti
De so posli, tu te ni:
Oj Maro Marica, lêpi cvêtek rožica.

Milica Platerova.

Crtice iz prošloga poljskoga prevrata.

(Konac.)

Drugi dan otidje Milica sa Zalovskiom u Pristovinu, kamo su oko jedanaest satih prispjeli. Njezina molba bude jednoglasno uslišena, jer svakomu izmedju njih bijaše čast njezinim sudrugom se nazivati, isti zapovjednik naredi, da se njezin dolazak sjajno po vojnički proslavi.

Ali iz vesele te zabave postade žalostni okršaj; oko jedan sat poslje podne navjestiše, da se neprijatelj približuje; u dolini bijaše već vidjeti ruske konjanike i pješake, kako u hrpami dolaze. Bijahu to generali Sulimov i Malinovski sa dvie regimente i sa 12 topovah. Ustaši se snebiše od tog nenadanog napadanja, pohite na oružje, i u bližnju šumu, da si dobro mjesto nadju. Dva puta navalise ruski pješaci, da ih raztjeraju, ali ih svaki put pozdrave smrtonosni pozdravi. Četiri puna sata borijahu se kao hrabri Špartanci; nu dalje nemogahu se sili opirati, te jim nepreosta drugo, nego u bjegu potražiti spas. Dok se je boj bio, bila je Milica medju prvimi, a zadnja medju bjegunčim. Rusi tjerajuć bjegunce, sjekoše što jim dodje do rukuh. Na sreću bila je zemlja od dugotrajne kiše tako skliska, da nisu ruski konjanici mogli napred, ali i Milica od teškog napora i boja nemože daleko da bježi. Svaki hip bila je pogibelji izvržena, da ju neprijateljsko tane nedostigne.

Već je čula iza sebe hržanje konjah neprijateljevih, te se zakloni jedva u gustu šumu. Tu se obori onesvešćena i iznemogla na hladnu zemlju. Kad se suton hvatao, dodje opet k sebi, ustane i ode k jednoj kolibi, gdje je šumar prebivao, koja bijaše jedva pet sto hvatih od ruskoga logora. Premda joj to utočišće slabu obranu pružalo, zato ipak zaključi, od velike slabinje ovdje prenoćiti. Zorom ustane da potraži razpršenu četu Zalovskovu, koju je i našla oko brežuljka Dubice.

Zajedno s njom dodje još jedna junakinja, Marija Roznovskova, koja je takodjer došla da se pridruži ustašem. I ona bijaše rodjena Litvanka, od plemenitih no više siromašnih roditeljah, izvanredno naobražena u 20. godini, kroz njekakvu čarobnost i ćutljivost zadobila je svačije srce, bila je to liepa slika, srednja staza, vitka kao jela, a mogla je vrlo ozbiljno i vesela u jednom trenutku biti. Milica se je vrlo radovala na tom sastanku, činilo joj se kao da to od Boga dolazi, tim više, što su okolnosti takove bile, koje ovdje nećemo napominjati, da se razstavi svojom drugom gospodičnom Ronovskovom. Kratko vrieme bijaše od potrebe, da obe junakinje sklope svezu prijateljstva, koje samo smrt razoriti može.

Čuvši da Gieland dolazi pod Vilnu, ovo glavno mjesto Litve, da ga otme Rusom, tako je dirnulo obe djevojke, da jim duša uzplamti, te zaključe kod tog pogibeljnog poduzeća sudjelovati. Obe se oproste, slovačkim sborom u Vilkomonu i otidju u Rovnu, gdje je u ono doba bila ustaška vojska i general Klapovski; obe amozonke primljene su vrlo liepo. Milicu imenovaše odmah satnikom, zapovjednikom jedne kumpanije prve Litovske pukovnije. Za njekoliko danah bijaše ista pukovnija u Rovnu poslana sa važnom zadaćom, da uzdrži obćenje medju poljskimi i litovskimi ustaši.

Poznato je, kako se je nesretno svršila navala na Vilnu, tomu je krivo bilo otezanje i odaljenost Gielgudova. Ova pobjeda ruska učinila je žalostan utisak na ustaše. Sad udare Rusi na Kovnu. Bilo je to 25. srpnja. Pukovnik Hikernicki, koji je vodio zapovjedničtvo, tako ih je poplašio, da nije dao mosta u Vilni razoriti, premda je satnik Milica na to silila; lasno bijaše sad Rusom prieko rieke preći, i na Poljake udariti. Desno krilo nadvodiše, i dočeka satnik Milica Platerova; najveću silu neprijateljevu, ali se nepoplaši ta hrabra i srčena djevojka; svaki korak zemlje što je odstupila platiše Rusi strašnim žrtvam, poćuti da će iznemoći, nu vidivši svoje oklievati, skupi sve sile u jednu, skoči medju Kozake, prokrči si put mačem u ruci; cestu koju pokrivahu tielesa njezinom rukom ubijenih Rusah. I tako uzmakne u Rozinu, gdje su bili ljudi od njezine pukovnije.

Jedan zlo organizirani vojnički sbor dobio je nalog, da prati džebanu proti Švali, gdje je namjeravao general Gielgud izvesti glavnu navalu na rusku vojsku, kod Švale pade eskorta u ruske ruke, ali Milica se osveti kod Kovne na strašni način. U jednoj depeši na Generala Gielguda nazvan je satnik Milica Plater hrabrim junakom. Ovo bijaše zadnji čin njezine velike hrabrosti i odvažnosti, nesloga generalah, nemarnost i nesloga vodjah i zapovjednikah bijaše uzrok, da

Digitized by Google

je sjedinjena poljska vojska morala bježati, pred šakom ruske vojske da uzmakne. Kuzani odpusti Gielguda, razdieli se u tri divizije, koje su vodili tri generala, Klapovski, Roland i Dibirski; svakomu bijaše slobodno, da se pridruži generalu komu je hotio, Milica prevarena u nadi, kao i više njih, pridruži se Klapovskomu, nadajuć se da će on svoju diviziju u Poljsku odvesti. Ali Klapovski snovaše kao i Roland, osnovu da odvedu ustaše u Prusku i tamo da oružje polože. Nu osnova neosta tajnom, ona dopre i do Miličnih ušiuh. U prvi mah nehtjede vjerovati, te se odputi upravo do generala, da ga osobno upita. Pa zbilja, prostodušnomu ponašanju junakinje nemogaše Klapovski istinu zatajiti: „Hodi dakle u Prusku," klikne razjarena Milica, „a ja ću se moj generale boriti za svoju otačbinu, dok u mojih žilah i posljednja kap krvi teće." Još istu noć ostavi vojsku praćena poručnikom Marijom Raznovskovom i grofom Cezarom Platerom, koji ju je više i jaće ljubio, nego što se obično rodbina ljubi; nu nehtjede joj svoju ljubav odkriti, dok mu domovini pogibelj prieti.

Deset danah putovahu na seljačku odjeveni, vodjeni po jednom samogiskom seljaku. Pod haljinami sakrivahu oružje, cilj njihova putovanju bijaše Varšava. Svaki trenutak prietila jim je pogibelj: danu borovahu u gustih šumah i šikarju, ili gdje god u kojoj kolibici, noću putovahu u vječnom strahu, da ih neprijatelj nestigne, ili nespozna. Više putih moradoše se i kroz neprijateljski logor prošuljati, a napokon i vodja ih ostavi, buduć nije poznavao dobro puta; moradoše sami po litvanskih šumah bluditi, oskudjivali su na svemu, glad i žedja ih je morila, nu jedno drugo poticalo je na srčanost, zatajili su si svoje tielesne boli. Činilo se je, kao da se je i isto nebo zaklelo proti ovom domorodnom putovanju, i u istinu bijaše tu više potrebno nego čovječje jakosti i volje, da to putovanje nezaprieči.

Milica dobije strašnu groznicu, noge joj bijahu ranjene i otečene, činilo joj se, kao da mora izdahnuti. Pomno sakrivaše svoj strahoviti položaj, da nepoplaši drugove, ali ipak morala podleči, obori se, onesviesti i pade. Marija i Cezar uzmedu ju u naručaj, odnesu ju u jednu kuću, koja bijaše za četvrt sata odaljena, te ju njegovahu nježnom ćutljivosti. Kad je k sebi došla, bijahu joj prve rieči što ih izusti, „putuj bez mene moj mili stričeviću, ti možeš još domovini koristiti, a moj je sat već i onako izbio." Grof silno uznemiren radi tužnog stanja svoje stričevićke, obrati se na vlastelina u bližnjem selu, odkrije mu položaj Miličin, koja je iz čista domoljubja u ove okolnosti došla.

I sbilja nije se prevario; bijaše to pošteni domoljub, a ne izdajica. Milicu donesu u kuću, gdje su ju prijazno primili, a tu se što lječničkom pomoću, što požrtvovanjem Marije Raznovskove, oporavi Milica dosta brzo. Ovdje je ona pod imenom gospodične Korzanskove živila, ljubljena i počitovana od svih.

Nu njekoga dana ostavi ih svekolike smotrenost, jer joj pripovjedahu, da je Varšava pala, i da je Poljska opet pod knutu došla.

Sirota djevojka, taj glas zadade joj smrtni udarac, duša joj iznemogla, srce joj u grudih puklo, njeko strašno sdvojenje obuze ju sad, i 25. prosinca 1831. preminu u duhu spokojeno i pričešćena, u suhoj ruci mač držeći ispusti dušu svoju. Još njekoliko riečih o njezinih prijateljicah i drugaricah u boju; Marija Roznovskova živi još i danas u Poznanju, uživa se obiteljske sreće, sretna je mati i baba. Ista sreća snašla je i mladu samogićanku Antoniu Tomazeskovu. Ona bijaše u litavskoj vojski najmladja medju gospodjama, koje su za oslobodjenje domovine prihvatile mač u ruke. Godine 1814. od plemenitih i bogatih roditeljah bijaše u samostanu, da se naobrazi.

Čuvši glas o ustanku, poleti i ona u svojoj 16. godini da jim se pridruži; suze i prošnje roditeljah nemogahu ju suzdržati. Dodje Gruzovskomu, zapita konja i oružje. Sve opomene bijahu u tutanj; uzme ju daklem kao prostoga vojaka. Kod nijedne bitke ni ona falila, kod Mankone počini čudesa hrabrosti, da su se Gieland, Klapovski i čitavi častnički sbor divili. Kod Povandenije imenovana je na bojnom polju, uz živahno klicanje svojih sudrugovah, poručnikom. Nije ona poznavala nikakova straha i pogibelji, najposlje predje s jednom Rolandovom divizijom na prusku zemlju. Tu je bila predmet iskrenoga štovanja za prijatelja i neprijatelja. Bila je kao i Milica Platerova i Marija Roznovskova od onih višnjih ženskih naravih, koje plemenita misao uzhiti, te ih povisuje nad svaku mušku hrabrost; što je litavske amazone uzhitilo, bilo je, boj biti i poginuti za obe ćešćenu otaćbinu, želile su ju opet slobodnu i veliku vidjeti, ali nemila sudbina htjela je drugačije.

Pr. Ljubica Mařikova.

Svraćanje.

Ah što ljubav jednoč sveže,
Neka nitko nerieši . . .
Zašt' ti grudi tamo teže,
Gdje ih nitko netješi?..
Pust je dragi tudji kraj...
U Hrvatskoj ti je raj!

Veselje mi svud se ruga
Svud me sreta čemer, jad! . . .
Minula bi mene tuga
Da se svratiš barem sad.
Jere pust je tudji kraj
U Hrvatskoj ti je raj!

Vrat' se dakle iza gore
Da ti pijem ustah-med
Da mi srce neobore
Crne tuge — gorki jed;
Jere pust je tudji kraj
U Hrvatskoj ti je raj!

Lujo I. Kengjelovački.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 20. listopada.

T. U nedjelju 18. bijaše kazalište tako puno, kô što smo ga navikli vidjeti samo u izvanrednih prigodah; ne samo da su sve lože, zatvorene stolice, parter i galerije nakitile se glavom do glave, nego je množina občinstva morala kući se vratiti, radi prenapunjenoga svega gledališta.

Predstava bijaše „Dižonska ludnica“ i plesanje gospodične Terese Schönwaldove. Potanku kritiku svakoga pojedinoga igrača i staroga komada prepuštam drugomu peru, a ja ću samo da čestitam g. ravnatelju na njegovoj vještini, primamiti si toliko občinstvo. Tom Belling je to znao izvrstno, a to mora da zna svatko, komu je stalo do pune kuće, a evo vidimo, da se u pismu razumije i g. F.

To je meni vrlo drago, budući da sam opazio, da su taj večer mnogi došli više radi plesačice, nego-li radi hrvatske predstave, jer inače nepolaze nikada naše kazalište; nu radujem se, da su tek unutra bili i morali nolens volens slušati njima na pol tudji idiom, kojim se služe samo onda, kad interpeliraju kojega Zagorca „kaj košta taj pur?“ veleć: Ich verstehe kroatisch, aber sprechen kann ich nicht. Nu dobro dakle dragi moj, samo kad razumiješ, a ti slušaj i pamti. Pa kad su se kući vraćali ti riedki gosti, čuo sam jih govoriti, da nebi bili mislili, da će tako liepo igrati, pa da su sasvim dobro razumjeli sav čin i da ce odsad višeputah doći, da se zabave i jezik naoštre. Ehvala!

Občinstvo izrazilo se je predstavom dosta zadovoljno, jer su naučili svi dobro uloge svoje, a to je prvi dokaz marljivosti bar, kad nemože svaki biti odma i vještak. G. Andriević je sretan u spletkarskih i himbenih ulogah i takve mu zadaće uvjek najbolje za rukom podju. On i ravnatelj bijahu u tom komadu glavne osobe.

Medju čini plesaše g. Schönwaldova od hamburžkoga kazališta kao gost posljednji put. Plesanje je njezino podpuno umjetno i vilinsko. Kao što umjetnik na grlu ili glasbilu, tako izvadja i ona u svom smislu velikom vještinom svako moguće plesovno kretanje s nožicami. Kad je dražestno vidjeti jednu umjetnicu samicu, kako izvadja uz glasbu toli estetično tjelesno gibauje, koli veći utisak čini čitavi Ballet na dvorskih kazalištih. Mali pokus takvoga Balleta bijaše isti večer „hrvatski ples“, koga izvedoše 12 osobah, vrlo fino obućenih po salonsku. Taj smo ples vidjeli mnogo bolje, te nam se čini, da je ovaj put vrlo naglo priredjen i neuvježban dosta — te je izmedju svih plesovah najloše izpao, a — to nevalja!

Osim predstavah na daskah zabavlja ugodno i izvrstni orkestar, podkriepljen članima ovdješnje vojne bande. Narodni napjevi bijahu izvanrednim praćeni Aplausom, iz čega je opaziti, da nije zaspao duh onaj stari, hrvatski, komu se njegda klanjahu i oni, koji misle, da je danas takov Entuziazam suvišan. Osobitu je pozornost povukao na se g. Eichler svojim koncertantnim sviranjem na krilnom rogu. Tom sgodom sjetih se, kako je njekada i Malinger u tom orkestru nasladjivao ljubitelje glasbe svojom produkcijom na klarinetu, a isti taj dan (18) odvezoše ga tamo, gdje i Lisinskove počivaju kosti, na groblje sv. Roka. Kći njegova, poznata naša pjevacica i supruga pokojnikova nalaze se u Pragu, al mjesto njih sprovodiše ga mnogobrojni umjetnici, prijatelji glasbe i pjevački sbor glasbenoga zavoda.

Kazališne viesti.

Kad je već naše čitajuće občinstvo za to, da mu se javi kadkad kako se kreće po našem Thalijinom hramu, mora da je i nam do žive istine s kojom možemo smiono svakomu u lice pogledati, te mu reći „ovako je — i drugčije nikako“! Kaže naš narod liepo, „što je vjere u Boga, sve će doći pred Boga“ a kažemo sa svoje strane i mi „tko nevidi na dva, neće bogme ni na četiri i tko svojoj kući ledja obraća, gdje mu se dade, ondje se svraća.“ Vraćajuć se mi na prvu izreku, koja je tako nepobitna kô što je istinita, pada nam na um i ona dosjetka njekoga prijatelja glaseća „dok tvoj pjetlić pri tebi popjeva, i sunce ti kuću obasjeva.“ Sve ove izreke nukaju oprezna čitalca, da sudi još opreznijim, jerbo današnje doba snuje dok nedosnuje, bio sada taj osnutak ili Petru na korist, ili Pavlu na štetu. Naše je doba takovo, gdje svatko rado nevjeruje svakomu, već gdje svi rado viču ob onom, na što svi jednako pravo imaju. Kada je Grk stavljao temeljni pločnik svomu teatru, slavio je ujedno i jači pobjedu nad slabijim, a kada je Rimljan gledao, gdje se njegova krv po prostranom foru nadtiče; gledao je ujedno, kako mu neprijatelji sniženi pod nogami počivaju, te kako se u rimski jaram sloboda nebrojenih narodah zapreže, isto je tako — ako i ne odmah gledao, a to želio hrvatski sin, stavljajuć svojimi žuljevi temelj svomu narodnomu kazalištu, da bude izvor družtvenomu životu, pravo zrcalo i narodnoga običaja i narodne čistoće, a što je najvažnije, da bude pobjedonosno borište u borbi sa kojekakvimi stranimi življi. Dosadanje nas izkustvo naučilo, da se ota želja naših domarah nije sasvim izpunila, budući se naše kazalište nalazilo u borbi ne možebit sa jednim samo neprijateljem, već s nebrojenimi. Mudru čovjeku i jedno oko dosta — netreba nam dakle zabadati trna i onako u bolestnu nogu. No mi mislimo, da su te borbe barem sada ponješto tišije i da bi naše kazalište moglo biti ujedno i mučan početak i divna pobjeda. A da to uzmogne biti, treba mu prije svega, da bude skroz skrozimice narodno, jer dok nebude to, dotle nije po našem mnenju još uvjek ništa inoga, nego-li ladja, izbjegavajuća protivne vjetre i tražeća u nepoznatoj pučini uzaludan zaklon. Skroz skrozimice narodnim biti, reći će, želji naroda u svem zadovoljiti. Dosad se predstavljalo svega skupa do devet putah, ali sudeć u svem i po svem, reći moramo, neplašeć se istine, da nismo od narodnoga zavoda doživili, sto kano narod za svoj trud tražiti moramo. A tomu je krivo što pijemo njeku omamnu i varavu slast, uzavrelu pod tudjim suncem u tudjem kraju; što tražimo radost, gdje zanj tuga počiva. Nije nam do toga, da sudimo, samo da sudimo, pa da brojimo rieči u vjetar — već mi izričemo na što nas srce nuka, jerbo ono najbolje pozna i svoj liek i svoje rane. Nije dosta, da mi samo o tom sudimo, tko je kako kojiput igrao, ili na pozorištu si dopadnost stekao, već je nam i na tom ležeće, da i komadi budu iz života naroda. Treba se upoznati i sa životom drugih narodah, ali najprije poznaj, kakov si kod kuće. Mi hrlimo neprestano ili za zapadnim vratolomstvom, ili pako sjevernom predubokom uzrujanosti, a domaćega pokoja neće nam se uživati. Neuvidjamo, zašto da se predstavljaju neprestano prizori iz tudjega života, kad ih imade, ako ne u nas baš samih preveć, a to u Slavenstvu dosta. Grlimo ono, što nam je bliže, a pustimo onomu mir, što je našemu ukusu i duhu protivno. Upravo ovako neumjestni izbori, krivi su, što mnogi kazališni predstavljač, koj bi si inače mogao steći obće štovanje, mora padati u ponor poruge, jer što komu nije prirodjeno, ono mu nemože koristiti niti prisiljeno. To nam posvjedočava i sedma predstava. Izbor dakle komadah imao je uvjek, a imati će i odsad veliki upliv na dopadnost občinstva, pa ga predstavljao tko mu drago.

Premda je izbor komadah bio protivan duhu naroda našega, to je ipak poslužila sreća njekolici, te su svoje uloge uspješno izveli, ali, da nebi prvoga, mogli bismo izreći u onih komadih, gdje su zadaće marljivo naučene bile, svim obću zadovoljnost. Novo došavšim članovom preporučamo izraz onakov, kakov občinstvo želi, a taj neka potraže u čistoći jezika, na što činimo pozornim osobito gosp. upravitelja; jerbo nježnost mislih, čistoća jezikoslovna, pa pravilnost izgovora jest prosuto zlato sa pozorišta medju slušajuće občinstvo. Ž.

Hrvatska slovnica i hrvatsko kazalište.

(Prešna želja.)

Nije se već jedan put reklo i napisalo, da je kazalište učiona života. To i ja priznajem, samo bih dodao, kao što ima raznih učionah, tako da ima i svakojakih kazalištah, te bih kazalište, iz

Digitized by Google

koga se čovjek namjesto duševne zabave i naslade zlovoljan i srdit kući vraća savršeno prispodobio učioni, u kojoj se dječak — inače dobar i darovit — nije ništa naučio, paće se je drugujuć s ostalom nevaljalom djecom znatno izkvario. Čovjek na ovakovu kazalištu nevidi i nečuje do liepa odjela i naličenih licah ništa drugo, kao što se i diete u slaboj učioni do onoga natucanja u čitanju nije ništa naučilo, nijednom si mišlju nije razširilo djetinskoga kruga mišljenja. Kad bi tko ove prispodobe htio uporaviti na naše sadanje kazalište, bio on u svom sudu koliko mu drago strog pa i zloban, nikako nebi smio dopustiti, da se osoblje kazališno dovodi u kakov savez s ovom žalostnom prispodobom. Jer — ovdje imam ponajviše pred očima „Drotara“ — da naše igračice nikada nesmetnu s uma, da one svoje uloge dobro znadu na izust (a to se mora priznati, kao što se protivna pogreška mora žestoko koriti kod igračah) ne da možda steku pohvalu kod občinstva kao što njekadanji učenici za „Quae maribuse“ i „Simplicia“, nego da su one zato stvar svoju dobro naučile, da ju liepo, razumno i razgovetno kažu, pa da se njekoji igrači malo drveno nekreću, a drugi opet — medju koje ponajviše i „Drotar“ ide, neprožderu ciele slovke i poviše slovakah: to bi naše igračko družtvo i strožim zahtjevom zadovoljilo. Ali to će sve trud i nastojanje to igračah, to naročito podhvatnika Freudenreicha, u koga se mi posve uzdamo, s vremenom ukloniti i svladati. Tu nam nadu barem podupire vidiv napredak, koj se u njekih članovah družtvenih ljetos pokazuje. Koliko tu ima osobne zasluge igračah, koliko li reditelјeve, o tom mi neiztražujemo, premda bismo rekli, da jedan bez drugoga nikako uspjeti nemože. Ali je jedna stvar, u kojoj se naše hrvatsko kazalište nikakovu boljku neprimiče, paće bismo rekli, da iza svakoga svoga putovanja po svietu — a čovjek se obično iz tudjinstva napredniji vraća — udara u nazadak. A ta rak — rana jest hrvatska slovnica i to naših igračah. Ja sam ovo zato dodao, da mi tko neupadne u rieč, ter nerekne, da nekudim igraća, već pisca, čije on rieči i slovnicu iznosi pred občinstvo. Ja dakle opet velim: rana je ta hrvatska slovnica naših igračah, jer nemogu u nijednoga našega pisca pojmiti tolike nedosljednosti, da u jednoj istoj knjizi napiše čas u novin*ah*, čas u novin*ama*! A ovo sam ja na žive svoje uši čuo u rečenom komadu! Da su se kod ovako bujne raznolikosti padežah u moju pamet morali dozvati oni jadni i kukavni časovi našega posljednjega sabora, gdje se je o tom viećalo, kako da h r v a t s k i jezik nazovemo (sic!), ter se je ovaj sa jugoslavenskoga prebacio u srbsko-hrvatski, a s ovoga u naški: sve dakako u ime liepe sloge, jer nije valjalo izključiti ni Niemca ni Franceza ni Taljana ni drugih iz jezične zajednice hrvatske, buduć u svih ovih rieč: govorimo naški!

Da se ovakova narodna kukavština neće više sbijati na hrvatskom saboru *) o tom više nesumnjam; ali da ću se toga opet doživiti na hrvatskom kazalištu, u središtu Hrvatah, nebih bio mislio. Medjutim stoji načelo mudroslovno: contra experientiam nulla datur speculativa veritas, to će reći: proti činom neima mudrovanja, pa tomu sam se i ja, a i mnogi sa mnom makar *i* nehotice morali pokoriti; a što sada ovo pišem, to mi je svrha, da se drugi odsada istinam nepobitnim pokoravaju.

Kad je g. Freudenreich govorio svoj proslov, zapamtio sam, da je medju ostalim pri koncu rekao, da se uzda u Hrvate i Hrvatsku i u ponos hrvatski, te neće zanemariti krasnoga ovoga zavoda narodnjega. Dà to se i mi uzdamo: ali ga umah i pozivljemo, neka nam nevriedja ponosa ovoga!

Mi Hrvati imamo svoju hrvatsku slovnicu, slovnicu podignuti na temelju skroz narodnjem, a sagradjenu nepobitnimi pravili znanstva. Ja bih rekao, a za sebe sam i osvjedočen, da smo mi u tom shvatili bolje duh vremena i napredka od braće Srbaljah. Mi se nismo odtudjili narodu, ali se nismo ni odvrnuli od pravednih zahtjevah znanstva. Srbi su u tom udarili putem više jednostranim. Primjeri najbolje dokazuju.

Jer uzmimo rieč sasvim običnu: junak, ova ima po srbskoj slovnici u 3., 6. i 7. padežu više broja junacima, uvjek jedan oblik, a po našoj hrvatskoj ima u 3. junak*om*, u 6. junac*ih*, u 7. junaci; dakle t r i r a z n a oblika: kolika to promjena i prednost.

Čini se, istina, na prvo oko, da onaj 7. padež, što se s udara s 1. višebr. malo dokazuje, ali će se njegova važnost uvidjeti, čim dodaš po srbskoj i hrvatskoj slovnici koj pridavnik i zaime; jer da je: s ovimi hrabrimi junaci ugodnije nego: s ovima brabrima junacima, gdje se uvjek *ima* opetuje, može i najtnplje uho razabrati; to isto valja i za druge dvie sklonitbe.

Kazalište ima biti zrcalom života, drugim životom, paće bih rekao, više nego i život. Kazalište bo treba da skupi sva raztrkana uda života ljudskoga u njeku skladnu cjelinu, te od raztepenih čestih sastavi tielo, a k tomu se hoće nesamo valjanosti nutrnjega sadržaja, nego i krasote vanjske. U pogledu vanštine osim shodna kretanja, naglašivanja itd. treba tu raztvoriti pred občinstvom sve blago i bogatstvo jezika: na pozorištu se ima prosipati i cviećе milinja i triesak gromovah. Tko se neće nasmijati a i naljutiti čuvši talj. Trema Bizanzia preveden i pjevan njem. Bebe Bizanz. Bebe tako meka rieč za tako prieteći pojam! Zadnjega se je desetljeća znanje hrvatske slovnice u nas prilično učvrstila i rekli bismo, da kazalište hrvatsko neima prava, slabiti i kvariti taj mučno stečeni dobitak. Pa ta dužnost biva tim veća za kazalište, što vidjam, da unj dolazi mnogo naše mladeži, oko koje se trudoljubivi naši učitelji znoje, da joj utuve našu hrvatsku slovnicu. Inače bi s ovoga gledišta probitačnije bilo, da se mladeži našoj zabrani polazak. Mi se dakle temeljito uzdamo u g. podhvatnika Freudenreicha. da će on u buduće oblik dvobroja *ima ama* samo na pravom mjestu (naime u dvobroju, a ne u višebroju, kako Srbi čine) i u pravih padežih (3. i 7. pad. dvobroja) ostaviti, a inače da će savršeno na hrvatskom kazalištu povratiti hrvatske padeže. To mi od njega tim više očekujemo — jako bismo mu zamjerili, da neučini, — što je srbski način pisanja kod nas občenito zabačen, te su mu se već i samc „Narodne Novine“ ovaj jedini dosadanji list — zastupnik iznevjerile, dali prinukane nezavisnimi umnimi ili pako službenimi razlozi, nespada na nas nagadjati. Istina je samo ciela, da u svoj našoj domovini, sada više nijedan naš list nerabi druge slovnice do hrvatske. Ja mislim, da su to razlozi dovoljni, te uvjere svakoga iole mislećega čovjeka, ako nije zloban, ili ako neće da prkosi javnomu mnenju na porugu znanosti i obće porabe.

Tom prigodom prizivljem i na novoizabrani odbor kazališni, koj pokazuje mnogo volje i brige za napredak kazališni, da nastoji svojim uplivom djelovati na izpravnost jezika; s toga i nebi bilo zlo, da nabavi za kazališne komade izpravljača (korrektora), dakako podpuno vješta književnomu jeziku hrvatskomu, a kod budućih razpisah natječaja želio bih, da se naročito spomene točka o jeziku, o slovnici, kojom imadu biti pisani komadi, pa bi tako nestalo potrebe popravljača.

Sada, gdje bih već htio završiti taj članak, pade mi na um izgovor, kojim bi lahko tko kušao izvinjivati naše igrače sbog češće čuvenih ima, ama. Reći će se: tà zar neznaš, da je družtvo naše putovalo Srbijom lanjske godine, te se je trebalo prilagoditi srbskoj slovnici, a znaš i to, da u našem družtvo ima dva tri člana rodjena Srbina, koji su ovako od matere naučili. Na prvo pitanje ja opet pitanjem odgovaram: Da nam braća Srbljи vrate lanjsku ljubav, pa dodju ovamo u Zagreb sa svojim, kako oni kažu, pozorištnim družtvom, što mislite, bi li se oni nam za volju ostavili svojih dualnih oblikah? Neima čovjeka, koj neće odgovoriti: Nebi! Odtale dakle s tim vječnim majmunstvom hrvatskim! Držimo se svoga, pa će nas i tudji više štovati. Zato ja kod budućih pohodah našega družtva nebih više nikada rado čuo što o tom podlom i bezznačajnom prilagodjivanju, a to tim manje, što se naše družtvo neima bojati, da ga braća Srbljи neće razumjeti, ako bude progovaralo hrvatskom slovnicom; ta evo i u njih još i danas liepo sačuvanih padežah višebroja, kao n. pr. i oni uvjek kažu: došao sam na kol*ih*, a ne na kolima itd.

A glede druge točke okladio bih se, da će nas svaki pogoditi, kakovom slovnicom govore na biogradskom pozorištu njekadanji naši igrači Mandrović, Mihovilov i Perisova. Zar ne srbskom? ako to mogu učiniti hrvatski članovi u Biogradu, zašto nebi srbski u Zagrebu?! Što je jednomu pravo i drugomu drago!

Tu gdje je rieč o jezičnih manah našega kazališta, valja mi spomenuti još i njeke druge nedostatke.

Najprije bih želio, da se bolje pazi na 5. padež iliti vokativ jednobr. naročito 2. sklonitbe. U „Drotaru“ sam čuo i duša, dušica i dušico, ali dušice, kako bi upravo moralo biti, nijedanput! Zastidih se, gdje mi se na kazalištu — ovoj učioni života — težko grieši proti glavnim praivlom slovnice, za koja već i u 2. normalnoj učionidječica znadu.

Druga se mahna pojavljuje u onih igračah. za koje se čini, da su se u životu svom većinom ne svojom krivnjom više bavili njemačkim, nego hrvatskim jezikom — a to je slaba pažnja na razliku trajnih i netrajnih glagoljah, kojoj razlici dakako u njem neima skoro ni traga. Tako sam si zabiljeźio ovu izreku: „pakleni izraz lica njegova dokaže mi, da ima bat i nakovalo,“ gdje je netraj gl. dokaže upravo nesnosan za hrvatsko uho, te mora biti trajni d o k a z u j e. Čuo sam i tu izreku: čini mi se, kao da su se svi elementi (a zašto ne ž i v l j i) zakleli p r a m a (sic.) meni — gdje bi imalo biti p r o t i meni, jer ovaj predlog rabi se u neprijateljskom, a onaj u prijateljskom smislu.

Ja bih i više takovih pogriešakah mogao navesti, ali mislim, da će i navedene doticati, da dotičnike potaknu na ozbiljnu pomnju, kako bi jih za uvjek nestalo. I nadalje ću polaziti naše kazalište i točno paziti, jesu li ove dobrohotne opazke našle plodne zemlje, što ako se nesbude, neka za neugodne posljedice reditelj sam odgovara.

Jedan za više njih.

*) Srbi nisu nikada na svojoj skupštini rekli, da govore hrvatsko-srbskim jezikom, premda je na toj skupštini učestvovalo do 50,000 sriemskih Hrvatah; učimo se pameti od njih!

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 31. U Zagrebu 5. studenoga 1863. **Tečaj III.**

Prve ljubavi doba.

Ulomci iz moga dnevnika.

(Nadalje).

ovim liepim mjestom nemože se Marija još dugo razstati. Padoše mi kojekakve romance od ljubovnikah na um, koji su na vrhu brežuljka sami, i meni se prohtjelo, mladjanu, jedru djevu, koja pokraj mene u bieloj, ljetnoj odjeći stajaše, na moje grudi pritisnuti, ali brežuljak bijaše žalibože odveć nizak, nego da nas nebi sviet vidjeti mogao.

„Vratimo se natrag," reče ona napokon, probudiv se iz duboka sna, „upravo ćemo prispjeti na večeru."

Iduć kući, dosta mučasmo. Još ju jedanput zapitah: Dakle tamo gore je vaše omilje!

„Dakako," odgovori ona raztrešeno.

Onda se svaki sobom zavede u svoje misli. Ja se bavljah sa dvijemi osnovami, koje bi što prije izvedene biti morale. Ona — premišljavaše valjda o našoj budućnosti!

Pri večeri reče otac Molić dobrovoljno: No, gdje ste bili?"

„Na Grebenu," odgovori Marija, nesvrnuv oka sa tanjira.

„Aha! pa sami," reče otac lukavim licem.

Marija nješto porumeni, ali nehtijuć smisao ovih riečih razumjeti, odgovori:

„Naravno! A tko bi još mogao biti ondje?"

„Dobro, dobro," reče starac dobroćudno. „Nu mislio sam samo —"

Zar su roditelji već zbilja naše proklicajuće nagnuće opazili? Otac se smijaše tako dobroćudno i ironično, a mati tako sbunjeno: nemogaše drugčije biti. Pa da su štogod proti tomu imali, za cielo bi se drugčije ponašali. Sretni Dragutine! pomislih u sebi.

Kako me ovdje svi za odraslog, samostalnog držahu, tako mi i naznačiše moj stan. Dobio sam sobicu, metnuše mi svieću na stol i upitaše me, kad želim, da mi se donese doručak. Kako to sve drugčije bijaše kod kuće, gdje me je otac u odredjeno vrieme u postelju poslao, svieću sam ugasio i zorom me isto tako nesmiljeno iz postelje iztjerao!

Ja odmah upotriebih ovu moju neodvisnost, iztrgoh iz moje pisanke od osobito fine artije njekoliko listića, i prepisah na njih sasvim čisto njekoliko pjesmicah, koje mi se činjahu, da su najbolje i ujedno pune odnošenjah. Ali sasvim pošteno nisam s njimi postupao; mnoge sam promienio, kako bi čitateljica mislila, da me je njezino biće zanielo, da joj pjesme pjevam. Svrših sa njekoliko stihovah, koji su na blaženo šetanje ovoga poldneva smierali.

Onda legoh spavati, sve domaće liekove upotriebljujuć, da se zorom probudim. Udarih nogom četiri puta u postelju, naslikah si neizmjerna „četiri" u zraku, opetovah „četiri sata," „četiri sata," dok ne zaspah.

Koj je liek pomogao, neznam; ele probudih se u isti

Digitized by Google

čas, kad je na seoskoj crkvici četiri sata izbilo. U kući bijaše još sve mirno, samo konji u konjušnici počeše lupati. Ja se ukradem iz kuće i pohitim na „krilih ljubavi“ na Greben. Uzput izvučem iz plota njekoliko kolacah, koje sam već sinoć za svoj posao izabrao i odnesem ih na brežuljak.

Ondje nadjem velik kamen, s kojim sam kolceve tako daleko u zemlju utjerao, da su za klupu sposobni bili. Ali sada najglavnija stvar, daska mi još manjkaše.

Na breznini bijaše još komadah od gradje, valjda će se dakle i još koja suvišna daska za mene naći. Odletim dolje, skočim preko nizkog plota u dvor i nadjem zbilja medj gradjom kratku staru dasku, koja mi se spretna učini, i u kojoj još i čavli bijahu. Što će mi više? Slavodobitno uzmem svoju dasku na rame i htjedoh se vratiti, kad ali me na jednoč njetko uhvati za vrat i za mnom zaoriše surove rieči:

„A, čekaj ti bezobrazni lopove, ja ću te naučiti drva krasti!“

Ja izpustim od straha dasku i obazrem se: psovač bijaše očevidno gazda ovoga kućišta, onaj isti čovjek, koga smo jučer vidjeli.

Ni Apolo nebi na mene mogao u takvoj okolnosti ugodan utisak učiniti; moj protivnik bijaše mi sasvim oduran.

Vrat i lice bijahu mu od sunca sasvim osmaglo, a po vojnički ošišana glava i dugački bielobrk nebijahu baš skladno prema njemu. Imao je šepicu na glavi i kratku odjeću na sebi, u lievici imadjaše dugačku lulu, dočim je desnicom mene držao i čvrsto me pretjerivao.

Moje lice i moja odjeća mora da mu je malo u oči dirnula. Sasvim me začudjen pogleda i reče mi:

„Što ćeti, bogati, ova daska?“

Nerado mu očitovah, da bih ju rado za jednu klupu „tamo gore“ upotriebio.

„Klupu na Grebenu?“ opetova on. „Ta valjda si ti — valjda ste vi prijatelj Hinka, koga je on očekivao.“

Ja mu rekoh, da je tako, i on nastavi: „No, to je što drugo, ako je za Molića, uzmite samo dasku, mladi gospodine! Ali drugiput mi kažite, kad što hoćete, razumiste li? a ne kao tát u dvor se ukrasti. Da su vas moji sluge ili moj Nero sgrabili, koj je srećom svezan, bogami nebi vam baš najbolje bilo. Sad možete i na vrata izići; da opet preko plota sa daskom predjete, to bi odveć težko za vas bilo, završi hladnom porugom.

Ja sam dobro osjećao, da sam ovdje samo pritucalo bio. Onaj „vi“ i „mladi gospodine“, bijaše u ustih moga protivnika još uvriedljiviji, nego onaj surovi „ti“ i „lopove,“ s kojimi je izrazi počeo. Da sam mu dasku pred noge bacio, to bi bilo muževno, dostojno za mene; ali noge od klupe utjerao sam već jedanput u zemlju, a Marija nek nadje gotov posao, kad ovo mjesto opet pohodi. Njeka tamna slutnja porodi se u meni, da imam posla s takmacem — zar nije to bilo krasno, da mi je on sam sredstva dati morao, da se kod ljubovnice ulaskam? Ja se dakle što više ponositim držanjem udaljih s mojom daskom.

Prispjev opet gore, vidio sam ga još, kako pred svojimi vrati stoji i mene gleda. O dosadnog li čovjeka! Pa kako još prijateljski govori od Molića i Hinka, premda je samo jedanput u kući bio, taj zvekan! Ja ga pogledam neizkazanim preziranjem.

Klupa bijaše u skoro gotova i ja se vratim sav u znoju u Kladnik natrag.

„Oho!“ reče mi starac veselo. „Ja sam mislio, da ste još kao i drugi zakopani u perju, a vi već hodate po njivi. Tako vi gradjani obično radite; s početka smatrate za grieh, da zoru prospavate, a poslje se i tomu naučite!“

Poslje doručka udesi mi se sgoda, da Mariji svoj rukopis kradom dadem. Ona mi se zahvali svesrdnim pogledom i odleti odmah u svoju sobicu. Nije mogla dočekati vrieme, da se mojimi pjesmami nasladjuje!

Poslje podne morao sam začudjenjem i zlovolnošću vidjeti, gdje moj neprijatelj u dvor stupi. Je-li taj došao da me tuži?

Za moju utjehu primiše ga roditelji sasvim odmjereno, a Marija, koja me je već na vratih pozdravila, pokaza se istom, kad ju je Hinko zvao. Kako joj se zahvalih u svom nuternjem!

„Gospodin Zdenić, prijatelj našega Hinka; — gospodin poručnik i vlastelin Ljepotić!“ predstavi nas jednoga drugomu stari Molić.

Ljepotić se još zvao taj prostak!

„Vidio sam već ovoga mladoga gospodina!“ reče smiešeć se, i ime „mladog gospodina“ glasilo je tako porugljivo, da bih ga mačem skroz i zkroz probo, da sam kakov pri ruci imao.

Marija porumeni: za cielo je mislila, da on na sinoć smiera: ja pako znao sam to žalibože bolje.

Najvolio bih družtvu ovoga neugodnoga čovjeka sasvim se kloniti, ali buduć da se je Mariji silom pridruživao, nemogoh odstupiti s mejdana. Nas četvero mladih podjosmo dakle skupa u vrt u šetnju. Tom prilikom mogao sam se razboritosti Marinoj diviti.

„Čuj samo, Hinko,“ reče ona bratu, „na Grebenu stoji danas klupa.“

Bila je dakle o podne već ondje!

„Klupa? Tko ju je načinio?“

„Neznam,“ odgovori ona; „ali me to jako veseli i od srca sam zahvalna sačinitelju.“

Ove su se rieči mene ticale; ali da našu tajnu neodkrije upravljaše ih na gospodina Ljepotića.

Ovaj bijaše dosta pošten i glup, da migom odda, da ta hvala meni pripada. O kako dražestno smiešeć se mahne ona glavom na mene! Kao da joj je istom bio od potrebe onaj mig, da saznade, tko joj je to veselje učinio!

Zatim tražila je opet sgodu, da moje prednosti o Ljepotićevom trošku na vidjelo iznese. Ona navede razgovor na pjesničtvo i govoraše u najtoplijih izrazih o mojoj vještini.

„Dakako mnogi ljudi misle, da je pjesničtvo sasvim suvišno,“ reče ona.

Neotesani se čovjek grohotom nasmija. Za cielo se je on kada tako izrazio.

„Ali srećom imade i takovih ljudih, koji se prirodom i — i — ljubavju uzhititi dadu.“

„Dakako,“ presieče joj on rieč, „još djakom bivši mislio sam i ja sasvim drugčije. I ja sam pjevao sonete na kćer našeg professora, ali bijahu još gorji od nje iste, te sam ih sve popalio.“

Pa taj je čovjek dvorio nježnoj djevojci, koja je pjesničtvo tako ljubila i to očito izrekla! Zaista smiešno!

Digitized by Google

Sliedećih danah nepruži mi se nikada prilika, da se s Marijom na samo sastanem. To sam veoma žalio, jer sam si predstavio, da ću biti tako odvažan odkriti joj moje strasti. Liepo sastavljen govor pun nadutih izrazah odavna sam već izmislio i ponavljah ga svako jutro; bih li se u odlučnom trenutku na njeg sjetio, to je pitanje. Ele kako mu drago, odlučni čas nehtjede doći. Sada moradoh sa starim Molićem u šetnju ići, sada sa Hinkom ili čitavom obitelji vozati se, pa kad smo baš i kod kuće bili, uvjek bijaše njetko treći prisutan, koj nas je bunio. Tješio sam se odtrčav svako jutro prije zore k mojoj klupi i metnuv na nju kitu cvieća; a preblaženim čuvstvom vidjah svaki put njekoliko satih kašnje kiticu na njedrih drage sjati. Je-li trebalo tu još riečih? Znao sam, da me ljubi i bio sam presretan!

Jednom podjoh se zorom kao obično šetati i opazih na klupi valjda iglom izvedenu risariju; srce i u njem ime „Dragutin“. Urezah pod tim ime „Marija“ i metnem kiticu upravo na srce.

Isti taj dan dodje opet i dosadni Ljepotić, a Marija ga upotriebi, da mi se za cvieće zahvali. Ona opisa, kako osobito ljubi cvieće, i da ju ništa tako veseliti nemože, kao svježa kita cvieća, — nješto, čemu se po njezinom prijašnjem očitovanju nebih nadao. Pri tom opet pogleda moga takmaca, koj začudjen glavom zanieka, na što se ona opet dražestno smiešeć meni obrati i na pola mi se pokloni.

Pred večer vidio sam, gdje stari Molić sa Ljepotićem dugo u vrtu se šeće; starac govoraše vrlo vatreno, ozbiljno i živahno, Ljepotić idjaše klonutom glavom kraj njega i činilo se, kao da se je stidio. Mnogo bih dao, da sam mogao njihovom razgovoru prisluškivati. Za cielo je starac gostu razložio, da njegovi česti pohodi kćer mu ozlogasiti mogu, i nek se ničemu nenada, buduć je Marija već izprošena.

(Konac drugi put.)

Šipci

Iz vrta Petrice Kerempuha.

1.

Pjesniku biljaru.

Slavko pjeva a mladjano cvieće,
Ružu, trator, smilje i koprivu,
Tko mu sluša bujnu pjesmu, reć će:
Slavko pjesmom pokosio njivu.

Stan pjesniče, nečupaj nam cvieta
Nepjevuškaj, griešno 'e dielo ovo!
Bit će kravam pustih sedam ljeta',
Djakom prazno „Biljarstvo Šulkovo“.

2.

Pjesniku Davoriću.

Zvonko zove gromkim glasom
Junake u ljuti boj,
Ko Tirtejev prijatelju
Čini mi se pojav tvoj:
Jedno zvanje, jedna krika,
Razlika je jedina:
Hroma noga u Tirteja,
U teb' pjesma šepava.

3.

Suum cuique.

„Oj Hrvatska, tebi nij' jednaka
Njedna zemlja množtvom narodnjaka'
Državnikah, mudrih diplomata'“ — — —
„Da, amice, ima ih ko blata;
Pa mi reci, da sam čovjek loš,
Ak nedobiš takva tri za groš!“

4.

Libera nos a malo.

Nek nas mine crna kuga,
Rat nesretan, ljuti gràd;
Nek nemori dušu tuga,
Zemlju suša, strašni glad,
Neka božji tries satare
Gadne zmije,
Zlobne lije,
Zvieri, što nam zemlju kvare;
To molimo u sav glas
Dobrog Boga svaki čas.
Al prie svega, moji ljudi
Molitva nam naša budi:
Sačuvo nas stari Bog,
Da nam miesi politiku,
Politiku, pustu viku
Sveslavjanski filolog.

5.

Liričan povod bolesti.

Moto:

Divne čare tvoje premilene
Više ljubim, nego očiuh zjene;
Kit neljubi toli morske pjene,
Koli rob tvoj tebe ljubi.
„Jagodice“ VIII. u Danici.

Našu Savku ljuti grči more,
Bože, Bože! Savko šta je to?
„Ah pomozte ljubezni doktore!“
Doktor veli: „Bog me to je zlo.“
Doktor pipa, pita, sluga gleda,
Al se boli povod naći neda;
Kud na stolu smotriv doktor bjedan
Danice ilirske broj tu jedan,
Kliknu „Nečudim se gospojice!
Kako neće grč vas uhvatit?
„Pozobala ste tu „Jagodice“
A u njih vam bio čitav kit.“

Pisao u Krapini
Petrica Kerempuh.

Digitized by Google

Kad se može s gospodom govoriti.

Crta iz života.

Iz češkoga preveo V. Vrban.

(Nadalje).

„Mislite, da bi Svetić vašu dozvolu tražio, da se ja nisam osigurao za zaručničinu ljubav?“ odvrati satnik.

„Što govorite? rekne začudjeno baron.

„Da sam njena pisma na moga prijatelja glaseća čitao“ primjetne Žeronić.

„Dakle si dopisivahu?“

„Dakako.“

„Bez moga znanja? Kako bi to moguće bilo?“

„Roditelji obično o takovih stvarih svoje djece stražnji saznadu,“ pripovjeda Žeronić.

„Dakle prevaren i zaslienjen o vlastita djeteta! „uzklikne trapljeni baron. „Ne, ne, ma stojalo me što mu drago, to nedozvolim, nikada nedozvolim.“

„Jeli vas je želja s menom se biti?“ upita hladno satnik.

„Molim, molim!“ odvrati baron. „Prokleto bilo sve, proklet šampanier, proklet onaj, koj je iznašao mač i pištolje!“ Jadni baron bježaše po sobi, neznao si niti savjeta, niti pomoći naći, kako bi se tomu ocjeložderonji izvinuo.

„Ali moja gospoja!“ domisli se baron u pravo vrieme, da je oženjen — „moja gospoja ima kod toga takodjer što govoriti.“

„Da što,“ primjetne satnik; „ona o svem znade.“

„A?“ pita željno baron.

„Ona je privolila.“

„To nije istina!“ uzklikne radostno baron, „gospodine satniče, to nije istina, ona želi grofa Trupinića.“

„Govorite s njom!“ reče satnik.

„To i hoću, te vas uvjeravam, da nikada privoliti neće.“

„Osvjedočite se, gospodine barone,“ odvrati satnik spremajuć se na odlazak; u jedanaest satih doći ću pitati, kako stvari stoje.“

„Radostno ću vas pričekati,“ smijaše se za njim baron, „ja znam, što znam. — Gašparu!“ vikne slugi, „jeli baronica već otišla na zajutrak?“

Gašpar potvrdi, i baron podje. Pred vratih se sustavi, spravi burmuticu, obriše si dobro nos, i: sad sam gospodin u kući! domisliv se unidje.

Svatko, komu su iole poznate tajnosti ženitbenog stališa, lasno će razumjeti, što to znači, kad muž, hotjev se sa svojom suprugom razgovoriti, sama sebe spominje, da je gospodin u kući.

Baronica sjedjaše u svojoj noćnoj odjeći za stolom i srkaše često zievajuć obljubljeni si čaj.

„Moje diete!“ pričme baron pošto je drugu šaljicu izpio

„Što opet moje diete?“ zievaše baronica.

„Gdje je Jermina?“

„Ako nije kod odgojiteljice, to je otišla van.“

„Baron ušuti.“

„Moja draga!“ pričme opet.

„Dakako,“ potvrdi baronica.

„Mladi Svojić će se doskora vratiti.“

„Tako?“

„Njegov otac.“

„Je stari osal.“

„Gospojo baronice,“ reče baron nješto ćutljivo; „on je moj prijatelj.“

„Svoj k svomu,“ rekne baronica, podav psu komad pečenke.

„Milostiva gospojo,“ razžesti se baron, „nezaboravite, da sam ja gospodin u kući!“

„Hahaha!“

„Što se smijete.“

„Ali, gledjite moj mili, da ste vrlo dosadan?“ rekne baronica staviv ruku kod zievanja na usta.

„Grof Trupinić će vam već to naplatiti,“ rekne baron bockajuć.

„Gospodine barone!“ vikne milostiva supruga.

Nevoljnik se tako prepane, da je skoro šaljicu prehitio. Te se neusudi dobar čas na baronicu pogledati.

„Moje milo diete!“ pričme opet laskajuć.

„Što je moj mili?“ odvrati baronica.

„Hotio sam s tobom o Jermini govoriti?“

„No, što?“

„Ona je dorasla,“ reče baron; „vrieme je, da se za nju postaramo.“

„I ništa više?“

„Mislim, da je to dosta.“

„Hahaha! vi mužkarci! trebate, ako hoćete kamenčak odstraniti brvno, a kada vam je pećinu odvaliti, to uzimate prut! Blago svietu, što je nebo zenu stvorilo.

„Ah dakako!“ uzdahne baron duboko sa žalošću, nu ipak tako, da ga baronica nije čula.

„Vi istom sada sa svojom misli dolazite,“ produlji ona, „gdje je već sve gotovo.“

Baron se sjeti na satnikove rieči, te se uzdrma. „Valjda nije ritmeštar Svetić?“ vikne. „Valjda neće moja najmilija htjeti, da budem lažcem!“

„Što to?“ upre u njega baronica oči.

„Dakako! što to!“ opetuje baron. „Da sam sinu svoga prijatelja, savjetnika Svojića Jerminu obećao, dobro znadete, te ste radi toga meni uzprkos učinili ritmeštra Svetića zetom.“

„Jeste li se napili? ili vam je nebo i tu kap pameti uzelo?“ upita uporno raztućim začudjenjem baronica.

„Ili jedno ili drugo,“ ohrabri se baron;“ ali ja vam kažem, da svoje svrhe nećete postići, Svetić nebude nikada mojim zetom, za to vam jamčim, gospojo, i sada zapovjedam!“ poviče u gnjevu. Jedva što je te nečuvene rieči izustio, utrni sam sa svoje smjelosti i probliedi kao stiena.

Baronica slušaše presenećena i dignuv se brzo, reče glasom, koj je nevoljniku kroz kosti prodro: gospodine barone, tko zapovjeda sada, vi ili ja?

„Vi, moja draga, doda baron slabim glasom.

„Nezaboravite dakle nikada na počitanje, koje ste svojoj suprugi dužni. S Bogom!“ i otidje u svoju sobu.

„Alì ja mislim,“ bježi baron za njom.

Neimate ništa misliti“ obrati se baronica na vratih, „vi neimate nikada ništa misliti, gospodine!“ rekne ona i zatvori mu pred nosom vrata.

Baron postoji časak, i uzev stoičkom odvažnosti prstovjet duhana, zakrene glavom i rekne: hm, hm! i obrativ se opet primetne: sad sam gospodin u kući! S tim otidje.

„Gašparu!“ vikne, došav u svoju sobu.

Digitized by Google

Nu, Gašpara nebijaše. Pozvoni i morade dugo zvoniti, dok Gašpar sav usopljen dodje.

„Gdje si bio? odgovori ozbiljno baron.

„Vaša milosti," odgovori Gašpar, „čekao sam na Josu."

„Što govoriš, na kakvog Josu?"

„Na Josu, gospodina ritmeštra Svetića."

„Imadeš š njim kakva posla?"

„Dosta, on mi donaša listove od svoga gospodina."

„Valjda ne na tebe?" pita baron.

„To ne, ali na gospodičnu Jerminu" primetne nesmotreno sluga.

Baron odskoči s uzašom natrag.

Gašpar se prepane, vidivši, da je tajnost lahkoumno odkrio.

„Izvrstno, vrlo izvrstno!" zaškripnu baron zubi. „Odlazi mi s očijuh. lukavniče!" zagrmi na slugu i nesrietni postillon d' amour proleti jednim skokom s vratah, štovao bo je veoma gospodina barona.

„To je vražji čin!" vapijaše baron baciv se na divan.

Na to se zatvore vrata, a u sobu dojde, ili bolje doleti savjetnik Svojić. Baron skoči veselo pred njega.

„Ha! tebe mi upravo milostivo nebo pošilja, prijatelju!"

„Nikakav prijatelj!" strgne se savjetnik.

„Čovječe!" sklopi baron ruke.

„Nikakav čovjek!" buktijaše u gnjevu savjetnik.

„Neprijatelj, nečoviek, nečovječji nečoviek, vierolomnomu lažcu!" viče savjetnik.

„Jesam li ja taj?" upita baron.

„Dašto, vi gospodine barone! vi, vi!" vapijaše dalje savjetnik. „Jučer me uvjeriste, da ste svoju jedinicu kćer za moga sina odhranili — a danas? o sramota, gospodine, sramota — danas će biti već svatba."

„Dašto, svatba, pa svatba!" došav konačno baron nakon dužeg napora do rieči, „ali grofice Alinićeve —"

„A vaša kći?" upita porugljivo savjetnik.

„Jest družica svoje prijateljice, i to s mojom dozvolom", reče ponješto uvriedjeni baron.

„Ha, ha!" nasmije se divjim smjehom savjetnik."

„A ritmeštar, Svetić, je djever; radi toga se je s njim vozila po gradu od dučana do dučana."

„To nemože biti!" vikne baron.

U taj zaropoče u dvoru karuca, i savjetnik skoči k prozoru. „Ajte amo i zacrvenite se!" reče trpko. Baron podje i zacrveni se no ne od stida već od gnjeva; upravo bo je ritmeštar Svetić gospodičnoj Jeremini iz karuce pomagao. Njihovi gorući pogledi, kao što i stiskanje rukuh, pokazaše očevidno sućut, koja im je srdca spajala. Jermina otrči po skalinah, Svetić skočiv u karucu, pošalje joj rukom cjelov i otidje.

„To je paklena prevara!" vikne napokon baron, koj dotle nad tim prizorom kao okamenjen stajaše.

„Dašto vražje ste me prevarili!" obrati se k njemu savjetnik; „ta sramota upisana vam je na čelu."

„Svemogući bože!" vikne zdvojeno baron.

„Ljudi! što ste se vi zakleli, da ćete me jošte danas u grob spraviti?"

„Izvrstno!" mrmljaše nevjerujući savjetnik; „da, igrajte jošte žalostnika. — Što možete reći na taj dokaz?" primetne trpko, podav bliesteću posjetnicu baronu.

„On posegne brzo za njom; nu jedva što je na nju pogledao, stane mu se pred očima vrtjeti. Humna i Milko, obsipani kojekakvimi allegoričnimi slikami, držahu u sriedi mirtov vienac, u njem uzčita preplašeni baron sliedeće: ritmeštar Zienko plemeniti Svetić i Jermina baronica D...

„K djavlu! od koga vam taj listić?" razžesti se baron i uvodna se posjetnica razprši na stotinu komadićah po sobi.

Od satnika Žeronića, reče savjetnik, komu se nješto razjasnjivati pričelo, da bi možebiti baron ipak nevin mogao biti.

„Žeronić, te uviek Žeronić! tomu varalici moram doskora vrat slomiti."

„Jeli moguće?" vikne savjetnik „vi — ti da o tom ništa neznadeš."

„Toliko, koliko novorodjeno diete o kakovom griehu znade," odgovori baron.

„Ali što bi satnika na to sklonulo?" upita sa sveudilj raztućim začudjenjem savjetnik, koj si to sve nikako protumačiti nemogaše.

„To duh pakleni u njegov najtajniji savjetnik neka znade!" rekne baron. Ali ja ću tomu svemu uma konac učiniti."

„Dakle sam ti krivdu učinio, Jvane?" reče postidno savjetnik, „oprosti!"

„Od srca," odvrati dobromisleći baron, stisnuv na pomirenje podanu ruku vruće „a za dokaz obećajem jošte danas javno tvomu sinu Jerminu."

„Bilo bi dakako najbolje. Ali tvoja supruga, Jvane, ja to znadem, da mi nije na ruku.

„Što zato, Stanko?" tješi ga baron. Nisam li ti ja gospodin u kući?"

„Dašto, ali"

„Ništa, ali!" upade mu baron u rieč. „Taj čas idem k baronici i kazat ću joj tvoju volju.

„Učini tako, brate" rekne savjetnik, „meni je sa srdca kamen spao. Poslie podne ćemo se vidjeti; ali gdje?"

„Jesi pozvan, Stanko, k Aliniću?"

„Jesam, ali u crkvu nepodjem."

„Dakle ondje. A sad s bogom nevierovani Tomo; ja ću se k baronici požuriti.

(Dalje će sliediti).

Narodne pjesme kajkavske,

priobćio J. P. P.

Ptica vuga.

Ptica vuga posred loga zelenoga;
Našel ju je mladi hudi lovec,
Počel ju je na cilj brati;
Naj me, naj me mladi lovec, hudi puškar,
Ja ti očem povedati
Kak se moraš oženiti:

Nit si zemi staro (u) dovo (u),
Stara dova huda slova,
Nit si zemi Štajerkinje,
Štajerkinja hodinkinja;
Neg' si zemi divojčico (u) mlado (u)
Koja ti bo srcu drago!

Digitized by Google

O pripoviedci.

od L. Š.

Kada je već ciela Europa bila obasuta sa svakojakimi pripoviedkami i svoga i tudjega ukusa, nasta i kod nas preporodom narodne literature želja za pripoviedkami te se tako pripoviedka ili novela*) udomi i kod nas, te ju obradjivaju jošte i dan danas ponajbolji pjesnici i pisci. —

Pripoviedkah imade raznih vrstih, ili nam tko pripovieda o kakovom činu ili strasti, o stalnom ili promienljivom stanju duševnom — a glede načina pripoviedanja — jest ona ozbiljna ili šaljiva. Predmet pripoviedke može biti istinit ili izmišljen, ako li je iz povjestnice uzet, onda je pripoviedka historička. Predmet pripoviedke mora biti ponajprije zanimiv pa buduć da je historija naša za nas najzanimivija, to mora i predmet histor. pripoviedke biti iz naše historije, da tim već unapried pisac, čitatelja predobije. No valja paziti, da se neuzme cieli život kojega muža, već tu treba samo jedan dio njegovoga života, i to takov, koj je u stanju čovjeka zanieti; jer onda, kada bi se cieli život uzeo za predmet pripoviedke, izvrgla bi se ona u životopisnu crticu ili pako jošte dalje u roman. U izmišljenih pripoviedkah mora predmet biti tako ustrojen, da je vjerojatan, da nejma nikakovih protuslovljah. Značaji osobah moraju biti tako nacrtani, da se sbilja onaj čin dogoditi može već stoga, jer je takova značaja. Dobro valja paziti, da se svakoj osobi naznači ono mjesto, koje ju po pravu i naravi ide, da neprelazi glavna uloga tečajem čina na razne osobe, već da se jedinstvo uvjek uzdrži. Pogriešio je takodjer onaj, koj razne položaje osobah mienja, t. j. nesmije se mienjati glavno stanje osobah, n. p. idiličko (?) stanje družtva sa suprotivnim stanjem, već treba čovjek vjeran dobi ostati onoj, u koju je položio pripoviedku. —

Isto valja o šaljivoj pripoviedci. Ona mora biti zanimiva, vjerojatna i zaisto šaljiva. Šala nesmije biti svagdanja a niti prosta. Čin mora biti vrlo umno propleten, da tim zanimiviji postane.

Kano što sve, što se piše, tako mora i pripoviedka imati početak, sredinu i svršetak. U početku se upoznajemo sa glavnimi osobami i njihovimi začaji, u sredini se zametne čvor, a svršetak valja da cieli čvor dovoljno glede svih osobah razrieši, a kano što svaki umotvor ideu imati mora, treba da i pripoviedka sve imade te buduć se u krugu obiteljskom i javnom životu dogadja, mora oštrim okom promatrati i vrlo vjernu sliku i obitelji i života javnoga pružati. —

Čovjek može ljude slikati na dva načina ili kakovi jesu, ili pako kakovi bi morali biti. Jedno je puko ponašanje naravi a drugo je dostatno ponašanje naravi, nu naravi ukrašene; jerbo se u tom slučaju čovjek imade onako shvatiti, kako ga je narav zamislila, a ne onako, kako ga biedna i manjkava u svietu vidimo. Budući je shodniji, zato bi i trebalo pripoviedku načiniti prema umjetnosti i ljudem čitateljem, jerbo na svakoga čovjeka ljepota više dieluje, nego li ono, što mu svaki dan pred očima leži. Ali je opet čvrsto pogriešio onaj, koj bi ukrasivajuć umotvor svoj skinio s njega svaku sponu sa ostalim svietom ili pako pa i malo dirnuo u njegovo karakteristično stanje, jerbo je onda ne ljude, već stvorove naslikao onakove, kojih mi neznamo. — Pripoviedka se nemože ili žalostno ili pako veselo svršiti; nu u obijuh slučajih mora pravda nadvladati, jer je pripoviedka inače nepodpuna, te nas nezadovoljuje glede svih osobah, a to nas mora zato, jer je pripoviedka za sebe tako jedna cielina, kano drama i ostale struke pjesničtva. —

Toliko o nutarnjem ustroju pripoviedke, a sada o vanjskom. Pripoviedka spada u epičku ili objektivnu vrst poezije, pa stoga treba snjom epički ili objektivno postupati, t. j. čovjek treba da pripovieda onako, kako se sa objektivnoga gledišta stvar smatra i opisuje, te pisac mora, ko što i epički pjesnik, samo ono nam pripoviedati, što on kano objektivni sudac u svojoj fantaziji bez svakih liriskih ili subjektivnih primetakáh. —

Često se je povela o tom rieč, jeli čovjek tečajem pripoviedanja svakojake sudove izricati smije. Ovo pitanje prestaje doista odmah, čim se na zadaću pripoviedke osvrnemo. Oni sudovi, što nam ih pisac nameće moraju već u činih ležati, a sam čin tako ustrojen biti, da ih pozoran čitatelj sam odma uvidi. Premda ti sudovi ili slutencije po strogom simo nespadaju, to se ipak one i u najboljih pripoviedkah nalaze te priskoče čovjeku nemisleću u pomoć. Buduć je pripoviedka epičke naravi, stoga joj pripada i dialog, da je tim živahnija; ni on nesmije nadvladati, jer se tim pripoviest pretvori u dialog što nam se vrlo suhoparno vidi.

Zaključujem time, da bi ona pripoviedka bila najbolja u kojoj bi zanimiv predmet najljepše opisan i koja bi nas u ono blaženo ćutjenje prestavila, u kom smo pomireni sa cielim svietom a duša nam čezne u divnu plavotu nebesku — takav pisac nije načinio pripoviedke već je stvorio umotvor.

*) Novella je talijanska rieč pa znači nješto novoga, istinitoga, što se pripovieda, te su u početku sasvim kratko bile, tekar se kašnje produžiše, a u poslednje se vrieme sasvim pomiešaše sa pripoviedkom. —

Suze i uzdasi.

Ko što višnji dade da ovlaži
Blaga zora, kada s neba pane,
Na cvieće i travke mladjane,
Da životom novim ih osnaži;
I da vjetrić duhajuć razblaži
Silno žarke zrake te sunčane,
Da cvieće i trava nesane;
Da ga jara sunčana nespržì;
Tak' očima našim suze dade,
Da se srce s njim' u tuzi snaži,
Kad nam koja iz njih na njeg pade;
A uzdase grudma, kad uzdanu,
Da se srcu tuga tad razblaži;
Da mu težki jadi tad odlanu...

I. L. K. E

Digitized by Google

FEUILLETON.

Kazališne viesti.

Spomenuvši mi u svojem posljednjem broju, da je našemu kazališnomu družtvu, hoće li, da odgovori svojemu zvanju, prva i najsvetija zadaća, da postane sasvim narodno, i izraziv̌ši podjedno želju, da uzimlje predstave što češće ili sasvim narodne, na narodnjem ognjištu zapodjenute i na istom uzplamtivše ili iz života kojega drugoga slavenskoga, našemu srodnoga, naroda, doživismo netom predstavu, sjećajuću nas na jedan grozan pojav tužne naše prošlosti. Predstavljala se naime „Crna kraljica“ medvjedgradska! Ime ovo uzko je skopčano s tisuće mrzkih i božjim i čovječim zakonom se protivećih sgodah, s kojih je narod hrvatski, a ponajbolje žitelje okolice zagrebačke, njekada leden znoj znojio.

Grad Medvjedgrad bijaše odmah u svom postanku utočište kojekakvih ovomu ili onomu namjenjenih spletakah, a tečajem daljnih stoljećah ne samo utočište, nego i pogubno vrelo zlobe, gojene kadkad proti dvojici trojici li izmedju onih hrvatskih vlastelah, koja bila su tim sretnija, čim su na debljem potoku krvi za onda potlačenoga pučanstva plivati mogla; — zlobe, koja se bje zarodila kod puna stola kićenih zidinah a svršila se mnokrat u prostoj ali čistoj kučarici trudne selske obitelji. Na Medvjedgradu stolovahu gospoda svakojakoga kroja, stolovaše i nesretna udovo kralja Sigismunda, no ne nesretna sa sažaljenja, no nesretna s prokletstva mučeničkoga i gorkih suzah, koje proli mnoga sirota s njezine nečovječne desnice. Njezin život pun je groze bio već prije a užasan od onoga vremena, kadno kano rodica grofovah čeljskih, stolujuća na Medvjedgradu, započe proganjanje i mučenje gradjanah što zagrebačkih što okolišnih. Uspomena njezina mora da se je čvrsto srasla sa srcem naroda, dočim ju je kano takvu pod imenom „Crne kraljice“ ne samo u svojih analih no i u srcu zabilježio. S obzira na njezin život, sproveden u medvjedgradskih dvorovih, vidi nam se, da je cieli komad rapsodično izradjen; a kano takov na kazališnom pozorištu dosta zamršeno i predstavljen. Istina, da je njezina sudbina, ponukom kraljevskom odredjena i izvedena, dosta žalostna, ali današnji viek svakako je zaslužio, da mu se dade što točnija slika prošlosti spram sadašnjosti. S toga nije taj komad u onoj predstavci našao onoga odziva u srcu slušalacah, koji bi bio učinio, da je djelo izradjeno onako, kano što je njezin život bio ubitačan po gradjane zagrebačke i njegove okolice.

Medju ostalimi komadi poslje ovoga, igranimi, zaslužuje osobito „Nabob“ i „Niz bisera“ da o njih što reknemo. Prvi je komad istina malo predug i dovoljno izveden, ali neodgovara našemu životu. Život istočnjakah pa upliv zapada na prekomorski sviet, imenito pako kriomčarenje mudre Englezke tako je nerazumljivo u tom komadu izraženo, da ga je moguć shvatiti samo onaj, koji je u izobraženosti prekoračio horizont niže uglađjenosti i prevejana života. Po tom je dakako bilo i njekim igralcem sigurnost pozorištna ponješto stegnuta, te občinstvo nije ni izdaleka moglo shvatiti, što je u komadu izraženo. To nas dakako opeta osvjedočava, da je izbor komadah, za igranje opredieljenih, onaj važni faktor, koji kazalište narodu ili omiljuje ili ga od njega odbija. — Drugi komad usuprot, izveden na dan svih svetih, tako se je dopao občinstvu i tako je umno i sretno izveden, da mu neima prigovora. Život gospodski spram onoga služinčadi, pa ponos prvih glede na onaj drugih, liepa je slika života i obiteljskoga i vanjskoga. Istina je štono narod veli, da Bog dieli sreću gdjekomu lopatom, a gdjekomu jedva šačicom. Ali valja primjetiti, da je prestalo ono doba, gdje su samo ljudi puna žepa bili ljudi, a svi ostali samo stvorovi i kano takovi jadva članovi plemenah i narodah. Iz ovoga komada mogao se je svatko koješta koristna naučiti. Ona vjernost i iskrenost poštena srca, koja je u Jovanovu životu izražena pa i sreća ljudska, koja je nalična brodu, medju morskimi olujami i uništujućimi vali, živom je slikom čovječjega života; a nesreća Anina opet jasan je dokaz, kako se mnogi čovjek s prenaglosti ili oholosti svoje prekasno pokaje. Nježnost u nesreći a nadutost u sreći, izražena u tom komadu, mora da bude koristnim naukom i devetnaestoga stoljeća.

Što se tiče pohoda kazališta; taj je bio osobito podzadnje slab; nu ovdje valja primjetiti, da nepadne krivnja samo na občinstvo, da je obijuh večerih bilo za občinstvo privlačne sile i izvan kazališta; prvo bo večer vuklo je svakoga pojedinoga razsvjetljenja grada od kazališta, a drugo opet nabožna misao, da podje do groba otca, majke ili bližnjega si roda. U ovakovih slučajevih, gdje je na više stranah porazdieljena privlačna sila i nagnuće ljudsko valjalo bi predstave ili do sgode odgoditi, ili jih tako udesiti, da čovjek može ujedno uživati dvostruku korist; jer u protivnom slučaju gubi i kazalište a gubi i občinstvo. Konačno moramo spomenuti, da je kazališno družtvo dosada većom stranom dobro igralo.

Dopis.

U Bačkoj 21. listopada. Slavno uredničtvo Naše gore lista! Puduć̀i udaljen od mile mi Hrvatske, srce mi neprestano za njom uzdiše te nebudem sve dotle na miru, dokle se opet nepovratim u nježno krilo presladke mi majke domovine. Zato nemogu inako učiniti, nego da vam se i ja makar i iz daleke zemlje oglasim te njekoliko riečih o ugladjenosti hrvatskoga jezika i u obće o ljubavi braće srbske naprama nam Hrvatom prosborim, na što me ponajviše potaknù onaj mali članak cienjenoga vam lista br. 27.: „Naš jezik,“ kojim ste u kratko prerešetali sve neumjestne rieči, kojimi nastoje njekoja braća srbska krasni narodni jezik nakititi. Doista svako domoljubno srce valja da proplače, kad vidi, da oni ljudi, koji se sastadoše u kolo, da svojim razboritim umom naobraze jezik narodni, krpare uvadjajuć̀ onakove rieči u milozvučni jezik, kojih se svaki pravi jezikoslovac, kojemu je iole do toga, da narodni jezik od tudjinstva očisti, stiditi mora, dočim mi Hrvati svojski nastojimo, da si jezik što bolje tudjinstva lišimo i ugladimo. Tko je ikoliko pregledao hrvatske knjige i časopise, taj nam lje neće moći prigovoriti, da si jezik tudjim perjem kitimo, te ga tim izopačujemo, ta hvala Bogu naš je jezik dosta bogat te imade dosta zlata i srebra, samo ga valja iztraživati, jer bez muke neima mùke.

Dok nisam dalje zavirio i u tudju zemlju otišao, nije mi niti na kraju pameti bilo, da bismo mi Hrvati toliko neprijateljah imali, koliko jih sbilja imamo. Nije čudo, kad me tudjin netrpi, nego kad opazim, da me niti brat po jeziku i krvi liepim okom negleda — onda mi se para srce od žalosti. Odakle je to prieko gledanje brata na brata, sám Bog znade; nego ja bih samo toliko rekao, da je sva krivnja u tom, što Hrvat neda, da mu drugi kuću razruši, nego se drži čvrsto zlatnih riečih slavnoga svoga govornika na minulom saboru, koj odvažno zaori: „Hrvat nikog' sám neráni, nego samo svoje brani!“ Toliko sam hotio primjetiti na vaš članak, nu nemogoh nikako propustiti, da nebih bio koju rekao i o ljubavi jednokrvne braće, jer svim srcem želim, da se već jedared složimo, da nam se tudjinstvo nesmije i neraduje neslozi našoj. Dao Bog, da se moja najvruća želja izpunila!! V. R.

Književnost.

„Moralne misli“ od Nikole Tomazeja posrbljene C. Petranovićem, pobočnikom crnogorskoga kneza. Ovo je djelo oglašeno na Cetinju, da će do Mitrova dana izaći na 14 pečatanih tabakah za 80 novčićah. Predplatni novci neka se šalju na prevoditelja ili na uredničtvo „Danice“ u Novom Sadu.

— Pod tiskom u tiskarni Miroslava Kraljevića u Požegi nalazi se roman pod naslovom „Požežki djak“ ili: „Ljubimo milu svoju narodnost i grlimo sladki narodni svoj jezik.“ Spisao Miroslav Kraljević. Djelo ovo će biti novom godinom 1864. gotovo i imat će okol 24 arka u šesnajstini. Ciena će mu biti 1 for. 25 nov̌c.

— Izišao je „Požežki koledar.“ Ljetopis za prestupnu godinu 1864. Urednik i izdavatelj Miroslav Kraljević. Prvi tečaj, za 25 n.

— Hrvatski pučki koledar za 1864. izašao je nakladom i tiskom A. Jakića u Zagrebu. Ciena mu je 25 novč.

— Hrvatski koledar za g. 1864. troškom Mije Krešića, izašao je izpod tiska i dobit će se za koj dan po čitavoj domovini za 50 novč.

— Narodni koledar za g. 1864. što ga uredjuje J, Sundečić, a izdaje Matica dalm. u Zadru, dotiskati će se tečajem ovoga mjeseca.

— U Novom Sadu tiskaju se dva ćirilicom pisana koledara za g. 1864, jedan za 35 novč., a drugi za 20 novč.

— Drugi svezčić „Milovana“ sbirke narodnih pjesamah, što ih izdaje hrvatsko pjevačko družtvo „Kolo“ u Zagrebu, izašao je i sadržava „Tugu“ od Lisinskoga, „Požudu domovine“ (Mio ti je kraj) od Livadića i „Predivo je prela“ od Lisinskoga. Stoji 80 n.

— „Otočac“ bojadisna slika na velikom tabaku, krasno izradjena po učitelju Brletiću, može se za 1 for. dobiti kod odpravničtva N. g. l.

Iz Poljske.

Misovanje na bojnom polju kod Poljakah.

Iza sparnog dana prošloga ljeta sliedjaše tiha ugodna noć, na jednoj livadici po sried guste šume počivaše do 300 poljskih junakah. Izvanredna ljetna žega razna stradanja umorile mučenike, te su njeki počivali i spavali, a njeki stražili da nenahrupe Rusi iznenada i tako na oprezu, pripravni na boj, bijahu neprestano u njekoj zabuni.

U pol noći začu se tihi žamor po taboru; sve se digne na noge lagane i sgrne bliže skupa. Jedan svećenik stupi obučen u crkvenoj odori napred i za čas bje napravljen žrtvenik sa nješto drvah i dasakah, a nješto vošćenicah zapališe dvie baklje. Redovnik stane čitati sv. misu. Vodja odredi 20 momakah, da dvore misnika. Na okolo zavlada tišina, sve zamukne u tihoj molitvi. Da je žarko zasijalo sunce nad ovim tajnim prizorom, bilo bi se opazilo na licih sakupljenih mirna, pobožna ćut, kojom bjehu obuzeta sva srca prisutnih; dà, u sjajno nakićenih hramovih težko da je toli Boga se bojećih dušah.

Upravo je minulo podizanje — al se najednoč uznemire ratoborni mejdandjije na kobni glas: „Eto Rusah!“ I zbilja bijaše to istina. Jedna četa ruskih konjanikah približivaše se šumi, da zametne boj krvavi.

Svećenik prestane dalje služit misu, izmoli jošte kratku molitvu višnjemu Bogu, te blagoslovi britko oružje svojih drugovah, zatim izmieni kasulu sa bojnom haljinom, opaše mač krvavi i svi skupa okrenu prama dušmaninu.

Broj Rusah nebijaše toliki, kô što se je s prva mislilo — samo stotina njih. Započme zveket oružja i prizori grozni; boj se brzo svrši. Više od polovice Rusah pogine, nješto bude uhvaćeno, a ostali se raztrkaše.

Ratovanje i uzklik zavlada u pobjediteljah.

Svećenik upotriebi sgodan čas i pozove vojnike, da nastave pobožni čin na slavu Boga i misa bude od podiganja dalje čitana do kraja i na koncu „Memento“ za padše Ruse.

* (Junačka Poljakinja.) O junačtvu na poljskom boristu pripovjedaju se dogodjaji, kakvih u povjesti jošte nije bilo. Njeka djevojka iz Galicije prešla je sretno odma s početka boja u Lelevelovu četu, gdje se je uvrstila medju lovce. Dogodilo se je kod jednoga okršaja, da je prenaglo napred išla i sama se namjerila na tri kozaka. Kad je prvi na nju navalio, imala je samo jedan hitac u revolveru, kojim je odvažno junakinja sretno bacila jednoga Rusa na zemlju. U taj hip skoči do njega i oduzev mu kopje, dočeka drugoga kozaka, koj je dohrlio drugu si u pomoć, te mu djevojka slučajno izbode oko, na što se on svali na zemlju, a treći pak pogodi nju tanetom u nogu, da se djevojka sruši. Nu prije nego što je on sabljom zamahnuo, da ju razstavi životom, upre se ona sa svom snagom i ruskim kopjem probode prsa kozakova.

* U bitki kod Starograda uhvatiše Rusi takodjer jednu poljsku djevojku, imenom Antoninu Loikovu, koja čami danas u varšavskoj citadeli. U poljskoj vojsci bijaše upisana pod imenom Stanislav Grabezinski, a osim nje služijahu jošte 10 gospojah, u istom odielu i u mužkoj odjeći.

Smješice.

„Humoristički listi“ donieli su u 3. broju jednu illustraciju, gdje urednik istoga lista leži na postelji bolestan, a tri liečnika motre njegovu bolest mudro i ozbiljno, sve dakako u karikaturah. Pod tim liekarskim concilium-om stoji sliedeći razgovor:

Dr. Hamrnik. Kozakos habet in želudko, maledictus. Perditus est, in peklum půjdet! Veni muflice, disce sapere!

Dr. Podlipski. Jest multum nemoscenus; Casus autem nunc jam obyčejnus. Deus in rájum volat spravedlivos.

Prof. Purkyně. Jam in snémo bohemico předepsávi medicinam, quae vocatur „Amnestia,“ sed non est medicina ista in apatyka nostra. Deus juvabit.

* Druga ilustracij'a predstavlja letećega zmaja s napisom „državni dug“ kako ga njeki gospodin u fraku hrani sa punimi vrećami novanovacah, te mu upravo baca na rogljah nabodenu kesu od 100 miliunah.

Hrvatski koledar

za god. 1864.

za rimokatolike i pravoslavne

od Mije Krešića u Zagrebu

III. tečaj.

Ciena mu je samo **50** novčićah.

Razprodaocem nudi se primjerna nagrada.

Naručbine neka gg. izvole poslati na samoga izdavatelja.

Razriešenje konjićeva skoka u br. 28

16	47	14	9	12	49	28	31
45	8	17	48	33	30	11	50
18	15	46	13	10	27	32	29
7	44	19	58	1	34	51	60
20	39	2	43	26	59	64	35
3	6	23	38	57	54	61	52
40	21	4	25	42	63	36	55
5	24	41	22	37	56	53	62

Ja vam nisam braćo moja
Niti jedno niti drugo,
Ja načela sliedim svoja
Hvala Bogu dosta dugo,
Tako sbore mnogi ljudi
Bez značaja i bez ćudi
Al' po perju znamo ptice
Ništarije, kukavice.

Razriešiše ga g. Filip Šafar.

Rebus

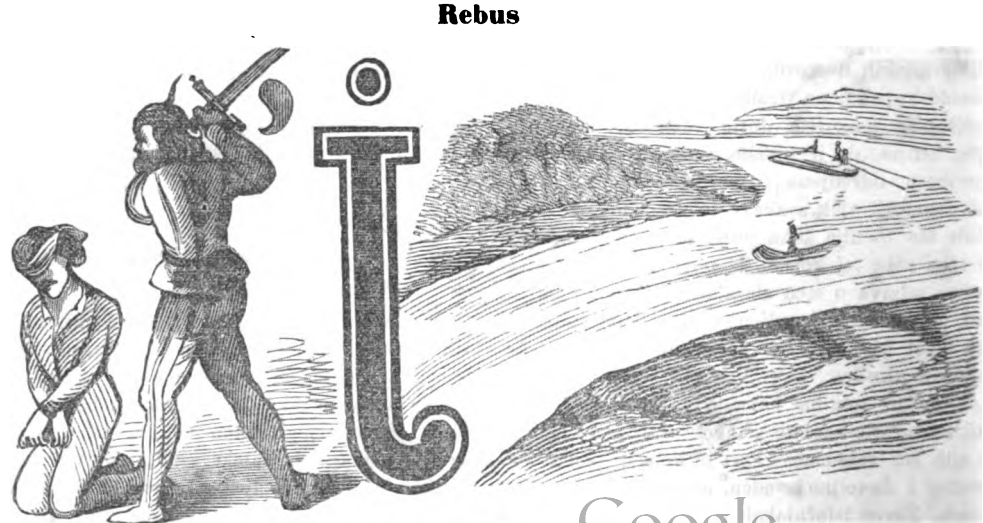

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 32. U Zagrebu 15. studenoga 1863. Tečaj III.

Razsuta mogila.

(Dumka od Tarasa Ševčanka. Iz maloruskoga preveo V. Rubačević).

Zdravo tihi kraju mili
Ukrajino moja!
Zašto tebe oplieniše,
Zašt mi majko ginеš?
Zar si rano prije sunca
Boga nemolila?
Il dječicu si nejaku
Reda neučila?
Molila sam, brinula se,
Dan i noć nespala,
Reda sam ih naučila,
Vierno nadgledala;
Porasla mi moja djeca
Nalik milom cvietu;
Vladala sam i ja njegda
Na širokom svietu,
Vladala sam — oj Bogdane,
Nerazumni sinu!
Gledaj sada svoju majku,
Svoju Ukrajinu.
Za nevolju pjevajući
Što te kolebala,
I slobodu čekajući
Uz pjesmu plakala;
Oj Bogdane — Bogdaniću!
Da sam to slutila,
U zibki bi ugušila,
Pod srcem te zadušila.
Prodaše mi stepe moje
Niemcima i Židu,
A djeca mi na robotu
U tudjinstvo idu;
Dniepar brat moj kukavici,
Rane mi zadava,
A mogile moje mile
Moskov razkopava:
Neka kopa, nek razmeće,
Svoga naći neće.
U to djeca otmetna mi
Neka ponarastu,
Da pomažu tog Moskova
Majku oplaćkati,
Pa majčini nevoljnici
Košulju skidati;
Ah pomozte nevjernici
Majku ubijati!
Na četvero razkopana,
Razsuta mogila;
Šta li oni tamo traže,
Šta l' je sahranila?
Stare batjke?*) O da bi to!
Da bi naći znala,
Šta je tamo sahranjeno:
Nebi djeca naricala,
Majka bi im neplakala.

Veljko Rubačević.

*) Batjko - baćuška t. j. stari junaci kozački.

Digitized by Google

Prve ljubavi doba.

Ulomci iz moga dnevnika.

(Konac).

Ponašanjem ciele obitelji za sliedećih danah mislio sam, da će se moje slutnje obistiniti. Svi bijahu ozbiljni i šutljivi; bijaše jim očevidno neugodno, što su s bližjim susjedom u takav nježan položaj dospjeli. Pokušah dakle, da od Hinka saznadem, što mu na srcu leži i on mi priobći, da ga samo to ljuti, što mu nisu htjeli kazati, što se u obitelji dogodilo. Premda sam mu htjeo pokazati, da ja o tom više znadem, ipak sam se ustručavao.

Treći dan poslje onog razgovora medju starcem i Ljepotićem bijahu opet svi veseli, Marija dapače sretna i objestna. Jesu-li roditelji privoljeli, da naš savez blagosove?

Pred večer nadjoh drugu, gdje u sjenici sjedi. Radila je na trobojnom komadu platna.

„Neće-li to biti zastava?“ upitam ju.

„Jest, zastava je sada postala sasvim nehotice,“ odgori sasvim nehajno. „Sašila sam pruge bez ikakve namjere, a sada bi se zaista mogla nataknuti na koj toranj. Znate li,“ nastavi brzo, kano da se je čemu dosjetila, „znate-li, gdje bi tu zastavu bilo liepo gledati?

„Na vrhuncu one visoke jele, pod kojom moja klupa stoji!“

To rekav pogleda me opet onako sasvim djavolasto. Ja sam ju razumio i obećao si tiho, da ću joj želju izpuniti.

Otišavši ona odmah zatim u kuću, da nješto obavi, ugrabim malu zastavu, i odletim na Greben.

Na jelu se popeti, nije baš najugodniji posao, ali bože moj, bilo je njoj za volju! Lice, ruke i haljine pune smole, kosa puna četinah, prispjeh na tanki vrh, i ogledah se za sgodnim mjestom, da zastavu namjestim. Najvišja grana nebijaše sgodna za to, jer bi se zastava medju granami zaplela i izgubila, a od ozdol nebi ju nitko vidjeti mogao. Sidjoh dakle još jedanput, da od ozdol stablo promotrim, te se odlučih za položitu dugačku granu. Opet hajd' gore, pa oprezno trbuške po svoj grani napred, dok sam najskrajniji okrajak rukom dohvatiti mogao. Na pola viseć počeo sam sada velikom opasnosti moje djelo, kad al ti čujem meni žalibože dobro poznati glas:

„Nemučite se, mladi gospodine, nije više od potrebe!“

Bacim pogled dole, i eto varke djavolske! tu ti stoji prokleti Ljepotić i kraj njega — Marija, moja Marija, držeći ga za ruku!

Niem upiljih oči u oboje, očekujuć svaki čas, da utvora izčezne, ili, ako je ona dušom i tielom, da se razljućena od njega odtrgne; ali bože sačuvaj, ona se privije još više i sasvim nježno na njega i reče mi umiljato smiešeć se;

„Zahvaljujem vam, gospodine Zdeniću, ali nije više od potrebe!“

„Šta — šta — nije od potrebe?“ promucam.

Od sto pitanjah, koja mi bijahu na jeziku, mogoh samo ovo izustiti.

„Zastava,“ odgovori ona prostodušno. „Dragutin i ja, mi smo se dogovorili, da će mu zastava biti znakom, ako otac privoli; zaoto sam želju izrazila, da bi ju vi ovdje namjestili! Ta vi bijaste uvjek takav dobričina! Ali Dragutin bijaše odveć neustrpljiv i prispje upravo u dobri čas.“

Dragutin! — On, prokleti takmac, zove se takodjer Dragutin! Njega se je dakle ticalo, kad je Marija jednoč očitovala, da joj je ime Dragutin tako milo — onda malo da nisam poludio od radosti! — njemu bijaše namienjeno ono crtarenje na klupi! Pa ja sam samo bio poslan ovamo, da meni toli mrzkoga čovjeka na njegovu sreću zovem! O priekora i sramote! velike sramote! To je odviše!

Ove misli vrtijahu mi se po glavi, čisto mi se mozak smeo, moradoh se obima rukama držati, da nepadnem dole s grane, na kojoj sam jašio, — pri tom sam najnaravnije zaboravio, naime — s nići dolje.

„Sada hajde,“ reče nevjernica svomu ljubovniku bielobrku, „da posjedimo na tvojoj klupi!“

„Na mojoj klupi?“ upita ju on.

„Dakako, ili ako hoćeš na mojoj, buduć si ju svakako za mene načinio.“

„Ja? Što te je snašlo?“ reče smijuć se dragi. Ta nju je onaj mladi gospodin tamo gore načinio; dosta ga je muke i truda stala!“

I Marija udari sada s njim u smieh.

„Ja sam si predstavila, da je to tvoje maslo. Ali cvieće?“

„Kakvo cvieće?“

„Koje sam svaki dan na klupi našla —“

„Valjda sam i to ja onamo metnuo. Dà, neimam drugoga posla, nego vience i kitice plesti! Po svoj je prilici i to od onoga došlo!“

To rekav pokaza preko ledja na mene.

Sad bi čovjek bar očekivao, da će se duboko uvriedjena djevojka od ovog neotesanog čovjeka odvratiti i da će uviditi, kako je pogrdno moje vjerno srce malo cienila. Jest dà! Što više, htjede pući od smieha i prisloniv̌ši čelo na grudi toga surovnjaka poviče:

„O to je odveć smiešno! Pa ja sam uvjek nosila cvieće na njedrih, misleći, da si mi ga ti brao! Veoma je smiešno!“

Smiešno, veoma smiešno joj je to bilo? O žene, žene! tà zaslužujete li našu ljubav i vjernost?

„Najposlje sam još i one poznate pjesmice sastavio?“ hoće na to rugljivo bielobrk;

„Ne, ne!“ odgovori ona opet najvećim veseljem. „Za pjesmice umolila sam gosp. Zdenića, jer si mi ti uvjek kazao, da su pjesme budalaština i da nijedan pametan čovjek neće utaman gubiti vremena, da koje sastavi. Sad sam ti pako htjela pokazati, da ljudi još pjesme pjevaju, i to, — i to na mene.“

„Dakle si htjela, da budem ljubomoran na ovog mladog gospodina?“

„Ali Dragutine —! Ljubomoran, na —. No sad prestani, ili —.“

Pero mi se opire, da napiše, što se sada sbilo, ali nemogu mu oprostiti. Djevojka ogrli svoga ljubovnika, i — nemareć za mene, s kojim se je tako odurno igrala, dà, meni baš na očigled — poljubi ga! Dakle me je za nevriedna držala, da mogu ljubomornost probuditi?!

Nu sada je napokon i meni dovrelo. Odvažno skočih s moga sjedališta preko glavah grdnih zaljubljenikah. Dobro sam osjećao i čuo, kako je suha grana zadnju stranu moje odjeće poderala, ali ništa me nemogaše obustaviti. Odjurim

Digitized by Google

niz brežuljak, odjurim preko polja, dok pakleno, nazlobno smiehanje zamnom neumukne. Na skrovnom mjestu u dolini bacim se na tle, izčupah si kosu, te sam strašno biesnio:

Dà, prevaren, ljuto prevaren!

Osvjedočen, da će mi skoro srce pući, pripravljao sam se na smrt. Ili ako moja narav ovaj strašni udarac svlada, zavjetovah se svečano, da se nikada više posmjeh na mojih usnah neće pojaviti, nikada više ljubav k ženskomu spolu moje kriepko srce obuzeti.

Buduć da me nezateče smrt, već pomrčina, odlučim napokon krenuti se kući. Tà sa izdajnicom nisam mogao pod nipošto dulje pod jednim krovom živjeti! Htjedoh se u moju sobicu ukrasti, tamo svoje stvari sprtljati i još iste noći odputovati. Žalibože bijah odveć umoran, neg' da bih bio mogao ovu krasnu osnovu odmah izvesti. Još jednoč legoh se u postelju, u kojoj sam najljepše svoje sanke snivao i — zaspah, dočim sam promišljao, na koj bih način moje izčeznuće kod roditeljah moga prijatelja izpričati mogao.

Zorom drugog dana dakako sve se moje osnove i odluke izlapiše. Poderane hlače opomenuše me odlučnim glasom, da je najglavnije pitanje, kako ću momu otcu bieg opravdati, i na to si neznadoh žalibože — nikako odgovoriti,

Ostadoh. Ali mladence kaznio sam najvećim preziranjem i još isti dan nacrtah naslov i imenik osobah za dramu, u kojoj bje za zločinca bielobrk propisan, a plemeniti zlobom njegovom padši junak veliku je samnom sličnost imao.

Preradio Ante Lobmayer.

Narodne pjesme kajkavske,

(S Hálišća kod Varaždina.)

priobćio J. P. P.

Ženski snoboki.

Gjurek moj lubleni,
Dojdi k večer k meni,
Kaj te bom pitalá
Koga lubil bodeš?
Nečem vera tebe
Gizdava devojka.
Ja sem tebe videl
V Gracu na pijàcu,
Kaj su (so) tebi drugi
Čizmice zbiráli.
„Če su je zbirali
„Nesu je plačali,
„Ja sam je plačala
„Službenemi novci,
„Službenemi novci
„Z bêlimi rokami,
„Svêtlimi škudami.
„Zemi mene, zemi
„Gjura mladi junak!“
Marica je mlada,
Dosti blaga ima,
Mene rada ima.

Kad se može s gospodom govoriti.

Crta iz života.

Iz českoga preveo V. Vrban.

(Nadalje).

To bijaše vrlo nuždno, deset bo satih je već odavna izbilo, u jedanaest je imao satnik doći, a baron nije mogao jošte sa svojom suprugom govoriti. Što se ticalo junačkog izraza: „kazat ću joj svoju volju!“ to bijaše vrlo šepavo. Čim se je više k baroničinoj ložnici približavao, time ga više njegova hrabrost ostavljaše, i unišav, nije znao kako bi tu gorku jabuku zagrizao.

Da nije zaboravio pred vrati na svoje priričje: „sad sam ja gospodin u kući,“ toga nam netrebani spomeniti.

Baronica sjedjaše upravo kod toaletnog stola, a njeno tielo bijaše prava slika nemira, sobarica bo joj već po četvrti put morade kosu plesti i kao što obično — viriše joj sjedi vlasi izpod vlasulje i danas. Kod takovih okolnostih, nebijaše probitačno u sobu doći, te radi toga morade baron svoj posao, kako je to sam uvidio, brzo svršiti, ako je hotio svoj cilj postići. Da svomu duhu veću hitrinu pribavi, izvadi šasvim zamišljen svoju burmuticu s duhanom. — To bijaše nesretna misao, baronica bo bijaše najluća neprijateljica proslavljena duhana.

Radostno zagrabi znatnu porciju obljubljena si duhana, i stade po burmutici klepati, nu opazivši to baronica, vikne najedanput: već ste mi opet s vašim duhanom ovdje!

Baron se preplaši i burmutica pade mu iz rukuh na zemlju, a duhan se raztrese.

„Eto opet!“ zagrakče baronica namrgodjena.

„Eto opet!“ reče baron pogledav jednim okom na nesretnu burmuticu, a drugim škiljeć na baronicu.

„Ali kažite mi, gospodine supruže, kako možete tako nespretan biti?“ rekne baronica.

„Nezgoda, puka nezgoda.“

Kazav sobarici da smet, koji više od njenih vlasih nego od duhana bijaše, počisti, obrati se k baronu: rada bi ipak znala, što ćete upravo sada ovdje?

„Moj angjelu, imadem s tobom nješto važna govoriti! i —

„Bože!“ prepane se baronica. „Kako vam to može sada na pamet doći.“

„Neznadem, zašto?“

„Vi, nikada ništa neznate!“ vikne baronica, „u dvanaest satih moram kod Alinića biti.“

„To znadem, ali Jermina —“

„Ona će ići, čim se obuče. — Bože moj!“ ukoči se; „umah je pol jedanaest, za pol sata doći će Polanićeva sa Trupinićem, a ja sam jošte u jutarnjoj odjeći.“

„Milostivo nebo!“ zavapi i baron, „u jedanaest satih doći će takodjer satnik! — Moja najmilija, nije drugčije — taj čas moram s tobom govoriti, ma stajalo deset Polanićevih i Trupenićah kod vratah.“

„Zar ste poludili? Ivano, brzo!“ okrene se baronica neobazriev se više na svoga supruga, k sobarici, te odbježi.

„Gospojo baronice!“ trči za njom jadni suprug, „satnik — čujte! — Jermina — moram — ja! — To je za zdvojiti“ vikne čuvši, gdje mu se vrata pred njim zaključaju!

Uzburkan svojimi misli doleti u svoju ložnicu. Što dakle? pita sam sebe. No, idem jošte k njoj, rekne nakon

Digitized by Google

kratka razmišljaja, — ona mora makar otca u meni vidjeti! Htio je odići nu zvuk bubnja ga povuče natrag k prozoru.

Obraz mu se razbistri, satnik bo Žeronić upravo izpod prozora sa stražom prodje. Dvadeset četiri sata nesmije od straže odići ; baron je skoro o svom izbavljenju zdvojio.

Satnik opazi na prozoru barona, i pozdravi ga, kao što bijaše običaj, sa sabljom.

Baron motrijaše, ugrabiv se za prozor, zaljubljeno ratoborna sina.

Satnija zakrene s desna kraj ulice, satnik s lieva, prvi poručnik stavi se na zapovjed i vodjaše satniju pokraj satnika. Čim straža za ugao zakrene, uloži satnik sablju u tok, i okrenuv se podje upravo k baronovoj kući.

Baron probliedi kao stjena.

„Radostno pripoznajem vašu pripravnost gospodine barone, rekne satnik unišav u sobu; premda malo vremena imadem, ipak sam hotio dokazati, da i ja pravednost štujem.“

„Za utješivi mir!“ reče nješto pogrdno baron.“

„Nadam se, da ste s milostivom gospojom govorili.“

„Nisam jošte, gospodine satniče,“ reče baron; „nebijaše vremena.“

Satnik se njekako potuhnjeno nasmije. „Žao mi je veoma!“ strese s ledji, „da se već na vašu rieč nikakav obzir neuzimlje; „u dvanaest satih biti će svatba.“

„Nikada!“ vikne baron, „nikada, ja neprivoljujem.“

„Svatbeni su listovi već razdjeleni,“ produlji Žeronić, „nepreostaje dakle ništa drugo, nego —“

„Ja ću kod žrtvenika viknuti, gospodine satniče! pa ma se sbilo što mu drago,“ vikne razžešćeni baron.

„Moguće!“ rekne nepomičnom hladnošću satnik, „da vam preostane vremena u crkvu doći. Za sat najkašnije sam opet ovdje, te molim, da onda s menom na šetnju izvolite. Za mačeve ću ja skrbiti.“ Nakloni se udvorno i otidje, ostavivši barona u stisci radi budućeg dvoboja.

„Milostivo nebo!“ vikne baron plačno, što sam sakrivio, da si me u ruke toga ubojice bacilo? I odleti k baronici, više nego odbježi, niti nepromisliv ništa.

Ona sjedjaše u posjetnoj palači na mekanom divanu, uz nju plemkinja Polanićeva, a pokraj obiuh dvie krasotice, te kao pilići dorasli uz dvie kvočke, naime kćeri Polanićkine: gospodična Ružica stara 23 godine, i za dvie godine mladja Ljubica; svaka na 40 hiljadah bogata, a nijedna neudata. Naproti baronici sjedjaše grof Trupinić, te razprostiraše miris od svakojakih mirodijah i pomastih, kao da je sobom ponesao čitavu kakovu liekarnu. Odjeća njegova bijaše po najnovijem kroju, obraz mu je riesila kozja brada a glavu crnomanjasti riedki vlasi. Kakav mu bijaše duševni izraz u njegovu obrazu, to propuščamo drugim razmatrati, po svom običaju, nije grofovska milost izvolila svigdje sama iztraživati, jeli kakav duh ili nije. Ukusni sviet nije o njegovom duhu ni najmanje dvojio, on bo je dobro znao, kako se imadu čistokrvni konji šteditи, a njegovim lovskim psetom nebijaše u svietu para.

Govor bijaše upravo o budućoj svatbi grofice Alinićeve, a grof, komu sve chronique scandaleuse čitavog grada i svih odličnijih obiteljih podpuno znane bijahu, zabavljaše družtvo s opisivanjem grofičina zaručnika. Svi bjehu u velikoj radosti, koju im baron svojim dolazkom nemilo poremeti. On se i sam prepane, vidivši, da mu ovih prisutnost njegovu nakanu uništuje, on uzme stolac, niti nepozdraviv družtva, kako to buon ton donosi, i sjedne nuz baronicu.

„Šteta, gospodine barone, što niste prije došli!“ progovori Polanićeva; „to će biti veseo dan.“

„Dašto, dašto, vrlo žalostan,“ odvrati baron, sveudilj na dvoboj misleć.

„Haha!“ smijaše se gospoja Polanićeva sa svojimi kćermi. „Dakle već znadete? Ja nemogu pojmiti, što je staromu Aliniću u glavu puhnulo, da svoju vlastitu kćer takovomu djavlu daje.“

„Ta svatba je iz ljubavi,“ rekne baronica.

„Ta upravo zato; a tko dakle misli na ljubav?“ brbljaše gospoja Polanićeva, pogledav svoju bolestnu kćer, „ljubav nalazimo u romanih.“

„To je romantička svatba,“ doda Trupinić, smijuć se sam svojoj namišljenoj dosjetljivosti.

„To će biti krasno,“ primjetne baronica, „visoki ritmeštrov stas —“

„Uza anđjeosku Jerminu,“ zaglavi Trupinić.

Gospoja Polanićeva pogleda ga, kao da će ga njeni pogled probosti, gospodične se namrgodiše.

„A znadete vi, moja draga,“ obrati se baronica svojoj susjedi, „komu mi to zahvaliti imademo?“

„Neznam!“ rekne ona namrgodjeno.

„Našemu milomu Trupiniću. On se je odrekao prava, koje mu kao mladenčevu drugu pripadaše.“

„Molim, milostivi gospodine,“ reče grof, „nemojte me sramotiti; takova žrtva je liepota, estestička liepota, koja nas kao nebeska rosa razlučuje —“

„Ma tko me to sveudilj za odjeću vuče?“ pretrgne mu baronica umjetno započetu periodu. „Ah jeste li to vi, moje diete?“ nagovori barona pretvorenom uljudnosti. „Mislila sam da je to Moli.“

„Naš Moli je uljudno pseto,“ izpričavaše Polanićeva svog ljubimca, koji upravo na baroničina psa kvočaše.

„Moram s vami govoriti,“ rekne baron poluglasno i studeni ga znoj probije po čelu.

„A što želite?“ upita kao prije baronica.

„Mladi Svojić,“ nagne se baron k njoj bliže, nu u taj par stane nesmotreno Moli-u na nogu. Moli zalaja i zahvati gospodina barona za nogu; vidivši baroničin pas gospodarovu nogu u pogibelji, nasrne na Molia; opazivši gospoje pod nogami svadju, skoče se brzo, prodirući uzklik, čvrket i lajanje razdraženih pasah zabuni nesretnog barona, koji u zdvojenju odbježi k vratim, i prehiti smeten njekoliko stolcah, neprestano govoreć: ja neprivolim, gospojo baronice — Svojić ima rieč — ja sam gospodin u kući! i otidje. Za njim se razlegne dugim hodnikom glasan smieh, kao grohot furiah.

„Jermina dodje upravo u krasnoj svatbenoj odjeći iz svoje ložnice. Baron sustane.

„Dobro jutro otče!“ privine mu se srdačno. „Kako ti se dopadam?“ upita ga okrenuv se pred njim.

„Jermino!“ rekne baron blagim ukorom, „zašto si mi to učinila?“

„A što otče?“ začudi se Jermina.

„Ja te ljubim, to znadeš, ti si moja jedina radost bila a sada ćeš mi prepriečiti, čemu se odavna veselio.“

„Dobro tako, barone, dobro tako!“ ozove se za njim mužki glas. „Samo joj držite dobru propovied.“

Digitized by Google

„Grof Alinić!“ nakloni se Jermina i odtrči uz njega na hodnik...

Danas već često imenovani grof Alinić, do petdeset godinah star, bijaše srednjega, prijazna stasa i udovac, dakle još koristna akvizicija kojoj priljetnoj gospoji, ili neprestanoj udovi. Pokraj toga igrao je svagdje vješta ljubovnika, a kod kuće je sve izsmjehavao. To, kao i njegova uvjek vesela ćud i vitežka udvornost napram gospojam pribaviše mu ime papa Selicour.

„Žurite se, gospodično!“ vikne on za Jerminom; „mlada čeka, a vaš zaručnik je nestrpljiv.“

„Kako?“ prepane se baron; „dakle je istina, da se Jermina —“

„Protivila?“ upade mu grof Alinić u rieč; „dašto, moj dragi, tako — i dobro ste učinili, što joj naznačiste.“

„Mislio sam,“ hotjev opet rieč zadobiti baron.

Da njekoliko časovah prije svatbe nije vrieme protivljenju, dašto“ uzev mu grof Alinić svaku rieč iz ustiuh, „to imadu njekakve posebne misli djevojke, što će zajedno svatbu slaviti.“

„Ali ja nerazumijem —“

„Ja nisam mogao takodjer razumjeti, kako si je Svetić u toli kratko vrieme gospodične Jermine srce osvojio.“

„Ali prosim vas gospodine grofe, Svetić —“

„Jest liep, plemenit i hrabar,“ želite kazati, „to je istina, dà, jošte mnogo više, jer je upravo danas baštinio svog ujaka i time se obogatio, mlad je, a zaštitnici su mu mugući —“

„Gospodine grofe — grom! — ja!“

„Vi to neznadoste? — to je čudnovato — te kako vam kažem otvara mu se velika budućnost; vaša kći nije bolje izabrati mogla — a propos! dali vi jošte to znadete, da je ona na moju Minu ljubomorna?“

„Za milosrdna vas Boga prosim, grofe —“

„Mislite da nije istina? ta mene stajaše mnogo truda, dok sam je pomirio.“

„Zahvaljujem vam, da —“

„Ne, ne, radostno sam, te iz prijateljstva napram vam učinio.“

„Grom, djavo i pakao!“ izkesi se baron. „Svojić —“

„Dodje post festum, te si može gdje drugdje zaručnicu tražiti. Tako valja.“

„Tko mu je kazao, da se tako dugo po Beču, Pešti i Krakovu klatari? Nu doskora sam zaboravio — vi čovjeka tako ugodno zabavljate, da i na odlazak zaboravi. Popošav k grofici Slavićki, da probavim kod nje njeko vrieme, a ovdje već duže boravim. Pozivlje me valjda po jučeranjem affaire d' amour? s Bogom, za pol sata po prilici ćemo se opet viditi,“ ode.

„Gospodine grofe!“ vikne za njim baron. „Valjda nemislite —“

„Oženiti se? odvrati mu natrag. „Nebojte se, ta znadete, da, tko se jednom na vruće opeče, i na mrzlo puše.“ I nestane ga.

„Pravedni Bože, taj je čovjek gorji od satnika,“ vikne baron turobno. „Što dakle?“ upita sam sebe.

Dvanaest jur na bližnjem zvoniku odbije, te ga iz njegova duboka mišljenja probudi. Baronica sidje s druge strane upravo dolje kočija doruži do veže, a baron ju htjede pretećі. Ali tko da opiše njegov strah, upaziv po hodniku strahovitog satnika koracati. U prvi mah htjede pobjeći, nu satnik ga opazi, te mu ništa drugo nepreostade, van u volju se božju staviti.

„Jeste pripravni gospodine barone,“ upita Žeronić na stražnjoj stubi, iznesav izpod kabanice na vidik dvie pištolje.

Baronu zamre krv u žilah; nu sabrav u čas svu svoju silu, skoči pokraj satnika i odbježi hodnikom dolje.

U kočiji bijaše baroničina družba, a na boku grof Trupinić.

„Za Boga, gospojo baronice!“ vikne uzbunjeno.

„Više neima mjesta — možete pješke za nami doći!“ odvrati baronica; konji trgnu i kočija odleti izpred veže.

Baron ostade smeten, neznajuć kuda bi se krenuo, a k tomu zveketajuća satnikova sablja nedade mu dugo svoje zamišljenosti se okaniti. No, najedanput se prene te odbježi ravnim putem u crkvu. Tu bijaše već sve priredjeno, zaručnica sa zaručnikom klečaše već pred žrtvenikom, za njimi stajaše ritmešter Svetić i gospodična Jermina, samo grof Alinić stajaše razgovarajuć se sa svještenikom o njekih važnih stvarih u preddvorju.

„Gospodine ritmeštre!“ povuče usopljeni baron Svetića sa Jerminom na stran — ja znadem, da moju kćer ljubite, a ona —“

„Ali otče!“ porumeni se Jermina.

„Šuti, neodgovaraj! šaptne joj baron u uho, „ako me nećeš jošte danas na odru vidjeti.“

„Gospodine barone!“ progovori veselo ritmešter, „kako ću to razumjeti?“

„Pripravio sam vam na brzu,“ lagaše on dalje, „sve je već u redu, te želim, da bi jošte danas, jošte taj čas spojeni bili.“

„Moj Bože! Jermino!“ klikne ritmeštar potajno pograbiv ju za ruku.

„Ali pod jednim uvjetom!“ rekne baron.

„Govorite, govorite!“ vikne ritmeštar.

„Da se za mene bijete.“

„Pripravan sam se s čitavim svietom za Jerminu boriti,“ reče ritmeštar glasnije, „da se svi na njih obazrieše. „Tko se usudjuje —“

„O tom kasnije! evo! svi nas motre — idite moja djeco, te priklenite.“

(Konac drugi put.)

Mojim uspomenam.

Kad prestanu slasti sve milene,
I izgine ugodnost mi svaka,
Tad ko diete igračkom lutaka'
Sviet se tješi, grleć uspomene.
Kano čovjek, koji grli sjene,
Što mu u sried razpršu se šaka',
Slične slikam takovim od zraka,
Uspomene moje su ljuvene.
Da sam jadan ah! to prije znao,
Ah! da sjene grlim u ljubavi,
Nebi taj mi jad na srce pao!
Zato molim Boga samo jedno:
Da mi srce sve, sve zaboravi,
Što uživa i pretrpi biedno...

I. L. K. E

Digitized by Google

Čovjek i narav.

Uzamši promatrati narav i sebe, uvidit će čovjek, da je i on jedan dio njezin. Ona dieluje nanj; on je zakonom njezinim podvržen; ali je on ujedno i izvan naravi. S toga može jedini on izmedju svih zemnih stvorovah posebnim načinom na nju djelovati, nju preobrazivati, pače njom donekle vladati i zakone joj krojiti. Izobraženost, duševni razvitak, to su ona dva sredstva, kojimi čovjek strese sa sebe gospodstvo njezino i postaje, rekao bih, od roba gospodarom.

Stade li čovjek promatrati divljaka, kakav je u najnižjem svom položaju; uzme li na um njegov od pruća spleteni te listom pokriveni stan, njegovu od morskih školjkah ili sirovih šumskih ili pak poljskih plodinah sastojeću hranu, njegovu prostu, od kože divljih zvierinah — ako je uvjek i ima — skrpanu odjeću, tada će uvidjeti, da po njem nebude narav nikada preobražena; već da će usuprot i njegova hrana i njegova odežda — stan, dà cio on, navieke naravju sasvim ograničen ostati i prosta njegova volja tja u tamnoj budućnosti u verigah čamiti.

Dokle god je čovjek samo lovcem i ribarom, još se slobodom dičiti nemože; još je stanje njegovo tužno i kukavno, još je njegov upliv na narav neznatan. Njegov upliv prostire se ili samo na slučajno oštećenje dubravah i lugovah ili na izkorienjenje zvieradi ili napokon na zator ognjem proizveden — dočim ga već pastirski upliv daleko nadkriljuje. Njegovom bo skrbi postaju mnoge divlje zvieri krotcimi i pitomimi, njegovim nastojanjem promienjuje divljač i izgled i život svoj; njegovim trudom postaju danas pašnjaci i livade, gdje je pred hiljadu godinah gad svoje gnjezdo gradio.

Ali tek onda ćuti narav promjenu s vana, kad ju poljodjelac dirati stade. Poljodjelstvom bo stupa i razvija se isto duševno usavršenje. Upliv poljodjelstva razgranjuje se višestrano. Šume postaju svakim danom plodnimi polji. Gdje je jučer stoljetni dub vrhom svojim gromu prkosio, raste već danas ili miomirisno cvieće ili svakdanji kruh. Zemlja koje je površje danas prepleteno žiljem na način sita, zarašćeno divljim i otrovnim biljem okušuje već sutra silu pluga, prima razno zrnje iz čovječje desnice — pa ga nagradjuje za malo vremena plodom, koji ga uzdržaje, opravlja i odjeva. Zato vidimo po sievernih evropejskih državah, po sjevernoj Americi, po Braziliji i drugih tropičkih pokrajinah, koje se usavršuju nastojanjem naselbinah one evropejske plodine, na koje Amerikanac prije tri sto godinah niti pomislit nemogaše. Bare i močvare postaju suhimi livadami, da ih je milota pogledati; a vode, koje su ih prije raztrkano pokrivale i okružavale, teku svojim ugladjenim i pravnim koritom. Istomu moru, koje je prije svesilno ob obale lupalo i pljuskalo, ote napor čovječji silu tako, da ondje, gdje se je prije sto godinah obala na gomile u more strovaljivala, stoji danas nepomična stiena; ondje kud su se njekad krokodili, kiti i druge morske živine natrkivale, prostire se rajski perivoj — razlježe se glas pastirske svirale.

Takovim nastojanjem i takovim uplivom čovječjim postade azijatsko žito domaćom hranom moguća Evropejca; amerikanski krumpir i duhan ugodnom nasladom mnogobrojna Azijata; a azijatska usuprut kava i pamuk preseli se skoro po čitavoj Americi.

No kano štogod je čovječji upliv znatno na rastline dielovao pa i sad dieluje — tako je sila čovječja i u živinskom carstvu znatne promiene prouzročila. Našim domaćim blagom spozna Amerika tek u novije doba, što će reći „domaće blašče.“ Dapače naučio se je već i južni Afrikanac, Australac, Vandiemenac i mnogi drugi divlji narodi, domaće, evropejsko blago poznavati, pa spoznavši blagu njegovu ćud i od divljeg se skota odaljivati. To je pripomoglo da danas neimade u njekih pokrajinah ni glasa zvierini, pred kojom prije stoljećah nitko nit na polje izići nesmjede. Tako nepozna naša Danska i Englezka vuka ni divljega prasca, Grčka medvjeda, Egipat krokodila itd. Ali ne samo da čovjek iz jedne pokrajine u drugu bilje i živinu prati, nego je on tako rekuć već mnogoputah narav prisilio, da ista nove, znamenite plodove proizvedja. Danas se dakle umom ljudskim plodi i širi u naravi ono, čemu prije nebijaše ni strvi ni glasa. Da nebude čovjeka i njegova upliva na divlje konje nebi morda ni danas normanski, golemi i jaki konji svaki dan se rabili, već bi se sviet služio valjda samo malenim no hitrim Arapom. Da je čovjek narav samo hladnokrvno gledao i divio joj se, nebi se danas brojilo od 14—15000 jabučnih vrstah, već bi poznavali samo jednu, divlju vrstu, koja je početkom: temeljem svim ostalim vrstam. A da nije opeta i narav čovjeku na ruku išla, govorilo bi se i danas kano pred 50 godinah samo o georgini, a ostalih 1500 cvjetnih vrstah čamilo bi u *tmini* i zabiti.

Ali nedieluje čovjek samo na bilje i zvierad, već se njegov upliv i njegova moć širi i po materi zemlji, od koje je i sam postao. Obradjivanje, krčenje, odstranjivanje kamenja, preplitanje vodovodah, gnojenje — sve to čini ma i kako zločestu zemlju svakako razmjerno plodnom. Pa da bi samo tako daleko čovječji upliv dosizao — nebi se niti čudili. Ali se čuditi moramo, kad opažamo, da čovjek i na podnebje — klimu — dieluje. Jer dok on goru zatre, nastade mjesto nje prosti prostor. Već ovaj imade upliv na vlagu, ako nigdje sigurno u toplih i visokih pokrajinah. Jer zrak, koj se nalazi pod drvljem kano i zemlja lišćem zastrta postaje hladnijom, a studen ova prouzročiva, da se zračne vlage sgustnu, rosa i kiša postane, te vode obilnije i silnije izviru. — Znano je i to, da vjetrovi po ravninah neimajući preprieke najsilnije svoje kolo igraju. Kad se dakle gore posjeku te goleti naprave imade i vjetar jedno polje više. Bare i jezera te prokopi silnih vodah pomanjuju vlažnost, a tim i mokroću zraka. No nemienja se dakako samo vlaga i vjetar čovječjim uplivom već takodjer i toplinom.

Ali govore njeki ljudi, da takovim izobraženjem, takovim čovječjim napredkom narav svoju prvobitnu ljepotu gubi; da ljudi tobože izobraženi, tražeći takovim poslom svoju korist, nepaze ni malo na to, hoće-li naslada proste, prvobitne i neumjetne naravi ostati ili ne! — Takovi zvuci zvuče samo sa strunah estetičnih. To su, vele, rieči pjesničke, slikarske i ženske. No govorilo se proti tomu što mu drago, reći ćemo i mi svoje mnienje.

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. studenoga.

Prošli nam je broj rad bolesti g. T. ostao bez vjestnika, premda bijaše gradiva dosta, naime: izvanredno krasni koncert glasbenoga zem. družtva za stradajuće Magjare; posjet grobovah na Svesvete i žalobno pjevanje naših obiuh pjev. zborah, otvorenje plinske razsvjete, čarolijaš Besednjak itd., o čem je danas prekasno govoriti i s toga napominjemo od prošle nedjelje samo izložbu slikah, kojom se je ljetošnji sv. šimunski sajam nakitio. Njeki g. Czaslavski iz Beča izložio je u Stankovićevoj kući veliki izbor uljevnih slikah, kakvoga jošte nebijaše nikad u našem gradu. Gledanjem te liepe galerije nasladjiva se oko na neobični način, jer nam u Zagrebu upravo u toj struci umjetnosti neima ništa sličnoga na javnom mjestu, a privatne sbirke, ako i jesu gdje gdje znamenite rad svojih riedkostih, ipak su glede broja neznatne.

Takovom nam se sgodom opet pojavljuje tajna želja, da nam se u našem Muzeju sastane koj dio umotvorah naših starih na glasu umjetnikah, kojih djela nam razgrabi tudji sviet, te da jih netrebamo uvjek izgledati samo po katalogih sjajnih inostranih galerijah, nego da imamo svoga ponosa bar ponješto i u vlastitom domu. Našimi junaci diče se drugi narodi, našimi umotvori krase se tudje dvorane, našim bogatstvom kite se ini ljudi i to će sve trajati tako dugo, dok nam nesine sunce podpune i obćenite samosviesti. Danas neima u nas umjetničkih djelaonicah, da nam stvaraju naši kistovi prizore iz života naših starih, il iz sadašnje prekrasne dobe, te se moramo uticati tudjim rukam, da nam urese županijske dvorane historičkimi slikami, da nam ukrase crkve i ine zgrade. U takvih nam je okolnostih ovakva izložba prava slast i mnogi za umjetnošću uzhićeni motritelj posegao je u džep, da si za nečuveno jeftinu cienu nabavi najkrasniji ures sobah, a — mnogi uzdahnuv žalio je, da mu je u Budgetu slučajno izostala svota za takove izdatke. Gospodin Časlavski prodao je ovdje do 100 slikah većim dielom njemačkih, českih i poljskih umjetnikah, a u prekrasnih okvirih.

Kad bi nas tko upitao: što imamo dalje novoga u našem glavnom gradu? to bi mu imali reći, da se skoro o ničem negovori, nego o onoj velevažnoj stvari, koja danas svu Europu zanima, — o prestolnom govoru Cara na Seini, u kom veli, da je 175.000 bačavah robe više izvoženo, nego prošle godine, o reformi pekarenja i o povlasticah kazališta itd., što se sve naglo čitajuć na pol preskakiva dok se nedodje na jezgru — da su ugovori od 1815. prestali živiti i da treba pozvati vlasti europejske na kongres. Taj se kongres vrti po glavi svega svieta pa i našega, a osim toga diplomatičkoga kusa pretresiva se i otčinsko pismo in causa pozoriana.

Kazališne viesti.

Neimajući u posljednjem broju zadosta prostora, da saobćimo svojim čitateljem štogod o koncertu, koji no je nedavna dao ovdješnji zemaljsko-glasbeni zavod za stradajuće žitelje u Ugarskoj, činimo svoju dužnost ovaj put, osvjedočeni, da je takova viest još uvjek umjestna. — Nismo si ovaj put uzeli zadaćom budi koga samo onako hvaliti, kano što zaslužuje, budi ga kititi perjem, koje mu nedolikuje ili koje je prama njegovim izvrstnostim slabije ruke, već smo naumili reći koju o plemenitoj namjeri, osnovanoj što na kršćanskom zakonu, što na čistoj uzajamnosti, pa osim toga o privrženosti i ljubavi jednoga naroda naprama drugomu. Poznavajuć svoj narod u dnu duše njegove, nismo nikada dvojili o tom, da se krati skočiti u pomoć ondje i onomu, koji mu je u povjestnom životu vrlo naličan. Znade svatko, a osjećamo svi, kako je čovjeku, kojega bije zlo bez njegove krivnje, pa upravo s toga, što to uvidjamo, nije nam do krzmanja već do skorije pomoći. Ljuta nevolja, što je postigla ljetošnjom žrtvom stanovničtvo s obje strane Dunava i Tise udarila je težak udarac i na hrvatsko srce. S toga pomoć, koju narod hrvatski susjednomu narodu s onkraj Drave naumi pružiti, potaknuta je i kršćanskom uzajamnosti s hrvatskom pripravnosti. Dubkom napunjene kazališne prostorije najboljim su dokazom, kako se naš narod znade držati ondje, gdje to obća potreba zahtjeva. Ono dakle, što je taj put učinjeno, nije morebit povratak miloga za drago, već čisto nagnuće i bratinska ljubav. Jedno dakle mnogobrojni pohod ote zabave, a drugo točnost i revnost, kojom je ta zabava izvedena, bilježi narod naš dvostrukom biljegom. Prva je ta, da je on, kano što bijaše njekad, još i dan danas, želeći bratu pomoći, pripravan na svaku žrtvu, a druga je, da on haje i za liepom umjetnosti. Netemeljita bi bila, pače na zlobi i bogogrdju osnovana ona zastariela kleveta, kojom mnogi jošte i danas hrane svoj mrzki duh, tvrdeći, da narodi na jugu imenito naš narod neprija uz ono, što je ine narode, živeće ili njekad ili još danas u boljih okolnostih, podiglo na vršak divne ljepote i ugladjenosti sa sigurnošću. Sklad i milozvuk, koji je naš glasbeni zavod tom zgodom na kazališnom pozorištu razvio, jamče nam, da ni mi nećemo trebati dugo očekivati, onaj čas, kad budemo mogli ponosom zaoriti drugim narodom: „sada smo jednaci.“ Svaki komad, koji je pjevačko družtvo s pomoćju vojničke glasbe izvelo, živo se je kosnuo srca slušalacah — te slušalci nemogu inače, već da se ovaj put trudu u spomenutu svrhu uloženu zahvale, a budućemu napredku rečenoga zavoda vesele, a veseleći se i zahvaljujuć ujedno želju izraze, da se pri takovih sgodah uzme više komadah, koje slušalci poznaju i razumiju; jer je takav način sigurno i uspješno vabilo i slušalacah i dionikah glasbenih. — Pjevačko se je družtvo tom sgodom, sudili ga, s koga mu drago gledišta, baš odlikovalo. Pojedini komadi, izvedeni što u sboru, što u duetu, što „solo“ u pjesmi, što na guslah, bijahu na svom mjestu. Te mi neznamo komu da izreknemo veću pohvalu, da li samomu narodnomu družtvu, ili vojničkoj glasbi, imenito njezinomu vodji gospodinu A.... — Mi ovom sgodom izričemo svim: „slava im.“ Sada pako prelazimo na same kazališne predstave.

Osim komadah, što su se poslje onih, u posljednjem našem broju spomenutih, igrali, zaslužuju, da se spomenu: „Jelva, ruska sirota, stari baka i svatba kod svjetiljkah.“ Prvi komad zaslužuje s dvostrukoga gledišta, da što više o njem reknemo. Prvo, što je predmet uzet sa slavenskoga obzorja, a drugo, što je uloga pala u dio osobi, koja joj je dorasla. Slavenski živalj; premda je u izobraženoj Evropi brojem najogromniji, trpi ipak još i dan danas mnogo i mnogo s upliva ne samo bližjega inorodnoga plemena, već se u njem preplitje upliv i zadapnjakah, ležećih tik atlanskoga oceana. Rekav mu tko god, što ga je volja, na ove naše rieči, mi smo ipak o tom tvrdo osvjedočeni, da ona fantazija, koja je u tom komadu izražena, nije na našem polju prvobitno niti posijana niti na njem dozrela, već je samo na istom tudjom rukom presadjena. Nepobitna je istina, da je slavenski narod, što se fantazije tiče grčkomu narodu najbližji, a da grčkoga naroda u originalnosti nije nitko do danas pretekao — to je tako istinito, kano što je istina, da je Bog sviet stvorio. No čuvstvo, štono je u tom kumadu izraženo, premda nije diete novijega vieka, već bogatoga srednjega, živi i danas ne samo medju narodi, u kojih je njedrih uzklijalo — već je ono ljubimcem svih narodah. Pa zato nije opeta današnjemu duhu i ćućenju slavenskomu protivno. Svi su ljudi stvoreni da ćute, pa zato se čuvstvo nijednomu narodu nemože uzkratiti. Onaj pako typus, što označuje Jelvu — može se po tom smatrati kano udomaćen u kući slavenskoj; a da je to istina, može se replicirati iz onoga što smo prije rekli. Po tom pako, što je taj komad takove, reć bi više abstraktne naravi, malo je tko vrstan, da ga izvede onako, kano što je sam po sebi. No naše je kazalište bilo tako sretno, te je našlo u sebi silu, koja ga je izvela onako, kano što mu dolikuje. Gosp. Norvegova uloži trud i sile svoje, te ga obilježi skroz skrozimice onako, kô što samo vještak može. Te sudeć po tom — izuzam sve ono, što je ona dosad učinila, reći nam je, da ju narod kano vrstnu predstavljačicu štuje, i kano takovoj dugotrajan život na kazališnom pozorištu želi.

Digitized by Google

Onaj pako komad „stari baka“ premda je liep i za občinstvo naše sgodan, nenosi ipak pravoga imena; stvar bo, u njem izražena, zaslužuje, da se drugčije okrsti. Inače je on pun puncat izkustva; jer sve ono, što se njim hoće da kaže, biva i dan danas. — Izveden je vrlo dobro — samo su uloge bile ponješto manjkavo i neshodno porazdieljene. Tako zvani invalid nerazvija dosta živahnosti, dočim su mu sva sredstva, koja ga podpomažu, imenito pako vjernost sa strane ljubeznice mu, koju predstavljaše gospodična Bajzova, na pravom mjestu. Vjernost, koja se u tom komadu izražava i traži, izvedena i obilježena je istom čestitom predstavljačicom, ko što treba, te se i njoj daje sa strane občinstva podpuno priznanje. — Onaj pako dodatak, pod naslovom „izkopano blago“ liep je biljeg ljudih, koji će za novac prodati i vječnost. Samo je trebalo, da se uloga krčmarova dade kojemu sposobnijemu članu, jer se vara svaki onaj, koji misli da je svatko sposoban za sve. U jednom bo kamadu može n. p. A igrati, da netreba bolje, a u drugom je, koji njegove sile pretiče, ništa inoga nego liepa ali nesposobna figura.

Prije nego predjemo na posljednji, spomenuti komad, spominjemo i igru „Servus goso kurtoviću.“ Kod ovoga komada valjalo bi se obzirati na občinstvo, a po tom i na dneve, kojih bi mogao biti umjestnim. Za ovakov su komad najbolji praznici i nedjelje, kad u kazalište dolaze takodjer i takvi ljudi, kojih um neprekoračuje granicah, koje iziskuju mnogo mozganja i samostalnih kombinacijah. U ostalom je taj komad sam po sebi tako prazan i suhoparan, da bi se slobodno mogao od kazališta izključiti.

Predstava operette: „Svatba kod svjetiljkah,“ igrana dva puta, vrlo se občinstvu dopala. A tomu se nije ni čuditi, jerbo je u njoj toliko životne istine, muzikalne miline, da bi ju čovjek neprestano slušao i njom se nasladjivao. Uloge bijahu sretno porazdieljene i na obće zadovoljstvo izvedene. Gospodične Norvegova i Travenićeva dorasle su takvim predstavam. Ne samo što imaju obje ugodan i ljubak glas, već obje posjeduju takovu živahnost i okretnost, da im se čovjek kano autodoktom mora upravo diviti. Gospodin Ban dokazao je ovom spodom, da je sposoban za kazalište, ali ne u ulogah, kakove je dosad imao, već jedino u onakovih, kakovu imadjaše u posljednjem komadu. Njegov organ nije za govorničtvo stvoren, te se on u onakovih predstavah, kakove bijahu dosadanje, muči i napinje ondje, gdje ga nije narav za corifea odabrala. Glas mu je ugodan u pjesmi i dopao se obćenito. Ravnatelju F. bje izkazano priznanje za trud, kojim učini občinstvu ugodan večer, a sebi dobar prijam.

Konačno bismo mogli spomenuti i to, da se opazilo podzadnje na pozorištu, te njeki kazališni članovi, neznamo ili po svojoj slaboći ili po čijem naputku, zaudaraju po rusisizmu, uvadjajuć u jezik i tudj naglasak i tudje rieči, kano n. pr. preko IETW govoriti, ОЧЛАНІЕ itd. Isto tako opazismo, da se na kazalištu pojavljuju osobe, našemu jeziku skroz nevješte, te je sreća, što su dosad imale uloge, gdje su morale više šutiti, nego-li govoriti. — Čuvaj mo se, da nebi sbog narodnoga zavoda, sám narod vikao!

Svaštice.

Uzprkos svemu vojničkomu naporu silne Rusije, uzprkos najstrožijemu okrutničtvu ruskih krvnikah, kojimi se trude da uvode ustanak i za sve vjekove izkoriene mogućnost poljskoga odpora — ipak traje insurekcija neprekidno i sve zapovjedi tajne narodne vlade izvršuju se većom točnostju nego i same ruske, a na bojištu se krešu sablje i hitaju koplja bez prestanka.

Vojnička djelatnost poljska radi sada poglavito o tom, kako da se bolje spremi za zimsko vojevanje. Kod tajnih snubilištah na vojsku toliko se prijavljuje mladićah i starijih ljudih, da se tomu nikad nije nadalo, i samo se toliko njih uzimlje, koliko slučajno oružja imade. Manjkanje džebane i oružja bijaše, i jest svedjer velika nesreća za Poljake, koji kriomčarenjem težko dobiju pušakah, baruta itd., nego si moraju većim dielom oružje na bojištu ugrabiti golimi šakami i neopisivom smjelosti, kojom prigodom dakako pane mnogi sin poljske zemlje, sila je oružja, baruta i mundure pokupovano u inozemstvu za skupe novce, al uzalud, kad jim od toga svega mali dio dospje do rukuh. 12,000 pušakah i strieljiva naručeno je u francezkih tvornicah, što je sve u škrinjah i buradi poslato u Poljsku pod naslovom, da je unutra roba: sardele, brasiljsko drvo, mineralna voda i mirodije, — nu koja vajda, kad je već Berg to sve saznao i svoje naredbe učinio i ujedno zabranio uvažati svake ruke krzna, zimske odjeće, sedlarske robe, hamove itd.

* Vinogradah ima u Hrvatskoj i Slavoniji civ. i vojn. najnovijih statističkih podatcih 105,268 ralih, u Ugarskoj i Banatu 75,269, u Dalmaciji 120,078, u Českoj 2050, u Koruškoj 114, u Kranjskoj 16,788, u Štajerskoj 54,655, u dolnjoj Austriji 70,816 itd. u gornjoj Austriji, Solnogradskom, Sleziji, Galiciji i Bukovini niti jedne rali.

* Da London ima posebnih učionah za prosjačku djecu i za skitalice (ragged school) potepuhskih gostionah i kuhinjah, to nije ništa nova; al toga nije svatko znao, da imade i posebnih crkvah (ragged church) za tate i lopove. Jedna se takva crkva nalazi u Brewers Court, Wildstreet, te je vele zanimivo vidjeti po nedjeljah slavno ono občinstvo, što polazi taj hram, odjelo njegovo i bridko mu obličje. Tu stoji uvjek koj policemen, da pazi i motri gibanje toga puka živućega u blatu i tmini londonskoga socijalnoga života. Zimom bijaše crkva mnogo punija, valjda s toga, što je svaki slušatelj propovjedi, kod izlaza dobio hljeb kruha i s toga što veći dio nesretnikah neima stana, pa mu godi biti u zaklonu. Čovjekoljubive duše skrbe za zapuštenu djecu u takvih učionah, te jih nadaruju koje čim.

* U jednoj sjednici londonskoga starješinstva vječalo se je o troškovih velikoga bala u Guildhaldu prigodom vjenčanja kraljevića velskoga. Njeki pobožni zastupnik bijaše ogorčen nad tolikim računom, u kom dolaze 1200 fl. za Parfumerije, 160 for. za 7 kefah u Toileti, 90 for. za kolonjsku mirisnu vodu i 60 for. za bočice, 60 for. za češljeve, 400 fl. za cvietne posude iz porculana 10.000 fl. za stolno posudje i mnogo takvih stvarih. Ta mu se šala vidjaše odviš dragociena, al njegva ogorčenost nebje na mjestu, jer kad najbogatija občina ovoga svieta daje sjajni ples, do 2000 najodličnijih gostijuh, tad mora da je svega dosta i što najljepše. Nu drugo je tu pitanje; kud i kamo su dospjele te sve nabavljene stvari, kad poslje bala nitko za njih nezna.

* Kod erdeljskoga rudarstva djela 9512 muževah, 287 ženah i 1944 djece, a družtvena podporna glavnica iznaša jim 389,896 for., god. 1861 izvadiše 2032 funta zlata (u vriednosti od 1.371,711 for.), 3366 funt. srebra, 94,201 centih gvoždja, 37,308 centi ugljevja, 3694 centi bakra, 2092 cent. olova, 280 funt. živoga srebra, 886,798 cent. soli. Svega skupa u vriednosti 6.336,916 for.

Zagonetke.

Od Iv. Potočnjaka.

1.

Kada nas je pet u hrpi,
Sačinjamo jedno tielo —
Hlada ima buše nema;
Od potrebe smo kod ljudih, —
Kad jih zima iz sna budi.
Odbaciv nam sprida jednog brata,
Opazit ćeš nješto čudnovata:
Malu knjigu, nedavno izdanu,
Nami svim za uspomenu danu!

2.

Nas četiri sad stojimo,
Samo čvrsto sastavljeni —
Sačinjamo vel'ku zgradu,
Koja čuva grad, državu
I nuz to vojnike, spravu.
Pogledaj nas malo straga;
Pa nam prije jednog druga —
Strag izvadi, sprida metni,
Te se tada još utiču, —
I šajke k nam pod zaštitu!

Od Franje Valpotića.

Tri brata imadiahu skupa 50 godinah, a jedan za drugim rodio se je za 2 godine kašnije: ako je n. p. prvi 10 god., drugi 8 god., a treći 6 god. star bio — pitanje koliku je svaki od njih troice dobu imao?

Razriešenje Rebusa u br. 31.

Krv nije voda.

Hrvatski koledar

za god. 1864.

za rimokatolike i pravoslavne

od Mije Krešića u Zagrebu

III. tečaj.

Ciena mu je samo **50** novčićah.

Razprodaocem nudi se primjerna nagrada.

Naručbine neka gg. izvole poslati na samog izdavatelja.

Digitized by Google

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 33. U Zagrebu 25. studenoga 1863. Tečaj III.

Julija Crvićeva.

Izvorno.

Oj, kakova ti je zemljica hrvatska! Popni se na goru te baci okom na zemljicu svoju, što ti se rajem pod nogama prostire kao sag, koga divna majka stečevinom satkà narodu tvomu. Doline zamieni milenimi brežuljci, dolinom provede brodive rieke, a sa brežuljka puštaju se romoreći potočići — sve nastanì živimi stvorovi, što igraju igre i pjevaju pjesme, da ti se nadimlju mladjahne grudi. Kud ti godjer oko čezne, svuda te sretaju uzpomene davnih vremenah, svuda te gledaju svjedoci slavnih činah, slavnih djedovah tvojih — — gle one razvaline, kako te gledje niemo i nepomično, da odgoniš zagonetku naroda svoga!

Sadji sa visine u milu dràgu, te se ogledji po njoj po živu narodu svome, hodi od sela do sela, svagdje ćeš naći, gdjeno starac u kolu obitelji svoje sjedi i tumači nieme poglede ravnalinah prošastnosti hrvatske. U takovu sam kolu i ja jednoč bio, pak predajem ovim ono, što mi od onih ostà vremenah.

Njekoliko satih niz Savu od Susjeda leži malo seoce P. Maleno je nu podasta čisto; kućarice doista potleušice i kukavne, nu odgovaraju zahtjevom našega seljaka. Na jednom kraju toga sela je župna crkva sa župnikovim stanom. Crkva je podosta liepa, a što je glavno: čista je, a ne, kakove to mnoge crkve po naših selih, gdje svetci nose praha od kakovih dvadeset godinah na tjemenu i ramenu svome. U crkvi je više rakah, što čuvaju kosti ondješnih bivših plemićah. Na drugom kraju sela leži nješto dalje dvor bogatoga B., koji ga je kupio poslje izumrtja obitelji plemića Mirka Crvića. Sad se je taj dvor sasvim promienio, misliš njeka tajna tuga, da mu zidove obhadja, prozori sada tužno na putnika djeluju, kân da će da reku, kako je i sreća u naručju nesreće povenula. U to doba naumismo se i mi svratiti. Kuća Crvićeva bijaše zidanica, prostrana uzhodnica od pet sobah. K tomu dvoru spadalo je mnogo njivah ov i on kraj Save, šumah i vinogradah, jednom riečju: Crvić je imao svega, što mu je na selu trebalo. Njegova supruga Ana, žena izobražena i dobra, vladaše kućom unutri, a on izvana. Sve mu bijaše liepo i dobro uredjeno, bio je kako govorahu seljaci, sretan.

Kad bi se odkale u večer tužan neveseo povratio, sjela bi Ana uz glasovir, te izvedši iz njega glasove milinja, protjerala mu je zlovolju. Kmetovi ga njegovi ljubljahu ne samo kano svoga gospodara, već kao obćega otca, pa se još i sada rada njega sjećaju.

Od svih stranah bijaše tu vazda gostovah; dakako i za stolom, gdje su po starom običaju trkajući o kupice boravili duge zimske večere. Al se god. 1834. jošte više gostovah sastajalo u Crvićevu dvoru — nu više mladih nego starih. Pa

Digitized by Google

kako i nebi, kad ih mami golubica kći Mirkova? Te godine bijaše i Mirko sretan, da nemože bolje. Godina dobra i plodna napuni mu žitnicu i staje, a Julija najveće mu blago, izpunjivaše ljetos opet izza toliko godinah nevidjelice ono mjesto u otčevu srcu, što je dosada pusto i tužno stajalo. Sve bi sada opet veselo, kad ugleda ures svoga sela.

Julija bijaše na naucih u B. svemu vješta, što se u to dobá (dobro doba) od djevojke zahtjevati mogaše, naučiv se tri jezika, dodje opet u naručaj svojim roditeljem. Nad svimi joj omili jezik domaći, pa ako i hrapav za to vreme — iz njezinih ustiuh bijaše mio. U njem je pisala listove kući iz B. i svim svojim prijateljicam, u njem je i svoj dnevnik vodila! Pa njezino srce!.. Dosta, ako kažem to, da je bila najsretnija onda, kada je, kako sáma često reče, komu kakovo veselje učinila. A što da kažem o ljepoti njenoj? O! liepa duša se i u liepo zaodjenù tielo. Kad je modrima očima koga kmeta nesretnika gledala, a bielom ručicom darivala darove, tko ju nebi mislio za mila angjela.

Bilo je 5. studenoga imendan Mirkov. Tu se je po starom običaju hrvatskom sastalo mnogo gostovah iz daleka i bliza, starih i mladih. Već se dugo pripravljahu u dvoru za tu svetkovinu. Ana je gledala za dobar objed, a Jalija kitila sobe i stol, oko koga bi imali gostovi sjesti. Mirko, primiv srdačne želje svojih prijateljah prodje se s njimi šetat u selo. U jedan sat poslje podne sjednù oko stola.

Kad već i kiselo zelje pojedoše, digne se Mirko punom čašom, te nazdravi zdravicu kuće gospodaru Tomi. Tomo je bio najbolji prijatelj i susjed Mirkov. Kada je Tomo redomice po svojoj dužnosti svim nazdravio, a tako zvani fiškuš dao svakomu drugaricu, nazdravi napokon i svomu sinu, a fiškuš mu dade — Juliju. Već se družtvo razigralo. Ljudevit sin Tomin, trkne o Mirkovu pa onda o Julijinu. Nu nije on samo kupicom trknuo! Očaran njezinom ljepotom i miljem, a osim toga razigran vinom pristupi iza stolca k Juliji pa ju — poljubi. Julija se pocrveni kano ruža za izhodeća sunca.

Gospoda pogledaše sad Juliju, sad Ljudevita, a njeki povikaše: Ala liepa para! Ana nereče niti rieči; nù na licu joj bijaše vidjeti, da joj čin taj baš na volji nije bio. Tomo nazdravi kašnje godovnjaku i po drugi i po treći put. U večer dodje po starom običaju i njekoliko gajdašah iz obližnjih selah da Crvićev dan i oni proslave. Čim se začuju gusle i tako zvani bajs, eto ti naše gospode u kolu. Tko je najviše plesao? Ljudevit sa Julijom. I svi gosti prestadoše, a ta dvojica sáma se viju po sobi. Tko ih je onda gledao, mislio je, da je jedno za drugo stvoreno bilo. I Mirko, oh! kako je veseo bio! Za deset godinah mladja mu krvca letjela žilami i on u kolu bio i on plesao sa ostalom omladinom. Oko dva sata poslje pol noći razstade se pjevajuć družtvo, njeke sprovodi glasba do obližjeg sela — te se tako svrši taj svećani dan. —

Odišavši gostovi popravi se nješto po sobah, a onda odoše spavati. Sve je tiho, sve mirno i niemo, sve se sanku u naručaju niše — samo jošte u Julinijoj sobi svieća gori. Nemože spati — cieo dan joj se ponajviše Ljudevit plete u pameti. „Uvriedio me je, poljubio me je," šaptaše ona, pa sjednuv na stolac promišljaše dugo vremena. Stadè trka pasah oko dvora a lavež ju probudi iz mozganja, ustane ona pa reče mirno: „Vino ga razigralo — ja mu praštam." Na to se sjedne k stolu, uzme dnevnik, te pročitav njekoliko stranah u njem, uzdahne zamoči pero, zamisli se, pusti pero. Opet ga uzme i zamoči, i po drugi i po treći put pa napisa ovo: „Danas 5. studenoga bje imendan otčev. Svi gostovi bijahu veseli i zadovoljni. Kod objeda sam bila napita sa Ljudevitom. U večer je otac igrao s nami kolo."

A pod timi riedci upisa drobnimi slovi; „Ljudevit me poljubio, Ljudevit," ostalo bje samo dugim potezom naznačeno. Ove riedke čitala svaki čas — sad joj se htjede jošte štogod dodati, nu opet prekriži sve, dok se napokon samim potezom neizdovolji. — „Ostalo ću si uvjek misliti, papiru netreba svega znati," reče mirno i veselo. Da ju vidje tada Ljudevit, gdje joj se srce sa pameću boraše, doista ju cjelivà, kako se cjelivaju samo dvie čiste duše, što ih vežu srodna srca.

Dugo se još nemože Julija odbiti knjige, nu kašnje naglo zatvori dnevnik, ugasi svieću pa legne spat. Dà, san ju bježi kano Tantala voda, a misli ljubovnice se roje, kó roj pčelah na cvatućoj lipi. Sada htjednu užgati svieću, sad opet čitati one redke, što uspisa u dnevniku. Trudna od plesa i hoda zaspa jedva oko 5 satih u jutro, kad već sve malo po malo oživljavaše. Umorni roditelji spavahu takodjer jošte tvrdo, te se jedva oko devet satih u jutro probudiše. Odmah se Ana uputi u Julijinu sobu. Tiho otvori vrata pa vidi gdje joj kći jošte tvrdo spava. Lagan sanak vijo se jošte nad Julijom, rumenio joj lišca rumenilom djevojačke nevinosti i njihao ju u naručju prve ljubavi.

„Ljudevit, Ljudevit, tvoj je bio prvi cjelov moj!" Začuv Ana ove rieči, prodje se sobe nerekav ni rieči, pa reče Mirku, što je čula.

Mirko, koj je već slutio posljedice Ljudevitova živahna kretanja, nasmjehnù se mirno, misleć, da će lahko Julija zaboraviti Ljudevita, budući je znao, da će se on naskoro odaljiti te proći u pohode svomu stricu u Zagorje.

Pet časakah nakon toga stupi i Julija k njim, poljubi otca i majku kano obično želeći im dobro jutro. Kašnje stane pripovjedati, kako su se gostovi jučer razstajali, tko je sve s onimi otišao, što se priklopiše seljačkim gajdašem — svega toga se dozivaše, dok nedodje i do Ljudevita, koj se malo teže rastav s otcem odè.

Čim je Tomo najme dao znak, da valja kući ići, budući već kasno bilo, uputi se Ljudevit k Juliji, da se oprosti s onom, s kojom se tako liepo večerom zabavi. Julija ga primi veoma uljudno i premda joj nebje ustaviti krv, da neudari u lišca, vidjaše se ipak, da nit najmanje uzbunjena nije bila.

„Veoma mi je milo, reče ona, što ste nas danas posjetili; budite uvjereni, da će se otac veoma rado sjećati dana, kad mu toliko veselje dadoste, dugo vas nevidjesmo."

„Kriv sam mnogo", odgovori on, „nù nadam se, da ćete mi oprostiti u ime stara poznanstva i djetinjih igarah."

(Dalje će sliediti).

Digitized by Google

Neima spasa.

Slabi čunčić, oto znate l' što je?
Bez jadarah, sidra, vesla svaka?
Nemoćne su grudi s bola jaka,
I u njima jadno srce moje!
Sinje more, — moja tuga to je,
Stiene, — ljudih kovarstva su opaka,
Bura, vali, — progonstva svakaka;
Koja š njih mi jadnomu predstoje.
Kod ovakvih pogibeljih smrti,
Hoće l' srcu ljepša svanut zora?
Može l' čun kad željne naći luke?
Neće! ne! — čun slab će se potrti,
Srce u tuge moru utonuti mora,
Tako samo svršit će ove muke...

I. L. K. E

Kad se može s gospodom govoriti.

Crta iz života.

Iz českoga preveo V. Vrban.

(Konac.)

Rado posluhnuše, a baron malo odstupiv uzdahne: hvala Bogu, to mi je bolje za rukom pošlo, nego i mislih — i otare si gorki znoj sa čela. Sada istom pogleda po družtvu, i opazi na vratih satnika. „Stani, ćekaj malo, kada tako za sjećenjem hlebdiš," mišljaše baron okrenuv se k šekrestiji da poduči sveštenika. Nu grof Alinić ga preteče i odpelja ga, kazav mu, da je za njega već sve u redu.

Satnik, opaziv tu dvojicu skupa, otidje iz crkve, što baron opazi. Aha ostavi ga hrabrost! poveseli se u duši. Na to dojde sveštenik uz mnogobrojni provod a ugoda se razleže po veličanstvenu hramu,

Stari pobožni sveštenik prime svetu zakletvu mladih zaručnikah a angjeo božji odnese ju pred prestol božji na viečni vez.

„Blagoslovio te Bog, drago diete!" prišaptnu grof Alinić, pogledav vrlo ganjen svoju kćer, a baronu kanuše nuz lice suze kod molitve za Jerminu.

Prvi par bijaše nerazdvojeno spojen, te odstupi, a na sveobće začudjenje priklekne drugi, to jest, posnašica sa djeverom, a novospojeni preuze prijašnju čast kod ovoga. Iznova se razleže po crkvi glasba, i sveštenik prime opet viečnu zakletvu viernosti.

Straha, koji obuzme baronicu i grofa Trupinića, nije si moguće predstaviti; oboje stajaše kao kipovi, te se nemaknuše prije, nego se svećanost svršila. Obim pade u oči baron, njegov tajni razgovor sa ritmeštrom činjaše im se izprva čudnovatim; baronica pobjegne iz crkve kao furia, a za njom sav blied podje grof Trupinić. Sa čudjenjem razgovarajući se gostovi o neobičnom dogodjaju pohrliše iz crkve, a svetim treptanjem srietnih srdacah koracahu svojimi roditelji praćeni novi zaručnici.

„A sada k tvojoj majci! da ju molimo za blagoslov," reče Svetić, pomogajuć baroni i nevjesti u kučiju, i sjednuv k njim, zapovjedi voziti upravo k baronovoj kući.

Baronica ležaše u krčevih na divanu, a grof Trupinić se zaklinjaše, da se neće prije odmoriti, dok barona i ritmeštra sa svieta nespravi, da u svojoj žestini učini nesmotrene i baronici trpke ukore, kao da je ona o svemu znala; a bolestnijim se poćuti, što je iznenada bogatu nevjestu izgubio, neznajuć, kako, da svoje tajne dugove izplati.

„O vidio sam već odavna očito, milostiva gospojo," pribere svoje rieči; „kako vas je nada Svetićeva, da će doskora majorom postati, očarala i omamila, a u obće kako vas svaka uniforma neodoljivo u oči bode."

Timi riečmi rani baronicu na najćutlivijem mjestu, ona ustane odvažno i od srčbe drhtajućim glasom progovori: gospodine grofe, ostavite to za uvjek. Priznajem, pošto ste mi svoje nezahvalno srce odkrili, da se toj svatbi od srca radujem.

U taj čas dodje s novozaručenici u sobu baron, a baronica pobrav sve moći i razbistriv si obraz podje im u susriet. Više Trupiniću uzprkos, nego iz vlastita nagona ogrli Jerminu i poda ritmeštru ruku, koju Svetić zahvalno na svoje usne pritisne. Jermina lievaše od radosti u materinjem naručaju suze, a baron si ribaše kao ludjak ruke. Na grofa nitko ni nemišljaše.

„Gospodine grofe!" obrati se k njemu baronica, „taj prizor vam nemože ugodan biti, radi toga vam je slobodno, da se toga pogleda oslobodite.

„O da što milostiva gospojo," odvrati on, „ali gospodin ritmeštar će jamačno htjeti s menom govoriti."

„Što želite?" reče brzo Svetić, stupiv brzim korakom pred njega.

Grof, komu nebijaše do pravde, nakloni se; „neću vam vaše radosti smućivati, te odgadjam naše dogovaranje na shodnije vrieme" i otidje.

„Stanite, gospodine!" zagrmi ritmeštar, nu Jermina ga zahvati za ruku, a u njenom ljubkom pogledu stajaše živahno upisano: pusti ga, neka ide.

„Najcieniji, dragi gospodine grofe!" susretne ga na vratih satnik Žeronić. „Kuda tako žurno? Haha" smešeć se stupi u sobu, „neprijatelj bježi, a mi ćemo na opuštenom bojištu sve šatore razvaliti."

Oho! gospodine sine!" vikne baron, „dakle je vrieme, da vas na vašu rieč opomenem."

„Gospodine satniče," obrati se k Žeroniću, „svoje pravo u našoj raspri predao sam ritmeštru."

„Što to?" začudi se Svetić. „Žeroniću, ti si dakle?"

„Jest ja, moj dragi, novopečeni zaručniče!" rekne taj. „Gospodine barone, dozvolite, da vam mogu čestitati te jošte njekoga predstaviti," sad stade gospojam cjelivati ruke, „koj bi broj dobrih prijateljah dopunio." Otvoriv vrata zovne: gospodine savjetniče, milostiva gospojo, Milane; idite ovamo te se sklonite u otvoreni naručaj!

Na sveobće začudjenje, a na najveći strah barona, stupi medju družtvo savjetnik Svojić sa krasnom mladom gospojom, a za njimi mladi Svojić.

„Što je to?" pitaše svako znatiželjno oko. A Jermina prepoznav si odlučena supruga, porumeni.

Digitized by Google

„Slavno družtzo!“ zače stari Svojić, pripeljav mladu gospoju napried, „predstavljam vam evo suprugu Milana Svojića.“

Po sobi se razleže: Ah!

„Milostiva gospojo!“ obrati se savjetnik k Jermini, „vam bijase odlučeno moga sina suprugom postati, a vi budite dakle prijateljica njegove supruge.“

„Mlade se gospoje srdačno ogrle, i za četvrt sata bijahu nerazdružive prijateljice.

„Stanislave!“ ohrabri se baron, „dakle ostajemo —“

„Prijatelji kao i prije!“ potvrdi savjetnik podav mu ruku. „Mili Ivane, mi svi smo kod te komedije sudjelovali, za koju nam je satnik Žeronić uloge priredio.“

„Što to opet?“ poviknuše svikolici, jer im klupko današnjih prizorah sve to više zamršenijim postajaše.

„Vidim, da se svi pogledi na mene svraćaju,“ reče satnik, „treba dakle tu tminu razjasniti. — Liepe, krasne gospoje i vrla gospodo!“ zače, pogledav barona, sarkastično pripovjedati, „jošte prije godinu danah upoznao sam se s mladim Svojićem; tada bijaše jošte vriedan, ljubezan mladić, podnio je čašu čaja i vina, i radovaše se svakomu krasnomu vatrenomu oku; nota bene: — ženskomu. U to ga pošalje starac otac u sviet, da što izkusi, i pošto mi obeća, da će mi vierno pisati, gdje se najboljeg čaja, najljepših djevojkah itd. nadje, oprostio sam se i ja s njim. Izprva izvršivaše svoje obećanje savjetno i točno, njegovi mi listovi dolažahu uredno, konačno dobijem jednog iz Pešte, koga, što sam živ, nisam razumjeti mogao. Razbijao sam si glavu, te se pobojim, da mu se nepomješa pamet. A to u istinu i bijaše; u drugom bo sam listu na toliko razabrati mogao, da se je zaljubio i doista u ove krasne oči,“ pokloni se mladoj gospoji Svojićevoj, njihov plamen upali nevoljnomu prijatelju lagahna krila. Kao dosljedan i solidan čovjek, „prosim te Milane neuzoholi se kod te pohvale, ta bo svojstva imadeš samo meni zahvaliti — pribavi si te oči, žrtvovav i izgubiv svu svoju slobodu, što sam istom u trećem listu opazio, a strah pred otčevim gnjevom bijaše velik radi odredjene mu gospodične Jermine. Sad bijaše već kasno gospodina igrati, te mi poviče: pomozi prijatelju! da mu ja u takovih okolnostih svoju zaštitu odrekao nisam, to može svatko pomisliti, ništa mi dakle nepreostade, nego da jošte prije njegova dolazka gospodičnu Jerminu drugomu zavierim.

„Vi ste si dakle prisvojili mojom rukom razpolagati?“ upita Jermina smješeć se.

„Jest najmilostivija!“ nakloni se satnik, „a za tu svrhu nebijaše nitko prikladniji od prisutnoga evo gospodina ritmeštra.“

Njegove rieči prekine glasan smjeh. — „Jest, ritmeštar Svetić,“ produlji za čas Žeronić, „a to tim više, jer sam opazio, da gospodična Jermina nije baš preškuro gospodina ritmeštra gledala.“

„Znajući dobro, da gospodin baron odaljena Milana, a gospoja baronica odpravljenog Trupinića za zeta želi. Tu mi dojdje upravo u dobar čas gospodične Alinićeve svatba. Ja pribavim u naše kolo grofa Alinića, a on mi obreče svoju pomoć.“

„Jest, Jest,“ upane mu baron u rieč, „on me je do vraga razljutio.

„Njegvim nastojanjem bijaše Svetić za djevera izabran i tako bijaše divotni par umah za vienčanje pripravan; on se je takodjer za vaše privoljenje pobrinuo, on dade svatbene listiće tiskati, da, što više, on mi takodjer reče: prosim oprostite, milostiva gospojo! obrati se k baronici, „da gospodin baron pod vašom papučom uzdiše.“

„Nestavljajte unapried u to svoje osnove,“ porumeni se baronica, podav svomu suprugu ruku. Dobrodušni baron ju srdačno stisne i poljubi.

„Dobro dakle, da sam se požurio,“ rekne na to satnik. „Pisao sam umah Milanu, kada mu je doći, te mu ujedno naložim, da medjutim na oprezu bude. On je već jučer u to liepo družtvo došao, o njem sam vam u prvi mah govorio, da je svoju slobodu u te ruke postavio. Ja sam stao vojevati umah, te moram priznati, da to nebijaše lasan komad.

Osim barona nije smio do stražnjeg časa o tom nitko znati; u to ga ime pozovem jučer na Resursu, gdje sam na njega čvrsto sa šampanierom navaljivao, te konačno i pobjedio. Sada bijaše moj; neznajuć proglasi ritmeštra za svoga zeta, što je mogao kod vina za šalu svatko smatrati, no ja nisam. Buduć sam znao, da će do jutra sve zaboraviti, požurim se već iza rana, te podjem knjemu. Kako sam mislio, nisam se prevario. Gospodin baron nehtjede o ničem da znade; premda ga je Gašpar o tom uvjeravao, komu sam o Svetićevoj zaruci sa gospodičnom često u uho trubio — *nu* čim se on većma opiraše, tim sam se ja bolje grozio.“

„Krv ste iz mene sisali,“ primetne baron.

„Drugčije mi nebijaše moguće; to je pomoglo. Ja nisam smio odstupiti. Od njega odbježim k gospodinu savjetniku, da svatbeni list predade i baronu pošalje. S njim se srietnem upravo na putu k baronu. To bijaše voda na moj mlin. Na naposljedku mi pukovnik sav moj račun jednom riečju skoro uništi. Odredi me bo na stražu gradsku. Moja sreća bijaše, što je grof Alinić prisutan bio. Na njegovu rieč oslobodi me za taj dan od straže. Tako sam dobio vremena, da barona na dvoboj pozovem, a ovaj u stisci učini baš po mojoj želji.“

„Prijatelju, prijatelju!“ pretijaše ritmeštar, ti neodustaješ od toga, dok —“

„Uživaj i pusti ukor do zgode. -- Na znak grofa Alinića otišao sam iz crkve, da svoje kliente k savjetniku privedem. Taj se htjede izprva srditi, nu ove oči pokazaše svoju očarajuću moć otcu, kao što i sinu jutros, te pribaviše sebi i ljubeznu si suprugu oproščenje. Sada mi jošte preostaje, da jošte nješto o toj malenkosti napomenem, to jest: da je moj prijatelj Svetić od jučer na majorsku čast povišen, a osim toga od svoga ujaka krasnim imanjem sa romantičkom dolinicom nadaren.“

To bijaše posljednji udarac ukornoj majci baronici, te istom sada oprosti usurpatoru liepe nevjeste od srca.

U ime grofa Alinića, pojavi se Žeronić glasno, „pozivljem cielo družtvo k njemu na gostbu — zahvalnica će sutra sliediti.

Upotrebiv neopisivu sreću, obkoliše svi satnika, koj je jadnik iz jednog ogrljaja u drugi letio, premda bi mu mlade njeke gospojice miliji bio, nego sve neminostivo tiskanje rukuh gospode.

Digitized by Google

„A propos, satniče!“ vikne baron, „ja vas sutra na dvoboj pozivljem, da vidimo, tko će više šampanjskih flašah izprazniti.“

„Dobro dakle!“ odvrati satnik. „Sada pako žurno na gosti!“ — I podav baronici ruku podje s njom napried, za njim ritmeštar sa mladom gospojom Svojićevom, a zatim Jermina praćena svojim bivšim zaručnikom, zaključak učini baron sa svojim starim prijateljem, savjetnikom Svojićem.

Od to doba, hotjevši baron sa svojom suprugom govoviti, nije se trebao domišljati: sad sam gospodin u kući!

Narodna pjesma. *)

(Iz križevačke županije.)

Polje tamo je široko,
Vu njem vinograd;
Njega čuva drinopoljka,
Lepa devojka;
Mimo jaše mlado momče
Na vranem konju;
„Tiho, tiho, mlado momče!
Idem ja s tebom.“
„Nejdi, nejdi, drinopoljka,
Lepa devojka!
Široko je Drino — polje,
Utrudiš se ti;
Visoka je črna gora,
Umoriš se ti;
Gliboka je Viser-voda,
Utopiš se ti;
Zločesta je moja majka,
Nevgodiš joj ti.“
„Ja prehodim Drinopolje,
Cveće birajuć;
Ja prehodim črnu goru,
Vence vijajuć;
Ja pregazim Viver-vodu,
Boga molejuć;
Ja ugodim tvoji majki,
Tebe gledajuć.“

Veljko Rabačević.

Čovjek i narav.

(Konac).

Nećemo, da pišemo mnogo o tom, da li napredak, il tako zvana kultura strasti čovječje — osobito pako duševne — u mnogom smislu povećava; da li se tim nadomješćuje onaj kvar, što ga čovjek počinja dirajući u slasti i užitak naravne milote, jer toga mnienja valjda su mnozi. U naše doba malo ćeš naći koga, koj bi korist civilizacije htio zamieniti sa slašću naravne liepote; periodi bo sentimentalnoj, koja je popjevatí znala„ da samo u prostoj, divljoj naravi sretno živi, već je zdavna odzvonilo. Ta i slikar znade, da je i on čedo izobraženja, dok je osvjedočen i zna, da divljaku slikara netreba. No mi ćemo biti tako slobodni pa i smjeli, te ćemo uztvrditi, da upravo izobraženje, makar ono i stezalo po nječijem mnienju slast i ljepotu naravnu, da, velimo, upravo ono povećava i usavršiva do mnogo većega i sjajnijega stupnja — dakako stostrukimi putevi — naravnu liepotu.

Mi moramo napomenuti, da čovječji upliv na narav nije opet onako silan, kano što bi si ga možda koj vjetrenjak izmišljati htio. Jer makar čovjek Bog zna kako ovu zemlju poljepšao i uredio — sunce, mjesec i zviezde ostaju jošte nad njegovim kormilom. A zaboraviti nesmijemo ni na to, da oni predmeti, koje čovjek uredjuje i ugladjuje ipak naravnu liepotu zadrže, o kojoj nebi ni spomenika biti moglo, da tako zvana civilizacija neobstoji. Tko se ob otom osvjedočiti želi, neka ide u Lombardiju, pa će vidjeti kakove divote čovječji um proizvesti može.

Nadalje pruža nam upravo kultura raznozor mnogostručnog bilja, koje inače nebi niti cvalo u našoj domovini, da nje neima. Istina je, da bi svatko izmedju nas znao pokazati i označiti bukvu i hrast; ali je pitanje, da li bi nam znao opisati omoriku, bagren, jelu ili bieli glog? itd. Gdje i čim bi se moglo pasti naše za nasladom čezne će oko, da neima stostručno izprepletena bojadisanog cvieća. Gdje bi bile kano što već napomenusmo onolike vrste voća, da neima kulture? gdje razne vrste liepoga blaga mile stoke, i mnogobrojne živadi — gdje sve ostalo?

Koliko nam sredstva, kolike puteve k užitku naravne liepote pruža napredak, na koga toliki viču, može već i sljepac uviditi! Izobraženošću dosegoše ljudi dotle, da se danas na četiri konja može prevesti preko gore, o kojoj si prije njekoliko godinah govorio, da ju ni ptica prebaciti nemože. Kako se lahko penje već danas po Alpah i Apeninah? Nedolaze li ljudi danas u stoput većem broju u Italiju, da se naužiju blaga talijanskoga, nego što je to bivalo prije pol stoljeća? Neputuje li sviet željeznicami po svietu. Nevidja li po gradovih, po okolicah, liepotah, kojih bez pomoći izobraženosti, nebi možda nikad bio vidio. Neumnožavaju li se po svietu plodine, koje se izobraženosti pripisuju? Ako mi kad i kad i pretrpimo s koje god strane kakvu nemilicu, koja nam s izobraženosti propadne, to ipak ista izobraženost donaša na drugoj strani užitak, koji nam je možda deset — dvadeset putah miliji od onoga gubitka.

Vidimo dakle da izobraženost, napredak, ako i potre štogod traljava na jednoj strani, da na drugu donaša izgladjenu liepotu, koja vriedi neprocienjena blaga. Čim više dakle izobraženost napreduje, tim više diže ćut za naravnom liepotom; jer naravna liepota samo je onda od vriednosti, ako čovjek imade ćut za nju.

Ali opet zla. Viču ljudi da izobraženost umaljuje sve ono, što je u naravi poetično, da kvari zemlju, da pravi od plodna polja tvrdu pustaru, da zatire narode, uništava pokrajine u kojih se je upravo prava izobraženost rodila; kano tobože sjeverna Indija, Persija, Assirija, Babilonija, Mesopotamija itd., koje su njekada osobito plodne, napučene i liepimi sgradami obilato providjene bile.

Istina je doduše, da su sve te zemlje njekada cvale; ali

*) Premda se vidi da pjesma nije postala u onom kraju, to je ipak zanimivo znati kako ju narod tamo pjeva. Pjesmu tu čuo je jedan moj prijatelj od seljakinje, te ju meni priobći.

Digitized by Google

je li njihovoj propasti izobraženost kriva? Navadja se k tomu i Sirija, Cirena, Grčka pa i Sicilija, koje su znamenito u svojoj plodnosti štetovale. O Grčkoj vele, da se ni nadati nesmijemo, da će se već kada preporoditi; jer ne samo da se narod k propasti približava veći ista zemlja.

Napučio ti Grčku makar kakvim narodom — već ju nepodigneš više na onaj stepen, na kojem bijaše prije 18 vjekovah, a još manje ostale navedene pokrajine, pa se u njih ni neznalo za izobraženost. Drugi bo su tuj uzroci propadu a ne kultura. Gledati treba kakav položaj imadu navedene zemlje, pa ćeš se odmah osvjedočiti o njihovu razsapu. Sve te pokrajine leže manje više pod kišovitim pojasom ili su pak blizo njega. U ovih zemljah pada kiša ili često pa neuredno ili riedko pa iznenada, Pa upravo tim neredom ubija se poljodelstvo, ubija žitak narodni. Tamo dakle napreduje poljodjelstvo samo onda, kada se po koja veća rieka razlije i sobom mulja donese ili ako se zemljišta, kanali razmierno izprepliću. Ako dakle u takovih zemljah pod takovimi okolnostmi rat bukne ili seleći se narod pojavi, nemora-li svako ono sredstvo, koje podtiče na poljodjelstvo, izostati — nemora-li životno sredstvo propasti? Je-li izobraženost i tuj kriva?

Da je Persija, Babilonija, Assirija sa Sirijom i drugimi pokrajinami već u najdrevnije doba suha bila, i da je proti toj suši umjetnog močenja trebalo, o tom neima dvojbe. Čitaj stare knjige. U njih se nalazi i to, da je na primjer Grčka već onda neprestanimi sjevernimi i sjevero istočnimi vjetri, koji upravo sušu brane napastovana bila. Isto tako neima dvojbe, da je vegetacija u Egiptu, Siriji, Palestini i po drugih pokrajinah, ležećih uz sredozemno more, bila u prastaro doba koja i danas. Sve to imade na zemlju i na ljude manje više upliv; a nije opeta izobraženost kriva da sviet po tih zemljah izmire i gladuje.

A da usuprot jedna pokrajina, u kojoj izobraženost već na vjekove stoluje uvjek plodnom biti može — o tom nas osvjedočuje Kina. Isto tako pruža nam primjer Toskana sa Lukom. I ove su zemlje osobito za srednje historičke dobe mnokrat s divljimi čopori poharane i poplesane bile; pa ih je upravo izobraženost talijanska iz mrtvila k slavi podigla. Istina je doduše, da su Siciliju nazivali žitnicom Italije; ali što je u njoj dan danas i mnogo pustoga zemljišta, to su opet više krive socijalne okolnosti nego napredak.

Neda se dakle tajiti, da upravo izobraženost u mnogom smislu plodine zemne povećava. U tropičkih i podtropičkih pokrajinah prouzrokuje obrazovanost, da prestaju bolesti koje bi inače, potičuć iz barah i močvarah, na gomile naroda harale. Upravo nas izobraženost uči, kako oprezno valja postupati sa stvarmi, koje nam je Bog dao, da nam služe na hranu, toplinu, odjeću itd. Narodi, koji su svoje šume njekada bez reda i razloga posjekli, sade danas druge, pa neće blagodati božje cieniti. Polja, koja iznemognu, dajuć godinu na godinu usjevu hranu, gnoje se i obradjuju; vode harajuće često polja i lugove, odstranjuju se umjetnimi vodovodi itd.

Bielodano je dakle, da je ništetno oto tvrdjenje, koje hoće i nastoji osvjedočit nas, da izobraženost vodi narode k propasti; a bielodano je i to, da uvpravo izobraženost unapreduje i oplemenjuje svaki čovječji obstanak kano podpomagajuće sriedstvo!

Šipci

iz vrta Petrice Kerempuha.

6.

Njedan nam od tih Hrvatah stari'
Naše vince vodom nepokvari,
Pa bi l' djeci, kažte, bilo zdravo,
Oktrojirkom kvarit staro pravo?

7.

Za mlada vam dreči svaka žaba,
Djevicom je bila svaka baba,
Zelen drvom bio svak panj stari;
Nevičte mi zato vi rovari!
Kad je postô mnogi koj Ilirac
Beamterski suhi penz'onirac.

8.

Očitovanje ljubavi.

(U duhu mlade „narodno naške“ lirike.)

Ljubim te i milo tvoje lice,
Koliko vrag mrzi božji raj,
Kô što lovac ljubi prepelice,
Ljubim te kô Kinez ljubi čaj.

Ljubim te kô što juratuš čaše,
Kô što kartaš ljubi crven kec,
Kô što stado ljubi tuste paše,
Mlado zelje kô što ljubi zec.

Ljubim te kô veverica orah,
Kô praktikant ljubi protokol;
Kô što vile hladak zelengorah,
Kô što krava silno ljubi sol;

Ti me nećeš — premda strašno tuče
Srce moje kao potrt zvon,
Zaman, zaman, pjesma mi jauče,
Ti sve veliš — „neće mi se on!“

Dobro dakle, kad odbijaš mene,
Nek ti srce hladno, neka zna:
Kako ljubi Mihel sve Slavene,
Tako ljubim tebe dievo ja!

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 22. studenoga.

T. Neprijaznost ovoga mjeseca jest kroz vjekove poznata na kopnu i na moru, a ovogodišnji je studen baš mutan u debeloj magli od mrtvih godah sve do danas, ko što je maglovito i mutno političko obzorje svieta. Kao god što u Thermometru pada živo srebro, te će za mali čas doći izpod ništice, na kom nas stepenu srce zebe, tako pada danas umišljena vriednost artije, a mrtvo srebro skače užasnim skokom uz brdo, da nas isto tako počimlje zebsti okol duše. Težki upliv velevažnosti „parižkoga kongresa“ ćute evo i naši naprednjaci, prijatelji prosviete i plinske razsviete, koji bliedo gledaju na „Cours-Zettl“ u Karalovoj kavani računajući, koliko da stoji 1000 kub. stopah plina, kad je Cours na London 125 ili eventuelno 150% groznog prida; te koliko stoji plin više od ulja; dočim bi mračnjaci i zlovoljni hypohondrički pessimiste u tmini uljevnih svietiljkah radovali se nad svojom ekonomičkom mudrosti, da nebi padanjem Rentah i njih zeblo. Da, dà; mi stojimo upravo na liepom početku mraza, studeni i mraka; al nam proti tomu fizičnomu zlu pruža naša „Gasfabrika“ liepoga svietla za peć koksa i uglevja, da nam je samo jošte iz kakove duševne plinare dovoljne ogrieve i razsviete za dušu, tad bi nam se radovala ćut i gladili bi si brade, a nebi „von den Männern an der Save“ pisali njemački novinari, da smo prevrtljivi i da bi svu našu domorodnu stvar bezobzirno o klin objesili za mali posmjeh iz Beča i „etwas Klingendes“ na godinu.

— Obična zimska zabava — kazalište — pohadja se bolje nego ikada koj Schauspiel minule zlate dobe, a najveću je dopadnost postigla „Svatba kod svietiljkah.“ Takove operette izpunjuju večer veleugodno i napunjuju kazališnu vazda gladnu blagajnu a dadu se izvesti i manjimi silami; čujemo da se nalaze u Repertoiru jošte tri takove igre.

Naše „Kolo“ slavilo je koncertom u strieljani 18. o. m. uspomenu svoga jednogodišnjega mladoga obstanka, kako nam to u proslovu g Kučenjak liepo reče. U tom koncertu pjevao je znatno umnožani mužki sbor osim poznatih pjesamah takodjer i „Přijde jaro“ krasni češki sbor i premilu slovensku pjesmicu „Savicu“ po dva puta, a na koncu „Domine i proklestvo“ iz Opere „Prophet.“ Iz osobite prijaznosti pjevala je u tom sboru gospodična Anica pl. Vakano veoma izvrstno kao i Donizettijevu pjesmu „La Zingara“, „Slava mladosti“ od Sl. Ližičara i „Poletuje holubice.“ Osim pjevačah broji družtvo i inih muzikalnih diletantah, od kojih je ovaj put izveo g. Milan Krešić na guslah dugačku maštu iz opere „Lukrecia Borgia“ a g. Mazura deklamirao je Pučićevu pjesmu Jelačića bana. Poslje koncerta unidje u dvoranu vila plesačica i zabavi mnogobrojno družtvo dalje od glube dobe. Što bi ubogi sviet, da mu umjetnost nekrasi život naime u jesenskih dugih noćih, kad neima zelen gaja niti slavulj pticah. I naša glasba živo se trudi nasladit nam ovu suzah dolinu, te iza koncerta „Kola“ oglasio je i zavod narodno zemaljski veliki svoj koncert u kazalištu na 27. studna u slavu sv. Cecilije. Sladki zvuci muzike nerazležu se samo po sjajnih sobah i dvoranah, nego se polag navade stare do svete Kate čuju i po ulicah narodni guslari, koji ozbiljnim korakom koracaju pred mladencem, nakićenim ružmarinom i nevjestom sa krunom na glavi uz historička dostojanstva svatovah.

Zbilja — a Dvorana? — Dvorana je propala, nestalo je nje i razpršen je na bubnju i posljednji joj stolac u Atome bez traga — al umiri se uplašeno srce, jer će iz p e p e l a starodavne dvorane uskrsnuti kao Phönix od mladoga ljeta na istom mjestu novi Institut de plaisir i budući će karneval naći opet otvoreni hram, razsvjetlen plinom za svoje nove goste. Valjda da nam neće donle Imperator na Seini pokvariti nedužno veselje salonskoga plesa, komu se mnoge plesačice već raduju, pa da nam zaigra drugi kakvi ples uz skakanje kobnoga prida, koj bi nam samo i bez toga težka vremena ogorčio još skupljom toiletom franceskih modah, jer je toj narodnoj nošnji došlo već do tiesnoga a konac i kraj mora biti svačemu — —

Književnost.

Od nove godine izlaziti će u Zagrebu znanstveni časopis „Književnik“ kojega će zadaća biti, da njeguje našu poviest i jezik hrvatski s jedne, a prirodne znanosti s druge strane i dieliti će se na tri strane. I. Nauku. II. Kritiku i III. Bibliografiju. O poviesti i starinah pisati će Dr. Franjo Rački, o jezikoslovju V. Jagić, a prirodopisne znanosti tumačiti će J. Torbar.

Premda će taj časopis toli vješti književnici uredjivati, to kod naših okolnostih ipak neima nade, da bi mogao takov list uz najsjajnije redaktore na vlastitih noguh stajati, i s toga će ga Matica hrvatska novčano podupirati, a utemeljitelji toga družtva dobivati će „Književnik“ bezplatno.

Na godinu ima izaći 35 arakah u 4 svezka i stati će 4 fl. Predplata prima se samo na čitavu godinu.

Dok bude Akademija naša u život stupila, koja će moći većimi sredstvi razpolagati i list takove struke o svom trošku izdavati; radovat će se svaki domoljub ovakvomu podhvatu, komu i mi želimo najbolji uspjeh.

— „Zviezda“ poznati književni list za prosvjetu, poduku i zabavu, što ga je J. Sundečić u Zadru izdavao, prestao je iza kratkoga života i dalje svietiti na obzorju naše književnosti. Tko nebi proplakao kod takvih viestih, koje nam sviedoče, da nam je narod naš jošte u debeloj tmini, kad se ovakvi maljušni pokusi u svom začetku već bore za težki život, te za čas izčeznu s lica zemlje bez pomoći i podpore naroda, koj za sam duhan troši na god. do dva miliuna stot.

Ova je godina više takvih časopisnih smrtih u Jugoslaviji doživila i takvom prilikom obuzima i nas bojazan, nebi-li i nama možebiti skoro kucnuo posljednji čas, da nam iznenada pofuri ljuti mraz „list naše gore,“ koj se danas jošte, uz svu nevolju, zeleni njegom mlade vile hrvatkinje u zelenoj gori našoj.

— Biblička poviestnica staroga i novoga zakona za katoličke pučke učione, sa 112 slikah i zemljovidom; na hrvatski jezik preveo jedan djakon nadbiskupije zagrebačke (gosp. Drag. Jambrečak) stoji vezana 42 novč. Prevoditelj je izvrstan hrvatski filolog, te se može ova knjiga u svakom smislu preporučiti svakoj kući u gradu i na selu. Prodaje se u zagrebačkih knjigarah.

— Propovjedi za sve nedjelje i blagdane crkvenoga godišta i sedmero o Isusovoj muci, pohrvaćeno po Franji Šicu svećeniku nadbiskupije zagrebačke. I. svezak izašao troškom i tiskom D. Albrechta u Zagrebu. Dućanska mu je ciena 2 for.

Kazališne viesti.

Premda je očevidno, da naše kazalište ove godine, prispodobiv ga s prijašnjimi godinami, pod upravom revnoga g. F. . . liepo napreduje, neda nam ipak naša dužnost drugačije, nego da i mi reknemo svoju proti onomu, što nije u redu. Svidjeva se koje kojim ljudem, da šibaju i ono, što nespada pod šibe, no nam je samo do pravedna suda, koji odobraje svaki nepristran sudac. — Kano takov rekosmo već višeputah, a opetujemo i danas, da će narodno kazalište odgovoriti svomu zvanju i očekivanju naroda samo onda ako si bude dosljedno, a gradeći na dosljednosti ako bude i ozbiljno. — Dosadanja njegova radnja osobito podzadnje vrieme — dala je javnosti povoda, te ona opominje njeke kazališne članove na veću revnost i ozbiljnost i na nauk čistoga hrvatskoga jezika. Neka nitko nemisli, da je sve za kazališno pozorište. Komad „deset djevojakah u uniformi.“ već se je preživio, te dan danas igra slabije kolo i ondje, gdje je niknuo. Njegovu je jezgru već davna potamnio napredak, a u današ-

Digitized by Google

nje se doba traži samo ono, što je jezgrovito i što imade kakovu svrhu. Slabost, koju mnogi pripisuju ženskomu spolu, te koju taj komad samo ponješto izražava — nije danas na onom stepenu, u kojem je njekad bila, a minula su i vremena amazonska. Pa ujedno nedopuštja ni vojnička stega nikomu, tko je vojnik, samovoljna gibanja. Stališ vojnički vrlo dobro poznaje strogost i u službi ozbiljnost — zato je tudjer izključena ona lakerdija, koju su njeki predstavljači u tom komadu svojevoljno unj prikrpali. Druga predstava, o kojoj smo voljni štogod reći, i koju smo baš željno izgledala, jest „propast srbskoga carstva." Istina je živa, da bi se mnogo toga iz povjesti, dalo za kazalište priugotoviti, kad bi svemu tomu namišljenomu i željom odjevenomu znala povjest naći istinit temelj, na kojem bi se sigurnostju dala podići zgrada; ele svakoj, dakle i historičkoj drami treba poviestne istine. Istina je i to, da sva europejska povjest poznaje kosovo polje i onaj nesretni dan, kojega si je srbska nesloga ukopala carstvo u vječni grob; a vjerojatno je, da pozna i one prizore, koji su se u tom trenutku oko dvostrukih krunah valjali. Kad se je dakle pisac bio odvažio na nacrt dramatički toga prizora morao ga je shvatiti i u najnježnijoj finoći, morao je znati ili barem požeiiti, da mu se djelo dovije do toga da bude na kazališti predstavljano, a morao je gledati i na to, da ostavi predstavljaču slobodan okret u ulogi, sigurnost u govoru, a slušalcem da dada jasnu sliku onoga groznoga dana, kojim je Lazar krunu izgubio, vojvoda Miloš Obilić neumrlost potomstva a Vuk Branković prokletstvo u naroda stekao, pa tim da bude za slušalce ugodan i zabavan a ne dosadan u nepodnosljiv. Ciela drama pokvarena je s odveć dugimi dialogi i neima u sebi one živahnosti, koju bi morala imatit; ime dakako stegnut je i predstavljač na dvostruk gubitak; jedno bo mora bit i nehotice mrtav il mlitav, a drugo dosadan. Spravljanje carevo i vojvodah mu na dušmana tako se oteže, da se občinstvu nimalo nedopade. No još sve ovo kako tako, ali kako biva u šatoru sultanovu? Povjest nam pripovieda, da čim Miloš sa svojim drugovi sultana probode, da ga odmah hitre sluge njegove popadoše i braneće ga se na sablje raznieše, a u ovom komadu stoji i Miloš a stoje i sluge sultanove drveno i zapanjene; te stopram nakon počinka brza Miloš na polje a za kratko vrieme dovode ga opet u šator, a malo za njim i samoga Lazara, pa tuj Turci slušaju, gdje se Srbi ponajprije grle i pomiruju, te ih stopram onda vode hladnokrvno, reć bi na vješala a ne na sablje — Da li se to slaže sa — i onako divljom — naravlju onih silnih Turakah, pred kojimi se Europu tresla — pa u ovakovu prizoru? Jamačno ne. Konac dakle ovoga komada niti je izveden niti se je mogao na pozorištu izvesti, kad je u drami samoj sasvim promašeno izveden — a sasvim bi drugi bio uspjeh u konačnom liepo sastavljenom Tableaux-u. U ovakovom slučaju najsretniji je onaj predstavljač, kojega zateče uloga, koja je valjano izradjena, jer mu pruža pomoć, shvatili ju, da ju dobro izvede. U tom komadu najsretniji je bio sluga Sokol, jer se glede njega oboje dobro izvelo u samoj drami, a i on je sam svoju zadaću vrlo dobro shvatio i riešio. — Ostali su predstavljači lošije igrali, no ne more bit svi sa svoje krivnje — ne — koji kako. Medju svimi zaslužuje ipak gdja. Ružićeva, da joj ovaj put koju prijateljski kažemo: Kad se lovac penje na klisuru, nesabire silah drugih, nego što su mu potrebne, da svoj cilj postigne, a čim više ili manje upotrebi, promašio je. Tako je i s njom; ne samo što se prenagljuje svom glasu i oduzimlje mnogo svomu inače — ugodnomu — organu, već se rek bi uprav prenavlja i u samovoljnom izboru riečih, a što više u nepravilnom i prostom naglasku, kojega ugladjenije uho nemože da podnese.

Na predstavi „Graničari," bijaše kano i na ovoj prvoj kazalište puno. Ovaj je kamad uzet sasvim iz života krajišničkoga, te sadržaje mnogo zrnce za prosvjetitelje devetnaestoga vieka; bilježi samovolju i nepravdu a još više i njihove posljedice uprav onako, kò što treba. Nu uzet je više iz bogatije komore, te neprestavlja jošte zadosta onoga života, kakov je krajiški. Kad huda sudbina koga stane goniti, onda svi jednako pred njom uzmiču, stoga dakle biva jasno, što je Andrija mogao dobro dati sliku mučeničku. Pukovnik je dobro obilježio, kakovi uplivi vladaju danas sa sudbinom mnogih ljudih, samo mu manjka jošte oholosti, ponosa i stroga pogleda, da uzmogne tu gospodu onako obilježiti, kako im dužnost — nalaže. G. Ban igrao je okrivljenika vrlo sretno, te mu je položaj, premda u onakovih okolnostih i za občinstvo dosta težak, bio pomno praćen sućuti slušalacah. Njegova supruga, gospodična Adelshajmova, predstavljala je vjernu graničarku, kano pravu ženu, pripravnu za muža na sve, što um pomisliti može. Gdčna Norvegova dala nam je liepu sliku onakovih ptičicah, koje, ljuljajuć se u misli samo po izpraznih vilinskih krajevih, zaboravljaju, da su na zemlji, da bi morale imati dom u kom sunce ugledaše, ali koje su uz to i tako zanešene, te misle, da je onda samo naš jezik za više krugove, ako mu se na svakom drugom koraku prišije inobojna krpa.

Varaždinske sitnice.

Zavošti de pero već jedared o mom rodnom mjestu „Varaždinu!" Pričaj ljudem na zabavu i pouku, koliko je vatre na ognjištu tude. Imaš i što pričati! Nedavno je, što sam posjetio mili Zagreb, tu našu maticu napredka, oko koje se trse pčele iz čitave naše trojednice, da težkom mukom sabrani med. (Mal da mi neizmaknu m j e d, kao i njekomu začaranomu mladiću, komu se po nesreći u sliedećoj kitici;

Al me o b d a tmina gusta,
Čuvši rieči njekajuće
Iz tvih dušo mjednih ustah.

„mjedna usta" podkradoše) — u košnicu nose; ali što ćeš, akoprem se kaže, da je sadanji viek, viek napredka i prosvjete, u kojoj su se počeli srodni narodi medjusobno pomagati, ipak sa žalošću primjećuješ, da je taj naš drugi grad u Hrvatskoj mnogo nalik čovjeku kljastu, koga, kako bi naš Zagorac rekao, ona šepica ž e t e smeta.

Da je ovdje Eldorado tuljacah i pod njim cvatućih sympatijah proti težnjam duha hrvatskoga, budi na glavi potomka Abrahmova ili kojega Spiessbürgera to su već i tudjinci opazili, koji su iz Zagreba došli: dokaz tomu neka nam budu rieči Besednjakove, koji je i žitelje varaždinske udostojio svojim praestigijatorstvom, tražeći u kazalištu tuljac; nu pošto mu ga nitko neponudi reče: „Hier werden ja Cylinder's getragen, sind ja modern."

Ima u nas svašta. Težko mi je, nu ipak moram, da se potužim na ovdašnje domorodke; — nu ne na sve, nulla regula sine exceptione — sve će radje, no hrvatski sboriti, a kamo li našu nošnju prigrliti. Ta za surku se kaže: „Sie ist zu schreiend," Garibaldovka jok, jer je prvo skroz crvena, a drugo talijanska.

Moj prijatelj, putujuć kroz Varaždin, potuži mi se sutradan; bivši dan prije u njekom družtvu, gdje se je po naški razgovarati htio; nu nedobivši povoljna odgovora, zapita: zar se ovdje negovori hrvatski, a na to će njeka, koja se gradi domorodkom: Aber hier? Was glauben Sie? — Uz to ti podosta marljivo polaze „Kränzchene," kojim je već hora došla i o kojih je prošle godine i „Glasonoša" što spominjati imao. Osim toga ima ti i u p r a t e r u zabavah — mudro-li ti zamjeniše našu rieč: „Graberje" — ali „es klingt besser und ist grossstädtisch." Kod tih zabavah svira ti čuvidna purgarska banda, kod koje ima članovah, koji niti svih „klapah" na instrumentu nepoznadu. Nu tko nije crkve vidio i peći se klanja, a naš mužek, i prolazeći uz magistrat, klanja mu se, misleći, da je crkva, jer ima toranj i uru, koja se nikada nesklada s ostalimi, kojih ima i odviše ovdje, pa se niti nesmije, jer ovdje kažu — bilo bi požara.

Težko li sam se uzradovao, kad sam čitao u zagrebačkih listovah, da je grad kod vas plinom razsvjetljen, a ujedno i raztužio, kad sam opazio ovo njekoliko ovdje svjetiljkah, koje netom upaljene na pol gasnu. Svjetlo im se širi na dva koraka tako, da bi čovjek, koj bi htio što u večer pročitati, i zbilja svjetiljku uzjašiti morao, da pročita čoravo tiskano slovo. A Bog te čuvaj, da ideš malo docnije kući; slomio bi vrat, a nečudi se, ako čuješ, da se je tko noću po nesreći utopio — jer ima i gdje.

Ali gle! gdje mu skoro nepravdu nanesoh. Ima ti u sried pijace jedna svjetiljka, u kojoj se pali „petrolej," kojoj je zadaća, da cielu pijacu razsvjetli. To ti je jedini lux tenebrarum Varasdiniensium! Drugi put više, ako Bog dade!

Purgar.

Hrvatski koledar

za god. 1864.

za rimokatolike i pravoslavne

od Mije Krešića u Zagrebu

III. tečaj.

Ciena mu je samo 50 novčićah.

Razprodaocem nudi se primjerna nagrada.

Naručbine neka gg. izvole poslati na samoga izdavatelja.

Tiskom Antuna Jakliča u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1.50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 34. U Zagrebu 5. prosinca 1863. Tečaj III.

STARI PLEMIĆ.

„Što ću sad ?— Moj dvorac bieli
Moskovska mi četa spali,
Kozaci mi kćer oteli,
Sinovi u boju pali,
Ostah starac sam te sam!
Kažte kud ću, kažte kam?
Deder Žide toči vina!
Živi „volnašć i oczyna!“ *)

Tako stari plemić stari,
Nuz brke mu suza kane,
„Hura!“ u to glas zaori,
A pred krčmu četa pane,
Svaki junak ljuti zmaj,
„Oj Židove otvaraj!
Pa nam toči žarka vina,
Živi volnošć i oczyna!“

„Odkud ljudi?“ „S Čenstohova,
Bilo tamo ljute sječe!“
„Hoćel skoro biti nova?
„Čuješ? Ruske trublje zveče!“
Starac paše mač o bok,
Pa na vranca skokom skok!
Ajd na Ruse sva družina,
„Živi volnošć i oczyna!

Veljko Rabačević.

*) „Volnošć i oczyna“ — sloboda i domovina.

Što su pjesme?

Pjesmice su one rieči
Nanizane, poredane,
Što ih pjesnik sám ćuteći
Piše k srcu svake dane.

On ih ćuti, on ih mami
Iz srdašca tajstvenoga,
On ih kiti šalicami, —
Kraj zlata ih meće svoga.

Pjesmice su divno zvono,
Što odliega skladnoglasno,
Sad ljepotno, sad smiono,
Sad žalobno i užasno.

Pjesmice su varka stara
Dvajuh srcah mladjanije',
Kadšto varka tá obara
I srdašce najhladnije.

Zanešene su sestrice,
Što se kradu svjetlu pravom,
A potajno nemilice
Srca draže čudnom stravom.

Pjesmice su tajna sila,
Štono srcu mir nedadu, —
I često se — kao vila
Pjesniku nehotê kradu.

J. V.

Digitized by Google

Julija Crvićeva.

Izvorno.

(Nadalje.)

Tù se sjetila oba svojih mladjih godinah, kadno su po vrtu tjerali leptire, brali cvieće i pohadjali siromašne seljake, -- sad se on nješto sjeti, što im za mlada najmilije bijaše, a sad opet ona, dokle nedodju vremena, kad su Julija u B., a Ljudevit u Z. na nauke otišli.

„A sada nas eto opet ovdje nakon triuh godinah, naše će prijateljstvo," reče Ljudivit, sada se opet učvrstiti, a tim jače, što smo sada veći i razboritiji nego bivši malenih noguh."

Julija gledaše u zemlju, a za Ljudevitova govora rumenila se sve to više, dokle Tomo opet ob odlazku jedne nezametnù. Lagano izpruži desnicu prama Ljudevitu i Tomi pa želeć im lahku noćcu odoše. ona u svoju sobu a Tomo sa Ljudevitom kući.

Došav Tomo sa sinom svojim kući legnù odmah spavat. Tomo zaspà a Ljudevit stade misliti o novom sastanku s Julijom te odluči za dva il tri dana kod kuće malenu zabavu dati, da se nagleda angjela, dokle je moguće. O, kako mu težko ovi dani prolažahu, al i naskoro prodjoše. Sve bijaše pripravljeno, a gostovah takodjer se mnogo sakupilo, al nebijaše jošte Crvića sa svojom obitelju. Brzo uzjaha Ljudevit vranca, pa se hvati Crvićevu dvoru. Upitav sluge za gospodara, začù, da se je Crvić već krenuo k njemu, nù drugim udario putem, budući je imao nješto na polju prije pogledati. Ljudevit odmah za njimi pa ih stignuv sprovadjaše do doma, gdje ih željno već gosti izčekivahu. Jedva udje u kuću, već bi Julija na krilu starice majke Ljudovitove, koju već dugo vremena vidjela nije. Svestrano veselje zavlada cielim družtvom. Sad se sjednu oko stola, kraj koga ih i večer zateče. Mirko htjede odmah oko 8 satih proći, nu sletiv ga svio stali a najvećma majka Ljudevita, odlučeno bi, da se Mirko sam povrati, buduć je imao sutra dan rano na put ići. Nješto se uzbunì veselje; nu Ana sjedne u dobar ćas uz glasovir, a gostovi udare u ples. Al se danas neda Ljudevitu plesati. on voli uz Juliju i njezinu majku kod glasovira sjedjeti i razgovorom se zabavljati. A kad noći gluho doba nastà, vratiše se opet gospoda veselo, a gdjekoji i nakićeni kući, Posljedna je otišla Ana sa Julijom, koju je Ljudevit opet jedno vrieme jašeć sprovadjao, a vrativ se opet kući, nepodje odmah spavat, već stade o družtvu u obće sa staricom govorit. „Kakova to blaga duša" pa opet „kakav to dobričina Mirko" tomu nebje ni kraja ni konca. A kad se je on sjetio svoga pobratima Milana, zapita na brzo majku: „A zašto nije danas Milan plesao? inače tako rado pleše, a danas baš neučini ni koračaja?"

„A ni Juliji," prihvati majka, „nebijaše danas do plesa."

Nješto se Ljudevit zamislio, pa želeći majci lahku noć ode spavat.

Sutra dan se ustanu svi doista njesto umoreni nu veseli, a starica se opet dala u govor sa Ljudevitom. Iz svih silah nastojao je on, da svrati kakov govor na Juliju.

„Kako se jako promjeni, nit je čovjek poznao nebi, da se tako nemetnù u mater."

„Jest, mnogo je, reče majka, na mater nalik, pa ne samo licem već i dobrim srcem. — Da si, sinko, vidio Anu Anicom djevojkom — — kó ljepota jabuka razrezana na dvoje. Jošte tebe nije bilo kući, kada nas je već Julija ćesto pohadjala, pa šta misliš, jeli već zaboravila onoga, s kojim se kao dievojčica igrala? Nije, nije, kako se liepo opitala za Ljudevita. Kad je bila tri dana prije tvog došašća kod nas, reče mi, da će odmah sve veselije biti, čim ti kući dodješ. Hvala Bogu, sada ima dosta zabavah, — ali meni starici sjedoglavoj... što odavna nevidjeh vesela družtva." Tude uzdahne starica, jošte se jednom dozvala mladosti svoje.

Kakove su to uspomene! Ove se negube odmah poput mislih, što ih mladjahno srce za čas izmisli a prolete, košto valovi, kad ih tiho povjetarce ljeti po tihanu jezeru tjera, misli veselice, što pravim životom medjaše; to su uspomene siedih glavah nikle iz upalih očijuh, misli žalostnice, što hladnim medjaše grobom.

Starica se nasmjehnù a za čas se zgrozi i progovori tiho:

„Sad je došao na vas red."

Dugo gledaše nepomično Ljudevita u oči, koj je sada zaboravio Juliju, te misli staričine sliedio.

„Ljudevite ti ćes biti sretnim — ljubio si majku i otca si svoga, Bog te blagoslovio."

Timi riečmi ostavi starica sobu, a Ljudevit ostà jošte dugo vremena nepomičan, dokle ga, kano iz sna, neprobudi misó na — Juliju. Za kratko vrieme uzjaha Ljudevit konja te krene u šetnju; nù nebi dugo pa se opet vrati, pusti konja kod kuće pa ode k Milanu.

Milan bijaše Ljudevitov suučenik u Ph. Dugo se vremena tude niti nepoznahu, ali se nakon njekoliko mjesecih našla braća, koja se sudaraju, našao si Ljudevit u Milana vjerna pnbratima, a Milan u Ljudevita svoga brata pokojnika, za kojim je njegovo ćutljivo srce već odavna tugovalo. A od to doba, kada se Milan u P. nastanio, učvrsti se njihovo prijateljstvo tako silno, da ga nikakove klevete, niti vreme, a nit nezgode srušit nemogahu. Milan je jošte slabo bio poznat u Crvića, nu nakon mjesec danah što ih sa Ljudevitom ovdje probavi, steče si u Mirka toliko povjerenje i ljubav, da ga on u svoj stan primi i prava mu najpouzdanijeg prijatelja podà. Ana smatraše ga kano sina, a Julija kó rodjena si brata. Pa tko nebi nesretnika?

Bilo Milanu 22. godine, kada je on svršio svoje nauke a roditelji njegovi život. Poveću baštinu što ju je dobio, prodà, budući mu imanje na volji nije bilo. Jednu je godinu živio u Z., a kašnje se uputi u blizinu svoga brata, koj je njegovu nesreću tako živo ćutio. Na samu je htjeo biti, na selu, gdje god u blizini svoga pobratima, da i nadalje s njime dieli tugu i radost. U P. si on najmio sa svojom starom rodjakinjom njeku kućaricu, kamo je i često iz Z· hodio: nu kada mu i ona umre, ostà sám.

Na to se vrati Ljudevit kući. Staro se prijateljstvo opet u životu obnovi, što bi dosada samo u pismu. Ljudevit ga upozna sa svojimi poznanci pa i sa Crvićem. Kada je najmu izteklo vrieme, htjede Milan opet P. ostaviti, jer se u obradjivanje zemlje nije mnogo razumio, pa se u Z. nastaniti. Došav k Crviću, da se oprosti, morade mu i svoju nesreću slučajno pripoviedati. Al razabrav Crvić rieči njegove, nehtjede pristat uz to, već ga umoli, da ostane kod njega. Premda mu nješto težko bilo poziv odbiti, a jošte teže ga primiti, dade se ipak nakon molbe Anine u obećanje, da će ostati njeko

Digitized by Google

vrieme. A kada se on u Crvića udomio, ostà i dulje, nego-li obeća, što Crviću veoma na volji bilo. Pa tako posta on Mirku prijateljem, Ani sinom, a Juliji malo-ne vjernim bratom.

Što je ikada na svietu liepa i uzvišena se dogodilo, zametnu se u naručju ljubavi, ljubavi čiste i nevine. Ljubav je brodila morem i popela se nebu pod oblake, ljubav ponire do zemaljske osovine, a korjenom se učvrsti u osi ciela vasmira. Kad je zemlja visila o božanskoj volji tad ju spasi — ljubav. Pa čim je mogao Bog uresiti dušu čovječju uzvišenije, no kada usadì u nju izkru one ljubavi, koja ga spasi? Tu mu ljubav podieli na tajne žice, od kojih, kad jedna sladkom tugom zvoni, druga radošću odzvanja. Al su žice tajne, tajne kó i ruka ona. U mnogoga zazvone jednom — samo jednom — a u mnogoga nedaju glasa, dok nedodje ona ruka, kojoj je sudjeno da udara u nje. A ta se ruka s koro uvjek nadje, pa bila ona i na kraju svieta, barem jednom, da odzvanjaju čovjeku tajni glasi tajnijeg mu srca. A koja to žica, što zvoni divnim božjim glasom što odzvanja pjenjem čistih angjelah a odjekuje njekim tajnim duhom od naravi ciele? Što je prijateljstvo? Nismo li mi i s Bogom prijatelji? Neutičeš li se k prijatelju onom, kad te mora mori? Na cieloj toj divnoj liri srca čovječanskog dvie su strune, što si u glasove upadaju viekom, što se svuda sretaju u isti čas, kad o jednu udariš, obje se čuju; kad jedna umukne, srce ti je, kó lira popucanih strunah, cielo je prazno a strasti se udomile u njem. Bez ljubavi neima prijateljstva, kano što bez prijateljstva ljubavi. Hà, sveto ime takova prijateljstva! Sretno stado, u koga se udomilo jesi! Ljubav bez prijateljstva je njeka strast koja će kretati ljudskim srcem kano povjetarce lišćem; nu uzvišena neće nikada ništa poroditi. O grudi prijateljske, kad nas jadi pritisnu, tada se poniknutom glavom puštamo na vas, te od vas tražimo lieka!

Milan je bio kod Crvića u taj par baš i kod kuće. Stupiv Ljudevit u sobu, pozdravi Mirka, Anu i Juliju, pa se nakon kratka razgovora s njimi razsta, a s Milanom ode u šetnju. Težke su ga osvojile misli. Prošav njekoliko putah prama selu prekinù Ljudevit njeki veoma zanimiv razgovor, pogleda Milana okom prijateljskim pa mu pruživ ruku, reče: „Milane prijatelj si mi bio dosada prvi...“ umuknù, porumenì.

„Treba li što god? snadje li te nesroća koja? kaži, brate, meni kaži.“

„Ja ljubim Juliju... tebe bi nješto molio...“

„Sve mi kaži, sve ću što god mogu,“ reče Milan drhćućim glasom. Oba stajahu ukočena — jedna misó — Julija, zavlada im srcima.

Malim pismom što ga Ljudevit izvadi započe opet razgovor nu tih i tajan kano tajan govor listićah na boru, kada ih proljećem vjetrić niše.

„Hoću, list će imat sutra ona“ reče Milan te podavši si ruke razstadoše se oba prijatelja.

Milan je zaista list drugi dan predao Juliji na samu, kada se je Ana od njih nješto udaljila.

Julija stisne pisamce sluteć njekako od koga dolazi — što je srcu sada nepoznano? — metne ga porumeniv u džep. O, da je komu bilo vidjeti ju, onaj sretan čas, kada ga uzčita!

Ljudevit je opet treći dan Milana tražio; nu njega već nebi u selu.

Bjednik i on je nješto tajna poćutio u blizini Julinoj.

„Sveto mjesto ostavljam,“ timi riečmi kazà Mirko, da je otišao. Ljudevit začuv ovu žalostnu vjest smrvi se na duši tielu. „Milana neimam, neimam brata, neimam Milana.“ Na to dodje Ana te preda Ljudevitu sliedeći list:

„Mili moj! Uvjek imasmo iste želje i težnje, a sada nam isto u dio palo — za godinu danah dodjem opet. Za godinu danah dodjem opet. Bio sretan!

Tvoj Milan.

Ljudevit pitao svakoga, kamo je Milan otišao, al mu nitko nezna pravo reći. Mirko je rekao, da odlazi u B., pa da će odanle za njekoliko danah mu pisati.

Na dan 10. veljače 1835. dodje zaista list iz B. u kom je pisao, da će jošte dalje u sjever, a za godinu danah se povratiti te kod Ljudevita do smrti ostati.

Kada je Ljudevit čitao taj list od udaljena prijatelja svoga, utješi se doista nješto malo; nù one radosti, u kojoj smo uvieke Ljudevita dosada vidili, nebijaše više u njega. Kako neuztrpljiv izgledao je sretan onaj danak, kad će opet vidjeti svoga prijatelja kod sebe!

(Konac će sliediti).

Tatar-kan.

Ao slavlja! mlade bule!
Jeste l' priču, jeste l' čule?
Pobiedio Tatar-kan,
Pobiedio djaura kleta;
Na cielini od djul-cvieta
Razbio svoj labud-stan.

I pod hladom vite palme
Redaju se puste čalme,
Kan im dieli silan plien,
Njim i svetcu svete Meke;
Kan s' razvali na dušeke,
Munja mu je oka tren.

Sve im dieli, hate, zlato
Roblje, ruho prebogato,
Samo dvoje drži sam:
Djaurskog vodju radi glave,
Djaursku ljubu, oči plave
Nek nasite srca plam.

Na umoru vodja pišti,
Pod čadorom djaurka tišti
Kana o svu lažnu grud;
A Kan sladki šerbet pije,
Ljubi dievu, pa se smije
Krotak lavić njegda ljut.

Pa sried živa sladka žara
U srce mu nož udara,
I kad bieli svanu dan,
Djaurska ljubav osvećena,
U svoj krvi razvaljena
Leži djaurka, Tatar-kan.

Veljko Rabačević.

Digitized by Google

Biela koprena.

Pripovjest u tri poglavja.

Prvo poglavje.

Pitomište.

Bijaše u nedjelju poslje podne. Nebo se zažarilo, zemlja ognjem sievaše, vjetar i prašnati vrtlozi igrahu se medjusobno neobziruć se na jauk i tužbe ubogih stabalah i grmlja, koje moradoše nedjelni ures izgubiti. Sa svih stranah grnjaše šareno jato ljudih na polje, da se razblaži nebeskim modrilom i sunčanom svietlošću.

Meni bijaše kao i drveću. Prah i vrućina pritiskahu takodjer i moje srce i glas. S toga ostadoh kod kuće podav se rajskoj nasladi t. j. čitajuć meni omiljele auktore. Ali ti krasni dane! Nenadjoh ništa, čim bi si ugodila našim prijateljem i pjesnikom mogosmo se samo u duhu i srcu približiti. Dopade mi knjigo u ozlati rukuh, knjiga, na kojoj bijaše napis „Album.“ Otvorim. Ugledam odmah iz nje prošlost. Davno zapuštena mjesta i zaboravljene ljude vidim opeta.

Bijaše mi, kao da mi još jednom djetinje srce puno pohljepe u grudih kuca. Što me nije sve mučilo! Što li gibalo!

Dà! bijaše takodjer nedjelja kad no ja, djevojčica od 14 godinah nastupim sa ljubeznim ćaćkom tužno i bojazljivo put od gostione do pitomišta. Do tada sam u dragocienoj slobodi živjela. Nu sada, kao što mišljah, prieti mi strašna sila odgojišta. Mogah si samo pomisliti ovu zgradu kao samostan, opasanu visokimi zidinami, pregradjenimi prozori, dugimi hodnici, tamnimi dvoranami i mnogimi jedna naprama drugoj postavljenimi slikami. Čega sve nisam se bojala! Ali nadjoh upravo protivno. Nova i prekrasna kuća — otac povuče za zvonce. Otvore nam vráta sasvim prijazno. Činjaše nam se da su nas očekivali. — Cvieće stajaše u predsobi, na stubah; a sunce prodiraše do njega kroz prozore. Madame Bernardova, predstojnica, nosaše posve jasno odjelo, šarene vrbce, smijaše se, pokazivaše nam svoje dragocjene biele zube, ravnaše si prekrasne uvojke (Locken,) Jednom riečju to bijaše očarana palača. Njekoliko ljubeznih riečih prijazne dame, koja na mehkom divanu sjedjaše, jedan mig i bijah uvedena u krug mojih sestarah. To bijaše radost! Ovdje nebijaše ništa žalostna, ništa ozbiljna, moralo se je gospodski živjeti medju sestrami, kojih trideset do četerdeset bijaše! Dolažahu mi prijazno u susriet — najviše ih stajaše motreć me u dobro odaljenoj daljini —, izuzamši jedno jedino veliko plavo djevojče, koje kao da je na pristojnost zaboravilo, stupi k meni te mi očitova: „Madame Bernardova uvriedila me je: najbolje i najljepše djevojke pušta, a na mjesto njih dolaze same kržljavke, koje neimaju niti pojma o tjelesnoj viežbi (gimnastici)“! bijaše bo sve blago i dobro, a takodjer ovaj maleni „Eleve“ bijaše mioprijateljena i napisa mi kad je odputovala ponosne rieči u moj Album:

„Ako rieči „Ljubim te“ i nisu govornički rečene, to su ipak izraz iskrena prijateljstva.“

„Na uspomenu, da se sjetiš tvoje tebe uvjek ljubeće

Milke.“

O vi uvjek ljubezne Milke! Vas je moći na stotine u svakom Albunu naći. Kad opet ugl damo ovu uspomenu srdacah naših, kad već doznamo, što je ljubav i prijateljstvo, izmami nam njezin ponositi skok i njezin velikodušni zapis jedva još mali podsmjeh boli. Pa ipak — medju ovimi pustimi frazami, medju ovimi ganujućimi zajednicami nadje se u brzo rieč od veće važnosti, želja, obećanje i slika nježne dušice krasnoga spola, koja nas sjeti u najkašnjih dnevih na bol, ganuće, a možda i na radost. Ob ovom ću dati jednoč pripovjedati: Leži evo predamnom i dosta riedko i začudjeno glasi:

„Gospodin reče: Griehe otacah kaznit ću do trećega i četvrtoga koljena.“

Leonora Werdenberžka.

Ova dobra Madame Bernardova nebijaše nikada oholija od onog dana, koj joj dovede Jelisavu i Leonoru Werdenberžku, četrnaest godišnje kćeri najstarije i plemenite obitelji. Bijahu dvojci; al jedno drugomu vrlo neslični. Jelisava visoka i vitka, plavokosa i modrooka, puna dragosti te i podatna. Leonora pako manja, crnomanjasta, sporija; al vrlo sigurna u svom poduzeću, odvažna i postojana, te već od naravi odredjena za podporu svoje sestre, koju ona vrlo *ljub*ljaše obožavaše, Leonora imadjaše doživotnu zadaću, da je sve od svoje ljubezne sestre odstranjivala, što bi njojzi nepovoljno bilo. Jelisava pako primi sve zahvalno, što bi joj sestra ponudjala. Jedva bijaše moguće spaziti, gdje se duševni život dviuh plemenitih sestarah u jedno biće dieli.

Djetca življahu vrlo dugo i zadovoljno u samoći, u kući roditeljah, da nisu niti spaziti mogla, da žive u zavodu sestarah.

Osim toga bijahu odveć ponosne na glasovito svoje ime, ona bi na svakoj knjizi naslikala grb svoje obitelji, svaki bi komad odjeće uresila sa iz sedam zrnah bisera načinjenom plemićkom krunom i nazivasmo ih s toga porugljivo „caricami.“ Malo po malo približavasmo se ipak mladim Werdenberžkinjam. Dobrota srca, bistar um te finoća izvrstno odgojenih djevojčicah svladaše naše predsude i dolažahu nam svedjer prijaznije u susret, al od svega bi se sustezale, što bi na nje prosto i drzovito dielovati moglo. I buduć su osobito marljive bile, osvojile su one u brzo srca učiteljah. Kad bi njihova mati, ponosna, prekrasna i u sjajnosti blistajuća se gospodja došla, nebijaše Madame Bernardova liena nju uvjeravati, da će mlade plemkinje jednoč ponos pristojnosti i ures družtva biti.

Ali sudbina drugačije odredi. Godinu danah poslje njezina došašća oboli Jelisava. Bijaše bo groznica, koja lagano, al tim sigurnije njezinu snagu uništi, te poslje u moždjane prodre.

Pomočnića i ja bismo sestri za podporu dane, jer, iskreno govoreć, bijaše ova dobra Madama Bernardova dosta mudra, da je znala ovo po modi „milosrdje“ na korist obratit. Ah! Bijahu težki dani i tužne noći, koje smo marale sa prijateljicom pročuti. S tvrdoglavosti bolesti nehtjede Jelisava na običnu promjenu bolestničaricah dopustiti i jer ubogo trpeće diete iz srca ljubljasmo, podasmo se strpljivo njegovu zahtjevu, te žrtvovasmo skoro vlastito naše zdravlje.

Digitized by Google

Njekog večera sedjasmo umoreni i bolestni u sobi bolestnice. Liečnik nas ostavi. Bijaše neugodno vrieme vani. Groza nas spopadne. Jelisave težko i neuredno dihanje, a Leonore žalostni uzdasi prekinu groznu tišinu.

Najednom otvore se vrata. Lagano stupaše duga ženska u sobu. Nikad neću ovoga neugodna utiska ovom prigodom zaboraviti. Korak joj bijaše tih, bez štropota, samo kumaš (atlas) njezine crne i duge odjeće šuštaše po podu. Lanita plava i ukočena; grozni podsmjeh drmaše joj krasnimi al već bez zubih ustmi, sivi uvojci pokrivahu joj glavu, koju pokrivaše bielo nabrana poculja (kapa). Leonora skoči. Babo! zavrisnu, htjede ju zagrliti; al ona pruži ruke, da ju preprieči, stupaše lagano i svećano ka krevetu bolestnice, otvori zastor te se prevjesi preko prividno spavajuće. Pošto je glavu digla te sklopljene ruke na prsa pritisnula, reče njeki strani, dá divlja bol iz njezina lica. Leonoro! šaptaše ona, da ju bijaše jedva čuti moći. Leonora približavaše se kao prestrašena. „Gdje ti je mati?“ pitaše baba. „U residenciji“ odvrati drhtuće djevojče.

Baba pograbi unuke ručicu, povuče ju bliže k sebi i reče joj osornim glasom: Tamo su sjajne svetkovine, tamo sretni dani, veleliepa sjajnost, dočim ovdje smrt svoju žetvu obdržava!“ „Babo!“ vrisnu Leonora žalostno. Bolestnica probudi se. „Vidiš li koprenu preko obraza Jelisave?“ prišaptnu gospodja, držeć sveudilj unuku; „vidiš li tamo preko očih.“ „Ne!“ pretrgne joj Leonora rieč — „ne — nevidim ništa — babo — nastran! nastran!“ Tako iztrgne se starici iz rukuh, padne na koljena uz krevet bolestnice, plakaše, udaraše se po prsih i čelu i odbijaše svako nagovaranje i tiešenje od sebe. „Babo. ti si strašną!“ jecaše ona. A bolestnica podigav se krevetu i spoznav babu, nasloni se otraga rukom na njezinu sliku i uzdihavaše. „Babo — ja ću rado umrieti —“ Malo zatim nastane stražnja borba. U jutro rano bijaše Jelisava mrtva.

Svi bijasmo nemilo uzdrmani i malo da nesdvojismo. Većini izmedju nas pričini se smrt u prvi mah tako blizu. Bijaše nam, kao da je s Jelisavom jedan komad našega tiela odtrgnut, kao da nemogosmo očima onako slobodno po svietu šikati (strieljati), uvjek nam bijahu u strugu (lies) uprte, koja odjevaše našu drugaricu. Mati Jelisave začuv viest, da joj je nemila smrt kćerku ugrabila. oboli od straha i tuge, suprug nesmiede ju ostaviti; do povratka roditeljah u kulu Werdenberg metnuto bi tielo pokojnice u gradsku crkvu, a jedna rodjakinja dodje po nalogu roditeljah, da Leonoru kući dovede. Kad bi se bila sa zemaljskimi ostanci sestre svoje dieliti imala te kad ju grčevi spopadoše, izjaviše se liečnici, da je njezino putovanje nemoguće. Malo po malo bijaše istom mirnija. Ukočenim i mrzlim pogledom vidi svoje prijateljice dolaziti, neodgovori ni na jedno pitanje i pokaže samo na njekoje izmed nas, koji joj nebijasmo niti osobito dragi niti neugodni te nam osorno reče: „Odlazite, odlazite! vi svi nosite biele koprene!“

Krivovjerci tvrdiše. da je gospodja Werdenberžka zlim duhom obtršena i da je ubogoj Jelisavi time smrt doniela. Drugi sjetiše se, da su čuli, da je mati plemića u najvećoj zabiti živiela te da se svojoj snaši nikad približiti nesmiede.

Treći pripovjedahu o zločestom domaćem duhu, koj uvjek u slici najstarijega obiteljskoga člana utvarati idjaše — jednom ričću pripovjedahu ovo i ono, a Leonore bojahu se ostali kao neugodna stvora. Izbjegavahu ju, da se neprestraše njezina pogleda.

Medjutim stignu povoljniji glasovi o zdravlju gospoje. Poslje njekoliko nedjeljah dodje sâma, da si vidi još jedino diete, te da se tim utješi. Kad je prispjela, bijaše upravo popodne. Mi stajasmo upravo okolo stola moleći, a blieda Leonora do predstojnice. Dobro diete htjede silom, da se spokoji; ali njezin duh uznemirivaše ju i kao da odsutan bijaše. Ona je majku svoju već prije grlila, nego ju spazila: „Leonoro, ljubezno diete moje!“ reče liepa gospodja, kvaseć lišce njezino suzami i cjelovi. Djevojčica pritisnuv obraz na prsa majčina, stane plakati. Najednom izravna se, strašan i neugodan podsmjeh, koj nas toliko putah prestraši, strese s njom te zavapi: „Skini majko bielu koprenu, jer me plaši.“ Gospodja sva se strese i bijaše blieda kao stiena. „Leonoro!“ zavikne iz dna duše, „molim te pazi na svoje rieči!“ Ali ukočeno djevojče pogleda još jednom istim divljim i bolnim pogledom, potegne naglo rukom preo glave i čela majčina, te zavije obraz groznim plačem. Žurno idjaše gospodja van. Odmah za tim odveze se. Čusmo, da je imala dogovor s liečnici. O odlazku Leonore nebijaše više ni govora; ali ona bijaše od nas oddieljena po samoj gospodji Bernardovoj. Njekoliko danah zatim dodje sam gospodin plemić.

Prestrašismo se do Boga začuv korak ili glas namrgodjenih podobah. Ah, bijaše nam svim, kao da bi nam težki kamen sa srca odvalio, čuvši rieči: „Sutra putuje Leonora Werdenberžka sa svojim rodjakom te nas za uvjek ostavlja!“

Oprostiv se Leonora samnom, bijasmo pojedini k njoj vodjeni. Prestraših se pri njezinom pogledu. Bijaše bo posve blieda i okorjela obraza. Ona bijaše sva iztrošena te time bijaše veća i tamnija, nego što inače.

Tužnim podsmjehom pruži mi mrzlu ručicu i reče: „S Bogom! Neplači! ja sam kao starica medju djetcom. Leonora, koju si ljubila, pokopana je zajedno s Jelisavom.“ Zatim uzme mi onaj „Album“ iz rukuh i reče tiho no porugljivo: „Moraju li se u vaše knjige i sablasti zapisati?“ I nepazeć ništa na moje kostriešenje, napiše gori rečene rieči i badava ju moljah, u kakovu savezu one stoje s njezinom sudbinom. Ja sam scienila, da je ubogo diete na duši bolestno, te se neusudih nagovarati: Gospodja Bernardova prepovjedi nam napokon, ma i najmanje o Leonori govoriti. Soba se je sestrina odmah raztvorila, da se izzrača, jer se je morala za druge pomoćnice izprazniti. Ropotanje s prozori, šum šušnja i škripnja suha granja donašaše man jauk Jelisave za izgubljeno životno veselje, i kad bi nam koj šaljivčina nepovoljan pozdrav poslao, čuli bi tim samo Leonore tvrdokornu i nezaboravnu rieč „biela koprena.“

Drugo poglavje.

U kuli Werdenberžkoj.

Godine i godine minuše. Malo sam čula o Leonori i znala sam samo na toliko, da joj je mati poslje njezina povratka iz potomišta gospodje Bernardove preminula. Plemić, njezin otac, odputovà poslje toga u inozemstvo. Leonora življaše ljeto na ljeto sa svojom starom babom u kuli Werdenberg zvanoj.

Njekog dana nanese me put u blizinu moje u mlado doba drugarice. Nemogoh srcu odoljeti, da ju nebih pozdra-

Digitized by Google

vila, te da ju nebi potražila na imovini njezinih predjah. Bijaše jesen. Preko golih poljanah i šarenih šumah navukla se gusta jesenska magla.

Na podnožju Werdenberga razprostiraše se gusta maglurina a kula, bi reć, ponosno dizaše svoju glavu, razsvjetljenu sunčanimi večernjimi traci. Tiho povjetarce puhaše, a topole prigibahu svoje vrhe. Na polju bijaše sve mirno i tiho. Pastir mrzkim obrazom tjeraše jato ovacah kući. U dolini zašumi voda. Zvon zazuji kroz tiho povjetarce. Ali sve to gubi se u sve većma približavajućoj se večernjoj tmini. Sve mi pripovjedaše o prošlosti i razstanku. Čim sam se bolje kuli približavala, tim jasnije pokazivase mi se na zidinah propast toga dvora, koga sva Ephea zelenina sakriti nemogaše. I u dvorištu bijaše sve pusto i mrtvo. U njem je trava zarasla tako, da ničesa nebijaše vidjeti. Mahinja zarasla se po stienah. Na hodnicih i stubah puhaše mrzli vjetrić.

(Dalje će sliediti).

Otočac

u drugoj krajiškoj pukovniji.

Nacrtan i bojadisan po Mati Brletiću.

100 for. čistoga dobitka namjenjeno je kojoj školi mile naše hrvatske domovine.)*

Mila naša hrvatska domovina puna je tolikih čarobnostih prirodnih, da se tim lahko uzporediti može s prvimi zemljami; ali je naša domovina osobito u povjestnici tako bogata, da i u tom nadkriljuje prve zemlje.

Neka putnik podje od Kotora u Dalmaciju, te nepromaši putujuć nijednoga seoca i briežuljka; neka udje u drugi dio domovine, u junačku krajinu, u jezgru hrvatske kraljevine; neka prodje hrvatsko primorje sa otoci, itd. svagdje će naći nješto, gdje će dulje vremena postajati, te se upitati: „Bog zna, od kojega vieka je ta ili ona razvalina, ovaj ili onaj grad? Tko ga je sagradio i tko su mu sve bili gospodari? Što se je ovdje znamenita dogodilo? Jeli i čija se je na ovom mjestu krvca prolievala?

Mjesto, o kojem najprije govoriti nakanismo, čini se mnogomu, inače vrlo dobromu domorodcu, ako nije zavirio ili mogao baciti oči u stare listine, ili ako nije obišao ili prilike imao obići Otočac sa okolicom, neznatno mjesto i bez svake vriednosti: ali kad malo samo na okolo pogleda, koji korak s glavnoga puta na stran baci, nestane dvojbe, opazit mora da je Otočac sa okolicom pun čudotvorah, izradjenih što po naravi, što sabljom u ruci po našem narodu hrvatskomu, kojim se imenom dičiti mora već diete u koljevci, narodu kažemo, koji, ako i nije možebit poslovice našega sada velikoga muža izustio u stara doba, ipak ju je u srcu nosio i kud god je hodio, s mačem u ruci na kamenu zabilježio:

„Sve za vieru i domovinu.“

Da nebijahu Hrvati svoju domovinu onako učvrstili, kako to po njoj stare zidine svjedoče, pitamo: „Što bi bilo danas iz Europe? Što bi bilo iz naših neprijateljah? Bog zna, čijim bi se sada njekoji narodi krstili krstom?

Da možemo cielomu svietu dokazati, da je hrvatski narod od pamtivieka pun duševne i tjelesne snage, donosit ćemo na vidjelo mjesta, kud je prolievao svoju krv za vjeru i domovinu i opisat svaku malenkost što pomoćju starih pisamah, što pako pomoćju neupropastive knjige, naroda samoga i njegovoga predavanja.

Šipci

iz vrta Petrice Kerempuha.

8.

Izkipjela veće milostnica
Sve jošt sipa poglede ljuvene;
Rumenilom izšarana lica
S stida joj se tobož porumene:

Znaš li kriepost pobieljenu brate,
Kaži, što se tebi nalik čini
Milostnici? — prstom kaži svate,

Gljiva ta se svuda sama kaže,
Kruhoborska to je brate četa,
Prodala se, — pa sve vičuć laže:
„Rode mili, domovino sveta!“

9.

Kruhoborka.

Boriti se za slobodu,
Vjere meni, to je liepo,
I pomagat milom rodu!
Al ne odviš — to je sliepo!
Jer do greba
Treba hljeba.

Ima priekih prijatelja',
Što nam groze odasvuda,
Njih se branit — moja 'e želja!
Al ne javno — nisam luda!
Jer do greba
Treba hljeba.

A tko 'e s nami bezobziran,
Odpor tko će tu zaniekat?
Al za Boga! miran, miran,
Mi možemo jošte čekat!
Jer do greba
Treba hljeba.

Podjemo l' sa svieta toga,
To ć'mo biti tek junaci,
I u raju molit Boga
Za rod kao slobodnjaci!
Jer netreba
Tamo hljeba.

*) Ova slika može se kupiti po 1 for. u odpravničtvu ovoga časopisa.

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 3. prosinca.

T. Ravnateljstvo našega strieljačkoga družtva u slogi sa „Kolom“ izabralo je odbor u tu plemenitu svrhu, da uredjenjem muzikalne večernje zabave, spojene sa lutrijom sakupe što veću svotu na podporu stradajućih u kraljevini Ugarskoj. Predmete za to izigravanje sabirati će članovi odbora pozivajuć vriedno žiteljstvo ovoga grada, neka pojedini, — na koliko se jur nebi bili odazvali poglavarstvenomu proglasu, — prinese na žrtvenik milosrdja po mogućnosti ma ikako neznatne svote. Vriedne i veoma čestite gospodje i gospodične našega glavnoga grada, koje su i dosada uvjek činom zasvjedočile plemenita i čovjekoljubiva svoja čuvstva, neka i ovom prigodom podupru poduzeće toga odbora prigotovljenjem kakovih rukotvorinah, koje će kano lutrijski dobitci tim veću vriednost imati, što će doći iz nježnih njihovih rukuh. Uspjeh poduzeti imajuće se lutrije zavisi od toga, ako prispije čim više poklonjenih dobitakah, da ih neće morati odbor nabavljati gotovim novcem, te će tako ciela svota razprodanih srećakah pripasti izključivo samo opredieljenoj dobrotvornoj svrhi; zato se umoljavaju i ostali stanovnici grada Zagreba, pa i drugi cienjeni članovi družtva strieljačkoga i „Kola“, neka pridonose u svrhu lutrijskih dobitakah, ma i kako neznatnih predmetah.

Dne 30. prosinca o. g. držat će se u prostorijah streljačkih uz ulazninu od 1 for. za osobu svečana večerna zabava s koncertom, plesom i vučenjem dobitakah. Najkasnije do 24. prosinca obnarodovati će se tako putem novinah kao i kroz posebne oglase program, koji će u sebi sadržavati red koncerta, točni popis svih darovah i darovateljah tako onih, koji će darovati lutrijske dobitke, kao i onih, koji će doprinieti gotov novac.

Nadamo se podpuno, da će žiteljstvo Zagreba živahno se odazvati ovomu čovjekoljubivomu pozivu obih domorodnih družtvah.

— U Karlovom kazalištu u Beču predstavljati će se druge nedjelje hrvatska opereta „Šeređani“ od Keka, rodjenoga Varaždinca a razumiesmo, da će se ove Saisone i na našem kazalištu ova opereta davati i da će sam kompositeur u orkestru ravnati svoje djelo.

— Danici novosadskoj pišu iz Trsta. 7. listop. predstavljali su u Trstu u teatru „Armoniji“ drama „Marka Kraljevića“ od Talijana Dal' Ongara. (V. Danicu o. g. 4. br.) Tršćanski Slaveni došli su u velikom broju na ovo predstavljanje. Čestiti Srbin Toma Svetina iz Kaštelja predloži svojim znancem i prijateljem, da glumcu Salvinu, koji je Marka igrao, dadu u spomen srebrni buzdovan. Kad se 7. (19.) listop. igrao „Kraljević Marko,“ predadu. mu taj buzdovan uz burno pljeskanje publike. Na buzdovanu, koji je lepo izradjen, piše ovo: „Tomi Salviniju preizredno protumačivšem na pozorištu junačka djela Kraljevića Marka spisana F. Dal' Ongarom za spomen diveći mu se Slaveni u Trstu.“

Književnost.

Tečajem ovoga mjeseca izaći će troškom Josipa Taca u tiskarni Dragutina Lehmana u Osieku prvi svezak pripovjedakah Vladimira Nikolića. Dielo će brojiti do 20 tabakah, a ciena će mu biti 1 for.

— U Beču je izašla tiskom jermenskoga manastira a troškom njekoga Hrvata, knjižica pod naslovom „Hercegovina za devetnaest godinah vezirovanja Hali pašina.“ Spjevao jedan Hercegovac. Ciena je knjižici 25 novč.

— Izdavatelj knjige „Niz bisera jugoslavenskoga“ javlja, da „poslie raznih, težkih preponah“ se već dvadeset i drugi arak štampa, te da će svi predbrojnici do božića imati knjigu u rukuh. Skoro sva naklada od 1500 iztisakah je već razgrabljena — tu je doista više sreće, nego li u ijednoga našega nakladatelja, radi česa se izdavatelju može čestitati.

— (Umjetnost.) U odpravničtvu ovoga časopisa može se viditi prekrasna nagrada, što ju članovi českoga družtva umjetnosti ljetos dobivaju, naime: uapšenje obitelji kralja Manfreda poslje bitke kod Beneventa (1266) bakrorez od A. Schultheisa po Slav. Engerthu, zatim nagradu peštanskoga družtva: Jelica Zrinskijeva u Munkaču; kamenopisna slika od Amédée-a Charpenthier-a u Parizu, po izvornoj slici Viktora Madarasa. Srećke, kojimi se u sretnom slučaju može i dragociena uljevna slika dobiti, stoje za svako družtvo po 5 for. 25.

— Naskoro će nakladom Hartmanove knjigare izaći „Svatovsko kolo“ i „Vilini glasovi“, oba djela od našega mladoga domorodnoga skladatelja Fr. Žav. Kocha u Osieku, na što već unapred pozorno činimo muzikalno občinstvo.

— „Uzajemni pravopis slavjanski“ spisao Matija Majar, fajmoštar u Gorjah. Drugi svezak ove knjige je već dotiskan, a treći se sada tiska. Čitava knjiga iznašat ima 15 tabakah i stoji 3 for.

— Na slovenskom nariečju izašle su jošte sliedeće knjige: Liturgika, ali sveti obredi pri vnanji službi božji, spisal A. Lesar. — Jezičnik, ali spomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. — Goriški letnik, od Fr. Zakrajšeka. — Postonjska jama od Dr. E. H. Koste. — Domač koledar slovenski za g. 1864. od P. Hicingera. — Makrobiotika. Spisal po Hufelandu Dr. M. Prelog.

Kazališne viesti.

Ove smo godine bili sretni sa koncerti, kojimi su nas umjetnici naši i prijatelji glasbe liepo obdarili. Hvala jim! jer gdje se pjeva i goji muzika, tu je znak napredka, ma bile okolnosti baš i ovakove, kakve nam danas jesu; kako bi se istom pjevalo u nas, kad bi nam bile družtvene i političke žice na guslah naših skladnije složene?

Dne 27. studenoga dade ovdješnji narodni zemaljski glasbeni zavod u proslavu sv. Cecilije, zaštitnice glasbe, veliki glasbeni koncert. Premda s radošću gledamo ovaj zavod na stazi naprednoj, scienimo ipak, da nećemo nikoga neugodno zateći, reknemo li, da ovaj koncert inače sjajan, nije bez svakoga prigovora u njekih brojevih. Ovo je bila druga predstava iz Porina; orkestar bijaše jak do 25 gusalah i u svem podpun sklad te prava razkoš za onoga, tko je ljubitelj glasbe. „Crescendo, piano i forte“ dalo je čitavomu djelu imposantan oblik. Izvornost u slavjanskoj themi posve je izvanredna, premda je „cis dur“ sva prilika, s prekratka vremena bio malo nejasan. Pokojnik nam u toj Ouverturi liepo pokaza, kojim bi putem imala poći u nas klasička muzika. Kano što je Mayerbeerova izvrstna Ouvertura „sjeverna zviezda“ u instrumentaciji bučna za uho, tako je nježna i milozvučna izvorna glasba u Porinu. Nedokučujemo, zašto se okrsti imenom „Nordstern“ u mjesto „L' Etoile du Nord“ kad je nikla u Francezkoj. — Gospodična Agras-Travenićeva pokazuje istina liepu nadu, samo je jošte ponješto nesigurna. Šteta što ju nisu puštjali sve dosad da stupa na pozorište, dok joj stajaše o bok i o pomoć sigurnih i upravo vrstnih pjevačicah, s kojimi bi bila postigla veću okretnost i neuztrašivost. — Gospodin Švarc igrao je vješto i na obću dopadnost mečtu o napjevih iz Traviate, koja je komposicija krasna i sretno sastavljena iz čestih prelazah. On je i ovaj put pokazao, da se voljan i odvažan čovjek može u umjetnosti popeti upravo do divne visine. — Ovo nam daje ponuku, te se moramo upravo radovati, što nam učestvuje u zavodu učitelj, rodjen zagrebčan, krasnimi sposobnostmi obdaren, koji nam izobrazi već više mladih diletantah, sudjelujućih dobrom vještinom kod svih koncertah. Isto je tako izveo i gosp. Eichler na rog smionu pjevku iz spjevoigre „Il barbiere di Sevilla.“ krasno i vješto, no utisak što ga učini na uho slušalacah, osvjedočava svakoga pojedinca, da javor gusle ostaju ipak pravom kraljicom glasbe. Ostala četiri sbora dobro su izvedena i učinila ugodan utisak na uho domorodno; ali peterospjev morao bi se bio povjeriti još krepčijim silam. Ovo nam daje ponuke, da se kod ovakovih sgodah naša družtva, osobito ovo, pa „Kolo“ kane medjusobnoga zazora, te da udare u kolu zajedničkomu zajedničkimi silami, jer je uspjeh samo onda bez svake mahne i sjajan, kad mu dvore

Digitized by Google

sve sile u početnom razvitku. Kapel. Asboth ravnao je koncert svom revnošću i opreznom točnostju.

Ostale pako lakrdije teatralne, koje su se razljevale poslje po kazališnih prostorijah, neznamo kakvu korist nose najnovijemu napredku! Kad čovjek zaboravi na ono uzvišeno zvanje, koje mu višnji, stvoriv ga, opredieli, onda neima zanj više granice, do koje bi mogao koracati, da ga ostalo čovječanstvo broji u svoje družtvo. Jopčarenje, koje se ove dane, neznamo čijim osobitim sokratizmom, u kazalište uvuklo — nepoznaje, kako nam se čini, s pogleda na stanovničtvo našega grada nikakvih skalah u savršenju naobraženja i nauka, koga treba da crpi s kazališta puk, te je valjalo samo onda i ondje, dok nije puhnuo vjetar ugladjenosti i uljudnosti i gdje su ljudi bili sami mračnjaci, vikli samo na ono, što je za smjeh, pa bilo to dostojno ili mrzko za visoki pojam kazališta narodno-zemaljskoga.

Dvorski život u Biaricah.

„Beatus ille, qui procul negotiis paterna rura colet;“ sretan je on, koj bez brige ore domaće si tlo — pjeva stari Horacio pa i cesar franceski misli tako. Biarice su Lethe, u koje cesar utapla svu brigu, bar se tako čini, da je tuj zaboravio na sav ini sviet, na svoju zadaću i veliko zvanje povjestničkoga ravnjanja; tude on živi sam za se i za svoju obitelj.

Premda Napoleon neprima nikoga u Biaricah, osim u najvažnijih i silnih državničkih poslovih, to vrvi ipak čitavo to mjestance od nebrojenih hodočastnikah sa svih stranah, što no dolaze, da se na suncu njegva veličanstva ogriju.

Carski razkošni dvorić u Biaricah, koga zovu jednostavno „Vila Eugenie“ sagradjen je po vlastitu ukusu i po risanju same cesarice, koja svojom rukom postavi temeljni kamen i rekuć, sama zidala i nadzirala svaki posao;

Čudnovato prekrasni, divni perivoj okružava taj dvor i samo božica Cvieta može imati svoju palaču po sried takvoga rajskoga vrta, u kom bujno cvatu sve ljepote zemaljske cvietane u najmilijih i dražestnih bojah, što jih umjetnost i narav stvoriti može. U toj bašći nalazi se i jemakljen (platanus) što ga je posadio prije dvie godine carski princ. Svake godine na rodjeni dan mladoga carevića sakupe se gospoda biarička sa muzikom, zastavami i množinom puka okol toga carskoga drva, pjevajući slavopjevke vladajućoj porodici Napoleonovoj, kojom sgodom se pije sila vina na zdravlje cesarevićevo, a na koncu se pleše u slavu carstva francezkoga.

I ove godine radovahu se stanovnici tamošnji okol carskoga drva, a cesar i cesarica gledahu sa doksata veselu družbu; samo mali cesarević nehtjede veseliti se, nego stajaše tamo posve ozbiljno — bez odsjeva ikakva veselja na mladjahnom licu. A zašto bijaše to prokšeno diete turobno na takov dan obće radosti? Bog ti ga znao! rekoše ljudi biarički da i carskomu princu može se veselje pokvariti i osvanuti koj dan tuge.

Dosta tomu, ljudi zgadjahu sad ovo sad ono i svaki mišljaše da je pogodio pravi uzrok, al u istinu nepogodi baš nitko. Njeki gospodin u službi kod carskoga dvora odkrî mi uzrok brige mladićeve, pa i svakojake ine zanimive sitnice što ću jih ovdje opetovati.

Cesareviću bijaše na srcu briga radi prvoga glavnoga izpita, koj mu drugoga dana predstajaše. Moj prijatelj mi reče sliedeće:

Budući baštinik Napoleona III. imaše prije njekoliko danah izpit u prisuću roditeljah si, i u krugu izabranih osobah, što bijaše tim znamenitije, što je zavisila odluka od uspjeha, da li je vriedan cesarević da postane poručnikom Garde. Nebje to puka obličnost, jer je stalo Napoleonu III. do toga, da mu sin postane posve vrstan i dorastao izpuniti velikih zadaćah, koje bi mu udes na put bacio. Možebiti da vas zanima znati, kako je carski sin položio svoj izpit.

Okol širokoga stola, pokritoga zelenim suknom sjedjaše car s caricom i ministri, desno učitelji a pred stolom princ u odjeći zuavskoj. Prva pitanja stavi mu učitelj vjeronauka. Mladi djak pokaza da je u nauku svete vjere dobro napredovao, te je točno odgovarao na sva pitanja. Život Isukrsta i sve njegove muke proučio je dobro i izrazio osobito počitovanje prama papi, kao vidljivoj svetoj glavi crkve rimokatoličke. Tko jošte dvoji o iskrenosti Francezah prama Piju IX., taj bi se osvjedočio o pobožnom štovanju, čuvši toga maloga Zuava kako on dokazuje, da je velenuždno, da Francezka brani svetu stolicu. Za vjeronaukom dodje povjestnica: Hanibal, Julio Cezar, Dragutin veliki jesu poznate osobnosti za princa, a povjest dobe Napoleona I. i životopis njegov znade izvanredno dobro. Kada bje napomenut otok sv. Jelene udari mali Zuav šakom po stolu; „to učiniše prok— Englezi!“ povikne, a cesar pogleda zamišljeno na pod. 1812! kod toga godišta zabliješti suza u oku cesareviću. Za poljsku očitova mladi Napoleonida isto oduševljenje, ko za svetoga otca. U jezikoslovnom smislu je princ mali Mezofanti, on govori francezki, englezki, talijanski, španjolski i njemački, a čita rimske klasike u izvoru; i u Matematici je dovoljno čvrst. U taktiki mu je učiteljem general Montebello. Bitku kod Marathona tumačio je princ izvrstno, za tim dodje na red — Austerlic, — nu, tu su Rusi zlo prošli. —

Kod zemljopisa vidilo se je, da zna za svaki kutić od Kokinkine i Meksika, svaki putić u Niemačkoj i za francesku medju na Rajni; Kolojna mu je grad franceski. Zatim dodje na red naravoslovje. Carica ga izpita iz Botanike, a car iz Astronomije. Čitav mu je izpit veoma dobro izpao. Na koncu ustade general Montebello i u svom govoru izjavi, da je princ pokazao se vriednim, da nosi Porte d' épée. I tako postade u franceskoj vojsci jedan poručnik više; a kad bude ime toga vojnika u njegovoj regimenti čitano, stupit će drugi poručnik napred i oglasit se „Odsutan radi malodobnosti!“

I ova je pripovjedka zanimiva!

Dok carski dvor boravi u Biaricah, dolazi tamošnji ladanjski sviet po nedjeljah da pleše pod vedrim nebom, višeputa i pred nj. veličanstvom. Kod takvoga jednoga plesa opazi carica Eugenija njeku liepu i dražestnu djevicu, gdje na strani turobno stajaše, dok su ostale djevojke plesale. „Zašto ti neplešeš?“ zapita ju carica. „S kim da plešem?“ odgovori žalostno diete — „onaj, koj me ljubi otišo je u Meksiku, pa da mu budem nevjerna, plesuć s drugim, dočim moj Jean možebiti leži u bolnici ranjen?“

Taj odgovor ganû caricu, koja je to odma caru pripovjedala, a on ode za čas k mužačici te joj reče:

„Djete moje, plesat moraš i ti na svaki način, pa kad se tvoj Jean bori za me u Meksiku, a to ću ja za njega s tobom plesati; ruka ruku pere.“ Car pograbi vitku djevojku i zapleše s njom na divljenje svih nazočnih, a carica se toj šali srdačno nasmije.

Svaštice.

Baron Nataniel Rotšild iz Beča dao je ljetos u Gräfenbergu kostimirani bal izvanrednom sjajnošću. Sve slaštice, dà, i sam led donešen je iz Beča. Kod plesovah izvedene su figure dosad nečuvene i nevidjene. Plesači Kotiliona moradoše kao u jahalištu preskakivati Bariere i kroz obruče, papirom napete loviti svoje plesačice. Kod jedne figure opet dobio je samo onaj gospodin plesačicu, koj je prvi iztrusio čašu šampanjskoga vina, kojom zgodom bijaše dosta kihanja, kašlanja, smjeha i šale.

* Od mjeseca veljače pogubljeno je u Poljskoj 315 katoličkih svećenikah, a 300 jih čami po tamnicah ili strada u Sibiriji.

Odgonetke zagonetkah br. 32.

Od Iv. Potočnjaka.

1. Klada. Lada; 2. Kula. Luka.

Razriešiše gg. Mirko Malin, Krunoslav pl. Horvat, Fr. Cajnar i Fr. Valpotić.

Rebusi.

1.

2.

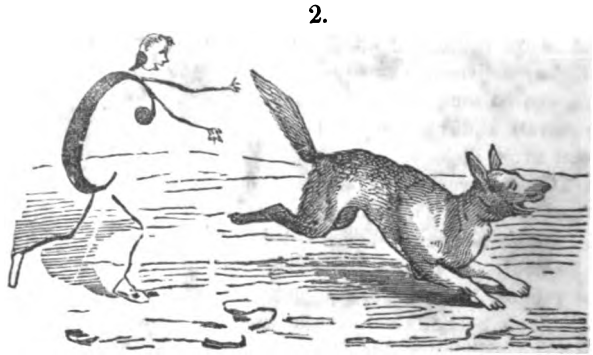

Tiskom Antuna Jakiča u Zagrebu.

Digitized by Google

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.	Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.— na pol godine . . . . . 3.— na četvrt godine 1. 50	Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 35. U Zagrebu 15. prosinca 1863. Tečaj III.

Poziv na predplatu.

Domoljubni dusi misle, da je došlo u istinu vrieme, da i hrvatskomu jeziku bude ona čast, koja ga ide po božjem pravu, da bude naime u hrvatskom dičnom narodu zauzeo prvo mjesto u obitelji i na javnosti, te učvrstio se nasuprot vladavšemu do nedavno jošte tudjemu idiomu.

Ta je ideja prodrla po svoj domovini, a da se zbilja čim prije oživotrori, da nam sladki naš jezik ništa više poniziti nebude moglo, da ga sa sjajnoga mjesta nebude kadra strovaliti nijedna moć i baciti ga u najprostije krugove služinčadi — kako je to žalibože dulje vremena bivalo — to valja da ga njeguje svaki i sliednji domoljub ljubomornom pažnjom. O da bi tu misao svaka duša naše krvi pojmit mogla, nebi mnoga odlična gospoda služila se glasom hrvatskim samo onda, kad jim službena dužnost to nalaže, dočim u obitelji bujno jim se širi duh protivni.

Medju sredstva, da se postigne plemenita svrha ljubavi roda svoga, spada poglavito i beletristika, koja ugodnim načinom razprostire duh narodne prosvjete i porabu krasnoga nam jezika.

Čitanjem liepih pripovjedkah, smiešicah, viestnika, pjesmicah itd. uvježbati će se, nastojanjem mužkaracah i liepi naš spol, komu slučajno nije do učenja slovnice, budi rad pomanjkanja vremena il drugoga kakvoga uzroka. Al naopako, ako nam nebude više brige, da nam se u gospojah, sestarah, kčerkah i prijateljicah domorodni podigne ponos roda hrvatskoga, tad je u zalud sav trud iskrenjakah; tad će sve hrliti sklizkim putem u takov ponor, koj će nas u vlastitoj domovini učinit za kratko vrieme rajom tudjega upliva, a uz to neće doista cvasti ni materialno blagostanje narodu našemu.

Časopisah i knjigah ima u nas, hvala Bogu, danas više nego ikada, premda se ti literarni podhvati uzdržuju većim dielom samo požrtvovanjem pojedinih i skoro bi reć, da bez toga nebi nijedan časopis mogao u ovo prelazno doba osoviti se na vlastitu svoju snagu, proiztekavšu iz obćenite podpore obćinstva. „Naše gore list“ izlazi evo tri godine danah bez ičijih žrtvah do urednikovih, te možemo reći, da su mu se otvorila vrata sjajnih palačah kao i nizkih seoskih kolibah, gdje odprije nebijaše vidjeti hrvatskih listovah; al koli veći broj ima našinacah, koji nemare ne samo za ovaj časopis, nego za nikoji u našem jeziku.

Svaki podhvat treba da ide što više k savršenstvu, da bude u svakom smislu sve to napredniji, da mu se vriednost digne nad običnošću — al takov uspjeh dade se postići samo što većim učešćem i blagohotnom podporom sl. obćinstva u kom jedinom jest jamstvo za kriepki život.

Digitized by Google

S gledišta dakle narodnoga napredka želi i izdavatelj „Naše gore lista“ da ovaj časopis, što više razširen, tim sjajnije bude mogao predstavljati opriedieljen mu dio književnosti naše i pozivlje sl. občinstvo, da blagoizvoli poduprieti ga u toj nakani, i doprinieti u ime polgodišnje predbrojke malu novčanu žrtvu.

„Naše gore list“ izlaziti će dakle, ako Bog dà, i buduće godine u istih rokovih; al po želji mnogih predplatnikah u obliku ukusnijem, točno kô i dosada, pun izvrstnoga novelističnoga sadržaja, pjesamah i zanimivoga Feuilletona a — za sniženu cienu od **2 for. 50 novč.** na pol godine.

Illustracijami pokušasmo evo tri godine i donesosmo osim jur rabljenih stranjskih obrazacah i liepi broj izvornih, našim trudom nabavljenih drvorezah, nu osvjedočiv se, da u toj struci u nas nije moguće izvesti po želji ono, što njemački Journali sa 10—20 tisućah predbrojnikah jedva donose, te usljed toga nećemo da obećamo, što se čestitim načinom izpuniti nebi moglo, al želimo ipak po mogućnosti i nadalje nakiti rebusi naš list.

Gg. sabirateljem predplatnikah nudimo svaki šesti iztisak na dar.

U nadi, da nam neće iznevjeriti se nijedan naših dosadanjih podupirateljah, nego da će povećati se broj novimi predplatnici, završujemo ovaj naš poziv iskrenom željom svima — da Bog da sretno u zdravlju i druge godine!

U Zagrebu 15. prosinca 1863.

Uredničtvo
„Naše gore lista.“

Julija Crvićeva.

Izvorno.

(Konac.)

Konac ljute zime god. 1835. približavaše se, a zemljica se stala na novo kretati, iz duboka sna se opet prenula ciela narav, nakitila bujnim cviećem krila materinska a ojačala divne grudi, da uzgojiva opet milenu dječicu.

Uz Crvićev grad vijuga se Sava, te čini njekoliko stotinah koračajah nad dvorom zaljev, koji seljaci Virum nazvaše. Uz obalu se diže malen brežuljak, na njem usadjena vrba, što sad novim se okitila cviećem a pod njom klupčica, gdje je Crvić običavao sa svojom obitelju se hladiti i prijatelje svoje razgovarati. Ovoj vrbi povjeri sada Julija sve tajne srca svoga; tu je čitala dnevnik i listove, što sve to veći postajahu. Tude je često boravila sladke čase i mislila misli, što ih prela njeka tajna ruka — misli ljubovnice. — U dnevniku svom je odsada dane. kada je po koj listić dobila, samo Križićem naznačila.

Dokle je Julija dane boravila u tihanoj ljubavi, promjeni se ćut Ljudevitova. Veseo onaj čovjek sada je sjetan, neveseo. Milana mu neima sreća, što ju već u rukama mišljaše, dokle je imao Milana, izgubi sada dobar dio. Neima grudih, što bi tješile onako, kano prsi prijateljske — ostarjele grudi materine već nećute čara srca mladjahnoga. Dugo ga je motrio Tomo a žalošću opazivao da mu sin sve to više propada. Bilo jednoč u večer mjeseca svibnja, kad on Ljudevita pozva na šetnju.

„Sinko, neznam koja te je pritisnula tuga — već odavna gledam, nebi li kako doživio dana, da te vidim vesela i zdrava. Kaži meni, Ljudevite, koja te osojila nevolja?“

„Otče, prijatelja neimam, neimam s kime dieliti sreće svoje — a Milan je možebiti — al nije ne, — sbog mene nesretan. Kratkim listom prekinuo je prijateljstvo, što nas vezaše već toliko godinah a s česa? Bog nek znade! Otče, ja, otče, ja ljubim Juliju. Jedinu radost nalazim jošte u njoj, s kojom sam igrao djetinske igre.

Tomo, koj je odavna to slutio, nereče ni rieči.

„Otče, negovoriš ništa?“

„Ljubi sinko,“ reče radostno otac, „ljubi, izprosi ju u Crvića, dovedi ju kući sebi vjernom ženom a meni milenom kćerkom.“

U udaljenom lugu leži sin na otčinskih grudih, a ostarjelo srce kuca na srcu ljubovnika mlada. Veselo se povratila oba kući, kazivala starici, što misle, a ona se truneć suze radostnice topila u veselju.

Sutra dan se odvezoše k Crviću. I on je veseljem privolio na prošnju Ljudevitovu. Tu bi zaključeno, da Ljudevit sada preuzme imanje otčevo, a Tomo da živi kod njega u miru sa staricom.

Nakon njekoliko danah bi i ženitba na 5. studenoga urečena, na dan goda Mirka, kad se prvi put oba obljubila.

Sad je tekar začeo pravi život za Ljudevita. Listovi su sada očito prolazili a njeka žena Barica nosjaše ove tajne od Crvićeva do Tomina dvora. Do sada je polazio često Ljudevit k Crviću, ali sad samo riedki koj dan prodje, da ga nebi kod njega.

Bilo je 10. lipnja kad je bio Ljudevit sa Tomom kod Crvića. Svi se poslje podne sakupili pod njekom lipom, što bijaše gradu na iztoku. Tu se pod debelom sjenom razgovaralo i uživalo. Za njeko vrieme dodje i njeko djevojče noseć struku miris cvieća. Čim to Ljudevit spazi, priskoči djevojci, te joj, pruživ njekoliko bielih deseticah, uze struku — te poda Juliji. Sve se čudilo sad s bujnosti, i mirisa ote struke. Milo diete, i ono znalo, kamo liepo cvieće spada. Kako je zadovoljno poljubje Julijino otišlo, a suza blistaše joj u oku. Kašnje krenula Julija s Ljudevitom u šetnju, dočim su stari ostali pod lipom i gledali za njima. A kamo, k vrbi? Pod vrbom se sjela oba, pod vrbom znanom, izpod koje se toliki uzdasi već k nebu vinú. Pa što, da govorim dalje? Tko neću ti njihove sreće? Za mala se usta Ljudevit, primakne čamac, što je uz obalu stajao, sjedne unj a do njega Julija. Tiha Sava nošaše sad na bistru ramenu svome sreću ove dvojice, mirno ploviše po Viru amo, tamo, a uz čamac igrahu male ribice. Sve bijaše tiho i mirno, samo veslo kucaše uz drven čamac, a na njem do dva mlada srca. Za čas pogledala Julija tužnim okom Ljudevita, a struka cvieća plivaše po vodi. Tužnim okom gledahu za njom, gdje ju obkolili valovi i odnieli medju sobom niz vodu. S koro okrene Ljudevit čamcem k obali, te se sjetno razstaše sa tužnim Virom.

Digitized by Google

Govorili smo već, kako su se godovni dani kod Crvića ovršivali. A kako je opet danas sve veselo na dan goda Anina! Cio dan se skupljali ovamo čestiti prijatelji od svih stranah a najviše ženah mladih i starih. Danas dodje i starica, majka Ljudevitova. Samo radost, kakova može biti po naših selih, na takove dane, sjaše se u očih kmetovom, kojih se velik broj na busenu pred dvorom sakupio, a pune čuture vina prolažahu od ruke do ruke veselih kmetovah, a do njih sjedjahu mlade Posavke pjevajući u bujnome kolu. Na vedrome nebu titraše hiljadu noćnih lučih, medju njimi plovio po divnoj plavoti nebeskoj čarobni mjesec, a s otvorenih prozorah razliegaše se vesela glasba seljačkih gajdašah po cieloj okolici. Kako se opet plesalo i igralo! Gore u sobi gospoda mlada sa cvietom mladih plemkinjah a dolje u dvorištu Posavci sa ljepotami Posavkami. — Ples se svrši a sva gospoda potrće za Ljudevitom u blagovalnicu, gdje na stolu pivo stajalo. Svi se pobojaše, nebi-li onako vruć i potan pio. Nu već bje prekasno, — on izpi podobru čašu mrzlice vode. Sve se propanulo, — plesalo se nije više, već bijahu svi umorni te tako osta Ljudevit sjedeći s mirom u blagovalnici, a do njega Julija govoreć mu ob opasnom tom činu. Pa zbilja, — Ljudevit poćuti za čas ljuti bodac, s koga probliedi kao stiena, — sa svih stranah saletiše ga gospoda, da se legne; — nu on nehtjede, dokle ga majka neuprosi, da se s njom kući povrati. Tako se svršio tužno taj dan, kako-no se veselo započeo.

Sutra dan dodje glas Crviću, da je Ljudevitu gore. Svi se pobojaše o životu njegovu. Liečnikom, što ih dao Tomo iz grada dovesti, potonule takodjer za njekoliko danah ladje, a Ljudevit bijaše na kraju svoga kratkoga života. Nebje dana, kad ga nebi pohodila Julija, njegovala ga kao mila brata, što se sprema na posljedni putak u — vječni život.

Bio krasan poslje podne utorak; vrućina, što je pritisnula okolicu, popusti nješto sa skore kiše, trava se stala nješto zeleniti, što bje dosada suha, a Ljudevitu malo olahnulo. Starica majka sjedila do noguh svoga jedinca sina, a do glave mlada nevjesta, tužna, poniknute glave uz vjerenika svoga, — na stolcu do nje starac sjedoglavi poviruje biedan na postelju, gdje mu sve blago leži. Njekom tajnom silom podignu se bolestnik -- bistre oči mu upale, crvena lica mu pobliedila, kose mu razkuštrane crne — Julija udari u plač.

„Nemojte plakat," reče bolestnik, „nemojte — jeste-li danas noćju ćuli sovu, što pred kućom hukaše, slušao sam ju dugo, tako je tužno hukala — —" već dalje nemogaše, pa se pusti na jastuke. Starica se digla sa stolca, ostavila tiho tu sobu, pa otišla u svoju, gdje je dugo vremena jecajuć plakala. — „Smrt proriče sova smrt, — Ljudevite mili ah, ti ćeš umr..." bijahu rieči, što ih je ćula služkinja, kada je ušla u njeziuu sobu.

„Gospodjo milostiva, danas je ubio špan sovu, što je letjela oko dvora, neće ništa —"

„Hvala Bogu, ona neznači smrti." Nješto utješena starica sidje opet k sinu. Mirno ležaše Ljudevit, mislio bi, da ga je ostavila ljuta bolest. Julija sada neplakaše — nepomično ga gledaše i popitkivaše, dali mu što god treba.

„Ništa, ništa — sada mi je bolje — otče, dodji bliže, kada dodje dragi Milan, — rekó je za godinu danah — primi ga k sebi, nek kod tebe ostane dokle hoće. — — Majko moja, ah, ostaj s Bogom! nemoj plakat, neidem daleko od tebe, gore, gore — doćekati ću te — ah, Julijo! i tebe ostaviti? — budi sretna — netuguj — podajte mi ruke."

Poljubiv se sa svimi reče: „Ah, kako je vama liepo, što ste —" timi riečmi uzdahne i pustidušu u naručajih Julinih.

Biedni roditelji Ljudevitovi ukopaše i ono, što im dosada bje jedina radost — ukopaše sina jedinca, a dvorovi ostali pusti, gdje se vječna tuga udomila — pozvala im gospodara tužna kukavica onkraj. —

Tamna noć osvojila zemlju, zviezde se gustimi oblaci zastrle a cielo selo, rekè bi, da je izumrlo, nigdje se glas nečuje, samo se vjetar bori još sa gustom tminom. Dvor je Crvićev umukao, te gleda kao niem gorostas, kad se je u crno uvijo, u njem tuga samonikom rasta. Nesviete se prozori kô obično, svi su tamni, samo na jednome se slaba luč vidi. — Do kreveta njekog stoje dvie osobe tužne, a na njem leži treća blieda, zatvorenih očiuh, diše a nediše, sad se trese a sad opet s mirom leži.

Čim su Juliju poslje smrti Ljudevitove doveli kući, neostavi nikada kreveta. Ljuta bolest stane podgrizati i taj cvietak. Jedva su umukla tužna zvona u zvoniku javljajuć, da se je prestavio vjerenik mladi, pak da opet sprovedu nevjesticu? Četernaest danah ležaše ona bolestna na duši i tielu već se i dvojilo o životu njenom, nu ona ozdravi opet na radost svih ukućanah i cieloga sela.

Ali neima već Julije mile i vesele, već neprohodi selom radostno, kano njekoč pod rukom Ljudevitovom sad joj glava poniknuta a očice one modre negledju naravi divne, sve joj mrtvo bilo do dnevnika i listovah mila pokojnika. Glasbe se oglušila a niti ju mile vesela družtva, samo Vir sa sladkim svojimi uzpomenami na prošasto radostno vrieme. Njega pohadjala svaki dan, pod vrbom sjedjela pa se dozivala prošlih časah. I godina prošla tužna.

Na dan 5. studenoga sastalo se opet njekoliko prijateljah kod Crvića; al se nečù zveka punih časah nit se razlegahu zvuci gusalah po selu. Tuga se nastani u dvoru Crvićevu mjesto veselih svatovah.

Bilo već poslje podne pa došao i stari Tomo. Čim ga Ana ugleda, udari u plač sjetiv se grozno promjene ote, a za njom i Julija. — Pade majci oko vrata, te joj se razplače na grudih. Starcu Mirku kanule takodjer njeke suze turobnice mjesto namienjene rumenike iz punih čašah. Pustio bi suzu živac kamen tvrdi, a kamo-li nebi mehko ljudsko srce.

Izvinu se kći iz majčina krila, pa se pusti na stolac da plati strogu udesu težku suzarinu.

Za čas uze dnevnik i njekoje listove pokojnikove te prodje iz sobe — obično joj vrieme šetnje sad bijaše.

Došav pod znanu vrbu sjedne na klup, pročita jošte listove svoje a onda upiše u svoj dnevnik.

„Moje srce nemože dulje boli podnositi. Na današnji dan bi me — odveo vjernom ženom. Sava odniela mi njegda najmiliju struku cvieća, zašto nebi to što jošte imam? „Crvićeva jesem, crvići me neka jedu."

I timi riečmi zaključi svoj dnevnik, što ga je dosada tako vjerno pisala, da joj svaki dan u njem zabilježen bio. Dnevnik ostavi na klupi a ona se baci u — vodu.

Žalostni su roditelji dugo čekali, al ju neizčekali — već

Digitized by Google

je nebje. Badava im tražiti cielu noć, česa već na svietu nije. Tekar sutradan sjeti se Barica, da je čula Juliju, gdje je pod vrbom pjevala tužno. Brzo pohiti tamo, ali samo svjedok smrti čekaše ondje — umrle nebijaše. Kašnje nadjoše i nju njekoliko koračajah pod dvorom gdje ju je tužna zora zabielila.

Julija bi zakopana u selu u Crvićevoj raki. Od žalostnog onog dana, kad je Crvić ukopao sve milo i drago na svietu a nevjesticu predao crvićem, nevidje ga nitko.

Na debelu krije snieg zemlju posavsku; ciela ravnica je kó izumrla. Njeka kola stoje pred Crvićevim dvorom. Njetko izlazi iz njih, za čas opet sjedne nanj, te se zaputi do doma Ljudevitova. Tužan Tomo doma bjaše tišće ruke poznane, a grli obljubljeno tielo. Kako si mi Tomo? — Zlo, sve je izumrlo moj jedini — Milane! L. Š.

Montblank.

Najviši europejski brieg Montblank (Bieli brieg) jest dio grajiških Alpah i leži sa svojimi najvišimi plazi u savajskoj pokrajini Fausigny. Sa zapada ga ograničuju doline Chamouny i Monjoie, sa iztoka doline Allée blanche i Ferret, koje zatiču u dolinu Entreves. Višina Montblanka iznaša 14.808 stopah. Njegve vode utiču u Arvu, Rhonu a stranom u Dore baltei i kroz nju u Pad.

Najviši vrh, sa koga se vidi 350 pluzah, uzki je hrbat od 150 stopah duljine a 50 širine, te je od sjevera strma stiena ko naš Klek. Do godine 1741. znalo se je vrlo malo o Montblanku, dok nisu dva Engleza, obskrbljena sa svimi potrebštinami, odvažili se prodrieti u nepoznati sviet i popeti se u nebotične visine. Pocok i Windhaim sretno vrativši se, učiniše ljubopitne putnike pozornimi na čudnovate divote tik planinah i od tog doba dolaze svake godine strani sviet u dolinu Chamouny, odkuda vodi put u zanimive strmine Montblanka. Čitavo putovanje traje 50 do 60 satih.

Na ovoj našoj slici vidimo dva najviša plaza, na kojih podnožju se nalazi mali konak u kom se montblankski putnici odmaraju, gdje noće i novim se živežom obskrbljuju.

Spomen na Bosnu.

Pri svrhi 1863. god.

Znancem i drugovom.

Braćo moja i drugovi mili!
Prijatelji i od mala znanci,
Znate ljubav, znate milovanje
Dok u družtvu i u kolu bismo;
Ljubav ona, nek nas na vjek spaja
A ništo nas nikad nerazdvaja. —
Znate: gdje se bratska srca slože
Da olovo težko plivat može,
A nesloga gdje kleta zavlada,
Lahko perje isto na dno pada...
Bilo vrieme nigda zaboravno
Kad u družtvu dneve sprovodismo,
Jedan drugom pjesme pripjevasmo,
Sve u zdravlju i skladu bratinskom. —
Al već prodje podosti vremena
Nit se čusmo, kamo-li vidjesmo,
Niti znamo, jesmo li svi zdravo. —
Al o braćo! što se mene tiče
Meni za zlo nek nitko nepiše,
Ja bi i opet svim vam zapjevao —
Zapjevao kad bi se mililo,
Al žalostnu nije do pjevanja;
Jer jur vriju suze iz očiuh;
Mladu, zdravu pjevat mi se neda;
Jerbo mi je srce raztuženo,
A vrela mi ohladnula krvca,
Pa i grlo već me poizdalo
Jer plakanju húdo se sviknulo. -- —
„Koji uzrok“ mislim „pitat ćete
Toj promjeni u malo vremena?“
Al vam kažem? tom je uzrok spomen,
Taj me cvili, taj mi pjevat neda;
Spomen, spomen gost moj sveudiljni
Ob dan ob noć neda mi pokoja,

Digitized by Google

Sad me vodeć u prošlost duboku,
Sad mi mećuć sva pred oči redom,
A najviše tu njekoč ponosnu
A sad tužnu i žalostnu Bosnu. —
Pa da nije moja braćo draga!
Ta mi zemlja još ni domovina,
Tekle bi mi suze od žalosti
Kad bi samo zdaleka pogledô:
Na tu zemlju krasnu i bogatu,
Na njezinu njekada slobodu;
Pa na robstvo kroz četiri vieka
I nasilja okrutna barbara,
I na muke nebogog kršćanstva
More suzah prenevoljne raje. —
Ah! na ovo srce dušmanina
Pa má bilo tvrdje od kamena
Od žalosti cvilit bi moralo. —
Al ja jošte sin te zemlje divne,
I buduć mi Bosna domovina,
Svak reć može srcu kako mi je,
Kad pomislim na dom i rod svoj,
Na prošlost mu i bjednu sadašnost. —
Ah! moj Bože žalost je velika,
Pak joj čovjek mora da odoli
Veseo bude k tomu i zapjeva,
Jer mu nješto žalost ublažuje,
A to nješto jest uhvanje ujakvo. —
Ja još dječak od sedam godinah
Čuo jesam što ljudi govore:
Proročanstvo da je u Turakah,
Kad se izpune četiri vieka
Odkad Bosua u robstvu robuje,
Odkad pade pod igo Turčina,
Da će tada — kojom moćju neznam —
Izbavit se iz drakunjskih zaljah,
Mentovat se jarma paklenoga
Lišiti se divjeg gospodara,
Oprostit se tlačenja turskoga. —
Tomu uzrok još sam čuo ovi;
Četirvječno Bosne robovanje
Kao od Boga da je odredjeno
Za neljubav i nenavist davnu
Banah, kraljah njenih gospodarah,
Koji davno uvriediše Boga
A mi danas da trpimo s toga. —
Ah! moj Bože koliko veselje
Kolka radost bje meni mladjahnu,
Što ću možda moći doživiti
Da na nami mladjem naraštaju,
Četirvječna ta kazna prestane
I življenje bolje već nastane
Bosni tužnoj žarko sunce grane. —
To bje nada, to mi bje utjeha
Mnijuć da će prestat robstvo skoro
A svanut nam vrieme željno novo. —
U toj nadi moja braćo draga!
U družtvu nam veselja je bilo,
I pjevanja u krugu bratinskom
Njegda bilo, sad se spominjalo...

Al sad moja braćo i druzino!
Sada spomen neprestano kliče:
Kamo t' nada, kamo proročanstvo?
Što si čeko i što si želio
Sad imadeš, ali korist koja?
Et godina šestdeset i treća
Naskoro će okrenut ti pleća,
Ona, ona puna jest spomena
Puna jada, tuge i čemera
Ona robstvo Bosne četirvječno
Ah! na žalost eto jur zaklapa. *)
Avaj! braćo tomu proročanstvu
I ljudskomu u muci bajanju,
Ja ni u snu niesam vjerovao
Nit posljedak siguran čekao;
Ali sam se uzdo i nadao
Njakvoj sreći odkle iza brda,
Od sadašnjih poboljih vremenah
I ljepšega svieta položaja
A iz raznih i mnogih zlamenjah. —
Na priliku: već i djeca znaju
Da sad onaj koj njekog vremena
Ko golijat svietu strah zadade,
Možnom vojskom pô svieta poplavi
Nebrojene gradove osvoji;
Da sad onaj nemoćan i tužan
Beketi se u dušeku kužan, —
Videć blizu svoje dokončanje. —
Kam mu danas divja oholost, sila?
Bogu hvala! — gotov je škrsila,
A davno bi svemu bilo: Amin —
Da se nije upetljo dušmanin
Koj mu novcem ljekove kupuje
I bolestnog s njima podporuje;
Drugi pak ga drugče podpomažu
Ljubav, vjernost još k tomu zalažu,
A sutra bi svi mu doskočili
Kada bi se samo pogodili
Kako će tu razdielit baštinu;
Al je muka — djelitba je težka
Zato svaki još na zgodu čeka. —
Ao! braćo nesmiljenih ljudih —
Koji našeg štite dušmanina,
A neznaju naših groznih mukah,
Našeg stanja i robskog življenja;
Kako Ture od petnaest okah
Na barbarsku kršćaninu sprieči:
Šuti, lezi krste turski robe!
Još nezvoni zvono u Turakah,
Moja čizma tvoj vrat gazit mora,
Ja gospodar, ti moj rob i raja. —

(Konac će sliediti).

Digitized by Google

Materialne misli

iz predgovora hrvatskoga glavničara, od Eug. Kvaternika, tiskom Drag. Albrechta u Zagrebu 1863.

Vodu našu za novce pijemo.

... Evo mi živimo viek otmjeno materialni; sve teži za većom udobnošću, bogatstvom, blagostanjem; dà, vidimo kako se uz nas istih, s našimi Bogom nam darovanimi dari svatko prije obogaćuje nego-li mi sami, kojim su ipak sva vrela stecivanja prije svih otvorena; pače, što je više, dok se drugi tako okó nas obogaćuju, mi u tom obziru nazadujemo, jer vidljivo siromašimo (iznimke bo nemienjaju pravila); niti smo bili dosad kadri — ugledav se bar u primjer nadošljakah — osoviti se il prenuti s mrtvila, u koje toli duboko ugreznusmo, za da već jednom začnemo živiti samostalno; na što svakoga isti nagon nuka!

Ovo mrtvilo i ravnodušje prama materialnomu napriedovanju učinilo je iz nas služeću većom stranom kastu. — Ako n. p. pitaš za ovoga il onoga veleposjednika ili imućnoga vlastelina, što da je on? odgovara ti se: služi! Pitaš: a zar mu je od nužde? dobivaš odgovor: nije mu bilo od nužde, imao je liepi imutak, no sada ide nazad! A zašto? Jer mu je njegovim odsućem propadalo gospodarstvo s jedne strane, a s druge ubija ga u gradu silni luksus? Ničim, ako ne viekovitim službovanjem; a prodavajući tako slobodnu svoju volju, eto ti mnogoga, gdje postaje svestranim natražnjakom i proti volji svojoj; sila bo Boga nemoli! — Ali službica, pa ma i kako visoka bila, nije dovoljna da se njom namire sve potrebe š njome skopčane; čim bo višje stojiš tim moraš i više trošiti, a za pokriti trošak preko plaće, s bogom djedovino: „Baština mu se obraća tudjini!“ Napokon se novci i raztepu, a ostavši tako i bez novca i bez posjeda, šta se sve nebi učinilo za ostati plivajući na vrhu? — Ima dakako liepih iznimakah; jer ima ih, koji vole zajći za stubu niže pa slobodno živiti; nu žalibog! mnogi nastupa i protivnu stazu, a ljudi se onda dive: tko bi to od N. N-a bio mislio! takov značaj!! —

Ali na svietu ništa nije bez razloga, pa nisu ni ta pojavljenja; nu najgorča po narod istina ostaje uvjek ta: da se tako malo po malo i neosjetljivo značaj takodjer narodnji kvari; nadalje: da se usljed tih pojavah u našoj zemlji tudjinci udomljuju, izključujući domaće. — A zar nebi bilo probitačnije i plemenitije po nas ostati na svojem — kao što naš narod veli — siromaštvu svojimi? množiti otčinsku baštinu, zabacivši svaki luksus, svimi sadanjega vieka usavršenimi sredstvi? zaokružiti se četicom domaćih ljudih, biranih iz reda onih, koji su sudbom zvani da poštenim službovanjem svakodanji si hljebac pribavljuju, te biti jim otcem i voditeljem, učiniv iz njih slobodne otačbine sinove, trgnuv ih tako iz čeljusti tudjinstva, oslobodivši ih podlosti? Nebi-li koristnije bilo da takovi ljudi prednjaće — kao posebnjaci — slobodni i nezavisni, savjetom svojim, dobrimi djeli i domoljubjem u svojih obćinah, kotarih, župah na srieću i ponos cieloga naroda? Riečju: kad se već raditi i službovati mora, nije-li bolje sebi raditi, samom sebi služiti; ili barma „unum facere, aliud non negligere?“

Nećemo reći da samo na taj, no i na mnoge druge načine propada dan danas sreća pojedinih domaćih obitelji na korist tudjinacah, a nesreću domovine. — Neukost, malodušje, neokretnost prometna s jedne strane, s druge pako nerâd a usljed ovoga lastovanje i razsipnost, upropašćuju na očigled mnoge naše ljude. — Obazrimo se samo malo po Zagrebu, pa što ćemo na žalost svoju opaziti? Mnogi se iz mladosti još sjećamo da je n. pr. ta il ona kuća bila vlastitost ovoga il onoga vlastelina ol gradjana Hrvatovića, a popitamo-li čija je ona danas? to nam se odgovara: znate-li onoga Kranjca (naš narod tim imenom obično sve tudjince označuje) koji je tamo il tamo za „Hausknechta“ služio!? — A takovih slučajevah imade po svoj našoj domovini sijaset: dà, imade ih i takovih, gdje je tudjin-sluga postao gospodarom hrvatskoga posjeda, a njekadanji gospodar rado bi išao sad služiti svoga njekadanjega slugu, da mu ovaj, i to punim pravom, nepredbacuje: da nemože onaj biti dobar i valjan sluga, koji je liepi svoj imutak toli ludo proigrao! Zbilja! njeka vrst počitanja i nehotice spopada čovjeka na samu rieč „Hausknecht“, kao da ona njekim načinom predstavlja utielovljeni râd, koji nosioce toga imena iz biede, ništice i robovanja u slobodu i blagostanje prepeljiva! Nije, bre, šala ničim ako ne râdom i štednjom dići se do stepena, iz kojega se u sadanje vrieme svestrano imponira! — A što da reknemo o onih tudjincih, koji su se još kod kuće iz dvornika do bogatira popeli, a stupiv na našu zemlju tè zaplev u svoje mriežе sve podhvate i poduzeća, maste si brade, dok si domaći ljudi prazne svoje zube triebe? — A to tako dosele bivalo s nami, s narodom medju Dunavom i jadranskim morem živućim!!

Vraćajući se dakle k prekinutoj niti, velimo: da je za čudo, kako videći mi te svakodnevne primjere materialnoga napriedovanja tih naseljenikah, ipak se jošte neodvažismo dosad bar na teoretičko kakovo poduzeće, kojim bi postavili temelj obilnijemu râdu a pokusili bi zajedno provući se iz pustih i neplodnih govorah, osnovah i sustavah na polje ozbiljne svestrane djelatnosti za moći tako i koristi se već jednom dočepati.

(Konac će sliediti).

Opomena.

Ti, kog srce vuče, sladki brate,
Za očima i ustmi sladkih dieva',
Poslušaj me, što ti sva ta spjeva,
Pak nek odtud želje ti se vrate!
Riedko na tom polju slast ti cvate;
Oči kojih žar ljuveni sieva, —
Usta kojih ljubav se osmieva, —
Često sve to s čemerom naplate.
Tog su svjedok oči plačne, tavne,
Uvehnulo moje lice mlado,
A u grudmi srca bol neizmieran;
To su moje ah! razkoši slavne,
Što sam oči i usta imô rado,
Ah! i što sam bio srcem vieran!..

I. L. K. E

Digitized by Google

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 13. prosinca.

Haf. Ako li se tko god, koj je prije jedno dvadesetak godin-danah boravio u Zagrebu, danas ovamo vrati, svakako bi našao promienah povoljnih — i spomenuv se onih triuh svetiljkah na Jellačić-trgu i inih raznih Ivanskih kukčićah amo tamo po zidinah pribitih, pitao bi pravedno, došav hitrim omnibusom iz kolodvora u naše sjajnim plinom razsvjetljene, udobno makadamizirane ceste: jesam li u istinu u Zagrebu? te ob noć težko da bi se osvjedočiti mogao, jer plin, ma i podobro sjajan, nekaže dovoljno sve one nedostatke prošloga vremena, što jih sunce ma i prosinačkimi oblaci sakrito nesakriva. Došav na primjer na promenadu južnu, pitati bi lasno mogao: kako da to biva, da u zemlji, u kojoj se hrastovina na miliune komadah svake vrsti porabe izvaža, za bariere upotrebljava mehko drvo iz tudjine uvoženo, gdje se lasno mnogo ukusnije bariere i mnogo trajnije iz hrastovoga bi napraviti dale, što vazda daleko naknadjuje mali višak troškovah, ako-li bi skuplje došlo. Kandelabri i terasa, koja ugodno namjesti kuhinski vrt na prostoru njegdašnjega cintora kapucinskoga, nestoje sa otom polutrulom u zemlju prepadšom barierom u nikakovom skladu, kao ni sa onimi nišućimi se od starine dašćenimi plotovi niz brdo. — Ovi plotovi nas dirnuše već puno putah veoma neugodno; jedno što su u istinu ružni a drugo što ne samo da svrsi su neprikladni i njekim načinom postaju dvovrstno pogibeljni, jedno što u slučaju vatre istu, od duge, briegovite ili lovačke ulice lasno kroz cielu Ilicu razprostrieti mogu, a drugo što briega, koj prilikom potresa lasno se obalit može na kuće u Ilici nimalo se očvršćuju; mi se tim plotovom tim većma čuditi moramo, što obstanak istih za varoš nikakovom štednjom skopčan nije; jer naravno, da bi se imali čvrsto zidanim parapetom nadomiestiti načinom, kako se napraviše pločnici, to jest troškom dotičnih gospodarah, kojih se plotovi nadomieste.

Ako-li na južnoj strani nedostatakah ima, a to je na sjeveru još gore. Njekadašnja „Palainshalle“ izgubi ures stupovah i gdje njegda ljepotice zagrebačke bijahu dvorene sladoledom, u šetnji nasladjene zvukom muzike i sladkom besjedom obožavateljah, tamo vidismo kroz cielo ljeto, koje kakove poderane prnjke sušiti — i čitavo šetalište, dosta krasno ustrojeno, nalik živici, gdje se kače i gušteri gnjezde. Nerazumiemo, zašto da od strane magistrata šetalište ovo bude porabi občinstva kroz zanemarenje uztegnuto. — Ako sirotah ima, to se ove neka njeguju u sirotinskom, zavodu, a podnipošto u prostorijah za udobnost občinstva stvorenih.

Premda su večeri podosta dugi, to se gotovo čitavo socialno obćenje concentrira u njekoliko kavanah i svratištah.

Nakana je Dvoranu opet ponoviti, nu na starom temelju, to jes onom od 55—56 god. — Mi neznamo, hoće li to poduzeće za rukem poći — nu slutimo, da življa zato ima dosta, naročito će biti usrećene tim zavodom ljepotice zagrebačke — za koje neima zabave bez vojnikah, koji na svu sreću hrvatski negovore, što i one nerazume, te se g a d n o m politikom bavit ni nesmiedu, daklem o njoj ni ne snuju. Fali jedino jošte, da se takovim ljubeznim gospodičnam za volju i kazalište poniemči, inače će umrieti od dugoga časa ove zime.

Mi smo sasvim uvjereni, da oni, koji ustrojiše družtvo nanovo, drugu zadaću pred očima neimadoše nego stvoriti si mjestance, gdje bi se mogli po starom običaju navadjenim načinom zanimat što Njemac kaže „sich gemüthlich unterhalten“ To bi bila stvar u sebi sama sasvim ne dužna i mi bi polag poslovice „chacun a son gout“ pustili stvari kako stoje da stoje — nu ovaj zavod postaje kroz to, da se u ovo doba na one običaje osniva, koji biahu posledicom absolutizma i njega posledicah te kô njekim javnim prosvjedom proti težnjam čitave domovine, čitavoga naroda. Nevještini političkoj ženskoga spola, koja taj uvod željno očekiva nezamjeramo nimalo ovu sasvim naravnu želju i veselje; jer odgojenje ženskoga spola u nas izključuje do najnovijega vremena sa narodnim jezikom i svaku plemenitiju narodnu ćut, budući da domovina njim je plesalište, odličan junak, koj najizvrstnije tremblente igra, a diplomat, koj se najugodnije umije pred krinolinom klanjati — domoljubje za njih jest budalaština, narodna težnja dosadjivanje neizmjerno, a domoljub čovjek, koj vino pije i prozore razbija itd. Da je to tako, nisu toliko ni krive same, nego oni, koji naše ljepotice u tom duhu odhraniše; Bože njim oprosti, nu da se ozbiljni ljudi, koji na polju političkom osiediše tako djetinskom demonstracijom otierećuju, te socijalno natražnjačtvo prigrliše, pravedno se nam čini za čudo i krivdom.

Kazasmo socialno natražnjačtvo, jer mi napredak u nikakovoj struci nespoznajemo, koj duhu vremena i težnjam toga duha neodgovara. — Kozmopolitizam jadni u nas da bude i iz socialnoga života izbačen jest zahtjev toga duha, to je, da Hrvat bude to doma, u družtvu, u zabavi, u poslu, u kući, u obitelji posve i posvuda, a ne samo u javnom životu i knjizi. Gospoda ona pako, kojih velik broj se golemim domoljubjem hvasta, žele opet ostati u zabavah svojih poniemčenimi, te odbijajuć narodni duh — i krijuć pod mastilom kozmopolitizma i tobožne lojalnosti kriju sramotnu i strašnu bojazan — biti Hrvatom posvuda.

Med ostalimi krasnimi Errungenschafti kroz njemčarenje upila je njeka klasa hrvatska i tu njemačku kriepost, psovat svoju narodnost, pače iste se stidit, da je to njemačka kriepost svjedoči njemačka literatura, jer svi odlični spisatelji hulje si narodnost n. p. Platen kaže „Man kann hienidien nichts schlechteres als ein Deutscher sein“ isto tako Göthe, Schiller, Heine, Börne itd. u istom smislu, tomu je dokaz sve to bolje i veće izčeznuće narodne odjeće.

Prije njekoliko godinicah, kada oua plemenita tri Magjara donesoše dar za postradavše žitelje u Hrvatskoj, pronikoše narodne odieće na sve kraje, pače i naše gospojice urediše plesove sa narodnim uresom opravah, zašto da to izgibe? jer bude ugledano kao prelaz k magjarštini — Ova klasa premda u broju dosta malena opet narodu na slavu nesluži, jer označena jest sa političnom bojazni, i narodnom bezznačajnostju. U ostalom neima u javnom životu ništa znamenitoga osim da se razprostira glas, da će biti naskoro sabor sazvan — neznamo na koliko je to istinito, ali svakako da bi nuždno bilo, o tom nedvoji nitko — dvorana županijska je dogotovljena i svrsi shodno urešena, te neće morati zastupnici naši u plesarni kazališnoj smetati občinstvu, koje bi želilo plesati.

Što se kazališta tiče, to prisustvovasmo predstavi za postradavše Magjare. Na cedulji bje obznanjeno „10 djevojakah u uniformi“ i jedna opereta.

Premda bijaše obnarodovano, da je ravnateljstvo pribavilo sasvim novo odjelo za desetoricu, to nevidismo, drugo od njekadašnjih crvenih čakah narodne zagreb. straže i komiskittelah proste momčadi austrijske; takovog šta obnarodovati trebalo baš nije. Čudno nam se vidi, da ovaj komad, koj očito predstavlja u Francezkoj bijaše urešen sa čakom hrvatskom, haljom i oružjem austrijskim — zašto se nije pribavila uniforma francezkih Zuavah, koja bi gotovo bolje uresila desetero djevojakah, nakon prilično mladjanih i liepih od bezukusnog komiskitela i osim toga bi i čitav komad bila učinila zanimivim kojeg ciela slava upravo u toj odjeći sastnji.

Ako nas ota predstava baš zanimala nimalo nije, a to bijasmo ugodno i povoljno, zatečeni od predstavljene liepe operete „ženitba kod svetiljkah.“

Izvedenje, napjevi, ponašanje svakoga sliedi njega predstavljača, odjeća gotovo ništa želiti nedopusti i mi se tim više čudimo lošim prizorom prediućega komada, pošto da ova posljedna predstava dovoljno dokazuje, da ima sredstvah i znanja u ravnatelju šta poštenoga izvesti, samo ako je i volje.

O g. Klišniga majmuniadi i gostovanju družtva Valterova drugi put.

Digitized by Google

Književnost.

Dragoljub, hrvatski koledar za g. 1864. od Gj. St. Deželića, tiskom i nakladom Dragutina Albrechta, treći tečaj, izašao je ovih danah i može se dobiti po 70 n.

— Katolički koledar za godinu 1864. od Vilima Švelca, župnika u Martinskoj vesi, tiskan štampom A. Jakića, može se dobiti u knjižari Jakićevoj za 50 n.

— Glasonoša u Karlovcu izlaziti će od mladoga ljeta opet u novom obliku i illustriran kao „Ueber Land und Meer“ ili „Illustrirte Leipziger Ztg.“ Tko unapried pošalje 6 for. za čitavu godinu dobiti će u ime nagrade tri knjige: Proroka, Kriesnice i Saula. Za ovako jeftinu cienu nije jošte nijedno literarno poduzeće u nas nudilo občinstvu toliko koristi, i s toga smo uvjereni, da će svatko hrliti da predplati na ovaj časopis, kakvoga — po programu — u našoj domovini neima — tim više, kad mu se obećahu pera gg. Mede Pučića, Mirka Bogovića, V. Vezića i inih glasovitih spisateljah. Ovakov Journal bi po našem mnienju morao prihvatiti čvrsti korjen u narodu i kad mu bude postojanim trudom za rukom pošlo razgraniti se po svoj Jugoslaviji, tad će biti suvišna žrtva ostalih izdavateljah naših zabavnikah, budući da nijedan nije kadar mjeriti se s listom ovako bogatih i izvanrednih ponudah. —

— Kratak pregled slovenske literature, sa dodanim riečnikom za Slovence. Napisao Ivan Macun u Zagrebu 1863. stoji 35 n. „Novice“ su posve zadovoljne s ovom knjigom, te ju preporučaju svakomu Slovencu.

Varaždinske sitnice.

Jao i pomagaj! Zlo si ga osvanuo, ti naše gore liste u Varaždinu; jer akoprem te ovdje malo čitaju, ipak saznade za tvoje sitnice skoro čitavi naš stališ. Da ti je vidjeti bilo, kako su se silno razžestili, te umah zaključiše, da se ima stroga inkvizicija povesti, strožja, no što ju je znao bivši predstojnik njekoga zavoda u Zagrebu povesti, hoteći saznati, koliko od njegovih pitomacah tebe čita, a koliko ih tebe podpomaže. Možeš i sam misliti, da sam u velikoj neprilici bio, budući i ja član toga slavnoga stališa, a nebi baš bio rado, da me saznadu, akoprem sam samo golu istinu odkrio. —

Zamišljen odoh dakle, da se malo razbistrim — kamo drugamo, no na promenadu; k Dravi nemogoh, morao bo bi obući čizme do pasa. — Tako zamišljen dodjem u tu jedinu oazu u svem Varaždinu, ali kad tamo, eto ti i tu zagrezoh u kup blata — mal-ne do koljena; već pomislih: morat ćeš kući po motiku, da se izkopaš; živa istina! moraš bo znati, da se ta promenada blatom navaža, da ju dignu u plateau; nu neznam, iz koga-li razloga upravo te kupe tik staze pometaše? — —

Osamljen tude prodjoh njekoliko putah gore dole, tarući sa sebe blato, kad najedanput začujem tapanje dvajuh purgarah, koji se žestoko medju sobom prepirahu. Ja podjem polagano za njimi, te na koliko mogoh razabrati zametnu sliedeći razgovor:

Prvi: Dragi Tinček, (Martin), jesi ti štel v nekšnem naše gerê listu, kak ti se je nekšni purgar podufal čez nas prave purgare šimfati? —

Drugi. Kakšna je to zver, taj naše gorê list? Jaz bogme neznam!

Prvi. To su ti takšni caitungi, kakšne si vre videl pri Prateru. Jel se spominaš, kak zgledi kikeriki i figaro?

Drugi. Vé znam.

Prvi. No richtig su ti tak, samo kaj ti nemaju toliko pajaclinov, pak kaj ti k tomu išće ilerski pišeju.

Zanimiv mi je bio taj razgovor, te podjem za njimi, da vidim kamo su odlučili?

Kamo drugamo no upravo k „Elephantu.“ A ja za njimi, da čujem razpravu. Sad se uze žesiti jedan purgar u basu:

„Štimam, da vam je poznato, da nas jêje jen purgar v caitungah obšanil i to jako obšanil. Taj veli, da mu je ni dost svetlo v Varaždinu, da bi se vtopiti mogel, da naša lepa banda klape na štrumentu nepozna itd... kaj smo anda vé činećí? Ja štimam, da bi se taj hmajni zezvedeti i jako kaštigovati imel. No kaj štimate?“

Na to se digne jedan od mladih: „Poštovani purgari! Ja štimam, da je taj čisto prav imel, kajti bogme, kad sem ja dimo včera išel, tak sem se vjeknul v jeden vugel, da sem vse svetce videl; to bogme nebi nijednomu prav bilo, to je zapstunj, prav je imel.“

Na to se dignu svi, te graknu nanj: „Nam se vse vidi, da si i ti v kumpaniji z venim majstorom; ar mu tak štangu držiš. Nekak, moral si mu pomagati, kajti kak bi on to tak fino zgruntal?“ —

Kad mi već i to dosadi, odoh u dvorsku ulicu. Tude stanem upravo vis à vis od „Wilden-Manna“ gdje opazih cimer: „Zagurszki deutsch- und franzősischer Handschuhmacher; malo niže „Vendég fogado az arany bárány hoz;“ „Gast- und Einkehrhaus zum Lamm,“ ali i naški! Na drugom mjestu opeta, nemojte se čuditi: „Minotti, Schuster und Fotograf, ta i

Hans Sachs war Schuh-
Macher und Poet dazu!“

Pa reci, nije li to blažen grad napredka, gdje se i mrtvaci u gvozdenih lesovih zakapaju, da im crvi tiela neraztoče!

Ulice se popravljaju, po najnovijem načinu europejskom, naime: njekoliko kolah pruda, pa mirna Bosna! Neka ga ljudi i konji sami razgaze.

A sada, da ti nješto o duševnih zabavah prosborim. Dne 24 listp. bio ti je opeta „Kränzchen“ o kom sam ti već posljednji put spomenuo i ja sam bio nanj pozvan, kako? — neznam ni sam, pa i dodjoh sbilja u „Narodnu čitaonicu,“ jer u njoj se obdržavaju.

Kad al tamo, zasvira ti orkestar „Walzer“, a malo zatim i „Csárdas“, ja se obazirah amo tamo, da vidim, hoće li tko zaigrati, no nisam morao dugo, umah ti bijaše pun salon, a ja popadnem klobuk, odoh van, te zaškripim, sječajući se riečih pokojnoga Gostovinskoga: „Walzt euch in des Teufels Namen!“

Da zbilja, bio je i koncert s ulazninom od 1. stot. u prateru, na kojem su se vrlo zanimivi komadi izvadjali. Program sám sastavljen je u vrlo okretnom i pravilnom štilu i to u dva jezika tako: „Uvjeg (!) složno,“ koračna (!) pjesma od Hartmana „Magjarski hymnus;“ „Liebesschmerz, tenor solo sa bučnim (!) — bogami živa istina — zborom; „Bog nek' živi,“ smješka (!) iz slavjanskih napjevah; „Turnersinn“ (salto mortale!) od Hartmanna: „Savica“ i napokon „Champagnerlied“ od Kückera; pa dje vlada veći „Gleichberechtigung“, djeli se bolje kuje muzikalna terminologija, kaži, ako znadeš! ? —

Dok sam to pisao trgne me buka i buka na ulici i gromki „Feuer!“ Wo brennt's denn, um Gott's willen? Ich was nicht. In der Petauergossen, die Kloster-scheuer! Ovako moradoh prekinuti zanimiv materijal, pa ajde, da pomognem i ja kod vatre. Nezamjeri, što nemogoh dovršiti. S Bogom! Purgar.

Odgonetke zagonetkah br. 32.

Od Franje Valpotića.

Prvi 18. god. 8 mjes., drugi 16 god. 8 mjes. treći 14 god. 8 mjes.

Razriešiše gg. Mirko Malin i Krunoslav pl. Horvat., Fr. Cajnar Fr. Valpotić.

Hrvatski koledar za g. 1864.

od Mije Krešića

sadržava: koledarsko tumačenje — koledarski razbroj — podpuni koledar za Rimokatolike i za Pravoslavne. — Rodoslovje nj. veličanstva kralja i kraljevske obitelji. — Abcedni pregled svih blagdanah, svetih i sveticah božjih. — Turski koledar. — Pjesničtvo — zanimivi izvadak iz kronike domaće, pisane pred 100 gd. — Liečitelj kućni. — Dr. Hufelanda domaća i putna ljekarna. — Gospodarstvo. — Štempljarina i ljestvica. — Red na prugah južno željez. družtva — podpuna tarifa za putnike, prtljagu i brzovozninu iz Zagreba na sve kraje, kuda južna željeznica dopira. — Red vožnje. — Proračun kamatah. — Grad Trakošćan sa slikom. Sajmovi — statističke sitnice — smiešice.

☛ Ovaj poslovni koledar stoji samo 50 novč. kod izdavatelja u Zagrebu i po ostalih knjigarnah.

Tko više uzme, dobiva ga mnogo jeftinije.

☛ Molimo svu gospodu, koja nam jošte duguju za „N. g. l.“ da nam izvole platiti dotični iznosak što prije.

Odpravničtvo

„Naše gore lista“.

Produženje i svršetak pripovjedke „Biela koprena“ doći će u budućem broju. (Ured.)

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

NAŠE GORE LIST

ZABAVNO-POUČNI ČASOPIS.

Odgovorni urednik i izdavatelj Mijo Krešić.

Ovaj list izlazi svaki deseti dan na čitavom arku.

Godišnja mu je ciena u Zagrebu i poštom 6.—
na pol godine . . . . . 3.—
na četvrt godine 1.50

Uredničtvo i odpravničtvo u dugoj ulici broj 786.

Broj 36. U Zagrebu 25. prosinca 1863. **Tečaj III.**

Biela koprena.

Pripovjest u tri poglavja.

Drugo poglavje.

U kuli Werdenberžkoj.

(Nadalje i konac.)

Sad si neka čovjek pomisli, kako dielovahu ovi tužni pozdravi na moje drhćuće srce. Tim vrućiji bijaše doček Leonorin. Samo prvi plahi pogled sjeti me na onaj neugodni razstanak, zatim odvede me gostoljubno na ogrište, pitaše me o mojem putovanju, ob onom što sam sve doživila poslje našega razstanka, o osnovi budućnosti moje, te me na brzu ruku uvjeri, da, premda u zabitnosti žive, da ju zanima svietski život. Malo po malo udomaćim se kod nje, te ju stadoh sasvim prostodušno pitati o načinu njezina življenja. Tada spazih strahom i sažaljenjem, da joj je ono njezino podsmjehavanje opet blieda lanita napunilo, te da se sama sobom borila, da se svlada. Ali činjaše se, kao da je ona već takovu poslu sasma vješta, jer mirnim glasom i ubrzo razbistrenim pogledom odvrati mi: „Moj život, ljubezna prijateljice, jest posve jednostavan, a i ostat će takov. Dani, mjeseci a i godine prolaze, te mi nedonesu nikakove promjene u ovoj samoći ladanjskoga života, nego jedino svietlost i tminu, život i smrt naravi t. j. proljeće i zimu itd.“ — „Ali zašto takova dobrovoljna zabit i neradinost?“ upitah ju opet. „Tvoj duh neudioničtvuje u tom, Leonoro, jer obuzimlje, kao što znadem, širi dahokrug — a tvoje srce—?“ Neusudih se mojim iztraživanjem dalje stupati. Leonora nastavi mirno: „Prijateljice! sudbine moje nepoznaješ točno. Da ti znadeš prošlost kuće naše, ti bi doista pojmila život moj — Ah, prijateljice, kuća Werdenberžka —“. U ovaj tren prestane Leonora govoriti.

U šumi čuo se je rog i lajanje pasah. Leonora pohiti na prozor. Ja ju sliedjah. Ali bijaše odviše tamno, da bi prolaz više konjanikah razpoznale bile, koji su iz šume prama dvoru jašili.

„Moj stric Ulrik vraća se s lova,“ rekne Leonora. „Kad je on ovdje — a to je vrlo često — tada sve probudi. Stara služinčad sjeća se svojih veselih danah. Baba postane brbljavom, i ja se sama smijem, a dvor s vrtom i dvorištem čini se, da nije pust i osamljem od ostaloga svieta, kojega najsretnije i najljepše diete jest bez dvojbe Ulrik, koga će te prijateljstvo uzradovati.“

Ulrik stupi u nutra. Moradoh Leonori pravo dati. Liep i snažan bijaše stas ovoga mladoga čovjeka. Usta i oči puna su mu živahnosti, vatre i mudrosti. U smijanju, rieči i kretanju tolika srce obuzimajuća dobrota, da se je polag ozbiljne i bliede Leonore kao sretno diete pokazivao. Al sam doskora spazila, da se neprestano za Leonoru brinuo. Sve,

Digitized by Google

što bi njojzi nepovoljno bilo ili što bi nju razžalostiti moglo, nastojaše Ulrik odstraniti. On bi ju znao zabavljati i zahvalio bi mi srdačno, što sam ga podupirala u njegovom plemenitom nastojanju.

Pozvani na večeru dodjemo u blagovalnicu, te nadjemo u nutri babu. U dugoj odjeći odjevena primi naš pozdrav na najsvečaniji način. Naše veselje zamuknu. Mene barem spopadne njeka groza. Voščanice boriše se badava proti gustoj tmini u dalekoj sobi. Srebro i ledac (kristal) sjevahu i blieštahu se skoro neugodno, baršunasti zastori na prozorih, smršena vlasulja slugah te zveketanje čašah i tanjurah, sve to činjaše mi se tudje i strašno tako, da sam uzdisala, kad smo se poslje jela k ognjištu povratili.

Stara gospoja izprati nas; svietlost ognja dopre i do njezina, bi reć, već izumrla obraza. Podigne svoje težke vedje te poče koješta govoriti. Moglo se je lasno opaziti, da je skoro mekanički opetovala ono, što bje prije rekla.

Napokon sjetismo se i na naše prvo spoznanstvo; tim i na pokojnu prijateljicu. Ja se usudih pitati za bielu koprenu. Leonora mi namigne svoju dopadnost, Ulrik se tomu protivi; ali stara gospoja zamoli me prostodušno i počme:

„Tko je iole proučio povjest domovine naše, taj će bit sigurno našao ime plemićah Werdenberžkih već pod franačkimi carevi. Oni bijahu hrabri, lukavi, ponosni i pravi ures vitezovah. Za križarskih vojnah sačuvali su se; ali najžalostnije doba po nje nasta sa reformacijom. Jedan dio njihova bogatstva propade; bijahu sljedbenici novoga nauka, budući mišljahu, da će u toj novoj vjeri naći bolji spas duše. Tada življahu samo dvie klice porodice, braća Ivan i Melkior Werdenberžki. Ivan bijaše oženjen i imadjaše sedmero djece, a Melkior življaše u dvoru svoga brata te bijahu jedna duša jedno tielo tako, da su braća posvuda radi sloge, u kojoj živiše, slavljena bila. Gospodja Hilda, gospodarica Werdenberžka, reče jednom pouzdanjem: Pa makar još tolika nesloga dodirnuti. Ali pod miroljubivim vajnskim poradjaju se zle strasti i veliki griesi u nutri. Ivan bijaše odveć čist u duši, da bi o kakovoj nevjernosti i pomisliti mogao, ali ipak! godine i godine obstojaše medju Hildom i Melkiorom prekršenje a Ivan nepomisli ni na nevjernost svoje supruge i nepoštenje svoga brata. Njekog večera ipak, kad su se braća s lova kući vraćala, budu obadva od razbojnikah napadnuta. Melkiora donesu u Werdenberg skoro mrtva. Kad je on vas u krvi igrajućimi očima i pjenećim se ustima ležao te nikoga nepoznao, rine dapače istu Hildu i djetcu od sebe, našto se nesretnica baci u grozno sdvojenje. Njezina djetca, suprug, liečnik i svećenik nastojahu iz petnih žilah, da joj mir pribave; al sve nastojanje ostade bezuspješno. Kad bi joj Ivan turobnim glasom rekao: „Hildo, mi ćemo izgubiti najvjernijega prijatelja; ali nezaboravimo, koliko će nas još ostati —“ baci se bezsvietnica na umirućega te zavapi iz dna duše: „Melkiore, neumiri! ti nesmiješ umrieti! Pusti mi ga, veliki Bože, uzmi radje sve, sve što je meni drago!“ Dočim se činjaše, da ove griešne rieči nebom tresu, ogrli ona djevera te ga stade ljubiti. Ivan i djeca stajahu bliedi od velikoga užasa. Svećenik, koj je Hildu odgojio, te njezinu kuću iz stare vjere (katoličke) u novu (protestantsku) uveo, stavi svoju ruku nad njezinu glavu te reče: „Hildo Werdenberžka, ovdje stoji tvoj suprug i ovdje kleče tvoja djeca, ti nesmiješ niti u tuzi na svoju dužnost zaboraviti.“ Ali divljim smjehom rinù svećenika, da si je o bližnji stup siedu glavu do krvi razbio, te zavapi uzdignutimi rukami: „Rado ću gledati, gdje moj suprug i djeca umiru, samo ako se mojemu Melkioru život opet povrati.“ Želja i kletva grozno se izpune. Melkior morade sve podnašati. On živi, ali duh njegov potamnio je. Krvoločan prama ljudem i životinjami neimadjaše niti pogleda niti rieči za Hildu; Ivan jedini mogaše ga malo umiriti. Ivan nehtjede dugo svoj upliv upotrebiti; Hilda vidjaše u snu, kako nad Melkiorovom glavom krvni vez, a nad suprogovim i djetinjem čelu neprestano bielo platno stoji. Ona slutiše u tom smrtni znak. Poslje godinu danah umre Ivan Werdenberžki. Takodjer na glavi prvorodjenoga pokaza se isti znak; a njezina duša bijaše sve nemirnija, a život žalostniji. Ona bi izbjegavala ljude, svagdje bi se na smrt sjetila. Na očih djeteta, na viencu mladenacah, na čelu vesela čovjeka spazila bi ona bielu koprenu, te čim bi se smrt bolje približavala, tim se ona sve niže preko čela spuštala dok bi vas obraz zastrla kao kakovo sukno. Tako gledaše gospodarica grada svoju djecu i sukućane umrieti. Samo Melior boraše se svom snagom sa smrću. Njegov smjeh i karanje bijaše jedini glas, koj oživljaše hodnike i vežu.

Pošto se je poslje petnaest strašnih godinah spašenje Hilde približavalo, nepokazivaše nesvjestnica nikakova znaka za mučenicu, koje je smrtna muka osvješćenjem još težom postala tako, da je njezin strašni dar (sposobnost), „bistro*vid*“. ili poznati drugi obraz izostao, kao grozovito baštinstvo Werdenberžke obitelji. Od njeko doba često govoraše Gertrud unuki Hilde: „Babo, što znači ta vrbca na tvom čelu?“ Kad je na skrajnjoj uri još jednom svoju krivnju i kazan napomenula, uvjeravaše djevojčica težkim plačem, da biela koprena zastira obraz babe, te da ju prieči, da joj nemože pota s čela obrisati. Kao što je Hilda živjela, žive tako i njezine kćeri. Groza, koja nas obuzimlje te neprestani jauk i lelek srca leži kao prokletstvo njekakovo na grobu prababe — ona nenadje niti u smrti pokoja, čujte — čujte kako plače i nariče!“

Prigodom ovih riečih gospodje čuo se u dolini tihi jecajući glas. Činjaše se, kao da od zdola uz stube u najgornju sobu koraca. On je sve većma rasao i otjecao. On bi ruždio po stubah i hodnicih srce trzajućimi jadikovanji. On bi na nas navalio, zaplavio bi nas i posve iz sebe stavio...

Nu sve to bijaše obsjena. To bijaše vjetar. On lupaše na prozore, hitao bi prah i suho lišće na prozore. Mi zaboravismo, da je to jesenska večer.

Ulrik niemo šutaše; Leonora pako pobliedo kao stiena. Gospoja nastavi:

„Ja sam bila najmladje diete u našoj kući, te imah petero braće.

Hugo bijaše najstariji a ujedno i kljast buduć je s konja pao; on bi riedko kada Werdenberga ostavio; ali rado je gledao okó sebe sakupljeno družtvo, obično bijaše najmladji brat, buduć su ova braća vojnički častnici bili, sa njekoliko prijateljah kod nas na dopustu. Najčešće dolazio bi Miroslav Werdenberžki, naš stric i njegov jedini baštinik mladje porodice naše kuće. Miroslav hijaše liep, živahan i prijazan. On bijaše meni, što je Ulrik tebi Leonoro! Miroslav me uvjeravaše, da je često nastojao, da ga biela koprena u njegovoj sreći priečila nebi. Da su plemenkinje Werdenberžke „drugim vidom“ (obrazom) obtršene bile, obće je poznato,

Digitized by Google

zato i nije više niti jedna kći naše kuće udati se mogla. One stupiše sve u plemeniti zavod „čudnotvorište“ zvani. Njekoje umroše tamo kao opatice. Ja se htjedoh osloboditi od prokletsva naše kuće. Ta neima nikakova zavjeta, koj bi nas vezao s našimi samostanskimi zakoni. Nisam ni sanjala, da ću srce i život moj Miroslavu posvetiti. Moja braća pristaše na zaruku; ali roditelji Miroslava oklevahu. Ujak bijaše lakom, ujna pako pohlepna. Oni imadjahu posve druge osnove u glavi, te su bili na toliko lukavi, da se nisu očitimi prigovori ili silom sinovljoj volji protivili, nego posve drugim načinom. Da smo premladi, reklo se; Miroslav morao bi barem još jednu godinu na dvoru biti, da si moremo dopisivati... jednom riečju mi se razstadosmo u nadi, da ćemo se opeta vidjeti.

Malo po malo dolažahu sve to redje od Miroslava listovi; on mi neodgovori mnogo toga, što se meni vrlo važno činjaše te me pokrivi ovim, onim, neimajuć nikakva uzroka tomu potvaranju. Napokon izostanu sasma njegovi listovi. Posredstvom čestih pohodah iz rezidencije saznadoh napokon, da se je on u groficu Zoru Rosenovu vrlo zaljubio. Proljetno doba donese nam i gostih iz grada, koji nas upitaše, da li namjeravamo vienčanju stričevu s groficom Rosenovom prisustvovati. Hugo znao se je prividno svladati; ali kad sami bijasmo, pokazà se uzprkos njegovoj bolesti njegova žestoka narav. Kad je htjeo izdajicu na mejdan zvati, htjede sestru osvetiti, i kad je prevraćajuć očima, stisnutom rukom te treptećimi ustnicami ovdje stajao, osvjedočih se, da će Miroslav morati ovomu gnjevu podleći. Ja ga ljubljah još sveudilj, nevjernika. Samo sam se prevarila, kad sam tvrdila, da bi smrt Miroslava neznatna kazan bila bila za njegovo licemjerstvo. Napokon nadvladaju moje osnove težeće za osvetom. Mi se spremasmo na put do glavnoga grada. Kad su se svatovi u crkvu vozili, bijahu i naša kola u tom redu; grb na pranjgi urezan, a livreje (služnjaci) slugah odmah se razpoznaše. Vidih majku Huga, kako je bliedjela i drhtala, kad sam vodeć se izpod ruke s Hugom polako u crkvenjak stupala. I ja skoro padoh u nesviest, te jedva uzmogoh, da sam sliedila pozivu svećenika, koj se prisiljenim ćutijaše, da prva mjesta najbližim rodjakom obitelji ove naznači. Dobro bijaše po mene, što nebijaše još mladenacah.

Tako mi barem ostade vremena, da sam se sabrati mogla. Sve gledaše začudjeno na me i na Huga, dočim nas roditelji Miroslava amo tamo prisiljenim prijateljstvom predstavljahu. Nebijaše na svietu većega sukoba od onoga, kadno sam se ja mojim tmastim dolazkom pojavila u tako sjajnom družtvu. Svake gizde i uresa odrekoh se u mojoj divljoj boli. Imala sam iz biele vune dugu opravu, koja me nije baš najbolje resila; jer mi nije niti na kraj pameti ma kakov ures bio. Vlasi mi gladko bez ikakova praha stajahu pod platnenom poculjicom, koprena visaše tja do crne zemljice. Ali ruho odreknuća pokriva samo srca za osvetom čeznuće. Ja sam sakrila moje oružje; bijahu to listovi, koji sadržavahu u sebi ljubovne zakletve Miroslava; prsten, kojim mi se je dopao, sjeća me na sve moguće. Do žrtvenika htjedoh mladence mirno sprovesti, zatim htjedoh se prividno sretnim približiti i grofici Rosenovoj kao darove moje dragocienosti izručiti, te mirno se opet na moje mjesto povratiti. O kako sam si ovih prošlih i tužnih danah i nemilih noćih ovaj prizor predstavila! Vidih poblieditи mladu, uzrujanost roditeljah, sram obtuženika ma jednom riečju vidih, gdje su se svakojake tuge i nevolje uživali. Doista je moja oholost strašan udarac dobila i premda sam čula dosta koječega tužna i čemerna o mojoj muki —; ali sam radje podmetnula, nego onu, koja je već odana i prevarena; ja sam sama na se zaboravila, te sam živila samo u požudi za osvetom. Tada stupi mlada u nutri. Dva kraljevića (princi) idjahu joj kao djeveri o boku. Čula sam, gdje joj je u skutu zlatna tkanica ruždila; zatim čula sam čudan žamor, koj je takodjer i ona pozdravljala. Vidila sam Miroslava, kad je za njom došao praćen liepimi ružami nakićenimi dievicami. O ti razkošje, koje nas obuzimlješ! Podana bogatstvu i pohljepi smatraše mi ruka papirčiće raznolike. Prestrašenje Miroslava bijaše glasonoša mnogoga slavja!! Idjasmo u crkvu, koja bijaše gledaoci dubkom napunjena. Mi se poredasmo oko razsvietljena žrtvenika. Desno stajahu roditelji i rodjaci mlade, lievo obitelj mladoženje. Moja braća, vodjahu Miroslavovu mater, a njegov otac mene. Već se približavaše onaj strašni čas, u kom će se sve odlučiti. Brat obodren namigne mi okom, ja izvadim omotak, te pogledam slavodobitno naprvo. Mlada idjaše sa svojimi djeveri od žrtvenika mimo mene. Ja se ustadoh — zavapih — sve se čudjaše nad uvojci mlade, pod mrčikom (mirtom) i jantari lezaše mi — smrtni znak na djevičanshom čelu. Najrumeniji zemaljski obraz nosaše bielu koprenu. Uzdrmana starica prestane. Ulrik skoči k njojzi, te joj zabrani spominjati onu tužnu uspomenu; ali uzprkos njegovoj prepoviedi starica nastavi: „Njeki viši sudac govoraše. Što bijaše mržnje u momu srcu, zaniemi. Blagoslivljajuć bila bi ruke razširila, da sam mogla, nad liepimi, ubogimi i nesretnimi mladenci, koji su veseli, puni nade ne u novi i sretni život već u smrt i neznajući srtali. Ali badava, sveti čin se već svršio. Hugo bi mi vrlo često koješta predbacivao. Ja sam se dakako branila, što sam igda mogla. On se upravo podivljačio, da likuje (triumfira). Ja — ja odvratim svjedoke Miroslava glede njegove krivnje. Tužnim srcem razstadosmo se. Zorica Werdenberžka umre poslje njekoliko tjednih. Miroslav stupi u vojničku službu. Mati mu umre. Dva moja brata padoše na bojnom polju — Miroslav se ipak povrati. Ova tuga sdruži nas tjesnije, nego što bi to neograničena radost u mladoj dobi. Ja bijah ipak njegovom suprugom. Naši sinovi bijahu jedini posjednici obiteljskih dobarah, budući su im strici svi neoženjeni izumrli. Mi bijasmo sretni, dok sam ja motrila smrtni znak na ćelu Miroslava i kad sam poslje poroda dvijuh unukah prokletstvo naše kuće za sve vieke izkorienila...“

Ne, presiječe joj odvažno Miroslav rieč, ne prokletstvo izčeznulo! Niti rieči više! Lahku noć! Lahku noć! I nikad više, babo, ob ovih stvarih niti riečce da neizustiš! Leonoro, hodi u miru i blagoslovu božjem. Bog će te ćuvati od ovih opačinah! Sanjaj samo o nevinosti i pouzdanju! On će takodjer i u istini u tvom oku biti! Lahku noć! Lahku noć!

Razstadosmo se, svi duboko ganuti.

Treće poglavje.

Leonora Werdenberžka.

Čovjek u najljepšem cvietu svoje mladosti, nemože se nikako osloboditi upliva, koj nas dovodi u neizmjerno veselje. To nam i Ulrik živahno naslika svoju ljubav, koju je gojio naprama Leonori u nadi, da će ozdraviti, kad, sgrabiv se

Digitized by Google

*

njemu izpod ruke, opet stupi u novi veseli život. Pri tom bi u onom danu još i ono spomenuo, što sam u kuli Werdenberžkoj ostavio: „Rado vjerujem, da koprenu vidite, vjerujem, da je ona znak smrti. Ali ovo je gledanje bolest kao što je i jasnovid snohodje (somnabilisma) te se dade izliečiti kao i ova.“ Leonora kimaše tužno glavom. Njoj se u glavi upili čvrsta misao kao da je pozvana, da prokletstvo kuće na novo zasadi. Bivši njekog večera sama s Ulrikom, govorasmo vrlo mnogo o tajnah ljudske naravi. Ovo je polje tako veliko, da čovjeka upravo pobudjuje. To nam bijaše vrlo ugodno vrieme; jer je ovisilo o velikih pitanjih našeg stoljeća. Obrekoh mu, da ću oko Leonore nastojati i da ću joj krivo mnienje izkorieniti, koje se čvrsto u njezinoj duši učvrsti. Sliedjaše dan za danom, sve jedan od drugoga ljepši i mirniji. Leonora se izjavi posve pouzdano o svom zdravlju te se činjaše kao da je u tom njekakov mir našla, da nas bezbrižne vidi. Ona ljubljaše Ulrika; al imadjaše takodjer golemu bojazan, koja staru obuzimaše, da njegova jednom bude. Ona mišljaše, da će se morati njega zbog blizoga rodbinstva i tradacijah njezine kuće odreći. Ulrik pako, koj je u meni saveznika našao, nepusti zahtjeve srca svoga mimogred proći. On izruči njekog dana list gospoji od plemića, koj podupira prošnju mladoga momka i pozivlje gospoje, da se odreknu svoje avetinje (strašila). Plemića dugo obuzimaše sviežan gorski zrak tako, da se je srdio na prababu i njezino prokletstvo. Gospoja bijaše uz Leonoru. Tu se porode žestoki bojevi. Napokon ipak nadvlada mladost i moć srdcah. Ulrik obreče, da će godinu danah putovati i da će Leonori vremena dati, da se nadje u svezi (ženitbi), u kojoj bi nješto demoničkoga spazila, žrtvu pridonešenu tajnoj sili udesa. Ona se nemogaše od te pomisli odieliti, da ona odredjena, da bude zadnja klica jedne porodice, u kojoj zabaštini dar „drugoga obličja“. S njom, mišljaše ona, mora ovaj nepovoljni dar izumrieti.

Kad se Ulrik razstajao, bijaše Leonori, kao da se nemože s njim oprostiti. Držaše mu ruku čvrsto, te se savije oko njega. Pošto se je junački otresao, učini muki razstanka konac. Zatim gledaše dugo za njim i kad je već u šumu zalazio ogledav se zadnji put pozdravi ju šeširom, pade ona uboga onesviešćena u moj naručaj.

Kad sam sliedeći dan nastojao, da Leonoru čim god razveselim, pogledala bi me osobitim, napola žalostnim napola pako porugljivim pogledom. Ja sam opazio, kako je sve većma odtudjivala i svaki posao, koj bi ju zabavljao, izbjegavala veleć: „Kako prekomjerno!“ Oklievao sam sa svojim odputovanjem, što sam dulje mogao. Napokon nemogoh na Werdenbergu ostati, te zaključih, da ću radje Ulriku pisati te zahtjevati, da se čim prije povrati. Leonora tvrdjaše, da pred njezinim očima leži biela koprena. Ona ju vidi na čovječjem čelu, gdje joj srce para, budući joj se činjaše, da će se odmah s ovim svietom razstati morati. Dà, što više, ona je tako daleko u svojoj zanešenosti posrnula, da je tvrdila, da ona sama sebe vidi, ona se vidi, gdje ju ona golema žrtva tišti i pokriva, te malo da nepade njekakovoj demoničkoj sili u pandže. Ostaviv kulu Werdenberžku pisah Leonorinu otcu list. Što sam god o plemiću čuo, sve mi je to svjedočilo, da nije bio muž, koj bi Leonorino krivo mnenje odvažno pobio bio; nu Ulrik, komu se neusudih pisati, mogao je nješto od otca njezina saznati. Ja sam nagovarao, da se upitaju liečnici za savjet, da se tim jednom svakoj muki kraj učini, da se bjedna duže mučila nebude budući će liečnici mnogo k zdravlju doprinieti. Odoše mjeseci, nadodje krasno proljeće a š njim novi život i radost. Leonora ga pozdravi najvećim uzhitom, kako doču, nadajuć se brzomu razstanku s ovim svietom. Proljeće zamieni ljeto a tim postane i sjajnije i vrućje kod naše kule. Leonora mi je pisala, da hoće još jednom, da se sa svom dušom u ljepotu života zadube. Nu njezin drugi list donese posve drugu viest. Njezin otac, koj u talijanskoj Švajcarskoj življaše, strašno obili, te zamoli kćerku, da dodje k njemu. Posve je naravski, da je ona htjela odmah želji otčevoj zadovoljiti; al budući se gospoja nikako od toga odvratiti nedade, da njezinu tetku sprovadja, morade se putovanje na neizvjestno vrieme odgoditi. Leonora, kojoj pred očima sve crno bijaše, bojala se, da će samo grob otčev naći.

Ovi nepovoljni glasovi nepotvrdiše se srećom. Leonora nadje otca kriepka i vesela, da se nebijaše niti najmanje bojati kakove ma i najmanje pogibelji. Liečnik ga savjetovaše, da više mora hodati, da se tim zdravlje usavrši. Leonora moraše ga na njegovih prohodih sprovadjati. „Ti nevjeruješ,“ pisà mi jednom s lužanskog jezera, „kako mi je sad život dragocien. Sve je oko mene liepo, sviežno i veselo. Ista baba, koja u svojoj sretnoj zanešenosti nepoznaje više znaka smrti, uživa se sada krasnoga gorskog zraka i romona jezera, koj bije o zidinah našega dvora. Kako je sjajna voda, zrak i zemlja u ovoj presretnoj okolici! Jezik je talijanski vrlo mehak i blagozvučan. Ja sam slutila i znala, da će talasi lužanskoga jezera moj grob oplakivati. A Ulrik! Dà, kad sam velikom znatiželjnošću na njega pomislila, bijaše mi, kao da mi večernje povjetarce ljubezan glasak u uho prišaptnu. Zar nije to daleko duševno osjećanje, koje se malo pomalo od tiela dieli? Ti nebi doista vjerovala kad bi me vidila, kako sam se u gorah i šumah okrije pila. Ali nevjeruj s viežnim lanitam i bistru oku! Čitam vrlo mnogo! Najradje Šubertovu poviest, koja vrlo na dušu djeluje. Zanimaju me takodjer i pitanja o magnetizmu. Moram se smijati, kako se znanost trudi, da pronadje bolest duševnu, gdje upravo duševna snaga samo preko obične granice predje.“

U gorah bijaše mrzlo i tamno. Leonorin otac nehtjede ništa o prolomu znati. Uzprkos vihru i kiši išao bi on svaki dan po cieli sat hoda šetati. Tri dana još i Ulrikova godina je van.

On je gorućom željom i veseljem iz Geneve pisao. Tri dana još — al koliko je ovisilo ob ovo malo satih! Leonora, doču kasno, bijaše umorena i snuždena, mala bi ju groza popala, kad bi na Ulrika pomislila. „Kad vidim smrtni znak na njegovom čelu!“ reče ona. Ovu joj misao iz glave izbiše; al tim bijaše sve jasnije, da u njezinom srcu rastijahu crne nakane...“ Vrieme nadodje. Nebo bijaše jasno; ali kad su Ulriku u susret pošli, bijaše dosta ružno i kišovito. Razcviljenim srcem oprosti se Leonora sa svojom babom. Ona bi jedva dostizala otca, koj je vrlo žurno napred stupao. Preko selah, poljanah i livadah uzduž jezerah vodjaše put do šume. Uvehlo te savito lišće šuškaše izpod bielih nožicah Leonore a švrake krečeć bježe amo tamo, vjetar pako tjeraše guste oblake preko visokih gorah. „Vratimo se, otče,“ moljaše drhćuće djevojče, „ja sam bolestna.“ Al otac nehtjede. „Gori kod kapele možeš odpočinuti!“ reče joj otac te stupaše žurnom nogom napred. Težkim trudom vukla se je Leonora za njim.

Digitized by Google

Put vodjaše kroz gusto grmlje i pećine. Već se vidi krov i barjak kapele kroz šikarje; plemić predje brv te ogledav se zavapi: „Hrabro napred, Leonoro, još sto koračajah i mi smo na žudjenom mjestu!“ Zatim idjaše on dalje. Omamljena posve stupi Leonora na most, kog su lanci o pećinah držali, te se poput lûka u vis dizaše — strašna groza spopadne ju — činjaše joj se, da joj sve smrću prieti. Strašan bijaše to prizor! Hrasti praskaju, vitke jele klanjaju se crnoj zemlji, potoci silnije no dosad šume, vjetar strašnije biesni, gusti oblaci pristišću crnu zemlju — svuda jauk, strah i trepet kao da će nam sad nemila smrt dragocieni život ugrabiti!! Pod njezinimi bielimi nožicami zibaše se brv — njoj bijaše, kao da se biela koprena po cieloj naravi proteže — ozdola se čuje glas: Leonoro! Leonoro! Ona i otac ogledaju se natrag, spaze putnika s koli. Bijaše to Ulrik! On mahaše šeširom te nas bielim rubcem pozdravljaše... al u taj čas zaori strašan jauk. Nješto se strahovita dogodilo. Leonora pade u ponor kraj kapele.

Više nego godinu danah poslje ovoga strašnoga slučaja pruži mi se zgoda, da sam mogao s mojom suprugom put poduzeti u talijansku Svajcarsku, gdje mi se je tom prigodom pružila zgoda, da se naužijem svih onih dražestih, što ih ta blagosovljena zemlja ima. Kad smo njekog večera pod grmljem sjedili, Ulrik dakako s Leonorom uz nas, a plemić nasloni se na kolievku, u kojoj mu unuk liepo napredovaše te mirno spavaše, zače svakojake sanje snivati, dočim su komarci i leptiri svoje pjesme pjevali, pokaže Leonora prstom na seosku crkvicu veleći: „Tamo leži utvora kuće naše!“ Smrt babina bijaše vrlo lahka, jer je gojila nadu, da je prokletstvo naše kuće već posve izkorienjeno. Sud o Leonorinu udesu nesmije uzmanjkati. Ulrik pripovjedaše sliedeće: „Trnje je padajuću uzdržalo. Bijaše ranjena, onesviešćena zatim je sliedila strašna groznica. Ova je groznica bila vrlo opasna. Nemogoh od strašne fantazije ništa pripovjedati. Pustimo ju da počiva te da sanja o starih uspomenah. Poslje njekoliko danah strašne muke probudi se Leonora na novi život, mi ju opet imamo u prvašnjoj slici Sad smo dakle sretni!“

Ovaj način pripovjedanja, kojim se Ulrik posluži, padne mi na um. Ja sam slutila, da pád u dubljinu — nebijaše slučaj. „Metnimo uspomene na stran!“ reče Ulrik.

Prekine se razgovor. Ja življah s mojim suprugom sretno i zadovoljno njekoliko danah u prekrasnoj okolici lužanskoga jezera. Tu nadjosmo Leonoru sretnu i radostnu. Ona i Ulrik bijahu dosta bogati, da su mogli krasno živiti te nasladjivati se svačim, što bi im srce zaželjelo. Sve tamne misli izčeznu joj iz glave. Razumieva se po sebi, da se nije smjelo o bieloj kopreni ništa govoriti. Utvora doma Werdenberžkog neobstoji više.

Kad sam sa svojim suprugom njekom liečniku o lombardezkih ravnicah pripoviedala, pitala sam za njegovo mnenje ob ovih dogodjajih, koje je on i onako sve dobro znao, što sam god ja do sele pripoviedala. On mi odvrati:

Sve ove predstave i imaginacije neće ni jedan liečnik za zlo uzeti. Kao što ovdje tako imade i u Škotskoj ovakovih mjestnih bolestih sve na hrpe. Fantazija, strah a možda i želja za čudesi pridonieše bielu koprenu. Ona gledaše smrtne znakove samosviešću. Ova fantazija, strah te želja nisu ništa drugo, nego stare tradicije na one gadne utvore doma Werdenberžkog. Kad sam jednom svoga supruga za njeki nauk upitala, koj se može iz ovih uspomenah zaključiti, reče mi: Nijedan drugi nego, misli i imat ćeš sve bojazni s liepe vjere pred očima! A iz toga svega sliedi, da sviet duhovah nije nikad zatvoren, misli su umirene, a srce mrtvo! Tako smo se spuštali preko plodonosne ravnice medju Comom i Monzom u prekrasnu i preliepu narav, Brijanze, koja nikad neizpane iz glave čovječje, koj je ma samo jednom ovuda prošao.

Pohrvatio P. Ndć.

Spomen na Bosnu.

Pri svrhi 1863. god.

Znancem i drugovom.

(Konac.)

Neznadu li njekoji vladari
Kakva vam je kod korana pravda?
Kako l' nam se sudi po čitabu?
Turčin zlotvor ubije kršćana,
Množtvo svieta to očima vidi;
Al od suda i dostojne kazne
Kod nas nije ni u snu sanjati,
Jer neimamo svjedoka Turčina
Prem kršćanah svjedoči stotina;
Ej nepravdo, nigdje te nebilo! —
A kako će Turčin (po koranu)
Svjedočiti prot bratu Turčinu
Koji šepav veliki učini
Što jednoga smaknu kršćanina
Blatnu granu diže s puta svima. —
Neznadu-li jošte njeki ljudi?
Koran kakve Turcim svjete daje;
Da s kršćanom i jedu i piju
Pak mu s čankom tad glavu razbiju
Razbio jim — koji god ga brane —
Pa neka se tada š njime hvale; —
A ja samo ovim sjenu kažem:
Naših patnjah, naših nevoljah
Gorkih suzah, i groznijeh ranah,
Našeg robstva, u kojem čamimo
Nije šala ni četir godine,
A kamo-li četiri stotine. —
Kroz ta doba tužni uzdisasmo
I vapaje naše uzdizasmo
Jeda bi nas tkogod uslišao
I kakvu nam oblakšicu dao;
Al sve naše molbe i plakanje
Bezuspješno osta i jalovo
Kroz vjekove do današnjeg dana. —
Europo! i teb' smo plakali,
I rane ti naše odkrivali
Al nam grdnih nikad neizlieči
Nit nas biedne dosada utješi, —
Ah! vrieme je već otvori oči
Pogledaj nas gole i odrte
A od robstva napola umrle,
I za ljubav devetnaestog vieka

Digitized by Google

Digni blato iz svog čista krila
Brez kojeg ti i prije si bila,
Pak kršćanom mnogieh državah
Na vijeke bit ćeš majka mila;
To zahtjeva tvoja ugladjenost
Da odstraniš divjač i surovost. —

* * *

Ah! moj Bože, još ni dakle vrieme
Iza robstva da nam sunce sine?
Nij dovoljna četirvječna kazna
Zar za griehe naših šukun-djedah?
Ah! velko je Tvoje milosrdje
Oprosti nam svekolike griehe
I pogledaj na puk jadni doli
Kako prostrt u suzah Te moli:
Otče dobri, stvorenja smo Tvoja
Tvoje sluge i Tvòji kršćani;
Dost je robstva i pregorkih mukah
Što nam dade poganina ruka;
Dosti jada, čemera i cvila
Kroz četiri stotine godinah;
S tvojom voljom pak i viek peti
Evo ćemo na novo začeti. —
Al nepusti još da dugo vrieme
Tvoj kršćanluk pod zlotvorom gine,
Već desnicom pomiluj nas svetom
I dušmana oslobodi kletog i —
Milostiv si smiluj nam se jadnim
Moguć jesi pomozi nam bjednim,
U tebe se jedino ufamo
I na pomoć svi tvoju čekamo,
Milosrdjem, — našu kaznu skrati
Čin' nas brzo iz robstva ustati!

*

Ao! braćo evo pjesme moje
Žalostinke ah! staroj godini
I pogrebu četirvječnog robstva;
A prelazu istog uvjek peti
I došašću nove nam godine
Može služit i za sprovodnicu;
Vam ju šaljem bratski ju primite
Iz nje moje stanje razumite
I bol koga zadade mi spomen. —
Znadem braćo da jedini nisam
Koga spomen sličnim misli tare,
Znadem da brat svaki isto ćuti
Jer ga isti bodu mači ljuti. —
Al korist nam koja već plakati?
I plakanjem sebi kidisati;
Već se stalno Bogu prilučimo
Providnosti njegvoj izručimo,
A što j' možno i sami činimo;
Pak i rodu u dubokih tminah
Prosinut će sunašce s visinah...
Braćo! da ste zdravi i veseli
Rodoljub vam i drug svima želi. —

Mrganovčanin.

Materialne misli

iz predgovora hrvatskoga glavničara, od Eug. Kvaternika, tiskom Drag. Albrechta u Zagrebu 1863.

Vodu našu za novce pijemo.

(Konac).

S ponosom nam je ipak ovdje izpovjediti: da „kao narod“ u najnovije doba najljepše znakove kriepke i muževne volje obrtna napriedovanja sjajno zasvjedočismo; da bi Bog dao! tè bile potvrdjene izražene naše želje glede vjeresione i željeznjačah naših, pa eto gdje nam se otvara široko polje narodnje radnje, a kroz ovu i narodnjega blagostanja!

Ali da se ta poduzeća, gorostasna po svojoj naravi, uzmognu sudjelovanjem cieloga našega naroda i izvesti: potriebno je, da bude narod k takovomu ogromnomu sudjelovanju dostojno i pripravljen; valja mu uciepiti načela sposobna rukovoditi ga k toj narodnoj svrsi. Jer, pitajmo se ozbiljno: kako smo mi i mogli očekivati od našega svieta da naprieduje; da se s prevejanimi tudjinci, nadošljaci il naseljenici natieca, kad mu niti načela toga natjecanja poznata dosada nebijahu? A zar nesretne, do godine 1848. obstojavše družtvene okolnosti naše nisu upravo sustavno priečile svaki mogući napredak u razvijanju materialno-obrtnih narodnih silah? Dà. budimo spram naroda našega pravedni; nekorimo ga nedužna, no otvarajući mu sada načine i sredstva k blagostanju, kažimo mu tim put k udobnijoj budućnosti, a on — darovit kao što je u svakom obziru — potrčati će za boljim i u toj struci.

Novi duh ubija staro vrieme; kriepčijoj mladosti kao što u fizičnom, tako i u prometnom svietu mora ustupiti iznemogla starost. Liepa su (ako su!) bila ona vremena kad se je pjevalo: „Nije jošte Zagorac prodal kaplje vina!“ — ali ona vremena, koja su prouzročila tu pjesmu, minula su sa izjednačenjem stališah pred zakonom; onoj pjesmi služiše njekoč temeljem robstvo seljaka hrvatskoga; nu čim je začeo težak, plaćen novcem a ne već batinom, obdjelavati hrvatsku zemljicu: onoj je pjesmi duh vremena odzvonio; jer čim je potreba ruku čovjeka t. j. râd platiti, treba gledati da i vinca nješto prodadeš da namiriš težaka, da si naknadiš brigu i nastojanje svoje. Tu nuždu danas svatko osjeća, sada samo treba znati, kako da čim koristnije što proizvodiš i čim koristnije prodadeš. Ta sredstva poznavati uči te duh vremena; taj učitelj uči nas i to, da može sav naš narod biti slobodan i preimućan bez tudjega štitničtva, tè samostalno od materialne propasti sačuvati se, dà i napredovati u blagostanju svom.

Ali ne samo duh slobode i jednakosti stališah raztrgao je verige materialne mlitavosti, no i duh uzajemnosti narodah pripomogao je k narodnjemu preporodu. — Do godine 1848. dok posjed zemlje, a kroz ovaj njekim načinom i životarenje materialno ustavnim Hrvatom onimi dvimi temeljnimi državnimi načeli ujamčeno: „da, naime, samo plemići — i to domaći — sposobni su posjedovati hrvatsku zemlju“ — zatim: „seljak nije vlastnik no samo uživatelj i to obterećeni posjedovanoga zemljišta,“ dà, opetujemo, dok ta načela nerâd vlastelina s jedne strane, s druge nebrižljivost seljaka podupirahu, a oba — vlastelin i kmet — uz to nekako kuburiše: moglo se je pjevati: „Nije jošte Zagorac prodal kaplje vina!“

Digitized by Google

ali ne tako sada, kadno vlada načelo slobodnoga posjeda tja za inostrance valjano, kojim su sva vrata i lese narodnjega našega doma, trojedna kraljevina zvanog, i bez „bilikuma“ širom otvorena; sada: kadno si onaj najbolje stoji, koj se oslanja na liepu onu poslovicu: „Pomozi si, i Bog će ti pomoći!“ dà, sada je skrajnje vrieme, da se o materialnom svom napredovanju ozbiljno postaramo, nećemo-li ostati tudji na svojemu.

Mi se pouzdano nadamo, da se naš narod duhu vremena i ovaj put smielo i uspješno odazvati hoće. — Kadno bijaše mačem u ruci braniti proti navalam barbarstva družtvo europejsko, naš se narod tadanjemu duhu vremena oglušio nije: zahvalno to družtvo prozvà ga u znak uslugah stečenih „Predzidjem Europe“; — kadno bijaše kasnije od potriebe, da se perom u ruci zadovolji zahtjevom duha vremena, da se prosvjetli pleme čovječansko: i tude nezaostade narod naš; „Bibliografia hrvatska“ o tom liepo svjedoči; isto se tako i duh narodnosti kosnù i našega plemena i to toli moćno: da, ako se i je medju 1830—1835. godinom stidio isti zagrebčanin — opojen duhom germanizma, i u nesviesti prošle svoje slave — nazvati se Hrvatom: to se evo godine 1863. i prastaroga hrvatskoga Sriema hrabri sinovi danas imenom hrvatskim ponose, a ako kadi koga i neprosvjetli još luč istine; ili pako opire se duhu vremena i prosvjete: doisto nije kraljestvo njihovo ovoga vieka!

A ako tako, tad se punim pravom nadamo, da će se naš narod ponosito i odvažno odazvati i duhu sadanjega vremena t. j. uzajemnosti svih narodah svieta, koja se uzajemnost osniva na obrtnom zamienjivanju i materialnom sveobćem napredovanju, jer se ovimi sredstvi narodi medjusobno sprijateljuju i najsrdačnije vežu: materialni bo probitci najkriepčiji su zajednički interesi! — Eto, tek što smo samo na svoje željeznjače i vjeresione i pomislili, već se za nas staraju i najudaljeniji nam zapadni narodi! Jedino o čem nam je osobito nastojati, nastupljujućim stazu narodne materialnosti, jest ona nužda: da iz korjena izčupamo sve ono, što opazismo da je kod drugih narodah materializam zla i nećudoredna ukorienio ili prouzročio.

FEUILLETON.

Viestnik.

Zagreb 23. prosinca.

T. Dočim naši politički listovi biju boj svaki za svoj program, — jedni samo za „ein starkes einheitliches Oesterreich“, drugi za centralizaciju, ne baš posve njemačku, treći za federativno načelo, a njeki pak za hrvatsko državno pravo trojedne kraljevine, itd. oružjem kako komu do ruke dodje; dočim se ti domorodci raznih stepenah uzalud trude, da osvjedoči jedan drugoga o svom pravom i nedvojbeno spasonosnom usrećenju naroda, njim tobož povjerenoga — ćeka narod u svom dostojanstvu hladnokrvno sabor -- koj će se valjda doskora sastati, budući da su gg. Plohinger, Haase i Kraus i Rüdiger itd. dvoranu u tu svrhu jur dogotovili, a i pokus sa plinom u dvorani već je učinjen, da se i nočju bude moglo viećati ob onom, što se nebi dalo po bielom danu dovršiti. Pripravljeno je dakle sve, da se u „Scenu“ postavi onaj važni historički trenutak, na koj će kroz viekove pozivati se sviet, jer će taj momenat odlučiti i javno pokazati, što i kako da je shvatio narod onu korist, koju mu domaći diplomate neumorno tumače dan na dan. Da se je tolika ogorčenost razviti mogla medju urednici u medjusobnih adresah, depešah i epitheti nakićenih filipikah — to boli svaku čestitu dušu, nu uz sve to ipak narod u obće, dobro osjećajuć gdje ga tišti, i što ga muči, tko-li mu je dušman a tko prijatelj — šuti i čeka, što mu kongress Europe i kongress domaćih zastupnikah donjeti bude, te iza dugoga motrenja stvarih došav na čisto, pretresava sam u sebi danas ovaj javni čin, sutra onaj pojav u svietskih dogodjajih — pa mu u svakdanjem gibanju nesmeta više ništa. To se može opaziti kod mnogih sgodah, a vidimo u glavnih za danas sastaništah, kako mirno sjede skupa sliedbenici različitih nazorah, gdje mučeć igraju svoju partiju šaha ili Whista, bez da javno vriedja koj koga. Dapače, vidjeli smo na sprovodu Terebelskoga, bivšega glavnoga urednika Agramer-Zeitunga dosta ljudih posve inih načelah socialnih i političkih; a isto tako na sprovodu gradskoga kapetana Havlička takodjer i takovih ljudih, koji su bili diametralno suprotivnoga mnienja u svih pitanjih, i što još više — osobah, koje su uslied mesopustskih dogodjajah na trgu Jelačića bana bile po pokojnom izpitane i odsudjene. Iz svega toga se vidi jasno, da je sve pisanje i mudrovanje u tom poslu bezuspješno, jer nemože nijedan drugoga uputiti, te ostaje svatko kod svoga, premda se — reć bi, čuva svaki diplomatičnom uljudnošću od neumjestnih očitovanjah, koja će istom u sabornici imati mjesta.

Doduše to stoji, da uz sav flegma takovo živovanje u socialnih odnošajih nije baš ništa ugodnoga, te nestvara uprav ništa uzvišenoga; nu budući da se neda ova kriza ukloniti nikakvimi sofizmi, valja da trpimo ono, što nam je evo natovarilo smućeno doba na ledja, što no su tečajem vremena privikla se mnogomu zlu.

Toj političnoj magli pridružio se je žalibože dim zlih vremenah, porušenosti i domaćega dreselja. Malo komu dosiže izmjereni dohodak i svatko užasom pazi, nebi-li mu se okolnosti još na gore okrenule. Godina je na izmaku — godina suše i marvinske kuge, narodne bezposlenosti i neizpunjenih nadah. Vino, čim nas je narav ponješto razveselila neda se unovčiti, te će napokon mnogi morati, iduć u Zagreb, ponesti njekoliko policah sobom, da plati maltu i da si kupi što mu treba, a kako će poslovni ljudi uz takov živahni promet trgovine bliedo gledati, kad se već sada nehvali nitko.

Al valjda da neće ići sve na toli gore i s toga bacimo se sladkoj nadi u naručaj, koja nam veli — novo ljeto — nova sreća. Želimo dakle da nam se zbilja s mladom godinom otvore širom vrata bolje budućnosti, a da nam čestitka iz Pariza nepogoni u vis težko srebro i zlato, što je vazda skopčano s kobnimi posliedicami.

Kazališne viesti.

Ima tomu više od desetak danah, što se po našem narodnom kazalištu počeo širiti g. Francesco Valter sa svojim akrobatičko-mimičkim družtvom, sastojećim se od 14 osobah; od toga časa nedodje nam pred oči nijedan poveći komad od našega kazališnoga družtva. Nismo ovaj put samo individualnoga mnenja, već više obće-javnoga, te po tom tvrdimo, da naše obćinstvo podzadnje nepolazi kazališta u onom broju, ko što to bijaše dosada. A to nam je dobrim poručanstvom, da se već javna kritika udomila i u privatne krugove, te sviet znade što spada na pozorište kazališno — što drugamo. Isti ovaj slučaj, pa peckali ljudi sudce na svoju obranu kako ih volja, uvjerava nas, da samo o sredstvu visi svrha, i da se protivnim sredstvom postigava samo protivna cilj. Premda je ovo gimnastičko družtvo pokazalo dosad izvanrednu revnost i prednost pred svimi družtvi te vrsti, što su dosad u našem gradu boravila, to nam je ipak, izuzam jedino muzeum grčko-rimskih živih slikah, koje se mogu predstavljati i na kazališnom pozorištu, reći koju proti gimnastičkim vježbam. Kad naš grad Zagreb nebi bio već na ovom stepenu finoće na kom je, onda bi moglo i to biti umjestnim, ali je u njem dosta sgode i ljepše prilike za gimnastiku drugdje nego li u kazalištu, do kojega je, jer neleži razmjerno naprama pučanstvu grada, mnogim osobito u zimsko doba predaleko. A mnogoga koji bi želio vidjeti uz laglju cienu gimnastičko natiecanje, mrzi ne samo to, nego i kazalište; pa je tako na kvaru i kazalište a i strano družtvo, mnogomu se opet jer je takvo skakanje vidio — premda bi inače išao radje u kazalište, neće unj baš s njega. Jer oni kratki komadići, više putah i opetovani, neimaju zanj nikakve privlačne sile, pa mu se čini upravo tim trud neizplaćen. — Žive slike, premda jih družtvo izvrstno izvadja gube u zanimivosti što se netumače već samo na golo predočuju, a uzete su što iz bajoslovja i historije grčke, što pak iz rimske, što je u nas još malo poznato.

Prije ipak nego što na kratko protumačimo barem važnije slike, oko kojih se je rojila buj-

Digitized by Google

nost i razvitak starovječne povjesti, recimo jedno dvie i o radinosti našega kazališnoga družtva. Priznavši mi već toliko putah valjanost pojedinih kazališnih članovah, nemožemo ipak, da nesvratimo okom i na ono, što se nikomu nedopada. Komad „mužki metod i ženska majstorija“ dopao se je drugiput još manje nego-li prvi, a tomu se nije diviti, jer već svatko znade, koliko je u čem valjanosti. „Svatba kod svjetiljkah, čini se, da zanimlje naše obćinstvo, samo bismo preporučili, da se tako često uzastopce neigra, jer što se na brzo rabi, to se i brzo dorabi. „Samoubijica“ je dobar komad i dobro je izigran. Imenito se dopada obćinstvu umjerenost g. Kolarevićeve a okretnost g. Freudenreicha.

Iz muzeja rim. gr. živih slikah spominjemo 1. „Parisov izbor.“ Paris bijaše sin trojanskoga kralja Prijama. Odmah čim se on rodi, proreče mu sestra Kassandra, da će njim propasti trojansko kraljestvo, zato ga odnesoše u goru i ostaviše tamo, ali nanj namjeri namjera pastire i on bude po njih odgojen. Neznajuć ni sam a niti mu drugovi, pastiri, kakova je koljena, bude i sam čobanom. Pašuć jednom svoje stado, eto ti k njemu trijuh boginjah: Here, Afrodite i Atene — da im kaže koja je najljepša, jer se radilo, koja da dobije zlatnu jabuku s napisom „najljepšoj.“ Dugo nehtjede on nijednoj izreći osude, dok mu napokon neobeća svaka koješta: Here, kraljestvo azijatsko, Atene, junačku slavu, Afrodita, najljepšu ženu na zemlji. Afroditi dosudi jabuku, s česa mu se druge dvie zavjere vječnim neprijateljstvom. Medjutim dodjoše Prijamovi sinovi Hektor i Helen u goru Idu, da ulove bika za žrtvu. Slučajno se namjere na Parisova, i odvedu ga kući. Paris podje s njimi, da se potuži kralju, ali braća, nepoznavajuć ga, hoće da ga ubiju, ali ga obrani sestra Kasandra, odgonetavši otcu, tko je, te on bude priznan kraljevićem. Sada je trebalo, da se izvrši Afroditino obećanje, t. j. morade misliti, kako da se dobavi najljepše žene. Afrodita ga naputi na liepu Jelenu, kraljicu Špartansku, ženu Menelajevu. Odmah se ukrca na ladju i ode na dvor Menelajev. Menelaj ga primi hladno, ali tim toplije bijaše zanj srce Jelenino. U taj mah dobi Menelaj poziv od Idomenea, i on ode na Kretu. Sada se posluži Paris sgodom i odvede Jelenu. Tim potakne trojanski rat, koji se svrši porazom Parisovim, kojega izabraše Trojanci, da dieli mejdan sa Odyseom, u kojem mrtav pade. 2. „Julijo Cesar.“ bijaše rimski vojvoda, kojino je podložio rimskomu žezlu cielu Galiju, pa Britaniju, te napokon sam proti svojoj domovini mač trgnuo, t. j. proti Antoniju, s kojim bijaše podielio rimsku državu, te kojega je pobiedio najprije kod Akcija na jadranskom moru, a napokon i utamanio u Egiptu kano ljubimca Kleopatrina. 3. „Mart Apolo i Gracije.“ Marto ili Davor spada medju dvanaestoricu olimpičkih bogovah, a bijaše sin Jovanov. S početka bijaše bogom vihra i oluje a kašnje bogom rata. Više su ga štovali Rimljani nego-li Grci. Njemu posvećivahu i ratni plien. I Apollo bijaše sin Jupitrov a puka personifikacija sunca; sunčane trake držahu stari Grci njegovimi strielami; bijaše Bogom pastirskim, ljećničkim i pjesničtva, uvjek veseo, a pomagaše i Jupitra u boju sa Titani, pa podzadnje bijaše i sluga kralju Admetu tesalskomu. Gracije bijahu u Grkah božice dražesti i liepote, same liepe, mlade i čiste djevice. Njeki vele, da su bile kćeri Jupitrove, a opet drugi, da im je Afrodita bila mati a Baho otac. 4. „Herakle bjesan“. On bijaše sinom Jupitrovim, a ponarasao zaprosi kćer kralja Eurita, koja mu se obreće no ga prevari. Zato se oženi sa Deianiarom kćerju kralja Onnena, a po tom podje proti Furitu, pobjedi ga i ulovi prvašnju svoju vjerenicu te ju povede sobom. To začuje njegova žena posumnja o vjernosti, te mu pošalje u mjesto biela plašta, koji je trebao kod žrtvovanja, otrovom namazanu peču. Tim se otruje a Dianiara se ubi, na to ode on na goru Oetu i tamo si načini lomaču i izgori. Premda su ove i još druge slike bile uspješno predočene, čini nam se kod svih malo ne isti kalup. Da je kod nas onako kano što u drugih većih gradovih poviše kazališta, bili bismo i proti ovakovim predstavam, jer se neslažu s moralom. — Medju svimi slikami što su dosad vidjene, najljepša je ona, u kojoj no Jeremija oplakuje propast Jerusolima, koji-no razvali rimski Tito; a za njom ide zakonodavstvo na Sinaju, koje se odlikuje imenito onim svojim prelazom i promjenom, kojom se javlja svetost potvrdjena zakona.

Književnost.

Ovih danah izašla je troškom g. Lavoslava Hartmána, knjižara u Zagrebu, vrlo liepa knjiga za mladež. Knjiga ta ima naslov: Domaća životinja i njezina korist. Pročitav ovu knjigu moramo iskreno kazati, da smo i s njezinim sadržajem i slogom tako zadovoljni, da bi iz sve duše želili, da ima kod nas više sličnih knjigah. Ovdje se opisuje život, korist i svojstva sliedećih životinjah: konja, vola, krave, teleta, magarca, krmače, janjeta, koze, sisa, mačke, kunića, guske, patke, kokoši, pjetla, tukca, goluba, labuda i pauna, i to tako zanimivim, liepim i lahko razumljivim načinom, da neće nijedno diete knjigu prije odložiti, dok ju sasma nepročita. Mladeži našoj će ova knjiga još tim više omiliti, što je svaka od ovih životinjah na posebnoj slici naslikana i to tako liepo, da se neće dieca moći ni dosta nagledati.

Ova knjiga oblikuje se još i tim, što je tiskana latinskim i srbskim pismom, te će se moći mladež reko bi igrajuć i u srbskom čitanju uvježbati.

Knjiga ova stoji samo 1 for. 60 novč., te je baš vrlo shodna kao božićnica za dobru diecu. Mi ovu knjigu što toplije preporučamo svim našim roditeljem, koji hoće, da dieci svojoj pruže ugodnu i milu zabavu.

Isti gospodin izdao je osim ove knjige još i drugu pod naslovom: Prirodopis sisavacah i pticah. Sa 143 bojadisane slike. Ciena je ovoj knjizi 2 for.

Pošto je i ova knjiga tako vješto napisana, da će se mladež pročitav ju puno toga o životinjah naučiti, s toga ju takodjer našim roditeljem što toplije preporučujem kao božicnicu za njihovu dobru diecu.

Ove dvje knjige možemo preporučiti i našim učiteljem kao vrlo liepu nagradu za njihove djake.

V.

Razgovor dvajuh fraljah

u Bielovaru.

„Guten Tag Marie!“

„Guten Tag liebe!“

„Wo warst Du gestern?“

„Ich? bila sam kod Hausfrauine Reze.“

„Ja sam te tražila dóma, pa je tvoja Mutter rekla, da nezna gdje si.“

„O liebe Malči! da znadeš, kako je mene i Rezu liepo jedan fein dečko unterhaltoval.“

„Joj liebe! kaži mi, koji?“

„Neću bila bi cifersüchtig.“

„Gott behüte! niti ću komu kazati, tà ti znadeš, dass ich nicht bin plauschig.“

„Also ću ti kazati, ali sei gescheut, znadeš, da nebi Rezina Mutter saznala.

„Nemoguće, dass ich nicht versteh' das.“

„Also liebe! weisst, bio je onaj kadet, koji je kod mojeg Onkla u kvartiru.“

„Ahá! poznam ga, er heist Eugen.“

„Joj liebe! Nachbarova Tilča bila je ganz auser sich, kad ga je ovdje vidila.“

„E geh! tko bi si bio to ikada vorstelal, da joj je lieb.“

„Jest, meiner Seel! ona je bila ganz blass, kad god je simo pogledala.“

„Schau! Schau!“

„Ali on i znade die Mädel bezauberovati.“

„Nicht möglich! mozbit je i tebe.“

„Meiner Treu! meni se bolje dopada, nego onaj Lehrer.“

„Jest! ali što to, weil er dich glücklich machen kann.“

„Ah! pa ću morat Lehrerica biti.“

„E liebe! Ti budeš wenigstens eine Frau, aber ich?“

„A ti eine Bürgersfrau, ako uzmeš Josefa.“

„Morati ću, draga Marie!“

„Sbilja! kad si bila š njime das letzte Mal?“

„Sonntag. A danas sam mu pisala, dass soll er kommen Abends poslje Siebne, kad Vater s Mutterom otidje na Zapfenstreich.“

„Leicht je tebi, jer ostaneš sáma doma, kad tvoji kuda otidju; ali na mene uvjek paze ovi verfluchti Schreiberi, koji su kod nas u kvartiru i na košti, moram na se paziti kò Haftelmacher, — kako me nebi to kränkalo?“

„A, was willst, moraš dulden.“

„Morati ću Lehrera uzeti, kako Mutter veli, kad nemorem keinen Andern.“

„A ja ću Josefa, pak budem liepo schön Drechslerica.“

„Nicht wahr? zašto bi se zehrale i ovim Kurmacherom vjerovale, koji nam hoće samo oči verschmierati.“

„Freilich. — Ali joj liebe! mi smo se dugo verplauschale idem ja zu Haus, bi me Mutter špotala.“

„Idem i ja Malči! Nichts für Ungut! Schön grüssen, pozdravi Muttera i reci: Ich lass die Hand küssen.“

„Hvala draga, ja ću ausrichten. A kad se vidimo?

„Joj liebe! ovih danah nemogu k tebi doći, auf keinen Fall, znadeš imamo Wäsch waschen.“

„Also Sonntag doći, pa ćemo skupa jauznati.“

„Gut! Ja dodjem! S Bogom! Wünsch guten Apettit!“

„Hvala! wünsch ebenfalls. S Bogom! Leb' Priobćio Gj. R...n Bjelovarčanin.

Razriešenje Rebusah u br. 34.

1. Ide vrieme, nosi brieme.
2. Vukalović.

Tiskom Antuna Jakića u Zagrebu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DATE DUE

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

Digitized by Google

AP56
.N24
v. 2-3

Digitized by Google

3 0000 093 443 616

Digitized by Google